

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب نوزدهم

آزادسازی خرمشهر

پایان رویای تخریب ایران

۱ اردیبهشت تا ۳۱ خرداد ۱۳۶۱

ابوالقاسم حمیدی

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سرشناسه : سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards. Holly Defense Research and Documentation Center
 عنوان و نام پدیدآور : آژادسازی خرمشهر: پایان رویای تجزیه ایران : ۱ اردیبهشت تا ۱۳ خرداد ۱۳۶۱/ابوالقاسم حبیبی؛ مجری مدیریت
 مطالعات تاریخی و روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس؛ ناظران علمی حمیدرضا فراهانی، مجید مختاری
 و مهدی انصاری؛ ویراستاران هانیه مرشدی، باقر صبوری، لیلا ساعی منش؛ زیرنظر شورای تدوین و انتشار
 روزشمار جنگ حسین اردستانی ... [و دیگران].
 مشخصات نشر : تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۷۹۳۱.
 مشخصات ظاهری : ۴۶۱۱ص: مصور(رنگی).
 فروست : روزشمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب نوزدهم.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۷۹-۰
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ حسین اردستانی، مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی، علی رضا
 لطف‌الله‌زادگان، هادی نخعی، حجت‌الله کریمی.
 یادداشت : کتابنامه.
 یادداشت : نمایه.
 عنوان دیگر : پایان رویای تجزیه ایران : ۱ اردیبهشت تا ۱۳ خرداد ۱۳۶۱.
 موضوع : جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- گاهشماری
 موضوع : Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Chronology
 موضوع : جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- عملیات بیت المقدس
 موضوع : Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Operation Beytalmogaddas
 موضوع : جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- خرمشهر
 موضوع : Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Khorramshahr
 شناسه افزوده : حبیبی، ابوالقاسم، ۱۳۴۱ -
 شناسه افزوده : اردستانی، حسین، ۱۳۳۷ - ۱۳۹۶.
 شناسه افزوده : روزشمار جنگ ایران و عراق؛ [ج] ۱۹.
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ج. ۱۹ ۲۵۹/س/DSR۱۶۰۲
 رده بندی دیویی : ۹۵۵/۰۸۴۳۰۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۰۲۵۸۶

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

روزشمار جنگ ایران و عراق - کتاب نوزدهم

آژادسازی خرمشهر

پایان رویای تجزیه ایران

ابوالقاسم حبیبی

مجری: مدیریت مطالعات تاریخی و روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

ناظران علمی: حمیدرضا فراهانی، مجید مختاری و مهدی انصاری

ویراستاران: هانیه مرشدی، باقر صبوری و لیلا ساعی منش

همکاران آماده‌سازی: سیدهادی خاوشی (صفحه‌آرایی) ■ محمد فردی (نمایه) ■ محمد محمدپور (گزینش عکس)

لینوگرافی و چاپ: مرکز چاپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۷ ■ تعداد: ۵۰۰ نسخه ■ قیمت: ۶۰,۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-5443-79-0

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۴۴۳ - ۷۹ - ۰

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۱. تهران. خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱
۲. تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، مجتمع ناشران فخر رازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
۳. خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

روزشمار جنگ ایران و عراق

تهیه و نشر: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

زیر نظر شورای تدوین و انتشار روزشمار جنگ:

حسین اردستانی، مهدی انصاری، حمیدرضا فراهانی،

علی‌رضا لطف‌الله‌زادگان، هادی نخعی، حجت‌الله کریمی

وضعیت	عنوان یا مهم‌ترین موضوعات کتاب	دوره	شماره
منتشر شد	پیدایش نظام جدید	۱۳۵۷/۱۱/۲۱ - ۱۳۵۸/۲/۱۶	۱
منتشر شد	بحران در خوزستان	۱۳۵۸/۴/۲۴ - ۱۳۵۸/۲/۱۷	۲
تدوین اولیه	آشوب در پاوه؛ حذف حسن البکر، قدرت بلامنازع صدام و دوری مجدد عراق از سوریه	۱۳۵۸/۴/۲۵ - ۱۳۵۸/۶/۱۵	۳
تدوین اولیه	پذیرش شاه در آمریکا (زمینه‌سازی کشمکش بزرگ)	۱۳۵۸/۸/۱۶ - ۱۳۵۸/۸/۱۲	۴
تدوین اولیه	انقلاب دوم علیه آمریکا، پی‌آمدهای داخلی و جهانی اشغال سفارت آمریکا در تهران	۱۳۵۸/۸/۱۳ - ۱۳۵۸/۱۰/۱۴	۵
تدوین اولیه	انتخاب بدفرجام اولین رئیس‌جمهور ایران و پی‌آمدهای داخلی و خارجی آن؛ تقلیل روابط ایران و عراق از سفیر به کاردار	۱۳۵۸/۱۰/۱۵ - ۱۳۵۸/۱۲/۲۹	۶
منتشر شد	قطع رابطه آمریکا با ایران	۱۳۵۹/۱/۱ - ۱۳۵۹/۱/۳۱	۷-۱
مرحله آماده‌سازی	تشدید جنگ سرد عراق علیه ایران با دعاوی ملی و منطقه‌ای	۱۳۵۹/۲/۱ - ۱۳۵۹/۲/۳۱	۷-۲
مرحله تحقیق	محاصره اقتصادی و کودتای نوژه: آخرین گام‌های آمریکا و عراق پیش از جنگ	۱۳۵۹/۳/۱ - ۱۳۵۹/۴/۳۱	۸
منتشر شد	تصمیم صدام به جنگ علیه ایران	۱۳۵۹/۵/۱ - ۱۳۵۹/۶/۳۰	۹
منتشر شد	هجوم سراسری	۱۳۵۹/۶/۳۱ - ۱۳۵۹/۸/۵	۱۰
منتشر شد	هویزه، آخرین گام‌های اشغالگر	۱۳۵۹/۸/۶ - ۱۳۵۹/۱۰/۱۵	۱۱
مرحله تدوین اولیه	پایه‌گذاری اتحادیه جدید (شورای همکاری) در منطقه علیه ایران و تشکیل جبهه متحد در داخل کشور علیه خط امام	۱۳۵۹/۱۰/۱۶ - ۱۳۵۹/۱۲/۲۹	۱۲
مرحله تدوین و نظارت	بحران در فرماندهی عالی جنگ	۱۳۶۰/۱/۱ - ۱۳۶۰/۳/۲۰	۱۳

ردیف	دوره	عنوان یا مهم ترین موضوعات کتاب	وضعیت
۱۴	۱۳۶۰/۳/۲۱ - ۱۳۶۰/۵/۲	عزل بنی صدر از فرماندهی کل قوا؛ ورود منافقین به دورهٔ مقابله مسلحانه	تدوین اولیه
۱۵	۱۳۶۰/۵/۳ - ۱۳۶۰/۷/۱۴	شکست منافقین در ایجاد جنگ داخلی؛ شکست عراق در آبادان (عملیات ثامنالائمه)	منتشر شد
۱۶	۱۳۶۰/۷/۱۵ - ۱۳۶۰/۹/۳۰	آزادسازی سرزمین های ایران؛ گام دوم: بستان؛ اوج گیری ترورهای کور؛ تشکیل دولت پس از بحران	منتشر شد
۱۷	۱۳۶۰/۱۰/۱ - ۱۳۶۰/۱۱/۳۰	عملیات محمد رسول الله (ص) در جبهه شمالی؛ درگیری مسلحانه اتحادیه کمونیست ها در آمل	طرح کلی
۱۸	۱۳۶۰/۱۲/۱ - ۱۳۶۱/۱/۳۱	عملیات فتح المبین؛ زمینه ها و پی آمدهای آن	طرح کلی
۱۹	۱۳۶۱/۲/۱ - ۱۳۶۱/۳/۳۱	آزادسازی خرمشهر، پایان رویای تجزیه ایران	کتاب حاضر
۲۰	۱۳۶۱/۴/۱ - ۱۳۶۱/۵/۳۱	عبور از مرز؛ تعقیب متجاوز با عملیات رمضان	منتشر شد
۲۱	۱۳۶۱/۶/۱ - ۱۳۶۱/۷/۳۰	آزادسازی ارتفاعات سومار و تهدید مندلی در عملیات مسلم بن عقیل؛ تصویب قطعنامه ۵۲۲ شورای امنیت	منتشر شد
۲۲	۱۳۶۱/۸/۱ - ۱۳۶۱/۹/۳۰	عملیات محرم؛ بهبود شرایط امنیتی و اقتصادی کشور	منتشر شد
۲۳	۱۳۶۱/۱۰/۱ - ۱۳۶۱/۱۱/۳۰	والفجر مقلعاتی؛ دستگیری سران حزب توده و تیرگی روابط ایران و شوروی	منتشر شد
۲۴	۱۳۶۱/۱۲/۱ - ۱۳۶۲/۱/۳۱	عملیات والفجر؛ ممانعت ایران از برگزاری اجلاس عدم تعهد در بغداد؛ انفجار سفارت امریکا در بیروت	منتشر شد
۲۵	۱۳۶۲/۲/۱ - ۱۳۶۲/۳/۳۱	انحلال حزب توده و دستگیری سران آن؛ اخراج دیپلمات های شوروی	مرحله تدوین و نظارت
۲۶	۱۳۶۲/۴/۱ - ۱۳۶۲/۵/۳۱	عملیات های والفجر ۲ و ۳	طرح کلی
۲۷	۱۳۶۲/۶/۱ - ۱۳۶۲/۷/۲۲	آمادسازی عملیات والفجر ۴ تجهیز عراق به جنگنده های سوپر اتاندارد؛ تهدید ایران به بستن تنگه هرمز	منتشر شد
۲۸	۱۳۶۲/۷/۲۳ - ۱۳۶۲/۹/۳۰	عملیات والفجر ۴؛ انفجار مقر تفنگداران دریایی امریکایی در بیروت؛ سفر فرستاده ویژه ریگان به بغداد	منتشر شد
۲۹	۱۳۶۲/۱۰/۱ - ۱۳۶۲/۱۱/۳۰	تدارک جنگ در هور؛ انفجار سفارت ایران در دمشق	طرح کلی
۳۰	۱۳۶۲/۱۲/۱ - ۱۳۶۳/۱/۳۱	عملیات خنجر؛ انتخابات مجلس دوم	طرح کلی
۳۱	۱۳۶۳/۲/۱ - ۱۳۶۳/۴/۱۹	آغاز جنگ کشتی ها؛ توافق غیرمستقیم ایران و عراق؛ قطع حملات به مناطق مسکونی	مرحله آمادسازی
۳۲	۱۳۶۳/۴/۲۰ - ۱۳۶۳/۶/۳۰	فعال شدن دیپلماسی ایران؛ سفر وزیر خارجه آلمان به ایران؛ سفر رئیس جمهور ایران به سوریه، لیبی و الجزایر	مرحله تدوین و نظارت
۳۳	۱۳۶۳/۶/۳۱ - ۱۳۶۳/۹/۶	تجدید رابطه رسمی امریکا و عراق	منتشر شد
۳۴	۱۳۶۳/۹/۷ - ۱۳۶۳/۱۱/۱۴	تلارک جنگ مجدداً در هور؛ طرح صلح مشترک شورای همکاری و اروپا	مرحله تحقیق
۳۵	۱۳۶۳/۱۱/۱۵ - ۱۳۶۴/۱/۱۸	عملیات بدر؛ آغاز جنگ شهرها	مرحله تدوین و نظارت
۳۶	۱۳۶۴/۱/۱۹ - ۱۳۶۴/۳/۲۳	ترور امیر کویت؛ سفر وزیر خارجه عربستان سعودی به ایران؛ تلاش میانجیگرانه دبیرکل سازمان ملل	طرح کلی
۳۷	۱۳۶۴/۳/۲۴ - ۱۳۶۴/۵/۳۱	توسعه روابط با قدرت های آسیایی (سفر آقای هاشمی به چین و ژاپن)	منتشر شد
۳۸	۱۳۶۴/۸/۱ - ۱۳۶۴/۸/۱۵	فرمان امام: تشکیل سه نیروی زمینی، هوایی، دریایی در سپاه	تدوین اولیه
۳۹/۱	۱۳۶۴/۸/۱۶ - ۱۳۶۴/۹/۲۳	نخستین گام به سوی فتح فاو؛ غلبه بر تردیدها و کاهش نگرانی های عملیات در منطقه فاو؛ انعطاف در مواضع شورای همکاری خلیج فارس	منتشر شد
۳۹/۲	۱۳۶۴/۹/۲۴ - ۱۳۶۴/۱۰/۳۰	تدارک عبور از اروند؛ تشدید تلاش های آمادسازی برای انجام عملیات در منطقه فاو	منتشر شد
۴۰	۱۳۶۴/۱۱/۱ - ۱۳۶۴/۱۲/۶	فتح فاو و آمادگی ایران برای پایان عادلانه جنگ و واکنش منفی نظام بین الملل	مرحله تحقیق

ردیف	دوره	عنوان یا مهم‌ترین موضوعات کتاب	وضعیت
۴۱	۱۳۶۴/۱۲/۷ - ۱۳۶۵/۲/۹	عملیات والفجر ۹؛ شروع عملیات "دفاع متحرک" عراق؛ انتقاد از عراق برای استفاده از سلاح شیمیایی	مرحله تحقیق
۴۲	۱۳۶۵/۲/۱۰ - ۱۳۶۵/۴/۱۷	عملیات کربلای ۱: شکست استراتژی "دفاع متحرک" عراق	مرحله آماده‌سازی
۴۳	۱۳۶۵/۴/۱۸ - ۱۳۶۵/۶/۲۰	در تدارک عملیات سرنوشت‌ساز	منتشر شد
۴۴	۱۳۶۵/۶/۲۱ - ۱۳۶۵/۸/۲۲	ماجرای مک فارلین؛ عملیات فتح ۱.	منتشر شد
۴۵	۱۳۶۵/۸/۲۳ - ۱۳۶۵/۱۰/۴	پی‌آمدهای افشای ماجرای مک فارلین؛ عملیات کربلای ۴	تدوین اولیه
۴۶	۱۳۶۵/۱۰/۵ - ۱۳۶۵/۱۱/۳۰	عملیات کربلای ۵: شدیدترین درگیری‌های طول جنگ در پشت دروازه‌های بصره	مرحله تدوین و نظارت
۴۷	۱۳۶۵/۱۲/۱ - ۱۳۶۶/۱/۲۲	آخرین تلاش‌ها در جنوب؛ پی‌آمدهای کربلای ۵ در منطقه و نظام بین‌الملل	منتشر شد
۴۸	۱۳۶۶/۱/۲۳ - ۱۳۶۶/۳/۱۰	عملیات کربلای ۱۰: آغاز دوره جدید جنگ در جبهه‌های شمال غرب؛ تداوم تحرکات جهانی علیه استمرار جنگ	تدوین اولیه
۴۹	۱۳۶۶/۳/۱۱ - ۱۳۶۶/۴/۲۹	تصویب قطعنامه ۵۹۸ (زمینه‌های سیاسی و نظامی)	منتشر شد
۵۰	۱۳۶۶/۴/۳۰ - ۱۳۶۶/۶/۳۱	اسکوریت نفتکش‌ها؛ تقابل مستقیم ایران و آمریکا در جنگ کشتی‌ها	منتشر شد
۵۱	۱۳۶۶/۷/۱ - ۱۳۶۶/۸/۲۷	جنگ محدود ایران و آمریکا در خلیج فارس	منتشر شد
۵۲	۱۳۶۶/۸/۲۸ - ۱۳۶۶/۱۰/۲۴	تکاپوی جهانی برای توقف جنگ	منتشر شد
۵۳	۱۳۶۶/۱۰/۲۵ - ۱۳۶۶/۱۲/۲۲	موشک‌باران تهران؛ عملیات بیت‌المقدس ۲	تدوین نهایی
۵۴	۱۳۶۶/۱۲/۲۳ - ۱۳۶۷/۱/۲۷	عملیات والفجر ۱۰، بمباران شیمیایی حلبچه؛ فشار جهانی به ایران برای پذیرش قطعنامه ۵۹۸	منتشر شد
۵۵	۱۳۶۷/۱/۲۸ - ۱۳۶۷/۳/۵	تک موفق عراق در فاو با استفاده از مواد شیمیایی؛ حملات آمریکا به شناورها و سکوهای نفتی ایران؛ تک موفق عراق در شلمچه	مرحله تحقیق
۵۶	۱۳۶۷/۳/۶ - ۱۳۶۷/۴/۲۷	پذیرش قطعنامه ۵۹۸	طرح کلی
۵۷	۱۳۶۷/۴/۲۸ - ۱۳۶۷/۵/۲۹	شکست عراق در اشغال مجدد خوزستان، آتش‌بس؛ مرور پیشرفت اجرای مفاد قطعنامه ۵۹۸	طرح کلی

فهرست روز شمار

عنوان	صفحه	۲۱ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۵۵
پیشگفتار	۱۵	۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۷۷
مقدمه	۱۷	۲۳ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۰۱
۱ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۳	۲۴ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۱۵
۲ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۷	۲۵ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۲۹
۳ اردیبهشت ۱۳۶۱	۵۵	۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۴۱
۴ اردیبهشت ۱۳۶۱	۶۷	۲۷ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۵۷
۵ اردیبهشت ۱۳۶۱	۷۹	۲۸ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۷۱
۶ اردیبهشت ۱۳۶۱	۱۰۳	۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۱	۴۹۱
۷ اردیبهشت ۱۳۶۱	۱۲۷	۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۱	۵۱۳
۸ اردیبهشت ۱۳۶۱	۱۳۵	۳۱ اردیبهشت ۱۳۶۱	۵۲۱
۹ اردیبهشت ۱۳۶۱	۱۶۳	۱ خرداد ۱۳۶۱	۵۳۷
۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۱	۱۸۵	۲ خرداد ۱۳۶۱	۵۵۱
۱۱ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۰۹	۳ خرداد ۱۳۶۱	۵۶۹
۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۲۱	۴ خرداد ۱۳۶۱	۵۹۳
۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۳۹	۵ خرداد ۱۳۶۱	۶۱۳
۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۵۱	۶ خرداد ۱۳۶۱	۶۳۳
۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۶۷	۷ خرداد ۱۳۶۱	۶۵۱
۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۷۷	۸ خرداد ۱۳۶۱	۶۶۳
۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۱	۲۸۷	۹ خرداد ۱۳۶۱	۶۷۷
۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۰۳	۱۰ خرداد ۱۳۶۱	۶۹۳
۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۱۹	۱۱ خرداد ۱۳۶۱	۷۰۹
۲۰ اردیبهشت ۱۳۶۱	۳۳۷	۱۲ خرداد ۱۳۶۱	۷۲۹

۹۱۱.....	۲۳ خرداد ۱۳۶۱.....	۷۴۱.....	۱۳ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۲۹.....	۲۴ خرداد ۱۳۶۱.....	۷۵۵.....	۱۴ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۴۱.....	۲۵ خرداد ۱۳۶۱.....	۷۷۹.....	۱۵ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۵۳.....	۲۶ خرداد ۱۳۶۱.....	۷۹۷.....	۱۶ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۷۱.....	۲۷ خرداد ۱۳۶۱.....	۸۱۵.....	۱۷ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۸۱.....	۲۸ خرداد ۱۳۶۱.....	۸۳۵.....	۱۸ خرداد ۱۳۶۱.....
۹۹۳.....	۲۹ خرداد ۱۳۶۱.....	۸۵۱.....	۱۹ خرداد ۱۳۶۱.....
۱۰۰۵.....	۳۰ خرداد ۱۳۶۱.....	۸۶۵.....	۲۰ خرداد ۱۳۶۱.....
۱۰۲۱.....	۳۱ خرداد ۱۳۶۱.....	۸۸۳.....	۲۱ خرداد ۱۳۶۱.....
		۸۹۳.....	۲۲ خرداد ۱۳۶۱.....
۱۰۴۱.....	گزارش روزشمار (فشرده اهم مطالب).....		
۱۱۱۹.....	فهرست راهنما (نمایه).....		

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۱۹۹.....	مرحله اول عملیات بیت المقدس.....
۲۹۱.....	مرحله دوم عملیات بیت المقدس.....
۳۲۵.....	مرحله سوم عملیات بیت المقدس.....
۵۵۵.....	مرحله چهارم عملیات بیت المقدس.....

فهرست راهنمای عکس‌ها

محسن رضایی فرمانده کل سپاه.....	۳۴	حجت‌الاسلام والمسلمین علی اکبر ناطق نوری	۲۳۱
صادق قطب‌زاده	۳۸	محمد صدیق بن‌یحیی وزیر امور خارجه الجزایر ...	۲۴۴
آیت‌الله سید کاظم شریعتمداری	۵۱	اسرای عراقی عملیات بیت‌المقدس در ورزشگاه راه‌آهن تهران	۲۷۰
حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا	۵۵	انتقال پیکر وزیر امور خارجه فقید الجزایر به فرودگاه با حضور برخی از مقامات سیاسی و نظامی ایران	۲۸۰
رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا	۵۶	استقرار رزمندگان ایران در دژ مرزی	۲۸۸
حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و امام‌جمعه موقت تهران ...	۶۰	آزادسازی شهر هویزه	۳۰۴
خط لوله انتقال نفت عراق - ترکیه	۶۲	ناخدا بهرام افضلی فرمانده نیروی دریایی ارتش ...	۳۳۰
حسین کاظم‌پور اردبیلی	۷۱	حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه	۳۳۳
سرهنگ سیروس لطفی	۸۹	احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)	۳۴۴
سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری	۹۱	جمعی از فرماندهان سپاه و ارتش	۳۴۷
سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی	۱۰۴	سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق	۳۵۳
مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر	۱۰۷	ورود هیئت صلیب‌سرخ جهانی به تهران	۳۷۱
آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور	۱۱۷	علی اسحاقی مسئول پست شوند سپاه	۴۰۳
عبدالحلیم ابوغزاله وزیر دفاع مصر	۱۲۲	آیت‌الله یوسف صانعی از فقهای شورای نگهبان ...	۴۰۶
سرهنگ مسعود منفردنیاکی	۱۳۵	بازدید خبرنگاران رسانه‌های خارجی از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه	۴۲۳
حسن باقری	۱۴۳	حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت خارجه	۴۳۵
امام خمینی	۱۵۷	بقایای یکی از جنگنده‌های سرنگون‌شده عراق	۴۴۴
حجت‌الاسلام والمسلمین سیداحمد خمینی	۱۵۷	سرهنگ کریم عبادت فرمانده تیپ ۵۵ هواپرد	۴۶۲
آیت‌الله علی مشکینی و آیت‌الله محمد صدوقی در قرارگاه کربلا	۱۸۶	احمد کاظمی و حسین خرازی	۴۷۶
یکی از پنج پل شناور نصب‌شده روی رودخانه کارون در عملیات بیت‌المقدس	۱۹۰	حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی	۴۸۴
آزادسازی قسمتی از جاده اهواز - خرمشهر در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس	۱۹۱	آیت‌الله محمد محمدی گیلانی	۴۸۷
محسن وزوایی مسئول محور تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)	۱۹۷	دیدار دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه	۵۰۶
آیت‌الله خامنه‌ای	۲۱۶	اسدالله لاجوردی دادستان انقلاب اسلامی تهران ...	۵۱۱
		احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه	۵۱۹
		سرتیپ قاسمعلی ظهرنژاد	۵۲۳
		انتقال اسرای عراقی عملیات بیت‌المقدس به تهران	۵۴۰

- کاسپار واینبرگر وزیر دفاع آمریکا..... ۵۴۲
- ایندیرا گاندی و یاسر عرفات..... ۵۴۶
- تسلیم شدن نیروهای عراقی پس از آزادسازی خرمشهر..... ۵۷۰
- مسجد جامع خرمشهر پس از آزادسازی این شهر..... ۵۷۳
- شادی مردم ایران پس از اعلام خبر آزادسازی خرمشهر..... ۵۷۴
- ابراز شادمانی مردم پس از آزادی خرمشهر..... ۵۷۵
- احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس و عزیز جعفری جانشین وی..... ۵۹۳
- حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی..... ۶۰۲
- نامه حسن باقری به یگان‌های تحت امر قرارگاه‌های عملیاتی نصر، فتح و فجر..... ۶۱۶
- خرمشهر پس از آزادسازی؛ آثار تخریب شهر به دست اشغالگران عراقی..... ۶۱۷
- مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی علی ششمخانی جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران..... ۶۲۱
- الکساندر هیگ وزیر امور خارجه آمریکا..... ۶۴۲
- آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی..... ۶۴۷
- آیت الله علی مشکینی امام جمعه قم..... ۶۵۵
- حسنی مبارک رئیس جمهور مصر..... ۶۵۹
- حضور خبرنگاران خارجی در یکی از خیابان‌های اصلی خرمشهر پس از آزادسازی این شهر..... ۶۶۵
- انفجار بمب در ساختمان دادگستری..... ۶۷۹
- پل خرمشهر که در زمان اشغال این شهر به دست عراقی‌ها تخریب شد..... ۶۸۴
- فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی..... ۷۰۵
- فرانسوا میتران رئیس جمهور فرانسه..... ۷۳۴
- طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق..... ۷۴۸
- عادل [عبدالرضا] اسدی‌نیا نماینده کردم اهواز در مجلس شورای اسلامی..... ۷۷۶
- سلطان بن عبدالعزيز وزیر دفاع عربستان..... ۷۹۳
- تشییع پیکرهای شهدای بمباران هوایی ایلام..... ۸۰۶
- دیدار بلقاسم نبی وزیر نفت الجزایر با آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور..... ۸۰۷
- سفر هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایران به دمشق... ۸۲۰
- حجت الاسلام سیدمهدی هاشمی..... ۸۲۹
- آیت الله سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور..... ۸۴۲
- صدام حسین رئیس جمهور عراق و ملک حسین پادشاه اردن..... ۸۶۲
- آیت الله حسینعلی منتظری و آیت الله العظمی محمدرضا گلپایگانی..... ۸۸۷
- سرگرد عبدالسلام جلود..... ۹۰۲
- دیدار هیئت لیبیایی با جمعی از اعضای هیئت دولت ایران..... ۹۰۳
- خسرو قشقایی..... ۹۱۴
- اعزام نیروهای داوطلب ایران به لبنان از طریق کشور سوریه..... ۹۱۶
- حسن فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال احمر.. ۹۲۴
- ملک خالد و فهد بن عبدالعزيز..... ۹۲۷
- فضل الله محلاتی سخنگوی کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی..... ۹۳۴
- احمد توکلی وزیر کار..... ۹۴۶
- آیت الله محمدمهدی ربانی املشی دادستان کل کشور... ۹۶۴
- مراسم پایان دوره آموزشی گروهی از نیروهای سپاه پاسداران در پادگان امام حسین^(ع) تهران با حضور رئیس جمهور..... ۹۷۴
- دیدار عبدالسلام جلود نخست‌وزیر لیبی با آیت الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس جمهور..... ۹۷۶
- بازدید نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان از اردوگاه اسیران عراقی در تهران..... ۱۰۱۴

- پیشگفتار

- مقدمه

پیشگفتار

پس از چند سال تلاش، مراحل مختلف طراحی، تحقیق، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده‌سازی و تهیه عکس‌ها و نقشه‌های کتاب نوزدهم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و این کتاب با عنوان *آزادسازی خرمشهر، پایان رویای تجزیه ایران* آماده انتشار شد. کتاب حاضر وقایع ۶۲ روز از دوران جنگ ایران و عراق را در بر می‌گیرد و در مجموع شامل ۸۷۲ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۱۳۶۱/۲/۱ تا ۱۳۶۱/۳/۳۱ است.

برای بهره‌گیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمع‌بندی مهم‌ترین موضوعاتی است که در گزارش‌های مختلف در سراسر کتاب بدان‌ها پرداخته شده است.

۲. هرروز از روزشمار به‌منزله یک فصل و در قالب چندین گزارش شامل اخبار و تفسیر و تحلیل وقایع همان روز است که در پایان آن، فهرست منابع و مآخذ مطالب همان روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارش‌ها که در متن روزشمار نمی‌گنجد، در پانویست یا در ضمیمه پایان همان روزشمار آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب، چکیده‌ای از مطالب کتاب با عنوان «گزارش روزشمار» درج شده است که شماره‌هایی نظیر شماره گزارش‌های متن کتاب دارد و دستیابی به مطالب موردنظر را آسان می‌کند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (نمایه) آمده است. همچنین عکس‌هایی از صحنه‌های وقایع و اشخاص ذکر شده در گزارش‌ها، در کتاب چاپ شده است.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار، مطالعه مقدمه کتاب اول (*پیدایش نظام جدید*) و ضمیمه کتاب دهم (*هجوم سراسری*) ضروری است.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن درخواست علو درجات برای راویان شهید و تقدیر ویژه از راویان مرکز در عملیات بیت‌المقدس، از همه کسانی که در مراحل مختلف تحقیق، تدوین و آماده‌سازی این کتاب با نویسنده و مرکز همکاری کرده‌اند، از جمله هانیه مرشدی، باقر صبوری و لیلا ساعی‌منش (ویرایش ادبی)، مریم‌سادات سادات نجفی (صفحه‌آرایی)، زهراسادات صبح‌گل (بانک اطلاعات و عکس)، محمد محمدپور (گزینش عکس)، اکبر رستمی (تهیه نقشه) و نیز سعید حصاری (تنظیم نمایه) سپاسگزاری می‌کند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱۳۹۶

مقدمه

کتاب حاضر با عنوان *آزادسازی خرمشهر، پایان رویای تجزیه ایران* نوزدهمین کتاب از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق است که در آن نویسنده با بهره‌گیری مستقیم از منابع غنی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس وقایع اردیبهشت و خرداد سال ۱۳۶۱ را گزارش کرده است.

مهم‌ترین رویداد نظامی این دوره عملیات بیت‌المقدس است که در ادامه سلسله عملیات‌های آزادسازی مناطق اشغالی جنوب کشور طراحی و اجرا شد و توانست فصلی جدید و سرنوشت‌ساز را در روند جنگ تحمیلی به وجود آورد. در پی پیروزی ایران در این عملیات و آزادسازی خرمشهر، تحولی راهبردی در روند جنگ ایجاد شد و رژیم بعثی عراق در دستیابی به اهداف تجزیه‌طلبانه‌اش در ایران و براندازی نظام نوپای جمهوری اسلامی ناکام ماند. همچنین با آزادی خرمشهر جراحاتی که بر اثر اشغال آن بر روح و جسم ملت ایران وارد شده بود، التیام یافت و خرمشهر تبدیل به نماد شکست و حقارت حکومت صدام و پیروزی ملت ایران شد.

این رویداد مهم بر ایجاد ثبات سیاسی در داخل ایران و تقویت موقعیت منطقه‌ای و جهانی این کشور تأثیر گذاشت و رژیم بعثی عراق را که عنصری تهدیدکننده به شمار می‌آمد، به کشوری بی‌ثبات تبدیل کرد. پیدایش چنین وضعیتی برای دشمنان نظام جمهوری اسلامی بسیار نگران‌کننده بود؛ زیرا نه تنها تصورات پیشین آنان را که بر تضعیف و فروپاشی جمهوری اسلامی مبتنی بود تغییر داد، بلکه دورنمایی از تبدیل ایران به قدرتی منطقه‌ای با مشخصه‌های دینی و انقلابی را نمایان ساخت.

موضوع جدید و حساسی که بعد از پایان این عملیات برای ایران طرح شد، نحوه صحیح پایان‌دادن به جنگ بود. در این مرحله تلاش و اقدامات عراق و حامیانش برای مقابله با برتری ایران آغاز شد و ایران نیز سعی داشت بهترین گزینه را برای رویارویی با این تلاش‌ها انتخاب کند. در چنین وضعیتی، تصمیم‌گیری برای مقامات ایران بسیار دشوار و بس پیچیده بود و هر تصمیمی می‌توانست تاریخی باشد و سرنوشت کشور را تحت تأثیر خود قرار دهد. از یک سو عراق و حامیانش که حاضر نبودند برتری ایران را بپذیرند، بر آتش بس و توقف فوری جنگ تأکید داشتند

و به دنبال پایان دادن به اختلافات و مناقشات دو کشور بر مبنای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر نبودند و از سوی دیگر، ایران دو گزینه در برابر خود داشت: یا می‌بایست از موضع برتر، با تنبیه متجاوز و محکوم کردن آن و دریافت غرامت، امکان تجاوز مجدد را برای همیشه برطرف می‌کرد - آن‌چنان که در مقطع پایانی جنگ و با پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل از سوی ایران واقع شد - یا از برتری خود چشم می‌پوشید و در بهترین وضعیت، بدترین راه حل یعنی آتش بس را پذیرفته و سالیان متمادی خود را در حالت نه جنگ و نه صلح قرار می‌داد که در این صورت بعدها در معرض این سؤال قرار می‌گرفت که چرا در آن زمان ایران با وجود قراردادن در موضع برتر، بر تحقق خواسته‌هایش پافشاری نکرد و جنگ بدون استیغای حقوق ملت ایران متوقف شد؟

در اینجا این سؤال نیز مطرح می‌شود که چرا عملیات آزادسازی خرمشهر به یک پیروزی راهبردی و برتری قطعی ایران بر عراق در جنگ منجر نشد؟ آیا شرایط پس از آزادی خرمشهر برای برقراری صلح مساعد نبود؟ با فرض اینکه جنگ در همان زمان به پایان می‌رسید، آیا عراق و حامیانش به پذیرش خواسته‌های بحق ایران تن می‌دادند؟ به عبارت دیگر، آیا ادامه جنگ پس از آزادی خرمشهر اجتناب‌ناپذیر بود؟ آیا راه حل دیگری وجود داشت که بتوان با انتخاب آن از ادامه جنگ پرهیز کرد و در عین حال، مسیرهای احتمالی وقوع دوباره جنگ را مسدود کرد و وضعیت لازم را برای تصمیم‌گیری ایران و خاتمه دادن به جنگ فراهم کرد؟ اگر سازمان‌ها و مراجع بین‌المللی و حامیان عرب و غیرعرب صدام حسین به جای حمایت از او و فشار بر ایران، با تأمین خواسته‌های ملت ایران موافقت می‌کردند، آیا این امر روند تصمیم‌گیری ایران برای خاتمه دادن به جنگ را آسان نمی‌کرد؟

پاسخ نهایی تمامی این پرسش‌ها را می‌توان با بررسی هر چند اجمالی حوادث و رویدادهای قبل و بعد از آزادی خرمشهر، که در این کتاب به آن پرداخته شده است، دریافت. در این بررسی همچنین می‌توان به سایر موضوعاتی پی برد که در آن مقطع زمانی نظام تازه تأسیس جمهوری اسلامی ایران را درگیر مشکلات و بحران‌های دیگر داخلی و خارجی کرده بود. اهم این رویدادها عبارت‌اند از:

۱. عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر

اجرای موفقیت‌آمیز عملیات فتح‌المبین در دهه اول فروردین سال ۱۳۶۱ که به آزادسازی منطقه غرب شوش و دزفول از دست اشغالگران عراقی انجامید، لزوم تسریع در اجرای عملیات بعدی با هدف آزادسازی بخش‌هایی دیگر از مناطق اشغالی استان خوزستان را در منطقه غرب رود کارون موجب شد. از این رو، فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی پس از در نظر گرفتن یک توقف کوتاه مدت برای استراحت رزمندگان و بازسازی یگان‌های رزمی، از دهه سوم فروردین مباحث مربوط به طراحی عملیات مورد نظر را آغاز کردند و هم‌زمان نیز یگان‌های رزمی به تدریج در شرق رود کارون و شمال رود کرخه کور مستقر شدند. این اقدامات با شروع اردیبهشت‌ماه (بازه زمانی کتاب حاضر) ادامه یافت.

حضور فرماندهان نظامی در نشست‌های مختلف و بحث‌های فراوان درخصوص طرح نهایی عملیات و همچنین اقدامات یگان‌های رزمی برای شناسایی منطقه و مواضع دشمن، تجهیز و تدارک رزمندگان و... از آماده‌شدن نیروهای ایران برای اجرای این عملیات حکایت می‌کرد. فرماندهان نظامی ایران در طراحی و برنامه‌ریزی عملیات جدید، ابتدا به دنبال آن بودند که علاوه بر آزادسازی منطقه اشغالی غرب کارون به خصوص خرمشهر، زمینه ورود نیروهای ایران به داخل عراق در منطقه شرق بصره را برای ایجاد خط دفاعی مطمئن در پشت شط العرب فراهم کنند تا از تهاجم دوباره ارتش عراق در امان باشند. با وجود این، پس از جلسات متعدد که به طراحی و اتفاق نظر درباره نحوه اجرای مرحله اول این عملیات انجامید، اخبار دریافتی در روز هشتم اردیبهشت درخصوص ورود لشکر ۳ زرهی عراق به منطقه اشغالی و احتمال چسبیدن دشمن به کارون در شمال سلمانیه - که می‌توانست عملیات عبور از این رود را متفی کند - فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا را بر آن داشت تا در اجرای اولین مرحله عملیات شتاب کند و طراحی و دیگر اقدامات مربوط به مراحل بعدی عملیات را به زمانی دیگر موکول نماید.

به این ترتیب، اولین مرحله این عملیات که بیت المقدس نام گرفت، در نخستین ساعت روز دهم اردیبهشت آغاز شد و رزمندگان دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر توانستند با عبور از کارون و پیشروی تا جاده اهواز - خرمشهر، حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع از مناطق اشغالی را از دست متجاوزان عراقی خارج کنند. رزمندگان قرارگاه قدس نیز که در شمال منطقه عملیاتی وارد عمل شده بودند، هرچند فقط نقاطی کوچک در جنوب رود کرخه کور را به عنوان سرپل تصرف کردند، اما موفق شدند دو لشکر ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق را در این منطقه درگیر نگه دارند.

در دومین روز عملیات، درحالی که رزمندگان قرارگاه‌های فتح و نصر پاتک‌های پی‌درپی دشمن را دفع می‌کردند، رزمندگان قرارگاه قدس بار دیگر به منظور تداوم فشار بر دشمن در شمال منطقه عملیاتی وارد عمل شدند، اما بر اثر فشار سنگین نظامیان عراقی، به مواضع اولیه خود در شمال کرخه کور بازگشتند.

در دوازدهم اردیبهشت نیروهای دو قرارگاه فتح و نصر در تلاشی دیگر موفق شدند با ترمیم رخنه میان خود، در جاده اهواز - خرمشهر با یکدیگر الحاق کنند. در روزهای سیزدهم تا شانزدهم اردیبهشت نیز درحالی که این دو قرارگاه با دفع تلاش‌های متوالی عراقی‌ها برای تصرف مجدد این جاده، آماده می‌شدند تا دومین مرحله عملیات را با پیشروی به طرف نوار مرزی و جاده خرمشهر - شلمچه آغاز کنند، قرارگاه قدس نیز باینکه ادامه عملیاتش در شمال منطقه عملیاتی امکان‌پذیر نبود، همچنان به فشار خود بر دشمن در این منطقه ادامه می‌داد.

مرحله دوم عملیات بیت المقدس در آخرین ساعات روز شانزدهم اردیبهشت آغاز شد و در روز بعد، رزمندگان ایران برای نخستین بار از زمان آغاز جنگ به نوار مرزی مقابل کیلومتر ۸۰ (ایستگاه حسینیة) جاده اهواز - خرمشهر رسیدند. ارتش عراق که از یک سو ادامه عملیات قوای

ایران به طرف بصره و از سوی دیگر محاصره لشکرهای ۵ و ۶ خود در شمال منطقه عملیاتی را محتمل می‌دید، به سرعت این دو لشکر را به عقب کشید و آنها را همراه با دیگر یگان‌ها، در نوار مرزی طلائیه تا کوشک و شلمچه و نیز شمال خرمشهر و شلمچه آرایش داد تا به این وسیله از ادامه پیشروی نیروهای ایران به طرف بصره و خرمشهر جلوگیری کند.

در روز هجدهم اردیبهشت که شهر هویزه، پادگان حمید و قسمتی دیگر از جاده اهواز - خرمشهر (بخش شمالی آن) آزاد و شهر اهواز نیز پس از حدود ۲۰ ماه از تیررس توپخانه عراق خارج شد، فشار نظامیان عراقی از پشت نوار مرزی و شمال جاده شلمچه - خرمشهر به روی مواضع یگان‌های فتح و نصر در حدفاصل کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر و نوار مرزی بسیار سنگین بود به طوری که فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا تصمیم گرفت با اولویت دادن به آزادسازی خرمشهر، طرح پیشروی در خاک عراق و پدافند در ساحل شرقی شط العرب را به زمانی دیگر موکول کند.

بنابراین، سومین مرحله عملیات بیت المقدس در شامگاه نوزدهم اردیبهشت به منظور تأمین قسمتی دیگر از نوار مرزی و نیز پیشروی از جناح چپ (شرقی نوار مرزی) تا جاده خرمشهر - شلمچه برای بستن راه عقب‌نشینی دشمن در خرمشهر و در نتیجه تکمیل محاصره این شهر آغاز شد و تا روز بعد، رزمندگان قرارگاه فتح به قسمتی دیگر از نوار مرزی شمال شلمچه دست یافتند. رزمندگان قرارگاه نصر نیز در جناح چپ اگرچه به قسمتی از جاده شلمچه - خرمشهر رسیدند، اما با مقاومت شدید عراقی‌ها، به شمال این جاده عقب رانده شدند. قرارگاه نصر بار دیگر در شامگاه بیستم اردیبهشت وارد عمل شد تا این جاده را آزاد کند، ولی این بار نیز در تأمین هدف ناکام ماند.

پس از این ناکامی که بیشتر ناشی از نداشتن شناخت کافی از منطقه و مواضع دشمن و خستگی رزمندگان و آسیب دیدن یگان‌های رزمی بود، مقرر شد ادامه عملیات به تعویق افتد تا رزمندگان استراحت کرده و یگان‌های رزمی به بازسازی خود بپردازند. به این ترتیب، از روز بیست و یکم تا بیست و نهم اردیبهشت فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در تلاش بودند تا آخرین مرحله از عملیات بیت المقدس را با هدف تصرف جاده شلمچه - خرمشهر، پیشروی تا اروندرود و تکمیل محاصره خرمشهر طراحی کنند. از سوی دیگر، ارتش عراق نیز در این مدت ضمن تلاش برای تحکیم و تقویت مواضع دفاعی خود، چندین بار به مواضع نیروهای ایران حمله و سعی کرد از محور کوشک بار دیگر به جاده اهواز - خرمشهر دست یابد، اما با مقاومت نیروهای خودی ناکام ماند. در روز سی‌ام اردیبهشت، دستور عملیاتی مرحله چهارم به قرارگاه‌ها و یگان‌های رزمی ابلاغ و در شامگاه اول خرداد این مرحله از عملیات آغاز شد. نیروهای عمل‌کننده تا روز بعد توانستند با رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، خرمشهر را محاصره و سرانجام در روز سوم خرداد آن را آزاد کنند.

۲. حملات هوایی عراق به اهداف غیرنظامی

در جریان عملیات بیت المقدس و پس از آزادسازی خرمشهر، نیروی هوایی عراق علاوه بر بمباران مواضع رزمندگان ایران، حملاتی محدود را علیه اهداف غیرنظامی اجرا کرد؛ از جمله در روز سیزدهم اردیبهشت هواپیمای حامل محمد بن یحیی وزیر امور خارجه الجزایر، به محض ورود به آسمان غرب ایران مورد حمله جنگنده‌های عراقی قرار گرفت و سرنگون شد و تمامی سرنشینان آن کشته شدند. روز بعد، رئیس مجلس شورای اسلامی در سخنانی این حادثه را ناشی از جنون حاکم عراق در پی مشاهده پیروزی‌های ایران در عملیات بیت المقدس دانست. رادیو کلن آلمان غربی نیز با اعلام اینکه مقامات عراق هرگونه دخالت این کشور در این حادثه را تکذیب کرده‌اند، گفت بن یحیی قصد داشته امکانات پایان دادن به جنگ ایران و عراق را بررسی کند. در روز پانزدهم اردیبهشت، در حالی که وزیر امور خارجه ایران و دو معاونش عراق را عامل این حادثه معرفی کردند، خبرگزاری عربستان سعودی این حادثه را به ایران نسبت داد. در بیست و چهارم همین ماه نیز یک روزنامه چاپ یوگسلاوی دست داشتن بعضی از مخالفان داخلی جمهوری اسلامی ایران در این حادثه را محتمل دانست. رادیو بی بی سی هم گفت این حادثه موجب افزایش نگرانی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از پایان دادن به جنگ ایران و عراق از طریق مذاکره شده است. همچنین، سه روز بعد (بیست و هفتم اردیبهشت) با وجود ارائه مدارک متعدد از سوی ایران درباره دست داشتن عراق در این حادثه، مجله امریکایی نیوزویک نوشت منابع اطلاعاتی فرانسه معتقدند ایران مسئول این حادثه است. سرانجام، با خودداری دولت الجزایر از موضع گیری درباره عامل سقوط هواپیما، اخبار مربوط به این حادثه به مرور کاهش یافت. البته گفته می شود رژیم عراق بن یحیی را که چندین بار از مواضع ایران دفاع کرده بود، مانع جهت گیری سیاسی دولت الجزایر* به نفع عراق می دانست. علاوه بر این ارتش عراق در اول خرداد تأسیسات گاز مایع بندر ماهشهر، در نهم خرداد پالایشگاه تبریز و جزیره خارک و در یازدهم خرداد شهر دهلران را هدف حمله هوایی قرار داد و خسارات و تلفاتی را به بار آورد. در دوازدهم خرداد نیز چند هواپیمای عراقی در عمق خاک ایران به پرواز درآمدند و پس از آن ارتش عراق با صدور اطلاعیه ای اعلام کرد هدف از این اقدام نشان دادن قدرت هوایی این کشور در دسترسی به هر نقطه ای در خاک ایران بوده است.

هواپیماهای عراقی در روز سیزدهم خرداد، بار دیگر شهر دهلران و در روز پانزدهم خرداد نیز شهر ایلام را هنگام برگزاری راهپیمایی سالروز قیام ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ بمباران کردند و شماری از مردم را به خاک و خون کشیدند.

دولت عراق همچنین به منظور ناامن کردن آب های خور موسی برای تردد کشتی ها به مقصد بنادر امام خمینی و ماهشهر، در روز شانزدهم خرداد، یک کشتی خارجی را در این منطقه به آتش کشید و سپس هشدار داد کشتی ها به این منطقه نزدیک نشوند.

سرانجام، با اعلام آتش بس یک جانبه عراق در روز بیستم خرداد، حملات هوایی این کشور به طور موقت متوقف شد.

* گفتنی است دولت الجزایر در قبال جنگ ایران و عراق سیاست بی طرفی را در پیش گرفته بود.

۳. اقدامات گروه‌های مسلح ضدانقلاب و مقابله نیروهای خودی با آن

الف) مناطق غرب کشور

اقدامات ایدائی گروه‌های ضدانقلاب نظیر احزاب منحل دموکرات و کومه‌له در ماه‌های اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۱ نیز ادامه داشت. این گروه‌ها درحالی‌که ارتش و سپاه در جبهه‌های جنگ با ارتش بعث عراق درگیر بودند، با همراهی سایر مخالفان نظام جمهوری اسلامی و پشتیبانی حکومت عراق، درصدد ایجاد ناآرامی در بسیاری از مناطق غرب کشور بودند. آنها با دراختیارداشتن برخی روستاها و محورهای مواصلاتی مناطق کردنشین به اقداماتی نظیر ایجاد کمین، مین‌گذاری، گروگان‌گیری و... مبادرت می‌کردند. برخی از اقدامات گروه‌های مسلح غیرقانونی در بازه زمانی کتاب حاضر به این شرح است: حمله به مریوان در روز چهارم اردیبهشت؛ حملات خمپاره‌ای به میاندوآب در هفتم و نهم اردیبهشت؛ درگیری با نیروهای نظامی و غیرنظامی در اشنویه در سیام اردیبهشت؛ حمله به ادارات دولتی بوکان در اول خرداد و اجرای آتش روی شهر بانه در سیزدهم خرداد. بر اثر این حملات و نیز سایر اقدامات ایدائی گروه‌های ضدانقلاب شماری از نیروهای نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح و عده‌ای نیز به گروگان گرفته شدند.

در مقابل، نیروهای سپاه، ارتش و ژاندارمری با همراهی نیروهای مردمی در این دوره زمانی ضمن مقابله با اشرار مسلح ضدانقلاب، با اجرای عملیات‌های پی‌درپی بسیاری از روستاها و محورهای مواصلاتی استان‌های آذربایجان غربی، کردستان و باختران (کرمانشاه) را از وجود آنان پاک‌سازی کردند که آزادسازی و پاک‌سازی دو محور مواصلاتی مهم مهاباد - سردشت و پیرانشهر - سردشت از جمله دستاوردهای این عملیات‌ها بود.

ب) سایر نقاط کشور

اگرچه گروه‌های ضدانقلاب داخلی همچون سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، سازمان چریک‌های فدایی خلق (شاخه اقلیت) و سازمان پیکار در راه آزادی طبقه کارگر که علیه نظام جمهوری اسلامی قیام مسلحانه کرده و در سال ۱۳۶۰ متحمل ضرباتی شده بودند، اما عناصر باقیمانده این گروه‌ها به‌ویژه منافقین در اردیبهشت و خرداد سال ۱۳۶۱ همچنان به اقدامات ایدائی نظیر بمب‌گذاری، درگیری خیابانی، ترور مسئولان و مردم مدافع انقلاب اسلامی در بسیاری از شهرها ادامه دادند تا به این طریق کشور را ناامن کنند. در این میان سپاه پاسداران با وجود حضور هم‌زمان در جبهه‌های نبرد با ارتش عراق و گروه‌های ضدانقلاب مسلح غرب کشور، همراه با کمیته و دادستانی انقلاب اسلامی به سازماندهی و برنامه‌ریزی منسجم برای مقابله با این گروه‌ها مبادرت ورزید و خانه‌های تیمی آنها را در عملیات‌های متوالی و یکی پس از دیگری متلاشی کرد؛ از جمله در جریان عملیاتی در روز دوازدهم اردیبهشت، علاوه بر متلاشی شدن چندین خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، که به انواع سلاح‌ها مجهز بودند، تعدادی زیاد از عناصر فعال این سازمان کشته یا دستگیر شدند.

۴. افشای طرح توطئه کودتای قطب‌زاده

با افشای طرح توطئه کودتای صادق قطب‌زاده وزیر امور خارجه اسبق و اولین رئیس سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی، در آخرین روزهای فروردین سال ۱۳۶۱، مردم بسیاری از نقاط ایران در روز اول اردیبهشت با برپایی راه‌پیمایی، این توطئه و عدم افشای آن از سوی آیت‌الله محمدکاظم شریعتمداری را که از این توطئه مطلع بود، محکوم کردند و جامعه مدرسین حوزه علمیه قم نیز در اطلاعیه‌ای خلع آیت‌الله شریعتمداری از مرجعیت را اعلام کرد. در روز سوم اردیبهشت آیت‌الله شریعتمداری در مصاحبه‌ای که از تلویزیون پخش شد از پیشگاه خداوند به دلیل اطلاع از توطئه کودتا و خودداری از افشای آن طلب مغفرت کرده و از امام خمینی درخواست نمود از تبلیغات رسانه‌های گروهی و سخنرانی علیه وی جلوگیری کنند. در شانزدهم اردیبهشت، فرزند آیت‌الله شریعتمداری نیز با اذعان به اینکه پدرش از توطئه کودتا مطلع بوده است، گفت دلیل افشانکردن آن پیشگیری از احتمال دستگیری صدها نفر بوده است.

۵. تغییر مواضع عراق پس از آزادسازی خرمشهر

حکومت عراق در اردیبهشت سال ۱۳۶۱ و تا قبل از آزادسازی خرمشهر خروج ارتش این کشور از خاک ایران را به پذیرش حق حاکمیت اراضی و آب‌های عراق، به‌ویژه حاکمیت کامل بر اروندرود که با قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر مغایرت داشت، از سوی ایران مشروط می‌کرد. در مقابل، جمهوری اسلامی ایران نیز همچنان بر شروط چهارگانه خود برای پایان‌دادن به جنگ یعنی عقب‌نشینی متجاوزان از خاک ایران، پرداخت غرامت به ایران، تعیین متجاوز و آغازگر جنگ، و بازگشت آوارگان عراقی به کشورشان تأکید داشت.

در روز سوم اردیبهشت، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع اعلام کرد اگر عراق شروط ایران را نپذیرد، این کشور به خود حق می‌دهد بغداد را محاصره کند. از سوی دیگر در هشتم اردیبهشت، معاون نخست‌وزیر عراق گفت کشورش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را معتبر نمی‌داند. با آغاز عملیات بیت‌المقدس در دهم اردیبهشت و باوجود دستیابی رزمندگان ایران به نوار مرزی در هفدهم اردیبهشت، عراق همچنان بر مواضع قبلی خود پافشاری می‌کرد؛ به‌طوری‌که در بیستم اردیبهشت، وزیر امور خارجه این کشور گفت جنگ با ایران زمانی پایان می‌پذیرد که علل بروز آن از میان برداشته شود. همچنین، در ادامه اصرار حکومت صدام بر مطامع خود به‌ویژه حاکمیت کامل بر اروندرود، معاون نخست‌وزیر و فرمانده ارتش خلقی عراق در بیست‌ودوم اردیبهشت گفت: فرزندان ملت ما بیش از هر زمان دیگری آماده‌اند تا زمانی که دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین‌ها و آبراه‌ها اعتراف کند، علیه آنها مبارزه کنند.

در مقابل، سخنگوی شورای عالی دفاع در پایان جلسه روز بیست‌وهشتم اردیبهشت این شورا با اعلام اینکه جنگ متوقف نمی‌شود مگر آنکه خواسته‌های بحق ایران پذیرفته شود، بار دیگر

بر شروط چهارگانه ایران برای پایان دادن به جنگ تأکید کرد. وی در روز بعد نیز با بیان اینکه در صورت تن دادن حکومت عراق به پذیرش حقوق ایران ناگزیریم برای پایان دادن به جنگ فشار خود را بر این حکومت ادامه دهیم، اضافه کرد ما صلح می‌خواهیم، اما نه به آن قیمتی که یک حربه دائمی به دست امپریالیست و صهیونیست بدهیم.

حکومت عراق که همچنان از پذیرش خواسته‌های ایران سر باز می‌زد و بر حقوق ادعایی خود اصرار می‌ورزید، در آستانه آزادسازی خرمشهر و در روز اول خرداد خواهان تشدید فشارهای بین‌المللی بر ایران شد تا این کشور را به سازش وادارد. با پیروزی قاطع قوای نظامی ایران در عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر در روز سوم خرداد، امام خمینی با عظیم و کم‌نظیر خواندن این عملیات و نیز با تأکید بر اینکه صدام و حزب او محکوم به سرنگونی هستند، اظهار داشتند: «با دلی مطمئن به الطاف الهی آخر جنگ را که نزدیک است، نظاره می‌کنیم.» نماینده ایشان در شورای عالی دفاع نیز با تأکید بر شروط چهارگانه ایران گفت ما تا آن حد که در عرف بین‌الملل حق داریم، باید صدام را به عنوان جنایتکار جنگی دنبال کنیم.

به این ترتیب، با شکست سنگین ارتش عراق در خرمشهر و نیز تأکید مقامات ایران بر ادامه جنگ تا سرنگونی حکومت صدام، عراق که از احتمال گسترش جنگ به داخل خاک خود نگران شده بود، در روز ششم خرداد، ضمن اینکه به رسمیت شناخته شدن پیمان‌های بین‌المللی میان دو کشور را خواستار شد، اعلام کرد اگر نیروهای ایران در خاک خود بمانند، حاضر است جنگ را متوقف کند. دو روز بعد؛ یعنی در هشتم خرداد، سخنگوی وزارت امور خارجه این کشور اظهارات مقامات ایران مبنی بر ادامه جنگ تا سرنگونی حکومت صدام را با موازین حقوق بین‌الملل مغایر دانست. همچنین در روز دهم خرداد، عراق که دیگر ادعای قبلی خود برای کسب حاکمیت کامل بر اروندرود را مطرح نمی‌کرد، با این ادعا که ایران آغازگر جنگ بوده است، آمادگی خود را برای عقب‌کشیدن نیروهایش از نقاطی از خاک ایران که همچنان در اشغال قرار داشت، اعلام کرد. در چهاردهم خرداد نیز وزیر امور خارجه عراق درباره خواسته ایران برای برکناری صدام گفت هرگونه تغییر داخلی باید برعهده مردم باشد.

آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع نیز در همین روز (چهاردهم خرداد) با اعلام رقم ۱۵۰ میلیارد دلار به عنوان غرامتی که باید به ایران پرداخته شود، بار دیگر شروط ایران برای پایان دادن به جنگ را متذکر شد و تأکید کرد ایران از اصول خود عدول نخواهد کرد. رئیس‌جمهور همچنین در روز هجدهم خرداد در دیدار با فرستاده رئیس امارات متحده عربی گفت ما صلح تحمیلی را هم مثل جنگ تحمیلی ناگوار و غیرقابل تحمل می‌دانیم و اگر متجاوز مجازات نشود، ریشه تجاوز در منطقه برچیده نخواهد شد. حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی هم در روز بعد در سخنانی صلح با صدام را بدون مجازات وی،

برای آینده منطقه خطرناک دانست. همچنین میرحسین موسوی نخست‌وزیر در سخنانی اعلام کرد: شروط ایران برای پایان دادن به جنگ تغییر نکرده و این شروط را یا عراق و هم‌پیمانانش می‌پذیرند یا ما به آنها تحمیل خواهیم کرد.

سرانجام، با تأکید مقامات ایران بر ادامه جنگ تا تحقق حقوق مشروع ملت ایران، حکومت عراق که قصد داشت قبل از گسترش جنگ به داخل خاکش، ایران را به پذیرش آتش‌بس مجبور کند، در نخستین ساعت بامداد روز بیستم خرداد در بیانیه‌ای که توسط شورای فرماندهی انقلاب این کشور منتشر شد، اعلام کرد ضمن اجرای آتش‌بس فوری و پایان دادن به هرگونه درگیری با ایران، تمام نیروهایش را در مدت دو هفته از خاک این کشور خارج می‌کند. ارتش عراق نیز در همین روز اطلاعیه داد که فعالیت‌های نظامی‌اش را متوقف کرده است.

در پی انتشار بیانیه عراق، ارتش جمهوری اسلامی از تمامی واحدهای نظامی و یگان‌های رزمی خود خواست غافلگیر نشده و با هشیاری، هرگونه تغییر و تحول در جبهه دشمن را گزارش کنند. سپاه پاسداران نیز با اعلام آماده‌باش کامل در جبهه‌ها و بی‌اعتبار دانستن آتش‌بس اعلام شده عراق، بر ادامه تلاش برای وارد آوردن آخرین ضربات بر حکومت عراق تأکید کرد.

در روز بیست و دوم خرداد، امام خمینی در واکنش به بیانیه عراق، بار دیگر بر شروط ایران تأکید کردند و گفتند ما خواهان صلح هستیم اما با قید و شرط. ایشان همچنین با اشاره به اعلام عراق برای خارج کردن باقیمانده نیروهایش از خاک ایران در مدت دو هفته آینده، خواستار آن شدند که در این مدت یک گروه بین‌المللی به بررسی جرائم حکومت صدام، میزان خسارات وارده بر ایران و تعیین آغازگر جنگ بپردازد. در همین روز، رئیس‌جمهور ایران پیشنهاد صلح عراق را ذلیلانه و ریاکارانه و از موضع ضعف خواند و گفت با صدام که به زور معتقد است جز با زبان زور نمی‌توان صحبت کرد. همچنین، رئیس مجلس شورای اسلامی گفت تازمانی که در اطرافمان تجاوزی باشد نمی‌توانیم ساکت بنشینیم.

به این ترتیب، با مخالفت مقامات جمهوری اسلامی با آتش‌بس پیشنهادی شورای فرماندهی انقلاب عراق، تبادل آتش میان طرفین در سراسر جبهه‌ها ادامه یافت تا اینکه در روز سی‌ام خرداد، صدام حسین در یک نطق رادیو و تلویزیونی اعلام کرد برای خارج کردن بهانه ادامه جنگ از دست ایران، در مدت ۱۰ روز نیروهای عراقی از خاک ایران خارج خواهند شد. وی همچنین با محتمل دانستن ورود نیروهای ایران به داخل عراق بر آمادگی کشورش برای مقابله تأکید کرد. رادیو بی‌بی‌سی این سخنان صدام را ناشی از پیروزی‌های ایران در جنگ دانست و گفت اگر صدام راه حلی برای آتش‌بس ایجاد کند و اجلاس سران جنبش عدم تعهد در زمان مقرر (شهریورماه) در بغداد برگزار شود، لطمه‌های وارده بر وی جبران خواهد شد.

سرانجام، در روز سی‌ویکم خرداد، امام خمینی در واکنش به سخنان صدام اظهار داشتند جنگ با عراق تا هنگام تحقق خواسته‌های ایران ادامه خواهد یافت.

۶. افزایش نگرانی حامیان جهانی و منطقه‌ای عراق از تداوم پیروزی‌های ایران در جنگ

الف) نگرانی مقامات و رسانه‌های آمریکا

امریکا که از ابتدای جنگ ایران و عراق همواره سعی می‌کرد خود را بی‌طرف نشان دهد، با آغاز عملیات بیت‌المقدس از تداوم پیروزی‌های ایران و گسترش دامنه جنگ به‌شدت نگران شد. بر همین اساس، در شانزدهم اردیبهشت، رسانه‌های خبری آمریکا با اذعان به اینکه قوای نظامی ایران در آستانه بیرون‌راندن نیروهای عراقی از خاک خود هستند، از تداوم پیروزی ایران ابراز نگرانی کردند.

بیست‌و‌هفتم اردیبهشت، وزیر امور خارجه آمریکا در نشست اعضای پیمان ناتو، ضمن ارائه گزارشی از اخبار پیروزی‌های نظامی ایران گفت پیروزی ایران در جنگ با عراق بر منافع غرب اثر می‌گذارد. وزیر دفاع این کشور نیز در روز اول خرداد گفت پیروزی ایران در جنگ با عراق در جهت منافع ملی ما نیست و ما می‌خواهیم این جنگ به‌نحوی پایان یابد که موجب بی‌ثباتی در منطقه نگردد.

پس از آزادسازی خرمشهر هم وزیر امور خارجه آمریکا در روز ششم خرداد جنگ ایران و عراق را موجب به‌خطر افتادن منافع آمریکا و دوستان منطقه‌ای آن ذکر و اضافه کرد: در هفته‌های آتی ما و دیگر اعضای جامعه بین‌الملل نقشی فعال‌تر برای پایان‌دادن به این جنگ را دنبال خواهیم کرد. همچنین، مطبوعات آمریکا در همین روز به بررسی آثار ادامه جنگ بر موقعیت خلیج فارس و سیاست خارجی کشور ایالات متحده پرداختند و تأکید کردند آمریکا باید از اعمالی که ثبات و آرامش منطقه را برهم زند، جلوگیری کند. در سیزدهم خرداد، خبرگزاری آسوشیتدپرس از تلاش‌های دیپلماتیک آمریکا برای جلوگیری از ورود قوای نظامی ایران به داخل خاک عراق خبر داد و در پانزدهم خرداد یک روزنامه چاپ پاریس نیز هم‌زمان با اظهارات وزیر امور خارجه آمریکا در پاریس مبنی بر درخواست از ترکیه برای میانجیگری در جنگ ایران و عراق، نوشت آمریکا به‌همراه گروهی از کشورها سعی دارد ایران را از ورود احتمالی نیروهایش به خاک عراق منصرف کند.

ب) نگرانی حامیان عرب عراق

در آستانه عملیات بیت‌المقدس نگرانی کشورهای عرب حامی عراق از ادامه روند پیروزی‌های ایران در جبهه‌های جنگ شدت یافت. بر همین اساس، در نخستین روزهای اردیبهشت سال ۱۳۶۱، شورای همکاری خلیج فارس به‌همراه کشورهای مصر، اردن و مراکش ضمن اعلام حمایت مجدد از عراق، از تلاش‌های بین‌المللی برای پایان‌دادن به جنگ نیز پشتیبانی کردند. خبرگزاری یونایتدپرس هم در روز ششم اردیبهشت، گزارش داد کشورهای خلیج فارس با نگرانی از پیروزی ایران در جنگ سعی دارند کمک‌های خود به عراق را افزایش دهند.

با آغاز عملیات بیت‌المقدس در روز دهم اردیبهشت، رسانه‌های غربی با القای واژه در کشورهای عرب درخصوص آنچه خطر گسترش انقلاب اسلامی ایران به این کشورها می‌نامیدند، نگرانی آنان را از بروز چنین خطری تشدید می‌کردند. متأثر از این تلاش رسانه‌ای، شاه اردن در روز شانزدهم اردیبهشت به ایران

هشدار داد که نباید از مرزهای خود فراتر رود و امنیت کشورهای عربی منطقه را به خطر اندازد. روز بعد، رئیس جمهور مصر بر ادامه کمک‌های نظامی به عراق تأکید کرد. در نوزدهم اردیبهشت سلطان عمان به مصر رفت؛ رادیو بی‌بی‌سی این سفر را با نگرانی کشورهای عرب از احتمال ورود قوای ایران به خاک عراق مرتبط دانست. در روز بیست و پنجم اردیبهشت وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت گرد هم آمدند تا در برابر جمهوری اسلامی ایران و بازداشتن این کشور از ورود به خاک عراق به موضعی مشترک دست یابند، اما اختلاف نظر آنها دستیابی به این هدف را میسر نکرد.

در پی افزایش نگرانی کشورهای عرب، امام خمینی در روز بیست و ششم اردیبهشت به رهبران این کشورها اطمینان دادند که اگر از حکومت عراق حمایت نکنند و با ایران رفتار اسلامی داشته باشند، دولت و ملت ایران نیز با آنها رفتار برادرانه خواهند داشت و در غیر این صورت آنها نیز به سرنوشت صدام که در حال سقوط است، دچار خواهند شد. در واکنش به این سخنان، وزیر دفاع مصر هم با وجود اعلام حمایت مجدد از عراق، تأکید کرد هیچ سرباز مصری به نفع عراق نخواهد جنگید. رادیوی عربستان سعودی نیز گفت کشورهای عرب منطقه در صورت عملی شدن تهدیدات ایران واکنش نشان خواهند داد. در روز سی و یکم اردیبهشت، رئیس مجلس شورای اسلامی که به عنوان خطیب نماز جمعه تهران سخن می‌گفت با بیان اینکه هم‌اکنون در سطح منطقه تلاش می‌شود تا توجه کشورهای عرب از رژیم صهیونیستی به سمت ایران منحرف شود، به ملت‌های عرب منطقه اطمینان داد که از جانب ایران خطری متوجه آنها نخواهد بود.

با وجود سخنان اطمینان‌دهنده مقامات ایرانی، نگرانی کشورهای عرب از خطر به اصطلاح گسترش انقلاب اسلامی نه تنها کاهش نیافت، بلکه با آزادسازی خرمشهر و پیروزی قاطع ایران در بیرون‌راندن اشغالگران عراقی از اغلب مناطق اشغالی، این نگرانی شدت یافت. بر همین اساس، امام خمینی در چهارم خرداد بار دیگر به حکومت‌های عرب منطقه اطمینان دادند در صورت پرهیز آنها از اطاعت از امریکا و وابستگی‌شان و رفتار با ایران براساس حکم اسلام و قرآن، مورد حمایت و پشتیبانی ایران قرار خواهند گرفت. ایشان سپس هشدار دادند کاری نکنید با شما براساس حکم خدا رفتار کنیم. رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در همین روز در پاسخ به نگرانی حاکمان منطقه گفت ایران طمعی به خاک دیگران ندارد. وی همچنین تأکید کرد بزرگ‌ترین حق ما سقوط صدام است. در پی این سخنان که هشدار مجدد رسانه‌های غربی در مورد عواقب ورود احتمالی قوای ایران به خاک عراق برای ساقط کردن حکومت صدام را به دنبال داشت، در ششم خرداد، مقامات عربستان سعودی، مصر، اردن، بحرین و عمان بار دیگر از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز نگرانی کردند و توقف آن را خواستار شدند. در همین روز، امام خمینی با تأکید بر اینکه صدام و حزبش محکوم به سرنوشتی هستند، به دولت‌های عرب منطقه هشدار دادند که از توطئه و سمپاشی علیه ایران دست بردارند.

در روز نهم خرداد، وزیران امور خارجه کشورهای شورای همکاری خلیج فارس که دو هفته پیش در کویت نتوانسته بودند به اتخاذ موضعی واحد در برابر ایران دست یابند، در ریاض گرد هم آمدند تا به مذاکرات خود ادامه دهند. اما این بار نیز پس از دو روز گفت‌وگوی بی‌حاصل فقط با صدور

بیانیه‌ای بدون اعلام حمایت از عراق، از ایران خواستند به جنگ پایان دهد. در پانزدهم خرداد، وزیر دفاع عربستان گفت کشورش اجازه نمی‌دهد ایران یا عراق در جنگ شکست بخورند. روزنامه‌های این کشور هم از ایران خواستند صلح با عراق را بپذیرد. همچنین، یک روزنامه کویتی نوشت وزیران امور خارجه کویت و عمان قرار است برای تشویق عراق به احیای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر به بغداد بروند. سرانجام، در چنین فضایی که مملو از تشویش و اضطراب کشورهای عرب منطقه از ورود احتمالی قوای ایران به خاک عراق و گسترش دامنه جنگ بود، اعلام آتش‌بس یک‌جانبه عراق در روز بیستم خرداد موجب شد کشورهای عرب و به‌ویژه اعضای شورای همکاری خلیج فارس، با استقبال از این اقدام و بدون در نظر گرفتن هرگونه حقی برای ایران، امیدوار شوند که ایران نیز آتش‌بس را بپذیرد؛ اما چنین نشد.

۷. تلاش‌های صلح سازمان کنفرانس اسلامی

در اردیبهشت و خرداد سال ۱۳۶۱، کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی تنها مرجع بین‌المللی بود که در تلاش برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق، طرح صلح ارائه داد. این کمیته که در آخرین روزهای فروردین این سال هیئت‌هایی را به تهران و بغداد فرستاده بود، اگرچه اعتقاد داشت ارتش عراق باید سریعاً خاک ایران را ترک کند، اما نتوانسته بود دو کشور را پای میز مذاکره بنشاند. از یک‌سو، عراق با در اختیار داشتن بخش‌هایی از خاک ایران و ادعاهایی همچون حاکمیت کامل بر اروندرود و... فقط به دنبال برقراری آتش‌بس فوری بود؛ و از سوی دیگر، ایران نیز قبل از پذیرش هرگونه آتش‌بس و مذاکره‌ای بر تحقق چهار خواسته خود یعنی عقب‌نشینی متجاوز از خاک ایران، پرداخت غرامت به ایران، تعیین آغازگر جنگ و بازگشت آوارگان عراقی به موطن خود، تأکید داشت. بنابراین، کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی در ادامه تلاش‌های خود، در روز بیست‌وهشتم اردیبهشت و در آستانه آزادسازی خرمشهر ضمن درخواست از ایران و عراق برای برقراری آتش‌بس در ماه رمضان (تیرماه)، پیشنهاد کرد تا پایان حل و فصل مناقشات مرزی این دو کشور اداره اروندرود زیر نظر نیروهای کشورهای اسلامی باشد!

با آزادسازی خرمشهر رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی در روز سوم خرداد از ارائه طرحی جدید درباره گفت‌وگوهای صلح خبر داد. متعاقب آن و در روز پانزدهم خرداد، اعضای این کمیته پانزدهم خرداد در جده عربستان سعودی گرد هم آمدند تا این طرح را بررسی کنند. پس از دو روز مذاکره، رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی دو هیئت را که حامل نامه‌هایی برای رؤسای جمهور دو کشور بودند، به بغداد و تهران اعزام کرد و از آنها خواست ضمن برقراری آتش‌بس تا قبل از آغاز ماه رمضان، برای مذاکره به مکه بروند. هفدهم خرداد در جلسه شورای عالی دفاع ایران مقرر شد رئیس‌جمهور در نامه‌ای مخالفت ایران با این درخواست را به رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی اعلام کند. این درحالی بود که عراق به این درخواست پاسخ مثبت داد. با بازگشت دو هیئت اعزامی کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از تهران و بغداد به جده، اعضای این کمیته مذاکرات خود را در سومین روز از سر گرفتند و روز هجدهم خرداد پس از

چهار روز گفت‌وگو بدون آنکه بتوانند امکان برقراری آتش‌بس و نیز حضور رؤسای جمهور ایران و عراق در مکه را فراهم کنند، به کار خود پایان دادند. با وجود مخالفت ایران با طرح آتش‌بس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، عراق که بر اثر شکست‌های پی‌درپی خود در عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس ضعیف شده بود، برای جلوگیری از خسارات و تلفات بیشتر، روز بیستم خرداد در بیانیه‌ای اعلام کرد که به درخواست کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، ضمن اجرای آتش‌بس فوری و پایان‌دادن به هرگونه درگیری با ایران، همه نیروهایش را در مدت دو هفته از خاک این کشور خارج خواهد کرد. به این ترتیب، با وجود آنکه طرح کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی مورد پذیرش عراق قرار گرفت، اما مخالفت ایران با آن موجب شد این کمیته در برقراری آتش‌بس و آغاز مذاکرات صلح میان دو کشور به بن‌بست برسد؛ زیرا ایران حاضر نبود پیش از خروج ارتش عراق از خاک ایران، حتی به صورت غیرمستقیم با صدام وارد مذاکره شود. در آن زمان ایران انتظار داشت کمیته‌ای بی‌طرف تشکیل شود و ضمن تعیین متجاوز و آغازگر جنگ، درباره پرداخت غرامت به ایران نیز تصمیم بگیرد.

۸. شایعه آمادگی اعراب برای پرداخت غرامت به ایران

آمادگی کشورهای عرب حامی عراق برای پرداخت غرامت خسارت‌های واردشده به ایران در جنگ تحمیلی، موضوعی بود که رسانه‌های غربی قبل و بعد از آزادسازی خرمشهر انتشار می‌دادند. نخستین بار در بیست‌وهفتم اردیبهشت خبرگزاری فرانسه اعلام کرد مبلغ تعیین شده برای پرداخت غرامت به ایران ۵۰ میلیارد دلار است. در هشتم خرداد نیز یک روزنامه چاپ آلمان غربی نوشت عربستان و کویت حاضرند اگر ایران صلح را بپذیرد، قسمتی از غرامت این کشور را بپردازند. همچنین، پس از مذاکرات وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض در روزهای نهم و دهم خرداد، این شایعه مطرح شد که کشورهای مذکور تصمیم گرفته‌اند به ایران غرامت بدهند. هرچند رسانه‌هایی مانند خبرگزاری آسوشیتدپرس، رادیو بی‌بی‌سی و روزنامه گاردین در یازدهم خرداد اخباری در این خصوص منتشر کردند، اما هیچ‌یک از منابع و مقامات رسمی کشورهای عرب این اخبار را تأیید نکردند و حتی در دوازدهم خرداد، یک مقام بحرینی آن را تکذیب کرد و هجدهم خرداد نیز یک مقام کویتی با منتفی اعلام کردن پرداخت غرامت به ایران، اضافه کرد با پایان جنگ ایران و عراق شاید به این دو کشور کمک مادی شود!

۹. ادعای اسرائیل درباره فروش سلاح به ایران

رژیم صهیونیستی اسرائیل در تلاش برای کاستن از آثار متزلزل‌کننده پیروزی بزرگ ایران در خرمشهر بر حکومت عراق و حامیان منطقه‌ای آن و نیز برای القای اینکه این پیروزی بدون کمک خارجی میسر نمی‌شد، در ششم خرداد ادعا کرد به ایران تجهیزات نظامی فروخته است. در پی

این ادعا، برخی رسانه‌های خارجی نیز عملیات روانی علیه ایران را تشدید کردند و رسانه‌های خبری عربستان سعودی، جمهوری اسلامی را به شدت مورد حمله قرار دادند و حتی رادیوی این کشور جهاد علیه ایران را خواستار شد. دولت عراق نیز با فرصت‌طلبی ضمن بهره‌گیری از این ادعای رژیم صهیونیستی از کشورهای عربی خواست روابط خود با ایران را قطع کنند.

وزیر امور خارجه ایران در هفتم خرداد این ادعا را رد کرد و سه روز بعد رئیس مجلس شورای اسلامی آن را توطئه جدید دشمنان در پی پیروزی‌های رزمندگان ایران خواند. در یازدهم خرداد نیز امام خمینی هدف طرح ادعای ارسال سلاح از اسرائیل به ایران را بدنام کردن جمهوری اسلامی دانستند. رئیس‌جمهور هم با دروغ خواندن این ادعا، در واکنش به درخواست رادیوی عربستان برای صدور حکم جهاد علیه ایران، از جهادگران آنان خواست بیایند و شانس خود را امتحان کنند.

با وجود تکذیب مکرر ادعای صهیونیست‌ها از سوی مقامات جمهوری اسلامی، رسانه‌های غربی در روزهای بعد نیز با انتشار پی‌درپی این ادعا سعی کردند به هر نحو ممکن از آن بهره‌برداری کنند.

۱۰. حمله ارتش اسرائیل به لبنان و اعزام نیروهای ایران به سوریه

رژیم صهیونیستی پس از بمباران جنوب لبنان در روزهای اول و نوزدهم اردیبهشت، در بیست و چهارم این ماه برای آغاز جنگ با لبنان اعلام آمادگی کرد. در بیست و هفتم اردیبهشت و در حالی که رزمندگان ایران در آستانه آزادسازی خرمشهر بودند، نشریه *النهار* (چاپ لبنان) در مقاله‌ای نوشت ممکن است اسرائیل به جنوب لبنان حمله کند تا به این وسیله با کاستن از فشار سوریه بر مرزهای عراق و اردن، این دو کشور بتوانند قسمت اعظم نیروهای خود را برای مقابله با ایران اختصاص دهند.

چهاردهم خرداد، جنوب لبنان بار دیگر بمباران شد و در روز بعد ارتش رژیم صهیونیستی در حالی که این منطقه، به‌ویژه اردوگاه‌های آوارگان و مراکز تجمع مبارزان فلسطینی را از آسمان، زمین و دریا به شدت زیر آتش قرار داده بود، وارد خاک لبنان شد.

در شانزدهم خرداد، سران سه قوه ایران درباره کمک به مردم فلسطین و لبنان به گفت‌وگو نشستند و سرانجام تصمیم گرفتند هیئتی را برای بررسی نحوه کمک‌رسانی به سوریه بفرستند. آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور نیز در پیامی به رئیس‌جمهور سوریه با محکوم کردن حمله رژیم اشغالگر قدس به لبنان، آمادگی ایران برای اعزام نیروی نظامی به جبهه نبرد با آن رژیم را اعلام کرد.

با هجوم بی‌امان ارتش رژیم اسرائیل به لبنان که هم‌زمان با بمباران مردم ایلام به وسیله جنگنده‌های ارتش بعث عراق در پانزدهم خرداد صورت گرفت، امام خمینی در هفدهم خرداد در پیامی فریاد استرجاع سردادند و تأکید کردند همه مسلمانان باید برای کمک دولت‌های کشورهای اسلامی به امریکا، رژیم صهیونیستی و عراق استرجاع کنند. در همین روز، شورای عالی دفاع برای بررسی و اتخاذ تصمیم درخصوص کمک ایران به لبنان و سوریه تشکیل جلسه داد و به دنبال آن سپاه و ارتش در اطلاعیه‌ای مشترک اعلام کردند تعدادی از واحدهای مسلح خود را برای مقابله با ارتش رژیم اشغالگر قدس به جنوب لبنان اعزام خواهند کرد.

بعد از ظهر همین روز، یک هیئت بلند پایه سیاسی و نظامی ایرانی به سوریه رفت.

هیئت ایرانی در مدت حضور خود در سوریه و دیدار با مقامات سیاسی و نظامی این کشور از آخرین وضعیت جبهه‌های نبرد در جنوب لبنان و وضعیت جغرافیایی منطقه کسب اطلاع کرد و در بعد از ظهر بیستم خرداد به تهران بازگشت و بی‌درنگ با شرکت در جلسه شورای عالی دفاع که در حضور امام خمینی تشکیل شد، از سفر سه روزه خود گزارش داد. سپس، در روزهای بیست و دوم و بیست و سوم خرداد دو گروه از نیروهای ایران به سوریه اعزام شدند و سومین و چهارمین گروه در حالی در روزهای بیست و پنجم و بیست و ششم راهی سوریه شدند که ارتش رژیم صهیونیستی با همراهی فالانژیست‌های لبنان توانسته بود بخش شرقی بیروت را اشغال کند.

در بیست و هفتم خرداد، هیئتی دیگر از ایران به سوریه رفت تا با مقامات این کشور گفت‌وگو کند. روز بعد نیز پنجمین گروه از نیروهای ایرانی به لبنان اعزام شدند و در همین روز سپاه پاسداران واحد لبنان هم تشکیل شد.

در سیام خرداد، هیئت ایرانی به تهران بازگشت و روز بعد امام خمینی حمله رژیم صهیونیستی به لبنان را دام آمریکا برای ایران خواندند و تأکید کردند باید از راه شکست عراق به نجات لبنان برویم.

۱۱. تلاش عراق برای برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد

از آنجا که از قبل قرار بود هفتمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در شهریور ۱۳۶۱ در بغداد برگزار شود، حکومت عراق در ماه‌های اردیبهشت و خرداد این سال در تلاش بود مقدمات برگزاری این اجلاس را فراهم آورد. از سوی دیگر، دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران نیز با هدف جلب نظر کشورهای عضو این جنبش، برای تغییر محل اجلاس آتی تلاش می‌کرد.

تأیید از عملیات بیت المقدس و شدت گرفتن درگیری‌های ایران و عراق در جبهه‌های جنگ، هیچ‌گونه اظهار نظری از سوی محافل سیاسی و خبری که نشان دهد این تغییر محل محتمل است، شنیده نمی‌شد. اما آغاز این عملیات در تغییر نگاه برخی دولت‌های غیر متعهد از جمله دولت هند مؤثر بود و این کشور در بیستم اردیبهشت موضع قبلی خود مبنی بر برگزاری اجلاس در بغداد را تغییر داد. همچنین، دولت یوگسلاوی در بیست و سوم اردیبهشت تغییر محل اجلاس از بغداد را محتمل دانست.

تلاش ایران برای جلوگیری از برگزاری اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد سبب شد در روز هفتم خرداد وزیر امور خارجه ایران برای شرکت در جلسه هماهنگی وزیران امور خارجه کشورهای عضو این جنبش عازم هاوانا (کوبا) شود و ضمن تأکید بر مواضع جمهوری اسلامی در جنگ با عراق، دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس در بغداد را تشریح کند. در همین روز، رادیو بی‌بی‌سی به نقل از دیپلمات‌های کشورهای غیر متعهد گفت ایران پس از فتح خرمشهر با اعتماد به نفس بیشتر وارد عرصه فعالیت‌های دیپلماتیک شده است و در هاوانا به حمله جدید دیپلماتیک برای تغییر محل اجلاس آتی جنبش عدم تعهد از بغداد دست خواهد زد.

در چهاردهم خرداد و در سومین روز نشست هاوانا، وزیر امور خارجه ایران بازم در سخنانی دلایل مخالفت این کشور با برگزاری اجلاس بغداد را تشریح کرد و به دنبال این سخنان، خبرنگاران خارجی حاضر در هاوانا گفتند برگزاری این اجلاس در بغداد منتفی شده است. باوجود این و تا پایان خردادماه، عراق همچنان به تلاش خود برای آماده کردن بغداد برای برگزاری این اجلاس و نیز ارسال دعوت نامه برای سران کشورهای عضو جنبش ادامه داد.

۱۲. طراحی عملیات ورود به خاک عراق

با اینکه پس از آزادسازی خرمشهر مقامات عالی رتبه ایران بارها به شروط جمهوری اسلامی برای پایان دادن به جنگ تأکید کرده و هشدار دادند که در صورت تحقق نیافتن این شروط نیروهای ایران وارد خاک عراق خواهند شد، اما نه عراق و نه هیچ یک از مراجع بین المللی و کشورهای حامی عراق حاضر نبودند بر حقوق مسلم ایران صحه بگذارند و تضمین دهند حکومت بعث عراق بار دیگر به خاک ایران تجاوز نخواهد کرد. آنها فقط بر اجرای آتش بس تأکید می کردند و به هیچ وجه به تعیین و مجازات متجاوز مایل نبودند. علاوه بر این، برای پرداخت غرامت به ایران نیز اقدامی جدی انجام نمی شد. در چنین شرایطی تصمیم ورود به خاک عراق و ادامه جنگ تا زمانی که طرف مقابل خواسته های ایران را بپذیرد، اجتناب ناپذیر و مورد اجماع ملت و دولت ایران بود. در این زمان، عراق در موضع ضعف قرار داشت و ایران از موضع برتر سیاسی و نظامی خواسته های اصولی و برحق خود را که عقب نشینی کامل اشغالگران از خاکش، محکوم کردن متجاوز و دریافت غرامت بود، مطرح می کرد. همچنین، در این مرحله گزارش های رسیده از اوضاع داخلی عراق که از افزایش احتمال سقوط صدام و تغییر رژیم عراق حکایت داشت موجب گردید این مهم برای نخستین بار مورد توجه قرار گیرد و جزو مطالبات مردم و مسئولان ایران شود.

بنابراین، شورای عالی دفاع در ششم خرداد، مقرر کرد برای دستیابی به مواضع پدافندی و نیز مجبور کردن عراق و حامیانش به پذیرش خواسته های ایران، نیروهای سپاه و ارتش به صورت محدود در مناطقی که مردم حضور ندارند، وارد خاک عراق شوند. در جلسه روز بیستم خرداد این شورا هم تأکید شد که با ورود نیروهای ایران به خاک عراق جنگ تا تحقق همه شروط ایران ادامه یابد. بر این اساس، طرح ریزی عملیات ورود به خاک عراق در منطقه شرق بصره آغاز شد و در بیست و پنجم خرداد محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران با تأکید بر تسریع در آمادگی یگان های رزمی گفت اگر در چند روز آینده وضعیت آن طور که ما می خواهیم نشود، بی درنگ باید عملیات خود به طرف بصره را آغاز کنیم. در سی ام خرداد نیز در دیدار مقامات بلند پایه کشور با امام خمینی درباره این عملیات تبادل نظر شد و سرانجام در سی و یکم خرداد در جلسه قرارگاه مرکزی کربلا، طرح کلی آن ابلاغ و از فرماندهان قرارگاه های عملیاتی خواسته شد برای شناسایی منطقه و تهیه طرح مانور خود اقدام کنند. در این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش هم گفت اگر در ۱۰ روز آینده همه شروط ایران محقق نشود، آماده می شویم تا بنا به دستور، جنگ را ادامه دهیم.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۱ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۶ جمادی‌الثانی ۱۴۰۲

۲۱ آوریل ۱۹۸۲

۱

افزایش تحرکات و تمهیدات دفاعی ارتش عراق در منطقه غرب کارون به دنبال عملیات موفق فتح‌المبین، تسریع در اجرای عملیات جدید در این منطقه را ضروری ساخته است. در گزارش امروز قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی (نزاجا) در جنوب آمده است: «ارتش عراق ضمن پدافند در سراسر این منطقه [غرب کارون]، نسبت به تحکیم مواضع پدافندی جدید به شدت مشغول است و با اعزام نیرو از سایر مناطق به منطقه جنوب نسبت به تقویت یگان‌های در خط و پوشش محل‌های آسیب‌پذیر اقدام می‌کند.» این قرارگاه در گزارش خود به سایر فعالیت‌های عراقی‌ها نظیر اعزام گشتی، ایجاد کمین و گرفتن اسیر به منظور کسب اطلاع از جبهه خودی، اشاره کرده و افزود: «آتش توپخانه دشمن در مناطق آبادان و نیسان [شمال غرب هویزه] از شدت بیشتری برخوردار بوده و فعالیت شناسایی هوایی با هلیکوپتر نسبت به گذشته با شدت ادامه دارد.» قرارگاه نیروی زمینی ارتش همچنین با تأکید بر افزایش فعالیت عراقی‌ها در غرب جاده اهواز - خرمشهر ادامه داد: «دشمن همه ساختمان‌های پادگان حمید را تخریب کرده و با بولدوزر مشغول صاف کردن آن است.» چنین عملی می‌تواند با دو هدف انجام شده باشد، یا عراقی‌ها قصد ماندن در این منطقه را ندارند یا اینکه سعی دارند همه عارضه‌هایی را که برای پدافند نیروهای ایرانی در زمان عملیات می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد، از بین ببرند. در این گزارش به منطقه خرمشهر نیز اشاره شده و آمده است: «در خرمشهر و پادگان دژ، خودروهای فرسوده [خودروهایی که در آغاز جنگ در گمرگ این شهر منهدم شده بودند] به حالت عمودی قرار داده شده است [تا مانعی در مقابل فرود احتمالی چتربازهای ایرانی شوند].»^(۱)

واحد اطلاعات عملیات تیپ ۲۵ کربلای سپاه پاسداران که در منطقه شرق کارون مستقر شده و مشغول شناسایی است، نیز گزارش کرد: «تردد خودروهای عراقی به طرف سیدعبود [شمال شرقی دارخوین] و در جاده اهواز - خرمشهر به طور محسوسی افزایش یافته است.»^(۲)

واحد اطلاعات عملیات تیپ ۱۴
امام حسین^(ع) سپاه پاسداران هم
در گزارشی از شناسایی انجام شده
از محور عملیاتی خود اعلام کرد:
«در مقابل تأسیسات انرژی اتمی
[دارخوین] چند سنگر تانک
احداث شده است. دو هلیکوپتر
عراقی هم صبح امروز به مدت ۵۰
دقیقه به قصد شناسایی در منطقه
دارخوین در پرواز بودند.»^(۳)

محسن رضایی فرمانده کل سپاه

۲

گروه‌های مسلح ضدانقلاب پس از رانده شدن از شهرهای کردنشین استان‌های آذربایجان غربی و کردستان، برای ادامه بحران آفرینی‌های خود، به برخی از روستاها و جاده‌های مواصلاتی رفته و آن مناطق را پایگاه و مأمن خود قرار می‌دادند و سپس با اعزام تیم‌های عملیاتی به سوی نقاط هدف، به اقدامات ایزدایی مبادرت می‌ورزیدند. بنابراین، پاک‌سازی این گونه روستاها و جاده‌ها ضرورتی انکارناپذیر بود که نیروهای خودی هرازگاهی با طراحی و اجرای عملیاتی موفق می‌شدند بخشی از این هدف را محقق کنند. امروز نیز در نتیجه چنین عملیات‌هایی اعلام شد که محور کامیاران - مریوان و تعدادی از روستاهای بانه و سردشت پاک‌سازی شدند.

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران در اطلاعیه‌ای از عملیات پاک‌سازی محور کامیاران - مریوان خبر داد و اعلام کرد: «این عملیات با هماهنگی کامل دلاوران ژاندارمری و ایثارگران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و با پشتیبانی توپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران آغاز شد و در نتیجه مناطق گاوانه، ارتفاعات یکشبه، زیریه، شیرین سوار، چرمساره و میسورا کاملاً پاک‌سازی شدند و به تصرف سپاهیان پیروز اسلام درآمدند. در این عملیات تعداد زیادی از مزدوران وابسته به گروهک‌های ضدانقلاب کشته و زخمی شدند.»^(۴)

ستاد عملیات غرب کشور هم گزارش کرد: «در جریان عملیات پاک‌سازی مناطق بانه و سردشت، نیروهای خودی موفق شدند ضمن پاک‌سازی تعداد زیادی از روستاهای این مناطق، حداقل ۵۰ نفر از ضدانقلابیون را به هلاکت برسانند و ۶۲ نفر را زخمی کنند.»^(۵)

* اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران درباره اهمیت منطقه غرب کارون و جنوب کرخه‌کور و آزادسازی آن در ضمیمه این گزارش آمده است.

۳

در درگیری پاسداران مشهد با گروهی از عناصر مسلح سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یک خانه تیمی این سازمان تصرف شد. همچنین، یکی از عناصر این سازمان که حاکم شرع کازرون را به شهادت رسانده بود، در بندرعباس دستگیر شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از مشهد، «در جریان کشف یک خانه تیمی متعلق به گروهک جنایتکار منافقین در خیابان مطهری شمالی مشهد، قاتل شهید استکی، نماینده مردم شهرکرد در مجلس شورای اسلامی به هلاکت رسید.» در این گزارش اضافه شده است: «هنگام تصرف این خانه تیمی که پس از درگیری طولانی انجام گرفت، سه منافق دیگر نیز که یکی از آنها زن می‌باشد، دستگیر شدند و مقادیری زیاد مهمات، اسلحه و اسناد درون گروهی از این خانه تیمی به دست برادران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و کمیته مرکزی مشهد افتاد.»^(۶)

خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی نیز از شیراز گزارش داد که نیروهای سپاه پاسداران قاتل شهید حجت‌الاسلام دانشجو حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب اسلامی کازرون را در بندرعباس دستگیر کردند. وی یکی از اعضای فعال سازمان مجاهدین خلق (منافقین) شاخه نظامی کازرون بود که پس از به شهادت رساندن حجت‌الاسلام دانشجو در شب عید فطر سال ۱۳۶۰ متواری شده بود.^(۷)

۴

هم‌زمان با تلاش‌های هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی، سخنگوی شورای عالی دفاع جمهوری اسلامی ایران گفت این هیئت در دیدارهای اخیر خود از تهران اعلام کرده است که ارتش عراق بدون مذاکره هم باید از خاک ایران خارج شود.* وزیر امور خارجه ایران نیز بار دیگر بر شروط کشورش برای پایان دادن به جنگ تأکید کرد. در مقابل، یک مقام عراقی خروج ارتش این کشور از خاک ایران را به پذیرش حق حاکمیت اراضی و آب‌های عراق از سوی ایران منوط دانست.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی نماینده امام خمینی و در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا، در گفت‌وگو با واحد مرکزی خبر، با اعلام این مطلب که هیئت صلح در دیدارهای اخیر خود از تهران گفته است ارتش عراق بدون مذاکره هم باید از خاک ایران خارج شود، اظهار داشت: «بعضی از این هیئت‌ها از روزهای اول جنگ هم آمده‌اند. موقعی که ما پیروزی هم نداشته‌ایم، هیئت‌ها می‌آمدند. ولی آن موقع‌ها اگر ما می‌پذیرفتیم، نظر هیئت‌ها این بود که باید عراق در خاک ما بماند و ما سال‌ها صبر کنیم و امتیاز بدهیم که او بیرون برود و آن موقع برای ما خیلی سنگین بود. تا این اواسط هم می‌آمدند باز می‌گفتند مذاکرات را شروع کنید، بعد عراق بیرون برود، ولی این اواخر دیگر این را نمی‌گویند، بلکه می‌گویند عراق بدون مذاکره هم بیرون برود. اما نمی‌دانیم که صدام این را پذیرفته یا خیر. البته در بین این هیئت‌ها کسانی هستند که می‌خواهند جنگ تمام بشود و این

* پس از پیروزی قوای نظامی ایران در عملیات فتح‌المبین، هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی سه بار (از ۱۹ تا ۳۱ فروردین سال ۱۳۶۱) به تهران آمد و با مقامات جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد.

همان چیزی است که ما هم می‌خواهیم. ما هم طالب آئیم جنگ تمام بشود، منتها با حق.»^(۸) علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز در نشست مطبوعاتی امروز خود درباره علت سفرهای اخیر هیئت‌های صلح به تهران گفت: «جمهوری اسلامی ایران صلح را به جنگ ترجیح می‌دهد. این اصلی است که ما همواره بر آن تأکید کرده‌ایم. به تعبیر دیگر، ما حکومت جنگ‌طلبی نیستیم و طبیعی است که جنگ جاری توسط عراق به ما تحمیل شده است و ما درحقیقت از هویت، تمامیت و شرافت اسلامی و ایرانی خود دفاع می‌کنیم. ما اصول مورد قبول خود برای خاتمه جنگ را بارها اعلام کرده و هر هیئت میانجی که می‌خواهد به ایران سفر کند مورد استقبال ما قرار می‌گیرد و از نظر ما هیچ مانعی بر سر راه سفر آنها به تهران وجود ندارد.» ولایتی در پاسخ به این سؤال که با وجود شرایط ثابت ایران چرا این هیئت‌ها پی‌درپی به تهران رفت‌وآمد می‌کنند، گفت: «اولاً باید از خود هیئت‌ها پرسید، چون آنها ابتدا درخواست می‌کنند و طبیعی است که ما هم به عنوان میزبان از کسانی که حسن‌نیت دارند و قصد برقراری صلح دارند، استقبال می‌کنیم. اما درست است که شرایط ما ثابت است، ولی اوضاع سیاسی دنیا و منطقه و جبهه‌ها نیز متغیر است. بنابراین با در نظر گرفتن جمیع این نکات، هیئت‌های صلح به حرکت‌های نو و مجدد برای بررسی احتمال پایان‌دادن مسالمت‌آمیز جنگ اقدام می‌کنند.»

ولایتی در تبیین پیشنهاد مشخص هیئت اخیر افزود: «این هیئت که به ریاست آقای احمد سکوتوره [رئیس‌جمهور گینه] که مورد احترام ماست، به تهران آمده بود، طرحی داشت که نسبت به پیشنهادات گذشته از دیدگاه ما نکات مثبتی در برداشت، ولی هنوز از شرایط مورد نظر ما دور بود. آنها طرح خود را به ما دادند و از ما خواستند که این طرح را مطالعه و پاسخ خود را به آنها بدهیم. این طرح در سطح مسئولین سیاسی جمهوری اسلامی مورد بررسی قرار گرفت و روز بعد، هیئت این بار به سرپرستی حبیب شطی [دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی] به ایران آمد تا پاسخ ما را درباره این طرح دریافت کند. ما ضمن تجلیل از اقدامات انسانی آنها و ارج نهادن به تلاش‌هایشان، گفتیم که این طرح از شرایط مورد نظر ما دور است و بار دیگر اصول و شرایط عادلانه مورد نظر جمهوری اسلامی را به آنها یادآوری کردیم؛ همان اصول معروف را، یعنی: عقب‌نشینی نیروهای عراقی به مرزهای قبل از جنگ، بدون هرگونه قید و شرط؛ پرداخت خسارات وارده از جانب عراق به دولت ایران؛ تشکیل یک کمیته برای رسیدگی به تجاوز عراق. همچنین، متذکر شدیم که طبیعی است حق بازگشت معاودین عراقی به کشور خود باید محفوظ بماند. آنها نظرات ما را شنیده و مجدداً از اینجا به بغداد رفتند تا نظرات آنها را نیز بشنود و فعالیت‌های خود را دنبال کنند.»^(۹)

از سوی دیگر، طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق امروز در دیدار با هیئت صلح کنفرانس اسلامی که دیروز از تهران به بغداد رفته بود، گفت: «عراق آماده است هروقت که ایران حاکمیت اراضی و آب‌های عراق [احتمالاً منظور وی اروندرود می‌باشد] را تضمین نماید، نیروهای خود را از اراضی ایران خارج نماید.»^(۱۰)

* روزنامه *فرانکفورتر آلگمانه* (چاپ آلمان غربی) نیز نوشت: «رئیس‌جمهوری عراق اخیراً اظهار داشت که اکنون بیشتر از گذشته آماده پذیرش ابتکارات صلح است. وی همچنین خواستار تضمین‌هایی است تا آبراهش به خلیج فارس و شهرهای مرزی اش به‌ویژه بصره دور از دسترس ایران باشد.»

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی نیز که پس از دیدار با مقامات عراقی، بغداد را به مقصد عربستان سعودی ترک کرده بود، در بدو ورود به ریاض اعلام کرد: «هیئت حسن نیت اسلامی همچنان مأموریت میانجیگری خود در اختلافات میان ایران و عراق را به رغم مانعی که وجود دارد، ادامه خواهد داد.»^(۱۱)

۵

هیئت دولت پنج میلیارد ریال به بازسازی مناطق خسارت دیده جنگی در استان های خوزستان، ایلام و باختران (کرمانشاه) اختصاص داد.

در جلسه امروز هیئت دولت جمهوری اسلامی ایران که به ریاست میرحسین موسوی نخست وزیر، تشکیل شد، ضمن تأکید بر بررسی تصویب نامه های بازسازی مناطق آزاد شده و نیز اقدامات انجام شده برای تدوین نظام اجرایی بازسازی این مناطق، مقرر شد به منظور بازسازی مناطق جنگی مبلغ سه میلیارد ریال به صورت علی الحساب در اختیار استانداری خوزستان، یک میلیارد ریال در اختیار استانداری ایلام و یک میلیارد ریال در اختیار استانداری باختران قرار گیرد تا این اعتبارات برای اجرای طرح های بازسازی مناطق آزاد شده، که به تصویب کمیته های برنامه ریزی استان رسیده به مصرف برسد.

در این جلسه همچنین، به پیشنهاد سازمان امور اداری و استخدای کشور لایحه مربوط به برقراری حقوق وظیفه شهدا و جانبازان انقلاب به تصویب رسید تا برای تصویب نهایی به مجلس شورای اسلامی تقدیم شود. علاوه بر این، اختصاص مبلغ یکصد میلیون ریال برای ساخت قطعات یدکی لوازم و ادوات مورد نیاز صنایع نظامی به جهاد سازندگی، تخصیص مبلغ یک میلیارد ریال برای رفع نیازمندی های شهرداری های استان خوزستان به استانداری این استان و در نظر گرفتن مبلغ سیصد میلیون ریال برای پرداخت فوق العاده عملیاتی پرسنل شهربانی مأمور در مناطق جنگی به شهربانی جمهوری اسلامی از دیگر مصوبات امروز جلسه هیئت دولت بود.^(۱۲)

۶

در پی اعتراف دو روز پیش (۱۳۶۱/۱/۳۰) صادق قطب زاده* به طراحی کودتا علیه نظام جمهوری اسلامی و نام بردن از آیت الله شریعتمداری به عنوان مطلع که موجب شد دیروز جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با صدور اطلاعیه ای عدم صلاحیت مرجعیت آیت الله شریعتمداری را اعلام کند،^(۱۳) امروز در بسیاری از نقاط کشور مردم ضمن راه پیمایی توطئه کودتا را محکوم کردند.

بازار تهران به حمایت از اطلاعیه جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و محکومیت توطئه کودتا، تعطیل شد.^(۱۴) شهر قم نیز یکپارچه تعطیل بود و گروه هایی کثیر از مردم در مقابل حرم حضرت معصومه^(س)

* صادق قطب زاده (عضو شورای انقلاب، نخستین رئیس صدا و سیما، جمهوری اسلامی و وزیر پیشین امور خارجه) در یک مصاحبه تلویزیونی ضمن اعتراف به اینکه قصد براندازی حکومت را داشته، نه نظام جمهوری اسلامی، از آیت الله شریعتمداری به عنوان مطلع نام برد.

صادق قطب‌زاده

اجتماع کرده، سپس به‌سوی میدان امام خمینی راه‌پیمایی، کردند و در شعارهای خود خواستار محاکمه و مجازات عاملان و دست‌اندرکاران توطئه کودتا شدند.^(۱۵) خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی هم از تبریز گزارش داد: «به‌دنبال دعوت آیت‌الله ملکوتی امام‌جمعه، روحانیت و نهادهای انقلابی و خانواده‌های شهدا و انجمن‌های اسلامی، صدها هزار نفر از مردم مسلمان تبریز طی یک راه‌پیمایی بی‌سابقه بار دیگر حمایت همه‌جانبه خود را از امام خمینی اعلام داشته و ضمن محکوم کردن توطئه اخیر خواستار محاکمه عاملین آن شدند.»^(۱۶) در سایر نقاط کشور همچون مشهد، شیراز، بندرعباس، خرم‌آباد، قزوین، بابل‌سر، پلدختر، کرمان، تنکابن، باختران (کرمانشاه)، کرج، کاشان، سمنان، دامغان و... نیز اقبال مختلف مردم به پشتیبانی از اطلاعیه جامعه مدرسین حوزه علمیه قم راه‌پیمایی‌هایی برگزار کردند و بار دیگر همبستگی خود را با جمهوری اسلامی به رهبری امام خمینی ابراز داشته و خواستار مجازات سریع توطئه‌گران شدند.^(۱۷)

همچنین، ائمه جمعه یزد، باختران، اصفهان، تبریز و مشهد* در اطلاعیه‌ای مشترک توطئه کودتا را محکوم کردند. در این اطلاعیه پس از ذکر حدیثی از پیامبر اکرم (ص)^(۱۸) که در آن بدترین مردم علمای فاسد خوانده شده است، افشای توطئه کودتا را یکی دیگر از الطاف رحمانی بر ملت بزرگ و شهادت‌طلب ایران معرفی کرده و آورده است: «... کارشکنی از آغاز نهضت اسلامی و گشودن باب مراوده محرمانه با شاه معدوم و ایجاد قانون تفرقه و نفاق در صفوف متحد روحانیت شیعه و مخالف با هرگونه حرکت ضدشاهنشاهی و تکیه بر قانون اساسی پوسیده گذشته آن هم در اوج شکوفایی انقلاب اسلامی، و ایجاد خط انحرافی سازش در برابر خط قاطع و مستقیم امام و توطئه برای دور کردن و فاصله‌انداختن میان تعدادی از علما و حضرت امام خمینی (مدظله‌العالی) و هماهنگی با دشمنان اصل مقدس ولایت فقیه در جریان مجلس خبرگان و همگام با تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تأسیس و تقویت حزب پلید «خلق مسلمان» و تحریک او‌باش فریب‌خورده در جریان حمله به مردم مسلمان و قیام‌گر قم و پایگاه‌شدن برای شکست‌خوردگان سیاسی لیبرال و ملی‌گرا و تأیید کودتای ننگین و خنثی‌شدن نوزده به همراهی برخی از هم‌چهره‌های همسنگر خود و تأیید مساعدت این طرح ننگین که تمامی آن گذشته‌ها با همه سنگینی‌اش در مقابل آن آسان می‌نماید، از عملکردهای پیش از انقلاب و بعد از انقلاب اسلامی آقای شریعتمداری است. به‌راستی این اعمال در کنار آن همه ایثار و فداکاری و ازجان‌گذشتگی رزمندگان جبهه‌ها و مردم به‌پاخاسته چه معنا دارد و این تلاش‌های مذبح‌خانه با کدام وجدان انسانی قابل توجیه است. ملت ما از اینان انتظار خیری نداشته و ندارد ولی ای کاش شرم نمی‌رساندند. ...» در پایان این اطلاعیه ضمن سپاسگزاری از درگاه حضرت احدیت و تشکر از مردم آذربایجان که نخستین حرکت را در محکوم کردن

* محمد صدوقی، عطاءالله اشرفی اصفهانی، سیدجلال‌الدین طاهری، مسلم ملکوتی و ابوالحسن شیرازی.

توطئه‌گران انجام دادند، با رهبر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی، تجدید بیعت و بر عدم شایستگی و نفی صلاحیت مرجعیت آقای شریعتمداری تأکید شده است.^(۱۸)

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی هم در پاسخ به سؤال خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در مورد توطئه کودتای اخیر، این حرکت را مذبوحانه و بچه‌گانه خواند و گفت: «در این برنامه توطئه‌گران هدف بسیار بزرگی را انتخاب کرده بودند، ولی امکاناتشان متناسب با آن هدف نبوده و این است که حرکتشان با توجه به امکانات احمقانه بوده است.» رئیس مجلس در مورد اطلاعیه اخیر جامعه مدرسین حوزه علمیه قم درباره آیت‌الله شریعتمداری نیز اعضای این جامعه را مجتهد، اهل نظر و خبره معرفی کرد و ضمن توصیه به اینکه باید به نظر آنها توجه شود، افزود: «یک مرجعی که لااقل خود را مرجع می‌داند بشنود که بناست کودتایی شود و این حداقل آن است که خودشان هم اعتراف کرده‌اند که از این کودتا مطلع شده‌اند. بالاخره در یک کودتا عده زیادی شهید، کشته و یا زخمی می‌شوند. چطور می‌تواند یک نفر که خود را مرجع می‌داند این مسئله برایش اهمیت نداشته باشد. کوچک‌ترین چیزی که در این رابطه وجود دارد این است که ایشان از توطئه کودتا مطلع شده و آن را به امام و مسئولان و مردم اطلاع نداده‌اند. اگر همین مقداری که خودشان اعتراف کرده‌اند باشد، یک چنین شخصی نمی‌تواند مرجع تقلید باشد. اگر فرض کنیم ایشان نمی‌توانند درک کنند که معنای کودتا چیست و متعاقب آن چه اتفاقی می‌افتد که این از ضعف درک است و اگر درک می‌کنند و متوجه تبعات آن می‌شوند و در عین حال برای جلوگیری از آن اقدامی نکرده‌اند، این ضعف عمل است. در گفته‌های ایشان هست که می‌گویند من به اینها [کودتاچیان] گفتم که دولت ایران قوی است و شما می‌بینید که با عراق می‌جنگند و شما قادر نخواهید بود با این دولت بجنگید.»^(۱۹)

هاشمی رفسنجانی در خاطرات خود از این روز نیز نوشته است: «امروز هم تظاهرات مردم و اعلامیه‌های علما در مورد سلب صلاحیت مرجعیت از آقای شریعتمداری در صدر اخبار است. کشورهای غربی خیلی ناراحت شده‌اند؛ مثل اینکه امید بسیاری به توطئه کودتا داشته‌اند. رئیس‌جمهور [آیت‌الله خامنه‌ای] از تبلیغات یک‌طرفه شدید و عدم پخش دفاع او [آیت‌الله شریعتمداری] ناراضی هستند و می‌گویند نیازی به زیاده‌روی نیست.»^(۲۰)

۷

پیروزی‌های ایران در جبهه‌های جنگ در ماه‌های اخیر و احتمال استمرار آن در آینده، نگرانی کشورهای عرب حامی حکومت عراق و تلاش آنها برای همبستگی بیشتر میان خود را در پی داشته است. بر همین اساس، شورای همکاری خلیج فارس از هرگونه تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق حمایت کرد. یک روزنامه کویتی نیز از احتمال افزایش حمایت مصر از عراق خبر داد و دو نشریه آلمانی هم از نگرانی‌های کشورهای عربی خلیج فارس که موجب همبستگی آنها شده است، نوشتند.

به گزارش آسوشیتدپرس از ریاض، شورای همکاری خلیج فارس امروز پس از یک جلسه اضطراری در این شهر، با انتشار بیانیه‌ای ضمن حمایت از تلاش‌هایی که به منظور پایان دادن به جنگ عراق با ایران انجام

می‌شود، بر تلاش خود برای متحد ساختن صفوف اعراب در برابر هرگونه مبارزه طلبی تأکید کرد.^(۲۱)

روزنامه *السیاسه* هم درخصوص احتمال افزایش حمایت مصر از عراق نوشت: «نحوه کار رادیو و تلویزیون و مطبوعات مصر که لزوم کمک به عراق در جنگ با ایران را وظیفه ملی اعراب می‌دانند و نیز دلایل دیگر، حاکی است که ظرف دو ماه آینده، مصر مستقیماً به نفع عراق وارد جنگ با ایران خواهد شد. از طرف دیگر، با تقویت روابط مصر و سلطان‌نشین عمان، هر آینه شرکت مصر در جنگ به نفع عراق، راه بازگشت این کشور به جامعه اعراب را هموار خواهد کرد.»^(۲۲)

خبرگزاری یوگسلاوی نیز از قاهره گزارش داد: «یوسف بن علوی، وزیر امور خارجه سلطان‌نشین عمان پیام سلطان قابوس پیرامون آخرین تحولات جهان عرب، به‌ویژه در منطقه و مسائل مربوط به جنگ عراق با ایران را تسلیم حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر، کرد.»^(۲۳)

همچنین، نشریه آلمانی *بونر جنرال/افزیکل* در مطلبی با اشاره به پیروزی ایران در عملیات فتح‌المبین نوشت: «این ضربه که برای عراق بزرگ‌ترین ضربه بود ترس و وحشت کشورهای طرف‌دار غرب در خلیج فارس را نیز از وقوع یک انقلاب به سبک انقلاب اسلامی ایران در آن کشورها برانگیخته است.» این نشریه آلمانی افزود: «عراق به‌شدت توسط اردن و عربستان کمک می‌شود و خبرنگاران غربی از تعداد زیاد اسرای خارجی بسیار متعجب بودند. [افراد] عرب و افریقایی در میان اسرای عراقی هستند.»^(۲۴)

روزنامه آلمانی *فرانکفورتر آلگمانیه* نیز در شماره امروز خود در مقاله‌ای تحت عنوان «جنگ خلیج [فارس] همبستگی دول عربی را تحکیم کرد» نوشت: «جنگ عراق و ایران که طی هفته‌های اخیر خسارات و تلفات زیادی را به عراق وارد کرده است، همبستگی دولت‌های عربی را مستحکم کرده و در این رهگذر نزدیکی سیاسی مصر به‌منزله قوی‌ترین قدرت نظامی عرب به دیگر کشورهای عربی را تسریع خواهد کرد.»^(۲۵)

۸

مواضع مثبت سوریه به‌همراه کشورهای نظیر لیبی، الجزایر و یمن جنوبی درخصوص جنگ ایران و عراق تأثیر زیادی بر شکست تلاش رژیم صدام برای قومی نشان دادن خصومت خود با ایران داشته است. نمونه‌ای از این مواضع مثبت در مصاحبه رئیس‌جمهوری سوریه دیده می‌شود که در آن جنگ ایران و عراق را مخالف مصالح اعراب برشمرد. رادیو کلن آلمان غربی نیز مواضع و اقدامات اخیر سوریه از جمله قطع لوله نفت عراق را نقطه اوج اختلافات دو حزب بعث سوریه و عراق و ضربه سخت اقتصادی به حکومت صدام توصیف کرد.

حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه در مصاحبه با شبکه تلویزیونی سی.بی.اس آمریکا درباره دلیل حمایت سوریه از ایران در جنگ عراق علیه این کشور، گفت: «ما از ایران حمایت نمی‌کنیم، بلکه تأکید می‌کنیم که موضع‌گیری ما ضد جنگی است که عراق علیه ایران شروع کرد و این جنگ مخالف مصالح اعراب به‌خصوص مصلحت مردم عراق می‌باشد.» از وی سؤال شد که بعضی کشورهای عربی از پیروزی ایران در این جنگ می‌ترسند و احساس می‌کنند که اگر ایران در جنگ پیروز شود یک نیروی انقلابی در غرب آسیا ایجاد خواهد شد و اوضاع کنونی منطقه را دگرگون

خواهد کرد؛ آیا شما چنین هراسی دارید؟ حافظ اسد پاسخ داد: «هراس معنی ندارد و نباید این مسئله باعث تأیید عراق در جنگش علیه ایران باشد، چون انقلاب‌ها کالای قابل‌صدوری نیستند و مسائلی که درارتباط با خلق‌هاست فقط به خلق‌ها مربوط است و مردم برحسب نیازها و دیدگاه‌های خود سرنوشت خود را تعیین خواهند کرد. درهرحال، عراق همان عراق خواهد ماند و مسئله اشغال سرزمین‌های عراق ازطرف ایران مطرح نیست و حقوق و مسئله ملت عراق در خطر نمی‌باشد.»^(۲۶)

رادیو کلن آلمان غربی نیز امروز در گفتاری قطع کلیه تماس‌ها میان سوریه و عراق و دعوت سوریه به ساقط کردن رژیم عراق را نقطه اوج رقابت‌های چندین‌ساله دو حزب سوسیالیستی حزب بعث در عراق و سوریه دانست* و افزود: «هم‌اکنون مرز میان دو کشور بسته شده، عبور ترانزیت متوقف گردیده و لوله‌های حمل نفت از عراق به دریای مدیترانه خشک و بی‌نفت مانده است.»

رادیو کلن ادامه داد: «سوریه از ایران در جنگ با عراق حمایت و عراق را متهم می‌کند به اینکه اخلال‌گر و خرابکار است و همچنین جنگ‌افزار به‌طور غیرقانونی وارد سوریه می‌کند. پس از جدایی دو حزب بعث در عراق و سوریه که با یکدیگر رقابت می‌کنند، بارها صدور نفت از عراق از طریق لوله‌های نفتی عراق به دریای مدیترانه ازطرف سوریه متوقف شده بود؛ اما این بار** آن‌گونه که به نظر می‌رسد مدتی طولانی سپری خواهد شد تا سوریه بار دیگر به عراق اجازه دهد که از این طریق نفت خود را به خارج صادر کند. اما برای عراق که در اثر جنگ طویل‌المدت با ایران به حد و مرز امکانات اقتصادی خود رسیده و نمی‌تواند پای خود را از این حد فراتر نهد، این اقدام سوریه به‌مثابه ضربه اقتصادی سختی خواهد بود.»^(۲۷)

۹

دولت الجزایر به دلیل پیشینه مثبت خود در حل و فصل منازعات ایران و عراق در سال ۱۹۷۵ میلادی، بار دیگر می‌کوشد نقشی مؤثر در جلوگیری از ادامه درگیری این دو کشور و در نهایت یافتن راه‌حلی برای خاتمه‌دادن به این جنگ ایفا کند.

رادیو کلن آلمان غربی امروز گفت: «وزیر خارجه الجزایر می‌کوشد تا در بغداد شانس‌های مربوط به حل منازعه از طریق مذاکره را مورد بررسی قرار دهد. عراق ظرف دو هفته گذشته نشان داده است که هم حاضر به مذاکره و هم آماده برای مصالحه می‌باشد و مأموریت وزیر خارجه الجزایر می‌تواند موفقیت بیشتری داشته باشد تا تلاش‌های میانجیگرانه‌ای که ازسوی سازمان ملل متحد یا شورای کشورهای اسلامی به عمل آمده است، خاطره موافقت‌نامه منعقد در سال ۱۹۷۵ در بغداد و تهران فراموش نشود.»***^(۲۸)

روزنامه *البیان* (چاپ امارات متحده عربی) نیز نوشت: «دیدار کنونی شاذلی بن جدید

* اختلافات دو کشور عراق و سوریه در سال ۱۹۶۶ آغاز شد. در آن زمان کودتای شاخه‌ای از حزب بعث سوریه به رهبری میشل عفلق، علیه دولت بعثی این کشور به شکست انجامید. عفلق و شماری از بلندپایگان حزب بعث سوریه به بغداد گریختند و در آنجا حزب بعث "بین‌العربی" را پایه‌ریزی کردند. در عراق نیز حزب بعث اداره امور کشور را به عهده گرفته بود. از آن زمان به بعد، هر دو حزب بعث سوریه و عراق بر سر تصاحب قدرت با یکدیگر رقابت می‌کنند.

** سوریه ۱۲ روز قبل (۱۳۶۱/۱/۲۱) خط لوله عبوری نفت عراق از خاک خود را قطع کرد.

*** به نوشته روزنامه آلمانی *فرانکفورتر لگمانه*، هفته گذشته وزیر امور خارجه الجزایر به‌طور ناگهانی به بغداد سفر کرده بود.

رئیس‌جمهوری الجزایر، از کشورهای یوگسلاوی، چین، هند، کویت و امارات متحده عربی با میانجیگری الجزایر برای پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران که قرار است ظرف چند هفته آینده صورت گیرد در ارتباط است.» به نوشته این روزنامه، «رئیس‌جمهوری الجزایر پیش از اجلاس غیرمتعهدها در بغداد [که قرار است در شهریورماه برگزار شود] و در چارچوب جنبش عدم‌تعهد، در این دیدارها تلاش خواهد کرد تا پشتیبانی این کشور را در زمینه این میانجیگری به دست آورد.»^(۲۹)

همچنین، روزنامه *القبس* (چاپ کویت) نوشت: «الجزایر از یک اهمیت عربی و بین‌المللی برخوردار است که به آن اجازه می‌دهد به‌طور مثبتی بین طرف‌های درگیر اقدام کند. به‌علاوه، الجزایر دارای روابط خوب و مستحکم با ایران و عراق است. الجزایر کاملاً اهمیت و ضرورت خاتمه این جنگ خونین را که باعث افزایش تشنج و عدم‌ثبات در منطقه شده است و توانایی‌های عظیمی که در غیر این صورت متوجه [مبارزه با] اسرائیل می‌شد را به تحلیل می‌برد، تشخیص می‌دهد.»^(۳۰)

۱۰

یک روزنامه چاپ لندن در گزارشی ضمن تشریح عملکرد اخیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در درون ارتش جمهوری اسلامی ایران، به آغاز تلاش این سازمان برای انتقاد از موضع مقامات ایران در قبال جنگ به‌منظور ایجاد فضایی ناآرام در درون ارتش و بهره‌برداری از آن پرداخت.

روزنامه *فایننشال تایمز* در گزارشی ضمن جمع‌بندی عملکرد سازمان مجاهدین خلق در روزهای اخیر، با نگاهی خوش‌بینانه و به‌نوعی جانب‌دارانه به تحلیل این سازمان درباره تضعیف روحی نظامیان ایران پرداخته است. بی‌بی‌سی به نقل از این روزنامه اعلام کرد: «طبق گفته منابع سازمان مجاهدین خلق در تهران، تعداد عملیات افراد این سازمان علیه رژیم ایران در سراسر کشور گاه به صد بار در روز بالغ می‌گردد ... چهار هفته پیش، تعدادی از سربازان هوادار سازمان مجاهدین، مقر اداره سیاسی و ایدئولوژیک ارتش را در داخل پادگان لویزان واقع در شمال شرقی تهران مورد حمله قرار دادند. به ادعای سازمان مجاهدین خلق بیش از هفتاد نفر از پرسنل و محافظین اداره مزبور به قتل رسیدند. طی حملات دیگری در هفته گذشته اسلحه و تجهیزات نظامی از پایگاه هوایی قصر فیروزه خارج گردید و دو بمب نیز در داخل محوطه مجموعه ساختمان‌های جماران واقع در شمال تهران منفجر شد. باتوجه به اینکه سازمان مجاهدین پیش‌ازپیش به طرف‌داران خود در داخل ارتش روی آورده است تا آنان را به همکاری با این سازمان بطلبد، گفته می‌شود که این سازمان قصد دارد مبارزات مسلحانه خود را به‌حدی افزایش دهد که یک نبرد تعیین‌کننده علیه مقامات رژیم ایران امکان‌پذیر گردد. تشکیلات امنیتی در داخل سپاه پاسداران انقلاب، کمیته‌ها و به گفته سازمان مجاهدین، کارگزاران عمده رژیم و ... هدف اصلی حملات سازمان مجاهدین به شمار می‌آیند. اکنون به نظر می‌آید که از دیدگاه مجاهدین موقع آن فرا رسیده که موضع مقامات ایران در قبال جنگ ایران و عراق مورد انتقاد قرار گیرد. به گفته سازمان مجاهدین خلق کشته و یا زخمی شدن هواداران سرباز ایرانی طی حمله اخیر موجب

شده که مردم و به خصوص ارتش متوجه شوند که ادامه جنگ موجب تلفات بیشتر سربازان ایرانی خواهد شد. با توجه به آنکه در حمله اخیر، ارتش نقش مهمی را بر عهده داشت و دچار تلفات سنگینی شد و با توجه به این امر که نه تنها پاسداران و سازمان بسیج بلکه سربازان ارتش نیز جان خود را از دست خواهند داد، نظامیان بیش از این قادر نخواهند بود که امر تصمیم‌گیری در مورد شیوه و تاکتیک‌های نظامی را به سیاستمداران محول کنند و روشن است که سازمان مجاهدین خلق نیز قصد دارد از چنین فضای ناآرامی در درون ارتش به نفع خود استفاده نماید.^(۳۱)

۱۱

هوایماهای ارتش رژیم صهیونیستی جنوب لبنان را بمباران کردند و رئیس مجلس ایران با محکوم کردن این حمله آمادگی جمهوری اسلامی ایران را برای دفاع از مردم لبنان و فلسطین اعلام کرد. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت گزارش داد: «در این حمله که ساعت ۱۴:۴۵ به وقت بیروت آغاز شد، هوایماهای متجاوز منطقه دارمور در سی کیلومتری جنوب این شهر و نیز مراکز نیروهای فلسطینی را به شدت بمباران کردند که براساس آمار ارائه شده دولت لبنان، در این حمله حداقل ۲۰ فلسطینی کشته و بیش از ۴۰ تن زخمی شدند.» قبل از آغاز این حمله، فرماندهی نظامی تل‌آویو ضمن ادعای اینکه در نتیجه انفجار یک مین زمینی در جنوب لبنان، ۲ سرباز اسرائیلی کشته و مجروح شدند، این حادثه را نقض آتش‌بس ژوئیه ۱۹۸۱ (تیرماه ۱۳۶۰) خواند.^(۳۲)

به دنبال این حادثه صلاح زواوی سفیر فلسطین در ایران، بعد از ظهر امروز با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار و پیام یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین را به وی تسلیم کرد. هاشمی رفسنجانی هم ضمن محکوم کردن جنایات رژیم اشغالگر قدس، گفت: «جمهوری اسلامی با همه نیرو و امکانات برای محکوم کردن رژیم اشغالگر قدس آماده است و ما آماده‌ایم از خواهران و برادران جنوب لبنان و فلسطین دفاع نماییم.» وی همچنین افزود: «ما از نیروهای سوریه مستقر در لبنان انتظار داریم جلوی این گونه تجاوزات را بگیرند و پاسخ دندان‌شکنی به این تجاوزات بدهند.»^(۳۳)

هاشمی رفسنجانی در خاطرات خود از این روز نیز آورده است: «اول شب، سفیر فلسطین آمد و خبر حمله ۸ هوایمای اسرائیلی را به لبنان داد و من به خواست او خبر [این حادثه] و محکومیت تجاوز را به [سازمان] صداوسیما دادم. وی اصرار داشت با رئیس‌جمهور هم ملاقات کند که پذیرفته نشد.»^(۳۴)

۱۲

دادگاه استیناف فرانسه حدود یک میلیارد دلار از منابع مالی ایران را که از زمان آغاز انقلاب اسلامی مسدود شده بود، آزاد کرد. رادیو بی‌بی‌سی ضمن اعلام این خبر افزود: «سرمایه مذکور از طرف دولت ایران در وجه کنسرسیومی به نام اوردیف پرداخت شده بود که جهت نیروگاهی هسته‌ای سوخت

اورانیوم غنی شده تهیه می‌کرد. دولت فرانسه رهبری این کنسرسیوم را برعهده دارد. دولت ایران در زمان حکومت شاه توافق کرده بود که در کنسرسیوم مذکور شرکت جوید؛ اما دولت پس از انقلاب ایران برنامه نیروگاه‌های هسته‌ای ایران را فسخ کرد و از کنسرسیوم اوردیف خارج شد. دادگاه بازرگانی پاریس در سال ۱۹۷۹ رأی داده بود که مبلغ یک میلیارد دلار از پرداخت‌های ایران مصادره شود.^(۳۵)

ضمیمه گزارش ۱: اظهارات محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران درباره اهمیت منطقه غرب کارون و جنوب کرخه‌کور و آزادسازی آن

محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران می‌گوید: «عملیات فتح‌المبین که به پایان رسید، در تاریخ دهم و یازدهم فروردین ماه سال ۱۳۶۱ تا دو، سه روز من توی فکر این بودم که عاقلانه‌ترین تصمیم ارتش عراق این است که از همه جاهای ایران عقب‌نشینی کند و به مرزهای بین‌المللی برگردد. چند دلیل توی ذهن من بود: یکی این بود که خب عراق شکست سنگینی خورده بود و اگر می‌خواست این شکست را جبران کند باید دست به یک حمله و پیشروی بزرگ بزند که قاعدتا چنین توانی را ما در آن نمی‌دیدیم؛ و وقتی نمی‌توانست چنین پیشروی داشته باشد، بهترین راهش این بود که بیاید اعتراف کند به این شکست و به مرزها برگردد و با این کار از حوادث بعدی و پیامدهای بعدی جنگ جلوگیری کند. زیرا او دیگر فهمیده بود که جبهه ایران عوض شده، و این نیروی ایران دیگر آن نیروی سال اول جنگ نیست. این را فرماندهان عراق فهمیده بودند که یک تحولی در جبهه ایران شده و به نفع اوست که برگردد به مرزهای بین‌الملل. از بعد دفاعی هم عقل نظامی حکم می‌کرد که صدام از خرمشهر عقب‌نشینی کند؛ چون دفاع آن به کلی ناقص شده بود. یعنی ما درحقیقت کیلومترها به پشت جبهه خرمشهر یعنی به سمت عماره [در عملیات فتح‌المبین] نفوذ کرده بودیم و با ۶۰، ۷۰ کیلومتر پیشروی می‌توانستیم به دجله و جاده بغداد - بصره برسیم. هیچ عقل نظامی حکم نمی‌کرد که چنین جبهه‌ای را نگه دارد. خب طبیعی بود که ما فکر کنیم باید الان خرمشهر را تخلیه کند. از طرف دیگر، اگر عراق بخواهد خرمشهر را نگه دارد، باتوجه به شکست‌های پی‌درپی‌اش در ثامن‌الائمه، طریق‌القدس و فتح‌المبین، این ممکن است در داخل عراق اتفاقاتی [مانند کودتا] بیفتد و حوادثی شکل بگیرد. لذا برای احتیاط هم که بود، حدس زده می‌شد صدام باید برگردد سر مرز و یک معادله و وضع دیگری را تعریف کند. ولی بعد از سه، چهار روز به نتیجه رسیدم که صدام شخصیتی دارد که حاضر است عقلش را زیر پا بگذارد، ولی بگوید که من شکست نخوردم. ما افرادی را که فرستاده بودیم برای شناسایی در منطقه خرمشهر، به ما گفتند صدام شروع کرده به تقویت کردن مواضع دفاعی‌اش در این منطقه، مثلاً سیم‌خاردار و میدان مین بعضی از خطوطش را تکمیل کرده، یا چند تانک اضافه کرده، یا شناسایی‌هایش را دارد بیشتر می‌کند. دیگر برای ما مسلم شد که او می‌خواهد خرمشهر را نگه دارد.»

محسن رضایی در ادامه می‌افزاید: «وقتی من به این نتیجه رسیدم به شدت نگران شدم؛ چراکه معنای این حرف این است که صدام دنبال این است که این پدافند ناقص را با تقویت بسیار زیاد، به هر طریقی شده نگه دارد و اگر یک لحظه بیشتر ما به او زمان می‌دادیم، او به تقویت بیشتر منطقه می‌پرداخت. لذا نگران شدم که زمان را از دست بدهیم، فرماندهان را جمع می‌کردم و با آنها صحبت می‌کردم که عجله کنید. فرماندهان مناطق [کشوری سپاه] را می‌خواستیم و به آنها می‌گفتم باید سریع نیرو اعزام کنید. به شکل‌های مختلف سعی می‌کردم که این اضطراب و نگرانی خودم را یک پاسخی برایش پیدا کنم و خیالم راحت بشود که ما در کوتاه‌ترین زمان ممکن عملیات آزادسازی خرمشهر را انجام خواهیم داد. خب تقریباً می‌شود گفت نزدیک دو سال از جنگ گذشته بود و برادران ما، بسیجی‌ها، پاسدارها همه شکل گرفته بودند که پس از عملیات باید بروند مرخصی، تیپ‌ها و لشکرها باید بروند خودشان را آماده کنند، بازسازی کنند. لذا همه‌اش توی فکر این بودم که با چه ابتکاراتی، با چه تدابیری این حالت و تربیت شکل گرفته در سازمان رزم و عملیات در این دو سال را چطور می‌شود عوض کنیم و یک سرعت و شتاب فوق‌العاده‌ای توی نیروها به وجود بیاوریم. اگر به‌طور طبیعی ما می‌خواستیم عملیات آزادسازی خرمشهر را انجام بدهیم، براساس استانداردها و قواعد شکل گرفته در دو سال قبل، مثلاً اگر عمر عملیات

فتح‌المبین حدود ۳ ماه و ۲۰ روز [بود] و درحقیقت نزدیک ۴ ماه طول کشید، این عملیات باید حدود ۷، ۸ ماه طول می‌کشید. اگر می‌خواستیم به همان شکل عملیات‌های قبلی حرکت کنیم این باید ۷، ۸ ماه طول می‌کشید. ۷، ۸ ماه یعنی اینکه دیگر هیچ‌گاه نتوانیم ما از رود کارون عبور کنیم یا نتوانیم از رود کرخه‌کور عبور کنیم یا نتوانیم خرمشهر را آزاد کنیم. این ۷، ۸ ماه وقت بسیار زیادی برای ارتش عراق بود که بتواند با استحکامات، با تقویت نیروها به هر طریقی شده این منطقه را نگه دارد. هرچند عاقلانه نبود، ولی چون یک هدف سیاسی پشت‌سرش بود، آن خودش را به زمین و آسمان می‌زد. بنابراین، اینجا مسئله زمان شد یک نقطه بسیار کلیدی برای ما که این ۸ ماه را چقدر می‌توانیم کم کنیم هرچه سریع‌تر؛ یعنی اگر یک هفته بعد از آزادسازی مناطق شوش در عملیات فتح‌المبین ما می‌توانستیم به خرمشهر حمله کنیم خیلی بهتر از این بود که سه ماه، چهار ماه، پنج ماه بعد دست به این کار بزنیم. در عملیات فتح‌المبین شاید مثلاً روز و هفته مهم بود، اما اینجا برای من ساعت مهم بود. یعنی هر ساعتی که می‌گذشت اضطراب من بیشتر می‌شد، نگرانی من بیشتر می‌شد. لذا برای من خیلی مهم بود که هرچه سریع‌تر بتوانیم بر این رفتارهای شکل‌گرفته گذشته، بر این قواعد شکل‌گرفته گذشته جنگ [غلبه کنیم]، اینکه نیروها باید بروند مرخصی و تیپ‌ها و لشکرها باید بروند خودشان را بازسازی کنند، بعد مهندسی‌ها باید بیایند، بهداری‌ها باید زده بشوند، جاده‌ها باید کشیده بشوند، قرارگاه‌ها باید مستقر بشوند؛ اینها چیزهای ساده‌ای نبود و ما به‌شدت به زمان نیاز داشتیم، ولی از آن طرف هم براساس روال گذشته زمان بسیار طولانی در پیش بود. این مسئله به‌شدت من را مضطرب و نگران می‌کرد...» (۲۴)

محسن رضایی درباره راهبرد تعیین‌شده در عملیات پیش‌رو نیز اظهار می‌دارد: «ما فکر می‌کردیم که اگر منطقه شوش را [در عملیات فتح‌المبین] بگیریم، احتمالاً صدام از بقیه جاهای دیگر عقب‌نشینی می‌کند و اصلاً ماجرای جنگ تمام می‌شود؛ این طوری فکر می‌کردیم. بعد که عملیات شد و دیدیم نه، صدام سر جای خودش هست، به‌سرعت آمدیم سمت خرمشهر. در عملیات فتح‌المبین به ما نشان داده شد که ما اگر به مرز هم برسیم مسئله حل نمی‌شود... لذا من پیش خودم گفتم که ما نباید توی این عملیات بیت‌المقدس به آزادسازی خرمشهر بسنده کنیم و حتماً باید برویم بصره را هم بگیریم... من به دوستان می‌گفتم ما تا اروند [شط‌العرب] و تنومه باید برویم؛ و اگر نتوانستیم از اروند عبور کنیم برویم وارد خود بصره بشویم، این طرف استان بصره را که کنار اروند هست باید بگیریم. تصور ما از پایان جنگ یک تصور خیلی روشن نبود که حالا به چه شکل جنگ تمام می‌شود. ما فقط می‌دانستیم که اگر یک ضربه کاری توی عملیات بیت‌المقدس به این بزنیم، این صدام یا سرنگون می‌شود یا تسلیم می‌شود یا شرایطی که امام [خمینی] گذاشته را دنیا قبول می‌کند. لذا یک تصور خیلی دقیق از اینکه کدام‌یک از این سه شکل - صدام سقوط می‌کند، صدام تسلیم می‌شود یا یک چیز نرم‌تری که همان شرایطی که امام گفته اینها قبول می‌کنند - اتفاق می‌افتد را ما نمی‌دانستیم. اما مطمئن بودیم که بالاخره یکی از این کارها خواهد شد؛ یعنی ما اگر بصره را بگیریم یکی از این کارها خواهد شد. لذا راهبرد ما در عملیات بیت‌المقدس همین بود. یعنی راهبردی که ما تعیین کردیم نرفته بودیم دقیقاً با امام یا با شورای عالی دفاع دقیقاً بنشینیم این را نهایی کنیم... موقعی که ما شروع کردیم آقایون فکر می‌کردند که اگر ما یک شهر را آزاد کنیم تا ۱۰ سال بعد یک کار خیلی بزرگی شده [است] فکر نمی‌کردند که ما طی ۹ ماه به مرز برسیم؛ اصلاً کسی چنین تصویری نداشت... یعنی این سرعت عمل ما که باید سریعاً می‌رفتیم جلو، اصلاً فرصت اینکه حالا بنشینیم این بحث‌ها را بکنیم نبود. ضمن اینکه آقایان هم چون اصلاً باورشان نمی‌شد که حالا ما بتوانیم گام‌های بلندی برداریم، اصلاً از ما چیزی هم نمی‌خواستند و هیچ کسی هم کاری به کار ما نداشت. دیگر کسی هم مثل بنی‌صدر بالای سر ما نبود. ما خودمان مستقیم می‌رفتیم به امام گزارش می‌دادیم و بعد هم عملیات می‌کردیم... ما راهبرد را این می‌دیدیم که این عملیات ما یک ضربه کاری به صدام بزند یا سرنگون بشود یا تسلیم بشود یا شرایط ما را قبول کنند. ما خیلی امیدوار بودیم که اگر به نزدیک بصره برسیم یک چنین اتفاقی می‌افتد و به همین دلیل بود که دیگر فکر می‌کردیم که خوب حالا ما به بصره رسیدیم چون کار احتمالاً تمام می‌شود، دیگر تصور روشنی برای ادامه عملیات بعد از بصره توی ذهن ما شکل نگرفته بود. بیشتر از این هم نمی‌توانستیم؛ چون توان ما هم محدود بود. البته واقعیتش هم این بود که در آن شرایط اگر ما با انهدامی که در دشمن به‌وجود می‌آمد و فروپاشی پنج، شش لشکر قوی مثل لشکر ۵، لشکر ۶، لشکر ۱۱، لشکر ۳، تیپ‌های نیروی مخصوص؛ اگر همه اینها را ما نابود می‌کردیم و به اروند [شط‌العرب] می‌رسیدیم این

تصور خیلی تصور طبیعی بود که باید یک حادثه مهمی اتفاق می افتاد. ... آن موقع تازه مثلاً ۲، ۳ سال بود که وارد فعالیت های نظامی شده بودیم. ممکن است کسی بگوید خب شما تجربه نداشتید این طور فکر می کردید ولی کسی هم که ۲۰، ۳۰ سال سابقه کارشناسی نظامی داشته باشد آن موقع با آن طرحی که ما داشتیم، با آن مانوری که ما داشتیم، اگر خودش را جای ما می گذاشت یا مثلاً نزدیک ۳۵ تا ۴۰ درصد ارتش عراق منهدم می شد و ما به یک نقطه مهم استراتژیک عراق هم می رسیدیم، بنابراین دلیلی نداشت غیر از این فکر بکند. هر نظامی یا هر استراتژیستی که خودش را جای ما توی آن شرایط می گذاشت، آن هم باید همین طور فکر می کرد. ما هم بر همین اساس فکر کرده بودیم، پیروزی فتح المبین را هم داشتیم، روی دور هم افتاده بودیم. به همین دلیل فکر می کردیم که این می تواند این موقعیت را برای ما به دست بیاورد. ...»^(۳۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱

۱. سند شماره ۷۱۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای قرارگاه نزاجا در جنوب، شماره ۴۶۲، ۱۳۶۱/۲/۱، صص ۱، ۳ و ۴.
۲. سند شماره ۱۷۱۴۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۲۵ کربلا به اطلاعات عملیات قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۲/۲.
۳. سند شماره ۱۷۱۴۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) به اطلاعات عملیات قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۲/۲.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۱۵.
۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۱۳.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۹، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۴.
۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۳.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۳.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳، ص ۸، خبرگزاری رویتر به نقل از خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۱. همان، ریاض - خبرگزاری فرانسه از ریاض، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۳۵.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۲.
۱۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۱۲.
۱۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۲.
۱۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۴.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۸، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۴.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۲.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۲، ۱۳۶۱/۲/۱، صص ۵ - ۳.
۲۰. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف
۱. انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۵۹.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۴، ریاض - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۲. همان، صص ۶ و ۷، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۳. همان، ص ۷، قاهره - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۴. همان، ص ۲، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳، ص ۱۵، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۶، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۷. همان، ص ۴۲، به نقل از رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۱۳، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۱.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۳۰. همان، ص ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۳۱. همان، صص ۳۹ و ۴۰، بی بی سی به نقل از فایننشال تایمز، ۱۳۶۱/۲/۱.
۳۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۱۶.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۴.
۳۴. پس از بحران، پیشین، ص ۵۹.
۳۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱، ص ۶، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۲/۱.
۳۶. محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۳، ۱۳۹۳/۳/۲۶، نسخه دستنویس، صص ۹ - ۴.
۳۷. محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۷۵، ۱۳۹۳/۶/۱۰، نسخه دستنویس، صص ۲۰ - ۵.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۷ جمادی الثانی ۱۴۰۲

۲۲ آوریل ۱۹۸۲

۱۳

قرارگاه عملیاتی قدس به منظور آماده سازی اجرای عملیات آزادسازی منطقه اشغالی جنوب رودخانه کرخه کور و غرب رودخانه کارون، با تیپ های ۳۱ عاشورا، ۲۱ امام رضا^(ع)، ۳۷ نور، ۴۱ ثارالله^(ع) و ۴۳ بیت المقدس از سپاه و لشکر ۱۶ زرهی و تیپ ۵۸ ذوالفقار از ارتش در جنوب غربی اهواز، شمال کرخه کور و شمال هویزه مستقر شده است. همچنین، قرارگاه عملیاتی فتح با تیپ های ۱۴ امام حسین^(ع)، ۸ نجف اشرف و ۲۵ کربلا از سپاه و لشکر ۹۲ زرهی و تیپ های ۳۷ زرهی و ۵۵ هوברد از ارتش؛ و نیز قرارگاه عملیاتی نصر با تیپ های ۲۷ محمد رسول الله^(ص)، ۷ ولی عصر^(عج)، ۴۶ فجر و ۲۲ بدر (خرمشهر) از سپاه و لشکر ۲۱ پیاده و تیپ ۲۳ نوهد از ارتش در شرق رودخانه کارون مستقر شده اند.

واحدهای اطلاعات عملیات این قرارگاه ها و یگان های زیر پوشش آنها هر روز و به طور مستمر به شناسایی منطقه (وضعیت زمین، استعداد دشمن، مسیرهای نفوذی و...) پرداخته و نتیجه را به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا گزارش می کنند. نتیجه شناسایی های انجام شده امروز آنها از سوی واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا چنین گزارش شده است:

الف) محور قرارگاه قدس (شمال رودخانه کرخه کور و جنوب غربی اهواز): «دشمن ضمن ادامه فعالیت مهندسی، از ساعت ۰۹:۳۰ تا ۱۲:۰۰ منطقه کرخه کور، حدفاصل قیصریه تا فردوس حمودی را با گلوله های فسفری [برای ثبت تیر] زیر آتش متناوب خود داشت. ضلع جنوبی پل حیانیه [روی کرخه کور] تخریب شده است و چهار دستگاه مهندسی هم در جنوب شرقی پل قیصریه در حال احداث خاکریز مشاهده شدند. در منطقه عباویه هم صد نفر از نیروهای دشمن در حال سنگرکشی بودند. پادگان حمید نیز به کلی تخریب شده است.»

ب) محور قرارگاه فتح (شمال دارخوین): «در منطقه سیدعبود [شمال غربی دارخوین] آتش دشمن به طور پراکنده ادامه داشت و نقل و انتقالات عراقی ها نیز نسبت به روزهای گذشته افزایش چشمگیری یافته است. دو دستگاه مهندسی به طور دائم در حال فعالیت هستند و خاکریزی را از سیدعبود به طرف جنوب غربی آن احداث می کنند.»

ج) قرارگاه نصر (جنوب دارخوین): «دشمن در کناره کارون مشغول سنگر سازی و حفر کانال می‌باشد. ... دشمن تغییرات محسوسی در آرایش و ترکیب خود در این منطقه داده است و نیروهای پیاده را از منطقه خرائب تا سیدعبود به دو تیپ و نیروهای زرهی را به دو گردان افزایش داده است. ... تردد خودروهای عراقی روی جاده اهواز - خرمشهر زیاد شده و بیشتر این خودروها به طرف خرمشهر در حرکت می‌باشند.»^(۱)

لشکر ۹۲ زرهی ارتش جمهوری اسلامی نیز در گزارش امروز خود آورده است: «دشمن به تحکیم مواضع پدافندی در غرب رودخانه کارون و غرب اهواز و جنوب کرخه‌کور مشغول بوده و با اعزام گشتی و کمین جهت تعیین استعداد نیروهای خودی و یا گرفتن اسیر اقدام می‌نماید و با اعزام نیرو به منطقه جنوب، نسبت به تقویت یگان‌های در خط و پوشش محل‌های آسیب‌پذیر اقدام نموده است.»^(۲)

همچنین، قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی در جبهه جنوب درخصوص تقویت جبهه دشمن در منطقه غرب کارون گزارش داد: «... دشمن نسبت به جابه‌جایی نیروها از سایر مناطق به سوی جنوب اقدام نموده است و هرروز گزارش جدیدی درمورد حرکت ستون‌های دشمن در منطقه جنوب واصل می‌گردد. ... حرکت خودروهای عراقی در محور خرمشهر - اهواز نسبت به گذشته افزایش چشمگیری داشته است ... [و] دشمن به تحکیم مواضع خود و ایجاد کانال در غرب کارون مشغول است. نیروهای پیاده دشمن در غرب کارون، روبه‌روی انرژی اتمی، مشغول ساختن سنگر و ایجاد کانال مشاهده شده‌اند.»^(۳)

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در گزارشی دیگر نتیجه‌شناسایی منطقه واگذار شده به قرارگاه فجر (مستقر در شرق فکه) را - که قرار است در آنجا نیز هم‌زمان با عملیات اصلی در غرب کارون، عملیات شود - چنین اعلام کرده است: «دشمن شدیداً مشغول ایجاد خاکریز و تهیه مواضع دفاعی در غرب رودخانه دویرج، از بیات تا ارتفاعات فوقی در فکه می‌باشد و در این منطقه مخصوصاً شرق آبادی "یبیس" تعداد خاکریزهای دفاعی خود را به رده پدافندی متمایز تقسیم نموده که نسبت به تکمیل آن می‌کوشد و با استقرار یگان‌های پیاده و [انتقال] توپخانه به عقب در حد شرقی پاسگاه فکه تصمیم به دفاع سرسختانه دارد.»^(۴)

۱۴

در پی آزادسازی جاده کامیاران - مریوان، امروز نیز اعلام شد که تعدادی از روستاهای این محور از وجود عناصر ضدانقلاب مسلح پاک شد. فرمانده سپاه پاسداران هم در مصاحبه مطبوعاتی خود از عملیات پاک‌سازی در کردستان گزارش داد.

روزنامه جمهوری اسلامی با اعلام این خبر که جاده کامیاران - مریوان به مدت سه سال محور تدارکاتی و ارتباطی ضدانقلابیون با عراق بود، به نقل از واحد خبر سپاه پاسداران نوشت: در سحرگاه امروز «ده‌ها روستای این محور از جمله میسورآب، تیله‌کوه و گازرخانی از لوٹ وجود اشراک پاک

شد و ارتفاعات استراتژیک کاشتر، تيله کوه، گازر خانی، بزوش و تنگه‌ور نیز آزاد شدند. تلفات ضدانقلابیون نیز حدود ۱۰ تن و تعدادی مجروح گزارش شده است.^(۵)

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران هم در مصاحبه مطبوعاتی امروز خود درخصوص عملیات پاک‌سازی در کردستان گفت: «پاک‌سازی ضدانقلاب در کردستان هم اکنون آغاز شده و محورهایی که از طرف بانه و مهاباد به سردشت منتهی می‌شوند به مقدار زیادی پاک‌سازی شده‌اند و ارتفاعات حساسی از جمله ارتفاعات دول‌ازان به تصرف نیروهای اسلام درآمده و در مریوان نیز فعالیت‌های گسترده‌ای با همکاری برادران ارتشی آغاز شده است.» وی اضافه کرد: «ضدانقلاب وابسته که پایگاه‌های مردمی خود را از دست داده، اکنون به ایجاد وحشت در شهرهای کردستان پرداخته و حمله [چندی پیش] به قریه دولاب و حاجی آباد در سنج و ترور روحانیون آگاه و برادران مسلمان کرد از موارد ضعف و زبونی ضدانقلاب است.»^(۶)

۱۵

فرمانده کل سپاه پاسداران آخرین وضعیت گروه‌های ضدانقلاب مسلح را اعلام کرد. محسن رضایی در بخشی دیگر از مصاحبه مطبوعاتی امروز خود اظهار داشت: «سپاه پاسداران یکی از تلاش‌های اصلی خود را متوجه مرکزیت گروه‌های محارب کرد و ما تاکنون موفق شده‌ایم که مرکزیت گروهک آرمان مستضعفین را به کلی از بین ببریم و مرکزیت چریک‌های فدایی (اقلیت) ۸۰ درصد از بین رفته است و کلیه مراکز انتشاراتی و توزیع شهرستان و ارتباط و مرکزیت گروهک پیکار کاملاً از بین رفته است. تشکیلات گروه اشرف دهقانی نیز در بندرعباس و کرمان ۱۰۰ درصد متلاشی شده و ۶۰ درصد از مرکزیت و ۹۵ درصد از کادرهای اجرایی منافقین نابود شده است.» وی افزود: «گروهک‌ها ارتباطات و انسجام تشکیلاتی خود را از دست داده‌اند و باقیمانده آنها به دلیل نداشتن کادر اجرایی قادر به عکس‌العمل نیستند.»^(۷)

۱۶

دو خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در مشهد و قزوین کشف و اعضای آن کشته یا دستگیر شدند.

روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۴ کشور (مشهد) گزارش کرد: «عصر امروز، برادران سپاه پاسداران مشهد موفق شدند طی یک درگیری، یکی دیگر از لانه‌های فساد گروهک منافقین را در خیابان خیام این شهر کشف نمایند و در درگیری‌ای که میان طرفین رخ داد، یکی از مهره‌های مهم و رده‌بالای سازمان منافقین به هلاکت رسید و ۳ نفر دستگیر شدند و یک قبضه اسلحه ۳، یک قبضه کلت، تعدادی فشنگ و مقادیری قرص سیانور و شناسنامه‌های جعلی و اسناد و مدارک درون گروهی به دست آمد.»^(۸)

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران نیز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی قزوین موفق شدند یک لانه فساد تیمی گروهک منافقین را کشف و منهدم کنند که در جریان آن ۳ تن از اعضای این سازمان دستگیر و مقادیری اسلحه و مهمات و مدارک درون گروهی به دست آمد.»^(۹)

۱۷

در ادامه افشای طرح توطئه کودتا، یکی از دست‌اندرکاران این توطئه چگونگی شرکت خود در آن و دیدار با آیت‌الله شریعتمداری را تشریح کرد. در محکوم‌کردن این توطئه، علاوه بر صدور اطلاعیه‌ای از سوی جامعه روحانیت مبارز تهران، چند تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز سخن گفتند. فرمانده کل سپاه پاسداران هم چگونگی خنثی‌شدن توطئه کودتا را تشریح کرد. سیدمهدی مهدوی، امام‌جماعت مسجد جامع قلهک و یکی از دست‌اندرکاران طرح کودتا، در گفت‌وگویی تلویزیونی درباره چگونگی شرکت خود در این طرح و دیدار با آیت‌الله شریعتمداری گفت: «... بنده در حدود پنج ماه پیش بود که با یکی از دوستان، منزل آقای قطب‌زاده بودیم. ایشان گفتند که این جمهوری اسلامی که الان هست، آن جمهوری اسلامی نیست که امام [خمینی] به مردم وعده داده بود و ما برای آن انقلاب کردیم؛ من فکر کردم کاری کنیم که جمهوری اسلامی واقعی را ایجاد کنیم و برای این کار هم با عده‌ای صحبت کردم و مقدماتی فراهم کردیم. ... آقای قطب‌زاده در همان جلسه گفت چون ما می‌خواهیم جمهوری اسلامی واقعی ایجاد کنیم باید یکی از مراجع که مخالف با این جمهوری اسلامی فعلی است را انتخاب کنیم که ضمن همکاری با ما بعد از اینکه جمهوری اسلامی واقعی را ایجاد کردیم ما را تأیید کند؛ که در این رابطه هیچ‌کس را بهتر از آقای شریعتمداری ندیدیم. چون من اطلاع دارم که ایشان می‌خواهند این جمهوری اسلامی و کسانی که دست‌اندرکاران آن هستند کنار بروند و جمهوری اسلامی دیگری روی کار آید.»

مهدوی در ادامه با بیان اینکه از طریق آقای مناقبی با آقای عباسی داماد آیت‌الله شریعتمداری، هماهنگ شده بود و در اواخر ماه صفر به دیدار وی رفتیم، گفت: «آقای مناقبی مسئله را مطرح کرد و آقای شریعتمداری گفت طرح خیلی خوبی است، مشروط بر اینکه امکان‌پذیر باشد و موافقت کردند. ... و گفتند در صورتی که این کار بشود و آقای قطب‌زاده بتواند موفق بشوند من بلافاصله تأیید می‌کنم. ...»^(۱۰) در همین حال، جامعه روحانیت مبارز تهران امروز اطلاعیه‌ای خطاب به ملت ایران و هم‌وطنان آذری صادر کرد.* در این اطلاعیه به «خط مشی بازدارنده و کارشکنی‌های آقای شریعتمداری» اشاره شده است و از «تأیید قانون اساسی و رژیم شاهنشاهی و محکوم‌نکردن شاه در زمان پیروزی انقلاب اسلامی و سکوت در برابر جریان حزب خلق مسلمان و اشغال رادیو و تلویزیون تبریز و حمله چماق‌داران در شهر قم» به عنوان نمونه‌های بارز آن نام برده شده است. در پایان این اطلاعیه نیز پس از محکوم‌کردن اطلاع و سکوت آیت‌الله شریعتمداری در خصوص توطئه کودتا آمده است: «جامعه روحانیت مبارز از نظر

* در پایان این اطلاعیه نام‌های زیر آورده شده است:

محمدرضا مهدوی‌کنی، سیدعلی خامنه‌ای، سیدعبدالکریم موسوی اردبیلی، اکبر هاشمی رفسنجانی، محی‌الدین انواری، محمد امامی کاشانی، علی‌اکبر ناطق نوری، سیدهادی خسروشاهی، عبدالمجید معادیخواه، فضل‌الله محلاتی، حسن روحانی، عباسعلی سرفرازی، سیدعلی غیوری، عبدالمجید ایروانی، مصطفی ملکی، محمدعلی موحدی کرمانی، مهدی شاه‌آبادی، عباسعلی عمید زنجانی، سید محمود دعایی، حیدرعلی جلالی و محسن مجتهد شبستری.

آیت‌الله سید کاظم شریعتمداری

قضایی مراتب را به بررسی و حکم قضایی می‌سپارد، لکن لازم می‌داند این نکته را صریحاً اعلام دارد که آقای شریعتمداری شرایط احراز و صلاحیت تقلید را دارا نمی‌باشد.^(۱۱)

محکوم کردن آیت‌الله شریعتمداری به صحن علنی مجلس شورای اسلامی نیز کشیده شد و در یکی از نطق‌های پیش از دستور جلسه امروز مجلس، حجت‌الاسلام سید ابوالفضل موسوی تبریزی نماینده مردم تبریز، در سخنانی ضمن محکوم کردن آیت‌الله شریعتمداری به دلیل «همدستی با عده‌ای مزدور و خودفروخته» که می‌خواستند کودتا کنند، گفت: «من از طرف برادران و خواهران آذربایجانی از این تریبون ملت اعلام می‌کنم و می‌گویم دادگاه و دادسرای انقلاب اسلامی طبق اصل

قانون اساسی که مردم در مقابل آن یکسان‌اند، حق کوچک‌ترین قصوری را درمورد کودتاگران ندارند و آنها باید به‌زودی سزایشان را در مقابل چشمان پر احساس مردم ایران به‌خصوص مردم آذربایجان ببینند.» حجت‌الاسلام صادق خلخالی نماینده مردم قم نیز یکی دیگر از ناطقان پیش از دستور امروز مجلس بود که در سخنانی با بیان اینکه «من نمی‌خواهم درمورد پرونده پرماجرا و کثیف و همچنین خیانت شخصی به نام سید محمد کاظم شریعتمداری صحبت کنم»، به ملاقات مستمر وی با شاه، طرف‌داری از قانون اساسی رژیم پهلوی و مواردی از این قبیل اشاره کرد و سپس خطاب به آیت‌الله شریعتمداری گفت: «درحالی‌که طلاب محترم آذربایجان در قم اکثراً فاقد مسکن هستند، شما از بیت‌المال مسلمین برمی‌دارید و پول‌های کلان در اختیار قطب‌زاده خودفروخته و نوکر امریکا می‌گذارید که امام [خمینی] را بکشد؛ امامی که مردم را از ذلت نجات داد.» خلخالی با درخواست از مسئولان برای مسدود کردن حساب‌های بانکی آیت‌الله شریعتمداری و بستگانش و همچنین انتشار اسناد مربوط به وی که در مراکز اسناد ملی موجود است، افزود: «باید قاضی‌های ما و دادگاه انقلاب ما و دادستان ما این قدر شهادت داشته باشند [که] ایشان را حداقل به جرم توطئه [برای] براندازی و کشتن امام خلع لباس بکنند.»

آخرین سخنران پیش از دستور، هاشم صباغیان* نماینده مردم تهران، بود. وی می‌خواست اطلاعاتیه نهضت آزادی ایران را در محکومیت توطئه کودتا قرائت کند، اما با اعتراض مکرر نمایندگان چون صادق خلخالی، فواد کریمی، سیدحسن موسوی تبریزی و کیاوش، منصرف شد و تریبون مجلس را ترک کرد. این نمایندگان در سخنان اعتراض‌آمیز خود نهضت آزادی را در غائله کردستان، حزب خلق مسلمان، ماجرای بنی‌صدر و سازمان مجاهدین خلق (منافقین) شریک دانسته و هدف از قرائت بیانیه این تشکل حزبی را تطهیر خود معرفی کردند.^(۱۲)

* هاشم صباغیان از نمایندگان متسبب به نهضت آزادی ایران در دوره اول مجلس شورای اسلامی بود که در ماه‌های نخست پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مسئولیت معاونت نخست‌وزیر در امور انتقال و وزارت کشور دولت موقت مهندس مهدی بازرگان را بر عهده داشت.

در حاشیه جلسه امروز مجلس شورای اسلامی نیمی از نمایندگان در اولین اظهارنظر خود از مقامات قضایی خواستند هرچه سریع‌تر محاکمه علنی تمامی کارگزاران اصلی این توطئه را آغاز کنند.^(۱۳) محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران نیز در مصاحبه مطبوعاتی امروز خود چگونگی خنثی کردن توطئه کودتا، ارتباط کودتاچیان با خارج از کشور، نقش آیت‌الله شریعتمداری و اهداف این توطئه را تشریح کرد. وی ابتدا گفت: «واحد اطلاعات سپاه پاسداران از یک سال قبل طبق ضوابط دادگاه انقلاب اسلامی ارتش، این قضیه کودتا را دنبال می‌کرد و به محض اینکه ما به نتیجه رسیدیم با کمک دادستانی انقلاب اسلامی ارتش، اقدامات خنثی‌سازی را آغاز کردیم. ... یکی از نکات مهم این طرح خائنانه، ارتباط کودتاچیان با خارج از کشور بود که صادق قطب‌زاده از طریق شخصی به نام مهدوی با عده‌ای از تجار بازار مشترک اروپا در ارتباط بوده و از آنها کمک مالی دریافت می‌کرده است. ... ضمناً عده‌ای از سرمایه‌داران داخلی نیز، که اموالشان توسط دادگاه‌های انقلاب، ملی و عمومی اعلام شده است با اینها همکاری می‌کردند.»

فرمانده کل سپاه پاسداران در مورد نقش آیت‌الله شریعتمداری در این توطئه گفت: «آقای عباسی داماد آقای شریعتمداری گفته است که آقای شریعتمداری نه تنها در جریان امر بوده، بلکه مبلغ پانصد هزار تومان نیز به مهدوی پرداخت کرده بود. البته عباسی مدعی است که این پول برای کودتا پرداخت نشده، ولی آقای مهدوی اعتراف کرده است که آقای شریعتمداری ایشان را می‌شناختند و طرح کودتا را نیز به آقای شریعتمداری گفته است و ایشان با کلیت طرح نیز موافقت داشته است.» رضایی ادامه داد: «سپاه با تلاش زیاد طی یک مصاحبه چهارساعته با آقای شریعتمداری متوجه بعضی از حقایق شد. آقای شریعتمداری اظهار داشتند که مبلغ ده هزار تومان پول به شخصی که هویت او را نمی‌دانست داده بود و استدلالش این است که افرادی که پیش ما می‌آیند، ما مقادیری پول به آنها برای کمک می‌دهیم. ولی البته این بار نیز آقای عباسی مبلغ پانصد هزار تومان از طرف سیدکاظم شریعتمداری به قطب‌زاده داده بود. ضمناً سیدکاظم شریعتمداری گفته که من در جریان کودتا بوده‌ام ولی وظیفه شرعی خود نمی‌دانستم که به مقامات انتظامی و سپاه پاسداران اطلاع دهم، و فکر می‌کردم که نیروهای انتظامی و سپاه در جریان این امر هستند و خودشان نیز اقدام خواهند کرد. در حال حاضر ایشان در منزلشان هستند و کلیه گفت‌وگوی سیدکاظم شریعتمداری با سپاه روی نوار ویدئو ضبط شده که در صورت لزوم برای روشن شدن اذهان پخش خواهد شد.» محسن رضایی اضافه کرد: «شبکه براندازی دو طرح داشت: اول اینکه می‌خواستند منزل مهندس فروزان را منفجر کنند و پس از آن - به قول خودشان - می‌خواستند بیت امام را به توپ ببندند. حالا این توپ را از کجا می‌خواستند بیاورند و از کجا می‌خواستند مستقیم بیت امام را هدف توپ قرار بدهند، این خود [ش] یک لطیفه است! وقتی ما متوجه شدیم این افراد فکر ترور امام امت را دارند، با هماهنگی دادستانی انقلاب اسلامی ارتش وارد عمل شدیم و کلیه اعضای این شبکه براندازی را دستگیر کردیم.»^(۱۴)

۱۸

در پی بی نتیجه ماندن تلاش‌های میانجیگری هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی که در روزهای گذشته چندین بار به ایران و عراق سفر کرده است، کشورهای عرب حامی عراق که از ادامه روند پیروزی‌های ایران در جبهه‌های جنگ نگران شده‌اند، تلاش دیپلماتیک خود را برای جلوگیری از ادامه این روند افزایش داده‌اند. بر همین اساس، خبرگزاری آلمان غربی به نقل از مجامع دیپلماتیک عرب در بیروت گزارش داد: «شورای همکاری خلیج فارس میانجیگری بین ایران و عراق برای پایان [دادن به] جنگ را آغاز کرده است»^(۱۵)

شیخ صباح الاحمد الصباح وزیر امور خارجه کویت، که یکی از اعضای این شورا می‌باشد، در مصاحبه‌ای ضمن تأکید بر تمایل کشورهای حوزه خلیج فارس برای پایان دادن به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران گفت: «عراق از نقطه نظر نظامی کشوری مقتدر است که اعراب در رویارویی با اسرائیل روی آن بسیار حساب می‌کنند.» وی افزود: «این جنگ باعث شده است تا عراق نتواند نقش خود را در مقابله با رژیم صهیونیستی ایفا کند»^(۱۶)

شیخ جابر الاحمد الصباح امیر کویت هم امروز از شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر، که به کویت سفر کرده است، خواست تلاش تازه‌ای را برای پایان دادن به جنگ نوزده ماهه بین ایران و عراق آغاز کند.^(۱۷)

۱۹

پیروزی‌های نظامی ایران و اظهار تمایل مکرر عراق به پایان یافتن جنگ، به گسترش این برداشت انجامیده که حکومت صدام حسین در موضع ضعف قرار دارد. امروز صدام ضمن پذیرش وجود چنین برداشتی، شایعات موجود مبنی بر ضعف کشورش در جنگ با ایران را رد کرد و گفت: «این شایعات چیزی جز تعبیر نادرست از درخواست‌های مکرر بغداد برای یافتن یک راه حل صلح جویانه به منظور خاتمه دادن به جنگ با ایران نیست ... و تمام کسانی که به ضعف عراق معتقدند تنها موهومات را پرورش می‌دهند و از آمادگی مردم برای قربانی کردن همه چیز در راه افتخار و آبروی کشورشان بی‌خبرند»^(۱۸)

۲۰

در ادامه تلاش‌های سازمان صلیب سرخ جهانی برای فراهم کردن مقدمات دیدار اسرای جنگی ایران و عراق با خانواده‌هایشان، قرار است یک هیئت از این سازمان به زودی به تهران سفر کند. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری رویتر گزارش داد: «سخنگوی هیئت ایرانی در ژنو اعلام کرد که یک هیئت صلیب سرخ بین‌المللی برای تهیه مقدمات انجام ملاقات‌های منحصربه‌فرد خانوادگی برای اسرای هر دو طرف جنگ ایران و عراق، طی دو هفته آینده عازم تهران خواهد شد.» این سخنگو همچنین اظهار داشت: «حتی اگر عراق با ملاقات ایرانیان با اسرایشان موافقت نکند، تهران به عراقی‌ها اجازه خواهد داد با اسیران خود در ایران ملاقات کنند.» رویتر از قول سخنگوی کمیته صلیب سرخ اضافه کرد که به منظور بحث درباره طرح ملاقات‌ها، به زودی هیئت‌هایی عازم تهران و بغداد می‌شوند.^(۱۹)

۲۱

در پی حمله دیروز هواپیماهای رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، ایران آمادگی خود را برای جنگ با این رژیم اعلام کرد. امروز وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران با صدور بیانیه‌ای مراتب پشتیبانی کامل خود از مبارزه عادلانه سوریه علیه متجاوزان صهیونیست را ابراز داشته، ضمن محکوم کردن بمباران جنوب لبنان و اردوگاه‌های آوارگان فلسطینی به وسیله هواپیماهای اسرائیلی خاطر نشان ساخت که این اقدام هشداری است به تمام جهانیان درباره اینکه صهیونیست‌ها همچنان نقشه‌های تجاوزکارانه‌ای در سر می‌پروراند. در این بیانیه از همه کشورهای اسلامی دعوت شده است به مبارزه علیه رژیم اشغالگر قدس بپردازند و فقط به پخش اعلامیه و گفتن اظهارات اکتفا نکنند، بلکه به مسلمانان مقیم لبنان و سرزمین‌های اشغال‌شده فلسطین و سوریه کمک کنند. در پایان بیانیه نیز آمده است: «... نیروهای مسلح ارتش جمهوری اسلامی ایران اعم از زمینی، هوایی، دریایی و رزمندگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفین، به‌رغم درگیری با تجاوزگران صدامی، با عشق به شهادت آماده‌اند تا در کنار کشور برادر سوریه و مردم محروم لبنان و جنگجویان سازمان آزادی‌بخش فلسطین و مسلمانان فلسطینی اشغالی علیه رژیم غاصب قدس وارد جنگ شوند تا شر این غده چرکین را از جامعه بشری بردارند.»^(۲۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲

۱. سند شماره ۷۱۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا، شماره ۱۰، ۱۳۶۱/۲/۳، صص ۵ - ۱.
۲. سند شماره ۷۱۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی ارتش، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۱.
۳. سند شماره ۷۱۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مقدم نازجا در جنوب، شماره ۴۶۳، ۱۳۶۱/۲/۲، صص ۱، ۴ و ۵.
۴. همان، ص ۱.
۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۴، ص ۲.
۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۵، ص ۷.
۷. همان.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۶ و ۱۷.
۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۱۵.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۴، ص ۱۲.
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۳.
۱۲. مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی، شماره ۱۰۸۳۱، جلسه ۳۰۰، ۱۳۶۱/۲/۲، صص ۱۷ - ۱۳.
۱۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۴، ص ۷.
۱۴. همان، ص ۱۳.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳، ص ۱۰، بیروت - خبرگزاری آلمان، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۶. همان، ص ۷، الجزیره - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۷. همان، ص ۱۰، کویت - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۸. همان، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاری یوگسلاوی، ۱۳۶۱/۲/۲.
۱۹. همان، ص ۱۱، ژنو - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۲.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۲/۲، صص ۱۳ و ۱۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۲.

روزشمار جنگ

جمعه

۳ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۸ جمادی‌الثانی ۱۴۰۲

۲۳ آوریل ۱۹۸۲

۲۲

در جلسه‌ای که امروز برای توجیه اعضای شورای عالی سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا* تشکیل شد، آخرین وضعیت ارتش عراق در جبهه جنوب و نیز مانور تعیین‌شده قرارگاه‌های عملیاتی قدس، فتح و نصر در عملیاتی که قرار است به‌زودی در غرب رودخانه کارون آغاز شود، تشریح شد. فرمانده کل سپاه نیز وضعیت منطقه، اهداف و اهمیت عملیات پیش‌رو را بیان کرد. در این جلسه، ابتدا حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، با بیان اینکه دشمن از عملیات بعدی ما در منطقه غرب کارون آگاهی دارد، اظهار داشت:

حمید معینیان

«باتوجه به اطلاعاتی که به دست آمده، دشمن دقیقاً هدف ما را تشخیص داده و [می‌داند] هدف ما عبور از رودخانه کارون و رسیدن به جاده [اهواز - خرمشهر] است.» وی افزود: «حدود ۱۵ تیپ پیاده دشمن و یک لشکر زرهی و یک لشکر مکانیزه در منطقه مستقر هستند؛ البته بجز لشکری که در غرب اروندرود [شط‌العرب] مستقر است.»

در ادامه جلسه، رحیم صفوی مسئول واحد طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه و معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا، درباره عملیات پیش‌رو گفت: «عملیات توسط قرارگاه مرکزی کربلا با سه قرارگاه عملیاتی انجام خواهد شد. قرارگاه قدس در منطقه حدفاصل سوسنگرد - حمیدیه مستقر است...

* قرارگاه مرکزی کربلا متشکل از سپاه پاسداران به فرماندهی محسن رضایی و نیروی زمینی ارتش به فرماندهی سرهنگ علی صیاد شیرازی بود که هریک از واحدهای ستادی آنها به‌طور مستقل مشغول فعالیت بودند. این قرارگاه در شرق رودخانه کارون استقرار داشت.

هدف‌های عمده‌ای که به قرارگاه قدس داده‌اند آزادسازی پادگان حمید، تصرف جفیر و ادامه عملیات تا پل نشوه است. پایین‌تر از قرارگاه قدس [شمال دارخوین]، قرارگاه فتح است. ... خط حدی که برای این قرارگاه در نظر گرفته شده از شکستگی جاده اهواز - خرمشهر تا زیر ایستگاه ۹۰ است و ادامه مأموریتش به طرف پل تنومه [شرق بصره] است.

رحیم صفوی

پایین‌تر از قرارگاه فتح [جنوب دارخوین]، قرارگاه نصر است. ... خط حد این قرارگاه از منطقه ام‌السواد یا انرژی اتمی شروع می‌شود و می‌آید به طرف آخرین خاکریز و به طرف پل شلمچه و آزادکردن خرمشهر و ادامه عملیات به طرف غرب در امتداد اروندرود.»

رحیم صفوی ادامه داد: «طرح مرحله اول عملیات عبارت است از اینکه قرارگاه فتح باید برود آن طرف رودخانه کارون و تا امتداد جاده اهواز - خونین شهر پیشروی کند و یک سرپلی را اشغال کند. قرارگاه نصر هم باید آن طرف رودخانه رفته و سرپلی را بگیرد. قرارگاه قدس هم از محور طراح و محور فرسیه بیاید به خاکریزهای اول، دوم و سوم دشمن [در جنوب کرخه‌کور] و یک سرپلی را بگیرد. ادامه عملیات از این سرپل‌هایی است که در جنوب کرخه‌کور و غرب کارون خواهند گرفت.»^(۱)

۲۳

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی در جبهه جنوب گزارش داد با افزایش تحرکات نیروهای خودی در محورهای شمال رودخانه کرخه‌کور و شرق رودخانه کارون، فعالیت‌های ارتش عراق در مقابل این محورها افزایش یافته است.

در این گزارش درخصوص آخرین وضعیت و اقدامات عراق در منطقه غرب کارون و جنوب کرخه‌کور آمده است: «فعالیت‌های گشت‌زنی و شناسایی دشمن در سرتاسر جبهه کرخه‌کور، از شمال غرب یزدنو تا کوهه افزایش یافته و به نظر می‌رسد که نیروهای پیاده در این جبهه تقویت شده‌اند. فعالیت سنگرکشی و دیدبانی و شناسایی نفرات پیاده دشمن در سرتاسر جبهه شمالی خرمشهر تا اروندرود و قسمت غربی آن نسبت به دوره قبل از فعالیت بیشتری برخوردار است. ... شدت آتش توپخانه دشمن در منطقه سیدعبود [شمال غربی دارخوین در غرب کارون] نسبت به قبل افزایش یافته است که به نظر می‌رسد توپخانه دشمن در این منطقه تقویت شده است.»

در این گزارش درمورد فعالیت‌های هوایی و مهندسی ارتش عراق نیز آمده است: «فعالیت

* مشروح مباحث مطرح‌شده در این جلسه و نیز اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران در ضمیمه گزارش آورده شده است.

گشت و شناسایی دشمن به وسیله هلیکوپتر مخصوصاً در غرب اروندرود تا خرمشهر و از خرمشهر تا پادگان حمید تشدید گردیده و مسیر یادشده همواره مورد شناسایی و احتمالاً بازدید فرماندهان قرار می گیرد. منطقه غرب یزدنو تا سعیدیه نیز از محل هایی است که فعالیت شناسایی با هلیکوپتر در آن تشدید گردیده است. ... فعالیت مهندسی دشمن در منطقه غرب کارون، از سلمانیه تا کیلومتر ۶۰ به موازات جاده [اهواز - خرمشهر] به شدت ادامه دارد. به نظر می رسد دشمن در این منطقه به صورت تعجیلی مواضع و خاکریزهای متعددی در امتداد جاده جهت تأخیر در عملیات خودی انجام می دهد. در منطقه هویزه به طرف غرب تا یزدنو هم دشمن مشغول تحکیم و ترمیم خاکریزهایش می باشد. نفرات پیاده نیز در سرتاسر جبهه غرب کارون به شدت مشغول سنگرکشی و فعالیت می باشند.»^(۲)

۲۴

نیروهای رزمنده متشکل از ارتش، سپاه، ژاندارمری و بسیج که عملیات پاک سازی جاده بانه - سردشت را از ۱۳۶۱/۱/۲۵ آغاز کرده اند، در ساعت ۱۲:۳۰ امروز موفق شدند ضمن سرکوب عناصر ضدانقلاب، این جاده را بازگشایی کنند. ضدانقلابیون نیز علاوه بر حمله به شهر مریوان با نیروهای خودی در محور سقز - بانه درگیر شدند.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از کردستان، در پی آزادسازی محور بانه - سردشت، اولین ستون نظامی با عبور از محور فوق وارد سردشت شد. سرهنگ ترکان فرمانده لشکر ۲۸ پیاده سنج، گفت: «این محور یکی از محورهایی است که برای کمک رسانی به سردشت مورد استفاده قرار می گرفت و تقریباً سه سال بود که این کمک رسانی به یگان های مستقر در سردشت از طریق هوا و به وسیله هوانیروز با پشتیبانی نیروی هوایی ارتش انجام می شد. در شروع جنگ تحمیلی یک بار سرهنگ صیاد شیرازی، با تلاش رزمندگان اسلام از این محور گذشت، لیکن با شروع جنگ، ضدانقلاب از وضعیت استفاده نموده و مجدداً عملیات خود را در طول محور شروع کرد و این محور عملاً بسته شد.»^(۳)

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران هم در اطلاعیه ای درباره پاک سازی محور ۶۰ کیلومتری بانه - سردشت اعلام کرد: «... در این عملیات پیروزمندانه که با نام انصارالله و در ساعت ۴ بامداد امروز آغاز شد، رزمندگان اسلام پس از استقرار در ارتفاعات دارساوین و جاتراوی بیش از ۳۲ روستای منطقه بانه - سردشت را پاک سازی کردند و ضمن کشته و زخمی کردن حداقل ۱۵۰ تن از ضدانقلابیون، محور بانه - سردشت به طول ۶۰ کیلومتر را آزاد کرده و تحت کنترل کامل خود درآوردند.»^(۴)

به دنبال این عملیات، عناصر ضدانقلاب در ساعت ۲۳:۲۰، از چند محور به شهر مریوان حمله کردند. بیشترین حجم آتش آنها متوجه مقر بسیج در محله داریبران بود. ضدانقلابیون ضمن

شلیک دو موشک آر.پی.جی ۷ و دو نارنجک تفنگی به سمت ساختمان بسیج، با سلاح‌های سبک به سمت شهربانی و مقر پیشمرگان مسلمان گرد آتش گشودند. این حملات با پاسخ نیروهای سپاه، شهربانی، کمیته انقلاب و پیشمرگان مسلمان کرد مواجه شد و در نهایت با فرار ضدانقلابیون خاتمه یافت. در این درگیری فقط یکی از اعضای بسیج از ناحیه پا مجروح شد و قسمتی از ساختمان بسیج هم فروریخت.^(۵)

همچنین، در این روز در محور سقز - بانه، بین نیروهای خودی و عوامل مسلح ضدانقلاب درگیری رخ داد که در نتیجه آن ۴ تن از پاسداران و پیشمرگان مسلمان کرد شهید و از ضدانقلابیون نیز حدود ۶ تن کشته شدند.^(۶)

۲۵

سخنگوی شورای عالی دفاع هشدار داد که اگر شرایط صلح ما توسط حاکمان عراق پذیرفته نشود، ما به خود حق می‌دهیم که بغداد را محاصره کنیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع و امام جمعه موقت تهران، در خطبه دوم نماز جمعه امروز اظهار داشت: «ما به صدام و حزب بعث عقلی مکرر تابه‌حال اتمام حجت کرده‌ایم و هربار با یک فتحی، یک فاصله دو، سه ماهه به اینها مهلت داده‌ایم که فکر بکنند. در این فاصله‌ها هم پذیرفته‌ایم و میانجیگری‌ها شده است. میانجی‌ها آمده‌اند و حرف ما را شنیده‌اند. متأسفانه آنها به جای اینکه از این مهلت‌ها استفاده بکنند و تسلیم حق بشوند، تسلیم نمی‌شوند.

صدام خیال می‌کند که ما مشکلی داریم در جنگ و لذا هرچه ما صبر می‌کنیم، فاصله می‌اندازیم، بالاخره هر حمله یک مقدار تلفات دارد. ما نمی‌خواهیم به این تلفات کشیده بشویم؛ چه عراقی، چه ایرانی. ولی اینها قبول نمی‌کنند. صدام دروغ می‌گوید که صلح می‌خواهد، فقط می‌خواهد ما به او یک امتیاز بدهیم که به ملت عراق بگوید جنگ من بی‌ثمر نبوده است. اساس حرف صدام این است. متأسفانه میانجی‌ها به ما می‌گویند پس صدام چی؟ می‌گویند که اگر صدام بی‌قید و شرط بیرون برود، روی شط العرب [اروندرو] حرف نزنند، آوارگان را بپذیرند، غرامت به شما بدهد، سقوط می‌کند.

خب، ما که ضامن حفظ صدام نیستیم. ما مهلت خودمان را داده‌ایم. ... اگر ما گفتیم وارد خاک عراق نمی‌شویم، که نمی‌خواهیم بشویم، اینها احساس اطمینان نکنند. ما بالاخره صبرمان هم یک اندازه‌ای دارد. تا کی می‌توانیم جوان‌هایمان را در بیابان‌های خوزستان نگه داریم؟ تا کی می‌توانیم صبر کنیم و هر روز یک خمپاره بیفتد و چند نفر مجروح بشوند؟

البته اگر شرایط صلح ما را نپذیرند، ما به خودمان حق می‌دهیم که بغداد را محاصره کنیم. البته ما داخل شهرهای عراق نخواهیم شد. برای اینکه مردم عراق باید در امان باشند. مردم عراق صاحب انقلاب‌اند و باید بعداً کشورشان را اداره کنند. اطمینان می‌دهیم به مردم که وارد نمی‌شویم. اما اگر صدام لجاجت بکند، رفتن به بغداد برای نیروهای ما که ۵۰ کیلومتر را از پشت دزفول تا عین‌خوش با منهدم کردن چهار لشکر مجهز صدام* رفتند، ۲۰۰ کیلومتر رفتن از قصرشیرین تا بغداد خیلی سخت نیست و آن مسیر راحت‌تر است برای ما. ما بار دیگر حسن‌نیت خودمان را به دنیا اعلام می‌کنیم. ما نمی‌خواهیم وارد خاک عراق بشویم. نمی‌خواهیم این‌جوری حق خودمان را بگیریم. حق ما را بدهند، خسارات این ملت را بدهند، آوارگان عراقی که صد هزار نفرند و از داروندانشان جدا شده‌اند، برگردند به خانه‌هایشان، و عراقی‌ها هم بدون زحمت از خاک ما بروند بیرون، جنگ تمام است.»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در ادامه گفت: «اسرائیل بی‌خود تلاش نکند که با صحنه‌سازی در آنجا** یا امریکا تلاش نکند که ما را از جنگ منصرف بکند. ما اگر بنا باشد، در دو جبهه می‌جنگیم و این جنگ را رها نمی‌کنیم. هم می‌آییم فلسطین می‌جنگیم و هم اینجا با عراق می‌جنگیم؛ ما این قدرت را داریم. به اندازه‌ای که در جبهه‌های فلسطین هم حضور داشته باشیم، قدرت داریم. خطر صدام در نظر ما از خطر اسرائیل کمتر نیست. هردوی اینها باید بروند. صدام یک اسرائیل است در منطقه خلیج فارس و اسرائیل هم یک صدام است در مدیترانه.»^(۷)

۲۶

مقامات عراق به هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی گفته‌اند که حاضرند نیروهایشان را از خاک ایران خارج کنند.

روزنامه عرب نیوز (چاپ جده) در شماره امروز خود به گزارش دیدار اخیر حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، با مقامات ایران و عراق پرداخت و ضمن اعلام این مطلب به نقل از وی که ایران درخواست هیئت حسن‌نیت را برای برقراری صلح نپذیرفت، نوشت: «در گفت‌وگویی که حبیب شطی و وزیر خارجه گینه با مقامات و نخست‌وزیر عراق داشتند، آنها آمادگی کشورشان را جهت خروج نیروهای خود از اراضی اشغالی ایران اعلام داشتند و اضافه نمودند که اشغال اراضی ایران به‌وسیله عراق صرفاً جهت تدابیر امنیتی برای ممانعت ایران از اشغال اراضی عراق صورت گرفته است.»^(۸)

* اشاره به عملیات فتح‌المبین

** اشاره به حمله هوایی اخیر رژیم صهیونیستی به لبنان

اخبار مربوط به توطئه کودتا و سلب صلاحیت مرجعیت آیت‌الله شریعتمداری همچنان در صدر اخبار ایران و بسیاری از رسانه‌های گروهی جهان قرار دارد.^{*} این حادثه بازتابی گسترده در داخل و خارج از کشور داشت. در حالی که در داخل کشور به توطئه کودتا اعتراض‌های بسیار شده و خواسته اغلب معترضان، محاکمه هرچه سریع‌تر دست‌اندرکاران آن است، در خارج از کشور گروه‌هایی در حمایت از آیت‌الله شریعتمداری تظاهرات کردند. به همین دلیل خطیب امروز نماز جمعه تهران سعی کرد از بزرگی این حادثه بکاهد و آن را کم‌ارزش جلوه دهد. امام خمینی هم در پیامی به آیت‌الله شریعتمداری به وی اطمینان داد که محاکمه نمی‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی امام جمعه موقت تهران، در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه امروز در حالی که سعی می‌کرد اهمیت توطئه کودتا را ناچیز جلوه دهد، گفت: «... آن مقداری که بنده تابه‌حال اطلاع دارم و گزارش‌های بازجویی‌ها را دیده‌ام، این را در حد یک ترور می‌توانیم اسمش را بگذاریم، نه کودتا. یعنی این قدر اینها امکانات تا حالا کشف شده‌شان کم است که اگر فکر می‌کردند یک خانه‌ای را هم که یک پاسدار تویش باشد می‌خواستند با آن نیروهایی که فکر می‌کردند دارند بگیرند، نمی‌توانستند... به نظر من بُعد عملی قضیه هیچ است و ما شاید دو، سه ماه بود مطلع بودیم، مأمورین که خیلی وقت بود مطلع بودند. واقعاً هم به اندازه نیم درصد ما احتمال نمی‌دادیم که اینها حتی در کارهای مقدماتی‌شان هم موفق بشوند... والله - این قسم جلاله است - بنده و آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای [رئیس‌جمهور] جزو کسانی بودیم که سعی می‌کردیم مسئله شریعتمداری را اصلاً اهمیتی برایش قائل نشویم که وقت مردم صرف نشود برای تظاهرات و شعار دادن... فکر می‌کردیم که اصلاً اینها مرده‌اند، نمی‌ارزد که نیروی جوان ما صدایش را بلند بکند علیه اینها... من خیلی مواظبم که تریبون مجلس مصرف این کار نشود؛ از بس که بی‌اهمیت می‌دانم...»^(۹)

هاشمی رفسنجانی همچنین در کتاب خاطرات خود به نقل از احمد خمینی (فرزند امام خمینی) آورده است: «امام امروز آقای [شیخ حسن] صانعی را نزد آقای شریعتمداری فرستاده و به ایشان اطمینان داده‌اند که محاکمه نمی‌شوند، ولی تذکر داده‌اند خود شما مقصرید که از اول به تذکرات توجه نکردید و ما قبلاً گفتیم که جلوی مردم را نمی‌توانیم بگیریم.»^(۱۰)

* در ضمیمه این گزارش بخشی از این بازتاب‌ها آورده شده است.

۲۸

ظهر امروز، اردوگاه‌های خوانین قشقایی (ناصر، خسرو و عبدالله قشقایی) در منطقه مهکویه فیروزآباد از توابع استان فارس، با حمله نیروهای نظامی و پس از ساعت‌ها درگیری متلاشی شدند. به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز)، پس از جلسه هماهنگی شورای امنیت استان، در حضور نماینده دادستان کل انقلاب اسلامی، نیروهای سپاه، بسیج و ژاندارمری از اولین ساعات صبح امروز با استقرار در نقاط مرتفع و حساس، اردوگاه‌ها را محاصره کردند. ساعت ۸ صبح، یک هیئت چهارنفری حامل حکم دادستانی کل انقلاب، که تا ظهر امروز به خوانین مهلت داده بود خود را تسلیم نمایند، به نزدیکی اردوی ناصرخان رفته و این حکم را با بلندگو قرائت کرد. از طرف خوانین از این هیئت دعوت شد به نزد آنها بروند تا از نزدیک گفت‌وگو کنند. هنگامی که این هیئت به دو اردوگاه خسروخان و عبدالله‌خان نزدیک شدند، هدف تیراندازی قرار گرفته و در نتیجه سرگرد کاظمی فرمانده هنگ ژاندارمری فیروزآباد، از ناحیه دو پا مجروح شد و سرپرست واحد روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۹ به اسارت درآمد. مسئول واحد اطلاعات سپاه منطقه و فرمانده ژاندارمری ناحیه فارس نیز به عقب بازگشتند. در همین حال، از سوی اردوگاه با خمپاره ۶۰ به طرف نیروهای خودی مستقر در منطقه شلیک شد. این حملات تا ساعت ۱۲ ظهر (پایان مهلت تعیین شده) بدون واکنش طرف مقابل ادامه داشت.

در ساعت ۱۲ عملیات آغاز شد و در مدت کوتاهی اردوگاه ناصرخان سقوط کرد و افراد مستقر در آن اغلب اسیر یا زخمی شدند. دو اردوگاه خسروخان و عبدالله‌خان مقاومت کردند و درگیری تا پایان این روز ادامه یافت.^(۱۱) سرانجام، ضمن انهدام هر سه اردوگاه حدود ۱۰۰ تن اسیر شدند و مابقی به همراه ناصر، خسرو و عبدالله قشقایی با استفاده از تاریکی شب و کوهستانی بودن منطقه به کوه‌های اطراف دارنجان لر گریختند. همچنین در این درگیری ۹ تن از نیروهای خودی شهید و بیش از ۲۵ تن مجروح گردیدند.^(۱۲)

۲۹

در پی قطع خط لوله نفت صادراتی عراق در خاک سوریه،* دولت عراق برای افزایش صدور نفت خود از طریق خاک ترکیه با دولت این کشور وارد مذاکره شد. سخنگوی وزارت امور خارجه ترکیه گفت: «معاون وزیر نفت عراق که به ترکیه آمده است، با مقامات این کشور درباره احتمال افزایش ظرفیت بزرگ لوله‌ای که کرکوک را با گذر از ترکیه به ساحل مدیترانه متصل می‌کند، گفت‌وگو کرد.» وی افزود: «ظرفیت بزرگ لوله نفت عراق که از خاک ترکیه عبور می‌کند در حال حاضر ۷۰۰ هزار بشکه در روز است که با تلمبه‌زنی اضافی می‌تواند تا ۱۱ درصد افزایش یابد.»^(۱۳)

* این خط لوله که روزانه ۳۰۰ هزار بشکه نفت عراق را از طریق خاک سوریه به ساحل مدیترانه منتقل می‌کرد، در ۱۳۶۱/۱/۲۱ توسط دولت دمشق قطع گردید.

ضمیمه گزارش ۲۲: مشروح مباحث مطرح شده در جلسه امروز مسئولان سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا و اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران

الف) در ابتدای این جلسه، رحیم صفوی در تبیین موضوع جلسه اظهار داشت: «جلسه امشب، بک جلسه توجیهی درباره وضعیت دشمن در منطقه است که به یاری خدا می‌خواهد در آنجا عملیات شود. برادر معینان درباره آن توضیح خواهند داد و سپس درباره چگونگی تقسیم منطقه عملیاتی قرارگاه‌ها بحث خواهد شد و در انتها هم قرارگاه نصر مانورش را تشریح خواهد کرد.»

سپس، حمید معینان (مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا) ضمن اشاره به تاریخچه هجوم نیروهای عراقی در ابتدای جنگ از طریق مرز شلمچه و چگونگی تصرف خرمشهر گفت: «هم‌اکنون استقرار نیروهای دشمن در جنوب کرخه‌کور امتداد دارد تا روستای سیدعبود در جنوب غربی اهواز. خط حد بین ما و دشمن تقریباً روستای سیدعبود است. در مقابل، ما هم فقط یک نیروی شناسایی، یک گردان سوار زرهی از لشکر ۹۲ و گردان ۲۸۳ داشتیم که اینها در شرق کارون مستقر هستند و فقط برای شناسایی تا حدود یکی، دو کیلومتر به غرب کارون می‌روند و برمی‌گردند. دشمن هم در شمال سد خاکی که بین کارون تا جاده خرمشهر - اهواز است نیرویی را فقط به عنوان پوشش و حفاظت از جاده قرار داده که از نفوذ ما به جاده آسفالت اهواز - خرمشهر جلوگیری می‌کند. بعد از عملیات فتح‌المبین، دشمن فهمیده که عملیات بعدی ما در کجاست؛ لذا نیروهای خود را از سایر مناطق به جنوب آورده است. از جنوب کرخه‌کور تا شلمچه تحت مسئولیت سپاه سوم ارتش عراق است که چهار لشکر در اختیار دارد. لشکرهای ۶ زرهی، ۵ مکانیزه در جنوب کرخه‌کور تا روستای سیدعبود و لشکر ۱۱ پیاده از سیدعبود به طرف جنوب پدافند می‌کنند. لشکر ۱۵ پیاده هم در غرب اروندرود مستقر است.»

معینان سپس با اشاره به اینکه دو هدف ما در عملیات یکی انهدام نیروی دشمن و دیگری آزاد کردن نیروهای خودی برای عملیات‌هاست، گفت: «عراق دقیقاً به این مسئله توجه دارد و سعی می‌کند که آرایش نیروهایش را طوری قرار دهد که حداقل این هدف‌های ما را خنثی کند. به‌طوری‌که نیروهای عمده زرهی خود را دارد به طرف مرز می‌برد که اگر احیاناً حمله‌ای صورت گرفت، بتواند اینها را سالم از منطقه خارج کند. در غرب کارون اثری از نیروهایی که نیروی عمده باشد برای ارتش عراق تا الان مشاهده نشده است، ولی آنچه که هست بیشتر حاکی است از تقویتی در حدود بین جاده و

کارون که سعی می‌کند خودش را به کارون نزدیک کند تا مانع دسترسی نیروهای ما به جاده شود.» معینیان به اقدامات ارتش عراق بعد از عملیات فتح‌المبین پرداخت و افزود: «عراق بعد از فتح‌المبین نیروهایش در جنوب کرخه‌کور را کاهش داد و به استعدادش در حفاصل کارون و جاده اهواز - خرمشهر افزود. قبلاً در این منطقه نیروهای پیاده با سطح کیفیت پایین که اغلب نیروهای احتیاط بودند مستقر کرده بود، ولی الان دارد این منطقه را با نیروهای زرهی می‌پوشاند.»

مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا ادامه داد: «باتوجه به اطلاعاتی که به دست آمده، دشمن دقیقاً هدف ما را تشخیص داده و اینکه هدف ما عبور از رودخانه کارون و رسیدن به جاده است و حتی خلبانی که چند روز پیش اسیر شده بود و مأموریتش بمباران منطقه سلمانیه بود، وقتی از او سؤال شد که چرا این منطقه را هدف گرفتی، جواب داد در اینجا اطلاعاتی به ما رسیده که شما می‌خواهید از اینجا پل بزنید و بیاید برای محاصره کردن لشکر ۱۱؛ به همین منظور پنج هواپیما فرستاده بودند برای بمباران و هم برای عکس‌برداری.» معینیان مجدداً تأکید کرد: «عراق ضمن کاهش نیروهای پیاده‌اش در جنوب کرخه‌کور، نیروهای پیاده غرب کارون را نیز به عقب کشیده و در حال استقرار نیروهای زرهی و مکانیزه در این منطقه است. اعزام گشتی‌های شناسایی، هم زمینی و هم هوایی. یعنی هم به وسیله هلیکوپتر و هم به وسیله گشتی‌های رزمی، که بیشتر در این منطقه و در حاشیه هورالعظیم گشت می‌زنند و شناسایی دارند. طبق اطلاعاتی که رسیده یکی از معابری را که عراق تصور می‌کند ما از آنجا وارد می‌شویم همین کناره هور است که از اینجا خیلی احساس خطر می‌کند. چند روز قبل، کل منطقه، از جنوب کرخه‌کور تا حدود خرمشهر، به وسیله دشمن عکس‌برداری شده که قرار است این عکس‌برداری ادامه یابد تا هر نقل و انتقال و تعویضی که در این منطقه می‌شود را بلافاصله متوجه شوند.»

وی ادامه داد: «حدود ۱۵ تیپ پیاده دشمن و یک لشکر زرهی و یک لشکر مکانیزه در کل منطقه مستقر هستند؛ البته بجز لشکری که در غرب اروندرود مستقر است. آخرین تقویت‌هایی که شده حدود یک تیپ پیاده است که به منطقه آمده و حدود یک گردان سوار زرهی است که بین ایستگاه ۸۰ و ایستگاه ۹۰ زرهی مستقر شده است.» رحیم صفوی در ادامه جلسه و در توضیح عملیات آتی گفت: «عملیات توسط قرارگاه مرکزی کربلا با سه قرارگاه عملیاتی انجام خواهد شد. قرارگاه قدس در منطقه حفاصل سوسنگرد - حمیدیه در باغ پیشاهنگی مستقر است و مسئول این قرارگاه برادرمان احمد غلامپور و معاونش عزیز جعفری است. تیپ‌هایی که زیر امر این قرارگاه هستند، تیپ عاشورا که در سوسنگرد است، تیپ نور که در حمیدیه می‌باشد. تیپ بیت‌المقدس از اهواز، تیپ ثارالله^(۲) از منطقه ۶ [سپاه کرمان و سیستان و بلوچستان] و تیپ امام رضا^(۳) از منطقه ۴ [سپاه خراسان] که هنوز منطقه‌اش را مشخص نکرده‌اند. از ارتش نیز لشکر ۱۶ زرهی با سه تیپ زرهی و یک تیپ پیاده به نام ذوالفقار در این قرارگاه حضور دارند. به این ترتیب، ۵ تیپ سپاه به اضافه ۳ تیپ زرهی و ۱ تیپ پیاده ارتش این قرارگاه را تشکیل می‌دهند. هدف‌های عمده‌ای که به قرارگاه قدس داده‌اند آزادسازی پادگان حمید، تصرف جعفر و ادامه عملیات تا پل نشوه است. پایین‌تر از قرارگاه قدس، قرارگاه فتح است که مسئول آن برادرمان رشید علی نور [غلامعلی رشید] است. تیپ‌های زیر امر این قرارگاه عبارت‌اند از: تیپ امام حسین^(۴)، تیپ کربلا و تیپ نجف اشرف. از ارتش هم لشکر ۹۲ زرهی با ۳ تیپ زرهی به همراه تیپ ۳۷ زرهی و تیپ ۵۵ هوایر در قرارگاه فتح هستند. خط حدی که برای این قرارگاه در نظر گرفته شده از شکستگی جاده اهواز - خرمشهر تا زیر ایستگاه ۹۰ است و ادامه مأموریتش به طرف پل تنومه است. از قسمت بالا از حد آب‌گرفتگی به طرف پایین است که هنوز قسمت شمالی آن کاملاً معین نشده و فقط خط حد قسمت جنوبی آن مشخص شده که دارخوین است.» وی افزود: «پایین‌تر از قرارگاه فتح، قرارگاه نصر با مسئولیت برادرمان حسن باقری است. تیپ ۲۲ خرمشهر یا بدر، تیپ ۷ ذوقول یا ولی عصر^(۵)، تیپ ۴۶ فجر و تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) از سپاه و از ارتش هم لشکر ۲۱ حمزه با ۳ تیپ پیاده و ۱ تیپ زرهی در این قرارگاه و برای عملیات حاضر هستند. من فکر نمی‌کنم که تیپ ۲۳ نوه‌د شرکت فعال داشته باشد. اگر شرکت کند یک گردانش ۸۰ نفر هستند، ولی شرکت فعال ندارند. خط حد این قرارگاه از منطقه ام‌السواد یا انزلی اتمی [در کرانه شرقی کارون] شروع می‌شود و می‌آید به طرف آخرین خاکریز و به طرف شلمچه و آزادکردن خرمشهر و ادامه عملیات به طرف غرب در امتداد اروندرود [شط‌العرب]. پل تنومه را جزء منطقه عملیاتی قرارگاه نصر قرار داده بودند که هنوز تصویب نشده است.» معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه ادامه داد: «طرح مرحله اول عملیات عبارت است از اینکه قرارگاه فتح باید برود آن طرف رودخانه کارون و تا امتداد جاده اهواز - خونین‌شهر پیشروی کند و یک سرپلی را اشغال کند.

قرارگاه نصر هم باید آن طرف رودخانه رفته و سرپلی را بگیرد. قرارگاه قدس هم از محور طراح و محور فرسیه بیاید به خاکریزهای اول، دوم و سوم دشمن [در جنوب کرخه کور] و یک سرپلی بگیرد. ادامه عملیات از این سرپل‌هایی است که در جنوب کرخه کور و غرب کارون خواهند گرفت. گرفتن سرپل‌های قرارگاه فتح و قدس کاملاً مشخص شده است، ولی روی اینکه قرارگاه نصر سرپل را بگیرد و یا اینکه برود پشت خونین شهر را بگیرد، هنوز صحبت است. ان شاء الله همین امروز و فردا نتیجه حاصل خواهد شد.»

صفوی در پایان صحبت‌های خود با اشاره به اینکه دشمن بیشترین فعالیت را در منطقه قرارگاه نصر داشته است از حسن باقری خواست مانور نیروهای تحت امر و نیز تغییر وضعیت دشمن در منطقه قرارگاه نصر را تشریح کند. حسن باقری هم در ابتدای سخنان خود ضمن تأیید مطالبی که رحیم صفوی درباره قرارگاه نصر مطرح کرده بود، گفت: «دشمن تا به حال احتمال خطر را از کناره کارون می‌داد، ولی با تغییراتی که در کل آرایش ما به وجود آمده حس کرده که کناره کارون خطری را که قبلاً برایش داشته ندارد و تغییر و تحولات از کناره کارون به جاده آسفالت منتقل شده است. تغییر دیگری که دشمن در منطقه داده، در تجمع عمده زرهی است که جلوی هرکدام ۳ رده پیاده به فاصله ۴ تا ۵ کیلومتر است. دشمن از پایین به بالا دارد خطش را مرتب می‌کند. ... خاکریزهای مقطع زده است و در جاهایی که خاکریز نیست با یک سنگر خیلی بزرگ مثل سنگر تانک میانه را پوشانده است، یعنی بین دو خاکریز ۵۰۰ متر خالی است و وسط آن یک سنگر زده و منطقه را پوشانده است. گشتی‌های ما تا دیشب هرچه رفتند به دشمن برخورد کردند و حتی تا ۲۰ متری رفتند و سروصدا شنیدند و دیگر نتوانستند حرکت را ادامه بدهند. البته از مقابل دکل ابوذر، برادرها دیشب به لطف خدا توانستند به جاده آسفالت برسند و دو یا سه دقیقه روی جاده صبر کردند، ولی به علت اینکه تردد خودرو خیلی زیاد بوده و دیروقت هم بوده و باید زود برمی‌گشتند، سریع برگشتند.»

رحیم صفوی پرسید: «به گشتی دشمن نرسیدند؟»

حسن باقری پاسخ داد: «نه، البته از فاصله خیلی تنگی عبور کردند. یک جا گشتی بوده و صبر کردند تا رد شود و بعد رفتند. یعنی خیلی کارهای خطرناکی بود. در منطقه تیپ دزفول هم دیشب بچه‌ها رفتند. از هر گرای که رفتند با دشمن برخورد کردند. حدود چهل هزار قدم راه رفتند، ولی باز هم به دشمن برخورد کردند. ...»

رحیم صفوی گفت: «۱۲۰ قدم تقریباً ۱۰۰ متر می‌شود.»

حسن باقری گفت: «دقیقاً تا قبل از جاده این دشت قابل تشخیص است. هنوز به آن صورت مین‌گذاری نشده است. مأموریتی که به قرارگاه داده شده رسیدن به بالای تنومه، یعنی پدافند در کناره اروندرود است که ما از توی این مأموریت سه مطلب درآوردیم؛ یکی تأمین جناح راست منطقه، دوم، مأموریت اصلی و رسیدن به کنار رودخانه و سوم، انهدام عمده نیروی دشمن. ... ما تیپ ۷ دزفول را در جناح راست و تیپ حضرت رسول (ص) را در جناح وسط قرار داده‌ایم. تیپ ۴۶ فجر هم مأمور انهدام دشمن و تیپ ۲۲ خرمشهر به علت آشنایی با منطقه خرمشهر مأمور پاک‌سازی شهر و منطقه پل نو شد. انظر استعداد، تیپ حضرت رسول الله (ص) بالاترین استعداد یعنی حدود ۱۲ گردان دارد.»

حسن باقری اضافه کرد: «دیروز هم ما در دیدگاه بودیم. یک جت رنجر با یک هلیکوپتر توپ‌دار آمده بود.»

رحیم صفوی پرسید: «فرمانده‌شان بود؟»

حسن باقری پاسخ داد: «بله، یا فرمانده سپاه یا صدام بود. البته هلیکوپتر دور بود و روی جاده آسفالت می‌رفت و می‌آمد.»

حمید معینیان هم اعلام کرد: «پریروز هم در کرخه کور فرمانده‌شان آمده بود.»

حسن باقری در پایان سخنانش اظهار داشت: «خب ما داریم یک مقدار فشار زیادی روی خرمشهر می‌گذاریم و به بچه‌ها خیلی فشار آوردیم به اینکه روی خرمشهر کار کنند. ... حتی به بچه‌ها گفتیم بروند اسیر بگیرند، ولو به اینکه راهکارهایشان لو برود.»^(۱۴)

ب) محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران می‌گوید: «منطقه‌ای که ما در نظر گرفته بودیم آزاد کنیم، هم از نظر کمیت و هم از نظر کیفیت مهم‌ترین منطقه جنگ یا مهم‌ترین جبهه نبرد را تشکیل می‌داد. اولاً از نظر کمیت چیزی نزدیک به ۵۴۰۰ کیلومتر مربع زمین بود. ... از نظر کیفیت و اهمیت استراتژیکی و همچنین از نظر ارزش عملیاتی و تاکتیکی هم فوق‌العاده مهم بود. یعنی ارزش نظامی و سیاسی بالایی داشت. ارزش اقتصادی بسیار مهمی داشت. بندر خرمشهر در حقیقت در این جبهه اشغال شده بود. آزادسازی رودخانه کارون و رودخانه کرخه کور اینها جزو مسائل اقتصادی و تجاری منطقه بود. شهرستان خرمشهر و شهر هویزه و ده‌ها روستا در این منطقه وجود داشت که اشغال شده بود. موقعیت‌های استراتژیکی مثل پادگان حمید و منطقه جعفر در اینجا بود.»

یک بخش مهمی از راه‌آهن جنوب کشور و ایستگاه‌هایی که در مسیر بود، در اشغال دشمن بود. از طرف دیگر، بخش مهمی از مرز بین‌الملل [یعنی] بیش از ۱۰۰ کیلومتر [از آن] آزاد می‌شد که اگر با مرز هور حساب کنیم نزدیک به ۲۰۰ کیلومتر از مرز بین‌الملل را ما آزاد می‌کردیم و می‌رسیدیم به مرز که برای ما مهم بود.»

محسن رضایی اضافه می‌کند: «هرچند آبادان زودتر از این آزاد شده بود، ولی آزادی خرمشهر حضور ما را در شمال خلیج فارس قوی‌تر می‌کرد و ما تأثیر بیشتری می‌توانستیم در شمال خلیج فارس داشته باشیم. مهم‌تر از همه اینها کلاً جنگ را به نفع ما و به ضرر دشمن برمی‌گرداند. دیگر اصلاً مفهوم اشغال خاک ما تمام می‌شد و احتمال ورود ما به خاک عراق بود. اصلاً راهبرد جنگ عوض می‌شد. استراتژی‌های جنگ تغییر پیدا می‌کرد و یک تحولی در حادثه جنگ به وجود می‌آورد. یعنی عراقی که کشور ما را اشغال کرده بود، حالا بعد از این عملیات آزادسازی خرمشهر خودش در معرض ازدست‌دادن سرزمین‌هایش قرار می‌گرفت. این وارونگی استراتژیکی و این معکوس شدن استراتژی خیلی می‌توانست وضعیت ما را در منطقه و روابط بین‌الملل به کلی دگرگون کند. بنابراین، آزادسازی خرمشهر و عملیات بیت‌المقدس از ابعاد بسیار گسترده و وسیعی برخوردار بود و ما را در یک نقطه کاملاً برتر استراتژیکی و سیاسی، هم در جنگ و هم در منطقه، قرار می‌داد. البته موقعیت دشمن هم به همین دلیل بسیار مهم بود؛ یعنی دشمن برایش مهم بود که چنین تحولی در جبهه به وجود نیاید. هرچند از نظر نظامی به دلیل اینکه مناطق شمالی را [در عملیات فتح‌المبین] از دست داده بود، یعنی منطقه فکه و شرفانی؛ بنابراین آسیب‌پذیر شده بود. منطقه بستان را هم [در عملیات طریق‌القدس] از دست داده بود و از نظر نظامی و تاکتیکی و عملیاتی آسیب‌پذیر بود، ولی از نظر سیاسی و استراتژیک برایش قابل تحمل نبود که این منطقه را از دست بدهد. بنابراین، دشمن در وضعیتی قرار داشت که مانع از دستیابی ایران به چنین پیروزی شود و نگذارد ما چنین موقعیتی را به دست آوریم. نیروهای ما هم به‌خوبی ارزش منطقه را می‌دانستند؛ مخصوصاً فرماندهان سپاه که از دید و تحلیل سیاسی هم برخوردار بودند، به‌خوبی می‌دانستند که با چه منطقه‌ای مواجه هستند و همه ابعاد منطقه را خیلی خوب می‌فهمیدند. لذا انگیزه فوق‌العاده‌ای برای ادامه عملیات داشتند. مردم هم چون پیروزی فتح‌المبین را دیده بودند، آمادگی فوق‌العاده‌ای را برای پشتیبانی از ما از خود نشان می‌دادند و ما اینجا دیگر مشکلی به نام کمبود نیرو نداشتیم، بلکه بالعکس آن‌قدر نیرو داشتیم که در تأمین پشتیبانی آنها ماندم. پس، جامعه و مردم هم در اوج حمایت از رزمندگان قرار داشتند. دولتی‌ها، سیاسیون و همه جناح‌های سیاسی کشور به‌خاطر پیروزی‌هایی که در فتح‌المبین به وجود آمده بود، آنها هم به شدت از رزمندگان پشتیبانی می‌کردند.»

وی ادامه می‌دهد: «در مقابل، دولت عراق و مردم عراق در نگرانی به سر می‌بردند. البته مردمی که مخالف صدام بودند از یک طرف امید داشتند که این عملیات منجر به سقوط [وی] بشود، از طرف دیگر هم می‌ترسیدند که اگر صدام شکست بخورد ولی بماند، ممکن است به آنها آسیب وارد کند و مشکلاتی برای آنها درست کند. بنابراین، وضعیت مردم عراق چندان وضعیت مناسبی نبود. دولت آنجا به دلیل یک ارتباط و انضباط قوی که داشت، داخل خودش را کنترل می‌کرد ولی در سطح جامعه مخصوصاً اینکه احتمال این را می‌دادند که ما به سمت بصره برویم و به منطقه جنوب عراق که همه شیعه بودند وارد بشویم، یک نگرانی برای دولت عراق بود. از این نگران بودند که اگر ما خرمشهر را آزاد کنیم و به سمت بصره برویم، چه اتفاقی در جنوب عراق و در درون مردم این کشور شکل می‌گیرد. حامیان عراق هم نگران بودند ولی باور نمی‌کردند ما بتوانیم خرمشهر را آزاد کنیم. شاید اگر آزادی خرمشهر را محتمل می‌دانستند، اقداماتی علیه ما انجام می‌دادند.» محسن رضایی می‌افزاید: «از نظر نظامی ما در یک موقعیت خیلی خوبی بودیم و دشمن در وضعیت نامناسب بود ولی از نظر امکانات نظامی آنها در یک برتری به سر می‌بردند. یعنی یک لشکر مکانیزه و یک لشکر زرهی و یک لشکر پیاده و سه تیپ نیروی مخصوص که احتمالاً ۶۰ هزار نفر بودند با ۴ هزار تانک و نفربر و تعدادی زیاد گروه‌های توپخانه که مقابل ما قرار داشتند.»^(۱۵)

ضمیمه گزارش ۲۷: بازتاب خبر سلب صلاحیت مرجعیت آیت‌الله شریعتمداری در رسانه‌های خارجی
خبرگزاری رویتر گزارش داد: «براساس بیانیه‌ای که امروز در قم صادر شد و توسط پسر آیت‌الله شریعتمداری در هامبورگ منتشر گردید، آیت‌الله گفت من کلیه اتهاماتی را که توسط آقای قطب‌زاده، نمایندگان مجلس و رهبران مذهبی بر من وارد شده، شدیداً تکذیب می‌کنم.»^(۱۶)

رادیو صدای آمریکا هم در بخش شامگاهی خود ضمن اعلام خبر تکذیبیه آیت‌الله شریعتمداری گفت: «بسیاری از ایرانیانی که در خارج از کشور به سر می‌برند از پیشنهاد جامعه مدرسین قم که خواستار محروم کردن آیت‌الله شریعتمداری از امتیازات و اختیارات مرجعیت هستند، انتقاد کرده‌اند. در شهر لس‌آنجلس نیز گروهی از ایرانیان نسبت به تحت‌نظر بودن آیت‌الله شریعتمداری در منزل مسکونی‌اش در قم اعتراض کرده‌اند.»^(۱۷)

رادیو بی‌بی‌سی نیز اعلام کرد: «هیئت اجرایی نهضت مقاومت ملی ایران که رهبری آن را دکتر شاهپور بختیار به عهده دارد، امروز طی تلگرام‌هایی که برای پاپ ژان پل دوم رهبر کاتولیک‌های جهان و آیت‌الله خویی، مرجع تقلید شیعیان دنیا، فرستاد به تعرضی که رژیم حاکم بر ایران نسبت به آیت‌الله شریعتمداری روا داشته اعتراض کرد.»^(۱۸)

همچنین رادیو اسرائیل مدعی شد: «[امروز] در پاریس مخالفان رژیم کنونی تظاهراتی بر پا ساختند که در حدود دو ساعت ادامه داشت و بدون هیچ‌گونه درگیری پایان یافت. تظاهرکنندگان پرچم سه رنگ ایران را که علامت شیر و خورشید داشت با خود حمل می‌کردند و علیه آیت‌الله خمینی و به جانب‌داری از آیت‌الله شریعتمداری شعار می‌دادند. ... آیت‌الله مهدی روحانی، رهبر شیعیان ایران در اروپا در شمار شرکت‌کنندگان بود. ... در قطعنامه پایانی این تظاهرات گفته شد حفظ حرمت دین از پایه‌های فرهنگ ایرانی است و تظاهرکنندگان تجاوز به حریم روحانیت را که با تعرض به حریم آیت‌الله شریعتمداری به اوج خود رسیده، محکوم می‌کنند. ... در پایان قطعنامه گفته شد ما خواهان استقرار آزادی، امنیت قضایی، دموکراسی، حاکمیت ملی و حکومتی با تکیه بر اراده مردم هستیم.»^(۱۹)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳

۱. سند شماره ۱۵۰۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه توجیهی شورای عالی سپاه در قرارگاه کربلا، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳، نوار شماره ۴۹۳۵)، عبدالله درویشی.
۲. سند شماره ۷۱۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در جنوب، شماره ۴۶۴، ۱۳۶۱/۲/۳، صص ۱ و ۲.
۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۲.
۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۵ و ۶.
۵. سند شماره ۳۴۴۹۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام از فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۵.
۶. سند شماره ۳۴۴۸۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری سنندج به معاون سیاسی و اداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۵.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۵ و ۶.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۵.
۱۰. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران:
- دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۶۰.
۱۱. سند شماره ۷۱۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۹ سپاه به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۳.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۵، صص ۲.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۰ مکرر.
۱۴. سند شماره ۱۵۰۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۱۵. محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۷۶، ۱۳۹۳/۶/۱۷، نسخه دستنویس، صص ۱۰ - ۳.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳.
۱۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳، صص ۶.
۱۸. همان، صص ۴.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱۵، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۴.

روزشمار جنگ

شنبه

۴ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۹ جمادی‌الثانی ۱۴۰۲

۲۴ آوریل ۱۹۸۲

۳۰

فرماندهان سپاه پاسداران برای بررسی طرح مانور عملیات آزادسازی منطقه غرب کارون، امروز در قرارگاه کربلا (مرکز طراحی و هدایت عملیات مشترک سپاه و ارتش) تشکیل جلسه دادند.* در این جلسه، ابتدا گزارشی از شناسایی‌های به‌عمل‌آمده از مواضع پدافندی ارتش عراق در منطقه غرب رودخانه کارون و جنوب رودخانه کرخه‌کور ارائه و اعلام شد که هم‌اکنون دو لشکر زرهی و مکانیزه عراق در جنوب کرخه‌کور و منطقه عمومی جفیر و یک لشکر پیاده در منطقه عمومی خرمشهر مستقر هستند و دشمن به‌تدریج با اعزام یگان‌های جدید، در حال تقویت مواضع پدافندی خود است. سپس احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس در گزارشی با اشاره به افزایش فعالیت مهندسی ارتش عراق در جنوب رودخانه کرخه‌کور اعلام کرد مانور قرارگاه قدس مبتنی بر محدوده هورالعظیم تا جنوب کرخه‌کور طراحی شده است و این قرارگاه هم‌زمان با دو قرارگاه فتح و نصر وارد عمل شده و در مرحله اول عملیات، یک سرپل را در جنوب کرخه‌کور، از عبایه تا قیصریه تصرف خواهد کرد. در ادامه جلسه، حسین کنعانی مقدم از مسئولان عملیات قرارگاه فتح خط حد این قرارگاه را از جنوب آب‌گرفتگی غرب کارون (شمال سیدعبود) تا مقابل دارخوین اعلام کرد و با اشاره به تقویت مواضع دشمن در این منطقه گفت: مأموریت قرارگاه فتح عبور از کارون و پیشروی به‌طرف جاده اهواز - خرمشهر و سپس تأمین مرز است. وی مشکلات این قرارگاه را نصب‌نشدن پل‌های شناور روی کارون، مشخص‌نبودن تعداد دستگاه‌های زرهی و کمبود شش‌گردان نیروی پیاده اعلام کرد و

* فرماندهان حاضر در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه، حمید معینیان مسئول اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، احمد غلامپور و عزیز جعفری فرمانده و جانشین سپاهی قرارگاه قدس، سیدعلی حسینی‌تاش مسئول مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا، علی حسینی مسئول اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس، فتح‌الله جعفری مسئول زرهی سپاه در قرارگاه کربلا و حسین کنعانی مقدم از مسئولان عملیات سپاه در قرارگاه فتح.

درخصوص طرح مانور یگان‌های زیرمجموعه قرارگاه فتح اظهار داشت: «تیپ‌ها هنوز مانور خود را نداده‌اند. البته ما یک طرح مانور در رده لشکر و تیپ نوشته‌ایم که قرار است برادر رشید [فرمانده سپاهی قرارگاه فتح] هم بیاید و باهم روی طرح مانور صحبت کنیم.» وی در پایان سخنانش آخرین مانور طراحی شده در قرارگاه فتح را تشریح کرد.

حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر هم پس از تشریح وضعیت مواضع پدافندی دشمن، مطالبی در حوزه مأموریت این قرارگاه و فعالیت‌های ستادی واحدهای زیرمجموعه‌اش بیان کرد و پس از آن، به مخالفت ارتش با طرح پیشنهادی سپاه مبنی بر اتصال خط پدافندی از جاده اهواز - خرمشهر به نهر عریض در مرحله اول عملیات اشاره کرد و گفت: «آنها می‌گویند مأموریت ما تا شلمچه است.» وی خط حد قرارگاه نصر را ایستگاه ۹۰ تا ایستگاه گرم‌دشت (ایستگاه ۱۰۰) جاده اهواز - خرمشهر اعلام کرد و سپس مانور یگان‌های تابعه این قرارگاه در مرحله اول عملیات را شرح داد.

در پایان جلسه، محسن رضایی طرح‌های ارائه‌شده قرارگاه‌ها را ضعیف خواند و از فرماندهان آنها خواست شناسایی‌ها و طرح عملیات دقیق خود را حداکثر تا فردا آماده کنند و ۲۴ ساعت بعد از آن برای عملیات آماده باشند.^(۱)*

۳۱

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جبهه جنوب ضمن اعلام افزایش فعالیت گشتی‌های شناسایی یگان‌های پیاده عراق و ورود یگان‌های جدید زرهی دشمن به منطقه جنوب رودخانه کرخه‌کور، گزارش داد یگان‌های زرهی دشمن که با هدف تقویت مواضع خود به منطقه آمده‌اند، در اطراف جاده جفیر - هویزه مستقر شده‌اند.

قرارگاه نیروی زمینی ارتش همچنین با اشاره به اینکه امروز آتش توپخانه، خمپاره و کاتیوشای ارتش عراق به‌طور متناوب و با شدت بیشتری نسبت به روزهای قبل روی یگان‌های خودی اجرا شد، درخصوص فعالیت مهندسی نیروهای عراقی اعلام کرد: «دشمن در حال احداث سنگر و خاکریز در جنوب شرقی و شمال غربی هویزه دیده شده است. در جنوب پل قیصریه، در منطقه کرخه‌کور، خاکریزی به طول ۷۰۰ متر به سمت غرب - که به صورت تپه تپه می‌باشد - ایجاد شده است که به نظر می‌رسد در پشت آن کانالی جهت تردد نیروهای پیاده به وجود آمده باشد. در غرب کارون، روبه‌روی شهرک انرژی اتمی هم مواضع تانک احداث شده است. همچنین جلوی مواضع ایجادشده در منطقه سیدعبود مین‌گذاری شده و در غرب دارخوین نیز عراقی‌ها مشغول ساختن استحکامات می‌باشند.»^(۲)

لشکر ۹۲ زرهی اهواز هم در گزارش امروز خود آورده است: «فعالیت گشت‌زنی و شناسایی دشمن در سرتاسر جبهه کرخه‌کور، از شمال غرب یزدنو تا کوه، افزایش یافته است. ... فعالیت مهندسی دشمن در منطقه غرب کارون از سلمانیه تا کیلومتر ۶۰ [جاده اهواز - خرمشهر]، به موازات جاده، به شدت ادامه دارد

* مشروح مباحث مطرح‌شده در این جلسه درباره طرح مانور آزادسازی منطقه غرب کارون در ضمیمه گزارش آورده شده است.

و به نظر می‌رسد دشمن در این منطقه به‌صورت تعجیلی مواضع و خاکریزهای متعددی در امتداد جاده جهت تأخیر در عملیات خودی انجام می‌دهد. نفرات پیاده در سرتاسر جبهه غربی کارون به‌شدت مشغول سنگرکشی می‌باشند. این لشکر همچنین درباره فعالیت هوایی ارتش عراق در منطقه گزارش داد: «فعالیت گشت و شناسایی دشمن به‌وسیله هلیکوپتر مخصوصاً در غرب اروندرود تا خرمشهر و از خرمشهر تا پادگان حمید تشدید گردیده و مسیر یادشده همواره مورد شناسایی و احتمالاً بازدید فرماندهان قرار می‌گیرد.»^(۳)

۳۲

صبح امروز هم‌زمان با پاک‌سازی چند روستای دیگر از محور کامیاران - مریوان، عناصر ضدانقلاب مسلح به یک محله شهر مریوان و یک پایگاه نیروهای خودی در اطراف این شهر حمله کردند. بعدازظهر نیز اهالی یکی از روستاهای مریوان در حمایت از جمهوری اسلامی راهپیمایی کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه)، در ادامه عملیات پاک‌سازی محور کامیاران - مریوان که با هماهنگی پاسداران انقلاب اسلامی پایه و مریوان اجرا گردید، روستاهای بیله‌کوه، گازرخانی، کاشتر و بزوش از وجود عناصر ضدانقلاب مسلح پاک‌سازی شد. این خبرگزاری همچنین با اعلام این مطلب که در این عملیات یک نفر از ضدانقلابیون کشته و شماری مجروح شدند، افزود: «عناصر مزدور دمکرات و کومه‌له هنگام فرار، ضمن به‌گروگان گرفتن ۱۸ تن از اهالی روستای پلنگان و دهکده‌های اطراف، ساختمان‌های دولتی و خانه‌های مردم مسلمان روستاهای پاک‌سازی‌شده را غارت کرده و به آتش کشیدند.»^(۴) گزارش دیگر نیز حاکی است در ساعت ۰۰:۳۰ بامداد امروز، گروهی از افراد مسلح کومه‌له به محله بلکه و سوری‌های مریوان حمله کرده، ضمن تیراندازی و ایجاد رعب و وحشت، شخصی به نام محمد حاج رضا را به گروگان بردند.^(۵) علاوه‌براین، تیپ ۳ مریوان (از لشکر ۲۸ سنندج) نیز گزارش داد: «ضدانقلابیون به یک پایگاه در اطراف جانوره مریوان حمله کردند که طی آن ۲ سرباز و ۳ بسیجی و ۳ پاسدار شهید شدند.»^(۶) این حوادث درحالی رخ داد که بعدازظهر امروز، اهالی مسلمان کرد روستای تفین از توابع مریوان، که اخیراً روستایشان از وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی شده است، به‌منظور پشتیبانی مجدد از جمهوری اسلامی راهپیمایی کردند. خبرنگار روزنامه کیهان از سنندج ضمن اعلام این خبر نوشت: «در این راهپیمایی که برادران سپاه پاسداران، بسیج مستضعفین و پیشمرگان مسلمان کرد نیز شرکت داشتند، اهالی روستای مذکور تنفر و انزجار خود را از گروه‌های ضدانقلاب و وابسته به شیطان بزرگ، امریکای جنایتکار، ابراز داشتند.»^(۷)

۳۳

دفتر نخست‌وزیری جمهوری اسلامی ایران با انتشار اطلاعیه‌ای از ملت ایران خواست تا رزمندگان خود را با دراختیار گذاشتن برخی وسایل نقلیه یاری کنند. در بخشی از این اطلاعیه چنین آمده است: «به‌دنبال پیروزی‌های بزرگ و بی‌سابقه سپاه اسلام در

جبهه‌های نبرد و شکست سخت و مفتضحانه نیروهای متجاوز بعث عراق و در پاسخ به پیام خون شهیدان این فتح عظیم، فرزندان دلاور شما امت ایثارگر، برای بیرون راندن بقایای نیروهای فریب خورده صدام کافر از خاک لاله‌گون میهن اسلامی مان به تانکر آب و سوخت، وانت دوگیربکس دارای دنده کمک، کامیون و کامیون کمپرسی نیاز دارند.» در پایان این اطلاعیه از هم‌وطنانی که این گونه وسایل را در اختیار دارند، درخواست شده است تا با ستاد پشتیبانی مناطق جنگی سازمان جهاد سازندگی تماس بگیرند.^(۸)

۳۴

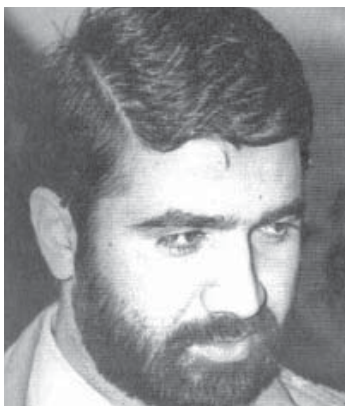
در پی هشدار سخنگوی شورای عالی دفاع ایران مبنی بر اینکه اگر شرایط صلح ما پذیرفته نشود، به خود حق می‌دهیم بغداد را محاصره کنیم،* پادشاه عربستان سعودی از کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی خواست به تلاش‌های خود برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق ادامه دهد. رادیو صدای امریکا در برنامه فارسی ساعت ۲۰:۳۰ امروز خود گفت: «ملک خالد پادشاه عربستان سعودی، که ریاست کنفرانس اسلامی را نیز برعهده دارد، امروز از کمیته میانجیگری این کنفرانس برای پایان دادن به جنگ نوزده‌ماهه ایران و عراق خواست که به‌رغم پیشرفت اندک در این کوشش‌ها، به تلاش‌های خود ادامه دهند.» این رادیو افزود: «رئیس‌جمهور گینه [احمد سکوتوره] و دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی [حبیب شطی] اخیراً به این دو کشور سفر کردند، ولی اعلام داشتند مشکلات همچنان بر سر نیل به حل مسالمت‌آمیز این بحران باقی است. توضیح بیشتری درباره این مشکلات داده نشده است، ولی رژیم جمهوری اسلامی حاکم بر ایران بارها اعلام داشته است تا زمانی که نیروهای عراقی در خاک ایران باقی هستند از مذاکره با عراق خودداری خواهد کرد. از سوی دیگر عراق خواستار انجام این مذاکرات، پیش از خروج نیروهایش از خاک ایران است.»^(۹)

۳۵

ایران از صلیب سرخ جهانی دعوت کرد برای اجرای برنامه دیدار اسیران جنگی با خانواده‌هایشان، نماینده خود را به تهران بفرستد.

کاظم پور اردبیلی معاون روابط بین‌الملل و امور اقتصادی وزارت امور خارجه، در این باره گفت: «برای تسریع در اجرای طرح ابتکاری جمهوری اسلامی ایران برای بازدید خانواده‌های اسرای جنگی از عزیزانشان، نماینده جمهوری اسلامی ایران در ژنو از کمیته صلیب سرخ جهانی که برای نظارت بر این برنامه در نظر گرفته شده دعوت کرده است به تهران سفر کند و قرار است مسئول بخش خاورمیانه صلیب سرخ جهانی در رأس هیئتی، اواسط اردیبهشت وارد ایران شود و در جریان کارشکنی رژیم بعثی بغداد در برنامه بازدید خانواده اسرای جنگی قرار گیرد. وی از

* گزارش این سخنان در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳ آمده است.

حسین کاظم پور اردبیلی

بغداد نیز دیدار می‌کند و همچنین در سفر به کویت، یکی از دو کشور محل عبور خانواده‌های اسیران، میزان آمادگی این کشور را برای اجرای برنامه بررسی خواهد کرد. «معاون وزیر امور خارجه افزود: «در صورتی که رژیم بغداد نسبت به اجرای طرح ایران تمایل نشان دهد، ۱۰۰ هزار عراقی اعضای خانواده‌های حدود ۲۳ هزار سرباز، در جبهه دار و افسر عراقی که در تجاوز به ایران به اسارت نیروهای اسلام درآمده‌اند می‌توانند با اسرای خود در ایران دیدار کنند و خانواده حدود ۲۵۰۰ اسیر ایرانی نیز برای ملاقات با اسیران خود به عراق سفر خواهند کرد.»

نماینده صلیب سرخ جهانی در ایران در ۲۳ اسفند ۱۳۶۰ موافقت‌نامه مربوط به اجرای طرح ابتکاری ایران را از مقامات جمهوری اسلامی ایران تحویل گرفت. وی طرح پیشنهادی ایران را انسانی و قابل تحسین خواند.^(۱۰)

۳۶

در حالی که اساسنامه سپاه پاسداران در مجلس شورای اسلامی از ۱۳۶۱/۱/۳۱ در دست بررسی است و تاکنون ۱۳ ماده آن به تصویب نمایندگان مردم رسیده است، رئیس مجلس شورای اسلامی، در ملاقات امروز خود با امام خمینی، به نارضایتی مسئولان سپاه پاسداران از محدود شدن رسالت خود در اساسنامه جدید اشاره کرد و امام نیز در پاسخ دستور دادند که سپاه پاسداران تضعیف نشوند و تحت ضابطه قرار گیرند.^(۱۱)

محسن رضایی فرمانده کل سپاه، درباره این اساسنامه می‌گوید: «... یک اساسنامه‌ای را در مجلس تصویب کردند که تقریباً هیچ مأموریتی برای سپاه در کشور قائل نشدند. این اساسنامه ۱۰، ۱۱ ماده داشت که در همه آنها گفته بودند سپاه با نیروی انتظامی همکاری کند، با اطلاعات همکاری کند، با دیگران همکاری کند؛ اما اینکه خود سپاه چه کاره است، این نبود. بعد، تازه ما تیپ و لشکر هم درست کرده بودیم [و] هیچ اسمی از تیپ و لشکرها نبود. یک مقدار کارهای عقیدتی - تبلیغاتی به سپاه واگذار کرده بودند. حالا در اوج اینکه ما داریم با تمام قدرت آماده می‌شویم برای آزادسازی خرمشهر، این بحث‌ها توی مجلس شروع شد. این فضای سنگین و خطرناک توی مجلس شروع شد و این هم یک فشار بسیار سنگین روی دوش من وارد کرد. همه فرماندهان ناراحت شدند. از سراسر کشور جمع شدند توی این پادگان خلیج [در خیابان پاسداران تهران] که قبل از انقلاب دست امریکایی‌ها بود و بعد [از انقلاب] دست لجستیک ما و حاج محسن [رفیق دوست] بود، آمده بودند جمع شده بودند و داد و بیداد که این چیه؟ من یک نامه‌ای نوشتم از قرارگاه کربلا که برادران عزیز! قانون ما در جنگ نوشته خواهد شد. ... کاملاً پیدا بود که یک فضای سیاسی بسیار سنگین برای جلوگیری از گسترش سازمان رزم سپاه که هنوز خرمشهر دست

دشمن است، پشت سر ما شکل گرفته بود. ... واحد اطلاعات را از سپاه گرفته بودند توی این قانون. بعد گفته بودند سپاه چون یک نیروی عقیدتی است نباید به شکل ارتش دربیاید. تیپ و لشکر و اینها اصلاً معنا ندارد. وقتی می گفتیم چرا؟ می گفتند ما اگر این کار را نکنیم سپاه منحرف می شود. ما می خواهیم جلوی انحراف سپاه را بگیریم. البته کاملاً پیدا بود که این، یک دست پشت صحنه ای است که از این سادگی دارد سوءاستفاده می کند. ... برای من مثل روز روشن بود که این یک توطئه است. آنها وسط آزادسازی خرمشهر که نمی آیند این طور روحیه ها را تضعیف کنند. معلوم بود که یک عده آدم ساده اندیشی آلت دست قرار گرفتند و این کار را می کنند. ما البته چون می دانستیم امام پشت سر ما است، خیلی محکم من برخورد کردم و هیچ اعتنایی نکردیم و گفتیم بگذارید هرچه می خواهند تصویب کنند. ...»^(۱۲)

۳۷

یک فروند هواپیمای نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران که ۲۲ فروردین سال جاری در مسقط پایتخت عمان فرود آمده بود، امروز به ایران بازگردانده شد. خبرگزاری قطر به نقل از مقامات عمانی ضمن اعلام این خبر افزود: «یکی از خلبانان به خواست خود به ایران مراجعت کرده و دیگری نیز آزاد است به هر کشوری که می خواهد برود.»^(۱۳)

۳۸

در ادامه اخبار مربوط به توطئه کودتا و سلب صلاحیت آیت الله شریعتمداری از مرجعیت و بازتاب گسترده آن در سطح جامعه و رسانه ها، امروز آیت الله قمی در مشهد با صدور اطلاعیه ای این سلب صلاحیت را بی اعتبار دانست. رئیس مجلس شورای اسلامی هم از امام خمینی درخواست کرد متهمان توطئه کودتا از جمله صادق قطب زاده بخشیده شوند.

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از مشهد گزارش داد: «آیت الله قمی در مشهد* با صدور اطلاعیه ای خلع آقای شریعتمداری از مرجعیت را رد کرد و اعلام داشت مرجعیت یک مرجع را کسی نمی تواند نفی کند.» همچنین این خبرنگار افزود: «در پی صدور این اطلاعیه از سوی آیت الله قمی، عوامل وی اطلاعیه مذکور را در حوالی منزلش نصب کردند که افراد حزب اللهی محل بلافاصله پس از اطلاع، اطلاعیه ها را از دیوارها کنده و پاره نمودند.»^(۱۴)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی هم که در چند روز

* در روز اول اردیبهشت، تعدادی از مردم مشهد در تظاهرات خود علاوه بر آیت الله شریعتمداری، علیه آیت الله قمی نیز شعار دادند. در سوم اردیبهشت (دیروز) نیز گروهی از مردم پس از برگزاری نماز جمعه در مشهد قصد داشتند به طرف منزل آیت الله قمی تظاهرات کنند که مأموران پلیس برای جلوگیری از وقایع احتمالی، در اطراف این منزل مستقر شدند. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۱۴]

اخیر همواره سعی می‌کرد با مذبوحانه و بچه‌گانه نامیدن توطئه کودتا و یا کوچک‌شمردن آن در حد یک ترور، حالت فجیع آن را خنثی کند، امروز در دیدار با امام خمینی از ایشان درخواست کرد متهمان کودتا از جمله صادق قطب‌زاده عفو شوند.^(۱۵)

۳۹

درحالی‌که در روزهای اخیر در برخی شهرهای اروپا و آمریکا تعدادی از ایرانی‌های مخالف جمهوری اسلامی در حمایت از آیت‌الله شریعتمداری دست به تظاهرات زده‌اند، شامگاه امروز در کوی دانشجویان ایرانی دانشگاه ماینس آلمان فدرال بین دانشجویان موافق و مخالف درگیری شدید رخ داد که پلیس این کشور برای پایان‌دادن به آن وارد عمل شد و تعدادی از آنها را دستگیر کرد. رادیو کلن آلمان فدرال در گزارش خود از این حادثه، تعداد دانشجویان درگیر را ۳۰۰ نفر اعلام کرد و گفت: «۳۰ دانشجوی و تعدادی از پلیس آلمان مجروح و ۶۵ نفر از دو طرف درگیر به اتهام برانگیختن ناآرامی‌ها، توسط پلیس دستگیر شدند.» این رادیو به نقل از پلیس این کشور افزود: «زدوخورد مذکور لحظه‌ای پس از گردهمایی طرف‌داران رهبر ایران، آیت‌الله خمینی، از سراسر آلمان در شهر ماینس روی داد.»^(۱۶) این رادیو در گفتاری دیگر به نقل از یک سخنگوی پلیس آلمان گفت: «ممکن است مسبب این اغتشاشات، سفارت ایران در بن بوده باشد. در یک مکالمه تلفنی دو نفر که خود را به‌عنوان اعضای سفارت ایران معرفی کرده‌اند، مقامات امنیتی جمهوری فدرال آلمان را تهدید کرده‌اند که اگر دانشجویان بازداشت شوند، اقدامات دیپلماتیک لازم صورت خواهد گرفت. ... سفارت ایران در بن ادعای پلیس آلمان را رد کرد.»^(۱۷)

رادیو اسرائیل هم در گزارش خود از این درگیری گفت: «اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان ایرانی در اروپا که از دولت ایران و سفارتخانه‌های آن کشور دستور می‌گیرد، با انتشار بیانیه شدیداللحنی پلیس آلمان را به بدرفتاری با دانشجویان حزب‌اللهی متهم ساخت. گزارش دیگر درباره این درگیری حاکی است که حدود ۱۵۰ دانشجوی حزب‌اللهی که با برنامه قبلی به ماینس آمده بودند، در یک ساعت واحد به تمام اتاق‌های محل اقامت دانشجویان رژیم حمله بردند. این افراد لیستی از مخالفان در دست داشتند که به گفته مقامات پلیس آلمان از جانب سفارت ایران در بن در اختیارشان قرار داده شده بود.»^(۱۸)

یونایتدپرس هم در گزارش خود با اعلام اینکه دانشجویان موافق آیت‌الله خمینی از سراسر آلمان فدرال گرد آمده بودند تا مخالفان حکومت ایران را که یک گردهمایی سیاسی در محوطه این دانشگاه برپا کرده بودند، مورد تهاجم قرار دهند، ادعای پلیس مبنی بر دست‌داشتن سفارت ایران در این درگیری را مطرح و اعلام کرد: «به گفته پلیس، اتهامات علیه سفارت درباره اسنادی است که از دانشجویان به دست آمده و در بالای این اسناد عنوان «سفیر جمهوری اسلامی ایران» دیده می‌شود. ازسویی، سفارت ایران در بن اتهامات پلیس را به شدت رد کرد و اعلام نمود که اتهام پلیس را کوشش در جهت بی‌اعتبار و بدنام کردن این سفارت تلقی می‌کند.»^(۱۹)

ضمیمه گزارش ۳۰: بررسی طرح مانور عملیات آزادسازی منطقه غرب کارون

در این جلسه پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید، حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، درباره آخرین تغییرات به وجود آمده در منطقه عملیاتی غرب کارون گفت: «... در منطقه‌ای که قرار است عملیات صورت بگیرد، سپاه سوم ارتش عراق مستقر است که دارای چهار لشکر ۶ زرهی، ۵ مکانیزه، ۱۱ پیاده و ۱۵ پیاده می‌باشد و اگر لشکر ۳ زرهی هم از منطقه شمال به پایین بیاید، جزو لشکرهای این سپاه محسوب می‌شود. ... آخرین اقداماتی که دشمن انجام داده افزایش نیروهایش مخصوصاً نیروهای زرهی از حدود سیدعبدو یعنی از آب‌گرفتگی به سمت سیل‌بند سلمانیه که از کارون تا جاده اهواز - خرمشهر امتداد دارد، می‌باشد.» معینیان درخصوص محل استقرار واحدهای عراقی در منطقه گفت: «احتمالاً حد لشکرهای ۵ و ۶ از قیصریه [جنوب کرخه‌کور] به سمت طلائییه است و از آنجا به بعد هم خط حد لشکرهای ۱۵ و ۱۱ می‌باشد. تیپ‌های ۱۵ و ۲۰ از لشکر ۵ کاملاً در منطقه هستند. از سیدعبدو به سمت جنوب، حوزه مسئولیت لشکر ۱۱ است که الان شش تیپ پیاده دارد؛ یعنی تیپ‌های ۴۸، ۴۹، ۴۵، ۴۴، ۱۱۳ گارد مرزی و ۲۲ کماندو.» معینیان به آخرین عکس هوایی گرفته‌شده از مواضع دشمن در ۱۳۶۱/۱/۳۱ اشاره کرد و گفت: «دو گردان تانک به اضافه دو آتشبار توپخانه وارد منطقه شده و در غرب جاده در حوالی ایستگاه ۹۰ مستقر شده‌اند. درضمن، یک گشت هوایی هم هست که مرتب ادامه دارد. این گشت‌ها بیشتر به وسیله دو فروند هلیکوپتر انجام می‌شود. در تمام گزارشتی که بچه‌ها از قرارگاه‌های قدس، فتح و نصر می‌دهند، هلیکوپتر شناسایی و یک هلیکوپتر توپ‌دار هست که مرتب در طول روز در تمام منطقه به گشت‌زنی مشغول هستند. از اقدامات دیگر دشمن عکس‌برداری بوده که آخرین عکس‌برداری که از منطقه کردند، دو روز قبل از سقوط پنج هواپیما در منطقه سلمانیه بود که طبق اظهار خلبان اسیرشده از حد رودخانه کرخه‌کور تا خرمشهر عکس گرفته شده است.»

معینیان تأکید کرد که عراقی‌ها روی منطقه سلمانیه حساس شده‌اند و چون احتمال می‌دهند که نیروهای ایران می‌خواهند از آنجا پل بزنند و به غرب کارون بیایند، به همین خاطر نیروهای خود را در این منطقه تقویت کرده‌اند. وی همچنین به مین‌گذاری دشمن اشاره کرد و گفت: «در خاکریزی که دشمن در منطقه سیدعبدو احداث کرده و همچنین در بعضی جاهای دیگر مشغول مین‌گذاری است.» معینیان در پایان گزارش خود گفت: «روی جاده خرمشهر - اهواز تردد زیاد خودرو گزارش شده است. در مناطق کرخه‌کور و غرب اهواز هم مرتب ثبت تیر دشمن گزارش می‌شود. ثبت تیر از روستای تخطینه به سمت پادگان حمید است.»

در ادامه جلسه، احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، ضمن بیان آخرین فعالیت‌های عراق در خط حد این قرارگاه، طرح مانور یگان‌های تابعه خود را تشریح کرد. وی گفت: «دشمن در این منطقه فعالیت شدید دارد که بیشترین کار آن فعالیت مهندسی است. به‌طوری‌که در هر جبهه بیش از ۲۰، ۳۰ دستگاه لودر و بلدوزر مشغول کار هستند. از کارهای دیگر دشمن این بوده که مرتباً با هلیکوپتر شناسایی می‌کند. دشمن پادگان حمید را به‌طور کلی تخریب کرده و حتی درخت‌ها و روستاهای اطرافش را هم صاف کرده است و درحال مین‌گذاری بین خاکریزهای دوم و سوم خودش در [جنوب] کرخه‌کور است و یک سری کانال و خندق نیز در این منطقه احداث نموده است.»

فرمانده سپاهی قرارگاه قدس گفت: «هماهنگی‌های ما با ارتش خوب پیش رفته و طرح مانورمان را براساس طرحی که از طرف قرارگاه کربلا ابلاغ شده، به تیپ‌هایمان ابلاغ کردیم و تا امروز صبح سه تیپ نیز طرح مانور خود را برای ما فرستادند. ... و به لطف خدا این آمادگی هست که ما بتوانیم مرحله اول را هم‌زمان با دو قرارگاه فتح و نصر انجام دهیم. ... این سه تیپ که باید در مرحله اول وارد عمل شوند تیپ‌های نور، ثارالله^(۲) و بیت‌المقدس هستند که آماده و منتظرند که زمان عملیات را به آنها اعلام کنیم. تیپ امام رضا^(۳) در منطقه عمومی طراح مستقر شده که در مرحله دوم وارد عمل می‌شود و تیپ عاشورا هم به‌علت اینکه نتوانستیم راه نفوذی برای آن درست کنیم، قرار شد در مرحله دوم وارد عمل شود.»

غلامپور باتوجه به منطقه و اگذار شده به قرارگاه قدس برای طراحی مانور - از هورالعظیم تا کرخه‌کور (در جنوب طراح) - افزود: «اگر ما بخواهیم فقط متکی به نیروها از کرخه‌کور باشیم، ممکن است با مقاومت دشمن روبه‌رو شده و معطل شویم. اما وقتی که تک از همه‌جا شروع شود، دیگر دشمن توجه زیادی به هور نمی‌کند و ما می‌توانیم با عبور نیروها از هور عقبه دشمن و همچنین جاده اصلی آن که به‌طرف نشوه می‌رود را ببندیم.» وی براساس همین طرح، مانور تیپ‌های تحت‌امر قرارگاه قدس را به این صورت اعلام کرد: «تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ و تیپ عاشورا در منطقه رودخانه نیسان، تیپ نور و تیپ ۳ زرهی در منطقه عمومی طراح، تیپ‌های ثارالله^(۲) و ۵۸ پیاده ذوالفقار

در منطقه فرسیه، تیپ بیت المقدس در منطقه اهواز و تیپ ۲۱ امام رضا^(۲) و تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ در منطقه عمومی طراح (پشت تیپ ۳ و تیپ نور) وارد عمل خواهند شد و طرح مانور آنها هم به این شکل است که در مرحله اول، هم‌زمان با سرپلی که دو قرارگاه نصر و فتح می‌گیرند، تیپ‌های نور، ۳ زرهی، ثارالله^(۳)، ۵۸ ذوالفقار، بیت المقدس و یک گردان زرهی هم یک سرپل از منطقه عبایه تا منطقه قیصریه [در جنوب کرخه‌کور] را می‌گیرند. ... مرحله دوم عملیات به این شکل است که تیپ ۲ زرهی و تیپ امام رضا^(۴) از سرپل [تیپ] نور و تیپ ۳ عبور کرده و خاکریز سوم دشمن را تصرف می‌کنند. ... سپس این خاکریز را به هویزه و از قسمت دیگر به خاکریز خودمان وصل می‌کنند. بعد از آن باتوجه به اینکه ما نتوانستیم در اینجا معبری پیدا کنیم، دو گردان پیاده از تیپ عاشورا از سرپل تیپ امام رضا^(۵) و تیپ ۳ عبور کرده و خودشان را به این نیروهایی که در جنوب کرخه‌کور هستند می‌رسانند تا پل‌های هویزه و گشعم [غرب هویزه] را آزاد کنند. هم‌زمان با وارد عمل شدن این دو گردان و آزاد شدن این پل‌ها، ما می‌توانیم بین شمال و جنوب کرخه‌کور ارتباط برقرار کرده و یک تعداد نیرو وارد کنیم و سپس از هور وارد عمل شده و نیروها را به هم ملحق کنیم. این مرحله اول و دوم عملیات بود. ولی برای مرحله بعدی هنوز نتوانسته‌ایم چیزی در نظر بگیریم و منتظر عکس‌العمل دشمن هستیم؛ یعنی ادامه تک را بنا به دستور انجام خواهیم داد.»

در ادامه جلسه، حسین کنعانی‌مقدم، از مسئولان عملیات سپاه در قرارگاه فتح درمورد منطقه مأموریت این قرارگاه گفت: «منطقه قرارگاه فتح از آب‌گرفتگی [مابین کارون و جاده اهواز - خرمشهر] شروع می‌شود و تا قسمت دارخوین ادامه دارد. ... دشمن اخیراً یک خاکریز در مقابل رحمانیه، در پنج کیلومتری، ایجاد کرده و نیروهای [مستقر در] سیدعبود را هم تقویت کرده است. ... تیپ نجف و تیپ‌های ۱، ۲ و ۳ لشکر ۹۲ اعلام آمادگی کرده‌اند. البته قرار شد دو گردان از تیپ نجف بروند قسمتی از پل را اشغال کنند و ببینند نیروهایش کجا هستند تا نیرویی که می‌خواهند به دنبالش بیایند را گم نکنند. بعد از آن باید به قسمت سرپل قرارگاه نصر، سرپل ایستگاه گرم‌دشت آمده و از اینجا عبور کنند و بعد به‌طرف مرز رفته و آن را تأمین نمایند. درحال‌حاضر یکی از مشکلات قرارگاه ما درمورد مهندسی است. هنوز پل‌ها زده نشده‌اند، اما ساحل‌سازی آن تا حدودی انجام شده است. درمورد زرهی هم هنوز مشخص نشده که قرار است چند دستگاه زرهی به ما بدهند. درمورد آتش توپخانه نیز بنا شد یک طرح‌ریزی مشترک بین ارتش و سپاه صورت گیرد. ... ما حدود شش گردان نیرو کم داریم که اگر تأمین شود می‌توانیم سریع کار را شروع کنیم. همچنین به سه پل طراوه و تعدادی قایق نیاز داریم که اگر احیاناً دشمن در این منطقه تک کند و بخواهد خودش را به رودخانه بچسباند، نیروهای ما در این قسمت قایق و پلی ندارند که مقاومت کنند.»

کنعانی‌مقدم در ادامه سخنان خود درخصوص طرح مانور قرارگاه فتح گفت: «تیپ‌ها هنوز طرح مانور خود را نداده‌اند. البته ما یک طرح مانور در رده لشکر و تیپ نوشته‌ایم که قرار است برادر رشید هم بیاید و باهم روی طرح مانور صحبت کنیم.» وی ادامه داد: «تیپ‌های ۳۷ زرهی شیراز، ۲۵ کربلا و ۵۵ هوآبرد شیراز پس از عبور از پل رحمانیه در رودخانه کارون، به‌طرف ایستگاه ۷۰، تا ده کیلومتر از جاده وارد عمل شده و سرپل را تا این منطقه تصرف می‌کنند. ... از منطقه هالوپ تا پل دارخوین، تیپ امام حسین^(۶) و یک تیپ از لشکر ۹۲ زرهی تک کرده، از پهلوی تیپ‌های ۲۵ کربلا و ۵۵ هوآبرد تا چهار کیلومتری ایستگاه ۹۰ در جاده اهواز - خرمشهر را تصرف می‌کنند. از سمت دارخوین به‌طرف ایستگاه ۹۰ نیز تیپ نجف و تیپ‌های ۲ و ۳ تک می‌کنند. ... اگر گرم‌دشت در قسمت قرارگاه نصر سقوط کند، تیپ‌های ۱ و ۲ و نیز تیپ ۸ نجف و ۱۴ امام حسین^(۷) از گرم‌دشت عبور کرده و به‌طرف مرز می‌روند و آن را تأمین می‌کنند.»

حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر نیز ضمن تشریح مأموریت قرارگاه تحت‌امرش گفت: «... هنگام شناسایی، تیپ دزفول [۷ ولی‌عصر] در شمال منطقه به دشمن خورده، ولی در امتداد ۱۲ کیلومتر از رودخانه آمده و توانسته از خط اول دشمن رد شود. تیپ حضرت رسول^(ص) [از مقابل دکل ابوذر پیش آمده و الحمدلله به جاده آسفالت رسیده است. تیپ‌های فجر و خرمشهر هم نتوانستند حرکت کنند و از مقابل خاکریز اول دشمن رد شوند، ولی هنوز به جاده آسفالت نرسیده‌اند. دشمن دارد سه خط در منطقه دایر می‌کند. خط اول و دوم زرهی است که تقریباً شامل دو گردان، به اضافه واحدهای پراکنده‌ای [که] در شمال این دو گردان هستند، می‌باشد. در جلوی این گردان تانک، خط منظم پیاده برقرار کرده و در پنج کیلومتری جلوی آن، یعنی حدود هفت کیلومتری رودخانه خط نامرتب پیاده دارد، به‌طوری‌که در برخی نقاط آرایش دشمن نامنظم و در دشت باز است و هیچ‌گونه سنگری ندارد، ولی باوجود این تظاهر به نیرو می‌کند. شناسایی هلیکوپتر در منطقه خیلی زیاد است. طبق شناسایی‌های [واحد] اطلاعات عملیات و اخباری که هست، دشمن دارد کناره رودخانه را ضعیف می‌کند و بیشتر توجه آن به کناره جاده است.»

فرمانده قرارگاه نصر سپس به فعالیت‌های ستادی این قرارگاه پرداخت و گفت: «از نظر بهداری باید بگویم که سنگرهای آن در حال آماده‌شدن است. بیمارستانی که در انرژی اتمی است، تقریباً تا ۴۸ ساعت دیگر آماده می‌شود. در ضمن تجمع بیمارستانی را هم در آبادان گذاشتند. تنها مسئله ما این دو پل است. تیپ دزفول برای عبور پلی ندارد. البته طی بحثی که قرارگاه فتح داشته، یک پل زیر دارخوین گرفته‌اند، ولی هنوز خط حد ما همان دارخوین - گرمدشت است.»

در ادامه این جلسه، پس از آنکه مسئله عبور تیپ ۷ دزفول از پلی که قرار است قرارگاه فتح در دارخوین و به فاصله حدود ۱۱ کیلومتری از تأسیسات سازمان انرژی اتمی نصب کند، مطرح شد، حسن باقری گفت که عبور از کارون را در محدوده انرژی اتمی صلاح نمی‌داند چون دقیقاً در دید دشمن است؛ به اضافه اینکه به علت استقرار بیمارستان در این منطقه به هیچ وجه نباید از این طرف تردد صورت گیرد.

سپس حسن باقری به مخالفت سرهنگ حسنی سعدی (فرمانده ارتشی قرارگاه نصر و فرمانده لشکر ۲۱ حمزه) با متصل کردن خط پدافندی نیروهای خودی از جاده اهواز - خرمشهر به نهر عریض در مرحله اول عملیات اشاره کرد و گفت: «آنها می‌گویند ما نمی‌توانیم این کار را بکنیم و فقط به دلیل تقویت دشمن [اینکه دشمن تقویت شده] است که دارند این بحث را می‌کنند. بیشتر اضطراب آنها بر این است که مأموریت واگذار شده به آنها انجام نشود. آنها می‌گویند مأموریت ما شلمچه است. پس ما اعلام می‌کنیم که شلمچه را گرفته‌ایم و اگر توانستیم بیشتر برویم که اضافه‌بر سازمان رفته‌ایم.»

پس از اینکه رحیم صفوی تصریح کرد که مأموریت قرارگاه نصر تا تنومه است، باقری گفت که آنها به هیچ وجه تنومه را به عنوان هدف قبول ندارند. با تأکید دوباره رحیم صفوی مبنی بر اینکه تنومه جزء مأموریت شماسست، باقری ادامه داد: «اگر ما تنومه را جزو هدف قرارگاه خودمان بگیریم، باید برای آن یک نیروی تازه نفس در نظر بگیریم. لشکر ۲۱ [حمزه] به هیچ وجه چنین کاری نمی‌کند [و] آنها برای تنومه هیچ نیرویی در نظر نمی‌گیرند. آنها می‌گویند که ما شلمچه را تأمین می‌کنیم. ... طرح سرهنگ حسنی سعدی این بود که در مرحله اول، خاکریز جاده، یعنی سرپل اشغال شده و در مرحله دوم کل پدافند به قرارگاه فتح، جاده اسفالت داده شود. بعد نصر ۱ و ۲، که تیپ‌های دزفول و حضرت رسول^(ص) هستند چرخش [به سمت جنوب] کرده و جلو بیایند. ... درواقع ما با قرارگاه خودمان در این محور عمل کنیم و تیپ دزفول هم فقط یک پدافند در این منطقه انجام می‌دهد. ... ما گفتیم در صورتی به مرحله دوم راضی می‌شویم که به کانال دشمن [کانال ماهی شمال شرق بصره] برسیم؛ چون اگر ما بتوانیم برسیم خیلی از مسائل حل می‌شود.»

حسن باقری درخصوص خط حد قرارگاه نصر هم گفت: «یک بحث از ایستگاه ۹۰ تا مرز [است] یک بحث هم بین ایستگاه ۹۰ تا ایستگاه گرمدشت است. تا الان ایستگاه ۹۰ تا گرمدشت با قرارگاه نصر بوده است. ... مأموریت بالا را تیپ دزفول به عهده دارد. وسط را دادیم به تیپ حضرت رسول^(ص)، انتها را دادیم به تیپ خرمشهر که حدود چهار کیلومتر بیشتر نیست - یعنی کمتر از همه به آن خط دادیم - جناح چپ را هم تیپ فجر عمل می‌کند.»^(۳۰) وی درمورد ادامه عملیات پس از گرفتن سرپل هم گفت: «تیپ خرمشهر از غرب جاده می‌آید، تیپ فجر هم از شرق آن. تیپ حضرت رسول^(ص) در جناح راست تیپ خرمشهر حرکت می‌کند. تیپ دزفول هم در جناح راست تیپ حضرت رسول^(ص) می‌آوریم جلو یا می‌توانیم به عنوان احتیاط بگذاریم [و هر چهار تیپ به موازات جاده، به سمت خرمشهر پیشروی می‌کنند].»

حسن باقری در ادامه با اشاره به کاهش تراکم نیرو و تحرک عراقی‌ها در خرمشهر به دلیل آگاهی از محور عملیات در شمال منطقه، درخصوص مشکلات قرارگاه نصر گفت: «تیپ‌های فجر و خرمشهر از نظر سلاح‌های پشتیبانی خیلی ضعیف هستند؛ به خصوص تیپ خرمشهر. ... کمبود شدید لباس کار و پوتین نیز هست. البته می‌خواستند لباس‌های شخصی بچه‌ها را رنگ کنند. بعضی‌ها آبی است، قرمز است، سبز است؛ خب لباس نیست.»

پس از سخنان فرماندهان هر سه قرارگاه عملیاتی، محسن رضایی (فرمانده سپاه پاسداران و فرمانده سپاهی قرارگاه مرکزی کربلا) طرح‌های ارائه‌شده قرارگاه‌ها را ضعیف ارزیابی کرد و گفت: «اگر بخواهیم از نظر ضعف اولویت بگذاریم، اول قرارگاه فتح است، بعد قدس و بعد نصر. باید به قرارگاه قدس گفت شما روی راهکارهای احتمالی بیشتر سرمایه‌گذاری کنید. ... یکی از مبناهای مانور، سازماندهی دشمن است؛ یعنی تا زمانی که ما سیستم و سازمان و آرایش دشمن را نتوانیم مشخص کنیم، مانورمان نمی‌تواند خیلی عمیق باشد. بله، یکی از چیزهای مانور، شناسایی است. شما شناسایی می‌کنید و می‌گویید این کانال خوبی است؛ این معبر خوبی است، بنابراین باید از اینجا عبور کرد. اما یکی هم آرایش دشمن است، یعنی این دشمن از کجا می‌آید؟ از کجا می‌رود؟ جزو کدام سازمان است؟ از بالا تأمین می‌شود؟ از پایین تأمین می‌شود؟ ما تا زمانی که آرایش دشمن را روی حسن

[باقری] و [غلامعلی] رشید [فرمانده سپاهی قرارگاه فتح] نفهمیم، قادر نیستیم این هماهنگی که بحثش را می‌کنیم، دقیقاً توی عمل پیاده‌اش کنیم. این هماهنگی موقعی خوب تطبیق پیدا می‌کند که با آرایش دشمن برود پایین.» فرمانده سپاهی قرارگاه کر بلا ادامه داد: «هرچه از اهواز به طرف خرمشهر بیایم، تمرکز دشمن زیادتر می‌شود. هرچه از سلمانیه در عمق بروید دشمن نیروی زیادتری دارد. چرا! چون نیرویی که دشمن در این محدوده دارد هم باید از خرمشهر دفاع کند و هم از بصره. یعنی مسئله دوتاست. نیرویی که آن بالا بگذارد، ممکن است با آن پاتک کند. جایی پاتک می‌کند که بتواند هدف‌های دفاعی‌اش را تضمین کند. ... الان ما باید حتماً محدودیت دشمن را توی ذهنمان بگنجانیم. در غیر این صورت نمی‌توانیم کار کنیم؛ مضافاً اینکه باید بینیم هدف‌های اصلی دفاعی دشمن کجاست؟ ما اگر فکر کنیم که اگر جلو برویم، دشمن می‌آید و به ما می‌زند، درست است، ولی به خودش هم فکر می‌کند. بنابراین دشمن روی دفاع از خرمشهر و دفاع از بصره نیرو می‌گذارد. ممکن است در خط گسترش بدهد، ولی هرچه به عمق برویم محدودتر می‌شویم. حالا به هر حال یک تحلیل است. باین حال من می‌گویم اگر آرایش دشمن را بتوانیم بفهمیم، خیلی راحت می‌توانیم پیچیدگی‌های مانور را حل کنیم.»

پس از سخنان محسن رضایی، رحیم صفوی معاون عملیاتی وی هم خطاب به فرماندهان قرارگاه‌ها گفت: «دشمن تمام تلاش خودش را خواهد کرد برای اینکه نگذارد واحدهای ما از شرق کارون به غرب کارون بیایند و چنانچه نیروهای ما - به یاری خدا - به غرب کارون رسیدند، تمام تلاش خودش را در محورهای اهواز - خونین‌شهر باتوجه به عمق خواهد کرد و یشتترین مقاومت دشمن را در اینجا و در این منطقه می‌بینیم. نقاط ضعف دشمن و کانال‌های مرگ دشمن هم به یاری خدا کانال خین و خود شط‌العرب [اروندرد] خواهد بود. دشمن در حال حاضر بیش از چهار لشکر خودش را با اتکا به پل شط‌العرب، اروندرود و کانال خین در این منطقه مستقر کرده است و تا زمان عملیات باتوجه به اهمیتی که قائل است تا شش لشکر می‌تواند تقویت کند و شش لشکر خودش را مجبور است فقط از پنج پل عبور بدهد. بنابراین رودخانه خین و شط‌العرب [اروندرد] خودش بزرگ‌ترین نقطه ضعف دشمن به حساب می‌آید. تلاش اصلی ما هم باید دقیقاً در همین جهت باشد. ما باید تلاش اصلی خودمان را روی قرارگاه‌های فتح و نصر بگذاریم، و تلاش اصلی ما هم به طرف پل‌ها باشد؛ حالا این پل‌ها چه پل‌های رودخانه خین باشد و چه پل‌های رودخانه اروندرود باشد. به همین علت هم دشمن در اینجا مقاومت سختی خواهد کرد و به این راحتی نمی‌گذارد ما از شلمچه عبور کنیم. برای عبور از این منطقه هم نیروی پیاده، مطمئناً کارایی بیشتری خواهد داشت. این طور که در عکس پیداست و آن جوری که شناسایی کرده‌اند، حاشیه اروندرود پر از نخلستان است و فقط جنگ نیروی پیاده می‌تواند در این نخلستان‌ها پیش برود و اگر - به یاری خدا - نیروهای ما از شلمچه عبور کند و به تنومه برسند، دیگر اصلاً دشمنی در قسمت قرارگاه قدس باقی نخواهد ماند و عبور نیروهای ما در این قسمت، آن نیروهای بالا را سخت به وحشت خواهد انداخت. نتیجه‌ای که من می‌خواهم بگیرم این است که دشمن بسیار وحشت دارد از اینکه نیروهای زیادی را به این منطقه بیاورد و اولین تلاشش این است که ما از شرق به غرب کارون نرویم. این اولین کار دشمن است. آنها هم فکرشان یک فکر نظامی است و می‌دانند وقتی نیرو بداند پشت‌سرش فقط چند پل هست، سعی می‌کند موقع فرار کردن زودتر بتواند از این پل‌ها عبور کند و این به عنوان نقطه ضعف عمده نیروهای عراق به حساب می‌آید و اگر نیروهای زرهی سپاه به اندازه کافی بوده و می‌پذیرفتند حتی این ریسک را کنند که با زدن به پل‌های دشمن، اول از همه این پل‌ها را بگیرند، این دشمنی که در بالا می‌ماند نمی‌توانست دیگر کاری انجام بدهد؛ نتیجه اینکه عمدتاً تلاش اصلی به عهده قرارگاه‌های نصر و فتح است. قرارگاه قدس هم برای انهدام نیروهای دشمن وارد عمل می‌شود. اگر قرارگاه قدس تلاش خودش را بگذارد برای بستن مسیر نشوه، حتماً موفق خواهد بود. یعنی اگر شما بتوانید جاده نشوه و جاده طلائیه قدیم را ببندید، این بزرگ‌ترین پیروزی برای شما خواهد بود. به محض اینکه عملیات شما به این وسعت در اینجا شروع بشود، دشمن زیاد دوام نخواهد آورد. یعنی وقتی دشمن می‌بیند نزدیک به مثلاً ۶۰ کیلومتر پشت‌سرش نیروهای ایرانی دارند جلو می‌روند، به هیچ وجه نمی‌آید آن بالا مقاومت سنگین کند، چون تمام نیرویی که باید به کمکش برود از پایین است. این می‌بیند نیروهای ما دارند پشت‌سرش را می‌بندند. پس مقاومت عمده‌ای در مقابل قرارگاه قدس نخواهد بود و به همین دلیل اگر شما تلاش کنید که - به یاری خدا - مسیر نشوه و طلائیه قدیم و مسیر فرار آنها را ببندید، این بزرگ‌ترین پیروزی برای شما خواهد بود و این که طبق طرحی که ارتش داده، برادران قرارگاه نصر فقط بیایند تا اینجا [احتمالاً اشاره به جاده اهواز - خرمشهر] را بگیرند این صحیح نیست و حداقل تا رودخانه عریض این نیروها باید بیایند که بتوانند این قسمت قبلی خرمشهر را آزاد کنند و پدافندشان هم در آن جهت، یعنی در جهت نهر عریض به طرف جاده اهواز - خونین‌شهر باشد. در

این محور هم اگر ما بخواهیم - به یاری خدا - به این پل‌ها برسیم، اگر بتوانیم این خاکریزهایی را که الان موجود است برسانیم، می‌توانیم از هجوم دشمن جلوگیری کنیم و دقیقاً اگر بتوانیم شش کیلومتر خاکریز ایجاد کنیم و این جاده هم جاده‌ای باشد که قابل پدافند باشد، با پیوستن این خاکریزها به جاده و آن جاده می‌توانیم از هجوم دشمن از قسمت شمال که بزرگ‌ترین تهدید برای ماست جلوگیری کنیم و الان دشمن هم آرایشی که گرفته به این صورت است و نیروهای زرهی خودش را کشیده در یک قسمت‌هایی به عنوان تقویت کلی. مثلاً در محدوده قرارگاه قدس، تیپ ۱۶ لشکر ۶ را به عنوان احتیاط در جفر گذاشته، روبه‌روی جفر، عمدتاً در محدوده قرارگاه قدس دو تیپ زرهی از لشکر ۶ است. یک تیپ ۳۰ لشکر ۶، می‌بینیم تیپ ۱۶ را آورده در نزدیکی جفر و تیپ ۳۰ خودش را هم باز از منطقه پایین کشیده که هم بتواند به این قسمت طراح کمک برساند و هم به قسمت کرخه‌کور. باز هم در همین جا می‌بینیم تمام نیروهای پیاده‌اش را آورده در خط جلو مستقر کرده و نیروهای زرهی خودش را به پشت برده است. اینجا که الان ملاحظه می‌کنید، بیش از سه تیپ نیروی پیاده است. یعنی همه آن را نیروهای پیاده چیده و نیروهای زرهی خود را به فاصله مثلاً ۱۰، ۱۲ کیلومتر عقب‌تر آورده که این نیروهای زرهی در لحظات اولیه حمله ما درگیر نشوند و از بین نروند. در منطقه قرارگاه نصر و قرارگاه فتح هم حتماً شما باید یک پیش‌بینی بکنید که دشمن فقط توی خط نیست و حتماً در مناطق دیگر نیروهای عمده زرهی دارد که بعد از شکستن خط‌های اول و دوم، آنها را در پاتک شرکت بدهد. ... نیروهای ما اگر بتوانند - به یاری خدا - دو سه روز اول را مقاومت بکنند و پاتک‌های دشمن را جواب بدهند، دشمن بیش از این نمی‌تواند در منطقه دوام بیاورد. والسلام علیکم و رحمه‌الله.»

رحیم صفوی با اعلام پایان جلسه از مسئولان قرارگاه‌ها خواست شناسایی‌ها و طرح عملیات دقیق خود را حداکثر تا فردا آماده کنند و ۲۴ ساعت بعد برای عملیات آماده باشند.^(۲۱)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۴

۱. سند شماره ۱۵۰۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۴، نوار شماره ۴۹۳۶)، عبدالله درویشی، صص ۲۷ - ۱ و - سند شماره ۱۵۱۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بحث پیرامون مانور تیپ‌های عمل‌کننده عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۴، نوار شماره ۴۹۳۷)، عبدالله درویشی، صص ۱۸ - ۱.
۲. سند شماره ۷۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مقدم نازجا در جنوب، شماره ۴۶۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۳ - ۱.
۳. سند شماره ۷۲۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی ارتش، شماره ۳۵، ۱۳۶۱/۲/۴، صص ۱ و ۲.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۱۵.
۵. سند شماره ۷۱۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام از ستاد مشترک ارتش (رکن ۳ - مرکز فرماندهی) به زاجا، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۶. سند شماره ۰۳۴۴۹۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرمانداری شهرستان مریوان، ۱۳۶۱/۲/۴.
۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۱۵.
۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۴، ص ۳.
۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۴، ص ۴، به نقل از رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۴.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳، صص ۱۹ و ۲۰.
۱۱. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۶۲.
۱۲. محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۷۳، ۱۳۹۳/۲/۲۶، نسخه دستنویس، صص ۱۸ - ۱۵.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۶، ۱۳۶۱/۲/۵، ص ۱۳، امارات متحده عربی - خبرگزاری قطر.
۱۴. همان، ص ۶، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۴.
۱۵. پس از بحران، پیشین، ص ۶۲.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۲۱، به نقل از رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۵.
۱۷. همان، ص ۳۶، به نقل از رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۵.
۱۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۵، ص ۹، به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۵.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۱۵، بن - یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۶.
۲۰. سند شماره ۵۰۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۴، نوار شماره ۴۹۳۶)، عبدالله درویشی، صص ۲۷ - ۱.
۲۱. سند شماره ۱۵۱۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۸ - ۱.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۵ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱ رجب ۱۴۰۲

۲۵ آوریل ۱۹۸۲

۴۰

درحالی‌که آخرین اقدامات برای فراهم آوردن مقدمات عملیات در منطقه غرب رودخانه کارون در شرف انجام است، فرماندهان سپاه و ارتش هنوز به طرح مانور نهایی برای اجرای این عملیات دست نیافته‌اند. برای نیل به این مقصود، در جلسه صبح امروز قرارگاه مرکزی کربلا* بر طرح مانور مرحله اول قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر، که مأموریت اصلی در عملیات آتی را برعهده دارند، توافق شد؛ ولی درخصوص مانور مرحله دوم این قرارگاه‌ها نتیجه‌ای حاصل نشد.

از آنجا که قرار است در شب اول عملیات، قرارگاه‌های فتح و نصر پس از عبور از رودخانه کارون، حدفصل این رودخانه تا جاده اهواز - خرمشهر را به‌عنوان سرپل تصرف کنند، ابتدا محسن رضایی که احتمال می‌داد علاوه‌بر پاتک دشمن، در ادامه عملیات این دو قرارگاه پس از رسیدن به جاده تداخل به وجود آید، پیشنهاد کرد: «به‌نظر من اگر ما بتوانیم علاوه‌بر سرپلی که قرارگاه‌های فتح و نصر می‌گیرند، یک سرپل هم در آن طرف جاده بگیریم، خیلی خوب می‌شود.» کنعانی مقدم هم پیشنهاد کرد: «پدافند سرپل را کلاً به یک قرارگاه بدهیم و بعد قرارگاه دیگر از خط عبور کرده و برود هدف بعدی را بگیرد که کار منظم‌تر صورت گیرد. ... مثلاً قرارگاه فتح سرپل خود و قرارگاه نصر هم سرپل خود را بگیرد و بعد کل منطقه را به قرارگاه فتح بسپارند.» رحیم صفوی از وی پرسید: «چگونه یک قرارگاه می‌تواند ۱۰۰ کیلومتر را بپوشاند؟» کنعانی مقدم پاسخ داد: «این واحدی که می‌خواهد از خط عبور کند و در این منطقه [غرب جاده اهواز - خرمشهر] درگیر شود، باید یک واحد سازمان‌یافته و دست‌نخورده باشد که یک قرارگاه آن را هدایت کند. در این صورت هماهنگی بهتر

* حاضران در این جلسه که از ساعت ۹:۵۰ تشکیل شد، عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا و حسین کنعانی مقدم از مسئولان عملیات سپاه در قرارگاه فتح.

صورت می‌گیرد، و گرنه دو قرارگاه بخوانند جلو بروند، منطقه شلوغ شده و هماهنگی مشکل می‌شود.» سپس حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، مشکلات اجرای طرح کنعانی مقدم را کمبود نیرو، حساسیت جناح راست قرارگاه فتح که می‌تواند هنگام پاتک دشمن آسیب‌پذیر باشد و نیز مأموریت مهم این قرارگاه در پدافند از کیلومتر ۷۰ تا ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر در مرحله اول عملیات دانست و پیشنهاد کرد: «پدافند نیم‌ایستگاه ۹۰ تا گرم‌دشت [کیلومتر ۸۵ تا ۱۰۰] را به قرارگاه فتح بدهیم.» وی اضافه کرد: «پس از تصرف جاده اهواز و در مرحله دوم عملیات، قرارگاه فتح به‌طور کلی جناح راست را بگیرد [تأمین کند] و قرارگاه نصر عمل کند [عملیات را ادامه دهد]. در این صورت قرارگاه فتح از یک قرارگاه فعال در می‌آید و به یک قرارگاه غیرفعال تبدیل می‌شود.» ادامه جلسه به بررسی واکنش احتمالی دشمن پس از شروع عملیات اختصاص یافت. از نظر محسن رضایی «از آنجا که منطقه وسیع است و نیروی دشمن متناسب با آن نیست، بنابراین دشمن سعی می‌کند از نقاط استراتژیکی خود بیشتر دفاع کند. منطقه بالا [جنوب کرخه‌کور] تأمین منطقه پایین [شمال خرمشهر] است و در پایین هم دشمن باید هم از خرمشهر و هم از بصره دفاع کند.» بر همین اساس، وی نیروی دشمن مستقر در منطقه بالا را ۳۰ درصد و در منطقه پایین را ۷۰ درصد تخمین زد. نظر رحیم صفوی هم این بود که دشمن عمده نیروی پاتک‌کننده‌اش را در شرق جاده اهواز - خرمشهر در منطقه ایستگاه حسینی می‌گذارد؛ زیرا این منطقه به بصره دسترسی دارد. بر همین اساس او عقیده داشت: «باتوجه به شناسایی‌هایی که دشمن در این منطقه داشته، می‌داند که ما یک حرکت از اینجا [ایستگاه حسینی] داریم؛ لذا برای اینکه بتواند جلوی حرکت ما را بگیرد، نیروی عمده‌اش را در اینجا [ایستگاه حسینی] می‌گذارد تا در سرپل ما رخنه ایجاد کند و پشت‌سر نیروهای ما دربیاید و آنجا را بگیرد... در محور قرارگاه قدس هم نیروهای پاتک‌کننده عمده خود را در حفاصل جعفر و پادگان حمید نگه می‌دارد.»

کنعانی مقدم هم احتمال داد: «دشمن یک مانور به طرف کارون انجام بدهد تا هم ترتیب نیرو و هم راهکار و شناسایی‌هایمان را به هم بزند. ... چون الان تانک‌هایش را خیلی نزدیک کرده است؛ اگر قصد ایجاد خط پدافندی داشت، تانک‌هایش را پشت جاده خرمشهر می‌چید.» وی احتمال دیگری را نیز مطرح کرد مبنی بر اینکه پس از تصرف جاده اهواز - خرمشهر، ارتش عراق عمده نیروهای خود را عقب کشیده و در پشت کانال* پدافند کند؛ «چون می‌داند ما تداوم عملیات داریم و این احساس را می‌کند که ما وقتی به خرمشهر بیاییم، دوباره جلوتر می‌آییم.» حسن باقری هم با تأکید بر اینکه دشمن از محور عملیات ما آگاهی دارد، گفت: «پدافند خرمشهر هیچ کمکی به بصره نمی‌کند. ... الان دشمن حاضر است خرمشهر را بدهد و بصره را نگه دارد.»

تقویت مواضع پدافندی دشمن موضوع دیگر جلسه بود. حسن باقری درباره قوای جدید که به منطقه سیدعبود وارد شده‌اند، گفت: «۷۲ دستگاه تانک و نفربر است که دو گردان می‌شود.» غلامعلی

* این کانال بعدها به کانال پرورش ماهی معروف شد.

رشید این خبر را چنین تکمیل کرد: «یک گردان هم عقب است و به نظر من یک تیپ می باشد.» حسن باقری به استناد عکس هوایی ادامه داد: «دو گردان تانک هم در منطقه ایستگاه ۹۰ است.» کنعانی مقدم نیز از تجمع نیرو در حد یک تیپ در جنوب کرخه کور و یزدنو و یک تیپ زرهی در جنوب غربی جعفری خبر داد و گفت در سایر نقاط علاوه بر دو تیپ ۱۶ و ۳۰ زرهی نیروهای پیاده مستقر هستند و دشمن «در تمام طول خط پدافندی اش بیشتر به نیروی پیاده اتکا کرده است.» وی اضافه کرد: «تنها از منطقه سیدعبود به پایین نیروهای عراقی به صورت تمرکزی مستقر هستند و از سلمانیه به پایین خط پدافندی اش پیوسته است.» کنعانی مقدم در ادامه گزارش خود نتیجه گرفت: «من فکر می کنم دشمن می داند که ما می خواهیم از رودخانه عبور کنیم؛ چون هم خلبان اسیر [عراقی] گفته بود و هم این حرکات نشان می دهد که دشمن مطلع است، لذا می خواهد خودش را به رودخانه نزدیک کند و به همین منظور به صورت لاک پشتی کم کم جلو می آید تا جایی که اطمینان حاصل کند که تمام حرکات ما در دید و تیرش است. علاوه بر آن، در حال احداث سنگرهایی است که به عنوان یک راه عقب ترش محسوب می شود تا اگر احیاناً فشار ما زیاد شد، بتواند در همان سنگرها دفاع کند.»

کنعانی مقدم در پاسخ به سؤال محسن رضایی در مورد مهم ترین جاده های دشمن، «از جاده ای که از خرمشهر به سمت بصره می آید و از روی نهر عرایض عبور می کند و نیز جاده ای که از بصره به سمت ایستگاه حسینی می آید ... و جاده ای که از نشوه به سمت جعفری می آید» نام برد و افزود: «بیشتر تدارکات دشمن از این سه جاده صورت می گیرد و اخیراً فعالیتش از روی همین جاده یعنی از شلمچه به خرمشهر و از خرمشهر به جاده اهواز - خرمشهر زیاد شده است.»

محسن رضایی با تأکید بر اینکه تا نیروهای زرهی دشمن جلو نیامده و آرایش نگرفته اند باید از کارون عبور کنیم، گفت: «ما باید سرپل را ۴۸ ساعت دیگر بگیریم.» وی ادامه داد: «اگر ما به جاده برسیم [باتوجه به اتکای دشمن به آن]، باید مسئله خرمشهر را تمام شده بدانیم. ... ما اگر جاده را بگیریم مسئله خرمشهر حل است و آن [دشمن] هم روی بصره فکر می کند.» حسن باقری نظر محسن رضایی را تأیید و اضافه کرد: «الان خرمشهر برای آن بی ارزش است.» اما کنعانی مقدم این نظر را قبول نداشت و معتقد بود «این [خرمشهر] برایش ارزش سیاسی دارد.» باقری با تأکید بر نظر خود گفت: «این [خرمشهر] کرخه کور نیست؛ کرخه کور برای آن خیلی مفید است. هرچقدر خرج کرخه کور کند، جناحش را پوشانده، ولی هرچه خرج خرمشهر کند، همه اش می سوزد.»

محسن رضایی سپس از منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی قرارگاه کربلا، پرسید: «پل های پی ام پی* [ارتش] آماده هستند که نصب کنند؟» وی پاسخ داد: آماده هستند و ظرف دو ساعت نصب می شوند. سؤال بعدی رضایی این بود که به تیپ های قرارگاه فتح چند تا لودر و بلدوزر می دهید، مسئول مهندسی پاسخ داد: «پیش بینی کرده ایم که ۴۰ تا به قرارگاه فتح بدهیم.»

* پل های سیار نظامی که روی رودخانه نصب می شود.

در ادامه جلسه، رحیم صفوی با تأکید بر اینکه روی تهدیدهای دشمن در پیشروی و چگونگی دفاع در جناح‌های غرب و شمال بیشتر باید بحث شود، گفت: «به‌نظر من [پس از مرحله اول عملیات] تا مشخص نشدن وضعیت جفیر و نیروها، ما نباید خط دفاعی خود را در جاده اهواز - خونین شهر از دست بدهیم و باید آن را محکم نگه داریم. ... نکته دوم، اتصال خاکریزهای بین نوار مرزی است تا آسیب‌پذیری نیروهایی که از سمت شمال پیشروی می‌کنند، محدود باشد. آخرین خط پدافندی [به‌طرف غرب] که به‌نظر من خوب می‌رسد، همین خط نوار مرزی است؛ البته اگر نخواهیم از آن جلوتر برویم.»^(۱)

محسن رضایی نیز از فرماندهان قرارگاه‌ها خواست پس از گرفتن سرپل و دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر «تا ۲۴ ساعت دیگر استحکامات آماده بشوند، بچه‌ها محکم بشوند، اگر می‌خواهید مهمات جلو بیاورید، جلو بیاورید، تانک‌هایتان را بیاورید و آرایش بدهید.»

حسن باقری درباره آغاز حرکت نیروها گفت: «[پس از عبور از کارون] ما ساعت ۶، ۷ بعدازظهر هم که بچه‌ها را راه بیندازیم، ساعت ۱ [صبح روز بعد] تا جاده آسفالت می‌رسند.» رحیم صفوی از وی پرسید: «مگر آنها را می‌خواهی پیاده ببرید؟!» پاسخ باقری مثبت بود و دلیل آن را هم غافلگیر کردن دشمن اعلام کرد. غلامعلی رشید هم با تأیید این مطلب از باقری خواست پس از اینکه نیروها با دشمن درگیر شدند دستور دهد مابقی نیروها با خودرو و ادوات زرهی حرکت خود را آغاز کنند. رحیم صفوی با ناامیدی گفت: «من که فکر نمی‌کنم این غافلگیری انجام بشود، چون اگر اینها [دشمن] یک منور توی دشت باز بزنند، دشمن دیگر به همه‌جا دید دارد.» باقری هم اظهارات صفوی را با این جمله تأیید کرد که «اگر زیاد هم معطل کنیم، ماه درمی‌آید. ... آنجا [عملیات فتح‌المبین] که می‌خواستیم ماه باشد، به تاریکی محض خوردیم. ما حالا اینجا این قدر کش بدهیم که بخوریم به شب چهاردهم.» پس از اینکه اعلام شد امروز اول ماه رجب است، محسن رضایی با اظهار خوش‌بینی از اینکه «یکی، دو ساعت اول خوب [روشن] است» از باقری پرسید: «درمجموع ما چه استعداد از دشمن را این طرف [شرق] جاده در سرپل از بین می‌بریم؟» وی پاسخ داد: «در منطقه ما حداقل دو تیپ پیاده و یک تیپ زرهی.»

در ادامه، محسن رضایی گفت: «ما ظرف ۲۴ ساعت می‌آییم این سرپل [کارون تا جاده اهواز - خرمشهر] را می‌گیریم، خط پدافندی‌مان را هم تا اینجا [جاده] می‌آوریم، دشمن شروع می‌کند به پانک کردن؛ یعنی از فردا صبح [پس از شروع عملیات] ساعت ۸، ۹ دیگر می‌آید حمله می‌کند. این جاده [که] از ایستگاه حسینی به‌طرف مرز امتداد دارد [احتمالاً برای بصره است، هم به‌خاطر پاتک به شما و هم اینکه جلوی‌تان را بگیرد.] وی تأکید کرد: «دشمن در ۲۴ ساعت اول با اتکا به جاده سعی می‌کند جلو بیاید؛ بنابراین بهتر است قرارگاه نصر در غرب جاده اهواز - خرمشهر پیشروی کرده و در آنجا هم یک سرپل بگیرد.» رحیم صفوی و کنعانی‌مقدم با این پیشنهاد مخالفت کردند و گفتند به «نفعش نیست» و «آن را می‌زنند» اما غلامعلی رشید گفت: «اتفاقاً ساده هم می‌تواند یک سرپل کوچک در آنجا بگیرد.» صفوی بر مخالفتش اصرار کرد و افزود: «اگر دشت باز باشد، مقاومت‌کردن در آن مشکل است؛ آن را می‌زنند.» رضایی در پاسخ به صفوی اظهار داشت: «اگر ما

می‌خواهیم همین‌جا [جاده اهواز - خرمشهر] بمانیم که خب بله، ولی اگر می‌خواهیم جلو برویم باید یک سرپل را بگیریم.» وی ضمن اینکه از قرارگاه نصر خواست طرح خود را برای مرحله دوم عملیات مشخص کند، از حسن باقری پرسید: «نمی‌شود یک سرپل اینجا [غرب جاده و در شب اول] گرفت؟» باقری پاسخ داد: «بستگی به هزیمت دشمن دارد؛ اگر دشمن دچار هزیمت بشود، خیلی از بچه‌ها آن طرف جاده می‌روند. ... [البته] مانع طبیعی معینی برای آن خط پدافندی نیست. صبح که شد آدم می‌بیند یک خط کج و معوجی هست که عراقی‌ها ممکن است داخل آنجا را بگیرند، یعنی یک دفعه عراق می‌آید تویش.» صفوی هم این نظر را تأیید کرد و اظهار داشت: «قابل دفاع هم نیست.»

در این میان، غلامعلی رشید فرمانده قرارگاه فتح تمایل داشت قرارگاه نصر سرپل را بگیرد و سپس قرارگاه فتح عملیات را ادامه داده، پیشروی کند. وی دلیل این تمایل را چنین بیان کرد: «ما باید حداقل ۲۰ کیلومتر را حفظ کنیم، هم باید سرپل را بگیریم، هم حفظ کنیم و [هم] حرکت کنیم.» در پایان جلسه، باقری فاصله زمانی بین اجرای دو مرحله اول و دوم را سؤال کرد و محسن رضایی پاسخ داد: «وقتی که شروع شد، ۲۴ ساعت، ۴۸ ساعت.» باقری هم از ۴۸ ساعت استقبال کرد. سپس کنعانی مقدم در پاسخ به سؤال محسن رضایی درباره کمبود نیروی قرارگاه‌ها گفت: «نیرو هست، اما تجهیزات نیست»، وی اضافه کرد: «یک قیافه نظامی که آن بنده خدا بسیجی دارد، همان لباسش است.» حسن باقری هم در این خصوص گفت: «به او [بسیجی] می‌گویند سینه‌خیز برو، پلاستیک می‌گذارد می‌رود [چون لباسش نظامی نیست].»

رحیم صفوی با تأکید بر اینکه تجهیزات نمی‌خواهیم، فقط لباس و بوتین می‌خواهیم، به نقل از یکی از مسئولان اعزام نیرو گفت: «شما چهار هزار لباس بفرستید، ما تا سه روز دیگر، چهار هزار نفر نیرو به شما تحویل می‌دهیم.» وی سپس درباره کمبود پارچه و اینکه «دو هزار خانم در کارگاه‌های اصفهان می‌گفتند که به ما پارچه بدهید، ما یک هفته‌ای تحویل می‌دهیم»، پیشنهاد کرد: «اگر پارچه‌هایش به مناطق داده بشود و نیروهایی که می‌خواهد از مناطق بیاید، خود منطقه موظف باشد که پارچه‌اش را به خیاط بدهد و بدوزد، این خیلی مؤثر است.» حسن باقری گفت: «تدارکات می‌گوید روزی پنج هزار دست لباس می‌دوزم، ولی الان ده روز است که نتوانسته سه هزار دست هم بدوزد.»

با به پایان رسیدن جلسه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران که از سخنان حاضران در جلسه نتوانسته بود به جمع‌بندی برسد و طرح مانور مرحله دوم عملیات را تعیین کند، گفت: «آماده شوید که مرحله اول را تمام کنیم.» وی در پاسخ به سؤال غلامعلی رشید درباره مأموریت یگان‌ها پس از تصرف جاده اهواز - خرمشهر نیز اظهار داشت: «۲۴ ساعت بعد، باید تا مرز برویم. تا آن موقع هم یک کاری می‌کنیم. ... همین امشب تصویب می‌کنیم، فردا [روی کارون] پل می‌زنند و پس فردا هم عملیات [می‌کنیم].»^(۲)

۴۱

در دومین جلسه امروز قرارگاه کربلا، که در ساعت ۱۷:۰۰ تشکیل شد، سرهنگ علی صیاد شیرازی، فرمانده نیروی زمینی ارتش به جمع فرماندهان سپاه پاسداران پیوست* تا ضمن شرکت در بحث طرح مانور، هماهنگی لازم را با آنها برای جلسه مشترک امشب فرماندهان ارتش و سپاه به عمل آورد.

در ابتدای جلسه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، آخرین وضعیت یگان‌های دشمن و طرح مانور قرارگاه‌ها را چنین بیان کرد: «در قسمت قرارگاه قدس [جنوب کرخه‌کور]، دشمن در خطوط اول ۳ تیپ پیاده و ۲ تیپ مکانیزه مستقر کرده، در جغیر هم تیپ‌های زرهی ۳۰ و ۱۶ از لشکر ۶ را آورده ... در قسمت قرارگاه قدس هم این نتیجه حاصل شده که اینها بیابند و خاکریز اول، دوم و سوم را از محور طراح بگیرند و محور طراح به محور حمیدیه به هم متصل بشوند. ... [یعنی] حدود سه کیلومتر در محور طراح و محور اهواز بیاییم جلو. در محور قرارگاه فتح سرپلی را تا کناره جاده حدفصل این آب‌گرفتگی [شمال سیدعبود] تا نیم ایستگاه ۹۰ اشغال کنند. روی قرارگاه نصر صحبت زیادی شد. قرارگاه نصر می‌گفت که اگر ما بیاییم یک چنین سرپلی را بگیریم ... نیروهای دشمن [از دست ما فرار می‌کنند و توپخانه دشمن که اینجا [غرب جاده اهواز - خرمشهر در شمال سیل‌بند عریض] هست فرار می‌کند و اصلاً ترکیب و آرایش دشمن به‌طور کلی اینجا به هم می‌خورد بدون اینکه ما چیزی به دست بیاوریم. ... توپخانه‌هایش را می‌برد به عقب و می‌تواند برای ما یک آرایش جدید بگیرد. بعد، این نتیجه حاصل شد که اینها [قرارگاه نصر] که تا اینجا [غرب جاده اهواز - خرمشهر در شمال نهر عریض پیش رفته و] این تکه را بچسبانند به این نهر عریض ... یعنی خط پدافندی‌اش را از کناره تا [سیل‌بند شمال] نهر عریض حدود چهار کیلومتر [ایجاد کند].» در ادامه جلسه، پس از اینکه سرهنگ صیاد شیرازی بر اهمیت مانور قرارگاه نصر تأکید کرد، حسن باقری فرمانده سپاهی این قرارگاه، در تشریح دقیق‌تر مانور قرارگاه نصر اظهار داشت: «بحث ما این است که اگر ما در این مرحله سرپل بگیریم، آرایش دشمن که الان رو به کارون است و یک مقدار آورده رو به بالا، تماماً می‌آید رو به بالا. ... اگر ما در این مرحله بیاییم یک خاکریز دو، سه کیلومتری عریض را وصل کنیم به جاده آسفالتی و این بشود پدافند ما ... چیزی که حدوداً به این خطوط [دشمن در غرب ایستگاه گرم‌دشت] می‌زند ۵ هزار نفر است؛ یعنی حساب کردیم ما حدود ۱۲ گردان سپاه داریم و حدود ۵ گردان هم ارتش است.»

حسن باقری سپس به نظر سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، اشاره کرد و گفت: «[او] معتقد است که سرپل را در یک مرحله عمل بکنیم، خرمشهر را هم در یک مرحله و مرز را هم در یک مرحله ...؛ یعنی تنومه را در این مراحل به آن صورت، اعتقادی به آن ندارد. حداکثر، ما او را راضی

* اعضای این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی، رحیم صفوی، حسن باقری، غلامعلی رشید، حسین علایی، حمید معینیان، منوچهر مهرداد و حسین کنعانی‌مقدم.

کردیم تا کانال [ماهی در شرق شط العرب]؛ یعنی بالاخره تا کانال باشد [نه تنومه]. به تعبیر دیگر، یک مرحله را سرپل می‌داند و کلاً مرحله بعد، عمل در شرق و غرب جاده [اهواز - خرمشهر] و خرمشهر. سرهنگ صیاد شیرازی در توضیح نظر سرهنگ حسنی سعدی اظهار داشت: «مرحله سرپل را که الان گسترش دادید تا انهدام دشمن در منطقه خرمشهر، این [سرهنگ حسنی سعدی] فقط یک تضمین منطقی می‌خواهد. این تضمین منطقی را ما باید رویش چه کار کنیم. حساب کنیم که این کار صحیح‌تر است؛ یعنی مرحله عبور از پل، آن خودش یک مرحله بسیار اساسی است و این عبور از رودخانه را دست‌کم نمی‌گیرند؛ یعنی برایشان خیلی ثقیل است.» حسن باقری که به گسترش منطقه سرپل تا غرب جاده اهواز - خرمشهر و اشغال مواضع دشمن در شمال نهر عریض در مرحله اول عملیات معتقد بود، به طرح ارتش که بر تصرف منطقه سرپل تا جاده تأکید می‌کند، دو اشکال وارد کرد: یکی، مشکل احداث خاکریز پدافندی از سلمانیه تا جاده اهواز - خرمشهر و دیگری تغییر جهت آرایش دفاعی دشمن از سمت شرق (رودخانه کارون) به سمت شمال. در مقابل، وی در توجیه طرح گسترش سرپل تا غرب جاده اظهار داشت: «یک اثری که این حمله یک‌مرحله‌ای دارد این است که می‌خورد به توپخانه و مقرهای فرماندهی دشمن [در شمال نهر عریض] در همان ساعت‌های اولیه و سازمان دشمن را از هم می‌پاشد. ... مسئله سوم این است که پدافند از کنار نهر عریض با همین نیروهایی که عمل کردند راحت‌تر است تا پدافند در آن خاکریزی که ما می‌خواهیم [بین سلمانیه تا جاده] ایجاد کنیم. ... فقط عمده‌ترین مشکلی که ما داریم امکان درگیر شدن با دشمن است در حدود ۸۰ کیلومتری غرب کارون. یعنی الان آرایشی که دشمن در حدفاصل کارون و جاده گرفته، اگر این درگیری طول بکشد، بیشتر از یکی، دو ساعت بخواد ما را معطل کند، رسیدن ما به عریض یک مقداری دیر می‌شود. یعنی ما باید بتوانیم حداکثر ساعت ۲، ۳ نیمه‌شب به عریض برسیم که بچه‌ها تا صبح خودشان را به ارونند برسانند. اگر ما تا روشنایی صبح به ارونند برسیم مشکلی به آن صورت نخواهیم داشت.»

سرهنگ صیاد شیرازی که پذیرفتن این طرح برایش خیلی سخت بود، گفت: «مسئله وسعت عمل را ببینید؛ عبور از رودخانه، گرفتن چنین سرپلی و خودبه‌خود نیروی انسانی که به کار می‌افتد، قبول کردنش برای این فاصله یک مقدار بعید است. حتماً در این جناح آسیب‌پذیر است. منتها در عمق این را باید حساب کنیم که ما چقدر می‌توانیم کار کنیم؛ چون ما باید واقعا تا اینجا برسیم. اگر بخوایم این طرح را عمل کنیم، هم‌زمان آن نیرویی که باید جلو برود، باید حداکثر قدرت را داشته باشد و ما می‌توانیم او را کنترل کنیم از نظر رده‌های احتیاط آن و این چیزها که یک موقع لازم بشود، چون گیر کردنش خیلی مشکلات دارد.» سرهنگ صیاد شیرازی سپس خطاب به حسن باقری بر کسب تضمین در موفقیت عملیات تأکید کرد و پرسید: «یعنی فقط امکان دارد که ما در آنجا گیر کنیم؟! فقط اشکال در همین است؟! این اشکال را ما باید حل کنیم؟! حسن باقری در پاسخ اظهار داشت: «راه‌حلش این است که سُمبه پر زور باشد؛ اگر سُمبه پر زور بشود، می‌گوید رد می‌کند.» سرهنگ صیاد شیرازی تأکید کرد که ما می‌توانیم با یک طراحی انجام دهیم. باقری ادامه داد: «چون اینجا دشمن عمق مستحکم ندارد، اینجا دشمن یک خط دارد ناجور، نامرتب

و بدون مین و با خط بعدی پنج کیلومتر فاصله دارد. یعنی اگر بچه‌ها چنان با سرعت از این خط رد بشوند که تادشمن بیاید بفهمد خط اولش شکسته، پیاده‌ها برسند به خط دوم، ما هیچ مشکلی نخواهیم داشت.»

سرهنگ صیاد شیرازی پس از پاسخ منفی حسن باقری به توافق با سرهنگ حسینی سعدی در دستیابی به مانور مشترک، از وی سؤال کرد: «خودتان مانورتان دقیقاً مشخص شده؟» باقری مجدداً پاسخ منفی داد و مشکل را استقرار یک گردان تانک دشمن در غرب جاده اهواز - خرمشهر و اینکه این گردان را کدام یگان باید منهدم کند، دانست و گفت: «این باید با راهکار کلی در قرارگاه کربلا مشخص بشود.» باقری سپس به تشریح وضعیت استقرار یگان‌های دشمن در منطقه حذفاصل کارون تا جاده، که قرارگاه نصر باید از آنجا وارد عمل شود، پرداخت و اظهار داشت: «همین یک گردان تانک یک گروه نفربر بالایش دارد و بلافاصله سه، چهار کیلومتر یک خط محکم پیاده. اینجا هم یک سنگر است که این خط فاصل را می‌پوشاند. در فاصله چهار کیلومتر جلو یک خط پیاده نامرتب دارد، جوری که از این طرف خط دائم دارد مرتب می‌شود و می‌آید بالا به اینجا که می‌رسد دیگر نفرات پیاده نه خاکریز دارند نه سنگر. فعلاً تظاهر به نیرو می‌کند؛ یعنی می‌آیند، می‌چرخند، می‌گردند. ماشین‌ها خاک می‌کنند توی دشت، می‌روند و می‌آیند و به اصطلاح قصد پوشاندنی وجود ندارد. موانع اینها هستند. این یک خط پیاده است، این خط دوم است و این خط سوم است. البته این نیرویی که می‌خواهد بیاید به اینجا مجبور است با یک مقداری از این خطوط درگیر بشود. اما راه کلی از بین بردن نیروها، دور زدن [است] و اینکه در هر مرحله باید انجام بشود. این شناسایی‌اش دارد انجام می‌شود؛ یعنی الان از جاده آسفالت هم رد شدند که این نیرو [یک گردان تانک با چند قبضه توپ که در حدود سه کیلومتری غرب جاده مستقر هستند] را دور بزنند. شروع درگیر شدن ما با این گردان تانک است ... یعنی توی محوطه ۷، ۸ کیلومتری جاده ما از هر جایش بیاییم تو، یک معبر سه کیلومتری دارد که با درگیری است. البته شناسایی دارد انجام می‌شود. جزئیات را تیپ‌ها بهتر می‌توانند تعیین کنند که حالا برای انهدام اینجا از کجا بیایند بهتر است.» حسن باقری در ادامه سخنان خود به استعداد دشمن در منطقه قرارگاه نصر پرداخت و با اعلام اینکه ۶ تیپ در این منطقه وجود دارد، اظهار داشت: «حداقل ۲ تیپ از مهمات خاصه دارد؛ یعنی تیپ ۴۴ است، تیپ ۲۲، ۱۱۳ شورطه است و تیپ ۳۳ نیروی مخصوص و یک تیپ جیش‌الشعبی و چیزی در حدود یک تیپ زرهی.»

در ادامه جلسه، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، در تشریح طرح مانور این قرارگاه گفت: «تیپ ۲۵ کربلا با تیپ ۳۷ زرهی شیراز از پل رحمانیه [روی کارون] عبور می‌کند. این تیپ ۵۵ هوابرد است. تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) با تیپ ۱ لشکر ۹۲ از پل کفیشه که دو کیلومتری نیم بالای دارخوین است عبور می‌کند و تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ لشکر ۹۲ از خود دارخوین. یعنی دو پل آنجا زدیم؛ یک پل را بالا زدیم، که اینها کارشان تا جاده است. استعدادی که از دشمن مقابل ما هست در قسمت بالای هالوپ؛ تا ایستگاه حسینی چیزی در حد دو گردان تانک و یک گردان مکانیزه است و چیزی در حدود دو گردان پیاده که در سیدعبود و عبید است. ... هدف را هم دادیم به تیپ ۲۵ کربلا با

تیپ ۵۵ هوابرد و تیپ ۳۷ زرهی شیراز تا نزدیک ایستگاه ۸۰، چیزی در حد ۹ کیلومتر از جاده، بعد تیپ ۱۴ امام حسین (ع) با تیپ ۱ لشکر ۹۲ ایستگاه حسینی [کیلومتر ۸۰] تا حدود سه کیلومتر بالای ایستگاه ۹۰. تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ لشکر ۹۲ هم می‌آیند همین ایستگاه ۹۰ را می‌گیرند. این حرکت اولیه ماست.»

پس از تشریح مانور مرحله اول، بررسی واکنش احتمالی یگان‌های دشمن مستقر در جنوب کرخه‌کور (منطقه قرارگاه قدس) بعد از دستیابی قرارگاه‌های فتح و نصر به جاده اهواز - خرمشهر در دستور کار جلسه قرار گرفت. در همین ارتباط سرهنگ صیاد شیرازی معتقد بود: «از دو حال خارج نیست؛ یا دشمن در بالا [جنوب کرخه‌کور و جفیر] از نیرویش استفاده می‌کند برای کمک اینجا [منطقه قرارگاه فتح و نصر] و یا از نیرویش استفاده می‌کند برای پیشگیری آینده برای مقابله با نفوذ ما به طرف اینجا [غرب ایستگاه حسینی به طرف مرز]. اگرچه رحیم صفوی و غلامعلی رشید عقیده داشتند دشمن نیروی بالا را به پایین نمی‌آورد، حسن باقری معتقد بود که «تنها راه حیات دشمن برای جلوگیری از رفتن ما به بصره این است که از این درگیری روبه‌رو [غرب حسینی] پرهیز کند. ... دشمن جفیر را دارد برای اینکه بصره را داشته باشد. شما از وسط می‌خواهید دشمن را قیچی کنید بعد می‌گویید دشمن نمی‌آید!» وی سپس نتیجه گرفت: یگان‌های عراقی از بالا به پایین خواهند آمد و در مقابل نفوذ نیروهای ما به طرف مرز قرار خواهند گرفت. پس از آن، رحیم صفوی گفت: به نظر من همه نیروهای جفیر را بیاورد پایین فقط برای دفاع و اینکه نگذارد این نیروهای ما بیاید به طرف بصره، یعنی در حد دفاع از آنها استفاده نکنند نه در حد حمله. ... اصلاً به فکر دفاع می‌افتد و به فکر اینکه بیاید به ما حمله کند و جناح بشکافد و سرپل‌های ما را بگیرد نیست.

موضوع بعدی جلسه، زمان آغاز عملیات بود. رحیم صفوی گفت: «تحرک ما عمدتاً در شب‌ها خواهد بود. ماهر کاری بتوانیم شب‌ها می‌توانیم. ما روزها باید زمین گیر بشویم و سنگر بکنیم و توی زمین فرو برویم و شب‌ها راه بیفتیم. آسیب‌پذیری دشمن در شب خیلی زیاد است و فعالیت ما هم می‌تواند خیلی زیاد باشد. چون تکیه ما بر نیروهای پیاده است، برعکس در روز آسیب‌پذیری ما خیلی زیاد است. ... این دفعه ماه به ضرر ماست.» حسن باقری هم گفت: «[آلان]، شب‌ها دارد ماه درمی‌آید. ... ما آن دفعه [عملیات فتح‌المبین] می‌خواستیم ماه باشد و رسیدیم به مرز تاریکی محض، حالا که می‌خواهیم تاریکی باشد. ... مسئله ما از اول گرگ و میش شدن و تاریکی هواست. مسئله ما تا ساعت ۱۲ صبر کردن که نیست.» سرهنگ صیاد شیرازی تأکید کرد: «ما برای سرپل گرفتن و رفتن به جاده درست باید از عصر شروع کنیم؛ بعد از نماز مغرب.» به اعتقاد رحیم صفوی «نیروها باید از صبح زود پیاده بروند غرب کارون»، ولی غلامعلی رشید گفت: «اگر قرار است امشب عمل کنیم، از دیروز واحدهای پیاده ما باید حرکت می‌کردند که آن طرف کارون باشند یا ساعت ۱۲ ظهر امروز تمام شده باشند ... [و] ساعت ۱۲ ظهر امروز در اختیار زرهی باشند تا شب که بتوانند یواش یواش اینها مثلاً از ساعت ۲، ۳ بعد از ظهر شروع کنند به حرکت [دادن] زرهی‌ها. ... بعد حرکت پیاده ما درست در ساعت ۶ بعد از ظهر باشد.» نظر حسن باقری هم این بود که «ما باید از ظهر به بعد، پیاده را حرکت دهیم ... می‌توانیم ساعت ۴، ۵ آن طرف آب باشیم.»

غلامعلی رشید کمبود نیرو و تکمیل نشدن شناسایی‌ها را از مشکلات قرارگاه فتح دانست و درمورد ادغام گردان‌های سپاه و ارتش اظهار داشت: «ادغام تا دیروز انجام نشده بود.» حسن باقری نیز از مشخص نبودن فرماندهی واحدهای ادغامی ارتش و سپاه به عنوان مشکل قرارگاه نصر نام برد و سرهنگ صیاد شیرازی هم این موضوع را مهم‌ترین مشکل دانست و با اشاره به جلسه مشترک فرماندهان سپاه و ارتش که قرار است امشب تشکیل شود، گفت: «من معتقدم امشب اصلاً روی فرماندهی صحبت نشود ... ؛ بعد از جلسه ما با برادر رضایی این مسئله را حل می‌کنیم. ... بعد من یک جلسه برای تمام فرماندهان ارتش می‌گذارم.» سپس حسن باقری به زیاده‌بودن نیروهای پیاده سپاه و بسیج در قرارگاه نصر اشاره کرد. سرهنگ صیاد شیرازی با این جمله که «شما بیشتر از ما هستید» این موضوع را تأیید کرد، با این حال گفت: «پیش‌شب در شیراز مصاحبه رادیو و تلویزیونی داشتیم. ... بعد [خبرنگار] شروع کرد به اینکه [در عملیات فتح‌المبین] فرماندهی با سپاه بود؟ فرماندهی با ارتش بود؟ من همان جا یک‌دفعه برگشتم به او گفتم ما مسئولین با تمام وجودمان تلاش کردیم که نه به اسم فردی کار تمام بشود، نه به اسم قشری. ... در اینکه درصد نقش یکی بالاتر از دیگری است شکی نیست، یعنی یکی بیشتر مؤثر است، و آن یکی را ما به نوبه خودمان می‌گوییم سپاه، که مؤثرتر است برای ادامه جنگ و پیروزی‌ها. ولی اگر شده ۸۰، ۹۰ درصد سپاه مؤثر باشد و ۲۰ درصد ارتش، به خاطر ارزش حیاتی همان ۲۰ درصد، برای تکمیل کارها و اینکه قادر مطلق خداست و ارزیاب مطلق خداست و او می‌داند که ما برای این اظهارات کار نمی‌کنیم، کارها دست اوست، حتماً آنها ارزیابی کنند که کی بهتر است، به خاطر آن هم که هست، ما صدایش را نباید دریابوریم.»

سرهنگ صیاد شیرازی در پایان جلسه مجدداً تأکید کرد: «ان شاء الله با صحبت کردن بیشتر با برادر رضایی این مورد [بحث فرماندهی] حل شود؛ خوب پس فقط حدود صحبت [در جلسه امشب] روی مانور باشد.»^(۳)

۴۲

سومین جلسه امروز، که اولین جلسه رسمی فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه کربلا تلقی می‌شد، به بررسی طرح مانور عملیات آتی اختصاص داشت* و مقرر شد هر سه قرارگاه عملیاتی قدس، فتح و نصر تا روز هشتم اردیبهشت برای اجرای عملیات آماده شوند.

* این جلسه از ساعت ۲۱:۰۰ آغاز شد و حاضران عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، سرهنگ مسعود منفرد نیکی فرمانده ارتشی قرارگاه فتح، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، و تعدادی دیگر از مسئولان ستادی سپاه و ارتش در قرارگاه کربلا.

سرهنک سیروس لطفی

در ابتدای این جلسه، سرهنک صیاد شیرازی ضمن عرض خیرمقدم به افراد شرکت‌کننده در جلسه و اظهار امیدواری به اینکه نیت‌ها در جهت خدا باشد و در راه او قدم برداریم، اظهار داشت: «بعد از بحث‌ها و جلسات مختلفی که داشتیم، به طرح کلی رسیدیم و مانور کلی عملیات ابلاغ شد و برادران ما رفتند دنبال طرح مانور خودشان بر مبنای مأموریتی که صادر شده بود و امروز هم همه جمع شدیم که به یاری خداوند این طرح‌ها را قرارگاه به قرارگاه بررسی کنیم. ... بعضی قرارگاه‌ها خودشان به اشتراک طرحی رسیدند، سپاه و ارتش، ولی بعضی جاها یک مقدار اشکالاتی داشتند که اینجا بهترین جای رفع آن است و اگر امشب نتیجه گرفتیم به‌طور کامل ان‌شاءالله آقایان می‌آیند و کامل‌تر می‌کنند طرح خودشان را بر مبنای نتیجه‌ای که گرفتند و گرنه جلسات را ادامه خواهیم داد تا به نتیجه برسیم.»

سپس سرهنک لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، اولین فرمانده قرارگاهی بود که به تشریح مانور قرارگاه تحت امر خود پرداخت. وی اظهار داشت: «قرارگاه قدس از پنج قرارگاه [فرعی] دیگر به نام قدس ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تشکیل شده که بر مبنای مأموریت واگذاری، این عملیات مرحله‌بندی شده و من فقط مرحله اول آن را تشریح می‌کنم و اشاره‌ای به مرحله دوم [می‌کنم]. ... محل استقرار از غرب به شرق به ترتیب قدس ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ می‌باشد. در مرحله اول قدس ۳، ۴، ۵ [از سه محور طراح، فرسیه و نورد] با عملیات عبور از رودخانه [کرخه‌کور] تک خود را آغاز خواهند کرد و یک سرپل مناسب را در قسمت جنوب کرخه‌کور اشغال خواهند کرد. مرحله دوم، عبور از خط قدس ۲، از خط قدس ۳ جناح غربی تأمین هویزه و تقریباً هم‌زمان با این قدس ۱ عملیات خود را به‌منظور رسیدن به یک سرپل مناسب در امتداد سرپل قبلی، تک خود را شروع خواهد کرد و ان‌شاءالله که این عملیات موفق بشود و ما یک سرپل مناسب در کل منطقه به دست بیاوریم.»

دومین فرمانده قرارگاه، سرهنک منفردنیکی فرمانده ارتشی قرارگاه فتح، بود که در تشریح مانور این قرارگاه اظهار داشت: «مأموریتی که به این قرارگاه محول شده عبارت است از پوشش جناح [راست] قرارگاه عملیاتی نصر. بعد از اینکه سرپل خودش را اشغال کرد، آماده می‌شود بنا به دستور، دو پلی را که روی رودخانه اروند [شط‌العرب، در شمال شرقی بصره] هست تصرف کرده و در شرق اروند [شط‌العرب] پدافند می‌کنند. ... قرارگاه فتح از سه پل که محل عمومی‌اش محور بزرگ به طرف پل بیشه یا عصایی شکل است و همچنین در حوالی دارخوین یا مقابل دارخوین از روی این سه پل عبور می‌کنند. بازهم در اینجا (هالوپ) تقریباً یک سدی زده شد روی این سد را با صفحه‌هایی پوشاندند و حداکثر یک جیب باتوجه‌به مشکلی که الان روی این

پل به وجود آمد ما می‌توانیم از روی این فعلاً نفرات پیاده را و حداکثر یک جیب یا آمبولانس از روی آن عبور بدهیم. به‌طورکلی مانوری که ما برای عملیات قرارگاه فتح در نظر گرفتیم از پل بالا تیپ ۵۵ [هوابرد] به‌اضافه تیپ ۲۵ [کربلا] درحالی که تیپ ۳۷ [زرهی] دنباله‌رو آنهاست، مأموریت دارد حرکت کند و کیلومتر ۷۰ تا حسینیه [۸۰] را اشغال کند. ... در قسمت پایین در ابتدا که تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) عمل می‌کند و حسینیه تا ایستگاه نیم ۹۰ را اشغال می‌کند، در شرایطی که تیپ ۲ و تیپ ۳ [از لشکر ۹۲ زرهی] و تیپ ۸ نجف، دنباله‌رو بوده و در حوالی و هدفی را که تیپ امام حسین^(ع) اشغال کرد، در این منطقه مستقر می‌شوند تا بنا به دستور، تک را ادامه دهند و در شرق اروند [شط العرب] پدافند کنند».

سومین فرمانده قرارگاه، سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، در تشریح مانور این قرارگاه گفت: «قرارگاه عملیاتی نصر با پنج قرارگاه نصر ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ وارد عمل می‌شود: به‌ترتیب تیپ ۱ لشکر ۲۱ با تیپ ۷ دزفول، تیپ ۲ با تیپ ۲۷ [محمد رسول‌الله^(ص)]، تیپ ۳ با تیپ ۴۶ فجر، تیپ ۴ زرهی و تیپ ۲۳ نوه‌د با تیپ ۲۲ خونین‌شهر. ... نصر ۱ با عبور از رودخانه [کارون] بدون استفاده از پل (با دو جی.اس.پی و قایق) عبور می‌کند، می‌آید از ایستگاه ۹۰ به‌طرف جنوب مسافت حدود هفت کیلومتر را می‌پوشاند. نصر ۲ از پل شماره ۱ عبور می‌کند، می‌آید از جناح راست نصر ۱ تا ایستگاه گرم‌دشت [کیلومتر ۱۰۰] را می‌پوشاند. ... نصر ۳ و نصر ۵ از پل شماره ۲ عبور می‌کنند. نصر ۵ در قسمت جلو، البته با برادر [حسن] باقری هماهنگی کردیم، حالا یا در این قسمت نصر ۵ مستقر خواهد شد، بعد نصر ۳ هم ضلع جنوبی را باید با ایجاد یک خاکریز تأمین بکند. برنامه این است که عبور نفرات با استفاده از قایق تا هوا روشن است صورت بگیرد، بعد از ظهر ساعت ۳، ۴ که ان‌شاءالله هوا مساعد باشد، اگر دید محدود باشد صد درصد ایده‌آل خواهد بود. نفرات پیاده را با استفاده از قایق تا تاریکی شب از رودخانه عبور بدهیم. نفرات پیاده در ساحل غربی پل پیاده شوند، تأمین را برقرار کنند و در همانجا شام بخورند و استراحت کنند و آماده شروع عملیات بشوند. پل‌ها یک شب قبل [۲۴ ساعت قبل] زده بشود در محل تعیین شده و پل‌ها را استتار کنیم برای شب. بعد از آغاز تاریکی پل‌ها را نصب کنیم روی رودخانه. در تقدم یک، وسایل مهندسی از پل‌ها عبور می‌کنند و ساحل غربی رودخانه را برای عبور خودروها آماده می‌کنند. بعد حق تقدم با عبور خودروهای کوچک یگان‌های تک‌ور است، اعم از تفنگ ۱۰۶، راکت ۱۰۷، موشک تاو و دیگر خودروهای سبک. بعد از آن تقدم با خودروهای مهندسی است؛ وسایل سنگین مهندسی. بعد از آن تقدم عبور با توپخانه است و سپس واحدهای زرهی. باتوجه‌به اینکه مسافتی که باید طی شود و یگان‌ها با هدف درگیر بشوند، بین ۱۷ تا ۲۰ کیلومتر مسافت راه است، در طول زمانی که واحدها در حال پیشروی هستند به‌منظور جلوگیری از کشف تک یگان‌های تک‌ور باید سعی شود به‌هیچ‌وجه خودرویی از پل عبور نکند؛ چون باعث ایجاد سروصدا خواهد شد. ... قرارگاه مقدم [نیروی زمینی] تقدم عبور وسایل مهندسی را به قرارگاه فتح داده، در صورتی که نیاز ندارند. قرارگاه فتح سمت راستش به‌طور کامل آب گرفته و تا جاده به خاکریز احتیاج ندارد، ولی

باتوجه به اینکه قرارگاه نصر ۱۳ کیلومتر را [بین سلمانیه تا جاده آسفالته] باید خاکریز بزند، نیاز ما به وسایل مهندسی بیشتر است.»

سرهنگ حسنی سعدی در ادامه سخنان خود به اقدامات دشمن در تقویت مواضع پدافندی‌اش اشاره کرد و گفت: «دشمن شدیداً دارد منطقه را تقویت می‌کند. ... رفتند شناسایی کردند، از ایستگاه گرم‌دشت به این طرف نیروهایش به‌طور کامل در پشت جاده [اهواز -

سرهنگ حسین حسنی سعدی و حسن باقری

خرمشهر] حضور دارند. ... ما هرچه در اینجا تأخیر کنیم [و عملیات را به عقب بیندازیم] باعث پیشرفت کار دشمن خواهد شد؛ صددردن منطقه و مواضعش را مستحکم می‌کند، مین‌گذاری می‌کند و عملیات را با مشکل مواجه خواهد کرد. ... پریشب برادران سپاه با ارتش رفتند روی جاده آسفالت [خرمشهر - اهواز] شناسایی کردند و حتی روی جاده سه دقیقه ماندند ... مطمئن شدند که خودروهای دشمن در حال حرکت هستند، خاکریز زده در جلوی جاده و از این جاده استفاده می‌کند. منظور ما این است که در اینجا [حاشیه شرقی جاده] اگر خاکریز باشد، هیچ‌کدام ما [دو قرارگاه فتح و نصر] احتیاج به خاکریز نداریم، سمت راست [بین کارون و جاده] هم که بحمدالله خدا کمک کرده و آنجا را آب گرفته است. ... ولی سمت چپ ما [از کارون در محدوده سلمانیه تا جاده] هفده کیلومتر را باید خاکریز بزنیم؛ از این لحاظ به دستگاه‌های مهندسی نیاز داریم.»

سرهنگ موسوی قویدل از سرهنگ حسنی سعدی پرسید: «فرض کنیم دشمن تغییر وضعیت نداد، نیروهای شما که از اول شب شروع کردند به پیشروی و نزدیک صبح توانستند به سرپل [غرب جاده آسفالت] برسند و آن موقع بتوانند سرپل را تحکیم کنند، فکر می‌کنید آیا نیروهایتان توان ادامه تک را خواهند داشت بعد از بیست کیلومتر پیشروی؟ آن‌وقت حالا اگر توان تک داشته باشد، آیا امکان پیشروی در روز روشن در دشت باز برای نفرات پیاده شما وجود دارد؟» سرهنگ حسنی سعدی پاسخ داد: «باتوجه به اینکه اینجا [غرب جاده] مواضع توپخانه دشمن هست، امکان دارد در روز روشن بشود عمل کرد.»

پس از سخنان سرهنگ حسنی سعدی درباره طرح مانور قرارگاه نصر، سرهنگ صیاد شیرازی ضمن تأکید بر اهمیت مانور این قرارگاه و نقش مؤثر آن در مرحله اول عملیات، از حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، خواست نظرش را درباره طرح مانور این قرارگاه بیان کند. حسن باقری

در شروع سخنان خود با اظهار اینکه آرایش دشمن به سمت رودخانه کارون است، این سؤال را مطرح کرد که «پس عقبه دشمن کجا می شود؟» و خود جواب داد: «عقبه دشمن حدود پل نو و عقبه کلی او شلمچه است که قرارگاه لشکر ۱۱ در آنجاست. با تجمعی که [از نیروهای خودی] در منطقه سلمانیه شده و در شرق کارون، دشمن تصور می کند ما از سلمانیه پل می زنیم و عبور می کنیم و از گوشه خاکریز نفوذ می کنیم به داخل نیروهای که در غرب کارون هستند.» باقری با اشاره به تقویت سیل بند شمال نهر عریض و استقرار یک گردان تانک در سه کیلومتری آن نتیجه گرفت: «دشمن می خواهد حرکت به سمت انتهای سیل بند [عریض] و به سمت پشت خرمشهر را مسدود کند. بنابراین، دو راهکار هست؛ یکی اینکه ما سرپل را اشغال کنیم و در مرحله بعد روی خرمشهر عمل کنیم. بحث خود ما این است که با اشغال این سرپل دشمن کلیه آرایش هایش را نسبت به کناره کارون عوض می کند. دو بحث هست: یکی توپخانه ای که در گوشه سیل بند عریض و در کناره غربی جاده مستقر است؛ بحث دوم، قرارگاه های تیپ هایی است که در شرق نهر عریض مستقر هستند، یعنی نیرویی که از دشمن در کنار کارون و در غرب آن مستقر است تماماً پاسگاه های فرماندهی اش در شرق عریض است. یعنی اگر ما حمله کنیم و بتوانیم خودمان را به عریض برسانیم، این پاسگاه ها سقوط می کند؛ هرچند که ادامه پاک سازی و درگیری به روز برسد... نظر سپاه در مورد این قسمت این است که پدافند سیل بند [عریض] تا نیم ایستگاه ۹۰ [را] به نصر ۱ و ۲ بدهیم که دو قرارگاه قوی هستند... نصر ۳ و نصر ۵ که حدود ۱۶ گردان پیاده می شوند منطقه را دور بزنند و در غرب خرمشهر با اتکا به نهر عریض تا جاده آسفالت پدافند کنند. اطلاعاتی که الان دادند این است که دشمن یک خاکریز از این سیل بند دارد می زند به عریض؛ یعنی خاکریزی که خود ما می خواستیم بزنیم.»

وی صرف نظر کردن از ایجاد یک خاکریز پدافندی از سلمانیه تا جاده آسفالت هنگام عملیات، از هم پاشیده شدن سازمان دشمن با توجه به انهدام توپخانه دشمن و انهدام قابل توجه نیروی دشمن را از محاسن این راهکار (یک مرحله ای عمل کردن) دانست و افزود: «ولی در راهکار دوم [دو مرحله ای عمل کردن] حداقل این است که این توپخانه عقب می آید و یک سری از این نیروها عقبه را شلمچه حساب می کنند و آرایش را به سمت جاده آسفالت خواهد گرفت و آنجاست که ما دیگر باید جبهه ای تک کنیم بدون اینکه شناسایی لازم را داشته باشیم. ضمن اینکه بین مرحله اول و مرحله دوم عملیات کمتر از ۴۸ ساعت قطعاً وقت نخواهد بود. امکان اینکه ما بتوانیم دو شب پیاپی دنبال هم با یک قرارگاه تک کنیم یک مسئله کاملاً غیرممکن یا خیلی مشکل است. یعنی نیرویی که امشب ۲۰ کیلومتر راه رفته و هنوز بنه اش جابه جا نشده و در طول روز باید جواب پاتک های دشمن را بدهد، اگر از او بخواهیم شب بعد تک کند، این یک امر غیرممکن است. مضافاً اینکه در این ۴۸ ساعت یا حتی ۲۴ ساعت دشمن امکان اینکه آرایش را عوض کند، دارد.» حسن باقری در پایان سخنان خود «احتمال کمبود زمان» را تنها نکته مبهم در اجرای این طرح دانست و اظهار داشت: «این زمان کم با اتکا به پدافندی که ما از جاده آسفالت و بعد نهر عریض می توانیم داشته باشیم، مسئله ای برای ما نیست.»

سرهنگ موسوی قویدل خطاب به باقری گفت: «اگر چنانچه نیرویی که برآورد می‌کنید، از سرپل بروند، باقیمانده نیرو هر که باشد و بتواند مأموریت بعدی را انجام بدهد هیچ بحثی نیست، به شرط اینکه آن نیروی بعدی را مطلقاً پیاده راه نبرید، چون اگر آن نیرو حتی درگیری با دشمن نداشته باشد آن ۲۵ کیلومتر را در هوای گرم پیاده راه برود، صبح توان کار نخواهد داشت، مگر اینکه شما اینها را نگه دارید به محض اینکه آن خط تأمین شد با خودروهای کوچک یا بزرگ خیلی سریع برسانید به پای کار.» حسن باقری پاسخ داد: «نه، نمی‌شود. تمام نیروی عمل‌کننده ما باید پیاده بیاید، هیچ راهی غیر از این ندارد. ... چون بحث این است که تا نیرو به این گردان تانک غرب جاده نرسیده، هیچ کس حق درگیری ندارد، یعنی نیروییمان اول باید به آخرین نیروی دشمن برسد. نیروی پیاده ما باید راه بیفتد تا اینجا [غرب جاده آسفالت]؛ می‌شود چیزی در حدود ساعت ۱ نصف شب و ما در ساعت ۱ نصف شب این نیرو را هم می‌توانیم پیاده ببریم. الان ما بچه‌هایمان را ۴۰ کیلومتر شب پیاده بردیم، صبح باز هم حاضر بودند پیاده حرکت کنند و ادامه بدهند.» سرهنگ موسوی قویدل مجدداً از باقری پرسید: «فقط این پشت [جاده آسفالت] می‌خواهید عمل کنید؟» پاسخ داده شد: «فقط ما شرق عرایض را عمل می‌کنیم. ... اگر درگیری مقدار زیادی توی این خط‌ها ادامه پیدا نکند ما ساعت ۴ صبح می‌توانیم در حدود پل نو درگیری را شروع کنیم.»

در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی دو طرح مانور قرارگاه نصر در مرحله اول عملیات را چنین جمع‌بندی کرد: «قرارگاه نصر در یک نظریه، مانورش را این‌طوری ارائه داد که آمده از رودخانه عبور کرده و به جاده رسیده و در اینجا مرحله اول را تمام‌شده می‌داند و آماده می‌شود برای مرحله دوم [نظر سرهنگ حسینی سعدی] و در بحث دوم آمده هم‌زمان با اشغال سرپل و گسترش آن تا جاده می‌گوید که ما دشمن را در اینجا [غرب جاده در شمال نهر عرایض] منهدم کرده و خرمشهر را آزاد کنیم و مرحله اول آن خط پدافندی را برسانند تا رودخانه عرایض و رودخانه اروند [نظر حسن باقری].» سپس وی با برشمردن محاسن طرح گسترش سرپل در غرب جاده (انهدام نیرو، توپخانه و قرارگاه فرماندهی دشمن و آزادسازی خرمشهر) آن را ایده‌آل توصیف کرد و باین‌حال گفت: «بعید به نظر می‌رسد برای بسیاری از برادران که نیرویی بیاید از این پل بگذرد در منطقه‌ای تقریباً پاک‌شده که موانع هم هست، عبور بکند و حتی فرض کنید از نزدیک‌ترین راه که ۱۸ کیلومتر است بیاید عبور کند، تمام این موانع را که در مسیرش هست از آن بگذرد بعد به صورت کنترل‌شده، هدایت [شده] بیاید به جناح عقب دشمن.» پس از سخنان سرهنگ صیاد شیرازی، محسن رضایی به تشریح منطقه عملیات پرداخت و آن را به دو منطقه عمومی تقسیم کرد: «منطقه عمومی بصره و خرمشهر که در پایین منطقه عملیات قرار دارد و تا ایستگاه حسینی و سیدعبود را دربر می‌گیرد، و منطقه عمومی دیگر که در بالای منطقه عملیات قرار دارد و از نشوه و طلائی به منطقه جفیر و کرخه‌کور امتداد دارد.» رضایی با اشاره به اینکه منطقه بالا منطقه استحقاقی لشکرهای ۵ و ۶، و منطقه پایین هم منطقه لشکرهای ۳ و ۱۱ عراق است، به اهمیت دفاع از خرمشهر و بصره در راهبرد نظامی عراق پرداخت و گفت: «به همین خاطر ۷۰ درصد نیروهای دشمن در منطقه پایین و ۳۰ درصد در منطقه بالا هستند.» بر همین اساس، وی

منطقه مانور قرارگاه نصر را مهم دانست و اضافه کرد: «مهم‌ترین خطری که به نظر من هست، فرار توپخانه نیست؛ البته توپخانه‌ها فرار می‌کنند اما مهم‌ترین خطر حمله از این جناح* موقعی است که تازه ما می‌خواهیم برویم خرمشهر را بگیریم و دشمن با تمام نیرویی که در اینجا دارد توجهش به اینجا جلب می‌شود و ما را از هر دو طرف مورد حمله قرار می‌دهد.» به این ترتیب، محسن رضایی هم معتقد بود عملیات گرفتن سرپل تا جاده اهواز - خرمشهر و پیشروی در غرب جاده و انهدام دشمن در شرق نهر عریض ازسوی قرارگاه نصر باید در یک مرحله انجام شود.

در پایان جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، که طرح گسترش سرپل غرب کارون تا غرب جاده اهواز - خرمشهر و انهدام نیروی دشمن در آنجا را پذیرفته بود، ولی در اجرای موفقیت‌آمیز آن تردید داشت، ضمن اعلام تاریخ هشتم اردیبهشت به‌عنوان روزی که هر سه قرارگاه باید برای اجرای عملیات آماده باشند، از قرارگاه نصر خواست تا این روز با استفاده از اطلاعات جدید گشتی‌هایی که به شناسایی می‌روند، بررسی‌های بیشتر به عمل آورند و آخرین طرح خود را آماده و ارائه کنند.^(۴)

۴۳

واحد اطلاعات عملیات و پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا گزارش داد که سپاه سوم ارتش عراق در حال تقویت استحکامات خود در منطقه غرب رودخانه کارون است.

در ادامه فعالیت سپاه سوم ارتش عراق برای تقویت استحکامات خود در منطقه غرب کارون، گزارش شد که در محور سیدعبود که قرار است قرارگاه فتح از آنجا وارد عمل شود، «دو فروند هلیکوپتر دشمن روزانه از ساعت ۱۱:۳۰ به مدت ۱۵ دقیقه تمامی معابر وصولی را شناسایی کرده و شیارهای این منطقه را به رگبار مسلسل می‌بندد.» در محور شمال غربی دارخوین هم «دشمن چند سنگر تانک در پشت خاکریز خود حفر کرده و همچنین به زدن کانال در [منطقه] مشارع و تقویت نیروهای پیاده خود پرداخته است. ۴ خودرو که احتمالاً حامل مهمات بودند در پشت مشارع محموله خود را تخلیه کردند. ۳ گلوله تانک و ۳ گلوله فسفری به طرف شهرک انرژی اتمی و سه راهی شهرک شلیک شد که بر اثر آن یکی از نیروهای خودی شهید و یکی مجروح گردید.» در محور جاده اهواز - خرمشهر نیز «تردد خودروهای دشمن نسبت به روز قبل به طرز محسوسی افزایش یافته است.» همچنین، در کناره رود کارون «دشمن همچنان به طور فعال به کندن کانال و سنگرسازی مشغول می‌باشد.»^(۵)

در زمینه تقویت نیرو هم گزارش شد: «دشمن یک گردان توپخانه ۱۳۰ میلی متری در پشت جاده خونین شهر - اهواز حداقل ایستگاه ۹۰، ۸۰، در پنج کیلومتری غرب جاده مستقر کرده و به دیدبان‌های خود دستور شناسایی برای موقعیت دیدبانی و ثبت اهداف داده [است].»^(۶)

* احتمالاً منظور وی نقطه موردنظر در طرح حسن باقری، یعنی غرب جاده در شمال نهر عریض است.

۴۴

امروز نیروهای خودی یک روستا از توابع دیواندره و دو روستا در محور بانه - سردشت را از وجود اشراک مسلح پاکسازی کردند.

در ادامه عملیات پاکسازی مناطق کردستان، «نیروهای ژاندارمری، سپاه پاسداران و پیشمرگان مسلمان کرد با پشتیبانی هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی، روستای کپک در ۱۷ کیلومتری جنوب غربی دیواندره را که یکی از مواضع تجمع چته‌های ضدانقلاب بود، از وجود ضدانقلابیون پاک کردند.» خبرگزاری جمهوری اسلامی از سندج ضمن اعلام این خبر افزود: «در این عملیات ضدانقلابیون ۲۰ کشته دادند و چند قبضه اسلحه نیز از آنها به دست آمد. در این عملیات یکی از سران حزب منحل دموکرات به نام اسد تیربار نیز به هلاکت رسید.»^(۷) روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران هم اعلام کرد که روستاهای مامان و نمازگاه از توابع بانه و سردشت بدون هیچ‌گونه درگیری از وجود اشراک پاکسازی شد.^(۸)

۴۵

نخست‌وزیر پس از پایان جلسه امروز هیئت دولت در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی به سؤالات خبرنگاران در زمینه‌های مختلف از جمله انعکاس خبرهای جنگ در مطبوعات غربی، حمایت کویت از عراق، سفر نخست‌وزیر کره شمالی به ایران و آخرین نتایج مذاکرات با هیئت‌های صلح پاسخ داد. وی سپس درخصوص پاکسازی محور بانه - سردشت و برخورد اخیر با خوانین قشقایی مطالبی بیان کرد. میرحسین موسوی درباره هراسی که مطبوعات غربی در مورد پیروزی‌های نظامی ایران القا می‌کنند، گفت: «این هراسی را که آنها مطرح می‌کنند درحقیقت هراس امریکا از این وضعیت است. به این علت که پیروزی [ایران] در جنگ با عراق، منافع غرب را در منطقه به خطر می‌اندازد. ... و طبیعی است که آنها تلاش می‌کنند کشورهای کوچک را علیه ایران برانگیزند تا بتوانند جو و پیروزی ایران را برعکس جلوه دهند. ولی بارها به‌طور رسمی اعلام کرده‌ایم که خصومتی با کشورهای کوچک نداریم و رابطه ما با آنها در حال حاضر بهترین مبین سیاست خارجی ما در این زمینه به شمار می‌رود.»

وی در مورد حمایت کویت از عراق نیز گفت: «ما نمی‌توانیم نسبت به کشتی‌هایی که در کویت تخلیه می‌شوند، چشم بسته باشیم. یک روزی باید کشور کویت جواب‌گوی این مسائل باشد و ما بارها به کویت هشدار داده‌ایم که خطر عراق برای شما زیاد است و عراق خواستار تسلط بر کشور کویت است و دولت ما حاضر است از شما حمایت کند و دلیلی ندارد که شما از کشور ما خوفی داشته باشید.»

موسوی درباره سفر نخست‌وزیر کره شمالی* به ایران ضمن اینکه این کشور را در شمار اندک کشورهای حامی ایران در جنگ معرفی کرد، گفت: «در مدتی که ما در محاصره بودیم، ارتباطات اقتصادی

* بعد از ظهر امروز نخست‌وزیر کره شمالی در رأس یک هیئت ۳۵ نفره اقتصادی وارد تهران شد. [روزنامه اطلاعات،

ما با این کشور بسیار عالی بود؛ ... طبیعی است که این مسافرت برای گسترش این نوع روابط است.» نخست‌وزیر درخصوص نتایج مذاکرات با هیئت‌های صلح که با هدف میانجیگری به ایران می‌آیند، بر شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ تأکید کرد و اظهار داشت: «ما از هیئت‌های صلح همیشه استقبال کرده‌ایم؛ برای اینکه شرایط خودمان را برای آنها شرح بدهیم و نقاط گنگی که در ذهن آنها وجود دارد، روشن کنیم و اراده خودمان را برای اینکه صلح در منطقه برقرار شود، به آنها صمیمانه نشان بدهیم و به آنها ثابت کنیم که این قدرت‌های بزرگ و رژیم صدام هستند که نمی‌خواهند جنگ تمام شود. می‌خواهیم به آنها نشان دهیم که ملت ما مظلوم واقع شده است و این کشور ما است که در معرض تجاوز قرار گرفته و این زمین‌های ایران است که در دست نیروهای متجاوز صدام است و اینها ماحصل رفت‌وآمدهای هیئت‌ها است. از نقطه‌نظر ما شرایطی که ما عنوان کرده‌ایم براساس معیارهای اسلامی و حق، انتخاب شده است و به امید خدا می‌رویم که آخرین ضربات را بر رژیم پوسیده و صدامی فرود آوریم. شرایط فرقی نکرده است و همان شرایط اول جنگ است. پیشنهادها بستگی به موقعیت‌ها و تغییر موقعیت‌هایی دارد که این گروه‌ها می‌آورند که با یکدیگر فرق می‌کند. یعنی هنگام اوایل جنگ یک طوری با ما صحبت می‌کردند و الان طور دیگری با ما برخورد می‌کنند. طبیعی است که این طرح‌ها در جهت نزدیک‌تر شدن به آن خواست‌هایی است که ما اعلام کرده‌ایم. ولی با این وصف فاصله زیادی بین حرف‌های ما و مسائلی که آنها مطرح می‌کنند وجود دارد. ما اعلام کردیم که نیروهای متجاوز باید بدون قیدوشرط به مرزهای قبل از جنگ برگردند، هیچ‌گونه گفت‌وگویی در این زمینه نیست و باید غرامت پرداخت شود و می‌دانیم که این غرامت‌ها را رژیم صدام به علت اقتصاد فلاکت‌باری که دارد، نمی‌تواند بپردازد و کسانی که تابه‌حال به آن کمک کرده‌اند، می‌توانند باز هم به آن کمک کنند تا این غرامت به ما پرداخت بشود؛ و بعد هم متجاوز محکوم بشود. طبیعتاً اگر دو شرط اول تحقق پیدا کند، شرط سوم نیز انجام می‌پذیرد. البته اخیراً مطلبی گفته می‌شود که به نظر من در قبل هم در مذاکرات به‌طور پنهان وجود داشته است، اما چون الان مسئله مشخص‌تر است ما آن را عنوان می‌کنیم. مسئله برگشت بیش از صد هزار نفر آواره عراقی است که از عراق رانده شده‌اند و به‌نظر ما اینها باید به عراق برگردند و دارایی آنها برگردانده شود که بتوانند زندگی عادی خودشان را داشته باشند.»

میرحسین موسوی در پایان این مصاحبه پاک‌سازی محور بانه - سردشت از وجود ضدانقلابیون را یکی دیگر از پیروزی‌های بزرگ برشمرد و سپس ضمن اشاره به برخورد دو روز پیش با خوانین قشقایی گفت: «در میان مردم مسلمان قشقایی عده‌ای از خان‌ها مانند گذشته فکری داشتند. گرچه از ناحیه دولت و مسئولان توصیه‌هایی به آنان شده بود، اما آنها فکر می‌کردند چون کشور در حال جنگ است و قدرت مقابله با آنان را ندارد برای خود اردوگاه درست کرده بودند. ... پس از چندین بار اخطار و دادن مهلت و امان‌نامه هیئتی به‌منظور فیصله‌دادن به مسئله از طریق صلح به آنجا می‌رود. پس از مدت کوتاهی خوانین آنها را به رگبار می‌بندند و مأموران ما باینکه مهلت به آنها داده بودند پس از پایان یافتن مهلت به آنها حمله و آنها را دستگیر می‌کنند.» نخست‌وزیر ضمن

اعلام اینکه این خطاری است به گردن‌کشان که اگر حرکتی برخلاف قانون کنند، قانون گردن آنها را خرد می‌کند، افزود: «دولت تحمل هیچ بی‌قانونی را نخواهد کرد. ما اول با نصیحت و سپس با قوه قهریه هر نوع حرکت ضدانقلابی را خواهیم کوبید. ما می‌گوییم آزاد هستید، اما در چارچوب قانون و شرع اسلام... در کشور ما غیر از یک حکومت مرکزی که منتخب مردم است و چارچوبی را که قانون مشخص کرده است هیچ‌کس حق فعالیت ندارد. هرکس که با قانون مخالفت کند و در مقابل آن بایستد شدیداً سرکوب خواهد شد و اتفاقات هفته گذشته نیز در رابطه با این توطئه‌ها بود که اراده دولت ما را می‌رساند... ما درحالی که درگیر شدیدترین جنگ در مرزهای جنوبی و غربی هستیم آن قدر قدرت داریم که در هر نقطه کشور هر توطئه‌ای را به کمک خداوند سرکوب کنیم.»^(۹)

۴۶

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا در مقاله‌ای تحلیلی درباره جنگ، وجود انگیزه در رزمندگان ایران را عامل اصلی اصرار بر ادامه جنگ تا بیرون‌راندن متجاوزان برشمرد و ضمن تشریح شرایط سیاسی جنگ و تأکید بر خواسته‌های ایران برای پایان دادن به جنگ، هرگونه اقدام برای بیرون‌راندن متجاوزان از خاک ایران و نیز ورود به خاک عراق را به شرایط و مصلحت‌هایی منوط دانست.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در این مقاله که در ماهنامه پاسدار/اسلام منتشر شده است،* ابتدا به وجود انگیزه در نیروهای ایران برای ادامه جنگ تا بیرون‌راندن متجاوز از خاک خود اشاره کرده و متقابلاً نیروهای عراقی را فاقد روحیه جنگیدن دانسته و نوشته است: «نیروهای ما در شرایط حاضر خیلی آرام و مسلط بر اعصاب خودشان در بسیاری از جبهه‌ها دفاع می‌کنند و در هر جایی مایل باشند حمله می‌کنند... این نشانگر این است که جنگ در شرایطی قرار گرفته که ایران با امنیت خاطر و با اتکا به خود مردم و امکاناتی که می‌تواند تأمین کند، قادر است ولو آنکه جنگ سال‌ها طول بکشد، صبر کند و با حوصله زیاد به جنگ ادامه دهد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع در بخشی دیگر از مقاله که به تدارکات در جنگ اختصاص دارد با ذکر این مطلب که برخلاف ایران که قسمت عمده نیازهای غیرنظامی کشور را مردم تدارک می‌کنند، عراق فاقد همراهی نیروهای مردمی می‌باشد، افزوده است: «ما مهمات را خودمان می‌سازیم و نیروها را خود مردم تأمین می‌کنند و چون در خاک خودمان هستیم از امکانات بیشتری برخورداریم و نیروی کمتری را هم وارد میدان کرده‌ایم.» وی همچنین وضعیت ایران را از لحاظ ابزار جنگی بهتر از عراق توصیف کرده و نوشته است: «چون آنها [عراقی‌ها] زیاد متکی به ابزارند و می‌خواهند از خودشان دفاع کنند، مجبورند دیواری از آتش بسازند که هر لحظه آن میلیون‌ها دلار هزینه برمی‌دارد و خرج عمده

* روزنامه اطلاعات نیز در شماره امروز خود این مقاله را به چاپ رساند.

جنگ مهمات است، درحالی که ما بخش عظیمی از مهمات جنگ و اکثر گلوله‌هایی که مورد استفاده قرار می‌دهیم مخصوصاً گلوله‌های سبک را کارخانه‌های خودمان تولید می‌کنند.»

در ادامه مقاله، بودجه جنگ مورد بررسی قرار گرفته و با اعلام اینکه ۱۰ الی ۱۵ درصد از بودجه ایران برای جنگ اختصاص یافته است، سهم جنگ در بودجه عراق حدود ۸۰ درصد ذکر شده و آمده است: «بودجه هم به صورتی تنظیم شده است که قادر به ادامه جنگ باشیم، ولی اگر ما می‌خواستیم با اتکا به ابزار، آن هم از نوع پیشرفته آن بجنگیم مثلاً هواپیماهایی داریم که می‌تواند موشک‌هایی را پرتاب کند که اگر الان بخواهیم بخریم و بر فرض آنکه به ما بفروشند برای هریک از آن موشک‌ها باید پانصد هزار دلار پرداخت کنیم. ... ولی ما با آر.پی. جی می‌جنگیم که یک گلوله‌اش را مثلاً هزار تومان می‌خریم و به وسیله آن یک تانک را می‌زنیم یا یک نفربر را از کار می‌اندازیم.»

هاشمی رفسنجانی در بخش دیگری از این مقاله ضمن تحلیل سیاسی جنگ آورده است: «صدام هنگامی که از تهاجم نظامی مایوس شد به هجوم سیاسی دست زد تا به این وسیله جمهوری اسلامی را جنگ طلب معرفی کند، ولی این توطئه او هم به شکست انجامید، زیرا خواسته‌های ایران آن‌چنان صریح و روشن است که کسی نمی‌تواند خدش‌های بر آنها وارد کند.» وی سپس به سفر هیئت‌های صلح اشاره کرده و یادآور شده است: «هیئت‌های میانجیگر که به ایران می‌آیند هیچ‌کدام در مذاکراتشان نمی‌توانند اشکالی بر مواضع ما بگیرند و هیچ‌یک از آنها نتوانسته مدعی شود که شما حق ندارید بگویید متجاوز باید از خاک ما بیرون برود و باید خسارت بدهد و متجاوز باید محکوم شود، تنها حرفی که می‌زند این است که شما گذشت کنید تا نیروهای دو طرف کشته نشوند و وقتی ما می‌گوییم این گذشت ممکن است از جهت دیگر مضر باشد و باعث تشویق متجاوز گردد و اصل کیفر در هر قانونی برای تنبیه متجاوز مورد قبول است و اگر ما گناه به این بزرگی را بدون کیفر بگذاریم به اخلاقیات انسانی خسارت عمده‌ای وارد کرده‌ایم، این را هم می‌پذیرند.»

سخنگوی شورای عالی دفاع، آینده جنگ را به سود ایران دانسته و اضافه کرده است: «ما می‌توانیم با محاسبه و مطالعه و سنجیدن نتایج و بدون عجله تصمیم بگیریم و اگر مصلحت دیدیم به همین زودی عراقی‌ها را بیرون می‌کنیم و در مرزهایمان می‌ایستیم و اگر مصلحت دیدیم وارد خاک عراق شویم و منطقه‌ای را بگیریم و بایستیم تا خسارتان را بگیریم و صدام و حزب بعث را کیفر دهیم و اگر بیشتر مصلحت دیدیم، بیشتر عمل می‌کنیم. همه این تصمیمات به شرایط و مصالح بستگی دارد.»^(۱۰)

با تغییر موازنه نظامی در جنگ به نفع ایران که با پیروزی‌های اخیر رزمندگان خودی به وجود آمده است، یک سناتور امریکایی با محتمل دانستن افزایش تحرکات نظامی ایران در خلیج فارس و تهدید منابع نفتی این منطقه و ایجاد اختلال در صدور آن، هشدار داد که به هر گونه تلاشی در این زمینه پاسخ داده خواهد شد.

سناتور هنری جکسون که در شبکه تلویزیونی سی.بی.اس امریکا سخن می‌گفت، ضمن اینکه

از دولت متبوعش خواست «این موضوع را روشن کند که به هرگونه تلاش برای قطع جریانات نفت خلیج [فارس] به سوی غرب پاسخ خواهد داد»، گفت: «بزرگ‌ترین وحشت از احتمال ورود نظامی ایران به خلیج فارس و نابودساختن میدان‌های نفتی در کویت، امارات متحده عربی و عربستان سعودی است؛ زیرا آن کشورها از عراق حمایت کردند.» وی این موضوع را بزرگ‌ترین تهدید فوری معرفی کرد و افزود: «ما باید ذخایر نفتی استراتژیک خود را بسازیم. ... ما باید نیروهای لازم که بتوانند چنین حرکتی را بازدارند، داشته باشیم و باید برای ایران روشن کرد که ما به هر تلاشی برای قطع جریان نفت به امریکا یا متحدین غربی پاسخ خواهیم داد.»^(۱۱)

۴۸

یک نشریه کویتی مدعی شد ایران خواستار ۵۰ میلیارد دلار خسارت جنگی شده است و این موضوع بخشی از جزئیات مذاکرات صلح هیئت حسن‌نیت جنبش عدم‌تعهد با ایران و عراق بوده است. به گزارش خبرگزاری فرانسه از کویت، هفته‌نامه *المجالس* با انتشار این خبر اضافه کرد: این هیئت از ۱۰ تا ۱۵ آوریل (۲۱ تا ۲۶ فروردین) گذشته میان تهران و بغداد در سفر بوده است. براساس همین گزارش ایران معتقد است که این مبلغ باید توسط عراق و قبل از آغاز هرگونه مذاکره میان دو کشور، به ایران پرداخت شود.

المجالس همچنین به جزئیات دیگری از این مذاکرات پرداخته و ادعا کرد: «ایران در زمینه مبادله اسرای جنگی پافشاری می‌کند که افراد غیرنظامی قبل از افراد نظامی و با تعداد برابر میان دو کشور مبادله شوند. عراق نیز به نوبه خود خواسته است مبادله اسرا به صورت جمعی چه نظامی و چه غیرنظامی یکجا صورت گیرد و این مبادله پس از برقراری یک آتش‌بس دو ماهه انجام شود و از طرفی طی این آتش‌بس گفت‌وگوهای مستقیم میان تهران و بغداد آغاز شود. عراق که پذیرفته است نیروهای خود را طی مدت آتش‌بس از خاک ایران عقب بکشد، شرط دیگری عنوان کرده و آن اینکه ایران یک پیمان حسن هم‌جواری با عراق را امضا کند و ایران هم از امضای هرگونه پیمان حسن هم‌جواری با صدام حسین خودداری می‌ورزد.»^(۱۲)

مطبوعات امروز امارات متحده عربی هم ضمن انعکاس خبر مجله کویتی *المجالس* نوشتند: «نظر ایران بر این است که [عربستان] سعودی و کویت ۵۰ میلیارد دلار غرامت جنگ را قبل از هرگونه مذاکرات درمورد اجرای صلح به ایران بپردازند.»^(۱۳)

۴۹

خبرگزاری خلیج از رم اعلام کرد پاپ ژان پل دوم رهبر کاتولیک‌های جهان، هم‌اکنون موضوع میانجیگری اسقف کاپوچی به نمایندگی از واتیکان برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران را بررسی می‌کند.

این خبرگزاری در تشریح این خبر افزود: «طرح اسقف کاپوچی شامل آتش بس فوری بین دو کشور، آغاز گفت و گو با دو طرف به وسیله میانجی واتیکان و سپس ملاقات بین مقامات عراقی و ایرانی در رم می باشد.» همچنین خبرگزاری خلیج به نقل از منابع واتیکان اعلام کرد: «برای این طرح ماده ای وجود دارد که براساس آن اسرای جنگی دو کشور زیر نظر صلیب سرخ جهانی آزاد می شوند ... و طرح مذکور براساس قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر پایه گذاری شده است. این منابع بقیه موارد این طرح را فاش نکردند، اما یادآور شدند که این طرح متضمن حقوق آبی و خاکی عراق است.»^(۱۴)

۵۰

رئیس جمهور عراق که همواره کوشیده است جنگ عراق علیه ایران را جنگ اعراب و ایران قلمداد کند، از مواضع برخی کشورهای عرب همچون سوریه درباره این جنگ انتقاد کرد. برخی رسانه های خارجی نیز به تحلیل سخنان صدام در این زمینه پرداختند.

به گزارش خبرگزاری عراق از بغداد، صدام حسین در دیدار با سردبیران روزنامه ها و مجلات کویت که سرگرم دیدار از عراق هستند، ضمن اعلام تمایل خود برای پایان دادن به جنگ، در مورد تأثیرات این جنگ بر اوضاع کشورهای عربی مطالبی را ایراد و از اقدامات اخیر سوریه در خصوص انسداد مرزهایش با عراق و نیز بستن خط لوله نفت این کشور، که از سوریه می گذرد، ابراز نارضایتی کرد.^(۱۵)

همچنین رادیو صوت الجماهیر عراق به نقل از روزنامه کویتی الانباء درباره عدم همبستگی اعراب با عراق در جنگ علیه ایران گفت: «چنانچه اعراب از آغاز متحده در برابر توسعه طلبی و مطامع کینه توزانه ایران ایستادگی می کردند، جنگ عراق و ایران به وقوع نمی پیوست.» این رادیو به نقل از روزنامه الانباء ضمن درخواست «از فرزندان قهرمان امت عربی به ایفای وظیفه ناسیونالیستی خود از طریق ایستادن در کنار عراق در جنگ قومی اش علیه دشمنان دیرینه امت عربی» افزود: «پیروزی نهایی از آن عراق خواهد بود و آزادی میسر نمی گردد، مگر با ایثار خون و شهادت.»^(۱۶)

روزنامه کویتی القبس هم نوشت: «صدام موضع سوریه در قطع نفت [عراق در ۱۳۶۱/۱/۲۱] را معادل ارسال ۱۰ لشکر کمک به ایران دانسته و گفته است چنانچه همه کشورهای عربی به کمک عراق علیه ایران آمده بودند، جنگ تاکنون پایان یافته بود. صدام همچنین با شکست های پی در پی خود، موضع قبلی که می گفت میانجیگری اعراب برای پایان دادن به جنگ را نمی پذیرد، پس گرفته و گفته است ما میانجیگری عرب را می پذیریم.»^(۱۷)

آسوشیتدپرس نیز از کویت گزارش داد: «صدام ضمن ابراز عدم رضایت از موضع اعراب گفته است اگر کشورهای عربی از همان ابتدای جنگ از عراق دفاع می کردند و به ایران اعلام می داشتند که ما عرب هستیم و شما ایرانی، ما حق هستیم و شما باید بدان احترام بگذارید، می توانستند خیلی زود به این جنگ پایان دهند.» آسوشیتدپرس به نقل از صدام، امارات متحده

عربی را یکی از کشورهایی که از حمایت عراق سر باز می‌زند خواند و افزود: «وی در حال حاضر مستقیماً از مصر سلاح می‌خرد. وی همچنین سوریه را متهم کرد که با بستن خط لوله نفتی عراق مبادرت به محاصره این کشور کرده است. صدام حسین در پایان خطاب به سردبیران رسانه‌های گروهی کویت گفت عراق حتی تا فرورفتن در میان دریا‌های خون، این جنگ را ادامه می‌دهد.»^(۱۸)

۵۱

رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی امروز مجلس، از پیشنهاد سوریه مبنی بر اخراج رژیم صهیونیستی اسرائیل از سازمان ملل حمایت کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی ضمن بااهمیت خواندن پیشنهاد سوریه و درخواست از آزادی‌خواهان جهان برای حمایت از آن گفت: «خوشبختانه ایران و سوریه پیش‌قدم‌اند و این راه را ادامه می‌دهند و خوشبختانه امریکا تهدید کرده است که اگر اسرائیل از سازمان ملل خارج بشود، سازمان ملل از هم می‌پاشد. من نمی‌دانم که این تهدید عمل بشود یا نه، اگر عمل بشود نقطه مثبت دیگری است در این مبارزه و اگر عمل نشود باز هم نقطه مهمی است. امروز آراء در سازمان ملل آنقدر هست که اسرائیل را به‌خاطر اینکه هیچ احترامی به مصوبات این مجمع عمومی جهان نمی‌گذارد اخراج کنند و خدا کند که تهدید امریکا هم عملی بشود و این سازمان از هم بپاشد و این اگر از هم پاشید ملت‌های آزاد جهان از نو سازمانی خواهند ریخت که حق و توی ابرقدرت‌ها را از آن بگیرند و قیم در آنجا نباشد و واقعاً سازمان ملل باشد؛ و در این صورت ما می‌توانیم مطمئن باشیم که تربونی و جایی برای ارجاع خواست و اعتراضات مردم آزاده دنیا وجود دارد.»

رئیس مجلس در پایان سخنان خود گفت: «از پیشنهاد دولت سوریه با همه وجود حمایت می‌کنیم و از همه آزادگان جهان می‌خواهیم که پشت‌سر این پیشنهاد اساسی بایستند.»^(۱۹)

۵۲

وزارت امور خارجه هند در بیانیه‌ای ضمن اعلام حمایت این کشور از برگزاری اجلاس سران غیرمتعهد‌ها در بغداد، افزود تغییر محل این کنفرانس فقط از طریق برگزاری یک اجلاس جدید امکان‌پذیر است.

روزنامه/بندین/اکسپرس که این بیانیه را منتشر کرده است، ضمن اشاره به سفر رسمی و دوستانه هفته آینده علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران به هند، خاطرنشان کرد: «تهران احتمالاً خواهد کوشید تا مقامات رسمی هند را در مورد لزوم تغییر محل برگزاری هفتمین کنفرانس سران غیرمتعهد‌ها متقاعد سازد.» به نوشته این روزنامه، در مذاکرات روز گذشته شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر و ایندیرا گاندی نخست‌وزیر هند، بر حمایت قاطع این دو کشور

درمورد برگزاری اجلاس آینده سران غیرمتعهدها در بغداد تأکید شده است. بنا بر این گزارش، اکثر کشورهای غیرمتعهد از جمله یوگسلاوی، هند، الجزایر، مصر و کوبا بر این موضع هستند که طبق توافق قبلی، هفتمین اجلاس سران غیرمتعهدها در سپتامبر آینده در بغداد برگزار شود.^(۲۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۵

۱. سند شماره ۱۵۰۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس (بررسی مانور)، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۵، نوار شماره ۴۹۳۹)، عبدالله درویشی، صص ۳۰ - ۱.
۲. سند شماره ۱۵۱۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۵، نوار شماره ۴۹۴۰)، عبدالله درویشی، صص ۳۲ - ۱.
۳. سند شماره ۱۵۱۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۵، نوار شماره ۴۹۴۱)، عبدالله درویشی، صص ۳۴ - ۱.
۴. سند شماره ۱۵۱۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۵، نوار شماره ۴۹۴۲)، عبدالله درویشی، صص ۲۶-۱ و سند شماره ۱۵۱۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۵، نوار شماره ۴۹۴۳)، عبدالله درویشی، صص ۳۵ - ۱.
۵. سند شماره ۷۲۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۱۳۰، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۶ - ۱.
۶. سند شماره ۳۱۹۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۶.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۲۸، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۲۷.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۳۱.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۲.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۵، صص ۲.
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۱۶.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۶، کویت - خبرگزاری فرانسه.
۱۳. همان، صص ۱۷، دوی - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۱۴. همان، صص ۶، رم - خبرگزاری خلیج.
۱۵. همان، صص ۲، به نقل از خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۲/۵.
۱۶. همان، صص ۵۲، رادیو صوت الجماهير به نقل از روزنامه الانباء، ۱۳۶۱/۲/۵.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۶، به نقل از روزنامه القیس، ۱۳۶۱/۲/۷.
۱۸. همان، صص ۲ و ۳، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۷.
۱۹. سند شماره ۲۳۰۵۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، جلسه ۳۰۱، ۱۳۶۱/۲/۵، صص ۱۶.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۳ و ۴، به نقل از روزنامه ایندین اکسپرس، ۱۳۶۱/۲/۵.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۶ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲ رجب ۱۴۰۲

۲۶ آوریل ۱۹۸۲

۵۳

از آنجا که هماهنگی ارتش و سپاه در چند عملیات گذشته عاملی مهم و مؤثر در موفقیت این دو سازمان نظامی محسوب می‌شد، به‌منظور استمرار این هماهنگی و نیز بررسی چگونگی فرماندهی و هدایت عملیات آتی، امروز صبح سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی (فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا) در ساعت ۸:۲۵ تشکیل جلسه دادند. در این جلسه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه و حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر نیز حضور داشتند.

در ابتدای جلسه، رحیم صفوی با اشاره به اهمیت همکاری و هماهنگی ارتش و سپاه و تأکید بر اینکه نیروهای سپاه حداقل سه برابر نیروهای ارتش هستند، درخواست کرد «سپاهی‌ها در رده گردان‌ها مسئول هدایت عملیات باشند، مگر در مواردی که فرمانده گردان ارتش شایستگی بیشتری داشته باشد». حسن باقری هم بر ضرورت هماهنگی در رده گردان‌ها تأکید کرد و گفت: «اگر هدایت یک گردان خراب شود ... اصلاً همه کارها ممکن است مختل بشود و مسئله‌ای پیش بیاید و بعد هم می‌گویند که به‌هرحال فرماندهی این چپ و راست و فرماندهی وسط نمی‌تواند جدا باشد، یعنی توی مرحله اول تیپ حضرت رسول (ص) [از سپاه] چهار گردان وارد می‌کند و تیپ ۲ [از لشکر ۲۱ ارتش] یک گردان، می‌گویند فرماندهی این چهار گردان را بدهیم به آنها [ارتش] یا به‌هرحال یک‌جوری بشود که این فرماندهی مشترک باشد».

رحیم صفوی هم در این خصوص سه وضعیت را پیشنهاد کرد: معاونت عملیاتی قرارگاه‌ها از برادران سپاهی باشد؛ فرماندهان یگان‌های ادغامی براساس لیاقتشان انتخاب شوند که در این صورت یا سپاهی یا ارتشی خواهند بود و فرماندهان یگان‌های مستقل هم که به‌طور طبیعی یا سپاهی یا ارتشی می‌باشند.

همچنین، محسن رضایی ضمن تأکید بر اینکه فرمانده تیپ‌های ادغام‌شده ارتش و سپاه براساس لیاقت و کارایی برگزیده شود، خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «من فکر می‌کنم اگر برای شما اشکالی پیش نمی‌آید، ما در قرارگاه فتح لااقل برادر رشید را بگذاریم مسئول».

وی این پیشنهاد را به این دلیل مطرح کرد که «گردان‌های پیاده که می‌خواهند بروند جلو، چون ابتکار عمل دستشان است، واحدهای زرهی را [که در اختیار لشکر ۹۲ ارتش است] باید به دنبال خودشان بکشانند.»

سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «اگر فقط راه قانونی‌اش همین بود که ما بنویسیم و اجرا بشود، مسئله‌ای نبود، ولی ببینیم که چه چیز از آن هدف برنامه و آن نتیجه کار کم‌وزیاد می‌شود. مثل این می‌ماند که مثلاً رشید از [سرهنگ] نیاکی قدرتمندتر است، یا برادر باقری از [سرهنگ] حسنی سعدی کمتر است، غلامپور از [سرهنگ] لطفی کمتر است؛ این طوری به نظر می‌رسد. در صورتی که ما اگر بخواهیم واقعیتش را بیاوریم توی کار، این بچه‌ها درست است جوان هستند، درست است دوره‌های نظامی ندیده‌اند، ولی از خیلی کیفیت‌ها خیلی بالاتر هستند. پس مسئله این مقایسه نبوده توی کار که یکی این طوری بشود، یکی آن طوری بشود. ما بیاییم حتماً انرژی خودمان را صرف این بکنیم که نتیجه کار را به واقعیت و حقیقت نزدیک کنیم به ظاهر فقط کارها این طوری حل نمی‌شود، یعنی الان می‌بینیم که برای خود آقای رشید چه چیزی محدودیت است، چه مانعی هست برای اجرای آن چیزهایی که می‌خواهد به عنوان معاون عملیات؟» پاسخ داده شد: «زرهی و مهندسی.» سرهنگ صیاد شیرازی دوباره سؤال کرد: «فکر می‌کنید فقط ایشان شد فرمانده زرهی دیگر تمام است کارش؟» محسن رضایی پاسخ داد: «بله، دیگر به تیپ‌ها دستور نمی‌دهد رشید. وقتی نیاکی بشود معاونت او در زمینه زرهی که زرهی را بکشاند وسط، دیگر وقتی به نیاکی دستور می‌دهد، نیاکی می‌داند یک دستور نظامی است.» سرهنگ صیاد شیرازی پرسید دستور رشید به عنوان فرمانده قرارگاه به تیپ زرهی بیشتر قابلیت اجرا دارد یا دستور نیاکی، که پاسخ داده شد: نیاکی. سپس اظهار داشت: «خیلی خب، پس نیاکی باشد.» محسن رضایی گفت: «ما هم همین بحث را می‌کنیم، من می‌گویم اگر رشید فرمانده نیاکی باشد از نیاکی کار می‌کشد ... اگر [رشید] معاونت او باشد هیچ فایده‌ای ندارد، یک وقت ممکن است این احساس خطر را بکند که چند تانکس را از دست می‌دهد، [بنابراین] نمی‌گوید [دستور نمی‌دهد].»

در ادامه این بحث، محسن رضایی خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «حالا اصراری هم نیست اگر شما می‌بینید که خیلی سنگین است برای ارتش.» سرهنگ صیاد شیرازی جواب داد:

سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی

«نه، خدا شاهد است که اصلاً مسئله ارتش نیست، من می‌خواهم آن واقعیت را که می‌خواهد در عمل رخ بدهد، تجسم کنم. ... نه تاریخ جنگی دارد تهیه می‌شود که به اسم ارتش مثلاً باشد و نه خود من حساسیت دارم.» محسن رضایی هم گفت: «این تاریخ جنگ تنظیم بشود به‌هرحال ما که بی‌عدالتی نمی‌کنیم که؛ ما وظیفه‌مان این است که تاریخ جنگ اسلام را تدوین کنیم نه تاریخ جنگ سپاه را. ... من که می‌دانم برای شما چیزی نیست، اما اگر واقعیت امر را بخواهید این‌طور بهتر است؛ کار خیلی سریع‌تر پیش می‌رود. ... الان در زمینه صمیمیت الحمدلله حرفی نداریم؛ خوب باهم می‌جوشند. هم بچه‌های ارتش می‌دانند چه نیازی به بچه‌های سپاه دارند، هم بچه‌های سپاه می‌دانند که وظیفه‌شان نسبت به ارتش چیست.» سرهنگ صیاد شیرازی هم در ادامه سخنان محسن رضایی اظهار داشت: «بله، من می‌گویم هرچه ما می‌رویم رده پایین‌تر و به آن جلو می‌رسیم فقط یک‌خبرده میدان اینها باز باشد، میدان بچه‌های سپاه و بسیج باز باشد که آن قدرت مانورشان گرفته نشود، اینها هیچی نمی‌خواهند.»

محسن رضایی به طرح مانور نیروی زمینی ارتش اشاره کرد و گفت: «پرروز طرحی که نزاجا داد نشستیم صحبت کردیم. به شما گفتم که جناب سرهنگ [حسنی] سعدی [فرمانده ارتشی قرارگاه نصر] می‌گفت تا مرز بیایم، ما ایشان را راضی کردیم که بیاید تا کانال [ماهی].» سرهنگ صیاد شیرازی سؤال کرد: «توی طرح چی بود؟» رحیم صفوی پاسخ داد: «تا تنومه بود. ... اصلاً قبول نمی‌کردند.» حسن باقری هم در این خصوص گفت: «ما قبول‌اندیم بیاید تا کانال. دیشب که طرح را دیدم نوشته تا مرز. گفتم جناب سرهنگ [حسنی سعدی]!، مگر ما توافق نکردیم؟! گفت نه این را ما برای قرارگاه نوشتیم تا مرز، ولی به واحدهای خودمان گفتیم تا کانال.» پس از مخالفت صیاد شیرازی و اصرار وی بر اینکه «ما خودمان باید تصمیم بگیریم.» باقری ادامه داد: «وقتی یک مطلبی که باید از کانال خودش انجام بشود، نشد، دیگر اگر آدم پافشاری کند، ممکن است هم هوای نفس توی آن بیاید، هم صد تا مسئله دیگر. اصلاً خودم را می‌خورم، ول می‌کنم می‌روم کنار!» سرهنگ صیاد شیرازی ضمن اظهار مخالفت با جمله آخر باقری و توصیه به اینکه به‌خاطر اسلام باید تحمل کرد، وعده داد: «این مشکل را همین امروز با تشکیل جلسه‌ای با فرماندهان ارتش حل می‌کنم.»

به این ترتیب، در این جلسه پس از تأکید بر ضرورت همکاری و هماهنگی فرماندهان ارتشی و سپاهی در قرارگاه‌ها و یگان‌های عملیاتی به‌خصوص در رده گردان‌ها، تصمیم گرفته شد که هنگام عملیات:

۱. در سطح قرارگاه‌های عملیاتی، فرماندهی قرارگاه‌ها برعهده فرماندهان ارتشی باشد و فرماندهان سپاهی هدایت عملیات قرارگاه‌ها را برعهده گیرند.
۲. در یگان‌های ادغام‌شده سپاه و ارتش، فرمانده براساس شایستگی‌های فردی از میان فرماندهان این دو سازمان نظامی برگزیده شود.
۳. در یگان‌های مستقل، فرمانده همان یگان، چه سپاهی و چه ارتشی، مسئولیت را برعهده گیرد.^(۱)

* اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران درباره این جلسه در ضمیمه این گزارش آمده است.

۵۴

در طرح عملیاتی که قرار است در منطقه غرب رودخانه کارون به اجرا درآید، قرارگاه مرکزی کربلا مقرر کرده است هم‌زمان با این عملیات، قرارگاه فجر در منطقه شرق فکه وارد عمل شود* و با گشودن جبهه‌های دیگر در مقابل دشمن، علاوه بر جلوگیری از انتقال احتمالی یگان‌های عراقی مستقر در این منطقه به منطقه عملیاتی غرب کارون، ارتش عراق را از تهدید احتمالی العماره و حلفائیه که در غرب منطقه فکه قرار دارند، نگران کند. به‌منظور بررسی طرح مانور این عملیات، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر به‌همراه چند تن از مسئولان سپاهی این قرارگاه عملیاتی در قرارگاه مرکزی کربلا حضور یافته و در ساعت ۱۹:۰۰ با فرماندهان آن به گفت‌وگو نشستند.

در ابتدای این جلسه، مجید بقایی به تشریح شناسایی‌های به‌عمل‌آمده در منطقه فکه به‌ویژه درباره ارتفاع ۱۸۲ در شرق فکه، که قرار است تصرف شود، پرداخت و سپس درباره استعداد دشمن در این منطقه به نقل از یک سرباز عراقی که به‌تازگی پناهنده شده است، گفت: «تیپ‌های ۶ مکانیزه و ۱۲ و ۱۷ زرهی در منطقه مستقر هستند.»

سپس محسن رضایی فرمانده کل سپاه با اظهار اینکه «این عملیات باید تا فکه انجام بشود و اگر تا فکه انجام شد موفقیت ما در پایین [غرب کارون] صد درصد است تأکید کرد که تصرف ارتفاع ۱۸۲ فقط بخشی از عملیات در این منطقه است.

پاسخ‌های مجید بقایی به سؤالات مطرح‌شده در جلسه درباره چگونگی مانور، وسعت و عمق عملیات نشان می‌داد که قرارگاه فجر از وضعیت زمین منطقه عملیات شناسایی کافی ندارد، به همین دلیل سعید مرتاض جانشین فرمانده منطقه ۸ سپاه (اهواز)، خطاب به محسن رضایی گفت: «برادر محسن! این برادرمان [مجید بقایی] می‌گویند که اهمیت این عملیات به انهدام نیرویش است و هیچ لزومی ندارد که ما بیاییم اینجا [ارتفاعات شرق فکه] بایستیم؛ چون هرچه بخواهیم اینجا

* پس از عملیات فتح‌المبین، نیروهای تحت‌امر قرارگاه فجر (تیپ‌های ۱۷ قم، ۳۳ المهدی^(ع) و ۳۵ امام سجاد^(ع)) از سپاه و لشکر ۷۷ پیاده خراسان از ارتش) پدافند از منطقه آزادشده در این عملیات را برعهده گرفتند و خط دفاعی خود را روی ارتفاعات میشداغ، رقایبه و برقازه تشکیل دادند. در مقابل، حدود ۵ گردان پیاده و ۲ گردان زرهی از لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی عراق به فاصله پنج کیلومتری، روی ارتفاعات غربی (در شرق فکه و داخل خاک ایران) که بلندترین آنها دو ارتفاع ۱۸۱ و ۱۸۲ هستند، موضع گرفتند و سایر نیروهای این دو لشکر نیز به‌عنوان احتیاط در غرب فکه حضور داشتند. محسن رضایی نیز درباره عملیات پشتیبانی قرارگاه فجر در منطقه فکه می‌گوید: «توی ذهنمان بود که ما ۵، ۶ روز قبل از عملیات آزادی خرمشهر یک عملیات آنجا انجام بدهیم که اصلاً ذهن دشمن را یک مقدار منحرف کنیم، برایمان مهم بود حتی اگر ۴۸ ساعت قبل عملیات انجام بشود. گفتیم خوب پس ما یک قرارگاه آنجا می‌خواهیم که هم خط پدافندی را حفظ کند و هم یک عملیاتی آنجا یعنی در منطقه فکه انجام بدهد. ... چون فکه هم محور مهمی برای عراق محسوب می‌شد که نمی‌توانست بی‌توجه باشد و آن نقطه خیلی خوبی برای فریب و عدم تمرکز قوای دشمن در خرمشهر بود. ... ما ۲۴، ۲۵ فروردین [سال ۱۳۶۱] اولین جلسات را با آقای مجید بقایی [فرمانده سپاهی قرارگاه فجر] گذاشتیم و گفتیم طرح مانور را بده. ... ارتفاعات ۱۸۲ [در شرق فکه] برای ما خیلی مهم بود؛ چون فکه برای دشمن خیلی حساس بود و حتی اگر می‌فهمید که این عملیات یک عملیات پشتیبانی است نمی‌توانست آن را به حساب نیاورد.» [محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۱۳۹۳/۳/۷، صص ۶۳-۶۱، نسخه دستنویس]

مجید بقایی

نیرو بگذاریم، بالاخره نمی‌توانیم آن را پر کنیم، هی یک جا بازمی‌ماند [و دشمن می‌تواند نیروهای ما را دور بزند]. لذا من نظرم این است که اهمیت این عملیات به انهدام نیرویش است و بعد از عملیات ما دوباره برمی‌گردیم سر جای خودمان.» وی پس از تأکید رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه بر تصرف ارتفاع ۱۸۲، ادامه داد: «حالا روی ۱۸۲ بله، ولی اینکه بیاییم تا پشت [رود] دویرج، به هر حال نمی‌توانیم بمانیم. یعنی آن‌همه نیرو نداریم و اهمیت این عملیات هم این است که با شروع عملیات ما، ممکن است [دشمن] این را خالی کند برود عقب پشت دویرج بایستد؛ یعنی تیپ‌های ۱۷ و ۱۲ را.»

محسن رضایی ضمن تأکید بر اینکه «این نیروها نباید از دست ما در بروند»، برای جلوگیری از این اتفاق توصیه کرد: «شما [قرارگاه فجر] لااقل ۴۸ ساعت باید یک پدافند داشته باشید، اینجا را پاک‌سازی کنید، اسیر جمع کنید، مهمات بیاورید، ماشین‌ها را بیاورید ... وی ادامه داد: «حتی یک عده از بچه‌ها بیایند یک مانوری بدهند توی فکه که سروصدا بشود ایرانی‌ها آمدند. اینجا، [دشمن] دو، سه تیپ زرهی را مجبور است بیاورد [به این منطقه]. ... حالا کی می‌توانید این طرح را انجام بدهید؟ بیایید تا اینجا عمل کنید، مثلاً یک گروه بتواند یک سروصدایی اینجا بکند، بعد از ۴۸ ساعت کم‌کم برگردد بیاید زمین خوبی این عقب‌ها پیدا کند، همین‌جا بماند.»

محسن رضایی از بقایی پرسید: «شما چند گردان دارید؟» بقایی پاسخ داد: «۲۰ گردان.» رضایی ادامه داد: «خب ۲۰ گردان اینها دارند، ارتش هم آنجا زیاد نیرو دارد، خوابانده‌اند آنجا ... اینجا اگر دشمن را ما به او حمله کنیم، با انهدام نیرویی که انجام می‌دهیم دیگر قدرت ندارد اصلاً به ما حمله کند، راه‌حلش این است بیایید این فکه را محکم بچسبید.» رحیم صفوی هم در تأیید اظهارات محسن رضایی گفت: «خیلی باارزش است، مخصوصاً اگر این حمله زودتر از این حمله اینجا [غرب کارون] باشد.»

پس از سؤال سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش درباره زمان اجرای این عملیات، صفوی پاسخ داد: «حداقل روز دوم عملیات [غرب کارون] که ما اساسی‌ترین حمله‌مان را می‌خواهیم شروع کنیم، یک مرتبه دشمن ببیند ای داد! ما از عماره داریم سر درمی‌آوریم. ... شما [قرارگاه فجر] اگر به فکه رسیدید عماره تهدید می‌شود، تا زمانی که به فکه نرسیدید تأثیری ندارد.»

در ادامه بحث، پس از اینکه حاضران در جلسه هم‌نظر شدند که اگر در اجرای عملیات قرارگاه فجر تأخیر رخ دهد، دشمن یگان‌هایش را از منطقه فکه خارج کرده، احتمالاً به منطقه عملیات جنوب اعزام خواهد کرد، مجید بقایی برای اجرای عملیات قرارگاهش تا شنبه هفته بعد (پنج روز دیگر) فرصت خواست و دلیل آن را نداشتن شناسایی کافی از منطقه اعلام کرد. محسن رضایی با این شرط که این قرارگاه صددرصد شنبه عمل کند، با این درخواست موافقت کرد.

به این ترتیب، در این جلسه پس از تشریح شناسایی‌های به‌عمل‌آمده در منطقه فکه و بررسی مانور پیشنهادی، بر پرهیز از تأخیر قرارگاه فجر در اجرای عملیات، برای جلوگیری از انتقال احتمالی یگان‌های ارتش عراق از فکه به جبهه غرب کارون، تأکید شد.^(۲)

۵۵

بررسی عملکرد واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا، موضوع یکی دیگر از جلسات امروز فرماندهان این قرارگاه بود. در این جلسه پس از ارائه گزارشی درباره دستگاه‌های مهندسی که برای عملیات آماده شده‌اند، تصمیم گرفته شد هرچه سریع‌تر این دستگاه‌ها در خطوط مقدم مستقر شوند و تحت‌امر فرماندهان عملیات قرار گیرند.

در ابتدای این جلسه، منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا، گفت: سپاه ۲۲ دستگاه لودر و بلدوزر دارد، جهاد ۴۵ دستگاه و ارتش ۱۸ دستگاه. در قرارگاه نصر، سپاه ۱۸ دستگاه، جهاد ۲۷ دستگاه و ارتش ۳ دستگاه. در قرارگاه قدس، سپاه ۲۲ دستگاه، جهاد ۲۳ دستگاه و ارتش ۴ دستگاه. سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش پرسید: «الان اینها کجاست؟» مهرداد پاسخ داد: «توی خط است.» محسن رضایی فرمانده کل سپاه هم با تأکید گفت: «نگذارید بماند، هرچه هست توی خط تقسیم کنید که دیگر فرصت نیست.» سرهنگ صیاد شیرازی مجدداً پرسید: «مگر شما اینها را به خود یگان‌ها در خط نمی‌دهید؟» مهرداد گفت: «ما اینها را در یک بنه‌ای جمع می‌کنیم، زیر نظر یک شورا، بعد موقع عملیات ارسال می‌کنیم. ولی قبل از عملیات هیچ کجانی فرستیم، همه را مجتمع می‌کنیم.» محسن رضایی با این سخن مهرداد مخالفت کرده و اظهار داشت: «اینها باید بروند زیر نظر تیپ، اینها الان باید زیر نظر فرمانده تقسیم بشوند، شورا نمی‌تواند توی عملیات کاری کند. ما گفتیم توی قرارگاه مرکزی شورا باشد. توی تیپ هرچه دستگاه می‌خواهید بدهید. باید تا فردا صبح بدهید که فرمانده وقتی گفت حرکت کنید، بدود ... وقتی فرمانده گفت بلدوزر! حرکت کن، بلدوزر باید جلوترین نیرویی باشد که برسد به خط و خاکریز بزند.» سپس مهرداد اظهار داشت: «همه در تیپ‌ها مستقر هستند، به تناسبی که شورای لشکر تصمیم می‌گیرد که تقسیم بکند.» محسن رضایی باز هم با اظهارات او مخالفت کرد و گفت: «شورای لشکر نباید تصمیم بگیرد. الان باید تصمیم گرفته شده باشد و تقسیم شده باشند. ... فاصله تیپ‌ها آن‌قدر زیاد است که باید الان بروند توی خط و آرایش بگیرند؛ باید بروند زیر نظر فرمانده تیپ یا فرمانده محور ... شما باید ارتباط مستقیمتان را به کلی قطع کنید؛ فقط فرمانده لشکر، بعد فرمانده تیپ و فرمانده گردان. هرچه هست زیر نظر این سلسله مراتب باشد، اگر بخواهید یک کانال دیگر از این طرف برقرار بشود، ما هیچ نمی‌توانیم کار کنیم.»

محسن رضایی در پایان سخنانش با استناد به برآورد مهندسی قرارگاه کربلا درباره دراختیارداشتن ۲۰۰ دستگاه مهندسی، اظهار داشت: «بدبختی داریم! ما به امید کی نشسته‌ایم! بعد با این مشکلات می‌خواهند تهیه و تأمین را بدهند دست وزارت دفاع و وزارت سپاه!» وی سپس به منوچهر مهرداد گفت:

«شما الان خودت به سرعت با فرماندهان قرارگاه‌ها تماس بگیر، الان وضعیت مهندسی ما این طوری است، همین طور خوب است یا می‌خواهید توی تیپ‌ها بگذارید؟ چه شیوه‌ای شما می‌گویید؟ هر شیوه‌ای پیشنهاد کردند عین همان را عمل کنید. ولی [بگویید که] دستگاه‌ها هم کم است.»^(۳)

۵۶

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و تنی چند از افسران عملیات این نیرو به همراه رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه بعد از ظهر امروز در قرارگاه عملیاتی قدس حضور یافتند و با فرماندهان آن به بررسی طرح مانور این قرارگاه در عملیات آینده پرداختند. در این جلسه، پس از تشریح سازمان رزم قرارگاه قدس و محورهای هجومی آن، طرح مانور این قرارگاه که می‌بایست در جنوب کرخه‌کور وارد عمل شده و تا طلائیه و سپس نشوه عراق پیش رود و در ساحل شرقی شط‌العرب پدافند کند، بررسی و بر ضرورت تلاش این قرارگاه برای هر چه بیشتر درگیر کردن دشمن در جنوب کرخه‌کور و جفیر به منظور یاری‌رساندن به قرارگاه‌های فتح و نصر تأکید شد.

در ابتدای این جلسه که از ساعت ۱۷:۰۰ با تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید آغاز شد، سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، ضمن عرض خیرمقدم به میهمانان، سازمان رزم قرارگاه قدس را به این شرح اعلام کرد: «این قرارگاه از پنج قدس تشکیل شده است؛ قدس ۱ شامل تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ با ۲ گردان مکانیزه و ۲ گردان تانک و یک گردان ژاندارمری و تیپ عاشورا از سپاه ۸ گردان پیاده؛ قدس ۲ شامل تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ با ۲ گردان مکانیزه، یک گردان سوار زرهی و تیپ امام رضا^(ع) سپاه ۸ با گردان پیاده؛ قدس ۳ شامل تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ با یک گردان مکانیزه، ۲ گردان تانک و یک گردان سوار زرهی و تیپ نور سپاه ۸ گردان سپاه؛ قدس ۴ شامل تیپ ۵۸ ذوالفقار با ۴ گردان پیاده و یک گردان تانک (-) تحت امر و تیپ ثارالله^(ع) سپاه ۷ گردان پیاده؛ قدس ۵ شامل تیپ بیت‌المقدس سپاه ۸ گردان پیاده و یک گروهان تانک تحت امر. ... محل استقرار آنها هم به ترتیب: قدس ۱ در پشت نیسان؛ قدس ۲ در پشت در...^{*} قدس ۳ در محور طراح؛ قدس ۴ در محور فرسیه، که الان یک سرپل کوچکی هم در جنوب کرخه‌کور دارد؛ و بالاخره قدس ۵ در محور نورد [جنوب غربی اهواز]. مانور عملیات هم طبق طرح عملیاتی ابلاغ شده از قرارگاه کربلا در چهار مرحله اجرا خواهد شد:

مرحله اول، قدس ۳ در محور طراح تلاش اصلی، قدس ۴ در محور فرسیه و سیدجابر و قدس ۵ در محور نورد با استفاده از معابر موجود تک نموده و با شکستن خاکریزهای مقدم دشمن، سرپل مناسب را تصرف و تأمین می‌نمایند. قدس ۱ در شمال نهر ماله پدافند می‌نماید و قدس ۲ دنبال پشتیبان قدس ۳ خواهد بود. در مرحله دوم، با توجه به عکس‌العمل دشمن، قدس ۲ با عبور از خط قدس ۳ تک نموده و هویزه را تأمین می‌کند و قدس ۱ هم به دنبال قدس ۲ خود را به پل گشع رسانده و آن را تأمین

* سه نقطه در متن سند است.

می‌کند. سپس قدس‌های ۳، ۴ و ۵ به پیشروی خود ادامه می‌دهند. ضمناً هم‌زمان با این کار، یگان‌هایی از رُفیع عبور کرده و در امتداد رودخانه نیسان حرکت [می‌کنند] و تا انتهای آن پیش می‌روند و سپس دوزدن دشمن از طریق هور با تعدادی قایق انجام خواهد گرفت.

مرحله سوم، در این مرحله باز با توجه به عکس‌العمل دشمن که طبق پیش‌بینی قرارگاه کربلا عقب‌نشینی یا فرار است، بنا به دستور قدس ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تک خود را به سمت جنوب ادامه داده و خط عمومی جفیر و پادگان حمید را به دست خواهند آورد.

مرحله چهارم، بنا به دستور قرارگاه کربلا چون حتماً هماهنگی عملیات شمال و جنوب را در نظر خواهند گرفت، یک تغییر سمت در خط خواهیم داشت به منظور تصرف نشود. قدس ۱، ۲ و ۳ در این محور به طرف نشوه حرکت و پس از تصرف و تأمین آن در ساحل شرقی اروند [شط‌العرب] پدافند می‌نماید. قدس ۴ و ۵، به ترتیب، قدس ۲ و ۳ را دنبال خواهند کرد.

سرهنک لطفی پس از تشریح طرح مانور چهار مرحله عملیات قرارگاه قدس افزود: «آنچه مسلم است بعد از مرحله اول ما تابع عکس‌العمل دشمن خواهیم بود. چه بسا دشمن به قدری ضعف نشان بدهد که در همان مرحله اول سریعاً بکشد عقب. در این موقع ما تلاش خواهیم کرد که دشمن را دنبال کنیم تا راه فرار را ببندیم. احتمال منفی آن هم هست؛ اینکه مقاومت بسیار سختی در این حد سرپل نشان بدهد و به منظور پس‌گرفتن آن پاتک‌هایی را انجام بدهد. در این قسمت هم باز ما نسبت به آن وضعیتی که پیش می‌آید، با مشورتی که با برادر غلامپور خواهیم کرد، این عملیات را هدایت کرده و ان‌شاءالله بتوانیم مأموریت خود را به نحو احسن انجام بدهیم.» در ادامه جلسه، با توجه به ابهام بعضی از حاضران درباره عملیات مرحله دوم قرارگاه قدس، احمد غلامپور فرمانده سپاهی این قرارگاه، طرح مانور این مرحله از عملیات را چنین تشریح کرد: «در مرحله دوم، علاوه بر قدس ۲ که از قدس ۳ عبور خواهد کرد و هویزه را تأمین می‌کند، هم‌زمان با آن قدس ۳، ۴ و ۵ وارد عمل خواهند شد. بلافاصله بعد از تأمین هویزه، دو گردان پیاده از قدس ۱ از سرپل قدس ۲ عبور می‌کنند و نیروی دشمن را در جنوب کرخه‌کور تا پل گشعم منهدم کرده و این پل را آزاد می‌کنند تا بتوانند ارتباط بین جنوب و شمال کرخه‌کور را به وجود بیاورند. حرکت دیگر قدس ۱ هم‌زمان با حرکت قدس ۲ در همان مرحله دوم است. ما بزرگ‌ترین مشکلی که درباره هور داشتیم، وجود یک نیروی تأمینی در جراحیه بود که بسیار ضعیف هم بود. ما آمدم با شناسایی که برادرها کردند، به این نتیجه رسیدیم که می‌توانیم از دو محور به جراحیه حمله کنیم؛ یکی از محور رُفیع شمشیه که می‌توانیم به طرف جراحیه بیاییم، یکی هم استفاده از خود محور و آمدن به جراحیه بود. یعنی از دو مسیر ما خیلی راحت می‌توانیم بیاییم و جراحیه را منهدم کنیم. هم‌زمان با انهدام نیروی دشمن در جراحیه و بازشدن این مسیر، با توجه به پلی که دشمن در خود جراحیه دارد، می‌توانیم راحت نیرو را وارد کنیم. با توجه به اینکه این مزاحم اصلی از بین رفته و تک کشف شده و نیروهای ما دارند از این سرپل پیشروی می‌کنند، می‌توانیم

به سرعت نیرویی را [از هور] با قایق‌های موتوری در عمق عبور بدهیم و آن را ببریم و به نیروی احتیاط دشمن [در شمال طلائیة] بزیم و سپس به طرف شمال به آنها ادامه پیشروی بدهیم که بتوانند با نیروهایی که در جنوب کرخه کور با دشمن درگیر هستند، الحاق پیدا کنند.»

سرهنگ موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش، درباره عملیات عبور از هور خطاب به غلامپور گفت: «اگر این یگان‌هایی که پیش‌بینی کردید از هور بیایند و این ضربت را به احتیاط [دشمن] بزنند، بهترین مانور خواهد بود به شرط اینکه بعد از خاتمه برنامه‌شان از همان راهی که آمدند برگردند ... [زیرا] اگر صبح بخواهند بکشند بالا [به طرف شمال بروند] یک حالت فرار پیدا می‌کند و این نه تنها ضربه به دشمن نمی‌زند، بلکه دشمن را شیر می‌کند، چون فکر می‌کند این نیروها در حال فرار هستند و دنبال آنها می‌کند.» غلامپور پاسخ داد: «نیرویی که می‌آید، عقبه دشمن را می‌بندد و برای انهدام این نیرو به طرف شمال می‌رود، این فرار نیست؛ این دارد این نیرو [احتیاط دشمن در شمال طلائیة] را شدیداً از بین می‌برد و این نیرو [قدس ۱] هم دارد می‌آید پایین. اینها یک حرکت طرفین دارند که در یک منطقه مناسب بعد از انهدام نیرو باهم الحاق می‌کنند.»

سرهنگ لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس هم درباره عملیات قدس ۲ برای آزادسازی پل گشعم اظهار داشت: «[قدس ۲] از هویزه بگذرد و برود به پل گشعم برسد، پل را باید راه‌پیمایی بکند. این زمان شروع کارش است، نه زمان ورود به درگیری. زمان ورود آن به درگیری آنجایی است که شب با یگانی که محافظ پل گشعم است، درگیر شده است. حالا ما چرا پیش‌بینی کردیم که امکان دارد پل سالم بماند؟ این خودش دلیل دارد، چرا پل منهدم نمی‌شود؟ علت آن این است که نیروی تأمین دشمن خودش این طرف پل است. پس تا زمانی که نیروهای تأمین خودش را بر ندارد، پل را منفجر نخواهد کرد. لذا ما در این جلو هم یک تظاهر به حمله داریم که نیروی تأمین پل را در آنجا درگیر نگه داریم تا این دو گردان برسد به پشت آن و ما پل را سالم بگیریم، تمام این کار ما فقط به خاطر این است که پل را سالم بگیریم، چون بقیه جاها علاوه بر اینکه مین گذاری شده، آب آمده روی مین‌ها را پوشانده و هیچ امکانی برای ما نیست که مین را خشتی کنیم یا برداریم. پس تمام کاربرد این دو گردان برای خاطر این است که این پل را آزاد کنیم که نیروی زرهی و مکانیزه را بتوانیم از آنجا بیاوریم.»

در ادامه، سرهنگ محمدزاده یکی دیگر از افسران عملیات نیروی زمینی پرسید: «به نظر شما گرفتن پادگان حمید و عناصری که در سمت چپ آن قرار گرفته، مثل توپخانه دشمن، که حتی من یکی، دو گردان توپخانه در دو سه کیلومتری غرب آن جاده دیدم، باید جزء مرحله اول باشد یا آن را در مرحله دوم بگذاریم؟ چون اگر مرحله اول نباشد، ما که به خط سرپل برسیم در همان مرحله اول، یعنی قدس ۴ و قدس ۵ مستقیماً روبه‌روی چهار، پنج گردان توپخانه قرار خواهند گرفت که بعد پیشروی آنها کمی مشکل است. البته من پیشنهاد می‌کنم پادگان حمید و واحد توپخانه در همان شب اول باشد، نتیجه این می‌شود که عمل مرحله دوم شما مشکل نخواهد بود.» احمد غلامپور درباره واحدهای توپخانه دشمن که سرهنگ محمدزاده به آن اشاره کرد، چنین توضیح داد: «اولاً طبق آخرین اخبار، دشمن

توپخانه را عقب برده است، دوم اینکه توی طرح مانور ما این توپخانه‌ها در [جنوب] غرب اهواز حتماً پیش‌بینی شده و نیروهایی برای آنها در نظر گرفته شده است، ولی با وجود این ما آن نیرویی که برای توپخانه‌ها در نظر گرفتیم، هنوز در مانورمان در منطقه قدس ۴ و ۵ هست.»

سؤال دیگر سرهنگ محمدزاده درباره واحدهای احتیاط دشمن در منطقه پاسگاه‌های کیان‌دشت و برزگر در شمال طلائییه بود. سرهنگ لطفی در پاسخ گفت: دو تیپ در آن حوالی مستقر است که یکی از آنها تیپ ۳۰ زرهی از لشکر ۶ است. سپس سرهنگ محمدزاده به وجود ۲۰۰ تانک در آن منطقه اشاره کرد و اظهار داشت: «یعنی این احتیاط خیلی قوی دو تیپ یا سه تیپ، این وضع را مبهم‌تر می‌کند. هرچه احتیاط دشمن قوی‌تر باشد، وضع برای ما مبهم‌تر است. یعنی پیشروی ما مشروط‌تر است؛ به این ترتیب که قدس ۱ یا قدس ۲ را خیلی کمتر از حد معمول درگیر بکنیم و حتی اگر موفقیتی هم به دست آورد، نکند یک‌وقت این موفقیت، موفقیت کاذبی در منطقه تیپ ۱ باشد، نکند دامی باشد!» سرهنگ لطفی پاسخ منفی داد و افزود: «تا زمانی که این نیروی ما [قدس‌های ۳، ۴ و ۵] موفق نشود ما همان خط خاکریز اول را خواهیم چسبید، برای اینکه نیرو را از دست ندهیم، تنها امید ما برای مانور، همین قدس ۱ است.»

در پایان جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی با شکرگزاری به درگاه الهی از اینکه صمیمیت، همکاری و وحدت میان فرماندهان برقرار است و نیز اظهار امیدواری به موفقیت در عملیات آینده، درباره طرح مانور قرارگاه قدس گفت: «آنچه که در اینجا بیان شد اگر یک مقدار با مأموریت در قرارگاه‌های مجاور [فتح و نصر] تطبیق داده شود، در تسهیل و تصمیم‌گیری شما خیلی کمک می‌کند برای مراحل که پیش‌بینی کردیم. قرارگاه‌های فتح و نصر نیاز دارند که قرارگاه قدس با این وسعت عملیاتی خودش، دشمن را به شدت و به‌طور جدی درگیر کند، و برای اینکه به شدت درگیر کند خیلی هم خوب پیش‌بینی کردیم که این "سرپل" [جنوب کرخه‌کور] را بگیریم. الان فقط بحث این است که آیا سرپل را تا [پادگان] حمید گسترش بدهیم یا نه؟ این را هم ما صحبت می‌کنیم، هم برادران سپاه بررسی می‌کنند و ان شاء الله همین امشب مشخص می‌شود. ولی آنچه مسلم است اینکه این عمل برای ما جدی است که در تقدم یک، دشمن را که این طرف [جنوب کرخه‌کور] است درگیر کنیم. حالا همین‌جا تجسم کنید قرارگاه‌های فتح و نصر از رودخانه [کارون] عبور می‌کنند و می‌رسند به جاده اهواز - خرمشهر. هم‌زمان با این عملیات، دشمن باید ما را در اینجا [جنوب کرخه‌کور] احساس بکند، بلافاصله روی راهکار ما تجسم می‌کند که ما از این طرف [محور قرارگاه‌های فتح و نصر] ممکن است او را قیچی کنیم؛ یعنی از پشت بیاییم به طرف آن. چون منطقه وسیع است، از اینجا پاتک جدی می‌شود و هرچه جلوتر برویم خطر بیشتر است که به تله بیفتیم. بنابراین باید ببینیم دشمن در اینجا چه وضعیتی پیدا می‌کند و در مرحله دوم، کار قرارگاه قدس که در اینجا ظهور می‌کند، چیست؟ آن هم این است که دشمن که در اینجا [محور قرارگاه قدس] قرار دارد وقتی احساس کند خرمشهر رفت

و نیروهایش در منطقه خرمشهر مضمحل و منهدم شدند، امید کمک از این طرف را از دست می‌دهد. ... اگر دشمن بخواهد عقب‌روی کرده و یا عقب‌نشینی کند و یا احتمالاً فرار کند، ما مرحله دوم کار شما را جلو بیندازیم و قطع تماس نشود که این تعاقب دشمن می‌شود. بالاخره در قسمت سوم انتظار تکمیل مأموریت قرارگاه قدس است که چه موقع می‌رسد؟ که مراحل بعدی عملیات [قرارگاه‌های] فتح و نصر انجام شده و پیش‌روی می‌شود و دیگر دشمن کاملاً احساس می‌کند که مرز و بصره هم در خطر است. بنابراین مجبور است نیروها را آن طرف بکشد و اینجاست که قرارگاه قدس در حالی که در این منطقه وسیع، نیروهایش را می‌تواند خوب کنترل بکند به طرف آن نقطه‌ای که برایش تعیین کردیم، برود و آن مأموریت تکمیل بشود. پس این سه مرحله، خیلی دقت می‌خواهد تا بتوانیم با سرعت انعطاف داشته باشیم و انجام بدهیم. درگیری جدی دشمن، تعاقب دشمن به علت عقب‌روی یا فرار و بالاخره در مرحله آخر رسیدن به نقطه مأموریت است. حالا این در چهار مرحله انجام بشود یا سه مرحله، مهم نیست. من یک نتیجه کلی گرفتم، ان‌شاءالله که به یاری خداوند، ما همه توفیق داشته باشیم که در این مأموریت‌ها بیش از صد درصد موفق باشیم. عملیات فتح‌المبین حدود ۱۵۰ درصد موفقیت داشت و با برنامه‌هایی در غرب و در خود منطقه عملیات قبلی پیش‌بینی شده، کمک بشود که دشمن همه‌جا به ستوه دربیاید و برای همیشه سرنگون بشود. خب تشکر می‌کنیم، تکبیر! [تکبیر حاضران]»^(۴)

۵۷

امروز هم گزارش‌های رسیده از تداوم تلاش ارتش عراق برای تقویت مواضع پدافندی‌اش در منطقه جنوب کرخه‌کور و غرب کارون حکایت دارد. بر همین اساس، در منطقه کرخه‌کور که حوزه مأموریت قرارگاه قدس در عملیات آینده است، دشمن ضمن ایجاد سنگرهای جدید در جنوب‌غربی هویزه، در حال مین‌گذاری در شمال پل گشعم مشاهده شده است. دو هلیکوپتر (یکی توپ‌دار و دیگری شناسایی) نیز به تناوب در حال گشت‌زنی بر فراز هویزه، گشعم و یزدنو هستند. همچنین دشمن پس از تخریب پادگان حمید و روستاهای اطراف آن که به تازگی و احتمالاً به منظور جلوگیری از سنگرگرفتن نیروهای ایران هنگام حمله انجام شده است، به ثبت تیر در این محور مشغول است.^(۵)

در منطقه غرب کارون و در حوزه مأموریت قرارگاه فتح (شمال دارخوین تا روستای رحمانی) هم گزارش شد که امروز روستای رحمانی زیر آتش گلوله‌های زمانی و فسفوری (به‌منظور ثبت تیر) بود و یک دستگاه بیل مکانیکی در حدفاصل روستای سیدعبود تا آب‌گرفتگی هالوپ و یک دستگاه دیگر هم در شمال سیدعبود به حفر کانال مشغول هستند. در شمال غرب سیدعبود (حاشیه آب‌گرفتگی) هم با تعویض یگان زرهی مستقر در این منطقه، یگانی با ۱۳ تانک جایگزین شده است و یک دستگاه لودر نیز مشغول احداث سنگر است.^(۶)

در حوزه قرارگاه نصر (جنوب دارخوین) نیز به استناد تصویری که امروز یک هواپیمای خودی از مواضع دشمن برداشته است و مقایسه آن با تصویر برداشته شده در ۱۳۶۱/۱/۳۱، گزارش شد که ارتش عراق در یک هفته گذشته در غرب ایستگاه گرمداشت (به فاصله دو کیلومتری جاده اهواز - خرمشهر)، جنوب غربی ایستگاه ۹۰ (به فاصله سه کیلومتری جاده) و در شمال شلمچه هرکدام یک تیپ زرهی مستقر کرده است.^(۷)

همچنین گزارش‌های دیگر نیز حاکی است دشمن در منطقه مقابل دارخوین به احداث سنگر دیدبانی مشغول است^(۸) و در منطقه مقابل ام‌السواد در تلاش است شیار و جاده ایجاد کند.^(۹)

۵۸

با پایان عملیات پاک‌سازی محور کامیاران - مریوان، امروز اعلام شد که در مجموع ۱۲۰ کیلومتر از این محور به همراه ۲۲ روستا از وجود ضدانقلابیون مسلح پاک‌سازی شده و یک ارتفاع مهم دیگر نیز به تصرف نیروهای خودی درآمده است.

درخصوص عملیات پاک‌سازی محور کامیاران - مریوان که از سوی پاسداران انقلاب اسلامی پاوه، کامیاران و مریوان ظرف دو هفته انجام شد، نور احمدی عضو سپاه پاسداران پاوه و فرمانده این عملیات، در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «ما هم‌اکنون کلیه ارتفاعات منطقه را در تصرف داریم و نیروهای ما کلاً بر اوضاع مسلط هستند... از جمله ارتفاعاتی که در این منطقه ما توانستیم از لوث وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی کنیم، ارتفاعات شیرین‌سوار و تيله‌کوه است.» وی همچنین اسامی روستاهای پاک‌سازی شده را این‌طور اعلام کرد: «دزواند علیا، سفلا و وسطی، سرخه‌توت، ده گلنان، ملنکان، سی‌بوران، بابکلان، ارین، نله‌کبری، ژنین، نسنار، گاودانه، زیریه، تزوش، یوزنیان و کرسانه».^(۱۰)

خبرگزاری جمهوری اسلامی هم از باختن گزارش داد: «در ادامه عملیات پاک‌سازی مناطق کردستان و جنوب آذربایجان غربی از لوث وجود ضدانقلابیون، رزمندگان اسلام ارتفاع حساس و استراتژیک هفت وانه را به تصرف درآوردند. ... با تصرف این ارتفاع کلیه راه‌های مرزی منطقه مذکور زیر کنترل نیروهای اسلام درآمد».^(۱۱)

۵۹

آیت‌الله منتظری از امام خمینی درخواست کرد برای فروکش کردن التهاب ناشی از مسئله آیت‌الله شریعتمداری، از ایشان دوباره بازپرسی شود. فرزند آیت‌الله شریعتمداری هم با ارسال پیامی برای تعدادی از شخصیت‌های بین‌المللی خواستار حمایت آنها از پدرش شد.

آیت‌الله عبدالکریم موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور و آیت‌الله سیدحسن طاهری خرم‌آبادی نماینده امام خمینی در سپاه پاسداران، در دیدار با آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای

اسلامی اظهار داشتند: «آیت‌الله منتظری می‌خواهد که به امام گفته شود مسئله آقای شریعتمداری را از این شور بیندازند و درمورد پرونده از ایشان بازپرسی شود.» هاشمی رفسنجانی ضمن اعلام این مطلب افزود: «آقای [محمد محمدی] ری‌شهری [رئیس دادگاه انقلاب ارتش] هم اطلاع داد که در بازجویی‌های مجدد، ایشان اعتراف‌های جدیدی کرده و پرداخت پول به آقای [سیدمهدی] مهدوی و مذاکره با آقای [عبدالرضا] حجازی را هم پذیرفته است.»^(۱۲)

حسن شریعتمداری فرزند آیت‌الله شریعتمداری هم با ارسال پیامی خطاب به شماری از شخصیت‌های بین‌المللی از جمله پاپ ژان پل دوم، رهبر کاتولیک‌های جهان، یاسر عرفات رئیس کمیته اجرایی سازمان آزادی‌بخش فلسطین، حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه و احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه، برای پدرش تقاضای کمک کرد. وی در پیام خود که امروز در هامبورگ (آلمان غربی) منتشر شد، گفته است که پدر ۸۲ ساله‌اش که در محافل غربی به‌عنوان یک شخص میانه‌رو شناخته شده، بیمار بوده، در منزل تحت بازداشت است. حسن شریعتمداری می‌گوید که دریافت‌کنندگان این پیام می‌توانند با سخنرانی علنی به وی کمک کرده و احتمالاً جان وی را نجات دهند.^(۱۳)

۶۰

آیت‌الله منتظری از سپاه پاسداران و به‌ویژه «واحد نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی» آن خواست تا به‌دور از هرگونه ضوابط دست‌وپاگیر رسمی و دولتی و با الهام از شئون ولایت‌فقیه، با اختیارات و قدرت بیشتری عمل کنند. این واحد زیرمجموعه سپاه پاسداران نیز با صدور اطلاعیه‌ای ضمن استقبال از رهنمود آیت‌الله منتظری، صدور انقلاب را یکی از الزامات حفظ آن دانست و اعلام کرد که در امر صدور انقلاب نباید و نمی‌توان ضوابط رسمی دولت‌ها را معیار عمل قرار داد.

به گزارش خبرنگار اعزامی روزنامه کیهان به قم، حجت‌الاسلام سیدمهدی هاشمی، مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران، با آیت‌الله العظمی منتظری ملاقات و گزارشی از حمایت‌های به‌عمل‌آمده این واحد از جنبش‌های آزادی‌بخش را ارائه کرد. در این دیدار آیت‌الله منتظری ضمن تأکید بر سیاست «نه شرقی، نه غربی» که در جوهر انقلاب اسلامی منظور شده و نیز با اشاره به خط مشی کلی سپاه و به‌خصوص واحد نهضت‌های آزادی‌بخش آن اظهار داشت: «مسئولیت اساسی این ارگان همان‌گونه که در قانون اساسی ذکر شده حفظ انقلاب از توطئه‌های داخلی و خارجی می‌باشد و طبیعی است که انقلاب اگر نتواند پیام جهانی خود را در بعد فکری و مکتبی به خارج صادر کند، در داخل از پویایی و حرکت می‌ایستد و نابود می‌شود. از این‌رو بجاست که سپاه و به‌خصوص واحد نهضت‌ها به‌دور از هرگونه ضوابط دست‌وپاگیر رسمی و دولتی و با الهام از شئون ولایت‌فقیه و مقام معظم رهبری انقلاب با اختیارات و قدرت بیشتری عمل کند و از نظر فکری مستقیماً از روحانیت الهام بگیرد تا بتواند مسئولیت سنگین خود را انجام دهد.»^(۱۴)

در پی این دیدار، واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران با صدور اطلاعیه‌ای ضمن

استقبال از رهنمودهای آیت الله منتظری، در تبیین این رهنمودها اعلام کرد: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در قلمرو جهان اسلام بدون مرزبندی‌های جغرافیایی باید فعال باشد». این اطلاعیه ضوابط رسمی و دولتی را در اداره امور کشور ضروری و مفید دانسته و درعین حال تأکید کرده است: «در امر صدور انقلاب که پیوندی عمیق با محرومین به‌پاخاسته جهان است، نباید و نمی‌توان ضوابط رسمی دولت‌ها را معیار عمل قرار داد».

در ادامه این اطلاعیه، نظام جمهوری اسلامی در ایران و انقلاب اسلامی دو پدیده مجزا معرفی شده و آمده است: «رهبری حقیقی این حرکت جهانی (قیام محرومین و مستضعفین برضد استکبار) به‌عهده دولت نمی‌تواند باشد، بلکه همان مقام رهبری است که تداوم این حرکت توفنده را به‌عهده گرفته و باید بگیرد تا توده‌های میلیونی به مبارزه ضد استکباری شرق و غرب جذب شوند».

حمله قاطعانه انقلاب اسلامی به آمریکا و متحد صهیونیسم او، یکی از توصیه‌های مطرح‌شده در این اطلاعیه است که در توضیح آن چنین آمده است: «آمریکا این شیطان بزرگ و متحد شماره یک صهیونیسم بین‌المللی تا زمانی که در کل جهان مورد حمله قاطعانه انقلاب اسلامی قرار نگیرد، چه زود ما در داخل به دفاع از خاک و قلمرو سرگرم خواهیم شد. هم‌اکنون ما شاهد تجاوز صدام امریکایی به سرزمین انقلاب اسلامی هستیم. استکبار جهانی با این گونه تجاوزهای تحمیلی می‌تواند سال‌های متمادی ما را به مسائل و مشکلات داخلی مشغول سازد، ولی اگر در اندیشه صدور انقلاب به مفهوم حقیقی آن باشیم به‌جای آنکه ما نقش تدافعی به عهده بگیریم، امپریالیزم جهانی ناچار خواهد گشت موضع هجومی خویش را از دست داده و به دفاع از موجودیت ابلیسی خویش بپردازد».

در پایان اطلاعیه ضمن معرفی سپاه پاسداران به‌عنوان یک ارگان عقیدتی، سیاسی و نظامی آمده است: «[سپاه پاسداران] مدت‌ها قبل از اینکه صدور انقلاب فرهنگی سر زبان‌ها بیفتد، بدون توقع و سروصدا طبق یک وظیفه شرعی به برقراری ارتباط با نهضت‌ها پرداخت و تاکنون توانسته اندیشه و تجربیات انقلاب اسلامی را به عقول و افکار محرومین به‌پاخاسته صادر نماید».^(۱۵)

۶۱

در ادامه تلاش برای توسعه روابط ایران و کره شمالی، نخست‌وزیر این کشور که در رأس یک هیئت عالی‌رتبه اقتصادی و سیاسی به تهران سفر کرده است، امروز با مقامات جمهوری اسلامی دیدار کرد.* رادیو بی‌بی‌سی هم در گزارش خود از این دیدارها، به گسترش روابط این دو کشور پس از آغاز جنگ

* اگرچه در سال‌های آغازین پیروزی انقلاب دیدگاه خوبی به کره شمالی به‌دلیل عقیده الحادی و حاکمیت کمونیستی در آن کشور وجود نداشت، ولی نیازهای ناشی از جنگ و مواضع ضد امریکایی و عدم روابط گرم کره شمالی با عراق موجب شد تا آرام‌آرام روابط با این کشور توسعه یابد. کره شمالی هم دنبال آن بود که حمایت‌های ایران را در سیاست‌هایش درباره کره جنوبی جلب کند و از نفت ایران نیز بهره ببرد. همچنین بازار مطمئنی را برای تسلیحات ساخت خود فراهم آورد. [حسین علانی، روند جنگ ایران و عراق، جلد اول، تهران: نشر مرزوبوم، چاپ اول ۱۳۹۱، ص ۴۳۰]

آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور

عراق و ایران اشاره و پیش‌بینی کرد که در این سفر قرارداد‌های اقتصادی بیشتری میان ایران و کره شمالی منعقد شود.

آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، در دیدار با هیئت کره شمالی ضمن ابراز خوشحالی از سفر این هیئت به ایران اظهار داشت: «امیدوارم سفر شما پایه‌های روابط دوستانه میان دو کشور را هرچه بیشتر مستحکم‌تر نماید و بتوانیم یک جبهه ضدامپریالیستی نیرومند به وجود آورده تا از حقوق ملت و انسان‌ها حمایت نماییم. ... ما در هر نقطه‌ای از جهان که نشانی از مبارزه علیه امریکا و مستکبرین مشاهده می‌شود، حضور داریم و در هر جا به امپریالیسم ضربه‌ای وارد شود، ما آن را پیروزی برای خود محسوب می‌کنیم.» در این دیدار، جونگ اوک لی نخست‌وزیر

کره شمالی هم ضمن تسلیم پیام رئیس‌جمهور این کشور به آیت‌الله خامنه‌ای، گفت: «... دو ملت ما که در جبهه واحدی علیه امپریالیسم امریکایی می‌جنگند، هم‌رزم هستند و بنابراین باید یکدیگر را یاری کنیم و ما همواره از مبارزات ایران در راه دفاع از انقلاب اسلامی فعالانه پشتیبانی می‌کنیم.»^(۱۶)

میرحسین موسوی نخست‌وزیر نیز در دیدار با این هیئت اظهار داشت: «ما ملتی مستقل و یکپارچه هستیم و در عین حال متوجه این مسئله هستیم که برای مبارزه با قدرت‌های سلطه‌جو به‌ویژه امپریالیسم امریکا باید روابط خود را با کشورهای جهان سوم مخصوصاً کشورهایی که مورد تهاجم مستقیم امپریالیسم می‌باشند، گسترش دهیم.» نخست‌وزیر افزود: «ما با وجود مشکلات جنگ و مسائل ناشی از حاکمیت وابسته به امریکا بر کشورمان، توانسته‌ایم به سازندگی هم‌پردازیم و مصمم هستیم در آینده تلاش خود را برای سازندگی بیشتر چند برابر کنیم و طبیعی است که برای اینکه کوشش‌های ما به نتیجه برسد باید روابط اقتصادی خود را با کشورهای مختلف جهان گسترش دهیم. اما این گسترش تابع سیاست خارجی ما می‌باشد و توسعه روابط بی‌جهت نیست. ما از رابطه‌ای که باعث شود تا به سیاست نه شرقی نه غربی دست یابیم، استقبال می‌کنیم.» نخست‌وزیر کره شمالی نیز در این دیدار ضمن اشاره به تحول اقتصادی و فرهنگی که در ایران، پس از پیروزی انقلاب اسلامی به وجود آمده، اظهار داشت: «ما اکنون از اینکه دولت جمهوری اسلامی ایران تمام استعمارگران و استثمارگران و قدرت‌های غربی و شرقی و تمام راه‌های سلطه‌جویی را محکوم نموده و همچنین براساس سیاست مستقل و غیرمتعهد، با کشورها روابط دوستی برقرار می‌کند، پشتیبانی خود را ابراز می‌کنیم.» در پایان این دیدار کمیته‌هایی به‌منظور بررسی گسترش روابط اقتصادی و سیاسی تشکیل و مأمور پیگیری مذاکرات و چگونگی استفاده از امکانات موجود در دو کشور شدند.^(۱۷)

همچنین، نخست‌وزیر کره شمالی در دیدار با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس‌مجلس شورای اسلامی، پیام رئیس‌جمهور این کشور را تقدیم و از وی برای دیدار مجدد

از کره شمالی دعوت کرد. حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی نیز ضمن ابراز خوشحالی از موضع کره شمالی در دفاع از ایران در جنگ تحمیلی، با اعضای هیئت کره‌ای در خصوص مسائل اقتصادی، نفتی و بازرگانی گفت‌وگو کرد. در پایان این مذاکرات طرفین بر مواضع مشترک دو کشور در مقابله با امپریالیسم امریکا تأکید کردند.^(۱۸)

در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی درباره سفر هیئت کره شمالی به ایران در برنامه شامگاهی خود گفت: «از زمان انقلاب ایران تاکنون، روابط ایران و کره شمالی به میزان قابل ملاحظه‌ای گسترش داده شده است. این امر هم بر پایه ایدئولوژی به صورت مخالفت مشترک آنها با امریکا استوار بوده و هم بر احتیاجات اقتصادی آنها. دو سال پیش هنگامی که دولت‌های غربی به دلیل گروگان‌گیری ایران، بازرگانی با آن کشور را منع کردند، دولت کره شمالی اولین قرارداد خود را با ایران به منظور خرید نفت از آن کشور منعقد کرد. همچنین دو دولت موافقت کرده‌اند که بازرگانی بین خود را به میزان یک چهارم افزایش دهند. قرار شد که ایران به کره شمالی کالاهای صنعتی، مواد شیمیایی و خشکبار بفروشد و کره شمالی به ایران دستگاه‌های صنعتی، فولاد و غله برساند.» بی‌بی‌سی در خصوص گسترش روابط دو کشور با شروع جنگ عراق علیه ایران گفت: «هنگامی که جنگ با عراق شروع شد، داشتن متحدان سیاسی و بازرگانی برای دولت ایران بیش از پیش مهم گشت. احتیاج تازه ایران به اسلحه بود. هنگامی که فقط یک ماه از آغاز جنگ می‌گذشت، دولت امریکا اعلام کرد که ایران از هواپیمای باربری نظامی برای حمل اسلحه از کره شمالی به خاک خود استفاده می‌کند. دولت ایران هرگز چنین گفته‌هایی را رد نکرد و به نظر می‌رسد که کره شمالی دست‌کم توانسته است مقادیری اسلحه سبک و سنگین و مهمات به ایران بفروشد.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان گفتار خود افزود: «در سال گذشته، هیئت‌های سیاسی و اقتصادی از ایران روانه کره شمالی شدند؛ از جمله رئیس مجلس اکبر هاشمی رفسنجانی و وزیر آموزش و پرورش علی‌اکبر پرورش. طی این سفر هر دو طرف اظهار علاقه کردند که روابطشان گسترش یابد. همین دو هفته پیش نیز رئیس‌جمهوری ایران نماینده‌ای به پایتخت کره شمالی فرستاد تا در مراسم هفتادمین سالگرد تولد رئیس‌جمهور آن کشور، کیم ایل سونگ، شرکت کند. امروز هم نخست‌وزیر ایران ایران و کره شمالی در تهران از سیاست خارجی یکدیگر پشتیبانی کردند. در هیئت نمایندگی فعلی کره شمالی در تهران تعداد متخصصان اقتصادی خیلی بیشتر از سایر متخصصان است. در نتیجه باید انتظار داشت که قراردادهای اقتصادی بیشتری بین دو کشور منعقد گردد.»^(۱۹)

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه‌ای سخنان دیروز یک سناتور امریکایی درباره احتمال اقدام نظامی ایران در خلیج فارس و تهدید منابع نفتی این منطقه را تلاش امریکا برای تقویت و تحریک کشورهای منطقه و نیز حضور نظامی بیشتر این کشور در منطقه دانست.

در این اطلاعیه که در واکنش به اظهارات سناتور هنری جکسون صادر شده است، با تأکید بر اینکه امریکا دریافته است که تجاوزهای صدام به ایران ثمربخش نبوده و باعث پیروزی هرچه بیشتر جمهوری اسلامی ایران می‌گردد، آمده است: «امریکا با این گونه اراجیف و مهملات درحقیقت می‌خواهد دست به کمک‌های نظامی بیشتر به بعضی از سرسپردگان زده و به تقویت و تحریک آنان و ایجاد پایگاه‌های جدید اقدام نماید و بُعد دیگری بر جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بگشاید و با این حيله موزیانه می‌خواهد ایران را در برابر کشورهای همسایه، که دوستی و اتحاد رو به تصاعد با آنان همچون خاری بر چشمانش می‌باشد قرار داده و در پناه "تفرقه بینداز و حکومت کن" خود به مکیدن خون محرومین و مستضعفین پردازد».

در پایان این اطلاعیه اعلام شده است: «ما بار دیگر ضمن اعلام پشتیبانی خود از ملت محروم فلسطین و جنوب لبنان، از کلیه کشورهای تولیدکننده نفت خواهانیم که از این سلاح جهت به‌زانو درآوردن امریکای جهانخوار و صهیونیسم جنایت‌پیشه استفاده نمایند. با کمک الهی پیروزی در برابر جنایتکاران نزدیک خواهد بود.»^(۲۰)

۶۳

روزنامه *وال استریت ژورنال* مدعی شد دولت امریکا از ایران نفت خریده است.

این روزنامه امریکایی با اعلام اینکه دولت امریکا معادل ۵۳ میلیون و ۱۰۰ هزار دلار نفت خام از ایران خریده است، نوشته است: «از هنگام ماجرای گروگان‌گیری، این نخستین باری است که چنین معامله‌ای بین دو کشور انجام می‌گیرد. به گفته مقام‌های دولتی روز پنجشنبه [۱۳۶۱/۲/۲] وزارت دفاع امریکا یک میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه نفت خام ایران را از طریق یک شرکت بازرگانی که مقر آن در ژنو است خریداری کرد. نفت از قرار بشکه‌ای ۲۹ دلار و ۵۱ سنت فروخته شد که در حدود ۴ دلار و ۵۰ سنت پایین‌تر از ۳۴ دلار قیمت پایه اوپک است. سخنگوی مرکز تدارکات سوخت وزارت دفاع امریکا ضمن ابراز رضایت از قیمت نفت خریداری‌شده گفته است که نفت خریداری‌شده در مخازن استراتژیکی در ایندیانا انبار خواهد شد.»

این روزنامه امریکایی ضمن توصیه به ایران که این اقدام را به‌عنوان نشانه‌ای از مناسبات بهتر با امریکا تلقی کند، افزوده است: «واردات نفت از ایران روز ۱۲ نوامبر ۱۹۷۹، هشت روز پس از اشغال سفارت امریکا در تهران ممنوع شد. گروگان‌ها روز ۲۰ ژانویه ۱۹۸۱ آزاد شدند و روز ۱۹ ژانویه سال جاری پرزیدنت ریگان دستور پایان‌دادن به ممنوعیت واردات نفت از ایران را امضا کرد. به گفته یک منبع وزارت امور خارجه، در همان زمان محدودیت‌های مسافرت به ایران نیز لغو شد. هر دو اقدام درمجموع بخشی از سیاست امریکا بود که به‌طورکلی از میزان تنش‌های بین دو کشور کاسته شد.»

در بخشی دیگر از گزارش *وال استریت ژورنال* ضمن اعلام این مطلب که واردات نفت از ایران از سر گرفته نشده است، اما خریده‌های دولت می‌تواند در را به روی پالایشگاه‌های خصوصی و

بازرگانان امریکایی بگشاید، آمده است: «روز جمعه [۱۳۶۱/۲/۳] دو شرکت امریکایی تلاش خود را برای خرید نفت ایران آغاز کردند. ایران که برای حرکت چرخ‌های اقتصادی‌اش و ادامه جنگ با عراق به‌شدت به پول نقد نیاز دارد، طی هفته‌های اخیر صادرات نفتی خود را افزایش زیادی داده است. شرکت‌های بازرگانی ژاپن مقادیر زیادی نفت تخفیف داده‌شده ایران را از بازار آزاد خریداری کردند. از این گذشته، ایران قراردادهایی برای فروش نفت به‌طور نقدی یا پایاپای با رومانی، ترکیه، سوریه و برخی از پالایشگاه‌ها و بازرگانان اروپایی امضا کرده است. منابع صنعت نفت می‌گویند که میانگین کنونی صادرات نفت ایران ۱/۴ میلیون تا ۱/۶ میلیون بشکه در روز است. دلان ژاپنی این رقم را به دو میلیون بشکه نزدیک می‌دانند. به‌نظر منابع نفتی اگر ایران بتواند در فروش نفت در بازارهای آزاد با موفقیت‌های دیگر روبه‌رو شود، خواهد توانست صادرات نفتش را به ۲/۵ میلیون بشکه افزایش دهد. تولید روزانه نفت ایران تا پیش از آغاز جنگ با عراق در حدود ۲ میلیون بشکه در روز بود و پیش از [پیروزی] انقلاب اسلامی، ایران روزانه ۵ میلیون بشکه نفت صادر می‌کرد.»^(۲۱)

۶۴

خبرنگاران خبرگزاری‌های رويتر و یونایتدپرس که اخیراً از جبهه‌های عراق دیدن کرده‌اند، معتقدند رژیم عراق در وضعیتی است که به پایان یافتن جنگ اشتیاق دارد، لیکن ایران بر خواسته خود مبنی بر خروج بی‌قیدوشرط نیروهای عراقی از خاک آن کشور قبل از هرگونه مذاکره صلح اصرار می‌ورزد. در همین حال، رئیس مجلس شورای اسلامی نیز گفت که اغلب نمایندگان مجلس از احتمال پذیرش آتش‌بس قبل از مجازات صدام نگران هستند.

پل ایدل خبرنگار رويترز که از مقر فرماندهی نیروهای عراقی در منطقه خانقین دیدار کرده، ضمن گزارش مشاهداتش از سنگرهای عراقی در داخل خاک ایران نوشته است: «سکوت در این جبهه جنگ که با گرمای ملایم بهاری درهم آمیخته، بر این واقعیت سرپوش می‌گذارد که در پی یک سلسله پیروزی‌های نیروهای ایران، اکنون عراق بی‌صبرانه در جست‌وجوی پایان دادن به جنگ نوزده‌ماهه است و این درحالی است که ایران بیش از هر زمان دیگر خواستار خروج بی‌قیدوشرط نیروهای عراقی از خاکش قبل از انجام هرگونه مذاکره است. دیپلمات‌های غربی و اعضای جنبش عدم‌تعهد در بغداد بر این عقیده‌اند که با پیشروی‌های ایران طی هفت ماه گذشته که به عقب‌نشینی نیروهای عراقی از مواضع خود در غرب دزفول و شوش منتهی گردید، ایران به بزرگ‌ترین پیروزی خود در جنگ دست یافت و اکنون همه چیز به نتایج حملات بزرگ بعدی بستگی دارد.»

خبرنگار رويتر در ادامه این گزارش ضمن اشاره به این مطلب که نیروهای عراقی همچنان در خاک ایران هستند و مقامات ایران نیز گفته‌اند که ایران قصد ورود به خاک عراق را ندارد، افزود: «اما حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی یکی از سیاستمداران بلندپایه ایران هفته گذشته

گفت در صورتی که صدام شرایط ایران را برای صلح نپذیرد احتمال دارد نیروهای ایران به عراق حمله کرده و بغداد را محاصره کنند.» خبرنگار رویتر ادامه داد: «درحالی که جنگ به نفع ایران پیش می‌رود، بغداد به‌طور مکرر نسبت به آغاز مذاکرات و حتی دادن امتیازهایی از خود تمایل نشان داده است، ولی هیچ‌کدام از پیشنهادهای عراق موجب توافق ایران با انجام مذاکرات صلح نشده است.» وی پس از ذکر تلاش‌هایی که برای پایان دادن به جنگ صورت گرفته، اضافه کرد: «به‌رغم ابراز تمایل عراق، ایران همچنان بر سه شرط اولیه خود تأکید نموده و حتی اخیراً یک شرط دیگر، یعنی بازگشت رانده‌شدگان عراقی به کشورشان نیز به آن افزوده است.»

خبرنگار رویتر در پایان گزارش خود آورده است: دیپلمات‌هایی که در بغداد هستند و عده‌ای از آنان در تلاش‌های میانجیگرانه جنبش عدم‌تعهد شرکت دارند، بر این عقیده‌اند تنها مانع موجود بر سر راه صلح این است که درحالی که عراق خواستار انجام هرچه سریع‌تر مذاکرات است، ایران شادمان از موفقیت‌های اخیر نظامی، علاقه‌ای از خود نشان نمی‌دهد.^(۲۲)

وینسنت شودولوسکی مدیر دفتر خبرگزاری یونایتدپرس در بیروت هم در پی دیدار از جبهه‌های جنگ عراق نوشت: «رهبر عراق که برای خاتمه دادن به جنگ نوزده ماهه با ایران اشتیاق دارد، به نظر می‌رسد که آماده است تا از موضع قابل‌انعطاف‌تری وارد مذاکرات صلح شود، لکن با ناسازگاری مداوم ایران مواجه می‌باشد. موضع سرسخت ایران برای مصالحه، این تصور را برای رژیم صدام حسین به وجود آورده که اقدام بیشتر عراق در جهت مصالحه با ایران تنها، نشانه ضعف عراق در این مرحله بحرانی جنگ تلقی می‌شود. ایران ظاهراً در پی کسب موفقیت‌هایی در جبهه‌های مرکزی واقع در مناطق شوش و دزفول، در ماه مارس گذشته، از هر زمان دیگری برای ادامه جنگ و سرنگونی رژیم صدام مصمم‌تر است. یک دیپلمات آسیایی نزدیک به هیئت‌هایی که برای شروع مذاکره بین طرف‌های درگیر کوشش می‌کنند، گفت سرسختی ایران، عراق را بدون اینکه تمایلی داشته باشد، ناگزیر به سرسختی کرده است.»

خبرنگار یونایتدپرس به نقل از منابع دیپلماتیک افزود: «یک عامل اضافی در زمان فعلی، نزدیک شدن تاریخ برگزاری کنفرانس سران غیرمتعهد می‌باشد که قرار است شهریورماه آینده در بغداد تشکیل گردد. تصور این مسئله که بمب‌افکن‌های ایران به عراق حمله کنند - درحالی که صدام سرگرم تهیه مقدمات برگزاری اجلاس غیرمتعهد می‌باشد - باید رهبر عراق را بسیار عصبی کرده باشد.» وی در ادامه آورده است: «عامل دیگری که کوشش‌های صدام برای خاتمه دادن به جنگ را بسیار پیچیده کرده نزدیکی فزاینده روابط ایران و سوریه است. تاکنون صدام هم جنگ را اداره کرده و هم رفاه مردم کشورش را تأمین کرده است، لیکن بستن خط لوله‌های نفتی این کشور توسط سوریه موجب می‌گردد برنامه‌های صرفه‌جویی در عراق اعمال شود. هزینه‌های جنگی صدام و سیاست‌های رفاهی عراق تنها از طریق پرداخت پول‌های کلان توسط کشورهای عرب به‌ویژه عربستان و کویت امکان‌پذیر شده است. از زمان شروع جنگ

تاکنون، عراق ۲۵ میلیارد دلار به صورت وام از کشورهای عرب دوست دریافت کرده است. یکی از دلایلی که سبب شده است تا این پول‌ها به طور مداوم به دست عراق برسد ترس بعضی از رژیم‌های عرب به ویژه کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از هدف اصلی ایران یعنی سرنگونی رژیم صدام و انتشار انقلاب اسلامی در این مناطق می باشد.

خبرنگار یونایتدپرس در پایان گزارش خود افزود: «تغییری که پس از شکست ماه مارس گذشته عراق [در عملیات فتح المبین] دیپلمات‌ها در برخورد صدام با مسئله جنگ مشاهده کرده‌اند این بود که دیگر برای صدام مسئله جنگ میان عرب‌ها و فارس‌ها مطرح نیست، بلکه دفاع از بین‌النهرین اکنون مدنظر صدام است.»^(۲۳)

گزارش خبرنگاران رویتر و یونایتدپرس در حالی است که فضای حاکم در کشور نیز با هر گونه مصالحه با عراق قبل از دستیابی به حقوق ملت ایران مخالف است. در همین ارتباط حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، از دیدارهای امروز نمایندگان مجلس با وی چنین نقل کرده است: «بیشتر نمایندگان در ملاقات‌ها اظهار نگرانی می‌کنند از احتمال پذیرش آتش‌بس و عدم مجازات صدام و ادامه فشار صدام بر نیروهای اسلامی انقلابی عراق.»^(۲۴)

۶۵

مصر و مراکش اعلام کردند که از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کنند. اردن و یمن شمالی هم به عراق نیرو اعزام کرده‌اند.

سپهدار عبدالحمید ابوغزاله وزیر دفاع مصر، پس از تشکیل جلسه با فرماندهی کل نیروهای مسلح این کشور اعلام کرد: «مصر تصمیم دارد جهت یاری عراق در جنگ خود علیه ایران، کمک نظامی به آن کشور بکند، مشروط بر اینکه نیروهای مسلح مصر در جنگ میان ایران و عراق شرکت نکنند.»^(۲۵) المعطی بوعبید نخست‌وزیر مراکش هم گفت: «این کشور از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کند و هر کشور عربی را که به ایرانیان کمک کند،

یک متحد اسرائیل می‌داند.» وی افزود: «شاه حسن [پادشاه مراکش] از طریق فرستاده‌ای به اطلاع صدام حسین رساند که مراکش هر زمان که عراق علاقه‌مند باشد نیروهای خود را در اختیار وی قرار خواهد داد.» وی از پاسخ به سؤال یکی از خبرنگاران مبنی بر اینکه آیا هم‌اکنون نیروهای مراکشی در کنار نیروهای عراقی می‌جنگند، خودداری کرد.^(۲۶)

عبدالحمید ابوغزاله

در همین حال، یونایتدپرس از بغداد در گزارشی اعلام کرد: «کشورهای حامی عراق در حالی که از نظر مالی به این کشور کمک می‌کنند، در اعزام نیرو به جبهه‌های جنگ بسیار سریع اقدام نمی‌کنند.» این خبرگزاری افزود: «اردن ۲۵۰۰ داوطلب و یمن شمالی ۱۰۰۰ نفر به جبهه‌های جنگ برای کمک به عراق اعزام کرده‌اند.»^(۲۷)

۶۶

خبرگزاری یونایتدپرس در گزارشی تحلیلی از اوضاع اقتصادی عراق، اعلام کرد قطع صدور نفت عراق از خاک سوریه و کاهش جهانی بهای نفت ضربه‌ای بزرگ به اقتصاد عراق وارد کرده است و باوجود کمک‌های مالی کشورهای عربی همسایه حوزه خلیج فارس به صدام، این جنگ پس از گذشت ۱۹ ماه مشکلاتی را برای رژیم بغداد به وجود آورده است.

این خبرگزاری در تحلیل خود افزود: «باتوجه به وضع بودجه دولت صدام حسین، بزرگ‌ترین ضربه را می‌توان تصمیم سوریه در بستن خط لوله نفتی عراق که از این کشور گذشته و به دریای مدیترانه منتهی می‌شود، تلقی کرد. طبق برآورد دیپلمات‌های خارجی، با بسته شدن خط لوله مذکور ظرفیت صادرات نفتی عراق ۴۰ درصد و ذخیره ارزی این کشور به میزان ۲۰ درصد کاهش یافته است. یک دیپلمات غربی گفت عراق در حال حاضر تنها توانایی صدور ۶۰۰ تا ۷۰۰ هزار بشکه نفت در روز را دارد. یک مشاور وزارت طرح و برنامه ریزی عراق هم گفت بسته شدن خط لوله مذکور ضربه‌ای بزرگ به این کشور وارد کرده است.»

این خبرگزاری به نقل از ناظران دیپلماتیک افزود: «حقوق کارمندان دولت که سال گذشته ثابت ماند احتمالاً در [سال] حاضر نیز در سطح کنونی باقی می‌ماند. با تورم ۳۰ درصد، این تثبیت حقوق بار سنگینی بر دوش مردم می‌گذارد.»

یونایتدپرس در قسمتی دیگر از گزارش خود ضمن اعلام اینکه سال گذشته کشورهای عربی حوزه خلیج فارس ۲۵ میلیارد دلار وام به عراق پرداخت کرده‌اند، افزود: «اکنون نیز نشانه‌هایی دال بر کاهش اعطای این وام‌ها از سوی ممالک مذکور به چشم نمی‌خورد. این نظریه نیز وجود دارد که به دنبال پیروزی‌های اخیر ایران این وام‌ها افزایش یابد؛ زیرا کشورهای محافظه کار منطقه از پیروزی ایران و صدور انقلاب این کشور به عراق هراس دارند.»

در گزارش خبرگزاری یونایتدپرس به نقل از مشاور وزارت طرح و برنامه ریزی عراق آمده است: «این جنگ به نیروی انسانی عراق صدمه شدید وارد ساخته است. این کشور هم‌اکنون به طور قابل ملاحظه‌ای به کارگران خارجی به ویژه عرب متکی شده است و در حال حاضر یک میلیون و پانصد هزار عرب که یک میلیون نفر از آنها مصری هستند، در عراق سرگرم کار هستند... لکن عراق برخلاف ایران هنوز به سهمیه بندی ارزاق مورد نیاز مردم مجبور نشده و طرحی هم برای اجرای آن در دست نیست و گاهی اوقات کمبودهایی در مواد غذایی به چشم می‌خورد که علت آن عدم مدیریت صحیح می‌باشد.»

یونایتدپرس در پایان گزارش خود آورده است: «اگرچه این جنگ ماهانه یک میلیارد دلار برای عراق هزینه در بر دارد، لکن مقامات رسمی عراق و دیپلمات‌های خارجی اظهار داشته‌اند هیچ‌گونه طرحی جهت کاهش هزینه‌های نظامی در دست نیست.»^(۲۸)

۶۷

رادیو امریکا اعزام نمایندگانی از سوی عراق به چند کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی را تلاش این کشور برای پایان دادن به جنگ با ایران و نیز شکایت از سوریه به دلیل حمایتش از ایران دانست. رادیو امریکا به نقل از گزارش‌های رسیده از بغداد گفت: «نمایندگان عراق به امارات متحده عربی، لبنان، مغرب، تونس، جیبوتی، سومالی و یمن شمالی فرستاده شده‌اند؛ حال آنکه گزارش‌های دیروز حکایت از اعزام نمایندگان به کشورهای عربستان سعودی، گینه، اردن و کویت داشت.»

رادیو امریکا ضمن اینکه اعزام این نمایندگان را در راستای تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق و نیز شکایت عراق از سوریه به دلیل حمایتش از ایران قلمداد کرد، افزود: «اعزام این نمایندگان درحالی انجام می‌شود که باتوجه به شکست ظاهری آخرین مأموریت هیئت‌های صلح کنفرانس اسلامی امیدهای عراق برای متوقف ساختن درگیری در مرز جنوب شرقی‌اش نقش بر آب شده است. عراق به‌ویژه از اقدام اخیر سوریه در زمینه بستن خط لوله نفت عراق که از خاک سوریه می‌گذرد، خشمگین است. اقدام سوریه حدود ۴۰ درصد از صادرات نفت عراق را کاهش داده و میزان عایدات نفتی آن کشور نیز حدود ۲۵ درصد کم شده است.»^(۲۹)

ضمیمه گزارش ۵۳: اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران درباره جلسه بررسی چگونگی فرماندهی و هدایت عملیات بیت‌المقدس

محسن رضایی می‌گوید: «بعد از طرح‌ریزی مانور گفتیم حالا فرماندهی را چه کار کنیم؟ اینجا دوباره برادرمان صیاد برگشت گفت که شما باید این دوتا کیفیت را ملاحظه کنید: سازمان ارتش باید حفظ بشود، [و] از روحیه بچه‌های بسیجی و سپاهی هم باید استفاده کنیم. گفتیم خب این حرف خیلی درستی است؛ حالا چه کار کنیم؟ بالاخره فرماندهی چی؟ ایشان به صراحت نمی‌گفت ته دلش را. مرتب می‌گفت که نه، باید سازمان ارتش حفظ بشود. سازمان ارتش اگر از هم بپاشد، این شدنی نیست. خلاصه، بحث‌های زیادی صورت گرفت و آقای رشید گفت که اصلاً چرا بگوئیم ارتش بالای سر سپاه یا سپاه بالای سر ارتش؛ اصلاً این بحث را کنار بگذاریم. ارتش یک لشکر می‌دهد، سپاه هم یک لشکر می‌دهد و این دوتا در ادبیات نظامی یعنی یک سپاه؛ و یک نفر سوم می‌گذاریم بالای سر این دوتا. صیاد قبول نکرد و گفت نه ما این را قبول نداریم. بعد، برادرمان رشید گفت یعنی شما قواعد ارتش را می‌خواهید زیر پا بگذارید؟ صیاد گفت نه ما نمی‌توانیم این کار را بکنیم؛ ما اگر بخواهیم یک تشکیلات سومی درست کنیم، مخابرات می‌خواهد، امکانات می‌خواهد، این امکانات را ما نداریم. ... من پرسیدم بالاخره آقای صیاد چه کار کنیم؟ این‌طور که شما می‌گویید بن بست است. ایشان گفت هیچ کار نکنیم منیت‌ها را کنار بگذاریم. این [حرف] خیلی به آقا رحیم و آقا رشید بر خورد. گفتیم خیلی منیت‌ها را کنار می‌گذاریم یعنی بگوئیم ارتش باشد، سپاه هم باشد و به یک طریقی اینها را کنار هم بگذاریم که منیتی نباشد. گفت بله. گفتم حالا شما پیشنهادتان چیست که منیت نباشد؟ گفت به هر حال هر کاری می‌کنیم سازمان ارتش باید حفظ بشود. باز نمی‌آمد دقیق بگوید. گفتیم خیلی خب پس حالا فرماندهان را بگذاریم از

ارتش، مسئول عملیات را بگذاریم از سپاه، گفت نه، این هم نمی‌شود. گفتیم خب چرا نمی‌شود؟! گفت آن که از سپاه هست باید معاون عملیات باشد. آقا رحیم خیلی بهش بر خورد و گفت ... ما تنزل کردیم به اینکه مسئول عملیات ما باشیم و فرمانده شما، حالا چرا شما مسئول عملیات را قبول نمی‌کنید و می‌گویید معاون عملیات باشد. گفت به این دلیل که اگر شما معاون عملیات باشید به اینها [فرماندهان ارتشی] بر نمی‌خورید و اینها نمی‌گویند ما سرکاری هستیم؟ گفتیم خب برادر عزیز شما که قبول دارید بالاخره بچه‌های سپاه هستند که می‌روند جلو؛ بچه‌های سپاه هستند که حرکت می‌کنند؛ این را قبول دارید؟ می‌شود بگوییم کسی که محور کار است و دارد نیروها را می‌برد جلو، این بشود معاون عملیات؟ خب، مسئول عملیات می‌گذاریم اینکه کاری ندارد. ما دوتا داریم تصمیم می‌گیریم، این دوتا سازمان را توی هم ریختیم، اختیار هم داریم سازمان را این‌طوری طراحی کنیم. ایشان می‌گفت نه، این نمی‌شود. خب، یک جلسه به هم خورد و دوباره یک جلسه دیگر گذاشتیم. بعد، یک بار ما با ایشان دوفره صحبت کردیم گفتیم شما از این اصرار بیا کنار. این اصرار را بکنی ما به نتیجه نمی‌رسیم. آن‌قدر این بحث ادامه پیدا کرد که خودبه‌خود با پیشرفت کارها و سرعت گرفتن کارها چون ما که معطل این چیزها نمی‌شدیم، ما حسنی که کارمان داشت این بود که منتظر نتیجه این‌گونه بحث‌ها نمی‌شدیم تا کارمان را شروع کنیم. کم‌کم مقاومت دوستان شکسته شد.»

محسن رضایی در پایان اضافه می‌کند: «با اینکه ما پذیرفتیم که فرماندهی با شما، اما اینکه اینها زیر بار مسئول عملیات نمی‌رفتند و می‌گفتند معاون عملیات باشد، به‌نظرم غلش این است که اینها می‌خواستند در تاریخ ثبت شود که جنگ را ارتش فرماندهی کرد و به پیش برد. ... بگذارید در تاریخ بماند که بچه‌های انقلاب با چه مظلومیتی و با چه توافقی این جنگ را پیش می‌بردند و به‌خاطر خدا و به‌خاطر نظام و به‌خاطر اینکه جنگ پیش برود، حاضر بودند که همه نوع حرف‌وحديثی بشنوند و باوجوداینکه می‌دیدند و می‌دانستند و بچه‌های انقلابی هم بودند یعنی به‌خاطر درجه یا پست که نیامده بودند، به‌خاطر اعتقادشان آمده بودند ولی این ظرفیت اخلاقی را و یک ظرفیت عرفانی از خودشان نشان می‌دادند و این ادبیات را تحمل می‌کردند که کار نظام و انقلاب پیش برود.»^(۳۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۶

۱. سند شماره ۱۵۱۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون نحوه فرماندهی و هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۶، نوار شماره ۴۹۴۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۹ - ۱.
۲. سند شماره ۱۵۱۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۳ - ۱۹.
۳. سند شماره ۱۵۱۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون وضعیت مهندسی) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۶، نوار شماره ۴۹۴۵)، عبدالله درویشی، صص ۴ - ۱؛ و سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۹۹.
۴. سند شماره ۱۵۱۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۴ - ۵؛ و سند شماره ۱۵۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (مانور یگان‌های سپاه قرارگاه قدس)، عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۶، نوار شماره ۴۹۴۶)، عبدالله درویشی، صص ۱؛ و سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۰۲ - ۱۰۰.
۵. سند شماره ۷۲۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۱۴، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۷ - ۲.
۶. سند شماره ۱۵۸۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه فتح، شماره ۱۱، ۱۳۶۱/۲/۶.
۷. سند شماره ۷۲۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات قرارگاه نصر، شماره ۹، ۱۳۶۱/۲/۹، صص ۲.
۸. سند شماره ۱۷۱۴۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات تیپ امام حسین^(ع)، ۱۳۶۱/۲/۷.
۹. سند شماره ۷۲۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد قرارگاه نصر به ستاد قرارگاه مرکزی، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۱.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۱۵.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۳۰.
۱۲. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۶۳.

۲۳. همان، صص ۶ - ۴، بغداد - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۶.

۲۴. پس از بحران، پیشین، ص ۶۳.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۳۸، به نقل از رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۶.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۴ و ۵، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۷.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۶، بغداد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۶.

۲۸. همان، صص ۹ و ۱۰، بغداد - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۶.

۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۵، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۲/۶.

۳۰. محسن رضایی، تاریخ شفاهی جنگ ایران و عراق، جلسه ۷۷، ۱۳۹۳/۶/۳۱، نسخه دستنویس، صص ۸۱ - ۷۴.

۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، هامبورگ - خبرگزاری آلمان، ۱۳۶۱/۲/۶.

۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۱۴.

۱۵. همان، صص ۱ و ۲.

۱۶. همان، ص ۱۴.

۱۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۲.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۳.

۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۸.

۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۳ و ۴.

۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۶، ص ۲، به نقل از رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۲/۶.

۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۲ و ۳، خانتقین - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۶.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۷ اردیبهشت ۱۳۶۱

۳ رجب ۱۴۰۲

۲۷ آوریل ۱۹۸۲

۶۸

در هفتمین روز اردیبهشت سال ۱۳۶۱ همه مقدمات لازم برای آغاز نبرد فراهم شده و آخرین اقدامات تکمیلی در حال انجام است. همه تلاش‌ها بر این است که هرچه سریع‌تر و قبل از آنکه ارتش عراق به فکر استقرار در ساحل غربی رودخانه کارون بیفتد و عبور نیروهای ایران از این رودخانه را با مشکل مواجه سازد، عملیات آغاز شود. اگرچه ارتش عراق دور از ساحل رودخانه کارون (از جنوب سلمانیه به سمت شمال) مستقر است، لیکن با محتمل دانستن عملیات قوای ایران در این منطقه، برای تقویت نیرو و مواضع خود تلاش می‌کند.

درخصوص افزایش فعالیت دشمن در غرب کارون، واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه فتح گزارش داد: «روستاهای رحمانی، شریعه و هالوپ به شدت زیر آتش توپخانه دشمن است و تانک‌های مستقر در سیدعبود به طرف رحمانی و شریعه چند گلوله مستقیم شلیک کردند.»^(۱) گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا نیز حکایت از آن دارد که «دشمن دو گروهان تانک و یک دسته خمپاره‌انداز اضافه کرده است و در شمال شرق سیدعبود نیز خطی به طول ۸۰۰ متر مین گذاری شده است.» همچنین، «دشمن هر شب یک دسته نیروی گشتی به محورهای رحمانی و کاظمی اعزام می‌کند تا ضمن زیر نظر داشتن هرگونه نقل و انتقال نیروهای ایرانی، از آنها برای کسب اطلاعات جدید اسیر بگیرند.»^(۲) در گزارش دیگری آمده است: «در شمال غرب آب‌گرفتگی هالوپ نیز نیروهای عراقی در حال حفر کانال و سنگر هستند که استعداد این نیروها حدود یک گردان برآورد شده است. ... در شمال غرب دارخوین هم علاوه بر تقویت نیرو، فعالیت‌های مهندسی دشمن افزایش یافته است و دستگاه‌های مهندسی از قبیل بیل مکانیکی، لودر، بلدوزر در نقاط مختلف مشغول حفر کانال و سنگر هستند. ... چهار، پنج عراقی نیز در ۱۵۰ متری جلوی خاکریز واقع در غرب دارخوین مشاهده شدند که احتمالاً مشغول مین گذاری بودند.» گزارش‌ها درباره غرب دارخوین هم حاکی است: «دشمن در روستای خرائب مستقر است و دو بیل مکانیکی در این روستا و یکی دیگر در جنوب آب‌گرفتگی غرب دارخوین مشغول به کار هستند.»^(۳)

همچنین، واحد اطلاعات عملیات قرارگاه قدس از محور کرخه کور گزارش داد: «در ساعت ۰۷:۰۰ یک ستون زرهی دشمن با استعداد ۴۰ تانک و ۱۰ نفربر و چند بلدوزر و خودروهای فرماندهی و ایفا از طرف هویزه به طرف غرب کرخه کور حرکت می کردند و یک ستون دیگر متشکل از دستگاه های راه سازی در شرق هویزه مشاهده شد که تعدادی از این دستگاه ها در حال فعالیت بودند. در جنوب رودخانه کرخه کور، فعالیت مهندسی دشمن افزایش یافته است، به طوری که جاده ای در ۲۰۰ متری جنوب قیصریه در حال احداث است که تا پل حیانیه حدود ۵۰۰ متر فاصله دارد و ۱۲ دستگاه راه سازی در آن فعالیت می کنند، در ساعت ۱۲:۵۰ نیز مشاهده شد که ۲ بلدوزر و ۶ بیل مکانیکی در جنوب شرقی پل فردوس به فاصله یک کیلومتر از یکدیگر مشغول [کار] هستند.»^(۴)

گزارش دیگری حاکی است که «با افزایش تردد نیروهای خودی در منطقه شمال کرخه کور، دشمن ضمن دستور یک خیز (یک کیلومتر به جلو) به یکی از واحدهای تانک خود، به تمامی نیروهایش در این منطقه دستور آماده باش داده است.»^(۵)

۶۹

در حالی که ارتش عراق به تقویت مواضع خود در منطقه غرب کارون مشغول است، نیروهای ایران ضمن حمله هوایی برای برهم زدن تمرکز و تجمع قوای عراق در این منطقه، سعی دارند با اعزام گروه های شناسایی پیاده در عمق مواضع نیروهای دشمن، از آخرین وضعیت آنها کسب اطلاع کنند. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه شماره ۸۶۹ خود اعلام کرد: «در ساعت ۰۶:۳۰ محل تجمع نیروهای دشمن در منطقه غرب دارخوین توسط جنگنده های نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران مورد حمله قرار گرفت و بمباران شد و هواپیماهای ما همگی سالم به پایگاه های خود مراجعت کردند.»^(۶)

واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه فتح نیز گزارش کرد: «در ساعت ۱۸:۰۰، یک گروه گشتی خودی که جهت شناسایی تا خاکریز دشمن در غرب سیدعبود* رفته بودند، در محاصره عراقی ها قرار می گیرند که با تاریک شدن هوا از محاصره دشمن گریخته، به مواضع خودی بازمی گردند.»^(۷)

۷۰

امروز شهر میان دو آب زیر آتش خمپاره گروه های ضدانقلاب قرار گرفت و عناصر نفوذی وابسته به این گروه ها تعدادی از سلاح های نیروهای سپاه پاسداران صائین دژ را به سرقت بردند. همچنین، براساس گزارش های رسیده، توطئه باز کردن در بچه های سد بوکان خنثی شد؛ عده ای از نیروهای خودی که مدت ها در گروگان ضدانقلابیون بودند، آزاد شدند و شورشیان مسلح با حضور در یکی از روستاهای باختران (کرمانشاه) با نیروهای ژاندارمری درگیر شدند.

* یکی از محورهای تعیین شده برای عبور نیروهای قرارگاه فتح از غرب رود کارون در عملیات آتی.

وزارت کشور به استناد گزارش فرمانداری میاندوآب اعلام کرد: در جریان درگیری نیروهای ارتش با عناصر ضدانقلاب در اطراف میاندوآب، این شهر مورد هجوم خمپاره‌ای ضدانقلابیون قرار گرفت و در نتیجه، با اسابت ۶ گلوله خمپاره، ۷ نفر از اهالی شهید و ۹ نفر مجروح شدند. (۸) گزارش ژاندارمری آذربایجان غربی هم حاکی است پس از اطلاع از متواری شدن دو نفر از اعضای دسته مقاومت سپاه پاسداران صائین‌دژ به همراه چهار قبضه سلاح متعلق به این سپاه، که گفته می‌شد قرار است به حزب منحل دموکرات بپیوندند، مأموران پاسگاه ژاندارمری صائین‌دژ و برادران پاسدار با تعقیب افراد متواری، موفق شدند یکی از آنها را دستگیر کنند. گفته می‌شود فرد دیگر به همراه سلاح‌های سرقت شده توانسته است به ضدانقلابیون ملحق شود. (۹)

همچنین، استانداری آذربایجان غربی با اعلام اینکه «توطئه عناصر مسلح غیرقانونی برای بازکردن دریچه‌های سد بوکان طی هفته گذشته با هوشیاری و تدابیر مسئولان منطقه با شکست مواجه شد»، افزود: «در صورت موفق بودن ضدانقلابیون برای انجام چنین امری، چندین روستای کردنشین اطراف شهر بوکان طعمه سیل شده و تلفات زیادی به بار می‌آورد». (۱۰)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از ارومیه به نقل از فرماندار شهرستان مرزی سردشت اعلام کرد: «۱۷ تن از نیروهای شهربانی، ارتش و بسیج و پیشمرگان مسلمان کرد که مدت‌ها در زندان‌های گروه ضدانقلابی کومه‌له به سر می‌بردند، آزاد شده و امروز وارد این شهرستان شدند». (۱۱)

گزارش دیگر نیز از ورود عناصر ضدانقلاب مسلح به روستای کالاهو از توابع باختران حکایت دارد. نیروهای ژاندارمری پس از کسب اطلاع از حضور آنان در این روستا به آنجا اعزام و با اشرار درگیر شدند. به گزارش هنگ ژاندارمری باختران، «مأمورین به اشرار توجه می‌دهند که در مقاومت خودداری نمایند، ولی در اثر مقاومت اشرار و تیراندازی مأمورین، ۴ نفر از اشرار به هلاکت رسیدند. ... و مأمورین در ساعت ۲۱:۳۰ به محل خدمتی خود مراجعت می‌کنند». (۱۲)

۷۱

در شیراز و بابل، چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق کشف شد و در شهر چوکای استان گیلان نیز بین پاسداران و عناصر این سازمان درگیری رخ داد.

امروز روزنامه اطلاعات از کشف چند خانه تیمی متعلق به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شیراز خبر داد. به گزارش این روزنامه، «پس از چند ترور که از سوی عناصر این سازمان در شیراز رخ داد، طی دو هفته اخیر چند خانه تیمی کشف شد و تعدادی از منافقین کشته و تعدادی نیز دستگیر شدند. سه انبار مهمات آنان هم به دست پاسداران انقلاب اسلامی افتاد». یکی از اعضای شورای فرماندهی سپاه پاسداران شیراز در این باره گفت: «هنگام کشف خانه‌های تیمی و انبار مهمات، یک عضو مرکزیت سازمان و دو عضو گروهک نظامی منافقین کشته و ۷ نفر از افراد رده‌بالای سازمان دستگیر شدند و در مجموع ۹ مکان امن آنها کشف شد که ۶ خانه تیمی و ۳ انبار مهمات و وسایل نظامی بود و

از این ۳ انبار یکی در پوشش مغازه، دیگری در یکی از کوه‌های اطراف شیراز و سومین انبار در یکی از خانه‌های امن بود.» وی همچنین گفت: «گزارش‌هایی از خانه‌های تیمی به دست آمده که نشان می‌دهد بین منافقین و خوانین منطقه رابطه نزدیکی وجود داشته است.»^(۱۳)

در شهر بابل هم با کشف یکی از خانه‌های تیمی منافقین یک نفر کشته و سه نفر دستگیر شدند. به گزارش روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۳ (استان‌های مازندران و گیلان)، «از این خانه تیمی اسناد و مدارک درون‌گروهی و کتب و نشریات مربوط به این گروهک امریکایی کشف و ضبط گردید.»^(۱۴)

همچنین در منطقه چوکای تالش از توابع استان گیلان بین نیروهای پاسدار با منافقین درگیری رخ داد و در نتیجه یک نفر از منافقین کشته و یک نفر هم زخمی شد. در جریان این درگیری منافقین یک دختر ۷ ساله را به شهادت رساندند.^(۱۵)

۷۲

عصر امروز، اعضای دفتر تبلیغات اسلامی قم با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کردند و رئیس این دفتر به نقل از روحانیونی که به جبهه‌ها اعزام شده‌اند گفت رزمندگان درباره احتمال کوتاه آمدن مسئولان در مقابل فشارهای بین‌المللی برای پذیرش آتش‌بس نگران هستند. هاشمی رفسنجانی نیز اظهار داشت انتظار نداشته باشید همه مسائل جنگ را در سخنرانی عمومی یا مصاحبه بشنوید.

در ابتدای این دیدار آقای عباسی رئیس دفتر تبلیغات اسلامی قم، ضمن ارائه گزارشی درباره این دفتر گفت: «این دفتر در سال ۵۷ به دستور امام و با همیاری ۶ نفر از برادران مؤسس تأسیس شد. از آغاز جنگ تا امروز ۲ هزار نفر از روحانیون از سوی این دفتر به جبهه اعزام شده‌اند که تاکنون ۱۷۰ نفر شهید داشته‌ایم و بیش از ۵۰۰ نفر مبلغ از آغاز سال جاری تاکنون به سراسر کشور اعزام شده‌اند و بیش از ۲۰۰ نفر استاد تحویل جامعه داده‌ایم.» وی افزود: «ما فعالیت دفاتر را بیشتر در آذربایجان شرقی و غربی گسترش دادیم چون که می‌دانستیم [آیت‌الله] شریعت‌مداری در این مناطق چه می‌کند.»

سپس، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در سخنانی ضمن تجلیل از خدمات و فعالیت‌های دفتر تبلیغات اسلامی گفت: «حضور طلبه‌ها در جبهه‌ها به جوانان رزمنده ما روحیه می‌دهد و همین مطلب است که این مقدار علیه روحانیت تبلیغ می‌کنند و دلیل اینکه روحانیت تا به حال این قدر محبوب مانده به خاطر این است که دارد انقلاب را تغذیه می‌کند.»^(۱۶)

هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود درباره این دیدار نوشته است: «حدود یک صد نفر از طلاب قم بودند که گزارش کارشان را دادند... و گفتند نگرانی عمده نیروها در جبهه از احتمال کوتاه آمدن مسئولان در مقابل فشارهای بین‌المللی مبنی بر پذیرش آتش‌بس است و خبر دادند که رزمنده‌هایی گویند ما حاضر نیستیم بدون تحقق اهداف اعلام شده دفاع به خانه برگردیم. فراوانی این گونه مراجعات احتمال برنامه‌ریزی را تقویت می‌کند و می‌تواند طبیعی باشد. من هم برایشان صحبت کردم و گفتیم در آینده همه چیز برای شما روشن می‌شود. انتظار نداشته باشید همه مسائل جنگ را در سخنرانی عمومی و مصاحبه‌ها بشنوید.»^(۱۷)

۷۳

آیت‌الله منتظری در دیدار با مدیر سیاسی ایدئولوژیک نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، درخصوص کارکنانی که در این نیرو با انقلاب اسلامی همراه نیستند توصیه کرد: افراد انعطاف‌پذیر را جذب و در مسیر انقلاب از آنها استفاده کنید.

به نوشته روزنامه کیهان، حجت‌الاسلام الهی مدیر سیاسی ایدئولوژیک نیروی دریایی، به همراه مسئول آموزش این مدیریت در قم به حضور آیت‌الله منتظری رسید و گزارشی از فعالیت‌های نیروی دریایی ارائه کرد. آیت‌الله منتظری نیز در این دیدار اظهار داشت: «باتوجه به گذشت در مکتب اسلام، سعیتان بر آن باشد که آنها را که انعطاف‌پذیرند جذبشان کنید و از آنها در مسیر انقلاب استفاده نمایید. البته باید حساب ضدانقلاب را از این گروه‌ها جدا کرد. این افراد انعطاف‌پذیر که امروز دارای تخصص و مدیریت هستند، از پول این ملت به اینجا رسیده‌اند و از پول ملت برایشان صدها هزار تومان هزینه شده است و نباید گذاشت این زحمت و هزینه به هدر رود. البته این مسئله باعث نباشد که به رده‌های پایین توجه نشود. به کلیه کسانی که حتی به عشق وطن کار می‌کنند توجه داشته باشید و اگر می‌بینید که در مسیر انقلاب نیستند، آنان را تأیید کنید، چون روح اسلام در انقلاب آنها را منقلب خواهد کرد.»^(۱۸)

۷۴

مصر، اردن، مراکش و کویت ضمن حمایت مجدد از صدام و رژیم بعثی عراق، از تلاش‌های بین‌المللی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق حمایت کردند.

به گزارش روزنامه *المدینه* (چاپ عربستان سعودی)، پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجی مصر با هیئتی از روزنامه‌نگاران سعودی و عرب ملاقات کرد. در جریان این دیدار از وی سؤال شد که اگر ابعاد جنگ ایران و عراق قاطعانه به نفع ایران تغییر کند و خطرهای توسعه‌طلبانه ایران متوجه کشورهای عرب حوزه خلیج فارس شود، مصر در این وضعیت چه خواهد کرد؟ غالی در پاسخ اظهار داشت: «قاهره به‌موجب پیمان دفاعی مشترک اعراب موظف است تا به دیگر کشورهای عرب در مقابل تهدیدهای بیگانه کمک کند.» وی اضافه کرد: «مصر هم‌زمان تلاش خواهد کرد تا برای خاتمه‌دادن به جنگ ایران و عراق میانجیگری کند.»^(۱۹)

ملک حسین پادشاه اردن هم مجدداً حمایت سرسختانه‌اش از عراق در جنگ با ایران را تکرار کرد و با حمله به اعرابی (اشاره به سوریه) که به گفته وی در مقابل ملت‌هایشان ایستاده‌اند و طرف ایران را گرفته‌اند، اظهار داشت: اردن همواره از تلاش‌های اسلامی و بین‌المللی برای خاتمه‌دادن به جنگ خلیج فارس و دستیابی به یک راه‌حل مورد قبول دو طرف پشتیبانی کرده است. وی همچنین اذعان کرد: «مردم اردن با شرکت داوطلبانه در نیروهای یرموک به وظیفه خود عمل کرده‌اند. واحدهای این نیرو هم‌اکنون در کنار برادران عراقی‌شان در یک سنگر می‌جنگند.»^(۲۰)

در همین حال، در اطلاعیه مشترکی که در پایان سفر نخست‌وزیر مراکش به کویت منتشر شد، این دو کشور نیز نگرانی خود را از ادامه جنگ بین ایران و عراق ابراز کرده و خواهان بهبود روابط بین اعراب شدند.^(۲۱)

۷۵

خبر مربوط به خرید نفت ایران توسط امریکا که دیروز در روزنامه *وال استریت ژورنال* منتشر شد، از سوی وزارت نفت دولت جمهوری اسلامی ایران تکذیب و از سوی کاخ سفید امریکا تأیید شد. مفسر بی‌بی‌سی هم در تحلیل این خبر گفت که امریکا آماده انجام مذاکراتی ساده با ایران است. روزنامه *کیهان* در شماره امروز خود با اشاره به خبر این روزنامه امریکایی نوشت: «متعاقب این خبر در تماسی که با وزارت نفت گرفتیم، روابط عمومی این وزارتخانه خبر منتشره از سوی رسانه‌های غربی را به شدت تکذیب و اعلام کرد ما هیچ‌گونه رابطه‌ای با شرکت‌های امریکایی نداریم و روابطمان را با آنان کاملاً قطع کرده‌ایم.»^(۲۲) خبرگزاری جمهوری اسلامی هم در تماسی با وزارت نفت کسب اطلاع کرد: «ایران مستقیماً نفت به امریکا صادر نکرده است؛ ولی فروش نفت به دلال سعودی را تأیید کرد.»^(۲۳)

در مقابل، رادیو امریکا در بخش شبانگاهی خود اعلام کرد: کاخ سفید امروز تأیید کرده است که پرزیدنت ریگان خرید نزدیک به ۲ میلیون بشکه نفت صادراتی ایران را برای ذخیره راهبردی نفت دولت امریکا شخصاً مورد تصویب قرار داده است. این رادیو گفت: «مقامات امریکا اعلام داشتند نفت صادراتی ایران از طریق یک شرکت بین‌المللی که مقر آن در سوئیس است خریداری شده و دولت ایالت متحده مستقیماً با رژیم جمهوری اسلامی معامله نکرده است. نفت صادراتی به بهای بشکه‌ای ۲۹/۵ دلار یعنی پایین‌تر از بهای پایه نفت صادراتی سازمان اوپک [۳۴ دلار] خریداری شده است.»^(۲۴)

دیوید رادلت یکی از مفسران بی‌بی‌سی این خرید را به‌عنوان اولین خرید نفت ایران از سوی امریکا در دو سال و نیم گذشته، مورد بررسی قرار داد و گفت: «مدتها بود که تصور می‌شد ایران نفت خود را با تخفیف بین ۳۰ تا ۳۲ دلار به ژاپن و سوریه می‌فروشد. به نظر بعضی از منابع، ایران در فروش به سوریه تخفیف بیشتری منظور کرده و بهای نفت خود را تا بشکه‌ای ۲۵ دلار پایین آورده است. چنین پدیده‌ای که سازمان اوپک چشم خود را روی این اقدام ایران که به زیان ثبات قیمت در بازاری است که خریداران آن دست بالا را دارند، بسته است. قبل از انقلاب و سقوط شاه در سال ۱۳۵۷ ایران جزو بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت در جهان بود، اما به دنبال انقلاب از تولید نفت ایران به میزان قابل ملاحظه‌ای کاسته شد و نیاز مبرم کشور به منابع مالی جهت نجات اقتصاد درهم‌گسیخته و تعیین هزینه‌های جنگ با عراق باعث شده است که ایران بدون توجه به سازمان اوپک طالب فروش نفت بیشتر به قیمت ارزان‌تر باشد. در زمان شاه، ایران جزو صادرکنندگان بزرگ

نفت به امریکا بود و تولید روزانه نفت ایران به ۵/۶ میلیون بشکه بالغ می‌گشت، ولی تازه‌ترین رقمی که در دست است تولیدات نفت ایران را ۱/۵ میلیون بشکه در روز تخمین می‌زنند. حال امریکا خریداری نفت از ایران را جزئی از روند عمومی بازار آزاد توصیف می‌کند؛ اما چنانچه این‌گونه خریده‌ها ادامه یابد، آن‌گاه سایر کشورهای نفت‌خیز نیز به تکاپو افتاده و در بازار پر وفور نفت به هر قیمت که بشود به دنبال خریدار خواهند رفت. از سوی دیگر، بازار راکد نفت می‌تواند در صورت پایان گرفتن رکود موجود اقتصادی جهان در وقت مصرف از ذخایر تحلیل‌رونده عمومی در کشورهای خریدار به سرعت رو به بهبود گذارد. آنچه امریکا هم‌اکنون از ایران خریداری کرده است، ذخایر نفتی استراتژیک این کشور را انبوه می‌سازد. طبق تخمین، ذخایری که امریکا به این منظور فراهم ساخته، در حال حاضر بالغ بر ۲۸۰ میلیون بشکه است و هدف آن است که تا پایان دهه ۱۹۸۰ آن را به ۷۵۰ میلیون بشکه برساند. دلیل این ذخیره‌سازی در کشورهای مصرف‌کننده نفت مانند امریکا و ژاپن ملاحظات اقتصادی و سیاسی است. ادامه عدم ثبات در خاورمیانه [غرب آسیا] خریداران نفت را به این فکر می‌اندازد که در بلندمدت هر نوسانی که در قیمت نفت به وجود می‌آید باز مسائل سیاسی بیش از ملاحظات بازرگانی حاکم بر سرنوشت این ماده خواهد بود. با آنکه مقامات امریکایی اظهار می‌دارند که خرید نفت ایران هیچ جنبه سیاسی و دیپلماتیک ندارد، باز چنین اقدامی به گشودن درهای روابط گرم‌تر میان دو کشور کمک می‌کند.

در امریکا نگرانی از آن است که در صورت خروج آیت‌الله خمینی از صحنه سیاسی، نفوذ شوروی در ایران افزایش قابل‌ملاحظه یابد و منافع امریکا را در منطقه با خطرات بیشتری روبه‌رو کند. چنانچه مسئله را از همین جنبه بررسی کنیم، آن‌گاه خرید نفت ایران به این تعبیر خواهد شد که امریکا آماده برقراری مذاکرات ساده‌ای با ایران است.^(۲۵)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۷

۱. سند شماره ۱۶۸۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای واحد اطلاعات عملیات قرارگاه فتح، شماره ۱۲، ۱۳۶۱/۲/۹.
۲. سند شماره ۷۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۱۵، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۹.
۳. سند شماره ۱۶۸۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین.
۴. سند شماره ۱۱۸۱۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۷، صص ۱ و ۲.
۵. سند شماره ۷۲۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۵.
۷. سند شماره ۱۶۸۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۸. سند شماره ۷۱۷۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام وزارت کشور به نخست‌وزیری، ۱۳۶۱/۲/۸.
۹. سند شماره ۷۱۸۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۹.

۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۸، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۲۶.
۱۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۲.
۱۲. سند شماره ۷۲۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۲/۷.
۱۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۲.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۱۰، ساری - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۷.
۱۵. سند شماره ۷۱۷۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی منطقه ۳ سپاه به فرماندهی ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۲/۷.
۱۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۳.
۱۷. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۶۳ و ۶۴.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۱۴.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۲، جده - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۸.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۵ و ۶، امان - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۷.
۲۱. همان، ص ۵، کویت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۷.
۲۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۱۴.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۱۵، ۱۳۶۱/۲/۷.
۲۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۷، ص ۳، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۲/۷.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۷.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۸ اردیبهشت ۱۳۶۱

۴ رجب ۱۴۰۲

۲۸ آوریل ۱۹۸۲

۷۶

با استقرار یگان‌های قرارگاه عملیاتی قدس در شمال رودخانه کرخه‌کور و یگان‌های دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر در شرق رودخانه کارون، فراهم آوردن الزامات شروع عملیات ازجمله تجهیز و ادغام گردان‌های سپاه و ارتش با یکدیگر رویه پایان است. فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا در نخستین ساعات

سرهنگ مسعود منفردنیاکی

بامداد امروز برای بررسی مجدد طرح مانور قرارگاه‌های فتح و نصر، نحوه عبور نیروهای آنها از رودخانه کارون و همچنین تعیین زمان درگیری با دشمن، تشکیل جلسه داد.*

در ابتدای این جلسه، سرهنگ منفردنیاکی درباره طرح مانور مرحله اول عملیات، با اشاره به اینکه خط حد قرارگاه فتح از انتهای منطقه آب‌گرفتگی (کیلومتر ۷۰) تا کیلومتر ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر است، اظهار داشت: «در مرحله اول، قرارگاه عملیاتی فتح ۴ شامل تیپ ۲۵ کربلا به فرماندهی برادر مرتضی قربانی، تیپ ۵۵ هواپرد به فرماندهی سرهنگ عبادت و تیپ ۳۷ زرهی شیراز به فرماندهی سرهنگ صارمی، مأموریت دارد در قسمت بالا [روستای رحمانیه] از رودخانه کارون عبور کند و تا جاده اهواز - خرمشهر پیش برود. هم‌زمان

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده ارتشی قرارگاه کربلا، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه نصر، غلامعلی رشید و سرهنگ مسعود منفردنیاکی فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه فتح، سرهنگ علی‌اکبر موسوی قویدل و سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری و سرهنگ مسعود بختیاری افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا و سرهنگ عبدالحسین مفید رئیس رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا.

با آن، در قسمت جنوبی، قرارگاه عملیاتی فتح ۱ شامل تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) و تیپ ۱ لشکر ۹۲ که دنباله‌روی آنها تیپ ۲ لشکر ۹۲ است، وارد عمل می‌شود و هدف و سرپل خود را تصرف می‌کند. قرارگاه فتح ۳ نیز شامل تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ لشکر ۹۲ می‌باشد و مأموریت دارد پس از عبور از رودخانه، خطی را که در حدفاصل خط حد قرارگاه فتح با قرارگاه نصر قرار دارد، اشغال کند. در ادامه، مأموریت حفظ سرپل به قرارگاه فتح ۴ محول می‌شود و قرارگاه‌های فتح ۱ و ۳ آماده می‌شوند مراحل بعد عملیات را انجام بدهند و به نوار مرزی برسند. پس از آن، فتح ۴ هم حرکت می‌کند و در امتداد خط مرزی مستقر می‌شود.»

سپس، سرهنگ صیاد شیرازی با اعلام اینکه مقرر شده است قرارگاه نصر در مرحله اول در غرب جاده اهواز - خرمشهر نیز نفوذ کند، اظهار داشت: «مثل این می‌ماند که مرحله ۱ و ۲ خودش را باهم انجام می‌دهد و خودبه‌خود مقدمه مرحله دوم عملیات قرارگاه فتح می‌شود. اینها را [مواضع زرهی و توپخانه دشمن در غرب جاده] منهدم کنند، [قرارگاه نصر] کشیده می‌شوند به پایین. بنابراین [میان دو قرارگاه فتح و نصر] یک خلأ به وجود می‌آید که باید پر شود. ... و قرارگاه فتح باید آماده باشد یک قسمت از خلأ که به وجود می‌آید در خط حد قرارگاه نصر را ترمیم کند.»

پس از اینکه غلامعلی رشید اظهار داشت: «در مرحله دوم عملیات ۱۰ کیلومتر از کیلومتر ۹۰ تا گرمداشت [کیلومتر ۱۰۰] را می‌دهند به ما [قرارگاه فتح]»، حسن باقری گفت: «ما [قرارگاه نصر] اگر پدافندمان ان‌شاءالله، به لطف خدا در این مرحله [اول] برقرار شود، در فاصله ۴۸ ساعت، استنباط کلی ما این است که قرارگاه نصر حداقل ۴ گردان آماده دارد که بتواند کمک کند به عملیات نصر ۳* سپس می‌توانیم با نصر ۱ و نصر ۲ وارد مرحله بعدی عملیات شویم. یعنی فکر می‌کنم ما به همین ترتیب که نصر ۵ را بگوییم که یک مقداری از جاده را بپوشان و نصر ۳ را هم بعد از اینکه اینجا [شمال نهر عرایض] عمل کرد، بیاید سرپلمان را حفظ کند. نصر ۳ الان ۱۰ گردان دارد. با عملی که اینجا می‌کند حداکثر توانی که از آن گرفته بشود یک‌دوم استعداد آن است؛ یعنی با ۵ گردان می‌تواند بیاید پانزده کیلومتر از جاده [از ایستگاه ۹۰ تا زیر گرمداشت] را بپوشاند. ... نصر ۴ [تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱] هم به‌صورت یک مجموعه در احتیاط است.» رحیم صفوی پرسید: «اگر قرارگاه فتح نخواهد بیاید پایین [پس از رسیدن به جاده نخواهد به‌طرف جنوب پیشروی کند و بخشی از خط حد قرارگاه نصر را بپوشاند] چه؟» باقری پاسخ داد: «اگر فتح نیاید ما نصر ۱ [تیپ ۷ ولی عصر^(عج) و تیپ ۱ لشکر ۲۱] را می‌گذاریم جناح راست و به نصر ۲ [تیپ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ لشکر ۲۱] می‌گوییم که فقط تا مرز یا کانال [مجاور مرز در شمال شلمچه] عمل کند.»

* قرارگاه نصر ۳ با تیپ ۴۶ فجر سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۱ ارتش مأموریت دارد پس از عبور از رود کارون و رسیدن به جاده اهواز - خرمشهر به‌سمت شمال نهر عرایض پیشروی کرده، حدود ۲ گردان تانک و نیز توپخانه دشمن را در این نقطه منهدم کند.

غلامعلی رشید ضمن تأکید بر اینکه قرارگاه فتح زمانی می‌تواند مرحله دوم را شروع کند که با خط شمالی قرارگاه نصر الحاق کرده باشد، اظهار داشت: «ما [فقط] با یک تیپ می‌توانیم بیاییم مرحله دوم را عمل کنیم.» باقری خطاب به رشید گفت: «ما سرتاسر خط [جاده] را زمانی که شما عملیات انجام بدهید، می‌پوشانیم. ... بیایید از پایین و از ما عبور از خط کنید. ... شما فتح ۱ و فتح ۳ تان را بیایید از پایین عمل کنید. شما مگر فتح ۴ تان را نمی‌گذارید توی خط پدافندی؟» غلامعلی رشید ضمن پاسخ مثبت اظهار داشت: «اصلاً چیزی را که می‌خواهیم شروع کنیم با فتح ۳ است، ولی بحث سر این است که چه چیزی از فتح ۱ باقی می‌ماند؟»

سپس، سرهنگ حسنی سعدی خطاب به رشید گفت: «شما در همان مرحله اول، عملیاتتان را ادامه بدهید و بروید تا خط مرزی.» پس از اینکه این پیشنهاد مورد تأیید سرهنگ صیاد شیرازی و رحیم صفوی قرار گرفت، غلامعلی رشید اظهار داشت: «ما پایین می‌آییم، آن وقت جناح راست خودمان را باید بپوشانیم. ... ما از لحاظ پیاده به شدت در مرحله دوم کم داریم... [و] فقط روی تیپ ۸ نجف باید حساب کنیم. ... من در این فکر هستم که اکثر این نیرویی که داریم فقط می‌توانیم جناح راست خودمان را بپوشانیم.» سرهنگ صیاد شیرازی نیز از رشید پرسید: «اشکالی دارد که حداکثر جناح راست شما جاده شود؟ جاده‌ای که اُریب می‌آید به طرف پل [از جاده آسفالت تا پل روی کارون].» رشید پاسخ داد: «این دور است، ولی باید بپوشانیم. ... ما باید هم جناح راستمان را داشته باشیم و هم حرکت کنیم. ... بحث سر این است که چرا قرارگاه نصر نمی‌تواند ادامه بدهد؟ خب جناح راستش را یکی باید بپوشاند؛ اگر بپوشاند می‌تواند حرکت کند. ... الان ما می‌خواهیم حرکت کنیم، درگیر بشویم و برویم جلو. حالا چیمان که قرارگاه نصر هست، راستمان کی هست؟! خودمان هستیم.» سرهنگ حسنی سعدی پرسید: «شما [قرارگاه فتح] که آمدید پشت جاده [جاده اهواز - خرمشهر] اگر در همین موقع یک تیپ زرهی دشمن [از جعفر] حرکت کرد به سمت خرمشهر، شما چه می‌کنید؟» رشید پاسخ داد: «اگر از طلائیة آمد پایین، یعنی از خاک خودش آمد، هیچ کارش نمی‌توانیم بکنیم.» رحیم صفوی به رشید گفت: «پس شما چه کاره هستید آنجا؟! آمدید کناره جاده بچسبید که چی بشود؟!»

در این خصوص و برای جلوگیری از اعزام یگان‌های احتیاط دشمن از منطقه بالا (جعفر و طلائیة) به منطقه پایین عملیات و تهدید جناح راست قرارگاه فتح، سرهنگ صیاد شیرازی به طرح مانور قرارگاه قدس اشاره کرد و گفت: «دیروز در قرارگاه قدس ما گفتیم که شما مأموریت دارید در مرحله اول دشمن را به طور جدی درگیر کنید. یعنی فکر نکند که بالا خبری نیست. با گرفتن آن سرپل بزرگ طوری جدی درگیرش کند که از بالا هم وحشت کند و احتمال دهد که قرارگاه فتح از اینجا [پایین] برود و دورش بزند.» سرهنگ صیاد شیرازی معتقد است در چنین شرایطی دشمن علاوه بر اینکه یگان‌های مستقر در منطقه بالا را در معرض انهدام می‌بیند، خطر از دست دادن خرمشهر را نیز جدی تلقی می‌کند. بنابراین با عقب‌کشیدن یگان‌هایش از منطقه بالا، تهدید جناح راست قرارگاه فتح منتفی شده و این

قرارگاه با اطمینان بیشتر به سمت جلو پیشروی می‌کند. وی همچنین معتقد است دشمن «اگر خیلی عاقلانه عمل کند، نیروهایش را می‌آورد که یا از این کانال [ماهی در غرب مرز] و یا از مرز دفاع کند.» وی در ادامه سخنانش اظهار داشت: «ما به قرارگاه قدس گفتیم قسمت دوم مأموریت شما قطع نکردن تماسش با دشمن است. وقتی می‌بینید دشمن دارد عقب‌نشینی یا عقب‌روی می‌کند و یا فرار می‌کند، باید دنبالش بروید و در تعاقب او باشید.» سرهنگ صیاد شیرازی نتیجه گرفت که به این ترتیب «یک مقدار مشکلات جناح راست قرارگاه فتح حل می‌شود ... [و] قرارگاه فتح باید حتماً از قدرت مانور زرهی‌اش و امکاناتش استفاده کند. در بهترین جایی که می‌توانسته عمل کند، قرار گرفته است. بنابراین باتوجه به آرایشی که دارد می‌آید جلو، باید حتماً مطلع باشد از کجا دشمن ممکن است بیاید که در مقابل آن عکس‌العمل نشان بدهد.»

سپس، سرهنگ حسنی سعدی اظهار داشت: «ما می‌گوییم که وقتی در مرحله اول داریم می‌آیم به طرف خرمشهر، هم‌زمان قرارگاه فتح هم بیاید به طرف مرز. ... [در این صورت] توجه دشمن به این جلب خواهد شد که الان قرارگاه فتح دارد می‌رود تنومه را اشغال کند.» سرهنگ معین‌وزیری هم گفت: «قرارگاه نصر می‌تواند مرحله ۱ و ۲ خودش را باهم انجام دهد، ولی قرارگاه فتح مرحله ۱ و ۲ خودش را باهم نمی‌تواند انجام دهد.» سرهنگ صیاد شیرازی با تأکید بر اینکه مراحل ۱ و ۲ عملیات قرارگاه نصر به یک مرحله تبدیل شده است، ادامه داد: «حالا مرحله ۲ را داریم هماهنگ می‌کنیم.» سرهنگ مفید نیز که عقیده دارد پیشروی قرارگاه نصر در غرب جاده اهواز - خرمشهر در شب اول فقط بخشی از مرحله دوم عملیات است، اظهار داشت: «مرحله اول و دوم، اینها باهم انجام نمی‌شود، بلکه قسمتی از مرحله دوم را با مرحله اول انجام می‌دهد.» سرهنگ صیاد شیرازی این نظر را تصدیق کرده و با اظهار اینکه «حالا مرحله یکشان را تکمیل تر کردند»، افزود: «حالا، صحبت مرحله ۲ را نکنیم، مرحله ۱ است.»

در ادامه بحث، رحیم صفوی درباره اهداف عملیات گفت: «هدف‌های باارزش برای ما و برای دشمن، خرمشهر و بصره است. تمام تلاش ما برای این است که به خرمشهر برسیم. خرمشهر را ان‌شاءالله آزاد کنیم و بصره را در خطر بیندازیم. تمام تلاش دشمن هم مصروف این خواهد شد که نگذارد ما خرمشهر را آزاد کنیم و جلوگیری از تهدید بصره کند.» صفوی ادامه داد: «به نظر من برای دشمن معقول این است که بیاید پشت مرز، یک پدافند قوی بکند و مانع شود که ما در جهت ایستگاه حسینی* حرکت کنیم. ... بنابراین مسیر پاتک دشمن اینجا [سمت ایستگاه حسینی] بیشتر منطقی به نظر می‌رسد که دشمن از این راه بیاید و درضمن حفظ هم بکند شهر بصره را. ... [در این صورت] قرارگاه فتح نمی‌تواند فعال باشد. پیشنهاد می‌کنم یا قرارگاه فتح بیاید ده کیلومتر از مسیر قرارگاه نصر را عبور از خط کند و جناح راستش جاده ایستگاه حسینی باشد

* به‌دلیل وجود یک جاده ارتباطی از این نقطه تا نوار مرزی و سپس تنومه عراق.

و در این محور ادامه بدهد ... یا هم‌زمان با قرارگاه نصر که در این محور پیشروی می‌کند، در محور پایین قرارگاه فتح بیاید جلو [به‌طرف بصره]. ... پیشنهاد دیگرم این است که دو تیپ زرهی و یک تیپ پیاده از قرارگاه فتح به قرارگاه نصر داده بشود و قرارگاه نصر یک قرارگاه فعال باشد و عملیاتش را در این جهت ادامه بدهد؛ البته جناح راستش را خودش حفظ کند و مأموریتش را حداقل گرفتن این دو تا پل [دو پل شرق بصره] ادامه دهد تا تهدیدی جدی باشد برای بصره. بعد از اینکه پیشنهاد دوم (پیشروی هم‌زمان نصر و فتح) مورد قبول اغلب حضاران در جلسه قرار گرفت، غلامعلی رشید گفت: «ما بعد از آنکه سرپل را گرفتیم یک تعدادی نیرو از قرارگاه فتح در دست ما آزاد می‌ماند. ... یعنی پایین، چاره دیگری هم نداریم.» حسن باقری مسافتی را که یگان‌های فتح باید به‌طرف جنوب (در امتداد جاده) بیایند، ده کیلومتر اعلام کرد، سپس غلامعلی رشید اضافه کرد: «آن‌قدر باید بیاییم پایین تا بجسیم به این قرارگاه نصر.»

در پایان این بحث، سرهنگ صیاد شیرازی جمع‌بندی خود را این‌گونه بیان داشت: «قرارگاه فتح هماهنگ با قرارگاه نصر، چسبیده به هم و تکیه به هم می‌روند به‌طرف جلو، ادامه می‌دهند در مرحله دوم»^(۱) موضوع دیگر جلسه، چگونگی عبور از رودخانه کارون بود. در این خصوص ابتدا سرهنگ صیاد شیرازی درباره عبور قرارگاه فتح اظهار داشت: «قرارگاه فتح بنا به وضعیتی که با دشمن دارد [پراکنده است و عمق ندارد] تصمیم گرفت اگر قرار باشد فردا شب حمله کند، شب قبلش پل‌هایش آماده باشد. از سرشب تا نزدیکی‌های صبح، نیروی پیاده‌اش را این‌طرف [غرب رودخانه] بیاورد و از صبح هم با سرعت وسایل سنگین و تانک‌ها را از رودخانه عبور دهد و بفرض هم که دشمن فهمید، مسئله‌ای نیست، چون نمی‌تواند تا ۲۴ ساعت دیگر کاری کند و اینها [قرارگاه فتح] هم بالاخره می‌توانند دشمن را منهدم کنند و به آنجا [جاده اهواز - خرمشهر] برسند. در صورتی که در پایین رعایت غافلگیری برای قرارگاه نصر خیلی مهم است. ... [زیرا] در دو سه نقطه سر راهشان نیرو [ی دشمن] هست. ... اگر اینها [قرارگاه نصر] هم بخواهند مثلاً شب قبل، پیاده‌هایشان اینجا [غرب رودخانه] بیایند و بعد هم همه تانک‌ها بخواهند روز بعد رد بشوند، خودبه‌خود غافلگیری از بین می‌رود و درگیری هم به‌وجود خواهد آمد.» وی پیشنهاد کرد: «به‌جای اینکه بیاییم و یک روز قبل این کار را بکنیم، همان شبی که می‌خواهیم حمله کنیم، از ساعت ۱۲ ظهر تا ۲ بعدازظهر [پل‌های] آنها را بزنیم و نیروهای پیاده با سرعت جلو بروند. ... ما برای پیاده به پل نیاز نداریم؛ چون قایق‌ها هستند. پلی که می‌خواهیم بزنیم بیشتر برای عبور بنه پیاده است که در عرض دو، سه ساعت باید رد کنیم... [کنار رودخانه مستقر باشند تا آسمان تاریک شود]. یعنی ساعت هفت و نیم اینها بتوانند حرکت کنند. هم‌زمان با حرکت اینها، تانک‌ها وارد عمل بشوند و با سرعت بیایند و همین غرض تانک‌ها به تخریب روحیه دشمن کمک می‌کند. ... عین همین برنامه را در قسمت بالا [قرارگاه فتح] انجام می‌دهیم.»

در ادامه، سرهنگ صیاد شیرازی با اشاره به اینکه قرار است در محور قرارگاه فتح دو پل و در

محور قرارگاه نصر دو پل روی کارون نصب شود، پیشنهاد کرد از چند طراده* در محور نصر استفاده شود. وی سپس از حاضران در جلسه خواست پیشنهادهای خود را ارائه کنند تا تصمیم گرفته شود. سرهنگ حسنی سعدی گفت: ما تصمیم گرفته‌ایم «از ساعت ۲، ۳ بعد از ظهر به بعد، نفرات پیاده را با قایق عبور بدهیم تا ساعت هفت و نیم، هشت شب؛ یعنی حدود چهار ساعت. ... [سپس با نصب پل] از هشت و نیم خودروهای کوچک، بدون سروصدا، از پل عبور می‌کنند. در این حال نفرات پیاده هم سازمان دارند و در حال حرکت هستند و دارند به سمت هدف‌های شان جلوتر می‌روند. ... بنابراین تا ساعتی که درگیری ما با دشمن شروع می‌شود، خودروهای کوچک و توپخانه از آب عبور کرده‌اند. وقتی درگیری حدود ساعت ۲ شروع و تک کشف شود، دیگر به رعایت اصول غافلگیری احتیاجی نیست ... [و] از این زمان شروع می‌کنیم به عبور دادن خودروهای مهندسی از آب تا ساعت چهار و نیم صبح. ... بعد ادوات زرهی شروع می‌کند از آب عبور کردن. ساعت چهار و نیم هوا روشن است و راننده تانک جلویش را می‌بیند؛ یعنی پل را به‌طور کامل خواهد دید و از روی آن عبور می‌کند.»

سرهنگ حسنی سعدی در مورد امکان جلب توجه دشمن بر اثر روشن کردن موتور قایق‌ها و تانک‌ها، اظهار داشت: «۱۵۰ فروند قایق هم‌زمان با هم روشن نمی‌شوند و صدای انفجارات هم هست و دشمن پنج، شش کیلومتر از ساحل رودخانه فاصله دارد. ... اگر متوجه بشوند و آتش توپخانه را روی پل باز کنند، دیگر عبور و مرور را قطع می‌کنند.»

سومین موضوع مورد بحث، زمان درگیری با دشمن بود. در این باره سرهنگ حسنی سعدی اظهار داشت: «ما باید سعی کنیم در صورت امکان، درگیری‌ها در یک ساعت به وجود آید نه اینکه فرض کنید قرارگاه فتح در کنار ما بیاید هدف را ساعت ۱۰ شب درگیر کند و بعد ما بخواهیم ساعت ۲ بعد از نیمه شب برویم و آن طرف جاده عمل کنیم. ... ما باید نیروی خود را از ساعت هشت شب راه بیندازیم که بروند نفوذ کنند و اگر مین هست، آن را بردارند و میدان را باز کنند. یکی از عوامل مؤثر در موفقیت عملیات دوره قبل [فتح‌المبین] این بود که نفرات تا وقتی که وارد خاکریز دشمن نشده بودند، یک فشنگ تیراندازی نکردند و به هیچ وجه با هدف درگیر نشدند.» وی سپس در خصوص زمان درگیری گفت: «یک گردان سه ساعت، یک گردان پنج ساعت و یک گردان نیم ساعت باید راه‌پیمایی کند. زمان شروع عملیات را زمان درگیری با هدف می‌گذاریم و براساس آن می‌گوییم تو [یگان‌های عمل‌کننده] چهار ساعت زودتر حرکت کن و برو؛ به دیگری می‌گوییم که تو دو ساعت زودتر حرکت کن و برو زیر هدف بخواب و آماده باش تا وقتی که ساعت ۱ فرمان صادر شود.»

سرهنگ صیاد شیرازی خطاب به سرهنگ حسنی سعدی گفت: «شما به این موضوع توجه کنید که وقتی این نیروها می‌خواهند رد شوند، چند ردیف دشمن در مسیرشان هست. فرض کنید که

* طراده‌های جی.اس.پی یک خودروی شنی‌دار آبی خاکی است که می‌تواند در آب شناور شود و ۶۰ تن ظرفیت دارد.

شناسایی کردید، سعی می‌کنیم درگیر نشویم و بروید در آنجا ضربه را به آخرین [رده در غرب جاده] دشمن وارد کنیم. ولی شاید وسط راه یک جا درگیری شد؛ آیا در اینجا درگیر شدند بگوییم که حرکت از نو است؟! سرهنگ حسنی سعدی پاسخ داد: «خیر، وقتی که درگیر شد، دیگر درگیر شده است.» سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «پس، چرا این کار را نکنیم؟! ما وقتی که می‌بینیم که درگیر شدیم و در مقابل کار انجام‌شده قرار می‌گیریم، خب بیاییم از همین الان پیش‌بینی کنیم و اینها را محدود نکنیم.» سرهنگ صیاد شیرازی سپس پیشنهاد کرد قرارگاه نصر هم مانند قرارگاه فتح یک خط حد عزیمت در نظر بگیرد و آغاز عملیات را براساس عبور از آن اعلام کند. پس از این پیشنهاد، سرهنگ حسنی سعدی ضمن اینکه درخواست کرد ساعت آغاز درگیری ۱ بامداد تعیین شود، گفت: «ما حرکت می‌کنیم و [سعی می‌کنیم] ساعت ۱ روی هدف باشیم.»

در ادامه جلسه، سرهنگ حسنی سعدی مجدداً نحوه عبور از کارون و عزیمت نیروها به سمت اهدافشان را چنین توضیح داد: «وقتی نفرات در روشنی روز از پل رودخانه رد شدند و آن طرف رفتند، سرشب پل [که از ۲۴ ساعت قبل آماده و استتار شده بود] را برمی‌گردانیم و ساعت هشت و نیم شب پل آماده است. از این ساعت شروع می‌کنیم خودروهای کوچک را عبور دادن. نفرات پیاده آمدند این طرف [ساحل غربی رودخانه] سازماندهی کردند و تأمین خودشان را برقرار کردند و آن واحدی که باید زودتر حرکت کند، حرکت کرده و رفته است و ما داریم خودروهای کوچک را به تدریج از آب حرکت می‌دهیم، چراغ خاموش؛ و خط‌ها را هم باز می‌کنیم. دشمن هم متوجه نیست. هرکدام می‌آیند آهسته در یک جا متفرق می‌شوند. در منطقه پراکندگی هر گردان، خودروها به یک صف حرکت نمی‌کنند به جلو بروند. توپخانه هم، هم‌زمان دارد از آب رد می‌شود و می‌رود آن طرف آب می‌ایستد. ... و در همان جا متفرق و پراکنده می‌شوند. ... از ساعت ۱۰ شب، خودروهای کوچک حرکت می‌کنند با راهنماهایی که برایشان در نظر گرفتند به تدریج و آهسته پشت سرگردانی که حرکت کرده و جلو رفته، با فاصله دو، سه کیلومتر یا سه، چهار کیلومتر حرکت می‌کنند جلو می‌روند که تک کشف نشود. ساعت ۱ به محض اینکه درگیر شدند و تک کشف شد، توپخانه سریع حرکت می‌کند و در منطقه خودش اشغال موضع می‌کند و خودروهای پیاده پشت گردان‌هایشان حرکت می‌کنند با راهنماهایی که برایشان گذاشتند و حتی لودرها هم گفتیم موتورسوار بگذارند؛ موتورسوار جلوی لودرها حرکت کند و لودرها پشت سرش شروع به حرکت کنند به سمت هدفی که باید بروند. ...»

در پایان جلسه، مجدداً درخصوص تعیین زمان آغاز درگیری بحث شد و سرهنگ حسنی سعدی که قبلاً خواسته بود زمان شروع حمله، ساعت ۱ بامداد تعیین شود، این بار ساعت ۲ را پیشنهاد داد و تقاضا کرد اجازه داده شود فرداشب شناسایی کامل تری از منطقه صورت گیرد. این تقاضا مورد قبول واقع شد و سرهنگ صیاد شیرازی تعیین زمان درگیری را به فرداشب موکول کرد. به این ترتیب، در این جلسه که در ساعت ۰۳:۱۰ بامداد به پایان رسید، مقرر شد نیروهای پیاده

دو قرارگاه فتح و نصر از بعد از ظهر روز قبل از آغاز عملیات با قایق و نیز از طریق ۵ پل شناوری که قرار است روی رودخانه کارون قرار داده شوند، از این رودخانه عبور کرده، در ساحل غربی آن مستقر شوند. سپس، تجهیزات نیمه سنگین نظیر خودرو و توپخانه به آن سوی رودخانه منتقل شوند و تجهیزات سنگین، مانند دستگاه‌های مهندسی (لودر و بلدوزر) و تانک‌ها و نفربرها، نیز پس از شروع درگیری از پل‌ها عبور نمایند. پس از عبور از کارون، قرارگاه فتح مأموریت دارد در مرحله اول با پیشروی به سوی جاده اهواز - خرمشهر مواضع پدافندی خود را در حفاصل کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰ این جاده برقرار کند و برای اجرای مرحله دوم عملیات آماده شود. قرارگاه نصر هم در این مرحله باید در جناح چپ قرارگاه فتح، به طرف جاده پیشروی کرده و با نفوذ به غرب آن، بخشی از قوای زرهی و توپخانه دشمن را که در آن نقطه متمرکز هستند، منهدم کند. همچنین، دو قرارگاه پس از تأمین اهداف خود در مرحله اول، مأموریت دارند در مرحله دوم، در یک عملیات هماهنگ با یکدیگر، به سوی نوار مرزی پیشروی کنند.^(۳)

۷۷

در طرح مانور تعیین شده برای عملیات آزادسازی منطقه غرب رودخانه کارون و جنوب رودخانه کرخه کور، تلاش اصلی این عملیات از سمت شرق منطقه عملیاتی انجام می‌گیرد و بر این اساس، یگان‌های قرارگاه‌های فتح و نصر باید در مرحله اول از رودخانه کارون عبور کنند و خود را به جاده اهواز - خرمشهر رسانده و سرپلی بزرگ به وسعت حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع را به تصرف درآورند. در مرحله دوم نیز این دو قرارگاه باید با پیشروی به سمت نوار مرزی، ضمن تهدید عقبه دو لشکر ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق در شمال منطقه عملیاتی (جنوب کرخه کور)، منطقه شمال غرب خرمشهر را در اختیار گیرند و سپس برای ادامه عملیات به منظور آزادسازی این شهر آماده شوند. در این طرح، تلاش پشتیبانی عملیات هم از سمت شمال منطقه در نظر گرفته شده است که بر اساس آن یگان‌های قرارگاه قدس باید با عبور از رودخانه کرخه کور و شکستن خطوط اول دشمن، دو لشکر ۵ و ۶ عراق را درگیر نگه دارند تا پس از دستیابی قرارگاه‌های فتح و نصر به نوار مرزی که می‌تواند این دو لشکر را به فرار از شمال منطقه عملیاتی وادار نماید، بتوانند به راحتی این منطقه را در اختیار گیرند. بنابراین و از آنجاکه موفقیت قرارگاه‌های فتح و نصر نقش اساسی و تعیین کننده در نتیجه این عملیات دارد، تمام سعی فرماندهی عملیات بر اجرای دقیق مانور این دو قرارگاه متمرکز شده است. بر همین اساس، فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا با احضار فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های فتح و نصر و فرماندهان تیپ‌های تحت امر آنها، جلسه توجیهی و هماهنگی تشکیل داد. در این جلسه که از ساعت ۱۴:۲۵ با حضور محسن رضایی فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، حمید معینیان مسئول واحد

اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، احمد متوسلیان، عبدالمحمد رئوفی نژاد، اسحاق عساکره و عبدالله نورانی فرماندهان چهار تیپ سپاه تحت امر قرارگاه نصر و حسین خرازی، احمد کاظمی و مرتضی قربانی فرماندهان سه تیپ سپاه تحت امر قرارگاه فتح آغاز شد، غلامعلی رشید و حسن باقری به تشریح سازمان رزم و طرح مانور قرارگاه‌های فتح و نصر پرداختند.

غلامعلی رشید در ابتدای این جلسه گفت: «ما چهار قرارگاه عملیاتی [فرعی] تشکیل دادیم که عبارت‌اند از: فتح ۱ شامل تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) و تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی؛ فتح ۲ که همان تیپ ۲ لشکر ۹۲ است؛ فتح ۳ شامل تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ لشکر ۹۲ و فتح ۴ شامل تیپ ۲۵ کربلا، تیپ ۵۵ هوابرد و تیپ ۳۷ زرهی.» وی با اشاره به اینکه دشمن در منطقه مقابل قرارگاه فتح حدود دو تیپ زرهی و مکانیزه و پیاده مستقر کرده است، گفت: «نیروهای قرارگاه فتح باید از حدفواصل شریعه و هالوپ تا دارخوین با نصب سه پل روی کارون، از این رودخانه عبور کنند و مسافتی بین ۲۱ تا ۲۵ کیلومتر را بپیمایند تا به جاده اهواز - خرمشهر برسند.» رشید سپس به تشریح طرح مانور قرارگاهش پرداخت و اظهار داشت: «مانور قرارگاه فتح که مشترکاً به توافق رسیده با ارتش، به این شکل است که در مرحله اول، تیپ ۲۵ کربلا از شریعه تا هالوپ، تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) از پل کفیشه، و تیپ ۸ نجف از پل دارخوین وارد عمل خواهند شد و منطقه سرپل را تا جاده اهواز - خرمشهر (از کیلومتر ۷۰ تا ۹۰) تصرف خواهند کرد. تیپ ۳۷ زرهی و تیپ ۱ [زرهی] لشکر ۹۲ نیز به ترتیب به دنبال این سه تیپ پیاده خواهند بود. تیپ ۲ [زرهی] لشکر ۹۲ هم در احتیاط می‌ماند. ... بعد از تصرف سرپل خط ایستگاه ۷۰ تا ایستگاه نیم ۹۰ [کیلومتر ۸۵] را به تیپ‌های ۲۵ کربلا، ۵۵ هوابرد و ۳۷ زرهی شیراز می‌دهیم تا بپوشانند. بعد تیپ‌های ۸ نجف و ۱۴ امام حسین^(ع) و ۳ تیپ زرهی لشکر ۹۲ پایین آمده و چسبیده به حد شمال قرارگاه نصر، از ایستگاه نیم ۹۰ تا ایستگاه گرم‌دشت [کیلومتر ۱۰۰] به سمت مرز وارد عمل می‌شوند برای تأمین خط مرزی و سپس پیشروی به طرف دو پل اصلی نزدیک بصره البته هماهنگ

حسن باقری

و همپای قرارگاه نصر. با اینکه ما واحد کمی داریم و جناح راستمان را هم باید بپوشانیم، این مانور کلی است که تعیین کرده‌ایم و به توافق ارتش هم رسیده است. ... و به یاری خدا همگام با دیگر قرارگاه‌ها آماده عملیات هستیم.»^(۳)

سپس حسن باقری در تشریح طرح مانور قرارگاه نصر اظهار داشت: «قرارگاه نصر با ۴ تیپ ۷ دزفول (ولی عصر^(عج))، ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص)، ۴۶ فجر و ۲۲ بدر (خرمشهر) [از سپاه پاسداران] به همراه لشکر ۲۱ حمزه با استعداد ۳ تیپ پیاده و یک تیپ زرهی و تیپ ۲۳ نوه‌د به استعداد ۵ گردان ۸۰ نفره [از ارتش]، ان شاء الله به صورت ادغامی عمل می‌کند.

تیپ دزفول در جناح راست قرار دارد. تیپ حضرت رسول^(ص) در وسط، تیپ فجر و تیپ خرمشهر در محدوده عرایض و جاده آسفالت اهواز - خرمشهر عمل می‌کند؛ و بعد هم پاک‌سازی خود خرمشهر. حسن باقری درخصوص استعداد دشمن در منطقه محول شده به قرارگاه نصر گفت: «استعداد دشمن این‌طوری که برآورد شده توی منطقه، چیزی در حدود یک تیپ زرهی تقویت شده است و ۲ تیپ پیاده. دشمن چون احتمال خیلی زیاد می‌دهد که ما از سمت سلمانیه وارد عمل شویم، در این محور علاوه بر مین‌گذاری و ایجاد موانع، نیرو مستقر کرده است. در این منطقه روستایی به نام خرائب هست؛ دشمن در آنجا نیرو گذاشته و خاکریز زده است و در ۴۸ ساعت گذشته مین‌گذاری هم کرده است. در پنج تا شش کیلومتری غرب جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر و در شمال نهر عرایض] نیز یک گردان تانک و یک گردان مکانیزه، به اضافه حداقل یک آتشبار توپخانه مستقر است. ... در مجموع ۳ گردان توپخانه در منطقه است که تعدادی از آنها بین کارون و جاده آسفالت دیده می‌شود.» حسن باقری ادامه داد: «آرایش دشمن در محور تیپ دزفول [دارخوین به ایستگاه ۹۰] پیوسته است؛ به‌طوری‌که برادرها با گراهای زیاد رفته‌اند [شناسایی] و با مشکل زیاد توانسته‌اند مسیری پیدا کنند و تا نزدیکی جاده بروند. در محور تیپ حضرت رسول^(ص) [سمت چپ تیپ دزفول] شناسایی به لطف خدا - انجام شده و برادرها توانسته‌اند از جاده آسفالت هم رد بشوند.» فرمانده سپاهی قرارگاه نصر در تشریح طرح مانور مرحله اول این قرارگاه هم گفت: «نصر ۱ [تیپ دزفول و تیپ ۱ لشکر ۲۱] و نصر ۲ [تیپ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ لشکر ۲۱] با عبور از رودخانه [در جنوب دارخوین] و شکستن خط اول دشمن در خرائب که زرهی است و خط دوم که در چهار تا پنج کیلومتری غرب خرائب و پیاده است، به سمت جاده اهواز - خرمشهر پیش می‌روند. با شکستن خط دوم، نصر ۳ (تیپ فجر و تیپ ۳ لشکر ۲۱) هم که از کارون عبور کرده است، دیگر مانعی در مقابلش نیست. بنابراین، به سمت جاده و سیل‌بند عرایض پیش می‌رود. نصر ۵ (تیپ خرمشهر و تیپ نوهد) نیز [از شمال سیل‌بند سلمانیه] خودش را به جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر] رسانده و با عبور از آن، از فاصله یک کیلومتری غرب جاده به طرف جنوب تغییر مسیر داده و ضمن انهدام توپخانه دشمن به شرق نهر عرایض می‌رسد. سپس تلاش اصلی‌اش را می‌گذارد روی تصرف چهار پلی که دشمن روی این نهر ایجاد کرده و در ادامه، پدافند کناره عرایض را برقرار می‌کند. بعد، حرکتش را ادامه می‌دهد تا همین جاده آسفالت [خرمشهر - شلمچه] و راه‌آهن تا اینکه کاملاً معین کنیم که شهر سقوط کرده است. نصر ۳ هم بعد از اینکه خط دشمن را شکست، یک حرکت عمده‌اش به سمت جنوب برای رسیدن به سیل‌بند [شمال خرمشهر] یا جاده کمربندی خرمشهر است که پس از پاک‌سازی سنگرهای دشمن، در آنجا [شمال شهر] یک خط پدافندی برقرار می‌کند.»

حسن باقری در پایان گفت: «برای تضمین ادامه حرکتان در مرحله دوم عملیات، برادران تیپ حضرت

رسول^(ص) پیشنهاد کردند که در همان شب اول بیایند و سرپل غرب عرایض را هم تصرف کنند.»^(۴)

حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، امروز در دو جلسه قرارگاه کربلا که یکی در ساعت ۸:۴۵ با حضور واحدهای زرهی سپاه و دیگری ساعت ۱۴:۲۵ با شرکت فرماندهان قرارگاه‌ها و تیپ‌های سپاه برگزار شد، حضور یافت و وضعیت ارتش عراق در جبهه غرب کارون را شرح داد.

وی درخصوص مواضع لشکرهای سپاه سوم عراق گفت: «منطقه اشغال‌شده غرب کارون که قرار است در عملیات آینده آزاد شود، در حوزه است حفاظی سپاه سوم ارتش عراق است که شامل لشکرهای ۶ زرهی، ۵ مکانیزه، ۱۱ پیاده و ۱۵ پیاده جدیدالتأسیس می‌باشد. هم‌اکنون لشکر ۶ در جنوب رودخانه کرخه‌کور در حدفاصل جراحیه، هویزه تا جفیر گسترش دارد و [واحدهای] تحت‌امرش در چهار رده آرایش گرفته‌اند. لشکر ۵ از جنوب غربی اهواز تا جنوب منطقه آب‌گرفتگی [کیلومتر ۷۰ جاده اهواز - خرمشهر] مستقر است. از منطقه سیدعبود [جنوب آب‌گرفتگی] تا خرمشهر لشکر ۱۱ گسترش یافته است. لشکر ۳ هم که در منطقه عملیات فتح‌المبین است، هنوز به پایین نیامده است.* لشکر ۱۵ نیز در غرب اروندرود [شط‌العرب] مستقر است.»

معینیان درخصوص واحدهای زرهی عراق نیز گفت: «ارتش عراق یگان‌های زرهی خود را معمولاً در خطوط اول آرایش نمی‌دهد تا آسیب‌پذیری آنها کمتر شود. در خطوط اول نیروهای پیاده و در پشت آنها واحدهای زرهی استقرار دارند. بیشتر پرسنل زرهی از کادر ارتش عراق هستند. [ارتش عراق] چند تیپ زرهی دارد که از تحرک خوبی برخوردارند، یکی از آنها تیپ ۱۰ زرهی است که مستقل است و تیپ دیگر، تیپ گارد ریاست‌جمهوری است و مخصوص حفاظت و حراست از کاخ صدام است. مقرش هم در بغداد است، اما حالا مجبور شده‌اند آن را وارد عملیات کنند. این تیپ در عملیات طریق‌القدس در منطقه جزابه وارد عمل شد که متحمل خسارت گردید. در عملیات فتح‌المبین هم در پاسگاه شرهانی وارد عمل شد و بازهم ضربه‌ای به آن وارد شد. آن تیپ هنوز معلوم نیست پایین آمده باشد؛ اگر بیاید احتمالاً در منطقه جفیر مستقر خواهد شد. ارتش عراق تیپ‌های دیگری هم دارد که از قدرت تحرک خیلی خوبی برخوردارند؛ از جمله تیپ ۱۲ زرهی از لشکر ۳، تیپ ۴۲ زرهی از لشکر ۱۰. به‌غیراز تیپ ۱۰ زرهی که مهم‌ترین تانک ارتش عراق یعنی تانک تی ۷۲ را در اختیار دارد، بقیه تیپ‌های زرهی تانک‌های تی ۶۲ دارند که کیفیت آنها از تانک‌های تی ۷۲ پایین‌تر است. از مزایای تانک‌های تی ۷۲ نسبت به سایر تانک‌ها می‌توان از رادار آنها نام برد که از فاصله دور می‌تواند هر شیئی را که به آن نزدیک می‌شود به‌طور اتوماتیک و خیلی دقیق بزند. همچنین استهلاک آنها نسبت به سایر تانک‌ها کمتر است. این تیپ‌ها، تقریباً مجموع تیپ‌هایی است که ارتش عراق روی آنها حساب ویژه‌ای باز کرده است و اغلب از آنها در پاتک استفاده می‌کند.»

* در جلسه ساعت ۲۲:۳۰ امروز که گزارش آن در پی خواهد آمد، اعلام شد دو تیپ زرهی عراق در غرب جاده اهواز - خرمشهر (در محدوده ایستگاه ۹۰ تا گرم‌دشت) مستقر شده‌اند. این خبر احتمالاً از حضور لشکر ۳ در این منطقه حکایت می‌کند.

معینان اضافه کرد: «بنابراین، نیروهای پیاده در خط آرایش دارند و به‌ندرت بین آنها تانک یا نفربر قرار دارد. دشمن بیشتر به نیروهای پیاده در خط متکی است و نیروهای زرهی اغلب در عقب مستقر هستند که به‌عنوان نیروهای احتیاط محلی و یا به‌عنوان احتیاط کلی محسوب می‌شوند که پس از احساس خطر وارد عمل می‌شوند. مرکز آماد مهمات، لجستیک و سازمان‌های اداره تمام تیپ‌هایی که در این منطقه هستند، در جفیر است. از لشکر ۵ فقط دو تیپ ۸ و ۱۵ مکانیزه در منطقه مستقر هستند. تیپ ۲۶ زرهی این لشکر در عملیات طریق‌القدس به‌طور کامل منهدم شد. تیپ ۴۹ پیاده از لشکر ۱۱ هم زیر امر لشکر ۵ است که در جنوب کرخه‌کور مستقر می‌باشد. تیپ ۳۰ زرهی هم در منطقه مستقر است که از آن به‌عنوان تیپ ضربتی استفاده می‌شود. احتمالاً تیپ ۵۳ زرهی از لشکر ۳ نیز در محور غرب دارخوین مستقر می‌باشد.»

در ادامه، معینان به اهمیت منطقه سیدعبود (از آب‌گرفتگی تا سیل‌بند سلمانیه) پرداخته و گفت: «این منطقه که حدود ۴۰ کیلومتر است قبلاً از نیروی دشمن خالی بود. از آنجاکه از این منطقه می‌توان جاده اهواز - خرمشهر و جاده‌ای که از ایستگاه حسینیه به بصره منتهی می‌شود را مورد تهدید قرار داد، ارتش عراق برای اینکه از نفوذ چریکی ما به جاده جلوگیری کند، یک‌سری نیروی پوششی خیلی ضعیف در حد نیروهای پیاده و کماندو بین جاده و رودخانه مستقر کرد. بعد از عملیات فتح‌المبین، عراق که فهمیده است عملیات آینده در اینجا انجام می‌شود، به‌تدریج از آب‌گرفتگی شمال سیدعبود تا سه کیلومتری شمال سیل‌بند سلمانیه را با دو تیپ زرهی تقویت کرده است؛ زیرا احتمال می‌دهد ما بتوانیم چیزی در حد یک لشکر و یا حتی دو لشکر زرهی از این محور وارد عمل کرده و بین دو جبهه بسیار مهم عراق [خرمشهر و جفیر] را قطع کنیم. از شمال خرمشهر تا شلمچه، لشکر ۱۱ مستقر است. این لشکر به‌غیر از تیپ ۴۹ که زیر امر لشکر ۵ قرار گرفته است، پنج تیپ ۴۸، ۲۲، ۴۴، ۴۵ و ۱۱۳ را در اختیار دارد. تیپ ۳۳ نیروی مخصوص هم در احتیاط نیروهای مستقر در خرمشهر است.»

مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا ادامه داد: «اقدامات و فعالیت‌هایی که دشمن در این دو هفته گذشته داشته، بیشتر شناسایی بوده با هلیکوپتر؛ که تقریباً هر روز دو هلیکوپتر یکی توپ‌دار و دیگری شناسایی تمام جبهه‌ها را شناسایی می‌کردند. اقدامات دیگر دشمن، احداث خاکریز و مستحکم کردن مواضع پدافندی با ایجاد موانع و میادین مین و اعزام گروه‌های گشتی در تمام منطقه بود. دشمن برای دید بهتر بخشی از نی‌زارهای هور و هویزه را آتش زده است و پادگان حمید به‌همراه درختان اطرافش را به‌طور کامل منهدم کرده است.» وی سپس به منطقه کرخه‌کور اشاره کرد و گفت: «ارتش عراق در شمال رودخانه کرخه‌کور در حد خیلی ضعیف نیرویی در حد کمین دارد و نیروی عمده‌اش را در جنوب رودخانه مستقر کرده است که اخیراً این نیرو با حدود یک تیپ پیاده تقویت شده است. روی کرخه‌کور از قبل حدود ۸ پل دوبه‌ای قرار داده که برای عبور وسایل نقلیه قابل استفاده نیست. در شمال و جنوب رودخانه نیز مین‌گذاری شده است.»

معینان درباره مواضع دشمن در کناره کارون نیز گفت: «دشمن در پایین [از خرمشهر تا سلمانیه] به رودخانه چسبیده است و از سلمانیه به بالا را که خالی از نیرو است و ما می توانیم پل بزنیم و به آن طرف کارون برویم، به تدریج دارد خودش را به رودخانه می چسباند تا بتواند از عبور ما از رودخانه جلوگیری کند.» وی در پایان افزود: «دیروز دو عراقی که پناهنده شده اند، می گفتند عراق کاملاً مطلع شده که قرار است حمله وسیعی صورت بگیرد به خرمشهر.»^(۵)

۷۹

بعد از ظهر امروز خبر رسید که یک ستون زرهی ارتش عراق از طریق جاده حسینی در حال حرکت به سمت جاده اهواز - خرمشهر بوده و احتمال می رود که به طرف محور سیدعبود (محور در نظر گرفته شده برای عملیات قرارگاه فتح) ادامه مسیر دهد. این خبر ساعت ۱۸:۴۰ محور بحث فرماندهان حاضر در قرارگاه کربلا شد و آنها را که از احتمال گسترش واحدهای دشمن تا ساحل غربی رودخانه کارون نگران شده بودند، بر آن داشت تا برای آغاز عملیات تعجیل کنند.

در ابتدای این نشست که محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه مرکزی کربلا، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، حمید معینان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا و احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف اشرف سپاه حضور داشتند، حسن باقری اعلام کرد یک ستون زرهی دشمن وارد منطقه شده و از طریق جاده حسینی و سپس جاده اهواز - خرمشهر به سمت محور قرارگاه فتح (سیدعبود) در حال حرکت است، وی افزود: «فقط دیدبان ارتش [این خبر را] گفته است؛ گفته [این ستون] به سمت فتح می رود.» محسن رضایی با اظهار اینکه «اگر از روی جاده حسینی گفته اند»، این خبر را تصدیق کرد. غلامعلی رشید پرسید: «خب! می آید که چه کند؟! مگر این [دشمن] می داند که ما در غرب کارون چه کار داریم؟!» پس از پاسخ مثبت حمید معینان به این سؤال، رحیم صفوی نیز گفت: «نیروهایی [خودی] که آن طرف [ساحل غربی] رودخانه است، به نظر من درست نیست آنجا بمانند.» یکی از حاضران در جلسه هم با اظهار اینکه هم اکنون در ساحل غربی رودخانه لودر و بلدوزر هم مستقر هستند، گفت: «آنها را که نمی شود به شرق رودخانه منتقل کرد.» صفوی در پاسخ اظهار داشت: «بلدوزر مهم نیست، آدم ها را نجات دهید.»*

محسن رضایی که حمله دشمن را محتمل می دانست، گفت: «برادرها توجه کنند! درباره آن احتمالی که گفتیم ممکن است دشمن حمله کند، چند خبر دیگر هم آمده که دارد مسئله را قوی می کند. یک خبر همین الان دیدبان های قرارگاه نصر اعلام کردند که ۲۰۰ تانک دارد به سمت قرارگاه

* تعدادی از نیروهای بسیجی و سپاهی قرارگاه فتح از چند روز قبل در ساحل غربی رودخانه کارون در محور هالوپ مستقر شده اند.

فتح می‌رود. یک خبر دیگر هم آمده از سفارت جمهوری اسلامی ایران در کویت که آن هم گفته به احتمال قوی عراق می‌خواهد از قسمت خسروآباد [آبادان] به ما حمله کند که این فریب است. احتمالاً همین حمله [در محور قرارگاه فتح] است که می‌خواهد در مقابل ما بشود. برادرها آمادگی داشته باشند برای فرداشب یا حتی امشب. ... دشمن اگر امشب حمله کند که نمی‌تواند سازمان بگیرد. ... در اولین حمله تا رودخانه نمی‌آید؛ یک یا دو کیلومتر عقب می‌ایستد، تا دشت می‌آید.»

پس از اظهارات احمد کاظمی مبنی بر استقرار حدود ۹۰۰ نفر از نیروهای تیپ نجف در حاشیه غربی کارون، رحیم صفوی هم با بیان اینکه «[تیپ] امام حسین (ع) هم در آن طرف رودخانه نیرو دارد»، تأکید کرد: «اگر می‌خواهید سرپل [بخش کوچکی از غرب کارون در منطقه هالوپ که هم‌اکنون در اختیار نیروهای خودی است] را نگه داریم، الان باید آن طرف رودخانه نیز عبور بدهیم. الان هم بگویید پل را وصل کنند. ... اگر دشمن به حاشیه رودخانه بچسبد، فقط با تیربارچی‌هایش می‌تواند سطح رودخانه را بپوشاند. من فکر می‌کنم حداقل ما الان برای گرفتن سرپل، گردان‌های پیاده‌مان را همین امشب عبور بدهیم.» محسن رضایی در پاسخ اظهار داشت: «خب، بعد طرح به هم می‌ریزد.» صفوی ادامه داد: «ما امروز پیاده را عبور بدهیم یا فردا پیاده را عبور بدهیم، تأثیری ندارد.» محسن رضایی مخالفت کرده و گفت: «ما تا طرح مانور را نبینیم، اطلاعات دقیق و شناسایی دقیق نکرده باشید، هیچ اجازه به شما نمی‌دهیم.» احمد کاظمی به حضور نیروهای رزمنده در حاشیه شرقی کارون اشاره کرد و گفت: «کل نیروها، بدون هماهنگی لب کارون آمده‌اند.» رشید هم اضافه کرد: «چادرها بغل هم و تراکم خیلی شدید است.» سپس رضایی دستور داد: «نیروهای این طرف [شرق کارون] را سازمان بدهند، نیروهای آن طرف [غرب کارون] را هم خاکریزهایشان را کامل کنند.»

در ادامه جلسه، غلامعلی رشید با اشاره به احتمال حمله دشمن، درخواست کرد که منتظر فرداشب نمانیم و عملیات را همین امشب آغاز کنیم. محسن رضایی مجدداً مخالفت کرده و گفت یگان‌ها آماده نیستند. این درحالی است که رشید و رحیم صفوی معتقدند یگان‌ها آماده هستند. رحیم صفوی از قرارگاه نصر نام برد که می‌تواند همین امشب وارد عمل شود. محسن رضایی خطاب به حسن باقری (فرمانده سپاهی قرارگاه نصر) اظهار داشت: «حسن! شما باید امشب حمله کنید؛ روی امشب حساب کنید.» باقری با تعجب پرسید: «برای امشب؟!» محسن رضایی هم در پاسخ اظهار داشت: «بله، بله تمام شد دیگر؛ الان به بچه‌هایت بگو.» سپس، باقری اجازه گرفت و از جلسه خارج شد تا برای عملیات امشب بررسی و هماهنگی لازم را به عمل آورد. پس از آنکه رشید و صفوی اعلام کردند که دشمن از وجود ۵ پل و ۳۰۰ قایق در کنار کارون اطلاع دقیق یافته است، رضایی اظهار داشت: «دیگر قضیه لو رفته است، البته او [دشمن] هم تا حالا انتظار این را نداشته ما با این سرعت، عمل کنیم. لذا او الان با دستپاچگی می‌آید [تا حمله کند].» رشید هم در تأیید سخنان فرمانده سپاه پاسداران گفت: «دشمن متوجه شده که ما می‌خواهیم از اینجا [شمال دارخوین] وارد عمل شویم.»

محسن رضایی با اعلام اینکه الان ساعت ۷ شب است اظهار داشت: «دیگر برای انجام عملیات، امشب دیر شده است.» رشید پرسید: «پل‌ها را شب می‌توانند نصب کنند؟» پاسخ داده شد: «بله.» محسن رضایی هم گفت: «الان با ارتش صحبت می‌کنم.» سپس رحیم صفوی گفت: «من می‌گویم امشب باید پل‌ها را بزنی* و حداقل یک‌سوم نیروهای پیاده موجودمان را با سلاح‌های ۱۰۶ و موشک تاو، یعنی سلاح‌های ضدتانک به آن‌طرف رودخانه بفرستیم تا دشمن نتواند به رودخانه بچسبد. این باید بزرگ‌ترین حرکت ما باشد که اگر حتی فردا تانک‌هایش خواست حمله کند و جلو بیاید، این سلاح‌های ضدتانک ما بتواند با این سرپلی که حداقل مثلاً چهار تا شش کیلومتر، حالا تا هرچه قدر که بتوانیم به‌نظر من باید امشب جلو برویم و سرپل را بگیریم و فردا صبح که خواست تانک‌هایش هم جلو بیاید، با همین سلاح‌های ضدتانک تا شب مقابله بکند و ان‌شاءالله تعالی فرداشب حتماً به یاری خدا حمله را باید شروع بکنیم. ... این [دشمن] اگر بخواهد عاقلانه حرکت کند، باید پشت جاده اهواز - خرمشهر بایستد و نیروی عمده‌اش را آنجا بگذارد.» محسن رضایی هم گفت: «بچه‌های تیپ ثارالله^(ع) هم گفتند [نیروهای عراقی] دارند به سمت کرخه‌کور می‌روند ... [و] دستپاچه شده‌اند.» رشید از این خبر استقبال کرد و گفت: «خوب است. اگر به سمت آن [تیپ ثارالله^(ع)] در محور رودخانه کرخه‌کور برود، خوب است؛ ... [چون] آن سمت نمی‌تواند کاری کند. این طرف، حاشیه کارون را از ما نگیرد» رشید نظر قبلی خود را که تأکید می‌کرد همین امشب وارد عمل شویم، تغییر داد و گفت: «اگر امشب بود، نمی‌رسیم.» رضایی گفت: «لااقل [نصب] پل را شروع کنیم.» سرهنگ صیاد شیرازی ضمن اعلام اینکه چهار پل نصب شده است، اظهار داشت: «کار مهم‌تر این است که [نیروهای ما] این طرف [ساحل غرب] رودخانه هستند، نگذارند آنها [عراقی‌ها] لب رودخانه بیایند.»

با اعلام ساعت ۸ شب، محسن رضایی که هنوز باور ندارد پل‌ها نصب شده‌اند، گفت: «ما پل‌ها را نصب بکنیم، از روی هرپلی لااقل هفت، هشت گردان می‌تواند برود آنجا، یک خاکریزی بزند. ما اگر کارون را از دست بدهیم تمام است؛ وضعمان خراب می‌شود.» رحیم صفوی پیشنهاد کرد: «نیروی پیاده‌مان، امشب بروند.» رشید با این پیشنهاد مخالفت کرد و گفت: «فردا دیگر او از صبح زود می‌فهمد که ما می‌خواهیم حمله کنیم و غافلگیری از بین می‌رود.» سرهنگ صیاد شیرازی هم گفت: «نیروی پیاده نمی‌تواند آنجا [ساحل غربی کارون] دوام بیاورد؛ زیرا نه خاکریز دارد و نه تانک که در مقابل حمله دشمن مقاومت کند.»

در ادامه جلسه، محسن رضایی درباره حمله احتمالی عراق از سمت جاده اهواز - خرمشهر به طرف کارون در محور سیدعبود، ضمن طرح این سؤال که دشمن «چرا می‌خواهد حمله کند؟» گفت: «این عملیات را قطعاً به این خاطر انجام می‌دهد که اولاً با یک نیروی وسیع این طرف

* پنج پل شناور پی.ام.پی در ساحل شرقی رودخانه کارون قرار داده شده‌اند و گردان ۴۱۴ ارتش آماده است تا بنا به دستور آنها را روی رودخانه نصب کند.

بیاید [حاشیه غربی کارون] و مدت دو، سه هفته‌ای کنار رودخانه کارون بماند. ... یک جا پل بزند و حدود ۱۰ تانک هم عبور بدهد و [حتی] این ۱۰ تانک هم از بین برود. ... توی این مدت یک وضع پدافندی قوی نزدیک به آن طرف رودخانه می‌گیرند. یک سری نیروهای تأمینی مثل تیربارچی، تانک و پاسگاه کنار کارون می‌گذارند، ولی نیروی اصلی‌شان را دو یا سه کیلومتر عقب‌تر می‌گذارند و یک خاکریز سراسری قوی درست می‌کنند و پشتش می‌مانند.»

حسن باقری که ساعتی پیش جلسه را ترک کرده بود تا میزان آمادگی قرارگاه نصر را برای عملیات امشب بررسی کند، مجدداً در جلسه حاضر شد و اعلام کرد که این قرارگاه آمادگی ندارد امشب وارد عمل شود.

غلامعلی رشید هم گفت: «من توی این فکر هستم اگر امشب ما بتوانیم حمله کنیم هیچ نباید معطل کنیم، ولی هرچه حسابرسی می‌کنم، نمی‌توانیم.» باقری نیز با بیان اینکه «امشب ما هیچ‌جا نمی‌توانیم [حمله کنیم]» نظر رشید را تصدیق کرد. سرهنگ موسوی قویدل اطمینان داد: «امشب [عراقی‌ها] نمی‌توانند هیچ کاری بکنند.» نظر رشید این بود که عراقی‌ها «فردا صبح می‌توانند با تانک جلو بیایند.» باقری هم پیشنهاد کرد «امشب آماده برای صبح بشویم. ... [و] به کارون بزنیم.» به این ترتیب، با بررسی همه احتمالات مربوط به خبر حرکت ستون زرهی دشمن، اگرچه مقصد این ستون معلوم نشد، لیکن اطمینان داده شد که حتی در صورت پیشروی آن به‌سوی سیدعبود، دشمن امشب قادر نخواهد بود تا ساحل غربی رودخانه کارون گسترش یابد. بنابراین، قوای ایران به‌ناچار و تا قبل از اینکه این عمل صورت پذیرد، باید حداکثر تا فرداشب عملیات خود را آغاز کنند.^(۶)

۸۰

پیرو خبر رسیده در بعدازظهر امروز مبنی بر احتمال گسترش دشمن تا ساحل غربی رودخانه کارون در محور سیدعبود که به تسریع در تعیین زمان آغاز عملیات (فرداشب) ازسوی فرماندهی قرارگاه کربلا انجامید، بار دیگر فرماندهان سپاه و ارتش گرد هم آمدند تا به تبادل نظر بپردازند.* آنها نگران بودند نقاطی که هم‌اکنون به‌عنوان سرپل در ساحل غربی کارون دراختیار نیروهای قرارگاه فتح است، ازسوی دشمن مورد تهدید قرار گیرد. این نگرانی زمانی مضاعف شد که در این جلسه اعلام گردید امروز ارتش پل‌های شناور پی.ام.پی را روی رودخانه کارون قرار داده و ممکن است تانک‌های عراقی نزدیک شده و آنها را زیر آتش بگیرند.

* این جلسه از ساعت ۲۲:۲۰، با حضور سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده ارتشی قرارگاه کربلا، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی فرماندهان قرارگاه نصر، سرهنگ مسعود منفردنیایک و غلامعلی رشید فرماندهان قرارگاه فتح، سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، سرهنگ علی‌اکبر موسوی قویدل و سرهنگ اقبال محمدزاده، افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا و تعدادی دیگر از مسئولان سپاهی و ارتشی قرارگاه کربلا تشکیل گردید.

در ابتدای این جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی پیشنهاد کرد: «از هر قرارگاه حداقل یک گردان بگذاریم آن طرف [ساحل غربی کارون در محور هالوپ] برای نگهداری سرپل‌ها که احتمالاً اگر فردا دشمن خواست نزدیک شود، آنها مانع نزدیک شدن او بشوند.» وی سپس از حاضران در جلسه خواست در این باره نظر خود را ارائه دهند.

سرهنگ حسنی سعدی با این استدلال که «این گردان وقتی آن طرف رفت خواه‌ناخواه تظاهر می‌کند و دشمن متوجه خواهد شد که عوامل ما آمده‌اند»، با پیشنهاد سرهنگ صیاد شیرازی مخالفت کرد و گفت: «دشمن اگر بخواهد بیاید، امشب می‌آید؛ فردا نمی‌آید. دشمن در روز حرکت نمی‌کند به ساحل بیاید؛ امشب می‌آید خاکریز می‌زند. ... اگر نیاز بدانید، چشم! [نیرو] می‌فرستیم؛ ولی با رفتن آن طرف اگر هم که [دشمن] نخواهد بیاید، صد درصد متوجه عبور ما در آن نقطه خواهد شد.» حسن باقری نیز ضمن اشاره به ۵ پلی که نیروهای خودی برای عملیات روی کارون نصب کرده‌اند، عدم تأمین این پل‌ها را صحیح ندانسته و معتقد بود فقط نیروی پیاده به غرب رودخانه اعزام شود؛ زیرا انتقال تجهیزات زرهی مانند تانک توجه دشمن را جلب می‌کند.*

پس از اینکه سرهنگ حسنی سعدی گفت که دو پل در محور قرارگاه نصر، جنوب دارخوین نصب شده و برای تأمین هر کدام یک گروهان به ساحل غربی کارون منتقل شده است، رحیم صفوی اظهار داشت: «اگر احتمال یک درصد هم بدهیم که دشمن بخواهد خودش را جلو بکشد و به ساحل رودخانه بچسبد، دیگر ما نمی‌توانیم پل بزنیم و اگر هم بخواهیم با قایق از رودخانه عبور کنیم، تلفات سنگین خواهیم داد. یقین و اطمینان داریم که امشب باید یک نیرویی [را طوری که] تک ما آشکار نشود ولی بتواند آن قسمتی که می‌خواهیم پل بزنیم را حفظ بکند، بفرستیم. بعد هم نسبت به زمان عملیات می‌گوییم بر ما واجب است اگر می‌توانستیم امشب عملیات را انجام می‌دادیم، تأخیر یک ساعت هم بر ما جایز نیست.» سرهنگ منفردی‌اکی هم که با اعزام فوری نیرو به ساحل غربی کارون برای تأمین سرپل موافق بود، گفت: «قبل از اینکه آن فضای حیاتی، یعنی آن سرپل را از دست بدهیم و به آن صورت محدود بشویم که این طرف [شرق کارون] بمانیم، اگر بتوانیم هرچه سریع‌تر تا آنجایی که برای ما مقدور است شناخته نشویم یا کشف قطعی نشویم، بتوانیم فضا را پیدا کنیم و یگان‌های ما بتوانند یک مقدار فضا داشته باشند و سازمان زرهی بگیرند و بتوانند آرایش را کسب بکنند و آماده ادامه تک بشوند، باید هرچه زودتر فضا را در آن سرپل تأمین کرده و اشغال کنیم. ... [غرب کارون] حاشیه‌اش درخت‌زار و بوته‌زار است و به آن شکلی نیست که [دشمن] مستقیماً ما را ببیند و اگر واحد پیاده برود، خیلی راحت می‌تواند استتار کند و مکشوف نیست.»

دومین سؤالی که سرهنگ صیاد شیرازی مطرح کرد این بود که «بفرض دشمن آمد، حالا

* اظهارات رئیس وقت ستاد سپاه در قرارگاه کربلا درخصوص نصب پل‌های شناور روی کارون، در ضمیمه این گزارش آمده است.

چطوری آن [سرپل حاشیه غرب رودخانه در محور هالوپ] را نگه داریم؟» غلامعلی رشید پاسخ داد: «در منطقه ما [قرارگاه فتح] تقریباً نظر برادر رحیم تأمین می‌شود؛ یعنی ما می‌توانیم با وجود این همه درختان نخل، مقدار زیادی نیرو در حد ۳ تا ۵ گردان بفرستیم و آنجا استتار کنیم. اما این بحثی که ما دیشب می‌کردیم، الان داریم خلافتش را عمل می‌کنیم. دیشب* گفتیم که نیروهایمان را به هیچ وجه حرکت نمی‌دهیم. فوقش شب قبل یا با تاریکی هوا حرکت می‌دهیم یا ساعت ۳، ۴ بعد از ظهر حرکت می‌دهیم که دشمن متوجه نشود و حتی احتیاط‌هایش را نکشد [جلو]. من می‌دانم در محدوده قرارگاه نصر فردا صبح زود دشمن متوجه می‌شود و آنها را می‌بیند. حتی در محور قرارگاه خودمان مثلاً در قسمت سیدعبدو راحت ما دشمن را از روی یک درخت دو یا سه متری می‌بینم و آن هم ما را می‌بیند. احتمال زیاد دارد که فردا ۷۰ تا ۸۰ درصد هوشیار بشود که ما تعداد زیادی نیرو آن طرف برده‌ایم. آن وقت چه کار خواهد کرد؟ دیگر اینکه ما چه خبری شنیدیم و چه چیزی به حساب از دشمن شنیدیم که دال بر این مسئله باشد که الان دشمن فهمیده و حالا قصد حمله دارد. ... این خبری که الان رسید که ۲۰۰ دستگاه تانک دارد می‌آید، این کاملاً دروغ است.» سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «البته چند خبر متناقض داشتیم. ... آخرین خبر ما این است که دشمن در قسمت گرمداشت [کیلومتر ۰۰۱ جاده اهواز - خرمشهر] یک تیپ آورده است.» درخصوص این خبر، سرهنگ محمدزاده به نقل از سرهنگ مفید گفت: «علاوه بر گرمداشت که استعداد دشمن از یک گردان به یک تیپ رسیده، در زیر کیلومتر ۲۵ [شمال نوار مرزی شلمچه] یک تیپ زرهی مستقر است، در پشت خاکریز مرز.»

در ادامه بحث، سرهنگ موسوی قویدل که معتقد بود در صورت نزدیکی دشمن به ساحل غربی کارون، نیروهای ما برای عبور از این رودخانه باید تلفات زیادی بدهند، اظهار داشت: «ما از اول چنین ریسکی را قبول نکرده بودیم. تلاشمان این بود که سرپل ۲۰ کیلومتری [تا جاده اهواز - خرمشهر] را با حداقل تلفات بگیریم؛ چون اصل مأموریت ما تازه بعد از جاده است. در هر صورت، من عقیده‌ام بر این است که اولاً تکلیف روشن بشود که ما چند روز زمان داریم؛ اگر فاصله زیاد است، ما باید یک سرپل کوچک و محکم درست کنیم تا در صورت حمله دشمن بتوانیم جلوی آنها را بگیریم و همان‌طور که برادر رحیم اشاره کردند هرچه سریع‌تر خودمان را پای کار بیاوریم. ضمن اینکه یک تأمینی برای پل‌هایمان می‌فرستیم تا این عناصری که تا حالا رد شده‌اند [به غرب کارون رفته‌اند] از بین نروند.» وی خطاب به غلامعلی رشید هم گفت: «دشمن آنچه را که باید بفهمد، فهمیده است. امروز در دارخوین این پل‌ها رفت بالا و توی آب افتاد. ... هر پلی که زده شده، ۳۷ دستگاه خودرو پای رودخانه آمده است. ۵ پل یعنی حدود ۲۰۰ خودرو. شما فکر می‌کنید که دشمن نفهمیده است؟! ... الان ما اگر موضع مستحکم نداشته باشیم، می‌آید ما را می‌زند و توی آب می‌اندازد. من عقیده‌ام

این است که حتماً عناصری را عبور بدهیم و حتی تحکیم بکنیم؛ اگر زمان زیاد داریم. ولی اگر زمان کم داریم اقبالاً پل هایمان را تأمین کنیم تا هرچه سریع‌تر پای کار برسیم.

سرهنگ موسوی قویدل با این تأکید که تأمین پل باید حداقل چهار، پنج کیلومتر جلوتر باشد که دشمن نتواند [پل‌ها را] با تیر مستقیم تانک منهدم کند، از غلامعلی رشید پرسید: «من عرض کردم زمانتان چقدر است؟» رشید پاسخ داد: «۲۴ ساعت؛ بحث سر فرداشب است.» سپس سرهنگ قویدل گفت: «فرصت را از دست می‌دهیم.» غلامعلی رشید که همچنان با اعزام زود هنگام نیرو به غرب کارون مخالف است، اظهار داشت: «دو چیز است که این توهّم را برای ما ایجاد کرده، یکی پل که امروز زدیم و یک مقدار برای ما توهّم پیش آمده است که این پل که ما زدیم به امان چه کسی است؟ یکی دیگر این خبری است که بعد از ظهر ما شنیدیم که ۲۰۰ دستگاه تانک جمع شده و روی هم برای ما ایجاد توهّم کرده است.» سرهنگ صیاد شیرازی نیز که معتقد بود تجمع و احتمال حمله دشمن به دلیل اطلاعات از تمرکز نیروهای خودی در شرق کارون است و نه به‌خاطر نصب پل، گفت: «باتوجه به اینکه ما باید در اسرع وقت حمله کنیم، غیر از این است که ما حداکثر فرداشب باید وارد عمل بشویم. در صحبت قبلی مان هم این بود که ساعت ۲، ۳ بعد از ظهر پل‌ها نصب بشوند و نیروهای پیاده و سپس خودروها آن‌طرف آب بروند و بعد از درگیری نیز تانک‌ها بروند. الان مانورهایی که شما ریختید دیگر هیچ‌کدام از آنها قابل استفاده نیست؛ چون دشمن تغییر کرده است. دشمن اگر دوباره کنار کارون بیاید، در سطح یک تیپ زرهی که ۵۰ تانکش آمده جلو، طرح مانور مجدد می‌خواهد. منتها این از عمل ما برای سرپل گرفتن جدا نمی‌شود؛ ما بیاییم فردا آماده بشویم با یک عملیات به حساب گسترده، سرپل خودمان را به عمق چهار، پنج کیلومتر ایجاد کنیم، طوری که دیگر دشمن نتواند به ساحل بیاید. ... ما الان برای این مسئله جمع شده‌ایم که برای فردا تصمیم بگیریم، ولی با این خبرهای جدیدی که رسیده ما برای فرداشب، عملکردمان تا جاده [اهواز - خرمشهر] اشکال دارد.» سرهنگ صیاد شیرازی سپس به ۵۰ دستگاه تانک که جلو آمده و نیز ۱۰۱ تانک و نفربر که در قسمت گرم‌دشت مستقر شده است، اشاره کرد و افزود: «دشمن گسترش زیادی پیدا کرده است. بنابراین ما اگر در یک مرحله بخواهیم برویم خودمان را تا این مسافت [جاده] برسانیم، این اشکالات زیادی خواهد داشت. من معتقدم که الان توی فکر این برویم که تا فردا که عبور از رودخانه است، استقرار یک گروهان مجهز در آن‌طرف پل کافی است. چون همان یک گروهان را می‌شود کنترلش کرد که بیشتر از این تظاهر نکند. این هم تا ساعت ۲، ۳ بعد از ظهر فردا بیشتر طول نمی‌کشد. الان هم برویم بحثمان را برای عملیات فردا کامل کنیم. ... نیروها ساعت ۱، ۲ بعد از ظهر فردا شروع به رفتن بکنند، منتها به‌طور کامل. مثلاً بلدوزر هم برود و در فاصله ۴، ۵ کیلومتری با سرعت شروع به خاکریز زدن کند.»

سپس رحیم صفوی گفت: «جناب سرهنگ صیاد شیرازی! این مرحله اولش را به نتیجه برسیم، لازم است که ما برای حفظ سرپل‌هایمان یک نیرو داشته باشیم و این نیرو هم با استتار و

اختفا باشد. الان برادرها دستورش را بدهند. ... این دیگر تثبیت شد.» سرهنگ صیاد شیرازی هم گفت: «بله، این تثبیت شد.» رشید پرسید: «با چه استعدادی [نیرو به ساحل غربی کارون برود]؟» سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «به اندازه‌ای که استتارشان رعایت بشود و قابل کنترل باشند.» رشید معتقد بود به این ترتیب، فرداشب قرارگاه نصر نمی‌تواند با غافلگیری دشمن تا جاده برسد. سرهنگ قویدل هم تأکید کرد اگر تانک دشمن به سه کیلومتری پل بیاید، نمی‌گذارد حتی یک تانک خودی از پل رد شود. رشید گفت: «بحث سر این است که این دو قرارگاه [فتح و نصر] می‌خواهند نیروهای پیاده‌شان را با غافلگیری حرکت دهند.»

سرهنگ قویدل پیشنهاد کرد که دو، سه تانک خودی در دو طرف هر پل موضع بگیرند. یکی از افسران مهندسی قرارگاه کربلا به نام سرهنگ غلامعلی جانگداز که در جلسه حضور داشت، گفت: «امروز که از دو پل رد شدم، آن طرف کوچک‌ترین مانعی وجود ندارد. به محض اینکه بیست یا سی متر بروی، درخت تمام می‌شود، زمین صاف می‌شود فقط برای واحد پیاده مناسب است که برای یک مدت محدودی زیر نخل بماند.»

به این ترتیب و با اینکه هنوز از صحت و سقم خبر عزیمت ستون زرهی عراق به سوی کارون در محور قرارگاه فتح اطلاعات موثقی دریافت نشده است، در این جلسه تأکید شد نیروهای پیاده خودی از بعد از ظهر فردا به تدریج از کارون عبور کرده و با استقرار در ساحل غربی این رودخانه برای آغاز عملیات آماده شوند، لیکن حاضران با برشمردن محاسن و معایب اعزام فوری نیرو برای تأمین پل‌ها و سرپل‌های خودی در غرب رودخانه کارون (در محور هالوپ)، نتوانستند در این خصوص به تصمیم قطعی برسند.^(۷)

۸۱

با نزدیک شدن به زمان آغاز عملیات قوای نظامی ایران در منطقه غرب رودخانه کارون، گزارش‌های رسیده حکایت دارد که ارتش عراق ضمن ادامه تحکیم مواضع پدافندی و تلاش برای اطلاع از آخرین تغییرات در محورهای مقابل خود، به بمباران محل استقرار یگان‌های ایران پرداخته و با اعزام یگان‌های جدید به منطقه، به همه واحدهای خود در جبهه جنوب آماده‌باش صد درصد داده است. لشکر ۲۱ پیاده حمزه گزارش داد: «دشمن همچنان در حال توسعه خاکریز و تهیه استحکامات در حاشیه شرقی جاده خونین شهر [خرمشهر] - اهواز (در غرب سلمانیه) بوده و نفرات دشمن به سرعت در حوالی خاکریزهای احداث شده در تلاش می‌باشند.»^(۸)

گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه نصر نیز حاکی است: «دشمن در کناره کارون همچنان مشغول سنگر سازی و کانال کشی می‌باشد که تاکنون تعداد زیادی سنگرهای انفرادی و گروهی و سنگرهای جنگ افزار سنگین ایجاد کرده است.»^{(۹)*}

* مواضع پدافندی ارتش عراق از خرمشهر تا جنوب سلمانیه در حاشیه رودخانه کارون و از این نقطه تا آب گرفتگی شمال منطقه سیدعبود به صورت پراکنده و با فاصله از رودخانه بود.

این واحد همچنین اعلام کرد: «یک هلیکوپتر دشمن از ساعت ۱۷:۰۰ به مدت یک ساعت در فضای منطقه حفار، مارد و دارخوین مشغول شناسایی بود.»^(۱۰)

در گزارش واحد اطلاعات عملیات تیپ ۲۵ کربلای سپاه پاسداران هم آمده است: «هنگام شب، نیرویی از دشمن از قسمت سیدعبود به طرف شریعه تا یک کیلومتری رسیده و با آر.پی. جی و خمپاره چندین گلوله به چند طرف شلیک و با تیربار هم شلیک کرده که بدون عکس العمل نیروهای خودی برمی گردند.» بنا بر این گزارش «هوپیماهای ارتش عراق هم برای بمباران محل استقرار یگان‌های دو قرارگاه فتح و نصر در شرق رودخانه کارون، در منطقه «نثار بزرگ» بمب آتش‌زا ریختند. از خسارات وارده گزارشی در دست نیست.»^(۱۱)

در گزارش قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در جنوب هم آمده است: «برابر گزارشات واصله و تفسیر عکس‌های هوایی، دشمن به شدت مشغول جابه‌جایی یگان‌های زرهی و مکانیزه و پیاده از سایر مناطق به منطقه غرب اهواز و شمال خرمشهر و سرتاسر جنوب کرخه‌کور می‌باشد.»^(۱۲) این قرارگاه همچنین گزارش داد: «در ساعت ۱۹:۰۰، تعداد ۱۵۰ تا ۲۰۰ تانک و نفربر از جنوب به طرف شمال مواضع [قرارگاه] فتح [محور سیدعبود] در حال حرکت مشاهده شدند.»^(۱۳)

محمدعلی مینو راوی قرارگاه نصر هم به استناد تصویر هوایی امروز منطقه، در یادداشت امروز خود آورده است: لشکر ۳ زرهی عراق در غرب جاده اهواز - خرمشهر (غرب حدفاصل ایستگاه ۹۰ و ایستگاه گرم‌دشت) و تیپ مستقل ۱۰ زرهی به عنوان احتیاط این لشکر در غرب نوار مرزی مستقر شده‌اند.^(۱۴)

نیروی زمینی ارتش نیز پیرو اخبار رسیده که همگی از آگاهی ارتش عراق از عملیات زود هنگام نیروهای ایران در منطقه غرب کارون حکایت دارد، در گزارشی به ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی اطلاع داد: «دشمن از تاریخ ۱۳۶۱/۲/۸، به یگان‌های خود مستقر در جنوب آماده‌باش کامل داده است.»^(۱۵)

۸۲

در آستانه عملیات بزرگ آزادسازی خرمشهر، علاوه بر اعزام هزاران رزمنده و امدادگر به جبهه‌های جنگ، دفتر مرکزی جهاد سازندگی از هم‌وطنانی که در زمینه فنی و رانندگی خودروهای بزرگ و دستگاه‌های مهندسی تخصص دارند، دعوت به همکاری کرد.

روزنامه کیهان در گزارشی با اعلام این مطلب که نیروهای رزمنده از شهرها، بخش‌ها و روستاهای مختلف کشور عازم مناطق جنوب و غرب شدند، نوشت: «این ایثارگران متعهد به اسلام که از اقشار مختلف از جمله ارتشی، سپاهی، بسیجی، کارگر، دانشجو، دانش‌آموز و دیگر نیروهای مقاومت مردمی هستند، می‌روند تا باقیمانده قوای شکست‌خورده و روبه‌فناهی متجاوزین رژیم بعث عراق را به هلاکت برسانند.» روزنامه کیهان افزود: «همگام با این سلحشوران تازه‌نفس، تیم‌های

مجهز پزشکی، فنی، راه‌سازی و دیگر اکیپ‌های امدادی راهی مناطق جنگی کشورمان شدند.^(۱۶) دفتر مرکزی جهاد سازندگی نیز در اطلاعیه‌ای از هم‌وطنانی که در زمینه‌هایی چون مکانیکی، آهنگری و باتری‌سازی ماشین‌آلات سنگین، رانندگی تریلی و رانندگی لودر، بلدوزر و گریدر از تخصص و کارایی برخوردارند خواست تا با این ارگان انقلابی در جبهه‌های نبرد همکاری کنند.^(۱۷)

۸۳

در ادامه اقدامات تروریستی سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، صبح امروز امام‌جماعت یکی از مساجد تهران و همراهان وی ترور شدند. همچنین، امروز اعلام شد که تعدادی از خانه‌های تیمی این سازمان و نیز سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) در استان‌های سمنان و سیستان و بلوچستان در چند روز گذشته کشف شدند.

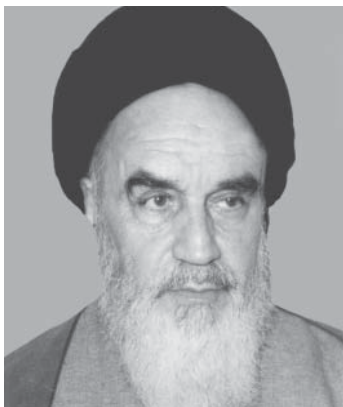
به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، ساعت ۶:۴۵ صبح امروز، سه سرنشین یک اتومبیل، خودروی حامل حجت‌الاسلام سمرقندی امام‌جماعت مسجد حضرت ابوالفضل^(ع) نارمک را در خیابان باقرخان به رگبار گلوله بستند و در نتیجه وی و یکی از همراهانش به شهادت رسیدند و همراه دیگر وی مجروح شد.^(۱۸)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از سمنان گزارش داد: «چهار خانه تیمی منافقین در شهرستان شاهرود و یک خانه دیگر از همین گروهک محارب در شهرستان سمنان طی چند روز گذشته کشف و از این لانه‌های جاسوسی آمریکا تعدادی اسلحه و مقداری مواد منفجره به دست آمد.»^(۱۹) روزنامه اطلاعات هم به نقل از اطلاعیه سپاه پاسداران استان سیستان و بلوچستان اعلام کرد: در چند روز گذشته بیش از ۱۰ خانه تیمی هواداران سازمان چریک‌های فدایی (اقلیت) در این استان کشف شده و ۳ تن از عناصر رده‌بالای این سازمان در گری‌ها کشته شدند. همچنین ۲ تن از اعضای هیئت تحریریه نشریه کار، (ارگان سراسری این سازمان) که برای فرار از کشور در ایرانشهر به سر می‌بردند، دستگیر شدند.^(۲۰)

۸۴

امام خمینی در دیدار مسئولان و نویسندگان دایره انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ضمن توصیه به اینکه باید مردم را به استقامت و حضور در صحنه دعوت کنیم، تأکید کردند سپاه پاسداران باید تلاش کند محبوبیتش را نزد مردم حفظ کند.

در این دیدار رهبر انقلاب خطاب به حضار اظهار داشتند: «... و شما بدانید که این خدمتی که شما امروز دارید می‌کنید، من می‌توانم بگویم ارزنده‌تر از خدمت‌هایی است که در طول تاریخ برای اسلام شده؛ برای اینکه در سابق این‌طور دشمن‌هایی که ما الان داریم نداشته‌اند. ... امریکایی در کار نبود. آن اسلام آن‌طرف واقع شده بود و سروکارشان با روم و ایران بود. اما

امام خمینی

حالا سروکار با همه ممالک دنیا است. آن ور دریاها می آیند دخالت در اینجا می کنند و سایر کشورها می خواهند دخالت کنند در کارهای همه کشورها. و ما باید توجه کنیم و مایی که می خواهیم خودمان بایستیم روی پای خودمان، باید مردم را دعوت کنیم به اینکه استقامت کنیم؛ دعوت کنیم به اینکه در صحنه حاضر باشند و جوان های خودتان [را] هم دعوت کنید به خیر و صلاح که این محبوبیتی که شما الان در بین مردم دارید، این خیلی ارزش دارد؛ این را باید حفظ کنید. مادامی که شما محبوبیت دارید در بین مردم و مردم پشتیبان شما هستند، این سپاه به قوت خودش باقی هست

و می تواند خدمت بکند و اگر خدای نخواستہ یک وقت لغزش هایی پیدا بشود و جلوگیری نشود، آن وقت هم ممکن است سرایت بکند و ممکن است یک اشخاصی باشند که خدای نخواستہ وارد شده باشند در بین شماها و بخواهند یک کارهایی را بکنند. این هم یک مسئله مهمی است که من کراراً تذکر داده ام که این جهت [را] خیلی باید توجه داشته باشید...»^(۲۱)

۸۵

سیداحمد خمینی در یک مصاحبه اختصاصی، به سؤالات خبرنگار روزنامه /اطلاعات درباره مسائلی چون آینده عراق، روحانیت، حزب جمهوری اسلامی و رهبری آینده انقلاب پاسخ گفت. وی درخصوص آینده عراق با بیان اینکه آینده اسلامی این کشور توازن سیاسی، نظامی و اقتصادی منطقه را بر هم می زند، تأکید کرد: «نباید بگذاریم آینده عراق به دست شرق و غرب رقم زده شود... اگر فکری اساسی برای عراق نکنیم و تشکیلات

حجت الاسلام والمسلمین سیداحمد خمینی

قوی برای اداره عراق دست و پا نکنیم و در آنجا انقلاب شود، چون مسلمانان اکثریت را دارند، درنهایت حکومت از آن آنان خواهد شد، ولی حساب این را باید دقیقاً بنماییم که چند سالی مشکلات عراق گریبان گیر ما خواهد شد و مردم که نه تا این سطح آگاهی مردم ایران را دارند و نه تحمل و بردباری مردم ایران را، درباره ما چه می گویند؟ آیا نمی گویند شما که اقدام به انقلابی چون انقلاب ایران کردید چرا فکر تشکیلات هدایت کننده آن را نکردید؟ درصورت کودتا هم که عراق بلافاصله نیروهای خود را بیرون کشیده و با صدایی بلند به دنیا اعلام خواهد کرد که ما کاری به ایران

نداریم. نتیجه چه می‌شود؟ خسارات ما را چه کسانی باید بپردازند؟ آیا عراق جنگ‌زده همه‌چیز از دست داده، توانایی پرداخت آن همه غرامت را دارد؟ وی در بخش دیگری از سخنان خود اظهار داشت: «مطلب در اینجا بسیار است که نمی‌شود گفت و اگر بیش از این حرف بزنم لابد می‌گویند در امور داخلی عراق دخالت کرده‌اید. ولی این را نمی‌شود نگفت که از هم‌اکنون باید به فکر مسلمانان تحت‌ستم عراق بود و سعی کرد صدام فرار نکند. البته در این زمینه در شورای عالی دفاع به صورت مجمل با دوستان یعنی آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای و هاشمی و موسوی به صورت مفصل صحبت کرده‌ایم. امیدوارم عراقی‌های مسلمان [که در داخل] ایران [هستند] بتوانند عراق را اداره کنند و اختلافات خود را کنار بگذارند. باید آنها از تجربه ایران بهترین استفاده را بنمایند که پس از پیروزی قرآن را بگذارند و مویه‌مو اسلام را اجرا نمایند.»

سیداحمد خمینی در پاسخ به سؤالی راجع به روحانیت و تصفیه در آن* روحانیون را به سه دسته مبارز، محافظه‌کار و وابسته تقسیم کرد و با اظهار اینکه همه خوب‌اند بجز آن دسته از روحانیون وابسته، گفت: «ان شاء الله خدا آنها را اصلاح کند و در صورتی که قابل اصلاح نیستند امید است مدرسین محترم حوزه علمیه آنها را تصفیه، و مردم آنها را از جامعه طرد کنند و فعلاً مشغول این کار هم شده‌اند.»

فرزند امام آن‌گاه درخصوص حزب جمهوری اسلامی با اعلام اینکه این حزب تنها تشکیلات مذهبی در خط امام است، به ضعف اندک آن نیز اشاره کرد و گفت: «باید با تمام وجود سعی کنیم تقویتش کنیم و اگر اشکالی می‌بینیم برادرانه بگوییم. امام درباره حزب فرمودند که من سران آن را می‌شناسم و من هم علاوه بر سران تا آنجا که افراد آن را می‌شناسم هم خوب‌اند. امیدوارم بتوانند در آینده بهتر از این باشند. مسئله اساسی در حزب هم ناهماهنگی افراد آن در ابتدا بود که بحمدالله در طول مدت، کم‌کم این ناهمگونی برطرف شد و امیدوارم اگر هم باشد برطرف گردد.»^(۲۲)

۸۶

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم پیرو اطلاعیه قبلی (۱۳۶۱/۱/۳۱) خود مبنی بر سلب صلاحیت مرجعیت از آیت‌الله سیدکاظم شریعتمداری، امروز با انتشار اطلاعیه‌ای دیگر تأکید کرد که مقام مرجعیت خودبه‌خود از آیت‌الله شریعتمداری سلب شده است و نیازی نیست که کسی آن را از وی سلب کند. رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در دیدار با اعضای جامعه و عاظم تهران گفت ما جریان شریعتمداری را نمی‌توانیم یک جریان ساده حساب کنیم.

در بخشی از اطلاعیه امروز جامعه مدرسین حوزه علمیه قم آمده است: «از آنجاکه مکتب اسلام در فرهنگ اصیل و پرمحتوای خود شرایطی از قبیل فقاہت در علوم اسلامی، عدالت و تقوای کامل و عدم حرص به دنیا را برای تصدی مقام مرجعیت لازم می‌داند، بدیهی است کسانی که واجد

* اشاره تلویحی به آیت‌الله شریعتمداری

این شرایط نیستند هرگز شایستگی تصدی آن مقام را ندارند. حتی اگر در ابتدا هم این اوصاف و شرایط را داشته ولی در کشاکش حوادث و بر اثر غلبه حب جاه و ریاست و هواهای نفسانی یکی از شرایط فوق را از دست داد خودبه‌خود از مقام مرجعیت منعزل می‌شود و نیازی به عزل و خلع نیست. لذا در تعقیب اعلامیه قبل یادآور می‌شویم که پس از کشف توطئه ننگین کودتا و باتوجه به سوابق سوئی که آقای شریعتمداری در طول انقلاب و قبل از آن داشت و اسناد و مدارک فراوانی که در دست هست، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم به‌عنوان یک وظیفه شرعی، عدم صلاحیت ایشان را اعلام و غضب نابه‌حق مقام والای مرجعیت را به‌وسیله این آخرین نقطه امید امریکا تذکر داد و مقامات مسئول و روحانیت اصیل و آگاه و عموم مردم نیز تأیید و پشتیبانی کردند.» در این اطلاعاتیه همچنین آمده است که آشنایی قبلی با آیت‌الله شریعتمداری جرم نیست. کسانی که در توطئه کودتا شرکت داشتند بازداشت می‌شوند و نباید کسی مزاحم آشنایان وی گردد.^(۲۳)

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز امشب در دیدار با اعضای جامعه و عاظ تهران ضمن اشاره به توطئه کودتا اظهار داشت: «ما جریان شریعتمداری را نمی‌توانیم یک جریان ساده حساب کنیم. شخصی با آن همه نفوذ و با این همه پول که در اختیار داشته و با کمک‌هایی که از خارج حاضر بودند به وی بکنند، در مقابل جمهوری اسلامی قرار داشت و ایشان اگر به‌عنوان مزاحم این انقلاب و جمهوری اسلامی سر برمی‌داشت فتنه‌ای بود که برای خواباندنش باید مقدار زیادی از نیروی این ملت مصرف می‌شد، ولی خداوند دشمنان ما را در داخل و خارج بحمدالله منکوب کرده است.»^(۲۴)

۸۷

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در تلاش برای جلوگیری از برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در بغداد، بعدازظهر امروز برای یک دیدار رسمی چهارروزه از هند، وارد دهلی‌نو شد.^(۲۵)

درباره این دیدار خبرگزاری آلمان حدود یک هفته قبل از دهلی‌نو گزارش داده بود که ولایتی «قرار است مسئله جنگ و همچنین اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد را مورد بحث و گفت‌وگو قرار دهد.»^(۲۶) خبرگزاری فرانسه هم اعلام کرده بود: «به‌رغم فشارهای ایران، تردید الجزایر و خصوصت سوریه، اغلب کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها معتقدند که اجلاس سران این جنبش باید طبق قرار قبلی در بغداد برگزار شود.»^(۲۷)

وزارت امور خارجه هند نیز سه روز قبل از این سفر، در بیانیه‌ای که در روزنامه/یندین/اکسپرس منتشر شد، ضمن حمایت از برگزاری اجلاس سران غیرمتعهدها در بغداد اعلام کرده بود: «تغییر محل این کنفرانس تنها از طریق برگزاری یک اجلاس جدید امکان‌پذیر است.»/یندین/اکسپرس با اشاره به سفر وزیر امور خارجه ایران به هند، چنین تحلیل کرده بود: «تهران احتمالاً خواهد کوشید تا مقامات

رسمی هند را در مورد لزوم تغییر محل برگزاری هفتمین کنفرانس سران غیرمتعهدها متقاعد سازد.^(۲۸) رادیو صدای امریکا نیز هم‌زمان گفته بود: «وزیر امور خارجه هندوستان به‌زودی برای شرکت در اجلاس کمیته هماهنگی جنبش غیرمتعهدها راهی هاوانا خواهد شد. در این اجلاس باتوجه‌به ادامه جنگ ایران و عراق، تصمیم گرفته خواهد شد که آیا کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد باید در تاریخ تعیین‌شده در بغداد برگزار شود یا آنکه به‌دلیل ادامه جنگ به تأخیر افتد.»^(۲۹)

۸۸

سرخنگوی دولت جمهوری اسلامی ایران پس از پایان جلسه امروز هیئت دولت، فروش نفت به امریکا را تکذیب کرد. سرخنگوی وزارت انرژی امریکا نیز ضمن تأیید این معامله، آن را خریدی پرسود برای واشنگتن دانست.

احمد توکلی در گفت‌وگویی ضمن تکذیب شایعه فروش نفت ایران به امریکا گفت: «دشمنان جمهوری اسلامی به‌خیال اینکه موضع امریکایی ما را ضعیف کنند و کوچک جلوه دهند، گاهی اوقات چنین ادعاهایی را که هیچ پایه و اساسی ندارد، پخش می‌کنند.»^(۳۰) در مقابل اظهارات یادشده، رادیو صدای امریکا در بخش شبانگاهی خود گفت: «هنگامی که از یکی از سرخنگویان وزارت انرژی امریکا در واشنگتن درباره خرید ۱/۸ میلیون بشکه نفت ایران توسط امریکا به بهای اندکی بیش از ۵۳ میلیون دلار سؤال شد، او پاسخ داد که معامله خوبی است، قیمتی نازل بود، ما هم خریدیم.»^(۳۱)

۸۹

معاون نخست‌وزیر عراق با اعلام اینکه تلاش‌های اخیر هیئت‌های صلح به شکست انجامیده است، گفت کشورش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را معتبر نمی‌داند.

طارق عزیز در مصاحبه‌ای که امروز در جراید کویت به چاپ رسید، گفت: «کوشش‌های کمیته‌های میانجیگری کنفرانس اسلامی و نهضت غیرمتعهد برای پایان‌دادن به جنگ نوزده‌ماهه میان ایران و عراق با شکست مواجه شده است.» وی افزود: «رژیم جمهوری اسلامی حاکم بر ایران کلیه پیشنهادهای ارائه‌شده برای حل این بحران و اصول مربوط به آغاز مذاکرات صلح میان دو کشور را رد کرده است.» طارق عزیز با اعلام اینکه طرح صلح پیشنهادی نمایندگان سازمان کنفرانس اسلامی مبنی بر خروج نیروهای عراقی و استقرار یک نیروی پلیس اسلامی و تشکیل کمیته‌های ذی‌صلاح به‌منظور رسیدگی و تعیین غرامت است، ادامه داد: «رژیم جمهوری اسلامی خواستار خروج بی‌قیدوشرط نیروهای عراقی از خاک ایران، پرداخت غرامت جنگ از سوی عراق و اجرای مفاد موافقت‌نامه‌های سال ۱۹۷۵ میان دو کشور است که طبق آن آبراه شط‌العرب [اروندرو] مورد استفاده مشترک ایران و عراق قرار می‌گیرد.» وی سپس تأکید کرد: «عراق که یک هفته پیش از آغاز جنگ ایران این موافقت‌نامه را لغو کرده بود، حاضر به احیای آن نخواهد بود.»^(۳۲)

معاون نخست‌وزیر عراق گفت: «پیشنهاد چهارماده‌ای هیئت حسن‌نیت اسلامی که در تاریخ ۱۹ آوریل (۳۰ فروردین) ارائه کرد، عبارت بود از: خروج عراق از سرزمین‌های ایران. استقرار نیروهای اسلامی در خط مرزی بین دو کشور در حال جنگ. ایجاد یک کمیسیون اسلامی برای حل اختلافات شط‌العرب [اروندرو]. تشکیل هیئتی برای رسیدگی به مسئولیت جنگ افروزی.»^(۳۳)

ضمیمه گزارش ۷۹: توضیحات رئیس وقت ستاد سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا درخصوص نصب پل‌های شناور روی رودخانه کارون

حسین علایی، رئیس وقت ستاد سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا درخصوص نصب پل‌های شناور روی رودخانه کارون در کتاب خود می‌نویسد: «براساس طرح مانور پیش‌بینی‌شده، باید دوسوم کل نیروها از رودخانه آرام و عریض کارون عبور می‌کردند. این یک خطرپذیری بزرگ برای تصمیم‌گیرندگان بود، ولی درعین حال یک نوآوری و یک ابتکارعمل مهم و تعیین‌کننده هم بود. چگونگی عبور یگان‌ها از کارون، بحث‌های زیادی را به دنبال آورد، زیرا در همان شب اول باید استعدادی حدود ۵ لشکر از این رودخانه عبور می‌کردند که نیاز به حداقل ۵ پل داشت. در آن زمان نیروی زمینی ارتش تنها ۱۲۰۰ متر سطحه پل تاکتیکی پی.ام.پی داشت که با نصب آنها فقط می‌شد ۵ پل روی کارون زد. البته اکثر این سطحه‌ها نیاز به آماده‌سازی و ترمیم و بازسازی داشتند. پی.ام.پی در شرایط مناسب و با سرعت معینی از جریان آب رودخانه می‌تواند در رودخانه‌ای با عرض حداکثر ۲۲۷ متر روانه شود. در آن زمان افسر مهندسی قرارگاه مشترک کربلا، سرهنگ مهندس ستاد جلال رجبی‌راد بود. سرهنگ غلامعلی جانگداز نیز معاون او بود. این دو برای انتقال این پل‌ها از دزفول به روستای دارخوین در کنار کارون تلاش بسیاری کردند. این پل‌ها ساخت کشور شوروی (سابق) بود و تجانسی با شرایط کارون نداشت، زیرا عرض کارون در برخی مناطق، مانند دارخوین، به ۲۶۰ متر می‌رسید. سرعت جریان آب در کارون نیز دو برابر سرعت طراحی‌شده برای این پل‌ها بود.

به‌هرحال این پل‌ها را با کمک ۳۰۰ خودروی غول‌پیکر کراس و با استفاده از تاریکی شب و با رعایت موارد حفاظتی، از فاصله ۲۵۰ کیلومتری به منطقه عمومی دارخوین منتقل کردند. تمام تلاش و اراده مسئولان مهندسی برای نصب ۵ پل روی کارون متمرکز بود، ولی بااین‌حال، محدودیت امکانات مهندسی و کمبود پل‌های آماده‌به‌کار موجب شد که در شب اول، تنها استفاده از ۳ پل نصب‌شده روی کارون میسر گردید.»^(۳۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۸

۱. سند شماره ۱۵۲۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۴۹)، عبدالله درویشی، صص ۴ - ۱.
۲. سند شماره ۱۵۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون محورهای عملیاتی قرارگاه‌های نصر و فتح) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۰)، عبدالله درویشی، صص ۲۱ - ۱.
۳. سند شماره ۱۵۲۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۴)، عبدالله درویشی، صص ۶ - ۴.
۴. سند شماره ۱۵۲۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۵)، عبدالله درویشی، صص ۸ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۱۱۹ - ۱۱۲.
۵. سند شماره ۱۵۲۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۱)، عبدالله درویشی، صص ۲۰ - ۷؛ و سند

- شماره ۱۵۲۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲ و ۳.
۶. سند شماره ۱۵۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون مانور یگان‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۷)، عبدالله درویشی، صص ۳۶ - ۱.
۷. سند شماره ۱۵۳۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (دستورالعمل‌های عملیاتی به قرارگاه‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۹)، عبدالله درویشی، صص ۱۵ - ۱.
۸. سند شماره ۷۲۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸.
۹. سند شماره ۷۲۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه نصر به اطلاعات عملیات ستاد مرکزی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۹، صص ۳.
۱۰. همان.
۱۱. سند شماره ۱۹۰۴۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۲۵ کربلا به اطلاعات عملیات قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۲. سند شماره ۷۲۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۱۳. سند شماره ۷۲۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۴. سند شماره ۰۰۳۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، راوی قرارگاه نصر، محمدعلی مینو، ۱۳۶۱، صص ۹، ۱۲ و ۱۳.
۱۵. سند شماره ۷۱۷۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) به نهاجا (پ - ف)، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۳.
۱۷. همان، ص ۱.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۱۴.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۲۹.
۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۴.
۲۱. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، ص ۲۲۹.
۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۶.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۳.
۲۴. همان.
۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۱۶.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳، ص ۹، دهلی‌نو - خبرگزاری آلمان، ۱۳۶۱/۲/۲.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۶، ۱۳۶۱/۲/۵، ص ۱۴، دهلی‌نو - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۴.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۶، صص ۳ و ۴، ۱۳۶۱/۲/۵.
۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۵، ص ۴.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۸، صص ۱۸ و ۱۹.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۸.
۳۲. همان، صص ۴ و ۷، رادیو صدای آمریکا و بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۸.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹، کویت - خبرگزاری آسوشیتدپرس.
۳۴. حسین علائی، روند جنگ ایران و عراق، جلد اول، تهران: نشر مرزوبوم، ۱۳۹۱، صص ۴۵۳ و ۴۵۴.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۹ اردیبهشت ۱۳۶۱

۵ رجب ۱۴۰۲

۲۹ آوریل ۱۹۸۲

۹۰

در ساعت ۱۴:۳۰ امروز در قرارگاه کربلا آخرین جلسه هماهنگی فرماندهان ارتش و سپاه برای اجرای عملیات آزادسازی خرمشهر و غرب رودخانه کارون برگزار شد.* در ابتدای این جلسه پس از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید، سرهنگ صیاد شیرازی با تأکید بر اینکه امشب عملیات آغاز خواهد شد، موضوع جلسه را بررسی مجدد طرح مانور عملیات اعلام کرد و از حاضران خواست تا درخصوص تعیین ساعت درگیری با دشمن نظر خود را بیان کنند.

حسن باقری نخستین فرماندهی بود که به بیان دیدگاه‌هایش پرداخت. وی با اشاره به دو تیپ زرهی دشمن که اخیراً در غرب جاده اهواز - خرمشهر (محدوده کیلومتر ۹۰ و ۱۰۰) مستقر شده‌اند، گفت: «نصر ۲ فعلاً راضی شده به اینکه با تغییراتی که بوده مأموریتش تغییر نکند.»* یک مقدار اینجا [کیلومتر ۱۰۰ یا ایستگاه گرم‌دشت] ضعیف می‌شود. در نتیجه به آن گفتیم که اول اطمینان از این منطقه حاصل بکند، بعد به سمت غرب [نهر] عریض بیاید.» وی در مورد طرح مانور نصر ۱ (تیپ ۱) پیاده لشکر ۲۱ ارتش و تیپ ۷ ولی عصر (سپاه) در محور ایستگاه ۹۰ نیز گفت: «دیشب الحمدلله [گروه شناسایی] نصر ۱ توانسته به جاده آسفالت برسد و مسیر برای رسیدن به این نقطه دارد. البته به آن صورت آمادگی دقیق نداشته، ولی گفته من حاضر من روی این [یگان زرهی دشمن در غرب ایستگاه ۹۰] عمل کنم.» حسن باقری درباره تعیین زمان درگیری با دشمن هم اظهار داشت: «مشکلاتی که در رابطه با

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه کربلا، سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه نصر، سرهنگ سیروس لطفی و احمد غلامپور فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه قدس، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه و سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری و سرهنگ اقبال محمدزاده افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح و حسین کنعانی مقدم از مسئولان عملیات سپاه در قرارگاه فتح.

** قرارگاه فرعی نصر ۲ متشکل از تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش و تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) قرار بود از محور کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر (ایستگاه گرم‌دشت) وارد عمل شود.

ساعت "سین" به وجود می‌آید این است که اگر ما اصالت را بدهیم به این دو تا [محور گردهشت و ایستگاه ۹۰]، اینجا [عرایض] دیر می‌رسیم. اگر اصالت را بخواهیم به این بدهیم، این یک مقدار مسئله دارد؛ به خصوص اینکه خط [دشمن در روستای] خرائب تا اینجا به قوت خودش باقی است و این باید شکسته شود و بعد حرکت ادامه پیدا کند. [نیروهایی که قرار است به سمت عرایض بروند] می‌گفتند که ما حتی بخواهیم این [خط خرائب] را دور بزنیم، حدود ساعت ۱، ۲ [بامداد] می‌شود؛ با توجه به اینکه شب تا ساعت ۱۲ نور ماه هست و ساعت ۱۲/۵ تازه نور ماه از بین می‌رود.»

حسین کنعانی مقدم، از مسئولان عملیات سپاه در قرارگاه فتح نیز با اشاره به حضور کنونی نیروهای این قرارگاه در مناطق رحمانیه و شریعه (در حاشیه غربی کارون) و با اعلام اینکه آنها تا مواضع دشمن در منطقه سیدعبود، شش کیلومتر فاصله دارند و طی این فاصله به چهار ساعت زمان نیاز دارد، اظهار داشت: «البتة مقدار زیادی را با مکانیزه می‌روند. با توجه به اینکه احتمالاً اینجا [سیدعبود] یک ساعتی توقف خواهیم داشت تا این خط شکسته شود و بتواند [نیروی] پیاده و تانک عبور کند. یعنی اولین درگیری ما اینجا [سیدعبود] ساعت ۱۰ باشد، می‌توانیم بگوییم در تاریکی حدود ساعت ۳، ۴ به این خط [جاده اهواز - خرمشهر، در حدفاصل ایستگاه ۷۰ و ایستگاه ۹۰] خواهیم رسید. ... سه معبر بسیار خوب در اینجا [شرق جاده] هست، می‌رسند به خاکریز دشمن؛ حدود ۳۰۰ متری آن، کانال تمام می‌شود و دشت باز است که می‌توانند در آنجا آرایش بگیرند و هجومشان را انجام بدهند. در این قسمت بچه‌هایی که شناسایی را انجام دادند، حدود هشت ماه توی منطقه بودند و به راحتی، شب می‌توانند بروند و ببینند و اطمینان را به ما دادند که گم نخواهند شد. ... [پس از درگیری نیروهای پیاده با دشمن] به محض اینکه تک کشف شد، نیروهای زرهی و مکانیزه حرکت می‌کنند.»

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس هم ضمن اعلام اینکه هیچ تغییر عمده‌ای در مواضع دشمن در جنوب کرخه‌کور صورت نگرفته که موجب شود طرح مانور قرارگاه قدس تغییر یابد، گفت: «در مانور، سرپلی را می‌گیریم. این سرپل تا هویزه می‌رسد. به تیپ بیت المقدس هم تا پادگان حمید هدف دادیم که بتواند همان مرحله اول خودش را تا این پادگان برساند. مشکل عمده‌ای نداریم؛ فقط چون در این منطقه باید یک جاده درست بشود و جاده اهواز - خرمشهر که برای ما خیلی مهم است باید باز بشود، به زمان نیاز داریم.» غلامپور افزود: «حدس می‌زنیم که درگیری‌هایمان بیش از یکی، دو ساعت به طول نینجامد و در این مدت بتوانیم خاکریزهای اول دشمن را تصرف کنیم.» وی در پایان سخنان خود استعداد زرهی سپاه و ارتش در این منطقه را ۱۰ گردان تانک، ۵ گردان نفربر و یک گردان سوار زرهی اعلام کرد.

رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، درباره مانور قرارگاه قدس گفت: «برادرها تا اینجا [خط اول دشمن در جنوب کرخه‌کور] بیشتر نیایند؛ حدشان هم همین است. این حدفاصل را محکم بچسبند که یک پیوستگی با سایر نیروهایشان داشته باشند. جناب سرهنگ لطفی! این حدفاصل را بلافاصله خاکریز بزنید. ... و زیاد هم امیدوار نباشید که سرساعت مقرر، زرهی به شما برسد.» سرهنگ صیاد

شیرازی هم از سرهنگ لطفی پرسید: «پل، مگر به اندازه نیست؟» پاسخ داده شد: «الان زمانش نیست [که پل ها را به منطقه بیاوریم]». * محسن رضایی نیز اجرای مرحله دوم عملیات قرارگاه قدس را به پیشروی هماهنگ یگان های این قرارگاه مشروط کرد و پرسید: «چقدر پیاده روی دارید؟» غلامپور پاسخ داد: «خیلی کم». رضایی در ادامه پرسید: «شما فرقی برایتان ندارد که ساعت ۱۰، ۱۲ [شب] و یا ۱ [بامداد] حرکت کنید؟» غلامپور جواب داد: «نه، اگر ساعت ۱۰ باشد خوب است».

پس از گزارش مسئولان سه قرارگاه عملیاتی نصر، فتح و قدس و اشاره سرهنگ صیاد شیرازی به اینکه «دشمن ۴۸ ساعت است که در آماده باش است»، محسن رضایی عملیات آتی را سرنوشت ساز خواند و گفت: «ساعت های اول، درگیری خیلی شدید است. باید زور را همان ساعت های اول بزنید. اگر زدید - ان شاء الله، به امید خدا - دیگر دشمنی نیست که بماند. آن ۱۰ تانکی هم که برایش باقی مانده برمی دارد و می رود عقب که بتواند در آینده از آنها استفاده بکند. ... دشمن در این منطقه پایین [محورهای قرارگاه فتح و نصر] سه تا معبر اصلی برای پاتک دارد که باید برادرها توجه کنند. ... دو تیپ در اینجا [غرب ایستگاه ۹۰ و گرمداشت] مستقر کرده است و یک تیپ عقب تر. ... اینجا [ایستگاه ۹۰ که یگان جناح چپ قرارگاه فتح وارد عمل می شود] باید قرارگاه فتح کاملاً آمادگی داشته باشد که باید به کمک بچه های قرارگاه نصر. حتی من فکر می کنم که [دشمن] زرهی اش رو به این سمت آرایش بگیرد. قدرت دشمن اینجا است. حتی ما فکر می کردیم که روبه روی اینجا بیاید پاتک کند. ... این است که پیشنهاد می شود که قرارگاه فتح آمادگی کامل داشته باشد که یک یا حتی دو تیپ یا عناصری از گردان های دو تیپش را آماده نگه دارد تا در صورتی که برادرهای نصر با مشکل مواجه شدند، به آن دستور داده بشود که خیز بردارد و از آن محدوده خودش جلوتر برود و با اینها درگیر بشود. تازه ما اگر این دو تیپ را از بین ببریم، هنوز یک تیپ باقی مانده که الان اگر برادرها پیشنهادی دارند، یک مقدار بحث بیشتری بشود و روی این فکر بشود که آیا بهتر نیست که همین امشب سراغ این تیپ برویم یا نه؟ ... من پیشنهادم این است که اگر قرارگاه فتح می تواند از همین امشب لاقلاً یکی از هدف ها [یکی از تیپ های دشمن] را بپذیرد، قرارگاه نصر هم بیاید تمام مأموریتش را روی این [جاده اهواز - خرمشهر] و روی این [دو تیپ دشمن] بگذارد؛ یعنی همه عملیاتش را بکند یک مرحله. منتها این دو انهدام نیرو را هم انجام بدهد».

رحیم صفوی که معتقد بود تلاش اصلی قرارگاه نصر ابتدا باید از بین بردن دو تیپ زرهی دشمن در غرب جاده باشد و بعد نیروهایش را به سمت شمال خرمشهر حرکت دهد، گفت: «من پیش بینی می کنم که دشمن بررسی کرده که اگر ما حرکتی به طرف پایین [خرمشهر] داشته باشیم، بیاید و پشت سر ما را ببندد؛ یعنی اول ارتباط شمالی و جنوبی ما را قطع کند و سپس سرپل های ما را بگیرد». وی همچنین با اعتقاد به اینکه پس از شروع عملیات، تیپ های زرهی دشمن از غرب جاده جلو

* قرار بود هنگام عملیات، چندین پل شناور روی کرخه کور نصب شود تا از طریق آنها رزمندگان به جنوب این رودخانه انتقال یابند.

خواهند آمد، پیشنهاد کرد: «قرارگاه فتح با حفظ جبهه پدافندی جاده اهواز - خرمشهر، آمادگی داشته باشد که دشمن را دور بزنند.» سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، خطاب به رحیم صفوی اظهار داشت: «اینکه شما اشاره کردید که ما فعلاً توجه به آن دو تیپ زرهی داشته باشیم و فعلاً به اینجا [منطقه نهر عرایض] نپردازیم؛ اگر ما این کار را بکنیم، آن نصر ۳ و ۵ که آمد به طرف پایین [نهر عرایض]، آن [دشمن] قیچی‌اش می‌کند؛ ما مجبور هستیم که نیروها را حفظ کنیم.» رحیم صفوی در پاسخ گفت: «نه، من نگفتم که به فکر اینجا [محور نصر ۳ و نصر ۵ در نهر عرایض و شمال خرمشهر] نباشیم، گفتم که تلاش اصلی شما [قرارگاه نصر] باید این باشد. شما اگر این دو تا [تیپ زرهی] را از بین بردید، دیگر آن پایینی زیاد [جای] نگرانی نیست.»

سرهنگ حسنی سعدی در پاسخ به محسن رضایی نیز که پرسیده بود آیا قرارگاه نصر می‌تواند تضمین کند که دو تیپ زرهی دشمن در غرب ایستگاه ۹۰ و گرمداشت را از بین ببرد، به طرح مانور نصر ۲ (تیپ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ لشکر ۲۱) اشاره کرد و گفت: «برنامه‌اش در اینجا انهدام نیرو است، ولی چنانچه نتوانست به‌طور کامل آن دو تیپ را منهدم کند، حداقل ۴۰، ۵۰ درصد این واحدها را متلاشی خواهد کرد و بعد پشت این جاده [اهواز - خرمشهر] پدافندی برمی‌گردد.» غلامعلی رشید هم معتقد بود: «اگر قرارگاه نصر این دو تیپ را به‌میزان ۶۰ درصد منهدم کند، دیگر هیچ خطری از طرف تیپ ۱۰ [زرهی عراق که احتمالاً پشت سر آن دو تیپ مستقر است] ما را تهدید نمی‌کند؛ یعنی یک تیپ نمی‌آید به سراغ دو، سه لشکر.» سرهنگ صیاد شیرازی نیز انهدام کامل دو تیپ دشمن را بهترین حالت برای ادامه عملیات دانست و گفت: «قرارگاه نصر الان تمام شناسایی‌هایش را کرده، تمام اقداماتش را هم کرده، مصمم هم است که مأموریت مرحله اول را همان‌طوری که گفتم انجام دهد. ولی در اینجا مشخص است که عملیات قرارگاه فتح مهم است. یعنی به‌کارگیری به‌موقع قرارگاه فتح، به‌صورتی که هم دشمن را در وضعیت ظاهری‌اش بترساند که احساس کند داریم دورش می‌زنیم، هم به‌لحاظ عملی نیروهای آماده این قرارگاه که درگیری کمتری داشته و نسبتاً تازه‌نفس هستند، بهتر می‌توانند مقابله کنند. بنابراین، در اینجا زمان خیلی کمک می‌کند که در چه موقع ما بخواهیم از قرارگاه فتح استفاده کنیم. اگر قرار باشد که در تاریکی باشد یا نزدیک صبح باشد، این امکان‌پذیر است که اقل ما یک جای خوب مستقر بشویم و بتوانیم از آنجا دشمن را تهدید کنیم، ولی اگر قرار باشد که ما حدود ۹ صبح یا ۱۰ صبح بخواهیم از اینجا عبور کنیم، واحدهای ما فقط می‌توانند تظاهر [به تک] کنند. ... حالا پیشنهاد این است که زمان دقیق عملیات را همان‌طوری که قرارگاه نصر می‌خواهد، بین ساعت ۱۲ تا ۱ انتخاب کنیم که این زمان را از تاریکی شب داشته باشد که بتواند روی انهدام نیروی دشمن هرچقدر می‌تواند کار کند.»

در ادامه جلسه، درباره کمک قرارگاه فتح به قرارگاه نصر برای انهدام تیپ‌های عراقی مستقر در در شرق ایستگاه ۹۰، بحث شد. غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح با اشاره به این منطقه و اینکه نصر ۱ در آنجا وارد عمل می‌شود و فتح ۳ را نیز به دنبال دارد، این حرکت را بسیار جالب

ارزیابی کرد؛ البته وی معتقد بود در این صورت، پدافند سرپل قرارگاه فتح ضعیف می‌شود. رشید گفت: «این مسافت‌ها [از کارون تا جاده اهواز - خرمشهر] را در نظر بگیرید که ما این کارها را به هیچ وجه در شب نمی‌توانیم انجام بدهیم. نیروهای ما هیچ کدام شب تا نزدیک اینجا نخواهند رسید، یعنی [تیپ] ۸ نجف باید ۲۵ کیلومتر برود و [تیپ] ۱۴ امام حسین^(ع) هم باید برود.» رشید اضافه کرد: «کنار و حاشیه این جاده را شناسایی نکرده‌ایم، پس فرمانده گردانی که کناره جاده برسد نمی‌داند ایستگاه حسینی [کیلومتر ۸۰ جاده اهواز - خرمشهر] کجاست؟ این جاده کجاست؟ این استعداد و اینها را نمی‌داند. اما قرارگاه نصر به دلیل نزدیکی به جاده، رفته اطراف جاده را شناسایی کرده [است].» رحیم صفوی خطاب به رشید گفت: «شما ۴ تیپ پیاده و ۴ تیپ زرهی دارید و مجموع سرپلی که دارید ۲۸ کیلومتر است. با داشتن ۴ تیپ پیاده و ۴ تیپ زرهی پدافند کردن آن ۲۸ کیلومتر برای شما کار زیاد مشکلی نیست.» محسن رضایی هم از حسن باقری پرسید: «شما [قرارگاه نصر] فرض کنید الان اینجا [غرب جاده] درگیر شدید و صبح شد، می‌خواهید چه کار کنید؟» حسن باقری پاسخ داد: «خب! اگر دشمن حمله کند، آن نیرو نمی‌تواند آنجا کاری کند.» رضایی گفت: «نمی‌تواند هم برگردد! [چون دشمن به تعقیب او خواهد پرداخت.] می‌گویم اگر اینجا [غرب جاده] نیروهای ما اسیر شدند و زخمی و شهید دادیم، اینجا خودبه‌خود سست می‌شود. شما فرض کنید که حمله کردید، اینجا ساعت چند با اینها [۲ تیپ غرب جاده] درگیر می‌شوید؟» باقری پاسخ داد: «ساعت ۲ یا ۳.» محسن رضایی ادامه داد: «ساعت ۵ هوا روشن شده. این تانک دشمن هم که دیگر اینجا نیست؛ آمده اینجا. سرتاسر اینجا تانک شده. آن موقع شما می‌توانید بیایید عقب؟ نمی‌توانید بیایید عقب؛ باید بمانید و دفاع کنید.» حسن باقری با بیان اینکه «این نیروها دیگر توان این را ندارند که آنجا دفاع کنند و این تیپ بعدی را منهدم کنند»، پیشنهاد داد: «قرارگاه فتح باید تیپ بالایی [دشمن] را بگیرد و ما تیپ دزفول [تیپ ولی عصر^(عج)] را بگذاریم روی این [تیپ] پایین.» با این پیشنهاد، محسن رضایی از رشید سؤال کرد: «شما [قرارگاه فتح] اول صبح، موقعی که هوا روشن می‌شود، نمی‌توانید خودتان را نزدیک تیپ‌ها برسانید؛ یعنی بجسبید به تپش؟»

رشید ضمن پاسخ مثبت گفت: «شما می‌گویید که ما سرپلمان را ضعیف بگیریم؟ ما می‌گوییم تیپ امام حسین^(ع) رسید که اینجا حرکت کند، تیپ ۸ نجف هم حرکت کند [به سمت چپ برای کمک به قرارگاه نصر]. تأمین این همه فضای سرپل [کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر] چه می‌شود؟» محسن رضایی جواب داد: «دشمن وقتی اینجا درگیر شد، خودبه‌خود مرکز درگیری اینجا خواهد شد.»

در ادامه بحث، پس از اینکه سرهنگ حسنی سعدی گفت: «ما امشب از قرارگاه فتح کمک نمی‌خواهیم. فردا صبح که هوا روشن شد با یک یا دو تیپ زرهی همان جناح راست بزنند به دشمن» محسن رضایی اظهار کرد: «اولاً جنگ ما به روز می‌کشد و ما باید در روز ادامه بدهیم. ما علت اینکه فکر می‌کردیم به روز کشیده نمی‌شود این بود که اینجا را یک گردان تانک [دشمن] حساب می‌کردیم، می‌گفتیم می‌زنیم و برمی‌گردیم اینجا [پشت جاده]. الان دشمن یک لشکر زرهی

آورده اینجا [غرب جاده در حدفاصل کیلومتر ۹۰ تا گرمداشت]؛ ما نمی‌توانیم در روز روشن برگردیم و بیاییم عقب. مجبوریم درگیری را با دشمن ادامه بدهیم؛ یعنی در یک بخشی از مرحله دوم هم شرکت کنیم.» وی خطاب به سرهنگ محمدزاده افسر عملیات نیروی زمینی ارتش ادامه داد: «آقای محمدزاده، درگیری به صبح می‌کشد، چه باید کرد؟ نظر بدهید.»^(۱) سرهنگ محمدزاده هم پیشنهاد داد: «تک کنیم و این خط سرپل [جاده اهواز - خرمشهر] را اشغال کنیم و مطمئن شویم از نگه داشتن آن و از اینکه به طرف دامی نمی‌رویم. بعد، عمل بعدی را ادامه بدهیم. ... جنگ در روز بین ما و دشمن در اینجا که هیچ اتکایی ما از نظر زمین نداریم، به ضرر ما خواهد بود؛ این است که ما بیاییم اینجا [پشت جاده] مستقر بشویم و عمل بعدی را دوباره در شب انجام دهیم، یعنی همین حرکتی که فردا ساعت ۸ می‌خواهیم انجام بدهیم ممکن است فرداشب یا پس فرداشب انجام بشود. مهم این است که در وهله اول ما جای پای خودمان را تحکیم کنیم.»

سپس سرهنگ معین‌وزیری با اشاره به تغییری که در گسترش دشمن ایجاد شده و نیز نبود زمان برای بررسی مجدد طرح مانور، اظهار داشت: «الان پرسنل ما از آب [کارون] عبور کرده‌اند. تمام فرماندهان نگران این وضع‌اند که چه جوری اینها را سازماندهی کنند؛ چون خیلی مأموریت سنگینی در پشت‌سر دارند و من فکر می‌کنم در این وضعیت زیاد معطل بشوند نتیجه منفی روی عملیات خواهد داشت. این از نظر کلی. اما از نظر خود طرح، وقتی این نیروهای زرهی [دشمن] بخواهند پاتک کنند، باید نیروهای ما در یک جایی کند بکنند یا نگه دارند و بعد پاتک را انجام بدهند. در این منطقه گسترش دشمن به شکل پراکنده است و نشان می‌دهد که در اینجا اجازه داده که ما بیاییم جلو تا جاده. پس تثبیت ما احتمالاً در همین خط جاده خواهد بود و پاتک دشمن هم باید در این منطقه باشد. اگر ما بتوانیم در شب به جاده برسیم، پاتک دشمن به‌خاطر اینکه ما در موضع مستحکمی مستقر هستیم، با مشکل مواجه خواهد شد. ولی اگر ما از جاده عبور کنیم، این عمل به روز کشیده می‌شود و چون نیروهای ما اکثراً پیاده هستند و مشخص نیست که نیروهای زرهی ما بتوانند خودشان را به نیروهای پیاده برسانند، در دشت باز خسته و فرسوده و تشنه با دشمن برخورد می‌کنند. اگر این نیروهایی که با این شور و هیجان پیش رفتند، در این منطقه تارومار بشوند، عقب‌نشینی آنها روی روحیه‌شان اثر می‌گذارد و ما نتیجه خوبی از این عملیات نمی‌گیریم. ... پیشنهاد من این است در تاریکی، خودمان را به جاده برسانیم و تجدید سازمان کنیم، آرایش بدهیم برای مقابله با پاتک‌های دشمن؛ بعد به‌خاطر اینکه دسترسی داشته باشیم به یک مواضع محکم، تلاشمان را به سمت جنوب بگذاریم و حداقل خاکریزهای اولیه دشمن را بگیریم. اگر این عمل را انجام دادیم چون خرمشهر تهدید می‌شود، احتیاط‌های دشمن در این منطقه نمی‌تواند تصمیم قاطع بگیرند.» سرهنگ معین‌وزیری در مخالفت با طرح انهدام ۲ تیپ زرهی دشمن (مستقر در غرب جاده اهواز - خرمشهر) در مرحله اول عملیات، اظهار داشت: «اگر ما بخواهیم به این یگان‌های تانک طمع کنیم و بعد به یگان‌های عقبی هم طمع کنیم، چون خارج از توان نیروهای ماست، جز فرسودگی

نتیجه‌ای ندارد. فکر می‌کنم اگر منطقی‌تر، قدم به قدم همراه با حقایق جلو برویم بهتر است. یعنی من مخالف هستم که از این جاده هم دنبال کنیم این یگان‌های تانک را که از بین ببریم، برای اینکه اگر ما شب به جاده برسیم، یگان تانک چون در منطقه تجمع بوده و آسیب‌پذیر هستند، خودشان را عقب می‌کشند و در امتداد جاده آرایش می‌گیرند.»

در پایان جلسه، محسن رضایی اظهار داشت: «چون وقت کم است، یک جمع‌بندی کلی می‌کنیم، بعد من و برادرمان [سرهنک صیاد] شیرازی تصمیم می‌گیریم و بلافاصله به شما ابلاغ می‌کنیم. الان چند نظریه هست: یک نظریه این است که ما به کلی اینجا [جاده اهواز - خرمشهر] دفاع بکنیم و بگذاریم دشمن پاتک کند. اینجا مواضع مستحکمی است و ما فردا شب با آنها [۲] تیپ زرهی غرب جاده] درگیر می‌شویم. نظریه دوم این است که ما بیایم پدافند [جاده] را محکم بکنیم. دشمن حمله کند، اشکالی ندارد؛ ما چون پدافندمان محکم است می‌توانیم [به سمت چپ] برویم و به امید خدا خرمشهر را تصرف کنیم. نظریه سوم این است که ما پدافند [جاده] را بگیریم [برقرار کنیم] و بیایم با اینها [۲ تیپ زرهی دشمن در همان شب اول] درگیر شویم.»

به این ترتیب، در این جلسه که در ساعت ۱۶:۳۰ به پایان رسید، گزارش‌های واصله مبنی بر استقرار لشکر ۳ زرهی عراق در غرب جاده اهواز - خرمشهر (در محدوده غرب ایستگاه ۹۰ تا گرم‌دشت)، فرماندهان سپاه و ارتش را ناگزیر کرد که طرح مانور قرارگاه‌های فتح و نصر را مورد بررسی مجدد قرار داده و سه راهکار بدین شرح مطرح کنند:

۱. پدافند در کنار جاده اهواز - خرمشهر در شب اول عملیات و درگیری با قوای زرهی دشمن در غرب جاده در شب دوم.

۲. پدافند در کنار جاده و ادامه عملیات به سمت جنوب (شمال خرمشهر) در همان شب اول.

۳. پدافند در کنار جاده و نفوذ به غرب آن و درگیری با قوای زرهی دشمن در همان شب اول.

سپس، مقرر شد فرماندهان قرارگاه کربلا سرهنک علی صیاد شیرازی و محسن رضایی، پس از بررسی این سه راهکار، گزینه موردنظر خود را برای اجرا به فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ کنند.^(۲)

۹۱

دقایقی پس از پایان جلسه قبل، فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا (محسن رضایی و سرهنک علی صیاد شیرازی) برای بررسی سه طرح پیشنهادشده در آن جلسه درباره ادامه عملیات دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر پس از دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر، تشکیل جلسه دادند.

در ابتدای این جلسه که در آن رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا و آیت‌الله علی مشکینی امام‌جمعه قم نیز حضور داشتند، محسن رضایی گفت که اگر در شب اول عملیات نیروهای ما به غرب جاده پیشروی کرده، ۲ تیپ زرهی (از لشکر ۳ زرهی) را به میزان حداقل ۴۰ درصد منهدم کنند، این ضربه به همراه انهدام حدود یک لشکر و یک تیپ دشمن که

در منطقه بالا (جنوب کرخه کور) صورت می گیرد، موجب می شود که دیگر توانی برای دشمن باقی نماند. بنابراین، اگر نیروهای ما بیایند غرب جاده و در آنجا بمانند و حتی تلفاتی را تحمل کنند، بهتر از این است که این نیروی قوی دشمن (۲ تیپ زرهی لشکر ۳) فردا یا در مرحله دوم برای ما مشکل ایجاد کنند. سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «نه، اینجا خیلی حساس است، اگر ما یک ذره دقت نکنیم، ورق برمی گردد و خطرناک است؛ ... یعنی تلفات زیاد می دهیم. ... ما باید تدبیر کنیم.» محسن رضایی اظهار داشت: «بعد از تدبیر، توکل به خدا کنیم.»

رحیم صفوی هم با اشاره به مواضع دشمن در غرب جاده گفت: «سنگرهایش پراکنده است و ممتد نیست که نیروی پیاده [خودی] بتواند پشتش بماند. تانکها [ی خودی] هم نمی توانند بروند آنجا به بچه ها کمک کنند. تانکها فوقش تا پشت این جاده [اهواز - خرمشهر] می آیند و جلوتر نمی روند؛ [چون به هوانیروز ارتش دستور داده شده که هر تانکی که در غرب جاده است، هدف قرار دهد.] اگر بخواهند شلیک کنند، بچه ها را می زنند. اگر بخواهند شلیک نکنند، بچه ها آتش پشتیبان ندارند؛ ماندن بچه ها آنجا صلاح نیست.» سرهنگ صیاد شیرازی که هنوز طرح پیشروی نیروها در غرب جاده (در شب اول عملیات) را نپذیرفته بود، اظهار داشت: «مسئله این است که ما اگر اینجا [جاده] را محکم بگیریم و بگوییم بروند آن طرف، اگر به صبح بکشد دشمن حتماً پاتک خواهد کرد. پاتک هم که بکند اینها [نیروهای مستقر در غرب جاده] آسیب پذیرند. اگر هم بخواهیم آنجا بمانیم و بعد برویم پایین [به سمت نهر عریض]، باز اشکال دارد.» رحیم صفوی هم که معتقد بود تلاش اصلی را باید روی محکم کردن پدافند جاده گذاشت، گفت: «اگر اینجا [جاده] را محکم بگیریم، این نیرو [۲ تیپ دشمن] هر چند هم بزند به این خط، آسیب می بیند و برمی گردد.» محسن رضایی نیز که به گسترش عملیات تا غرب جاده و انهدام نیروی دشمن در آن منطقه معتقد بود، ضعیف شدن پدافند جاده را یکی از اشکالات این طرح دانست و اظهار داشت: «قرارگاه نصر می گوید که می توانم پدافند این [جاده] را محکم کنم و با اینجا [غرب جاده] هم درگیر بشوم. ... به قرارگاه فتح هم می توانیم بگوییم که یک مقدار نیروی بیشتری اینجا [جناح راست قرارگاه نصر] بگذارد.» وی سپس گفت: «یک ضعف دیگر این است که این نیروهایی که آمدند اینجا [غرب جاده]، نمی توانند برگردند عقب؛ درست است، آنها باید بمانند. اگر با هجومی که به سمت دشمن می شود، تمام این نیروها [ی مستقر در غرب جاده] منهدم بشوند، فشار آنها از بین می رود.» این سخنان محسن رضایی مورد پذیرش سرهنگ صیاد شیرازی قرار گرفت و در نتیجه هر دو فرمانده قرارگاه مرکزی کربلا توافق کردند نیروهای قرارگاه نصر به همراه بخشی از نیروهای قرارگاه فتح در عملیات امشب خود پس از رسیدن به جاده اهواز - خرمشهر، به غرب این جاده در حدفاصل نیم ایستگاه ۹۰ و گرمداشت نفوذ کرده و به انهدام نیروهای زرهی دشمن پردازند. سپس قرارگاه نصر مانور خودش را به سمت خرمشهر ادامه دهد و این شهر را آزاد کند.

در ادامه جلسه، پس از اینکه ساعت ۰۰:۳۰ بامداد، زمان آغاز درگیری با دشمن تعیین شد، محسن رضایی درخصوص رمز و نام عملیات اظهار داشت: «دو تا پیشنهاد است. اسم کد را گذاشتیم "یا علی"؛ چراکه میلاد حضرت امیر هم نزدیک است و هیچ کدام از عملیات‌هایمان تا حالا به اسم حضرت امیر نبوده. اسم عملیات‌ها را تا حالا براساس سه پارامتر انتخاب می‌کردیم: یکی، شرایط سیاسی روز داخل و خارج از کشور؛ یکی سابقه تاریخی این ایامی که اتفاق می‌افتاد؛ و یکی هم موضوع خود عملیات بود. درباره این عملیات، [در دیدار با امام خمینی] ... در رابطه با دفاع خیلی بحث شدید بود [و امام تأکید کردند] که ما نرویم آن طرف [داخل خاک عراق]؛ ... و توی ذهنمان در رابطه با این حمله، اسم کد را گذاشتیم "یا علی" و اسم عملیات "بیت المقدس". سرهنگ صیاد شیرازی هم گفت: «یک پیشنهاد دیگری هم می‌شود که [اسم] کد را بگذاریم "یا قائم آل محمد، عجل علی ظهورک". آیت‌الله مشکینی اظهار داشت: "یا علی را، ماه رجب اختصاص بدهید. یا علی بهتر است.»

به این ترتیب، در این جلسه ضمن اینکه مقرر شد عملیات آزادسازی منطقه غرب رودخانه کارون با نام "بیت المقدس" و رمز "یا علی بن ابی طالب (ع)" در ساعت ۰۰:۳۰ بامداد فردا آغاز شود، قرار شد یگان‌های قرارگاه نصر به همراه تعدادی از یگان‌های قرارگاه فتح در مرحله اول این عملیات پس از دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر به غرب آن نفوذ و قوای زرهی عراق در آن منطقه را منهدم کنند.^(۳)

۹۲

پس از تصویب طرح مانور نهایی و تعیین زمان، نام و رمز عملیات در جلسه فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، بی‌درنگ جلسه‌ای دیگر با حضور فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی قدس، فتح و نصر تشکیل شد تا مصوبات آن جلسه به این فرماندهان ابلاغ شود و سریعاً برای آغاز عملیات آماده شوند.

در ابتدای این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی پس از قرائت دعای فرج، گفت: «به یاری الله ما تصمیم‌گیری کلی را خدمت برادرها می‌گوییم. اسم عملیات "بیت المقدس"، رمز آن "یا علی" و ساعت شروع عملیات ۳۰ دقیقه نیمه‌شب همین امشب. درمورد مانور قرارگاه‌ها، قرارگاه قدس طبق همان طرح قبلی مرحله یکم را انجام بدهد؛ باتوجه به اینکه تصحیح شد که تا ایستگاه حمید نمی‌خواهد بیاید [و] تا آنجایی باید بیاید که بتواند خطش را نگه دارد. از پل‌ها [یی که روی کرخه کور نصب می‌شوند] صد درصد استفاده نکنید؛ یعنی الان اقدام شد و اطلاع دادیم به لشکر [۱۶ زرهی ارتش]، ما هم در جریان خواهیم بود. ان شاء الله اینها را تا ساعت ۷، ۸ شب حتماً بگیرید به کار و طرحتان باشد که از پل‌ها استفاده کنید. آخرین توصیه به قرارگاه قدس این است که با گرفتن [سرپل در جنوب کرخه کور در] مرحله اول بیکار ننشینید؛ فوری دشمن را باید

درگیر نگه دارید. نه فقط با آتش که توپخانه‌تان رو به تحلیل برود، بلکه طوری درگیر با هجوم نگه دارید که دشمن از احتیاطش برای پایین [منطقه قرارگاه‌های فتح و نصر] استفاده نکند.» سپس سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، گفت: «مانور قرارگاه ما فردای عملیات به‌طور خودکار ادامه دارد.» محسن رضایی خطاب به وی اظهار داشت: «شما مرحله اول را تثبیت کامل کنید و مرحله دوم را اجرا کنید.»

سرهنگ صیاد شیرازی درباره طرح مانور قرارگاه فتح نیز گفت: «قرارگاه فتح آخرین کمکی که می‌تواند بکند، ضمن آنکه موارد خودش را انجام بدهد، این شد که همان تیپ ۸ نجف، تیپ امام حسین^(ع) و تیپ ۳ [از لشکر ۲۱ حمزه] را به کمک نصر ۱ بفرستد که در انهدام این نیرو [دو تیپ زرهی دشمن در غرب جاده] کمک کنند، ولی بعد از انهدام نیرو به عقب برنگردند.» محسن رضایی هم در تکمیل سخنان سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «موضع پدافندی را نگه دارند و صبح حتی اگر تیپ [۷] دزفول خواست عناصری از این استفاده کند، بتواند؛ و دیگر آن موضع پدافندی شما [قرارگاه فتح] است.» سرهنگ صیاد شیرازی درخصوص طرح مانور قرارگاه نصر اظهار داشت: «مانور قرارگاه نصر هیچ تغییری نکرده... به این قرارگاه توصیه می‌کنیم در انهدام نیروی اینجا [غرب جاده] از حداکثر امکانات استفاده کند و بماند.» وی اضافه کرد: «ما از قرارگاه فتح، هر لحظه متناسب با زمان که می‌رویم و پیشرفت‌هایی که می‌شود و تغییری که می‌کند، به‌عنوان یک عنصر کاملاً متحرک و خوب استفاده خواهیم کرد. ان‌شاءالله به یاری خداوند شما اگر موفق بشوید که از زمان خوب استفاده کنید و به پیشروی‌تان ادامه بدهید... دشمن رو به فرار می‌گذارد. این تصمیم کلی ما بود.»

در ادامه، محسن رضایی هم گفت: «حالا چند توصیه می‌کنیم که حتماً توجه کنید. یکی اینکه قرارگاه فتح درعین حال که اینجا [غرب جاده و به نصر ۱] کمک می‌کند موظف است که این خط پدافندی‌اش [از ایستگاه ۷۰ تا نیم‌ایستگاه ۹۰ (کیلومتر ۸۵)] را کاملاً محکم نگه دارد. قرارگاه نصر درعین حال که [از جاده] عبور می‌کند و این [دو تیپ زرهی عراق در غرب جاده] را منهدم می‌کند، این خط پدافندی [جنوب نیم‌ایستگاه ۹۰ تا جنوب گرم‌دشت] را باید محکم بچسبد، حتی اگر از گردان‌هایی که در مرحله دوم پیش‌بینی می‌کرد استفاده کند بیاید شلمچه، استفاده کند، اما این خط پدافند و این انهدام نیرو را انجام بدهد و محکم نگه دارد.» وی اضافه کرد: «من به شما قول می‌دهم این دشمن با ذلت از اینجا خواهد رفت. متتها یک تکانی خدا ممکن است اینجا به ما بدهد.»

سپس آیت‌الله مشکینی به تلاوت و تفسیر آیه ۷۵ سوره زمر پرداخت و اظهار داشت: «اسلام از روز اول افرازش خیلی زیاد نبود؛ نیروهای تسلیحاتی‌اش چیزی نبود؛ اما با نیروی کم و ابزار کم، خداوند به آنها توفیق داد و فرشته‌ها را برای آنها کمک فرستاد و در قالب جنگ‌ها الحمدلله پیروز شدند. یک روزی مسلمان ۳ نفر بیشتر نبود در مکه؛ پیغمبر گرامی، حضرت خدیجه و حضرت امیر. یک نماز جماعتی اقامه می‌شد با ۳ نفر. حالا بحمدالله یک میلیارد مسلمان هست و نیروی آنها

عمده، عبارت از ایمانشان است و توکلشان به خداست و من آن نیرو را الحمدلله در شما می بینم و من معتقدم که شما ابرقدرت هستید. آنها ابرقدرت توپ و تفنگ و باروت هستند، شماها ابرقدرت عشق و علاقه و ایمان و حسین^(ع) و علی بن ابی طالب^(ع) و آزادی قدس، تعالی اسلام و توحید و نشر قرآن؛ مطمئن باشید که شما پیروزید ان شاء الله، الان دل تمام ایران اینجاست. این را بدانید مرد و زن، جوان، پیر همه دلشان اینجاست و توی این اتاق است، قلبشان با این اتاق است و همه دعاگوی شما هستیم و من معتقدم و مطمئنم که خداوند این پیرمردها، پیرزن ها، متدینین که پیوسته از درگاه او خواستارند که شما را کمک بکند، هیچ نیرویی بالاتر از آنها نیست که شما بحمدالله دارید؛ توکلتان را به خدا قوی کنید. وقتی که به من پیشنهاد شد که من اینجا بیایم استخاره کردم، از استخاره هم این جوری استفاده کردم که فرشته ها ان شاء الله با شماها هستند و کمکتان می کنند ان شاء الله. با کمال اطمینان ان شاء الله کارتان را شروع کنید. من بیش از این مزاحم نمی شوم.»

آیت الله مشکینی به درخواست حسن باقری، درباره استخاره ای که کرده است، گفت: «با خدا مشورت کردم که خدایا آنجا چه خبر است. من بروم چه خواهد شد. این آیه آمد، آیه این است که ای شنونده و ای بیننده، تو اگر نیروی قلبت و دلت باز باشد می بینی که فرشتگان در یک محل خاصی در یک محیط خاصی که دستگاه سلطنتی خدا آنجاست، فرشتگان آنجا را احاطه کرده اند و مشغول تسبیح خدا و ثنای خدا هستند و خداوند در آنجا بین حق و باطل قضاوت کرد و حق را به باطل پیروز کرد. [حضرار: الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، خمینی رهبر، مرگ بر ضد ولایت فقیه، درود بر رزمندگان اسلام، سلام بر شهیدان، مرگ بر امریکا، مرگ بر شوروی، مرگ بر منافقین و صدام.]» در پایان جلسه، محسن رضایی خطاب به فرماندهان گفت: «برادرها، حرکت کنید؛ سریع! سریع! یا علی! خدا حافظ همگی تان.»^(۴)

۹۳

بعد از ظهر امروز فرماندهی مشترک قرارگاه مرکزی کربلا با اعلام آماده باش درجه یک (صد درصد) به تمامی یگان ها و مراکز نظامی، در دستورالعملی به قرارگاه های عملیاتی، زمان آغاز عملیات را ساعت ۰۰:۳۰ روز ۱۳۶۱/۲/۱۰ و رمز عملیات را «بسم الله القاصم الجبارین، یا علی بن ابی طالب^(ع)» اعلام^(۵) و دستور جزء به جزء عملیاتی را نیز چنین ابلاغ کرد:

۱. قرارگاه قدس

سازمان رزم

قدس ۱ شامل: تیپ ۱ از لشکر ۱۶ زرهی ارتش با ۳ گردان و تیپ ۳۱ عاشورا از سپاه پاسداران با ۸ گردان. قدس ۲ شامل: تیپ ۲ از لشکر ۱۶ زرهی ارتش با ۳ گردان و تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) از سپاه پاسداران با ۸ گردان.

قدس ۳ شامل: تیپ ۳ از لشکر ۱۶ زرهی ارتش با ۳ گردان و تیپ ۳۷ نور از سپاه پاسداران با ۸ گردان.
 قدس ۴ شامل: تیپ ۵۸ ذوالفقار از ارتش با ۳ گردان و تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) از سپاه پاسداران با ۷ گردان.
 قدس ۵ شامل: تیپ بیت المقدس از سپاه پاسداران با ۸ گردان.^(۶)

مأموریت

یگان‌های قدس مأموریت دارند در ساعت (س) روز (ر) تک کرده، نیروهای دشمن را در منطقه جنوب کرخه کور منهدم و تا قبل از ساعت ۴:۰۰ روز ۱۳۶۱/۲/۱۱ در صورتی که جناحین همدیگر را مرتبط کردند، یگان‌های زرهی را پشت خاکریز مستقر و منطقه را نگهداری نمایند. در غیراین صورت مواضع اولی را باید حفظ کنند.^(۷)

۲. قرارگاه فتح

سازمان رزم

فتح ۱ شامل: تیپ ۱ از لشکر ۹۲ زرهی ارتش با ۴ گردان و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه پاسداران با ۷ گردان.
 فتح ۲ شامل: تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش با ۴ گردان.
 فتح ۳ شامل: تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی ارتش با ۴ گردان و تیپ ۸ نجف از سپاه پاسداران با ۷ گردان.
 فتح ۴ شامل: تیپ‌های ۵۵ هوابرد با ۳ گردان و ۳۷ زرهی با ۳ گردان از ارتش و تیپ ۲۵ کربلا از سپاه پاسداران با ۷ گردان.^(۸)

مأموریت

قرارگاه فتح عملیات را با ۴ قرارگاه فرعی به ترتیب، فتح ۴ در جناح راست، فتح ۱ در وسط، فتح ۳ در جناح چپ و فتح ۲ به عنوان پشتیبانی آغاز می‌کند و به ترتیب از پل‌های ۱، ۲، ۳ و طراده‌های کنار آنها و همچنین یک‌صد دستگاه قایق "جی مینی" که در اختیار یگان‌های هجومی قرار گرفته است، از رودخانه کارون عبور و به عملیات خود ادامه می‌دهد.^(۹)

۳. قرارگاه نصر

سازمان رزم

نصر ۱ شامل: تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده ارتش با ۳ گردان و تیپ ۷ دزفول از سپاه پاسداران با ۷ گردان.
 نصر ۲ شامل: تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده ارتش با ۳ گردان و تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) از سپاه پاسداران با ۱۲ گردان.
 نصر ۳ شامل: تیپ ۳ لشکر ۲۱ پیاده ارتش با ۳ گردان و تیپ ۴۶ فجر از سپاه پاسداران با ۸ گردان.
 نصر ۴ شامل: تیپ ۴ زرهی از لشکر ۲۱ پیاده ارتش.

نصر ۵ شامل: تیپ نوه‌د از ارتش با ۵ گردان ۸۰ نفره و تیپ ۲۲ بدر (خرمشهر) از سپاه پاسداران با ۶ گردان.

مأموریت

فرماندهی قرارگاه نصر در مرحله اول با به‌کاربردن قرارگاه‌های نصر ۱ در شمال و نصر ۲ و ۵ در مرکز و نصر ۳ در جنوب، از رودخانه کارون عبور کرده و - به امید الله - ضمن انهدام نیروهای دشمن و تأمین خط سربل، با به‌کاربردن نیروهای تازه‌نفس از قرارگاه‌های نصر ۲، ۳ و ۵ به‌منظور تأمین خونین‌شهر و محاصره دشمن، عقبه دشمن را تهدید و خط سرخ را تأمین می‌کند. نصر ۴ در احتیاط قرارگاه نصر و تقدم به‌کار رفتن در منطقه نصر ۲ می‌باشد.^(۱۰)

۹۴

درحالی‌که رزمندگان ایران برای آغاز عملیات بیت‌المقدس آماده شده‌اند، آخرین وضعیت و اقدامات دشمن در جبهه غرب کارون گزارش شد:

واحد استراق‌سمع قرارگاه کربلا گزارش داد: دشمن از ساعت ۱ بامداد امروز به واحدهایش مراقبت شدید داده است. واحدهای دشمن تقاضای جیره ۴۸ ساعته کرده‌اند. به‌گفته مسئول واحد اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا (حمید معینیان)، حدود یک لشکر زرهی عراقی از منطقه سیدعبود به پایین مستقر شده است.^(۱۱)

در ساعت ۱۱:۱۰ قرارگاه فتح در شرق کارون توسط هواپیماهای دشمن بمباران شد که تلفات و ضایعاتی دربرداشته است. دشمن روی تجمع‌های خودی در کناره رودخانه کارون اقدام به ثبت تیر کرده است. شدت اجرای آتش توپخانه در محور سیدعبود [محور عملیات قرارگاه فتح] نسبت به قبل افزایش یافته است. فعالیت‌های مهندسی دشمن در غرب کارون به‌شدت ادامه دارد.^(۱۲)

در ساعت ۱۷:۴۵، یک ستون خودروبی دشمن به استعداد تقریبی ۴۰ دستگاه که توسط دو هلیکوپتر اسکورت می‌شد، در جاده خرمشهر - اهواز به‌طرف شمال در حرکت بود.^(۱۳)

تیپ‌های ۸ مکانیزه و ۶ زرهی از لشکر ۳ زرهی و احتمالاً تیپ مستقل ۱۰ زرهی که در عملیات فتح‌المبین حضور داشته و آسیب دیده بودند، پس از بازسازی، به جبهه جنوبی اعزام شده و در غرب جاده اهواز - خرمشهر در حفاصل ایستگاه حسینی و ایستگاه گرم‌دشت مستقر شده‌اند.^(۱۴)

۹۵

نیروی هوایی ارتش عراق به‌منظور اخلال در صدور نفت ایران، بعدازظهر امروز جزیره خارک را که بزرگ‌ترین پایانه نفتی در آن قرار دارد، بمباران کرد، اما اسکله‌ها و تأسیسات نفتی این جزیره آسیبی ندید. ساعت ۱۵:۴۰، دو فروند از هواپیماهای مهاجم عراقی جزیره خارک را بمباران کردند که بر اثر

آن قسمتی از خانه‌های پیش‌ساخته شرکت نفت تخریب شد و عده‌ای نیز مجروح شدند.^(۱۵) ارتش عراق نیز در اطلاعیه شماره ۶۹۲ خود ضمن اعلام این خبر آورده است: «اخطار مجدد خود را اعلام می‌نماییم و به کلیه کشتی‌ها هشدار داده می‌شود تا در آینده به این مناطق نزدیک نشوند که در غیر این صورت پیوسته در معرض خطر خواهند بود.»^(۱۶)

۹۶

باوجود پاک‌سازی بسیاری از روستاهای استان کردستان از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب در هفته‌های اخیر، تداوم حضور آنها در برخی مناطق کردنشین، ازجمله در دو روستای حومه سنندج، گزارش شده است. گزارش‌های دیگر نیز حاکی است که میاندوآب بار دیگر موردحمله خمپاره‌ای گروه‌های ضدانقلاب قرار گرفت. در مناطق بانه و سردشت هم عده‌ای از اشرار تسلیم و عده‌ای دستگیر شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج، به‌رغم متواری شدن ضدانقلابیون از روستاهای بوئین سفلا، کانی‌بند، کریم‌آباد، چی‌جوران، کوزله و چند روستای دیگر در منطقه بانه که صبح امروز در پی استقرار نیروهای خودی در ارتفاعات بوئین سفلا انجام گرفت،^(۱۷) روستای توریور و روستای گزگدازه، به‌ترتیب واقع در جنوب‌غربی و جنوب‌شرقی سنندج، کانون تجمع ضدانقلابیون شده‌اند. عناصر ضدانقلاب از سایر نقاط همچون تبریز و دیواندره به این روستاها عزیمت کرده‌اند تا با همکاری سایر گروه‌های ضدانقلاب، ضمن مقابله با مدافعان انقلاب اسلامی، به اقدامات ایدایی مبادرت ورزند.^(۱۸) ازجمله این اقدامات، پرتاب گلوله خمپاره ۱۲۰ به داخل شهر میاندوآب است که موجب شد امروز ۸ نفر از مردم این شهر شهید و ۱۳ نفر مجروح شوند.^(۱۹)

روزنامه کیهان هم نوشت: امروز در حوالی بانه ۱۲ نفر از چته‌های گروه خبات - وابسته به شیخ جلال حسینی - همراه با چند قبضه اسلحه، خود را به نیروهای جمهوری اسلامی ایران تسلیم کردند. در این روز در روستاهای دورازن و نمشیر در محور بانه - سردشت نیز ۵ نفر از افراد مسلح دستگیر شدند.^(۲۰)

۹۷

معاون سیاسی استانداری کردستان ضمن اشاره به اهمیت عملیات اخیر نیروهای جمهوری اسلامی در آزادسازی دو محور مواصلاتی مهم در این استان و نیز با اعلام اینکه ضدانقلابیون پایگاه‌های فرهنگی و سیاسی خود را در منطقه از دست داده‌اند، از عناصر و هواداران گروه‌های مسلح ضدانقلاب خواست قبل از اینکه به سرنوشت هواداران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) دچار شوند، خود را تسلیم کنند. ثمره هاشمی در یک گفت‌وگوی اختصاصی با روزنامه کیهان با اشاره به اهمیت آزادسازی

دو محور بانه - سردشت و کامیاران - مریوان در عملیات اخیر رزمندگان جمهوری اسلامی و با تأکید بر اینکه نبرد در این محورها ادامه دارد، اظهار داشت: «مهم‌ترین مسئله در عملیات اخیر بازپس گرفتن نقاط حساس و استراتژیک در این محورها بود که طی مدت سه سال فعالیت ضدانقلابیون، این محل پایگاه عمده آنان محسوب می‌شد.» وی همچنین گفت: «محورهای کامیاران - مریوان و بانه - سردشت تقریباً مرزی هستند و تصرف آنها علاوه بر قطع ارتباط ضدانقلابیون داخلی، مرز را نیز در کنترل نیروهای ما قرار می‌دهد.» معاون سیاسی استانداری کردستان در ادامه سخنان خود به نقش سیاسی و نظامی این پیروزی اشاره کرد و افزود: «ضدانقلابیون پایگاه‌های فرهنگی و سیاسی خود را در منطقه به کلی از دست داده‌اند؛ زیرا همکاری آنان در منطقه دولا ب و حاجی آباد سنج، مهاباد و دیواندره با فئودال‌ها دیده شده است و پایگاه‌های مردمی که باتوجه به تبلیغات و سوءاستفاده از ناسیونالیسم به دست آورده بودند، از دست داده‌اند و اکنون به هر نقطه مراجعه می‌کنند با ناکامی روبه‌رو می‌شوند. از نظر نظامی نیز باید گفت که تلفات و ضایعات وارده به ضدانقلابیون بسیار سنگین بوده است.»

وی همچنین در مورد آخرین مناطق تصرف شده گفت: «تاکنون محور بانه - سردشت به طول ۱۰۰ کیلومتر و محور کامیاران - مریوان نیز که بیش از این مقدار است، به طور کامل از وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی شده و در برخی نقاط نیز عملیات رو به اتمام است و علاوه بر آن، بخشی از ارتفاعات تره‌شی و ارتفاعات بانه - مریوان به تصرف رزمندگان جمهوری اسلامی ایران درآمد که این منطقه مشرف به پایگاه‌های اصلی ضدانقلابیون است.»

ثمره هاشمی در پایان سخنان خود گفت: «برای آخرین بار به هواداران ساده‌لوح و پیشمرگان فریب‌خورده تأکید می‌کنم که باب رحمت جمهوری اسلامی ایران به روی شما باز است. از سرنوشت رهبران منافقین و لیبرال‌ها پند بگیرید که چگونه فرار را بر قرار ترجیح دادند و هواداران ساده‌لوح خود را تسلیم و به‌جا گذاشتند. قبل از اینکه دچار سرنوشت هواداران منافقین شوید خود را به نیروهای اسلام تسلیم کنید.»^(۲۱)

۹۸

یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در بابل کشف و متلاشی شد.

خبرنگار روزنامه کیهان به نقل از روابط عمومی سپاه پاسداران بابل گزارش داد نیروهای سپاه در عملیاتی که به دو ساعت درگیری انجامید، یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در بابل متلاشی کردند. در این عملیات، یکی از اعضای این سازمان کشته شد و دو قبضه اسلحه ژ ۳ و تعدادی مدارک درون‌گروهمی نیز به دست آمد.^(۲۲)

۹۹

امام خمینی در دیدار هادی نژادحسینیان وزیر راه و ترابری و مسئولان سازمان‌های وابسته به این وزارتخانه با ایشان ضمن توصیه به استفاده از نیروهای متعهد و متخصص مسلمان برای خودکفایی و استقلال کشور، انقلاب اسلامی را متعلق به طبقه محروم جامعه دانستند و تأکید کردند که همین طبقه است که در جبهه‌های دفاع از کشور و انقلاب حضور دارد.

در این دیدار، امام خمینی درخصوص اولویت‌های وزارت راه و ترابری اظهار داشتند: «بایستی هم فعالیت‌های این وزارتخانه درجهت گسترش شبکه راه‌های روستایی، به‌ویژه در نقاط محروم باشد، که باعث توسعه فعالیت‌های کشاورزی و رساندن محصولات به شهرها و افزایش درآمد کشاورزان و محرومین جامعه و علاوه بر آن گسترش فعالیت‌های درمانی و پزشکی برای طبقات محروم باشد. ... لازم است از نیروهای متعهد و متخصص مسلمان، جهت خودکفایی و استقلال هرچه بیشتر استفاده شود. به این معنا که ما بایستی استقلال فکری داشته باشیم و بحمدالله مقدار زیادی حاصل شده و باورمان بشود که خودمان می‌توانیم بسازیم. آنهایی که الان در دنیا فعالیت و اختراع می‌کنند، همه هم‌نوع و انسان هستند. شما مطمئن باشید که هرکاری را می‌توانید انجام دهید، فکر نکنید رژیم سابق نمی‌توانست برای محرومین کار کند، بلکه نمی‌خواست؛ و در این اندیشه نیز نبود که کاری انجام دهد، کار رژیم گذشته فقط وعده‌دادن بود. ... شما اگر در تمام جبهه‌ها نگاه کنید، یک نفر از مردم بالانشین و سرمایه‌دار را نخواهید دید و تمامی افراد جبهه‌ها از همین مردم محروم و زاغه‌نشین هستند و این انقلاب مال آنهاست و بقیه فقط تماشاچی هستند.»^(۲۳)

۱۰۰

وزارت امور خارجه ایران با انتشار اطلاعیه‌ای، سند تازه‌ای را از رفتار نامناسب رژیم عراق با اسیران جنگی افشا کرد. باوجوداین، خبرنگار رویتر وضعیت اسیران ایران در اردوگاه الرمادی عراق را مناسب جلوه داد.

در این اطلاعیه آمده است: «... وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران جهت آگاهی بیشتر ملت بیدار ایران و همه ملل صلح‌دوست جهان اسلام اعلام می‌نماید که نماینده کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ در جمهوری اسلامی ایران با ارسال یادداشت مورخه ۱۳۶۱/۲/۴ خود به وزارت امور خارجه سند تازه‌ای از جنایات رژیم بعث عراق را افشا نموده است. براساس این یادداشت، نمایندگان صلیب‌سرخ هنگام بازدید از اردوگاه موصل در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۱۹ نام ۱۰ اسیر ایرانی را ثبت می‌نمایند، ولی از آن تاریخ تاکنون هیچ‌کس از سرنوشت این دلاوران جان‌برکف آگاهی ندارد. با پیگیری نمایندگان صلیب‌سرخ، رژیم فاسد و جنایتکار عراق ادعا می‌نماید که این افراد را در تاریخ ۱۸ فروردین ۱۳۶۰ در منطقه چومان آزاد نموده است. با کوشش مجدد صلیب‌سرخ معلوم گردید که فقط یک تن از این ۱۰ نفر آزاد شده است که او هم

از سرنوشت دیگران بی اطلاع است. دولت جمهوری اسلامی ایران که همواره سعی داشته است تا جنایات رژیم سفاک و روبه زوال صدام را بر همگان افشا نماید، اعلام می دارد:

۱. رژیم بعث عراق به چه مجوزی برخلاف کنوانسیون ژنو عمل کرده و اسرای جنگی را در مناطق جنگی آزاد نموده است؟!^(۲۴)

۲. اگر این ادعای واهی رژیم کافر صدام صحت دارد، چرا تاکنون هیچ کس حتی خانواده های آنها از سرنوشت این رزمندگان خبری ندارند؟!^(۲۵)

۳. رژیم بعث عراق و حامیان امپریالیسم آن باید بدانند که دوران حکومت سیاه و ظالمانه صدام به پایان رسیده است.

۴. دولت جمهوری اسلامی ایران معتقد است که رژیم خونخوار عراق این رزمندگان علیه کفر را به شهادت رسانده است و ادعای آزادی آنها بهانه ای است برای صدام تا از سقوط قریب الوقوع خویش جلوگیری کند؛ زهی خیال باطل!^(۲۶)

از سوی دیگر، پل ایدل خبرنگار خبرگزاری رویتر که در حال حاضر همراه با چند گزارشگر دیگر در عراق به سر می برد، امروز در گزارشی ضمن توصیف مشاهدات خود و دیگر خبرنگاران از اردوگاه اسرای جنگی در الرمادی که ۱۱۴۷ تن از اسرای ایرانی در آن اسکان دارند، خستگی اسرا را بزرگترین مشکل آنان دانست و طولانی بودن مدت اسارت را علت آن ذکر کرد. این خبرنگار به نقل از یک پزشک ارتش عراق نوشت: «یکنواختی و اینکه روشن نیست چه وقت زندانیان خواهند توانست نزد بستگان خود بازگردند موجبات اصلی بروز افسردگی روانی شده است.»

خبرنگار رویتر در بخشی دیگر از این گزارش درمورد سرگرمی اسرای ایرانی در اردوگاه الرمادی نوشته است: «عراقی ها ظاهراً تلاش چندانی در جهت قبولاندن دیدگاه های بغداد در قبال جنگ به اسرا ندارند. باوجوداین، جزوات تبلیغات به چند زبان که در ایران رایج است، در اختیار آنان قرار می دهند. به گفته ایرانیان این جزوه ها غالباً به زبانی است که تنها برای کردهای عراقی قابل فهم می باشد و هیچ کدام از آنان کرد نیستند. اسرا ظاهراً متن دیگری جز روزنامه های عراقی برای مطالعه در اختیار ندارند.» ایدل در ادامه به نقل از یک فرمانده عراقی اضافه کرد: «اسرا عموماً به کارهای گوناگون از قبیل خیاطی و آجرسازی در ازای ۱۵ سنت دستمزد مشغول اند و ماهانه چهارونیم دلار پول نیز دریافت می کنند. تماشای تلویزیون بزرگ رنگی نیز از جمله سرگرمی های اسرای ایرانی است.»

خبرنگار رویتر در پایان گزارش خود با اشاره به اشغال شهر قصر شیرین آورده است: «نیروهای عراقی پس از اشغال این شهر که به متواری شدن ۲۰ هزار سکنه آن منتهی گردید، خانه ها را به تدریج ویران کردند تا برای ساختن استحکامات خود مصالح فراهم آورند و اکنون بخش بزرگی از این منطقه به یک دشت وسیع و هموار مبدل شده است.»^(۲۷)

۱۰۱

مرکز بنیاد امور جنگ‌زدگان بودجه تخصیصی سه‌ماهه اول سال ۱۳۶۱ تمامی استان‌های کشور را اعلام کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روابط عمومی بنیاد امور جنگ‌زدگان گزارش داد که از محل اعتبار سه‌ماهه اول سال ۱۳۶۱ این بنیاد، بودجه مراکز بنیاد در استان‌های کشور به این شرح اختصاص یافت: استان خوزستان ۶۵۰ میلیون ریال، استان همدان ۳۵ میلیون ریال، استان یزد ۳۰ میلیون ریال، استان لرستان ۱۳۵ میلیون ریال، استان کرمان ۳۰ میلیون ریال، استان کردستان ۲۰ میلیون ریال، استان بوشهر ۲۵۰ میلیون ریال، استان آذربایجان شرقی ۱۲ میلیون ریال، استان ایلام ۱۰۰ میلیون ریال، استان گیلان ۱۲ میلیون ریال، استان مازندران ۵۰ میلیون ریال، استان خراسان ۸۰ میلیون ریال، استان کهگیلویه و بویراحمد ۳۰ میلیون ریال، استان سمنان ۹ میلیون ریال، استان آذربایجان غربی ۲۵ میلیون ریال، استان زنجان ۱۷ میلیون ریال، استان هرمزگان ۹۰ میلیون ریال، استان فارس ۲۲۰ میلیون ریال، استان اصفهان ۲۰۰ میلیون ریال، استان چهارمحال و بختیاری ۴۰ میلیون ریال، استان باختران (کرمانشاه) ۳۰۰ میلیون ریال، استان مرکزی ۹۰ میلیون ریال و منطقه آبدانان ۹۰ میلیون ریال.^(۲۶)

۱۰۲

ستاد اعزام روحانی به جبهه، اطلاعیه‌ای درخصوص اعزام روحانیون به جبهه‌های جنگ منتشر کرد. در این اطلاعیه از روحانیون تهران، شهرستان‌ها و روستاها که به‌منظور انجام وظایف تبلیغی، قصد عزیمت به جبهه‌های نبرد با ارتش بعث عراق و ملحق‌شدن به رزمندگان ایران را دارند، درخواست شده است با این ستاد تماس گیرند. همچنین در اطلاعیه مذکور آمده است: «طلاب علوم دینی و روحانیون متعهد در کنار برادران ارتشی، سپاهی و نیروهای مردمی از ابتدای جنگ تحمیلی رژیم کفر صدامی در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل حضور فعال داشته و بسیاری از برادران محترم روحانی به جبهه‌ها عزیمت و در این رابطه شهیدانی نیز تقدیم انقلاب کرده‌اند و بازهم حضور خواهند داشت.»^(۲۷)

۱۰۳

رئیس مجلس شورای اسلامی در ابتدای جلسه امروز که به ادامه بحث و بررسی طرح اساسنامه سپاه پاسداران اختصاص داشت، به کارکنان این نهاد انقلابی اطمینان داد که مجلس در تصویب اساسنامه آن قصد ندارد این نهاد را محدود کند.*

* بررسی طرح اساسنامه سپاه پاسداران از روز ۱۳۶۱/۱/۳۱ در صحن علنی مجلس شورای اسلامی آغاز شده و تا امروز ۵۲ ماده آن به تصویب نمایندگان رسیده است.

حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی اظهار داشت: «... این اساسنامه که مطرح شد به دلیل اینکه بسیاری از برادران عزیز سپاهی ما تمام وقت مشغول مسائل جنگ در جبهه‌ها و پشت جبهه‌ها هستند و فرصت و حال مطالعه اساسنامه را نداشتند، شیاطینی، مغرضانی و احياناً دوستان نادانی جوی در سطح سپاه در بعضی از مناطق به وجود آورده‌اند که خطی در کمیسیون دفاع بوده که خواسته سپاه را محدود کند یا رابطه او را با ولایت فقیه ضعیف کند و یا گرفتار کاغذبازی و بوروکراسی اداری کند و از این جور چیزها. دیشب جمعی از برادران فرماندهان سپاه به مجلس آمده بودند و من با آنها مذاکره کردم، دیدم این مسئله در ذهن خیلی از آنها هست. از آنها خواستم که دست بگذارید، انگشت بگذارید روی مواردی که فکر می‌کنید در این اساسنامه چنین چیزی به چشم می‌خورد. خوشبختانه یک مورد هم پیدا نشد که ارائه بدهند که در این اساسنامه چنین چیزی وجود دارد؛ به آنها اطمینان دادم که مجلس شورای اسلامی و من جمله کمیسیون دفاع، توجه کامل به رسالت عظیم سپاه پاسداران دارند و خدمات آنان را هیچ‌کس نمی‌تواند نادیده بگیرد و بلکه نقاط مثبت این اساسنامه ... اینکه وزیر مستقلى برای سپاه معرفی شده، این دلیل اهمیتی است که مجلس شورای اسلامی برای سپاه دارد که خوشبختانه این پیشنهاد هم از طرف برادران سطح بالای خود سپاه داده شده بوده و کمیسیون پذیرفته و مجلس هم تصویب کرده است. نگرانی مختصری بود که اختیارات وزیر بیش از حد است. خوشبختانه مجلس منطقی برخورد کرد و آن طرح و برنامه‌ریزی را از وزیر گرفت که هنوز مرجعش تعیین نشده، باید فکری کرد. اداره مهندسی را از حوزه وزارتی گرفت و به حوزه فرماندهی داد و نقطه ضعف دیگری بود که ابلاغ بعضی از مطالب به واحدهای پایین به عهده وزیر گذاشته شده بود که از وزیر گرفته شد. مأموریت سپاه که اساس آن مبارزه با ضدانقلاب است در اولین بخش مأموریت آمده است. نشر و تبلیغ اسلام که تابه حال مجلس به هیچ ارگانی در تمام کشور نداده بجز وزارت ارشاد. به سپاه، بخشی داده شده و در آنجا واحد برایش در نظر گرفته شده است. بسیج مستضعفان که کار عظیم مردمی است و بهترین جوان‌های ما را تحت آموزش و اداره و تنظیم درمی‌آورد که مهم‌ترین نیرو و وسیله ارتباط با مردم است و مطمئن‌ترین وسایل لازم را دارد در اختیار سپاه گذاشته شد. در این اساسنامه پیش‌بینی همکاری سپاه با ارتش در جنگ و با ژاندارمری و شهربانی در کارهای انتظامی کشور شده [است]. در رابطه با ارتباط با ولایت فقیه، از دو شاخه مستحکم، سپاه با ولایت فقیه، با رهبری مرتبط است؛ از طریق نصب فرمانده و از طریق تعیین نماینده‌ای که در آن شورا در مورد مسائل شرعی حق و تو دارد یعنی چیزی که در هیچ‌یک از ارگان‌ها وجود ندارد و من نمی‌دانم کسانی که تلاش می‌کنند ذهن برادران عزیز ما را در سطوح پایین‌تر آلوده بکنند، اینها همان کسانی که اوس و خزرج را در مدینه به جان هم می‌انداختند، نیستند؟ و کسانی که مدعی وجود خطی به منظور تضعیف سپاه در مجلس هستند کسانی نیستند که می‌خواهند ناآگاهانه سپاه را در موضعی قرار بدهند که آینده‌اش را مخدوش کنند. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نور چشم ما است و مجلس شورای اسلامی نور چشم سپاه است.

دیشب فرماندهان سپاه که آمده بودند، با صراحت مطلبی گفتند که آب پاک می‌ریزد روی دست کسانی که می‌خواهند توطئه کنند. آنها گفتند که ما به مقتضای ایدئولوژی و ایمانمان هر چیزی که از مجلس بگذرد و نمایندگان مردم تصمیم بگیرند، بدون کوچک‌ترین دغدغه خاطر با نهایت ایمان اجرا می‌کنیم و حرفی نداریم و اگر تذکری لازم بدانیم در جریان بحث می‌دهیم که این هم کار درستی است. نماینده‌شان اینجا هستند و بودند و در کمیسیون هم بودند و اساسنامه‌ای تنظیم شده [است]؛ البته بنده مدعی نیستم این اساسنامه بدون عیب است. هر اساسنامه، هر چیزی به صورت قانون از مجلس بگذرد، امکان نقطه ضعف دارد که در عمل باید روشن بشود. این، قانون اساسی نیست و قانون عادی است و هر روز قابل اصلاح است و مخصوصاً اساسنامه نهادها که کار نویی است و تجربه رویش کم است و در آینده اصلاح می‌شود. بنابراین، من در مجموع این حرکت را در جهت خیر و صلاح سپاه می‌دانم. سپاه از حدود و حقوق و ضوابطی فعلاً برخوردار می‌شود که تاکنون قانوناً نداشته و این اولین قدم در راه تحکیم موقعیت و تثبیت رسالت سپاه است و ان شاء الله رو به تکامل است. این مسائلی که لازم بود تذکر بدهم.»^(۲۸)

۱۰۴

درحالی‌که قرار است از نخستین ساعت بامداد فردا عملیات آزادسازی منطقه غرب رودخانه کارون آغاز شود، خبرگزاری رویتر به نقل از مقامات دیپلماتیک اعلام کرد که ایران در چند هفته آینده قصد دارد حمله گسترده‌ای علیه عراق را آغاز کند.

این خبرگزاری امروز در لندن گزارش داد: «براساس برخی گزارش‌های واصله در پایتخت‌های غربی، ایران خود را برای حمله به واحدهای عراقی در غرب جاده اهواز آماده می‌کند. دیپلمات‌های یادشده گفتند این حمله احتمالاً به منظور قطع جاده‌های ارتباطی عراق به دو بخش مجزا و جداکردن عمده نیروهای عراقی در این منطقه و مسدودکردن راه فرار آنهاست.» رویتر به پیروزی ایران در عملیات فتح‌المبین اشاره کرد و به نقل از تحلیل‌گران نظامی در لندن افزود: «عنصر اصلی در این حمله نیروی انسانی پاسداران بود. یک تحلیل‌گر گفت می‌توان انتظار داشت که ایرانی‌ها از تاکتیک مشابهی در این حمله استفاده کنند. آنها به روال جنگ جهانی اول هنوز از نیروهای انسانی استفاده می‌کنند، ولی معلوم نیست تا چه مدتی این عمل می‌تواند ادامه داشته باشد.»^(۲۹)

۱۰۵

در ادامه تلاش‌های دیپلماتیک حکومت عراق برای ایجاد آتش‌بس فوری در جنگ با ایران، صدام حسین به سران پنج کشور عربی و افریقایی نامه نوشت. معاون نخست‌وزیر عراق نیز امریکا و شوروی را مسبب طولانی‌شدن جنگ معرفی کرد.

به نوشته روزنامه کویتی *القبس*، چهار نامه صدام به سران چهار کشور بحرین، یمن شمالی، عمان و سومالی داده شده است.^(۳۰) از محتوای این نامه‌ها خبری منتشر نشده است، اما درباره پنجمین نامه که برای احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه و رئیس هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی، ارسال شده است، حامد علوان وزیر مشاور در امور خارجی عراق گفت: «در این پیام عقاید و پیشنهادات جدید عراق درباره جنگ باتوجه به مخالفت ایران با کوشش‌های میانجیگرانه سازمان کنفرانس اسلامی مطرح شده است.»^(۳۱)

طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق نیز امریکا و شوروی را متهم کرد که سیاست‌هایشان را بر هرچه طولانی‌تر کردن جنگ نوزده‌ماهه این کشور با ایران استوار ساخته‌اند. وی گفت: «نه امریکا و نه شوروی برای پایان دادن به جنگ تلاشی نکرده‌اند، در صورتی که اگر بخواهند می‌توانند به آن خاتمه دهند.»^(۳۲)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۹

۱. سند شماره ۱۵۳۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون تعیین ساعت) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۹، نوار شماره ۴۹۶۰)، عبدالله درویشی، صص ۳۴ - ۱.
۲. سند شماره ۱۵۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث مانور قرارگاه‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۹، نوار شماره ۴۹۶۱)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ - ۱.
۳. همان، صص ۲۲ - ۱۱.
۴. همان، صص ۳۵ - ۲۳.
۵. سند شماره ۷۲۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: قرارگاه تاکتیکی نصر (رکن ۳ - عملیات)، ۱۳۶۱/۲/۹.
۶. سند شماره ۷۳۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سازمان رزم قرارگاه‌های قدس، فتح و نصر، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۷. سند شماره ۷۳۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء شماره ۱ قرارگاه قدس، ص ۱.
۸. سند شماره ۷۲۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه فتح به قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۵۲۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۸، نوار شماره ۴۹۵۴)، عبدالله درویشی، صص ۶ - ۴.
۹. سند شماره ۷۲۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی فتح، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۰. سند شماره ۳۰۸۲۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه تاکتیکی نصر اهواز، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۱. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱۲۸.
۱۲. سند شماره ۷۲۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی ارتش، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۳. سند شماره ۱۴۱۷۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۱۰، ص ۱.
۱۴. سند شماره ۱۵۳۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۷.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۲/۱۰، ص ۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از استاندار بوشهر، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۶. همان، ص ۱، بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۲۹، سند - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۸. سند شماره ۷۱۷۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام ژاندارمری به ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۹.
۱۹. سند شماره ۷۱۷۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:

۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۱۴.
۲۸. مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی، شماره ۱۰۳۷، جلسه ۳۰۳، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۱۶.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۲/۱۰، ص ۸.
۳۰. همان، ص ۹، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۹.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۶، بغداد - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۲/۱۰، ص ۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روزنامه وال استریت ژورنال، ۱۳۶۱/۲/۹.

- تلفن گرام فرماندهی منطقه ۵ سپاه (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۱۵.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۲.
۲۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۱۵.
۲۳. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، ص ۲۳۱.
۲۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۹، ص ۴.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۲/۱۰، صص ۶ و ۷، ۱۳۶۱/۲/۹.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۲/۹، صص ۴۲ و ۴۳.

روزشمار جنگ

جمعه

۱۰ اردیبهشت ۱۳۶۱

۶ رجب ۱۴۰۲

۳۰ آوریل ۱۹۸۲

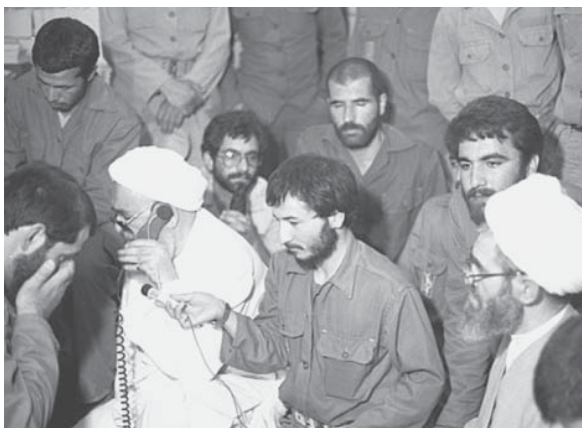
۱۰۶

پس از حدود بیست روز تلاش پیگیر برای اجرای عملیات آزادسازی منطقه غرب رودخانه کارون و خرمشهر، فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا حضور دارند. آیت الله مشکینی امام جمعه قم، آیت الله محمد صدوقی امام جمعه یزد و فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی نیز با هدف تقویت روحیه رزمندگان، به جمع فرماندهان قرارگاه کربلا پیوسته‌اند. خبرنگاران هم آمده‌اند تا وقایع عملیات را از مرکز فرماندهی آن گزارش کنند.

رزمندگان سه قرارگاه عملیاتی قدس، فتح و نصر که از غروب روز گذشته به طرف خطوط تعیین شده برای آغاز عملیات عزیمت کرده بودند، با استقرار در مواضع پیش‌بینی شده، به انتظار نشسته بودند تا فرمان حمله صادر شود. پس از اعلام آمادگی اغلب یگان‌ها برای درگیر شدن با دشمن و نیز تلاوت آیاتی از سوره مبارکه فتح در مرکز فرماندهی، فرمان آغاز عملیات بیت‌المقدس* در ساعت ۳۰:۰۰ بامداد با اعلام رمز «بسم الله القاصم الجبارین، یا علی بن ابی طالب^(ع)» از سوی فرماندهی مشترک قرارگاه کربلا (محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی) به فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه‌های عملیاتی قدس، فتح و نصر ابلاغ شد.^(۱)

* درخصوص علت این نام‌گذاری، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در ساعت ۲:۱۵ بامداد امروز در قرارگاه کربلا در یک پیام رادیویی گفت: «علت نام‌گذاری عملیات این بوده که به تمام دنیا فلسفه و خط مشی آینده خودمان را بعد از این عملیات اعلام بکنیم که راه ما به سوی بیت‌المقدس است. صدام و صدامیان تبلیغات خواهند کرد که اینها [ایرانی‌ها] قصد تجاوز دارند. اما با اسم‌گذاری عملیاتمان ثابت کردیم که به هیچ وجه قصد تجاوز به هیچ کشوری را نداریم و قصد ما راندن اجنبی‌ها و مزدورانی است که وارد خاک کشورمان شده‌اند و هدف اساسی ما هم درنهایت بیت‌المقدس و آزادی خانه خداست که باید این خانه را از لوث صهیونیست‌های بین‌الملل و امپریالیست‌های جهان‌خوار آزاد بکنیم.» [سند شماره ۲۷۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۱۰)، عبدالله درویشی، صص ۹ و ۱۰]

پس از صدور فرمان حمله، رزمندگان بسیجی، سپاهی و ارتشی که از قبل در نقاط رهایی به انتظار نشسته بودند، حرکت خود را در سکوت و تاریکی شب به سمت مواضع دشمن آغاز کردند. در محور قرارگاه قدس (رودخانه کرخه‌کور و جنوب غربی اهواز)* از آنجا که قرار بود ابتدا یگان‌های پیاده از کرخه‌کور عبور کنند و پس از موفقیت در شکستن

آیت‌الله مشکینی و آیت‌الله صدوقی در قرارگاه کربلا

خطوط مقدم دشمن در جنوب این رودخانه، یگان‌های زرهی وارد عمل شوند، تیپ ۳۷ نور سپاه (از قدس ۳) از محور طراح و حیانیه با تأخیر و تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش (از قدس ۴) از محور فرسیه و سیدجابر با نصب پل از رودخانه کرخه‌کور عبور کردند. هم‌زمان، تیپ ۴۳ بیت‌المقدس (قدس ۵) در جنوب غربی اهواز؛ یعنی از منطقه آب‌گرفته کوهه و شرتاق به طرف جاده اهواز - خرمشهر و جاده عباویه و نیز از دو محور فرعی ملیحان و بیوض (در غرب رودخانه کارون) وارد عمل شد. تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) (از قدس ۲) هم به دنبال تیپ ۳۷ نور، از کرخه‌کور عبور کرد و سپس با گردش به سمت راست، به طرف هویزه ادامه مسیر داد. همان‌گونه که انتظار می‌رفت در اندک زمانی دشمن با اطلاع از نفوذ نیروهای ایران به جنوب کرخه‌کور به روی آنان آتش گشود. انفجارات پی‌درپی گلوله‌های توپ‌ها، خمپاره‌ها و تانک‌های عراقی سکوت شب را در سراسر این جبهه درهم شکست و به این ترتیب درگیری سخت و خونین نیروهای پیاده قرارگاه قدس با دشمن آغاز شد. حدود ساعت ۰۱:۰۰ بامداد، خط اول لشکر ۵ مکانیزه عراق در محورهای تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) و تیپ ۵۸ ذوالفقار (قدس ۴) و تیپ ۴۳ بیت‌المقدس (قدس ۵) سقوط کرد و رزمندگان به‌سوی خط دوم پیش رفتند. هوشیاری دشمن و وجود استحکامات پی‌درپی در جنوب کرخه‌کور موجب شد

* سازمان رزم قرارگاه قدس و مانور آن در مرحله اول عملیات چنین بود:

قرارگاه فرعی قدس ۱: (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش)، احتیاط قرارگاه قدس مستقر در شمال رودخانه نیسان.

قرارگاه فرعی قدس ۲: (تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) سپاه و تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ ارتش)، تک از قیصریه به‌طرف هویزه.

قرارگاه فرعی قدس ۳: (تیپ ۳۷ نور سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش)، تک در محور طراح و حیانیه و تصرف مواضع دشمن.

قرارگاه فرعی قدس ۴: (تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش)، تک در محور فرسیه و سیدجابر و تصرف مواضع دشمن.

قرارگاه فرعی قدس ۵: (تیپ ۴۳ بیت‌المقدس سپاه)، تک در جنوب غربی اهواز به موازات جاده اهواز - خرمشهر تا جاده عباویه.

یگان‌های قرارگاه قدس به‌کندی و با ناهماهنگی به نفوذ خود ادامه دهند. حدود ساعت ۰۴:۰۰ محسن رضایی وضعیت قرارگاه قدس را چنین تشریح کرد:

«قرارگاه قدس به نظر می‌رسد به هدف‌های انهدامی‌اش رسیده، ولی به هدف‌های پدافندی‌اش نرسیده است و تلاشش این است که تمام نیروهایش را باهم الحاق کند و هدف‌های پدافندی‌اش را به‌هم متصل کند و استحکام، جاده‌سازی و... مسائل بعدی است. دو، سه مقاومت هم دارد؛ یک مقاومت سمت چپ [تیپ ۳۷] نور یا قدس ۳ است. قدس ۳ سمت چپش یک‌مقدار درگیری و مقاومت بوده و یک‌مقدار هم نیروهایی که از تیپ ثارالله^(۴) [قدس ۴] عبور کرده، از جایی که عبور کرده بود، هنوز [عراقی‌ها] مقاومت می‌کنند.»^(۳)

با روشن شدن هوا مقاومت دشمن بیشتر شد و در نتیجه تلفات نیروهای خودی افزایش یافت و تیپ ۳۷ نور (از قدس ۳) و تیپ‌های ثارالله^(۴) و ذوالفقار (از قدس ۴) که تا خاکریز دوم ارتش عراق (حدود سه کیلومتری جنوب کرخه‌کور) پیش رفته بودند، متوقف شدند. تیپ ۲۱ امام رضا^(۵) (از قدس ۲) نیز که در حاشیه جنوبی کرخه‌کور به‌طرف هویزه حرکت می‌کرد فقط توانست ۳/۵ کیلومتر (تا ۷ کیلومتری هویزه) پیشروی کند. تیپ ۴۳ بیت‌المقدس (قدس ۵) هم از محور شرتاق حدود ۶ کیلومتر به‌طرف جنوب (نرسیده به جاده عباویه) و از محورهای ملیحان و بیوض، با هدف دورزدن دشمن، تا نزدیکی جاده اهواز - خرمشهر پیش رفت، ولی با مقاومت دشمن مواجه شد. مکالمه رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا با عزیز (محمدعلی) جعفری جانشین فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، گویای وضعیت قرارگاه قدس در ساعت حدود ۰۷:۳۰ است:

رحیم صفوی: «یک نفر را بفرست کمک برادر هاشمی* که آن‌قدر ناامیدوارانه و مأیوسانه دارد حرف می‌زند و هی دارد می‌گوید نمی‌دانم کی شهید شد. آخر این چه وضعی است که این درآورده است؟! آقا جان! شما یک نفر از آن فرمانده عملیات مناطق [کشوری سپاه پاسداران]، که ما برایتان فرستادیم، بفرست کنار دست این؛ و درثانی از دیشب تا حالا این بابا [علی هاشمی] بیدار مانده و الان دیگر توان حرف‌زدن ندارد. خب! شما یکی، دو نفر را بفرستید کمکش که بتواند عملیات را هدایت کند. چرا واحد زرهی‌اش [تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش] را عبور ندادید که الان به این صورت دربیاید؟»

عزیز جعفری: «آخه نتوانسته برود برادر رحیم، پل را نتوانسته حفظ کند. یک تعداد از پل‌ها هم خراب بود و نتوانسته [از کرخه‌کور] عبور بدهد.»

رحیم صفوی: «خیلی خب! اگر نتوانسته، حداقل خودروهای ضدزره ۱۰۶ ارتش را عبور می‌داد. بین این کاری که می‌گویم خوب توجه کن، اولاً یکی، دو نفر بفرست که بتوانند آنجا کمک هاشمی بکنند تا یک مقدار استراحت بکنند که بتواند درست حرف بزنند. ثانیاً، اگر باز از بچه‌های قدیمی

* تیپ ۳۷ نور به فرماندهی علی هاشمی در مصاف با دشمن متحمل تلفات زیاد شده بود.

دارید بفرستید توی خود منطقه عملیات که بچه‌ها را توی منطقه عملیات بتوانند هدایت بکنند. بعد هم آتش لازم پشتیبانی را بریزید توی منطقه و ببینید که از هوایروز چه کمکی می‌توانید توی منطقه بگیرید. بعد هم از طرف [تیپ] ثارالله^(۲) ببینید چه کمکی می‌توانید به این بکنید.»

عزیز جعفری: «مسئله‌ای که هست این [است] که نیروهای علی هاشمی تقریباً دارد تمام می‌شود؛ به فکر نیروهای علی هاشمی باشید!»

رحیم صفوی: «این را به شما بگوییم که ما هیچ کاری نمی‌توانیم برای شما بکنیم. خودتان هر کمکی در آنجا توانستید انجام بدهید. ما به شما کمکی نمی‌توانیم بکنیم. جبهه پدافندی علی هاشمی را تقویت بکنید.»

عزیز جعفری: «بله، بله.»

رحیم صفوی: «خدا حافظ شما.»^(۳)

حدود ساعت ۸:۴۵، سرهنگ علی صیاد شیرازی نیز آخرین وضعیت تیپ ۳۷ نور سپاه را از سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، که هنوز تیپ‌های زرهی لشکر ۱۶ ارتش را وارد عمل نکرده است، جویا شد:

سرهنگ صیاد شیرازی: «سلام علیکم»

سرهنگ لطفی: «سلام، صبح بخیر»

سرهنگ صیاد شیرازی: «خسته نباشید عزیزم!»

سرهنگ لطفی: «امر بفرمایید.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «الان آخرین وضعیت [تیپ] نور چگونه است؟»

سرهنگ لطفی: «نور در حال مقاومت است؛ ... البته پیشروی قسمت راستش یک مقدار کم

است. ولی خب مسئله‌ای نخواهد بود؛ چون مقاومت دارد می‌کند.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «حالتی است که بتواند در آنجایی که قرار بود تثبیت بشود؟»

سرهنگ لطفی: «در خاکریز تثبیت می‌شود یعنی پشت خاکریز می‌تواند بماند. متنها آن وسعتی

را که ما پیش‌بینی کرده بودیم به آن وسعت نرسیده است.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «خیلی خب، حالا این را به یاری خدا یک خرده کار کنید که تثبیت بشود.»

سرهنگ لطفی: «الان ما تلاش می‌کنیم. من هم الان از سمت [تیپ] بیت المقدس دارم می‌آیم.

البته آنها در قسمت امتداد جاده به علت یک اشتباهی که کردند و برخورد کردند با مین منور، روبه‌رو

کشف و دیگر الان نمی‌گذارد که از کنار هم وارد شوند و با پشتیبانی آتش الان دارند کار می‌کنند.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «آن وقت الان طوری هست که اینها به یاری خدا به زودی به هم

ملحق بشوند؟»

سرهنگ لطفی: «این را باید از قدس ۴ بررسی کنم.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «بله، این را بررسی بفرمایید که این اگر ملحق بشود خودبه‌خود جلو

باز می‌شود.»

سرهنگ لطفی: «این را باید در قسمت اول جاده می‌چرخیدند، ولی فکر می‌کنم یک مقدار در عمق رفتند و آن باعث این مسئله شد. حالا یک جلسه تشکیل می‌دهیم و با برادر غلامپور مسئله را بررسی می‌کنیم.»^(۴)

با فشار دشمن هرچند بخشی از نیروهای تیپ ۴۳ بیت المقدس (قدس) هم که در محور ملیحان و بیوض تا جاده اهواز - خرمشهر پیش رفته بودند، در ساعت ۱۱ صبح به عقب بازگشتند، اما در تمامی محورهای جنوب کرخه‌کور درگیری همچنان ادامه داشت؛ تا اینکه حدود یک ساعت بعد، لشکر ۵ مکانیزه عراق به همراه لشکر ۶ زرهی، اولین پاتک سنگین خود را در منطقه حیانیه و قیصریه آغاز کرد و تا ساعت ۱۹:۰۰ توانست تیپ ۳۷ نور (قدس) را به شمال کرخه‌کور عقب براند و مواضع از دست داده خود را بازپس بگیرد. تیپ‌های ۴۱ ثارالله^(۲) و ۵۸ ذوالفقار (قدس) و تیپ ۴۳ بیت المقدس (قدس) هم ناچار تا خاکریز اول تصرف شده، عقب نشستند.

در نتیجه، در پایان روز اول، فقط سه سرپل کوچک در محور تیپ ۲۱ امام رضا^(۲) (قیصریه)، تیپ‌های ۴۱ ثارالله^(۲) و ۵۸ ذوالفقار (کرخه‌کور تا خاکریز اول دشمن در محور کوهه) و تیپ ۴۳ بیت المقدس (تا خاکریز اول دشمن در محور شرتاق) در اختیار نیروهای ایران باقی ماند. به این ترتیب، قرارگاه قدس اگرچه به دلیل وجود موانع و استحکامات زیاد و مقاومت شدید دشمن در جنوب کرخه‌کور دستاورد سرزمینی اندکی داشت، اما توانست با درگیر کردن دو لشکر ۵ و ۶ عراق یکی از اهداف اصلی عملیات را محقق سازد.^(۵)

در محور قرارگاه فتح (رودخانه کارون در شمال دارخوین)* نیروهای پیاده این قرارگاه که به دلیل عدم دید دشمن توانسته بودند در روزهای گذشته در سه محور شریعه، رحمانی و سویچتی از رودخانه کارون عبور کنند و به ساحل غربی آن بروند، از غروب دیروز به سمت نقاط رهایی حرکت کردند. آنها باید پس از متلاشی کردن مواضع دشمن در منطقه سیدعبود، مسافت ۲۰ تا ۲۵ کیلومتر را طی کنند تا به جاده اهواز - خرمشهر برسند. اولین خبر درگیری در ساعت ۵۵:۰۰ از محور شمالی یعنی فتح ۴ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ‌های ۵۵ هوابرد و ۳۷ زرهی ارتش) به قرارگاه کربلا رسید. نیروهای این قرارگاه در منطقه سیدعبود با درهم شکستن مواضع دشمن به مسیر خود ادامه داده و حدود ساعت ۰۲:۰۰ به دو کیلومتری جاده اهواز - خرمشهر رسیدند. فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(۲) سپاه

* سازمان رزم قرارگاه فتح و مانور آن در مرحله اول عملیات چنین بود:

قرارگاه فرعی فتح ۱: (تیپ ۱۴ امام حسین^(۲) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)، عبور از کارون و پدافند جناح میانی در کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر.

قرارگاه فرعی فتح ۲: (تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)، احتیاط قرارگاه فتح.

قرارگاه فرعی فتح ۳: (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)، عبور از کارون و پدافند در جناح چپ کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر.

قرارگاه فرعی فتح ۴: (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ‌های ۵۵ هوابرد و ۳۷ زرهی ارتش)، عبور از کارون و پدافند در جناح راست کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰ جاده اهواز - خرمشهر.

و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) و فتح ۳ (تیپ ۸ نجف اشرف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) نیز به سرعت در حال پیشروی به طرف این جاده بودند. حدود ساعت ۰۲:۴۵ گزارش شد فتح ۱ به یک کیلومتری جاده رسیده است.^(۶) حدود ساعت ۰۳:۱۵، قرارگاه‌های فتح ۱ و فتح ۳ در کنار جاده بودند، ولی فتح ۴ هنوز به جاده نرسیده بود. در ساعت ۰۶:۳۰ محمد باقری مسئول واحد

یکی از پنج پل شناور نصب‌شده روی رودخانه کارون در عملیات بیت‌المقدس

اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه فتح، از آخرین موقعیت یگان‌های قرارگاه فتح چنین گزارش داد:

محمد باقری: «برادر محسن، سلام علیکم.»

محسن رضایی: «سلام علیکم.»

محمد باقری: «الان تیپ کربلا [فتح ۴] حدوداً کنار جاده [اهواز - خرمشهر]، نرسیده به جاده درگیر است.»

محسن رضایی: «پس هنوز به جاده نرسیده؟»

محمد باقری: «یک نیرویش روی جاده است؛ نیرویی کمتر از یک گردان. ولی اکثر نیروهایش به جاده نرسیده، در شرق جاده درگیرند. تیپ امام حسین^(ع) [فتح ۱] هم ۲ گردانش روی جاده است، ۲ گردانش هم باز مثل تیپ کربلا این طرف جاده درگیرند. بعد تیپ نجف [فتح ۳] هم باز یک گردانش روی جاده است و ۲ گردانش هم نرسیده به جاده درگیر است؛ یعنی هر سه آنها در شرق جاده درگیری دارند.»

محسن رضایی: «خب چرا؟ این قضیه‌اش چیه؟»

محمد باقری: «به هر صورت در برابرش مقاومت می‌شود.»

محسن رضایی: «آخه، نیرویی [زیاد از دشمن] نبوده اینجا!»

محمد باقری: «نیروهای جدید و تازه‌نفس، که شنود هم می‌گفت، جلو کشیدند.»

محسن رضایی: «آقا جان! نیرو اینجا که نبود.»

محمد باقری: «می‌گویم شنود هم گفت که یک گردان مکانیزه دو ساعت پیش آمد جلو.»

محسن رضایی: «وضعیت ۸ نجف چطور است؟ عبور نکرده از جاده که کمک [تیپ] دزفول برود؟»

محمد باقری: «نه، هنوز نرفته است.»

آزادسازی قسمتی از جاده اهواز - خرمشهر در مرحله اول عملیات بیت المقدس

محسن رضایی: «خب، [تیپ]
دزفول که رفته، می گوید آن طرف
[جاده] با دشمن درگیر است.»

محمد باقری: «می گویم
الان تیپ نجف در حوالی جاده
درگیر است.»

محسن رضایی: «خب!
نیروهایتان را بکشید جلو و از
این درگیری ها رهایشان کنید و
سریع به جاده برسائید.»

محمد باقری: «بله، چشم.»

محسن رضایی: «خداحافظ شما.»

محمد باقری: «خداحافظ شما.»^(۷)

این درگیری تا ساعت ۰۹:۲۵ به طول انجامید و نیروهای خودی موفق شدند ضمن واردآوردن تلفات بسیار به دشمن و اسیرکردن حدود هزار نفر از نیروهای عراقی، جاده را از کیلومتر ۷۰ تا ۹۰ به آزاد و در پشت خاکریز دشمن در شانه شرقی جاده که بیش از دو متر ارتفاع دارد، پدافند کنند. حدود ساعت ۰۹:۳۰، احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف، آخرین وضعیت منطقه قرارگاه فتح را چنین گزارش کرد: «بچه های ما از ایستگاه ۷۰ تا ۹۰ مستقر شدند. قسمت بالا را هم الان تیپ ۲۵ کربلا روی جاده مستقر شده و همین طور تیپ های پایین [قرارگاه نصر] ما. تیپ نجف و [تیپ] امام حسین^(ع) هم با یکدیگر الحاق کرده اند. فقط اینها [تیپ نجف] می خواستند با برادرمان رئوفی [تیپ ۷ ولی عصر^(عج)] از قرارگاه نصر در جناح چپ الحاق کنند که یک مقدار به اشکال خوردند و این را هم الان شدیداً دنبالش هستند که این تماس هم حاصل بشود.»^(۸)

حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) نیز نحوه رسیدن به جاده را چنین تشریح کرد: «... حرکت در عمقمان در ساعت ۸ [شب گذشته] آغاز شد. نیروهای ما ۱۸ کیلومتر عبور [پیاده روی] کردند تا به چهار کیلومتری جاده رسیدند تا آن خاکریزی که اطراف [ایستگاه] حسینی که در آن توپخانه بود. ... بعد، [مسیر را] گم کرده بودند که درخواست منور کردند. بعد، دیدیم که ساعت سه و نیم شد و دارد هوا روشن می شود. به برادرانمان گفتیم که عملیات را شروع کنند؛ عملیات را شروع کردند. منتها عراقی ها پیش دستی کردند و قبل از اینکه بچه ها وارد خاکریز بشوند، شروع به تیراندازی کردند که بچه ها خلاصه ریختند داخل خاکریز و فکر کنم یک شهید دادند. این خاکریز را کلاً منهدم کردند و حدود ۷۵ نفر از عراقی ها در خاکریز اول کشته شدند و فقط یک نفر اسیر شد و بقیه هم کشته شدند. استعدادش هم ۸۰ نفر بود.

۳ تانک و ۲، ۳ دستگاه از نفربرهای چرخ لاستیکی داشتند و یک تانک توپ‌دار چرخ‌دار. ... بعد در حرکت در عمق‌مان یک هدف داشتیم که نمی‌توانستیم برایش نیرو منظور کنیم - یعنی نیروهایمان زیاد پراکنده می‌شدند - که یک حالت الهی شده بود و اتفاقاً با شدت با نیرو درگیر شده بودند. نیروها هم فراوان دورتادور سیم‌خاردار و مین درست کرده بودند که این نیرو پس از این درگیری از جا کنده شده بود؛ یعنی آمده بود بیرون که فرار کند که با بچه‌ها درگیر شده بود و همه‌شان کشته شده بودند. یعنی در حدود ۲۰۰ نفر بود که پیاده احتیاط رده دوم این نیرو بودند به فاصله ۹ کیلومتر که همه کشته شدند. بعد نهایتاً نزدیکی‌های صبح بود که رفتیم نزدیک بچه‌ها و آنها هم به صورت تظاهرات رفتند طرف جاده، جاده را پدافند کردند و تانک‌ها [ی خودی] آمدند. ... الان ما از ایستگاه ۸۰ تا نرسیده به ایستگاه ۹۰ نیروهایمان را به استعداد ۵ گردان اینجا چیدیم و منطقه هم در کنترل ماست.»^(۹)

به این ترتیب، قرارگاه فتح موفق شد منطقه حذفاصل کارون (رحمانی تاهالوپ) تا جاده اهواز - خرمشهر (کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۹۰) را به عنوان منطقه سرپل تصرف کند و به تمامی اهدافش دست یابد. دقایقی بعد، یگان‌های زرهی دشمن به نیروهای عمل‌کننده پاتک کردند که از هوایروز و نیروی هوایی خودی درخواست کمک شد. با مقاومت نیروهای قرارگاه فتح، پاتک دشمن در این محور در ساعت ۱۱:۳۰ شکست خورد و قرارگاه فتح ضمن تحکیم مواضع پدافندی خود در کنار جاده، از فتح ۳ که در محور ایستگاه ۹۰ بود، خواست به سمت جنوب گسترش یافته و با نصر ۱ الحاق کند. اما بر اثر فشار دشمن در این منطقه این هدف محقق نشد و در نتیجه میان دو قرارگاه فتح و نصر شکاف به وجود آمد. دشمن هم با رخنه در این شکاف نیروهای خودی را تحت فشار قرار داد.^(۱۰) فرماندهی عملیات با نگرانی، پیگیر این موضوع شد و رحیم صفوی حدود ساعت ۱۴:۳۰ با احمد کاظمی (فرمانده تیپ ۸ نجف از فتح ۳) تماس گرفت.

رحیم صفوی: «احمد! چرا تو با رشید [فرمانده سپاهی قرارگاه فتح] تماس نمی‌گیری؟ الان روی کانال [مخابراتی] بیا و با رشید تماس بگیر و یا اینکه به گوش باش، ما الان به رشید می‌گوییم که روی کانال تو بیاید. پس به گوش باش و تماس خودت را با رشید حفظ کن و هر چه سریع‌تر به همراه سرهنگ بهرامی [فرمانده تیپ ۳ زرهی از لشکر ۹۲] به طرف رثوفی [تیپ ۷ ولی عصر^(عج)] در جناح چپ حرکت کن. شنیدی؟ به گوشم.»

احمد کاظمی: «به گوشم، رحیم! ما به طرف رثوفی حرکت کردیم.»

رحیم صفوی: «شنیدم، به گوش باش تا به رشید بگم روی همین کانال با تو تماس بگیرد.»

غلامعلی رشید: «احمد، احمد، رشید!»

احمد کاظمی: «رشید! به گوشم.»

غلامعلی رشید: «خدا خیرت بده! بابا! پدر ما را درآوردی! تو رفتی صحرای کربلا؟ آخر کجا

رفتی؟! هیچ‌کس از تو خبر ندارد!»

احمد کاظمی: «آقاجان! اینجا یی که شما به من می‌گویید خالی کنم مال خرازی [تیپ امام حسین^(ع)] است. برادر رشید! خدا و کیلی ما داریم در اینجا ساعت به ساعت می‌جنگیم. حالا چه کار کنیم؟! الان دارم به طرف رئوفی می‌روم. خب چی کار کنم؟! خدا باید کمک کند.»

غلامعلی رشید: «آقاجان! مسئولیت اصلی تو همین است که به تو گفتم. تو چاره‌ای جز این نداری که به پایین ایستگاه ۹۰ بری و حتماً خودت را به رئوفی برسانی.»^(۱۱)

هرچند فتح ۳ تلاش کرد با گسترش به سمت چپ (جنوب ایستگاه ۹۰) و الحاق با نصر ۱ شکاف موجود را برطرف کند، اما تا پایان روز اول این امر تحقق نیافت و دشمن با استقرار روی جاده در حدفاصل نیروهای فتح ۳ و نصر ۱ آنها را به شدت زیر فشار قرار داد. در همین حال هواپیماهای عراقی نیز که به طور متناوب با حمله به پل‌های نصب‌شده روی کارون سعی در بمباران آنها داشتند، موفق نشدند به این پل‌ها آسیب برسانند.

در محور قرارگاه نصر (رودخانه کارون در جنوب دارخوین)،* یگان‌های این قرارگاه بجز تیپ ۴۶ فجر،** که از بعدازظهر دیروز از جنوب دارخوین (مقابل شهرک انرژی اتمی و روستای محمدیه) به تدریج با قایق به غرب رودخانه کارون منتقل شده و پس از تاریک‌شدن هوا به طرف نقاط رهایی برای شروع عملیات حرکت کرده بودند، با صدور فرمان به سمت جاده اهواز - خرمشهر پیش رفتند.

نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) از محور راست، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) از محور میانی و نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوه‌د ارتش) از محور چپ وارد عمل شدند. آنها می‌بایست مواضع عراقی‌ها در روستای خرائب (در هشت کیلومتری شرق جاده اهواز - خرمشهر) را دور زده، به طرف غرب ادامه مسیر می‌دادند. نصر ۱ و نصر ۲ قرار بود با عبور از جاده اهواز - خرمشهر با تیپ‌های ۸

* سازمان رزم قرارگاه نصر و مانور آن چنین بود:

قرارگاه فرعی نصر ۱: (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)، عبور از کارون و نفوذ در غرب جاده اهواز - خرمشهر (جنوب کیلومتر ۹۰) و انهدام قوای زرهی دشمن.

قرارگاه فرعی نصر ۲: (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)، عبور از کارون و نفوذ در غرب جاده اهواز - خرمشهر (محدوده کیلومتر ۱۰۰) و انهدام قوای زرهی دشمن.

قرارگاه فرعی نصر ۳: (تیپ ۴۶ فجر سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)، عبور از کارون و جاده اهواز - خرمشهر و پیشروی به طرف خرمشهر.

قرارگاه فرعی نصر ۴: (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ ارتش)، احتیاط قرارگاه نصر

قرارگاه فرعی نصر ۵: (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوه‌د ارتش)، عبور از کارون و جاده اهواز - خرمشهر و پیشروی به طرف نهر عرایض و خرمشهر.

** تیپ ۴۶ فجر به دلیل دیر رسیدن برخی از گردان‌هایش به منطقه و درحالی‌که همه یگان‌ها بعدازظهر روز قبل، از کارون عبور کرده بودند، در ساعت ۴۰:۰۰ بامداد امروز از این رودخانه (مقابل روستای محمدیه) عبور کرد.

مکانیزه و ۶ زرهی از لشکر ۳ زرهی عراق درگیر شوند و پس از انهدام این دو تیپ به جاده برگردند. پس از آن نصر ۲ باید به طرف جنوب رفته و با تصرف سرپل غرب نهر عرایض در آنجا خط پدافندی تشکیل دهد. نصر ۳ (تیپ ۴۶ فجر سپاه و تیپ ۳ پیاده از لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۵ هم پس از عبور از جاده می بایست به طرف خرمشهر بروند.

محسن رضایی در ساعت ۰۲:۱۵ خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی وضعیت قرارگاه نصر را چنین اعلام کرد: «تیپ دزفول [ولی عصر^(ع)] رده دومش را سریع نتوانسته همپای با رده اول جلو بکشد و مجبور شدند توپوتا و لندکروز بیاورند و سوار کنند و جلو ببرند. این یک اشکال بود. اشکال دوم در منطقه نصر اینکه تیپ [۴۶] فجر خیلی دقیق و حساب شده می خواهد عمل بکند و هنوز نرسیده است؛ یعنی تیپ ۲۲ خرمشهر خیلی خوب کار کرده و خرائب را دور زده و رفته است، اما ۴۶ فجر خیلی آهسته آهسته و کند دارد پیش می رود و از این کار راضی نبود و می گفت که قضیه دارد یک کم طول می کشد. یک اشکال هم اینجا داریم. تیپ رسول الله^(ص) چهارصد متری جاده است و تا حالا خیلی خوب عمل کرده است. ۳۵ دستگاه تانک دشمن [که در شرق جاده مستقر بودند] را که سمت چپش بود، عبور داده و رفته است و یک نیرو گذاشته تا به محض اینکه رده آن از جاده عبور کرد با این ۳۵ دستگاه تانک درگیر بشود که مثلاً چهارصد متری جاده است و دارد گردان به گردان سازمان می دهد که از جاده عبور بکند. ... [این تیپ] ۱۲ گردان دارد.»^(۱۲) پس از اینکه نصر ۲ در ساعت ۰۳:۰۰ از جاده عبور کرد،^(۱۳) محسن رضایی در ساعت ۰۳:۱۵ گفت: «نیروهای تیپ رسول الله^(ص) که رفته است آن طرف جاده، می خواهد درگیر شود. اما شنود می گوید که دشمن دارد اجازه می دهد که آنها بروند به آن سمت، به احتمال قوی شاید به خاطر پاتک های صبح دارد این کار را می کند؛ مشکوک است.»^(۱۴)

فرماندهی قرارگاه کربلا مأموریت نصر ۲ را که طبق طرح می بایست پس از انهدام قوای دشمن در غرب جاده، به سمت غرب نهر عرایض می رفت، به دلیل به روز کشیده شدن عملیات متغی اعلام کرد و از این قرارگاه خواست آماده باشد فقط تا ابتدای این نهر برود.^(۱۵)

یگان های نصر ۱ و نصر ۲ که از جاده عبور کرده بودند، حدود ساعت ۰۴:۰۰ با قوای زرهی و مکانیزه لشکر ۳ عراق درگیر شدند و توانستند ضمن انهدام بخشی از این قوا، تا حدود سه کیلومتر در غرب جاده نفوذ کنند.^(۱۶) اما دشمن که بجز رده اول خود واحدهای دیگرش را به عقب کشیده بود، آرایش گرفته، این یگان ها هجوم آورد و آنها را به شدت زیر فشار قرار داد.

در این میان، نصر ۳ حدود ساعت ۰۳:۰۰ تازه به روستای خرائب رسید. این تأخیر موجب شد تا محسن رضایی در تماسی با اسحاق عساکره (فرمانده تیپ ۴۶ فجر) علت این تأخیر را از وی جویا شود:

محسن رضایی: «عساکره، عساکره، از محسن.»

اسحاق عساکره: «به گوشم.»

محسن رضایی: «باباجان! پس تو چه کار می کنی؟»

اسحاق عساکره: «نیروهای ما الان به خرائب رسیدند؛ ولی هنوز ما درگیر نشده‌ایم.»
محسن رضایی: «پس یک کمی سریع‌تر برادر جان! یک کمی سریع‌تر برو. احمد متوسلیان [فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) از نصر ۲] عبور کرده [از جاده] و دارد دشمن را آن طرف [جاده] تارومار می‌کند. تو سریع‌تر برو!»

اسحاق عساکره: «بچه‌ها سعی خودشان را می‌کنند.»
محسن رضایی: «تو سعی بیشتر بکن. یک سری از برادرهایی که واردتر هستند و در قرارگاهت هستند بفرست که به کمک فرماندهان گردان‌هایت بروند و سعی کنی جلوی بکشی. شما باید خیلی سریع‌تر بروید.»

اسحاق عساکره: «خیلی خب، خیلی خب.»
محسن رضایی: «بین، شما فرصت ندارید. یک ساعت هم فرصت نیست. شما سه ربع ساعت دیگر باید برسید [به جاده]. هوا روشن می‌شود.»
اسحاق عساکره: «خودمان هم متوجه این مسئله هستیم.»
محسن رضایی: «یک کمی سریع‌تر! علی یارت، توکل کنی به خدا و به فرمانده گردان‌ها فشار بیاورید تا بکشند جلوی»^(۱۷)

درگیری نصر ۳ با نیروهای دشمن مستقر در روستای خرائب ساعت ۳:۳۰ آغاز شد و پس از حدود نیم ساعت این روستا پاک‌سازی شد. حدود ساعت ۰۴:۰۰، نیروهای نصر ۳ هنوز در خرائب بودند و نصر ۵ در شش کیلومتری شرق جاده بود. سپس این نیروها به طرف جاده ادامه مسیر دادند و با روشنایی روز به نزدیکی جاده رسیدند.

به این ترتیب، حدود ساعت ۰۶:۰۰ اگرچه همه واحدهای قرارگاه نصر جاده اهواز - خرمشهر در حدفاصل کیلومتر ۹۰ تا ۱۰۰ را در اختیار داشتند، اما چون نتوانسته بودند با یکدیگر الحاق کنند، بین آنها فاصله وجود داشت و دشمن می‌توانست با رخنه در این فاصله‌ها، نیروهای خودی را زیر فشار قرار داده، به عقب براند. مضافاً اینکه کافی نبودن واحدهای زرهی قرارگاه نصر در منطقه، خطر از دست دادن جاده را افزایش داده بود. بنابراین، ضرورت داشت تانک‌های خودی هرچه سریع‌تر جلو آمده و پشت جاده مستقر شوند. در همین خصوص، رحیم صفوی ساعت ۰۷:۰۰ در تماس با حسن باقری گفت: «خط پدافندی تان محکم شده؟»

حسن باقری: «روی جاده، بله تقریباً.»

رحیم صفوی: «نیروی زرهی...»

حسن باقری: «نه، نه...»

رحیم صفوی: «آقا جان! برادر عزیز فشار بیاورید نیروی زرهی باید پشت جاده بیاید.»
حسن باقری: «خب، مسئله پل [عبور زرهی از پل‌های روی کارون] است، چه فشاری بیاوریم؟ یعنی مسئله آمبولانس‌هاست.»

رحیم صفوی: «آنها که عبور کردند. هرچند با فاصله، ولی خودشان را برسانند.»
حسن باقری: «آنهايي که عبور کردند به سرعت دارند به طرف جاده می روند. مسئله ما هم عبور است. الان هم تعداد زیادی از تانک‌ها این طرف هستند.»

رحیم صفوی: «با آن جی اس پی‌ها* عبور بدهند.»
حسن باقری: «آنها را برای آن طرف به این طرف [غرب به شرق رودخانه] گذاشته‌اند که الان از این طرف بیشتر مسئله پل است؛ ولی الان دارند می روند. باز هم با سرهنگ حسنی سعدی صحبت می کنیم.»

رحیم صفوی: «خیلی خب، خیلی ممنون. خداحافظ. وضعیت تیپ دزفول چگونه؟»
حسن باقری: «آنها وضعیتشان خوب است، یعنی در ساعت ۶ یک پاتک ضعیفی به آنها شده بود که دفع کردند.»^(۱۸)

حدود ساعت ۰۷:۳۰، واحد شنود قرارگاه کربلا گزارش داد: دشمن با مشاهده نیروهای نصر ۳ و ۵ که به طرف انتهای سیل بند حدفاصل سلیمانیه و جاده اهواز - خرمشهر پیشروی می کنند، درصدد است به عقب رفته و آنها را در مواضع نعل اسبی شرق جاده به دام بیندازد. این خبر به قرارگاه نصر ابلاغ شد تا از نیروهایش بخواهد مراقب نقشه دشمن باشند.^(۱۹)
 درگیری شدید در غرب جاده میان یگان‌های نصر ۱ و نصر ۲ با لشکر ۳ زرهی عراق جریان داشت. قرارگاه کربلا از قرارگاه فتح، که اعلام کرده بود تا ایستگاه ۹۰ گسترش یافته است، خواست تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ را از ایستگاه ۹۰ و در امتداد جاده، سه کیلومتر به طرف جنوب گسترش دهد و با استقرار آن در پشت جاده، عقبه تیپ ۸ نجف (از فتح ۳) و تیپ ۷ ولی عصر^(ع) (از نصر ۱)، که قرار بود با یکدیگر الحاق کنند را تأمین و از تلاش قوای زرهی دشمن برای دور زدن نصر ۱ جلوگیری کند.^(۲۰)

نصر ۲ اعلام کرد که از جناح چپ (در شرق جاده) مورد تهدید است و امکان گسترش به سمت جنوب (در محدوده گرمداشت) را ندارد، ولی فرماندهی قرارگاه نصر با تأکید بر اینکه نصر ۴ (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ حمزه) و نصر ۳ (به استناد گزارش‌های تیپ ۴۶ فجر و تیپ ۲۲ خرمشهر) با سه تا چهار کیلومتر فاصله در جناح چپ او مستقر هستند، از نصر ۲ خواست به طرف جنوب (نهر عرایض) پیشروی کرده، ضمن پرکردن این فاصله، با آنها الحاق کند. برای اجرای این مأموریت چند گردان از تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) به فرماندهی محسن وزوایی حرکت خود را از دو، سه کیلومتری جنوب گرمداشت و از حاشیه شرقی جاده به طرف جنوب آغاز کردند.^(۲۱)
 حدود ساعت ۰۹:۰۰، حسن باقری به محسن رضایی گزارش داد: «الان بچه‌ها دارند رو به پایین می آیند، ولی یک مقداری کند هستند، یعنی [فرماندهی تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص)، محسن]

محسن وزوایی

مسئول محور تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)

وزوایی را گذاشته، دارند می آیند پایین، ولی چون اینها [نصر ۱ و ۲] دارند غرب [جاده] را هم محکم می کنند، وزوایی دارد یواش یواش پایین می آید. ... فکر می کنم ما دو ساعت دیگر تا آخر [نهر] عریض کار داشته باشیم. البته مشکل تا ۴ یا ۵ کیلومتری است، ولی اگر به اول عریض برسیم یک مقدار زیادی از مشکلات حل می شود.»^(۲۳)

نیروهای محسن وزوایی به آرامی به طرف جنوب در حال پیشروی بودند تا اینکه دشمن با مشاهده جهت حرکت آنها به سمت شمال خرمشهر، از همه طرف به سوی این نیروها

آتش گشود. احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)، درخصوص این حادثه گفت: «وقتی این [مواضع تانک دشمن در شرق جاده] سقوط کرد، نیروها را برای عبور به طرف جنوب حرکت دادیم، یعنی طوری بود که این قسمت را به صورت پیاده بیاوریم که اولاً ماشین نداشتیم، درثانی می خواستیم تأمین باشد که بیاوریم و فکر کردیم که اینجا [مواضع دشمن در جنوب شرقی گرمداشت] سقوط کرده؛ یعنی نیرویی [از دشمن] در سر راه ما نیست. ... ما فکر می کردیم که در اینجا خودی است؛ هم از پشت می خوردیم و هم از طرفین. ... برادر وزوایی و برادر شعیف، مسئول گردان میثم ... را شهید دادیم، به اضافه ۷۰ نفر ... حدود ساعت ۱۰ صبح [بود]...»^(۲۳)

اگرچه تلاش نصر ۲ برای گسترش به سمت جنوب به نتیجه نرسید، ولی درگیری او به همراه نصر ۱ با لشکر ۳ زرهی عراق در غرب جاده همچنان ادامه داشت تا اینکه با پاتک دشمن، حدود ساعت ۱۲:۰۰ اعلام شد^(۲۴) که نصر ۱ مجبور است به شرق جاده عقب نشینی کند و در سه و نیم کیلومتری آن موضع بگیرد. با عقب نشینی نصر ۱، شکاف میان قرارگاه فتح و قرارگاه نصر وسیع تر شد و دشمن از طریق آن سعی می کرد نصر ۲ را دور زده و او را از جاده (محدوده ایستگاه گرمداشت) عقب براند. نصر ۲ که ضمن تصرف جاده، تا دو، سه کیلومتری غرب آن نیز نفوذ کرده بود، همچنان مقاومت می کرد و باوجود تلفات زیاد، توانست تیپ ۶ زرهی از لشکر ۳ عراق را حدود ۶۰ درصد منهدم کند.^(۲۵)

به این ترتیب، تا پایان روز اول عملیات، به غیر از نصر ۲ که توانسته بود قسمتی از جاده اهواز - خرمشهر در محدوده ایستگاه ۱۰۰ (گرمداشت) را در اختیار گیرد، واحدهای دیگر قرارگاه نصر (نصر ۱، ۳، ۴ و ۵) از دستیابی به جاده محروم شدند و با فاصله، در شرق آن موضع گرفتند. بنابراین، قرارگاه نصر علاوه بر انهدام بخشی از قوای دشمن موفق شد در قسمتی از جاده اهواز - خرمشهر حضور خود را تثبیت کند. با این حال، الحاق نکردن این قرارگاه با قرارگاه فتح، که شکافی به عرض حدود

۸ کیلومتر میان دو قرارگاه به وجود آورده بود و نیز عدم پیشروی به‌سوی نهر عرایض موجب شد اهداف این قرارگاه تأمین نشود و نتواند پدافندی مستحکم کنار جاده (از کیلومتر ۹۰ تا نهر عرایض) برقرار کند.^(۲۶)

در نتیجه، از سه قرارگاه عملیاتی، فقط قرارگاه فتح موفق شد تقریباً به همه اهداف خود دست یابد و منطقه حدفاصل کارون (رحمانی تا دارخوین) و جاده اهواز - خرمشهر (از کیلومتر ۷۰ تا ۸۸) را به‌عنوان سرپل تصرف کرده، خط پدافندی خود را در شانه شرقی جاده برقرار کند و تا ساعت ۵ بعدازظهر، ۱۰۰۲ نفر را نیز به اسارت بگیرد.

قرارگاه نصر نیز اگرچه توانست منطقه حدفاصل کارون (دارخوین تا نزدیکی سلیمانیه) تا قسمتی از جاده در محدوده ایستگاه ۱۰۰ (گردشت) را به‌عنوان سرپل تصرف و بخشی از قوای زرهی لشکر ۳ عراق را منهدم کند، لیکن از ادامه عملیات تا نهر عرایض بازماند. نیروهای این قرارگاه تا ساعت ۵ بعدازظهر، توانستند ۱۵۹۲ نفر را نیز به اسارت درآورند.

قرارگاه قدس هم با وجود آنکه فقط سه سرپل کوچک را در جنوب کرخه‌کور به دست آورده بود، موفق شد با درگیر نگه داشتن لشکر ۵ مکانیزه و لشکر ۶ زرهی عراق، از یاری‌رساندن آنها به جبهه نبرد علیه قرارگاه‌های فتح و نصر جلوگیری کند. همچنین تا ساعت ۵ بعدازظهر ۲۸۰ عراقی به اسارت نیروهای این قرارگاه درآمدند.

محسن رضایی در تشریح نتیجه عملیات امروز خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی و رحیم صفوی اظهار داشت: «ما در اولین مرحله خیلی خوب پیش رفتیم، طبق آماری که گرفتیم. ما فعلاً باید این جاده را نگه داریم و از این بالا [گردشت] کم‌کم پایین بیایم. ... [دشمن] اگر بخواهد پاتک کند، به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند یک پاتک کوتاه دیگر انجام دهد؛ بلکه باید یک پاتک کند که از [تیپ] کربلا تا زیر [تیپ] ۴۶ فجر باشد. درواقع باید با این وسعت بیاید وگرنه اگر یک‌کم به داخل بیاید، از بالا و پایین پدرش را درمی‌آورند. سرپلی که ما گرفتیم او را به فکر فرود برده و الان تمام نیروهایش را آماده می‌کند که بعد حمله کند.»^(۲۷)

همچنین، قرارگاه مرکزی کربلا در اطلاعیه شماره ۳ خود نتایج عملیات تا عصر امروز را چنین برشمرد:

هزاران کشته و زخمی؛ تخلیه ۳۲۰۵ اسیر به پشت جبهه؛ آزادسازی ۸۰۰ کیلومتر از خاک ایران؛ انهدام صدها تانک و نفربر و خودرو؛ به‌غنیمت‌دراوردن تعداد زیادی تانک، نفربر و خودرو؛^(۲۸) ساقط کردن ۶ هواپیما.^(۲۹)

۱۰۷

به منظور بررسی عملیات قرارگاه فجر در منطقه شرق فکه جلسه‌ای با حضور تعدادی از فرماندهان این قرارگاه در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل و در پایان آن تأکید شد قرارگاه فجر امشب وارد عمل شود و دشمن را در منطقه فکه درگیر کند.

قرارگاه عملیاتی فجر متشکل از لشکر ۷۷ ارتش و تیپ‌های ۳۳ المهدی (عج)، ۳۵ امام سجاد (ع) و ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) سپاه پاسداران قرار است امشب در منطقه فکه وارد عمل شود و با تصرف دو ارتفاع مهم شرق فکه (۱۸۱ و ۱۸۲)، ضمن عقب‌راندن و درگیر نگه داشتن لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی ارتش عراق در این منطقه، از اعزام احتمالی آنها به منطقه عملیاتی بیت المقدس جلوگیری کند. علاوه بر این، عملیات یادشده می‌تواند تهدید شهر العماره عراق را به دنبال داشته باشد که در این صورت از تمرکز ارتش عراق در منطقه بیت المقدس نیز کاسته خواهد شد.^{*} به منظور هماهنگی در خصوص این عملیات، ساعت ۱۸:۰۰ امروز جلسه‌ای با فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه فجر، در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل شد. در این جلسه، ابتدا سرهنگ سروری افسر عملیات لشکر ۷۷ خراسان، به تشریح طرح مانور عملیات قرارگاه فجر پرداخت و گفت: «مرحله اول تک از جنوب به شمال و از شمال به جنوب به منظور تصرف ارتفاع ۱۸۱ و دنباله‌اش ۱۸۲ و دنباله‌اش ارتفاعات ۱۲۹، ۱۳۱ و الحاق در نقطه انتهایی ۱۲۹ می‌باشد».

در ادامه جلسه، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، به تشریح شناسایی‌های به عمل آمده از منطقه دشمن پرداخت و سپس از مشکلات و کمبودهای این قرارگاه در زمینه نیروی پیاده، واحدهای زرهی، پشتیبانی هوانیروز، آمبولانس، بی‌سیم و دستگاه‌های مهندسی گزارش داد. در پایان جلسه، فرماندهان قرارگاه کربلا محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی، دستورهای لازم را برای تأمین هرچه سریع‌تر این کمبودها صادر و تأکید کردند که قرارگاه فجر همین امشب باید در منطقه فکه وارد عمل شده و دشمن را در این منطقه درگیر کند.^(۳۰)

۱۰۸

در ساعت ۱۹:۴۰ امروز (اولین روز عملیات بیت المقدس)، فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا و قرارگاه عملیاتی فتح، در قرارگاه نصر گرد هم آمدند تا ضمن بررسی آخرین وضعیت عملیات، برای ادامه آن چاره‌جویی کنند.^{**}

^{*} ارتش عراق پس از عملیات فتح‌المبین در ارتفاعات شرق فکه که در خاک ایران و در ۱۶ کیلومتری مرز قرار دارد و بلندترین آنها ارتفاعات ۱۸۱ و ۱۸۲ است، موضع گرفت. در صورت آزادسازی این ارتفاعات، دشمن ناچار می‌شد سایر ارتفاعات این منطقه را تخلیه کرده و به داخل خاک خود عقب‌نشینی کند. به همین منظور، هم‌زمان با طراحی عملیات بیت المقدس، مقرر شد قرارگاه فجر که پدافند از منطقه آزادشده در عملیات فتح‌المبین را برعهده داشت، در منطقه فکه وارد عمل شود.

^{**} حاضران در این جلسه عبارت بودند از: سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی فرماندهان قرارگاه نصر، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، محمد باقری مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه فتح، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، علیرضا عنادلیب جانشین فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین (ع)، احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)، اسحاق عساکره فرمانده تیپ ۴۶ فجر، سرهنگ اقبال محمدزاده افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا.

حسن باقری در ابتدای جلسه پیشنهاد کرد عملیات در غرب جاده اهواز - خرمشهر به سمت نهر عریض ادامه یابد؛ چون در این صورت نیروهای خودی قادر خواهند بود با تصرف منطقه سرپل در غرب این نهر، موقعیت خود در شمال خرمشهر را تثبیت کنند. وی اظهار داشت: «نظر من این است که اگر ما حرکت را باز تا عریض ادامه دهیم، این نیروهایی که اینجا هستند جان می گیرند، می ریزند اینجا. از اول هم استدلال من این بود که اگر ما به اتکای یک طرف برویم جلو، می توانیم حرکت را ادامه بدهیم؛ اگر به اتکای یک طرف جلو نرویم با مشکل برخورد می کنیم.»

سرهنگ حسنی سعدی معتقد بود ابتدا باید خط پدافندی جاده را مستحکم کرد و با اطمینان از آن، عملیات را ادامه داد. وی گفت: «بعضی از واحدها شاید آب و نان به دستشان نرسیده باشد. حتی بعضی از نیروهای بسیج قمقمه نداشتند که آب بخورند. این واقعیت امر است. اینجا آب نداشتند، خسته هستند و امشب کارایی برای عمل کردن ندارند. تلاشمان را بگذاریم که ظرف این ۲۴ ساعت خط پدافندی را در این قسمت [کیلومتر ۷۰ تا جنوب کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر] مستحکم کنیم تا بتوانیم مقاومت کنیم که فردا در مقابل پاتک های دشمن بمانیم. ... لذا گفتیم امشب فرماندهان تمام تلاش خود را بگذارند واحدهایشان را جمع و متشکل کنند. آن تعدادی را هم که برگشتند داخل چادرها، دوباره جمع کنند و واحدها را دومرتبه سازمان بدهند و تجدید سازمان کنند و مستقر بشوند تا بتوانند خط پدافندی شان را ظرف امروز و فردا حفظ کنند؛ اگر می خواهیم برنامه ای اجرا کنیم، حداقل پس فردا شب باشد.» حسنی سعدی سپس به فاصله میان واحدهای عملیاتی اشاره و تأکید کرد باید این فاصله ها پر شود. وی در این باره گفت: «باید این تکه [محدوده کیلومتر ۹۳ تا ۹۷] را به طور کامل به جاده بچسبانیم و اینجا را وصل کنیم که بین نصر ۱ و نصر ۲ به طور کامل در اینجا روی جاده مستقر بشویم و این تکه [جنوب ایستگاه ۱۰۰ (گردشت)] را ادامه بدهیم و نصر ۲ و نصر ۳ و نصر ۵ که در اینجا هستند، اینجا هم به هم در اینجا متصل بشوند و یک حالت پدافندی تقریباً در این وضعیت بگیریم و این بچه ها هم تجدید سازمان کنند و واحدها را پیدا کنند و بروند جمع کنند، هرکسی هم به واحدش ملحق بشود و تجدید سازمان بکند، تدارک مهمات کنند و روحیه دومرتبه برگردد به حالت اول؛ سر جای خودش، و به یاری خدا بعد عمل را برای اینجا [به طرف نهر عریض] ادامه بدهیم.»

غلامعلی رشید هم پیشنهاد کرد که ابتدا با گسترش قرارگاه فتح به طرف جنوب، پدافند کیلومتر ۹۰ تا ۱۰۰ نیز به این قرارگاه واگذار شود. در این خصوص، وی اظهار داشت: «ما باید تلاشمان را بگذاریم که فتح ۱ [تیپ امام حسین^(ع)] و تیپ ۱ [از لشکر ۹۲ زرهی]، مخصوصاً تیپ امام حسین^(ع) آزاد کنیم و بیاوریم از این قسمت نصر ۱، نصر ۲ یا نصر ۴ و هر کدام را که اهمیتش بیشتر است به کار بگیریم و بیشتر هم نیروی پیاده باشد؛ چون الان ما در اینجا بیشتر پیاده به دردمان می خورد تا زرهی. ... بیایند پایین؛ یعنی این پنج کیلومتر [کیلومتر ۹۰ تا ۹۵] را به فتح ۱ بدهیم و به [تیپ] ۸ نجف هم بگویم آقا بیا پایین. یعنی همه اینها را پایین بکشانیم. ... یعنی این جوری می شود که تا فردا شب شاید خط حد قرارگاه فتح را حتی بتوانیم ان شاء الله تا [کیلومتر] ۱۰۰ بدهیم؛ یعنی ده کیلومتر به آن اضافه کنیم. حالا هم هفت کیلومتر [از کیلومتر ۹۳ تا ۱۰۰] به آن اضافه می کنیم؛

چون سه کیلومتر را قرارگاه فتح گرفته، پس هفت کیلومتر به آن اضافه می‌کنیم.» محمد باقری که معتقد بود تیپ ۸ نجف تا کیلومتر ۹۵ گسترش یافته است، اظهار داشت: «الان من با کاظمی [فرمانده تیپ ۸ نجف] صحبت کردم، به محل چهار توپ رسیده؛ یعنی حداقل تا [کیلومتر] ۹۵ راحت آمد[ه است].»

در ادامه بحث، سرهنگ علی صیاد شیرازی پیشنهاد کرد که قرارگاه فتح با کمک نصر ۴ (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ حمزه) در خط پدافندی جاده قرار بگیرد و قرارگاه نصر برای ادامه عملیات آزاد شود. وی اظهار داشت: «فتح ۳ را یک مقدار بکشید پایین و یک کمی هم باز فتح ۱ را گسترش دهیم. بعد نصر ۴ کمک کند به چند گردان ادغامی که وصل بشود به فتح ۳. تیپ ۲ [زرهی] دزفول [بخشی از فتح ۲] هم بیاید در احتیاط اینها قرار بگیرد و اگر می‌خواهید امشب عمل کنید نصر ۱ و ۲ را آزاد کنید؛ یعنی نصر ۱ را بگذارید در احتیاط، نصر ۲ عمل کند که یک مقدار قوی‌تر در قرارگاه نصر متشکل بشود برای ادامه عملیات. وقتی شما نصر ۲ را حرکت دادید، نصر ۱ هم کمک باشد، نصر ۳ و ۵ هم می‌آیند برای کمک آنها؛ یعنی با قرارگاه نصر کار اینجا را تمام کنید. یعنی تضمین کار، این باشد.»

محسن رضایی که معتقد بود با اجرای پیشنهاد سرهنگ صیاد شیرازی، قرارگاه فتح خیلی گسترش می‌یابد، از غلامعلی رشید پرسید: «تا ایستگاه ۱۰۰، قرارگاه فتح می‌پذیرد؟» که با پاسخ مثبت رشید، رضایی خطاب به صیاد شیرازی ادامه داد: «نصر ۱ و نصر ۲ را آزاد کنند؟ این را شما می‌گویید؟ خب حرف خوبی است. نصر ۳ و ۵ که الان کارایی عملیاتی‌شان را از دست داده‌اند با نصر ۴ یک ترکیب بشوند، تا آنجایی که قرارگاه فتح می‌پوشاند. از آنجا به بعد را بپوشانند. نصر ۲ و ۱ را آزاد کنیم و ساعت ۳ و ۴ [صبح] عملیات کنند.» سرهنگ حسینی سعدی پرسید: «امشب؟» محسن رضایی پاسخ داد: «اگر شد، شد؛ اگر نشد برای فردا.» رحیم صفوی هم اضافه کرد: «امشب هم سرهنگ لطفی [قرارگاه قدس] عمل می‌کند، بقایای [قرارگاه فجر در فکه] هم عمل می‌کند.»^(۳۱)

در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی آخرین خبری که از طریق واحد شنود قرارگاه کربلا به دستش رسیده بود، برای حاضران در جلسه قرائت کرد: «صدام گفته به هر صورتی که هست تمام نیروها، درحالی که آتش توپخانه روی نیروهای ایرانی شدید باشد، سریع به طرف مرز بیایند.» محسن رضایی درباره این خبر گفت: «من این خبر را کامل می‌کنم. برادران توجه کنند! ببینید ما قبلاً یک بحثی داشتیم؛ در قرارگاه مرکزی هم صحبت کردیم که دشمن تا چه اندازه حاضر است که اینجا بماند و انهدام نیرو از آن صورت بگیرد که آینده ارتش خودش را به خطر بیندازد. الان دقیقاً یک چیزی که برای دشمن مهم است، اینکه آیا یک تانک را باید از دست بدهد یا حفظش کند، نه اینکه باید این مرز را بگیرند یا نگیرند. این، برای دشمن مهم است، ولی باین حال ما باید افکار خودمان را دقیقاً درعین حالی که این توی ذهنمان است اینها می‌خواهند ارتششان را حفظ کنند و به مرز بکشانند، ولی ما باید این در ذهنمان هم باشد که ما هدفی داریم و باید به سمت هدف‌هایمان برویم و احتمال هم دارد که یک فریب باشد؛ مثل

اسرایی که در طریق القدس گرفتیم، گفته بودند که به همه ما گفتند مقاومت کنید و بچه‌های ما را عقب زدند. پس، باین حال ما باید فرض کنیم که دشمن می‌خواهد بماند و مقاومت کند.» سپس، محسن رضایی اهداف ادامه عملیات را به‌ترتیب «حفظ جاده و ترمیم شکاف‌های آن» و «پیشروی در عمق» اعلام کرد و گفت: «ما باید یک کار را اول و یک کار را دوم بکنیم. کار اولمان مشخص است. اگر توانستیم امشب هر دو را انجام بدهیم که اشکال ندارد، انجام می‌دهیم. ولی اولویت اول چیست؟ اولویت اول اینکه باید این جاده حفظ بشود و تمام خطوط به هم اتصال پیدا کنند و در کنار این تا آنجا که می‌توانیم باید عمق هم بدهیم، یعنی روبه‌روی این زرهی‌های دشمن باید عمق هم بدهیم. یعنی تیپ ۲ [زرهی دزفول از لشکر ۹۲] همان‌طور که برادر [صیاد] شیرازی هم گفتند بیاید آن بالا [مقابل شکاف فتح ۳ و نصر ۲ (کیلومتر ۹۵ تا ۱۰۰)] و احتیاط باشد و تیپ ۴ [زرهی از لشکر ۲۱] هم استعداد خودش را همین‌طور حفظ کند. ... تیپ ۱ [زرهی از لشکر ۹۲] هم آرایش خود را بیشتر حفظ کند و یک ستون زرهی یعنی یک خط زرهی قوی پشت‌سر این جاده با خاکریز محکم درست کنیم و این را هم پشت‌سر این بگذاریم. ... این نیروهایی که می‌توانیم همین الان آماده کنیم. اگر توانستیم تا فردا ساعت ۳ یا ۴ صبح آماده کنیم که ادامه بدهید؛ دست خودتان است، یعنی نیروهایتان را ببینید می‌توانید عمل کنید. هرچند زودتر هم عمل بشود به نفع شماست؛ و گرنه دشمن مرتب می‌آید خودش را به این سیل‌بند [احتمالاً سیل‌بند شمال خرمشهر یا عرایض] می‌چسباند و الان دارد نیروهایش را عقب‌نشینی می‌دهد و آرایش می‌گیرد و کار ما دیگر در گرفتن خرمشهر خیلی مشکل‌تر می‌شود. ... باین حال، اولویت اول برای ما باید جاده سراسری باشد و این جاده را محکم کنیم.»

حسن باقری نیز با بیان اینکه نصر ۱ نمی‌تواند برای عملیات فرداشب آماده شود، پیشنهاد کرد که تیپ امام حسین^(ع) جایگزین نصر ۱ شده و همراه با تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) (نصر ۲) وارد عمل شود. پس از پیشنهاد حسن باقری، درنهایت قرار شد از کیلومتر ۷۰ تا خاکریز نزدیک کیلومتر ۱۰۰ را فتح ۴ و فتح ۳ بپوشانند و فتح ۲ به‌عنوان احتیاط آنها تعیین شود و فتح ۱ نیز برای عملیات فرداشب آزاد شود و در کنار نصر ۲ قرار گیرد. دراین خصوص، سرهنگ صیاد شیرازی اظهار داشت: «فرداشب نصر ۲ و فتح ۱ عملیات تک را انجام بدهند. باید این دو را از همین امشب آزاد کنیم که بتوانند [هم] استراحت کنند و هم سازماندهی، هم شناسایی و هم هماهنگی.»

علاوه‌براین، مقرر شد قرارگاه نصر عهده‌دار پدافند جاده از خاکریز شمال گرم‌دشت به پایین باشد. نصر ۱ جایگزین نصر ۲ در غرب گرم‌دشت شود و نصر ۲ هم برای عملیات فرداشب آزاد شود. دراین باره، محسن رضایی از فرماندهان قرارگاه نصر خواست: «وضع نصر ۳ و ۵ را روشن کنند ... از خاکریز [شمال گرم‌دشت] به پایین را الان برای امشب محکم کنند. درضمن، نصر ۲ را هم آزاد کنند که برای عملیات فرداشب آماده باشند؛ ... از همین الان از نصر ۱ بپرسید جایش [نصر ۲] بگذارید.» درخصوص طرح مانور عملیات تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) با ۸ گردان و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) با ۸ گردان برای فرداشب، محسن رضایی از حسن باقری خواست طبق طرح قبلی عمل کند و

تا عرایض پیش رود. به این صورت که از جاده حدود پنج کیلومتر به عمق (به طرف مرز) رفته و سپس به طرف جنوب (حدود ۱۲ کیلومتر) ادامه مسیر دهد و دشمن مستقر در شمال و شرق نهر عرایض را دور بزند و در غرب این نهر مستقر شود. نصر ۴ هم به عنوان احتیاط زرهی این عملیات تعیین شد. همچنین، قرارگاه نصر می تواند از نصر ۳ و ۵ برای این عملیات بهره گیرد. در پایان جلسه، یکی از حاضران به احتمال پاتک دشمن در منطقه ایستگاه حسینی و ایستگاه گرمداشت در روز بعد اشاره کرد که محسن رضایی در پاسخ گفت: «دشمن به همان اندازه‌ای که ما امشب خسته‌ایم، آن هم خسته است و قادر نیست پاتک اصلی و قدرتش را خرج ما بکند و می رود روی پس فردا. قبل از اینکه او روی پس فردا برود ما برای فردا شب آماده می شویم که ابتکار عمل را حفظ کنیم.»^(۳۲) به این ترتیب و با توجه به اینکه در نخستین روز عملیات به غیر از قرارگاه فتح، دو قرارگاه دیگر نتوانسته بودند به طور کامل به اهداف خود دست یابند، فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا برای ادامه عملیات سه قرارگاه عملیاتی تصمیماتی بدین شرح اتخاذ کردند:

قرارگاه قدس امشب با استفاده از سرپل های تصرف شده در جنوب کرخه کور، عملیات خود را به صورت محدود و ایذایی ادامه بدهد، مشروط بر اینکه اگر تا ساعت ۴ بامداد توانست به اهداف خود برسد، برای تثبیت آن، عملیات را ادامه بدهد؛ در غیر این صورت عملیات را در حد انهدام نیرو به پایان رسانده، به مواضع قبلی خود بازگردد.^(۳۳)

قرارگاه فتح نیز در شب سوم با گسترش به سمت جنوب، شکاف میان خود با قرارگاه نصر را پر کرده و خط پدافندی اش را تا نزدیک کیلومتر ۱۰۰ (گرمداشت)، که هم اکنون در اختیار نصر ۲ است، امتداد دهد. این قرارگاه همچنین ملزم شد تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) را آزاد کند و تحت امر قرارگاه نصر قرار دهد.

قرارگاه نصر هم در شب سوم با دو تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) و ۱۴ امام حسین^(ع) و بهره گیری از نصر ۳، ۴ و ۵، با یک مانور احاطه ای (پنج کیلومتر به سمت غرب و سپس دوازده کیلومتر به طرف جنوب) به غرب نهر عرایض رفته و با استقرار در آن منطقه (به عنوان سرپل) ضمن انهدام دشمن در شمال و شرق عرایض، خط پدافندی گرمداشت تا نهر عرایض را برقرار کند.^(۳۴)

۱۰۹

خبر آغاز عملیات بیت المقدس از نخستین ساعات امروز در سراسر کشور انعکاسی وسیع یافت و سایر اخبار و حوادث را تحت الشعاع قرار داد. مردم نیز با پخش اولین اطلاعیه مشترک سپاه و ارتش و شنیدن خبر عملیات رزمندگان ایران برای آزادسازی خرمشهر، ضمن ابراز شادمانی، با اشتیاق زیاد منتظر اطلاع از خبرهای جدید از جبهه های جنگ بودند.

رادیو به طور مکرر سرودهای انقلابی و متون حماسی پخش می کرد و بسیاری از مردم همان طور که در نخستین اطلاعیه سپاه و ارتش درخواست شده بود، با شور و هیجان در خیابان و به سوی مکان های برگزاری نماز جمعه به راه افتادند تا در این مراسم سیاسی، عبادی پیروزی نهایی و حتمی رزمندگان

اسلام را از درگاه الهی طلب کنند. باینکه امروز تعطیل بود، روزنامه‌های کثیرالانتشار کیهان، اطلاعات و جمهوری اسلامی اخبار پیروزی‌های رزمندگان را با تیتراهای درشت در شماره فوق‌العاده خود منتشر کردند و خبر از و حماسه‌ای دیگر دادند. این روزنامه‌ها در نماز جمعه تهران با استقبال بی‌سابقه‌ای روبه‌رو شد. ائمه‌جمعه اغلب شهرها نیز ضمن اعلام گزارش‌هایی از عملیات قهرمانانه فرزندان ایران در اراضی اشغالی جنوب، آن را ستودند و به اتفاق میلیون‌ها تن از مردم کشور برای پیروزی نهایی رزمندگان در جبهه‌های جنگ دست به دعا برداشتند.^(۳۵) نمازگزاران شهرهای مختلف پس از اقامه نماز جمعه، به نشانه شادی و سرور در خیابان‌ها راه‌پیمایی کردند و اکثر خودروها با روشن کردن چراغ‌های خود و به صدا درآوردن بوق، به گردش در خیابان‌ها پرداختند.^(۳۶) شامگاه امروز نیز علاوه بر مردم تهران، مردم سایر نقاط کشور با سردادن ندای الله اکبر ضمن اعلام پشتیبانی از رزمندگان اسلام، پیروزی هرچه نزدیک حق بر باطل را نوید دادند.^(۳۷)

خبرگزاری فرانسه هم واکنش مردم تهران به خبر آغاز عملیات بیت‌المقدس را چنین انعکاس داد: «... صدای آیت‌الله امامی کاشانی امام جمعه تهران، در میان فریادهای تکبیر مردم در همبستگی با نیروهای مسلح ایران که در جبهه‌ها می‌جنگند، گم شده بود و شعار "جنگ، جنگ تا پیروزی" بارها تکرار شد. مردم فریاد می‌زدند "صلح با صدام شرم‌آور است، جواب جنگ، جنگ است." در اطراف دانشگاه [تهران] مردم درحالی‌که هریک رادیوی ترانزیستوری کوچکی را در دست داشتند، به اخبار منتشره رادیو که برنامه‌های عادی خود را قطع کرده بود و سرودهای انقلابی پخش می‌کرد، گوش می‌دادند. مردم، همگی اطراف روزنامه فوق‌العاده امروز جمع شده بودند که [در] صفحه اول [آن] نوشته شده بود "این پیروزی نهایی است، آخرین حمله است" و همه مردم آن را تأیید می‌کردند. مردم گرداگرد ماشین‌های مخصوص سازمان انتقال خون حلقه زده بودند تا خون خود را اهدا نمایند. کیسه‌های پلاستیکی مملو از اسکناس‌های ایرانی بود و هرکس سهم خود را برای جبهه پرداخت می‌کرد؛ بدون شک امروز بیش از هر جمعه دیگر در ایران برای جبهه‌ها پول جمع‌آوری شد. در پشت نرده‌های دانشکده افسری در تهران هم نظامیانی که در مرخصی به سر می‌بردند با لباس شخصی کنار پیاده‌رو نشسته و هشیارانه آخرین اخبار منطقه جنگ را که با صدای بلند از رادیو پخش می‌شود گوش می‌دهند. در اطراف یک کمیته محلی، افراد کمیته روی بازوان خود سخنان امام خمینی درباره جنگ را نصب کرده‌اند؛ مثل عملیات فتح [المبین]. در جاده‌ای که فرودگاه را به شهر تهران وصل می‌کند، مسیر ویژه برای حرکت آمبولانس‌های حامل مجروحین در نظر گرفته شده است.»^(۳۸)

هم‌زمان با عملیات بیت‌المقدس در جبهه جنوب، رزمندگان ایران در اولین ساعات امروز موفق شدند در عملیاتی در جبهه میانی (منطقه مهران) تپه دوازده سنگی و تپه قرمز را از وجود نیروهای عراقی پاک‌سازی کنند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ایلام، در این عملیات ۷۵ تن از نیروهای دشمن کشته، چندین قبضه تیربار و تعدادی سنگر گروهی و انفرادی منهدم و یک انبار مهمات آنان به آتش کشیده شد.^(۳۹)

۱۱۱

در ادامه اخبار مربوط به پاک‌سازی مناطق غرب کشور، گزارش شد که امروز نیروهای جمهوری اسلامی در سه منطقه به عناصر مسلح ضدانقلاب حمله کردند که بر اثر آن عده‌ای از آنان کشته یا زخمی و عده‌ای نیز دستگیر شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه)، امروز در روستای گل‌تپه از توابع شهرستان بوکان، نیروهای خودی با ضدانقلابیون درگیر شدند که در نتیجه آن ۲ تن از افراد ضدانقلاب کشته شدند و یک نفر مجروح شد. در منطقه اکری‌قاش در استان آذربایجان غربی نیز نیروهای ارتشی و سپاهی به اشرار مسلح حمله کردند و پس از پنج ساعت درگیری موفق شدند یک مرکز مهم آنان را تصرف کنند.^(۴۰) همچنین، در نتیجه حمله هلی‌کوپترهای هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی به اشرار مسلح ضدانقلاب در منطقه تکاب، ۲۰ نفر از ضدانقلابیون کشته و ۳ نفر از آنان دستگیر شدند.^(۴۱)

۱۱۲

در نخستین واکنش رسانه‌های خارجی به عملیات بیت‌المقدس، خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد: «برای اولین بار متحدین عربی عراق نگران احتمال پیروزی ایران شده‌اند. پادشاهی سعودی و دیگر کشورهای خلیج بالغ بر ۲۵ میلیارد دلار به عراق وام داده‌اند. مصر یعنی نیرومندترین دوست عرب واشنگتن نیز به عراق تسلیحات می‌فروشد. یک دیپلمات غربی می‌گفت ایرانی‌ها جنگ را نبرده‌اند، اما بر اثر موفقیت‌هایشان مو بر اندام ریاض و واشنگتن سیخ شده است.»^(۴۲)

۱۱۳

وزیر امور خارجه ایران که به دهلی‌نو سفر کرده است، گفت خرید اخیر نفت خام ایران توسط امریکا نشان‌دهنده بهبود روابط دو کشور نیست.

به دنبال انتشار خبر خرید یک محموله نفتی ایران از سوی امریکا در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۶ و بازتاب گسترده آن در رسانه‌های غربی و تکذیب این خبر توسط دولت ایران، خبرگزاری آسوشیتدپرس از دهلی‌نو اعلام کرد: علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، امروز گفت خرید اخیر ۵۳ میلیون دلار نفت خام ایران توسط امریکا نشان‌دهنده بهبود روابط دو کشور نیست. وی، که در یک سفر رسمی در هند به سر می‌برد، در مصاحبه با رادیو دولتی این کشور گفت تا وقتی که مخاصمات امریکا علیه ایران ادامه دارد ما با امریکا روابط دیپلماتیک برقرار نخواهیم کرد.^(۴۳)

سفیر جمهوری اسلامی ایران در بن به دنبال درگیری دانشجویان ایرانی موافق و مخالف حکومت جمهوری اسلامی در دانشگاه ماینس آلمان غربی در شامگاه ۱۳۶۱/۲/۴، امروز در یک نشست مطبوعاتی، پلیس آلمان غربی را متهم کرد که علیه دانشجویان مسلمان پیرو امام خمینی در این کشور عمل کرده است.

مهدی نواب افزود: «طرفداران امام خمینی بلافاصله توسط پلیس دستگیر شدند و مورد آزار قرار گرفتند؛ درحالی که اغلب ضدانقلابیون در آلمان غربی پس از بازداشت بلافاصله آزاد شدند.» وی گفت که با برخی از دستگیرشدگان طرفدار امام خمینی ملاقات کرده و این دانشجویان اظهار داشته‌اند که پلیس آلمان غربی آنها را پس از درگیری مورد ضرب و شتم قرار داده است.^(۴۴) در همین حال، خبرگزاری یونایتدپرس به نقل از پلیس آلمان فدرال ضمن اشاره به اینکه در حمله به یک گروه از دانشجویان مخالف، افرادی از شهرهای دیگر آلمان غربی در دانشگاه ماینس تجمع کرده بودند، گزارش داد: «۹۱ قبضه اسلحه از حمله‌کنندگان کشف شده است و پلیس، سفارت ایران در بن را متهم کرده که آنها نام و شماره آپارتمان مخالفین امام خمینی را از طریق ورقه‌هایی در اختیار طرفداران امام خمینی قرار داده‌اند.» این خبرگزاری در گزارش خود همچنین افزود: «مهدی نواب سفیر جمهوری اسلامی ایران در بن، امروز این اتهامات پلیس آلمان غربی را شدیداً رد کرد و گفت سفارت علیه این اتهامات افترا آمیز پلیس آلمان اقدامات قانونی به عمل خواهد آورد.»^(۴۵)

در مقابل، یک سخنگوی وزارت امور خارجه آلمان غربی با اشاره به وجود مدارکی دال بر مشارکت سفارت ایران در جریان حوادث شهر ماینس، اتهامات عنوان‌شده از سوی سفیر ایران مبنی بر بدرفتاری پلیس آن کشور با ایرانیان را رد کرد.^(۴۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۰

۱. سند شماره ۲۷۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۱۰)، عبدالله درویشی، صص ۳ - ۱.
۲. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۱۱)، عبدالله درویشی و جواد زمان‌زاده، ص ۱۴.
۳. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۹۳)، عبدالله درویشی، صص ۱۴ و ۱۵.
۴. همان، صص ۳۳ و ۳۴.
۵. سند شماره ۴۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه قدس در عملیات بیت‌المقدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۲۹ تا ۱۳۶۱/۲/۱۸، صص ۸۶ - ۸۳؛ و - سند شماره ۲۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه قدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۳۰، صص ۲۳ - ۱۸؛ و - سند شماره ۷۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران (اطلاعات عملیات) به دفتر سیاسی - دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۲/۱۰، صص ۳ - ۱.
۶. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۷. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵ و ۶.

۲۷. سند شماره ۳۱۱۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷ و ۱۸؛ و - سند شماره ۳۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۴۰.
۲۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۳.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۴۲.
۳۰. سند شماره ۳۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳۸؛ و - سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۱.
۳۱. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۱ - ۹.
۳۲. سند شماره ۱۵۳۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۴۹۶۳)، عبدالله درویشی، صص ۳۹ - ۷.
۳۳. سند شماره ۲۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۳.
۳۴. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۱ - ۹؛ و - سند شماره ۱۵۳۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۹ - ۷.
۳۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، صص ۱۱ و ۱۲.
۳۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۲.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، گزارش لحظه‌به‌لحظه عملیات بیت المقدس، جلد اول، ص ۵۹، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۴۵، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۴۰. همان، ص ۴۱، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۴۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۱۵.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، گزارش لحظه‌به‌لحظه عملیات بیت المقدس، جلد اول، ص ۳۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱۱، دهلی نو - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۴۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱۶.
۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱۱، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۴۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۰، ص ۱۲، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۱۰

۸. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۴ و ۴۵.
۹. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تشریح منطقه عملیاتی) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۴۹۶۲)، عبدالله درویشی، صص ۲۶ و ۲۵.
۱۰. سند شماره ۷۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ - ۱.
۱۱. سند شماره ۳۱۱۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۱۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ و ۱۲.
۱۲. سند شماره ۲۷۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۱۰)، عبدالله درویشی، ص ۱۳.
۱۳. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۴. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷.
۱۵. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ و ۱۸.
۱۶. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.
۱۷. سند شماره ۳۱۱۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳ و ۴.
۱۸. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۹. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۶.
۲۰. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۱۷.
۲۱. سند شماره ۰۰۳۰/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، راوی قرارگاه نصر، علی مینو، ۱۳۶۱، صص ۱۵ - ۱۴.
۲۲. سند شماره ۲۸۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ و ۳۸.
۲۳. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۳.
۲۴. سند شماره ۲۸۳۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۰، نوار شماره ۵۰۷۰)، محمد الهیاری، ص ۹؛ و سند شماره ۳۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۲/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱۳۹.
۲۵. سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۱.
۲۶. سند شماره ۰۰۳۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۵ - ۱۲.

روزشمار جنگ

شنبه

۱۱ اردیبهشت ۱۳۶۱

۷ رجب ۱۴۰۲

۱ مهر ۱۹۸۲

۱۱۵

کاهش نسبی توان نیروهای ایران و عراق پس از یک روز نبرد سنگین در جنوب رودخانه کرخه کور و جاده اهواز - خرمشهر، به فروکش کردن درگیری طرفین انجامیده بود و درحالی که رزمندگان ایران به تثبیت و تحکیم مواضع به دست آمده مشغول بودند، از شدت آتش و پاتک‌های عراقی‌ها نیز کاسته شده بود.

دو قرارگاه فتح و نصر ضمن تثبیت مواضع پدافندی خود، در حال طراحی و آماده شدن برای پرکردن شکاف میان این دو قرارگاه بودند. قرارگاه قدس نیز بنا به دستور قرارگاه مرکزی کربلا باید به منظور تداوم فشار بر دشمن در جنوب کرخه کور و جنوب غربی اهواز مجدداً وارد عمل می شد. بر همین اساس، تیپ‌های ثارالله^(ع) (از قدس ۴)، بیت المقدس (از قدس ۵) و امام رضا^(ع) (از قدس ۲) در ساعت ۰۱:۰۰ بامداد برای شروع عملیات اعلام آمادگی کردند، اما به دلیل عدم آمادگی تیپ نور (از قدس ۳) فرمان آغاز عملیات تا ساعت ۰۲:۰۰ به تعویق افتاد. در این ساعت نیز باینکه تیپ نور هنوز اعلام آمادگی نکرده بود، اما فرصت اندک باقیمانده تا فرارسیدن روز موجب شد فرمان شروع عملیات صادر شود.

پس از آن، تیپ بیت المقدس و سپس تیپ ثارالله^(ع) وارد عمل شدند و تا حدود ساعت ۰۳:۰۰ با دشمن درگیر بودند. مقاومت سرسختانه و شدید عراقی‌ها با توپخانه، تانک و تیربار مانع از پیشروی این دو تیپ شد. تیپ امام رضا^(ع) و تیپ نور نیز که به سمت مواضع عراقی‌ها پیش می رفتند، هنوز با آنها درگیر نشده بودند.

علاوه بر فشار سنگین دشمن، عدم الحاق یگان‌های خودی با یکدیگر نیز فشار وارده بر آنها را دوچندان می کرد. شب رو به پایان بود و پیشروی نیروها و موفقیت عملیات آنها در روز امکان پذیر نبود؛ بنابراین به همه واحدهای عملیاتی ابلاغ شد تا قبل از فرارسیدن روز به سرعت به مواضع اولیه خود بازگردند. با این فرمان، تیپ بیت المقدس و تیپ ثارالله^(ع) به داخل سرپل‌های تصرف شده خود در روز گذشته بازگشتند؛ اما تیپ امام رضا^(ع) و تیپ نور که در نبرد دیروز

به شدت آسیب دیده و توان عملیاتی خود را از دست داده بودند، هنگام عقب‌نشینی سرپل‌های خود را رها کرده، به شمال کرخه‌کور رفتند و در آنجا موضع گرفتند.

در ساعت‌های ۰۶:۲۵، ۰۹:۱۵ و ۱۳:۳۰ لشکر ۵ مکانیزه عراق با پشتیبانی لشکر ۶ زرهی به تیپ‌های ثارالله^(۲) و بیت‌المقدس پاتک کرد. تیپ ثارالله^(۲) که تقریباً همه فرماندهان گردان‌هایش را از دست داده بود و دیگر توان مقاومت نداشت، منطقه سرپل خود در کوهه را ترک کرده و به شمال کرخه‌کور عقب نشست. به این ترتیب، جنوب کرخه‌کور از حضور یگان‌های قرارگاه قدس خالی شد و فقط تیپ بیت‌المقدس توانست در محور نورد (جنوب‌غربی اهواز) سرپل خود را همچنان حفظ کند. البته کمی بعد، این تیپ نیز که زیر آتش شدید دشمن قرار داشت، با تحمل تعدادی شهید، مجروح و اسیر، منطقه سرپل خود را تخلیه کرد و به مواضع اولیه خود در قبل از آغاز عملیات بیت‌المقدس بازگشت.^(۱)

دشمن با عقب‌راندن یگان‌های قرارگاه قدس به شمال کرخه‌کور، موقعیت خود در جنوب‌غربی اهواز و جنوب کرخه‌کور را تثبیت کرد و یک ستون زرهی و مکانیزه را نیز برای تقویت یگان‌هایی که در غرب جاده اهواز - خرمشهر با قرارگاه‌های فتح و نصر مقابله می‌کردند، راهی منطقه ایستگاه حسینی و گرم‌دشت کرد.^(۲)

در محور قرارگاه‌های فتح و نصر (در جناح میانی و جنوبی منطقه عملیات بیت‌المقدس) نیز با وجود آنکه نیروهای ایران در نخستین روز عملیات توانسته بودند سرپلی به مساحت حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع را در غرب کارون تا جاده اهواز - خرمشهر تصرف کنند، اما دستیابی ناقص به جاده و شکافی که از کیلومتر ۸۶ تا ۹۶ میان دو قرارگاه فتح و نصر وجود داشت، موجب شد کل منطقه آزادشده در معرض تهدید قرار گیرد؛ زیرا این جاده تنها عارضه‌ای بود که نیروهای خودی می‌توانستند در پشت آن مستقر شوند و با پاتک‌های دشمن مقابله کنند و در صورت عقب‌نشینی نیز به علت فقدان هرگونه عارضه دیگر، مقاومت در برابر دشمن به سختی امکان‌پذیر بود.

در مقابل، دشمن که تصور نمی‌کرد نیروهای ایران بتوانند خود را تا جاده اهواز - خرمشهر برسانند، می‌دانست برای عقب‌راندن آنها ابتدا باید جاده را تصرف کند و سپس منطقه سرپل را بازپس گیرد. بر همین اساس، عراق از روز گذشته و پی‌درپی نیروهای دو قرارگاه نصر و فتح را زیر فشار قرار می‌داد،* اما هنوز پاتک اصلی و گسترده خود را که می‌بایست در حفاصل کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۱۰۳ انجام می‌شد، آغاز نکرده بود.**

* علی اسحاقی مسئول پست شش قرارگاه کربلا، خطاب به فرماندهان این قرارگاه اعلام کرد: «بعد از اینکه بچه‌ها جلو رفتند و در حاشیه جاده مستقر شدند، این [دشمن] تازه دارد خودش را جمع‌وجور و سازماندهی می‌کند. از ساعت ۱۲ تا ساعت ۲، پاتک‌های خودش را شروع کرد. البته پاتکش به آن صورت نبود که بتواند نیروهای ما را به عقب براند، ولی مانع پیشروی آنها هم شد.» [سند شماره ۲۶۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: با فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱۷]

** رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی معتقد بود که دشمن در حال انتقال نیرو از سایر مناطق به این منطقه و سپس سازماندهی برای آغاز درگیری و تصرف جاده و مواضع از دست‌داده خود است. [سند شماره ۷۳۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، شماره ۴۷۱، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱]

در جبهه خودی همه سعی و تلاش بر این بود که قبل از آغاز مرحله دوم عملیات، علاوه بر حفظ نقاط تصرف شده جاده (کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۸۶ و کیلومتر ۹۶ تا کیلومتر ۱۰۳)، رخنه موجود نیز (کیلومتر ۸۶ تا کیلومتر ۹۶) هرچه سریع تر ترمیم شود. بر همین اساس، در جلسه فرماندهان دو قرارگاه فتح و نصر که در ساعت ۱۴:۱۵ در قرارگاه کربلا تشکیل شد، مقرر گردید امشب فتح ۳ (تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲) از جناح چپ منطقه سرپل قرارگاه فتح وارد عمل شود و جاده را از کیلومتر ۸۶ تا کیلومتر ۹۰ بپوشاند. نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱) نیز در جناح راست منطقه سرپل قرارگاه نصر، از کیلومتر ۹۶ تا کیلومتر ۹۰ پیشروی کند و در نتیجه، شکاف میان دو قرارگاه فتح و نصر پر شود.^(۳)

۱۱۶

هوایماهای عراقی امروز نیز همانند روز گذشته به طور مستمر محل های تجمع برخی واحدهای پیاده و زرهی خودی در منطقه عملیاتی بیت المقدس، پاسگاه های فرماندهی و پل های نصب شده روی کارون را بمباران کردند و خساراتی به جبهه خودی وارد آوردند. به دنبال آن هوایماهای شکاری خودی و موشک های زمین به هوای مستقر در منطقه عملیات، ۵ فروند هوایمای دشمن را در ساعت های متناوب صبح و عصر ساقط کردند^(۴) هوایماهای نیروی هوایی ایران نیز بارها مواضع دشمن را بمباران و شناسایی کردند و پس از وارد آوردن خساراتی به ارتش عراق، همگی بجز یکی از آنها که دچار سانحه شده و در اطراف شادگان سقوط کرد، به پایگاه های خود بازگشتند.^(۵)

۱۱۷

قرارگاه عملیاتی فجر در پشتیبانی از عملیات بیت المقدس، عملیات خود را در قالب یک تک محدود به منظور تصرف ارتفاع ۱۸۲ و درگیر نگه داشتن لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی عراق در شرق فکه آغاز کرد* و ارتفاع ۱۸۲ را از ارتش عراق بازپس گرفت.

بر اساس طرح مانور، نیروهای این قرارگاه متشکل از ۷ گردان بسیجی و سپاهی (در قالب دو تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) و ۳۳ المهدی^(عج)) و ۲ گردان ارتشی (از لشکر ۷۷ پیاده خراسان)، از شب گذشته حرکت خود را به سمت اهداف تعیین شده آغاز کردند، این نیروها می بایست با ۲ گردان تلفیقی از سپاه و ارتش از محور میانی، ضمن هجوم به مواضع دشمن، آنها را مشغول نمایند تا دو تیپ سپاه پاسداران از دو محور شمالی و جنوبی با طی مسافتی حدود ۲۵ کیلومتر

* پس از عملیات فتح المبین، سپاه چهارم عراق با باقیمانده عناصر لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی علاوه بر ایجاد مواضع در امتداد ارتفاعات حمربین، ارتفاع ۱۸۲ در شرق فکه را هم در کنترل خود قرار داده بود. [سند شماره ۷۵۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۲۸۳،

دشمن را دور زده و در جاده شیخ‌قندی - فکه با یکدیگر الحاق کنند. سپس، علاوه بر ۲ گردانی که در منطقه شمالی و منطقه جنوبی موضع می‌گیرند، ۲ گردان به طرف فکه رفته، در آنجا پدافند کنند و ۲ گردان دیگر با گردش به سمت منطقه شیخ‌قندی، این منطقه را پاک‌سازی نمایند.

در محور شمالی، نیروهای تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) پس از ساعت‌ها راه‌پیمایی و سرگردانی در بیابان، زمانی مسیر تعیین‌شده را پیدا کردند که هوا روشن شده بود. به همین دلیل، فرماندهی قرارگاه فجر دستور بازگشت آنها را ابلاغ کرد. دشمن نیز که نیروهای خودی را دیده بود، به طرف آنها تیراندازی کرد و در نتیجه، نیروهای این تیپ با دادن ۲ شهید عقب‌نشینی کردند.

در محور میانی، نیروهای تلفیقی سپاه و ارتش به مواضع دشمن یورش بردند تا اینکه یک گردان از تیپ ۳۳ المهدی^(عج) که در محور جنوبی وارد عمل شده بود، در ساعت ۰۳:۴۵ از دو سو به ارتفاع ۱۸۲ حمله کرد و با وارد آوردن تلفات و اسیرکردن تعدادی از نیروهای عراقی، این ارتفاع را حدود ساعت ۰۷:۰۰ آزاد کرد. یکی از دو گردان دیگر تیپ المهدی^(عج) که از سمت جنوب، دشمن را دور زده و مسافت زیادی را طی کرده بودند، به دلیل قطع تماس مخابراتی با مرکز فرماندهی این تیپ پس از رسیدن به جاده فکه، برخلاف طرح مانور، به طرف غرب ادامه مسیر داد. این، درحالی بود که عملیات در محور شمالی منتفی شده و تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) که می‌بایست با این گردان الحاق کند، منطقه را ترک کرده بود. پس از روشن شدن هوا نیروهای این گردان تشنه و گرسنه و خسته از راه‌پیمایی طولانی، زیر آتش دشمن قرار گرفتند و در نتیجه، این گردان با تحمل تعدادی شهید و اسیر متلاشی شد. در این میان، تعداد انگشت‌شماری از رزمندگان این گردان موفق شدند از طریق یکی از شیارهای موجود در منطقه به عقب برگردند. به این ترتیب، نیروهای قرارگاه فجر در این عملیات فقط موفق شدند ارتفاع ۱۸۲ را از ارتش عراق بازپس گیرند و حدود ۷۰۰ نفر را نیز به اسارت درآوردند.^{(۶)*}

۱۱۸

فرماندهان سپاه و ارتش در جلسه بعد از ظهر امروز، پس از بررسی عملکرد قرارگاه قدس در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس بر امکان‌پذیر نبودن ادامه عملیات این قرارگاه در شمال منطقه عملیاتی تأکید کردند. همچنین، در این جلسه در خصوص اهمیت منطقه آزادشده در غرب رودخانه کارون و لزوم ادامه تلاش قرارگاه‌های فتح و نصر برای پوشاندن شکاف میان این دو قرارگاه مطالبی بیان شد. در این جلسه که از ساعت ۱۸:۳۰ در قرارگاه عملیاتی نصر تشکیل شد،** ابتدا رحیم صفوی درباره

* توضیحات مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر درباره این عملیات در ضمیمه گزارش آمده است.

** حاضران در جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری فرماندهان قرارگاه نصر، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل، سرهنگ اقبال محمدزاده و سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا و مهدی زین‌الدین مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه نصر.

عملیات بامداد امروز قرارگاه قدس اظهار داشت: «قرارگاه قدس از کارایی خودش افتاده؛ اگر ده بار دیگر هم در آنجا عمل بکنند، باز آن را برمی گردانند سرجای خودش. ... فتح ۴ به غرب جاده [اهواز - خرمشهر در محدوده کیلومتر ۷۰] رفته و تا خط آهن [حدود یک کیلومتری غرب جاده] پیش رفت، ولی با فشار دشمن دوباره به پشت جاده بازگشت. ... دشمن حدود یک لشکرش را راه انداخت از این راه [پادگان حمید]، که ما گفتیم دارد می آید که به قرارگاه فتح و قرارگاه نصر بزند.» غلامعلی رشید پرسید: «چرا چنین استعدادی را از اینجا [منطقه عمومی جفیر] برده؛ حتماً یک یقینی اینجا هست؟!» حسن باقری پاسخ داد: «این [دشمن] فهمیده ما چه کار می خواهیم بکنیم؛ قضیه طرح را فهمیده!»

رحیم صفوی در ادامه سخنانش پس از بیان این پیشنهاد که «ما حداقل یک جبهه دیگر باید باز کنیم»، گفت: «اینجا [قرارگاه قدس] دیگر از کارایی افتاده‌اند و ما هرچه اینجا [جبهه کرخه‌کور] سرمایه‌گذاری بکنیم، به درد نمی‌خورد؛ ... همه نیروهای قرارگاه قدس را زدند عقب و برگرداندنش [شمال کرخه‌کور]. ... می‌گویم ما بیایم از این قرارگاه قدس یک نیرویی آزاد کنیم؛ حداقل یک تیپ زرهی و یک تیپ پیاده‌اش را آزاد کنیم ... بیاوریم اینجا [جناح راست قرارگاه فتح] و این منطقه را به او بدهیم و بگوییم که از این راه حرکت را ادامه بده با زدن خاکریز.»

غلامعلی رشید درباره پیشنهاد رحیم صفوی مبنی بر بازکردن یک جبهه دیگر در شمال محور قرارگاه فتح از سوی قرارگاه قدس گفت: «هر تصمیمی که در رابطه با قرارگاه قدس می‌خواهیم بگیریم، اگر امشب دستور شود و به آن بدهند، بهتر است؛ چون تا این [تیپ‌های آزاد شده قرارگاه قدس] بیاید و توجیه بشود، کلی کار دارد. اگر به این نتیجه رسیدیم که دیگر [جنوب کرخه‌کور] به‌طور کلی قفل است. ...» در این لحظه رحیم صفوی سخنان غلامعلی رشید را قطع کرد و اظهار داشت: «قفل است و به نظر من بیخود [منتظر نشویم]؛ ما ۲ تیپ زرهی و ۲ تیپ پیاده‌مان هم آنجا بیخود داریم. ... در ضمن من معتقدم ما عجولانه داریم کار می‌کنیم و این جوری درست نمی‌شود؛ فکر می‌کنم با تأمل می‌توانیم برویم جلو. ما نیرو داریم. باید خیلی آهسته، با تأمل و حساب شده برویم جلو. الان نیروهای خوبی توی دستمان داریم و ... عجله نکنیم. الان کار یک مقدار دارد باعجله می‌شود. ما باید خوب فکر کنیم و وضع جبهه بالا را در نظر بگیریم و با تأمل برویم جلو. ما یک هفته دیگر می‌رسیم به هدف‌هایمان. منتها با تلفات کمتر و خیلی مطمئن‌تر. باید با اطمینان برویم جلو. ما نیروهایمان برتری دارد. ما هرچه قدر که می‌توانیم باید نیرو بسیج کنیم. ... الان هشت هزار نیرو دارد می‌آید؛ فردا هشت هزار نفر نیرو از اهواز می‌آید.»

در ادامه جلسه، محسن رضایی که با تأخیر به جلسه آمده بود، به عملیات قرارگاه فجر در شرق فکه اشاره و بر ضرورت ادامه آن با هدف تهدید عماره و حلفائیه تأکید کرد و گفت: «بچه‌ها فقط رفتند و یک تپه ۱۸۲ را گرفتند؛ چیزی نگرفتند!... اگر امشب اینها با ۵ گردان عمل بکنند، فکر می‌کنم تا سه، چهار کیلومتری فکه بروند؛ خیلی راحت می‌روند و بدون دردسر. اگر ما به فکه برسیم، [ارتش عراق] هم سازمان دفاعی‌اش از هم پاشیده می‌شود و باید برای آن فکری بکند و هم برای

عمار و حلفائیه باید فکری بکنند ... و این دو خطر یک مسئله و مشکل جدی برایش درست می‌کند که یک مقدار می‌تواند دست ما را در اینجا [منطقه عملیات بیت المقدس] بازتر کند. رحیم صفوی هم درخصوص اهمیت عملیات قرارگاه فجر گفت: «از نظر نظامی هم مهم است. اگر فکه گرفته بشود که رگ حیاتی‌اش است، دیگر راه ندارد از آن طرف حتی از محور دهلران، یعنی در امتداد رودخانه دویرج و فقط از این محور است که دارد تقویت می‌کند و دیگر محوری ندارد.» سپس، محسن رضایی که در جریان بحث ابتدای جلسه درمورد عملیات امروز قرارگاه قدس نبود، در این باره گفت: «دیشب دوباره تیپ ثارالله^(ع) حمله کرد، بچه‌ها حمله کردند و دوباره تا سه کیلومتری جلو رفتند و بعد سر صبح دوباره برگشتند توی خاکریز خودشان. ولی دشمن از ظهر به بعد، خیلی به آنها فشار آورد... و سه، چهار پاتک قوی کرد و من فکر می‌کنم [نیروهای قرارگاه قدس] احتمالاً تا حالا خاکریزها را از دست داده باشند. ... قرارگاه قدس حالا دارد تلاش می‌کند که قدس ۴ و ۵ را فعال کرده و جاده [اهواز - خرمشهر از محور نورد] را باز کند تا تانک‌ها [ی لشکر ۱۶ قزوین] را از آنجا بیاورند تو؛ و اگر بتوانند بیایند کم کم به شما ملحق بشود.» محسن رضایی در ادامه با اشاره به عکس هوایی که ساعت ۱۲ دیروز (۱۳۶۱/۲/۱۰) از منطقه گرفته شده، گفت: «از ۵۰۰ تانک [دشمن] که قبلاً از بالا تا پایین می‌دیدیم توی منطقه عبور قرارگاه فتح و نصر تبدیل شده به ۳۵۰ دستگاه.»

رشید پرسید: «۱۵۰ تایش کجاست؟!»

باقری پاسخ داد: «خب، ۱۵۰ تا زده شده است.»

محسن رضایی در ادامه سخنانش گفت: «وضع نیرو هم الحمدلله خوب است؛ ۶ هزار نفر اعزام مجدد و ۸ هزار نفر آموزشی داریم. ... از قرارگاه قدس تعداد زیادی فرمانده گردان شهید شده‌اند؛ حداقل ۱۵ فرمانده گردان شهید شده‌اند. ... تک جبهه‌ای نمی‌توانیم بزنیم. ... سرپل [جنوب کرخه] را اگر می‌آمدیم و می‌گرفتیم، خیلی کار می‌کردیم.»

رشید اظهار داشت: «نگرفتیم دیگر!»

محسن رضایی پرسید: «چرا نگرفتیم؟»

رشید پاسخ داد: «سه تیپ [قدس ۳ و ۴] ما قاتی شده بود در سه کیلومتر!»

محسن رضایی به اهمیت عملیات قرارگاه‌های فتح و نصر برای تصرف سرپل غرب کارون اشاره کرد و اظهار داشت: «آقا! شما می‌دانید چه کار کردیم؛ ما الان دشمن را از سمت راست و چپمان جا گذاشتیم و رفتیم جلو. می‌دانید دشمن توی چه مانده؛ دشمن توی این مانده و هر چه نگاه می‌کند نمی‌داند این را [سرپل تصرف شده در غرب کارون] با چه قدرتی بشکند و تا چه عمقی برود جلو! این کار برای دشمن مشکل است. ... اگر سرپلمان قوی و محکم نبود، دشمن تا حالا صد درصد گرفته بود. اگر دشمن الان بیاید و سرمایه‌گذاری کند، حداقل سه یا چهار لشکر باید به ردیف بچیند؛ که احتمالاً شاید دارد همین کار را می‌کند. دشمن باید بچیند و بعد مرتب بزند تا بیاید و این کار را بکند. ... ما [از کارون] ۱۵ کیلومتر آمدیم و ۱۳ کیلومتر تا مرز فاصله داریم.»

در ادامه جلسه، پس از اینکه اعلام شد نصر ۱ در سه کیلومتری شرق جاده و روبه‌روی ایستگاه ۹۰ مستقر است و در همین نقطه دشمن به جاده چسبیده است، محسن رضایی میزان موفقیت واحدهای عملیاتی را چنین ارزیابی کرد: «از بالا تا پایین، یکی فتح ۴ خوب عمل کرده، یکی نصر ۲. اینها بهترین مانور را پیاده کردند.»

در پایان جلسه، به طرح عملیات امشب فتح ۳ و نصر ۱ برای پرکردن شکاف کیلومتر ۸۶ تا کیلومتر ۹۶ جاده اهواز - خرمشهر و الحاق قرارگاه فتح با نصر اشاره شد و غلامعلی رشید در این باره گفت: «برادر محسن، با شروع تاریکی، تیپ نجف [از فتح ۳] و رئوفی [تیپ ۷ دزفول (ولی عصر^(ع)) از نصر ۱] می‌خواهند عمل کنند.» محسن رضایی پرسید: «آمادگی دارند؟» سرهنگ حسنی سعدی پاسخ داد: «بله.» غلامعلی رشید ادامه داد: «آماده کردند که حرکت کنند و روی جاده بیایند و به هم بپیوندند. ... دشمن به جاده [در کیلومتر ۸۶ تا کیلومتر ۹۶] چسبیده است. ... ما باید دیگر برویم، شب شد.» محسن رضایی هم اظهار داشت: «بله، برویم.»^(۷)

۱۱۹

هم‌زمان با دومین روز از عملیات بیت‌المقدس، امروز صدها نفر از مردم تهران برای اهدای خون در مقابل مراکز انتقال خون تجمع کردند تا مجروحان این عملیات را یاری کنند. به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، استقبال مردم برای اهدای خون به‌حدی بود که صف‌های طولی در مقابل این مراکز تشکیل شد. باوجود این، معاون سازمان انتقال خون اظهار داشت: «باوجود استقبال بی‌نظیر مردم، ما همچنان به گروه‌های مختلف خونی به‌خصوص گروه‌های منفی احتیاج داریم.»^(۸)

۱۲۰

با آغاز عملیات بیت‌المقدس و عزم قوای ایران برای بیرون‌راندن بقیه نیروهای عراقی از خاک کشور، رئیس‌جمهور ایران بر دو شرط دیگر کشور خود یعنی محاکمه رژیم عراق و پرداخت غرامت به ایران، برای خاتمه‌دادن به جنگ تأکید کرد. رادیو اسرائیل هم ضمن انعکاس این خبر گفت شرط محاکمه صدام برای نخستین‌بار از سوی ایران مطرح می‌شود.

آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، در یک مصاحبه اختصاصی با روزنامه جمهوری اسلامی ضمن تشریح دستاوردهای عملیات بیت‌المقدس در دو روز اخیر، در پاسخ به این سؤال که فکر می‌کنید اگر رزمندگان ما موفق شوند نیروهای بعثی را از کشور بیرون برانند، در آن صورت شرایط ایران چگونه خواهد بود، گفت: «شرایط ما به قوت خود باقی است؛ یعنی ما اگر از آن شرایطی که ذکر کردیم که همان رسیدن به مرزهای بین‌المللی باشد، به‌وسیله خودمان تأمین شده، این دلیل آن نمی‌شود که ما آن دو شرط دیگر را که عبارت است

از محاکمه صدام و رژیم متجاوز بغداد و همچنین گرفتن غرامت نادیده بگیریم. آن دو شرط به قوت خود باقی است و ما شیوه‌هایی برای اینکه آن دو شرط را هم محقق بکنیم در اختیار داریم.» رئیس‌جمهور درمورد پیش‌بینی آینده رژیم عراق نیز گفت: «آینده رژیم عراق بسته به همت مردم عراق است. ما داریم بزرگ‌ترین خدمت را، بزرگ‌ترین وسیله را

آیت‌الله خامنه‌ای

برای اینکه مردم عراق بتوانند بر سرنوشت خودشان مسلط شوند در اختیار آنها قرار می‌دهیم؛ که آن کوبیدن رژیم متجاوز حاکم بر عراق است. ما می‌دانیم که مردم عراق از این رژیم ناراضی هستند و این رژیم دارد به وسیله ما تضعیف می‌شود. از اینجا به بعد به عهده خود مردم عراق است که تصمیم خودشان را بگیرند و آینده خودشان را با همت خودشان رقم بزنند.»^(۹) رادیو اسرائیل با انعکاس اظهارات رئیس‌جمهور ایران گفت: «این نخستین بار است که رئیس‌جمهور ایران محاکمه صدام حسین را به عنوان یکی از شرایط اصلی پایان بخشیدن به جنگ خواستار می‌شود. تاکنون شرط ایران آن بود که یک هیئت بین‌المللی متجاوز را تعیین و معرفی کند. درمورد غرامت جنگی، [آیت‌الله] خامنه‌ای از ذکر ارقام خودداری کرد، ولی یک روزنامه کویتی اخیراً نوشته بود که ایران ۵۰ میلیارد دلار غرامت جنگی مطالبه می‌کند.»^(۱۰)

۱۲۱

در ادامه پاک‌سازی مناطق کردنشین غرب کشور، رزمندگان خودی در عملیاتی موفق شدند روستاهای برده‌رش، سماجان بالا، نمشیر، پزشه و نباویچه کهنه از توابع بانه را از وجود اشراق ضدانقلاب پاک کنند و ضمن دستگیری چند تن از آنان، اسلحه و مهماتشان را به غنیمت بگیرند.^(۱۱)

۱۲۲

سپاه پاسداران منطقه ۳ (گیلان و مازندران) در اطلاعیه‌ای اعلام کرد بعد از ظهر امروز در پی یک درگیری در شهر رشت یک نفر از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته و یک نفر نیز دستگیر شد. در این اطلاعیه آمده است: «... در پی ترور ناجوانمردانه حجت‌الاسلام احسان‌بخش، نماینده امام [خمينی] در گیلان و امام‌جمعه رشت که عصر روز پنجشنبه ۲۶ فروردین‌ماه سال جاری

توسط مزدوران سرسپرده در مسجد کاسه‌فروشان رشت انجام و منجر به مجروح شدن امام جمعه رشت و همچنین ۷ تن دیگر شده بود، برادران سپاه پاسداران رشت ... تلاش‌های گسترده‌ای را در جهت کشف شبکه تروریستی و عناصر کادر مرکزی رو به اضمحلال منافقین آغاز کرده و در نتیجه تلاش شبانه‌روزی سپاه پاسداران در ساعت ۷ بعدازظهر روز شنبه ۱۳۶۱/۲/۱۱، دو تن از سرنشینان پیکان که از مدتی قبل تحت تعقیب بودند، در خیابان حاجی‌آباد رشت، در محاصره برادران سپاه درآمدند و به دلیل مقاومت مسلحانه به ضرب گلوله پاسداران یکی از آنها به هلاکت رسید، یک زن منافق به همراه دو عدد نارنجک دستگیر شد.^(۱۲)

۱۲۳

یک روز پس از آغاز عملیات بیت المقدس، دو روزنامه *المدینه* و *البیان* (چاپ عربستان سعودی) خواستار پایان جنگ ایران و عراق شدند. یک روزنامه قطری هم نوشت که موضوع اصلی سفر یاسر عرفات به امارات متحده عربی، جنگ ایران و عراق بوده است.

به گزارش خبرگزاری کویت، روزنامه *المدینه* (چاپ ریاض) امروز با اشاره به اینکه جنگ عراق و ایران نتیجه‌ای جز مرگ و ویرانی برای دو کشور همسایه مسلمان ندارد، خواستار افزایش تلاش‌ها برای پایان دادن به این جنگ شد. این روزنامه افزود: «تمامی کشورهای مسلمان جهان اسلام خواستار پایان گرفتن این جنگ می‌باشند.» *المدینه* ایران را به دلیل بی‌توجهی به میانجیگری کشورهای اسلامی که موجب ادامه این جنگ و ایجاد مانع بر سر راه تلاش‌های صلح می‌شود، نکوهش کرد.

روزنامه *البیان* نیز ضمن درخواست قرار گرفتن تمامی هیئت‌های صلح در زیر چتر سازمان ملل، پیشنهاد کرد که این هیئت حسن‌نیت واحد باید یک طرح اجرایی به منظور پایان دادن فوری به این جنگ و اجرای یک حکمیت بین‌المللی بین دو کشور متخاصم تهیه کند. این روزنامه افزود: «هر دو کشور باید قول دهند از این هیئت حکمیت حمایت کنند؛ در غیر این صورت به‌خاطر سر باز زدن از صلح و یک حکمیت بین‌المللی اسلام، وجهه بین‌المللی خود را به خطر می‌اندازند.» *البیان* در پایان به دو کشور متخاصم همسایه و دیگر کشورهای اسلامی و عربی یادآور شد: «ادامه این جنگ تنها در جهت منافع ابرقدرت‌ها می‌باشد.»^(۱۳)

خبرگزاری جمهوری اسلامی هم به نقل از خبرگزاری کویت از دوحه قطر گزارش داد که روزنامه *الرایه* به دنبال سفر یک‌روزه یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین، فاش کرد که جنگ ایران و عراق موضوع اصلی گفت‌وگو بین وی و شیخ زاید رئیس امارات متحده عربی، بوده است. در این گفت‌وگوها شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر، نیز حضور داشت. این روزنامه به نقل از منابع مطلع عرب نوشت: «عرفات در جریان سفرهای قبلی خود به کویت، پادشاهی سعودی و امارات متحده عربی، حمایت کامل کشورهای خلیج فارس برای آغاز یک سفر تازه به قصد خاتمه دادن به جنگ خلیج فارس را کسب کرد. این منابع امکان سفر عرفات به تهران را رد نکرده‌اند. از زمان بروز تشنجات

یک سال قبل در روابط بین فلسطینی‌ها و ایرانی‌ها، این اولین باری خواهد بود که یاسر عرفات به تهران سفر می‌کند. این منابع همچنین گفتند انتظار دارند که عرفات در تلاش خود برای یافتن چارچوبی برای حل مسالمت‌آمیز جنگ خلیج فارس از بغداد نیز دیدن کند.^(۱۴)

۱۲۴

در ادامه اخبار مربوط به افشای توطئه کودتا و اظهارات صادق قطب‌زاده درخصوص اطلاع آیت‌الله شریعتمداری از آن، حجت‌الاسلام محمدی ری‌شهری حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب ارتش با آیت‌الله شریعتمداری مصاحبه کرده که فیلم آن برای پخش از صداوسیما جمهوری اسلامی آماده شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در این باره می‌گوید: «اول شب به دفتر امام [خمينی] رفتم و فیلم مصاحبه با آقای شریعتمداری را که آقای ری‌شهری انجام داده، دیدیم. اقرار به اطلاع و دادن پول - نه به‌عنوان کودتا بلکه برای خرید خانه - دارد و از امام طلب عفو و تخفیف تبلیغات دارد. یک نظر این است که قسمتی از آن حذف شود و از امام هم همین نظر را نقل می‌کنند. نظر دیگر این است که اگر بدون سانسور پخش شود معتبرتر است. قرار شد فردا شب پخش شود.»^(۱۵)

۱۲۵

ارتش عراق که به سلاح‌های ساخت شوروی مجهز است، بخشی از نیازهای خود به این گونه سلاح‌ها را از کارخانه‌های نظامی مصر تهیه می‌کند.

رادیو بی‌بی‌سی در برنامه فارسی صبحگاهی امروز خود گفت: «اکنون چندین ماه است که ۳ فروند هواپیمای ارتشی ساخت شوروی با نام خطوط هوایی عراق بر بدنه آنها، وسایل یدکی و مهمات ساخت کارخانجات نظامی مصر را از فرودگاه قاهره به خارج از آن کشور حمل می‌کند. مصر تنها کشور عرب تولیدکننده گلوله توپ، خمپاره و سلاح‌های کوچک و مهمات طرح شوروی است. کارخانه‌های مصر همچنین تولیدکننده وسایل یدکی برای تانک‌های ساخت شوروی و هواپیماهای میگ ۲۱ هستند.» بی‌بی‌سی سپس افزود: باوجود روابط تیره مصر و عراق، که به دنبال امضای پیمان کمپ دیوید میان اسرائیل و مصر رخ داد، از یک سال قبل به دستور رئیس‌جمهوری پیشین مصر (انور سادات) اسلحه و مهمات ساخت این کشور از طریق کشورهای چون عمان به عراق صادر می‌شد، اما «اکنون مقامات مصری می‌گویند که طی موافقت‌نامه مستقیم با عراق، اسلحه و تجهیزات جنگی ساخت مصر به عراق ارسال می‌گردد.»

در تحلیل نهایی بی‌بی‌سی آمده است: «عراق با امضای چنین معامله‌ای از مشکلات سیاسی موجود در خرید سلاح از شوروی و کشورهای اروپایی شرقی اجتناب می‌کند. از نظر مصر نیز

این معامله نفع مادی در بردارد و درحالی که پزیدنت مبارک [رئیس جمهور مصر] قصد دارد روابط مصر را با کشورهای عرب بهبود بخشد، معامله با عراق نوعی امتیاز سیاسی هم برای وی محسوب می گردد.»^(۱۶)

ضمیمه گزارش ۱۱۷: گزارش فرمانده سپاهی قرارگاه فجر درمورد عملیات این قرارگاه در شرق فکه
مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه عملیاتی فجر، در گزارشی حضوری به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا درخصوص عملیات نیروهای این قرارگاه در شرق فکه اظهار داشت: «بچه‌ها از خود این رمل و از اینجا حمله کردند. بعد نیروهای برادر درویش [تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(۲)] هم از این طرف و از این جناح [شمال جاده فکه] حمله کردند. یعنی مرتب همه آماده بودند و اینها اعلام کردند که ما آماده‌ایم و نشستیم پای کارمان. فقط یک نیرو که دیر کرده بود، هنوز نرسیده بود. این نیروها هم می گفتند ما آماده‌ایم و این یکی نیرو هم گرچه فرماندهشان هم مسئول شناسایی این منطقه بود و هم خود عامل اطلاعاتی آنها، این هم یک مقدار مسئله داشت، ولی بقیه آنها آماده بودند. این هم که آماده بود یعنی پای کار بود و دیگر باید میدان مین را جمع می کرد، این فقط می مرتب فرصت می خواست. ... وارد عمل شده بودند، ... بچه‌های اینجا [محور جنوبی] می‌رسند سر جاده و جاده را قطع می کنند، یعنی سه ماشین هم سر جاده گرفته و سرنشینانش را اسیر کرده بودند و وسایلش را گرفته بودند و اینجاها مانده بودند و خیلی از نیروهای خودمان اصلاً آماده بودند اینجاها، همین‌طور سرازیر شده بودند. دیروز یکی از آنها به من می گفت که من تا فکه رفتم - حالا دیگر تا کجاها رفته است، شاید زیاد راه رفته باشد - گفته رفتم تا پاسگاه فکه و برگشتم. بعد، بچه‌ها همین‌طور بدون هیچ ارتباطی و چیزی برمی دارند در این مناطق می آیند و بعد کم کم برمی گردند و تا دیروز [۱۳۶۱/۲/۱۱] توی این رمل‌ها [ی جنوب جاده فکه] بودند. بیشتر اسرا را از این منطقه گرفته بودند و خودشان هم می گفتند ما به هیچ عنوان فکر نمی کردیم که شما اینجا بیایید.»^(۱۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۱

۱. سند شماره ۲۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، گزارش راوی قرارگاه قدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۳۰، صص ۲۳ و ۲۴؛ و - سند شماره ۴۳/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه قدس در عملیات بیت المقدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۲۹ تا ۱۳۶۱/۲/۱۸، صص ۹۴ و ۹۵؛ و - سند شماره ۷۳۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع پست شنود، ۱۳۶۱/۲/۱۱، صص ۱۴ و ۱۵؛ و - سند شماره ۱۵۳۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی کلی عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۱، نوار شماره ۴۹۶۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۶ و ۱۲؛ و - سند شماره ۴۱۴/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه قدس، محمد الهیاری، ۱۳۶۳/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۴/۱۲، صص ۵۲؛ و - سند شماره ۷۳۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه قدس، شماره ۵۵۷، ۱۱ و ۱۲/۲/۱۳۶۱.
۲. سند شماره ۷۳۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش، شماره ۴۷۱، ۱۳۶۱/۲/۱۱، صص ۲.
۳. سند شماره ۲۶۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۱، نوار شماره ۵۰۱۳)، عبدالله درویشی، صص ۴۴ - ۳۷؛ و - سند شماره ۱۵۳۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱ و ۲۲.

۴. سند شماره ۷۳۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۲/۱۲، صص ۱ و ۲؛ - سند شماره ۴۳۵۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نهاجا (معاون عملیاتی - مدیریت عملیاتی) به رئیس سماجا (اداره سوم)، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۵. سند شماره ۴۳۵۷۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی نیروی هوایی ارتش، ۱۳۶۱/۲/۱۲؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۴۸.
۶. سند شماره ۰۰۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، صص ۱۲ و ۸؛ و - سند شماره ۱۵۳۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تشریح منطقه عملیاتی) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۱، نوار شماره ۴۹۶۲) عبدالله درویشی، ص ۴؛ و - سند شماره ۴۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵۳؛ و - سند شماره ۷۲۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای نیروی زمینی ارتش، شماره ۴۷۱، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۶۶۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۲ و ۱۳.
۷. سند شماره ۱۵۳۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۱ و ۱.
۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۲۲.
۹. همان، ص ۲۱.
۱۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۸ رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۲.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۵۰.
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۳.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۲، ریاض خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۱۴. همان، ص ۳، دوحه - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۱۵. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۶۹.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۱.
۱۷. سند شماره ۲۶۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۲، نوار شماره ۵۰۱۴)، عبدالله درویشی، ص ۱۸.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۱

۸ رجب ۱۴۰۲

۲ مه ۱۹۸۲

۱۲۶

در سومین روز عملیات بیت المقدس، ارتش عراق به مواضع نیروهای قرارگاه قدس در شمال رودخانه کرخه کور حمله کرد ولی با مقاومت نیروهای این قرارگاه ناچار به عقب نشینی شد. نیروهای قرارگاه های فتح و نصر هم در عملیاتی موفق شدند شکاف بین این دو قرارگاه را پر کنند. پس از پاتک دیروز دشمن و بازپس گیری همه سرپل های قرارگاه قدس در جنوب رودخانه کرخه کور و منطقه نورد (جنوب غربی اهواز)، اگرچه اغلب فرماندهان عملیاتی به این باور رسیدند که ادامه عملیات در محور کرخه کور امکان پذیر نمی باشد، لیکن هنوز درخصوص ادامه عملیات در محور نورد و امتداد جاده اهواز - خرمشهر امیدوار بودند، که انجام این امر به روز بعد موکول شد. در همین حال، ارتش عراق در ادامه حملات دو روز گذشته خود علیه مواضع یگان های قرارگاه قدس، امروز در ساعت ۵:۰۱ با یک تیپ زرهی و دوتیپ پیاده و با پشتیبانی آتش شدید توپخانه، به منطقه طراح (محور قدس ۳) حمله کرد که با مقاومت شدید رزمندگان قرارگاه قدس مواجه شد. در ساعت ۲:۰۰ نیز نیروهای عراقی با اجرای آتش تهیه در محور حیانیه و قیصریه (محور قدس ۲) به قوای خودی در شمال کرخه کور حمله کردند که با مقاومت سرسختانه رزمندگان قرارگاه قدس این حمله دفع شد و نیروهای دشمن در هر دو محور تا ساعت ۳:۳۰ به جنوب کرخه کور عقب نشینی کردند.^(۱)

در محور قرارگاه های فتح و نصر نیز هنوز در محدوده کیلومتر ۸۶ تا کیلومتر ۹۶ جاده اهواز - خرمشهر الحاق برقرار نشده بود و تیپ ۸ مکانیزه عراق با استقرار در این محدوده نیروهای این دو قرارگاه را در دو روز گذشته زیر فشار قرار داده بود. طرح عملیات الحاق در این محدوده در آخرین دقایق شب گذشته از سوی تیپ ۸ نجف (از قرارگاه فتح) از محور شمالی و تیپ ۷ ولی عصر (عج) (از قرارگاه نصر) از محور جنوبی به مرحله اجرا درآمد. براساس این طرح، تیپ ۸ نجف با پشتیبانی تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲، می بایست از کیلومتر ۸۶ به طرف کیلومتر ۹۶ پیش رفته و ضمن انهدام تیپ ۸ مکانیزه عراق، این قسمت از جاده را

تصرف کند و در آنجا موضع پدافندی بگیرد. هم‌زمان، تیپ ۲۵ کربلا به همراه تیپ ۵۵ هوابرد مأموریت داشتند خط پدافندی قبلی خود (از کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۸۰) را تا کیلومتر ۸۵ گسترش دهند. تیپ ۷ ولی عصر (عج) نیز باید همراه با تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ حمزه که در شرق جاده مستقر بود، به طرف جاده رفته و از سمت راست با تیپ نجف و از سمت چپ با تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) الحاق کند.

با شروع عملیات، تیپ نجف که حرکت خود را از کیلومتر ۸۶ جاده به طرف جنوب آغاز کرده بود، پس از دقایقی با دشمن درگیر شد. تیپ ولی عصر (عج) نیز از شرق محور کیلومتر ۹۵ جاده به سمت این جاده وارد عمل شد. آتش تانک و توپخانه دشمن روی نیروهای خودی شدت داشت. در مقابل، از توپخانه خودی درخواست اجرای آتش شد. احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف که با تیپ ۸ مکانیزه عراق درگیر بود، حدود ساعت ۰۱:۰۰ بامداد در تماسی با تیپ ولی عصر (عج) اعلام کرد: «ما الان داریم مستقیماً به طرف پایین می‌آییم. ... به او [رئوفی، فرمانده تیپ ولی عصر (عج)] بگو سریع بجنبند؛ ما داریم با درگیری داخل می‌آییم و دشمن هم دارد فرار می‌کند و یک تعداد زیادی از آنها هم محاصره و تسلیم شدند. ...»

از آنجا که میزان آتش توپخانه خودی نسبت به دشمن خیلی پایین بود، از قرارگاه کربلا و قرارگاه فتح خواسته شد علاوه بر افزایش حجم آتش توپخانه خودی، مواضع دشمن در ۲/۵ کیلومتری غرب جاده را زیر آتش قرار دهند. در این میان، تیپ ۲۵ کربلا هم‌زمان با گسترش به سمت جنوب (به دنبال تیپ نجف) به غرب جاده نیز نفوذ کرده و در حال انهدام قوای دشمن در آنجا بود. حدود ساعت ۰۲:۰۰ گزارش شد: «[تیپ] ۲۵ کربلا همه [نیروهای دشمن] را به هم ریخته است. خاکریز دشمن را به هم ریخت. طوری که اصلاً ازدحام عجیبی [در غرب جاده] ایجاد شده است. آن طرف جاده کاملاً وضعیت دشمن را به هم ریخت. ... همچنین، [تیپ] ۸ نجف اشرف هم خیلی سریع دشمن را [از محدوده غربی جاده] دور زده و بعد یک واحدش ماند که اینها [اسرا] را جمع‌آوری بکند و واحدهای دیگر آن هم به پیشروی‌شان ادامه دادند. حتی توقع داشت که بیشتر [در غرب جاده] برود؛ یعنی از هدفی که داشت می‌خواست جلوتر برود که قبول نکردند. تیپ ۷ ولی عصر (عج) در منطقه قرارگاه نصر هم خیلی عالی عمل کرد و آن هم به اهداف خودش رسید.»

در تماس غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، با سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، برای کسب خبر از وضعیت این قرارگاه، حسینی سعدی گفت: «بچه‌های رئوفی [تیپ ولی عصر (عج)] هم همان کیفیت شما را دارند و به شما نزدیک می‌شوند.» رشید هم پاسخ داد: «الحمد لله بچه‌های ما هم دارند پیشروی می‌کنند.»

در حالی که نیروهای خودی با موفقیت به پیش می‌رفتند، به یکباره در جبهه دشمن سکوتی حاکم شد که از عقب‌نشینی او حکایت داشت. در این خصوص، غلامعلی رشید گفت: «دشمن بعد از این سردرگمی یک وضعیت ساکتی به خودش گرفته است. فکر می‌کنم حالا که عقب‌نشینی کرده، یک حالت ساکت گرفته است؛ یعنی آتش آن خاموش شد.»

عبدالله درویشی راوی قرارگاه کربلا، خبر الحاق یگان‌های قرارگاه فتح و نصر را این‌گونه ثبت کرد: «الان [ساعت ۰۲:۰۷] خبر رسید که تیپ ۸ نجف و تیپ ولی عصر^(عج) الحاق کردند. ... تیپ ۲۵ کربلا از سمت راست با موفقیت پیشروی کرده و می‌خواهد عمل الحاق خود را [با جناح راست تیپ نجف] انجام بدهد. تیپ ولی عصر^(عج) هم که با [تیپ] نجف الحاق کرده است، در حال الحاق با تیپ محمد رسول‌الله^(ص) [در جناح چپ خود] می‌باشد.»

فرماندهی قرارگاه فتح به تیپ نجف هشدار داد که ممکن است عقب‌نشینی دشمن تاکتیکی بوده و قصد داشته باشد دوباره حمله کند. بنابراین، نیروهای این تیپ باید مراقب باشند و منطقه تصرف‌شده را تثبیت کنند. در همین حال، تیپ ولی عصر^(عج) هم که به جاده رسیده و ۷۰۰ متر آن را تصرف کرده بود، می‌کوشید از دو طرف با تیپ‌های نجف و محمد رسول‌الله^(ص) الحاق کند.^(۳) درحالی‌که عملیات تصرف رخنه موجود میان قرارگاه فتح و قرارگاه نصر با موفقیت به انجام رسیده بود و نیروهای خودی در حال تثبیت مواضع تصرف‌شده بودند، حدود ساعت ۱۱:۳۰ دشمن با سه گردان زرهی، یک تیپ پیاده و یک تیپ کماندو به محور کیلومتر ۹۰ تا کیلومتر ۱۰۰ پاتک کرد. از این رو، سریعاً از توپخانه خودی درخواست شد روی قوای دشمن در این محور و در یک کیلومتری غرب جاده اجرای آتش شود.^(۴) با نبردی که بین دو طرف درگرفت، دشمن متحمل تلفات زیادی شده و حدود ۱۰ تانک عراقی منهدم شد. بدین ترتیب ارتش عراق نتوانست مواضع ازدست‌داده خود در این قسمت از جاده را بازپس گیرد و به‌ناچار عقب‌نشینی کرده، در غرب جاده مستقر شد. محسن رضایی بعد از ظهر امروز آخرین وضعیت مواضع تصرف‌شده در غرب کارون را چنین تشریح کرد: «آن طرف، درست ۴۰ کیلومتر از جاده اهواز - خرمشهر دست ماست و ۲۰ کیلومتر هم این‌طور [از کارون تا جاده] رفته‌ایم در عمق؛ و ۴۰ کیلومتر در شمالی و جنوبی [روی جاده] هستیم. البته بعضی از جاها [از کارون تا جاده] ۲۰ تا ۲۵ کیلومتر و در بعضی جاها ۱۴ کیلومتر است و متوسط [منطقه سرپل تصرف‌شده در غرب کارون] همان ۸۰۰، ۹۰۰ کیلومتر مربع که می‌گفتند، هست.»

پس از اینکه سرهنگ علی صیاد شیرازی آمار شهدا را تا دیروز ۷۰۰ نفر اعلام کرد، محسن رضایی اظهار داشت: «حالا بیشتر شده است. ۷۰۰ نفر شهید، سپاه و ارتش دادند و زخمی هم داشته‌ایم. البته مجروحین خیلی بوده است؛ ولی این‌طور که می‌گویند ۷۰ درصد سطحی بوده است. دشمن دارد به این طرف می‌آید. جلسه‌ای هم گرفته و گفته که این جنگ سرنوشت ماست و از همه چیز تان باید بگذرید و دفاع کنید. طبعاً مقاومت می‌کنند و ما هم اشکالمان این است که همه جا باید از آب عبور کنیم و همه جا باید پل بزنیم، یعنی بچه‌ها [تیپ ۴۶ فجر و تیپ ۲۲ خرمشهر] رفتند به طرف خرمشهر و خواستند شهر را دور بزنند و رسیدند به یک باتلاق [در شرق جاده اهواز - خرمشهر و شمال سیل‌بند سلمانیه] و تانک‌هایشان گیر کرده است. ... الان بچه‌ها در ۱۲ کیلومتری [شمال] خرمشهر هستند.»^(۵)

حمید معینیان مسئول اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، نیز تعداد اسرای عراقی را تا صبح امروز، ۳۸۰۰ نفر اعلام کرد که ۳۰۰ نفر از آنان در منطقه فکه به اسارت درآمده‌اند.^(۵)

به این ترتیب، سومین روز عملیات بیت المقدس در حالی به پایان رسید که نه تنها حملات امروز ارتش عراق در جبهه کرخه کور دفع شد، بلکه دو قرارگاه فتح و نصر توانستند در عملیاتی، رخنه میان خود را برطرف و با یکدیگر الحاق کنند و در نتیجه مواضع پدافندی این قرارگاه‌ها در پشت خاکریز قبلی عراقی‌ها در شانه شرقی جاده اهواز - خرمشهر در حفاصل کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۱۰۳ به طور کامل برقرار شد.

۱۲۷

به دنبال حملات هوایی امروز ارتش عراق در منطقه عملیاتی بیت المقدس، هواپیماهای ایرانی نیز مواضع عراقی‌ها در این منطقه را بمباران کردند.

امروز هواپیماهای عراقی در چند نوبت به حریم هوایی منطقه عملیاتی غرب رود کارون تجاوز کردند و ضمن بمباران مراکز تجمع نیروهای خودی، مناطق تصرف شده و راه‌های ارتباطی آنها، با سرعت زیاد و در سطح پایین به سمت پل‌های نصب شده روی کارون هجوم آورده و سعی کردند آنها را بمباران کنند که هیچ یک از بمب‌ها به هدف اصابت نکرد. در نتیجه این حملات، ۳ جنگنده عراقی بر اثر آتش پدافند هوایی ساقط شدند.

در مقابل، هواپیماهای ایران نیز ضمن دفاع از حریم هوایی منطقه عملیاتی بیت المقدس، مواضع و مراکز تجمع نیروهای عراقی را به ویژه در غرب جاده اهواز - خرمشهر، بمباران کرده و تلفات و خساراتی به آنان وارد آوردند. در این حملات یکی از هواپیماهای خودی سرنگون شد.^(۶)

۱۲۸

در ادامه عملیات روز گذشته قرارگاه فجر در منطقه فکه، امروز نیروهای این قرارگاه بار دیگر وارد عمل شدند و با وجود آنکه توانستند قسمتی از خط دفاعی دشمن را بشکنند، اما به علت خستگی و ازدست دادن توان خود به عقب بازگشتند.

طرح عملیات در فکه که بامداد دیروز به همت قرارگاه فجر اجرا شد، اگرچه هم‌زمان با عملیات بیت المقدس جبهه دیگری در مقابل دشمن گشود، لیکن نتایج مورد نظر فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا را - که حداقل آن اسیر کردن ۴۰۰۰ نفر و انهدام ۱۰۰ تانک عراقی بود - محقق نکرد و تنها دستاوردش تصرف ارتفاع ۱۸۲، اسارت حدود ۷۰۰ عراقی و انهدام ۲۰ تانک دشمن بود. به این ترتیب، عملیات دیروز تنها بخشی از طرح مانور مصوب را به اجرا گذاشت که ادامه آن می‌بایست هرچه سریع‌تر اجرا شود.*

بر همین اساس، مقرر شد از قرارگاه فجر فقط لشکر ۷۷ پیاده ارتش وارد عمل شده و ضمن پیشروی تا خط اول پدافندی دشمن در شمال جاده چنانه - فکه، آن را تأمین کند. به این منظور،

* مشروح جلسه فرماندهان سپاهی قرارگاه فجر و سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز) با فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا در ضمیمه این گزارش آمده است.

دو تیپ ۱ و ۲ پیاده این لشکر از ساعت ۰۲:۳۰ بامداد امروز عملیات خود را آغاز کردند. تیپ ۱ از ارتفاع ۱۸۲ به طرف جاده فکه و تیپ ۲، که مأموریت اصلی این عملیات را برعهده داشت، در شمال جاده به طرف خط اول پدافندی دشمن وارد عمل شدند. نیروهای لشکر ۷۷ با نیروهای عراقی درگیر شدند. درگیری بدون نتیجه تا طلوع خورشید ادامه داشت و با وجود آنکه قسمتی از خط دشمن شکسته شد و نیروهای عراقی به عقب رفتند، ساعتی بعد نیروهای لشکر ۷۷ که خسته شده و توان ادامه نبرد را از دست داده بودند، به عقب برگشتند. در چنین شرایطی، یک گردان از تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(۶)، سپاه پاسداران که از ساعتی قبل آماده شده بود تا در صورت نیاز، به کمک نیروهای لشکر ۷۷ بشتابد، وارد عمل شده و در منطقه‌ای که دشمن از دست داده بود استقرار یافت.^(۷) ساعت ۱۵:۵۵، گزارش شد که تعدادی از تانک‌ها و نیروهای پیاده دشمن در ۱۰ کیلومتری شرق پاسگاه فکه در حال حرکت به طرف شیخ قندی مشاهده شده‌اند. ساعت ۱۷:۲۰ این نیروهای دشمن که حدود یک تیپ زرهی و یک تیپ پیاده برآورد شده بود، به نیروهای خودی که هم خسته بودند و هم مهمات کافی در اختیار نداشتند، پاتک کردند و پس از اینکه حدود ۷۰ تن را به شهادت رسانده یا اسیر و مجروح کردند، بار دیگر در مواضع قبلی خود مستقر شدند.^(۸) نیروهای دشمن سپس به تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی و مین‌گذاری در جنوب ارتفاع ۱۸۲ پرداختند و از ساعت ۱۹:۰۰ تا پایان امروز نیز مواضع یگان‌های خودی مستقر در این ارتفاع را زیر آتش قرار دادند.^(۹)

۱۲۹

طرح مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس در جلسه بعد از ظهر امروز فرماندهان سپاه و ارتش بررسی شد. در این جلسه مقرر شد ابتدا تیپ ۳۵ امام سجاد^(ع) از قرارگاه فجر و تیپ عاشورا و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ از قرارگاه قدس در سه روز آینده به منطقه عملیاتی قرارگاه‌های فتح و نصر اعزام شوند، سپس دو قرارگاه فتح و نصر عملیات مرحله دوم را از جاده اهواز - خرمشهر در حدفاصل ۶۸ کیلومتر تا ۱۰۳ کیلومتر آن آغاز کنند و ضمن انهدام قوای دشمن در غرب جاده، مسافتی حدود ۱۳ کیلومتر را به طرف نوار مرزی طی کرده، آن را تأمین کنند. در ادامه عملیات، یگان‌های این دو قرارگاه می‌بایست با گردش به چپ (جنوب) تا شلمچه پیش رفته و خرمشهر را محاصره کنند. اگرچه در جلسه امروز فرماندهان سپاه و ارتش در خصوص مأموریت و مانور قرارگاه قدس بحثی نشد، لیکن اعتقاد بر این بود که این قرارگاه همچنان دشمن را درگیر نگه دارد.

در ابتدای جلسه که از ساعت ۱۵:۲۰ در قرارگاه کربلا با تلاوت آیاتی از کلام الله مجید آغاز شد،*

* در این جلسه محسن رضایی، رحیم صفوی، مجید بقایی، حسن باقری، غلامعلی رشید، احمد غلامپور، حسین علایی، عزیز جعفری، علی رضائیان و منوچهر مهرداد از سپاه پاسداران و سرهنگ علی صیاد شیرازی، سرهنگ حسین حسینی سعدی، سرهنگ سیروس لطفی، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل، نصرت‌الله معین‌وزیری، سرهنگ آخوندزاده، سرهنگ اقبال محمدزاده، سرهنگ سعدی‌نام و سرهنگ خلبان بیژن حق‌شناس از ارتش جمهوری اسلامی حضور داشتند.

سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، اظهار داشت: «مأموریت کلی که طی صحبت با برادر رضایی قرار شد در این جلسه اعلام کنیم، مأموریتی است که در آن انهدام عمده قوای دشمن [در غرب جاده اهواز - خرمشهر]، رسیدن به مرز و متمایل شدن به طرف جنوب و رسیدن به شلمچه برای محاصره کردن خرمشهر پیش‌بینی شده است. ... برای اینکه تقویت نیرو هم پیدا کنیم، بررسی شد که یک‌سوم نیروهای قرارگاه قدس بیاید در شمال قرارگاه فتح که باز توصیه شده و صلاح دانسته شد که این یک‌سوم را روی قدس ۱ [تیپ پیاده عاشورا از سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ از ارتش] حساب کنیم. در مجموع برآورد نیروهای دشمن، شناسایی موقعیت دشمن، تشکیل یگان‌ها، سازماندهی یگان‌های تک‌ور و به کار بردن امکانات زرهی مخصوصاً قرارگاه فتح جزء نکاتی است که پیش‌بینی شده. این کلیاتی بود که من خدمت برادران گفتم. حالا راجع به مسائل دیگر برادران رضایی می‌توانند بیشتر ما را آگاه کنند؛ ضمن اینکه برادرها هم اگر صحبتی دارند بگویند تا بعد به دستورات جزء به جزء مربوط به قرارگاه‌ها بپردازیم. قرارگاه‌ها می‌توانند با خیال راحت بروند دنبال طرح تاکتیکی‌شان که در یک زمان معین که فعلاً سه روز برآورد شده اعلام آمادگی را بر مبنای آن نیازمندی‌هایی که داریم از یگان‌ها بگیریم که ان‌شاءالله کارها انجام بشود.»

آنگاه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران گفت: «ما با سرپلی که گرفتیم دشمن را از پایین در حد ۱۵، ۱۶ کیلومتر پشت سر گذاشتیم. ... یعنی با این عمقی که در درون دشمن درست کردیم، در سمت راست و سمت چپمان دشمن را پشت سرمان گذاشتیم و رفتیم جلو. بعد، دشمن هم هیچ‌گاه فکر نمی‌کرد که ما به جاده برسیم. ... دشمن برنامه‌ریزی‌های وسیعی روی خط پدافندی وسیع جاده کرده بود. اینجا [شانه شرقی جاده اهواز - خرمشهر] یک خاکریز سه‌متری بسیار قوی دارد که الان ما به هیچ‌وجه دید نداریم؛ مگر اینکه بچه‌ها بیایند بالای خاکریز، بعد از آنجا دشمن را بزنند و با گرفتن این خاکریز، دشمن باز ضربه دیگری خورده. انهدام نیرویی هم که در آن طرف از تیپ ۶ زرهی و تیپ ۸ [مکانیزه عراق] انجام گرفته، گویا انهدام خوبی بوده که خود دشمن هم این را اعتراف کرده است. در پاتک‌هایی هم که امروز شد، در یک نقطه خودش اعتراف کرده که ۱۰ دستگاه تانک‌ش را زده‌اند. ... همین الان هم دشمن در تمام طول جبهه در یک سکوت رادیویی به سر می‌برد و دارد تجدید سازمان می‌کند. نکته دیگری که در این رابطه با سازمان دشمن مهم است اینکه اگر شلمچه را یک نقطه فرض کنیم و یک دایره‌ای به مرکزیت این نقطه اینجا ترسیم بکنیم، این نقطه مرکز اصلی مهمات و آماد و فرماندهی و تشکیلات دشمن است و قرارگاه تاکتیکی لشکر و قرارگاه تاکتیکی تیپ‌ها اینجا است و تقریباً یک مرکزیت مهم تشکیلاتی اینجا دارد و حتی بعضی از نیروها را از اینجا تقویت و تدارک می‌کند؛ یعنی نیروی اصلی‌شان اینجا است. البته دو تا جاده دیگر هم اینجا دارد که می‌خواهد به اینها برسد. شلمچه برای ما یک منطقه استراتژیکی و مهم است. الان در مقابل ما هم سه تیپ قوی دارد؛ تیپ ۱۷ را آورده پای کار، تیپ ۲۴ را آورده پای کار و تیپ ۱۰ زرهی هم هنوز وارد عمل نشده. این را عقب نگه داشته، تیپ‌های لشکر ۳ هم همه در خط هستند. البته خب با این وضعیت انهدام نیرو، از دیشب دارد [نیروی] پیاده اضافه می‌کند و تلاشش این

است که این جبهه را یک جبهه متصل به هم نگه دارد و بسیار نگران است. ... اگر ما می‌خواهیم آنجا عمل بکنیم احتیاج به نیرو داریم. ما آمدم یک فکری کردیم به این صورت که گفتیم دو تیپ از دو منطقه بیاوریم. یک تیپ [تیپ امام سجاده^(ع)] را از قرارگاه فجر می‌آوریم که در شوش و دزفول است. قدس ۱ [تیپ عاشورا و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶] را هم گفتیم آزاد بشود و بیاید اینجا [منطقه عملیاتی فتح و نصر] یک منطقه‌ای را خودش تحویل بگیرد که بتواند این جبهه را در رابطه با قرارگاه خودش فعال کند؛ گویا امروز بچه‌ها رفته‌اند که ببینند و گزارش بدهند که آیا این امکان‌پذیر هست یا نه. ... بعد آمدم کمبود نیروها را این‌طوری برآورد کردیم که الان تیپ‌های ما معمولاً استعدادهای مختلف دارند. این بستگی به کادر فرماندهی دارد؛ بعضی تیپ‌های ما ۵ گردان است و بعضی ۷ گردان است. حتی ما تیپی داریم که ۱۲ گردان دارد که تیپ رسول‌الله^(ص) است. ... ما می‌آییم استعداد این تیپ‌هایمان را بالا می‌بریم. اینها این خط را با بالابردن استعدادشان نگه می‌دارند و استعدادهایی را آزاد می‌کنند و می‌توانند عملیات انجام بدهند. عمده‌تاً منطقه‌ای هم که باید توی آن عملیات انجام بگیرد، از این جاده حسینی - مرز و این مقدار فرورفتگی که به سمت شلمچه می‌آید، باید تا این حدود بیایم که شلمچه تهدید بشود. نکته دیگری هم در رابطه با وضعیت دشمن هست و آن اینکه دشمن اینجا بسیار ضعیف است و توان اینکه این همه نیرو را بیاورد اینجا، برایشان استحکامات و جاده تدارکاتی درست بکند و آماد و تدارکات پیش‌بینی شده‌ای را توی منطقه بگذارد، به هیچ‌وجه ندارد و دشمنی که در مقابل ماست ارتباطش بسیار ضعیف است. ... وضعیت دشمن کاملاً در مقابل ما، یعنی در این ۱۰، ۱۲ کیلومتر فاصله ما تا مرز، یک وضعیت نابسامان است و باتوجه به حرکت خوب ۲۵ کیلومتری [از کارون تا جاده اهواز - خرمشهر] یا بعضاً حتی بیشتری که ما اینجا انجام دادیم ان شاء الله به راحتی می‌توانیم این حرکت را تا مرز ادامه بدهیم. حالا برادران مسئولین قرارگاه‌ها صحبت کنند که ببینیم چطوری می‌شود.»

سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، گفت: «الان جهاد در رابطه با جاده‌سازی بایستی بسیج کند و با امکانات بیشتر کار کند. جاده‌ها به هیچ‌وجه قابل استفاده نیست. گرد و خاک زیاد است و رساندن تدارکات به واحدها با اشکال صورت می‌گیرد. این را باید به یک ترتیبی شروع کند. دو، سه تا جاده را شن‌ریزی کنند و جاده را تا پشت جاده آسفالت برسانند. از هر پل حداقل یک جاده شن‌ریزی شده برسد به پشت جاده آسفالت. جاده را شن‌ریزی کنند و نفت سیاه بریزند رویش که بتوانیم سریع به پشت جاده آسفالت یخ و تدارکات و آب برسانیم؛ چون در حال حاضر آب از هر چه بگویید برای خطوط جبهه واجب‌تر است.»

محسن رضایی گفت: «باید سریع این کار انجام شود. باید یک بسیج عمومی بکنیم و از همین جاده‌ها هم کلی می‌شود در هدایت و سازماندهی نیروها استفاده کرد.»

همچنین، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسر عملیات قرارگاه کربلا، اظهار داشت: «می‌خواستم این را عرض کنم این تیپ قرارگاه قدس اگر بیاید در آن منطقه [جناح راست قرارگاه فتح در ۶۸ کیلومتر جاده اهواز - خرمشهر] عمل کند بهتر این است که این تیپ را زیر امر قرارگاه فتح قرار بدهند. این در

جناح راست قرارگاه فتح بیايد جلو و همان مأموریتی را که به او می‌دهید انجام بدهد؛ منتها تحت کنترل قرارگاه فتح باشد.» سرهنگ صیاد شیرازی توضیح داد: «اینها می‌آیند در اینجا که جناح راست قرارگاه فتح را تقویت کنند که قرارگاه فتح تحرک بیشتری داشته باشد؛ منتها خبر این در کنترل عملیاتی آن قرار دارد تا آن روزی که ان‌شاءالله آماده بشود و از منطقه خارج بشود و برود بالا و شما کمکش کنید.» سپس رحیم صفوی، معاون عملیاتی فرمانده سپاه گفت: «ما یگان عبورکننده و یگان تک‌ور هستیم و تمام تلاش دشمن در جهت تثبیت ما و به‌وجودآوردن یک خط پدافندی محکم است و ایده‌آل دشمن این است که آن خط را از ما بگیرد؛ یعنی جاده اهواز - خونین‌شهر را از ما بگیرد و پشت آن جاده پدافند بکند و ایده‌آل ما هم این است که تا رسیدن به هدف‌های تعیین‌شده به عملیات ادامه بدهیم. همان‌طور که در عملیات قبل هم گفتیم الان زمان به نفع ما نیست؛ زمان به نفع دشمن است. دشمنی که الان اینجاست یک حالت پراکندگی و عدم‌سازمان دارد و مواضع محکمی ندارد و هرچه ما معطل کنیم سازمان پیدا می‌کند، نیرو تقویت می‌کند و خودش را پیدا می‌کند؛ و الان که تا اندازه‌ای توانسته‌اند مواضع خودشان را در مقابل قرارگاه قدس تثبیت بکنند، من احتمال خیلی زیاد می‌دهم که تیپ‌هایی از لشکرهای ۵ و ۶ و همچنین از سایر یگان‌ها را آزاد بکنند و بیاورند پایین؛ چون اینجا اصل مطلب است. اینجا ما چند تا گزارش بی‌سیم داشتیم که از غرب دارد نیرو می‌آورد. بنابراین، زمان به نفع دشمن و به ضرر ماست. مطلب دیگر اینکه این سه روز برای نقل و انتقال نیروهای ما زیاد است و برادرهای سپاه و ارتش هر دو باید تلاش بکنند که ظرف ۴۸ ساعت آینده این نقل و انتقالات انجام بشود. برای عملیات و آن طرح عملیاتی که رویش بحث شده باید مسیر پاتک‌های احتمالی دشمن پیش‌بینی بشود و روی طرح جلوگیری و خنثی کردن پاتک‌های دشمن بیشتر باید فکر بکنیم. یک پیشنهاد دارم و یک انتقاد یا گلایه. پیشنهادم این است که ظرف همین ۴۸ ساعت آینده، دشمن را به‌هیچ‌وجه راحت نگذاریم. ... هرچهار قرارگاه [فجر، قدس، فتح و نصر] به‌هرصورت ممکن سعی کنند حتی اگر شده به‌صورت گشتی‌های رزمی بروند دشمن را به‌خصوص شب‌ها به‌هیچ‌وجه راحت نگذارند. ضمن اینکه تا می‌توانیم سعی کنیم در قسمت غرب جاده خاکریز ایجاد کنیم. هرچقدر ما خودمان را به آن محور جاده مرزی نزدیک‌تر کنیم، این به نفع ماست. ... ما اطلاعاتمان از پشت نوار مرزی کم است. مخصوصاً نسبت به وضعیت زمین، اطلاعاتمان ضعیف است و کم می‌دانیم؛ پس باید اطلاعاتمان را در این مدت خیلی بالا ببریم و سازماندهی نیروهایمان را تقویت کنیم که از آن حالی که الان دارند از آن حالت دربیایند.

اما این انتقاد و گلایه‌ای که هست، نسبت به واحدهای زرهی مان است. واحدهای زرهی [ارتش] با پیاده‌ها همکاری ندارند و نسبت به نیروهای پیاده احساس مسئولیت نمی‌کنند و من به‌عنوان یک پاسدار به‌شدت از این موضوع گله دارم و در این رابطه فرماندهان قرارگاه‌ها را مسئول می‌دانم و از آنها می‌خواهم که به واحدهای زرهی‌شان دستور بدهند و بروند و به واحدهایشان سرکشی کنند. ... من اینجا اعلام می‌کنم که برادرهای زرهی ما همکاری ندارند؛ البته همه‌شان نه. بعضی از برادرهای زرهی ما هیچ‌گونه همکاری مناسبی با پیاده‌ها ندارند و اصلاً در یک حال و هوای دیگری هستند. درحالی که کار ما

و تلاش ما یک تلاش دسته‌جمعی است و برای پیروزی، همه ما باید تلاش کنیم. این درست نیست که یک عده‌ای از برادرهای زرهی خودشان را بدون توجه نشان بدهند و فشارها روی نیروهای پیاده باشد.» سرهنگ صیاد شیرازی در پاسخ به گلایه صفوی گفت: «اجازه بدهید، جوابش را در عمل می‌دهیم. به یاری خداوند لشکر ۹۲ [زرهی اهواز] بایستی در عملیات سهم بیشتری داشته باشد و به‌شدت خودش را نشان دهد. همین‌طور که چندین بار خودش را نشان داده، ولی اینجا جواب این گله را باید با عمل نشان داد و بعد ان‌شاءالله خود عمل این را ثابت خواهد کرد. می‌رویم دنبال عمل. خود من ان‌شاءالله فردا می‌آیم به قرارگاه، باهم می‌رویم منطقه، از نزدیک تمام منطقه را بررسی می‌کنیم و نواقص و مشکلات را می‌بینیم که در عمل جواب گیرا دارد. این بهترین راهش است.»^(۱۰)

۱۳۰

نیروهای ارتش و سپاه علاوه‌بر مقابله با اشرار مسلح در یکی از جاده‌های اصلی استان کردستان، یکی از روستاهای این استان را نیز از وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی کردند. مردم پاوه هم از پاسداران شهر خود که در عملیات اخیر پاک‌سازی منطقه شرکت کرده بودند، تجلیل کردند. به گزارش خبرنگار روزنامه اطلاعات به نقل از ستاد عملیات غرب کشور، بر اثر درگیری نیروهای خودی با ضدانقلابیون مسلح در جاده سقز - دیواندره، ۵ تن از افراد ضدانقلاب کشته شدند و یک قبضه آر.پی.جی ۷ و یک قبضه کلت کمری و یک قبضه اسلحه ژ ۳ به دست آمد. همین گزارش حاکی است نیروهای ارتش و سپاه در عملیاتی، روستای سویت در حوالی بانه را از وجود عناصر ضدانقلاب پاک‌سازی کردند. در این عملیات تعدادی سلاح و مقداری مهمات هم به دست نیروهای خودی افتاد.^(۱۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز اعلام کرد که مردم پاوه امروز به پاس عملیات موفقیت‌آمیز سه هفته اخیر سپاه پاسداران در محور مریوان - کامیاران، به استقبال پاسداران در ۵۰ کیلومتری خارج از شهر رفتند. این خبرگزاری در ادامه افزود: «پاسداران سپاه پاوه با همکاری پاسداران مریوان و کامیاران توانستند طی این مدت منطقه‌ای وسیع در محور مریوان، کامیاران و پاوه را از لوث وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی کنند و پس از گذشت سه سال امنیت را به این منطقه بازگردانند.»^(۱۲)

۱۳۱

امروز نیروهای سپاه و دادستانی انقلاب اسلامی موفق شدند چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در سطح شهر تهران کشف و تعدادی از عناصر اصلی آن را دستگیر کنند. در شهرستان رشت نیز یک خانه تیمی این سازمان پس از دو ساعت درگیری متلاشی و دو عضو آن کشته شدند. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از مقامات مسئول در مراکز سپاه پاسداران و دادستانی انقلاب اسلامی گزارش داد واحدهای عملیات سپاه و دادستانی انقلاب اسلامی در

یک‌سری عملیات هماهنگ، از ساعت ۱۴ امروز در مناطق مختلف شهر به‌ویژه در مناطق شمال، غرب و شرق تهران «پس از محاصره لانه‌های تیمی منافقین [سازمان مجاهدین خلق] از طریق خانه‌های مجاور و مسیرهای منتهی به آنها، با حصول اطمینان از حضور کادرهای مرکزی در لانه‌ها، عملیات نظامی هماهنگ و گسترده‌ای را آغاز کردند که با به‌هلاکت‌رسیدن ۴۰ تن از منافقین و دستگیری بیش از ۳۰ تن از عناصر کادر مرکزی آنان ... لانه‌های تیمی به تصرف پاسداران انقلاب اسلامی درآمد. ... در میان عناصر کشته‌شده منافقین تعدادی از اعضای کادر مرکزی منافقین از جمله علی تدین، باقرزاده، ضابطی، مقدم و سعید منبری از کاندیداهای سازمان منافقین برای مجلس شورای اسلامی دیده می‌شوند.»^(۱۳)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی در تماسی با روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران کسب اطلاع کرد که «این خانه‌ها همه در رابطه با یکدیگر بوده و در یک زمان نیز اقدام به محاصره آنها شده است.»^(۱۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی که در گزارش‌های ویژه خود تعداد خانه‌های تیمی کشف‌شده را ۲۲ مورد اعلام کرده است، در گزارش‌های عادی خود اطلاعیه مشترک روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران و روابط عمومی دادستانی کل انقلاب اسلامی را منتشر کرد که در آن تعداد خانه‌های تیمی بیش از ۱۰ مورد اعلام شده است. در این اطلاعیه نتایج عملیات امروز علیه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) چنین گزارش شده است:

«الف) از هم‌پاشیدن بیش از ۱۰ مرکز و پایگاه اصلی منافقین که با تصرف آنها مدارک و غنائم نظامی و مقادیر زیادی پول و جواهرات از مزدوران زبون آمریکا در داخل کشور به دست آمد.

ب) دستگیری و هلاکت بیش از ۵۰ نفر از عناصر تشکیلاتی.

ج) به‌هلاکت‌رسیدن عناصر کادر مرکزی و مرکزیت منافقین از جمله:

۱. محمد ضابطی از کادر مرکزی و دارای سابقه عضویت و مسئول کل بخش اجتماعی.
۲. فضل‌الله تدین از مرکزیت منافقین و کاندیدای منافقین برای مجلس شورای اسلامی.
۳. کاظم باقرزاده عضو مرکزیت منافقین و از مسئولین بخش اجتماعی.
۴. حمید جلال‌زاده از کادر مرکزی منافقین و مسئول کل بخش تدارکات.
۵. حمید خادمی از مرکزیت منافقین و کاندیدای آنها در مجلس شورای اسلامی.
۶. حسن صادق از اعضای درجه یک و مرکزیت نهاد منافقین.
۷. فرشته اسدی عضو فعال و از مسئولین نهاد و همسر حمید خادمی معدوم.
۸. نصرت رمضانی عضو فعال و همسر محمد ضابطی از کادر مرکزی سازمان.
۹. پری یوسفی عضو فعال و همسر باقرزاده از عناصر مرکزیت منافقین.
۱۰. حسن رحیمی از مسئولین نهاد و عضو درجه یک منافقین.»^(۱۵)

در همین حال، سپاه پاسداران منطقه ۳ (گیلان و مازندران) نیز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «... لانه کادر مرکزی منافقین واقع در ده کیلومتری [جاده] رشت - تهران در ساعت ۴ بامداد ۱۳۶۱/۲/۱۲ به محاصره پاسداران رزمنده انقلاب اسلامی درآمد و در اثر تیراندازی به سوی رزمندگان، درگیری شدیدی میان طرفین به مدت دو ساعت به طول انجامید و در نتیجه آن لانه منافقین به وسیله گلوله‌های آر.پی. جی ۷ و رگبارها طعمه حریق شد و دو تن از اعضای شبکه ترور منافقین در آتش خشم الهی به هلاکت رسیدند.»^(۱۶)

۱۳۲

وزیر کشور پس از دیدار با آیت‌الله منتظری در قم، به سؤالات خبرنگاران درباره این دیدار و آخرین اقدامات انجام‌شده درخصوص طرح ملاقات اسرای ایرانی و عراقی با خانواده‌هایشان پاسخ داد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حجت‌الاسلام والمسلمین ناطق نوری وزیر کشور، عصر امروز در قم با آیت‌الله منتظری دیدار و گفت‌وگو کرد. وزیر کشور در پایان این دیدار اظهار داشت: «گزارشی از وضع وزارت کشور و همچنین کیفیت و چگونگی هماهنگ کردن با مسئولین اجرایی استان‌ها به عرض ایشان رسید و حضرت آیت‌الله منتظری نیز رهنمودهایی در این زمینه ارائه دادند.»

ناطق نوری در پاسخ به این سوال که مسئله دیدار اسرای جنگی با خانواده‌هایشان به چه مرحله‌ای رسیده است، گفت: «از نظر ما مقدمات این کار مدت‌هاست که فراهم شده و حتی نمایندگان ما با سفر به کویت، یکی از مراکز تبادل خانواده‌های اسرای جنگی را نیز آماده کرده‌اند. لیکن تا این اواخر، رژیم عراق هیچ جواب رسمی به این درخواست نداده بود. ولی اخیراً بر اثر فشارهای بین المللی مجبور به دادن یک جواب گردید؛ ولیکن شرایط بحق ما را مبنی بر دیدار خانواده همه اسرای ایرانی با آنان را نپذیرفته و مدعی شده است برخی از اسرای ایرانی خود نمی‌خواهند

حجت‌الاسلام والمسلمین ناطق نوری

با خانواده‌هایشان ملاقات نمایند که ما در جواب گفتیم مأمورین صلیب‌سرخ جهانی از آن دسته از اسرای ایرانی که بنا به ادعای رژیم عراق نمی‌خواهند با خانواده‌هایشان دیدار کنند، کتاب نامه بیاورند؛ اما رژیم عراق این مسئله را نپذیرفت و احتمالاً به دلیل آنکه بعضی از اسرای ما را شهید کرده، نمی‌تواند جوابی در این زمینه بدهد.»

وزیر کشور افزود: «ما خواسته‌ایم یک کاروان ۲۰ نفری از پاسداران یا دیگر نهادها، گروه‌های اعزامی از خانواده‌های اسرای ایرانی را همراهی کند؛ زیرا هیچ‌گونه ضمانتی وجود ندارد که رژیم عراق با آنها چگونه عمل

می‌کند و این درخواست بحقی است که رژیم عراق آن را نپذیرفته و دنبال بهانه می‌گردد». وزیر کشور همچنین گفت ما برای تبادل خانواده اسرای جنگی آمادگی کامل داریم و حتی امکانات و بودجه‌اش را نیز فراهم کرده‌ایم.^(۱۷)

۱۳۳

بعدازظهر امروز یک گروه از خبرنگاران داخلی و خارجی مقیم تهران به دعوت ستاد تبلیغات جنگ به مناطق آزادشده در عملیات بیت‌المقدس رفتند.

در سومین روز عملیات بیت‌المقدس، رسانه‌های خارجی همچنان به انعکاس اخبار منتشرشده از سوی ایران و عراق می‌پردازند و هنوز از صحت اخبار مربوط به دستاوردهای این عملیات مطمئن نشده‌اند. به همین دلیل به دعوت ستاد تبلیغات جنگ، یک گروه ۲۷ نفری از خبرنگاران داخلی و خارجی مقیم تهران بعدازظهر امروز رهسپار مناطق آزادشده در جریان عملیات بیت‌المقدس شدند تا از نزدیک دستاوردهای این عملیات را مشاهده کنند. در این گروه، خبرنگارانی از خبرگزاری‌های فرانسه، سوریه و تاس و روزنامه‌های آساهی توکیو، سینبو و سانکی از ژاپن و نیز فیلم‌برداران و عکاسانی از انگلیس و کانادا حضور دارند.^(۱۸)

۱۳۴

یک هفته‌نامه انگلیسی در مقاله‌ای با اشاره به اهمیت عملیات بیت‌المقدس و نیز با اعلام این خبر که مخالفان عراقی صدام حسین در نظر دارند هم‌زمان با هرگونه پیروزی بزرگ ایران، قیامی ملی به راه اندازند، تسلط حکومت صدام بر کشور عراق و تفرقه میان مخالفان وی را دو عاملی معرفی کرد که می‌تواند سد راه این قیام شود.

هفته‌نامه آبزور در شماره امروز خود نبرد کنونی قوای نظامی ایران و عراق را شدیدترین و درعین حال قطعی‌ترین نبرد میان دو کشور خوانده و نوشته است: «با آغاز نبرد جدید، مخالفان عراقی صدام حسین درمورد استراتژی، هدف و زمان برای سرنگونی صدام به توافق رسیده‌اند و در نظر دارند هم‌زمان با هرگونه پیروزی بزرگ ایران تا پیش از ماه سپتامبر آینده [شهریورماه و زمان برگزاری اجلاس جنبش عدم‌تعهد در بغداد] قیامی ملی به راه اندازند. ولی این کار دو اشکال دارد: یکی تسلط قطعی رژیم بعثی عراق بر کشور و دیگری تفرقه میان مخالفان آن. بعضی از این مخالفان پیرو سوریه‌اند و بعضی دیگر پیرو ایران هستند.»

آبزور افزوده است: «پیروزی نظامی ایران به مخالفان صدام حسین امیدواری بیشتری بخشیده و آنان را در عزم خود راسخ‌تر ساخته است. آن دسته از مخالفان صدام حسین که پایگاه سیاسی‌شان در دمشق است، عبارت‌اند از اعضای حزب بعث متمایل به سوریه تحت رهبری بار القیسی و جبهه میهن‌پرستان

کردستان تحت رهبری جلال طالبانی و جنبش سوسیالیست عرب تحت رهبری جواد دوش. «آبزور» این گروه‌ها را غیرمذهبی خوانده و یادآور شده است: «اینها با حزب الدعوه که پایگاهش در تهران و رهبری‌اش با حجت‌الاسلام حکیم است، روابط کاملاً مساعدی ندارند، ولی اعتماد شیعیان و کردهای عراق به پشتیبانی ایران از آنان است که بزرگ‌ترین خطر را متوجه رژیم صدام حسین می‌سازد.»^(۱۹)

۱۳۵

به دنبال تلاش ایران برای جلوگیری از برگزاری اجلاس جنبش عدم تعهد در شهریور سال جاری در بغداد، علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران که در رأس هیئتی برای یک دیدار چهارروزه به هند* سفر کرده بود، امروز به تهران بازگشت. اگرچه در بیانیه مشترک صادرشده در پایان این دیدار هیچ اشاره‌ای به مخالفت با برگزاری اجلاس عدم تعهد در بغداد نشد، باین حال رادیو امریکا به مخالفت دولت ایران با این موضوع اشاره کرد.

به نوشته روزنامه کیهان، در پایان دیدار هیئت ایرانی از هند، بیانیه مشترکی از سوی وزیران امور خارجه دو کشور صادر شد که در آن مواضع مشترک ایران و هند در صحنه سیاسی منطقه و جهان از جمله مسئله افغانستان، رژیم صهیونیستی، جنبش عدم تعهد و جنگ ایران و عراق اعلام شد. در این بیانیه وزیران امور خارجه ایران و هند ضمن ابراز امیدواری به گسترش و تحکیم بیشتر روابط دوستانه، اعتقاد راسخ خود به نقش پراهمیت جنبش عدم تعهد در تحکیم صلح و امنیت بین‌المللی و لزوم انسجام و استحکام بیشتر جنبش را مورد تأکید قرار دادند و یادآور شدند که سیاست عدم تعهد به منظور حفظ استقلال کشورهای جهان در برابر ابرقدرت‌ها و اتحادیه‌های نظامی آنان ارائه شده است. همچنین، وزرای امور خارجه دو کشور نگرانی شدید خود را درباره ادامه اعمال تجاوزکارانه رژیم اشغالگر قدس علیه مردم بی‌دفاع جنوب لبنان و فلسطینی‌های ساکن سرزمین‌های اشغالی ابراز داشتند و حمایت خود را از مبارزات برحق ملت فلسطین و سازمان آزادی‌بخش فلسطین به عنوان نماینده قانونی مردم فلسطین مجدداً تأیید و اعلام کردند که تنها راه حل بحران منطقه خروج نیروهای اشغالگر از کلیه سرزمین‌های عربی و فلسطینی است. درباره مسئله افغانستان نیز دو طرف با ابراز نگرانی از اوضاع این کشور، خواستار یک راه حل عادلانه و جامع براساس خروج کلیه نیروهای بیگانه، اصول عدم مداخله و احترام کامل به استقلال، حاکمیت و تمامیت ارضی افغانستان شدند.

علی‌اکبر ولایتی مواضع ایران درباره جنگ با عراق را برای همتای هندی خود تبیین کرد. وزیر امور خارجه هند نیز در مورد حل عادلانه منازعه در آینده نزدیک ابراز امیدواری کرد.^(۲۰) در همین حال، رادیو امریکا در برنامه ساعت ۰۶:۱۰ صبح امروز خود به نقل از ولایتی گفت: «دولت

* هند، یکی از اعضا بانفوذ جنبش عدم تعهد می‌باشد.

ایران بار دیگر مخالفت خود با برگزاری کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد را اعلام کرده و [افزود] در صورت وقوع چنین عملی، ایران و چند کشور دیگر آن را بایکوت خواهند کرد. دکتر ولایتی در مورد اوضاع افغانستان نیز گفت که نقطه نظرهای ایران را در این مورد که نیروهای شوروی باید بدون قید و شرط از افغانستان خارج شوند برای رهبران هند تشریح کرده است. وی گفت که باید به آوارگان افغان اجازه داده شود تا به مملکت خود برگردند و مردم افغانستان نیز باید حق تعیین سرنوشت خود را به دست آورند.^(۲۱) رادیو اسرائیل نیز اعلام کرد: «در بیانیه مشترکی که در تهران و دهلی نو انتشار یافت، هند از موضع گیری نسبت به جنگ خودداری ورزید و فقط ابراز امیدواری کرد که راه حل عادلانه ای برای آن پیدا شود. هند در ضمن نسبت به درخواست ایران دایر بر لغو برگزاری کنفرانس اسلامی غیرمتعهد در بغداد واکنش علنی نشان نداد.»^(۲۲)

۱۳۶

آیت الله سید کاظم شریعتمداری در مصاحبه ای، از پیشگاه خداوند به دلیل اطلاع از توطئه کودتا و افشان کردن آن طلب مغفرت کرد و ملتزم شد تا در آینده امثال این امور تکرار نشده، بلکه با شدت با این گونه افکار و اعمال مبارزه کند.

امشب در یک برنامه تلویزیونی، حجت الاسلام محمدی ری شهری حاکم شرع دادگاه های انقلاب ارتش، ضمن بیان توضیحاتی درباره معیارهای حق و باطل در اسلام و چگونگی مصاحبه با آیت الله شریعتمداری که به عنوان بازجویی در سه جلسه انجام شد، گفت: «شریعتمداری طی این بازجویی ها از آنجا که وی نمی خواست پاسخ های صحیحی بدهد دچار تناقض گویی هایی شد. وی در این بازجویی حتی از یک شاگرد کلاس نهم هم ناتوان تر بود.» حجت الاسلام ری شهری افزود: «سید کاظم شریعتمداری طی این بازجویی ها به بهانه اینکه مریض است و نمی تواند مطالب را درست ادا کند، تنها به سوالات کتبی آن هم با مشورت عباسی، دامادش پس از پنج ساعت فکر کردن روی آن پاسخ داد و حتی به صورت شفاهی به سوالات پاسخ نداد. وی خواست بدین وسیله از تناقض گویی پرهیز کند.» ری شهری با استناد به آیه های قرآن و احادیث و روایات نقل شده از پیامبر اسلام (ص) و ائمه اطهار (ع) افزود: «تاریخ صدر اسلام تکرار شد. به این معنا که مردم فهمیدند که حق را با معیار حق باید شناخت و نه با معیار شخص ها؛ و جامعه امروز ما برخلاف جامعه صدر اسلام این آمادگی را که حق را با معیار حق بشناسد پیدا کرده است.» حاکم شرع دادگاه های انقلاب ارتش در قسمتی دیگر از توضیحاتش گفت: «ریاست طلبی افرادی چون شریعتمداری نمی گذارد آنچه را که آنها می فهمند عمل کنند. تنها آن کس می تواند رهبری جامعه را به دست بگیرد که فقیه جامع الشرایط شود و هوی و هوس خودش را تابع امر خدا کرده باشد.» پس از سخنان حجت الاسلام ری شهری، گفت و گوی او با آیت الله شریعتمداری پخش شد.

آیت‌الله شریعتمداری در پاسخ به این سؤال که از چه تاریخی در جریان کودتا قرار گرفتید گفت: «در فروردین امسال از مطالب [حجت‌الاسلام] مهدوی در قم در جریان توطئه قرار گرفتم.» وی در پاسخ به این سؤال که قبل از اینکه این مسئله به صورت تند مطرح بشود به چه صورتی بود، گفت: «در خلال متجاوز از یک سال گذشته شنیده می‌شد که قطب‌زاده به صف مخالفین پیوسته، ریش گذاشته و حرف‌هایی در رابطه با امور جاری کشور می‌زند؛ اما به صورت توطئه اخیر از فروردین امسال از طریق مهدوی مطلع شدم.»

آیت‌الله شریعتمداری درباره مطالبی که در ملاقات‌های متعدد وی با مهدوی مطرح شده بود، اظهار داشت: «تا آنجا که یادم می‌آید در جلسه آخری که وی اینجا آمد، در چارچوب مخالفت‌های قطب‌زاده با دولت صحبت می‌کرد؛ می‌گفت قطب‌زاده با جمع کردن افرادی به دور خود می‌خواهد تظاهراتی راه بیندازد و سروصدا ایجاد کند.» شریعتمداری همچنین در مورد مطالبی که حجت‌الاسلام مهدوی در خصوص مسافرتش به خارج از کشور با وی در میان گذاشته بود، گفت: «در آخرین ملاقات‌هایی که مهدوی به اتفاق مناقبی با ما داشتند، ابتدا مهدوی این مسئله را که وی در خارج از کشور ادعای نمایندگی از ما را کرده بود، شدیداً تکذیب کرد و بعد شروع کرد به توضیح جریان مسافرتش به خارج و گفت مقصد اول من کشور سوریه بوده. چند روزی در آنجا ماندم، بعد به آلمان رفتم. در آنجا با بعضی از مقامات آلمانی ملاقات کردم. از طرف قطب‌زاده خودم وضع خراب ایران را برای آنها تشریح کردم و از فشار و خفقان در ایران برای آنها صحبت کردم و گفتم در اینجا مردم خیلی‌ها از حکومت و مقامات ناراحت و ناراضی هستند. مهدوی می‌گفت که بعداً به کشور پادشاهی سعودی رفتم و در آنجا هم با مقامات سعودی ملاقات کردم و می‌گفت با امیرعبدالله ملاقات کرده و به ایشان نیز همان حرف‌هایی را که در آلمان گفته بوده، گفته است و سعودی‌ها هم شکایت مفصلی از ایران به ایشان کرده‌اند. آقای مهدوی بعد از گزارش این سفر گفت اکنون قطب‌زاده دیگر شکل مخالفت‌هایش عوض شده و تصمیم به شکل مبارزه شدید گرفته است. ضمناً ایشان در آخر این ملاقات به من گفت که خوب است در این موقع چند روزی در منزل نباشید و شاید خطری برای شما متوجه شود و شما کشته شوید و من به این حرف هم ترتیب اثری ندادم و جوابی نگفتم.»

آیت‌الله شریعتمداری همچنین درباره مطالبی که آقای مهدوی با امیرعبدالله مطرح کرده بود، گفت: «تا آنجا که یادم می‌آید ایشان گفت که به امیرعبدالله گفتم آیا شما شریعتمداری را می‌شناسید. ایشان گفت اسمش را شنیده‌ام. مهدوی از طرف خود همچنین گفته است که اگر شریعتمداری بخواهد از ایران خارج شود و برای سکونت به کشور شما بیاید او را می‌پذیرد یا خیر؟ او گفته است از نظر ما مانعی ندارد، ولی اگر تنها برای اقامت در مکه یا مدینه بخواهد بیاید فایده‌ای نخواهد داشت.»

سیدکاظم شریعتمداری در پایان مصاحبه درباره این موضوع که چرا با علم به این توطئه، آن را به مقامات اطلاع نداده است، گفت: «اولاً من از نیت خبیث اینها مطلع شدم، ولی چون کارشان در

یک مدت کوتاه غیرعملی به نظرم می‌رسید و تقریباً خیال می‌کردم که دولت آگاهی دارد. تصور نمی‌کردم که اینها بتوانند کاری را انجام دهند و اینکه کاری که نشدنی است، من خبر کنم و باعث گرفتاری یک عده‌ای غیر دخیل بشود؛ صلاح ندانستم. به علاوه، احتمال دادم که اگر بگویم خود ما را ترور کنند و اما در فکر جولان می‌کرد که راه‌حلی پیدا کنم و اعلام کنم. اما به‌زودی این موضوع برملا شد و از اینکه فکر صحیحی در این کار نکرده‌ام و آنها را راه داده‌ام و گزارش آنها را شنیدم و به مقامات به‌موقع اطلاع نداده‌ام، خود را در پیشگاه خداوند مقصر می‌دانم و بسیار پشیمانم و اینکه پول به سیدمهدی مهدوی، هرچند به‌عنوان قرض داده شده است و این کار را نوعی تأیید عملی از طرف توطئه‌گر تلقی کرده‌اند پشیمانم و استغفار می‌کنم؛ و استغفرالله ربی و اتوب الیه؛ و از این قصورات به پیشگاه خداوند متعال استغفار می‌کنم و ملترم می‌شوم که آینده امثال این امور تکرار نشود، بلکه با شدت با این نوع افکار و اعمال مبارزه کنم.»

آیت‌الله شریعتمداری در پایان سخنان خود از امام خمینی درخواست کرد که به ملاحظه مطالب مطرح‌شده، از تبلیغات رسانه‌های گروهی، رادیو و تلویزیون و سخنرانی‌ها علیه وی جلوگیری کنند تا موجب ناامنی و خطر جانی برای وی نشود.^(۲۳)

ضمیمه گزارش ۱۲۸: جلسه فرماندهان سپاهی قرارگاه فجر و سپاه منطقه ۸ با فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا ساعت ۱۰:۱۰ امروز مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر و سعید مرتاض جانشین فرمانده سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز)، به قرارگاه کربلا آمدند^(۲۴) و با فرماندهان این قرارگاه گفت‌وگو کردند. بخشی از این گفت‌وگو بدین شرح است:

محسن رضایی: «دیشب چه شد که عمل نکردید؟»

مجید بقایی: «دیشب نیروها خسته بودند؛ یکی هم مسئله تدارک بچه‌ها بود.»

از وی سؤال شد چرا دو شب پیش که وارد عمل شدید، به عقب برگشتید؟ مجید بقایی در پاسخ گفت: «همان شب برادرمان حسن [درویش، فرمانده تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) (۱۷ قم)] دنبال نیروها رفت. آنها که نیروهای برادر فضلی [تیپ ۳۳ المهدی^(ع)] بودند اصلاً به درد نمی‌خورند؛ خیلی خسته بودند و به‌خصوص از نظر آب و نرسیدن غذا و زیر گرما بودن خیلی به آنها فشار آمده بود. نیروهای برادر حسن درویش یعنی [تیپ ۱۷ قم هم خسته بودند. ... تا ساعت ۲ اینها را توی اردوگاه آوردند. ... قرارمان بر این شد که امشب [۱۳۶۱/۲/۱۲] باتوجه‌به اینکه نیروها یک روز استراحت کرده‌اند، آن عملیات وسیع‌تر را انجام بدهیم. بعد، آمدیم رفتیم ارتش. آنها به ما گفتند که می‌خواهید چه کار کنید؟ گفتیم هدفمان این است که فکه برویم و در یک مرحله یا دو مرحله این کار را انجام بدهیم. خود شما چه طرحی برای این کار دارید؟ اینها گفتند ما باید اول خط سبز [خط اول پدافندی دشمن در شرق فکه] را تأمین کنیم. بعد گفتیم باشد ما یک طرح داریم که شما از بالا بیایید و خط سبز را تأمین کنید و ما از پایین این کار را انجام بدهیم. بعد، دیدیم یک دفعه نمی‌دانیم چطوری شد که [فرمانده] تیپ ۲ [لشکر ۷۷ ارتش] آمد و گفت ما حاضریم امشب عمل کنیم. ... تیپ ۱ کاری نداشت به آن شکل؛ فقط می‌خواست اصلی‌ترین کار را بکند که اشتباه هم بود. یعنی ما معتقد بودیم دارد اشتباه می‌کند. گفت که ما امشب عملیات را انجام می‌دهیم. البته تفکر خوبی داشتند. خود سرهنگ ازگمی [فرمانده لشکر ۷۷] می‌گفت که امشب باید با دشمن درگیر بشویم؛ به‌خاطر اینکه از اینجا نیرو نبرد [به منطقه عملیاتی بیت‌المقدس]. خب نیرویی هم که توی دستش بود نیروی خوب و سرحالی بود و هیچ کاری هم نکرده بود. یعنی دو گردان تیپ ۲ که توی آن عملیات احتیاط بودند و برای خودشان استراحت می‌کردند و اینها کاری نداشتند که به آنها گفتند بروید حمله کنید؛ تا اینکه شب حدود ساعت ۸ گفتند که ما حمله می‌کنیم که بعد

من و سعید [مرتاض] خیلی نشستیم فکر کردیم که حالا چه کار کنیم؟ اینها که حالا می‌خواهند خودشان وارد عمل شوند و یک جایی هم می‌خواهند بروند وارد عمل بشوند که کاملاً اشتباه می‌کنند از آنجا تنها وارد عمل شوند. همان جناحی [شمال جاده فکه] بود که [تیپ] ۱۷ قم، یک گردان و یک گروهانش با یک گردان ارتش رفته بود، ولی به سد و چیزی برخورد کرده بود، برگشته بود. ... بعد به آنها گفتیم که اگر شما امشب عمل کنید چند مسئله هست؛ یکی اینکه اگر موفق شوید چون پیگیر و مداوم است خستگی می‌آورد و فردا شب نمی‌توانید [برای ادامه عملیات تا فکه] عمل کنید. این، یکی. ثانیاً، دشمن می‌فهمد که ما داریم یک چیز مرحله‌ای را با او انجام می‌دهیم و احتمالاً برمی‌دارد از منطقه و عقب می‌رود یک جایی را می‌گیرد و همان‌جا هم می‌ماند، ولی اگر عمل نکنیم فکر می‌کند که در حد توانمان یک عملیاتی را انجام دادیم و دیگر کار تمام شد، یعنی ارتفاع ۱۸۲ را می‌خواستیم بگیریم و تمام شد. تا اینکه بالاخره تنها با همین دلیل که نه، به‌خاطر پایین باید عملیات کنیم، گفتند ما عملیات می‌کنیم. ساعت ۱۱ شب شده بود که آمدیم دیدیم که واقعاً صحیح نیست نیرو توی این عملیات برود، یک تک خیلی محدود و جبهه‌ای. به برادر حسن گفتیم آن گردانی که آن شب رفت... نسبتاً استراحت هم کرده بود، برو همه‌چیزش را آماده کن که هروقت به آن گفتیم برو، وارد عمل شود و این به‌عنوان کمک بماند که اگر به مشکلی برخورد کردند بروند کمکشان کنند. ... از آن طرف گفتیم یک گردان ما که در خرم‌آباد بود را آماده کنند که اگر مسئله‌ای شد، آن‌هم از آن طرف بیایند به تیپ ۱ کمک کنند. آنها را آماده کردند و ماندند تا اینکه عملیات ظاهراً گره‌ای خورده بود و پیش هم نرفته بود. یعنی تا آخرین خبری که من آمدم گرفتم اصلاً اسیری گرفته نشده بود و ظاهراً هنوز خط هم گرفته نشده بود. از شب تا ساعت ۷/۵ [صبح] که من آمدم [درگیر بودند].»

محسن رضایی: «کجا رفتند، به دشمن چسبیدند؟»

مجید بقایی: «همین روبه‌رو. یعنی خط سمت شمال جاده [فکه] هست. یک خط این‌طوری بالا می‌رود. ما آن شب [شب ۱۳۶۱/۲/۱۱] از بالا به پایین [در شمال جاده فکه] زدیم و اینها [بامداد امروز] از پایین یعنی از روبه‌رو به آن زده‌اند.»

سعید مرتاض: «ما دیدیم اگر بخوایم همان تکه بالا و کوچک یعنی همان ارتفاع ۱۸۲، روبه‌رو و به سمت شمال جاده را عمل کنیم، این را ممکن است زور بزنیم و بتوانیم، ولی هیچ سودی برای ما ندارد و راهکار درستی هم ندارد. مگر اینکه بزنیم از روبه‌روی دشمن بالا بیاییم که این تلفات زیادی دارد و اگر بخوایم از پایین عمل کنیم دو مشکل دارد؛ یکی اینکه نیروی کافی نداریم، چون که نیروها خسته هستند و ثانیاً اینکه جاده‌ای برای تدارک نداریم. مهندسی قول داد که تا امروز جاده را آماده کند و نیرو را هم گفتیم که خوب است تا امروز استراحت کنند. ... جاده آماده می‌شود و نیروها هم فردا شب از پایین رمل ۴ می‌آیند جاده را یا می‌کشند اینجا و یا می‌کشند اینجا. به هرکجا که کشیدند نیروها از آنجا سرازیر می‌شوند و می‌آیند خودشان را به [رود] چرخ‌آب می‌رسانند. ... لذا بعد از صحبت‌هایی که شد، تقسیم کار هم شد و قرار شد بچه‌های فضلی و کلهر [تیپ المهدی^(ع)] دنبال نیروها بروند و خود مرتضی [صفاری] و حسن درویش [تیپ ۱۷ قم] دنبال طرح بروند. بعد که من و مجید [بقایی] آمدیم رفتیم با لشکر ۷۷ صحبت کردیم، معتقد بودند که ما اول باید خط سبز [خط اول پدافندی دشمن] را تأمین کنیم و تا این خط تأمین نشود نمی‌توانیم به عمق دشمن برسیم.»

محسن رضایی: «آخرین وضعیت را بگویید.»

مجید بقایی: «صبح که آمدیم با سرهنگ ازگمی [فرمانده لشکر ۷۷] تماس گرفتیم، او می‌گفت که بچه‌های تیپ ۱ به جاده رسیده‌اند. ... صحبت‌ها آنچنان پخته و محکم نبود که اینها رسیده‌اند به جاده و همه‌اش مرتب می‌گفتند که با دشمن درگیریم.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «من خودم با هلیکوپتر به آنجا [منطقه عملیاتی شرق فکه] می‌روم و این آقایان را هماهنگ خواهم کرد؛ به‌طوری‌که ان‌شاءالله با یک طرح و برنامه مشترک اینها آماده شوند و یک زمانی که مناسب باشد همگام با این برنامه‌ای که ما داریم آنها کار بکنند. این کار را می‌شود این‌طوری ان‌شاءالله انجام داد و درستش کرد. یعنی هر نارسایی باشد می‌رویم در محل و حلش می‌کنیم. فعلاً کار اساسی ما این است که به این طرح بزرگ [عملیات

بیت المقدس] خودمان برسیم. الان وقت نباید بگذرد.» سرهنگ صیاد شیرازی سپس با اشاره به اینکه عملیات امروز لشکر ۷۷ در منطقه فکه ساعت ۰۲:۲۰ بامداد شروع شده است، گفت: «فکر نمی‌کنم به خط سبز رسیده باشند.»

محسن رضایی هم با بیان اینکه «می‌خواهیم همه قرارگاه فجر را پایین [منطقه عملیات بیت المقدس] بیاوریم»، خطاب به مجید بقایی گفت: «شما ببینید عملیات شما چطور است، اگر عملیات ساده و موفقیت آمیزی است که به نظر من باید همین‌طور باشد و می‌توانید هم انجام بدهید، انجام بدهید؛ وگرنه همین الان بروید شروع کنید به پایین آمدن و حدود ۲۴ تا ۴۸ ساعت دیگر مستقر بشوید و ۴۸ ساعت دیگر برای عملیات اعلام آمادگی بکنید.»^(۲۵)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۲

۱. سند شماره ۷۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه کربلا (رکن ۲ نزاجا)، شماره ۴۷۲، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۳۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه قدس، شماره ۵۵۷، ۱۳۶۱/۲/۱۲.
۲. سند شماره ۲۸۱۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۲، نوار شماره ۵۰۷۳)، عبدالله درویشی، صص ۱ - ۱.
۳. سند شماره ۲۸۹۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۲، نوار شماره ۵۰۷۴)، عبدالله درویشی، صص ۲۵ - ۲۳؛ و - سند شماره ۷۳۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی قرارگاه نصر، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۴. سند شماره ۲۶۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۲، نوار شماره ۵۰۱۴)، عبدالله درویشی، صص ۲ و ۳ و ۷.
۵. همان، ص ۳۰.
۶. همان، صص ۴ و ۵؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۵۴.
۷. سند شماره ۲۶۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.
۸. سند شماره ۰۰۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، صص ۱۲ و ۱۳؛ و - سند شماره ۷۳۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.
۹. سند شماره ۷۳۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه کربلا (رکن ۲ نزاجا)، شماره ۴۷۳، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۱۰. سند شماره ۱۵۳۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (طرح‌ریزی عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۲، نوار شماره ۴۹۶۶)، عبدالله درویشی، صص ۱۱.
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۹، ص ۲.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۳۴.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۱۶.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۶.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۲۵ و ۲۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۲.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۳.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۲.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۳۴.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۱/۲/۱۳، صص ۱۸ و ۱۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۲؛ و - اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲، صص ۴ و ۶.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۳.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۴، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۲.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۲، ص ۸، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۲.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۴، ۱۳۶۱/۲/۱۳، صص ۸-۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۱۴.
۲۴. سند شماره ۳۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۲/۳۰ تا ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۱۵۹.
۲۵. سند شماره ۲۶۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵ - ۱۳.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۱

۹ رجب ۱۴۰۲

۳ مه ۱۹۸۲

۱۳۷

از آنجا که قرارگاه قدس همه سرپل‌های خود در جنوب کرخه‌کور و منطقه نورد (جنوب غربی اهواز) را از دست داده و فرماندهی این قرارگاه معتقد بود ادامه عملیات از محور کرخه‌کور امکان‌پذیر نیست، مقرر شد این بار قرارگاه قدس از منطقه نورد (محور قدس ۵) وارد عمل شود. بر همین اساس، از نخستین دقایق بامداد امروز (چهارمین روز عملیات بیت‌المقدس) تیپ ۴۳ بیت‌المقدس سپاه از حاشیه غربی جاده اهواز - خرمشهر (در جنوب منطقه نورد) و تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) سپاه از کانال بیوض (در غرب رودخانه کارون) به طرف مواضع دشمن حرکت کردند. هم‌زمان، توپخانه خودی نیز مواضع دشمن را زیر آتش قرار داد. پس از نزدیک شدن رزمندگان به مواضع عراقی‌ها، فرمان عملیات در ساعت ۰۱:۱۰ صادر و درگیری آغاز شد. دشمن با اجرای آتش توپخانه خودی از حمله نیروهای ایران آگاه شد و با هوشیاری ضمن سنگرگرفتن در مواضع مستحکم خود و بستن معابر نفوذی، با تانک و تیربار به روی آنها آتش گشود. رزمندگان خودی که علاوه بر تحمل تلفات زیاد در محور کانال بیوض با میدان مین مواجه شده بودند، زمین گیر شدند و در ساعت ۰۲:۳۰ بنا به دستور با انتقال اکثر شهدا و مجروحان به عقب بازگشتند.^(۱)

ساعاتی پس از پایان عملیات بامداد امروز قرارگاه قدس، محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا و رحیم صفوی معاون عملیاتی محسن رضایی به منظور تهیه دستور عملیاتی برای قرارگاه قدس گفت‌وگو کردند. اهم مطالب مطرح شده در این گفت‌وگو چنین است:

محسن رضایی: «الان قرارگاه قدس را نه می‌توانیم برداریم و بیاوریم پایین [منطقه عملیات] بگذاریم؛ و نه می‌توانیم بگوییم قرارگاه قدس مأموریتش را ادامه بدهد.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «من امشب باز با برادر رحیم به قرارگاه قدس می‌رویم که ببینیم تا

حالا روی تحلیل کلی چه کار کردند و ما ببینیم چه مأموریتی به اینها بدهیم که هم آن عمل اصلی را که درگیری با دشمن در شمال [منطقه عملیات] است، رعایت بکنند و هم زمینه‌ای باشد برای الحاق از طرف فتح ۴ [که در کیلومتر ۶۸ جاده اهواز - خرمشهر مستقر است].»

محسن رضایی: «همه، پیشنهادشان [درباره قرارگاه قدس] این است که ما از طریق قدس ۴ و قدس ۵ عمل کنیم و جاده [اهواز - خرمشهر] را [از شمال] باز کنیم. این آخرین راه است.»
سرهنک صیاد شیرازی: «خوب است، متها این را طوری [در دستور عملیاتی به قرارگاه قدس] بنویسیم که اگر بخواهیم دستور دقیق‌تری به آنها بدهیم، این دستور دقیق‌تر این را به هم نزنند؛ ... [بنویسیم] هم‌زمان، قرارگاه قدس به منظور مداومت فشار به دشمن.»

محسن رضایی: «این خوب است. نباید فشار [بر لشکر ۵ و لشکر ۶ عراق] برداشته شود.»
سرهنک صیاد شیرازی: «فشار را نباید بردارید؛ هدف عمده این است. اینها [قرارگاه قدس] به شدت نمی‌توانند عمقی کار کنند. حتماً باید ما یک فشار از پایین [جناح راست قرارگاه فتح] به دشمن [ی که مقابل قرارگاه قدس است] بیاوریم.»

محسن رضایی: «بروند عملیات را انجام بدهند، انهدام نیرو بکنند و برگردند.»
رحیم صفوی: «برادر محسن، این دستور [که می‌خواهیم تهیه کنیم] سه روز دیگر است، این مال حالا نیست.»

محسن رضایی: «دستور سه روز؟ اینها [قرارگاه قدس] نمی‌توانند هیچ کاری بکنند؛ یعنی [اگر] بنویسید جاده را باز کنند، نمی‌توانند جاده را باز کنند!»

رحیم صفوی: «خاکریز دوشان را [دشمن در جنوب کرخه‌کور] می‌گیرند.»
محسن رضایی: «نمی‌توانند. باید بروند عملیات انجام بدهند و برگردند هیچ کار دیگری نکنند.»
سرهنک صیاد شیرازی: «بله، این مشکلات هست. امشب هم برویم یک تحلیل بکنیم.»
رحیم صفوی: «اقلاً [قرارگاه قدس] پشت خاکریز اول [دشمن در جنوب کرخه‌کور] بایستد.»
محسن رضایی: «ساعت ۳ [بامداد] خاکریز اول را بگیرند و تا ساعت ۵ تحکیم مواضع کنند و از ساعت ۵ به بعد هرچه ماند نیز دشمن را بزنند [انهدام نیرو کنند]. ... ولی نه، این دو خاکریز [دوم و سوم دشمن در جنوب کرخه‌کور] را اصلاً نمی‌توانند [بگیرند]. این حرف خوبی است، ولی بروند اینها را انهدام نیرو کنند، اصلش انهدام نیرو است.»

سرهنک صیاد شیرازی: «این "هم‌زمان" را [از دستور عملیاتی] خط می‌زنم؛ قرارگاه قدس همچنان مداومت فشار خود را به دشمن در شمال ادامه می‌دهد.»

محسن رضایی: «ادامه دهد! تمام شد.»^(۲)

۱۳۸

نظامیان عراقی در تلاش دیگر برای دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر، امروز تا نزدیکی این جاده در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا ۱۰۰ جلو آمدند، اما با مقاومت رزمندگان ایران تا سه کیلومتری غرب جاده به عقب رانده شدند.*

نیروهای پیاده و زرهی عراق از ساعت ۰۸:۵۰ صبح امروز با اجرای آتش پرحجم توپخانه روی نیروهای خودی، به ویژه تیپ ۸ نجف، که در پشت جاده اهواز - خرمشهر موضع گرفته بودند، از غرب جاده در حدفاصل ایستگاه حسینی (کیلومتر ۸۰) تا جنوب ایستگاه گرمداشت (کیلومتر ۱۰۰) به تدریج و به آرامی به طرف جاده پیشروی کردند. در این میان، نبود آتش مؤثر توپخانه خودی، به دلیل حضورنداشتن دیدبان‌های لشکر ۹۲ اهواز در خط مقدم، موجب شد دشمن بتواند تا ۳۰۰ متری جاده جلو بیاید. غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، که در قرارگاه مرکزی کربلا حضور داشت، ضمن اظهار تعجب از حمله نیروهای پیاده عراق در روز، علت این جسارت دشمن را نبود آتش توپخانه قرارگاه فتح** روی قوای عراقی دانست و گفت: «این لشکر [۹۲ زرهی ارتش] توپخانه‌هایش را نیاورده پشت جاده آسفالت مستقر کند که آتش بریزد؛ چون تیپ‌هایش زرهی هستند و کسی را در خط ندارند که داد و فریاد بزنند و بگویند باباجان! آتش بریزید. ... آخر ما چقدر هماهنگی کنیم و چقدر به آنها بگوییم؟! می‌گویند چشم قربان! برای [آتش] می‌ریزیم، ولی حسنی سعدی [فرمانده لشکر ۲۱ پیاده ارتش] بچه‌هایش پیاده هستند، دادو فریاد می‌کنند، حسنی سعدی هم توپخانه‌اش را می‌برد جلو. [نیروهای عراقی] هرچه آتش است در خط جاده آسفالت سر بچه‌ها می‌ریزند و جلو می‌آیند.» پس از پیگیری بسیار فرماندهان سپاهی قرارگاه فتح، حدود ساعت ۱۰:۰۰ و هم‌زمان با پاتک دوم دشمن، به گروه ۳۳ توپخانه ارتش که تحت امر قرارگاه مرکزی کربلا بود، دستور داده شد مواضع عراقی‌ها در غرب جاده را زیر آتش سلاح‌های سبک خود قرار دهد. هم‌زمان با آغاز اجرای آتش توپخانه، نیروهای پیاده خودی نیز افراد دشمن را زیر آتش سلاح‌های سبک خود قرار دادند. این درگیری تا ساعت ۱۴:۰۰ ادامه داشت و سرانجام رزمندگان خودی که به دلیل موضع‌گیری در پشت خاکریز قبلی عراقی‌ها در شانه شرقی جاده، از موقعیت بهتری نسبت به آنها برخوردار بودند، توانستند ضمن تحمیل تلفات و خساراتی به دشمن از جمله انهدام چند تانک، نیروهای عراقی را تا سه کیلومتری غرب جاده عقب برانند.^(۳)

* گفت‌وگوهای فرماندهان سپاه و ارتش درباره حمله امروز ارتش عراق و مقابله نیروهای خودی در ضمیمه گزارش درج شده است.

** توپخانه این قرارگاه در اختیار لشکر ۹۲ زرهی ارتش است.

۱۳۹

فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر به یگان‌های تحت‌امر خود دستور دادند که هرچه سریع‌تر برای اجرای مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس آماده شوند. قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر که در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس موفق شدند حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع از منطقه غرب رودخانه کارون را به‌عنوان «سرپل» آزاد کنند و در حدفاصل کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر و بخشی از منطقه غرب این جاده (در مقابل کیلومتر ۹۵ تا کیلومتر ۱۰۳) خط پدافندی تشکیل دهند، می‌بایست هرچه سریع‌تر خود را برای ادامه عملیات از جاده اهواز - خرمشهر تا نوار مرزی و همچنین پیشروی به‌طرف جنوب (شلمچه و خرمشهر) آماده کنند. به همین منظور فرماندهان این دو قرارگاه امروز به یگان‌های تحت‌امر خود دستور دادند که هرچه سریع‌تر برای شناسایی مواضع دشمن در غرب جاده اهواز - خرمشهر تا نوار مرزی و نیز از جنوب منطقه گرم‌دشت (کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر) تا شلمچه و پل‌نو اقدام کنند و برای اجرای مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس آماده شوند.^(۴)

۱۴۰

واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا آمار شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس (از آغاز تا پایان چهارمین روز) را اعلام کرد. در گزارش این واحد به فرماندهی قرارگاه کربلا آمده است: «در چهار روزی که از عملیات بیت‌المقدس سپری شده است، از رزمندگان ایران ۱۱۲۲ نفر شهید (به‌جز شهدایی که در منطقه جنوب کرخه‌کور بر جای مانده‌اند) و ۵۲۲۴ نفر مجروح شده‌اند. آمار شهدا و مجروحان به تفکیک چنین است:

شهدا و مجروحان منتقل شده از منطقه عملیات به پشت جبهه

تاریخ	سپاه و بسیج	ارتش	تعداد شهدا	تاریخ	تعداد مجروحان
۱۳۶۱/۲/۱۱ و ۱۰	۵۳۷	۱۵۰	۶۸۷	۱۳۶۱/۲/۱۱ و ۱۰	۲۷۷۳
۱۳۶۱/۲/۱۲	۲۱۰	۳۰	۲۴۰	۱۳۶۱/۲/۱۲	۱۵۰۰
۱۳۶۱/۲/۱۳	۱۶۵	۳۰	۱۹۵	۱۳۶۱/۲/۱۳	۹۵۱
مجموع	۹۱۲	۲۱۰	۱۱۲۲ ^(۵)	مجموع	۵۲۲۴ ^(۶)

۱۴۱

رزمندگان قرارگاه فجر در سومین تلاش خود در منطقه فکه به دلیل مقاومت نیروهای عراق ناچار به عقب بازگشتند.

در سومین مرحله از عملیات قرارگاه فجر در منطقه شرق فکه، طرح کلی عملیات تغییر یافت. براین اساس، تک در شمال جاده فکه، به دلیل طولانی بودن مسیر، متنفی و مقرر گردید تمامی رزمندگان سپاهی و بسیجی تیپ ۳۳ المهدی (عج) و تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) و رزمندگان ارتشی لشکر ۷۷ خراسان در منطقه جنوب جاده وارد عمل شوند و پس از پاک سازی این منطقه از وجود دشمن، به طرف جاده و سپس شمال آن تا روستای ناصر فهد، که آخرین نقطه شمالی استقرار دشمن است، پیش روند. حرکت رزمندگان این بار نیز با تأخیر آغاز شد. هنگام حرکت آنها به طرف مواضع دشمن، بر اثر برخورد یکی از خودروها با مین تعدادی از نیروها شهید یا مجروح شدند. با این اتفاق، تک رزمندگان کشف شد و دشمن با تانک و توپخانه، منطقه حضور نیروهای خودی را زیر آتش قرار داد و رزمندگان با روشن شدن هوا به ناچار عقب نشینی کردند.^(۷)

۱۴۲

بعد از ظهر امروز اسرای عراقی عملیات بیت المقدس از برابر مردم اهواز که در خیابان های این شهر اجتماع کرده بودند، عبور داده شدند و خبرنگاران خارجی با گروهی از اسرا گفت و گو کردند. خودروهای حامل حدود ۳۰۰۰ نفر از نیروهای ارتش عراق که در عملیات بیت المقدس اسیر شده اند، بعد از ظهر امروز از برابر مردم اهواز که در خیابان های این شهر اجتماع کرده بودند، عبور داده شد. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز با اعلام این خبر افزود، هنگام عبور این خودروها از خیابان های شهر که مملو از جمعیت بود، انبوه مردم خوشحال و خندان از پیروزی رزمندگان اسلام با شور و هیجان وصف ناپذیری در حالی که با مشت های گره کرده فریاد می زدند مرگ بر امریکا، مرگ بر اسرائیل و مرگ بر صدام، تنفر و انزجار عمیق خود را از امپریالیسم و صهیونیسم بین الملل و صدامیان کافر ابراز می کردند.^(۸)

همچنین، خبرنگاران رسانه های گروهی خارجی مقیم تهران که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ برای بازدید از مناطق آزاد شده در عملیات بیت المقدس به اهواز آمده اند، عصر امروز در یک اردوگاه اسرای عراقی با گروهی از آنان گفت و گو کردند.^(۹)

۱۴۳

هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر بعد از ظهر امروز به محض ورود به آسمان ایران مورد حمله جنگنده های عراقی قرار گرفت و سرنگون شد.

به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز)، هواپیمای حامل محمد بن یحیی، وزیر

امور خارجه الجزاير به محض ورود به آسمان ايران، در فضاي استان آذربايجان غربی هدف حمله سه جنگنده عراقی قرار گرفت و در جنوب منطقه قطور در محلی به نام کيوران سرنگون شد. در اين حمله که حدود ساعت ۱۷:۳۰ رخ داد، هر ۱۶ سرنشین هواپیما کشته شدند.^(۱۰)

محمدصديق بن يحيى
وزير امور خارجه الجزاير

به گفته راديو اسرائيل، وزير امور خارجه الجزاير که برای یک دیدار پنج روزه رهسپار تهران شده بود، دو هفته پیش نیز به بغداد سفر کرده بود. گفتنی است دولت الجزاير ماه گذشته آمادگی خود را برای میانجیگری بین دو کشور اعلام کرد.^(۱۱)

راديو مسکو نیز گفت: سفر بن یحیی به ايران به دنبال مذاکرات چهار روز قبل شاذلی بن جدید رئیس جمهوری

الجزاير با شیخ زاید رئیس دولت امارات متحده عربی، اعلام و گفته شده بود که وی در تلاش برای حل درگیری نوزده ماهه میان ايران و عراق رهسپار ايران خواهد شد.^{(۱۲)*}

۱۴۴

مفسر بی بی سی با بیان اینکه در صورت آزاد شدن خرمشهر ضربه ای بسیار سنگین از لحاظ نظامی و روانی بر عراق وارد خواهد شد، تأکید کرد شکستن خطوط دفاعی عراق در خرمشهر بسیار دشوار است.

رسانه های خارجی که از ابتدای عملیات بیت المقدس، فقط به انعکاس اخبار منتشر شده از سوی ايران و عراق بسنده می کنند، هنوز پیروزی های به دست آمده در این عملیات را باور ندارند و احتمال آزادسازی خرمشهر را دور از دسترس می پندارند. در همین زمینه راديو بی بی سی، در بخش خبری انگلیسی ساعت ۲۳:۳۰ خود گفت: «هدف حمله اخیر ايران ظاهراً آزاد کردن خرمشهر است؛ شهری که از دست دادن آن برای عراق ضربه سختی به شمار خواهد رفت. در حالی که نبرد حتی در این هنگام نیز در جریان است، هر دو طرف از آغاز حمله، ادعای پیروزی کرده اند و مرتباً به انتشار جزئیات تصرف مواضع مورد نظر خود و تعداد تلفات دشمن پرداخته اند. از این رو دانستن واقعیت مشکل است، لکن از لابه لای گزارشات می توان به نتایجی دست یافت.» جیم میوئر، یکی از مفسران بی بی سی که حوادث جنگ ايران و عراق را دنبال می کند، در پاسخ به این سؤال که «هدف اصلی ايران در گذشته و حال آزادی خرمشهر بوده است و در صورتی که ايران موفق به بازپس گرفتن خرمشهر شود، شدت ضربه ای که بر روحیه عراقی ها

* حسین علایی در کتاب *روند جنگ ايران و عراق* آورده است: اگرچه الجزاير از آغاز جنگ ايران و عراق موضع بی طرفانه ای در پیش گرفت، اما بن یحیی اخیراً در کنفرانس کویت و نیز در آلمان غربی از جمهوری اسلامی ايران دفاع کرده بود. صدام او را مانع جهت گیری سیاسی دولت الجزاير به نفع عراق در جنگ می دانست. [حسین علایی، *روند جنگ ايران و عراق*، جاد اول، تهران: نشر مرزوبوم، چاپ اول ۱۳۹۱، ص ۴۵۸]

وارد می‌گردد تا چه حد خواهد بود؟» اظهار کرد: «به عقیده من، در این صورت ضربه بسیار بسیار سنگینی برای عراق خواهد بود. نه تنها از لحاظ نظامی، بلکه قبل از هر چیز از نظر روانی ضربه سختی است؛ زیرا خرمشهر علاوه بر اینکه بزرگ‌ترین شهر اشغال‌شده است، گرفتن آن نیز در پی یک ماه نبرد شدید میسر گردید. در صورتی که ایرانیان این شهر را بازپس بگیرند از نظر روانی ضربه بسیار سنگینی به نیروهای عراقی وارد خواهد شد. البته باید گفت شکستن خطوط دفاعی در خرمشهر بسیار بسیار دشوار خواهد بود و در این مورد که نیروهای ایرانی حتی به اطراف خرمشهر هم رسیده باشند، هیچ نشانه‌ای وجود ندارد.»^(۱۳)

۱۴۵

در بررسی و تحلیل اوضاع اقتصادی ایران و عراق، رادیو دویچلند فونگ آلمان غربی گفت ایران می‌تواند مایحتاج مردم و مخارج جنگ را تأمین کند، ولی برای اجرای برنامه‌های عمرانی خود ناتوان است. در همین حال خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد که عراق با درآمدهای نفتی و کمک‌های مالی متحدین عرب خود نه تنها مخارج جنگ، بلکه هزینه برنامه‌های عمرانی‌اش را نیز تأمین می‌کند. رادیو دویچلند فونگ در برنامه ظهر امروز خود با یک خبرنگار آلمانی که مدت زیادی در ایران بوده است، مصاحبه تلفنی کرد. این خبرنگار در پاسخ به این سؤال که «آیا درآمد نفتی ایران کافی است تا مردم را با مایحتاج اولیه غذایی تأمین کند؟» گفت: «آری، ایران از شروع سال جدید حدود ۲ میلیون بشکه در روز نفت صادر می‌کند و آن برای اینکه مخارج جنگ را بپوشاند، کافی است. چون جنگ حتماً در ماه یک میلیارد دلار خرج دارد که برای یک کشور جهان سوم خرج بسیار سنگینی است و این درآمد همچنین با حدود یک میلیارد دلار برای ۳۰ درصد مواد غذایی و ۸۰ درصد مواد خام و صنعتی می‌تواند کافی باشد، ولی برای اینکه حقیقتاً صنعت را راه بیندازند و کشاورزی را راه بیندازند، پول نیست.»

وی همچنین در پاسخ به این نتیجه‌گیری رادیو دویچلند فونگ که «بنابراین باید ایران با وجود تمام پیروزی‌ها در جنگ تمایل زیادی داشته باشد تا جنگ را خاتمه دهد» اظهار داشت: «انسان می‌تواند آن را حدس بزند. ولی جنگ یک بعد سیاسی هم دارد و ایران می‌خواهد در هر حال نیروهای صدام حسین را از خاکش خارج سازد؛ چون او شرایط ایران را تابه‌حال قبول نکرده است. بنابراین می‌توان فکر کرد که جنگ همچنان ادامه خواهد یافت؛ حتی اگر تأثیرات منفی زیادی برای اقتصاد ایران داشته باشد.»^(۱۴)

در تحلیل اوضاع اقتصادی عراق نیز خبرگزاری آسوشیتدپرس از بغداد گزارش داد: «عراق در پی ۱۹ ماه جنگ با ایران ۲۵ میلیارد دلار از کشورهای عرب متحد خود برای پرداخت هزینه‌های جنگی و ادامه برنامه عمرانی وام گرفته است. تحلیل‌گران غربی و آسیایی معتقدند درآمدهای نفتی عراق صرف برنامه‌های عمرانی می‌گردد که نفع توده مردم را دربر دارد. به گفته تحلیل‌گران مذکور برنامه‌های عمرانی و [همچنین] سطح بالای زندگی در عراق تا حدی موجب حفظ رژیم صدام شده است. مشاور صنایع وزارت برنامه عراق می‌گوید برنامه‌های عمرانی برای ما به اندازه خود جنگ اهمیت دارد. برنامه‌های عمرانی مانند پادزهری است برای جنگ و ما هم‌زمان به هر دو کار می‌رسیم. وی همچنین گفت که

جنگ موانعی را برای دولت به وجود آورده که یکی از آنها هزینه ماهیانه یک میلیارد دلاری جنگ است به علاوه اجرای برنامه‌های عمرانی که میزان هزینه آن از اسرار دولتی محسوب می‌گردد. برنامه‌های عمرانی و توسعه پنج‌ساله پیش از جنگ دولت، کنار گذاشته شده و به جای آن برنامه‌های یک‌ساله با رعایت حق تقدم در نظر گرفته شده است. در برنامه جدید هزینه‌های کشور، جبران خسارات جنگ در درجه اول و برنامه‌هایی که با جنگ رابطه مستقیم دارند در درجه دوم قرار دارند.»

آسوشیتدپرس به نقل از تحلیل گران اقتصادی غرب گزارش داد: «عراق سال گذشته ۳۰ درصد از مواد غذایی مورد احتیاج خود را از خارج وارد کرد.» این خبرگزاری سپس افزود: «منابع دیپلماتیک غرب میزان تورم عراق را ۳۰ درصد برآورد کرده و خاطرنشان ساخته‌اند که این میزان رو به افزایش است، ولی دولت نرخ مواد اصلی غذایی و اجاره‌ها را تحت کنترل خود دارد. ... صدام در ابتدای جنگ برای وارد کردن مواد غذایی و اشیای لوکس هزینه‌های زیادی صرف کرد و این اقدام سبب ذخیره مواد غذایی شد.»

این خبرگزاری در پایان گزارش خود با اشاره به اینکه دیپلمات‌های آسیایی و غربی ذخیره ارزی عراق را بین ۱۲ تا ۲۵ میلیارد دلار تخمین زده‌اند، آورده است: «بنا بر پیش‌بینی دیپلمات‌ها، اگر جنگ عراق و ایران به همین منوال ادامه یابد هرچند ایران هرازگاهی حملات موفقیت‌آمیزی به نیروهای عراقی داشته باشد، عراق می‌تواند تا یک سال بدون دخل و تصرفی برنامه‌های هزینه خود را ادامه دهد. یک منبع دیپلماتیک آگاه غرب گفت عربستان هنوز منبع سرشاری است. رژیم سعودی و دیگر رژیم‌های محافظ‌کار کشورهای حوزه خلیج فارس از این می‌ترسند که اگر عراق شکست بخورد یک رژیم اسلامی مانند ایران در کشورهای منطقه حاکم گردد. آیت‌الله روح‌الله خمینی رهبر انقلاب ایران می‌گوید که هدفش سرنگونی رژیم صدام است. تحلیل گران در بغداد معتقدند که سرنگونی رژیم صدام قریب‌الوقوع نیست»^(۱۵)

۱۴۶

یک روزنامه امریکایی نوشت درحالی‌که عراق در معرض حملات جدید ایران قرار دارد، مصر آشکارا از عراق حمایت می‌کند. سلطان عمان نیز تلویحاً اعلام کرد که به عراق کمک می‌کند. خبرنگار روزنامه کریستین ساینس مانیتور در قاهره در گزارشی تحت عنوان "مصر جانب عراق را گرفته است"، نوشت: «درحالی‌که عراق در معرض حملات جدیدی از سوی ایران قرار دارد، مصر از هرگونه تظاهر به بی‌طرفی دست برداشته و آشکارا از عراق پشتیبانی می‌کند. هفته گذشته عبدالحمید ابوغزاله وزیر دفاع مصر، تحویل مستقیم پاره‌ای از جنگ‌افزار و مهمات را به عراق مورد تأیید قرار داد و گفت که اگر رژیم عراق و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس از مبارزه جویی‌های رژیم شیعیان قشری ایران در امان بمانند و دراین میان مصر به ایفای نقش اعتبارسازی موفق گردد، بازپوستن مصر به اردوگاه کشورهای عربی تسریع خواهد شد.»

همچنین در این گزارش آمده است: «مراکش، بحرین، عراق و اردن هم‌اینک برای برقراری مناسبات خود با مصر تلاش می‌کنند، ولی مصر بیشتر توجه خود را به خلیج فارس معطوف داشته

و معتقد است که یاری و همکاری با عراق و حکومت‌های سنی میانه‌رو حوزه خلیج فارس برای جلوگیری از گسترش انقلاب ایران، بهترین وسیله تسریع در برقراری و بهبودی مناسبات مصر در جهان عرب به شمار می‌آیند. در زمان فرمانروایی انور سادات، مصر در قبال جنگ خلیج فارس بی‌طرفی آشکار پیشه کرده بود، درحالی‌که سایر کشورهای جهان عرب هریک به گونه‌ای به هواداری از ایران یا عراق برخاسته بودند. پرزیدنت سادات بیزار از رژیم مذهبی ایران و از صدام حسین، به خاطر تلاش برای احراز مقام رهبری جهان عرب به جای مصر مطرود و منزوی، از هر دو طرف به شدت انتقاد می‌کرد. سرانجام، مصر با تحویل جنگ‌افزار به عراق، به هواداری از این کشور برخاست و این سیاستی است که از سوی پرزیدنت مبارک ادامه و گسترش یافته است.^(۱۶)

قابوس سلطان عمان نیز در مصاحبه با نشریه /المجله (چاپ لندن) ضمن اعلام اینکه ما با هر تلاشی که برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق از طرف کشورهای عربی صورت گیرد موافق هستیم، درخصوص ارسال قطعات یدکی و تحویل سلاح به عراق اظهار داشت: «وقتی یک کشور برادر عرب از ما کمکی بخواهد ما از تحقق آن دریغ نخواهیم کرد.»^(۱۷)

۱۴۷

قطع صدور نفت عراق به دریای مدیترانه از طریق خاک سوریه در ۱۳۶۱/۱/۲۱ همچنان در کانون توجه رسانه‌های خارجی قرار دارد. این رسانه‌ها با اشاره به سخنان مقامات عراقی، به تحلیل آثار و نتایج منفی این اقدام دولت سوریه بر اقتصاد عراق پرداختند.

خبرگزاری آلمان غربی گزارش داد صدام حسین در واکنش به این اقدام خطاب به اعضای مجمع ملی عراق گفته است: «این شخص [حافظ اسد] فکر می‌کند با بستن خطوط نفتی عراق ما تسلیم وی خواهیم شد. ... اگر ما از خانواده‌های عراقی بخواهیم کمی صرفه‌جویی کنند می‌توانیم تمامی ضررها را جبران سازیم.» این خبرگزاری در ادامه افزود: «منابع دولت عراق تصمیم اخیر سوریه در بستن خط لوله نفتی این کشور را خنجرزدن از پشت توصیف کرده‌اند.» خبرگزاری آلمان غربی همچنین ضمن اشاره به اینکه با بسته شدن خط لوله نفت عراق از سوریه، صادرات نفت این کشور به دریای مدیترانه فقط از طریق خط لوله ترکیه روزانه ۷۰۰ هزار بشکه است، یادآور شد: «عراق سال گذشته نیز به علت جنگ، دو سوم از میزان تولید خود را کاهش داد.»^(۱۸)

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز میزان نفت صادراتی عراق از طریق سوریه را، ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار بشکه در روز برآورد کرد و درباره تأثیر اقدام سوریه به بستن خط لوله نفتی عراق در اقتصاد این کشور به نقل از یک دیپلمات عرب مقیم بغداد گزارش داد: «این اقدام سوریه به دولت بغداد بهانه لزوم اعمال برنامه‌های صرفه‌جویی را داد. دیگر جواز ورود کالا به عراق صادر نمی‌شود و دولت از جانب اتحادیه‌های بازرگانی و گروه‌های حرفه‌ای حمایت می‌شود. دیپلمات‌های غربی پیش‌بینی می‌کنند که صدام ناگزیر خواهد شد تا درآمد کارمندان دولت را کاهش دهد. عراق سالانه ۲ میلیارد دلار در خارج از کشور خرج می‌کرد، لکن از این پس سفرهای خارج از کشور احتمالاً محدود خواهد شد.»^(۱۹)

ضمیمه گزارش ۱۳۸: گفت وگویی فرماندهان سپاه و ارتش درباره حمله ارتش عراق برای دستیابی به بخشی از جاده اهواز - خرمشهر و مقاومت رزمندگان ایران در مقابل آن

علی اسحاقی مسئول پست شنود (استراق سمع) سپاه در قرارگاه کربلا در ارتباطی تلفنی با محسن رضایی فرمانده کل سپاه در خصوص پاتک صبح امروز دشمن در حداثفصل کیلومتر ۸۰ تا کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر گزارش داد: «در منطقه ایستگاه ۹۰ دشمن دقیقاً رسیده به ۳۰۰ متری جاده خونین شهر - اهواز، و فشار روی برادرها زیاد است و آتش توپخانه ما روی دشمن مؤثر نیست. [دشمن] الان دارد تقویت می‌کند و هدفش این است که فشار بیشتر بیاورد و اگر بتواند به جاده دسترسی پیدا کند. ... روبه‌روی ایستگاه ۹۰ دشمن قوی است و دارد سعی می‌کند که خودش را بچسباند به جاده و حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ متری جاده است. هماهنگ با اینها در گرم‌دشت هم سعی دارند با خیزهای کوتاه و با آتش حرکت، یعنی آن آتش انجام بدهد و این قسمت جناح پیشان حرکت بکند و با خیزهای کوتاه بتوانند خودشان را به جاده برسانند. آتش توپخانه ما روی آنها مؤثر نیست و آتش شدید آنها روی بچه‌ها مؤثر است. آنگاه، محسن رضایی خطاب به سرهنگ اقبال محمدزاده افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، گفت: «دشمن آمده ۳۰۰ متری ایستگاه ۹۰ و شنود هم می‌گوید که آتش ما هیچ روی آنها مؤثر نیست، ولی برعکس آتش آنها کاملاً مؤثر است. اینها [نیروهای دشمن] از سمت پایین [گرم‌دشت] اجرای آتش می‌کنند و سمت بالا [ایستگاه ۹۰] ۵۰۰ متر، ۵۰۰ متر جلو می‌آیند و بعد دوباره سمت بالا آتش می‌کنند و سمت پایین ۵۰۰ متر، ۵۰۰ متر جلو می‌آیند، این تاکتیکشان است.» سرهنگ محمدزاده: «دو جبهه باز کردند.»

محسن رضایی: «بله، الان از گرم‌دشت و تا ایستگاه ۹۰ و تا ایستگاه حسینیه [۸۰] جلو می‌آید و الان ۳۰۰ متری جاده است و دارند تلاش هم می‌کنند که جاده را از ما بگیرند. الان آتش اجرا نمی‌شود، شما یک دستوری بدهید.» سرهنگ محمدزاده: «عرض کنم یک اشکالی بود که من الان به خسروشاهی تلفن کردم و گفت که آتش کم داریم؛ بگویید کجا بزنیم با مختصات. این هم با درخواست و با حضور دیدبان باشد که دیدبان نتیجه این عمل را بگوید. الان خودمان یعنی گروه ۳۳ [توپخانه که تحت امر قرارگاه کربلا می‌باشد] در منطقه برادر کاظمی [تیپ نجف] اجرای آتش کردیم، گفتند که خوب است و عمق بیشتری به آن بدهید. بسیار خوب، عمق بیشتری به آن دادیم، ولی قانونش باید این‌طور باشد که آن دیدبان همراه کاظمی اول نیاز آتش را از خودش بگوید، اگر ندارد بگوید من در این نقطه این قدر آتش نیاز دارم، والا ما مهمات بیشتری صرف می‌کنیم.» غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح: «وقتی دیدبان باشد آنها می‌گویند محدودیت داریم، وقتی دیدبان توی خط ندارید. ...»

سرهنگ محمدزاده: «همان دیدبان آن جایی که محدودیت مهمات است از ما بخواهید هیچ اشکالی ندارد.» محسن رضایی خطاب به علی اسحاقی گفت: «وضعیت روبه‌روی ایستگاه نیم ۹۰، گرم‌دشت و حسینیه را یک بار بگو که این برادرهای ما از ارتش هستند و می‌خواهند توجه کنند.» علی اسحاقی: «بله، چشم. حسینیه هنوز [دشمن] حالت تعرضی پیدا نکرده، یعنی جلو نیامده‌اند و آن کاری که قرار بود انجام بدهد، نکردند، ولی از حسینیه به پایین، ایستگاه ۹۰ تا گرم‌دشت [۱۰۰] دشمن اقدام به این کار کرده است؛ یعنی خیزهای کوتاه خودش را شروع کرده و آتش و حرکت به طرف جاده خونین شهر است. فشار بین [ایستگاه] ۹۰ و گرم‌دشت است.»

محسن رضایی: «بله، ما روی آنها آتش داریم؟ آتش آنها مؤثر است؟» علی اسحاقی: «آتش ما روی آنها خیلی ضعیف است یعنی آتش مؤثر نیست. ... [در مقابل] آتش آنها روی بچه‌های ما مؤثر است.»

محسن رضایی خطاب به سرهنگ محمدزاده گفت: «عراقی‌ها دارند می‌آیند؛ باید الان هر چه داریم بریزیم. الان اگر پیاده‌هایمان خسته بشوند، دیگر نمی‌توانیم مرحله دوم [عملیات] را انجام دهیم.» سرهنگ محمدزاده: «همه روی جاده هستند. الان من اعتقاد دارم که از این خط جاده پیاده‌ها و آرپی. جی‌زن‌ها تا می‌توانند جلو بروند بلکه تا ۳۰۰ متری جاده را بپوشانند.» غلامعلی رشید: «این را می‌پوشانند. وقتی آنها [نیروهای عراقی] حرکت می‌کنند بچه‌ها از یک گوشه درمی‌آیند و می‌روند و موردشان را می‌زنند.»

سرهنگ محمدزاده: «پس می‌ماند آتش توپخانه. شما آتش توپخانه را در چند متری می‌خواهید؟» غلامعلی رشید: «در ۷۰۰ متری. ... ببینید [عراقی‌ها] چقدر عرضه پیدا کردند. چون هیچ آتشی روی آن نیست، می‌

جلو می‌آید. الان احمد کاظمی می‌گوید روز روشن است و سینه‌خیز دارند جلو می‌آیند و اینها هم گذاشتند جلو بیایند. چاره‌ای ندارند؛ چون بردشان نمی‌رسد و آتش ندارند و می‌گوید بگذار تا ۳۰۰ متری بیایند، بعد روی سرش بپریم.» محسن رضایی خطاب به سرهنگ محمدزاده گفت: «الان شما با قرارگاه فتح عمل اینجا را هماهنگ کنید و از این قرارگاه بخواهید که آتش‌هایش را بیشتر کند.»

سرهنگ محمدزاده: «به قرارگاه فتح گفتم که آتشتان را روی این بریزید و کمبودتان را با ذکر محل به ما بگویید. ... این باید از ما بخواهد با توپخانه‌ای که این عقب داریم و توپخانه‌ای به نام عمل کلی یا گروه ۳۳ این فضاها را پر کنیم؛ یعنی این آتش را انبوه‌تر کنیم و این مستلزم رؤیت مستقیم دیدبان مأمور به تیپ‌هاست. کسی [برای دیدبانی] همراه برادر کاظمی نیست؟»

غلامعلی رشید: «نه. ... توپخانه از ارتش است و دیدبان را می‌فرستد با پیاده یا مکانیزه خودش.»

سرهنگ محمدزاده: «مگر [گردان‌های سپاه و ارتش] ادغام نیستند؟»

محسن رضایی: «اینجا [واحدهای ارتشی قرارگاه فتح] زرهی هستند، اشکالشان این است.»

غلامعلی رشید: «زرهی در خط نیست.»

سرهنگ محمدزاده: «الان باید همه‌شان روی جاده باشند.»

محسن رضایی با اشاره به واحدهای ارتشی قرارگاه نصر که پیاده هستند گفت: «دیدبان‌ها چون از برادرهای ارتشی هستند و همراه با پیاده‌های ارتش و بچه‌های سپاه در خط اول هستند، حل است.»

سرهنگ محمدزاده: «من الان می‌فرستم یا [سرهنگ] پورمهران [فرمانده توپخانه لشکر ۹۲ زرهی] اینجا بیاید یا اینکه خودمان به آنجا برویم، یا اینکه تلفنی به او می‌گوییم که دیدبان‌ها بتان در خط جاده مستقر بشوند. یعنی هر واحد عمل‌کننده اعم از تیپ کربلا، تیپ نجف و هر کدام از اینها یک دیدبانی همراه داشته باشند. ... دیدبان بیاید در اینجا [جاده اهواز - خرمشهر] مستقر شود و آتش را از ما بخواهد.»

محسن رضایی: «خب، پیشنهاد خوبی است. پس شما همین کار را سریع بکنید.»

غلامعلی رشید: «وقتی پیاده ارتش با ماست خیلی آتش داریم؛ چون پیاده‌هایش دادو فریاد راه می‌اندازند و آنها هم آتش می‌ریزند.»

علی اسحاقی در تماس تلفنی دیگر با محسن رضایی و در پاسخ به سؤال وی درباره هویت نیروهای پاتک‌کننده گفت: «هویت همه‌شان برای ما مشخص نیست. ولی یکی از آنها تیپ ۲۴ و دیگری تیپ ۴۹ از لشکر ۱۱ است. زرهی‌های روبروی ایستگاه حسینی هم از واحدهای تیپ ۱۲ هستند؛ گردان قطیبه و گردان تانک القادسیه. ۶۰۰ نیروی مخصوص هم دارد.»

محسن رضایی: «دشمن دیگر پیشروی نکرده و متوقف شده یا هنوز دارد به پیشروی‌اش ادامه می‌دهد؟»

علی اسحاقی: «نه، الان متوقف است و پیشروی ندارد، ولی فشار زیاد دارد؛ یعنی برای فشار درخواست کمک می‌کند.»

محسن رضایی: «روحیه‌اش خوب است؟»

علی اسحاقی: «نه، زیاد خوب نیست.»

محسن رضایی: «ببین! ما چون آتش توپخانه نداریم کاربردمان همان ۳۰۰ متر است. اینها [دشمن] تا ۳۰۰ متر [ی جاده جلو] بیایند که بچه‌ها با آنها درگیر بشوند. شما از این به بعد کنترل کن و ببین که آتش بچه‌ها، همین کلاش و تیربار، چقدر روی آنها مؤثر است.»

علی اسحاقی درخصوص استعداد نیروی پاتک‌کننده دشمن در حفاصل گرم‌دشت تا ایستگاه ۹۰ گفت: «چیزی حدود ۴ گردان تانک است که یک گردانش در خط است و بقیه‌اش عقب است؛ یعنی یک تیپ تقویت‌شده است. ... پیاده هم دارند، ولی پیاده هجومی ندارند؛ پیاده درگیر دارند. پیاده هجومی را عقب گذاشته‌اند. یعنی اینها می‌خواهند اول به‌وسیله یورش تانک جلو بیایند و بعد پیاده حمله کند و این صحبتی است که خودشان دارند می‌کنند. حالا اگر پیاده‌ای هم در خط داشته باشند و استعداد آن چقدر باشد دقیقاً مشخص نیست. ولی استعداد زرهی‌ای که به کار گرفته‌اند خیلی است و چیزی در حد یک تیپ تقویت‌شده است.»

حمید معینیان مسئول اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا، نیز در تماس بی‌سیم با حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر درباره استعداد نیروهای پاتک‌کننده گفت: «برادر حسن! تیپ زرهی با تیپ ... دو گردان نیروی مخصوص. احتمالاً باید تیپ ۳۳ نیروی مخصوص باشد. اینها پاتک‌شان را که شروع کرده‌اند [و] الان چند متری هدفشان متوقف شده‌اند و احتمالاً مهمات هم ندارند. منتها نیروی اینها در اصل دو نیرو است؛ یک

نیرو می‌خواهد بیاید خودشان را به جاده برسانند، بعد نیروی اصلی بیاید عبور از خط کند و برسد به آن هدفی که می‌خواهد. آن نیروی اصلی بین گرم‌دشت تا بالای ایستگاه ۹۰ است.»

رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه: «فشار، بین کاظمی [تیپ نجف] و رئوفی [تیپ ولی عصر (عج)] است. این شکافی است که قبلاً بود. دشمن فکر می‌کند هنوز این شکاف برقرار است و فشارش را گذاشته است که در این شکاف رخنه کند.»

محسن رضایی: «فکر نمی‌کنم، ولیکن آنجا برای او مهم است. یعنی اصلاً چون آن تکه و جاده حسینیه [که از جاده اهواز - خرمشهر تا مرز و سپس بصره امتداد دارد] مهم است. الان دو تلاشش را روی این دو تکه گذاشته است.»

رحیم صفوی: «به نظر من الان اینها خمپاره می‌خواهند؛ چون این خاکریز [شانه شرقی جاده] بلند است، بچه‌ها نمی‌توانند با تیر مستقیم بزنند.»

سرهنگ صباد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش: «تانک‌ها بروند روی سکوی خاکریز و از آنجا به راحتی تا سه، چهار کیلومتر می‌زنند.»

محسن رضایی: «اینها را سه، چهار کیلومتری می‌تواند متوقف کند. ... اگر تا فردا صبح این کار بشود، دیگر خیال ما راحت می‌شود.»^(۲۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۳

۱. سند شماره ۲۹/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه قدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۳۰، ص ۲۵؛ و - سند شماره ۴۳/ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه قدس در عملیات بیت‌المقدس، داود رنجبر، ۱۳۶۱/۱/۲۹ تا ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۰۷.
۲. سند شماره ۲۸۲۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۳، نوار شماره ۵۰۱۷)، عبدالله درویشی، صص ۳۷ - ۳۴.
۳. سند شماره ۷۳۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۰، ۱۳۶۱/۲/۱۳، صص ۱ و ۲؛ و - سند شماره ۷۳۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه تاکتیکی نصر، شماره ۳۷۷، ۱۳۶۱/۲/۱۴؛ و - سند شماره ۷۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی اهواز، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص؛ و - سند شماره ۲۸۲۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴.
۴. سند شماره ۱۳۹۴۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: به برادر عندلیب، ۱۳۶۱/۲/۱۳، صص ۱ و ۲؛ و - سند شماره ۷۳۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه فتح به تیپ عاشورا، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۱.
۵. سند شماره ۳۱۹۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد امور پاسداران (تعاون) به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۶. سند شماره ۳۱۹۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد امور پاسداران (تعاون) به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۷. سند شماره ۶۰۰۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، ص ۱۳.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۴، ۱۳۶۱/۲/۱۳، ص ۴۱، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۳۲، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۱۰. سند شماره ۷۱۸۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه سپاه (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۳۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۲، ۱۳۶۱/۲/۱۱، ص ۲۷، رادیو مسکو، ۱۳۶۱/۲/۱۰.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۱۹ و ۲۰.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۱۸ و ۱۹.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۱۴ - ۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۳، صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۴.
۱۸. همان، صص ۶ و ۷، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۱۹. همان، ص ۱۳، ۱۳۶۱/۲/۱۳.
۲۰. سند شماره ۲۸۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۲ - ۹.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۰ رجب ۱۴۰۲

۴ مه ۱۹۸۲

۱۴۸

تبادل آتش شدید، تک ایدایی قرارگاه قدس و سه پاتک ارتش عراق به محورهای قرارگاه‌های فتح و نصر مهم‌ترین وقایع امروز در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس بود.

در منطقه عملیاتی قرارگاه قدس، ارتش عراق همچنان به تحکیم مواضع پدافندی و ایجاد موانع در معابر وصولی در محورهای کرخه‌کور و نورد (جنوب‌غربی اهواز) ادامه می‌دهد و روی مواضع رزمندگان این قرارگاه در مناطق مذکور اجرای آتش می‌کند. در مقابل، نیروهای قدس ۵ (تیپ ۴۳ بیت‌المقدس سپاه) در محور نورد و به موازات جاده اهواز - خرمشهر در ساعت ۰۱:۰۰ بامداد به یک عملیات ایدایی علیه مواضع دشمن مبادرت ورزیدند که این عملیات بدون هیچ‌گونه خسارات مالی و جانی به نیروهای خودی تا ساعت ۰۲:۵۰ ادامه داشت.^(۱)

فرمانده سپاهی قرارگاه قدس احمد غلامپور، نیز بنا به دستور فرمانده قرارگاه مرکزی کربلا در دستورالعملی به یگان‌های تحت امر خود ابلاغ کرد به منظور جلوگیری از اعزام لشکرهای عراق از منطقه قرارگاه قدس (جنوب کرخه‌کور) به منطقه قرارگاه‌های فتح و نصر همه «تیپ‌های تابعه موظف‌اند با استفاده از کانال‌های موجود، در شب با حداقل نیروی ممکن به دشمن شبیخون زده و در صورت امکان داخل خاکریز شده و پس از انهدام سریع دشمن در اطراف محور، فوراً به عقب برگشته و با این عمل، دشمن را همچنان در وحشت و اضطراب نگه دارند.» وی در این دستورالعمل همچنین تأکید کرد: «نیروی مناسبی جهت تعاقب دشمن که پیش‌بینی می‌شود با عملیات قرارگاه فتح و نصر در [منطقه] پایین دست به عقب‌نشینی زند، در نظر گرفته شود.»^(۲)

از جمله وقایع قابل ذکر مربوط به قرارگاه قدس، خارج شدن قدس ۱ (تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۳۱ پیاده عاشورای سپاه) از زیر امر قرارگاه بود. این واحد نظامی بنا به دستور قرارگاه مرکزی کربلا، در کنترل عملیاتی قرارگاه فتح قرار گرفت تا در مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس وارد عمل شود.^(۳)

در منطقه عملیاتی قرارگاه‌های فتح و نصر نیز تبادل آتش شدید در منطقه پدافندی این قرارگاه‌ها (از کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر) همچنان ادامه دارد. گزارش‌های رسیده هم از ورود نیروهای زرهی و پیاده تقویتی دشمن به منطقه شمال خرمشهر و غرب جاده اهواز - خرمشهر حکایت دارد. یگان‌های ارتش عراق - به‌ویژه لشکر ۳ زرهی، لشکر ۹ زرهی و تیپ ۱۰ زرهی، تیپ ۱۷ زرهی و تیپ ۳۰ زرهی - در شمال خرمشهر تا غرب ایستگاه حسینه متمرکز شده‌اند که این تمرکز نشان می‌دهد این است که دشمن تلاش دارد از پیشروی نیروهای ایران به طرف نوار مرزی و نیز خرمشهر جلوگیری کند.

در همین حال، بعدازظهر امروز دشمن دو بار به محور فتح ۴ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوابرد و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) در حفاصل کیلومتر ۸۰ تا ۸۵ جاده اهواز - خرمشهر پاتک کرد که در هر دو مورد رزمندگان ایران با مقاومت خود توانستند نیروهای عراقی را تا دو کیلومتری غرب جاده به عقب برانند.^(۴)

در ساعت‌های ۱۵:۰۳ و ۱۵:۳۹ دو فروند هواپیمای عراقی که مأموریت داشتند مواضع رزمندگان خودی را بمباران کنند، هدف آتش پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنوب منطقه عملیاتی بیت‌المقدس قرار گرفتند و در حوالی آبادان سرنگون شدند.^(۵)

۱۴۹

فرمانده کل سپاه پاسداران عصر امروز در قرارگاه کربلا و در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی پیروزی‌های به‌دست‌آمده در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس را تشریح کرد. محسن رضایی اظهار داشت: «اولین مرحله عملیات را با توکل به خدا آغاز کردیم و از رودخانه کارون عبور و به جاده خونین‌شهر رسیدیم. دشمن فکر نمی‌کرد ما به جاده برسیم؛ لذا استحکامات بسیار زیادی روی جاده به وجود آورده بود که اگر حتی ما بتوانیم از کارون عبور کنیم در پنج یا شش کیلومتری جاده متوقف شویم، اما ما با توکل به خدا در همان اوایل صبح روز اول عملیات به جاده رسیدیم و ۸۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین اسلامی از لوث وجود بعثیون متجاوز و جنایتکار حاکم بر عراق آزاد گردید.»

وی درمورد میزان تلفات دشمن گفت: «در این عملیات تاکنون حدود ۴۰۰۰ اسیر گرفته شده و همچنین ۵۰ تانک و نفربر سالم به غنیمت گرفته شده و ده‌ها تانک و نفربر دشمن نیز منهدم شده است. تیپ‌های ۶ و ۸ از لشکر ۳ عراق ضربه مهلکی خورده‌اند. تیپ‌های ۶۰۵ و ۴۱۷ پیاده دشمن نیز به کلی منهدم شده‌اند. گردان شناسایی حطین هم از بین رفته و فرمانده آن به اسارت سپاه اسلام درآمده است و دو گردان توپخانه به دست نیروهای ما افتاده است.»

فرمانده کل سپاه پاسداران اضافه کرد: «اولین مرحله این عملیات در همان ساعات اولیه خیلی

خوب انجام گرفت. با اینکه عراقی‌ها از زمان شروع عملیات اطلاع داشتند و تمام امکانات و توان خود را به کار بردند، اما نتوانستند کاری از پیش ببرند و بعد از انجام پیروزمندانه عملیات، دشمن مذبحخانه اقدام به پاتک‌های زیاد کرد که در تمامی آنها با شکست مفتضحانه روبه‌رو و مجبور به عقب‌نشینی شد.^(۶)

وی همچنین گفت: «تمام اسرا مخصوصاً اسیرایی که بعد از روز اول و دوم عملیات اسیر شده‌اند می‌گویند صدام و رژیم بعث بسیج شده‌اند که جلوی ما را بگیرند و گفته‌اند که سرنوشت ما در این عملیات تعیین می‌شود.»^(۶)

۱۵۰

فرماندهان قرارگاه فجر باتوجه به ناکامی شب‌های گذشته این قرارگاه در رسیدن به اهداف خود، پیشنهاد دادند بار دیگر طرح نخست عملیاتی که در شب اول به‌طور ناقص به اجرا درآمد، عملی شود.

ناکامی شب‌های گذشته قرارگاه فجر در پیشروی در منطقه فکه، فرماندهان این قرارگاه را بر آن داشت تا با اذعان به مزایای طرح نخست عملیاتی؛ یعنی دو حرکت احاطه‌ای از شمال و جنوب جاده چنانچه - فکه توسط دو تیپ سپاه به همراه یک حرکت جبهه‌ای در امتداد جاده با دو گردان تلفیقی سپاه و ارتش که در شب اول (۱۳۶۱/۲/۱۱) به‌طور ناقص اجرا شد، امروز و امشب به یگان‌های تحت امر خود استراحت بدهند و فردا شب این طرح را مجدداً به مرحله اجرا درآورند.^(۷) در مقابل، نیروهای عراقی با استقرار در پنج کیلومتری غرب شیخ قندی به ایجاد استحکامات و تحکیم مواضع پدافندی خود مشغول هستند.^(۸)

۱۵۱

آخرین آمار شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس و تعداد مجروحان منتقل شده به برخی از شهرهای کشور اعلام شد.

در گزارش بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا آمده است: «تعداد شهدای تخلیه شده در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۱۴ به ستاد تخلیه شهدا ۱۳۲ نفر بوده و مجروحین تخلیه شده در همین روز ۳۸۶ نفر می‌باشند. مجموع شهدای بیت‌المقدس که تاکنون [از منطقه عملیاتی] تخلیه شده‌اند ۱۲۵۴ نفر از سپاه، بسیج و ارتش می‌باشد.»^(۹)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز تعداد مجروحانی را که تاکنون به برخی از شهرها منتقل شده‌اند، چنین اعلام کرد: «مشهد: ۱۳۷۳ مجروح، یزد: ۲۹۰ مجروح، اراک: ۵۳۴ مجروح، اصفهان: ۹۵۰ مجروح.» در گزارش این خبرگزاری همچنین آمده است که در اکثر شهرهای کشور امکانات مورد نیاز برای پذیرش مجروحان عملیات بیت‌المقدس فراهم شده است.^(۱۰)

۱۵۲

فرمانده کل سپاه پاسداران در دستورالعملی اعلام کرد چهار قرارگاه عملیاتی قدس، فتح، نصر و فجر سپاه به چهار لشکر تبدیل می‌شوند.

از آنجا که یکی از عوامل تعیین‌کننده در پیروزی رزمندگان بسیج و سپاه علاوه بر طراحی مانورهای ابتکاری، داشتن توان رزم مناسب با نیاز هر عملیات می‌باشد،* محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در دستورالعملی به چهار قرارگاه عملیاتی قدس، فتح، نصر و فجر اعلام کرد: «از امروز قرارگاه‌های سپاه پاسداران به لشکر تبدیل می‌شوند؛ بنابراین، واحدهای لشکری سپاه تحت عنوان زیر به وظیفه الهی خود ادامه می‌دهند: لشکر ۱ قدس، لشکر ۳ فتح، لشکر ۵ نصر و لشکر ۷ فجر»^(۱۱)

۱۵۳

در حالی که پاک‌سازی مناطق کردنشین غرب کشور از وجود عناصر ضدانقلاب مسلح همچنان ادامه دارد، امروز در سنندج عده‌ای از هواداران گروه‌های ضدانقلاب علیه نظام جمهوری اسلامی شعار دادند. بامداد امروز، تعدادی از پاسداران سپاه شهرستان قروه و سنقر که برای پاک‌سازی روستاهای گزگزاره علیا و سفلا، میان‌گوران، سورال و سرواله به این مناطق اعزام شده بودند با عناصر حزب دمکرات کردستان درگیر شدند. پس از ساعتی، ضدانقلابیون با تحمل ۲ کشته و تعدادی زخمی متواری گردیدند.^(۱۲)

در همین حال، رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ کردستان امروز گزارش داد: «در ساعت ۱۱:۳۰ تعداد ۵۰ تا ۶۰ نفر دانش‌آموز بعضی از مدارس سنندج در میدان آزادی این شهر و هم‌زمان حدود ۱۰۰ نفر در کوچه تاریک‌بازار با در دست داشتن عکس‌های شیخ عزالدین حسینی [رهبر معنوی کومه‌له] علیه جمهوری اسلامی و به نفع وی و قاسملو [رئیس حزب منحلہ دمکرات کردستان] دست به تظاهرات زده که با رسیدن مأمورین انتظامی متفرق می‌شوند.» این واحد نظامی اضافه کرد: «در جریان مسابقه فوتبال بین تیم‌های سنندج و تهران در استادیوم سنندج ۱۰۰ نفر از تماشاچیان که هوادار کومه‌له بودند، پس از پایان مسابقه شعارهایی به نفع کومه‌له سر دادند که بلافاصله با مشاهده مأمورین انتظامی متفرق شدند.»^(۱۳)

۱۵۴

به دنبال عملیات دو روز پیش سپاه پاسداران و دادستانی انقلاب اسلامی علیه تشکیلات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهر تهران، روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران و دادستانی کل انقلاب اسلامی و فرمانده کل سپاه ضربات وارد شده بر سازمان مذکور در این عملیات را

* واحدهای عملیاتی سپاه پاسداران در عملیات ثامن الائمه^(ع) در قالب ۱۶ گردان، در عملیات طریق‌القدس در قالب ۵ تیپ و در عملیات فتح‌المبین در قالب ۱۱ تیپ تحت امر ۴ قرارگاه شرکت کردند.

تشریح کردند. رادیو بی بی سی و روزنامه واشنگتن پست نیز از نتایج این عملیات گزارش دادند. روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران و دادستانی کل انقلاب اسلامی در دومین اطلاعیه خود، که امروز در مطبوعات کشور منتشر شد، بخشی دیگر از ضربات وارده به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در عملیات ۱۳۶۱/۲/۱۲ را چنین گزارش داد:

«الف) به دست آوردن مقادیر قابل توجهی بمب‌های کتابی، نارنجک‌های دستی و مواد آتش‌زا، که باتوجه به اسناد به دست آمده از این جنایتکاران سفاک، قصد انفجار آنها در معابر عمومی و ایجاد رعب به شیوه سلطنت‌طلبان منفور را در برنامه فعالیت‌های تروریستی خود قرار دادند. اساس این گونه تلاش‌های جنایت‌بار ناامیدی از امت شهیدپرور و مسلمان و قدرت‌نمایی جهت جلب نظر ابرقدرت‌های استکباری می‌باشد.

ب) علاوه بر محمد ضابطی، فضل‌الله تدین، قاسم باقرزاده، حمید جلال‌زاده، حمید خادمی، حسن صادق، فرشته اسدی، نصرت رضایی، علی یوسفی و حسن رحیمی از مرکزیت و کادر مرکزی تشکیلات پوشالی منافقین، محاربین جنایتکار و تروریست‌های دیگری نیز در این عملیات به آتش قهر الهی گرفتار آمدند که اسامی آنها به این شرح است:

۱. فاطمه تاج مهدوی، عضو فعال و یکی از مسئولین نهاد دانش‌آموزی و همسر فضل‌الله تدین معدوم و عضو کادر مرکزی.
۲. ذکویه محدث، عضو فعال نهاد دانش‌آموزی و همسر حمید جلال‌زاده معدوم و عضو مرکزیت.
۳. حسن جلیل، عضو نهاد استان‌ها، بخش، شهرستان و مرکزیت نهاد محلات در شرایط فعلی.
۴. محمد توانا، عضو فعال با نام مستعار هادی محمدی، محافظ محمد ضابطی معدوم عضو مرکزیت و بخش اجتماعی.
۵. محمد عسگری‌زاده، عضو شورای نهاد دانش‌آموزی منافقین و مسئول تیم‌های مناطق تهران.
۶. محمدتقی آسین، عضو فعال منافقین و مسئول تدارکات مناطق تهران.
۷. امیرهوشنگ آقابابا، عضو فعال و مسئول کل خانه تیمی مرکزیت بخش اجتماعی.
۸. سوسن میرزایی، عضو فعال و عضو شورای نهاد دانش‌آموزی و همسر امیرهوشنگ آقابابای معدوم.

۹. حسنعلی ونکی، عضو فعال نهاد محلات و مسئول حفاظت خانه تیمی محمد ضابطی.

در پایان، بار دیگر یادآور می‌شویم سرنوشت طغیان در برابر حکومت اسلام و امت مسلمان جز خواری در دنیا و عذاب و ذلت در آخرت بهره‌ای برای آنان در بر نخواهد داشت و نتیجه‌ای جز یاری‌رساندن به استکبار جهانی و خودفروختگانی چون صدام و مرتجعین که در جنگ با انقلاب اسلامی هستند، ندارد. لذا تنها راه رهایی و دستیابی به سعادت، دست‌کشیدن از خدمت به شبکه‌های تروریستی ضدانقلاب و پیوستن به خیل یکپارچه امت مسلمان است. به امید ارشاد تمامی فریب‌خوردگان.^(۱۴)

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز عصر امروز در قرارگاه کربلا و در گفت‌وگو با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره عملیات اخیر در شناسایی و انهدام بقایای خانه‌های تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ضمن اشاره به عملیات سال گذشته که به کشته‌شدن موسی خیابانی - قائم‌مقام رهبر این سازمان - انجامید، گفت: «عملیات اخیر که توسط برادران ما انجام شد سه یا چهار برابر بیشتر از ضربه قبلی اهمیت دارد؛ زیرا در این عملیات ضربه اصلی بر کادر مرکزی و قسمت‌های تدارکاتی و بخش اجتماعی منافقین شامل شعبه‌های کادر دانشجویی، دانش‌آموزی که کلاً ۹۰ درصد نیروی کادر سازمان منافقین خلق را تشکیل می‌دادند وارد شد.»

وی افزود: «در این عملیات که با موفقیت انجام شد افرادی نظیر محمد ضابطی که معاون ابریشم‌چی و یکی از پنج یا شش نفر از - به اصطلاح - شورای رهبری بود و در حال حاضر به اصطلاح قائم‌مقام رجوی در داخل کشور به حساب می‌آمد و چند تن دیگر از افراد کادر مرکزی منافقین از جمله حمید جلال‌زاده، مسئول تدارکات، قاسم باقرزاده، حمید خادمی و حسن صادق مسئول غرب کشور، حسین جلیلی مسئول جنوب، و بقیه نظیر فضل‌الله تدین از افراد مرکزیت بودند. در مجموع نزدیک به ۶۰ نفر از افراد درجه یک از رهبری تا شورای مرکزی کشته و یا دستگیر شدند.»

محسن رضایی با تأکید بر اینکه پس از این عملیات، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) دچار پراکندگی شده است، ادامه داد: «بعضی از اعضای منافقین در بازجویی اعتراف کردند که قرار بود پس از ضربه‌ای که بعد از قتل [موسی] خیابانی بر آنان وارد شد، برای اینکه به اصطلاح اعلام موجودیت کنند، دست به یک سری انفجارات سراسری بزنند که بحمدالله با این ضربه‌ای که به آنان وارد شد این مسائل از بین رفت.»^(۱۵)

رادیو بی‌بی‌سی هم با اشاره به اطلاعاتی سپاه پاسداران و دادستانی کل درباره انهدام مخفیگاه‌های سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در دو روز پیش گفت: «براساس بیانیه امروز دفتر سازمان مجاهدین خلق در پاریس، ۱۰ نفر از اعضای این سازمان روز یکشنبه [۱۴/۲/۱۳۶۱] طی زدوخوردهایی به قتل رسیدند. در این بیانیه اضافه شده است که این زدوخوردها از ظهر تا نیمه‌شب به وقت تهران ادامه داشت و تعداد زیادی از نیروهای دولتی نیز طی این درگیری‌ها کشته شده‌اند. به ادعای بیانیه سازمان مجاهدین، حداقل ۱۷ پاسدار در نزدیکی یکی از خانه‌های تیمی این سازمان کشته شده‌اند و تنها پس از آنکه نیروهای دولتی از سلاح‌های نارنجک‌انداز و آر.پی.جی. ۷ استفاده کردند، این خانه تیمی به دست نیروهای دولتی افتاده است. در بیانیه مزبور آمده است که دفتر مجاهدین در پاریس هنوز از تعداد تلفات نیروهای دولتی در دیگر نقاط تهران اطلاعی ندارد.»^(۱۶)

همچنین، رادیو صدای آمریکا در گفتار امشب خود به نقل از روزنامه واشنگتن پست اخبار

مربوط به عملیات اخیر علیه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را گزارش کرد و گفت: «حملات نیروهای امنیتی به مجاهدین خلق شکست بزرگی برای مجاهدین به شمار می‌رود و مبارزه آنها را برای سرنگونی [آیت‌الله] خمینی به عقب می‌برد.»^(۱۷)

۱۵۵

عناصر باقیمانده سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در چند تهاجم مسلحانه در تهران و قم تعدادی از افراد مذهبی مدافع انقلاب اسلامی را ترور کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی، «در تقاطع خیابان شاهنگ، ۳ فرد روحانی عضو سازمان تبلیغات اسلامی قم هدف تیراندازی منافقین قرار گرفتند که یک نفر از این افراد شهید و یک نفر دیگر مجروح شدند و مهاجمین متواری گردیدند. در حادثه دیگری، دو عضو جهاد سازندگی در خیابان جمالزاده، خیابان گلکار هدف تیراندازی منافقین قرار گرفتند که یک نفر از آنان شهید و دیگری مجروح شدند. در حادثه سوم، عده‌ای از منافقین با کارت عضویت در سپاه پاسداران به دبیرستان شهید بهشتی وارد شده و پس از شناسایی اعضای انجمن اسلامی این دبیرستان، آنان را مورد حمله قرار دادند که پس از مجروح کردن ۲ نفر، متواری می‌شوند. در منطقه تهران پارس نیز دو موتورسوار پس از تیراندازی به‌سوی یکی از واحدهای سپاه پاسداران مورد تعقیب قرار می‌گیرند و یک نفر از مهاجمین کشته و دیگری متواری می‌شود. همچنین دو موتورسوار منزل مسکونی صادق خلخالی، نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی را به رگبار گلوله بستند که خساراتی وارد نیامد و مهاجمین از محل حادثه گریختند.»^(۱۸)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر نیز آورده است: «ساعت ۱۲:۵۰ دقیقه بعدازظهر امروز، ۷ منافق مسلح با تهاجم به محل ساختمان صندوق تعاون صنفی، ۵ برادر حزب‌اللهی را به شهادت رسانده و عده دیگری را نیز مجروح ساختند.» بنا بر این گزارش، این عده که چند تن از آنان ملبس به لباس بسیج بودند، پس از ورود به محل ساختمان صندوق تعاون صنفی واقع در خیابان مطهری و شناسایی خواهران و برادران حزب‌اللهی، آنان را به رگبار بستند و خود از محل حادثه گریختند.»^(۱۹)

درباره حادثه حمله به این صندوق، حجت‌الاسلام والمسلمین فضل‌الله محلاتی و حبیب‌الله عسگراولادی، دو تن از اعضای هیئت‌مدیره صندوق تعاون صنفی، توضیح دادند. محلاتی نماینده امام خمینی در سپاه پاسداران و نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی گفت: «قبل از پیروزی انقلاب صندوق تعاون صنفی، مرکزی بود برای کمک به وابستگان رژیم. ولی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، امام امت امر فرمودند که بنده با همراهی آقایان عسگراولادی و محسن لبنانی آنجا را طبق برنامه‌های اسلامی اداره کنیم. ما پس از جایگزین کردن عده‌ای از جوانان مؤمن

و متعهد، تصمیم گرفتیم قرض الحسنه را که یکی از برنامه‌های اسلامی است پیاده کنیم و برای این منظور به فرمان امام و با کمک‌های بی‌دریغ شهید مظلوم آیت‌الله بهشتی حدود یک‌صد میلیون تومان از دولت موقت وام گرفتیم و با کمک برادران متعهد مشغول به کار شدیم. تاکنون موفق شده‌ایم حدود چهارصد میلیون تومان وام بدون بهره به مستضعفین بپردازیم.» وی با تأکید بر اینکه این صندوق در خدمت مستضعفین است، گفت: «گروهی از منافقین که چند نفر آنها لباس مقدس پاسداری را به تن کرده بودند وارد محل صندوق شده و اظهار می‌کنند که ما آمده‌ایم یکی دو نفر را که متهم به حمایت از [صادق] قطب‌زاده هستیم، دستگیر کنیم. یکی دو نفرشان در مقابل در ورودی ایستاده و چند نفر دیگر که وارد ساختمان شده بودند کارمندان و مستضعفین و محرومین را که برای گرفتن وام به آنجا آمده بودند در طبقه دوم جمع می‌کنند، به این بهانه که می‌خواهیم برایتان در رابطه با کودتا صحبت کنیم. بعد به حضار می‌گویند که افراد حزب‌اللهی در طرف دیگر ایستند. آن‌گاه منافقین، این مزدوران امپریالیسم، به‌طرف مردم بی‌گناه رگبار می‌بندند و ۵ نفر از آنها را به جرم حزب‌اللهی بودن به شهادت می‌رسانند و عده‌ای را نیز مجروح می‌کنند.»

حبیب‌الله عسگراولادی وزیر بازرگانی نیز گفت: «صندوق تعاون صنفی، صندوقی است که برای مستضعفان اصناف و در خدمت نهادهای انقلاب اسلامی مثل سپاه پاسداران، کمیته‌های امداد و کمیته‌های مرکزی انقلاب اسلامی می‌باشد. کارکنان آن به‌طور مستقیم در جهت رفع نیازهای محرومان جامعه کار می‌کنند.» وی ادامه داد: «آنها که خدمتگزاران به مردم مسلمان در چنین نهادی را شهید می‌کنند، آیا دیگر می‌توانند با چنین اعمال وحشیانه‌ای برای ادعای خود توجیهی داشته باشند؟ کسانی که ناجوانمردانه با نفاق، دروغ و حيله، خدمتگزاران به مستضعفین و نهادهای انقلاب اسلامی را به رگبار می‌بندند.»^(۳۰)

۱۵۶

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران با انتشار دو بیانیه، ضمن اظهار تأسف از حادثه سقوط هواپیمای الجزایری اعلام کرد که این هواپیما قبل از سقوط تحت تعقیب جنگنده‌های عراقی بوده است. رئیس مجلس شورای اسلامی هم این حادثه را ناشی از جنون حکام عراق در پی مشاهده پیروزی‌های ایران در عملیات بیت‌المقدس دانست.

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی در بیانیه‌ای که بامداد امروز انتشار داد، ضمن اظهار تأسف از حادثه سقوط هواپیمای الجزایری اعلام کرد: «قرائنی در دست می‌باشد که سقوط این هواپیما در جریان یک توطئه حساب‌شده از جانب رژیم بعث عراق بوده است.»^(۳۱)

این وزارتخانه در بیانیه دوم خود نیز اعلام کرد: «طبق نوار مکالمه برج کنترل فرودگاه تبریز با خلبان هواپیمای الجزایری و برطبق گزارش هیئت تحقیق از رادار تبریز، دو هواپیمای عراقی در فضای ترکیه و در مجاورت مرز ایران هواپیمای هیئت الجزایری را تحت تعقیب قرار می‌دهند

که از طرف برج کنترل فرودگاه تبریز به هواپیمای مزبور دستور داده می‌شود تا برای دور ماندن از حمله هواپیماهای جنگنده عراقی به طرف آنکارا تغییر مسیر دهد. خلبان مذکور تصمیم به تغییر مسیر می‌گیرد و از همین لحظه ارتباط برج کنترل با هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر و همراهان قطع می‌شود و جنگنده‌های نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران فوراً به تعقیب هواپیماهای عراقی مبادرت می‌ورزند. متن نوار مزبور و دیگر مدارک مربوط به توطئه رژیم جنایتکار بغداد در اختیار دولت و ملت برادر الجزایر و افکار عمومی جهان قرار خواهد گرفت.» در بخشی دیگر از این بیانیه آمده است: «صبح امروز اطلاع حاصل گردید که یک هواپیمای مسافربری متعلق به شرکت هواپیمایی لوفت‌هانزا به شماره پرواز ۶۰۰ که در ارتفاع ۲۷ هزار پایی حرکت می‌کرد در حوالی مرز ترکیه و ایران مورد حمله چند هواپیمای مهاجم عراقی قرار گرفت که خوشبختانه با اعلام خطر برج کنترل فرودگاه تبریز خلبان هواپیمای مسافربری مزبور به موقع به طرف آنکارا تغییر مسیر داده و با پرواز هواپیماهای جنگنده ایرانی، مهاجمین عراقی مجبور به فرار می‌شوند.»^(۲۲)

رئیس مجلس شورای اسلامی هم در جلسه علنی صبح امروز مجلس درباره این حادثه گفت: «پیروزی چشمگیر سپاه اسلام در عملیات بیت‌المقدس برای ناظران و کسانی که حزب بعث علفی را می‌شناختند این نگرانی را ایجاد کرده بود که حکام بعث عراق با مشاهده این حرکت وسیع نیروهای اسلام و پیروزی آنان در جنگ دچار اضطراب و جنون می‌شوند و دست به عملیات جنون‌آمیزی می‌زنند. این چیزی بود که در محافل سیاسی آگاه و عارف به وضع صدام انتظارش می‌رفت، اما کسی فکر نمی‌کرد که جنون صدام به این اندازه اوج بگیرد که هواپیمای وزیر خارجه دولت دوست و انقلابی الجزایر را به جرم اینکه به ایران انقلابی مسافرت می‌کند مورد هجوم قرار بدهد و وزیر خارجه آن کشور و همراهان او را در آتش خودش بسوزاند. جنایت هولناک است و اسناد گویاست که هواپیمای عراقی در تعقیب هواپیمای مسافربری لوفت‌هانزا و هواپیمای حامل وزیر خارجه الجزایر بوده‌اند و نوارهای مکالمه پایگاه‌ها با هواپیماها ثبت است که منتشر می‌شود و این جنایت را صدام نمی‌تواند منکر بشود. ما منتظریم که اسناد دقیقاً پخش بشود؛ و اما این جنونی که عارض صدام و حزب بعث شده است چیزی نیست که افکار عمومی دنیا و دولت‌های صلح‌دوست بتوانند از آن به آسانی بگذرند. ما از تمام شخصیت‌های مدعی صلح دنیا انتظار داریم که این حادثه را با دقت تعقیب کنند و مثل بقیه جنایات صدام از کنارش به آسانی نگذرند. ما در تعقیب این فتح عظیمی که نیروهای رزمنده ما به دست آورده‌اند و خطری که کیان حزب بعث و صدام و حکومت‌های مرتجع منطقه را تهدید می‌کند، باز هم انتظار داریم که از این صحنه‌های جنون‌آمیز ببینیم. نیروهای ما وقتی که با سرعت از رود کارون زیر گلوله‌ها عبور کردند باعث حیرت و تعجب تمام ناظران نظامی دنیا شده‌اند. در آن وسعت و عبور از آن رودخانه عظیم و گرفتن نزدیک ۸۰۰ کیلومتر خاک کشور از دست دشمن کار بسیار بزرگی است منتها هیاوهای

بین‌المللی هنوز نگذاشته است که این قضیه روشن بشود. ولی به‌رحال قدرت ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران و بسیج ما به نمایش گذاشته شد و حق دارند که آنها وحشت بکنند. ... به‌دست آوردن این همه فتح و پیروزی را به این عزیزانمان و به این رزمندگان جان برکفمان و به این پیشتازان جبهه انقلاب و اسلام تبریک عرض می‌کنیم و امیدواریم که خداوند اجر آنها را آن‌طور که اینها شایسته هستند به آنها بدهد و امروز میلاد پرسعادت امام جواد است که ما این روند عظیم را به پیشگاه امام زمان و نایب برحقش رهبر انقلاب و جامعه انقلابی ایران تبریک عرض می‌کنیم.»^(۲۳)

۱۵۷

دو تن از سرنشینان نظامی هلیکوپترهای ایرانی که به محل سقوط هواپیمای الجزایری رفته بودند، به ترکیه گریختند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه گزارش داد: «برای بررسی چگونگی سقوط هواپیمای الجزایری، ظهر امروز سه فروند هلیکوپتر حامل یک گروه بازرسی اعزامی از تهران روانه منطقه قطور شدند. هنگام حضور این گروه در منطقه، یکی از هلیکوپترها با دو سرنشین نظامی در ساعت ۱۳:۰۵ به ترکیه گریخت و ده دقیقه بعد مرزبانان ترکیه به مقامات ایرانی اطلاع دادند دو سرنشین نظامی به این کشور پناهنده شده‌اند.»^(۲۴)

۱۵۸

در پی انتشار خبر سقوط هواپیمای الجزایری که به کشته‌شدن وزیر امور خارجه این کشور و سایر سرنشینان این هواپیما انجامید، رسانه‌های خبری ترکیه به نقل از شاهدان عینی اعلام کردند که هواپیماهای عراقی به‌سوی هواپیمای الجزایری شلیک کردند. وزیر امور خارجه امریکا از این سانحه هوایی ابراز تأسف کرد. دبیرکل سازمان ملل درگذشت وزیر امور خارجه الجزایر را فاجعه‌ای برای همه کشورهای جهان خواند. رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به مسیر حرکت هواپیمای حامل بن‌یحیی، به زوایای مبهم این حادثه پرداخت و رادیو کلن هم ضمن اعلام اینکه مقامات عراق هرگونه دخالت این کشور در این حادثه را تکذیب کردند، گفت بن‌یحیی قصد داشته امکانات پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق را بررسی کند.

رادیو صدای امریکا در گفتار امروز خود اعلام کرد: «گزارش رسانه‌های خبری ترکیه به نقل از شاهدان عینی حاکی است که هواپیماهای عراقی به‌سوی هواپیمای حامل محمد صدیق بن‌یحیی شلیک کردند و هواپیمای مزبور در داخل خاک ایران سقوط کرد. ... عراق تاکنون هیچ‌گونه اظهارنظر رسمی درباره این سانحه نکرده است، ولی گزارش خبرگزاری‌های غربی به نقل از مقامات دولت عراق حاکی است که عراق هرگونه دخالتی را در این ماجرا تکذیب کرده است.

... بن‌یحیی که ۵۰ سال داشت نخستین دبیرکل دولت موقت جمهوری الجزایر بود و در مذاکرات صلح با فرانسه که در سال ۱۹۶۲ به استقلال الجزایر منجر شد، شرکت داشت. وی پیش از آنکه در سال ۱۹۷۹ به مقام وزارت امور خارجه الجزایر منصوب شود، در مقام وزارت فرهنگ، وزارت آموزش و وزارت دارایی آن کشور نیز خدمت کرده بود و مدتی نیز مقام سفارت الجزایر را در مسکو عهده‌دار بود. محمد صدیق بن‌یحیی در مذاکراتی که به آزادی ۵۲ تن گروگان امریکایی از ایران منجر شد نقش عمده‌ای ایفا کرد.^(۲۵) رادیو صدای امریکا همچنین افزود: «وزیر امور خارجه امریکا الکساندر هیگ، ضمن ابراز تأسف از این سانحه هوایی، بن‌یحیی را مرد صلح نامید و درگذشت وی را سوگی بزرگ برای عالم بشریت توصیف کرد. دبیرکل سازمان ملل متحد خاویر پرز دکوئیار نیز بن‌یحیی را به‌عنوان یک دیپلمات ارزنده ستود و درگذشت وی را فاجعه‌ای برای الجزایر و دیگر کشورهای جهان خواند.»^(۲۵)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در اخبار شامگاهی خود به بررسی خبر این حادثه پرداخت و گفت: «آقای بن‌یحیی به‌وسیله هواپیما برای یک بازدید رسمی عازم ایران بود تا پیرامون پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق مذاکره نماید. ... گزارشات واصله از ترکیه به نقل از شاهدان عینی حاکی است که دو جت جنگنده متعلق به عراق هواپیمای حامل وزیر خارجه الجزایر را مورد حمله قرار داده‌اند.» رادیو بی‌بی‌سی در بخش جام جهان‌نمای خود هم گفت: «هواپیمای جت مخصوص الجزایر بعد از ظهر دیروز در فرودگاه لارناکای قبرس جهت بنزین‌گیری به زمین نشست و یک ربع به چهار به وقت تهران پرواز خود را که قرار بود دو ساعت و چهل دقیقه بدون توقف به طول انجامد از فراز ترکیه به‌سوی تهران آغاز کرد. مقامات ترکیه اظهار می‌دارند که هواپیما بدون حادثه، شرق ترکیه را طی کرد و به آسمان ایران وارد شد. طبق اظهار رادیو الجزایر پس از تأخیر در ورود این هواپیما به تهران مقامات ایرانی به سفیر الجزایر در فرودگاه اظهار داشتند که این هواپیما در سوریه به زمین نشسته است، اما بعداً معلوم شد چنین اتفاقی انجام نگرفته است. به‌دنبال آن در تمام طول شب، تماس با برج‌های مراقبت هوایی در تمامی منطقه جهت یافتن این هواپیما برقرار شد. چنانچه فرض شود که سقوط هواپیما در طول همان ساعات پروازش انجام گرفته، آن‌گاه پس از گذشت بیش از ۱۲ ساعت ایران سقوط آن را در داخل خاکش نزدیک مرزهای ترکیه اعلام داشته است. ایران اظهار می‌دارد نوار گفت‌وگو با این هواپیما را که مشخص می‌کند یک هواپیمای جنگی عراقی در تعقیب آن بوده در اختیار دارد. چنانچه اساس را بر این گفته استوار کنیم آن‌گاه دو سؤال پیش می‌آید: یکی آنکه چرا ایران به سفیر الجزایر که در فرودگاه در انتظار ورود این هواپیما بود گفت که هواپیما هنوز در سوریه است و دیگر آنکه چرا پس از گذشت این همه وقت و جست‌وجوهای فراوان، ایران سقوط هواپیما را اعلام نمود. به‌رغم گزارشات رسیده از شرق ترکیه، درست در همان موضع و محل، حادثه دیگری بروز کرده و یک هواپیمای ایرانی توسط دو جت جنگنده عراقی در داخل خاک ایران سرنگون شده است که خود به پیچیدگی وضع می‌افزاید. معلوم نیست که درگیری هواپیماهای

ایرانی و عراقی بیان نوع دیگر حوادثی است که منجر به سقوط هواپیمای الجزایری شد یا آنکه به طور کلی حادثه جداگانه‌ای می‌باشد. به هر حال و بدون شک هیئت تحقیق الجزایر از مقامات ایرانی علت تأخیر در اعلام سقوط هواپیما را جویا خواهد شد، خاصه آنکه صحبت رادیویی با این هواپیما نیز ضبط شده است.^(۲۶)

همچنین، رادیو کلن آلمان فدرال با اعلام اینکه سیاستمدار بلندپایه ۵۰ ساله الجزایری، بن‌یحیی در راه سفر به ایران بوده و قصد داشته امکانات پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق را بررسی کند، گفت: «از سوی مقامات ایرانی اعلام شده که هواپیمای الجزایری مورد تعقیب هواپیماهای جنگنده عراقی قرار گرفته و ظاهراً بر اثر آتش آنها سقوط کرده است. مقامات رسمی حکومت عراق در بغداد این موضوع را تکذیب کرده‌اند. از ایران افزون‌بر این، گزارش‌هایی واصل شده مبنی بر اینکه همان هواپیماهای جنگنده عراقی که هواپیمای الجزایری را مورد حمله قرار داده بودند، به‌سوی یک هواپیمای مسافربری شرکت هواپیمایی آلمانی لوفت‌هانزا نیز تیراندازی کردند و هواپیما به‌جای آنکه طبق برنامه در تهران فرود آید در فرودگاه آنکارا به زمین نشسته است. مقامات شرکت لوفت‌هانزا اظهار داشتند هواپیمای این شرکت مورد حمله قرار نگرفته است و فقط مسیر خود را تغییر داده؛ چون مدتی قبل حریم هوایی ایران به روی هواپیماها بسته شده بود.»

رادیو کلن افزود: «تنها یک سال و نیم پس از آنکه بن‌یحیی وزیر امور خارجه الجزایر در پی فعالیت‌های ماهرانه و مدبرانه دیپلماتیک خود جهت خاتمه‌دادن به ماجرای گروگان‌گیری در ایران در انتظار عمومی جهان شهرتی یافته بود، امروز در جریان یک سانحه هوایی جان سپرد. بن‌یحیی طی هفته‌های گذشته مکرراً و به‌نحوی خستگی‌ناپذیر میان بغداد و تهران در رفت‌وآمد بود تا به جنگ خانمان‌سوزی که از سپتامبر سال ۱۹۸۰ میان عراق و ایران در جریان است، قاطعانه پایان دهد. بن‌یحیی با صبر و متانت و جدیت و پشتکار فطری خود شایسته‌ترین دیپلماتی بود که می‌توانست به این وظیفه خطیر عمل کند، اما دست روزگار و سرنوشت به او مجال نداد که صلح و دوستی را میان عراق و ایران برقرار کند و با خاموش شدن غیرمنتظره و نابه‌هنگام شمع حیاتش، شکوفه‌های امید به حل سیاسی اختلاف ایران و عراق را نیز پژمرده کرد.»^(۲۷)

۱۵۹

امریکا با نگرانی از ادامه پیروزی‌های نظامی ایران و درحالی‌که حمایت خود را از عراق افزایش داده است، درباره صدور اسلحه به ایران حساسیت بیشتری از خود نشان داد. در همین حال، یک مقام مصری نیز هدف از کمک نظامی این کشور به عراق را ایجاد توازن میان ایران و عراق و جلوگیری از پیروزی هریک از آنها در جنگ اعلام کرد.

رادیو اسرائیل در اخبار امشب خود به زبان فارسی و به نقل از منابع آگاه گفت: «مصر اخیراً

به ارسال اسلحه امریکایی به عراق پرداخته است. تاکنون مصر فقط قطعات یدکی و مهمات به عراق می‌فرستاد، ولی اکنون ایالات متحده ارسال سلاح‌های امریکایی را نیز توسط مصر به عراق مجاز دانسته و درضمن به دولت قاهره قول داده که این اقدام را جبران خواهد کرد. علاوه بر این، گزارش رسید که اخیراً چند هیئت نظامی عراقی از قاهره دیدن کردند. همین منابع گفتند علت جانب‌داری ایالات متحده از عراق آن است که ایران قصد دارد انقلاب خود را به کشورهای عرب همسایه صادر کند.»

روزنامه‌ها/آرتص (چاپ تل‌آویو) نیز در شماره امروز خود در این باره نوشت: «ایالات متحده اخیراً حساسیت بیشتری نسبت به موضوع صدور اسلحه به ایران نشان می‌دهد؛ زیرا دولت واشنگتن بیم دارد که پیروزی‌های نظامی احتمالی ایران توازن نیرو در خاورمیانه [غرب آسیا] را برهم زند و سایر کشورهای این منطقه را به خطر اندازد.»^(۲۸)

رادیو بی‌بی‌سی هم گفت: «عصام الباز، مشاور امور خارجی رئیس‌جمهور مصر، علت پشتیبانی محدود این کشور از عراق در مقابل ایران را تشریح کرد. وی در جهت توجیه این سیاست مصر گفت که ما خواستار پایان فوری این جنگ هستیم و کمک نظامی محدود به عراق به منظور ایجاد توازن بین دو قدرت متخاصم است تا هیچ‌کدام از طرفین توانایی پیروزی کامل بر دیگری را نیافته و مذاکره را تنها راه برای اختلافات تشخیص دهند. عصام الباز اظهار می‌دارد هدف حمایت مصر از عراق آن است که از یورش موفقیت‌آمیز ایران به مواضع عراق و انهدام آنها جلوگیری کرده، نگذارد دامنه جنگ به کشور ثالثی بگردد. اولین شعله جنگ که خارج از محدوده فعلی آن زبانه کشید فاجعه‌آمیز بوده و هیچ‌کس توان تحمل آن را نخواهد داشت. وی اضافه کرد مصر طالب آن است که جنگ هرچه زودتر پایان گیرد؛ چون ادامه آن منطقه را با تهدید بیشتر روبه‌رو می‌سازد. ... تنها راه نزدیک‌ساختن صلح آن است که طرفین مجاب شوند پیروزی مطلق در جنگ غیرممکن است.»^(۲۹)

۱۶۰

روزنامه واشنگتن پست به نقل از دیپلمات‌های خارجی مقیم دمشق، علت اصلی حمایت سوریه از ایران را در جنگ با عراق اشتیاق آن کشور در برانداختن رژیم بعثی عراق عنوان کرده است. این روزنامه نوشته است: «حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، سیاستی مخالف دیگر کشورهای عرب در مورد ایران پیش گرفته است. سوریه شبکه همکاری‌های سیاسی و اقتصادی‌اش را با رژیم اسلامی ایران توسعه داده است. این سیاست همکاری با رژیم [آیت‌الله] خمینی، سوریه را بیش از پیش از برادران عربش جدا کرده است؛ به‌خصوص در زمانی که مصر بنا بر توافق کمپ

دیوید، سینا را پس گرفته و حال در تلاش تازه شرکت دیگر کشورهای عرب را در مذاکرات خودمختاری بنا به توافق کمپ دیوید جلب می‌کند و نقش فعالانه‌ای در جهان عرب به عهده می‌گیرد. مقامات سوریه اصرار دارند علت این نزدیکی با ایران را به‌رغم دیگر کشورهای عرب نتیجه حمایت ایران از فلسطینی‌ها و آرمان عرب علیه اسرائیل جلوه دهند، ولی بنا به ارزیابی دیپلمات‌های خارجی مقیم دمشق این سیاست طرف‌داری از رژیم اسلامی بیشتر از هر چیز نشانه اشتیاق سوریه در برانداختن صدام حسین و رژیم بعثی عراق است. بیش از ده سال است حافظ اسد با آن رژیم سر جنگ داشته است. حلقه ارتباطی تهران - دمشق شامل ارسال بعضی از وسایل و تجهیزات نظامی سوریه به ایران و دست‌کم یک مورد استفاده از پایگاه هوایی سوریه جهت حمله هوایی به پایگاه نظامی عراق در مجاورت مرز سوریه بوده است.»

واشننگتن پست افزوده است: «تصمیم اسد مستقیماً با سیاست کلی اعراب در حمایت از عراق در مقابل ایران مغایرت دارد و نشانه این اعتماد است که هرچه اتفاق افتد به‌هرحال در گفت‌وگوهای صلح با اسرائیل، جهان عرب نمی‌تواند بدون همکاری سوریه پیشرفتی داشته باشد. به گفته وزیر اطلاعات سوریه، هرکس بخواهد درباره موضوع جنگ یا صلح در منطقه مذاکره کند، بایستی سهم سوریه را در مذاکرات صلح منظور دارد.» این روزنامه ادامه داد: «یکی از نشانه‌های آشکار در روابط نزدیک سوریه با رژیم ایران توافق بازرگانی است که در سفر اخیر وزیر امور خارجه سوریه به ایران به امضا رسید. بنا بر این توافق، سالانه ۱۵ میلیون بشکه نفت خام ایران به بهایی ناچیز یعنی بشکه‌ای ۲۳ دلار، در مقابل ۳۴ دلار بهای تعیین‌شده اوپک و با شرایط اعتباری بسیار سهل و آسان، تحویل سوریه می‌شود. در عوض، ایران بعضی محصولات سوریه را به‌خصوص ترکیبات پتاسیم تحویل می‌گیرد. به گفته منابع آگاه، نتیجه عمده این توافق در هشتم آوریل [۱۳۶۱/۱/۱۹] با اعلام بستن مرز سوریه با عراق نمایان شده است و بعد در دهم آوریل نیز سوریه خط لوله عراق که نفت را به دریای مدیترانه می‌رساند قطع کرد. بدون این خط لوله انتقالی از طریق سوریه، عراق اکنون جهت انتقال نفتش به جهان تنها بایستی به خط لوله نفتی از طریق ترکیه اکتفا کند.»

واشننگتن پست در پایان گزارش خود آورده است: «مقامات سوریه با تأکید بر این اعتقاد سنتی که دمشق به‌منزله قلب جهان عرب است می‌گویند حافظ اسد چندان توجهی به نگرانی کشورهای عرب نسبت به همکاری نزدیک سوریه با ایران ندارد و یقین دارند که سوریه در هر معادله اعراب و اسرائیل سهم عمده‌ای خواهد داشت. مقامات سوریه اصرار دارند که بگویند به نگرانی‌های جهان عرب از بابت روابط حسنه سوریه با ایران اعتنایی ندارند ولی [به] گفته منابع دیپلماتیک، [سوریه] در تعقیب چنین سیاستی خطراتی را نیز برای خود پیش آورده است؛ از یک طرف این احتمال هست که عربستان سعودی کمک‌های مالی‌اش را به سوریه که بالغ بر یک میلیارد و دویست هزار دلار در سال می‌شود قطع کند؛ کمک‌هایی که کشورهای عرب در مقابل

مخالفت سوریه با اسرائیل و توافق کمپ دیوید از زمان کنفرانس بغداد در ۱۹۷۸ تاکنون پرداخت کرده‌اند. ... موضوع بااهمیت دیگر که می‌تواند خطرات بیشتری برای اسد داشته باشد، در نتیجه نهایی جنگ و شکست عراق خواهد بود. باینکه اسد می‌تواند به این طریق خیالش را از رقیب بعثی‌اش راحت کند، ولی به‌نظر دیپلمات‌ها معلوم نیست که رژیم بعدی عراق چندان به مذاق رژیم فعلی سوریه خوش آید. به‌خصوص اگر رژیم اسلامی مشابه رژیم [آیت‌الله] خمینی در عراق روی کار آید، که به اعتقاد دیپلمات‌های خارجی مقیم دمشق مغایر با فلسفه حکومت بعثی سوریه خواهد بود که ۱۲ سال است حافظ اسد را در قدرت نگاه داشته است.»^(۳۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۴

۱. سند شماره ۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۴، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۴۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات عملیات قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۲. سند شماره ۷۴۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستورالعمل فرماندهی قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۱ و ۲.
۳. سند شماره ۷۴۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء شماره ۳ قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۱.
۴. سند شماره ۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲؛ و - سر تیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۸۷، صص ۱۰۸ و ۱۰۹؛ و - سند شماره ۷۴۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۷۲۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۴، نوار شماره ۵۰۲۱)، عبدالله درویشی، ص ۱۶.
۵. سند شماره ۳۳۵۷۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نهاجا به رئیس سماجا (اداره سوم)، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۳۶ و ۳۷.
۷. سند شماره ۰۰۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، ص ۱۴.
۸. سند شماره ۷۴۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۹. سند شماره ۳۱۹۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بخش تعاون واحد امور پاسداران به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۴ و ۵.
۱۱. سند شماره ۷۴۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۱۲. سند شماره ۳۴۴۸۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرمانداری قروه به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۱۳. سند شماره ۳۴۴۹۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام استانداری کردستان به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۵، ص ۴.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۳۸ و ۳۹.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۱۷. همان، صص ۴ و ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۹ و ۱۰، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۴.

۲۶. همان، صص ۶ و ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۲۷. همان، ص ۹، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۲۸. همان، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی،
بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۶ و ۷، رادیو
بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن
رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۳، رادیو صدای آمریکا،
۱۳۶۱/۲/۱۴.

۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران
در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۵، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۱ و ۲.
۲۲. همان، صص ۲ و ۳.
۲۳. مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، روزنامه
رسمی، شماره ۱۰۸۳۹، جلسه ۳۰۴، ۱۳۶۱/۲/۱۴، ص ۲۰.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،
شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۲/۱۵، ص ۱۲، ارومیه - خبرگزاری
جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۴.
۲۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن
رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۴، صص ۵ و ۶، رادیو صدای
امریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۴.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۱ رجب ۱۴۰۲

۵ مه ۱۹۸۲

۱۶۱

در ششمین روز از آغاز عملیات بیت المقدس، ارتش عراق با چند حمله پی در پی به مواضع قرارگاه فتح در جاده اهواز - خرمشهر، در صدد اشغال مجدد این جاده برآمد، اما با مقاومت نیروهای این قرارگاه و درحالی که متحمل تلفات و خساراتی شده بود، عقب‌نشینی کرد. بامداد امروز، ارتش عراق پس از اجرای آتش در منطقه قرارگاه فتح (کیلومتر ۶۸ تا کیلومتر ۹۵ جاده اهواز - خرمشهر) که از ساعت ۰۱:۳۰ تا ۰۴:۰۰ ادامه داشت، به سمت یگان‌های این قرارگاه در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا کیلومتر ۹۵ هجوم آورد که با مقاومت نیروهای خودی این حمله در ساعت ۰۹:۳۰ دفع شد. در ساعت ۱۱:۰۰، عراقی‌ها مجدداً حمله کردند که تا ساعت ۱۳:۳۰ ادامه داشت و آنها پس از تحمل تلفات عقب‌نشینی کردند. دقیقاً بعد، حمله سوم دشمن آغاز شد که این بار هم با آتش شدید توپخانه و سایر سلاح‌ها، از نفوذ یگان‌های عراقی جلوگیری شد و آنها مجبور شدند در خاکریزی واقع در سه کیلومتری غرب جاده اهواز - خرمشهر (حدفاصل کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۸۰) مستقر شوند. در ساعت ۲۱:۳۰، هجومی دیگر که سنگین‌تر از حملات قبلی بود، علیه مواضع قرارگاه فتح آغاز شد. برابر طرح، لشکر ۳ زرهی عراق می‌بایست با یک تیپ مکانیزه خود به علاوه تیپ ۲۴ زرهی و تیپ ۶۰۲ پیاده و تیپ ۳۳ نیروی مخصوص، هماهنگ با لشکر ۹ زرهی در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر دست به حمله زده و این قسمت از جاده را بار دیگر اشغال کند.* در این حمله، تانک‌های عراقی به طرف جاده جلو آمدند و به صورت مستقیم روی رزمندگان قرارگاه فتح اجرای آتش کردند. توپخانه ارتش عراق نیز مواضع این رزمندگان را زیر آتش شدید قرار داد. در نتیجه، نبردی سنگین در گرفت که عبدالله درویشی راوی قرارگاه کربلا آن را چنین توصیف کرده است: «ما شاهد بودیم که دشمن بعضی وقت‌ها آن قدر بر بچه‌ها فشار می‌آورد که اگر زمین باز می‌شد، بچه‌ها در آن فرومی‌رفتند و اگر آن صبر و استقامتی که خدا سفارش کرده، در بچه‌ها نبود، یقیناً ما قادر به حفظ جاده نبودیم.»^(۱)

* این طرح در یکی از مدارک به دست آمده از ارتش عراق آورده شده است. [سند شماره ۷۴۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی لشکر ۳ زرهی عراق، شماره ۵۷۳، ۱۳۶۱/۲/۱۵]

در ساعت ۲۱:۴۰، قرارگاه فتح اعلام کرد که «در مقابل ایستگاه ۹۰ نیروهای اسلام با شدت با دشمن درگیر شدند که به برادران دستور مقاومت شدید تا آخرین نفر داده شده [است]». درگیری تا ساعت ۲۳:۰۷ ادامه داشت تا اینکه در این زمان اعلام شد «دشمن در حال فرار و عقب‌نشینی تدریجی است و برادران با شدت روی آنها اجرای آتش می‌کنند.»

از سوی دیگر، در محور قرارگاه نصر (کیلومتر ۹۵ تا ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر)، ارتش عراق ضمن استقرار یگان‌های تانک خود در مقابل مواضع یگان‌های این قرارگاه، رزمندگان را با آتش تانک‌ها و توپخانه هدف قرار داد.

در محور قرارگاه قدس (رودخانه کرخه‌کور) نیز عراقی‌ها ضمن تثبیت و تحکیم مواضع پدافندی خود در جنوب رودخانه کرخه‌کور، یگان‌های این قرارگاه را که در شمال این رودخانه مستقر هستند، به‌طور انبوه و شدید، به‌ویژه در ساعت ۰۱:۳۰ تا ۰۲:۰۰ زیر آتش گرفت.^(۲)

۱۶۲

بعدازظهر امروز نیروهای رزمنده برای اجرای آخرین مرحله از عملیات قرارگاه فجر در منطقه شرق فکه، که به‌منظور پشتیبانی از عملیات بیت‌المقدس در جریان است، به‌طرف نقاط تعیین‌شده حرکت کردند.

فرماندهان قرارگاه فجر که پس از سه مرحله عملیات، به محاسن طرح اول* پی برده بودند، آن را دوباره در دستور کار قرار دادند. اگرچه گستردگی منطقه مانور در این طرح می‌توانست پاتک‌های احتمالی دشمن را به‌میزان زیاد کاهش دهد، لیکن این گستردگی در شب نخست عملیات (۱۳۶۱/۲/۱۱) موجب خستگی و ناهماهنگی نیروها شده بود. به همین دلیل مقرر شد که نیروهای تک‌ور این‌بار بخشی از مسافت طولانی (حدود ۱۵ کیلومتر) تعیین‌شده در طرح را که در شب اول پیاده رفته بودند، با خودرو طی کنند.

پس از تجهیز نیروها به آب، غذا و مهمات، تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) سپاه از جناح شمالی و تیپ ۳۳ المهدی^(عج) سپاه از جناح جنوبی با در نظر گرفتن احتیاط کامل و بدون اینکه دشمن مطلع شود، حرکت خود را از بعدازظهر امروز آغاز کردند و تا پایان روز توانستند به نقاط تعیین‌شده (روستای ناصر فهد در جناح شمالی و رمل ۲ و ۳ در جناح جنوبی) برسند و سپس منتظر ماندند تا بنا به دستور در بامداد روز بعد وارد عمل شوند.^(۳)

۱۶۳

در جریان پاک‌سازی چند روستای مه‌باد (در استان آذربایجان غربی) و سنقر و کلیایی (در استان باختران) از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب، دو پایگاه حزب منحل دموکرات کردستان متلاشی شد.

* این طرح در ۱۳۶۱/۲/۱۱ به‌صورت ناقص اجرا شده بود.

سپاه پاسداران مهاباد در گزارشی اعلام کرد: «طی عملیاتی ازسوی نیروهای ارتش، سپاه و عشایر مسلمان، روستای قاضی‌آباد از توابع این شهرستان پاک‌سازی و مقر حزب دمکرات کردستان متلاشی شد و ۴ تن از عناصر این حزب کشته و ۱۲ تن اسیر شدند. تعدادی سلاح و مهمات نیز به غنیمت درآمد.»^(۴)

گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه) نیز حاکی است: «طی یک عملیات ۴۸ ساعته، برادران سپاه پاسداران سنقر و کلیایی با هماهنگی سپاه پاسداران قروه و پشتیبانی هوانیروز استان همدان موفق شدند روستاهای گرگر علیا و سفلی، قلعه‌گاه، نصرت‌آباد ورمکان را از لوث وجود اشرار حزب منحلہ دمکرات پاک‌سازی کنند و در روستاهای گزاران علیا و سفلی و میان‌گرواران با عناصر این حزب درگیر شوند. در نتیجه، عده زیادی از عناصر حزب دمکرات کشته یا زخمی شدند که جنازه ۳ تن از آنها در منطقه به جای ماند و اجساد بقیه کشته‌شدگان و زخمی‌ها را دمکرات‌ها با خود بردند. پایگاه اصلی حزب منحلہ دمکرات در روستای میان‌گرواران به دست سپاهیان اسلام افتاد و برادران سپاه پاسداران قروه در پایگاه مذکور مستقر شدند.»^(۵)

۱۶۴

امروز در تهران عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علاوه بر حمله مسلحانه به دو مکان دولتی و منفجرکردن یک خودرو، با پاسداران کمیته انقلاب اسلامی درگیر شدند.

خبرنگار جمهوری اسلامی در تماسی با روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی کسب اطلاع کرد که «در ساعت ۱۰ صبح امروز، سه سرنشین تروریست یک پیکان سبزنگ، به‌سوی مقر جهاد سازندگی واقع در فلکه دوم آریاشهر آتش گشودند که بر اثر این تیراندازی ۳ تن از نیروهای جهاد سازندگی به شهادت رسیدند و مهاجمین نیز از محل حادثه گریختند.»^(۶) رادیو اسرائیل نیز ضمن اعلام این خبر گفت: «سازمان مجاهدین خلق با انتشار بیانیه‌ای در پاریس این حمله مسلحانه را به خود نسبت داد و اعلام کرد که شعبه جهاد سازندگی در آریاشهر درحقیقت مرکز گردآوری اطلاعات و سرکوبی مخالفان رژیم بوده است.»^(۷)

امروز همچنین مقر کمیته انقلاب اسلامی منطقه ۲ واقع در خیابان ستارخان هدف حمله مسلحانه ۳ تن از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) قرار گرفت. با تیراندازی متقابل پاسداران کمیته، ۲ تن از مهاجمان کشته شدند و نفر سوم مجروح و دستگیر شد.

در ساعت ۱۵:۵۵ نیز پس از اینکه عناصر این سازمان یک خودرو را در میدان گرگان منفجر کردند، پاسداران کمیته انقلاب اسلامی منطقه به تعقیب آنها پرداختند. در جریان این تعقیب‌وگریز یکی از منافقین با منفجرکردن یک نارنجک خودکشی کرد و ۲ تن دیگر دستگیر شدند.

همچنین، بعدازظهر امروز یک بمب جاسازی‌شده در جنب دبیرستان اسدآبادی در شمال پادگان لاهوتی تهران، در پی گزارش‌های مردمی کشف و به‌دست پاسداران انقلاب اسلامی خشی شد.^(۸)

۱۶۵

صبح امروز بیش از دو هزار عراقی که در عملیات بیت المقدس به اسارت درآمده‌اند با قطار وارد تهران شدند و در ورزشگاه راه‌آهن استقرار یافتند.

اسرای عراقی درحالی که تصاویری از امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و شهید آیت‌الله محمدباقر صدر، از علمای شیعه نجف اشرف در دست داشتند، به زبان عربی شعارهای "اسلام پیروز است، صدام نابود است؛"

"خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگه دار" سر می‌دادند.

پس از استقرار اسرا در زمین چمن ورزشگاه، چند نفر از مجاهدین عراقی درباره جنایات صدام و امریکا مطالبی بیان کردند و آن‌گاه اسرا به شعاردادن علیه صدام پرداختند.^(۹)

اجتماع اسرای عراقی عملیات بیت المقدس در ورزشگاه راه‌آهن تهران

۱۶۶

وزیر دفاع در دیدار با آیت‌الله منتظری در قم گزارشی از افزایش تولید در صنایع نظامی کشور به دست متخصصان داخلی ارائه داد.

به گزارش روزنامه کیهان، سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، به اتفاق جمعی از مدیران وزارت دفاع با آیت‌الله منتظری در قم دیدار کرد. وی در گزارشی از وضعیت صنایع نظامی کشور گفت: «اکنون همه طرح‌ها و پروژه‌های تولیدی و دفاعی ما به جای خارجیان توسط متخصصان ایرانی تولید می‌شود و سطح تولید در بعضی موارد به دو تا سه برابر افزایش یافته و خطوط تولیدی جدید نیز به کار افتاده است؛ به طوری که در موارد قابل توجهی در مرز خودکفایی قرار گرفته‌ایم. از طرف دیگر، برای جبران کمبود قطعات یدکی، هم‌اکنون کارخانجات و کارگاه‌های مختلف قطعه‌سازی ما مشغول کارند و البته به خاطر جنگ تحمیلی و افزایش نیازها ما ناچاریم برخی از قطعات مورد نیاز را از کشورهای خارجی تأمین کنیم؛ البته کشورهایی که مطمئن باشیم معامله ما با آنها به وابستگی نخواهد انجامید. ما غیر از امریکا و اسرائیل و ممالکی مشابه آنها نیازهای خود را با شرایط فوق‌الذکر از سایر جاها تأمین می‌کنیم.» وزیر دفاع همچنین تأکید کرد: «هم‌اکنون تعداد بی‌شماری از قطعات یدکی مورد نیاز ما در انبارهای امریکا خوابیده است، درحالی که پول آنها را قبل از انقلاب اسلامی از بیت‌المال مردم دریافت کرده‌اند، ولی امریکا حاضر به ارسال آنها نیست. البته ما از طریق الجزایر در حال پیگیری هستیم تا ان شاء الله این قطعات را که مال خود ماست دریافت کنیم.»

در این دیدار آیت‌الله منتظری ضمن تأکید بر این نکته که بیست ماه جنگ کار مهمی بوده است، اظهار داشت: «ایرانی‌ها هوششان و ابتکارشان بیش از امریکایی‌ها و اروپایی‌هاست و ما باید استعدادهای خلاق و جوشان را شناسایی و تشویق کنیم تا روزی خودمان بتوانیم ادوات پیشرفته بسازیم. ... شما نباید زیاد هم منتظر رسیدن قطعات یدکی از امریکا باشید؛ زیرا آنها را به شما نخواهند داد.»^(۱۰)

۱۶۷

هم‌زمان با اعزام کارشناسان فنی ایران و الجزایر به محل سقوط هواپیمای الجزایری برای بررسی علل این حادثه، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و دو تن از معاونان وی عراق را عامل این واقعه معرفی کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه گزارش داد: «عصر امروز کارشناسان فنی ایران و الجزایر* در محل سقوط هواپیمای حضور یافته و به بررسی علل این حادثه پرداختند.»^(۱۱) علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران نیز در جلسه امروز هیئت دولت گزارش مبسوطی از سقوط هواپیمای الجزایری ارائه داد و گفت: «خوشبختانه تمام اسنادی که حاکی از جنایت صدام در این ماجرا می‌باشد، موجود است.»^(۱۲) در همین حال، معاونان امور حقوقی و امور بین‌الملل وزارت امور خارجه ایران نیز ضمن تشریح حادثه سقوط هواپیمای از نظر حقوق بین‌الملل، اقدامات ایران را برای محکوم کردن این حادثه در سطح جهانی بیان کردند. میرمهدی معاون امور حقوقی وزارت امور خارجه گفت: «از نظر عرف پذیرفته‌شده بین‌المللی و کنوانسیون‌هایی که به امضای دول مختلف رسیده، عاملین چنین جنایاتی مجرم بین‌المللی محسوب می‌شوند. به عنوان نمونه، برابر ماده یک کنوانسیون جلوگیری از اعمال غیرقانونی بر ضد امنیت هواپیمایی کشوری، که در سال ۱۹۷۱ در مونترال به تصویب رسیده و کشور عراق هم در دهم سپتامبر ۱۹۷۴ بدان ملحق شده و مفاد آن را پذیرفته است، کسانی که عالماً و عامداً علیه سرنشین هواپیمای در حال پرواز مبادرت کنند و یا امنیت هواپیمای را به خطر بیندازند و یا هواپیمای را از بین ببرند، مجرم شناخته شده و می‌بایست محاکمه و مجازات شوند.» معاون امور حقوقی وزارت امور خارجه در ادامه گفت: «اولاً، این حمله ناجوانمردانه به یک هواپیمای غیرنظامی و بی‌طرف در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران صورت گرفته است و ثانیاً، این جنایت برابر دلایل مثبتی که در دست داریم با قصد قبلی انجام شده که این خود از کیفیات مشدده جرم است. همچنین این حمله نسبت به شخصیت‌های کشوری صورت گرفته که علاوه بر داشتن خصوصیات مانند سوابق درخشان در مبارزه علیه استعمار خارجی و حیثیت ممتاز بین‌المللی که اساساً در قرارداد منعقد بین ایران و عراق در سال ۱۹۷۵ نقش ناظر و میانجی را داشته است، صورت گرفته؛ و بالاخره مطلب قابل توجه اینکه اساساً مأموریت این هیئت از کشور

* هیئت چهل نفره الجزایری به سرپرستی وزیر راه و ترابری این کشور به منظور بررسی این حادثه و نیز انتقال اجساد قربانیان آن در میان استقبال جمعی از مقامات ایران امروز وارد تهران شد. [روزنامه/اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱۶]

برادر الجزایر و به منظور بررسی راه‌های پایان دادن به جنگ و ایجاد صلح بوده است.»
 کاظم پور اردبیلی معاون امور بین الملل وزارت امور خارجه نیز اظهار داشت: «به دنبال پیروزی‌های رزمندگان اسلام در جبهه‌های جنگ تحمیلی ما انتظار این گونه اعمال جنایتکارانه از رژیم بعث عراق را داشتیم و نیز انتظار داریم مراجعی که به نحوی از انحاء به این قضیه مربوط می‌شوند، این عمل تجاوزکارانه را محکوم نمایند.» وی افزود: «وزارت امور خارجه طی ارسال یادداشت‌هایی به مراجع مختلف بین المللی خواهان محکومیت این جنایت خواهد شد و در این رابطه یک یادداشت رسمی به سازمان ملل فرستاده خواهد شد که بین اعضای آن توزیع خواهد شد. همچنین، یادداشت‌هایی جداگانه به سازمان کنفرانس اسلامی، هیئت غیرمتعهدها، سازمان وحدت افریقا و اتحادیه جهان عرب، که الجزایر عنصر اصلی آن است، فرستاده خواهد شد.» کاظم پور اردبیلی ادامه داد: «کمیتة حقوق بشر در صلیب سرخ جهانی و سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری، دیوان دادگستری بین المللی لاهه و سازمان‌های ای کا و یاتا از سازمان‌هایی خواهند بود که یادداشت وزارت امور خارجه برای آنها ارسال خواهد شد.»^(۱۳)

۱۶۸

در حالی که جمهوری اسلامی ایران سرنگونی هواپیمای الجزایری را به حکومت عراق نسبت می‌دهد، رئیس جمهور عراق برای مقامات الجزایر پیام تسلیت فرستاد. خبرگزاری عربستان سعودی نیز ایران را عامل این حادثه معرفی کرد و وزارت امور خارجه ترکیه هم برخلاف گزارش‌های دیروز رسانه‌های خبری این کشور، که از هجوم هواپیماهای عراقی به هواپیمای الجزایری حکایت داشت، هویت هواپیماهای مهاجم را نامشخص اعلام کرد. همچنین، رئیس مجلس ایران واکنش کشورها به این موضوع را ارزیابی کرد. رادیو اسرائیل با اعلام اینکه صدام حسین رئیس جمهور عراق، با ارسال تلگرامی به الجزایر، درگذشت وزیر امور خارجه آن کشور را تسلیت گفته است، افزود: «خبرگزاری عربستان سعودی با استناد به گزارش‌های ترکیه اعلام کرد که هواپیمای وزیر خارجه الجزایر توسط جنگنده‌های ایران سرنگون شده است. این خبرگزاری با استناد به خبرگزاری دولتی ترکیه خبر داد که شاهدان عینی مشاهده کرده‌اند که هواپیمای الجزایری توسط هواپیماهای ایران هدف حمله قرار گرفت.* آنها گفتند پس از این حادثه سه نفر با چتر نجات فرود آمدند.»^(۱۴)

وزارت امور خارجه ترکیه هم امروز اعلام کرد: «خلبان هواپیما [ی الجزایر] کمی بعد از ورود به آسمان ایران از طریق تماس رادیویی گفت مورد حمله دو هواپیما واقع شده، ولی هویت هواپیماهای مهاجم را تشخیص نداد.»^(۱۵)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، نیز در یادداشت

* رادیو صدای آمریکا دیروز گفته بود که رسانه‌های ترکیه به نقل از شاهدان عینی گزارش داده‌اند که هواپیماهای عراق به سوی هواپیمای الجزایری شلیک کرده‌اند.

امروز خود نوشته است: «اخبار مربوط به سقوط هواپیمای الجزایری را تعقیب کردم. گروهی از الجزیره برای تحقیق و بردن جنازه‌ها آمده‌اند. سوریه مثل ما موضع گرفته و عراق را مسئول دانسته است. بعضی از کشورها موضع منفی گرفته‌اند و بعضی بی طرف‌اند. روزنامه‌های ترکیه هم شیطنت می‌کنند و بعضی‌ها هم اعتراف دارند. مسئله مهمی است و اگر خوب روشن شود که عراق مقصر است، ضربه بزرگی به صدام است.»^(۱۶)

۱۶۹

یک روزنامه امریکایی مدعی شد اهداف ایران فراتر از پیروزی در جنگ است. وزیر دفاع مصر هم گفت که ایران امیدوار است بتواند انقلاب خود را به دیگر کشورهای خلیج فارس صادر کند. لس آنجلس تایمز در مقاله‌ای تحت عنوان «عراق هدف اول است؛ [آیت‌الله] خمینی در صدد اعمال قدرت فراتر از جبهه‌هاست» اوضاع جنگ و آینده آن را به‌طور مشروح مورد بررسی قرار داده و از قول ناظران سیاسی نوشته است: «ایران در آستانه بزرگ‌ترین پیروزی‌اش از ابتدای پیروزی انقلاب، سه هدف در سر دارد که موجب نگرانی در منطقه و بسیاری از کشورهای دیگر شده است. اولین هدف، باتوجه به اینکه اکثریت عراقی‌ها شیعه هستند، جانشین کردن یک حکومت شیعه به جای حکومت سنی است. هدف دیگر، گرفتن میلیاردها دلار خسارت جنگی از کشورهای ثروتمند خلیج فارس است که عراق را حمایت مالی کرده‌اند. و مهم‌ترین و خطرناک‌ترین هدف ایرانی‌ها استقرار حکومت اسلامی به عنوان نیروی برتر در منطقه خلیج [فارس] است.»

این روزنامه افزوده است: «مقامات امریکایی معتقدند حمله بزرگ ایران علیه نیروهای متجاوز عراق نه تنها برای سرکوبی متجاوزین است، بلکه چنان طراحی شده که علاوه بر سرنگونی صدام حسین، زمینه را برای نفوذ انقلاب آیت‌الله روح‌الله خمینی در سرتاسر منطقه خلیج فارس آماده می‌سازد.» این روزنامه امریکایی ادامه داده است: «هرگونه ایجاد ناآرامی به وسیله ایران در منطقه منافع امریکا را به خطر می‌اندازد. بنابراین حمله ایران که روز جمعه آغاز شده، برای امریکا بسیار حائز اهمیت است؛ زیرا احتمال می‌رود که ایران پس از ورود به عراق، به طرف بغداد و یا به طرف جنوب، به کویت و عربستان سعودی برود. یک مقام وزارت خارجه گفت عربستان و سایر کشورهای حوزه خلیج [فارس] وحشت دارند و اگر اقدام به تحریک مذهبیون افراطی در این کشورها نماید، دولت‌های طرف‌دار غرب از امریکا کناره‌گیری خواهند کرد.»^(۱۷)

عبدالحلیم ابوغزاله وزیر دفاع مصر نیز در مصاحبه‌ای گفت: «تحولات اخیر در جنگ ایران و عراق نشان می‌دهد که رژیم جمهوری اسلامی حاکم بر ایران به صورت تهدیدی برای امنیت خلیج فارس درآمده است.» وی اضافه کرد: «آیت‌الله خمینی امیدوار است بتواند انقلاب اسلامی خود را به دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس از جمله عربستان سعودی صادر کند.»^(۱۸)

۱۷۰

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، ضمن درخواست از تمام مسلمانان جهان برای تلاش به منظور پایان دادن به جنگ عراق و ایران، این جنگ را یک تراژدی ملی - اسلامی و لطمه‌ای به مسلمین دانست.

خبرگزاری عراق با اعلام این خبر افزود: «حبیب شطی گفت کمیته حسن نیت اسلامی در چارچوب تلاش‌هایش برای پایان دادن به جنگ عراق با ایران، به زودی به بغداد و تهران سفر خواهد کرد. وی ضمن ابراز امیدواری به اینکه این کمیته به نتایج مثبتی دست یابد، گفت باتوجه به پیام صدام حسین به شاه خالد [پادشاه عربستان سعودی] به عنوان رئیس سازمان کنفرانس اسلامی، در مورد اقدامات بعدی تصمیماتی اتخاذ خواهد شد.»^(۱۹)

اظهارات حبیب شطی در رادیو صدای آمریکا نیز منعکس شد، ولی در این اظهارات جمله‌ای که نشان دهد وی از مسلمانان جهان خواسته باشد برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق تلاش کنند، دیده نمی‌شود.^(۲۰)

۱۷۱

برخی منابع با بررسی حمایت سیاسی سوریه از ایران در جنگ با عراق، آینده صدام حسین را مبهم پیش‌بینی کرده‌اند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ابوظبی، منابع اردنی با اعلام اینکه به دنبال حمایت سوریه از ایران در جنگ و پیمان‌های دمشق - تهران، آشفتگی‌هایی در اعراب به وجود آمده است، گفتند: «ملک خالد پادشاه عربستان سعودی این موضوع را طی نامه‌ای از سوی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به حافظ اسد رئیس جمهور سوریه اعلام کرده است. مقامات سعودی همچنین سوریه را به شدت از ادامه پشتیبانی از ایران و همچنین تحریکات خرابکارانه که مانع وحدت اعراب پس از مسئله عقب‌نشینی اسرائیل از صحرای سینا می‌شود، برحذر داشتند و اعلام کردند در صورتی که [سوریه] - سیاست خود را تغییر ندهد کشورهای شورای همکاری خلیج فارس کمک‌های سالانه ۱/۸ میلیارد دلاری خود به دمشق را قطع خواهند کرد.»^(۲۱)

در همین حال، رادیو صدای آمریکا به نقل از روزنامه کریستین ساینس مانیتور گفت: «سوریه چنان مشتاق سرنوشت صدام حسین است که ظاهراً به قیمت از دست دادن دوستان سیاسی، پول و حمایت‌های مالی، حاضر به هر اقدامی شده است. سوریه تنها کشور عربی است که از ابتدا، رژیم اسلامی را در جنگ با عراق حمایت کرده است. ولی اکنون دمشق پا را از این فراتر گذاشته و نه تنها از نظر سیاسی و نظامی با رژیم اسلامی عهد بسته، بلکه روابط نزدیک اقتصادی نیز با آن برقرار کرده است. عهد و پیمان بین سوریه حافظ اسد و ایران جمهوری اسلامی در برابر اتحاد اعراب در زمانی شکل گرفته که دولت‌های محافظه کار حوزه خلیج فارس متقاعد شده‌اند که رژیم ایران

مصمم به برانداختن آن دولت‌ها شده است. به نظر دیپلمات‌های مقیم دمشق، سوریه در این میان نه تنها موقعیت خود را در جهان عرب به مخاطره می‌اندازد، بلکه خطر از دست دادن پول هنگفتی را که از کشورهای حوزه خلیج فارس می‌گیرد نیز به وجود می‌آورد. ... معامله نفتی که عبدالحلیم خدام وزیر خارجه سوریه با رژیم تهران کرده نزدیک به ۹ میلیون تن نفت خام ایران را به بهایی به مراتب کمتر از اوپک در اختیار سوریه می‌گذارد که هر بشکه ۱۲ دلار کمتر از قیمت تعیین شده اوپک است. به گفته وزیر اطلاعات سوریه، نفت ایران با تخفیف ویژه به سوریه داده شده و در عوض، سوریه خط لوله نفت عراق را که از خاک آن کشور به دریای مدیترانه می‌رسد قطع کرده است. این اقدام باعث شده که ۲۰۰ میلیون دلار برایش عایدی بیاورد. قرار است نفت خام ایران در پالایشگاه‌های سوریه تصفیه شود و آن وقت سوریه آن را به قیمت مناسبی در بازار بفروشد و به این طریق ارز خارجی که سخت مورد نیازش است فراهم کند. قطع این خط لوله از طریق سوریه باعث شده که عراق ۲۵ درصد عایدی یا روزانه ۶ میلیون دلار را که از مبادلات ارزی نصیبش می‌شد، از دست بدهد. با قطع راه دریایی عراق از طریق خلیج فارس که در همان اوایل جنگ با مسدود شدن آبراه شط العرب [اروند رود] پیش آمد، عراق برای صدور نفتش به خطوط لوله از طریق سوریه و ترکیه متکی شد. حال با قطع خط لوله از راه سوریه امکانی که برای صدور نفت عراق مانده از طریق ترکیه است.»

همچنین، روزنامه *وال استریت ژورنال* نوشت: «بنا بر [اظهارات] منابع دولتی امریکا و گزارشات اطلاعاتی از منطقه خلیج فارس، رژیم ایران در صدد برآمده که فشار اقتصادی بر عراق را تشدید کند و تنها راه صدور نفت خام عراق [از طریق ترکیه] را با اقدامات خرابکارانه از بین ببرد. گرچه ایران مستقیماً وارد این عملیات نمی‌شود ولی قرار است دسته‌ای از خرابکاران لیبی در چند نقطه مختلف به خط لوله عراق در ترکیه حمله کرده، آن را برای همیشه قطع کند.» این روزنامه امریکایی اضافه کرد: «ظاهراً چند بازیگر در این میان تصمیم گرفته‌اند که این بهترین راه سرنگونی رژیم عراق است. این بازیگران لیبی، سوریه و ایران هستند که مشترکاً کمر به عزل صدام حسین بسته‌اند.»^(۲۲)

۱۷۲

عراق ارسال دعوت‌نامه برای سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد به منظور شرکت در اجلاس آتی این سازمان در بغداد را آغاز کرد. رئیس‌جمهور یوگسلاوی هم ضمن حمایت از برگزاری اجلاس عدم تعهد در بغداد، یادآور شد که جنگ ایران و عراق می‌تواند موفقیت این نشست را به خطر اندازد. رادیو امریکا با اعلام اینکه عراق امروز ارسال دعوت‌نامه برای کشورهای عضو جنبش عدم تعهد را آغاز کرده است، افزود: «سوریه و ایران تهدید کرده‌اند که در صورت برگزاری این کنفرانس در بغداد، آن را تحریم خواهند کرد. احتمال می‌رود این اقدام از سوی کشورهای تندروی عرب از جمله لیبی، یمن جنوبی و الجزایر نیز مورد حمایت قرار گیرد.»^(۲۳)

همچنین، رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به درخواست یوگسلاوی از ایران و عراق مبنی بر اینکه به‌خاطر خود و به‌خاطر جنبش غیرمتعهد دست از جنگ بردارند، گفت: «به گفته رئیس‌جمهور یوگسلاوی، جنگ ایران و عراق می‌تواند شدیداً هرگونه شانس موفقیت کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد را که قرار است سپتامبر آینده در بغداد برگزار گردد، از بین ببرد. وی گفت یوگسلاوی که یکی از کشورهای بنیان‌گذار جنبش عدم‌تعهد است، کماکان مایل است این کنفرانس در بغداد برگزار شود. او بر شرایط ایجاد یک کنفرانس موفق تأکید کرد و اظهار داشت که قبل از هرچیز لزوم ایجاد چنین شرایطی، خاتمه جنگ ایران و عراق می‌باشد.» بی‌بی‌سی با بیان اینکه سخنان رئیس‌جمهور یوگسلاوی نشان‌دهنده بروز تردید در ادامه حمایت این کشور از برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد است، اضافه کرد: «این کشور اکنون کمیته ویژه‌ای در بلغراد تشکیل داده است تا فعالیت‌های مقدماتی برای شرکت در کنفرانس بغداد را هماهنگ سازد.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۵

۱. سند شماره ۲۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه کربلا، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱، ص ۱۲.
۲. سند شماره ۷۴۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۲، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۳ - ۱؛ و - سند شماره ۷۴۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۵، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۱ و ۲؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت‌المقدس، تهران: انتشارات ایران سبزه، چاپ دوم، ۱۳۸۷، ص ۱۰۹؛ و - سند شماره ۴۷۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه قدس، شماره ۵۶۰، ۱۳۶۱/۲/۱۵، ص ۱.
۳. سند شماره ۲۰۰۳/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، ص ۱۴.
۴. سند شماره ۵۱۱۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از منطقه ۵ سپاه پاسداران (تبریز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۴، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۶. همان، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۷. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱۴، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۷.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۴، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۴.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۳.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۸.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱۰.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۳.
۱۴. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۵، ص ۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۱۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۷۱.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۶ - ۳، و اشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۱۸. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۲، خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱۱، ابوظبی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۶.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۵، صص ۳ و ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۲۳. همان، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۵.
۲۴. همان، صص ۵ و ۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۵.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۲ رجب ۱۴۰۲

۶ مه ۱۹۸۲

۱۷۳

با وجود ضعف آمادگی برخی از یگان‌های عملیاتی، فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا مصمم شد در ساعات پایانی امروز مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس را آغاز کند.

بنابر طرح عملیات، واحدهای قرارگاه فتح (فتح ۱، فتح ۳ و فتح ۴) در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا کیلومتر ۹۵ و واحدهای قرارگاه نصر (نصر ۱ و نصر ۲) در حدفاصل کیلومتر ۹۵ تا کیلومتر ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر می‌بایست از ساعت ۲۱:۳۰ عملیات خود را با هدف دستیابی به نوار مرزی، که در حدود ۱۳ کیلومتری غرب این جاده قرار دارد، آغاز کنند و پس از انهدام یگان‌های ارتش عراق در این منطقه، خط پدافندی خود را در نوار مرزی تشکیل دهند و برای اجرای مرحله سوم عملیات آماده شوند.

تغییرات ایجادشده در سازمان رزم این مرحله از عملیات نیز به این شرح بود: تیپ ۳۱ پیاده عاشورای سپاه پاسداران از قدس ۱ جدا شده و با تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش، نصر ۳ را تشکیل دادند. نصر ۵ هم تیپ ۲۳ نوه‌د ارتش و تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه پاسداران و نصر ۶ تیپ ۴۶ فجر سپاه پاسداران را شامل می‌شوند.

همچنین، طبق طرح مانور عملیات، فتح ۲ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ زرهی اهواز) به عنوان احتیاط قرارگاه فتح و نصر ۳ و نصر ۴ به عنوان احتیاط قرارگاه نصر در نظر گرفته شدند. نصر ۵ و نصر ۶ هم حفاظت و پوشش جناح جنوبی این قرارگاه را در پیشروی به سوی مرز برعهده خواهند داشت. به این ترتیب، سازمان رزم مرحله دوم عملیات به این شکل تعیین شد:

قرارگاه فتح متشکل از:

فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)

فتح ۲ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ ارتش به عنوان احتیاط)

فتح ۳ (تیپ ۸ نجف اشرف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)

فتح ۴ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ‌های ۵۵ هواپرد و ۳۷ زرهی ارتش)

قرارگاه نصر متشکل از:

- نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(ع) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)
 نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)
 نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش به عنوان احتیاط)
 نصر ۴ (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ ارتش به عنوان احتیاط)
 نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوهده از ارتش)
 نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه)^(۱)

۱۷۴

یک هفته پس از شروع عملیات بیت المقدس، شامگاه امروز، دومین مرحله این عملیات با هدف دستیابی به نوار مرزی شمال شلمچه با دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر آغاز شد. یگان‌های قرارگاه‌های فتح و نصر اگرچه تمام سعی خود را به عمل آوردند تا در موعد مقرر آماده عملیات شوند، اما تا ساعت ۲۱:۳۰ هنوز هیچ‌یک از آنها آمادگی خود را اعلام نکرده بودند. در این مدت، فرماندهی قرارگاه کربلا به فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر و نیز یگان‌های تحت امر آنها تأکید می‌کرد اعلام آمادگی کنند تا رمز آغاز عملیات قرائت شود؛ اما بعضی از یگان‌ها مانند تیپ ۸ نجف اشرف (از فتح ۳) مهلت بیشتری درخواست می‌کردند. با اعلام خبر درگیری ناخواسته تیپ ۲۵ کربلا (از فتح ۴) در ساعت ۲۲:۰۰ با نیروهای عراقی در غرب ایستگاه حسینی (کیلومتر ۸۰ جاده اهواز - خرمشهر)، فرماندهی عملیات (محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی) که تأخیر بیشتر در شروع عملیات را به مصلحت نمی‌دانستند، در ساعت ۲۲:۱۵ رمز عملیات را بدین شرح قرائت کردند: «بسم الله الرحمن الرحيم و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظيم. یا علی بن ابی طالب^(ع)»

با وجود صدور فرمان آغاز عملیات، هنوز هیچ‌یک از یگان‌ها درگیری را شروع نکرده بودند تا اینکه فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه پاسداران و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) در ساعت ۲۲:۴۰ اعلام کرد با دشمن درگیر شده است. فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)) و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش هم در ساعت ۲۳:۱۵ از درگیری خود با نیروهای دشمن خبر داد.

ساعت ۲۴:۰۰، فتح ۱، ۳ و ۴ با درگیری و تسخیر مواضع اولیه دشمن به طرف نوار مرزی در حال پیشروی بودند، از یگان‌های قرارگاه نصر نیز فقط نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه پاسداران و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) هنوز درگیر نشده بودند. نیروهای دشمن در مقابل هجوم یگان‌های قرارگاه فتح مقاومت ضعیفی از خود نشان دادند و خیلی زود عقب‌نشینی کردند.^(۲)

* بنا بر مدارکی که بعد از عملیات از دشمن به دست آمد، فرماندهی نیروهای عراقی از حمله نیروهای ایرانی آگاه و به نیروهای خود هشدار داده بود، اما با وجود دستورهای اکید مبنی بر مقاومت سرسختانه در مقابل هجوم نیروهای ایران، قوای عراقی به سرعت عقب نشستند و تعدادی از آنها به محاصره درآمده و کشته شدند.

۱۷۵

آخرین مرحله عملیات پشتیبانی از نبرد بیت المقدس توسط قرارگاه فجر در شرق فکه آغاز شد و رزمندگان این قرارگاه موفق شدند تا ۱۵ کیلومتری فکه پیش رفته و روی ارتفاع ۱۲۰ مستقر شوند. براساس طرح عملیاتی، دو گردان ادغامی سپاه و ارتش (از لشکر ۷۷ پیاده) می‌بایست در یک تک جبهه‌ای از مقابل (شرق به غرب) به مواضع نیروهای عراقی حمله می‌کردند و تیپ‌های ۳۳ المهدی (عج) و ۱۷ علی‌بن ابی طالب (ع) از سپاه پاسداران در یک تک احاطه‌ای از جنوب و شمال جاده شیخ‌قندی فکه ضمن الحاق روی این جاده، عقبه دشمن را بسته و سپس از دو سو مواضع دشمن را مورد حمله قرار می‌دادند. در ادامه عملیات نیز قرار بود باتوجه به شرایط موجود، تک قرارگاه فجر به سمت فکه ادامه یابد.

پس از اعلام آمادگی یگان‌های عملیاتی قرارگاه فجر (در ساعت ۰۱:۰۰ بامداد) و صدور فرمان حمله (در ساعت ۰۲:۰۰) نیروهای خودی از ساعت ۰۲:۲۰ با دشمن درگیر شدند و تا ساعت ۰۴:۰۰ خاکریزهای ارتش عراق از سوی دو گردان ادغامی سپاه و ارتش، که از شرق به غرب وارد عمل شده بودند، تصرف شد و حدود ساعت ۰۷:۰۰ صبح تیپ المهدی (عج) و تیپ علی‌بن ابی طالب (ع) که به ترتیب از جنوب و شمال جاده وارد عمل شده بودند، روی جاده آسفالته شیخ قندی - فکه با یکدیگر الحاق کرده و عقبه دشمن را بستند و سپس با استقرار روی ارتفاع ۱۲۰ (حدود ۱۵ کیلومتری شرق فکه)، از ساعت ۱۰:۰۰ به ایجاد مواضع پدافندی پرداختند. در مقابل، نیروهای عراقی نیز با استقرار در نزدیکی فکه به ایجاد موانع با تکیه بر رودخانه دویرج مشغول شدند.

در این عملیات، حدود ۴۰ تانک عراقی منهدم یا به غنیمت گرفته شدند. از نیروهای پیاده عراقی نیز علاوه بر کشته و زخمی شدن شماری از آنها، ۷۶۶ نفر به اسارت درآمدند. همچنین از نیروهای ایران حدود ۱۰ نفر به شهادت رسیدند و یک فروند هواپیمای اف ۴ هم که برای پشتیبانی از این عملیات وارد عمل شده بود، در ساعت ۰۶:۳۰ هدف قرار گرفت و سرنگون شد؛ به این ترتیب شمار هواپیماهای سرنگون‌شده خودی از آغاز عملیات بیت المقدس به ۳ فروند رسید.

فرماندهی قرارگاه کربلا که در پی موفقیت قرارگاه فجر در تأمین اهداف خود دستور داده بود این قرارگاه حداکثر تا ساعت ۱۴:۰۰ روز ۱۳۶۱/۲/۱۷، طرح عملیاتی خود را برای ادامه تک به‌سوی فکه تهیه کرده و بنا به دستور بعدی آن را اجرا کند، با اطلاع از ناتوانی قرارگاه فجر در اجرای چنین عملیاتی - به دلیل کاهش توان رزمی و وسعت منطقه مأموریت - از ادامه عملیات به‌سوی فکه صرف‌نظر کرد.

در نتیجه، قرارگاه فجر در چهار مرحله عملیات که در طول پنج شبانه‌روز (از ۱۱ تا ۱۳۶۱/۲/۱۶) اجرا شد، توانست با انهدام بخشی از قوای ارتش عراق، از جمله اسیرکردن حدود ۱۵۰۰ نفر، یگان‌های عراقی را که قبلاً در غرب ارتفاع برقازه (تپه ۱۸۲ و...) مستقر بودند، تا نزدیکی فکه عقب براند. در این عملیات از نیروهای خودی هم حدود ۲۶۰ تن شهید شدند و خط پدافندی رزمندگان ایران که قبلاً در ارتفاع برقازه بود، به ارتفاع ۱۲۰ منتقل شد. این خط با رودخانه دویرج بین ۸ تا ۱۵ کیلومتر فاصله داشت.^(۳)

۱۷۶

در درگیری امروز نیروهای سپاه پاسداران با اشرار ضدانقلاب در محور سقز - دیواندره عده‌ای از اشرار کشته یا مجروح شدند. به گزارش روابط عمومی سپاه پاسداران سنندج، امروز در یک درگیری مسلحانه بین پاسداران انقلاب اسلامی و عده‌ای از عناصر حزب دمکرات کردستان در محور سقز - دیواندره ۵ نفر از ضدانقلابیون کشته و تعدادی نیز مجروح شدند. در این عملیات تعدادی اسلحه انفرادی نیز به غنیمت نیروهای خودی درآمد.^(۴)

۱۷۷

پیکر قربانیان سقوط هواپیمای الجزایری امروز در تهران تشییع شد. رئیس مجلس شورای اسلامی از مواضع وزیر امور خارجه فقید الجزایر در حمایت از جمهوری اسلامی تجلیل کرد و یک مقام الجزایری نیز موضع‌گیری دولت متبوعش درباره این سانحه را به بعد موکول کرد. صبح امروز با حضور گسترده مردم تهران، رئیس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی،

اعضای شورای نگهبان، وزیر راه و ترابری، قائم‌مقام وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و همچنین وزیر حمل و نقل الجزایر، پیکر بن‌یحیی وزیر امور خارجه فقید الجزایر و ۱۳ تن از همراهان وی از مقابل مجلس شورای اسلامی تشییع و برای انتقال به

حضور برخی از مقامات سیاسی و نظامی ایران در مراسم تشییع و بدرقه پیکر وزیر امور خارجه فقید الجزایر

الجزایر به فرودگاه برده شد.^(۵)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در ابتدای جلسه علنی امروز مجلس به مناسبت سانحه سقوط هواپیمای الجزایر، ضمن تسلیت این مصیبت به مجلس نمایندگان و مردم الجزایر گفت: «ما امیدوار بودیم که شهید بن یحیی، وزیر امور خارجه الجزایر که در تمام این سه سال همیشه موضع قاطع به نفع جمهوری اسلامی داشت بتواند برای منطقه ما صلح به ارمغان بیاورد و موضع بحقی در جریان این تجاوز رژیم صدام بگیرد، ولی حزب بعث عقلی عراق که به دروغ دم از صلح می زند، نخواست که این جمعیت و این هیئت بتوانند وظایفشان را انجام بدهند و ثابت کرد که با همه وجود حتی به قیمت یک چنین جنایت بزرگی، با کسانی که بخواهند صلح برقرار کنند، مبارزه می کند. به هر حال ما امیدواریم که دنیای اسلام و وجدان حق طلبان دنیا از این جنایت عظمی بیشتر به خود بیایند و چهره فاشیستی صدام و حزب بعث عقلی برای مردم بیش از پیش روشن بشود.»^(۶)

در همین حال، صالح بوحیل وزیر حمل و نقل الجزایر نیز قبل از ترک تهران گفت: «الجزایر نظر خود را پیرامون این حادثه هوایی پس از انجام تحقیقات لازم ابراز خواهد داشت.»^(۷)

۱۷۸

رسانه های خبری امریکا که در یک هفته گذشته فقط به انعکاس اطلاعیه های نظامی ایران و عراق درباره نبرد قوای دو کشور در عملیات بیت المقدس می پرداختند و صحت اخبار انتشار یافته از سوی ایران را باور نداشتند، اکنون با اذعان به اینکه قوای نظامی ایران در آستانه بیرون راندن اشغالگران عراقی از خاک خوزستان هستند، از تداوم پیروزی های ایران ابراز نگرانی می کنند.

آسوشیتدپرس از بغداد گزارش داد: «مقامات رسمی امریکا در خفا از این مطلب نگران اند که اگر عراق در این جنگ با شکست مواجه شود، گسترش انقلاب اسلامی به سبک ایران در کشورهای محافظه کار خلیج فارس منافع نفتی و استراتژیک امریکا و دوستانش مانند پادشاهی سعودی و کویت را به تحلیل خواهد برد. ولی تحلیل گران امریکا می گویند اختلافی میان طراحان سیاست در امریکا وجود دارد. بعضی از آنها می گویند موقعیت ایران را استراتژیک تر از عراق می دانند. این گروه استدلال می کند که روابط با ایران بدون توجه به بهایی که برای سیاست های امریکا در دنیای عرب دارد باید حفظ شود.»^(۸)

در همین حال، روزنامه واشنگتن پست نیز نوشت: «یک تحلیل گر امریکایی گفت اینک نگرانی عظیم کشورهای حوزه خلیج فارس و امریکا این است که نیروهای ایرانی آنچنان از باده پیروزی اخیرشان سرمست شوند که جنگ را به داخل خاک عراق بکشانند و به این ترتیب خطر فراگیر شدن نبرد را در تمامی حوزه خلیج فارس افزایش دهند.» واشنگتن پست با اشاره به عملیات بیت المقدس

ادامه داد: «تحلیل‌گران امریکایی می‌گویند آنان انتظار دارند عراقی‌ها به جای رهاکردن اراضی اطراف خرمشهر و واگذار نمودن آن به سربازان ایرانی، دست به ضدحمله زنند.»^(۹)

مفسران روزنامه امریکایی *وال استریت ژورنال* هم معتقدند: «موفقیت عراق در جبهه جنگ، متحدانش یعنی عربستان سعودی، کویت، اردن و امارات متحده را آرام می‌کند. آنها تاکنون با اعزام افراد داوطلب، ارسال تجهیزات نظامی و پرداخت حدود ۲۰ میلیارد دلار وام بدون بهره عراق را یاری داده‌اند. مصر نیز اسلحه و مهمات در اختیار عراق قرار داده و کارگران مصری در عراق در جنگ شرکت کرده‌اند.»^(۱۰)

۱۷۹

ادامه پیروزی‌های رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس که به نگرانی حامیان صدام حسین از احتمال ادامه پیشروی قوای ایران به داخل خاک عراق انجامیده است، پادشاه اردن را بر آن داشت تا به ایران هشدار دهد که نباید از مرزهای خود فراتر رود و امنیت کشورهای عربی منطقه را به خطر اندازد. ملک حسین پادشاه اردن، در مصاحبه‌ای با خبرنگار روزنامه *الاهرام* (چاپ مصر) که از وی پرسید: «آیا ایران دشمن اعراب است؟ درحالی‌که این کشور مسلمان می‌باشد و فرض بر این است که پس از انقلاب باید از اعراب پشتیبانی کند»، اظهار داشت: «ما برای ایران به عنوان یک کشور مسلمان احترام قائل هستیم؛ ولی ایران حق ندارد برای ما گرفتاری فراهم کند و بخواهد از طریق صادرکردن انقلابش به کشورهای عربی، امنیت منطقه را به خطر بیندازد. اسلام توصیه می‌کند که مسلمانان باهم متحد باشند، ولی ایران عملاً برخلاف این توصیه عمل می‌کند. ما اعتراف می‌کنیم که خوزستان جزئی از ایران می‌باشد. هرچند در اصل به جهان عرب تعلق دارد و نام آن عربستان بود؛ ولی ایران در سال ۱۹۲۵ میلادی آن را تصرف کرد و به خاک خود ضمیمه نمود و مشکلات با ایران از همان وقت به وجود آمد.»

ملک حسین افزود: «هرچند ما آرزوی موفقیت برای ایران می‌نماییم، ولی این کشور باید از مرزهای خود فراتر نرود و حاکمیت ایران و عراق براساس احترام متقابل استوار باشد و چنانچه ایران به دشمنی خود نسبت به کشورهای عربی ادامه دهد ما مجبوریم با این دشمنی مقابله نماییم؛ زیرا ما با خطر اسرائیل از یک سو و خطر ایران از سوی دیگر روبه‌رو هستیم و شخصیت اعراب در میان دو لبه چنگک قرار دارد.»^(۱۱)

روزنامه *واشنگتن پست* نیز امروز نوشت: «شاه حسین گفته است که پیروزی ایران در جنگ و همکاری شیعیان ایران و عراق و روابط نزدیک با سوریه، حکومت‌های سنی شیخ‌نشین‌های خلیج [فارس] و اردن را به خطر می‌اندازد.»^(۱۲)

۱۸۰

در ادامه درخواست‌های بین‌المللی از ایران و عراق برای پایان‌دادن به جنگ، که در پی پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های نبرد با ارتش صدام افزایش یافته است، سازمان آزادی‌بخش فلسطین برای میانجیگری در این جنگ اعلام آمادگی کرد. پادشاه مراکش نیز خواستار کمک سازمان کنفرانس اسلامی برای خاتمه‌دادن به این جنگ شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از دهلی‌نو، یک خبرگزاری هندی گزارش داد: «سازمان آزادی‌بخش فلسطین آمادگی خود را برای پایان‌دادن به جنگ عراق با ایران اعلام کرده است.» بنا بر این گزارش «سلیم زنام، نماینده الفتح در کشورهای خلیج فارس، در دوحه قطر گفته است به دلیل ناکامی کوشش‌های کشورهای غیرمتعهد در پایان‌دادن به جنگ عراق با ایران اکثر سران جنبش عدم‌تعهد به کوشش‌های الفتح برای پایان‌دادن به جنگ چشم دوخته‌اند.»^(۱۳)

خبرگزاری رویترز نیز از رباط مراکش اعلام کرد: «حسن، شاه مراکش از کمیته بیت‌المقدس سازمان کنفرانس اسلامی خواسته است تا در پایان‌دادن به جنگ بیست‌ماهه بین ایران و عراق کمک کند.» وی که در اجلاس افتتاحیه کمیته مزبور سخن می‌گفت، اظهار داشت: «هر مسلمانی بایستی در پایان‌دادن به جنگ تلاش نماید.»^(۱۴)

۱۸۱

سوریه و لیبی که از ابتدای جنگ ایران و عراق همواره از ایران حمایت کرده‌اند، در بیانیه مشترکی اعلام کردند با توطئه عربی کردن این جنگ در برابر انقلاب اسلامی ایران مقابله می‌کنند.

در سفر امروز حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه به لیبی، دو کشور بیانیه‌ای منتشر کردند. خبرگزاری فرانسه در این باره گزارش داد: «بیانیه مشترک سوریه و لیبی نشان می‌دهد که رهبران دو کشور اقدامات مربوط به عربی کردن جنگ عراق با ایران را مورد بررسی و تبادل نظر قرار داده و اتفاق نظر داشته‌اند که این جنگ را رژیم عراق منطبق با توطئه‌های امپریالیسم، صهیونیسم و ارتجاع آغاز کرد تا رژیم انقلابی اسلامی ایران را که با آزادی سرزمین فلسطین اعلام همبستگی کرده، براندازد. در پایان بیانیه آمده است که رهبران دو کشور سوریه و لیبی تصمیم گرفته‌اند از تلاش‌های جنایتکارانه رژیم عراق برای عربی کردن جنگی که علیه انقلاب اسلامی ایران آغاز کرده است، جلوگیری کنند.»^(۱۵)

۱۸۲

کشورهای عرب حوزه خلیج فارس با مشاهده روابط رو به گسترش ایران و سوریه تهدید کردند که کمک‌های مالی سالیانه خود را به سوریه قطع خواهند کرد.

یونایتدپرس در گزارشی از دمشق با اعلام این مطلب که «سوریه که در ۱۹ ماه گذشته در

جنگ ایران و عراق، از ایران حمایت کرده است، در حال حاضر در جهت مستحکم‌تر کردن اتحاد خود با رژیم تهران گام برمی‌دارد»، اضافه کرد: «به گفته منابع دیپلماتیک، روابط نزدیک سوریه و ایران، بین سوریه و کشورهای عربی که از تلاش‌های ایران برای صدور انقلاب اسلامی به کشورهای عرب نگران‌اند، اختلاف ایجاد کرده است». یونایتدپرس ادامه داد: «طی دیدار اخیر وزیر امور خارجه سوریه از ایران پروتکلی بین دو کشور به امضا رسید که به موجب آن سالانه ۸/۸ میلیون تن نفت ایران با قیمت ارزان و اعطای امتیازهای مالی در اختیار سوریه قرار خواهد گرفت. مقدار نفتی که ایران در اختیار سوریه قرار خواهد داد بیشتر از احتیاجات داخلی این کشور خواهد بود و ناظران دیپلماتیک معتقدند این مقدار اضافی به سوریه اجازه خواهد داد تا آن را تصفیه کرده و به خارج صادر نماید. یک ماه پس از انعقاد قرارداد با ایران، سوریه خط لوله نفتی عراق و مرزهای این کشور با عراق را بست. به گفته منابع عراقی، این اقدام سوریه سبب گردید تا درآمد تبادلات خارجی عراق ۲۵ درصد کاهش یابد. منابع دیپلماتیک در دمشق اظهار می‌دارند قرارداد سوریه با ایران، سودی را که این کشور از طریق عبور ۵۰۰ هزار بشکه نفت خام عراق به مدیترانه دریافت می‌کرد، چهار برابر کرده است.»

خبرگزاری یونایتدپرس همچنین با اشاره به ۱/۸ میلیارد دلاری که هر سال دولت‌های عربی تحت مفاد معاهده ۱۹۷۸ به سوریه پرداخت می‌کند، افزود: «به اظهار منابع دیپلماتیک، چندین فرستاده کشورهای حوزه خلیج فارس اخیراً از دمشق دیدار کرده‌اند تا به حافظ اسد در مورد خطرهای سیاست کنونی خارجی‌اش هشدار بدهند. به گفته یکی از منابع، ظاهراً اسد بدون دادن هیچ‌گونه امتیازی به فرستادگان مذکور، آنها را بازگردانده است. این منابع اظهار داشته‌اند سوریه اطمینان دارد که می‌تواند برای سرنگونی صدام با ایران همکاری کند و شخص مورد نظر خود را جانشین صدام کرده و به عنوان پلی باشد بین ایران و کشورهای محافظه‌کار عرب که خواهان برقراری مجدد روابط نزدیک با تهران می‌باشند و به این ترتیب نظر کشورهای حوزه خلیج فارس را جلب کنند. لکن راهی را که سوریه انتخاب کرده پر از تله است. ایرانیان با کسب پیروزی‌های اخیر در جبهه‌های جنگ آشکارا راجع به رژیم اسلامی، مردمی صحبت می‌کنند که امیدوارند در عراق بر سرکار بیاید و همچنین از آیت‌الله روح‌الله خمینی به عنوان رهبر مسلمانان ایران و عراق اسم می‌برند. به گفته یک منبع رسمی، سوریه خواهان استقرار یک رژیم بنیادگرای اسلامی در عراق نیست.»

در پایان گزارش این خبرگزاری آمده است: «برخی منابع دیپلماتیک در دمشق معتقدند اگر تلاش‌های ایران و سوریه در جهت سرنگونی صدام به موفقیت برسد، این همکاری می‌تواند به یک بلوک قدرتمند در خاورمیانه [غرب آسیا] منتهی گردد؛ باتوجه‌به اینکه سوریه همچنین تلاش می‌کند رهبر کشورهای عرب جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین] گردد.»^(۱۶)

در همین حال، رادیو اسرائیل به نقل از منابع عربی گفت: «دولت عربستان سعودی به سوریه اخطار کرده که اگر از جانب‌داری خود نسبت به ایران دست برندارد و همچنان به کارشکنی در راه وحدت جهان عرب ادامه دهد، کشورهای عرب حوزه خلیج فارس کمک مالی خود را به سوریه قطع خواهند کرد.» این رادیو افزود: «پادشاهی عربستان سعودی اخیراً از قول شورای کشورهای حوزه خلیج فارس یادداشتی در این مورد برای پوزیدنت حافظ اسد ارسال داشته است. کشورهای عرب حوزه خلیج فارس در سال گذشته یک میلیارد و هشتصد میلیون دلار کمک مالی به سوریه‌ها اعطا کردند.»^(۱۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۶

۱. سند شماره ۳۰۸۲۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه نصر، شماره ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۱۹۹-۱۹۷؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت‌المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۹۷، ص ۱۱۱.

۲. سند شماره ۲۳۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بی‌سیم قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۱۵ - ۱؛ و - سند شماره ۳۱۲۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، نوار شماره ۵۰۲۳)، عبدالله درویشی، صص ۳۷ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰۰ و ۲۰۱؛ و - سند شماره ۷۴۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه، شماره ۲۳، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۶ - ۴؛ و - سند شماره ۷۴۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۷، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۱ و ۲.

۳. سند شماره ۲۰۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، صص ۱۴ و ۱۵؛ و - سند شماره ۳۱۲۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، نوار شماره ۵۰۲۳)، عبدالله درویشی، صص ۲، ۴ و ۲۰؛ و - عملیات بیت‌المقدس، پیشین، ص ۱۱۰؛ و - سند شماره ۷۵۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن

قرارگاه عملیاتی قدس، شماره ۲۸۳، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۴۱۷۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲، قرارگاه عملیاتی قدس، شماره ۵۶۲، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۹۶؛ و - سند شماره ۷۴۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۶، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۴۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

۴. سند شماره ۳۴۴۹۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام استانداری کردستان به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۲/۲۵.

۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۲.

۶. مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، جلسه ۳۰۶، ص ۱۹، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، تشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۱۳ و ۱۴، بغداد - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۴ و ۵، رادیو صدای آمریکا به نقل از واشنگتن پست، ۱۳۶۱/۲/۱۷.

۱۰. همان، ص ۶، رادیو صدای آمریکا به نقل از وال استریت ژورنال، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

۱۱. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، تشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۴، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۲۱ و ۲۲، روزنامه الاهرام (چاپ مصر)،

۱. سند شماره ۳۰۸۲۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه نصر، شماره ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۱۹۹-۱۹۷؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت‌المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۹۷، ص ۱۱۱.

۲. سند شماره ۲۳۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بی‌سیم قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۱۵ - ۱؛ و - سند شماره ۳۱۲۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، نوار شماره ۵۰۲۳)، عبدالله درویشی، صص ۳۷ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰۰ و ۲۰۱؛ و - سند شماره ۷۴۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه، شماره ۲۳، ۱۳۶۱/۲/۱۶، صص ۶ - ۴؛ و - سند شماره ۷۴۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۷، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۱ و ۲.

۳. سند شماره ۲۰۳۱/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، گزارش راوی قرارگاه فجر، محمودی یکتا، ۱۳۶۱، صص ۱۴ و ۱۵؛ و - سند شماره ۳۱۲۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۶، نوار شماره ۵۰۲۳)، عبدالله درویشی، صص ۲، ۴ و ۲۰؛ و - عملیات بیت‌المقدس، پیشین، ص ۱۱۰؛ و - سند شماره ۷۵۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن

۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۳، ۱۳۶۱/۲/۱۷.

۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۶، ص ۱۶.

۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۹-۱۱، دمشق - یونایتد پرس،

۱۳۶۱/۲/۱۶.

۱۷. همان، صص ۲۱ و ۲۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

۶ مه ۱۹۸۲ (۱۳۶۱/۲/۱۶).

۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱، واشنگتن - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۷.

۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۳، دهلی نو - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۶.

روزشمار جنگ

جمعه

۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۳ رجب ۱۴۰۲

۷ مهر ۱۹۸۲

۱۸۳

در هشتمین روز عملیات بیت المقدس، رزمندگان ایران برای نخستین بار از زمان شروع جنگ به نوار مرزی شمال شلمچه رسیدند و حدود ۵ کیلومتر از آن را در اختیار گرفتند.

یگان‌های قرارگاه فتح و قرارگاه نصر که دومین مرحله از عملیات بیت المقدس را از ساعت ۲۲:۱۵ روز گذشته آغاز کرده بودند، در حدفاصل کیلومتر ۸۰ و کیلومتر ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر ضمن درگیری و انهدام قوای لشکر ۳ زرهی عراق، به سوی نوار مرزی پیشروی می‌کردند. ساعت ۰۰:۱۵ دقیقه بامداد امروز، فرمانده یک گردان تانک عراق اعلام کرد: «ما در محاصره نیروهای ایران هستیم و تعدادی از تانک‌های ما منهدم شده و آرایش ما به هم خورده است.» ساعت ۰۰:۳۰ بامداد فرمانده یک یگان دیگر عراقی گزارش داد: «تمام افراد در حال عقب‌نشینی می‌باشند. بعضی از نیروها کشته شده‌اند و یگان به کلی از بین رفته است.»^(۱)

دقایقی پس از ساعت ۰۱:۰۰ بامداد، پست شنود سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا اعلام کرد که قرارگاه فرماندهی تیپ ۱۲ زرهی از لشکر ۳ زرهی عراق توسط یگان‌های قرارگاه فتح محاصره شده است و تقاضای کمک می‌کند و بیشتر نیروهایش در حال فرار هستند. حدود ساعت ۰۱:۳۰ هم خبر رسید که قرارگاه فرماندهی تیپ ۶ زرهی از لشکر ۳ به محاصره نیروهای قرارگاه نصر درآمده است. رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه پاسداران که در مقر فرماندهی قرارگاه نصر حضور داشت، در تماس با فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) (از نصر ۲) گفت: «همت، [جانشین فرمانده تیپ] قرارگاه تیپ ۶ [زرهی عراق] را محاصره کردید؟ بگو حلقه محاصره را تنگ‌تر کرده و نابودش کنند.»^(۲)

در ساعت ۰۲:۳۰ بامداد، عمده قوای لشکر ۳ زرهی عراق در غرب جاده اهواز - خرمشهر و در مقابل قرارگاه فتح و قرارگاه نصر در محاصره قرار گرفته، یا عقب‌نشینی کرده بودند، اما یگان‌های خودی هنوز به نوار مرزی نرسیده بودند. آنها ضمن انهدام دو گردان زرهی، با یگان‌های دیگر دشمن درگیر شدند. حدود ساعت ۰۳:۰۰ اعلام شد نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه پاسداران و تیپ ۲ لشکر ۲۱

پیاده ارتش) به نوار مرزی رسیده است.^(۳) ساعت ۰۳:۲۴ هم فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه پاسداران و تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی ارتش) خبر رسیدن و دستیابی به مرز را گزارش کرد. مشابه همین خبر نیز در ساعت ۰۳:۳۵ از سوی فتح ۴ (تیپ ۲۵ کربلا سپاه پاسداران و تیپ ۵۵ هوایرد و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) اعلام شد.^(۴)

استقرار رزمندگان ایران در دژ مرزی

گزارش‌های دستیابی نیروهای خودی به نوار مرزی در حالی اعلام می‌شد که شواهد و قرائن موجود بیانگر آن بود که تا ساعت ۰۴:۰۰ یگان‌های ایران در هیچ‌یک از محورها به مرز نرسیده و همچنان با دشمن درگیر هستند. درحقیقت، رزمندگان خاکریز دژ مرزی را که در دو کیلومتری شرق نوار مرزی قرار دارد، به‌اشتباه نوار مرزی تصور کرده بودند.

از آنجا که جهت حرکت رزمندگان ایران به‌طرف نوار مرزی و در امتداد جاده حسینی - بصره بود، شواهد نشان می‌داد که ارتش عراق با نگرانی از احتمال نفوذ نیروهای ایران به داخل خاک آن کشور در تلاش برآمده است تا علاوه بر محکم نگه‌داشتن خط پدافندی‌اش در شمال شلمچه و خرمشهر، با استقرار قوای خود در نوار مرزی سدی محکم در برابر نفوذ رزمندگان ایران ایجاد کند. بر همین اساس، حدود ساعت ۰۴:۰۰ پس از اینکه پست شنود سپاه در قرارگاه کربلا از دستور عقب‌نشینی ارتش عراق به واحدهای خود خبر داد، محسن رضایی که همراه سرهنگ صیاد شیرازی هدایت عملیات را برعهده داشت، در تماسی با سرهنگ حسین حسینی سعدی (فرمانده ارتشی قرارگاه نصر) گفت: «دشمن، از سپاه سومش به او گفته‌اند که برو عقب مرز؛ و این هم به‌خاطر این است که رده‌های تانک و پیاده که ارتباطات آنها به‌کلی قطع شده، احتیاج دارند هم برای صدمات کمتر و هم برای سازماندهی، اینها را ببرند پشت مرز. این را به بچه‌ها بگویند به مرز زودتر برسند.»

سرهنگ حسینی سعدی پاسخ داد: «چشم، تلاشمان این است که اینها هرچه زودتر به هدفی که داریم برسند.»^(۵)

حدود ساعت ۰۴:۱۰، فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) نیز همان تصور اشتباه یگان‌های دیگر در دستیابی به مرز را مرتکب شد و گزارش کرد که به مرز رسیده و در سمت راست با فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) الحاق کرده است؛ اما در سمت چپ، الحاق با نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)

میسر نشده است. در پاسخ به این گزارش، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، که سعی داشت با هدایت واحدهای قرارگاه فتح میان آنها و واحدهای قرارگاه نصر الحاق برقرار کند، به احمد کاظمی (فرمانده تیپ ۸ نجف از فتح ۳) گفت: «خدا خیرت بده، دو نفر [گروهی را] بفرست پایین [سمت چپ] که با رئوفی [تیپ ۷ ولی عصر^(عج) از نصر ۱] هم الحاق کنید. پس، الان تو و حسین [تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) از فتح ۱] دیگر چسبیده به هم هستید؟»

کاظمی پاسخ داد: «با حسین، بله». سپس رشید ادامه داد: «یک تعدادی از نفرات را بفرستید که اگر نیرویی هست منهدم کنید و دیگر یقین حاصل کنید که این خط مرز است. یک تعداد از نیروهایتان را اما با استعدادی کم بفرستید و هرچه نیرو آن پشت هست منهدمشان کنید. بعد برگردید بیاید پشت این خاکریز و مقدار زیادی گونی [کیسه برای پرکردن خاک و ایجاد سنگر] برای بچه‌ها بفرستید.»

رحیم صفوی هم در تماس با تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) (از نصر ۲) گفت: «دشمن ازطرف [مقابل] شما اعلام کرد که مهماتش تمام شده. فرمانده‌اش هم بهش گفت یک منور قرمز بزن تا برایت مهمات بفرستم... اینها محلشان را گم کرده‌اند. یعنی این قدر ازهم پاشیده شده‌اند که فرمانده، محل دائمش را نمی‌داند کجاست. ثانیاً آن منطقه که منوره‌های قرمز می‌زنند، منطقه شماست. سعی کنید اگر واحدی [از دشمن] در منطقه شما باقی مانده نابودش کنید.»^(۶)

ارتش عراق با مشاهده پیشروی نیروهای ایران به طرف مرز سعی کرد مواضع خود را در دو نقطه، یکی در مقابل (غرب نوار مرزی) و دیگری در جناح چپ یگان‌های قرارگاه نصر (شمال شلمچه و خرمشهر) مستحکم کند تا به این وسیله از ادامه پیشروی رزمندگان ایران هم به طرف بصره (از طریق جاده حسینی - بصره) و هم به طرف شلمچه و خرمشهر جلوگیری کند.^(۷)

در این خصوص، محسن رضایی حدود ساعت ۰۴:۲۰ در تماس با رحیم صفوی که در فرماندهی قرارگاه نصر مستقر بود، گفت: «تجمع دشمن عمدتاً روبه روی شماست؛ چه سمت چپتان، چه روبه رویتان. این را مواظب باشید؛ و مقدار کمی در مقابل رشید [قرارگاه فتح] است، در مقابل رشید کم است و هرچه به سمت شما می‌آید تراکمش بیشتر می‌شود و قصدش هم این است که از اقدام دوم ما [حرکت به سمت شلمچه و خرمشهر] جلوگیری شود... به محض اینکه رئوفی [نصر ۱] به هدفش [مرز] رسید، من پیشنهاد می‌کنم که عمده [قوای] شریعتی [تیپ ۳۱ عاشورای سپاه پاسداران تحت امر قرارگاه نصر] برود آنجا [در منطقه نصر ۱] که هم تقویت بیشتری باشد و هم آماده بشود برای [ادامه] اجرای مرحله دوم.»

در حالی که تاریکی هوا رو به پایان بود، همچنان تصور می‌شد فتح ۱، فتح ۳ و فتح ۴ از قرارگاه فتح و نصر ۲ از قرارگاه نصر به نوار مرزی رسیده‌اند و در حال الحاق با یکدیگر هستند. حدود ساعت ۰۵:۰۰ گزارش شد که نصر ۱ از دژ مرزی عبور کرده است، ولی هنوز به مرز نرسیده است. با فرارسیدن روز، گزارش‌های دریافتی از صحت اخبار مربوط به دستیابی فتح ۴ و فتح ۱ به نوار مرزی حکایت داشت، لیکن رسیدن فتح ۳ (در جناح چپ قرارگاه فتح)، نصر ۱ و نصر ۲ به

مرز هنوز مسجل نشده بود. در این خصوص، حدود ساعت ۰۸:۰۰ حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، از محمدابراهیم همت جانشین تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) (از نصر ۲) پرسید: «همت، اینجا که بچه‌ها روی آن هستند اشتباه نمی‌کنند؛ دژ نیست؟! که ابراهیم همت پاسخ داد: «نیست. [دژ را] رد کردند.» حسن باقری ادامه داد: «نه آقا! الان بین، از بالا دارند بچه‌ها را می‌زنند؛ یعنی از آن‌ور دارند با قورباغه‌هایشان [تانک‌ها] بچه‌ها را می‌زنند.»^(۸)

حسن باقری با تردید درباره استقرار نیروهای نصر ۲ در نوار مرزی گفت: «هنوز برای ما اطمینان حاصل نشده است. همه قرائن نشان می‌دهد که این خاکریزی که ما [نصر ۲] گرفتیم، دژ است و مرز نیست. ... ما از قسمت کاظمی [تیپ ۸ نجف از فتح ۳] به پایین، مرز را نگرفتیم و این مسئله باید شدیداً انجام بشود. حسین [تیپ ۱۴ امام حسین (ع)] از فتح ۱ که در سمت راست تیپ ۸ نجف قرار دارد به مرز رسیده است [باید کمک کند که بچه‌ها از بالا به پایین بیایند].»^(۹)

به این ترتیب، محرز شد تا حدود ساعت ۰۸:۰۰ فقط فتح ۴ (تیپ‌های ۲۵ کربلا، ۵۵ هوابرد و ۳۷ زرهی) و فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین (ع) و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲) در نوار مرزی مستقر شدند و فتح ۳ (تیپ ۸ نجف و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲)، نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر (عج) و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱) و نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱) تا دژ مرزی (دو کیلومتری شرق نوار مرزی) پیش رفته و میان آنها فاصله و شکاف وجود دارد. محسن رضایی، با ناراحتی از پیدایش چنین وضعیتی خطاب به حسن باقری گفت: «آقا جان! همه ستاد را تعطیل کنید، همه بسیج بشوند بروند جلو. بسیج بشوند بروند این مسئله را حل کنند. اینکه نشد! آخر این شد فرماندهی کردن؟! ... الان روز شده؛ یکی تان جلو، یکی تان عقب؛ اینکه نشد! این بلبشو شد. سریع این مسئله را حل کنید تا دشمن به خودش نیامده. سریع این وضعیت را حل کنید آقا! ... از آنجایی که اطمینان است به عنوان نیروهای تأمین کننده استفاده کنید. تانک دارند، هر چی دارند بروند بالا اجرای آتش کنند روی دشمن تا نیروها برسند بهشان.»

حسن باقری در پاسخ گفت: «خیلی خب، خیلی خب.» محسن رضایی ادامه داد: «بدو بینم! یا علی! حتی اگر آتش نیست، یکی از خودتان راه بیفتد برود جلو. در فکر آتش [دشمن] نباشید. خدا حافظ.»

به این ترتیب، تا ساعت ۰۸:۰۰ امروز و پس از حدود ده ساعت نبرد با دشمن در دومین مرحله از عملیات بیت المقدس، (هشتمین روز از آغاز این عملیات) نیروهای دو قرارگاه فتح و نصر از جاده اهواز - خرمشهر (در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا کیلومتر ۱۰۳) حدود ۱۳ کیلومتر به طرف غرب پیشروی کردند؛ و قرارگاه فتح موفق شد برای نخستین بار از آغاز جنگ به نوار مرزی (در محور مقابل کیلومتر ۹۰) رسیده، حدود ۵ کیلومتر از آن را در اختیار گیرد. قرارگاه نصر هم با تلاش بسیار هرچند در محور مقابل کیلومتر ۱۰۰ (گردشت) نتوانست به نوار مرزی دست یابد، اما موفق شد در دو کیلومتری آن و پشت دژ مرزی موضع بگیرد.^(۱۰)

۱۸۴

در پی دست‌نیافتن قرارگاه نصر و بخشی از قرارگاه فتح به نوار مرزی، فرمانده کل سپاه پاسداران، به فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، برای حل این مسئله دستور اکید داد. با دستیابی نیروهای ایران به نوار مرزی محور جنوبی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس، ارتش عراق که محاصره قوای خود در محور شمالی این منطقه را محتمل می‌دید، به سرعت آنها را به طرف مرز عقب کشید و به تحکیم مواضع دفاعی خود در نوار مرزی طلائیه تا شلمچه و نیز شمال شلمچه و خرمشهر مشغول شد. محسن رضایی فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، به حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، دستور اکید داد هرچه زودتر خود را به نوار مرزی برسانند؛ اما با توجه به اینکه امکان پیشروی در روز میسر نبود، می‌بایست برای ادامه عملیات تدبیری دیگر اندیشیده می‌شد. محسن رضایی پس از تماس تلفنی با حسن باقری، در اتاق فرماندهی عملیات خطاب به سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده ارتشی قرارگاه کربلا، اظهار داشت: «با این حساب الان یک کم بلبشو شده. البته این خاکریز [دژ] هم خاکریز خوبی است که ما دو رده را تشکیل بدهیم. یعنی یک‌سری گردان‌ها عقب بایستند و یک‌سری جلو. ولی با این حال مرز مقدم است.»

سرهنگ صیاد شیرازی هم متذکر شد: «اینجا خاکریزهای زیادی هست، غیر از دژ و مرز.» محسن رضایی ادامه داد: «[فرماندهان یگان‌ها] توجیه نشدند، می‌دانی؟! فرصت توجیه نبود. اگر اینها توجیه می‌شدند، می‌رفتند.»^(۱۱)

باتوجه به فرارسیدن روز، فرماندهی عملیات نمی‌توانست خطرپذیری کند و یگان‌های عقب‌مانده را از روبه‌رو به سمت نوار مرزی هدایت کند، در نتیجه مقرر شد ابتدا فتح ۳ به راست متمایل شده و از محور فتح ۱ به مرز برسد و از آنجا (حدود دو کیلومتری جنوب تقاطع جاده حسینی و نوار مرزی) چهار کیلومتر به طرف جنوب پیشروی کرده و در این محدوده موضع بگیرد. سپس، نصر ۱ از محور فتح ۳ همین عمل را انجام داده و در نوار مرزی (سمت چپ فتح ۳) مستقر شود و بعد از آن نصر ۲ از طریق محور نصر ۱ در محدوده پیش‌بینی شده خود در نوار مرزی وارد عمل شود و در سمت چپ نصر ۱ موضع بگیرد.^(۱۲) در این باره، محسن رضایی خطاب به رحیم صفوی (مستقر در قرارگاه نصر) گفت: «تقدم با خاکریز اول [از سه خاکریز پدافندی دشمن که در شمال سیل‌بند عریض قرار دارد] است. شما ان شاء الله با این تقدم کار کنید. من هم به رشید [قرارگاه فتح] گفتم از شمال شرقی به جنوب غربی اجرای آتش کنند؛ یعنی بیایند روی مرز اجرای آتش کنند به جنوب غربی که همین‌طور کم‌کم نیروها را از بالا بچینند. کاظمی [تیپ ۸ نجف از فتح ۳] که آمد، این هم باید بالا اجرای آتش کند به سمت جنوب غربی که حدود دو، سه کیلومتر زیر خودش خالی باشد و دشمن نتواند. بعد، دوباره اینها بیایند وصل بشوند، همین‌طور تا پایین را وصل کنید.»

حدود ساعت ۰۸:۳۰ غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، از قول احمد کاظمی فرمانده

تیپ ۸ نجف (از فتح ۳)، که در حال پیشروی به سمت نوار مرزی بود، اعلام کرد که «دشمن با مشاهده تانک و نفربرهای خودی به سرعت در حال فرار است.» سرهنگ صیاد شیرازی هم ضمن تماس با سرهنگ مسعود منفردنیایکی فرمانده ارتشی قرارگاه فتح دستور داد: «به عنصر هوانیروز خبر بدهید که تیم آتششان را آماده باش بدهد. ... اینها امروز خوب می توانند شکار تانک کنند.» دقایقی بعد، علی اسحاقی مسئول پست شنود قرارگاه کربلا، از حضور دشمن در پشت مرز و نیروهای خودی در پشت خاکریز دژ خبر داد و افزود: «دشمن از طرف جناح چپش که روبه روی ما قرار گرفته است، یک سری نیرو فرستاده که این نیروها دارند بچه‌ها را اذیت می کنند. تانک هم هست. پهلوی راست ما در آن موقعیت ضعیف است. ... بچه‌های ما هم در موقعیت مرز پراکنده هستند.»

با این گزارش، مسلم شد که ارتش عراق قصد دارد با استقرار در نوار مرزی و خاکریزهایی که در شمال سیل بند عرایض قرار دارند، قوای خود را سازماندهی کرده و ضمن تحکیم مواضع پدافندی خود، از پیشروی نیروهای ایران به سمت غرب و جنوب (داخل خاک عراق و خرمشهر و شلمچه) جلوگیری کند. در همین ارتباط، مرتضی قربانی (فرمانده تیپ ۲۵ کربلا از فتح ۴) که در جناح راست منطقه عملیات (شمال جاده حسینی) مستقر بود، گزارش داد: «دو تا نیرو [گردان زرهی] از دشمن، یکی از روی مرز از شمال به جنوب و یکی هم از طرف جنوب به ما فشار می آورد.»

رحیم صفوی هم که در مقر فرماندهی قرارگاه نصر حضور داشت، درباره پاتک عراق به یگان‌های این قرارگاه گفت: «الان جهت پاتک اصلی از جناح چپ، از جنوب به شمال است. احمد [تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)] از نصر ۲] نتوانسته خاکریز جنوبی را ببوشاند. بنابراین، از جنوب یعنی از خاکریز پایینی به طرف شمال، مسیر پاتک دشمن است. الان ما از آن قسمت نوار مرزی تهدید نمی شویم [زیرا نیروهای قرارگاه نصر روی مرز نیستند]. تهدید الان از جنوب به شمال است [جناح چپ نصر ۲]. هنوز هم رئوفی [نصر ۱] و متوسلیان [نصر ۲] و کاظمی [فتح ۳] در آنجا به همدیگر ملحق نشده‌اند و اگر کاظمی [که در جناح راست قرارگاه نصر قرار دارد] بیاید پایین، می تواند آن دو جبهه را متصل کند.»

محسن رضایی به رحیم صفوی گفت: «این را به رشید گفتم. رشید گفت [کاظمی] هنوز نرسیده است به مرز. به محض اینکه برسد این کار را خواهد کرد.» رحیم صفوی پاسخ داد: «[کاظمی] رسیده به مرز. حتی با یک واحد رئوفی [نصر ۱] ادغام شده؛ ولی باز باید بیاید پایین تا برسد به متوسلیان [نصر ۲]. ... مطلب دیگر اینکه ما باید جناح چپمان را پر از آتش بکنیم که بیشتر می شود با توپخانه و هلیکوپتر آنجا را ببوشاند.»

نصر ۲ که در جناح چپ منطقه عملیات به نوار مرزی نرسیده و در پشت دژ مرزی موضع گرفته بود، از سمت چپ تحت فشار دشمن قرار داشت. در همین ارتباط، سرهنگ صیاد شیرازی

در تماسی با سرهنگ حسنی سعدی (فرمانده ارتشی قرارگاه نصر) گفت: «الان شما بایستی نفرات پیاده را آهنگ بهش بدهید. الان خلبان‌هایی [از هوانیروز] که آمده بودند اینجا و [منطقه حضور یگان‌های خودی و دشمن را] شناسایی کرده بودند، ما را توجیه کردند. من می‌گویم یک تیم آتش [از هوانیروز] دائماً بین جاده آسفالته و خط دژ آماده باشد که رو به جنوب [جناح چپ نصر ۲] حمله کند. منتها شما اگر بتوانید، عامل هماهنگ‌کننده آنجا باشید. ... به نیروی هوایی هم می‌گویم یک سورتی بیاید آن پایین را بزند.»

اگرچه تا ساعت ۱۰:۰۰ صبح، فتح ۳ و نصر ۱ نیز موفق شدند به نوار مرزی دست یابند، لیکن پاتک‌های دشمن در محورهای فتح ۴ (در تقاطع دو کیلومتری شمال جاده حسینی و سه کیلومتری شرق نوار مرزی)، فتح ۱ (تقاطع جاده حسینی و نوار مرزی) و نصر ۲ (از سمت سیل‌بند جنوب ایستگاه گرم‌دشت تا نوار مرزی) رزمندگان خودی را آزار می‌داد.^(۱۳)

برخلاف پاتک‌های ضعیف دشمن در محور فتح ۴ که به راحتی رزمندگان خودی آن را خنثی کردند، در محور فتح ۱ نیروهای عراقی از حدود ساعت ۱۰:۰۰ پاتکی سنگین را آغاز کردند که تا ساعت ۱۰:۳۰ ادامه داشت. به گفته یکی از شاهدان، در این پاتک «شدت آتش تانک‌های عراقی به گونه‌ای بود که کسی نمی‌توانست سرش را بالا ببرد. پس از دقایقی، آر.پی.جی‌زن‌های تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) تکبیرگویان به پهلوی دشمن رفته، تانک‌ها را مورد هدف قرار دادند و با انهدام حداقل ۲۰ تانک، دشمن را عقب راندند.»

در جناح جنوبی نصر ۲ نیز تیپ ۲۴ مکانیزه عراق پاتک‌های سنگینی را اجرا کرد. در این ارتباط، محسن رضایی خطاب به حسین کنعانی مقدم (از مسئولان عملیات قرارگاه فتح) گفت: «به قرارگاه نصر کمک کنید، الان خیلی تحت فشار است و احتمال دارد [عراقی‌ها] حمله کنند و خدای نکرده بخواد احمد [تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص)] از نصر ۲ را از سمت چپش دور بزند.» رحیم صفوی که از فشار دشمن در سمت چپ نصر ۲ نگران بود، از سرهنگ صیاد شیرازی درخواست کرد که از هوانیروز (هواپیمایی نیروی زمینی) بخواهد تا دشمن را در این ناحیه زیر آتش قرار دهد. وی گفت: «هلیکوپتر می‌تواند از آن قسمتی که در دست بچه‌هاست (روبه‌روی ایستگاه گرم‌دشت) بیاید و از نوار مرزی عبور کند و از پهلوی [به دشمن] بزند.» سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «بله، به یاری خدا! عزیزم! شما باید از تانک‌ها و توپخانه‌هایتان به خوبی استفاده کنید؛ چون آتش اینها بیشتر است. ... هلیکوپتر [از مقابل] آسیب‌پذیر است. ولی همان‌طور که گفتید، ما می‌گویم از آن جانب یک حمله بکنند.»

ساعت ۱۲:۳۰، رحیم صفوی به محسن رضایی گزارش داد: «[نیروهای دشمن] دارند به طرف شمال می‌آیند. بچه‌ها هم از آنجا یک مقدار عقب نشسته و الان پشت دژ آمده‌اند. الان یک سری از بچه‌ها در پشت نوار دژ در محاصره هستند و گفته شد که بچه‌ها در امتداد خاکریز شمالی، در امتداد دژ و باز به طرف مرز یک سد دفاعی بگیرند. ولی اینهایی که در وسط مانده‌اند خیلی ناراحت هستند و پشت بی‌سیم داد و فریاد می‌زنند.»

محسن رضایی پرسید: «چه تعداد از بچه‌ها در محاصره هستند؟»

رحیم صفوی پاسخ داد: «هنوز تعداد آنها مشخص نیست. ولی سعی می‌کنند خودشان را نجات بدهند. البته فشار دشمن هم در اینجا زیاد است.»

محسن رضایی ادامه داد: «الان باید روی آنها ریخت و با آنها درگیر شد. بگویید حمله کنند! با این نیروهایی که عقب دارید، آنها را دور بزنید که از طرف عرایض به آن طرف بروند و یک جبهه باز کنند و همین طوری دست خالی نمانند و دفاع کنند.»^(۱۴)

با ادامه درگیری نیروهای نصر ۲ با تیپ ۲۴ مکانیزه عراق در جناح چپ منطقه عملیاتی (مقابل ایستگاه گرم‌دشت) حدود ساعت ۱۴:۴۰، محسن رضایی از غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، خواست به نیروهای قرارگاه نصر کمک کند. وی گفت: «این رحیم [صفوی] و حسن [باقری] و آن برادرمان [سرهنگ] حسنی سعدی، اینها رفتند و دارند هماهنگی می‌کنند که قضیه را تمام کنند. تو طبق آن قولی که دادی باید بروی به کمکشان.» رشید پاسخ داد: «باشد، اینجا هرچه از دستان کمکی آمد می‌کنیم.»

درحالی‌که قرارگاه فتح به تحکیم مواضع پدافندی خود در نوار مرزی مشغول بود و قرارگاه نصر نیز ضمن دفع پاتک‌ها و حملات هوایی دشمن سعی داشت موقعیت به‌دست‌آمده خود در جناح جنوبی منطقه عملیات را تثبیت کند، حدود ساعت ۱۷:۰۰ خبر آمد که لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق در جبهه جنوب‌غربی اهواز و جنوب کرخه‌کور درحال نقل و انتقال هستند.^(۱۵)

فرماندهان قرارگاه کربلا که از قبل امید داشتند به‌محض دستیابی نیروهای قرارگاه‌های فتح و نصر به نوار مرزی، ارتش عراق از ترس بسته‌شدن عقبه‌اش، از جبهه شمالی منطقه عملیات بیت‌المقدس عقب‌نشینی کند، پیوسته اخبار جدید از تحرکات دشمن در این جبهه را رصد می‌کردند. اولین گزارش بیانگر آن بود که دشمن از جنوب طراح و کرخه‌کور درحال عقب‌نشینی است. احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس هم در گزارشی با اعلام اینکه نیروهای قرارگاه قدس درحال حرکت از شمال محور جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب هستند، افزود: «اولین بریدگی جاده [در جنوب منطقه دبحردان که دشمن برای انحراف آب شمال منطقه به شرق جاده اهواز - خرمشهر ایجاد کرده بود] ترمیم شد و اولین ماشین هم از رویش رد شد. حالا بچه‌ها دارند بقیه جاده را پاک‌سازی و ترمیم می‌کنند و ما خودمان راه افتادیم که به طرف قرارگاه فتح بیاییم.»

حدود ساعت ۲۳:۱۰، محسن رضایی به احمد غلامپور دستور داد: «سعی کنید به‌صورت پیکانی جلو بروید و با تمام تیپ‌هایت به‌صورت اتصال با همدیگر و الحاق‌شده به همدیگر پیش بروید و حواستان باشد که کنترل‌شده پیش بروید.»

در همین حال، محسن رضایی به فرماندهی قرارگاه فتح هم گفت: «به بچه‌ها بگویید که هیچ پیشروی نکنند تا بهتان دستور داده بشود، اما الحاق‌تان را با قرارگاه قدس [که درحال پیشروی از

شمال منطقه به طرف قرارگاه فتح است] همچنان حفظ بکنید و یک موضعی را در آن نزدیکی‌ها اشغال کنید و خودتان را حفظ کنید. ... فعلاً آماده باشید آن جاده اهواز به خرمشهر را حفظ کنید و حدود دو کیلومتر دیگر الحاق با تیپ بیت‌المقدس [از قرارگاه قدس که از شمال جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب در حال پیشروی است] به جلو بکشید، اما جلوتر نروید تا ما بعداً بهتان بگوییم.»

فرماندهی قرارگاه کربلا در دستوری دیگر به قرارگاه قدس تأکید کرد که حدود چهار کیلومتر در غرب جاده اهواز - خرمشهر پیشروی کرده، همان‌جا آرایش بگیرند و برای خیز دوم آماده دستور باشند.

حدود ساعت ۲۳:۱۵ پس از اینکه اعلام شد دشمن پادگان حمید را تخلیه کرده و در حال عقب‌نشینی به طرف کوشک و طلائی‌ه است، گزارش رسید تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) از قرارگاه فتح (از پایین) و تیپ ۴۳ بیت‌المقدس از قرارگاه قدس (از بالا) در محور جاده اهواز - خرمشهر به یکدیگر ملحق شده‌اند. دقایقی بعد، عقب‌نشینی دشمن از جنوب کرخه‌کور و هویزه اعلام شد. پس از آن یگان‌های دیگر قرارگاه قدس که قبلاً در شمال کرخه‌کور مستقر بودند، در تعقیب نیروهای عراقی تا ساعت ۲۳:۳۵ تا محور حمید - جعفر پیشروی کردند.

محسن رضایی، در ساعت ۲۳:۳۷ در دستوری تأکید کرد نیروها به طرف مرز پیشروی کنند، ولی به هیچ وجه از آن عبور نکنند. وی گفت: «بچه‌ها همان‌طور که گفتیم باید پاک‌سازی کنند، مواضع بگیرند و دشمن را در صورتی که نباشد تا مرز تعقیب کنند، اما به هیچ وجه حق عبور از مرز را ندارند تا ما بهشان بگوییم.»^(۱۶)

به این ترتیب، با دستیابی رزمندگان ایران به قسمتی از نوار مرزی شمال شلمچه در دومین مرحله عملیات بیت‌المقدس* ارتش عراق با توجه به احتمال محاصره قوای خود (۲ لشکر زرهی و مکانیزه و ۵ تیپ پیاده) در شمال منطقه عملیات (جنوب رودخانه کرخه‌کور) به سرعت آنها را به طرف مرز عقب کشید و به تحکیم مواضع پدافندی خود در نوار مرزی طلائی‌ه تا شلمچه و نیز منطقه شمال شلمچه و خرمشهر مشغول شد تا به این وسیله از ادامه پیشروی نیروهای نظامی ایران به طرف شلمچه و خرمشهر و داخل عراق جلوگیری کند.

۱۸۵

در گزارش بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی این قرارگاه، تعداد شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس در روز جاری اعلام شد. در این گزارش آمده است: «امروز [تا ساعت ۲۳:۳۰] ۵۰۰ رزمنده شهید به پشت جبهه منتقل

* در مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس، ۶۱۲ نفر از نیروهای عراقی به اسارت درآمدند. [سند شماره ۷۵۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۸]

شدند که از این تعداد ۴۲۰ نفر از بسیج و سپاه و ۸۰ نفر از ارتش می‌باشند.^(۱۷) این واحد در گزارشی دیگر، تعداد مجروحان اعزامی امروز به سنگرهای اورژانس و بیمارستان‌ها را نیز ۱۵۸۵ نفر اعلام و اضافه کرد که تعداد قابل ملاحظه‌ای از آنها به‌طور سرپایی معالجه شده و آماده بازگشت به واحدهای خود هستند.^(۱۸)

۱۸۶

در عملیات پاک‌سازی یکی از روستاهای مهاباد از وجود عناصر ضدانقلاب، شماری از آنها کشته یا زخمی شدند.

نیروهای سپاهی، ارتشی و بسیجی در عملیاتی موفق شدند روستای برده‌میش از توابع شهرستان مهاباد را پاک‌سازی کنند. به گزارش فرماندهی منطقه ۵ سپاه پاسداران (تبریز)، «در این عملیات ۱۰ نفر از نیروهای ضدانقلاب کشته و ۱۵ نفر زخمی شدند. همچنین، ۲ خودرو منهدم و ۲ قبضه اسلحه انفرادی به غنیمت درآمد. در پایان این عملیات، نیروهای خودی به پایگاه خود بازگشتند.»^(۱۹)

۱۸۷

در جریان کشف یک خانه تیمی و درگیری با اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، یکی از اعضای این سازمان کشته و ۶ نفر دیگر دستگیر شدند.

روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی در اطلاعیه‌ای با اعلام خبر کشف یک خانه تیمی متعلق به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) آورده است: «در جریان کشف این خانه تیمی ۴ تن از اعضای این سازمان دستگیر شدند. در بازرسی از منزل این مزدوران مقادیری اسناد درون‌گروهي که دال بر شرکت فعالانه این افراد در توطئه علیه نظام جمهوری اسلامی است به دست جان‌برکفان پاسدار افتاد.» در این اطلاعیه، همچنین آمده است: «طی یک درگیری که بین پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی و برادران شهربانی با ۳ تن از منافقین مسلح که قصد حمل و جاگذاری بمبی را داشتند رخ داد، یک نفر از منافقین به هلاکت رسیده و ۲ نفر دیگر دستگیر گردیدند که از دستگیرشدگان مقداری جنگ‌افزار و مدارک و اسناد به دست آمد.»^(۲۰)

۱۸۸

خطیب نماز جمعه امروز تهران پیروزی‌های اخیر رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس را موجب برهم‌خوردن تعادل فکری ضدانقلابیون داخلی و حکومت عراق دانست و از عملیات‌های ترور اخیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و نیز اقدام جنگنده‌های عراقی به ساقط کردن هواپیمای الجزایری به‌عنوان دو نمونه از حرکات نامعقول آنها نام برد.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در خطبه دوم نماز جمعه امروز تهران درخصوص اقدامات اخیر عوامل سازمان مجاهدین خلق (منافقین) اظهار داشت: «این روزها منافقین کارهای عجیب و غریبی کرده‌اند. مثلاً عده‌ای‌شان جمع شده‌اند رفته‌اند در یکی از مراکز قرض‌الحسنه. یک صندوق قرض‌الحسنه‌ای است که وام می‌دهد به مردم ضعیف. از روز بعد از انقلاب هم این صندوق به وجود آمد؛ یعنی تقریباً همان هفته بعد از انقلاب بود که یک کمی پول در اتاق اصناف بود و امام دستور دادند آن پول را در اختیار یک گروه گذاشتند. اینها یک صندوق تشکیل دادند که به مردم پول قرض بدهند که تا امروز تقریباً ۴۰۰ میلیون تومان به مردم و طبقات ضعیف قرض داده‌اند. اینها نه باری بر دوش دولت و نه باری بر دوش ملت‌اند و نه خروجی دارند؛ عده‌ای هستند که با نهایت خلوص دارند مشکلات طبقه محروم را حل می‌کنند. منافقین رفته‌اند و یک گروه درست کرده‌اند و هشت، نه نفر لباس پاسداری پوشیده‌اند - این جریان را می‌گویم که بیدارباش برای سایر مؤسسات هم باشد - و حکم دادستانی هم برای خودشان جعل کرده‌اند و رفته‌اند در محل آن صندوق در خیابان شهید مطهری و گفته‌اند به ما اطلاع داده‌اند که بین شما ضدانقلاب هست؛ حکم داریم. مردم و جمعیتی را که آنجا بوده‌اند به صف کرده‌اند و به گلوله بسته‌اند. پنج نفر را شهید کرده‌اند و ده، پانزده نفر را هم مجروح کرده‌اند و بعد فرار کرده‌اند. شما این حرکت را چطور می‌توانید توجیه کنید؟... ما چگونه می‌توانیم این عمل را توجیه کنیم و بگوییم که این عمل یک عمل درست است؟ اینکه یک گروه هم هست خودش و همه امکانات خودش را به خرج بدهد برای اینکه بتواند چند نفر آدمی را که در یک محوطه نشسته‌اند و وام می‌دهند به مردم، و کمک به ضعیف می‌کند، اینها را به گلوله ببندد. این عمل نظامی است؟ سیاسی است؟ یک تاکتیکی است که یک‌هزارم از حجمش می‌تواند فایده برای گروه خودشان، برای دوستان خودشان یا علیه حکومت ما داشته باشد؟! شما پنج نفر را که پشت صندوق نشسته‌اند و پول می‌دهند به مردم ضعیف و فقیر، کشتید. خب، پنج نفر دیگر می‌آیند جایشان. اینها که نیروهای عظیم و استخوان‌بندی و اسکلت حکومت نیستند که شما ضربه زده باشید. اینها که اسلحه‌به‌دوش هم که با شما بجنگند، نیستند... مورد دیگر اینکه همین روزها رفته‌اند در یک مدرسه و به همین شکل گفته‌اند که اینجا در انجمن اسلامی‌اش عوامل نفوذی هست. اعضای انجمن اسلامی مدرسه را جمع کنید تا آنها را بشناسیم. بچه‌های کوچولوی دبستانی یا راهنمایی را جمع کرده‌اند، یک نارنجک انداخته‌اند، سه تا بچه را مجروح کرده‌اند و رفته‌اند... یک مورد دیگر اینکه رفته‌اند در محل جهاد سازندگی، بچه‌هایی که از جهاد برگشته بودند را یک بمب بین آنها انداخته و چند نفرشان را مجروح کرده و در رفته‌اند.»

امام‌جمعه موقت تهران در ادامه سخنان خود گفت: «ضدانقلاب با ضربه‌ای که اربابش در خوزستان خورد، با ضربه‌ای که ارباب واسطه‌اش در کردستان خورد و با ضربه‌ای که سرانشان در فتح خانه‌های تیمی خوردند، افتاده‌اند به این حرکت‌های بی‌معنای بسیار زشت. در مقابل، نیروهای

ما، سپاه و کمیته و دادستانی، آنهایی که در آن جبهه‌ها آن‌طور فتح کردند، اینجا در یک شب، در یک روز، در مدتی کوتاه، بیش از ۲۰ خانه تیمی که در آن خانه‌ها آرپی‌جی بود، مسلسل بود، انبار مهمات بود، همه را باهم گرفتند و ۵۰، ۶۰ نفر از آنها را یا کشتند، یا دستگیر و زندانی کردند.»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سپس درباره اقدام عراق در سرنگون کردن هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر اظهار داشت: «... ارباب اینها و پشتوانه اصلی اینها، حزب بعث عقلی هم در وضع موجود، حرکات بی معنا و بی منطقی شبیه حرکات اینها انجام می‌دهد که اینجا می‌خواهم مسئله هواپیمای آقای بن‌یحیی [وزیر امور خارجه الجزایر] و هیئت الجزایری را مطرح کنم که یک دید کلی شما پیدا نکنید. با تحقیقاتی که ما کردیم و با چیزهایی که ارائه شد و با فیلم‌هایی که دیشب شما از سیمای جمهوری اسلامی دیدید، مطلب کاملاً روشن است که این کار، کار صدام بوده است. یعنی وقتی که آن موشک شلیک شده‌ای را که لاشه‌اش را آنجا دیدیم، وقتی که آن خطوط مشخص روسی را روی موشک دیدیم و وقتی که همه نظر دادند که این موشک را می‌گها فقط پرتاب می‌کنند و با مکالمات برج مراقبت پایگاه تبریز که از پیش می‌دانستیم، در مجموع مطلب روشن است که صدام بوده است. این احتمال که بگویند هواپیماهای عراقی آمده‌اند و آنجا یک هواپیمایی را دیده و زده‌اند و رفته‌اند، این هم نیست. یعنی آن‌چنان حرکت و پرواز هواپیماهای عراقی تنظیم شده بوده است که همان لحظه‌ای که هواپیمای بن‌یحیی وارد فضای ایران شده، اینها در تعقیبش بوده‌اند؛ سرعت هواپیما را می‌دانسته‌اند؛ لحظه ورودش را به خاک ایران می‌دانسته‌اند؛ و همه اینها اندازه‌گیری شده و در لحظه مناسب از پایگاه‌هاشان در شمال عراق حرکت کرده‌اند و در همان لحظه، پیش از آنکه این هواپیما در محافظت نیروهای هوایی ما قرار بگیرد و از مرز ترکیه یا داخل مرز ترکیه این را تعقیب کرده‌اند که آن مکالمات، این را به‌خوبی نشان می‌دهد و مشاهدات مردم. یعنی حساب شده است. نمی‌توان گفت دو تا هواپیما اشتباه کرده‌اند یا خلبان اشتباه کرده یا آن پایگاه اشتباه کرده است. حساب این است که اینها دقیقاً دنبال طیاره‌ای بودند که در فلان ساعت حرکت می‌کند و در فلان لحظه وارد فضای ایران می‌شود. ...»

وی افزود: «خب، حالا صدام چرا این کار را کرده است؟ شما اگر توانستید توجیه کنید که چرا منافقین اینجا می‌روند کارکنان صندوق قرض‌الحسنه را به مسلسل می‌بندند، می‌توان توجیه کرد که چرا صدام هم بن‌یحیی و آن هواپیما را زده است. به همین دلیل است که اینها گیج شده‌اند و نمی‌فهمند که چطور دارند پایه مردمی خودشان را با این عملیات خُرد می‌کنند. ...»

خطیب نماز جمعه تهران ادامه داد: «... الجزایر از آن کشورهایی است که از اول مثل دولت سوریه، صریحاً به‌نفع ما موضع نگرفته، اما به‌نفع عراق هم موضع نگرفته است. یعنی الجزایر هیچ‌وقت حاضر نشد که به‌عنوان یک کشور عربی از عربیت دفاع کند. گاهی هم مثلاً اظهارات مفیدی هم کرد. اینها از ملت الجزایر و دولت الجزایر خشمگین‌اند، راضی نیستند. این هیئتی که

می آمد ایران، آقای بن یحیی با شناختی که ما از او داریم، از آن کسانی بود که نتیجه مذاکراتش را می گفت. مثل هیئت های قبلی مخفی نمی کرد؛ می گفت که صدام صلح نمی خواهد. چون ما معتقدیم که صدام صلح نمی خواهد. یعنی صلحی که حق ما را تأمین کند اگر پیش بیاید، صدام سقوط می کند و لذا صدام صلح نمی خواهد. صدام اختیار خودش را هم ندارد؛ عامل امریکا است، عامل ابرقدرت هاست. آنها می گویند باید جنگ باشد. ... بگو صلح اما صلح نیست. صدام دید که اگر بن یحیی بیاید اینجا، وقتی برگردد اظهاراتی می کند که این سیاست دیگر شکست می خورد. این هم می تواند دلیل باشد. خود بن یحیی مورد بغض صدام است. بن یحیی در کنفرانسی که در کویت بود و در کنفرانسی که در آلمان بود، سال گذشته، از جمهوری اسلامی ایران دفاع کرده و انقلاب اسلامی را واقعاً انقلاب اسلامی می دانست و صدام خیال می کند در الجزایر بن یحیی مهم ترین مهره ای است که نمی گذارد سیاست الجزایر به نفع او تغییر جهت بدهد و لذا شخص بن یحیی برایش هدف بود و باید او را می زد. مسئله دیگر این است که برای صدام این امید واهی پیش آمده بود که با مشوش کردن وضع، رابطه ما را با الجزایر و دنیای عرب تیره کند. خواست این کار را بکند، اما بی شعورانه و کودکانه، نتوانست طرح توطئه اش را درست بریزد و این طور از آب در آمد. ... مجموعه صحبت امروزم را با این نتیجه گیری که وضع نظامی ایران به حدی رسیده که دشمنان ما تصمیم گیری هاشان و اقداماتشان عکس العملی غیر منطقی و کودکانه است، ختم می کنم.»^(۲۱)

۱۸۹

هم زمان با سفر هیئت کارشناسان فنی الجزایری به ایران، هیئتی از ایران برای شرکت در مراسم تشییع و تدفین قربانیان هواپیمای سرنگون شده الجزایری به این کشور سفر کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه، هیئتی از متخصصان سیستم های موشکی الجزایر و ایران به همراه مقامات سفارت الجزایر، بامداد امروز برای انجام تحقیقات و بررسی های لازم از آثار باقیمانده هواپیمای الجزایری به محل سقوط این هواپیما رفتند.^(۲۲)

رادیو اسرائیل هم با اشاره به سفر هیئت کارشناسان فنی الجزایر به ایران گفت: «این هیئت بامداد امروز با هلیکوپتر به محل سانحه رفتند و به بازرسی پرداختند. الجزایر اعلام داشته که تا پایان این تحقیقات از ابراز واکنش نسبت به اتهامات ایران علیه عراق خودداری خواهد کرد.»^(۲۳)

در همین حال، علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در رأس هیئتی به منظور ابراز همدردی و نیز شرکت در مراسم تشییع و تدفین قربانیان سقوط هواپیمای الجزایری وارد این کشور شد. ولایتی پس از پایان این مراسم، در دیدار با شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر، ضمن ابلاغ تأسف عمیق دولت و ملت مسلمان ایران از این حادثه، بر استمرار و توسعه روابط میان دو کشور دوست و برادر تأکید کرد. در این دیدار، رئیس جمهور الجزایر نیز از ابراز همدردی و احساسات

دوستانه ملت و دولت ایران در مراسم بزرگداشت قربانیان این حادثه در تهران و اعزام هیئت بلندپایه ایرانی برای شرکت در مراسم تدفین این قربانیان در الجزیره تشکر و بر تحکیم روابط دو کشور تأکید کرد.^(۲۴)

۱۹۰

رئیس‌جمهور مصر بر ادامه کمک نظامی به عراق تأکید کرد و پادشاه اردن نیز از این تصمیم مصر قدردانی به عمل آورد.

حسینی مبارک رئیس‌جمهور مصر، در مصاحبه‌ای با روزنامه مصری *الانخبار* که امروز منتشر شد، ضمن تأکید بر ادامه ارسال مهمات و تجهیزات نظامی به عراق گفت که ارسال این‌گونه کمک‌ها به منظور قدرت‌بخشیدن به نیروهای نظامی آن کشور است تا بتواند از طرق مسالمت‌آمیز مسائل مورد اختلاف با ایران را حل کند.^(۲۵)

در همین حال، ملک حسین پادشاه اردن نیز در گفت‌وگو با روزنامه *الاهرام* (چاپ قاهره) از سیاست حسینی مبارک تمجید و از کمک‌های نظامی مصر به عراق تشکر کرد و گفت: «رژیم عراق باوجود آنکه با مصر روابط سیاسی ندارد، از این کشور جهت شرکت در کنفرانس غیرمتعهدها که در ماه سپتامبر در بغداد تشکیل می‌شود، دعوت کرده است.»^(۲۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۷

۱. سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، *عملیات بیت‌المقدس*، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۸۷، ص ۱۱۳.
۲. سند شماره ۲۸۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۷۸)، صص ۱۶ و ۲۵.
۳. سند شماره ۲۹۱۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۷۹)، صص ۳۷ - ۴.
۴. سند شماره ۲۸۷۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۸۰)، صص ۱۲ - ۵؛ و - سند شماره ۳۱۹۷۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن سوم قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۳.
۵. سند شماره ۲۷۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۲۴)، عبدالله درویشی، صص ۴ - ۶.
۶. سند شماره ۲۹۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۸۱)، صص ۷ - ۴.
۷. سند شماره ۲۷۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ و ۲۹.
۸. سند شماره ۲۹۳۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۸.
۹. سند شماره ۲۸۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بی سیم قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، صص ۲۹ - ۲.
۱۰. سند شماره ۲۷۸۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۲۵)، عبدالله درویشی، ص ۸.
۱۱. همان، صص ۸ و ۹.
۱۲. سند شماره ۲۹۰۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۸۳)، صص ۱۳ - ۴.

- بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرمانده کل سپاه مستقر در قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷.
۱۹. سند شماره ۷۱۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۱۸.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۵.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۸، صص ۳ و ۱۰.
۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۲.
۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۷، ص ۱۴، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۷.
۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۳.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۲، رادیو ابوظبی، ۱۳۶۱/۲/۱۷.
۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۲.

۱۳. سند شماره ۲۷۸۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۷ - ۹.
۱۴. سند شماره ۲۷۳۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات قرارگاه کربلا) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۲۶)، عبدالله درویشی، صص ۴۱ - ۱.
۱۵. سند شماره ۷۵۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای، رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۸، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۵۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای، رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، ص ۱.
۱۶. سند شماره ۲۹۳۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷، نوار شماره ۵۰۸۴)، صص ۲۳ - ۱.
۱۷. سند شماره ۳۱۹۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد امور پاسداران به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷.
۱۸. سند شماره ۳۱۹۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از

روزشمار جنگ

شنبه

۱۸ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۴ رجب ۱۴۰۲

۸ مهر ۱۹۸۲

۱۹۱

در نهمین روز از آغاز عملیات بیت المقدس، شهر هویزه، پادگان حمید و بخش شمالی جاده اهواز - خرمشهر آزاد و شهر اهواز پس از حدود بیست ماه، از تیررس توپخانه دشمن خارج شد.*

عقب‌نشینی لشکر ۵ مکانیزه و لشکر ۶ زرهی ارتش عراق از شمال منطقه عملیاتی بیت المقدس (جنوب غربی اهواز و جنوب کرخه‌کور) که از بعد از ظهر دیروز در پی پیشروی رزمندگان قرارگاه‌های فتح و نصر به طرف نوار مرزی و احتمال بسته شدن عقبه این دو لشکر عراق آغاز شده بود، همچنان ادامه دارد. گزارش‌های قبلی حاکی از آن بود که دشمن جنوب کرخه‌کور، هویزه و پادگان حمید را تخلیه کرده و به سرعت در حال فرار به سمت نوار مرزی کوشک و طلائیه است. گزارش‌های صبح امروز هم نشان می‌دهد نیروهای قرارگاه قدس در حال پیشروی به طرف پادگان حمید هستند. در هویزه نیز هیچ تحرکی از دشمن دیده نمی‌شود.^(۱)

حدود ساعت ۱۰:۰۰، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در تماسی با غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، گفت: «دشمن عقب می‌رود. یک نیرویش می‌آید روی مرز و یک نیرویش هم به سمت طلائیه - نشوه رفته است. بعد، می‌گویند [گزارش می‌کنند] یک نیروی دیگرش مانده است [در منطقه]؛ البته آن‌طوری که شنود می‌گوید. خود بچه‌ها هم می‌گویند که نیم ساعت با دوربین در هویزه نگاه کردند، هیچ‌کس پر هم نمی‌زند. یک گروه گشتی فرستادند که به هویزه برود. ... الان آنجا دارد خالی می‌شود؛ معلوم نیست قضیه‌اش چیست!... به بچه‌هایتان بگویید که

* از ابتدای جنگ، ۱۵۱۴ گلوله توپ، ۳۴ موشک زمین‌به‌زمین و ۱۲۰ راکت و بمب به شهر اهواز پرتاب شد که بر اثر آن ۲۰۵۵ نفر از اهالی شهر به شهادت رسیدند و ۱۰۹۷ واحد مسکونی و بیش از ۲۰۰ وسیله نقلیه منهدم شد. همچنین، از آغاز عملیات بیت المقدس تا پایان مرحله دوم این عملیات و فرار بخشی از نیروهای عراقی به طرف مرز، حدود ۳۶۰۰ کیلومتر مربع از اراضی استان خوزستان که در اشغال متجاوزان عراقی بود، آزاد شده است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۲۰ و ۲۶]

اگر نیرویی آنجا می‌آید، اول خوب شناسایی کنند و بعد آنها را بزنند. ... بگو یک گروه گشتی بالا برود که حواسش باشد ببیند چیست؛ دشمن هست یا نیست و بعد نیروهای خودمان کجا هستند. ... مواظب هم باش که ممکن است دشمن از آنجا هم بخواهد حمله کند.»

دقیقی بعد، از فرماندهی قرارگاه قدس اطلاع داده شد که نیروهای این قرارگاه از پادگان حمید عبور کرده، به سمت قرارگاه فتح در حال حرکت هستند. در جنوب کرخه‌کور هم تیپ ۴۱ ثارالله^(۴) و تیپ ۳۷ نور خاکریزهای اول، دوم و سوم دشمن را در ساعت ۱۰:۴۵ تصرف کرده، به راحتی ۸ کیلومتر پیشروی کرده‌اند و هیچ اثری از حضور دشمن مشاهده نکرده‌اند. آنها سعی دارند تا جاده حمید - جفیر جلو بروند. پس از این گزارش، فرماندهی قرارگاه کربلا به نیروهای قرارگاه قدس دستور داد که به تدریج و با احتیاط پیش بروند. از نیروی هوایی ارتش نیز خواسته شد نیروهای در حال عقب‌نشینی عراق را هدف قرار داده، حرکت آنها را مختل کنند. در پی این دستور، هواپیماهای خودی با پرواز در ارتفاع بالا و پایین، ستون‌های دشمن را بمباران کردند، اما یکی از این هواپیماها بر اثر اصابت موشک پدافند هوایی دشمن در جنوب جفیر سرنگون شد. تیپ ۲۱ امام رضا^(۵) نیز که در کنترل عملیاتی قرارگاه فتح می‌باشد، از کیلومتر ۶۸ جاده اهواز - خرمشهر به سمت شمال پیشروی کرده، پس از الحاق با نیروهای قرارگاه قدس (حدود ساعت ۱۱:۰۰) در حال پاک‌سازی منطقه غرب تا سه کیلومتری آن است.^(۶)

ابراز شادمانی رزمندگان در پی آزادسازی شهر هویزه

علی اسحاقی مسئول پست شنود (استراق سمع) سپاه در قرارگاه کربلا هم گزارش داد: «بعد از ظهر، ساعت ۰۷:۴۵ که از جاده جفیر - حمید می گذشتیم، بچه ها را دیدیم که با چراغ روشن از جفیر به سمت پادگان حمید می آمدند و یک مقدار هم درگیری بود و اینها داشتند جمع و جور می کردند. البته خود ما که رفتیم آنجا تقریباً ساعت ۲ بعد از ظهر بود. چند کیلومتر پایین تر از ایستگاه حمید روبه روی کوشک، حدود ۱۰، ۱۲ تانک بود. هلیکوپترهای ما آمدند اینجا اینها را بزنند؛ چون سه، چهار کیلومتر از جاده را ناامن کرده بودند؛ یعنی ماشین که می رفت می زدند. آنها به هلیکوپترها شلیک می کردند و هلیکوپترها هم نتوانستند کاری انجام دهند و برگشتند. یک هماهنگی شد با تیپ امام رضا^(ع) و تیپ بیت المقدس، اینها رفتند سراغشان. آنها هم از جفیر فرار کردند. بچه ها با آنها یک مقدار درگیر شدند. اینها احتمالاً تأمین نیروهایی بودند که می خواستند از جفیر تخلیه کنند از این جاده بیایند پایین. به هر حال تا ساعت ۱۰، ۱۱ [شب] تمام این منطقه را خالی کردند.»^(۳)

گزارش رسیده در اواخر امروز از منطقه مجاور قرارگاه فتح نیز از عقب نشینی یگان های دشمن از منطقه حداثه جاده حسینی - مرز (پاسگاه کیلومتر ۲۵) تا کوشک و استقرار آنها در پشت نوار مرزی در خط سایر یگان های ارتش عراق حکایت داشت. در ساعات ۲۲:۴۰ و ۲۳:۲۵، هواپیماهای دشمن منطقه استقرار یگان های قرارگاه فتح را بمباران کردند. گفته می شود که این اولین بار در جنگ بیست ماهه است که نیروی هوایی عراق هنگام شب اقدام به بمباران می کند. درخصوص آخرین وضعیت منطقه عملیاتی قرارگاه نصر نیز حسن باقری فرمانده سپاهی این قرارگاه، که به اتفاق سرهنگ محمدعلی سالارکیا یکی از فرماندهان ارتشی، صبح امروز به خط مقدم این منطقه رفته بود، در ساعت ۱۳:۲۰ در گزارشی به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا گفت: «... [عراقی ها] همه جا دارند درمی روند [فرار می کنند]. هیچ چیز آنجا نمانده. یعنی باید دیگر به بغداد برویم، ان شاء الله. ... دیشب بچه ها رفتند اینجا در گوشه روی مرز گیر کرده اند. می خواهند بیایند عقب، [دشمن] می زند. آنها ... هم تیر مستقیم تانک می زدند، هم توپ می زدند. با سرهنگ سالارکیا نشسته بودیم داشتیم اینجا را نگاه می کردیم، بعد، یکی زدند خورد بغل دستمان و یک ترکش خورد به پای احمد [متوسلین] و او را به عقب بردند. تقریباً اوضاع اینجا خوب بود. یک هلیکوپتر اینجا مدام می گشت. مسلح هم بود، ولی نمی زد. [تیپ] نجف هم یک مقداری نیروهایش اینجا است. ... ولی عجب انهدامی اینجا صورت گرفت. خیلی تانک زده شد. توی دشت تا چشم کار می کند تانک [دشمن] منهدم شده است. [نیروهای] پیاده بغل تانک ها افتاده اند. [چطوری بچه ها این تانک ها را پیدا کردند و زدند، خودش بحث است.]»^(۴)

۱۹۲

ساعت ۱۳:۱۰ امروز، فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه نصر گرد هم آمدند تا درباره آخرین وضعیت نیروهای ارتش عراق، علل عقب‌نشینی آنها از منطقه جنوب غربی اهواز و جنوب رودخانه کرخه‌کور و نیز طرح مانور سومین مرحله عملیات بیت‌المقدس، به گفت‌وگو بنشینند.* در این جلسه پس از تعیین طرح مانور مرحله سوم عملیات مقرر شد این مرحله از عملیات امشب به اجرا درآید.

در ابتدای این جلسه پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه درمورد علت عقب‌نشینی لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق از جنوب غربی اهواز و جنوب رودخانه کرخه‌کور به دنبال پیشروی قرارگاه‌های فتح و نصر به طرف نوار مرزی اظهار داشت: «علت عقب‌نشینی‌اش را دو چیز می‌توانیم بدانیم: یکی احساس خطر از بسته شدن عقبه دشمن و دوم اینکه تهدید اصلی دشمن بصره است و دشمن برای دفاع از بصره و ممانعت از اینکه ما خرمشهر را آزاد کنیم و بصره را تهدید بکنیم نیروهایش را پایین آورده. ... من فکر نمی‌کنم که یک عقب‌نشینی تاکتیکی و منطقی باشد؛ بلکه این به صورت خیلی عجولانه می‌رود عقب. عقب‌نشینی آن اگر تاکتیکی بود حداقل یک رده تأمینی را توی آن خاکریزهای دوم [در جنوب کرخه‌کور] می‌گذاشت تا مانع بشود از اینکه بچه‌های ما هشت کیلومتر را یک‌مرتبه بروند جلو. ... یک عقب‌نشینی است که تقریباً به حالت فرار است.»

رحیم صفوی سپس درباره راه‌حل این مسئله گفت: «ما در درجه اول اهمیت‌مان آزادکردن خرمشهر است. با آزادکردن خرمشهر، خب بسیاری از مسائل ان‌شاءالله به یاری خدا حل خواهد شد. مسائل دیگری هم داریم که به دنبالش خواهد آمد. برای آزادکردن خرمشهر ما الان یک فاصله ۱۵ کیلومتری حداکثر در عمق [از سمت شمال] با خرمشهر داریم. ما می‌توانیم فشار متناسب بیاوریم و با آرایش متناسب جلو [به طرف غرب] بیاییم، خط مرزی را تأمین کنیم، پشتش را محکم کنیم و [بعد به طرف جنوب] بیاییم به طرف شلمچه و خرمشهر را از طرف شلمچه ببندیم.» سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر نیز با اشاره به انتقال یگان‌های دشمن از شمال منطقه عملیاتی به پشت مرز گفت: «امکانات را از آن بالا برداشته، آورده اینجا و این قسمت را تقویت خواهد کرد تا ما به این سمت [غرب] نرویم و خواه‌ناخواه یک رده دومی در تنومه و بصره

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی (فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا)، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی (فرماندهان قرارگاه نصر)، سرهنگ مسعود منفردنیایی و غلامعلی رشید (فرماندهان قرارگاه فتح)، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، منوچهر مهرداد مسئول مهندسی سپاه در قرارگاه کربلا، سیدمحمدتقی رضوی مسئول مهندسی جهاد سازندگی، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش، سرهنگ بهروز سلیمانجاء جانشین لشکر ۲۱ پیاده ارتش، سرهنگ محمد حق‌شناس رابط نیروی هوایی ارتش در قرارگاه کربلا و سرهنگ سعدی‌نام رابط هواییروز در قرارگاه کربلا.

خواهد گذاشت و این نیروها را تمام می‌کشد جلوی بصره و تنومه و یک پوشش قوی و مقاومت قوی هم در اینجا می‌گذارد. ... تلاش آن این است که سریع‌ترین واحدها را از اینجا بکشد بیاورد پشت مرز و آنجا را تقویت کند. این به‌هر حال اینجا را ول [رها] نمی‌کند به این سادگی؛ او اینجا را شدید تقویت می‌کند. اینجا را می‌بندد تا زمانی که واحدهایی که در خرمشهر هستند، در بروند [فرار کنند]. اینجا که رفتند خواه‌ناخواه این برمی‌گردد پشت این مرز اینجا قرار می‌گیرد.»

سرهنگ حسنی سعدی در پاسخ این سؤال محسن رضایی که: «به‌نظر شما ما باید اجازه بدهیم این کار را بکنند؟»، اظهار داشت: «نه، نباید اجازه بدهیم؛ امکانات را بررسی کنیم، برآورد نیرویی کنیم که چه چیز نیاز داریم، سریع رویش عمل کنیم. ... نگذاریم مفت و مجانی از دست برود.» غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح هم درمورد علت عقب‌نشینی ارتش عراق از جنوب رودخانه کرخه‌کور گفت: «الان همه ما توافق داریم که عقبه بالای آن [دشمن] به خطر افتاده است، لحظه‌ای که ما رسیدیم به لب خط مرز. تمام تلاش دیروز آن به‌خاطر مانع‌شدن حرکت ما بوده به‌طرف شلمچه. ... از دیروز صبح که به ما پاتک زده، آن نیروها را هم آماده کرده است برای عقب‌نشینی. منطقه خیلی وسیع است. آن منطقه شمال نisan [در عملیات طریق‌القدس] را وقتی می‌خواست عقب‌نشینی کند، دو روز طول کشید. نمی‌دانم [الان] با چه سرعتی دارد آنجا [جنوب کرخه‌کور] عقب‌نشینی می‌کند. ... همین‌طور دارد عقب‌نشینی می‌کند و به‌نظر نمی‌رسد دشمن خط مرزی را ول [رها] کند؛ یعنی باید بماند پشت مرز. ما حساب کردیم دیدیم از نشوه به پایین [مرز طلائیه تا شلمچه] صد کیلومتر است. تازه، بعضی از این قسمت‌هایش دست ماست. اگر ما روی مرز بایستیم و اینجا دقت کنیم، باز مثل جاده [اهواز - خرمشهر] پرتش کردیم آن را توی بیابان. یعنی وقتی نگاه می‌کنیم به بیرون [غرب مرز]، هیچ چیز نیست، موضع ندارد؛ فقط چند سنگر تانک است. ... این حرکت را [مرحله بعدی عملیات] هرچه زودتر باید انجام بدهیم. حتی اگر غروب [امروز] بچه‌ها شروع کنند از اینجا بیایند جلو... نصر ۱ و ۲ باید بچسبند به خاکریز مرز. یعنی این حرکت نباید فراموش‌مان بشود. این را حتماً با کسی [با کمک یگانی دیگر] روی مرز بیاید و بچه‌ها هم بیایند در این محدوده، خاکریز مرز ما را بگیرند. هرچه ما این را بیشتر بگیریم قضیه مثل جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر] می‌شود؛ یعنی ما مسلط‌تر می‌شویم. ... ما یک مقداری از آن را می‌توانیم بدهیم به [تیپ‌های] ۸ نجف و ۱۴ امام حسین^(ع) و بگوییم بیایم پایین [به‌طرف جنوب]. ... او [دشمن] می‌خواهد این [مرز] را مثل جاده آسفالت از ما بگیرد. ... من می‌گویم یک امکانی از این خاکریز مرز توی دستان باشد. آن چهار، پنج کیلومتری که دست قرارگاه فتح است، کم است. ... ما اگر اجازه بدهیم به دشمن، [مواضعش در مرز را] قوی می‌کند و گرفتن این خاکریز مرز برای ما مشکل است.»

در ادامه جلسه، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش، گفت: «پشت این مرز خاکریز مناسبی وجود ندارد. از اینجا موضع پدافندی مناسبی توی این منطقه

وجود ندارد برایش. یا باید این را حفظ کند یا بیاید عقب یک خط پدافندی پیدا کند که متکی به مانع باشد و بتواند نیروهایش را در آنجا مستقر کند. ... باید یک موضع پدافندی سراسری را در اینجا ایجاد می‌کرد و چون نیروهایش را تا حالا نیاورده، فکر می‌کنم اینجا هم نخواهد ماند و این قسمت را به‌خاطر این نگه داشته که فعلاً جلوگیری کند از حرکت‌های بعدی ما، تا این نیروها را یا نجات بدهد یا مستحکم کند برای بعد. بنابراین، الان این وضعیت برای ما پیش می‌آید که هرچقدر سریع‌تر در این منطقه عمل کنیم. منتها عملش باید تداوم با برآورد نیازمندی‌های خودمان باشد که این نیازمندی‌ها را من فکر می‌کنم این‌طور که سؤال کردم نیرو وجود دارد. ولی خب چند شب متوالی، هم پاتک خورده، هم تک کرده‌اند و هم استراحت ندارند، هم تقریباً فرماندهی‌شان را از دست داده‌اند. ... یک‌مقداری کمبود دارند. فکر می‌کنم این نیروها که در اینجا هستند توانایی کامل نداشته باشند تا با قاطعیت تک را به‌سمت پایین ادامه بدهند. اگر دارند من احساس نکردم. شاید فرماندهان این را بعداً به وجود بیاورند. بنابراین با این نیروها یک‌مقدار مشکل است این عمل انجام بگیرد، ولی این عمل هرچه سریع‌تر شود، بهتر است.»

سرهنگ مسعود منفردنیکی فرمانده ارتشی قرارگاه فتح، نیز ضمن اعلام موافقت خود با اجرای هرچه سریع‌تر مرحله بعدی عملیات، اظهار داشت: «نظر شخصی من این است که به هر ترتیبی شده ما این عملیات را باید سریع انجام بدهیم، قبل از آنکه لشکرهای ۵ و ۶ [عراق] که هنوز به‌سرعت سازمان پیدا نکرده‌اند و متشکل نشده‌اند و فرمانده اینها نتوانسته برایشان هدف تعیین کند، منطقه مسئولیت مشخص کند، دستور صادر کند، ما [منطقه] پایین را تمام کنیم. حالا این پایین‌رفتن را به شکلی باید برویم که این درهرصورت بستگی به تصمیم جناب‌عالی [سرهنگ صیاد شیرازی] و برادر محسن رضایی دارد. به‌هرحال قرارگاه فتح با کمال میل آماده است که هر نوع مأموریتی را که محول می‌شود به‌سرعت انجام بدهد.»

در ادامه جلسه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، به بررسی دلایل احتمالی عقب‌نشینی ارتش عراق از جبهه شمالی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس پرداخت و تأکید کرد تا دشمن در جبهه جنوبی سازمان و آرایش نگرفته، مرحله بعدی عملیات همین امشب اجرا شود. وی در بخشی از سخنان خود گفت: «... از قبل هم می‌گفتیم که اینجا دو تا منطقه عمومی است؛ یکی این منطقه [جنوبی] است و دیگری منطقه بالا. بحث‌هایی که می‌شد این بود که خب اگر ما این منطقه اصلی [جنوبی] را آمدم [پیشروی کردیم]، خودبه‌خود موجودیت منطقه بالا منتفی می‌شود. مخصوصاً اینکه اگر آمدن ما تهدیدی هم برای آنجا باشد، این صددرصد پا به فرار خواهد گذاشت. تقریباً همین‌طور هم شد ... ما خرمشهر را محاصره کردیم و دور زدیم؛ بنابراین آنجا [منطقه جنوب کرخه‌کور] موضوعیتش منتفی شد. دشمن مانده بود که آیا آن بالا را باید نگه دارد یا نه. حالا چه عاملی باعث شد که اینجا [منطقه جنوبی] را دشمن برتری داده که یک مواضع مستحکم [در منطقه جنوب کرخه‌کور] را به‌رغم همه مسائل ول کند و بیاید

اینجا [منطقه جنوبی]، یکی از آن مسئله کمبود نیرو است و یکی هم مسئله تهدید است. ... ما از این قسمت انتهای مرز با هور و نشوه فاصله بسیار نزدیکی داریم و اگر ما نشوه را بگیریم تمام بصره ارتباطش قطع می‌شود با بغداد و غیره. ... آیا دشمن می‌خواهد بیاید اینجا واقعاً با یک سرعت عمل خیلی قوی به ما پاتک کند؟ ما را از خرمشهر عقب نگه دارد؟ این مرز را طوری نگه دارد که به ما ضربه بزند؟ انهدام نیرو از ما انجام دهد؟ چه کار می‌خواهد بکند؛ دقیقاً مشخص نیست. اما آنچه که برای ما باید مشخص باشد این است که ما سرعت عمل برایمان مهم است، برای اینکه سرعت عمل انجام بدهیم. این قرارگاه نصر الان توانایی ندارد که به او بگوییم که تو مأموریت را انجام بده؛ باید یک بخشی از مأموریت را انجام بدهد. فکر می‌کنم که فتح ۴ باید آماده باشد که اگر تصمیم گرفتیم وارد عمل شود... و بیاییم این قسمت از مرز [مقابل نصر ۱ و نصر ۲ را که امشب قادر نیستند وارد عمل شوند] را همین امشب بگیریم. ... ما نمی‌دانیم که آیا دشمن این نیرو را بیاورد اینجا به ما بزند. یعنی من هنوز احتمال پاتک دشمن را می‌دهم و نمی‌توانم خودم را قانع کنم که دشمن پاتک نزند. ... هر اندازه که ما به او فرصت بدهیم که نیرو بیاورد و سازماندهی کند و اینجا آرایش بگیرد و بعد بخواهد خیز بگیرد، این خیلی به ضرر ماست و نکته اصلی در سرعت عمل است که به نظر من همین امشب هم باید عمل بشود.^(۵)

در پایان جلسه، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، طرح مانور مرحله سوم عملیات را چنین اعلام کرد: «مرحله سوم عملیات بیت المقدس را به یاری خداوند به این ترتیب می‌توانیم آغاز کنیم. ترکیب رزمی که در این عملیات به کار می‌رود در کنترل عملیاتی [قرارگاه] نصر خواهد بود که مربوط به منطقه اوست. یک جناح غرب و یک جناح شرق داریم؛ یعنی در دو محور عملیات آغاز می‌شود. در جناح غرب فتح ۴ هست؛ متنها فتح ۴، منها می‌شود [تیپ ۲۵ کربلا از سپاه پاسداران و تیپ ۵۵ هواپرد از ارتش] و تیپ ۳۷ [زرهی از ارتش] آن می‌ماند. فتح ۴ به اضافه فتح ۲ که تیپ ۲ زرهی [لشکر ۹۲ زرهی از ارتش] است به اضافه نصر ۳ [تیپ ۳۱ عاشورا از سپاه پاسداران و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ پیاده از ارتش] که یک کم کش پیدا کرده است. ظاهراً این طور شد که نصر ۳ در اینجا [حداصل جنوب غربی ایستگاه گرم‌دشت و مرز] پشت این کانال قرار می‌گیرد. فتح ۴ اینجا را می‌گیرد و تیپ ۲ زرهی می‌آید برای تقویت رزمی و عملیات پاک‌سازی در این خط. ... نصر ۵ [تیپ ۲۲ خرمشهر از سپاه پاسداران و تیپ ۲۳ نوه‌د از ارتش] و نصر ۶ [تیپ ۴۶ فجر سپاه پاسداران] به اضافه تیپ بیت المقدس یا تیپ ثارالله^(۶) [از سپاه پاسداران] برای جناح چپ [شرق]. البته این دفعه برخلاف دفعه‌های دیگر احتیاط داریم که تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی [از ارتش] است در ایستگاه ۹۰ قرار می‌گیرد. لشکر ۹۲ [زرهی از ارتش] هم در این ایستگاه ۹۰ باشد که نزدیک باشد؛ چون خطر احتمالی از این طرف بیشتر است. تیپ ۱۷ قم [از سپاه پاسداران] هم تا صبح آماده می‌شود و پای کار می‌رود و می‌رود در محل نصر ۲ که با

نصر ۳ ادغام شود. ان شاء الله اگر این عملیات با موفقیت انجام شود، دیگر نصر ۲ [تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) از سپاه پاسداران و تیپ ۲ پیاده از لشکر ۲۱ پیاده از ارتش] وجودش اینجا لازم نیست. یعنی اگر ادغام شد می‌رود برای پاک‌سازی. ... بنابراین، ترکیب رزمی این شد که در جناح غرب فتح ۴، فتح ۲ و نصر ۳. در جناح شرق هم نصر ۵، نصر ۶، تیپ ثارالله^(ع) یا تیپ بیت المقدس، تیپ ۱۷ قم با آن مشخصاتی که گفتیم که در کجا باید مستقر بشود. یک گردان تانک از تیپ ۴ لشکر ۲۱ یا نصر ۴ هم در احتیاط قرارگاه کربلا باشد.»

به این ترتیب، در این جلسه که در ساعت ۱۵:۳۲ پایان یافت، فرماندهان سپاه و ارتش پس از بررسی علل فرار نیروهای دشمن از جبهه شمالی منطقه عملیاتی بیت المقدس، بر ضرورت ادامه عملیات تأکید کردند و در نتیجه، مقرر شد که امشب یگان‌های دو قرارگاه فتح و نصر سومین مرحله از این عملیات را در جبهه جنوبی به اجرا درآورند.^(۶)

۱۹۳

در پی تصویب اجرای مرحله سوم عملیات بیت المقدس، فرماندهان یگان‌های عملیاتی قرارگاه فتح و نصر تمام سعی خود را به عمل آوردند تا یگان‌های خود را برای اجرای این مرحله از عملیات در شامگاه امروز آماده کنند، اما این مهم میسر نشد و عملیات به شب بعد موکول شد. عبدالله درویشی راوی قرارگاه مرکزی کربلا، درباره وقایع پس از جلسه بعدازظهر امروز فرماندهان در قرارگاه نصر آورده است: «به‌طرف قرارگاه کربلا حرکت کردیم و حدود ساعت ۱۸:۴۵ به آنجا رسیدیم. بعد از آمادگی برای نماز، تعدادی از بچه‌ها پیشنهاد کردند که نماز را با دیگران در مسجد قرارگاه بخوانیم. ما هم این فرصت را غنیمت شمرده و به مسجد رفتیم و نماز را آنجا خواندیم که در بین دو نماز یکی از برادران دعا و نوحه خواند و در آخر هم نماز شکر به جای آوردیم. بعد از نماز متوجه شدم که برادر محسن [رضایی] به برادر [سرهنک] صیاد شیرازی گفتند که عملیات انجام نمی‌شود؛ به‌خاطر اینکه تعدادی از بچه‌ها آمادگی ندارند و به فرداشب موکول شد.»^(۷)

۱۹۴

در اطلاعیه مشترک ارتش و سپاه میزان خسارات واردشده به ارتش عراق در دومین مرحله از عملیات بیت المقدس اعلام شد. سخنگوی نظامی عراق نیز از سقوط یک هواپیمای ایرانی خبر داد. در سیزدهمین اطلاعیه مشترک ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران که امشب انتشار یافت، درباره خسارات واردشده به ارتش عراق در دومین مرحله از عملیات بیت المقدس آمده است: «در این مرحله از عملیات رزمندگان اسلام موفق شدند علاوه بر انهدام تیپ‌های

۶ و ۱۲ از لشکر ۳ ارتش عراق و انهدام قرارگاه‌های آنها و وارد آوردن ضربات و خسارات سنگین به تیپ ۸ مکانیزه آنان، قرارگاه تیپ ۲۴ از لشکر ۱۰ دشمن را محاصره و به کلی منهدم سازند. ... در این عملیات رزمندگان اسلام ضمن به‌هلاکت رساندن تعداد زیادی از متجاوزین به میهن اسلامی، تعداد زیادی از آنان را نیز به اسارت خود درآوردند که تا آخرین ساعات امروز تعداد اسرای تخلیه‌شده مرحله دوم عملیات در غرب جاده اهواز - خرمشهر، ۴۸۲ نفر می‌باشد. تیزپروازان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و نیز عقابان شجاع هوانیروز از صبح امروز مواضع و محل تجمع یگان‌های دشمن در محورهای مختلف عملیات را مورد هدف قرار داده و بمباران نمودند و تعداد زیادی از تانک‌ها و ادوات زرهی و خودروهای فریب‌خوردگان را نابود ساختند. طی عملیات روزهای جاری تعداد ۶ فروند از هواپیماهای دشمن از جمله ۲ فروند میراژ توسط هواپیماهای خودی و نیز آتش پدافند هوایی هدف قرار گرفته و سرنگون شدند. همچنین، یک فروند هلیکوپتر دشمن نیز در این عملیات توسط رزمندگان اسلام سقوط کرد.^(۸)

از سوی دیگر، یک سخنگوی نظامی ارتش عراق اعلام کرد: «در ساعت ۱۱:۴۵ امروز در یک نبرد هوایی بین هواپیماهای جنگنده شجاع عراق و هواپیماهای دشمن، یک فروند از هواپیماهای فانتوم دشمن در منطقه جنوبی صحنه نبرد سرنگون شد.»^(۹)

۱۹۵

راوی قرارگاه مرکزی کربلا و خبرنگار جمهوری اسلامی به مناطق آزادشده در جنوب غربی اهواز و جنوب رودخانه کرخه‌کور رفتند و مشاهدات خود را از میزان خسارت‌های وارد آمده به شهر هویزه ثبت کردند.

عبدالله درویشی راوی قرارگاه مرکزی کربلا که بعدازظهر امروز از مناطق آزادشده در جبهه شمالی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس دیدن کرده، مشاهدات خود را چنین روایت کرده است: «ساعت ۱۶:۰۰ به‌اتفاق جناب سرهنگ [صیاد] شیرازی [فرمانده ارتشی قرارگاه کربلا] با هلیکوپتر به محل فرماندهی قرارگاه قدس [شمال کرخه‌کور] حرکت کردیم. حدود ساعت ۱۷:۰۰ رسیدیم که گفتند سرهنگ لطفی، فرمانده لشکر ۱۶ [و فرمانده ارتشی قرارگاه قدس] تشریف ندارند و ایشان در هویزه می‌باشند. سرهنگ [صیاد] شیرازی دستور دادند که همان‌جا بمانند تا ما پیش ایشان برویم. در اینجا مجدداً به‌وسیله هلیکوپتر به‌طرف هویزه حرکت کردیم و از بالای سرزمین‌های آزادشده رد می‌شدیم. ... بالاخره به بالای سر هویزه رسیدیم. اما چه هویزه‌ای؟! هویزه‌ای که جز خاکروبه چیز دیگری از آن نمانده است. تمام منطقه را صاف کرده بودند و انگارانه‌انگار در اینجا قبلاً ساکنینی زندگی می‌کرده‌اند. ... در هویزه سرهنگ لطفی را دیدیم و سرهنگ [صیاد] شیرازی به او گفتند که وقت نداریم. دستورات لازم را به مسئولین بدهید و با ما بیایید تا پیش برادران

برویم. ایشان هم دستورات مبنی بر نقل و انتقال تیپ‌ها به محدوده قرارگاه فتح را دادند و با ما عازم قرارگاه فتح شدند. در موقع برگشت، از بالای جاده آزادشده اهواز - خونین شهر عبور می‌کردیم که در حاشیه آن هزاران بسیجی با شور و شغف و افری برای ما دست تکان می‌دادند. بالاخره از بالای سر پادگان حمید عبور کردیم؛ پادگانی که یکی از استحکامات بسیار مهم در این منطقه به شمار می‌آمد ولی به‌جایش الان جز آهن و بتن و لوشده بر زمین چیزی نداشت. از آنجا به طرف قرارگاه فتح ۲ رفتیم که متوجه شدیم آنها قرارگاه خود را تغییر مکان داده‌اند. ناچار به طرف قرارگاه کربلا حرکت کردیم و حدود ساعت ۱۸:۴۵ به آنجا رسیدیم.^(۱۰)

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز که در ساعت ۱۴:۳۰ امروز به همراه یک گروه گشتی رزمندگان از مناطق آزادشده دیدن کرده، در گزارش خود آورده است: «شهر حماسه‌آفرین هویزه به‌دست چنگیزیان زمان با خاک یکسان شده و از این شهر جز در دو مورد دیواری سالم باقی نمانده است. متجاوزین بعضی که پایان سلطه ننگین خود را در این منطقه مقدس کشورمان کاملاً بدیهی می‌بینند، قبل از فرار از شهر هویزه تمام ساختمان‌های قابل سکونت آن را منفجر و با بلدوزر صاف کرده‌اند تا شاید بتوانند آثار جنایاتشان را بپوشانند. ... پل هویزه روی رودخانه کرخه‌کور و منبع آشامیدنی شهر نیز توسط متجاوزین بعضی منهدم شده است. در میان خرابه‌های شهر قطعات منهدم‌شده چندین یخچال، کولر، کپسول گاز، پنکه، ظروف خانه، رختخواب و کتاب‌های درسی کودکان به چشم می‌خورد.»

در این گزارش همچنین آمده است: «عشایر مسلمان در محور اهواز - سوسنگرد - هویزه با شنیدن خبر پیروزی قوای اسلام بر نیروهای کفر صدامی و آزادشدن هویزه، سر از پا نشناخته و با وجد و شغف در کنار جاده اجتماع کرده و به اتومبیل‌هایی که به نشانه پیروزی با چراغ‌های روشن خود عبور می‌کنند، احساسات خود را ابراز می‌دارند.»

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارش خود همچنین به تخریب پادگان حمید توسط نیروهای عراقی اشاره کرده و آورده است: «در دو طرف جاده اهواز - خونین شهر خاکریزها و سنگرهای دشمن به چشم می‌خورد و در کیلومتر ۳۵ این جاده و درست در آخرین ردیف خاکریز دشمن که تا روز گذشته در آنجا مستقر بودند، حفره بزرگی جاده اهواز - خونین شهر را از هم جدا ساخته بود* که ساعتی پس از آزادسازی پادگان حمید و مناطق اطراف آن، برادران جهاد سازندگی اصفهان با چندین دستگاه لودر و بلدوزر برای پر کردن و هموارنمودن این حفره مشغول به کار شدند.» براساس این گزارش، «برادران جهادگر ترمیم خسارات ناشی از اصابت گلوله‌های خمپاره و توپ به جاده آسفالت‌ه اهواز - خونین شهر را نیز آغاز کرده‌اند.»

* پس از آزادسازی سوسنگرد از محاصره ارتش عراق در ۱۳۵۹/۸/۲۶، نیروهای خودی برای جلوگیری از پیشروی مجدد قوای زرهی و مکانیزه عراقی، آب رودخانه کرخه را به‌طرف مواضع آنها سرازیر کردند. در مقابل، عراقی‌ها نیز با ایجاد شکافی در کیلومتر ۳۵ جاده اهواز - خرمشهر آب را به‌طرف شرق این جاده منحرف کردند.

گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین حاکی است: «تا چند کیلومتر اطراف جاده و ریل راه‌آهن در مناطق آزادشده هزاران مین ضدنفر و ضدتانک ازسوی دشمن کار گذاشته شده بود که توسط رزمندگان اسلام کشف و تعداد زیادی از آنها خنثی شدند.»^(۱۱)

۱۹۶

تعداد مجروحان و شهیدان عملیات بیت‌المقدس که امروز به پشت جبهه منتقل شدند، اعلام شد. بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه، تعداد مجروحان امروز را ۱۴۷۵ نفر اعلام و اضافه کرد که عده‌ای از آنها به‌طور سرپایی معالجه شدند. همچنین در این گزارش تعداد شهیدانی که امروز به پشت جبهه انتقال یافتند، ۵۹۵ نفر ذکر شده که حدود ۵۰۰ شهید از سپاه و بسیج و ۹۵ شهید از ارتش می‌باشند. به این ترتیب، از ابتدای عملیات بیت‌المقدس تا ساعت ۲۲:۳۰ امروز، ۲۶۸۱ نفر از رزمندگان ایران به شهادت رسیدند که از این تعداد ۲۱۵۳ شهید از سپاه و بسیج و ۵۲۸ شهید از ارتش می‌باشند.^(۱۲)

۱۹۷

مردم ایران با شنیدن خبر آزادشدن شهر هویزه و پادگان حمید به خیابان‌ها آمدند و با ابراز شادی و برپایی مراسم دعا و نیایش، پیروزی نهایی و سریع لشکریان اسلام را از درگاه الهی طلب کردند. به گزارش روزنامه/اطلاعات، با اعلام خبر «هویزه و پادگان حمید آزاد شد»، از بعدازظهر امروز تهران و بسیاری از شهرهای کشور چهره‌ای شاد به خود گرفت. خودروها با روشن کردن چراغ‌ها و به‌صدا درآوردن بوق‌های خود به علامت پیروزی بزرگ رزمندگان قهرمان و ایثارگر کشورمان به‌صورت کاروان‌های شادی در خیابان به حرکت درآمدند و مردم از اینکه پس از ۱۹ ماه مناطق مهمی از خاک کشور از دست متجاوزان بعثی رهایی یافته بود، ابراز خوشحالی می‌کردند.^(۱۳)

همچنین، گزارش‌های خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی از سطح شهر تهران و بسیاری از شهرهای دیگر حاکی است که مردم با در دست داشتن عکس‌هایی از امام خمینی و سردادن شعارهایی چون «خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگه دار»، در خیابان‌ها، پیروزی لشکریان اسلام بر قوای کفر صدامی در جبهه‌های خونین شهر را به یکدیگر تبریک می‌گفتند. موتورسواران نیز درحالی‌که به‌صورت گروهی و با در دست داشتن پرچم جمهوری اسلامی ایران در خیابان‌ها رفت‌وآمد می‌کردند، شعارهایی علیه امریکا و صدام و منافقین سر می‌دادند و گروه‌هایی دیگر از مردم در وانت‌بارها احساسات مشابهی را ابراز می‌داشتند و اخبار و گزارش‌های مربوط به پیروزی سپاهیان اسلام که از رادیو پخش می‌شد، به‌وسیله بلندگوهای مساجد و اتومبیل‌ها به گوش می‌رسید. با فرارسیدن شب نیز بسیاری از مردم با برپایی مراسم دعا و نیایش در مساجد سراسر کشور ضمن حمد و سپاس، پیروزی نهایی و سریع لشکریان اسلام را از درگاه الهی طلب کردند.^(۱۴)

۱۹۸

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، در پی پیروزی‌های اخیر رزمندگان اسلام و به‌منظور تجلیل از مقام شهیدان و مجاهدت رزمندگان پیامی صادر کردند.

متن پیام به این شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم. رحمت خداوند بر شهیدان بزرگی که با خون پاک خود درخت پربرکت اسلام عزیز را آبیاری و بارور نمودند. درود اولیای حق در طول تاریخ بر رزمندگان راه هدف، از ارتش و سپاه و بسیج و دیگر فداکاران قوای مسلح نظامی و انتظامی و عشایری و مردمی، که با قدرت الهی دست تبهکاران داخلی و خارجی را از تجاوز به میهن اسلامی قطع کردند و آفرین بر مادران و پدران متعهدی که چنین فرزندان سلحشور و عاشقی را در دامن پربرکت خود تربیت نمودند و سلام بر ملت عظیم‌الشأن ایران که همچون سدی عظیم در مقابل ابرقدرتان شرق و غرب استقامت کردند و صلوات و سلام بر بازماندگان شجاع و صبور شهدا و بزرگان شایسته پروردگار.

۱۳۶۱/۲/۱۸

روح‌الله الموسوی الخمینی^(۱۵)

۱۹۹

انعکاس اخبار پیروزی‌های رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس در بیت رهبر انقلاب و آیت‌الله منتظری بیانگر آن است که اخبار جنگ در سطوح بالای نظام جمهوری اسلامی به‌طور مستمر پیگیری می‌شود. در این زمینه سیداحمد خمینی، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله منتظری به آخرین اخبار جنگ واکنش نشان دادند.

صبح امروز، سیداحمد خمینی در دیدار با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع خبر داد که عراقی‌ها از پادگان حمید و هویزه فرار کرده‌اند. رئیس مجلس هم پس از اینکه در تماس با فرماندهان نظامی از صحت این خبر اطمینان یافت، اظهار کرد: «این حادثه مهمی است که نظامیان فرار کرده‌اند و نیروهای ما آنها را تعقیب کرده‌اند.»

ساعاتی بعد، آیت‌الله منتظری نیز در تماس تلفنی با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی پیشنهاد کرد: «سریعاً به‌منظور سقوط صدام وارد خاک عراق شویم.»^(۱۶)

۲۰۰

فرماندهی ارتش عراق هدف از عقب‌نشینی از شمال منطقه عملیاتی بیت‌المقدس را متمرکز کردن قوای خود برای وارد آوردن ضربات سنگین بر نیروهای ایران در زمان مناسب عنوان کرد. فرماندهی ارتش عراق بعد از ظهر امروز با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد که واحدهای معروف به

اسامه (لشکر ۶ زرهی) و محمد القاسم (لشکر ۵ مکانیزه) در مواضع جدید در نزدیکی مرزهای بین‌المللی مستقر شده‌اند. بنا بر این بیانیه، عقب‌نشینی مزبور جنبه تاکتیکی دارد تا عراقی‌ها نیروهای خود را متمرکز کرده و بتوانند در موقع مناسب ضربات سنگینی بر نیروهای ایرانی وارد کنند. رادیو اسرائیل با اعلام این مطلب افزود: «ارتش عراق امروز برای نخستین بار به عقب‌نشینی محدود خود در جریان عملیات هشت روز اخیر اعتراف کرد. درحالی که طی این مدت هر روز عراق اعلام می‌کرد که نیروهای آن کشور ضربات سنگین بر نیروهای ایرانی وارد ساخته و همه حملات آنها را خنثی کرده‌اند.»^(۱۷)

رادیو امریکا نیز به نقل از خبرگزاری عراق گفت که این اقدام عراق پس از ارزیابی مجدد از اوضاع جنگ به عمل آمده است. به گفته رادیو امریکا این خبرگزاری در گزارش امروز خود به تعداد نیروهای عراقی که فراخوانده شده‌اند، اشاره‌ای نکرد، ولی این دو واحد را محمد القاسم و اسامه معرفی کرد.^(۱۸)

علاوه‌براین، رادیو بی‌بی‌سی هم گفت: «دولت عراق اعلام کرده است که بخشی از نیروهای این کشور در دو جبهه مختلف پس از خنثی کردن حملات نیروهای ایران و وارد ساختن تلفات سنگین بر این نیروها مواضع خود را به مناطق مجاور مرز عقب کشیده‌اند. ... کما اینکه نیروهایش مجبور به عقب‌نشینی شده‌اند.»^(۱۹)

۲۰۱

پاک‌سازی یکی از روستاهای بانه، آسیب دیدن یک خودرو بر اثر اصابت به مین در جاده بانه - سردشت و درگیری نیروهای ارتش و ژاندارمری با اشراار ضدانقلاب در نوسود، از جمله وقایع امروز مناطق کردنشین غرب و شمال غرب کشور بود.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از ستاد عملیات غرب کشور گزارش داد: «عملیات پاک‌سازی روستای سویج در حوالی شهر بانه پایان یافت و طی آن تعدادی زیاد اسلحه و مهمات به دست نیروهای اسلام افتاد.»^(۲۰)

سرهنگ احمد ترکان فرمانده لشکر ۲۸ کردستان نیز در نامه‌ای به استانداری کردستان با اعلام خبر مجروح شدن سرنشینان یک خودرو بر اثر برخورد آن با مین در محور بانه - سردشت، درخواست کرد تا «سریعاً نسبت به اندود کردن [پوشاندن] سطح جاده‌های منطقه با مازوت یا نفت سیاه اقدام شود.»^(۲۱)

در گزارشی دیگر آورده شده است که هنگام تعویض نیروی کمین از سوی نیروهای ارتش و ژاندارمری در پاسگاه نوسود، عناصر حزب منحلہ دمکرات کردستان با آنها درگیر و در نتیجه، تعدادی از ضدانقلابیون کشته یا زخمی و تعدادی نیز متواری شدند.^(۲۲)

۲۰۲

امروز در تهران عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۴ تن از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی را ترور کردند و در بندرعباس شبکه تشکیلاتی سازمان پیکار* متلاشی شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران «ساعت ۹ صبح امروز ۴ تن از برادران فعال واحد گشت ستاد ۳ کمیته منطقه ۸ در خیابان ۲۰ متری شمشیری (مهرآباد جنوبی) به دست منافقین به شهادت رسیدند.»^(۲۳)

در همین حال، واحد مرکزی خبر از بندرعباس گزارش داد: «با کشف ۷ لانه تیمی گروهک محارب پیکار در بندرعباس و دستگیری ۴۰ نفر از اعضا و مرکزیت آن، شبکه تشکیلاتی این سازمان وابسته در سطح استان هرمزگان متلاشی شد.»^(۲۴)

۲۰۳

ارتش عراق با خرید سلاح شیمیایی از سوئد و تجهیزات و سلاح‌های جدید از مصر، توان خود را تقویت می‌کند.

بنا بر اعلام سفارت جمهوری اسلامی در استکهلم، رژیم بعث عراق به خرید یک نوع سلاح میکروبی - شیمیایی از سوئد اقدام کرده است و قرارداد آن نیز به امضا رسیده است.^(۲۵) همچنین، طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی رژیم بعث عراق، به منظور عقد قرارداد خرید سلاح هم‌اکنون در مصر به سر می‌برد. خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر به نقل از آخرین شماره مجله لبنانی *الکفاح العربی* افزود: «درپی برقراری یک پل هوایی بین مصر و عراق، روزانه ۱۵ تن اسلحه و مهمات برای کمک به عراق در جنگ علیه ایران ارسال می‌شود.»^(۲۶)

۲۰۴

دو هفته پس از درگیری دانشجویان هوادار و مخالف حکومت جمهوری اسلامی ایران در دانشگاه ماینس آلمان غربی و بازداشت ۸۶ نفر از دانشجویان هوادار جمهوری اسلامی به دست پلیس این کشور،** امروز تعدادی از دانشجویان مخالف نظام جمهوری اسلامی در خیابان‌های بن دست به تظاهرات زده و خواستار محاکمه بازداشت‌شدگان شدند.

خبرگزاری رویتر به نقل از پلیس بن گزارش داد دانشجویان ایرانی مخالف حکومت آیت‌الله خمینی امروز در پایتخت آلمان غربی تظاهرات کردند و خواستار محاکمه و اخراج ۸۶ ایرانی دستگیرشده در درگیری دانشگاه ماینس شدند. در این تظاهرات که از سوی سازمان مجاهدین خلق

* سازمان "پیکار در راه آزادی طبقه کارگر" تشکیلاتی برآمده از درون سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و از تبعات التقاط حاکم بر این سازمان بود.

** گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۵ آمده است.

(منافقین) برپا شده بود، تظاهرکنندگان با حمل پلاکاردهایی خواستار آزادی تمامی زندانیان سیاسی در ایران شدند. بنا بر گزارش رویتر، دولت آلمان غربی هنوز تصمیم خود را در مورد ۸۶ ایرانی بازداشت شده اعلام نکرده است، اما وزارت امور خارجه این کشور برای جلوگیری از هرگونه اقدام تلافی جویانه علیه اتباع آلمان غربی در ایران، خواستار بیشترین احتیاط در این رابطه شده است.^(۲۷)

در همین حال، یک سخنگوی وزارت امور خارجه آلمان غربی نیز گفت که دولت آلمان فدرال در خصوص تعهد دولت ایران مبنی بر اتخاذ کلیه تدابیر لازم برای حفاظت جان اتباع آلمانی که هنوز در ایران به سر می‌برند، اطمینان کامل دارد. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بن ضمن اعلام این خبر، سخنان این مقام آلمانی را موضع این کشور در قبال اخطار اخیر ایران به آلمان فدرال دانست.^(۲۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۸

۱. سند شماره ۷۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۵، ۱۳۶۱/۲/۱۸، صص ۱ و ۲.
۲. سند شماره ۲۷۲۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۸، نوار شماره ۵۰۲۸)، عبدالله درویشی، صص ۶۵ - ۹؛ و - سند شماره ۷۵۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱؛ و - سند ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۱۲/۳۰، صص ۲۰۶ و ۲۰۷؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت‌المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۸۷، صص ۱۱۵ و ۱۱۶.
۳. سند شماره ۲۷۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹ و ۱۸، نوار شماره ۴۹۷۴)، عبدالله درویشی، ص ۱۴.
۴. سند شماره ۲۷۵۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی عقب نشینی عراق از قدس و طرح‌ریزی برای عملیات آینده) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۸، نوار شماره ۴۹۷۳)، عبدالله درویشی صص ۷ - ۴؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۰۸ و ۲۰۹؛ و - سند شماره ۷۵۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۷۹، ۱۳۶۱/۲/۱۹، ص ۲.
۵. سند شماره ۲۷۷۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۳ - ۳.
۶. سند شماره ۲۷۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۷ - ۱.
۷. سند شماره ۲۷۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۲/۱۸، صص ۵ و ۶، ۱۳۶۱/۲/۱۸.
۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۲، رادیو صوت‌الجماهير عراق، ۱۳۶۱/۲/۱۸.
۱۰. سند شماره ۲۷۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۸.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۴۳ - ۴۱، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۱۲. سند شماره ۳۱۹۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۷؛ و - سند شماره ۳۱۹۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۸.
۱۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۱۴ و ۱۶.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۱ و ۲۱.

۲۲. سند شماره ۷۱۸۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه عملیات منطقه ۷ (باختران) به طرح و برنامه عملیات مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۰.

۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.

۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۱۵.

۲۵. سند شماره ۴۳۵۷۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، ص ۳، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۲۷. همان، صص ۸ و ۹، بن - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۲۸. همان، ص ۱۲، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۱۵. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ص ۲۴۶.

۱۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۷۴.

۱۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۸، ص ۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۱۸. همان، ص ۴، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۱۹. همان، ص ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۱۸.

۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، ص ۴۰، باختران (کرمانشاه) - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.

۲۱. سند شماره ۳۲۰۱۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ از لشکر ۲۸ کردستان (رکن ۳) به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۱۹.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۵ رجب ۱۴۰۲

۹ مهر ۱۹۸۲

۲۰۵

به دنبال فرار ارتش عراق از شمال منطقه عملیات بیت المقدس (جنوب کرخه کور)، امروز فرماندهی قرارگاه فجر نیز از منطقه شرق فکه گزارش داد که نیروهای عراقی از رودخانه دویرج تا پشت نوار مرزی عقب رفته اند. در همین حال، نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع هم در تماس با فرمانده نیروی زمینی ارتش با اشاره به آخرین مصوبه این شورا گفت قبل از اینکه دشمن به پشت مرزها برود و بگوید که با اختیار خودم آمدم، عملیات را تا داخل عراق ادامه دهید.

حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در جلسه ساعت ۰۹:۰۵ صبح امروز قرارگاه کربلا که با حضور محسن رضایی فرمانده کل سپاه، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه تشکیل شد، اظهار داشت: «دیشب ساعت ۰۹:۰۵، صدام حسین در رادیو صحبت کرد و گفت که من از سربازان تشکر می کنم که از میهن خود دفاع نموده و طبق آن قراری که باهم گذاشته ایم، عقب نشینی می کنیم.» محسن رضایی پرسید: «[صدام] گفت عقب نشینی می کنیم؟» پس از پاسخ مثبت حمید معینیان، رحیم صفوی نیز گفت: «[اعلامیه رسمی نظامی عراق هم گفته که ما دستور عقب نشینی دادیم به نیروهای محمد القاسم [لشکر ۵ مکانیزه]؛ و به یک نیروی دیگر [لشکر ۶ زرهی] هم گفته بود.» رحیم صفوی ادامه داد: «احتمالاً اینها [عراقی ها] دارند می آیند که پشت مرز مستقر شوند.» سپس محسن رضایی اظهار داشت: «پدر سوخته ها می خواهند [مرز را] سفت بگیرند و ما را در دو کیلومتری مرز متوقف کنند؛ یعنی هی ما را بزنند و هی بگویند که ما تو مرز خودمان و خاک خودمان هستیم.» رحیم صفوی هم افزود: «با این نطق صدام و این اعلامیه ها به همه دنیا اعلام می کنند که ما پشت مرز هستیم.»

پس از آن سرهنگ صیاد شیرازی به تماس حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس

مجلس شورای اسلامی با وی اشاره کرد و گفت: «آقای هاشمی رفسنجانی صبح زود تماس گرفتند و با اشاره به آخرین جلسه شورای عالی دفاع گفتند که قبل از اینکه دشمن برود پشت مرزها و بگوید که ببینید من هرچه به ایرانی‌ها گفتم که صلح بکنند، اینها قبول نکردند و الان هم خودم آمدم پشت مرز، الان چون فعلاً [ازسوی شورای عالی دفاع] ابلاغی نشده و رسماً هم شما درگیرید، می‌توانید در ادامه عملیات برسید. ... پس اگر می‌توانید، یعنی اگر مقدور است، خودتان را برسانید که چون تازه کار سیاسی‌مان را می‌توانیم بیشتر شروع کنیم.»*

سپس محسن رضایی با اشاره به اطلاعیه دیروز قرارگاه کربلا خطاب به مهدی مبلغ مسئول روابط عمومی این قرارگاه و کمال خرازی مسئول ستاد تبلیغات جنگ، گفت: «آن [صدام حسین] دارد می‌گوید که عقب‌نشینی کردیم، شما هم توی اعلامیه می‌گویید که عقب‌نشینی کردند! چرا می‌گویید عقب‌نشینی؟!» مهدی مبلغ پاسخ داد: «مجبورشان کردیم دیگر!» محسن رضایی دوباره سؤال کرد: «چه کسی می‌گوید مجبورشان کردیم؟!» سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «فرار کردند باباجان!» محسن رضایی تأکید کرد: «اصلاً کلمه عقب‌نشینی را نگویند؛ ... بگویید انهدام نیرو کردیم، آن وقت تعدادی از اینها [عراقی‌ها] فرار کردند. ... از این به بعد هم دیگر روی مرز هم هیچ صحبتی نمی‌کنیم. نگوئیم مثلاً ما به مرز رسیدیم. اصلاً مرز از تبلیغات ما حذف شود و هی بگوئیم انهدام دشمن، کشتن آنها، اسیر گرفتن آنها، آزاد کردن زمین‌ها. همه‌اش از آزاد کردن زمین‌ها بگویند. یعنی از این به بعد اصلاً موجودیت مرز باید منتفی بشود؛ چون هیچ چیز دیگر به عنوان مرز وجود ندارد. ... یک‌سری نکاتی را که گفتیم باید حتماً توی تبلیغات رعایت شود. یعنی از این به بعد هیچ کلمه مرز گفته نشود؛ [بگویند] مثلاً داریم به‌سوی مرز می‌رویم یا مرز را گرفته‌ایم. یعنی اصلاً موجودیتی به نام مرز منتفی شود. شما هم همین نظر را دارید؟» سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «بله.» محسن رضایی اضافه کرد: «مسئله دوم اینکه عقب‌نشینی به هیچ وجه نباید گفته شود یا حتی بگویند عده‌ای از آنها عقب‌نشینی کردند. البته نباید فرار هم اساسی‌ترین محور باشد؛ بلکه بگوئیم فرار را بر قرار ترجیح دادند و ورشکسته شدند و از این حرف‌ها. اما اول باید بگوئیم که انهدام نیرو کردیم، زمین‌های زیادی آزاد کردیم، غنایم زیادی گرفتیم و بقایایی از عناصر مزدور بعث - یعنی سربازان ارتش عراق هم نباید بگوئیم و روی ارتش عراق و سربازان عراق هم نباید صحبت کنیم. بگوئیم مزدوران بعث! یعنی بقایای کسانی که با ما می‌خواهند بجنگند - فرار کردند. این محورها از این به بعد خیلی مهم است؛ چون کم‌کم جنگ دارد می‌رود تبدیل به مسئله سیاسی شود.»^(۱)

* عبدالله درویشی راوی قرارگاه کربلا هم سخنان سرهنگ صیاد شیرازی را چنین نقل می‌کند: «سرهنگ [صیاد] شیرازی گفت دیشب آقای هاشمی رفسنجانی تلفن کردند و گفتند این بهترین فرصت است که تا هنوز کاملاً پشت مرز نرفته‌اند، شما تا بصره پیش بروید تا از لحاظ سیاسی نتوانند کاری بکنند.» [سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲۱۶]

۲۰۶

به منظور بررسی طرح مانور مرحله سوم عملیات بیت المقدس، امروز جلسه‌ای با حضور فرماندهان ارتشی و سپاهی در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل* و مقرر شد که امشب علاوه بر قرارگاه فتح که باید قسمتی دیگر از نوار مرزی شمال شلمچه را تأمین کند، قرارگاه نصر، در حفاصل جاده اهواز - خرمشهر (جنوب گرمداشت) و نوار مرزی به طرف جاده خرمشهر - شلمچه وارد عمل شده و ضمن آزادسازی این جاده، محاصره خرمشهر را در خشکی تکمیل کند.

در ابتدای این جلسه که در ساعت ۱۱:۳۰ برگزار شد، سرهنگ آخوندزاده معاون لشکر ۹۲ زرهی در تشریح آخرین وضعیت استقرار یگان‌های قرارگاه‌های فتح گفت: «تیپ امام رضا^(ع) در شمال جاده حسینیه، جایگزین فتح ۴ منهای تیپ ۳۷ زرهی [تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوابرد ارتش]^{**} شده است. در جناح چپ آن نیز فتح ۱ [تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش] و فتح ۳ [تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش] در پشت نوار مرزی مستقر هستند. به فتح ۲ [تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲] و فتح ۴ [تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوابرد ارتش] هم ابلاغ شده که بروند در کنترل عملیاتی قرارگاه نصر قرار بگیرند.»

سپس، محسن رضایی با اعلام اینکه ما فعلاً قصد داریم نوار مرزی را تأمین کنیم و در صورت امکان به طرف شلمچه برویم، از غلامعلی رشید درمورد برنامه قرارگاه فتح پرسید که وی پاسخ داد: «به تیپ پیاده امام حسین^(ع) و [تیپ ۸ نجف می‌گوییم که با آخرین استعدادی که می‌توانند به کار گیرند، در حاشیه مرز بیایند و تا آنجایی که می‌توانند هر قدر بیایند پایین، به عهده خودشان است که حفظ کنند؛ و اینجا فکر می‌کنم حداکثر توانی که دارند، ۶ گردان است.»

محسن رضایی از حسن باقری هم درباره حرکت قرارگاه نصر پرسید: «این کانال [مجاور سیل‌بند جنوب ایستگاه گرمداشت] چه اشکالی دارد که بیایند و بچسبند به آن؟» حسن باقری پاسخ داد: «دارند می‌آیند.»

در ادامه جلسه، پس از اینکه سرهنگ صیاد شیرازی و غلامعلی رشید بر ناتوانی نیروهای ایران برای عملیات در روز تأکید کردند، حسن باقری گفت: «چند ساعت بیشتر نمانده [تا تاریکی هوا]. همان اول مغرب می‌گوییم بریزند آنجا.» محسن رضایی هم با بیان اینکه تا تاریکی هوا ۸ ساعت دیگر باقی مانده است، افزود: «قرارگاه نصر برود تا آن کانال، حداقل آنجا دو تیپ زرهی می‌توانیم منهدم کنیم. ... قرارگاه فتح هم که تا مرز است. ... من این [را] که دشمن ارتش خود را

* در این جلسه سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی فرماندهان قرارگاه کربلا، رحیم صفوی و سرهنگ علی اکبر موسوی قوبیل از مسئولان عملیات سپاه و نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، حسن باقری و غلامعلی رشید فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های نصر و فتح، سرهنگ سیروس لطفی و احمد غلامپور فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه قدس، سرهنگ اقبال محمدزاده و سرهنگ مسعود بختیاری افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، سرهنگ غلامعلی آخوندزاده معاون لشکر ۹۲ زرهی ارتش و حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا حضور داشتند.

** این دو یگان از امروز با نام نصر ۷ زیر کنترل عملیاتی قرارگاه نصر قرار گرفتند.

سالم از دست ما دریابورد، قبلاً پیش‌بینی می‌کردم. ... الان ارتش عراق باید ضربه بخورد؛ چون اگر این ارتش سالم بماند، انقلاب [عراق] هیچ‌وقت تحقق پیدا نخواهد کرد. ... همین الان بچه‌ها بروند و بریزند توی‌شان. ما خیلی دیر جنیدیم. ... توی این حالتی که دشمن دارد عقب می‌رود حتی در روز هم باشد اگر ما بهش حمله بکنیم و تلفاتی هم ممکن است بدهیم، اما می‌ارزد؛ چون دشمنی که جاکن شده و هی به آن می‌گویند بیا عقب، سرعت عمل دارد و احتمال قوی هم می‌دهد که ما امشب می‌خواهیم بهش حمله بکنیم، سازمان قوی ندارد که با ما درگیر شود.»

محسن رضایی در ادامه سخنانش بر تعجیل در شروع مرحله بعدی عملیات حتی در روز تأکید و اظهار کرد: «من می‌گویم این درگیری را شروع کنیم، از همین قسمت جنوب [جنوب گرمداشت]، پس از آن غلامعلی رشید عملیات در روز را به حضور قوای زرهی ارتش در جلوی نیروهای پیاده مشروط کرد و سرهنگ صیاد شیرازی در مخالفت با عملیات قوای خودی در روز گفت: «من در اینجا [تانک‌های خودی] نمی‌بینم که روز عمل کنند. همکاری زرهی و پیاده تأمین نشده و پیاده بدبخت از بین می‌رود. ... تانک ما آخر تانک است مگر؟! مگر تانک ما را نمی‌شناسید؟!» محسن رضایی در پاسخ گفت: «الان باید ریسک خودمان را قوی کنیم. هیچ اشکالی ندارد. ... اما دشمن جاکن شده، توجه می‌کنی؟ هول و هراس هم دارد.»

سپس، سرهنگ صیاد شیرازی که معتقد بود تانک‌ها باید با نیروی پیاده هماهنگ و همراه باشند، اضافه کرد: «ما اگر بتوانیم عمل هماهنگی را انجام بدهیم، صد درصد دشمن را می‌توانیم از پا دریاوریم. ولی عمل هماهنگی نداریم؛ یعنی پیاده و زرهی نمی‌توانند [قادر نیستند] باهم بروند.» غلامعلی رشید خطاب به وی گفت: «جناب سرهنگ! باید خدمه تانک‌های ما را عوض کنند؛ فقط پیاده ما جنگ را یاد گرفته!»

دقایقی بعد، محسن رضایی در تماس تلفنی با فرزند امام خمینی (حاج احمد) نظر امام را در مورد ادامه عملیات جويا شد و هنگامی که گفت: «آقا! ما باید برویم و آن طرح را بنویسیم، حاضران در جلسه تکبیر گفتند.» سپس، محسن رضایی خطاب به آنها اظهار داشت: «حالا که شعار دادید، باید پشت مسئله هم بایستید! [خنده حاضران]. سفت باید بایستید که مردانه قضیه را تمام کنیم. [عراقی‌ها] در رفتند، فرار کردند! ای داد و بی‌داد! نباید بروند، چه کار کنیم؟!»

سرهنگ صیاد شیرازی در ادامه بحث قبلی ضمن بیان اینکه «چه اشکالی دارد خاکریز، خاکریز بیاییم جلو؟»، گفت: «ما باید کاری کنیم که با روشی بهتر، دشمن را به زانو درآوریم. ما باید این جناحش [مقابل نوار مرزی شلمچه - کوشک] را تهدید کنیم و یک قرارگاه، مسئول این بگذاریم.» سپس، محسن رضایی پرسید: «خب! الان قرارگاه فتح می‌تواند این جناح خودش را حفظ کند و پیشروی هم بکند. ... می‌توانیم مانوری تهیه کنیم که از اینجا [نوار مرزی شمال شلمچه] قرارگاه فتح عمل کند تا بصره؟» با پاسخ منفی رحیم صفوی و غلامعلی رشید به این سؤال، محسن رضایی ادامه داد: «اما اگر همین الان بخواهیم مانور انجام دهیم، باید تو [داخل] برویم و بچسبیم به مرز تا یک چیزی دستانمان باشد. ... دشمن رفته توی قضیه سیاسی و فعلاً می‌خواهد پشت مرز برود. تازه مخاطرات آینده هم هست. ...»

در ادامه، حسن باقری با اشاره به وجود یک کانال در شمال سیل‌بند عریض گفت: «الان برای عبور از آن مسئله داریم. یعنی نمی‌دانیم کجای این کانال آب است. ... ما امشب این را عمل بکنیم تا ببینیم چقدر

نیرو داریم. تیپ حضرت رسول (ص) را هم امشب به کار نمی گیریم. تیپ حضرت رسول (ص) و تیپ امام حسین (ع) و تیپ ۱۷ قم [علی بن ابی طالب (ع)] بمانند و امشب استراحت کنند. ... ما امشب این را مطمئن انجام بدهیم و پشت این کانال بایستیم تا فردا قطعاً بچه‌ها یک راهی برای این پیدا می کنند. ... نصر ۷ [تیپ ۲۵ کربلا و تیپ ۵۵ هواپرد] ما که جدید واگذار شده، می آید به اتکای این کانال گردش به راست می کند و می رود روی مرز می ایستد. نصر ۶ [تیپ ۴۶ فجر] به موازات این جاده [اهواز - خرمشهر] را می گیرد و با این جاده وسط؛ و تیپ [۲۲] خرمشهر هم دست راستش می آید و این تکه را می گیرد؛ یعنی غرب [نهر] عریض را می گیرد. یک مقدار پاک سازی این وسط می ماند که باید به برادر همت [جانشین فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)] بگوییم یکی، دو گردان رو به پایین راه بیندازند.»

محسن رضایی از حسن باقری پرسید: «حسن، اگر شما امشب عمل کردید و همین مانور را انجام دادید، فردا شب می توانید باز عمل کنید؟» حسن باقری پاسخ داد: «اگر احمد [تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)] را امشب به کار نگیریم، بله.» محسن رضایی از غلامعلی رشید هم سؤال کرد: «شما [قرارگاه فتح] امشب عمل نمی کنید؟» که رشید پاسخ داد: «نظرم این است که عمل کنیم و یک انهدام نیرو [در پشت مرز] داشته باشیم.» محسن رضایی در ادامه سخنانش تأکید کرد: «اگر ما به مرز رسیدیم، آنها [عراقی ها] اعلام می کنند ما تا مرز عقب نشستیم و اگر ما تا یک هفته دیگر صبر نکنیم، این طوری می شود که ما آمدم، فکر کردیم و تصمیم گرفتیم، بعد رفتیم و خاک عراق را گرفتیم. اما اگر به تعاقب دشمن رفته باشیم جلو، قضیه حل و فصل می شود و مسئله تجاوز ندارد.» سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «تعاقب یعنی چه؛ یعنی دشمن دارد فرار می کند و ما مرتب از پشت او را می زنیم.»

در پایان جلسه، پس از اینکه مقرر شد قرارگاه قدس ضمن حفظ جاده اهواز - خرمشهر و ایجاد پوشش تأمین در منطقه شمال طلائیه و کوشک، یگان‌هایش را در پشت دژ مرزی کوشک تا کیلومتر ۲۸ شمال شلمچه مستقر کند، محسن رضایی اظهار داشت: «همین الان باید به بچه‌ها [قرارگاه‌های فتح و نصر] بگویید حمله کنند که [دشمن] حداقل عقب نرود.» غلامعلی رشید پرسید: «پس ما سریع برویم؟» محسن رضایی پاسخ داد: «بله، بروید. سریع مهمات بگیرید و بروید.» سرهنگ صیاد شیرازی هم به حسن باقری گفت: «حسن، شما هم بروید، دستورالعمل هم بگیرید و بروید.» محسن رضایی نیز به حسن باقری تأکید کرد: «سریع، همین الان درگیر بشوند بچه‌هایتان! ... بروید جلو آقا، برو برادر جان! دیشب این همه حرف زده شد. اشتباه کردیم به شما گفتیم دیشب عمل نکنید. اگر اول تاریکی درگیر می شدیم دشمن نمی رفت عقب، لاقل می ماند تا امشب که کلکش را می کشیدیم»^(۲)

۲۰۷

پس از جلسه صبح امروز فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، دستور جزء به جزء طرح مانور مرحله سوم عملیات بیت المقدس تهیه و به قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ گردید. در این دستورالعمل مقرر شد قرارگاه فتح ضمن انهدام قوای زرهی عراق در حاشیه غربی نوار مرزی،

برای تأمین مرز اقدام کرده، سپس در این محور به سمت جنوب (شلمچه) پیشروی کند. به قرارگاه نصر هم دستور داده شد علاوه بر ادامه پیشروی در جبهه غربی (از خاکریز دژ تا نوار مرزی) در منطقه جنوبی خود (از شمال سیل بند عریض) نیز به طرف جاده خرمشهر - شلمچه پیشروی و هم زمان با قطع راه های عقب نشینی ارتش عراق از شلمچه، حدفاصل نهر عریض تا نوار مرزی شلمچه، و سپس خرمشهر را آزاد و پاک سازی کند. برای اجرای این دستور، یگان های سپاه و ارتش می بایست بدین نحو وارد عمل شوند: فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) در نوار مرزی تقاطع جاده حسینه - مرز.

فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) در نوار مرزی جنوب فتح ۱.
نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در نوار مرزی جنوب فتح ۳.
نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در نوار مرزی جنوب نصر ۱.
نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در منطقه مجاور شرق نوار مرزی به طرف جاده شلمچه - خرمشهر و تأمین منطقه مرزی شلمچه.
نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوارد ارتش) در جناح چپ (شرق) نصر ۳ به طرف جاده شلمچه - خرمشهر به منظور قطع کلیه راه های ارتباطی دشمن.
نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوهد ارتش) در جناح چپ (شرق) نصر ۷ به طرف غرب نهر عریض و پل نو و محاصره خرمشهر از سمت غرب و آزادسازی آن.
نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه) در محور جاده اهواز - خرمشهر (از کیلومتر ۱۰۳) به طرف نهر عریض و پل نو همراه با نصر ۵ برای محاصره و آزادسازی خرمشهر.
نصر ۸ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) به عنوان احتیاط.
نصر ۴ (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ ارتش) به عنوان احتیاط.
نصر ۹ (تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) سپاه) به عنوان احتیاط.^(۳)

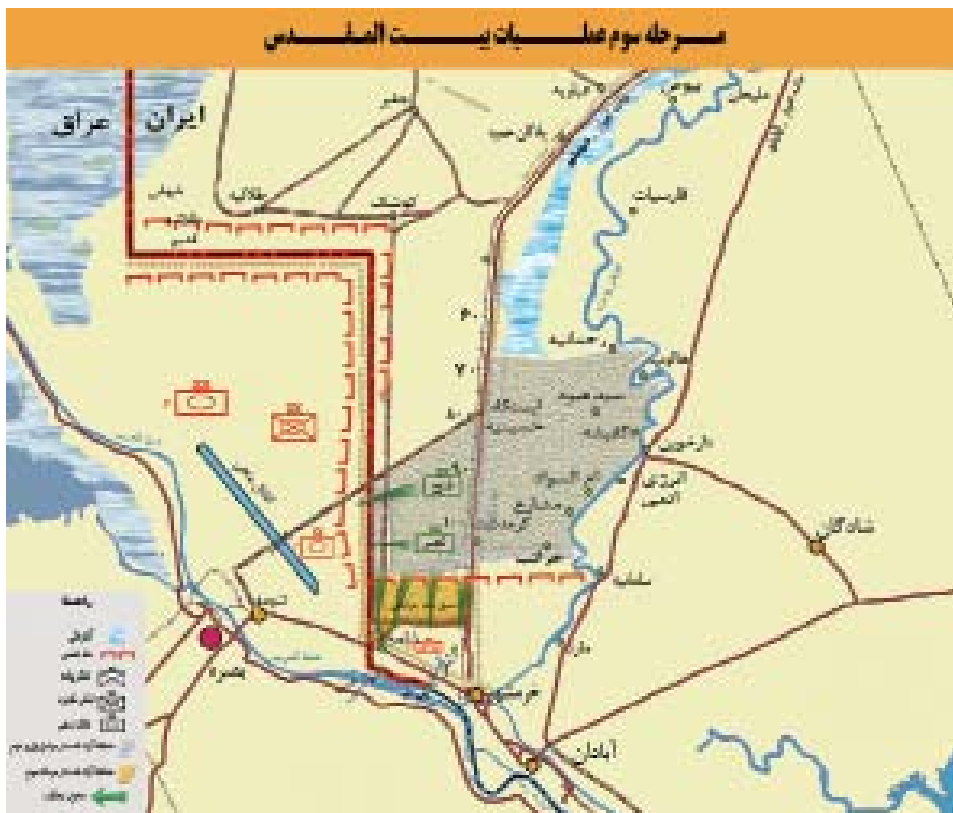
قرارگاه قدس نیز در مرحله سوم عملیات، مأموریت دارد پس از رسیدن به دژ مرزی (دو کیلومتری شرق نوار مرزی) در حدفاصل نوار مرزی ۲۸ کیلومتر شمال شلمچه تا کوشک، وضعیت پدافندی اتخاذ کند* و با اعزام و گسترش نیروهای تأمین به جلو، مرز را پوشش دهد.^(۴)

۲۰۸

با گذشت ۱۰ روز از آغاز عملیات بیت المقدس، مرحله سوم این عملیات با هدف تأمین قسمتی دیگر از نوار مرزی و پیشروی به طرف جاده خرمشهر - شلمچه برای بستن راه های عقب نشینی دشمن و تکمیل محاصره خرمشهر آغاز شد.

* براساس آخرین شناسایی به عمل آمده، نیروهای تأمین دشمن در شمال و شرق پاسگاه کوشک و در جنوب پاسگاه برزگر مستقر هستند. [سند شماره ۷۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء شماره ۴ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹]

قرارگاه مرکزی کربلا (فرماندهی مشترک سپاه و ارتش) در ساعت ۲۲:۴۵ با اعلام رمز مبارک «بسم الله الرحمن الرحيم، بسم الله القاصم الجبارين، لاحول ولا قوة الا بالله العلي العظيم. يا علي بن ابي طالب(ع)» فرمان آغاز سومین مرحله از عملیات بیت المقدس را صادر کرد. یگان‌های فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین(ع)^۲ سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) و فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) به سمت تانک‌های دشمن، که گفته می‌شود متعلق به تیپ مستقل ۱۰ زرهی عراق بوده و در سه کیلومتری غرب مرز (روی جاده مرزی عراق) مستقر هستند، حرکت خود را آغاز کردند. نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر(عج)^۳ سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله(ص)^۴ سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) نیز در جناح چپ قرارگاه فتح و از دژ مرزی به سمت نوار مرزی و نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)، نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوایرد ارتش)، نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نهد ارتش) و نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر) به ترتیب از حاشیه شرقی نوار مرزی تا جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب وارد عمل شدند.

دقیقی پس از آغاز عملیات، اعلام شد که اغلب یگان‌ها با دشمن درگیر شدند. به توپخانه دستور داده شد که منطقه استقرار عراقی‌ها را زیر آتش قرار دهد. تا ساعت ۲۳:۳۰، نصر ۳، نصر ۵ و نصر ۶ اعلام کردند که خط اول دشمن را شکسته‌اند و به طرف جنوب درحال پیشروی هستند. نصر ۷ هنوز در خط اول نیروهای عراقی درگیر بود. در جناح راست منطقه عملیات هم اگرچه نصر ۱ و نصر ۲ هنوز اقدام مؤثری نکرده‌اند، فتح ۱ و فتح ۳ در غرب نوار مرزی با تانک‌های عراقی درگیر و درحال انهدام آنها بودند. به این ترتیب، یگان‌های خودی تا آخرین دقیق امروز همچنان با نیروهای عراقی درگیر بودند و هنوز به اهداف پیش‌بینی شده خود دست نیافته‌اند.^(۵)

۲۰۹

هم‌زمان با پاک‌سازی یکی از روستاهای بانه توسط نیروهای خودی، عناصر ضدانقلاب در مناطقی از شهرهای صائین‌دژ و سنندج دست به اقدامات ایذایی و تخریبی زدند. به گزارش ستاد عملیاتی لشکر ۲۸ کردستان، نیروهای سپاه و ارتش روستای داربنه بالا از توابع شهرستان بانه را پاک‌سازی کردند. در این عملیات، ۲ تن از عناصر ضدانقلاب کشته و تعدادی نیز زخمی شدند. همچنین یک قبضه اسلحه ژ ۳ و یک بی‌سیم گروهی به غنیمت گرفته شد. در این عملیات، به نیروهای خودی آسیبی نرسید.^(۶)

در همین حال، در ساعت ۹ صبح در جاده علی‌بالق در حوزه استحفاظی پاسگاه ژاندارمری صائین‌دژ از گروهان مهاباد، بر اثر برخورد یک خودروی حامل تعدادی از پاسداران با مینی که عناصر ضدانقلاب کار گذاشته بودند ۶ تن از سرنشینان خودرو به شدت مجروح شدند که سریعاً به کمک نیروهای ژاندارمری به بیمارستان صائین‌دژ انتقال یافتند.^(۷)

همچنین، تعدادی از افراد حزب دمکرات کردستان در روستای سراب‌میش واقع در ۱۵ کیلومتری شمال سنندج، به انبار شرکت تعاونی روستایی دستبرد زده و مقداری قند و شکر با خود بردند.^(۸) عصر امروز نیز یکی از اهالی متعهد سنندج به نام سیداحمد موالی هنگامی که پس از تعطیل کردن مغازه خود به همراه فرزند خردسالش قصد رفتن به منزل را داشت، در خیابان شهدای سنندج از پشت سر هدف گلوله دو موتورسوار قرار گرفت و به شهادت رسید.^(۹)

۲۱۰

با کشف دو خانه تیمی دیگر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، تعدادی از اعضای این سازمان کشته شدند و یک نفر دستگیر شد. در استان‌های گیلان و مازندران نیز با کشف چند خانه تیمی در ماه گذشته، تعدادی از عناصر ضدانقلاب بازداشت شده‌اند.

به گزارش روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران)، نیروهای سپاه پاسداران با اطلاع قبلی از اختفای چند تن از منافقین در یک خانه تیمی در شهر تهران، ساعت ۶ صبح امروز وارد عمل شدند. در یک درگیری

مسلحانه، ۵ نفر از اعضای مهم سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته شدند و یک نفر نیز دستگیر شد. براساس این گزارش، از این خانه تیمی مقادیری مهمات و اسناد و مدارک درون گروهی به دست آمد.^(۱۰) همچنین در یک درگیری مسلحانه دیگر که در پی کشف یک خانه تیمی منافقین در خیابان هدایت واقع در محله قلعه تهران رخ داد، ۹ نفر از منافقین مسلح که حاضر به تسلیم نشده بودند، کشته شدند. روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی در اطلاعیه‌ای ضمن اعلام این خبر افزود: «در بازرسی از این لانه فساد فریب‌خوردگان، انواع و اقسام سلاح‌ها اعم از اسلحه ژ ۳، کلت کمری، نارنجک و نیز بی‌سیم سیار و اسناد مهم درون‌سازمانی به دست جان‌برکفان پاسدار کمیته‌ها افتاد.» در این عملیات ۲ تن از پاسداران مجروح شدند و یک رفتگر شهرداری به شهادت رسید.^(۱۱) روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۳ (گیلان و مازندران) نیز اعلام کرد که در یک ماه گذشته با کشف چندین خانه تیمی منافقین در استان‌های گیلان و مازندران، ۱۵۰ تن از عوامل ضدانقلاب دستگیر شدند و از آنها تعداد زیادی اسناد و مدارک درون گروهی و سلاح و مهمات جنگی به دست آمد.^(۱۲)

۲۱۱

پیکرهای شماری از شهیدان عملیات بیت‌المقدس امروز در شیراز و مشهد تشییع و به خاک سپرده شدند. خبرنگار روزنامه اطلاعات از شیراز گزارش داد: «امروز شیراز یکپارچه تعطیل و عزادار بود. از بامداد امروز ده‌ها هزار تن از طبقات مختلف مردم شهیدپرو شیراز با تعطیل کردن یکپارچه بازار و مغازه‌های شهر در مقابل بنیاد شهید اجتماع کردند تا پیکرهای پاک چند تن از شهدای اخیر را تشییع کنند. در مراسم تشییع پیکرهای پاک شهدا، روحانیون، مقامات استان فارس، فرماندار شیراز، پرسنل نظامی و انتظامی و سپاه شرکت داشتند و درحالی‌که دسته موزیک ارتش مارش عزای نواخت، پیکرهای گلگون‌کفن را پس از عبور از خیابان‌های شهر در کنار دیگر همزمانشان در قطعه شهدا به خاک سپردند.» در پایان این گزارش، اسامی ۲۵ تن از این شهیدان که از اعضای بسیج و سپاه پاسداران استان فارس هستند، درج شده است.^(۱۳) همچنین، به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از مشهد، «پیکرهای پاک و مطهر ۱۲ تن از دلاوران پرتوان اسلام که در عملیات ظفرمند بیت‌المقدس با ایثار خون پاک خود موجب آزادی صدها کیلومتر مربع از خاک میهن اسلامی‌مان از چنگال مزدوران بعثی شدند، امروز با حضور اقشار مختلف مردم شهر شهادت، مشهد، به طرز باشکوهی تشییع و در جوار آرامگاه خواجه ربیع، آرامگاه خواجه مراد و بهشت رضا^(۴) به خاک سپرده شدند.»^(۱۴)

۲۱۲

در جلسه امروز هیئت دولت، وزیر دفاع از پیروزی‌های اخیر رزمندگان در عملیات بیت‌المقدس گزارش داد و یکی از اعضای ستاد بازسازی مناطق جنگی نیز اقدامات این ستاد را تشریح کرد. جلسه هیئت دولت صبح امروز به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل شد. پس از پایان

این جلسه، احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت گفت: «در این جلسه ابتدا سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، گزارشی از پیروزی‌های اخیر رزمندگان اسلام را به اطلاع اعضای هیئت دولت رساند که همه حاضران در جلسه، تحت تأثیر این رشادت‌ها قرار گرفتند. ... سپس، ستاد بازسازی مناطق جنگی که از مدت‌ها پیش در این زمینه مطالعه کرده بود، گزارش عملکرد خود را به استحضار اعضای هیئت دولت رساند و قرار شد کمیسیون هیئت دولت آخرین بررسی‌های خود را انجام دهد تا ان شاء الله بازسازی مناطق جنگی سریع‌تر انجام شود.»^(۱۵)

۲۱۳

آیت‌الله منتظری در پیامی به رزمندگان، ضمن تبریک پیروزی‌های به‌دست آمده در عملیات بیت‌المقدس متذکر شد که نباید فرار یا عقب‌نشینی توطئه‌آمیز مزدوران صدام پیشروی مدافعان اسلام را متوقف سازد.

در بخشی از این پیام آمده است: «خداوند این پیروزی و این شهادت‌ها را بر همگی مبارک فرماید. شما رزمندگان آگاه توجه دارید ملت مظلوم و مسلمان عراق در انتظار یاری شما است. فرار و یا عقب‌نشینی توطئه‌آمیز مزدوران فریب‌خورده صدام پیشروی شما مدافعان اسلام را متوقف نسازد. نباید به آنان مهلت تدارک و تجدید قوا داد. باید شخص صدام که جانی شماره ۱ این جنایت عظیم می‌باشد و سایر سران خائن و وطن‌فروش حزب منحل‌ه بعث عراق را تعقیب نمایید و به دست عدالت بسپارید و نگذارید آنان از دست عدالت و مجازات که توسط ملت مسلمان عراق به حکم اسلام باید اجرا شود، فرار کنند.»

این پیام همچنین یادآور شده است: «دولت‌های عرب منطقه که با فریب و فشار امریکا خود را در این فتنه گرفتار نموده و به‌جای جنگ با اسرائیل دشمن اسلام و مسلمین، چنگ و دندان به برادران مسلمان خود نشان می‌دهند تا دیر نشده به خود آیند و از روزهای آخر صدام کافر عبرت گیرند و کاری نکنند که جنگ بیش از این به طول انجامد و بدانند تا این رژیم سفاک و دیوانه سرنوشت یک ملت مظلوم را در دست داشته باشد، این منطقه مهم آرامش را به خود نخواهد دید. ملت مسلمان عراق پس از محاکمه و مجازات صدام و سایر مزدوران آماده است تا حکومت مورد قبول خود را با الهام از مکتب آزادی‌بخش اسلام انتخاب نماید و به هیچ قدرت خارجی حق دخالت در آن را نخواهد داد.»^(۱۶)

۲۱۴

رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی امروز مجلس ضمن اعلام اینکه خسارت‌های جنگ را به حساب صدام و در فهرست طلب خود قرار داده‌ایم، از رزمندگان خواست تا برای دریافت حقوق حقه مردم ایران از پانزدهمین روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۹

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در جلسه علنی امروز مجلس ضمن تشکر از رزمندگان اسلام به مناسبت پیروزی‌های اخیر در هویزه و پادگان حمید، اظهار داشت: «آقای صدام در سخنانی از ارتش قهرمان عراق به‌خاطر فرار به‌موقعشان تشکر کرده است! همین آقای صدام است که نزدیک به دو سال پیش به‌خاطر خلق کردن قادسیه، از ارتش عراق تشکر کرد و خودش را قهرمان قادسیه زمان معرفی کرد. ما به اینکه صدام چه می‌خواهد بگوید؛ کاری نداریم، مختار است که هرچه می‌خواهد بگوید؛ مسئله بر سر عمل و نتیجه جنگ است. فراری که دیروز تحت فشار و زیر رگبار مسلسل نیروهای رزمنده ما انجام گرفته، فراری عادی نیست؛ به‌دنبال خود مخروبه‌های عظیمی از کشور ما به‌جای گذاشته است. کاری که صدامیان با پادگان حمید و هویزه و قبلاً با خرمشهر و قصر شیرین و جاده‌ها و خط‌آهن‌ها و پل‌ها و سایر اماکنی که دستشان بوده و حتی تیرهای برق انجام داده‌اند، چیزی نیست که بتوان از آن گذشت.»

هاشمی رفسنجانی ادامه داد: «آنها خیال کرده‌اند که این آخرین قطرات زهرشان را بر ما می‌ریزند و از جیب ملت ما می‌رود. اما ما تمام اینها را به حساب صدام و در لیست طلب خودمان، بابت خسارات جنگ قرار می‌دهیم و در هر حال جنایت دیگر بر جنایت صدام و حزب بعث علفی اضافه می‌شود که باید جواب‌گوی آن در مقابل ملت عراق و ملت ایران و تمام ملل اسلامی و مستضعف جهان باشد. عراق اگر از عهده این خسارت‌ها بریاید یا نیاید مسئله دیگری است، اما صدام و حزب بعث علفی باید جواب این را به همه مردم ایران بدهند. امروز که فراریان عراق وارد عراق شده‌اند، به مردم عراق چه می‌خواهند بگویند؟ بیست ماه چه هدیه‌ای برای ملت عراق آورده‌اند؟ مردم عراق از ما توقع نکنند که به‌آسانی از جرم صدام بگذریم. از نیروهای مسلحمان تقاضا داریم که از پا نشینند تا حقوق حقه مردم ایران گرفته شود.»^(۱۷)

۲۱۵

فرمانده نیروی دریایی ارتش عامل اصلی پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های جنگ را مردمی کردن آن دانست و در این خصوص نقش ارزنده و کارساز سپاه پاسداران را ستود و از آن تقدیر کرد. ناخدا بهرام افضل‌ی فرمانده نیروی دریایی ارتش، در گفت‌وگویی اختصاصی با خبرنگار روزنامه کیهان، ابتدا در تبیین نقش نیروی دریایی ایران در طول جنگ تحمیلی، به موفقیت این نیرو در ماه‌های نخست جنگ در خارج کردن نیروی دریایی عراق از صحنه و همچنین باز نگه‌داشتن بندر و مراکز صدور نفت ایران اشاره کرد و گفت: «البته عراق طی مدتی کوتاه به‌علت استفاده از موقعیت برتر زمین و به‌علت نزدیکی مرز توانست عملیات ایذایی انجام دهد و در دسرهایی هرچند جزئی ایجاد کند. باین همه و به‌رغم تجهیزات فوق مدرن نتوانست در هیچ موردی مأموریت نیروی دریایی را دچار وقفه سازد.» وی ادامه داد: «علاوه‌بر رزم در دریا و حفظ و حراست از مرزهای آبی، نیروی دریایی در رزم‌های زمینی نیز شرکت داشته و از ابتدای جنگ در جبهه آبادان به‌خصوص در دوران شکستن

محاصره آبادان نقشی بس ارزنده را ایفا نموده است. به علاوه در عملیات اخیر بیت المقدس نیز با تمام امکانات درکنار سایر برادران نیروهای زمینی، هوایی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مردمی نقش خود را ایفا نموده و از این پس نیز به وظیفه خود ادامه خواهد داد.

فرمانده نیروی دریایی ارزیابی خود را به عنوان یک فرمانده نظامی، از پیروزی‌های رزمندگان ایران در عملیات‌های طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدس چنین بیان کرد: «ارتش عراق را با توجه به نیروی زمینی آن که از بالاترین تجهیزات زرهی مدرن و آموزش مناسب و کاربری با تحرک بالا برخوردار است، به دو طریق می‌شد از پای درآورد: الف) با استفاده از نیروی زرهی کافی و هم‌تراز و کاربرد صحیح این نیروها در نقاط معین و در زمان‌های مشخص. ب) از طریق بسیج توده‌ها و کشاندن نیروهای مردمی به مقیاس وسیع در صحنه کارزار و به روایت بهتر همان که امام [خمینی] تحت «ارتش بیست میلیونی» عنوان کردند. درمورد اول، در شروع جنگ ما به علت نابسامانی‌هایی که بر اثر رو در رو قراردادن ارتش با مردم قبل از انقلاب داشتیم و تصفیه‌های بجایی که در ارتش بعد از انقلاب پدید آمد و نقش مخرب و منافقانه بنی‌صدر و هوادارانش در ارتش، عملاً قادر به داشتن نیرویی هم‌تراز و زرهی نبودیم. بنابراین، استفاده از راه دوم یعنی بسیج توده‌ها و کشاندن نیروهای مردمی به مقیاس وسیع در صحنه کارزار می‌ماند و این درست همان عملی است که در پیروزی‌های اخیر به کار گرفته شد و نتایج بسیار ارزنده و شگرفی نیز در پی داشت و میهن اسلامی با استفاده از همین روش می‌رود که به زودی دشمن را به مرزهای بین‌المللی عقب بکشد.»

ناخدا افضلی سپس بر اهمیت مردمی کردن جنگ تأکید کرد و افزود: «همین جا باید از نقش کارساز و ارزنده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان طراح، برنامه‌ریز و اجراکننده این امر [بسیج مردمی] قدردانی و ستایش کرد که واقعاً توانسته است در ظرف مدت کمی بعد از خلع و برکناری بنی‌صدر در مدت زمانی این چنین کوتاه نیروی عظیم و سرنوشت‌سازی را با حمایت مردم همیشه بیدار و در صحنه آماده و راهی میدان کارزار نماید.»

فرمانده نیروی دریایی درمورد تهدیدهایی که احتمالاً پس از پایان جنگ متوجه ایران خواهد بود، اظهار داشت: «به نظر اینجانب تهدید آینده برای نظام جمهوری اسلامی ایران از طریق دریا خواهد بود؛ چراکه مسلم است دشمنان واقعی انقلاب اسلامی به این آسانی دست از سر ما برنخواهند داشت و به همین جهت نیز برای مقابله و دفاع از مصالح و منافع کشور و انقلاب اسلامی، باید از قدرت دفاعی لازم برخوردار باشیم. در این راه ما در نیروی دریایی برنامه‌ریزی‌های لازم را کرده‌ایم و ان شاء الله با بذل توجه مسئولان مملکتی برای تثبیت و تضمین ثبات و استقلال کشور فعالیت‌هایی خواهیم داشت.»

ناخدا بهرام افضلی

ناخدا افضلی در پایان سخنان خود اظهار امیدواری کرد: «ان شاء الله به زودی با پیروزی کامل در عملیات بیت المقدس کلیه سرزمین‌های اشغالی توسط نیروهای بعثی عراق با همت والا و با پایمردی بی نظیر همه رزمندگان اعم از بسیج مردمی، سپاه پاسداران، نیروی زمینی، هوایی و دریایی، پاک و آثار تجاوز زدوده خواهد شد.»^(۱۸)

۲۱۶

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران در پیامی به صلیب سرخ جهانی و جمعیت‌های هلال احمر کشورهای اسلامی، تخلفات حکومت عراق از مقررات انسانی و بین‌المللی ژنو را تشریح کرد و از نمایندگان آنان دعوت کرد تا پایبندی ایران به مقررات بین‌المللی را از نزدیک مشاهده کنند. به مناسبت روز جهانی صلیب سرخ و هفته دوستی، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران پیامی به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و جمعیت‌های هلال احمر و صلیب سرخ و مردم جهان ارسال کرد. در این پیام ضمن تبریک این روز، بار دیگر توجه این مؤسسات به تخلفات رژیم بغداد از مقررات انسانی و بین‌المللی ژنو جلب شده و آمده است: «... دولت عراق از دولت‌هایی است که میثاق‌های ژنو را امضا کرده است و تعهد سپرده که به این مقررات عمل کند؛ اما برخلاف تعهدات خود بارها هواپیماهای عراقی مناطق مسکونی جمهوری اسلامی ایران را بمباران کرده‌اند و زن‌ها و کودکان و مردم بی‌گناه را کشته‌اند. بارها مناطق مسکونی مورد حمله موشک‌های زمین به زمین قرار گرفته‌اند. بیمارستان‌ها و ساختمان‌های هلال احمر در اثر حملات موشکی و بمباران‌های عراق تخریب شده‌اند. آمبولانس‌ها و هلیکوپتر هلال احمر را مورد حمله قرار داده و منهدم کرده‌اند و ده‌ها نفر از امدادگران هلال احمر را به شهادت رسانده‌اند. ساکنین مناطق اشغالی و افراد غیرنظامی از جمله پیرزنان و پیرمردان و بیماران را به اسارت گرفته‌اند. بیش از دو هزار نفر از اسرای عزیز ما را مخفی کرده‌اند و به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ اجازه ملاقات نمی‌دهند و خانواده‌های این عزیزان از آنان بی‌خبرند. حتی عده‌ای از اسرای عزیز ما را که قبلاً توسط کمیته مذکور بازدید شده بود، مخفی کرده‌اند و نه تنها ارتباط این عزیزان را با خانواده‌شان قطع کرده، بلکه موجبات نگرانی آنها را فراهم کرده‌اند. رژیم عراق پزشکان، پرستاران، امدادگران و پرسنل جمعیت هلال احمر را به اسارت گرفته است و برای سرپوش گذاشتن بر جنایت خود، آنها را نیز از ملاقات با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ پنهان کرده است. صدام بعثی اسرای عزیز ایرانی را در اردوگاه‌ها مورد شکنجه و آزار قرار داده است و بالاخره هزاران نفر از اهالی عراق را به جرم اینکه پدرانشان ایرانی بوده‌اند، توسط رژیم عراق تمام اموال و دارایی‌شان غارت شده و آنها را در بیابان‌ها و کوهستان‌ها رها کرده‌اند که عده زیادی از آنان در اثر سرما، گرسنگی و بیماری به شهادت رسیدند.»

در پایان این پیام نیز پس از تأکید بر پایبندی ایران به تعهدات و مقررات بین‌المللی ژنو، از نمایندگان صلیب سرخ جهانی و جمعیت‌های هلال احمر دعوت شده است تا با سفر به ایران این موضوع را از نزدیک مشاهده کنند.^(۱۹)

۲۱۷

امروز یک بمب در مقابل سفارت سوریه در تهران منفجر شد. سفیر سوریه این حادثه را به دولت عراق نسبت داد، اما عراق این ادعا را رد کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بر اثر انفجار یک بمب در مقابل سفارت سوریه در تهران، ۱۲ نفر مجروح شدند و به ساختمان چهارطبقه مقابل این سفارت خساراتی وارد شد. خبرنگار خبرگزاری فرانسه نیز که از محل وقوع حادثه بازدید کرده است، در گزارش خود از این حادثه به نقل از پلیس تهران اعلام کرد: «هیچ یک از کارکنان سفارت در جریان این حادثه مجروح نشده‌اند.» وی اضافه کرد: «ده دستگاه اتومبیل که در این خیابان بودند به سختی آسیب دیده و یا در آتش سوختند.»^(۲۰) یک مقام آگاه در روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی نیز درباره این حادثه گفت: «این انفجار زمانی روی داد که خبر پیروزی دلاوران اسلام در پادگان حمید و هویزه در سراسر دنیا منتشر شده بود. ضمناً به خاطر اینکه دولت سوریه از جمهوری اسلامی ایران قاطعانه حمایت می‌کند، این حادثه رخ داده است.» در همین حال، سفیر سوریه در تهران، این حادثه را به عراق نسبت داد و گفت: «عراق سابقه طولانی در این گونه اقدام‌ها دارد.»^(۲۱)

از سوی دیگر، سخنگوی وزارت فرهنگ و اطلاعات عراق این ادعای سفیر سوریه در تهران را مسخره خواند و آن را رد کرد.^(۲۲)

۲۱۸

با پیروزی‌های اخیر نیروهای نظامی ایران و دستیابی آنان به نوار مرزی مشترک با عراق، در حالی که اغلب کشورهای عرب حامی عراق از احتمال ورود قوای ایران به داخل خاک عراق ابراز نگرانی می‌کنند، رئیس‌جمهور سوریه به این کشورها اطمینان داد که ایران قصد تجاوز به هیچ یک از آنها را ندارد. خبرگزاری یونایتدپرس از قاهره در این باره گزارش داد: «مصر که از پیشروی‌های اخیر ایرانیان در جنگ خلیج [فارس] نگران است، به ایران علیه اعزام نیروهایش به داخل مرز عراق هشدار داد و اعلام کرد که این امر اوضاع بسیار وخیمی به وجود خواهد آورد. یک مقام رسمی مصر پیرامون مذاکرات حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] و سلطان قابوس [پادشاه عمان]، که برای دیداری چهارروزه به قاهره سفر کرده است، به خبرنگاران گفت رهبران دو کشور بر این عقیده‌اند که نباید امنیت عراق و دیگر کشورهای خلیج [فارس] در معرض خطر قرار گیرد. عصام الباز، معاون وزیر خارجه مصر و رئیس دفتر سیاسی مبارک در پاسخ به این سؤال که در صورت عبور نیروهای ایران، که براساس گزارشات در نزدیکی مرز عراق هستند، به داخل خاک این کشور چه روی خواهد داد، گفت که عبور نیروهای ایرانی از مرز تحولی بسیار جدی خواهد بود. ما با گسترش مخاصمات مخالفیم و بر این عقیده‌ایم که اوضاع باید تحت کنترل باشد.» یونایتدپرس اضافه کرد: «حسنی مبارک نیز در ضیافتی که به افتخار قابوس برگزار شد، گفت می‌خواهم جای هیچ شکی باقی نماند که مصر هیچ گونه مداخله‌ای علیه امنیت و حاکمیت ارضی کشورهای عرب خلیج [فارس] را نخواهد پذیرفت. مصر با هر تهدید یا اقدامی که

زندگی، باثبات و امن آنان [کشورهای عرب خلیج فارس] را تباه سازد، شدیداً مخالف است.»^(۲۳)
 در همین حال، هفته‌نامه *الاسبوع العربی* (چاپ بیروت) نوشت مصری‌ها روزانه حداقل یک هواپیمای حامل مهمات و سازویرگ جنگی به بغداد ارسال می‌دارند.^(۲۴)
 روزنامه *البیان* (چاپ دوی) نیز از کشورهای عربی خواست تا به وخیم‌تر شدن وضع موجود بین ایران و عراق پایان داده و درصدد خاتمه‌بخشیدن به جنگ بین دو کشور مسلمان باشند. این روزنامه نوشت: «اگر کشورهای عربی یک موضع واحد در قبال این جنگ اتخاذ نمایند و نظر خود را نسبت به صلح مشخص کنند، می‌توانند یک آتش‌بس و آشتی نهایی را برقرار سازند.» به نوشته *البیان*، «ازهم‌گسیختگی و عدم‌یکپارچگی بین اعراب به طولانی‌تر شدن جنگ و عدم‌کشیده‌شدن دو کشور متخاصم به پای میز مذاکره کمک می‌کند.»^(۲۵)

همچنین، نشریه آلمانی *فرانکفورتر آلگمانیه* در شماره امروز خود با اعلام اینکه گزارش‌های ایران مبنی بر پیشروی گام‌به‌گام در مرزهای جنوبی‌اش کاملاً موثق است، نوشت: «کشورهای عربی کوچک از برتری نظامی و قدرت ایران بر عراق وحشت دارند. این ترس و وحشت بیشتر از آنجا ناشی شده که ایران در چند هفته اخیر موفق شده است تا سرزمین‌های ازدست‌رفته را بازپس گیرد. از سوی دیگر، ترس و وحشت این کشورها بیشتر به‌خاطر آن است که جنگ بین دو کشور ایران و عراق خلاصه نشود، بلکه پیروان و طرف‌داران [آیت‌الله] خمینی پس از پیروزی بر عراق به این فکر بیفتند تا دست به‌سوی سایر کشورهای منطقه نیز دراز کنند.»^(۲۶)

در این میان، حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، در مصاحبه‌ای با مجله لبنانی *المستقبل* (چاپ پاریس) درباره تأکید برخی از کشورهای حوزه خلیج فارس بر آماده‌شدن ایران برای تهاجم به بعضی از این کشورها نظیر بحرین و موضع سوریه در قبال تعرض یا هرگونه خطری از جانب ایران،

حافظ اسد

گفت: «ما مطمئن هستیم که ایران هیچ‌گونه قصد تجاوزی به هیچ‌یک از کشورهای حوزه خلیج فارس [فارس] ندارد و مقامات ایرانی این موضوع را به ما تأکید کردند و ما نیز به‌نوبه خود به برادرانمان در خلیج فارس گفته‌ایم که ما می‌توانیم کلیه مشکلاتی که ممکن است وجود داشته باشد یا به وجود آید را از طریق اعتماد متقابل با همکاری و فضای مثبت بین خودمان و ایران حل نموده و چنانچه این سخن ما حقیقت آینده را بازگو نکند، در این زمینه ما به برادرانمان در خلیج فارس [فارس] گفته‌ایم که اگر هریک از کشورهای عربی این حوزه با تعرضی و یا تجاوزی از طرف هر کشوری روبه‌رو شود، در این صورت ما در کنار آن کشور عربی خواهیم بود.»
 حافظ اسد افزود: «این مسئله را همچنان که گفتیم به

برادرانمان در خلیج [فارس] یادآور شده‌ایم و ایرانی‌ها نیز بر این امر واقف هستند و یک بار دیگر یادآور می‌شوم که ایرانی‌ها تأکید کرده‌اند که قصد تجاوز به هیچ‌یک از کشورهای خلیج [فارس] را چه در حال حاضر و چه در آینده و هیچ‌گونه قصد دخالت در امور داخلی این کشورها را نداشته و ندارند.» وی متذکر شد: «جنگ جاری با عراق جنگی است که صدام بر ایران تحمیل کرده است و ایرانی‌ها با نیروهای رژیم عراق در نبرد هستند و بدان معنی است که آنان با اعراب نمی‌جنگند بلکه با رژیم عراق که قوایش اراضی ایران را اشغال کرده‌اند، در حال نبرد هستند و ما با این سخن رژیم عراق که ایران متجاوز است، موافق نیستیم. به نظر ما این رژیم عراق است که وارد خاک ایران شده و نه ایران و این موضوعی است که تمام دنیا از آن آگاه است.»^(۲۷)

۲۱۹

یک روزنامه آمریکایی در بررسی دلایل حمایت سوریه از ایران در جنگ با عراق نوشت حافظ اسد امیدوار است پس از سقوط صدام حسین، با همکاری دولت جدید بغداد جایگاه مصر و جهان عرب را از آن خود کند.

روزنامه نیویورک تایمز در شماره امروز خود نوشت: «در یکی از شگفت‌انگیزترین اتحادها، دولت غیرمذهبی حافظ اسد به شدت به جانب‌داری از رژیم اسلامی ایران پرداخته و هم‌زمان با سرکوب اخوان المسلمین که همتای سنی بنیادگرایان مذهبی حاکم بر ایران هستند و در مخالفت با مدرنیسم و دولت‌های غیرمذهبی به انقلاب اسلامی ایران شباهت کامل دارند، بندهای دوستی با دولت اسلامی ایران را محکم‌تر ساخته است. ... حکمرانان دمشق و بغداد که پس از شکاف در میان احزاب بعث سوسیالیست سوریه و عراق به صورت دشمنان خونی یکدیگر درآمده‌اند، همچنان در کار این دشمنی به پیش می‌روند. پرزیدنت حافظ اسد که تصور می‌کند صدام حسین در آستانه از دست دادن قدرت خویش است، به سرعت اقدام به بستن مرز مشترک دو کشور کرد تا مانع دسترسی نفت عراق به بازارهای جهانی شود. اسد این رویا را در سر می‌پروراند که جانشین صدام حسین، یکی از طرف‌داران حزب بعث سوریه باشد. هرچند این احتمال نیز وجود دارد که جانشینان احتمالی صدام حسین به اندازه خود او با سوریه مخالف باشند ولی این امکان نیز وجود دارد که دولت بعدی بغداد مجدداً به اتحاد احزاب بعث دو کشور توجه نشان دهد و دمشق موفق شود با همکاری بغداد جایگاه قاهره را در جهان عرب از آن خود سازد. باید به‌خاطر داشت که اعراب به‌رغم تحریم مصر هرگز جای قاهره را در عرصه رهبری جهان عرب به مرکز قدرت دیگری نسپرده‌اند. سناریوی ساخته و پرداخته دمشق و ضعف نیروهای عراقی در برابر ارتش ایران کشورهای عرب را واداشته تا روش جدیدی در مخالفت با سوریه در پیش گیرند و در این میان ملک حسین پادشاه اردن، در حمایت از عراق از دیگران پیشی گرفته است و عربستان سعودی به‌صورت جاده اصلی ارسال اسلحه به عراق درآمده است.»^(۲۸)

۲۲۰

روزنامه‌های نیویورک تایمز و واشنگتن پست در شماره‌های امروز خود خبر عقب‌نشینی اجباری نیروهای عراقی از بخشی از خاک خوزستان را بررسی و تحلیل کردند.

روزنامه نیویورک تایمز در گزارش خود عقب‌نشینی نیروهای عراق را دومین عقب‌نشینی اجباری آنها از خوزستان دانسته و اعلام کرد: «به نظر می‌رسد که جریان جنگ خلیج فارس به سود ایران تغییر کرده است.» این روزنامه سپس با اشاره به اینکه حکومت عراق این عقب‌نشینی اجباری را یک اقدام تاکتیکی برای تقویت واحدهای خود در منطقه خرمشهر عنوان کرده است، افزود: «خرمشهر تنها شهر عمده‌ای است که هنوز در تصرف عراقی‌هاست و به نظر می‌رسد که هر دو طرف خود را برای یک جنگ قاطعانه بر سر آن آماده می‌کنند. هرچند به گفته سخنگوی ارتش عراق واحدهای عراقی در عقب‌نشینی خود زیر هیچ‌گونه فشاری قرار نداشتند، اما عقب‌نشینی آنها با موفقیت رزمندگان ارتش ایران در بازپس‌گیری دو شهر عمده [پادگان حمید و هویزه] در همان منطقه هم‌زمان شده است.»

روزنامه واشنگتن پست نیز در گزارش خود با اعلام اینکه در پی حمله شدید قوای ایران، حدود سی هزار سرباز عراقی عقب‌نشسته و در نزدیکی اروندرود موضع گرفته‌اند، این عقب‌نشینی را شکستی بزرگ برای ارتش عراق دانست و نوشت: «اعلامیه نظامی عراقی‌ها می‌گوید نیروهای عراقی از دو شهرک سوق الجیشی [پادگان] حمید و هویزه عقب‌نشسته‌اند. این دو شهرک در نخستین روزهای حمله عراق در حدود بیست ماه پیش به تصرف عراقی‌ها درآمده بودند. اکنون نیروهای ایران به باتلاق‌هایی [هورالعظیم] رسیده‌اند که احتمالاً جلوی پیشروی بیشتر نیروهای ایران را می‌گیرد.» واشنگتن پست اضافه کرد: «هرچند ایران و عراق اجازه ورود خبرنگاران خارجی به جبهه‌های جنگ را نمی‌دهند و از این رو تأیید ادعاهای دو طرف غیرممکن است، اما فرماندهی عالی عراقی‌ها به‌طور غیرمستقیم به شکست عراقی‌ها اعتراف کرده و گفته است که دو واحد از نیروهای عراقی برای مقابله بهتر با نیروهای ایران به مواضع تازه‌ای عقب‌نشسته‌اند.»^(۲۹)

۲۲۱

هواپیماهای رژیم صهیونیستی برای دومین بار در ماه جاری،* چندین منطقه را در لبنان بمباران کردند. به گزارش خبرگزاری فرانسه از بیروت، امشب هواپیماهای این رژیم سه پایگاه فلسطینی‌ها را در لبنان بمباران کردند که در نتیجه آن و براساس نخستین گزارش‌ها ۵ تن از فلسطینیان کشته و ۱۰ تن زخمی شدند. در جریان این حمله که یک ساعت و نیم به طول انجامید، هواپیماهای اسرائیلی چندین بار از فراز بیروت گذشتند.^(۳۰)

* گزارش نخستین حمله هوایی رژیم صهیونیستی به لبنان در ماه جاری، در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱ آمده است.

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۹

۱. سند شماره ۲۷۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹، نوار شماره ۴۹۷۴)، عبدالله درویشی، صص ۳۶-۳۳؛ و - سند ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۲۰-۲۱۶.
۲. سند شماره ۲۷۳۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (آخرین وضعیت قرارگاه‌های فتح و نصر) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹، نوار شماره ۴۹۷۵)، عبدالله درویشی، صص ۴۳-۱.
۳. سند شماره ۷۵۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزیه‌جزء شماره ۳ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۴. سند شماره ۱۱۸۰۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه در قرارگاه قدس به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹؛ و - سند شماره ۷۵۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزیه‌جزء شماره ۴ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۵. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۲۴ و ۲۲۵؛ و - سند شماره ۲۷۹۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۱۹، نوار شماره ۵۰۲۹)، عبدالله درویشی، صص ۲۱-۱.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۶۳، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۷. سند شماره ۷۱۸۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام از رکن ۳ فرماندهی ژاندارمری به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۸. سند شماره ۴۰۹۹۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از پایگاه توحید به استانداری کردستان (معاونت امور سیاسی و امور انتظامی)، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۶، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۱۰. همان، صص ۵، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۱۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۴.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۲.
۱۳. همان، صص ۳.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۵۰، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۱۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۴.
۱۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۴.
۱۷. مشروح مذاکرات مجلس، روزنامه رسمی، شماره ۱۰۸۴۴، جلسه ۳۰۷، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۲۰.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۱.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۲۷ و ۲۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۳.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۹، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۳ و ۴، قاهره - یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۵. همان، صص ۲، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۶. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۴۴.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۹ و ۱۰، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۱۹، صص ۲ و ۳، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۲۹. همان، صص ۴-۲، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۱۹.
۳۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۶.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۲۰ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۶ رجب ۱۴۰۲

۱۰ مهر ۱۹۸۲

۲۲۲

در ادامه مرحله سوم عملیات بیت المقدس، که از شب گذشته آغاز شده بود، رزمندگان ایران تا ساعت ۱۵:۰۰ امروز توانستند در جناح غربی منطقه عملیات با دستیابی به ۱۳ کیلومتر دیگر از نوار مرزی، در مجموع ۱۸ کیلومتر آن را (از کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۷ شمال شلمچه) تأمین کنند و در جناح جنوبی نیز با گسترش منطقه آزادشده تا سیل‌بند عرایض، به جاده شلمچه - خرمشهر نزدیک شوند. در این مرحله از عملیات، نیروهای فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) و فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) قرار بود در نوار مرزی از کیلومتر ۲۵ (تقاطع جاده حسینی - مرز) تا کیلومتر ۲۰ شمال شلمچه، ضمن انهدام واحدهای زرهی عراق در حاشیه غربی مرز، به طرف جنوب پیشروی کنند. واحدهای نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) که در مرحله دوم عملیات تا دژ مرزی (دو کیلومتری شرق نوار مرزی) پیش آمده بودند، نیز باید با پیشروی به طرف غرب و انهدام تانک‌های دشمن، در امتداد نوار مرزی به سمت جنوب گسترش می‌یافتند. نصر ۳، نصر ۷، نصر ۵ و نصر ۶* در جناح جنوبی منطقه عملیات به ترتیب در حواصل نوار مرزی تا کیلومتر ۱۰۳ جاده اهواز - خرمشهر به طرف جاده شلمچه - خرمشهر در حال حرکت بودند. نصر ۷ در خطوط دفاعی شمال سیل‌بند عرایض درگیر بود و بقیه واحدها از اولین دقایق امروز به سمت سیل‌بند عرایض حرکت کرده بودند.

سرهنگ حسنی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر با تأکید بر تسریع در حرکت نصر ۷ خطاب به سرهنگ کریم عبادت، فرمانده تیپ ۵۵ هوابرد (از نصر ۷) اظهار داشت: «به هر ترتیب شده سریع‌تر! اگر نیاز به کمک دارید ما گفتیم برایتان [آتش] بریزند. تلاش کنید! ... بچه‌هایی که دست

* نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش)، نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوابرد ارتش)، نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوهد ارتش) و نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه).

راستت هستند [نصر ۳]، آنها خودشان را جلو کشیدند. الان آنها در وضعیت خوبی هستند. ما گفتیم آنها [نصر ۵] هوای سمت چپ و [نصر ۳] سمت راست شما را داشته باشند.»

حدود ساعت ۰۲:۰۰، نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه پاسداران) که در امتداد جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب در حال حرکت بود، اعلام کرد تانک‌های دشمن در غرب جاده را منهدم و در حال پیشروی به سمت سیل‌بند عریض هستند. گزارش نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوه‌د از ارتش) که در جناح راست نصر ۶ وارد عمل شده بود، از حرکت نیروهای این قرارگاه به سمت سیل‌بند عریض حکایت داشت. در حالی که از میزان پیشروی نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوای ارتش) که در سمت راست نصر ۵ حرکت می‌کرد، اطلاعی در دست نبود، امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا (تحت امر قرارگاه نصر ۳)* اعلام کرد: «بچه‌ها به آسفالت [جاده شلمچه - خرمشهر] رسیدند و دارند خط [مرز شلمچه] را تأمین می‌کنند؛ یعنی آنجا آرایش می‌گیرند و حالا می‌خواهیم لودر و بلدوزر [برای ایجاد خاکریز پدافند] وارد عمل کنیم.»

همچنین، گزارش شد نصر ۵ که هنوز مسافت حدود پنج کیلومتری تا سیل‌بند عریض را طی نکرده است، پس از شکستن خطوط اول و دوم دشمن در شمال این سیل‌بند متوقف شده است. عبدالله نورانی، فرمانده تیپ ۲۲ خرمشهر در این باره گفت: «تا خاکریز سوم آمدم و بچه‌ها می‌گویند نیروی زیادی [از دشمن] پشتش هست و نمی‌توانند جلو بروند.»

به این ترتیب، تا حدود ساعت ۰۳:۰۰، در محورهای جناح جنوبی منطقه عملیاتی، نصر ۳ با موفقیت توانست مانور خود را در مجاور نوار مرزی براساس طرح ابلاغ شده اجرا کند. در سمت چپ این قرارگاه، نصر ۷ در خطوط اول تا سوم دشمن در شمال سیل‌بند عریض همچنان درگیر بود. نصر ۵ هم که در سمت چپ نصر ۷ پیشروی می‌کرد. هنوز به سیل‌بند عریض نرسیده بود. نصر ۶ اگرچه در محور جاده اهواز - خرمشهر به تقاطع سیل‌بند رسیده بود، اما با مقاومت و آتش پرحجم دشمن توان ادامه مسیر را از دست داده بود.

از سوی دیگر، در جناح غربی منطقه عملیات (نوار مرزی)، حدود ساعت ۰۳:۰۰ فرماندهی قرارگاه فتح اعلام کرد که فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) با قوای عراقی در غرب نوار مرزی (تقاطع جاده حسینیه - مرز به پایین) درگیر شده است. دقایقی بعد، احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف (از فتح ۳) از درگیری نیروهایش با دشمن در غرب نوار مرزی (جناح چپ فتح ۱) خبر داد: «بچه‌ها درگیر شدند و به حول و قوه الهی، دارند به سرعت به طرف پایین [جنوب] جلو می‌آیند.»

هم‌زمان، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱) که با تأخیر وارد عمل شده بود، اعلام کرد که هنوز با دشمن درگیر نشده است. نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) هم مانند نصر ۲ حرکت خود را از دژ مرزی به طرف نوار مرزی با تأخیر آغاز کرده بود.

* نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ لشکر ۲۱ پیاده ارتش) از حاشیه شرقی نوار مرزی به طرف جاده شلمچه - خرمشهر پیش می‌رفت.

حدود ساعت ۵:۳۰، حسین خرازی فرمانده تیپ امام حسین^(ع)، از درگیری نیروهای این تیپ و تیپ نجف در غرب نوار مرزی با قوای زرهی عراق خبر داد و گفت: «دشمن به واحدش دستور عقب‌نشینی داده و گفته واحدهای ایرانی خیلی قوی هستند. بچه‌های خودمان هم دارند پیش می‌روند و تانک‌های دشمن دارند منهدم می‌شوند. همچنین، جلوی احمد [تیپ نجف]...». ساعت ۵:۵۷، سرهنگ حسین حسینی سعدی پرسید: «بچه‌های [سرهنگ] عبادت [تیپ ۵۵] هوارد از نصر [۷] دست به دست هم دادند؟» پاسخ داده شد: «آنها الان در خط آمدند.»

لحظاتی بعد، مرتضی قربانی فرمانده تیپ ۲۵ کربلا (از نصر ۷) که نیروهای تحت‌امرش در خطوط پدافندی نیروهای عراقی در شمال سیل‌بند عریض با دو تیپ پیاده ۴۸ و ۴۹ به شدت درگیر بودند، پس از شکستن این خطوط و پیشروی به طرف جنوب اعلام کرد که نیروهایش قبل از جاده خرمشهر - شلمچه به میدان مین برخورد کرده‌اند. از وی خواسته شد که آن را دور بزنند و پس از رسیدن به جاده به سمت نوار مرزی ادامه مسیر داده، در آنجا پدافند قوی برقرار کنند.

محسن رضایی در تماس با حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، از فاصله نیروهای دشمن و میزان انهدام آنها پرسید. خرازی پاسخ داد: «فاصله دشمن در حدود دو تا سه کیلومتر [در غرب نوار مرزی] است و تا آنجایی که در توان داشتیم انهدام به‌خوبی صورت گرفت.» سپس محسن رضایی تأکید کرد: «نگذارید یک نفر از دشمن سالم در برود تا ان‌شاءالله ترتیب بصره را بدهیم.»^(۱)

الحاق میان نصر ۱ و نصر ۲ که به نوار مرزی رسیده بودند تا ساعت ۶:۰۰ هنوز برقرار نشده بود. نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه) هم تا تقاطع سیل‌بند شمال خرمشهر و جاده اهواز - خرمشهر پیشروی کرد، اما از جنوب این سیل‌بند (شرق جاده) زیر آتش تانک و توپخانه دشمن قرار گرفته، تقاضا کرد که توپخانه خودی مواضع دشمن در آن ناحیه را زیر آتش متقابل قرار دهد.

به نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱) که در نوار مرزی از سمت شمال حدود ۲ کیلومتر با نصر ۱ فاصله داشت، دستور داده شد پس از الحاق با نصر ۱، به‌همراه فتح ۳ که ۸ کیلومتر پایین آمده و با نصر ۱ الحاق کرده بود، در امتداد نوار مرزی به طرف جنوب آمده و در ناحیه شلمچه به نصر ۳ متصل شوند. در همین رابطه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا به احمد متوسلیان فرمانده تیپ محمد رسول‌الله^(ص) از نصر ۲، گفت: «خب، شما اول از همه سعی کنید که به رئوفی [تیپ ۷ ولی‌عصر^(عج) از نصر ۱] متصل شوید، بعد به اتفاق رئوفی و کاظمی [تیپ ۸ نجف از فتح ۳] به طرف پایین بیایید که به امین [تیپ ۳۱ عاشورا از نصر ۳] متصل شوید.»

در جناح جنوبی منطقه عملیات نیز فرماندهی قرارگاه نصر که از شروع عملیات بر الحاق سریع نصر ۶ و نصر ۵ تأکید داشت، خطاب به اسحاق عساکره فرمانده تیپ ۴۶ فجر (نصر ۶)، که نیروهایش نه‌تنها به سیل‌بند عریض نرسیده بودند، بلکه به سمت راست نیز گسترش نیافته و در مجاورت جاده اهواز - خرمشهر زمین‌گیر شده بودند، گفت: «اسحاق! شما سعی کن دست راست را به دست عبدالله [تیپ ۲۲ خرمشهر از نصر ۵] بدهی.» اسحاق عساکره نیز پاسخ داد: «اوضاع بچه‌ها خیلی

نامناسب است. الان دو گردان ما درگیرند و تانک‌های ما دارند حرکت می‌کنند.»
 دقیقی بعد (حدود ساعت ۰۶:۳۰) عبدالله نورانی فرمانده تیپ ۲۲ خرمشهر که نیروهایش تا یک کیلومتری سیل‌بند عرایض جلو آمده و منتظر الحاق با جناح راست خود بودند، از اسحاق عساکره پرسید: «نیروهای شما کجا هستند؟ چون بچه‌های ما خیلی جلو رفته‌اند.» اسحاق عساکره پاسخ داد: «بچه‌های ما هم جلو رفته‌اند، ولی الان آتش [دشمن] زیاد است؛ جاده را با تیر مستقیم و توپخانه کاملاً بسته‌اند.»

حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، با مشاهده این وضعیت به نصر ۵ دستور داد که طبق طرح ابلاغ‌شده، به سمت غرب نهر عرایض پیشروی کند. وی به نصر ۶ هم گفت: «اسحاق، ببین، خب وسط درگیری فشار پیش می‌آید، ولی اینها برطرف می‌شود. تو بچه‌ها را تشویق کن که در جای خودشان مستقر شوند، سنگر هم بکنند. خدا ان‌شاءالله کمکتان می‌کند.»

نصر ۶ که از سمت شرق جاده اهواز - خرمشهر زیر آتش دشمن قرار داشت، به‌طور مکرر درخواست می‌کرد مواضع دشمن در این ناحیه زیر آتش قرار گیرد. رحیم صفوی از اسحاق عساکره پرسید: «به آرامی بگو کجا آتش توپخانه می‌خواهید تا اجرا کنند.» اسحاق عساکره گفت: «سمت چپ جاده روی مواضع دشمن؛ غرب کارون. برادر رحیم، دشمن با هرچه که داشته دارد [ما را] می‌زند.»
 درحالی‌که نصر ۷ برای تخلیه مجروحان خود درخواست آمبولانس می‌کرد، نصر ۳ نیز برای ایجاد خاکریز امکانات مهندسی می‌خواست. امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا (از نصر ۳)، در این باره اعلام اینکه بر اثر آتش شدید تانک‌ها و تیربارهای دشمن راننده‌های تعدادی از لودرها و بلدوزرهای جهاد سازندگی مجبور شدند از جاده شلمچه - خرمشهر به عقب (به طرف شمال) برگردند، گفت: «پنج دستگاه اوراقی که خودمان داشتیم، آنها دارند کار می‌کنند. ... دشمن هم دقیقاً دارد روی جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] فشار می‌آورد. کم‌کم می‌خواهد روی آسفالت بیاید و پشت آن مستقر شود؛ او اگر مستقر بشود دیگر کاری نمی‌توانیم انجام بدهیم.» رحیم صفوی به وی گفت: «باشد، الان می‌گوییم اجرای آتش کنند؛ ولی بچه‌ها باید محکم آنجا را بگیرند. شما هم [نیروها را] از آن بالا [ی جاده یا مرز شمال شلمچه] بیاورید پایین، تقویت کنید.» امین شریعتی ادامه داد: «بچه‌ها همه آنجا ایستاده‌اند. لودر و بلدوزرها هم می‌روند آنجا و دارند خاکریز می‌زنند، امکانات مهندسی کم داریم.»

تا حدود ساعت ۰۶:۳۰، نصر ۱ و نصر ۲ نیز در جناح غربی منطقه عملیات (محدوده تقریبی کیلومتر ۷ تا کیلومتر ۱۷ نوار مرزی شمال شلمچه) هنوز فاصله دو کیلومتری میان خود را پر نکرده و در نتیجه، عمل الحاق انجام نشده بود و دشمن با رخنه در این شکاف، آنها را از پهلو تحت فشار قرار می‌داد. محسن رضایی از رحیم صفوی پرسید: «رحیم، آن مسئله حاج احمد [نصر ۲] و رئوفی [نصر ۱] حل شد؟» رحیم صفوی پاسخ داد: «هنوز نه، ولی به کاظمی [فتح ۳] که در سمت راست نصر ۱ قرار دارد [گفتیم با رئوفی باید پایین؛ آنها هم دارند می‌آیند.]»

ساعت ۰۶:۴۰، اسحاق عساکره (نصر ۶) ضمن درخواست مجدد از فرماندهی قرارگاه نصر برای اجرای آتش روی مواضع نیروهای عراقی مستقر در شرق جاده اهواز - خرمشهر، اعلام کرد: «دو تانک از اکیپ فرماندهی دشمن آمدند و خودشان را تسلیم کردند.»

نصر ۵ که به علت تجمع دشمن در پشت سیل بند عرایض، در نزدیکی آن متوقف شده بود، حدود ساعت ۰۷:۰۰ به شدت هدف تیربار، آر.پی.جی. ۷ و تانک‌های عراقی قرار گرفت و ۲۵ تا ۳۰ نفر از نیروهایش به شهادت رسیدند. در پی توقف نصر ۵ و در نتیجه، تأمین نشدن سمت چپ نصر ۷ که در شمال جاده خرمشهر - شلمچه در کنار نصر ۳ قرار گرفته بود، فرماندهی قرارگاه نصر ضمن ابراز نگرانی خود و نصر ۷ از این موضوع از فرماندهی نصر ۵ خواست سریع‌تر پیش برود. حسن باقری خطاب به عبدالله نورانی (نصر ۵) گفت: «یک مقدار سریع‌تر عمل کن. تو اگر عمل نکنی دست چپ مرتضی [نصر ۷] باز می‌ماند.»

نصر ۳ هم که در حال تحکیم مواضع خود در نزدیکی جاده شلمچه - خرمشهر بود، با اشاره به حضور تعدادی زیاد از تانک‌های عراقی در یک کیلومتری جنوب جاده و درخواست اجرای آتش انبوه توپخانه روی آنها، به فرماندهی قرارگاه نصر اطلاع داد: «الان بچه‌های ما در ۵۰۰ متری جاده هستند. رفت و آمد دشمن روی جاده خیلی زیاد است. ما هر چه سریع‌تر باید خودمان را به جاده نزدیک کنیم. با مرتضی [نصر ۷] صحبت کنید که با تانک و همه چیز بیایند که بچه‌ها هجوم ببرند جلو.» حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر به امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا (از نصر ۳) گفت: «شما که می‌گفتید توی شلمچه جاده را بستید!» امین شریعتی که نیروهایش به دلیل عقب ماندن نصر ۷ در جناح چپشان به شدت زیر فشار دشمن بودند، پاسخ داد: «من نگفتم شلمچه را بستیم؛ گفتم بچه‌ها رفتند آنجا. بعد، چون بچه‌های مرتضی [نصر ۷] داشتند برمی‌گشتند، آنها هم [به شمال جاده شلمچه - خرمشهر] برگشتند. بعد، ما به آنها گفتیم شما باید حتماً آنجا بایستید. الان بچه‌ها هنوز مانده‌اند، ولی یک آتش پشتیبان خیلی شدید نیاز دارند. این خرچنگ‌های [تانک‌های] مرتضی هماهنگ بشوند، بچه‌ها را بفرستند جلو، آن هم شلیک بکند که بروند جلو [تا فشار دشمن در جناح چپ نصر ۳ کاهش یابد].»

از سوی دیگر، در جناح غربی منطقه عملیاتی نیز پس از اینکه چندین بار از تیپ نجف (فتح ۳) خواسته شد با پاک‌سازی حاشیه غربی نوار مرزی، به همراه تیپ ولی عصر (عج) (نصر ۱) به سمت جنوب آمده و فاصله خود با نصر ۲ را پر کند، احمد کاظمی فرمانده تیپ نجف به رحیم صفوی گفت: «رحیم جان، می‌گویم این تانک‌های [تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱] حمزه را نمی‌گویند جایگزین این تانک‌هایمان بشوند تا ما تانک‌هایمان را حرکت بدهیم؟» رحیم صفوی پاسخ داد: «به امید آن تانک‌ها نباشید. فکر کنید اصلاً آنها نیستند، خود شما باید این کار را انجام بدهید.» احمد کاظمی ادامه داد: «خب، ما می‌خواهیم آن را حرکت بدهیم بیریم به طرف پایین، ولی اول باید آنهایی که آنجا خوابیده‌اند، بیایند.» رحیم صفوی هم گفت: «آنها خواب‌اند؛ تو برو جلو، معطل آنها نمان. شما با رئوفی [تیپ ولی عصر (عج) از نصر ۱] هماهنگ کنید.»^(۳)

حدود ساعت ۰۷:۳۰، نصر ۳ که زیر آتش دشمن قرار داشت و همچنان از عدم الحاق با نصر ۷

در سمت چپ خود نگران بود، از حضور حدود ۱۰۰ تانک دشمن روی جاده شلمچه - خرمشهر خبر داد. رحیم صفوی در پاسخ به این نگرانی، ضمن اطمینان دادن به نصر ۳ درخصوص حضور هرچه سریع تر نصر ۷ در جناح چپ او، توصیه کرد که موشک های تاو، تفنگ های ۱۰۶ و خمپاره اندازهای ۶۰ و ۸۱ را آماده کرده، تانک های دشمن را منهدم کنند.

نصر ۵ هم که فقط تا ۵۰۰ متری شمال سیل بند عریض جلو آمده و همچنان منتظر الحاق با نصر ۶ در سمت چپ خود بود، پس از ناامیدی از امکان این الحاق و بنا به دستور قبلی قرارگاه نصر اعلام کرد قصد دارد حرکت خود را به طرف جنوب (غرب نهر عریض) آغاز کند. حسن باقری در مخالفت با این تصمیم نصر ۵ اظهار داشت: «عبدالله [نورانی] صبر کن تا با اسحاق [نصر ۶] هماهنگ بشوید و بعد جلو بروید. اسحاق، هم ردیف شماست.»

علی اسحاقی مسئول پست شنود سپاه در قرارگاه کربلا، آخرین وضعیت دشمن در منطقه عملیات را چنین گزارش کرد: «زیر نهر عریض، دشمن در حال مقاومت است. سمت راست شلمچه به بالا، دشمن فقط با تانک مقاومت می کند و پیاده ندارد. یک ساعت است درخواست پیاده می کند، ولی پیاده برای او نمی آید. از عریض به خرمشهر و امتداد جاده خرمشهر - اهواز هم مقاومتی نیست.» فرماندهی قرارگاه نصر از نصر ۳ که به تنهایی در مجاورت مرز شلمچه و نزدیکی جاده شلمچه - خرمشهر حضور داشت، خواست منتظر نصر ۷ نباشد و با تقویت جناح راست خود، روی جاده برود و آن را مسدود کند تا نیروهای فتح ۳، نصر ۱ و نصر ۲ در امتداد مرز به او ملحق شوند. دقایقی بعد، امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا (از نصر ۳) نیز با اعلام اینکه هیچ یک از واحدهای خودی در نوار مرزی شمال شلمچه حضور ندارند، از پیشروی دشمن از سمت شلمچه به طرف آنها خبر داد.

علاوه بر ناهماهنگی و عدم الحاق واحدهای قرارگاه نصر در جناح جنوبی منطقه عملیات که موفقیت سومین مرحله از عملیات بیت المقدس در تصرف شلمچه و محاصره خرمشهر را ناممکن کرده بود، در جناح غربی منطقه نیز شرایط مشابهی وجود داشت.

غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، خطاب به احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف (از فتح ۳)، گفت: «برادر عزیز، به همان میزانی که رئوفی [نصر ۱] مجبور است که خودش را به تو بچسباند، تو هم مجبوری خودت را به رئوفی بچسبانی. هی نگو که چرا او نیامد. چرا تو نرفتی؟! دو نفری به هر صورت به همدیگر وصل شوید.» غلامعلی رشید به فرماندهی تیپ امام حسین^(ع) (فتح ۱) هم دستور داد: «سریع پایین بکشید. بگوئید توی مواضع احمد متوسلیان [نصر ۲] بروند؛ آنجا تراکم دشمن خیلی زیاد است و دارند از جناح چپ، بچه ها را اذیت می کنند. سریع پایین بروید. بگو پنج، شش یا هشت کیلومتر پایین بروند؛ بگو از چپ، جایی که بچه ها اذیت می شوند.» غلامعلی رشید به تیپ ولی عصر^(ع) (نصر ۱) نیز توصیه کرد: «شما به احمد [تیپ ۸ نجف از فتح ۳] بچسبید؛ چون آنها نمی توانند به طرف شما بیایند.»

ساعت ۰۹:۲۰، خبر رسید که تیپ ۶ زرهی عراق سعی دارد از نوار مرزی در ده کیلومتری جنوب تقاطع جاده حسینی - مرز [در همان سه کیلومتری که قرار بود نصر ۱ وارد عمل شود] عبور کند.

در این ارتباط علی اسحاقی مسئول پست شنود سپاه در قرارگاه کربلا، گفت: «[تیپ ۶ زرهی عراق] دارد با آتش کالیبر و تانک با بچه‌ها مقاومت [مقابله] می‌کند و اظهار می‌کند که یک قسمتی از آن روی نوار مرزی آمده، ولی به دلیل اینکه پیاده ندارد نمی‌تواند عبور کند. این [تیپ] پیاده ندارد و اگر بچه‌ها فشار بیاورند نمی‌تواند کاری کند. ولی گفت به ما دستور دادند که هر چه دارید بیاورید و باید عبور کنید.»

پس از این پیام، محسن رضایی به رحیم صفوی گفت: «اگر بچه‌های آر.پی. جی زن تیپ امام حسین^(ع) یا تیپ ۸ [نجف] آن نزدیکی‌ها باشند می‌توانند این [تیپ ۶ زرهی عراق] را از مرز پرت کنند بیرون. اجرای آتش توپخانه هم خوب است، اما توجه کنید که روی بچه‌های خودمان اجرای آتش نشود. از رئوفی [فرمانده تیپ ۷ ولی عصر^(عج) از نصر ۱] هم بپرس که چه قدر مرز دستش است. رئوفی می‌گوید مرز دست من است، ولی آنها این طور می‌گویند!»

پاتک دشمن که احتمال وقوع آن داده می‌شد در ساعت ۱۵:۰۰ در محور تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) (نصر ۲) اجرا شد. در این خصوص، محسن رضایی به رحیم صفوی گفت: «رحیم، پشت حاج احمد [تیپ محمد رسول‌الله^(ص)] را یک رده بچینید، مسئله حل است.» رحیم صفوی در پاسخ گفت: «محکم است. خیالتان راحت باشد.»^(۳)

پس از آنکه پاتک دشمن با مقابله رزمندگان خودی، به ویژه تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) به شکست انجامید، فرماندهان نظامی حاضر در صحنه نبرد به سرعت یک جلسه اضطراری تشکیل دادند تا ضمن بررسی وضعیت عملیات، برای ادامه آن تدبیر کنند.

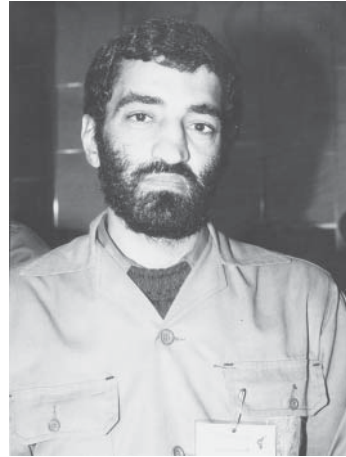
به این ترتیب، رزمندگان خودی در سومین مرحله عملیات تا ساعت ۱۵:۰۰ امروز توانستند در جناح غربی منطقه عملیات با دستیابی به ۱۳ کیلومتر دیگر از نوار مرزی، در مجموع ۱۸ کیلومتر آن را (از کیلومتر ۲۵ تا ۷ شمال شلمچه) تأمین کنند و در جناح جنوبی نیز ضمن گسترش منطقه آزادشده تا سیل بند عریض، به جاده شلمچه - خرمشهر (نصر ۳ تا ۵۰۰ متری و نصر ۷ تا ۲ کیلومتری جاده) نزدیک شوند.^(۴)

۲۲۳

بعد از ظهر امروز جلسه‌ای اضطراری با حضور فرماندهان ارتش و سپاه* برای بررسی عملکرد دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر در سومین مرحله عملیات بیت‌المقدس تشکیل و در پایان آن مقرر شد امشب بار دیگر قرارگاه‌های نصر و فتح از محورهای تعیین شده خود قوای زرهی عراق را منهدم کنند.

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری فرماندهان قرارگاه نصر، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، غلامعلی رشید و احمد غلامپور فرماندهان سپاهی قرارگاه فتح و قدس، احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص)، سرهنگ سعید پورداراب فرمانده تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ حمزه، حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، سرهنگ کریم عبادت فرمانده تیپ ۵۵ هواپرد، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، مرتضی قربانی فرمانده تیپ ۲۵ کربلا و امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا.

در ابتدای جلسه که در ساعت ۱۵:۳۰ برگزار شد، وضعیت نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ حمزه) که در پی عملیات شب گذشته به شدت زیر آتش تانک‌های عراق بود، بررسی شد. در این باره رحیم صفوی گفت: «به هر جهت باید جلوی تلفات بچه‌ها را گرفت؛ یعنی ماندن در اینجا [منطقه مرزی تصرف شده توسط نصر ۲] به این معناست که همین طوری باید تلفات و شهید داد. ... اگر همه نیروها آمادگی داشته باشند، امشب هم ادامه عملیات می‌دهیم، ولی اگر آمادگی نباشد، مجبورند همه نیروها امشب تحکیم موضع و تجدید سازمان بکنند و ان شاء الله تعالی برای فرداشب وارد عمل شوند.»

احمد متوسلیان

آنگاه، احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)، با تأکید بر رفع تهدید و انهدام تانک‌های دشمن در حاشیه غربی نوار مرزی، پایان یافتن توان تیپ خود را متذکر شد و به محسن رضایی گفت: «اگر [عملیات] امشب یا فرداشب باشد، دیگر هیچی از ما نمی‌ماند؛ چون تا حالا دو، سه گردان از دست داده‌ایم. ان شاء الله فکری برای ما بکنید.» وی ضمن اشاره به تصرف ۵ کیلومتر از ۶ کیلومتر هدف مورد نظر در جریان عملیات شب گذشته، افزود: «ساعت ۲ صبح، به تانک‌های دشمن رسیدیم و ۱۰، ۱۲ دستگاه را منهدم کردیم. ... دشمن در یک کیلومتر باقیمانده مقاومت زیادی می‌کند و آتش تانک و توپ او نیروهای ما را خیلی اذیت می‌کند. ... گردان‌های ما ۷۰ تا ۸۰ درصد از بین رفته‌اند و ما امشب توان انجام عملیات دیگری را نداریم و فقط می‌توانیم پدافند کنیم. ... ما نمی‌بایست وقتی که به غرب مرز رفتیم [و تانک‌های دشمن مستقر روی جاده غرب مرز را منهدم کردیم] برمی‌گشتیم، بلکه با وجود چنین جاده‌ای [جاده آسفalte مرتفع در سه کیلومتری غرب مرز] ما یک موضع پدافندی در پشت مرز اختیار می‌کردیم. ... اینکه ما سر مرز پدافند بکنیم درست نیست. یا باید پشت دژ [دو کیلومتری شرق مرز] برویم و یا اینکه جلوتر از مرز برویم و آنجا مواضع ایجاد کنیم.» حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر به متوسلیان گفت: «باتوجه به کیفیت و کمبود نیرو ما توان نداشتیم که در پشت جاده [غرب مرز] پدافند کنیم.»

سپس، سرهنگ نصرت الله معین وزیری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش، اظهار داشت: «ما یک اشتباه داشته‌ایم و آن این است که نیروی تأمین پاسدار رزمی جلوتر از مواضع پدافندی خودمان برای معطل کردن دشمن به کار نمی‌بریم.» سرهنگ کریم عبادت فرمانده تیپ ۵۵ هوارد ارتش از نصر ۷، هم درخصوص وضعیت یگان تحت امرش گفت: «سربازهای ما چند شب است که نخوابیده‌اند و اصلاً توان عملیات امشب را ندارند، ولی برای مقابله با پاتک می‌توانند.»

در ادامه جلسه، حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین (ع) سپاه از فتح ۱، در خصوص عملیات شب گذشته و امروز یگان‌های اظهار داشت: «ما چون منطقه را دیده بودیم و می‌دانستیم دشمن در کجا بیشتر تمرکز دارد و می‌دانستیم که از کجا بیشتر می‌شود انهدام نیرو از دشمن گرفت، نظرم این بود که برادرها توی [غرب] مرز اولویت بدهند و روی مرزشان عمل کنند. الان هم همین مسئله است و اگر برادرها توانستند مقاومت کنند که ان‌شاءالله مقاومت می‌کنند، خداوند هم ان‌شاءالله کمکشان می‌کند، شب حتماً باید روی این مرز عمل بشود و این مرز تأمین بشود. البته تانک‌های دشمن پشت غرب مرز آمدند، اما فقط تا یک حدودی می‌توانند آتش کنند؛ یعنی تهدید کلی نمی‌توانند بکنند؛ چون که در شرق مرز نیستند. ... اما اینجا فشار دارند می‌آورند. لذا برادرها اینجا آماده باشند و عمل کنند.»

غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، در توضیح اظهارات حسین خرازی گفت: «دقیقاً نظر برادر حسین این است که می‌گوید این حرکت بسیار جالبی است و این را باید ادامه بدهیم. یعنی این [دشمن] را بریزیم آن‌طرف [مرز]، این مرز را خودبه‌خود گرفتیم، احتیاجی هم نیست ما این‌طور توی دشت برویم و خاکریز نزنیم، یعنی این را ادامه بدهیم.» رحیم صفوی پرسید: «یعنی از بالا به پایین [در امتداد مرز] باشد؟» غلامعلی رشید پاسخ داد: «بله دیگر، می‌گوید در جهت خودمان باشد.»

حسین خرازی در ادامه توضیحاتش گفت: «دیشب از اینجا حرکت کردیم و با ۴ گردان آمدم پایین و موقعی که دشمن اینجا آرایش گرفته بود، بچه‌ها حدود ۱۰۰ تانک و نفربر دشمن [از تیپ ۱۰ زرهی] را منهدم کردند. البته دو کیلومتر توی دشت [غرب مرز] باز شدند و آمدند پایین و صبح رسیدند و با تیپ ۷ دزفول [ولی عصر (عج)] الحاق پیدا کردند و تیپ ۷ دزفول هم با تیپ محمد رسول‌الله (ص) الحاق کرد؛ منتها عملیات دیر شروع شد. ما یک مقدار تلفاتی از این نظر داشتیم که نتوانستیم زخمی‌ها را صبح بکشیم این‌طرف.» غلامعلی رشید پرسید: «چه شد که آنجا را رها کردید؟» حسین خرازی پاسخ داد: «خب دشمن منهدم شده بود دیگر.» سرهنگ صیاد شیرازی هم سؤال کرد: «الان شما یک خیز جلوتر از مرز هستید؟» حسین خرازی جواب داد: «نه، ما پشت مرز هستیم. ما یک انهدام نیرو در سطح دو کیلومتر [در غرب مرز] انجام دادیم و بعد آمدم پشت مرز.»

سرهنگ سعید پورداراب فرمانده تیپ ۳ لشکر ۲۱ پیاده از نصر ۳، هم گفت: «نصر ۳ طبق برنامه ابلاغی، از قسمت کانال جنوبی [پنج کیلومتری شمال سیل‌بند عرایض] و حد در با دو گردان ادغامی حرکت خودش را برای تأمین این قسمت تا خاکریز و ادامه آن به سمت جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] شروع کرد. ... و اولین واحدی بود که اعلام کرد به هدفش، که جاده آسفالت بود، رسیده است. ولی به‌خاطر عدم هماهنگی بین یگان‌ها و درگیری شدیدی که در اینجا به وجود آمده بود و از طرفی هنوز این یگانی که می‌بایست از بالا عمل بکند [نصر ۷] نرسیده بود پایین، به‌خاطر این دو کیلومتر دستور دادند که برویم پایین‌تر، فاصله‌ای که ما اشغال کردیم زیاد شد. فشار دشمن از همه طرف زیاد بود. گردان ۱۷۱ و تا حدودی هم ۱۷۴ متحمل ضایعاتی شدند البته نه زیاد سنگین. در حال حاضر آن‌چیزی که من دیدم پاسگاه ژاندارمری که در

اینجا هست که همان ژاندارمری شلمچه باید باشد، حدوداً با ما ۴۰۰ تا ۵۰۰ متر فاصله دارد. الان در حال ایجاد یک خاکریز هستیم که می‌رود پایین پاسگاه ژاندارمری و وصل می‌شود به جاده آسفالت. از پاسگاه ژاندارمری هم حدود یک کیلومتر به راستش نیروهایی هستند که نمی‌دانم از تیپ محمد رسول‌الله^(ص) باشد یا تیپ دیگر. اینها الان درگیر هستند و تیراندازی شدید از قبیل سلاح سبک و سلاح سنگین رویشان هست. حدوداً یک کیلومتر از پاسگاه به طرف بالا به اضافه پاسگاه و پایین دشمن مقاومت می‌کند. یعنی از آن جاده آسفالت به سمت پایین هر تلاشی که می‌خواهیم بکنیم باز در این محدوده پاسگاه ژاندارمری شلمچه بکنیم.»

امین شریعتی فرمانده تیپ ۳۱ عاشورا از نصر ۳، در تکمیل اظهارات سرهنگ پورداراب گفت: «پیشنهاد من این است که این تکه، یعنی حد این مرز را به یک نصر بدهیم که حمله کند بیاید اینجاها و یک هدف ما را بهش بدهیم. ... بهترین راه این است که بتوانیم مرز را پاک‌سازی کنیم. یعنی نباید بیاییم این طرف کانال [در شرق نوار مرزی در پنج کیلومتری شمال سیل‌بند عرایض] حرکت کنیم. باید حتماً برویم آن طرف [غرب مرز] و شروع کنیم از این جناح پاک‌سازی کنیم؛ بین کانال و مرز.» نظر رحیم صفوی هم این بود که «در این بالا [منطقه شمال سیل‌بند عرایض] دشمن می‌تواند خوب مانور کند و هرچه برویم به طرف پایین زمینش برای مانور تانک مناسب نیست.»

در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی پیشنهاد کرد که در عملیات امشب نخست مواضع خودی در نوار مرزی ترمیم و تأمین شود و بعد حرکت به طرف جنوب آغاز گردد. حسن باقری هم اظهار داشت که نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورا و تیپ ۳ لشکر ۲۱ پیاده) عملیات خود را تا جاده آسفالت ادامه دهد. سپس، سرهنگ صیاد شیرازی طرح عملیاتی را که قرار است امشب اجرا شود، چنین اعلام کرد: «امشب - به یاری خداوند - سه نصر [نصر ۲، نصر ۳ و نصر ۷]* عمل می‌کنند. یعنی عملیات باز هم در منطقه قرارگاه نصر خواهد بود. نصر ۲ با گرفتن ۳ گردان از تیپ ثارالله^(ع) و ۲ گردان از تیپ امام حسین^(ع) و تیپ نجف مرز خود را ترمیم می‌کند. نصر ۳ هم ۳ گردان می‌گیرد تا جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] می‌آید. نصر ۷ هم با پنج، شش گردان تقویتی تا [همین] جاده آسفالت تأمین می‌کند [و جناح راست خود و جناح چپ نصر ۲ را پوشش می‌دهد].»

محسن رضایی هم در ادامه سخنان سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «تمام این تلاش‌هایی که کردیم الان می‌خواهد در اینجا در یک نقطه‌ای جمع‌بندی شود و نتیجه‌گیری کنیم. پس صلاح نیست که این همه خون و تلاش و زحمتی که کشیدیم بگذاریم مفت مفت جلوی چشمان از بین برود. مسئله عراق را هم انهدام نیرو حل می‌کند. اگر انهدام کردیم از دشمن همه چیز قابل حل است. اگر هم انهدام نکردیم چیزی حل نمی‌شود. این یک واقعیت است. الان از صبح تا حالا دشمن می‌خواهد پاتک کند، اما وحشت دارد و می‌گوید ایرانی‌ها دارند تقویت می‌کنند. حالا

* نصر ۲ شامل تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش؛ نصر ۳ شامل تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش؛ نصر ۷ شامل تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوای ارتش.

جمعی از فرماندهان سپاه و ارتش

باید - به امید خدا - نتیجه گیری کنیم. وقت هم الان خوب است. بروند شناسایی کنند.»

سپس، حسن باقری به احمد متوسلیان گفت: «شما از اینجایی که [در نوار مرزی] هستید پنج کیلومتر پایین [جنوب] بیایید. ... حدود یک و نیم [تا دو] کیلومتر هم باید بروید غرب مرز...». محسن رضایی نیز به حسین خرازی و احمد متوسلیان

گفت: «زودتر بروید و نیروهایتان را توجیه کنید.» رحیم صفوی هم تأکید کرد: «درگیری با دشمن ساعت ۹ [شب] باشد؛ منتها از اول غروب آفتاب نیروها باید حرکت کنند.»

به این ترتیب، در این جلسه که در ساعت ۱۷:۴۰ پایان یافت، مقرر شد امشب قرارگاه نصر مرحله سوم عملیات را ادامه دهد. براین اساس، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ پیاده ارتش) می بایست مجدداً در نوار مرزی وارد عمل شود و پس از انهدام قوای دشمن، به طرف شلمچه پیشروی کند. نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوای ارتش) نیز که در شب گذشته تانزدیکی جاده خرمشهر - شلمچه پیش رفته اند، می بایست عملیات خود را تا این جاده ادامه داده و با آزادسازی شلمچه، خرمشهر را در محاصره قرار دهند.^(۵)

۲۲۴

پس از جلسه بعدازظهر امروز فرماندهان سپاه و ارتش، فرماندهان یگانهای مأمور برای ادامه مرحله سوم عملیات به واحدهای تحت امر خود پیوستند تا اقدامات لازم را برای هماهنگی و فراهم کردن الزامات عملیات انجام دهند.

جواد زمانزاده یکی از راویان قرارگاه کربلا، وقایع دومین شب مرحله سوم عملیات را از ساعت ۲۳:۱۰ تا ساعت ۲۴:۰۰ امروز چنین ثبت کرده است: یکی از مسئولان قرارگاه فتح به احمد کاظمی فرمانده تیپ نجف، گفت: «به بچه ها بگو حواسشان خیلی جمع باشد. درضمن، این حسین [فرمانده تیپ امام حسین^(ع)] هم حرکت کرده و دارد به طرف تو می آید. برادر همت [جانشین تیپ محمد رسول الله^(ص)] می گوید آن دوتا [گردان] که [تیپ امام حسین^(ع)] و تیپ نجف^(۶) به آنها دادند، یک کمی حالشان خراب است [آماده نیستند]. شما زود پشتشان برسید.»

یکی از مسئولان قرارگاه فتح به تیپ امام حسین^(ع) اعلام کرد: «کاظمی می گوید من دنبال حدید [مرز] راه می اندازم. حسین هم دنبال حدید بروند و به هم برسند و شروع به تند رفتن کنند. ... زودتر با

احمد [کاظمی] شروع به رفتن کنید. بگویید آن نقل و نبات‌ها یا کنسروها [مهمات] هم به آنها می‌رسد.» حدود ساعت ۲۳:۳۰، احمد کاظمی اعلام کرد عملیات خود را آغاز کرده است. به تیپ محمد رسول‌الله^(ص) (نصر ۲) و تیپ ۷ ولی عصر^(عج) (نصر ۱) و در منطقه جنوبی عملیات هم به نصر ۳ و نصر ۷ اعلام شد که عملیات خود را هرچه سریع‌تر شروع کنند.^(۶)

۲۲۵

هم‌زمان با اجرای عملیات بیت‌المقدس در جبهه جنوب، تبادل آتش سلاح‌های سبک و سنگین در جبهه‌های غرب و شمال‌غرب کشور همچنان ادامه دارد.

در منطقه میمک دو موضع تیربار، یک موضع آر.پی.جی ۷، دو پست دیدبانی و در مناطق گیلان‌غرب، سومار و سرپل ذهاب چندین بانه تدارکاتی دشمن منهدم شد و به یک تأسیسات مخابراتی آسیب کلی وارد آمد.

در محورهای مریوان و نوسود نیز نیروهای خودی مواضع دشمن را در مناطق سرگینه، پنجوین، ارتفاعات نوسود، شوشمی بالا و شوشمی پایین زیر آتش قرار دادند و ضمن جلوگیری از حرکات و فعالیت دشمن تعدادی از مواضع آن را منهدم کردند.^(۷)

۲۲۶

در ادامه مقابله با اقدامات عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق کردنشین کشور، نیروهای خودی یکی از روستاهای مهاباد را پاک‌سازی و ۳ عدد مین را در اطراف بانه کشف و خنثی کردند.

به گزارش سپاه پاسداران ارومیه، در عملیاتی که بامداد امروز با همکاری پاسداران سپاه مهاباد، تیپ مهاباد و عشایر مسلمان منطقه اجرا شد، روستای برده‌میش، از توابع شهرستان مهاباد، پاک‌سازی گردید. در این عملیات چند قبضه اسلحه و مقداری مهمات و تعدادی سند و مدرک متعلق به ضدانقلاب نیز به دست آمد.^(۸)

همچنین، ستاد لشکر ۲۸ کردستان گزارش داد ۲ عدد مین پلاستیکی ساخت رژیم صهیونیستی به همراه مقداری مواد منفجره در حوالی دارسرین از توابع شهر بانه و یک عدد مین که عناصر ضدانقلاب در گردنه خان واقع در محور سقز - بانه کار گذاشته بودند، کشف و خنثی شد.^(۹)

۲۲۷

امروز عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) چند تن از اعضای سپاه پاسداران را در شیراز ترور کردند. کمیته مرکزی انقلاب اسلامی مشهد نیز از کشف یک خانه تیمی در این شهر خبر داد.

به گزارش روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز)، عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با حمله به یک خودروی حامل ۵ تن از اعضای واحد آموزش ستاد این منطقه در بلوار مدرس شیراز، ۳ تن از سرنشینان آن را هدف گلوله قرار دادند و متواری شدند. پس از فرار

مهاجمان، مجروحان این عملیات به بیمارستان منتقل شدند.^(۱۰) روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی مشهد نیز اعلام کرد که در عملیات کشف یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در این شهر، یکی از اعضای این سازمان به نام حسن صفری که طراح اصلی ترور شهید مجتبی استکی، نماینده مردم شهر کرد در مجلس شورای اسلامی و شهید امامقلی جعفرزاده فرماندار این شهرستان بود، کشته و مجری این ترور به نام خداوردی پارسایی دستگیر شد.^(۱۱)

۲۲۸

به منظور پشتیبانی از عملیات بیت المقدس، امروز علاوه بر اعزام گروه‌های داوطلب مردمی، اقلام مورد نیاز رزمندگان نیز به جبهه جنوب ارسال شد.

به گزارش خبرنگار روزنامه اطلاعات از اصفهان، یک گروه هزار نفری از اعضای بسیج اصفهان که دوره‌های ویژه رزمی را طی کرده بودند، با انجام مراسم ویژه‌ای از پادگان ۱۵ خرداد این شهر راهی جبهه‌های جنوب شدند.^(۱۲)

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از باختران (کرمانشاه) گزارش داد که یک گروه داوطلب پس از طی آموزش‌های رزمی در پادگان شهید رجایی باختران، به جبهه‌های نبرد عزیمت کردند.^(۱۳) همچنین، از استان‌های آذربایجان شرقی، لرستان، یزد، باختران، اصفهان، مازندران، کردستان، سمنان و چهارمحال و بختیاری علاوه بر کمک‌های نقدی و طلا و جواهر، ده‌ها کامیون حامل مواد غذایی، پوشاک، کیسه گونی، پتو، مواد شوینده، کلمن آب، حشره‌کش و... اهدایی مردم، عازم جبهه‌های نبرد شدند.^(۱۴)

۲۲۹

هم‌زمان با اعلام آمار شهیدان و مجروحان سومین مرحله عملیات بیت المقدس، تعدادی از شهیدان این عملیات در کرج تشییع و به خاک سپرده شدند و تعدادی از مجروحان نیز از منطقه عملیاتی منتقل و در مراکز درمانی استان‌های مرکزی و مازندران بستری شدند.

بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه، تعداد شهدایی را که در طول دیروز و امروز به ستاد تخلیه شهیدان منتقل شده‌اند، ۱۲۷۵ نفر و تعداد مجروحان را در همین دوره زمانی ۲۰۶۵ تن اعلام کرد.^(۱۵)

در همین حال، ۲۲ رزمنده شهید که از ستاد تخلیه شهیدان منطقه عملیاتی بیت المقدس به شهر کرج منتقل شده‌اند، صبح امروز در این شهر با حضور پرشکوه مردم تشییع و در جوار امامزاده محمد حصارک به خاک سپرده شدند.^(۱۶)

همچنین، امروز ۲۷۲ نفر از مجروحان این عملیات به استان مرکزی و ۲۳۸ نفر به استان مازندران انتقال یافته و در بیمارستان‌های این دو استان تحت درمان قرار گرفتند.^(۱۷)

۲۳۰

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرماندهی کل قوا، در جمع اعضای واحد اطلاعات سپاه پاسداران با بیان اینکه دشمنان از پاسداران ما می‌ترسند، آنان را به حفظ اتحاد و انسجام توصیه و تأکید کردند که قوی باشید و به پیش بروید.

متن بیانات ایشان در این دیدار بدین شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم. امروز هرچه می‌بینید امور غیرعادی است. تمام کارهایی که در داخل شهرها و در جبهه‌ها می‌شود از اموری است که خداوند بر ما منت گذاشته است. شما ببینید چگونه لشکریان کفر با آن سلاح‌ها و آن همه افراد از تعداد اندک ما شکست می‌خورند. این، همان نصر به واسطه رعب است که خدا در دل دشمنان ما ایجاد کرده است. در صدر اسلام لشکریان کفر در مقابل مسلمانان چنان می‌ترسیدند که با همه تجهیزاتشان خودشان را یا تسلیم می‌کردند و یا فرار می‌نمودند. امروز هم در ایران وضع چنین شده است؛ هر کجا حرف پاسدار می‌شود، دشمنان ما، چه منافقین، چه صدامیان شدیداً می‌ترسند. آنها هم که در خارج نشسته‌اند از پاسداران ما در ایران می‌ترسند.

در اینجا لازم است شما را به یک نکته نصیحت کنم و آن این است که اتحاد و انسجامتان را حفظ کنید. شما باید بدانید که اختلاف و نزاعی شروع شود، از باطن خود انسان است و هر اتحاد و انسجامی که حاصل شود از خداست. امیدوارم قوی باشید و پیش بروید. مطمئن باشید که پیروزید. والسلام علیکم.»^(۱۸)

۲۳۱

در پی دیدار روز گذشته رئیس‌جمهور مصر با پادشاه عمان و تأکید آنها بر حفظ امنیت عراق و دیگر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، وزارت امور خارجه ایران امروز در بیانیه‌ای به کشورهای خلیج فارس اطمینان داد که ایران مایل است در کنار همسایگان خود در صلح زندگی کند. رادیو بی‌بی‌سی نیز با اشاره به این بیانیه، سفر پادشاه عمان به مصر را با نگرانی کشورهای عرب از احتمال ورود قوای ایران به خاک عراق مرتبط دانست.

متن بیانیه وزارت امور خارجه ایران بدین شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم. هم‌زمان با پیشروی نیروهای اسلام و فرار مزدوران صهیونیسم و امریکا از میهن اسلامی ایران، فعالیت‌های مشکوکی از سوی محافل صهیونیسم و امپریالیسم در سطح منطقه صورت می‌پذیرد. همان‌طوری‌که از نخستین روزهای تجاوز نیروهای صدام به حریم جمهوری اسلامی ایران اعلام کردیم، جنگ تحمیلی یک توطئه حساب‌شده صهیونیستی به‌منظور درهم‌کوبیدن همه نیروهای انقلابی در سطح منطقه و تثبیت رژیم اشغالگر قدس بوده است. اخیراً قابوس و حسنی مبارک به‌عنوان دو مهره شناخته‌شده امریکا و اسرائیل، پرچم مبارزه با انقلاب اسلامی و اتحاد با رژیم اشغالگر قدس را بر دوش گرفته و تحت عنوان حمایت از موجودیت رو به زوال صدام اعلام کرده‌اند که آماده‌اند به‌نفع این رژیم دست به اقدامات خشونت‌بار تازه‌ای بزنند. ما ضمن تأکید بر این نکته

که جمهوری اسلامی ایران تا آزادی بیت المقدس و سراسر فلسطین اشغال شده از زیر چکمه صهیونیست‌ها، از مواضع انقلابی و اسلامی خود هرگز عقب‌نشینی نخواهد کرد، توجه ملت عرب را به این نکات جلب می‌کنیم:

صدام یک مهره صهیونیسم و یک عامل خطرناک امریکا در منطقه است. وی برای حفظ موقعیت اشغالگران قدس با تجاوز به حریم جمهوری اسلامی ایران نه تنها به ارتش و ملت عراق، بلکه به تمام ملت عرب خیانت کرده است و عملاً بخش دوم قرارداد ننگین کمپ دیوید را با این تجاوز خونین به اجرا درآورده است.

اتحاد حسنی مبارک، قابوس، ملک حسین و سایر مزدوران امریکا در منطقه علیه جمهوری اسلامی ایران نشان‌دهنده میزان وحشت صهیونیست‌ها از انقلاب اسلامی است. جا دارد ملت عرب از خود پرسد چرا و به چه دلیل رژیم مصر از یک سو دست‌درست بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] این تروریست معروف می‌گذارد و از سوی دیگر سرباز و تجهیزات و مهمات برای نابودکردن شهرها و مردم بی‌دفاع جمهوری اسلامی ایران به جبهه‌های جنگ تحمیلی اعزام می‌دارد. ما بار دیگر تأکید می‌کنیم که طرف‌دار سیاست همزیستی مسالمت‌آمیز و حفظ صلح و ثبات به نفع مستضعفین و مسلمین در سطح منطقه بوده و این جنگ تحمیلی را برای اتحاد و حفظ صلح و ثبات به نفع مستضعفین تا پیروزی نهایی ادامه خواهیم داد. بار دیگر تأکید می‌کنیم رژیم‌های منطقه با نوع رابطه‌ای که با جمهوری اسلامی ایران انتخاب می‌کنند در حقیقت آینده خود را انتخاب می‌نمایند. در این رابطه، بار دیگر تأکید می‌نماییم گسترش مناسبات دوستانه با کشورهایی که واقعیت انقلاب اسلامی را پذیرفته‌اند، نه تنها امری ممکن، بلکه لازم و ضروری است. ما از استقلال کشورهای کوچک خلیج فارس در مقابل سلطه‌جویی‌های مستقیم و غیرمستقیم امریکا حکایت می‌کنیم و این کشورها می‌توانند در مبارزه با سلطه‌جویی ابرقدرت‌ها روی نیروهای توانمند انقلاب اسلامی حساب کنند.

تأکید می‌کنیم که ما همواره در کنار ملت عراق برای مبارزه با صدام و در کنار ملت عرب برای مبارزه با صهیونیسم بوده و خواهیم بود و در راه آزادی ملت عراق و آزادی بیت المقدس از چنگال صهیونیسم جهانی به وظایف قانونی بین‌المللی و اسلامی خود عمل خواهیم کرد و به منظور استقرار آرامش و ثبات و صلح در منطقه به نفع مستضعفین از هیچ کوششی فروگذار نخواهیم کرد. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران.^(۱۹)

رادیو بی‌بی‌سی در برنامه شامگاهی امروز خود با اشاره به این بیانیه گفت: «اکنون نمی‌توان شک داشت که پیشرفت جنگ به نفع ایران بوده و اثرات آن در کشورهای دیگر جهان عرب، به خصوص کشورهای نفت‌خیز خلیج فارس به شدت احساس خواهد شد. البته نگرانی این کشورها آن است که مبادا ایران در نظر داشته باشد به خاک عراق حمله‌ور شود و اگر ایران به عراق حمله کند بعد چه خواهد شد؟ مدتی است که این کشورها توجه خود را به مصر معطوف داشته‌اند؛ چون مصر تنها کشوری است که به اندازه کافی قدرت دارد که میانجیگری کند. رهبران مصر از قبل اعلام داشته‌اند که می‌توانند در نهایت امر، امنیت و ثبات خلیج [فارس] را حفظ کنند و گفته می‌شود سفر سلطان

قابوس پادشاه عمان به قاهره با این مسائل بی‌ارتباط نیست. حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر، تاکنون کمک‌های نظامی در اختیار عراق قرار داده است، اما کاملاً آشکار بود که این کمک‌های مصر کافی نبود که ورق را به سود عراق برگرداند و مقامات ارشد مصر به‌طور ضمنی به این موضوع اشاره کرده‌اند که اگر ایران وارد خاک عراق بشود، ممکن است نیروهای مصر وارد جنگ بشوند.^(۳۰)

۲۳۲

سومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های خارجی داشت. در این میان رادیو بی‌بی‌سی علاوه بر نقل اخبار منتشر شده از سوی ایران و عراق در تحلیل خود از چگونگی روند جنگ، گفت احتمالاً نیروهای عراقی برای حفظ خرمشهر تا حد امکان مقاومت خواهند کرد. این رادیو پس از نقل اظهارات سخنگوی نظامی عراق و نیز گزارش خبرگزاری رسمی این کشور از درگیری‌های شب گذشته گفت: «ظاهراً نیروهای عراقی یکپارچگی خود را از دست داده‌اند. حمله نیروهای ایرانی احتمالاً می‌رود تا به یک پیروزی بدل شود.» بی‌بی‌سی سپس با اعلام اینکه از دست دادن خرمشهر ضربه مهلکی به نیروهای عراقی وارد خواهد کرد، افزود: «موفقیت اخیر ایران با ترکیبی از مهارت نظامی و نیروی انسانی به دست آمده است. اکثر نیروهای ایران که در مراحل آغاز این عملیات از رود کارون عبور کردند، سربازان داوطلب از سازمان بسیج مستضعفان بودند که به‌رغم فقدان تعلیمات نظامی کافی شور و حمیت تعصب‌گونه‌ای برای هجوم به مواضع مقدم نیروهای عراقی دارند. به‌طوری‌که حتی پیاده از اراضی مین‌گذاری‌شده عبور می‌کنند. ... اما هنگامی که با مهارت ارتش تلفیق شده، مقابله با آنها برای نیروهای عراقی بسیار دشوار بوده است. احتمالاً نیروهای عراقی برای دفاع از خرمشهر تا حد امکان مقاومت خواهند کرد؛ زیرا سقوط این شهر نشانه بارزی از پیروزی ایران در جنگ خواهد بود. قبول خواسته‌های ایران و عقب‌نشینی بدون قید و شرط از اراضی ایران نیز کم‌وبیش همان نتیجه را برای عراق خواهد داشت. در این احوال به نظر نمی‌رسد که رهبران ایران حاضر به مصالحه باشند.»^(۳۱)

۲۳۳

در پی انتشار خبری در یک نشریه خارجی مبنی بر اینکه ایران برای تأمین هزینه جنگ با عراق نفت خام خود را با قیمت نازل‌تری در بازارهای جهانی به فروش می‌رساند، یک مقام وزارت نفت گفت مراجعه برای خرید نفت ایران زیاد است.

رادیو کلن آلمان غربی به نقل از نشریه بررسی‌های اقتصادی خاور نزدیک گفت: «میزان صادرات نفت خام ایران که در اوائل سال جاری ۹۰۰ هزار بشکه در روز بود، به یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز افزایش یافته است. احتمالاً ایران برای تأمین هزینه جنگ با عراق نفت خام خود را با قیمت‌های نازل‌تری در بازارهای جهانی به فروش می‌رساند.»^(۳۲)

در همین حال، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در

یادداشت امروز خود آورده است: «عصر، آقای [عباس] هنردوست از وزارت نفت آمد و اطلاع داد که به اندازه امکان صدور، نفت فروخته ایم و در دو، سه ماه آینده نمی توانیم بیشتر بفروشیم، درحالی که مراجعه برای خرید نفت زیاد است. او مدعی است که درحال حاضر امکان تولید بیش از ۳ میلیون بشکه در روز را نداریم.»^(۲۳)

۲۳۴

وزیر امور خارجه عراق با تأکید بر لزوم رعایت حقوق کشورش در جنگ با ایران، گفت این جنگ زمانی پایان می پذیرد که علل بروز آن از میان برداشته شود.

سعدون حمادی
وزیر امور خارجه عراق

رادیو امریکا با اعلام اینکه سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، بار دیگر تمایل دولت مطبوعش را به انجام مذاکراتی برای یافتن راه حل مسالمت آمیز جنگ تکرار کرد، افزود: «وی گناه شکست تلاش های میانجیگرانه کنفرانس اسلامی و دیگر سازمان های بین المللی را به گردن رژیم جمهوری اسلامی حاکم بر ایران انداخت.»^(۲۴)

رادیو بی بی سی نیز گفت: «آقای حمادی گفته است که ما قادر به خاتمه این جنگ نخواهیم بود، مگر آنکه حقوق هر دو کشور تضمین گردد. جنگ بین ایران و عراق زمانی پایان می پذیرد که علل بروز جنگ از میان برداشته شود؛ در غیر آن صورت جنگ ادامه خواهد یافت. اگر کمیته حسن نیت اسلامی پیشنهادات تازه ای مطرح کند، عراق آن را باتوجه به این حقایق مورد مطالعه قرار خواهد داد.»^(۲۵)

۲۳۵

به دنبال پیروزی های اخیر قوای ایران در جبهه های جنگ با عراق و نیز سفر اخیر وزیر امور خارجه ایران به دهلی نو، دولت هند موضع خود را در قبال محل برگزاری هفتمین اجلاس جنبش عدم تعهد تغییر داد. امروز رادیو بی بی سی با اشاره به سفر رئیس جمهور هند به یوگسلاوی اعلام کرد: «هند درمورد برگزاری این کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد موضع خود را تغییر داده است. دولت هند خواستار برگزاری این کنفرانس در ماه سپتامبر آینده [شهریورماه] در جای دیگری غیر از بغداد شده است. گفته می شود که هند به خاطر مخالفت ایران با برگزاری کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد و چند کشور عرب منطقه که از دوستان ایران و هند به شمار می روند، موضع خود را تغییر داده است.»
بی بی سی افزود: «هند و یوگسلاوی از عراق و ایران خواسته اند که جنگ خود را پایان دهند و آتش بس برقرار کنند.»^(۲۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۰

۱. سند شماره ۲۹۱۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰، نوار شماره ۵۰۸۷)، صص ۱۴-۱.
۲. سند شماره ۲۸۸۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰، نوار شماره ۵۰۸۸)، صص ۳۰-۳.
۳. سند شمار ۲۸۲۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰، نوار شماره ۵۰۸۹)، صص ۲۱-۱.
۴. سند شماره ۲۷۶۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰، نوار شماره ۵۰۳۷)، عبدالله درویشی، صص ۲۶ و ۴۹.
۵. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۳۸-۲۲۶؛ - سند شماره ۲۸۴۷/پن مرکز اسناد و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور فتح و نصر برای مرحله بعدی عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰، نوار شماره ۴۹۷۷)، عبدالله درویشی، صص ۴۷-۱.
۶. سند شماره ۲۸۲۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۰-۲۴.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۶۱ و ۶۲، باخترا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۸. همان، ص ۴۵ - ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۹. همان، ص ۶، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۷، شیراز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۰، ص ۴.
۱۲. همان.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، ص ۵۴.
۱۴. همان، صص ۵۸-۵۴.
۱۵. سند شماره ۳۱۹۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از بخش تعاون و واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه، ۱۳۶۱/۲/۲۰؛ و - سند شماره ۳۱۹۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بخش تعاون و واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۱، ص ۱۵.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، ص ۳، اراک - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۰؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۳، ساری - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۸. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، سال ۱۳۸۷، ص ۲۴۷.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۲/۲۰، صص ۱۶-۱۴.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۰، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۱. همان، صص ۶ و ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۲. همان، ص ۱۰، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۳. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۷۷.
۲۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۰، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۵. همان، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۰.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۰.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۲۱ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۷ رجب ۱۴۰۲

۱۱ مه ۱۹۸۲

۲۳۶

دومین حمله رزمندگان ایران در مرحله سوم عملیات بیت المقدس که با هدف تصرف جاده خرمشهر - شلمچه و تکمیل محاصره خرمشهر انجام شد، به دلیل مقاومت نیروهای ارتش بعث عراق موفق نبود.

در ادامه دومین شب از مرحله سوم عملیات که از ساعت ۲۳:۱۰ روز گذشته آغاز شد، با وجود دستور قرارگاه مرکزی کربلا برای آغاز حمله، ناهماهنگی و آماده نبودن تعدادی از واحدهای قرارگاه نصر مانند نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) موجب شد شروع عملیات این قرارگاه به تأخیر افتد. باتوجه به این تأخیر، زمان باقیمانده از شب برای اجرای عملیات و تأمین هدف‌ها کافی نبود؛ زیرا تجربه‌های عملیاتی بیانگر آن بود که یگان‌های خودی که با استفاده از عامل تاریکی و غافلگیری در شب از توان رزمی مناسب برخوردارند، با شروع روز به علت دید و تیر دشمن قدرت عملیاتی‌شان کاهش یافته و بسیار آسیب پذیر می‌شوند و در مقابل، عراقی‌ها در روز بهتر از شب می‌جنگند و علاوه بر تحرک و مانور قوای زرهی، هواپیماهای آنها هم وارد عمل می‌شوند.

با گذشت دو ساعت از نیمه شب، درحالی که قوای قرارگاه فتح* در ۲۵ کیلومتر تا ۱۳ کیلومتر در شمال نوار مرزی شلمچه (در حاشیه غربی مرز) با تانک‌های دشمن در نبرد بودند، قرارگاه نصر به دلیل تأخیر در حرکت نیروهای خود، هنوز فرمان آغاز درگیری یگان‌های تحت امرش را صادر نکرده بود. سرانجام، با نزدیک شدن اغلب یگان‌ها به مواضع دشمن، قرارگاه نصر در ساعت ۰۲:۰۶ فرمان آغاز عملیات را ابلاغ کرد. لحظاتی بعد، نصر ۲ خبر داد که با تانک‌های عراقی در حاشیه غربی نوار مرزی (حداصل ۱۳ کیلومتر تا ۸ کیلومتر شمال شلمچه) درگیر شده است.

* فتح ۱ شامل (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) و فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش)

نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) که حدود نیم ساعت بعد حرکت خود را در حاشیه شرقی نوار مرزی به طرف جاده شلمچه - خرمشهر آغاز کرد، با وجود تلاش بسیار، کاری از پیش نبرد و مقاومت و فشار تانک‌ها و تیربارهای دشمن باعث شد که این یگان‌ها نتوانند به جاده دست یابند، نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوابرد ارتش) هم اگرچه موفق شد در جناح چپ نصر ۳ تا جاده مذکور پیش رود، لیکن با فشار شدید دشمن عقب رانده شد و هم‌ردیف با نصر ۳، در یک کیلومتری شمال جاده متوقف گردید.

به این ترتیب، عملیات امروز قرارگاه نصر بجز نصر ۲ که موفق شد ضمن انهدام بخشی از قوای زرهی دشمن قسمتی دیگر از مرز (حدود ۱ کیلومتر) را تأمین کرده و تا هفت کیلومتری شمال شلمچه پیشروی کند، نتیجه مهمی در پی نداشت و هیچ کدام از اهداف مورد نظر تحقق نیافت. در مقابل، ارتش عراق نیز با مقاومت خود، نشان داد که در ادامه اشغال خرمشهر سرسخت است و به راحتی تسلیم نخواهد شد.^(۱)

۲۳۷

به دلیل ناکامی رزمندگان ایران در دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه در مرحله سوم عملیات بیت المقدس، که در دو شب گذشته اجرا شد، صبح امروز فرماندهان نظامی با حضور در پاسگاه فرماندهی نصر ۱* به بررسی چگونگی ادامه عملیات به سوی خرمشهر و شلمچه پرداختند.** در این نشست، برخی فرماندهان معتقد بودند که حمله به سوی این دو هدف باید بدون وقفه ادامه یابد، اما برخی دیگر به دلیل خستگی نیروهایشان به تعویق افتادن ادامه عملیات را خواستار بودند. پس از دو ساعت بحث و بررسی، در نهایت مقرر شد ادامه عملیات بیت المقدس چهار روز به تعویق افتد تا رزمندگان استراحت کنند و یگان‌ها بازسازی شوند و سپس، پیشروی به سوی خرمشهر و شلمچه با توانی مضاعف آغاز شود.

پس از بحث‌های مقدماتی، جلسه با ورود محسن رضایی و حسن باقری از ساعت ۱۱:۰۰ رسمیت یافت. ابتدا حجت الاسلام مصطفی ردانی پور آیاتی از قرآن مجید را تلاوت کرد و سپس

* پاسگاه فرماندهی نصر ۱ در نزدیکی جاده اهواز - خرمشهر (در منطقه ایستگاه گرم‌دشت) قرار داشت و از دو سنگر کوچک متصل به هم تشکیل شده بود. این سنگرها که به دست نیروهای عراقی ساخته شده بود، در مرحله دوم عملیات بیت المقدس در اختیار فرماندهی نصر ۱ قرار گرفت.

** حاضران در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری فرماندهان قرارگاه نصر، غلامعلی رشید و احمد غلامپور فرماندهان سپاهی دو قرارگاه فتح و قدس، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، حسین خرازی و مصطفی ردانی پور فرمانده و جانشین تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف، سرهنگ مسعود بختیاری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، عبدالمحمد رثوفی نژاد فرمانده تیپ ۷ ولی عصر^(عج)، قاسم سلیمانی فرمانده تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) و تعدادی دیگر از فرماندهان سپاهی و ارتشی.

حاضران به اظهارنظر پرداختند. اهم مطالب مطرح شده در این جلسه به این شرح است:

رحیم صفوی: «بسم الله الرحمن الرحيم. فرماندهان عمل کننده امشب را گفتیم بیايند تا وضعيتشان را بگویند. از جمله اينکه الان بگویند که رفته اند کجا قرار گرفته اند. آنچه که می گفتند اين است که الان تپ [محمد] رسول الله (ص) تا نزديکی تپ عاشورا [در شمال شلمچه] آمده؛ ولی الحاق کامل هنوز حاصل نشده است و تا نزديکی همدیگر رسیده اند. درباره انهدام هم می گفت که انهدام هم کردیم و حتی پست شنود گفت که یک مقدار تانک ها عقب نشینی کرده اند و خود تپ [محمد] رسول الله (ص) هم می گفت که از آن قسمت ما یک تعداد تانک و نفربر می بینیم که خدمه ندارد. تپ عاشورا یعنی نصر ۳ هم ادامه عملیات داده، متتها هنوز نتوانسته خودش را به این جاده آسفالت [خرمشهر - شلمچه] برساند.»

محسن رضایی: «از آن [جاده خرمشهر - شلمچه] پیشروی کرده؟»

رحیم صفوی: «دیشب خیلی دیر شروع کرد. عملاً ساعت ۰۲:۳۰ [بامداد] تازه شروع کردند، نرسیدند؛ خیلی دیر کردند.»

محسن رضایی: «پس هنوز به جاده نرسیدیم؟»

رحیم صفوی: «نصر ۳ نرسیده، اما نصر ۷ می گوید من تا جاده آسفالت رسیدم. گشتی های نصر ۶ از این طرف [از شرق جاده اهواز - خرمشهر] آمدند تا این گوشه ها، چیزی نبوده و از اینجا هم دارند می روند جلو. یک سری هم - حدود ۲ گروهان - از مارد با فایق عبور کرده اند. آمدند از خاکریزهای اول گذشتند، نیروهای عراقی نبودند. دارند می آیند جلو و به این دو واحد هم گفته شده که به همدیگر برسند.»

محسن رضایی: «آنها کی هستند؟»

رحیم صفوی: «از سپاه آبادان. نیروهایی که شرق کارون بودند، آمدند که جناب سرهنگ صیاد شیرازی گفتند یک پل بزنند روی مارد؛ روی همان سکوهایی که قبلاً عراقی ها داشتند [در محل همان پلی که دشمن در ابتدای جنگ نصب کرده بود]. ... مسئله دیگر، یکی طرح نزدیک است که ان شاء الله زود انجام بشود و این قطع اینجا [جاده خرمشهر - شلمچه] است. یعنی این مسیر دیگر به طور کامل قطع بشود؛ و کار بزرگ تر اینکه تپ بیت المقدس تقویت بشود و بیايد جای تپ های امام حسین (ع) و نجف اشرف را بگیرد و این دو تپ برای یک عملیات گسترده تر آزاد بشوند.»

محسن رضایی: این را [حرکت به سوی جاده خرمشهر - شلمچه] به هر حال باید ادامه بدهیم یا نه؟ یعنی می توانند پیشروی کنند؟»

رحیم صفوی: «به نظر من الان تپ عاشورا از نظر استعداد نیرو و وضعيتش خوب است؛ پنج، شش گردان قوی دارد. نصر ۷ هم خوب است. یعنی سه تپ [۵۵ هواپرد، ۲۵ کربلا و ۳۱ عاشورا] می توانند ادامه بدهند. فاصله ای هم نمانده؛ حداکثر یک فاصله یک کیلومتری است [با جاده خرمشهر - شلمچه].»

مصطفی ردانی پور: «اگر ان شاء الله تیپ امام حسین (ع) و [تیپ] ۸ نجف از آنجا [نوار مرزی] آزاد بشوند، فرصت می‌خواهند که نیروها بازسازی شوند.»

سرهنگ علی صیاد شیرازی: «مشکل اساسی مان این است که ما تصمیم‌ها را دیر می‌گیریم و همیشه با مشکل عدم آمادگی و زمان مواجهیم. اگر ما امشب کارمان را تمام بکنیم، آن نیرویی که در دست است باید پیش‌بینی‌اش را الان بکنیم و بعد زمینه طرح بعدی را فراهم بکنیم که یک عملیات گسترده باشد و این بار بیاییم برای اولین بار یک قرارگاه را در احتیاط نگه داریم. کارش را هم مشخص کنیم که دو قرارگاه عمل کند و قرارگاه سوم نیز سریع بیاید هم مقابله کند و هم تقریباً ضربه آخر را به دشمن بزند. به نظر می‌رسد قرارگاه نصر و فتح در منطقه خوبی قرار دارند. یعنی همان طرحی که قبلاً داشتیم؛ و قرارگاه قدس را هم اینجا آماده بکنیم که هم مواظب جناح راست این دو قرارگاه باشد و همین که خودش بیاید پایین [به موازات نوار مرزی] و باید تشکیلات این سه قرارگاه را دوباره منسجم کنیم. فعلاً برای قسمت پایین با بررسی‌هایی که شد هیچ نیرویی را نمی‌توانیم جابه‌جا کنیم. خود فرماندهانشان سریع بیایند ببینند چه چیزهای دیگر می‌خواهند، یک نیروی احتیاط هم برایش بگذاریم. فکر کنم تیپ بیت المقدس برای احتیاط عملیات امشب خوب باشد.»

رحیم صفوی: «تیپ بیت المقدس الان در خط است. منطقه‌اش همان بالاست [نوار مرزی جنوب کوشک]. نباید آزادش کنیم.»

محسن رضایی: «وضعیت تیپ نور [قدس ۳] چطور است؟ چند گردان دارد؟»

احمد غلامپور: «۳ گردان دارد؛ آن هم ۳ گردان پدافندی.»

محسن رضایی: «اینکه خیلی تلفات دادیم! از ۸ گردان ۳ گردان مانده؟!»

غلامعلی رشید: «برادر محسن، الان از نصر ۱ که حساب کنیم تا پایان نقطه مرزی [شلمچه] تقریباً ۲۰ کیلومتر است و به دو فتح بدهیم. بعدش از اینجا [از ۲۰ کیلومتر به بالا] را هم بدهیم به قرارگاه قدس. قدس الان برای طول این خط پدافندی به ۵ تیپ احتیاج دارد. ... قرارگاه فتح هم از اینجا [کیلومتر ۲۰ مرز شمال شلمچه] تا همین جایی که الان نصر ۲ هست [شش، هفت کیلومتری مرز شمال شلمچه] تحویل بگیرد. قرارگاه نصر هم اینجا بقیه چیزهایش را جمع و جور کند و ان شاء الله مرز تأمین شود. ... آن موقع پهلوی را قرارگاه فتح می‌گیرد؛ یعنی قرارگاه فتح پهلودار و قرارگاه نصر عمل‌کننده می‌شود.»

حسین خرازی: «حالا هدف کجاست؟»

محسن رضایی: «ان شاء الله، تنومه و بصره.»

غلامعلی رشید: «البته الان آرایشی که دشمن در مقابل ما گرفته، خودش مسئله است. یعنی تا این جاده حسینی [روی مرز] ایستاده و از اینجا هم آرایش دارد به پایین. بینشان هم پنج، شش کیلومتر باز است. ... اگر می‌خواهید منطقه عمل ما بیشتر باشد و آن نیروها را برای عملیات در

نظر بگیریم باز ما را تکان ندهید، ولی پهلویمان را به طور کلی بدهید به قرارگاه فتح که بیاید و این را تقسیم کنیم بین قرارگاه فتح و نصر.»

رحیم صفوی: «شما نمی‌توانید هم خط را نگه دارید، هم عملیات کنید!»
غلامعلی رشید: «باتوجه به آرایش دشمن ما باز انهدام نیرو در ذهنمان هست یا نه؟ یا هنوز هدفمان انهدام نیرو است؟ ما که نمی‌خواهیم برویم بصره را بگیریم؛ اول انهدام نیرو، بعد بصره. باید اینها منهدم بشوند. درست مقابل تیپ امام حسین^(ع) و [تیپ] ۸ نجف الان [دشمن] یک آرایش قوی دارد، یعنی یک لشکر است.»

محسن رضایی: «آنچه مسلم است اینکه هدف بعدی باید توی کارمان باشد. آن چیزی هم که قطعی است اینکه قرارگاه فتح و نصر باید عمل کنند. البته توی مأموریت سابقشان هم هست و این چیز جدیدی نیست. در کالکی هم که به شما داده‌اند، فتح و نصر باید این را عمل کند. منتها ما در ذهنمان این بود که توی آخرین تحلیل هم همین بود هی فتح بکشد به سمت نصر. اگر یادتان هم باشد ما توی آن چیزی که رسیدیم گفتیم آرایش پلکانی بگیرد تا اینکه فتح بتواند بیاید پایین‌تر و آخرین چیز هم این بود که زیر جاده حسینی، فتح بیاید که الان هم این‌طوری شد که آن کار را بکند. اما الان با یک مشکل جدیدی مواجه شدیم و آن اینکه یک کسی باید پهلوی را حفظ کند که قطعاً فتح خواهد بود؛ یعنی مثلاً ما جناح راست را حفظ کنیم که بتوانیم این را بگیریم. اما این یک بحث کلی‌تر است. آنچه را که می‌توانیم الان استنتاج کنیم این است که اگر ما بخواهیم فتح و نصر وارد عملیات بشوند، باید اینها بازسازی بشوند و سازمان پیدا کنند و قوی بشوند و بروند کار کنند. یعنی این حرف درستی است که به نظرم می‌توان روی سرمایه‌گذاری کرد. لذا برای این کار ما باید قرارگاه قدس را به کار بگیریم و همان‌طور هم که صحبت شد، قرارگاه قدس بیاید جناح را بگیرد و در احتیاط قرار بگیرد؛ یعنی هم پهلودار باشد، هم نیروها را سازماندهی بکند، آرایش بدهد و تشکیلات درست بکنند برای اینکه در احتیاط باشد. الان هم بحث امشب ما فکر کنم حل شده است؛ یعنی مانور سابق عمل بشود. حالا اگر روز شد، نشد تا فردا صبح دیگر فشار بیاوریم تمام کنیم.»

سرهنگ مسعود بختیاری: «الان به عنوان یک واقعیت باید بگویم که سازمان از هم پاشیده و خسته است و از قرائن مشخص است که در لحظه‌ای که شما از آنها می‌خواهید اعلام آمادگی و حرکت کنند، اغلب آنها می‌گویند ما آماده نیستیم و این نشان می‌دهد که سازمانش جا نیفتاده یا اصلاً پاشیده است؛ بنابراین دادن یک فرصت و زمان منطقی برای اینکه نیروها خودشان را پیدا کنند و بتوانند بروند جلو، به نظر من یک کار منطقی است. دیگر اینکه، حمله هر شب در ساعت مشخص و با فرم مشخص است. دشمن هم این را فهمیده که ما امروز را یک حالت توقف و رکودی داریم و دوباره امشب شروع می‌کنیم. بیاییم اگر مقدور است در روز و در ساعت ظهر و بعد از ظهر وقتی که واحدهایتان آماده است، ادامه بدهیم و یک مقدار هم از این فرم مورب و به این گوشه رفتن،

اگر جای دیگر خالی هست نرویم؛ چون دشمن روی شلمچه تمرکز گذاشته است. دوم، راجع به خروج ما از این منطقه است که هم زمین برایمان ناشناخته است هم دشمن و عکس العمل هایش. ما زمین های اینجا را نه تنها دقیق بلکه به طور مختصر هم نمی شناسیم. قدرت دشمن را هم دقیق در اینجا نمی دانیم. واحد زرهی هم که از اینجا حرکت می کند به یک ستون باریک و پیکانی می رود جلو، در نقاط مختلف تهدید می شویم. بنابراین پیشنهاد می کنم که عملیات آینده مان را متکی کنیم به شناخت دقیق زمین، موقعی که عکس هوایی و اطلاعات می آید و شناسایی ما دقیق می شود عملیات جاری را موکول می کنیم به یک بازسازی و سازماندهی مجدد. چون به این ترتیب جز دریافت تلفات بیشتر و کندی پیشرفت چیز دیگری نخواهیم داشت یا حداقل آنهایی که از طریق پل مارد رد می شوند بیابند جلو؛ چون وقتی فشار از دو جانب باشد و اصرار نکنید که حتماً با واحدهایی که سازمان خود را از دست داده اند به دشمن که آنجا مستحکم ایستاده حمله کنند.»

محسن رضایی: «به هر حال تیپ امام حسین^(ع) و اینها اگر بخواهند آزاد بشوند و قرارگاه قدس بیاید تحویل بگیرد، یک نقطه خطرناکی است و دشمن را هم دیدیم که به صورت جدی می خواهد پاتک کند. یعنی واقعاً قصدش این بود که پاتک کند و لحظه به لحظه اطلاعات گردان، گردان و اخبار این مطلب را می رساند. تیپ ۸ نجف و امام حسین^(ع) می توانند بیابند دژ و تا زمانی که خطر احساس می شود آن برادرها بروند تا خط اینجا را تحویل بگیرند و سعی کنند که گردان، گردان و دو گردان، دو گردان عقب بکشند و اینها را بازسازی کنند تا اینکه ما رده دومی هم در آنجا داشته باشیم و احتمالاً ممکن است به دلیل اینکه بچه هایی که تازه می آیند توی منطقه شناسایی ندارند، احساس خطر جدی از آنجا بکنیم. همین طور که سپردن حساس ترین منطقه که دشمن از آنجا احساس خطر شدید برای بصره می کند. این هم تقریباً کار عجولانه و شتابزده ای است. پس ما بیاییم همین کار را بکنیم؛ یعنی زمین را تحویل بگیرد و خط دژ را قرارگاه فتح همچنان حفظ بکند. منتها موضع پدافندی شروع کند به بازسازی کردن و درضمن مواظب هم باشد که اگر دشمن خواست پاتکی کند، این دفاع بکند.»

سرهنگ مسعود بختیاری: «چون این در چند کیلومتری جفیر است، جلوتر نمی تواند بیاید. ولی نتوانسته اند خودشان را به خط کوشک - طلائیه برسانند، چون زیر آتش قرار گرفته، عناصری از دشمن هم در ده کیلومتری به آن طرف هستند. لذا قرارگاه قدس را باید خیلی با احتیاط به کار ببریم؛ چون اگر این را هم دست بزنیم و با بی احتیاطی به کار ببریم، دیگر این منطقه فوق العاده خطرناک می شود. یعنی تا دشمن را نشناختیم نباید این کار را بکنیم.»

احمد غلامپور: «الان یک واحدهایی از دشمن در پاسگاه خاتمی [شمال طلائیه] هستند. ... جاده اهواز - خونین شهر هم از جلوی کوشک مورد تهدید است.»

احمد کاظمی: «ما اگر بیاییم پشت جاده آسفالت [خرمشهر - شلمچه] یا پشت دژ [مرزی] بایستیم، با همین تیپ حسین [خرازی] هیچ فرقی برایمان ندارد. ما باید آزاد بشویم؛ یعنی برویم

توی پایگاه خودمان سازماندهی بشویم. یک جای مناسب مقرر فرماندهی درست کنیم، مقرر تدارکاتی درست کنیم، آشپزخانه را سریع بزنیم - نه آن طور که بخواهیم وقت بگیریم - نیروها حمام بروند، برای آن صحبت کنیم و بیاییم عملیات را شروع کنیم.»

محسن رضایی: «حالا این قدر روی بازسازی صحبت نکنید. تا زمانی که خطر دشمن حس می شود، باید قرارگاه فتح در خط بماند.»

حسین خرازی: «پس بازسازی نمی شویم؟»

محسن رضایی: «نمی شود؛ چون خطر است و نمی توانیم. دشمن با این حساب ۱۰ کیلومتر شمال مرز [طلائیة] است و اگر می خواست برود پشت مرز که دل درد نداشت اینجا بماند.»

احمد غلامپور: «الان دشمن جلوی پاسگاه خاتمی است.»

محسن رضایی: «حالا ما را سه، چهار کیلومتری مرز [طلائیة] متوقف می کند.»

غلامعلی رشید: «لشکر ۵ مکانیزه [عراق] موقع عقب نشینی اینجا [مرز طلائیة - کوشک] آمد. برادرها می گویند حدود ۳۰۰ تانک و نفربر در این دشت [جنوب طلائیة - کوشک] می بینیم.»^(۲)

سرهنگ صیاد شیرازی: «اگر ما بخواهیم سرعت عمل داشته باشیم، برادرانمان کاظمی و خرازی واقعاً باید به امکانات دسترسی داشته باشند، درحالی که ندارند. ما بگویم لشکر ۹۲ بیاید پشت جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر]، اینجا باشد و در جاهایی به صورت یگان های رزمی با قرارگاه فجر آماده باشند. ... می گوییم که [تیپ های امام حسین^(ع) و نجف] از همین جاده آسفالت نوبتی به اهواز بروند و در عرض پنج، شش روز آن کار [بازسازی] را بکنند. در این شش، هفت روز مأموریتمان را مشخص می کنیم که بر مبنای چیزی که صادر می کنیم خود اینها حین بازسازی شناسایی های خودشان را بکنند. هرچه هم که می توانیم هر روز برای امکاناتمان عکس برداری هوایی از منطقه بکنیم.»

محسن رضایی: «حالا قرارگاه قدس می تواند هم جاده [اهواز - خرمشهر] را تأمین کند و هم پدافند را؟ ... هر لحظه ممکن است دشمن یک خیز بردارد [به طرف جاده] و برای ما مسائلی درست کند.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «لشکر ۹۲ را می آوریم اینجا [جاده اهواز - خرمشهر در محدوده مقابل کوشک] می گذاریم. مأموریت آن را هم مشخص می کنیم که هر کدام برای پاتک و پدافند مربوط به کجا باشند. ضمن اینکه وقتی اوضاعمان خیلی خراب و وخیم شد، همین هایی که اینجا هستند باید سریع بیایند خودشان را برسانند. چاره ای ندارند.»

رحیم صفوی: «قرارگاه فتح یک گردانش در خط باشد که خط را داشته باشد؛ چون بعداً که بخواهد بیاید، باید از همین خط بیاید عمل کند.»

محسن رضایی: «اینکه طرح جدیدی شد!»

سرهنگ صیاد شیرازی: «اگر دشمن را دو قسمت بکنیم، یکی در این قسمت [غرب مرز شمال شلمچه] در جلوی ما هست و یکی هم در این قسمت [محدوده جاده خرمشهر - شلمچه].

اگر بخواهیم از این طرف [نوار مرزی به داخل خاک عراق] عمل کنیم، جناحمان در خطر است. ... ولی انهدام نیرو را از اینجا [محور جاده خرمشهر - شلمچه] خیلی قشنگ می‌توانیم داشته باشیم. از اینجا که عکس‌های هوایی را بگیریم، شناسایی هم بکنیم و بعد بازسازی کنیم و یک انتقال نیرو در عرض ۴۸ ساعت داشته باشیم. چون تعویض مواضع نداریم، در عرض ۴۸ ساعت ما نیروها را جابه‌جا کنیم. بعد از اینجا [شمال جاده شلمچه - خرمشهر] حمله کنیم.»

محسن رضایی: «روی مانور بعد صحبت می‌کنیم؛ وقت نیست. الان بحث این است که قرارگاه فتح و نصر می‌خواهند عمل کنند. دو نیروی عمل‌کننده ما هستند. آیا ما همه قرارگاه فتح را عقب بکشیم و تحویل قرارگاه قدس بدهیم الان؟»

سرهنک صیاد شیرازی: «همه‌اش را باید عقب بکشیم.»

محسن رضایی: «الان احتمال خطر وجود دارد؛ یعنی قرارگاه قدس، ضمانتی ندارد حداقل تا چهار، پنج روز دیگر که ما دشمن را یک مقدار سبک و سنگین بکنیم. برای خود من ابهام وجود دارد که دشمن سعی دارد مرز را بگیرد، یعنی مرز دست خودش باشد؛ بنابراین سعی می‌کند که پاتک را اینجا ادامه بدهد. یعنی هنوز این مسئله برای دشمن نشده است؛ بنابراین، این نقطه ابهام دارد. ... اگر دشمن ۱۰ کیلومتر از جاده را ببندد، حداقل ۲۰۰ کیلومتر [از مرز تا جاده اهواز - خرمشهر] را می‌تواند بگیرد. بعد، جاده ناامن بشود دوباره چقدر در کار ما اختلال می‌شود! تأمین جاده باید برقرار باشد.»

پس از یک ساعت بحث و بررسی، حاضران در جلسه به‌ویژه فرماندهان قرارگاه کربلا نتوانستند درباره درخواست برخی از فرماندهان مبنی بر تعویق زمان ادامه عملیات به‌سوی خرمشهر و شلمچه تا پس از بازسازی یگان‌ها به تصمیم واحدی برسند. سرانجام، سرهنک صیاد شیرازی خطاب به محسن رضایی گفت: «خب، می‌خواهید باهم برویم صحبت کنیم؟»

به همین منظور محسن رضایی به حاضران در جلسه گفت: «بچه‌ها! پس یک تعدادی از شما توی آن سنگر [باشید]. همه در این سنگر نباشید؛ هیچ تأمینی اینجا ندارد.»^(۳)

به این ترتیب، در ساعت ۱۲ جلسه با حضور سرهنک صیاد شیرازی، محسن رضایی، فرماندهان قرارگاه‌ها و تعدادی از تیپ‌ها ادامه یافت.

محسن رضایی: «بحث این است که اگر ما بخواهیم فتح را بازسازی کنیم، نصر را نمی‌توانیم بازسازی کنیم.»

حسن باقری: «هر دو احتیاج به بازسازی دارند.»

محسن رضایی: «اولین اولویت ما آزادسازی خرمشهر است؛ هرچند که تمام نیروهایمان خرج بشوند. دوم، پدافند منطقه است. سوم، بازسازی تیپ‌ها. چهارم، اجرای عملیات در خارج از خاک ایران. قرارگاه نصر و قدس در محل بازسازی شوند و [قرارگاه] فتح در پشت خط [پدافندی خود] بازسازی شود.»

احمد کاظمی: «چهار روز به من فرصت بدهید تا من بتوانم نیروهایم را بازسازی کنم و ۱۰ گردان برای عملیات آینده آماده کنم.»

حسین خرازی: «من هم همین قدر برایم مقدور است.»

محسن رضایی: «برادران، چون اینجا امنیت ندارد، هرچه زودتر متفرق شوید و به مقرهای خودتان بروید.»

سرانجام فرماندهان قرارگاه کربلا تصمیم گرفتند ادامه عملیات بیت‌المقدس را چهار روز به تعویق بیندازند تا پس از بازسازی یگان‌ها، پیشروی به‌سوی خرمشهر مجدداً آغاز شود.^(۴)

۲۳۸

در ساعت ۱۴:۱۰، فرماندهان سپاه و ارتش در مقر تاکتیکی قرارگاه نصر تشکیل جلسه دادند تا به بررسی عملیات بامداد امروز این قرارگاه و آخرین وضعیت یگان‌های عملیاتی بپردازند.* اهم مطالب مطرح‌شده در این جلسه بدین شرح می‌باشد:

مرتضی قربانی: «ما ابتدا با یک مکافاتی دو گردان آماده کردیم و نیروهای سپاه را به روی جاده [خرمشهر - شلمچه] کشانیدیم و سپس تانک‌ها را روی جاده بردیم که همه تانک‌های سپاه را زدند و تانک‌های ارتش هم همه فرار کردند. نیروها با دادن تلفات عقب‌نشینی کردند. چندین دستگاه لودر و بلدوزر ما را زدند. نیروهای من نه سازمان دارند و نه فرمانده و ارتباطات خراب است.»

حسن باقری: «اشکال کار اینها این بود که به غرب مرز نرفتند تا آنجا را پاک‌سازی بکنند و همین باعث شد تا یک تانک با مسلسل آنها را اذیت کند.»

مرتضی قربانی: «باوجود این نیروها، من فرداشب هم هیچ نمی‌توانم نیرو آماده کنم. فرمانده گردان و معاونین آنها همه شهید شدند.»

اکبر صاحبان: «سربازها و نیروهای ادغامی تیپ ۵۵ هوابرد [از نصر ۷] آن‌قدر خسته بودند که هرقدر می‌گفتم بروید جلو، نمی‌رفتند و وقتی خاکریز را گرفتیم تا صبح آنجا خوابیدند.»^(۵)

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی‌سعدی فرماندهان قرارگاه نصر، مجید بقایی و غلامعلی رشید فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های فجر و فتح، سرهنگ مسعود بختیاری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، احمد متوسلیان و محمدابراهیم همت فرمانده و جانشین تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)، سرهنگ سعید پورداراب فرمانده تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ حمزه، مرتضی قربانی و اکبر صاحبان فرمانده و جانشین تیپ ۲۵ کربلا، امین شریعتی، حسین خرازی و عبدالله نورانی فرماندهان تیپ‌های ۳۱ عاشورا، ۱۴ امام حسین (ع) و ۲۲ خرمشهر و مهدی زین‌الدین مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه نصر.

مسعود بختیاری: «هدف این طرح یکی این بود که ما شلمچه را ببندیم که از عقب نشینی نیروهای در خط [دشمن]، به سمت عراق جلوگیری شود. حالا در سه تلاش برای بستن شلمچه ناموفق بودیم و سازماندهی واحدهایمان به هم ریخته است. ... اگر ما با این سازمان درهم ریخته و خسته، این [عملیات] را ادامه بدهیم، باز هم برمی خوریم به نتایجی که دیشب و پریشب داشتیم. ... بنابراین بهتر است ما بایستیم سازماندهی کنیم، تجدید قوا کنیم. این [دشمن] هم که اینجا ایستاده، در نرفته؛ خب دوباره روز از نو روزی از نو. ولی اگر می خواهد برود ما با این وضعیت فعلی نمی توانیم جلوی او را بگیریم؛ چون دو دفعه است ما تلاش کردیم و رفته است. الان همه آقایان از خستگی واحدهایشان صحبت می کنند و از بی سازمانی و بی فرماندهی. ... در واقع به زور نمی شود القا کرد که باید سازمان داشته باشد. باید سازمانش خود به خود به وجود بیاید و آماده شود و منسجم شود. الان حقیقت است که سازماندهی نیست خستگی مفروض هم بر همه مستولی است. به این ترتیب ما می توانیم جلوی عراق را برای خروج از مرز بگیریم؟ که فکر نمی کنم این طور باشد. یا آن می خواهد برود یا نمی خواهد برود که ما نمی توانیم جلوی او را بگیریم. دو شب است داریم تلاش می کنیم، این همه تلفات را قبول کردیم. اگر نمی خواهد برود و ایستاده، پس ما هم بایستیم خستگی مان را در کنیم. با خستگی که نمی شود به او زد. ... اینجا دیگر مثل حکایت [محور] طراح شده و وضعیتی که در همین مرحله یکم در مقابل قرارگاه قدس پیش آمد. خب نتوانست برود. ما هم قبول کردیم که نمی تواند. این نتوانستن ضعفی بر ما وارد نمی کند جز اینکه خودمان را بشناسیم و با شناسایی خودمان جلو برویم.»

محسن رضایی: «فعلاً نیروهایتان را بازسازی کنید؛ تا می توانید سازمان بدهید. تدارکاتتان را کم و زیاد کنید. اگر بچه های توی خطتان اضافه است بکشید در یک جایی که تأمینش بیشتر است. گردان هایی را که می توانید به عقب ببرید، بازسازی کنید. فعلاً یک سری کارهای این طوری تا فردا ظهر. آمادگی داشته باشید که بعد از ظهر بتوانیم عملیات را ادامه دهیم.»

مرتضی قربانی: «یکی از اشکالات کارمان این بود که هیچ کس شناسایی نداشت. یعنی من می خواستم فرمانده گردان را توجیه کنم، خودم فقط توجیه بدم و می بایست اینجا را توجیه می کردم، گرای منطقه را به او می دادم، تمام لودر و بولدوزرها را اینجا می بردم و می گفتم که چه کار کنید.»

احمد متوسلیان: «جایی که تیپ رسول الله (ص) عمل کرد... میدان مین شناخته شده نبود. تقریباً ۴۰ شهید دادیم. من فکر می کنم که این میدان مین، همین میدان مین قبلی [میدان مین خودی در قبل از شروع جنگ] است و میدان مین دشمن نیست. کاری که دیشب صورت گرفت، یک گردان از ارتش با یک گردان از خود ما و ۲ گردان از تیپ نجف و تیپ امام حسین (ع) [که زیر کنترل تیپ محمد رسول الله (ص) قرار گرفته بودند] انجام شد. ۳ گردان تیپ ثارالله (ع) را استفاده نکردیم. ما آن قسمت [مرز] را به طرف پایین آمدم، منتها نمی دانستیم پل [روی مرز] کجاست. یعنی تا دویست متری پل آمده بودیم ولی نمی دانستیم پل کجاست که دنبالش بگردیم. بچه ها

یک انهدام نیرویی از دشمن انجام دادند. تعداد زیادی تکاورشان اینجا [روی مرز] کشته شدند. یک بریدگی به وسیله بولدوزر توی خط مرزی ایجاد کرده بودند و از آن، داخل می آمدند و بچه ها را می زدند.»

مرتضی قربانی: «ضد هوایی شان را کف دست گذاشته بودند [و در سطح زمین شلیک می کردند].»

احمد متوسلیان: «همه منطقه با دوشکا و ضد هوایی پوشیده است. البته بیشتر ۱۴/۵ بود.»

محسن رضایی: «از این چهارلولها؟»

احمد متوسلیان: «بله.»

غلامعلی رشید: «الان خط چند کیلومتر دست شماست؟»

احمد متوسلیان: «پنج، شش کیلومتر.»

محمدابراهیم همت: «به علت نیامدن نیرو مجبور شدیم حدود ساعت ۱/۵، ۲ راه بیفتیم. ... حدود ساعت ۲/۵ بود که بچه ها پاسگاه را محاصره کردند. این پاسگاه ۵۰۰ متر داخل عراق است. در ده دقیقه این پاسگاه را به آتش کشیدند. شش، هفت تانکی هم که اینجا بود منهدم شد. بعد، پاک سازی جاده [در سه کیلومتری غرب نوار مرزی] را شروع کردند. دشمن هر ده متر یک دوشکا گذاشته بود که مانع راه بچه ها می شد. خاکریز زدیم و نفربرهای سپاه را آوردیم. نفربرهای سپاه واقعاً توی این عملیات به درد ما خوردند. خصوصاً در تخلیه مجروحین نقش مؤثری داشتند. چون آمبولانس در خط نمی آمد، این نفربرها را پشت خاکریز آوردیم. چند تانک سپاه هم آمد. تانک های دشمن که نزدیک شدند به بچه ها گفتیم آنها را بزنند. تا ظهر که ما اینجا آمدیم، ۸ تانک را بچه ها زده بودند. حدود ۷۰، ۸۰ تانک و نفربر دشمن اینجا آرایش گرفته اند. یکی جلو و یکی عقب و لوله های شان هم به طرف ماست.»

حسن باقری: «نصر ۳ از این طرف [شرق نوار مرزی] آمده به طرف جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر]، باز دوباره نتوانسته [آن را نگه دارد] و برگشته است. ۲ گردانش به جاده آسفالت رسیده، ولی تلفات می دهد و دوباره به عقب آمد. از این طرف [سمت چپ نصر ۳] نصر ۷ هم روی جاده آسفالت آمده و باز دوباره برگشته. ... از این طرف [شمال نهر عریض] هم رفتند [نصر ۵] تا هزار متری عریض رسیدند. از آن طرف [مارد] هم دو گردان از رودخانه [کارون] عبور کردند، یک خرده آمدند، یک چندتایی را [اسیر گرفتند]، عراقی ها دنبال شان کردند و آنها هم به آن طرف آب برگشتند.»

احمد متوسلیان: «از فرمانده گردان ها، چند تا شهید شدند.»

محمدابراهیم همت: «وزوایی [در مرحله اول] شهید شد و چراغی زخمی شد. قهرمانی برای

بار سوم زخمی شد؛ آر.پی. جی به کتف او خورد.»

احمد متوسلیان: «شهبازی هم زخمی شد.»

غلامعلی رشید: «الان [نصر ۲] یک کیلومتری در خاک عراق هستند. این سیل‌بند مال عراق است.»
 محسن رضایی: «این سیل‌بند مال عراق است که دست ماست. فهمیدم، مرز این طرف‌تر است. ما از مرز عبور کردیم [خنده حاضران] ۲ کیلومتر از خاک عراق دستان است.»
 غلامعلی رشید: «یک حاشیه ۲۰ کیلومتر [حدفاصل کیلومتر ۷ تا کیلومتر ۲۵ شمال شلمچه] ۲ کیلومتر از خاک عراق را گرفتیم.»

محسن رضایی: «آقا احمد، پیشنهادتان را بدهید.»
 احمد متوسلیان: «اینجا را می‌خواهیم داشته باشیم. ما یک‌مقداری از این خط آزاد باشیم؛ یعنی از اینجایی که هستیم، یک‌مقداری خودمان را آزاد کنیم. بعد، گردان عمار خدا شاهد است که ۸۰ نفر نیرو دارد که اول ۱۵۰ نفر بودند. زیاد از آنها رفته و دیگر جایگزین هم نشدند. اگر امکان داشته باشد، امشب حتی‌الامکان به ما نیرو بدهند که اینجا بگذاریم و سه، چهار گردانمان را از اینجا آزاد کنیم. گردان‌ها را طی ۷۲ ساعت نیرو تویشان بریزیم و آماده کنیم.»
 محمدابراهیم همت: «این نیروهایمان را آزاد کنیم و بتوانیم ۴۸ ساعت دیگر بازسازی کنیم.»
 احمد متوسلیان: «نمی‌توانیم.»

حسن باقری: «ما به نصر ۱ می‌گوییم کادر بدهد.»
 محمدابراهیم همت: «دیگر کادر ندارد.»
 حسن باقری: «بیاید تا سر این کانال را بگیرید.»
 محمدابراهیم همت: «روی آن جاده بچه‌ها کلی اسیر گرفته بودند و نمی‌توانستند این اسیرها را کنترل کنند و اسیرها پراکنده شده بودند و به‌طرف مرز فرار می‌کردند. یکی از بچه‌ها دید اینها دارند می‌روند، به آن‌طرف رفت و ۱۰۰ نفر را گرفت و آنها را جمع کرد و آورد.»^(۶)

۲۳۹

پس از اجرای سومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس که فقط به انهدام بخشی از قوای ارتش عراق در شلمچه و حاشیه غربی نوار مرزی شمال این منطقه انجامید، فرماندهان عملیات به این نتیجه رسیدند که به‌دلیل کاهش توان عملیاتی یگان‌های خودی و لزوم سازماندهی مجدد آنها، ادامه عملیات با چند روز تأخیر اجرا شود. بر همین اساس، به فرماندهان یگان‌ها دستور داده شد تا ضمن بازسازی و سازماندهی مجموعه تحت‌امر، آمادگی خود را برای مرحله چهارم عملیات افزایش دهند. در این وضعیت، محل استقرار قرارگاه‌ها و یگان‌های زیرامر آنها در خطوط دفاعی چنین بود:

قرارگاه قدس

مقر فرماندهی این قرارگاه در شرق کیلومتر ۷۰ جاده اهواز - خرمشهر است و مواضع پدافندی آن عبارت‌اند از:

- تیپ ۳۷ نور سپاه و تیپ ۳ زرهی ارتش در منطقه جفیر.
- تیپ ۵۸ ذوالفقار و یک گردان سوار زرهی ارتش در مقابل کوشک.
- تیپ‌های ۲۱ امام رضا^(ع) و ۴۳ بیت‌المقدس سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش در پشت جاده اهواز - خرمشهر در حواصل کیلومتر ۷۰ تا کیلومتر ۸۰. در مقابل، یگان‌های ارتش عراق علاوه بر استقرار در پشت نوار مرزی طلائی، کوشک تا مقابل ایستگاه حسینی، نیروهای تأمین و پوششی خود را در شمال طلائی، مقابل کوشک و پشت دژ مرزی ایران مستقر کرده است.

قرارگاه فتح

- مقر فرماندهی این قرارگاه در منطقه ایستگاه ۹۰ است و مواضع پدافندی آن عبارت‌اند از:
- فتح ۱ (تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) در حاشیه غرب نوار مرزی از کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۱۹ شمال شلمچه.
 - فتح ۳ (تیپ ۸ نجف سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) در حاشیه غربی نوار مرزی از کیلومتر ۱۹ تا کیلومتر ۱۳ شمال شلمچه.

قرارگاه نصر

- مقر فرماندهی این قرارگاه در منطقه گرم‌دشت است و آخرین مواضع پدافندی آن عبارت‌اند از:
- نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۱ لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در حاشیه غرب نوار مرزی از کیلومتر ۱۳ تا کیلومتر ۴ شمال شلمچه.
 - نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در شرق نوار مرزی در یک کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر.
 - نصر ۷ (تیپ ۲۵ کربلای سپاه و تیپ ۵۵ هوارد ارتش) در جناح چپ هم‌زمان و هم‌ردیف نصر ۳.
 - نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوه‌د ارتش) در شمال سیل‌بند عرایض.
 - نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه) در غرب جاده اهواز - خرمشهر تا سیل‌بند عرایض.^(۷)

۲۴۰

آمار تعداد شهیدان و مجروحان عملیات بیت المقدس از آغاز این عملیات تا بعدازظهر امروز اعلام شد. بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا با اعلام اینکه امروز ۴۲۰ نفر از رزمندگان سپاه و بسیج به شهادت رسیده‌اند، مجموع شهیدان عملیات بیت المقدس تا ساعت ۶ بعدازظهر امروز را ۴۶۷۷ نفر گزارش کرد و متذکر شد که از این تعداد، ۸۲۷ شهید از ارتش و بقیه (۳۸۵۰ نفر) از سپاه و بسیج هستند.*

در این گزارش تعداد مجروحان امروز سپاه و بسیج نیز ۸۵۰ نفر و مجموع مجروحان این دو نهاد از ابتدای عملیات تاکنون ۱۴۱۲۵ نفر اعلام شده است. از تعداد مجروحان ارتش گزارشی در دست نیست.^(۸)

۲۴۱

امروز در شبیخون نیروهای خودی به مواضع دشمن در یکی از ارتفاعات منطقه سرپل ذهاب، تعدادی از نیروهای عراقی کشته یا زخمی شدند. در همین حال، نیروی دریایی ارتش نیز ایستگاه رادار عراق در دهانه فاو را منهدم کرد.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ در باختران (کرمانشاه)، در ساعت ۲ بامداد یک گروه گشتی از نیروهای سپاه و ارتش به قله کله قندی کاسه کبود شبیخون زدند. در این اقدام علاوه بر کشته یا زخمی شدن ۲۰ نفر از نیروهای عراقی، تعدادی سبک انفرادی و اجتماعی آنان نیز منهدم شد. از نیروهای خودی هم ۳ نفر مجروح شدند.^(۹)

از سوی دیگر، نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران ایستگاه رادار عراق در دهانه فاو را منهدم کرد. یک مقام نظامی آگاه در تماس با خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر افزود: «ایستگاه رادار دشمن که در رأس الییشه و در دهانه منطقه عمومی فاو مستقر بود، اهمیت خاصی برای مزدوران بعثی داشت. نیروی دریایی ارتش عراق در این ایستگاه کلیه نقل و انتقالات و تردد یگان‌های ما را تحت کنترل خود داشت. صبح امروز تفنگ‌داران و تکاوران نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران طی عملیاتی این ایستگاه را به کلی منهدم کردند.»^(۱۰) رادیو کلن آلمان فدرال هم در این باره گفت: «عراقی‌ها تا قبل از انهدام تأسیسات این ایستگاه رادار قادر بودند تمامی حرکات و نقل و انتقالات نیروهای مسلح ایران را در جبهه جنوب زیر نظر بگیرند.»^(۱۱)

* در این آمار تعداد شهدایی که در مناطق میانی خطوط مقدم قوای ایران و عراق برجای مانده‌اند لحاظ نشده است. روز بعد (۱۳۶۱/۲/۲۲) محسن رضایی فرمانده کل سپاه، در تماس با حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع، تعداد شهیدان را ۴۷۰۰ نفر و مجروحان ارتش و سپاه را ۱۷۰۰۰ نفر اعلام کرد که حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی این ارقام را اسفبار توصیف کرد. [اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱]، به کوشش محسن هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۷۸]

۲۴۲

در ادامه حوادث مربوط به مناطق شمال غرب کشور، عناصر ضدانقلاب تعدادی از پاسداران انقلاب اسلامی را در منطقه کامیاران به شهادت رساندند و تعدادی از مردم را نیز به گروگان گرفتند. به گزارش ستاد عملیات مشترک لشکر ۲۸ کردستان، در یک درگیری مسلحانه بین پاسداران انقلاب اسلامی مستقر در روستای بوری در واقع در محور کامیاران - مریوان با عناصر ضدانقلاب کومه‌له، ۴ پاسدار به شهادت رسیدند و ۷ نفر از اهالی این روستا به گروگان گرفته شدند.^(۱۲) رکن سوم ناحیه ژاندارمری کردستان نیز گزارش داد: در جریان درگیری مهاجمان با پاسداران مستقر در کامیاران که از ساعت ۱۷:۲۵ شروع و تا ساعت ۱۹:۰۰ ادامه داشت، عناصر ضدانقلاب پس از به شهادت رساندن ۳ پاسدار و به آتش کشیدن خودروی آنان، متواری شدند.^(۱۳)

۲۴۳

هم‌زمان با نبرد رزمندگان برای آزادسازی خرمشهر، اقدامات ایذایی عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام جمهوری اسلامی همچنان ادامه دارد و امروز در تهران عناصر این سازمان علاوه بر به شهادت رساندن یکی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی، به‌سوی یک واحد گشتی کمیته تیراندازی کردند.

به گزارش روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی، ساعت ۰۷:۳۰ صبح امروز، دو منافق مسلح در خیابان وحیدیه (محله نظام‌آباد تهران) با تیراندازی به‌سوی یک پاسدار کمیته به نام علی رحمانی، وی را به شهادت رسانده، متواری شدند. همچنین، صبح امروز سه تن از افراد مسلح سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از داخل یک اتومبیل به‌سوی یک واحد گشتی نیروهای کمیته تیراندازی کردند. پاسداران نیز ضمن تیراندازی متقابل، به تعقیب مهاجمان پرداختند. پس از یک عملیات تعقیب و گریز یکی از منافقین که زخمی و دستگیر شده بود، با قرص سیانور اقدام به خودکشی کرد، اما افراد کمیته او را به بیمارستان منتقل کردند. دو مهاجم دیگر نیز متواری شدند.^(۱۴)

۲۴۴

در آستانه تحقق اولین شرط از شروط ایران برای پایان دادن به جنگ؛ یعنی عقب‌راندن ارتش عراق از خاک ایران در عملیات بیت‌المقدس، سخنگوی شورای عالی دفاع تأکید کرد که اگر ما از مواضع خود در خصوص جنگ تحمیلی کوتاه می‌آمدیم، دشمن سال‌ها در خاک ما می‌ماند و باج می‌خواست. نخست‌وزیر نیز ضمن تأکید بر اینکه تا تحقق تمامی شروط ایران، جنگ پایان نخواهد یافت، ایجاد صلح در منطقه را با وجود صدام حسین غیرقابل حصول دانست.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع، عصر امروز در دیدار با نمایندگان و مسئولان استان همدان، با بیان اینکه یکی

از نتایج جنگ تحمیلی این بود که به دنیا نشان دادیم هروقت مورد هجوم واقع شویم، به استقبال شهادت می‌رویم، گفت: «سیاست ما در شورای عالی دفاع توسط همین مردم تعیین می‌شد؛ چون تا هیتی به ایران می‌آمد، مردم در خیابان‌ها می‌ریختند و شعار می‌دادند «جنگ، جنگ تا پیروزی». ببینید این انسجام و یکپارچگی است که دشمن را به ذلت انداخته. ما اگر کمی کوتاه می‌آمدیم، دشمن سال‌ها در خاکمان می‌ماند و از ما باج می‌خواست.»^(۱۵)

در همین حال، میرحسین موسوی نخست‌وزیر در مصاحبه‌ای در پاسخ به این سؤال که با دستیابی رزمندگان ایران به نوار مرزی آیا شرایط جمهوری اسلامی برای پایان‌دادن به جنگ تغییر خواهد کرد، اظهار داشت: «در شرایط کنونی ما نزدیک به تحقق یکی از شرایط خود هستیم، نه اینکه کاملاً آن را به دست آورده باشیم. یقیناً آزادسازی خونین شهر عزیز گام بزرگی در این راه خواهد بود، ولی جنگ پایان نخواهد پذیرفت تا تمامی شرایط ما پذیرفته شود و مسلماً ملت ما دچار ضایعات زیادی شده و صدمات زیادی خورده است و خسارات بسیار وسیعی را تحمل کرده است و این خسارات بایستی ازطرف تجاوزگر پرداخته شود.»

نخست‌وزیر درخصوص هدف شبکه‌های تبلیغاتی غرب که جنگ ایران و عراق را جنگ خلیج فارس قلمداد می‌کنند، گفت: «آنها به دنبال مطامع خودشان هستند. پیروزی ما در این جنگ آن اهداف و مطامع را از بین برده و یا دچار خطر کرده است. ما به هیچ وجه درصدد ایجاد جنگ در خلیج فارس نیستیم و طبعاً تبلیغاتی که آنها در این جهت می‌کنند، به‌خاطر مرعوب کردن کشورهای حاشیه خلیج فارس از ایران است و عمدتاً این تبلیغات توسط ایادی مستقیم امریکا در منطقه دامن زده می‌شود و من در اینجا به این ایادی هشدار می‌دهم که صدام درحال احتضار را نمی‌توانند با این شعارها و تبلیغات به حال قبلی خود برگردانند.»

میرحسین موسوی درمورد اقدامات اخیر عراق از قبیل سرنگون کردن هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر، موضع‌گیری علیه دولت سوریه و وقوع انفجار مقابل سفارت سوریه در تهران نیز اظهار داشت: «کارهای رژیم صدام درحال حاضر به کارهای دیوانه‌ای شبیه است که مشاعر خود را از دست داده و در نتیجه صلاح خود را حتی براساس خودمحموری نمی‌تواند تشخیص دهد و به هر چیزی که بتواند آسیب می‌رساند. حمله صدام به سوریه، حمله به مرحوم بن‌یحیی و همچنین حمله به کشورهای که کم‌کم به حق ملت ما در این جنگ پی می‌برند، از این مسئله ناشی می‌شود.»

وی همچنین درمورد آینده منطقه با حضور صدام حسین گفت: «صدام مثل یک مار زخم‌خورده است و بایستی حتماً از بین برود. باوجود صدام ممکن است تمام منطقه به آتش کشیده شود. ما فکر می‌کنیم که از بین رفتن صدام به معنی ایجاد آرامش در سطح منطقه است. اصولاً مبارزه ما به‌خاطر صلح و آرامش است و اگر واقعاً کشورهای منطقه به فکر صلح هستند، باید به این نتیجه برسند که باوجود صدام صلح غیرقابل حصول است.»

نخست‌وزیر در پایان این مصاحبه درباره تلاش حکومت عراق برای برگزاری اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد هم گفت: «گرچه ما از ابتدا هم اعلام کرده بودیم که تشکیل این کنفرانس در بغداد به‌منزله شکست فاحشی برای جنبش غیرمتعهدها در سراسر جهان خواهد بود، محال است که کنفرانس در بغداد تشکیل شود. تشکیل کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد به معنای نابودی آرمان جنبش عدم‌تعهد در درازمدت است. من احساس می‌کنم که سران دوراندیش بعضی از کشورهای غیرمتعهد دارند به این ایده نزدیک می‌شوند.»^(۱۶)

۲۴۵

هم‌زمان با ورود شمار دیگری از اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس به تهران، یک هیئت از صلیب‌سرخ جهانی به دعوت ایران برای گفت‌وگو درباره طرح پیشنهادی این کشور مبنی بر دیدار اسرا با خانواده‌هایشان به تهران آمد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، بامداد امروز حدود ۱۴۰۰ عراقی که در عملیات پیروزمندانه بیت‌المقدس به اسارت رزمندگان اسلام درآمده و در پناه جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته‌اند، با دو قطار وارد تهران شدند و سپس به اردوگاه‌های موردنظر انتقال یافتند. بنا بر همین گزارش، مردم تهران با شعارهای مرگ بر امریکا و مرگ بر صدام و سردادن ندای الله‌اکبر، از این اسیران استقبال کردند.^(۱۷)

خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین گزارش داد: یک هیئت چهارنفری از کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ در خاورمیانه (غرب آسیا)، امروز در تهران با اعضای ستاد نظارت بر پذیرش و اعزام خانواده‌های اسرای جنگی که تحت نظارت معاون طرح و برنامه وزارت کشور فعالیت می‌کنند، دیدار و گفت‌وگو کردند. این دیدار به‌منظور آگاهی بیشتر هیئت صلیب‌سرخ از دیدگاه‌ها و مواضع جمهوری اسلامی ایران درباره طرح پیشنهادی این کشور درمورد دیدار

خانواده‌های اسرا با فرزندان خود و نیز طرح جوابیه صلیب‌سرخ جهانی درباره این برنامه انجام شد. در پایان این دیدار، ستاد مذکور اعلام کرد حتی اگر عراق برخلاف ادعاهای شفاهی خود حاضر به انجام این برنامه انسان‌دوستانه نشود، که نخواهد شد، جمهوری اسلامی ایران به‌زودی با کمک صلیب‌سرخ

ورود هیئت صلیب‌سرخ جهانی به تهران

جهانی تسهیلاتی در اختیار آن دسته از خانواده‌های عراقی که در خارج از کشور هستند قرار خواهد داد تا با فرزندان اسیر خود در ایران دیدار کنند.

براساس این گزارش، طرح دیدار خانواده‌های اسرای جنگی با فرزندان خود، که به گفته رئیس کمیته صلیب سرخ بی سابقه بوده و حتی در کنوانسیون ژنو نیز منظور نشده است، در دی ماه گذشته از سوی میرحسین موسوی نخست‌وزیر، برای نشان دادن حسن نیت هرچه بیشتر جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد شد.^(۱۸)

۲۴۶

فرمانده کل ارتش خلقی عراق هنگام بازدید از مرکز آموزش نیروهای داوطلب کشورهای عرب، حضور آنان را یک فرصت تاریخی دانست و گفت اکنون این فرصت در جنگ قومی و مقدس ما در برابر دشمن ایرانی فراهم آمده است.

رادیو صوت الجماهير در گفتار ساعت ۲۲:۳۰ خود اعلام کرد: «رفیق طه یاسین رمضان فرمانده کل ارتش خلقی، امروز از مرکز آموزشی رزمندگان داوطلب عرب از کشورهای یمن شمالی، مصر، سومالی، سودان، فلسطین، اردن، جیبوتی، سوریه و مغرب بازدید به عمل آورد. طه یاسین رمضان ضمن ارائه رهنمودهایی به مسئولان مرکز آموزشی پیرامون اهمیت فراگیری روش‌های رزم ویژه و طرز به کارگیری سلاح‌های گوناگون در رویارویی با دشمن، گفت حضور جنگجویان عرب در این مرکز برای وحدت اراده انسان عربی از رویارویی با خطرات، یک فرصت تاریخی به شمار می‌رود و اکنون این فرصت در جنگ قومی و مقدس ما در برابر دشمن ایرانی حمایت‌شده از طرف امپریالیسم صهیونیسم و خیانت‌پیشگان امت عربی [دمشق] فراهم آمده است.»^(۱۹)

۲۴۷

با ازسرگیری پروازهای عادی میان عراق و مصر روابط این دو کشور نزدیک می‌شود. به نوشته یک روزنامه آلمانی، این نزدیکی سرآغاز نزدیک شدن مصر به جهان عرب است.

به گزارش خبرگزاری رسمی مصر، صبح امروز یک هواپیمای عراقی حامل هیئتی پنج نفره در فرودگاه قاهره به زمین نشست تا دفتر هواپیمایی عراق در این شهر را افتتاح کند و به این ترتیب پروازهای عادی میان بغداد و قاهره از سرگرفته شود.^(۲۰)

رادیو بی‌بی‌سی نیز ضمن اعلام این خبر گفت: «از سه سال و نیم پیش تاکنون، یعنی از زمان اعمال تحریم اقتصادی مصر توسط سران کشورهای عرب در بغداد، این اولین پرواز یک هواپیمای غیرنظامی میان بغداد و قاهره به شمار می‌آید. در آن زمان خطوط هوایی عراق و چند کشور عرب دیگر از جمله سوریه، لیبی و یمن جنوبی پرواز هواپیماهای خود را به قاهره قطع کردند.» بی‌بی‌سی افزود: «سال قبل، مصر فروش مهمات و تجهیزات نظامی را به عراق آغاز کرد

تا در جنگ میان این کشور با ایران مورد استفاده قرار گیرد و بارها دیده شده است که هواپیماهای حمل و نقل نظامی عراق در فرودگاه‌های قاهره در حال بارگیری بوده‌اند. در اوایل سال جاری نیز مقامات عراقی از دولت مصر خواستند تا از انتخاب بغداد برای برگزاری کنفرانس سران کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها حمایت کند.^(۲۱)

روزنامه آلمانی فرانکفورتر آلگمانیه هم یکی از سرمقالات خود را به تهدید دولت مصر علیه ایران و برحذر داشتن این کشور از اعزام نیروهای نظامی خود به داخل خاک عراق اختصاص داده و نوشته است: «اخبار جدید جبهه جنگ یقیناً برای کشورهای محافظه‌کار همسایه عراق در شبه جزیره عربستان بسیار نامطلوب و باعث ناراحتی بوده است؛ زیرا همه این کشورها از صدام حسین پشتیبانی می‌کردند و او را مردی می‌دانستند که به نمایندگی از طرف کلیه کشورهای عربی، علیه تلاش‌های دولت ایران برای ایجاد انقلاب و برانداختن رژیم‌های این کشورها می‌جنگد به خصوص دولت عربستان سعودی و شیخ‌نشین‌های نفت خیز بحرین و قطر از آن بیم دارند که تبلیغات دولت ایران در اقلیت‌های شیعه‌مذهب آنها بیش از پیش مؤثر واقع شود. حالا حسنی مبارک، رئیس‌جمهور مصر که زمانی نزد سایر کشورهای عربی کشوری مطرود و منفور بوده، در این میان برای خود موقعیتی مناسب می‌بیند تا با استفاده از آن دوباره به جهان عرب نزدیک شود. وی پس از مشورت با رئیس‌جمهور سودان، جعفر نمیری، در خارطوم اعلام کرده است که بدون قید و شرط و محدودیت از عراق حمایت و جانب‌داری خواهد کرد.»^(۲۲)

۲۴۸

هم‌زمان با تکمیل حلقه محاصره خرمشهر از سوی رزمندگان ایران، یک روزنامه امریکایی نوشت از دست دادن خرمشهر ضربه‌ای بزرگ بر عراق وارد خواهد ساخت. در همین حال رادیو بی‌بی‌سی هم خاطرنشان کرد در چنین صورتی عراق جای پای خود را در شرق اروندرود از دست خواهد داد.

روزنامه وال استریت ژورنال در گزارشی از بیروت پس از اشاره به نبرد شدید ایران و عراق برای کنترل خرمشهر، به نقل از ناظران سیاسی نوشت: «از دست دادن خرمشهر ضربه‌ای بزرگ بر عراق وارد خواهد آورد و دولت بغداد را از هر امتیازی برای پایان دادن آبرومندانه به جنگ محروم خواهد کرد.»^(۲۳)

رادیو بی‌بی‌سی هم گفت: «کارشناسان نظامی عقیده دارند که اگر نیروهای عراقی تصمیم بگیرند که به هر قیمتی شده از شهر دفاع کنند، تسخیر بندر خرمشهر مستلزم جنگی خواهد بود بسیار طولانی و خونین. چنانچه خرمشهر به دست نیروهای ایران بیفتد، عراق جای پای خود را در شرق شط‌العرب [اروندرود] از دست خواهد داد و از همان ابتدای جنگ که خرمشهر به دست

عراقی‌ها افتاد، عراق از آن به‌عنوان نمونه بارزی از حقانیت حاکمیت خود بر سراسر شط‌العرب [اروندرو] استفاده کرده بود.»

بی‌بی‌سی همچنین به نقل از روزنامه انگلیسی گاردین گفت: «عراقی‌ها با عقب‌نشینی از خاک ایران - البته تحت فشارهای شدید نظامی - قادرند حداقل یکی از شرایط [ایران] برای برقراری صلح را برآورده کنند؛ ولی سایر شرایط ایران برای خاتمه جنگ یعنی پرداخت غرامت جنگی از طرف عراق و حاکمیت بر آبراه شط‌العرب [اروندرو] احتمال نمی‌رود که در حال حاضر برای دولت عراق قابل بررسی باشد.»^(۲۴)

۲۴۹

در پی حمله هوایی دو روز پیش هواپیماهای رژیم صهیونیستی به اردوگاه‌های فلسطینی در جنوب لبنان، آیت‌الله منتظری در دیدار با سفیر فلسطین در تهران گفت که ما در تعقیب شعار "امروز ایران، فردا فلسطین" کوشا بوده و هستیم.

به گزارش واحد مرکزی خبر از قم، بعد از ظهر امروز سفیر فلسطین در تهران با آیت‌الله منتظری دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار، نخست سفیر فلسطین از حمله هوایی دو روز پیش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و شهادت ده‌ها نفر از مسلمانان فلسطین گزارش داد. آن‌گاه آیت‌الله منتظری ضمن ابراز تأسف از این حمله هوایی و سکوت اکثر کشورهای عربی منطقه، یادآور شد: «همان‌گونه که رهبر بزرگ انقلاب کراراً اعلام فرمودند، مسئله فلسطین مسئله جمعی مسلمانان است و ما در تعقیب شعار معروف امروز ایران، فردا فلسطین، کوشا بوده و هستیم.»

واحد مرکزی خبر در ادامه این گزارش افزود: «آیت‌الله منتظری همچنین در مورد حرکت جدید امریکایی حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] و سایر مزدوران منطقه اظهار داشت اکنون که شکست صدام در جنگ تحمیلی قطعی شده است، این مزدوران به‌جای اینکه فکری برای اسرائیل غاصب که هر روز در صدد توسعه فلسطین اشغال‌شده و بمباران برادران و خواهران مسلمان عرب در جنوب لبنان هستند بکنند، در تلاش هستند تا صدام امریکایی را از سقوط نجات داده و خیانت کمپ دیوید را به امت مسلمان عرب تحمیل کنند.»^(۲۵)

۲۵۰

با گذشت هفده روز از درگیری دانشجویان ایرانی موافق نظام جمهوری اسلامی با دانشجویان مخالف آن در دانشگاه ماینس آلمان فدرال که به بازداشت ۸۶ نفر از دانشجویان موافق انجامید، خبرگزاری رویتر به نقل از یک مقام آلمانی اعلام کرد که قرار است بازداشت‌شدگان به‌طور

انفرادی از آلمان اخراج شوند. وی گفت مقامات این کشور بنا به پیشنهاد هانس دیتريش گنشر وزیر امور خارجه آلمان فدرال مبنی بر عدم اخراج دسته جمعی که می تواند به قیام علیه این کشور در ایران منجر شود، از این کار خودداری می کنند. گفته می شود ایرانی های موافق که از نقاط مختلف آلمان به دانشگاه ماینس آورده شده بودند، پس از ضرب و شتم دانشجویان مخالف بازداشت شده اند. (۲۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۱

۱. سند شماره ۴۹۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بحث پیرامون چگونگی عملیات روی خاک عراق و بازسازی یگان ها) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۱، نوار شماره ۲۸۳۵)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ - ۱ و - سند شماره ۷۵۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۳ - ۱.
۲. سند شماره ۲۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۲ - ۳۰.
۳. سند شماره ۲۶۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بازسازی تیپ های عمل کننده) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۱، نوار شماره ۲۹۶۰)، عبدالله درویشی، صص ۹ - ۱.
۴. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، عبدالله درویشی، صص ۲۳۳ و ۲۳۴.
۵. همان، صص ۲۳۵ و ۲۳۶.
۶. سند شماره ۴۹۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۱ - ۴.
۷. سند شماره ۲۸۳۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۳ - ۱ و - سند شماره ۲۶۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ - ۱ و - سند شماره ۴۹۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۸ و - سند شماره ۲۷۰۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، نوار شماره ۲۷۰۴)، عبدالله درویشی، صص ۳۵.
۸. سند شماره ۳۱۹۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد تعاون امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۱؛ و - سند شماره ۳۱۹۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا به فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۹. سند شماره ۷۱۹۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام از اطلاعات عملیات سپاه منطقه ۷ (باختران) به اطلاعات عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۴۰، آبدان - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۹، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۶، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۳. سند شماره ۳۴۰۵۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن سوم ناحیه ژاندارمری کردستان به فرماندهی سنج، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۷ و ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۱۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱۴.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۳.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۸.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۴ و ۵.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۳۰، رادیو صوت‌الجماهير، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۰. همان، ص ۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیماي جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۱، صص ۷ و ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۲. همان، ص ۹، رادیو کلن (آلمان فدرال)، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۳. همان، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۴. همان، صص ۵ و ۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.
۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۲.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۱.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۸ رجب ۱۴۰۲

۱۲ مه ۱۹۸۲

۲۵۱

در سیزدهمین روز از عملیات بیت المقدس که با هدف آزادسازی بخشی دیگر از مناطق اشغال شده استان خوزستان از جمله خرمشهر آغاز شده است، بجز بمباران هوایی و یک درگیری زمینی در شمال منطقه طلایه، درگیری مهمی بین نیروهای ایران و عراق رخ نداد و هر دو طرف ضمن تبادل آتش روی مواضع یکدیگر به تثبیت و تحکیم مواضع خود مشغول بودند.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و ستاد مرکزی سپاه پاسداران در اطلاعیه مشترک شماره ۱۹ خود اعلام کردند که امروز علاوه بر عملیات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی در بمباران مواضع دشمن، هواپیماهای عراقی نیز در چندین نوبت مواضع نیروهای ایران را بمباران کردند که در جریان این حملات ۵ هواپیمای عراقی هدف پدافند خودی قرار گرفته و سرنگون شدند. به این ترتیب، مجموع هواپیماهای سرنگون شده دشمن از ابتدای عملیات بیت المقدس تا امروز به ۳۰ فروند رسید.^(۱) از سوی دیگر، رادیو بغداد نیز گفت امروز یک جنگنده ایرانی در غرب رودخانه کارون سرنگون شد.^(۲)

همچنین، امروز یگان‌های قدس ۳ (تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) در عملیاتی در شمال طلایه موفق شدند پاسگاه شهابی را از دست قوای عراقی خارج کرده و تا سه کیلومتری جنوب این پاسگاه پیشروی کنند. در این عملیات، ۴ نفر از نیروهای عراقی اسیر و حدود ۱۰۰ نفر کشته یا زخمی شدند.^(۳)

درخصوص تحکیم مواضع و تقویت نیروی دشمن نیز امروز اعلام شد که ارتش عراق علاوه بر تحکیم مواضع پدافندی خود در نوار مرزی طلایه تا شلمچه (حدود ۱۰۰ کیلومتر)، سیل‌بند شمال نهر عرایض و سیل‌بند شمال پادگان دژ خرمشهر، لشکر ۷ پیاده و تیپ ۴۱۸ پیاده را به جبهه خرمشهر وارد کرده است.^(۴)

۲۵۲

فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران در ساعت ۰۹:۴۵ امروز در جلسه‌ای در قرارگاه مرکزی کربلا به بررسی مشکلات موجود در جریان سه مرحله گذشته عملیات بیت‌المقدس، پرداختند.*

در ابتدای این جلسه،** حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر به تشریح مشکلاتی از قبیل حضورنداشتن یا ضعف رابط‌های واحدهای ستادی قرارگاه کربلا در قرارگاه‌های عملیاتی، کمبود آمبولانس و ضعف در انتقال شهیدان و مجروحان به پشت جبهه، کندی فعالیت برخی واحدها مانند واحد اطلاعات عملیات و کمبود افراد روحانی در یگان‌ها پرداخت. وی با وجود ابراز رضایت از فعالیت‌های واحد مهندسی رزمی، از کمبود ماشین‌آلات مهندسی گلایه کرد و گفت: «عمدتاً موقعی دستگاه‌ها را منتقل می‌کرد به منطقه، که دیگر از زمان کارآیی‌اش گذشته بود؛ یعنی برای شب عملیات از سه شب پیش وجود این دستگاه‌ها لازم بود. ولی ساعت ۰۹:۰۰ شتابزده در اهواز دستگاه‌ها را بار زدند تا ببینند که صبح رسیدند به منطقه و دیگر کارآیی لازم را نداشتند.»

دومین فرماندهی که به بیان مشکلات حوزه مدیریت خود پرداخت، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، بود که پس از اشاره به کمبود نیروی ثابت در این قرارگاه و ضعف رابط‌هایی که از قرارگاه مرکزی در قرارگاه فتح حضور داشتند، از نارضایتی تیپ‌های این قرارگاه از واحد بهداری، ضعف واحدهای طرح و برنامه، مخابرات و تدارکات گفت و سپس از واحدهای اعزام نیرو و مهندسی رزمی قرارگاه فتح ابراز رضایت کرد. رشید درخصوص ارتباط با لشکر ۹۲ زرهی ارتش (بخش ارتشی قرارگاه فتح) نیز گفت: «ارتباط ما با ارتش در قرارگاه شاید به دو دلیل ضعیف بود؛ یکی اینکه ما نیروی ادغامی نداشتیم با ارتش که عمده‌تایپ‌های زرهی بود [و تیپ‌های سپاه پیاده بودند]... چون در هم ادغام نشده بودیم، احساس نیاز نمی‌کردیم که برویم طرفشان، یا آنها ببینند طرف ما. یکی دیگر اینکه اعضای قرارگاه ثابت نبودند و مدام تغییر می‌کردند. از این رو نمی‌رفتند تا اعضای قرارگاه آنها را بشناسند و نزدیک شوند.»

غلامعلی رشید ضمن اظهار رضایت از واحدهای زرهی تیپ‌های (سپاه) تحت امر خود، درباره ضعف ترابری نیرو نیز گفت: «تیپ‌ها از لحاظ ترابری خیلی وضعشان دچار اشکال است، چون خیلی خودروهایشان کم است.»

* مشروح مطالب مطرح شده در این جلسه در ضمیمه گزارش درج شده است.

** شرکت کنندگان در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران؛ رحیم صفوی معاون عملیات سپاه؛ حسن باقری، غلامعلی رشید و احمد غلامپور فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های نصر، فتح و قدس؛ حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا؛ سیدعلی حسینی‌ناش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا؛ محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا؛ حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا؛ فلاحیان از مسئولان اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا؛ دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا؛ منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا؛ فتح‌الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه و حسن تهرانی‌مقدم فرمانده توپخانه سپاه.

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس نیز در سخنان خود ضمن صحنه‌گذاشتن بر اظهارات غلامعلی رشید، گفت: «اشکال عمده همان بود که برادر رشید به آن اشاره کردند و من هم روی آن تأکید می‌کنم.»

در ادامه جلسه، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، مشکلات موجود را ناشی از بی‌توجهی به ستادهای قرارگاه‌ها دانست و گفت: «ایجاد قرارگاه‌ها و ستادشان تجربه خوبی بود و اگر ستادها فعال بشوند و برادرهایی که مسئول قسمت‌های مختلف ستاد هستند، آن روش‌های قدیمی را که هرکسی یک کار جزئی را می‌گرفت و مثلاً خط می‌رفت و پی آن را می‌گرفت، به یک کار تشکیلاتی تبدیل کنند و مسئول هر قسمت خودش بیاید و در قرارگاه مستقر بشود و سعی کند کارهایی که مربوط به آن است را هدایت بکند، خیلی از مسائل حل می‌شود.»

سیدعلی حسینی تاش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا هم ابتدا به ارتقاء سطح آگاهی و فعالیت مسئولان واحدهای مخابرات قرارگاه‌ها و تیپ‌های سپاه در عملیات بیت‌المقدس اشاره کرد و سپس درباره کمبود دستگاه‌های بی‌سیم گفت: «قبل از عملیات من گفتم که ۷۰۰ دستگاه کم داریم تا بتوانیم از نظر وسایل در حد عملیات فتح‌المبین باشیم که از این ۷۰۰ دستگاه، ما فقط توانستیم ۱۴۰ دستگاه را از ارتش بگیریم و ۵۰ دستگاه هم از مناطق کشوری سپاه پاسداران خودمان جمع کنیم؛ یعنی [واحد] تدارکات در ارتباط با تأمین وسایل هیچ کاری نکرده و در نتیجه ما سازمان را آوردیم پایین‌تر.»

محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا، عمده مشکلات حوزه مسئولیت خود را ناشی از ارتباط کم با قرارگاه‌های عملیاتی دانست و ضمن ابراز نارضایتی از پراکندگی مهمات در تیپ‌ها و گردان‌ها، تأخیر در ارسال لوازم و امکانات موردنیاز از تهران را نیز در پیدایش مشکلات مؤثر دانست و اضافه کرد: «آنچه که خود قرارگاه‌ها برآورد کرده و از ما درخواست کرده بودند را نمی‌توانستیم بدهیم. مخصوصاً اینکه عملیات هم ادامه پیدا کرد و ما مجبور بودیم همیشه در منطقه مقداری ذخیره کنیم که یک‌مرتبه در جای اضطراری از آن استفاده کنیم.»

حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا مشکل اصلی در حوزه خود را کمبود کادر خواند و گفت: «الان این قرارگاه‌های سه‌گانه ما هرکدام فقط یک مسئول اطلاعات عملیات داشته و اصلاً معاون ندارند و خود تیپ‌ها هم قضیه‌شان به همین صورت است.»

فلاحیان از مسئولان واحد اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا، به مشخص نبودن مسئولیت و وظایف قسمت ترابری واحد تدارکات - که در انتقال نیرو نقش اساسی دارد - اشاره کرد و درخصوص رابطینی که از مناطق کشوری سپاه به منطقه عملیات آمده و با واحد اعزام نیرو همکاری می‌کردند، گفت که فقط دو منطقه خراسان و اصفهان با ما ناهماهنگ بودند.

دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا نیز در سخنان خود امکانات بهداری را بهتر و بیشتر از گذشته اعلام کرد و سپس با اذعان به وجود برخی نارسایی‌ها در واحد بهداری

و اظهار امیدواری برای رفع آنها، بر توجه به مسائل بهداشتی تأکید کرد. وی از همکاری هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در حمل مجروحان به پشت جبهه تشکر کرد و با بیان اینکه «نیروهای مردمی آمده‌اند و مشغول خدمت هستند»، از حاضران در جلسه خواست که اگر مشکلی بود، آن را زیاد غیرطبیعی جلوه ندهند.

منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا، از کمبود راننده لودر و بولدوزر که بتوانند در خط مقدم فعالیت کنند و نیز کمبود تانک‌های قیرپاش و آب‌پاش و وسایل تخریب و شب‌بنما، به عنوان مشکلات واحد مهندسی رزمی نام برد و افزود: «وضعیت جاده‌هایمان خیلی بد بود. جاده‌ها خاکی بود و مرتب قیرپاشی می‌خواست؛ یعنی یک بار و دو بار کفایت نمی‌کرد و با یک بار عبور ماشین‌ها دوباره خاک بلند می‌شد و در این رابطه ما مشکلات زیادی داشتیم. ... بیست جعبه [وسایل] تخریب و یک مقدار شب‌بنما هم می‌خواستیم که تا الان هنوز تهیه نشده است.»

فتح‌الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه، ضمن اظهار رضایت از هماهنگی و رابطه سازمانی تیپ زرهی با دیگر تیپ‌های سپاه از واحدهای زرهی ارتش که گاهی اوقات با نیروهای سپاه همراهی نمی‌کردند، ابراز نارضایتی کرد.

حسن تهرانی مقدم فرمانده توپخانه سپاه، بر ضرورت ارتقاء توپخانه سپاه با توجه به حرکت سپاه به سمت اجرای عملیات‌های کلاسیک تأکید کرد و از برخی فرماندهان تیپ‌های سپاه که در مورد توپ‌ها و ادوات خود احساس مالکیت می‌کنند و حاضر نیستند برای ساماندهی و تمرکز توپخانه سپاه همکاری کنند، گلایه کرد. وی همچنین گفت: «تا حالا توانسته‌ایم ۱۱ آتشبار را در منطقه مستقر کنیم که در پاتک‌هایی که عراق در ایستگاه حسینه و گرم‌دشت داشت، من خودم شاهد بودم که کارشان الحمدلله خوب بود و می‌شود به آنها امید بست.»

پس از توضیحات فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی و مسئولان ستادی قرارگاه کربلا درباره مشکلات موجود، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، در سخنانی با تأکید بر اینکه در این عملیات نسبت به عملیات قبلی در همه زمینه‌ها رشد داشته‌ایم، گفت: «مسئله این است که میزان وسعت عملیات و رشد عملیات [در بیت المقدس] بیشتر از رشد ما بوده است.» وی سپس عمده مشکلات را ناشی از کمبود کادر و نیز تسریع در زمان اجرای عملیات دانست و در مورد مشکلاتی که در خصوص بعضی از تیپ‌های سپاه مطرح می‌شود، اظهار داشت: «تیپ‌ها، خودشان به صورت خودجوش بالا آمده‌اند و با هیچ‌گونه برنامه و سازمان مشخصی این تیپ‌ها شکل نگرفته‌اند. ... و اگر مواجه می‌شوید با اینکه مناطق [کشوری سپاه] با تیپ‌ها هماهنگ نیستند و عمدتاً تیپ‌ها زیر بار مناطق نمی‌روند، یکی از علت‌های عمده‌اش همین است و اگر ما بخواهیم که این تیپ‌ها باقی بمانند و رشد کنند مجبوریم کاری کنیم که به مناطقشان متصل بشوند تا آن مناطق منبع تغذیه و پشتیبانی اینها باشند و از همه مهم‌تر نظارت بر این تیپ‌هاست. ما نتوانسته‌ایم به این تیپ‌ها رسیدگی کنیم. تیپ‌ها مشکلات زیادی دارند که اگر مناطق بالای سر اینها نباشند و بر اینها نظارت و فرماندهی نکنند، آن مشکلات روز به روز بیشتر می‌شود.»

رحیم صفوی در ادامه رمز پیروزی را در اتحاد سپاه و ارتش دانست و گفت: «ما علی‌رغم مشکلاتی که هست باید با برادرهای ارتش جوش بخوریم و دست آنها را بگیریم و باهم برویم جلو.» محسن رضایی فرمانده کل سپاه نیز به‌عنوان آخرین سخنران این جلسه، با تأکید بر پیشبرد عملیات و سازمان‌دادن به تشکیلات سپاه به‌عنوان دو سیاست پیش رو، ضرورت تداوم چنین جلساتی را به‌منظور آگاهی از مشکلات یادآور شد. وی همچنین بر ایجاد تغییرات در سازمان تیپ‌های سپاه، تقویت ستادهای لشکرها* و تیپ‌ها و نظارت بر تیپ‌ها برای اطلاع از ضعف و نارسایی آنها تأکید کرد.

فرمانده کل سپاه درباره طرح ادامه عملیات هم اظهار داشت: «الان یک طرح کوتاه‌مدت است که ان‌شاءالله ظرف فرداشب یا پس‌فرداشب مسئله خرمشهر را تمام کنیم. یک طرح آینده هم هست که ان‌شاءالله برویم و مسئله بصره را حل کنیم تا بتوانیم به امید خدا این صدام بعثی را به سقوط بکشانیم. باید پیش برویم و فرصتی نداریم. حداکثر فرصتی که برای این کار در نظر گرفته شده ۱۰ روز است.»

محسن رضایی سپس با تأکید بر اینکه همه باید بسیج شوند، درباره اقداماتی که باید انجام شود، گفت: «اولاً، تمام تیپ‌ها باید بازسازی شوند. تمام تیپ‌ها احتیاج به کادر دارند. نیروی انسانی لازم برای اینها باید به‌سرعت از مناطق خودشان فراهم بشود و این یک بسیج عمومی می‌خواهد که سریعاً برادران به فکر باشند. ثانیاً، هر اندازه تدارکات که تا الان برای عملیات مصرف شده باید برای عملیات آینده در نظر گرفته شود. بهداری هم باید خودش را منسجم کند و ببیند چه مسائلی هست و چه ضعف‌هایی بوده که آنها را حل کند. ... مهندسی هم حتماً باید خودش را تقویت کند.» فرمانده کل سپاه در پایان سخنان خود با اظهار اینکه تاکنون ۱۶۰ گردان نیرو وارد عمل شده‌اند، از فرماندهان و مسئولان سپاهی حاضر در جلسه خواست حداکثر تلاش خود را به عمل آورند تا برای انجام آخرین مرحله از عملیات بیت‌المقدس در دو، سه روز آینده آماده شوند.^(۵)

۲۵۳

فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا در نشست بعدازظهر امروز خود انتقال تعدادی دیگر از یگان‌های پیاده قرارگاه فجر** از منطقه فکه به خرمشهر و نیز رهاسازی قرارگاه فتح از پدافند خط مرزی شمال شلمچه را تصویب و کلیات طرح مانور مرحله بعدی عملیات بیت‌المقدس را بررسی کردند. در ابتدای این جلسه که در ساعت ۴۰:۲۰ برگزار شد، پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، اظهار داشت: «چون قرارگاه فجر الان

* براساس دستورالعملی که فرمانده کل سپاه در ۱۳۶۱/۲/۱۴ ابلاغ کرد، واحدهای سپاه پاسداران در چهار قرارگاه عملیاتی به لشکرهای ۱ قدس، ۳ فتح، ۵ نصر و ۷ فجر تبدیل شدند.

** قبلاً تیپ‌های ۳۳ المهدی (عج) و ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب (ع) این قرارگاه، به منطقه عملیاتی بیت‌المقدس وارد شده بودند.

دو تیپش [تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) و تیپ ۳۳ المهدی^(عج)] در این منطقه [عملیات بیت المقدس] هست، برای عملیات آینده، ما احتیاج به نیروی پیاده زیادی داریم و این نیروهای پیاده موجود توان ادامه عملیات برای آن مرحله را نخواهند داشت. باید بیشتر فکر کنیم ببینیم اگر بشود این لشکر [لشکر ۷ فجر سپاه از قرارگاه فجر] را به طور کامل پایین آورد. سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، با حضورداشتن تیپ‌های سپاه در پدافند منطقه شرق فکه مخالف بود.

محسن رضایی فرمانده که سپاه، که برخلاف سرهنگ صیاد شیرازی با انتقال یگان‌های قرارگاه فجر به جبهه خرمشهر موافق بود، افزود: «ما این پایین [جبهه خرمشهر] واقعاً کمبود داریم.» در ادامه جلسه، محسن رضایی خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «خب، حالا چه کار کنیم؟ لشکر ۷۷ [پیاده ارتش از قرارگاه فجر]، سه تیپش چطور است؟ امکانات دارند؟ توپخانه دارند؟» سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «الان از همه قوی‌تر است.»

محسن رضایی در پایان بحث انتقال قرارگاه فجر به منطقه عملیاتی بیت المقدس تأکید کرد: «آن حتماً بیاید. به امید خدا بیاید، که ما هم یک تقویت نیرو بکنیم. ما قبلاً برآورد کرده بودیم که حداقل دو برابر نسبت به عملیات فتح المبین و نسبت به حجم و گسترش زمین، بیشتر نیرو وارد کنیم، یعنی حداقل قدرت رزمی ما دو برابر بشود. اما پیاده‌مان که کمتر بود، یعنی با چیزی برابر با عملیات فتح المبین وارد عملیات شدیم و علت اینکه [عملیات] تکه تکه شد، به خاطر همین بود که قدرت قوی دست ما نبود که یک مرتبه بزنیم. ما باید قدرت رزمی مان را زیاد بکنیم. اگر زیاد نکنیم، هیچ فایده‌ای ندارد و دوباره باید برویم جلو، یک کم بگیریم و بعد دو مرتبه یک کم دیگر برویم جلو و همین‌طور ادامه بدهیم.»

پس از توافق فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه کربلا با انتقال قرارگاه عملیاتی فجر به منطقه عملیات بیت المقدس، کلیات مانور مرحله چهارم عملیات آزادسازی خرمشهر به بحث گذاشته شد. اهم مطالب مطرح شده در این خصوص چنین است:

سرهنگ صیاد شیرازی: «قرارگاه فتح که مشخص شد فعلاً [از پدافند نوار مرزی] بیاید عقب.»
محسن رضایی: «امروز که [در جلسه فرماندهان سپاه] صحبت کردیم گفتیم این بار که می‌خواهیم حمله کنیم، اگر نگرش، [موفق نشویم] خیلی آبروریزی می‌شود و عراق می‌فهمد که ما خیلی قدرت رزمی مان را از دست داده‌ایم بعد از این همه سروصدا. به آنها گفتیم خودتان را آماده کنید؛ تیپ‌هایتان را بازسازی کنید، نیرو بگیرید. ... اگر در تعاقب دشمن توی مرز نرویم، چه کار کنیم؟ وقتی که خرمشهر را گرفتیم بیاییم یک ماه سازماندهی کنیم برای حمله به بصره. آن موقع آنها می‌گویند اینها [ایرانی‌ها] باینکه مرزشان را [پس] گرفته بودند، نشستند و با نقشه و برنامه آمدند تجاوز کردند. اما اگر این‌طور [اکنون و در تعقیب دشمن] باشد می‌گوییم درگیری شد و این درگیری ادامه پیدا کرد و ما هم رفتیم تا آنجا [داخل خاک عراق]. ... مردم هم خیلی منتظر هستند. این بدبختی مان است.

چطور است ما ۴۸ ساعت آینده را تعیین کنیم؟ یا فردا توی جلسه برایشان تعیین کنیم؟»
سرهنک صیاد شیرازی: «من فکر نمی‌کنم اینها [یگان‌های عملیاتی] فرداشب که هیچی، پس فرداشب هم آماده شوند.»

رحیم صفوی: «الان رشید رفت که به [تیپ‌های] ۸ نجف و امام حسین^(ع) دستور ابلاغ کند و بگوید برای پس فرداشب آماده بشوند. اگر از فردا صبح اینها بروند شناسایی [منطقه دشمن در غرب نوار مرزی شمال شلمچه] ۴۸ ساعت می‌آیند. اگر از فردا نروند، شناسایی آماده نمی‌شود.»
سرهنک صیاد شیرازی: «اگر ما یک‌خرده کار کنیم، عملیات آینده ساده‌تر از قبلی مان است؛ چون دشمن محاصره است، از یک طرف رودخانه [اروند] است و ما از این جناحین بهترین نوع آرایش را می‌توانیم بگیریم. منطقه‌اش هم کم است. اصلاً قابل مقایسه نیست. مهم فقط این است که ما در یک مرحله برسیم به پلی که دشمن روی اروندرود [جنوب شلمچه] نصب کرده است.»
محسن رضایی: «اگر یک تیپ بیاید این وسط* را پاک‌سازی کند، خیلی خوب است. تیپ هوابرد و [تیپ] ۲۵ کربلا می‌توانند کاری بکنند؟»

رحیم صفوی: «تیپ کربلا، ۵ گردانش اینجا [سه خاکریز پدافندی دشمن در شمال سیل‌بند عرایض] شهید شد.»

سرهنک صیاد شیرازی: «سنگین‌ترین تلفات را تیپ کربلا داد.»

رحیم صفوی: «این اگر تا ۱۰ روز دیگر برای عملیات آماده بشود خیلی است.»
محسن رضایی: «از اینجا تا اینجا [کیلومتر ۲۵ نوار مرزی شمال شلمچه به پایین] ما ۱ کیلومتر توی مرز هستیم. ما به هر حال رفتیم توی مرز عراق، تمام شد؛ ۲۰ کیلومتر مربع دست ماست.»
سرهنک صیاد شیرازی: «امکان چقدر نیرو هست که بیاید وارد بشود؟»

محسن رضایی: «تا سوم [خرداد] ۸ هزار نفر می‌آیند.»

رحیم صفوی: «ولی به عملیات نمی‌رسند. ... ولی عملیات بعدی [بعد از آزادسازی خرمشهر] بیش از این نیرو می‌خواهد!»

محسن رضایی: «بله. نیروها زیاد آسیب دیده‌اند! ... برای سپاه ان‌شاءالله توی این چند روز ۱۴ هزار نفر می‌آید. ... این عملیات [بیت‌المقدس] بزرگ‌تر از عملیات‌های دیگر است.»

سرهنک صیاد شیرازی: «از عظیم‌ترین‌ها باز هم عظیم‌تر بود.»

به این ترتیب، در این جلسه مقرر شد به دلیل نیاز به نیروی بیشتر برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، قرارگاه فجر با دو تیپ دیگر خود (تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش و تیپ ۳۵ امام سجاد^(ع) سپاه) از منطقه شرق فکه به جبهه خرمشهر منتقل شود.^(۶)

همچنین، براساس مصوبه این جلسه مقرر شد قرارگاه قدس علاوه بر پدافند دژ مرزی کوشک

* احتمالاً به منطقه جنوب سیل‌بند عرایض تا جاده خرمشهر - شلمچه اشاره دارد.

تا کیلومتر ۲۵ شمال شلمچه، که قبلاً برعهده داشت، پدافند خط مرزی قرارگاه فتح (از کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۱۳ شمال شلمچه) را نیز برعهده گیرد تا یگان‌های قرارگاه فتح آزاد شده و ضمن تجدید قوا برای شرکت در مرحله بعدی عملیات آماده شوند.^(۷)

۲۵۴

با گذشت سیزده روز از آغاز عملیات بیت المقدس و درحالی که ارائه نشدن آمار تلفات و خسارات واردشده بر ارتش عراق در این عملیات موجب نارضایتی فرمانده کل سپاه شده است، سرانجام آمار اسرای عراقی این عملیات اعلام شد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، بعدازظهر امروز در جمع تعدادی از فرماندهان با گلایه اظهار داشت: «آخر ما نمی‌دانیم که دشمن چقدر منهدم شده. این هم یکی از ضعف‌های ماست.»^(۸)

در همین حال، واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه، با اعلام اینکه در مرحله سوم عملیات بیت المقدس ۲۹۴ عراقی به اسارت قوای ایران درآمده‌اند، مجموع اسرای عراقی سه مرحله این عملیات را ۵۱۲۴ نفر ذکر کرد که از این تعداد، ۱۶۸ نفر افسر، ۸۶۳ تن درجه‌دار و ۴۰۹۳ نفر هم سرباز هستند.^(۹)

۲۵۵

امروز علاوه بر تشییع پیکرهای شهدای بسیجی، سپاهی و ارتشی عملیات بیت المقدس، تعدادی از مجروحان این عملیات نیز برای درمان به مراکز درمانی چند شهر کشور منتقل شدند.

صبح امروز پیکر ۱۵۰ شهید در تهران، ۱۵ شهید در شیراز، ۲۲ شهید در زنجان و ۱۷ شهید در خرم‌آباد تشییع و در مزار شهدای این شهرها به خاک سپرده شد.

در مراسم تشییع شهیدان تهران، که از ساعت ۹ صبح آغاز شد، درحالی که گروه‌هایی از نیروهای مسلح در صفوف منظم و همراه با مارش عزای دسته‌های موزیک رژه می‌رفتند و در پیشاپیش آنها نیز حلقه‌های گل حمل می‌شد، پیکرهای پاک رزمندگان شهید در میان اندوده‌ها هزار تن از مردم این شهر از پل سیدخندان تا خیابان سهروردی تشییع و سپس برای خاک‌سپاری به بهشت زهرا منتقل شد.^(۱۰) در شیراز، زنجان و خرم‌آباد نیز ضمن تعطیلی بازار و مدارس این شهرها به نشانه عزای پیکر مطهر شهیدان با حضور پرشکوه مردمی که شعارهایی از قبیل «جنگ، جنگ تا پیروزی» سرمی‌دادند، تشییع و در مزار شهدا به خاک سپرده شد.^(۱۱)

امروز همچنین ۳۷۶ نفر از مجروحان به مازندران منتقل و در بیمارستان‌های این استان بستری شدند.^(۱۲) ۸۵ مجروح نیز به استان یزد اعزام شدند و به این ترتیب مجموع مجروحانی که تاکنون به این استان انتقال یافته و در مراکز درمانی بستری شده‌اند، به ۴۹۵ نفر رسید.^(۱۳)

۲۵۶

در تازه‌ترین ضربات وارد شده بر بازماندگان گروه‌های ضدانقلاب، امروز یک خانه تیمی متعلق به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران و ۱۰ خانه تیمی متعلق به سازمان پیکار در راه آزادی طبقه کارگر در شیراز با تلاش نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی متلاشی شد. در واکنش به این دو عملیات، عناصر این دو سازمان نیز ۴ نفر را در تهران و یک نفر را در شیراز به شهادت رساندند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در پی کشف یک خانه تیمی منافقین در خیابان دستور تهران، نیروهای پاسدار از ساعت ۶ صبح با ساکنان این خانه درگیر شدند. در این درگیری که تا ساعت ۰۹:۱۵ ادامه داشت، ۶ نفر از منافقین کشته شده و تعدادی اسلحه نیز از آنان به دست آمد.^(۱۴) گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران حاکی است در شیراز نیز پس از شناسایی ۱۰ خانه تیمی متعلق به گروه پیکار، سپاه پاسداران این شهر در عملیاتی با حمله به این خانه‌ها بیش از ۷۰ نفر از بازماندگان این گروه را که گفته می‌شود به دنبال ضربات وارد شده به آنها در ماه‌های گذشته، از سایر شهرها به شیراز آمده و قصد خروج از کشور را داشتند، دستگیر کردند.^(۱۵) در واکنش به عملیات سپاه پاسداران در کشف و انهدام خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، ساعت ۸ صبح، سه تن از عناصر این سازمان در خیابان سهروردی به راننده یک اتومبیل تویوتا حمله کرده و با زور و تهدید اتومبیل را به سرقت بردند و در خیابان مبارزان، ابتدای خیابان زهره، یکی از مأموران کلانتری ۵ را که با موتورسیکلت در حال گشت بود با رگبار گلوله به شهادت رساندند و از محل گریختند. این مهاجمان مسلح سپس اتومبیل سرقتی را رها کردند و بعد از ربودن یک اتومبیل پژو به زور اسلحه، در میدان ونک راه را بر خودروی گشت ۳ تن از تکاوران پلیس تهران بسته و یک نارنجک به داخل اتومبیل پرتاب کردند که بر اثر انفجار آن ۲ تن از سرنشینان خودرو به شهادت رسیدند. هم‌زمان، سرنشینان یک اتومبیل دیگر، که چهار روز قبل به سرقت رفته بود، به سوی تکاور سوم آتش گشودند و او را نیز شهید کردند. در این حادثه، ۲ عابر، یک کارگر ساختمانی و یک پسر خردسال نیز مجروح شدند.^(۱۶) در شیراز نیز مهاجمان مسلح به سوی یکی از اعضای سپاه پاسداران این شهر که عازم محل خدمت خود بود، تیراندازی کرده، او را به شهادت رساندند و سپس متواری شدند.^(۱۷)

۲۵۷

روابط عمومی استانداری خوزستان و استاندار ایلام چگونگی بازسازی مناطق آسیب‌دیده این دو استان در جنگ را بررسی و تشریح کردند. به گزارش روابط عمومی استانداری خوزستان، در نشست اعضای کمیته بازسازی که معاون عمرانی استانداری خوزستان در آن حضور داشت، درخصوص چگونگی بازسازی مناطق آسیب‌دیده از جنگ و مسئله بازگشت مهاجران جنگ‌زده بحث و تبادل نظر شد و سپس مقرر

گردید برای بازسازی هر منطقه از نیروی انسانی آن منطقه استفاده شود تا بودجه بازسازی مناطق آسیب‌دیده فقط صرف امور بازسازی این مناطق شود.^(۱۸)

اکبر ترکان استاندار ایلام نیز در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره بازسازی مناطق آسیب‌دیده از جنگ در این استان گفت: «طرح‌ها، شامل طرح‌های ملی و استانی خواهد بود که طرح‌های ملی مستقیماً زیر نظر وزارتخانه‌ها اجرا می‌گردد و اعتبارشان هم از طریق وزارتخانه‌ها تأمین می‌شود و طرح‌های استانی توسط ستاد اجرایی بازسازی که از نماینده دفتر مرکزی سازمان جهاد سازندگی، نماینده دفتر عمران نماینده امام [خمینی در استان] و نماینده استانداری تشکیل شده، به مورد اجرا گذاشته می‌شود و محل این ستاد در شهر دهلران می‌باشد.» وی در مورد نقش دستگاه‌های اجرایی در امر بازسازی هم گفت: «در این زمینه یک شورای هماهنگی بازسازی مرکب از مسئولان کلیه دستگاه‌های اجرایی استان تشکیل شده که با برنامه‌ریزی‌های دقیق و حساب‌شده، وظایف هر دستگاه اجرایی را در امر بازسازی تعیین خواهد کرد.» وی با تأکید بر اینکه در امر بازسازی مناطق جنگی، بازسازی و نوسازی روستاها از اهمیت خاصی برخوردار است و بیشتر بودجه در این مناطق هزینه خواهد شد، افزود: «سیاست بر این است که چون طرح کلی دولت برای نوسازی روستاها باید اجرا گردد، در مرحله اول برای کشاورزان امکانات اولیه کار فراهم شود تا بتوانند به کشت پاییزه امسال برسند.»

استاندار ایلام در پایان گفت: «سیاست ما در امر بازسازی مناطق جنگی این است که با مردم بسازیم، نه برای مردم بسازیم و دولت به‌عنوان خدمتگزار امکانات بازسازی را فراهم و با نیروی کار و خودیاری مردم مانند دیگر شئون انقلاب بازسازی را انجام می‌دهد.»^(۱۹)

۲۵۸

در آستانه اجلاس وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، که قرار است روز ۲۵ اردیبهشت در کویت برگزار شود، روزنامه اطلاعات به کویت هشدار داد تا از ادامه کمک‌های مالی به عراق خودداری کند.

روزنامه اطلاعات در ستون یادداشت امروز خود در مقاله‌ای با عنوان «کویت باید بداند فردا خیلی دیر است»، ضمن اعلام اینکه ما از اول می‌دانستیم هدف امریکا از تحمیل این جنگ و هدف ارتجاع عرب از پشتیبانی بی‌دریغ از صدام همانا ترس از گسترش انقلاب اسلامی ایران در منطقه به واسطه بیداری مسلمین می‌باشد، نوشت: «حکومت‌های مرتجع عرب نیز می‌دانستند که تحقق اسلام محمدی^(ص) در ایران پرده‌های فریب و نیرنگ آنان را خواهد درید؛ و به همین دلیل بود که در جنگ تحمیلی صدام کافر اگرچه غیرمستقیم، ولی فعالانه شرکت کردند.»

این روزنامه سپس با اعلام این نکته که «ما فعلاً به حکومت‌های فاسد عربستان و اردن و مصر و عمان کاری نداریم و بر این باوریم که آنان جز زبان زور زبان دیگری را نمی‌شناسند و تکلیف آنان

به حول و قوه الهی در آینده‌ای نه‌چندان دور معلوم و مشخص خواهد شد»، افزود: «فعلاً روی سخن ما با حاکمان کویت است. این کشور کوچکی که ازجانب عراق و عربستان زیر فشار قرار داشته و تاکنون کمک‌های بسیار زیادی به حکومت فاسد صدام کرده است. ... و اکنون که صدام آخرین روزهای حیات ننگین خود را می‌گذراند بازهم دست از حمایت و کمک برنمی‌دارد.»

روزنامه اطلاعات در ادامه مقاله خود با تشریح انواع حمایت‌های مادی و غیرمادی کویت از حکومت عراق آورده است: «تاکنون درمورد کویت سیاست صبر پیشه کرده و خواسته‌ایم با فعالیت‌های دیپلماتیک و پند و اندرز، حاکمان کویت را از این کار بازداریم تا شاید سرنوشت آنان به سرنوشت صدام جوش نخورده و پایان کار آنها مانند پایان کار صدام نباشد. ولی اکنون اعلام می‌کنیم که هرلحظه ممکن است کاسه صبر ما لبریز گردد و لازم است به حاکمان کویت تذکر دهیم که:

۱. رژیم فاسد بعث عراق درحال زوال بوده و صدام تکریتی آخرین روزهای حیات ننگین خود را می‌گذراند و هیچ امیدی برای ماندن او وجود ندارد.

۲. جمهوری اسلامی ایران یقیناً حکومت دیگری از نوع حکومت صدام را در عراق تحمل نخواهد کرد؛ چراکه این حکومت همچنان خطری بالقوه و بالفعل برای جمهوری اسلامی ایران و حکومت‌های کوچک خلیج فارس و ازجمله کویت خواهد بود.»

این روزنامه در پایان مقاله خود پس از اینکه به حاکمان کویت اخطار داده است درصورت تداوم حمایت آنها از رژیم بعث عراق ملت ایران آنها را نیز همچون صدام درحال جنگ با خود تلقی می‌کند، آورده است: «ما با یادآوری هشدار به‌جای وزارت امور خارجه که گفته است رژیم‌های منطقه با نوع رابطه‌ای که با جمهوری اسلامی ایران انتخاب می‌کنند درحقیقت آینده خود را انتخاب می‌کنند، به حاکمان کویت هشدار می‌دهیم که اگر امروز توبه نکنند فردا خیلی دیر خواهد شد.»^(۳۰)

۲۵۹

در ادامه اصرار حکومت عراق بر مطامع خود به‌ویژه حاکمیت مطلق بر اروندرود، فرمانده ارتش خلقی این کشور گفت فرزندان ملت ما بیش از هر زمان دیگر آماده‌اند به مبارزه علیه دشمن ادامه دهند تا اینکه دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین، آبراه‌ها و حاکمیت اعتراف کند.

به گزارش بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر عراق، «طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی انقلاب و فرمانده کل ارتش خلقی [جیش‌الشعبی] عراق، با فرماندهان اردوگاه آموزش رزمندگان استان‌های مختلف این کشور ملاقات و با آنها درباره ضرورت بالابردن سطح آموزش رزمندگان جهت پشتیبانی از جبهه‌های نبرد با خون‌های تازه گفت‌وگو کرد.» صوت‌الجماهیر افزود: «از سوی دیگر، رفیق طه یاسین رمضان امروز از اردوگاه آموزش رزمندگان لشکرهای مأموریت‌های ویژه در نزدیکی بغداد بازدید کرد و از آنان خواست تا در مدت آموزش در اردوگاه، برنامه‌های آموزشی و خصوصیات سلاح‌های به‌کارگرفته‌شده را به‌خوبی فراگیرند.» وی گفت: «فرزندان

ملت ما که در راه تحکیم روح پیروزی در نبرد قادسیه صدام فداکاری بسیاری کرده‌اند، امروزه بیش از هر زمان دیگر آماده‌اند تا به مبارزه علیه دشمن ادامه دهند تا اینکه دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین، آبراه‌ها و حاکمیت اعتراف کند»^(۳۱)

خبرگزاری یونایتدپرس هم از بیروت گزارش داد: «یاسین رمضان، فرمانده ارتش خلقی عراق در بغداد گفت اردوگاه‌های نظامی برای تعلیم محصلین در تعطیلات سالانه تشکیل خواهد شد تا آنها را برای شرکت در نبرد ملی عراق علیه دشمنان ایرانی آماده کند.» این خبرگزاری در ادامه گزارش خود افزود: «عراقی‌ها بیش از پیش به ارتش خلقی متکی هستند. ۴۰۰ هزار سرباز این ارتش تنها مدت بسیار کوتاهی تعلیم نظامی می‌بینند و به جبهه اعزام می‌شوند. عراق که در مقایسه با ۳۵ میلیون جمعیت ایران تنها ۱۳/۵ میلیون جمعیت دارد به لحاظ نیروی انسانی با کمبود روبه‌رو است. بسیاری از اقشار عراق از جمله شخصیت‌های دولتی به شرکت در ارتش خلقی مجبور شده‌اند.»^(۳۲)

۲۶۰

به دنبال حمله جنگنده‌های عراقی به هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر که به سقوط این هواپیما در خاک ایران و کشته شدن سرنشینان آن منجر شد، مدارک مربوط به این تهاجم در اختیار کارشناسان الجزایری قرار گرفت.

هیئت دوازده نفری کارشناسان فنی الجزایر که برای بررسی علت سرنگونی هواپیمای غیرنظامی این کشور به ایران آمده است، در مدت اقامت یک هفته‌ای خود موفق شد علاوه بر بازدید از محل سقوط هواپیما، مدارک و شواهدی را جمع‌آوری کند که نشان می‌دهد هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر مورد اصابت موشک‌های هواپیماهای عراقی قرار گرفته است. خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر همچنین گزارش داد: «در جلسه‌ای که صبح امروز با حضور مهندس توریان، معاون وزیر راه و ترابری و رئیس سازمان هواپیمایی کشوری، کارشناسان الجزایری، کارشناسان هواپیمایی کشوری و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی تشکیل شد، تمامی تلکس‌ها، نوارهای برج مراقبت، اطلاعات سازمان هواشناسی در روز واقعه و دیگر مدارک موجود به هیئت الجزایری تسلیم شد.» سخنگوی این هیئت نیز به خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «تلاش ما جهت روشن شدن این موضوع همچنان ادامه دارد و احتمالاً برای تحقیق بیشتر در این زمینه مجدداً به ایران خواهیم آمد.» هیئت الجزایری بعد از ظهر امروز تهران را به مقصد الجزیره ترک کرد. خبرنگار جمهوری اسلامی همچنین از سازمان هواپیمایی کشوری کسب اطلاع کرد که دو تن دیگر از کارشناسان الجزایری به همراه کارشناس دیگری که روز گذشته از الجزایر به ایران آمده است، امروز عازم محل سقوط هواپیما شدند. قطعات موشکی که از جنگنده‌های عراقی شلیک و باعث سقوط هواپیمای الجزایری شده است، نیز به تهران آورده شد تا مورد بررسی کارشناسان الجزایری قرار گیرد.^(۳۳)

راديو اسرائيل هم ضمن اعلام خبر تحقيق و بررسى اين هيئت الجزايرى در ايران، مقصد بعدى آن را تركيه (برای ادامه تحقيق) خواند و گفت: «اعضای هيئت که ده نفر بودند قطعاتی از هواپيماى متلاشى شده و تکه‌هایی از موشکى را که به گفته ايران توسط جنگنده‌های عراقى شلیک گردیده و موجب واژگونی هواپيما شده است، با خود بردند. یک هيئت سه نفری از کارشناسان فنی الجزايرى هنوز در ايران به سر می‌برد و به تحقیقات خود ادامه می‌دهد.»^(۲۴)

۲۶۱

درحالی که رزمندگان ايران در آستانه نبرد نهایی برای آزادسازی خرمشهر قرار دارند، روزنامه لوموند و خبرگزاری یونایتدپرس نبرد خرمشهر را سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده دانستند و خبرنگار خبرگزاری فرانسه نیز پیش‌بینی کرد که به‌زودی خرمشهر صحنه نبردی عظیم خواهد شد. روزنامه فرانسوی لوموند در سرمقاله امروز خود با عنوان «نبرد خرمشهر» نوشت: «خرمشهر به‌عنوان مهم‌ترین سمبل بردوباخت جنگ ايران و عراق نقش تعیین‌کننده‌ای را در منطقه خلیج [فارس] ایفا می‌کند. نیروهای ایرانی که در آغاز جنگ بیست‌ماهه خود، قبل از اینکه شهر را کاملاً در اختیار ارتش عراق قرار دهند، شدیداً به مقابله با آنان پرداختند، بار دیگر خود را آماده تسخیر خرمشهر می‌سازند. شکی نیست که نبرد خرمشهر نبردی خونین و طولانی خواهد بود. سفرای خارجی مدت‌هاست که در مورد شکست عراق کوچک‌ترین تردیدی به خود راه نمی‌دهند. به همین دلیل نیز نتایج این نبرد بسیار تعیین‌کننده می‌باشد.»

لوموند در پایان سرمقاله خود نیز اضافه کرد: «به نظر نمی‌رسد جنگ ايران و عراق به این زودی‌ها خاتمه یابد. شکی نیست که سقوط خرمشهر دیر یا زود صورت خواهد گرفت، ولی آنچه که اهمیت دارد مناطق مرزی غرب ايران است که تحت تصرف عراقی‌ها می‌باشد و تسخیر مواضع مستحکم آن توسط نیروهای مسلمان ایرانی، لااقل تا هنگامی که عراق باتوجه به شکست‌های اخیرش تصمیم به عقب‌نشینی نگیرد، امری بس دشوار خواهد بود.»^(۲۵)

خبرگزاری یونایتدپرس نیز در یکی از گزارش‌های امروز خود اعلام کرد: «ناظران سیاسی معتقدند که نبرد خرمشهر برای جنگ تعیین‌کننده است و عراقی‌ها به‌سادگی آن را تسلیم نخواهند کرد. حمله فروردین‌ماه ايران که موجب بازپس‌گیری بخشی از اراضی اطراف شوش و دزفول شد، بدون مقاومت چندان عراقی‌ها انجام گرفت»^[۱]، اما نبرد خرمشهر تبدیل به یک مبارزه جویی برای عراقی‌ها شده است.»^(۲۶) همچنین، راديو صدای امريکا نیز به نقل از یکی از خبرنگاران خبرگزاری فرانسه که از جبهه عراقی‌ها دیدن کرده است، گفت: «بیشتر افراد عراقی در جنوب جبهه عقب‌نشینی کرده و به‌سوی مرز بازگشته‌اند، اما عراق به تقویت کلی نیروهایش در خرمشهر ادامه می‌دهد و خرمشهر به‌زودی صحنه نبردی عظیم خواهد شد.»^(۲۷)

۲۶۲

کشورهای عرب حوزه خلیج فارس که علاوه بر حمایت خود از حکومت عراق، به دنبال جلب حمایت بیشتر مصر از حکومت صدام حسین هستند، از روابط حسنه ایران و سوریه ابراز نگرانی کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، مطبوعات و نشریات لبنان از خلال اطلاعاتی که توسط محافل دولتی مصر به طور محرمانه در بیروت لبنان فاش می شود، از تلاش کشورهای مرتجع عربی و در رأس آنان پادشاهی سعودی برای واگذاری نقشی مهم به مصر، حتی در حد ورود مستقیم آن در جنگ عراق و ایران خبر دادند. محافل دیپلماتی بیروت معتقدند که مصر آمادگی و قدرت ایفای یک نقش بزرگ در جنگ را داراست، کما اینکه مقدار تجهیزات و مهمات نظامی ارسالی مصر به عراق به مراتب بیش از آن چیزی است که علناً اعلام شده است.^(۲۸)

در همین حال، به نوشته هفته نامه آخرالساعه (چاپ قاهره) کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، هم پیمانی سوریه با ایران و کمک هایی را که دولت دمشق در اختیار حکومت تهران قرار می دهد، با نگرانی زیاد دنبال می کنند. این هفته نامه تأکید کرد که ممالک حوزه خلیج فارس از سوریه انتظار دارند این کمک ها را قطع کند؛ زیرا ادامه آن امنیت آنها را تهدید می کند.

در مقابل، روزنامه تشرین (چاپ دمشق) امروز نوشت: «انقلاب اسلامی ایران اعراب را به خطر نمی اندازد، بلکه فقط تهدیدی علیه امپریالیسم و اسرائیل می باشد.»^(۲۹)

۲۶۳

در تحلیل موضع کشورهای غربی درباره جنگ عراق و ایران و تحولات اخیر جبهه های جنگ، رادیو حزب کتائب لبنان گفت مقامات اروپای غربی که نگرانی خود را حتی از جزئی ترین پیروزی نیروهای ایران پنهان نمی کنند، هرگز نمی خواهند عراق از این جنگ مغلوب و شکست خورده خارج شود. روزنامه کریستین ساینس مانیتور و رادیو بی بی سی نیز احتمال ورود نیروهای ایران به داخل خاک عراق و دخالت ایران در امور داخلی کشورهای منطقه را عامل نگرانی کشورهای عرب منطقه اعلام کردند. همچنین، روزنامه تایمز نوشت بازپس گیری خرمشهر توسط ایران تهدید آنی برای خاک کویت به شمار می آید.

رادیو حزب کتائب لبنان گفت: «کشورهای اروپایی نگرانی شدید خود را در قبال تحولات اخیر جنگ عراق و ایران که به مثابه شکستی برای عراق به شمار می رود، ابراز می کنند. کشوری که بیش از همه از پیروزی های اخیر ایران در جبهه ها متضرر شده، فرانسه است. به طوری که مقامات فرانسوی از وخامت اوضاع در جبهه ها و احتمال سقوط رژیم صدام که با فرانسه روابط تجاری و سیاسی محکمی دارد شدیداً ابراز نگرانی می کنند.» این رادیو افزود: «اروپایی ها به پیروزی های اخیر ایران با دیده نگرانی شدید می نگرند؛ چرا که به نظر آنها این پیروزی ها موجب گسترش موج حرکت اسلامی در تمامی کشورهای منطقه شده و در پایان، رویارویی های شدید حکام کشورهای

عربی از یک سو و حرکت های اسلامی افراطی از سوی دیگر را به دنبال خواهد داشت و در نتیجه منجر به سرنگونی و سقوط رژیم های عربی و روی کار آمدن گروه های مذهبی افراطی در کشورهای منطقه خواهد گردید.» این رادیو در پایان اعلام کرد: «مقامات اروپای غربی این روزها در خلال گردهمایی های خود آخرین تحولات جنگ عراق با ایران را مورد بحث و مذاکره قرار می دهند، در حالی که حتی نگرانی خود را از جزئی ترین پیروزی نیروهای ایرانی پنهان نمی کنند و این مقامات هرگز نمی خواهند که عراق از این جنگ مغلوب و شکست خورده خارج شود.»^(۳۰)

روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور نیز در گزارشی ضمن اعلام این مطلب که ایران بر آن است تا عراق را به هر قیمتی شده از خاک خود بیرون اندازد، نوشت: «هجوم سرسختانه ایران علیه عراق منافع کشورهای میانه رو عرب را که از بغداد حمایت می کنند، تهدید می کند. اگر ایران بتواند دستاوردهای نظامی رژیم صدام حسین را بی اثر سازد، دولت عراق ممکن است سقوط کند. اگر ایران به داخل خاک عراق پیش رود، متحدان عرب بغداد امکان دارد ناچار به دخالت شوند و بنابراین به درون یک نبرد طولانی و سنگین گام نهند.»^(۳۱)

رادیو بی بی سی هم در تفسیری، علل نگرانی رهبران عرب را مورد بررسی قرار داد و گفت: «پیروزی های یکی، دو ماه اخیر نیروهای ایرانی در جبهه جنگ که به امکان پیروزی نهایی ایران بر عراق قوت بیشتری بخشیده است، آسایش خیال کشورهای عرب منطقه را بر هم زد و اینک رهبران محافظه کار کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از آن بیم دارند که ایران تنها به بازپس گرفتن خاک خود اکتفا نکرده و به مداخله در امور داخلی کشورهای منطقه مبادرت ورزد.» بی بی سی سپس با اعلام این مطلب که کشورهای عرب حوزه خلیج فارس با نگرانی از اهداف سیاسی ایران در این منطقه همواره از عراق حمایت کرده اند، افزود: «ارسال اسلحه و کمک های مالی هنوز نتوانسته است جلوی پیشروی نیروهای ایرانی را سد کند و به همین علت است که عراق و حامیان آن اینک چشم به کمک مصر، این بزرگ ترین قدرت نظامی جهان عرب، دوخته اند و تلاش های تازه بعضی از کشورهای عرب برای برقراری روابط مجدد دیپلماتیک با مصر که پس از معاهده صلح بین مصر و اسرائیل قطع شد، به منظور جلب حمایت قاهره از عراق و سایر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس در مقابل تهدیدات احتمالی ایران است. دولت مصر هم مدتی است آمادگی خود برای دفاع از خلیج فارس را اعلام کرده و همچنین مقادیری اسلحه در اختیار عراق گذاشته است.» بی بی سی در پایان تفسیر خود گفت: «البته بعید نیست که این نگرانی رهبران عرب نسبت به اهداف آتی ایران کاملاً بی اساس باشد. دولت ایران بارها بر این نکته پافشاری کرده است که در نظر ندارد در خلیج فارس جنگ بیاورند. ولی این بیانیه های تهران کشورهای عرب منطقه را متقاعد نکرده و میزان نگرانی رهبران آن را تا حدی افزایش داده است که موضوع آینده فلسطینی ها یا مهم ترین مسئله سیاسی جهان عرب اینک در درجه دوم اهمیت قرار گرفته است.»^(۳۲)

همچنین گزارشگر روزنامه تایمز لندن از بیروت گزارش داد: «کشورهای حوزه خلیج فارس که به

درجات مختلف از عراق پشتیبانی کرده‌اند، اکنون با نگرانی شدید در انتظار نتیجه نبرد ایران و عراق در منطقه خرمشهر هستند. به نظر می‌آید که پرزیدنت صدام حسین مصمم است که طی نبرد خرمشهر صدمات شدیدی به نیروهای ایران وارد آورد و یا حداقل از این جنگ خونین استفاده کرده و کمک و حمایت کشورهای عرب را به خود جلب نماید تا با اشغال احتمالی عراق توسط ایران مقابله کند. «تایمز افزود: «باوجود آنکه دولت ایران مؤکداً می‌گوید که به هیچ وجه قصد عبور از مرز عراق و ورود به این کشور را ندارد، اما گزارش‌هایی در دست است که کویت سعی دارد رهبران کشورهای حوزه خلیج فارس را ترغیب نماید که با همکاری یکدیگر به صورت هماهنگ کوشش کنند تا آتش بس اعلام شود. تسخیر خرمشهر توسط نیروهای ایران تهدید آنی برای خاک کویت به شمار می‌آید و این امر موجب نگرانی رهبران این کشور شده است.» به عقیده گزارشگر تایمز «تسخیر خرمشهر توسط نیروهای ایران همچنین امید عراق را به کنترل آبراه شط العرب [اروندرو] از بین می‌برد.»^(۳۳)

۲۶۴

دولت عراق در ادامه تلاش برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد، دو نماینده خود را به همراه دعوت‌نامه به ۹ کشور آسیایی و آفریقایی فرستاد. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری عراق گزارش داد: «دو نماینده از طرف صدام [رئیس‌جمهور عراق] که حامل نامه از جانب وی برای رؤسای ۵ کشور آسیایی و ۴ کشور آفریقایی جهت شرکت در کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد بودند، روز چهارشنبه [۱۳۶۱/۲/۲۲] بغداد را به قصد این کشورها ترک کردند.»^(۳۴)

ضمیمه گزارش ۲۵۲: جلسه فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران به منظور بررسی مشکلات عملیات بیت المقدس و ارائه طرح برای آینده آن

به منظور بررسی مشکلات و ضعف‌هایی که تاکنون در عملیات بیت المقدس مشهود بوده است و نیز ارائه طرح‌های پیشنهادی برای رفع آنها، در ساعت ۰۹:۴۵ امروز، جلسه‌ای در قرارگاه مرکزی کربلا با حضور فرماندهان و مسئولان ستادی این قرارگاه و نیز فرماندهان سپاهی سه قرارگاه عملیاتی قدس، فتح و نصر تشکیل شد. این جلسه با تلاوت آیاتی از قرآن مجید آغاز شد و سپس رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، دستور جلسه را «بررسی مشکلات عملیات و ارائه طرح برای آینده» اعلام کرد و از فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی خواست مطالب خود را در این خصوص بیان کنند.

ابتدا حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، مشکلات موجود در قرارگاه تحت امر خود را به دو دسته تقسیم کرد: مشکلاتی که در جریان هدایت عملیات رخ داد و نیز مشکلات ستادی قرارگاه. وی با اشاره به اشخاصی که هنگام عملیات به عنوان رابط واحدهای قرارگاه کربلا در قرارگاه نصر حضور دارند گفت: «این طرح [حضور رابط] خیلی خوب بود و خیلی از کارهای قرارگاه‌ها را سبک کرده، ولی در بعضی جاها این رابط‌ها با مرکزیت خودشان رابطه خیلی ضعیفی داشتند و یا اینکه شرح وظایف نداشتند و توجیه نبودند؛ مثل رابط‌های اعزام نیرو، پدافند و توپخانه. رابط‌هایی بودند که ما اصلاً آنها را نمی‌دیدیم و یا اگر می‌دیدیم، ما باید می‌رفتیم دنبال کارشان ...».

حسن باقری در مورد تعداد زیاد شهدا و مجروحان در این عملیات نیز اظهار داشت: «بسیجی که آن دفعه [در عملیات

فتح‌المبین] برای جمع‌آوری شهدا و تخلیه مجروحین شد، این دفعه نشد که باتوجه به ناجور بودن جاده و طولانی بودن مسیر این دفعه، به خصوص خاکی بودن بین کارون و جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر] خیلی از زخمی‌ها در جبهه ماندند که البته به نظر می‌رسید آمبولانس هم کم است و نمی‌دانم تعداد آمبولانس چقدر بود، ولی مدیریت منظمی نداشت.»

وی سپس در تشریح سایر مشکلات موجود به کمبود وسایل مخابراتی و در نتیجه قطع ارتباط یگان‌ها با یکدیگر، سرعت کم ترابری نیرو و تأخیر در رسیدن گردان‌ها به نقطه رهایی برای شروع عملیات و کندی در فعالیت واحد اطلاعات عملیات اشاره کرد و گفت: «کمبود برادران روحانی هم از همان روز اول بود و در همه‌جا به چشم می‌خورد و تیپ‌ها هم شدیداً از این نظر کمبود داشتند.»

فرمانده سپاهی قرارگاه نصر اگرچه از فعالیت‌های مهندسی رزمی اظهار رضایت کرد، اما با گلایه از کمبود ماشین‌آلات مهندسی گفت: «عمدتاً موقعی دستگاه‌ها را منتقل می‌کردند به منطقه که دیگر از زمان کارایی‌اش گذشته بود؛ یعنی برای شب عملیات از سه شب پیش وجود این دستگاه‌ها لازم بود، ولی ساعت ۰۹:۰۰ شب تازه در اهواز دستگاه‌ها را بار زدند تا بیايند که صبح رسیدند به منطقه و دیگر کارایی لازم را نداشتند.»

حسن باقری ضمن اظهار رضایت از واحد زرهی، درباره کمبود مهمات تیپ‌هایی که به قرارگاه نصر مأمور شدند، افزود: «تیپ‌هایی که به ما مأمور شدند، آن مهماتی که باید داشته باشند را نداشتند. مثلاً تیپ عاشورا که به ما مأمور شد، هزار گلوله آر.پی. جی بیشتر نداشت و ما سهمیه آر.پی. جی بقیه تیپ‌ها که وسط عملیات واگذار شده بود را به تیپ عاشورا دادیم و همین‌طور تیپ‌های دیگر که آمدند، بدون بار مبنای مهمات بودند.»

دومین فرماندهی که به بیان مشکلات پرداخت، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، بود. وی ابتدا به کمبود کادر (نیروی ثابت) در قرارگاه و نیز ضعف رابط‌هایی که از قرارگاه مرکزی در قرارگاه فتح حضور داشتند، اشاره کرد سپس درخصوص واحد بهداری گفت: «تیپ‌های ما بزرگ‌ترین ناله را از بهداری می‌کردند. ... ما به هیچ وجه از بهداری راضی نبودیم. من [به مسئول بهداری] می‌گفتم برادر من! شما تشکیلات درست کرده‌اید، ولی این بار مثل اینکه از عملیات فتح [المبین] ضعیف‌تر شده‌اید! مثلاً بهداری خیلی از تیپ‌ها در شب عملیات آمبولانس نداشت. هر تیپ ۶ دستگاه آمبولانس داشت. من گفتم بابا! در عملیات قبلی هر تیپ ما ۲۰ دستگاه آمبولانس داشت و حالا تشکیلات درست کرده‌اید، ما انتظار خیلی بیشتر از شما داریم.»

غلامعلی رشید سپس از ضعف واحدهای طرح و برنامه، مخابرات و تدارکات گفت و از واحد اعزام نیرو اظهار رضایت کرد. وی درخصوص سه تیپ امام حسین^(ع)، نجف و کربلا که تحت‌امر قرارگاه فتح بودند، با خنده اظهار داشت: «تیپ‌هایی که تحت‌امر ما بودند، غیر از تیپ کربلا بقیه‌شان یک‌خرده یاغی بودند!»

فرمانده قرارگاه فتح از واحد مهندسی سپاه در قرارگاه نیز به خوبی یاد کرد و گفت: «خوب کار کرد و کارش خوب پیش رفت. مخصوصاً در رابطه با مرحله دوم ما که ۱۵، ۱۶ کیلومتر خاکریز باید در کنار این جاده [حسینیه - بصره (مرز)] می‌زدیم. هر چند که کارش را درست و حسابی طبق همان پیشنهادی که داده بودند تا بروند دو کیلومتر شمال جاده حسینیه - بصره را خاکریز بزنند انجام نداد، اما به هر حال بد نبود و کارش نسبتاً خوب بود.»

وی با ذکر این مطلب که «از نظر توپخانه مشکل زیادی نداشتیم»، اظهار داشت: «بیشتر ایرادمان در رابطه با تیپ‌هایمان بود که این توپ‌ها را در دست خودشان گرفته بودند و نمی‌دادند به این طرف و آن طرف؛ یا آمار درست و حسابی نمی‌دادند و یا وقتی می‌گفتم تحویل بدهید، می‌گفتند نمی‌دهیم و اینها برای تیپ‌های خودمان است.»

غلامعلی رشید درخصوص ارتباط با لشکر ۹۲ زرهی ارتش نیز گفت: «ارتباط ما با ارتش در قرارگاه شاید به دو دلیل ضعیف بود: یکی اینکه ما نیروی ادغامی نداشتیم با ارتش و عمدتاً تیپ‌های زرهی بودند [و تیپ‌های سپاه پیاده بودند] ... چون در هم ادغام نشده بودیم، احساس نیاز نمی‌کردیم که برویم طرفشان یا آنها بیایند طرف ما؛ و یکی دیگر اینکه اعضای قرارگاه ما ثابت نبودند و مدام تغییر می‌کردند. از این‌رو نمی‌رفتند تا اعضای قرارگاه را بشناسند و نزدیک شوند. این هم یک ضعف بود، ولی خب، سرهنگ نیاک [فرمانده لشکر ۹۲ زرهی و فرمانده ارتشی قرارگاه فتح] ظاهر را با ما خیلی یکی بود و همیشه هم می‌آمد این طرف و آن طرف.»

فرمانده سپاهی قرارگاه فتح ضمن اظهار رضایت از واحدهای زرهی تیپ‌های تحت‌امر خود، درخصوص ضعف ترابری نیرو اظهار داشت: «تیپ‌ها از لحاظ ترابری خیلی وضعشان دچار اشکال است؛ چون خیلی خودروهایشان کم است. مثلاً وقتی به آنها می‌گوییم سه گردان را به یک منطقه‌ای ببرند، وسیله ندارند و یا کمپرسی می‌آورند و اگر تقاضای اتوبوس کنیم، خیلی دیر می‌رسند.»

غلامعلی رشید در پاسخ به سؤال رحیم صفوی درباره وضعیت تبلیغات در داخل تیپ‌ها گفت: «از تیپ‌ها

خبر نداشتیم. ما بیشتر می‌رفتیم دنبال تیپ‌هایمان. چون تیپ‌های ما نیازی به قرارگاه ما نداشتند! [با خنده]. ما مدام دنبالشان در صحرا و از این طرف و آن طرف پیدایشان می‌کردیم و جلسه با آنها می‌گذاشتیم. تیپ ۲۵ کربلا یک خرده تبعیت می‌کرد و وضعیت خوب بود، اما تیپ ۸ نجف از تیپ امام حسین^(ع) یاد گرفت و دیگر در مراحل بعدی هم دستی به آن شکل نداد!»

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، هم در ابتدای سخنان خود با اشاره به توقف قرارگاه قدس در مرحله اول عملیات گفت: «روزهای دوم و سوم عملیات، ما شروع کردیم به دادن امکانات خودمان به دو قرارگاه فتح و نصر؛ یعنی امکاناتی از قبیل مهندسی و بهداری را دادیم به پایین [منطقه عملیات]، و تا زمانی که خود عراق عقب‌نشینی نکرده بود و جلو نیامده بودیم، مشکل زیادی در رابطه با یک‌سری از واحدها نداشتیم. ولی اشکال عمده همان بود که برادر رشید هم به آن اشاره کردند و من هم روی آن تأکید می‌کنم؛ مسئله روی ستاد قرارگاه است و اگر قرار است این قرارگاه‌ها یک حالت سازمانی پیدا کنند و بمانند، درمورد ستادش هم باید فکری کنیم». وی پس از بیان ضعف واحد طرح و برنامه عملیات و واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس اظهار داشت: «بجز این دو واحد، ما در ارتباط با بخش‌های دیگر مشکلی نداشتیم.»

در ادامه جلسه، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، با اظهار اینکه بسیاری از برادران هنوز به اهمیت ستاد قرارگاه‌ها واقف نیستند و نمی‌دانند که ستاد مجموعه‌ای از افرادی است که می‌تواند بسیاری از مشکلات فرماندهان را حل کنند، به مشکل ارتباط قرارگاه‌ها و تیپ‌ها با سپاه‌های مناطق کشوری اشاره کرد و گفت: «اگر هر تیپ قرار است در رابطه با یک منطقه کار بکند، می‌توان بسیاری از عناصر ستادی آن را از همان منطقه تأمین کرد. ... الان مناطق نمی‌دانند؛ یعنی به آنها گفته شد که باید تیپ‌ها را در اختیار بگیرند، ولی عملاً این نیست و یک حالت بیگانگی بین تیپ و مناطق احساس می‌شود و در نتیجه کمکی که مناطق می‌توانند به تیپ‌ها بکنند و کمکی که تیپ‌ها می‌توانند از مناطق بگیرند، عملاً نیست. اگر ما بیایم سرمایه‌گذاری کنیم روی این کار و این مسئله را حل کنیم که ارتباط تیپ‌ها و قرارگاه‌ها با مناطق آنها روشن شود، بسیاری از مسائل حل می‌شود.» حسین علایی در ادامه افزود: «ایجاد قرارگاه‌ها و ستادشان تجربه خوبی بود و اگر ستادها فعال بشوند و برادرهایی که مسئول قسمت‌های مختلف ستاد هستند آن روش‌های قدیمی را که هرکسی یک کار جزئی را می‌گرفت و مثلاً خط می‌رفت و پی آن را می‌گرفت، به یک کار تشکیلاتی تبدیل کنند و مسئول هر قسمت خودش بیاید و در قرارگاه مستقر بشود و سعی کند کارهایی که مربوط به آنها است را هدایت بکند، خیلی از مسائل حل می‌شود.»

سیدعلی حسینی‌تاش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا، هم ابتدا به ارتقاء سطح آگاهی و فعالیت مسئولان واحدهای مخابرات قرارگاه‌ها و تیپ‌های سپاه در عملیات بیت‌المقدس اشاره کرد و سپس درباره میزان هماهنگی مخابرات سپاه و مخابرات ارتش گفت: «در زمینه هماهنگی با ارتش، خب این دفعه خیلی بهتر شده، یعنی ما عملاً مشکلی نداریم جز در قرارگاه نصر که آن هم یک مقدار عدم همکاری افسر مخابرات ارتش با مسئول مخابرات [سپاه در این] قرارگاه است که کمتر همکاری شده. ولی در مجموع کارهای ما به‌طور مشترک انجام شده است.»

حسینی‌تاش درباره مشکلات حوزه مسئولیت خود نیز اظهار داشت: «قبل از عملیات من گفتم که ۷۰۰ دستگاه [بی‌سیم] کم داریم تا بتوانیم از نظر وسایل در حد عملیات فتح‌المبین باشیم که از این ۷۰۰ دستگاه، ما فقط توانستیم ۱۴۰ دستگاه را از ارتش بگیریم و ۵۰ دستگاه هم از مناطق خودمان جمع کنیم. یعنی [واحد] تدارکات در ارتباط با تأمین وسایل هیچ کاری نکرده و در نتیجه ما سازمان خود را آوردیم پایین‌تر. یعنی ما اگر آنجا در هر گروهان دو بی‌سیم داشتیم که یکی مال خود گروهان و یکی برای دسته جلویی‌اش بود، این بار مجبور شدیم به هر گروهان فقط یک بی‌سیم بدهیم که در خود گروهان باشد.»

مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا اضافه کرد: «مشکل دیگر ما مربوط به فرکانس می‌شود. با نزدیک شدن این سه قرارگاه به همدیگر، چون یک مقدار زیادی فرکانسمان، در حدود نصف مشترک بوده بین قرارگاه‌ها، یعنی دو تا سه‌جا از آن استفاده می‌کردند و الا که این قرارگاه‌ها به هم نزدیک‌تر شده‌اند، احتمالاً از این به بعد ممکن است مشکلاتی پیش بیاید و داریم سعی می‌کنیم این را با مانورها و ابتکاراتی که می‌توانیم به کار ببریم، کمترش کنیم. ... مطلب دیگر اینکه عملیات که همین‌طور پیشروی می‌کند، فاصله‌ها دور می‌شود و چون ارتباطی که پیش‌بینی شده در رابطه با فواصل اولیه بوده، خودبه‌خود ضعیف می‌شود و این احتیاج دارد به جابه‌جایی سریع در قرارگاه‌ها. یعنی همین‌طور که قرارگاه تیپ جلو می‌رود، قرارگاه لشکر هم باید برود جلو و همین‌طور قرارگاه مرکزی نیز باید یک ردیف جلوتر برود تا ما ارتباطمان کیفیت خودش را حفظ کند.»

محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا، عمده مشکلات حوزه مسئولیتش را ناشی از ارتباط کم قرارگاه‌های عملیاتی دانست و درباره کمبود مهمات گفت: «با توجه به اینکه مهمات برای ما مسئله بسیار ضروری بوده و کمبودش مشخص بود، مخصوصاً انواعی که خودتان می‌دانید، پراکندگی مهمات تیپ‌ها برای ما خیلی مسئله شد. مخصوصاً اینکه مهماتشان را پخش می‌کردند در گردان‌هایشان و هیچ‌گونه حساب و کتابی روی اینها نداشتند. وقتی عملیات می‌شود، با توجه به آنچه داریم حساب می‌کنیم. آنچه را که باید به آنها بدهیم برای ۱۰ روز آنها حساب می‌کنیم ولی فوراً تا عملیات شروع می‌شود، درخواست مهمات می‌کنند و نمونه تیپ‌های آنها موجود است که اینها مهمات داشتند، منتها نمی‌دانستند واقعاً مهمات کجا بوده و در دسترس چه کیسی می‌باشد. ما وارد عمل شدیم و از منطقه برایشان آوردیم. الان این مسئله خیلی مهم است برای ما که واقعاً این مهمات‌ها را از حالت پراکندگی درآوردیم.»

احمدپور تأخیر در ارسال لوازم و امکانات مورد نیاز از تهران را نیز در پیدایش مشکلات مؤثر دانست و اضافه کرد: «ما آنچه که خود قرارگاه‌ها برآورد کرده و از ما درخواست کرده بودند را نمی‌توانستیم بدهیم، مخصوصاً اینکه عملیات هم ادامه پیدا کرد و ما مجبور بودیم همیشه در منطقه یک مقداری ذخیره کنیم که یک مرتبه در جای اضطراری از آن استفاده کنیم.» وی درباره نقل و انتقال نیرو نیز اظهار داشت: «این دفعه کاری که کردیم این بود که فقط یک [مرکز] پشتیبانی زدیم پایین دارخوین. ما یک تعداد اتوبوس آنجا قرار دادیم و جمع اتوبوس‌هایی که داشتیم صدوخرده‌ای بود و مسلماً وظیفه اصلی آنها ترابری نیروها، و بیشتر از [پایگاه هوایی] امیدیه به قرارگاه‌ها بود.» احمدپور همچنین با اعلام اینکه قرار است در همه قرارگاه‌ها برای هریک از امور تغذیه، موتوری و تسلیحات یک مسئول گمارده شود، اضافه کرد: «ما از نظر غنایم اکیپ‌هایی که برای هر قرارگاه در نظر گرفته بودیم را وارد کردیم، توانستند ۲۰۰ تا ۳۰۰ کلاش [اسلحه کلاشینکف] جمع‌آوری کنند. ۱۰ تا ۲۰ بار ماشین مهمات.» حمید معینان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، مشکل اصلی در حوزه خود را کمبود کادر خواند و گفت: «الان این قرارگاه‌های سه‌گانه ما هر کدام فقط یک مسئول اطلاعات عملیات داشته و اصلاً معاون ندارند و خود تیپ‌ها هم قضیه‌شان به همین صورت است. هر کدام از تیپ‌ها عمدتاً با یک نفر می‌چرخد و آن هم چون کارش حساس است، باید تا خط تماس و یا حتی جلوتر از نیروهای دشمن برود برای شناسایی؛ چون نیاز به شناسایی جزئی هست. سپاه وقتی که می‌خواهد یگان‌هایی را وارد عمل کند، احتیاج به اطلاعات جزئی دارد، ولی ارتش این‌طور نیست. ارتش فقط اکتفا می‌کند به همان اطلاعات کلی که از عکس‌های هوایی به دست آورده یا همان دیدبان‌های در خط و یا اسرا و پناهنده‌هایی که می‌آیند. ولی ما نمی‌توانیم به اینها اکتفا کنیم. ما باید اطلاعات جزئی‌تر از اینها برای واحدهای سپاه به دست بیاوریم؛ لذا بیشتر این برادرها در همین شناسایی شهید می‌شوند. مثلاً مسئول اطلاعات تیپ بیت‌المقدس چند روز مانده به عملیات خودش برای شناسایی رفته بود که روی مین رفت و شهید شد. ... ما از یک نفر نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که هم اطلاعات کلی اسرا را جمع‌آوری کرده و تجزیه و تحلیل کند و هم اطلاعاتی که از همه تیپ‌ها و قرارگاه‌ها می‌رسد را بررسی نماید. همچنین اطلاعاتی که از عکس‌های هوایی می‌خواهیم بگیرد و تجزیه و تحلیل کند. یک نفر توان این‌همه کار را ندارد.»

فلاحیان از مسئولان واحد اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا، به مشخص نبودن مسئولیت و وظایف قسمت ترابری واحد تدارکات که در انتقال نیرو نقش اساسی دارد، اشاره کرد و گفت: «ما می‌رفتیم و می‌گفتم ۵۰ اتوبوس بروند در امیدیه مستقر شوند که می‌گفتند اینها بیکار می‌مانند. می‌گفتم خب اشکالی ندارد، باشند آنجا هر موقع گفتم نیرو بیاورند. می‌گفتند نه، ما جاهای دیگر نیرو داریم. می‌گفتم کجا دارید؟ می‌گفتند دارخوین و سوسنگرد داریم. از طرفی، تیپ‌هایی که در دارخوین مستقر بودند، باز می‌آمدند مستقیماً از اهواز درخواست ماشین می‌کردند. ... راننده‌هایی هم که در دارخوین مستقر بودند، می‌گفتند ما عملاً کاری انجام نمی‌دهیم. ... ترابری باید با اعزام نیرو هماهنگ باشد؛ یعنی اعزام نیرو اگر تشخیص داد ۲۴ ساعت اتوبوس در یک جاده بماند، مسئله‌ای برای راننده نباشد و نگوید مثلاً کار دارم و یا باید بروم جای دیگر. مثلاً می‌فرستادیم [ایستگاه] راه‌آهن و یک ساعت قطار تأخیر می‌کرد، ۲۰ اتوبوس رفته و برگشته و می‌گفتند نیرو نبود.»

فلاحیان در خصوص رابطینی که از مناطق کشوری سپاه به منطقه عملیات آمده و با واحد اعزام نیرو همکاری می‌کردند، گفت: «فقط دو منطقه به‌طور کلی با ما هماهنگ بود؛ یکی منطقه ۴ [خراسان] که مسئولیت تیپ‌ها [ی ۲۱ امام رضا^(ع) و ۴۳ بیت‌المقدس] را از لحاظ نیرو داشت و برادر محسن [رضایی] حدود وظایف این را مشخص نکرده و

نگفته بود حالا که هر دو تیپ [از نظر نیرو] اشباع است، باید این نیرو را به جای دیگر بدهد و آنها هم این را نمی توانستند بقبولانند به خودشان... یکی دیگر، منطقه ۲ [اصفهان] بود که به طور کلی در هیچ زمینه با ما هماهنگ نبود.»

دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا، امکانات بهداری از قبیل آمبولانس، دارو و نیروی انسانی را بهتر و بیشتر از عملیات فتح المبین اعلام کرد و گفت: «هم خود سپاه خیلی زیاد امکانات گذاشته و هم اینکه هلال احمر، جهاد [سازندگی] و این طرف و آن طرف خیلی زیاد می رسد و هم کمک های مردمی، اکپ های پزشکی هست و افراد حزب اللهی که از شهرهای مختلف می آیند.» وی اضافه کرد: «یکی از اشکالات این است که مسئله ستادهای لشکر، تیپ و مرکز باید مشخص بشود. اگر قرار است ستاد کار پشتیبانی بکند، در هر ستاد مسئول هر قسمت باید زیر نظر مستقیم مسئول آن ستاد و غیرمستقیم همان مسئول در رده بالاتر باشد... اصلاً معنی ندارد که یک کسی مثلاً رابط بهداری باشد. این شخص، رابط نبوده بلکه باید مسئول باشد و از او مسئولیت بخواهند و مسئول مستقیم او هم مسئول قرارگاه لشکری باشد و این نقص از خود برادرهاست که این مسئله را حل نکردند.»^(۲۵)

خاتمی با اذعان به وجود پاره ای از نارسایی ها در واحد بهداری و اظهار امیدواری درخصوص رفع آنها، در رابطه با بی توجهی به مسائل بهداشتی گفت: «از جمله مسائلی که مسئولین لشکر، تیپ و گردان تا پایین اصلاً با آن فعال برخورد نمی کنند، مسئله بهداشت در کنار بهداری است. باینکه تذکر داده شد که در این هوای گرم ممکن است خدای نکرده یک مرض واگیری شیوع پیدا کند، همان طور که در عملیات قبل شایع شده بود، ولی متأسفانه هیچ کدام از برادرها این مسئله را جدی نگرفتند.»

مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا، تهیه آمار تعداد مجروحان، مفقودان و شهیدان در هر گردان و تیپ را مستلزم ارتباط مستقیم بخش تعاون این قرارگاه با مسئولان گردان ها، تیپ ها و لشکرها دانست و گفت: «ما از لحظه ای که مجروح وارد مرکز درمانی می شود تا زمانی که به شهرستان می رود آمارش را می گیریم و الان مثلاً اگر از ما پرسند فلان تیپ چقدر مجروح داده، ما به هیچ وجه نمی دانیم. فکر نمی کنم خود تیپ ها هم بدانند.» خاتمی در پایان سخنان خود از همکاری هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در حمل مجروحان به پشت جبهه تشکر کرد و با ذکر این مطلب که نیروهای مردمی آماده و مشغول خدمت هستند، از حاضران در جلسه خواست که «اگر مشکلی بود، آن را زیاد غیرطبیعی نپندارند.»

منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا، از کمبود راننده لودر و بولدوزری که بتواند در خط مقدم فعالیت کند، به عنوان یکی از مشکلات واحد مهندسی رزمی نام برد و گفت: «البته خودمان توانستیم یک تعداد از جهاد [سازندگی] تأمین کنیم. یعنی اگر کمک جهاد نبود، در این رابطه خیلی کمبود داشتیم.» وی از کمبود تانک های قیرپاش و آبپاش و وسایل تخریب و شب نما نیز گله کرد و اظهار داشت: «وضعیت جاده هایمان خیلی بد بود. جاده ها خاکی بود و مرتب قیرپاشی می خواست؛ یعنی یک بار و دو بار کفایت نمی کرد و با یک بار عبور ماشین ها دوباره خاک بلند می شد و در این رابطه ما مشکلات زیادی داشتیم... بیست جعبه تخریب و یک مقدار شب نما هم می خواستیم که تا الان هنوز تهیه نشده است.»

فتح الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه* ضمن اظهار رضایت از هماهنگی و رابطه سازمانی تیپ زرهی با همه تیپ های سپاه، درباره ناتوانی راننده های لودر برای ایجاد سنگر تانک گفت: «راننده لودر باید بلد باشد سنگر تانک درست کند؛ یعنی سنگری که می کنند یا چال [گود] است یا بلند است. این است که یا اصلاً نمی تواند کار کند یا آن را [عراقی ها] می زنند. اینها را در اختیار خودمان بگذارید که آموزش بدهیم تا یاد بگیرند.»

فتح الله جعفری که از واحدهای زرهی ارتش گله مند بود، اظهار داشت: «مسئله بعدی، زرهی ارتش است که یا باید زیر نظر ما در این منطقه باشد یا اصلاً نباید بیاید! [خنده حاضران در جلسه]. برای اینکه فایده ای ندارد. اگر خطری نباشد یا غنیمتی یا برنامه ای باشد، خوب است، می آید و آنجا می ایستد... بچه ها [نیروهای پیاده] هم باید به دنبالشان بروند. باید یا اینها [واحدهای زرهی ارتش و سپاه] را با همدیگر ادغام کنیم، یا اینکه طوری باشد که بشود به خوبی کار کرد.»

حسن تهرانی مقدم فرمانده توپخانه سپاه در قرارگاه کربلا، بر ضرورت ارتقاء توان توپخانه سپاه با توجه به حرکت سپاه به سمت اجرای عملیات های کلاسیک تأکید کرد و گفت: «روی این حساب، ما شروع کردیم به کار و اولین برخورد هایمان با مسئولین تیپ بود که یک حالت مالکیت در آنها به وجود آمده و توپ ها و سایر

* این تیپ تحت امر قرارگاه مرکزی کربلا بود.

ادوات را مال خودشان می‌دانند. همه وقت ما صرف این شد که آقا! تو که یک قبضه توپ داری و تو که دو قبضه توپ داری، اینها باید ترکیب شده و آتشبار بشوند. رزم توپخانه یک عملیات تاکتیکی است؛ یعنی باید در مرکز ترکیب آتش، طرح آتش ریخته بشود و به مسئول عملیات ارائه بشود.»

فرمانده توپخانه سپاه اضافه کرد: «ما رابط توپخانه با مسئول قرارگاه نداشتیم و علتش هم این بود که در عمل وقتی به مسئولین تیپ‌ها مراجعه می‌کردیم، ادعا می‌کردند که کار توپخانه آنها در سطح مطلوبی است. اما وقتی می‌رفتیم بازدید می‌کردیم، می‌دیدیم در سطح بسیار ابتدایی است و مجبور می‌شدیم وقتمان را در خود منطقه روی تهیه و تنظیم طرح آتش توپخانه صرف کنیم. روی این حساب در قرارگاه نبودیم. پرسنل ما هم کم بود.»

تهرانی‌مقدم درخصوص توپ‌های به‌غنیمت گرفته‌شده از ارتش عراق گفت: «توپ یک جنگ‌افزاری است که محاسبات آتش دارد. روی این حساب ما تا آنجا که توانستیم سعی خودمان را کردیم که توپ‌ها را فعال کنیم. ولی احتیاج داریم که در این زمینه از اسرای عراقی به ما کمک بشود تا بتوانیم حداکثر بازدهی را در زمینه توپخانه داشته باشیم.»

فرمانده توپخانه سپاه در پایان سخنان خود ضمن تشکر از نیروهای واحد تدارکات اعلام کرد: «ما به فضل امام زمان (عج) تا حالا توانسته‌ایم یازده آتشبار را در منطقه مستقر کنیم که در پاتک‌هایی که عراق در ایستگاه حسینی و گرم‌دشت داشت من خودم شاهد بودم که کارشان الحمدلله خوب بود و می‌شود به آنها امید بست.»

پس از آنکه فرماندهان قرارگاه‌های لشکری سپاه و مسئولان ستادی قرارگاه کربلا مشکلات و پیشنهادهای خود را مطرح کردند، رحیم صفوی در سخنانی با تأکید بر اینکه در این عملیات نسبت به عملیات قبلی در همه زمینه‌ها رشد داشته‌ایم، اظهار داشت: «مسئله این است که میزان وسعت عملیات و رشد عملیات بیشتر از رشد ما بوده است.» وی سپس عمده مشکلات را ناشی از کمبود کادر دانست و گفت: «از قرارگاه‌های لشکری که اداره‌کننده تیپ‌ها هستند تا خود تیپ‌ها و خود گردان‌ها، تا باییم در رده گردان‌ها، ما هر کجا ستادهای قوی داشتیم، یعنی عناصر ستادی و عناصر تیپ‌ها قوی بودند، مشکلاتمان کمتر و موفقیت‌هایمان بیشتر بوده است. هر کجا هم که ضعف بوده است، متوجه مشکلات شده‌ایم. دلیل آن هم روشن است. در این مدت درگیری و جنگی که با عراق داشتیم، نیروهای خوبمان دائماً شهید می‌شدند و کادرسازی ما به اندازه‌ای نبوده که بتواند جایگزین این شهدا بشود. ... در این رابطه، مسئولین آموزش و فرماندهان سپاه و فرماندهان مناطق و همچنین مسئولین قسمت‌های دیگر باید روی کادرسازی و جایگزینی خیلی تلاش کنند.»

رحیم صفوی جلافتادن زمان عملیات را نیز عاملی دیگر در ایجاد بخشی از مشکلات عنوان کرد و گفت: «ما در یک مرحله‌ای قرار گرفته بودیم که اگر می‌خواستیم برای عملیات آمادگی داشته باشیم، دشمن خودش را می‌برد و می‌چسباند به حاشیه رودخانه [کارون] و ما به‌طور کلی طرحمان عوض می‌شد. پس مجبور بودیم قبل از آنکه آمادگی صددرصد پیدا کنیم عملیات را جلو بیندازیم.» وی درمورد مشکلاتی که درخصوص بعضی از تیپ‌های سپاه مطرح می‌شود، اظهار داشت: «تیپ‌ها، خودشان به‌صورت خودجوش بالا آمده‌اند و با هیچ‌گونه برنامه و سازمان مشخصی این تیپ‌ها شکل نگرفته‌اند، یعنی اول شکل گرفته‌اند و خودشان را پیدا کرده‌اند و خودشان خودجوش درست شده‌اند. یک مجموعه عناصری در آنها بودند که با همدیگر کار می‌کردند و بیشتر یک ارتباط دوستی باهم داشتند تا یک ارتباط سازمانی. الان اگر شما با یک‌سری برخورد‌های ناجور از طرف تیپ‌ها مواجه می‌شوید و اگر مواجه می‌شوید با اینکه مناطق [کشوری سپاه] با تیپ‌ها هماهنگ نیستند و عمدتاً تیپ‌ها زیر بار مناطق نمی‌روند، یکی از علت‌های عمده‌اش همین است اگر ما بخواهیم که این تیپ‌ها باقی بمانند و رشد کنند مجبوریم کاری کنیم که به مناطقشان متصل بشوند تا آن مناطق منبع تغذیه و پشتیبانی اینها باشند و از همه مهم‌تر نظارت بر این تیپ‌هاست. ما نتوانسته‌ایم به این تیپ‌ها رسیدگی کنیم، تیپ‌ها مشکلات زیادی دارند که اگر مناطق بالای سر اینها نباشند و بر اینها نظارت و فرماندهی نکنند، آن مشکلات روزبه‌روز بیشتر می‌شود.»

رحیم صفوی درباره موارد پیش‌بینی‌نشده نیز که موجب بروز برخی مشکلات می‌شود، گفت: «تمام آن چیزهایی که ما در ابتدا برای عملیات طرح‌ریزی می‌کنیم وقتی وارد عمل می‌شویم صددرصد قابل اجرا نیست. یعنی یک‌دفعه می‌بینی یک گوشه کار گیر می‌کند. قرارگاه قدس ما در یک مرحله‌ای مواجه می‌شود با یک چیزهایی که پیش‌بینی نشده و ما مجبور می‌شویم طرح‌ها را عوض کنیم. ... بنابراین ما یک‌سری مشکلات داریم که پیش‌بینی نشده است و قبل از عملیات نمی‌توانیم اینها را پیش‌بینی کنیم.»

وی درخصوص مشکلاتی که در ارتباط با واحدهای ارتش مطرح بود، اظهار داشت: «یک‌سری از مشکلات

ما در رابطه با برادرهای ارتشی است، ولی همیشه باید این را به خاطر داشته باشیم که رمز موفقیت و پیروزی ما در اتحاد و یگانگی است و امام [خمینی] هم روی این مسئله تأکید دارند. ما علی‌رغم مشکلاتی که هست باید با برادرهای ارتش جوش بخوریم و دست آنها را بگیریم و با هم برویم جلو. ... من می‌خواهم این را بگویم که توی آن رده‌هایی که برادران سپاه هستند، از ارتش نتوانستند خوب استفاده کنند و بیشتر از اینکه ارتش را جذب کنند و دنبال خودشان بکشاند، دست رد به سینه ارتش می‌زنند و می‌گویند اینها نمی‌توانند کار کنند و دنبال ما نمی‌آیند. بعد، خودشان می‌روند جلو. ... نحوه برخورد برادران ما با ارتش برخورد خوبی نبوده است؛ البته نه همه برادرها. آن برادرهایی که توانستند با ارتش هماهنگ بشوند، خیلی هم خوب استفاده کردند، ولی آنهایی که یک مقدار ناهماهنگ بودند، نتوانستند.»

با پایان یافتن سخنان رحیم صفوی، جلسه برای اقامه نماز ظهر متوقف شد. سپس، محسن رضایی فرمانده کل سپاه و فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، به‌عنوان آخرین سخنران این جلسه، در ابتدای اظهارات خود با اعلام اینکه ما هم‌اکنون دو سیاست «پیشبرد عملیات و به‌ذلت کشیدن دشمن یعنی» و «سازمان‌دادن به تشکیلات سپاه» را دنبال می‌کنیم، بر ضرورت تداوم برگزاری چنین جلساتی، به‌ویژه در قرارگاه‌های لشکری، به‌منظور آگاهی از مشکلات تأکید کرد و گفت: «تشکیلات تیپ‌های ما ضعیف است و باید در سازمان بعضی از آنها تغییراتی ایجاد بشود. مسئولین ستاد قرارگاه کربلا که معمولاً پشتوانه آنها واحدهای ستاد مرکزی [سپاه پاسداران] هستند، باید همت بیشتری بکنند و ستادهای لشکرها را تقویت کنند و به آنها عناصر ستادی بدهند. همچنین، تیپ‌ها را هم باید به‌لحاظ کادر انسانی تغذیه کنند و از هر جایی که هست بیاورند.»

فرمانده کل سپاه به اهمیت وجود ستاد در لشکرها و تیپ‌ها برای تقسیم کار و تسریع در فعالیت‌ها پرداخت و گفت: «الان اگر از ما پرسند آقا! خرمشهر را کی می‌توانیم بگیریم، نمی‌توانیم بگوییم. چراکه ستادهای تیپ‌های ما و لشکرهای ما ضعیف است و کادر و نیرو ندارند؛ ... ما آمار نداریم. نمی‌دانیم که این تیپ ما چقدر ضربه خورده است، چقدر مفقود شده‌اند. چقدر شهید شده‌اند و چقدر مجروح شده‌اند. این مسائلی که هست دست‌وپاگیر فرماندهی است و فرماندهی قادر نیست هدایت و کنترل را که از وظایف اصلی آن است پیش ببرد. ... فرماندهی برای اینکه دقت و سرعت عمل داشته باشد و برای اینکه امور دست‌وپاگیر برایش حل بشود و پشتیبانی بشود به یک ستاد احتیاج دارد. ... ما الان وقتی یک عملیات را طرح‌ریزی می‌کنیم اگر این عملیات را یک مرحله‌ای انجام بدهیم موفق هستیم. اما اگر شد چهار، پنج یا شش مرحله، به‌دلیل اینکه سازمان ضعیف است و استحکام و انسجام نداریم، توی این مسئله می‌مانیم.»

محسن رضایی بر اهمیت نظارت بر تیپ‌ها هم تأکید کرد و گفت: «اگر شما ضعف‌ها و نارسایی‌ها را بدانید، هم بیشتر کمک می‌کنید که سازمان لشکر خودتان را فعال‌تر کنید، هم اینکه بهتر می‌توانید نظر بدهید که آیا واقعا این تیپ الان می‌تواند عمل کند یا نمی‌تواند.» وی اضافه کرد: «در همین جا هم بگویم که در کل سیستم سازمان رزمی ما فقط دو واحد هستند که حق نوشتن [اخبار بی‌سیم اتاق فرماندهی هنگام عملیات را] دارند، یکی واحد نظارت است که البته از بچه‌های سپاه کسی حق اینکه بی‌سیم را ضبط کند ندارد، و یکی دفتر سیاسی* است که کلیه وقایع را ثبت می‌کند که هم تاریخ جنگ را از توی آن درمی‌آوریم و هم تجارب نظامی را.»

وی درباره طرح ادامه عملیات هم اظهار داشت: «الان یک طرح کوتاه‌مدت است که ان‌شاءالله ظرف فرداشب یا پس‌فرداشب مسئله خرمشهر را تمام کنیم. یک طرح آینده هم هست که ان‌شاءالله برویم و مسئله بصره را حل کنیم تا بتوانیم به امید خدا این صدام یعنی را به سقوط بکشانیم. این چیزی است که از بالا تصمیم گرفته شده! باید پیش برویم و فرصتی هم نداریم. حداکثر فرصتی که برای این کار در نظر گرفته شده ده روز است.»

محسن رضایی سپس با تأکید بر اینکه همه باید بسیج شوند، اقداماتی را که باید انجام شود چنین توضیح داد: «اولا تمام تیپ‌ها باید بازسازی شوند. تمام تیپ‌ها احتیاج به کادر دارند. نیروی انسانی لازم برای آنها باید به‌سرعت از مناطق خودشان فراهم بشود و این، یک بسیج عمومی می‌خواهد که سریعاً برادران به فکر

* از پیش از عملیات فتح‌المبین (سال ۱۳۶۰) تا پیش از عملیات بدر (سال ۱۳۶۳) مسئولیت اعزام راین به جبهه‌ها و ثبت تاریخ برعهده دفتر سیاسی سپاه پاسداران بود که با تشکیل مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران در سال ۱۳۶۳، این مسئولیت به این مرکز تازه‌تأسیس واگذار شد. در سال ۱۳۸۷ نیز نام این مجموعه به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس تغییر یافت.

باشند. ثانیاً هر اندازه تدارکات که تا الان برای عملیات مصرف شده، باید برای عملیات آینده در نظر گرفته شود. بهداری هم باید خودش را منسجم بکند و ببیند چه مسائلی هست و چه ضعف‌هایی بوده که آنها را حل بکند. ضمن اینکه یک فکری هم به حال مجروحینی که بین ما و دشمن می‌مانند بکنند. ... مهندسی هم حتماً باید خودش را تقویت کند.»

فرمانده کل سپاه آمار شهیدان و مجروحان و مجموع نیروهایی را که تاکنون وارد عمل شده‌اند، چنین اعلام کرد: «حدود ۱۴۱۲۵ نفر فقط آمار مجروحین سپاه و بسیج بوده است که البته تعداد زیادی از اینها مرخص شده‌اند. ولی به‌رحال رقم، رقم بالایی است و آمار شهدا تا الان ۴۶۷۷ نفر است که با آنهایی که [در منطقه میانی ما و دشمن] مانده‌اند و بعداً به دست می‌آیند مجموعاً ۵۰۰۰ نفر می‌شود. حدود ۸۰۰ نفر از ارتش است و بقیه هم از سپاه. کل نیرویی هم که تا حالا وارد عمل شده ۱۶۰ گردان و نزدیک به ۵۰ هزار نفر بوده است.» محسن رضایی در پایان سخنان خود گفت: «برادرها بروید، فقط طبق این برنامه‌ای که به شما اعلام کردیم در این مدت کوتاه حداکثر تلاشتان را به خرج بدهید که به سرعت خودتان را برای برنامه آینده آماده کنید. البته این برنامه کوتاه مدت است و ظرف دو، سه روز آینده هم ان شاء الله باید تمامش بکنید.» وی همچنین حاضران در جلسه را به پرهیز از غرور و تقویت معنویت توصیه کرد و گفت: «سعی کنید این جو معنویت در تمام تیپ‌ها و لشکرها و همه‌جا دوباره زنده بشود و یک مقدار واقعاً فکر کنید به اینکه چه شد که ما این قدر شهید و مجروح دادیم و علتش چه بود. البته این مسئله درست است که دشمن حداکثر تلاش خود را به کار برد؛ چون مسئله مرگ و زندگی‌اش مطرح بود. تلاشی که در این عملیات در مقابل ما کرد، شاید در عملیات‌های دیگر نمی‌کرد. تلفات دشمن هم خیلی زیاد بود و وسعت منطقه هم زیاد بود.» (۳۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۲

۱. قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، نوار شماره (۲۷۸۱)، عبدالله درویشی، صص ۱۷ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۵۲ - ۲۴۴.
۲. سند شماره ۵۰۳۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، نوار شماره ۲۷۵۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۹ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵۶ و ۲۵۷.
۳. سند شماره ۷۵۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء شماره ۷ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۲.
۴. سند شماره ۲۷۵۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳.
۵. سند شماره ۷۵۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۶. سند شماره ۷۱۸۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام از ستاد مرکزی سپاه به ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۲/۲۰؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱۱ و ۱۲.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۹ و ۱۰.
۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۱۰. سند شماره ۷۵۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۱۶ زرهی، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، نوار شماره ۲۶۸۸)، عبدالله درویشی، ص ۱۱؛ و - سند شماره ۲۷۰۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، نوار شماره ۲۷۰۴)، عبدالله درویشی، صص ۳ و ۴.
۱۱. سند شماره ۷۵۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۸، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۲؛ و سند شماره ۷۵۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۲؛ و - سند شماره ۷۵۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۸۲، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱.
۱۲. سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۲؛ و - سند شماره ۲۷۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس،

۲۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۵. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۸۶، ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۷ و ۸.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۵، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۴ و ۵، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.

۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۳ و ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۳۲. همان، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۳۳. همان، صص ۸ و ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.

۳۵. سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۲.

۳۶. سند شماره ۲۷۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷ - ۱.

(ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۵۳ و ۵۴؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳۳.

۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۲، ساری - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.

۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳.

۱۴. همان، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۹ و ۱۰.

۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳.

۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۵۶.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.

۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۵۶ و ۵۷، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۱۵.

۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۲۷ و ۲۸، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۲. همان، ص ۳، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۲.

۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱۴، ۱۷ و ۱۸.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲۳ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۹ رجب ۱۴۰۲

۱۳ مه ۱۹۸۲

۲۶۵

در چهاردهمین روز از عملیات بیت المقدس، مسئول پست شنود (استراق سمع) سپاه در قرارگاه کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه آخرین تغییرات در جبهه ارتش عراق را تشریح کرد.

علی اسحاقی در این گزارش اظهار داشت: «تیپ ۱۰ زرهی که حول وحوش نوار مرزی بود به نزدیکی های پیچ [جزایر] مجنون در محور جاده طلائیه - نشوه رفته است. توپخانه لشکر ۳ زرهی که دقیقاً زیر جاده حسینی به طرف بصره بود، انتهای جاده ای که از طلائیه به طرف بصره ختم می شود، در آخرین مثلی که دو جاده را قطع می کند مستقر شده است. لشکر ۵ مکانیزه یک گردانش را در شمال طلائیه قرار داده و بقیه نیروهایش را زیر طلائیه و روبه روی نوار مرزی آرایش داده است. توپخانه لشکری آن هم در این قسمت یعنی زیر جاده ای که ختم می شود به جاده حسینی - بصره مستقر شده است.

[دشمن از] نیروهایی که توی مثلی شکل غرب سیل بند مارد در امتداد کارون داشت، تیپ ۳۰۱ را از حاشیه کارون برداشت و تیپ ۴۴ هم ظرف این چهار روز از منطقه غرب کارون رفته است. کل تیپ ها را آورده پشت نوار مرزی و یک مقدارش را هم زیر عرایض جای داده است. در غرب نوار مرزی هم عمده نیرویی که متراکم کرده، از هشت کیلومتری زیر جاده حسینی - بصره به بالا است. نیروهایی هم که پایین دارد، نیروهای باقیمانده از لشکر ۳ و لشکر ۱۱ پیاده است. یعنی هرچه از لشکر ۳، نیروی پیاده در این منطقه بوده است و زیر امر لشکر ۳ بودند، پدافند این قسمت را دارد که نیروهای ما به داخل نفوذ نکنند. ... کار اینها حرکت های ایذایی به شرق مرز به منظور جلوگیری از فشار پایین به طرف بصره و خود شلمچه و خونین شهر است. بعد از این عملیات، کارهایی که دشمن توی منطقه انجام داده است، وجود دسته های کمین با تانک است. یعنی از موقعیتی که دارد یک دسته تانک از غروب آفتاب تا طلوع صبح به اضافه یک دسته پیاده همراهش جلو می فرستد. اینها

در مناطق مختلف می‌آیند جلو، آتش می‌کنند و پیاده‌ها هنگام صبح باز برمی‌گردند توی این منطقه. در طول نوار مرزی دارد در عمق تثبیت مواضع می‌کند، خاکریز می‌زند. درخواست گونی و مین و الوار کرده است. ... زیر شلمچه و خونین شهر در این چهار، پنج روز اخیر اکثرش فقط تخلیه نیرو بود. یعنی در این قسمت طوری کشیده عقب و نیروهایش را خالی کرده که اکثر مهمات و وسایلش را هم جا گذاشته است. این نقل قول از خودش [دشمن] است که یک واحدی از آن اینجا بود و می‌گفت که دشمن [ایرانی‌ها] از شرق کارون فشار به ما آورد و نتوانستیم مهماتمان را حمل کنیم. احتمال دادیم که از شرق کارون سراغ ما بیایند؛ لذا اکثر مهماتش را اینجا گذاشته است. تغییری که در کل منطقه داده شده، یک نیروی جیش‌الشعبی به استعداد هزار نفر به نیروهای شلمچه اضافه شده که اینها در ۴۸ ساعت اخیر با خودروهایی که از بصره به طرف شلمچه می‌آمدند، حول و حوش شلمچه تجمع کرده‌اند.»

علی اسحاقی در ادامه گفت: «کلاً دشمنی که در شرق مرز و قسمت شرق جاده اهواز - خونین شهر با نیروهای ما درگیر شد و ضربه خورد برگشت اینجا [شلمچه]. استعدادش حدود ۵۰ درصد شد؛ مخصوصاً لشکر ۳ و لشکر ۱۱ و تیپ‌های پراکنده‌ای هم که داخلش بودند. واحدهایی که در اینجا در چند مورد پاتک کردند، طوری بودند که یک گروهان تانکشان که به‌طور سازمانی باید ۱۱ یا ۱۳ تانک باشد، الان به شش، هفت تانک رسیده و مجموع یک گردان تانک هم از ۲۱ یا ۲۲ دستگاه تانک بالا نمی‌زند. خدمه تانک به اندازه کافی ندارد؛ یعنی هر تانکی که باید حداقل ۵ خدمه داشته باشد، ۳ خدمه بیشتر ندارد. درخصوص نیروی پیاده هم سخت در مضیقه هستند. این دشمن نیروی پیاده‌اش را می‌آورد روبه‌روی ما و درگیر می‌کند. درگیری آن زمانی است که هوا روشن است اجبار هم دارد که درگیر باشد. هوا که تاریک باشد، نیروی پیاده را می‌آورد کنار خاکریز، بلافاصله که درگیری شروع شد، فرار می‌کند. نیرویی که روبه‌روی ما در هر منطقه مقاومت می‌کند فقط تانک و [تیربار] دوشکای تانک است. یعنی [اسلحه] کالیبر سبک به هیچ وجه مقاومتی ندارد و همه آنها فرار کردند. نیروی لشکر ۱۱ را هیچ کس قبول نمی‌کند؛ یعنی هیچ واحد تانکی بخواد اقدام بکند و بیاید جلو، آنها قبول نمی‌کنند. می‌گویند اینها را ما نمی‌خواهیم؛ چون کارشان توی منطقه فقط فرار است. جیش‌الشعبی [نیروهای مردمی] را هم قبول نمی‌کنند؛ فقط نیروی مخصوص و کماندو، البته اگر باشد. تیپ‌های نیروی مخصوص ۳۱ و ۳۳ و بقیه تیپ‌ها ضربه خوردند و چیز دیگری هم ندارند. همه باقیمانده‌هایشان را هم که جمع بکنی، دو گردان سالم نمی‌شوند و این دو گردان را در طول نوار مرزی و اکثراً در شلمچه پخش کرده است؛ یعنی یک گردان نیروی مخصوص به‌خاطر حفاظت شلمچه و جلوگیری از عبور از مرز نیرو دارد.»

مسئول پست شنود سپاه در قرارگاه کربلا درخصوص نیروهایی که در مرحله سوم عملیات با نصر ۳ و نصر ۷ در محور جاده شلمچه - خرمشهر مقابله کرد و آنها را عقب زد، گفت: «دشمن یک نیروی را

علی اسحاقی

جمع‌آوری کرده بود این قسمت، زیر جاده‌ای که از اینجا به طرف بصره می‌آید و شمال جاده قصد پاتک داشت، در حد یک لشکر ناقص بود. چهار روز متوالی در اینجا [غرب نوار مرزی] داشت سازماندهی می‌کرد. ... هرچه [نیروی] پیاده آورده گردان‌هایشان باز می‌گفتند ما نیرو می‌خواهیم و کمبود داریم. آخر، اینها از پاتک عمده منصرف شدند و کاری که کرد از هر گردانی، یک گروهان تانک اختیار کرد؛ یعنی درمجموع یک تیپ زرهی که در این منطقه از یک لشکر داشت، یک گردان کامل توانست آماده کند. گردان تانک را کشید آورد این طرف [شرق] شلمچه و روبه‌روی بچه‌ها قرار داد. خودش هم می‌گفت که این گردان را می‌خواهیم

که برای مأموریت ویژه باشد، مأموریت ویژه‌شان هم پاتکی بود که انجام دادند.»

علی اسحاقی در پایان از وضعیت بصره هم چنین گزارش داد: «راه‌های ورودی و خروجی بصره از سوی سازمان امنیت کنترل می‌شود. از شش روز پیش، خانه‌های بصره مرتب تخلیه می‌شود. مردم بصره مرتب دارند اسباب‌کشی می‌کنند. روزهای اول، سازمان امنیت از خروج مردم جلوگیری می‌کرد، ولی اخیراً کنترل شهر از دستش خارج شده است و مردم دارند به طرف عماره و ناصریه می‌روند و یا اینکه اصلاً از شهر بیرون می‌روند. کنترل شهر الان فقط از راه‌های ورودی و خروجی و پایگاه هوایی شعیبیه شده است.»^(۱)

۲۶۶

درحالی‌که فرماندهی مشترک سپاه و ارتش در قرارگاه کربلا آزادسازی خرمشهر را برای ادامه عملیات بیت‌المقدس در اولویت می‌داند و حرکت به سمت بصره را به آینده موکول کرده است، در جلسه ستاد نیروی زمینی ارتش در تهران پیشنهاد شد که مرحله بعدی عملیات از نوار مرزی به داخل خاک عراق با هدف تهدید بصره، که می‌تواند ارتش عراق را به عقب‌نشینی از خرمشهر مجبور کند، انجام پذیرد. در جلسه فرماندهان سپاه پاسداران که در ساعت ۲۳:۰۰ در قرارگاه کربلا تشکیل شد، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه، با اعلام اینکه در مرحله بعدی عملیات برای تصرف شلمچه و خرمشهر سه قرارگاه فتح، نصر و فجر وارد عمل خواهند شد، کلیات مانور این قرارگاه را چنین بیان کرد: «قرارگاه نصر از همان محلی که هست، یعنی نصر ۲ و نصر ۳ از همان محل [در مجاورت نوار مرزی شمال شلمچه] با یک عمق کمتری عملیات را ادامه می‌دهند و تا این خاکریز [جنوب جاده شلمچه - خرمشهر] حدی است که برایشان در نظر گرفته شده است. قرارگاه فجر هم در این قسمت [جناح چپ قرارگاه نصر] ادامه عملیات می‌دهند و خودشان را به اینجا [جنوب جاده شلمچه - خرمشهر] می‌رسانند که با قرارگاه نصر الحاق کنند و این پشت را هم به‌طور کامل منهدم کنند و به حاشیه رودخانه اروند برسند. ناگفته نماند که

در این عکسی که امروز گرفتند، مشخص شد که عراق یک پلی اینجا [روی اروند، در مقابل نهر خین] زده و از اینجا رفت و آمد می کند. ... قرارگاه فتح [هم در نوار مرزی شلمچه وارد عمل می شود و] پس از انهدام دشمن، در پشت نوار مرزی مستقر می شود.»

رحیم صفوی افزود: «پدافند قرارگاه فتح به طرف غرب است، قرارگاه نصر به طرف جنوب و به طرف اروند پدافند می کند. قرارگاه فجر هم یک پدافند به طرف شرق و یک پدافند هم به طرف جنوب دارد.» مسئول عملیات سپاه درباره مأموریت قرارگاه قدس نیز اظهار داشت: «دشمن دارد سازماندهی می کند و باید منتظر پاتک های شدید دشمن باشیم؛ مخصوصاً قرارگاه قدس باید هوشیار باشد، چون هر لحظه ممکن است جاده اهواز - خونین شهر را ببندد. یعنی جاده اهواز - خرمشهر خیلی قابلیت بسته شدن را از طرف دشمن دارد و قرارگاه قدس یک مسئله پدافندی که در این [محو اریستگاه] حسینییه دارد، جاده اهواز - خونین شهر است و باید هوشیار باشد و تدبیرهای خودش را به کار گیرد که این جاده و خود این مسیر به خطر نیفتد.»^(۳)

همچنین امروز، ستاد فرماندهی نیروی ارتش در تهران پس از برگزاری یک شور برای بررسی و یافتن راهکار مناسب به منظور ادامه عملیات و آزادسازی خرمشهر، دو راهکار بدین شرح به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا ارائه داد: راهکار اول، قرارگاه های قدس و فتح از خط مرزی طلائیه تا کیلومتر ۲۵ (تقاطع جاده حسینییه - مرز) با هدف تهدید بصره به سمت غرب تک کنند تا در این صورت دشمن ناچار نیروهای خود را از خرمشهر خارج و به سمت بصره منتقل کند. راهکار دوم، فقط قرارگاه فتح وارد عمل شود و از خط مرز کوشک تا کیلومتر ۲۵ به سمت غرب تک کند و در امتداد کانال پرورش ماهی شمال بصره پدافند نماید. سرهنگ مسعود بختیاری، از افسران وقت عملیات نیروی زمینی ارتش نیز این دو راهکار را چنین تشریح کرده است: «در راهکارهای فوق، ادامه تک در باختر مرز و تهدید شرق بصره به عنوان عملی که شدت پایداری دشمن را در نگهداری خرمشهر کاهش داده و یا خنثی خواهد نمود در نظر گرفته شد و درواقع تهدید بصره راهکاری است برای بازکردن گره کور فتح خرمشهر. این راهکارها درواقع به تهدید بصره نسبت به آزادسازی خرمشهر تقدم داده شده بود. درحالی که در راهکار انتخابی فرماندهی مشترک قرارگاه کربلا ... فتح خرمشهر در اولویت قرار گرفته و تهدید شرق بصره به بعد از آن موکول گردیده بود. ... اصولاً در آن وضعیت موجود، برای ادامه عملیات در باختر مرز و تهدید بصره هیچ راهکاری نمی توانست خارج از این قواره باشد که در قسمت هایی از منطقه، دشمن را تثبیت نموده و از بخش دیگری حمله گردد. بدیهی بود که برای به زانو درآوردن دشمن هیچ کاری بهتر از پیشروی در خاک او و تهدید بصره نبود و این نکته مسلم بود که تهدید بصره که منجر به بستن عقبه نیروهای دشمن در شلمچه و خرمشهر می گردد، تأثیر قطعی و سرنوشت سازی در جبهه خرمشهر گذارده و نیروهای دشمن در این منطقه مجبور به تسلیم یا انهدام خواهند بود. اما اشکال عمده کار در یک عامل بود و آن اینکه در شرایط موجود خودی و دشمن، عبور از مرز و پیشروی در شرق بصره دیگر از توان ما خارج شده بود و حتی در این مورد که قرارگاه قدس بتواند خط مرز کوشک - طلائیه و کوشک - کیلومتر ۲۵ را تأمین و تثبیت نماید، تردید وجود داشت.»^(۳)

۲۶۷

فرمانده کل سپاه پاسداران به دلیل نیاز مبرم به نیروی آموزش دیده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، در تلفن گرامی از فرماندهان مناطق ده گانه سپاه در سراسر کشور خواست تا تمام توان خود را برای اعزام نیرو به منطقه عملیاتی به کار گیرند.

متن این تلفن گرام به این شرح است: «مقتضی است به علت نیاز شدید جبهه جنوب به نیروهای آموزش دیده و ضرورت ادامه هرچه سریع تر و گسترده تر عملیات، تمام توان و کوشش خود را جهت اعزام هرچه بیشتر برادران پاسدار و بسیجی های اعزام مجدد در سطح کلیه سپاه های تحت پوشش خود به کار گیرید. در این خصوص تماس با ائمه جمعه و جماعت و استفاده از کلیه وسایل تبلیغاتی از ضروریات است.»^(۴)

هم زمان با این درخواست، بخش اعزام نیروی منطقه ۳ سپاه پاسداران (گیلان و مازندران) امروز اعلام کرد که ۵۲۰ نیروی اعزام مجدد از این منطقه به طرف پادگان امام حسن^(ع) تهران در حرکت می باشد.^(۵)

۲۶۸

در جبهه شمال غرب کشور و در عملیات نفوذی نیروهای خودی به خاک عراق، شماری از نظامیان عراقی کشته یا مجروح شدند. همچنین، چندین قبضه سلاح و مقداری مهمات نیز به غنیمت گرفته شد. به گزارش قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی در غرب کشور، نیروهای ارتش در عملیاتی با نفوذ به عمق بیست کیلومتری خاک عراق در منطقه بین خورمال و سیدصادق، تعدادی از نیروهای دشمن را کشته یا مجروح کردند و چندین قبضه خمپاره انداز، تیربار و اسلحه انفرادی و مقداری مهمات را غنیمت گرفته و بازگشتند.^(۶)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه) نیز در گزارش این خبر، نیروهای شرکت کننده در این عملیات را متشکل از نیروهای ارتش، سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد اعلام کرد که مواضع دشمن در مناطق بین خورمال و سیدصادق را مورد تهاجم قرار دادند. براساس این گزارش، در این عملیات تعدادی زیاد از نیروهای عراقی کشته، مجروح یا اسیر شدند.^(۷)

۲۶۹

حمله اشراک مسلح ضدانقلاب به پاسداران مستقر در یکی از روستاهای محور مهاباد - ارومیه دفع شد. به گزارش ستاد خبری سپاه پاسداران ارومیه، در ساعت ۲۲:۰۰ امروز، عناصر ضدانقلاب به نیروهای سپاه پاسداران مستقر در روستای ایندرکاش واقع در محور مهاباد - ارومیه حمله کردند. با آتش متقابل نیروهای سپاه این حمله دفع شد و ضدانقلابیون با به شهادت رساندن یکی از پاسداران متواری شدند.^(۸)

۲۷۰

صبح امروز پیکر تعدادی دیگر از شهدای عملیات بیت المقدس در شهرهای مختلف کشور تشییع و به خاک سپرده شد. بعدازظهر هم یکی از فقهای شورای نگهبان در مراسم گرامیداشت یاد شهدا در تهران درخصوص اهمیت آزادسازی خرمشهر گفت که اگر ۱۰ میلیون کشته هم در این راه بدهیم، ارزش دارد. به گزارش خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز پیکرهای پاک ۲۱۵ شهید در اصفهان، ۴۲ شهید در یزد، ۳۸ شهید در مازندران، ۲۶ شهید در نجف آباد، ۱۲ شهید در قم، ۶ شهید در یاسوج و ۵ شهید در سمنان با حضور پرشکوه مردم تشییع و در مزار شهدا به خاک سپرده شدند.^(۹)

خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین گزارش داد که بنیاد شهید انقلاب اسلامی مراسم گرامیداشت یاد شهدای گرانقدر عملیات بیت المقدس را با حضور مردم و جمعی از مسئولان کشوری و لشکری در مدرسه عالی شهید مطهری تهران برگزار کرد. در این مراسم که از ساعت ۴ بعدازظهر و با تلاوت آیاتی از کلام الله مجید آغاز شد، ابتدا اشعاری در تجلیل از مقام والای شهدای عملیات بیت المقدس خوانده شد. آن گاه شرکت کنندگان با شعارهای کوبنده خود ضمن گرامیداشت رشادت و جانبازی رزمندگان اسلام، نفرت و انزجار خود را از توطئه های امپریالیسم امریکا و ایادی مزدورش ابراز داشتند. سپس آیت الله یوسف صانعی یکی از فقهای شورای نگهبان قانون اساسی، به تشریح واژه حزب الله از دیدگاه قرآن پرداخت و انگیزه جانبازی های رزمندگان اسلام را در نبرد با متجاوزان بعثی تبیین کرد. وی در قسمتی از سخنانش با اشاره به اهمیت عملیات بیت المقدس گفت: «امروز ۲۵ هزار انسانی که به حکم قطعی قرآن کشتن آنها در جبهه واجب است در محاصره نیروهای پرتوان اسلام قرار دارند و رزمندگان جمهوری اسلامی ایران هر لحظه با تنگ تر کردن حلقه محاصره می روند تا در آینده ای نزدیک نوید پیروزی عظیمی را به ملت ایران هدیه کنند». وی افزود:

«این محاصره تنها محاصره مزدوران بعثی عراق و مرتجعین منطقه نیست، بلکه محاصره امریکای جهانخوار است که با سرازیر کردن سیل کمک های بی دریغ نظامی خود می کوشد تا صدام را از مهلکه ای که در آن قرار دارد نجات دهد.»

آیت الله صانعی ادامه داد: «آزادسازی خونین شهر و دیگر مناطق اشغالی از همان ارزشی برای ما برخوردار است که علی^(ع) و فاطمه^(س) ارزش دارند». وی همچنین اظهار داشت: «ما با بینش اسلامی و به خواست خداوند متعال، خرمشهر را به زودی خواهیم گرفت. آنچه که برای ما مطرح است کیان ملت مسلمان است نه بینش مادی. ... ما اگر ۱۰ میلیون کشته هم بدهیم تا خرمشهر را آزاد کنیم، این ارزش را دارد و باید این کار را بکنیم.»

آیت الله یوسف صانعی

آیت‌الله صانعی سپس با اشاره به رهنمودهای امام خمینی گفت: «زمانی که بسیاری از فرماندهان نظامی ما فکر می‌کردند در برابر فجایع جنایت‌بار صدامی باید طبق تاکتیک‌های جنگی دنیا با مقابله به مثل، شهرهای دشمن را بمباران کنند و آن را از نظر اقتصادی و آوارگی تحت فشار قرار دهند تنها کسی که قاطعانه مقاومت می‌کرد و نه می‌گفت امام امت بود که این عمل را خلاف اسلام می‌دانستند و می‌گفتند ما باید برای خدا بجنگیم و حاضر نیستیم از فرمان خدا تخلف کنیم.» وی در ادامه سخنانش افزود: «ما از فرمان امام امت اطاعت کردیم و پیروزی قلوب را به دست آوردیم و توانستیم جهانی را متوجه اسلام، قرآن، حسین بن علی^(ع) و انقلاب اسلامی ایران کنیم.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در پایان این مراسم مردم برای سلامتی و طول عمر امام امت یکپارچه شعار «خدا، خدا، خدا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگه دار» سردادند.^(۱۰)

۲۷۱

سرپرست جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران به همراه جمعی از کارکنان این سازمان با رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کرد و از فعالیت این سازمان در جبهه‌های جنگ گزارش داد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دکتر فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال‌احمر، در گزارش خود گفت: «در ابتدای جنگ حدود ۷۰ امدادگر از طریق این سازمان به جبهه اعزام شده بودند، ولی بعد از یک مدت با یک برنامه‌ریزی اساسی و منظم از اول مهر تا به حال، ۴۵۰۵ نفر به جبهه اعزام شده‌اند که از این تعداد ۲۳۹۶ نفر امدادگر بوده‌اند و تاکنون ۳۰۰ دستگاه آمبولانس به جبهه ارسال شده است و باتوجه به همکاری بسیار خوبی که بین سپاه و ارتش داریم، ما از این همکاری توانسته‌ایم مشکلات زیادی را حل نماییم و تاکنون ۱۲۷ میلیون تومان دارو با همکاری سفارتخانه‌ها [ی ایران در کشورهای خارجی] و هواپیمایی جمهوری اسلامی تهیه کرده‌ایم.» وی اضافه کرد: «ما داروهای نایاب را ظرف دو یا سه روز تهیه می‌کنیم و این عمل در جهت مداوای مجروحان بسیار مؤثر بوده است.»

در این دیدار، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز ضمن تقدیر از جمعیت هلال‌احمر گفت: «۲۷۰ هزار نیرو مثل شما که زیر نظر افراد صالحی مثل ائمه جمعه کار می‌کنند، یک نیروی عظیمی برای انقلاب است. این روزها از هلال‌احمر شکایت بسیار کم داریم؛ همین نشان می‌دهد که کار شما خوب بوده است.»^(۱۱)

۲۷۲

ایران از سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی خواست تا با بازدید از هویزه، ابعاد وسیع جنایات رژیم عراق را از نزدیک مشاهده کنند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ستاد تبلیغات جنگ با انتشار اطلاعیه‌ای از سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی به خصوص از سازمان‌های بی‌طرف و انسان‌دوست کشورهای اسلامی دعوت کرد تا ضمن بازدید از هویزه شهر خون و شهادت، به

ابعاد وسیع جنایات ارتش عراق که حتی به هم‌وطنان عربمان در خوزستان نیز رحم نمی‌کنند پی ببرند و از نزدیک مشاهده کنند که سردمداران رژیم عراق که سنگ هم‌وطنان عرب ما را به سینه می‌زنند، به چسان خانه و کاشانه آنان را با تلی از خاک یکسان کرده و جنایتی فراتر از آنچه رژیم صهیونیستی در حق ملت زجرکشیده فلسطین و شهرهایی چون قنطره نمود انجام داده‌اند. در بخشی از این اطلاعیه آمده است: «ما از تمامی انسان‌دوستان جهان دعوت می‌کنیم تا با حضور در هویزه شهر عشق و ایثار، نظاره‌گر ظلم رفته بر مردم بی‌گناه این خطه از میهن اسلامی‌مان باشند و ببینند چگونه صدامیان تمام ساختمان‌های قابل سکونت را منفجر و با بولدورها صاف کرده‌اند و به چسان در میان خرابه‌های شهر قطعات شکسته لوازم منازل و اوراق کتاب‌های درسی کودکان هم‌وطنانمان به چشم می‌خورد. رژیم بغداد که به‌دنبال شکست‌های پی‌درپی ارتش متجاوز دست به اعمال جنون‌آمیز می‌زند، بداند که مردم مسلمان ایران هرگز این جنایات وحشتناک را که به هم‌وطنانمان روا داشته فراموش نخواهد کرد و تا حق قانونی خود به‌ویژه حقوق مردم عربمان را از رژیم بعث صدام بازپس نگیرد، آرام نخواهد نشست.»^(۱۲)

۲۷۲

وزارت امور خارجه ایران در آستانه سالروز اشغال سرزمین فلسطین، با انتشار بیانیه‌ای درباره توطئه جدید امریکا برای پیوستن مصر به جامعه اعراب و نیز شرکت این کشور در جنگ ایران و عراق، که با هدف ایفای نقش واسطه‌گری بین دولت‌های عرب منطقه و رژیم صهیونیستی و ضربه‌زدن به انقلاب اسلامی ایران و انقلاب فلسطین دنبال می‌شود، هشدار داد و تأکید کرد که تنها راه آزادی فلسطین، مبارزه تا نابودی کامل رژیم صهیونیستی است. معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران نیز در دیدار سفیر سوریه در تهران، بازگرداندن مصر به جامعه عرب را بازگرداندن توطئه ننگین کمپ دیوید به این جامعه دانست و گفت رژیم مصر به‌عنوان هم‌پیمان رژیم صهیونیستی با کمک صدام انقلاب اسلامی ایران را مورد حمله قرار داده است.

در بیانیه امروز وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران که به مناسبت ۲۵ اردیبهشت، سالروز اشغال فلسطین منتشر شده است، پس از ذکر این سخن امام خمینی که «اسرائیل باید از بین برود»، آمده است: «از ۳۴ سال پیش، با تلاش قدرتمندان مفسد و با رأی مجمع عمومی سازمان ملل به تقسیم سرزمین فلسطین، حقوق مسلم امت اسلامی خصوصاً امت فلسطین غصب گردید و اسرائیل به‌عنوان جرثومه فساد شروع به تنفس نمود و متأسفانه هنوز هم به ارتزاق خود از خون ملت‌های مسلمان ادامه می‌دهد.»

در ادامه این بیانیه با اشاره به اینکه امروز شاهد دست‌به‌دست هم دادن ابرقدرت‌های جهانی در تکوین توطئه‌ها علیه ملل مسلمان و مستضعف منطقه نظیر مانور نظامی مشترک هفته آینده امریکا و رژیم اشغالگر قدس در دریای مدیترانه و به‌جان‌هم‌انداختن گروه‌های اسلامی و مترقی در لبنان

هستیم، آمده است: «دول مرتجع منطقه باوجود مشاهده تجاوزگری‌ها و تعدی‌گری‌های روزمره رژیم صهیونیستی چگونه حاضر به قبول چنین طرح‌های ذلت‌بار و ننگینی هستند و چگونه انتظار دارند مردم مسلمان منطقه در مقابل انجام این‌گونه اعمال ننگین سکوت نمایند.»

وزارت امور خارجه در بخش دیگری از بیانیه خود به مردم مسلمان منطقه هشدار داده است که «آگاه باشند توطئه جدیدی توسط امریکای جنایتکار درحال تکوین است و آن همانا ورود مصر به جامعه عرب می‌باشد. امت اسلامی باید بداند که مصر با ورود خود به جامعه عرب، پیمان ننگین کمپ دیوید را نیز با خود یدک کشیده و به جامعه عرب تحمیل می‌نماید و دراین صورت راه برای دول مرتجع هموار گشته و به آرزوی دیرینه خود که همانا سازش با رژیم صهیونیستی می‌باشد دست می‌یابد و رژیم خائن مصر با شرکت مستقیم در جنگ ایران و عراق به‌خوبی نقش واسطه‌گری خود را بین دول مرتجع منطقه و رژیم اشغالگر فلسطین ایفا نموده و به ورود خود نیز به جامعه عرب مشروعیت داده است، مشروعیتی که در پناه آن انقلاب اسلامی ایران ازسوی مصر و عراق و کلیه هم‌پیمانانشان، و انقلاب فلسطین ازطرف صهیونیسم جنایتکار مورد حمله واقع گردند.» در پایان این بیانیه نیز تأکید شده است: «تنها راه آزادی بیت‌المقدس و سرزمین فلسطین، مبارزه تا نابودی کامل این غده سرطانی می‌باشد و این ملت‌های مسلمان منطقه خصوصاً ملت مسلمان فلسطین می‌باشد که می‌تواند با قیام خود، چه در داخل سرزمین اشغالی و چه در خارج آن، با بسیج و وحدت کلیه نیروها به این مهم دست یابند.»^(۱۳)

همچنین، حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه، در دیدار عصر امروز ابراهیم یونس سفیر سوریه در تهران، موضع سرسختانه اعضای جبهه پایداری (سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین) را در مقابل رژیم غاصب قدس مورد تقدیر قرار داد و از نقش سوریه در این میان تمجید کرد. شیخ‌الاسلام ضمن اشاره به توطئه‌ای که ازجانب کشورهای مرتجع منطقه برای بازگرداندن رژیم مصر به جهان عرب طرح‌ریزی می‌شود، گفت: «این اقدام درحقیقت بازگرداندن توطئه ننگین کمپ دیوید به جهان عرب است.» وی افزود: «خطی که برای بازگرداندن حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] به جهان عرب دنبال می‌شود ازطریق کمک به صدام در جنگ تحمیلی علیه جمهوری اسلامی ایران است. درحقیقت صهیونیست‌ها در بیت‌المقدس انقلاب اسلامی مردم فلسطین را سرکوب می‌کنند و رژیم مصر هم‌پیمان اسرائیل با کمک صدام انقلاب اسلامی ایران را مورد حمله قرار داده است.»

در این دیدار، سفیر سوریه نیز ضمن تأیید مجدد انقلاب اسلامی ایران و حمایت از مواضع این کشور در جنگ با عراق گفت: «ما توطئه بازگرداندن مصر به جهان عرب و استمرار توطئه کمپ دیوید را به‌خوبی درک می‌کنیم و تأیید می‌کنیم که حسنی مبارک سعی می‌کند با پوشش دفاع از عربیت و حفظ به‌اصطلاح توازن استراتژیک منطقه ورود خود به جهان عرب را توجیه کند.» سفیر سوریه همچنین گفت که «توطئه‌های امریکا تازه آغاز شده و این اولین گام آن است.»^(۱۴)

۲۷۴

روزنامه نیویورک تایمز در گزارشی با طرح این پرسش که آیا ایران به بازپس گرفتن خاک خود اکتفا می‌کند یا جنگ را ادامه خواهد داد، به تحلیل وضعیت جبهه‌های جنگ ایران و عراق پرداخت. رادیو بی‌بی‌سی نیز گفت ایران مصمم است که اگر عراق شرایط او را نپذیرد، مسئله خود را در میدان جنگ حل کند.

در گزارش نیویورک تایمز از بغداد آمده است: «به گفته دیپلمات‌های غربی مقیم عراق تغییر و دگرگونی موقعیت نظامی در جبهه جنگ ایران و عراق نشان داده که ارتش ایران می‌تواند نیروهای عراقی را از ایران بیرون رانده، به آن طرف مرز بکشد. سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا رژیم [آیت‌الله] خمینی به بازپس گرفتن خاک ایران و بیرون راندن عراق اکتفا می‌کند یا اینکه نیروهای مسلح خود را به ادامه جنگ با عراقی‌ها می‌کشاند؟»

این روزنامه به نقل از این دیپلمات‌ها افزوده است: «اگر ایرانی‌ها در خط مرزی متوقف شوند احتمال خاتمه این جنگ بیست‌ماهه بسیار زیاد است و مذاکرات برقراری صلح نیز خیلی زود شروع می‌شود؛ به‌خصوص که وساطت اعراب و دیگر کشورهای اسلامی که از مدت‌ها پیش در جهت برقراری صلح تلاش می‌کنند، زمینه را فراهم کرده است، و امکان موفقیت هم هست. مقامات رژیم ایران مکرر به کسانی که جهت برقراری صلح نقش میانجی و واسطه داشته‌اند، گفته‌اند تا نیروهای عراق از خاک ایران بیرون نروند، به پای میز مذاکره نمی‌نشینند؛ ولی آنها امکان مذاکره صلح را پس از خروج نیروهای عراق حفظ کرده‌اند.»

نیویورک تایمز در پایان گزارش خود به نقل از دیپلمات‌های غربی نوشته است: «اگر عراقی‌ها بتوانند عقب‌نشینی حساب‌شده و با حفظ قدرت نظامی‌شان ترتیب دهند، از نظر آینده مذاکرات صلح و اعتبار پرزیدنت صدام حسین حائز اهمیت بسیار خواهد بود و به مقدار زیاد نیز این بستگی به نتیجه نبرد خرمشهر دارد.»^(۱۵)

رادیو بی‌بی‌سی هم با بررسی انگیزه‌های ایران و عراق برای ادامه جنگ یا امکان برقراری صلح، گفت: «اگر ایران جنگ را به داخل خاک عراق بکشد عواقب خطرناکی در بر خواهد داشت. مسئله‌ای که باعث نگرانی کشورهای عرب است این است که اگر ایران مثل زمان شاه به‌صورت قدرت مسلط بر حوزه خلیج فارس درآید چه عواقبی به دنبال خواهد داشت؛ به‌خصوص که تعداد زیادی از دول عرب معتقدند ایران مقاصد خصمانه‌ای نسبت به آنها دارد. از یک نظر اهداف ایران در تمام این مدت روشن‌تر از مقاصد عراقی‌ها بوده است. ایران می‌جنگد تا مهم‌تر از همه سرزمین خود را از وجود سربازان اشغالگر آزاد کند و از ماه‌ها پیش شرایط ایران برای صلح سه مسئله عمده بوده است: عقب‌نشینی سربازان عراقی، پرداخت غرامت جنگی از طرف عراق و اعلام و مجازات عراق به‌عنوان متجاوز. این شرایط به حد کافی روشن است، ولی هنوز نگرانی‌هایی وجود دارد که رهبران ایران ممکن است قصد تضعیف دولت عراق و یا سایر دول عربی خلیج فارس را داشته

باشند. مقامات ایران تأکید می‌کنند که هیچ قصدی برای تصرفات ارضی ندارند، ولی این حق را برای خود حفظ می‌کنند که اگر صدام حسین با شرایط ایران موافقت نکند، وارد خاک عراق شوند؛ به‌خصوص که در حال حاضر نیروهای ایرانی در چند منطقه به مرز بین دو کشور رسیده‌اند. به‌علاوه مسئله عقیدتی نیز مطرح است. آیت‌الله خمینی و عده‌ای دیگر از رهبران ایران اغلب این استنباط را ایجاد می‌کنند که هدف اصلی جنگ را سرنگونی صدام حسین و ایجاد یک جمهوری اسلامی در عراق می‌دانند. اکثر بیانیه‌های صادره از تهران توسعه انقلاب اسلامی را یک جریان غیرقابل اجتناب، البته به‌وسیله توده‌های مسلمان و نه مداخله مستقیم ایران تصور می‌کنند. ولی ایران از جنبش‌های انقلابی شیعه در عراق و سایر کشورهای عربی پشتیبانی می‌کند و بعضی از رهبران مذهبی ایران حتی از آزادساختن مکان‌های مقدس در عراق از قبیل نجف و کربلا سخن گفته‌اند.»

در ادامه این تحلیل، رادیو بی‌بی‌سی اضافه کرده است: «به نظر می‌رسد که رئیس‌جمهوری عراق به‌طور روزافزون مایل است با ایران صلح کرده و حیثیت خود را حفظ کند. عامل اصلی در مقاصد جنگی عراق ادعاهای ارضی این کشور از جمله بعضی از نقاط مرزی و حاکمیت مطلق بر آبراه شط‌العرب [اروندرو] بوده است. ایران مذاکره در مورد نقاط مرز [مانند مرز میمک] را که تحت حکومت شاه موافقت شده است به عراق بازگردانده شود، مردود شمرده، ولی حاضر نیست که حاکمیت شط‌العرب [اروندرو] را مورد بحث قرار دهد که طبق همان پیمان سال ۱۹۷۵ بین دو کشور تقسیم شده است. عراقی‌ها اخیراً اصرار چندانی بر این ادعاهای ارضی خود نداشته‌اند، ولی از آنها صرف‌نظر نیز نکرده‌اند.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان گفت: «عراقی‌ها خواهان آن‌اند که ایران قبل از خروج سربازان عراقی از خاک خود حداقل موافقت کند که در مورد مسئله شط‌العرب [اروندرو] به مذاکره بنشینند. عقب‌نشینی بلاشرط، همان‌طوری که ایرانی‌ها می‌خواهند به معنای این است که عراق اقرار کند که تمام این جنگ با مخارج و تلفاتی که به بار آورده، بی‌نتیجه بوده و به‌علاوه از نظر سیاسی می‌تواند برای پرزیدنت صدام حسین بسیار گران تمام شود. گو اینکه ایرانی‌ها بعد از پیشروی‌های اخیر خود احتمال کمتر دارد که از مواضع دیپلماتیک و تقاضاهای قبلی خود کوتاه آمده و امتیازی به عراق بدهند. به نظر می‌رسد ایران مصمم است که اگر عراق شرایط آن را نپذیرد، آن وقت مسئله باید در میدان جنگ تعیین شود.»^(۱۶)

۲۷۵

یک روزنامه امریکایی در گزارشی علت عقب‌نشینی عراق از منطقه جنوب غربی اهواز را جلوگیری از یک شکست بزرگ دیگر و نیز نشان‌دادن تمایل به مذاکره و حل اختلافات با ایران دانست و نوشت وقتی ایرانی‌ها به پیروزی دست یابند بر تقاضاهایشان خواهند افزود.

لس‌آنجلس تایمز به نقل از خبرنگار خود که از جبهه‌های جنگ ایران و عراق دیدن کرده است،

ضمن تشریح پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه خرمشهر نوشت: «ایران می‌تواند عراق را به عقب‌نشینی وادار کرده و برای اولین بار از زمان آغاز جنگ، عراق را به دفاع از خاک خود مجبور کند.» این روزنامه ادامه داد: «خرمشهر صحنه نبرد داخلی جنگ ایران و عراق شده و پس از بیست ماه جنگ و اشغال خاک ایران توسط عراق، این شهر بندری کنار شط‌العرب [اروندرو] آبراه مرزی بین دو کشور به‌صورت مهم‌ترین نقطه درگیری درآمده است. پیروزی‌های دو ماه اخیر ایران در جبهه مرکزی [منطقه غرب شوش و دزفول] و درصورت عقب‌راندن نیروهای عراقی از خرمشهر باعث می‌شود که نیروهای عراق به مرزهای خود عقب‌نشینی کنند.»

لس‌آنجلس تایمز افزود: «عراقی‌ها قرار بود بخشی از خاک ایران را در اشغال گیرند تا اینکه سرانجام ایرانیان را به قبول شرایط صلحی وادار کنند که دولت صدام حسین کنترل کامل شط‌العرب [اروندرو] را در اختیار داشته باشد. به گفته دیپلمات‌های مقیم بغداد تصمیم عقب‌نشینی نیروهای عراقی از اهواز احتمالاً مربوط به ملاحظات نظامی و سیاسی بوده است. از نظر نظامی عراقی‌ها احتمالاً نمی‌خواسته‌اند که در خطر شکست عمده دیگری قرار گیرند. از نظر سیاسی نیز شاید صدام حسین امیدوار بوده که این عقب‌نشینی به نشانه دیگری از پیشنهاد مذاکره و حل اختلافات تعبیر شود. تاکنون ایرانی‌ها از مذاکره صلح تا خروج کلیه نیروهای عراقی از خاک ایران خودداری کرده‌اند، ولی به گفته یک دیپلمات وقتی ایرانی‌ها به پیروزی دست یابند بر تقاضاهایشان خواهند افزود.»^(۱۷)

۲۷۶

رادیو امان (اردن) از بررسی موضع سوریه در حمایت از ایران در اجلاس آتی شورای همکاری خلیج فارس در کویت خبر داد. یک نشریه مصری نیز حمایت سوریه از ایران را به‌منزله تهدید مستقیم علیه امنیت و قومیت رژیم بعث عراق توصیف کرد.

رادیو امان با بیان اینکه محافل سیاسی عربی اخیراً برای محدود ساختن آثار جنگ عراق و ایران و تلاش برای پایان دادن به خونریزی میان دو کشور مذکور دست به تحرک دامنه‌داری زده‌اند، گفت: «در این میان انتقادات گسترده‌ای از موضع جانب‌دارانه آشکار سوریه از ایران در برابر عراق صورت گرفته است که عملاً موجب تضعیف فرصت‌های خاتمه دادن به جنگ و مخالفت حکام تهران با تمامی تلاش‌های به‌کار گرفته شده جهت پایان بخشیدن به جنگ گردید.»

این رادیو همچنین با اعلام این خبر که موضع دمشق موضوع مورد بحث اجلاس روز شنبه (۱۳۶۱/۲/۲۵) کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در کویت خواهد بود، ادامه داد: «از سوی دیگر، جهت‌گیری‌هایی که در تحلیل‌های مطبوعاتی جمعی از کشورهای منطقه مشاهده می‌شود، به‌وضوح خواستار تجدیدنظر در مناسبات با رژیم دمشق و کمک‌های کشورهای عرب خلیج [فارس] به سوریه که به‌صورت کمک به ایران علیه عراق تغییر یافته است، شدند.»

رادیو امان افزود: «ناظران بر این عقیده‌اند که کشورهای عرب خلیج عربی [خلیج فارس] سوریه

را به خاطر جانب‌داری از ایران در برابر عراق متهم به نقض موافقت‌نامه دفاعی مشترک اعراب و منشور اتحادیه عرب نمایند. ناظران همچنین متذکر شده‌اند که کشورهای عربی که اخیراً مطامع و مقاصد ایران در منطقه عربی را حس کرده‌اند، برای مقابله با آن دست به تحرک دامنه‌داری زده‌اند. این رادیوی اردنی در پایان گفت: «لازم به یادآوری است که اردن از همان آغاز، اعراب را به حمایت قاطع از عراق دعوت نمود تا بدین وسیله ... جنگ فی‌مابین عراق و ایران را از طریق مسالمت‌آمیز حل و فصل نمایند.»^(۱۸)

در همین حال، مجله *آخرالساعه* (چاپ مصر) نوشت: «دولت‌های خلیج فارس سوریه را تهدید کرده‌اند در صورت ادامه پشتیبانی‌اش از ایران، کمک‌های خود را به دمشق قطع خواهند کرد.» این مجله افزود: «قطع کمک به سوریه، آن کشور را از ابقای نیروهای خود در جنوب لبنان باز می‌دارد.» نویسنده این مقاله همچنین معتقد است که «پیمان‌های سوریه و ایران و کمک‌های آن کشور به رژیم [آیت‌الله] خمینی در جنگ علیه عراق، تهدید مستقیمی است علیه امنیت و قومیت رژیم بعث.»^(۱۹)

۲۷۷

در پی تغییر موضع دولت هند در قبال محل برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد،* دولت یوگسلاوی نیز در حمایت خود از برگزاری این اجلاس در بغداد تجدیدنظر کرده است. همچنین، وزیر امور خارجه ایران در دیدار با سفیر یوگسلاوی در تهران اظهارات اخیر مقامات این کشور درباره تغییر احتمالی محل برگزاری اجلاس عدم‌تعهد از بغداد را گامی مثبت برای شناخت واقعیت‌ها توصیف کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از بلگراد با اعلام این خبر که دولت یوگسلاوی حمایت سیاسی و تبلیغاتی خود از برگزاری هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد را مورد تجدیدنظر قرار داده است، پیروزی‌های اخیر نیروهای ایران در جبهه‌های جنگ با عراق را علت اصلی این تغییر سیاست دانست. این خبرگزاری در گزارش خود آورده است: «الکساندر گرلیکف، عضو برجسته کمیته مرکزی اتحادیه کمونیست‌های یوگسلاوی (حزب حاکم) امروز در یک کنفرانس مطبوعاتی پیرامون احتمال برگزاری کنفرانس غیرمتعهدها در بغداد اظهار داشت که کنفرانس غیرمتعهد باید در بغداد برگزار شود، مگر آنکه شرایط واقعی و همچنین جنگ عراق با ایران برگزاری آن را غیرممکن سازد.» خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین با اعلام این خبر که وزیر امور خارجه یوگسلاوی نیز روز گذشته در مصاحبه‌ای تلویزیونی بیانات مشابهی درباره احتمال تغییر محل اجلاس بیان کرده بود، ادامه داد: «اعلام احتمال عدم برگزاری کنفرانس سران غیرمتعهد در بغداد توسط مقامات عالی‌رتبه سیاسی یوگسلاوی از تازگی خاص و ویژه‌ای برخوردار است.»^(۲۰)

همچنین، علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، صبح امروز در دیدار با سفیر یوگسلاوی در تهران ضمن تشریح دلایل دولت جمهوری اسلامی ایران برای تغییر محل اجلاس سران

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۰ آمده است.

کشورهای غیرمتعهد از بغداد به محلی دیگر، اظهارات اخیر مقامات رسمی یوگسلاوی درباره تغییر محل برگزاری این اجلاس را گامی در جهت شناخت واقعیت‌ها توصیف و تأکید کرد که ایران نیز متقابلاً خواستار توسعه و تحکیم روابط خود با یوگسلاوی و یکپارچگی کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در مقابل جهانخواران است.^(۲۱)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۳

۱. سند شماره ۴۹۸۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۳، نوار شماره ۲۷۰۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۹ - ۱۷.
۲. همان، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۷ - ۱.
۳. سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت‌المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، سال ۱۳۸۷، صص ۱۳۲ و ۱۳۳.
۴. سند شماره ۴۳۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی کل سپاه به فرماندهان مناطق ده‌گانه، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۵. سند شماره ۷۱۸۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اعزام نیروی منطقه ۳ سپاه پاسداران (چالوس)، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۶. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۶۵: سند شماره ۴۹۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۴، نوار شماره ۲۷۲۵)، عبدالله درویشی، ص ۱.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۲۸.
۸. سند شماره ۷۱۹۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۲۴، ۳۲، ۳۷، ۴۴، ۴۵ و ۴۷؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۲۴.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۱۲ - ۹.
۱۱. همان، صص ۱ و ۲.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۴ و ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۱۴. همان، صص ۸ و ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۷ و ۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۶. همان، صص ۱۲ و ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۷. همان، ص ۱۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۲۱، رادیو امان، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱۴، دوی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۵، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.

روزشمار جنگ

جمعه

۲۴ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۰ رجب ۱۴۰۲

۱۴ مهر ۱۹۸۲

۲۷۸

درحالی که اغلب یگان‌های ایران در پانزدهمین روز عملیات بیت المقدس به بازسازی و تجدید قوا مشغول هستند، واحدهایی از لشکر ۶ زرهی ارتش عراق با حمله به مواضع نیروهای ایران در شمال طلائیه، پاسگاه شهابی و مناطق مجاور آن را بار دیگر اشغال کردند.

حدود ساعت ۱۶:۰۰ امروز، ارتش عراق پس از اجرای آتش شدید توپخانه روی مواضع یگان‌های قدس ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) در جنوب پاسگاه شهابی (شمال طلائیه)، با دو تیپ زرهی ۱۶ و ۳۰ از لشکر ۶ زرهی در یک حرکت احاطه‌ای از جناح چپ (غرب) به مواضع نیروهای ایران، که دو روز قبل پس از آزادکردن پاسگاه شهابی در جنوب آن ایجاد شده بود، حمله کرد و تا ساعت ۱۶:۳۰ توانست ضمن به‌شهادت‌رساندن و اسیرکردن عده‌ای از رزمندگان قدس ۳، خاکریز اول آنها را اشغال کند.^(۱)

نبرد میان طرفین ادامه داشت تا اینکه در ساعت ۲۱:۳۵، اعلام شد نیروهای دشمن پس از اشغال مجدد پاسگاه شهابی یک گردان سوار زرهی ارتش از قدس ۳ را که تا سه کیلومتری شمال این پاسگاه عقب رفته بود، محاصره کرده‌اند. حدود نیم‌ساعت بعد هم گزارش شد که دشمن از سمت راست نیروهای قدس ۳، آنها را دور زده و محاصره کرده است.^(۲)

به این ترتیب، لشکر ۶ زرهی عراق توانست ضمن محاصره نیروهای قدس ۳، منطقه طلائیه را تا سه‌راهی جاده جعفری* مجدداً اشغال کند و علاوه بر به‌شهادت‌رساندن و مجروح‌کردن عده‌ای از رزمندگان قرارگاه قدس، ۲۵ نفر را اسیر کند. در این حمله نیروهای سپاه خساراتی از قبیل انهدام ۸ لودر و بولدوزر، ۳ تانک و ۳ نفربر را متحمل شدند. از نیروهای عراقی نیز عده‌ای کشته یا مجروح شدند و ۳ تانک، ۳ نفربر، ۲ خمپاره‌انداز و ۴ خودروی آنان منهدم شد.^(۳)

* این سه‌راهی بعدها به سه‌راهی فتح معروف شد.

درخصوص انگیزه ارتش عراق از این اقدام، رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا اعلام کرد: «دشمن که ابتدا به علت ترس از محاصره شدن لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی در پایان مرحله دوم عملیات بیت المقدس، از جنوب کرخه کور عقب نشینی کرده بود، پس از اینکه در دفع تهدید اساسی علیه نیروهای خود و منطقه شلمچه یک موفقیت نسبی حاصل نمود، تصمیم گرفت به منظور گرفتن ابتکار عمل از نیروهای خودی و افزایش طول خطوط پدافندی و جذب نیروهای خودی به طرف شمال [منطقه عملیاتی] به عملیات آفندی در منطقه پاسگاه‌های طلائیه و شهابی مبادرت نماید.»^(۴)

۲۷۹

حدود دو ساعت پس از شروع حمله بعد از ظهر امروز، ارتش عراق به مواضع نیروهای ایران در محور پاسگاه شهابی و درحالی که عراقی‌ها تا این زمان توانسته بودند خاکریز اول نیروهای ایران در جنوب این پاسگاه را اشغال کنند، فرمانده کل سپاه پاسداران در تماس با سایر فرماندهان به بررسی اهداف احتمالی این حمله و راه‌های مقابله با هرگونه تهدید دشمن برای اشغال مجدد جبهه شمالی منطقه عملیات (جغیر و جنوب کرخه کور) به خصوص جاده اهواز - خرمشهر پرداخت.

حدود ساعت ۱۸:۰۰، محسن رضایی در تماس تلفنی با حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، خبر حمله نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی را چنین نقل کرد: «از قسمت غلامپور [قرارگاه قدس]، آن طلائیه قدیم، دشمن حدود یک کیلومتر آمد جلو، یک خاکریزی هم که بچه‌های تیپ نور زده بودند، آن را گرفت... چند دستگاه خودرو هم گرفت. شاید به خاطر این باشد که می‌خواهد نیروهای ما را آنجا جذب کند تا فردا صبح از قسمت شما [قرارگاه نصر در شمال شلمچه] و رشید [قرارگاه فتح در نوار مرزی کیلومتر ۱۳ تا کیلومتر ۲۵ شمال شلمچه] حمله‌ای بکند. یک تحلیل هم این است که شاید خواسته ببیند ما چقدر نیرو داریم. شما همین الان به بچه‌هایتان آمادگی بدهید برای فردا [تا مراقب پاتک احتمالی دشمن باشند].»

فرمانده کل سپاه سپس با احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس تماس گرفت و آخرین وضعیت منطقه قدس ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) را که دشمن به آن حمله کرده است، جویا شد. غلامپور پاسخ داد: «وضع مثل سابق است. بچه‌ها توانستند جلوی پیشروی دشمن را بگیرند و شدیداً مقاومت می‌کنند تا ان شاء الله هوا که تاریک شد، یک کاری بکنیم.»

دقایقی بعد، احمد غلامپور به محسن رضایی اطلاع داد: «الان علی [هاشمی فرمانده تیپ ۳۷ نور] آخرین وضعیتش را گفت. گفت که وضع من خیلی خوب است. دو تا تانک دشمن را گرفته است. دشمن دارد عقب نشینی می‌کند.» محسن رضایی نیز پس از صدور دستور اکید مبنی بر مقاومت نیروهای خودی و عقب‌راندن دشمن گفت: «اینها [عراقی‌ها] شب نمی‌مانند، فرار می‌کنند؛ اینها آمده‌اند که عمل کنند و برگردند. [به نیروهای خودمان] بگویید... باید بروند انهدام بکنند و برگردند.»

حدود ساعت ۲۱:۰۰، محسن رضایی با غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، تماس گرفت و گفت: «الان وضعیت قدس خوب نیست و دشمن آمده خاکریز اول بچه‌ها را گرفته است و چند تانک و چند خودرو و چند نفر هم اسیر گرفته. این طور که شنود می‌گوید، [دشمن] تیپ ۱۶ و تیپ ۳۰ زرهی را آنجا [شمال طلائیه] برده. با سابقه‌ای که از لشکر ۶ [زرهی] عراق هست، من فکر می‌کنم دو احتمال هست: یا دوباره می‌خواهد برود تا آخر [کرخه‌کور]، یا می‌خواهد ما را مشغول کند و نیروهایمان را آنجا [طلائیه] جمع کند و از قسمت [مرز مقابل] حسینی و از قسمت احمد متوسلیان [شمال شلمچه] فردا صبح پاتک اصلی‌اش را شروع کند. تو الان کجا هستی؟ چه کار کردی؟ حسین [خرازی] را چه کارش کردی؟»

غلامعلی رشید پاسخ داد: «من به حسین [فرمانده تیپ امام حسین^(ع)] گفتم نیرو ببرد. مشکلات زیادی داشت؛ می‌گفت من نیروها را برده‌ام اهواز استراحت کنند. گفتم به‌هرحال باید ببری. کاظمی [تیپ ۸ نجف] را هم باید ببری توی خط. قبول کرد که ببرد.»

محسن رضایی ضمن اینکه از غلامعلی رشید خواست تا وضعیت کنونی را برای حسین خرازی و احمد کاظمی تشریح کند و از آنها بخواهد آماده باشند، گفت: «رحیم [صفوی] می‌گوید دو، سه گردان آماده‌اند که همین امشب بیايند آنجا [جنوب غربی جفیر]. خود رحیم را فرستاده‌ایم آنجا [قرارگاه قدس]. غلامعلی رشید با اعتقاد به اینکه دشمن در این حمله سعی دارد یک جبهه دیگر در مقابل نیروهای ایران باز کند، گفت: «برادر محسن، ما حدود یک هفته است که داریم تذکر می‌دهیم می‌گوییم بابا! آنجا [منطقه پدافندی قرارگاه قدس] ضعیف است، این [دشمن] می‌آید. حالا من نظرم این است که آنجا می‌خواهد یک جبهه باز کند. البته تا آخر [کرخه‌کور] نمی‌آید، ولی جبهه باز می‌کند. هدفش مشغول کردن ماست که بیايد و جبهه را باز کند؛ یعنی نیروهایمان را تقسیم و تجزیه می‌کند، بعد هم فشار می‌آورد. لذا گفتم همان پایین [نوار مرزی شمال شلمچه] را تثبیت کنند.»

محسن رضایی از رشید پرسید: «شما نمی‌توانی تا صبح [فردا] ساعت ۸، ۹ حسین [تیپ امام حسین^(ع)] که در اهواز مشغول بازسازی است را ببری توی خط [مقدم]؟ شما گفتی من امشب می‌روم قضیه را حل می‌کنم، نگفتی؟! غلامعلی رشید که از ناهماهنگی بعضی از فرماندهان تیپ‌های تحت‌امرش گلایه داشت، پاسخ داد: «گفتم. آخر نمی‌دانی تیپ‌های ما چه مسئله‌ای دارند؟! محسن رضایی ضمن تأکید بر برخورد قاطع با این فرماندهان، متذکر شد: «به‌هرحال، فردا مسئله پایین [آمادگی برای عملیات در محور شلمچه - خرمشهر] مهم است. مسئله بالا [طلائیه] هم مهم است و شما باید از تیپ‌هایت استفاده کنی.»

درمقابل، غلامعلی رشید هم برای جلوگیری از اشغال مجدد جبهه شمالی منطقه عملیات ازسوی ارتش عراق پیشنهاد داد: «من می‌گویم غرب جفیر را آب بیندازند بیايد تا پایین. ما تا آینده، آنجا هیچ حرکتی نخواهیم داشت. ... این [دشمن] به این نتیجه رسیده است که بیخود

خیلی سریع و عجولانه تصمیم گرفت و اینجا [جنوب کرخه کور] را خالی کرد. اینکه الان دوباره برگردد سرجایش، یک قدری بعید است؛ ولی باز کردن یک جبهه فعال در مقابل ما کاملاً محرز است.» محسن رضایی به این پیشنهاد رشید چنین واکنش داد: «تا کجا بیاییم آب بیندازیم؟ تا کی بیاییم؟ همین طور بدون مطالعه که نمی توانیم بگوییم آب بیندازند!» رشید درخصوص اجرایی بودن پیشنهاد خود گفت: «ما خاکریز می زنیم؛ خاکریز جفیر تا ایستگاه ۷۰. یک جایی بود که [به تیپ] امام رضا^(ع) گفتیم برو جلو خاکریز بزن. باید یک قدر دیگر هم بیایند جلوتر [سمت مرز کوشک]، آنجا خاکریز بزنند، جوری که تأمین جاده [اهواز - خرمشهر] تا نقطه جفیر برقرار شود.» محسن رضایی مجدداً پرسید: «ما امشب نمی توانیم در قسمت تیپ امام رضا^(ع)، روی مرز [شمال تقاطع جاده حسینیه - مرز] یک عملیات بکنیم و مرز را بگیریم؟» غلامعلی رشید پاسخ داد: «من نمی دانم شناسایی کرده اند یا نکرده اند؟ آنجا استعداد دشمن چقدر است؟ آن خط دژ [در دو کیلومتری شرق نوار مرزی که در اختیار دشمن بود] را گرفته است [یا نگرفته است].»

محسن رضایی که از هجوم دشمن در نوار مرزی جنوب به سمت جاده اهواز - خرمشهر و انسداد این جاده نگران بود، تأکید کرد: «این خیلی خطرناک است؛ اگر این [دشمن] بیاید وصل بشود به جاده، خیلی خطرناک است.»

غلامعلی رشید هم این نگرانی را بجا دانست و گفت: «ما تمام تلاشمان این بود که آن قضیه پایین حل بشود. گفتیم کارها را از آبادان ترتیب بدهیم تا از جاده نیاید. حالا که خدا جاده را در اختیارمان گذاشته، داریم سستی می کنیم و هیچ تأمین جاده را برقرار نمی کنیم. الان این لشکر ۹۲ [زرهی ارتش] بیکار است. ... حالا فعلاً شما آن را بچینید چطور می شود؟ باید در جهت شمالی و جنوبی، آن را بچینیم روبه روی پادگان حمید و این پایین ها که این جاده را برای ما به هم زنند. حالا به جهنم که [عراقی ها] بروند بالا [شمال طلائیّه]. ... باید یک خاکریز بزنی از جفیر که در امتداد خط دژ [مرزی] به خاکریز سابق تیپ امام رضا^(ع) وصل بشود. بعد هم آب [رودخانه] نیشان را باز کنیم بیندازیم پایین.»

محسن رضایی از رشید خواست تا پس از مشورت با حسن باقری نظر خود را به وی اعلام کند. از این رو، حدود ساعت ۲۲:۰۰، غلامعلی رشید در تماس مجدد با محسن رضایی، به نقل از واحد شنود اطلاع داد: «[دشمن در محور پاسگاه شهابی] ۲۵ اسیر گرفته که ۲ نفرشان زخمی هستند و ۲ دستگاه نفربر هم گرفته اند.» وی سپس با این توضیح که نیروهای دشمن هم اکنون در جنوب جاده آسفالت و در امتداد جاده آسفالت جفیر مستقر هستند، افزود: «به نیروهای پشتیبانش دستور داده است بیایند جلو. بعد، راهنما فرستاده است که برسند به نیروهای خودشان و نیروهای پیاده اش در شمال جاده آسفالت؛ یعنی شمال پاسگاه شهابی، مستقر شده اند و دارند سنگر می کنند.» غلامعلی رشید در پایان نیز استعداد دشمن را ۲ تیپ در خط و یک تیپ پشتیبانی اعلام کرد.

حدود ساعت ۲۲:۳۰، محسن رضایی در تماس با سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش که به همراه رحیم صفوی در قرارگاه عملیاتی قدس حضور داشت، به وی اطلاع داد که تیپ ۸

نجف و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) در حال بازسازی هستند و نمی‌توانند در خط مستقر شوند. سرهنگ صیاد شیرازی هم با تأکید بر تسریع در آماده‌شدن این یگان‌ها و استقرار هرچه سریع‌تر آنها در خط مقدم گفت: «این نیروها را آماده کنید، اگر نیابند، اینها [عراقی‌ها] فردا تکشان ادامه خواهد داشت. قسمت [پاسگاه] شهابی هم کاملاً جایی است که می‌شود دور زد؛ یعنی منطقه وسیع است و این تیپ ۳ [زرهی لشکر ۱۶ ارتش] با تیپ نور [سپاه] در محاصره هستند.»

سرهنگ صیاد شیرازی سپس با اظهار اینکه «ما باید روی اینها [دشمن] بریزیم و کاری کنیم که اوضاعشان به هم بریزد»، امشب را به‌عنوان زمان اجرای این عملیات پیشنهاد کرد. در مقابل، محسن رضایی اگرچه به ضرورت ادامه عملیات برای جلوگیری از تحرک بیشتر دشمن واقف بود، اما به دلیل آماده‌نبودن بعضی از یگان‌های سپاه با زمان پیشنهادی سرهنگ صیاد شیرازی مخالفت کرد و گفت: «امشب به هیچ وجه نمی‌شود؛ امشب اصلاً نمی‌شود.»

پس از اینکه سرهنگ صیاد شیرازی دوباره بر ضرورت عملیات امشب به دلیل در محاصره بودن قدس ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ و تیپ ۳۷ نور) تأکید کرد، محسن رضایی گفت: «من دوباره با رشید تماس می‌گیرم، ولی فکر نمی‌کنم [قرارگاه فتح سپاه بتواند امشب کمکی بکند].»

ساعت ۲۲:۴۰، محسن رضایی در تماسی دیگر با غلامعلی رشید، به وی گفت: «این بچه‌های قرارگاه قدس وضعیتشان خوب نیست. مثل اینکه تیپ نور و اینها توی محاصره افتاده‌اند. الان [سرهنگ صیاد] شیرازی آنجاست [قرارگاه قدس]. رحیم هم رفته آنجا. اینها می‌گفتند اگر نیرو دارید، فتح ۱ و ۲ اگر می‌توانند برایمان نیرو بفرستند. شما حسین [تیپ امام حسین^(ع)] و اینها را جمع و جورشان بکن، یکجایی مستقرشان بکن، اگر رسیدند، امشب، و اگر نرسیدند لااقل برای فردا صبح آماده باشند؛ چون این بی‌شرف‌ها اگر به ما تلفات وارد کنند، همین‌طور جلو می‌آیند.» محسن رضایی ادامه داد: «شما الان برو پیش غلامپور [قرارگاه قدس]، به کاظمی [فرمانده تیپ نجف] هم بگو نیروهایش را جمع و جور بکند. از آنجا هم برو [اهواز] پیش حسین [خرازی فرمانده تیپ امام حسین^(ع)]. وی در پاسخ به این سؤال غلامعلی رشید که «نمی‌شود اینها [قدس ۳] را بکشیم عقب؟»، نیز گفت: «آخر من وضعیتشان را نمی‌دانم. می‌گویم خودت الان بلند شو برو. آنجا [قرارگاه قدس]، نزدیک است.» غلامعلی رشید نیز در ادامه سخنان قبلی خود اضافه کرد: «باید اینها را بکشیم عقب. توی این برو بیابان چطوری برویم با آنها بجنگیم؟ اینها را هم که بفرستیم باز تلف می‌شوند، اسیر می‌شوند.» محسن رضایی هم دوباره گفت: «من هم می‌گویم الان برو آنجا [قرارگاه قدس] با آنها صحبت کن، بگو که اینها بیشتر همان قسمت پایین [منطقه مقابل کوشک به طرف جنوب] را بگیرند و تأمین جاده [اهواز - خرمشهر] را حفظ کنند.»

پس از گفت‌وگوی محسن رضایی با غلامعلی رشید، سرهنگ موسوی قویلد افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، خطاب به محسن رضایی گفت: «اینکه اشاره فرمودید، حدود یک کیلومتر قدس ۱ را که [در منطقه مقابل کوشک] می‌خواهند حرکت بدهند، جاده خیلی ضعیف می‌شود.

مبادا از اینجا بیایند یک ضربه بزنند و جاده را ببندند! اصلاً خود قرارگاه قدس آنجا [غرب کیلومتر ۷۰ جاده اهواز - خرمشهر] سقوط می‌کند. این است که جاده خیلی حائز اهمیت است.» محسن رضایی به وی گفت: «ما باید بگوییم [برای جلوگیری از دستیابی دشمن به جاده اهواز - خرمشهر] تا کوشک را محکم بگیرند. آن بالا [منطقه عمومی جعفر] را ولش [رها] کنیم، [دشمن] هر جا می‌خواهد برود، برود!» سرهنگ موسوی قویدل اظهار داشت: «هیچ‌جا نمی‌تواند برود. ما جاده را نباید رها کنیم.»

پس از این گفت‌وگو، محسن رضایی در تماسی دیگر با غلامعلی رشید تأکید کرد: «سریع برو [قرارگاه قدس] به آنها پیشنهاد کن که اگر می‌توانند آن را [قدس ۳] عقب بکشند. بعد هم بگو از کوشک به پایین را هم محکم بگیرند.»

به این ترتیب، حمله دشمن در محور پاسگاه شهابی که به مثابه زنگ خطری در فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا به صدا درآمد، فرماندهی این قرارگاه را از احتمال تهدیدات بیشتر باوجود نقاط آسیب‌پذیر در مواضع وسیع پدافندی نیروهای خودی، به‌ویژه در منطقه قرارگاه قدس، نگران کرد و موجب شد تا درباره تثبیت و تحکیم و ترمیم خطوط پدافندی کنونی به‌منظور جلوگیری از تهدیدات و عملیات بازدارنده ارتش عراق توجه بیشتری به عمل آورد.^(۵)

۲۸۰

سه روز پس از پایان مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس، که نتیجه‌ای جز انهدام بخشی دیگر از نیروهای دشمن در بر نداشت، ارتش عراق درحالی‌که خرمشهر را همچنان در اشغال دارد، با تقویت مواضع خود در منطقه مرزی طلائیه و کوشک تا شلمچه در تلاش است تا از هرگونه نفوذ نیروهای ایران به خاک عراق جلوگیری کند. در مقابل، قوای ایران که پس از پانزده روز نبرد پی‌درپی، توانشان رو به تحلیل رفته است، ضمن دفاع از مناطق آزادشده سعی دارند با بازسازی و تجدید قوا، برای اجرای چهارمین مرحله از عملیات در روزهای آینده آماده شوند.

برابر اطلاعات به‌دست‌آمده از اسرا، شنود مکالمات دشمن، تفسیر عکس‌های هوایی و اسناد و مدارک غنیمتی، هم‌اکنون ۷ لشکر ۳ زرهی، ۵ مکانیزه، ۶ زرهی، ۹ زرهی، ۱۰ زرهی، ۱۱ پیاده و ۱۲ زرهی به‌همراه تیپ مستقل ۱۰ زرهی، ۳ تیپ نیروی مخصوص و ۴ تیپ جیش‌الشعبی (مردمی) در مناطق طلائیه و کوشک تا شلمچه و خرمشهر حضور دارند. تیپ ۲۳ لشکر ۸ پیاده هم امروز به منطقه شلمچه وارد شد. لشکر ۷ پیاده نیز به‌طرف این منطقه حرکت کرده است.^(۶) مواضع دفاعی نیروهای عراقی نیز به‌ترتیب عبارت‌اند از: شمال طلائیه تا کوشک، دژ مرزی تا حوالی کیلومتر ۲۵ شمال شلمچه، یک کیلومتری غرب نوار مرزی، کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۴ شمال شلمچه، دو کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر، سیل‌بند عرایض تا سیل‌بند شمال پادگان دژ خرمشهر.^(۷)

در جبهه قوای ایران نیز یگان‌های قدس ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) که با عملیات امروز دشمن در محاصره قرار گرفته‌اند، در جنوب غربی جعفر (شمال طلائیه) حضور

دارند. قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله^(۷)) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) و قدس ۵ (تیپ ۲۱ امام رضا^(۸)) سپاه و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) در منطقه مقابل کوشک و جنوب آن، ضمن حفاظت از جاده اهواز - خرمشهر در تلاش هستند به طرف دژ مرزی، که نیروهای پوششی عراق در پشت آن حضور دارند، پیشروی کنند. قدس ۲ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) به جای فتح ۱ (تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش و تیپ ۱۴ امام حسین^(۹)) سپاه) در جنوب کیلومتر ۲۵ نوار مرزی مستقر شده است. قدس ۱ (تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۴۳ بیت المقدس سپاه) هم در حال انتقال به منطقه پدافندی فتح ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش و تیپ ۸ نجف سپاه) در جناح چپ قدس ۲ است.^(۸)

همچنین، نصر ۱ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج)) سپاه و تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص)) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) در جناح چپ فتح ۳ و به موازات نوار مرزی تا چهار کیلومتری شمال شلمچه مستقر هستند. نصر ۳ (تیپ ۳۱ عاشورای سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) که با فشار دشمن در مرحله سوم عملیات از جاده شلمچه - خرمشهر عقب‌نشینی کرده است، به همراه نصر ۷ (تیپ ۵۵ هوارد ارتش و تیپ ۲۵ کربلای سپاه) که در جناح چپ آن قرار دارد، در چهارونیم کیلومتری شمال این جاده حضور دارند. نصر ۵ (تیپ ۲۲ خرمشهر سپاه و تیپ ۲۳ نوهه ارتش) و نصر ۶ (تیپ ۴۶ فجر سپاه) هم در سه کیلومتری شمال سیل‌بند عریض (در حاشیه غربی جاده اهواز - خرمشهر) مستقر هستند.^(۹)

۲۸۱

عناصر ضدانقلاب در مناطقی از سنندج، مهاباد، میاندوآب، صائین‌دژ و دیواندره به نیروهای خودی یورش برده و تعدادی را شهید یا مجروح کردند و خود نیز متحمل تلفاتی شدند. نیروهای خودی هم در دو عملیات در محورهای مهاباد - سردشت و بانه - سقز، چند روستا و یک ارتفاع را از وجود عناصر ضدانقلاب پاک‌سازی کردند.

امروز در سنندج، افراد مسلح ضدانقلاب در چهار نوبت به پایگاه‌های حومه این شهر حمله کردند. تمامی این حملات با مقابله نیروهای خودی دفع شد.^(۱۰)

در منطقه مهاباد، عناصر ضدانقلاب با سلاح‌های سبک و سنگین به پاسگاه سه‌راهی مهاباد - محمدیار حمله کردند. در این حمله، مهاجمان خود را از افراد دو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و چریک‌های فدایی خلق معرفی کرده و از نیروهای این پاسگاه خواستند تسلیم شوند؛ لیکن با آتش متقابل، ۲ تن از مهاجمان کشته و بقیه فرار کردند.^(۱۱) خبرنگار روزنامه کیهان نیز از ارومیه و به نقل از روابط عمومی ستاد عملیات شمال غرب گزارش کرد که در جریان اجرای آتش ضدانقلابیون روی شهر مهاباد، ۲ کودک شهید و ۹ نفر از مردم بی‌دفاع این شهر مجروح شدند.^(۱۲)

در شهرستان میاندوآب، عناصر مسلح غیرقانونی به پایگاه پاسداران مستقر در روستای مولاسو از توابع این شهرستان حمله و ۳ تن از پاسداران را شهید و ۲ تن را مجروح کردند.

همچنین، بر اثر انفجار مین کار گذاشته شده توسط ضدانقلاب در مسیر روستای نیمه قلعه واقع در محور میان‌دوآب - صائین‌دژ، ۴ سرنشین خودروی کمیته انقلاب اسلامی شهرستان میان‌دوآب مجروح شدند.^(۱۳)

در صائین‌دژ، اشرار مسلح به پاسگاه‌های سپاه پاسداران حمله و ۳ پاسدار را شهید و یک نفر را مجروح کردند. مهاجمان همچنین یک اسلحه کالیبر ۵۰ و یک بی‌سیم را به غارت بردند.^(۱۴) در دیواندره نیز حمله عناصر ضدانقلاب به پایگاه زرینه به کشته شدن ۴ نفر و مجروح شدن ۹ نفر از آنان انجامید. در این حمله ۳ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند.^(۱۵)

از سوی دیگر، سپاه پاسداران مهاباد گزارش داد: «نیروهای مشترک ارتش، سپاه و بسیج به همراه عشایر کرد در ساعت ۲۳ طی یک عملیات هماهنگ، ارتفاعات مشرف بر [دو] روستای بی‌تاس و حاجی مامیان در محور مهاباد - سردشت را از وجود اشرار مسلح پاک‌سازی کردند و در نتیجه هفت کیلومتر دیگر از این محور آزاد شد. در این عملیات ۲ پاسدار مجروح شدند.»^(۱۶) همچنین، نیروهای خودی در عملیاتی ارتفاعات رسیدلو در محور بانه - سقز را بدون هیچ تلفاتی تسخیر کردند. در این عملیات شماری از ضدانقلابیون کشته یا مجروح شدند. ۴ نفر از ضدانقلابیون نیز همراه با ۲ قبضه کلت کمری، یک قبضه اسلحه ژ ۳ و مقادیری مهمات خود را به پاسداران بانه تسلیم و تقاضای امان‌نامه کردند.^(۱۷)

۲۸۲

امروز تعدادی دیگر از شهدای عملیات بیت‌المقدس در شهرهای کاشان و ارومیه تشییع و به خاک سپرده شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اصفهان، «پیکرهای مطهر ۲۰ تن از دلاوران اسلام که طی عملیات پیروزمندانه بیت‌المقدس به درجه رفیع شهادت نائل آمدند، طی مراسم باشکوهی با شرکت اقشار مختلف مردم شهیدپرور کاشان تشییع و سپس در قطعه شهدا به خاک سپرده شدند.»^(۱۸) خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه نیز گزارش داد: «پیکرهای پاک و مطهر ۴ شهید رزمنده که در جبهه‌های جنوب در مصاف با لشکر کفر به درجه شهادت نائل آمدند، طی مراسم خاص نظامی با شرکت اقشار مختلف مردم شهیدپرور ارومیه از مقابل ستاد لشکر ۶۴ ارومیه تشییع شدند.»^(۱۹)

۲۸۳

به دنبال دعوت ستاد تبلیغات جنگ، امروز گروهی از خبرنگاران داخلی و خارجی از آثار باقیمانده از تجاوز ارتش عراق در هویزه، دیدن کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز، «خبرنگاران داخلی و خارجی به دعوت ستاد تبلیغات جنگ و به منظور ثبت جنایات صدامیان در تاریخ و افشای ماهیت دشمنان انقلاب اسلامی

بازدید خبرنگاران رسانه‌های خارجی از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه

ایران از هویزه، شهر خون و شهادت که زمانی بیش از پنجاه‌هزار تن از هم‌وطنان عرب‌مان در آن زندگی می‌کردند و اکنون جز ویرانه‌ای از آن باقی نمانده است، بازدید کردند و از نزدیک فجایع صدامیان را که حتی بر خواهران و برادران عرب‌مان نیز رحم نکردند و سבעانه خانه و کاشانه آنان را به تلی از خاک تبدیل کردند، مشاهده نمودند.»^(۲۰)

۲۸۴

در ادامه واکنش رسانه‌های خارجی به رویدادهای عملیات بیت‌المقدس، رادیو بی‌بی‌سی سقوط خرمشهر را به‌منزله لطمه شدید بر اعتبار حکومت عراق دانست. روزنامه کریستین ساینس مانیتور نوشت دولت امریکا با برتری هریک از طرفین جنگ ایران و عراق مخالف است. روزنامه الاهرام نیز پیروزی ایران در جنگ را به‌منزله خطر ایجاد یک کمربند شیعی از ایران تا جنوب لبنان قلمداد کرد. رادیو بی‌بی‌سی در اخبار ساعت ۱۹:۴۵ امروز خود گفت: «گزارش‌های رسیده از جبهه جنگ حاکی از آن است که نیروهای ایران حلقه محاصره خود را در اطراف خرمشهر تنگ‌تر کرده‌اند. به اعتقاد ناظران سیاسی چنانچه خرمشهر آخرین شهر عمده تحت اشغال نیروهای عراقی به تصرف نیروهای ایران درآید، اعتبار نظامی عراق و تظاهر صدام حسین به رهبری منطقه به‌شدت لطمه خواهد خورد و ایران در موقعیت بهتری قرار خواهد گرفت. اما عواقب و نتایج مهم آن را برای کشورهای حوزه خلیج فارس نمی‌توان پیش‌بینی کرد.»^(۲۱)

روزنامه کریستین ساینس مانیتور (چاپ امریکا) هم نوشت: «موفقیت اخیر نیروهای نظامی ایران در دفع حمله عراق کشورهای عرب منطقه را بر آن داشته تا درصدد برآیند از پیروزی قاطع ایران بر عراق پیشگیری کنند.» این روزنامه افزود: «برای بیشتر کشورهای عرب، صدام حسین مرد نیرومند عراق و آیت‌الله خمینی رهبر مذهبی ایران جذابیتی ندارند. کشورهای عرب منطقه علاقه‌ای به نقش رهبری هیچ‌یک از این دو در ناحیه خلیج فارس ندارند. درنتیجه، طی جنگ فرسایشی ایران و عراق در طول سال ۱۹۸۱ حکومت‌های عرب منطقه نفسی راحت کشیدند. ولی اگر کشورهای منطقه خلیج فارس مجبور به انتخاب بین این دو تن شوند، مسلماً از دید آنان حکومت قشرهای مذهبی آیت‌الله خمینی خطر بزرگ‌تری محسوب می‌شود. بدین سان نگرانی بزرگ این کشورها این است که شکست عراق موجب شود آیت‌الله خمینی درصدد صدور انقلاب ناراحت‌کننده خود برآید.»

این روزنامه همچنین نوشت: «کارشناسان امریکایی می‌گویند دولت ایالات متحده امریکا علاقه‌ای به ایجاد موضع قدرتمند هیچ‌یک از طرفین درگیر در جنگ در حوزه نفتی و ثروتمند خلیج فارس ندارد. واشنگتن از آن بیم دارد که پیروزی ایران در این نبرد موقعیت عربستان سعودی و سایر کشورهای عرب منطقه خلیج فارس را با خطر روبه‌رو سازد. به اعتقاد مقام‌های وزارت امور خارجه امریکا جنبه مثبت این مسئله آن خواهد بود که کشورهای طرفدار غرب در منطقه خلیج فارس بر میزان اقدامات امنیتی مشترک خود بیفزایند.»^(۲۲)

روزنامه *الاهرام*، که منعکس‌کننده دیدگاه‌های رسمی حکومت مصر است، نیز نوشت: «پیشروی قوای ایران به داخل عراق - در صورتی که فرض کنیم چنین اتفاقی افتاده است - تنها به معنای اضمحلال عراق نیست، بلکه به معنای سقوط کشورهای خلیج [فارس] یکی پس از دیگری یا به وسیله عملیات نظامی و یا براندازی با حمایت ایران می‌باشد. یک ایران فاتح نه تنها از عراق بلکه از همه کشورهای عربی که به این کشور کمک نظامی یا مادی کرده‌اند خواهد خواست صورت حساب جنگ را پردازند. همچنین، مسلم است که ایران بر سرنگونی رژیم‌های سیاسی آنها پافشاری خواهد کرد و برای انجام این مقصود خواهد کوشید.»

این روزنامه مصری ادامه داد: «بنابراین، ارائه یک طرح صلح متوازن توسط مصر و کشورهای عربی اکنون لازم شده است. این طرح باید آتش‌بس، خروج نیروهای عراقی، تضمین حقوق اعراب در جزایر سه‌گانه خلیج [فارس] ... را در بر گیرد! این طرح باید یک چهارچوب برای حل مسائل مرزی ایران و عراق ارائه کند و همچنین از ایران تعهد بگیرد که در امور داخلی کشورهای همسایه دخالت نکند.» به نوشته *الاهرام*، مصر در آغاز جنگ ایران و عراق به محکوم کردن طرفین اکتفا کرد، اما هنگامی که توازن به سود ایران به هم خورد، به مرحله تازه‌ای از حمایت فعالانه از عراق روی آورد. این روزنامه سپس هشدار داد: «پیروزی ایران خطر ایجاد یک کمربند شیعه از جمله ایران، عراق، سوریه تحت سلطه علوی‌ها و جنوب لبنان را در قلب جهان عرب در بر خواهد داشت.» *الاهرام* در پایان، سوریه و لیبی را به دلیل پشتیبانی از ایران در جنگ سرزنش کرد و افزود این دو کشور از پشت به عراق خنجر زده و پیمان دسته‌جمعی اتحادیه عرب را گسسته‌اند.^(۲۳)

۲۸۵

در پی سفر دو نماینده رئیس‌جمهور عراق به ۹ کشور آسیایی و آفریقایی به منظور دعوت از سران این کشورها برای شرکت در اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد،* بعدازظهر امروز، دو تن از مقامات وزارت امور خارجه ایران نیز سفر خود را به ۱۱ کشور آفریقایی آغاز کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران، مدیرکل سیاسی آسیا و آفریقا و معاون امور

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۲ آمده است.

سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه ایران بعد از ظهر امروز با پیام‌های جداگانه‌ای از طرف علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، سفر خود به پانزده کشور آفریقایی را آغاز کردند. بنا بر همین گزارش، آقای لواسانی مدیرکل سیاسی آسیا و آفریقا که به کشورهای نیجریه، گینه، سیرالئون، غنا، تانزانیا و سنگال سفر خواهد کرد در مورد اهداف سفر بیست‌روزه خود به این کشورها اظهار داشت: «در این سفرها دو هدف عمده مدنظر است: اول اینکه در دیدار با مقامات این کشورها مواضع جمهوری اسلامی ایران درباره کنفرانس غیرمتعهدها تشریح و توضیح داده خواهد شد که این کنفرانس نباید در بغداد برگزار شود؛ چراکه رژیم بغداد با آتش‌افروزی و جنگ علیه جمهوری اسلامی ایران نشان داد که به هیچ وجه پایبند به اصول عدم تعهد نیست و ثانیاً در طول جنگ تحمیلی کاملاً آشکار شد که رژیم حاکم بر عراق اصولاً غیرمتعهد نیست و تماماً وابسته است و با این جنگ اسباب افزایش نفوذ ابرقدرت‌ها در منطقه را فراهم می‌آورد.» وی تحکیم و گسترش روابط سیاسی، اقتصادی با این کشورها را نیز هدف دیگر این سفر خواند.

براساس این گزارش، کامیاب معاون امور سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه نیز که به کشورهای اتیوپی، کنیا، زیمبابوه، موزامبیک و کنگو سفر می‌کند، درباره انگیزه سفر خود به این کشورها گفت: «پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و تأکید بر سیاست نه شرقی و نه غربی، ایران به عضویت جنبش عدم تعهد درآمد و از این رو نمی‌توانست و نمی‌تواند نسبت به آینده و مسیری که این جنبش طی می‌کند بی تفاوت باشد و چون رژیم بغداد با تجاوز به خاک اسلامی ایران اصل عدم تعهد را زیر پا گذاشته است و خصوصاً پس از به شهادت رساندن وزیر امور خارجه الجزایر، یکی از کشورهای عضو این جنبش، نشان داد که شایستگی عضویت در جنبش عدم تعهد را ندارد و نمی‌تواند میزبان آن باشد. از این رو معتقدیم که برای بقای جنبش عدم تعهد این کنفرانس نباید در بغداد برگزار شود. بنابراین، در این سفر طی دیدارهای خود با مقامات این کشورها این مواضع را توضیح خواهیم داد.»^(۲۴)

۲۸۶

پس از گذشت یازده روز از سقوط هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر در خاک ایران، روزنامه پولیتیکای یوگسلاوی دست‌داشتن بعضی از مخالفان داخلی جمهوری اسلامی در این حادثه را محتمل دانست.* رادیو بی‌بی‌سی هم گفت این حادثه نگرانی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را در مورد پایان دادن به جنگ ایران و عراق از طریق مذاکره افزایش داده است.

در حالی که جمهوری اسلامی ایران با ارائه مدارک مختلف حکومت عراق را عامل این حادثه معرفی کرده است، روزنامه پولیتیکا (چاپ بلغراد) نوشت: «اگر احتمال اشتباه را کنار بگذاریم،

* گفتنی است که با گذشت یازده روز از سرنگونی هواپیمای الجزایری در خاک ایران، هنوز دولت الجزایر در این خصوص اعلام موضع نکرده است.

بیشترین منفعت [این حادثه] متوجه کسی خواهد بود که خواستار ایجاد شکاف میان اعراب، جنبش عدم تعهد و یا ایجاد ظن نسبت به هیئت‌های صلح میان ایران و عراق می‌باشد. این روزنامه افزود: «بعضی از احزاب مخالف جمهوری اسلامی نیز می‌توانند منافعی در آن داشته باشند؛ گو اینکه پس از فرار بنی‌صدر، بحران‌سازی وسیعی در ارتش و به‌ویژه در نیروی هوایی [ایران] به عمل آمده است.» پولیتیکا اضافه کرد: «برای انجام چنین عملیاتی سازمان‌های اطلاعاتی قوی‌ای که رابطه محکمی میان آنها وجود داشته باشد (مانند رابطه موساد اسرائیل و ساواک شاه) مورد نیاز است.» این روزنامه در پایان نوشت: «در گرداب منافع گوناگون و عملیات‌های مخفی در خاورمیانه (غرب آسیا) حتی وقتی حقیقت موضوع روشن شود، به نظر می‌رسد که بازهم مورد شک باشد.»^(۳۵)

رادیو بی‌بی‌سی هم گفت: «به عقیده بسیاری از ناظران، مرگ محمد بن‌یحیی وزیر خارجه الجزایر، در یک حادثه هوایی آخرین امکان دستیابی به یک راه‌حل از طریق مذاکره را از بین برده است و نگرانی کشورهای حوزه خلیج‌فارس را افزایش داده است. در همین حال چنین به نظر می‌آید که دولت ایران قصد دارد تا زمان سقوط رژیم کنونی در عراق به جنگ ادامه دهد.»^(۳۶)

۲۸۷

نگرانی کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس از موقعیت دشوار حکومت عراق در جنگ با ایران موجب شد وزرای امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج‌فارس* فردا در کویت با یکدیگر دیدار کنند. در آستانه این دیدار، دبیرکل شورای همکاری خلیج‌فارس از تمام کشورهای عربی خواست که در حمایت از عراق سهیم باشند. وزارت امور خارجه ایران نیز به دولت‌هایی که تاکنون از حکومت عراق حمایت کرده‌اند هشدار داد که چنانچه از این حمایت دست برندارند دچار زیان خواهند شد.

عبدالله بشاره دبیرکل شورای همکاری خلیج‌فارس در مصاحبه با روزنامه کویتی *الانباء* ضمن تأکید بر اینکه تمام کشورهای عربی باید در حمایت از عراق در جنگ بیست‌ماه‌اش با ایران سهیم باشند، گفت: «واقعیت‌هایی که خلیج [فارس] امروز در آن به سر می‌برد نیازمند یک موضع روشن‌تر و جدی‌تر اعراب نسبت به جنگ ایران و عراق، که تهدید مستقیمی علیه کشورهای عربی خلیج [فارس] و فرسایشی برای بسیاری از امکانات و منابع آنهاست، می‌باشد.» دبیرکل

* شورای همکاری خلیج‌فارس یک سازمان منطقه‌ای است که کشورهای حاشیه خلیج‌فارس بجز ایران و عراق در آن عضویت دارند. این شورا پس از پیروزی انقلاب اسلامی تأسیس شد و در زمان جنگ ایران و عراق بیشترین حمایت‌ها را از حکومت عراق به عمل آورد. مواضع این شورا پس از حمله عراق به کویت درمورد ایران ملایم‌تر شد، اما هیچ‌گاه این مواضع دوستانه نشد و موضوع سه جزیره ایرانی مورد ادعای امارات متحده عربی هنوز دستاویزی برای مخالفت این شورا با جمهوری اسلامی ایران است. شش کشور عضو این شورا عبارت‌اند از: عربستان سعودی، کویت، امارات متحده عربی، بحرین، قطر و عمان.

شورای همکاری خلیج فارس با اشاره به ضرورت برگزاری اجلاس فوق العاده شورای همکاری خلیج فارس و نیز با بیان اینکه این اجلاس به بررسی مسائل دیگر از جمله روابط متشنج سوریه با عراق بر سر حمایت سوریه از ایران خواهد پرداخت، افزود: «ادامه اوضاع فعلی به ایجاد شکاف در صفوف اعراب خواهد انجامید و این چیزی است که ما تلاش می کنیم از آن پرهیز کنیم.»^(۲۷)

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران هم امشب با انتشار بیانیه ای گردهمایی فردا را ناشی از تلاش استکبار جهانی به سرکردگی امریکا برای دفاع از گسترش بی ثباتی در منطقه پس از سرنگونی صدام حسین (رئیس حکومت عراق) و واداشتن کشورهای منطقه به مقابله همه جانبه با ایران دانست و تأکید کرد: «دولت جمهوری اسلامی ایران همان گونه که بارها اعلام کرده و در تماس های نمایندگان خود با رهبران برخی از کشورهای دوست در شورای همکاری خلیج فارس نیز تأکید کرده است، حق هرگونه تصمیم گیری در کشورهای منطقه را از آن ملت ها می داند و براین اساس هرگونه مداخله در امور این کشورها را مردود می شمرد.»

در بخشی دیگر از این بیانیه آمده است: «رژیم صدام به دلیل ماهیت ضداسلامی و ضدمردمی آن، عامل دوام تشنج در منطقه و محکوم به زوال است و چنانچه دولت هایی که تاکنون با حمایت همه جانبه به استمرار این رژیم و جنایات آن علیه امت اسلام در ایران و منطقه کمک کرده اند، هرچه زودتر با تحلیل منطقی شرایط، پیوندهای فی مابین را نگسلند و با آن فاصله نگیرند، بی تردید دچار زیان خواهند شد.»^(۲۸)

۲۸۸

خبرگزاری فرانسه از اعلام آمادگی رژیم صهیونیستی برای جنگ در جنوب لبنان خبر داد. به گزارش این خبرگزاری از بیروت، ژنرال رافائل ایتان رئیس ستاد ارتش اشغالگر قدس، امروز اعلام کرد: «ارتش اسرائیل نیروهای زیادی را در مرز شمالی متمرکز کرده است تا جنوب لبنان را جهت پاک سازی از حضور فلسطینی ها مورد هجوم قرار دهد. اگرچه دامنه گستردگی این خصومت به سوریه هم بکشد، این مسئله نیز باعث انصراف اسرائیل از این کار نخواهد شد.»^(۲۹)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۴

۱. نوبه ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۹۰، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۱ و ۲؛ و - سند شماره ۵/۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲۶۶؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۸۷، ص ۱۳۴.

۱. سند شماره ۱۵۵۶۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش در قرارگاه قدس، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۵۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات قرارگاه سپاه در قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۱.

۲. سند شماره ۷۵۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش

۱۵. سند شماره ۷۱۹۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) به اطلاعات عملیات مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۷.

۱۶. سند شماره ۷۱۹۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۲۵.

۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۸، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۴۹.

۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۳۰.

۲۰. همان،
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.

۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۴.

۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱۶.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۸ - ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، صص ۱۳ و ۱۴، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.

۲۶. همان، ص ۲۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۴.
۲۷. همان، صص ۳ و ۴، کویت - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۴.
۲۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲.

۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۶، بیروت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۶.

۳. سند شماره ۷۵۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱ و ۲.

۴. سند شماره ۷۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۸۵، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۳.

۵. سند شماره ۵۰۴۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۴، نوار شماره ۲۶۷۰)، عبدالله درویشی، صص ۵۰ - ۳؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶۶ و ۲۶۷.

۶. سند شماره ۴۹۸۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۴، نوار شماره ۲۷۰۴)، عبدالله درویشی، صص ۴۰ و ۴۸؛ و - سند شماره ۷۵۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۲.

۷. سند شماره ۴۹۸۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴۶.

۸. عملیات بیت‌المقدس، پیشین.
۹. سند شماره ۴۹۸۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷، ۵۱ و ۵۶.

۱۰. سند شماره ۳۴۴۹۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۱.

۱۱. سند شماره ۷۱۹۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۲۶؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، صص ۷ و ۸، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.

۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۲.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۶ و ۷، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۵.

۱۴. سند شماره ۷۱۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۵.

روزشمار جنگ

شنبه

۲۵ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۱ رجب ۱۴۰۲

۱۵ مه ۱۹۸۲

۲۸۹

امروز نیروهای ایران به مواضع نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی، که از دیروز دوباره به اشغال آنها درآمده است، حمله کردند. فرمانده نیروی زمینی ارتش موفقیت دیروز عراقی‌ها در اشغال پاسگاه شهابی را ناشی از آرایش نامناسب نیروهای خودی در این منطقه اعلام کرد. فرمانده کل سپاه پاسداران هم عملیات دیروز عراق را با اجلاس امروز شورای همکاری خلیج فارس مرتبط دانست.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس، حدود ساعت ۰۴:۰۰، نیروهای تیپ ۳۷ نور و تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ (قدس ۳) از دو محور به مواضع نیروهای دشمن در محور پاسگاه شهابی حمله کردند و باوجود اینکه ۳ تانک عراقی را منهدم کردند، اما به دلیل مقابله شدید عراقی‌ها، خود خساراتی از قبیل انهدام چند نفربر و خودرو متحمل شده و ناچار به عقب بازگشتند.^(۱) از سوی دیگر، عبدالله درویشی راوی قرارگاه مرکزی کربلا نیز در یادداشت امروز خود چنین نوشته است: «ساعت ۰۷:۰۰، سرهنگ [صیاد] شیرازی [فرمانده نیروی زمینی ارتش] و رحیم صفوی [معاون عملیاتی فرمانده سپاه] از قرارگاه قدس به اینجا [قرارگاه کربلا] آمدند و درمورد وضعیت قدس می‌گفتند که [فرماندهان قرارگاه قدس] بیخود شلوغش کرده بودند؛ چیزی نبود، دستپاچه شده بودند. سرهنگ [صیاد] شیرازی معتقد بود ضربه‌ای که [دیروز] خوردیم بیشتر به خاطر آرایش بدی بود که سرهنگ لطفی [فرمانده ارتشی قرارگاه قدس] گرفته بودند. ما گفته بودیم که برای پوشش کوشک تا

* باتوجه به تهدید دشمن در جبهه شمالی منطقه عملیات، قرارگاه کربلا امروز دستور داد قدس ۱ (تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۴۳ بیت المقدس سپاه) که در حوالی ایستگاه گرم‌دشت (کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر) مستقر شده و قرار بود جایگزین فتح ۳ در نوار مرزی شود، به جفیر تغییر مکان داده و در حداث قدس ۳ و قدس ۴ (تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش و تیپ ۴۱ ثارالله^(۲) سپاه) گسترش یابد. [سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر، تهران: انتشارات ایران سبز، ۱۳۸۷، ص ۱۳۶]

طلائی‌ه سوار زرهی* بگذارند تا سرعت عمل داشته باشد و او آمده دو تیپ پیاده و زرهی آنجا گذاشته برای پوشش. محسن رضایی هم گفت ما اگر از کوشک تا حسینیه را در خط دژ [مرزی که حدود ۲ کیلومتر با نوار مرزی فاصله دارد] محکم داشته باشیم، هیچ خطری برای ما نیست و بگذار [عراقی‌ها] هرچقدر می‌خواهند [از کوشک و طلائی‌ه] بالا بروند؛ عقبه دشمن در تهدید ماست.»

راوی قرارگاه کربلا در یادداشت خود اضافه کرده است: «ساعت ۰۸:۰۰، واحد شنود اطلاع داد هدف دشمن از عملیات دیروز ابتدا خاکریز اول و پاسگاه شهابی بود که پس از تصرف هدف، به آنها [نیروهای مهاجم دشمن] گفتند که اگر مقاومتی نیست، جلو بروید. ما نیرو پشت سر شما می‌فرستیم. ساعت ۰۹:۱۰، برادر معینان [مسئول واحد اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا] گفت که شنود اطلاع داده است که دشمن در ادامه عملیات دیروز خود پیشروی‌اش را تا حوالی جفیر ادامه داده است و مأمور این عملیات دو تیپ زرهی و مکانیزه لشکر ۶ می‌باشد. ساعت ۰۹:۵۰، برادر علی هاشمی [فرمانده تیپ ۳۷ نور از قدس ۳] گفت که وضع ما خوب است و صبح دو تانک دشمن را هم زده‌ایم؛ ولی از هر دو جناح تحت فشار هستیم.»^(۲)

ساعت ۲۰:۰۰، سه نفر که از طرف فرماندهی قرارگاه کربلا به منطقه جفیر رفته بودند، به قرارگاه بازگشتند و اخبار به دست آورده را به اطلاع محسن رضایی رساندند. آنها گفتند که از نیروهای خودی حدود ۲۵ نفر به اسارت دشمن درآمده‌اند و ۵۴ نفر هم مجروح شده‌اند. از تعداد شهدای خودی و نیز از تعداد کشته‌ها و مجروحان عراقی هنوز گزارشی به دست نیامده است. نیروهای قدس ۳ هم اکنون حدود سه و نیم کیلومتری شمال پاسگاه شهابی مستقر هستند و سه‌راهی [جفیر - هویزه - طلائی‌ه قدیم] هم در اختیار آنهاست. دشمن نیز ضمن اشغال این پاسگاه در یک و نیم کیلومتری نیروهای خودی قرار دارد. آتش توپخانه عراقی‌ها روی رزمندگان زیاد است و قدس ۳ بیشتر از جناح راست [از سمت هور] تهدید می‌شود.

محسن رضایی هم عملیات دیروز دشمن را با جلسه شورای همکاری خلیج فارس، که امروز در کویت برگزار شده است، در ارتباط دانست و گفت: «از این عملیات فیلم‌برداری کرده‌اند تا ادعا کنند که عراق هنوز دارای قدرت است و هر وقت اراده کند، توان دارد سرزمین‌های رها کرده را دوباره بازپس بگیرد.»^(۳)

۲۹۰

ارتش عراق با متمرکز ساختن نیروهایش در پشت نوار مرزی شلمچه تا طلائی‌ه و محور شلمچه - خرمشهر، می‌کوشد از نفوذ نیروهای ایران به داخل خاک عراق و نیز محاصره خرمشهر جلوگیری کند. در محور قرارگاه قدس (از جاده حسینیه تا طلائی‌ه)، لشکر ۶ زرهی عراق با استقرار در محدوده

* واحد مجهز به تانک‌های سبک که مأموریت رزمی - شناسایی دارد.

نوار مرزی کوشک و طلائی نه تنها از نفوذ و پیشروی قوای ایران به طرف این مناطق جلوگیری می‌کند، بلکه از دیروز نیز با نفوذ برخی از واحدهایش به خاک ایران مشکلاتی را برای نیروهای قدس ۳ (تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) ایجاد کرده است. در مقابل، درحالی که قرار است قدس ۱ (تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش و تیپ ۴۳ بیت المقدس سپاه) از منطقه گرمداشت به طرف جعفر حرکت کند، صبح امروز در راستای مأموریت واگذار شده به قرارگاه قدس مبنی بر تأمین خط دژ مرزی ایران (یکونیم تا دو کیلومتری شرق نوار مرزی) در حفاصل جاده حسینی تا کوشک، قدس ۴ (تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش و تیپ ۴۱ ثارالله^(۷) سپاه) در محور کوشک، و قدس ۵ (تیپ ۲۱ امام رضا^(۸) سپاه و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) در محور شمال جاده حسینی وارد عمل شدند. قدس ۴ با دشمن به شدت درگیر شد و نتوانست به دژ مرزی کوشک دست یابد، اما قدس ۵ موفق شد با انهدام عناصر تأمین دشمن، خط دژ را از دژهای شماره ۱۰ تا ۱۴ (کیلومتر ۲۸ تا ۳۶ شمال شلمچه) تصرف کند.^(۹) ساعت ۰۸:۵۰ نیز دو هواپیمای عراقی پاسگاه‌های فرماندهی قدس ۱، ۳ و ۴ را بمباران کردند که تلفاتی در پی نداشت.^(۱۰)

در محور قرارگاه فتح (از جاده حسینی تا کیلومتر ۱۳ نوار مرزی شلمچه)، لشکر ۵ مکانیزه عراق به همراه یک گردان نیروی مخصوص، یک گردان تکاور و حدود ۱۱۰۰ نفر از نیروهای جیش‌الشعبی در مقابل نوار مرزی حسینی به طول ۱۰ کیلومتر آرایش گرفته است.^(۱۱) از ساعت ۰۶:۰۰ تا ۰۷:۰۰ یگان‌های فتح ۱ در حفاصل کیلومتر ۱۹ تا کیلومتر ۲۵ (تقاطع جاده حسینی و نوار مرزی) زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار داشتند.^(۱۲) ساعتی بعد، ۲۰ تانک دشمن که با حمایت هلیکوپترها قصد داشتند به طرف مواضع فتح ۱ پیشروی کنند، با اجرای آتش متقابل متوقف و سپس متواری شدند.^(۱۳)

در محور قرارگاه نصر (شلمچه و خرمشهر)، باتوجه به دو تک پی‌درپی رزمندگان ایران به سمت جاده شلمچه - خرمشهر در مرحله سوم عملیات بیت المقدس، ارتش عراق که ادامه عملیات قوای ایران در این محور را بسیار محتمل می‌داند، ضمن تقویت نیرو و استحکامات خود از نوار مرزی شلمچه تا خرمشهر، مشغول تحکیم مواضع پدافندی‌اش در سیل‌بند عریض و نیز سیل‌بند شمال یادگان دژ خرمشهر به ویژه در مجاورت جاده اهواز - خرمشهر، می‌باشد.^(۱۴) اطلاعات به دست آمده از آخرین عکس هوایی منطقه نیز حاکی است عراق با نصب یک پل شناور طویل روی اروندرود در محور جزیره بوارین و نهر خین، منطقه خرمشهر و شلمچه را به کرانه جنوبی رودخانه (خاک عراق) مرتبط کرده است. این اقدام احتیاطی در مقابله با قطع احتمالی جاده آسفالت شلمچه - پل نو و محاصره خرمشهر است. طول این پل حدود ۱۲۰۰ متر می‌باشد و با استفاده از جزایر داخل اروندرود در چهار قطعه مجزا نصب شده و آخرین قطعه آن روی نهر خین است.^(۱۵)

۲۹۱

آخرین آمار شهیدان ایرانی و اسیران عراقی عملیات بیت المقدس اعلام شد. بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه تعداد رزمندگانی را که از آغاز عملیات بیت المقدس تا امروز به شهادت رسیده‌اند، ۴۶۹۲ نفر اعلام کرد و متذکر شد که تعدادی شهید هم در مناطق میانی خطوط مقدم خودی و دشمن قرار دارند که انتقال آنها به پشت جبهه فعلاً امکان‌پذیر نمی‌باشد.^(۱۱)

رکن دوم (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا نیز تعداد اسیران عراقی از ابتدای عملیات تا امروز را ۵۴۹۳ نفر اعلام و اضافه کرد از این تعداد تاکنون ۴۹۳۰ نفر به تهران اعزام شده‌اند و ۵۶۳ نفر هنوز در منطقه حضور دارند.^(۱۲)

۲۹۲

امروز در شهرهای کرمان، بندرعباس، زنجان و چندین شهر در استان گیلان تعدادی دیگر از شهیدان عملیات بیت المقدس تشییع و به خاک سپرده شدند. به گزارش خبرنگاران خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز پیکرهای ۸۸ شهید در کرمان، ۳۳ شهید در بندرعباس، ۱۵ شهید در هفت شهر گیلان، ۷ شهید در زنجان و ۱۳ شهید در گرگان در مراسم باشکوهی با حضور گسترده مردم این شهرها تشییع و در مزار شهدا به خاک سپرده شدند.^(۱۳)

۲۹۳

عناصر ضدانقلاب بخشدار یکی از شهرستان‌های توابع ارومیه را گروگان گرفتند و در سردشت نیز یک پاسدار و یک فرد غیرنظامی را به شهادت رساندند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، محمد کیاشمشکی، بخشدار صومای برادوست (از توابع ارومیه)، هنگام بازدید از روستاهای محروم کردنشین بخش تحت مسئولیت خود به گروگان گرفته شد. شیخ عطار استاندار آذربایجان غربی، ضمن تأیید این مطلب گفت: «درحالی که ما برای دفاع از سنگر حق و حقیقت و اسلام روزانه چندین شهید تقدیم می‌کنیم، گروگان‌گیری بخشدار صومای برادوست خللی در انجام وظایف و ادامه راه ما به وجود نخواهد آورد».^(۱۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین گزارش داد یک پاسدار و یک غیرنظامی که از مدت‌ها قبل در زندان «دولتوی سردشت» در بند ضدانقلابیون بودند، امشب و پس از فرار از این زندان در نزدیکی دین‌آباد از توابع سردشت به دست عوامل حزب منحله دمکرات به شهادت رسیدند.^(۱۵)

۲۹۴

اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یک مورد بمب گذاری و سه مورد ترور در تهران و شیراز، چند تن از مدافعان انقلاب اسلامی را شهید و مجروح کردند. چند نفر از اعضای این سازمان نیز کشته و تعدادی دستگیر شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۸ صبح امروز، بر اثر انفجار بمبی که در داخل یک کیف دستی جاسازی شده و در دفتر مراجعات مسجد امام خمینی بازار تهران کار گذاشته شده بود، ۴ نفر به طور سطحی مجروح شدند. انفجار این بمب دقایقی پس از شروع جلسه هفتگی اعضای انجمن های اسلامی بازار و اصناف تهران رخ داد.^(۱۶)

روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته های انقلاب اسلامی نیز گزارش داد: «صبح امروز، سرنشینان منافق یک خودرو به سوی ۲ نفر از روحانیون که از ائمه مساجد تهران بودند شلیک کردند و یک نفر از آنها به نام حجت الاسلام سیدفرج الله حسینی را شهید و فرد دیگر را مجروح کردند و هنگامی که مردم حاضر در صحنه سراسیمه درصدد اعتراض به این عمل ننگین برآمدند، با خودرو، یک بانوی مذهبی را زیر گرفته و به شهادت رساندند و فرزند خردسالش را مجروح کردند. در پی این وقایع، پاسداران کمیته های انقلاب اسلامی و تکاوران شهربانی به تعقیب منافقین پرداخته و در یک درگیری خیابانی که با عملیات پاسداران و تکاوران و دخالت گروهی دیگر از منافقین همراه بود ۴ منافق کشته و تعدادی دیگر دستگیر شدند. همچنین، ۲ خودروی منافقین که قبلاً سرقت شده بودند و چندین تفنگ ژ ۳، کلاشینکف، کلت کمری و اسناد درون سازمانی به دست آمد. لازم به ذکر است این منافقین قبلاً در چندین فقره سرقت مسلحانه و به شهادت رساندن ۲ نفر از پاسداران کمیته های انقلاب اسلامی شرکت داشته اند.»^(۱۷)

روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته های انقلاب اسلامی همچنین در گزارشی دیگر اعلام کرد: «ساعت ۱۰ شب، دو منافق موتورسوار در تقاطع چهارراه هاشمی تهران با شلیک چند گلوله یکی از برادران حزب اللهی را به شهادت رساندند. مردم همیشه در صحنه با دیدن این حادثه به تعقیب موتورسواران مهاجم پرداختند و یکی از آنها را دستگیر کردند. از سوی دیگر، یک واحد گشتی کمیته، دیگر تروریست فراری را تعقیب کرد و او نیز در فاصله چند کیلومتری محل حادثه دستگیر شد. مهاجم دستگیر شده وقتی دید راه فرار ندارد با خوردن قرص سیانور خودکشی کرد. از منافقین مذکور ۲ کلت کمری و مقداری مواد منفجره تی.ان.تی به دست آمد.»^(۱۸)

در شیراز نیز فردی که با نارنجک دستی قصد حمله به خودروی گشت سپاه پاسداران را داشت، بر اثر انفجار نارنجک در دستش کشته شد. این حادثه هنگامی روی داد که پاسداران به فرد مزبور ظنین شده و قصد داشتند او را دستگیر کنند.^(۱۹)

۲۹۵

رژیم عراق که پس از تحمل تلفات بسیار در سلسله عملیات‌های رزمندگان ایران در هشت ماه اخیر برای آزادسازی مناطق اشغالی استان خوزستان (ثامن‌الائمه^(۲)، طریق‌القدس و فتح‌المبین) با کمبود نیروی انسانی مواجه شده است، با فراخواندن افراد دیگری برای حضور در ارتش این کشور، به شرکت تمامی توده‌های مردمی در جنگ با ایران اصرار می‌ورزد.

به گزارش رادیو صوت‌الجماهیر، وزارت دفاع عراق متولدين سال ۱۹۵۲ و تمامی افراد منقضی خدمت سال ۱۹۷۱ خارج و داخل کشور را برای انجام خدمت احتیاط احضار کرد. این رادیوی عراقی همچنین گفت: «طه یاسین رمضان فرمانده کل ارتش خلقی عراق، امروز در نشستی که با مسئولان اردوگاه‌های آموزش نیروهای مأموریت ویژه اطراف بغداد داشت، ضمن اشاره به شرکت تمامی توده مردمی در جنگ قادسیه صدام، پیرامون چگونگی افزایش بسیج مردمی از طریق گسترش و توسعه مراکز آموزش تأکید کرد که مدت حضور در مراکز آموزش باید سودبخش باشد تا رزمندگان را به فنون رزمی جدید آشنا ساخته و بتوانند نقش مبارزانه خود را در رویارویی با خطرات ایفا نمایند.»^(۳)

۲۹۶

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ تمهیداتی در نظر گرفته است تا اسرای ایرانی و عراقی که هم‌اکنون در این دو کشور نگهداری می‌شوند، به‌زودی با بستگانشان دیدار کنند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بُن مرکز آلمان غربی، «برای اولین بار قرار است اسرای جنگی عراق و ایران با بستگانشان ملاقات کنند. این عمل توسط کمیته بین‌المللی صلیب سرخ برای طرفین جنگ عراق و ایران آماده می‌شود. رئیس این کمیته، هوفلینگر اکنون مرتب بین تهران، بغداد و کویت در سفر است تا این عمل را ممکن سازد. اکنون حدود ۲۵۰۰ اسیر ایرانی در عراق و حدود ۲۶۵۰۰ اسیر عراقی در ایران هستند. پرواز بستگان این افراد از طریق ترکیه و کویت انجام خواهد گرفت.»^(۴)

۲۹۷

رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با ارسال پیام‌هایی جداگانه برای رؤسای جمهور ایران و عراق، از فعالیت‌های چندماهه این کمیته از جمله دیدارهای اعضای آن از تهران و بغداد گزارش داد. به گزارش خبرگزاری رویترز از کویت، «مقامات رسمی سازمان کنفرانس کشورهای اسلامی که مقر آن در جدّه است، اظهار داشته‌اند احمد سکوتوره رئیس جمهوری گینه و رئیس کمیته صلح این سازمان برای خاتمه‌دادن به جنگ عراق و ایران امروز پیام‌هایی برای [آیت‌الله] علی خامنه‌ای رئیس جمهوری ایران، و صدام حسین رئیس جمهوری عراق، فرستاده است. همین مقامات افزودند که این پیام‌ها دربرگیرنده فعالیت نه‌ماهه [اعضای] این کمیته که دیدارهایی از تهران و بغداد داشته‌اند، می‌باشد.»^(۵)

۲۹۸

معاون سیاسی وزارت امور خارجه به دنبال سیاست توسعه روابط و هماهنگ کردن سیاست‌های منطقه‌ای ایران با کشورهای پیشروی عرب که جبهه موسوم به پایداری عرب را تشکیل داده‌اند،* با نمایندگان لیبی و الجزایر در تهران ملاقات کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، دبیر دفتر مردمی لیبی و همچنین کاردار سفارت الجزایر در تهران عصر امروز به‌طور جداگانه با حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه، دیدار و گفت‌وگو کردند. شیخ‌الاسلام در دیدار با مقام لیبیایی ضمن تشریح توطئه امریکا و کشورهای مرتجع عرب برای بازگرداندن رژیم مصر به جهان عرب گفت: «امریکا می‌خواهد با پیوستن مصر به عراق در جنگ تحمیلی علیه ایران و حمایت کشورهای مرتجع از آن، اسرائیل را به‌عنوان دشمن اصلی اعراب فراموش ساخته و ایران را که بزرگ‌ترین متحد اعراب در نبرد علیه صهیونیسم می‌باشد، در جنگ دیگری مشغول سازد.» وی ضمن تمجید از جبهه پایداری افزود: «امیدوارم جبهه پایداری همان‌طور که در مقابل پیمان کمپ دیوید و طرح‌های سازشکارانه تاکنون مقاومت کرده، در مقابل این توطئه نیز با قاطعیت ایستادگی کند.» در این دیدار، سعد مجبر دبیر دفتر مردمی لیبی در تهران نیز ضمن تأیید سخنان شیخ‌الاسلام و با اشاره به جنگ ایران و عراق گفت: «این جنگ به‌خاطر سرنگونی و نابودی جمهوری اسلامی ایران آغاز شد و دلیل ما این است که صدام علیه شاه که برضد عراق و ضد منطقه و ضد اعراب عمل می‌کرد نجنبید؛ اما علیه امام خمینی که شعار «امروز ایران، فردا فلسطین» را سر داده‌اند به جنگ برخاست.» وی افزود: «چنانچه یک‌سوم کمکی که از جانب کشورهای مرتجع به صدام شد به سوریه در مبارزه علیه اسرائیل شده بود، اوضاع کاملاً تفاوت چشمگیری داشت.» سعد مجبر همچنین گفت: «کشورهای مرتجع عرب نه می‌خواهند و نه اجازه دارند با اسرائیل بجنگند؛ و درحقیقت با پیوستن به صدام می‌خواهند دست اسرائیل را برای هرگونه توسعه باز بگذارند.»

حسین شیخ‌الاسلام

شیخ‌الاسلام در دیدار با کاردار سفارت الجزایر در تهران نیز گفت: «ورود مصر به جامعه عرب درواقع ادامه طرح ننگین کمپ دیوید است و مصر با کمک به صدام می‌خواهد بین اعراب کسب وجهه کند و جنگ بین اعراب و اسرائیل را به جنگ اعراب و ایران تبدیل نماید.» وی

* اعضای این جنبش عبارت‌اند از: سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین.

ضمن اعلام حمایت مجدد جمهوری اسلامی ایران از جبهه پایداری خواستار مقابله سرسختانه مسلمانان و اعراب علیه این توطئه شد. در این دیدار، کاردار سفارت الجزایر هم اظهار کرد: «رئیس جمهوری ما با ورود مصر به جامعه عرب مخالفت کرده و روزنامه‌های الجزایر نیز نوشتند که ورود مصر به میان اعراب یعنی ورود کمپ دیوید به میان اعراب. ما همیشه معتقد به مبارزه با تفرقه‌افکنان بین اعراب و اتحاد کشورهای اسلامی هستیم.» وی افزود: «همه ملت‌های عرب از جمله ملت مصر می‌خواهند علیه اسرائیل بجنگند. فقط دولت‌های مرتجع چنین تمایلی ندارند.»^(۲۳)

۲۹۹

نشست امروز وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت برای بررسی تحولات جنگ ایران و عراق و اتخاذ موضعی مشترک در قبال آن بدون نتیجه پایان یافت. قبل از برگزاری این نشست، واکنش رسانه‌های خبری چنین بود:

خبرگزاری رویتر از کویت به نقل از دیپلمات‌های خارجی گزارش داد: «اعضای شورای همکاری، نگران تغییرات در جبهه‌های جنگ عراق هستند.»^(۲۴)

رادیو صدای آمریکا ضمن اعلام اینکه شکست‌های اخیر نیروهای عراقی در جنگ با ایران موجب گردیده که کویت خواستار تشکیل جلسه اضطراری شورای همکاری خلیج فارس در این کشور شود، به بیانیه دیشب وزارت امور خارجه ایران اشاره کرد و گفت: «رژیم جمهوری اسلامی به کشورهای عرب علیه یاری دادن به عراق در جنگ با ایران هشدار داد.» صدای آمریکا افزود: «همچنین گفته می‌شود وزیران خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] درباره مسئله بازگشت احتمالی مصر به جهان عرب بحث و گفت‌وگو کنند.»^(۲۵)

رادیو بی‌بی‌سی با بیان اینکه کشورهای شورای همکاری خلیج فارس به‌وضوح از پیشروی ایران در جنگ احساس خطر می‌کنند و می‌خواهند جهان عرب را علیه این خطر متحد سازند، گفت: «هر اقدامی که این کشورها درپیش گیرند اختلاف موجود میان کشورهای عربی را عمیق‌تر خواهد ساخت و مخالفت و دشمنی ایران را نیز برخواهد انگیزد.» بی‌بی‌سی با اشاره به بیانیه اخیر وزارت امور خارجه ایران افزود: «ایران اظهار امیدواری کرده است که این جلسات گامی در جهت ایران بردارد. ایران اضافه می‌کند از چنین گامی حسن استقبال خواهد کرد، ولی اگر حرکت برخلاف جهت باشد، قاطعانه با نتیجه آن مقابله می‌نماید.» رادیو بی‌بی‌سی در پایان گفت: «وزرای کشورهای عرب خلیج فارس به‌وضوح به انجام دو نکته مایل هستند؛ یکی آنکه مصر را وارد عمل ساخته و سد راه اقدامات ایران شوند و دیگر آنکه جهان عرب را در این مورد یکپارچه نموده و باعث جلوگیری از کمک‌های قابل ملاحظه استراتژیکی سوریه به ایران شوند که علیه عراق انجام می‌گیرد.»^(۲۶)

رادیو اسرائیل از تهدید ایران علیه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و نیز بازگرداندن مصر به جامعه عرب به‌عنوان دو موضوع مطرح‌شده در جلسه امروز این شورا نام

برد و به نقل از رادیو عربستان سعودی گفت: «کشورهای عرب حوزه خلیج [فارس] احساس می‌کنند که باید به سرعت اقدام نمود و صفوف اعراب را مستحکم کرد.» رادیو اسرائیل ادامه داد: «رادیو عربستان سعودی تأکید کرد که برای کشورهای عرب حوزه خلیج فارس خنثی کردن خطرات خارجی مهم‌تر از زورآزمایی با اسرائیل است.»^(۳۷)

رادیو کلن آلمان غربی تحولات اخیر در جنگ ایران و عراق را موجب برگزاری فوری این جلسه دانست و گفت: «طبق گزارش روزنامه‌های سعودی، ممالک عربی به ایران خاطرنشان ساختند در صورتی که نیروهای مسلح این کشور در خاک عراق پیشروی کند، این ممالک مفاد پیمان مودت و همبستگی بین کشورهای عضو اتحادیه عرب را به مورد اجرا خواهند گذاشت. در این میان، وزارت خارجه ایران هم به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] در مورد پشتیبانی از عراق هشدار داد.»^(۳۸)

روزنامه کویتی *الانباء* نوشت: «سلطان بن عبدالعزيز وزیر دفاع عربستان سعودی، ضمن دعوت از ایران و عراق به قبول آتش‌بس و نشستن بر سر میز مذاکره و تبعیت از کمیته‌هایی برای تشخیص متجاوز در این جنگ، وزرای خارجه کشورهای شورای همکاری را که در کویت یک جلسه فوق‌العاده تشکیل می‌دهند، به اتخاذ نقشی فعال برای کمک به ایجاد یک راه‌حل در این جنگ دعوت کرد.»^(۳۹)

پس از پایان این نشست که پنج ساعت به طول انجامید، خبرگزاری فرانسه با اعلام اینکه در پایان این مذاکرات هیچ‌گونه اعلامیه‌ای منتشر نشد، به نقل از سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان سعودی، گزارش کرد که بحث درباره مسائل مربوط به جنگ ایران و عراق به اجلاس ویژه‌ای که قرار است سی‌ام ماه می (نهم خردادماه) در ریاض تشکیل شود، موکول شده است.^(۴۰) رادیو بی‌بی‌سی هم با اعلام تعویق دوهفته‌ای جلسه شورای همکاری خلیج فارس، به نقل از سعود الفیصل گفت در خلال این مدت تماس کشورهای ذی‌ربط ادامه خواهد یافت به این قصد که ممالک عربی درباره اوضاع منطقه و به خصوص جنگ ایران و عراق که باعث نفاق میان اعراب شده است، به اتفاق نظر دست یابند. وزیر امور خارجه عربستان سعودی اظهار امیدواری کرد که در پایان جلسه آتی ریاض، قطعنامه‌ای مبین تمایل ممالک عربی به پایان جنگ ایران و عراق که مصلحت همه در آن است صادر شود.^(۴۱)

خبرگزاری رویتر نیز از کویت گزارش داد: «امیر کویت که کنفرانس شورای همکاری خلیج فارس به تقاضای وی تشکیل شد، یک فرستاده ویژه با پیامی برای صدام حسین به بغداد فرستاد. منابع آگاه گفتند شورای همکاری خلیج فارس که قصد داشت خواستار تشکیل اجلاس وزیران خارجه اتحادیه عرب برای حمایت از عراق شود، به خاطر مخالفت کشورهای پیشروی عرب ترجیح داد اتخاذ هرگونه تصمیمی در این رابطه را تا برقراری تماس‌های بیشتر به عقب اندازد.»^(۴۲)

۳۰۰

در آستانه اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت المقدس برای آزادسازی خرمشهر، رسانه‌های غربی با اشاره به تلاش ایران و عراق برای دراختیارداشتن این شهر، معتقدند در صورت سقوط خرمشهر، این امر به منزله بزرگ‌ترین شکست عراق در جنگ خواهد بود.

رادیو صدای امریکا ضمن اظهار اینکه بیانیه‌های نظامی ایران و عراق حاکی از کاهش دامنه جنگ در اطراف خرمشهر است، گفت: «گزارش‌های خبری حکایت از آن دارد که ممکن است ایران خود را برای دست‌زدن به حمله‌ای عمده در راه بازپس گرفتن خرمشهر آماده کند.»^(۳۳)

روزنامه انگلیسی گاردین به نقل از خبرنگار خود که از سوی نیروهای عراقی به خرمشهر رفته است، گزارش داد: «گرچه اخیراً نیروهای عراقی در خوزستان بسیاری از خطوط اولیه دفاعی خود را رها کرده‌اند و عقب‌نشسته‌اند، اما نشانه‌ای از عقب‌نشینی آنها در ناحیه خرمشهر دیده نمی‌شود. آنها دوباره مشغول ساختن سنگرهای خاکی با بولدوزر می‌باشند تا در پشت آنها صدها تانک و توپ سنگین مستقر کنند.»^(۳۴)

مجله اکونومیست (چاپ لندن) نوشت: «دولت عراق گویا تاکنون تصمیم نگرفته است که خرمشهر را بعد از چند هفته یا چند ماه جنگ سنگین ترک کند یا اینکه بدون جنگ آن را تخلیه نماید.»^(۳۵)

روزنامه تایمز لندن به تجزیه و تحلیل موقعیت راهبردی خرمشهر و محاصره این شهر پرداخته و نوشته است: «از همان ابتدایی که نام خرمشهر به خونین‌شهر مبدل شد، مقامات ایرانی به شهر ویران‌شده‌ای که روزگاری یک بندر بزرگ بود جنبه سمبلیک و قهرمانی داد. آزادسازی خرمشهر معنی‌اش گرفتن انتقام خون شهیدان است و ایرانی‌ها مصمم هستند خرمشهر را از اشغال دشمن آزاد سازند. اهمیت مذهبی چنین پیروزی‌ای در خلیج فارس و به‌ویژه کشورهایی که دارای تعداد زیادی اهالی شیعه‌مذهب می‌باشند، انعکاس و عکس‌العمل جدایی خواهد داشت. از نقطه نظر سوق الجیشی سقوط خرمشهر پایان دادن هرگونه امید عراقی‌ها برای کنترل آبراه شط العرب [اروندرو] است. ادعای مالکیت عراق بر این آبراه یکی از دلایل ظاهری بر این جنگ طولانی و مصیبت‌بار است.»^(۳۶)

روزنامه نیویورک تایمز در مقاله‌ای با اعلام این مطلب که نیروهای ایرانی قادر هستند به داخل خاک عراق پیشروی کنند، به نقل از خبرنگار خود از بغداد آورده است: «عراقی‌ها که پس از دادن تلفات بسیار زیاد، در اوایل جنگ خرمشهر را تسخیر کردند، اکنون چنانچه مجبور به عقب‌نشینی از این شهر نیز بشوند به بزرگ‌ترین شکست خود در طول جنگ تن درخواهند داد.»^(۳۷)

۳۰۱

یک روزنامه سوری ضمن اعلام اینکه ایران قصد ندارد به هیچ یک از کشورهای عرب منطقه تجاوز کند، تأکید کرد که صدام حسین باید سرنگون شود.

سردبیر روزنامه تشرین، ارگان دولت سوریه، در سرمقاله امروز خود که به جنگ ایران و عراق اختصاص داشت، نوشته است: «سوریه متقاعد شده که ایران به هیچ وجه قصد ندارد یک کشور عرب را مورد تجاوز قرار دهد و برای دفاع از هر کشور عرب که در معرض هرگونه هجوم قرار گیرد، تردید به خود راه نخواهد داد.»

وی همچنین هراس برخی از کشورها از خطر ایران را بی دلیل دانسته و متذکر شد: «در صورتی که نیروهای ایران به خاک عراق وارد شوند خطر منحصراً متوجه رئیس جمهوری عراق خواهد بود، نه کشورهای خلیج فارس.» وی ضمن جنایت توصیف کردن جنگ تحمیلی عراق علیه انقلاب ایران اضافه کرد: «صدام حسین برای جبران خسارات وارده به مردم و ارتش عراق باید سرنگون شود.»^(۳۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۵

۱. سند شماره ۷۵۶۲، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۱.
۲. سند شماره ۲۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۷۵ - ۲۷۰.
۳. سند شماره ۴۹۸۹/پ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۵، نوار شماره ۳۱۱۵)، عبدالله درویشی، صص ۶ - ۱.
۴. سند شماره ۷۵۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۱؛ و - مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، چاپ دوم، ۱۳۸۷، ص ۱۳۷.
۵. سند شماره ۷۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۸۵، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲.
۶. سند شماره ۲۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۷۱.
۷. سند شماره ۷۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
۸. سند شماره ۷۶۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۵۷،
۹. سند شماره ۷۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۳۰، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۶۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۱۰. عملیات بیت المقدس، پیشین، ص ۱۳۷.
۱۱. سند شماره ۳۱۹۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۱۲. سند شماره ۷۵۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، صص ۵۰ - ۳۰.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۴، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۹، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۶، ۱۳۶۱/۲/۲۵، صص ۵ و ۶.

۱۷. همان، صص ۱۳ و ۱۴.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۲.
۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۲۹ و ۳۰، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۱. همان، ص ۵، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۲. همان، صص ۱۱ و ۱۲، خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
- صص ۱۰ و ۷.
۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲۰.
۲۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۱۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۲۰، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، صص ۳ و ۴، کویت - خبرگزاری خلیج، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۳۰. همان، ص ۳، کویت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۳۱. همان، ص ۱۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۳۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۱۶.
۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۳۴. همان، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۷، ص ۱۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۵.
۳۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۵، ص ۲۰.
۳۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۱۶.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۲ رجب ۱۴۰۲

۱۶ مهر ۱۹۸۲

۳۰۲

ساعت ۰۶:۳۰ صبح امروز پس از اینکه مواضع نیروهای تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش (قدس ۴) در ۵ کیلومتری شرق دژ مرزی محور کوشک زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفت، ۱۵ تانک و نفربر عراقی با پشتیبانی ۲ هلیکوپتر از دژ مرزی به طرف عمق خاک ایران پیشروی کردند، لیکن پس از طی حدود دو کیلومتر، با مقاومت نیروهای خودی در ساعت ۰۹:۰۰ متوقف شدند و با تحمل خساراتی از جمله سرنگونی ۲ هلیکوپتر و انهدام یک تانک و یک خودرو ناچار عقب نشستند.^(۱)

عزیز جعفری جانشین فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، این واقعه را برای فرماندهی قرارگاه کربلا چنین نقل کرد: «امروز حدود ساعت شش، هفت صبح، ۱۰ الی ۱۵ تانک در منطقه کوشک از حوالی دژ دو کیلومتر آمدند جلو، یک سری مانور دادند. بعد، هلیکوپترها [ی خودی] هم پرواز کردند. خوب بود کارشان؛ یک هلیکوپتر، یک تانک و یک خودرو از آنها را زدند. بعد، آنها هم متوقف شدند. البته تصمیم هم نداشتند که به طرف ما بیایند، احتمالاً شناسایی با رزم بود. بعد هم رفتند عقب‌تر و دیگر مسئله‌ای نبود.»^(۲)

۳۰۳

تحرکات اخیر ارتش عراق در محورهای کوشک و طلائیه موجب شد قرارگاه مرکزی کربلا در دستورالعملی به قرارگاه‌های عملیاتی تحت امر خود، از آنها بخواهد ضمن استقرار یک خط پدافندی مطمئن در نوار مرزی طلائیه تا شلمچه، برای آزادسازی و تأمین شلمچه و خرمشهر آماده باشند. محسن رضایی فرمانده کل سپاه نیز با تشریح آرایش و تقویت قوای عراقی، حمله‌ای دیگر از سوی آنها را محتمل دانست.

در دستورالعمل امروز قرارگاه مرکزی کربلا به قرارگاه‌های عملیاتی آمده است: «تهدیدات متجاوز در منطقه کوشک - طلائیه و کوشک - پاسگاه کیلومتر ۲۵ [مقابل ایستگاه ۹۰] رو به افزایش بوده و یگان‌های خودی مستقر در این مناطق هدف تک‌های محدود و آتش دشمن قرار گرفته و قصد متجاوز برای قطع جاده مواصلاتی اهواز - خرمشهر به منظور برهم زدن سازمان و گسترش ما برای تأمین خرمشهر و یا ایجاد تأخیر و توقف در ادامه عملیات کربلای ۳ [بیت المقدس] بسیار محتمل می‌باشد. بنابراین، استقرار یک پدافند مطمئن در طول خط مرز در نواحی مذکور و جلوگیری از هرگونه پیشروی مجدد متجاوز در نقاط آزادشده ضرورت دارد.» این دستورالعمل که سه قرارگاه قدس، فتح و نصر و نیز قرارگاه فجر* را نیز مورد خطاب قرار داده است، مأموریت محوله به این قرارگاه‌ها را چنین اعلام کرده است:

قرارگاه قدس باید برای تأمین نوار مرزی از طلائیه تا کیلومتر ۲۵ و جلوگیری از هرگونه تهدید دشمن برای دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر یا اختلال در عبور و مرور آن به وسیله آتش توپخانه دشمن با اجرای آتش‌های ضدآتشبار تلاش کند.

قرارگاه فتح باید مأموریت پدافند در نوار مرزی کیلومتر ۲۵ تا شمال شلمچه و نیز آمادگی برای تأمین شلمچه و قطع راه و تقویت دشمن در خرمشهر را با تیپ‌های ۱۴ امام حسین^(ع) و ۸ نجف اشرف برعهده گیرد. (این دو تیپ می‌بایست با یک مانور احاطه‌ای از حاشیه غربی نوار مرزی به طرف شلمچه، به این اهداف دست یابند.)

قرارگاه نصر از نوار مرزی شمال شلمچه تا امتداد خط تماس با دشمن در شمال جاده شلمچه - خرمشهر پدافند کند و نیز ضمن تأمین جناح جنوبی خود در امتداد ایستگاه گرم‌دشت تا رودخانه کارون، برای اجرای تک به منظور تأمین و پاک‌سازی خرمشهر آماده باشد. قرارگاه فجر ۳ نیز باید از جاده اهواز - خرمشهر به طرف غرب، حداکثر به عرض ۶ کیلومتر، در شمال سیل‌بند عرایض پدافند کند و برای اجرای تک در منطقه غرب نهر عرایض و کمک به قرارگاه نصر در تأمین خرمشهر آماده باشد.^(۳)

همچنین، در ساعت ۲۱:۱۵ پس از دریافت خبر پست شنود مبنی بر استقرار واحدهای جدید دشمن در منطقه و احتمال حمله آنها تا ۲۴ ساعت آینده، محسن رضایی با احضار تعدادی از فرماندهان، خطاب به آنان اظهار داشت: «الان احساس می‌شود که عراق احتمالاً فردا می‌خواهد یک حمله‌ای به ما داشته باشد. یکی از پناهندگانی که از لشکر ۱۱ امروز آمده، می‌گفت ۲ گردان تیپ ۴۴ در شمال شرقی عرایض مستقر است. یک گردانش هم شلمچه است و مقر لشکر ۱۱ هم در تنومه می‌باشد. او می‌گفت که عراقی‌ها می‌خواهند فردا به شما حمله کنند. بعد می‌گفت که از یک افسر شنیده با ۷ لشکر مصری و ۲ لشکر اردنی می‌خواهد حمله کند. به او گفتیم این

* این قرارگاه از سه تیپ تحت امر قرارگاه فجر یعنی تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش و تیپ‌های ۳۳ المهدی^(عج) و ۳۵ امام سجاد^(ع) که به تازگی از منطقه فکه به منطقه عملیاتی بیت المقدس وارد شده‌اند، به طور موقت تشکیل شده بود.

خبر می‌تواند درست باشد؟! او گفت نه. به‌خاطر اینکه روحیه ما را بالا ببرند مرتب می‌گویند که مصری‌ها و اردنی‌ها این قدر زیاد هستند. ولی می‌گفت که احتمال حمله هست. ... گفتیم غیر از این چه دلایلی داری؟ می‌گفت هر وقت که حمله هست معمولاً مهمات را خیلی زیاد توی منطقه می‌بریم و آن روز وظیفه ما این بود که مهمات تانک را زیاد ببریم و الان هم دارند مرتب مهمات تانک را زیاد می‌کنند و می‌خواهند تا جاده [اهواز - خرمشهر] هم برسند. ... از طرف دیگر، شنود هم گفته که ۶۵ دستگاه نفربر از مرز کویت به‌طرف بصره، ساعت ۲ بعدازظهر امروز حرکت داشته است. ... استقرار نیروها در جنوب پاسگاه شهابی تا دو کیلومتری نوار مرزی به این شرح است؛ لشکر ۶ متشکل از تیپ ۲۵ مکانیزه، تیپ ۳۰ زرهی و تیپ ۱۶ زرهی، تیپ ۲۰ مکانیزه از لشکر ۵. همچنین تیپ ۳۲ نیروی مخصوص و تیپ ۴۹ پیاده در منطقه مستقر می‌باشد. آرایش واحدهای ذکرشده هم به این ترتیب است؛ تیپ ۱۶ زرهی، ۴۹ پیاده، ۲۰ مکانیزه در جنوب و جنوب‌غربی مرز نشو و طلائیة قدیم قرار گرفته‌اند و بقیه نیروها، یعنی ۲۵ مکانیزه و ۳۰ زرهی هم در جنوب مرز پاسگاه شهابی به‌طرف طلائیة جدید ادامه دارد.»

محسن رضایی ادامه داد: «تیپ ۱۰ زرهی برای عبور از خط از موقعیت غرب حسینیة منظور شده است. در این عملیات به‌احتمال ۸۰ درصد دشمن از موشک‌های سه متری و گاز سمی می‌خواهد استفاده نماید؛ چون ماسک‌های ضدگاز آورده است. دشمن قصد دارد با هواپیما و هلیکوپتر و پوشش کامل هوایی، عملیات زرهی خود را پشتیبانی نماید. یک مسئله دیگر هم این است که از نظر عقلی هم که خودمان بررسی کنیم می‌بینیم دشمن خرمشهر را تقویت کرده است. ... با درنظرگرفتن اینکه خرمشهر را دارد تقویت می‌کند نمی‌شود بگوییم که دشمن همین‌طور بخواهد خرمشهر را در محاصره نگه داشته و هیچ کاری نکند؛ یا خرمشهر را باید خالی بکند، یا اینکه باید یک پاتکی به ما بزند. اما شاید علت اینکه تا به‌حال پاتک هم نکرده، یا به‌خاطر بازسازی بوده و یا اینکه می‌خواسته یک مقدار تقویت نیرو بشود و امکانات و تشکیلات و سازمان پیدا بکند و هرچه هم پاتک کوچک کرد دید هیچ فایده‌ای ندارد؛ یعنی دید هیچ کاربردی ندارد و بجز تلفات و خساراتی که به او وارد می‌شود این پاتک‌ها هیچ فایده‌ای ندارد. لذا دست نگه داشت و شاید یک سری مسائل سیاسی هم بود که می‌خواست حل بشود و شاید اینها را یک جمع‌بندی کرده که فردا بخواهد کاری کند.»

پس از سخنان محسن رضایی، فرماندهان به بررسی آخرین وضعیت محورها و راه‌های مقابله با حمله احتمالی دشمن پرداختند.^(۴)

۳۰۴

در عملیات‌های هوایی امروز، جنگنده‌های ایرانی علاوه بر سرنگون کردن چند فروند از هواپیماهای عراق، دو اسکله نفتی البکر و العمیه را بمباران کردند. جنگنده‌های عراقی نیز مواضع قرارگاه نصر را مورد حمله قرار دادند.

به گزارش نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، ۳ فروند از هواپیماهای عراقی در منطقه جنوب کشور هدف قرار گرفته و سرنگون شدند. به این ترتیب و براساس اطلاعیه شماره ۹۰۸ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، تعداد هواپیماهای سرنگون شده دشمن از آغاز عملیات بیت المقدس تاکنون به

بقایای یکی از جنگنده‌های سرنگون شده عراق

۳۷ فروند رسید.^(۵) همچنین، در یک مأموریت موفقیت آمیز، چند جنگنده ایرانی اسکله‌های نفتی البکر و العمیه عراق در شمال خلیج فارس را بمباران کردند و سالم به پایگاه‌های خود بازگشتند.^(۶) هواپیماهای دشمن نیز چندین بار مواضع قرارگاه نصر را با بمب‌های معمولی و خوشه‌ای هدف حمله قرار دادند که از تلفات و ضایعات احتمالی گزارشی در دست نیست.^(۷)

۳۰۵

فرمانده کل سپاه پاسداران که تأخیر بیشتر در اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت المقدس را به دلیل انتظار ملت ایران برای آزادسازی هرچه سریع‌تر خرمشهر و نیز تقویت روزافزون نیرو و مواضع دشمن در نوار مرزی و شمال شلمچه و خرمشهر، جایز نمی‌داند، از فرماندهان مناطق کشوری سپاه پاسداران خواست تا اعزام نیروی بیشتر به این منطقه عملیاتی را تسریع کنند. محسن رضایی در پیامی فوری به فرماندهان مناطق ده‌گانه سپاه در سراسر کشور اعلام کرد: «نظر به نیاز شدید جبهه‌های جنوب به نیروهای آموزش دیده سپاهی و بسیجی، ضرورت ادامه عملیات تا رسیدن به پیروزی نهایی و باتوجه به اینکه بایستی دشمن روبه‌زوال را پی‌درپی مورد ضربات قاطع و کوبنده حزب الله قرار دهیم، لازم است تا درصد بیشتری از نیروهای سپاهی، تا ۷۵ درصد [از نیروهای موجود در هر منطقه]، و به هر تعداد نیروهای اعزام مجدد بسیج در ظرف ۲۴ ساعت آینده به جبهه جنوب اعزام گردند. نصر من الله و فتح قریب.»^(۸)

۳۰۶

در ادامه پاک‌سازی بخش‌هایی از استان کردستان که هنوز در اختیار عناصر ضدانقلاب مسلح قرار دارد، مدافعان انقلاب اسلامی چند روستای دیگر را از وجود ضدانقلابیون پاک کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه)، رزمندگان سپاه، ارتش و

پیشمرگان مسلمان کرد سحرگاه امروز در دو عملیات توانستند ضمن پاک‌سازی روستاهای بنه‌خوی، محسه و بلوه از توابع بانه، یک پایگاه ضدانقلابیون در منطقه گردنه‌خان (محور سقز - بانه) را به تصرف کامل خود درآورند.^(۹)

همچنین، ستاد عملیات غرب کشور در سندج اعلام کرد که ساعت ۱۷:۰۰ امروز، نیروهای خودی روستای چابلکان وزیر واقع در محور سندج - مریوان را از وجود ضدانقلابیون مسلح پاک کردند. در این عملیات ۶ نفر از عناصر ضدانقلاب کشته و ۴ نفر زخمی شدند.^(۱۰)

۳۰۷

امام خمینی به کشورهای عرب منطقه اطمینان دادند که اگر از حکومت عراق حمایت نکنند و با ایران رفتار اسلامی داشته باشند، دولت و ملت ایران با آنها برادر است. ایشان همچنین با پیش‌بینی سقوط صدام حسین در آینده نزدیک هشدار دادند که رهبران کشورهای حامی وی نیز به همین سرنوشت دچار خواهند شد.

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران، صبح امروز در جمع اعضای شورای عالی تبلیغات اسلامی در سخنانی با تأکید بر اینکه هیچ انقلابی تاکنون به‌اندازه انقلاب اسلامی مورد هجوم تبلیغاتی و تسلیحاتی واقع نشده است، اظهار داشتند: «تمام رسانه‌های بزرگ دنیا الان یا با صراحت و یا با تلویح با این جمهوری اسلامی و اسلام مخالفت می‌کنند و در هر شب و روز، ساعات بسیاری را برای سرکوبی جمهوری اسلامی صرف می‌کنند؛ و از آن طرف اشخاصی امثال صدام را که من از اول گفتم این آدم، آن‌وقت هم که ما در نجف اشرف مشرف بودیم، آن را یک مرد خطرناکی معرفی می‌کردند و یک جنون عجیبی در این آدم هست که برای خودخواهی خودش حاضر است که تمام ملت‌های دنیا را به خاک و خون بکشد اینها را وادار کرده‌اند که با ما مخالفت کنند و حمله کنند. و امروز هم به خواست خدای تبارک و تعالی و تأییدات او، جبهه جنگ دارد تکلیفش معین می‌شود و سقوط صدام و ان‌شاءالله حزب بعث نزدیک می‌شود. رسانه‌های گروهی که نمی‌توانند منکر این بشوند که پیشرفت‌هایی ایران کرده است؛ مع‌ذلک از راه‌های دیگری مشغول سمپاشی شده‌اند، از این راه که اگر این جمهوری موفق بشود و غلبه پیدا کند بر عراق، بر رژیم عراق، آیا با منطقه چه خواهد کرد، آیا با شیخ‌نشینان حکومت‌های منطقه چه خواهد کرد. این حرف‌ها الان رایج شده است و در رسانه‌های گروهی گفته می‌شود و تماش برای این است که آنها را وادار کنند به یک کاری در مقابل ایران، در مقابل جمهوری اسلامی. و من امروز برای خاطر اینکه در تاریخ مسئله بماند، عرض می‌کنم که دولت ایران و ملت ایران با همه ملت‌ها و با همه دستگاه‌هایی که انحراف ندارند، مخالفت ندارد و از اول هم اعلام کرده است که ما به زمین‌های دیگران هیچ نظری نداریم، و پیش ما اصلش زمین و طبیعت و مادیت این قدرها نیست که به‌ازای او با مسلمانان جهان به جنگ برخیزیم. این یک برنامه‌ای است که مخالفان اسلام دارند و سرکشان دنیا و ارباب‌های آنها دارند که باید سرکوب کرد تمام مستضعفان جهان را تا به قدرت رسید

و به نوایی رسید. و اسلام یک همچو امری را محکوم می‌کند، و ما که تابع اسلام هستیم و ملت ما که ملتی است تعهد دارد به تبعیت از احکام اسلام، هرگز مخالفت با احکام اسلام نمی‌کند. و ما اعلام می‌کنیم که این حکومت‌هایی که در منطقه هستند یا خارج منطقه هستند توجه داشته باشند که آنها را دارند و ادار می‌کنند که خودشان را به هلاکت بیندازند، برای خاطر امریکا یا بلوک دیگر.»

رهبر انقلاب در ادامه سخنان خود با اعلام اینکه کشورهای منطقه برای همراهی با صدام آلت دست ابرقدرت‌ها قرار گرفته‌اند، به آنها هشدار دادند: «شما بدانید که اگر صدام نجات پیدا کند و قدرت به دست بگیرد، آدمی نیست که قدرشناسی از امثال شما بکند؛ آدمی است که جنون بزرگ‌بینی خودش را دارد و با این جنون با شما که با او هم همراهی کردی به جنگ برمی‌خیزد و شما را اگر قدرت داشته باشید، تباہ خواهد کرد.»

ایشان سپس به کشورهای منطقه اطمینان دادند: «من و دولت ایران و ملت ایران اعلام می‌کنیم که شما چنانچه با صدام همراهی نکنید و چنانچه به‌طور اسلامی با ما رفتار کنید و به برنامه‌های قرآن کریم با ما رفتار کنید و با ملت‌ها رفتار کنید، دولت ایران و ملت ایران با شما برادر است و از شما حمایت خواهد کرد. لکن چنانچه -خدای نخواست- انحرافی عمل کنید و خودتان را به این دام بیندازید، مطمئن باشید که شما از صدام قدرتمندتر نیستید، و آنهایی که مثل دولت مصر می‌خواهند به او کمک کنند، آنها هم تجربه کنند ببینند که چه خواهد شد. و من نصیحتشان می‌کنم که این تجربه را نکنند و جوان‌های بی‌گناه مردم را به تباہی نکنند و جوان‌ها را نیاورید در یک میدانی که عاقبتش برای آنها هلاکت است.»

امام خمینی در پایان سخنان خود ضمن تجلیل از رزمندگان ارتشی، سپاهی و بسیجی خطاب به آنها اظهار داشتند: «مطمئن باشند که این نفس‌های آخری که صدام و صدامیان و طرفداران آنها دارند می‌کشند، اینها آن نفس‌هایی است که محتضر می‌کشد. و امیدوارم که اسلام در همه‌جا چهره نورانی خودش را نمایش بدهد و خداوند تبارک و تعالی نصرت بدهد به آنها و قوت بدهد به آنها. و ملت هم در دنباله آنها هستند و آنها را تأیید می‌کنند و آنها را پشتیبانی می‌کنند، و مبلغین هم آنها را پشتیبانی می‌کنند. آنها با قلب پاک خودشان و بازوهای بزرگ خودشان و قوی خودشان به کارشان ادامه بدهند که ان شاء الله نصرت نزدیک است، و ما النصر الا من عند الله.»^(۱)

۳۰۸

نخست‌وزیر پیروزی قوای نظامی ایران در جنگ با عراق را موجب وحشت ابرقدرت‌ها برشمرد و ضمن تأکید بر اینکه ایران به خاک عراق طمع ندارد، اقدامات بعدی این کشور را به موضع‌گیری‌های کشورهای منطقه مرتبط دانست. وی همچنین حقیقت خاتمه جنگ را خاتمه تشنج و برقراری صلح در منطقه توصیف و لازمه آن را سقوط رژیم صدام ذکر کرد.

میرحسین موسوی نخست‌وزیر، عصر امروز در مصاحبه‌ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی شرکت کرد و به سؤالات خبرنگاران داخلی درخصوص مسائل مختلف از جمله جلسه شورای همکاری

خلیج فارس و اقدام ایران پس از رسیدن قوای نظامی اش به نوار مرزی پاسخ گفت. نخست وزیر ابتدا علت شکست جلسه دیروز شورای همکاری خلیج فارس را تحمیل واقعیت های ناشی از پیروزی های رزمندگان ایران در جبهه ها دانست و گفت: «این پیروزی ها دگرگونی هایی در منطقه به وجود آورده است و کشورهای منطقه را مجبور می کند براساس منافع ملی خود تصمیمات جداگانه ای بگیرند.» وی سپس اعضای جبهه پایداری (الجزایر، سوریه، لیبی، یمن جنوبی و سازمان آزادی بخش فلسطین) را دوست ایران معرفی کرد و افزود: «هر نوع تصمیم گیری حاد در میان کشورهای مرتجع شکاف بین این کشورها را عمیق تر می کند.»

میرحسین موسوی درباره فعالیت بعضی از کشورهای عربی برای بازگرداندن مصر به دامن اعراب گفت: «اساسی ترین نکته را در این زمینه رادیو و رسانه های عربستان گفته اند. آنها پیش از این کنفرانس اشاره کردند که خطر انقلاب اسلامی بزرگ تر از اسرائیل است و خطر اسرائیل در مرحله دوم اهمیت قرار دارد و لذا ما تعجب نمی کنیم که امروز این کشورها به سوی مصر بروند؛ مصری که با اسرائیل پیمان دارد.»

نخست وزیر به نگرانی ابرقدرت ها از پیروزی ایران در جنگ نیز اشاره کرد و اظهار داشت: «هنگامی که زمین های ما زیر چکمه سربازان رژیم صدام بود، صحبت از صلح نبود و در حال حاضر ما می بینیم که در بلوک شرق، جنگ را به نفع امریکا می دانند و در بلوک غرب این جنگ را به نفع بلوک شرق می دانند. و این نشان دهنده آن است که این جنگ و پیروزی رزمندگان اسلام به ضرر دو ابرقدرت است؛ زیرا که حقانیت نیروهای ما را در صحنه جهانی به معرض نمایش می گذارد که این همان علت وحشت ابرقدرت ها از پیروزی ماست.»

وی در پاسخ به سؤالی درباره احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق پس از آزادسازی خرمشهر، گفت: «ما قصد داریم آن چیزی که برای ما دفاع محسوب می شود انجام دهیم و از لحاظ شرعی و اسلامی هم قابل قبول می باشد و از طرفی ما بارها اعلام کرده ایم که قصد طمع به خاک عراق و هیچ کشور دیگری را نداریم. در مدت این دو سال ما آسیب های بسیار دیده ایم و باید به نحوی عمل کنیم که بتوانیم قدرت دفاع از مرزهای خود را داشته باشیم و اقدامات ما به موضع گیری های آینده کشورهای منطقه مربوط می شود.»

موسوی اظهار نظر دیروز روزنامه سوری تشرین مبنی بر اینکه «ایران قصد ندارد به هیچ کشور عربی تجاوز کند و هدف اصلی صدام است»،* دیدگاه خاص همان روزنامه برشمرد و با رد هرگونه هماهنگی با سوریه در طرح های نظامی گفت: «ما [با سوریه] یک سیاست هماهنگی در قبال مسائل مربوط به امپریالیسم و صهیونیسم و مسئله عراق و رژیم صدام داریم.»

نخست وزیر در پاسخ به این سؤال که آیا پس از رسیدن به مرزهای قانونی، جنگ پایان خواهد پذیرفت، گفت: «زمانی که صحبت از خاتمه جنگ می کنیم، درحقیقت صحبت از خاتمه تشنج و

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۵ آمده است.

برقراری صلح در منطقه است و تا زمانی که ما به حق خود نرسیده‌ایم و شرایط خود را به دست نیاورده‌ایم، آرامش در منطقه نخواهد بود. ما نمی‌توانیم شاهد این صدمات وسیع و گسترده باشیم و تن به یک صلح تحمیلی بدهیم. ما بارها اعلام کرده‌ایم که اگر منطقه می‌خواهد روی صلح و آرامش ببیند، لازم است که رژیم صدام سقوط کند.»

نخست‌وزیر در پایان این مصاحبه با تأکید بر اینکه جمهوری اسلامی ایران تسلیم زور نخواهد شد، گفت: «ما بارها علاقه خود را برای ایجاد امنیت و صلح در خلیج فارس اعلام کرده و هر کس که تصور کند بدون حضور ایران قادر است در خلیج فارس امنیت برقرار کند، بسیار ابله است و واقعیت‌های جدید این معادله را سنگین‌تر می‌کند. ایران به عنوان یک قدرت بزرگ و قوی و مصمم خودش را نشان می‌دهد و پیروزی ایران ابرقدرت‌ها را سخت از آن چیزی که آنها آن را اسلام بنیادگرا می‌نامند به وحشت انداخته است.»^(۱۲)

۳۰۹

رئیس مجلس شورای اسلامی در مصاحبه با مجله پیام/انقلاب به سؤالاتی درخصوص علت حذف واحد نهضت‌های آزادی‌بخش در اساسنامه سپاه پاسداران، سازماندهی نیروهای مردمی برای نجات فلسطین اشغالی، مصلحت‌اندیشی سیاسی برخی مسئولان کشور در مسائل داخلی و خارجی و آینده عراق پاسخ گفت.

خبرنگار مجله پیام/انقلاب (ارگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) در مصاحبه با حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، ضمن اشاره به بی‌توجهی دولت جمهوری اسلامی به نهضت‌های آزادی‌بخش نظر وی را درخصوص حذف واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران در طرح اساسنامه جدید این ارگان جویا شد و سپس پرسید «برای اینکه جمهوری اسلامی ایران بتواند با نهضت‌های آزادی‌بخش روابط بسیار نزدیک داشته باشد، چه راه‌حلی را ارائه می‌دهید؟»

هاشمی رفسنجانی در پاسخ به این سؤال اظهار داشت: «مسئله نهضت‌های آزادی‌بخش، مسئله بسیار ظریف و دقیقی است. از یک طرف حقی است به گردن مردم کشور ما و حقی است به گردن مردم مظلوم منطقه و نهضت‌های اسلامی، و از یک طرف قانون اساسی ما وظیفه‌ای به دولت داده. منتها همان‌طور که می‌دانید کشورهایی که جزء این نهضت‌ها هستند، خیلی حساس‌اند روی مخالفین خودشان. فرض کنید خود ما، اگر کشوری با مخالفین داخلی ما، مخصوصاً مخالفینی که با ما می‌جنگند رابطه برقرار کند ما چه عکس‌العملی نشان خواهیم داد. حال باید همین فکر را هم درمورد دیگر کشورها با مخالفینشان بکنیم. به‌رحال ما یک دولت هستیم و در دنیا هم ارتباطاتی داریم و بعضی از این ارتباطات با کیان جمهوری اسلامی مربوط است؛ یعنی اگر منظم کار نکنیم گاهی ممکن است اصل انقلاب به خطر بیفتد. بنابراین، مسئله خیلی ظریف است. هم باید این حمایت بشود و هم باید خطوط

سیاست کلی دولت مراعات بشود. به هر حال، در دنیا ما یک سیاستی برای خودمان اعلام خواهیم کرد. با بعضی کشورها رفاقت می‌کنیم. با بعضی از کشورها حالت بی‌تفاوت خواهیم داشت. با بعضی کشورها هم مخالفت خواهیم کرد. الان هم این‌طوری است. طبعاً آن موضعی که در رابطه با نهضت‌ها می‌گیریم کاملاً با سیاست خارجی ما و مسائل عمده انقلاب مربوط است و حتی به مسائل خود نهضت‌ها؛ یعنی نهضت‌ها در سایه ایران انقلابی نیرومند می‌توانند رشد کنند. اگر بنا باشد ما خودمان و در داخل خودمان و به‌خاطر کارهای خامی که انجام بدهیم طوری حرکت کنیم که مشکلات خودمان را هم نتوانیم حل کنیم و یا همیشه دست‌اندرکار حل مشکلات خودمان باشیم، یعنی اگر پایه را محکم نکنیم، اشتباه اساسی داریم. لذا در نهضت‌ها حتماً باید جوری باشد که اولاً، آنهایی که متصدی‌اند خالص باشند، حتماً شناخته شده باشند، آدم‌های مرموز درونشان نباشند، که با حرکت حساب‌شده غلطی، ایجاد زحمت کنند و ثانیاً، کسانی هم که هستند حتماً باید سیاست دولت را بفهمند و دولت را بفهمند و دولت باید از کار آنها مطلع باشد؛ یعنی بدون کنترل دولت نمی‌توانند باشند. حالا این به کجا مربوط می‌شود و چند وزارتخانه بر آن نظر داشته و مطلع باشند، از جمله مسائلی است که باید رسیدگی شود. من فکر می‌کنم مجلس شورای اسلامی به دلیل اینکه حدود و ثغور قضیه هنوز روشن نیست و از طرف دیگر ظرافت قضیه را دانسته، نخواسته عجله کند و آن را به یک جای معین بدهد. تا به حال همین‌طور سپاه متصدی این کار بوده، ولی حالا اگر بنا شد که در مجلس مطرح شود و قانونی شود، باید دقیق رسیدگی بشود. نمی‌شود که در یک اساسنامه‌ای که برای کار دیگری نوشته شده، یک ماده بیاید و یک واحد دیگر به نام نهضت‌ها اضافه شود. در جای خودش برای آن اساسنامه تهیه شود، باید آن ارگان‌هایی که دخالت دارند دقیقاً مشخص شوند و باید آن‌قدر دقیق حرکت کرد که ممکن است مثلاً گاهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی را به هم بزند و یا ممکن است مؤید باشد. ... این از آن کارهایی است که باید حساب‌شده برایش قانون نوشت و به آن نظام داد، ولی حالا کجا باشد، جای آن زیاد مسئله مهمی نیست و من الان نظر خاصی روی این مسئله ندارم.

رئیس مجلس شورای اسلامی و امام‌جمعه موقت تهران در پاسخ به این سؤال که «شما تاکنون دو بار در نماز جمعه، آزادی قدس، تشکیل تیپ‌های قدس و گردان‌های جولان را مطرح کرده‌اید، درخصوص این پیشنهادات دولت چه اقدامات عملی انجام داده است؟» گفت: «این دو مطلب است. یکی راجع به گردان‌های جولان و یکی راجع به یک نیرویی برای نجات فلسطین، که دومی را خود من در نماز جمعه گفتم و طرح مشخصی هم نداشتم، مواد خام آن در ذهنم بود که اگر این جور باشد که یک ارتش داوطلبی از همه کشورهای اسلامی تشکیل شود، هر کشور مسلمانی به اندازه قدرتش، فرض کنید مثلاً اگر از ایران ما ده هزار داوطلب داشته باشیم، ممکن است آن را در چند واحد با مخارج و امکاناتی بفرستیم به آنجا و از سایر کشورها هم داوطلبینی بیایند و یک نظامی به آنها داده بشود و اگر مخارج و امکاناتش را هم بدهند ارتش نیرومندی می‌شود. آن وقت این کشورها پشتوانه سیاسی و اقتصادی آن ارتش هم هستند؛ یعنی اگر ایران وارد جنگ شد، دیگر از نهضت و رأی و همه امکاناتش در دنیا علیه اسرائیل استفاده می‌کند و به‌نظر

من این یکی از راه‌های نجات فلسطین است که نیروهای داوطلب کشورها در یک نقطه جمع و متمرکز و سازماندهی شوند و همه کشورهای اسلامی باهم وارد جنگ شوند. آن وقت امکانات غیرنظامی شان هم پشت قضیه خواهد بود. لکن طرح مشخصی در این مورد نداریم و اگر روزی بنا شد کاری بکنیم باید طرحی نیز پیاده بشود. اما در مورد گردان جولان، در شورای عالی دفاع مسئله مطرح شده و ما به ستاد جنگ و بعضی جاهای دیگر که مربوط هستند، ابلاغ کردیم که نیروهای داوطلب اسرای عراق را شناسایی کنند و آنهایی را که آمادگی جنگ با اسرائیل را دارند، تشکیل بدهیم. و این عمل به مناسبت آن اقدام اسرائیلی‌ها بود در مورد الحاق جولان [سوریه به اراضی اشغالی].»

خبرنگار پیام/تغلاب با اشاره به مسامحه برخی از مسئولان کشور در سیاست داخلی همچون خودداری از برخورد جدی با نهضت آزادی و انجمن حجتیه و در سیاست خارجی همچون رابطه با کشورهای مانند پاکستان و ترکیه، پرسید: «آیا فکر نمی‌کنید این ارتباطها از یک طرف این رژیم‌ها را تثبیت کند و از طرف دیگر پایگاه مردمی کشور ما را در آنجا لرزان نماید؟»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در پاسخ به این سؤال، در پاسخ با بیان اینکه سیاست نه شرقی، نه غربی به منزله عدم وابستگی ماست، برقراری ارتباط با بعضی از کشورها را با هدف اقتصادی دانست و اظهار داشت: «شما اگر بگردید در جهان، چند کشور می‌توانید پیدا کنید که بتوان آنها را به عنوان کشورهای خالص و غیروابسته به قدرت‌ها شناخت و اگر هم کشورهایی پیدا شوند، آنها نخواهند توانست احتیاجات ما را برآورده سازند. ما اولاً باید ببینیم که انقلاب خود ما چقدر تثبیت شده و چه مقدار در جهان به حساب می‌آییم. این قضاوت‌های شما به این علت است که شما آنجایی که باید باشید تا مطلب را بدانید، نیستید. ثانیاً به هر حال شما یک مقدار نفت باید بفروشید و یک مقدار جنس باید بخرید. حالا یک کشوری را شما اسم ببرید که با معامله ما رژیمش تقویت نشود. شما کشوری در دنیا پیدا نمی‌کنید که با معیارهای انقلابی و اسلامی خودتان از آن راضی باشید. ممکن است چهار، پنج کشور پیدا کنید، اما اینها برای زندگی ما کافی نیست و ما بالاخره در این کشور باید زندگی کنیم. نمی‌توانیم فکر کنیم که همه مردم و در همه شرایط مثل برادران پاسدار هستند. تازه برادران سپاه هم تا یک حدی کشتش دارند. شما اگر خمپاره یا آر.پی.جی نداشته باشید نمی‌توانید بجنگید. ممکن است بگوئید با کلاشینکف می‌جنگیم. اگر آنها را هم نداشته باشید چه کار می‌کنید؟ بالاخره یک چیزی برای جنگ می‌خواهید و به هر حال این امتیازها در ارتباطات ما اثر می‌گذارد.»

خبرنگار پرسید: «با این حال فکر نمی‌کنید که باید یک حدی برای این ارتباطات قائل شد؟» هاشمی رفسنجانی پاسخ داد: «ما همان حد را قائل شده‌ایم؛ یعنی کاملاً مواظبیم که این ارتباطات در حدی باشد که هم اسلامی و هم به نفع ما باشد و هم اولویت‌ها را مراعات کنیم. مثلاً در میان کشورهای عربی شما می‌بینید که ما به کشور سوریه بیشتر از همه احترام می‌گذاریم و لیبی و الجزایر برای ما مهم‌ترند.»

رئیس مجلس شورای اسلامی در پاسخ به این سؤال «باتوجه به اینکه شما نماینده امام خمینی در

شورای عالی دفاع هستید و ما مراحل پایانی جنگ را طی می‌کنیم، نظر شما درباره آینده عراق چیست؟» گفت: «به نظر من مهم‌ترین مسئله برای حکومت آینده عراق این است که حکومت آنها مردمی باشد؛ یعنی واقعاً مورد قبول مردم باشد. به نظر می‌رسد که ابتدا سه مسیر ممکن است پیش بیاید، یکی که بهترین هم هست حکومت مردمی است و این راه حل اساسی عراق است. اگر این نشود، یکی از دو مورد دیگر خواهد بود؛ یا یک دیکتاتوری که اصلاً قابل تحمل نیست، که آن دیکتاتوری باید از این دیکتاتوری فعلی بسیار شدیدتر باشد تا مردم را بتواند نگه دارد؛ چرا که مردم از صدام به خاطر دیکتاتوری او ناراضی‌اند و اگر او سقوط کند توقعاتشان بالا می‌رود، نیروهایشان هم بالا می‌رود و فشار باید شدید باشد تا مردم را آرام کند. یا تجزیه. چنانچه می‌دانید کردها در آنجا نیرویی هستند. از لحاظ مذهب شیعه و سنی، احزاب کوچک سوسیالیست، کمونیست و انواع و اقسام احزاب هم در آنجا هستند و اگر برسیم به نقطه‌ای که حکومت مردمی تشکیل بشود، می‌تواند مفید باشد و راه صحیح عراق است.»^(۱۳)

۳۱۰

سرپرست سازمان برنامه و بودجه مبلغ اختصاص داده شده برای مصارف جنگ و بازسازی مناطق آسیب‌دیده در جنگ را در بودجه سال جاری اعلام کرد. محمدتقی بانکی با بیان اینکه شورای هماهنگی متشکل از معاونان وزارتخانه‌ها برای بازسازی مناطق آسیب‌دیده از جنگ ایجاد شده و برنامه‌هایی نیز تدوین کرده است، گفت: «براساس تبصره قانون بودجه سال ۶۱، ۴۰۰ میلیارد تومان برای مصارف جنگی و بازسازی مناطق جنگی در نظر گرفته شده است.» وی همچنین ضمن اظهار امیدواری در مورد اینکه هرچه زودتر متجاوزان بعثی از خاک ایران بیرون رانده شوند و جنگ تحمیلی با پیروزی کامل ایران خاتمه یابد، افزود: «قبل از این نیز ۳۰۰ میلیون تومان به استان خوزستان، یک صد میلیون تومان به استان باختران (کرمانشاه) و ۷۰ میلیون تومان به استان ایلام اختصاص داده شده است.»^(۱۴)

۳۱۱

با تشکیل کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه، این کمیته با صدور اولین اطلاعیه خود از مجامع و سازمان‌های بشردوستانه بین‌المللی، سفیران کشورهای خارجی در ایران و شهرداران شهرهای اشغالی فلسطین برای مشاهده این جنایات دعوت کرد. به دنبال تخریب شهر هویزه از سوی ارتش عراق، امروز ستاد تبلیغات جنگ کمیته‌ای تحت عنوان «کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه» تشکیل داد. این کمیته نیز پس از تشکیل اولین جلسه خود در وزارت امور خارجه اطلاعیه‌ای به این شرح صادر کرد: «رژیم جنایتکار عراق بار دیگر دست به جنایتی هولناک زد و برخلاف ابتدایی‌ترین حقوق بین‌المللی و موازین اسلامی اقدام به تخریب شهر هویزه، محل اسکان بیش از ۱۵۰۰ خانوار از هم‌وطنان عربمان در خوزستان کرد.

سردمداران رژیم عراق که با ادعای حمایت از هم‌وطنان عرب و ایرانی مان جنگی ناخواسته را بر امت مسلمان ایران و عراق تحمیل کرده‌اند و بیش از دو میلیون آواره و صدها کشته و مجروح و میلیارد‌ها ریال خسارت بر جای گذاشته‌اند و همچنان در جهت اجرای اهداف امپریالیسم امریکا و صهیونیسم جهانی و انتقام از هم‌وطنان عربمان که به خیال‌های واهی صدام مبنی بر حمایت از ارتش متجاوز عراق پاسخ کوبنده‌ای داده‌اند، از هیچ‌گونه وحشیگری فروگذار نکرده و دیوانه‌وار اقدام به تخریب مناطق مسکونی می‌کنند. کمیته بررسی افشای جنایات صدام در هویزه جهت افشای ماهیت رژیم بغداد و نشان‌دادن اعمال ضدانسانی آنان در هویزه به جهانیان، از کلیه مجامع بین‌المللی، سازمان‌های به اصطلاح بشردوست بین‌المللی، سفرای کشورهای خارجی در ایران و شهرداران شهرهای اشغالی فلسطین دعوت می‌کند تا با بازدید از هویزه، شهر مقاومت و ایثارها، نظاره‌گر ظلم رفته بر هم‌وطنان عربمان که تنها جرمشان دفاع از خانه و کاشانه خود بوده است، باشند.^(۱۵)

۳۱۲

در ادامه تلاش برای توسعه همکاری جمهوری اسلامی ایران و کشورهای جبهه پایداری عرب (سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین)، امروز معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران با سفرای فلسطین و یمن جنوبی در تهران دیدار و بر همکاری بیشتر کشورهای مترقی عرب با ایران تأکید کرد. رهبران سوریه و لیبی نیز با صدور بیانیه‌ای مشترک اعلام کردند که از تلاش‌های حکومت عراق برای عربی‌کردن جنگی که علیه انقلاب اسلامی ایران آغاز کرده است، جلوگیری می‌کنند.

حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه در دیدار با صلاح زواوی سفیر فلسطین در تهران، ضمن تأکید بر پشتیبانی ایران از آرمان فلسطین اظهار داشت: «هدف امپریالیسم امریکا نابودی آرمان فلسطین بوده و در این راه می‌خواهد با ازمیان‌برداشتن تضاد میان اعراب و رژیم اشغالگر قدس منافع خود را حفظ کند.» وی سپس با اظهار اینکه امریکا اکنون به توطئه دیگری دست زده و آن بازگرداندن مصر به جامعه عرب است، افزود: «امریکا قصد دارد با برداشتن تضاد میان اعراب و اسرائیل آن را به تضاد میان اعراب و ایران تبدیل کند و جمهوری اسلامی ایران را از یک‌سو از مقابله با خود بازداشته و از سوی دیگر از پشتیبانی ایران از اعراب جلوگیری کند.» در این دیدار سفیر فلسطین نیز ضمن اشاره به کمک‌های تسلیحاتی مصر به عراق و تقبیح تلاش‌های مرتجعین برای بازگرداندن مصر به میان اعراب، بر وحدت مسلمین و اعراب، در مقابله با امپریالیسم و صهیونیسم تأکید کرد.^(۱۶)

معاون سیاسی وزارت امور خارجه در دیدار با سفیر جمهوری دموکراتیک خلق یمن (یمن جنوبی) نیز ضمن اشاره به شایعات دخالت مستقیم مصر در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، گفت: «سرنوشت صدام از نظر ما پایان یافته است. اگرچه قبول این امر برای امریکا بسیار مشکل است، ولی صدام را دیگر وعده نجات نمی‌دهد و اعلام می‌کنیم که داخل شدن مصر در جنگ تحمیلی تنها باعث تشنج بیشتر منطقه

می‌شود و تأثیری در نتیجه جنگ که پیروزی لشکر اسلام است، ندارد.» شیخ الاسلام سپس خواستار همکاری بیشتر کشورهای مترقی عرب با جمهوری اسلامی ایران برای خنثی‌سازی این توطئه امریکا شد. در این دیدار، سفیر یمن جنوبی نیز با تأیید سخنان شیخ الاسلام و اظهار اینکه ما در جمهوری دموکراتیک یمن معتقدیم که دعوت مصر برای بازگشت به جامعه عرب با وجود پیمان کمپ دیوید دعوتی نامعقول و مردود است، گفت: «زمان حاضر بهترین وقت برای وحدت‌نظر حکومت‌های پیشرو در منطقه برای رویارویی با این گونه تلاش‌های خائنانه است.»^(۱۷)

همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه، در پایان دیدار ۲۴ ساعته حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه از لیبی بیانیه‌ای مشترک منتشر شد که در آن ضمن محکوم کردن کشورهای عربی که در صدد آشتی کردن با رژیم مصر و عربی کردن قرارداد کمپ دیوید هستند، آمده است: «رهبران دو کشور سوریه و لیبی تصمیم گرفته‌اند از تلاش‌های جنایتکارانه رژیم عراق برای عربی کردن جنگی که علیه انقلاب اسلامی ایران آغاز کرده است، جلوگیری کنند.» خبرگزاری فرانسه افزود: «بیانیه مشترک سوریه و لیبی نشان می‌دهد که رهبران دو کشور اتفاق نظر داشته‌اند که این جنگ را رژیم عراق منطبق با توطئه‌های امپریالیسم، صهیونیسم و ارتجاع آغاز کرد تا رژیم انقلابی اسلامی ایران را که با آزادی سرزمین‌های فلسطین اعلام همبستگی کرده، براندازد.»^(۱۸)

۳۱۳

هم‌زمان با آماده‌شدن قوای نظامی ایران برای آزادکردن خرمشهر از اشغال عراق، *ساندی تایمز* نوشت: «تصرف مجدد خرمشهر به دست ایرانی‌ها گواهی بر پایان جنگ نخواهد بود. نیویورک تایمز نیز یادآور شد اغلب دولت‌های عربی به شدت به بقای حکومت صدام حسین علاقه‌مندند. هرالد تریبیون هم معتقد است مردم عراق ادامه حکومت صدام حسین را بهتر از تسلط ایرانی‌ها بر خود می‌دانند.

هفته‌نامه *ساندی تایمز* (چاپ لندن) در شماره امروز خود به تلاش عراق برای حفظ خرمشهر و نیز جلوگیری از ورود نیروهای ایرانی به داخل خاک آن کشور اشاره کرده و نوشته است: «تصرف مجدد خرمشهر [از سوی ایرانی‌ها] الزاماً گواهی بر پایان جنگ نخواهد بود. ایرانی‌ها آتش توپخانه خود را روی حاشیه و اطراف بصره، بزرگ‌ترین بندر عراق که تنها در ۲۵ مایلی غرب خرمشهر قرار گرفته، گشوده‌اند و این مسئله اعراب را بر آن داشته تا درمورد دخالت دیگر کشورها، به‌ویژه مصر، به طرف‌داری از عراق در این جنگ فکر کنند.»^(۱۹)

همچنین روزنامه نیویورک تایمز به نقل از دیپلمات‌های غربی و عرب در بغداد آورده است: «تقریباً تمامی دولت‌های عربی که ایالات متحده مناسبات خوبی با آنها دارد شدیداً به بقای رژیم صدام حسین علاقه‌مندند و از چشم‌انداز پیروزی‌های نظامی ایران که امکان دارد انقلاب اسلامی آیت‌الله روح‌الله خمینی را به‌صورت نیرویی در کشورهای همسایه‌اش درآورد می‌ترسند. این هراس درمورد تمامی دولت‌های کشورهای نفت‌خیز خلیج فارس و حسین پادشاه اردن صدق

می‌کند و درمورد مصر نیز صادق است که طی هفته‌های اخیر با افزایش یاری‌های نظامی‌اش به عراق به شریک اصلی نظامی آن کشور تبدیل می‌شود.»

نیویورک تایمز سپس با اشاره به اینکه سربازان ایرانی خود را آماده بازپس‌گیری خرمشهر می‌کنند، اضافه کرد: «برخی از دیپلمات‌های غربی مقیم بغداد پیش‌بینی می‌کردند که پس از عقب‌نشینی نیروهای عراقی به داخل مرزهایشان ممکن است گفت‌وگوهای صلح بین دو کشور آغاز شود، ولی چنین به نظر می‌رسد که رژیم آیت‌الله خمینی برنده پرسخاوتی نخواهد بود و از هم‌اکنون برخی از روحانیون پرنفوذ در تهران به نیروهای نظامی فشار می‌آورند که دامنه جنگ را تا آن‌سوی مرز کشانده و اماکن مقدس شیعیان را در جنوب عراق به تصرف خود درآورند.»^(۳۰)

روزنامه هرالده تریبون (چاپ لندن) هم در مقاله امروز خود با اشاره به تمایل ایران برای سرنگون کردن رژیم صدام حسین نوشته است: «شکست‌های نظامی هنوز پیامدهای آشکار سیاسی در داخل عراق نداشته است. حزب بعث کنترل اوضاع را در دست دارد و به نظر می‌رسد صدام حسین با مبارزه طلبی روبه‌رو نیست. کنترل فزاینده رژیم بر رسانه‌های گروهی که با سیستم امنیتی سخت و بی‌رحمانه تشدید می‌شود، هماهنگی و تطبیق با رژیم را تضمین می‌کند. احساسات عمیق ضدایرانی در جامعه عرب سنی عراق را نمی‌توان به‌عنوان عاملی که برای بقای رژیم صدام حسین مبارزه می‌کند، نادیده گرفت. ... همچنین به‌راحتی می‌توان تصور کرد که حتی اگر اکثر شیعیان عراق خواهان مداخله سیاسی ایرانی‌ها باشند، در عراق اینک نوعی احساس تعلق بر کشور مشهود است؛ از این‌رو ادامه حکومت صدام حسین احتمالاً بهتر از تسلط ایرانی‌ها به نظر خواهد رسید.»^(۳۱)

۳۱۴

نشریات انگلیسی ساندی تایمز و آبرزور و خبرگزاری فرانسه پس از بررسی امکان حضور فعال مصر در جنگ ایران و عراق، احتمال تحقق آن را رد کردند.

هفته‌نامه ساندی تایمز در شماره امروز خود در مقاله‌ای با اشاره به اینکه مصر به‌عنوان تنها کشور عرب بالقوه تأثیرگذار در جنگ ایران و عراق، برای کمک به حکومت بغداد تحت فشار روزافزونی قرار گرفته است، نوشت: «قاہره فروش لوازم یدکی و سلاح‌های ساخت شوروی خود را به بغداد دو برابر کرده است. اما گزارش‌های رسیده حاکی است که حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] مایل نیست حتی به قیمت ورود مجددش به جرگه کشورهای عربی، که از زمان عقد پیمان کمپ دیوید در سال ۱۹۷۹ با اسرائیل از میان آنها طرد شده است نیروهای خود را در جنگ خلیج [فارس] درگیر نماید.»^(۳۲)

هفته‌نامه آبرزور نیز به قلم یکی از کارشناسان امور منطقه غرب آسیای خود با اعلام اینکه مصر مایل نیست سربازانش را برای دولت عراق به خطر بیندازد، نوشت: «مصر بر این عقیده نیست که اینک پایان یافتن این جنگ به نفع اعراب باشد. گویا سعی دولت این کشور در حال حاضر فقط این است که ایران را قانع سازد که اگر نیروهایش را به داخل خاک عراق بفرستد، مصر به کمک عراق خواهد شتافت.»^(۳۳)

همچنین خبرگزاری فرانسه به نقل از آگاهان سیاسی در بیروت گزارش داد: «حکومت مصر نه توانایی آن را داشته و نه آماده است تا اینکه خود را درگیر یک ماجراجویی نظامی از دو هزار کیلومتری قاهره نماید. ضمناً این کشور باید خود را از کشور همسایه خود یعنی لیبی حفظ نماید.»^(۲۴)

۳۱۵

نماینده دادستانی کل انقلاب اسلامی که در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۳ برای ابلاغ پیام دادستانی به اردوگاه خوانین در منطقه فیروزآباد استان فارس رفته و به گروگان گرفته شده بود، پس از آزادی در روز گذشته، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی چگونگی به گروگان گرفته شدن و آزادی خود را بیان کرد و تشکیلات و وضعیت این اردوگاه را شرح داد.

حجت‌الاسلام حسینی (شاپوریان) در ابتدای سخنان خود با اشاره به روز حادثه که پیام دادستانی را به اردوگاه خوانین برده بود، گفت: «پس از ملاقات با ناصر قشقایی و ابلاغ پیام دادستانی کل انقلاب، وی برخی از مفاد پیام را پذیرفت و بیشتر به محاصره شدن اردو اعتراض داشت. ما قبل از درگیری در گفت‌وگوهایمان به نتایج مطلوبی رسیده بودیم و امیدوارکننده بود و خواسته‌های دادستانی انقلاب را تأمین می‌کرد، ولی حین صحبت صدای تیراندازی شنیده شد و ظاهراً تعدادی از افراد چپی اردو به برادرانی که اردو را محاصره کرده بودند، تیراندازی کردند که در نتیجه درگیری پیش آمد و با شدت گرفتن درگیری امکان ادامه مذاکرات میسر نشد.»

حسینی افزود: «تصمیم بر آن بود که با خسرو قشقایی صحبت کنیم که به دروغ خبر آورده شد یکی از افراد اردو کشته شده است. پس از آن زمزمه گروگان‌گیری اعضای هیئت بین آنها مطرح شد و تصمیم گرفتند مرا که نماینده دادستان بودم نگه دارند. سپس بقیه اعضای هیئت به طرف اردوی خسرو حرکت کردند که بعداً مشخص شد در بین راه به اتومبیل آنها تیراندازی شده و سرگرد کاظمیان فرمانده ژاندارمری فیروزآباد، مجروح شده و هیئت نتوانسته بود با خسرو قشقایی تماس بگیرد.»

وی ادامه داد: «آن روز، درگیری تا شب ادامه داشت و خوانین توانستند با استفاده از تاریکی شب و از طریق تنگه‌ای که در اختیار نیروهای ما بود و آنها در جریان درگیری این تنگه را پس گرفته بودند، فرار کنند و مرا نیز با خود بردند.»

وی درباره افرادی که در اطراف خوانین بودند، گفت: «اطرافیان خوانین اکثر اعضای گروهک‌های چپ، منافق و مفسدین و از جمله رضا کشکولی دبیر نشریه رنجبران، چند تن از سران و عوامل منافقین، افراد [سازمان] پیکار و چریک‌های اقلیت و راهزن‌ها و افراد قاتل و فراریان هستند و عده‌ای هم طبق روابط ایلی و عاطفی به اردوگاه‌ها آمده بودند.»

حسینی درخصوص چگونگی آزادی خود نیز گفت: «کمونیست‌ها، منافقین و سایر گروهک‌ها به شدت با آزادی من مخالفت کرده و قصد کشتن مرا داشتند، ولی ناصر قشقایی [به رغم همکاری‌هایی که با این عناصر داشت با این مسئله] مخالفت کرده، [و] می‌گفت سیدی که با پای

خودش آمده اگر کشته شود، خون ناحق ریخته می‌شود. او دو نفر محافظ برای حفاظت از جان من گمارده بود که هم فرار نکنم و هم از گزند گروهک‌ها مصون بمانم. برنامه فرار من به وسیله خود خوانین و به دور از اطلاع بچه‌ها به اجرا درآمد و این آزادی یک امر خدایی بود.»

وی در مورد چگونگی تشکیلات اردوگاه اظهار کرد: «در رأس اردو ناصر و خسرو قشقایی بودند. افراد اردو دائماً جابه‌جا می‌شدند و در جریان درگیری ۳ نفر کشته دادند. اصولاً افراد اردو جمعیت زیادی هستند که هیچ‌گونه امکاناتی ندارند و حتی فاقد وسایل اولیه از قبیل پتو و پوشاک هستند و در سرمای منطقه در سختی به سر می‌برند. عبدالله پسر ناصرخان پزشک اردو و مغز متفکر آنها نیز بر اثر سکت قلبی فوت کرده است.»

حجت‌الاسلام حسینی در پایان سخنانش هرگونه شکنجه‌شدن در طول اسارت خود را رد کرد و درباره ارتباط خوانین با خارج از کشور گفت: «فقط یک بار از خارج با آنها تماس گرفته شد و پیشنهاد کمک کرده بودند که خان‌ها نپذیرفتند.»^(۲۵)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۶

۱. سند شماره ۱۱۸۰۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش وضعیت قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۲۶؛ و - سند شماره ۷۵۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۸۶، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۱.
۲. سند شماره ۴۹۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۶، نوار شماره ۲۷۴۶)، عبدالله درویشی، ص ۱.
۳. سند شماره ۷۵۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه کربلا، شماره ۸، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۴ - ۱.
۴. سند شماره ۴۹۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۰ - ۱۹؛ سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، ۱۳۶۱/۲/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، عبدالله درویشی، صص ۲۸۶ - ۲۸۴.
۵. سند شماره ۷۵۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۳.
۶. سند شماره ۷۶۴۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه نصر، شماره ۳۳، ۱۳۶/۲/۲۸.
۷. سند شماره ۷۶۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه نصر، شماره ۳۰، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۸. سند شماره ۴۳۵۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه پاسداران به فرماندهی مناطق ده‌گانه سپاه، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، ۱۳۶۱/۲/۲۷، صص ۳۸ و ۳۹.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۴.
۱۱. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صص ۲۵۴ - ۲۵۰.
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۱۳.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۲.
۱۴. همان.
۱۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۱۶.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۷، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۳۶ و ۳۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۱۶.
۱۸. همان.
۱۹. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۱، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۲۳، هفته‌نامه ساندی‌تایمز، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۶، صص ۲ و ۳، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۸ - ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۲۲. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۱، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۲۳، هفته‌نامه ساندی‌تایمز، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۷، بیروت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۶.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۶ و ۱۷.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۲۷ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۳ رجب ۱۴۰۲

۱۷ مه ۱۹۸۲

۳۱۶

در دومین روز نبرد متوالی در کوشک (هفدهمین روز عملیات بیت المقدس) نیروهای تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سپاه پاسداران (از قدس ۴) در ساعت ۰۱:۱۵ بامداد به نیروهای عراقی مستقر در دژ مرزی (حدود دو کیلومتری شرق نوار مرزی) جنوب کوشک حمله بردند و تا ساعت ۰۴:۱۵ توانستند ضمن انهدام بخشی از قوای دشمن، در نوار مرزی استقرار یابند.

در این عملیات که از سه محور آغاز شد، هرچند نیروهایی که برای انهدام تانک‌های دشمن به طرف کوشک رفته بودند، بدون نتیجه بازگشتند؛ اما نیروهایی که در دو محور دیگر در جنوب کوشک (یکی از شمال به جنوب و دیگری از جنوب به شمال) وارد عمل شده بودند، موفق شدند با حملات غافلگیرانه خود ضمن وارد آوردن تلفات و خساراتی به نیروهای دشمن، با یکدیگر الحاق کرده، در نوار مرزی جنوب کوشک موضع بگیرند. در این عملیات، ۳ تانک عراقی منهدم و ۶ نفر اسیر شدند و ۵ تانک و نفربر، یک توپ ضدهوایی، ۲ تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری و ۲ خمپاره ۸۲ میلی‌متری نیز به غنیمت گرفته شد. دشمن از حدود ساعت ۰۶:۰۰ برای بازپس‌گیری مواضع از دست داده خود پاتک کرد، اما با مقابله نیروهای خودی عقب رانده شد.^(۱)

۳۱۷

به‌منظور بررسی طرح مانور مرحله چهارم عملیات بیت المقدس که قرار است به‌زودی با سه قرارگاه عملیاتی فتح، نصر و فجر و با هدف تکمیل محاصره خرمشهر اجرا شود، در ساعت ۲۱:۳۰ جلسه‌ای در قرارگاه نصر با حضور فرماندهان ارتشی و سپاهی تشکیل شد.*

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی فرماندهان قرارگاه نصر، سرهنگ مسعود منفردنیایی و غلامعلی رشید فرماندهان قرارگاه فتح، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، رحیم صفوی معاون عملیات فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، احمد غلامپور و عزیز جعفری فرمانده و جانشین سپاهی قرارگاه قدس و سرهنگ عبدالحسین مفید، سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری و سرهنگ اقبال

در ابتدای این جلسه، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، دستور جلسه را بررسی مانور مرحله بعدی عملیات توسط سه قرارگاه عملیاتی فتح، نصر و فجر در منطقه شلمچه اعلام کرد و از فرماندهان این قرارگاه‌ها خواست از آخرین اقدامات قرارگاه خود گزارش دهند.

سپس، سرهنگ مسعود منفردنیکی فرمانده لشکر ۹۲ زرهی و فرمانده ارتشی قرارگاه فتح با اعلام اینکه یگان‌های تحت‌امر قرارگاه فتح در نوار مرزی جنوب جاده حسینیّه موضع گرفته‌اند، اظهار داشت: «در قسمت شمال، فتح ۱ شامل تیپ ۱ لشکر ۹۲ و تیپ ۱۷ قم؛ و در قسمت جنوب، که واحد مجاور با قرارگاه نصر است، فتح ۳ شامل تیپ ۳ لشکر ۹۲ و تیپ ۴۳ بیت‌المقدس حضور دارند. فتح ۲ که تیپ ۲ لشکر ۹۲ است هم در احتیاط قرارگاه کربلا می‌باشد. به این ترتیب، قرارگاه عملیاتی فتح شش تا هفت کیلومتر در شمال قرارگاه عملیاتی نصر قرار دارد.»

غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح نیز درخصوص دو تیپ دیگر سپاه که تحت‌امر قرارگاه فتح است، گفت: «در عملیات آینده، تیپ ۸ نجف و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) بدون اینکه نیرویی از ارتش با آنها ادغام شوند، عمل می‌کنند. وی سپس با اعلام اینکه این دو تیپ هم‌اکنون در آخرین حد قرارگاه نصر در نوار مرزی شلمچه و حدود یک کیلومتر از خط پدافندی را مقابل پاسگاه کوت‌سواری عراق در اختیار دارند و قرار است از حاشیه غربی نوار مرزی به‌طرف نهر خین و شط‌العرب وارد عمل شوند، ادامه داد: «برادرها شناسایی کرده‌اند. البته دشمن اجازه نمی‌دهد که تا عمقش شناسایی شود. به‌تازگی دشمن بین این پاسگاه کوت‌سواری و پاسگاه بویان یک خاکریز مورب زده و بعضی از برادرها معتقدند که میدان مین هم در آنجا ایجاد کرده است. تراکم نیرو هم زیاد مشاهده می‌شود و فعالیت شدید است. با شناسایی‌ای که برادرها انجام داده‌اند، مانورشان تا رسیدن به جاده آسفالت‌ه به‌دلیل شناسایی آن منطقه ممکن نیست، مشکل است و یک‌کمی ابهام دارد و مهم‌ترین اشکالی که در کار برادران ایجاد شده است، نهر خین است که روی خط مرزی قرار دارد. باتوجه‌به اینکه این نهر ۸ متر عرض دارد، نمی‌دانند که چگونه از آن عبور کنند. تجارب گذشته هم نشان داده است که ما در حین عملیات از این‌جور نهرها نمی‌توانیم عبور کنیم. ... البته شاید با این نردبان‌هایی که برادرهای پاسدار درست کرده‌اند، احتمالاً موفق بشوند نیروهای پیاده را عبور بدهند، بدون اینکه وسایل سنگین از آن بتوانند عبور کنند. برادرها همچنین می‌گویند اگر نتوانستیم و کنار

محمدزاده افسران اطلاعات و عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، سرهنگ غلامعلی آخوندزاده و سرهنگ بهروز سلیمان‌جاه جانشینان فرماندهان ارتشی قرارگاه‌های فتح و نصر، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، حسین خرازی و مصطفی ردانی‌پور فرمانده و جانشین تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه، حجاریان، منوچهر مهرداد و فلاحیان مسئولان واحدهای تدارکات، مهندسی رزمی و اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا، سرهنگ افشین سعدی‌نام رابط هوانیروز در قرارگاه کربلا، فتح‌الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه و سرهنگ کریم عبادت فرمانده تیپ ۵۵ هوایرد.

نهر متوقف شدیم، مجبوریم این ۱۲۰۰ متری را که بین نهر خین و شط العرب [جزیره بوارین] است، با آتش بپوشانیم و جاده دیگری هم نداریم. یگان زرهی هم که قرار است با برادران پاسدار همکاری کند، فعلاً گفته‌اند که یک گردان زرهی از تیپ ۴ لشکر ۲۱ است که هنوز دقیقاً مشخص نشده است.»

غلامعلی رشید درباره نیاز تیپ‌های نجف و امام حسین^(ع) به آتش توپخانه هنگام عملیات نیز اظهار داشت: «چون فردای عملیات با پاتک‌های سنگین دشمن مواجه می‌شویم و عمده‌اش هم زرهی است و بچه‌ها به آتش شدید احتیاج دارند، یک هماهنگی هم لازم است بین ما و قرارگاه نصر بشود؛ مخصوصاً با دو تیپی که از این قرارگاه در سمت چپ ما عمل می‌کنند. ... نیازی که ما الان داریم علاوه بر آتش توپخانه، یگان زرهی است که باید همراه ما بیاید و روی این ۹ کیلومتری که ما از خط مرز می‌گیریم، و شلمچه را تأمین می‌کنیم، این یگان زرهی هنوز معلوم نشده است.»

سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده لشکر ۲۱ پیاده و فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، در سخنان خود با اعلام اینکه نصر ۱ (تیپ ۱ لشکر ۲۱ ارتش و تیپ ۳۱ عاشورای سپاه) در نوار مرزی به سمت غرب و نصر ۷ (تیپ ۵۵ هوابرد ارتش و تیپ ۲۵ کربلای سپاه) در شمال شلمچه - خرمشهر به سمت جنوب در مواضع پدافندی و نصر ۲ (تیپ ۲ لشکر ۲۱ ارتش و تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه) و نصر ۳ (تیپ ۳ لشکر ۲۱ و تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه) در حال تعویض هستند، افزود: «عملیات قرارگاه نصر به عملیات قرارگاه فتح بستگی دارد. اگر قرارگاه فتح [که قرار است در سمت راست قرارگاه نصر و در غرب نوار مرزی وارد عمل شود] رفت جلو، قرارگاه نصر هم پایه‌پایش حرکت می‌کند؛ ولی اگر قرارگاه فتح توقف کرد، قرارگاه نصر خواهد ماند. نصر ۲ در سمت راست و نصر ۳ در سمت چپ عمل می‌کند. اگر نصر ۲ عمل کرد، نصر ۳ هم عمل می‌کند. در غیر این صورت، اگر نصر ۲ توقف کند یا اینکه قرارگاه فتح توقف کند، نصر ۳ هم توقف خواهد کرد. در واقع، عملیات قرارگاه فتح و قرارگاه نصر به هم متکی هستند. بنابراین، این بزرگ‌ترین اشکالی است که در این طرح مانور وجود دارد و پیشنهاد ما این است که بررسی بشود به‌طوری‌که عملیات این قرارگاه‌ها به خودشان متکی باشد؛ یعنی اگر یک قرارگاه نتوانست موفق بشود، قرارگاه بعدی عملش را انجام بدهد.» وی سپس به غلامعلی رشید گفت: «اگر این قرارگاه [فتح] که از سمت راست [غرب] مرز می‌خواهد عمل کند و درست چپ شما هم نصر ۲ و نصر ۳ عمل کند، شما چگونه می‌خواهید برگردید که نصر ۲ و نصر ۳ را زیر آتش نگیرند؟»

در ادامه جلسه، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، درخصوص مواردی که هنگام شناسایی مشاهده شده است، اظهار داشت: «مسائلی اینجاست که خیلی مهم است. یکی اینکه دشمن تیربارهایی را دوباره در سطح زمین قرار داده است؛ یعنی دهانه‌های تیربارها در زیر خاکریز و هم سطح زمین است. دیگری، استحکام خود خاکریز است و مورد دیگر هم آتش شدیدی است که توسط خمپاره ۶۰ جلولی میدان مین به‌طور دائم اجرا می‌کند. ... یعنی راهکار خیلی مشکل و غیرقابل اطمینان است و هیچ تضمینی هم عملیات در آن ندارد؛ به‌خصوص که فقط همان جاده دژ [مرزی] است. طرفین آن هم در دید است و منور هم در اینجا قطع نمی‌شود. ... جلولی خاکریز دشمن هم

در بعضی جاها باتلاقی است و عبور زرهی هم ممکن نیست. تانک‌هایی هم که خودمان داشتیم و آنجا رفتند، در بعضی جاها توی گل مانده‌اند.» وی سپس پیشنهاد کرد: «تلاش را در سمت راست، (قرارگاه فتح)، بگذاریم. البته پیشنهاد این بوده که نصر ۲ بیاید و از آن سمت [غرب نوار مرزی] عمل کند؛ چون شناسایی‌هایی که از آن سمت شده است نشان می‌دهد که [نیروی] پیاده دشمن [در آنجا] کمتر است و عمدتاً در خط اولش زرهی هست و باتوجه به سنگرهای توپخانه‌ای که در آن محل هست، امکان نزدیک شدن به دشمن را به ما می‌دهد. مسئله‌ای هم که وجود دارد این است که فاصله خاکریز تا پل [روی نهر خین] که هدف اصلی است، از این طرف بیشتر است. تراکم دشمن هم سمت چپ شلمچه است، نه سمت جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر].»

مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، با بیان اینکه قرارگاه فجر در مرحله چهارم عملیات با دو تیپ ادغامی ۳۵ امام سجاده^(ع) سپاه و ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش به همراه تیپ ۳۳ المهدی^(عج) سپاه از سیل‌بند عریض (خط قبلی نصر ۵ و نصر ۶ در مجاورت غرب جاده اهواز - خرمشهر) به سمت نهر عریض و جاده شلمچه - خرمشهر وارد عمل می‌شود و از جاده به سمت غرب حدود شش کیلومتر را پاک‌سازی می‌کند، گفت: «قرار بر این گذاشتیم که تیپ امام سجاده^(ع) در همین سه کیلومتر، خاکریز [سیل‌بند عریض] را بشکند و آخرین نیروی سمت راستش را قوی بگیریم تا یک الحاق [در سمت راست] با نصر ۳ انجام بدهیم. ... تیپ المهدی^(عج) اگر توانش را به آن حد که می‌خواهیم برسانند، باید از اینها عبور کند و به اضافه یک نیرویی از تیپ امام سجاده^(ع) در کنار نهر عریض پدافند کند. بعد، نیروهای نصر ۳ هم کم‌کم خودشان را یا اینکه به او برسانند، یا اینکه رده دومی را تأمین کنند. اشکالی هم که داریم این است که شناسایی از عمق نداریم و اتکای ما به عکس هوایی است.»

پس از سخنان فرماندهان سه قرارگاه عملیاتی فتح، نصر و فجر، محسن رضایی و سرهنگ صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، از حاضران در جلسه خواستند دیدگاه‌های خود را درخصوص طرح مانور ارائه شده بیان کنند.

ابتدا سرهنگ آخوندزاده جانشین فرمانده لشکر ۹۲ زرهی و قرارگاه فتح، که با مانور در نظر گرفته شده در منطقه محدود شلمچه مخالف بود، گفت: «هسته همه فعالیت‌ها شده بین خاکریز [شمال جاده شلمچه - خرمشهر] و این منطقه [شلمچه] که حدود پنج، شش تیپ باید از اینجا عبور کرده و ببایند به این منطقه [نهر خین] یا تغییر سمت بدهند که البته تغییر سمت در شب یک مقدار مشکلاتی را فراهم می‌کند. ... چون برادر رشید فرمودند موقعی که ما [قرارگاه نصر] این منطقه [شلمچه] را گرفتیم و رسیدیم به اروندرود، رو به این طرف [شرق] شروع می‌کنیم به خاکریز زدن و پدافند کردن [تا عملیات قرارگاه فتح هم تضمین شود]. چون معمولاً عملیات از آغاز تاریکی تا سپیده صبح انجام می‌شود باید حتماً با موفقیت ختم بشود. سپس، ۶ تیپی [۲ تیپ قرارگاه فتح و ۴ تیپ قرارگاه نصر] که در یک منطقه به وسعت ۲۰ کیلومتر مربع قرار می‌گیرد، باید هماهنگی‌هایی برای آنها در نظر گرفت و باتوجه به محدودیت‌هایی که برای عبور از نهر خین وجود دارد، تمرکز

اینجا بیشتر خواهد شد. بنابراین، به نظر من این مانور یک مقدار به بررسی احتیاج دارد. اگر می‌شود ما جبهتی یا جبهه‌ای را باز کنیم که این تلاش‌ها همه در این قسمت متمرکز نشود.»

سرهنگ نصرت‌الله معین‌وزیری افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا هم در مخالفت با طرح مانور پیشنهادی اظهار داشت: «ما می‌خواهیم به مستحکم‌ترین نقطه دشمن [شلمچه] تک کنیم؛ یعنی به نقطه‌ای که دشمن روی آن حساسیت دارد و می‌فهمد که اگر این منطقه بسته شود، نیروهای زیادی از او به محاصره می‌افتد و تقریباً کارش تمام است. بنابراین، دشمن به‌طور حتم از بهترین پرسنل خود استفاده کرده است. به‌خصوص اینکه دشمن آگاه است که ما همیشه سعی داریم که عقبه او را ببندیم. یعنی راهکار ما برای او تقریباً روشن است؛ چراکه دو بار هم این عمل را [در مرحله سوم عملیات] انجام دادیم، منتها نتوانستیم. من می‌خواهم این را عرض کنم که ما بیاییم برخلاف آن چیزی که تا حالا انجام داده‌ایم، عمل کنیم.» وی سپس با این پیشنهاد که هم‌زمان با عملیات قرارگاه فتح در خارج از مرز و قرارگاه نصر در محور شلمچه، نیروهایی از محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شوند، اضافه کرد: «[این نیروها] تقریباً در امتداد نهر عریض و این خاکریز شمال‌غربی خرمشهر [غرب و شرق جاده اهواز - خرمشهر] بروند پایین و در امتداد نهر عریض مستقر بشوند و پدافند کنند. درواقع، خرمشهر را ما به‌طور کامل محاصره می‌کنیم. مضافاً اینکه نیرویی در پشت‌سر نداریم که ما را تهدید کند.»

سرهنگ حسنی سعدی درخصوص پیشنهاد سرهنگ معین‌وزیری مبنی بر عملیات در محور جاده اهواز - خرمشهر گفت: «ما این موضوع را هم بررسی کرده‌ایم و این راهکار را هم پیشنهاد می‌کنیم که در همین قسمت مرکزی عمل کنیم؛ یعنی با یک تیپ به سمت چپ [شرق جاده] و با یک تیپ به سمت راست، روی عریض عمل کنیم. ... هرکدام از این دو تیپ که موفق‌تر بودند، ما می‌توانیم یکی از واحدهای قرارگاه فجر و یا قرارگاه نصر را در آن منطقه وارد عمل کنیم. اگر در منطقه عریض موفقیتی به دست بیاوریم، منطقه نخلستان هست و بعد از نخل‌ها هم ساختمان‌های مسکونی هست. اگر پای بچه‌ها به نخلستان و ساختمان‌ها برسد به مراتب بهتر از دشت خواهند جنگید. بنابراین هرکدام [از این تیپ‌ها، در شرق یا غرب جاده] که موفق شدند ما می‌توانیم نیروی کافی پشت‌سرشان وارد کنیم و عملیات را ادامه بدهیم؛ حتی اگر به روز بکشد. چنانچه در سمت راست موفق باشیم، به‌طورکامل می‌توانیم عملیات را در نخلستان ادامه بدهیم و جلوی دشمن را سد کنیم. اگر در سمت چپ هم موفق بودیم، باز به همین ترتیب با نیروهایی که در دست داریم می‌توانیم عملیات را در سمت چپ ادامه دهیم و محاصره خرمشهر را تنگ‌تر کنیم. دراین صورت، امکان اینکه نیروهایی از دشمن به محاصره دریابند و میل به اسیرشدن داشته باشند، بیشتر است.»

سرهنگ کریم عبادت فرمانده تیپ ۵۵ هوابد از نصر ۷، در شروع سخنان خود به درگیری نصر ۷ با دشمن در خاکریز شمال جاده شلمچه - خرمشهر در مرحله سوم عملیات اشاره کرد و افزود: «وقتی که ما به اینجا رسیدیم، یک آتش بسیار شدید و شاید بگویم آتشی که در حد تصور ما نبود، آن شب اجرا شد

و بیشتر نیروهای ما نیز بر اثر ترکش از بین رفتند.» وی با تأکید بر اینکه در طرح مانور حتماً باید احتمال اجرای چنین آتشی از سوی دشمن پیش‌بینی شود، ادامه داد: «در اینجا مسلسل‌های چهارلول روی خاکریز گذاشته بودند و روی زمین که میدان مین بود، سنگر انفرادی کنده بودند و مسلسل‌هایی که در سطح زمین آتش می‌کردند، ما را مورد اصابت قرار می‌دادند.» سرهنگ عبادت سپس با طرح این پیشنهاد که در مرحله بعدی عملیات ابتدا خاکریز اول دشمن از دو جناح چپ و راست تصرف شود، گفت: «اگر این خاکریز در هم بشکند مشکلات ما در روز اول از بین می‌رود و برای شب دوم هم اگر نیروی خوبی داشته باشیم، می‌توانیم به سادگی نیروهایمان را تا کنار اروند برسانیم.»

سرهنگ کریم عبادت

سرهنگ حسنی سعدی که معتقد بود ابتدا باید مسیر دشمن از شلمچه بسته شود، در مخالفت با پیشنهاد سرهنگ عبادت اظهار داشت: «مرز شلمچه را باید ببندیم که [نیروی] تقویت دشمن وارد نشود.»

در ادامه جلسه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه، با اشاره به پل دشمن روی نهر خین گفت: «دشمن از این پل هم می‌تواند نیروهایش را تقویت کند و تصرف این پل باید جزء اهداف عملیات باشد.» وی سپس در مورد خاکریز دشمن در شمال جاده شلمچه - خرمشهر گفت: «اگر ما تلاشمان را بگذاریم روی خاکریز اول، تاکتیکی که الان دشمن به کار می‌برد این است که در شب‌ها تانک‌های خودش را در خط اول قرار نمی‌دهد؛ معمولاً در شب‌ها عناصر پیاده‌اش را و آن تیربارهایش را در خط اول می‌گذارد و تانک‌هایش را می‌برد در عمق قرار می‌دهد و با روشنایی صبح تانک‌هایش را جلو می‌آورد. بنابراین، احتمال قوی هست که در رده اول دشمن، ما با عناصر زرهی برخورد نکنیم و عناصر زرهی دشمن در عمق بیشتری در حفاصل این جبهه و خاکریز قرار گرفته باشند و همچنین غیر از این جاده خونین شهر به شلمچه یک جاده دیگر در شمال رودخانه خین می‌بینیم که این جاده دارای خاکریز هم هست و به احتمال زیاد آنچه که در عکس هوایی دیده می‌شود، سنگرهایی از دشمن هست و طبیعی است که ما حداقل فکر کنیم دشمن برای نگه داشتن این پل که از نظر نظامی دارای ارزش فوق‌العاده‌ای است و حداقل یک نیرویی متناسب برای اینکه این پل به دست نیروهای ما نیفتد در نظر گرفته‌اند. بنابراین، ما حداقل با سه رده دفاعی دشمن مواجه خواهیم شد.»

رحیم صفوی درباره عملیات از سمت غرب نوار مرزی هم ضمن بیان اینکه در این حرکت مجبوریم برای دورزدن دشمن در عمق بیشتری برویم، اضافه کرد: «این مانور یک مقدار با مشکل مواجه خواهد شد و این نیروهایی که در عمق دشمن می‌روند با توجه به اینکه آرایش دشمن هم در عمق هست، کمک زیادی نمی‌توانیم به آنها بکنیم و ممکن است اینها گیر بیفتند و هیچ‌گونه

کمک مؤثری به آنها نشود.» وی در پایان سخنان خود پیشنهاد کرد که از تلاش در غرب نوآمری صرف نظر و تلاش اصلی در شرق آن گذاشته شود و پس از تصرف دوطرف خاکریز دشمن در شمال جاده شلمچه - خرمشهر، نیروهای خودی از آنجا به سمت جنوب تا پل‌های دشمن روی نهر خین و اروندرود روانه شوند. رحیم صفوی همچنین پیشنهاد کرد که یک تلاش هم در شرق و غرب جاده اهواز - خرمشهر در طرح مانور لحاظ شود.

در پایان جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی مباحث مطرح شده را چنین جمع‌بندی کرد: «تا حال سه قرارگاه فتح و نصر و فجر در آن محدوده‌ای که در مأموریتشان است، شناسایی‌هایی انجام داده‌اند و مشکلات خودشان را هم گفتند. دو، سه راهکار هم در اینجا مطرح شد. یک راهکار [طرح اول] این بود که در سه محور جداگانه قرارگاه فتح در غرب مرز، قرارگاه نصر چسبیده به مرز در شرق و قرارگاه فجر در آن محدوده شش کیلومتری خودش در این وسط عمل کند. یک راهکار هم [طرح دوم] این بود که ما در غرب مرز محدود عمل بکنیم و فشار را روی قسمت‌های دیگر (قرارگاه فجر و یا قسمت مثلثی شرق مرز) بیاوریم. یک راهکار هم [طرح سوم] این بود که تلاش عمده را در شرق محور اهواز به خرمشهر بگذاریم و بعد، عملیات را از جاهای دیگر آغاز کنیم. این راهکارهای کلی بود که بررسی شد و فعلاً نتیجه‌اش را نمی‌شود گفت و برای اینکه برادرها برنامه‌شان مشخص بشود که چه کار بکنند، از فردا طبق همان منطقه‌ای که به آنها واگذار شده است، سه قرارگاه فتح، نصر و فجر به شناسایی‌هایشان ادامه بدهند و کارهای مربوط به ادغام نیرو را انجام بدهند، ارتباطشان را از نظر قرارگاه مشترکشان کاملاً برقرار کنند و ظرف فردا ان شاء الله نتیجه کلی مانور از طرف قرارگاه کربلا ابلاغ خواهد شد.»

حاضران در جلسه: «الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، خمینی رهبر، مرگ بر ضد ولایت فقیه، درود بر رزمندگان اسلام، سلام بر شهیدان، مرگ بر امریکا، مرگ بر شوروی، مرگ بر منافقین و صدام.» به این ترتیب، فرماندهان حاضر در این جلسه پس از بررسی سه طرح مانور ارائه شده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، پیشنهادهای خود را مطرح کردند و در نتیجه مقرر شد قرارگاه مرکزی کربلا با بررسی این پیشنهادها، طرح مانور قطعی را فردا به قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ کند.^(۳)

۳۱۸

هم‌زمان با تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان عملیات بیت المقدس در اصفهان، مجلس بزرگداشت شهیدان این عملیات در تهران برگزار شد و سخنگوی شورای عالی دفاع در این مراسم ضمن تأکید بر این مطلب که ایران قصد تجاوز به هیچ کشوری را ندارد، اعلام کرد اگر نیروهای ایران از مرز با عراق عبور کنند، فقط برای احقاق حقمان است.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، پیکرهای ۷۸ نفر از رزمندگان عملیات بیت المقدس که به فیض شهادت نائل آمده‌اند، در اصفهان با حضور پرشکوه مردم تشییع و در گلستان شهدای این شهر به خاک سپرده شد.^(۳)

همچنین، به منظور گرامیداشت یاد شهیدان عملیات بیت المقدس، مجلس بزرگداشتی با حضور اقشار مختلف مردم و چند تن از شخصیت‌های سیاسی و نظامی کشور در مدرسه عالی شهید مطهری تهران برگزار شد. در پایان مراسم، حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا در سخنانی ضمن تشریح پیروزی‌های رزمندگان در جبهه‌های نبرد و تأثیر آن بر ابعاد نظامی، اقتصادی و روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران با دیگر کشورهای جهان، تحولات دو هفته اخیر در جبهه‌ها را واقعه‌ای عظیم و سرنوشت‌ساز برای ایران خواند و گفت: «به‌رغم آنکه ما بارها اعلام کرده‌ایم قصد تجاوز به هیچ کشوری را نداریم، اگر از مرزهای خودمان بیرون رویم تنها به‌خاطر احقاق حقمان است.»^(۴)

هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود نیز درباره این مراسم نوشته است: «بعد از ظهر در جلسه فاتحه‌خوانی ۷۰۰ شهید عملیات بیت المقدس، که در مدرسه و مسجد شهید مطهری برقرار بود، شرکت و سخنرانی کردم و درباره آثار مثبت آن عملیات و ارزش شهید و شهادت صحبت کردم تا تسلیتی برای مردم و بازماندگان باشد. در این جلسه مراجعات فراوانی از سوی رزمندگان داشتم که تأکید بر ادامه جنگ داشتند و نسبت به کسانی که مصلحت ختم جنگ را مطرح می‌کنند، اهانت می‌کردند. به آنها اطمینان دادم که شخص امام [خمینی] سیاست جنگ را زیر نظر دارند.»^(۵)

۳۱۹

امروز در مهاباد و اشنویه، ضدانقلابیون مسلح تعدادی از نیروهای نظامی و غیرنظامی را به شهادت رسانده یا مجروح کردند. در مقابل، با تلاش مدافعان انقلاب اسلامی دو پایگاه اشرار مسلح ضدانقلاب در مهاباد و یکی از روستاهای تابعه بوکان پاک‌سازی شد.

به گزارش سپاه پاسداران مهاباد، در پی شناسایی دو خانه تیمی متعلق به ضدانقلابیون در این شهر، بعد از ظهر امروز، نیروهای پاسدار این دو خانه را محاصره کردند که به دنبال آن درگیری شدیدی رخ داد. در این درگیری، خانه‌های تیمی متلاشی شد و ۸ نفر از ضدانقلابیون کشته یا مجروح شدند. از نیروهای خودی هم ۶ پاسدار و یک ژاندارم به شهادت رسیدند. هم‌زمان، تعدادی دیگر از عناصر ضدانقلاب، که گفته می‌شود از حزب دمکرات کردستان بودند، شهر را زیر آتش خمپاره گرفتند. بر اثر این حملات ۲ نفر از اهالی شهید و ۱۶ نفر مجروح شدند.^(۶)

همچنین، خبرنگار روزنامه کیهان از ارومیه گزارش داد بر اثر انفجار مین تعبیه‌شده به‌دست ضدانقلابیون در نزدیکی شهر اشنویه، یک خودروی ارتشی که از آن محل می‌گذشت، آسیب دید و ۵ نفر از سرنشینان آن شهید و ۵ نفر مجروح شدند. خبرنگار کیهان افزود: «در پی این حادثه تأسف بار مردم مسلمان و متعهد اشنویه به‌همراه برادران ارتش، سپاه، پیشمرگان مسلمان کرد، کارمندان و دانش‌آموزان دست به راهپیمایی زدند و با شعارهای کوبنده خود خواستار مجازات عاملین این عمل ناجوانمردانه شدند.»^(۷)

روابط عمومی ستاد عملیات شمال غرب کشور نیز گزارش داد نیروهای سپاه در عملیاتی، روستای قره‌کند از توابع بوکان را از وجود عناصر ضدانقلاب پاک‌سازی کردند. در این عملیات، ضدانقلابیون با برجای گذاشتن ۱۰ کشته و تعدادی مجروح متواری شدند.^(۸)

۳۲۰

در پی هشدار دیروز امام خمینی به کشورهای عرب حامی صدام حسین، وزیر دفاع کویت از آمادگی کشورش برای مقابله با هرگونه تعرض به خاک کویت خبر داد و وزیر دفاع مصر هم ضمن حمایت مجدد از عراق تأکید کرد که هیچ سرباز مصری به نفع عراق نمی‌جنگد. به گزارش خبرگزاری فرانسه از کویت، امروز شیخ سالم الصباح وزیر دفاع کویت گفت کشورش از نظر نظامی آماده است تا با هر نیرویی که به خاک کویت وارد شود، مقابله کند. وی اضافه کرد که کویت همچنین آماده است تا از هریک از کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در مقابل تهدیدات دفاع کند.^(۹)

از سوی دیگر، خبرگزاری یونایتدپرس از قاهره گزارش داد امروز ژنرال ابوغزاله وزیر دفاع مصر امروز گفت که کشورش از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کند؛ چون عراق یک کشور عرب است که موجودیتش مورد تهدید قرار گرفته است. وی پس از اینکه اظهار داشت کشورش تمامی نیازهای تسلیحاتی عراق را که بغداد قادر نیست از جای دیگر تأمین کند، در اختیارش قرار می‌دهد، اضافه کرد مصر در جنگ عراق علیه ایران هیچ نیرویی به عراق نفرستاده است. وی قول داد هیچ سرباز مصری در خارج از کشور پیکار نخواهد کرد.^(۱۰)

۳۲۱

با آزادشدن هویزه و رفع تهدید توپخانه‌ای دشمن از چند شهر دیگر استان خوزستان در جریان عملیات بیت‌المقدس، خبرگزاری فرانسه با اشاره به تلاش دولت جمهوری اسلامی ایران به منظور تأمین بخشی از نیازهای اهالی این شهرها برای بازگشت به خانه و احیای زندگی شان مبلغ غرامت درخواستی ایران را ۵۰ میلیارد دلار ذکر کرد.

خبرگزاری فرانسه از تهران گزارش داد: «طی چند روز اخیر موضوع بازسازی مناطق آسیب‌دیده جنگی در ایران به صورت یکی از موضوعات عمده درآمده است؛ یعنی تقریباً به اهمیت ادامه نبرد میان نیروهای ایرانی و عراقی بدون اینکه نشانه‌ای از یک راه حل صلح‌آمیز مشاهده شود. بازگشت آوارگان همانند صحنه‌های جنگی منبع الهام و منبع فناپذیری برای دوربین‌های تلویزیونی شده است. بازسازی در دستور روز دولت، شورای عالی اقتصاد و همچنین مقالات اساسی روزنامه‌ها قرار گرفته است. ... سخنگوی دولت نیز اعلام کرد که یک شورای بازسازی ایجاد شده است. از سوی دیگر، یک مقام سازمان برنامه گفت بودجه اولیه این شورا ۵ میلیارد دلار است. درحالی که تهران

تمام منابع خود را برای ادامه جنگ بسیج کرده و براساس ارقام رسمی این جنگ تا ماه گذشته ۱۵ میلیارد دلار هزینه در بر داشته، این سؤال مطرح است که چه کسی هزینه بازسازی را خواهد پرداخت؟ پاسخ این سؤال تاکنون رسماً داده نشده است، ولی ناظران خاطرنشان می‌کنند یکی از شرایط ایران برای صلح با بغداد، که تاکنون تغییر نکرده، پرداخت غرامت جنگ از [سوی] عراق است. مقامات ایرانی هنوز هیچ مبلغی را اعلام نکرده‌اند، ولی اخیراً روزنامه‌های کویتی به نقل از منابع نزدیک به هیئت میانجیگری غیرمتعهدها مبلغ غرامت را ۵۰ میلیارد [دلار] ذکر کرده‌اند.^(۱۰)

خبرگزاری فرانسه ادامه داد: «خسارات ناشی از ۱۹ ماه جنگ و اشغال اراضی و خسارات مخصوصاً در خوزستان، استان نفت خیز جنوب ایران که شدیدترین نبردها در آنجا جریان داشت، بدون شک بسیار مورد توجه است. این خسارات ازسوی بعضی از منابع ایرانی در حدود یک صد میلیارد دلار برآورد می‌شود.»^(۱۱)

۳۲۲

وزیر امور خارجه امریکا ضمن ارائه گزارش اخبار پیروزی‌های نظامی ایران به اعضای پیمان ناتو، گفت پیروزی ایران در جنگ با عراق بر منافع غرب اثر می‌گذارد.

به گزارش خبرگزاری رویتر، الکساندر هیگ در جلسه امروز وزیران عضو پیمان نظامی ناتو در بروکسل گفت: «پیروزی‌های ایران در جنگ با عراق نگرانی‌های امنیتی در کشورهای نفت خیز خلیج فارس را افزایش داده و این امر اثرات احتمالی برای منافع غرب در بر دارد.»

رویتر سپس با اعلام اینکه یک مقام بلندپایه امریکایی دیگر سخنان خصوصی هیگ در اجلاس ناتو را برای خبرنگاران تشریح کرده است، به نقل از وی افزود: «اوضاع کلی در خلیج فارس به علت تعرض‌های ایران که تاکنون نسبتاً موفقیت‌آمیز بوده، به تکیلی‌های بیشتری در رفتار کشورهای خلیج فارس به وجود آورده و این امر به نوبه خود بر منافع و ادراکات غرب اثر می‌گذارد.»^(۱۲)

۳۲۳

در پی بیانیه مشترک رهبران سوریه و لیبی که در آن حکومت عراق به عنوان آغازگر جنگ با ایران معرفی شده است،* رادیو بی بی سی این بیانیه را ادامه پشتیبانی سوریه و لیبی از ایران دانست و مطبوعات عراق نیز این دو کشور را به دلیل آنچه آنها خیانت به ملت عراق می‌پندارند، به شدت مورد حمله قرار دادند. وزیر دفاع مصر هم از این دو کشور خواست حمایت خود را از ایران قطع کنند.

در مقابل، سخنگوی شورای عالی دفاع ایران از مواضع دولت‌های سوریه، لیبی و الجزایر تجلیل کرد. رادیو بی بی سی امروز ضمن اشاره به سفر دیروز حافظ اسد رئیس جمهور سوریه به لیبی درخصوص بیانیه منتشرشده در پایان این سفر گفت: «پرزیدنت حافظ اسد از حمایت خود از

* گزارش مربوط به این بیانیه در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۶ آمده است.

ایران نکاسته و به دنبال دیدار از لیبی همراه با سرهنگ قذافی [رهبر لیبی] پشتیبانی خود را از ایران تکرار نموده و اضافه کرده است عراق مسئول شروع جنگ [با ایران] می‌باشد.^(۱۳)

خبرگزاری فرانسه نیز به نقل از خبرگزاری عراق ضمن اعلام این مطلب که مطبوعات عراق امروز رژیم‌های سوریه و لیبی را به شدت مورد انتقاد قرار دادند، افزود روزنامه *الثوره* ارگان حزب بعث عراق، حکومت‌های سوریه و لیبی را به تروریسم و خصومت آشکار با هرگونه سیاست موافق تمامیت ارضی اعراب متهم کرد و نوشت: «باوجود این‌گونه خیانت‌ها، عراق همچون صخره‌ای استوار و پابرجا خواهد ماند». روزنامه *الجمهوریه* هم نوشت: «خیانت‌های رژیم‌های سوریه و لیبی لزوماً مانع از دستیابی به آزادی و استقلال در جهان خواهد شد». روزنامه *العراق* نیز خاطر نشان کرد: «نیروهای وطن پرست عرب خیانت سوریه و لیبی را با سکوت برگزار نخواهند کرد؛ زیرا چنین روشی ریختن نفت روی آتش است». *العراق* افزود: «موضع سوریه و لیبی عواقب وخیمی در روابط میان اعراب در بر خواهد داشت. این موضع باید مورد تنبیه قرار گیرد».^(۱۴)

همچنین، ابوغزاله وزیر دفاع مصر از کشورهای عربی که از ایران در برابر عراق حمایت می‌کنند خواست کمک به ایران را متوقف سازند تا امنیت عراق به مخاطره نیفتد. وی هشدار داد ادامه جنگ عراق و ایران بر امنیت خلیج فارس و کشورهای عرب که امنیت این منطقه را از امنیت خود جدا نمی‌دانند، تأثیر منفی خواهد گذاشت.^(۱۵)

در همین حال، حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع ایران، در بخشی از سخنان امروز خود در مراسم گرامیداشت یاد شهیدان عملیات بیت المقدس که در مدرسه عالی شهید مطهری تهران برگزار شد، موضع گیری سوریه در خصوص توطئه‌های مرتجعین منطقه علیه جمهوری اسلامی ایران را بحق دانست و گفت: «سوریه تنها کشور عرب است که با آگاهی از خطرات رژیم اشغالگر قدس جلوی تجاوزات آن را سد کرده است». وی در همین زمینه صدور بیانیه‌هایی از سوی کشورهای لیبی و الجزایر را در خنثی سازی توطئه‌های اعراب مرتجع علیه انقلاب اسلامی که می‌خواستند با رودرو قرار دادن جمهوری اسلامی ایران و اعراب وانمود کنند خطر ایران از خطر رژیم صهیونیستی برای اعراب بیشتر است، بسیار پرارزش خواند و گفت: «لیبی و الجزایر در این بیانیه‌ها توطئه اعراب مرتجع علیه جمهوری اسلامی را خطر بزرگی برای اعراب، و ایران را بزرگ‌ترین هم‌رزمشان در جنگ علیه اسرائیل دانسته‌اند».^(۱۶)

۳۲۴

رسانه‌های غربی پس از گذشت شانزده روز از آغاز عملیات بیت المقدس و مشاهده پیروزی‌های رزمندگان ایران در این عملیات، همچنان به القاء واهمه در اعراب درخصوص آنچه آنها خطر گسترش انقلاب اسلامی ایران قلمداد می‌کنند، مشغول هستند تا از این طریق بتوانند جبهه‌ای واحد از کشورهای عرب در مقابل ایران ایجاد کنند.

روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور در شماره امروز خود نوشت: «جنگ بیست‌ماهه

خلیج فارس بین عراق و ایران تاکنون آن گونه که انتظار می رفت موجب از هم گسیختن ثبات منطقه نشده است. در نتیجه، جریان نفت از خلیج فارس به سوی دنیای صنعتی غیر کمونیست و نقاط دیگر ادامه یافته است. دلیل اصلی اش بنیستی بود که در سال ۱۹۸۱ در جنگ بین دو کشور به وجود آمده بود، اما تهاجم پیروزمندانه اخیر ایران در سال جاری آن بن بست را درهم شکسته و امکان دارد اوضاع منطقه را مورد تهدید قرار دهد. نیروهای مهاجم عراقی تا نزدیکی مرز مشترک دو کشور عقب رانده شده اند و اینک جنگ بر سر خرمشهر جریان دارد. در این میان آنچه که بقیه خاورمیانه [غرب آسیا] به انتظارش نشسته است، این است که آیا ایرانیان در پی بازستانی خرمشهر در مرز متوقف خواهند شد یا گرم پیروزی به عراق هجوم خواهند برد. دست زدن به چنین کاری است که می تواند با به وجود آوردن اوضاع تازه و خطرناکی بیشتر از هر عامل دیگری ثبات خلیج فارس را برهم زند. عربستان سعودی و دیگر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس هیچ کدام نمی خواهند که نه صدام حسین و نه بنیادگرایی اسلامی و انقلابی آیت الله خمینی بر منطقه حاکم شود؛ اما آیت الله خمینی را بیشتر از رهبر عراق برای خود تهدیدآمیز می بینند.^(۱۷)

روزنامه انگلیسی فایننشال تایمز نیز در مقاله ای نوشت: «کشورهای عرب خلیج فارس دچار نگرانی شدید شده اند که مبدا پیروزی های ایران در صحنه جنگ به تمام منطقه حالت بی ثبات تری بخشیده و ایران در صدد برآید برداشت انقلابی خود را در رابطه با اسلام به همسایگان خود تحمیل کند.»

روزنامه گاردین (چاپ لندن) هم با اعلام این مطلب که نگرانی کشورهای عرب خلیج فارس به دنبال اخطار ایران مبنی بر دست کشیدن این کشورها از حمایت عراق تشدید شده است، به نقل از خبرنگار خود در بغداد افزود: «با پیروزی های اخیر و سخنان تهدیدآمیزی که رادیو تهران پخش می کند، جای تعجب نیست که کشورهای عرب خلیج فارس تصمیم گرفته اند گفت وگوهای خود [در جلسه اخیر شورای همکاری خلیج فارس] را پیرامون جنگ ایران و عراق معلق بگذارند.»^(۱۸) همچنین، روزنامه امریکایی وال استریت ژورنال در شماره امروز خود در گزارشی به قلم خبرنگار خود در بغداد آورده است: «عقب نشینی عراقی ها از خاک ایران در چند ماه اخیر باعث ایجاد شک و تردید در مورد دوام حیات سیاسی صدام حسین شده و احتمال گسترش هرج و مرج انقلاب [آیت الله] خمینی را به عراق و دیگر کشورهای نفت خیز حوزه خلیج فارس تشدید کرده است.»^(۱۹)

۳۲۵

در آستانه پیروزی قاطع قوای نظامی ایران بر ارتش عراق، نشریه النهار پیش بینی کرد که ممکن است رژیم اشغالگر قدس به جنوب لبنان حمله کند تا به این وسیله با کاستن از فشار سوریه بر مرزهای عراق و اردن، این دو کشور بتوانند قسمت اعظم نیروهای خود را به مقابله با ایران اختصاص دهند. نشریه النهار (چاپ لبنان) در شماره امروز خود در مقاله ای به قلم مروان اسکندر، کارشناس منطقه غرب آسیا، ضمن اشاره به احتمال پیروزی ایران در جنگ با عراق و با اظهار اینکه توان نیروها و منافع منطقه خلیج فارس ایجاب می کند تا عراق از این ورطه نظامی نجات یابد، نوشت: «در میان کشورهای

عضو شورای همکاری خلیج [فارس] و کشورهای بزرگ غربی، خط مشی مشابهی وجود دارد. رژیم ایران کشورهای غربی را به وحشت افکنده و همچنین این رژیم مورد پسند کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] نمی باشد. «النهار اضافه کرد: «پیش بینی ها و برداشتهای مطرح شده پیرامون منافع سیاسی بین المللی در منطقه خلیج [فارس] لبنان را خارج از چارچوب این منافع قرار نمی دهد. بنابراین، لازمه اش این خواهد بود که سوریه را در جنوب لبنان در جنگ با اسرائیل سرگرم کرد و خط قرمز را نادیده گرفت تا دمشق به جنگ تحمیلی کشیده شود و فشار بر مرزهای عراق و اردن کاهش یابد تا عراق و اردن بتوانند قسمت اعظم نیروهای خود را به رویارویی با ایران اختصاص دهند. این مسئله بی تردید برای لبنان و ساکنین آن و فلسطینی ها در جنوب خوشایند نیست. بنابراین، لازم می شود سوریه در زودترین زمان ممکن خود را مهیا سازد. اگر آن طور که پیش بینی می شود اسرائیل حمله کند، بهترین دلیل برای رویدادهای آینده خلیج [فارس] خواهد بود.»^(۲۰)

۳۲۶

دو هفته پس از حادثه سقوط هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر در خاک ایران و با وجود ارائه مدارک متعدد توسط ایران درباره دست داشتن حکومت عراق در این حادثه، مجله نیوزویک به نقل از منابع اطلاعاتی فرانسه، ایران را مسئول این حادثه دانست. مجله نیوزویک (چاپ اروپا) در شماره امروز خود نوشت: منابع اطلاعاتی فرانسه معتقدند که سقوط هواپیمایی که منجر به کشته شدن محمد صدیق بن یحیی وزیر امور خارجه الجزایر شد، تصادفی نبوده است و برخلاف گفته ایرانیان، کشور ایران مسئول این کشتار بوده است، نه عراق. این مجله اضافه کرد: «فرانسویان می گویند کنترل کنندگان پروازهای ترکیه که هنگام عبور هواپیمای بن یحیی از حریم هوایی ترکیه با آن در تماس بودند، هیچ هواپیمای عراقی را که در تعقیب هواپیمای بن یحیی باشد شناسایی نکردند. بنابراین، به محض ورود هواپیمای الجزایری به حریم هوایی ایران، پرواز چندین جت ایرانی بر صفحه رادار دیده شد. منابع اطلاعاتی فرانسه معتقدند که این جت ها هواپیمای بن یحیی را سرنگون کرده اند. هر چند ناظران هنوز معتقدند که تیراندازی تعمدی نبوده است.»^(۲۱)

۳۲۷

امروز یک هیئت عراقی سفر خود را به چهار کشور عربی منطقه آغاز کرد تا سران آنها را برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم تعهد در بغداد دعوت کند. *وال استریت ژورنال* هم از تدارک برگزاری این اجلاس در بغداد نوشت.

خبرگزاری فرانسه به نقل از خبرگزاری عراق گزارش داد: امروز یک هیئت عراقی به ریاست طارق عزیز معاون شورای فرماندهی عراق، از بغداد رهسپار امان پایتخت اردن شد. این هیئت قرار است به عربستان سعودی، یمن شمالی و کویت نیز سفر کند. طارق عزیز پیش از عزیمت به سوی امان اظهار داشت که این دیدار به منظور تسلیم پیام صدام حسین رئیس جمهور عراق،

به سران کشورهای مذکور صورت می‌گیرد. وی اضافه کرد این پیام حاوی دعوت صدام از این سران برای شرکت در اجلاس غیرمتعهدها در بغداد است.^(۲۳)

روزنامه آمریکایی *وال استریت ژورنال* هم نوشت: «باینکه قریب به ۲۰۰ هزار عراقی در جبهه ۹۰۰ مایلی در خاک ایران سرگرم جنگ‌اند، بغداد چون پایتختی جنگ‌زده نیست، در همه‌جای شهر جنب‌وجوش فوق‌العاده‌ای دیده می‌شود. ساختمان‌های عظیم و هتل‌های لوکس به سرعت بنا می‌شوند تا بغداد را آماده پذیرایی از نمایندگان کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها کنند.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۷

۱. سند شماره ۱۱۸۱۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: لشکر قدس سپاه، ۱۳۶۱/۲/۲۷؛ و - سند شماره ۱۱۸۰۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش دیدبان قرارگاه قدس، ۱۳۶۱/۲/۲۷؛ و - سند شماره ۷۶۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۳۲، ۱۳۶۱/۲/۲۷، صص ۱ و ۲.
۲. سند شماره ۴۹۹۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تشریح مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۷، نوار شماره ۲۷۰۵)، عبدالله درویشی، صص ۲۳ - ۲ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۲۹۹ - ۲۹۴.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۳۱.
۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۲.
۵. اکبر هاشمی رفسنجانی، *پس از بحران* (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۱.
۶. سند شماره ۷۱۹۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام سپاه منطقه ۵ (تبریز) به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۲.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱۱، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۴، کویت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۶.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۲ و ۳، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۶.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۳۰، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۴. همان، ص ۱۰، به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۶.
۱۶. همان، ص ۲.
۱۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۷، صص ۳ و ۴، به نقل از رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۲، به نقل از رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۲۰. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۴، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۱۱ و ۱۲، به نقل از النهار، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۲۱. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۸۴، ۱۳۶۱/۲/۲۶، ص ۵۱، به نقل از مجله نیوزویک، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۲، به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۲/۲۷.
۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۷، ص ۲، به نقل از رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۷.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۲۸ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۴ رجب ۱۴۰۲

۱۸ مه ۱۹۸۲

۳۲۸

فرمانده کل سپاه پاسداران در جلسه نخستین ساعت بامداد امروز فرماندهان لشکرها و تیپ‌های سپاه، پس از تشریح سه مرحله گذشته عملیات بیت‌المقدس، از آنان خواست به‌منظور تسریع در اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس از احتیاط بی‌مورد در طراحی مانور این مرحله از عملیات پرهیز کنند و برای اجرای آن سریع‌تر آماده شوند.

محسن رضایی در ابتدای سخنان خود سرعت عمل و استفاده از اصل غافلگیری را از جمله عوامل اصلی موفقیت مرحله اول عملیات در رسیدن به جاده اهواز - خرمشهر دانست و در تشریح وضعیت نیروهای خودی پس از دستیابی به این جاده گفت: «روز اولی که ما آمده‌ایم به جاده چسبیدیم، بین ما خلأ بود و درضمن سمت چپ و راست همدیگر را خوب نپوشانده بودیم؛ لذا یک مقدار تلفاتی که ما دادیم به‌خاطر این ضعف‌های تاکتیکی بود. یعنی فقط ما در طرح مانور بحث می‌کردیم که چطور خط را بشکنیم، اما برای پدافند فکر نکرده بودیم که اگر نیروها به جاده رسیدند و اگر سمت چپ یا سمت راست یکی از آنها خالی باشد، چه کار باید کرد و یا از نظر مهندسی چه پیش‌بینی‌هایی بکنیم. به‌دلیل همین ضعف‌های تاکتیکی که داشتیم، یک مقدار تلفات مخصوصاً تیپ حضرت رسول^(ص) داد و برادرهای خیلی خوبی شهید شدند.»

فرمانده کل سپاه سپس مرحله دوم عملیات را به‌دلیل کمبود نیروی عملیاتی، ناقص دانست و اظهار داشت که نیروها پس از رسیدن به نوار مرزی از مقابل و سمت چپ با دشمن روبه‌رو بودند و اگرچه از سمت راست (شمال) نیز احتمال داده می‌شد که لشکرها ۵ و ۶ عراق آنها را تهدید کنند، لیکن دشمن این لشکرها را عقب برد. وی به پاتک‌های شدید دشمن در این مرحله، به‌خصوص در جناح چپ و نیز به‌شهادت رسیدن عده‌ای از نیروها در میادین مین شناسایی‌نشده، اشاره کرد و گفت: «در این رابطه هم باز من اشکالات تاکتیکی را می‌بینم. البته اشکال کلی مانوری هم بود، ولی خب آن دیگر به‌دلیل کمبود نیرو بود؛ یعنی نیروی ما کم بود و دیگر نمی‌توانستیم درحالی که به‌سمت مرز می‌رویم، به‌سمت چپ هم برویم و لااقل پهلوی چپ با دشمن نداشته باشیم.»

محسن رضایی تعجیل در اجرای مرحله سوم عملیات در جناح چپ (جنوبی) را نتیجه پانک‌های دشمن در این جناح، تلاش برای رسیدن به جاده شلمچه - خرمشهر به منظور جلوگیری از فرار احتمالی دشمن از خرمشهر و نیز احتمال خطر حمله سنگین عراق از این جناح دانست و در همین حال درخصوص آماده‌نبودن نیروها برای اجرای این مرحله از عملیات و همچنین عدم‌شناسایی کامل از منطقه هدف گفت: «آن روزی که قرار شد ما عمل کنیم، با برادرمان رحیم [صفوی] نشستیم و به ایشان گفتیم مثل اینکه برادرها آمادگی ندارند و ایشان هم گفت بله، آماده نیستند. به آقای [سرهنگ] حسنی سعدی هم گفتم که خیلی خب، حالا که این‌طور است، ۲۴ ساعت وقت به آنها می‌دهیم. ۲۴ ساعتی که وقت داده بودیم، باز گویا وقت کم بوده؛ چون برادرها شناسایی کامل نکرده بودند که البته آن‌هم به دلیل این بود که عمدتاً تیپ‌ها به دلیل اینکه نیرویشان خیلی زیاد بود به مسئله اصلی که اطلاعات و هدایت باشد، اصلاً نمی‌رسند. یعنی یک تیپ ما عمدتاً صبح تا شب یا مشغول درگیری و یا تدارکات و مهندسی است و اصلاً به مسئله عملیات و اطلاعات نمی‌رسد.»

محسن رضایی در ادامه سخنان خود پس از اینکه تلفات زیاد تیپ ۲۵ کربلا در مرحله سوم و در شمال جاده خرمشهر - شلمچه را نتیجه مانور اشتباه این تیپ دانست، گفت: افزایش تلفات موجب شده است فرماندهان در ارائه طرح مانور مرحله بعدی عملیات بیش‌ازحد احتیاط کنند. وی که چنین وضعی را به صلاح نمی‌دانست، گفت: «آن تصمیم‌گیری قاطعانه که فرماندهی باید داشته باشد، سلب شده است و یک مقدار برادرهای ما در ارائه تصمیم و در ارائه مانور سست شده‌اند.» رضایی با اشاره به تغییرات پی‌درپی در طرح‌های ارائه‌شده، گفت: «این تغییرات و تحولات به‌خاطر این ترسی است که در ما به وجود آمد و احساس می‌کنیم که چون یک مقدار تلفات دادیم، اشتباهاتی بوده و این اشتباهات را باید رفع کنیم.» فرمانده کل سپاه با تأکید بر اینکه نباید تلفات بدهیم، ادامه داد: «تحلیل هم باید منطقی باشد، یعنی نبایدیم بگوییم که خب آقا اینها چون هیچ شناسایی نداشتند، این‌طوری شد. هیچ‌گاه در شکست، یک عامل تأثیر ندارد؛ یعنی همیشه عوامل متعددی است که باید آن عوامل را ما در نظر بگیریم و اگر همه عوامل را ما تجزیه و تحلیل نکنیم و شناسیم قادر نیستیم که برای طرح‌های آینده مانورهای درستی را ارائه بدهیم.»

محسن رضایی در ادامه سخنان خود چند مطلب را متذکر شد. در نخستین تذکر، وی با اعلام اینکه درصدد عمق‌بخشیدن به سازمان تیپ‌های موجود هستیم، این امر را مستلزم وابسته‌شدن تیپ‌ها به مناطق کشوری سپاه پاسداران دانست و گفت: «هیچ تیپی به‌صورت مستقل وجود ندارد. قرارگاه کربلا یا برادرانی که فرماندهان لشکرها هستند، هیچ مسئولیتی از نظر سازمان و کادر در مقابل شما ندارند و به عبارتی شما صاحب اصلی این تیپ‌هایی هستید که الان دست شماست و از مناطق خودتان هستند.» دومین تذکر درباره ضعف ارتباط فرماندهان با رده‌های تابعه آنان بود که در این خصوص محسن رضایی اظهار داشت: «متأسفانه فرماندهان تیپ‌های ما نه به‌طرف فرماندهان گردان‌ها، نه به‌طرف واحدهای ستادی و نه به‌طرف نیروها می‌روند و دیده شده که یک تیپی مثلاً ۱۵۰۰ نفر نیرو را همین‌طوری تسویه حساب کرده‌اند. برعکس، بعضی از تیپ‌ها هم رفتند با

بچه‌هایشان صحبت کردند و افرادی را که می‌گفتند ما یک ساعت دیگر هم نمی‌مانیم آن‌قدر با آنها صحبت کردند و توجیهشان نمودند که الان مانده‌اند و شعار می‌دهند که «جنگ، جنگ تا پیروزی». یا برعکس، فرماندهان گردان‌های ما هیچ در جریان قضایا نیستند؛ یعنی نمی‌دانند در این مملکت چه می‌گذرد؟ یا اینکه طرح‌های مانور چیست؟ یا اینکه طرح مانور سابق چی بود؟ یا مثلاً در این جلسه‌ای که الان در قرارگاه کربلا داشتیم چه گذشت؟ ... یکی از راهکارهای این مسئله این است که شما با بچه‌هایتان مرتب بنشینید توجیهشان کنید. با آنها جلسه دعا بگذارید و مرتب بنشینید مسائل و قضایا را برایشان تحلیل کنید و بگویید اشکال کار چیست. بگویید کندی کار در چیست و آنها را سعی کنید از آن محیط بسته‌ای که برایشان به وجود آمده، بازشان کنید تا در کل سپاه حیات پیدا کنند، زندگی کنند و درد کل سپاه و درد کل جنگ را بفهمند.»

در سومین تذکر، فرمانده کل سپاه که بارها در مورد تبعیت‌ناپذیری برخی از فرماندهان هشدار داده بود، بار دیگر گفت: «یکی از مسائلی که اخیراً بخشنامه کردیم، این است که گفتیم برادرها باید امر تبعیت‌پذیری را کاملاً رعایت کنند و این را به‌عنوان آخرین بار هم تأکید می‌کنیم و از این به بعد خیلی جدی برخورد می‌کنیم؛ یعنی از صمیمی‌ترین برادری را که دوست داریم از میان شما، به‌خاطر اینکه واقعاً امر تبعیت‌پذیری جا بیفتد. این را به برادرهای فرماندهان لشکرها هم گفتیم و الان هم به خود شما می‌گوییم که اگر از این تاریخ به بعد مسئله‌ای پیاده [اجرا] نشود، بلافاصله ما برادرها را تحویل حاکم شرع می‌دهیم که حکم خدا را در مورد ایشان اجرا بکنند و این باعث می‌شود که شاید از این طریق مسائل حل بشود. باید یک سازمان قوی و متشکل داشته باشیم. این سازمان قوی را هم یک نفر، دو نفر نمی‌توانند درست کنند؛ همه باید تلاش کنیم که ان‌شاءالله این سازمان به امید خدا درست بشود.»

فرمانده کل سپاه در پایان سخنان خود اظهار داشت: «برای مردم کلی ابهام هست که با این همه تلفاتی که ما دادیم، پس چرا خرمشهر آزاد نشد؟! آیا عراقی‌ها به ما حمله‌ای کردند که این را به ما نمی‌گویند و نمی‌خواهند که تضعیف روحیه بشود، قضیه چیست؟ چرا عملیات کند شده؟ این دقیقاً سؤالی است که همه کسانی که می‌آیند و تلفن می‌زنند، این را مطرح می‌کنند. مقامات هم همین‌طور؛ یعنی مرتب می‌گویند چی شد؟ امیدواریم که برادرها یک مقدار همت بیشتری بکنند و سریع‌تر آماده بشوند که مسئله را تمام کنیم و به‌خاطر اینکه ان‌شاءالله امشب یادی از امام حسین^(ع) و شهدای عزیزی که در این عملیات از دست داده‌ایم و تعداد بسیاری از برادرها از پاسدارها بودند و کسانی بودند که سرمایه‌گذاری خیلی وسیع روی آنها کرده بودیم و امید داشتیم که ان‌شاءالله آینده سپاه حضرت مهدی^(عج) را تضمین بکنند، از برادرمان ردانی [پور] می‌خواهیم که ان‌شاءالله قلب برادرها را به یاد امام حسین^(ع) نزدیک کنند.»

سپس، مراسم دعا و نیایش با اجرای مصطفی ردانی پور جانشین فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)

حدود ساعت ۱ بامداد برگزار شد.^(۱)

۳۲۹

فرماندهی مشترک قرارگاه کربلا (محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی) که در بررسی سه طرح ارائه شده در جلسه دیروز فرماندهان سپاه و ارتش نتوانسته بود به نتیجه مورد نظر برسد، در ساعت ۱۵:۰۰ امروز جلسه‌ای دیگر تشکیل داد تا این سه طرح را به همراه یک طرح دیگر با فرماندهان سه قرارگاه عملیاتی فتح، نصر و فجر به بحث گذارد و ضمن بررسی نقاط قوت و ضعف هریک از آنها، به طرح نهایی دست یابد.* در این جلسه چهار طرح پیشنهادی برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس بدین شرح مورد بررسی قرار گرفت:

در طرح اولی، قرارگاه فتح در غرب نوار مرزی شمال شلمچه وارد عمل شود و پس از انهدام قوای دشمن و رسیدن به جاده شلمچه - بصره به سمت چپ (نوار مرزی) ادامه مسیر داده و سپس با پیشروی به طرف نهر خین و در صورت امکان عبور از آن تا اروندرود گسترش یابد و به این ترتیب، نوار مرزی را تأمین کند. قرارگاه نصر به موازات قرارگاه فتح از شرق نوار مرزی به طرف جنوب وارد عمل شود و با انهدام قوای دشمن در شمال جاده شلمچه - خرمشهر و سپس انسداد این جاده، به پاک سازی جناح شرقی خود بپردازد. قرارگاه فجر پس از شکستن خط دشمن در سیل بند عریض (محدوده سه کیلومتری غرب جاده اهواز - خرمشهر) به طرف نهر عریض حرکت کند و پس از رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، ضمن ایجاد خط پدافندی به طرف شرق (خرمشهر) از سمت غرب با قرارگاه نصر الحاق کند. به این ترتیب، سه قرارگاه عملیاتی با تصرف منطقه حداثه نهر عریض تا نوار مرزی شلمچه، محاصره خرمشهر را تکمیل کنند.

در طرح دوم، تلاش اصلی در غرب جاده اهواز - خرمشهر و از سوی قرارگاه نصر پیش بینی شده است. به طوری که این قرارگاه پس از شکستن خط دشمن در سیل بند عریض با تمایل به راست، از غرب نهر عریض تا جاده شلمچه - خرمشهر پیش می رود و سپس از دو محور شمال و جنوب این جاده به پاک سازی منطقه به طرف غرب (شلمچه) می پردازد. قرارگاه فجر نیز به دنبال قرارگاه نصر با تمایل به چپ جلو آمده و در حاشیه غربی نهر عریض تا اروندرود، به طرف شرق پدافند می کند تا به این وسیله جناح شرقی قرارگاه نصر را تأمین کند. قرارگاه فتح هم با استقرار در غرب نوار مرزی منتظر می ماند تا در صورت موفقیت قرارگاه نصر در پیشروی به طرف شلمچه، با انهدام قوای دشمن در غرب نوار مرزی به طرف جنوب پیشروی کرده و پس از رسیدن به جاده شلمچه - بصره به سمت چپ (نوار مرزی) متمایل شده و با قرارگاه نصر الحاق کند و به همراه این قرارگاه تأمین نوار مرزی را برقرار سازد. در این طرح، همچنین پیش بینی شده که در صورت موفق نبودن قرارگاه نصر در پیشروی به طرف

* در این جلسه سرهنگ حسین حسینی سعدی و حسن باقری فرماندهان قرارگاه نصر، غلامعلی رشید و مجید بقایی فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های فتح و فجر، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل و سرهنگ عبدالحسین مفید افسران عملیات و اطلاعات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا و رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه و حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا نیز حضور داشتند.

شلمچه، استقرار قرارگاه فتح در غرب مرز تداوم یابد و منطقه شلمچه زیر آتش توپخانه قرار گیرد. در طرح سوم که تلاش عمده در محور جاده اهواز - خرمشهر منظور شده است، هر سه قرارگاه عملیاتی از شرق و غرب این جاده وارد عمل می‌شوند و پس از رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، ضمن ایجاد خط دفاعی به سمت غرب (شلمچه) و تلاش برای انهدام دشمن در سمت شرق، برای اجرای مرحله بعدی عملیات به طرف خرمشهر آماده می‌شوند.

در طرح چهارم نیز همانند طرح سوم، تلاش اصلی در محور جاده اهواز - خرمشهر پیش‌بینی شده است؛ با این تفاوت که پس از دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه، پیشروی تدریجی به سمت غرب تا نوار مرزی شلمچه مدنظر قرار گرفته است تا به این طریق ضمن حفظ منطقه آزادشده، نیروهای دشمن گام‌به‌گام به طرف مرز عقب رانده شوند.

اگرچه در این جلسه فرماندهان ارتشی و سپاهی حدود دو ساعت و نیم به بررسی محاسن و معایب هر چهار طرح با اولویت طرح‌های اول و دوم پرداختند، لیکن به دلیل دست‌نیافتن به تضمین مورد انتظار برای اجرای هریک از آنها نتوانستند طرح نهایی را تعیین کنند. بنابراین، مقرر شد با احضار هرچه سریع‌تر فرماندهان تیپ‌های هر سه قرارگاه که باید اجرای عملیات را برعهده گیرند، جلسه‌ای دیگر تشکیل گردد و با اخذ نظر آنها طرح نهایی مشخص شود.^(۲)

۳۳۰

در ساعت ۲۲:۰۰ امروز، دومین جلسه بررسی چهار طرح مانور پیشنهادی برای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس در قرارگاه کربلا به منظور دریافت دیدگاه‌های فرماندهان تیپ‌های سپاه و ارتش تشکیل شد.

در ابتدای این جلسه که علاوه بر فرماندهان حاضر در جلسه قبل، فقط سه فرمانده تیپ سپاه پاسداران (حسین خرازی، احمد کاظمی و عبدالمحمد رثوفی‌نژاد) توانسته بودند حضور یابند، سرهنگ علی صیاد شیرازی که اداره جلسه را برعهده داشت، با بیان اینکه در جلسه ساعت ۱۵ با فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی، در بررسی مانور مرحله بعدی عملیات با مشکل مواجه شدیم و به همین دلیل لازم دیدیم با حضور فرماندهان تیپ‌ها طرح‌های ارائه شده را بررسی کنیم، به تشریح این طرح‌ها پرداخت و سپس از فرماندهان حاضر خواست نظر خود را در مورد این طرح‌ها بیان کنند. رحیم صفوی هم از فرماندهان تیپ‌ها خواست تا در بیان نظر خود در خصوص هریک از این طرح‌ها به نکاتی همچون استعداد دشمن، مسیر تقویت و پاتک دشمن، وضعیت زمین به لحاظ برخورداری از عارضه‌های طبیعی و مصنوعی (برای پدافند) و راه‌های مواصلاتی با عقبه (برای تدارک نیرو و تخلیه مجروحان) و نیز حفظ پیوستگی نیروها به منظور جلوگیری از پراکندگی آنها هنگام عملیات توجه داشته باشند. وی در پایان سخنان خود خطاب به فرماندهان تیپ‌ها گفت: «شما نظر خودتان را بدهید. شما یک نیروی عمل‌کننده هستید. راهکارها مشخص است. چهار تا راهکار بیشتر نیست. یکی از این راهکارها را بگویید.»

احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف سپاه، با اشاره به طرح پیشنهادی دوم (تلاش اصلی در غرب جاده اهواز - خرمشهر) اظهار داشت: «در راهکار دوم که قرار شد تمام فشارمان را از قرارگاه فجر ببریم [برای پیشروی از حاشیه غربی نهر عرایض تا اروندرود و سپس پدافند به طرف شرق]، به نظر من این کار اگر بشود و با عوارضی که دشمن ایجاد کرده تا کنار جاده آسفالت [خرمشهر - شلمچه]، اطمینان خیلی زیادتری هست که ما بتوانیم به راحتی این منطقه [شلمچه] را با تیر مستقیم تانک بپوشانیم و اینجا [در امتداد نهر عرایض] هم که کاملاً خط پدافندی تا کنار اروند است. چون قرارگاه فجر قرار شد برود تا کنار اروند، ما [قرارگاه فتح] بیاییم تا کنار جاده آسفالت [شلمچه - بصره] تضمین موفقیت عملیات خیلی بیشتر است؛ ولی به شرطی که اینها بیایند تا کنار اروند.»

وی ادامه داد: «نظر من این است که تمام فشارمان را بگذاریم اینجا و در غرب مرز عمل کنیم و این نیروهای دشمن را منهدم کنیم. انهدام نیرو در غرب مرز حتماً انجام بشود ... و تا کنار جاده [شلمچه - بصره] بیاییم و بعد از کنار جاده بیاییم به داخل نوار مرزی و پدافندمان تا کنار جاده باشد، خیلی تضمینش [زیاد است] و آسیب دیدن ما [با پدافند در کنار جاده] خیلی کم است. ... ولی بخواهیم خودمان را [در امتداد نوار مرزی] برسانیم به اروند هم راحت است؛ اما نگهداری آن مشکل است و آسیب زیاد است.»

سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، از وی سؤال کرد که شما در خط مرز چگونه پدافند خواهید کرد؟ احمد کاظمی پاسخ داد: «قرارگاه نصر در جناح چپ ما قرار می گیرد.»

سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا نیز پرسید اگر قرارگاه نصر موفق نبود، شما چه خواهید کرد؟ احمد کاظمی این بار پاسخ داد: «ان شاء الله اگر ما بخواهیم تا کنار جاده بیاییم، نیرویمان قوی است و می تواند جلوی اینها [نیروهای دشمن] را هم بگیرد.»

سرهنگ حسینی سعدی خطاب به احمد کاظمی اظهار داشت: «در عملیات قبلی [مرحله سوم] که

انجام دادیم، نصر ۳ آمد روی جاده آسفالت [خرمشهر - شلمچه] و به طور کامل جاده را بست؛ ولی نصر ۷ در کنارش به جاده نرسید. هوا که روشن شد از همین طرف [شرق] دشمن رفت ۳۰ درصد تلفات وارد کرد و [نصر ۳] عقب نشست.»

احمد کاظمی پس از این شبهه ای که سرهنگ حسینی سعدی مطرح کرد، اظهار داشت: «والله، من یک نظر کلی دارم که الان

حسین خرازی و احمد کاظمی

توکل‌هایی که داشتیم اول عملیات‌ها، اینها یک‌خرده کمتر می‌شود و روی چیزهای دیگر داریم بحث می‌کنیم، گمان نکنم که صحیح باشد. با این صحبتی هم که پریروز امام [خمینی] کرد زیاده‌تر بخواهیم به این حرف‌ها بنشینیم، صحبت کنیم و اینکه درست، باید که تدبیر کنیم ... ولی ما انتظار داشتیم که دیشب عملیات بشود. با همه این مشکلات آماده هم شدیم. با توکل به خداوند ان‌شاءالله برویم، کار حل می‌شود. زیاد روی اینکه نمی‌دانم یکی عمل نکرد و آن یکی نیامد، منتظر اینها نباشیم و تصمیم بگیریم که برویم. امیدواریم که حتماً می‌رویم و به هدف‌هایمان هم می‌رسیم.»

حسین خرازی فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) از قرارگاه فتح، که به‌عنوان دومین فرمانده تیپ به اظهارنظر پرداخت، ضمن قرائت آیه‌ای از قرآن کریم و تأکید بر تدبیر و توکل بر خداوند در عملیات، طرح اول (عملیات قرارگاه فتح در غرب نوار مرزی) را مورد توجه قرار داد و گفت: «ما در مانورمان تغییر نکردیم و همان مانور قبلی مان است؛ یعنی بیاییم غرب خاکریز جاده [مرزی] عمل بکنیم و [پس از رسیدن به جاده شلمچه - بصره] بیاییم خودمان را برسانیم به شرق نوار مرزی. قرارگاه نصر هم بیاید به موازات ما [در شرق نوار مرزی] عمل کند و بیاید جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] را تأمین کند و این عقبه دشمن و این پلی که اینجا [روی نهر خین] هست، به مخاطره بیفتد و عقبه دشمن یک حالت محاصره‌ای پیدا کند و دشمن در اینجا کلاً کنده شود.» وی ضمن مخالفت با عملیات یگان تحت‌امرش در نقطه‌ای دیگر، ادامه داد: «ما ان‌شاءالله باید توکل‌مان را بر خدا زیاد کنیم و همین نیرویی که داریم، ان‌شاءالله نیروی خیلی مناسبی است؛ قوی باشیم. ان‌شاءالله امام [خمینی] هم که نوید پیروزی دادند و این همه نیرویی که ما داریم از چند جهت به دشمن حمله کنیم، اصلاً دشمن قدرت تفکر و قدرت تصمیم‌گیری و قدرت آرایش از او گرفته می‌شود. دو مرتبه اینجا ننشینیم و بگوییم که فلان کار را انجام بدهیم، تیربارش کار می‌کند، مین دارد. ان‌شاءالله بیاییم همین برنامه‌ای که داریم اجرا کنیم. بچه‌های ما آمادگی هم دارند. حتی شناسایی هم کردند. به میدان مینشان هم رسیده‌اند. یک رده بیشتر مین نیست.» حسین خرازی در پاسخ به این سؤال سرهنگ موسوی قویدل که شما خودتان در شرق و غرب مرز عمل خواهید کرد یا قرارگاه نصر باید عمل کند، اظهار داشت: «راهکار [طرح پیشنهادی] اول این است که ما شرق و غرب جاده [مرزی] را عمل کنیم، بعد قرارگاه نصر هم بیاید به موازات همان دژ [دو کیلومتری شرق مرز] عمل کند. قرارگاه فجر هم همین‌طور؛ و هم‌زمان اگر عملیات صورت بگیرد، ان‌شاءالله نتیجه می‌گیریم. ولی اگر ما که عمل کنیم، قرارگاه نصر عمل نکند، ما از پهلوی شرقی خودمان [ضربه] می‌خوریم و نمی‌توانیم بایستیم.»

سرهنگ حسینی‌سعدی هم از خرازی پرسید: «شما که تمام بحثتان روی راهکار اول بود، چه معایبی در راهکار دوم و سوم می‌بینید؟» قبل از اینکه خرازی پاسخ دهد، سرهنگ صیاد شیرازی خطاب به وی توضیح داد: «در راهکار دوم مأموریت شما این است که باید این انهدام نیرو [ی دشمن در غرب مرز] را انجام بدهید تا اینجا [جاده شلمچه - بصره] خودتان را برسانید. اینها [قرارگاه نصر] هم از این طرف [شرق] می‌آیند و احتمالاً به شما می‌رسند و ممکن است که تا اینجاها [منطقه شرق نوار مرزی شلمچه]

بمانند تا صبح و ادامه تک کنند. باز هم از این طرف [شرق] ضربه می‌خورید؟» حسین خرازی نیز پاسخ داد: «بله، عیبی که می‌تواند این [طرح] داشته باشد [این است که] پاتک‌های دشمن راهش باز است. ما با تیر مستقیم نمی‌توانیم مانع دشمن شویم. فکر کنم می‌تواند پاتک کند. ما هم این وسط پخش هستیم و راه تخلیه هم نیست و دشمن می‌تواند ما را عقب بزند.»

سرهنک نصرت‌الله معین‌وزیری یکی دیگر از افسران عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، خطاب به حسین خرازی اظهار داشت: «من واقعاً برای اعتقاد شما و تصمیم شما احترام قائلم و می‌خواهم این را عرض کنم خدمتتان که اگر تمام نیروهای ما به این صورت که شما مصمم هستید و شناسایی دارید و اعتقاد دارید به موفقیتتان، اینها هم همین‌طور باشند، ما هم حرفی نداریم. اما شما فقط در فکر خودتان هستید؛ فکر این را نمی‌کنید که قرارگاه نصر واقعاً موفق می‌شود. دو بار [در مرحله سوم عملیات] دیدیم که [قرارگاه نصر] ناکام ماند و هر بار چقدر تلفات دادیم!»

حسین خرازی در پاسخ گفت: «می‌بخشید. آن موقع که عمل کردند، شناسایی نبوده؛ تعجیل در کارها بود، رفتند همین جوری عمل کردند. ولیکن الان شناسایی هست، می‌دانند دشمن در کجا مستقر شده است. هم دشمن و هم خودمان را پیدا کردیم. در نتیجه ما بهتر می‌توانیم عمل کنیم.» سرهنک معین‌وزیری در ادامه سخنان قبلی خود افزود: «واقعیت این است که قرارگاه نصر یا هر یگانی که در این منطقه عمل کند، مشکلاتی دارد و این مشکلات به‌حدی است که حتی موفقیت شما را هم از بین می‌برد و با شکست روبه‌رو می‌کند. صحبت ما هم سر همین مسئله است که می‌خواهیم واقعاً این بار دیگر این جوری نشود. شما اگر یک‌مقداری تمام فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که کردید با امکانات سایر نیروها مقایسه کنید و در تصمیمتان تجدیدنظر کنید، شاید نتایج دیگری به دست بیاید. یعنی شما حساب کنید اینها [قرارگاه نصر] موفق بشوند و بعد شما عملتان را شروع کنید و ببینید موفقیت شما با موفقیت آنها توأم می‌شود، فکر می‌کنم نتیجه بهتری عاید شود.»

حسین خرازی این بار پاسخ داد: «من این را می‌گویم که همیشه دنبال کلمه نصر، الله آمده است؛ یعنی نصر از جانب خداست. ما همین برنامه‌ای که داریم شاید هم موفق نشویم، ما داریم برنامه می‌ریزیم که تا این را عمل کنیم. و باز هم توی قرآن و توی نهج‌البلاغه هم می‌گوید که نصر همیشه از جانب خدای تعالی است. این ان‌شاءالله همیشه در نظرتان باشد.» سرهنک معین‌وزیری هم گفت: «ما هم همین‌طور، توکل داریم. اسم خودم هم نصرت‌الله است! [خنده حضار] و بر مبنای خدا این حرف را می‌زنم، ولی هروقت با منطق روبه‌رو شویم نباید بگوییم خدا کمک می‌کند. ما باید اول منطق را بگیریم و بعد به امید خدا، توکل کنیم.»

سرهنک موسوی قویدل که در خصوص احتمال موفقیت قرارگاه نصر در شرق نوار مرزی تردید داشت، گفت: «آنها [تیپ‌های امام حسین^(ع)] و نجف از قرارگاه فتح [موفق هستند. سمت غرب قرارگاه نصر موفقیت صددرصد است؛ هیچ بحثی نیست. برادر حسین خرازی واقعاً درست می‌گویند، ولی اصل، نصر ۲ است [که باید در شرق نوار مرزی عمل کند].»

پس از اظهار نظر فرماندهان دو تیپ قرارگاه فتح، هنگامی که نوبت به فرماندهان تیپ‌های قرارگاه نصر رسید تا نظر خود را درباره طرح‌های پیشنهادی برای اجرای مرحله چهارم عملیات اعلام کنند، فقط عبدالمحمد رثونی‌نژاد فرمانده تیپ ۷ ولی عصر (عج) سپاه در جلسه حضور داشت. وی هم با اشاره به محدود بودن منطقه مانور قرارگاه نصر در شرق نوار مرزی، عملیات چهار تیپ این قرارگاه در قالب نصر ۲ و نصر ۳ در آن محدوده را میسر ندانست و به این پیشنهاد بسنده کرد که «این مسیر که می‌خورد به غرب منطقه یعنی به جاده نوار مرزی، نصر ۲ عمل کند و مسیری که می‌خورد به مواضع جنوب منطقه [جنوب جاده شلمچه - خرمشهر]، نصر ۳ عمل کند».

این جلسه در ساعت ۲۳:۱۰ به علت حضور نداشتن همه فرماندهان تیپ‌های قرارگاه نصر و قرارگاه فجر متوقف شد و ادامه آن به ساعتی دیگر در حضور آنان موکول شد.^(۳)

۳۳۱

سخنگوی شورای عالی دفاع در پایان جلسه امشب این شورا ضمن اعلام اینکه جنگ متوقف نمی‌شود مگر آنکه شرایط بحق ایران پذیرفته شود، بر شروط چهارگانه ایران یعنی پرداخت خسارت، اخراج متجاوز از خاک ایران، برگشت آوارگان جنگ و تعیین تکلیف متجاوز برای پایان دادن به جنگ تأکید کرد.

شورای عالی دفاع به ریاست آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور و با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، میرحسین موسوی نخست‌وزیر، سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، علی شمخانی قائم مقام فرمانده کل سپاه پاسداران، کمال خرازی مسئول ستاد تبلیغات جنگ و نیز با شرکت سیداحمد خمینی فرزند امام خمینی تشکیل جلسه داد. در این جلسه مسائلی همچون ادامه عملیات بیت المقدس برای آزادسازی خرمشهر، ورود به خاک عراق و فراخواندن مشمولان سال ۱۳۳۷ و پیش از آن به انجام خدمت سربازی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و تصمیمات لازم اتخاذ شد.

در پایان جلسه، هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی اظهار داشت: «جنگ متوقف نمی‌شود، مگر آنکه آنها حق را بپذیرند و اگر آنها حق را بپذیرند جنگ متوقف می‌شود. ما قبلاً اعلام کردیم خسارات ما را بدهند و نیروی متجاوز توی خاک ما نباشد؛ و به همین زودی اگر خودشان نروند بیرونشان می‌کنیم. آوارگان برگردند و متجاوز که صدام است، باید او هم تکلیفش معلوم شود».

سخنگوی شورای عالی دفاع در پاسخ به این سؤال که اگر نیروهای ایران در تمام مناطق مرزی متجاوزان را از خاک ایران بیرون کنند و به مرزهای بین‌المللی برسند و در عین حال صدام به پذیرفتن شرط ایران در مورد پرداخت غرامت و تعیین متجاوز و مجازات او حاضر نشود، ایران چه واکنشی از خود نشان خواهد داد، گفت: «آن وقت ما یک خواسته‌مان را با زور تأمین کرده‌ایم؛ بقیه خواسته‌مان را نیز با زور تأمین می‌کنیم. با آدم زورگو و متجاوز با زور روبه‌رو می‌شوند. تا آن روزی که خواسته‌مان تأمین شود دست از سر صدام بر نمی‌داریم».^(۴)

۳۳۲

هم‌زمان با پاک‌سازی یکی از روستاهای بوکان با تلاش نیروهای ارتش و سپاه و نیز بیرون‌راندن اشرار مسلح ضدانقلاب از دو روستای پیرانشهر به‌همت مردم، افراد وابسته به گروه‌های ضدانقلاب در جاده مریوان - سنندج دست به تحرکاتی زدند. همچنین، امروز ۲ تن از عناصر مسلح وابسته به این گروه‌ها خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند.

به گزارش روابط عمومی ستاد عملیات شمال‌غرب کشور، نیروهای ارتش و سپاه در عملیاتی روستای قره‌کند از توابع بوکان را پاک‌سازی کردند. در این عملیات، ضدانقلابیون مسلح با تحمل ۱۰ کشته و تعدادی زخمی متواری شدند.^(۵)

فرمانداری مریوان نیز اعلام کرد: تعدادی از عناصر گروه ضدانقلاب کومه‌له در روستای وله‌ژیر از توابع مریوان حضور یافته و اقدام به سخنرانی برای مردم این روستا کرده‌اند. این گزارش همچنین حاکی است که ضدانقلابیون با شلیک گلوله آر.پی.جی ۷ در جاده مریوان - سنندج یک تانکر حامل بنزین و یک مینی‌بوس مسافربری را منهدم کردند.^(۶)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه گزارش داد: به‌دنبال درخواست اهالی مسلمان روستاهای کلب حسن و ابلس از توابع پیرانشهر، که اخیراً عناصر ضدانقلاب را از این دو روستا بیرون کرده‌اند، فرماندار این شهرستان به‌اتفاق تعدادی از مسئولان سپاه پاسداران منطقه امروز به این روستاها رفتند و مورد استقبال مردم قرار گرفتند. در این دیدار درخصوص رفع برخی مشکلات و نیازهای اهالی تصمیم‌گیری شد.^(۷)

خبرگزاری از سنندج هم گزارش داد: دیروز و امروز ۲ تن از اعضای گروهک‌های دموکرات و خبات در سقز و بانه خود را به‌همراه اسلحه و مهماتشان تسلیم و تقاضای امان‌نامه کردند.^(۸)

۳۳۳

در آخرین ضربات واردشده بر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، ۳ خانه تیمی این سازمان در تهران و بابل متلاشی و یکی از عناصر اصلی آن در اهواز کشته شد.

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش کرد: «جان‌برکفان سپاه پاسداران با شناسایی قبلی یک لانه تیمی منافقین در خیابان شهرپور در منطقه محمودیه واقع در شمال تهران، صبح امروز طی یک‌سری عملیات هماهنگ، با به‌هلاکت‌رساندن ۷ تن از منافقین که در این لانه فساد حضور داشتند، یکی دیگر از پایگاه‌های عوامل مزدور امپریالیسم را به تصرف خود درآوردند. در این عملیات برادران هوشیار سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با به‌دست‌آوردن مقادیری زیاد اسکناس سالم و نیم‌سوخته، ۴ قبضه اسلحه ژ۳، تعدادی نارنجک و کلت کمری و مقدار قابل‌توجهی مهمات، همگی سالم به مرکز عملیاتی خود بازگشتند.»^(۹)

همچنین، به گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی، در پی اطلاع از وجود یک خانه تیمی در یکی از خیابان‌های شهرستان بابل، پاسداران این خانه را محاصره و از ساکنان آن خواستند که بدون مقاومت تسلیم شوند. پاسداران دقیقی بعد خود را به داخل این خانه رساندند و ۷ نفر از اعضای شاخه تبلیغاتی منافقین را که در این خانه فعالیت داشتند، دستگیر کردند. به دنبال دستگیری این افراد، فاش شد که یک مرکز تجمع دیگر نیز تحت پوشش خیاطی فعالیت می‌کند. پاسداران انقلاب این خیاطی را هم محاصره و ۳ نفر را دستگیر کردند. یک مقام مسئول در کمیته مرکزی انقلاب اسلامی خوزستان نیز اعلام کرد که با پیگیری و شناسایی نیروهای این کمیته، یکی از اعضای مرکزیت منافقین در سطح استان خوزستان، در یک درگیری در اهواز کشته شد.^(۱۰)

۳۳۴

حکومت عراق تمامی اتباع خود در داخل و خارج از کشور را که قبلاً به خدمت احضار شده بودند، بار دیگر به خدمت فراخواند.

روزنامه *القبس* (چاپ کویت) در شماره امروز خود نوشت: «اداره کل بسیج و آمار وزارت دفاع عراق بیانیه‌ای منتشر کرده که در آن تمامی افرادی که قبلاً به خدمت احضار شده بودند، دوباره به خدمت فراخوانده شده‌اند. این بیانیه متولدین سال‌های مختلف، از متخلفان و کسانی که عذر قانونی آنها رفع شده تا فارغ‌التحصیلان دانشکده‌ها و آموزشگاه‌های عالی درجه‌داران و افراد پلیس راهنمایی و رانندگی، کارکنان اداره تابعیت نظامی، اداره مرزبانی و اطلاعات ارتش را شامل می‌شود.» به نوشته *القبس*، اتباع عراقی که در خارج از این کشور به سر می‌برند نیز پانزده روز مهلت دارند تا خود را به سفارتخانه‌های عراق معرفی کنند.^(۱۱)

۳۳۵

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی در مصاحبه‌ای به سؤالات خبرنگاران درباره سفر اخیر مسئولان این بنیاد به استان‌های غرب کشور، چگونگی بازسازی مناطق جنگی و نیز اقدامات و بودجه این بنیاد پاسخ داد.

حبیب‌الله شفیق درخصوص سفر اخیرش به استان‌های کردستان، ایلام و باختران (کرمانشاه) گفت: «در پی سمیناری که اخیراً در استان خوزستان تشکیل شد، لازم دانستیم که به منظور بررسی مسائل، مشکلات و فعالیت‌های بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی به مناطق [مختلف] کشور سفر کنیم. در این سفر علاوه بر بازدید از بنیاد امور مهاجرین مرکز باختران و آشنایی با فعالیت‌های این بنیاد موفق شدیم ضمن ملاقات با حضرت آیت‌الله اشرفی اصفهانی، امام جمعه باختران گزارشی از وضع مهاجرین جنگ تحمیلی را به استحضار ایشان برسانیم. در ادامه این سفر، از مراکز اسکان خانواده‌های محترم

مهاجر شهرستان پاوه و شهرهای نودشه و روانسر و جوانرود نیز بازدید کردیم. در دیدار از شهرستان پاوه که متأسفانه به دلیل بمباران رژیم مزدور عراق تعدادی از ساختمان‌ها و مزارع آن آسیب دیده است، با هماهنگی مسئولان این شهرستان مقرر شد تا با بودجه و همکاری بنیاد این ساختمان‌ها و مزارع بازسازی و مرمت شوند. در کردستان نیز متأسفانه به دلایل خاص، بنیاد امور مهاجرین آن شکل منظم و مطلوب دیگر استان‌ها را ندارند. روی این اصل با مسئولان استان مذاکره شد تا با همکاری بنیاد و در اسرع وقت دفتر ترمیم و نوسازی در این استان شروع به کار کند تا ان شاء الله هرچه زودتر ساختمان‌هایی که در طول جنگ تحمیلی خراب شده‌اند مرمت و نوسازی شوند.

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی درباره برنامه‌های بازسازی شهرها و مناطق جنگی آزادشده در عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس گفت: «با تصمیماتی که اخیراً اتخاذ شده است یک شورای عالی با نام شورای عالی بازگشت و بازسازی که اعضای آن عبارت‌اند از نخست‌وزیر، وزیر کشور و نماینده امام، تشکیل شده که ... بر بازسازی مناطق جنگی نظارت خواهد داشت. در امر بازسازی نیز چندین ستاد از جمله ستادی با نام ستاد بازسازی مرکز تشکیل شده است که سرپرستی آن را وزیر کشور به عهده دارد و اعضای آن از نمایندگان سپاه، جهاد سازندگی، بنیاد امور مهاجرین و معاونین وزارتخانه‌هایی که به طریقی به امر بازسازی مربوط می‌شوند، می‌باشند. ستاد دیگری نیز تحت عنوان «ستاد بازگشت» وجود دارد که اعضای آن عبارت‌اند از نمایندگان وزارت کشور، بنیاد مهاجرین، سازمان برنامه و بودجه، جهاد، سپاه، هلال‌احمر و وزارت دفاع. همچنین دو ستاد دیگر به نام‌های ستاد تقسیم کار و ستاد استان نیز تشکیل خواهد شد که بر امر بازسازی در استان‌های مربوط نظارت خواهد داشت.»

شفیق با اعلام اینکه سازمان برنامه و بودجه مبلغ ۴۰ میلیارد تومان برای تأمین مخارج جنگ و بازسازی مناطق جنگی تخصیص داده است، گفت: «معادل یک‌هشتم این مبلغ یعنی ۵ میلیارد تومان به عنوان بودجه سال ۱۳۶۱ بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی اختصاص یافته است.»

وی آن‌گاه ضمن اشاره به نتایج نشست‌های ماهانه واحدهای فرهنگی، اشتغال و تربیت بدنی این بنیاد در خصوص رسیدگی به وضع معاودین عراقی اظهار داشت: «از آنجا که در حال حاضر حدود یک‌صد هزار نفر از معاودین عراقی در ایران به سر می‌برند بر آن شدیم تا به منظور رسیدگی هرچه بیشتر و بهتر به وضع این عزیزان که از خانه و کاشانه خود آواره شده‌اند، به وزارت کشور پیشنهاد کنیم تا اداره معاودین جنگ تحمیلی را نیز به بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی محول کند که در این زمینه وزارت کشور موافقت کرده است و امیدواریم بتوانیم به زندگی این میهمانان عزیز نیز سروسامان بهتری بدهیم.»

شفیق در پاسخ به این سؤال که تأمین وسایل زندگی مورد نیاز مهاجرین جنگ تحمیلی به چه صورت است، گفت: «یکی از نکات جالب توجه این است که مهاجرین عزیز تنها کمبودهایی که دارند وسایل زندگی از قبیل یخچال، فرش، ماشین شخصی و غیره است که این خود نشان‌دهنده این واقعیت است که این عزیزان از نظر وسایل اولیه زندگی هیچ کمبودی ندارند و درمورد تأمین وسایل زندگی نیز که حق مسلم آنهاست سعی شده است با توجه به میزان تولید کشور و با هماهنگی و همکاری وزارت

بازرگانی ۶ درصد از کل تولید وسایل و لوازم منزل موجود در کشور به خانواده‌های محترم مهاجر اختصاص داده شود است که باتوجه به اولویت‌ها توزیع خواهد شد.» وی افزود: «شهرهایی نظیر شوش نیز که مردم مجدداً زندگی فعالانه خود را آغاز کرده‌اند مراکز بنیاد امور مهاجرین تا موقعی که این شهر از نظر اقتصادی و اجتماعی وضع عادی به خود نگیرد، کمک به خانواده‌های محترم جنگ‌زده و تأمین وسایل و مایحتاج زندگی مردم عزیز شوش را برعهده خواهد داشت.»

سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی در پایان این مصاحبه تأکید کرد که چگونگی بازگشت مهاجرین جنگ منوط به اجازه مسئولان انتظامی کشور است و چنانچه از نظر ایمنی و مسائل دیگر مشکلی نباشد، این عزیزان باتوجه به میزان خرابی مناطق و طول مدت مرمت و بازسازی آنها به تدریج به شهرها و روستاهای خود بازخواهند گشت.^(۱۲)

۳۳۶

باوجود ادامه اشغال نقاطی از خاک ایران همچون خرمشهر، قصرشیرین و مهران توسط ارتش بعث عراق، یک مقام عراقی از پیشنهاد کشورش برای مذاکره و عقب‌نشینی سخن گفت.

خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز از کویت گزارش کرد که روزنامه *السیاسه* به نقل از عزالدین حمادی وزیر آموزش عراق، نوشته است: «عراق بار دیگر پیشنهاد عقب‌نشینی و آمادگی برای مذاکره را اعلام کرده است و آرزو می‌کند که جنگ قبل از برگزاری کنفرانس غیرمتعهدها [که قرار است در شهریورماه و در بغداد تشکیل شود] پایان یابد.»^(۱۳)

این مقام عراقی درحالی این سخنان را ایراد کرده است که براساس گزارش خبرنگار روزنامه *کیهان* از دهلی‌نو، وی هم‌اکنون سرگرم دیدار از کشورهای آسیای جنوب‌شرقی برای تسلیم دعوت‌نامه حکومت عراق به سران آن کشورها به‌منظور شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد است.^(۱۴)

۳۳۷

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی ضمن درخواست از ایران و عراق برای برقراری آتش‌بس در ماه رمضان پیشنهاد کرده است که اداره اروندرود تا پایان حل‌وفصل مناقشات مرزی این دو کشور زیر نظر نیروهای کشورهای اسلامی باشد.

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی در مصاحبه با روزنامه‌های *عکاظ* و *المدینه* (چاپ عربستان سعودی) با بیان اینکه «کمیته حسن‌نیت اسلامی در مأموریت خود برای برقراری صلح بین عراق و ایران شکست نخورده است»، گفت: «احمد سکوتوره رئیس کمیته حسن‌نیت، درپیم روز شنبه گذشته [۱۳۶۱/۲/۲۵] خود به رهبران عراق و ایران، خواستار آن شد که طرفین در طول ماه مبارک رمضان [تیرماه] آتش‌بس کنند؛ لکن دراین رابطه هنوز پاسخی از طرفین دریافت نشده است.» وی سپس با اشاره به سفرهای ماه گذشته اعضای این کمیته به ایران و عراق، پیشنهادهای

ارائه شده به این دو کشور برای پایان دادن به جنگ را چنین اعلام کرد: «عقب نشینی عراق از سرزمین های اشغالی در ایران، استقرار نیروهای حافظ صلح اسلامی در مناطق مرزی تحت مناقشه و سرانجام سپردن اداره آبراه شط العرب [اروند رود] تحت نظارت [کشورهای] اسلامی تا زمانی که تمامی مناقشات مرزی و کشتیرانی از طریق مذاکرات حل و فصل شوند.»^(۱۵)

حبیب شطبی

۳۳۸

رادیو بی بی سی در تفسیر امروز خود با اشاره به سخنان وزیر امور خارجه امریکا در جلسه دیروز کشورهای عضو پیمان ناتو که از پیروزی های اخیر قوای نظامی ایران و نیز تنش در مرز لبنان و رژیم صهیونیستی به عنوان علل نگرانی کشورهای غربی نام برده بود، به بررسی آثار وضعیت بحرانی حاکم بر منطقه خلیج فارس و غرب آسیا بر سیاست خاورمیانه ای امریکا پرداخت.

بی بی سی گفت: «یک سال پیش وزیر خارجه امریکا، ژنرال هیگ سعی می کرد دولت های عربی طرفدار غرب را در این نتیجه گیری خود شریک گرداند که خطر تسلط شوروی بر منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] شدیدتر از خطر اسرائیل است. ... ولی اخیراً دو چیز وضع را از نقطه نظر امریکایی ها تغییر داده است که اولین آن موفقیت های اخیر ایران در مقابل ارتش عراق می باشد. این موفقیت های نظامی ایران دولت های سنتی منطقه خلیج فارس را نگران آینده شان ساخته است؛ زیرا که آنان می ترسند دولت ایران بخواهد تعبیر خود از اسلام را در جنوب خلیج فارس نیز پیاده کند. به این ترتیب، برای این دولت های سنتی عرب مسئله فلسطین اکنون به صورت مسئله شماره ۲ درآمده است. این وضع اتحادیه دولت های عرب، هم فرصتی است برای امریکا و هم خطری. به گفته ژنرال هیگ خطر آن ناشی از موفقیت های اخیر نظامی ایران است؛ زیرا که امکان دارد در آینده دولت ایران بازبودن جریان نفت خاورمیانه [غرب آسیا] به سوی دنیای خارج را تهدید کند. درعین حال این وضع فرصت خوبی است برای امریکا؛ زیرا که امکان دارد دولت های عربی را چنان نگران آینده خود سازد که آنان به قبول حمایت نظامی امریکا تن دهند.»

سپس رادیو بی بی سی درخصوص دومین مسئله ای که امریکایی ها را نگران کرده است، گفت: «حقیقت آن است که از نقطه نظر اعراب پشتیبانی امریکا از اسرائیل هنوز مشکل بزرگی است که

راه انعقاد پیمان بین اعراب و امریکا را سد می‌کند. اکنون اسرائیل تمام آن قسمت از دشت سینا را که به مصر متعلق بود به آن کشور پس داده و خاورمیانه [غرب آسیا] وارد وضع تازه‌ای شده است. اکنون انتظاری که اعراب از امریکا دارند این است که آن کشور به‌عنوان نشانه حسن‌نیت خود نسبت به اعراب به اسرائیل فشار آورد تا آن کشور به مواضع چریک‌های فلسطینی در جنوب لبنان حمله نکند. از اوایل تابستان گذشته که دولت امریکا توانست بین اسرائیل و سازمان آزادی‌بخش فلسطین آتش‌بس برقرار نماید، هرگز احتمال حمله اسرائیل به جنوب لبنان به‌اندازه حال حاضر شدید نبوده است. دولت امریکا اکنون در عین حال که سعی می‌کند از حمله دیگری توسط اسرائیل به لبنان جلوگیری نماید، همچنین می‌کوشد دولت‌های مصر و اسرائیل را وادار کند مذاکرات خود درباره خودمختاری فلسطینی‌های سرزمین‌های اشغالی را از سر گیرند. سؤال مهمی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا امریکا می‌تواند اسرائیل را وادارد چنان خودمختاری به فلسطینی‌ها بدهد که مصر و سایر دولت‌های عرب وابسته خود فلسطینی‌ها را هم ترغیب به مذاکره با اسرائیل بنماید.^(۱۶)

۳۳۹

وزیر دفاع کویت از آمادگی ارتش این کشور برای مقابله با هرگونه تجاوز احتمالی ایران خبر داد و وزیر مشاور دولت کویت نیز با پیام امیر این کشور به بغداد رفت. شیخ سالم الصباح وزیر دفاع کویت در اظهاراتی که در شماره امروز روزنامه‌های این کشور درج شده است، اظهار داشت: «ارتش کویت برای مقابله با هرگونه تجاوز ایرانی علیه کشور خود آمادگی کامل دارد و رهبری کویت تهدیدهای ایران را با جدیت مورد مطالعه قرار می‌دهد.» وی افزود: «وزیران دفاع و رؤسای ستاد کشورهای شورای همکاری خلیج [فارس] برای مقابله با هرگونه تجاوز احتمالی به سرزمین‌های خود تلاش‌هایشان را هماهنگ می‌سازند.» شیخ سالم در پایان اظهاراتش تأکید کرد که تلاش‌ها برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران ادامه دارد.^(۱۷) مطبوعات امروز کویت همچنین از سفر وزیر مشاور دولت کویت به عراق خبر داده و نوشتند: «وی حامل پیام شفاهی امیر کویت درمورد مناسبات دو کشور و اجلاس اخیر وزیران خارجه شورای همکاری [خلیج فارس] به صدام می‌باشد.»^(۱۸)

۳۴۰

دعوت‌نامه صدام حسین برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد، به پادشاه عربستان سعودی و نخست‌وزیر هند تحویل داده شد. رادیو بی‌بی‌سی در برنامه شب‌انگهی خود اعلام کرد: «طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، سرگرم دیدار از کشورهای عرب است تا جهت شرکت در کنفرانس کشورهای غیرمتعهد که قرار است در ماه سپتامبر [شهریورماه] در بغداد برگزار شود از آنها دعوت کند. وی پس از اردن امروز

وارد عربستان سعودی شد و پیام پرزیدنت صدام حسین را تسلیم ملک خالد نمود.» بی‌بی‌سی افزود: «وی از عربستان عازم کویت شد و پس از دیدار از یمن شمالی به عراق بازخواهد گشت.»^(۱۹)

روزنامه کیهان نیز امروز در گزارشی به نقل از خبرنگار خود در دهلی‌نو نوشت: عزالدین حمادی وزیر آموزش عراق، در جریان مسافرت خود به کشورهای آسیای جنوب‌شرقی، در هند توقف کرد و دعوت‌نامه صدام حسین را برای شرکت در اجلاس بغداد به خانم ایندیرا گاندی نخست‌وزیر این کشور، تسلیم کرد.^(۲۰)

۳۴۱

خبرگزاری آسوشیتدپرس اعلام کرد ایران برای نجات اقتصاد جنگ‌زده خود به معاملات تهاتری روی آورده و از این طریق توانسته است با افزایش فروش نفت خود بهای اقلام وارداتی‌اش را بپردازد.

این خبرگزاری از بیروت گزارش داد: «دولت ایران برای نجات اقتصاد از هم‌گیخته و جنگ‌زده خود یک‌سری موافقت‌نامه بازرگانی به امضا رسانیده که براساس آنها نفت ایران با اقلام وارداتی گران‌قیمت معامله می‌شود. به گفته اقتصاددانان در بیروت، در این معاملات تهاتری قیمت واقعی نفت ایران که به کشورهای چون سوریه، ترکیه، یونان، پاکستان، اروگوئه و نیکاراگوئه پیشنهاد می‌شود، پنهان نگاه داشته شده است. دیپلمات‌ها اظهار می‌دارند طبق قراردادهای یادشده، ایران نفت خود را از قرار هر بشکه ۲۵ دلار به فروش رسانیده، درحالی‌که سازمان کشورهای صادرکننده نفت، اوپک قیمت پایه را از قرار هر بشکه ۳۴ دلار تعیین کرده است. به گفته یک بازرگان ترکیه در تهران، ایران این معاملات تهاتری خود را با موفقیت انجام داده است.»

آسوشیتدپرس به نقل از یک کارشناس نفتی منطقه غرب آسیا اضافه کرد: «صادرات ایران در چند ماه پیش به میزان ۷۰۰ هزار بشکه در روز بوده است، درحالی‌که این رقم اکنون به حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون بشکه افزایش یافته است.» این خبرگزاری همچنین اعلام کرد: «سخنگوی وزارت نفت ایران نیز این مطلب که کشورش نفت خود را پایین‌تر از قیمت اوپک به فروش می‌رساند، به شدت تکذیب می‌کند و می‌گوید ما عضو این سازمان هستیم و شرایط آن را می‌پذیریم.»

آسوشیتدپرس ادامه داد: «به‌علت کمبود ذخایر ارزی، پرداخت بهای اقلام وارداتی مشکل عمده‌ای را برای ایران به وجود می‌آورد. این رقم برای مواد غذایی ماهانه بالغ بر ۱/۵ میلیارد دلار می‌باشد. ذخایر ارزی ایران قبل از جنگ ۱۴ میلیارد دلار بوده، درحالی‌که اکنون ۱ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود.»

آسوشیتدپرس این معاملات تهاتری را راه‌حل موقتی برای مشکل ذخایر ارزی و واردات ایران که ظاهراً از رکود اقتصادی این کشور جلوگیری کرده است، خواند و به نقل از یک اقتصاددان برجسته منطقه غرب آسیا افزود: «دو عامل دیگر به جلوگیری از لاینحل شدن مشکلات اقتصادی ایران کمک کرده، یکی بهای گزاف نفت در روزهای اول انقلاب و دیگری سخت‌گیری‌های زمان جنگ که توقعات را کاهش داده است.»^(۲۱)

۳۴۲

حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز از آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب انتقاد کرد و ترورها و اقدامات تخریبی اخیر این گروه‌ها را ناشی از این عمل دانست.^{*} در همین حال، امروز تعدادی دیگر از توابعین گروه‌های ضدانقلاب و محکومین دادگاه انقلاب اسلامی تبریز که مورد عفو امام خمینی قرار گرفته‌اند، آزاد شدند.

آیت‌الله محمدی گیلانی در مصاحبه‌ای اختصاصی که در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی به چاپ رسید، با اشاره به تلاش سهوی یا عمدی عده‌ای برای تضعیف نهادهای انقلابی، از دادگاه‌های انقلاب به‌عنوان یکی از این نهادها نام برد و گفت: «خیلی تلاش ازطرف دولت موقت [مهندس بازرگان] می‌شد که اساس دادگاه‌های انقلاب مثلاً برچیده بشود و یا سپاه پاسداران جمع بشود. این طرز تفکر غیرانقلابی هنوز در میان ما باقی است.» وی زیان‌های رسیده بر انقلاب را ناشی از انقلابی عمل نکردن دانست و با تأکید بر اینکه حکومت الهی و قضای شرعی با احساسات و عواطف تطبیق نمی‌کند، گفت: قاضی باید جمع بین اضداد عمل کند و به‌موقع رحمت و رأفت و به‌وقت نزاع رحمت داشته باشد.

رئیس دادگاه‌های انقلاب مرکز آن‌گاه به مبارزه مسلحانه گروه‌های ضدانقلاب علیه دولت اسلامی، به‌ویژه از ۳۰ خرداد ۱۳۶۰ در سراسر کشور اشاره کرد و اظهار داشت: «در تهران دادستانی با نهایت قدرت و توان و با امکانات کمی که داشت با اتکا به خداوند شروع به مبارزه با اینها کرد و ستون فقرات آنها را شکست. ... بعد از آنکه یک آرامش نسبی در کشور پیدا شد، عواطف شروع

به کار کرد ... و نتیجه این شد که گروهی از اینها از زندان آزاد شدند و شروع به ترور و تخریب کردند و حتی بعضی‌ها که تحت عنوان توابعین هم آزاد شده بودند، حالا هم مشغول شیطنت هستند.»

وی با اظهار اینکه تمام گرفتاری‌ها به‌دلیل رأفت و رحمت بی‌جاست، ادامه داد: «من نمی‌گویم که اینها باید همین‌طور اعلام شوند؛ من می‌گویم که باید همین‌طور اعدام شوند؛ من می‌گویم که باید در این‌طور مسائل تدبیر بیشتری بشود و مصادر امور باید اندیشه بیشتری بکنند. ... من به مصادر امور که همه‌شان نیت خوب بحمدالله دارند، اخطار و انذار می‌کنم که مسامحه و سستی نکنند.»^(۲۲)

انتقاد آیت‌الله محمدی گیلانی از آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب درحالی صورت می‌گیرد که به گزارش

* مشروح مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی در ضمیمه گزارش آمده است.

آیت‌الله محمدی گیلانی

خبرنگار کیهان از تبریز، ۴۸۱ نفر دیگر از توابعین گروهک‌ها و محکومین دادگاه انقلاب اسلامی تبریز به مناسبت سالگرد استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران مورد عفو امام خمینی قرار گرفتند که از این تعداد ۶۵ نفر عصر امروز آزاد شدند و مدت‌زمان محکومیت ۴۱۶ نفر دیگر به میزان قابل توجهی کاهش یافت.^(۳۳)

ضمیمه گزارش ۳۴۲: مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز درباره آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب

آیت‌الله محمدی گیلانی حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز، در یک گفت‌وگوی اختصاصی با خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی که در شماره امروز این روزنامه به چاپ رسید به سؤالاتی درخصوص علت افزایش فعالیت‌های عناصر ضدانقلاب، برنامه‌های دادگاه‌های انقلاب در مبارزه با تروریست‌های اقتصادی، نحوه اصلاح مجرمین، فراهم کردن امکانات دفاع برای متهمان و... پاسخ داد.

وی ابتدا در پاسخ به این سؤال که «بعد از آزادی عوامل گروهک‌های ضدانقلاب، فعالیت‌های تخریبی و ضدانقلابی آنها افزایش یافته و هر روز شاهد چندین ترور و انفجار از سوی آنها هستیم، آیا فکر نمی‌کنید که آزادی عوامل گروهک‌ها با آن وسعت اشتباه بوده است؟» اظهار داشت: «از آغاز پیروزی انقلاب و شکل‌گیری دولت موقت جناب آقای بازرگان، یا اشتباه در کار بوده یا املاء و دیکته از بیگانگان و تعمدی در کار بوده که تلاش می‌شد نهادهای انقلابی با حیل‌هایی تضعیف شوند، بلکه از بین بروند. یکی از این نهادها دادگاه‌های انقلاب بوده است. شاید یادتان باشد که خیلی تلاش از طرف دولت موقت می‌شد که اساس دادگاه‌های انقلاب مثلاً برچیده بشود و یا سپاه پاسداران جمع بشود. این طرز تفکر غیرانقلابی هنوز در میان ما باقی است. آخر ما انقلاب کردیم، می‌بایستی حکومت انقلابی را به‌طور انقلابی پیاده کنیم و تعارف‌بردار نیست. حقیقت این است که انقلاب کردیم، ولی به‌طور انقلابی بعد از انقلاب عمل نکردیم. زیان‌هایی به ما بر اثر عدم انقلابی عمل نمودن وارد شد. حکومت الهی و قضای شرعی با احساسات و عواطف تطبیق نمی‌کند. البته یک آدم ضعیف‌النفسی می‌بیند که فلانی دارد تیرباران می‌شود و ممکن است که طاقت دیدن را نداشته باشد. آنهایی که در مصادر قضا وارد می‌شوند، اینها حاجی مقدس نباید باشند، همان‌طور که امام [خمینی] در یکی از سخنرانی‌ها برای قضات می‌فرمودند... قاضی باید جمع بین اضداد کند و به‌موقع رحمت و رأفت و به‌وقت نزع رحمت داشته باشد... رأفت و عواطف بی‌جا مشکلات برای ملت ایجاد می‌کند. همه ملت ایران می‌دانند آن وقتی که این گروهک‌ها از ۳۰ خرداد [۱۳۶۰] شروع به جنگ مسلحانه کردند که البته گروهک پیکار [سازمان پیکار طبقه کارگر در راه آزادی] زودتر اعلام جنگ کرده بود و گروهک منافقین [سازمان مجاهدین خلق] هم که شکل دیگر [سازمان] پیکار است شروع به قیام مسلحانه علیه دولت اسلامی نمود و در همه شهرستان‌ها به ترور رجال‌الله دست زدند و طبعاً مشکل‌ترین نقطه تهران بوده که حالا هم اینها تمرکز در تهران پیدا کرده‌اند. در تهران دادستانی با نهایت قدرت و توان و با امکانات کمی که داشت با اتکاء به خداوند شروع به مبارزه با اینها کرد و ستون فقرات آنها را شکست. بعد از آنکه ستون فقرات اینها شکسته شد و یک آرامش نسبی در کشور پیدا شد عواطف شروع به کار کرد؛ «لَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ» این جوشش کرد و بالا آمد. عده‌ای گفتند که اینها فرزندان این آب‌وخاک هستند و اینها را می‌توانیم تعلیم بدهیم و تربیت کنیم و نتیجه این شد که گروهی از اینها از زندان آزاد شدند و شروع به ترور و تخریب کردند و حتی بعضی‌ها که تحت عنوان توابعین هم آزاد شده بودند، حالا هم مشغول شیطنت هستند و من فکر می‌کنم که این نوع رأفت‌های بی‌جا آن‌چنان لطمه به توان و قدرت دادستانی زد که اگر اطاعت [از] حضرت امام [خمینی] نمی‌بود، قضات و دادستان‌ها می‌گذاشتند و می‌رفتند. این مسئله را ما درست می‌توانیم به جنگ صفین تشبیه کنیم. در آن موقع دیگر سراپرده معاویه گرفته شده بود. مالک اشتر نخعی داشت ریشه را می‌کند، ولی خب همین سلسله عواطف و احساسات سبب شد که کار به اینجا رسید که حکومت امیرالمؤمنین (سلام‌الله‌علیه) پر و بالش بریده شد. این گروهک‌ها به ما هیچ رحمی نمی‌کنند. رده‌های اولیه اینها ظاهراً این است که دیوانه هستند؛ یعنی به تمام معنی مغزشان از ادراک صحیح تخلیه شده است.»

آیت‌الله محمدی گیلانی افزود: «اینها را ملاحظه می‌کنید که پس از آزادی از زندان دست به ترور و تخریب زدند و

حالا هم می‌بینید که روزی نیست که چندین نفر را نکشند و تمام گرفتاری‌ها به دلیل رأفت و رحمت بی‌جاست. مگر از این گروهک‌ها چقدر تاکنون اعدام شده‌اند؟ و آنها چقدر افراد این کشور را شهید کرده‌اند؟ شما آمار اعدام‌شدگان را ببینید چیز زیادی در مقابل تروریهایی که آنها کرده‌اند نیست. مسئله انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی [۷ تیر ۱۳۶۰] شوخی نیست. یک محقق بزرگواری مثل آیت‌الله دکتر بهشتی را شهید کردند. شما چقدر می‌توانید از این عوامل گروهک‌ها را روی هم بگذارید که معادل شهید مظلوم بهشتی باشد؟ من نمی‌گویم که اینها باید همین‌طور اعدام شوند. من می‌گویم که باید در این‌طور مسائل تدبیر بیشتری بشود و مصادر امور باید اندیشه بیشتری بکنند و تحت سیطره افکار زید و عمر واقع نشوند. عن‌قریب بود که مجموعه این گروهک‌ها هم خرد بشود؛ ستون فقرات اینها شکسته شده بود اما مجموعه اینها باقی است. عواطف و احساسات غلبه کرد و اینها آزاد شدند و شد آنچه که شد. درعین حال ما هم معتقدیم که اعدام باید به مقدار ضروری باشد. خیلی‌ها جایز القتل هستند، ولی هر جایز القتل ضرورت ندارد که اعدام بشود. اما ضرورتی هم ندارد که سست باشیم تا آن اندازه که دست این گروهک‌ها باز باشد و فلان واعظ را از اتومبیل پایین بیاورند و در مقابل مردم سینه دیوار به رگبار ببندند و بروند. اینجا مقصر کیست؟ خون این دو نفری که همین امروز* اینها کشته‌اند و یک زن هم که به آنها اعتراض کرده، او را هم کشته‌اند، به گردن کیست؟ چه کسانی هستند که به روش‌های انقلابی حمله می‌کنند و چه مقدار اینها حق دارند که به روش‌های انقلابی حمله کنند؟ این به‌عهده ملت رنج‌دیده است که خودشان این مسائل را ملاحظه کنند. چرا باید این زمزمه‌ها باشد که پیاده‌کردن عدلیه اسلامی سال‌های متمادی طول می‌کشد؟ حکومت پیغمبر اکرم^(ص) و حکومت امیرالمؤمنین^(ع) سال‌ها می‌خواست که قضایش پیاده بشود، یا اینکه یکی از ممیزات قضایی اسلام سرعت عمل است؟ من به مصادر امور که همه‌شان نیت خوب بحمدالله دارند اخطار و انذار می‌کنم که مسامحه و سستی نکنند. دادگستری را زودتر می‌شود تغییر داد و اصلاح کرد. دادگستری همان دادگاه‌های انقلاب است. کلمه انقلاب را بردار، دادگاه شرعی است.»

حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز در پاسخ به سؤال دیگر خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی که پرسید: «دادگاه‌های انقلاب برای مبارزه با تروریست‌های اقتصادی چه برنامه‌ای دارند؟» گفت: «البته باید مردم توجه داشته باشند که کار قضا و شورای عالی قضایی سنگین است. مبارزه با احتکار و گران‌فروشی به‌عهده دادگاه امور صنفی است و از همان طریق مشغول فعالیت هستند و ما امیدواریم که ان‌شاءالله جلوی این تروریست‌ها بدین‌وسیله گرفته بشود. وگرنه ما باید شدت عمل اسلامی را درمورد این‌طور افراد به کار ببریم و اگر کیفر اسلامی شدیداً درمورد اینها عمل شود، من فکر می‌کنم که در ظرف دو ماه می‌توان جلوی این تروریست‌های اقتصادی را گرفت. امیدوارم که شورای عالی قضایی اقدام قاطعی درمورد این گران‌فروشان و محتکرین انجام دهد و اجازه ندهد که اینها بیش از این اموال ملت را چپاول کنند.

آیت‌الله گیلانی درمورد پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین هم اظهار داشت: «برای پیشگیری از وقوع جرم برنامه انبیا را داریم. ما معتقدیم که اگر اخلاقیات اسلام در جامعه پیاده بشود، جرم به حداقل خود خواهد رسید. برای پیاده‌شدن اخلاق و دستورات اسلامی از یک طرف آموزش و پرورش مسئولیت خطیر دارد و از طرف دیگر حوزه‌های علمیه باید از طریق وعظ و خطابه مردم را ارشاد کنند و اگر این کارها را انجام دهند پیشگیری جرم به‌حد اعلی و وقوع جرم به حد نازل خواهد رسید. درمورد اصلاح مجرمین و تربیت زندانیان گاهی از دیدگاه غربی‌ها مطرح می‌شود که ما و ملت ما می‌دانیم که دروغ می‌گویند. آنها دزدپرور و خودشان هم دزد هستند. ریگان [رئیس‌جمهور آمریکا] یعنی یک دزد پرتوان و آقای میتران [رئیس‌جمهور فرانسه] و لقمه چرب ریاست‌جمهوری او برای این است که بتواند بیشتر بدزد و اطفال شهوات کند ... اسلام دستور می‌دهد که آن مجرمینی را که واجب‌القتل نیستند، وعظ و خطاب برایشان بنمایند. همچنان که برادران ارجمند دادستانی انقلاب اسلامی مرکز این آموزش‌ها را برای زندانیان انجام می‌دهند و شبانه‌روز هم برادرانی که از قم آمده‌اند در اینجا مشغول خدمت هستند از طریق ارشاد و وعظ خیلی‌ها را آدم کرده‌اند و از اشتباه بیرون آورده‌اند.»

آیت‌الله محمدی گیلانی در پاسخ آخرین سؤال خبرنگار که پرسید دادگاه‌های انقلاب چه نوع امکانات دفاعی

* از آنجا که زمان این ترور ۱۳۶۱/۲/۲۵ می‌باشد، بنابراین مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی در آن تاریخ انجام شده است.

برای متهمان فراهم می‌کنند، گفت: «متهمی را که می‌آورند بعد از اینکه کیفرخواست خوانده می‌شود، آنجایی که مربوط به حقوق‌الله می‌شود، روی قاعده‌ای که مسامحه در حقوق‌الله تجویز شده و حقوق‌الله مبنای بر تخفیف است، غالب قضات محترم که آشنا به این قواعد هستند تلاش می‌کنند که یک نحوه تلقین به اینها بشود که در مقام دفاع یک‌طوری صحبت کنند. خیلی از اوقات به اینها تلقین می‌شود که شما که به گروهک [مارکسیستی] پیکار ملحق شدید گویا نمی‌دانستید که ملحق شدن به [سازمان] پیکار ارتدادآور است، کانه خط به او می‌دهند. چه امکانی برای دفاع بهتر از این؟ یا اینکه می‌گویند آقا شما که به گروه [مارکسیستی] چریک‌های اقلیت ملحق شده بودید؛ لابد آن‌وقت نماز می‌خواندید و معتقد به خدا بودید؛ یعنی به او خط می‌دهند که این نگوید که من منکر خدا و دین هستم و طوری شود که ارتداد فطری ثابت نشود. آیا شما امکان دفاع بهتر از این می‌توانید تصور کنید؟ این قاضی را می‌گویند دوست‌دار حقوق بشر. امکان دفاع کامل به متهمین داده شده و از خودشان هم دفاع می‌کنند.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۸

۱. سند شماره ۴۹۹۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۳۱۱۶)، عبدالله درویشی، صص ۲۴ - ۱۷.
۲. سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۳۰۶ - ۳۰۴؛ و - سند شماره ۴۹۹۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۷۲۹)، عبدالله درویشی، صص ۲۹ - ۱؛ و - سند شماره ۴۹۹۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۷۷۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ - ۱.
۳. سند شماره ۴۹۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۸، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۲۹ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۱۲ - ۳۱۰.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۲؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۱.
۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۳۰.
۶. سند شماره ۳۴۴۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرمانداری مریوان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۴۲.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۳۰، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۲، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۴.
۱۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱۶.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۲۲ - ۹.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۲۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۴.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۳، ریاض - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۵ و ۶، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۴۳، به نقل از رادیو امان، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۸. همان، ص ۲۳، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۷، به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۸، ص ۱۴.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۱۳ - ۱۰، بیروت - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۸.
۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۱ و ۱۲.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۸، صص ۱۱ و ۱۲.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۵ رجب ۱۴۰۲

۱۹ مه ۱۹۸۲

۳۴۳

برخلاف روز گذشته که جبهه‌های منطقه عملیاتی بیت‌المقدس نسبتاً آرام بود، بامداد امروز ارتش عراق در نوار مرزی جنوب کوشک به نیروهای خودی حمله کرد و پس از چند ساعت درگیری و تحمل تلفات و خسارات به مواضع قبلی خود بازگشت. امروز همچنین گزارش شد که نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی نیز عقب‌نشینی کرده‌اند.

ارتش عراق که با مشاهده تثبیت مواضع قوای ایران از پاسگاه کیلومتر ۲۵ تا شمال شلمچه و خرمشهر و نیز تحرکات روزهای اخیر قوای قدس‌های ۴، ۵ و ۲ در پیشروی به‌سوی مرز، تلاش نیروهای ایران از محور کوشک - کیلومتر ۲۵ برای نفوذ به داخل خاک عراق را محتمل می‌دید، در یک اقدام پیشگیرانه، حدود ساعت ۰۵:۰۰ بامداد از دو محور به‌طرف مواضع پدافندی یگان‌های ایران حمله‌ور شد. در محور اول که از کوشک تا ۱۰ کیلومتری جنوب آن را در بر می‌گرفت، تیپ ۲۵ مکانیزه، تیپ ۳۷ زرهی، تیپ ۴۱۸ پیاده و یک گردان کماندویی عراق به مواضع پدافندی قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله^(۱)) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) و قدس ۲ (تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) حمله کردند؛ اما با مقاومت و آتش شدید نیروهای خودی در ۶۰۰ متری مواضع آنان متوقف شدند. تبادل آتش تا ساعت ۱۷:۰۰ ادامه داشت و از این ساعت دشمن ضمن اجرای آتشی ضعیف، به مواضع قبلی خود بازگشت.

در محور دوم که از شش کیلومتری شمال تقاطع جاده حسینیّه و دژ مرزی شماره ۹ تا چهار کیلومتری جنوب آن را شامل می‌شد، تیپ ۱۵ مکانیزه، تیپ ۲۶ زرهی و تیپ ۴۸ پیاده عراق با همراهی آتش شدید توپخانه به مواضع قدس ۵ (تیپ ۲۱ امام رضا^(۲)) سپاه و تیپ ۳۷ زرهی ارتش) و فتح ۱ (تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(۳)) سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) حمله کردند. در این حمله که با آتش شدید توپخانه، خمپاره و تانک‌های دشمن همراه بود، نیروهای خودی به مقابله برخاستند و ضمن انهدام ۱۶ تانک، به غنیمت‌گرفتن ۴ نفربر و اسیر کردن ۲۱ نفر، یگان‌های عراقی

را متوقف کردند. در ساعت ۱۶:۰۰، عراقی‌ها مجدداً حمله کردند که این بار نیز با تحمل تعدادی کشته و زخمی و ازدست دادن ۵ تانک مجبور به عقب‌نشینی شدند. در جریان حمله امروز دشمن، از نیروهای خودی نیز ۶ نفر به شهادت رسیدند.^(۱)

از سوی دیگر به گزارش منابع خودی، اگرچه صبح امروز دشمن از جناح غربی پاسگاه شهابی (شمال طلائیه قدیم) ۱/۵ تا ۳ کیلومتر به سمت جنوب عقب‌نشینی کرد، اما این پاسگاه همچنان زیر دید و تیر نیروهای عراق است.^(۲)

۳۴۴

امروز هواپیماهای عراق در چندین نوبت مواضع نیروهای ایران در منطقه عملیات بیت‌المقدس را هدف قرار دادند و تعدادی از رزمندگان را شهید یا مجروح کردند. ۳ فروند از این هواپیماها با آتش نیروهای خودی سرنگون شدند.

به گزارش نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، جنگنده‌های عراقی در ساعات ۰۵:۴۸ تا ۱۸:۵۴ امروز ۲۵ سورتی پرواز در جبهه جنوب به صورت تجاوز مرزی و بمباران داشتند.^(۳) از این تعداد پرواز، ۵ مورد در محور قرارگاه قدس (جفیر و کوشک) در ساعات ۰۷:۱۵ تا ۱۷:۰۰ اتفاق افتاد که تلفات جانی در پی نداشت.^(۴) در محور قرارگاه فتح (نوار مرزی جنوب جاده حسینیّه) نیز در ساعت ۱۲:۴۰ هواپیماهای دشمن منطقه استقرار یکی از آتشبارهای توپخانه خودی در مقابل ایستگاه حسینیّه را بمباران کردند که بر اثر آن تعدادی از رزمندگان شهید یا مجروح شدند.^(۵) از محور قرارگاه نصر (منطقه شمال جاده شلمچه - خرمشهر) هم گزارش شد در ساعت ۱۱:۴۰ پس از اینکه یک هواپیمای عراقی به پخش اعلامیه در منطقه گردشت مبادرت کرد، یک هواپیمای دیگر این منطقه را زیر آتش قرار داد و عده‌ای را شهید یا مجروح کرد.^(۶)

همچنین، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۱۲ خود اعلام کرد که در ساعات ۱۴:۴۰، ۱۴:۲۲ و ۱۷:۰۳ امروز ۳ فروند از هواپیماهای مهاجم دشمن در حوالی آبادان هدف آتش نیروهای خودی قرار گرفته و سرنگون شدند.^(۷)

۳۴۵

جلسه شب گذشته قرارگاه کربلا که به علت حضور نداشتن برخی از فرماندهان تیپ‌های تعیین شده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس در ساعت ۲۳:۱۰ متوقف شده بود، از ساعت ۰۱:۲۰ بامداد امروز با حضور فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه‌های عملیاتی نصر، فتح و فجر و تیپ‌های تحت امر آنها ادامه یافت و پس از حدود دو ساعت گفت‌وگو بدون نتیجه به پایان رسید. در ابتدای این جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش قرارگاه کربلا، چهار طرح مانور پیشنهادی مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس را بار دیگر اعلام بیان کرد. سپس، احمد متوسلیان

فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه، به تشریح وضعیت زمین، موانع دشمن و محدودیت تحرک واحدهای زرهی در محدوده نهر خین پرداخت و با تأکید بر اینکه در صورت عملیات در این محور «اگر ما [قرارگاه نصر] سمت داخل خودمان را بگیریم از نهر خین، هیچ تأثیری ندارد؛ حتماً باید بباییم کنار اروندرود را بگیریم... قرارگاه فتح هم باید بیاید کنار اروندرود»، اظهار داشت: «ما حرفی نداریم از اینکه این کارها را انجام بدهیم، ولی این خودش کلی مشکلات دارد.»

غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، پرسید: «قرارگاه فتح که می‌خواهد [در غرب نوار مرزی] عمل کند، چطور باید [پس از رسیدن به جاده شلمچه - بصره به طرف مرز] برگردد؟» سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، با اظهار اینکه در سمت شرق نوار مرزی شلمچه یک کانال وجود دارد و نیروی دشمن در آنجا مستقر است، پاسخ داد: «شما اگر خواستید بیایید داخل، راهی ندارید!»

احمد متوسلیان هم وجود یک کانال به موازات نوار مرزی که از یک کیلومتری شمال غربی پاسگاه شلمچه ایران به طرف جنوب امتداد دارد و در آن میدان مین ایجاد شده را تأیید کرد و گفت: «دشمن از جاده [شلمچه - خرمشهر] عبور و مرور می‌کند.» غلامعلی رشید با ابراز خوشحالی از وجود چنین کانالی به حسین خرازی (فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین ^(ع)) گفت: «برادر حسین، بچه‌های شما که آمدند روی جاده آسفالت [شلمچه - تنومه]، می‌آیند روی پل [دو تا سه کیلومتری شرق جاده دژ مرزی] و پشت این کانال پدافند می‌کنند [و به خاکریز نیاز ندارند].»^(۸) در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی ضمن اشاره به آمادگی احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف و حسین خرازی برای اجرای عملیات در محور نوار مرزی شلمچه تا نهر خین، از احمد متوسلیان پرسید: «شما می‌توانید هماهنگ با آنها [از جناح چپشان] جلو بروید؟» متوسلیان با شناختی که از این منطقه به دست آورده بود، پرسید: «به نظر شما صلاح است این کار را بکنیم؟» وی که عملیات در محور نهر عریض را ترجیح می‌داد، اضافه کرد: «آن طرف لااقل یک امتیازی که دارد، این است که منطقه بازتر است. من فکر می‌کنم عرض اینجا [محور نهر خین] بیشترین منطقه با باتلاق را دارد. این فشردگی [عملیات نیروهای قرارگاه فتح و قرارگاه نصر در این محور] هم مقداری ایجاد دردسر می‌کند.»

سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، که تمایل داشت این قرارگاه مبتنی بر طرح سوم و در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شود، اظهار داشت: «یک تیپ ادغامی در راست جاده عمل کند و یکی هم در چپ جاده ... پاک‌سازی کند برود پایین و پشت همین جاده و به این طرف [خرمشهر] دفاع کند. ... بعد یک تیپ به طور کامل می‌آید حاشیه اروندرود.»

در همین حال، سرهنگ صیاد شیرازی هم اعتقاد داشت: «در راهکارهایی که ما تا حالا داشتیم، راهکار یکم کامل‌ترین مأموریت را انجام می‌دهد؛ یعنی اگر ما بنا بر راهکار یکم عمل کنیم، علاوه بر اینکه مرز را تأمین می‌کنیم، دشمن را تقریباً به طور مطلوب به تله می‌اندازیم و منهدمش

می‌کنیم و خود خرمشهر هم در آن هست. یعنی کاملاً سه مأموریت را دارد؛ تأمین خرمشهر و انهدام نیرو [ی دشمن] به‌طور کامل. اما چرا راهکار دوم گفته شد؛ به‌دلیل بعضی موانعی که در راهکار یکم داریم. بنابراین ما نمی‌توانیم تأمین مرز را در یک مرحله برسانیم و مجبوریم یک‌مقدار تضمین بکنیم به این امر. از این طرف، تلاش از جایی بگیریم که خرمشهر را تأمین بکند، قسمتی از نیرو را منهدم بکند و در یک مرحله دیگر بیاییم به مرز برسیم. ... راهکار سوم یک‌خرده تضمین بیشتر می‌کند؛ از این نظر که کاری که انجام می‌شود یک‌مقدار بماند، ولی باز قسمت آخر مأموریت انجام نشده است. در راهکار سوم ما عملیات را تا اینجا [نهر عریض] انجام می‌دهیم و از اینجا رو به‌طرف غرب دفاع می‌کنیم و تمام نیروها را می‌گذاریم اینجا [شرق نهر عریض]. یعنی انهدام نیرو. تأمین خرمشهر باید در مرحله دیگر انجام شود. خوبی مرحله چهارم [تلاش در محور جاده اهواز - خرمشهر و پیشروی تدریجی به‌طرف غرب] هم این است که هیچ‌کس در رابطه با آن اصلاً حرفی نمی‌زند. ... بنابراین اگر راهکارها را باهم مقایسه کنیم، برتری راهکار یکم مشخص می‌شود. برتری آن این است که اگر قرارگاه فتح و قرارگاه نصر بتوانند مرز را تأمین کنند و تا این پل [روی نهر عریض]، قرارگاه فجر هم تا هر اندازه موفق بشود، مسئله تضمین می‌شود. حالا راجع به این اگر اشکالاتی دارید بگویید.»

سرهنگ موسوی قوبدل در مخالفت با عملیات در محور شلمچه گفت: «همین‌طور که فرمودید این طرح حُسن عمده دارد؛ یعنی در راهکار ۱ و ۲ انهدام دشمن بیشتر است، تأمین خرمشهر هم در آن هست، دو کار را در جنوب پایان می‌دهد. در آن بحثی نیست. یعنی اگر ما این خط [مرز] را بگیریم جنگ در اینجا تمام است. اما عیبی که این طرح دارد، تک به مستحکم‌ترین موضع دشمن [در شلمچه] است. دو بار ناکامی [در مرحله سوم عملیات] اثر عمده‌ای در نیروی خودی گذاشته است. ببینید! حاج احمد [متوسلیان] یک مرد محکمی است. شخصی که ده هزار نفر - اگر اغراق نکنم - نیروی خودش را در [محور علی‌گروه‌زد در عملیات فتح‌المبین] یکی، یکی رد می‌کند، بعد می‌چند دنبال دشمن منهدم می‌کند، ولی اینجا تردید دارد، جناب سرهنگ! حق هم دارد که تردید داشته باشد.»

سرهنگ صیاد شیرازی از احمد متوسلیان پرسید: «شما تردید دارید اینجا [شلمچه] بروید جلو؟» متوسلیان پاسخ داد: «والله، ما هر کجا که شما بگویید عمل می‌کنیم.» سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «ما داریم دور هم صحبت می‌کنیم و راهکارمان هم به‌اندازه کافی هست. باید هماهنگی بشود تا از بهترین جا عمل کنیم. اما اینجا را ایشان معتقد است شما تردید دارید که از اینجا عمل کنید.» احمد متوسلیان اظهار داشت: «من به شما عرض می‌کنم که ما از این قسمت [غرب نوار مرزی] که دور می‌زنیم به حساس‌ترین نقطه دشمن می‌زنیم؛ یعنی به جایی که تراکم نیرو بیش از هر جای دیگر هست و امکان موفقیتش کمتر از جاهای دیگر هست. این منطقه [حدفاصل نهر عریض و نوار مرزی] با توجه به نهر عریض دیگر برای ما اهمیت سوق‌الجیشی ندارد. اگر ما موفق بشویم عریض را کامل تأمین کنیم، این یک تکه اهمیتی ندارد تا بعداً به حسابش برسیم. ...

ممکن است مثلاً بگوییم تا ۹۰ درصد بر فرض موفق می‌شویم، ولی این یکی [عملیات در محور جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض] را ۹۵ درصد ما موفق می‌شویم.»

سرهنگ موسوی قویدل که با اظهارات احمد متوسلیان موافق بود، در مخالفت با طرح مانور اول گفت: «اگر [قرارگاه‌های] نصر و فتح، یکی‌شان متوقف بشود، آن یکی از بین رفته است؛ پس، هر دو باید موفق باشند. اگر بین قرارگاه فتح و نصر الحاق نشود، قرارگاه نصر مطمئناً محاصره می‌شود، یعنی چیزی از آن بر نمی‌گردد.»

سرهنگ حسنی سعدی هم با تأیید سخنان سرهنگ موسوی قویدل اضافه کرد: «اگر قرارگاه فجر و نصر هم به یکدیگر نرسند، [عراقی‌ها] قرارگاه فجر را هم آن وسط [تقاطع نهر عریض و جاده خرمشهر - شلمچه] از دو طرف قیچی می‌کنند.»

سرهنگ موسوی قویدل در ادامه سخنان خود با اشاره به اظهار رضایت غلامعلی رشید از وجود کانال در حاشیه شرقی نوار مرزی که می‌تواند برای پدافند مورد استفاده قرار گیرد، گفت: «یک مسئله‌ای که برادرانمان اینجا اشاره کردند این است که وجود آن کانال جلوی پاتک دشمن را می‌گیرد. یک فاکتور را باید در نظر داشته باشیم و اینکه زمین صاف است. اطلاعاتی را هم که برادرمان متوسلیان [داده، حاکی است] ... دشمن در قسمت غرب مرز آمده صاف کرده و تانک‌ها را کرده توی موضع، نتیجتاً تا چهار کیلومتر نمی‌گذارد آنجا کسی نفس بکشد؛ حتی اگر داخل نخلستان‌ها باشیم. هیچ لزومی هم ندارد که پاتک کند؛ چهار کیلومتر از آنجا را، یعنی تا دو کیلومتری عریض را با آتش مستقیم تانک می‌پوشاند.»

وی در خصوص محاسن طرح مانور سوم (تلاش اصلی در محور جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض) هم گفت: «و اما نخلستانی که روی راهکار سوم صحبتش را کردیم یک مقدارش را جناب سرهنگ حسنی سعدی گفتند و من تکرار می‌کنم، انهدام دشمن در حد یک لشکر را داریم. ۱۱ گردان الان اینجا است. خرمشهر آزاد می‌شود. ... دشمن انتظار حمله را از اینجا ندارد. تمام تحکیم را در شلمچه کرده، بین جاده و مرز. اینجا هم هیچ انتظار ندارد و مطمئناً لطمه خواهد خورد. ... فقط از یک سمت خط پدافندی جدید به وجود خواهد آمد؛ زیرا موقعی که ما عریض را گرفتیم و این طرف [شرق عریض] را پاک کردیم، فقط یک سمت دشمن هست [که] آن‌هم به سمت باختر است. امکان پاتکشان هم از یک سمت است.» سرهنگ موسوی قویدل ادامه داد: «موقعی که نیروهایمان آنجا [شلمچه] عمل می‌کنند، نمی‌توانیم آنجا آتش بریزیم؛ چون نیروهایمان توی دشمن قاتی هستند. ولی در این حالت [طرح سوم] مطلقاً از خودمان [بین مرز - عریض] نیرو نداریم و می‌توانیم شدیدترین آتش توپخانه را توی سرش بریزیم و در نتیجه، می‌توانیم از هر عکس‌العمل دشمن جلوگیری کنیم. ... ضمناً از عریض به این طرف [شرق] یک گردان تانک [دشمن] هست. در صورتی که این طرف [غرب عریض] دو تیپ زرهی هست و اگر تک ما به روز هم بکشد نیروی پیاده ما در روز با تانک دشمن مواجه نیست.»

سرهنگ موسوی قویدل همچنین درباره طرح مانور سوم پیشنهاد کرد: «ببینید! این نهر عریض،

این هم جاده [اهواز - خرمشهر] است. این منطقه را باید به یکی از قرارگاه‌ها داد و قرارگاه نصر بهتر است؛ زیرا که اینجا مسئولیت پدافندی دارد و پدافندش شکل می‌گیرد. یعنی کلاً از این جاده می‌شود منطقه قرارگاه نصر. یکی از قرارگاه‌ها که قرارگاه فجر مناسب‌تر هست، فقط عبور به طرف خرمشهر کند؛ یعنی از بالا پاک کند و خرمشهر را بگیرد و قرارگاه فتح که وارد شد می‌پیچد به سمت چپ و پاک کردن نیروی دشمن در اینجا [در شرق جاده].»

پس از سخنان سرهنگ موسوی قویدل، حاضران به بحث روی جزئیات طرح مانور سوم پرداختند و سپس فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) مدت‌زمان مورد نیاز این تیپ برای آمادگی به‌منظور اجرای مأموریت در محور نهر عریض و جاده اهواز - خرمشهر (شناسایی، انتقال نیرو و...) را چهار روز اعلام کرد. پس از اینکه رحیم صفوی مسئول عملیات سپاه در قرارگاه کربلا و غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، این مدت‌زمان را قابل قبول ندانسته و دو روز را معقول اعلام کردند، سرهنگ صیاد شیرازی از احمد کاظمی و حسین خرازی فرماندهان تیپ ۸ نجف و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، که همچنان به عملیات در غرب نوار مرزی (طرح اول) معتقد بودند و تأکید داشتند که در چنین عملیاتی یک یگان قوی از قرارگاه نصر باید در جناح چپ آنها وارد عمل شود، پرسید: «در صورتی که نصر ۲ در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شود [شما نصر ۳ را قبول می‌کنید؟] قبل از اینکه فرماندهان دو تیپ مذکور پاسخ دهند، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، با اعلام اینکه هم‌اکنون نصر ۲ دوازده گردان و نصر ۳ شش گردان دارد، در مخالفت با پیشنهاد سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «مسئولیتی که به نصر ۳ می‌دهیم باید نصف [مأموریت] نصر ۲ باشد». سرهنگ صیاد شیرازی اظهار داشت: «اول نیروهایمان را سازمان بدهیم - این خیلی مهم است برایمان - بعدش روی مأموریت برویم.» وی در پاسخ به این درخواست غلامعلی رشید که «جلسه را جمع‌بندی کنیم»، هم گفت: «جمع کردن جلسه مسئله‌ای نیست. الان یک مقدار مشکلات اینجاست؛ مشکلات برای طرح سوم. هنوز ترکیب رزمی شرق جاده [اهواز - خرمشهر] مشخص نشده است.»

حسن باقری با طرح این پیشنهاد که نصر ۲ و یکی از تیپ‌های قرارگاه فتح در محور جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شوند، اظهار داشت: «چون این دو باید قوی باشند برای اینکه برسند به پشت خرمشهر. نصر ۳ هم آماده بشود برای پاک‌سازی خرمشهر. قرارگاه فجر بیاید شرق جاده عمل کند. یعنی آن مقداری که می‌تواند. ما زیاد از قرارگاه فجر توقع نداریم برود در عمق. حالا این صحبت هم هست که اگر بیاید جناح چپش چی می‌شود؟ ولی این قدرها هم مواضع دشمن این وسط مستحکم نیست که اگر قرارگاه فجر آمد سه کیلومتر [سیل‌بند عریض در مجاورت جاده اهواز - خرمشهر]، این قدر درگیر بشود که نتواند قطع درگیری کند؛ نه، قرارگاه فجر می‌تواند سه کیلومتر بیاید بعد هم مثلاً عمده مسئله‌اش را بیاید بگذارد روی سد بند شمالی خرمشهر. قرارگاه فجر به‌طور کلی مسئولیتش سد بند باشد [و شمال سیل‌بند بالای پادگان دژ خرمشهر را بگیرد].»

پس از این پیشنهاد حسن باقری، حاضران در جلسه با پرداختن به اظهارنظرهای مختلف بازهم نتوانستند به نتیجه مورد انتظار دست یابند و اغلب آنها روی طرح اول و طرح سوم بحث می کردند. در این میان، سرهنگ حسین حسینی سعدی فرمانده ارتشی قرارگاه نصر، اظهار داشت: «مسئله خرمشهر مثل مسئله سایت [در عملیات فتح المبین] است. همه جا را آزاد کردند، ولی مردم دزفول گفتند تا سایت آزاد نشود قبول نیست. الان چهار هزار کیلومتر اینجا آزاد شده، تمام منطقه دشمن پاک شده، ول کرده رفته عقب، ولی هنوز ملت می گویند خرمشهر! تا زمانی که این چهار کیلومتری خرمشهر آزاد نشود، تمام این کارها از نظر ملت به حساب نخواهد آمد؛ پس تلاش را بگذارید روی خرمشهر. حالا این چهار کیلومتر مرز [شلمچه] تأمین نشد، بیاید تصمیم را بر این بگیریم خرمشهر را با نیروی کافی آزاد کنیم؛ خودبه خود آن تکه آزاد خواهد شد. بیاید نیرو را حساب کنیم که به چه اندازه نیرو مورد نیاز است. حالا اگر قرار شد جابه جایی هم انجام بگیرد، یک روز و ۲۴ ساعت دیرتر، نیرو را بیاوریم پای کار و به طور قاطع اینجا عمل کنیم.»

حسین خرازی که همچنان به عملیات در غرب نوار مرزی اعتقاد داشت در اعتراض به سخنان حسینی سعدی گفت: «شما می خواهید مأموریت را تغییر دهید.» سرهنگ حسینی سعدی هم خطاب به وی اظهار داشت: «اگر بصره را هم بگیرد باز مردم می گویند خرمشهر!» حسن باقری نیز گفت: «برادر خرازی، شما می خواهید بیندازید توی دشت باز بروید یک دشمنی را منهدم کنید. دو بار هم کردی، راحت است می شود. بابا! ما باید یک خط را بشکنیم، گیریم نشکست، برای شما که مسئله ای نیست.» سپس حسین خرازی از محدودیت های یگان تحت امر خود برای تغییر مأموریت و نقل و انتقال نیرو و تجهیزات به منطقه جدید گفت و رحیم صفوی خطاب به وی اظهار داشت: «شما یک هفته وقت می خواهید؟ چشم. ما فردا می رویم می گوئیم که تیپ امام حسین^(ع) می گوید که برای نقل و انتقالات یک هفته وقت می خواهند! جواب امام [خمینی] را شما می توانید بدهید؟!» پس از اینکه حسین خرازی پاسخ داد: «نه!» رحیم صفوی ادامه داد: «عاقلاً فکر کنید. خجالت نمی کشید بعد از دو، سه هفته خرمشهر هنوز آزاد نشده؟!» خرازی که ظاهراً مجاب شده بود، گفت: «توجیه کنید که می خواهیم چه کار کنیم.»

با فرارسیدن زمان اذان صبح، سرهنگ صیاد شیرازی از حاضران در جلسه دعوت کرد تا برای اقامه نماز آماده شوند. به این ترتیب، این جلسه نیز بدون دستیابی به طرح نهایی برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس به پایان رسید.^(۹)

۳۴۶

با گذشت بیست روز از آغاز عملیات بیت المقدس، فرماندهان سپاه و ارتش سرانجام پس از چند روز بحث و بررسی، طرح نهایی مانور مرحله چهارم این عملیات را بعد از ظهر امروز تصویب کردند. فرماندهان سپاه پاسداران محسن رضایی، رحیم صفوی، حسن باقری، غلامعلی رشید، مجید

بقای، حسین علایی و محمدابراهیم همت، به همراه سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، برای تعیین مانور نهایی چهارمین مرحله از عملیات بیت المقدس که قرار است به زودی با هدف تکمیل محاصره خرمشهر و سپس آزادی آن از دست اشغالگران عراقی اجرا شود، از ساعت ۱۰ صبح امروز در قرارگاه کربلا تشکیل جلسه دادند.

در این جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی ضمن تأکید بر ادامه هرچه سریع تر عملیات برای آزادسازی خرمشهر و نیز با اشاره به شکست دو حمله قبلی در محور شلمچه (در مرحله سوم عملیات) گفت: «خب، باید اینجا به اشتباهمان اقرار کنیم؛ دو تک عجولانه کردیم، نگذاشتیم [یگان‌ها] شناسایی کنند، نگذاشتیم کیفیتی خوب را وارد عمل شویم. ... از آن موقع چقدر دارد فکر می‌شود، شناسایی می‌شود، حرف زده می‌شود. چند شب تا صبح نشستیم فکر کردیم. بالاخره باید یک جمع‌بندی کرد، نتیجه گرفت و از سرگردانی بیرون آمد.»

حسن باقری پیشنهاد خود را که در جلسه قبلی مطرح کرده بود، بار دیگر چنین اعلام کرد: «نصر بیاید کناره عریض تا این انتها را بگیرد، فتح هم محاصره خرمشهر را بگیرد. از این طرف [شرق جاده] بیاید و این تکه را بگیرد. محاصره خرمشهر را قرارگاه فتح بگیرد.»

سرهنگ صیاد شیرازی هم پیشنهاد کرد: «قرارگاه نصر رو به غرب بیاید کار را تمام کند و قرارگاه فجر فقط مسئول پدافند رو به غرب [در محور نهر عریض] بشود و قرارگاه فتح هم [در محور جاده اهواز - خرمشهر] رو به شرق بیاید و اول تثبیت کند خط خودش را و بعد برای ادامه حرکت [به طرف خرمشهر] آماده باشد که کار اینجا را تمام کند و این طرف [نهر عریض] فقط پدافند باشد. قرارگاه فجر آماده باشد برای تکمیل کار در صورت لزوم.»

پس از مدتی بحث بی حاصل روی مانور قرارگاه فجر در محور نهر عریض، غلامعلی رشید اظهار داشت: «برویم دنبال طرح اول [عملیات در نوار مرزی و پیشروی به طرف شلمچه و اروندرود] و محکم هم کار کنید، نظرت چیست برادر حسن؟» حسن باقری هم با خنده پاسخ داد: «اصلاً برویم دنبال طرح اصلی مان، برویم سراغ بصره! چه کار به اینجاها داریم! همه‌اش هم برای این است که اینجا ماندیم. بصره را بگیریم و شلمچه و خرمشهر، از آن طرف هم می‌آییم فاو را هم محاصره می‌کنیم!»

پس از اینکه محسن رضایی گفت: «این مسئولین قرارگاه‌ها [ی عملیاتی] باید بگویند ما چه کار کنیم. حالا ما تاکتیک شما را هم باید تعیین کنیم؟! حسن باقری اظهار داشت: «ما به یاری خدا ان شاء الله سرتاسر عریض را می‌گیریم.»

محسن رضایی از محمدابراهیم همت (جانشین تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص)) پرسید: «شما می‌توانید در عریض عمل کنید؟»

همت پاسخ داد: «عمل می‌کنیم؛ عریض عمل کردنش آسان تر از اینجا [شلمچه] است.» در ادامه جلسه، سرهنگ صیاد شیرازی دو طرح را پیشنهاد کرد و از فرماندهان سپاه خواست تا تمام توجه خود را فقط روی آنها متمرکز کنند. وی گفت: «ما بیاییم در طرح یکم که قرارگاه

فتح از غرب مرز و قرارگاه نصر از شرق آن عمل می‌کند، هر دو قرارگاه هماهنگ باهم بیایند گلوگاه دشمن [در شلمچه] را ببندند و تا پل [روی نهر خین] هم قرارگاه نصر تأمین بکند و از این طرف [سیل‌بند عریض] هم قرارگاه فجر بیاید بشکند و این قسمت را منهدم کند این نیرو [مستقر در جنوب سیل‌بند] را؛ که البته این بستگی دارد که قرارگاه فتح و نصر موفق بشوند. اگر موفق شدند ما بزرگ‌ترین ضربه را به دشمن وارد می‌آوریم، و اگر هم خدای نکرده موفق نشوند پاتک‌های متوالی دشمن علاوه‌بر اینکه در اینجا [شلمچه] به‌شدت به ما آسیب خواهد زد، قرارگاه فجر هم عملش ناقص خواهد بود.

دومین طرح این است که بیاییم فقط به فکر این باشیم که خونین‌شهر را آزاد کنیم. یک پدافند مطمئن را به سمت غرب داشته باشیم و مرحله مرز را بگذاریم برای بعد از انهدام نیرو در اینجا و تکمیل این کار. در این حالت، دو تا قرارگاه را به کار ببریم؛ یک قرارگاه نصر را برای غرب عریض و یک قرارگاه فتح را برای شرق عریض ... و وقتی که این تثبیت شد، رو به آن طرف [خرمشهر] آماده بشوند در روز برای ادامه عملیات و انهدام نیرو که در اینجا قرارگاه فجر هم در تقویت قرارگاه نصر قرار بگیرد و هم در تقویت قرارگاه فتح.

حسن باقری به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «دشمن در خرمشهر و شرق جاده [اهواز - خرمشهر] را می‌خواهیم رها کنیم یا می‌خواهیم روی او کار کنیم؟ اگر باید کار کنیم، نمی‌توانیم از این طرف [غرب جاده] پیشروی کنیم.» وی سپس پیشنهاد کرد که قرارگاه نصر در غرب نهر عریض و قرارگاه فتح در شرق آن وارد عمل شود. محسن رضایی ضمن قبول این پیشنهاد گفت: «خیلی خب، پس نصر ۲ همان مأموریت سابقش [در شرق نوار مرزی] می‌شود.» وی در پاسخ به این سؤال رحیم صفوی که «قرارگاه فجر کجا عمل کند؟» گفت: «با قرارگاه فجر را الان برایش تعیین مانور کنیم، یا اینکه یک تیپش را به قرارگاه فتح و یک تیپش را به قرارگاه نصر بدهیم.»

رحیم صفوی در مخالفت با انتقال یگان‌های قرارگاه فجر به قرارگاه‌های دیگر گفت: «در سپاه می‌شود، ولی در ارتش نمی‌شود [انتقال یگان امکان‌پذیر نیست].»

محسن رضایی اظهار داشت: «پس حالا به قرارگاه فجر یک مانوری بدهیم [مانور تعیین کنیم].» وی سپس نظر غلامعلی رشید را جویا شد. رشید گفت: «ما [قرارگاه فتح] با استعدادی که داریم می‌توانیم اینجا [شرق نهر عریض] عمل کنیم و اینجا یعنی این قسمت جاده [اهواز - خرمشهر] انهدام نیرو کنیم و پایین برویم [به طرف گمرک خرمشهر] ... اینجا ما پیمان را از این جاده [خرمشهر - شلمچه] گذاشتیم پایین، درگیری سفت و سخت داریم با این نیروی مخصوص [عراق]. یعنی چه‌بسا بچه‌ها مجبور شوند پشت این جاده آسفالت‌ه پدافند کنند. من می‌گویم قرارگاه فجر حتماً این طرف [جناح راست قرارگاه فتح] عمل کند.»

رحیم صفوی با تأیید پیشنهاد رشید گفت: «قرارگاه فجر دو کیلومتر پشت این جاده را باید با پدافند در امتداد آن عمل کند تا این نیروی فتح این طرف را پاک کند.» حسن باقری نیز اظهار

داشت قرارگاه فجر از جاده خرمشهر - شلمچه عبور کرده و پس از انهدام نیروی دشمن در جنوب آن، به عقب برگشته و پشت این جاده پدافند کند. رحیم صفوی هم در تکمیل پیشنهاد باقری گفت: «این یک انهدام و یک پدافند محکم می‌خواهد؛ هم برای آن‌طرف جاده، نیروهایی که اینجا هستند را منهدم کند و هم پدافند کند، یعنی یک انهدام نیرو در خط و یک انهدام نیرو پشت این جاده صورت گیرد.»^(۱۰)

پس از درخواست مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، مبنی بر اینکه خط آهن خرمشهر - اهواز، حداثی قرارگاه‌های فتح و فجر تعیین بشود، محسن رضایی با بیان اینکه قرارگاه فتح در سمت چپ، قرارگاه فجر در وسط و قرارگاه نصر در سمت راست به صورت جبهه‌ای وارد عمل شوند، گفت: قرارگاه نصر در محور شلمچه انهدام نیرو کرده و سپس پدافند کند. قرارگاه فتح هم در شرق جاده اهواز - خرمشهر وارد عمل شده و پس از دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه، تا گمرک خرمشهر پیش رود و با پاک‌سازی آن منطقه تا اروندرود، جناح چپ نیروها را تأمین کند. وی در مورد قرارگاه فجر هم گفت که مانور این قرارگاه براساس پیشنهاد رحیم صفوی و حسن باقری باشد. غلامعلی رشید پرسید: «چه اشکالی دارد تمام یک نصر [نصر ۲ یا نصر ۳] در شلمچه وارد عمل شود؟»

سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «اول به‌خاطر اینکه اینجا [شلمچه] منطقه‌اش برای عملیات خیلی باریک است (محسن رضایی: آب‌گرفتگی دارد)، سبزه‌زار است. جایی است که قابل عبور خودرو نمی‌تواند باشد، یعنی مثل جاهای دیگر صاف نیست و ممکن است زمین نمناک باشد.» مجید بقایی درخصوص قطعی‌بودن تصرف پل دشمن روی نهر خین سؤال کرد که پس از پاسخ مثبت سرهنگ صیاد شیرازی، حسن باقری اظهار داشت: «البته ما می‌توانیم پل را منهدم کنیم و خاکریز را یک‌خنده عقب‌تر بزنیم؛ یعنی یک گردان برای انهدام نیروی پل برود، ولی خاکریز یک کیلومتر قبل از پل زده بشود.»

مجید بقایی از مسیر حرکت قرارگاه‌ها پرسید که محسن رضایی پاسخ داد: «قرارگاه نصر این دو، سه کیلومتر همین‌جا [حاشیه شرق نوار مرزی] را عمل بکند و سریع برسد به پل [روی نهر خین در چهار کیلومتری جنوب شرقی نوار مرزی شلمچه] و همین‌طور هم کار بکند و یک‌مقدار هم یعنی یکی، دو کیلومتر بیاید به سمت چپ انهدام کند. قرارگاه فجر مستقیم [از حاشیه غربی عرایض] بیاید پایین و این هم یکی، دو کیلومتر انهدام نیرو کند. قرارگاه فتح هم اینجا [حاشیه شرقی جاده اهواز - خرمشهر] عمل کند. همه آنها هم پشتشان به خودمان است.»

سرهنگ صیاد شیرازی با اظهار رضایت از این طرح گفت: «خیلی خوب است. آن وقت، بعد صبح که شد اگر ان شاء الله وضعیت اینجا کاملاً تثبیت شد و ما اینجا [شلمچه، محور قرارگاه نصر] دیدیم نیرو کم داریم، می‌توانیم از قرارگاه فجر هم برای ادامه پاک‌سازی اینجا کمک بگیریم؛ چون اینجا باید کاملاً تکلیفش روشن شود، بعد بیاییم ادامه عملیات دهیم.»

وی در ادامه سخنانش پرسید: «آیا در انهدام نیرو و تثبیت مواضع بیشتر روی قرارگاه نصر می شود حساب کرد، یا روی قرارگاه فتح؟» رحیم صفوی پاسخ داد: «قرارگاه نصر چون نیروهایش ادغامی [از سپاه و ارتش] است. الان ۲۰ گردان نیرو دارد و امکانات ضدتانکش هم خوب است.» سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «بسیار خوب، اگر این طور است که همان قرارگاه نصر باشد. این [طرح مانور نهایی] را تمام کنیم بروید دیگر! بعد یک برنامه طرح آتش [توپخانه] خوب برای تضمین اینها تهیه کنیم.»

غلامعلی رشید با ابراز نگرانی از خالی بودن جناح چپ قرارگاه فتح در چهار کیلومتر حداثا جاده خرمشهر - شلمچه با ارون درود در محدوده گمرک خرمشهر در این طرح مانور، گفت: «[قرارگاه فتح] تا ارون می رود، ولی پیش مسئله است.» محسن رضایی که انهدام نیروی دشمن در این محدوده را مهم می دانست، از وی خواست تا تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) را مأمور انهدام دشمن در آن منطقه کند. وی اضافه کرد که قرارگاه فجر هم در جناح راست قرارگاه فتح در حداثا جاده خرمشهر - شلمچه تا ارون درود خواهد آمد.

به این ترتیب و براساس این طرح که محسن رضایی آن را تشریح کرد، قرارگاه نصر و قرارگاه فجر در همان محورهایی که اکنون در حال شناسایی منطقه (قرارگاه نصر در شرق نوار مرزی و قرارگاه فجر در غرب نهر عریض) هستند برای اجرای عملیات مرحله چهارم آماده می شوند؛ ولی دو تیپ قرارگاه فتح از نوار مرزی شمال شلمچه و حاشیه غربی آن به محور جاده اهواز - خرمشهر منتقل می شوند و باید خود را برای عملیات در این محور آماده کنند. محسن رضایی در این باره نیز اظهار داشت: «شناسایی ها [ی انجام شده] زیاد به هم نمی خورد؛ فقط قرارگاه فتح به اینجا می آید.» وی همچنین در پایان جلسه گفت: «قرارگاه فتح اینجا [حداثا جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض]، قرارگاه فجر اینجا [غرب نهر عریض] و قرارگاه نصر هم اینجا [شرق نوار مرزی شلمچه] عمل کند.»

سرهنگ صیاد شیرازی هم اظهار داشت: «تمام شد آقایان! صلوات بفرستید.» و جلسه با صلوات حاضران در ساعت ۱۴:۰۰ به پایان رسید.^(۱۱)

۳۴۷

هم زمان با تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان عملیات بیت المقدس در شیراز، گروهی از رزمندگان استان های کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان به سوی جبهه های نبرد شتافتند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از شیراز، امروز مردم این شهر پیکرهای ۱۹ نفر از رزمندگان ارتشی، بسیجی و سپاهی را که در عملیات بیت المقدس به شهادت رسیده اند، تشییع کردند.^(۱۲) در همین حال، فرماندهی منطقه ۶ سپاه پاسداران (کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان) هم اعلام کرد که امروز ۴۹۲ نفر از نیروهای پاسدار و بسیجی عازم جبهه های نبرد شدند.^(۱۳)

۳۴۸

سخنگوی شورای عالی دفاع با ابراز رضایت از دستاوردهای عملیات بیت المقدس و اظهار امیدواری به نتیجه نهایی آن هشدار داد که در صورت تن دادن حکومت عراق به پذیرش حقوق ایران، ناگزیریم برای پایان دادن به جنگ فشار خود را به این حکومت ادامه دهیم. وی همچنین اظهار تمایل عراق و حامیانش به برقراری صلح را دروغ خواند و با تأکید بر اینکه آنها می خواهند به این بهانه نیروهای عراقی را در خاک ایران نگه دارند، اعلام کرد ما صلح می خواهیم، اما نه به آن قیمتی که یک حربه دائمی به دست امپریالیست و صهیونیست بدهیم.

اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا، امشب در یک گفت و گوی رادیو تلویزیونی شرکت کرد. وی در ابتدای سخنان خود ضمن اعلام اینکه طرح عملیات بیت المقدس چند ماه قبل به تصویب شورای عالی دفاع رسیده بود، درخصوص دستاوردهای این عملیات اظهار داشت: «در مجموع طی روزهای اول، فوق توقع شورای عالی دفاع، رزمندگان ما در جبهه پیش رفتند که یک مقدار آن مرهون وحشت عراقی ها بود که شاید از نظر خودشان حرکت درستی کرده باشند و نیروهایشان را از انهدام کلی نجات دادند و شاید از این جهت مطلوب اصلی ما تأمین نشده باشد، اما به هر حال خاکمان را گرفته ایم و هنوز هم ما از این طرح انتظارات دیگری داریم.»

وی با بیان اینکه تأکید شورای عالی دفاع بر تکمیل عملیات بیت المقدس است، افزود: «ان شاء الله در پایان آن خوزستان را کاملاً از دشمن پس گرفته باشیم و در حال حاضر شمال و باریکه ای از غرب خرمشهر در دست دشمن است و همچنین مثلی از خاکمان در غرب جفیر و نوار مرزی از خاکمان در فکه، عین خوش، تپه ها، شهرها و روستاهایی در ایلام و کرمانشاه نیز در اشغال دشمن متجاوز است که هریک از اینها به علت استحکامات دشمن احتیاج به درگیری و حرکت دارد.» وی سپس اوضاع داخلی عراق را متزلزل اعلام کرد و گفت: «این شکست ها، فرارها و خسارات و تلفات عراق و این همه مجروح و کشته ای که باید تحمل کند و فشاری که از ناحیه اقتصادی در اثر حرکت بجای دولت سوریه [در قطع خط لوله نفت عراق] برای عراق پیش آمده، که او هم از خلیج فارس محروم است و هم از خاک سوریه - که از طریق ترکیه، سوریه و لبنان بسیاری از مسائل خودش را با صدور نفت تأمین می کرد - لذا فشار اقتصادی روی عراق زیاد است و همچنین فشار نظامی هم از ناحیه ما شدید است و عراق مشکلات زیادی و وضع بدی دارد.»

سخنگوی شورای عالی دفاع درباره یکی از شروط ایران برای پایان دادن به جنگ یعنی پرداخت غرامت جنگی از سوی عراق نیز اظهار داشت: «لیست غرامت روزبه روز با ادامه جنگ بیشتر می شود؛ زیرا تلفات هر عملیاتی به مخارج صدام اضافه می شود و ما باید غرامت را بگیریم. زیرا واقعاً بدون گرفتن غرامت، بازسازی مناطق جنگ زده بسیار مشکل و غیر عملی است.»

وی درباره شرط دیگر ایران مبنی بر بازگشت آوارگان عراقی به کشورشان هم گفت: «ما

نمی‌توانیم تحمل کنیم که بیش از صد هزار تن از مسلمانان عراقی در خاک ما آواره باشند و داروندارشان را بعضی‌ها غارت کرده باشند؛ و دنیا نباید این موضوع را تحمل کند.»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سپس متذکر شد: «اگر صدام بخواهد با این رویه برخورد بکند، یعنی جهت بازپس‌گیری تمام اینها احتیاج به زور باشد، دیگر صدامی جهت محاکمه‌شدن نخواهد ماند و قبلاً محاکمه شده است و این مسائل در صورتی پیش می‌آید که صدام مقداری سرعقل بیاید و حزب بعث تسلیم واقعیت‌ها بشود و حاضر به دادن حقوق ما بشود که آن موقع مسئله محاکمه آن‌طور که ما گفتیم در کنفرانس اسلامی یا دنیای عرب یا دنیای اسلام یا جای دیگری، به این‌همه خسارتی که به ما وارد شده، رسیدگی کند تا وی تنبیه شود و اگر صدام زیر بار این مسائل نرود ما رویه‌مان را پیش می‌گیریم و صبر نمی‌کنیم که نیروهای ما توی بیابان بمانند و هر روز زیر آتش خمپاره و توپ دشمن باشیم. ما این شیوه جنگ را قبول نمی‌کنیم و اگر بنا باشد که جنگ ادامه یابد به‌رحال ما در یک نقطه بایستی فشاری به دشمن وارد آوریم که بتوانیم جنگ را پایان دهیم؛ زیرا هدف ما پایان دادن به جنگ است.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درباره به توافق نرسیدن وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در نشست اخیر خود در کویت، ضمن اظهار رضایت از مواضع مثبت بعضی از اعضای این شورا اظهار داشت: «اگر رزمندگان ما پیروز نشده بودند اینها با مواضع قبلی‌شان حرف می‌زدند و متوجه شدند که ایران پیروز است و مزاحم آنها نیست؛ و در کنار این پیروزی‌ها هم ما حرکت سیاسی هم داشته‌ایم و با تماس‌هایی که با کشورهای که تحت تحریک دیگران بودند به آنها اطمینان دادیم که قصد ایجاد مزاحمت برای آنها نداریم و آنها هم مطمئن شدند که اگر درست حرکت کنند، ما حتی حامی‌شان هم هستیم.» رئیس مجلس شورای اسلامی درباره کمک مصر و کشورهای چوچون اردن، کویت، یمن شمالی و مراکش به عراق گفت: «از این لحاظ هیچ نگرانی نداریم و اتکای عراق از پیش بر همه روشن بوده و بدون فتوای دیگران نمی‌توانسته است وارد جنگ بشود و به‌نظر من امروز صدام دیگر از خودش اراده‌ای ندارد و خود صدام تشخیص داد که این جنگ وی را به پایان زندگی سیاسی‌اش نزدیک کرده است و آنها هستند که این جنگ را اداره می‌کنند. امریکا به اردن، مصر و خود عراق دیکته می‌کند و کمک‌های این‌جوری هم می‌رسد. لذا صدام احتمالاً راه برگشتش به دست خودش نیست و مستلزم اجازه آنهاست و تا آن روزی که مصلحت بدانند وضع این‌جوری باشد، حمایت خودشان را ادامه می‌دهند و ما خوشبختانه امکان شکستن همه امکانات را داریم.»

وی همچنین درخصوص تلاش کشورهای عرب برای بازگرداندن مصر به اردوگاه اعراب با ابراز این عقیده که مصر هیچ‌گاه از این اردوگاه جدا نبوده است، اظهار داشت: «همان موقع که تصمیم گرفته شد [پیمان] کمپ دیوید [از سوی رژیم صهیونیستی و مصر] امضا بشود، عربستان سعودی، کویت و اردن هم در جریان بودند و همه با هم بودند و بعد هم در این مدت همه با هم

کار می‌کردند. ولی اینها ظاهراً با مصر قطع رابطه کردند و آن هیاهو را به راه انداختند. من فکر می‌کنم که دنیای عرب باید فشار بیاورد و مصر را در اردوگاه اعراب نگه دارد؛ زیرا مصر یک کشور بزرگی است که در مواجهه با اسرائیل وجودش لازم است، اما نه با این حکومت و با این وضعی که هست. سیاستش را تصحیح کند و مصر را نگه دارند. ولی متأسفانه یک حيله‌ای زدند و مصر که قدرت بیشتری داشت اول جدا شد، عملاً هم بقیه جدا شدند و فقط در لفظ ماندند و حالا هم درواقع بقیه می‌خواهند به مصر ملحق بشوند. در صورتی که این طور نیست؛ بلکه آنچه که پشت پرده کم‌کم در حال نمایان شدن است و همین مسئله جنگ ایران و عراق و تداوم این جنگ مطرح است. یعنی امپریالیست به بهانه این جنگ می‌خواهد ماهیت این قضیه را که چند سال مکتوم بوده است، رو کند. جنگ جاری عراق با ایران و تداومش در این میان قابل درک است و این جنگ باید بهانه‌ای بشود جهت روشن شدن ماهیت واقعی روابط اعراب با مصر که خیلی هم صمیمی بود و تحت یک پوشش تبلیغاتی به خورد ملت‌ها بدهند که ضرورت ایجاب کرده که می‌باید روابطمان را با مصر تجدید کنیم که در اصل روابط بوده و به عنوان رابطه جدید شکل ظاهری آن را باید توجیه بکنند.»

رئیس مجلس شورای اسلامی اظهار تمایل حکومت عراق و حامیانش به برقراری صلح را دروغ خواند و گفت: «قصد آنها تنها یک حرکت تبلیغاتی و سیاسی است و هدفشان هم در پس این حرکت این است که اسم صلح روی آن بگذارند و نیروهای عراقی را در خاکمان نگه دارند و برای یک مدت طولانی ایران را به اسم دشمن عرب معرفی کنند و در پشت این شعار مرتجع عرب را متحد بکنند و توجه اینها را موقتاً از اسرائیل سلب کنند و خیال اسرائیل را راحت بکنند و کشورهای جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی بخش فلسطین] را کاملاً تنها بگذارند و به اسم جنگ ایران و عراق حساسیت دنیای عرب نسبت به اسرائیل را از بین ببرند و این امر را فقط در سایه صلح اسمی و جنگ واقعی می‌توانند درست کنند.»

هاشمی رفسنجانی ادامه داد: «نقطه مقابل این سیاست را انتخاب کرده‌ایم و به عراق فشار می‌آوریم و عراق را شکست می‌دهیم و بعد به دنیای عرب و اسلام ثابت می‌کنیم که بهترین حامی شان ایران است. البته مردم می‌دانند ولی باید فوری ثابت کنیم که آنها نتوانند خلافتش را ادعا کنند. ثابت کنیم که مهم‌ترین دشمن اسرائیل ایران است و بهترین دوست مسلمانان و اعراب ایران است و این حربه را از دست آنها بگیریم. آن موقع است که هر کشور عربی که بخواهد در این جبهه حرکت نکند رسواتر می‌شود. بنابراین بایستی این بهانه را از دستشان بگیریم و ما ضمن اینکه از همه هیئت‌ها [ی صلح] استقبال می‌کنیم، حرفشان را گوش می‌کنیم و منطقمان را عرضه می‌کنیم برای اینکه این حربه تبلیغاتی را از آنها بگیریم تا کسی نتواند بگوید که ما صلح نمی‌خواهیم. ما صلح می‌خواهیم اما نه به آن قیمتی که یک حربه دائمی دست اسرائیل، امپریالیست و صهیونیست بدهیم که تحت این حربه بتوانند دنیای عرب و دنیای اسلام را به این صورت که الان هستند تجزیه کنند.»^(۱۴)

۳۴۹

در ادامه پاکسازی مناطق کردنشین غرب کشور، امروز نیروهای خودی عناصر مسلح ضدانقلاب را از دو روستای قروه بیرون راندند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج، نیروهای خودی در عملیاتی موفق شدند روستاهای مران و میرآباد از توابع شهرستان قروه را از وجود عناصر ضدانقلاب پاکسازی کنند. در این عملیات علاوه بر زخمی شدن ۲ نفر و تسلیم شدن ۴ نفر از ضدانقلابیون، یک دستگاه بی سیم، ۷ کیلو مواد منفجره تی.ان.تی و ۲ قبضه اسلحه ژ ۳ به دست نیروهای خودی افتاد.^(۱۵)

۳۵۰

عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران به یک گروه گشتی پاسداران حمله کردند. هم‌زمان با این اقدام، سپاه پاسداران لرستان اعلام کرد که چهار مرکز انتشاراتی و سه مرکز تسلیحاتی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) را در پنج شهر این استان منهدم کرده است. به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، ساعت ۹ صبح امروز، چهار سرنشین یک خودرو در خیابان ستارخان تهران، ضمن تیراندازی به سوی خودروی گشتی پاسداران، یک نارنجک به سوی آن پرتاب کردند که بر اثر اصابت ترکش این نارنجک ۲ پاسدار مجروح شدند. در پی این حمله، مأموران کلانتری ۱۸ به تعقیب مهاجمان پرداختند، ولی آنان در خیابان برق آلستوم با تعویض خودروی خود متواری شدند.^(۱۶)

سپاه پاسداران استان لرستان نیز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد که در چند عملیات هماهنگ، چهار مرکز انتشارات و سه مرکز تسلیحات سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) که در کردستان و گنبد و سایر نقاط کشور تاریخ سیاهی از جنایت بر جای گذاشته‌اند، متلاشی و بیش از ۸۰ نفر از جمله تمامی اعضای مرکزیت شاخه لرستان و اعضای اصلی و مسئولان این سازمان در پنج شهر خرم‌آباد، بروجرد، درود، اراک و نهاوند دستگیر شدند و تعداد زیادی اسلحه، مهمات و بی سیم به همراه اسناد درون‌گروهی این سازمان به دست آمد.^(۱۷)

۳۵۱

به دنبال دعوت کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه از مجامع بین‌المللی و سفرای کشورهای خارجی در ایران، صبح امروز یک هیئت از دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران وارد اهواز شدند و بعد از ظهر از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه دیدن کردند. وزیر کشور نیز با حضور در جمع این دیپلمات‌ها در هویزه، از آنها خواست تا مشاهدات خود را منعکس کنند.

به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، صبح امروز یک هیئت از سفرا، کارداران و وابستگان بیش از ۳۰ سفارت خارجی در تهران وارد اهواز شدند. هنگام ورود این هیئت به اهواز حجت‌الاسلام

موسوی جزایری امام‌جمعه این شهر، در سخنانی اظهار داشت: «شما امروز آثار جنایات صدام را مشاهده خواهید کرد و خواهید دید چگونه مناطق مسکونی ما را بمباران کرده و همه موازین انسانی و وجدانی و بین‌المللی را زیر پا گذاشته‌اند.»

بازدید یک هیئت از دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران
از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه

اعضای هیئت مذکور سپس با حضور در محل فرمانداری دشت آزادگان در شهر سوسنگرد با نحوه

تجاوز قوای صدام به شهرهای مختلف این شهرستان آشنا و پس از آن عازم هویزه شدند و از نزدیک آثار جنایات متجاوزان بعثی را مشاهده کردند. آن‌گاه حجت‌الاسلام علی‌اکبر ناطق نوری وزیر کشور، ضمن خوشامدگویی به آنان اظهار داشت: «هدف این نیست که امروز تنها ببینید صدام در هویزه چه کرده، بلکه هدف این است که شما رسالت سفیربودن خود را در انتقال این جنایات به کشورهای خود ایفا کنید و متوجه شوید ابرجنایتکارانی که دم از حقوق بشر می‌زنند از چه کسانی حمایت می‌کنند.» وزیر کشور افزود: «با عنایت خدا پس از پیروزی در این جنگ که در آستانه آن هستیم برای آزادی قدس با ملت‌های مسلمان جهان حرکت می‌کنیم تا برای همیشه استکبار جهانی و امپریالیسم غرب و شرق و صهیونیسم را به زباله‌دان تاریخ بسپاریم.»^(۱۸)

۳۵۲

رادیو بی‌بی‌سی هدف از حمله امروز ارتش عراق در منطقه کوشک را برهم‌زدن تدارکات قوای نظامی ایران برای ادامه پیشروی به‌سوی خرمشهر دانست.

رادیو بی‌بی‌سی در برنامه شامگاهی خود ضمن نقل اطلاعیه نظامی عراق درباره حملات امروز ارتش این کشور در منطقه کوشک، که در آن ادعا شده است نیروهای ایران از خط مقدم جبهه شمال خرمشهر عقب رانده شده‌اند، گفت: «طی هفته گذشته در جبهه جنگ ایران و عراق فعالیت چشمگیری دیده نمی‌شد. ایران به احتمال بسیار سرگرم تحکیم مواضع خود بود و ایجاد خطوط ارتباطی و ارسال وسایل از شمال. شاید ضمن این کار طرحی برای یورش به‌سوی خرمشهر نیز در کار بوده باشد. بنابراین، حمله متقابل عراق به احتمال بسیار به منظور شکستن مواضع ایران و برهم‌زدن تدارکات در دست اجرای آن بوده است. این حمله در عین حال نشان می‌دهد که عراق در نگاه‌داشتن بندر خرمشهر مصمم است.»^(۱۹)

۳۵۳

لس آنجلس تایمز ضمن برحذر داشتن ایران از امید به همراهی مردم عراق برای سرنگون کردن صدام حسین، پیش‌بینی کرد که جنگ با حضور او ادامه خواهد یافت.

این روزنامه در شماره امروز خود با اذعان به توانایی ایران به ادامه پیشروی‌هایش در جنگ نوشت: «اگر ایرانی‌ها به قیام شیعیان عراق و همراهی آن با حمله نظامی ایران امیدوارند، در اشتباه هستند. این همان اشتباهی خواهد بود که صدام حسین هنگام حمله به خوزستان کرد. چریک‌های طرفدار ایران در عراق از حمایت مردم بی‌بهره‌اند و نیز تاکنون نشانه‌ای از مخالفت سران نظامی عراق علیه صدام دیده نشده است.»

این روزنامه اضافه کرد: «صدام یک استراتژیست انعطاف‌پذیر است. در گذشته وی به مراتب درمورد عقب‌نشینی برای بقا گفته و عمل کرده و حال نیز باید همان کار را بکند. در نتیجه، این امکان وجود دارد که جنگ به بدی پیش رود بدون آنکه صدام حسین کنترل سیاسی را از دست بدهد.»^(۲۰)

۳۵۴

کریستین ساینس مانیفور ضمن اعلام این مطلب که دولت‌های عرب، پیروزی ایران در جنگ با عراق را خطرناک‌تر از عواقب حمله اسرائیل به جنوب لبنان می‌دانند، به شرایط دشوار سوریه در صورت این حمله و نیز کمک‌های نظامی مصر به عراق اشاره کرد و نوشت رئیس‌جمهور مصر برای افزایش کمک‌های خود به عراق منتظر نتیجه نبرد خرمشهر خواهد ماند.

روزنامه کریستین ساینس مانیفور در تفسیر امروز خود راجع به اوضاع غرب آسیا، پس از اعلام این مطلب که پیروزی‌های اخیر ایران در جنگ با عراق زنگ خطر را در همه کشورهای عربی به استثناء سوریه به صدا درآورده است، نوشت: «دولت‌های عربی معتقدند که اگر به اسلام بنیادگرا به سبک [آیت‌الله] خمینی امکان داده شود در جنگ با عراق پیروز شود، عاقبت چنین خطری برای آنها به مراتب وخیم‌تر از حمله اسرائیل به لبنان خواهد بود؛ از این رو تلاش برای جلب مصر به حلقه کشورهای آسیایی عرب و برهم‌زدن موقعیت برتر فعلی ایران در جنگ به جدیت دنبال می‌شود.»

این روزنامه همچنین با اعلام این خبر که شارون وزیر دفاع اسرائیل خواستار حمله ارتش این رژیم به لبنان و از بین بردن مواضع فلسطینی‌هاست، افزوده است: «اگر حافظ اسد [رئیس‌جمهور سوریه] به پیروزی نهایی ایران بر عراق کمک کند، باقی جهان عرب را در معرض خرابکاری‌های رژیم [آیت‌الله] خمینی قرار می‌دهد و احتمال سقوط صدام رئیس‌جمهور قدرتمند عراق را پیش می‌آورد. اگر حافظ اسد نتواند از انزوای فعلی درآید و در نبرد با اسرائیل در لبنان بازنده شود، موقعیت سیاسی خودش را در سوریه، که هم‌اکنون نیز تحت فشارهای زیاد قرار گرفته، به مخاطره می‌اندازد تا جایی که این تزلزل موجب سقوطش گردد.»

کریستین ساینس مانیفور در ادامه آورده است: «حافظ اسد که با احتمال حمله اسرائیل به لبنان مواجه شده و جانبداری او از ایران در جنگ علیه عراق باعث انزوای سیاسی اش در جهان عرب شده است، حال نگران است که در صورتی که اسرائیل جنوب لبنان را اشغال کند و کشورهای دیگر عربی به کمک دمشق نیایند، باتوجه به نیروهای سوری مستقر در لبنان ممکن است سوریه مجبور شود به تنهایی با اسرائیل دست و پنجه نرم کند. این نگرانی انگیزه اصلی سفر ناگهانی اسد به لیبی و الجزایر بوده است. حافظ اسد امیدوار است که لیبی و الجزایر را متقاعد کند به کمک او شتافته و مانع بازگشت مصر به آغوش اعراب گردند.»

این روزنامه در پایان تفسیر خود افزود: «مصر هم مانند دیگر کشورهای عرب بنیادگرایی مذهبی [آیت الله] خمینی را خطرناک می بیند. حتی قاهره سلاح و لوازم یدکی نظامی به عراق می فروشد، ولی مایل نیست که نیروهای مصری را در جنگ به نفع عراق وارد معرکه کند. حسنی مبارک [رئیس جمهور مصر] قبل از اینکه درباره افزایش کمک های خود به عراق تصمیم بگیرد منتظر نتیجه نبرد خرمشهر خواهد ماند که تنها قسمت عمده خاک ایران است که هنوز در دست عراقی ها مانده است. در این میان حافظ اسد احتمالاً به سرزنش و خرده گیری بعضی از اعراب که اقدام اخیر او را در جذب لیبی و الجزایر برای آرمان اعراب مضر و خطرناک می دانند، توجهی نخواهد کرد. از نظر اسد، عراق و مصر به عنوان دو رقیب مانع از نقش رهبری سوریه در جهان عرب هستند. اعتقاد سنتی سوریه همیشه این بوده که اگر دیگر اعراب اهمیت نقش سوریه را درک نکنند، باید نتیجه اعمالشان را به چشم ببینند.»^(۲۱)

۳۵۵

رادیو بی بی سی در بررسی اوضاع اقتصادی ایران با اشاره به اینکه شرایط جنگی، مشکلات فنی و بازار بی رونق نفت در جهان سبب شده تا ایران نتواند به میزان لازم نفت صادر کند، پیش بینی کرده است که اقتصاد این کشور مراحل بسیار دشواری را پیش رو دارد.

این رادیو در برنامه شامگاهی خود در تفسیری با اشاره به انسداد اسکله های نفتی عراق در شمال خلیج فارس و نیز خط لوله نفت عبوری این کشور از خاک سوریه گفت: «اما پایانه های نفتی ایران که نفتکش های عظیم از آنجا نفت این کشور را به خارج حمل می کنند، هم به اندازه کافی از تیررس عراق فاصله دارد و هم در حد لازم تدابیر تدافعی درمورد آنها رعایت می شود که جریان صدور نفت ایران را بی وقفه امکان پذیر سازد. البته پایانه عمده نفتی ایران در جزیره خارک چندین بار مورد بمباران هوایی عراق قرار گرفت، ولی هربار صدمات حاصله نتوانست باعث قطع همیشگی جریان نفت شود. نیروهای عراقی نیز حتی در عمق نفوذ خود به داخل خاک ایران نتوانستند جریان حمل نفت و موتورخانه های خط لوله را از کار بازدارند.»

بی‌بی‌سی افزود: «باین حال، شرایط جنگی و مشکلات فنی حاصله در داخل کشور به انضمام بازار بی‌رونی نفت در جهان سبب شد تا ایران نتواند در حد لازم به صادرات نفت اقدام ورزد و مبالغ مورد نیاز را جهت تأمین هزینه‌های سرشار واردات عظیم مواد غذایی و کالاهای صنعتی و مواد خام تأمین کند. درآمدهای حاصله از صادرات نفت در سال گذشته تکاپوی حقوق کارمندان دولت و نیروهای امنیتی را نیز نمی‌کرد. حاصل این کمبود درآمد ایران، فشار به ذخایر ارزی ایران بود که در اوان انقلاب حدود پانزده میلیارد دلار تخمین زده می‌شد و اکنون چیزی معادل یک تا دو میلیارد دلار است. یک سلسله اقدامات اضطراری از قبیل فروش طلا و جلوگیری از واردات تا حدودی از سقوط کامل اقتصادی ایران جلوگیری کرد، ولی این اقدامات عوارض جانبی داشت که کمبود مواد غذایی و به‌دنبال آن جیره‌بندی خواربار را به وجود آورد. تورم مالی نیز بالا گرفت و بهای ارزاق پایه را سالانه یک‌صد درصد اضافه کرد. بیکاری نیز در سطح وسیع به چشم می‌خورد.»

مفسر رادیو بی‌بی‌سی در ادامه اضافه کرده است: «هم‌اکنون بانک مرکزی ایران با فشاری شدید جهت کاستن از ارزش ریال روبه‌روست. بهای نفت ایران از قیمت بالایی در سازمان اوپک برخوردار بود و دولت این کشور سایر کشورهای عضو این سازمان را متهم به تولید اضافی و فروش حاصله به بهای نازل می‌کرد. اما در وضع کنونی، قیمت نفت ایران به نازل‌ترین میزان در سازمان اوپک تنزل کرده است. ایران بهای نفت خود را اعلام نمی‌دارد. اکثراً در مبادلات پایاپای که معاوضه نفت و کالا است، قیمت مخفی باقی می‌ماند. اما کارشناسان امور نفتی معتقدند که نفت ایران در قیمتی به مراتب کمتر از بهای پایه نفت در سازمان اوپک که ۳۴ دلار معین شده به فروش می‌رسد. از نظر تولید نیز ایران توجهی به حدنصاب یک میلیون و دویست هزار بشکه در کنفرانس ماه مارس سال گذشته اوپک در وین برایش منظور شده، نکرده است و قصد خود را از صدور یک میلیون و هفتصد هزار بشکه در روز اعلام نموده است. این میزان صادرات و درآمد حاصله از آن ظاهراً پاسخگوی نیازهای بودجه ایران در سال جاری است. اما گمان نمی‌رود که بودجه ایران راهنمای قانع‌کننده‌ای از لحاظ درآمد و هزینه کشور باشد. سال گذشته نیز ثابت کرد که درآمدهای مندرج در بودجه کشور، به‌خصوص بخش مالیات عاری از واقعیت بود و توازن بودجه عملاً با کسری بی‌سابقه‌ای مواجه شد.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان تفسیر خود نیز گفت: «در صورت پایان دادن به جنگ با عراق ماهانه معادل سیصد میلیون دلار صرفه‌جویی خواهد شد، اما دولت [ایران] عمران مناطق جنگ‌زده و اسکان ۱/۵ میلیون مهاجر این مناطق را با اولویت درجه یک منظور کرده است. در نتیجه، هنوز اقتصاد ایران مراحل بسیار دشواری را پیش رو دارد.»^(۲۲)

۳۵۶

در ادامه تلاش دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران برای جلب نظر اعضای جنبش عدم تعهد به تغییر محل برگزاری اجلاس آتی این جنبش، امروز دو هیئت دیپلماتیک ایرانی عازم گینه و اتیوپی شدند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت اعزامی جمهوری اسلامی ایران به غرب آفریقا امروز از سنگال وارد گینه شد و در فرودگاه کوناکری مورد استقبال عبدالله توره وزیر امور خارجه این کشور، قرار گرفت. توره ضمن خوشامدگویی به هیئت ایرانی، رهبری امام خمینی را ستود و انقلاب اسلامی ایران را انقلاب تمامی مسلمانان جهان دانست. سپس، هیئت ایرانی به ریاست محمدحسین لواسانی مدیرکل سیاسی امور آسیا و آفریقای وزارت امور خارجه، با احمد سکوتوره رئیس جمهور گینه، دیدار کرد. در این دیدار که نخست وزیر، وزیر امور خارجه و وزیر امور اسلامی گینه نیز حضور داشتند، لواسانی پیام کتبی رئیس جمهور ایران را به سکوتوره تسلیم کرد. همچنین، یک هیئت دیگر ایرانی به سرپرستی نصرالله کامیاب که حامل پیام وزیر امور خارجه ایران برای برخی از وزرای امور خارجه کشورهای آفریقایی است، امروز وارد آدیس آبابا شد و مورد استقبال مقامات وزارت امور خارجه اتیوپی قرار گرفت. این هیئت سپس در محل وزارت امور خارجه اتیوپی با قائم مقام و چند تن دیگر از مقامات عالی رتبه این کشور ملاقات و مذاکره کرد. در این دیدار موضع جمهوری اسلامی ایران درباره هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد و سایر مسائل مورد علاقه دو کشور مطرح شد.^(۲۳)

۳۵۷

به دنبال انتقاد حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز از آزادی زندانیان گروه‌های ضدانقلاب،* دادستان انقلاب اسلامی تهران نیز از این موضوع اظهار نارضایتی کرد. اسدالله لاجوردی دادستان انقلاب اسلامی تهران در مصاحبه‌ای که در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی به چاپ رسید، با اعلام اینکه بسیاری از والدین زندانیان وابسته به گروه‌ها و سازمان‌های ضدانقلاب برای آزادی فرزندان خود، مسئولان کشور را زیر فشار قرار می‌دهند، گفت: «مسئولان هم بر ما فشار می‌آورند تا عده‌ای از زندانیان را که آزادکردنشان را خیانت به اسلام و مسلمین می‌دانیم، آزاد کنیم». وی سپس ترورهای اخیر به دست عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در نتیجه همین اقدامات دانست و اظهار امیدواری کرد که از این پس مسئولان دستور آزادی زندانیان را صادر نکنند.

دادستان انقلاب اسلامی تهران همچنین از کاهش محکومیت یا عفو زندانیان انتقاد کرد و ضمن سرزنش برخی قضات اظهار داشت: «اگر قرار باشد ما این چنین در محور توصیه‌های اقوام و دوستان نرمش نشان دهیم و احکام الهی را نادیده بگیریم، خداوند از ما نخواهد گذشت.»

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۸ آمده است.

اسدالله لاجوردی

وی با یادآوری این مطلب که گروه‌های ضدانقلاب آزادکردن زندانیان وابسته به آنها را به منزله ضعف نظام جمهوری اسلامی تحلیل می‌کنند، افزود: «هوادر ساده‌اندیش هم باورش می‌آید و فکر می‌کند دولت جمهوری اسلامی ضعیف شده و توان مبارزه با آنها را ندارد و باید از بین برود و این نفس‌های آخرش است؛ بعد آن وقت به جان مردم می‌اندازندش.»

لاجوردی همچنین ضمن تأکید بر اینکه دستور عفو صادرشده از سوی امام خمینی، عناصر مادون (زیردست و پایین) گروهک‌ها را شامل می‌شود، گفت: «ما متأسفانه اینها را نادیده می‌گیریم و بلافاصله تقاضای عفو برای کسانی که این همه جنایت نسبت به مردم کردند، می‌کنیم و کار خود را به امام نسبت می‌دهیم.»

وی در پایان این مصاحبه پس از اینکه از مردم خواست اعتراض خود را درخصوص آزادکردن کسانی که این همه خیانت کرده‌اند، به گوش مسئولان برسانند، اظهار داشت: «به عقیده من هیچ‌یک از افراد این سازمان‌ها نباید احساس آرامش در این مملکت داشته باشند. همیشه باید مضطرب و در وحشت باشند. ... و مردم حزب‌اللهی باید در کمال آرامش به سر ببرند و برای این کار هم هیچ چاره‌ای نیست مگر اینکه ما تروریسم را در این مملکت از بین ببریم و تروریسم هم با نصیحت ریشه‌کن نمی‌شود.»^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۹

۱. سند شماره ۷۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱؛ و - سند شماره ۱۴۱۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۱۶ زرهی ارتش در قرارگاه قدس، شماره ۵۷۵، ۱۳۶۱/۲/۳۰؛ و - سند شماره ۷۶۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش، ۱۳۶۱/۲/۲۹؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۲.
۲. سند شماره ۱۱۸۱۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات قرارگاه قدس به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۳. سند شماره ۳۲۸۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره دوم ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۸.
۴. سند شماره ۱۴۱۶۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳.
۵. سند شماره ۷۶۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین، ص ۲.
۶. سند شماره ۷۷۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ ارتش در قرارگاه نصر، شماره ۳۹، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

- فرماندهی منطقه ۶ (کرمان) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۲/۳۱، صص ۷ - ۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، سندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱۳.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲.
۱۹. واحد مرکزی سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۶ به نقل رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۲/۳۱، صص ۳ و ۴، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۹، صص ۲ و ۳، به نقل از رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۲. همان، صص ۵ و ۶ به نقل از رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۹.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۷، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۲ و ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۱۲.

- (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۸. سند شماره ۴۹۹۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۲۸ و ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۴۰ - ۲۹.
۹. سند شماره ۴۹۹۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۹۰۷)، عبدالله درویشی، صص ۴۴ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۱/۲۱ تا ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۳۱۲ و ۳۱۳.
۱۰. سند شماره ۴۹۹۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (تصمیم‌گیری نهایی درمورد مانور قرارگاه‌ها) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۹، نوار شماره ۲۸۰۹)، عبدالله درویشی، صص ۱۳ - ۱؛ و - سند شماره ۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۱۵.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۲/۲۹، ص ۳۲.
۱۳. سند شماره ۷۱۹۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۳۰ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۶ رجب ۱۴۰۲

۲۰ مه ۱۹۸۲

۳۵۸

پیرو جلسه دیروز قرارگاه مرکزی کربلا، امروز دستور جزء به جزء طرح مانور مرحله چهارم عملیات بیت المقدس به قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ شد. این قرارگاه‌ها نیز ضمن ابلاغ این دستور به یگان‌های تحت امر خود از آنها خواستند تا بعد از ظهر فردا برای اجرای این مرحله از عملیات اعلام آمادگی کنند.

در دستور جزء به جزء شماره ۹ قرارگاه کربلا که امروز صادر شد، پس از اعلام خبر آمادگی قرارگاه‌ها برای اجرای عملیات آفندی، درباره مأموریت آنها آمده است: «در ادامه مرحله سوم عملیات بیت المقدس، قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب در ساعت (س) در روز (ر) با به کار بردن قرارگاه فتح در خاور (چپ) و قرارگاه فجر در مرکز و قرارگاه نصر در باختر (راست) تک نموده و نیروهای دشمن را در منطقه منهدم و خرمشهر را تأمین و در سایر مناطق به پدافند خود ادامه داده و با تک‌های محدود، دشمن را درگیر می‌نمایند.»

در این دستور، همچنین از قرارگاه نصر خواسته شده تا از ورود دشمن از غرب به شرق (در منطقه شلمچه) جلوگیری کرده و ضمن الحاق با قرارگاه فجر در ساحل اروندرود، آماده باشد تک خود را به منظور تأمین شلمچه ادامه دهد. به قرارگاه فجر نیز دستور داده شده تا پس از انهدام دشمن در غرب نهر عرایض و رسیدن به ساحل اروندرود و تشکیل خط پدافندی در غرب عرایض (از پل نو تا اروندرود و امتداد ساحل این رودخانه)، آماده باشد در تأمین و پاک‌سازی خرمشهر به قرارگاه فتح کمک کند. از قرارگاه فتح هم خواسته شده تا پس از انهدام دشمن و تأمین جاده اهواز - خرمشهر، آماده باشد خرمشهر را پاک‌سازی کند. به قرارگاه قدس هم مأموریت داده شده که با اجرای تک‌های محدود و طرح‌ریزی شده در حد امکان نوار مرزی را تأمین کرده و دشمن را درگیر نگه دارد.

در پایان این دستور هم آمده است: ساعت (س) روز (ر) متعاقباً ابلاغ خواهد شد. طرح‌های مربوطه را ظرف ۲۴ ساعت جهت تصویب ارسال نمایید.^(۱)

پیرو دستور صادرشده ازسوی قرارگاه مرکزی کربلا، قرارگاه‌های عملیاتی نیز ضمن ابلاغ این دستور به یگان‌های تحت‌امر خود از آنها خواستند علاوه‌بر اینکه حداکثر تا ساعت ۱۷:۰۰ فردا (۱۳۶۱/۲/۳۱) اعلام آمادگی صددرصد نمایند، طرح مانور جزءبه‌جزء را تا این زمان تهیه کنند.^(۳) قرارگاه‌های عملیاتی همچنین از یگان‌های خود خواستند تا هرچه سریع‌تر با اعزام گروه‌های گشتی به سمت مواضع دشمن، درخصوص شناسایی مسیرهای نفوذی اقدام کنند. به این ترتیب، علاوه‌بر حضور اکثر فرماندهان گردان‌ها و گروهان‌ها در مناطق عملیاتی مورد نظر برای آشناسدن با منطقه مانور خود، گروه‌های شناسایی و تخریب نیز شامگاه امروز به عمق مناطق نفوذ کردند تا ضمن شناسایی مسیرهای نفوذی، برای بازکردن معابر در میدان‌های مین و دیگر موانع دشمن اقدام کنند.^(۴)

۳۵۹

درحالی‌که واحدهای عملیاتی ایران آماده می‌شوند تا چهارمین (آخرین) مرحله از عملیات بیت‌المقدس را اجرا کنند، ارتش عراق که همچنان به تحکیم مواضع پدافندی خود در اطراف خرمشهر و نوار مرزی شلمچه تا طلائیه مشغول است، امروز علاوه‌بر حمله زمینی به مواضع نیروهای ایران، اعزام نیروهای جدید به منطقه، شناسایی هوایی و ثبت تیر، اقدام به اجرای آتش توپخانه و بمباران هوایی کرد.

از محور قرارگاه قدس (طلائیه تا کیلومتر ۸۲ نوار مرزی شمال شلمچه) گزارش شد: «در ساعت ۰۰:۳۰ ارتش عراق با اجرای آتش تهیه سنگین به مواضع قدس ۲ (تیپ ۴۱ ثارالله^(۵)) سپاه و تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) در دژ مرزی جنوب کوشک حمله کرد که با مقاومت نیروهای خودی، عراقی‌ها در ساعت ۰۱:۳۰ ناچار عقب‌نشینی کردند. از تلفات عراقی‌ها در این حمله گزارشی در دست نیست، ولی انهدام یک دستگاه نفربر آن مشاهده شد.»^(۶) پس از عقب‌نشینی نیروهای عراقی، اجرای آتش شدید توپخانه آنها روی مواضع نیروهای ایران تا ساعت ۰۲:۰۰ ادامه داشت.^(۷)

از محور قرارگاه فتح (از کیلومتر ۲۸ تا حدود کیلومتر ۱۴ نوار مرزی شمال شلمچه) نیز گزارش شد: در ساعت ۱۱:۰۰ هواپیماهای عراقی در دو نوبت مواضع فتح ۳ (تیپ ۴۳ بیت‌المقدس سپاه و تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ ارتش) را بمباران کردند که هیچ‌گونه تلفات جانی در بر نداشت. در ساعت ۱۲:۰۰ چند خودروی بزرگ در مقابل مواضع فتح ۳ نیرو پیاده کردند.^(۸) در ساعت ۱۴:۳۰، حدود یک گردان تانک در غرب نوار مرزی کیلومتر ۲۵ در حال حرکت به سمت شمال بود. مواضع خودی در شرق همین نقطه مرزی چندین بار نیز با شلیک متناوب گلوله‌های ففسری سفیدرنگ دشمن ثبت تیر شد.^(۹)

همچنین، در ساعت ۱۵:۳۰، سه هلیکوپتر عراقی به مواضع نیروهای ایران نزدیک شده و به طرف آنها راکت شلیک کردند که با آتش پدافند خودی متواری شدند.^(۸) علاوه بر این، هرازگاهی هلیکوپترهای دشمن در نوار مرزی مشاهده می شدند که مشغول شناسایی مواضع نیروهای خودی در شرق نوار مرزی بودند.^(۹)

از محور قرارگاه نصر (از کیلومتر ۱۴ نوار مرزی تا حدود سه کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر) نیز پس از اعلام پست شنود مبنی بر ورود یک تیپ جدید ارتش عراق به منطقه شلمچه،^(۱۰) گزارش شد که در ساعت ۱۰:۳۵ چند خودروی بزرگ در غرب پاسگاه شلمچه در حال پیاده کردن نیروهای عراقی بوده اند. با تاریک شدن هوا هم خبر رسید که عراقی ها در پوشش تاریکی در حال اتصال و ترمیم خاکریزهای احداث شده خود هستند. در ساعت ۲۰:۳۰ نیز مشاهده شد که ستون بزرگی از تانک های دشمن از خرمشهر به سمت شلمچه در حرکت بودند. همچنین، گزارش شد توپخانه عراق از ساعت ۲۲:۰۰ تا ۲۳:۰۰ مواضع یگان های قرارگاه نصر در نوار مرزی و نیز شمال جاده شلمچه - خرمشهر را زیر آتش شدید خود قرار دادند.^(۱۱)

۳۶۰

در آستانه آغاز چهارمین مرحله از عملیات آزادسازی خرمشهر، امروز صدها نفر از رزمندگان تازه نفس راهی جبهه نبرد با ارتش بعث عراق شدند. فرماندهی کل سپاه پاسداران در تلفن گرامی به مدیریت راه آهن جمهوری اسلامی ایران درخواست کرد تا در روز جاری به ترابری ۴۵۰ نفر از رزمندگان تهران به مقصد اهواز اقدام کند.^(۱۲) سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) نیز امروز اعلام کرد که در چهار روز اخیر، ۴ گردان نیروی آموزش دیده و یک گردان نیروی اعزام مجدد که در مجموع ۱۶۳۹ نفر می باشند، به جبهه جنوب اعزام شدند.^(۱۳)

۳۶۱

هم زمان با اقدامات ایذایی گروه های ضدانقلاب در اشنویه و یکی از روستاهای سندج، ۲ تن از اعضای این گروه ها خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند. رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ پیاده کردستان به نقل از اهالی روستای شویشه از توابع شهرستان سندج اعلام کرد که حدود یک صد نفر از عناصر حزب منحل دموکرات کردستان امروز به این روستا رفته و ضمن اخذ مبالغی پول از مردم، به اقداماتی چون نوشتن شعار بر در و دیوار، پاره کردن پوسترها در مدرسه و شکستن شیشه های برخی اماکن این روستا مبادرت ورزیدند.^(۱۴) واحد مرکزی خبر نیز از ارومیه گزارش کرد که شامگاه امروز در حالی که مردم اشنویه سالگرد

بعثت رسول اکرم^(ص) را جشن گرفته بودند، عناصر مسلح ضدانقلاب محل فروش کتب اسلامی، منزل رئیس اداره آموزش و پرورش و یک کارگاه نجاری را در این شهر مورد حمله قرار داده و به آتش کشیدند.^(۱۵)

همچنین، خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج گزارش داد امروز ۲ نفر از عناصر حزب منحله دمکرات کردستان همراه با ۲ قبضه اسلحه کلت، خود را به سپاهیان اسلام در منطقه سنندج تسلیم کردند.^(۱۶)

۳۶۲

امروز در اهواز نیروهای امنیتی در عملیاتی اعضای اصلی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) شاخه خوزستان را دستگیر کردند. در مشهد نیز یکی از مدافعان انقلاب اسلامی ترور شد. به گزارش روابط عمومی دادستانی انقلاب اسلامی، پس از بررسی و پیگیری‌های مستمر و اطلاع از وجود خانه‌های تیمی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) در خوزستان، گروهی از دادستانی انقلاب از تهران عازم اهواز شدند و با هماهنگی و همکاری دادسرای انقلاب اسلامی اهواز و سپاه پاسداران منطقه ۸ (خوزستان و لرستان) در عملیاتی موفق شدند با کشف مراکز اصلی و خانه‌های تیمی و چاپخانه این سازمان، ۱۴ نفر از اعضای اصلی آن را دستگیر کنند.^(۱۷) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از مشهد گزارش داد که یکی از اعضای انجمن اسلامی بازار امام رضا^(ع) هنگام بازکردن در منزل خود مورد هجوم چند تروریست موتورسوار قرار گرفت و بر اثر انفجار کوکتل پرتاب‌شده از سوی این افراد از ناحیه صورت و دست‌ها دچار سوختگی شد.^(۱۸)

۳۶۳

رادیو بی‌بی‌سی ضمن بررسی اهمیت نبرد خرمشهر در سرانجام جنگ ایران و عراق، به شرایط دوگانه عراق برای حفظ یا خروج از این شهر پرداخت و گفت در صورت ورود احتمالی نیروهای ایران به خاک عراق علاوه بر اینکه نظامیان و مردم عادی عراق برای دفاع از خاک کشورشان از خودگذشتگی بیشتری نشان خواهند داد، ادعای همیشگی صدام حسین مبنی بر اینکه جنگ با ایران به منظور دفاع از سرزمین اعراب بوده است، قوت بیشتری خواهد گرفت.

این رادیو در بخش شامگاهی امروز خود اهمیت نبرد در خرمشهر و نتیجه تعیین‌کننده آن در سرانجام جنگ ایران و عراق را بررسی کرده و گفت: «تردیدی نیست که شهر بندری خرمشهر از نقطه نظر نظامی و سیاسی برای هر دو طرف اهمیت بسزایی دارد. اشغال خرمشهر توسط عراق در هفته‌های اول جنگ به رغم تلفات سنگینی که به همراه داشت، بزرگ‌ترین پیروزی نظامی این کشور بود. عراق همواره اثبات ادعای مالکیت این کشور بر شط العرب

[اروندرو] را یکی از اهداف اصلی خود در جنگ جاری با ایران ذکر کرده است و تسلط بر خرمشهر که کلید اصلی برای کنترل این آبراه مرزی و بندر عراقی بصره است، طبعاً برای عراق از اهمیت سوق‌الجیشی خاصی برخوردار است و اگر نیروهای عراقی مصمم به دفاع از مواضع خود در خرمشهر باشند، نیروهای ایران نبرد دوم برای کنترل این شهر را برخوردی آسان نخواهند یافت؛ زیرا اگرچه در گذشته، روحیه نظامی و رزمی سربازان عراقی ضعیف‌تر از نیروهای ایرانی بوده است، این‌بار سربازان عراقی درحالی با قوای ایران روبه‌رو خواهند شد که در پشت‌سر خاک خودشان قرار دارند.

بی‌بی‌سی سپس به شرایط دوگانه حکومت عراق در خروج از خرمشهر یا حفظ آن پرداخته و اضافه کرد: «تقویت نیروهای عراقی در خرمشهر نشان می‌دهد که پرزیدنت صدام حسین پس از عقب‌نشینی در اکثر نقاط استان خوزستان ایران، این‌بار قاطعانه خیال ایستادگی دارد. ولی عدم آمادگی عراق در تحمل تلفات سنگین و کم‌اهمیتی این موضوع برای ایران مسئله ایستادگی قاطع عراق را با علامت سؤال همراه می‌کند. هزینه جنگ با ایران به طرح‌های اقتصادی عراق صدمات سنگینی وارد کرده است. بهای غیرقابل‌پیش‌بینی شکست‌های سیاسی نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. به‌طور مثال امکان تغییر مکان محل برگزاری کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد که قرار است در ماه سپتامبر آینده در بغداد تشکیل گردد، پایان هرچه زودتر جنگ با ایران را یکی از اهداف اصلی عراق قرار داده است. عراق درحالی که قسمت وسیعی از نواحی غربی استان خوزستان را در دست داشت، موفق نشد ایران را به مذاکره مجبور کند و اینک با تسلط بر خرمشهر حصول به این هدف بیش‌ازپیش غیرممکن به نظر می‌رسد. از سوی دیگر، پیشروی نیروهای ایرانی امکان قبول پیشنهاد سازمان کنفرانس اسلامی را که خواستار یک آتش‌بس یک‌ماهه [در ماه رمضان] شده است، غیرممکن می‌سازد. اشغال طولانی‌مدت بخشی از خاک ایران نیز باتوجه به وسعت جبهه و امکان حمله‌های غافلگیرکننده نیروهای ایرانی عملی به نظر نمی‌رسد. به دریافت کمک از سایر کشورهای عرب به غیر از کمک‌های مالی و تبلیغاتی هم امید چندانی نیست. شایعاتی که درباره امکان اعزام سربازان مصری به حمایت از عراق بر سر زبان‌ها افتاده بود، با اظهارات روز دوشنبه وزیر دفاع مصر که طی آن متعهد شد سربازان مصری بجز در خاک مصر در هیچ کشور دیگری وارد جنگ نخواهد شد، این شایعات را از میان برد. خودداری از مذاکره برای پایان دادن به جنگ و پیشروی نیروهای این کشور در جبهه‌های جنگ، عراق را مجبور ساخته تا روش عقب‌نشینی همراه با جنگ را در پیش گیرد. به احتمال زیاد رهبران عراق به این نتیجه رسیده‌اند که عقب‌نشینی به مرز بین‌المللی همراه با تقویت مواضع دفاعی در پشت مرز بهترین روش برای پایان دادن به جنگ است. در آن صورت عراق نخواهد توانست به هیچ‌یک از اهداف اولیه خود دست یابد. شکست سیاسی - نظامی عراق می‌تواند سبب افزایش ناراضیاتی داخلی در این کشور گردد که به‌هیچ‌وجه تضمینی برای کاهش اهداف

سیاسی ایران نخواهد بود؛ ازجمله تمایل غیررسمی ایران برای سرنگون ساختن حکومت صدام حسین بر عراق. ولی اگر جنگ جاری به مرحله‌ای برسد که برای سربازان عراقی مسئله دفاع از خاک کشورشان باشد، احتمالاً نظامیان و مردم عادی عراق برای جلوگیری از ورود احتمالی ارتش ایران به خاک کشورشان از خودگذشتگی بیشتری نشان خواهند داد. اگر جنگ جاری به صورت دفاع عراق از خاک خود درآید به ادعای همیشگی پرزیدنت صدام حسین قوت بیشتری خواهد داد که جنگ با ایران را همیشه برای دفاع از سرزمین اعراب خوانده است.»

بی‌بی‌سی در پایان گفتار خود چنین نتیجه گرفت: «مشاهده تمامی جوانب سیاسی این برخورد نظامی است که هم امکان خروج آرام نیروهای عراقی از خرمشهر و هم ادامه طولانی جنگ برای حفظ این شهر سوق‌الجیشی را ممکن می‌سازد.»^(۱۹)

۳۶۴

رادیو عربستان سعودی در واکنش به هشدار اخیر امام خمینی به کشورهای عرب حامی صدام حسین اعلام کرد کشورهای عربی خلیج فارس در صورت عملی شدن تهدیدات ایران عکس‌العمل نشان خواهند داد.

روزنامه واشنگتن تایمز در گزارشی با اعلام اینکه ایران دستاوردهای نظامی خود را با تهدید انجام اقداماتی علیه کشورهای عرب حامی دولت عراق درهم آمیخته است، نوشت: «رادیو عربستان سعودی گفت که کشورهای عربی منطقه خلیج فارس به طور جمعی درسی فراموش‌نشدنی به ایران خواهند آموخت.» واشنگتن تایمز همچنین نوشت: «نه ایران و نه عراق هیچ‌کدام به درخواست آتش‌بس سازمان کنفرانس اسلامی پاسخی نداده‌اند. این کنفرانس از دو کشور خواسته است در طول ماه رمضان دست از جنگ بردارند. از سوی دیگر جامعه عرب نیز می‌کوشد وزیران امور خارجه عرب را به تشکیل یک اجلاس اضطراری برای بحث پیرامون راه‌های پایان جنگ قانع سازد. در این میان سوریه و لیبی که از ایران حمایت می‌کنند، همچنان در برابر انجام یک اقدام مشترک از سوی کشورهای عربی به سود عراق مقاومت می‌ورزند.»^(۲۰)

رادیو بی‌بی‌سی هم با اعلام اینکه نیروهای ایران خود را برای حمله به خرمشهر، که ۳۵ هزار عراقی در آن موضع گرفته‌اند، آماده می‌کنند، به واکنش بعضی از کشورهای حامی عراق به اظهارات اخیر مقامات ایران اشاره کرد و گفت: «رادیو دولتی عربستان سعودی گفته است که اگر ایران تهدیدهای بی‌پروا و صریح خود را نسبت به کویت و سایر کشورهای خلیج فارس عملی کند، عربستان سعودی و سایر کشورهای خلیج فارس ساکت نخواهند نشست.»

بی‌بی‌سی همچنین گفت: «آخرین تقاضای سازمان کنفرانس اسلامی برای آتش‌بس که قرار است استقرار نیروهای صلح اسلامی را در مرز دو کشور به دنبال داشته باشد، اصلاً مورد توجه قرار نگرفته است.»^(۲۱)

۳۶۵

رئیس هیئت اعزامی ایران به گینه در دیدار با رئیس جمهور این کشور، مواضع جمهوری اسلامی ایران درخصوص جنگ با عراق و اجلاس آتی جنبش عدم تعهد را تبیین کرد.

احمد سکوتوره

اولین دور مذاکرات هیئت دیپلماتیک ایران به ریاست محمدحسین لواسانی، که هم‌اینک در گینه به سر می‌برد، با مقامات گینه امروز برگزار شد. در ابتدای این مذاکرات، احمد سکوتوره رئیس جمهور گینه و رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی ضمن تمجید از انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی گفت: «انقلاب باید در جهت مبارزه با استعمار و استثمار قدرت‌های شیطانی باشد و انقلاب اسلامی ایران نیز در مبارزه با این گونه نیروهای منفی و شیطانی می‌کوشد تا اسلام حقیقی را پیاده کند.» در این دیدار، رئیس هیئت ایرانی نیز اظهار داشت: «با وجود اینکه

ما در موضع قدرت هستیم، ولی خواهان صلح عادلانه‌ای مشروط بر اینکه حق مورد قبول قرار گیرد می‌باشیم.» لواسانی افزود: «به فضل خداوند و همت مردم مسلمان ایران شرط اول ایران در حال تحقق است. در مورد شرط دوم، صدام خون بسیاری از جوانان مسلمان ایرانی را ریخته است، ولی این خون‌ها به هدر نخواهد رفت و درخت اسلام را بارورتر خواهد کرد.» وی ادامه داد: «در مورد خسارت، صدام باید غرامت بپردازد و این چیزی نیست که ملت مسلمان ایران به‌آسانی از آن بگذرد.» لواسانی همچنین گفت: «ما یقین داریم کنفرانس غیرمتعهد‌ها در بغداد تشکیل نخواهد شد؛ زیرا صدام با دست‌های آغشته به خون جوانان بی‌گناه و مسلمان ایرانی صلاحیت آن را ندارد که مهماندار کشورهای غیرمتعهد باشد.»^(۲۲)

۳۶۶

در پی انتقادهای مطرح شده از برخی مسئولان قضایی به دلیل آزادکردن زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب، دادستان کل کشور و رئیس شورای عالی قضایی از این گونه اظهارات گلایه کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشت امروز خود نوشته است: «آقای [آیت‌الله] ربانی املشی دادستان کل آمد و از سران دادگاه‌های انقلاب که در این روزها علیه شورای عالی قضایی حرف‌هایی زده‌اند گله داشت و تقاضای کمک از ما می‌کرد. آقای [آیت‌الله] موسوی اردبیلی [رئیس شورای عالی قضایی] هم صبح همین مطالب را تلفنی گفته بود.»^(۲۳)

منابع و مآخذ روشمار ۱۳۶۱/۲/۳۰

۱. سند شماره ۷۶۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزیه جزء قرارگاه کربلا، شماره ۹، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲. سند شماره ۷۶۸۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه لشکر ۳ فتح به قرارگاه تیپ ۸ نجف اشرف، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۳. سند شماره ۵۰۰۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی علل عدم آمادگی نیروها برای عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱، نوار شماره ۲۷۳۲)، عبدالله درویشی، ص ۱؛ و - سند شماره ۵۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱، نوار شماره ۲۷۳۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۱ و ۱۲؛ و - سند شماره ۷۷۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه نصر به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۱ و ۲.
۴. سند شماره ۷۷۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه قدس ارتش، شماره ۵۷۵، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱.
۵. سند شماره ۷۶۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۰، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱.
۶. سند شماره ۷۷۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه، شماره ۳۴، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۲.
۷. سند شماره ۷۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱.
۸. سند شماره ۷۷۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین، ص ۲.
۹. سند شماره ۷۷۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۱، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۱.
۱۰. سند شماره ۷۶۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نواجا در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۰، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱.
۱۱. سند شماره ۷۶۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه نصر ارتش، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۱؛ و - سند شماره ۷۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۱۲. سند شماره ۷۱۹۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی کل سپاه به مدیریت راه آهن، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۱۳. سند شماره ۷۱۹۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه عملیات منطقه ۹ (شیراز) به طرح و برنامه عملیات مرکز، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۱۴. سند شماره ۳۴۶۶۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ لشکر ۲۸ کردستان به استانداری کردستان (مشاور سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۴.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۵، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۳۰، ص ۲.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۴، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲۱. همان، صص ۸ و ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۳۰.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲، داکا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۲۳. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۳.

روزشمار جنگ

جمعه

۳۱ اردیبهشت ۱۳۶۱

۲۷ رجب ۱۴۰۲

۲۱ مه ۱۹۸۲

۳۶۷

با وجود گذشت دو روز از تصویب طرح مانور مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، هنوز هیچ یک از قرارگاه‌های عملیاتی برای اجرای آن اعلام آمادگی نکرده‌اند. از این رو، بعد از ظهر امروز، فرماندهان سپاه و ارتش گرد هم آمدند* و پس از بررسی علل این موضوع و نیز بررسی مجدد طرح مانور قرارگاه‌های عملیاتی، تصمیم گرفتند این مرحله از عملیات را در ساعت ۲۱:۳۰ فردا آغاز کنند.** در این جلسه که از ساعت ۱۷:۴۰ در قرارگاه نصر آغاز شد، ابتدا حسن باقری از توجیه تیپ‌های قرارگاه نصر و اعزام گشتی‌های آن برای شناسایی راه‌های نفوذ به مواضع دشمن خبر داد و گفت: «از ساعت ۱ [بامداد، عراقی‌ها] آتش شدیدی روی منطقه می‌ریزند. دشمن شدیداً هوشیار بود؛ به طوری که گشتی هر دو تیپ [۲۷ محمد رسول الله (ص) و ۷ ولی عصر (عج)] نمی‌توانستند به خاکریز دشمن برسند.» وی سپس به جلسه مشترک فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه نصر اشاره کرد و ادامه داد: «توافق شد خط پدافندی‌شان را در غرب [جناح راست نیروهای قرارگاه نصر] به دژها [ی مرزی] برسانیم؛ یعنی تقریباً هزار و خرده‌ای خط را به جلو بکشیم. [عملیات] شمال جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] به نصر ۳ واگذار شد و جنوب جاده آسفالت به نصر ۲.» وی در پایان سخنان خود مشکل کنونی قرارگاه نصر را نداشتن اطلاعات کافی از وضعیت زمین و مواضع دشمن در محور واگذار شده به این قرارگاه اعلام کرد و گفت که به

* این جلسه با حضور محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرماندهان قرارگاه کربلا، سرهنگ علی اکبر موسوی قویدل و رحیم صفوی (از مسئولان عملیات نیروی زمینی ارتش و سپاه در قرارگاه کربلا)، حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی فرماندهان قرارگاه نصر، سرهنگ مسعود منفردنیاکی و غلامعلی رشید فرماندهان قرارگاه فتح، مجید بقایی و سرهنگ اسلوبی فرماندهان قرارگاه فجر، سرهنگ سیروس لطفی و احمد غلامپور فرماندهان قرارگاه قدس، محمدعلی جعفری (جانشین فرمانده سپاهی قرارگاه قدس) و جمعی دیگر از فرماندهان و مسئولان ستادی ارتش و سپاه تشکیل شد.

** مشروح این جلسه در ضمیمه این گزارش آمده است.

همین منظور قرار است گشتی‌های شناسایی به همراه گروه‌های تخریب امشب مجدداً اعزام شوند. غلامعلی رشید هم از شناسایی کامل محور واگذار شده به قرارگاه فتح (غرب جاده اهواز - خرمشهر) گزارش داد و گفت: «مانور تیپ‌هایمان مخصوصاً مانور جزء به جزء گردان‌ها هم امروز مشخص شد که دو تیپ ما با استعداد سیزده، چهارده گردان وارد عمل می‌شوند. تیپ ۸ نجف درست در حاشیه جاده اهواز - خرمشهر [تا محدوده جاده خرمشهر - شلمچه] عمل می‌کند و تیپ امام حسین^(ع) هم که قدرت رزمی بیشتری دارد و کیفیتش بالاتر است، آن را گذاشته‌ایم از حاشیه شرقی نهر عریض بیاید پایین [و پس از عبور از جاده خرمشهر - شلمچه و رسیدن به اروندرود] رو به خرمشهر ... که از ورود دشمن از شرق به غرب جلوگیری کنند.» وی پس از تشریح جزئیات مانور این دو تیپ، از طرح قرارگاه فتح برای اجرای یک عملیات ایزدایی در غرب خط پدافندی این قرارگاه در نوار مرزی جنوب جاده حسینی به هدف انهدام نیروی دشمن خبر داد.

مجید بقایی نیز در گزارش خود از تغییر مأموریت قرارگاه فجر و کمبود نیرو در تیپ ۳۳ المهدی^(ع) به عنوان دلایل آماده‌نشدن به موقع این قرارگاه نام برد و سپس با اظهار اینکه شناسایی محور این قرارگاه در غرب نهر عریض قرار است امشب تکمیل شود، از واگذاری یک گردان نیرو به تیپ المهدی^(ع) در روز جاری خبر داد. وی در تشریح مانور یگان‌های تحت امر قرارگاه فجر گفت: «تیپ المهدی^(ع) بعد از اینکه خط [دشمن در غرب سیل‌بند عریض] را شکست، پشت اینجا [انتهای شمالی نهر عریض] بایستد و از اینجا جلوتر نرود. ... بعد آن تیپ ادغامی یعنی فجر ۳ [تیپ امام سجاد^(ع) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش] حرکت خود را آغاز کند و وقتی رسید به جاده [خرمشهر - شلمچه] و خواست از آن عبور کند، تیپ المهدی^(ع) پیشروی کرده و با رسیدن به اروند به طرف غرب پدافند می‌کند.»

احمد غلامپور و عزیز جعفری هم در گزارش‌های خود ضمن اشاره به تراکم نیروی دشمن در محورهای طلائیه و کوشک، طرح قرارگاه قدس برای اجرای عملیات ایزدایی در سه محور طلائیه، کوشک و شمال تقاطع حسینی - مرز با هدف انهدام نیروهای عراقی را تشریح کردند. پس از گزارش فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی، حاضران در جلسه به بحث درباره تعیین زمان آغاز عملیات مرحله چهارم پرداختند. سرهنگ حسنی سعدی، زمان حرکت نیروها را ساعت ۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰ و زمان آغاز درگیری را ساعت ۲۱:۳۰ تا ۲۲:۰۰ پیشنهاد کرد. حسن باقری هم با تأکید بر هماهنگی در شروع حرکت نیروها گفت: «ساعت هفت و نیم [عصر] هوا تاریک است. نیم ساعت هم اینها [نیروها] تا نماز بخوانند و جمع شوند، ساعت ۸ می‌شود ... ساعت نه و نیم که درگیر شویم، ما [تا روشنایی هوا] هفت ساعت وقت داریم.»

در پایان جلسه، پس از اینکه حاضران موافقت خود را با ساعت ۲۱:۳۰ به عنوان زمان آغاز درگیری با دشمن اعلام کردند، محسن رضایی اظهار داشت: «فردا ساعت نه و نیم شب ما عملیات را شروع می‌کنیم.»^(۱)

۳۶۸

رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران با ارسال نامه‌ای به سرهنگ علی صیاد شیرازی و محسن رضایی فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، به دستور جزء به جزء شماره ۹ قرارگاه کربلا، که پیرو جلسه روز ۱۳۶۱/۲/۲۹ فرماندهان سپاه پاسداران و سرهنگ صیاد شیرازی تهیه و در روز بعد ابلاغ شد، اشکال وارد کرد.*

سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد

در این نامه، سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد حمله مستقیم به خرمشهر را خطا و همراه با تلفات بسیار دانست و ضمن توصیه به محاصره خرمشهر از سمت غرب، تأکید کرد که با کنترل جاده‌های ارتباطی بین خرمشهر و تنومه، نه تنها خرمشهر آزاد می‌شود، بلکه احتمالاً امکان سرنگونی حکومت صدام نیز فراهم خواهد شد.

«با تصرف و یا کنترل خطوط ارتباطی خرمشهر و

تنومه، استان بصره در مخاطره جدی قرار گرفته و قسمتی از خاک دشمن به تصرف نیروهای خودی درمی‌آید. درحالی‌که آزادکردن شهر خرمشهر تنها در وضعیت حکومت صدام محتملاً تغییری را به وجود نخواهد آورد؛ زیرا هنوز تغییری در خط مرز بین‌المللی، عراق را تهدید نخواهد کرد.»

در بخشی دیگر از نامه به خطر تهدید ارتش عراق از سمت نوار مرزی و احتمال تصرف مجدد جاده اهواز - خرمشهر از سوی نظامیان عراق اشاره و توصیه شده است که اگر قبل از حمله به خرمشهر، نیروهای ما بتوانند به نزدیکی بصره و تنومه برسند، دشمن مجبور خواهد شد برای دفاع از استان بصره، خرمشهر را تخلیه کند. «برآورد ستاد مشترک این است اگر ما خط تماس خود را به این خط رسانیده و خود را در ۱۰ کیلومتری تنومه و بصره حس کنیم، احتمالاً دشمن در خرمشهر باقی نمانده و خود را برای دفاع از استان بصره به سمت جنوب رودخانه اروند منتقل خواهد کرد و ضمن اینکه قسمتی از سرزمین دشمن در اختیار ما قرار خواهد گرفت، خط تجزیه را از خود دور کرده و با توانایی بیشتر خرمشهر - تنومه در آستانه سقوط واقع گشته و شهر بصره مورد تهدید جدی قرار خواهد گرفت. در اینجاست که صدام و حزب بعث عراق مورد سؤال جدی مردم عراق از هر طبقه قرار خواهد گرفت.»

در پایان این نامه، پس از ابراز اطمینان از ایمان و شوق فداکاری و جهاد در راه خدا در همه رزمندگان ایران، به پرهیز از اتخاذ یک مانور یا حرکت نامناسب، که می‌تواند موجب خنثی شدن تلاش و فداکاری آنان شود، توصیه و سپس با آرزوی پیروزی رزمندگان آمده است: «به خدا * توضیحات بیشتر درخصوص سابقه مخالفت سرتیپ ظهیرنژاد با طرح‌های عملیاتی در ضمیمه گزارش آورده شده است.

سوگند می‌خورم این تأکیدات فقط به خاطر پیروزی رزمندگان اسلام و شما، برای نجات انقلاب اسلامی و میهن عزیز و برای جلوگیری از ناکامی‌ها و خدانکرده شکست‌های احتمالی است. اگر قبول نکردید و به کار نبستید، باز از خداوند بزرگ پیروزی برای شما و رزمندگان اسلام آرزو می‌کنم. من از راه دور صحبت می‌کنم. چه می‌توان کرد، شرایط این را به وجود آورده بود که وجود من برای شما و قرارگاه شما ضرورتی نداشته باشد.»^(۳)

۳۶۹

به‌منظور شناسایی محور و اگذارشده به قرارگاه نصر برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، واحدهای گشتی تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) و تیپ ۷ ولی‌عصر (عج) سپاه پاسداران پس از شناسایی قسمتی از منطقه شرق نوار مرزی شمال جاده شلمچه - خرمشهر و نزدیک شدن به مواضع نیروهای عراقی، با واکنش آنها مواجه شدند و به عقب بازگشتند. این واحدهای گشتی که از شب گذشته برای شناسایی معابر نفوذی شمال شلمچه (منطقه و اگذارشده به قرارگاه نصر برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس) به این منطقه اعزام شده بودند، در نخستین ساعت بامداد امروز پس از حدود ۲/۵ کیلومتر پیاده‌روی و با نزدیک شدن به خاکریزهای عراقی واقع در یک کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر با آتش شدید توپخانه دشمن مواجه شده و ناچار به عقب بازگشتند. عراقی‌ها نیز ضمن اجرای آتش که از ساعت ۰۱:۰۰ تا ساعت ۰۳:۴۵ ادامه داشت، در تیم‌های ۲ و ۴ نفری به مین‌گذاری منطقه مقابل مواضع خود مشغول بودند.^(۳)

تیپ محمد رسول‌الله (ص) در این باره گزارش داد: یک گروه شناسایی که از ساعت ۲۳ شب گذشته از منطقه خودی به طرف خاکریز دشمن حرکت کرده بود، به یک جاده رسیده و سپس به‌موازات آن پیش رفته و پس از طی ۲۵۰۴ متر میدان‌های مین دشمن را در دو طرف جاده مشاهده می‌کند که حدود ۳۰۰ متر عمق دارند و دشمن در حال گسترش آنهاست.

گزارش تیپ ۷ ولی‌عصر (عج) نیز حاکی است که یک گروه شناسایی به‌همراه یک گروه تخریب از مجاور دژ مرزی به طرف جنوب حرکت کرده و پس از پیمودن ۲۸۰۰ قدم با یک میدان مین به عمق ۴۰۰ متر مواجه می‌شود. پس از اینکه گروه تخریب معبری به عرض حدود ۱۰ متر در این میدان باز می‌کند، منطقه به شدت زیر آتش دشمن قرار می‌گیرد و دو گروه یادشده ناچار به عقب بازمی‌گردند. یک گروه دیگر هم که از ۱/۵ کیلومتری شرق دژ مرزی به سمت جنوب حرکت کرده بود، پس از طی حدود ۵۰۰ قدم با یک میدان مین مواجه می‌شود. این گروه به پیشروی خود ادامه می‌دهد و هنگامی که به ۶۰۰ متری خاکریز دشمن می‌رسد، عراقی‌ها منطقه را زیر آتش قرار می‌دهند. گروه یادشده نیز با تحمل یک شهید و ۲ مجروح به عقب بازمی‌گردد.^(۴)

۳۷۰

در ادامه وقایع مربوط به مناطق کردنشین غرب کشور، امروز نیروهای نظامی خودی مرکز تجمع اشرار مسلح ضدانقلاب در یکی از مناطق مهاباد را پاکسازی کردند. مردم اشنویه نیز به اقدامات ایدایی دیروز ضدانقلابیون در این شهر معترض شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از ستاد عملیات غرب کشور، در نخستین ساعات بامداد امروز، نیروهای ارتش، سپاه و ژاندارمری در عملیاتی موفق شدند مرکز تجمع عناصر مسلح غیرقانونی در یکی از مناطق مهاباد را پاکسازی کنند. در این عملیات ۱۵ نفر از ضدانقلابیون مسلح دستگیر شدند.^(۵)

واحد مرکزی خبر نیز از ارومیه گزارش داد: «به دنبال انتشار خبر حمله ضدانقلابیون به کتابفروشی، کارگاه و منزل رئیس آموزش و پرورش اشنویه، مردم مسلمان و مبارز این بخش امروز برای اعتراض به اعمال ننگین گروهک‌های غیرقانونی، در مسجد بازار اشنویه گرد آمدند و با شعارهای کوبنده خود، اعمال ضدانسانی و ضداسلامی این ازخدایی‌خبران را به شدت محکوم کردند.» در این گزارش همچنین آمده است: «این اجتماع باشکوه مردم اشنویه تا برگزاری نماز جمعه ادامه یافت و در خطبه‌های نماز جمعه نیز قاضی محمد خضری امام جمعه اشنویه، با اشاره به دشمنی آشکار گروهک‌های غیرقانونی با اسلام و قرآن و امت اسلامی گفت باید بیندیشیم که این حمله چرا در شبی رخ می‌دهد که شب مبعث رسول‌الله (ص) است و عید بزرگ مسلمین، برای اینکه این ازخدایی‌خبران قصد داشتند عید ما را به عزا تبدیل کنند. ... اینها باید بدانند که اسلام با شهادت سیدالشهدا^(ع)، با شهادت خلق و با شهادت علمای بزرگ اسلام شکست نخورده و پیروان راستین آن هرگز شکست نخواهند خورد و ندای اسلام به رهبری امام خمینی به اقصای نقاط جهان خواهد رسید.»^(۶)

۳۷۱

خطیب امروز نماز جمعه تهران با بیان اینکه هم‌اکنون در سطح منطقه تلاش می‌شود تا توجه کشورهای عرب از رژیم صهیونیستی به سمت ایران منحرف شود، بار دیگر به ملت‌های عرب منطقه اطمینان داد که از جانب جمهوری اسلامی ایران خطری متوجه آنها نخواهد بود. رادیو اسرائیل هم با تحریف سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی مدعی شد که وی تلویحاً گفته است ایران میل دارد همه حکومت‌های منطقه را سرنگون کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی امام جمعه موقت تهران در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه امروز این شهر اظهار داشت: «دو جریان در سطح منطقه در کار است که درحقیقت یک جریان است متتها در دو شعبه. و آن به این ترتیب است که تلاش می‌کنند مصر را به دنیای عرب برگردانند و دوم، تلاش برای اینکه ایران را در مقابل عرب قرار بدهند به دو

شکل؛ در اروپا به اروپائیان می‌گویند دیگر نفت نمی‌آید و در منطقه به شیوخ عرب گفته می‌شود ایران سیادت [مجد و بزرگی] شما را از بین می‌برد. اینها می‌خواهند جمهوری اسلامی را در مقابل شیوخ مرتجع عرب قرار بدهند که البته این هست متنها نه به این شکل و حساسیت، بلکه می‌خواهند آنها را از مقابله با اسرائیل منصرف کرده و متوجه ایران کنند.»*

امام جمعه موقت تهران افزود: «من همین‌جا با صراحت برای چندمین بار می‌گویم از جمهوری اسلامی، ملت عراق، کویت، عربستان سعودی و شیوخ صالح خلیج فارس نترسند؛ آدم‌هایی که حاضرند با جبهه حق باشند نترسند. اگر ما این جنگ را تحمل می‌کنیم برای این است که موضعی را به نفع ملت عراق دنبال می‌کنیم. اگر روز اول به صدام دست می‌دادیم و اهلاً و سهلاً می‌گفتم و وقتی می‌خواست بیاید ایران، دعوتش می‌کردیم تا بیاید ایران، خیلی از اینها حاضر بودند همین خرج‌هایی را که برای او کرده‌اند، برای ما خرج کنند و ما برای اینکه حاضر نشدیم منافع ملت عراق را فدای جاه‌طلبی‌های بعث عفرلی بکنیم، این جنگ را تحمل کرده‌ایم. به همین دلیل چنین جنگی را در فلسطین هم تحمل می‌کنیم و اگر شماها دست از ریاکاری‌هایتان بردارید، عاقلانه با ما باشید، با اسرائیل بجنگید، با ضدخلق بجنگید، ثروت‌های اسلام و مسلمان‌ها را در جیب تراست‌های امریکایی نریزید، مستقل بخواهید زندگی کنید، ما با شما خواهیم بود.»^(۷)

در همین حال، رادیو اسرائیل در بخش شامگاهی امروز خود سخنان هاشمی رفسنجانی را چنین تحریف کرد: «حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در نماز جمعه امروز اظهارنظر کرد که ابرقدرت‌ها تلاش می‌کنند ایران را در مقابل اعراب قرار دهند. رژیم کنونی ایران را ضدعرب معرفی کنند تا حساسیتی را که دنیای عرب نسبت به اسرائیل دارد کم کرده و آن را متوجه ایران سازند. حجت‌الاسلام رفسنجانی درعین حال رژیم‌های کنونی کشورهای عرب را مورد حمله قرار داد و تلویحاً یادآور شد که ایران میل دارد همه حکومت‌های موجود را سرنگون کند. به جای آنها رژیم‌های شبیه حکومت کنونی ایران به روی کار آورد. وی خطاب به آن گروه از کشورهای عرب که به عراق کمک می‌کنند، گفت اگر آنها ما را رها کنند ما نباید دست از سر آنها برداریم، بلکه باید شر آنها را از سر اسلام بکنیم. حجت‌الاسلام رفسنجانی تأیید کرد یکی از عللی که باعث حمله حکومت صدام حسین به خاک ایران شد آن بود که ایران می‌خواهد رژیم عراق را تغییر داده و حکومتی به روی کار آورد که مورد علاقه اکثریت شیعه آن کشور باشد.»^(۸)

* کاسپار واینبرگر وزیر دفاع امریکا، امروز در نطقی در انجمن سیاست خارجی در نیویورک گفت: «پیروزی ایران در جنگ با عراق به نفع امریکا نخواهد بود.» وی اضافه کرد: «دو متحد پروپاقرص امریکا در خاورمیانه [غرب آسیا] یعنی عربستان سعودی و عمان یک نگرانی موجه درمورد تجاوز ایران دارند. آنها از نتایج پیروزی ایران در جنگ بیمناک‌اند.» واینبرگر افزود: «ما می‌خواهیم شاهد پایان جنگ به طریقی باشیم که موجب بی‌ثباتی منطقه نگردد.» [روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱۶، به نقل از خبرگزاری رویتر از نیویورک]

۳۷۲

خبرنگار گاردین ضمن رد ادعای قرار گرفتن رژیم عراق در آستانه سرنگونی، معتقد است صدام حسین به دنبال آن است تا قبل از اجلاس آتی غیرمتعهدها در بغداد به صلحی شرافتمندانه دست یابد. جیمز مک مانوس خبرنگار روزنامه انگلیسی گاردین از بغداد گزارش داد: «در عراق کمتر کسی به ادعاهای پیشرفت نیروهای این کشور در جبهه جنگ به دیده باور می‌نگرد. تقریباً خانواده‌ای نیست که در این جنگ کسی را از دست نداده باشد. مقامات عراقی در خلوت اذعان می‌کنند که کشته‌شدگان این کشور در جنگ با ایران سر به بیست هزار نفر می‌گذارد. ارقام رسمی البته تعداد بسیار کمی از این را نشان می‌دهد. در عین حال مراجع دیپلماتیک در بغداد تعداد زخمی‌شدگان این جنگ را به ۷۰ هزار نفر تخمین می‌زنند.»

به گزارش این خبرنگار، «دولت عراق اکنون در مرحله‌ای است که حاضر است برای پایان دادن به این درگیری خانمان برانداز به هر کاری تن دردهد. با این همه ادعای اینکه بر اثر این حوادث و وضع موجود، رژیم عراق در حال سرنگونی است، ادعایی نابجا است. پرزیدنت صدام حسین خود چنین می‌پندارد که اگر صلحی شرافتمندانه حاصل شود خواهد توانست در اجلاس ماه سپتامبر، خود را به عنوان رهبر کشورهای غیرمتعهد مستقر سازد و از آن پس به بازسازی کشورش بپردازد.»

مک مانوس در گزارش خود اضافه کرد: «در عراق نشانی از طغیان شیعیان به چشم نمی‌آید و ۳ میلیون کردی که در شمال عراق سکنی دارند نمی‌توانند در برانداختن رژیم حاکم کاری چندان از پیش ببرند. ناظران نیز چنین احساس می‌کنند که حزب بعث در نیروهای مسلح چنان رخنه کرده است که از آن ناحیه امکان کودتا سخت نامحتمل است.»^(۹)

۳۷۳

برخی از رسانه‌های خارجی با انعکاس خبر روزنامه *الاهرام* در خصوص افزایش ارسال سلاح و مهمات از سوی مصر به عراق، هدف از این اقدام را جلوگیری از استمرار پیروزی‌های اخیر قوای نظامی ایران در جبهه‌های نبرد با عراق دانستند.

سردبیر روزنامه *الاهرام* (چاپ قاهره) امروز فاش کرد که مصر از انبارهای راهبردی خود به عراق اسلحه می‌فرستد و برای جبران آنها باید از بازار جهانی اسلحه خریداری کند. رادیو اسرائیل با اعلام این خبر افزود: «ابراهیم نفاخ، سردبیر *الاهرام* در گزارش خود فاش نکرد که مصر چه نوع سلاح‌هایی به عراق می‌فرستد، ولی خبرنگاران خارجی یادآوری می‌کنند که مصر فقط مهمات و سلاح‌های سبک در داخل کشور تولید می‌کند و اگر ناچار است سلاح‌های ارسالی به عراق را از بازارهای جهانی جبران نماید، احتمالاً سخن از هواپیما، تانک و موشک زمین‌به‌زمین می‌باشد. نفاخ نوشت که هرچندگاه یک‌بار هیئت عراقی به قاهره می‌آید تا ارسال سلاح‌ها را سرپرستی

کند و آخرین هیئت عراقی هفته پیش به قاهره آمد. وی سایر کشورهای عرب را متهم ساخت که به علت قطع رابطه با مصر موجب گردیده‌اند که این کشور نتواند در تلاش برای خنثی کردن سیاست تهاجمی حکومت ایران علیه ملت‌های عرب کمک خود را به عراق بیش از این افزایش دهد. منابع وزارت دفاع مصر امروز گفتند به کارخانه‌های اسلحه‌سازی آن کشور دستور داده شده تا در تولید سازوبرگ جنگی مورد نیاز عراق اولویت قائل شوند.^(۱۰)

رادیو بی‌بی‌سی هم با نقل گزارش سردبیر روزنامه *الاهرام* گفت: «حسنى مبارك [رئيس جمهور مصر] دستور داده است که مقادیری اسلحه از ذخایر نظامی مصر برای تأمین [نیازهای تسلیحاتی] عراق به این کشور ارسال شود، حتی اگر به این ترتیب تأمین تسلیحات ارتش مصر مختل گردد. از یک سال پیش، مقامات مصری می‌گویند که مهمات و لوازم یدکی نظامی ساخت مصر به عراق ارسال می‌دارند. گویا در این اواخر رهبران عراق از دولت مصر می‌خواستند که بر کمیت این سلاح‌ها بیفزاید و نیز لوازم پیشرفته‌تری در اختیارشان قرار دهد. در گزارش روزنامه *الاهرام* به نوع و مقدار سلاح‌های ارسالی اشاره‌ای نشده است، اما ظاهراً مقادیر فراوانی مین‌های زمینی مناسب برای حفاظت از مواضع دفاعی، جزء سلاح‌های درخواستی است. اینکه مصر از انبارهای متعلق به ارتش خود سلاح برای عراق می‌فرستد نشان‌دهنده اهمیتی است که رهبران این کشور برای جنگ ایران و عراق قائل‌اند. مصر این جنگ را مایه برهم‌زدن ثبات در منطقه می‌داند، اما معلوم نیست تا چه حد حاضر به حمایت از عراق خواهد بود. بعید است که رهبران مصر بیش از این خود را متعهد به کمک مستقیم نظامی به عراق کنند. همکاری نظامی مصر با عراق می‌تواند نتایج دیپلماتیک داشته باشد؛ عراق به‌خاطر صلح مصر با اسرائیل هنوز روابط سیاسی با این کشور ندارد و حمایت نظامی مصر از عراق امکان‌آشتی مجدد دو کشور را بیشتر خواهد کرد.»^(۱۱)

گزارش روزنامه *الاهرام* در رادیو صدای آمریکا نیز منعکس شد. این رادیو به نقل از *الاهرام* گفت: «مصر به‌منظور کمک به عراق برای مقابله با پیشروی‌های اخیر ایران در جبهه‌های نبرد دو کشور سلاح‌های مورد نیاز عراق را از انبارهای ذخیره استراتژیکی خود به آن کشور ارسال داشته است. سردبیر روزنامه *الاهرام* گفت این معامله هنگام دیدار یک هیئت نظامی عراقی از قاهره صورت گرفته است. وی نوع سلاح‌های ارسالی را مشخص نکرد، ولی به گفته منابع غربی در قاهره، عراق تعدادی راکت‌های ضدتانک و احتمالاً تعدادی تانک‌های ساخت شوروی از مصر خریداری کرده است. اکثر نیازهای نظامی عراق را شوروی تأمین می‌کند.»^(۱۲)

هم‌زمان با بازتاب گسترده خبر روزنامه *الاهرام*، روزنامه *واشنگتن پست* نیز در شماره امروز خود مقاله‌ای منتشر کرد که در آن به بررسی نقش مصر در قبال نگرانی کشورهای عربی درخصوص پیروزی احتمالی ایران در جنگ با عراق پرداخته شده است. در ابتدای این مقاله آمده است: «رهبران سیاسی و نظامی مصر تمایل خود را برای فرستادن جنگ‌افزار به عراق نمایان ساخته‌اند. اقدامی که هدف آن یاری‌دادن به عراق در جنگ علیه ایران است، اما مصریان

مسئله درگیری رزم‌جویان خود را در جنگ خلیج‌فارس منتفی می‌دانند. کادر رهبری مصر که به‌گونه‌ای روزافزون نگران این جنگ بیست‌ماهه است با در نظر گرفتن اینکه کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس نیز هر روز بیش‌ازپیش به مصر به‌عنوان قدرت نظامی و سیاسی بالقوه در برابر یک ایران برتر و مسلط چشم امید می‌دوزد، در دو هفته گذشته بیانیه‌هایی صادر کرده که در آنها میزان آمادگی قاهره برای کمک به صدام حسین و نجات وی از شکستن خفت‌بار تشریح شده است. این فراگرد نقش تازه‌ای را برای مصر در منطقه ترسیم می‌کند؛ نقشی که به نظر می‌آید آینده‌ای باشد از اشتیاق قاهره برای چهره‌شدن به‌صورت نگهبان تولیدکنندگان آسیب‌پذیر نفت در خلیج‌فارس و آگاهی دقیق از محدودیت‌های سیاسی که مصر در تلاش برای دستیابی به این مهم در داخل و خارج با آنها روبه‌روست.»

در مقاله واشنگتن پست پس از اشاره به اظهارات وزیر دفاع مصر در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۲۷ که هم‌زمان با اعلام آمادگی برای تأمین تمامی نیازهای نظامی عراق، حضور سربازان مصری در عراق را تکذیب کرده بود، آمده است: «البته وی در سخنانش آشکارا بین واحدهای منظم ارتش مصر و سربازان تازه استخدام‌شده در عراق که میانشان کارگران مصری هم به چشم می‌خورند با گروه کوچک داوطلبانی که از مصر برای پیوستن به نیروهای مسلح عراق راهی بغداد شده‌اند تمایز گذاشت. منابع دیپلماتیک غربی تخمین می‌زنند که حدود ۳۰ هزار مصری سرگرم خدمت در ارتش عراق هستند. بیشترشان سربازانی هستند که از میان توده ۲۵۰ هزار نفری مصریان ساکن یا شاغل در عراق به امید دریافت دستمزد و مزایای زمان جنگ راهی میدان‌های نبرد شده‌اند.»

در ادامه این مقاله اگرچه اظهارات اخیر مقامات مصری و نیز انعقاد قرارداد فروش جنگ‌افزارهایی به ارزش یک میلیارد و پانصد میلیون دلار از سوی مصر به عراق نشانه توجه فزاینده مصر به منطقه خلیج‌فارس و جنگ ایران و عراق دانسته شده است، لیکن نویسنده مقاله با اعتقاد به اینکه مصر به شرکت در این جنگ تمایل ندارد، نوشته است: «رهبران سیاسی و نظامی مصر که اخیراً با بازپس گرفتن آخرین بخش از صحرای سینا، که در سال ۱۹۶۷ از دست رفته بود، نفسی به آسودگی کشیده‌اند، هیچ تمایل آشکاری برای درگیر کردن مصر در یک جنگ دیگر را ندارد. گفته می‌شود خاطره‌های شکست و ناکامی مصر هنگام مداخله در جنگ داخلی یمن شمالی از ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۷ هنوز هم از اذهان نظامیان مصری زدوده نشده و افزون بر این هیچ حس تعهد ویژه‌ای هم نسبت به دولت صدام حسین در میانشان وجود ندارد؛ زیرا این همان صدام حسینی است که در ۱۹۷۹ مبارزه منزوی‌ساختن مصر را در جهان عرب به راه انداخت و رهبری کرد. ... افزون بر این، اظهارات یک منبع وزارت امور خارجه نشان می‌دهد که اکنون اگرایی اساسی برای اعزام سربازان مصری به خارج وجود دارد. وی گفت ما خواهان یک دوران آشتی و آرامش هستیم تا به مشکلات داخلی خود پرداخته و مسائلمان را سروسامان دهیم. ما به عراقی‌ها کمک خواهیم کرد، اما با فرستادن سرباز نه.»^(۱۳)

ضمیمه گزارش ۳۶۷: مشروح جلسه فرماندهان ارشد سپاه و ارتش به منظور بررسی علل آماده نشدن قرارگاه‌های عملیاتی، بازنگری مجدد طرح مانور و زمان اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس در این جلسه که با تلاوت آیاتی از قرآن کریم آغاز شد، سرهنگ علی صیاد شیرازی با اظهار اینکه براساس برنامه‌ای که حدود ۴۸ ساعت پیش ابلاغ شده است، سه قرارگاه عملیاتی باید در ساعت ۱۷ امروز آمادگی خود را برای ادامه عملیات بیت المقدس اعلام کنند، از فرماندهان این قرارگاه‌ها خواست تا ضمن ارائه گزارشی از آخرین وضعیت قرارگاه خود، دلایل عدم آمادگی خود را مطرح کنند.

اولین فرماندهی که گزارش داد، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر بود. وی اظهار داشت: «باتوجه به طرحی که ۴۸ ساعت پیش تصویب شد، شب بود و ما دیروز صبح با برادرمان [مجید] باقیی رفتیم در منطقه و تا حدود ساعت ۲ بعدازظهر، توانستیم خط حد قرارگاه‌های فتح و فجر و نصر را روی زمین پیدا کنیم. بعد، آمدم تپ‌ها را توجیه کردیم که برای گشت بروند و شناسایی انجام بدهند. باتوجه به اینکه یک شب بیشتر باقی نمانده بود، مجدداً خودمان به منطقه رفتیم و گشتی‌ها را فرستادیم، حتی گشتی تپ دزفول [۷ ولی عصر^(عج) سپاه] به تاریکی رسید؛ یعنی گشتی آنها نتوانست روز منطقه را ببیند که بتواند مسیر را پیدا کند. ما حتی شبانه عکس هوایی و نقشه بردیم و مسیر را روی زمین نشان دادیم، گفتیم که از اینجا راه بیفت و برو. تقریباً بعد از ۳۵۰ قدم، بچه‌ها رفته بودند که طوفان شروع شد. آن جنگ مخابراتی هم که بود. از ساعت ۱ [بامداد، عراقی‌ها] آتش شدیدی روی منطقه می‌ریزند. دشمن شدیداً هوشیار بود؛ به‌طوری‌که گشتی هر دو تپ [محمد رسول‌الله^(ص) و ولی عصر^(عج)] نمی‌توانستند به خاکریز دشمن برسند. یکی از آنها در ۳۰۰، ۴۰۰ متری متوقف می‌شود که عراقی‌ها در همین فاصله داشتند مین‌گذاری می‌کردند. ... امروز که عکس هوایی آمد، تازه مشخص شد آن خطی را که ما می‌خواستیم پدافند کنیم، از جاده آسفالت تا خاکریز عراقی‌ها، آن جاده کفی است و جاده مرتفعی نیست. ... امروز توی جلسه‌ای [که] با جناب سرهنگ حسینی سعدی [فرمانده ارتشی قرارگاه نصر] و فرماندهان نصر ۲ [تپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه و تپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش] و نصر ۳ [تپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش] داشتیم توافق شد خط پدافندی‌مان را در غرب به دژها برسانیم؛ یعنی تقریباً هزار و خرده‌ای خط را به جلو بکشیم. باتوجه به اینکه بچه‌ها تا کناره‌های خاکریز عراقی‌ها هم رفتند، یعنی از جهت اینکه کنار آن هم، یعنی سمت راست آنها هم دیگر تأمین است، [عملیات] شمال جاده آسفالت [شلمچه - خرمنهر] به نصر ۳ واگذار شد و جنوب جاده آسفالت به نصر ۲. منتها نصر ۲ می‌گفت من واحد کم می‌آورم، باتوجه به اینکه ۱/۵ کیلومتر در کنار اروند به پدافندش اضافه می‌شود؛ و رفتند که البته منتظر بودند تا ما جواب قطعی برای امشب به آنها بدهیم. چون ما به آنها گفته بودیم که جریان [عملیات] امشب است. منتها باتوجه به اینکه هیچ‌کدام مسیر اصلی را شناسایی نکرده بودند، با مشورتی که شد به‌طور ضمنی به آنها گفتیم بروید و گشتی‌ها امشب کار کنند. شاید گشتی‌های آنها الان آمده‌اند و توجیه هم شده‌اند. حتی گروه‌های تخریب هم گفتیم که همراه آنها باشند که امشب، هم شناسایی و هم فیلم‌برداری کنند و گفتیم که فرصتی غیر از امشب وجود ندارد. از لحاظ ادغام [نیروی سپاه و ارتش]، نصر ۲ ادغام شد، ولی نصر ۳ یک مقدار با مشکلاتی روبه‌رو شد که ظهر می‌گفتند آخرین گردان دارد ادغام می‌شود.»

حسن باقری در پایان گزارش خود گفت: «الان مشکل اصلی فقط شناسایی است. این هم مسئله‌ای بود که ما دقیقاً بدانیم کار [عملیات] هست امشب یا نه؟ جابه‌جایی‌ها باید براساس این قطعی باشد. خاکریزی که ما در خط داریم خیلی کوتاه است و دقیقاً توسط عراقی‌ها پشتش دیده می‌شود؛ یعنی یک مقدار حساسیت دیشب عراقی‌ها به‌خاطر شناسایی‌هایی بود که دیروز می‌کردیم. دیروز اکثر فرماندهان گردان‌ها و گروهان‌ها آمده بودند منطقه را شناسایی کنند که این کار حساسیت ایجاد کرده بود. این بود که نمی‌شد گردان‌ها را ببریم ۲۴ ساعت پشت یک خطی که هیچ امکاناتی ندارد؛ یعنی نه سنگر مرتب دارد، نه چیزی دارد. آتش دشمن هم

دیشب خیلی شدید بود. این واحدهای ما که می‌خواهد تا پل [روی نهر خین] برود، باید حتماً نفربرش کامل باشد و بتوانیم با نفربر برویم. مسیر خیلی طولانی است [حدود ۷ کیلومتر تا نهر خین].^(۱۴)

پس از سخنان حسن باقری و اعلام این خبر از سوی سرهنگ صیاد شیرازی که «نفربرها امشب می‌رسند»، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، گزارش خود را چنین ارائه داد: «... [تیپ امام حسین^(ع)] و تیپ نجف اشرف [شناسایی در خط را انجام دادند و امیدوارند که بتوانند خط دشمن را بشکنند و به راحتی بیایند و به هدفشان برسند. ولی توی عکس هوایی که ما دقت کردیم این خط حد که به ما داده بودند عملاً امکان‌پذیر نبود؛ در همین خط جاده آسفالته اهواز - خرمشهر برویم پایین تا به شط العرب و اروندرود برسیم، دقیقاً از سه کیلومتری [شمال] جاده خرمشهر - شلمچه، آن نقطه‌ای که تقاطع است، از آنجا یک خاکریز دو جداره است که به همان سیل‌بند شمال خرمشهر می‌خورد و می‌آید تا مستقیماً می‌خورد به جاده خرمشهر - شلمچه و از آنجا اگر اشتباه نکنم یک نهری شروع می‌شود به نام فیلیه. دوباره یک خاکریز پشت این نهر فیلیه است رو به غرب که برادرها این را انتخاب کردند برای پدافند. مانور تیپ‌هایمان مخصوصاً مانور جزء به جزء گردان‌ها هم امروز مشخص شد که دو تیپ ما با استعداد ۱۳، ۱۴ گردان وارد عمل می‌شوند. تیپ ۸ نجف درست در حاشیه جاده اهواز - خرمشهر [تا محدوده جاده خرمشهر - شلمچه] عمل می‌کند و تیپ امام حسین^(ع) هم که قدرت رزمی بیشتری دارد و کیفیتش بالاتر است، آن را گذاشته‌ایم از حاشیه شرقی نهر عریض بیاید پایین [و پس از عبور از جاده خرمشهر - شلمچه به اروندرود] رو به خرمشهر. تقریباً این جاده را اگر در نظر بگیریم یک کیلومتر بالایش و دو کیلومتر پائینش که می‌خورد به گمرک و آنجا پدافند می‌کنند و عمدتاً بعد از انهدام نیرو مأموریتشان تبدیل می‌شود به پدافند محکم رو به شرق، که از ورود دشمن از شرق به غرب جلوگیری کنند. البته در خط جاده اهواز - خرمشهر حدود ۲۰۰، ۳۰۰ تا ۴۰۰ متر اطراف جاده پاک‌سازی می‌شود که می‌آیند پایین. مدام هم که دارد پاک‌سازی می‌شود، برادرها برای پدافند، نیرویی می‌چینند. ان شاء الله با مانوری که تعیین شده، اگر صدمه زیادی نبیند با استعداد هفت یا هشت گردان آماده می‌شوند که مرحله دوم عملیات را رو به خرمشهر انجام دهند.»

غلامعلی رشید ادامه داد: «این خطی که به ما، یعنی قرارگاه فتح و فجر، سپرده شده، تقریباً یک جاده شنی است و سه کیلومتر از این خط به‌عهده قرارگاه فتح است، که یک‌ونیم کیلومتر را تیپ امام حسین^(ع) می‌گیرد و با یک گردان خط را می‌شکند. یک گردان دیگر را نیز سریع می‌آورند کنار این پل‌ها [پل‌نو و پنج پلی که عراقی‌ها روی نهر عریض ایجاد کرده‌اند] می‌چینند. یعنی در کنار هر پلی یک دسته تا دو دسته می‌چینند، مخصوصاً پل‌نو که اهمیت بیشتری دارد و در اینجا یکی، دو گروهان نیرو مستقر می‌کند تا از حرکت قرارگاه فجر [از غرب نهر عریض] اطمینان پیدا کند. یک گردان دیگر برای پاک‌سازی این منطقه است که حیانا سنگرهای رده دوم و سوم قرارگاه می‌باشد. این ۳ گردان می‌شود و ۳ گردان دیگرش که در مجموع ۶ گردان است که امیدواریم تا فردا ۸ گردان بشود، درست از نهر عریض می‌آید تا فیلیه [غرب گمرک خرمشهر] که ۲ گردان اینجا پدافند می‌کند و یک گردانش هم شمال جاده [خرمشهر - شلمچه]، تیپ ۸ نجف هم با یک گردان خط را می‌شکند و با یک گردان هم پاک‌سازی می‌کند. بعد تا ۳ تا ۳/۵ کیلومتر، هم خط حاشیه جاده را می‌شکند و هم پدافند می‌کند. این تقریباً ۵ گردان می‌شود که ۲ گردان دیگرش می‌ماند که یک گردان را اینجا می‌چینند و توی نقطه با تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) الحاق می‌کند و یک گردان دیگر احتیاطش می‌ماند که اگر اینجا باز خطش ضعیف بود، توی این قسمت به کار رود. ... اگر گردانی که توی خط پدافندی قرارگاه نصر [در غرب نوار مرزی] است آزاد شود [تیپ‌های امام حسین^(ع) و نجف] ۱۳ گردان می‌شود، ولی اگر ندهند همان ۱۲ گردان است؛ یعنی استعدادشان ۶ گردان، ۶ گردان است. ۲۵ تانک و نفربر هم دارند. این مانور جزء به جزء گردان‌هاست که رفتند گردان‌هایشان را توجیه کنند.»

غلامعلی رشید در پاسخ به این سؤال سرهنگ صیاد شیرازی که این دو تیپ هم‌زمان حرکت می‌کنند؟ گفت: «اینها سعی می‌کنند که هم‌زمان پایین بیایند و نظر برادرها این است که از ساعت هفت و نیم تا هشت بیایند.» وی اضافه کرد: «ضمناً به فتح ۱ [تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ ارتش و تیپ ۱۷ علی‌بن ابی‌طالب^(ع) سپاه] و فتح ۲ [تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲] هم گفته‌ایم هرکدام به استعداد ۸ تیم ۲۲ نفری آماده کنند. یعنی به‌طور ادغامی از مکانیزه و زرهی ما استفاده بشود و اینها بیایند یک انهدام نیرویی [در غرب نوار مرزی] انجام بدهند.»

در ادامه جلسه، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، در ابتدای گزارش خود از تغییر مأموریت قرارگاه فجر به‌عنوان یکی از دلایل آماده‌نشدن این قرارگاه نام برد و با اشاره به شناسایی انجام‌شده در محور غرب نهر عریض گفت: «شناسایی تمام شد، ولی آن را با گرا شناسایی کرده بودند. فرصت پیدا نکردند که بروند با قطب‌نما، نخ‌یا چیزی آن را مشخص کنند. لذا امشب می‌روند این کار را می‌کنند. یکی دیگر از مشکلات این بود که تیپ المهدی^(ع) نیرو نداشت و الان ۲ گردان و ۲ گروهان دارد و قرار است که یک گردان دیگر هم به او بدهند. مأموریتی را هم که برایش تعیین کردیم این است که تیپ المهدی^(ع) بعد از اینکه خط [دشمن در سیل‌بند عریض] را شکست، پشت اینجا [انتهای شمالی نهر عریض] بایستد و از اینجا جلوتر نرود. سریع نیروهایش را سازمان بدهد. بعد آن تیپ ادغامی یعنی فجر ۳ [تیپ امام سجاد^(ع) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش] حرکت خود را آغاز کند و وقتی رسید به جاده [خرمشهر - شلمچه] و خواست از آن عبور کند، تیپ المهدی^(ع) پیشروی کرده و با رسیدن به اروند به‌طرف غرب پدافند می‌کند.»

محسن رضایی از مجید بقایی خواست: «تیپ المهدی^(ع) در شمال جاده بماند و آنجا خاکریز بزند که اگر حیثاً مسئله‌ای شد، آماده باشد و ما از جاده خوب استفاده کنیم.» سرهنگ حسینی سعدی هم متذکر شد: «پشت جاده آسفالت فایده ندارد و تهدیدی هم از جایی نمی‌شود؛ ... یا باید رو به غرب باشد یا رو به شرق.» سرهنگ صیاد شیرازی و محسن رضایی در واکنش به این تذکر گفتند: «رو به غرب بهتر است.»

مجید بقایی در ادامه گزارش خود گفت: «یک مسئله هم دیروز به مهندسی تذکر دادیم، یعنی اینجا توی این منطقه هیچ فعالیتتی نبوده و اصلاً کسی توی خط نبود. تمام جاده‌هایش هم خیلی خاکی و بدجور است، یعنی از دیروز تا حالا تردد خیلی زیاد بوده. لذا از دیروز عصر به آنها گفتیم جاده‌هایتان را قیرپاشی کنید.»

از آنجا که احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، هنوز در جلسه حاضر نشده بود، جانشین وی محمدعلی (عزیز) جعفری، از وضعیت این قرارگاه گزارش داد. وی گفت: «ما در دو منطقه با دشمن تماس نزدیک داریم و دشمن تقریباً آسیب‌پذیر است؛ یعنی انهدام نیروی خوبی می‌توانیم انجام بدهیم. یکی، پاسگاه کوشک است که توی منطقه تیپ ۵۸ [ذوالفقار ارتش] می‌شود. یکی هم منطقه پاسگاه شهابی است که در منطقه تیپ نور [سپاه] با تیپ ۱ لشکر ۱۶ [زرهی ارتش]. بقیه جاها هم دشمن پشت دژ خودش است. جلوی منطقه تیپ ثارالله^(ع) [جنوب کوشک] یعنی از این جاده شنی تا ۱۴، ۱۵ کیلومتر است که دشمن نیروی کمی آنجا دارد و فاصله دژ هم خیلی زیاد است؛ در حد ۴، ۵ کیلومتر است. دشمن پشت آن مستقر است و نیروی زیادی ندارد. ... در منطقه تیپ امام رضا^(ع) [شمال جاده حسینیه] هم دشمن پشت خاکریز خودش است. این تیپ برای شناسایی تا ۵۰۰ متری خاکریز دشمن رفته است.» عزیز جعفری درباره مأموریت تیپ ثارالله^(ع) برای انهدام دشمن در منطقه کوشک (محور تیپ ۵۸) گفت: «تیپ ثارالله^(ع) با شناسایی که در اینجا داشت، قرار است که انهدام نیرو کند و برگردد به مواضع قبلی؛ چون اینجا موضعی هم نیست که اشغال کند.»

محسن رضایی از وی سؤال کرد که «الان تیپ‌های ثارالله^(ع) و ۵۸ می‌خواهند باهم عمل کنند؟» جعفری پاسخ داد: «بله، ۲ گروهان تیپ ثارالله^(ع) می‌دهد و ۲ گروهان هم از تیپ ۵۸ می‌گیرد و جناح این طرف [منطقه کوشک، مقابل تیپ ۵۸ ذوالفقار] را با فرماندهی خود عمل می‌کند. یک گردان منهای خودش هم به‌طور مستقل از بالا [شمال کوشک] عمل می‌کند و برمی‌گردد. ... منطقه اصلاً منطقه تیپ ثارالله^(ع) نیست، ولی می‌آید توی

منطقه تیپ ۵۸ و با او این انهدام نیرو را انجام می‌دهند و بعد به مواضع قبلی برمی‌گردند.» عزیز جعفری درباره محور پاسگاه شهابی [شمال طلائی] هم گفت: «یک نکته دیگر که انهدام نیرو انجام می‌گیرد اینجاست که دشمن خودش دو، سه روز پیش پاسگاه شهابی را خالی کرد و ۱/۵ کیلومتر رفت عقب‌تر و یک خط محکم‌تری گرفته اینجا به این صورت. منتها مسئله این است که استعداد تیپ ۱ [از لشکر ۱۶ ارتش] و تیپ نور [از سپاه] به اندازه‌ای نیست که به همه جای این خط بزنند و اصلاً امکانی که اینجا از قسمت هور [دشمن را] دور بزنند نیست؛ چون [دشمن] جناح سمت هورش را بسته و قرار شده که تلاش عمده را از آسفالت [جاده جفیر] به این طرف بزنند و انهدام نیرو را هم اینجا انجام دهند. ... به اینجا هم گفتیم [پس از انهدام نیروی دشمن] برگردند؛ چون استعدادشان نمی‌رسد که این کار را انجام بدهند. ضمناً موضع پدافندی‌شان هم کامل نیست و به همان دلیل که دشمن دفعه قبل آمد فشار آورد اینجا به ما و ضربه زد، امکان دارد که دوباره بزند؛ به‌خاطر اینکه چپ و راستش [نیروی خودی] باز است.»

محسن رضایی پرسید: «الان فاصله ما تا پاسگاه شهابی چقدر است؟» جعفری پاسخ داد: «حدود ۱۷۰۰ متر.» سؤال بعدی او این بود که «توی خط پاسگاه نمی‌توانند مستقر بشوند؟» جعفری پاسخ داد: «این چند روز که دشمن آمده بود نزدیک و داخل پاسگاه بود، آن را خراب کرد و برگشت.»

عزیز جعفری در پاسخ به تأکید رحیم صفوی مبنی بر تسریع در عملیات تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) برای رسیدن به نوار مرزی شمال جاده حسینی، با تکرار مجدد این مطلب که این تیپ هنوز نتوانسته تا دژ دشمن را شناسایی کند، گفت: «قرار بود که آخرین شناسایی را بروند انجام بدهند و دارند تلاش هم می‌کنند که بروند و برسند، ولی می‌گویند اگر بروم اینجا، بعد این جناح راست من [جنوب کوشک خالی] می‌ماند؛ باید تیپ ثارالله^(ع) هم بیاید. تیپ ثارالله^(ع) هم می‌گویند نمی‌توانم بیایم.» محسن رضایی هم در این خصوص گفت: «فشار بیاورید و بگذارید که شناسایی‌اش را کامل کند، برای عملیات فرداش آماده بشود.» حسن باقری نیز در این باره گفت: «ما بعد از این، ان‌شاءالله اگر بتوانیم خاکریز دژ [در ۲ کیلومتری شرق نوار مرزی] را بگیریم قطعاً مرحله بعد عملیات این است که باید طرح‌ریزی شود یک‌خرده آن طرف‌تر هم بروند.»

سرهنگ سیروس لطفی فرمانده ارتشی قرارگاه قدس، متذکر شد: «یک مسئله‌ای که به آن توجه نمی‌شود، این است که الان جاده‌ای که ما پشتش هستیم، جاده مرزی است. ... مثل همین جاده‌ای که ما داریم، آن [دشمن] هم جاده‌ای دارد. ... اینجا دو جاده است که موازی هم است و مرز واقعی بین این دو جاست. ... از پشت این جاده می‌توانید اینجا [تا مرز] را کنترل کنید؛ یعنی تأمین کنید.» وی سپس ادامه داد: «می‌توانیم [تا مرز] برویم، ولی ایستادن ما هم بی‌خود است؛ یعنی می‌توانیم برویم برسیم، ولی برای نگهداری ۳۰ کیلومتر نیرو نداریم. البته اگر نیرو بدهیم ما می‌رویم می‌گیریم و می‌ایستیم. رفتن با من، نگهداری آن با خودتان.»

با ورود احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس به جلسه، محسن رضایی از وی در خصوص شناسایی جدید منطقه پرسید که غلامپور ضمن اظهار بی‌اطلاعی گفت: «آنچه که ما فکر کردیم باتوجه به استعداد و توانمان، بیشتر روی انهدام نیروی دشمن می‌توانیم کار کنیم. یعنی اگر ان‌شاءالله موفق شویم بچه‌ها را آماده کنیم و دشمن آرایش خود را تغییر ندهد ... چیزی در حد ۲۵۰ تانک و نفربر دشمن را می‌توانیم منهدم کنیم.» وی سپس اضافه کرد: «برادر هاشمی [تیپ ۳۷ نور سپاه] با ۳ گردان پیاده خودش و یک گردان مکانیزه از جمشیدی [تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش] دشمن مقابلش را منهدم می‌کند، ۱۴۰ تانک و نفربر جلوی علی هاشمی [طلائی] هست. در منطقه کوشک [مقابل تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش] هم ۱۳۰ تا ۱۴۰ تانک و نفربر هست. باتوجه به اینکه تیپ ۵۸ [ذوالفقار ارتش] نه روی این نیروها کار کرده، نه شناسایی دارد و نه توانش را دارد، بررسی که کردیم دیدیم بچه‌های تیپ ثارالله^(ع) روی اینجا کار کردند. یعنی ما آمدیم تیپ ثارالله^(ع) را گفتیم از منطقه خودش با دو گروهان جدا بشود بیاید توی منطقه تیپ ۵۸ و به این تیپ کمک کند. الان هم ۲ گردان

رسیده که ان شاء الله اگر آنها را هم به او بدهیم خوب است.»

غلامپور در مخالفت با نظر رحیم صفوی درخصوص عملیات تیپ امام رضا^(ع) برای رسیدن به نوار مرزی هم اظهار داشت: «تیپ امام رضا^(ع) خودش به تنهایی نمی تواند عمل کند؛ یعنی باید همگام با تیپ ثارالله^(ع) [که در جناح راست آن قرار دارد] بروند خط مرزی را بگیرند. چون تیپ ثارالله^(ع) می رود توی آن منطقه [کوشک] عمل می کند نمی تواند هم برود آن [دشمن مقابل کوشک] را منهدم کند و هم بیاید بخواهد بزند به این [مرز مقابل خودش در جنوب کوشک]. یک علت دیگر هم این است که تیپ امام رضا^(ع) [به همراه تیپ ۳۷ زرهی ارتش] الان ۱۶ کیلومتر را [در غرب نوار مرزی شمال جاده حسینی] پوشانده. اگر بخواهد با این استعداد که الان دارد، یعنی ۷ گردان دارد که باتوجه به پایان مأموریت برخی از نیروهایش استعدادش حداکثر به ۵ گردان می رسد و برایش مقدور نیست. به این تیپ گفتیم برود در حد انهدام نیرو از بغلش شناسایی کند؛ یعنی اگر بتواند کاری کند؛ ولی نمی تواند خط [مرزی] را بگیرد.»

رحیم صفوی که استدلال غلامپور را پذیرفته بود، گفت: «باشد، حداقل انهدام نیروی خوبی از دشمن انجام بدهد و برگردد.»

غلامپور در ادامه سخنانش گفت: «خب، باید شناسایی کند دیگر؛ و ما هم به آن فشار آوردیم که برود شناسایی کند، منتها یک اشکال که دارد این است که الان خط حد دارد. خاکریز خودش و دشمن هم سه کیلومتر دشت است و هیچ معبر و کانالی وجود ندارد؛ واقعاً برای او مشکل است. آن روز هم که توانست جلوی پاتک دشمن را بگیرد، همین تیم ها بودند که آنها را فرستادند رفتند و هفت، هشت نفر هم شهید شدند. یعنی این جوری رفت و توانست تانک های دشمن را منهدم کند.»

پس از گزارش فرماندهان قرارگاه های عملیاتی، سرهنگ صیاد شیرازی اظهار داشت: «برادران خیلی دقیق توجه کنند، اسامی کسانی که می گوئیم اینجا تشریف داشته باشند. بقیه برادرهای توی اتاق عملیات بروند و برای نماز آماده بشوند، چون ما یک تصمیم گیری کلی می خواهیم برای ساعت عملیات بکنیم. از قرارگاه قدس، جناب سرهنگ لطفی و برادر غلامپور. از قرارگاه نصر، جناب سرهنگ حسنی سعدی و برادر باقری. از قرارگاه فتح، جناب سرهنگ [منفرد] نیکی و برادر رشید. از قرارگاه فجر هم برادر بقایی و جناب سرهنگ اسلوبی. از ستاد [قرارگاه کربلا] هم جناب سرهنگ موسوی قویدل و برادر رحیم صفوی با مسئول ضبط نوار [عبدالله درویشی راوی قرارگاه کربلا].»

محسن رضایی هم خطاب به این افراد گفت: «چون وقت نماز است برادرها خیلی سریع بیایند جلو، بحث را تمام کنیم. ... مسئله تعیین وقت است که ما ببینیم چه ساعتی عملیات را شروع کنیم. آنچه مسلم است این است که ساعت هرچه اول تاریکی باشد، به نفع ماست. یعنی باید درمورد آمادگی نیروها و مدت مسافتی که می خواهند طی کنند و طولانی ترین راهی که هر قرارگاهی می خواهد حساب کند، ما آن را بگیریم حساب کنیم.»

سرهنگ حسنی سعدی زمان حرکت نیروها را ساعت ۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰ و زمان آغاز درگیری را ساعت ۲۱:۳۰ تا ۲۲:۰۰ پیشنهاد کرد و گفت: «نظرمان سر شب است. اگر ساعت ۷، ۷:۳۰ [عصر] بخواهند حرکت کنند، زمین باز است؛ یعنی به آن ترتیب سریع نمی توانند پیشروی کنند و اگر [دشمن] یک گلوله منور هم بیندازد [نیروهای خودی] مجبورند که توقف کنند. با این سرعت کند پیش می روند؛ یعنی به آن ترتیب نمی توانند. فعلاً هم مسافت سه کیلومتر، چهار کیلومتر بیشتر نیست. این سه کیلومتر اگر پوشیده بود ظرف نیم ساعت می رفتند.»

حسن باقری هم اظهار داشت: «همه انگیزگی برای شروع حرکت مهم است؛ یعنی آن گردان هایی که می خواهند حرکت کنند، باید گردان هایشان را جمع کرده و به خط کنند و بعد بگویند برو. توی روشنایی نمی توانند این

کار را کنند. یعنی ما نیم ساعت به آنها وقت بدهیم و به آنها بگوییم که ساعت ۸ قطعاً راه بیفتید. ساعت ۷:۳۰ هوا تاریک است. نیم ساعت هم اینها تا نماز بخوانند و جمع شوند، ساعت ۸ می شود. ... ساعت ۹:۳۰ که درگیر بشویم، [تا روشنایی صبح که ساعت ۴:۳۰ است] ما هفت ساعت وقت داریم.»

در ادامه، دیگر حاضران در جلسه هم موافقت خود را با ساعت ۲۱:۳۰ به عنوان زمان آغاز درگیری با دشمن اعلام کردند. در نتیجه، محسن رضایی اظهار داشت: «با صلوات شروع می کنیم. پس برادرها! توجه کنید. یک جمع بندی کنیم و جمع بندی هم این است که ان شاء الله و به امید خدا و با توکل به خدا و با یاری پیامبر اکرم (ص)، که امروز روز بعثت ایشان بود و دنیا را زیر و رو کرد و انقلاب ما هم می رود که ان شاء الله دین مبین اسلام را به همه جا صادر کند، فردا ساعت ۹:۳۰ شب ما عملیات را شروع می کنیم.»

به این ترتیب، این جلسه پس از بررسی مجدد طرح مانور قرارگاه های عملیاتی و تعیین زمان آغاز مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، در ساعت ۱۹:۲۰ امروز به پایان رسید.^(۱۵)

ضمیمه گزارش ۳۶۸: توضیحات حسین علایی درباره سابقه مخالفت سرتیپ ظهیرنژاد با طرح های عملیاتی

مخالفت سرتیپ ظهیرنژاد با طرح های عملیاتی مسبوق به سابقه می باشد. آن گونه که حسین علایی در کتاب خود (روند تاریخ جنگ ایران و عراق) آورده است، وی هنگام تصدی فرماندهی نیروی زمینی ارتش با انتخاب منطقه غرب سوسنگرد برای اجرای عملیات طریق القدس مخالف بود. دلیل آن را نیز حضور ارتش عراق در بیست کیلومتری جنوب غربی اهواز و نیز در غرب رودخانه کرخه (محور شوش - دزفول) ذکر کرده و معتقد بود چنانچه عملیاتی در غرب سوسنگرد و منطقه بستان صورت گیرد، دشمن می تواند شهر اهواز و جاده اهواز - اندیمشک را تهدید کند.

در مقابل، سرتیپ ولی الله فلاحی سرپرست ستاد مشترک ارتش، دکتر چمران و فرماندهان سپاه پاسداران با اجرای عملیات در غرب سوسنگرد موافق بودند و استدلال می کردند که نه تنها ارتش عراق با توجه به مقاومت رزمندگان ایران و نیز زمین گیر شدن او در سراسر جبهه ها، انگیزه تهاجم جدید برای اشغال سرزمین هایی دیگر از ایران را ندارد، بلکه آزاد شدن منطقه بستان به تخریب روحیه دشمن و تأثیر روانی مثبت بر رزمندگان و مردم ایران خواهد انجامید.

سرانجام، پس از بررسی و ارزیابی دو دیدگاه، دیدگاه دوم در زمان فرماندهی سرهنگ علی صیاد شیرازی بر نیروی زمینی ارتش پذیرفته شد و برنامه ریزی عملیات طریق القدس بر اساس آن صورت گرفت.^(۱۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳۱

۱. سند شماره ۵۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱، نوار شماره ۲۲۳۴)، عبدالله درویشی، صص ۱۳ - ۱۱ و - سند شماره ۵۰۰۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی علل عدم آمادگی نیروها برای عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱، نوار شماره ۲۷۳۲)، عبدالله درویشی، صص ۲۸ - ۱؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، ۱۳۶۱/۳/۴، عبدالله درویشی، صص ۴ - ۱.
۲. سند شماره ۴۲۵۷۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی به فرمانده نیروی زمینی ارتش و سپاه، ۱۳۶۱/۲/۳۱، صص ۱ و ۲.
۳. سند شماره ۱۴۱۵۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۱، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۱ - سند شماره ۵۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.
۴. سند شماره ۷۷۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نصر، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۱ و ۲.

۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۵، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲، ص ۴.
۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱۴.
۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۶ و ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۱. همان، صص ۷ و ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۲. همان، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۴ و ۵، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۴. سند شماره ۵۰۰۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳ - ۱۱.
۱۵. سند شماره ۵۰۰۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ - ۱؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، صص ۴ - ۱.
۱۶. حسین علایی، روند جنگ ایران و عراق، جلد اول، تهران: نشر مرزوبوم، ۱۳۹۱، صص ۳۶۴ و ۳۶۵.

روزشمار جنگ

شنبه

۱ خرداد ۱۳۶۱

۲۸ رجب ۱۴۰۲

۲۲ مه ۱۹۸۲

۳۷۴

در بیست و سومین روز عملیات بیت المقدس، رزمندگان ایران چهارمین مرحله این عملیات را با هدف محاصره و سپس آزادسازی خرمشهر آغاز کردند و در نخستین ساعات آن موفق شدند علاوه بر تصرف مواضع نیروهای عراقی در شمال جاده شلمچه - خرمشهر به قسمتی از این جاده ۱۵ کیلومتری در محور شلمچه دست یابند.

از صبح امروز در حالی که تبادل آتش در منطقه عملیاتی بیت المقدس ادامه دارد، یگان‌های قرارگاه‌های عملیاتی فتح، فجر، نصر و قدس که در مرحله چهارم عملیات، باید آخرین اقدامات لازم برای کسب آمادگی خود را به عمل آورند و با فرارسیدن شب (حدود ساعت ۱۹:۳۰) آماده عزیمت به سوی نقاط رهایی برای آغاز درگیری با نیروهای عراقی شوند. براساس طرحی که قرارگاه مرکزی کربلا با عنوان دستور جزء به جزء شماره ۹ در روز ۱۳۶۱/۲/۳۰ به قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ کرده است، قرارگاه‌های فتح، فجر و نصر که در سه کیلومتری شمال غربی خرمشهر و در حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و نوار مرزی مستقر هستند، باید در همین محدوده در یک تک جبهه‌ای به طرف جنوب پیشروی کرده و پس از انهدام مواضع پدافندی قوای عراقی و رسیدن به نهر خین و اروندرود، محاصره خرمشهر از سمت غرب را نیز محقق کنند. قرارگاه قدس نیز که نیروهایش در محور طلائیه در ۱۷۰۰ متری شمال پاسگاه شهابی (حدود ده کیلومتری نوار مرزی)، در محور پاسگاه کوشک در شش کیلومتری نوار مرزی و در جنوب کوشک تا جاده حسینیّه در نزدیکی دژ مرزی ایران (۴ تا ۵ کیلومتری شرق نوار مرزی) حضور دارند، باید با اجرای تک‌های محدود و طرح‌ریزی شده برای انهدام نیروهای عراقی در محورهای پاسگاه شهابی و پاسگاه کوشک و درگیر نگه داشتن دشمن در این محورها تلاش کند.^(۱)

رزمندگان هر چهار قرارگاه عملیاتی حرکت خود را پس از اقامه نماز مغرب و عشا آغاز می‌کنند. در جناح چپ (حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و نهر عریض)، قرارگاه فتح با دو تیپ ۸ نجف و ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه پاسداران وارد عمل می‌شود. نیروهای این قرارگاه باید حدود سه کیلومتر به طرف جنوب پیشروی کرده و با دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه، دروازه غربی

خرمشهر را مسدود کنند و پس از آن تا اروندرود ادامه مسیر داده و با پدافند به طرف شرق (رو به خرمشهر) آماده ورود به داخل خرمشهر شوند.

در جناح میانی (محدوده سه کیلومتری غرب نهر عرایض)، قرارگاه فجر با دو تیپ ۳۳ المهدی (عج) و ۳۵ امام سجاد (ع) سپاه پاسداران و تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش از شمال سیل بند عرایض وارد عمل می شود. این یگان‌ها مأموریت دارند پس از شکستن خطوط پدافندی دشمن در شمال این سیل بند به طرف جنوب (غرب نهر عرایض) پیشروی کرده و ضمن دستیابی به پل نو و سایر پل‌های نصب شده عراقی‌ها روی این نهر، تا اروندرود ادامه مسیر دهند.

در جناح راست (محدوده شرق نوار مرزی شمال شلمچه) هم قرارگاه نصر با دو واحد ادغامی نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۳ (تیپ ۷ ولی عصر (عج) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) حرکت خود را از سه کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر آغاز می کند. نصر ۳ مأمور پوشش منطقه شمال جاده شلمچه - خرمشهر تا دژ مرزی است و نصر ۲ می بایست با پیمودن حدود هفت کیلومتر خود را به نهر خین برساند و ضمن الحاق با قرارگاه فجر به طرف غرب و جنوب پدافند کند. همچنین، قرارگاه قدس* با قدس ۱ (شامل تیپ ۳۷ نور سپاه پاسداران و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) در محور پاسگاه شهابی و قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله (ع) سپاه پاسداران و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) در محور پاسگاه کوشک و در تلاش پشتیبانی از عملیات اصلی در محور خرمشهر، حرکت خود را به طرف مواضع دشمن آغاز می کند. این یگان‌ها هم مأموریت دارند پس از انهدام قوای دشمن در این دو محور، به دلیل نبود مواضع پدافندی مناسب، به مواضع قبلی خود برگردند.^(۳)

اگرچه مقرر شده بود یگان‌های عملیاتی پس از نزدیک شدن به مواضع نیروهای عراقی، درگیری خود را در ساعت ۲۱:۳۰ آغاز کنند، اما به دلیل آماده نبودن برخی یگان‌ها برای شروع درگیری، صدور فرمان آغاز عملیات به تأخیر افتاد. در حالی که فرماندهی قرارگاه کربلا در انتظار اعلام آمادگی همه یگان‌ها بود، خبر درگیر شدن نصر ۲ در شمال جاده شلمچه - خرمشهر (محدوده شرق نوار مرزی) و تصرف خط اول عراقی‌ها این فرماندهی را به صدور فرمان آغاز عملیات در ساعت ۲۲:۲۷ با قرائت رمز «بسم الله القاصم الجبارین، یا محمد بن عبدالله (ص)» ناگزیر کرد.

به این ترتیب، اغلب یگان‌های عملیاتی با نیروهای عراقی درگیر شدند. در جناح چپ (غرب جاده اهواز - خرمشهر)، یگان‌های قرارگاه فتح پس از حدود یک ساعت درگیری و انهدام مواضع عراقی‌ها، در ساعت ۲۳:۳۱ اعلام کردند با میادین مین دشمن در غرب جاده مواجه شده و در حال پاک‌سازی برای عبور از آنها هستند. در ساعت ۲۴:۰۰ نیز خبر رسید که تانک‌های سپاه پاسداران با چراغ روشن همراه نیروهای پیاده به طرف دروازه غربی خرمشهر در حال پیشروی هستند.

در جناح میانی (غرب نهر عرایض) یگان‌های قرارگاه فجر به راحتی مواضع عراقی‌ها در شمال سیل بند عرایض را که نیروهای دشمن از آنجا عقب‌نشینی کرده‌اند، به تصرف درآوردند و به طرف

* نیروهای قرارگاه قدس در دو محور پاسگاه شهابی و پاسگاه کوشک در تماس نزدیک با نیروهای عراقی مستقر در داخل خاک ایران (در جنوب پاسگاه شهابی و شرق پاسگاه کوشک)، هستند. از کوشک تا جاده حسینیه نیز عراقی‌ها ضمن استقرار در پشت دژ مرزی خود، نیروهای تأمینشان را در پشت دژ مرزی ایران (حدود ۴ تا ۵ کیلومتری شرق نوار مرزی) مستقر کرده‌اند.

نهر عرایض حرکت کردند. در ساعت ۲۳:۴۵ نیز اگرچه اعلام شد که این یگان‌ها به نهر عرایض رسیده‌اند، اما آنها هنوز به پل‌های دشمن در شمال پل نو دست نیافته بودند.

در جناح راست (شرق نوار مرزی و شمال شلمچه)، پس از درگیری یگان‌های نصر ۲ با دشمن در شمال جاده شلمچه - خرمشهر، نیروهای عراقی عقب‌نشینی کردند و در نتیجه، این واحد نظامی در ساعت ۲۳:۳۵ با اعلام اینکه تا جاده (در محور شلمچه) پیش رفته و آن را به تصرف درآورده است، افزود منتظر می‌ماند تا در جناح چپ، نیروهای نصر ۳ به جاده برسند. در این میان، نصر ۳ که در جناح چپ نصر ۲ وارد عمل شده و مدت زیادی مشغول پاک‌سازی میدان مین دشمن بود، در ساعت ۲۳:۵۵ گزارش داد که از میدان مین عبور کرده و با نزدیک شدن به مواضع عراقی‌ها آماده درگیری با آنها است. در محورهای پاسگاه شهابی و پاسگاه کوشک نیز که قرارگاه قدس وارد عمل شده بود، در ساعت ۲۳:۲۰ اعلام شد نیروهای این قرارگاه در حال پیشروی هستند، ولی هنوز با دشمن درگیر نشده‌اند. در ساعت ۲۳:۵۵ هم خبر رسید که دشمن منطقه کوشک و جنوب پاسگاه شهابی را تخلیه و به سمت نوار مرزی عقب‌نشینی کرده است.

به این ترتیب، در نخستین ساعات آغاز مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، نیروهای سه قرارگاه فتح، فجر و نصر با در هم شکستن مواضع اولیه دشمن در شمال جاده خرمشهر - شلمچه به‌سوی این جاده پیش می‌رفتند.* قرارگاه قدس نیز بدون درگیری به‌سوی نوار مرزی کوشک و تلائی به حرکت بود.^(۳)

۳۷۵

حمله امروز هواپیماهای عراقی به تأسیسات گاز مایع بندر ماهشهر به جراحات چند تن از کارگران و وارد آمدن خساراتی به آن منجر شد.

به گزارش مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، در ساعت ۰۵:۵۵ بامداد امروز، ۴ هواپیمای عراقی با تجاوز به حریم هوایی بندر ماهشهر ۱۲ بمب به‌سوی تأسیسات گاز مایع این بندر پرتاب و سپس آسمان منطقه را ترک کردند. در این حمله، قسمتی از این تأسیسات منهدم شد و ۳ تن از کارگران آن زخمی شدند.^(۴) سپاه پاسداران ماهشهر نیز در گزارشی با اعلام اینکه این حمله از سمت جنوب (خلیج فارس) انجام شده، اضافه کرد این تأسیسات در حمله هواپیماهای عراقی در اوایل جنگ آسیب دیده و تاکنون فعالیتی نداشته است.^(۵)

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و سخنگوی شورای عالی دفاع، نیز در یادداشت امروز خود آورده است: «آقای [میرحسین] موسوی نخست‌وزیر، تلفن کرد و گفت که صبح امروز عراق به کارخانه گاز مایع در ماهشهر حمله هوایی داشته؛ بخشی از کارخانه را خراب کرده‌اند. گفتیم که باید مسئولان پدافند را تنبیه کرد، چون در ماهشهر هم [سامانه پدافند هوایی] هاگ داریم و هم اورلیکن و هم انواع دیگر اسلحه پدافند هوایی و [هواپیمای شکاری] اف ۱۴ هم در فضا است.»^(۶)

* البته در این هنگام یک واحد نظامی از قرارگاه نصر به قسمتی از جاده خرمشهر - شلمچه در محور شلمچه دست یافته بود.

۳۷۶

امروز شمار دیگری از اسیران عراقی عملیات بیت المقدس به تهران منتقل شدند. به گزارش خبرنگار روزنامه اطلاعات، ۳۲۲ نظامی ارتش عراق که در عملیات بیت المقدس اسیر شده‌اند، ظهر امروز با قطار به تهران منتقل و سپس به اردوگاه‌های اسیران جنگی اعزام شدند. به این ترتیب، از زمان آغاز این عملیات تاکنون حدود ۵ هزار اسیر عراقی به تهران انتقال یافته‌اند.

اسرای عراقی عملیات بیت المقدس

در میان اسیران که اکثر آنها در جبهه‌دار و افسر هستند، خبرنگار یکی از روزنامه‌های ابوظبی نیز دیده می‌شود. وی به خبرنگار واحد مرکزی خبر سازمان صداوسیما گفت برای تهیه عکس و خبر از جبهه‌های عراق به منطقه اعزام شده و در عملیات اخیر به اسارت درآمده است. این خبرنگار اماراتی آشفته‌گی و ناهماهنگی یگان‌های رزمی عراق را عامل اسارت خود اعلام کرد.^(۷)

۳۷۷

عملیات پاک‌سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب از صبح امروز آغاز شد و در دو عملیات دیگر در اطراف مهاباد و سقز بخشی از این مناطق پاک‌سازی گردید. در حمله اشرار مسلح به ادارات دولتی بوکان نیز عده‌ای شهید شدند. به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه، عملیات پاک‌سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت از ساعت ۵ بامداد با همکاری و هماهنگی نیروهای ارتش، سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد آغاز شد. در این عملیات تا پایان امروز تعدادی از روستاهایی که در تصرف گروه‌های مسلح غیرقانونی بود، پاک‌سازی شدند.^(۸) مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه نیز گزارش داد در یکی از درگیری‌های امروز میان نیروهای خودی و ضدانقلابیون در نزدیکی این جاده، ۱۷ تن از نیروهای خودی شهید و ۵۸ تن زخمی شدند.^(۹)

همچنین، بنا بر اعلام سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، نیروهای سپاه و عشایر مسلمان با پشتیبانی نیروهای ارتش در یک عملیات چریکی در ارتفاعات مشرف بر روستاهای کوتر، سلیم ساقول و سیاهول در منطقه مهاباد با عناصر گروه‌های مسلح درگیر شدند. در این عملیات ضدانقلابیون با تحمل ۱۲ کشته و ۱۵ زخمی از صحنه گریختند و نیروهای خودی نیز بدون هیچ آسیبی به پایگاه‌های خود بازگشتند.^(۱۰)

در سومین عملیات امروز که از ساعت ۲۳ آغاز شد، نیروهای سپاه موفق شدند روستای خرم از توابع سقز را پاک‌سازی کنند. در این عملیات ۸ تن از اشرار مسلح کشته و ۴ تن از پاسداران زخمی شدند.^(۱۱)

از سوی دیگر، اشرار مسلح ضدانقلاب نیز در ساعت ۲۱:۴۷ امروز به اداره‌های مخابرات، آموزش و پرورش، شهربانی و چند مقر دیگر در شهر بوکان حمله کرده و چندین نفر را به شهادت رساندند.^(۱۲)

۳۷۸

فرمانده کل ارتش خلقی عراق هنگام دیدار از اردوگاه آموزش نظامی اتباع کشورهای عرب برای شرکت در جنگ با ایران، این افراد را بهترین نمونه‌های همبستگی قومی در نبرد با ایران معرفی کرد. رادیو صوت الجماهير عراق در بخش خبری ساعت ۲۰:۳۰ امروز خود با اعلام خبر دیدار طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی انقلاب و فرمانده کل ارتش خلقی عراق، از اردوگاه آموزش اتباع کشورهای عربی گفت: «رفیق فرمانده کل، در خلال بازدید از اردوگاه از اوضاع داوطلبان عرب شرکت‌کننده در این اردوگاه که از سومالی، فلسطین، جیبوتی، مصر، سوریه، لبنان، تونس و مغرب و رزمندگان داوطلب عراقی بوده‌اند مطلع شده و رهنمودهای خود را به استادان و فرماندهان اردوگاه درباره ضرورت بالابردن سطح آموزش و رعایت انضباط نظامی و پایبندی به اجرای توصیه‌ها و برنامه‌های آموزشی ارائه داده است. وی گفت داوطلبان عرب که از کشورهای مختلف عربی آمده‌اند، بهترین نمونه‌های همبستگی قومی را در نبرد قومی و عادلانه ما ارائه می‌دهند. رفیق طه یاسین رمضان اضافه کرده این تجربه عظیم که در داوطلبی صدها تن از توده‌های عرب برای شرکت در نبرد قادسیه صدام در کنار برادران عراقی خود تجلی نموده، چهره واقعی را از آمادگی توده‌های عرب برای فداکاری و جانبازی و ایفای مسئولیت‌های قومی در نبردهای سرنوشتی امت منعکس ساخته است.»^(۱۳)

۳۷۹

حکومت عراق که هنوز هیچ‌یک از خواسته‌های جمهوری اسلامی ایران یعنی عقب‌نشینی متجاوزان از خاک ایران، پرداخت غرامت، تعیین متجاوز و بازگشت آوارگان عراقی به سرزمین خود را نپذیرفته و همچنان بر حقوق ادعایی خود به‌ویژه در ارونردود اصرار می‌ورزد،* خواهان تشدید فشارهای بین‌المللی بر ایران شده است تا این کشور را به سازش وادار کند.

به گزارش خبرگزاری عراق از بغداد، نعیم حداد رئیس مجلس عراق، صبح امروز در ملاقات با یک هیئت پارلمانی بلژیک، از پارلمان‌های جهان خواست تا حکومت ایران را برای پاسخ‌دادن به تلاش‌های صلح بین‌المللی برای خاتمه‌دادن به جنگ ایران و عراق تحت فشار گذارند. وی در

* ارتش عراق که در اطلاعیه‌های نظامی‌اش همواره بر حقوق ادعایی خود تأکید دارد، امروز نیز در ابتدای اطلاعیه شماره ۷۱۹ خود چنین آورده است: «با عزمی راسخ و اصرار به بازپس‌گیری حقوق مشروع ما در آب‌و‌خاکمان، نیروهای شجاع ما نبرد عادلانه خود را علیه نیروهای متجاوز رژیم حاکم بر ایران ادامه می‌دهند.» [واحد مرکزی خبر جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱، به نقل از رادیو بغداد، ساعت ۲۰، ۱۳۶۱/۳/۱]

این دیدار گفت: «عراق خواستار پایان مسالمت‌آمیز جنگ است و به همه تلاش‌های بین‌المللی برای خاتمه آن پاسخ داده و به این کار ادامه می‌دهد.»^(۱۴)

رادیو صوت الجماهير عراق نیز در بخش خبری ساعت ۱۸:۳۰ خود با اعلام خبر این دیدار، به نقل از رئیس مجلس عراق گفت: «عراق همواره به پایان‌دادن مسالمت‌آمیز جنگ دعوت کرده و می‌کند و به تمامی مساعی صلح‌آمیز بین‌المللی برای متوقف‌ساختن جنگ براساس احترام به حقوق ما در سرزمین و آبراه‌ها [؟] و عدم‌دخال‌ت در امور داخلی ما و برقراری روابط حسن‌هم‌جواری و احترام متقابل به حاکمیت ملی و حل مسالمت‌آمیز مشکلات معوقه [؟] پاسخ مثبت داده است.»

درحالی‌که بخش‌هایی از خاک ایران همچنان در اشغال نیروهای ارتش عراق است، این رادیو افزود: «وی تأکید کرده که کشور ما هیچ‌گونه مطامعی در سرزمین‌های ایرانی ندارد. ولی رژیم مغرور ایران تمامی مساعی را رد و بر تحقق‌بخشیدن به مطامع توسعه‌جویانه خود اصرار و به تجاوزات خود علیه کشور مبارز ما و منطقه خلیج عربی [خلیج فارس] ادامه می‌دهد.»^(۱۵)

۳۸۰

وزیر دفاع امریکا گفت پیروزی ایران در جنگ با عراق در جهت منافع ملی ما نیست و ما می‌خواهیم این جنگ به‌نحوی پایان یابد که موجب بی‌ثباتی در منطقه نشود.

رادیو صدای اسرائیل در بخش فارسی اخبار امروز خود با اعلام این خبر افزود: «کاسپار واینبرگر که در انجمن سیاست خارجی در نیویورک سخن می‌گفت، درباره علت این موضوع اظهار داشت عربستان سعودی و سلطان‌نشین عمان که از دوستان امریکا در خاورمیانه [غرب آسیا] محسوب می‌شوند از سیاست تهاجمی حکومت اسلامی ایران نگران هستند و این نگرانی بجا می‌باشد. وی گفت ما می‌خواهیم جنگ ایران و عراق به‌نحوی پایان یابد که موجب ایجاد عدم‌ثبات در منطقه نگردد. از این‌رو، یک پیروزی مطلق ایران مسلماً به نفع امریکا نخواهد بود.»^(۱۶)

خبرگزاری رویتر نیز از نیویورک گزارش داد کاسپار واینبرگر وزیر دفاع امریکا، با اشاره به نگرانی عربستان سعودی و عمان (دو متحد امریکا در منطقه غرب آسیا) از انقلاب اسلامی ایران گفت: «آنها از نتایج پیروزی ایران در جنگ بیمناک‌اند.» وی با اشاره به منافع امریکا افزود: «ما می‌خواهیم شاهد پایان جنگ به طریقی باشیم که موجب بی‌ثباتی منطقه نگردد. پیروزی ایران به‌طور قطع در جهت منافع ملی ما نیست و به منافع امریکا لطمه می‌زند.»^(۱۷)

کاسپار واینبرگر

۳۸۱

برخی رسانه‌های خارجی به القاء و تشدید نگرانی کشورهای عرب منطقه از احتمال ورود قوای نظامی ایران به داخل خاک عراق و نیز اهداف ایران از ادامه جنگ با عراق پرداختند.

رادیو اسرائیل در برنامه فارسی ساعت ۱۹ امروز خود با اظهار اینکه اکنون دو هفته است که نیروهای ایران در فاصله چند کیلومتری خرمشهر مستقر گردیده و هنوز حمله نهایی خود برای ورود به این شهر را آغاز نکرده‌اند، گفت: «پیروزی‌های ایران در نخستین روزهای عملیات اخیر نگرانی‌های شدیدی در کشورهای عرب همسایه برانگیخت و تهدیدهای سران ایران دایر بر آنکه جنگ تا سقوط صدام باید ادامه یابد، این نگرانی‌ها را افزایش داد.» این رادیو سپس با اعلام اینکه اکثر روزنامه‌های اروپا و آمریکا در هفته‌ای که گذشت فقط به این جنبه از رویدادهای ایران توجه نشان داده‌اند، به نقل از روزنامه لس‌آنجلس تایمز اهداف ایران از ادامه جنگ با عراق را چنین برشمرد: «آیت‌الله خمینی سه هدف دارد که مطمئناً موجی از اضطراب و نگرانی در سراسر منطقه غنی و نفت‌خیز خلیج فارس و ماورای آن به وجود خواهد آورد. هدف اولیه حکومت تهران به قدرت‌رساندن مسلمانان شیعه در عراق است که اکثریت اهالی آن کشور را تشکیل می‌دهند؛ درحالی‌که تحت تسلط و نفوذ اقلیت سنی‌مذهب تحت فرماندهی صدام حسین می‌باشند. هدف دوم ایران دریافت میلیاردها دلار از کشورهای غنی خلیج فارس مانند عربستان سعودی بابت غرامت جنگی می‌باشد؛ زیرا به گفته ایران این کشورها از تجاوز عراق به ایران حمایت کرده‌اند و با پرداخت ۲۰ میلیارد دلار در سال گذشته به تلاش‌های جنگی عراق کمک رسانده‌اند و بالاخره هدف سوم دولت [آیت‌الله] خمینی و مهم‌ترین آنها گسترش حکومت مذهبی بنیادگرای اسلامی با امتزاجی از التهاب مذهبی و موجی از ملی‌گرایی به‌عنوان نیروهای حاکم در خلیج فارس می‌باشد.»

رادیو اسرائیل به نقل از هفته‌نامه/کونومیسست نیز با طرح این سؤال که آیا سربازان ایرانی در مرز متوقف خواهند شد یا نه، افزود: «ایرانی‌ها می‌گویند که هیچ نقشه‌ای برای عراق ندارند، ولی همچنین اعلام کردند که بنا به دلایل نظامی آنها ممکن است مجبور شوند که موقتاً خط مرزی را بشکنند. به عقیده این هفته‌نامه یکی از دلایل نظامی آن است که ایرانی‌ها مطمئن شوند که صدام حسین سقوط خواهد کرد. اما عبور ارتش ایران از عراق و حمله به خاک این کشور، عراق را در تقاضای خود برای برخورداری از کمک هرچه بیشتر کشورهای عربی تقویت خواهد کرد و با درنظر گرفتن رویدادهای اخیر، عراق نه تنها انتظار ادامه کمک مالی را دارد، بلکه درخواست سرباز و نیروی انسانی نیز خواهد نمود. به نوشته/کونومیسست، ترس و وحشتی که جنگ ایران و عراق را تبدیل به جنگ عرب و عجم نموده در صورتی از میان خواهد رفت که ایرانی‌ها تصمیم بگیرند از مرز عبور نکنند. البته خطرهای درازمدت به جای خود باقی خواهد ماند. ایران که در حال حاضر تحت پرچم و لوای مذهبی شیعه می‌جنگد، می‌تواند هر آن با قدرت ملایان خود

همراه با سربازانش از جنبش‌های افراطیون شیعه در کشورهای خلیج فارس حمایت کند.»
 رادیو اسرائیل همچنین، به نقل از روزنامه *هرالد تریبون* با اشاره به اینکه جنگ بیست‌ماهه عراق و ایران ممکن است به‌زودی به نقطه تحول خود برسد و پیروزی ایران با نگرانی و وحشت در نقاط دیگر غرب آسیا مواجه شده است، گفت: «برای درک موضع ایرانی‌ها باید هدف‌های آیت‌الله خمینی را در نظر گرفت. یکی از نقشه‌های احساسی آیت‌الله خمینی تنبیه صدام حسین به‌علت شروع جنگ و اقدامات وی علیه شیعیان متحد [آیت‌الله] خمینی در عراق می‌باشد. تصور نمی‌رود که [آیت‌الله] خمینی به وضعی غیر از سرنگون ساختن صدام رضایت دهد. وی امکان دارد در آزادسازی عراق از رژیم بعثی اصرار بورزد که این درخواست وی لازمه‌اش به‌روزی کارآمدن یک نظام انقلابی در عراق می‌باشد و از آنجا که ۶۰ درصد از جمعیت عراق را شیعیان تشکیل می‌دهند، رژیم انقلابی مورد نظر [آیت‌الله] خمینی امکان‌پذیر و احتمالاً مورد حمایت مردم عراق خواهد بود. شکست‌های نظامی عراق هنوز هیچ‌گونه بازتاب سیاسی در داخل عراق به وجود نیاورده است. حزب بعث هنوز بر اوضاع مسلط است و صدام حسین رقیبی ندارد. کنترل شدید دولت بر رسانه‌های گروهی عراق همراه با قوانین سرکوبگرانه امنیتی موجب گردیده که مردم به رژیم صدام گردن نهند. از سوی دیگر در داخل عراق جز گروه‌هایی که اعتقادات عمیق شیعه دارند، بسیار محدود هستند کسانی که بخواهند در کشورشان رژیم شبیه ایران به روی کار آید.»

رادیو اسرائیل به نقل از هفته‌نامه تایم نیز گفت: «حکومت‌های میانه‌رو عرب به‌ویژه عربستان سعودی، اردن و امیرنشین‌های خلیج فارس از اثرات احتمالی شکست عراق عمیقاً نگران هستند. سران آن کشورها با استناد به گزارش‌هایی که از تهران رسیده متوجه شده‌اند که هدف آیت‌الله خمینی چیزی جز سرنگون ساختن صدام نیست؛ کسی که جنگ را آغاز کرده تا [آیت‌الله] خمینی را از قدرت ساقط کند. دولت‌های میانه‌رو عرب بیم دارند که ساقط شدن صدام حسین باعث ایجاد عدم توازن گردیده و صف‌بندی جدیدی را به نفع ایران و حامی عربش یعنی سوریه به وجود آورد.»^(۱۸)

۳۸۲

هم‌زمان با ابراز نگرانی یک مقام شورای همکاری خلیج فارس از ادامه جنگ ایران و عراق، وزیر امور خارجه یکی از کشورهای عضو این شورا بر ضرورت تلاش برای یافتن راه‌حلی که مورد قبول ایران و عراق باشد، تأکید کرد. یک روزنامه آلمانی نیز نوشت که اعضای این شورا هنوز نتوانسته‌اند برای انجام یک عمل مشترک در قبال ایران تصمیم بگیرند.

ابراهیم الصبحی معاون دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس، در گفت‌وگویی با روزنامه سعودی *عکاظ* به مناسبت اولین سالگرد تأسیس این شورا، از خطر توسعه جنگ عراق و ایران و

تهدید آن برای منطقه ابراز نگرانی کرد و گفت: «در صورت توسعه جنگ، خطر بزرگ‌تر متوجه ایران خواهد شد؛ چراکه عده‌ای منتظر فرصت برای دخالت در این منطقه هستند.» وی افزود: «در این صورت خطر متوجه تمام کشورهای جهان خواهد شد؛ چراکه این منطقه از حساسیت برخوردار است و اقتصاد جهان با آن در ارتباط مستقیم است.» الصبحی از ایران خواست که مسئولیت خود را در برابر این خطر درک کند و آمادگی عراق برای پایان دادن به جنگ و آغاز گفت‌وگوهای صلح و جلوگیری از مداخله خارجی را مدنظر قرار دهد.^(۱۹)

در همین حال، شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه وزیر امور خارجه بحرین، یکی از شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس با تأکید بر مخالفت کشورهای منطقه با ادامه جنگ ایران و عراق اظهار کرد: «ما کوشش‌های خود را از طریق کنفرانس اسلامی و کشورهای غیرمتعهد و نماینده دیرکل سازمان ملل مبذول داشتیم و تنها عراق با کوشش‌های میانجیگری موافقت نمود. ما به نوبه خود ایران را به همکاری با این کوشش‌ها دعوت می‌کنیم تا به یک راه حل عادلانه و شرافتمندانه برای دو طرف برسیم.» وی همچنین ضمن متهم کردن ایران به دخالت در امور بحرین، از ایران خواست از دخالت در امور همسایگان خودداری کند.^(۲۰)

روزنامه زود دویچه سایتونگ (چاپ آلمان غربی) نیز در مقاله‌ای با اشاره به تلاش‌های کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای مقابله با ایران، نوشت: «شش کشور عربی میانه‌رو به ریاست پادشاهی سعودی شورای همکاری خلیج [فارس] را برای مقابله با خطر ایران تشکیل دادند، ولی با وجود آنکه این کشورها میلیاردها دلار خرج تجهیزات نظامی کردند و امسال نیز تنها ۳۰/۶ میلیارد دلار خرید نظامی کرده‌اند. آنها هنوز در موقعیتی نیستند که بتوانند در مقابل حمله جدی ایران مقاومت کنند.»

این روزنامه سپس به برخوردهای سیاسی کشورهای منطقه اشاره کرده و افزود: «جنگ لفظی بین تهران و کشورهای خلیج فارس هر روز شدیدتر می‌شود. ایران کویت را تهدید می‌کند که در صورت ادامه کمک به عراق با ضربات نظامی روبه‌رو خواهد شد و عربستان هم با لحن تند پاسخی می‌دهد که حمله ایران به کویت به منزله حمله به تمامی کشورهای عربی تلقی می‌شود.»

زود دویچه سایتونگ ضمن آنکه سعی کرده جمهوری اسلامی ایران و پیروزی‌های اخیر قوای نظامی آن در جبهه‌های جنگ با عراق را تهدیدی برای امنیت کشورهای عربی منطقه جلوه دهد، آورده است: «با وجود افزایش تهدید نسبت به امنیت داخلی و خارجی این شش کشور، آنها هنوز نتوانسته‌اند در مورد انجام یک عمل مشترک تصمیم بگیرند و حتی کنفرانس هفته پیش در کویت نیز بدون هیچ نتیجه‌ای به پایان رسید و تصمیم‌گیری در این مورد به تعویق افتاد.»^(۲۱)

۳۸۳

دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی امروز در مصاحبه‌ای در فرودگاه استانبول اطمینان داد راه‌حلی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق، در داخل جامعه اسلامی پیدا خواهد شد. نخست‌وزیر هند و رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین نیز به تلاش کشورهای جنبش عدم‌تعهد چشم دوخته‌اند. به گزارش رادیو ترکیه، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، که برای شرکت در پنجمین اجلاس رؤسای بانک‌های مرکزی کشورهای عضو این سازمان امروز وارد استانبول شده است، در فرودگاه این شهر با اعلام اینکه فعالیت‌های مربوط به پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق با شکست محض روبه‌رو شده است، گفت: «ما مطمئن هستیم که در داخل جامعه اسلامی یک راه‌حلی برای پایان‌دادن به جنگ دو کشور اسلامی ایران و عراق پیدا خواهد شد.»^(۲۲)

ياسر عرفات و اينديرا گاندي

در این حال به نوشته روزنامه نشنال هرالد ارگان حزب کنگره هند، ایندیرا گاندی نخست‌وزیر این کشور در دیدار با یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین، ادامه جنگ ایران و عراق را بهانه‌ای برای افزایش حضور نظامی ابرقدرت‌ها در قاره آسیا دانسته و اظهار امیدواری کرد جنگ

با میانجیگری کشورهای غیرمتعهد پایان یابد. یاسر عرفات نیز در یک سخنرانی عمومی در دهلی‌نو با بیان اینکه جنگ ایران و عراق علیه فلسطینی‌ها نشانه رفته است، از هند خواست تا به تلاش‌هایش در جنبش غیرمتعهدها برای پایان‌دادن به این جنگ ادامه دهد.^(۲۳)

۳۸۴

سران حکومت مصر تمایل و آمادگی خود را برای ارسال تجهیزات نظامی بیشتر به عراق اعلام کردند. برخی رسانه‌های غربی و عربی دلیل این تصمیم مصر را تلاش برای بهبود روابط سیاسی با عراق، مقابله با انقلاب اسلامی و بازداشتن ایران از ورود به خاک عراق بیان کردند.

روزنامه واشنگتن پست در شماره امروز خود به نقل از ابوغزاله وزیر دفاع مصر، نوشت: «مصر تمامی تجهیزات دفاعی موردنیاز عراق را تأمین می‌کند؛ زیرا عراق یک کشور عرب است که اکنون حیاتش به خطر افتاده است. عصام الباز مشاور عالی‌رتبه رئیس‌جمهور مصر در سیاست خارجی، نیز گفته است

که میزان توسعه کمک مصر به عراق باتوجه به تحولات جنگ که هفته به هفته تغییر می کند، ارزشیابی می شود.» این روزنامه اضافه کرد: «با نگرانی از جنگ بیست ماهه که روزانه به صورت محسوسی شدت می گیرد، کشورهای عرب خلیج فارس بیش از پیش به مصر به عنوان یک وزنه متقابل سیاسی و نظامی در برابر ایران مسلط و قدرتمند چشم دوخته اند و سران مصر با انتشار اعلامیه هایی طی دو هفته اخیر طرح خود مبنی بر چگونگی نجات صدام از یک شکست تحقیرآمیز از ایران را ارائه داده اند.» واشنگتن پست در ادامه گزارش خود به انعقاد قرارداد اخیر یک و نیم میلیون دلاری فروش تجهیزات جنگی مصر به عراق اشاره کرد و نوشت: «بنا به گزارش منابع دیپلمات غربی، هم اکنون ۳۰ هزار داوطلب مصری در ارتش عراق خدمت می کنند که اغلب آنها از میان ۲۵۰ هزار مصری ساکن عراق هستند که وعده های حقوق زیاد به اضافه پرداخت فوق العاده جنگی آنها را به این کشور جذب نموده است.»^(۲۴)

رادیو قاهره نیز با اعلام اینکه در نشست امروز حسنی مبارک رئیس جمهور مصر و مشاوران بلند پایه نظامی و سیاسی وی، احتمالات و پیش بینی ها راجع به جنگ عراق و ایران از موضوع های اصلی مورد بحث بوده است، به نقل از عصام الباز معاون وزیر امور خارجه مصر گفت: «مصر به نوبه خود این تحولات را با اهمیت و توجه خاصی از نظر سیاسی و نظامی دنبال می کند؛ چون برای مصر امنیت منطقه در درجه اول اهمیت قرار دارد.» رادیو قاهره همچنین با نقل اظهارات این مقام مصری مبنی بر ادامه حمایت نظامی از عراق افزود: «در حقیقت این نخستین باری نیست که مصر ارسال اسلحه به عراق را جهت حمایت از آن کشور در جنگ با ایران اعلام می دارد. انور سادات رئیس جمهور فقید، اولین شخصی بود که پس از گذشت چند ماه از جنگ مزبور این موضوع را بیان داشت و از همان موقع تاکنون ارسال اسلحه به عراق همچنان ادامه دارد.»^(۲۵)

روزنامه کویتی *السیاسه* هم در شماره امروز خود به نقل از محافل سیاسی، دلیل اصلی این تصمیم مصر را هموار کردن راه برای برقراری روابط با عراق و فراهم کردن اوضاع برای اعلام مشارکت نظامی مصر در جنگ عراق با ایران دانست.^(۲۶)

از سوی دیگر، روزنامه زود دویچه سایتونگ (چاپ آلمان غربی) با اشاره به اینکه کشورهای عرب حوزه خلیج فارس به دلیل ناتوانی در مقابله با ایران اخیراً سعی کرده اند تا مصر را با خود هم صدا کنند، نوشته است: «مصر نه تنها می خواهد خود را با اعراب همگام نشان دهد، بلکه می خواهد با انقلاب اسلامی ایران نیز مقابله کند؛ چون در مصر هنوز مسلمان های تندروی بنیادگرا از بین نرفته اند، همان گونه که سادات [رئیس جمهور سابق مصر] را ترور کردند و قصد داشتند تا مصر را به یک کشور خدایی اسلامی تبدیل کنند.»^(۲۷)

روزنامه *آبزرور* (چاپ لندن) هم در تفسیری در این باره نوشت: «بعید است مصر مستقیماً به عراق سرباز بفرستد. مصر در حال حاضر مایل به دخالت جنگی نیست، بلکه می کوشد به وسیله تهدید و هشدار، ایران را از تهاجم به خاک عراق بازدارد و به پایان گرفتن جنگ کمک کند. عربستان سعودی و دیگر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس طی تماس های محرمانه اخیر با مصر، به این کشور قول داده اند که همه هزینه های ناشی از کمک نظامی به عراق را تأمین خواهند کرد.»^(۲۸)

۳۸۵

در ادامه تلاش‌های دیپلماتیک ایران برای تغییر محل برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد که قرار است شهریورماه در بغداد برگزار شود، هیئت اعزامی وزارت امور خارجه ایران با وزیر امور خارجه زامبیا دیدار کرد. سوریه و جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین نیز بر تغییر محل برگزاری این اجلاس تأکید کردند. یک نشریه یوگسلاوی هم تحقق این خواسته ایران را محتمل دانست.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت اعزامی وزارت امور خارجه ایران به سرپرستی نصرالله کامیاب مدیرکل امور بین‌المللی این وزارتخانه که به زامبیا سفر کرده است، امروز با لاسک کوما وزیر امور خارجه این کشور دیدار و درخصوص برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد مذاکره کرد. در این دیدار وزیر امور خارجه زامبیا اظهار امیدواری کرد تا در جلسه وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد که به‌زودی در هاوانا تشکیل می‌شود، راه‌حلی برای مسئله محل برپایی اجلاس سران این جنبش در شهریورماه پیدا شود.^(۲۹)

جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین نیز امروز با صدور بیانیه‌ای در بیروت اعلام کرد: «حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه و نایف حواتمه دبیرکل جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین، در گفت‌وگوی اخیر خود در دمشق بر ضرورت تلاش برای تغییر محل کنفرانس آینده کشورهای غیرمتعهد تأکید کردند.»^(۳۰)

در همین حال، هفته‌نامه /سنین (چاپ بلغراد) در مقاله‌ای نوشت: «یوگسلاوی معتقد است که اگر هفتمین کنفرانس سران به تعویق افتد، این امر با توجه به اوضاع دشوار موجود در روابط بین‌المللی و وظایف کشورهای غیرمتعهد در قبال آنها، عواقب منفی به بار خواهد آورد.»
 باین حال این نشریه در قسمتی دیگر از این مقاله آورده است: «نباید شرایط واقعی که می‌تواند حقیقتاً مانع برگزاری هفتمین کنفرانس در بغداد گردد را نادیده گرفت. این شرایط دور از دسترس سایر کشورهای غیرمتعهد است؛ زیرا بستگی به تحولات جدید جنگ ایران و عراق و رویدادهای دو کشور دارد.» /سنین همسو با تلاش اخیر یوگسلاوی برای جلوگیری از هرگونه شکست سیاسی خود در صورت تصمیم وزیران امور خارجه جنبش عدم‌تعهد به تغییر محل اجلاس در گردهمایی آتی هاوانا، در پایان این مقاله نتیجه‌گیری کرده است: «به‌طور خلاصه چنین به نظر می‌رسد که اوضاع تا قبل از برگزاری اجلاس هماهنگی وزیران در هاوانا در آخر ماه مه روشن گردد. بدون شک تلاش‌های اکثریت اعضا درباره برگزاری هفتمین کنفرانس طبق برنامه به‌خاطر مشکلات برطرف‌نشده به‌خطر می‌افتد. اینکه تحت شرایط مزبور چه خواهد شد، تنها آینده نشان خواهد داد.»^(۳۱)

۳۸۶

شورای همکاری خلیج فارس می‌کوشد با تهدید قطع کمک‌های مالی به سوریه، این کشور را به قطع پیمان خود با ایران و رفع اختلافات با عراق وادار کند.

مجله *الحوادث* (چاپ لندن) که با پشتیبانی مالی کشورهای عرب منطقه منتشر می‌شود، نوشت: «از منابع دیپلماتیک موثق در خلیج فارس کسب اطلاع شد که کشورهای خلیج فارس با اتخاذ تصمیم نهایی پیرامون روابط رو به گسترش ایران با سوریه، به این کشور پیشنهاد خواهد کرد تا پیمان خود با ایران را بگسلد و در صورتی که این کشور مخالفت کند کلیه کشورهای خلیج فارس کمک‌های خود را به سوریه قطع خواهند کرد.»^(۳۲)

در همین حال، شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه وزیر امور خارجه بحرین، در مصاحبه با مجله *النهار العربی و الدولی* (چاپ پاریس) درمورد میانجیگری شورای همکاری خلیج فارس میان عراق و سوریه گفت: «عادی کردن روابط سوریه و عراق یکی از اهداف شورای همکاری خلیج [فارس] است و سعی خواهیم کرد اختلافات اعراب به‌ویژه میان سوریه و عراق را از بین ببریم.»^(۳۳)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱

۱. سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویش، صص ۵ و ۶؛ و - سند شماره ۵۰۰۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی علل عدم آمادگی نیروها برای عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۳۱، نوار شماره ۲۷۳۲)، عبدالله درویشی، صص ۳۸-۱؛ و - سند شماره ۷۷۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۴، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱.
۲. سند شماره ۵۰۴۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱، نوار شماره ۲۷۹۳)، عبدالله درویشی، صص ۷ و ۸.
۳. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع درگیری با دشمن، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۲۰۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۶؛ و - سند شماره ۵۰۴۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱، نوار شماره ۲۸۶۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۲-۴.
۴. سند شماره ۵۷۷۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به اطلاعات نخست‌وزیری، ۱۳۶۱/۳/۲.
۵. سند شماره ۴۳۵۷۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی سپاه پاسداران ماهشهر، ۱۳۶۱/۳/۹.
۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، *پس از بحران* (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۷.
۷. *روزنامه اطلاعات*، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۳.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۹. سند شماره ۵۷۷۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد مرکزی - مرکز فرماندهی به ستاد منطقه ۵، ۱۳۶۱/۳/۲.
۱۰. سند شماره ۵۷۷۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سپاه منطقه ۵ (تبریز) به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، سسندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۱۲. سند شماره ۵۷۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام ستاد مشترک ارتش به نیروی زمینی ارتش، ۱۳۶۱/۳/۲.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، *نشریه گزارش‌های ویژه*، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۴۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱.

۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۳/۲، صص ۴ و ۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۴، به نقل از رادیو قاهره، ۱۳۶۱/۳/۴.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۵، کویت - خبرگزاری سوریه، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۷. همان، ص ۲۳، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۸ و ۹، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۳/۳، صص ۱۱ و ۱۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۸، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۲۸، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، صص ۲۹ - ۲۷، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۳۲. همان، صص ۲۹ و ۳۰، ۱۳۶۱/۳/۱.
۳۳. همان، صص ۳ و ۴.

۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۴ - ۱۳، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۳/۳.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، صص ۴۰ و ۴۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱، ص ۱۰، رادیو صدای اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱.
۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۳.
۱۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱، صص ۸ - ۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲، صص ۴ و ۵، ریاض - خبرگزاری خلیج، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۰. همان، ص ۳، به نقل از مجله النهار العربی والدولی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۱. همان، صص ۲۲ و ۲۳، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۲. همان، ص ۳۴، به نقل از رادیو ترکیه، ۱۳۶۱/۳/۱.
۲۳. همان، ص ۳، دلهی نو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۲ خرداد ۱۳۶۱

۲۹ رجب ۱۴۰۲

۲۳ مه ۱۹۸۲

۳۸۷

در ادامه مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، امروز رزمندگان ایران به پیشروی خود در منطقه شمال غربی خرمشهر ادامه داده و با رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، خرمشهر را محاصره کردند و آماده ورود به این شهر و پاک سازی آن از وجود اشغالگران عراقی شدند. از نخستین دقایق بامداد امروز، یگان های قرارگاه های فتح، فجر و نصر که از شب گذشته در محور شمال غربی خرمشهر و در حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و دژ مرزی وارد عمل شده بودند، به پیشروی خود به طرف جنوب ادامه دادند. در پشتیبانی از این عملیات نیز یگان های قرارگاه قدس در دو محور پاسگاه شهابی و کوشک به سمت مواضع نیروهای عراقی پیش رفتند. در محور قرارگاه فتح (حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر و نهر عرایض)، تیپ ۸ نجف اشرف در غرب جاده و تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) در شرق نهر عرایض، هماهنگ با هم و با تانک های چراغ روشن به طرف دروازه غربی خرمشهر پیشروی می کردند.^(۱) در ساعت ۰۰:۴۵ پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا اعلام کرد فرماندهی دشمن به نیروهای خود، که در مقابل حمله رزمندگان ایران با ترک خاکریزهای دفاعی شان در حال فرار هستند، دستور داده مقاومت کنند تا نیروهای کمکی به یاری آنها بیایند. حدود ساعت ۰۱:۰۰ غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح نیز آخرین وضعیت این دو یگان سپاه را چنین تشریح کرد: «سه کیلومتر خط اول مقدم دشمن توسط حسین خرازی [تیپ امام حسین^(ع)] و احمد کاظمی [تیپ نجف اشرف] شکسته شده و توی عمق رفتند.»^(۲)

در حالی که نیروهای عراقی به ترک مواضع دفاعی خود مجبور شده و ضمن درخواست کمک به طرف خرمشهر در حال فرار بودند، در ساعت ۰۲:۵۶ اعلام شد تیپ امام حسین^(ع) به جاده خرمشهر - شلمچه رسیده است و تیپ نجف هنوز به این جاده نرسیده و داخل نخلستان با دشمن درگیر است. تیپ امام حسین^(ع) که مأموریت داشت در شرق نهر عرایض از جاده عبور کرده و پس از رسیدن به اروندرود به طرف غرب (پشت نهر فیلیه و در حدفاصل جاده و رودخانه) پدافند کند، در ساعت ۰۸:۱۵ اعلام کرد

به هدف خود رسیده و با تصرف جاده شنی (مرزی) کنار اروندرود از ادامه فرار نیروهای عراقی به طرف پل روی نهر خین جلوگیری کرده است.^(۳) تیپ نجف هم که باید در شمال جاده خرمشهر - شلمچه به طرف شرق (خرمشهر) پدافند می کرد، هنوز به هدف خود نرسیده و با دشمن درگیر بود. در این هنگام، نیروهایی از دشمن که حدود ۲ گردان پیاده برآورد شده است، با هجوم به نیروهای تیپ نجف در سمت راست صد دستگاه (شمال خرمشهر) خاکریز از دست داده خود را مجدداً اشغال کردند.^(۴) در نتیجه، درگیری میان طرفین ادامه یافت تا اینکه در ساعت ۱۱:۱۵ تیپ نجف با انهدام این دو گردان عراقی بار دیگر خاکریز دفاعی آنها را تصرف کرد^(۵) و علاوه بر ورود به پادگان دژ تا پاسگاه پلیس راه و پس از آن تا چهارراه کشتارگاه (شمال ایستگاه راه آهن خرمشهر) و گمرک پیش رفت و با نیروهای اشغالگر عراقی در حاشیه غربی شهر درگیر شد.^(۶)

ساعت ۱۴:۰۴ اعلام شد عراقی ها در دروازه غربی خرمشهر (ابتدای جاده اهواز) همچنان مقاومت می کنند و تیپ ۴۸ پیاده و یک گردان نیروی مخصوص برای تقویت آنها به این نقطه اعزام شده اند.^(۷) حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در گزارش به فرماندهی این قرارگاه، آخرین وضعیت دشمن را چنین تشریح کرد: «تیپ های ۲۸۳، ۵۰۱ و ۴۸ پیاده لشکر ۱۱ [ارتش عراق] بعد از عملیات صبح همه فرار می کنند و به داخل شهر خرمشهر می آیند. تعدادی از اینها به داخل ساختمان های بلند کنار رودخانه می روند. البته عده ای هم توی شهر پراکنده می شوند. تعداد آنها حدود ۵ تا ۶ هزار نفر است. ... اینها شدیداً ترسیده اند و آخرین باری که به آنها غذا رسیده دیروز ساعت ۵ بعد از ظهر بوده که بعد از آن غذای چندانی به آنها نرسیده است. درواقع آنها الان آب، غذا و مهمات ندارند و خیلی هم وحشت کرده اند که تنومه به وسیله ما تصرف شده و هیچ راه فراری ندارند و به طور کامل محاصره شده اند. یک تعداد از آنها از طریق آب [اروندرود] فرار کرده و به آن طرف رفته اند. ساعت ۲ بعد از ظهر امروز، سرگردی که داخل شهر بود به وسیله بی سیم با فرمانده خود تماس گرفت. به او دستور داده شد که باید مقاومت کنی تا نیروهای کمکی برسند و جاده شلمچه را باز کنند و شما هم بتوانید از محاصره نجات پیدا کنید. امروز بعد از ظهر هم رادیو عراق برنامه اش را قطع کرده و اطلاعاتی به زبان عربی و فارسی صادر کرده است. در این اطلاعیه گفته که نیروهای ایرانی خرمشهر را محاصره کرده اند و نیروهای المنصور، که همان تیپ ۱۰ زرهی است، در راه هستند که بروند این محاصره را بشکنند و آنها را نجات بدهند. بعد، برای کسانی که در داخل شهر هستند پیام فرستاده و گفته که شما ۳۴ روز برای گرفتن خرمشهر زحمت کشیدید و شهید و زخمی دادید، حالا طوری نباشد که یک روزه خرمشهر را از چنگتان دریاورند. خلاصه از این طریق آنها را ترغیب کرده اند که مقاومت کنند و این پیام را هم داده که تیپ ۱۰ در راه است و شما مقاومت کنید تا بیاید شما را نجات دهد. پس از آن ما گفتیم چه کار کنیم که این ۵، ۶ هزار نفر که در شهر هستند پناهنده شوند؛ گفتیم هیچ راهی ندارد مگر اینکه به وسیله بلندگو اعلام کنیم که شهر کاملاً محاصره شده و اگر شما در اینجا بمانید از گرسنگی و تشنگی می میرید و اگر بیاید خودتان را تسلیم کنید، در پناه اسلام هستید و هیچ مسئله ای برای شما پیش نمی آید. بنابراین می توان آنها را به این وسیله تسلیم کرد.»^(۸)

به این ترتیب، قرارگاه فتح که موفق شده بود در شرق جاده اهواز - خرمشهر به طرف جنوب پیش رفته و با دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس پیشروی تا اروندرود، ارتباط زمینی اشغالگران خرمشهر را در حدفاصل شهر تا نهر فیلیه مسدود کند، در ادامه و با استقرار در محدوده پادگان دژ و پاسگاه پلیس راه تا بخش غربی گمرک، محاصره خرمشهر را به طور کامل برقرار کرد و تا پایان امروز، ضمن درگیری با دشمن در حاشیه شهر، که همچنان مقاومت می کند، آماده شد تا بنا به دستور، عملیات خود را برای ورود به شهر و پاک سازی آن از وجود دشمن ادامه دهد.

در محور قرارگاه فجر (محدوده سه کیلومتری غرب نهر عریض)، که تیپ ۳۳ المهدی (عج) سپاه و ۲ تیپ ادغامی ۳۴ امام سجاد (ع) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش از مواضع دفاعی ارتش عراق در شمال سیل بند عریض عبور کرده بودند، در ساعت ۰۰:۰۴ بامداد به نهر عریض رسیده و سپس به طرف جاده خرمشهر - شلمچه ادامه مسیر دادند. تیپ المهدی (عج) که در حاشیه غربی نهر پیش رفته و در شکستن خاکریزهای پدافندی دشمن موفق بود، در ساعت ۰۴:۱۴ اعلام کرد که به جاده خرمشهر - شلمچه رسیده و بر پل نو (واقع در پنج کیلومتری غرب خرمشهر) مسلط شده است. دقایقی بعد، دو یگان دیگر قرارگاه فجر که در جناح راست تیپ المهدی (عج) حرکت می کردند، نیز به جاده خرمشهر - شلمچه رسیدند و تکبیرگویان به تانک های عراقی که از روی این جاده به طرف غرب در حال فرار بودند، هجوم برده و تعدادی از آنها را به آتش کشیدند. در این هنگام، گروهی از نیروهای پیاده عراقی (۲۵۰ تا ۳۰۰ نفر) نیز که در فاصله ۵۰۰ متری سمت راست پل نو حضور داشته و دچار وحشت و سرگردانی شده بودند، با شنیدن ندای الله اکبر ایرانی ها در ساعت ۰۴:۳۳ خود را تسلیم کردند.^(۹)

در ادامه عملیات و در حالی که تیپ المهدی (عج) در امتداد نهر عریض به سمت اروندرود پیش می رفت، تیپ امام سجاد (ع) نیز در جناح راست او می کوشید پس از رسیدن به اروندرود و نهر خین ضمن پدافند در حاشیه قسمت شرقی این نهر، با جناح چپ نیروهای قرارگاه نصر الحاق کند. بر همین اساس، در ساعت ۰۸:۳۰ اعلام شد یک گردان از تیپ امام سجاد (ع) در شهرک ولی عصر (عج) (واقع در جنوب غربی پل نو) با دشمن درگیر است و بقیه نیروهای این تیپ تا کناره اروندرود و نهر خین پیش رفته اند. در این هنگام، مجید بقایی فرمانده سپاهی قرارگاه فجر، به محمد نبی رودکی فرمانده تیپ امام سجاد (ع)، دستور داد بقیه نیروهایش را تا آنجا که می تواند به سمت جاده و تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) ببرد و سعی کند در نقاط شرقی تری با احمد متوسلیان الحاق کند.^(۱۰) در این حال، نیروهای عراقی که نتوانسته بودند خود را از مهلکه نجات دهند، به صورت گروهی یا انفرادی تسلیم می شدند.

حدود ساعت ۱۲:۰۰، پس از اینکه مجید بقایی در گزارش خود به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا اعلام کرد تیپ امام سجاد (ع) در کنار اروند و نهر خین و تیپ المهدی (عج) در اطراف پل نو و نهر عریض حضور دارند، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، که از پراکندگی نیروهای قرارگاه فجر در منطقه ناراضی بود، به وی گفت: «آقا این طور نمی شود؛ این طور پراکندگی است. اینها را

لااقل در یک امتدادی سروسامان بدهند و در همان محل یک مقدار استراحت کنند، غذا بخورند، آب بخورند و برای [ادامه عملیات] امشب آماده بشوند.^(۱۱)

به این ترتیب، مقرر شد قرارگاه فجر که از محور غرب نهر عرایض تا اروندرود و نهر خین پیشروی کرده بود، آماده شود تا بنا به دستور فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا در ادامه عملیات آزادسازی خرمشهر شرکت کند.

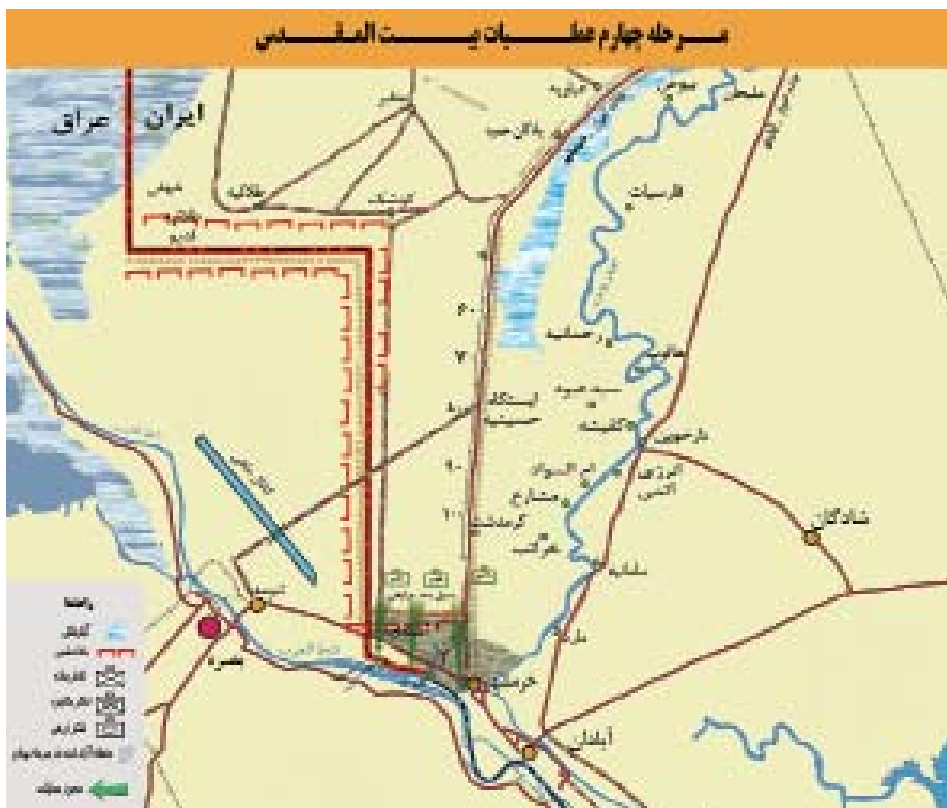
در محور قرارگاه نصر (شرق نوار مرزی شلمچه)، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) که در پایان روز گذشته با متلاشی کردن یک گردان تانک عراق به جاده شلمچه - خرمشهر رسیده و منتظر بود تا پس از پوشش منطقه شمال جاده از سوی نصر ۳ (تیپ ۷ ولی عصر (عج) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) با اطمینان خاطر بیشتری به طرف نهر خین ادامه مسیر دهد، تأخیر نصر ۳ در رسیدن به جاده، که ناشی از برخورد او با میدان مین و سپس درگیری با دشمن در شمال جاده بود، موجب شد نصر ۲ نتواند مأموریت خود در جنوب جاده را که رسیدن به نهر خین و تصرف پل ارتباطی دشمن* و سپس پدافند به دو سمت جنوب و غرب بود، اجرا کند. در ساعت ۰۰:۲۰ با اعلام خبر پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا مبنی بر آرایش یک گردان تانک تیپ ۱۰ مستقل زرهی در غرب شلمچه برای پانک قرارگاه نصر^(۱۲)، محسن رضایی فرمانده کل سپاه به سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، پیشنهاد کرد که توپخانه ارتش در شرق شلمچه و روی جاده شلمچه - خرمشهر اجرای آتش کند. وی به حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر هم گفت: «شمال همان جایی که تیپ ۱۰ دارد آماده می شود را من به [صیاد] شیرازی گفتم [که توپخانه اجرای آتش کند] و او گفت دارند می زنند. من گفتم این جوری فایده ندارد و باید یک توده آتش روی آنجا بریزند. پس، با توجه به اینکه رئوفی نژاد [تیپ ۷ ولی عصر (عج) از نصر ۳] هم دارند کند پیش می روند، مختصات محل آن را دقیقاً پیدا کن و به [صیاد] شیرازی بده و بگو که همین الان آتش آنجا را یک مقدار شدیدتر کند.»^(۱۳)

درحالی که نصر ۲ زیر آتش شدید دشمن بیش از سه ساعت منتظر بود تا نصر ۳ ضمن رسیدن به جاده شلمچه - خرمشهر پوشش کامل منطقه شمال جاده تا دژ مرزی را برقرار سازد، فرماندهی عملیات که تأخیر بیش از این در ادامه عملیات نصر ۲ را جایز نمی دانست، دستور داد این واحد نظامی، پیشروی خود در جنوب جاده را آغاز کند.^(۱۴) در پی این دستور، نصر ۲ در ساعت ۰۳:۱۵ خبر داد دو گردان خود را از جاده به طرف جنوب فرستاده است. هم زمان با پیشروی نیروهای نصر ۲ به طرف نهر خین، نیروهای عراقی دائماً درخواست کمک می کردند و به سمت غرب شلمچه یا پل نهر خین می گریختند.^(۱۵) اگرچه در ساعت ۰۵:۰۵، اعلام شد که دو گروهان از نصر ۳ به جاده رسیده اند، اما نصر ۲ که از جناحین خود تأمین نداشت، ضمن گسترش به سمت چپ و راست، که بعضاً همراه

* این پل شناور که به پل صدام معروف بود از چهار قطعه به طول ۳۰۰ متر تشکیل شده و ارتباط زمینی شلمچه را از نهر خین، جزیره بوارین و اروندرود تا خاک عراق برقرار می کرد.

با درگیری با دشمن بود، درحال پیمودن مسافت چهار کیلومتری جاده تا نهر خین بود. هنگامی که نیروهای این قرارگاه به حدود یک کیلومتری نهر خین و پل شناور آن رسیدند، هوا روشن شده بود و در نتیجه اجرای مانور آنها با اختلال مواجه شد. علاوه بر این، اجرای آتش از سوی حدود ۲۵ تانک عراقی که در شمال پل موضع گرفته بودند، از ادامه پیشروی نیروهای نصر ۲ سدجلوگیری می کرد. در این هنگام، ارتش عراق ضمن مقاومت در مقابل پل، هم جاده شلمچه - خرمشهر را زیر آتش شدید توپخانه قرار داده و هم هرازگاهی با هواپیما مناطق حضور رزمندگان ایران را بمباران می کرد.^(۱۶)

در این میان، نصر ۳ نیز که با رسیدن به جاده با نیروهای عراقی درگیر شده بود، توانست بخشی از نیروهایش را به همراه تیپ ۵۵ هوارد ارتش به سمت دژ مرزی اعزام کند و با استقرار در پشت دژ به پاکسازی منطقه پردازد. در این باره، محسن رضایی خطاب به حسن باقری گفت: «تیپ هوارد تعداد زیادی [تفنگ] ۱۰۶ دارد. الان از طریق سرهنگ [صیاد] شیرازی و برادرهای دیگر به آن فشار بیاورید که این ۱۰۶ ها را بیاورند و تا خاکریز دشمن ردیف کنند؛ یعنی از همان جایی که بودند تا این خاکریز دراز شوند و یک توده آتش در آن روبه رو درست کنند که هیچ تانکی نتواند از آن طرف دژ به سر جاده برسد.»^(۱۷)

اگرچه منطقه شمال جاده شلمچه تا دژ مرزی در کنترل نصر ۳ قرار گرفت، اما در جنوب جاده، به‌ویژه در شمال پل نهر خین، نصر ۲ به‌شدت با عراقی‌ها درگیر بود. حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه ضمن اشاره به آرایش هلالی شکل نیروهای عراقی در شمال پل خین اظهار داشت: «فشار ما در آنجا روی آنها خیلی زیاد است؛ تا جایی که دشمن مجبور شد عقب‌نشینی کند. ولی فرماندهان آنها تهدید کرده‌اند که هرکس عقب‌نشینی کند، اعدامش می‌کنند و گفتند به‌هرصورت ممکن باید آنجا مقاومت کنید.» معینیان ادامه داد: «تردد خودرو و تانک روی پل خیلی زیاد است که باید آتش توپخانه روی پل اجرا شود.»^(۱۸)

ارتش عراق که با مشاهده هجوم نصر ۲ به سمت پل خین تصور می‌کرد هدف قوای ایران عبور از این پل و نفوذ به داخل خاک عراق است، با بمباران هوایی و اجرای آتش توپخانه از سمت غرب شلمچه سعی کرد از دستیابی این نیروها به پل جلوگیری به عمل آورد. حمید معینیان در گزارشی دیگر به فرماندهی قرارگاه کربلا پس از اشاره به تلاش ارتش عراق برای انتقال واحدهایی از لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی خود از مناطق مقابل طلائیه و کوشک به سمت شلمچه و تقویت و تحکیم مواضع پدافندی‌اش در این منطقه، اظهار داشت: «دشمن می‌ترسد که نیروهای ما به این پل برسند و از روی پل به جنوب بصره بروند و از قسمت شلمچه به شرق بصره بروند.»

باتوجه به این گزارش و سایر گزارش‌هایی که از تلاش ارتش عراق برای تقویت مواضع خود در غرب شلمچه حکایت داشت، فرماندهی قرارگاه کربلا دستور داد این منطقه سریعاً زیر آتش شدید توپخانه قرار گیرد.^(۱۹) این فرماندهی همچنین از پست شنود خود خواست تا در شبکه ارتباطی دشمن قرار گرفته و به زبان عربی از نیروهای دشمن بخواهد تسلیم شوند. پست شنود هم اعلام کرد که «ما تا حالا موفق شدیم ۲ گردان را برای تسلیم شدن هدایت کنیم.»^(۲۰)

عراقی‌ها که در منطقه شمال پل خین متحمل تلفات بسیار شده بودند،* ضمن ادامه مقاومت خود در این منطقه، به سازماندهی دفاعی سایر قوای خود در غرب نوار مرزی شلمچه تا جاده حسینی (پاسگاه کیلومتر ۲۵) مشغول بودند.^(۲۱) آنها همچنین سعی داشتند با پوشش هوایی و اجرای آتش توپخانه روی نیروهای ایران جاده خرمشهر - شلمچه را به تصرف درآورند و منطقه جنوب این جاده تا نهر خین و اروندرود را به‌طور کامل تصرف کرده و به این وسیله از بسته شدن راه ارتباط زمینی عراقی‌های حاضر در خرمشهر جلوگیری کنند.^(۲۲)

بر همین اساس و از آنجا که مقاومت شدید عراقی‌ها در شمال پل خین مانعی در برابر دستیابی رزمندگان ایران به این پل بود و نیز تمرکز و تجمع بسیاری از یگان‌های عراقی در غرب نوار مرزی پانک آنها را برای تسلط مجدد بر جاده شلمچه - خرمشهر محتمل کرده بود، فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا تحکیم مواضع پدافندی نیروهای قرارگاه نصر در دژ مرزی شلمچه را در اولویت مأموریت این قرارگاه اعلام کرد و از این قرارگاه خواست تا با احداث خاکریز شمالی - جنوبی به تثبیت مواضع

* احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) سپاه در گزارش خود به فرماندهی قرارگاه کربلا، تعداد تلفات نیروهای عراقی در این منطقه را ۱۷۰۰ تا ۱۸۰۰ نفر اعلام کرد. [سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۵۰۵۳)، عبدالله درویشی، ص ۸]

تصرف شده خود بپردازد.^(۳۳) این فرماندهی همچنین پس از دریافت خبر تلاش نیروهای عراقی برای فرار از طریق اروندرود در ساعت ۱۵:۰۳،^(۳۴) از واحد توپخانه نیز خواست تا علاوه بر اجرای آتش روی منطقه تجمع دشمن در غرب شلمچه، نقاط مختلف اروندرود را برای نیروهای عراقی ناامن کند.^(۳۵) به این ترتیب، قرارگاه نصر نیز اگرچه در عملیات امروز خود در تصرف پل نهر خین ناکام ماند، اما موفق شد ضمن دستیابی به سایر اهداف خود، خط پدافندی‌اش را از دژ مرزی شلمچه تا سمت چپ نهر خین برقرار کند و بر منطقه شلمچه بجز قسمتی از شمال نهر خین مسلط شود. در محور قرارگاه قدس (پاسگاه شهابی و کوشک)، قدس ۱ (تیپ ۳۷ نور سپاه و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ ارتش) در محور پاسگاه شهابی و قدس ۴ (تیپ ۴۱ ثارالله^(۲) سپاه و تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش) در محور کوشک همچنان در حال پیشروی بودند. در ساعت ۰۱:۰۵ اعلام شد قدس ۴ با نیروهای عراقی در محور کوشک درگیر شده است و عراقی‌ها با اذ دست دادن ۳۵ تانک و حدود یک گردان نیروی پیاده و یک انبار مهمات و ۳ اسیر، ۸ کیلومتر عقب‌نشینی کرده و در نزدیکی نوار مرزی موضع گرفته‌اند. قدس ۱ هم که مسیر خود را به اشتباه رفته بود، هنوز با دشمن مواجه نشده و به هدف مورد نظر نرسیده بود.^(۳۶) از آنجا که قدس ۴ به علت نداشتن مواضع مناسب و باز بودن جناحین خود در موقعیت آسیب‌پذیری قرار داشت، ساعت ۰۳:۳۰ بامداد و بنا به دستور، به مواضع اولیه خود مراجعت کرد.^(۳۷) گزارش‌های رسیده نیز نشان می‌داد که ارتش عراق با مشاهده عملیات رزمندگان قرارگاه نصر در محور شلمچه و نگرانی از احتمال پیشروی آنها به سوی بصره، تعدادی از یگان‌های خود در مناطق طلائی و کوشک را به سمت شلمچه روانه و بقیه یگان‌ها را در این مناطق به پشت دژ و نوار مرزی منتقل کرده است. بر همین اساس و در آخرین ساعات امروز، قدس‌های ۱ و ۴ بنا به دستور بار دیگر در مناطق محوله پیشروی کردند. قدس ۱ بدون برخورد با دشمن شش کیلومتر جلو آمده در خاکریز اول دشمن در یک‌ونیم کیلومتری جنوب پاسگاه شهابی موضع گرفت. قدس ۴ نیز با تصرف پاسگاه کوشک در خط دژ مرزی مستقر شد.^(۳۸) به این ترتیب، در نتیجه عملیات امروز رزمندگان ایران، که بسیار موفقیت‌آمیز بود، قرارگاه‌های فتح، فجر و نصر توانستند منطقه غرب خرمشهر بجز بخشی کوچک از شمال نهر خین را آزاد کرده و با بستن همه راه‌های ارتباط زمینی دشمن، اشغالگران خرمشهر را در محاصره قرار دهند. قرارگاه قدس نیز در محور کوشک به دژ مرزی رسید و در محور پاسگاه شهابی (شمال طلائی قدیم) با وجود پیشروی نتوانست به نوار مرزی دست یابد.^(۳۹) در مقابل، ارتش عراق نیز اگرچه در جریان این مرحله از عملیات بیت‌المقدس تعدادی از نیروهایش کشته یا زخمی شدند و تعدادی نیز به اسارت تن داده* یا فرار کردند، اما بخشی از قوای آن همچنان در داخل خرمشهر حضور داشتند و بخشی دیگر نیز در غرب نوار مرزی شلمچه در سرپل نهر خین موضع گرفته بودند. تعدادی از یگان‌های عراقی نیز از مناطق مقابل

* براساس اطلاعیه شماره ۲۵ قرارگاه مرکزی کربلا، در اولین ساعات عملیات، ۱۲۶۴ اسیر به پشت جبهه منتقل شده‌اند.

طلائیه و کوشک به منطقه غرب شلمچه اعزام شده تا ضمن جلوگیری از هرگونه نفوذ قوای ایران به داخل خاک عراق در پاتک احتمالی در این منطقه شرکت کنند.^(۳۰)

فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا با رضایت از نتیجه عملیات امروز ضمن بررسی آخرین وضعیت قرارگاه‌های عملیاتی مقرر کرد که در ادامه عملیات، سه قرارگاه نصر و فجر و فتح ضمن تحکیم مواضع پدافندی در امتداد خط دژ مرزی شلمچه، تصرف سرپل دشمن در شمال نهر خین و دفع پاتک‌های احتمالی نیروهای عراقی، با ورود به خرمشهر، این شهر را از وجود اشغالگران پاک‌سازی کنند و قرارگاه قدس نیز عملیات خود را برای انهدام نیروهای دشمن و اشغال مواضع پدافندی در امتداد نوار مرزی کوشک و طلائیه ادامه دهد. همچنین، دستور داده شد که سه پل شناور از مجموع پنج پل شناور موجود در رودخانه کارون که در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس نصب شده بود، سریعاً جمع‌آوری و در شرق خرمشهر (مناطق حفار، مارد و کارخانه شیر پاستوریزه) برای ورود رزمندگان از این محور نصب شوند.^(۳۱)

۳۸۸

اخبار عملیات رزمندگان ایران در جلسه رؤسای سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه بررسی شد و نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز در بیانیه‌ای از رزمندگان تقدیر کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشت امروز خود آورده است: «اول وقت از جبهه اطلاع گرفتم. گزارش دادند که عملیات را دیشب آغاز و جاده خرمشهر و شلمچه را تصرف کرده‌ایم و به طرف پل ام‌الرصاص پیش می‌رویم. ساعت ۷ به جلسه علنی مجلس رفتم. خبر عملیات پس گرفتن خرمشهر در فضای مجلس پیچیده بود و همه خوشحال بودند. هنگام تنفس با جبهه تماس گرفتم. معلوم شد که خرمشهر کاملاً محاصره شده و دشمن در حال تسلیم شدن است. پس از تنفس، این پیروزی را در شروع جلسه تبریک گفتیم و از رزمندگان تقدیر کردم. تا شب به طور مرتب خبر از کثرت اسرا می‌رسد و هم از قلت شهدای ما. دشمن هم کشته و زخمی زیادی داشته و هم غنیمت فراوان به جا گذاشته است. ... شب، جلسه مشورتی رؤسای سه قوه در دفتر آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای برگزار شد. سرهنگ معین پور فرمانده نیروی هوایی، استعفا داده بود که قرار شد آن را نپذیریم. درباره وضع جبهه و آینده جنگ هم بحث کردیم. شام را همان‌جا خوردیم و برای خواب به مجلس رفتم. آخرین خبر را از جبهه گرفتم. معلوم شد که خرمشهر کاملاً محاصره شده، هزاران نفر از دشمن در جریان کار کشته یا اسیر شده‌اند، ولی عراقی‌ها اخبار دروغ** پخش می‌کنند.»^(۳۲)

* اولین آماری که از تعداد شهیدان عملیات امروز ثبت شده است، توسط راوی قرارگاه مرکزی کربلا می‌باشد که وی در یادداشت خود فقط تعداد شهیدان قرارگاه فتح (۱۶۰ نفر) و قرارگاه نصر (۲۲۸ نفر) را آورده است. [سند شماره ۵/۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا، عبدالله درویشی، از ۱۳۶۱/۲/۳۱ تا ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۴]

** ارتش عراق در اطلاعیه نظامی شماره ۷۲۰ خود که امروز صادر شد با اذعان به عملیات رزمندگان ایران در منطقه شمال غربی خرمشهر مدعی شده است که آنها را با وارد آوردن ضربات سنگین نابود کرده است. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱، به نقل از رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۲]

در پایان جلسه علنی امروز مجلس شورای اسلامی نیز بیانیه‌ای با امضای بیش از ۱۶۰ نفر از نمایندگان مجلس در تقدیر از رزمندگان مدافع انقلاب اسلامی قرائت شد.^(۳۳)

۳۸۹

با اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس و محاصره‌شدن اشغالگران عراقی در خرمشهر، امروز علاوه بر اینکه ارتش کویت به حالت آماده‌باش درآمده است، اعلام شد جنگنده‌های رژیم صهیونیستی مدتی است به‌طور منظم در فضای عربستان سعودی به گشت‌زنی می‌پردازند. بنا بر اعلام قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، امروز ارتش کویت به حالت آماده‌باش درآمده و تمام وسایل نقلیه، تانک‌ها و نفربرهای این کشور سوخت‌گیری کرده و آماده فعالیت‌های جنگی شده‌اند.^(۳۴)

در همین حال، مجله لبنانی *الکفاح العربی* در شماره امروز خود فاش کرد که جنگنده‌های رژیم صهیونیستی نزدیک به یک ماه است به‌طور منظم بر فراز عربستان سعودی پرواز می‌کنند. به نوشته این مجله، مقامات پادشاهی سعودی تاکنون هیچ‌گونه بیانیه‌ای در این باره منتشر نکرده‌اند. بنابراین، احتمالاً عملیات جنگنده‌های این رژیم زیر نظر آمریکا و در نتیجه تحولات اخیر در جبهه خرمشهر می‌باشد.^(۳۵)

۳۹۰

اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت‌المقدس که از شب گذشته آغاز شده و همچنان ادامه دارد، بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های معتبر خبری دنیا داشته است؛ اما اغلب آنها فقط به نقل گزارش‌های نظامی ایران و عراق اکتفا و از ارزیابی این گزارش‌ها خودداری می‌کنند. خبرگزاری فرانسه در گزارشی که ساعت ۱۷:۲۰ از تهران مخابره کرده است، با اعلام اینکه ایران پس از حدود ده روز دفع ضدحمله‌های عراق بار دیگر ابتکار عملیات در جبهه خوزستان را به دست گرفت، آورده است: «براساس اطلاعات منتشره تاکنون نیروهای ایرانی خرمشهر را از سوی شمال و شمال‌غربی مورد تهاجم قرار داده و با دستیابی به ساحل شط‌العرب [اروندرو]، حلقه محاصره این شهر را کامل‌تر کرده‌اند و ۳۵ هزار تن از نیروهای نظامی عراق را که در این شهر حضور دارند، به دام انداخته‌اند.»^(۳۶)

رادیو اسرائیل نیز در اخبار ساعت ۱۹ خود ابتدا گزارش‌های ایران مبنی بر رسیدن نیروهای نظامی این کشور به اروندرود، محاصره کامل خرمشهر و قطع ارتباط ارتش عراق با نیروهایش در داخل این شهر را نقل کرد و سپس افزود: «سرفرماندهی ارتش عراق با انتشار بیانیه‌ای این گزارش‌های ایران را تکذیب کرد و متقابلاً اعلام نمود که حمله ایرانی‌ها با شکست روبه‌رو شده و آنها با دادن تلفات سنگینی از حومه خرمشهر فاصله گرفته‌اند.»^(۳۷)

در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی در گفتار ساعت ۱۹:۴۵ خود به انعکاس بیانیه‌های نظامی دو کشور پرداخت. این رادیو با بیان اینکه نبرد اخیر احتمالاً خونین‌ترین و شدیدترین درگیری است و سرنوشت

جنگ را تعیین خواهد کرد، گفت: «از بیانیه ارتش عراق چنین برمی آید که نیروهای ایران در غرب خرمشهر مستقرند و همین امر ادعاهای ارتش ایران مبنی بر آنکه شهر را به محاصره درآورده اند، تأیید می کند؛ اما تا خاتمه جنگ مدت مدیدی باقی مانده است. درعین حال، مقامات ایرانی ظاهراً اطمینان دارند که خرمشهر یا آنچه از آن باقی مانده است، به تصرف نیروهای ایران در خواهد آمد. از سوی دیگر، از دست دادن خرمشهر برای عراقی ها از نظر روانی ضایعه ای عظیم بوده و احتمالاً شکست نظامی شدیدی به شمار می آید. در صورت تصرف خرمشهر توسط نیروهای ایران، مانع اصلی در مقابل پیشروی احتمالی آنان به جنوب عراق از سر راه برداشته می شود و یا حداقل منطقه جنوب عراق و ذخایر نفتی آن در شعاع حمله توپخانه نیروهای ایران قرار خواهد گرفت.»^(۳۸)

رادیو امریکا هم ساعت ۲۰:۳۰ با اعلام اینکه جنگ بسیار شدیدی در اطراف خرمشهر - تنها شهر عمده ایران که هنوز در کنترل عراقی ها می باشد - در گرفته است، به نقل از بیانیه نظامی ایران گفت: «سربازان ایرانی خرمشهر را کاملاً محاصره کرده، به آبراه شط العرب [اروند رود] رسیده اند و کنترل کوشک را در یک صد کیلومتری شمال این شهر بار دیگر به دست آورده اند.» این رادیو سپس به نقل از بیانیه نظامی ارتش عراق افزود: «عراق ضمن اذعان به حمله تازه سربازان ایرانی، ادعا کرد که نیروهای آن کشور تهاجم ایرانیان را دفع کرده و جلوی ورود آنها را به خرمشهر گرفته اند.»^(۳۹)

۳۹۱

در ادامه عملیات پاک سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت، که با شرکت نیروهای ارتشی، سپاهی و پیشمرگان مسلمان کرد آغاز شده است، تا قبل از ظهر امروز ۹ روستا پاک سازی و ۱۲ کیلومتر از جاده پیرانشهر - سردشت آزاد شد.

گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از ستاد خبری سپاه پاسداران ارومیه و فرمانداری پیرانشهر حاکی است در این عملیات موفقیت آمیز که همچنان ادامه دارد تاکنون روستاهای زیدان، سه گردگان، کل آباد، جیران، امین آباد، قلعه موت آباد، زیوه، کهنه لاهیجان و گزگزک از وجود عناصر ضدانقلاب پاک سازی شده است.^(۴۰) در این عملیات از افراد مسلح حزب دمکرات کردستان ۳۸ نفر کشته و حدود ۶۰ نفر زخمی شدند و ۲ قبضه تفنگ ۱۰۶ میلی متری آنان نیز منهدم شد.^(۴۱)

۳۹۲

با اجرای چند عملیات نیروهای امنیتی، شماری از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته یا دستگیر شدند. همچنین، انفجار یک بمب صوتی در قم چند مجروح برجای گذاشت.

امروز دادستانی انقلاب اسلامی مرکز اطلاعیه ای منتشر کرد که در آن آمده است: «هم زمان با پیروزی های درخشان رزمندگان در عملیات بیت المقدس و شکست های پی در پی مزدوران بعثی، برادران غیور و جان برکف گروه ضربت دادستانی انقلاب اسلامی مرکز و کمیته های انقلاب اسلامی موفق شدند در چند عملیات هماهنگ و ممتد داخلی، چندین لانه فساد و تیمی منافقین

این حامیان امریکا را به تسخیر خود درآوردند و ضربه مهلک دیگری بر پیکر نیمه‌جان این کوردلان وارد سازند. طی این عملیات‌ها، برادران ما موفق شدند حدود ۵۰ تن از اعضا و مسئولین مختلف تشکیلاتی این سازمان را طی درگیری‌های مسلحانه، معدوم یا دستگیر نمایند.^(۴۲)

واحد اطلاعات سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز) نیز امروز به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه پاسداران گزارش داد: «در پی بازجویی‌های متعدد از فرزانه هوشمندی‌زاده، همسر حسین آقایی از اعضای مهم منافقین در خوزستان، حدود ۷۰ نفر از منافقین در اهواز شناسایی و دستگیر شدند.»^(۴۳)

از سوی دیگر، روابط عمومی سپاه پاسداران قم اعلام کرد که ساعت ۱۳:۴۵ امروز، یک بمب صوتی در نمازخانه مسجد راه‌آهن قم منفجر شد. در این حادثه چند نفر زخمی شدند و شیشه‌های ساختمان راه‌آهن شکست.^(۴۴)

۳۹۳

رئیس‌جمهور ایران به کشورهای عرب حوزه خلیج فارس اطمینان داد که اگر ایران مورد تعرض قرار نگیرد، جمهوری اسلامی هیچ تهدیدی برای آنان نخواهد بود و ایران نه‌تنها به دنبال گسترش اراضی خود نیست، بلکه می‌کوشد روابطش را با کشورهایی که به انقلاب اسلامی احترام می‌گذارند، تقویت کند.

آیت‌الله خامنه‌ای بعد از ظهر امروز در گفت‌وگویی رادیو و تلویزیونی با اشاره به اینکه پیروزی‌های پیاپی ایران در جبهه‌ها بر سرنوشت ما و دولت‌های مترقی منطقه و همچنین ملت‌های مسلمان در سراسر جهان از نظر سیاسی و اقتصادی تأثیرات مهم و تعیین‌کننده‌ای برجای گذاشته است، گفت: «دشمن بزرگ ما، امریکا و وابستگان آن و تمامی مستکبران بزرگ عالم از پیروزی‌های ما نگران هستند.» وی سپس با اعلام اینکه دولت‌های مترقی در منطقه و دوستداران انقلاب اسلامی ایران از این پیروزی‌ها خشنودند، افزود: «برخی از دولت‌ها سعی در کتمان خبر پیروزی‌های ما داشتند ولی پس از عدم توانایی آنان در کتمان اخبار پیروزی‌ها، سعی در تأثیرات منفی در آن داشتند، و می‌خواستند با زدن اتهاماتی به ما، شیرینی این پیروزی را از کام دوستداران دولت جمهوری اسلامی ایران بزدایند؛ ولی دوستان و طرفداران انقلاب اسلامی بر اثر پیروزی‌های ما به آینده انقلاب و دولت جمهوری اسلامی و به آینده ترقی‌خواهی در منطقه دلگرم و امیدوار می‌شوند.»

رئیس‌جمهور در ادامه به شکست اجلاس اخیر وزیران عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت اشاره کرد و با تفکیک کشورهای عضو این شورا به دو دسته «واقع‌بین» و «بدخواه»، اختلافات این دو دسته را موجب ناتوانی آنها در اتخاذ سیاست مشترک در قبال ایران دانست. وی افزود: «سران این کشورها باید بدانند اگر کشوری به ایران تعرض نکند، جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گونه تهدیدی نسبت به آنان نخواهد داشت.»

آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر اینکه امریکا از هر وسیله‌ای علیه سرکوب انقلاب اسلامی ایران استفاده می‌کند، اضافه کرد: «به برخی از شیوخ خلیج فارس تلقین شده است که دولت جمهوری اسلامی ایران برای آنان یک خطر محسوب می‌شود و گفته شده است که ایران پس از پیروزی در جنگ تحمیلی

عراق به سراغ این کشورها خواهد آمد. درحالی که این یک تصور باطل است؛ چراکه بالاترین مقامات این کشور از رهبر انقلاب تا مقامات بلندپایه ایرانی بارها این مسئله را که ما خواهان امنیت و آرامش در خلیج فارس و استقرار صلح میان ملت‌های منطقه هستیم، تکرار کرده‌اند.»

وی سپس ادامه داد: «اگر عراق در این جنگ تحمیلی پیروز می‌شد، پس از اندکی کویت و عربستان سعودی و بقیه کشورهای خلیج فارس را مورد تهدید قرار می‌داد و این از سابقه سوء حکام عراق بر کشورهای خلیج فارس نظیر کویت و امارات مشخص است. ... خلیج فارس باید از پیروزی و تسلط عراق بترسد، نه از پیروزی جمهوری اسلامی ایران؛ زیرا ما همواره ثابت کرده‌ایم که تمایل به گسترش اراضی خود نداریم، ولی عراق با تجاوز به جمهوری اسلامی ایران ثابت کرد که خواهان گسترش اراضی خود و تجاوز به کشورهای همسایه است.»

آیت‌الله خامنه‌ای کمک‌های مالی و تسلیحاتی را که تاکنون به عراق شده است، بی‌نتیجه خواند و درباره افزایش اخیر کمک‌های مصر به این کشور نیز گفت: «حکام مصر در این فکرند که به این وسیله بتوانند بار دیگر به دنیای عرب وارد شوند و نفرت موجود میان اعراب را از خود بیرون برند و همچنین مسئله اسرائیل را به فراموشی بپارند و مسئله‌ای درست کنند که از آنان انتظار مبارزه با اسرائیل سلب شود.» وی سپس تأکید کرد: «شرکت مصر در جنگ با ایران در دنیای عرب و مسلمان هیچ سودی را برای او نخواهد داشت و بی‌شک دیری نخواهد گذشت که مردم مسلمان مصر سؤال خواهند کرد چرا دولت تحمیلی و زورگوی مصر بر گناه سازش خود با اسرائیل گناه دیگری چون جنگ با جمهوری اسلامی را اضافه کرد و این امر عامل فشاری خواهد بود که مردم توسط آن پایه‌های رژیم وابسته مصر را فرو خواهند ریخت.»

رئیس‌جمهور در بخشی دیگر از سخنان خود سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را مبتنی بر قانون اساسی و اصول اسلامی معرفی کرد و با اعلام اینکه ما با کشورهایی که قصد تعرض ندارند، رابطه خصمانه نداریم، ولی با کشورهایی که قصد تعرض یا سیاست خصمانه علیه ما داشته باشند مانند خود آنها رفتار خواهیم کرد، اظهار داشت: «کشورهایی که با ما خصومت ندارند و خواهان ارتباط دوستانه و برادرانه هستند، ما دست دوستی به‌سوی آنان دراز می‌کنیم و طبق گفته امام امت ما با هیچ‌یک از کشورها و دولت‌های جهان چه مسلمان و چه غیرمسلمان خصومت نداریم.» وی افزود: «جهت کلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی امروز به‌سوی گسترش و تقویت رابطه با کشورهایی است که به انقلاب اسلامی ایران احترام بگذارند و آن را قبول داشته باشند و مایلیم در این جهت بیشتر حرکت کرده و ارتباطمان را با کشورهای اسلامی تا حد توان گسترش دهیم.»^(۴۵)

امروز علاوه بر اعلام مفاد مصوبه تأمین هزینه‌های بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده، هیئت دولت بودجه‌ای را هم برای تأمین نیازهای رفاهی اسیران عراقی اختصاص داد. این مصوبه بازتاب خارجی نیز داشت.

سازمان برنامه و بودجه امروز مفاد مصوبه هیئت وزیران را درخصوص اختصاص ۵۰ میلیارد ریال برای تأمین هزینه‌های بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده و نیز روش تشکیلات اجرایی بازسازی و نوسازی این مناطق اعلام کرد.^(۴۶)

همچنین، در جلسه صبح امروز هیئت دولت به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، پس از بررسی آخرین تحولات جبهه‌های نبرد و پیروزی‌های اخیر رزمندگان، مسائل مهم کشور بررسی شد و مواردی نیز از جمله اختصاص مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال برای تأمین نیازهای رفاهی اسیران عراقی به تصویب رسید.^(۴۷)

در این باره، رادیو اسرائیل در اخبار ساعت ۱۹:۰۰ خود گفت: «هیئت دولت ایران امروز ۵۰ میلیون تومان برای تأمین هزینه اسیران جنگ عراق تصویب کرد. بنا بر آماري که ایران منتشر ساخته، تعداد اسیران عراقی در آن کشور بر ۲۰ هزار نفر بالغ می‌شود که حدود نیمی از آنها ظرف چند ماه اخیر به اسارت درآمده‌اند. ۵۰ میلیون تومان بودجه‌ای که امروز تصویب شد برای تأمین هزینه‌های بهداشتی، پوشاک و خوراک اسیران عراقی خواهد بود. موضوع دیدار اسیران دو کشور با خانواده‌های خود که سه ماه پیش مطرح گردید، اکنون کاملاً منتفی شده و ایران و عراق هریک دیگری را به خنثی کردن این برنامه بشردوستانه متهم می‌سازند.»^(۴۸)

۳۹۵

تولیت آستان قدس رضوی در نامه‌ای به امام خمینی برای بازسازی شهر هویزه کسب تکلیف کرد و ایشان ضمن موافقت با این درخواست، تولیت یادشده را برای بازسازی خرابه‌های برجای‌مانده از جنایات حکومت صدام اولی دانستند.

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظ طبسی تولیت آستان قدس رضوی، در نامه‌ای به امام خمینی برای بازسازی شهر هویزه کسب تکلیف کرد. در بخشی از این نامه آمده است: «اکنون که بحمدالله و المنة با عنایات الهی و رهنمودهای صائب و شایسته آن پیشوای معظم، بخش مهمی از سرزمین کشور اسلامی ما از لوٹ وجود متجاوزان صدامی پاک شده، براساس خط مشی کلی و دستورات مؤکدی که ارائه فرموده‌اید وظیفه داریم به بازسازی و عمران شهرهای ویران‌شده بپردازیم و از این میان شهر هویزه از امتیاز ویژه‌ای برخوردار است. هویزه شهر حماسه و خون و ایثار است؛ هویزه مزار شهدای مظلوم است؛ هویزه با حماسه‌آفرینی‌های خود به مقاومت، شجاعت و ایثار معنای دیگر و به حیات و زندگی مفهوم تازه‌ای بخشید. ... آستان قدس رضوی که همیشه کوشش می‌نماید رهنمودها و اوامر آن امام عزیز را از صمیم قلب پذیرا شده و اجرا نماید، در چنین موقعیتی بنا به مسئولیت اسلامی خویش احساس وظیفه می‌کند. لذا ضمن اعلام آمادگی برای ترمیم خرابی‌ها و نوسازی شهر هویزه، از محضر مقدس حضرت عالی برای اقدام به عمران و آبادی آن کسب اجازه می‌نماید...»^(۴۹)

در بخشی از پاسخ امام خمینی به این درخواست نیز آمده است: «اگر هویزه مظلوم با دست جنایتکار صدام، این دشمن سرسخت اسلام و تشیع، به صورت ویرانه‌ای درآمد و آن جایگاه پروانه‌های شمع

ولایت در کشور ثامن‌الائمه - علیه و علی آبائه الصلوات و التحیات - چون جایگاه جغدان گردید و مسلمانان عرب مظلوم آن شهر خون و شهادت از صغیر و کبیر و مرد و زن از آتش بیداد این کافرکیش مدعی دوست عرب، سوخت؛ چه کسی اولی از تولیت آستان مطهر و خدمتگزار مرقد نورانی حضرتش در ترمیم خرابی‌ها و بنای شهر دوستان معظم اوست و کدام مقام والاتر از مقام ولایت آن سرور در نوازش دوستان عزیز او می‌باشد که خیرخواهان و دوستان محترم آن مقام مقدس اقتدا به مولای خود کرده و در راه بازسازی خوزستان و دیگر خرابه‌های یادگار این ابرجناپیکار قرن همت گمارند...»^(۵۰)

۳۹۶

یک هیئت بازرگانی ایران امروز عازم سوریه شد تا توافقنامه اقتصادی دو کشور را اجرایی کند. رادیو اسرائیل این سفر را در چارچوب توافق اخیر دو کشور اعلام کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز یک هیئت بازرگانی ایران به منظور بررسی نحوه اجرای پروتکل اقتصادی میان ایران و سوریه، که در اسفندماه گذشته در تهران به امضا رسید، عازم دمشق شد. در این هیئت، نمایندگانی از وزارت امور خارجه، مراکز تهیه و توزیع منسوجات، بنگاه‌های دارویی و برخی صنایع دیگر حضور دارند.^(۵۱) رادیو اسرائیل هم با اعلام این خبر افزود: «ایران ماه گذشته موافقت کرد نفت ارزان قیمت در اختیار سوریه قرار دهد و در مقابل منسوجات، فسفات و برخی دیگر از کالاها را دریافت کند. به دنبال این توافق، دولت سوریه عبور نفت عراق از خاک این کشور را قطع کرد.»^(۵۲)

۳۹۷

در پی ادعای دو روزنامه‌نگار آمریکایی مبنی بر اینکه جمهوری اسلامی ایران لوازم یدکی تجهیزات نظامی آمریکایی خود را از طریق رژیم صهیونیستی تهیه کرده است، یک نشریه لبنانی از قول دولت ایران نوشت این لوازم از منابع دیگر تهیه شده است. رادیو اسرائیل در بخش خبری ساعت ۱۹ امروز خود با اعلام اینکه دو روزنامه‌نگار آمریکایی دوباره ادعا کردند که اسرائیل به ایران سلاح‌های نظامی می‌فروشد، گفت: «این دو روزنامه‌نگار در گزارش خود ادعا کرده‌اند که وزارت دفاع آمریکا و سازمان مرکزی اطلاعات آن کشور "سیا" از وزارت امور خارجه خواسته‌اند به اسرائیل فشار آورد تا از فروش اسلحه به ایران خودداری ورزد، ولی آقای الکساندر هیگ وزیر امور خارجه با به‌کاربردن چنین فشاری مخالفت می‌کند.» رادیو اسرائیل در پایان این خبر افزود: «این گزارش هنوز از منبع دیگری تأیید نشده است.»^(۵۳) در همین حال، مجله *الکفاح العربی* (چاپ لبنان) در شماره امروز خود نوشته است: «دولت ایران مدارک مربوط به منابعی که از آنها لوازم یدکی هواپیماها و تانک‌های ساخت آمریکا خریداری شده است را در اختیار یک پایتخت عربی خواهد گذاشت. این مدارک به‌طور قطع عدم هرگونه تماس از سوی ایران با اسرائیل را ثابت می‌کند.»^(۵۴)

۳۹۸

روزنامه‌های کویت که ظاهراً از اعلام آمادگی مصر برای ارسال تجهیزات نظامی به عراق* بسیار خشنود شده‌اند، این امر را اعلام رسمی مصر برای شرکت در جنگ با ایران تلقی کردند. یک روزنامه سوری این پشتیبانی گسترده را توطئه‌ای نیابتی از طرف امریکا علیه انقلاب اسلامی ایران اعلام کرد و خبرگزاری فرانسه آن را ناشی از نگرانی مصر از پیروزی احتمالی ایران در جنگ دانست. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت، روزنامه‌های امروز این کشور از اعلام رسمی مصر برای شرکت در جنگ علیه ایران خبر دادند. روزنامه/السیاسه در گزارشی با عنوان "آمادگی مصر برای تجدید مناسبات خود با عراق با شرکت رسمی مصر در جنگ علیه ایران اعلام شد"، نوشت: «روزنامه/الاهرام [چاپ قاهره] ضمن اعلام کمک‌های نظامی مصر به عراق از تمامی اعراب خواست تا در این جنگ قومی به کمک عراق علیه ایران مبارزه کنند». روزنامه/الانباء نیز در صفحه اول خود آورده است: «جنگ خلیج [فارس] به‌زودی با ورود عنصر جدید به نفع عراق شاهد تحولات چشمگیری خواهد بود». روزنامه/الرای‌العالم هم به نقل از منابع مصری نوشت: «تجهیزات ذخیره ارتش مصر در اختیار عراق قرار می‌گیرد». روزنامه الوطن نیز به نقل از منابع وزارت دفاع مصر چنین نقل کرده است: «در حال حاضر طبق دستور دولت مصر نیروهای مسلح و کارخانه‌های اسلحه‌سازی احتیاجات نظامی عراق را در اولویت قرار داده و این تجهیزات از طریق یک پل هوایی از مصر به عراق حمل می‌شود.»^(۵۵)

در همین حال، روزنامه/الثوره (چاپ دمشق) در سرمقاله امروز خود با عنوان "مبارک و صدام دو مزدور در اجرای یک توطئه" آورده است: «رژیم مبارک با پشتیبانی نامحدود خود از صدام و به نیابت از طرف امریکا، توطئه علیه انقلاب ایران را شروع کرده است.»^(۵۶)

خبرگزاری فرانسه نیز از قاهره در پایان گزارشی درباره افزایش کمک‌های نظامی مصر به عراق در ماه‌های اخیر، اعلام کرد: «در قاهره گفته می‌شود که حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] به‌خاطر نگرانی از پیروزی‌های ایران در موضع مصر نسبت به جنگ تغییری داده است. مبارک که در داخل با مسئله مسلمانان متعهد روبه‌رو است، اکنون به‌شدت نگران امنیت کشورهای حوزه خلیج فارس است.»^(۵۷)

۳۹۹

رئیس‌جمهور عراق به از سرگیری روابط مصر با دیگر کشورهای عربی امیدوار شده و وزیر اطلاعات عمان هم معتقد است امت عرب بدون مصر قادر نخواهد بود با خطرهای پیش رو مقابله کند. به نوشته شماره امروز روزنامه مایو (چاپ قاهره)، صدام حسین رئیس‌جمهور عراق در دیدار با رئیس‌سندیکای مطبوعاتی مصر در بغداد، گفت: «کمک علنی حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر به عراق در جنگ با ایران امید از سر گرفته شدن و عادی شدن روابط اعراب با مصر را زنده کرده است.»^(۵۸)

* گزارش این خبر در روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱ آمده است.

در همین حال، وزیر اطلاعات و جوانان عمان در مصاحبه‌ای مطبوعاتی که امروز در منامه انتشار یافت، با اعلام اینکه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس به پایان هرچه سریع‌تر جنگ ایران و عراق علاقه‌مند هستند، گفت: «عمان سعی بر اطلاع از نظرات دوستان در چگونگی پایه‌ریزی مبنای و اصول سالم جهت بازگشت مصر به صفوف اعراب و تحقق همبستگی اعراب دارد که بدون آن امت عرب به رویارویی با خطراتی که در پیش رو خواهند داشت، قادر نخواهد بود.»^(۵۹)

۴۰۰

به دنبال اظهارات دو تن از مقامات یوگسلاوی در مورد احتمال تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد، معاون نخست‌وزیر عراق با سفیر یوگسلاوی در بغداد دیدار کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بلغراد با اعلام خبر دیدار امروز سفیر یوگسلاوی در بغداد با طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، به نقل از خبرگزاری تانیوگ گزارش داد: «به نظر می‌رسد سخن از احتمال تغییر محل کنفرانس سران غیرمتعهد از سوی یوگسلاوی که دارای ۱۱ میلیارد دلار سرمایه و ۲۰ هزار کارگر و متخصص در عراق می‌باشد، باعث دلسردی و نگرانی رژیم صدام نسبت به سیاست آینده یوگسلاوی در قبال پشتیبانی از تشکیل کنفرانس در بغداد شده باشد. اخیراً دو تن از مقامات عالی‌رتبه یوگسلاوی طی مصاحبه‌هایی جداگانه ضمن اعلام حمایت شدید دولت این کشور از برگزاری هفتمین کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد، برای اولین بار به احتمال تغییر محل برگزاری کنفرانس اشاره کردند.»^(۶۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲

۱. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع درگیری با دشمن، ۱۳۶۱/۳/۱ تا ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲.
۲. سند شماره ۵۰۴۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱ و ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۸۶۲)، عبدالله درویشی، صص ۱۲ و ۱۵.
۳. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۴. سند شماره ۵۰۵۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (گزارش شنود) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۹۲۸)، ص ۷؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه، شماره ۳۷، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱.
۵. سند شماره ۵۰۵۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۹۱۱)، عبدالله درویشی، ص ۱۱؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷.
۶. سند شماره ۵۰۵۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۷۹۰)، عبدالله درویشی، ص ۲۴.
۷. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۷ - ۳۵.
۸. سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۹. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ و ۱۵.
۱۰. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ و ۲۲.
۱۱. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.
۱۲. سند شماره ۵۰۵۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.

۱۳. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵.
۱۴. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۰.
۱۵. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴.
۱۶. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵؛ و - سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۷. سند شماره ۲۸۶۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۰.
۱۸. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۹ و ۲۰.
۱۹. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۱ و ۲۷.
۲۰. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: با فرماندهی قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۹؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۱.
۲۱. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۱ و ۳۹؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴ و ۷.
۲۲. سند شماره ۲۹۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۶ و ۲۷.
۲۳. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴ و ۵.
۲۴. سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۲۵. سند شماره ۲۹۱۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴.
۲۶. سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۷؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۲۷. سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱ و ۲.
۲۸. سند شماره ۲۷۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴؛ و - سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، عملیات بیت المقدس، تهران: انتشارات ایران سبز، ۱۳۸۷، ص ۱۵۰؛ و - سند شماره ۵۰۵۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۸۹۹)، عبدالله درویشی، ص ۶؛ و - سند شماره ۷۷۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲.
۲۹. سند ۱۵۲۶۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه کربلا، شماره ۱۰، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۰. سند شماره ۲۹۲۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴۳ - ۳۹.
۳۱. سند شماره ۱۵۲۶۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۲.
۳۲. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۸۸ - ۸۷.
۳۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۳.
۳۴. سند شماره ۳۱۵۴۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۲ تیپ ۱ زرهی لشکر ۸۱ کرمانشاه به فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۳۰، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، صص ۲۳ و ۲۴، به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ص ۹، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۸. همان، صص ۶ و ۷، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۳۹. همان، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۶، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۱. سند شماره ۳۵۷۶۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران پیرانشهر (عملیات) به فرماندهی و طرح و برنامه ریزی منطقه ۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۴۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۳.
۴۳. سند شماره ۵۷۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات منطقه ۸ سپاه (اهواز) به اطلاعات مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۷، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲.
۴۶. همان، ص ۱۵.
۴۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۳.
۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.
۴۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲.
۵۰. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، ص ۳۵۶.

۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۴۹، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.

۵۷. همان، ص ۱۳، قاهره - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲.

۵۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۲ و ۱۳، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.

۵۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲۰، به نقل از رادیو قطر، ۱۳۶۱/۳/۲.

۶۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲۶، بلغراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.

۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.

۵۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما، جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲.

۵۳. همان، صص ۹ و ۱۰.

۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶، ۱۳۶۱/۳/۸.

۵۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۲، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲.

۵۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

روزشمار جنگ

دوشنبه

۳ خرداد ۱۳۶۱

۳۰ رجب ۱۴۰۲

۲۴ مه ۱۹۸۲

۴۰۱

در بیست و پنجمین روز از آغاز نبرد بیت المقدس، سرانجام خرمشهر به دست رزمندگان ایران آزاد شد و هزاران تن از نیروهای ارتش بعث عراق که این شهر را به مدت ۱۹ ماه در اشغال داشتند،* به اسارت درآمدند.

در ادامه چهارمین مرحله از عملیات بیت المقدس، که از شامگاه روز ۱۳۶۱/۲/۳۱ آغاز شده، تاکنون سه قرارگاه عملیاتی نصر، فجر و فتح موفق شده‌اند با آزادسازی منطقه غرب خرمشهر همه راه‌های ارتباط زمینی اشغالگران عراقی را مسدود و محاصره این شهر در خشکی را کامل کنند. امروز نیز قرارگاه نصر مأموریت دارد ضمن پدافند در دژ مرزی شلمچه و تلاش برای تصرف منطقه سرپل دشمن در شمال نهر خین، پاتک‌های احتمالی نیروهای عراقی در این مناطق را دفع کند و مانع هرگونه پیشروی آنها به سمت شرق شود. قرارگاه فتح نیز با تحت‌امر گرفتن تیپ ۳۳ المهدی^(ع)، مأموریت دارد از سمت غرب (حدفاصل پاسگاه پلیس راه تا گمرک) و شمال (پادگان دژ و جاده کمربندی) به خرمشهر وارد شود و این شهر را از وجود نیروهای اشغالگر پاک‌سازی کند.^(۱)

در محور قرارگاه نصر (منطقه شلمچه)، از نخستین دقایق امروز، ارتش عراق ضمن اجرای آتش بسیار شدید توپخانه، با پرتاب منور به وسیله هواپیما، آسمان منطقه را روشن می‌کرد. پست شنود قرارگاه کربلا گزارش داد: در ساعت ۰۰:۲۶ تیپ ۳۱ نیروی مخصوص، تیپ ۳۷ زرهی، تیپ ۴۶ مکانیزه لشکر ۱۲، تیپ ۲۵ مکانیزه لشکر ۶ زرهی و یک تیپ با هویت نامعلوم برای اجرای پاتک هنگام طلوع آفتاب اعلام آمادگی کرده‌اند.

* ارتش عراق که پس از ۳۴ روز نبرد توانسته بود خرمشهر را در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۴ تصرف کند، این شهر را به مدت ۵۷۸ روز در اشغال خود داشت.

ارتش عراق که سعی دارد با درهم کوبیدن مواضع نیروهای قرارگاه نصر و سپس پیشروی از طریق جاده شلمچه - خرمشهر، محاصره خرمشهر را بشکند، در ساعت ۰۱:۵۷ برای بار دوم منطقه شلمچه را زیر آتش توپخانه خود قرار داد و تانک‌هایش را حدود دو کیلومتر به سمت خط دژ مرزی جلو فرستاده، به سوی نیروهای این قرارگاه شلیک کرد. در نتیجه، درگیری همراه با تبادل آتش شدید توپخانه بین طرفین آغاز شد تا اینکه در ساعت ۰۲:۲۰ با اعلام عقب‌نشینی دشمن، نصر ۲ (تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه و تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) و نصر ۳ (تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه و تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ ارتش) گزارش دادند در وضعیت مطمئنی به سر می‌برند و خط پدافندی‌شان محکم است.^(۲)

اگرچه نصر ۲ و نصر ۳ با استقرار در مواضع خود از هرگونه پیشروی عراقی‌ها به سمت جاده شلمچه - خرمشهر جلوگیری کردند، اما ادامه درگیری این دو واحد نظامی با نیروهای دشمن که با تبادل آتش توپخانه و خمپاره همراه بود،^(۳) موجب شد آنها نتوانند مأموریت امروز خود را که تصرف منطقه سرپل دشمن در شمال نهر خین و تحکیم مواضع پدافندی دژ مرزی است، به اجرا درآورند.

ارتش عراق که پس از ساعت‌ها درگیری در محور شلمچه نتوانست به جاده شلمچه - خرمشهر دست یابد، این بار پاتک خود را در ساعت ۰۹:۱۵ از سمت شمال نهر خین برای تصرف جاده مرزی خین - خرمشهر آغاز کرد و با نیروهای نصر ۲ مجدداً درگیر شد.^(۴) حدود ساعت ۱۰:۳۰، حمید معینان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در گزارشی به فرماندهی قرارگاه کربلا با اشاره به این پاتک دشمن گفت: «الان خبر دادند که صدام آمده، دارد [عملیات را] هدایت می‌کند و خیلی فشار پشت فرماندهان است. به آنها می‌گوید حتماً بروید خاکریز را بگیرید؛ که دقیقاً بچه‌ها مشخص

نکردند که کدام خاکریز را می‌گوید.» پس از این گزارش، محسن رضایی فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، با بیان اینکه «صدام فکر می‌کند که هنوز نیروهایش [در خرمشهر] دارند مقاومت می‌کنند»، احتمال داد که او در بصره حضور داشته باشد.^(۵) دقایقی بعد، رحیم صفوی معاون عملیاتی سپاه در قرارگاه

تسلیم شدن نیروهای عراقی پس از آزادسازی خرمشهر

کربلا، از قول جعفرزاده مسئول واحد زرهی سپاه در قرارگاه نصر، گفت: «اینها [عراقی‌ها] یک مانور زرهی از روبه‌رو [غرب دژ مرزی شلمچه] زدند و ۲ دستگاه تانکشان را زدیم و آنها عقب آمدند و یک مانور دیگر از این طرف زدند، ۲ تانکشان را زدیم و باز عقب رفتند و این دفعه از این پایین (شمال نهر خین) آمدند و از این طرف زدند...»^(۶)

ارتش عراق در این تلاش خود که چندین ساعت به طول انجامید، به جاده مرزی خین - خرمشهر هم نتوانست دست یابد. بنابراین، در ساعت ۱۸:۰۰ به یگان‌های خود - که گفته می‌شود تیپ‌های ۳۰ زرهی، ۲۶ مکانیزه و تعدادی از واحدهای پیاده هستند - دستور داد به پشت خاکریز دفاعی خود عقب‌نشینی کنند تا مهمات برای آنان ارسال شود.^(۷) پس از این عقب‌نشینی، طرفین تا پایان امروز بدون هیچ‌گونه تغییری در مواضع قبلی‌شان، به تبادل آتش با کلیه سلاح‌ها و با حجم زیاد پرداختند.^(۸)

به این ترتیب، عراقی‌ها در حملات امروز خود در منطقه شلمچه با مقاومت نیروهای قرارگاه نصر مواجه شده و از پیشروی به‌سوی خرمشهر و شکستن محاصره این شهر عاجز ماندند. در محور قرارگاه فتح (خرمشهر) نیز تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) در بخش غربی منطقه گمرک خرمشهر و تیپ ۸ نجف اشرف در حفاصل پادگان دژ تا مدخل غربی خرمشهر* حضور داشتند و تیپ ۳۳ المهدی^(عج) هم در حال انتقال نیروهایش به سمت شمال شهر و پادگان دژ بود. این ۳ یگان سپاه به‌همراه ۲ گردان ارتش و یک گردان از ژاندارمری مأموریت دارند حلقه محاصره اشغالگران خرمشهر را تنگ‌تر کنند.^(۹) به نیروهای عراقی محاصره‌شده در خرمشهر نیز دستور داده شده است با حضور در بخش غربی شهر* پس از شکسته‌شدن حلقه محاصره به‌دست نیروهای که قرار است از سمت شلمچه و یا نهر خین پیشروی کنند، وارد عمل شده و با پیوستن به آنها راه ارتباط زمینی خود به داخل خاک عراق را مجدداً برقرار کنند.

در نخستین ساعات امروز، پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا از قول یک اسیر عراقی با اعلام اینکه در خرمشهر ۸۵۰۰ نفر از نیروهای تیپ‌های ۱۱۳ گارد مرزی، ۴۴ و ۴۸ پیاده مستقر هستند، اضافه کرد: «این اسیر می‌گوید اگر شما به شهر فشار بیاورید، اینها تسلیم می‌شوند.» در پی این

* به گفته احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف اشرف، تعداد ۴۰ تا ۵۰ نفر از رزمندگان این تیپ از سمت پادگان دژ تا جاده کمربندی خرمشهر نفوذ کرده بودند. [سند شماره ۵۰۵۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۷۹۰)، عبدالله درویشی، صص ۲۵]

** یکی از دیدبان‌های سپاه صبح امروز گزارش داد: «از طرف گمرک، عراقی‌ها گروه‌گروه دارند از رودخانه عبور می‌کنند. ما دیروز دیدیم که بیشتر از هزار نفر با شنا و بلم‌های کوچک فرار کردند. ما چند تا از بلم‌هایشان را توانستیم با تفنگ ۱۰۶ بزنیم. ... دیشب هم تا صبح برایشان منور می‌زدند و آنها از رودخانه عبور می‌کردند. بچه‌ها از بس به طرف آنها شلیک کردند، خسته شده‌اند.» [سند شماره ۵۰۵۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات

بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳، نوار شماره ۲۹۳۰)، محمد درودیان، صص ۱۱ و ۱۲]

خبر و پس از اینکه فرماندهی قرارگاه کربلا دستور داد بلندگوهای دستی را برای دعوت نیروهای عراقی به تسلیم شدن آماده کنند،*^(۱۰) حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، نیز به نقل از یک نظامی عراقی که ساعت ۰۵:۰۰ از سمت شرق خرمشهر (خیابان امام خمینی) پناهنده شده است، اظهار داشت: «حدود ۸۰۰۰ نفر در شهر هستند ... و منتظرند تا نیرویی بیاید و راه را برایشان باز کند. اکثراً در غرب خرمشهر و به طرف جاده شلمچه آمده‌اند. ... مهمات زیاد دارند، ولی جیره غذا کم است. غذا و آب ندارند و نمی‌توانند از کارون آب بخورند. با بلندگو پیام برایشان بفرستید، می‌آیند.»^(۱۱)

ساعت از ۱۰:۰۰ گذشته بود که خبر رسید تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) عملیات خود را از بخش غربی گمرک و از کنار اروندرود آغاز کرده و به سوی نیروهای عراقی، که در بخش شرقی گمرک و بندر خرمشهر اجتماع کرده‌اند و سعی دارند با عبور از رودخانه خود را از محاصره نجات دهند، پیش می‌رود. دقایقی بعد نیز گزارش شد در این منطقه عراقی‌ها که تعدادشان حدود ۳۰۰۰ نفر تخمین زده می‌شود، در حال تسلیم شدن هستند.^(۱۲)

حدود ساعت ۱۱:۰۰ نیز تیپ ۸ نجف به راحتی از سمت غرب وارد خرمشهر شد و تا میدان راه‌آهن این شهر پیش رفت.^(۱۳) دقایقی پس از ورود این تیپ به خرمشهر، نیروهای عراقی که با گذشت بیش از یک شبانه‌روز از محاصره شدنشان با کمبود آب آشامیدنی و غذا مواجه شده بودند، با ناامیدی از شکسته شدن محاصره خود به کمک یگان‌هایی که قرار بود از سمت شلمچه پیشروی کنند، سلاح‌های خود را بر زمین گذاشته و همگی تسلیم شدند. یکی از شاهدان این صحنه در ساعت ۱۱:۴۵ چنین گزارش داد: «نیروهای دشمن از داخل شهر و از طریق جاده کمربندی به صورت ستون جلو آمده و خود را تسلیم می‌کنند. طول ستون به حدی است که انتهای آن معلوم نیست.»^(۱۴) شمار تسلیم شدگان عراقی به حدی بود که پیش‌بینی‌های قبلی برای انتقال آنان به پشت جبهه کافی به نظر نمی‌رسید. بر همین اساس، حدود ساعت ۱۲:۰۰، محمد باقری مسئول واحد اطلاعات - عملیات سپاه در قرارگاه فتح، در گزارشی به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا به نقل از غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح که در منطقه خرمشهر حضور داشت، اعلام کرد تعداد اسرای عراقی بیش از ۸۰۰۰ نفر است. وی برای انتقال اسرا به پشت جبهه تعداد زیادی اتوبوس درخواست کرد.^(۱۵)

درحالی‌که اخبار مربوط به تسلیم شدن نظامیان عراقی، پی‌درپی به فرماندهی قرارگاه کربلا

* فرماندهی قرارگاه کربلا علاوه بر این دستور، با صدور اطلاعیه شماره ۲۶ خود که صبح امروز از رادیو به زبان فارسی و عربی پخش شد، خطاب به نظامیان عراقی مستقر در خرمشهر با تأکید بر اینکه شما در محاصره کامل هستید و مقاومت و ایستادگی‌تان بیهوده است، از آنان خواست تا هرچه زودتر به برادران مسلمان خود پناهنده شوند و از نابودی نجات یابند. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲]

گزارش می‌شد، محسن رضایی در ساعت ۱۳:۴۰، خطاب به فرماندهان حاضر در اتاق عملیات این قرارگاه گفت: «این اسرا تا دیروز بچه‌ها را می‌کشتند و امروز خوشحال هستند و کیف می‌کنند! [از اینکه اسیر شده‌اند.]»^(۱۶)

پس از تیپ ۸ نجف، یگان‌های دیگری چون تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) و تیپ ۳۳ المهدی^(عج) وارد خرمشهر شده و با به اهتزاز درآوردن پرچم جمهوری اسلامی ایران بر فراز مسجد جامع و پل تخریب‌شده خرمشهر، تا حدود ساعت ۱۹:۰۰ به پاک‌سازی شهر از وجود عناصر باقیمانده دشمن پرداختند.^(۱۷)

مسجد جامع خرمشهر پس از آزادسازی این شهر

۴۰۲

با انتشار خبر آزادسازی خرمشهر به‌همت رزمندگان، موجی عظیم از هیجان و شادی سراسر کشور را فراگرفت و مردم در شهرهای مختلف الله‌اکبرگویان و شادی‌کنان به کوچه‌ها و خیابان‌ها آمدند و این پیروزی بزرگ بر ارتش متجاوز عراق را جشن گرفتند. ایرانیان مقیم برخی از کشورهای خارجی نیز با شنیدن این خبر مسرت‌بخش به ابراز شادمانی پرداختند. به گزارش روزنامه کیهان، بعدازظهر امروز، گوینده صدای جمهوری اسلامی ایران درحالی‌که صدایش از شادی می‌لرزید با چندین بار تکرار جمله «توجه فرمایید!» گفت: «توجه فرمایید!

خونین‌شهر، این شهر خون و حماسه آزاد شد.» با اعلام این خبر مردم مسلمان ایران شادی کنان به کوچه‌ها و خیابان‌ها آمدند و با فریادهای الله اکبر و با به صدا درآوردن بوق خودروهای خود غوغایی توصیف‌ناپذیر بر پا کردند. بلندگوهای مساجد نیز در تمام شهرهای کشور به صدا درآمدند و لحظه‌به‌لحظه خبر این پیروزی را پخش می‌کردند. مردم بی‌اختیار گریه می‌کردند، می‌خندیدند و در میان خنده و گریه و شادی خود شعارهای «مرگ بر امریکا»، «درد بر رزمندگان اسلام» سرمی‌دادند و گاه با دستان رو به آسمان خدا را شکر می‌کردند. عده‌ای نیز شیرینی به هم‌وطنان خود تعارف می‌کردند یا نقل بر سر و روی مردم می‌پاشیدند. ساعت ۹ شب هم مردم به شکرانه پیروزی رزمندگان بر بام خانه‌های خود ندای الله اکبر سر دادند.^(۱۸)

روزنامه‌اطلاعات نیز اوضاع امروز تهران را یادآور روزهای وصف‌نشدنی انقلاب مردم علیه رژیم پهلوی دانسته و نوشت: «به‌موجب گزارش‌های رسیده، امت به‌پاخاسته کشورمان که بر اثر از خودگذشتگی‌ها و فداکاری‌های رزمندگان دلیر در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل با ایثارگری‌های بی‌پایان خود پشت جبهه‌های

نبرد بار دیگر طعم شیرین پیروزی را چشیده بودند، با اجتماع در مساجد دست به دعا برداشتند و به شکرانه این پیروزی عظیم، خدای متعال را سپاس گفتند و نیز برای پیروزی نهایی انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی و طول عمر و سلامت امام امت به نیایش پرداختند. گزارش‌های رسیده همچنین حاکی است که آتشبار مختلف مردم در روستاها، بخش‌ها و شهرهای میهن اسلامی‌مان با توزیع نقل و شیرینی این پیروزی بزرگ را گرمی داشتند و نیز با حضور بر مزار شهدای گلگون‌کفن، یاد این عزیزان را که سهم عمده‌ای در پیروزی انقلاب اسلامی و آزادسازی مناطق اشغالی میهن اسلامی‌مان داشتند، ارج نهادند.»^(۱۹)

شادی مردم ایران پس از اعلام خبر آزادسازی خرمشهر

روزنامه جمهوری اسلامی نیز در گزارشی با اعلام اینکه مردم تهران لحظاتی پس از شنیدن خبر آزادی خرمشهر از صدای جمهوری اسلامی در ساعت ۱۶:۲۰، تکبیرگویان به خیابان‌ها آمده و با توزیع شیرینی و نقل به شادی و پایکوبی پرداختند، افزود: «به علت شادی بیش از اندازه مردم، خیابان‌های تهران ساعت‌ها ترافیکی سنگین داشت. ... خبرنگاران ما که برای تهیه گزارش از این شادی عمومی به گوشه و کنار شهر رفته بودند گزارش دادند که در چهره مردم تهران شادی و نشاط بی سابقه‌ای دیده می‌شد و بسیاری از آنان با دردست داشتن شماره‌های فوق العاده روزنامه‌های اطلاعات و کیهان و جمهوری اسلامی این پیروزی سپاهیان اسلام را به یکدیگر تبریک می‌گفتند.» این روزنامه اضافه کرد: «این جشن و سرور و شادمانی تا پاسی از شب در بیشتر شهرهای ایران ادامه داشت و مردم در ساعت ۲۱ با رفتن به پشت‌بام‌ها برای پیروزی رزمندگان اسلام شعار الله اکبر سر دادند.»^(۳۰)

ایراز شادمانی مردم پس از آزادی خرمشهر

گزارش‌های رسیده از کشورهای لبنان، سوریه، کویت، قطر، امارات متحده عربی، پاکستان، استرالیا و آلمان غربی نیز حکایت از آن دارد که ایرانیان مقیم این کشورها که بعضاً اتباع برخی کشورها نیز آنان را همراهی می‌کردند، به محض شنیدن خبر آزادسازی خرمشهر به ایراز شادی پرداخته و با حضور در سفارتخانه‌های ایران یا از طریق دفاتر خبرگزاری جمهوری اسلامی یا تماس تلفنی، این پیروزی را تبریک گفتند.^(۳۱)

۴۰۳

در نخستین ساعات ورود رزمندگان اسلام به خرمشهر، اولین گروه خبرنگاران داخلی* نیز با اشتیاق فراوان وارد این شهر شدند تا مشاهدات خود را از نتیجه دلاوری‌های رزمندگان و همچنین آثار برجای‌مانده از جنایات ارتش بعث عراق به تصویر بکشند.

خبرنگار کیهان در گزارش خود از وضعیت خرمشهر پس از آزادسازی آورده است: «... ما با پیشروی نیروهای دلاور اسلام در خرمشهر کوچه‌به‌کوچه می‌رفتیم. ابتدا وارد اولین فلکه شهر یعنی میدان راه‌آهن شدیم؛ ولی از میدان خبری نبود. از ساختمان بزرگ راه‌آهن و همچنین از بنای عظیم خانه جوانان شهر حتی خشتی برجای نمانده بود و من که بیش از ۳۰ سال در این شهر زندگی کرده بودم، نمی‌دانستم برای ورود به مرکز شهر می‌بایست از کدام طرف حرکت کنم. صدام و صدامیان عملی در شهر زیبای خرمشهر انجام داده بودند که نمونه‌اش را شاید در سرزمین‌های فلسطین هم نتوان دید. آنها به هیچ چیز رحم نکردند؛ خانه‌ها، خیابان‌ها، بیمارستان‌ها، مدارس، درخت‌ها و حتی آسفالت خیابان‌ها را کنده بودند. حاشیه و امتداد خیابان‌ها را کنده و نه‌های بزرگ ساخته‌اند. مغازه‌ها ویران و غارت شده‌اند و در خانه‌های مردم حتی شیر آب و یا یک تکه سیم برق وجود ندارد. وسایل مردم به یغما برده شده و خانه‌هایشان سوزانده شده است. بعضی از خانه‌ها هنوز می‌سوزد و از آنها دود بلند می‌شود و به‌دنبال آن صدای انفجار مهمات به گوش می‌رسد. گویا دشمن امروز قبل از ترک شهر و سنگرهای خود آخرین صحنه‌های رذالت و پستی را به نمایش گذاشته است. با ویران کردن خانه‌ها و مصالح آن برای خود سنگر و خاکریز ساخته‌اند. خیابان‌های منتهی به کارون را به وسیله تلی از آجر و خاک چون کوهی بلند مسدود کرده‌اند.

شناخت خیابان‌ها حتی برای من کاری بس دشوار است. برای دیدن شهر و گرفتن عکس به هر نقطه که می‌روم با راهی کور و بن‌بست روبه‌رو می‌شوم. نمی‌دانم چگونه خودم را به مسجد جامع برسانم. در تمام شهر و خیابان‌ها و بازار خرمشهر حتی یک تابلوی کوچک دیده نمی‌شود. به مسجد می‌رسیم. در روی پله‌های مسجد پزشکیاری با دقت مشغول مداوای یک سرباز مجروح عراقی است و برای این کار چقدر حوصله به خرج می‌دهد.

بچه‌های خرمشهر یکدیگر را در آغوش گرفته و از خوشحالی گریه می‌کنند. دور و بر مسجد غوغایی برپاست. گروهی روی گنبد رفته و پرچم جمهوری اسلامی را روی آن نصب می‌کنند و یک برادر روحانی در اتومبیل جیب نشسته و با بلندگوی دستی برای حاضران نوحه می‌خواند. در یک گوشه رزمنده‌ای سوار بر وانت فریاد می‌کشد "شربت مرگ بر صدام حاضر است" و آن شربت خاکشیر است که در گرمای هوا و التهاب فراوان، جگرها را خنک می‌کند. راهی به سمت کارون باز می‌شود و بچه‌ها خود را به شط رسانده و به آب می‌زنند و سر و روی می‌شویند. ... به سمت

* امروز ستاد تبلیغات جنگ از خبرنگاران خارجی نیز دعوت کرد تا از نزدیک نتیجه پیروزی رزمندگان ایران در آزادسازی خرمشهر و آثار باقیمانده از جنایات ارتش بعث عراق را مشاهده کنند. [روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲]

اداره بندر و انبارهای آن می‌رویم. در حاشیه اروندرود هنوز درگیری شدیدی بین نیروهای اسلام و آخرین بقایای سربازان فریب‌خورده ادامه دارد. نبرد عراقی‌ها دیگر به‌خاطر تسخیر خاکی از میهن اسلامی ما نیست بلکه می‌خواهند به هر طریقی که شده فرار کنند. در این لحظه که ساعت ۴ بعدازظهر را نشان می‌دهد، یک فروند هلیکوپتر توپ‌دار عراقی دست به خودکشی می‌زند و به کمک سربازان محاصره‌شده خود می‌شتابد، ولی لحظه‌ای بعد به‌وسیله گلوله‌های جانبازان اسلام در قسمتی از محوطه بندر سقوط نموده و آتش می‌گیرد. ... از طریق سنتاب [در جنوب شرقی بندر و گمرک] به سمت انبارهای بندر خرمشهر می‌رویم. منطقه خطرناکی است. عراقی‌ها در آن سمت اروندرود با خمپاره و تیربار بی‌هدف محوطه را زیر آتش گرفته‌اند و هدفشان این است که بقایای نیروهای زمین‌خورده صدام از طریق فیلیه [جنوب غربی گمرک] بتوانند فرار کنند. ولی رزمندگان اسلام قدم‌به‌قدم به دنبالشان می‌روند. عراقی‌ها هزاران تن کالا را از انبارهای بندر غارت کرده‌اند. می‌خواهم سری به خانه‌ام بزنم. فاصله من تا آنجا دور نیست، ولی وحشتی عجیب وجود دارد. فراگرفته است. به خود نوید می‌دهم که مگر اینکه خانه تو از میان هزاران خانه دیگر سالم مانده باشد. به خانه آمدیم. آنها همه چیزم را غارت کرده‌اند. در زیر خاک‌ها به دنبال شیئی کوچک می‌گردم که آن را به‌عنوان یادبود یا نشانه، نمی‌دانم به چه منظور، برای خانواده‌ام به ارمغان ببرم. کمی می‌گردم و در گوشه‌ای دو نعلبکی را می‌بینم. آنها را برمی‌دارم و خارج می‌شویم. در ساعت ۵ بعدازظهر، در مدخل شهر خون و شهادت مجدداً تابلوی بزرگ و زیبایی نصب شده است که روی آن نوشته‌اند به خونین شهر خوش آمدید.^(۲۲)

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز که همگام با رزمندگان وارد خرمشهر شده است، در گزارش خود با اعلام اینکه مزدوران بعثی ساختمان‌ها را خراب کرده‌اند و تنها ستون‌ها و دیوارهای مخروبه‌ای از این شهر باقی است، اضافه می‌کند: «به‌محض اعلام خبر آزادی خونین شهر، صدها اتومبیل درحالی‌که سرنشینانشان شادی‌کنان فریاد می‌کشیدند، وارد شهر شدند و دقایقی بعد، ازدحامی عجیب در شهر حاکم شد و ترافیکی سنگین را به وجود آورد. همچنین، چند تن از شخصیت‌های سیاسی و مذهبی وارد شهر شدند و به دیدن خرابه‌هایی که صدامیان در این بندر مهم تجارتی ایران به بار آورده‌اند، پرداختند.»^(۲۳)

۴۰۴

در پی انتشار خبر آزادسازی خرمشهر، شماری از مراجع تقلید و مسئولان کشوری و لشکری این پیروزی بزرگ را به امام خمینی تبریک گفتند و رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و نخست‌وزیر با ایشان دیدار کردند.

بعدازظهر امروز پس از اعلام خبر آزادسازی خرمشهر به‌دست رزمندگان، حضرات آیات عظام مرعشی نجفی و گلپایگانی،^(۲۴) رئیس‌جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی،^(۲۵) نخست‌وزیر، رئیس ستاد مشترک ارتش، فرمانده کل سپاه پاسداران، فرمانده نیروی زمینی ارتش و تعدادی از

مسئولان و ائمه جمعه کشور با ارسال پیام‌های جداگانه‌ای برای امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، این رویداد مهم و تاریخی را به ایشان تبریک گفتند.^(۲۶)

همچنین، رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و نخست‌وزیر در جماران به حضور امام خمینی رسیدند.^(۲۷) حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود در این باره نوشته است: «اول شب، خدمت امام رفتیم و راجع به آینده جنگ مشورت کردیم. ایشان خیلی خوشحال‌اند. با آقایان رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر مهمان احمدآقا [فرزند امام خمینی] بودیم و مصاحبه مشترک انجام دادیم. فتح خرمشهر همه را بانشاط کرده است.»^(۲۸)

از میرحسین موسوی نخست‌وزیر نیز در این باره چنین نقل شده است: «خرسندی امام از این پیروزی سبب شد برخلاف همیشه امام روی زمین نشستند و محتوای کلام ایشان این بود که با این پیروزی جنگ تمام شد. آقای هاشمی در این جلسه چنین استدلال کردند که اگر قطعه‌ای از خاک عراق در اختیار ایران نباشد، امتیاز و غرامت به ایران نخواهند داد.»^(۲۹)

۴۰۵

امام خمینی در پی آزادی خرمشهر و دریافت پیام‌های تبریک بی‌شمار از مراجع تقلید و مسئولان بلندپایه کشور، در پیامی ضمن سپاس خداوند و تبریک به رزمندگان، فرماندهان و ملت ایران از آنان خواستند تا هوشیار باشند و از یاد خدا غفلت نکنند. ایشان با هشدار به حکومت‌های منطقه به آنها اطمینان دادند که در صورت پرهیز از اطاعت امریکا و وابستگی و رفتار با ایران براساس حکم اسلام و قرآن مورد حمایت و پشتیبانی جمهوری اسلامی ایران قرار خواهند گرفت.

متن پیام امام خمینی بدین شرح است:

«... با تشکر از تلگرافاتی که در فتح خرمشهر به اینجانب شده است. سپاس بی‌حد بر خداوند قادر که کشور اسلامی و رزمندگان متعهد و فداکار آن را مورد عنایت و حمایت خویش قرار داد و نصر بزرگ خود را نصیب ما فرمود. اینجانب با یقین به آنکه «مَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» از فرزندان اسلام و قوای سلحشور مسلح، که دست قدرت حق از آستین آنان بیرون آمد و کشور بقیة الله الاعظم - ارواحنا لمقدمه الفداء - را از چنگ گرگان آدم‌خوار که آلت‌هایی در دست ابرقدرتان

* محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در خردادماه سال ۱۳۷۹ در سخنانی با اشاره به اینکه وی در آن جلسه حضور نداشته است، گفت: «حضرت امام سؤال فرموده بودند که برای چه می‌خواهید جنگ را ادامه بدهید؟ دوستان گفته بودند برای اینکه ما یک چیزی دستانمان باشد و به عراق فشار بیاوریم که حقوق ما را به رسمیت بشناسد. امام فرموده بودند اگر شما بخواهید جنگ را ادامه دهید، باید تا آخر ادامه دهید. اگر می‌خواهید تمام کنید، همین نقطه تمام کنید.» محسن رضایی اضافه کرد: «درحقیقت، امام از پیشنهاد دوستان ادامه جنگ را نمی‌دید، پایان جنگ را می‌دید و ادامه جنگ یعنی زخمی کردن یک منطقه را امام به مصلحت نمی‌دید. از نظر سیاسی و استراتژیک می‌گفت شما می‌خواهید بروید دشمن را زخمی کنید یک نقطه‌ای را بگیرید و آنجا بمانید، این نمی‌شود. اگر می‌خواهید زخمی کنید، باید تا آخر بروید؛ نباید بمانید.» [محمد درودیان، علل تداوم جنگ، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، ص ۱۳۴]

خصوصاً آمریکای جهان‌خوارند، بیرون آورد و ندای الله اکبر را در خرمشهر عزیز طنین‌انداز کرد و پرچم پرافتخار لا اله الا الله را بر فراز آن شهر خرم، که با دست پلید خیانتکاران قرن به خون کشیده شده و خونین شهر نام گرفت، [برافراشت] تشکر می‌کنم؛ و آنان فوق تشکر امثال من هستند. آنان به یقین مورد تقدیر ناجی بشریت و برپاکننده عدل الهی در سراسر گیتی - روحی لتراب مقدمه الفداء - می‌باشند. آنان به آرم "مَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى" مفتخرند.

مبارک باد و هزاران بار مبارک باد بر شما عزیزان و نور چشمان اسلام این فتح و نصر عظیم که با توفیق الهی و ضایعات کم و غنائم بی‌پایان و هزاران اسیر گمراه و مقتولین و آسیب‌دیدگان بدبخت که با فریب و فشار صدام تکریتی، این ابرجنایتکار دهر، به تباهی کشیده شده‌اند، سرافرازانه برای اسلام و میهن عزیز افتخار ابدی به هدیه آوردید. و مبارک باد بر فرماندهان قدرتمند که فرماندهان چنین فداکارانی هستند که ستاره درخشنده پیروزی‌های آنان بر تارک تاریخ تا نفخ صور نورافشانی خواهد کرد. و مبارک باد بر ملت عظیم‌الشان ایران این چنین فرزندان سلحشور و جان‌برکفی که نام آنان و کشورشان را جاویدان کردند. و مبارک باد بر اسلام بزرگ این متابعانی که در دو جبهه جنگ با دشمن باطنی و دشمنان ظاهری پیروزمندانه و سرافراز امتحان خویش را دادند و برای اسلام سرافرازی آفریدند.

و هان ای فرزندان قرآن کریم و نیروهای ارتش و سپاهی و بسیج و ژاندارمری و شهربانی و کمپته‌ها و عشایر و نیروهای مردمی داوطلب و ملت عزیز! هوشیار باشید که پیروزی‌ها هرچند عظیم و حیرت‌انگیز است، شما را از یاد خداوند که نصر و فتح در دست اوست، غافل نکند و غرور و فتح شما را به خود جلب نکند؛ که این آفتی بزرگ و دامی خطرناک است که با وسوسه شیطان به سراغ آدم می‌آید و برای اولاد آدم تباهی می‌آورد. و من بآنکه به همه شما اطمینان تعهد به اسلام دارم، لکن از تذکر، که برای مؤمنان نفع دارد، باید غفلت نکنم؛ چنانچه از نصیحت به حکومت‌های هم‌جوار و منطقه دریغ ندارم و آنان می‌دانند امروز با فتح خرمشهر مظلوم، دولت و ملت پیروزمند ما از موضع قدرت سخن می‌گوید و من به پیروی از آنان به شما اطمینان می‌دهم که اگر از اطاعت بی‌چون و چرای امریکا و بستگان آن دست بردارید و با ما به حکم اسلام و قرآن کریم رفتار کنید، از ما جز خیر و پشتیبانی نخواهید دید و شما بدانید آن قدر که ابرقدرت‌ها از صدام، این نوکر چشم‌وگوش بسته، پشتیبانی کردند، از شماها که قدرت‌های کوچک و حکومت‌های ضعیف هستید، پشتیبانی نمی‌کنند. و شما عاقبت این جنایتکار و هم‌قطار جنایتکارش شاه مخلوع را به عیان دیده‌اید. قدرت‌های بزرگ بیش از آنچه از شما استفاده نمایند از شما طرف‌داری نمی‌کنند و شماها را برای منافع خویش به هلاکت می‌کشند و من نصیحت برادرانه به شما می‌کنم که کاری نکنید که قرآن کریم برای برخورد با شما تکلیف نماید و ما به حکم خدا با شما رفتار کنیم. و یقین بدانید که امثال حسنی مبارک مصری [رئیس‌جمهور مصر و از موافقان طرح سازش با رژیم صهیونیستی] و حسین اردنی [پادشاه اردن] و دیگر هم‌جنایتکارانِ آنان برای شما

نفعی ندارند و دین و دنیای شما را تباه می‌کنند و اگر با نشست‌های خود بخواهید طرح کمپ دیوید* یا فهد** را که مرده‌اند، زنده کنید - که ما خطر بزرگ برای کشورهای اسلامی خصوصاً حرمین شریفین می‌دانیم - اسلام به ما اجازه سکوت نمی‌دهد و اینجانب در پیشگاه مقدس خداوند تکلیف الهی خود را ادا نمودم. اکنون دست تضرع و دعا به سوی خالق یکتا بلند کرده و به قوای مسلح اسلام و فداکاران قرآن کریم و میهن عزیز ایران دعا می‌کنم و سلامت و سعادت و پیروزی آنان را خواستار هستم. سلام و درود بی‌پایان بر فرماندهان متعهد قوای مسلح و بر رزمندگان فداکار و بر ملت دلیر ایران عزیز و سرشار از شادی‌ها. والسلام علی عبادالله الصالحین.

روح الله الموسوی الخمينی^(۳۰)

۴۰۶

فرمانده نیروی زمینی ارتش در سخنانی با توصیه رزمندگان به حفظ نظم و اجتناب از غرور ناشی از پیروزی، تأکید کرد که پیروزی نهایی فقط به مرزها و گرفتن خاکمان از دست صدام تمام نمی‌شود و باید احقاق حق کنیم و انتقام خون شهیدان عزیزمان را بگیریم.

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، شامگاه امروز با حضور در یکی از قرارگاه‌های تاکتیکی جنوب، پس از اقامه نماز به همراه رزمندگان و فرماندهان این قرارگاه، در سخنانی حفظ نظم و اجتناب از غرور را ضروری خواند و گفت: «ما باید در مقابله با آفاتی که در مسیر پیروزی مان هست، کوشا باشیم. این آفات زیادند و در موقع به‌ثمر رسیدن پیروزی مشاهده می‌شوند. بر مسئولین لازم است از این فرصت‌ها استفاده کنند و موارد این آفات را گوشزد کنند.» وی افزود: «اولین آفت این است که مبدا غرق سرور شویم و ذهن ما از مسائل اصلی جنگ منحرف شود و باید متوجه باشیم این پیروزی را چه کسی به ما ارزانی داشت تا پیوسته این منیت و غرور را از خود دور کنیم.»

سرهنگ صیاد شیرازی با اشاره به اینکه ترکیب مقدس ارتش و سپاه، عنایات خداوندی، رهنمودهای امام خمینی و امدادهای غیبی موجب این پیروزی شده است، افزود: «این ترکیب مقدس، یعنی ترکیب ارتش و سپاه که تلاش می‌کند کفر جهان را درهم بشکند، باید حفظ شود و اگر حفظ شود رهایی بیت‌المقدس را در پیش داریم.» وی افزود: «پیروزی نهایی تنها به مرزها و گرفتن خاکمان از دست صدام تمام نمی‌شود و باید احقاق حق کنیم و قصاص خون شهدای عزیزمان را بگیریم.»

فرمانده نیروی زمینی ارتش در پایان سخنانش اظهار کرد: «امروز زمینه‌های پیروزی هرچه

* طرح کمپ دیوید قراردادی بود که بین محمد انور سادات (رئیس‌جمهور مصر) و مناخیم بگین (نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی) و با حضور و وساطت جیمی کارتر (رئیس‌جمهور آمریکا) در کمپ دیوید به امضا رسید.

** طرح هشت‌ماده‌ای فهد طرحی بود که براساس آن رژیم اشغالگر قدس به‌طور ضمنی مورد شناسایی قرار می‌گرفت و امنیت آن تضمین می‌شد. این طرح به مرحله اجرا درنیامد.

بیشتر فراهم شود، دشمن چاره‌ای جز تسلیم نخواهد داشت و تعبیر به موقع امام [خمینی] که می‌فرماید خداوند در دل دشمنان ما رعب انداخته، تحقق پیدا کرد و می‌بینیم فوج فوج دشمنان اسلام سر فرود می‌آورند و تسلیم می‌شوند.»^(۳۱)

۴۰۷

انتشار خبر آزادسازی خرمشهر بازتاب بسیار گسترده‌ای در رسانه‌های خبری دنیا داشت. تعدادی از آنها با اظهار عدم اطمینان به صحت این خبر فقط به انعکاس گزارش‌های نظامی ایران پرداختند و برخی هم با فرض صحت آن، به تحلیل و تفسیر نتایج و عواقب این اتفاق مهم پرداخته، آزادی خرمشهر را شکستی تحقیرکننده برای حکومت عراق توصیف و آن را موجب نگرانی حامیانش اعلام کردند.

از بعد از ظهر امروز، پس از آنکه رسانه‌های ایران خبر آزادسازی خرمشهر را منتشر کردند، درحالی‌که رسانه‌های عراق از جمله رادیو صوت الجماهير سکوت کرده و به این خبر واکنشی نشان ندادند،^(۳۲) خبرگزاری‌های فرانسه، رویتر و یونایتدپرس هم فقط گزارش‌های صدای جمهوری اسلامی ایران و خبرگزاری جمهوری اسلامی را منعکس و اعلام کردند که نیروهای ایران وارد خرمشهر شده‌اند و نبردهایی سخت میان آنها و باقیمانده ارتش صدام در جریان است.^(۳۳) رادیو اسرائیل نیز در اخبار فارسی ساعت ۱۹ خود با اعلام خبر آزادسازی خرمشهر به نقل از رادیو صدای جمهوری اسلامی ایران گفت: «هنوز معلوم نیست که آیا ایرانی‌ها توانسته‌اند بر سراسر خرمشهر مسلط شوند یا نه؟»^(۳۴)

در این میان، خبرگزاری آسوشیتدپرس، رادیو بی‌بی‌سی، رادیو کلن، رادیو امریکا و هفته‌نامه نیوزویک علاوه بر انعکاس اخبار آزادسازی خرمشهر که از سوی ایران منتشر شد، به بررسی نتایج این اتفاق پرداختند. آسوشیتدپرس از بیروت گزارش‌های ایران مبنی بر آزادسازی خرمشهر و پایان دادن به حضور نظامی عراق در تمام منطقه خوزستان را منعکس و اضافه کرد: «اگر ادعای به عمل آمده از سوی خبرگزاری جمهوری اسلامی صحت داشته باشد، سقوط خرمشهر به معنای یک شکست توهین‌آمیز و واقعی برای دولت صدام در جنگ بیست‌ماهه است.»^(۳۵)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در اخبار انگلیسی ساعت ۱۸:۳۰ پس از نقل گزارش‌های رسیده از ایران، به سکوت عراق در ۲۴ ساعت گذشته اشاره کرده و گفت: «سکوت غیر معمولی عراق می‌تواند نشانه آن باشد که عراق با مشکل مواجه شده است. در صورتی که ادعاهای ایران واقعیت داشته و خرمشهر واقعاً به این سرعت سقوط کرده باشد، این تحقیر می‌تواند ضربه روانی شدید به نیروهای عراقی وارد سازد.»^(۳۶) بی‌بی‌سی در اخبار بخش فارسی ساعت ۲۲ خود هم با اظهار اینکه اگر ادعای رادیو تهران درست باشد، عراق با بزرگ‌ترین فاجعه نظامی خود از آغاز جنگ تاکنون روبه‌رو شده است، به نخستین اعلامیه عراق که پس از ۲۴ ساعت سکوت صادر شده، اشاره کرد و افزود: این اعلامیه هرچند تصویری به کلی دگرگون به دست می‌دهد، اما منکر این است که ایران به پیروزی چشمگیر

دست یافته است. بی‌بی‌سی سپس آزادسازی خرمشهر را موجب هراس کشورهای عرب حوزه خلیج فارس و اردن خواند و گفت: «پیروزی ایران از لحاظ این کشورها نزدیک شدن به حوادثی است که نمونه‌ای از آن در ماه دسامبر گذشته [آذرماه ۱۳۶۰] در بحرین به وقوع پیوست و گفته شد شیعیان بحرین به کمک ایران قصد استقرار یک حکومت اسلامی را در سر می‌پروراندند.* سقوط خرمشهر باعث خواهد شد که بافت تدافعی مشترک میان کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس تنیده‌تر گشته و به پذیرش مجدد مصر به عنوان حامی و حارس این کشورها حریص‌تر گردند.» این رادیو از جمله نتایج آزادسازی خرمشهر را اذعان بیشتر به ناکارآمدی ارتش عراق، خدشه دار شدن آرمان‌های عراق برای رهبری اعراب و احتمال برگزار نشدن اجلاس آتی جنبش عدم تعهد در بغداد دانست و گفت صدام حسین هم از عواقب این حادثه بی‌نصیب نخواهد ماند، باین حال بی‌بی‌سی یادآور شد: «هنوز نشانی از بروز خطر برای شخص صدام حسین و حزب بعث در عراق دیده نمی‌شود و بجز آنان که سخت پایبند شیعه هستند، کمتر کسی در عراق طالب دولتی با الگوی ایران است.»^(۳۷)

همچنین، رادیو کلن آلمان غربی در اخبار ساعت ۲۰ خود با اعلام اینکه خرمشهر برای عراقی‌ها - که ادعای حاکمیت بر رود مرزی بین عراق و ایران را دارند - از اهمیت راهبردی بسیار برخوردار است، گفت: «حتی در میان کشورهای عرب نیز شک و شبهه‌ای در این باره وجود ندارد که عراق جنگی را که ۲۰ ماه قبل علیه ایران آغاز کرده بود، عملاً باخته است.» این رادیو با تأکید بر اینکه «ایران این پیروزی را مدیون نیروهای ارتش، پاسداران و داوطلبان اکثراً جوان کشور است که عراق و واحدهای یاور عراق از کشورهای عربی در مقابل شهامت و جانبازی آنها تاب‌وتوان ایستادگی نداشتند»، اوضاع کنونی جنگ ایران و عراق را برای کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و اردن که از عراق پشتیبانی مادی و معنوی کرده‌اند، نگران‌کننده توصیف کرد و گفت: «حال این کشورها باید از این مطلب هراس داشته باشند که انقلاب اسلامی در میان اقلیت پیرو تشیع در این کشورها نیز همه‌گیر شود.»^(۳۸)

رادیو امریکا هم در اخبار فارسی ساعت ۲۲:۳۰ خود به نقل از روزنامه نیویورک تایمز اعلام کرد: «از دست دادن خرمشهر، از نظر روانی ضربه‌ای بزرگ برای عراقی‌ها و از نظر نظامی فاجعه‌ای برای آنها خواهد بود.»^(۳۹)

هفته‌نامه نیوزویک (چاپ اروپا) نیز در شماره امروز خود نوشت: «احتمال می‌رود که ایران در دنباله این عملیات وارد خاک عراق شود. ولی حتی اگر چنین هم نکند، این پیروزی مسلمانان افراطی تهران باعث ترس و نگرانی در رژیم‌های محافظه‌کار عرب در حوزه خلیج فارس شده است.»^(۴۰)

* روزنامه کویتی الوطن در شماره امروز خود درباره خبر صدور حکم دادگاه عالی تجدیدنظر بحرین در مورد ۷۳ تن از اتباع این کشور نوشت: «در پی کشف این گروه که برای سرنگونی حکومت بحرین فعالیت می‌کردند، کشورهای خلیج [فارس] به وحشت افتاده و باعث شد تا مناسبات آنها با ایران که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به سردی گراییده بود، تیره‌تر شود.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳]

۴۰۸

نیروهای خودی با اجرای دو عملیات، علاوه بر انهدام بخشی از گروه‌های مسلح ضدانقلاب در محور مهاباد - سردشت، دو روستای میاندوآب را پاک‌سازی کردند.

به گزارش سپاه پاسداران مهاباد، در ساعت ۱۰ امروز نیروهای سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد با پشتیبانی توپخانه و نیروهای ارتش در روستاهای "دوسید" و "عبدالله‌کرده" در محور مهاباد - سردشت، عملیات پاک‌سازی اجرا کردند. در این عملیات که تا ساعت ۱۶ طول کشید، بیش از ۲۰ تن از ضدانقلابیون مسلح کشته، حدود ۳۵ تن از آنان زخمی و ۲ تن دیگر اسیر شدند. همچنین ۴ خودروی گروه‌های مسلح ضدانقلاب منهدم شد و تعدادی سلاح و مهمات به دست رزمندگان خودی افتاد. رزمندگان نیز بدون هیچ‌گونه تلفاتی به پایگاه‌های خود بازگشتند.^(۴۱)

نیروهای جمهوری اسلامی در عملیات دیگری روستاهای "اسماعیل‌کندی" و "گردرش" واقع در ده کیلومتری میاندوآب را پاک‌سازی کردند. در این عملیات نیز ۲ تن از افراد مسلح ضدانقلاب کشته شدند.^(۴۲)

۴۰۹

برای پیشگیری از حملات گروه‌های مسلح ضدانقلاب به خودروهای حامل نیرو و محموله‌های دولتی، لشکر ۲۸ سنندج خواستار هماهنگی ادارات دولتی با نیروهای نظامی برای تأمین امنیت این خودروها شد. رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ سنندج امروز در نامه‌ای به استانداری کردستان با اعلام اینکه اخیراً بر اثر ناهماهنگی بین کارکنان ادارات منطقه با یگان‌های نظامی حوادث ناگواری از جمله به گروگان گرفته شدن دو کارمند وزارت راه و ترابری در جاده سنندج - سقز و به آتش کشیده شدن یک تانکر سوخت‌رسانی در جاده سنندج - مریوان اتفاق افتاده است، درخواست کرد که برای جلوگیری از چنین حوادثی به تمامی ادارات استان ابلاغ شود هنگامی که قصد دارند کارکنان یا محموله‌ای را از شهری به شهر دیگر منتقل کنند، حتماً با یگان نظامی مستقر در منطقه هماهنگ کنند تا این انتقال با همراهی ستون نظامی انجام شود. در غیر این صورت، یگان‌های این لشکر و واحدهای انتظامی در هر نقطه‌ای آنان را خارج از ستون مشاهده کنند، برحسب وظیفه متوقفشان خواهند کرد.^(۴۳)

۴۱۰

هم‌زمان با آزادسازی خرمشهر، امروز در تهران گروه‌های ضدانقلاب بمبی منفجر کردند و یک نوجوان را در حال گفتن تکبیر به شهادت رساندند. در باختران (کرمانشاه) نیز فرد حامل بمبی قوی دستگیر شد. به گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، امروز در خیابان ولی‌عصر^(عج) تهران بالاتر از دوراهی یوسف‌آباد، بر اثر انفجار بمبی که در سطل زباله تعبیه شده بود، ۲ تن مجروح شدند.^(۴۴) به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، ساعت ۹ شب نیز محمد ملکی نوجوان ۱۵ ساله‌ای که

هم‌زمان با سایر مردم به مناسبت آزادی خرمشهر در پشت‌بام منزلشان بانگ الله‌اکبر سر می‌داد، هدف شلیک منافقین قرار گرفت و بر اثر اصابت گلوله به سرش به شهادت رسید.^(۴۵)

همچنین، روزنامه کیهان گزارش داد که در باختران، پاسداران سپاه پس از اینکه به دو نفر مشکوک شدند، به آنها دستور ایست دادند؛ اما این افراد بی‌توجه به فرمان ایست، فرار کردند. با تیراندازی پاسداران یکی از این افراد که ساکی همراه داشت، مجروح و دستگیر شد. در این ساک یک بمب قوی جاسازی شده و قرار بود در یکی از نقاط شهر کار گذاشته شود.^(۴۶)

۴۱۱

رئیس مجلس شورای اسلامی گفت برای وادار کردن عراق به پرداخت غرامت، که یکی از شرط‌های ایران برای پایان جنگ است، باید حکومت عراق زیر فشار قرار گیرد. وزیر امور خارجه نیز بر ایستادگی ایران تا تحقق این شرط تأکید کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، امروز در پاسخ به سؤال خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی که پرسید باتوجه‌به اینکه رژیم صدام با ویران کردن مناطق اشغالی، قصد پرداخت غرامت به ایران را ندارد، از چه طریقی می‌توانیم به این شرط عادلانه برسیم، گفت: «بالاخره برای اینکه بتوانیم خساراتمان را از متجاوزین بگیریم، باید بر گرده آنها فشار وارد کنیم و من فکر می‌کنم تا یک جایی به گرده آنها فشار نیاوریم، خسارتان را نمی‌پردازند».^(۴۷)

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه نیز عصر امروز در مصاحبه‌ای درمورد تخریب شهرهای ایران ازجمله هویزه و مهران به‌دست قوای متجاوز عراقی اظهار داشت: «ما از ابتدای جنگ تحمیلی شرایط عادلانه خود برای پایان جنگ را در سه مورد یعنی تخلیه سرزمین‌های اشغالی از قوای متجاوز، پرداخت خسارت ازسوی تجاوزگر و مجازات متجاوز اعلام کرده و به هیئت‌های مختلف میانجیگر نیز خاطرنشان کرده بودیم. چنانچه صدام به این سه خواسته اصولی ما تن ندهد، توانایی آن را داریم که این خواسته‌ها را در جبهه‌ها و با قدرت ایمان و اراده رزمندگان سلحشورمان محقق کنیم. الحمدلله خواست اول ما در آستانه تحقق کامل است و نیروهای متجاوز درحال اخراج ذلت‌بار از سرزمین اسلامی ایران هستند؛ و اما درمورد شرط دوم، صدام باید بداند که ما تا تحقق این خواسته نیز از پای نخواهیم نشست و بداند که با تخریب این شهرها تنها پرداخت خسارت خود را سنگین‌تر می‌کند» وزیر امور خارجه همچنین گفت: «در رابطه با این جنایت وقیحانه صدام که مغایر با ابتدایی‌ترین حقوق بین‌المللی و کنوانسیون‌های مختلف مربوط به جنگ ازجمله کنوانسیون‌های لاهه و ژنو که خود عراق نیز آن را امضا کرده است، [می‌باشد] وزارت امور خارجه طی یک یادداشت رسمی از سازمان یونسکو خواسته است تا با اعزام هیئتی به ایران، مظالم رژیم صدام در تخریب شهرهایی که مدتی در اشغال

ارتش متجاوزش بوده از جمله شهر عرب‌نشین هویزه را از نزدیک مشاهده نمایند. یونسکو هم این دعوت را قبول کرده و به‌زودی هیئتی ازسوی این سازمان جنایات هولناک صدام را مورد بررسی قرار خواهند داد.»^(۴۸)

۴۱۲

وزیر امور خارجه ایران عصر امروز در مصاحبه با خبرنگاران سازمان صداوسیما و خبرگزاری جمهوری اسلامی، موضع این کشور درباره شورای همکاری خلیج فارس و گردهمایی‌های پی‌درپی آنها را تشریح کرد.

علی‌اکبر ولایتی درمورد اجلاس وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، که قرار است فردا در ریاض برگزار شود، گفت: «باتوجه به اینکه مقامات امریکایی اخیراً به‌طور پیوسته اظهارنظر می‌کنند که پیروزی ایران در این جنگ به نفع امریکا نیست و با درنظرگرفتن اینکه علت فراخوانی نمایندگان این کشورها در اجلاس شکست‌خورده یکشنبه هفته گذشته در کویت، مقابله با جمهوری اسلامی ایران در پی پیروزی رزمندگان اسلام علیه نیروهای متجاوز صدام بوده است، اگر بازهم انگیزه فراخوانی مجدد همین مسئله باشد، باید گفت که این آقایان یک‌بار دیگر با طناب صدام به چاهی رفته‌اند که معلوم نیست بتوانند از آن نجات پیدا کنند؛ و ما به آنها توصیه می‌کنیم که دست از این اقدامات بردارند و به یاد بیاورند که امریکا، محرک آنها چه زود تسلیم امت مسلمان و انقلابی ایران شد و تاب تحمل نیاورد.» وزیر امور خارجه سپس با تأکید مجدد بر اینکه جمهوری اسلامی ایران خواهان حسن هم‌جواری با کلیه کشورها است و موضع‌گیری ایران در مقابل صدام، موضع‌گیری در مقابل یک متجاوز است، به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس توصیه کرد که از تجارب گذشته استفاده نمایند و به سمت خیر و صلاح مسلمین که مبارزه با امریکا و رژیم صهیونیستی است، گام بردارند و مطمئن باشند که به نفع آنهاست با جمهوری اسلامی ایران تفاهم کنند.^(۴۹)

۴۱۳

معاون حقوقی وزارت امور خارجه ایران اقدام حکومت صدام در تخریب کامل شهر هویزه را خلاف ابتدایی‌ترین قوانین بین‌المللی و عاملان آن را جنایتکاران جنگی قابل تعقیب کیفری اعلام کرد.

مجتبی میرمهدی معاون حقوقی و پارلمانی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «بعضی از جنایات‌ها اساساً به استدلال حقوقی و قضایی نیازی ندارد. این جنایات‌ها همانند کاری که صدام در هویزه کرده است، مفاهیم رذالت و خیانت را در بطن خودش نهفته دارد و به نظر می‌رسد که مفاهیم این نوع کلمات در طول تاریخ مایه اصلی‌شان را از صدام و معدودی همچون او گرفته‌اند.»

وی در پاسخ به این سؤال که بررسی جنایات و قیحانه صدام در تخریب شهر هویزه از نظر حقوق بین‌الملل چگونه است، گفت: «در این مورد می‌توان علاوه بر رجوع به کنوانسیون‌های متعدد که عراق نیز آن را امضا کرده است، از جمله کنوانسیون‌های لاهه و ژنو، به عرف بین‌المللی و نیز رویه قضایی دادگاه‌های بین‌المللی استناد کرد.» میرمهدی در مورد کنوانسیون لاهه گفت: «در بند هفتم ماده ۲۳ این کنوانسیون مورخ ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷ که به قوانین و عرف جنگ اشاره دارد، تصریح شده که خراب کردن یا توقیف اموال دشمن جز در مواردی که این گونه تخریب‌ها یا توقیف‌ها اکیداً جهت عملیات جنگی ضروری باشد، ممنوع است و در ماده ۴۳ همین کنوانسیون قید شده است که نیروهای اشغالگر می‌بایست کلیه مقررات جهت استقرار و تأمین امنیت زندگی عمومی سکنه محل اشغال شده را رعایت نمایند. شرافت و حقوق خانوادگی، زندگی اشخاص و مالکیت خصوصی و نیز معتقدات مذهبی و اجرای تکالیف ایمنی در بند ۴۶ کنوانسیون لاهه تأکید شده است که باید مورد احترام قرار گیرد.»

معاون حقوقی وزارت امور خارجه سپس با اشاره به کنوانسیون ژنو مصوب ۱۹۴۹ که ارتش متجاوز صدام به‌رغم امضای آن با تخریب کامل شهر هویزه مفاد آن را زیر پا گذاشته است، به محکوم کردن این جنایت از نظر رویه قضایی بین‌المللی پرداخت و افزود: «در اساسنامه دادگاه بین‌المللی نورنبرگ تخریب گستاخانه شهرها، بخش‌ها و روستاها به‌عنوان بخشی از جنایات جنگ به معنای خاص کلمه قید شده است.»^(۵۰)

۴۱۴

عراق در آخرین ساعت حضور نیروهایش در خرمشهر از کشورهای عربی درخواست کمک کرد. صدام حسین نیز گفت از مشارکت سربازان مصری در جنگ با ایران استقبال می‌کند. در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی این اظهارات را دلیل نگرانی عمیق عراق از عواقب جنگ با ایران دانست. خبرگزاری آسوشیتدپرس از بیروت گزارش داد: «عراق درحالی‌که برای دفع حملات دیگری از جانب ایران به نبرد مشغول است، طی اعلامیه‌ای به همسایگان عرب خود گوشزد کرد که آنها به‌موجب یک قرارداد مجبور هستند به عراق که ظاهراً تحت فشار شدید است، کمک نظامی فوری ارسال دارند. اشاره اطلاعاتیه عراق - که توسط خبرگزاری دولتی این کشور مخابره شد - به موافقت‌نامه سال ۱۹۵۰ اتحادیه عرب است که به‌موجب آن ۲۲ کشور عضو این اتحادیه متعهد هستند به هر کشور عربی که مورد حمله یک قدرت خارجی قرار گیرد، کمک نظامی ارسال دارند.» این خبرگزاری سپس افزود این اطلاعاتیه درحالی منتشر شده است که ایرانی‌ها ادعا کردند خرمشهر را محاصره و خطوط تدارکاتی عراقی‌ها به داخل این شهر را قطع کرده‌اند. آسوشیتدپرس در ادامه اضافه کرد: «این اطلاعاتیه شدیدترین بیانی‌ای است که تاکنون در مورد انتظار عراقی‌ها نسبت به کمک اعراب انتشار یافته است. این بیانیه نشان از این است که ایرانی‌ها در نبرد آزادسازی خرمشهر در حال پیروزشدن هستند و عراق همسایگان

عرب خود را برای حمله احتمالی ایران به داخل خاک عراق آماده می‌کند.»^(۵۱)

رئیس‌جمهور عراق نیز در مصاحبه با روزنامه کویتی/السیاسه، که متن آن امروز منتشر شد، اعلام کرد عراق درهای خود را به روی سربازان مصری می‌گشاید و اگر آنها به بغداد بیایند، با آغوش باز مورد استقبال قرار خواهند گرفت. صدام گفت: «مناسبات مصر با عراق دوستانه است و پرزیدنت حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] حاضر است هرگونه کمکی در اختیار عراق قرار دهد.»^(۵۲)

رادیو بی‌بی‌سی هم در تفسیر این خبر گفت: «بیش از یک سال است که مصر تجهیزات و سلاح نظامی در اختیار عراق گذاشته است؛ ولی پیشروی‌های سریع ایران در چند هفته اخیر رئیس‌جمهور عراق را سخت نگران آینده این جنگ بیست‌ماهه و عواقب یک شکست نظامی کرده است. ... مصاحبه مذکور علنی‌ترین بیانیه رسمی است که از طرف عراق در زمینه بهبود روابط با مصر انتشار یافته است. سه سال پیش عراق همراه بیشتر کشورهای عرب پس از امضا صلح بین مصر و اسرائیل، روابط خود با قاهره را قطع کرد. رئیس‌جمهور عراق در مصاحبه خود با روزنامه کویتی خواستار بازگشت مصر به جرگه اعراب شده و اضافه کرده است عراق هرگام مصر در راه حفظ منافع اعراب را با دو گام پاسخ خواهد داد.» رادیو بی‌بی‌سی در پایان تفسیر خود باردیگر تأکید کرد: «به هر ترتیب، تلاش اخیر رئیس‌جمهور عراق برای جلب حمایت اعراب به علاوه گزارش‌هایی که امروز درباره جبهه جنگ خرمشهر دریافت شده است، نشان‌دهنده نگرانی عمیق رئیس‌جمهور و دولت عراق نسبت به عواقب جنگ با ایران است.»^(۵۳)

۴۱۵

با پیروزی قاطع قوای نظامی ایران در بیرون‌راندن اشغالگران عراقی از خاک خوزستان، جنب‌وجوش سیاسی و تماس‌های آشکار و مخفی به‌دلیل نگرانی از احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و شکست حکومت صدام به مرحله‌ای جدید رسیده است. بر همین اساس، رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از پیشنهاد جدیدش درمورد گفت‌وگوهای صلح خبر داد. امریکا خواهان زیر فشار قرارداد ایران شد. وزیر امور خارجه عربستان سعودی به سوریه رفت و سران و مسئولان چند کشور دیگر نیز ضمن مخالفت با ادامه جنگ ایران و عراق، پایان آن را خواستار شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه و رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، امروز با اعلام اینکه در روز گذشته به اعضای این کمیته پیشنهاد کرده تا روز ۵ یا ۶ ژوئن (۱۵ یا ۱۶ خرداد) جلسه‌ای درباره جنگ ایران و عراق در جده تشکیل دهند، گفت: «ما همچنان امیدواریم این اختلافات به‌طور صلح‌آمیزی حل و فصل شود.» وی اضافه کرد که «اخیراً با یک هیئت ایرانی ملاقات داشته و روزهای آینده نیز منتظر ملاقات یک هیئت عراقی در کونا کری [پایتخت گینه] می‌باشد.»^(۵۴)

این خبرگزاری همچنین امروز از واشنگتن به نقل از مقامات وزارت امور خارجه امریکا گزارش داد: «این کشور که از شکست حکومت عراق در جنگ با ایران نگران است، از کشورهای اسلامی خواسته

است تا ایران را زیر فشار قرار داده و او را به انعقاد یک موافقت‌نامه و ترک مخاصمه با عراق وادار کنند.^(۵۵) در همین حال، سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان سعودی، به‌طور غیرمنتظره به دمشق رفت و مدت شش ساعت با حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، گفت‌وگو کرد. خبرگزاری رویتر موضوع اصلی این گفت‌وگو را جنگ ایران و عراق اعلام کرد و افزود: «درحالی‌که سوریه یکی از طرفداران معدود ایران در جهان عرب است، عربستان سعودی آشکارا از عراق جانب‌داری می‌کند و تاکنون کمک‌های مادی گسترده‌ای در اختیار آن کشور قرار داده است.»^(۵۶) خبرگزاری فرانسه نیز در گزارش این سفر اعلام کرد که وزیر امور خارجه عربستان پیام پادشاه این کشور را به رئیس‌جمهور سوریه تسلیم کرد. حافظ اسد هم پاسخی در این زمینه به سعود الفیصل داد تا به اطلاع ملک خالد برساند.^(۵۷) سعود الفیصل سپس برای گفت‌وگو با صدام حسین راهی بغداد شد.^(۵۸) همچنین، رادیو امان (اردن) در اخبار امروز خود گفت: «کنعان اورن رئیس‌جمهور ترکیه، اعلام داشته که کشورش آماده است تا هرگونه نقشی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق را که به او محول شود، ایفا کند.»^(۵۹) رادیو پاکستان هم به نقل از محمد ضیاء الحق رئیس‌جمهور این کشور با اشاره به تلاش‌هایی که برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق به عمل می‌آید، گفت: «مردم و دولت پاکستان درباره این منازعه عمیقاً نگران هستند و اگر این جنگ به‌زودی خاتمه نیابد، بر جهان اسلام تأثیر منفی خواهد گذاشت.» نخست‌وزیر مراکش نیز در مصاحبه با *المجله* (چاپ لندن) درمورد نقش این کشور در جنگ ایران و عراق گفت: «مراکش از نخستین کشورهای بود که از عراق پشتیبانی کرد؛ ... درمورد موضع ما نسبت به صلح باید بگویم که ما مایل نیستیم که خون مسلمانان در این جنگ خانمان‌سوز ریخته شود و ما امیدواریم و با کلیه امکانات خویش سعی خواهیم کرد که تلاش‌های کشورهای عربی و اسلامی و بین‌المللی جهت متوقف کردن جنگ به ثمر برسد.»^(۶۰)

احمد طالب ابراهیمی وزیر امور خارجه الجزایر هم در جلسه افتتاحیه نشست امروز وزیران امور خارجه جبهه پایداری در الجزیره گفت: «این جنگ بیست‌ماهه در حال نابودی نیروها و قدرت‌هایی است که باید در یک مبارزه عادلانه علیه صهیونیسم و امپریالیسم بسیج شوند.»^(۶۱) یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین نیز که به اسلام‌آباد رفته است، در دیدار با رئیس‌جمهور پاکستان ضمن ابراز تمایل به پایان سریع جنگ میان عراق و ایران و حفظ وحدت اسلامی، از وی و دیگر اعضای کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی خواست تا برای پایان‌بخشیدن به این جنگ فعالیت‌های خود را افزایش دهند.^(۶۲)

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران بیانیه‌ای هشدارآمیز درمورد توطئه حاکمان مرتجع عرب و امریکا صادر کرد و وزیران امور خارجه کشورهای مترقی عرب نیز در الجزایر گرد هم آمدند و با صدور بیانیه‌ای نه‌تنها با بازگشت مصر به جامعه عرب مخالفت ورزیدند، بلکه ضمن

اعلام حمایت مجدد از انقلاب اسلامی ایران، کمک‌های نظامی مصر به عراق را نیز محکوم کردند. صبح امروز و در آستانه تشکیل اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای مترقی عرب عضو جبهه پایداری یعنی الجزایر، سوریه، لیبی، یمن جنوبی و همچنین سازمان آزادی‌بخش فلسطین،* وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران با صدور بیانیه‌ای درباره توطئه‌های اخیر دولت‌های مرتجع عرب و آمریکا در منطقه غرب آسیا و خلیج فارس برای بازگرداندن مصر به جهان عرب هشدار داد. در بخش‌هایی از این بیانیه چنین آمده است: «از دیدگاه جمهوری اسلامی ایران بازگشت مصر به جهان عرب به‌منزله تأیید اشغال سرزمین‌های اسلامی و تجاوزات و جنایات دشمن صهیونیستی از جانب اعراب بود و برخلاف کنفرانس سال ۱۹۷۸ سران عرب در بغداد به شمار می‌رود. ... جمهوری اسلامی ایران همچنان که بارها گفته است اعتقاد دارد هدف آمریکا از تحمیل جنگ توسط صدام سرکوبی انقلاب اسلامی می‌باشد. ... ایران لازم می‌داند به کشورهای عضو جبهه پایداری اعلام کند که ایران همچون گذشته قاطع‌ترین و پیگیرترین متحد اعراب در مبارزه علیه دشمن صهیونیستی است ... و بار دیگر یادآور می‌شویم که ما تا آزادی کامل سرزمین‌های اشغالی و به‌خصوص قدس عزیز از چنگال صهیونیسم از پای نخواهیم نشست و ان‌شاءالله به‌سوی قدس عزیز پیش خواهیم رفت.»^(۶۳)

شامگاه امروز نیز وزیران امور خارجه کشورهای عضو جبهه پایداری در الجزایر گرد هم آمدند و در تلاش برای تداوم تحریم مصر از جانب کشورهای عرب و نیز جلوگیری از اتخاذ موضع واحد از جانب اعراب در قبال جنگ ایران و عراق به گفت‌وگو نشستند. به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس، این وزیران در پایان گفت‌وگوی خود با صدور بیانیه‌ای اعلام کردند تا زمانی که مصر پیوندش را با قرارداد کمپ دیوید قطع نکرده است، باید همچنان تحت تحریم قرار داشته باشد. در این بیانیه همچنین با اشاره به اینکه انقلاب اسلامی ایران همواره از خواسته‌های اعراب به‌ویژه آرمان فلسطین حمایت کرده است، بر ضرورت تقویت روابط با ایران تأکید شده است.^(۶۴)

خبرگزاری فرانسه هم در گزارشی درباره این اجلاس، از هشدار وزیران امور خارجه جبهه پایداری به کشورهای عرب علیه هرگونه تلاش برای توسعه‌دادن به جنگ ایران و عراق از راه مداخله کشورهای دیگر از جمله مصر خبر داد و اضافه کرد این وزیران هدف این‌گونه تلاش‌ها را به‌دست آوردن بهانه‌ای برای آشتی با رژیم مصر و تعمیم پیمان کمپ دیوید می‌دانند؛ تلاشی که به‌نظر آنان به سود رژیم صهیونیستی و درحقیقت اجرای نقشه امپریالیست‌هاست. آنان همچنین از کشورهای عربی خواستند به قطعنامه اجلاس سال ۱۹۷۸ بغداد درباره قطع روابط سیاسی با مصر تا وقتی که قاهره خود را کاملاً از قیدوبندهای پیمان کمپ دیوید رها سازد، وفادار بمانند.^(۶۵)

همچنین، رادیو بی‌بی‌سی گفت: «بیانیه‌ای که به‌دنبال جلسه پایداری عرب در الجزایر منتشر گردید حاکی از این بود که هرگونه تلاشی برای توسعه جنگ خلیج فارس از طریق مداخله سایر

* جبهه پایداری در دسامبر ۱۹۷۷ و در مخالفت با پیمان صلح مصر و اسرائیل (کمپ دیوید) تشکیل شد.

کشورهای عربی تنها می‌تواند به عمیق‌گشتن این اختلافات بین اعراب منجر گردد. در این بیانیه به کشورهای عربی تأکید شده که روابط خود با ایران را گسترش دهند و بر این موضوع واقف باشند که تهدید اصلی از جانب اسرائیل و امریکا متوجه منطقه می‌باشد.^(۶۶)

۴۱۷

هم‌زمان با تلاش عراق برای فراهم کردن مقدمات برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد، جمهوری اسلامی ایران نیز همچنان به رایزنی خود برای قانع کردن اعضای این جنبش به تغییر محل برگزاری اجلاس ادامه می‌دهد.

به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس، فرستاده رئیس‌جمهور عراق که برای دعوت از نخست‌وزیر سنگاپور به منظور شرکت در اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد، به این کشور سفر کرده است، امروز با این مقام سنگاپوری دیدار و گفت‌وگو کرد.^(۶۷)

از سوی دیگر، هیئت ویژه وزارت امور خارجه ایران امروز در دیدار با معاون نخست‌وزیر زیمبابوه، موضع ایران را درباره تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد تشریح کرد. این مقام زیمبابوه‌ای گفت دیدگاه‌های ایران را به هیئت نمایندگی کشورش که قرار است به‌زودی در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا شرکت کند، اعلام خواهد کرد.^(۶۸)

امروز هیئتی دیگر از وزارت امور خارجه ایران نیز با مشاور ویژه رئیس‌جمهور گابن دیدار کرد. در این دیدار، موضع ایران در جنگ تحمیلی، جنایات رژیم عراق و تغییر محل اجلاس آینده سران جنبش عدم تعهد مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. این مقام گابنی ضمن تأیید موضع ایران درباره تجاوز عراق گفت پیشنهاد ایران مبنی بر تغییر محل اجلاس غیرمتعدها را به اطلاع رئیس‌جمهور کشورش خواهد رساند و وی مطمئناً از این پیشنهاد حمایت خواهد کرد.^(۶۹)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳

۱. سند شماره ۱۲۶۷۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به‌جزء قرارگاه کربلا، شماره ۱۰، ۱۳۶۱/۳/۳.
۲. سند شماره ۵۰۵۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا ۱۳۶۱/۳/۲، نوار شماره ۲۷۹۰)، عبدالله درویشی، صص ۵ - ۳؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع درگیری با دشمن، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۸.
۳. سند شماره ۷۷۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۱ حمزه سیدالشهدا^(۷۰)، ۱۳۶۱/۳/۳.
۴. سند شماره ۷۷۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:
۵. گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۴، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱.
۵. سند شماره ۵۰۵۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳، نوار شماره ۲۸۹۹)، عبدالله درویشی، ص ۵.
۶. سند شماره ۵۰۵۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳، نوار شماره ۲۹۳۰)، محمد درودیان، ص ۳.
۷. سند شماره ۷۷۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.

۸. سند شماره ۷۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی قرارگاه نصر، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۳/۴.
۹. سند شماره ۷۷۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به جزء قرارگاه فتح، شماره ۸، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۴ - ۱.
۱۰. سند شماره ۲۷۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۹ و ۱۰.
۱۱. سند شماره ۲۷۹۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۸ - ۱۴.
۱۲. سند شماره ۲۸۹۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۲۶ و ۲۳.
۱۳. سند شماره ۲۹۳۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۱۴. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۵. سند شماره ۲۹۳۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.
۱۶. سند شماره ۲۹۳۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۵.
۱۷. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۹.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲.
۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۲ و ۴.
۲۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۹.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۲۱ - ۲، ۱۳۶۱/۳/۴ - و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۶۸، ۱۱، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵ - و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲ - و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۶.
۲۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲.
۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۳.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۰.
۲۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۲ و ۱۴.
۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۳ و ۴.
۲۷. همان، ص ۱۵.
۲۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران، (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۸۹.
۲۹. محمد درودیان، علل تداوم جنگ، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، ص ۱۳۲.
۳۰. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، صص ۲۵۹ - ۲۵۷.
۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۸.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۴ - ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۳، رادیو صدای اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۶ و ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳، صص ۶ و ۷، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۸. همان، صص ۱۲ و ۱۳، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۳/۳.
۳۹. همان، ص ۳، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۳/۳.
۴۰. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۳، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶.
۴۱. سند شماره ۵۷۷۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی منطقه ۵ (تبریز) سپاه به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۴.
۴۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۳.
۴۳. سند شماره ۳۴۰۴۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ لشکر ۲۸ سنندج به استانداری کردستان (مشاور سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۳/۳.
۴۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱.
۴۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲.
۴۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱.
۴۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۲.
۴۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۳.
۴۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۵.
۵۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۳.
۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۰، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۶.
۵۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۳.
۵۳. همان، ص ۷، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۳.

۶۱. همان، ص ۱۵، به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۳.
۶۲. همان، ص ۲، به نقل از خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۳.
۶۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳، ص ۳.
۶۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۶.
۶۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۶.
۶۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۶۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۲، ۱۳۶۱/۳/۴.
۶۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۵.
۶۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.

۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۵۵. همان، ص ۱۵، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.
۵۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۵۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۴، ۱۳۶۱/۳/۴.
۵۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۴.
۵۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۴۳، رادیو امان، ۱۳۶۱/۳/۳.
۶۰. همان، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۴ خرداد ۱۳۶۱

۱ شعبان ۱۴۰۲

۲۵ مه ۱۹۸۲

۴۱۸

در آخرین تلاش رزمندگان ایران در عملیات بیت المقدس، بامداد امروز، واحدهایی از قرارگاه‌های قدس و نصر برای رسیدن به نوار مرزی شمال جاده حسینی، جنوب جاده شلمچه - خرمشهر و نهر خین وارد عمل شدند و هرچند توانستند به اهداف خود برسند، اما به دلیل مقابله شدید نیروهای عراق فقط موفق به تثبیت مواضع خود در دژ مرزی شلمچه شده و در سایر محورها به عقب بازگشتند. در نتیجه، علاوه بر اینکه رزمندگان ایران به نوار مرزی این مناطق دست پیدا نکردند، بخشی از منطقه شمال نهر خین نیز همچنان در اشغال ارتش عراق باقی ماند.

در نخستین عملیات امروز که از ساعت ۰۱:۳۰ در یکی از محورهای قرارگاه قدس (شمال جاده حسینی) آغاز شد، تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) سپاه به نیروهای عراقی که در حدفاصل دژ مرزی ایران و

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس و عزیز جعفری جانشین وی

نوار مرزی - به طول حدود ۱/۵ کیلومتر - حضور داشتند، هجوم برد تا ضمن دستیابی به نوار مرزی، ۵ کیلومتر از جاده مرزی عراق را در اختیار گیرد. این تیپ که با ۷ گروهان از دو جناح وارد عمل شده بود، تا حدود ساعت ۰۲:۳۰ توانست نیروهای عراقی را از خاک ایران عقب براند و تا جاده مرزی عراق پیشروی کرده و در آنجا موضع بگیرد.

درحالی که رزمندگان این

تیپ مشغول تحکیم مواضع تصرف شده بودند، حدود ساعت ۰۶:۳۰ پاتک‌های ارتش عراق علیه آنان آغاز شد. پاتک‌های اول و دوم با مقاومت رزمندگان دفع شد، اما در پاتک سوم، عراقی‌ها با نفوذ به مواضع خودی، منطقه غرب نوار مرزی را بازپس گرفتند و ضمن وارد آوردن تلفات و خسارات به نیروهای ایران، در پشت نوار مرزی مستقر شدند.^(۱)

درخصوص این عملیات، احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، بعد از ظهر امروز، در گزارشی به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا با اشاره به اینکه قرار بود پس از تصرف پنج کیلومتر از جاده مرزی عراق، تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) که در جناح چپ حضور دارد، به سمت راست گسترش یافته و سه کیلومتری آن را پوشش دهد، به نقل از ولی الله چراغچی فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا^(ع)، گفت: «این عملیات در ساعت یک‌ونیم شروع شد و تا ساعت دوونیم، حدود شش کیلومتر [مربع] از منطقه پاک‌سازی شده بود. بعد از آن، یک کیلومتر دیگر هم پاک‌سازی کردند، یعنی تا حدود ساعت سه‌ونیم، گفتند که هفت کیلومتر از منطقه را پاک‌سازی کردیم و با تیپ ۱۷ قم [علی بن ابی طالب^(ع)] هم تماس بگیرید که بیاید و این سه کیلومتر [جاده مرزی عراق] را بگیرد ... ساعت چهارونیم بود که من با برادر رشید [فرمانده سپاهی قرارگاه فتح] هم تماس گرفتم و به او گفتم که به تیپ ۱۷ قم بگوید بیاید و این سه کیلومتر که کج شدند، راست بشوند که بقیه‌اش را هم بچه‌های [تیپ ۲۱ امام رضا^(ع)] بپوشانند ... بعد هم در ساعت اولیه، مرتب گزارش می‌داد که دشمن درب و داغون شده است و دارد فرار می‌کند و تقاضای کمک کردند. از ساعت ۴ به بعد بود که شنود مرتب می‌گفت که دشمن می‌خواهد پاتک کند و به نیروهای در خطش هم گفته که مقاومت کنید تا ما برای شما کمک بفرستیم. ... من تا ساعت شش‌ونیم، هر چه از فرمانده تیپ گزارش می‌خواستم، می‌گفت وضع ما خیلی خوب است و منطقه را گرفتیم و داریم تحکیم مواضع می‌کنیم. ... ساعت حدود ۷ بود که دشمن پاتکش را شروع کرد و بچه‌ها چون زیر فشار بودند، به تدریج این خط را ترک کردند و بیشتر از یک ساعت طول نکشید که کل خط را پس دادند.»

غلامپور درباره علل ناموفق بودن این عملیات نیز گفت: «یکی اینکه، فرمانده تیپ از ساعت دوونیم، مرتب به ما می‌گفت که این خط سقوط کرده و دست ما نیست و داریم تحکیم هدف می‌کنیم. ظاهراً وسط این خطی که اینها گرفته بودند؛ یعنی حدود سه و نیم [کیلومتر] بالاتر از گوشه جاده حسینه [با نوار مرزی] چیزی در حد ۷۰۰، ۸۰۰ متر جاده [مرزی عراق] سقوط نکرده بود و هنوز دست دشمن بود. در صورتی که فرمانده تیپ می‌گفت این کلاً سقوط کرده است و می‌گفت فرماندهان گروهان‌ها به من گزارش دادند که هر دو گروهانی که از بالا و پایان آمدند، دست به دست هم دادند [الحاق کردند] ... مسئله دوم اینکه، قرار بود بعد از پنج کیلومتر که آمد، با دستگاه‌هایی [مهندسی] که ما در اختیارش قرار داده بودیم، سریع یک خاکریز بزند و سه کیلومتر را یعنی بین دژ ما و این [جاده مرزی عراق] را بپوشاند، اما او آمده بود به جای اینکه از آن طرف شروع کند، از طرف خودشان شروع کرده بود به خاکریز زدن که ظاهراً کمتر از یک کیلومتر هم زده بودند که

بر اثر آتش دشمن دستگاه‌ها کار نکرده بودند و همین باعث شده بود وقتی که هوا روشن می‌شود، شکاف بین نیروها همچنان باقی باشد؛ یعنی جناح راستشان را که آنها نتوانسته بودند خاکریز بزنند، دشمن بیاید و فشار بیاورد و حدود ۳۰۰ نفر (۸۰ درصد نیروها) را شهید یا اسیر کند. حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، که هنگام ارائه گزارش احمد غلامپور به فرماندهی این قرارگاه در آنجا حضور داشت، خطاب به وی گفت: «در صورتی که ما به شما اطلاع دادیم [پست] شنود مرتب می‌گفت که دشمن می‌گوید من اسیر گرفتم و وضعم خوب است و دارم جلو می‌روم. بعد به شما که گفتیم، می‌گفتید نه، اصلاً خبری نیست.»

پس از استماع این گزارش، همه حاضران در مقر فرماندهی قرارگاه کربلا اتفاق نظر داشتند که علت اصلی ناموفق بودن عملیات این بوده که فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) از فاصله ۱۲ کیلومتری خط مقدم* عملیات را هدایت می‌کرده است. رحیم صفوی معاون عملیاتی سپاه در قرارگاه کربلا، ضمن درخواست از محسن رضایی فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، برای پیگیری این مسئله از احمد غلامپور و عزیز جعفری (فرمانده و جانشین قرارگاه قدس)، اظهار داشت: «۳۰۰ نفر اسیر و شهید، مسئله ساده‌ای نیست.» محسن رضایی هم در پاسخ به این درخواست گفت: «یکی هم باید خود اینها را بازخواست کند ... چون اینها موافقت کردند. اینها باید پیگیری کنند که در عملیات اشکالات کجا بوده، غیر از این رخنه. حالا ما این یک رخنه را نگیریم و بگوییم خب این یک رخنه اشکالش بود. ببینید اشکال، چه بود. ضعف‌ها کجا بود. چه عجله‌ای بود.»^(۲)

در دومین عملیات امروز نیز که به‌همت قرارگاه نصر در محور شلمچه و نهر خین اجرا شد، تیپ ۷ ولی عصر^(عج) سپاه (از نصر ۳) که در خط دژ مرزی شمال جاده شلمچه - خرمشهر مستقر بود برای پوشش بخشی دیگر از این خط در جنوب جاده، از حدود ساعت ۰۱:۰۰ حرکت خود را به‌موازات دژ مرزی به‌طرف جنوب آغاز کرد. به‌دنبال آن، تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ ارتش و سپس تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) سپاه (نصر ۳) وارد عمل شدند تا در جناح چپ تیپ ۷ ولی عصر^(عج) علاوه بر در اختیار گرفتن دژ مرزی، نیروهای دشمن را از منطقه شمال نهر خین عقب برانند. تیپ ۷ ولی عصر^(عج) ضمن درگیری با دشمن موفق شد تا ساعت ۰۵:۰۰، حدود ۱/۵ کیلومتر از خط دژ مرزی در جنوب جاده را در اختیار گرفته و با ایجاد خاکریز، این خط را مرتفع کند و در پشت آن موضع بگیرد. تیپ ۲ ارتش هم از ساعت ۰۳:۱۵، در جناح چپ تیپ ۷ ولی عصر^(عج) با نیروهای عراقی درگیر شد و تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله^(ص) به‌سمت نهر خین رفته و در ساعت ۰۴:۳۰ و در نزدیکی این نهر با عراقی‌ها درگیر شد. درگیری در این منطقه به‌شدت ادامه داشت تا اینکه در ساعت ۰۴:۵۵، نیروهای تیپ ۲۷ پل خین را در اختیار گرفتند و در ساعت ۰۵:۲۰ نیز با اعلام اینکه وارد جزیره بوارین شده و با عراقی‌ها سخت درگیر هستند، درخواست اجرای آتش توپخانه روی این جزیره کردند. دقایقی بعد، رزمندگان بسیجی و سپاهی با پاتک سنگین عراقی‌ها عقب‌نشینی کرده و در مواضع قبلی خود در یک کیلومتری شمال نهر خین

* مقر فرماندهی تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) در نزدیکی تقاطع جاده اهواز - خرمشهر و جاده حسینی - بصره بود.

مستقر شدند.^(۳) در ساعت ۰۸:۳۰، دشمن به نیروهای از تیپ ۲ لشکر ۲۱ ارتش که در جناح چپ تیپ ۷ ولی عصر (عج) حضور داشتند، پاتک کرد. در این پاتک که بیش از یک ساعت به طول انجامید، نیروهای عراقی با تحمل تلفات و خسارات عقب‌نشینی کردند.^(۴) به این ترتیب، در این عملیات هرچند ارتش عراق توانست منطقه سرپل خود در شمال نهر خین را حفظ کند، اما قرارگاه نصر موفق شد خط دژ مرزی شلمچه را در اختیار گرفته و مواضع پدافندی خود را در پشت آن ایجاد کند.

بعد از ظهر امروز، حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر درباره این عملیات به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا چنین گزارش داد: «پیشب که می‌خواستیم ادامه عملیات دژ [ایجاد مواضع پدافندی در خط دژ مرزی جنوب جاده شلمچه - خرمشهر] را بدهیم، واحدها خسته بودند و نتوانستند انجام بدهند. دیشب [بامداد امروز]، قرار بود تیپ دزفول (تیپ ۷ ولی عصر (عج)) ۱/۵ کیلومتر از جاده آسفالت [شلمچه - خرمشهر] را ادامه دژ پایین بیایند و در ادامه‌اش ۱/۵ کیلومتر هم نصر ۲ پایین بیاید و به موازات دژ، خاکریز ادامه پیدا کند تا به نیروهایی که در یک کیلومتری خین بودند برسد. قرار نبود به خین برسند. چون وقتی که رفتند این سر خین را پل بزنند، عراقی‌ها ساعت ۱۱ صبح، آمده بودند و این سر خین را تک‌تیرانداز و آر.پی.جی‌زن گذاشته بودند و سرتاسر خین را پوشانده بودند. شناسایی هم که شده بود، هنوز به پل نرسیده بودند. مانورشان هم این‌طوری بود که یک گردان از تیپ دزفول می‌آمد آنجا [پشت خط دژ] را می‌پوشاند، یک گردان هم از تیپ حضرت رسول (ص) آن پشت می‌آمد و یک گردان هم از روبه‌رو می‌آمد. یک گردان هم می‌آمد تا بگردد پل را پیدا و منهدم کند. هیچ قراری برای داخل شدن در [جزیره] بوارین نبود. البته بحث بود که اگر بتوانند، پل را منهدم بکنند؛ ولی به‌طور درگیر. حدود ساعت سه‌ونیم بود که احمد [متوسلین فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)] کارش را شروع کرد، ولی با تیپ دزفول تقریباً ساعت یک بود که تماس گرفتیم و گفتیم تو شروع کن. آن هم شروع کرد، خاکریزش را [در دژ مرزی جنوب جاده] می‌زد و اینها هم اینجا جلو رفته بودند ... ساعت سه‌ونیم بود که احمد فشار آورد، شروع کردند و خیلی زود توانستند داخل جاده [مرزی حدود خین - خرمشهر] و روی پل خین رفتند و وارد بوارین شدند. عراقی‌ها که از قبل فکر می‌کردند ما از اینجا بخواهیم به سمت بصره برویم یا یک سرپلی را اینجا بگیریم، نیروهای زیادی در بوارین آورده و پنهان کرده بودند؛ طوری که این نیروی پیاده [خودی] به محض اینکه داخل می‌روند یک ربع، بیست دقیقه بیشتر توی بوارین نبودند. حدود ساعت چهار، چهارونیم، فشار شدیدی به آنها می‌آوردند، می‌زنند و بیرونشان می‌کنند و بعد دنبالشان می‌کنند؛ که حتی احمد می‌گفت من فکر می‌کنم که اینها می‌خواهند حرکت را ادامه بدهند. البته من خودم به او گفتم که نه حرکت ادامه پیدا نمی‌کند و تو سعی کن که یک خطی را بتوانی تثبیت کنی. تیپ دزفول می‌گفت من وضعم خوب است. به او گفتم خب تو وضعیت را حفظ کن و خاکریز را [در کنار دژ مرزی] هم دوجداره کن. گفت دوجداره‌اش کردیم. بعد که زین‌الدین [مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه نصر] را

هم به منطقه فرستاده بودیم، یک طوری بود که خود عراقی‌ها ۸۰۰ متر جلوی جاده آسفالت یک خاکریز زده بودند، خاکریزی که بچه‌ها در ادامه دژ تا ۴۰۰ متری خین آن را بالا بردند؛ ولی در آن انتهایش دیگر روز شده بود. از طرفی، [نیروهای ما] پتروشیمی را زدند و آتش گرفته بود که ۷، ۸ ساعت از آن دود بلند می‌شد.* طوری که در فاصله چهار کیلومتری لودر و بولدزور خاکریزی که زدند آمدند در فاصله حدود دو کیلومتر یک خاکریزی به موازات خین زدند. رده بعدی‌اش هم همان ۸۰۰ متری است که متعلق به عراقی‌ها بوده؛ ولی نیرویی [خودی] نتوانستند پشتش بگذارند، یعنی عمدتاً نیرو نداشتند. نیروهای احمد بودند. بعد، نیروهایی که احمد داشته و قرار بوده پشت خاکریز دژ باشند، پشت یک خاکریزی بودند که قبلاً در آنجا بودند و ۱۲۰۰ متر با دژ فاصله داشته است. یعنی از جاده آسفالت ۱/۵ کیلومتر خط دژ را تیپ دزفول با خاکریز بلندتر کرده و بقیه‌اش را هم نصر ۲ تا ۴۰۰ متری خین بلند کردند. فاصله [نصر ۲] با خین همان یک کیلومتر است و فاصله تا جاده [شلمچه - خرمشهر] بین ۳/۵ تا ۴ کیلومتر است ... نصر ۲ بیش از ۸۰ نفر اسیر گرفته و تیپ دزفول هم ۳۰ نفر.

محسن رضایی از حسن باقری سؤال کرد: «گرفتن جزیره [بوارین] مشکل است؟» وی پاسخ داد: «[گرفتن] جزیره دیگر غیرممکن است؛ به دلیل اینکه راه نفوذ ندارد. آن داخل هم برای ما بیگانه است [آشنایی نداریم] ... مگر اینکه یک مدتی صبر کنیم، یک نیروی درست و حسابی آماده کنیم و یک شب یا یک دفعه از داخل نفوذ بدهیم. این هم [دشمن] از داخل می‌تواند بین نخل‌ها سیم بکشد و باتلاق درست کند؛ یعنی همه کار می‌تواند بکند. فقط ما باید آنجا را بکوبیم. باید آتش بریزیم.» سپس، محسن رضایی با اعتقاد به اینکه ارتش عراق برای تسلط بر اروندرود سعی دارد سرپل خود در شمال نهر خین را حفظ کند،** از قرارگاه نصر خواست علاوه بر اینکه مواضع کنونی خود را به یکدیگر متصل و مستحکم می‌کند، به شناسایی وضعیت زمین و مواضع پدافندی دشمن در نوار مرزی و جزیره بوارین بپردازد.^(۵)

به این ترتیب، عملیات بیت‌المقدس پس از ۲۶ شبانه‌روز نبرد رزمندگان ایران با قوای اشغالگر عراقی در منطقه‌ای به وسعت ۵۴۰۰ کیلومتر مربع با این نتایج به پایان رسید:

* در ساعت ۰۶:۰۰، براثر آتش توپخانه ایران تأسیسات پتروشیمی عراق در جنوب جزیره بوارین منهدم شد و آتش و دود غلیظ ناشی از حریق این تأسیسات به مدت ۷ ساعت فضای آن‌سوی اروندر را پوشاند. [سند شماره ۷۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی قرارگاه نصر، شماره ۴۶، ۱۳۶۱/۳/۴؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲]

** ساعتی بعد محسن رضایی انگیزه ارتش عراق از حفظ پل خین را چنین تحلیل کرد: «احتمالاً دشمن که این پل را حفظ کرده شاید به خاطر امنیت، که به راحتی می‌توان اینجا سرپل زد و جای خوبی برای سرپل زدن است و این هم ممکن است بخواهد خودش آن را حفظ کند که ما این جزیره [بوارین] را به دست نیاوریم و نتوانیم از امکانات سرپل استفاده کنیم. احتمال دارد ما از آنجایی که پل زده شده بتوانیم پل بزنیم چون جای مناسبی است.» [سند شماره ۲۷۲۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ارزیابی منطقه عملیاتی، طرح مانور و ادامه عملیات، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۴، نوار شماره ۵۰۰۶)، راوی عبدالله درویشی، ص ۳]

- آزادسازی ۵۳۸۰ کیلومتر مربع منطقه اشغال شده جنوب غربی استان خوزستان شامل شهرهای خرمشهر و هویزه (حدود ۲۰ کیلومتر مربع در محورهای طلائیه و شمال نهر خین همچنان در اشغال ارتش بعث عراق ماند و رزمندگان ایران در محور طلائیه در ۲/۵ کیلومتری جنوب پاسگاه شهابی و در محور نهر خین در یک کیلومتری متوقف شدند).^(۶)
- انهدام ۸ لشکر ارتش عراق شامل لشکرهای ۵ مکانیزه، ۶ زرهی، ۳ زرهی، ۱۱ پیاده، ۹ زرهی، ۱۲ زرهی، ۱۰ زرهی و ۷ پیاده و همچنین ۱۹ تیپ مستقل ۱۰ زرهی، ۹ و ۱۰ گارد مرزی، ۲۰ مهمات خاصه، ۲۳۸، ۵۰۱، ۹۰، ۴۰۹، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۹، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۵، ۶۰۶، ۱۰۹ پیاده و ۳۱، ۳۲، ۳۳ نیروی مخصوص همراه ۳۰ گروهان کماندو، ۱۰ قاطع (۴۵۰ نفر) جیش الشعبی، ۳ گردان شناسایی و یک گردان مستقل تانک ارتش بعث عراق به میزان ۲۰ تا ۱۰۰ درصد.^(۷)
- کشته یا مجروح شدن ۱۶۰۰۰ تا ۱۶۵۰۰ نفر و اسارت ۱۸۳۵۲ نفر از نیروهای عراقی (۱۲۷۹۴ نفر در مرحله چهارم عملیات اسیر شدند).^(۸)
- همچنین، در این عملیات از مجموع ۱۶۸ گردان نیرو (معادل ۱۷ لشکر) که وارد عمل شد،^(۹) ۴۴۶۷ نفر از نیروهای بسیجی و سپاهی و ۱۰۸۶ نفر از نیروهای ارتشی به شهادت رسیدند و ۲۰۹۸۰ نفر از هر سه نیرو مجروح شدند.
- علاوه بر این، ۱۸۰ کیلومتر از خط مرزی تأمین شد.^(۱۰)

۴۱۹

ارتش عراق در حملات هوایی امروز خود در منطقه عملیات بیت المقدس به چند مرکز استقرار رزمندگان و یک پایگاه پدافند هوایی آسیب رساند. امروز همچنین ۳ هواپیمای عراقی سرنگون شدند. هواپیماهای مهاجم ارتش عراق امروز، در چندین نوبت مواضع نیروهای خودی در عملیات بیت المقدس را بمباران کردند.^(۱۱) همچنین، سایت پدافند هوایی موشکی هاک مستقر در شمال شرقی گرمداشت، در ساعت ۱۷، هدف حمله موشکی یک هواپیمای عراقی قرار گرفت و در نتیجه یک همافر شهید شد، ۵ تن زخمی شدند و یک دستگاه شکاریاب از کار افتاد.^(۱۲)

در مقابل، سایت پدافند هوایی مستقر در آبادان، در ساعت‌های ۱۳:۵۱، ۱۴:۲۰ و ۱۴:۳۳، سه هواپیمای مهاجم را هدف قرار داد و سرنگون کرد.^(۱۳) روزنامه کیهان به نقل از خبرنگار خود از اهواز، شمار هواپیماهای ساقط شده عراقی از آغاز عملیات بیت المقدس تا امروز را ۵۷ فروند اعلام کرد.^(۱۴)

۴۲۰

فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا پس از بررسی دو عملیات بامداد امروز و با در نظر گرفتن وضعیت و توان کنونی قوای نظامی ایران، عملیات بیت المقدس را پایان یافته دانستند و در جلسات بعد از ظهر روز جاری، به بررسی طرح عملیات آینده در خاک عراق پرداختند.

بعدازظهر امروز، فرماندهان سپاه و ارتش طی دو مرحله در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل جلسه دادند. در جلسه نخست که از ساعت ۱۵:۱۵ و با حضور سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و محسن رضایی فرمانده کل سپاه و جمعی از فرماندهان ارشد سپاه و ارتش آغاز شد و تا ساعت ۱۹:۰۰ ادامه یافت، ابتدا محسن رضایی به ملاقات روز گذشته مسئولان بلندپایه کشور با امام خمینی اشاره کرد و گفت: «عرض کنم خدمت برادرهای عزیز، دیروز که آقایان هاشمی رفسنجانی و [آیت‌الله] خامنه‌ای* خدمت امام رفتند. با امام دوباره بحث کردند که چه کار کنیم. قبلاً امام می‌گفت، ولی با تردید می‌گفت که آن طرف [خاک عراق] برویم. تازه، وقتی هم ما استدلال می‌کردیم که آقا ما نمی‌توانیم روی این مرز خاکی بایستیم، این ضربه‌پذیر است، شما اجازه بدهید ما کنار رودخانه [شط‌العرب در شرق بصره] باییم، پدافند خوبی در اینجا می‌توان کرد، امام فرمود خب، چون این را برای دفاع می‌گویید پس اشکال ندارد. پس این طرف بایید. حالا که پیش امام رفتند و این‌طور که الان آقای موسوی [نخست‌وزیر] می‌گفت، امام خیلی خوشحال بود و می‌گفت که خب همان کار خودتان را انجام بدهید. مثل اینکه با اطمینان بیشتری به آنها گفته که اینها خیلی خوشحال شده بودند. یعنی با رضایت بیشتری این حرف را به آنها زده بود، بنابراین حل شده است. منتها آقای موسوی می‌گفت: الان قسمت [منطقه] نفتی هم که زیر طلائییه هست، این هم در برنامه باشد.»^(۱۵)

پس از این سخنان، حاضران در جلسه ابتدا به بررسی استعداد و توان یگان‌های عملیاتی ایران و عراق پرداختند و سپس بصره به‌عنوان هدف اصلی در عملیات بعدی معرفی شد.^(۱۶) در ادامه جلسه، سازماندهی جدید قرارگاه‌های عملیاتی و مانور آینده آنها مورد بحث و بررسی قرار گرفت^(۱۷) و در نهایت مقرر شد در عملیات بعدی، قرارگاه‌های قدس و فجر از منطقه کوشک تا تقاطع جاده حسینیه - نوار مرزی به‌عنوان تلاش فرعی به‌منظور انهدام قوای دشمن و قرارگاه‌های فتح و نصر از این تقاطع تا شلمچه به‌عنوان تلاش اصلی برای تهدید بصره وارد عمل شوند.^(۱۸)

در جلسه دوم که در ساعت ۲۲:۲۰ تا ۲۳:۳۰، تشکیل شد محسن رضایی با اشاره به مباحث مطرح‌شده در جلسه قبلی گفت: «قرار شد که تلاش اصلی را بگذاریم روی بصره. قرارگاه‌های فجر و قدس را گذاشته‌ایم برای انهدام دشمن در جنوب کوشک تا طلائییه و قرارگاه‌های فتح و نصر را برای تلاش اصلی بصره در نظر گرفته‌ایم.»

سرهنگ صیاد شیرازی نیز با تأکید بر اینکه «اولین برنامه، ادامه [عملیات به‌سمت] بصره است»، ۱۵ روز آینده را مهلتی برای یگان‌های عملیاتی دانست تا به جابه‌جایی، سازماندهی، تعیین طرح مانور و شناسایی محورهای عملیاتی خود بپردازند. وی افزود: «در همین مدت یک حمله هوایی هم انجام شود که دشمن فکر نکند جنگ تمام شده است.»

* باتوجه‌به حضور میرحسین موسوی نخست‌وزیر در این دیدار، به‌نظر می‌رسد این اظهارات به نقل از وی - که صبح امروز به خرمشهر رفته است - باشد.

محسن رضایی هم در تأیید این پیشنهاد اظهار داشت: «فعلاً نشوه را مرتب بزنند، چون [عراقی‌ها] دارند مرتب بازسازی می‌کنند.»

در ادامه جلسه، پس از اینکه توافق شد به ستاد قرارگاه مرکزی کربلا مأموریت داده شود که در روزهای آینده، ضمن ایجاد هماهنگی بین قرارگاه‌ها و یگان‌های عملیاتی بر اجرای دقیق دستورالعمل‌ها نظارت کنند، قرار شد محسن رضایی و سرهنگ صیاد شیرازی بعدازظهر فردا به تهران رفته و صبح پس‌فردا (پنجشنبه) با امام خمینی دیدار و طرح ادامه عملیات به سمت بصره را با ایشان مطرح کنند. در این خصوص، محسن رضایی گفت: «باید چند نکته را خدمت امام بگوییم، یکی اینکه مشکلات کار را دقیقاً به امام بگوییم، ...؟ برادرها [اشاره به برخی مسئولان کشور] آنجا نشستند و نمی‌دانند که قضایا چیست، ما چقدر شهید دادیم و چقدر زخمی دادیم. خود اینها آن‌طوری که من می‌دانم خوب پشتیبانی نکردند ... من نظرم این است که یک مقدار آنجا بگوییم جنگ را این‌طور ساده فرض نکنید. جنگ مشکلات دارد، طرح و برنامه و مسئله دارد.»^(۱۹)

۴۲۱

یک روز پس از آنکه قوای نظامی ایران خرمشهر را آزاد کردند و هزاران تن از نیروهای اشغالگر عراقی را در این شهر به اسارت درآوردند، عراق وانمود کرد که نیروهایش از این شهر عقب‌نشینی کرده‌اند.

صبح امروز، بیانیه سخنگوی نظامی عراق از رادیو بغداد پخش شد که در آن آمده است: «روز یکشنبه [۱۳۶۱/۳/۲]، نیروهای عراقی تخلیه خرمشهر را آغاز و بامداد سه‌شنبه [۱۳۶۱/۳/۴]، به مرز بین‌المللی میان دو کشور عقب‌نشینی کردند.» رادیو بی‌بی‌سی ضمن اعلام این خبر گفت: «در این بیانیه تمامی ادعای ایران مبنی بر تصرف مجدد خرمشهر توسط نیروهای ایران تأیید شده است.»^(۲۰)

روزنامه نیویورک تایمز نیز در این باره نوشته است: «سخنگوی نظامی عراق برای توجیه عقب‌نشینی عراق اعلام کرد که وظیفه اصلی کشورش در طول جنگ آن بود که سنگین‌ترین تلفات ممکن را وارد آورده و از عراق در مقابل نقشه‌های تجاوزکارانه و توسعه‌طلبانه رژیم ایران دفاع کند. ظاهراً این توضیح درباره هدف‌های جنگی عراق با بیانات سابق صدام حسین که از ابتدای جنگ تأکید می‌کرد عراق خواهان حاکمیت کامل ۷۰ مایل آبراه شط‌العرب [اروندرو] و ۳۷۴ کیلومتر مربع منطقه مرزی است، تفاوت دارد.»^(۲۱)

۴۲۲

پاک‌سازی ۲ روستای شهرستان بانه، اعلام آمار شهدا و مجروحان عملیات پاک‌سازی محور پیرانشهر - سردشت و درخواست استاندار آذربایجان غربی برای بازگشت اهالی روستاهای پاک‌سازی‌شده پیرانشهر مهم‌ترین اخبار امروز مناطق کردنشین غرب کشور است.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه) به نقل از قرارگاه مقدم نیروی زمینی

ارتش در غرب کشور گزارش داد: پاسداران سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد امروز در عملیاتی روستاهای کانی‌نو و شوی از توابع شهرستان بانه را پاک‌سازی کردند. در این عملیات شماری از افراد حزب منحله دمکرات کشته یا مجروح و عده‌ای هم دستگیر شدند.^(۲۲)

این خبرگزاری همچنین از ارومیه به نقل از ستاد خبری سپاه پاسداران گزارش داد: در عملیات پاک‌سازی محور پیرانشهر - سردشت، که هم‌اکنون نیز ادامه دارد، در سه روز اخیر، ضمن وارد آمدن تلفات سنگین به افراد ضدانقلاب، ۱۹ تن از نیروهای خودی شهید و ۵۷ تن مجروح شده‌اند.^(۲۳)

استاندار آذربایجان غربی نیز امروز با صدور اطلاعیه‌ای از اهالی روستاهای زیوه، کهنه‌لایجان، گل‌آباد، قلعه موت‌آباد، مه‌گردان، جیران و زیدان از توابع پیرانشهر که در روزهای اخیر از وجود اشرار مسلح پاک‌سازی شده‌اند، خواست در اولین فرصت به روستاهای خود مراجعت کنند و در پناه دولت جمهوری اسلامی ایران به زندگی خود ادامه دهند. در این اطلاعیه اضافه شده است که همه مسئولان منطقه و فرمانداری پیرانشهر تسهیلات رفاهی لازم را برای این هم‌وطنان عزیز که مدتی از مواهب جمهوری اسلامی ایران محروم بوده‌اند، فراهم خواهند کرد.^(۲۴)

۴۲۳

گروهی از عناصر مسلح ضدانقلاب به یکی از پاسگاه‌های ژاندارمری ساری هجوم بردند. گروهی دیگر نیز در آذربایجان غربی با بستن جاده ارومیه - سلماس با نیروهای ژاندارمری درگیر شدند. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از دفتر سیاسی استانداری مازندران گزارش داد در ساعت ۰۲:۳۰ بامداد امروز، عناصر ضدانقلاب به پاسگاه ژاندارمری روستای هولار در ۱۵ کیلومتری ساری، حمله کردند که پس از حدود نیم‌ساعت درگیری، با رسیدن قوای کمکی و فریاد الله اکبر مردم مسلمان هولار، مهاجمان با تحمل یک کشته و ۴ زخمی گریختند. در این درگیری یکی از نیروهای پاسگاه هم زخمی شد.^(۲۵)

خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران از ارومیه نیز در گزارشی اعلام کرد که شامگاه امروز عناصر مسلح غیرقانونی ضمن مسدود کردن جاده ارومیه - سلماس در منطقه گردنه قوشچی و در ۲ کیلومتری پاسگاه ژاندارمری این منطقه، تعدادی خودرو را غارت کرده یا به آتش کشیدند. در جریان تیراندازی میان نیروهای خودی و افراد ضدانقلاب یک سرباز نیز به شهادت رسید.^(۲۶)

۴۲۴

مردم برخی از شهرهای شمالی عراق در تظاهرات ضدحکومتی آسیب دیدند. گروهی از مبارزان کرد نیز به یک پل مرزی عراق و ترکیه حمله کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از منابع نظامی در لشکر ۲۸ کردستان گزارش داد که در جریان تظاهرات گسترده مردم مسلمان عراق در سلیمانیه، خورمال و سیدصادق که علیه حکومت صدام برگزار شد، ۴۵ نفر از اهالی سلیمانیه شهید، ۲۰ نفر زخمی و تعدادی دستگیر شدند.^(۲۷)

رادیو اسرائیل نیز گفت: «حزب اتحاد وطنی [اتحادیه میهنی] کردستان عراق امروز، اعلام کرد که در شهرهای کردنشین شمال این کشور سلسله تظاهراتی علیه حکومت کنونی بغداد روی داده است.»^(۲۸)

همچنین بنا به گزارش خبرگزاری یوگسلاوی از آنکارا، «یک گروه ناشناس که تصور می‌شود از جدایی طلبان کرد باشند، به پل ارتباطی عراق و ترکیه در نزدیکی شهرک هابور در مرز این دو کشور حمله کردند و پس از شلیک چندین گلوله از توپ‌های سبک به سمت نامعلومی متواری شدند. این خبرگزاری با اعلام اینکه روزانه حدود ۵ هزار وسیله نقلیه از این پل عبور می‌کنند، اضافه کرد که این گذرگاه به‌ویژه پس از شروع جنگ ایران و عراق اهمیت یافته است.»^(۲۹)

۴۲۵

رئیس مجلس شورای اسلامی در پاسخ به نگرانی حکام منطقه، اطمینان داد که ایران طمعی به خاک دیگران ندارد و تأکید کرد که بزرگ‌ترین حق ما سقوط صدام است. نخست‌وزیر نیز در خرمشهر ادامه نبرد رهایی‌بخش به رهبری ولی فقیه تا آزادی کامل قدس را خواستار شد. بی‌بی‌سی و نیویورک تایمز هم سخنان رئیس مجلس را بیانگر آن دانستند که ایران فقط به بازپس‌گیری اراضی خود قانع نیست و برای برکناری صدام تا قلب بغداد پیش خواهد رفت.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه صبح امروز مجلس، ضمن تبریک آزادسازی خرمشهر و تشکر از مردم ایران که با حمایت‌های بی‌دریغ خود این پیروزی را امکان‌پذیر کردند، به تشریح اهمیت این واقعه پرداخت و پس از اینکه به حامیان حکومت عراق اطمینان داد که «ما طمعی به خاک شما و هیچ جای دیگر نداریم»، تأکید کرد: «ولی برای گرفتن حقوق خود حاضر نیستیم از هیچ چیزی صرف‌نظر کنیم. ما تا آخرین دینار خود را خواهیم گرفت و بزرگ‌ترین حق ما سقوط صدام است که این همه جنایت کرده است.»^(۳۰)

از سوی دیگر، میرحسین موسوی نخست‌وزیر که با چند تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی و استاندار خوزستان صبح امروز، عازم شهر آزادشده خرمشهر شد با حضور در اجتماع رزمندگان در کنار مسجد جامع این شهر، ضمن تبریک این پیروزی به آنان و تجلیل از رزمندگانی که در نبرد آزادسازی خرمشهر به شهادت رسیده‌اند، به سران

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی
رئیس مجلس شورای اسلامی

کشورهای مرتجع منطقه هشدار داد همه پل‌ها را پشت سر خود خراب نکنند، زیرا در این صورت، ملت مسلمان ایران به تکلیف الهی و انقلابی خویش عمل خواهد کرد. وی از رزمندگان نیز خواست به نبرد رهایی‌بخش خود به رهبری ولی فقیه تا آزادی کامل قدس عزیز از چنگال صهیونیست اشغالگر ادامه دهند.^(۳۱)

درباره سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی، رادیو بی‌بی‌سی در اخبار فارسی ساعت ۱۹:۴۵ امروز، گفت: «صبح امروز، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی در مجلس گفت ایران چشمداشتی به اراضی دیگران ندارد، اما در احقاق حقوق خویش از هیچ اقدامی فروگذاری نمی‌کند و حق بزرگی که ایران برای خود قائل است سقوط رئیس‌جمهوری عراق می‌باشد. از این گفته چنین برمی‌آید که ایران تنها به بازپس گرفتن اراضی خود قانع نیست.»^(۳۲)

روزنامه نیویورک تایمز نیز در این باره نوشته است: «حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس، در سخنرانی روز سه‌شنبه اظهار داشت که دولت تهران تازمانی که تمام خاک ایران بازپس گرفته نشده باشد و تا سرنگونی صدام حسین نمی‌تواند جنگ را خاتمه یافته تلقی کند. وی اشاره‌ای نکرد به اینکه آیا اکنون ایرانی‌ها پس از آنکه بیشتر سرزمینشان پس گرفته شده [است] به عراق حمله می‌کنند یا خیر، اما می‌توان به روشنی برداشت کرد که ایرانی‌ها برای برکناری صدام حسین تا قلب بغداد پیش خواهند رفت.»^(۳۳)

۴۲۶

فرمانده کل سپاه پاسداران در مصاحبه‌ای پایان‌دادن به جنگ را منوط به پذیرش حقوق ایران دانست و تأکید کرد که اگر حقوق ما را ندهند، آن را با زور خواهیم گرفت و تازمانی که صدام وجود دارد، این جنگ همچنان ادامه خواهد داشت. وی همچنین درباره موضوع‌هایی از جمله آموزش و تسلیح مردم عراق، طرح تشکیل گردان‌های قدس با شرکت اسیران عراقی و آمادگی برای اعزام نیرو به سوریه توضیحاتی داد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، به سؤالات خبرنگار مجله پیام/انقلاب (ماهنامه سپاه پاسداران) درباره نتایج عملیات بیت‌المقدس و آینده جنگ پاسخ داد.* وی در آغاز این مصاحبه با بیان اینکه خرمشهر مهم‌ترین برگ برنده‌ای است که از دست ارتش عراق خارج شد، آزادسازی این شهر را مفهوم واقعی پیروزی بر این ارتش دانست و گفت: «الان دیگر کسی مطرح نمی‌کند که عراق در خاک ماست. همه الان دارند این را مطرح می‌کنند که ایران می‌خواهد وارد خاک کشور عراق بشود و این به خاطر این مسئله است که این موضوع حل شده که دیگر عراق قادر به ادامه جنگ نیست. نه تنها قادر به ادامه جنگ نیست، بلکه قادر به حفظ کشور خودش هم نیست. حال

* در این مصاحبه عبدالله درویشی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه کربلا نیز حضور داشت و این گزارش با استفاده از پیاده‌شده نوار و دفترچه یادداشت وی تهیه شده است.

اینکه قبل از این عملیات اصلاً بحث به گونه‌ای دیگر مطرح بود. بحث این بود که آیا ایران قادر است که جنگ را تمام کند یا نه؟ به‌همین دلیل که ایران قدرت نظامی وسیع در منطقه پیدا کرده، همه کشورهای منطقه احساس ترس و وحشت عجیبی کردند و فکر کردند بعد از عراق نوبت آنهاست. وی در پاسخ این سؤال که آیا بعد از این پیروزی وارد خاک عراق خواهیم شد؟ تصریح کرد: «دو تا راه حل داریم: یا باید جنگ خود را ادامه دهیم، یا باید حقوقمان را بدهند. اگر حقوق ما را دادند که با کسی جنگ نداریم، اما اگر ندادند راه حل خیلی خوب و قاطعانه‌ای داریم و حق خودمان را با زور از اینها خواهیم گرفت.»

محسن رضایی در پاسخ به پرسشی درخصوص زمان پایان جنگ، اظهار داشت: «ما فکر می‌کردیم واقعاً این افرادی که در عراق هستند یا پشت سر عراق هستند، اینها به این زودی‌ها به بن بست نمی‌رسند. فکر کردیم قادرند صدام را بردارند و کسی دیگر را جای او بگذارند یا تغییر و تحول‌هایی بدهند، ولی به نظر می‌رسد که آن کسانی که پشت سر صدام هستند و خود صدام و همه دچار یک بن بست شدند و تا زمانی که در بن بست باشند و نتوانند بن بست را حل کنند، جنگ تمام نمی‌شود و تا زمانی که صدام وجود دارد این جنگ همچنان وجود دارد ... ما واقعاً احساس قلبی مان این بود که اگر این ضربات مهلک را بزنیم، به دلیل اینکه اینها ارتش را برای حفظ رژیم خود احتیاج دارند، دیگر همان‌جا کوتاه می‌آیند و عقب می‌نشینند و مسئله را تمام می‌کنند، اما به نظر می‌رسد که اینها قصد دارند جنگ را مصادف کنند با پایان پذیرفتن رژیم خودشان و ما هم از این مسئله استقبال می‌کنیم و حالا که بنای آنها بر این است که جنگ ادامه پیدا کند تا رژیم آنها به پایان رسد، ما از این مسئله استقبال می‌کنیم و ممکن است جنگ یک مقدار دیگر طول بکشد، ولی از آنجایی که با پایان پذیرفتن جنگ مسئله رژیم عراق حل خواهد شد، ما خیلی خوشحال هم خواهیم بود و از این هم نگران نیستیم که جنگ نیز طول بکشد.»

فرمانده کل سپاه پاسداران درمورد احتمال کودتا یا سرنگونی صدام توسط مردم عراق با اظهار اینکه هم‌اکنون ابهت صدام و ارتش او شکسته و انتقاد و اعتراض علیه صدام صریح و علنی شده است، گفت: «[این مسئله که] آیا این مقدار می‌تواند مردم عراق را به یک انقلاب بکشاند یا یک کودتا شود، هنوز برای ما مسلم و قطعی نیست.»

وی در پاسخ به اینکه آیا سپاه پاسداران برای تشکیل نیرویی همانند خود در عراق طرحی در نظر دارد، اظهار داشت: «ما از آنجا که ارتش عراق و رژیم آن را وابسته می‌دانیم، به خودمان حق می‌دهیم که به مردم عراق کمک کنیم از لحاظ آموزش، تسلیح و سازماندهی و تا زمانی که این رژیم بر عراق حاکم باشد، ما به فعالیت‌های خود برای آموزش چریکی و پارتیزانی مردم عراق ادامه خواهیم داد؛ و البته به این صورت نخواهد بود که خود ما (از نیروهای ایرانی) در آنجا کاری کنیم، بلکه از نیروهای عراق گروه‌هایی تشکیل می‌شود و خود اینها امور مملکت خود را به دست خواهند گرفت.»

محسن رضایی به سؤالی در خصوص اقدامات احتمالی آتی امریکا و عواملش علیه ایران چنین پاسخ داد: «حرکتی که می‌تواند انجام دهند قطعاً بسیج عمومی کشورهای خلیج فارس علیه ماست. این امکانی است که در دست آنهاست، اما حالا تا چه اندازه بتوانند از این امکان استفاده کنند ... در آینده ثابت خواهد شد. فکر می‌کنیم امریکا قادر نخواهد بود مانورهای خیلی وسیع علیه ما داشته باشد ... آنچه مسلم است این است که کشورهای عربی خواهند ترسید از اینکه سرنوشتشان مثل سرنوشت صدام بشود. همان‌طور که کنفرانسی [اجلاس اخیر شورای همکاری خلیج فارس در کویت] که گرفتند تا درباره آینده جنگ صحبت کنند با شکست مواجه شد. این درحقیقت شکست نبود، بن بست بود. این بن بست ادامه خواهد داشت. به نظر ما سیاست‌ها و امکانات امریکا در خلیج فارس، از آنجا که می‌خواهد آنها را علیه ما به کار گیرد، آن کسانی که باید علیه ما وارد عمل بشوند از ما خواهند ترسید و از قدرت اسلامی می‌ترسند. امریکا به یک بن بست می‌رسد، همان‌طور که تا حالا رسیده، اما این بن بست در آینده بیشتر خواهد شد.»

فرمانده سپاه پاسداران همچنین درمورد طرح تشکیل گردان‌های قدس با حضور اسیران عراقی، گفت: «برای مسئله قدس باید کار اساسی بشود و آن اینکه خود نیروهای ما مستقیماً وارد جنگ بشوند. برخوردی که ما با گردان جولان و گردان‌های قدس کردیم، یک حالت سیاسی بود که می‌خواستیم انجام بدهیم. بستگی به اسرا و پناهندگان دارد که تا چه اندازه‌ای آنها بیایند و بخواهند شرکت کنند. ما این امر را تشکیل می‌دهیم، اما برنامه این است که از نیروهای وسیع خودمان، سپاه و نیروهای بسیجی در مسئله قدس به صورت جدی استفاده کنیم. همان‌طور که قبلاً گردان جولان را تشکیل دادیم و الان همه برادران، اسرا و پناهندگان دارند کار می‌کنند. هر تعداد از اسرا و پناهندگان مایل باشند در این گردان‌ها تشکیل می‌شوند و آماده می‌شوند و در صورتی که شرایط مناسب شود و دولت سوریه و دولت‌های دیگر اجازه بدهند که در خاک آنها علیه اسرائیل وارد عمل بشویم، این گردان‌ها را وارد عمل خواهیم کرد.»

وی درمورد احتمال اعزام نیرو به سوریه گفت: «هروقت دولت سوریه بخواهد، ما الان در حدی هستیم که بتوانیم این کار را بکنیم و ان شاء الله در چند عملیات آینده که وضعیت جنگ را به نهایت می‌رسانیم، به امید خدا، بیشتر از چند تیپ می‌توانیم وارد عملیات بیت المقدس [اسرائیل] بکنیم.» فرمانده سپاه پاسداران در پایان این مصاحبه درباره برنامه‌های سپاه پس از پایان جنگ نیز اظهار داشت: «بعد از مسئله جنگ یک برنامه عملی داریم و آن پاک‌سازی ضدانقلاب در تمام کشور است که دیگر خیال مردم ما از مسائل داخلی به‌طور کلی راحت بشود و در کنار این امر، انسجام سپاه که به عنوان اساسی‌ترین کار سپاه و در ابعاد فرهنگی، اعتقادی، آموزشی، کادرسازی، تشکیلات و سازماندهی خواهد بود.»^(۳۴)

۴۲۷

شورای بازسازی مناطق جنگی در جلسه امروز خود نحوه بازسازی این مناطق را بررسی کرد. عصر امروز، جلسه شورای بازسازی مناطق جنگی به ریاست حجت‌الاسلام والمسلمین علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور و با حضور وزیران مسکن و شهرسازی، کشاورزی و عمران روستایی، وزیر مشاور در امور اجرایی، وزیر مشاور و سرپرست سازمان برنامه و بودجه، نمایندگان از نهادهای انقلابی و نیز استانداران مناطق جنگی در محل نخست‌وزیری تشکیل شد. در پایان این جلسه، وزیر کشور در گفت‌وگویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی، ضمن تبریک به مردم ایران به مناسبت پیروزی رزمندگان در جبهه‌های جنگ با عراق گفت: «در این جلسه درباره رسالتی که ارگان‌های انقلابی در سازندگی کشور دارند و همچنین آئین‌نامه‌های اجرایی آن مذاکراتی به عمل آمده و کمیته‌ای تشکیل شد تا هرچه سریع‌تر آئین‌نامه مربوط را تصویب کند.» وی سپس وظایف شورای بازسازی مناطق جنگی را چنین تشریح کرد: «مسئولیتی که این ستاد [شورا] دارد، هدایت ارگان‌ها و نهادهای در جهت رسیدن به اهداف کلی بازسازی، نظارت و پیگیری برنامه‌های مصوب و ایجاد هماهنگی لازم بین نهادهای هماهنگی بین استان‌های مختلف تحت پوشش، تهیه لوازم موردنیازی که تاکنون نبوده، اصلاح یا تغییر سیاست‌هایی که در خلال اجرا ممکن است پیش بیاید می‌باشد و بودجه آن از طریق دولت تأمین می‌شود.» (۳۵)

۴۲۸

اخبار آزادسازی خرمشهر از دست متجاوزان عراقی در صدر مهم‌ترین اخبار امروز رسانه‌های جهان قرار دارد. در این میان، رسانه‌های غربی ضمن اعتراف به عظمت این پیروزی ایران و شکست بسیار سنگین عراق در تلاش هستند که کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را از جمهوری اسلامی ایران بترسانند. روزنامه‌های امروز انگلستان اخبار بازپس‌گیری خرمشهر به دست نیروهای ایران را به‌طور گسترده‌ای موردبررسی قرار داده‌اند. روزنامه تایمز گزارش خود را با این سؤال آغاز کرده است «که آیا ایران دست به پیشروی در خاک عراق برای سرنگونی صدام حسین خواهد زد؟» این روزنامه سپس عواقب چنین اقدامی برای ثبات منطقه را بسیار خطرناک دانسته و نوشته است: «چنانچه ایران در شرایط فعلی به خاک عراق یورش برد، تنها ملی‌گرایی اعراب می‌تواند راه آن را سد کند.» روزنامه گاردین هم آزادی خرمشهر را ضربه سختی به صدام حسین و به‌منزله شکست عراق در جنگ برشمرده و افزوده است: «عراق دیگر نمی‌تواند حاکمیت خود بر شط‌العرب [اروندرو] را تحمیل کند و معلوم نیست صدام حسین بتواند از انتقاد ملت عراق در امان بماند.» گاردین سپس با اعلام اینکه این جنگ تاکنون ۳۰ هزار کشته برای عراق بر جای گذاشته، اضافه کرده است: «اکنون چنین پیداست که عراق و سایر کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس چشم امید به مصر دوخته‌اند تا سد راه ایران شود.»

همچنین، رادیو بی بی سی، در اخبار ساعت ۱۹:۴۵ خود، با اعلام اینکه دیروز بندر خرمشهر پس از حدود ۲۰ ماه اشغال به وسیله عراقی ها دوباره به دست نیروهای ایران افتاده است، گفت: «به این ترتیب، ایران رسماً و حتی اسماً هم در جنگ کاملاً پیروز شده است. عراق حتی تا دیروز هم صحبت از ادامه جنگ برای حفظ خرمشهر می کرد، اما امروز صبح، سخنگوی عراق حرفش عوض شد و گفت که عراقی ها به مرزهای سابق عقب نشینی کرده اند. به هر حال، از همان ابتدا ایران شک نداشت که به پیروزی بزرگ دست یافته است.» بی بی سی در اخبار ساعت ۲۲:۰۰ خود نیز هرچند شکست عراق را عقب نشینی نیروهای عراقی جلوه داد، در عین حال تأیید کرد: «عقب نشینی عراق در جبهه خرمشهر را می توان شکست این کشور در جنگ با ایران تلقی کرد. پیروزی ایران نیز بدون تردید نه تنها اسباب نگرانی رهبران عراق، بلکه بسیاری از کشورهای خاورمیانه [غرب آسیا] خواهد شد.»^(۳۶)

روزنامه های امروز آمریکا نیز آزادسازی خرمشهر را در میان مهم ترین گزارش های خود قرار داده اند. روزنامه واشنگتن پست نوشته است: «اگر بازستانی خرمشهر از سوی نیروهای ایرانی و تسلیم ۳۰ هزار سرباز عراقی درست باشد، مفهومش این خواهد بود که عراق آخرین جای پای خود را در داخل ایران از دست داده است و احتمال می رود این هراس را در میان رهبران عرب منطقه خلیج فارس افزایش دهد که انقلاب اسلامی شیعه آیت الله خمینی ممکن است با پیروزی بر نیروهای صدام حسین حکومت های سنی آنها را مورد تهدید قرار دهد. خبر پیروزی ایران همچنین می تواند به مفهوم سقوط ارتش عراق باشد، رویدادی که امکان دارد آینده سیاسی صدام حسین را با نتایجی فوق العاده جدی روبه رو سازد.»

روزنامه وال استریت ژورنال هم در بخشی از گزارش خود نوشته است: «پیروزی های ایران برای هواداران عرب عراق در منطقه خلیج فارس موجب نگرانی است. آنها منابع سیاسی و مالی زیادی را در حمایت عراق و برای جلوگیری از گسترش انقلاب اسلامی ایران در منطقه سرمایه گذاری کرده اند.» این روزنامه پس از اشاره به اطلاعیه های نظامی ایران افزوده است: «به نظر می رسد که بهترین امید عراق برای گریز از سقوط کامل و تهاجم نیروهای ایرانی به خاک خودش، استفاده یا تهدید به استفاده از یاری مصر است.»

روزنامه بالتی مورسان نیز آزادسازی خرمشهر را شکست تحقیرآمیز برای صدام حسین دانسته و آورده است: «کشورهای میانه روی عرب در منطقه خلیج فارس از آن بیم دارند که پیروزی ایران، انقلابی ایران گونه را بر رژیم های محافظه کارشان حاکم سازد.»

روزنامه کریستین ساینس مانیتور هم نوشته است: «رویدادهای اخیر جنگ ایران و عراق کشورهای میانه روی عرب را بر سر یک دوراهی قرار داده است، یا باید از عراق حمایت کنند و خشم ایران را موجب شوند و یا خود را از ماجرا به دور نگه دارند و خطر وقوع انقلابی به سبک انقلاب اسلامی ایران را در داخل کشورهايشان بپذیرند.»^(۳۷)

روزنامه *اینترنشنال هرالڈ تریبیون* (چاپ اروپا) نیز نوشته است: «تشدید نبردها در جنگ ایران [و عراق] موجب آن شده که کاخ سفید بحران این دو کشور را جدی تر از تنش موجود میان اعراب و اسرائیل بداند.» این روزنامه سپس با اشاره به پشتیبانی کشورهای عربی منطقه خلیج فارس از عراق اضافه کرده است: «ایالات متحده امریکا از شدت یابی نبردها مطلع است و تا هنگامی که هنوز بخش هایی از خاک ایران در تصرف نیروهای عراقی است، از دور نظاره گر این بحران خواهد بود، لیکن در برابر هر تحول تازه ای که تعادل منطقه را برهم زند، به ناچار دخالت می کند.»^(۳۸)

خبرگزاری آسوشیتدپرس هم در گزارشی از آزادسازی خرمشهر چنین آورده است: «سقوط خرمشهر، عراق را از داشتن آخرین موضع مستحکم خود در بخش ایرانی شط العرب [اروندرو] محروم خواهد کرد و شکست خفت باری برای صدام حسین رئیس جمهوری عراق، محسوب می شود.»^(۳۹)

همچنین، خبرگزاری آلمان غربی اعلام کرد: با عقب راندن عراقی ها از خرمشهر، آبراه راهبردی اروندرود بار دیگر در کنترل ایران قرار گرفته است و این واقعه نیز به منزله پایان یافتن جنگ بین دو کشور نخواهد بود. این خبرگزاری افزود: «اکنون این سؤال مطرح است که آیا با رسیدن ایران به مرز خود، جنگ پایان خواهد یافت یا اینکه این کشور با توسل به قدرت نظامی، عراق را به قبول شرایط خود مجبور خواهد کرد و در غیر این صورت درگیری و مخاصمه ادامه خواهد یافت.» این خبرگزاری در ادامه با ذکر این مطلب که «از نظر اعضای سپاه پاسداران، جنگ با عراق نه تنها دفاع از میهن است، بلکه در همان حال یک جنگ مذهبی است»، اضافه کرد: «منابع دیپلماتیک معتقدند پیروزی ایران در خرمشهر می تواند در میان طرف داران عراق یعنی کشورهای محافظه کار منطقه چون اردن و مصر از یک طرف و کشورهای عرب عضو جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر و یمن جنوبی همراه سازمان آزادی بخش فلسطین] از طرف دیگر، شکاف های عمیقی ایجاد کند.»^(۴۰)

۴۲۹

پس از اعلام پیروزی بزرگ ایران و آزادسازی خرمشهر، موج نگرانی که از مدت ها قبل به کشورهای عرب حوزه خلیج فارس القا شده بود، به حدی اوج گرفته است که یک روزنامه کویتی به ایران اخطار کرد اگر قصد حمله به کشورهای همسایه را داشته باشد، با خطر درگیری با همه کشورهای عرب روبه رو خواهد شد.

روزنامه *الرأی العام* (چاپ کویت) در شماره امروز خود در مقاله ای نوشته است: «اگر ایران جانب احتیاط را نگه دارد باید در مرزهای بین المللی متوقف شود. در غیر این صورت، ممکن است همه کشورهای عرب علیه ایران اعلام جنگ کنند.»

روزنامه *الانباء* نیز نوشته است: «به دنبال رویدادهای اخیر در جبهه های جنگ، یک سلسله تماس های گسترده بین سران کشورهای عرب حوزه خلیج فارس آغاز شده است. این کشورها با سایر کشورهای عضو جامعه عرب در تماس دائم هستند و به تبادل نظر ادامه می دهند.»^(۴۱)

۴۳۰

با وجود اظهارات دیروز رئیس‌جمهور عراق مبنی بر استقبال این کشور از شرکت سربازان مصری در جنگ با ایران و در پی بیانیه دیشب جبهه پایداری عرب مبنی بر مخالفت با هرگونه نزدیکی کشورهای عرب به مصر و محکوم کردن کمک‌های نظامی مصر به عراق، رئیس‌جمهوری مصر امروز گفت قصد ندارد به عراق نیرو اعزام کند. خبرگزاری جمهوری اسلامی این تصمیم را متأثر از پیروزی رزمندگان ایران در آزادسازی خرمشهر و نگرانی از تبعات شکست حکومت عراق تفسیر کرد و رادیو بی‌بی‌سی هم گفت تا زمانی که جهان عرب پیمان صلح با اسرائیل را نپذیرد، رهبران مصر حاضر نیستند در جنگ ایران و عراق شرکت کنند.

حسینی مبارک رئیس‌جمهور مصر امروز در مصاحبه با خبرنگار شبکه تلویزیونی سی.بی.اس. آمریکا ضمن اظهارامیدواری به پایان یافتن جنگ ایران و عراق بدون تجاوز قوای نظامی یکی از دو کشور به سرزمین دیگری، گفت هیچ تمایلی مبنی بر افزایش ارسال اسلحه و مهمات به عراق بیش از آنچه تاکنون به این کشور ارسال شده است، ندارد.^{*} وی افزود: «اعزام نیروهای مصری به خارج از کشور باید به‌دقت مورد بررسی قرار گیرد و هم‌اکنون هیچ اقدامی مبنی بر اعزام سربازان مصری به خارج از کشور اتخاذ نشده است و اکنون حتی یک سرباز مصری در خارج نیست.»^(۴۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی این اظهارات مبارک را چنین تفسیر کرد: «اعلام انصراف حاکم مصر از کمک‌رسانی و اعزام نیرو به عراق ولو اینکه اظهارات او عاری از حقیقت باشد، نشانه اهمیت و ارزش فراوان پیروزی درخشان رزمندگان اسلام در آزادسازی خرمشهر است که این‌گونه باعث دگرگونی در موضع‌گیری‌های امریکایی حسینی مبارک شده و او را وادار ساخته که برای جلوگیری از پیامدهای رسواکننده و خانمان‌برانداز ناشی از بی‌آبرویی صدام، حداقل از نظر محافل رسمی امتناع از ارسال کمک به‌سوی عراق را اعلام نماید.» این خبرگزاری در ادامه، انهدام تجهیزات نظامی مصری در جبهه‌های جنگ ایران و عراق را دلیل احتمالی دیگر برای انصراف مصر از ارسال کمک‌های بیشتر به عراق دانسته و با اشاره به کمک‌های گوناگون کشورهای مرتجع منطقه به عراق، افزود: اکنون حامیان صدام با این سؤال مواجه‌اند که باوجود این‌همه کمک چرا صدام نتوانست حتی یک قدم اضافه بر آنچه در هفته اول جنگ به دست آورد، پیشروی کند و پس از آن نیز قدم‌به‌قدم در مقابل حملات سپاهیان ایران عقب رفت و توان

* رادیو قاهره امروز در گزارشی گفت که پس از جلسه روز شنبه رئیس‌جمهور مصر با مشاوران نظامی و سیاسی خود، عصام الباز معاون وزیر امور خارجه مصر و رئیس دفتر رئیس‌جمهور اعلام کرد: «مصر به حمایت نظامی عراق ادامه می‌دهد و ما به عراق برحسب نیازش و وضعیت نبرد، پیوسته تجهیزات و اسلحه تقدیم می‌داریم.» این رادیو افزود: «محمد عبدالحلیم ابوغزاله وزیر دفاع مصر نیز روز دوشنبه (۱۳۶۱/۳/۳) اعلام کرد که مصر از عراق جهت حفاظت از حاکمیت ارضی خود و هرگونه تعرض و تجاوز خارجی پشتیبانی می‌کند.» [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۴]

نظامی‌اش نابود شد و سرانجام مهم‌ترین و بزرگ‌ترین منطقه تصرف‌شده یعنی خرمشهر را با تحمل تلفات و ضایعات بسیار از دست داد.^(۴۳)

از سوی دیگر، رادیو بی‌بی‌سی در تفسیر ساعت ۲۲ خود با اشاره به اظهارات دیروز صدام حسین برای دعوت از سربازان مصری و نیز بیانیه دیشب اعضای جبهه پایداری در مخالفت با هرگونه نزدیکی کشورهای عربی به مصر، گفت: «رهبران مصر تا زمانی که دنیای عرب حقیقت وجودی پیمان صلح این کشور با اسرائیل را نپذیرد، حاضر به درگیری در جنگ ایران و عراق نخواهند بود.» بی‌بی‌سی سپس به نگرانی کشورهای عرب منطقه از خطر گسترش انقلاب اسلامی به خارج از مرزهای ایران اشاره کرد و افزود: «مصر احتمالاً تنها کشور عربی است که توان مقابله نظامی با چنین حوادثی را دارد و بهای دخالت مصر در جنگ به سود عراق، شاید برقراری رابطه با کشورهای میانه‌روی عرب باشد و از اینجاست که کشورهای تندرو عرب [جبهه پایداری] علیه چنین تحولاتی اخطارهای خود را از سر گرفته‌اند.»^(۴۴)

۴۳۱

وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض گرد هم آمدند تا در سالگرد تشکیل این شورا به مذاکراتی که ده روز پیش در کویت درباره اتخاذ موضع واحد برای کمک به عراق و تسریع در روند بازگشت مصر به جامعه عرب آغاز کرده بودند، ادامه دهند. روزنامه اطلاعات در گزارشی به نقل از خبرگزاری آسوشیتدپرس نوشته است: «عربستان سعودی و پنج شریکش در شورای همکاری‌های خلیج [فارس] روز سه‌شنبه [امروز] درحالی سالگرد تأسیس این شورا را برگزار کردند که ایران در جنگ با عراق به پیروزی بزرگ دست یافته است. ورود نیروهای ایرانی به بندر خرمشهر هرچند غیرمترقبه نبود، اما در پایتخت‌های عربی خلیج فارس با سکوت روبه‌رو شد. این حالت با توهماتی که سال گذشته هنگام اعلام منشور ۲۱ ماده‌ای شورا همراه بود، تضاد دارد. در آن زمان، عراق در جنگ هشت‌ماهه‌اش با ایران در موضع برتر بود. پس از یک سال، پیشروی‌های ایران در جبهه به‌صورت کابوسی آشکار در خلیج فارس درآمده است. به‌رغم تهدیدهای بی‌پروای ایران، وزیران [امور] خارجه شش کشور یادشده نتوانسته‌اند بر سر اتخاذ موضعی مشترک دربرابر جنگ ایران و عراق به توافق برسند.»^(۴۵)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در اخبار ساعت ۲۲ خود، درباره جلسه امروز شورای همکاری خلیج فارس فقط به ذکر این مطلب اکتفا کرد: «تردیدی نیست که محیط این گردهمایی با نگرانی درباره اهداف آتی ایران و پیروزی در جنگ با عراق همراه بوده است.»^(۴۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۴

۱. سند شماره ۱۱۸۱۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس به واحد اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۵؛ و - سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شرح وقایع درگیری با دشمن ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۹ - ۱۲.
۲. سند شماره ۵۰۰۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۴، نوار شماره ۲۶۷۵)، عبدالله درویشی، صص ۲۶ - ۱.
۳. سند شماره ۳۲۰۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۳ - ۹؛ و - سند شماره ۷۷۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۲ لشکر ۲۱ حمزه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۸.
۴. سند شماره ۷۷۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی قرارگاه نصر، شماره ۴۷، ۱۳۶۱/۳/۴.
۵. سند شماره ۵۰۰۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۳ - ۱۲.
۶. سند شماره ۷۱۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جمع بندی مصاحبه با اسرا (عملیات بیت المقدس)، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۵.
۷. سند شماره ۷۷۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۳ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۵، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۵ و ۶؛ و - سند شماره ۷۷۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ - ۱؛ و - سند شماره ۷۷۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه ارقام و گزارشات راجع به عملیات بیت المقدس (قرارگاه کربلا)، ۱۳۶۱/۳/۳، صص ۹ - ۱؛ و - سند شماره ۷۱۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴ - ۱؛ و - سند شماره ۱۱۴۶۸۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه ارقام و گزارشات راجع به عملیات بیت المقدس (قرارگاه کربلا)، ۱۳۶۱/۳/۳، صص ۲ - ۱.
۸. سند شماره ۷۷۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: آمار اسرا در مناطق مختلف عملیاتی، ۱۳۶۱/۳/۳؛ و - سند شماره ۷۷۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۵.
۹. سند شماره ۵۰۰۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۵، نوار شماره ۳۱۱۷)، عبدالله درویشی، ص ۸.
۱۰. سند شماره ۳۲۰۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۵؛ و - مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، اطلس جنگ ایران و عراق (فشرده نبردهای زمینی ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ - ۲۹ مرداد ۱۳۶۰)، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، چاپ دوم ۱۳۸۹، ص ۴۹.
۱۱. سند شماره ۷۸۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱.
۱۲. سند شماره ۷۷۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پیشین.
۱۳. سند شماره ۴۳۵۶۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲.
۱۵. سند شماره ۵۰۰۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲۴.
۱۶. سند شماره ۵۰۰۵/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۱ - ۳۵.
۱۷. سند شماره ۵۰۰۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۴، نوار شماره ۲۷۲۸)، عبدالله درویشی، صص ۳۱ - ۱.
۱۸. سند شماره ۵۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۲۷ - ۲۳.
۱۹. همان، صص ۳۵ - ۳۳؛ و - سند شماره ۵۰۰۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۴، نوار شماره ۲۷۸۹)، عبدالله درویشی، صص ۱۶ و ۱۷؛ و - سند شماره ۳۱۱۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۸ - ۱.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۳، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۲۱. اداره کل مطبوعات و رسانه های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۵، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۴.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۳.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۷، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۱، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۶.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۴.
۲۹. همان، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۲.
۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۲.
۳۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۵، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.

۴۰. همان، صص ۳۲ - ۳۰.
۴۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۸، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۵، رادیو ابوظبی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۲۰ و ۲۱، ۱۳۶۱/۳/۵.
۴۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۱ - ۹، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۴۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۶.
۴۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، ص ۱۰، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.

۳۳. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بولتن بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۹۵، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۲۴ و ۲۵.
۳۴. سند شماره ۵۰۰۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۶ - ۱۱؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۳۳.
۳۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۴.
۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۱۳ - ۱۰، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۷. همان، صص ۳ و ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۲۱، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۱/۳/۴.
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۲۹، ۱۳۶۱/۳/۴.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۵ خرداد ۱۳۶۱

۲ شعبان ۱۴۰۲

۲۶ مه ۱۹۸۲

۴۳۲

ارتش عراق علاوه بر بمباران منطقه پاسگاه شهابی، در منطقه طلایه نیز پاتک کرد و در منطقه شمال کیلومتر ۲۵ نوار مرزی، مواضع یگان‌های ایران را زیر آتش سنگین قرار داد. به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه عملیاتی قدس، در ساعت‌های ۰۵:۴۵ و ۰۶:۰۰، امروز هواپیماهای عراقی منطقه پاسگاه شهابی را بمباران کردند که خوشبختانه تلفات و خساراتی نداشت.^(۱)

همچنین، رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا گزارش داد: در ساعت ۱۸:۳۰، در منطقه شرق طلایه یک تیپ زرهی عراق که با ۳ بالگرد حمایت می‌شد، به مواضع نیروهای ایران پاتک کرد که با مقاومت طرف مقابل روبه‌رو شده و پس از تحمل تلفات و خسارات سنگین ناچار عقب‌نشینی کرد. از ساعت ۲۰:۰۰ نیز در منطقه شمال کیلومتر ۲۵ (نوار مرزی شمال شلمچه)، ارتش عراق به مدت یک ساعت، مواضع یگان‌های ایران را زیر آتش سنگین سلاح‌های خود قرار داد و در این فاصله، نیروهای عراقی در مسافتی به عمق ۲ و عرض ۲/۵ کیلومتر در امتداد نوار مرزی این منطقه عقب‌نشینی کردند. رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در ارزیابی این اقدام دشمن آورده است: «باتوجه به اینکه در این منطقه دشمن از مرز بین‌المللی عقب‌نشینی کرده و با احتساب گسترش نیروهای زرهی مستقر در غرب کیلومتر ۲۵، احتمالاً منطقه کشتاری جهت یگان‌های خودی پیش‌بینی کرده است.»^(۲)

۴۳۳

در نشست صبح امروز فرماندهان سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا، فرمانده کل سپاه اعلام کرد که یگان‌های عملیاتی باید ظرف ده روز برای اجرای عملیات در منطقه عمومی شرق بصره با هدف پدافند در ساحل شط‌العرب آماده شوند. طرح این عملیات نیز به صورت مکتوب و در قالب دستور جزء به جزء شماره ۱۱ از قرارگاه کربلا به چهار قرارگاه عملیاتی ابلاغ شد.

در این نشست که از ساعت ۰۸:۴۵، با حضور محسن رضایی و رحیم صفوی (فرمانده و معاون عملیات سپاه پاسداران)، حسن باقری، مجید بقایی، غلامعلی رشید و احمد غلامپور (فرماندهان قرارگاه‌های لشکری نصر، فجر، فتح و قدس سپاه) و فرماندهان تیپ‌های سپاه تشکیل شد، پس از اینکه رحیم صفوی طرح ادامه عملیات در غرب نوار مرزی شلمچه تا کوشک و طلائی و تغییرات سازمان رزم قرارگاه‌های لشکری را به عنوان دو موضوع مورد بحث اعلام کرد، محسن رضایی در سخنانی ضمن تبریک آزادسازی خرمشهر، در تشریح عملیات بیت المقدس گفت: «در جریان خرمشهر با اینکه وضع پدافندی بسیار غلطی برای صدام وجود داشت و همه ما فکر می‌کردیم که همان روزهای اول مثل هویزه و جای دیگر عقب‌نشینی می‌کنند و همین امر باعث شد که ما برای جلوگیری از فرار دشمن در خرمشهر در عملیات مرحله سوم عجله کنیم؛ و دیدیم که نه، دشمن خیلی قوی گرفته و می‌خواهد در خرمشهر بماند. واقعاً برای ما یک امر کاملاً عجیبی بود که چرا دشمن با این وضع پدافندی که ۳۰ کیلومتر به ما پهلوی داده است و فقط از یک معبر چهار، پنج کیلومتری دارد تغذیه می‌شود، توی این قیف [خرمشهر تا شلمچه] مانده و می‌خواهد خودش را تغذیه کند و دلیلش چیست؟ که بعداً مشخص شد به خاطر اینکه اعلام کند که دو روز دیگر هم در خرمشهر است. حاضر شده این ننگ و ذلت را بپذیرد و آن هم به خاطر کینه دشمنی و خوی جنایتکاری است که در صدام وجود دارد. تابه‌حال با افسران زیادی که اسیر شده‌اند، صحبت کردیم و از آنها خواستیم بگویند که چه دلیلی دارد که صدام این کار را می‌کند؟ چرا از رودخانه کارون عبور کرد و آن طرف ماند؟ دیروز که با فرمانده تیپ ۴۸ پیاده لشکر ۱۱ عراق صحبت می‌کردیم، می‌گفت خب این وضع پدافندی اشتباه بود. اما از بالا به ما می‌گفتند که شما بمانید و ما برای شما نیرو می‌فرستیم. آن خوی جنایتکاری، آن خوی کینه و دشمنی و عنادی که در صدام هست، عامل اساسی ادامه جنگ و این ظلم و جنایاتی است که بر ملت عراق و بر ملت ما مرتب وارد کرده و دارد وارد می‌کند.»

محسن رضایی در قسمتی دیگر از سخنانش گفت: «این مسئله صدرصد برای ما مسلم شده که تا وقتی این جنایتکار [صدام] در عراق هست، غیرممکن است جنگ به اتمام برسد و همین الان این گوشه خرمشهر [جنوب شلمچه] و همین یک تکه کوچک را در دستش گرفته و مرتب دارد روی سر بچه‌ها آتش می‌ریزد و داریم تلفات می‌دهیم و این برادران از تیپ حضرت رسول (ص) و تیپ ولی عصر (عج) که الان اینجا [شلمچه] هستند، مرتب همین یک تکه سرپل [شمال نهر خین] را گرفته و دارند مسئله ایجاد می‌کنند و این هم به دلیل همان بعد جنایتکاری صدام است و تا زمانی هم که این رژیم جنایتکار باشد، نه مردم عراق و نه مردم ما نمی‌توانند روی سعادت را به خودشان ببینند و در این رابطه است که ما مجبوریم به عملیات ادامه بدهیم و از این شکل پدافندی خودمان و از آن حالتی که الان هست و کاملاً ضربه‌پذیر هم هست و تمام نیروهایمان را هم الان آوردیم اینجا چیدیم و تازه بعضی جاها هم خالی است، ما باید از این شکل خارج شویم تا بتوانیم حداقل بیش از نیمی از نیروهایمان را ان شاء الله در یک عملیاتی آزاد بکنیم و در دستمان باشد که شهرهای قصر شیرین را هم آزاد بکنیم. این وضع پدافندی به نفع ما نیست. به امید خدا باید وضع پدافندی ما از این صورت خارج

شود و در کنار اروندرود [شط العرب، در شرق بصره] که در حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ متر عرض دارد و به این خاطر پل زدن یک امر بسیار مشکلی است، با نیروی کمی می توانیم در این قسمت پدافند کنیم و باید به این حالت دریابید و نصف نیروهایی هم که اینجا هستند را در اینجا بگذاریم و بقیه را سرمایه گذاری کنیم و عقب ببریم. البته در اینجا کارهای فرهنگی و کارهایی در رابطه با عشایر دجله و فرات هست. چون قسمت اعظمی از عشایر مسلمان و مخصوصاً شیعه عراق در اینجاها هستند و باید تبلیغات وسیع روی آنها صورت بگیرد که یک مقدار هم تدارک و امکاناتش فراهم شده است.»

فرمانده کل سپاه در ادامه سخنانش به تشریح طرح عملیات در شرق بصره پرداخت و اظهار داشت: «قرارگاه‌های نصر و فتح از جاده حسینیّه [-مرز] به پایین گسترش پیدا می کنند. قرارگاه فجر از جاده حسینیّه تا زیر کوشک و قرارگاه قدس هم از کوشک تا طلائیه گسترش پیدا می کند. ... هدف اصلی ما هم بصره، صفان و این قسمت‌ها است؛ یعنی مسیر هدفمان را می گوئیم ... ما باید تلاش اصلی مان بیشتر در سمت قرارگاه نصر و فتح باشد. قرارگاه‌های فجر و قدس انهدام لشکرهای ۵ و ۶ بر عهده شان است و همچنین درگیر کردن دشمن با خودشان و تلاش برای اینکه به اساسی ترین راه دشمن برسند. ... فرصتی که برای برادران هست، ده روز بیشتر نیست. در این ده روز، باید شناسایی ها کاملاً انجام بگیرد، طرح مانور کاملاً آماده شود، بازسازی بشود و تعویض نیروها هم انجام بگیرد. در تمام این ده روز باید به سرعت این کارها انجام بشود. وضعیتی که الان دشمن دارد به این صورت است که از این گوشه مرز شروع به کندن خندق کرده و عین همان مواضعی که [رودخانه] نیسان [عملیات طریق القدس] بود، دارد شروع می کند کم کم موانعی را در اینجا درست کند و هرچه ماطولش بدهیم [زمان را به تأخیر بیندازیم] او موانع را زیادتر می کند و مالتفات زیادتری را در مسیرمان خواهیم داد. دارد شروع می کند اول خندق می زند، میداین مین درست می کند و همین طور مرتب پشت مرز می رود و می خواهد خودش را پشت مرز کاملاً حفظ کند. این است که سرعت عمل خیلی مهم است. هنوز بین دشمن فواصل بسیار زیاد و رخنه‌های بسیار زیادی است و حتی می شود در عمق نیرو فرستاد و اینجاها [غرب نوار مرزی] را کاملاً شناسایی کرد و ما از اینجا مطلع بشویم.»

محسن رضایی بر ضرورت ایجاد یک سیستم قوی به منظور حفاظت از اطلاعات جبهه خودی و کسب اطلاعات از جبهه دشمن تأکید کرد و گفت: «از آنجایی که ما سازمان اطلاعات وسیع و گسترده نداریم، باید خود برادران هر نوع تاکتیکی که می توانند به خرج دهند و استفاده بکنند تا بتوانند اطلاعات لازم را [از دشمن] به دست بیاورند.»

فرمانده کل سپاه پس از اینکه به تشریح محل استقرار لشکرهای عراق در غرب نوار مرزی پرداخت، از فرماندهان تیپ‌های سپاه خواست ضمن توجه دقیق به کیفیت نیروهای تحت امر خود، به مشکلات آنها رسیدگی کنند. وی اظهار کرد: «به برادران همین الان هم می گوئیم، فردا دوباره نیاید و بگوئید برای شناسایی وقت نداشتیم. همین الان شما بیاید در خط پدافندی تان یک دستورالعمل برای دیدبان‌هایتان بنویسید که هر روز نقل وانتقالات دشمن را ثبت بکنند. هر روز جاهایی که دشمن می آید جلوی مین کاری می کند را ثبت بکنند و معابری که دشمن از آنجا عبور

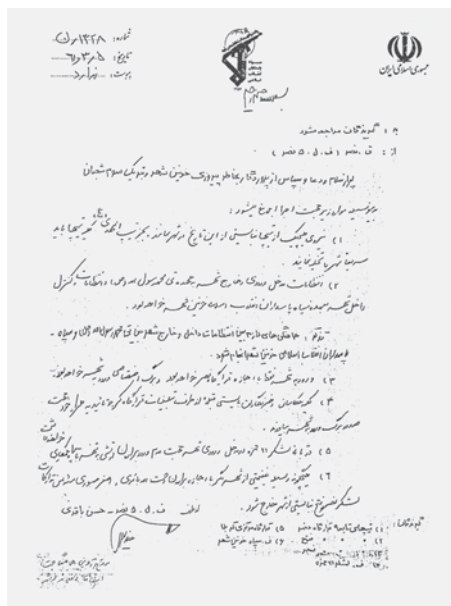
می‌کند و جلو می‌رود را ثبت بکنند و اگر شما از همین الان دیدبان‌ها و گروه‌های اطلاعاتی خود را فعال کنید، در این ده روز می‌توانید بهترین اطلاعات را کسب کنید.» محسن رضایی در پایان نیز گفت: «نیروها به هیچ وجه حق مرخصی رفتن ندارند، مگر نیروهایی که مأموریتشان تمام شده باشد.» این جلسه در ساعت ۱۵:۱۱، به پایان رسید و ساعاتی بعد، فرمانده کل سپاه پاسداران برای حضور در جلسه شورای عالی دفاع که قرار است صبح فردا در بیت امام خمینی برگزار شود، منطقه عملیاتی را به مقصد تهران ترک کرد.^(۳)

امروز همچنین طرح ادامه عملیات در منطقه عمومی شرق بصره، در قالب دستور جزء به جزء شماره ۱۱ قرارگاه مرکزی کربلا به چهار قرارگاه عملیاتی مشترک سپاه و ارتش (قدس، نصر، فتح و فجر) ابلاغ شد. در این دستور آمده است: «قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب، ابتدا از منطقه رودخانه کرخه در شمال (شاخه رمیم) تا سواحل اروند و ادامه آن تا دهانه فاو در جنوب پدافند نموده و پس از کسب آمادگی لازم بنا به دستور در سراسر منطقه یا قسمتی از آن به سمت باختر تک نماید.»^(۴)

۴۳۴

فرمانده قرارگاه نصر مقررات انتظامات خرمشهر و چگونگی ورود و خروج به این شهر را به واحدهای نظامی ابلاغ کرد.

حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر* در نامه‌ای به همه یگان‌های ارتشی و سپاهی تحت امر سه قرارگاه عملیاتی نصر، فتح و فجر ابلاغ کرد که از امروز، بجای تیپ ۳۳ المهدی^(عج) سپاه پاسداران، یگان‌های دیگر باید خرمشهر را سریع ترک کنند. در این نامه مسئولیت انتظامات دروازه‌های شهر به تیپ ۲۷ محمد رسول الله^(ص) سپاه و مسئولیت انتظامات داخل شهر به سپاه خرمشهر واگذار و اعلام شده که ورود به شهر منوط به اجازه قرارگاه نصر است و دژبانی لشکر ۲۱ ارتش هم باید در ورودی شهر برای جلوگیری از ورود نیروهای ارتشی با سپاه همکاری کند. همچنین، تأکید شده که خروج وسایل غنیمتی از شهر بدون اجازه مسئولان واحدهای تدارکات سپاه در قرارگاه‌های نصر و فتح ممنوع است.^(۵)

نامه حسن باقری به یگان‌های تحت امر قرارگاه‌های عملیاتی نصر، فتح و فجر

* قرارگاه مرکزی کربلا مسئولیت حفاظت از خرمشهر را به قرارگاه عملیاتی نصر واگذار کرده است.

۴۳۵

دو روز پس از آزادی خرمشهر، خبرنگار روزنامه کیهان از آغاز پاک‌سازی و بازسازی این شهر گزارش داد.

خرمشهر پس از آزادسازی؛ آثار تخریب شهر به‌دست اشغالگران عراقی

خبرنگار اعزامی روزنامه کیهان به خرمشهر، در گزارش امروز خود از این شهر نوشته است: «هر ساعت که می‌گذرد خرمشهر چهره آزادتر و راحت‌تری به دست می‌آورد، به‌طوری‌که اکنون کارهای سازندگی ضروری آغاز شده است. تخلیه اسرای عراقی و پاک‌سازی میدان‌های مین به‌سرعت ادامه دارد. در ساعت

۱۲ ظهر امروز، ترمیم پل خرمشهر که قسمتی از آن به‌وسیله مزدوران بعثی تخریب شده است، آغاز شد. عراقی‌ها با وجودی که در خرمشهر به‌طور کامل استقرار داشتند، بازهم از عملیات غافلگیرانه دلاوران اسلام در هراس بوده و انواع احتیاط را پیش‌بینی کرده بودند. برای مثال، فلکه فرمانداری تا ابتدای پل خرمشهر را مین‌های ضدتانک و ضدنفر گذارده و سپس قسمتی از پل را خراب نموده تا به‌اصطلاح جانانشان از حملات ناگهانی قسمت شرقی مصون بماند.»

خبرنگار کیهان در قسمتی دیگر از گزارش خود آورده است: «تبادل آتش در دو قسمت اروندرود به‌شدت ادامه دارد و نیروهای دلاور ما آشیانه‌های تیربار مزدوران را در آن سمت اروندرود زیر آتش شدید دارند. امروز، تابلوهای تازه‌ای در خرمشهر نصب گردید که جالب‌ترین آن «به خرمشهر خوش آمدید. جمعیت خرمشهر ۳۶ میلیون نفر» است. گروهی از افراد همچنان مشغول جمع‌آوری سلاح‌ها و غنائم جنگی در گوشه‌وکنار شهر هستند، ولی شاید هنوز ده درصد هم از غنائم جمع‌آوری نشده باشد. بعثی‌ها با آجر، خاک و تیرآهن دور شهر را خاکریز زده‌اند. امروز، برای پیدا کردن راهی که به پل خرمشهر منتهی شود، مدت‌ها در میان ویرانه‌ها سرگردان بودیم. عبور از شهر به‌کندی و سختی انجام می‌گیرد. چون اغلب محلات مسکونی شهر به میدان‌های مین تبدیل شده است. ساختمان فرمانداری و خانه‌های اطراف خیابان عشایر به‌کلی ویران و به میدان مین مبدل شده است. امروز، کار ترمیم جاده خرمشهر - اهواز آغاز گردید و خاکریزها و سنگرهای عراق که به‌طول ۴۰ کیلومتر در امتداد جاده ساخته شده است، پاک‌سازی گردید. همچنین، امروز پس از گذشت ۱۹ ماه، اتومبیل‌های پلیس‌راه در جاده اهواز - خرمشهر به چشم می‌خورد. شهربانی خرمشهر در شهر مستقر شد. خیابان فردوسی به تلی از خاک و ویرانی تبدیل شده است. بازار سیف و مغازه‌های آن ویران است. آثاری از فلکه دروازه و صدها خانه و مغازه اطراف آن به‌هیچ‌وجه دیده نمی‌شود.»^(۶)

۴۳۶

با ورود جمعی دیگر از اسرا به تهران مجموع اسرای عراقی اعلام شد. به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، صبح امروز ۳ هزار تن از نیروهای ارتش عراق که در عملیات آزادسازی خرمشهر به اسارت رزمندگان درآمده‌اند با ۳ قطار وارد تهران شدند.^(۷)

احمد توکلی سخنگوی دولت جمهوری اسلامی نیز بعدازظهر امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی گفت که از ابتدای جنگ تا روز گذشته، ۴۰۱۲۴ تن از نیروهای عراقی اسیر شده‌اند.^(۸)

۴۳۷

گروه‌هایی دیگر از نیروهای داوطلب مردمی عازم جبهه‌های نبرد شد. براساس گزارش‌های رسیده از سه مرکز نظامی سپاه پاسداران، امروز از تهران ۳۴۵ تن،^(۹) از شیراز ۲۶۹ تن^(۱۰) و از چالوس ۶۹۰ نفر نیروی بسیجی و سپاهی به جبهه‌های غرب و جنوب عزیمت کردند.^(۱۱)

۴۳۸

بر اثر اقدامات امروز عناصر ضدانقلاب در کامیاران، چند تن از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند. در مهاباد نیز در حمله نیروهای پاسدار به یکی از مقرهای ضدانقلاب، تلفاتی به آنها وارد شد. در همین حال، مسئولان پیرانشهر در بازدید از روستاهای آزادشده این شهر اعلام کردند کسانی که تسلیم شوند امان‌نامه دریافت خواهند کرد.

سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) گزارش داد که ساعت ۶ صبح امروز، بر اثر انفجار بمب صوتی جاسازی شده در یک ضبط صوت در کامیاران، یک تن شهید شد و ۳ تن مجروح شدند. در جاده شاهینی - کامیاران نیز ۲ تن از نیروهای خودی روی مین ضدخودرو رفتند که یکی شهید و دیگری به شدت مجروح شد. همچنین در روستای کاشتر کامیاران، ۲ تن از عناصر مسلح گروه‌های ضدانقلاب تسلیم نیروهای جمهوری اسلامی شدند.^(۱۲)

سپاه پاسداران مهاباد نیز گزارش داد در ساعت ۱۱:۰۰، گروهی از نیروهای این سپاه به مقر یکی از گروه‌های مسلح غیرقانونی در روستای پیربلا از توابع مهاباد حمله کردند. در این حمله ۶ تن از افراد ضدانقلاب کشته و چند تن از آنها زخمی شدند. نیروهای خودی هنگام بازگشت در کمین عناصر ضدانقلاب گرفتار شده و در درگیری با آنان، ۷ تن از نیروهای سپاه پاسداران شهید و ۲ تن به گروگان گرفته شدند.^(۱۳)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه هم به نقل از بخشدار بوکان گزارش داد که عناصر مسلح غیرقانونی با حمله به تعدادی از نیروهای خودی در این منطقه، ۲ تن از آنان را به شهادت رساندند. همچنین، در پی پاک‌سازی بخشی از روستاهای محور پیرانشهر - سردشت، روزنامه اطلاعات امروز در گزارشی با اشاره به بازدید فرماندار و فرماندهان ارتشی و سپاهی پیرانشهر از روستاهای پاک‌سازی شده،

به نقل از فرماندار این شهر نوشت: «در این بازدید مقرر شد که اکیپ‌های درمانی و بهداشتی به روستاهای اعزام [شوند] و نیاز خانواده‌های بی‌بضاعت و مستضعف سریعاً تأمین شود... فرمانده تیپ و فرمانده سپاه پاسداران پیرانشهر به اهالی یادآور شدند که براساس فرمان امام امت، کسانی که سلاح و مهمات خود را تحویل داده و به خانه و کاشانه خود بازگردند، امان‌نامه دریافت خواهند کرد.»^(۱۴)

۴۳۹

جانشین فرمانده سپاه پاسداران، سخنگوی دولت، سفیر ایران در سازمان ملل، وزیر نفت و یک نماینده مجلس شورای اسلامی در مصاحبه‌هایی جداگانه بر ضرورت ادامه جنگ تا دستیابی جمهوری اسلامی ایران به حقوق مسلم خود و سرنگونی صدام تأکید کردند.

علی شمخانی جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی با اعلام این مطلب که «ما متجاوز را در خرمشهر تا هر کجا که فرار کند، دنبال خواهیم کرد. ما مجبور به دفاع هستیم و دفاع هم مرز جغرافیایی ندارد»، گفت: «ما می‌بایست از این به بعد به گونه‌ای برخورد کنیم که صدام را وادار کنیم از مناطق غرب کشور عقب‌نشینی کند و به شرط ایران با خفت و خواری تن در دهد و غرامت ما را بپردازد. در غیر این صورت، ما به هجوم‌های مکرر خویش در جبهه‌هایی که خودمان انتخاب خواهیم کرد، ادامه خواهیم داد.»^(۱۵)

احمد توکلی سخنگوی دولت جمهوری اسلامی ایران نیز بعد از ظهر امروز، در یک نشست مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی در محل نخست‌وزیری، با بیان اینکه ایران در مقابل امریکا ایستاده و خواهد ایستاد و این جنگ، جنگ میان ایران و ایادی امریکا در منطقه است، درباره آینده جنگ گفت: «جنگ، زمانی تمام می‌شود که ما احقاق حق کرده باشیم... ما جنگ را تمام‌شده نمی‌دانیم و هر چه برای تأمین مرزهای خود [لازم] بدانیم، انجام خواهیم داد و جنگ همچنان ادامه خواهد داشت.» وی تأکید کرد: «ما این را حق خود و ملت عراق می‌دانیم که منطقه را از لوٲ جنایتکاری چون صدام پاک کنیم.»^(۱۶)

سعید رجایی خراسانی سفیر ایران در سازمان ملل متحد هم در مصاحبه‌ای که امشب از تلویزیون امریکا پخش شد، در پاسخ به این سؤال که نیروهای ایران در مرز متوقف خواهند شد یا به پیشروی خود ادامه خواهند داد، گفت: «خیلی دلم می‌خواست تمام کسانی که صدای مرا می‌شنوند خود را جای من بگذارند. آیا اگر دشمن خارجی به امریکا حمله و قسمتی از آن را اشغال کرده بود، آن وقت امریکا بعد از فداکاری و زحمت و تلاش، دشمن را به عقب رانده و خود را به مرز رسانده بود، چه فکر می‌کردند؟ آیا می‌گفتند خیلی متشکریم یا اینکه سعی می‌کردند اختلافات خود را حل کنند؟» رجایی خراسانی همچنین درباره اصرار ایران به برکناری صدام حسین، خاطرنشان کرد: «هرکس دیگر هم جای ما بود اصرار می‌ورزید که صدام باید برود.»^(۱۷)

همچنین، محمد غرضی وزیر نفت ایران در راه بازگشت از اجلاس اوپک در اکوادور و فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی در راه بازگشت از برزیل، وارد لندن شدند

و در مصاحبه‌هایی دیدگاه‌های خود درباره جنگ ایران و عراق را بیان کردند. غرضی با اعلام اینکه سرنگونی صدام حسین اکنون یک شرط اولیه برای شروع مذاکرات صلح و پایان دادن به جنگ است، گفت: «مسئله مذاکرات با رژیم صدام منتفی است. هزاران نفر از دست رفته‌اند و بسیاری از شهرهای ما خراب یا منهدم شده‌اند و صدها میلیون دلار خسارت بر ما وارد شده است. بنابراین، حق ماست که از مردم عراق بخواهیم رژیم صدام حسین را سرنگون سازند.» غرضی افزود: «فکر نمی‌کنم جنگ رو به پایان باشد و ایران خود را برای یک جنگ طولانی آماده کرده است.» وی همچنین گفت: «حداقل آنچه را که ما می‌توانیم انتظار داشته باشیم، سرنگونی صدام حسین است.»^(۱۸)

فخرالدین حجازی نیز در پاسخ این سؤال که آیا نیروهای ایران وارد خاک عراق خواهند شد، گفت: «در نتیجه تجاوز عراق ۱۵۰ میلیارد دلار به ما زیان وارد شده و این حق برای ما باقی است که حقوق خود را استیفا کنیم.» وی ادامه داد: «در غرب [کشور] چند نقطه کوچک در اشغال باقی مانده است که آنها نیز به‌زودی فتح خواهند شد؛ ولی جنگ پایان نخواهد یافت.»^(۱۹) وی در پاسخ به پرسشی درباره نگرانی کشورهای حوزه خلیج فارس از پیشروی احتمالی نیروهای ایران به داخل خاک عراق با بیان اینکه آنها باید از روش خودشان نگران باشند، ادامه داد: «از سوی ما خطر متوجه کسی نیست.» حجازی همچنین به این سؤال که آیا جنگ ایران و عراق فقط و فقط به سرنگون شدن صدام منتهی خواهد شد و به دیگر کشورها سرایت نخواهد کرد؟ این‌گونه پاسخ داد: «ما به هیچ کشوری تجاوز نمی‌کنیم، ولی این ملت‌ها هستند که اگر دولت‌هایشان اشتباه کنند به اشتباه آنها پاسخ خواهند داد.»^(۲۰)

۴۴۰

در جلسه هیئت دولت، وزیر دفاع از عملیات رزمندگان ایران در آزادسازی خرمشهر گزارش داد. سخنگوی دولت نیز اعلام کرد که تولید صنایع دفاع و بودجه بازسازی مناطق جنگی افزایش یافته است.

هیئت دولت امروز، به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل جلسه داد. در این جلسه پس از بررسی رویدادهای منطقه و اخبار جنگ، آخرین تحولات سیاسی و اجتماعی کشور مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت، پس از پایان جلسه گفت: «در این جلسه ابتدا سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، ضمن ارائه گزارش از رزم سلحشوران اسلام در جبهه‌های نبرد، این پیروزی را به هیئت دولت، ملت و رزمندگان ایران تبریک گفت.» توکلی سپس با اعلام اینکه در این جلسه مصوبه‌ای در مورد اساسنامه سازمان صنایع دفاع ملی ایران مطرح و به تأیید هیئت دولت رسید، افزود: «خوشبختانه تولید این صنایع در طول جنگ به دو برابر افزایش یافته است.»^(۲۱)

سخنگوی دولت همچنین درباره بازسازی مناطق جنگی اظهار داشت: «ما برای بازسازی و نوسازی مناطق جنگی از ابتدای سال، بالاترین رقم بودجه یعنی ۴۰۰ میلیارد ریال در نظر گرفته‌ایم، اما همان‌طور که جنگ را نیروهای مردمی پیش برده‌اند، بازسازی آن را هم خود مردم انجام خواهند داد. مثلاً مردم استان مازندران بازسازی سوسنگرد و مردم مشهد بازسازی هویزه را برعهده گرفته‌اند.»^(۲۲)

۴۴۱

در آستانه سوم شعبان سالروز ولادت امام حسین^(ع) و روز پاسدار، گروهی از اعضای سپاه پاسداران با آیت‌الله منتظری دیدار کردند. جانشین فرمانده سپاه پاسداران نیز در مصاحبه‌ای به تشریح فعالیت‌های گذشته و وظایف پیش روی این نهاد انقلابی پرداخت.

در آستانه سالروز ولادت امام حسین^(ع) و روز پاسدار، عصر امروز گروهی از اعضای سپاه پاسداران قم و مهاباد با آیت‌الله منتظری دیدار کردند. به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از قم، آیت‌الله منتظری در این دیدار ضمن تبریک ولادت حضرت سیدالشهدا^(ع) و پیروزی‌های اخیر رزمندگان اسلام گفت: «باید توجه داشته باشید که مردم همان اندازه که از روحانیت توقع دارند، از شما هم [انتظار] دارند و باید اعمال شما صددرصد اسلامی بوده و عملاً الگوی دیگران باشید.» آیت‌الله منتظری افزود: «در ایران انقلاب‌های زیادی به وقوع پیوست، ولی هیچ‌کدام مثمر‌تر نبوده و منحرف شد و شکست خورد چون زیربنایش دین نبود، ولی این انقلاب با زیربنای اسلام و قرآن به پیروزی رسید.» وی اضافه کرد: «شما برادران پاسدار باید پاسدار و حافظ اسلام و انقلاب اسلامی باشید تا به‌همت شما انقلاب اسلامی ایران به کشورهای دیگر صادر شود، ولی این به‌معنای کشورگشایی نیست.» آیت‌الله منتظری به توقع مردم از سپاه نیز اشاره و اظهار کرد: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی جوشیده از متن انقلاب و مردم است و خدای ناخواسته اگر از یک روحانی یا پاسدار خطایی سر بزنند، به‌حساب تمام این دو قشر گذاشته می‌شود. سعی کنید با رعایت موازین اسلامی دیگران را به اسلام دعوت کنید.»^(۳۳)

در همین حال، علی شمخانی جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی درباره وظایف سپاه و فعالیت‌های آن گفت: «سپاه پاسداران سازمانی است که دارای مأموریت‌های متنوع و همه‌جانبه‌ای است. امروز مسئله جنگ، مسئله اساسی و محوری انقلاب است که قاعدتاً سپاه باید نیروهای اصلی و عمده‌اش را در این محور می‌گذاشت که تا به حال عمل کرده است، اما در حالی که سپاه مشغول نبرد با نیروهای مزدور امریکاست، از فعالیت‌های دیگرش غافل

مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی
علی شمخانی جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران

نبوده است و در تمامی ابعاد انقلابی و تبلیغاتی و سیاسی و مخصوصاً امنیت در داخل شهرها و همکاری با نهضت‌های آزادی‌بخش و ارتباط با آنها فعالیت چشمگیری داشته است و آمار عملکرد سپاه در برخورد با گروهک‌ها هم مشخص است. درمورد تبلیغات نیز با انتشار نشریات داخلی فعالیت می‌کند؛ و درمورد فعالیت‌های سیاسی - باتوجه‌به

حاکمیت خط لیبرالی - سپاه برخورد های خودش را با این جریان انحرافی حفظ کرده بود و در این نوسانات با برخورد مستقیم، برنامه های خود را دنبال می کرد.» شمخانی درباره جذب نیرو های مردمی و اعزام آنها به جبهه ها نیز اظهار داشت: «در این زمینه سپاه فعالیت چشمگیری داشته و در طول سال ۶۰، موفق شد حدود ۱۷۵ هزار نفر نیرو را به جبهه های جنگ اعزام کند و اینها را آموزش بدهد و سازماندهی و توجیه نظامی کرده و روانه جبهه جنگ کند.»

جانشین فرمانده سپاه درباره مأموریت این نهاد انقلابی پس از جنگ هم گفت: «اهم فعالیت های سپاه بعد از جنگ، پاک سازی کامل کردستان از عناصر ضد انقلاب است و ما قصد داریم از کردستان یک کردستان اسلامی بسازیم. ... مأموریت دیگر ما این است که سازماندهی بسیج را در میان مردم عمق ببخشیم و سازمان ۳۶ میلیونی را انجام بدهیم و ارتباط با سازمان های آزادی بخش را وسیع تر و عملی تر کنیم.»^(۲۴)

۴۴۲

در تازه ترین واکنش مقامات کشورهای خارجی به پیروزی ایران در آزاد سازی خرمشهر، امروز سخنگوی دولت امریکا، ولیعهد عربستان سعودی و وزیر امور خارجه مصر از تلاش های سیاسی برای تسریع در پایان دادن به جنگ ایران و عراق حمایت کردند و ادامه این جنگ را برای امنیت و ثبات کشورهای منطقه خطرناک خواندند. ولیعهد اردن نیز از گسترش نفوذ انقلاب اسلامی ایران در دیگر کشورهای منطقه ابراز نگرانی کرد.

رادیو امان به نقل از خبرنگار خود در واشنگتن، درباره موضع امریکا در قبال تحولات جنگ گفت: «یک سخنگوی دولت امریکا پشتیبانی از استقلال هر یک از دو کشور عراق و ایران و سلامت سرزمین های آنها، به اضافه استقلال و حاکمیت ارضی تمامی کشورهای منطقه را مورد تأکید قرار داد و افزود: این جنگ می تواند خطراتی علیه امنیت و ثبات تمامی کشورهای خلیج [فارس] داشته باشد و ایالات متحده پایان بخشیدن فوری به این جنگ و رسیدن به راه حلی از طریق مذاکره را تشویق می کند.»^(۲۵)

فهد بن عبدالعزیز ولیعهد عربستان سعودی نیز در مصاحبه ای که امروز در روزنامه سعودی *الریاض* چاپ شده است، ضمن درخواست برای تلاش های جدی تر به منظور پایان دادن به جنگ ایران و عراق، هشدار داد که در صورت ادامه و گسترش این جنگ، ثبات و امنیت منطقه و آنچه وی قدرت در حوزه خلیج فارس نامید، به مخاطره خواهد افتاد. ولیعهد عربستان گفت که این کشور با دیگر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس سرگرم بررسی موضعی مشترک برای پایان دادن به این جنگ هستند.^(۲۶) همچنین کمال حسن علی وزیر امور خارجه مصر، هشدار داد که جنگ ایران و عراق می تواند موجب ایجاد اختلافات نژادی و مذهبی شود و تمام منطقه را در معرض خطر قرار دهد. وی گفت: «مصر خواهان حل و فصل مسالمت آمیز و منصفانه جنگ بیست ماهه است که در چند روز گذشته، به اوج خود رسید و ایران، عراقی ها را از خرمشهر بیرون راند.» وی اضافه کرد: «این جنگ به قطبی کردن دنیای عرب و خطر مداخله از سوی قدرت هایی بزرگ منجر خواهد شد. سوریه و لیبی

از ایران حمایت می‌کنند در حالی که دیگر کشورهای عرب از عراق پشتیبانی کرده‌اند.»^(۲۷)

رادیو بی‌بی‌سی هم در بخش اخبار فارسی ساعت ۱۹:۴۵ خود ضمن اعلام خبر مذاکره حسن ولیعهد اردن با مقامات ارشد امریکا گفت: «تحولات جنگ ایران و عراق و پیروزی ایران موجب نگرانی اردن شده است و مقامات این کشور از احتمال متلاشی شدن حکومت‌های مرکزی در منطقه و توسعه نفوذ ایران در حوزه خلیج فارس بیمناک‌اند.»^(۲۸)

۴۴۳

در پی آزادسازی خرمشهر و پیام امام خمینی به مناسبت این رویداد مهم که در آن به حکومت‌های منطقه هشدار داده شده است «کاری نکنید با شما براساس حکم خدا رفتار کنیم» و نیز اظهارات دیروز حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگو و نماینده امام در شورای عالی دفاع، مبنی بر اینکه «بزرگ‌ترین حق ما سقوط صدام است»، امروز، بسیاری از رسانه‌های خبری خارجی ضمن اینکه آزادسازی خرمشهر را نقطه عطفی در جنگ ایران و عراق خوانده و به قرار گرفتن ایران در موضع قدرت اذعان کردند، به بررسی عواقب ورود احتمالی قوای نظامی ایران به داخل خاک عراق برای ساقط کردن حکومت صدام حسین پرداختند و در این خصوص هشدار دادند.

رادیو بی‌بی‌سی در یکی از بخش‌های اخبار فارسی امروز خود به پیام امام خمینی اشاره کرد و گفت: «آیت‌الله خمینی به کشورهای عربی خلیج فارس نه تنها هشدار داد که جانب عراق را نگیرند، بلکه هشدار داد که توافق کمپ دیوید و همچنین طرح هشت ماده‌ای عربستان سعودی برای حل اختلافات اعراب و اسرائیل را احیا نکنند. این نکته نشانه‌ای از آن است که ایران به سرعت بار دیگر به صورت یک قدرت بزرگ در منطقه خلیج فارس جلوه گر می‌شود و قصد دارد در مسائل سیاسی خاورمیانه [غرب آسیا] به نفع دول تندرو عرب نقش فعالانه‌ای ایفا کند. اگر رژیم صدام حسین جای خود را به یک رژیم هوادار ایران و سوریه بدهد، کفه ترازو بیش از پیش علیه کشورهای راست‌گرا و غرب‌گرای عربی خواهد چرخید.» بی‌بی‌سی همچنین با بیان اینکه آزادسازی خرمشهر نشان می‌دهد پیروزی نهایی ایران در این جنگ قابل رؤیت است، گفت: «اینک کشورهایی نظیر عربستان سعودی، شیخ‌نشین‌ها و امارات واقع در شبه جزیره عربستان در کابوس گسترش تعصبات اسلامی نظیر آنچه در داخل ایران دیده شد، به سر می‌برند. نکته مهم این است که آیا نیروهای ایران با رسیدن به مرز بین‌المللی دو کشور توقف خواهد کرد یا اینکه با پشتیبانی سوریه برای سرنگون کردن پرزیدنت صدام حسین وارد خاک عراق خواهند شد. اگر چنین واقعه‌ای رخ دهد، دامنه اختلافات و بحران‌های جاری در منطقه گسترش بیشتری خواهد یافت و بیش از پیش ثبات این ناحیه حیاتی را به مخاطره خواهد افکند.»^(۲۹)

بی‌بی‌سی همچنین از قول رئیس دفتر خبرگزاری یونایتد پرس در لندن گفت: «در حال حاضر مواضع این کشورها تغییر یافته و خواستار استقرار هر چه زودتر آتش‌بس شده‌اند. کشورهای جبهه

پایداری اعراب [سوریه، لیبی، الجزایر و یمن جنوبی به همراه سازمان آزادی بخش فلسطین] نیز طرفدار ایران شده‌اند. اگر ایران در جنگ پیروز شود و دولت عراق تغییر کند، در این صورت رهبری آیت‌الله خمینی قاطع‌تر خواهد شد و ایران با همکاری جبهه پایداری و با رهبری آیت‌الله خمینی علیه اسرائیل صفوف خود را تشکیل می‌دهند و قرارداد کمپ دیوید [میان مصر و رژیم صهیونیستی] نیز بی‌اثر خواهد شد و آیت‌الله خمینی بزرگ‌ترین رهبر دنیای اسلام و عرب خواهد شد.^(۳۰)

رادیو اسرائیل نیز با بیان اینکه کارشناسان غرب معتقدند فقط در صورتی ایران پایان جنگ را مورد بررسی قرار خواهد داد که صدام حسین رئیس‌جمهور عراق از کار برکنار شود، گفت: «کارشناسان غرب ارزیابی می‌کنند که با سقوط خرمشهر به دست نیروهای ایرانی و عقب‌نشینی عراق به مرز بین‌المللی، دولت تهران طی دو تا سه هفته تصمیم خواهد گرفت که برای سرنگون کردن پرزیدنت صدام حسین به عراق حمله کند یا نه. کارشناسان غرب نظریات خود را در این مورد بر سخنان دیروز حجت‌الاسلام [هاشمی] رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی ایران، پایه‌گذاری می‌کنند که گفت رژیم صدام حسین باید سرنگون شود.» این رادیو همچنین به نقل از مقامات امریکایی افزود: «این شک و تردید وجود دارد که شکست عراق امنیت کشورهای خلیج فارس را به خطر اندازد و در نتیجه منافع امریکا در این منطقه شدیداً به خطر افتد.»^(۳۱)

در همین حال، رادیو امریکا به نقل از یک کارشناس مجرب دنیای عرب درباره اینکه آیا کشورهای عربی به حفظ رژیم صدام علاقه‌مند هستند یا خیر؟ گفت: «البته شخص صدام اهمیت ندارد، ولی [وی را] به عنوان یک مظهر حفظ ثبات تلقی می‌کنند که اگر سرنگون شود، ناآرامی‌هایی به وجود خواهد آمد.»^(۳۲)

همچنین، روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور که بازپس‌گیری خرمشهر را ضربه‌ای حیرت‌آور برای عراق و متحدان عربش می‌داند، نوشته است: «در هفته آینده توجه اعراب به آن قسمت‌هایی از خاک ایران معطوف خواهد بود که هنوز عراق در اشغال دارد، اگر عراق آن قسمت‌ها را تخلیه کند یا به احتمال بیشتر، سربازان ایرانی آن را بازپس گیرند، بار دیگر اذهان متوجه قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و مرزهای بین‌المللی تصریح شده در آن می‌شود که در آن حقانیت ایران در مورد مشارکت در استفاده از آبراه خلیج فارس مسلم شده است، ولی اگر رژیم اسلامی ایران سودای دیگری در سر داشته باشد و بخواهد از مرز رسمی شناخته شده عبور کرده، به داخل خاک عراق رود آن وقت خاورمیانه [غرب آسیا] با خطر جنگ گسترده‌ای در منطقه مواجه می‌شود که حوزه‌های نفتی، خطوط لوله نفت و تانکرهای عظیم نفتکش را که برای جهان غرب اهمیت حیاتی دارد، در سراسر خلیج فارس به خطر اندازد. اگر ایران در مرز متوقف نشود، احتمال پذیرش وضع قبل از جنگ از جانب عراق هست؛ ولی شاید این موضوع برای رهبری ایران که پیروز شده است کافی نباشد. ایران حال نه تنها خواستار خروج کامل نیروهای عراق از خاک ایران است، بلکه اصرار به سرنگونی صدام حسین داشته، خواهان دریافت غرامت جنگی و خواستار بازگشت [ده‌ها هزار] شیعه عراقی ایرانی‌الاصل به عراق است.»^(۳۳)

روزنامه *واشنگتن پست* در گزارشی با اعلام اینکه به دنبال پیروزی ایران در خرمشهر، کشورهای حامی عراق در حوزه خلیج فارس مراقب نشانه‌هایی از مقاصد آینده ایران نه تنها در مورد صدام حسین، بلکه درباره دولت‌های آسیب‌پذیر خود هستند، نوشته است: «ایران هشدارهای خود را به دیگر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس که تاکنون میلیاردها دلار به عراق در طول جنگ کمک کرده‌اند تکرار کرد و از آنها خواست به کمک‌های خود پایان دهند.» *واشنگتن پست* در ادامه با اشاره به اینکه عراقی‌ها اینک فقط بخش‌هایی کوچک از خاک ایران در شمال خوزستان را در اختیار دارند، نوشته است: «به نظر می‌رسد که مبارزه ایران برای سرنگون کردن صدام حسین به پایان نرسیده است. ایران صدام حسین را مسئول آغاز جنگ می‌داند.»

روزنامه *وال استریت ژورنال* بازپس‌گیری خرمشهر را سقوط آخرین پایگاه عمده عراق در خاک ایران معرفی کرده و آن را عاملی دانسته است که از طریق آن کشورهای محافظه‌کار و نفت‌خیز خلیج فارس تحت فشار قرار می‌گیرند تا به گونه‌ای خود را با انقلاب اسلامی ایران تطبیق دهند. این روزنامه افزوده است: «تحلیل‌گران غرب بر این نظرند که پیروزی ایران در جنگ بیست‌ماه‌اش با عراق موازنه قدرت در خلیج فارس را تغییر خواهد داد و ایران به صورت یک قدرت برتر سر برخواهد داشت.» این روزنامه امریکایی همچنین نوشته است: «در حال حاضر از نظر نظامی این پرسش مهم مطرح است که آیا ارتش پیش‌تاز ایران به درون عراق نیز راه خواهد گشود یا نه؟ دیپلمات‌های عرب و منابع اطلاعاتی معتقدند که اقدام بعدی ایران تشکیل یک منطقه گسترده غیرنظامی در داخل عراق خواهد بود.»

روزنامه *واشنگتن تایمز* با اعلام اینکه موفقیت ایران در آزادسازی خرمشهر بر نگرانی‌های کشورهای عربی افزوده، نوشته است: «کشورهای عربی خلیج فارس از آن بیم دارند که یک ایران پیروز ممکن است در اندیشه ورود به خاک عراق برآید و مسلمانان شیعه آن کشور را به برپا کردن یک انقلاب اسلامی تحریک کند یا انقلابی را در نقطه‌ای دیگر در منطقه خلیج فارس موجب شود.» *واشنگتن تایمز* اضافه کرده است: «اینک که ارتش ایران، عراقی‌ها را به زور از خوزستان بیرون رانده، دیپلمات‌های غربی امکان موافقت رهبران حکومت اسلامی تهران را برای دست‌یافتن به صلح از راه گفت‌وگو، زیاد نمی‌دانند.»

روزنامه امریکایی *بالتیمورسان* تأکید کرده است: «پیروزی ارتش ایران در آزادساختن خرمشهر نه تنها مهم‌ترین دگرگونی جنگ بیست‌ماهه ایران و عراق به شمار می‌آید، بلکه حادثه‌ای است که گرفتاری‌ها و پیچیدگی‌هایی را در سراسر خاورمیانه [غرب آسیا] به وجود خواهد آورد.» این روزنامه افزوده است: «با به حرکت درآمدن ارتش نیرومند ایران به سوی اروندرود و تهدید پیشروی آن در تمامی طول جبهه‌های جنگ که به کوهستان‌های کردستان می‌پیوندد، دو پرسش اساسی در بسیاری از پایتخت‌های دیگر و نیز در بغداد و تهران مطرح شده است: نخست اینکه آیا ارتش انقلابی ایران اینک که سرانجام بن‌بست دیرپای جنگ را درهم شکسته است، در مرزهای بین‌المللی خواهد ایستاد یا به عراق حمله‌ور خواهد شد و به تصرف پالایشگاه‌های نفت در اطراف بصره خواهد پرداخت. پرسش دیگر این است که آیا تغییر موج جنگ به سقوط صدام حسین خواهد انجامید؟»

روزنامه نیویورک تایمز هم با اشاره به اینکه قوای نظامی ایران تقریباً تمامی مناطق اشغالی این کشور را از عراق بازپس گرفته‌اند، نوشته است: «به اعتقاد مقام‌های آگاه در واشنگتن، دولت تهران احتمالاً طی دو یا سه هفته آینده، نسبت به اعزام نیروهایش به داخل خاک عراق و کوشش برای سرنگونی صدام حسین تصمیم خواهد گرفت. یکی از آن مقام‌ها می‌گفت هیچ‌کس از تصمیمی که آیت‌الله خمینی اتخاذ خواهد کرد، چیزی نمی‌داند و اطمینانی نیست که وی به چیزی کمتر از تحقیر کامل نه‌تنها عراق، بلکه عربستان سعودی و کشورهای دیگر منطقه راضی شود.»^(۳۴) روزنامه نیویورک تایمز همچنین به نگرانی آمریکا از پیروزی ایران در جنگ اشاره کرده و افزوده است: «امریکا شکست عراق توسط ایران را خطری بسیار بزرگ تلقی می‌کند. مقامات دولت ریگان [رئیس‌جمهور آمریکا] گفتند انهدام نیروهای عراقی توسط ایران برای منافع غرب موقعیتی حتی خطرناک‌تر از درگیری اعراب و اسرائیل به وجود می‌آورد.»^(۳۵) این روزنامه درباره موقعیت کنونی صدام نیز نوشته است: «شکست نظامی عراق، صدام حسین را در برابر برخی از اقداماتی که علیه او در داخل حزب بعث صورت می‌گیرد، آسیب‌پذیر ساخته است، اما وی توانسته است از بسیاری از جدال‌هایی که بر مرکب قدرت در عراق در گرفته، جان به‌دبرد و گفته می‌شود که تمامی مراکز مخالفت با حکومتش را درهم کوبیده است.»^(۳۶)

از سوی دیگر خبرگزاری آسوشیتدپرس با اشاره به سخنان دیروز حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی گزارش داد: «از آغاز جنگ ایران و عراق که به‌خاطر منازعه دیرینه مرزی بر سر آبراه شط‌العرب [اروند رود] بروز کرد، ایران مکرر خواستار سرنگونی صدام حسین شده است، لکن دیروز، ایران ظاهراً برای اولین بار به‌وضوح این موضوع را به‌عنوان یک شرط قبلی برای آغاز مذاکرات عنوان کرد.»^(۳۷)

روزنامه انگلیسی فایننشال تایمز در مطلبی با عنوان «کشورهای خلیج فارس با نگرانی منتظر اقدام بعدی تهران هستند»، نوشته است: «مقامات رسمی کشورهای خلیج [فارس] نگرانی خود را از این امر ابراز کرده‌اند که ایران به‌رغم قول‌های اخیر خود مبنی بر اینکه به نیروهایش اجازه نخواهد داد از مرز عبور کرده و وارد خاک عراق شوند، هنوز ممکن است تصمیم بگیرد که راهی بصره در نزدیکی مرز با کویت شود.»^(۳۸) این روزنامه در مطلبی دیگر با عنوان «حالا نبرد واقعی آغاز می‌شود» با اشاره به اینکه فتح خرمشهر نقطه آغاز جنگ واقعی برای برقراری سلطه سیاسی در منطقه می‌باشد، آورده است: «احتمال پیشروی ایران در خاک عراق، در بین کشورهای عربی محافظه‌کار منطقه خلیج فارس نگرانی بسیاری ایجاد کرده است که از ظهور یک بلوک مسلمان قوی و تندرو و متشکل از عراق و ایران وحشت دارند.» فایننشال تایمز ادامه داده است: «برکنار کردن پرزیدنت صدام حسین ممکن است به این سادگی‌ها نباشد و مشکل‌تر از آن کنار گذاشتن عناصر عمده در حزب بعث خواهد بود که از نظر سیاسی حاکم بر عراق است.»^(۳۹) روزنامه فرانسوی لوموند آزادسازی خرمشهر را چرخش در جنگ اعلام کرده و درمورد اینکه آیا جنگ ایران و عراق تمام شده است، نوشت: «منطق حکم می‌کند نیروهای ایران در صدد بهره‌برداری سریع از پیروزی‌های خود باشند و وسوسه‌ای بزرگ برای نفوذ به بصره، بندر جنوبی عراق، وجود دارد.»^(۴۰)

روزنامه *لیبراسیون* (چاپ پاریس) درباره تلاش‌های دیپلماتیک محافل سیاسی مختلف جهان برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق نوشته است: «پس از بازپس‌گیری خرمشهر توسط ایرانیان، امریکا و اروپا و برخی از کشورهای منطقه خلیج [فارس] ابتکارات متعددی برای پایان‌دادن به این جنگ به کار گرفتند تا به این ترتیب از سقوط صدام جلوگیری کنند.»^(۴۱)

در میان مطبوعات عربی نیز روزنامه *الجزایری الشعب* در مقاله‌ای با اشاره به اینکه امریکا هم‌زمان با پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های جنگ با عراق، تلاش‌های مشکوکی را برای مذاکره و پایان‌دادن به این جنگ آغاز کرده است، به نقل از آگاهان سیاسی آورده است: «امریکا نگران این مسئله است که پیروزی‌های نظامی ایران، منافعش را در منطقه خلیج فارس به خطر اندازد.» *الشعب* به نقل از یک منبع دیپلماتیک امریکایی افزوده است: «سرنگونی رژیم عراق در نتیجه شکست نظامی یا کودتا، عواقب غیرقابل پیش‌بینی و درعین حال بسیار خطرناک برای منافع حیاتی امریکا در منطقه خواهد داشت.» به نوشته این روزنامه: «امریکا انقلاب اسلامی ایران را خطرناک‌ترین تهدید برای رژیم‌های عربی هم‌پیمان خود می‌داند.»^(۴۲)

روزنامه *کویتي الانباء* هم یادآور شده است: «نگرانی ایالات متحده پیرو شکست عراق در جنگ با ایران و گسترش خمینیزم در منطقه کاملاً واضح است. این امر نیز بسیار روشن است که ایالات متحده مایل است جبهه‌ای از کشورهای عرب میانه‌رو برای دفاع از خلیج فارس تشکیل دهد.»^(۴۳)

روزنامه سعودی عرب نیز در مقاله‌ای با عنوان «وحشت عبور ایران از خطوط مرزی با عراق» از تماس عراق با امریکا و کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی برای یافتن راه‌حلی به‌منظور پایان‌دادن به جنگ از طریق مذاکره خبر داده و به نقل از روزنامه *کویتي الراي العام* نوشته است: «در صورت ورود نیروهای ایران به داخل خاک عراق، ایران به ریسکی مبنی بر جنگ با تمامی کشورهای عربی دست خواهد زد.» عرب نیز در ادامه مقاله خود به نگرانی امریکا از سقوط احتمالی صدام اشاره کرده و به نقل از یک مقام بلندپایه وزارت امور خارجه امریکا افزوده است: «ما نمی‌خواهیم [آیت‌الله] خمینی به صادر نمودن انقلاب خود به کشورهای منطقه اقدام کند.» این روزنامه چاپ عربستان در مقاله‌ای دیگر با عنوان «جنگ بی‌معنی» با اعلام اینکه تاکنون خسارات مالی و جانی فراوان به دو طرف وارد آمده است، نوشته است: «ایران قصد دارد همچنان به پیشروی خود تا مرز بین‌المللی ادامه دهد تا آخرین سرباز عراقی آن کشور را ترک کند و در این میان، این امکان هم وجود دارد که برای زیر فشار قرارداد دادن عراق به‌منظور پرداخت خسارات وارده به آن کشور، بعضی از شهرهای عراق را به تصرف درآورده و در صورت انجام این عمل، آن کشور اشتباه بزرگی را مرتکب خواهد شد، چون باعث می‌شود که تمامی کشورهای عرب از جمله سوریه، الجزایر و لیبی که تا به حال از او حمایت می‌کردند، با ارسال اسلحه و تجهیزات نظامی به کمک عراق بشتابند و در صورت تصرف اراضی عراق به‌وسیله ایران، کشورهای مذکور از حمایت ایران خودداری کنند. سایر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس از این اقدام توسعه‌طلبانه احساس تهدید خواهند کرد. مصر نیز این عمل را

دوست نداشته و امریکا هم که قبلاً اخطار کرده که فرصت طلبی‌های ایران را به هر وسیله سرکوب خواهد کرد و در صورت تجاوز ایران به عراق پای شوروی نیز به عرصه کشیده خواهد شد. خلاصه اینکه کل منطقه در آتش شعله‌ور خواهد شد. «عرب نیوز در خاتمه این مقاله از ایران خواسته است که به عواقب هرگونه حرکت عجولانه خود بیشتر بیندیشد.»^(۴۴)

۴۴۴

مطبوعات سوریه با ابراز خوشحالی از آزادسازی خرمشهر به دست رزمندگان ایران، حکومت صدام حسین را خیانتکار خوانده و خواستار سرنگونی آن شدند. روزنامه البعث در سرمقاله امروز خود با تأکید بر اینکه صدام حسین در سال‌های گذشته بدترین جنایات را در حق ملت سوریه مرتکب شد و به انقلاب اسلامی ایران نیز تجاوز کرد، خواستار سرنگونی صدام شده و نوشته است: «جنایات صدام مساوی است با جنایات سادات [رئیس‌جمهور پیشین مصر] و اطمینان داریم که ملت قهرمان عراق اجازه ادامه حیات به این جلاد را نمی‌دهد و مردم عراق در حال حاضر خواهان شکست صدام است و این یک فرصت تاریخی برای ملت و ارتش عراق می‌باشد تا انتقام خود را از کسانی که می‌خواهند این ملت و امت را درگیر جنگی کنند که تنها امریکا و اسرائیل از آن استفاده می‌کنند، بگیرند.» این روزنامه هشدار داده است کشورهایی که از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کنند، شکست خورده و سقوط خواهند کرد.

روزنامه الثورة نیز در سرمقاله امروز خود آورده است: «هدف صدام منافع ملی مردم عراق و امت عرب است و او به هدف‌های صهیونیسم خدمت می‌کند.» الثورة اضافه کرده است: «ضرورت ملی ایجاب می‌کند که رژیم خائن صدام سرنگون شود و این نه تنها به خاطر ملت عراق است، بلکه برای برداشتن این مین اسرائیلی امریکایی از راه توده‌های عرب است.»

همچنین، روزنامه تشرین در مقاله‌ای با عنوان «صدام و جرائم او» نوشته است: «صدام حسین از وقتی که قدرت را در عراق به دست گرفت، نقشی جز خیانت به مردم عراق و اسلام نداشته است.»^(۴۵)

۴۴۵

سفارت ایران در کویت به دستگیری تعدادی از ایرانیان مقیم این کشور هنگام ابراز خوشحالی به مناسبت آزادسازی خرمشهر، اعتراض کرد.

به گزارش خبرگزاری رویتر، کاردار سفارت ایران در کویت اعلام کرد در جریان ابراز خوشحالی ایرانیان مقیم کویت به مناسبت آزادسازی خرمشهر که با فریاد الله اکبر و توزیع شیرینی

همراه بود، ۱۲ یا ۱۳ نفر از آنان به دست پلیس این کشور بازداشت شده‌اند. وی همچنین که اعتراض خود را به این اقدام به یک مقام وزارت امور خارجه کویت تسلیم کرده و این مقام کویتی قول داده است که موضوع را بررسی کند.^(۴۶)

۴۴۶

اغلب گروه‌های ضدانقلاب مقیم پاریس، ضمن اظهار خوشحالی از پیروزی رزمندگان ایران بر قوای ارتش بعث عراق در جبهه خرمشهر، سرنگونی حکومت جمهوری اسلامی را خواستار شدند. رادیو امریکا در اخبار شبانه‌گی خود گفت: «در پاریس، سخنگوی گروه آزادگان به رهبری ارتشبد بهرام آریانا فرمانده پیشین نیروهای مسلح ایران در زمان شاه، از پیروزی ارتش ایران بر قوای عراق ابراز شادمانی کرد و گوشزد نمود که هنگام حمله عراق به ایران گروه آزادگان بی‌درنگ به حمایت از ارتش ایران و علیه عراق ندا داد و از هرگونه اقدام علیه آن کشور پشتیبانی کرد و اینکه که دشمن شکست خورده است، گروه آزادگان بار دیگر پشتیبانی خود را از ارتش ایران اعلام می‌کند.»^(۴۷)

رادیو اسرائیل نیز اعلام کرد: «نهضت مقاومت ملی ایران به رهبری شاهپور بختیار در اطلاعیه‌ای که امروز در پاریس منتشر کرد، با تأکید بر اینکه با آزادی خرمشهر آتش جنگ خانمان‌سوز ایران و عراق پس از کشتارهای انسانی و خسارات مالی فراوان رو به خاموشی است، اعلام کرد که قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر، منعقد میان ایران و عراق، هنوز معتبر می‌باشد و می‌تواند پایه‌ای برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات فی‌مابین گردد.» رادیو اسرائیل در ادامه گفتار خود به اطلاعیه جبهه موسوم به نجات ایران به رهبری علی امینی، که امروز در پاریس منتشر شد، اشاره و اضافه کرد در این اطلاعیه ضمن تأکید بر مخالفت آشتی‌ناپذیر این جبهه با حکومت فعلی ایران، حمله و تجاوز عراق به خاک ایران محکوم شده و آمده است: «خبر بازپس گرفتن خرمشهر به دست ارتش افتخارآفرین ایران عموم هم‌وطنان را خوشحال می‌کند، اما این پیروزی نباید بهانه‌ای برای حکومت فعلی ایران شود که با تجاوز به کشورهای کوچک مسلمان هم‌جوار، به بهانه تشکیل امپراتوری اسلامی، منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] را گرفتار آشوب و فتنه کند.» رادیو اسرائیل از اطلاعیه امروز جبهه ملی ایران نیز نام برد و گفت که این جبهه ضمن ابراز شادمانی و ستایش از ارتش ایران اعلام کرد: «رژیم مذهبی آیت‌الله خمینی برای پیشگیری از گسترش فزاینده و جبهه ملی ارتش و جلوگیری از یک حرکت ملی از سوی آنان از هم‌اکنون در اندیشه تضعیف یا حتی پاک‌سازی این ارتش است. جبهه ملی ایران سپس هشدار می‌دهد که وظیفه ملی حکم می‌کند از این پس با وحدت و همبستگی در سایه یک برنامه ملی هماهنگ، تمام نیروها در جهت سرنگونی رژیم فعلی به کار گرفته شوند.»^(۴۸)

همچنین، خبرگزاری فرانسه در گزارشی از پاریس اعلام کرد مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، از مردم ایران دعوت کرده است تا سلاح‌های خود را به سوی رژیم این کشور نشانه بگیرند.^(۴۹)

۴۴۷

ناآرامی برخی شهرهای کردنشین عراق، حمله به پایگاه‌های نظامیان عراقی و درگیری مأموران با تظاهرکنندگان در این مناطق ادامه دارد.

روزنامه اطلاعات در گزارشی با اعلام خبر ناآرامی اوضاع در برخی از شهرهای عراق نوشته است: «طی درگیری‌هایی که بین مبارزان مسلمان عراقی با مزدوران دولتی در شهرهای کرکوک و سلیمانیه درگرفت، دو پاسگاه مأمورین امنیتی رژیم صدام مورد حمله مسلمانان عراقی قرار گرفت و در نتیجه ۶ تن از مأمورین نظامی و غیرنظامی یعنی به هلاکت رسیدند.» این روزنامه به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی افزوده است: «به گزارش منابع کاملاً موثق، در تظاهراتی که در شهر سلیمانیه عراق علیه رژیم جنایتکار صدام برپا شد، یک مأمور امنیتی و یکی از افراد ارتش به اصطلاح خلقی عراق به هلاکت رسیده و سلاح‌های آنان توسط مردم مصادره شد. در همین تظاهرات که هم‌زمان با پیروزی‌های درخشان رزمندگان مسلمان ایرانی در جبهه‌ها صورت گرفت، تظاهرکنندگان با حمله به یک خودروی ارتشی، یک سرهنگ و چند نظامی سرنشین آن را به هلاکت رساندند.»^(۵۰)

روزنامه جمهوری اسلامی نیز گزارش داد: «روز چهارشنبه [۱۳۶۱/۳/۵]، در حلبچه، مردم پس از اقامه نماز صبح دست به تظاهرات زدند. همچنین، مزدوران رژیم درمانده بغداد در تلاش جهت خرید آبرو برای صدام یک تظاهرات فرمایشی در حمایت از دیکتاتور عراق در کرکوک ترتیب دادند که با بی‌اعتنایی شدید اهالی این شهر روبه‌رو شد.» این روزنامه در ادامه گزارش خود افزود: «شهر سلیمانیه در شمال عراق شاهد درگیری‌های شدید بین تظاهرکنندگان و نیروهای پلیس بود و مأموران بعضی برای متفرق کردن تظاهرکنندگان به‌سوی آنان آتش گشودند. در این شهر با اعلام اعتصاب‌های عمومی، دواير دولتی، مغازه‌ها و تمامی مدارس کاملاً به‌حال تعطیل درآمده‌اند.»^(۵۱)

۴۴۸

در ادامه تمهیدات عراق برای برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد، دو مقام عراقی راهی کوبا و نیجر شدند. این درحالی است که سفر نماینده این کشور به هند به تعویق افتاد. به گزارش خبرگزاری عراق، عصمت کتانی نماینده این کشور در سازمان ملل، امروز از بغداد راهی هاوانا شد تا در جلسه دفتر هماهنگی جنبش عدم‌تعهد که دوشنبه آینده (۱۳۶۱/۳/۱۰)، تشکیل می‌شود، شرکت کند. خبرگزاری فرانسه نیز گزارش داد وزیر کشور عراق، امروز با رئیس‌جمهور نیجر دیدار و پیام دعوت رئیس‌جمهور عراق را برای شرکت در اجلاس آتی سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد* تسلیم وی کرد.

از سوی دیگر، خبرگزاری هند اعلام کرد طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق که قرار

* این اجلاس قرار است در سپتامبر آینده (شهریورماه) در بغداد برگزار شود.

بود فردا برای تسلیم پیام خصوصی صدام عازم هند شود، سفر خود را به تعویق انداخت. این خبرگزاری اضافه کرد دولت عراق به وزارت امور خارجه هند اطلاع داده که طارق عزیز درگیر مسائل جنگ به خصوص پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های نبرد است.^(۵۲)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۵

۱. سند شماره ۱۱۸۱۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه قدس به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲. سند شماره ۷۸۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویهای اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۷، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱.
۳. سند شماره ۵۰۰۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۴ و ۱۳۶۱/۳/۵، نوار شماره ۳۱۱۷)، عبدالله درویشی، صص ۲۶ - ۱۰؛ و - سند شماره ۳۹/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات بیت‌المقدس، عبدالله درویشی، ۱۳۶۱/۳/۴، صص ۴۱ - ۳۶.
۴. سند شماره ۱۵۲۶۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزءبه‌جزء قرارگاه کربلا شماره ۱۱، ۱۳۶۱/۳/۵.
۵. سند شماره ۷۸۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نصر (فرماندهی لشکر ۵ نصر) به تیپ‌های تابعه قرارگاه نصر، فتح، فجر، فرماندهی لشکر ۲۱ حمزه سیدالشهدا^(ع)، قرارگاه مرکزی کربلا و فرمانده سپاه خرمشهر، ۱۳۶۱/۳/۵.
۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۵.
۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۲.
۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۸.
۹. سند شماره ۵۷۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه (مرکز فرماندهی) به مدیریت راه‌آهن، ۱۳۶۱/۳/۵.
۱۰. سند شماره ۵۷۷۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۹ سپاه (شیراز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۵.
۱۱. سند شماره ۵۷۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اعزام نیروی منطقه ۳ سپاه (چالوس)، ۱۳۶۱/۳/۵.
۱۲. سند شماره ۵۲۷۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سپاه منطقه ۷ (باختران) به سپاه مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۳، صص ۱ و ۲.
۱۳. سند شماره ۵۷۷۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۶.
۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۴.
۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۳۲.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۸.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۹ و ۱۰، لندن - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۵.
۱۹. همان، ص ۱۰، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۰. همان، ص ۲۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۳.
۲۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۸.
۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۲.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۳۲.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۳۲ و ۳۳، رادیو امان، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۵ و ۶، آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۱۱، ۱۲ و ۲۲، رادیو کلن و رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۲۹. همان، صص ۹ و ۱۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۲۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۵.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۸، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۵.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۶ و ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۸، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۵ - ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۳/۶، صص ۱۰، ۱۹ و ۲۰.

۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۱، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۷. همان، ص ۱۹، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۵.
۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۲۰ و ۲۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۵، خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۵.

۵۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۱۳.
۵۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲.
۵۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۱۳ و ۱۴.

۳۴. همان، صص ۴ - ۲، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۵.

۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۲۳، ۱۳۶۱/۳/۷.

۳۶. واحد مرکزی سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۵.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۰، آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۵.

۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۷ و ۸، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.

۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۵، صص ۱۲ و ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶، روزنامه لوموند، ۱۳۶۱/۳/۵.

۴۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۲۳، ۱۳۶۱/۳/۷.

۴۲. همان، صص ۱۶ و ۱۷، الجزیره - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷ و روزنامه الشعب، ۱۳۶۱/۳/۵.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۶ خرداد ۱۳۶۱

۳ شعبان ۱۴۰۲

۲۷ مه ۱۹۸۲

۴۴۹

درگیری در تمام جبهه‌ها به صورت تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌ها ادامه دارد. اخبار و گزارش‌های رسیده از جبهه ارتش بعث عراق نیز حاکی است که دشمن به سرعت در حال تقویت نیرو و ایجاد انواع موانع و مواضع پدافندی در غرب نوار مرزی در حدفاصل طلائیه تا جنوب شلمچه می‌باشد.

رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارش وقایع امروز، با اعلام اینکه تبادل آتش بین یگان‌های خودی و دشمن به‌طور پراکنده ادامه دارد، از حرکت ستون‌های ارتش عراق از غرب کوشک به طرف جنوب خبر داد و افزود: «ستون‌های زرهی از شمال و غرب منطقه به طرف جنوب به منظور تقویت شرق تنومه و شمال و جنوب کانال احدائی [کانال پرورش ماهی حرکت کرده‌اند] زیرا پدافند از این محل برای ارتش عراق جنبه حیاتی دارد.» در این گزارش همچنین ضمن اعلام اینکه حدود ۲۰۰ تانک و نفربر دشمن در امتداد جنوبی نهر خین تا شرق تنومه گسترش یافته، آمده است: «دشمن مشغول پدافند در منطقه و تحکیم مواضع پدافندی خود بوده و نسبت به جابه‌جایی نیروها از قسمت‌های شمالی و غرب منطقه به طرف تنومه و غرب شلمچه و حاشیه جنوبی نهر خین اقدام می‌کند.»^(۱)

رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی اهواز نیز در گزارش خود با اعلام اینکه دشمن در امتداد ساحل نهر خین، خاکریزی به ارتفاع سه متر احداث و نیروهای پیاده خود را در پشت آن مستقر کرده، آورده است: «پرسنل دشمن شدیداً مشغول مین‌گذاری جلوی مواضع پدافندی خود در خط تماس بوده و پس از شکست در خرمشهر مشغول تهیه استحکامات پدافند در سراسر غرب اروندرود می‌باشند.»^(۲)

در گزارش قرارگاه نصر هم آمده است: «دشمن به سرعت به تحکیم مواضع و تقویت نیروهای خود در آن‌سوی اروندرود پرداخته و به‌طور پراکنده شهرهای آبادان و خرمشهر را زیر آتش گرفته است.»^(۳)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز گزارش داد که بر اثر حملات امروز توپخانه ارتش عراق به خرمشهر، ۱۱ تن از رزمندگان به شهادت رسیدند و تعدادی نیز مجروح شدند که به پشت جبهه انتقال یافتند.^(۴)

۴۵۰

شورای عالی دفاع در حضور امام خمینی تشکیل جلسه داد. در این جلسه مسئولان سیاسی و فرماندهان نظامی بر لزوم ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق تأکید کردند. امام خمینی نیز با وجود مخالفت اولیه، استدلال آنها را پذیرفتند و اجازه دادند که نیروهای مسلح ایران به صورت محدود و در مناطقی که مردم حضور ندارند، وارد خاک عراق شوند.

جلسه شورای عالی دفاع صبح امروز در اقامتگاه امام خمینی در جماران، با حضور آیت الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام در شورای عالی دفاع، سر تپ ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ و حجت الاسلام سیداحمد خمینی فرزند امام خمینی، تشکیل شد.^(۵)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود نوشته است: «در ساعت ۱۰ صبح، [جلسه] شورای عالی دفاع در دفتر امام تشکیل شد. آقایان صیاد شیرازی و رضایی گزارش جبهه‌ها را دادند. ... نسبت به آینده جنگ هم تصمیم اتخاذ شد. قرار شد در نقاط محدودی وارد خاک عراق شویم، برای تأمین شهرهای خودمان و گرفتن خسارت. ظهر، نماز را با امام به جماعت خواندیم.»^(۶)

رئیس مجلس شورای اسلامی در یک گفت‌وگوی اختصاصی نیز درباره این جلسه و نظر امام خمینی در مورد ادامه جنگ گفت: «فرماندهان ارتش و سپاه خدمت امام رفتند. من هم بودم. یک جلسه طولانی بود. فرماندهان گفتند اگر حاکمان بغداد مطلع شوند که ما وارد خاک این کشور نمی‌شویم، با خیال آسوده علیه ما شرارت خواهند کرد. منطق جنگ این نظر را نمی‌پسندد. امام مسائل انسانی را مطرح می‌کردند و می‌گفتند اگر به مردم عراق آسیب برسانیم، برای آنها مشکل خواهد شد. ... نتیجه‌اش این شد که امام اجازه دادند به صورت محدود در مناطقی که مردم عراق نیستند، ما وارد خاک عراق شویم. ... ایشان اجازه دادند که نیروهای ما خود را به دجله برسانند تا اگر روزی قرار شد کاری بکنیم، فاصله را کوتاه کرده باشیم.»^(۷)

از سیدمحمد موسوی خوثینی‌ها نایب‌رئیس مجلس شورای اسلامی نیز درباره این جلسه نقل شده است: «من اصلاً در جلسه نبودم. پیش امام رفته بودم، کار دیگری داشتم، می‌خواستم بلند شوم بروم که بعد فرماندهان جنگ آمدند. ... امام در آنجا به چند دلیل با این کار [ورود به خاک عراق] مخالفت کردند. آقای هاشمی رفسنجانی موافق اصلی بود. استدلالش هم این بود که ما اینجا ایستادنمان مشکلی را حل نمی‌کند و نمی‌توانیم در مذاکرات کار جدی انجام بدهیم. تنها راهش این است که عملیات دیگری انجام بدهیم و برویم بخش قابل توجهی از خاک عراق را به دست بگیریم، بعد بنشینیم مذاکره کنیم ... امام پنج دلیل در مخالفت آورد، ولی درنهایت به جمع‌بندی احترام گذاشت.»^(۸)

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در تشریح دلایل مخالفت امام با عبور نیروهای ایران از مرز اظهار داشت: «امام موافق نبودند که نیروهای ما وارد خاک عراق شوند و درعین حال، متوقف کردن جنگ را هم قبول نداشتند. می‌گفتند اگر شما وارد عراق شوید، چند اشکال پیدا می‌شود: اولاً، الان از لحاظ بین‌المللی موضع برحق داریم و متجاوز در خاک ماست. ثانیاً، عرب‌ها که متفق نیستند و بعضی‌ها با ما هستند، پشت سر صدام قرار می‌گیرند و کار ما دشوار می‌شود. ثالثاً، مردم عراق تصرف سرزمین خود را تحمل نمی‌کنند و آنهایی که الان با ما هستند، در آن صورت به ما به عنوان تجاوزگر نگاه می‌کنند. رابعاً، مردم بی‌گناه عراق آسیب می‌بینند.»^(۹)

محسن رضایی هم درباره این جلسه چنین توضیح داد: «... امام سؤال کردند شما برای چه می‌خواهید از مرز جلوتر بروید؟ عده‌ای از دوستان استدلال‌های سیاسی می‌کردند، می‌گفتند ما به این دلیل می‌خواهیم برویم. برادرهای ارتش و ما آمدیم استدلال‌های نظامی کردیم، گفتیم که مثلاً ما اگر از مرز برویم به اروند، آنجا اگر هم جنگ حالت معلق پیدا بکند، یعنی نه جنگ نه صلح باشد، پشت اروند [شط‌العرب] می‌شود دفاع کرد. سیاسیون گفتند که ما تا اینجا رسیدیم و هیچ چیزی در دستان نیست و نظرشان این بود که حالا که ما این توانایی را داریم، باید جایی از خاک عراق را بگیریم تا بتوانیم آن فشاری را بر دشمن وارد کنیم تا عراق هم شرایط ما را قبول کند.»^(۱۰)

۴۵۱

ضدانقلابیون مسلح به ۲ پایگاه نیروهای جمهوری اسلامی در نزدیکی شهرهای بوکان و سقز حمله و تعدادی را شهید یا اسیر کردند. از سوی دیگر، نیروهای خودی در ادامه عملیات در محور پیرانشهر - سردشت، ۹ روستای دیگر را پاک‌سازی و یک مقر ضدانقلابیون مسلح را منهدم کردند که شماری از آنان کشته یا مجروح شدند.

به گزارش شهربانی بوکان، ساعت ۱ بامداد امروز، افراد ضدانقلاب با سلاح‌های سنگین و سبک به پایگاه ژاندارمری مستقر در تپه قشلاق واقع در ۱/۵ کیلومتری شهر بوکان حمله کردند. در این حمله ۱۲ افسر، ۱۸ درجه‌دار و یک بسیجی شهید و بقیه نیروهای این پایگاه اسیر شدند.^(۱۱)

شهربانی سقز نیز گزارش داد که عناصر حزب منحل دموکرات کردستان در ساعت ۱ بامداد امروز، به پایگاه قوچان واقع در نزدیکی شهر سقز حمله و حدود ۱۲ تن را شهید کردند و ۱۵ تن را با اسلحه و مهمات به گروگان بردند و بین دو روستای این منطقه نیز ۳ نفر را اعدام کردند.^(۱۲)

خبرنگار روزنامه کیهان هم از ارومیه به نقل از روابط عمومی ستاد عملیات شمال غرب کشور گزارش داد: «رزمندگان اسلام در عملیات سه روز گذشته، در محور پیرانشهر - سردشت ۹ روستا را پاک‌سازی کردند.» در این عملیات ۲۰۰ تن از افراد ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند. همچنین، در ادامه این عملیات یک مقر افراد حزب دموکرات با آتش توپخانه نیروهای خودی منهدم شد و ۵۰ تن دیگر از ضدانقلابیون کشته شدند.^(۱۳)

۴۵۲

در سالروز میلاد امام حسین^(ع) و روز پاسدار، امروز در مراسم ویژه‌ای واحدهایی از نیروهای مسلح در میدان امام حسین^(ع) تهران، رژه رفتند. در این مراسم ابتدا پیام امام خمینی به مناسبت این روز قرائت شد. رهبر انقلاب اسلامی در این پیام، سپاه پاسداران و عملیات بیت‌المقدس را عظیم و کم‌نظیر خواندند و با تأکید بر اینکه صدام و حزب او محکوم به سرنگونی هستند، به دولت‌های عرب منطقه هشدار دادند که از توطئه و سم‌پاشی علیه ایران دست بردارند. امام خمینی همچنین با توصیه به رزمندگان درباره پرهیز از ابتلا به آفات پیروزی مانند غرور، از ملت نیز برای تحمل مشکلات جنگ و پشتیبانی از رزمندگان تشکر کردند و افزودند: با دل مطمئن به الطاف الهی، آخر جنگ را که نزدیک است، نظاره می‌کنیم.

به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی، در این مراسم ابتدا گروه‌های ۴۰ تا ۵۰ نفری از پاسداران سپاه و کمیته‌های انقلاب و نیروهای بسیج و ارتش در حالی که تصاویر امام خمینی و پرچم‌های ملی و مذهبی در دست داشتند و اقشار مختلف مردم با سردادن شعارهایی نظیر «پاسدار اسلام، خدا نگهدار تو»؛ «ارتشی، سپاهی، دو لشکر الهی»؛ «ارتشی، سپاهی تو بازوی امامی» و «ملت فدای پاسدار» آنها را همراهی می‌کردند، از خیابان‌های طالقانی، شریعتی و انقلاب به سوی میدان امام حسین^(ع)، محل تجمع رزمندگان، حرکت کردند. براساس این گزارش، ساعت ۱۶:۰۰، نیروهای نظامی درحالی که زیر باران رژه می‌رفتند، شعار می‌دادند: «ما همه سرباز توایم خمینی، گوش به فرمان توایم خمینی»؛ «وای اگر خمینی حکم جهادم دهد، ارتش دنیا نتواند

که جوابم دهد؛ "خونین شهر آزاد شد، قلب امام شاد شد" و "خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی (عج) خمینی را نگهدار" در خیابان انقلاب با عبور از روی پرچم امریکا نفرت و انزجار خود را از شیطان بزرگ و مزدورانش ابراز داشتند و سپس با تجمع در میدان امام حسین (ع) به پیام امام خمینی گوش فرادادند.^(۱۴)

در این پیام، ضمن تبریک به همه مسلمانان، شیعیان و رزمندگان به خصوص پاسداران سپاه، سوم شعبان «سالروز طلوع شمس معنویت و پاسدار اسلام» قلمداد شده و آمده است: «امروز نوید پیروزی حق بر باطل و جنود الله بر جنود شیطان، با پیروزی‌های بزرگ پی‌درپی خصوصاً [عملیات] بیت‌المقدس که از شاهکارهای عظیم و کم‌نظیر جنگ‌ها بوده است، مبارک‌تر است.» امام خمینی در این پیام سپاه پاسداران را رکنی بزرگ در پاسداری از انقلاب و اهداف آن معرفی کرده و افزودند: «سپاه در جبهه‌های دفاع مقدس از اسلام و میهن اسلامی با وحدت و انسجام کامل با ارتش معظم و بسیج عزیز و ژاندارمری و عشایر مکرّم و سایر قوای نظامی و انتظامی و مردمی، چون صفی آهنین و بنیانی مرصوص پاسداری نموده و دشمنان اسلام و بشریت را از میدان‌های نبرد مفتضحانه رانده است.»

رهبر انقلاب اسلامی همچنین در پیام مذکور با تأکید بر اینکه «صدام و حزب کافر بعث عراق جز سرنگونی و هلاکت سرنوشتی ندارند»، متذکر شدند: «دشمنان اسلام و عرب سعی دارند صدام را نجات دهند و سپس اذهان را از دشمن بزرگ اسلام و غاصب سرزمین‌های آنان منحرف و قرارداد ننگین کمپ دیوید را با برگرداندن حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] به جامعه عرب به کرسی نشانند، یا طرح فهد را اجرا کنند.»

امام خمینی در ادامه به دولت‌های عربی منطقه هشدار دادند که «تسلیم‌شدن در مقابل این‌گونه طرح‌ها، علاوه بر قبول اسارت خویش به‌دست امریکا و از آن ننگین‌تر اسرائیل، دشمنی ملت و دولت و قوای مسلح نیرومند ایران را برای همیشه به‌بار می‌آورد و اگر امروز به دامن اسلام برنگردید، فردا دیر است.» ایشان همچنین به دولت‌های عربی تذکر دادند که هوشیار باشند تا امریکا و عواملش در منطقه، آنها را برای ستیز با کشور و نظام ایران، که می‌خواهد با همه مسلمانان و دولت‌های منطقه با برادری و حسن هم‌جواری رفتار کند، تحریک نکنند.

در ادامه این پیام، امام خمینی ضمن اعلام اینکه جمهوری اسلامی ایران «از موضع قدرت عظیم، دست پربرکت و قدرتمند خود را برای دوستی و برادری ایمانی پیش تمام مسلمین خصوصاً ملت‌ها و دولت‌های منطقه و همسایه دراز کرده است» به آنها توصیه کردند که «صلاح دنیا و آخرت اینان نیست که با خیال خام پشتمانی از مصر و اردن و دیگر خائنان به ملت‌های خود و اسلام عزیز هر روز گرد هم آیند و بخواهند توطئه‌های امریکای جهان‌خوار را جامه عمل

بپوشانند.» ایشان سپس متذکر شدند: «در صورتی که پس از پیروزی نهایی که به خواست خداوند بیش از چند قدمی به آن نمانده است، اگر از کردار غیراسلامی و غیرعربی خود پشیمان شده و توبه کنند، در این صورت اگر دولتمردان ما هم قبول کنند، معلوم نیست ملت ستمدیده و عزیز از دست داده ما قبول کند. ... پس تا فرصت از دست نرفته و وقت باقی است، به دامان اسلام و ملت‌های خود برگردند و دست از توطئه‌ها و سم‌پاشی علیه ایران نیرومند بردارند و با دولت و ملت ایران علیه اسرائیل و دیگر دشمنان اسلام و بشریت همدست و هم‌داستان شوند که اینجانب صلاح دین و دنیای آنان را در این می‌بینم.»

فرمانده کل قوا سپس به رزمندگان بسیجی، سپاهی و ارتشی توصیه کردند: «برادران محترم و نور چشمان عزیز! مبدا آفت‌های پیروزی که در رأس آنها غرور است، خدای ناخواسته شما را به دام کشد و از صاحب اصلی نصر که خداوند قادر است اغفالتان نماید، که این حيله‌ای است شیطانی که دنبال آن علاوه بر از دست رفتن معنویت - که اساس پیروزی شما عزیزان است - موجب غفلت از حيله‌های دشمنان نیز می‌باشد که شکست را همراه دارد.»

در پایان این پیام ضمن تشکر از ملت ایران که مشکلات جنگ را تحمل کرده‌اند و علاوه بر تقدیم عزیزان خود به اسلام، در پشت جبهه‌ها نیز با فداکاری و کمک‌های بسیار ارزنده از دولت خدمتگزار خود پشتیبانی کرده و اسلام بزرگ و میهن عزیز خویش را در جهان سرفراز کردند، آمده است: «با دل مطمئن به الطاف الهی و قدرت معنوی و سپاهیگری آنان، آخر جنگ را که نزدیک است، نظاره می‌کنیم و خدای عزوجل را بر نعمت‌های سرشار او سپاس می‌گزاریم.»^(۱۵)

پس از قرائت پیام امام خمینی، مراسم با رژه نیروهای مسلح ادامه یافت. سپس محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در سخنانی با تبریک میلاد امام حسین^(ع) و روز پاسدار، نقش مشترک ابرقدرت‌ها در ایجاد توطئه علیه انقلاب اسلامی و عوامل مؤثر در پیروزی‌های اخیر رزمندگان در آزادسازی خرمشهر را تشریح کرد و افزود: «ما امروز به امریکا و روسیه اعلام می‌کنیم پاسداران، بسیج و ارتش ما آن قدر قدرت دارند که بتوانند اسلام، انقلاب اسلامی و کشورشان را در برابر توطئه‌های آنان حفظ کنند.»^(۱۶)

در آستانه دومین سالگرد شروع به کار نخستین دوره مجلس شورای اسلامی (هفتم خردادماه) رئیس مجلس در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی پس از تشریح عملکرد دو ساله مجلس، بر شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ تأکید کرد و گفت ما تا آن حد که در عرف بین‌المللی حق داریم، باید صدام را به عنوان جنایتکار جنگی دنبال کنیم.

حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در پاسخ به سؤال این خبرنگار درباره چگونگی فعالیت دوساله مجلس، با اظهار رضایت از عملکرد آن گفت: «درمجموع، کارهای زیادی انجام شده، اولاً [مجلس] بر امور کشور نظارت داشت و همچنین از تربیون مجلس، مردم دائماً و به طور مستقیم در جریان مسائل کشور قرار دارند. از لحاظ سیاسی هم مجلس کارهای عمده‌ای داشته است. پس از انتخاب بنی صدر به ریاست جمهوری که جهت حرکت انقلاب به طرف لیبرالیسم منحرف شد، مجلس سد راه حاکمیت این خط انحرافی شد و در مقابل این جریان ایستادگی کرد و مقاومت مجلس در نهایت به عزل بنی صدر از مقام ریاست جمهوری [منجر] گردید.»

رئیس مجلس با تأکید بر اینکه خط سالم مجلس بر سیاست خارجی و جنگ اثر مستقیم دارد، یکی از فعالیت‌های مهم مجلس را برطرف کردن نیاز مبرم کشور به قوانین روزمره در مرحله انتقال قانونی کشور از رژیم طاغوتی به رژیم اسلامی خواند و آن‌گاه از طرح‌ها و لوایح اقتصادی مانند اراضی شهری و ملی کردن بازرگانی خارجی و نیز لوایح سیاسی مانند طرح احزاب و مطبوعات و لوایح اداری مانند لایحه بازسازی که تاکنون در مجلس پایه‌ریزی شده نام برد و اظهار داشت: «درمجموع هم در بخش اقتصادی، سیاسی و اداری و هم در بخش نظارت بر جریان‌های کشور، مجلس بسیار مؤثر بوده و مردم مطمئن هستند که احتمال انحراف در مجلس که دارای چنین محیط باز سیاسی است، وجود ندارد و در آینده پایه حرکت‌های ضروری انقلاب در مجلس ریخته خواهد شد.»

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در بخشی دیگر از این گفت‌وگو درخصوص شرایط کنونی ایران برای پایان دادن به جنگ ضمن تأکید بر اینکه جنگ بر ایران تحمیل شده و ما همواره دفاع کرده‌ایم و حقوق ما تضییع گردیده است، اظهار داشت: «ما برای کسب حقوقمان حدود آن را اعلام کردیم. یکی، خروج دشمن از خاک ایران که آنها همچنان پافشاری کردند و ماندند، ولی رزمندگان ما با توانایی کامل قسمت زیادی از میهن اسلامی را از وجود دشمن پاک کردند؛ و دیگری غرامت است که باید به ما پرداخت شود؛ و مسئله سوم، رسیدگی به جنایات حزب بعث است که به امت اسلام روا داشت و حزب بعث پس از این همه جنایت دیگر صلاحیت ماندن ندارد، ولی تا آن مقداری که در عرف بین‌المللی حق داریم، باید صدام را به عنوان جنایتکار جنگی دنبال کنیم؛ و آخرین مسئله، بازگشت آوارگان عراقی به کشورشان است.»

رئیس مجلس درمورد حمایت کشورهای جبهه پایداری (سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی بخش فلسطین) از جمهوری اسلامی ایران و توطئه وارد کردن مصر به جرگه اعراب گفت: «جبهه پایداری به خوبی درک کرده است که ایران انقلابی پس از شاه برای خود اعراب نیز بسیار مغتنم است تا بتوانند هرچه زودتر خود را از شر اسرائیل خلاص کنند و آنها موضع ضد صهیونیستی و

ضدامپریالیستی ما را می‌دانند و اکنون که کشورهای مرتجع عرب تلاش دارند که مصر را وارد جناح مرتجع خود سازند، جبهه پایداری به حضور ایران [احساس] نیاز بیشتری می‌کند.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درمورد تبلیغات رسانه‌های غربی مبنی بر احتمال تجاوز ایران به کشورهای عربی نیز با بیان اینکه هروقت ایران به پیروزی بزرگ دست می‌یابد، آنها به تلاش بیهوده دست می‌زنند، افزود: «این بار چون ضربه قاطع‌تر و پیروزی مهم‌تر بوده و نزدیک به ۱۹ هزار تن از نفرات دشمن به اسارت درآمده‌اند و تعدادی بیش از این مقدار نیز به هلاکت رسیده‌اند، دیگر برای عراق نه روحیه و نه توان مادی باقی مانده است که اقدام به مقاومت کند و شاید اینها قصد دارند با سروصدا کشورهای عربی را وادار به حمایت بیشتر از عراق کرده یا اگر بتوانند زمینه دخالت امریکا را به گونه‌ای صریح‌تر در منطقه فراهم آورند.»^(۱۷)

۴۵۴

به دنبال شکست سنگین ارتش عراق در خرمشهر و تأکید مقامات ایران بر ادامه جنگ تا سرنگونی صدام، عراق ضمن اینکه به رسمیت شناخته شدن پیمان‌های بین‌المللی میان خود و ایران را خواستار شد، اعلام کرد اگر نیروهای ایران در خاک خود باقی بمانند، حاضر است جنگ را متوقف کند.

رادیو صوت‌الجماهیر عراق در گفتار ساعت ۱۶:۳۰ خود ضمن توجیه شکست ارتش عراق و تلاش برای ریشه‌یابی غیرواقعی علل شروع جنگ، به‌طور تلویحی به احتمال پیشروی نیروهای نظامی ایران به داخل خاک عراق اشاره و اضافه کرد: «عراق هیچ‌وقت در امور ایران دخالت نکرد [!] چون این منطق را نمی‌پذیرد. همچنین، مخالف دخالت دیگران در امور خویش است. عراق هیچ‌گونه چشم‌طمعی به سرزمین ایران ندارد و خواستار تجزیه ایران نیست و هرگز ذلت مردم آن کشور را نمی‌خواهد؛ زیرا که صدام حسین بارها این مطلب را تکرار کردند و گفتند که ما خواهان به‌ذلت‌کشاندن مردم ایران نیستیم، بلکه خواهان زندگی آبرومندانه آنها هستیم و همان‌طور که آرزوی پیشرفت و ترقی برای ملت عراق می‌کنیم، برای ملت ایران نیز همین آرزو را خواستاریم. عراق خواستار برطرف شدن اختلاف دو کشور و به رسمیت شمردن حقوق دو کشور که از سوی پیمان‌های بین‌المللی تأیید شده است، می‌باشد.»^(۱۸)

همچنین، شبکه تلویزیون سراسری آلمان غربی در برنامه خبری ساعت ۱۹ خود اعلام کرد: «آن‌طور که صدام گفته است، او حاضر است با کمال میل جنگ را متوقف کند؛ به شرطی که ایران قول دهد فقط در سرزمین خود باقی بماند.»^(۱۹)

در همین حال، رادیو بغداد نیز گفت: «مردم عراق در صورت لزوم برای دفاع از شهرها و روستاهایشان در برابر تهاجم ایران، مرزهای انسانی تشکیل خواهند داد.»^(۲۰)

۴۵۵

در تازه‌ترین واکنش کشورهای عربی به احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و تلاش برای سرنگونی حکومت این کشور، مقامات مصر، اردن، بحرین و عمان از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز نگرانی کردند و خواستار توقف آن شدند. وزیر امور خارجه عربستان نیز از تلاش اعراب برای اتخاذ شیوه‌ای مشترک خبر داد.

حسینی مبارک رئیس‌جمهور مصر، در مصاحبه‌ای با روزنامه *السیاسه* کویت گفت: «تغییر رژیم در بغداد مخالف منافع کشورهای منطقه خلیج فارس می‌باشد، زیرا این کشورها را با وضع نامعلوم روبه‌رو خواهد کرد.» وی همچنین اضافه کرد که مطمئن نیست یک رژیم جدید در عراق قادر به برقراری صلح در منطقه باشد. مبارک از رهبران ایران نیز خواست از کشاندن جنگ به خاک عراق خودداری کنند.^(۲۱)

حسن ولیعهد اردن نیز از پیروزی‌های اخیر ایران در جنگ ابراز نگرانی کرد و انقلاب اسلامی را تهدیدی دانست که باید مهار شود. وی در مصاحبه با خبرنگاران در ساختمان وزارت امور خارجه امریکا اظهار داشت: «اگر جنگ متوقف نشود، ممکن است تمامی منطقه را به خطر اندازد.» ولیعهد اردن در پاسخ به این پرسش که آیا ایران را تهدید مستقیم برای کشورش می‌داند، گفت که او و سایر رهبران کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و کشورهای میانه‌روی عرب چون مصر، انقلاب (امام) خمینی را خطری برای تمامی منطقه غرب آسیا تلقی می‌کنند.^(۲۲)

همچنین، بحرین و عمان در بیانیه‌ای مشترک - که امروز، در پایان دیدار امیر بحرین از عمان انتشار یافت - از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز تأسف کردند و خواستار پایان این جنگ و برقراری صلح میان دو کشور براساس احترام متقابل، روابط همزیستی مشترک و خودداری از مداخله در امور یکدیگر شدند.^(۲۳)

از سوی دیگر، خبرگزاری رویتر در گزارش سفر امروز سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان سعودی به تونس در آستانه اجلاس شورای همکاری خلیج فارس در روز یکشنبه آینده، اعلام کرد: «این شورا احساس می‌کند امنیتش بر اثر پیروزی‌های اخیر ایران به مخاطره افتاده و مشغول کوشش برای تنظیم یک مشی مشترک اعراب در قبال این جنگ هست.»^(۲۴)

روزنامه *واشنگتن پست* نیز درباره تحولات اخیر جنگ ایران و عراق نوشته است: «برخی از کشورهای حوزه خلیج فارس از آن می‌ترسند که امکان دارد پیروزی ایران به انجام تلاش‌هایی برای صدور انقلاب اسلامی [آیت‌الله] خمینی بینجامد.»^(۲۵)

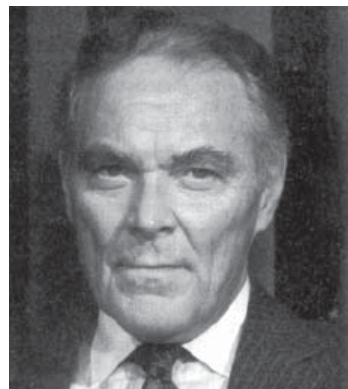
۴۵۶

در پی تغییر توازن قدرت در منطقه به نفع ایران، وزیر امور خارجه امریکا جنگ ایران و عراق را موجب به خطر افتادن منافع امریکا و دوستان منطقه‌ای آن معرفی کرد و با اعلام اینکه این جنگ هم‌اکنون یکی از سه موضوع منطقه غرب آسیا است که باید در دستور کار دولت واشنگتن قرار گیرد، گفت در هفته‌های آینده ما و دیگر اعضای جامعه بین‌المللی نقشی فعال‌تر را برای پایان‌بخشیدن به این جنگ دنبال خواهیم کرد. مطبوعات امریکا نیز به بررسی آثار جنگ ایران و عراق بر موقعیت خلیج فارس و سیاست خارجی امریکا پرداختند و تأکید کردند که امریکا باید از اعمالی که ثبات و آرامش منطقه را بر هم می‌زند، جلوگیری کند.

امروز، الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، در سخنانی در شورای روابط بین‌المللی در شهر شیکاگو، ارزش‌های راهبردی و ثروت‌های فراوان طبیعی منطقه غرب آسیا را موجب رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و ابرقدرت‌ها دانست و گفت: «بی‌طرفی سیاسی در این منطقه مشکل‌تر از مناطق دیگر است.» وی با تأکید بر اینکه امریکا باید وقایع غرب آسیا را شکل بدهد، افزود: «از جنگ ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل، وصول به صلح میان اعراب و اسرائیل تقدم نخست در سیاست دولت‌های امریکا بوده است؛ تلاش‌هایی که ثمره‌هایی چون معاهده کمپ دیوید را دربرداشته و سبب مباحثات امریکا است.»

هیگ از روند نفوذ شوروی در منطقه که به گفته وی امنیت دوستان امریکا و چشم‌انداز صلح و منافع حیاتی غرب را به مخاطره انداخته است، ابراز نگرانی کرد و درمورد ایران اظهار داشت: «ایران که روزگاری متحد نزدیک امریکا و نیرویی برای حفظ ثبات در خلیج فارس بود، با انقلاب دگرگون شد و جمهوری اسلامی دیپلماسی و برنامه‌های مدرنیزه‌ساختن شاه را یکسره رد کرد. در مصاف این تغییر شدید، ایالات متحده حفظ منافع و رسیدن به رابطه‌ای سازنده را با دولت جدید بسیار مشکل یافت. در همین حال، عراق به ایران حمله کرد و این درگیری که سیل اسلحه‌های روسی را به هر دو کشور سرازیر کرد، به صورت خطری درآمد که امنیت آینده منطقه و منافع غرب را که به جریان نفت از منطقه بستگی دارد، به مخاطره می‌اندازد.»

وزیر امور خارجه امریکا آن‌گاه با اشاره به بحران لبنان و بن‌بست مذاکرات مصر و رژیم صهیونیستی و اختلافات میان اعراب به دلیل انعقاد پیمان کمپ دیوید، گفت: «این تحولات امریکا را ملزم می‌سازد تا روشی را در پیش گیرد

الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا

که نه تنها روند صلح را پیش برد، بلکه امنیت کشورهای منطقه را در ارتباط با روابط بین خود افزایش بخشید.» هیگ ضمن برشمردن سیاست‌های جدید امریکا اضافه کرد: «ایالات متحده باید سه مسئله را مورد توجه و رسیدگی قرار دهد؛ جنگ ایران و عراق، مذاکرات خودمختاری فلسطینی‌ها و بحران لبنان.»

در مورد جنگ ایران و عراق، وزیر امور خارجه امریکا توضیح داد: «هر دو کشور ایران و عراق به‌رغم ثروت بسیار نفت، از منابع حیاتی تهی شده‌اند و خطر بزرگ آن است که دامنه منازعات این دو کشور به کشورهای همسایه سرایت کند که خود به خود روابطشان [به علت] اختلافات موجود بین اعراب تیره است. این جنگ ممکن است به تغییراتی غیرقابل پیش‌بینی در توازن قدرت در منطقه منجر شده و به شوری فرصت دهد تا دامنه نفوذ خود را در خاورمیانه [غرب آسیا] افزایش دهد.» هیگ به تلاش امریکا برای جلوگیری از انتقال اسلحه تحت کنترل این دولت به ایران و عراق اشاره و اضافه کرد: «این روش را ادامه خواهیم داد، اما بی‌طرفی معنایش بی‌تفاوتی نیست. ما دوستان و منافعی داریم که با ادامه این خصومت به خطر می‌افتند.» وی گفت: «ما متعهد به دفاع از منافع خود در منطقه هستیم این منافع و منافع جهانی به تمامیت ارضی و استقلال سیاسی همه کشورهای خلیج فارس بستگی دارد. به همین جهت ایالات متحده هر کوششی را برای پایان یافتن این مخاصمه و بازگشت نیروهای دو کشور به پشت مرزهای بین‌المللی به‌صورتی که تمامیت ارضی و استقلال ایران و عراق حفظ شود، مورد حمایت و پشتیبانی قرار خواهد داد.»

وزیر امور خارجه امریکا که به نظر می‌رسید حکومت عراق را در آستانه سقوط می‌بیند، در پایان سخنان خود افزود: «در هفته‌های آینده ما و دیگر اعضای جامعه بین‌الملل نقش فعالانه‌تری را برای پایان بخشیدن به این جنگ غم‌انگیز دنبال خواهیم کرد.»^(۲۶)

به دنبال ابراز نگرانی وزیر امور خارجه امریکا از ادامه جنگ ایران و عراق، روزنامه *اینترنشنال هرالد تریبیون* (چاپ اروپا) نوشت: «مقامات رسمی امریکا از سقوط رژیم صدام که توسط دوستان امریکا مانند اردن، عربستان سعودی، کویت و بحرین یاری می‌شود، نگران‌اند.» این روزنامه افزود: «تا زمانی که عراق بخش‌هایی از خاک ایران را در اشغال داشت دولت امریکا روشی را اتخاذ کرده بود که دقیقاً در جهت حفظ منافعش بود، به این معنی که به‌رغم کمک‌های غیرمستقیم، به‌طور آشکار در این جنگ از هیچ‌یک از طرفین حمایت نکرد. لیکن با توجه به پیروزی ایران، امریکا نمی‌تواند به سیاست قبلی خود ادامه دهد، زیرا پیروزی ایران توازن منطقه را به زیان امریکا برهم زده و غرب را دچار دردسر می‌کند.»^(۲۷)

کریستین ساینس مانیفور نیز در تفسیری درباره تأثیرات جنگ ایران و عراق در منطقه

خلیج فارس و سیاست خارجی آمریکا نوشته است: «درحالی که جنگ بیست‌ماهه ایران و عراق با پیروزی ایران در عقب‌راندن نیروهای عراقی از خاک ایران به انجام رسیده، خطر گسترش جنگ به خارج از مرزهای ایران ثبات منطقه را مورد توجه قرار داده و آمریکا به بررسی سیاست استراتژیکش در خلیج فارس پرداخته است.» این روزنامه امریکایی ادامه داد: «پیروزی ایران در عقب‌راندن نیروهای عراقی، سؤالاتی را از نظر حفظ ثبات و امنیت منطقه برانگیخته است: آیا ایران نیروهایش را از مرز عبور داده وارد خاک عراق می‌کند یا عملیات خرابکاری علیه کشورهای عربی حوزه خلیج فارس [را] از سر می‌گیرد؟ هیچ شکی نیست که آمریکا درباره آنچه که اتفاق افتاد به شدت نگران است. ضمن آنکه دولت ریگان تحت فشار منافع گروه‌های مختلف نیز قرار گرفته است. ظاهراً یکی از اهداف رژیم ایران برانداختن و خوارکردن صدام حسین است که با حمله به ایران در سپتامبر ۱۹۸۰، مرتکب چنین اشتباهی گردید. آمریکا نیز تحت فشار گروه‌های صاحب منافع مختلف قرار گرفته که نفوذش را در منطقه به کار اندازد و جلوی اثرات اعمال برهم‌زننده ثبات و آرامش حوزه خلیج فارس [را] که احتمالاً ممکن است به صدور اسلام بنیادگرایی [آیت‌الله] خمینی در خارج از مرزهای ایران پیش آید، بگیرد.»^(۲۸)

همچنین، روزنامه نیویورک تایمز در مقاله‌ای درباره جنگ ایران و عراق با اشاره به اینکه این جنگ راهی خوشایند فراروی آمریکا نگذاشته، آورده است: «علاقه آمریکا به حفظ ایران به عنوان حائلی بین شوروی و خلیج فارس، سروصدایی که این کشور درمورد ایران به راه انداخته است را توجیه می‌کند، اما از سوی دیگر، آمریکا باید به همان اندازه مطمئن باشد که ایران به یک جهاد انقلابی علیه پادشاه‌های عربی منطقه دست نخواهد زد.» نیویورک تایمز افزوده است: «ایران را باید با پیشنهاد تجارت و کمک از جانب غرب متقاعد کرد که بازسازی، آرمانی شرافتمندانه‌تر از انتقام است و انقلاب در یک کشور برای یک نسل کافی است. عراق نیز به نوبه خود به کمک نیاز خواهد داشت که خود را با شکست وفق دهد و برای همیشه از ادعای مالکیت بر آبراه شط‌العرب [اروندرو] دست بردارد.» این روزنامه در خاتمه نوشته است: «صدام حسین که جنگ بدی را پشت‌سر گذاشته، احتمالاً ضعیف‌تر از آن است که بتواند به صلحی مطلوب دست یابد. لکن همه منطقه به برکناری وی به دست نیروهای داخلی علاقه‌مندترند تا از طریق رسیدن تانک‌های ایران به عراق.»^(۲۹)

۴۵۷

بازتاب آزادسازی خرمشهر در رسانه‌های خبری خارجی همچنان ادامه دارد. روزنامه مصری *الاهرام* که می‌کوشد سرعت آزادسازی خرمشهر را شگفت‌آور توصیف کرده و ادعای عقب‌نشینی عراق را مورد سؤال قرار دهد، نوشت: «هیچ‌کس انتظار نداشت خرمشهر با این سرعت به دست

ایرانیان بیفتد و خروج نیروهای عراقی از خرمشهر بسیار غیرمترقبه است. ... بازپس‌گیری خرمشهر با این سرعت تکان‌دهنده است، زیرا عراقی‌ها بیست ماه پیش، پس از آنکه این شهر به دستشان افتاد، سه خط قوی در داخل خاک ایران تشکیل دادند. «لاهرام سپس این سؤال را مطرح کرده که «اگر قرار بود نیروهای عراق اکنون از خاک ایران عقب‌نشینی [!] کنند، پس انگیزه حمله به ایران و آغاز جنگ چه بود؟»^(۳۰)

خبرنگار رادیو و تلویزیون آلمان غربی نیز در گزارشی از بیروت - که چندین بار از شبکه‌های این کشور پخش شد - گفت: «عراق نه تنها یک حمله در خرمشهر را باخت، بلکه یک جنگ را باخت. هر شکستی قیمتی دارد. ایران [سرنگونی] پرزیدنت صدام و تعویض رژیم بعثی اش با یک سیستم مذهبی اسلامی را می‌خواهد که به آن غرامت جنگ را هم باید افزود.»^(۳۱)

همچنین، روزنامه اردو زبان مشرق (چاپ پاکستان) در مقاله‌ای نوشت: «با آزادی خرمشهر، جنگ ایران و عراق به مرحله پیروزی نهایی ایران رسیده و عراق مجبور خواهد شد که باقی منطقه اشغالی ایران را به‌زودی تخلیه کند. خاتمه جنگ با پیروزی ایران موجب برانگیختن خشم ملت عراق نسبت به صدام خواهد شد که چنین جنگی را آغاز کرده و به دو ملت تلفات و خسارات سنگین وارد آورده است.»^(۳۲)

۴۵۸

آیا پس از پیروزی‌های اخیر ایران، جنگ ادامه یافته و نیروهای نظامی این کشور به طرف خاک عراق پیشروی خواهند کرد؟ این سؤالی است که تعدادی از رسانه‌های خبری جهان در بررسی آن به پاسخ مثبت رسیدند.

روزنامه دی ولت (چاپ آلمان غربی) در مقاله‌ای با اشاره به اینکه ایران در عملیات بیت‌المقدس در طول سه هفته، خرمشهر را آزاد و خسارات زیادی به عراقی‌ها وارد کرد، نوشته است: «اکنون همه منتظرند ببینند آیا ایران وارد خاک عراق خواهد شد تا باعث سقوط صدام شود و یک جمهوری اسلامی به رهبری شیعیان - که ۶۰ درصد مردم عراق را تشکیل می‌دهند - به وجود آورد؟» این نشریه آلمانی با اذعان به اینکه «عراق که جنگ را شروع کرد، هیچ‌گاه توسط سازمان ملل متحد محاکمه نشد و حتی یک انتقاد صریح از ناظران خارجی دریافت نکرد»، افزود: «عراق جنگ را شروع کرد تا [آیت‌الله] خمینی را ساقط کند و شیعیان کشور خود را تضعیف کند، ولی اکنون نتیجه جنگ معلوم و عواقب سیاسی آن یعنی سقوط رژیم بعث و گسترده شدن تأثیر ایران در تمام خلیج [فارس] مشخص شده است.»^(۳۳)

مفسر شبکه تلویزیون سراسری آلمان غربی نیز در یک برنامه خبری درباره جنگ ایران و عراق با اشاره به جشن و شادی ایرانیان پس از آزادسازی خرمشهر، گفت: «چرا [عراق] این جنگ را

شروع کرد؟ و جای تعجب نیست که تا سقوط صدام این جنگ ادامه یابد و ممکن است این جنگ به سال سوم خود نیز برسد.»^(۳۴)

همچنین، روزنامه لس آنجلس تایمز نوشته است: «دیپلمات‌ها در بیروت و بغداد تأکید می‌کنند امکان زیادی وجود دارد که ایران با هدف برانگیختن نارضایتی عمومی در عراق یا فراهم آوردن موجبات کودتایی علیه دولت صدام حسین، از مرز بگذرد.»

روزنامه وال استریت ژورنال هم در گزارشی با اشاره به تأکید اخیر مقامات ایران بر ادامه جنگ تا سرنگونی صدام حسین آورده است: «دیپلمات‌های عرب معتقدند این تأکید نشان می‌دهد که امکان چندانی به پایان گرفتن جنگ در آینده نزدیک وجود ندارد، زیرا که انتظار نمی‌رود رهبران عراق با خواست تازه ایران موافقت کنند.»^(۳۵)

۴۵۹

باوجود مخالفت بسیاری از نمایندگان کنگره آمریکا، دولت این کشور مجوز فروش ۶ فروند هواپیمای ترابری به عراق را صادر کرد. مخالفان این اقدام معتقدند عراق با تبدیل این هواپیماها به نوع نظامی آن، می‌تواند آنها را در جنگ علیه ایران به کار گیرد.

امروز، رادیو اسرائیل خبر داد: «وزارت بازرگانی آمریکا اعلام کرد که اجازه فروش ۶ فروند هواپیمای حمل و نقل ال ۱۰۰ ساخت کارخانه هید را به دولت عراق صادر کرده است. این درحالی است که ۹۷ نماینده کنگره آمریکا با این فروش، مخالفت کرده‌اند و قرار است پیشنهاد عدم فروش این هواپیماها توسط سناتورهای مخالف به کنگره تسلیم گردد.»^(۳۶)

آسوشیتدپرس نیز با اعلام این خبر گزارش داد: این هواپیماها از نوع غیرنظامی هواپیماهای باری نظامی سی ۱۳۰ هستند و منتقدان می‌گویند که می‌توان آنها را به هواپیماهای نظامی تبدیل و در جنگ علیه ایران استفاده کرد.^(۳۷)

۴۶۰

رژیم صهیونیستی در تلاش برای کاستن از آثار متزلزل‌کننده پیروزی بزرگ ایران در خرمشهر بر حکومت عراق و حامیان منطقه‌ای آن و نیز القای اینکه این پیروزی بدون کمک خارجی نمی‌توانست میسر شود، ادعا کرد که ایران تجهیزات نظامی فروخته است. در پی این ادعا، برخی رسانه‌های خارجی نیز عملیات روانی علیه ایران را تشدید کردند.

به نوشته روزنامه واشنگتن پست، آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی در مصاحبه‌ای با خبرنگار این روزنامه ضمن اینکه مدعی شد این رژیم به ایران اسلحه فروخته است، گفت:

آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی

«عراق نسبت به اسرائیل دشمنی بیشتری دارد، ولی ایران از لحاظ استراتژیکی از اهمیت بیشتری برخوردار است.» وی توضیح داد که «گرچه رژیم حاکم بر ایران مورد تنفر ماست، ولی باید پنجره یا پلی را در مقابل او باز نگه داریم؛ زیرا یک روز جنگ خاتمه خواهد یافت و شخصی به تهران باز خواهد گشت و نفوذی در تهران خواهد داشت.» شارون در ادامه با اظهار اینکه فروش اسلحه به ایران یک اقدام سمبلیک است که امریکا از آن اطلاع داشته، افزود: «ما لیست را به آنان [مقامات امریکایی] دادیم. آنها دقیقاً می‌دانستند که چه چیزهایی از اسرائیل فرستاده می‌شد.» وی گفت: «این محموله شامل تیر، لوازم یدکی برای فانتوم‌های اف ۴ و احتمالاً مهمات نیز بوده است.»

واشنگتن پست در ادامه به نقل از یک مقام وزارت امور خارجه امریکا هم نوشته است: «گرچه اسرائیل لوازم نظامی تحت کنترل امریکا را به ایران نمی‌فرستد، ولی امریکا را مطلع نموده بود که در نظر دارد اقلامی را که امریکا بر آنها کنترل ندارد، ارسال دارد. اسرائیل اخیراً گزارش داده که این فروش از ۲۸ میلیون دلار افزایش نیافته است.»^(۳۸)

در همین حال، رادیو اسرائیل نیز در یک گزارش زیرکانه با اعلام اینکه شارون اکنون در امریکا به سر می‌برد، گفت: «یک نماینده پارلمان اسرائیل در نامه‌ای به نخست‌وزیر این کشور از وی درخواست کرده توضیح دهد که آیا وزیر دفاع اختیار داشته است معامله اسلحه با ایران را فاش کند و چه اقداماتی علیه وی به عمل خواهد آمد؟»^(۳۹)

همچنین، رادیو ریاض با انعکاس ادعای وزیر دفاع رژیم صهیونیستی بر این دو نکته تکیه کرده و سعی بر القای آنها داشت: نخست آنکه ایران با همکاری با اسرائیل برضد آرمان اعراب و مسلمین عمل کرده است. دوم، از آنجا که اسرائیل، عراق را عامل به‌خطراندختن امنیت خود می‌داند، سعی در تقویت نظامی ایران از طریق ارسال اسلحه داشته است.»^(۴۰)

رادیو بی‌بی‌سی نیز امروز در گفتاری به نقل از خبرنگار روزنامه گاردین در بیت‌المقدس به شایعات همکاری تسلیحاتی رژیم صهیونیستی و ایران دامن زد و گفت: «مقامات اسرائیلی چنین استدلال می‌کنند که ارزش دارد نیروهای ایران را اگر نه به‌عنوان جانشین بلکه حداقل به‌عنوان وزنه‌ای در مقابل مسلمانان بنیادگرا تقویت نمایند.» بی‌بی‌سی به نقل از این خبرنگار افزود:

«پیروزی اخیر ایران سبب شده است که مقامات اسرائیل به دقت درباره گسترش احتمالی جنگ به عراق یا امیرنشین های خلیج فارس اندیشه کنند. در حال حاضر ارزیابی آنها این است که ایران نمی خواهد به عراق تجاوز کند یا رژیم های دست نشانده خود را در امیرنشین های خلیج فارس برقرار سازد. خبرنگار گاردین از قول یک کارشناس اسرائیلی می گوید در حال حاضر ارزیابی اسرائیل آن است که رژیم ایران بالقوه یک عامل مثبت است که نباید تغییر کند.»^(۴۱)

۴۶۱

وزیر نفت ایران، که به سوریه سفر کرده است، با رئیس جمهور این کشور ملاقات کرد. به گفته رادیو اسرائیل، دو کشور قراردادی را برای ایجاد یک ناوگان نفتکش مشترک امضا کردند. امروز محمد غرضی وزیر نفت جمهوری اسلامی ایران با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه ملاقات کرد.^(۴۲) رادیو آمریکا با اعلام این خبر افزود: «این دیدار درباره روابط دو کشور بوده و جزئیات آن افشا نشده است.» «باین حال، رادیو اسرائیل گفت: «مقامات دولت سوریه اعلام کردند که آن کشور و جمهوری اسلامی ایران قراردادی را برای برپا کردن یک ناوگان نفتکش تحت اداره مشترک دو کشور امضا کردند.» این رادیو یادآور شد: «ایران و سوریه چندی قبل قراردادی امضا کردند که براساس آن ایران ۸ میلیون تن نفت خام به سوریه تحویل خواهد داد و در مقابل از آن کشور فسفات دریافت خواهد کرد.»^(۴۳)

۴۶۲

در ادامه تلاش های عراق برای برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد و نیز تلاش متقابل ایران برای تغییر محل برگزاری این اجلاس، وزیر امور خارجه عراق به کوبا و هیئت ویژه وزارت امور خارجه ایران به کنگو سفر کردند.

رادیو بی بی سی در اخبار شامگاهی امروز خود خبر داد که سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، که برای شرکت در جلسه هماهنگی جنبش عدم تعهد، بغداد را به مقصد هاوانا ترک کرده است، از تعدادی از کشورهای آمریکایی که برای شرکت در اجلاس عدم تعهد در بغداد دعوت شده اند، نیز دیدن خواهد کرد.^(۴۴)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد هیئت ویژه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران به سرپرستی دکتر کامیاب که به کنگو سفر کرده است، صبح امروز با وزیر امور خارجه این کشور ملاقات و پیام علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران را به وی تسلیم کرد. وزیر امور خارجه کنگو در این دیدار خاطرنشان ساخت جنبش عدم تعهد باید موضوع تغییر محل اجلاس سران را به طور جدی دنبال کند و در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا راهی برای این موضوع بیابد.^(۴۵)

۴۶۳

دو رسانه غربی از وضعیت تولید نفت ایران، ذخایر ارزی ایران و عراق و مبادلات تجاری ایران در سال گذشته، گزارش دادند.

روزنامه اقتصادی هندلس بلات (چاپ آلمان غربی) در گزارشی با اعلام اینکه حتی اگر جنگ میان ایران و عراق ظرف دو، سه هفته آینده، پایان یابد هر دو کشور با مشکلات اقتصادی فراوان روبه‌رو خواهند بود، نوشته است: «تولید نفت ایران از ۵/۵ میلیون بشکه در روز قبل از انقلاب، هم‌اکنون به حدود ۲ میلیون بشکه کاهش یافته است.» این روزنامه همچنین از کاهش ذخایر ارزی ایران و رسیدن آن به رقم ۲ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۱، خبر داد و ذخایر ارزی عراق را نیز ۱۰ تا ۱۲ میلیارد دلار اعلام کرد.^(۴۶)

در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی به نقل از آماری که سازمان عمران و همکاری‌های اقتصادی منتشر کرده است، گفت: «ایران در سال ۱۹۸۱، نزدیک به ۱۶ میلیارد دلار واردات داشته است که بیش از فروش نفت و مابقی از ذخایر ارزی ایران برداشت شده است که تقریباً آن را به انتها رسانده و بالغ بر ۵۰۰ میلیون دلار در پایان سال گذشته شده است. ۱۰ کشور صنعتی عضو سازمان عمران و همکاری‌های اقتصادی جمعاً ۶۳ درصد از کل واردات ایران را تأمین کرده‌اند که در رأس آنها ژاپن با فروش نزدیک به ۲ میلیارد دلار مقام اول را دارد. آلمان غربی ۱/۶ میلیارد دلار، ایتالیا و فرانسه نیمی از آن، هلند و بریتانیا و اسپانیا و امریکا و بلژیک و سوئیس بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ میلیون دلار هرکدام در سال ۱۹۸۱، به ایران کالا فروخته‌اند. کشورهای بلوک شرق نیز ۱۶ درصد از واردات ایران در سال گذشته را تأمین کرده‌اند.»

بی‌بی‌سی در پایان این گزارش ترکیه، استرالیا، برزیل، امارات عربی متحده، زلاندنو، پاکستان و کره شمالی را نیز از طرف‌های عمده تجاری ایران اعلام کرد.^(۴۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۶

۱. سند شماره ۷۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۸، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱.
۲. سند شماره ۷۸۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای رکن ۲ لشکر ۹۲، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱.
۳. سند شماره ۷۸۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی قرارگاه نصر، شماره ۵۱، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲.
۵. همان.
۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۹۰.
۷. مسعود سفیری، حقیقت‌ها و مصلحت‌ها (گفت‌وگو با اکبر هاشمی رفسنجانی)، تهران: نشرنی، ۱۳۷۸، صص ۹۱ و ۹۲.
۸. محمد درودیان، علل تداوم جنگ، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، ص ۱۳۶.

۹. حقیقت‌ها و مصلحت‌ها، پیشین، صص ۹۰ و ۹۱.
۱۰. علل تداوم جنگ، پیشین، صص ۱۲۷ و ۱۲۸.
۱۱. سند شماره ۵۷۷۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره اطلاعات شهربانی به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۷.
۱۲. سند شماره ۳۴۳۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۷.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۲.
۱۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۸.
۱۵. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی (ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۲۶۹ - ۲۶۳.
۱۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۸.
۱۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۶، ص ۱۴.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۶، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۸، رادیو صدای آمریکا به نقل از نیویورک تایمز، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۱. همان، ص ۳۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۲. همان، ص ۱۶، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۳۱ و ۳۲، رادیو کویت، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۴، تونس - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۸، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۶. همان، صص ۱۲ و ۱۳، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۳.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۸، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۸ و ۹، نیویورک - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۶، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۵، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۵ و ۶، اسلام‌آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۹ و ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۶، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۱۵ و ۱۶، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۶. همان، ص ۳۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۶.
۳۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۶.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۲ و ۳، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۳۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۲۹، رادیو ریاض، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۱. همان، صص ۱۸ و ۱۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۳۹، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۴۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۱۹ و ۳۰، رادیو آمریکا و رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲۰.
۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۶.
۴۷. همان، ص ۱۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۶.

روزشمار جنگ

جمعه

۷ خرداد ۱۳۶۱

۴ شعبان ۱۴۰۲

۲۸ مهر ۱۹۸۲

۴۶۴

امروز در تمامی جبهه‌ها به‌خصوص منطقه عملیاتی بیت‌المقدس درگیری به‌صورت تبادل آتش همچنان جریان داشت و نیروهای ایران از مناطق آزادشده دفاع می‌کردند. ارتش عراق نیز علاوه‌بر تحکیم مواضع دفاعی خود در غرب نوار مرزی و قسمت‌هایی از خاک ایران (شمال نهر خین، جنوب کوشک و طلائی)، آبادان را هم زیر آتش قرار داد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۲۷ خود اعلام کرد: «در جبهه‌های منطقه عملیاتی خرمشهر، درگیری به‌صورت تبادل آتش همچنان جریان دارد و نیروهای ایران با تسلط کامل از مواضع به‌دست‌آمده پدافند می‌کنند.» در این اطلاعیه همچنین آمده است: «در منطقه عملیات غرب کشور، رزمندگان ایران بخشی دیگر از مواضع دشمن را با آتش توپخانه و خمپاره‌انداز درهم کوبیدند و تعدادی از عراقی‌ها را کشته یا مجروح کردند.»^(۱)

درمورد اقدامات ارتش عراق نیز رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا گزارش داد: «دشمن مشغول پدافند در منطقه و تحکیم مواضع پدافندی خود بوده و نسبت به جابه‌جایی نیروها از قسمت‌های شمالی و غرب منطقه به‌طرف تنومه و غرب شلمچه و حاشیه جنوبی نهر خین اقدام می‌کند.»^(۲)

قرارگاه عملیاتی نصر هم که یگان‌های تحت‌امر آن در مواضع پدافندی منطقه شلمچه حضور دارند، با اعلام اینکه «آتش سلاح‌های سنگین دشمن روی مواضع خودی همچنان ادامه دارد»،^(۳) گزارش داد: «در شمال نهر خین، نیروهای دشمن مشغول کشیدن سیم‌خاردار و ایجاد میدان مین دیده شده‌اند و تاکنون منطقه‌ای نسبتاً وسیع را مین‌گذاری کرده‌اند.» در گزارش این قرارگاه همچنین آمده است: امروز، نیروهای خودی هنگام شناسایی قسمتی از نوار مرزی شلمچه، با گشتی‌های دشمن برخورد کرده و پس از مدتی درگیری، دو طرف به عقب برگشتند.^(۴) این قرارگاه در گزارشی دیگر از آرایش تانک‌های عراقی در منطقه شلمچه خبر داد و افزود: «چهار بلدوزر در غرب پاسگاه کوت‌سواری عراق [شمال شلمچه عراق] در حال احداث خطوط پدافندی مشاهده شدند.»^(۵)

همچنین، قرارگاه عملیاتی قدس در گزارش وقایع امروز منطقه پدافندی خود (از جنوب کوشک تا طلائیه) با اعلام اینکه در ساعت ۱۰:۳۰ هواپیماهای دشمن منطقه جفیر را بمباران کردند، آورده است: «در جنوب کوشک، حدود ۲۵ بولدوزر دشمن روی دژ مرزی [ایران] مستقر و مشغول کانال‌کشی و خاک‌برداری هستند و سرتاسر دژ مین‌گذاری شده است.»^(۶) این قرارگاه در گزارشی دیگر نیز خبر داده است: «در ساعت ۱۰ تعدادی از تانک‌های دشمن در حال حرکت از طرف جنوب به طرف کوشک مشاهده شدند.»^(۷)

در گزارش مدیریت عملیات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی هم به سرنوشتی یک هواپیمای مهاجم عراقی در منطقه آبادان به وسیله پدافند زمین به‌هواای این نیرو اشاره و اضافه شده است: «خلبان این هواپیما اسیر شده است.»^(۸)

امروز همچنین، شهربانی خوزستان گزارش داد که شهر آبادان زیر آتش توپخانه و خمپاره‌اندازهای دشمن قرار گرفت و در نتیجه، ضمن وارد آمدن خساراتی به چند منزل مسکونی و یک مخزن پالایشگاه، ۲ نفر شهید و ۲۷ نفر مجروح شدند.^(۹)

۴۶۵

امروز علاوه بر اعلام آخرین آمار اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس، جمعی از آنان به تهران و چند شهر دیگر منتقل شدند. خبرنگاران خارجی از اردوگاه اسیران در جبهه جنوب دیدن کردند. سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، در بخشی از سخنان خود در نماز جمعه امروز تهران اظهار کرد: «در منطقه عملیات بیت‌المقدس [دشمن با ۴۱ گردان تانک شامل ۱۴۳۵ تانک؛ ۳۸ گردان پیاده مکانیزه شامل ۱۳۰۰ نفر، ۵۳۰ قبضه توپ و با در اختیار داشتن بیش از ۵۴۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین‌های ما و ۱۸۰ کیلومتر خط مرزی در مقابل ما قرار گرفت.» وی درباره دستاوردهای عملیات بیت‌المقدس گفت: «تاکنون توانسته‌ایم با گرفتن ۱۹۷۵۰ اسیر که تاکنون شمارش شده، ۵۳۸۰ کیلومتر مربع از سرزمین‌های اشغالی و ۱۷۰ کیلومتر نوار مرزی را بازپس بگیریم و بحمدالله این عملیات پایان پذیرفت و امیدواریم این پایان شروعی برای عملیات بعدی ما باشد.»^(۱۰)

رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا نیز آمار اسیران شمارش شده تا ساعت ۱۲ امروز را ۱۹۴۱۳ تن اعلام کرد و متذکر شد که ۵۵۴۱ تن از آنان در مراحل اول تا سوم و ۱۳۸۷۲ تن در مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس اسیر شده‌اند.^(۱۱)

همچنین، روزنامه کیهان گزارش داد که در ادامه انتقال اسیران عملیات بیت‌المقدس از جبهه جنوب، صبح امروز ۳ هزار تن از اسیران عراقی با ۳ قطار جداگانه وارد تهران شدند و تا ساعت ۱۶ نیز ۵ هزار تن دیگر از اسیران با ۵ قطار به چند شهر دیگر انتقال یافتند.^(۱۲)

روزنامه جمهوری اسلامی نیز به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی نوشته است: بعد از ظهر

امروز، گروهی از خبرنگاران و فیلم‌برداران شبکه‌های آلمان غربی، هلند، امریکا و ژاپن وارد اهواز شدند و به کمپ اسرا رفتند و ضمن دیدار با ۶ هزار سرباز عراقی که در جریان عملیات بیت‌المقدس به اسارت درآمده و تاکنون از منطقه خارج نشده‌اند، با عده‌ای از آنها گفت‌وگو کردند.^(۱۳)

۴۶۶

اخبار رسیده از مناطق کردنشین استان آذربایجان غربی، حاکی است هم‌زمان با عملیات نیروهای دولتی در جاده مهاباد - سردشت، که به پاک‌سازی ۸ کیلومتر دیگر از این جاده و ۴ روستا انجامید، عناصر مسلح ضدانقلاب نیز شهر سردشت را زیر آتش قرار دادند و یک خودروی سپاه را در جاده پیرانشهر - سردشت منهدم کردند. در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی هم از فعالیت ضدانقلابیون مسلح در اردیبهشت‌ماه، گزارش داد.

به گزارش فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) امروز، نیروهای سپاه پاسداران، ارتش و پیشمرگان مسلمان کرد با اجرای عملیاتی هماهنگ موفق شدند علاوه بر روستاهای دوسید، عبدالله‌کرده، کلبار و خاتن، ۸ کیلومتر دیگر از جاده مهاباد - سردشت را از وجود عناصر گروه‌های مسلح غیرقانونی پاک‌سازی کنند. در این عملیات تعدادی از افراد ضدانقلاب کشته یا زخمی شدند و تعدادی نیز گریختند.^(۱۴)

از سوی دیگر، امروز واحدهایی از حزب دمکرات کردستان ایران شهر سردشت را زیر آتش توپ‌های خود قرار دادند که در نتیجه ۳ تن از اهالی این شهر مجروح شدند.^(۱۵) همچنین، بر اثر انفجار مین تعبیه‌شده در جاده پیرانشهر - سردشت، به‌دست افراد حزب دمکرات، یک خودروی سپاه پیرانشهر منهدم شد و ۵ سرنشین بسیجی آن مجروح شدند که حال ۲ تن از آنان وخیم گزارش شده است.^(۱۶) خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از گزارش ماهانه از استان آذربایجان غربی که امروز منتشر شد، با تأکید بر اینکه به‌دلیل فعالیت‌های عناصر گروه‌های مسلح ضدانقلاب در نقاط مختلف این استان در اردیبهشت ۱۳۶۱ بیشتر وقت مسئولان استان صرف امور امنیتی شده، آورده است: «در اردیبهشت‌ماه، به‌ویژه از نیمه دوم آن، درگیری‌ها در نقاط مختلف از جمله سلماس، مهاباد، پیرانشهر، میاندوآب، سردشت، بوکان و اشنویه افزایش یافت. نکته قابل توجه که در این درگیری‌ها به چشم می‌خورد، هم‌زمان بودن چند درگیری می‌باشد و به نظر می‌رسد که ضدانقلابیون برای نشان‌دادن توان رزمی خود در یک روز یا یک شب در چند نقطه مختلف، از سلماس گرفته تا صائین‌دژ، درگیری‌های گوناگون به وجود آوردند و نیروهای جمهوری اسلامی را به خود مشغول می‌کردند. نکته دیگر اینکه در همین درگیری‌ها در داخل شهر مهاباد برخوردهایی روی داد که بازهم براساس طرح‌های سیاسی و روانی به مورد اجرا گذاشته شده بود.» در ادامه گزارش اضافه شده است: «عملیات پاک‌سازی محور پیرانشهر - سردشت از اول

خردادماه جاری آغاز شد و تا زمان تهیه گزارش، نیروهای جمهوری اسلامی توانسته بودند حدود ۱۲ کیلومتر از مسیر جاده پیرانشهر به سردشت را آزاد کنند و آزادسازی بقیه این جاده (حدود ۲۰ کیلومتر) که اغلب کوهستانی است مسلماً با مشکلات فراوان روبه‌رو خواهد شد.

در بخش دیگر از این گزارش نیز آمده است: «یکی دیگر از مسائل مهم سیاسی در مناطق کردنشین، مسئله جذب افراد و نیروهاست که در حال حاضر از سوی فرمانداری پیرانشهر اقداماتی در جریان است، اما در سایر نقاط کردنشین هنوز اقدامات چشمگیری صورت نگرفته است. فرماندار پیرانشهر هم‌زمان با اقدامات سیاسی و اقتصادی در این ماه توانست افرادی را در روستاهای پیرانشهر که تاکنون تحت سلطه عناصر مسلح غیرقانونی قرار داشتند، جذب نماید. لازم به توضیح است که اهالی روستاهای پاک‌سازی‌نشده در مناطق مرزی با قاچاق و فروش کالاهای تولیدی خود به عراق امرارمعاش کرده و می‌کنند. بنا به گفته فرماندار پیرانشهر، حتی از فروش دام‌های خود به مسئولان جمهوری اسلامی به‌لحاظ بالابودن قیمت دلال‌های عراقی خودداری می‌کنند.»^(۱۷)

۴۶۷

سخنگوی شورای عالی دفاع در خطبه‌های نماز جمعه تهران مطالبی را بیان کرد که می‌توان آن را بازتاب تصمیم جلسه روز گذشته این شورا برای ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق و ادامه جنگ محسوب کرد. رسانه‌های خارجی نیز به‌طور گسترده سخنان وی را منعکس کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع و امام‌جمعه موقت تهران در بخشی از خطبه دوم نماز جمعه امروز، گفت: «... صدامی‌ها بدانند و امریکا هم بداند حکومت ما مردمی است و مردم تصمیم می‌گیرند نه ما. به‌هر حال ما حالا باید چه بکنیم؟ حالا امریکا! اگر به‌جای ما بودی چه کار می‌کردی؟ خود صدام، اگر به‌جای ما بودی - نعوذ بالله - چه کار می‌کردی؟ این همه کشته دادیم، این همه خسارت دیدیم، این همه آواره داشتیم. شما فکر می‌کنید ما می‌رویم پشت مرز خودمان یک خطی که جغرافیایی است می‌کشیم و می‌ایستیم و از آن دور می‌گوییم که بده غرامت را؟ این جور که نمی‌شود. هنوز که توی خاک ما هستید، هنوز در خوزستان در آخرین نقطه جنوب غربی کشور ما یک مثلثی در اختیار آنهاست. از شلمچه تا اروندرود یک باریکه‌ای دست آنهاست. باید از آنجا بیرون بروند. هنوز در کوشک یک نواری دست آنهاست. هنوز فکه یک نواری دست آنهاست. هنوز نفت‌شهر ما را بیست‌ماه است دارند نفت‌هایش را می‌برند ... هنوز قصر شیرین دست آنهاست. هنوز خیلی جاها دست آنهاست. هنوز کار داریم. تازه وقتی که اینها را بیرون کنیم، هیچ‌کس توی دنیا فکر نکند، خودتان را گول زنید که حرکت دیپلماسی می‌کنید و ایران را پشت مرزش نگه می‌دارید. ما گفتیم نیازی به خاک نداریم، خاک خودمان هم وسیع است و هم غنی، اما از حقمان صرف‌نظر نمی‌کنیم، نمی‌توانیم صرف‌نظر کنیم. اگر ما هم صرف‌نظر کنیم، خدا صرف‌نظر نمی‌کند.»

سخنگوی شورای عالی دفاع در ادامه سخنان خود گفت: «اگر در بغداد یک حکومت مردمی و اسلامی به وجود آید، مسئله برای ما شکلی دیگر می‌شود. پول خسارت مهم نیست. اگر ببینیم در کنارمان مردم عراق با اراده خودشان حکومت اسلامی خودشان را ... تشکیل دادند، ما ممکن است اضافه هم به آنها کمک بکنیم ... ولی اگر بنا باشد حزب بعث باشد صدام مطرح نیست چون حالا صدام را بردارند و یک صهیونیست دیگر به جای صدام بگذارند از حزب بعث برای ما فرقی نمی‌کند، اگر حزب بعث در آنجا حاکم باشد یا یک مهره دیگر شرقی یا غربی در آنجا بخواهد بیاید، ما زمین نمی‌خواهیم، اما خسارت‌مان را تا آخرین دینار می‌گیریم و مردم عراق که آواره هستند تا آخرین نفرشان باید برگردند و مسئول این تجاوز هم باید محاکمه شود.»^(۱۸)

این سخنان هاشمی رفسنجانی بازتابی گسترده در رسانه‌های خبری امروز دنیا ازجمله رادیو بی‌بی‌سی، رادیو اسرائیل،^(۱۹) رادیو امریکا، رادیو مونت کارلو و خبرگزاری فرانسه داشت. اغلب این رسانه‌ها فقط به نقل این سخنان اکتفا کردند. در این میان، خبرنگار خبرگزاری فرانسه در تهران به حواشی نماز جمعه پرداخت و گزارش داد: «در نماز جمعه شعارهایی درباره گزارش‌های بمباران دیروز خرمشهر توسط عراق سر دادند که جمعیت آنها را تکرار کرد. جمعیت فریاد زد: ما پیامی برای رهبران داریم. می‌ایستیم تا عراق خرمشهر را از آن طرف مرز بمباران کند! مردم ما باید آماده باشند تا از مرز عبور کنند.»^(۲۰)

۴۶۸

با وجود پیروزی‌های قوای نظامی ایران در عملیات‌های اخیر، اغلب مسئولان کشور معتقدند تا هنگامی که شرایط ایران برای پایان جنگ محقق نشده، نباید جنگ را متوقف کرد. سخنان امروز امام‌جمعه قم و فرمانده نیروی زمینی ارتش را می‌توان در همین زمینه ارزیابی کرد.

آیت‌الله علی مشکینی امام‌جمعه قم

آیت‌الله علی مشکینی امام‌جمعه قم، در بخشی از خطبه دوم نماز جمعه این شهر پس از تبریک پیروزی‌های اخیر رزمندگان در جبهه‌های جنگ، به حامیان حکومت عراق هشدار داد و گفت: «سخنان ناصحانه امام امت [خمینی] را بپذیرید و در جای خودتان بنشینید و بیش از این بر این مرده [صدام حسین] سوگواری نکنید که اسلام پیروز خواهد شد، چه شما به عراق کمک بکنید و چه نکنید.» امام‌جمعه قم افزود: «درست است که ما قصد تجاوز به خاک دیگر را نداریم، ولی رژیم کافر بعثی هنوز از داخل خاک عراق شهرهای ما را به توپ می‌بندد. من از امام امت درخواست می‌کنم اجازه بدهند نیروهای دلاور ما قدری وارد خاک عراق بشوند که شهرهای ما از تیررس دشمن

خارج شود و با خیال آسوده بتوانیم به بازسازی ویرانه‌های به‌جامانده از یورش صدامیان بپردازیم.» به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، این پیشنهاد آیت‌الله مشکینی با فریاد تکبیر نمازگزاران تأیید شد.^(۲۱) همچنین، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، که سخنران قبل از خطبه‌های نماز جمعه امروز تهران بود، در بخشی از سخنان خود گفت: «ما به یاری خداوند داریم جنگ را با پیروزی به پایان می‌رسانیم و ... رزمندگان ما همچنان در صحنه حضور داشته باشند که به یاری خداوند زودتر کار را تمام کنیم و جشن پیروزی را ان‌شاءالله در کربلا بگیریم. ما این جنگ را ادامه خواهیم داد، چون حَقمان ضایع شده است و ما باید برای احقاق حق خود بکوشیم. ما هشدار می‌دهیم به آن مزدورانی که می‌خواهند به رژیم عراق کمک کنند، اگر آنها قبل از اینکه ما به سراغشان برویم، آنها می‌خواهند زودتر به نزد ما بیایند، بیایند تا زودتر به سرنوشت صدام دچار شوند.» وی در پایان سخنانش نیز گفت: «ما با ترکیبی که در جبهه‌ها داریم امیدواریم که به یاری خداوند ان‌شاءالله در فتح قدس هم موفق بشویم.»^(۲۲)

سرهنگ صیاد شیرازی همچنین بعدازظهر امروز در قم و در دیدار با آیت‌الله منتظری از نتایج عملیات بیت‌المقدس گزارش داد. وی در مصاحبه با خبرنگار واحد مرکزی خبر نیز درباره پاک‌سازی دیگر نقاط کشور از وجود اشغالگران ارتش بعث عراق گفت: «بحمدالله ما در سرازیری نبرد قرار گرفته‌ایم و دشمنی که مقابل ماست، در شرایطی قرار دارد که دیگر نمی‌تواند کوچک‌ترین تهدیدی را برای ما ایجاد کند، بلکه ما ان‌شاءالله با ضربات پی‌درپی و با همان مشت گره‌کرده‌ای که نبرد را آغاز کردیم، تمام زمین‌های اشغالی را از دستشان می‌گیریم و با صبر و استقامتی که ملت عزیز ایران نشان دادند [و نیز] از برکت رهبری امام و همت رزمندگان اسلام، به‌زودی به پیروزی نهایی نائل خواهیم شد.»^(۲۳)

۴۶۹

وزیر امور خارجه و نیز سفیر ایران در سازمان ملل در مصاحبه‌هایی جداگانه تأکید کردند امریکا نباید در امور منطقه خلیج فارس دخالت کند. همچنین، وزیر امور خارجه همچنین شایعه ارسال تجهیزات نظامی از طرف رژیم صهیونیستی به ایران را تکذیب کرد. سفیر ایران در سازمان ملل هم گفت: ایران به اقدامات دفاعی ادامه خواهد داد تا به حق خود برسد.

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، امروز در مصاحبه‌ای ابتدا در پاسخ به اظهارات روز گذشته الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، مبنی بر قصد این کشور برای ایفای نقشی فعال‌تر به‌منظور پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق گفت: «حکومت امریکا در بیانیه الجزایر متعهد شده به اینکه هیچ‌گونه دخالتی در خلیج فارس و کشورهای این منطقه از جمله ایران نکند و واشنگتن باید بداند که امنیت کشورهای حوزه خلیج فارس به‌عهده کشورهای این حوزه است و امیدواریم تمامی کشورهای این منطقه به آن درجه از رشد و بلوغ رسیده باشند که خود،

امنیت حوزه خلیج فارس را به عهده گیرند؛ و آمریکا دروغ می گوید که در خلیج فارس منافی دارد. اگر منافی هست، متعلق به تمامی کشورهای این حوزه است، نه آمریکا.»

ولایتی سپس درباره ادعای اخیر وزیر دفاع رژیم صهیونیستی درباره ارسال تجهیزات نظامی به ایران گفت: «ما با آزادسازی خرمشهر منتظر تکرار دوباره چنین ادعای کذبی بودیم و این ادعای مضحک دیگر احتیاج به بحث و رد کردن ندارد و می دانیم حسنی مبارک با قرارداد کمپ دیوید به آغوش اسرائیل رفت و با انواع تجهیزات به صدام در این جنگ تحمیلی یاری کرد و از این رو طبیعی است که رژیم غاصب فلسطین نیز برای کمک به دوام رژیم بغداد به عراق کمک کرده باشد، نه ایران.»

وزیر امور خارجه ایران در پایان، توطئه های گوناگون حکومت عراق در کشورهای خلیج فارس برای بی ثبات نشان دادن امنیت داخلی این کشورها و ربط دادن آن به ایران را محکوم کرد و گفت: «اینک دیگر کشورهای منطقه دریافته اند خطر واقعی برای آنها ایران نیست، بلکه رژیم عراق است.» (۲۴)

سعید رجایی خراسانی سفیر جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل نیز در مصاحبه ای با خبرنگار شبکه سی.سی.بی.اس آمریکا ضمن اعلام اینکه آمریکا مسئول اغلب مشکلات در منطقه غرب آسیا است، گفت: «بیت المقدس هنوز در اشغال رژیم اسرائیل غاصب است و تمام مسلمانان منطقه خواهان آزادی این سرزمین می باشند و این هدف ماست و اگر هیچ از این مسئله می ترسد و خواهان برقراری آرامش در منطقه می باشد، به نظر من باید به جای اینکه سعی در ایجاد اتحاد میان آمریکا و کشورهای منطقه بنماید، از دخالت در امور منطقه دست بردارد. ما مسلمانیم و زبان ما قرآن و اسلام است و لذا ما و ملت مسلمان منطقه زبان یکدیگر را خوب می فهمیم و قادریم یک جبهه متحد اسلامی تشکیل دهیم.»

وی در پاسخ به این سؤال که آیا شما نیروهایتان را در عراق متوقف خواهید کرد یا به پیشروی در داخل عراق ادامه خواهید داد، گفت: «ما هیچ قصدی جهت تجاوز و اشغال خاک عراق نداریم. در این جنگ تلفات و خسارات زیادی به ما تحمیل شده است و ما به فعالیت های دفاعی خود همچنان ادامه خواهیم داد تا به حق خود دست یابیم.» رجایی خراسانی افزود: «صدام بسیاری از مردم ما را کشته است. هزاران تن از زنان و بچه ها و جوانان ما معلول و بی دست و پا و چشم شده اند و بسیاری از مناطق مسکونی شهرهای ما زیر بمباران و آتش توپخانه عراق قرار گرفتند. ما باید برای اجرای عدالت اطمینان حاصل کنیم و به نظر ما جنایتکاری مانند صدام که مسئول جان هزاران نفر است، نباید بر عراق حاکم باشد.»

نماینده ایران در سازمان ملل به این پرسش که آیا هدف اصلی شما سرنگونی صدام حسین است، نیز چنین پاسخ داد: «این چیزی است که مردم عراق می خواهند. ما بیش از ۱۲۰ هزار نفر آواره عراقی در ایران داریم. شما می توانید به جای اینکه با من مصاحبه کنید، پای صحبت آنها بنشینید.» (۲۵)

۴۷۰

اظهار نظر و تفسیر مطبوعات خارجی درباره پیامدهای آزادسازی خرمشهر امروز هم ادامه یافت. این رسانه‌ها دگرگونی در جنگ ایران و عراق و منطقه غرب آسیا، افزایش نگرانی غرب و کشورهای میانه‌رو عرب از صدور انقلاب اسلامی ایران به کشورهای منطقه و تلاش بیشتر جهان عرب برای برقراری آتش‌بس را از جمله پیامدهای این رویداد مهم برشمرد و پیروزی احتمالی ایران در جنگ را خطری برای منطقه غرب آسیا دانسته‌اند که می‌تواند به حضور ابرقدرت‌ها در این منطقه و برخورد آنها بینجامد. روزنامه بالتیمورسان در تفسیری به نقل از خبرنگار خود در بیت المقدس با اشاره به اینکه پیروزی‌های ایران مسائل مختلفی را در منطقه غرب آسیا به وجود آورده، نوشته است: «رهایی شهر بندری خرمشهر از دست نیروهای عراقی نه تنها دگرگونی عمده‌ای در این جنگ بیست‌ماهه محسوب می‌شود، بلکه احتمالاً نتایجی به مراتب گسترده‌تر در سراسر خاورمیانه [غرب آسیا] خواهد داشت». این روزنامه امریکایی با طرح این دو سؤال که آیا نیروهای ایران وارد خاک عراق خواهند شد؟ و آیا در چنین صورتی صدام سقوط خواهد کرد؟ تأکید کرد که آثار تغییر سرنوشت این جنگ از هم‌اکنون در مراتب مختلف در منطقه غرب آسیا احساس شده است. بالتیمورسان افزوده است: «صرف‌نظر از عراق که نگران این تحولات است، عربستان سعودی و دیگر کشورهای عربی خلیج فارس سخت مضطرب و نگران شده‌اند. رهایی خرمشهر از اشغال عراق دگرگونی نامطلوبی نیز برای اردن بوده است که پادشاهش تنها رهبر عربی بوده که نیروی نظامی این کشور را مستقیماً به نفع عراق وارد جبهه جنگ کرده است.»^(۲۶)

روزنامه لس‌آنجلس تایمز نیز امروز در مقاله‌ای با عنوان «سایه قدرت [آیت‌الله] خمینی بر نقاط دوردست» نوشته است: «پیروزی شگفت‌آور ایران در عقب‌راندن نیروهای عراقی به مرزهای پیش از وقوع جنگ، به نگرانی دیرینه غرب و کشورهای محافظه‌کار عرب نسبت به صدور انقلاب اسلامی آیت‌الله روح‌الله خمینی به سراسر جهان اسلام دامن زده است. تا همین چند هفته پیش سخنان [آیت‌الله] خمینی خطاب به انقلابیون مسلمان که متناوباً ایراد می‌شد، در بین اکثر دیپلمات‌های غربی چندان ایجاد نگرانی نمی‌کرد، چراکه آنها تصور می‌کردند که ایران با درگیرشدن در جنگ چنان مشغول این مسئله است که نخواهد توانست در نقاط دیگر دست به مداخله‌ای بزند.» لس‌آنجلس تایمز افزوده است: «درحقیقت طی سه سال اخیر به‌استثنای مناقشات با اسرائیل، تقریباً تمامی برخوردها در جهان اسلام با انقلاب اسلامی ایران ارتباط ایدئولوژیکی داشته‌اند. این مسئله چنان برای دولت‌های خاورمیانه [غرب آسیا] ناراحت‌کننده است که جز معدودی از این دولت‌ها سایرین آشکارا از آن سخن به میان می‌آورند؛ چراکه بیم دارند مطرح‌ساختن آن به توسعه و پیشرفت انقلاب اسلامی منجر گردد.»^(۲۷)

همچنین، روزنامه تایمز لندن به نقل از خبرنگار خود در بیروت نوشته است: «پیروزی‌های چشمگیر اخیر ایران به انگیزه جهان عرب برای تلاش بیشتر به‌منظور برقراری آتش‌بس میان دو کشور ایران و

عراق منجر شده است که کشورهای حوزه خلیج فارس بیش از همه بر این امر تأکید دارند.^(۳۸) از سوی دیگر، روزنامه هندلس بلات (چاپ آلمان غربی) آورده است: «این جنگ دوساله که اول فقط یک اختلاف بزرگ محلی بود، اکنون خطری برای منطقه شده است و شکی نیست که اگر موفقیت‌های جبهه جنوب ادامه یابد، حکومت ایران حقیقتاً به‌زودی پرچم را برافراشته خواهد کرد.»^(۳۹) روزنامه دوار (چاپ رژیم صهیونیستی) نیز یادآور شده است: «پیامدهای پیروزی ایران در این جنگ بر ثبات خاورمیانه و منطقه خلیج فارس بی‌تأثیر نخواهد بود، زیرا بدون شک حضور ابرقدرت‌ها را در این منطقه و احیاناً برخورد آنها را افزایش خواهد داد.»^(۴۰)

۴۷۱

در ادامه واکنش به اظهارات رئیس مجلس شورای اسلامی مبنی بر اینکه سرنگونی صدام حسین جزو حقوق ایران است، رئیس‌جمهور مصر سرنگونی صدام را خلاف مصالح منطقه دانست و یک روزنامه سعودی این اظهارات را نشانه تمایل نداشتن ایران به مذاکره و صلح با رژیم بغداد خواند. حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر، در مصاحبه با یک روزنامه کویتی گفت: «سقوط رهبر عراق حرکتی خلاف مصالح حیاتی منطقه خواهد بود.» وی با اظهار اینکه تصور نمی‌کند نیروهای ایرانی

حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر

عراق را اشغال کنند، اضافه کرد: «هرگونه حمله مرزی ایران عکس‌العمل شدید دنیای عرب را به‌دنبال خواهد داشت.»^(۴۱) روزنامه عرب نیوز (چاپ عربستان) نیز در مقاله‌ای با عنوان «ایران شرایطی را برای برقراری صلح با عراق تعیین می‌کند» به درج اظهارات اخیر حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی مبنی بر مایل نبودن ایران به تصرف خاک عراق و دیگر کشورهای همسایه و همچنین تمایل این کشور به گرفتن حقوق خود، به‌خصوص حق برکناری صدام حسین پرداخته و نوشته است: «آیت‌الله خمینی در ابتدای جنگ هرازگاهی به

برکناری صدام اشاره می‌کرد، ولی تأکید رفسنجانی بر اینکه برکناری صدام از حقوق آن کشور می‌باشد، حاکی از این است که رژیم ایران خواهان مذاکره با رژیم کنونی بغداد برای برقراری صلح نمی‌باشد.»^(۴۲)

۴۷۲

یک روز پس از هشدار مجدد امام خمینی به کشورهای عرب منطقه درباره اینکه از حمایت عراق دست بردارند و نیز ادعای وزیر دفاع رژیم صهیونیستی در مورد ارسال تجهیزات نظامی به ایران، امروز رسانه‌های عربستان سعودی به‌شدت جمهوری اسلامی ایران را مورد حمله قرار دادند و جهاد علیه آن را خواستار شدند.

به گزارش خبرگزاری آلمان، «رادیو دولتی عربستان سعودی امروز، خواستار جهاد علیه رژیم مسلمان شیعه ایران شد و آن را دشمن کشنده اسلام ... توصیف کرد.» براساس این گزارش، «روزنامه‌های سعودی نیز با حمله به جبهه پایداری عرب [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین] که هوادار ایران است، از ندای جهاد رادیو دولتی حمایت کردند.»^(۳۳) رادیو اسرائیل نیز گفت: «دولت عربستان سعودی در یک تفسیر سیاسی که از رادیو دولتی آن کشور پخش شد، طی حملات شدیدی به رهبران حکومت اسلامی ایران، آنها را دشمن شماره یک اسلام خواند و علیه ایران [اعلام] جهاد نمود. در این اعلامیه مفسر رادیوی عربستان با اشاره به سخنان وزیر دفاع اسرائیل درمورد ارسال اسلحه از جانب این کشور به ایران، دولت ایران را متفق دولت اسرائیل در منطقه خوانده و از تمام مسلمانان در همه‌جا خواست که علیه رهبران ایران، ... به پاخیزند. روزنامه‌های عربستان سعودی نیز طی حملات شدیدی به ایران و متحدان عرب آن کشور، امکان برقراری صلح را بین طرفین درگیر در جنگ خلیج فارس رد کردند.»^(۳۴) در همین حال، خبرگزاری رویتر اعلام کرد: روزنامه‌های عربستان سعودی امروز ایران و لیبی را به شریک‌بودن در تنفر رژیم صهیونیستی از اسلام متهم کردند. به گزارش این خبرگزاری، روزنامه/المدینه با بیان اینکه ایران از پشتیبانی لیبی و رژیم صهیونیستی برخوردار است، افزود: «آنچه قذافی [رهبر لیبی]، اسرائیل و ایران را گرد هم می‌آورد دشمنی با اسلام و پیروان آن است.» روزنامه/الجزیره نیز براساس اظهارات وزیر دفاع رژیم صهیونیستی، ایران را آلت دست رژیم مذکور برای ضربه‌زدن به کشورهای عربی خلیج فارس خواند و با اظهار اینکه اوضاع کنونی آثار منفی بی‌شمار بر آینده مبارزه ملی اعراب علیه رژیم صهیونیستی دارد، خواستار اجرای فوری پیمان دفاعی مشترک اعراب شد.^(۳۵)

۴۷۳

هم‌زمان با عزیمت وزیر امور خارجه ایران به هاوانا برای شرکت در جلسه هماهنگی وزرای امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد و نیز اظهارات یک دیپلمات ایرانی مبنی بر تجدیدنظر دولت‌هایی که پیش‌تر با تشکیل اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد موافق بودند، رادیو بی‌بی‌سی به نقل از دیپلمات‌های کشورهای غیرمتعهد اعلام کرد ایران پس از فتح خرمشهر با اعتمادبه‌نفس بیشتر وارد عرصه فعالیت‌های دیپلماتیک شده است و در هاوانا به اقدام جدید دیپلماتیک برای تغییر محل برگزاری اجلاس غیرمتعهدها دست خواهد زد. این رادیو براین اساس حمله نظامی ایران به عراق در مردادماه را نیز محتمل دانست.

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، امروز هنگام عزیمت به کوبا در مصاحبه‌ای گفت: «وزرای امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد ظرف چند روز آینده در هاوانا در اجلاسی که عمده‌ترین دستور کارش بحث پیرامون تغییر [محل برگزاری هفتمین] اجلاس سران از بغداد به محل دیگری خواهد بود، شرکت خواهند کرد و امیدواریم ما نیز بتوانیم از

مواضع بحق جمهوری اسلامی ایران در این مورد دفاع کنیم.» وی افزود: «موجی از واقع‌بینی در کشورهای عضو جامعه عدم‌تعهد پدید آمده و در حال گسترش است و این کشورها باید متوجه باشند که کنفرانس سران غیرمتعهد نباید در پایتخت رژیم که هیچ‌گونه امنیت، اعتبار و ثباتی در آینده ندارد، برگزار شود.» ولایتی ادامه داد: «تشکیل این اجلاس در بغداد به این مفهوم است که صدام رئیس رژیمی که این همه ظلم و جور علیه امت مسلمان انجام داده، به مدت سه سال رئیس جنبشی می‌شود که قریب به صد عضو دارد و شایسته نیست این رژیم حتی یک روز دیگر به حیات خودش ادامه دهد، چه رسد به اینکه رئیس سازمان جنبش عدم‌تعهد شود.»^(۳۶)

در همین حال، لواسانی مدیرکل آسیا و آفریقای وزارت امور خارجه ایران که در نیجریه به‌سر می‌برد، در دیدار امروز خود با وزیر امور خارجه این کشور گفت: «حتی دولت‌هایی که تا چند ماه قبل نظر مثبتی نسبت به تشکیل کنفرانس سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد داشتند، اکنون در موضعی تجدیدنظر کرده‌اند.»^(۳۷)

از سوی دیگر، رادیو بی‌بی‌سی نیز امروز درباره تلاش دیپلماتیک ایران برای تغییر محل اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد گفت: «دیپلمات‌های غیرمتعهد در کلمبو پایتخت سریلانکا، معتقدند هنگامی که وزرای خارجه کشورهای غیرمتعهد هفته آینده در هاوانا گرد هم آیند، ایران با پشتیبانی سوریه علیه عراق به حمله جدید دیپلماتیک در مورد انتخاب بغداد به‌عنوان محل اجلاس ماه سپتامبر [شهریور]، دست خواهد زد.» بی‌بی‌سی به نقل از این دیپلمات‌ها با اعلام اینکه ایران و هوادارانش موفق نشده‌اند دفتر هماهنگی جنبش عدم‌تعهد را که با شرکت ۳۵ عضو به‌طور مرتب در نیویورک تشکیل جلسه می‌دهد قانع کنند تا محل اجلاس آینده سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد را از بغداد به مکانی دیگر تغییر دهند، افزود: «حال با سقوط خرمشهر و تغییر عمده در اوضاع جنگ، ایران بار دیگر و با اعتماد به نفس بیشتر وارد عرصه فعالیت‌های دیپلماتیک شده است.» این رادیو همچنین به نقل از دفتر هماهنگی کشورهای غیرمتعهد اعلام کرد چون تصمیم به برگزاری اجلاس سران در بغداد دو سال و نیم قبل به‌وسیله ۹۵ کشور شرکت‌کننده در اجلاس هاوانا گرفته شده است، باید تغییر محل نیز با تصویب همین عده باشد. بی‌بی‌سی سپس ادامه داد: «از آنجا که انجام چنین کاری غیرممکن است، دیپلمات‌های کشورهای غیرمتعهد که در کلمبو تشکیل جلسه دادند، گمان می‌کنند ایران قصد دارد قبل از برگزاری این کنفرانس در ماه سپتامبر [شهریور] در بغداد، مثلاً در ماه اوت [مرداد]، به عراق حمله کند و عملاً نگذارد عراق میزبان کنفرانس یک‌صد کشور شرکت‌کننده شود؛ زیرا اقدامات امنیتی تحت آن شرایط چنان مشکل خواهد شد که امکان شرکت سران کشورهای آفریقایی را بسیار کاهش می‌دهد و پیدایش چنین وضعی ضربه‌ای سنگین برای عراق و فتحی نمایان برای ایران به شمار خواهد آمد. از سوی دیگر، چنین تصور می‌شود فشار سیاسی نظامی ایران چنان اوج گیرد که کادر رهبری حزب بعث کنار گذاشتن صدام حسین را به صلاح بدانند.»^(۳۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۷

۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲.
۲. سند شماره ۷۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۸، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۱.
۳. سند شماره ۷۸۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه نصر، شماره ۵۲، ۱۳۶۱/۳/۷.
۴. سند شماره ۷۸۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات قرارگاه نصر به فرماندهی قرارگاه نصر، ۱۳۶۱/۳/۸.
۵. سند شماره ۷۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه تاکتیکی نصر، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸.
۶. سند شماره ۱۱۸۱۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه قدس سپاه (اطلاعات عملیات) به قرارگاه مقدم کربلا (اطلاعات عملیات)، ۱۳۶۱/۳/۷.
۷. سند شماره ۷۸۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۱۶ ارتش در قرارگاه قدس، شماره ۵۸۴، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱.
۸. سند شماره ۴۳۵۶۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مدیریت عملیات ناجا به رئیس سمجا (اداره سوم)، ۱۳۶۱/۳/۸.
۹. سند شماره ۳۵۶۲۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۸.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۳.
۱۱. سند شماره ۷۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۸، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۲.
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۳.
۱۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲.
۱۴. سند شماره ۵۷۷۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۸.
۱۵. سند شماره ۵۷۸۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه سپاه منطقه ۷ (باختران) به طرح و برنامه اطلاعات عملیات، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۱۶. سند شماره ۳۵۷۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد عملیات سپاه پاسداران پیرانشهر، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۱۲ و ۱۳، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۳ مکرر.
۱۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، صص ۷ و ۱۱، رادیو اسرائیل و رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۱۶ و ۲۱ و ۳۱، خبرگزاری فرانسه و رادیو آمریکا و رادیو مونت کارلو، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۷.
۲۲. همان، ص ۳.
۲۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۴.
۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۹.
۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۷.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۴، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۷، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۶ و ۷، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۲۱، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۲. همان، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۳. همان، صص ۱۷ و ۱۸، بیروت - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۷، ص ۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۱۸ و ۱۹، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۹.
۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۳۳، لاگوس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۷.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۲۴ و ۲۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۷.

روزشمار جنگ

شنبه

۸ خرداد ۱۳۶۱

۵ شعبان ۱۴۰۲

۲۹ مه ۱۹۸۲

۴۷۴

امروز علاوه بر تبادل آتش توپخانه ایران و عراق در سراسر جبهه‌ها، ارتش عراق که در حال تحکیم مواضع پدافندی خود در جبهه جنوب و تخریب بقایای شهر قصرشیرین است، شهر آبادان را زیر آتش قرار داد و به حریم هوایی شهر ایلام نیز تجاوز کرد.

به گزارش رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، امروز، تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌های سنگین در جبهه جنوب همچنان ادامه داشت و ارتش عراق در سراسر این جبهه با ایجاد شبکه سیم‌های خاردار و میدین مین و حفر کانال در حال تحکیم مواضع پدافندی خود می‌باشد.^(۱) قرارگاه عملیاتی نصر که پدافند از خرمشهر تا شمال شلمچه را برعهده دارد نیز گزارش داد که یگان‌های این قرارگاه ضمن پدافند از مناطق واگذارشده، سعی می‌کنند با اجرای آتش از جابه‌جایی و فعالیت دشمن جلوگیری کنند.^(۲)

در همین حال، ستاد مشترک ارتش در اطلاعیه شماره ۹۲۸ خود اعلام کرد که امروز، شهر آبادان بار دیگر زیر آتش سلاح‌های سنگین دشمن قرار گرفت و در نتیجه تعدادی از منازل مسکونی این شهر ویران و چند تن از اهالی شهید یا مجروح شدند.

گزارش‌های مربوط به جبهه‌های میانی و غرب کشور نیز حاکی است علاوه بر تداوم تبادل آتش به‌طور پراکنده از میمک تا مریوان،^(۳) نیروهای عراقی مستقر در شهر قصرشیرین در حال تخریب ساختمان‌های باقیمانده این شهر می‌باشند.^(۴)

هوایماهای عراقی نیز صبح امروز در دو نوبت به حریم هوایی شهر ایلام تجاوز کردند که پس از اجرای آتش پدافند خودی، مجبور به ترک آسمان منطقه شدند. به نظر می‌رسد این عملیات هوایی به‌منظور شناسایی و تصویربرداری از این شهر انجام شده است.^(۵)

۴۷۵

صبح امروز، ۱۱۰۵ تن دیگر از نظامیان ارتش عراق که در عملیات بیت المقدس اسیر شده‌اند، درحالی وارد ایستگاه راه‌آهن تهران شدند که گروه کثیری از مردم در مقابل این محل اجتماع کرده بودند. اسیران عراقی از میان مردم که شعارهایی چون «الموت لصدام، النصر للاسلام»، «مرگ بر امریکا» و «مرگ بر شوروی» سر می‌دادند، عبور کرده و به وسیله بیش از ۴۰ دستگاه اتوبوس ارتش جمهوری اسلامی ایران به اردوگاه‌هایی که برای آنان آماده شده است، انتقال یافتند.^(۶) امروز همچنین حدود ۲۳۰۰ تن از اسیران عراقی به یکی از استان‌های کشور منتقل شدند.^(۷)

۴۷۶

در حمله به دو محل تجمع افراد گروه‌های مسلح ضدانقلاب در مهاباد و سردشت، عده‌ای از عناصر این گروه‌ها کشته شدند و یک تانک بازپس گرفته شد. به گزارش ستاد عملیات شمال غرب کشور، امروز، نیروهای ارتش، سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد در عملیاتی در اطراف روستای پلکه از توابع مهاباد، یک تانک تی-۵۵ را که گروه‌های ضدانقلاب چندی پیش ربوده بودند، پس گرفتند. در این عملیات چندین تن از افراد ضدانقلاب کشته شدند، ولی به نیروهای خودی هیچ آسیبی نرسید.^(۸) خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنجندج نیز به نقل از منابع آگاه در ستاد لشکر ۲۸ پیاده کردستان گزارش داد: ساعت ۵ بامداد امروز، محل تجمع افراد ضدانقلاب در یکی از مناطق تابع شهر سردشت زیر آتش توپخانه قرار گرفت و در نتیجه عده‌ای از عناصر مسلح غیرقانونی کشته شدند.^(۹)

۴۷۷

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران با انتشار دو اطلاعیه از متلاشی شدن مرکز تشکیلات سازمان مارکسیستی پیکار در اصفهان و مرکز تشکیلات گروه اشرف دهقان در جنگل‌های شمال خبر داد. امروز همچنین فرزند شهید دستغیب از یک عملیات ترور در شیراز جان سالم به در برد. در اطلاعیه اول روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران که در شماره امروز روزنامه کیهان به چاپ رسید، آمده است: «به دنبال متلاشی شدن مرکز کل گروهک ملحد پیکار در بهمن ماه گذشته و نابودی کامل تشکیلات و مرکزیت سازمان امریکایی مزبور در شیراز و بندرعباس، برادران ما موفق شدند مرکزیت تشکیلات پیکار در اصفهان را به کلی متلاشی کنند.» در این اطلاعیه اضافه شده است که «در این عملیات [تمامی تجهیزات نظامی و تدارکاتی و جعل اسناد این سازمان به دست نیروهای انقلاب اسلامی افتاد و اکثریت قریب به اتفاق [اعضای] گروهک

پیکار شامل ۴۵ نفر از عناصر تشکیلاتی آن دستگیر و چند تن کشته شدند.» در پایان این اطلاعیه نیز از هواداران این سازمان خواسته شده است تا «دست از مخالفت با اسلام و جمهوری اسلامی بردارند و قبل از دستگیری به صفوف متحد امت حزب الله بپیوندند.»

در اطلاعیه دوم هم آمده است: «به دنبال ضربات مهلک مهرماه سال ۶۰ فرزندان اسلام در تهران و بندرعباس و انشعاب تشکیلات امریکایی اشرف دهقان، بخشی از عناصر آن به جنگل‌های شمال روی آوردند تا جنایات خود را در پناه جنگل ادامه دهند. در پی عملیات برادران پاسدار در این منطقه سردمداران اصلی جریان مزبور* در جنگل به هلاکت رسیدند.» در این اطلاعیه همچنین با اعلام خبر دستگیری عده‌ای از عناصر این تشکیلات در دیگر مناطق کشور مانند تبریز، باختران (کرمانشاه) و بندرعباس و ضبط امکانات مالی، تدارکاتی و نظامی آنان، به هواداران این گروه هشدار داده شده است که قبل از آنکه در چنگال قدرتمند نیروهای اسلام گرفتار شوند، خود را به مراکز سپاه پاسداران انقلاب اسلامی معرفی کنند تا در پناه اسلام و جمهوری اسلامی قرار گیرند.^(۱۰)

همچنین، خبرگزاری جمهوری اسلامی از شیراز گزارش داد حجت الاسلام سیدهاشم دستغیب فرزند شهید آیت الله دستغیب امروز، هدف سوء قصد ضدانقلابیون قرار گرفت، ولی هیچ‌گونه آسیبی به وی نرسید. این خبرگزاری افزود گفته می‌شود سپاه پاسداران در این زمینه ۲ تن را بازداشت کرده است.^(۱۱)

۴۷۸

گروهی از خبرنگاران و تصویربرداران رسانه‌های خارجی که با دعوت ستاد تبلیغات جنگ به خوزستان آمده‌اند، امروز از منطقه عملیاتی بیت‌المقدس گزارش تهیه کردند.

حضور خبرنگاران خارجی در یکی از خیابان‌های اصلی خرمشهر
پس از آزادسازی این شهر

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، گروهی از خبرنگاران، فیلم‌برداران و عکاسان کشورهایی چون کانادا، هند، آلمان غربی، ژاپن و فرانسه صبح امروز از اهواز به سمت خرمشهر و سپس به پل نو رفتند. این گروه در

* اسامی این افراد در متن روزنامه درج شده است.

مسیر اهواز - خرمشهر بارها با رزمندگان مواجه شدند، آنان از خبرنگاران می‌خواستند که مراتب تنفر و انزجارشان را به دولت‌های حامی رژیم عراق اعلام و به ابرقدرت‌ها نیز تأکید کنند که هرکس به خاک ایران چشم طمع داشته باشد، سرنوشتش چون صدام شکست و خواری و ننگ است. خبرنگاران سپس از خرمشهر دیدن کردند. آنچه بیش از همه برای خبرنگاران شگفت‌آور بود، آثار باقیمانده از گلوله در همه نقاط و تخریب قسمت‌هایی از شهر و تبدیل آن به میادین مین بود. آنها با تعجب بسیار از جنایات عراقی‌ها در این شهر عکس و فیلم‌های خبری تهیه می‌کردند. در ادامه، خبرنگاران به منطقه پل‌نو و نهر عریض رفتند و پس از تهیه گزارش از این مناطق در ساعت ۱۴، به اهواز برگشتند.^(۱۲)

۴۷۹

امام خمینی در دیدار مسئولان ستاد بسیج اقتصادی کشور با ایشان ضمن اشاره به مشکلات ناشی از جنگ، همکاری مردم و دولت در مدیریت این مشکلات را خوب توصیف کردند و سپس به بیان اهمیت آزادسازی خرمشهر پرداختند. پس از این دیدار، سرپرست ستاد بسیج اقتصادی با تأکید بر ادامه فعالیت این ستاد، سهمیه‌بندی کالاهای اساسی با نرخ ثابت و رساندن آنها به دست مردم را از اهداف ستاد مذکور اعلام کرد.

بهزاد نبوی وزیر مشاور در امور اجرایی و سرپرست ستاد بسیج اقتصادی کشور، صبح امروز، همراه اعضای این ستاد با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، دیدار کردند و از عملکرد ۲۱ ماهه این ستاد گزارش دادند.^(۱۳) در ادامه این دیدار، امام خمینی در سخنانی با اشاره به جنگ جهانی دوم و بحران‌های اقتصادی ناشی از آن در ایران متذکر شدند: «شما اگر زندگی امروز مردم را نسبت به گذشته مقایسه کنید خواهید فهمید که برخلاف گذشته، امروز نایابی نیست، بلکه گرانی است. مهم این است که امروز، همه، همه‌چیز را به روی ما بسته‌اند و این خود نعمتی برای ما بوده است. وقتی همه درها بسته شد و فکرها باز، می‌بینید که فعالیت‌ها آغاز شد و همه‌جا کانون فعالیت است. مردم همچنان در کنار دولت ایستاده‌اند و هیچ‌گاه دولت را تنها نگذاشته‌اند و می‌بینید قریب دو سال است که جنگ را به‌خوبی به پیش می‌برند.»

رهبر انقلاب اسلامی در ادامه درباره اهمیت نتایج عملیات بیت‌المقدس گفتند: «فتح خرمشهر یک مسئله عادی نبود. اینکه ۱۵ الی ۲۰ هزار نفر به صف، برای اسارت بیایند و تسلیم شوند، مسئله عادی نیست؛ بلکه مافوق طبیعت است. ایران امروز، به‌عنوان یک ایران بزرگ و نیرومند مطرح است و در همه‌جا بر سر زبان‌هاست.»

ایشان در پاسخ به اظهارات اخیر وزیر امور خارجه آمریکا* گفتند: «از طرفی امریکا تشر

* اظهارات وزیر امور خارجه امریکا در روزشمار ۱۳۶۱/۳/۶ آمده است.

می‌زند که ما منافع داریم. بلی، شما منافع دارید، ولی ما از دستتان گرفته‌ایم؛ شما از آن طرف دنیا می‌خواهید دخالت کنید. مگر دخالت چگونه است؟ دخالت شما این است که صدام و منافقین را فرستاده‌اید. معنای دخالت این نیست که ریگان [رئیس‌جمهور امریکا] خودش بیاید.»

امام خمینی در پایان، پس از توصیه به اعضای ستاد بسیج اقتصادی مبنی بر اینکه «قدر این ملت را بدانید و کوشش کنید رضایت آنها را که با ما و شما همراهی کردند، حاصل کنید»، از زحمات آنها نیز چنین تشکر کردند: «من از شما که مشغول خدمت به اسلام و مسلمین هستید تشکر می‌کنم و امیدوارم در کارتان موفق باشید.»^(۱۴)

پس از این دیدار، بهزاد نبوی سرپرست ستاد بسیج اقتصادی در گفت‌وگو با خبرنگاران داخلی گفت: «امام خمینی نسبت به اعضای ستاد بسیج اقتصادی کشور اظهار لطف و مرحمت فرمودند و از آنها خواستند همچون گذشته به خدمات خود ادامه داده و تا آنجا که می‌توانند بیشتر در خط محرومین و مستضعفین عمل کنند.» وی درباره ادامه فعالیت‌های این ستاد گفت: «بر مبنای خط مشی کلی دولت و شورای اقتصاد، ستاد بسیج اقتصادی کشور همچنان به فعالیت خود ادامه خواهد داد و حتی امکان دارد زمینه فعالیت‌های آن گسترش یابد و این فعالیت تا هنگامی که بحران‌های ناشی از جنگ خاتمه یابد، ادامه خواهد داشت.» بهزاد نبوی درباره اهداف این ستاد گفت: «سهمیه‌بندی عادلانه کالاهای اساسی و رساندن کالاهای اساسی با نرخ ثابت به دست مصرف‌کنندگان از اهداف این ستاد است که تاکنون به مرحله اجرا درآمده است.»^(۱۵)

۴۸۰

رئیس‌جمهور در مصاحبه‌ای وظیفه نظام جمهوری اسلامی در مقابله با تلاش دشمنان برای مخدوش کردن چهره انقلاب اسلامی، دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد و عوامل مؤثر در تداوم بحران منطقه را تشریح کرد و از آغاز تلاش دیپلماتیک جمهوری اسلامی برای رفع نگرانی کشورهای منطقه و زدودن باورهای غلط آنها از این نظام خبر داد.

روزنامه کیهان در شماره امروز خود متن مصاحبه آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور را با مجله نامه انقلاب اسلامی چاپ کرده است. در این مصاحبه، رئیس‌جمهور ابتدا درخصوص وظیفه نظام جمهوری اسلامی در مقابل دشمنانی که سعی دارند چهره انقلاب اسلامی را نزد مردم جهان به‌ویژه مسلمانان مخدوش کنند، گفت: «[باید] در مقابل تبلیغاتی که دنیا برای سیاه کردن چهره این انقلاب به خرج می‌دهد، تبلیغ کنیم که جمهوری اسلامی ما معرفی بشود، امام خمینی شناخته بشود. درست همین نقطه است که استکبار جهانی روی آن انگشت می‌گذارند که ما این کار را انجام بدهیم. شبکه عظیم تبلیغاتی صهیونیستی - امپریالیستی جهان با همه نیروها امروز به کار افتاده تا نگذارد چهره جمهوری اسلامی ایران معرفی بشود. لذا که جمهوری ما را مرتجع،

واپس‌گرا و ظالم معرفی می‌کنند و در این راه حرفی ندارند که بعضی از به‌ظاهر مسلمانان یا به‌ظاهر عالمان را هم به کار بگیرند و فتوای دوری این جمهوری از اسلام را از آنها بستانند. تدبیر جمهوری اسلامی در مقابل، این است که مظلومیت خود را در دنیا آشکار کند. نشان بدهد که مرفی است و نه مرتجع، عدالت‌جو و عدالت‌پیشه است و نه ظالم.»

آیت‌الله خامنه‌ای سپس موضع جمهوری اسلامی ایران درخصوص تشکیل اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد در عراق را چنین بیان کرد: «موضع ما درباره تشکیل احتمالی، چون آن موقع ممکن است بغدادی به آن شکل باقی نماند تا در آن کنفرانس تشکیل شود، بنابراین با تشکیل احتمالی مخالفیم. دلیل آن هم واضح است، زیرا دولت بغداد غیرمتعهد نیست. ... دولت بغداد وابسته به امریکا است. از این گذشته، دولت عراق به قطعنامه غیرمتعهدها در سال ۱۹۸۱، بی‌اعتنایی کرده است. در این قطعنامه تصریح شده که دولت‌های غیرمتعهد هرگونه تجاوز را به خاک کشور دیگر محکوم می‌کنند. او الان به خاک کشور ما تجاوز کرده. هرکس منکر است بیاید هزارها کیلومتر مربع خاک کشور ما را ببیند که در زیر دست و پای متجاوزین عراقی قرار دارد. پس به دلیل عدم تعهد مستدلی که ما اظهار می‌کنیم که عراق ندارد و به دلیل تجاوزش که پشت کردن به قطعنامه غیرمتعهدهاست، شایسته نیست که دولت عراق جزو جامعه غیرمتعهدها بماند، چه رسد به آنکه محل اجلاس این جامعه در عراق باشد.»

رئیس‌جمهور درمورد اوضاع کنونی منطقه و پیش‌بینی آینده آن اظهار کرد: «مادامی که پای امریکا از منطقه قطع نشده و به‌وسیله بعضی از دولت‌های منطقه روزبه‌روز بیشتر پایش به منطقه باز می‌شود، باید گفت که منطقه یک انبار باروت، و هر لحظه در شرف انفجار است. امریکا در این منطقه منافع زیادی دارد. حوزه نفتی خلیج فارس برای غرب و از لحاظ اقتصادی و سیاسی برای امریکا به‌خصوص، فوق‌العاده حائز اهمیت است و گویا حاضر نیست به‌آسانی منافع خود را در اینجا از دست بدهد و این است که روزبه‌روز می‌خواهد خود را در منطقه بیشتر وارد کند و حضور خودش را از لحاظ نظامی، سیاسی و اقتصادی تقویت کند. مادامی که به این شکل است و می‌دانیم که پایگاه اصلی امریکا یعنی اسرائیل هم از تعرض دشمنان دیواربه‌دیوار خودش متأسفانه مصون مانده، منطقه، منطقه بحران و خطرناکی است، لکن ما نسبت به آینده این منطقه بدبین نیستیم.»

آیت‌الله خامنه‌ای افزود: «امید ما به ملت‌های منطقه و بعضی از دولت‌های منطقه است و این امید، امید گزافه‌ای نیست. امیدی است که برآمدنی است. ما تلاش‌هایی را شروع کرده‌ایم برای اینکه به دولت‌های منطقه تفهیم کنیم که گرایش به‌سوی سیاست‌های امریکایی به سود هیچ‌کس جز امریکا نیست. امریکا برای اینکه بتواند جای پای خودش را در منطقه مستحکم بکند، سعی کرد که از جمهوری اسلامی قدرت خطرناکی بسازد که دولت‌های منطقه را از او بترساند و دولت‌های کوچک منطقه را که عموماً نسبت به دولت جمهوری اسلامی ایران ضعیف و کم‌توان

و کوچک هستند، با تصور اینکه ازسوی ایران تهدیدی علیه آنها هست، زیر بال خودش قرار بدهد و آنها را به اتکا خودش دلگرم کند و ما کوششمان بر این است که باور غلط را در ذهن آنها از بین ببریم. بنابراین، آینده، آینده تاریکی نیست و امیدوارکننده است. ...»^(۱۶)

۴۸۱

وزیر امور خارجه ایران که در مسیر عزیمت به کوبا وارد اسپانیا شده است و در مصاحبه‌ای گفت تا زمانی که عراق غرامت جنگی نپردازد و صدام در یک دادگاه بین‌المللی محاکمه نشود، جنگ ادامه خواهد داشت.

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، پیش‌ازظهر در مادرید با همتای اسپانیایی خود دیدار و مواضع ایران در قبال جنگ با عراق را برای وی تشریح کرد. وزیر امور خارجه اسپانیا نیز ضمن حمایت از مواضع ایران و تأکید بر توجه مردم دنیا به جمهوری اسلامی ایران، برای دولت و ملت ایران آرزوی موفقیت کرد.^(۱۷)

به گزارش خبرگزاری رویتر از مادرید، وزیر امور خارجه ایران امروز در مصاحبه‌ای با روزنامه البائیس (چاپ اسپانیا) گفت: «تا پرداخت غرامت‌های جنگی توسط عراق و حضور صدام حسین در یک محکمه بین‌المللی جهت پاسخ‌گفتن به اتهاماتش درمورد تجاوز علیه مردم ایران تحقق نیابد، این جنگ همچنان ادامه خواهد داشت.» وی افزود: «این، دو شرط از سه شرطی است که ایران از آغاز جنگ برای خاتمه‌یافتن آن تعیین کرده است و شرط سوم، یعنی خروج نیروهای عراقی از خاک ایران توسط بازوان نیروهای ایرانی در شرف انجام است.»^(۱۸)

۴۸۲

سخنگوی وزارت امور خارجه عراق اظهارات اخیر مقامات ایران مبنی بر ادامه جنگ تا سرنگونی حکومت صدام حسین را با موازین حقوق بین‌المللی مغایر دانست. خبرگزاری رویتر سخنان این مقام عراقی را نشانه نگرانی عراق از گسترش جنگ به خاک این کشور تفسیر کرد. رادیو آمریکا هم در همین باره با اشاره به تلاش عراق برای تحکیم مواضع پدافندی خود احتمال داد این کشور بتواند برای مدت طولانی به جنگ مرزی با ایران ادامه دهد.

امروز، سخنگوی وزارت امور خارجه عراق ضمن اینکه اظهارات مقامات ایران مبنی بر ادامه جنگ تا تغییر رژیم بغداد را با موازین حقوق بین‌الملل مغایر دانست، گفت: «با بیانات مذکور معلوم می‌شود که ایران قصد دارد خاک عراق را به قلمرو خود الحاق نماید.»^(۱۹)

در همین حال، خبرگزاری رویتر در گزارشی از بیروت با اعلام اینکه سخنگوی وزارت امور خارجه عراق گفته است که ایران یک برنامه تجاوزکارانه در منطقه دارد، اظهارات وی را بازتاب نگرانی فزاینده عراق از کشیده‌شدن جنگ به داخل خاک این کشور تفسیر کرد.^(۲۰)

رادیو امریکا نیز در اخبار ساعت ۲۰:۳۰ امروز خود با اعلام اینکه عراق خطر تصمیم مقامات ایران در مورد سرنگون کردن رژیم صدام حسین را به این کشور گوشزد کرده است، افزود: «نیروهای عراق به تقویت مواضع خود در مرز مشترک دو کشور پرداخته‌اند ... و به منظور مسدود کردن جاده‌های اصلی که به بغداد منتهی می‌شود مواضع خود را در کوه‌های زاگرس تحکیم کردند. بنا به گفته کارشناسان نظامی، نیروهای عراقی همچنان چهار شهر ایران را در اشغال دارند و احتمالاً قادر خواهند بود برای مدت طولانی به جنگ مرزی خود با ایران ادامه دهند.»^(۲۱)

۴۸۳

با تغییر موازنه قدرت در جنگ تحمیلی به نفع ایران که در ماه‌های اخیر به‌ویژه با آزادسازی خرمشهر صورت پذیرفته است؛ و درحالی که هیچ نشانه‌ای از نشستن ایران و عراق بر سر میز مذاکره مشاهده نمی‌شود، کشورهای عربی و اروپایی با نگرانی از احتمال پیروزی قاطع ایران در جنگ با عراق تحرکاتی را برای پایان دادن به این جنگ آغاز کرده‌اند. در این میان، یک روزنامه آلمانی نوشت عربستان و کویت حاضرند اگر ایران صلح را بپذیرد، قسمتی از غرامت این کشور را بپردازند.

روزنامه لوموند (چاپ پاریس) در مقاله‌ای با عنوان «کشورهای میانه‌رو عرب می‌خواهند صدام حسین را نجات دهند»، نوشته است: «تحولات اخیر جنگ ایران و عراق و احتمال سرنگونی رژیم صدام سبب شده است تا امروز شاهد یک مانور دیپلماتیک بسیار مهم در دنیای عرب باشیم که هدف آن دست یافتن به یک راه‌حل مسالمت‌آمیز قبل از عبور نیروهای ایران از مرزهای عراق و ایجاد بی‌ثباتی عمومی در منطقه است. عربستان به‌خصوص قصد دارد و امیدوار است تا با قانع نمودن کشورهای عضو جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین] با ایجاد فشار بر تهران، روحانیون را به میانه‌روی سوق دهد و سفرهای اخیر وزیر امور خارجه عربستان به الجزایر و سوریه نیز در همین راستا بوده است.»^(۲۲)

روزنامه آلمانی دی ولت نیز در شماره امروز خود در گزارشی با اشاره به سفر هفته گذشته وزیر امور خارجه عربستان به سوریه و الجزایر و درخواست رسمی از مقامات این دو کشور برای قطع حمایت آنها از ایران آورده است: «وزیر خارجه عربستان سعودی به رهبران سوریه و الجزایر صریحاً گفت چنانچه رژیم تهران از طرف بعضی از کشورهای عربی همچنان حمایت شود، ریاض برای کمک بیشتر به بغداد کمک‌های مالی خود به بعضی از کشورهای عربی را قطع خواهد کرد.» دی ولت در ادامه با اعلام اینکه حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، در پاسخ به این درخواست گفته است «خواسته رهبران تهران مبنی بر تعقیب دولت عراق باید عملی شود و وی نیز در این راه از هیچ نوع کمکی به تهران خودداری نخواهد کرد»، ادعا کرده است: «عربستان

سعودی و کویت اعلام کرده‌اند چنانچه مسئولان تهران از کوشش‌های هیئت‌های میانجیگری که به‌منظور ایجاد صلح بین ایران و عراق در رفت‌وآمد هستند، استقبال کرده و خواهان پایان جنگ و استقرار صلح در منطقه باشند، آماده‌اند تا قسمتی از خسارات جنگی ایران را به این کشور بپردازند. مقامات اقتصادی ریاض خسارات وارده بر ایران را ۱۰ تا ۱۵ میلیارد دلار تخمین می‌زنند، ولی مقامات تهران خواستار پرداخت ۵۰ میلیارد دلار خسارت جنگی از جانب عراق هستند.»* (۲۳)

روزنامه *القبس* (چاپ کویت) هم در سرمقاله امروز خود از اقدام عربستان به تهیه یک طرح صلح برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد و از عربستان سعودی و متحدان آن در شورای همکاری خلیج فارس خواست تا در صورت شکست این طرح قاطعانه در مقابل ایران بایستند. *القبس* افزود: «از کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس که فردا در ریاض تشکیل جلسه خواهند داد] مصرانه خواسته می‌شود تا تصمیم ملی و جدی همبستگی با عراق را در مبارزه سرنوشت‌ساز علیه اوهام ایرانی اتخاذ کنند.» (۲۴)

از سوی دیگر، کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، امشب، هنگام ورود به عربستان گفت: «کشورهای اروپایی به توصیه فرانسه اخیراً به تلاش‌هایی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق دست زده‌اند.» وی با تأکید بر اینکه کشورش آماده است تا به تمام مسئولیت‌های خود در منطقه در چارچوب کشورهای اروپایی یا به‌تنهایی عمل کند، افزود: «ما برای نظریات کشورهای منطقه به‌خصوص عربستان در مورد برقراری صلح اهمیت زیادی قائلیم.» (۲۵)

هلموت اشمیت صدراعظم آلمان فدرال نیز در یک مصاحبه مطبوعاتی با تأکید بر اینکه جنگ ایران و عراق منافع بسیاری از کشورها را به خطر انداخته است، گفت: «وزیران خارجه کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا برای پایان دادن به این جنگ به یک ابتکار بین‌المللی دست خواهند زد که جزئیات آن به‌زودی در کابینه آلمان فدرال مطرح خواهد شد.» (۲۶)

۴۸۴

برخی رسانه‌های غربی امروز هم به بررسی احتمال ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق و عواقب آن و نیز واکنش احتمالی غرب پرداختند.

روزنامه *واشنگتن پست* در شماره امروز خود نوشته است: «از نظر امریکا بازسازی و نیرویابی مجدد قوای مسلح ایران که در نبردهای اخیر متحمل تلفاتی سنگین شده‌اند، دست‌کم یک ماه زمان می‌خواهد.» این روزنامه امریکایی افزوده است: «به گفته مقام‌های امریکا، ایران ظرف چهار تا شش هفته در موضعی خواهد بود که بتواند به خاک عراق بتازد؛ تازشی که می‌تواند در خلیج

* گفتنی است که تاکنون هیچ خبر رسمی به نقل از حاکمان عربستان و کویت در این باره منتشر نشده و حتی رسانه‌های دیگر نیز در این باره گزارشی نداده‌اند؛ شاید این ادعا برای سنجیدن واکنش و موضع جمهوری اسلامی باشد.

استراتژیک فارس پیامدهای گسترده و دیرزمان داشته باشد.» به نوشته واشنگتن پست: «اگر ایران تصمیم به پیشروی بگیرد، نخستین هدف احتمالی، بصره در آن سوی شطالعرب خواهد بود. مقام‌های آمریکایی و سوسه ایران را برای تصرف [بصره] به عنوان تلاش در راه سرنگون کردن رژیم صدام حسین حقیر نمی‌انگارند.» واشنگتن پست در پایان مقاله خود یادآور شده است: «به همین دلیل، توجه آمریکا مجدداً به خلیج فارس معطوف شده است. هیچ کس مطمئن نیست که فعالیت‌های دیپلماتیک واشنگتن ثمربخش باشد، اما توافق کلی در این زمینه وجود دارد که در هفته‌های آتی باید تلاش جدی به عمل آید و اکنون این توافق کلی با گفته‌های الکساندر هیگ وزیر خارجه آمریکا، چهره‌ای رسمی نیز به خود گرفته است.»^(۲۷)

روزنامه تایمز (چاپ لندن) در مقاله‌ای اعلام رسمی متجاوزبودن عراق، پرداخت غرامت جنگ و سقوط حکومت صدام حسین را سه خواسته اصلی ایران برشمرده و نوشته است: «حال این سؤال مطرح است که آیا ایران برای رسیدن به این اهداف وارد خاک عراق خواهد شد؟» تایمز افزوده است: «پیامدهای جنگ خلیج [فارس] برای ثبات منطقه به صورت یک بلف بسیار جدی و مهم می‌باشد. دنیای عرب هنوز مانده است که بابت برنامه‌های جاه‌طلبانه صدام حسین مکافات بدهد و دنیای غرب هم امکان دارد بابت تشویق و دلگرمی ضمنی که به عراق [هنگام] حمله نظامی به ایران داد، متحمل خسارات بسیار شود. البته آن زمان چنین به نظر می‌رسید که این حمایت ضمنی راه حل آسان برای مشکل دیپلمات‌های [به گروگان گرفته شده سفارت] آمریکا در تهران باشد.»^(۲۸)

روزنامه لوئه سوریش (چاپ سوئیس) در سرمقاله امروز خود آورده است: «گرچه پیروزی ایرانی‌ها در خرمشهر را به زحمت می‌توان به عنوان سرآغاز پیشروی انقلاب اسلامی به سوی خارج از مرزهای ایران نامید، اما با این حال هم اکنون تغییری محسوس در تناسب قوا در این منطقه دیده می‌شود؛ مثلاً پادشاهی‌های نفتی اینک بیشتر می‌توانند در معرض خطر قرار گیرند و به‌ویژه حکومت صدام حسین.» این روزنامه سوئیسی افزوده است: «آنچه مسلم است اوضاع خاورمیانه ساده‌تر نمی‌شود و قدرت‌های خارجی در این منطقه کماکان با مشکلات بغرنج پیچیده‌ای سروکار خواهند داشت.»^(۲۹)

روزنامه فایننشال تایمز (چاپ لندن) هم به نقل از خبرنگار خود در کویت در گزارشی از نگرانی همسایگان ایران در خلیج فارس نوشته است: «پیروزی‌های ایران ثبات منطقه را متزلزل خواهد ساخت.» این روزنامه پیش‌بینی کرده است که «کشورهای ثروتمند از نفت، تابستانی داغ را در پیش داشته باشند.»^(۳۰)

روزنامه/اینترنشنال هرالد تریبون (چاپ اروپا) در تفسیری کوتاه با اشاره به اینکه جنگ ایران و عراق همچنان ادامه دارد، یادآور شده است: «به نظر می‌رسد ایران نه تنها قصد پایان دادن به این جنگ را ندارد، بلکه روحیه تجاوزکارانه به خود گرفته است.» این روزنامه با تأکید بر خطری که می‌تواند در پی ادامه این جنگ متوجه کشورهای خلیج فارس شود، افزوده است: «آمریکا تا این

لحظه ظاهراً نقشی بی طرف را بازی کرده است؛ چراکه روابط واشنگتن با بغداد بسیار ضعیف و محدود و با تهران نیز همانند یک کابوس است، اما هر لحظه که پای کشورهای خلیج فارس و هم پیمانان مانند عربستان سعودی در میان باشد، امریکا ساکت نخواهد نشست. از این رو، امریکایی نگران به خود آمده است و الکساندر هیگ می گوید که ما می خواهیم از این پس در بحران ایران و عراق و کشورهای خلیج فارس نقشی فعال تر داشته باشیم»^(۳۱)

۴۸۵

در پی پیروزی ایران در عملیات بیت المقدس، تظاهرات ضد حکومتی در شهرهای شمالی عراق گسترش یافته است و در برخی از شهرهای این کشور نیز مردم با مراجعه به مراکز نظامی و بیمارستانی سعی دارند از وضعیت فرزندان خود در جبهه های جنگ کسب اطلاع کنند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز از سنندج گزارش داد: مردم مسلمان یکی از شهرهای شمالی عراق پس از شنیدن خبر فتح خرمشهر از بخش عربی رادیو ایران، در یک راه پیمایی شعارهایی در حمایت از جمهوری اسلامی ایران سر دادند و تنفر و انزجار خود از رژیم صدام را اعلام کردند. سپس، نیروهای حکومتی برای جلوگیری از ادامه این تظاهرات وارد عمل شدند و ۴ دختر دانشجو را شهید، ۱۵ تن را مجروح و ۸۰ تن را دستگیر کردند.^(۳۲)

روزنامه اطلاعات نیز در گزارشی به نقل از منابع اطلاعاتی در عراق و با اشاره به اینکه آزادسازی خرمشهر به گسترش مبارزات مردم عراق علیه حکومت صدام انجامیده است، نوشته است: در چند روز گذشته، تظاهراتی وسیع علیه حزب بعث و صدام در شهرهای شمالی عراق مانند کرکوک، اربیل، سلیمانیه، سیدصادق و حلبچه بر پا شده است. در این گزارش، اسامی تعدادی از کسانی که در تظاهرات دو هفته اخیر جان خود را از دست داده اند، آمده است.^(۳۳)

روزنامه اطلاعات در گزارشی دیگر به نقل از شاهدانی که به کویت رفته اند، نوشته است: در ساعت ۲۱:۳۰ روز ۹ خرداد، عده ای از مردم بغداد در نزدیکی پاسگاه پلیس این شهر اجتماع کردند تا از سرنوشت فرزندان خود مطلع شوند. پلیس نیز با خشونت آنها را محاصره و عده ای را بازداشت کرد و مردم خیابان های اطراف در بالکن منازل خود با شعار "مرگ بر صدام" با تظاهرکنندگان همدردی کردند. از سوی دیگر، هزاران تن از مردم به شهر عماره که مرکز ارتش خلقی در آن قرار دارد، رفتند تا از سرنوشت مبهم فرزندان خود مطلع شوند. مردم در خیابان ها و پیاده روهای این شهر اطراق کرده اند به طوری که عبور و مرور در آن مختل شده است و پلیس برای جلوگیری از اجتماع مردم در این شهر، مسیرهای کوت و ناصریه به عماره را مسدود کرده است. این گزارش همچنین حاکی است عده ای از مردم به بیمارستان نظامی بصره رفتند تا شاید فرزندان خود را در آنجا بیابند. در این مکان هم پلیس با ضرب و شتم سعی کرد مردم را متفرق کند.^(۳۴)

۴۸۶

در گردهمایی مسئولان بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی، مشکلات خانواده‌های تحت پوشش بررسی و برای رفاه حال آنان تصمیم‌هایی اتخاذ شد.

گردهمایی دوروزه مسئولان بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی سراسر کشور که به منظور بررسی مشکلات و نارسایی‌های استان‌های جنگی در شهر ایلام برگزار شده بود، پیش از ظهر امروز به کار خود پایان داد. شفیق سرپرست این بنیاد در پایان این گردهمایی در مصاحبه با خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی گفت در این نشست ضمن بررسی اقدامات گذشته درباره کارهای آینده و تسهیلاتی که باید برای خانواده‌های مهاجر فراهم گردد، صحبت و تصمیم‌گیری شد؛ از جمله تصمیم گرفته شد در صورتی که بنیاد نتواند نیازهای خانواده‌های تحت پوشش را تهیه کند، مانند گوشت که بنیاد نمی‌تواند آن را برای همه‌جا تهیه کند، بهای این نیازها را به طور نقدی پرداخت کند. همچنین، بنا شد بنیاد پرداخت هزینه اجاره خانواده‌هایی که در روستاها اجاره‌نشین هستند و توانایی پرداخت اجاره‌بهای خود را ندارند، برعهده گیرد. تصمیم بعدی، ایجاد یک اردوگاه بزرگ برای فرزندان این خانواده‌ها در فصل تابستان بود تا آنان پس از پایان سال تحصیلی به این اردوگاه اعزام شوند و ضمن سفر به مشهد مقدس و زیارت مرقد امام رضا^(ع) در مدتی خاص در زمینه نظامی، ورزشی و فرهنگی آموزش ببینند تا با روحیه شاد به کلاس‌های درس برگردند. تصمیم دیگر تشکیل حوزه‌های علمیه در محل‌های اسکان مهاجرین جنگ بود که به یاری خدا و با کمک و یاری بخش فرهنگی بنیاد و روحانیت متعهد قرار شد افراد جوان این خانواده‌ها در این حوزه‌ها به فراگیری دروس حوزوی مشغول شوند تا در آینده بتوانند مبلغین خوبی برای اسلام باشند.

شفیق درباره بازسازی مناطق آسیب‌دیده در جنگ نیز گفت: هرچند که بنیاد فقط یک عضو رسمی در ستادها و شوراهای بازسازی است، باین حال متعهد شده بازسازی شهر و روستاهای دهلران را برعهده گیرد.^(۳۵)

۴۸۷

به گزارش خبرگزاری کویت از بغداد، حامد علوان وزیر مشاور در امور خارجی عراق و فرستاده صدام حسین، امروز بغداد را به مقصد الجزیره و رباط ترک کرد تا پیام دعوت از شاذلی بن جدید رئیس‌جمهوری الجزایر و حسن دوم پادشاه مراکش را برای شرکت در هفتمین اجلاس کشورهای غیرمتعهد در بغداد به آنان تسلیم کند.^(۳۶)

۴۸۸

روزنامه نیویورک تایمز از بهبود روابط بازرگانی ایران و اروپا خبر داد و رادیو امریکا نیز گفت مذاکرات ایران و ژاپن درباره ادامه ساخت مجتمع پتروشیمی بندر امام خمینی نتیجه‌ای نداشته است. به گزارش خبرنگار روزنامه نیویورک تایمز از بن پایتخت آلمان غربی، پس از سقوط شاه ایران

ارسال کالا از اروپا به ایران و نیز تحویل نفت ایران به اروپا به شدت کاهش یافت و در نتیجه، حجم مبادلات تجاری میان آنها کاسته شد و بازار مشترک اروپا نیز با تحریم بازرگانی ایران به دلیل گروگان گرفتن دیپلمات‌های آمریکایی در تهران، این امر را تشدید کرد. نیویورک تایمز در ادامه نوشته است: «اکنون به نظر می‌رسد روابط بازرگانی طرفین از اوایل این ماه آغاز شود.» این روزنامه سپس از امضای قرارداد ایران با شرکت تالبوت انگلستان و گروه صنعتی گروپ آلمان غربی خبر داده و افزوده است: «سایر شرکت‌های آلمانی نیز از گسترش بازرگانی خود با ایران خبر می‌دهند... و سایر کشورهای اروپایی از جمله فرانسه و دانمارک هم فروش محصولات خود به ایران را افزایش داده‌اند.»^(۳۷)

از سوی دیگر، رادیو آمریکا در یکی از بخش‌های خبری امروز خود گفت مذاکرات هیئتی از کارشناسان ژاپن با مقامات ایران در تهران درباره ازسرگیری احداث مجتمع پتروشیمی بندر امام خمینی بدون نتیجه پایان یافت و هیئت ژاپنی امروز، تهران را به مقصد توکیو ترک کرد. رادیو آمریکا از علت این عدم توافق اظهار بی‌اطلاعی کرد و باین حال افزود: «گزارش‌های پیشین حاکی از آن بود که ژاپن از ادامه پرداخت بودجه این پروژه سه میلیارد و پانصد میلیون دلاری خودداری کرده است.»^(۳۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۸

۱. سند شماره ۷۸۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویهای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۴۹۹، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱.
۲. سند شماره ۷۸۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویهای رکن ۳ قرارگاه نصر، شماره ۴۱۶، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱.
۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۳.
۴. سند شماره ۷۲۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت کشور به ستاد مشترک ارتش (رکن ۳)، ۱۳۶۱/۳/۸.
۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۴ مکرر.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۶، شیراز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۴.
۱۴. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۳۹)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(۴۰))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۴۱)، صص ۲۷۰ و ۲۷۱.
۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۶.
۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲، مادرید - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۹.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲۵، رادیو ترکیه، ۱۳۶۱/۳/۸.
۲۰. همان، صص ۸ و ۹، ۱۳۶۱/۳/۸.
۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۹، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۸.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۱، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸.
۲۳. همان صص ۲۷ و ۲۵، رادیو صدای آزادی ایران، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۴. همان، ص ۱۴، خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۱۰ و ۱۱، ریاض - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۸.

۳۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۶.

۳۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۳۴.

۳۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۵.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱، ۱۳۶۱/۳/۹.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۱۹ و ۱۷، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۸.

۳۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بوLTن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۹، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۴. همان، ص ۱۴، خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۱۰ و ۱۱، ریاض - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.

۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۸، ص ۱۶.

۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بوLTن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۸، صص ۶ و ۷، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۸. همان، صص ۱۹ و ۲۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۸.

۲۹. همان، ص ۲۱، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۳/۸.

۳۰. همان، ص ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۸.

۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۲۸، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۱/۳/۸.

۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

روزشمار جنگ

یکشنبه

۹ خرداد ۱۳۶۱

۶ شعبان ۱۴۰۲

۳۰ مه ۱۹۸۲

۴۸۹

امروز ارتش بعث عراق علاوه بر ادامه فعالیت برای مستحکم کردن مواضع پدافندی خود در غرب نوار مرزی منطقه عملیاتی بیت المقدس و اجرای آتش روی خرمشهر و آبادان، به پالایشگاه تبریز و تأسیسات نفتی جزیره خارک حمله هوایی کرد.

گزارش‌های رسیده از جبهه‌های غرب و جنوب کشور از تداوم درگیری قوای نظامی ایران و عراق در این جبهه‌ها به صورت تبادل آتش پراکنده توپخانه و سایر سلاح‌ها حکایت دارد و ارتش عراق ضمن اینکه در امتداد نوار مرزی شلمچه تا طلائیه همچنان به تحکیم مواضع پدافندی خود مشغول می‌باشد،^(۱) با زیر آتش قراردادن خرمشهر و آبادان علاوه بر وارد آوردن خسارت به برخی نقاط این شهرها، از جمله چند منزل مسکونی و یک بیمارستان در آبادان، یک تن را شهید و ۱۰ تن را مجروح کرده است.^(۲)

در این میان، هواپیماهای عراق نیز بار دیگر با تجاوز به حریم هوایی جبهه جنوب، چند نقطه از محل استقرار رزمندگان ایران و نیز شهرهای خرمشهر و آبادان را بمباران کردند^(۳) که از خسارات و تلفات وارد شده گزارشی در دست نیست، اما اعلام شده است یکی از این هواپیماها در ساعت ۱۴:۴۷، هدف پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی قرار گرفت و در شمال آبادان، سرنگون شد.^(۴) امروز همچنین، پالایشگاه تبریز و تأسیسات نفتی جزیره خارک مورد حمله هوایی واقع شدند. حمله هواپیماهای عراقی به پالایشگاه تبریز ناموفق بود،^(۵) ولی در حمله به خارک که در ساعت ۱۵:۰۳، با ۲ فروند هواپیما انجام شد، اگرچه بمب‌ها به هدف اصابت نکرده و به درون آب‌های خلیج فارس فروافتادند، اما لوله‌های انتقال‌دهنده نفت به اسکله‌های بارگیری هدف رگبار گلوله‌های جنگنده‌های عراقی قرار گرفته و به آتش کشیده شدند. از کارکنان این تأسیسات نیز یک تن شهید و ۳ تن مجروح شدند. اطفای آتش در لوله‌های نفت دو ساعت به طول انجامید و از ساعت ۱۹:۱۵ نیز عملیات بارگیری نفت از اسکله از سر گرفته شد.^(۶)

از سوی دیگر، سخنگوی نظامی عراق با ادعای اینکه صبح امروز، توپخانه ایران روستای پنجوین و مراکز غیرنظامی بصره را زیر آتش قرار داده و خساراتی را به آنها وارد کرده است، گفت حملات هوایی بعدازظهر امروز به جزیره خارک و پالایشگاه تبریز به تلافی حملات توپخانه‌ای صبح امروز ایران انجام شده است.^(۷) وی همچنین شرکت‌های نفتی را از بارگیری در جزیره خارک بر حذر داشت.^(۸) فرماندهی ارتش عراق نیز با صدور اطلاعیه‌ای تهدید کرد که اگر حملات ایران به مناطق غیرنظامی تکرار شود، عراق نیز غیرنظامیان ایرانی را هدف حملات خود قرار خواهد داد.^(۹)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از حملات امروز ارتش عراق به جزیره خارک، پالایشگاه تبریز و شهرهای آبادان و خرمشهر آورده است: «اینک رزمندگان اسلام در تمامی جبهه‌ها و در شهرهای ویران هویزه و خرمشهر می‌پرسند تا کی می‌توان جنایت بعثیون را در گلوله‌باران شهرهای مرزی نظاره کرد و از داخل خاک میهن اسلامی به جلوگیری از آنها پرداخت، به خصوص که ما به دلیل رعایت اصول اسلامی ناگزیریم تنها هدف‌های نظامی دشمن را هدف قرار دهیم و دشمن بعثی با سوءاستفاده از این موضوع، مواضع نظامی خود را به داخل نقاط مسکونی در شهرهای مرزی خود انتقال داده است.»^(۱۰)

۴۹۰

با اجرای دو عملیات نیروهای خودی در مناطق سلماس و مهاباد، چند تن از اشرار مسلح ضدانقلاب کشته و تعدادی تسلیم شدند.

فرماندهی سپاه منطقه ۵ کشور (تبریز) در گزارشی به فرماندهی کل سپاه خبر داد: در پی تسلیم شدن عارف پاکی، یاغی منطقه شپیران از توابع سلماس، امروز، یک ستون از نیروهای سپاه و ژاندارمری به این منطقه عزیمت کردند و بدون درگیری در یکی از روستاهای منطقه استقرار یافتند. به دنبال این اقدام، ۱۴ تن از افراد عارف پاکی با سلاح و مهمات به نیروهای خودی تسلیم شدند.^(۱۱)

روزنامه کیهان نیز به نقل از روابط عمومی ستاد عملیاتی شمال غرب کشور نوشت: در حمله نیروهای خودی به چادری که محل تجمع یکی از گروه‌های مسلح ضدانقلاب در اطراف مهاباد بود، ۶ تن از آنان کشته شدند.^(۱۲)

۴۹۱

در تهران، با کشف چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) عده‌ای از اعضای آن کشته یا دستگیر شدند؛ ترور دادستان کل کشور ناکام ماند و ۲ بسیجی بر اثر انفجار بمب شهید شدند. در رشت هم یک عضو سازمان یادشده در یک درگیری کشته شد.

روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور (تهران) امروز، در اطلاعیه‌ای از کشف چند

انفجار بمب در ساختمان دادگستری با هدف ترور دادستان کل کشور

خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و کشته یا دستگیر شدن عده‌ای از اعضای این سازمان خبر داد. در قسمتی از این اطلاعیه با اعلام اینکه «در این لانه‌ها مقادیری سلاح و مهمات، اسناد درون‌گروهی و طرح‌های ترور به دست آمد»، اسامی ۸ تن از کشته‌شدگان درج شده است. در پایان اطلاعیه نیز آمده است: «ما

بار دیگر، به تمامی اعضا و هواداران فریب‌خورده این گروهک‌های ملحد هشدار می‌دهیم که هرچه سریع‌تر به دامن اسلام عزیز برگردند، وگرنه دیر یا زود سرنوشتی همچون دیگر عوامل امریکا خواهند داشت.» (۱۳)

همچنین، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشت امروز خود آورده است: «خبر دادند که بعد از ظهر در طبقه سوم کاخ دادگستری، بمبی منفجر شده و هدف آن دادستان کل کشور [حجت‌الاسلام والمسلمین ربانی املشی] بوده است؛ بحمدالله موفق نشده‌اند. معمولاً منافقین بعد از هر پیروزی ما در جبهه‌ها این گونه اقدامات را برای تلخ کردن کام‌های شیرین مردم و تحت‌الشعاع قرار دادن اخبار پیروزی دارند.» (۱۴)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی گزارش داد در ۲۰:۲۰ امروز ۲ تن از نیروهای بسیج سپاه پاسداران منطقه لاله‌زار تهران پس از کشف یک بمب نسبتاً قوی در حوالی مسجد بزرگ این منطقه، هنگام انتقال بمب به محل مناسب برای خنثی کردن، بر اثر انفجار آن به شهادت رسیدند. (۱۵)

این خبرگزاری از رشت هم گزارش داد: ساعت ۱۹:۳۰ امروز، یکی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در درگیری مسلحانه با پاسداران سپاه در خیابان شریعتی این شهر، کشته شد. بنا بر همین گزارش، در این درگیری یک عابر پیاده نیز به شهادت رسید و فردی دیگر سخت مجروح شد که به بیمارستان انتقال یافت. (۱۶)

۴۹۲

به گفته یک عضو شورای عالی قضایی، امام خمینی ضمن اظهار رضایت از عملکرد دادسراها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی در مقابله با اعمال جنایت‌بار ضدانقلابیون بر ضرورت ادامه فعالیت این تشکیلات تا خاتمه اعمال ضدانقلابی اخلاص‌گرا تأکید کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد مؤمن قمی عضو شورای عالی قضایی، نتایج دیدار اخیر مقامات عالی‌رتبه قضایی کشور با امام خمینی را تشریح کرد. وی با اشاره به اتفاق نظر موجود بین مسئولان قضایی کشور در این دیدار، گفت: «پس از گزارشاتی که خدمت امام ارائه شد، ایشان در رهنمودهایشان خطاب به این مسئولین فرمودند تازمانی که قضات واجد شرایط و برخوردار از خصوصیتی که اسلام برای یک قاضی در نظر گرفته است، در دادگستری جمهوری اسلامی مستقر نشده‌اند و کلیه احکام منطبق با قوانین اسلامی در دادگستری به اجرا درنیامده است، دادگاه‌های انقلاب اسلامی باید به قوت خود باقی بمانند.» وی تصریح کرد: «ایشان نظر داشتند که دادرها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی در مقابله با اعمال جنایت‌بار ضدانقلابیون خوب عمل کرده‌اند و در شرایط فعلی چون می‌توانند به اخلاگری‌های آنان پایان دهند تا خاتمه اعمال ضدانقلابی اخلاگران باید به فعالیت خود ادامه دهند.»

مؤمن قمی افزود: «در دیدار اخیر، موردی نیز در این خصوص [مطرح شد] که ما پس از ایجاد دادگستری اسلامی می‌توانیم تازمانی که اعمال ضدانقلابیون در جمهوری اسلامی خاتمه نیافته است، شعبی با نام دادگاه ویژه جهت رسیدگی به امور جنایت‌بار آنان داشته باشیم.» این عضو شورای عالی قضایی همچنین اظهار داشت: «دادستان کل انقلاب اسلامی دارای اختیاراتی است که طبق آن باید اقدامات و هرگونه فعالیت دادرهای انقلاب اسلامی سراسر کشور را زیر نظر داشته باشد.»

وی درباره نحوه فعالیت دادگاه‌های عالی قم نیز گفت: «دادگاه‌های قم متشکل از ۱۰ شعبه عالی است که در حال حاضر با استفاده از مدرسین و مجتهدین و فضلاء عالی‌مقام قم به احکام دادگاه‌های بدوی که در زمینه اعدام، مصادره اموال یا نقص عضو صادر شده است، رسیدگی می‌کند.» وی در این خصوص تصریح کرد: «دادگاه‌های بدوی تنها در صورتی می‌توانند احکام مورد نظر را به مرحله اجرا درآورند که دادگاه عالی قم قبلاً آن را تأیید کرده باشد.»^(۱۷)

۴۹۳

امام خمینی در دیدار کارکنان صنعت نفت با ایشان، این صنعت را بالاترین هدف دشمنان و مؤثرترین ارگان برای حفظ اسلام و کشور خواندند و با بیان اینکه امریکا به دنبال منابع نفت کشورهای منطقه است، بر ایستادگی ملت و دولت ایران در مقابل هرگونه سلطه‌جویی تأکید و به کارکنان صنعت نفت توصیه کردند که در برابر توطئه‌های دشمنان برای نفوذ و ایجاد اختلاف در این صنعت هوشیار باشند.

امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، صبح امروز در جمع وزیر، مدیران و کارکنان وزارت نفت در سخنانی گفتند: «در این پیروزی بزرگی که نصیب ایران شده است و بحمدالله قدم‌های آخر را طی می‌کند، دشمنان اسلام و میهن شما نفس‌های آخر را می‌کشند.» ایشان تهدیدات اخیر علیه

جمهوری اسلامی را ناشی از هراس دشمنان «از این قدرت اسلامی و از این وحدتی که در ایران پیدا شده است و انسجامی که در تمام گروه‌های این ملت پیدا شده است» دانستند و سپس در تبیین اهمیت صنعت نفت و کارکنان آن گفتند: «بالاترین ارگانی که هدف جنایتکاران است، قضیه نفت است و قضیه کارمندان و کارفرمایان نفت است. شما باید توجه بکنید که حفظ این کشور و حفظ اسلام در این ناحیه بسته به تعهد شما به اسلام و میهن خودتان است.»

رهبر انقلاب اسلامی همچنین کارکنان صنعت نفت را به هوشیاری در مقابل حیل‌های دشمنان به‌منظور نفوذ در میان آنها توصیه کردند و با اشاره به اظهارات اخیر وزیر امور خارجه آمریکا مبنی بر اینکه آمریکا در منطقه خلیج فارس منافع و دوستانی دارد، خطاب به کشورهای عربی همسایه ایران اظهار داشتند: «مقصود آمریکا از اینکه ما دوستانی داریم و منافع داریم و دنبال او دوستان و منافع خودشان را به واسطه اسلام و ایران اسلامی در خطر می‌بینند، آن منافع، همان منابع سرشار کشورهای اسلامی است و همان منابع زیرزمینی در کشورهای اسلامی و مناطق مهم برای آنها است؛ و آن دوستان، شماها هستید که بعضی از شما برای آنها خدمت می‌کنید و در ازای این خدمت، ذخایر خودتان را هم تقدیم می‌کنید.»

امام خمینی سپس بر ضرورت الگوپذیری این کشورها از نظام جمهوری اسلامی تأکید کردند و افزودند: «دولت‌ها توجه بکنند به رژیم فعلی ایران، ببینند که آیا آنها برایشان با وضعی که دارند بهتر هستند یا اگر وضع تغییر بکند و بشود مثل ایران؟ توجه به اینکه ایران امروز، دولت و ملت و مجلس و تمام ارتش و سپاه پاسداران و همه، یک ارگان هستند و همه پشتیبان هم هستند. دولت اگر رفتاری پیدا بکند، همین ملت‌اند که رفع گرفتاری می‌کنند. اگر در سرحدات ما جنگ تحمیلی پیدا شد، همین ملت و همین کارکنان نفت و سایر ارگان‌ها هستند که پشتیبانی می‌کنند.» ایشان در ادامه با بیان اینکه «امریکا خدمتگزار می‌خواهد، امریکا خدمتگزارانی می‌خواهد که منافع ملتشان را تقدیم بکنند» تأکید کردند: «ما، ملت ما و دولت ما ایستاده‌ایم و در مقابل هر سلطه‌جویی ایستاده‌ایم و تا آن وقت که توان داریم، مخالفت می‌کنیم و من امیدوارم این عنایاتی که خدای تبارک و تعالی به این ملت خدمتگزار اسلام دارد، مستدام باشد و این خدمتی که تمام ملت ما برای اسلام و میهن اسلامی می‌کند، مستدام باشد.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان سخنانشان بار دیگر به کارکنان صنعت نفت چنین توصیه کردند: «شما شریان‌های ابرقدرت‌ها و غرب و شرق را در دست دارید و دشمن‌ها هدف اصلی‌شان شما هستید که دست شما و دست قدرتمند شما آنها را به عقب زد و توجه کنید دست و توطئه‌های آنها هر روز در کار است. کارمندان نفت و تمام کارگران این طلای سیاه بدانند که آنها مقصد هستند و آنهایی که می‌خواهند این کشور را شکست بدهند، یکی از کارهایشان همان است که در آنجا یک ایجاد اختلاف بکنند. بیدار باشید که اگر خدای نخواست در آنجا یک اختلافی پیدا بشود، اسارت شما عود می‌کند.»^(۱۸)

۴۹۴

پیکرهای ۲۸۴ تن از رزمندگان عملیات بیت المقدس که در نبرد با اشغالگران ارتش بعث عراق به شهادت رسیده‌اند، پس از انتقال به زادگاه‌هایشان در ۳۱ شهر کشور، در طول امروز و دو روز گذشته، در مراسم‌هایی باشکوه تشییع شدند. در این مراسم‌ها که با حضور خانواده‌های معظم شهیدان، اقشار مختلف مردم، روحانیون، اصناف، مسئولان و کارکنان نهادهای انقلابی و ادارات دولتی برگزار شد، پیکرهای شهدا پس از تشییع در گلستان شهدای این شهرها و روستاها به خاک سپرده شدند.^(۱۹)

همچنین، پیکرهای ۶ تن از رزمندگانی که در جبهه مهران به شهادت رسیده‌اند، با حضور اقشار مختلف مردم ایلام تشییع و سپس به زادگاهشان منتقل شدند.^(۲۰)

۴۹۵

در پی آزادسازی هویزه و خرمشهر و اعلام آمادگی بسیاری از ائمه جمعه و اقشار مختلف مردم کشور برای بازسازی شهرها و روستاهای آسیب‌دیده در جنگ، نخست‌وزیر امروز اعلام کرد که به این منظور شورای عالی بازسازی مناطق جنگ‌زده ایجاد شده است تا با یاری مردم بازسازی این مناطق آغاز شود.

میرحسین موسوی نخست‌وزیر، با انتشار اطلاعیه‌ای ضمن تقدیر از ملت ایران که همواره با بذل جان و مال خود در جبهه و پشت جبهه به دولت یاری رسانده و همواره در رفع تنگناها با از خودگذشتگی و فداکاری پیش قدم بوده‌اند و نیز با اشاره به اینکه اکنون با یاری خدا و تلاش و ایثار رزمندگان می‌رویم تا سایر سرزمین‌های اشغالی را آزاد کنیم، اعلام کرد: «از آنجا که به دنبال اعلان آغاز بازسازی مناطق آزادشده، روحانیت معظم شهرستان‌ها، افراد، سازمان‌ها و جمعیت‌های مختلف آمادگی خود را برای بازسازی این مناطق اعلام داشته‌اند، لذا جهت پیشرفت سریع و صحیح بازسازی، برای هماهنگی و به کارگرفتن نیروها و امکانات که به این کار اختصاص می‌یابد، شورای به نام شورای عالی بازسازی مناطق جنگ‌زده مرکب از نمایندگان حضرت امام مدظله، نخست‌وزیر و وزیر کشور تشکیل شده است. کلیه طرح‌ها و برنامه‌هایی که برای بازسازی منطقه‌ای از مناطق جنگی تهیه گردیده، قبل از اجرا شایسته و لازم است که به تصویب این شورا برسد تا کلیه روابط فنی، اجتماعی و اقتصادی در بازسازی شهرها و روستاها رعایت و به بهترین شیوه ممکن به اجرا درآید.»

در این اطلاعیه همچنین از علما و روحانیون و همه اقشار مردم در شهرستان‌ها خواسته شده تا «امکانات خود را حتی المقدور جهت تهیه و تولید مصالح ساختمانی به کار بسته و نیروی انسانی مورد نیاز در بازسازی را در شهرها و استان‌های مختلف شناسایی [کنند] تا در موقعیت مناسب به کار گرفته شوند.» در پایان این اطلاعیه نیز ضمن اعلام یک شماره حساب بانکی برای دریافت کمک‌های نقدی، از گشایش دفتری در وزارت کشور خبر داده شده است که آماده است طرح‌ها و برنامه‌های مردم در امر بازسازی را دریافت کند.^(۲۱)

۴۹۶

یکی از مسئولان بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی درباره تلاش برای فراهم کردن زمینه بازگشت مردم شهرها و روستاهای آزادشده توضیح داد. این، درحالی است که فرمانداری خرمشهر از مردم این شهر خواسته است که فعلاً از مراجعت به خرمشهر خودداری کنند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، مسئول واحد بازگشت بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی استان مازندران ضمن اعلام اینکه پس از عملیات‌های ظفرمند فتح‌المبین و بیت‌المقدس، ۲۸ خانوار اهوازی و دزفولی با جمعیت ۱۵۴ نفر که در استان مازندران اسکان داده شده بودند، داوطلبانه به این دو شهر بازگشته‌اند، گفت: «هم‌اکنون ۲۴۰۰ خانوار مهاجر مناطق جنگی با جمعیت ۱۳ هزار نفر در شهرهای استان مازندران مستقر هستند که بعد از پایان سال تحصیلی جاری و پس از پاک‌سازی و بازبینی مناطق آزادشده از نظر مواد منفجره و خطرات احتمالی و همچنین بازسازی محیط از نظر بهداشتی، با تشکیل ستادهای بازگشت در بنیادهای مقصد و پیش‌بینی اردوگاه‌های موقت و نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط و اعلام آمادگی جهت پذیرش ازسوی بنیاد مقصد و بنیادهای استان، ترتیب اعزام این برادران و خواهران به‌طور دسته‌جمعی به مناطق مذکور داده خواهد شد.»^(۳۲)

خاطر نشان می‌شود فرمانداری خرمشهر روز گذشته در اطلاعیه‌ای از مردم این شهر که به نقاط دیگر کشور مهاجرت کرده‌اند، درخواست کرده بود: «شما همشهری‌های عزیز که با صبر و استقامت و شجاعت، چه در روزهای نخست جنگ و چه بعد از آن، همگام با امت حزب‌اللهی ایران حامی رزمندگان بودید، برای رفاه حال خود و رزمندگان اسلام که همچنان به نبرد با مزدوران ادامه می‌دهند، از مهاجرت به شهر خونین خود خرمشهر که هر گوشه‌اش یادآور حماسه‌آفرینی فرزندان اسلام است، امتناع ورزید تا به یاری خدا در آینده نزدیک بار دیگر با برادران و خواهران خرمشهر همیشه جاوید دیدار تازه کنیم.»^(۳۳)

۴۹۷

صبح امروز، کمیسیون اداره اسیران عراقی در استانداری سمنان تشکیل جلسه داد. در این جلسه که استاندار و فرماندار سمنان، فرماندهان نظامی و انتظامی و نیز تعدادی دیگر از مسئولان این استان حضور داشتند، مسائل و مشکلات نگهداری اسیران عراقی اسکان‌یافته در استان سمنان بررسی شد.

عصر امروز نیز مسئولان و فرماندهان نظامی و انتظامی شهرستان رودبار از محل اسکان اسیران عراقی در پادگان منجیل دیدن کردند. در این دیدار، فرماندار و فرمانده سپاه پاسداران شهرستان رودبار در جمع اسیران درباره جنگ تحمیلی و دستاوردهای انقلاب اسلامی سخنرانی کردند.^(۳۴)

۴۹۸

یک خبرنگار خارجی در گزارشی از مشاهدات خود در خرمشهر، ضمن تشریح آثار باقیمانده از دوران اشغال این شهر تأکید کرد که خرمشهر هنوز زیر آتش نیروهای عراق قرار دارد. برنارد استراده خبرنگار خبرگزاری فرانسه، که روز گذشته به همراه گروهی از خبرنگاران خارجی از منطقه عملیاتی بیت المقدس و شهر آزادشده خرمشهر دیدن کرده است، امروز در گزارشی با عنوان "در خرمشهر همراه با رزمندگان ایران" مشاهدات خود در این شهر را چنین آورده است: «رزمندگان ایران روز دوشنبه گذشته، شهری را به تصرف خود درآوردند که تقریباً به طور کامل تخریب شده است. بندر خرمشهر که در محل تلاقی آبراه شط العرب [اروند رود] و رود کارون قرار دارد، اکنون به صورت مخروبه‌ای خالی از سکنه درآمده است که آرامش حاکم بر آن گاهی اوقات با صدای گلوله مسلسل‌ها یا غرش توپ‌های دورزن شکسته می‌شود. یک سرباز ایرانی درحالی که به یک منطقه مین‌گذاری شده اشاره می‌کرد، گفت: "انجا خانه من بود. آنها باید بهای این جنگ را بپردازند." خرمشهر پس از آنکه سمبل مقاومت و شهامت شد، اکنون سمبل پیروزی نیروهای ایرانی بر ارتش عراق است. این شهر که تنها در عرض چند ساعت، پس از بیست ماه اشغال، روز دوشنبه گذشته، به تصرف نیروهای ایران درآمد، اکنون به طور کامل زیر کنترل آنها قرار دارد، ولی هنوز در تیررس آتش نیروهای عراقی است و آنها از غرب آبراه شط العرب [اروند رود] با سلاح‌های سبک و توپخانه و موشک‌های خود نیروهای ایرانی را زیر آتش دارند. شلیک گلوله‌های توپ روی شهر در روز جمعه، براساس یک بیانیه نظامی، ۱۱ کشته و تعدادی مجروح در میان رزمندگان اسلام - نامی که ایرانیان بر قوای خود نهاده‌اند - باقی گذاشت.

در تمام شهر آثار ناشی از جنگ را به خوبی می‌توان دید. خانه‌های این شهر که سابقاً ۳۰۰ هزار نفر سکنه داشت، توسط گلوله‌های توپ سوراخ شده است. دیوار یا خانه‌ای را نمی‌توان

یافت که روی آن نشانی از برخورد یک گلوله توپ نبوده یا بر اثر آتش‌سوزی سیاه نشده باشد. چهره خیابان‌ها به قدری دگرگون شده که دیگر به خیابان شباهتی ندارد و بوی اجساد گاهی به حد خفه‌کننده‌ای به مشام می‌رسد. در کنار اجساد، جعبه نارنجک و مهماتی دیده می‌شود که

پل خرمشهر که در زمان اشغال این شهر به دست عراقی‌ها تخریب شد.

تازه، در آنها باز شده و روی آنها یک عبارت انگلیسی یا روسی را می‌توان دید. هنگامی که دو سال پیش، عراقی‌ها پس از هفته‌ها مبارزه شهر را به تصرف درآوردند، برای جلوگیری از نفوذ نیروهای ایران به این شهر از هیچ اقدامی فروگذار نکردند. آنها تنها پل روی کارون را منفجر کرده و راه‌های منتهی به آن را مین‌گذاری کردند. عراقی‌ها در تمام طول ساحل سنگربندی کرده و از کیسه‌های شنی و انبوه تراورس‌های راه‌آهن برای استحکام بیشتر آنها استفاده نموده‌اند. خانه‌های حاشیه این رودخانه به قلعه‌هایی کوچک تبدیل شد که نیروهای عراقی با سوراخ کردن دیوارهای داخلی آنها می‌توانستند بدون آنکه دیده شوند از نقطه‌ای به نقطه دیگر رفت‌وآمد کنند.

بولدوزرها در طول رود کارون سه سنگر دالانی به طول ۳ کیلومتر و عرض ۵۰۰ متر در میان میدان‌های مین احداث کرده بودند. فضاهاى باز را نیز با میله‌های آهنی پوشانده بودند تا از فرود چترباز جلوگیری کنند. در اطراف انبارهای گمرک صحنه‌ای عجیب دیده می‌شد [...] حدود ۱۰۰ دستگاه اتومبیل از جمله چند دستگاه آمبولانس جدید را از قسمت جلو در خاک فرو کرده بودند تا ایرانی‌ها نتوانند از طریق هوا در این قسمت نیرو پیاده نمایند. آن‌طرف‌تر در طول جاده‌ای که از طریق مرز به عراق منتهی می‌شود، زنجیری از کامیون‌های ایرانی مشغول حمل آذوقه و وسایل کمکی هستند.»^(۲۵)

۴۹۹

رئیس‌جمهور و معاون نخست‌وزیر عراق بر ضرورت افزایش میزان آمادگی نیروهای مسلح این کشور برای ادامه نبرد با ایران تأکید کردند.

رادیو امریکا در اخبار شامگاهی خود گفت: «گفته می‌شود رئیس‌جمهوری عراق به فرماندهان نیروهای آن کشور گفته است میزان آمادگی نظامی افراد تحت فرمان خود را در تمامی بخش‌های منطقه جنگ افزایش دهند.»^(۲۶)

به گزارش خبرگزاری خلیج از بغداد، صدام حسین در سلسله ملاقات‌هایی که با فرماندهان و افسران جبهه‌ها داشته، تأکید کرده است: «تحولات جدید جبهه‌های نبرد بین عراق و ایران مستلزم آمادگی بسیار زیاد برای جنگ با رژیم ایران است و این آمادگی باید در جبهه‌های جنگ به مرحله اجرا درآید.»^(۲۷)

در همین حال، طه یاسین رمضان معاون نخست‌وزیر و فرمانده ارتش خلقی (جیش الشعبی) عراق، هنگام بازدید از اردوی آموزشی نیروهای خارجی برای شرکت در جنگ با ایران «بر ضرورت اجرای برنامه‌های تعلیمی و آماده‌سازی آنها برای نبرد عادلانه علیه دشمن ایرانی تأکید کرد.» خبرگزاری عراق با اعلام این خبر افزود: «در این اردو داوطلبینی از مصر، تونس، سومالی، جیبوتی، فلسطین، سوریه، لبنان و مراکش حضور دارند.»^(۲۸)

۵۰۰

در ادامه ناآرامی مناطقی از شمال عراق، گروه بارزانی چند عملیات چریکی علیه نیروهای ارتش عراق اجرا کرد و عوامل حکومتی نیز عده‌ای از مردم را دستگیر کرده و تعدادی را به شهادت رساندند.

به گزارش اداره دوم (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، امروز، گروه‌هایی از پیشمرگان حزب دمکرات عراق (بارزانی‌ها) با جنگ‌افزارهای سبک و سنگین به مواضع نیروهای عراق در منطقه زاویه و اردوگاه دیره دهوک حمله کرده و خسارات و تلفاتی به آنها وارد کردند. یک واحد گشتی عراق نیز در منطقه سیدکان مورد حمله تعدادی از بارزانی‌ها قرار گرفت که پس از دو ساعت درگیری، ۷ سرباز عراقی کشته و ۲ تن از گروه بارزانی مجروح شدند. همچنین، بر اثر انفجار مین‌هایی که بارزانی‌ها در دو جاده دهوک و شیخان عقره، کار گذاشته بودند، یک خودروی نظامی منهدم و تعدادی از نیروهای نظامی عراق کشته یا مجروح شدند.^(۲۹)

در همین حال، روزنامه اطلاعات در شماره امروز خود در گزارشی از اوضاع داخلی عراق آورده است: شهرهای سلیمانیه، خانقین، حلبچه و سامرا ناآرام است و حدود ۳۰۰ تن از اهالی این شهرها به دست مأموران عراقی بازداشت شده‌اند. در این گزارش همچنین آمده است: به‌تازگی گروه‌هایی از مردم قصد برگزاری تظاهرات و اعتراض به حکومت صدام را داشتند که عوامل حکومتی به قتل عام تظاهرکنندگان پرداخته و حدود ۲۰۰ تن از اهالی، از جمله چند روحانی را به شهادت رساندند. از سوی دیگر، ۱۵ تن از مأموران امنیتی صدام نیز بر اثر حملات نیروهای مسلمان و انقلابی عراق کشته شدند.^(۳۰)

همچنین، خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج اعلام کرد که امروز ۳ دانشجوی اهل سلیمانیه از طریق یکی از مناطق مرزی استان کردستان وارد خاک ایران شده و تقاضای پناهندگی کرده‌اند. آنان گفتند حکومت صدام خفقانی شدید را در عراق حاکم کرده است.^(۳۱)

۵۰۱

سفیر ایران در کویت از دولت این کشور خواست تا در سیاست منطقه‌ای و روابط خود با ایران تجدیدنظر کند.

علی شمس اردکانی سفیر جمهوری اسلامی ایران در کویت، امروز با راشد الراشد معاون وزیر امور خارجه این کشور، دیدار و گفت‌وگو کرد. در پایان این دیدار دوساعته، شمس اردکانی به خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «در این ملاقات از دولت کویت خواسته شد به‌دقت به فرمایشات اخیر امام خمینی، ریاست جمهوری، ریاست مجلس شورای اسلامی، نخست‌وزیر و وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران توجه داشته و در سیاست خود در منطقه تجدیدنظر کند؛ چون از این پس هر اقدام غیردوستانه در روابط دو کشور قابل توجیه نخواهد بود.»^(۳۲)

۵۰۲

وزرای امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس با نگرانی از ادامه پیروزی‌های ایران در جنگ با عراق، شامگاه امروز، در ریاض پایتخت عربستان، گرد هم آمدند تا در برابر ایران به موضعی مشترک دست یابند، اما بدون اتخاذ تصمیمی، ادامه مذاکرات را به فردا موکول کردند. خبرگزاری فرانسه با اعلام خبر برگزاری این جلسه به نقل از خبرگزاری عربستان سعودی گزارش داد: «این جلسه که وزیران امور خارجه عربستان سعودی، کویت، بحرین، قطر، امارات متحده عربی و عمان در آن شرکت کردند، تکمیل کننده جلسه نخستین این وزیران است که پانزده روز قبل برای بررسی تحولات جنگ ایران و عراق در ریاض تشکیل شده بود.»^(۳۳)

گفتنی است در آستانه برگزاری این جلسه، رادیو ریاض به صراحت از کشورهای عرب دعوت کرد سیاستی عاقلانه و منطقی در پیش گیرند و از کشورهای افراطی عرب دور شوند. این رادیو توضیح داد که سیاست عاقلانه سیاستی است که از یک سو موجب پایان گرفتن جنگ ایران و عراق شود و از سوی دیگر، ایجاد آرامش و تأمین پیشرفت ملت‌های منطقه غرب آسیا را ممکن سازد.^(۳۴)

خبرگزاری یونایتد پرس نیز اعلام کرد که این مذاکرات پس از چندین ساعت بدون اتخاذ تصمیم به حالت تعلیق درآمد. همچنین، خبرگزاری امارات متحده عربی گزارش داد وزرای شرکت کننده در این جلسه تصمیم گرفتند مذاکرات خود را فردا ادامه دهند.^(۳۵)

هرچند از محتوای مذاکرات این جلسه محرمانه گزارشی منتشر نشده است، اما رادیو بی بی سی گفت: «مهم ترین موضوعی که فضای این جلسه را پر کرد، نگرانی از آن بود که پیروزی قاطع ایران در جنگ به شورش اقلیت‌های شیعه این کشورها بینجامد.» بی بی سی همچنین با اظهار اینکه «شش کشور حوزه خلیج فارس به رهبری عربستان سعودی بر لزوم همبستگی اعراب در قبال پیروزی‌های ایران علیه عراق تأکید کردند»، به نقل از شماره امروز هفته نامه ساندی تایمز افزود: «اولین گرفتاری کشورهای میانه رو عرب این است که ببینند انقلاب اسلامی نه تنها در این منطقه همچنان پابرجاست، بلکه آن را به عنوان قدرتی منطقه ای نیز باید به شمار آورند.» بی بی سی به نقل از این هفته نامه انگلیسی ادامه داد: «پس از ملاقات‌هایی که عربستان سعودی با سران عرب انجام داده است و به خصوص در دیدار وزیر خارجه عربستان سعودی از سوریه و الجزایر، از این دو کشور خواسته شد که ایرانیان را برای پایان دادن به جنگ و عدم اجرای هرگونه طرح مودیانه برای تغییر مرام و حکومت‌های شبه جزیره عربستان متقاعد سازند. ساندی تایمز افزوده حتی اگر سوریه نیز علاقه مند باشد که به این تقاضای عربستان سعودی تن در دهد که البته در این مورد تردید وجود دارد، بیشتر وزیران شرکت کننده در جلسه ریاض نیز معتقدند ایرانیان سرشار از پیروزی به قدری مصمم به گرفتن انتقام و صدور انقلاب خود هستند که به تقاضای هیچ یک از دولت‌های عرب گوش نخواهند داد.»

رادیو بی‌بی‌سی در ادامه گفتار خود به نقل از شماره امروز هفته‌نامه *آبزرور* نیز افزود: «مسائل امنیتی و اینکه از کجا باید کمک گرفت، در دستور کار اجلاس وزیران خارجه کشورهای منطقه خلیج [فارس] که امروز در ریاض برگزار شد، قرار داشته است. نگرانی عربستان سعودی و همسایگانش در این مورد که سربازان پیروز ایرانی در مرزهای عراق به کمین نشسته‌اند، رابطه پیدا می‌کند باینکه ایران حال به چه اقدامی دست خواهد زد و آیا در مرزهای عراق متوقف خواهد شد یا سربازان خود را به خاک عراق گسیل خواهد داشت که این شق دوم ممکن است تراز قدرت در منطقه را بر هم زند.» بی‌بی‌سی به نقل از این هفته‌نامه چاپ لندن افزود: «کشورهای نفت‌خیز عربی در منطقه خلیج [فارس] محتاطانه آشکار ساخته‌اند که آماده‌اند غرامت خسارت وارده بر ایران را که از عراق مطالبه می‌شود، بپردازند.»^(۳۶)

روزنامه *الخلیج* (چاپ شارجه) نیز در شماره امروز خود در مقاله‌ای به ناتوانی کشورهای عضو این شورا برای اتخاذ یک موضع واحد در قبال جنگ ایران و عراق اذعان کرده است. در بخشی از این مقاله آمده است: «طی هشت ماه اول جنگ، کشورهای عربی منطقه هیچ اقدام واحدی به عمل نیاوردند و هیچ کشوری نیز شانس کافی نداشت تا جنگ را به پایان برساند. هنگامی که شورای همکاری خلیج فارس سال گذشته تشکیل شد، این امید پدیدار گشت که کشورهای عضو این شورا می‌توانند یک موضع واحد جهت پایان‌دادن به این جنگ و استقرار مجدد صلح بین دو کشور مسلمان اتخاذ نمایند و همچنین به ایجاد یک سیاست متوازن منطقی و مورد تأیید در منطقه مبادرت ورزند، لکن متأسفانه آنچه که اتفاق افتاد این است که یک سال از تشکیل این شورا می‌گذرد و جنگ همچنان ادامه دارد و کشورهای عضو شورای همکاری نیز بدون دستیابی به یک اقدام واقعی که منطقه را از دخالت خارجی مصون نگه دارد و به استقرار مجدد صلح بین دو کشور کمک نماید، همچنان به تشکیل کنفرانس‌ها و جلسات اجرایی خود ادامه می‌دهند.»^(۳۷)

۵۰۳

در ادامه رایزنی‌های دیپلماتیک به منظور یافتن راه‌حلی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق، وزیر امور خارجه فرانسه با مقامات عربستان سعودی دیدار کرد؛ دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی از تشکیل جلسه‌ای در هفته آینده خبر داد و مشاور رئیس‌جمهور الجزایر نیز قرار است برای ابلاغ پیامی درباره جنگ ایران و عراق به چهار کشور عربی حوزه خلیج فارس سفر کند. امروز، درحالی‌که فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه، در گفت‌وگو با شیمون پرز رهبر حزب کارگر رژیم صهیونیستی، نگرانی عمیق خود را از تأثیرات جنگ ایران و عراق بر ثبات منطقه غرب آسیا ابراز داشت،^(۳۸) کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، که در عربستان سعودی به سر می‌برد، در دیدار با ملک خالد پادشاه عربستان سعودی و سعود الفیصل وزیر امور خارجه این کشور، راه‌های پایان‌دادن به این جنگ را بررسی کرد.

در همین حال، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، گفت: «کمیسونی که برای یافتن راه‌حلی به‌منظور پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق تشکیل شده است، هفته آینده در جده تشکیل جلسه می‌دهد.»^(۳۹)

امروز همچنین، اعلام شد که شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر، در نظر دارد اخضر ابراهیمی مشاور خود را راهی عربستان سعودی، کویت، بحرین و امارات عربی متحده کند تا پیام وی درمورد جنگ ایران و عراق را به سران این کشورها ابلاغ کند.^(۴۰)

۵۰۴

یک مقام مصری در پاسخ به تقاضای عراق گفت که مصر قصد ندارد به خارج از مرزهای خود نیرو بفرستد. در همین حال، نیویورک تایمز از کمک‌های گسترده تسلیحاتی مصر به عراق و اظهارات حسنی مبارک درباره حضور داوطلبان مصری در ارتش عراق خبر داد.

پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجی مصر، که به اسرائیل سفر کرده است، امروز در مصاحبه‌ای گفت: «ما قصد نداریم سربازان مصری را به خارج از مرزهای خود اعزام کنیم. ما تقاضای کمک عراق را رد نمی‌کنیم، اما برای یافتن یک راه‌حل مسالمت‌آمیز تلاش می‌کنیم.»^(۴۱) در همین حال، روزنامه نیویورک تایمز امروز در مقاله‌ای نوشت: «به‌رغم این واقعیت که صدام حسین رئیس‌جمهوری عراق، مبتکر قطع مناسبات سیاسی جهان عرب با مصر به‌خاطر امضای قرارداد صلح با اسرائیل بود، مصر بیش از یک سال سلاح و مهمات مورد نیاز عراق را تأمین کرده است، اما در برابر درخواست عراق برای اعزام واحدهای نظامی مقاومت نشان داده است. باوجوداین، مبارک [رئیس‌جمهور مصر] در مصاحبه اخیرش [با روزنامه کویتی *السیاسه*] برای نخستین بار گفت که برخی از یک‌میلیون مصری که در عراق سکونت دارند، ممکن است به‌عنوان داوطلب در ارتش عراق خدمت کنند. در گذشته درمورد اعزام خلبانان و مشاوران نظامی مصر به عراق گزارش‌هایی منتشر شده بود، اما مقام‌های دولت مصر آنها را تکذیب کردند.»^(۴۲)

۵۰۵

دو روزنامه پاکستانی و الجزایری از تبلیغات و واکنش عربستان سعودی و دیگر کشورهای مرتجع عربی علیه ایران و حامیان آن انتقاد کردند و سه روزنامه سوری ضمن حمایت از ایران، مردم را به قیام علیه صدام حسین فراخواندند.

روزنامه انگلیسی‌زبان *مسلم* (چاپ اسلام‌آباد) در سرمقاله امروز خود، تبلیغات اخیر عربستان سعودی علیه ایران را به‌شدت مورد انتقاد قرار داده و نوشته است: «پیروزی‌های اخیر نیروهای جمهوری اسلامی

ایران و آزادسازی خرمشهر انگیزه اصلی تبلیغات سوء رژیم سعودی است و این اقدامات، هم‌زمان با ابراز نگرانی امریکا و مصر از ادامه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران می‌باشد؛ زیرا با پیروزی ایران یک جبهه متحد اسلامی برای مبارزه با اسرائیل به وجود خواهد آمد.» این روزنامه در پایان سرمقاله خود به کشورهای عربی توصیه کرده است که دست از توطئه علیه انقلاب اسلامی ایران بردارند و زیر پرچم اسلام متحد شوند و با استفاده از سلاح نفت جهاد علیه رژیم صهیونیستی را آغاز کنند.

روزنامه الشعب (چاپ الجزیره) نیز در سرمقاله خود با انتقاد از واکنش منفی کشورهای مرتجع عربی به قطعنامه اخیر وزیران امور خارجه جبهه پایداری عرب در طرف‌داری از انقلاب اسلامی ایران آورده است: «جبهه پایداری عواقب ناخوشایند عربی‌کردن جنگ عراق با ایران را یادآور شد و آن را به نفع امپریالیسم و صهیونیسم و به زیان اعراب دانست.»^(۴۳)

از سوی دیگر، روزنامه الثوره (چاپ دمشق) ضمن انعکاس نگرانی امریکا از پیروزی اخیر ایران در آزادسازی خرمشهر، از مردم عراق خواسته است رژیم صدام را سرنگون کنند. روزنامه البعث ارگان حزب بعث سوریه نیز آزادسازی خرمشهر را شروعی برای سرنگونی صدام دانسته و از همه احزاب ملی و مترقی عراق خواسته است تا مبارزات خود را هماهنگ و این حکومت را سرنگون کنند. تشرین دیگر روزنامه چاپ دمشق نیز امروز در مقاله‌ای با عنوان «چه کسی جای صدام را خواهد گرفت»، نوشته است: «مردم عراق جانشینی می‌خواهند که با فداکاری برای عراق تلاش کند و در راه ایجاد رابطه با اعراب و مسئله عرب و همچنین به منظور ایجاد روابط محکم و صادقانه با ملت ایران و انقلاب اسلامی کوشش نماید، تا اینکه همه با هم در برابر دشمن اصلی یعنی اسرائیل غاصب متحد شویم.»^(۴۴)

۵۰۶

درحالی‌که ارسال پیام‌های تبریک گروه‌های مختلف مردم لبنان برای مقامات ایران به مناسبت آزادی خرمشهر ادامه دارد، طرف‌داران ایران و عراق در غرب بیروت با یکدیگر درگیر شدند.

امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از بیروت با اعلام اینکه ارسال تلگرام‌های تبریک شخصیت‌ها، احزاب و گروه‌های مختلف مردم لبنان به مناسبت آزادی خرمشهر برای امام خمینی، رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و آیت‌الله منتظری همچنان ادامه دارد، افزود: «طی این تلگرام‌ها مردم محروم لبنان ضمن آرزوی استمرار پیروزی‌های قوای اسلام و پیشروی به سوی آزادسازی قدس و مسجدالاقصی و صدور انقلاب اسلامی به کشورهای زیر سلطه استعمارگران، آمادگی خود را برای دراختیار گذاشتن تمامی امکاناتشان جهت پیروزی رزمندگان اسلام اعلام کردند.»^(۴۵)

در همین حال، یونایتدپرس از بیروت با اعلام اینکه «امشب، افراد مسلح طرفدار عراق با چریک‌های طرفدار ایران در مرکز منطقه مسلمان‌نشین غرب بیروت به زدو خورد پرداختند»، گزارش داد: «گروه‌های طرفدار عراق و ایران با تأثیرگیری از جنگ میان دو کشور به‌طور مکرر در لبنان با یکدیگر درگیر شده‌اند.» (۴۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۹

۱. سند شماره ۷۸۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ (اطلاعات) قرارگاه قدس، شماره ۵۸۶، ۱۳۶۱/۳/۱۰؛ و روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۲.
۲. سند شماره ۳۵۶۲۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۰؛ و روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۴. سند شماره ۴۳۵۶۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: مدیریت عملیات نیروی هوایی ارتش، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۲.
۶. سند شماره ۵۲۷۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه منطقه ۹ (شیراز) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۲؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.
۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۱ و ۲، رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۹.
۸. همان، ص ۱۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۹.
۹. همان، ص ۷، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۹.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۳.
۱۱. سند شماره ۵۷۷۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۳.
۱۳. همان.
۱۴. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۹۲.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۴، رشت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.
۱۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۴.
۱۸. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صص ۲۷۶ - ۲۷۲.
۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۲ و ۴؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۲ و ۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۴.
۲۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۴.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۳.
۲۲. همان، ص ۴.
۲۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۳.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۲۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۴؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۹.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۴، بغداد - خبرگزاری خلیج، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۰، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۳/۹.
۲۹. سند شماره ۷۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی اداره دوم ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، صص ۳ و ۴.
۳۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۳.
۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۳۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۴.
۳۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۳.
۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۳۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶.
۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۹.

۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۲۰ و ۲۱، اسلام‌آباد و الجزیره - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.

۳۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۵.

۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۳، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۹.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲۶، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۱.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۶ و ۷، ابوظبی - خبرگزاری امارات عربی متحده، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۶.

۳۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۱۶.

۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۹، صص ۸ و ۱۱ و ۱۵، رادیو بی‌بی‌سی و رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۹.

۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۲، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۲، الجزایر - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۹.

۴۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶.

۴۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۹، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۹.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۱۰ خرداد ۱۳۶۱

۷ شعبان ۱۴۰۲

۳۱ مه ۱۹۸۲

۵۰۷

درحالی که تبادل آتش قوای ایران و عراق در همه جبهه‌ها ادامه دارد، ارتش عراق در جبهه جنوب ضمن تقویت یگان‌های پیاده مستقر در خطوط مقدم و نیز شناسایی هوایی مواضع نیروهای ایران، همچنان به تحکیم و ترمیم مواضع پدافندی خود در سراسر نوار مرزی و مناطق غربی آن مشغول است. رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا مرکزی در گزارش امروز خود از جبهه جنوب اعلام کرد که ارتش عراق ضمن پدافند در سراسر نوار مرزی این جبهه، همچنان در حال مستحکم کردن مواضع خود می‌باشد. در این زمینه می‌توان به تلاش این ارتش برای حفر کانالی در شمال نوار مرزی طلائیه تا کوشک به طول ۲۵ کیلومتر و عرض ۵۰ متر اشاره کرد که پس از هدایت آب هورالعظیم به درون آن، این کانال به عنوان سدی در مقابل هرگونه نفوذ نیروهای ایران در منطقه طلائیه قرار خواهد گرفت. در این گزارش، همچنین به تقویت مواضع عراقی‌ها در شمال پاسگاه طلائیه قدیم با ۳ گردان پیاده در ساعت ۲۰:۳۰ امروز، احداث خاکریزی به طول ۱۲ کیلومتر در جنوب غربی پاسگاه کیلومتر ۲۵ (در فاصله ۲ کیلومتری غرب نوار مرزی شمال شلمچه) و استقرار انبوه نیرو در پشت آن اشاره شده و سپس آمده است: «تبادل آتش توپخانه متناوباً ادامه داشت و شدت آن در منطقه شلمچه از ساعت ۰۱:۱۵ تا ساعت ۰۴:۰۰ روز ۱۳۶۱/۳/۱۰، بود.» همچنین «فعالیت هلیکوپترها و هواپیماهای شناسایی و عکس‌برداری دشمن در منطقه زیاد شده، اما از میزان بمباران هوایی به‌طور چشمگیری کاسته شده است.»

در این گزارش همچنین گسترش یگان‌های عراقی در غرب و شمال غربی شلمچه - باتوجه به ایجاد خاکریزهای متعدد دفاعی و استقرار ۱۰ گردان توپخانه در عمق این منطقه - بیانگر عزم دشمن برای دفاع از این منطقه دانسته شده و استعداد قوای درگیر عراق در منطقه غرب پاسگاه طلائیه قدیم تا پاسگاه حدود در جنوب شلمچه هم حدود ۳۰ گردان پیاده، ۱۸ گردان تانک و ۱۰ گردان مکانیزه برآورد شده است که با حدود ۱۸ گردان توپخانه پشتیبانی می‌شوند.^(۱)

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در اطلاعیه شماره ۹۳۰ خود از ادامه اجرای آتش توپخانه عراق روی شهر آبادان خبر داد و درباره وقایع امروز جبهه‌های میانی عراق اعلام کرد: «رزمندگان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در جبهه‌های صالح‌آباد، سومار، گیلان‌غرب و سرپل ذهاب با اجرای آتش توپخانه و خمپاره و خمپاره‌انداز روی مواضع صدامیان، آتش آنان را خاموش کرده و از نقل و انتقالات آنان جلوگیری به عمل آوردند و موفق شدند با انهدام چند سنگر اجتماعی و انفرادی و نقاط تدارکاتی و لجستیکی دشمن یک کامیون و تعدادی از نیروهای عراقی را نابود کنند و در مناطق غیورمردان جنگ‌های نامنظم عشایری و سلحشوران ژاندارمری نیز تبادل آتش همچنان جریان داشت. در جبهه مریوان آتش سنگین توپخانه رزمندگان نیروی زمینی آسیب و صدماتی به مواضع نیروهای عراقی در مناطق طویله و پنجوین عراق وارد آورد، به‌طوری‌که دو انبار مهمات و چند بنه رزمی صدامیان به آتش کشیده و منهدم شد و تعدادی از نفرات آنان نیز به هلاکت رسیدند.»^(۳)

همچنین، خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام خبر تجاوز هواپیماهای عراقی به آسمان جزیره خارک در ساعت ۱۶ امروز، اضافه کرد: این هواپیماها که قصد بمباران تأسیسات نفتی خارک را داشتند با آتش به‌موقع پدافند هوایی این جزیره متواری شدند.^(۳) از سوی دیگر، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه ۷۲۸ خود که در ساعت ۱۹:۳۰ از رادیو بغداد پخش شد، اعلام کرد: «عصر امروز، شهر گیلان‌غرب و مؤسسات استراتژیک آن شدیداً گلوله‌باران شدند و اصابت‌های دقیقی به آنها وارد آمد و خسارات هنگفتی در آن اهداف وارد آمد.» در این اطلاعیه همچنین ادعا شده است که صبح و عصر امروز، شهر بصره زیر آتش سنگین توپخانه ایران قرار داشته و خساراتی به این شهر وارد آمده است.^(۴)

۵۰۸

فرماندهی کل سپاه پاسداران امروز در تلفن‌گرامی به فرماندهان مناطق کشوری سپاه - بجز منطقه ۸ (خوزستان و لرستان) - آنان را موظف کرد ضمن اعزام نیروهای بسیج و سپاه به جبهه‌های جنوب، به‌طور مداوم نیروهای مستقر در جبهه‌ها و مناطق غرب کشور را نیز تعویض کنند.^(۵) از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از ساری گزارش داد، در چند روز گذشته، بیش از ۷۰۰ تن از بسیجیان منطقه ۳ سپاه پاسداران (استان‌های گیلان و مازندران) اعزام جبهه‌های نبرد شده‌اند.^(۶)

۵۰۹

با هدف آماده‌سازی یگان‌های رزمی برای عملیات بعدی، لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران ضمن اعلام استعداد تیپ‌های خود، در تلاش برای رفع کمبود آتش پشتیبانی و تأمین و آموزش نیروی مهندسی رزمی می‌باشد.

حسن باقری فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران (قرارگاه نصر سپاه) در نامه‌ای به قرارگاه مرکزی کربلا آمار گردان‌های ۴ تیپ تابع این لشکر را چنین اعلام کرد: تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) ۱۲ گردان؛ تیپ ۷ ولی عصر (عج) ۸ گردان؛ تیپ امام رضا (ع) ۷ گردان و تیپ ۳۱ عاشورا ۷ گردان.^(۷)

حسن باقری در نامه‌ای دیگر به قرارگاه کربلا با اعلام اینکه بجز تیپ ۲۷، سه تیپ دیگر تابع این لشکر فاقد آتش پشتیبانی هستند، از این قرارگاه درخواست مساعدت کرد.^(۸) وی همچنین در نامه‌ای به فرماندهان ۴ تیپ تحت امر لشکر نصر، با اشاره به کمبود شدید کادر مهندسی و راننده لودر و بولدوزر در تیپ‌های لشکر، از هریک از این تیپ‌ها خواست حداقل ۱۵ تن از نیروهای خود را که برای خدمت در همان تیپ تعهد دوماهه بدهند، برای آموزش به واحد مهندسی رزمی لشکر معرفی کنند.^(۹)

۵۱۰

در پی حمله نیروهای خودی به مواضع اشرار مسلح ضدانقلاب در ارتفاعات مهاباد و ۳ روستای مناطق کردنشین تعدادی از این اشرار کشته، زخمی یا دستگیر شدند. از سوی دیگر، با اقدامات ایذایی گروه‌های ضدانقلاب در مناطقی از مریوان، پیرانشهر و دیواندره، تعدادی از افراد غیرنظامی شهید یا مجروح یا به گروگان گرفته شدند.

به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، نیروهای سپاه، ارتش و پیشمرگان کرد ارتش در عملیاتی که از ساعت ۰۴:۰۰ بامداد آغاز و تا ۰۸:۰۰ صبح ادامه داشت، مواضع عناصر ضدانقلاب در ارتفاعات قلعه صارم از توابع شهرستان مهاباد را زیر آتش قرار دادند و موفق شدند پیکرهای ۴ تن از رزمندگان را که در تاریخ ۱۳۶۱/۳/۵ در این منطقه به شهادت رسیده بودند، به عقب منتقل کنند. در این عملیات، حداقل ۵ تن از افراد ضدانقلاب کشته شدند و یک تیربار آنها منهدم شد و نیروهای خودی نیز همگی سالم به پایگاه خود بازگشتند.^(۱۰) سپاه پاسداران منطقه ۷ کشور (باختران) هم گزارش داد که امروز گروه گشت سپاه و پیشمرگان مسلمان کرد، ۲ نفر از عناصر مسلح حزب دمکرات کردستان را در روستای کانی بلند در نزدیکی نوار مرزی دستگیر کردند.^(۱۱)

همچنین، روابط عمومی سپاه پاسداران شهرستان قروه اعلام کرد که نیروهای خودی با اجرای عملیاتی ۲ روستای ماچکه علیا و سفلی از توابع این شهرستان را از وجود افراد مسلح غیرقانونی پاک‌سازی کردند. عناصر ضدانقلاب که ظاهراً از گروه کومه‌له بودند، با برجای گذاشتن ۲ کشته و ۵ زخمی گریختند.^(۱۲)

از سوی دیگر، افراد گروه‌های ضدانقلاب امروز، در روستاهای مریوان، ضمن ربودن تعدادی از خانواده‌های پیشمرگان مسلمان کرد، ۲ تن از آنان را اعدام کردند.^(۱۳) آنها همچنین با تعبیه مین در دو

جاده ارتباطی شهرستان پیرانشهر (جاده پیرانشهر - سردشت و جاده روستای شین آباد - چیران) ۴ عابر غیرنظامی را شهید و ۵ تن دیگر را به شدت زخمی کردند.^(۱۴)

در منطقه دیواندره نیز ضدانقلابیون با حضور در محل چاه آب این منطقه، کارگران آن را به بستن شیر آب مجبور کردند و هنگامی که شهردار و بخشدار دیواندره برای رسیدگی به موضوع به این محل آمدند، آنان را به گروگان بردند.^(۱۵)

۵۱۱

امروز هم‌زمان با انتشار اطلاعیه ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی درباره کشف و انهدام ۲ خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یک بمب خشی شد. در رامسر هم عناصر این سازمان دست به سرقت از دو بانک زدند.

به دنبال انتشار اطلاعیه روز گذشته سپاه پاسداران تهران درخصوص کشف و متلاشی شدن چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی با انتشار اطلاعیه‌ای، که در شماره امروز روزنامه کیهان به چاپ رسید، بخشی از عملکرد کمیته‌ها را در طول هفته گذشته اعلام کرده است. در این اطلاعیه از کشف و انهدام ۲ خانه تیمی و ۳ مورد درگیری خیابانی با اعضای این سازمان که به کشته شدن ۵ تن و دستگیری ۸ تن از آنان انجامید، خبر داده شده است. طبق این اطلاعیه از این خانه‌های تیمی چند قبضه اسلحه، بمب دست‌ساز، نارنجک جنگی، مدارک و اسناد به دست آمده است و همچنین بیش از ۱۰ عضو فعال این سازمان و دیگر گروه‌های ضدانقلاب نیز در سر قرارهای تشکیلاتی شناسایی و دستگیر شده‌اند.^(۱۶)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز گزارش داد، صبح امروز نیروهای بسیج بمبی را که در ابتدای خیابان پرترد لاله‌زار تهران، کار گذاشته شده بود، کشف کردند. این بمب را ساعتی بعد یکی از واحدهای خشی کننده بمب خشی کرد.^(۱۷)

همچنین، فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۳ (چالوس) و خبرگزاری جمهوری اسلامی در دو گزارش جداگانه خبر دادند که در ساعت ۱۰ صبح امروز، بیش از ۱۵ سارق مسلح با لباس نظامی پس از مسدود کردن خیابان‌های منتهی به بانک ملی و بانک صادرات سادات محله رامسر، بالغ بر یک میلیون و ۷۰۰ هزار تومان موجودی این دو بانک را سرقت کردند. سارقان هنگام خروج ضمن پرتاب مواد آتش‌زا به داخل بانک‌ها علیه نظام جمهوری اسلامی شعار دادند. آنها پس از مواجه شدن با اعتراض یکی از عابران گلوله‌ای به پای وی شلیک کردند. این افراد در ادامه با پخش اعلامیه‌ای که در آن خود را از گردان سعادت‌ی و گروهان علی صالحی (معدومان سازمان مجاهدین خلق) معرفی کردند، به قبرستان شهر رفتند و بر سر قبر علی صالحی به خواندن سرود و سردادن شعار پرداختند و سپس به طرف جنگل گریختند.^(۱۸)

۵۱۲

پیکرهای تعدادی از شهیدان در شهرهای مختلف کشور تشییع شد. عده‌ای از اسیران عراقی نیز به ساری و گرگان انتقال یافتند.

پیکر ۶۳ تن دیگر از رزمندگانی که در مصاف با اشغالگران عراقی در جبهه خرمشهر و سایر جبهه‌ها به شهادت رسیدند، امروز در شهرهای مراغه، تبریز، زنجان، رامسر، آمل، نیشابور، خمینی شهر، یزد، نائین، ایلام، سمیرم و خرمشهر با حضور پرشکوه اقشار مختلف مردم تشییع و سپس در گلزار شهیدان این شهرها به خاک سپرده شد.

همچنین، دیروز و امروز، ۲۵۱۰ تن از اسیران عراقی با دو قطار مسافربری به گرگان و ساری انتقال یافتند و در این شهرها اسکان داده شدند. به گزارش روزنامه جمهوری اسلامی، هنگام عبور اسیران از خیابان‌های ساری مردم این شهر با شعارهای "مرگ بر صدام" و "جنگ، جنگ تا پیروزی" انزجار خود را از حکومت متجاوز عراق اعلام کردند.^(۱۹)

۵۱۳

مبارزان کرد عراقی با اجرای آتش روی یک پادگان و یک پاسگاه مرزی عراق، تعدادی از سربازان ارتش صدام را کشته یا مجروح کردند. اتحادیه میهنی کردستان عراق نیز از کشته شدن و دستگیری تعدادی از مردم کرد این کشور به دست نیروهای رژیم صدام خبر داد.

به گزارش اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، گروهی از پیشمرگان کرد عراقی امروز، پادگان سیدصادق عراق را با جنگ‌افزارهای سبک و سنگین به مدت دو ساعت زیر آتش قرار دادند و تعدادی از سربازان عراقی را کشته یا مجروح کردند.^(۲۰)

روزنامه حریت (چاپ آنکارا) نیز در گزارشی از نوار مرزی ترکیه و عراق، از حمله موشکی چریک‌های کرد به پاسگاه مرزی دوهاک و وارد آمدن خساراتی به یک پل مرزی عراق خبر داده و نوشته است: در پی این حمله نیروهای عراقی با مبارزان کرد درگیر شدند و ۵ نفر از آنان را کشته و ۸ نفر را دستگیر کردند.^(۲۱)

همچنین، رادیو بی‌بی‌سی گزارش داد: «سخنگوی اتحادیه میهنی کردستان عراق [طالبانی‌ها] که یکی از دو سازمان چریکی عمده کردها در عراق است، می‌گوید که در هفته گذشته، در منطقه کردستان عراق، ۲۸ نفر کشته و ۷۰۰ نفر به اسارت درآمدند. این سخنگو اضافه کرد که تیراندازی‌ها و دستگیری‌ها در جریان تظاهرات گسترده علیه حکومت صدام حسین صورت گرفته است.»^(۲۲)

۵۱۴

با تداوم اوضاع نابسامان داخل عراق، امروز، تعدادی از مردم این کشور با عبور از مرز زمینی به ایران پناهنده شدند. روزنامه گاردین نیز این نابسامانی را متأثر از افزایش انتظار سقوط صدام در میان مردم عراق دانست.

سپاه پاسداران کردستان اعلام کرد که صبح امروز، یک خانواده ۲۰ نفری و نیز ۴ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های سلیمانیه و اربیل که از فشار و اختناق حکومت عراق به ستوه آمده‌اند، از طریق مرز بانه به ایران پناهنده شدند.^(۲۳)

همچنین، روزنامه گاردین (چاپ لندن) امروز، در مقاله‌ای با اعلام اینکه با افزایش انتظار سقوط صدام، مردم عراق تا حدی به مقابله با نیروهای امنیتی این کشور برخاسته‌اند، به تظاهرات روزهای اخیر در شهرهای شمالی عراق اشاره کرده و سپس به نقل از مخالفان حکومت صدام نوشته است: «اخیراً در میان ساکنان شیعه در بغداد، حله، ناصریه و بصره اقدامات خشونت‌آمیزی بروز کرده است. این منابع می‌گویند نیروهای امنیتی با بی‌رحمی کمتری نسبت به آنچه که معمولاً وجود داشت، به خاموش کردن تظاهرات پرداختند و این امر نشانه آن است که تمامی سطوح دستگاه ایجاد اختناق صدام از ترس انتقام احتمالی مردم در جست‌وجوی ضمانتی برای خود هستند.»^(۲۴)

۵۱۵

رئیس مجلس شورای اسلامی شایعه ارسال تجهیزات نظامی از رژیم اسرائیل به ایران را توطئه جدید دشمنان در پی پیروزی‌های اخیر رزمندگان خواند. از سوی دیگر، دولت عراق با فرصت‌طلبی و بهره‌گیری از این ادعای صهیونیست‌ها، از کشورهای عربی خواست روابط خود با ایران را قطع کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، عصر امروز در جمع مدیران کل سازمان بهزیستی مراکز استان‌ها در سخنانی با تأکید بر اینکه هم‌اکنون نظام جمهوری اسلامی ایران به ثبات رسیده است، گفت: «اینک آثار پیروزی و ثبات در همه ابعاد کاملاً مشهود است و ما می‌بینیم که پس از این پیروزی‌ها، دشمنان ما توطئه‌ای تازه را مبنی بر اینکه ایران از اسرائیل اسلحه خریده است، درست کرده‌اند. آن‌هم ملتی که حتی قبل از پیروزی انقلاب پایگاهی برای مردم فلسطین در مبارزه با اسرائیل به شمار می‌رفت و پس از انقلاب اسلامی، ایران از نادرترین کشورهای جهان است که با اتخاذ یک موضع قاطع، اسرائیل را مردود دانست و ما بار دیگر قاطعانه اعلام می‌کنیم اصل وجود اسرائیل در منطقه نامشروع است و هیچ کشوری با قاطعیت و صراحت ما در مقابل اسرائیل موضع نگرفته است و ما عملاً نیز این مسئله را نشان داده‌ایم.»^(۲۵)

از سوی دیگر، وزارت امور خارجه عراق امروز با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد: «تظاهرات وزیر دفاع اسرائیل دایر بر فروش ۲۷ میلیون دلار اسلحه به ایران از اتحاد پنهانی بین تهران و تل‌آویو پرده برمی‌دارد و ایجاب می‌کند که کشورهای عرب مناسبات خود با ایران را قطع کنند.»^(۲۶)

۵۱۶

وزیر امور خارجه و سفیر ایران در سازمان ملل که برای شرکت در جلسه دفتر هماهنگی جنبش عدم تعهد وارد هاوانا شده‌اند، ضمن تشریح دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای عضو این جنبش در بغداد، خواستار بررسی این موضوع در جلسه هاوانا شدند. رادیو بی‌بی‌سی و خبرگزاری تانیوگ نیز با اعلام اینکه بررسی درخواست ایران، از جمله موضوعات دستور کار این جلسه است، تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش غیرمتعهد را خارج از اختیار این جلسه دانستند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از هاوانا، وزیر امور خارجه ایران امروز، در رأس هیئتی دیپلماتیک وارد هاوانا پایتخت کوبا شد تا در جلسه هماهنگی وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد، که قرار است پس فردا برگزار شود، شرکت کند. علی‌اکبر ولایتی پس از ورود به هاوانا با وزیر امور خارجه کوبا دیدار کرد و ضمن گفت‌وگو درخصوص موضوعات مورد علاقه دو کشور، مخالفت ایران را با برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در بغداد را اعلام کرد. وی اقدام عراق به بمباران مناطق مسکونی شهرها و روستاهای ایران، آواره کردن بیش از دو میلیون نفر از مردم ایران، زیرپا گذاشتن تمامی قوانین بین‌المللی و حمله به هواپیمای مسافربری خارجی الجزایر را نمونه‌هایی از دلایل ایران برای این مخالفت برشمرد. ولایتی سپس با اشاره به پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های جنگ با عراق تأکید کرد: «هنوز مزدوران ارتش بعثی از آن سوی مرزها، مناطق مسکونی روستاها و شهرهای ما را گلوله‌باران می‌کنند. باتوجه به ارتکاب چنین جنایتی و همچنین ادامه آن، به نظر جمهوری اسلامی ایران کنفرانس غیرمتعهدا نباید در بغداد برگزار شود.» وزیر امور خارجه ایران در پایان گفت: «باتوجه به اینکه تا شهریورماه آینده اجلاسی از طرف غیرمتعهدا برگزار نخواهد شد و باتوجه به علاقه جمهوری اسلامی ایران به این جنبش، ما خواهان بررسی این موضوع در اجلاس غیرمتعهدا در هاوانا هستیم.»

در جلسه مقدماتی گردهمایی وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد که بعد از ظهر امروز، تشکیل شد، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل نیز در مخالفت با برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد گفت: «من مطمئنم بسیاری از شما نمایندگان محترم کسانی را که دست و پا یا هر دو را از دست داده‌اند، ندیده‌اید؛ من مطمئنم بیمارستان‌ها و منازل مسکونی بمباران شده را ندیده‌اید؛ حمله به مساجد، کلیساها و مدارس را ندیده‌اید؛ حمله به هواپیمای غیرنظامی را شاهد نبوده‌اید؛ ولی ما شاهد این تجاوزات بوده‌ایم و همه اینها ناقض اصول غیرمتعهدا است که ما برای پایبندی به آن در اینجا جمع شده‌ایم.» رجایی خراسانی افزود: «من مایلیم در این فرصت اعلام کنم بغداد به هیچ وجه جای امنی برای برگزاری کنفرانس غیرمتعهدا نخواهد بود و ما به شهری که مبارزه و مقاومت مردم آن در حال اوج گرفتن است، نخواهیم رفت ... و معتقدیم که کنفرانس سران باید در محلی دیگر تشکیل شود.» (۲۷)

از سوی دیگر، رادیو بی‌بی‌سی در اخبار فارسی بعد از ظهر امروز خود، هدف از حضور وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در هاوانا را فراهم کردن زمینه برگزاری اجلاس آتی سران این کشورها - که قرار است شهریورماه در بغداد تشکیل شود - اعلام کرد و گفت: «احتمالاً در گردهمایی هاوانا بیشتر مسائل اداری و اجرایی و به‌ویژه محل برگزاری اجلاس آینده جنبش غیرمتعهد مطرح می‌شود، اما ایران و سوریه سخت در پی تغییر محل برگزاری اجلاس آینده‌اند.» بی‌بی‌سی به نقل از یک محقق و کارشناس سیاسی، احتمال تغییر محل اجلاس آتی را بعید دانست، اما افزود: «ادامه جنگ ایران و عراق برخی از اعضای جنبش را نگران آن کرده که مبدا برگزاری اجلاس آینده اصولاً غیرممکن گردد. در درجه اول، موضوع امنیت جانی نمایندگان مطرح است و در درجه دوم، [حضور] این نمایندگان در بغداد، پایتخت کشوری که خود در جنگ به سر می‌برد، چندان خوشایند نخواهد بود.»^(۳۸)

خبرگزاری رسمی یوگسلاوی تانیوگ نیز موفقیت اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد را با نتیجه مذاکرات هاوانا مرتبط دانست و درباره موضوعاتی که قرار است در این مذاکرات بررسی شود، چنین گزارش داد: «یکی از مسائل مورد اختلاف مربوط به پاره‌ای از اصول و هدف‌های غیرمتعهدها است که سران کشورهای غیرمتعهد در اجلاس گذشته نتوانستند درباره آن به توافق رسند. دومین مسئله مورد اختلاف که در اجلاس دفتر هماهنگی غیرمتعهدها در هاوانا مورد بررسی قرار می‌گیرد، درخواست ایران برای تغییر محل برگزاری هفتمین کنفرانس سران کشورهای جنبش عدم‌تعهد است که قرار است در بغداد تشکیل شود.» تانیوگ با تأکید بر اینکه تغییر محل برگزاری اجلاس آتی در حوزه اختیارات دفتر هماهنگی این جنبش قرار ندارد، اضافه کرد: «درخواست ایران سبب می‌شود که به‌طور کلی جنگ بین ایران و عراق در مذاکرات هاوانا مورد بررسی قرار گیرد. از دیدگاه تمامی کشورهای غیرمتعهد، این جنگ مانعی بزرگ بر سر راه موفقیت هفتمین اجلاس سران به وجود آورده است.»^(۳۹)

۵۱۷

عراق با این ادعا که ایران آغازگر تجاوز بوده، ضمن اعلام آمادگی برای عقب‌نشینی از خاک ایران، شرایط خود برای برقراری آتش‌بس را اعلام کرد.

رادیو صوت‌الجماهیر عراق در بخش عربی ساعت ۱۱:۳۰ امروز خود با ادعای اینکه چند روز پس از آغاز جنگ، عراق به‌طور رسمی اعلام کرد که هیچ‌گونه چشمداشتی به خاک ایران ندارد و آماده عقب‌نشینی و پذیرفتن صلح است، گفت: «این خط مشی عراق از ابتدای جنگ تاکنون بدون هیچ تغییری باقی مانده است. تمام تلاش‌های بین‌المللی و اسلامی را پذیرفتیم و سه بار آمادگی خود را برای برقراری آتش‌بس اعلام کردیم.» صوت‌الجماهیر سپس شرایط عراق برای برقراری آتش‌بس در جنگ با ایران را به این ترتیب برشمرد: «۱. به رسمیت شناختن حقوق عراق طبق قراردادهای پروتکل‌ها و

عرف‌های بین‌المللی؛ ۲. عدم دخالت در امور داخلی عراق؛ ۳. ایران از توسعه‌طلبی خود دست بردارد و سیاست تجاوزکارانه را به سیاست برقراری صلح و حسن همسایگی مبدل کند.»
این رادیو در پایان اضافه کرد: «درحالی‌که عراق آمادگی خود را جهت عقب‌نشینی از سرزمین‌های ایران اعلام می‌کند، حکام تهران با اینکه نیروهای عراق هنوز در خاک آنها می‌باشند، اظهار می‌دارند که می‌خواهند به عراق حمله کنند. درحالی‌که عراق لزوم ایجاد روابط براساس عدم دخالت در امور یکدیگر را اعلام می‌کند، حکام تهران اعلام می‌کنند که در دخالت در امور عراق اصرار دارند. پس، متجاوز کیست و صاحب حقانیت کیست، ما یا آنها؟»^(۳۰)

۵۱۸

مذاکرات دوروزه وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بدون دستیابی به نتیجه مشخصی پایان یافت و در بیانیه پایانی آن بدون حمایت از عراق، از ایران خواسته شد به جنگ پایان دهد.

امروز، وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس مذاکرات ناتمام شب گذشته خود در ریاض را از سرگرفتند. رادیو بی‌بی‌سی با اعلام این خبر گفت: «هدف از این مذاکرات اتخاذ سیاستی مشترک از سوی این کشورها درخصوص پیروزی اخیر ایران علیه عراق است. شش کشور عضو یعنی عربستان سعودی، کویت، قطر، بحرین، عمان و امارات متحده عربی نگران آن‌اند که مبدا پیروزی اخیر ایران در جنگ موجب تزلزل ثبات منطقه شده و به ناآرامی در کشورهای عربی حوزه خلیج فارس منجر گردد.» بی‌بی‌سی افزود: «[این کشورها] اکنون در موقعیت دشواری قرار دارند؛ از یک‌سو، مایل‌اند که از پیشروی‌های نظامی ایران و نفوذ روزافزون آن در منطقه جلوگیری کنند و از سوی دیگر، به‌خوبی آگاه‌اند که موضع‌گیری علیه رژیم ایران عکس‌العمل شدید و خصمانه دولت ایران و مخالفت کشورهای تندرو عضو جبهه پایداری اعراب [سوریه، لیبی، الجزایر و یمن جنوبی] را که از ایران حمایت می‌کنند، به دنبال خواهد داشت.»

بی‌بی‌سی درباره موضوعات طرح شده در این جلسه نیز اضافه کرد: «وزیران خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج [فارس] آخرین تحولات جنگ ایران و عراق، به‌خصوص ورود نیروهای ایران به خرمشهر را بررسی کردند. همچنین، نتیجه تلاش‌های دیپلماتیک سعود الفیصل، وزیر خارجه عربستان سعودی نیز در این جلسه مطرح شد. وی اخیراً سعی داشته تا سوریه و الجزایر را [متقاعد] نماید که مقامات ایرانی را به پایان دادن جنگ از طریق مذاکره راضی کنند.»
این جلسه پس از سه ساعت مذاکره پایان یافت، بدون آنکه پیشنهاد قاطعی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق داده شود. رادیو بی‌بی‌سی با بیان اینکه نتیجه این مذاکرات نشان می‌دهد کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در تعیین تحولات سیاسی و نظامی منطقه چندان قدرتی ندارند، گفت: «در قطعنامه نهایی این جلسه آمده که عراق همواره آماده است تا به مرزهای

قانونی خود عقب‌نشینی کند و این آمادگی عراق مذاکره برای رسیدن به صلح را امکان‌پذیر می‌سازد. در این قطعنامه اظهار امیدواری شده است که ایران از تلاش‌هایی که برای خاتمه جنگ می‌شود، استقبال کند. وزیران خارجه شورای همکاری خلیج [فارس] اعلام کرده‌اند که پایان جنگ را برای حفظ ثبات و امنیت این منطقه و جلوگیری از مداخله نیروهای بیگانه حیاتی می‌دانند. این وزیران همچنین از تلاش‌های صلح‌جویانه سازمان کنفرانس اسلامی، کشورهای غیرمتعهد و سازمان ملل قدردانی کرده‌اند.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان این گفتار افزود: «در قطعنامه نهایی این جلسه برخلاف آنچه انتظار می‌رفت، علناً از دولت عراق ابراز حمایت نشده است. عراق تاکنون برای تأمین هزینه‌های جنگ چندین میلیارد دلار از کشورهای عربی حوزه خلیج فارس وام گرفته است، اما اکنون به نظر می‌رسد که این کشورها دیگر مایل نیستند که با حمایت علنی از عراق باعث خشم رهبران ایران شوند. ایران به‌خصوص پس از پیروزی‌های اخیر در جبهه جنگ بر امور سیاست منطقه تسلط زیادی یافته و نشان داده است که مداخله کشورهای دیگر را در سیاست‌های خود به‌هیچ‌وجه نخواهد پذیرفت.»^(۳۱)

در پی انتشار بیانیه پایانی این جلسه، یونایتدپرس از ریاض گزارش داد: «ناظران سیاسی معتقدند که عربستان سعودی در تلاش‌های خود برای پرکردن فاصله بین کشورهای تندرو عرب حامی ایران و میانه‌رو با شکست مواجه شده است.»^(۳۲)

خبرگزاری فرانسه نیز از ریاض در گزارشی با اعلام اینکه این جلسه پس از ساعت‌ها مذاکره درمورد جنگ ایران و عراق بدون نتیجه پایان یافت، گفت: «در این جلسه با انتشار اعلامیه‌ای مشترک تنها از ایران خواسته شد به جنگ خاتمه دهد.»^(۳۳)

همچنین، روزنامه *الخلیج* (چاپ شارجه) در بررسی این قطعنامه اگرچه از تلاش شورای همکاری خلیج فارس برای اتخاذ یک موضع واحد دربرابر جنگ ایران و عراق و نیز ترغیب تلاش‌های میانجیگرانه سازمان کنفرانس اسلامی و جنبش عدم‌تعهد تقدیر کرد، اما آن را کافی ندانست و با تأکید بر اینکه کشورهای منطقه باید از شورای امنیت سازمان ملل بخواهند تا تلاش‌هایش برای خاتمه‌دادن به این جنگ را افزایش دهد، نوشت: «اگر شورای امنیت مسئله این جنگ را مورد بحث قرار دهد، این مسئله به‌صورت یک مسئله بین‌المللی درخواهد آمد.»^(۳۴) رادیو اسرائیل هم با اعلام اینکه «وزیران امور خارجه شش کشور عربی خلیج فارس در پایان گفت‌وگوهای دوازده روزه در ریاض، تقاضای همیشگی خود برای پایان‌بخشیدن به جنگ ایران و عراق را تجدید کردند»، گفت: «کشورهای نامبرده هرگز نسبت به ادامه جنگ نظر موافقی نداشتند و رویدادهای چند هفته اخیر، آنها را در عقیده خود دایر بر لزوم پایان‌بخشیدن به این جنگ مصمم‌تر ساخته است.» این رادیو سپس به تحلیل مخالفت کشورهای عرب منطقه با ادامه جنگ ایران و عراق پرداخت و تأکید کرد اگر صدام در آغاز جنگ موفق می‌شد با تصرف خرم‌شهر

و آبادان بر اروندرود تسلط یابد، ایران را از سه جزیره تنب کوچک و بزرگ و بوموسی بیرون می‌راند و خود به‌عنوان یک فرمانروای مطلق در حوزه خلیج فارس اراده‌اش را بر کشورهای عرب منطقه تحمیل می‌کرد. رادیو اسرائیل سپس ادامه داد: «عراق در رقابت با مصر و سوریه همیشه داعیه رهبری جهان عرب را داشته و تسلط بر حوزه خلیج فارس، عراق را در راه نیل به این آرزوی دیرین بسیار یاری می‌بخشید. آن‌گاه عربستان سعودی و بیش از آن امیرنشین‌های ضعیف و کوچک [مانند] کویت، بحرین، امارات متحده عربی، قطر و عمان در معرض دست‌اندازی رژیم بغداد قرار می‌گرفتند و اکنون که صدام به این آرزوی خویش نرسیده و رزمندگان ایرانی توانسته‌اند ارتش دشمن را از خرمشهر به عقب برانند و در آستانه آزادسازی سایر نقاط اشغالی کشور خود قرار گیرند، حکومت اسلامی ایران تهدیدهای خود را علیه حکومت‌های حوزه خلیج فارس شدت بخشیده و صریحاً اعلام می‌دارد که اگر آنها به راه اسلام بازنگردند و یا به عبارت صحیح‌تر اگر از سیاست و ایدئولوژی رژیم تهران پیروی نکنند، مجازات خواهند شد و با خطر سقوط و سرنگونی روبه‌رو خواهند گردید. بدین‌سان آنان که نام کشورهای میانه‌رو عرب بر خود نهاده و درحال‌حاضر امنیت خویش را در خطر می‌بینند، خواهان پایان یافتن این جنگ هستند و توصیه می‌کنند درگیری‌ها و اختلاف‌نظرها از طریق میانجیگری و مصالحه حل شود.»

رادیو اسرائیل در ادامه این تحلیل با اشاره به اینکه در بیانیه پایانی جلسه امروز شورای همکاری خلیج فارس از ادامه کمک کشورهای عضو این شورا به عراق حرفی به میان نیامده است، گفت: «گرچه کشورهای نامبرده هرگز از صدام و رژیم او خرسند نبودند، ولی اکنون از سقوط وی نیز بیم دارند؛ زیرا با رفتن صدام ممکن است حکومتی در بغداد روی کار آید که برای پایان‌بخشیدن به جنگ با ایران به حکومت سوریه نزدیک شود و از حافظ اسد که با ایران مناسباتی بسیار دوستانه دارد، کمک بخواهد؛ و این خود جناح افراطیون عرب را تقویت خواهد کرد و جبهه امتناع [پایداری] عربی را نیرومند خواهد ساخت و ممکن است خاورمیانه را به ماجراجویی‌هایی تازه بکشانند.» این رادیو در پایان تحلیل خود اضافه کرد: «جنگ ایران و عراق دودستگی و نفاق را در جهان عرب شدت بخشیده و شکاف موجود را عمیق‌تر ساخته است. از یک‌سو، حافظ اسد و معمر قذافی و یارانشان با حمایت از ایران خواهان سرنگونی رژیم صدام حسین هستند؛ و از سوی دیگر، ملک خالد، سالم الصباح و هم‌پیمانانشان بیم دارند که سقوط صدام زلزله‌ای در منطقه ایجاد کند و نتایجی وخیم در پی داشته باشد، ولی درهرحال حکومت اسلامی ایران در درخواست خود مبنی بر لزوم سرنگونی صدام و حتی محاکمه و مجازات او پابرجا می‌باشد و چنین خواسته‌هایی پایان‌بخشیدن به جنگ را دشوارتر خواهد ساخت. از سوی دیگر، رژیم کنونی ایران از جنگ و ادامه آن برای تقویت پایه‌های خویش به‌خوبی بهره‌برداری کرده و دلیلی نمی‌بیند از خواسته خویش که جزئی از ایدئولوژی حکومت می‌باشد، صرف‌نظر

۵۱۹

در ادامه فعالیت‌های دیپلماتیک درخصوص جنگ ایران و عراق، شورای امنیت سازمان ملل تشکیل جلسه داد؛ وزیر امور خارجه ایتالیا با سفیران ایران و عراق در این کشور گفت‌وگو کرد؛ وزیران امور خارجه عربستان سعودی و مراکش با پیام‌هایی از سوی سران کشورهای خود به ترتیب به اردن و عربستان سفر کردند و رئیس‌جمهور مصر گفت از هر تلاشی برای خاتمه جنگ حمایت می‌کند. به گزارش یونایتدپرس از سازمان ملل، شورای امنیت پشت درهای بسته جنگ ایران و عراق را بررسی کرد. در این جلسه ۳۰ دقیقه‌ای، ۱۵ عضو شورا از خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، خواستند تا از طریق معاون و نماینده‌اش به تلاش‌های خود برای یافتن راه‌حل خاتمه این جنگ ادامه دهد.^(۳۶) رادیو اسرائیل نیز با اعلام اینکه جلسه شورای امنیت به درخواست اردن تشکیل شده است، گفت: «اردن در این درخواست اعلام داشته که ادامه جنگ ایران و عراق صلح خاورمیانه را به خطر انداخته و آرامش جهان را مورد تهدید قرار داده است.»^(۳۷) خبرگزاری فرانسه هم در گزارشی از این جلسه به سابقه اقدامات سازمان ملل اشاره کرده و آورده است: «شورای امنیت اندکی پس از آغاز جنگ ایران و عراق این مسئله را مورد بررسی قرار داد و دبیرکل سازمان ملل را مأمور میانجیگری بین دو کشور کرد. از آن پس، اولاف پالمه [نماینده سوئدی دبیرکل سازمان ملل] پنج بار از تهران و بغداد دیدن کرد، ولی از گفت‌وگوهای خود با مقام‌های دو کشور نتیجه نگرفت.» خبرگزاری فرانسه همچنین از سفر دیروز اولاف پالمه به نیویورک خبر داد و اضافه کرد که وی قرار است امروز، با دبیرکل سازمان ملل دیدار کند.^(۳۸)

در همین حال، وزیر امور خارجه ایتالیا امروز، پس از دیدار با سفیران ایران و عراق در این کشور گفت: «ایتالیا آماده است برای حل مسالمت‌آمیز اختلافات این دو کشور کمک کند.» وی تأکید کرد که ایتالیا با هر دو کشور ایران و عراق روابط دوستانه دارد. وزارت امور خارجه ایتالیا نیز پس از این دیدارها با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد که دولت این کشور آماده فراهم‌سازی زمینه مذاکرات میان ایران و عراق برای حل مسالمت‌آمیز اختلافاتشان است.^(۳۹)

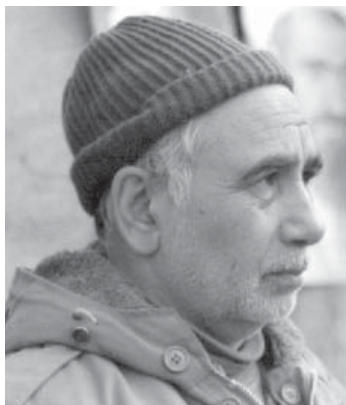
از سوی دیگر، سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان سعودی، امروز، پس از پایان جلسه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس با پیام کتبی ملک خالد شاه عربستان برای ملک حسین شاه اردن، وارد امان پایتخت اردن، شد. به گزارش یونایتدپرس از امان، سعود الفیصل گفت دیدارش از اردن بخشی از مشورت‌های میان دولت‌های عربی درباره اوضاع منطقه است.^(۴۰)

محمد بوسته وزیر امور خارجه مراکش نیز با سفر به عربستان سعودی پیام ملک حسن را به ملک خالد تسلیم کرد. خبرگزاری فرانسه از ریاض، ضمن اعلام این خبر افزود: «این پیام مربوط به راه‌های حل و فصل کشمکش ایران و عراق و اوضاع جهان عرب می‌باشد.»^(۴۱)

به گفته رادیو قطر، حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر هم امروز در دو جلسه با برخی مقام‌های دولت این کشور مسئله جنگ ایران و عراق و اوضاع کنونی منطقه خلیج فارس را بررسی کرد.^(۴۲) مبارک حمایت مصر از هرگونه تلاش در راه پایان‌دادن به این جنگ را اعلام کرد.^(۴۳)

۵۲۰

درحالی که رئیس جمهور سوریه ورود نیروهای ایران به خاک عراق را حق طبیعی ایران می داند، رادیو امریکا به نقل از یک مقام دولت سوریه اعلام کرد که این کشور با ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق مخالفت خواهد کرد.

فخرالدین حجازی
نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی

فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران، که به تازگی همراه محمد غرضی وزیر نفت ایران، به سوریه سفر کرده بود، در یک مصاحبه مطبوعاتی به دیدار هیئت ایرانی با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، اشاره کرد و گفت: «آنچه که جالب به نظر می رسید، آگاهی رئیس جمهوری سوریه از جریان کلی جنگ و پیروزی های رزمندگان اسلام بود و توسط مهندس غرضی جزئیات جنگ نیز از روی نقشه به اطلاع ایشان رسید.» حجازی افزود: «یکی از کشورهای بلوک شرق به سوریه فشار آورده است که خطوط لوله نفت عراق که چندی پیش توسط سوریه بسته شده است را باز کند، ولی حافظ اسد این خواسته

کشور مزبور را مردود دانسته و عملی غیرممکن اعلام کرده است. همچنین، رئیس جمهوری سوریه در پاسخ به [ادعای] کشورهای مرتجع عرب مبنی بر اینکه ایران قصد دارد با وارد شدن به خاک عراق حکومت این کشور را سرنگون کند، گفت: این یک حق طبیعی ایران است؛ زیرا عراق به منظور ساقط کردن جمهوری اسلامی ایران به خاک این کشور تجاوز کرد و اکنون ورود ایران به خاک عراق برای سرنگون کردن حکومت این کشور یک حق طبیعی است.»^(۴۴)

درهمین حال، رادیو صدای امریکا در یکی از بخش های خبری امروز خود گفت: «یکی از مقامات بلندپایه دولت سوریه خاطرنشان کرده است که کشور متبوعش با آنکه در جنگ خلیج فارس حامی ایران بوده است، اما با تهاجم قوای این کشور به خاک عراق مخالفت خواهد کرد.»^(۴۵)

۵۲۱

روزنامه پراودا ارگان رسمی حزب کمونیست شوروی که تاکنون از انعکاس و تفسیر پیروزی های ایران در عملیات بیت المقدس اجتناب کرده است، از احتمال ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق ابراز نگرانی کرد. یک روزنامه آلمانی نیز سقوط صدام را مشکل بزرگ شوروی و امریکا دانست. امروز، پراودا در مقاله ای بدون اشاره به تجاوز ارتش عراق به خاک ایران و با تأکید بر اینکه

«اتحاد شوروی از همان آغاز جنگ [ایران و عراق] طرفدار قطع هرچه زودتر آن بود»، نوشته است: «این خونریزی بی معنا و نابخردانه تنها به نفع نیروهای امپریالیسم است که خواب بازستاندن مواضع از دست رفته خود را در منطقه می بینند، موضعی که به ویژه پس از انقلاب ایران متزلزل شد.»

این روزنامه چاپ مسکو در ادامه مقاله خود به حضور یک ناوگروه بزرگ نیروی دریایی آمریکا در نزدیکی خلیج فارس، استقرار ۵ هواپیمای آواکس آمریکایی مجهز به سیستم هشداردهنده و استقرار نیروهای واکنش سریع آمریکا در مصر، سومالی، کنیا و عمان به عنوان عواملی که می توانند تنش موجود در منطقه را شدت بخشند، اشاره و اضافه کرده است: «امپریالیست ها موفق شده اند از درگیری مسلحانه ایران و عراق نفع زیادی ببرند و نمی خواهند که آتش این درگیری خاموش شود.»

پراودا همچنین از دو دسته کشورهای عربی که از عراق و ایران حمایت می کنند، نام برده و سپس با ابراز نگرانی درباره احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق آورده است: «گسترش عملیات جنگی مثلاً توسعه آن به خاک عراق، که این اواخر صحبت هایی پیرامون آن به گوش می رسد، می تواند باعث جلب [نظر] کشورهای جدید به این درگیری مسلحانه شود. تل آویو و واشنگتن امید دارند که در صورت تشدید اختلاف ها میان کشورهای عربی، مسائل حل نشده مربوط به اختلافات منطقه خاور نزدیک به فراموشی سپرده شود. این مسائل عبارت اند از: برطرف کردن پیمان های تجاوز اسرائیل، اداره حقوق پامال شده فلسطینی ها و جست و جوی راه های استقرار صلح عادلانه و بادوام در خاور نزدیک. حتی به عقیده روزنامه دیلی تلگراف ارگان محافظه کاران انگلیس، توسعه ابعاد درگیری میان ایران و عراق جدایی کشورهای عربی را عمیق تر خواهد ساخت و به اسرائیل فرصت خواهد داد که بار دیگر به تجاوز دست زند.»

پراودا در پایان ابراز امیدواری کرده است که تلاش هایی که برای یافتن راه های مسالمت آمیز برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق از سر گرفته شده است، به موفقیت برسد.^(۴۶)

در همین حال، روزنامه فرانکفورتر آلگمانیه (چاپ آلمان غربی) در شماره امروز خود نوشته است: «سقوط صدام مشکل ابرقدرت ها است و شوروی همچون آمریکا با مسئله ای بزرگ در منطقه خلیج فارس روبه رو است.»^(۴۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۰

۱. سند شماره ۷۸۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۱، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۳ - ۱.
۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۲.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۴، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۵. سند شماره ۴۳۵۶۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی کل سپاه به مناطق ده‌گانه سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۷. سند شماره ۷۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۵ نصر سپاه به قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۸. سند شماره ۷۸۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: لشکر ۵ نصر سپاه به قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۹. سند شماره ۷۸۶۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: لشکر ۵ نصر سپاه - واحد مهندسی رزمی به تیپ‌های تابعه، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۰. سند شمار ۵۷۷۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۱. سند شماره ۵۲۷۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد طرح و برنامه سپاه منطقه ۷ (باختران) به طرح و برنامه عملیات و اطلاعات مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۴.
۱۳. سند شماره ۵۲۷۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) به سپاه پاسداران مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۱۴. سند شماره ۵۲۷۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به طرح و برنامه مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۱۵. سند شماره ۳۴۴۹۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ سندج به استانداری کردستان (مشاور سیاسی و نظامی)، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۱۸. سند شماره ۵۷۸۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:
- از فرماندهی سپاه منطقه ۳ (چالوس) به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۱؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۱۲ و ۱۳، ساری - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱، صص ۲ و ۴.
۲۰. سند شماره ۷۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات اداره دوم ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۵، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۲۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۴.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، صص ۱۳ و ۱۶.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۲۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۷ و ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۳۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶.
۳۳. همان.
۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۳ و ۴، ابوظبی - خبرگزاری امارت عربی متحده، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۱۰ و ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۰.
۳۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶.

۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۵، تهران - به نقل از روزنامه

سعودی عرب نیوز، ۱۳۶۱/۳/۱۱.

۴۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۳.

۴۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۲، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۰.

۴۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، صص ۱۳ و ۱۴، رادیو مسکو، ۱۳۶۱/۳/۱۰.

۴۷. روزنامه کیهان ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۶.

۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۰.

۳۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۶.

۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۰، ص ۱۳، رادیو اسرائیل به نقل از خبرگزاری فرانسه از رم، ۱۳۶۱/۳/۱۰.

۴۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶.

۴۱. همان.

۴۲. همان.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۱۱ خرداد ۱۳۶۱

۸ شعبان ۱۴۰۲

۱ ژوئن ۱۹۸۲

۵۲۲

نیروهای عراقی با هدف تصرف مجدد جاده اهواز - خرمشهر به مواضع دفاعی نیروهای ایران در منطقه کوشک هجوم آوردند و پس از ساعت‌ها درگیری با تحمل تلفات و خساراتی به مواضع قبلی خود بازگشتند. ارتش عراق شروع این درگیری را به نیروهای ایران نسبت داد.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران و رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، ارتش عراق درحالی که مواضع پدافندی خود را در سراسر خطوط مرزی جبهه جنوب به سرعت مستحکم می‌کند، در ساعت ۰۰:۳۰ بامداد امروز، با واحدهایی از تیپ ۹۴ پیاده به مواضع دفاعی تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار ارتش (از قرارگاه عملیاتی قدس) در منطقه کوشک هجوم آورد و با نیروهای این تیپ درگیر شد. این درگیری تا ساعت ۸ صبح، به طول انجامید و سرانجام، نظامیان عراقی با تحمل تلفات و خساراتی عقب‌نشینی کردند.

یک ساعت بعد، عراقی‌ها دوباره به مواضع نیروهای خودی حمله کرده و با آنها درگیر شدند. این درگیری تا ساعت ۱۹:۳۰، ادامه یافت و نیروهای عراقی این بار هم با تحمل ۵۰۰ کشته یا زخمی، ۱۱ اسیر و ازدست‌دادن ۵ تانک، ۴ خمپاره‌انداز، ۲ تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری و ۳ بولدوزر به مواضع اولیه خود بازگشتند.^(۱)

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه شماره ۷۲۹ امروز خود شروع این درگیری را به نیروهای ایران نسبت داد و ادعا کرد که رزمندگان ایران در این درگیری متحمل ۱۵۰ کشته و انهدام ۲ تانک چیتن، ۵۰ نفربر زرهی، ۳ پایگاه موشک‌انداز، ۲ تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری و یک خودروی حامل مهمات شده‌اند.^(۲)

۵۲۳

ارتش عراق علاوه بر تجاوز به حریم هوایی جزیره خارک و بمباران شهر دهلران، شهر آبادان را نیز زیر آتش توپخانه قرار داد.

در ساعت ۰۹:۳۰ امروز، ۴ هواپیمای عراقی که قصد بمباران جزیره خارک را داشتند، پس از ورود به حریم هوایی این جزیره هدف پدافند هوایی ایران قرار گرفتند و در نتیجه، یک فروند از آنها در شمال شرقی جزیره خارک سرنگون شد و یک فروند دیگر در حالی که از آن دود برخاسته بود، همراه با ۲ هواپیمای دیگر از آسمان منطقه دور شدند.^(۳)

در ساعت ۱۰:۳۰ نیز ۲ هواپیمای عراقی ضمن تجاوز به حریم هوایی دهلران، این شهر را بمباران کردند که بر اثر آن علاوه بر تخریب تعدادی از ساختمان‌های مسکونی و تجاری ۲ تن مجروح شدند.^(۴)

امروز همچنین توپخانه ارتش عراق شهر آبادان را بار دیگر زیر آتش قرار داد. در این گلوله‌باران به ۳ منزل مسکونی خساراتی وارد آمد و یک منزل نیز طعمه حریق شد.^(۵) خاطر نشان می‌شود در اطلاعیه نظامی شماره ۷۲۹ امروز عراق به هیچ‌یک از این حملات اشاره‌ای نشده است.^(۶)

۵۲۴

نیروهای خودی در نوسود و تکاب، به مقر ضدانقلابیون مسلح حمله کردند. در نقده، پیرانشهر و میاندوآب نیز بر اثر انفجار مین کار گذاشته شده به دست عناصر ضدانقلاب تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح شدند.

به گزارش سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) امروز گروهی از پاسداران سپاه پاره پس از اجرای عملیاتی علیه مقر ضدانقلابیون حزب منحل دموکرات کردستان در نوسود، سالم به پایگاه خود بازگشتند. در این عملیات ۱۰ تن از افراد حزب دموکرات کشته شدند.^(۷) همچنین، در عملیاتی که در روستای قوجه از توابع تکاب اجرا شد، ۲ تن از عناصر این حزب کشته شدند و نیروهای خودی به سلامت به پایگاه‌های خود بازگشتند.^(۸)

روابط عمومی سپاه پاسداران نقده نیز گزارش داد امروز، در حوالی روستای کانی طیف از توابع این شهر یک خودروی مین‌یاب ارتش بر اثر برخورد با مینی که افراد ضدانقلاب کار گذاشته بودند، آسیب دید و در نتیجه ۳ سرنشین آن مجروح شدند. گزارشی دیگر نیز حاکی است که انفجار یک مین در منطقه گردکان حیران از توابع پیرانشهر و یک مین دیگر در ۱۰ کیلومتری جنوب شرقی میاندوآب به شهادت ۲ نفر و جراحت ۹ نفر از اهالی غیرنظامی این دو منطقه انجامید.^(۹)

۵۲۵

سپاه پاسداران از متلاشی کردن چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران؛ و شهربانی از اتخاذ تدابیر پیشگیرانه در قبال اقدامات ایذایی و تخریبی این سازمان خبر دادند.

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران در اطلاعیه‌ای از کشف و متلاشی شدن چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به دست نیروهای سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور (تهران) خبر داد. در این اطلاعیه اسامی چند عضو این سازمان که در این عملیات‌ها کشته یا دستگیر شده‌اند، منتشر شده است: ۱. «عالیه بازرگان عضو و کاندیدای گروهک منافقین در مشهد. ۲. علی انگبینی عضو منافقین. ۳. حسین صفاری عضو بالا. ۴. همسر حسین جلیلی عضو. ۵. غلامحسین ابراهیمی عضو باسابقه. ۶. محمود میرمالک عضو باسابقه. ۷. شهلا حریری مطلق از هواداران فعال تشکیلاتی که طرح به شهادت رسانیدن حجت‌الاسلام کربوبی نماینده امام در بنیاد شهید را به سازمان پیشنهاد کرد و پس از تأیید، قصد اجرای آن را داشته است. ۸. چهار تن از اعضای روابط خارجی منافقین به اسامی حامد، امیر، فرامرز و پری.»

در پایان این اطلاعیه آمده است: «ما بار دیگر به کلیه اعضا و هواداران گروهک‌های ملحد و منافقین هشدار می‌دهیم قبل از گرفتاری در چنگال نیروهای توانمند اسلام خود را در پناه اسلام و جمهوری اسلامی قرار دهند.»^(۱۰)

اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی نیز امروز در تلفن‌گرامی به دفتر نخست‌وزیری اعلام کرد که سازمان مجاهدین خلق (منافقین) قصد دارد با اقدامات ایذایی خود در برخی ادارات و سازمان‌ها، رعب و وحشت ایجاد کند. در این تلفن‌گرام افزوده شده که شهربانی اقدامات مراقبتی لازم را در این خصوص انجام داده است.^(۱۱)

۵۲۶

فرماندهان ارتش عراق در جبهه جنوب، امروز در جلسه‌ای با حضور صدام حسین از چگونگی شکست قوای خود در این جبهه گزارش دادند.

بنا بر اعلام رادیو بغداد، صدام حسین رئیس‌جمهور و فرمانده کل نیروهای مسلح عراق، امروز در بغداد، با فرماندهان ارتش این کشور درباره رویدادهای اخیر جبهه جنوب گفت‌وگو کرد.^(۱۲) خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از اهواز اعلام کرد در این نشست عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق، که فرماندهی نیروهای این کشور در مقابل با نیروهای ایران در جریان عملیات بیت‌المقدس را برعهده داشت، از شکست قوای خود گزارش داد. خبرگزاری جمهوری اسلامی با اشاره به اینکه عدنان خیرالله پس از حضوری یک‌ماهه در قرارگاه تاکتیکی ارتش عراق در بصره، امروز وارد بغداد شده است، اضافه کرد: «در جریان این نشست که امشب، از تلویزیون بصره پخش شد، آثار نگرانی و اضطراب ناشی از شکست‌های مکرر ارتش عراق در چهره صدام و سایر فرماندهان مشهود بود.»^(۱۳)

۵۲۷

۷۵/۷ درصد از شرکت‌کنندگان در یک نظرسنجی در شهر تهران با ادامه جنگ و ورود نیروهای ایران به خاک عراق موافق‌اند.

معاونت سیاسی اجتماعی وزیر مشاور در امور اجرایی در نامه‌ای به فرماندهی کل سپاه پاسداران نتایج نظرسنجی انجام‌شده در مناطق بیست‌گانه شهر تهران* درمورد ادامه جنگ و ورود نیروهای ایران به خاک عراق را اعلام کرد. در این نظرسنجی که جامعه آماری آن ۵۰۲ نفر از شهروندان تهرانی بودند، این سؤال مطرح شد که «اگر حکومت عراق شرایط ما را نپذیرد، آیا صلاح می‌دانید وارد خاک عراق شویم؟» و نتایج حاصل از آن چنین است: ۳۸۰ نفر (۷۵/۷ درصد) پاسخ مثبت، ۷۶ نفر (۱۵/۱ درصد) پاسخ منفی و ۴۶ نفر (۹/۲ درصد) پاسخ نداده‌اند.

از کسانی که پاسخ مثبت داده‌اند ۲۳۱ نفر مرد و ۱۴۹ نفر زن بوده‌اند که ۱۱۸ نفر ۱۵ تا ۲۴ ساله، ۱۰۱ نفر ۲۵ تا ۳۴ ساله، ۶۴ نفر ۳۵ تا ۴۴ ساله، ۵۲ نفر ۴۵ تا ۵۴ ساله، ۳۵ نفر ۵۵ تا ۶۴ ساله بوده و ۱۰ نفر سن بالای ۶۴ سال داشته‌اند. از این افراد ۸۵ نفر بی‌سواد، ۱۱۸ نفر دارای تحصیلات ابتدایی، ۱۵۸ نفر با تحصیلات متوسطه و ۱۹ نفر با تحصیلات عالی بوده‌اند.

از کسانی که پاسخ منفی داده‌اند ۲۹ نفر مرد و ۴۷ نفر زن بوده‌اند که ۲۵ نفر آنها ۱۵ تا ۲۴ ساله، ۲۱ نفر ۲۵ تا ۳۴ ساله، ۱۲ نفر ۳۵ تا ۴۴ ساله، ۱۲ نفر ۴۵ تا ۵۴ ساله، ۵ نفر ۵۵ تا ۶۴ ساله و ۱ نفر بالای ۶۴ سال سن داشته‌اند. از این افراد ۹ نفر بی‌سواد، ۱۷ نفر با تحصیلات ابتدایی، ۴۰ نفر با تحصیلات متوسطه و ۱۰ نفر با تحصیلات عالی بوده‌اند.

همچنین از کسانی که پاسخ نداده‌اند ۱۷ نفر مرد و ۲۹ تن زن بوده‌اند.^(۱۴)

۵۲۸

امام خمینی در جمع تعدادی از کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران ضمن تأکید بر مسئولیت روزافزون متصدیان نظام، تلاش حامیان صدام حسین برای جلوگیری از سرنگونی وی را بی‌نتیجه خواندند. ایشان همچنین هدف از طرح ادعای ارسال سلاح از رژیم صهیونیستی به ایران را بدنام‌کردن جمهوری اسلامی اعلام کرده و درباره برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد، به کشورهای غیرمتعهد هشدار دادند.

به مناسبت آغاز سومین سال فعالیت نخستین دوره مجلس شورای اسلامی، امروز، نمایندگان این مجلس، اعضای شورای عالی قضایی، قضات شرع و دادستان‌های دادگاه‌های انقلاب اسلامی در حسینیه جماران با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، دیدار کردند. در این دیدار، ابتدا آیت‌الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، ضمن عرض تبریک آزادی خرمشهر، این پیروزی را فتح عظیم که طلیعه پیروزی‌های بزرگ‌تر است، خواند. سپس حجت‌الاسلام والمسلمین

* این نظرسنجی در طول روز گذشته و امروز انجام شده است.

هاشمی رفسنجانی در سخنانی گفت: «نمایندگان مجلس شورای اسلامی امسال، با ترکیب تازه‌ای نسبت به سال گذشته، به حضور امام شرفیاب شدند. ما در سال گذشته، تعدادی از نمایندگان مجلس و نیز افرادی از قوه قضائیه همچون شهید مظلوم بهشتی را از دست دادیم و اکنون ما از وجود آنان محروم هستیم.» وی در ادامه با بیان اینکه «برای تعدیل حقوق‌ها و گرفتن مظالم از ظلمه و دادن آن به مظلوم معیارهای روشنی وجود ندارد و ما در مدت کار مجلس همواره با این مشکلات مواجه بودیم»، از امام خمینی درخواست کرد که در این مورد رهنمود و ارشاد بفرمایند.^(۱۵)

آن‌گاه، رهبر انقلاب با تشکر از حاضران و تبریک پیروزی رزمندگان به آنان، ملت و مستضعفان جهان، ابتدا در مورد درخواست رئیس مجلس با بیان اینکه «من الان نمی‌توانم به‌طور شایسته صحبتی در آن باب بکنم و من امروز یک کلیاتی عرض می‌کنم و ان‌شاءالله در فرصت دیگر امید است که مسائل و مشکلات حل شود»، گفتند: «من هم معتقدم به اینکه مشکلات فراوان داریم، لکن چون درصدد رفع مشکلات هستیم، هم مجلس محترم که بحمدالله یک اجتماع الهی است و هم شورای عالی قضایی و قضات و دادستان‌های محترم که همه متعهد و خدمتگزار هستند؛ و هم دولت و مراتب اجرایی، الان همه درصدد رفع مشکلات هستند.» ایشان ضمن اظهار امیدواری به رفع هرچه سریع‌تر مشکلات و با تأکید بر اینکه به هر میزان که انقلاب پیش می‌رود، مسئولیت متصدیان نظام افزایش می‌یابد، افزودند: «یک‌وقت است که اول انقلاب است و مشکلات انقلاب در کار است و هرج‌ومرج‌هایی که در هر انقلاب اجتناب‌ناپذیر است، آنجا عذر موجه است. یک‌وقت هم هست که باز مفسدین و منافقین و منحرفین دستشان باز است و به کارهای جنایتکاری خودشان ادامه می‌دهند و جنگ است و حال جنگ است، آن‌وقت هم یک مقداری معذور هستند. اما بحمدالله این مسائل که خار راه آقایان است حل شده، باید ما حساب کنیم هم قضیه جنگ به خواست خدای تبارک‌وتعالی در شرف حل است و هم این منحرفین و وابستگان به قدرت‌ها رو به فنا هستند.»

رهبر انقلاب اسلامی سپس با تأکید بر پیگیری شعار «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» مردم در ابتدای انقلاب اسلامی، اظهار داشتند: «آنها استقلال می‌خواهند، آزادی می‌خواهند و جمهوری اسلامی می‌خواهند؛ جمهوری‌ای که باید اساسش بر احکام باشد و جمهوری‌ای باشد که رسول خدا صلی‌الله‌علیه و آله و سلم و امام زمان روحی له الفدا بپذیرد. اگر یک خدشه در احکام اسلام واقع بشود، نه پیغمبر می‌پذیرد و نه امامان ما.»

امام خمینی به حاضران توصیه کردند: «کوشش باید بکنیم به اینکه درعین حالی که باید سریع قدم‌های بلند را برداریم، درعین حال تمام قدم‌ها باید اسلامی باشد و رو به اسلام باشد و نمی‌توانید اگر یک مطلبی را در مجلس بگذرانید و خدای‌نخواسته متخلف باشد از اسلام، نمی‌توانید شما عذر برای خودتان پیدا بکنید و اگر یک قدم، قضات محترم و شورای قضایی خدای‌نخواسته برخلاف آنچه مقرر است بردارد، آن‌هم معذور نیست و مؤاخذ است.»

بنیان‌گذار جمهوری اسلامی در ادامه سخنان خود به تشریح رخدادهای جاری در منطقه و جهان برای نجات صدام حسین از سرنگونی و نیز برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد پرداختند و افزودند: «از امریکا تا انگلستان، تا فرانسه، تا آلمان، تا سایر جاها به راه افتاده‌اند، دستپاچه شده‌اند و هیاهو می‌خواهند راه بیندازند که در این وقت چه می‌شود. این دستجاتی که می‌خواهند صدام را زنده کنند یا تطهیر کنند، چه در بغداد بروند و غیرمتعهدین به اصطلاح مجتمع بشوند و چه نروند، مطلب از اینها گذشته است، این مرده [صدام]، زنده نخواهد شد. اگر هم بغداد بروید، یک مرده را رئیس خودتان قرار دهید،* یک جنایتکار مرده را انتخاب کرده‌اید و این عار برای شما غیرمتعهدها تا قیامت بر پیشانی‌تان منقش است ... آنهایی که از آن طرف دریاها آمده‌اند اینجاها گردش می‌کنند، آنها هم اگر بخواهند صدام را زنده کنند، همان حرفی است که به آنها باید گفت.»

امام خمینی درباره اخبار منتشرشده اخیر مبنی بر ارسال تجهیزات نظامی از رژیم صهیونیستی به ایران نیز گفتند: «خودش [صدام حسین] با اسرائیل رفیق و دوست و برادر است و می‌گوید که اسلحه از اسرائیل می‌آید و حالا هم ابرقدرت‌ها و گویندگان آنها با این مانورهای مضحک یکی از این‌ور می‌گوید، یکی از آن‌ور. یکی [دولت اسرائیل] می‌گوید که من به اطلاع امریکا بودم [به ایران اسلحه فرستادم]، امریکا می‌گوید که من گفتم آن‌قدر کار نکن؛ و مجلسشان می‌گوید که چرا این کار را کردی؟ مطلب را مسلم همه‌شان می‌گویند که ای مردم بدانید که این اسرائیل به ایران اسلحه فرستاده و همه اینها و خود اسرائیل هم این مطلب را احراز کرده است که اگر اسرائیل انگشتش را به بحر محیط بزند، نجس می‌شود؛ چون این را احساس کرده است، می‌خواهد بالاینکه «من کمک کرده‌ام» ایران را بدنام بکند.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان سخنان خود به کشورهای غیرمتعهد هشدار دادند: «من خوف این را دارم که اگر اینها مجتمع بشوند، در بغداد یا در بین راه، چند نفر از اینها را بزنند و بکشند و گردن ایرانی‌ها بگذارند. یا در مجلس که مجتمع می‌شوند، یک‌وقت خود صدام برای اینکه برود دستش را بشوید، بیرون برود و مجلس را منهدم کنند. درست توجه کنید که مبدا به دام بیفتید، به دام این صدام بیفتید که این مرد خطرناکی است. اشخاصی که آخر عمرشان را می‌گذرانند، جنایتکارانی که آخر عمرشان را می‌گذرانند، می‌گویند حالا که من رفتم، بگذارید همه بروند ... حالا خودشان بنشینند فکر بکنند که آیا صدام با این جنازه متعفن، ارزش دارد که شما ارزش‌هایی به پای او بریزید؟ امریکا که می‌گوید من اسرائیل را به شما نخواهم فروخت. ارزش دارد این امریکا که شما برای خدمت به او تمام حیثیت خودتان را پیش ملتتان، پیش ملت‌های عالم، پیش نسل‌های آینده از بین ببرید؟ من امیدوارم که اینها بیدار بشوند و توجه به مسائل بکنند و خودشان را به هلاکت نیندازند و ما را هم به زحمت نیندازند.» (۱۶)

* در صورت برگزاری هفتمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در بغداد، صدام حسین براساس ضوابط مقرر به ریاست دوره آتی این جنبش برگزیده می‌شد.

۵۲۹

رئیس‌جمهور ایران ضمن تأکید بر اهمیت حفظ امنیت خلیج فارس، اخبار ارسال سلاح از رژیم صهیونیستی به ایران را دروغ خواند و در واکنش به درخواست رادیوی عربستان سعودی برای صدور حکم جهاد علیه ایران، از جهادگران آنان خواست که بیایند و شانس خود را امتحان کنند. آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، امروز در دیدار با وزیر مشاور و سرپرست بهزیستی و مسئولان این سازمان در سخنانی با تأکید بر اینکه «شیطان بزرگ و همه وابستگانش در منطقه هیچ غلطی نمی‌توانند بکنند»، گفت: «ما بارها اعلام کرده‌ایم به امنیت خلیج فارس اهمیت می‌دهیم و هرگز اجازه اخلال و اختلال در آن را به هیچ‌کس نخواهیم داد.»

وی درباره ادعای رژیم صهیونیستی درمورد ارسال تجهیزات نظامی به ایران نیز تصریح کرد: «برخلاف تبلیغات بلندگوهای صهیونیستی جهان که قصد دارند وانمود کنند دولت جمهوری اسلامی ایران از این و آن سلاح خریده است، در این راه واضحاً مبتلا به تناقض‌گویی و دروغ و حرف‌های مسخره می‌شوند ما به آنچه که داشتیم قناعت کردیم و البته مقدار قابل توجهی هم غنیمت گرفتیم.»

رئیس‌جمهور همچنین به درخواست اخیر رادیوی عربستان سعودی از علمای اهل تسنن برای صدور حکم جهاد علیه ایران چنین واکنش نشان داد: «اینها ما را به چه تهدید می‌کنند؟ آنهایی که حکم جهاد علیه جمهوری اسلامی می‌دهند، جهادگران آنها چه کسانی هستند؟ نیروهای واکنش سریع [امریکا]؟ فتوای جهاد مسئولان غیرمسئول و مرتجع منطقه را نظامیان امریکا می‌خواهند جامه عمل بپوشانند؟ بیایند و شانشان را امتحان کنند. ما تا وقتی که این ملت مسلمان و مصمم را داریم، تا وقتی نور اسلام و معنویت در این جامعه هست، هیچ باکی نداریم.»

آیت‌الله خامنه‌ای در ادامه بر رسیدگی به محرومان و مستضعفان جامعه تأکید کرد و گفت: «ارتباط نزدیکی که سازمان بهزیستی با مردم و نیازمندان جامعه دارد، کمک بزرگی برای آن است. این نعمت والایی است و باید قدر آن را دانست.» وی افزود: «امروز در کشور ما هرکس که می‌تواند باید به درماندگان و ازکارافتادگان کمک کند، زیرا جامعه ما یک جامعه قرن‌ها ضربه‌خورده است. توصیه ما به دولت نیز هرچه بیشتر کردن تلاش‌هایش می‌باشد و به مجلس شورای اسلامی نیز سفارش می‌کنیم که [در تصویب] طرح‌ها و لوایحی که ارتباط مستقیم با نجات محرومین از وضع رقت‌بار و گرفتاری‌های تأسف‌آمیز زندگی‌شان - که از گذشته به ارث مانده است - دارد، تسریع نمایند.»^(۱۷)

۵۳۰

رئیس‌مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع در مقاله‌ای که امروز در روزنامه اطلاعات چاپ شده، دیدگاه خود را درباره وضعیت جنگ بعد از آزادسازی خرمشهر و رسیدن به مرزها، چگونگی احقاق حقوق ایران، ضرورت یا عدم ضرورت پیشروی در خاک عراق و سرنوشت مردم این کشور را تشریح کرده است.

روزنامه/اطلاعات در شماره امروز خود مقاله‌ای از حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی به چاپ رسانده که زمان نگارش آن نخستین روز اجرای عملیات بیت‌المقدس (۱۳۶۱/۲/۱۰)، است. وی در این مقاله پس از مروری اجمالی بر حوادث جنگ از آغاز تا عملیات بیت‌المقدس، آورده است: «این عملیاتی که امروز آغاز شده، به نظر من بسیار سرنوشت‌ساز است و فراز بسیار حساسی است که اگر همه طرح‌ها و برنامه‌های آن انجام گیرد، خطر عراق به کلی از خوزستان دور می‌شود و بجز باریکه بسیار کوچکی در مرز فکه که آن‌هم فکر می‌کنم آزاد شود، تمام خوزستان آزاد خواهد شد و به جای اینکه ما مورد تهدید صدام باشیم، صدام مورد تهدید ما قرار می‌گیرد و همین جاست که ما باید گلولی صدام را فشار دهیم.»

هاشمی رفسنجانی در ادامه با تأکید بر اینکه متجاوزان عراقی از خاک ایران بیرون نرفتند تا اینکه ما آنها را بیرون کردیم، نوشته است: «حالا ما باید گلولی دشمن را در منطقه غرب خلیج فارس و اسکله البکر و فاو و راه‌های مواصلاتی عراق فشار دهیم و تصور می‌رود بدون اینکه نیازی به تهاجم و خونریزی باشد، آنجا حضور داشته باشیم و از کشور خودمان دفاع کنیم؛ منتها من فکر می‌کنم دفاع قوی ما از کشور خودمان مستلزم محرومیت عراق از بخشی از امکاناتش می‌باشد. ما به‌خاطر تأمین خرمشهر، چنین مسئله‌ای را خواهیم داشت و همان جا است که باید صبر کنیم تا خواسته‌های بحق خودمان را از عراق بگیریم.»

رئیس مجلس با اعتقاد بر اینکه «ما بعد از این حمله و رسیدن به اهداف آن، دیگر نیازی به تدارک امکانات جنگی نداریم و در نقاطی مانند قصر شیرین و گوشه‌هایی از ایلام برای بیرون راندن متجاوزین نیروی زیادی نمی‌خواهیم»، اضافه کرده است: «ما باید نیروهایمان را در مرز آرایش دهیم؛ به گونه‌ای که هم‌وطنان ما با اطمینان خاطر به بازسازی مشغول شوند و در نقاطی که خودمان برحسب لزوم انتخاب می‌کنیم و اکنون یک نقطه‌اش را انتخاب کرده‌ایم، عراق را تحت فشار قرار دهیم تا حقوقمان را بگیریم. البته باید بیدار باشیم که این فریب‌کارها ما را به جایی نکشاند که منطق حق ما خدشه دار شود. ما همان‌گونه که گفته‌ایم نمی‌خواهیم به خاک دیگران تجاوز کنیم و در سرنوشت مردم [عراق] دخالت نخواهیم کرد؛ البته علاقه‌مندیم خود مردم عراق سرنوشتشان را به دست بگیرند و در این جهت برحسب رسالت اسلامی انسانی از هر کمکی که شریکانگان را از سر ملت عراق کوتاه و دست‌های پشت پرده را قطع نماید و دیکتاتوری حزب بعث را بشکند، دریغ نخواهیم کرد تا مردم عراق آزاد شوند و خودشان تصمیم بگیرند. گرچه نباید به گونه‌ای عمل کنیم که دشمنان بتوانند ما را به توسعه‌طلبی و دخالت در امور دیگران متهم کنند، اما فعلاً به‌طور مشخص حقوق و خسارات زیادی را که اعلام خواهیم کرد، می‌خواهیم بگیریم.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع و سخنگوی این شورا در پایان مقاله با اشاره به اینکه پس از عملیات بیت‌المقدس اغلب یگان‌های عملیاتی ایران فراغت خواهند یافت، آورده است: «[آنها] بعد از بازسازی خودشان، با نیروهای انسانی و مهندسی عظیمی که دارند، همراه با

امکانات وزارت دفاع و جهاد و ماشین‌آلاتی که در جنگ به سنگرکنی و راه‌سازی و خاکریززدن مشغول‌اند با نیروهایی که تجربه آموخته‌اند به بازسازی منطقه خواهند پرداخت. همچنین، بعد از این عملیات و رسیدن به اهداف آن باید با استفاده از نیروهایی که در اردوگاه‌های آوارگان جنگ هستند و پول‌هایی که مردم به این منظور در حساب‌ها ریخته‌اند و عشق مردم به بازسازی این مناطق، بازسازی را آغاز کنیم و جنگ‌زدگان را یک قدم در جهت سازندگی به پیش ببریم و این روستاهای قدیمی را که نوعاً عقب‌مانده بودند، نوسازی کنیم.^(۱۸)

۵۳۱

در آستانه تشکیل جلسه وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در هاوانا، وزیر امور خارجه ایران ضمن تأکید بر شرایط این کشور برای پایان‌دادن به جنگ، مذاکره درخصوص صلح با حکومت عراق را جایز ندانست و با برگزاری اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد مخالفت کرد. نماینده ایران در سازمان ملل نیز با تأکید بر شرکت‌نکردن ایران در اجلاس احتمالی بغداد، پیش‌بینی کرد بسیاری از سران کشورهای غیرمتعهد در این اجلاس حضور نخواهند یافت.

صبح امروز، وزیران امور خارجه کوبا، هند و زامبیا و نماینده سازمان آزادی‌بخش فلسطین که با عنوان «هیئت صلح جنبش عدم‌تعهد» چندین بار به تهران سفر کرده‌اند، در هاوانا با وزیر امور خارجه ایران دیدار و گفت‌وگو کردند. در این دیدار علی‌اکبر ولایتی با تأکید بر اینکه رژیم کنونی عراق تمامیت ارضی ایران را به رسمیت نمی‌شناسد، به نقشه‌ای که این رژیم منتشر کرده و در آن قسمتی از سرزمین ایران جدا شده، اشاره کرد و گفت: «دادن هزاران شهید و ادامه بمباران و گلوله‌باران مناطق مسکونی جمهوری اسلامی ایران به ما این حق را می‌دهد که بر شرایط خود درمورد صلح پافشاری کنیم. شرط اول ما که اخراج عراق از سرزمین‌های مقدس میهن اسلامی است، با قدرت رزمندگان اسلام درحال تحقق است، ولی شروط دیگر کماکان باقی است.» وی افزود: «ما قصد مداخله در امور داخلی هیچ کشوری را نداریم، اما درحالی‌که شهرها و روستاهای ما مرتب بمباران می‌شود، از ما نخواهید که سکوت کنیم و شرایط صلح را در زمان جنگ اجرا کنیم. ما به دفاع از خودمان که مشروع‌ترین حقوق اولیه و یک عمل شرافتمندانه است، ادامه می‌دهیم و برای پاسخ به تجاوزات عراق خود را محدود نمی‌کنیم.»^(۱۹)

پس از این دیدار، وزیر امور خارجه ایران در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو و تلویزیونی با حضور خبرنگاران رسانه‌های جهان در هاوانا شرکت کرد و به سؤالات آنان که بیشتر درباره جنگ ایران و عراق و محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد بود، پاسخ گفت. علی‌اکبر ولایتی به سؤالی درباره تعداد کشورهای موافق با تغییر محل اجلاس، چنین پاسخ داد: «تعداد کشورهای موافق برگزاری کنفرانس در بغداد هستند، مهم نیست، بلکه آنچه که مهم می‌باشد این است که برگزاری این کنفرانس در بغداد یک نقطه‌ضعف در جنبش عدم‌تعهد در طول تاریخ

آن است؛ چون دولت بغداد شایسته برگزاری این کنفرانس نیست.» خبرنگاری درباره موفقیت هیئت‌های صلح سؤال کرد و ولایتی در پاسخ گفت: «ما از تلاش‌های صلح غیرمتعهدها به نام دولت جمهوری اسلامی ایران تشکر می‌کنیم و در مدتی که دوستان این مهم را به عهده گرفتند، الحق آنچه که می‌توانستند انجام بدهند، دادند؛ اما مهم این است که دولت بغداد به عنوان یک دولت متجاوز، پذیرای صلح نیست و عدم موفقیت هیئت‌های صلح در همین امر نهفته است و اگر مذاکره فلسطینی‌ها که سرزمینشان اشغال شده است با اسرائیل مشروع است، مذاکره ما هم با رژیم متجاوز عراق جایز می‌باشد.» وی همچنین تأکید کرد: «رژیم کنونی عراق جنایتکار است و ما با یک جانی جنگی مذاکره نخواهیم کرد.»

وزیر امور خارجه ایران در پاسخ به سؤالی درباره میزبانی بغداد برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد، گفت: «باتوجه به عزم ما در دفاع از میهن اسلامی، عراق محیط امنی برای چنین کنفرانسی نخواهد بود. باتوجه به این شرایط ما پیش‌بینی می‌کنیم که خیلی از کشورها در این کنفرانس شرکت نخواهند کرد.» خبرنگاری پرسید: در صورت برگزاری این اجلاس در بغداد، از سوی ایران آتش‌بس اعمال خواهد شد؟ ولایتی پاسخ داد: «زمان برقراری آتش‌بس متناسب است با شرایطی که پیش می‌آید. باتوجه به تجاربی که از یک میدان جنگ است، یک طرف آن را دولتی تشکیل می‌دهد که هیچ ضابطه بین‌المللی را پذیرا نیست و فعالیت‌های تروریستی بغداد در منطقه و کشتن چند تن از مقامات فلسطین، از جمله سعید حمامی و علی یاسین فقط یک مثال است. همین‌طور فعالیت‌های تروریستی عراق در کویت و حمله به هواپیمای حامل شهید بن‌یحیی [وزیر امور خارجه الجزایر] که عازم ایران بود.»

علی‌اکبر ولایتی در مورد توانایی نظامی ایران نیز با تأکید بر اینکه «ما به‌طور منطقی و انسانی مایل نیستیم به کسانی که ارتباطی با جنگ ندارند، آسیبی وارد آید»، گفت: «پیروزی‌های ما در ماه‌های اخیر، در عرصه سیاسی و نظامی نشان می‌دهد که ما این آمادگی را داریم تا از شرافت و حیثیت خود در هر زمینه دفاع کنیم. ما آمریکا را شکست دادیم. شصت‌هزار آمریکایی در ایران بود و در تمام شئون مملکت دخالت داشتند و عمدتاً جاسوس بودند، اما ملت ما آنها را شکست داد و طبس تجربه‌ای دیگر بود. ما آمادگی داریم بار دیگر که [اگر] آمریکا بخواهد، جواب دندان‌شکنی به او بدهیم. وقتی جواب آمریکا را می‌توانیم بدهیم، جواب بغداد که مزدور امریکا است کاری مشکل نخواهد بود.» خبرنگاری پرسید که آیا ممکن است نیروهای ایران از مرز عبور کنند، وزیر امور خارجه در پاسخ گفت: «ما در خیلی نقاط به مرز رسیده‌ایم، ولی عراقی‌ها از داخل خاک خود به داخل خاک ما گلوله توپ می‌فرستند. به نظر شما عاقلانه چیست؟ آیا بهترین کار این نخواهد بود که منبع این توپخانه‌ها را خاموش کنیم.»^(۲۰)

وزیر امور خارجه ایران امروز همچنین با وزیران امور خارجه الجزایر، لیبی و آنگولا دیدار کرد. در این دیدارها علاوه بر موضوع گسترش روابط با این کشورها، درباره فعالیت‌های ایران برای تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد گفت‌وگو و تبادل نظر شد و ولایتی

از حمایت الجزایر و لیبی و جبهه پایداری اعراب از مواضع ایران نیز قدردانی کرد. وی در دیدار با وزیر امور خارجه آنگولا هم گفت: «مقایسه اهداف بنیان‌گذاران جنبش عدم‌تعهد نظیر نهرو، سوکارنو، تیتو و ناصر با صدام عامل ترور، اختناق و تجاوز، این تأسف را در بردارد که جنبش عدم‌تعهد به‌جای رشد و گسترش و افزایش قدرت در رویارویی با ابرقدرت‌ها که مراد ماست، با برگزاری احتمالی کنفرانس سران در بغداد در سرایشی سقوط قرار گرفته است.»

امروز همچنین در هاوانا، نمایندگان کشورهای غیرمتعهد در سازمان ملل نیز با تشکیل جلسات فشرده به بیان دیدگاه‌های خود درباره مشی جنبش عدم‌تعهد پرداختند. در یکی از این جلسات، سعید رجایی خراسانی نماینده دائمی ایران در سازمان ملل در سخنانی ضمن اشاره به تناقض موجود میان اصول جنبش عدم‌تعهد و انتخاب بغداد برای برگزاری اجلاس آتی سران، توجه حاضران را به نبود امنیت در این شهر جلب کرد. وی همچنین با اعلام شرکت نکردن ایران در اجلاس بغداد، گفت: «مطمئنم که در صورت تشکیل کنفرانس در بغداد، به‌دلیل گسترش روزافزون قیام ملت عراق و سقوط قریب صدام، بسیاری از سران کشورهای غیرمتعهد به بغداد نخواهند رفت.»^(۲۱)

۵۳۲

سفیر ایران در ترکیه گفت اگر صدام از حکومت کناره‌گیری نکند، نیروهای ایران به‌سوی بغداد پیش خواهند رفت. روزنامه *النهار* نیز نوشت سعودی‌ها گفته‌اند اگر قوای ایران از مرز عراق عبور کند، کشورهای منطقه جانب عراق را خواهند گرفت.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، گنجی‌دوست سفیر ایران در ترکیه، در یک مصاحبه مطبوعاتی گفت: «اگر صدام از حکومت کناره‌گیری نکند، رزمندگان جمهوری اسلامی ایران به‌سوی بغداد پیشروی و آنجا را به محاصره خود در خواهند آورد.» وی افزود: «صدام باید علاوه‌بر پرداخت خسارت جنگی به ایران به‌خاطر ظلم و ستمی که بر مردم مستضعف عراق روا داشته، محاکمه شود.»^(۲۲) از سوی دیگر، روزنامه *النهار* (چاپ بیروت) نوشت: «گزارش‌های دیپلماتیک ناشناس رسیده به لبنان حاکی است که به‌رغم تهدیدهای رهبران ایران مبنی بر حمله به عراق، ارتش این کشور پیشروی خود را در نوار مرزی مشخص شده با همسایه غربی‌اش متوقف می‌سازد.» این روزنامه افزود: «پادشاهی سعودی از طریق میانجیگران به اطلاع ایران رسانده است که در صورت پیشروی ارتش این کشور و عبور از عراق، عربستان همراه دیگر کشورهای منطقه جانب عراق را خواهد گرفت.» *النهار* اضافه کرد که «[براین اساس]، ارتش ایران به‌منظور جلوگیری از شرکت عمومی کشورهای عربی طرفدار عراق در این جنگ، البته از راه کمک‌های نظامی قابل ملاحظه، از عبور از مرز عراق اجتناب می‌ورزد.» این روزنامه در پایان نوشت: «انتظار می‌رود این جنگ در مرز بین‌المللی مشخص شده میان ایران و عراق خاتمه یابد.»^(۲۳)

۵۳۳

گزارش‌های رسیده از داخل عراق، از ناآرامی این کشور، تعطیلی شهر سلیمانیه و حمله گروهی از کردهای مخالف حکومت به یکی از مقرهای نظامی حکایت دارد.

به نوشته روزنامه جمهوری اسلامی، صبح امروز ۳ تن از مردم عراق از غرب کشور وارد خاک ایران شده و تقاضای پناهندگی کرده‌اند. آنان گفتند که اوضاع داخلی عراق ناآرام و زندگی در آن کشور مشکل شده است.^(۲۴)

روزنامه اطلاعات نیز نوشته است: «خبرنگار واحد مرکزی خبر به نقل از منابع موثق از داخل خاک عراق گزارش داد که در چند روز اخیر، اکثر مغازه‌های شهر سلیمانیه عراق به نشانه اعتراض به کشتار مردم بی‌گناه به‌دست نیروهای بعثی به حالت تعطیل درآمده است.»^(۲۵)

همچنین، رادیو صدای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی) امروز اعلام کرد: «چند روز پیش، گروهی از پیشمرگان حزب دمکرات، قرارگاه ارتش خلقی در قریه شاروک از توابع بخش خبات را مورد حمله قرار داده و ۲ نفر از افراد بعثی را به قتل رسانده و تعدادی را نیز مجروح کردند.»^(۲۶)

۵۳۴

باوجود تکذیب خبر ارسال تجهیزات نظامی اسرائیلی به ایران ازسوی رهبر انقلاب اسلامی و رئیس‌جمهور ایران، رادیو اسرائیل و رادیو بی‌بی‌سی با انتشار مکرر این خبر به شیوه‌های مختلف، درصدد بهره‌برداری بیشتر از این تبلیغات و ادعای رژیم صهیونیستی هستند.

رادیو اسرائیل در برنامه فارسی ساعت ۱۹ خود با اعلام اینکه گزارش‌های فروش اسلحه اسرائیلی به ایران امروز در جلسه فوق‌العاده هیئت دولت اسرائیل مورد بررسی قرار گرفت، گفت: «[در این جلسه] آرپل شارون وزیر دفاع، دراین‌زمینه توضیح داد که این‌گونه اخبار توسط روزنامه‌های امریکایی در آستانه دیدار اخیر او از واشنگتن انتشار یافت و هدف آن لطمه‌زدن به حیثیت اسرائیل و ایجاد این تصور بود که دولت اورشلیم با رژیم‌های مطرود همکاری می‌کند. وزیر دفاع تأکید کرد که خبر فروش اسلحه ازجانب وی منتشر نشد، بلکه این موضوع را روزنامه‌های امریکایی انتشار دادند و تنها هدف او تصحیح گزارش اغراق‌آمیز و تأکید بر واقعیات بود.»^(۲۷)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در برنامه فارسی ساعت ۱۹:۴۵ خود، گفت: «فروش مقادیری اسلحه ازسوی اسرائیل به ایران برای استفاده در جنگ با عراق موجب کاهش احساس همدردی اعراب نسبت به دولت ایران شده است.»^(۲۸)

۵۳۵

فعالیت دستگاه دیپلماسی جهان عرب برای یافتن راه توقف جنگ ایران و عراق، امروز نیز ادامه یافت. دراین‌باره، سران مصر و سودان گفت‌وگو کردند؛ نخست‌وزیر اردن و وزیر امور خارجه کویت عازم

بغداد شدند؛ و نخست‌وزیر یمن شمالی و فرستاده رئیس‌جمهور الجزایر با سعودی‌ها دیدار کردند. امروز، حسنی مبارک رئیس‌جمهور مصر و جعفر نمیری رئیس‌جمهور سودان با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس هم‌صدا شدند و پس از مذاکره در قاهره ضمن اینکه پایان هرچه زودتر جنگ ایران و عراق را خواستار شدند، از سران کشورهای میانه‌روی عرب دعوت کردند تا برای این منظور جلسه‌ای مشترک تشکیل دهند. مبارک ضمن ابراز نگرانی عمیق دولت خود از عواقب خطرناک این جنگ از جمله احتمال بهره‌برداری قدرت‌های خارجی از بی‌ثباتی در منطقه خلیج فارس گفت: «کشورهای عربی باید برای مقابله با خطراتی که ناحیه نفت خیز خلیج فارس را تهدید می‌کند، اختلاف‌های خود را فراموش کنند.» نمیری نیز گفت: «آن دسته از کشورهای افراطی عرب که از ایران حمایت می‌کنند، نباید اجازه شرکت در کنفرانس پیشنهادی را داشته باشند.»^(۳۹)

حسنی مبارک همچنین در مصاحبه‌ای که در شماره امروز روزنامه *الاهرام* مصر چاپ شد، استقرار آتش‌بس فوری و بدون قید و شرط میان ایران و عراق را خواستار شد و گفت ادامه این جنگ به دخالت کشورهای خارجی منجر می‌شود. وی از شورای امنیت سازمان ملل درخواست کرد تلاش برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق را در اولویت قرار دهد. مبارک تأکید کرد که مصر به شدت نگران ادامه این جنگ بوده و معتقد است ادامه آن امنیت مردم و منطقه را به خطر می‌اندازد.^(۴۰)

امروز، مضر بدران نخست‌وزیر اردن نیز در سفری غیرمنتظره وارد بغداد شد و پیام ملک حسین را به صدام حسین تسلیم کرد. رادیو اسرائیل با اعلام این خبر گفت: این سفر در پی دیدار ناگهانی دیروز وزیر امور خارجه عربستان سعودی از اردن (پس از پایان یافتن جلسه شورای همکاری خلیج فارس در ریاض) انجام شده است.^(۴۱)

به گفته رادیو جده، وزیر امور خارجه کویت هم امروز به بغداد رفت و پیام شیخ جابر الاحمد الصباح امیر کویت را به صدام حسین رساند.^(۴۲)

در همین حال، نخست‌وزیر یمن شمالی و فرستاده رئیس‌جمهور الجزایر امروز در ریاض با مقامات سعودی دیدار و گفت‌وگو کردند. نخست‌وزیر یمن پس از دیدار با سعودی‌ها، از رهبران ایران خواست به تلاش‌های کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پاسخ مثبت دهند. وی گفت یمن شمالی از عراق حمایت می‌کند تا به این وسیله حقوق اعراب را تضمین کند.^(۴۳) ملک خالد شاه سعودی نیز در پایان گفت‌وگو با اخضر ابراهیمی فرستاده ویژه رئیس‌جمهور الجزایر، از ایران خواست تا از تلاش‌های کشورهای عربی برای پایان دادن به جنگ با عراق حمایت کند.^(۴۴)

۵۳۶

آمادگی برخی از کشورهای عربی منطقه برای پرداخت غرامت جنگی به ایران خبری است که رسانه‌های غربی بعد از آزادی خرمشهر به‌طور پراکنده منتشر می‌کنند، اما تاکنون، هیچ‌یک از منابع و مقامات رسمی این کشورها سخنی در این باره نگفته‌اند. به نظر می‌رسد انتشار این موضوع بیش

از آنکه واقعیت داشته باشد، اهدافی سیاسی از جمله سنجش نظر ایران، ایجاد تردید در تصمیم این کشور برای تنبیه متجاوز و اقدامی تبلیغاتی برای جلوگیری از پیشروی قوای نظامی ایران به داخل عراق را دنبال می‌کند. امروز نیز خبرگزاری آسوشیتدپرس، رادیو بی‌بی‌سی و روزنامه گاردین خبرهایی در این باره منتشر کردند.

گزارش‌های منتشرشده در پایان جلسه دیروز وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض، مبنی بر اتخاذ تصمیم برای برقراری صلح میان ایران و عراق موجب بروز این شایعه شده که این کشورها حاضرند ۲۵ میلیارد دلار بابت جبران خسارات جنگی به ایران بپردازند. خبرگزاری آسوشیتدپرس پرس ضمن اعلام این مطلب و با تأکید بر اینکه «سران ایران اخیراً اعلام کرده بودند که یکی از شرایط آنها برای پایان دادن به جنگ دریافت خسارت جنگی از عراق می‌باشد»، اضافه کرد: «شایع است که ایران بابت تأسیسات نفت و سایر زیان‌های جنگی ۵۰ میلیارد دلار خسارت مطالبه کرده است.»^(۳۵)

از سوی دیگر، رادیو بی‌بی‌سی در اخبار ساعت ۲۲ امروز، گفت: «با وجود آنکه کشورهای حوزه خلیج فارس به صراحت اشاره کرده‌اند که حاضرند غرامت جنگی مورد تقاضای ایران را بپردازند، اما رهبران ایران از مذاکره با صدام حسین همواره امتناع می‌کنند.»^(۳۶) روزنامه گاردین نیز به نقل از خبرنگار خود در ابوظبی با اعلام اینکه امارات عربی متحده خود را برای پرداخت غرامت جنگی عراق به ایران آماده می‌کند، نوشته است: «این غرامت که شورای همکاری خلیج فارس عهده‌دار آن است، میان اعضا تقسیم می‌شود.»^(۳۷)

۵۳۷

برخی ناظران پیش‌بینی کردند در صورت ادامه حملات توپخانه‌ای و هوایی ارتش عراق به شهرهای مرزی و مراکز اقتصادی ایران، نیروهای نظامی این کشور وارد خاک عراق خواهند شد. روزنامه نیویورک تایمز در شماره امروز خود در گزارشی به نقل از خبرنگار این روزنامه در تهران نوشته است: «در اعلامیه‌ها و موعظه‌ها و در مساجد به مردم گفته شده است که نیروهای ایران در صورت لزوم، جهت تنبیه دشمن وارد خاک عراق خواهند شد. این تهدیدها را دیپلمات‌های خارجی در تهران جدی گرفته‌اند.» نیویورک تایمز سپس با اعلام اینکه عراقی‌ها گزارش می‌دهند که علاوه بر زیر آتش قرار دادن آبادان و خرمشهر، به پالایشگاه تبریز و جزیره خارک حمله هوایی کرده‌اند، اضافه کرد: «دیپلمات‌های خارجی در تهران می‌گویند اگر این گونه حملات هوایی عراق صحت داشته باشد و ادامه یابد، ایران بهانه‌ای خوب برای حمله به داخل خاک عراق خواهد داشت، اما بعضی از مقامات دولت خواهان خویشتن‌داری هستند و هشدار می‌دهند که حمله ایران به عراق روابط ایران با دوستانش در جهان عرب را تیره خواهد کرد.»^(۳۸) در همین حال، روزنامه فایننشال تایمز (چاپ لندن) نیز امروز در مقاله‌ای درباره جنگ ایران و عراق

نوشته است: «تصمیم عراق در حمله به مراکز اقتصادی و صنعتی ایران بدون تردید امکان پیشروی نیروهای ایران به داخل خاک عراق را افزایش داده است و احتمالاً می‌تواند به تلاش آنها برای قطع راه ارتباطی کویت و عراق منجر گردد که در آن صورت ضربه‌ای بزرگ برای عراق خواهد بود.»^(۳۹)

۵۳۸

نتایج جلسه روز گذشته کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و تأثیر تلاش این کشورها در روابطشان با ایران و عراق، آغاز گفت‌وگوهای صلح و توقف جنگ، امروز در روزنامه واشنگتن پست، رادیو بی‌بی‌سی و نشریه گاردین بررسی شده است.

روزنامه واشنگتن پست در تشریح موضع جدید کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس پس از پایان جلسه روز گذشته این شورا در ریاض، نوشته است: «این نخستین باری است که شش کشور عرب عضو شورای همکاری خلیج فارس یعنی عربستان سعودی، کویت، عمان، قطر، بحرین و امارات متحده عربی رسماً اذعان کرده‌اند که ایران نیز چون عراق در این جنگ بیست‌ماهه دارای ادعاهای مشروعی است. این بیانیه نخستین واکنش رسمی شورا در برابر تهدید فزاینده ایران و درخواست‌های پی‌درپی بغداد برای کمک است و اعضای این شورا ظاهراً تصمیم گرفته‌اند روابط خود با ایران را بهبود بخشند. منابع دیپلماتیک می‌گویند عربستان سعودی و پنج امیرنشین دیگر خلیج فارس امیدوارند بتوانند با کمک گرفتن از ترکیه و پاکستان که روابط بهتری با تهران دارند، ایرانیان را تشویق به آغاز گفت‌وگوهای صلح کنند.» واشنگتن پست در پایان مقاله خود اضافه کرده است: «به‌رغم لحن بی‌طرفانه بیانیه نهایی کشورهای شورا، نشانه‌ای که حاکی از قطع کمک‌های [کشورهای] عرب خلیج فارس به عراق باشد، در این بیانیه دیده نمی‌شود. بسیاری از کارشناسان و ناظران سیاسی بر این باورند که این کشورها از رهاکردن کامل دولت صدام حسین خودداری خواهند کرد.»^(۴۰)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در برنامه جام‌جهان‌نمای امروز خود، درباره جلسه دیروز شورای همکاری خلیج فارس با تأکید بر اینکه «پیداکردن یک راه‌حل برای کشورهای عرب جهت پایان‌دادن به این جنگ مشکلی بسیار بزرگ شده است»، گفت: «کشورهای مزبور هیچ‌گاه مایل نبودند که عراق در این جنگ به پیروزی‌های کامل دست یابد و درعین حال از سرنگونی رژیم بعث و به‌قدرت‌رسیدن یک رژیم انقلابی اسلامی به‌هیچ‌وجه خشنود نخواهند شد. از سوی دیگر، کشورهای حوزه خلیج فارس از ادامه جنگ ایران و عراق و تزلزل در ثبات سلطان‌نشین‌های صادرکننده نفت که احتمالاً کشورهای ابرقدرت را به مداخله در این منطقه ترغیب خواهد کرد، بیمناک‌اند.» بی‌بی‌سی افزود: «باتوجه به کمک‌های مالی هنگفت کشورهای حوزه خلیج فارس به عراق و پیشروی نیروهای ایران و قرارگرفتن عراق در موقعیتی شکست‌خورده، کشورهای مزبور در موقعیتی دشوار قرار گرفته‌اند و به نظر می‌آید که این کشورها برای مقابله با قدرت نظامی ایران از نظر مالی و نظامی بیش از آنچه که تا به حال انجام داده‌اند، کاری

دیگر از آنان ساخته نیست. موضع‌گیری سیاسی علیه ایران توسط این کشورها نیز در نظر دولت ایران خصوصیت تلقی خواهد شد و خطراتی را به دنبال خواهد داشت که این کشورها همواره مایل بوده‌اند از آن اجتناب کنند، اما عدم حمایت از صدام حسین لزوماً به معنی تصمیم دولت ایران به صادر نکردن انقلاب اسلامی به کشورهای مزبور [نیست و آنها] باید به طرق دیپلماتیک متوسل شوند.»

بی‌بی‌سی در پایان این برنامه با تأکید بر اینکه بیانیه رسمی منتشر شده در پایان جلسه دیروز اعضای شورای همکاری خلیج فارس بیانگر آن است که هنوز مشکلات کشورهای عضو این شورا حل نشده است، گفت: «کشورهای حوزه خلیج فارس مایل‌اند راه را برای ایران و عراق باز گذارند و در عین حال قصد دارند از دولت عراق فاصله بگیرند، اما اعتقاد بسیاری از ناظران سیاسی در منطقه خلیج فارس بر این است که این امر اثر چندانی بر رهبران ایران نخواهد داشت.»^(۴۱)

روزنامه گاردین (چاپ لندن) نیز نوشته است: بیانیه دیروز وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بیش از آنکه برای نگرانی عمیق این کشورها از پیروزی نظامی ایران بر عراق پاسخ یا راه‌حلی داشته باشد، شدت و عمق این نگرانی را بیان کرده است. به نوشته گاردین: «کمتر ناظر سیاسی‌ای در منطقه خلیج فارس به تأثیر تلاش‌های دیپلماتیک کشورهای عرب حوزه خلیج فارس بر رهبران ایران اعتقاد یا امید دارد.»^(۴۲)

۵۳۹

تلویزیون‌های فرانسه و لهستان با نمایش فیلم‌هایی از رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ با عراق، آینده صدام حسین را خطرناک یا نامعلوم توصیف کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از پاریس گزارش داد: کانال ۱ تلویزیون فرانسه در اخبار ساعت ۲۰ خود فیلمی چند دقیقه‌ای از رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ با عراق به نمایش گذاشت. گوینده این برنامه با اشاره به رویای کاذب صدام حسین مبنی بر شکست انقلاب اسلامی ایران گفت: «امروز، صدام خود با خطر نابودی روبه‌رو است و امریکا نیز از پیروزی‌های رزمندگان مسلمان ایرانی و ایجاد جمهوری‌ای نظیر ایران در عراق بسیار نگران به نظر می‌رسد.»^(۴۳)

تلویزیون لهستان نیز امروز در بخش تفسیر رویدادهای مهم جهان با نمایش یک فیلم خبری نسبتاً طولانی از اوضاع ایران و حضور رزمندگان آن در جبهه‌های جنگ با عراق، عامل شروع جنگ و حمله نیروهای عراقی به خاک ایران را فرصت‌طلبی صدام اعلام کرد. مفسر این برنامه با اشاره به همکاری‌های شاه اردن و صدام به حضور آن دو در جبهه‌های عراق اشاره کرد و گفت: «نتایج جنگ و برتری کامل ارتش ایران، مسیر جنگ و رویدادهای منطقه را تغییر داده و نه تنها محبوبیت صدام را از بین برده، بلکه باعث شده تا در داخل عراق نیز حرکت‌های جدی و خطرناکی علیه وی به وجود آید و آینده او را نامعلوم سازد.»^(۴۴)

۵۴۰

عراق هم‌زمان با تلاش برای بازگشایی خط لوله انتقال نفت خود از مسیر سوریه، درصدد است میزان صدور نفت از طریق خط لوله ترکیه را افزایش دهد.

خبرگزاری عراق گزارش داد معاون وزارت نفت این کشور ضمن انتقاد از اقدام سوریه در بستن خط لوله‌ای که نفت عراق را به کرانه دریای مدیترانه منتقل می‌کند، اعلام کرد که از سازمان کشورهای عربی صادرکننده نفت اوپک خواسته است تا در این مورد حکمیت کند. رادیو صدای آمریکا با اعلام این خبر خاطرنشان کرد: «سوریه که در جنگ ایران و عراق جانب رژیم اسلامی را گرفته است، در ماه آوریل [۲۱ فروردین سال جاری]، خط لوله انتقال‌دهنده نفت عراق به کرانه دریای مدیترانه را بست.»^(۴۵)

از سوی دیگر، روزنامه ملیت (چاپ آنکارا) نوشت: «براساس موافقت‌نامه‌ای که اخیراً بین ترکیه و عراق منعقد شده، میزان صدور نفت عراق از طریق خط لوله ترکیه از ۲۵ میلیون تن به ۳۵ میلیون تن افزایش خواهد یافت.»^(۴۶)

۵۴۱

هیئت‌های اعزامی ایران به کشورهای افریقایی ضمن تشریح مواضع ایران در جنگ تحمیلی، درصدد جلب نظر کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد برای تغییر محل اجلاس آتی سران این کشورها هستند. اغلب اعضای این جنبش خواهان یافتن راه‌حلی برای تغییر محل برگزاری اجلاس در جلسه وزیران امور خارجه جنبش در هاوانا شدند.

به نوشته روزنامه کیهان، کامیاب سرپرست یکی از هیئت‌های اعزامی وزارت امور خارجه ایران، پس از سفر به زامبیا، زیمبابوه، کنگو و آنگولا، عصر امروز، وارد اسپانیا شد. وی در مصاحبه‌ای هدف از سفر به کشورهای افریقایی را باتوجه به عضویت آنان در جنبش عدم‌تعهد، تسلیم پیام وزیر امور خارجه ایران به وزیران امور خارجه این کشورها و تشریح مواضع ایران در جنگ با عراق، دفاع از انقلاب اسلامی و تعقیب متجاوز تا تحقق کامل شرایط خود و تغییر محل برگزاری هفتمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد از بغداد به محلی دیگر، اعلام کرد. کامیاب گفت: «مقامات تمامی کشورهای مورد بازدید، مواضع انقلابی و ضدامپریالیستی جمهوری اسلامی ایران را کاملاً تأیید کردند و به‌ویژه قطع صدور نفت و قطع ارتباط با رژیم غاصب افریقایی جنوبی را کمک مؤثر و عملی به مردم محروم افریقا دانستند و علاقه زیادی به گسترش روابط اقتصادی و سیاسی با جمهوری اسلامی ایران داشتند.» وی افزود: «اکثر این کشورها بر تجاوز عراق به خاک اسلامی میهن ما صحه گذاشتند و در این رابطه سپردن ریاست جنبش عدم‌تعهد به فرد متجاوز و وابسته را نادیده گرفتن اهداف جنبش و تضعیف آن دانستند و خواهان پیدا کردن راه‌حلی برای تغییر محل کنفرانس بغداد در هاوانا شدند.»

هیئتی دیگر از وزارت امور خارجه ایران نیز که به سرپرستی لواسانی در حال بازدید از کشورهای افریقایی است، امشب وارد لاگوس پایتخت نیجریه شد و با وزیر امور خارجه این کشور ملاقات و درباره مواضع ایران در منطقه گفت‌وگو کرد. در این ملاقات، وزیر امور خارجه نیجریه ضمن استقبال از گسترش روابط دو کشور و تأیید مواضع ایران در جنگ با عراق گفت ایران باید از تمامیت ارضی خود دفاع کند.^(۴۷)

۵۴۲

در آستانه جلسه وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد،* رئیس‌جمهور کوبا با اعضای هیئت صلح این جنبش درباره جنگ ایران و عراق گفت‌وگو کرد. پیام دعوت رئیس‌جمهور عراق برای شرکت در اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد نیز تسلیم رؤسای جمهور کوبا، گینه و پادشاه مراکش شد.

فیدل کاسترو رئیس‌جمهور کوبا، که هم‌اینک ریاست جنبش عدم تعهد را برعهده دارد، امروز با اعضای هیئت صلح این جنبش که برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق تلاش می‌کنند، دیدار و گفت‌وگو کرد.^(۴۸)

سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق نیز پس از تسلیم پیام دعوت صدام حسین به احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه و رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، برای حضور در هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد^(۴۹) امروز وارد هاوانا شد و در ملاقات با فیدل کاسترو پیام دعوت صدام حسین را تسلیم وی کرد. حمادی پس از این ملاقات گفت که مسائل جنگ عراق و ایران و مسائلی را که قرار است در اجلاس بغداد مورد بحث قرار گیرد، با رئیس‌جمهور کوبا در میان گذاشته است. وزیر امور خارجه عراق همچنین در دیدار با همتای کوبایی خود، که رئیس جلسه آتی وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد است، درباره موضوعات مورد نظر برای بحث در این جلسه گفت‌وگو کرد.^(۵۰)

در همین حال، حامد علوان وزیر مشاور در امور خارجی عراق هم امروز وارد رباط شد و پیام دعوت صدام حسین از ملک حسن پادشاه مراکش برای شرکت در اجلاس بغداد را به نخست‌وزیر مراکش تسلیم کرد.^(۵۱)

۵۴۳

درگیری هواداران ایران و عراق در بیروت تعدادی کشته و مجروح برجای گذاشت. رادیو بی‌بی‌سی در اخبار فارسی امروز خود از درگیری خیابانی گروهی از شیعیان هوادار ایران به نام

* این اجلاس قرار است فردا در هاوانا آغاز به کار کند.

امل با گروهی از هواداران عراق در شب گذشته و بامداد امروز در غرب بیروت، خبر داد و گفت: «در این زدوخورد حداقل ۶ نفر کشته و ۴۰ نفر مجروح شدند و پاسداران صلح سوری برای خاتمه دادن به این درگیری مداخله کردند.»^(۵۲)

رادیو امریکا نیز با اعلام این خبر گفت: «اعضای جنبش هوادار رژیم اسلامی یعنی امل و شاخه لبنانی حزب بعث عراق با توپ، راکت و مسلسل به جان یکدیگر افتادند و بخشی بزرگ از غرب بیروت را فلج کردند.»^(۵۳)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۱

۱. سند شماره ۷۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویسه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲؛ و - سند شماره ۷۸۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویسه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۲، ۱۳۶۱/۳/۱۱، صص ۱ و ۵ و - سند شماره ۷۸۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویسه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۳، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱.
۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳. سند شماره ۴۰۶۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندار دهلران، ۱۳۶۱/۳/۱۳؛ و - سند شماره ۷۹۱۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعاتی واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه، شماره ۲۱، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱.
۴. سند شماره ۷۸۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویسه‌ای اطلاعاتی اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۳، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۸ و - سند شماره ۷۸۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۲؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲.
۵. سند شماره ۳۵۶۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از بخش عربی رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۷. سند شماره ۴۲۸۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سپاه منطقه ۷ به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲.
۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۴.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۳.
۱۱. سند شماره ۵۷۸۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره اطلاعات شهربانی به نخست‌وزیری، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۱۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۶، رادیو اسرائیل به نقل از رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۱۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲.
۱۴. سند شماره ۴۳۵۷۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاونت سیاسی و اجتماعی وزیر مشاور در امور اجرایی، ۱۳۶۱/۳/۱۳، صص ۷ - ۱.
۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲.
۱۶. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صص ۲۸۳ - ۲۷۷.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۴.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۳.
۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۴.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، صص ۴ - ۱، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۱۹ و ۲۰. آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۲۳. همان، ص ۳، بیروت - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲.
۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۲.
۲۶. سند شماره ۷۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویسه‌ای اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳.
۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۲۸. همان، ص ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۲۹. همان، صص ۱۲ و ۱۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.

۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۰، ۱۳۶۱/۳/۱۲، نقل از سفارت ایران در ورشو.
۴۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۲۷، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۲.
۴۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۴، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۲۶ و ۲۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۵۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۵، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۵۱. همان، ص ۴، رباط - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۵۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۵۳. همان، ص ۷، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.

۳۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۶.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، صص ۱۷ و ۱۸، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۵، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۳، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۳۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۴. همان، ص ۱۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۵. همان، ص ۱۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۶. همان، ص ۸، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۱۶.
۳۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۱، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۳۹. همان، ص ۱۲، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۰. همان، صص ۲ و ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۱. همان، صص ۷، ۸ و ۱۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۲. همان، صص ۷، ۸ و ۱۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۱.
۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۱۲ خرداد ۱۳۶۱

۹ شعبان ۱۴۰۲

۲ ژوئن ۱۹۸۲

۵۴۴

ارتش عراق چند هواپیمای خود را تا تهران به پرواز درآورد و سپس با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد که هدف از این اقدام نمایش قدرت هوایی عراق در دسترسی به هر نقطه‌ای در داخل خاک ایران بوده است.

صبح امروز، چند هواپیمای نظامی عراق در امتداد آسمان غرب کشور تا تهران به پرواز درآمدند. هم‌زمان با این تجاوز آژیر خطر در همه مناطقی که تصور می‌شد هواپیماهای مهاجم قصد بمباران آنجا را دارند، به صدا درآمد و چند جنگنده ایرانی نیز برای مقابله با آنها به پرواز درآمدند. پس از دقایقی، هواپیماهای عراقی که در ارتفاع ۷۰ هزار پایی و با سرعت دوبرابر سرعت صوت پرواز می‌کردند، دیوار صوتی چند منطقه را شکستند و سپس آسمان ایران را ترک کردند.^(۱)

در پی این تجاوز هوایی، سخنگوی نظامی عراق در اطلاعیه‌ای که ساعت ۱۲:۰۰ از رادیو صوت‌الجماهیر عراق پخش شد، با اعلام اینکه یکی از جنگنده‌های نیروی هوایی این کشور حدود ساعت ۱۰:۰۰ در آسمان قم و تهران به پرواز درآمد، این حمله را نشانه قدرت هوایی این کشور برای رسیدن به هر منطقه‌ای در داخل خاک ایران دانست و هشدار داد: «هرگونه تلاش در بمباران شهرها و تأسیسات مهم عراق با عکس‌العمل متقابلی نظیر آنچه که امروز انجام گرفته مواجه خواهد شد.»^(۲)

علاوه‌براین، شامگاه امروز نیز هواپیماهای عراقی در ارتفاع ۷۰ هزار پایی وارد حریم هوایی تبریز شدند و پس از مواجهه با آتش پدافند پایگاه هوایی این شهر آسمان ایران را ترک کردند.^(۳)

۵۴۵

امروز، درحالی‌که تبادل آتش در جبهه‌های غرب کشور جریان داشت، در جبهه‌های جنوب ارتش عراق ضمن ادامه تلاش برای تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی خود، مواضع قرارگاه قدس در منطقه جعفر را بمباران کرد و سایت پدافند هوایی مستقر در منطقه گرم‌دشت را نیز زیر آتش توپخانه قرار داد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۳۲ خود آورده است: «در جبهه‌های غرب کشور نبرد و تبادل آتش جریان داشته و رزمندگان نیروی زمینی و سلحشوران ژاندارمری و جانبازان جنگ‌های نامنظم عشایری در هریک از جبهه‌های مناطق غرب از سوماتا سرپل ذهاب دلیرانه از مواضع استحقاقی خود پدافند نموده و با زیرآتش داشتن مواضع و سنگرهای دشمن و خاموش کردن آتش آنان ضرباتی به نیروهای صدامی وارد آوردند.»^(۴)

رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا نیز در گزارش امروز خود از جبهه‌های جنوب اعلام کرد که دشمن با اقداماتی از قبیل احداث خاکریز و ایجاد میادین مین همچنان به مستحکم کردن مواضع پدافندی خود در سراسر جبهه‌های جنوب مشغول است. تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌ها در این جبهه‌ها، به‌ویژه منطقه کوشک، به‌طور متناوب ادامه دارد و فعالیت شناسایی هوایی از مواضع نیروهای ایران به‌وسیله هواپیما و هلیکوپتر نسبت به روز گذشته افزایش یافته است.^(۵) علاوه بر این اقدامات، در ساعت ۱۵:۳۰ امروز، محل استقرار بعضی از واحدهای قرارگاه عملیات قدس در منطقه جفیر به‌وسیله ۲ هواپیمای عراقی بمباران شد و در ساعت ۲۱:۳۰ نیز سایت موشکی زمین به‌هوای مستقر در منطقه گرم‌دشت (کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر) زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفت. از تلفات و خسارات احتمالی وارد شده به این دو نقطه گزارشی در دست نیست.^(۶)

۵۴۶

ضدانقلابیون مسلح در غرب کشور به یکی از پایگاه‌های نیروی تأمین در منطقه صائین‌دژ و پادگان بانه حمله کردند و بخشدار دیواندره را به شهادت رساندند.

به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، شامگاه امروز، گروهی از ضدانقلابیون به پایگاه هولاسو از توابع صائین‌دژ حمله کردند. در این حمله ۴ تن از نیروهای خودی مجروح شدند و خساراتی به این پایگاه وارد شد. همچنین، ۳ تن از مهاجمان کشته یا زخمی شدند. علاوه بر این، بر اثر انفجار مینی که اشرار در جاده هولاسو کار گذاشته بودند، یک خودروی شخصی منهدم گردید و ۴ سرنشین آن به شدت زخمی شدند.^(۷)

شهربانی بانه نیز گزارش داد در ساعت ۱۹:۱۵ امروز، عناصر مسلح ضدانقلاب با شلیک خمپاره به پادگان بانه یکی از انبارهای مهمات متعلق به سپاه پاسداران را به آتش کشیدند. این اقدام ضدانقلابیون تلفاتی در بر نداشت و آتش‌سوزی ناشی از آن در کمتر از یک ساعت مهار شد.^(۸)

خبرگزاری جمهوری اسلامی هم در گزارشی از سنجندج با اعلام خبر شهادت بهزاد همتی بخشدار دیواندره، اضافه کرد: بهزاد همتی را افراد ضدانقلاب چند روز قبل هنگام بازدید از موتورخانه چاه آب دیواندره به گروگان برده بودند که بعد از ظهر امروز پیکرش در یکی از تپه‌های حومه این شهر پیدا شد. در ادامه این گزارش آمده است: همتی که از حدود یک سال قبل در

سمت بخشدار دیواندره خدمت می‌کرد، حدود ۳۰ سال سن داشت و غیربومی بود.^(۹) خاطرنشان می‌شود در حمله دو روز پیش افراد ضدانقلاب، حمید محمدی شهردار دیواندره، شهید شد و بخشدار دیواندره و دو همکارش ربوده شدند.^(۱۰)

۵۴۷

در سه درگیری خیابانی در تهران، تعدادی از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته یا دستگیر شدند.

به گزارش روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور (تهران)، امروز در پی دستور ایست پاسداران گشتی سپاه به ۲ فرد مظنون در یکی از خیابان‌های تهران، آنها با اسلحه کمری به سوی پاسداران تیراندازی کردند. به دنبال آن، نیروهای پاسدار موفق شدند این افراد را که از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) بودند، دستگیر کنند. در این گزارش اضافه شده است که در یک درگیری مسلحانه دیگر در تهران ۲ مرد و یک زن عضو این سازمان کشته شدند. همچنین، نیروهای بسیج سپاه پاسداران ۳ عضو فعال دیگر سازمان یادشده را بر سر قرارهای تشکیلاتی در سه نقطه تهران دستگیر کردند و به مراجع ذیصلاح تحویل دادند.^(۱۱)

۵۴۸

پیکر ۲۲ تن از شهیدان عملیات آزادسازی خرمشهر امروز در تهران تشییع شد. ساعت ۱۰ صبح امروز و در مراسمی باشکوه در مقابل مسجد ارک تهران، پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید و نواختن مارش عزاء، پیکرهای ۱۸ تن از رزمندگانی که در مصاف با اشغالگران ارتش بعث عراق در عملیات بیت‌المقدس به شهادت رسیدند، با حضور خانواده‌های این شهیدان و هزاران تن از اقشار مختلف مردم تشییع شد. پیکرهای شهدا سپس برای خاک‌سپاری به بهشت‌زهره انتقال یافت.^(۱۲)

همچنین، مراسم تشییع پیکرهای ۴ شهید دیگر این عملیات صبح امروز از مقابل کمیته انقلاب اسلامی سعدآباد با شرکت خانواده‌ها و بستگان این شهیدان، اقشار مختلف مردم، روحانیون و پاسداران این کمیته برگزار شد. هنگام عبور تشییع‌کنندگان از بازار تجریش، بازاریان نیز به احترام شهیدان مغازه‌های خود را تعطیل کرده و به جمع تشییع‌کنندگان پیوستند.^(۱۳)

۵۴۹

امام خمینی ضمن تشکر از اعلام آمادگی مردم برای بازسازی مناطق آسیب‌دیده در جنگ تأکید کردند که این اقدام باید با هماهنگی شورای عالی بازسازی مناطق جنگی انجام شود. امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، امروز در پیامی به ملت ایران

ضمن اشاره به اعلام آمادگی بسیاری از مردم، علما و ائمه جمعه و جماعت شهرستان‌های مختلف برای بازسازی مناطق ویران‌شده در جنگ گفتند: «به‌راستی این حضور دائمی و خستگی‌ناپذیر در صحنه و آمادگی و فداکاری‌های خالصانه مردم دلیر ما برای هر مسلمانی غرورانگیز و برای جهانیان اعجاب‌آمیز است و می‌توان گفت این هم یکی از الطاف الهی و برکات جنگ است که این چنین مردم را به هم نزدیک و مهربان نموده و در غم و شادی یکدیگر شریک ساخته است. من در برابر این همه ایثار و از خودگذشتگی و خلوص، از تشکر و قدردانی عاجز و ناتوانم و خدای بزرگ است که با رحمت و اسعه خود می‌تواند پاداش شما را داده و قدردانی کند.»

امام خمینی در ادامه این پیام تأکید کردند: «به‌خاطر تسریع در کار، ان‌شاءالله تعالی حضرات و اقشار محترمی که آمادگی خود را برای بازسازی اعلام داشته‌اند، متوجه باشند که هماهنگی خود را با شورای عالی بازسازی مناطق جنگی که تحت‌نظر دولت جمهوری اسلامی فعالیت می‌کنند، حفظ نموده و کمک‌های خود را چه از نظر مالی و چه از نظر مصالح و نیروهای انسانی با راهنمایی‌های شورای مزبور به انجام رسانند تا به خواست خدای تعالی هر چه بهتر و سریع‌تر به هدف مقدس خود رسیده و از هدر رفتن نیروها و ناهماهنگی‌ها جلوگیری نمایند.»^(۱۴)

۵۵۰

دومین گروه از خبرنگاران خارجی که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ ظهر امروز وارد اهواز شدند، از ویرانه‌های شهر هویزه دیدن کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، خبرنگاران رسانه‌های امریکا، ترکیه، فرانسه، ژاپن، سوئیس، پاکستان و افریقای جنوبی با ورود به هویزه از نزدیک آثار به‌جای‌مانده از دوران اشغال این شهر به‌دست ارتش بعث عراق را مشاهده کردند. خبرنگاران خارجی با حضور در پشت‌بام مسجدی که تنها ساختمان تخریب‌نشده در این شهر است و عراقی‌ها از آن برای دیدبانی استفاده می‌کردند، ضمن مشاهده ویرانی‌های هویزه، به سخنان یکی از افسران نظامی گوش کردند. وی در این سخنان هویزه قبل از جنگ را شهری با بیش از ۲۴۰۰ واحد مسکونی، ۱۲ هزار نفر جمعیت، ۶ مسجد و حسینیه، چند مدرسه و یک کتابخانه عمومی توصیف کرد. در پی این دیدار، سردبیر روزنامه *القلم* افریقای جنوبی در پاسخ به سؤال خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درمورد احساس وی پس از مشاهده ویرانه‌های هویزه، گفت: «من دیدم که چگونه مساجد مسلمین و کتابخانه شهر توسط نیروهای عراقی ویران شده و آنها حتی به درخت‌ها هم رحم نکرده‌اند و این برخلاف قوانین اسلامی و انسانی است. این جنایت‌ها هیچ‌گاه توسط یک مسلمان انجام نمی‌شود.» وی افزود: «صدام به‌دلیل اینکه از گسترش اسلام و انقلاب اسلامی در منطقه هراس داشت، با حمایت سران دولت‌های مرتجع منطقه جنگ را آغاز کرد.» سردبیر روزنامه *القلم* در پاسخ به این سؤال که با دیدن این ویرانه‌ها آیا شرایط ایران را برای پایان‌دادن به جنگ عادلانه می‌دانید، گفت: «من صدام را هیتلر مسلمین می‌دانم. من دیدم که او حتی

دست به کشتار عرب‌ها زده است. آن‌چنان‌که هیتلر با یهودیان کرد. من با این روحیه و ایمانی که در نیروهای پاسدار و ارتش دیدم، اطمینان دارم که همواره خدا با آنان خواهد بود و تمامی مسلمین عالم پشتیبان آنان می‌باشند و این جنایات باعث اتحاد همه مسلمین و افشای دولت‌های منافق شده است.» خبرنگار نیویورک تایمز نیز گفت: «این درواقع یک عمل غیرانسانی و یک تراژدی است که اتفاق افتاده است. ما شهر خراب‌شده هویزه را دیدیم و آنچه را که خوانده بودیم، از نزدیک مشاهده کردیم.» وی ادامه داد: «قبلاً شما سرزمین‌های زیادی را از دست داده بودید، ولی با قدرت تمام و با واردکردن ضربات سخت به ارتش عراق مجدداً آنها را به دست آوردید و این نشان‌دهنده قدرت شماس و حقیقت برای دنیا آشکار شده است.»

خبرنگار خبرگزاری سوئیس هم درباره احساس خود از مشاهده ویرانی‌های هویزه گفت که این جنایات را با هیچ دلیلی نمی‌تواند برای خود توجیه کند و فقط می‌تواند بگوید که بسیار متحیر است. وی همچنین در پاسخ به این سؤال که آیا شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ را عادلانه می‌داند، گفت: «من دعا می‌کنم که شرایط شما محقق شود و بتوانید صدام را به مجازات برسانید.»^(۱۵)

۵۵۱

هم‌زمان با تشدید فعالیت‌های دیپلماتیک کشورهای عرب برای توقف جنگ ایران و عراق، امروز هیئتی از وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی به منظور تأکید بر شرایط ایران در این خصوص، عازم سه کشور عربی شد. سفیر ایران در کویت نیز گفت که ایران ناگزیر به تعقیب دشمن است و سفیر ایران در پاکستان هم در همین خصوص با رئیس‌جمهور این کشور گفت‌وگو کرد.

حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه ایران، در رأس هیئتی دیپلماتیک امروز وارد ابوظبی شد^(۱۶) و در دیداری دوساعته با شیخ زاید بن سلطان آل نهیان رئیس‌امارات عربی متحده، پیام رئیس‌جمهور ایران را به وی تسلیم کرد. شیخ‌الاسلام سپس در مصاحبه‌ای تلفنی با خبرگزاری رویتر ضمن بیان اینکه ایران با کشورهایی در منطقه خلیج فارس که از سیاست امریکا تبعیت نمی‌کنند، روابط دوستانه دارد، گفت در جریان سفرش به کشورهای قطر و یمن جنوبی نیز توطئه‌های امریکا را به‌خصوص پس از اظهارات اخیر هیگ وزیر امور خارجه این کشور، مورد بحث قرار خواهد داد.

وی همچنین با تأکید بر اینکه در این سفر درمورد جنگ ایران و عراق گفت‌وگو نخواهد کرد، افزود: «ما شرایط خود را برای پایان دادن به جنگ اعلام کرده‌ایم که شامل خروج کامل نیروهای عراقی از اراضی ما، مجازات صدام و پرداخت غرامت جنگ می‌باشد.» شیخ‌الاسلام با اشاره به آزادسازی خرمشهر گفت: «ما تقریباً اولین شرط خودمان را تحقق بخشیده‌ایم. ما نمی‌خواهیم درمورد بقیه شرایط خود به زور متوسل شویم؛ اگرچه ما قدرت انجام آن را داریم.»^(۱۷)

علی شمس اردکانی سفیر ایران در کویت نیز بعدازظهر امروز، در مصاحبه با خبرنگاران روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور و هفته‌نامه انگلیسی ساندی تایمز گفت: «باتوجه به

جنایات اخیر صدام علیه مواضع غیرنظامی و...، ایران مجبور خواهد بود هواپیماهای متجاوز و توپخانه‌های دشمن را تا پایگاه‌های تعقیب کند.» وی افزود: «با سقوط صدام نه تنها امنیت در مرزهای ایران، بلکه در داخل عراق و کل منطقه خلیج فارس حاکمیت خواهد یافت.» شمس اردکانی در پاسخ به سؤالی درباره تصمیم ایران درخصوص رانده‌شدگان از عراق نیز گفت: «وظیفه اسلامی و انسانی ما حکم می‌کند که به هر آواره جهت بازگشت به وطنش کمک کنیم.»^(۱۸) همچنین، عباس آقامانی (ابوشریف) سفیر ایران در پاکستان به دعوت ژنرال ضیاءالحق رئیس‌جمهور این کشور، امشب با وی ملاقات و درخصوص روابط دوجانبه دو کشور و جنگ ایران و عراق گفت‌وگو کرد.^(۱۹)

۵۵۲

هنگام سخنرانی رئیس‌جمهور فرانسه در اجلاس بین‌المللی کار، هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران سالن اجلاس را ترک کرد.

احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت ایران و هیئت همراه که در مراسم گشایش شصت‌وهشتمین اجلاس بین‌المللی کار در ژنو حضور یافته بودند به هنگام آغاز سخنرانی فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه، در اعتراض به سیاست‌های این کشور، سالن اجلاس را ترک کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، توکلی قبل از ترک سالن اجلاس در یادداشتی به نمایندگان کشورهای مسلمان یادآور شد حضور در جلسه سخنرانی رئیس‌جمهور فرانسه که با سفر به فلسطین اشغالی بر جنایات رژیم صهیونیستی صحنه گذاشته و همچنین با اعطای کمک‌های تسلیحاتی به رژیم درحال سقوط صدام ازجمله ارسال هواپیماهای میراژ به عراق موجب شهادت گروهی کثیر از مردم مسلمان غیرنظامی ایران شده است، یک عمل ضداسلامی و ضدانسانی است.^(۲۰)

فرانسوا میتران
رئیس‌جمهور فرانسه

۵۵۳

اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد امروز گشایش یافت. وزیران امور خارجه کوبا و یوگسلاوی بر ضرورت پایان یافتن هرچه سریع‌تر جنگ ایران و عراق تأکید کردند. رادیو بی‌بی‌سی نیز با اشاره به بحث درباره جنگ ایران و عراق در روزهای آتی این اجلاس گفت کشورهای غیرمتعهد خواهان آتش‌بس فوری در این جنگ هستند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از هاوانا پایتخت کوبا، اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد با حضور ۴۳ وزیر امور خارجه و ۹۲ هیئت نمایندگی صبح امروز در این شهر، گشایش یافت. در مراسم افتتاحیه این اجلاس، وزیر امور خارجه کوبا در سخنانی با تشکر از هیئت‌های نمایندگی برای شرکت در این نشست و ضمن دفاع از آرزانتین، مداخله انگلستان در جزایر فالکلند* را محکوم و از آمریکا به علت همدستی با انگلستان انتقاد کرد. وی همچنین خواستار حمایت از سواپو و پولیساریو و جنبش مقاومت السالوادور و دولت‌های نیکاراگوئه و گرانادا شد. وزیر امور خارجه کوبا آن‌گاه به جنگ ایران و عراق اشاره کرد و ضمن پافشاری بسیار بر اینکه ادامه این جنگ دستاویزی برای تقویت بیشتر نیروهای واکنش سریع آمریکا در خلیج فارس و افزایش این نیروها در اقیانوس هند و در نهایت به نفع آمریکا و رژیم صهیونیستی خواهد بود، گفت: «هم‌اکنون این جنگ در مرحله‌ای است که خطر گسترش و پیچیده‌تر شدن را در بر دارد. این جنگ اگر از راه نظامی به صلح منتهی شود، [چنین صلحی] پایدار نخواهد بود و فقط تا آن زمانی باقی می‌ماند که کشور شکست‌خورده نیروهای خود را مجدداً گرد آورد.»

در ادامه این مراسم، عبدالحلیم خدام وزیر امور خارجه سوریه در سخنانی گفت که مشکل منطقه غرب آسیا و فلسطین کماکان باقی است و تا زمانی که رژیم صهیونیستی باشد و سیاست توسعه‌طلبانه آن ادامه یابد، مبارزه کماکان ادامه خواهد یافت. وی ضمن محکوم کردن قرارداد کمپ دیوید، از مقاومت مردم فلسطین برای کسب آزادی و استقلال دفاع کرد و گفت: زمانی که رژیم صهیونیستی جولان را اشغال کرد، مقاومت مردم این منطقه شکل جدی‌تری به خود گرفت و تظاهراتی که از آن زمان آغاز شد، همچنان ادامه دارد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در ادامه این گزارش با اعلام اینکه هنگام سخنرانی سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، عبدالحلیم خدام سالن اجلاس را به نشانه اعتراض ترک کرد، اضافه کرد که وزیر امور خارجه یوگسلاوی نیز در سخنانی گفت: اوضاع کنونی جهان در بدترین حالت خود بعد از جنگ جهانی دوم قرار دارد. وی ضمن اشاره به بحران اقتصادی که سراسر جهان را فراگرفته است، درخصوص جنگ عراق و ایران اظهار کرد: این جنگ باید هرچه زودتر با یک راه‌حل شرافتمندانه پایان یابد.^(۳۱)

رادیو بی‌بی‌سی در گزارشی درباره اجلاس وزرای امور خارجه جنبش عدم تعهد با تأکید بر اینکه این اجلاس سه‌روزه در میان نگرانی‌های مربوط به جنگ ایران و عراق و مباحث مربوط به برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد آغاز می‌شود، گفت: «جنگ خونین بیست‌ماهه ایران و عراق که هردو از اعضای جنبش کشورهای غیرمتعهد هستند، ظرف چند روز آینده مورد نظر شرکت‌کنندگان در کنفرانس هاوانا قرار خواهد داشت. توفیق اخیر نظامی ایران تاکنون باعث پیشروی این کشور در خاک عراق نشده است، اما با تصمیم ایران نسبت به برکنار ساختن پریزیدنت

* جزایر فالکلند واقع در نزدیکی آرژانتین مورد مناقشه این کشور و انگلستان می‌باشد.

صدام موارد نگرانی در مورد عدم ثبات بیشتر منطقه، میان همسایگان عراق به چشم می‌خورد و این نگرانی تنها به این کشورها محدود نمی‌شود، بلکه کشورهای غیرمتعهد که تاکنون به خاتمه‌دادن به جنگ ایران و عراق موفق نشده‌اند، دلیلی روشن جهت برقراری آتش‌بس دارند. قرار است کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد که هر سه سال یک بار برگزار می‌شود، در ماه سپتامبر در بغداد تشکیل شود و در جریان آن ریاست از کوبا به عراق برای مدت سه سال انتقال یابد. ایران که خود را قربانی بیست ماه تجاوز عراق می‌شناسد، به شدت با برگزاری این کنفرانس در بغداد مخالف است.^(۲۲)

۵۵۴

تجاوز هوایی امروز عراق به حریم هوایی ایران بازتابی گسترده در رسانه‌های منطقه و جهان داشت. خبرگزاری آلمان غربی و رادیوهای بی‌بی‌سی، امریکا، اسرائیل، بیروت، امان و دوی فقط به انعکاس گزارش‌های این حمله هوایی از قول رسانه‌های خبری ایران و عراق اکتفا کردند، اما خبرگزاری فرانسه در گزارشی از تهران ضمن اعلام اینکه آذیرهای خطر در این شهر در ساعت ۱۰:۲۱، به صدا درآمد، گزارش داد: «این آذیر کوچک‌ترین تحریک یا هراسی در دل مردم به وجود نیاورد و مردم سرهای خود را به‌سوی آسمان بلند کردند، ولی هیچ‌چیز مشاهده نمی‌شد.» یونایتدپرس نیز با اعلام خبر این حمله هوایی متذکر شد که حملات هوایی عراق پس از آزادسازی خرمشهر شدت یافته است. آسوشیتدپرس هم در گزارش این تجاوز اضافه کرد که پس از گذشت بیش از یک سال، نخستین بار است که هواپیماهای عراقی تا این حد در عمق خاک ایران نفوذ کرده‌اند.^(۲۳)

۵۵۵

با آزادسازی اغلب سرزمین‌های اشغال‌شده ایران در عملیات‌های بیت‌المقدس، فتح‌المبین و... دو مقام عراقی اعلام کردند که ارتش عراق آماده است نیروهای خود را از سایر نقاطی که همچنان در اشغال دارد، عقب ببرد.

طه یاسین رمضان در مصاحبه با روزنامه *الجمهوریه* عراق، که متن آن را خبرگزاری این کشور منتشر کرده است، گفت: عراق حاضر است نیروهای خود را از خاک ایران عقب بکشد به شرط آنکه حقوقش به رسمیت شناخته شود. خبرگزاری فرانسه نیز به نقل از روزنامه *الشرق الاوسط* (چاپ لندن) گزارش داد: احمد حسین از مدیران وزارت امور خارجه عراق، در دیدار با سفیران کشورهای اروپایی در بغداد، ضمن استقبال از پیشنهاد این کشورها مبنی بر کمک به تلاش‌های میانجیگرانه برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق، گفته است عقب‌نشینی ارتش عراق از خاک ایران هیچ‌گونه بهانه‌ای برای ادامه جنگ باقی نمی‌گذارد؛ زیرا این موضوع نخستین شرط ایران برای پایان‌دادن به جنگ است. وی تأکید کرده است کشورش همچنان مایل است به یک راه‌حل براساس اصل عدم‌مداخله، عدم‌تجاوز و همزیستی مسالمت‌آمیز با ایران دست یابد.^(۲۴)

۵۵۶

یک مقام وزارت امور خارجه بحرین خبر تصمیم شورای همکاری خلیج فارس برای پرداخت غرامت جنگی به ایران را تکذیب کرد.

در پی انتشار خبرهایی درباره اظهار تمایل برخی کشورهای عربی منطقه خلیج فارس برای پرداخت غرامت خسارت‌های ناشی از تجاوز عراق به ایران به خصوص بعد از جلسه روز گذشته وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، رادیو بی بی سی در اخبار فارسی ساعت ۱۹:۴۵ امروز خود گفت: «یک مقام وزارت خارجه بحرین گزارش مربوط به پیشنهاد و پرداخت غرامت توسط کشورهای عرب به ایران را تکذیب نموده است. در بیانیه‌ای که امروز در روزنامه بحرینی الخلیج به چاپ رسیده است، از مقام وزارت مذکور نقل شده است که گزارش پیشنهاد پرداخت ۲۵ میلیارد دلار غرامت بابت خسارت‌های ایران توسط اعضای شورای همکاری خلیج [فارس] دروغ محض است.»^(۲۵)

۵۵۷

درخواست احزاب و شخصیت‌های لبنانی برای سرنگونی حکومت صدام حسین همچنان ادامه دارد. رئیس‌جمهور پیشین لبنان نیز گفت برای صدام راهی جز خودکشی باقی نمانده است. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت گزارش داد: انتشار اطلاعیه‌ها و بیانیه‌های سازمان‌ها، احزاب و شخصیت‌های لبنانی در مطبوعات این کشور در خصوص لزوم سرنگونی حکومت صدام حسین در عراق همچنان ادامه دارد.^(۲۶) این خبرگزاری به نقل از خبرگزاری لیبی نیز اعلام کرد سلیمان فرنجه رئیس‌جمهور پیشین لبنان، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی گفت: «صدام حسین در جهت منافع صهیونیست‌ها عراق را درگیر جنگ با یک کشور دوست و مسلمان کرد و اکنون راهی جز انتحار برای وی باقی نمانده است.»^(۲۷)

رادیو اسرائیل هم با اعلام این خبر به نقل از سلیمان فرنجه گفت: «چون صدام حسین عراق را وارد جنگ با کشوری کرد که نتیجه آن تنها به سود اسرائیل بوده است، باید از مارشال رومل سردار آلمان هیتلری سرمشق گرفته و برای نخستین بار از هفت تیر خود استفاده کند.»^(۲۸)

۵۵۸

رهبر اتحاد جماهیر شوروی بر خاتمه‌دادن به جنگ ایران و عراق از طریق سیاسی تأکید کرد و یک روزنامه چاپ مسکو نوشت شوروی قصد ندارد به ایران کمک نظامی کند.

خبرگزاری تاس از دیدار و گفت‌وگوی امروز هیئت‌های حزبی و دولتی شوروی و چکسلواکی به ریاست لئونید برژنف رهبر اتحاد جماهیر شوروی و گوستاو هوزاک رئیس‌جمهوری چکسلواکی، در مسکو خبر داد و افزود: در این دیدار دو طرف ضمن توجه جدی به موضوع جنگ ایران و عراق، موضع خود برای یافتن یک راه حل فوری عادلانه سیاسی به منظور خاتمه‌دادن به این جنگ را مورد تأکید مجدد قرار دادند.^(۲۹)

در همین حال، رادیو اسرائیل نیز در اخبار امروز خود با اشاره به مطلب اخیر روزنامه *الاخبار* (چاپ قاهره) درباره امضای یک قرارداد تسلیحاتی میان ایران و شوروی گفت: «روزنامه سویس کایار/ چاپ مسکو با رد این خبر نوشت شوروی از حل مسالمت‌آمیز اختلافات [ایران و عراق] حمایت می‌کند و قصد ندارد در جنگ ایران و عراق کمک نظامی در اختیار دولت تهران قرار دهد.»^(۳۰)

۵۵۹

تلاش‌های امریکا و رژیم صهیونیستی برای واقعی جلوه دادن شایعه کمک‌های تسلیحاتی صهیونیست‌ها به ایران با شیوه‌های مختلف تبلیغاتی برای تخریب چهره جمهوری اسلامی و نیز القای اینکه این کمک‌ها موجب پیروزی‌های اخیر ایران شده است، همچنان ادامه دارد. وزارت امور خارجه امریکا که چندی پیش اعلام کرده بود اجازه فروش سلاح‌های کنترل‌شده امریکایی به ایران را به رژیم صهیونیستی نخواهد داد، امروز در بیانیه‌ای ادعا کرد: «اسرائیل فهرستی از لوازمی که قصد فروش آنها به ایران را داشت، در اختیار واشنگتن قرار داد که با ارسال آنها مخالفت شد.»^(۳۱)

رادیو اسرائیل نیز در اخبار فارسی امروز خود، گفت: «داوید زیرمن نماینده پارلمان اسرائیل از فراکسیون حزب لیکود درخواست کرده است به‌فوریت آریل شارون وزیر دفاع را برای دادن توضیح به کمیسیون خارجی و امنیت پارلمان دعوت کنند، زیرا وی متهم شده که خبر مربوط به تحویل اسلحه اسرائیلی به ایران را فاش ساخته است. نماینده پارلمان اسرائیل همچنین از وزیر دفاع درخواست می‌کند که توضیح دهد چرا در مورد تحویل اسلحه به ایران به کمیسیون خارجی و امنیت گزارش نداده است؟»^(۳۲)

۵۶۰

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۴ کشور (مشهد) و خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش دادند ۵ تن از اسیران عراقی که به‌تازگی از محل استقرار خود در پادگان امام‌قلی قوچان فرار کرده و پس از سه روز پیاده‌روی، به نوار مرزی ایران و شوروی رسیده بودند، عصر امروز به‌همت نیروهای بسیج و ژاندارمری شهرستان درگز دستگیر و پس از بازجویی مقدماتی آنها در سپاه این شهرستان به پادگان امام‌قلی بازگردانده شدند. گفته می‌شود که به‌احتمال بسیار این افراد از عناصر بعثی هستند و با توجه به وجود رشته‌کوه‌های متعدد در فاصله پادگان و مرز، بدون راهنمایی امکان جهت‌یابی و رسیدن به مرز را نداشته‌اند.^(۳۳)

۵۶۱

ارتش عراق ضوابط انتقال بخشی از حقوق ماهیانه اتباع کشورهای عربی را که در این ارتش خدمت می‌کنند، ابلاغ کرد. براساس یکی از اسناد به‌دست‌آمده از ارتش عراق، اداره حسابرسی‌های کل این ارتش مقرر کرده است نیروهای اردنی و سایر کشورهای عربی در صورت تمایل می‌توانند ۶۰ درصد از

حقوق ماهانه خود را از طریق بانک الرافدین به حساب خانواده‌هایشان منتقل کنند. ترجمه نامه به کلی سری فرماندهی منطقه اربیل ارتش عراق چنین است:

«نامه حسابرسی‌های کل ارتش (مدیریت حقوق و امور مالی به کلی سری شماره ۶۹۶۹ مورخه ۱۳۶۱/۳/۸) به شرح زیر است:

باتوجه به کسب موافقت اداره کل بانک رافدین به وسیله نامه شماره ۸۲/۸۴ مورخه ۱۳۶۱/۱/۲۵ مبنی بر حواله کردن ۶۰ درصد حقوق ماهانه داوطلبان اردنی از نیروهای الیرموک و داوطلبان کشورهای عربی دیگر به خارج کشور، طبق مصوبه شماره ۵۲۵ مورخه ۱۳۶۱/۱/۲۹ شورای فرماندهی انقلاب تصمیم گرفته شد داوطلبان اردنی از نیروهای الیرموک و داوطلبان یمنی گروهان عمر بن سعدی کرب الزبیدی که مایل به حواله کردن حقوق ماهانه خود به خانواده‌شان می‌باشند با دردست داشتن نامه رسمی از یگان شاغل در آن با لیست جداگانه‌ای که به شکل زیر پر می‌نمایند به این مدیریت مراجعه کنند.

درجه، اسم، تاریخ داوطلب شدن، حقوق ماهانه، مقدار مبلغی که مایل به حواله کردن آن هستند. همچنین در لیست، نام بانکی که می‌خواهد به وسیله آن مبلغ خود را حواله نماید بنویسد. یکی از شعب زیر را می‌تواند انتخاب کند و آنها عبارت‌اند از:

بانک الرافدین شعبه مرکزی، بانک الرافدین شعبه خیابان الرشید، بانک الرافدین شعبه الجوادین، بانک الرافدین شعبه میدان التحرير، بانک الرافدین شعبه الامام الاعظم. برای این کار پرونده‌ای در این مدیریت جهت ثبت اطلاعات یادشده در لیست و دادن تأییدات لازم به هنگام مراجعه برای حواله کردن درخواست، تشکیل خواهد شد.

سرتیپ شاکر محمود عبدالله

از طرف فرمانده منطقه اربیل» (۳۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۲

۱. سند شماره ۴۳۵۶۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش سماجا ۳ (عملیات) به نهجا (معاون عملیاتی)، ۱۳۶۱/۳/۱۵؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۳. سند شماره ۵۲۷۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل ستاد مرکزی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲.
۵. سند شماره ۷۸۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۳، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۱ و ۲.
۶. سند شماره ۷۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۴، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱.
۷. سند شماره ۵۲۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۵ سپاه به فرماندهی کل ستاد مرکزی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۸. سند شماره ۳۴۳۸۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به نقل از شهربانی بانه به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳۱، سسندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۵، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۵.

۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۴.
۱۲. همان.
۱۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱۷.
۱۴. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صص ۲۸۴ و ۲۸۵.
۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۴.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۱ و ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱۷.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱۱، اسلام‌آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۰. همان ص ۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۰؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱۸، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۴، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، صص ۹ - ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲؛ و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، صص ۷، ۱۳ و ۱۶، رادیو امریکا، رادیو بی‌بی‌سی و رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۶.
۲۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۲، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۴۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱۳، واشنگتن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۳۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۲، ص ۱۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۲.
۳۳. سند شماره ۴۲۵۷۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی منطقه ۴ سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۲/۳۰؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳۰، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۳۴. سند شماره ۱۶۷۸۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه اربیل عراق، ۱۳۶۱/۳/۱۲.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۱۳ خرداد ۱۳۶۱

۱۰ شعبان ۱۴۰۲

۳ ژوئن ۱۹۸۲

۵۶۲

ارتش عراق امروز شهر دهلران را بمباران کرد و شهر آبادان را نیز زیر آتش توپخانه قرار داد. در این حملات، عده‌ای از ساکنان آبادان شهید یا مجروح و تعدادی از ساختمان‌های این دو شهر ویران شدند.

هوایم‌های عراقی ساعت ۱۰:۰۰ امروز ضمن تجاوز به حریم هوایی ایران، شهر دهلران را بمباران کردند. این بمباران تلفاتی نداشت؛ اما موجب تخریب تعدادی از ساختمان‌های شهر شد.^(۱)

ارتش عراق همچنین علاوه بر تجاوز هوایی به شهرهای آبادان و خرم‌شهر در ساعت‌های ۰۸:۱۹ و ۱۱:۴۸،^(۲) شهر آبادان را زیر آتش توپ‌ها و خمپاره‌اندازهای خود قرار داد که بر اثر آن ۱ تن شهید شد و ۱۲ تن مجروح شدند و به چند ساختمان نیز خساراتی وارد آمد.^(۳)

۵۶۳

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران ضمن پیش‌بینی ادامه حملات هوایی ارتش عراق، بر اجرای اقدامات پیشگیرانه تأکید کرد.

رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در نامه‌ای به مدیریت‌های عملیات نیروهای سه‌گانه زمینی، هوایی و دریایی ارتش، سپاه پاسداران و ژاندارمری اعلام کرد: «پس از گذشت ۲۰ ماه از جنگ تحمیلی، طبیعی است که دستگاه و سیستم‌های پدافند هوایی نیروهای خودی نمی‌توانند کارایی لازم را در مقام مقایسه با روزهای اول جنگ داشته باشند، ولی دشمن با بهره‌وری از امکانات پشتیبانی گسترده توانسته است کارایی خود را در این زمینه حفظ نماید. دشمن با توجه به شکست مفتضحانه در نبردهای اخیر در رزم زمینی توجه اصلی خود را به کاربرد هرچه بیشتر نیروی هوایی معطوف داشته و تلاش می‌نماید که با حملات هوایی تا حدی جبران

شکست را بنماید. بدیهی است که حملات هوایی دشمن علیه یگان‌های زمینی بهره‌مطلوبی را عاید او نخواهد کرد. بنابراین درصدد انهدام تأسیسات صنعتی و اقتصادی کشور (به‌ویژه تأسیسات نفتی و صنایع سنگین و سدها) برخواهد آمد.»

بر همین اساس، در ادامه این نامه بر توجه به این موضوعات تأکید شده است: «پرسنل هر قبضه از جنگ‌افزارها و موشک‌ها و رادارها برابر آئین‌نامه و روش‌های جاری عملیاتی حتی برای یک لحظه کوتاه از ترک موضع خود خودداری نمایند. ترتیبی داده شود که هنگام ادای فریضه‌های مذهبی و صرف غذا، جنگ‌افزار بدون خدمه نبوده و نیازمندی‌های پرسنل به‌طور نوبتی انجام شود. برای هر قبضه جنگ‌افزار، دیدبان زمینی مجهز به دوربین تعیین و در مسافتی قابل قبول و در صورت داشتن ارتباط، حضور هواپیمای دشمن در منطقه را اطلاع دهد. برای هر منطقه دیدبان زمینی تعیین و با استفاده از دوربین و وسایل ارتباطی، منطقه را کنترل نمایند.

از هواپیمای سبک جهت دیدبانی بصری حداکثر استفاده به عمل آید. پدافند نزدیک مواضع و پرسنل، با استفاده از سنگرهای انفرادی و اجتماعی و جنگ‌افزار سبک تأمین گردد. ...»^(۴)

۵۶۴

ارتش عراق ضمن پدافند از مواضع خود در جبهه جنوب، همچنان در حال تحکیم این مواضع با اقداماتی از قبیل ایجاد خاکریز و میدان‌های مین، حفر کانال و تقویت نیرو است؛ و در همین حال با شناسایی هوایی، محل استقرار یگان‌های ایران را هدف بمباران هوایی یا حملات توپخانه‌ای قرار می‌دهد.

در گزارش‌های امروز واحدهای اطلاعاتی ارتش و سپاه از جبهه‌های جنوب آمده است که در محور فکه، نظامیان عراقی ضمن ادامه اشغال منطقه غرب رودخانه دویرج و اجرای آتش روی مواضع نیروهای خودی، ساعت ۱۱:۳۰، با ۲ بالگرد مناطق شرقی این رودخانه را شناسایی کردند. در ساعت ۱۴:۳۰ نیز یک هواپیمای عراقی منطقه استقرار تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد را بمباران کرد که تلفات و خسارتی نداشت.^(۵)

در منطقه طلائیه تا کوشک، نیروهای دشمن علاوه بر ایجاد سنگرهای تیربار و استقرار سلاح‌های ضدتانک در مواضع خود در شمال نوار مرزی و مین‌گذاری جلوی این مواضع، تعدادی نیروی پیاده را برای تأمین در دو کیلومتری شمال شرقی پاسگاه طلائیه مستقر کرده‌اند و گهگاهی نیز مواضع نیروهای خودی را زیر آتش می‌گیرند.^(۶) در حداثفصل کوشک تا شلمچه، دشمن با حفر کانال، تکمیل خاکریزها به‌وسیله دستگاه‌های

مهندسی، ایجاد میدان‌های مین و استقرار نیروهای پیاده و زرهی همچنان به تقویت خطوط پدافندی خود مشغول است و مناطق شرقی نوار مرزی را علاوه بر بمباران متناوب هوایی، با آتش انبوه توپ، تانک و خمپاره‌انداز هدف قرار می‌دهد.^(۷)

ارتش عراق همچنین در سراسر ساحل غربی اروندرود، ضمن استقرار نیروهای پیاده به ایجاد مواضع جدید پدافندی مشغول است.^(۸)

۵۶۵

گروه‌های ضدانقلاب علاوه بر اجرای آتش روی شهر بانه، به یکی از روستاهای مریوان حمله و چوپانی را شهید کردند و گوسفندانش را به غارت بردند.

به گزارش شهربانی بانه، در ساعت ۰۰:۱۵ بامداد امروز، عناصر ضدانقلاب با سلاح‌های سبک و خمپاره‌انداز ۶۰ میلی‌متری این شهر را زیر آتش قرار دادند. بر اثر این حمله، تعدادی از منازل مسکونی آسیب دید و چند نفر نیز زخمی شدند.^(۹)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز به نقل از روابط عمومی سپاه پاسداران مریوان گزارش داد صبح امروز، عده‌ای از عناصر گروه ضدانقلاب کومه‌له ضمن حمله به روستای نستار از توابع مریوان، چوپانی به نام جلیل رسولی را به شهادت رساندند و حدود ۵۴۰ گوسفند او را به غارت بردند.^(۱۰)

۵۶۶

امروز در تهران افراد مسلح ضدانقلاب در دو عملیات ترور، ۲ مأمور انتظامی و یک روحانی را به شهادت رساندند. در کراچی پاکستان هم عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یک دانشجوی ایرانی را مجروح کردند.

به گزارش روزنامه اطلاعات، ساعت ۰۷:۵۰ امروز، ۵ فرد مسلح به مسلسل‌های کلاشینکف و یوزی سوار بر یک خودروی سرقتی در خیابان جمهوری اسلامی با تیراندازی به سمت ۳ مأمور پلیس که در حال گشت بودند، ۲ تن از آنان را شهید و یک تن را مجروح کردند و سپس از محل حادثه گریختند.^(۱۱)

ساعت ۰۹:۴۰ نیز هنگامی که حجت‌الاسلام شمس رئیس دایره سیاسی - عقیدتی پلیس راه ژاندارمری از خیابان استاد معین به سمت محل کارش می‌رفت، ۳ سرنشین مسلح یک خودرو او را به رگبار گلوله بسته و به شهادت رساندند. مهاجمان بی‌درنگ متواری شدند.^(۱۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از اسلام‌آباد خبر داد: «امروز، گروهی از منافقین وحشیانه به یکی از دانشجویان مسلمان ایرانی در کراچی حمله کردند و به ضرب پنجه‌بوکس وی را به شدت مجروح ساختند. طی ماه گذشته این چهارمین بار است که دانشجویان مسلمان ایرانی در این شهر توسط منافقین مورد حمله قرار گرفته‌اند.»^(۱۳)

۵۶۷

امام خمینی در دیدار امروز فرماندهان سپاه پاسداران با ایشان، ضمن اظهار رضایت از انسجام به وجود آمده میان قوای مسلح، بر پرهیز از اختلاف و لزوم وحدت در مقابله با دشمن تأکید کردند.

صبح امروز، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، به اتفاق سایر فرماندهان نظامی سپاه در حسینیه جماران با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا، دیدار کردند. در این دیدار، ابتدا فرمانده کل سپاه گزارشی از پیروزی‌های اخیر رزمندگان، عملکرد واحدهای بسیج و سپاه و همچنین تشکیل واحدهای زرهی و توپخانه سپاه در عملیات بیت المقدس ارائه کرد.^(۱۴)

آن‌گاه، امام خمینی در بیاناتی وضع کنونی ایران به خصوص قوای مسلح را نسبت به سال گذشته متفاوت ارزیابی کردند و گفتند: «بحمدالله انسجامی که الان حاصل شده است بین تمام قوای مسلح، که کوشش می‌شد که اینها باهم نباشند و نقشه امریکایی بود که این اشخاص که می‌توانند فعال باشند مقابل هم قرار داده بشوند، آن مدفون شد و خشتی.»

ایشان سپس عنایات خداوند و نصرت الهی را نتیجه همین انسجام و وحدت قوا دانستند و اضافه کردند: «اگر - خدای نخواست - یک وقتی اختلافی در خودشان بروز کند، همان روز است که امریکا به مقاصد خودش نزدیک می‌شود.»

امام خمینی با تأکید بر اینکه هرگاه حیثیت اسلام در میان باشد، انسان باید تمام امیال خود را فدای اسلام کند، افزودند: «شما و همه این رزمندگان ما واقعاً، یک چهره‌هایی هستند که انسان از خودش خجالت می‌کشد که با آنها مواجه بشود. کسانی که جان خودشان که سرمایه همه چیز است برای انسان، این را دارند فدا می‌کنند برای اسلام.»

فرمانده کل قوا در ادامه ضمن توصیه به اینکه «همه باهم دوست باشید، همه باهم رفیق باشید تا اینکه بتوانید این بار را به منزلش برسانید»، اظهار داشتند: «امروز، وقت آنکه من از یک کسی اوقاتم تلخ باشد، یک چیزی بگویم که یک وقت - خدای نخواست - برای او مضر باشد، یا شما یک چیزی بگویید، یا ارتشی‌ها یک چیزی بگویند، این امروز نباید مطرح باشد. همه باید باهم باشیم و یک دشمن مشترک آمده است و باید اول دشمن مشترک را دفعش کنیم، بعد که دشمن مشترک دفع شد، خوب، گله‌ها بعدها امید است که حل بشود.»^(۱۵)

۵۶۸

رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران ابراز امیدواری کرد که برای نجات سرزمین فلسطین، تشکیلاتی مانند سپاه پاسداران در مرزهای رژیم صهیونیستی ایجاد شود. فرماندهان سپاه پاسداران عصر امروز به دیدار حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی

رئیس مجلس و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، رفتند. در این دیدار، ابتدا رحیم صفوی مسئول واحد طرح و عملیات ستاد مرکزی سپاه، ضمن گزارشی از عملیات بیت المقدس، آمادگی رزمندگان را برای پیشروی‌های هرچه بیشتر در جبهه‌ها اعلام کرد.

سپس حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی با تشریح آثار پیروزی‌های اخیر گفت: «سپاه حق عظیمی به گردن انقلاب اسلامی دارد. بسیج چنین نیروی عظیمی و انسجام فوق‌العاده آن در تاریخ اسلام و تشیع بی‌سابقه بوده است.» وی همچنین از تشکیل لشکرها و تیپ‌های پیاده و زرهی سپاه اظهار خوشحالی کرد و افزود: «ما امیدواریم توفیق آن را داشته باشیم که چنین تشکیلات و نظامی را در مرزهای اسرائیل غاصب به وجود آوریم و سرزمین‌های اشغالی که مساحت آن معادل چند عملیات گذشته است، را نجات دهیم.»^(۱۶)

۵۶۹

نیروهای کرد مخالف حکومت عراق با اجرای دو عملیات علیه نظامیان این کشور خسارات و تلفاتی به آنان وارد کردند.

به گزارش اداره دوم فرماندهی (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، امروز نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها) در منطقه سرسنگ این کشور به یک خودروی نظامی حامل نیروهای ارتش خلقی عراق حمله کردند. پس از یک ساعت درگیری مسلحانه، همه سرنشینان این خودرو کشته شدند.

همین گزارش حاکی است بارزانی‌ها در عملیاتی دیگر که امروز علیه محل تجمع نیروهای عراقی در منطقه شیخان انجام دادند، خسارات و تلفاتی به آنان وارد کردند.^(۱۷)

۵۷۰

در پی بمباران چهار روز پیش جزیره خارک، کشتی‌های ژاپنی بارگیری نفت از این جزیره را به حالت تعلیق درآوردند. ایران اعلام کرد در حمله عراق به خارک، به کشتی‌ها و تأسیسات نفتی آن آسیبی نرسیده و کشتی‌ها می‌توانند از این جزیره بارگیری کنند. در همین حال، اغلب ملوانان خارجی یک کشتی حامل جوبات که عازم ایران بود، از ترس حمله هوایی عراق، این کشتی را ترک کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از توکیو، مقامات شرکت‌های کشتیرانی ژاپن با اعلام اینکه حرکت کشتی‌های این کشور به‌سوی جزیره خارک را به حالت تعلیق درآورده‌اند، گفتند: «این تصمیم در پی انتشار خبرهایی مبنی بر حمله هواپیماهای عراقی به ترمینال نفتی خارک صورت گرفته است. بنابراین، برنامه حرکت سه تانکر نفت که قرار بود روز سه‌شنبه این هفته [دو روز پیش]، ژاپن را به‌قصد جزیره خارک ترک کنند، به تعویق افتاده یا راهی مقصدی دیگر شده‌اند.» به گفته این مقامات، «سه نفتکش

دیگر ژاپنی نیز که به نزدیکی جزیره رسیده بودند، به آب‌های نزدیک‌تر تنگه هرمز برگشته‌اند.^(۱۸) در پی انتشار این گونه اخبار، استانداری بوشهر در تماسی با خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از بخشدار جزیره خارک از ادامه صدور نفت از این جزیره خبر داد و افزود: «در یکشنبه گذشته [۱۳۶۱/۳/۹]، عملیات صادرات نفت تنها به مدت چهار ساعت [و] به منظور [اجرای تدابیر امنیتی متوقف شده بود].»^(۱۹)

خبرگزاری رویتر نیز گزارش داد: «یک سخنگوی وزارت نفت ایران امروز، در یک تماس تلفنی از تهران، به رویتر اطلاع داد که حمله هوایی عراق در هفته گذشته، به ترمینال نفتی جزیره خارک هیچ آسیبی به آن وارد نیاورده است. این سخنگو با بیان اینکه در بمباران این جزیره که از ارتفاع بسیار بالا انجام شد، فقط به یک روستا آسیب وارد شد و یک نفر نیز جان خود را از دست داد، اضافه کرد در جریان این حمله به هیچ‌یک از کشتی‌ها [ی پهلوه گرفته در دو اسکله بارگیری نفت] آسیب نرسید و درمورد اعزام کشتی‌ها به جزیره خارک هیچ جای نگرانی نیست.»

رویتر در پایان گزارش خود به نقل از تجار بازار آزاد نفت روتردام هلند خبر داده است: «یک تاجر عمده، یک تانکر را به دلیل حملات هوایی عراق و اینکه این بمباران باعث قطع صادرات نفت ایران به بازار جهانی شده است، خالی از جزیره خارک بیرون برد.»^(۲۰) در همین حال، خبرگزاری فرانسه نیز با اعلام اینکه اکثر ملوانان یک کشتی حامل حبوبات ایران، امروز این کشتی را ترک کردند، افزود: این کشتی که در مسیر خود به ایران در یک بندر لنگر انداخته است، قادر به ادامه حرکت نیست. از ۳۰ ملوان این کشتی که اهل فیلیپین، هند و لهستان می‌باشند، ۲۴ نفر با ترک کشتی گفتند کشتیرانی در خلیج فارس بسیار خطرناک است و نیروی هوایی عراق تاکنون چند کشتی بازرگانی را بمباران کرده است.^(۲۱)

۵۷۱

سه هیئت از پاکستان، بنگلادش و مالزی برای شرکت در اجلاس کمیسیون حسن نیت اسلامی و بررسی پیشنهادهای داده‌شده به ایران و عراق، رهسپار عربستان سعودی شدند. در همین حال، خبرنگار خبرگزاری فرانسه معتقد است دو مانع سخت بر سر راه این کمیسیون قرار دارد. امشب، هیئت‌هایی به سرپرستی ژنرال ضیاءالحق رئیس‌جمهور پاکستان، دریادار محبوب علی خان رئیس حکومت نظامی بنگلادش و وزیر امور خارجه مالزی عازم جده شدند تا در اجلاس کمیسیون حسن نیت اسلامی (کمیته صلح) سازمان کنفرانس اسلامی شرکت کنند.^(۲۲) حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، درباره این اجلاس گفت: «پیشنهادهایی که

* این اجلاس قرار است پس‌فردا، با حضور نمایندگان ۹ کشور اسلامی در جده برگزار شود. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۴۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۳]

در جریان دیدارهای رفت و برگشت کمیسیون حسن نیت اسلامی به عراق و ایران ارائه شده بود، به عنوان مبنای کار این کمیسیون مورد استفاده قرار خواهد گرفت.»

راديو اسرائيل نیز با اعلام اینکه این جلسه به درخواست احمد سکوتوره رئیس جمهور گینه و رئیس کمیته حسن نیت اسلامی، تشکیل خواهد شد، افزود: «این کمیسیون در پیشنهادهایی که در خلال تلاش‌های گذشته خود مطرح کرده بود، در پرتو پاسخ هریک از دو کشور عراق و ایران و تحولات جنگ میان آنها تجدیدنظر خواهد کرد.»^(۲۳)

در همین حال، خبرنگار خبرگزاری فرانسه از منامه گزارش داد: این جلسه در پی تحولات اخیر جنگ ایران و عراق و تشدید فعالیت دیپلماتیک در جهان عرب و دیگر نقاط تشکیل می‌شود. وی ابراز عقیده کرد: «کمیته میانجیگر اسلام باید با دو حقیقت سخت مواجه شود؛ یعنی از یک سو با ایرانی مطمئن به خود پس از پیروزی‌هایش، و از سوی دیگر با عراقی که به صدام حسین اجازه نمی‌دهد پس از ۲۰ ماه جنگ، با شکست از آن خارج شود.»^(۲۴)

۵۷۲

در ادامه تلاش کشورهای میانه‌روی عرب برای اتخاذ موضعی واحد در قبال جنگ ایران و عراق، فرستاده رئیس جمهور الجزایر که به منطقه خلیج فارس سفر کرده است، امروز پیام رئیس جمهور این کشور را به امیر بحرین داد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از منامه، اخضر ابراهیمی فرستاده ویژه شاذلی بن جدید رئیس جمهور الجزایر، امروز در ملاقات با امیر بحرین پیام شاذلی بن جدید را به شیخ عیسی بن سلیمان آل خلیفه تسلیم کرد. ابراهیمی که در سفر به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس ابتدا به عربستان سعودی و کویت رفته بود، بعد از ظهر امروز، پس از پایان دیدار خود از بحرین عازم امارات متحده عربی شد.^(۲۵)

خبرگزاری فرانسه در گزارشی دیگر از امان اعلام کرد کشورهای میانه‌روی عرب در پی دوره‌ای سرگردانی پس از شکست عراق در جبهه خوزستان، مصمم هستند تا در قبال مسائل منطقه غرب آسیا موضعی واحد و جدید اتخاذ کنند. این خبرگزاری سفر اخضر ابراهیمی به کشورهای عربی حوزه خلیج فارس را که به دنبال سفر اخیر سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان به الجزایر و سوریه انجام می‌شود، در همین راستا ارزیابی کرد.^(۲۶)

۵۷۳

معاون نخست‌وزیر عراق برای جلب حمایت سیاسی و نظامی شوروی در سفری اعلام‌نشده به مسکو رفته است.

روزنامه واشنگتن پست در شماره امروز خود اعلام کرد: «یکی از اعضای بلندپایه کادر رهبری

عراق پریروز برای انجام مأموریتی نابهنگام و اعلام نشده - که ظاهراً هدفش تلاش در راه دریافت کمک‌های سیاسی و نظامی شوروی برای دولت در تنگنا افتاده صدام حسین است - وارد مسکو شد، اما استقبال ظاهراً سردی که از طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، به عمل آمد نمایانگر آن است که مسکو در پی پیروزی‌های اخیر ایران در جنگ خلیج فارس به شدت جانب احتیاط را گرفته و احتمالاً چشم‌انداز درخشانی برای تحویل جنگ‌افزارهای روسی به عراق وجود ندارد.»

طارق عزیز

واشنگتن پست افزود: «رسانه‌های گروهی شوروی تاکنون حتی از ورود طارق عزیز به مسکو نیز سخن نگفته‌اند. و به گفته منابع عراقی در پایتخت شوروی، طارق عزیز تا بعد از ظهر

دیروز، یعنی ۲۴ ساعت پس از ورودش، حتی با یک مقام رسمی شوروی دیدار نکرده بود.» این روزنامه امریکایی با بیان اینکه روابط شوروی و عراق در دو سال گذشته - با وجود پیمان دوستی و همکاری دو کشور که در سال ۱۹۷۳ امضا شده - رو به تیرگی نهاده، ادامه داد: «به موجب این توافق اگر نیروهای ایران با گذر از مرز وارد خاک عراق شوند، عراق می‌تواند از شوروی تقاضای کمک کند.»

واشنگتن پست همچنین نوشت: «از روزی که صدام حسین حمله را به خاک ایران آغاز کرد، روس‌ها روشی یکدست و بی‌طرفانه با طرفین درگیر در پیش گرفتند و از ارسال جنگ‌افزار به عراق سر باز زدند. افزون بر اینکه روس‌ها با برداشتن گام‌هایی که نشان‌دهنده اهمیت بیشتر ایران برای مسکو بود با رهاکردن اختلافات سیاسی و تکیه کامل بر روابط اقتصادی، در راه ایجاد روابط و پیوندهایی تازه با ایران کوشیدند.»

این روزنامه در پایان گزارش خود با اشاره به روابط نزدیک اعضای جبهه پایداری (سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین) با شوروی و حمایت آنها از ایران، اضافه کرد: «در مسکو این گمان وجود دارد که ممکن است هدف مأموریت طارق عزیز تلاش در راه بهره‌گیری از نفوذ شوروی بر سوریه برای معتدل کردن دمشق باشد.»^(۲۷)

۵۷۴

وزیر دفاع مصر اعزام نظامیان این کشور به عراق را غیرممکن اعلام کرد. رئیس‌جمهور مصر نیز گفت کشورش درخصوص جنگ ایران و عراق در ریزنی مستمر با امریکا و اسرائیل است. روزنامه تایمز هم پیامد جنگ مصر با ایران را وخیم‌شدن اوضاع آن کشور دانست.

ژنرال ابوغزاله وزیر دفاع مصر در مصاحبه با مجله المصور (چاپ قاهره) ضمن اینکه ادعا کرد مصر پیشنهاد واسطه‌های خارجی برای خرید اسلحه به نام ایران را رد کرده است، گفت: «کمک به عراق از یک‌سو ناشی از وظیفه ملی ما نسبت به یک کشور عربی، و از سوی دیگر جلوگیری از تحول ناگهانی در روند جنگ این کشور است که خود تهدیدی علیه ثبات خلیج فارس و در نتیجه امنیت مصر محسوب می‌شود.» وی درباره تعهد مصر در خصوص امنیت خلیج فارس نیز اظهار داشت: «پیش از هر چیز، کشورهای خلیج فارس باید در مورد این مسئله توافق داشته باشند. اولین گام را آنها باید بردارند. آنها باید خواست خود و اینکه قصد انجام چه کاری را دارند، بیان کرده و ماهیت حمایتی را که بدان نیاز دارند، روشن کنند.» ابوغزاله در ادامه با تأکید بر اینکه امنیت خلیج فارس باید تعهد اعراب را برانگیزد، اضافه کرد: «ما توانایی این را داریم که جهت حمایت از امنیت خلیج فارس و ملت عرب یک نیروی بازدارنده را آماده کنیم.» وی با داوطلبانه خواندن حضور مصری‌های مقیم عراق در ارتش این کشور و جبهه‌های جنگ با ایران گفت: «این مصری‌ها عراق را به عنوان وطن دوم خود انتخاب کرده‌اند و این حق آنهاست که داوطلبانه در جنگ شرکت کنند و ما در این مورد دخالتی نداشته‌ایم.» ابوغزاله در پایان این مصاحبه هم با اشاره به اینکه اعزام نیروی نظامی به یک نقطه دور چه از نظر نظامی و چه از نظر مالی بسیار پرهزینه است، تأکید کرد: «ما نه می‌توانیم و نه عاقلانه است که به چنین عملیاتی دست بزنیم.»^(۲۸)

در همین حال، رئیس‌جمهور مصر در جلسه‌ای با مشاورانش با بیان اینکه مصر به منظور شروع گفت‌وگوهایی درباره جنگ ایران و عراق و همچنین تحولات منطقه غرب آسیا در تماس‌های مستمر با آمریکا است، گفت: «مصر با کشورهای دیگر مانند اسرائیل نیز در این باره مشورت می‌کند.»

همچنین روزنامه تایمز (چاپ لندن) با اعلام اینکه اگر قرار باشد مصر نیروهای نظامی خود را برای نجات صدام رهسپار عراق کند، عربستان سعودی باید هزینه آن را بپردازد، نوشت: «چنانچه مصر در این راه مرتکب اشتباهی که صدام شد، بشود و خود را درگیر جنگ با ایران کند، باید انتظار وخامت اوضاع در مصر را داشت.»^(۲۹)

۵۷۵

در دومین روز نشست وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد و در حالی که هنوز نشانه‌ای از تصمیم برای تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران این کشورها از بغداد مشاهده نمی‌شود، وزیر امور خارجه ایران برگزاری اجلاس سران در بغداد را موجب شکست این جنبش خواند و وزیر امور خارجه عراق هم تأکید کرد که این اجلاس در موعد مقرر در بغداد برگزار خواهد شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از هاوانا (پایتخت کوبا)، از گفته‌های وزیران

امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا چنین استنباط می‌شود که هنوز نشانه‌ای قطعی از تصمیم آنها برای تغییر محل اجلاس آتی سران این کشورها وجود ندارد و به‌نظر می‌رسد برای مایوس کردن حامیان برگزاری این اجلاس در بغداد، به فعالیت دیپلماتیک بیشتر ایران نیاز است. این خبرگزاری در ادامه گزارش خود اضافه کرده است: «در تصمیم یوگسلاوی به انجام این کار اندکی تزلزل دیده می‌شود و شاخه طرف‌دار این کشور در میان غیرمتعهدها در صورت وقوع تغییراتی جدی‌تر در بی‌ثباتی رژیم بعث، احتمالاً از بغداد خواهند خواست خود به‌دلیل عدم آمادگی از پذیرایی سران غیرمتعهد در شهر یورماه آینده، عذرخواهی کند. اما به‌هرحال جو کنونی کنفرانس فعلاً در حمایت از تصمیم قبلی برای برگزاری کنفرانس شهر یورماه در بغداد حکایت دارد.»^(۳۰)

در حاشیه نشست امروز نیز وزیر امور خارجه یوگسلاوی در محل اقامت هیئت ایرانی با علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، دیدار کرد. در این دیدار ولایتی ضمن بیان سخنان اخیر امام خمینی در مخالفت با برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد گفت: «اگر کنفرانس در بغداد تشکیل شود، بسیاری از کشورها در آن شرکت نخواهند کرد و این امر موجب شکست جنبش عدم‌تعهد خواهد بود، ولی جمهوری اسلامی ایران خواهان قدرت و سرافرازی این جنبش است و دقیقاً به همین دلیل است که ما این را ننگی برای جنبش عدم‌تعهد می‌دانیم که میزبان آن رژیم صدام باشد.»^(۳۱)

از سوی دیگر، سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، امروز در مصاحبه‌ای مطبوعاتی در هاوانا با تأکید بر اینکه «کنفرانس سران کشورهای عضو جنبش غیرمتعهدها همچنان که پیش‌تر اعلام شده بود، در سپتامبر آینده در بغداد برگزار خواهد شد»، گفت: «امنیت بغداد تأمین است و هیچ‌گونه مشکلی به وجود نخواهد آمد.»^(۳۲)

۵۷۶

روزنامه *الانباء* از طرح جدید کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد. رادیو لوکزامبورگ نیز به پیشنهاد این کشورها برای پرداخت غرامت به ایران اشاره کرد.

روزنامه *الانباء* (چاپ کویت) به نقل از یک مقام شورای همکاری خلیج فارس - که خواست نامش فاش نشود - نوشته است: «شش کشور عضو این شورا طرحی سه‌ماده‌ای برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق تهیه کرده‌اند که به‌موجب این طرح ابتدا باید میان نیروهای عراقی و ایرانی آتش‌بس برقرار شود و سپس نیروهای عراقی طبق قرارداد مرزی سال ۱۹۷۵ به مرزهای بین‌المللی عقب‌نشینی کنند و به‌دنبال آن مذاکرات میان دو کشور برای حل مسائل فی‌مابین به عمل آید.»^(۳۳)

در همین حال و با وجود تکذیب خبر پیشنهاد شورای همکاری خلیج فارس برای پرداخت غرامت به ایران از سوی یک مقام بحرینی در روز گذشته، رادیو لوکزامبورگ گفت: «کشورهای نفت خیز عرب پیشنهاد کرده‌اند که ایران در مقابل پایان دادن جنگ با عراق صد میلیارد دلار غرامت دریافت کند و آیت الله خمینی این پیشنهاد را پذیرفته است.» این رادیو بدون ذکر منبع این خبر اضافه کرد: «عراق به زودی به پشت مرزهای بین‌المللی باز خواهد گشت و انتقال صد میلیارد دلار به ایران در ماه جاری، عملی خواهد شد.» رادیو اسرائیل با نقل این خبر از رادیو لوکزامبورگ تأکید کرد منبع دیگری این خبر را تأیید نکرده است.^(۳۴)

۵۷۷

آسوشیتدپرس در گزارشی از تلاش دیپلماتیک امریکا برای جلوگیری از ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق اعلام کرد که احتمالاً مقامات عراق خواهان پایان جنگ قبل از گسترش آن به خاک این کشور می‌باشند.

خبرگزاری آسوشیتدپرس به نقل از مقامات وزارت امور خارجه امریکا گزارش داد: دولت این کشور با همکاری سایر کشورها در تدارکات پیوستن به یک تلاش جدید دیپلماتیک برای متقاعد کردن ایران برای خودداری از حمله به عراق می‌باشد. این خبرگزاری همچنین با اعلام اینکه نیروهای ایران پس از عقب‌راندن نیروهای عراقی از خاک خود به هیجان آمده و در امتداد مرز با عراق مستقر شده‌اند، ادامه داد: «مقام‌های امریکایی و کارشناسان خاورمیانه در واشنگتن معتقدند که آیت الله خمینی مزیت‌ها و زیان‌های اقدام به جنگ در خاک عراق را مورد ارزیابی قرار داده است و زمان برای تأثیر گذاشتن بر تصمیم او ممکن است کوتاه باشد.»

آسوشیتدپرس در ادامه به نقل از یک مقام وزارت امور خارجه امریکا اضافه کرد: «تصور می‌رود عراق هر راه آبرومندانه برای پایان دادن به جنگ را قبل از آنکه به خاک عراق کشیده شود، بپذیرد.»^(۳۵)

۵۷۸

چند شرکت ژاپنی برای انعقاد قرارداد درازمدت خرید نفت در حال مذاکره با ایران هستند و یک هیئت برزیلی نیز به همین منظور قرار است به تهران سفر کند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی از توکیو به نقل از یک روزنامه ژاپنی، از مذاکره چند شرکت تجاری عمده این کشور مانند میتسویی و سیتو با ایران برای انعقاد قراردادهای درازمدت خرید نفت خبر داد و اعلام کرد: «هر دو کمپانی یادشده از شرکای عمده ایران در پروژه پتروشیمی بندر امام خمینی هستند و رئیس میتسویی به دنبال سفر هفته پیش خود به ایران گفت که تصمیم‌گیری در مورد پیشنهاد ایران برای تعیین زمانی جهت آغاز مجدد ساختمان پروژه، به بعد از مشورت با

دولت ژاپن و سایر کمپانی‌های درگیر موکول شده است. بعضی آگاهان نظر می‌دهند که میتسویی و سیتو مایل هستند با استفاده از مسئله پروژه پتروشیمی در زمینه امضای قرارداد درازمدت خرید نفت از ایران امتیازاتی به دست آورند. این خبرگزاری در پایان گزارش خود اضافه کرد: «تابستان گذشته، ۹ کمپانی تجاری عمده ژاپنی و نیز ۵ مؤسسه پخش و پالایش نفت ژاپن قراردادهایی برای واردکردن روزانه ۲۳۰ هزار بشکه نفت خام از ایران داشتند، اما به تازگی خرید نفت ژاپن از ایران تنها به بازار آزاد محدود شده است.»^(۳۶)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر نیز به نقل از فرانس پرس خبر داد: «وزیر انرژی و معادن برزیل امروز اعلام کرد ایران پیشنهاد کرده است که حاضر است نفت خام خود را بشکه‌ای ۴ دلار کمتر از قیمت‌های معمول در بازارهای جهانی به برزیل بفروشد. به همین منظور، یک هیئت فنی برزیلی در آینده راهی ایران می‌شود تا این پیشنهاد را مورد بررسی و مطالعه قرار دهد؛ لیکن گفته می‌شود این فروش به خرید تولیدات برزیل توسط ایران نیز بستگی دارد.»^(۳۷)

۵۷۹

روزنامه حزب حاکم در سوریه خواستار سرنگونی صدام حسین شد. رادیوی اردن نیز رسانه‌های سوریه را مخالف هرگونه تلاش برای پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران معرفی کرد.

روزنامه البعث ارگان حزب حاکم در سوریه در شماره امروز خود در مقاله‌ای ضمن محکوم کردن کشورهای عرب حامی صدام حسین، سرنگونی وی را خواستار شده است. این روزنامه با تأکید بر اینکه سرنگونی صدام باید خواسته تمامی اعراب باشد، از تلاش‌های کشورهای مرتجع منطقه برای حفظ او انتقاد کرده است.^(۳۸)

از سوی دیگر، رادیو امان امروز با اعلام اینکه سوریه در جریان جنگ ایران و عراق به ایستادگی در کنار ایران اکتفا نکرده و تمامی سعی خود را برای دامن‌زدن به خصومت این دو کشور به کار می‌برد، گفت: «آنچه که در این روزها ملاحظه می‌شود، آن است که در خط سیاسی عمومی رسانه‌های تبلیغاتی دمشق از خلال تفسیرها و تحلیل‌هایی که رادیو و تلویزیون سوریه پخش می‌کند یا در روزنامه‌های البعث، تشرين و الثورة این کشور درج می‌شود، خصومت آشکاری به چشم می‌خورد که با هرگونه تلاشی برای متوقف کردن جنگ ایران و عراق مخالفت می‌شود.»

رادیو امان سپس با تأکید بر اینکه «رسانه‌های تبلیغاتی سوریه تلاش دولت‌های عربی برای اتخاذ یک روش عربی را که به متوقف‌ساختن جنگ عراق و ایران کمک کند، مورد حمله قرار داده‌اند»، نتیجه گرفت که سوریه می‌خواهد با ادامه یافتن این جنگ قدرت ملت و ارتش عراق و ایران را به تحلیل ببرد. رادیو امان اضافه کرد: «رژیم دمشق منافع بزرگی در ایران دارد و این

دو رژیم همانند یکدیگرند و هر دو نقش ترسیم‌شده برای متزلزل‌ساختن امنیت منطقه و دادن شعارهای دهن‌پرکن و گسستن اتحاد میهن عرب و... که موجودیت اسرائیل را در میان خود توجیه کنند؟!»، به مرحله اجرا می‌گذارند.»^(۳۹)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۳

۱. سند شماره ۴۰۶۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندار دهلران، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲. سند شماره ۷۹۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۲.
۳. سند شماره ۳۵۶۱۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۴. سند شماره ۴۳۵۷۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش (رکن ۳)، ۱۳۶۱/۳/۱۳، صص ۱ و ۲.
۵. سند شماره ۷۹۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا (رکن ۲ - اطلاعات)، شماره ۵۰۵، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱.
۶. سند شماره ۷۸۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا (رکن ۲ - اطلاعات)، شماره ۵۰۴، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱.
۷. سند شماره ۷۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۳؛ و - سند شماره ۷۸۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعاتی قرارگاه نصر، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۳/۱۳؛ و - سند شماره ۷۹۰۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای لشکر ۹۲ زرهی اهواز (رکن ۲)، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱.
۸. سند شماره ۷۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا (رکن ۲)، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۱.
۹. سند شماره ۳۴۳۸۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به نقل از شهربانی بانه به استناداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۱۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲۸.
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۷.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۱۵، اسلام‌آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱۸.
۱۵. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ره))، جلد ۶، تهران: مؤسسه
- تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۲۸۹ - ۲۸۶.
۱۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۶.
۱۷. سند شماره ۱۵۸۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویبه‌ای اطلاعاتی اداره دوم ستاد مشترک ارتش، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۱.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۲، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۱۹. همان، ص ۲، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، صص ۳۷ و ۳۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۱. واحد مرکزی خبر صدواسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۲۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، صص ۳ و ۱۹، اسلام‌آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی و داکا و کوالامپور - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۵۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۴. همان، صص ۲۷ و ۲۸، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، صص ۳ و ۴، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، صص ۱۷ و ۱۸، امان - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۲۳ و ۲۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۶، صص ۲۵ و ۲۶، قاهره - خبرگزاری‌ها، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۲۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۰.

- شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۴۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۵. همان، صص ۱۱ و ۱۲، واشنگتن - خبرگزاری
 آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۶. همان، ص ۳۷، نوکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی،
 ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۷. همان، ص ۳۶، ریودوژانیرو - فرانس پرس، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها
 (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶،
 ص ۴۷، دمشق - یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
 ۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،
 شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، رادیو امان، ۱۳۶۱/۳/۱۳.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،
 شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱۸، هاوانا - خبرگزاری
 جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها
 (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶،
 ص ۲، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
 ۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،
 شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۲۱، هاوانا - خبرگزاری
 فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
 ۳۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۳، ص ۲۰.
 ۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

روزشمار جنگ

جمعه

۱۴ خرداد ۱۳۶۱

۱۱ شعبان ۱۴۰۲

۴ ژوئن ۱۹۸۲

۵۸۰

امروز علاوه بر تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی ایلام، آبادان و جزیره خارک، توپخانه ارتش عراق آبادان را زیر آتش خود قرار داد.

به گزارش اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، امروز هواپیماهای ارتش عراق در دو نوبت به حریم هوایی ایلام، در دو نوبت به حریم هوایی آبادان و در سه نوبت به حریم هوایی جزیره خارک تجاوز و بدون هیچ اقدامی آسمان این مناطق را ترک کردند.^(۱)

شهربانی آبادان نیز خبر داد بر اثر اجرای آتش سلاح‌های سنگین و دوربرد دشمن روی شهر آبادان ۵ منزل آسیب دید و ۴ نفر مجروح شدند.^(۲)

۵۸۱

گزارش‌های امروز واحدهای اطلاعات سپاه و ارتش حکایت از آن دارد که ارتش عراق در جبهه‌های جنوب همچنان در حال مستحکم کردن مواضع پدافندی خود می‌باشد.

به گزارش رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، ارتش عراق در سراسر نوار مرزی حدفاصل کوشک تا شلمچه در حال ایجاد میادین مین و حفر کانال در جلوی مواضع پدافندی خود می‌باشد.^(۳) واحد اطلاعات عملیات سپاه در این قرارگاه نیز از اعزام دو گروه گشتی خودی در محور کوت‌سواری (شمال غربی شلمچه) به طرف مواضع دشمن و شناسایی منطقه خبر داده و اعلام کرد عراقی‌ها در حال تقویت خطوط پدافندی خود می‌باشند و جلوی این خطوط را مین‌گذاری کرده‌اند.^(۴)

در همین حال، رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی اهواز (از قرارگاه عملیاتی فتح) که در نوار مرزی شمال شلمچه مستقر است، در گزارشی با اعلام اینکه دشمن با اقداماتی از قبیل احداث سنگر، ایجاد

میدان مین و نصب سیم خاردار همچنان به تحکیم مواضع پدافندی خود مشغول می‌باشد، افزود: نظامیان عراقی با احداث سکوی شلیک تانک روی خاکریزهای خود تاکنون چندین بار با تیر مستقیم تانک، مواضع این لشکر را هدف قرار داده‌اند.^(۵)

واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه عملیاتی قدس نیز از ادامه فعالیت مهندسی ارتش عراق در خطوط پدافندی‌اش در حدفاصل کوشک تا طلائییه و استقرار ۲۵ تانک و نفربر عراقی در دو سمت پاسگاه طلائییه خبر داد و اعلام کرد در محور طلائییه به دلیل نزدیک بودن مواضع دشمن اجرای آتش نیروهای عراقی بیشتر است.^(۶)

۵۸۲

طرح آزادسازی شهر قصرشیرین در دیدار امروز فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه با فرمانده کل سپاه بررسی شد. سپاه دوم عراق نیز در نامه‌ای به یگان‌های زیر امر خود حمله ایران در آینده نزدیک برای بازپس‌گیری قصرشیرین را محتمل دانست.

حسن باقری فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران، در دست‌نوشته امروز خود آورده است: «صبح... به ستاد مرکزی رفتم. ماشین را دادم به اسحاقی و ابوشهاب که زودتر می‌خواستند بیایند اهواز. بعد، رفتیم منزل برادر محسن [رضایی فرمانده کل سپاه]. راجع به طرح آینده صحبت شد. البته محسن مسئله غرب را مطرح کرد که [ناصر] کاظمی فرمانده سپاه کردستان، گفته یک هفته شناسایی شده و با ۱۴ گردان می‌توان قصرشیرین را آزاد کرد. حاج احمد [متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)] هم قبول کرده، البته برای ۱۵ روز. پس از تصمیم‌گیری‌های کلی قرار شد رحیم [صفوی مسئول واحد عملیات ستاد مرکزی سپاه] و [غلامعلی] رشید برای بررسی موضوع به غرب بروند و به تهران برگردند. ...»^(۷)

در همین حال و براساس سند به‌دست‌آمده از ارتش بعث عراق، سپاه دوم این ارتش در نامه ارسالی امروز به یگان‌های زیر امر خود، به آنها درباره حمله ایران در آینده نزدیک برای بازپس‌گیری قصرشیرین هشدار داده است. رونوشت این سند چنین است:

«از: گد ۱۵۵ تی ۲ گارد مرزی به: کلیه گروهان‌ها

موضوع: آمادگی جهت حمله نیروهای خودی

نامه سپاه دوم سری شماره ۱۷۰۰ مورخ ۱۳۶۱/۳/۱۴ که به‌وسیله نامه تی ۳ گارد مرزی سری و فوری شماره ۲۲۷۲ مورخ ۱۳۶۱/۳/۱۶ به این یگان ابلاغ گردیده، به شرح زیر می‌باشد:

دشمن فارسی در حال حاضر خود را آماده کرده تا به منطقه استقرار یگان‌های خودی در محور میانی حمله نماید. هدف دشمن از این حمله بازپس‌گرفتن شهر قصرشیرین می‌باشد.

اطلاعات اولیه حاکی از آن است که دشمن از منطقه کومیشان در شمال تا منطقه سومار در جنوب قصد حمله دارد. دشمن قصد دارد از منطقه شمالی از کومیشان به منطقه جنوبی سومار

به [نیروهای] خودی حمله نماید. زمان احتمالی حمله قبل از ماه رمضان یا اوایل آن خواهد بود. تعدادی از واحدهای نظامی و پاسداران خمینی در مناطق علی آباد، گیلان غرب، سرپل ذهاب و زرده مستقر شده‌اند؛ و نیز دشمن تعداد زیادی از داوطلبان را آماده کرده تا در عملیات شرکت نمایند.^(۸)

۵۸۳

ارتش رژیم صهیونیستی با بمباران جنوب لبنان تعداد زیادی از مردم این کشور را شهید یا مجروح کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، ظهر امروز یک اسکادران از هواپیماهای رژیم صهیونیستی مناطق الدامور، ولاجیه و السعیدیات در جنوب لبنان و منطقه خلد در جنوب بیروت را به شدت بمباران و علاوه بر وارد آوردن زیان‌های سنگین مادی، تعداد زیادی از مردم بی‌گناه را شهید یا مجروح کردند. بنا بر این گزارش، این حملات که با مقاومت شدید پدافند هوایی فلسطینی‌ها مواجه گردید، به توقف فعالیت فرودگاه بین‌المللی بیروت و لغو پرواز هواپیماهای مسافربری در لبنان منجر شد.

در این گزارش همچنین آمده است هواپیماهای رژیم صهیونیستی همچنان به بمباران مناطق مختلف لبنان ادامه داده و بر شدت حملات خود به‌ویژه در مناطق النبطیه، الزهرانی، کفریت و قلعه‌ارنون افزوده‌اند. اولین آمار منتشرشده نیز حکایت از آن دارد که در این حملات ۵۰ هواپیمای رژیم صهیونیستی شرکت داشتند و ۷۵ نفر شهید، ۳۰۰ نفر زخمی و تعداد زیادی از مردم بی‌دفاع لبنان مفقودالثر شدند. عملیات نجات زخمی‌ها از زیر آوار همچنان ادامه دارد.^(۹)

۵۸۴

فرمانده نیروی زمینی ارتش در اجتماع نمازگزاران شهر ایلام نوید داد پیروزی نهایی در جبهه‌های جنگ با ارتش بعث عراق نزدیک است.

سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، که سرگرم دیدار از مناطق غرب کشور است، پس از ملاقات با آیت‌الله اشرفی اصفهانی امام‌جمعه باختران، به ایلام رفت و در نماز جمعه این شهر شرکت کرد. به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان، وی قبل از خطبه‌های نماز جمعه در سخنانی دلاوری‌ها و ایثارگری‌های مردم ایلام را ستود و با اشاره به پیروزی اخیر رزمندگان ایران در جبهه‌های جنوب گفت: «پیام‌های اخیر امام دلالت دارد که پیروزی نهایی نزدیک است و رزمندگان ما باید همچنان با اتکا به خداوند راه خود را ادامه دهند.»

سرهنگ صیاد شیرازی در ادامه سخنان خود گفت: «من نوید می‌دهم که پیروزی نهایی نزدیک است و ان‌شاءالله همدیگر را در کربلا ملاقات خواهیم کرد.»^(۱۰)

۵۸۵

مراسم اردوی عشایری واحد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بعدازظهر امروز با قرائت پیام امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، در یکی از سالن‌های سرپوشیده مجموعه ورزشی آزادی به کار خود پایان داد. در این پیام، ضمن تشکر از عشایر برای دفاع از کشور و دین خود، از آنها خواسته شده تا همچون گذشته در مقابل توطئه‌های دشمنان بایستند.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، این مراسم که عشایر عضو واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران سراسر کشور در آن حضور داشتند، با تلاوت آیاتی از قرآن مجید توسط یکی از کودکان عشایر آغاز شد و پس از آن گروه سرود عشایر سیستان، سرود عشایر را اجرا کردند. در ادامه و بعد از خوشامدگویی حجت‌الاسلام احمد سالک مسئول واحد بسیج ستاد مرکزی سپاه، پیام امام خمینی توسط فرزند ایشان - حجت‌الاسلام سیداحمد خمینی - قرائت شد.^(۱۱) در این پیام، امام خمینی ضمن سلام به عشایر غیوری که در طول تاریخ اسلامی ایران همواره از کشور و دین خود در مقابل توطئه‌های دشمنان دفاع کرده‌اند، آورده‌اند: «درد بر شما شیرمردان و شیرزنانی که با بسیج عشایر و ارسال کمک‌های مالی و همکاری‌های دیگر، چه در خط مقدم جبهه و چه در پشت جبهه، موجبات دلگرمی رزمندگان دلیر ما را فراهم ساخته و پشتوانه محکمی برای جنگجویان و وسیله‌ای برای کشف و خنثی کردن توطئه‌های دشمنان ما گشته‌اید. من از اینجا به شما عزیزان درود می‌فرستم و دست شما را به گرمی می‌فشارم و امیدوارم همچون گذشته سدی محکم و نفوذناپذیر در برابر دشمنان اسلام و وطن اسلامی خویش باشید و محیط پاک و باصفای عشایری خود را از نفوذ تبلیغات زهرآگین و مسموم ناپاک و جیره‌خوار بیگانه‌پرست سالم نگه دارید و راه هرگونه توطئه‌ای را بر آنها ببندید.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان این پیام ضمن درخواست از مسئولان کشور برای رفع هرچه بیشتر و سریع‌تر مشکلات و کمبودهای عشایر، اظهار امیدواری کردند که پس از جنگ و بازسازی مناطق آسیب‌دیده، رسیدگی به وضعیت این عزیزان در اولویت قرار گیرد.^(۱۲)

۵۸۶

خبرنگار خبرگزاری رویتر که همراه با گروهی از خبرنگاران رسانه‌های گروهی جهان به تازگی از خرمشهر دیدن کرده است، در گزارشی این شهر را ویرانه‌ای به‌جای‌مانده از دوران اشغال آن به‌دست ارتش بعث عراق توصیف و تأکید کرد که خرمشهر همچنان زیر آتش توپخانه عراقی‌ها قرار دارد. این خبرنگار در گزارش خود از خرمشهر آورده است: «در منطقه خرمشهر که زمانی یکی از پرفت و آمدترین بنادر ایران بود، اکنون تنها دریایی از اشیای بی‌مصرف همراه قطعات تانک و خودروهای زرهی به‌جای مانده است. در حومه این بندر، شبکه‌ای از سنگرها در میان خرابه‌های مغازه‌ها و کارخانه‌ها امتداد یافته است. تمامی نواحی مسکونی توسط بولدوزر با خاک یکسان

شده و در این زمین‌ها تعداد زیادی میله‌های آهنی برای جلوگیری از فرود چتربازان ایران نصب شده است.» خبرنگار رویت‌ر در ادامه این گزارش با تأکید بر اینکه آزادسازی خرمشهر «به معنای از دست رفتن آخرین دستاورد مهم عراق بود و بغداد را از موضع صرفاً تهاجمی به وضعیت تلاش برای خاتمه‌بخشیدن به جنگ از طریق مذاکره فروغلتاند»، افزوده است: «آثار گلوله‌های توپ بر دیوار و بقایای درهم‌ریخته دکل‌های برق و تلگراف بیانگر شدت درگیری در خرمشهر در آغاز جنگ است. روی چند ساختمان برجای‌مانده نیز نشانه گلوله‌های توپ عراقی و نیز توپخانه ایران، که در شیارهای نخلستان‌های جنوب در آن‌سوی رود کارون موضع گرفته بودند، مشهود است. نیروهای منظم ایران و پاسداران انقلاب در حال حاضر در سنگرها و تونل‌های مرکز شهر مستقر هستند و در معرض شلیک پراکنده توپخانه عراق از چند صد متری شهر قرار دارند. در حوالی شهر، نگهبانان در حالی که ترکیبی غیرعادی از یونیفرم را بر تن دارند، شعارهایی در حمایت و قدردانی از آیت‌الله روح‌الله خمینی سر می‌دهند و عکس‌های وی را روی دیوارها و خودروها نصب می‌کنند. آنان بی‌توجه به گردوخاک و گرمای زیاد که از ۴۰ درجه سانتی‌گراد نیز بالاتر است، به‌سوی بازدیدکنندگان خارجی می‌آیند و شعارهایی با عنوان مرگ بر آمریکا، اسرائیل و شوروی می‌دهند.»

در این گزارش همچنین آمده است: «جدا از نگهبان‌ها و محموله‌های نظامی که گاه‌به‌گاه عبور می‌کنند، سکوئی مرگبار بر خرابه‌های خرمشهر سایه‌افکن شده است. در طول ساحل رود کارون قایق‌های در حال غرق‌شدن و بقایای جرثقیل، قسمت‌های بارگیری در بندر را به یاد می‌آورند و واگن‌های واژگون‌شده از راه‌آهن خبر می‌دهند و قطعات پراکنده مبل و وسایل منزل شاهی بر وجود مناطق مسکونی است. در میان خرابه‌ها، می‌توان کلاه و چکمه و ماسک‌های ضدگاز و جعبه‌های مهمات عراقی‌ها را مشاهده کرد. عراقی‌ها پیش از ترک شهر صدها مین در این ناحیه کار گذاشته‌اند.»

خبرنگار رویت‌ر در پایان این گزارش مشاهدات خود در خارج از خرمشهر را نیز چنین تشریح کرده است: «در صحرای خارج از شهر شواهدی زیاد از جنگ سخت عراقی‌ها برای جلوگیری از پیشروی نیروهای ایرانی به سمت خرمشهر وجود دارد. در طول ۴۰ کیلومتر، رشته‌هایی از سنگر و خاکریز یکی پس از دیگری به چشم می‌خورد. در مسیر جاده اصلی، لاشه‌های ده‌ها توپ و تانک روسی افتاده است که در میان آنها پیشرفته‌ترین تجهیزات پیمان ورشو [متحدها شوروی در اروپای شرقی] مانند تانک پر قدرت و سریع تی ۷۲ دیده می‌شود. عراقی‌ها پیش از عقب‌نشینی، خط راه‌آهن را منفجر کرده و تمامی دهکده‌ها و شهرها را با خاک یکسان کرده‌اند. افسران ایرانی اظهار می‌دارند یکی از دلایل چنین کاری ظاهراً اختلال پیشروی ارتش ایران با توسل به محو و نابودی نشانه‌های زمینی در نواحی مسطح مزبور بوده است؛ و یکی از آنها می‌افزاید البته باید نفرت و دشمنی زیاد عراقی‌ها را نیز بر این عمل افزود.»^(۱۳)

۵۸۷

رئیس‌جمهور با اشاره به تداوم حملات ارتش عراق علیه شهرهای ایران تأکید کرد ما هرگز با مردم عراق در جنگ نبوده و به شهرهای آنها آسیبی نرسانده‌ایم. وی همچنین با اعلام رقم ۱۵۰ میلیارد دلار به‌عنوان غرامتی که باید به ایران پرداخته شود، بار دیگر شرایط ایران برای پایان‌دادن به جنگ را متذکر شد.

آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه امروز تهران، درباره دسیسه دشمنان جمهوری اسلامی برای کمرنگ جلوه‌دادن پیروزی‌های اخیر رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ با عراق گفت: «اگر می‌بینید خبر پیروزی ایران و فتح خرمشهر را نقل کردند، آن را همراه با اخبار دروغی چون شایعه خرید اسلحه ایران از اسرائیل که از دروغ‌های شاخ‌دار و خنده‌آور بود [آوردند] تا انعکاس این پیروزی را از بین ببرد.»

امام‌جمعه تهران درباره دخالت احتمالی ابرقدرت‌ها در منطقه نیز اظهار کرد: «آنها در مقابله با ملت ما کور خوانده و هیچ کاری نمیتوانند بکنند. ممکن است با یک حرکت دیوانه‌وار چند شهر و روستا را بمباران کنند، اما لشکرکشی آنها به این منطقه آنها را رسواتر خواهد کرد.»

وی سپس خطاب به دولت‌های منطقه گفت: «شانس خود را در اینجا آزمایش نکنید؛ زیرا کسی که در خانه‌ای از شیشه نشسته است با کسی که باری از سنگ پهلوی دست اوست، جنگ نمی‌کند. شما آسیب‌پذیر هستید و بهتر این است که به اسلام و قرآن بازگردید و به‌جای معارضه با اسلام و ایران، با دشمنان ایران و اسلام معارضه کنید و بروید با اسرائیل بجنگید و نیروی ما نیز در کنار شماست ... چون گذشته به شما می‌گوییم ما با شما سر جنگ نداریم، ولی اگر شما با ما سر جنگ داشته باشید، سرنوشت شما سرنوشت صدام و شاه است.»

رئیس‌جمهور آن‌گاه در پاسخ به تبلیغات اخیر برخی رسانه‌های خارجی مبنی بر اینکه اگر ایران نیروهایش را به داخل عراق بفرستد، تجاوزگر است، گفت: «ما تجاوزطلب نیستیم. سخن ما با همه مستضعفان عالم این است که صدام یک جنایتکار جنگی است و باید محاکمه و مجازات شده و کلیه خسارت‌هایی را که به جمهوری اسلامی وارد ساخته است، پس دهد.» وی اضافه کرد: «اگر دولت جمهوری اسلامی ایران به حدود ۱۵۰ میلیارد دلار خسارتی که بر این مردم وارد آمده بی‌اعتنا باشد، یقیناً وظیفه خود را انجام نداده است.»

رئیس شورای عالی دفاع با اشاره به بمباران مناطق مسکونی ایران از سوی ارتش عراق گفت: «رژیم کافر ظالم علفی صدام باعث این فاجعه‌های بزرگ شده و هنوز هم به این کار خود ادامه می‌دهد و هنوز هم شهرهای مسکونی ما زیر باران بمب و موشک نیروهای عراقی است. خبرگزاری‌های خارجی اگر خباثت‌آمیز عمل می‌کنند و می‌گویند حمله به مناطق [مسکونی] پدیده تازه‌ای است؛ و قصد وانمودکردن این را دارند که ایران و عراق هر دو مراکز مسکونی را بمباران می‌کنند، این یک دروغ خیانت‌آمیز و مستوجب مجازات است و مردم دنیا باید این خبرگزاری‌ها را مجازات کنند. بمباران مناطق مسکونی پدیده‌ای تازه نیست؛ زیرا صدام از روز اول جنگ، شهرهای دزفول، اهواز، خرمشهر،

آبادان، هویزه، سوسنگرد، گیلان غرب و شهرها و روستاهای بی‌شمار دیگری را بمباران کرد و مردم بی‌دفاع و غیرنظامی ما را نابود ساخت و همین خبرنگاران خبرگزاری‌ها خود شاهد این امر بوده‌اند. ما نه در گذشته و نه در حال، هرگز با مردم عراق جنگ نکرده‌ایم؛ زیرا آنها در کنار ما هستند. ما با رژیم متجاوز صدام جنگیدیم و بازهم می‌جنگیم. ما هریک از افراد این رژیم را که بتوانیم با دست‌های خود مجازات کنیم، این کار را می‌کنیم، اما با مردم عراق چون جنگ نداشتیم، به شهرهای آنها آسیبی نرسانیم و این یک تزویر و حقه‌تبعی است در سراسر جهان علیه جمهوری اسلامی است.»

رئیس شورای عالی دفاع بار دیگر بر شرایط ایران برای پایان‌دادن به جنگ تأکید کرد و افزود: «ما هنوز هم ایستاده‌ایم که باید صدام مجازات شود و متجاوز از خاک ما بیرون رود و خسارت پرداخت شود و رانده‌شدگان عراقی نیز باید به وطن خود بازگردند. سازمان ملل و [سازمان] کنفرانس اسلامی و همه هیئت‌هایی که با پیغام به ما جهت آغاز اقدامات خود، مطالب ما را می‌دانند و به آنها گفته شده است، ما باز به آنها جواب رد نمی‌دهیم. ببینند لاقفل خرمشهر را بازدید کنند ... اما اگر فکر می‌کنند با جوسازی و فشار سیاسی می‌توانند ما را [وادر به] عدول از خط اصلی و همیشگی خود بکنند، در اشتباه هستند. ما نه آن روز تخطی کردیم و نه امروز این کار را خواهیم کرد. ... ما این حق را باید بگیریم و این حق برای ما به‌عنوان حق خود مطرح نیست، بلکه به‌عنوان حق ملت‌های همسایه و حق انسانیت مطرح است. ما می‌خواهیم در خلیج فارس قلدر و زورگویی دیگر مانند صدام پیدا نشود که باج‌سبیل از دولت‌های کوچک بگیرد و ما نمی‌خواهیم قدرت‌های بزرگ به خود حق دهند در مسائل منطقه دخالت کنند.»

امام جمعه تهران در ادامه سخنان خود به توطئه‌های گروه‌های ضدانقلاب داخلی نیز اشاره کرد و گفت: «همچنان که رسم آنها بود وقتی پیروزی بزرگ کام مردم را شیرین می‌کرد، آنها سعی داشتند با حرکات خیانت‌آمیز خویش آن را تلخ کنند. پس از فتح خرمشهر دوباره راه افتادند و مردم بی‌سلاح و هرکس که دم تیغ آنها بود می‌زدند. این یک حرکت مذبوحانه است. آنها فکر می‌کنند می‌توانند مردم را از حضور در صحنه پشیمان کنند. این اشتباه است. هر کار بکنند مردم مقاوم‌تر و مصمم‌تر و از گروهک‌ها متنفرتر خواهند شد.»

وی با اشاره به تلاش گروه‌های ضدانقلاب برای ایجاد تفرقه میان مردم و اخلال در نظم و آرامش جامعه، خطاب به مردم گفت: «اگر در کارخانه و اداره و در هر جا دیدید کسانی به این‌گونه مسائل دامن می‌زنند، بدانید اینها همان سرانگشتان خبیثی هستند که می‌خواهند انتقام فتح خرمشهر و فتوحات دیگر را بگیرند. حواس خود را جمع کنید و این توطئه‌ها را خنثی نمایید.»^(۱۴)

۵۸۸

رادیو بی‌بی‌سی رقم اعلام‌شده از سوی رئیس‌جمهور ایران برای دریافت غرامت از عراق را بسیار بیشتر از ذخایر ارزی عراق دانست. رادیو اسرائیل نیز گفت اعلام این رقم حیرت‌ناظران سیاسی را برانگیخته است.

رادیو بی بی سی در اخبار فارسی امروز خود گفت: «ایران برای پایان دادن به جنگ بیست ماهه خود با عراق دو شرط قائل شده است. رئیس جمهور ایران [آیت الله] علی خامنه ای در تهران گفته است کشورش ۱۵۰ میلیارد دلار به عنوان خسارت جنگ مطالبه خواهد کرد و محاکمه صدام حسین رئیس جمهور عراق را نیز خواستار خواهد بود. خبرنگاران می گویند مبلغ مورد مطالبه ایران از ذخایر ارزی عراق بسیار بیشتر است و سه برابر رقمی را تشکیل می دهد که در گزارش های قبلی ادعا شده بود.»^(۱۵)

در همین حال، رادیو اسرائیل نیز گفت: «[آیت الله] علی خامنه ای امروز گفت ایران برای پایان دادن جنگ با عراق ۱۵۰ میلیارد دلار خسارت نقدی طلب می کند. انتشار این رقم بی سابقه، حیرت ناظران سیاسی را برانگیخت؛ زیرا تاکنون بالاترین رقمی که در این موضوع شیوع داشت ۵۰ میلیارد دلار بوده است. رئیس جمهور ایران که در نماز جمعه امروز دانشگاه تهران سخن می گفت در ضمن خواستار گردید که ارتش عراق هرچه زودتر باقیمانده خاک ایران را نیز ترک گوید و پرزیدنت صدام حسین به عنوان جنایتکار جنگی محاکمه شود. از شرایط دیگر [آیت الله] خامنه ای آن است که عراق به بمباران شهرهای ایران پایان دهد و همه ایرانیان اخراج شده از عراق به خانه های خود بازگردند.»^(۱۶)

۵۸۹

معاون وزیر امور خارجه ایران که در حال بازدید از چند کشور عربی حوزه خلیج فارس می باشد، امروز در مصاحبه ای در دوی، مبلغ غرامت درخواستی ایران را ۱۵۰ میلیارد دلار اعلام کرد و گفت: ما صدام حسین را سرنگون می کنیم و اجازه دخالت در امور منطقه را به هیچ کشوری نمی دهیم. حسین شیخ الاسلام معاون وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه که از روز گذشته در امارات عربی متحده به سر می برند، امروز از ابوظبی وارد دوی شدند و مورد استقبال سرکنسول ایران و مدیران مؤسسات ایرانی مستقر در این امیرنشین قرار گرفتند. شیخ الاسلام سپس در یک مصاحبه مطبوعاتی در محل سرکنسولگری ایران شرکت کرد و به سؤالات خبرنگاران پاسخ داد.^(۱۷) وی در پاسخ این سؤال که دولت ایران پس از عملیات نظامی اخیر با دولت هایی که به صدام کمک کرده اند، چه برخوردی خواهد کرد، گفت: «آنها از جمله سعودی و کویت که تاکنون کمک های زیادی به صدام کرده اند، سعی نکنند پل های پشت سر خود را خراب کرده و به سرنوشت بدی دچار شوند؛ زیرا در صورت ادامه این کمک ها و پس از پایان جنگ حتی اگر دولت جمهوری اسلامی ایران هم آنها را ببخشد، ملت ایران آنها را نخواهند بخشید.» شیخ الاسلام اضافه کرد: «هر کشوری در منطقه خلیج فارس که واقعیات جمهوری اسلامی را درک کرده و موضع ما را تأیید کند، ما از آن پشتیبانی کرده و هر نوع کمکی نیز به آن خواهیم کرد و امارات متحده عربی یکی از این کشورهاست که از راه منطق و تحت رهبری شیخ زاید موضع ما را درک و تأیید می نماید.» وی در مورد ملاقات شب گذشته خود با شیخ زاید نیز اظهار کرد: «شیخ زاید شخصیتی است حقیقت بین و ملاقات با وی بسیار ثمربخش بود.»

معاون وزیر امور خارجه ایران درباره میانجیگری برخی از هیئت‌ها و دولت‌ها برای پایان دادن به جنگ گفت: «ما از ابتدای جنگ سه شرط را پیشنهاد کردیم، ولی باوجود اینکه صدام تاکنون فکر می‌کرد با کمک اربابان خود می‌تواند در جنگ پیروزی کسب کند، ما ثابت کردیم با قدرت در جنگ پیروز می‌شویم.» وی اضافه کرد: «ما به سلاح نیاز نداریم؛ زیرا ۲۰ میلیون رزمنده داوطلب و همیشه آماده داریم و از موضع قدرت کامل صحبت می‌کنیم.»

شیخ الاسلام درمورد غرامت جنگ گفت: «صدام باید ۱۵۰ میلیارد دلار غرامت بپردازد. صدام منازل مسکونی در شهرها و روستاها و همچنین تأسیسات نفت و پالایشگاه آبادان ما را ویران کرده، مناطق زیادی را با بمب ناپالم از بین برده، هزاران مسلمان را شهید، خانواده‌های زیادی را بی‌سرپرست [کرده] و ... باید هم‌اکنون جواب‌گوی دو ملت ایران و عراق باشد.» وی همچنین گفت: «اگر صدام به‌زودی سقوط کند، که حتماً خواهد کرد و یک دولت اسلامی و مردمی در عراق روی کار آید، ما نه‌تنها از غرامت صرف‌نظر کرده، بلکه به آن دولت کمک نیز می‌کنیم.» شیخ الاسلام تأکید کرد: «وجود صدام در منطقه برای تمام دولت‌ها و ملت‌ها مضر است و اوست که عامل همه تشنج‌هاست.»

شیخ الاسلام در پاسخ به سؤالی دیگر درخصوص دخالت‌های امریکا در منطقه گفت: «امریکا برای نجات صدام دست به هر کاری زد؛ از جمله شاه حسین اردنی را وادار کرد که علناً به او کمک کند، ولی اخیراً چون دیده صدام رفتنی است، همین شاه حسین را وادار کرده است که برای پایان دادن به جنگ، از شورای امنیت سازمان ملل تقاضای تشکیل جلسه کند. ... ما شاه سابق ایران را که در جنگ اعراب و اسرائیل به اسرائیل هواپیما می‌فرستاد، بیرون کردیم. شاه حسین را نیز از منطقه بیرون و صدام را سرنگون می‌کنیم و اجازه دخالت در امور منطقه را به هیچ کشوری نمی‌دهیم.» وی اضافه کرد: «امریکا به چه حقی باید در منطقه دخالت کند. او که هزاران کیلومتر از منطقه دور است؛ چه منافعی بجز منابع ما و نفت دارد که برای به‌خطرافتن آنها نگران شده است؟»

شیخ الاسلام در پایان این مصاحبه با نقل این جمله امام خمینی که «صدام حسین مرده است»، ادامه داد: «ما باید به امید تشکیل یک دولت اسلامی در عراق و آزادساختن قدس شریف باشیم.»^(۱۸)

۵۹۰

وزیر امور خارجه ایران در سومین روز اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد ضمن محکوم کردن امریکا و رژیم صهیونیستی، مسئله فلسطین را مسئله اصلی و حیاتی جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد و برچیدن تمامی پایگاه‌های خارجی از منطقه را خواستار شد. وی همچنین با تشریح دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در بغداد، تأکید کرد ایران با حکومت عراق سازش نخواهد کرد و تا استیفای حقوق خود به جنگ ادامه خواهد داد.

علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، در ساعت ۰۶:۱۵ امروز به وقت تهران، در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در هاوانا سخنرانی کرد. وی در این سخنرانی ابتدا با اعلام اینکه از جانب ملتی سخن می گوید که اکنون چهارمین سال پیروزی انقلاب اسلامی خود را سپری می کند، گفت: «این انقلاب نه تنها به سلطه جابرانه غرب در میهن ما پایان داد، بلکه برای رسیدن به استقلال واقعی در مبارزه با غرب به دامن شرق نیز پناه نبرده و مصمم است کوچک ترین لغزشی به شرق یا غرب نداشته باشد. این خط مشی در عین حال مطابق و همسو با آرمان های عدم تعهد واقعی نیز می باشد.»

ولایتی با تأکید بر اینکه برای حفظ پویایی، حیات و محتوای راستین جنبش عدم تعهد، کشورهای عضو آن باید آرمان ها و اصول این جنبش را ارج نهند، گفت: «انقلاب اسلامی ما از ابتدای موجودیت خود همواره درگیر مبارزه ای سخت با امپریالیسم و در رأس آن شیطان بزرگ، امریکا بوده است. امپریالیسم همواره به توطئه و اقدام علیه جمهوری اسلامی ایران سرگرم بوده است، ولی اراده پولادین و ایمان قوی ملت مسلمان ایران همواره این توطئه را خنثی نموده است.»

وی با بیان اینکه امت مسلمان ایران توطئه های امپریالیسم امریکا علیه جمهوری اسلامی ایران و دیگر ملل مسلمان جهان را با مسئله صهیونیسم آمیخته می داند، ادامه داد: «امروز چه کسی این واقعیت ها را انکار می کند که تجاوزات و دست اندازی های روزمره رژیم صهیونیستی تنها با موافقت قبلی و حمایت بی دریغ و همه جانبه امریکا عملی می شود. ... ما می خواهیم از اینجا و به نام جنبش عدم تعهد افکار عمومی جهان را مخاطب قرار داده و از وجدان های بیدار بشری سؤال کنیم که سکوت در برابر سیاست وحشیانه و مبتنی بر زور رژیم صهیونیستی تا کی و حمایت از این رژیم متجاوز به ویژه از سوی امریکای جهان خوار که همه نیازهای صهیونیست ها را بدون کم و کاست تأمین می کند و آن را به ادامه تجاوزات تشویق می نماید، تا چه مدتی انسان های شرافتمند را در سکوت نگه خواهد داشت؟ جمهوری اسلامی ایران تحت رهبری امام خمینی اجرای خواسته های مؤکد ملت مسلمان ایران و فلسطین را بدون هیچ قید و شرطی مسئله اساسی و حیاتی خود می داند، همواره آمادگی خود را برای حرکت پیشاپیش صفوف نیروهای آزادکننده فلسطین اعلام داشته و اکنون در برابر نمایندگان کشورهای غیر متعهد تأکید می نمایم که برای هر اقدام و عملی در جهت کمک به نبرد ملت فلسطین در اعمال حقوق آنها و همچنین برای مبارزه علیه سلطه گری ابر قدرت ها و نفوذ آنها در کشورهای غیر متعهد جهان آماده است.»

ولایتی در ادامه سخنان خود با اشاره به نزدیکی برگزاری اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل درباره خلع سلاح و با تأکید بر اینکه ابر قدرت ها و سایر قدرت های استعماری عامل تشنج و ناامنی و بی ثباتی در سراسر جهان می باشند، گفت: «همان ها هستند که تمام تلاش های بین المللی در جهت کاهش مسابقه تسلیحاتی و خلع سلاح را با شکست روبه رو می سازند. قصد ابر قدرت های استعماری از برقراری حاکمیت ترس در جهان، ترغیب سایر کشورها به خرید

اسلحه و بهره‌کشی از منابع مالی این کشورها برای ادامه بقای خود می‌باشد.» وی تأکید کرد: «جنبش عدم تعهد به لحاظ آرمان‌ها و نیز ترکیب اعضای آن که از قدرت‌ها در میان آنها نیستند، می‌تواند نیرویی مؤثر در جهت مبارزه با مسابقه تسلیحاتی و تلاشی که ابرقدرت‌ها در این زمینه به عمل می‌آورند، باشد.»

وزیر امور خارجه ایران برچیدن تمامی پایگاه‌های خارجی از منطقه و محو حضور قدرت‌های خارجی از منطقه اقیانوس هند و خلیج فارس را خواستار شد و با اعلام اینکه جمهوری اسلامی ایران تشکیل نیروهای واکنش سریع آمریکا را جدیدترین ضربه به امنیت بین‌المللی می‌داند، اضافه کرد: «امریکای جهان‌خوار با این منطق که منطقه خلیج فارس دارای منافع حیاتی برای آمریکا و کشورهای غربی می‌باشد، خود را محق می‌داند که برای تأمین این منافع دست به هرگونه اقدام تجاوزکارانه علیه کشورها و مردم مستضعف این منطقه بزند.»

ولایتی در بخشی دیگر از سخنانش با اشاره به عمیق‌ترشدن شکاف بین کشورهای غنی و فقیر، ایجاد دگرگونی اساسی در نظام اقتصادی موجود و برقراری یک نظام اقتصادی نوین مبتنی بر عدالت را خواستار شد و سپس به کشورهای جهان سوم توصیه کرد: «با اعتقاد و اتکا به خداوند و به نیروی اصیل ملت‌ها برای مقابله با نظام استکباری جهان که آنها را در همه ابعاد سیاسی و اقتصادی و فرهنگی به استضعاف کشانده است، به پا خیزند و نیازهای اساسی اقتصادی و تکنولوژی خود را بدون ایجاد وابستگی به کشورهای توسعه‌یافته صنعتی تأمین کنند.»

وی همچنین در تشریح توطئه‌های امپریالیسم و در رأس آن آمریکا علیه انقلاب اسلامی، تجاوز ارتش عراق به خاک ایران را یکی از این توطئه‌ها برشمرد و با تأکید بر اینکه رژیم عراق با این تجاوز اصول اساسی جنبش عدم تعهد و منشور سازمان ملل متعهد را نقض کرده است، از نابودکردن شهرهای خرمشهر، هویزه، بستان، قصرشیرین، نفت‌شهر، مهران و ۱۲۰۰ روستا و آسیب‌رساندن به شهرهایی مانند آبادان، اهواز، دزفول و شوش و چندین مرکز اقتصادی مانند پالایشگاه آبادان و نیز آواره‌کردن حدود دو میلیون نفر از مردم ایران به‌عنوان نمونه‌هایی از آثار این تجاوز نام برد.

ولایتی ضمن دعوت از اعضای جنبش عدم تعهد برای دیدن آثار تجاوز نظامیان عراقی به ایران، گفت: «در حال حاضر به دنبال شکست مفتضحانه و عقب‌نشینی نیروهای متجاوز از خرمشهر، رژیم بعث عراق دست به تلاش مذبوحانه‌ای زده و از آن‌سوی مرزها، شهر خرمشهر و مناطق مسکونی را با توپ‌های دورزن زیر آتش گرفته است. در چنین شرایطی بدیهی است که برای درهم‌کوبیدن مبدأ آتش و نجات مردم بی‌گناهان اقدام کنیم و در این امر لحظه‌ای درنگ نخواهیم کرد. هنوز قسمت‌هایی از سرزمین ما تحت اشغال نیروهای متجاوز است و اشغالگران هنوز در بخشی از قلمرو ما در خوزستان، ایلام و قصرشیرین حضور دارند و در نفت‌شهر به استخراج و غارت و سرقت منابع نفتی زیرزمینی مشغول‌اند و در تمامی این نقاط، تخریب و انهدام مناطق مسکونی غیرنظامی همچنان ادامه دارد. ما اطمینان داریم این اعمال

وحشیانه بار غرامت صدام را که پرداخت آن امری ضروری است، بیش از پیش خواهد کرد.»
 علی اکبر ولایتی با تأکید بر اینکه ایران با حکومت عراق سازش نخواهد کرد و تا استیفای حقوق خود به جنگ ادامه خواهد داد، متذکر شد: «ما هیچ گونه قصد توسعه ارضی نسبت به قلمرو هیچ کشوری را نداریم و از برادران مسلمان خود در منطقه می‌خواهیم که فریب تبلیغات امپریالیسم علیه جمهوری اسلامی ایران را نخورند.»

وزیر امور خارجه ایران ساقط کردن هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر را یکی دیگر از اقدامات جنون‌آمیز رژیم عراق خواند و سپس گفت: «اکنون این پرسش مطرح می‌شود که چنین رژیم‌هایی چگونه شایستگی آن را دارد که میزبان هفتمین کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد باشند؟ چگونه ما می‌توانیم ریاست جنبش عدم‌تعهد را که مردانی بزرگ چون تیتو، نهرو، ناصر و سوکارنو از بنیان‌گذاران آن بودند به دست عامل وابسته و تجاوزگری چون صدام بسپاریم؟ آیا این کار خیانت به آرمان‌های آن مردان نیست؟»

وی اضافه کرد: «پیشرفت‌های اخیر سپاه اسلامی ایران در عملیات معروف به بیت‌المقدس که طی آن فوج فوج از نیروهای عراق خود را با سازوبرگ به نیروهای ایران تسلیم می‌کردند، نشانگر این واقعیت است که رژیم صدام به زور سرنیزه خود را به ملت مسلمان عراق تحمیل کرده است. از سوی دیگر، موج قیام‌ها و ناآرامی‌ها که طی ماه‌های اخیر در شهرهای مهم عراق مثل کربلا، نجف، کرکوک و سلیمانیه رخ داده و اخبار آن کم‌وبیش به دنیای خارج رخنه کرده است، حاکی از تزلزل و عدم ثبات رژیم عراق در داخل این کشور می‌باشد. در چنین حالتی که رژیم عراق با موج مخالفت توده‌های ناراضی عراقی در داخل کشور روبه‌روست، برگزاری اجلاس سران غیرمتعهدها در بغداد و اعطای ریاست این جنبش به صدام؛ یعنی شخصی که مسئول این بی‌ثباتی است، چیزی جز به خطر افکندن آینده این جنبش نخواهد بود.»

ولایتی همچنین گفت: «دولت جمهوری اسلامی ایران امیدوار است که کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد با مخالفت با برگزاری هفتمین کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد در پایتخت رژیم تجاوزگر عراق به این رژیم و تجاوزگران احتمالی دیگر بیاموزد که تجاوز و نقض اصول جنبش توسط آنها از سوی کشورهای غیرمتعهد با بی‌تفاوتی روبه‌رو نخواهد شد. تنها به این ترتیب است که به اعتبار جنبش افزوده و به آرمان‌های آن ارج خواهیم نهاد. دولت جمهوری اسلامی ایران در کنفرانس سران در صورتی که در بغداد تشکیل شود، شرکت نخواهد کرد و ریاست این رژیم جنایتکار را بر جنبش عدم‌تعهد نخواهد پذیرفت.»

وزیر امور خارجه ایران در پایان سخنان خود پس از محکوم کردن اشغال افغانستان از سوی نیروهای خارجی (بدون ذکر نام شوروی)، اشغال جزایر مالویناس آرژانتین (فالکند) از سوی انگلستان، جنایات دولت دست‌نشانده آمریکا در السالوادور علیه مردم این کشور، تهدیدهای آمریکا علیه نیکاراگوئه، جنایات رژیم نژادپرست افریقای جنوبی علیه کشورهایمانند نامیبیا و آنگولا و حملات عمال آمریکا به جنبش مردم صحرا، خطاب به اعضای جنبش عدم‌تعهد گفت: «اگر تمام

فعالیت جنبش عدم تعهد به صدور اعلامیه و به دور از برداشتن گام‌های عملی و واقعی در مقابله با ابرقدرت‌ها منحصر گردد، به اعتقاد ما متأسفانه سرنوشتی مشابه سرنوشت سازمان ملل که به دلیل تسلط ابرقدرت‌ها از ایفای وظایف اساسی‌اش بازمانده است، در انتظار ما خواهد بود.^(۱۹)

۵۹۱

در ادامه اجلاس امروز وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا، وزیر امور خارجه لیبی در سخنانی با برگزاری اجلاس آتی سران این کشورها در بغداد مخالفت کرد؛ خبرنگاران اظهار عقیده کردند که برگزاری اجلاس سران غیرمتعهد در بغداد منتفی شده است و همچنین، نمایندگان کشورهای غیرمتعهد با ارسال تلگرامی به رئیس شورای امنیت سازمان ملل ضمن محکوم کردن حمله هوایی امروز رژیم صهیونیستی به لبنان، اتخاذ تدابیر لازم علیه این رژیم را خواستار شدند.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از هاوانا، وزیر امور خارجه لیبی به عنوان یکی از سخنرانان جلسه امروز وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در سخنانی ضمن محکوم کردن امریکا و رژیم صهیونیستی، از جنبش‌های آزادی‌بخش و نیز حقوق فلسطینیان حمایت کرد و گفت که باید رشد جنبش عدم تعهد تثبیت و از انفعالی شدن مواضع آن جلوگیری شود. وی همچنین ضمن مخالفت با برگزاری اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد افزود باید این اجلاس در کشوری دیگر تشکیل شود.^(۲۰)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر آورده است: «خبرنگاران رسانه‌های خاورمیانه و امریکای لاتین و حتی بعضی از خبرنگاران خبرگزاری‌های بزرگ می‌گویند تقریباً تمامی هیئت‌های نمایندگان شرکت‌کننده در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا در گفت‌وگوهای خصوصی گفته‌اند یا اذعان دارند که امکان برگزاری اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد در سپتامبر (شهریورماه) در بغداد عملاً منتفی شده است.» بنا بر همین گزارش، هرچند امکان برگزاری این اجلاس در بغداد، منتفی شده است، اما بر سر محل برگزاری آن اختلاف نظر وجود دارد و اغلب نگاه‌ها به دهلی‌نو، بلگراد و هاوانا است.^(۲۱)

در سومین گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز آمده است: انتشار خبر بمباران امروز جنوب لبنان توسط هواپیماهای رژیم صهیونیستی تا ساعت‌ها جلسه هاوانا را تحت تأثیر قرار داد و نماینده وزارت امور خارجه کوبا پشت تریبون رفت و پس از خواندن گزارش‌ها درباره این بمباران، بیانه‌ای را که در همین ارتباط از سوی این وزارتخانه صادر شده بود، قرائت کرد. در این بیانه، حمله هوایی رژیم صهیونیستی به لبنان محکوم و از شورای امنیت سازمان ملل خواسته شده است تا برای بررسی این اقدام رژیم صهیونیستی جلسه‌ای تشکیل دهد.^(۲۲) سپس، نمایندگان کشورهای غیرمتعهد حاضر در اجلاس هاوانا نیز با ارسال تلگرامی به رئیس

شورای امنیت سازمان ملل ضمن محکوم کردن حمله هوایی رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان از وی خواستند تا این اقدام رژیم صهیونیستی در جلسه شورای امنیت مورد بررسی قرار گرفته و براساس منشور سازمان ملل تدابیر لازم علیه این رژیم اتخاذ گردد.^(۳۳)

۵۹۲

عراق به تلاش سیاسی ایران برای تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد از بغداد به پایتخت کشورهای دیگر واکنش نشان داد.

امروز رادیو صوت الجماهير عراق با ادعای اینکه ایران و سوریه همچنان تلاش می کنند به روابط کشورهای جهان با عراق خدشه وارد کنند، گفت: «این دو [کشور] پس از اینکه با توطئه و موضع دشمنانه خود وحدت صف عربی را به هم زدند، اینک رو به کشورهای غیرمتعهد کرده اند تا به آنان زیان وارد سازند و وضع آنان را از هم بپاشند. طبق گزارش های خبری چند هفته پیش، تلاش های [آیت الله] خمینی و حافظ اسد برای تغییر زمان و مکان هفتمین کنفرانس سران غیرمتعهد که قرار است در سپتامبر آینده در بغداد تشکیل گردد و پس از اینکه برای آنان روشن شد که تلاش هایشان مورد قبول این جنبش قرار نمی گیرد، فشار خود را به این کشورها آغاز کردند. پریروز، گفته شد که [آیت الله] خمینی ... به کشورهای غیرمتعهد ... حمله کرد. [آیت الله] خمینی شرکت رهبران و کشورهای غیرمتعهد که توسط رهبر عالی قدر صدام حسین برای شرکت در کنفرانس بغداد دعوت شده اند را ننگ و عار توصیف کرد. با این روش فریبنده [آیت الله] خمینی و حافظ اسد آشکار می شود که این دو رژیم سعی در تجزیه اتحاد کشورهای جهان دارند. ...»^(۳۴)

۵۹۳

ابوالحسن بنی صدر نخستین رئیس جمهور (مخلوع) ایران، درباره ورود احتمالی نیروهای ایران به خاک عراق بیانیه ای منتشر کرد.

خبرگزاری یونایتدپرس از بیروت گزارش داد: «بنی صدر طی بیانیه ای که در مقر خود در پاریس انتشار داد، گفت ایران یا باید جنگ را متوقف ساخته یا به داخل عراق گسیل دهد که در آن صورت برای طرفین و تمامی منطقه نتایجی خطرناک در بر خواهد داشت. وی گفت ایران جنگی را که ۲۰۰ هزار ایرانی و عراقی طی آن کشته یا معلول شده اند، نمی تواند متوقف سازد.» به گزارش این خبرگزاری، وی همچنین با اعلام اینکه حکومت ایران با وجود تمایل نداشتن به گسترش جنگ به داخل عراق نمی تواند نیروی نظامی ایران را در نوار مرزی در گیر نگه دارد، اضافه کرد: «بنابراین باید با درگیر کردن نیروهای دیگر کشورها شکل جنگ را عوض کند.» بنی صدر در پایان این اطلاعیه نیز ضمن اعلام اینکه «ایران هر نیروی نظامی مخالفی را می تواند شکست دهد»، هشدار داد: «هر کشوری که برای جنگ با ایران نیرو اعزام کند، به همان سرنوشت بغداد دچار خواهد شد.»^(۳۵)

رادیو اسرائیل نیز گزارش داد: «رئیس جمهور اسبق ایران ابراز عقیده کرد که آیت الله خمینی جنگ بیست ماهه کنونی را به داخل عراق خواهد کشاند. ... وی درضمن تأکید کرد که نیروهای مسلح ایران با حمله به عراق مخالفت می کنند و عقیده دارند که چنین حمله ای موقعیت صدام حسین را در عراق تحکیم می بخشد و کشورهای نفت خیز عرب در حوزه خلیج فارس را به جنگ با ایران می کشاند.» رادیو اسرائیل افزود: «وی از ارتش ایران دعوت کرد که آگاه بوده و کورکورانه عمل نکنند و در چنین برنامه ای شرکت نجوید.»^(۲۶)

۵۹۴

وزیر امور خارجه عراق در مصاحبه ای با بیان اینکه در عملیات اخیر ایران چندین هزار نفر از مردم این کشور را کشتیم، از تمایل نداشتن عراق به نگهداری باقیمانده اراضی اشغالی ایران سخن گفت و درباره خواسته ایران برای برکناری صدام نیز تأکید کرد که هرگونه تغییر داخلی باید برعهده مردم باشد.

سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، که برای حضور در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا به سر می برد، صبح امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی در پاسخ به سؤالی درباره شکست ارتش عراق در خرمشهر گفت: «هرچند ایران در عملیات اخیر زمین خود را پس گرفت، اما ما چندین هزار نفر از مردم ایران را کشتیم.» خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام این خبر اضافه کرد: «لحن حاکی از لذت حمادی در موقع سخن گفتن از این تعداد کشته موجب عکس العمل و اعتراض خبرنگاران شد.»^(۲۷)

رادیو اسرائیل نیز در این باره گفت: «سعدون حمادی وزیر خارجه عراق، گفت در جریان نبردهای اخیر در خوزستان، ایران ۴۰ هزار نفر تلفات داشته و مقادیری بسیار زیاد سلاح های سبک و سنگین را از دست داده است. وی گفت باوجود رویدادهای اخیر، ارتش عراق هنوز قسمتی از خاک ایران را در تصرف دارد. حمادی اضافه کرد که عراق مایل به اشغال دائمی خاک ایران نمی باشد.»^(۲۸)

همچنین، خبرگزاری رویتر با اعلام اینکه حمادی در این مصاحبه گفت ایران در حمله اخیرش ۴۰ هزار نفر از دست داده است، به نقل از وی گزارش داد: «عراق به نگرداشتن اراضی اشغالی ایران علاقه ای ندارد، لکن می خواهد ماشین نظامی ایران را تضعیف کند.» به گزارش رویتر، وزیر امور خارجه عراق اضافه کرد: «شروط عراق برای استقرار صلح دربرگیرنده احترام گذاشتن به حدود مرزها، عدم دخالت در امور داخلی و همزیستی مسالمت آمیز دولت ها می باشد.» حمادی درباره تأکید ایران به برکناری صدام حسین نیز گفت: «انجام تغییرات داخلی باید به عهده مردم هر کشور گذاشته شود.»^(۲۹)

۵۹۵

معاون نخست‌وزیر عراق که دو روز پیش، به‌طور ناگهانی و اعلام‌نشده به مسکو رفته بود، امشب به بغداد بازگشت. رادیو اسرائیل کسب اطلاع از موضع شوروی درباره وقایع اخیر جبهه‌های جنگ ایران و عراق؛ و نیز ورود احتمالی قوای نظامی ایران به خاک عراق را از اهداف اصلی این سفر برشمرد.

خبرگزاری عراق با اعلام اینکه طارق عزیز معاون نخست‌وزیر این کشور پس از دیدار با مقامات شوروی امشب به بغداد بازگشته است، اعلام کرد: وی در طول اقامت خود در مسکو با دبیر کمیسیون امور خارجی مجلس دوما و نیز معاون شورای وزیران شوروی درخصوص اوضاع منطقه غرب آسیا و مسائل مورد علاقه دو کشور بحث و گفت‌وگو کرد.^(۳۰)

در همین حال، رادیو اسرائیل در اخبار امروز خود درخصوص سفر طارق عزیز به مسکو گفت: «به عقیده ناظران سیاسی یکی از هدف‌های مسافرت وی تعیین این نکته است که در صورت حمله ایران به خاک عراق، اتحاد شوروی که با عراق پیمان دوستی و همکاری پانزده‌ساله دارد، چه واکنشی نشان خواهد داد.» این رادیو همچنین گفت: «به گفته برخی ناظران سیاسی در بیروت، دولت عراق از کمک‌های شوروی به ایران خشناک است و تهدید می‌کند که اگر این کمک‌ها ادامه یابد عراق قرارداد دوستی خود را با شوروی لغو خواهد کرد.»^(۳۱)

رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به اینکه سفر طارق عزیز به مسکو نخستین دیدار یک مقام رسمی طراز اول عراق از شوروی پس از چند ماه است، گفت: «احتمال دارد مقصود عراق از این دیدار کسب اطلاع از نظر و روش اتحاد شوروی درباره شرایط اخیر جنگ ایران و عراق باشد که در نتیجه آن ایران شهر بندری خرمشهر را بازپس گرفت و نیروهای ایران اکنون سعی می‌کنند نیروهای عراقی را تا مرزهای بین‌المللی عقب برانند.» بی‌بی‌سی که معتقد است دولت شوروی به‌علت وجود پیمان دوستی با عراق تاکنون درباره جنگ ایران و عراق به‌ظاهر موضع بی‌طرفانه اختیار کرده است، اضافه کرد: «روابط میان طرفین از آغاز جنگ به این سو در نوسان بوده و تردیدهایی در آن احساس شده است. به‌خصوص در سال جاری اتحاد شوروی مراقب تماس‌های نزدیک سیاسی عراق با مصر بوده؛ تماس‌هایی که از جانب متحدین شوروی در منطقه از قبیل سوریه به‌شدت به آن حمله شده است. به‌نظر می‌رسد که دولت عراق با دمیدن جان تازه به پیمان دوستی با شوروی قصد آن دارد که حمایت شوروی را نسبت به خود تجدید کند، اما مطمئناً اتحاد شوروی تا قطعی شدن نتیجه جنگ در موضع خنثی و بی‌طرف خود به‌طور قطع تغییری نخواهد داد.»^(۳۲)

۵۹۶

نخست‌وزیر ترکیه هنگام عزیمت به جده برای شرکت در جلسه کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از تلاش‌های این کمیته برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد. خبرگزاری رویتر نیز اعلام کرد در اظهارات اخیر مقامات عراقی ادعای قبلی آنها برای حاکمیت کامل بر اروندرود مطرح نمی‌شود.

نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه ترکیه امروز به منظور شرکت در جلسه کمیته صلح (حسن‌نیت) سازمان کنفرانس اسلامی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق رهسپار جده شدند.^(۳۳) بولنت اولوسو نخست‌وزیر ترکیه، قبل از عزیمت خود در مصاحبه‌ای در فرودگاه استانبول گفت: «کمیته حسن‌نیت که در سومین کنفرانس سران کشورهای اسلامی که در تاریخ ۱۷ تا ۲۸ ماه ژانویه سال ۱۹۸۱ [دی‌ماه سال ۱۳۶۰] در شهر طائف، برگزار شده بود، تشکیل گردیده، تا به حال چندین بار برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق تشکیل جلسه داده و از هیچ نوع فعالیتی در این زمینه دریغ نورزیده است.» وی افزود: «اولین جلسه کمیته حسن‌نیت در ماه مارس سال ۱۹۸۱ و آخرین جلسه آن نیز در ۵ مارس سال ۱۹۸۲، تشکیل شد. به دنبال جلسه اخیر، سکوت‌توره رئیس کمیته حسن‌نیت اسلامی و رئیس کشور گینه، همراه حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی از ۱۹ تا ۲۱ ماه آوریل [۳۰ فروردین تا ۱ اردیبهشت سال جاری]، به تهران و بغداد پایتخت دو کشور ایران و عراق عزیمت کرده و با مقامات هر دو کشور مذاکراتی به عمل آوردند. سکوت‌توره رئیس کمیته حسن‌نیت، صلاح دیده است که اعضای این کمیته را مجدداً به تشکیل جلسه دعوت کند. بنا به دعوت وی، اینجانب و ایلتز ترکمن وزیر امور خارجه کشورمان عازم جده می‌شویم.»^(۳۴)

خبرگزاری رویتر نیز درباره جلسه اعضای کمیته حسن‌نیت اسلامی که قرار است فردا در شهر جده عربستان سعودی برگزار شود، گزارش داد: «یک هیئت عالی‌رتبه اسلامی از فردا تلاش تازه‌ای برای پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران آغاز خواهد کرد و این درحالی است که نگرانی فزاینده‌ای درباره اثرات این جنگ بر امنیت کشورهای نفت‌خیز بر سر زبان‌ها است. به گفته دیپلمات‌ها اجلاس دوروزه کمیته وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی - با توجه به بازپس‌گیری خرمشهر توسط ایرانی‌ها - از اهمیت خاصی برخوردار است. شرکت‌کنندگان در این اجلاس، که ریاست آن برعهده سکوت‌توره رئیس‌جمهور گینه است، انتظار دارند که با گشاده‌روی و ادب در تهران و بغداد مورد استقبال قرار گیرند؛ و در عین حال انتظار پیشرفت چندانی در اوضاع را ندارند. این هیئت که در جده تشکیل جلسه می‌دهد، متشکل از رؤسای جمهوری پاکستان، بنگلادش، گامبیا، نخست‌وزیر ترکیه، وزیران امور خارجه سنگال و مالزی، عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین و حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی است. شطی گفته است که وی و سکوت‌توره همراه پیشنهادات جدید به تهران و بغداد سفر خواهند کرد.» خبرگزاری رویتر اضافه کرد: «در آخرین پیشنهاد سازمان کنفرانس اسلامی که در ماه آوریل ارائه شده، این موارد ارائه شده بود: خروج نیروهای عراقی، استقرار نیروهای اسلامی [ایران] در مرز، واگذاری کنترل آبراه مورد اختلاف شط‌العرب [اروندرد] به نیروهای اسلامی [؟]. آنها همچنین پیشنهاد کردند که کمیته‌ای برای تنبیه کشور آغازکننده جنگ تشکیل شود. صدام با نقض قرارداد ۱۹۷۵ در مورد تقسیم شط‌العرب [اروندرد] میان دو کشور، مدعی حاکمیت کامل بر این آبراه شد، اما در اظهارات اخیر عراقی‌ها ذکر می‌شود که شط‌العرب [اروندرد] به میان نیامده و تنها گفته شده که هدف بغداد فقط انهدام ماشین جنگی ایران بوده است.»^(۳۵)

۵۹۷

رادیو بی‌بی‌سی گفت عراق آماده عقب‌نشینی کامل از خاک ایران است و دیگر اصراری به کسب حاکمیت کامل بر اروندرود ندارد، اما ایران با کسب پیروزی نظامی اخیر و افزودن شرط سرنگونی صدام حسین به شروط قبلی خود در تعقیب خواسته‌های خود پیگیرتر شده است. مفسر بخش شرقی رادیو بی‌بی‌سی در تفسیر اظهارات امروز وزیر امور خارجه ایران در هاوانا درباره شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ با عراق، ضمن بررسی اهداف احتمالی ایران و راه‌های پیش روی این کشور گفت: «حملات نیروهای ایران تا حدی زیاد عراق را به عقب‌نشینی کامل از اراضی ایران راضی کرده است و احتمالاً رهبران عراق مایل‌اند که در برابر تضمین ایران به آتش‌بس، نیروهای خود را از باقیمانده اراضی اشغالی نیز خارج کنند. بعید است که در مورد ادعاهای ارضی نیز مشکلی پیش بیاید. ایران از آغاز جنگ تا به حال هیچ‌گاه ادعایی بر اراضی عراق نداشته است و ظاهراً عراق نیز دیگر اصراری به کسب حاکمیت کامل بر شط‌العرب [اروندرود] ندارد. مقامات ایران می‌گویند که جویای توسعه مرزهای کشورشان نیستند، اما بدون شک با کسب موفقیت‌های نظامی در تعقیب خواسته‌های خود پیگیرتر شده‌اند. چند ماهی است که ایران شرط چهارمی را نیز برای قبول آتش‌بس قائل شده است و آن اینکه هزاران نفر از شیعیان عراق که از کشورشان اخراج شده و به ایران آمده‌اند، باید اجازه داشته باشند که به وطن خود بازگردند، اما اخیراً به‌خصوص پس از فتح خرمشهر همه این شرایط تحت‌الشعاع شرط سقوط حکومت صدام حسین قرار گرفته است. مقامات ایران و نیز مطبوعات این کشور بارها و بارها این مطلب را تکرار کرده‌اند، اما ظاهراً سیاستی خاص برای ساقط کردن حکومت صدام حسین میان رهبران ایران طرح نشده است. برخی از مقامات ایران گفته‌اند که ممکن است نیروهای ایران برای تحقق این هدف موقتاً به عراق حمله کنند، اما عده‌ای دیگر مانند علی‌اکبر ولایتی وزیر خارجه ایران، که به هاوانا رفته است، اظهار داشته‌اند که قصد از چنین حمله‌ای پایان‌دادن به بمباران شهرهای ایران توسط نیروهای عراق خواهد بود.»

رادیو بی‌بی‌سی در ادامه اضافه کرده است: «بدون شک رهبران ایران مایل‌اند که همچنان بکوشند تا حکومت بعثی صدام حسین را سرنگون کنند. ایران از شیعیان مخالف حکومت عراق حمایت می‌کند و برنامه عربی رادیو تهران را که در عراق و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس پخش می‌شود، تا حد زیادی افزایش داده است. در این هفته، تلویزیون ایران نیز شروع به پخش برنامه‌های عربی کرده است. همه اینها باعث تشدید نگرانی کشورهای محافظه‌کار عرب شده است، خاصه که آیت‌الله خمینی و سایر رهبران ایران اخطار کرده‌اند اگر ممالک مذکور به حمایت از عراق ادامه دهند، ایران آنها را تنبیه خواهد کرد. ظاهراً سیاست و تبلیغات ایران در قبال کشورهای کوچک منطقه آمیخته‌ای از تهدید است. به این منظور که این ممالک را به پرهیز از عربستان و امریکا ترغیب

کند و به آنها تفهیم نماید که اکنون جمهوری اسلامی قدرت مسلط بر این منطقه است.»
بی‌بی‌سی در پایان تفسیر خود نتیجه گرفت: «اینها همه مقاصد آینده ایران‌اند و فعلاً مقامات این کشور متوجه جبهه جنگ‌اند تا با توسل به نیروهای مسلح، سربازان عراقی را از باقیمانده اراضی اشغالی خود خارج کنند.»^(۳۶)

۵۹۸

پس از آزادسازی خرمشهر، رسانه‌های غربی همچنان درصدد ایجاد وا همه در کشورهای عرب منطقه از خطر صدور انقلاب اسلامی ایران هستند. رادیو عربستان سعودی نیز متأثر از این تبلیغات به ایران هشدار داد در صورت نپذیرفتن مذاکرات صلح، عراق با قدرت نظامی بالقوه خود می‌تواند به موفقیت‌های نظامی دست یابد.

روزنامه فایننشال تایمز (چاپ لندن) در شماره امروز خود در مقاله‌ای با اعلام اینکه رهبران کشورهای عربی خلیج فارس پس از شکست ارتش عراق در خرمشهر متقاعد شده‌اند که صدام حسین جنگ را باخته است، نوشت: «ترس آنها اینک آن است که ایران به پیروزی محدود در عراق راضی نباشد و به سوی بصره و بغداد پیشروی کند.» این روزنامه سپس با تأکید بر ناتوانی این کشورها برای مقابله با ایران، اضافه کرد: «کشورهای کوچک خلیج فارس، در تحلیل نهایی خود روی دخالت امریکا حساب می‌کنند.»^(۳۷)

گاردین دیگر روزنامه (چاپ لندن) نیز به قلم خبرنگار خود در بحرین، با اشاره به اینکه ایران از کشورهای عربی حوزه خلیج فارس می‌خواهد خود را از امریکا دور نگه دارند، آورده است: «رهبران کشورهای منطقه خلیج فارس جز مشته‌های خود چیزی برای مقابله با خواسته‌های ایدئولوژیک ایران ندارند.»^(۳۸)

رادیو کلن نیز امروز به نقل از هفته‌نامه راینشرمرکو (چاپ آلمان غربی) با اعلام اینکه در کویت دولت شروع به احداث پناهگاه‌های زیرزمینی کرده و کارکنان ادارات این کشور دوره کمک‌های اولیه می‌بینند، به جلسه اخیر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض اشاره کرد و گفت: «آنها کشورهای ضعیفی هستند که از پیشروی ایران در خاک عراق و کویت بیم دارند و نیز نگران آن‌اند که انقلاب اسلامی از تهران به این کشورها نفوذ کند و زمینه این امر نیز تا حدی وجود دارد.»^(۳۹)

در همین حال، رادیوی عربستان سعودی ضمن درخواست از ایران و عراق برای فراهم ساختن زمینه آغاز مذاکرات صلح، به ایران هشدار داد که عراق بالقوه دارای قدرت نظامی بسیار است و می‌تواند مدت‌ها جنگ را ادامه دهد و حتی موفقیت‌های نظامی نیز به دست آورد. رادیو بی‌بی‌سی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «لحن رادیوی عربستان تلویحاً این نکته را گوشزد می‌کند که ایران در حال حاضر بهتر است که در جست‌وجوی شرایط بهتر متارکه [جنگ] باشد تا کناره‌گرفتن

از مذاکره و در سر پروراندن ادامه جنگ، اما چنین نقطه‌نظری بعید است که در ذهن دولت ایران [تأثیر] بگذارد؛ زیرا دولت ایران اخیراً به‌عنوان بهای متارکه جنگ، برکناری صدام حسین را خواستار گردیده است.^(۴۰)

۵۹۹

یک روزنامه چاپ امریکا محدودیت‌هایی را که موجب شده این کشور تلاش‌های خود در زمینه جنگ ایران و عراق را از طریق سازمان کنفرانس اسلامی و جنبش عدم‌تعهد دنبال کند، تشریح کرد. روزنامه کریستین ساینس مانیتور در مقاله‌ای با اشاره به اینکه امریکا در تلاش است شدت تنش‌های منطقه‌ای را در سه مورد ایران و عراق، لبنان، اعراب و رژیم صهیونیستی کاهش دهد، نوشت: «در سه نقطه پرتنش خاورمیانه، امریکا با ارائه پیشنهادهایی برای برقراری صلح به فعالیت پرداخته است، ولی در هریک از این موارد نتیجه و حاصل این تلاش‌ها نامعلوم است و احتمالاً این مسائل تأثیرپذیر از حوادثی خواهند بود که به کلی از کنترل امریکا خارج است.»

این روزنامه سپس در مورد جنگ ایران و عراق به نبود روابط سیاسی میان امریکا و این دو کشور اشاره کرده و افزوده است: «دولت ریگان [رئیس‌جمهور امریکا]، مشوق رهبران کشورهای اسلامی و غیرمتعهد شده که در این مورد میانجیگری کنند و مانع از گسترش آن به دیگر کشورهای عرب منطقه شوند.»

کریستین ساینس مانیتور در ادامه این مقاله از قول هارولد ساندرز معاون پیشین وزارت امور خارجه امریکا، به محدودیت‌های این کشور در مواجهه با مسائل منطقه غرب آسیا مانند جنگ ایران و عراق، اشاره کرد و نوشت: «مسائل خاورمیانه چنان پیچیده و دشوار است که تنها با اقدام یک قدرت یا ابرقدرت حل‌شدنی نیست. ... به نظر هارولد ساندرز در مورد جنگ ایران و عراق وساطت یک قدرت خارجی مانند امریکا نمی‌تواند تأثیر قاطع داشته باشد. در نهایت آنچه امریکا می‌تواند انجام دهد، نقش غیرمستقیم آن است که با تشویق برقراری صلح بین آن قدرت‌هایی که می‌توانند نفوذی در حل مسئله داشته باشند، مؤثر واقع گردد.»

این روزنامه امریکایی در پایان مقاله خود یادآور شده است: «به گفته مقامات وزارت خارجه، واشنگتن در تلاش است که با جلب وساطت دولت‌هایی که می‌توانند نفوذی در این زمینه داشته باشند، منازعه ایران و عراق را به پایانی مسالمت‌آمیز برساند. به همین جهت از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی و جنبش غیرمتعهدها مانند الجزایر خواسته است که میانجیگری کرده و جنگ را به پایان برسانند.»^(۴۱)

۶۰۰

احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و اصرار ایران به سرنگونی صدام حسین موضوعی است که نشریات ترکیه، فرانسه و آلمان غربی به بررسی آن پرداختند.

روزنامه گون آیدین (چاپ ترکیه) در شماره امروز خود نوشت: «کارشناسان نظامی غرب

عقیده دارند ایران در صورت تدارک یک حمله جدید به خاک عراق که توانایی آن را هم دارد، حداقل به یک ماه وقت احتیاج دارد.» این روزنامه به نقل از ناظران سیاسی اضافه کرد: «اگر ۱۰۰ میلیارد دلار هم به [آیت‌الله] خمینی غرامت بپردازند، وی بازهم از تلاش برای سرنگونی صدام دست بر نخواهد داشت.»^(۴۲)

هفته‌نامه پلون (چاپ پاریس) در مقاله‌ای با تأکید بر اینکه پس از گذشت ۲۰ ماه از جنگ ایران و عراق، این رژیم صدام حسین است که مورد تهدید می‌باشد، نوشت: «ایرانی‌ها همیشه عنوان کرده‌اند که به سرزمین‌های دیگران طمع ندارند، ولی آیت‌الله خمینی تصریح کرده است که جنگ تا سقوط صدام ادامه خواهد داشت.» این نشریه سپس به تشدید فعالیت‌های دیپلماتیک برای پایان‌دادن به این جنگ اشاره و اضافه کرد: «امریکا و کشورهای عضو اتحادیه اروپا میانجیگری خود را برای برقراری صلح بین دو کشور متخاصم پیشنهاد نموده‌اند، ولی به‌خوبی می‌توان دید چگونه یک چنین میانجیگری با این همه تأخیر بتواند شانس برای نجات عراق که شکست خورده است، داشته باشد.»^(۴۳)

اکسپرس دیگر هفته‌نامه چاپ پاریس نیز در مقاله‌ای با اعلام اینکه ایران پس از گذشت ۲۰ ماه از جنگ، حالت یک فاتح را به خود گرفته و به عبور از مرزهای عراق تهدید می‌کند، نوشت: «ناظران سیاسی عقیده دارند آینده منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] به این مسئله بستگی پیدا کرده است که آیا ایران به مرزهای عراق تجاوز خواهد کرد یا نه؟»^(۴۴)

در همین حال، روزنامه دی ولت (چاپ آلمان غربی) نوشت: «کشورهای خلیج [فارس] از تهران تقاضای پایان جنگ را دارند، ولی [آیت‌الله] خمینی با سربازانش هنوز تهدید می‌کنند.» این روزنامه اضافه کرد: «هیچ شکی نیست که صدام در خطر از دست‌دادن سرش است؛ ولی امکان اینکه او و رژیمش بتوانند باقی بمانند هم کم نیست.» دی ولت با اشاره به مستحکم‌بودن موقعیت صدام در عراق و با تأکید بر اینکه از طرف مردم این کشور نیز خطری متوجه او نیست، ادامه داد: «اکنون صدام در خطر ورود ایرانی‌ها به عراق است.»^(۴۵)

۶۰۱

مطبوعات امروز سوریه ضمن اینکه بار دیگر سرنگونی صدام حسین را خواستار شدند، تلاش‌های امریکا و کشورهای میانه‌روی عرب برای جلوگیری از سرنگونی وی را مورد انتقاد قرار دادند و از اعراب نیز خواستند تا در برابر طرح امریکا برای اشغال حوزه‌های نفتی خلیج فارس هوشیار باشند. به گزارش خبرگزاری فرانسه از دمشق، روزنامه البعث ارگان حزب حاکم سوریه در شماره امروز خود سرنگونی صدام حسین را خواستار شد و نوشت: «ایالات متحده مسئول اصلی جنگ ایران و عراق است و به این طریق سعی کرده است از یک طرف عراق را از آرمان اساسی اعراب یعنی بازپس‌گیری فلسطین باز دارد و از سوی دیگر ایران انقلابی را که برای پیروز کردن حق، خود را آماده مبارزه در کنار اعراب می‌کرد، از صحنه دور سازد.»^(۴۶) الثورة دیگر روزنامه چاپ

دمشق نیز به درخواست اخیر جعفر نمیری رئیس‌جمهور سودان، برای تشکیل یک کنفرانس عربی بدون حضور کشورهای عربی عضو جبهه پایداری اشاره و تأکید کرد کشورهای عربی وابسته به امریکا سعی دارند در قبال جنگ ایران و عراق به یک اقدام مشترک عربی دست بزنند و به این ترتیب، این جنگ را جنگ اعراب با ایران قلمداد کنند و حکومت عراق را از نابودی نجات دهند.^(۴۶) روزنامه *الثوره* همچنین با اشاره به طرح امریکا درخصوص جنگ ایران و عراق یادآور شد: «امریکا مقدمات تهاجم به خلیج فارس و اشغال حوزه‌های نفتی این منطقه را آماده کرده و در حال حاضر برای اجرای این طرح نخستین گام‌ها را برمی‌دارد و ملت عرب باید با این مرحله از تاریخ که حساس‌ترین شرایط تاریخی اعراب محسوب می‌شود، با آگاهی بسیار روبه‌رو شوند.»^(۴۷)

۶۰۲

نماینده مردم اهواز در مجلس شورای اسلامی در سخنانی خطاب به مسئولان استان خوزستان از برخی نارسایی‌های این استان گلایه کرد.

عادل اسدی‌نیا نماینده مردم اهواز در مجلس شورای اسلامی، که به‌عنوان سخنران قبل از خطبه‌های نماز جمعه امروز این شهر سخن می‌گفت، در انتقاد از برخی مسئولان استان خوزستان گفت: «استان بی‌نظم است و باید نظم در استان برقرار شود. تابه‌حال بهانه این بود که جنگ است، ولی اکنون وضع دارد عادی می‌شود و دیگر این بهانه پذیرفته نیست.» اسدی‌نیا خطاب به مسئولان استان گفت: «وضع کار و کارگران را درست کنید و بهانه نیاورید که بین کارگران، توده‌ای [حزب توده] و اکثریت [سازمان چریک‌های فدایی خلق] است. ما این را می‌دانیم. در فلان کارخانه چهار ماه است که کارگر حقوق نگرفته است. حق کارگران را بدهید، به قول خودتان این کارگران هستند که تولید را افزایش داده‌اند.»

عادل [عبدالرضا] اسدی‌نیا

وی همچنین از بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی انتقاد کرد و افزود: «جمعی از مهاجرینی که در چادرها زندگی می‌کنند، حدود پنج ماه است که چیزی به آنها داده نشده و در وضع بدی به سر می‌برند. باید پرسید چرا آب شهرک بلال را که در نزدیکی آغاجاری در منطقه‌ای خشک احداث شده، قطع کرده‌اند. ... پنج ماه قبل از فرارسیدن گرما درمورد تأمین وسایل خنک‌کننده مسئولان را مطلع کردم، ولی آنها توجه نکردند.» اسدی‌نیا همچنین پس از اظهار نگرانی از وضعیت زندان شهر اهواز و نیز درخواست از بنیاد امور مهاجرین جنگ

تحمیلی و اداره کل بازرگانی برای پاسخ‌گویی به مردم، گفت: «همین دو روز پیش بود که امام [خمینی] روی برقراری احکام اسلام و کمک به مستضعفین تأکید کردند. شما [مستولان استان] روز قیامت چه جوابی می‌خواهید به خدا بدهید.»^(۴۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۴

۱. سند شماره ۷۹۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی اداره دوم ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، صص ۳ و ۴.
۲. سند شماره ۲۵۶۱۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۳. سند شماره ۷۹۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا (رکن ۲)، شماره ۵۰۵، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱.
۴. سند شماره ۷۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۳.
۵. سند شماره ۷۹۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۲)، شماره ۷۶، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۱.
۶. سند شماره ۱۱۸۱۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه لشکر قدس به قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۷. احمد دهقان، روزنوشت (یادداشت‌های روزانه شهید حسن باقری)، تهران: مؤسسه شهید حسن باقری، سال ۱۳۹۲، ص ۳۳۵.
۸. سند شماره ۱۵۸۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سند ارتش عراق، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۷۶، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۰.
۱۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲.
۱۱. همان.
۱۲. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۲۹۶ و ۲۹۷.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، صص ۱۰ و ۱۱، خرمشهر - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۳ و ۱۸ مکرر.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، صص ۲۵ و ۲۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۲۰، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۳۹ - ۳۷، دوی - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۱۹. همان، صص ۳۶ - ۲۵، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۰. همان، ص ۵۸، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۸، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶۴، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۳. همان، ص ۶۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۴۳، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۵. همان، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۴، ص ۲۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۴۴ و ۴۵، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۲۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۱. همان، صص ۱۷ و ۱۸، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
 ۴۲. همان، صص ۴ و ۵، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۳. همان، صص ۵ و ۶، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۴. همان، ص ۳۵، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۵. همان، ص ۷، بن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۶. همان، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۷۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵، یونایتدپرس، ۱۳۶۵/۳/۱۴.

۴۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۱۴، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۱، مسکو - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۳۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۲. همان، ص ۲۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۳. همان، ص ۶، آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۴. همان، صص ۳۳ و ۳۴، رادیو ترکیه، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۵. همان، ص ۱۲، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۶. همان، صص ۲۳ - ۲۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۷. همان، صص ۲۴ و ۲۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۸. همان، صص ۲۴ و ۲۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۳۹. همان، صص ۲۹ و ۳۰، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

۴۰. همان، ص ۲۴، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۴.

روزشمار جنگ

شنبه

۱۵ خرداد ۱۳۶۱

۱۲ شعبان ۱۴۰۲

۵ ژوئن ۱۹۸۲

۶۰۳

هنگام راه‌پیمایی مردم ایلام در سالروز قیام ۱۵ خرداد، هواپیماهای ارتش عراق این شهر را بمباران کردند که بر اثر آن عده‌ای از مردم شهید یا مجروح شدند. ارتش عراق نیز به‌طور رسمی خبر این بمباران را اعلام کرد.

به گزارش اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران، ساعت ۰۹:۳۰ امروز، هنگامی که مردم ایلام به مناسبت سالروز قیام مردمی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ در حال راه‌پیمایی بودند، ۵ هواپیما ارتش عراق در آسمان این شهر ظاهر شدند و پس از شکستن دیوار صوتی، ۶ منطقه مسکونی و یک پایگاه پدافند هوایی را بمباران کردند که در نتیجه آن ۱۱ منزل مسکونی ویران، ۳۹ نفر شهید و ۲۰۷ نفر مجروح شدند.^(۱)

خبرنگار روزنامه کیهان در ایلام نیز در گزارش اولیه خود از این حمله هوایی اعلام کرد: «هواپیماهای متجاوز دشمن ابتدا قسمتی از خیابان سعدی ایلام را به گلوله بستند و پس از آن حدود ۲۰ راکت در خیابان ۲۴ متری، خیابان واسطی، خیابان یزدانی، کوچه منشعب از خیابان سعدی، پشت مغازه میارکی و خیابان مسجد والی فرو ریختند. این حمله ناجوانمردانه تعداد ۴۱ شهید و ۱۵۵ مجروح در لحظات اولیه برجای گذاشت و چندین خانه و قسمتی از حسینیه مرحوم حائری را تخریب کرد.» بنا بر همین گزارش، در پی این حمله «مردم به کمک مجروحان شتافتند و آنها را به بیمارستان امام خمینی [ایلام] انتقال دادند و ۲۳ تن از مصدومان را که حالشان وخیم بود، با کمک [هلیکوپتر] پرسنل هوانیروز به بیمارستان باختران اعزام کردند.»^(۲)

در همین حال، رادیو صوت‌الجماهیر عراق در بخش خبری ساعت ۱۲:۳۰ خود، به نقل از سخنگوی نظامی این کشور گفت: «بامداد امروز، جنگنده‌های نیروی هوایی پرقدرت ما هدف و تأسیسات مهمی را در شهر ایلام در غرب ایران، بمباران و خسارت‌هایی بزرگ به این اهداف وارد کردند.» ارتش عراق به‌منظور مقابله به‌مثل جلوه‌دادن این اقدام، در بیانیه نظامی شماره ۷۳۳ خود نیز

که در ساعت ۲۰:۳۰، از همین رادیو قرائت شد، اعلام کرد: «در پاسخ آتش توپ‌های دشمن به مراکز حیاتی و مناطق مسکونی شهر بصره، امروز هواپیماهای جسور ما با موفقیت اهداف و مراکز حیاتی شهر ایلام را بمباران و خساراتی مستقیم و مؤثر به بار آوردند و تمام این هواپیماها سالم به پایگاه‌های خود مراجعت کردند. ما بار دیگر به دشمن هشدار می‌دهیم که هر تلاش جدید برای بمباران مراکز حیاتی و مسکونی عراق، با بمباران مراکز حیاتی در تمام ایران مواجه خواهد بود.»^(۳)

۶۰۴

در پی بمباران امروز شهر ایلام، برخی مسئولان کشور از مجروحان این فاجعه عیادت و پیام تسلیتی برای امام خمینی ارسال کردند؛ نخست‌وزیر این بمباران را پاسخ به کسانی برشمرد که با نادیده گرفتن جنایات صدام، بر صلح و آشتی با او تأکید دارند. مسئولان استان ایلام بمباران هم‌زمان ایلام و لبنان را بیانگر هماهنگی حکومت صدام با رژیم صهیونیستی دانستند. خبرنگار روزنامه کیهان نیز از حضور خبرنگاران خارجی در ایلام و برگزاری مراسم بزرگداشت یاد شهیدان این فاجعه گزارش داد.

بعد از ظهر امروز، آیت‌الله صدوقی امام‌جمعه یزد و سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، که در ایلام به سر می‌برند، از مجروحان بمباران این شهر عیادت کردند. همچنین، اکبر ترکان استاندار ایلام و حجت‌الاسلام والمسلمین محمدی امام‌جمعه شهر ایلام، با ارسال تلگرافی به امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، این فاجعه خونین را به ایشان تسلیت گفتند.^(۴) میرحسین موسوی نخست‌وزیر نیز با صدور اطلاعیه‌ای خطاب به ملت ایران و هم‌وطنان ایلامی، اقدام عراق به بمباران این شهر را به تأسی از بمباران جنوب لبنان از سوی رژیم صهیونیستی دانست و اعلام کرد: حامیان صدام تصور می‌کنند با چنین اقداماتی می‌توانند برای این حکومت در حال سقوط آبرو و اعتبار کسب کنند. در بخشی از این اطلاعیه آمده است: «این عمل مزدوران بعث عفری حاکم بر بغداد، در حقیقت پاسخ به کسانی است که دم از صلح و آشتی و آتش‌بس زده و برای حفظ این رژیم کافر جنایات او را نادیده می‌گیرند. اینان یا از ماهیت وحشیانه چنین رژیم‌های اطلاع ندارند که امیدواریم فریاد مادران فرزندان از دست داده و بدن‌های پاک و پاره‌پاره شده اطفال و غیر نظامیان بی‌پناه آنان را از عمق دنائت و خطر چنین رژیم‌هایی که بر اثر شکست فاحش در میدان‌های جنگ دست به این جنایات می‌زند، آگاه گرداند، یا خود ماهیتی همچون صدام آمریکایی دارند که در این صورت جواب ما به آنها همان خواهد بود که تاکنون به متجاوزین داده‌ایم.»

در ادامه این اطلاعیه با اظهار اطمینان از اینکه قربانی شدن فرزندان ملت ایران در راه خدا این ملت را در سرکوب کردن نهایی متجاوزان مصمم‌تر خواهد کرد، اضافه شده است: «مطمئناً روز انتقام از سران بعث و جنایتکار عراق نزدیک است و به دنبال فتح خرمشهر که رژیم محضرو رو به زوال بعث آمریکایی و حامیانش را در انتظار جهانیان رسوا و بی‌آبرو ساخت و قادسیه مجعول صدام

را نقش بر آب نمود، این گونه تلاش های مذبحخانه، رژیم متلاشی صدام را زنده نخواهد ساخت.» در پایان این اطلاعیه نیز پس از اینکه سوگند یاد شده است که دولت جمهوری اسلامی ایران انتقام خون شهیدان مظلوم را از امریکای جنایتکار و رژیم دست نشانده عراق خواهد گرفت، آمده است: به پاس حرمت خون شهیدان بمباران امروز ایلام، در این استان فردا تعطیل عمومی و سه روز عزای عمومی اعلام می شود.^(۵)

در پاسخ به این اطلاعیه، تلگرامی از طرف امام جمعه، استاندار، جامعه روحانیت، سپاه پاسداران، جهاد سازندگی و دادسرا و دادگاه انقلاب اسلامی ایلام برای نخست وزیر مخابره شد که در بخشی از آن آمده است: «این افشاگری که برای چند صدمین بار چهره کریه و وابسته به صهیونیسم و امپریالیسم صدام را برای جهانیان واضح ساخت، خود پیروزی دیگری برای حرکت انقلاب ماست. صدام جنایتکار هم زمان و هماهنگ با صهیونیسم خونخوار دو فامیل برادر را در ایلام و لبنان به خاک و خون کشیده است.»^(۶)

همچنین، خبرنگار روزنامه کیهان در ایلام گزارش داد بعد از ظهر امروز تعدادی از خبرنگاران خارجی که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ برای تهیه گزارش در جبهه های جنوب به سر می بردند، به شهر ایلام آمدند. مردم با دیدن این خبرنگاران شعارهای "مرگ بر صدام"، "مرگ بر امریکا" و "جنگ، جنگ تا پیروزی" سردادند. خبرنگار آژانس خبری نیوزیلند در گفت و گویی با خبرنگاران ایرانی ضمن محکوم کردن جنایات صدام در بمباران شهرها و روستاهای ایران گفت که این یک فاجعه ضدبشری است و صدام دست جنایتکاران دنیا را از پشت بسته است. یکی دیگر از خبرنگاران خارجی نیز گفت: بمباران شهرهای ایران به دست رژیم صدام دلیل شکست اوست و صدام تا کی می خواهد شهرهای ایران را بمباران کند. بنا بر این گزارش، خبرنگاران خارجی پس از ۲ ساعت بازدید از مناطق بمباران شده و عیادت از مجروحان در بیمارستان، شهر ایلام را ترک کردند.

در گزارش خبرنگار روزنامه کیهان همچنین آمده است که پس از اقامه نماز مغرب و عشا در مسجد جامع ایلام، مراسمی به مناسبت بزرگداشت یاد شهیدان فاجعه خونین بمباران امروز برگزار شد که در آن علاوه بر جمعی کثیر از مردم ایلام، آیت الله صدوقی، آیت الله اشرفی اصفهانی و حجت الاسلام والمسلمین محمدی امامان جمعه یزد، باختران و ایلام؛ و نیز استانداران ایلام و باختران و گروهی از روحانیون این دو استان شرکت داشتند.^(۷)

۶۰۵

ساعاتی پس از بمباران ایلام به وسیله هواپیماهای ارتش عراق، گروهی از رزمندگان ایران مواضع نظامیان عراقی در یکی از محورهای جبهه میمک را منهدم کردند.

واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی، مستقر در جبهه میمک، در گزارشی به سپاه پاسداران ایلام اعلام کرد: در پی بمباران مردم بی دفاع ایلام به دست ارتش عراق، یک گروه از

رزمندگان بسیجی و سپاهی در ساعت ۱۳ امروز، با پشتیبانی توپخانه، خمپاره‌انداز و تفنگ‌های ۱۰۶ میلی‌متری ارتش و سپاه، مواضع و سنگرهای دشمن در محور تپه‌رحمان، واقع در ارتفاعات میمک را زیر آتش گرفتند که بر اثر آن چند سَنَگر اجتماعی و انفرادی و پست دیدبانی نیروهای عراقی منهدم و حدود ۳۵ تن از آنها کشته یا زخمی شدند.^(۸)

۶۰۶

ارتش عراق ضمن بمباران منطقه جفیر، حملات خمپاره‌ای به شهر آبادان و تجاوز به حریم هوایی جزیره خارک، همچنان به مستحکم کردن مواضع پدافندی خود در جبهه جنوب مشغول است. رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا از بمباران منطقه جفیر (جنوب هویزه) در ساعت ۱۴:۵۰ امروز، به وسیله یک هواپیمای عراقی خبر داد و اضافه کرد در ساعت ۱۷:۰۰ نیز ۳ هلیکوپتر دشمن در غرب جفیر در حال شناسایی منطقه بودند.^(۹)

شهربانی استان خوزستان هم اعلام کرد: امروز شهر آبادان زیر آتش خمپاره‌اندازهای دشمن قرار گرفت که بر اثر آن یک منزل و یک مغازه خسارت دید و ۱۱ نفر نیز مجروح شدند.^(۱۰) درباره تجاوز هوایی امروز به جزیره خارک نیز در گزارش رکن ۲ (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی آمده است: ۴ هواپیمای عراقی که در ساعات ۱۹:۲۲ تا ۲۰:۱۲ به آسمان خارک نزدیک شده بودند، با اجرای آتش پدافند هوایی خودی آسمان منطقه را ترک کردند.^(۱۱)

در همین حال، واحد اطلاعات عملیات لشکر قدس سپاه پاسداران، گزارش داد ارتش عراق که با اقداماتی از قبیل احداث سنگر و حفر کانال در حال تحکیم خطوط پدافندی خود در منطقه حفاصل کوشک تا طلائیه است، امروز قوای زرهی خود در شمال و شرق پاسگاه طلائیه را تقویت کرد.^(۱۲) رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش نیز در گزارش امروز خود از ادامه تلاش دشمن برای احداث خاکریز و ایجاد میدان‌های مین و حفر کانال در نوار مرزی شمال شلمچه خبر داد و افزود: نظامیان عراقی ضمن شناسایی هوایی مواضع یگان‌های ایران، این مواضع را به‌طور متناوب با توپخانه و سایر سلاح‌ها زیر آتش قرار دادند.^(۱۳)

۶۰۷

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران دستورالعمل جدید پدافند هوایی از نقاط حیاتی کشور را ابلاغ کرد.

رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امروز در نامه‌ای به معاونت عملیات نیروی هوایی ضمن اشاره به تجاوزهای هوایی اخیر ارتش عراق ابلاغ کرد که برای حفاظت و حراست از نقاط حساس و حیاتی کشور، تمامی مراکز نظامی باید علاوه بر دستورالعمل پدافند هوایی ابلاغ‌شده در تاریخ ۱۳/۳/۱۳۶۱، این دستورالعمل را نیز به‌مورد اجرا گذارند:

الف) پراکندگی وسایل و تجهیزات در کلیه سربازخانه‌ها، پایگاه‌ها، مواضع و تأسیسات.
 ب) پراکندگی هواپیماهای کشوری در فرودگاه مهرآباد و سایر فرودگاه‌ها برابر دستورات صادرشده قبلی با همکاری سازمان هواپیمایی کشوری.
 پ) حداکثر توجه به پدافند غیرعامل.
 ت) حصول اطمینان از آمادگی وسایل آتش‌نشانی و در دسترس بودن آنها و تقویت وسایل آتش‌نشانی نقاط حیاتی و حساس.
 ث) گزارش حملات هوایی بلادرنگ به مرکز فرماندهی (رکن ۳ ستاد مشترک ارتش).
 ج) بازرسی مداوم از آمادگی عملیاتی یگان‌های پدافند هوایی، حفاظت فیزیکی تأسیسات، آمادگی وسایل آتش‌نشانی و پراکندگی وسایل و تجهیزات.^(۱۴)

۶۰۸

تعدادی از نیروهای خودی در درگیری با عناصر گروه‌های ضدانقلاب در جنگل‌های رامسر شهید و مجروح شدند.
 به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از رامسر، ساعت ۴ بامداد امروز، پاسداران سپاه رامسر هنگام تعقیب سارقان مسلح* با تعدادی از عناصر مسلح گروه‌های ضدانقلاب در جنگل‌های منطقه درگیر شده و از مرکز درخواست نیروی کمکی کردند. در پی این درخواست، ساعت ۶ بامداد، هنگامی که شمس‌الله فرجی فرمانده عملیات سپاه رامسر، همراه ۷ تن از پاسداران با یک خودرو عازم محل درگیری بودند، در جنگل‌های منطقه دالخان با کمین گروهی دیگر از ضدانقلابیون که به تیربار، آر.پی.جی ۷ و سلاح‌های سبک مجهز بودند، مواجه شده و در نتیجه، ۶ نفر از پاسداران به شهادت رسیدند و ۱ نفر مجروح شد.^(۱۵)

۶۰۹

پس از حمله ضدانقلابیون به یکی از پایگاه‌های منطقه مهاباد، نیروهای خودی نیز یکی از مراکز تجمع ضدانقلابیون مسلح در منطقه تکاب را مورد حمله قرار دادند.
 به گزارش سپاه پاسداران مهاباد، گروهی از ضدانقلابیون در حمله به پایگاه نیروهای خودی در ایندرغاش که از آخرین دقیق روز گذشته آغاز و تا ساعت ۰۳:۳۰ بامداد امروز ادامه داشت، یک نفر را شهید و ۳ نفر را زخمی کردند و خود نیز متحمل تلفاتی شدند که از آمار دقیق آن اطلاعی در دست نیست.^(۱۶)
 در مقابل، گروه ضربت تکاب در ساعت ۰۳:۳۰ با عزیمت به منطقه ماین بناق، مرکز تجمع

* این افراد چند روز پیش موجودی بانک‌های سادات محله شهرستان رامسر را به سرقت برده بودند.

ضدانقلابیون مسلح در این منطقه را مورد حمله قرار دادند. با شدت گرفتن درگیری، گروهی از نیروهای سپاه پاسداران بیجار به سرعت خود را به محل درگیری رساندند و یک هلیکوپتر هوانیروز ارتش نیز مواضع ضدانقلابیون را در هم کوبید. در نتیجه، با کشته شدن ۳۰ تا ۴۰ نفر و اسارت ۱ نفر از عناصر ضدانقلاب، ارتفاعات سورصا و مناطق اینچه، گنجی نحقلنی و باغچه میش از تصرف آنها خارج شد. از نیروهای خودی نیز ۴ نفر شهید و ۱۱ نفر زخمی شدند.^(۱۷)

۶۱۰

ارتش رژیم اشغالگر قدس در دومین روز حمله به لبنان، از آسمان و زمین و دریا، جنوب این کشور به ویژه اردوگاه‌های آوارگان و مراکز تجمع مبارزان فلسطین و نیز مناطق استقرار دفاتر سازمان آزادی‌بخش فلسطین را زیر آتش قرار داد و سپس وارد خاک لبنان شد. در مقابل، مبارزان فلسطینی نیز مناطق شمال فلسطین اشغالی را زیر آتش گرفتند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری‌های خارجی از بیروت گزارش داد: امروز، هواپیماهای ارتش رژیم صهیونیستی با تجاوز به حریم هوایی لبنان مناطق استقرار دفاتر سازمان آزادی‌بخش فلسطین در بیروت و اردوگاه‌های آوارگان فلسطین صبرا، شتیلا و برج البراجنه در جنوب این شهر را بمباران کردند و جان دست‌کم ۱۲۰ نفر از مردم فلسطین و لبنان را گرفتند. بنا بر همین گزارش، تمام بیمارستان‌های بیروت مملو از مجروحان این حملات هستند و تعدادی از قربانیان نیز زیر آوار مانده‌اند. مناطقی از بیروت را دود و آتش در برگرفته و خودروهای آتش‌نشانی و آمبولانس به شدت مشغول خدمات‌رسانی هستند.^(۱۸)

در همین حال، خبرگزاری فرانسه از بمباران دوباره چند روستای کوهستانی مشرف بر شهر دامور در جنوب بیروت، توسط هواپیماهای رژیم صهیونیستی خبر داد و به نقل از منابع رسمی لبنان اضافه کرد: هم‌زمان با حملات هوایی ارتش اسرائیل توپخانه این ارتش نیز مناطق استقرار مبارزان فلسطین در شمال نوار مرزی را زیر آتش گرفت.^(۱۹)

خبرگزاری یونایتد پرس نیز از بیروت به نقل از سخنگوی نیروهای پاسدار صلح سازمان ملل در لبنان، گزارش داد ستون‌های تانک و توپخانه اسرائیل با عبور از نوار مرزی وارد قلمرو نیروهای سعد حداد سرگرد شورشی ارتش لبنان، در جنوبی‌ترین نقطه خاک این کشور شدند.* بنا بر این گزارش، هم‌زمان با نفوذ تانک‌های ارتش رژیم اشغالگر قدس به جنوب لبنان هواپیماهای جنگنده، قایق‌های توپ‌دار و توپخانه این ارتش سواحل لبنان را گلوله‌باران کردند

* اگرچه در سال ۱۹۷۸ میلادی، ارتش رژیم صهیونیستی پس از اشغال لبنان تا رودخانه لیتانی با فشار سیاسی بین‌المللی ناچار به عقب‌نشینی شد، اما از آن زمان منطقه‌ای به عرض ۱۰ تا ۱۵ کیلومتر در شمال مرز خود با لبنان را در اختیار سعدحداد قرار داد. [سند شماره ۱۵۸۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی اداره دوم (فرماندهی عملیات) ستاد مشترک ارتش، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۵]

که بر اثر این حملات تاکنون بیش از ۱۵۰ نفر کشته و ۲۵۰ نفر زخمی شده‌اند.^(۲۰) همچنین، خبرگزاری رویتر به نقل از نماینده سازمان آزادی‌بخش فلسطین در ژنو و با اعلام خبر حمله هواپیماهای اسرائیل به یک بیمارستان، یک مرکز هلال‌احمر و یک آمبولانس حامل مجروحان در جنوب لبنان، گزارش داد این نماینده در نامه‌ای به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ این حملات را نقض آشکار کنوانسیون ژنو دانسته و درخواست کرده است که کمک فوری در اختیار هلال‌احمر فلسطین قرار گیرد.^(۲۱)

از سوی دیگر در پاسخ به حملات ارتش رژیم صهیونیستی، نیروهای فلسطینی نیز وارد عمل شده و مواضع صهیونیست‌ها را هدف قرار دادند.^(۲۲) در همین ارتباط، خبرگزاری رویتر از بیت‌المقدس گزارش داد: در پی حمله هوایی امروز اسرائیل به اردوگاه‌ها و مواضع فلسطینی‌ها در لبنان، چریک‌های فلسطینی مناطق شمال فلسطین اشغالی را زیر آتش موشک‌های کاتیوشا قرار دادند.^(۲۳)

در گزارش امروز خبرگزاری فرانسه هم آمده است که در جریان حملات هوایی اسرائیل به روستاهای کوهستانی مشرف بر شهر دامور، نیروهای فلسطینی و سوری با سلاح‌های ضد هوایی خود به مقابله برخاستند.^(۲۴) در همین حال، سخنگوی نظامی سوریه اعلام کرد که سربازان این کشور دوشادوش فلسطینی‌ها در برابر حملات هواپیماهای رژیم صهیونیستی به پدافند هوایی مبادرت کردند.^(۲۵)

۶۱۱

در پی حملات امروز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، شورای امنیت سازمان ملل با صدور قطعنامه‌ای از صهیونیست‌ها و فلسطینی‌ها خواست مقررات آتش‌بس را به مورد اجرا گذارند. دو عضو یکی از گروه‌های فلسطینی نیز این حملات را با سفر آتی نماینده رئیس‌جمهور امریکا به بیروت در ارتباط دانستند. در همین حال، وزیر امور خارجه امریکا هم این حملات را پاسخی به حملات فلسطینی‌ها اعلام کرد.

بعد از ظهر امروز، شورای امنیت سازمان ملل با تشکیل جلسه‌ای اضطراری قطعنامه‌ای با اکثریت آرا به تصویب رساند و از رژیم صهیونیستی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین خواست از ساعت ۶ بامداد فردا (یکشنبه)، مقررات آتش‌بس را به اجرا گذارند. این شورا همچنین از دبیرکل سازمان ملل تقاضا کرد ظرف ۴۸ ساعت، درباره درگیری‌های امروز ارتش رژیم صهیونیستی و چریک‌های فلسطینی و نیز تأثیر قطعنامه شورای امنیت بر اوضاع لبنان گزارشی تهیه کند.^(۲۶)

در همین حال، یک عضو دفتر جبهه خلق برای آزادی فلسطین با اشاره به اینکه حملات رژیم صهیونیستی چند روز قبل از سفر فیلیپ حبیب نماینده رئیس‌جمهور امریکا، به بیروت انجام شده است، موافقت امریکا با این حملات را محتمل دانست و گفت این جبهه به هر حمله‌ای به شدت واکنش نشان خواهد داد. سخنگوی این جبهه نیز حملات امروز رژیم صهیونیستی را اقدامی با

هدف در فشارگذاشتن فیلیپ حبیب قلمداد کرد تا وی را متقاعد سازد طبق طرح الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، توپخانه فلسطینی‌ها از نوار مرزی عقب کشیده شود.^(۲۷) همچنین، وزیر امور خارجه امریکا با اعلام اینکه قربانیان حملات امروز ارتش اسرائیل زیاد بوده است، بمباران مواضع فلسطینی‌ها در لبنان را منطقی دانست و گفت: اسرائیل قبلاً اعلام کرده بود حملات تروریستی فلسطینی‌ها را بدون پاسخ نخواهد گذاشت.^(۲۸)

۶۱۲

امام خمینی در پیامی به مناسبت سالروز قیام مردمی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، این روز را سرآغاز انقلاب اسلامی دانستند و با مناسب توصیف کردن اوضاع کنونی کشور، از دولت‌های منطقه خواستند تا با جمهوری اسلامی ایران به مخالفت برخیزند. ایشان همچنین جنایات رژیم اشغالگر قدس و به رسمیت شناختن این رژیم را بزرگ‌ترین خطر و مخالفت با آن را بزرگ‌ترین فریضه برای مسلمانان اعلام کردند. به مناسبت سالروز قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، مردم تهران امروز از نقاط مختلف شهر به سمت میدان امام خمینی راه‌پیمایی و سپس در این میدان اجتماع کردند. در این اجتماع که اقشار مختلف مردم، روحانیون، نیروهای مسلح، عشایر و گروه‌هایی از مبارزان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان حضور داشتند، پلاکاردهایی با عناوینی همچون «پانزدهم خرداد، برای اسلام بود و به راهنمایی روحانیت» و «بزرگداشت روز حماسه‌آفرین ۱۵ خرداد، بزرگداشت ارزش‌های اسلامی در تاریخ است»، به چشم می‌خورد. در این مراسم سیداحمد خمینی پیام امام خمینی را که به مناسبت این روز صادر شده است، قرائت کرد.

در این پیام، پس از یادآوری این مطلب که روز ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ با سالروز واقعه عظیم عاشورای حسینی مصادف بود و ملت ایران با الهام از این واقعه عظیم آن قیام‌کوبنده را به بار آورد، آمده است: «سالروز ۱۵ خرداد ۶۰ با ۶۱ که اینک شاهد آنیم، فرق بسیار دارد. در سال ۶۰، مع‌الأسف کشور و ملت شریف گرفتاری‌های زیاد داشت که گرفتاری جنگ تحمیلی و خیانت بعضی عناصر آتش‌افروز بر بیگانگان و خرابکاری‌های عناصر فاسد، از منافقان تا دیگر گروهک‌های منحرف تروریست که منجر به شهادت عده کثیری از عزیزان متعهد به اسلام و جمهوری اسلامی گردید، ولی بحمدالله تعالی در سالروز ۱۵ خرداد ۶۱، رزمندگان قدرتمند ما با فداکاری و عاشق‌پیشگی که پشتوانه آنان عنایت حضرت باری تعالی و توجه خاص حضرت بقیة‌الله - روحی لمقدمه الفداء - و پشتیبانی ملت بزرگوار در سراسر کشور است، بر جنگ‌آفرینان پیروز شدند و اکنون قدم‌های آخر را برمی‌دارند و صدامیان تبهکار نفس‌های احتضار را می‌کشند و بساط مفسدان داخل و گروهک‌های مزدور با همت پاسداران، کمیته‌ها و پرسنل شهربانی و بسیج و همکاری ملت عزیز در هم پیچیده شد.»

در ادامه این پیام، ضمن تأکید بر اینکه هم‌اکنون در همه سطوح کشور وحدت و انسجام برقرار شده است، به درخواست اخیر رادیوی عربستان سعودی از علمای اهل تسنن برای صدور حکم

جهاد علیه جمهوری اسلامی ایران اشاره شده و آمده است: «در زمانی که جمهوری اسلامی برای حفظ سرزمین‌های اسلامی و حراست از حریم شریفین، مسلمانان را به وحدت اسلامی دعوت می‌کند و "یا للمسلمین" می‌گوید، از مرکز وحی برای خنثی نمودن این فریاد، پیشنهاد جهاد علیه این دعوت را کرده و به نفع امریکا - دشمن اسلام - و اسرائیل که برای گرفتن فرات تا نیل و سلطه بر حریم شریفین کوشش می‌نماید، سینه چاک می‌زنند. در مدت قریب دو سال که صدام غفلقی به کشور اسلامی ایران تجاوز نمود و شهرهای مسلمان عرب ایرانی را خراب، و کوچک و بزرگ آن سامان را با آتش توپ و موشک‌ها و سایر سلاح‌ها به قتل رساند، دولت‌های جهان‌خوار و بستگان آنان او را محکوم نکردند و سازمان‌های حقوق بشر و امثال آن دم فرو بسته بودند، ولی امروز که لاشه نیمه‌جان صدام و حزب کافر بعث عراق در بغداد نفس‌های آخر را می‌کشند، همه بوق‌های تبلیغاتی و رسانه‌های گروهی جهان‌خواران و تمام وابستگان به آنان با تبلیغات و رفت‌وآمدهای پی‌درپی، صلح طلب شده‌اند و استمداد از اسرائیل و مصر و اردن می‌کنند و گاهی امریکا ایران را تهدید می‌کند و هنوز نفهمیده است که ایران که برای کوتاه‌شدن دست آنان با انگیزه شهادت قیام نموده است و جهاد در راه خداوند را به جان‌ودل می‌خرد، از تهدید امثال او باک ندارد.»

امام خمینی همچنین در ادامه این پیام با تأکید بر اینکه «اگر مسلمانان جهان از خواب برخیزند و با یاری خداوند دست اتحاد ایمانی به هم دهند، هیچ قدرتی نمی‌تواند آنها را تهدید کند»، از دولت‌های عرب منطقه خواستند «به‌جای آنکه با جمهوری اسلامی ایران که برای نجات آنان و کشورهای اسلامی حاضر به پشتیبانی آنان است دست اخوت دهند، به مخالفت برخیزند و خود را فدای صدام غفلقی و اربابانش نکنند.» ایشان همچنین با بیان اینکه ملت ایران نمی‌تواند در برابر اموری که اسلام یا کشورهای اسلامی را تهدید می‌کند بی‌تفاوت باشد، افزودند: «امروز از خطرناک‌ترین امور، طرح کمپ دیوید و طرح فهد است که اسرائیل و جنایات او را تحکیم می‌کند. همه ما به‌ویژه دولت عربستان در مقابل اسلام و قرآن کریم و نسل‌های آینده مسئول می‌باشیم و من خوف آن دارم که خدای نخواستہ یک روز ملت‌ها و دولت‌های اسلامی به خود آیند که با دست امریکای جنایتکار، اسرائیل به خواست‌های ظالمانه و جنایتکارانه خود برسد و از مسلمین کاری ساخته نشود. من طرف‌داری از طرح استقلال اسرائیل و شناسایی او را برای مسلمانان یک فاجعه و برای دولت‌های اسلامی یک انفجار می‌دانم و مخالفت با آن را یک فریضه بزرگ اسلام می‌شمارم و به خداوند بزرگ از این نقشه‌ها که به‌دست مسلمان‌ها برای اسلام کشیده می‌شود، پناه می‌برم.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان این پیام، روز ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ را که ملت ایران در مقابل دستگاه ستم‌شاهی پهلوی قیام کرده و بنیان استوار انقلاب اسلامی را بنا گذاشتند، یوم‌الله دانستند و با اظهار اطمینان از اینکه مردم ایران این روز را از یاد نخواهند برد، آورده‌اند: «خداوند تعالی این ملت را که از ۱۵ خرداد ۴۲ تا ۲۲ بهمن ۵۷ و از آن‌وقت تاکنون، برای اقامه عدل الهی از هر چه داشته است گذشته است و عزیزان برومند خود را که قامت رشید و بلند آنان چون ابدیت

استوار و گرمی خورشان چون عشق به جمال جمیل حق روح افزا بود، به پای دوست به قربانگاه فرستادند، با نور هدایت خود ارشاد و با جلوه قدرت ازلی خود برومند و با بارقه روان بخشی خود در احقاق حق و ابطال باطل استوار و پایدار فرماید و این وحدت و صلابت را از آنان سلب ننماید.»^(۲۹)

۶۱۳

یک خبرنگار خارجی در گزارشی با اعلام اینکه نیروهای ارتش ایران خواهان تنبیه حکومت عراق هستند، از قول دیپلمات‌های غربی مقیم تهران اضافه کرد ایرانی‌ها برای دستیابی به خواسته‌های خود در دو تا سه هفته آینده، وارد خاک عراق خواهند شد.

خبرنگار خبرگزاری رویتر که همراه عده‌ای دیگر از خبرنگاران خارجی از مناطق آزادشده در عملیات بیت‌المقدس دیدن کرده است، در گزارش امروز خود آورده است: «سرهنگ دوم ناصر مصلحی درحالی که به خرابه‌های شهر هویزه واقع در نزدیکی مرز می‌نگریست، تردید اندکی درمورد اقدام بعدی ایران در این جنگ بیست‌ماهه با عراق داشت. مصلحی گفت اگر انتخاب با من بود فوراً به‌سوی بغداد حرکت می‌کردیم؛ باید به این عراقی‌ها درسی داد. اما این افسر جوان ارتشی که از مسئولان عقب‌راندن عراقی‌ها به آن‌سوی مرز در بخش جنوبی جبهه جنگ بود، فوراً متذکر شد که این فقط نظر شخصی اوست.»

این خبرنگار در گزارش خود اضافه کرده است: «تمام افسران و پاسداران انقلاب که خبرنگاران را در شهر هویزه همراهی می‌کردند، خواستار تنبیه عراق برای اعمالش در جنگ بودند. ... یک پاسدار انقلاب می‌گفت نیروهای ایران موظف‌اند تا انتقام این خرابی‌ها را بگیرند، صدام را سرنگون کنند و نور الله را در تمام جهان بتابانند. افسران ارتش نیز از این‌گونه احساسات برخوردارند. پیروزی‌های نظامی، آنها را به وجد و سرور آورده و مطمئن‌اند که قادر به واردکردن ضرباتی به عراقی‌ها هستند.»

در بخش دیگر این گزارش با اشاره به تأکید مسئولان ایران بر سرنگونی صدام حسین و دریافت غرامت آسیب‌های واردشده بر این کشور آمده است: «دیپلمات‌های غربی در تهران که به‌دقت وقایع جنگ را دنبال کرده‌اند، معتقدند ایرانی‌ها برای به‌دست‌آوردن خواسته‌های خود از مرز می‌گذرند. تابه‌حال رهبران عراق نسبت به این دو خواسته واکنشی نشان نداده‌اند. یک دیپلمات می‌گفت اکنون ابتکار عمل دست ایرانی‌ها است و آنها هم برای موافقت عراق صبر چندانی نخواهند داشت. احتمالاً در دو تا سه هفته آینده، شاهد اقدام‌هایی علیه عراق خواهیم بود. وی و دیگر تحلیل‌گران معتقدند که احتمال لشکرکشی برای اشغال بغداد اندک است؛ اما ایران برای تصرف مناطق مرزی یا به زیر آتش کشیدن بندر مهم بصره تلاش خواهد کرد.»^(۳۰)

۶۱۴

وزیر نفت الجزایر با پیامی که وزیر امور خارجه فقید این کشور می‌خواست به ایران بیاورد، وارد تهران شد.

بعد از ظهر امروز، بلقاسم نبی وزیر نفت الجزایر، در رأس هیئتی به تهران آمد و مورد استقبال محمد غرضی وزیر نفت ایران، قرار گرفت. وی در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی هدف از این سفر را شرکت در مراسم روز جهانی مستضعفین اعلام کرد و گفت: «من حامل احترامات شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر، برای امام خمینی و ملت مسلمان انقلابی ایران هستم و درضمن، پیامی هم از سوی رئیس‌جمهور الجزایر برای آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای رئیس‌جمهور اسلامی ایران همراه دارم.»

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی سپس از محمد غرضی درباره این پیام سؤال کرد. وی گفت: «برادر بلقاسم نبی حامل همان پیامی هستند که برادر شهیدمان بن‌یحیی وزیر خارجه شهید الجزایر، قرار بود [در ۱۳۶۱/۲/۱۳] به ایران بیاورد.»^(۳۱)

۶۱۵

معاون نخست‌وزیر عراق هدف از جنگ عراق با ایران را درهم‌کوبیدن توان نظامی این کشور اعلام کرد و گفت در صورت ورود نیروهای ایران به خاک عراق اغلب کشورهای عرب از کسورش حمایت خواهند کرد.

طارق عزیز در مصاحبه با هفته‌نامه *الوطن العربی* (چاپ پاریس) با اعلام اینکه هدف عراق در جنگ با ایران حفظ و نگهداری سرزمین‌های این کشور که در اشغال قوای عراقی قرار داشته، نبوده است، بلکه عراق کوشیده توان نظامی توسعه‌طلبانه (۱۴) ایران را در هم کوبد، گفت: «خروج نیروهای عراقی از خرمشهر، دلیل شکست عراق نبوده است.» وی با وجود این ادعا اضافه کرد: «پس از گذشت ۲۰ ماه از جنگ با ایران، نیروهای عراق همچنان در خاک ایران به سر می‌برند.»

طارق عزیز همچنین گفت: «اطمینان دارم دنیا دیر یا زود خواهد دریافت که ایران دیگر ارتشی را که قادر باشد نقشی مهم در منطقه ایفا کند در اختیار ندارد؛ زیرا در حال حاضر نیروی هوایی ایران که نیرومندترین قدرت هوایی در منطقه محسوب می‌شد، از بین رفته و ارتش ایران قسمت اعظم نیروهای زرهی و توپخانه خود را از دست داده و نیروی دریایی ایران نیز دیگر اهمیت سابق را ندارد.»

وی سپس درباره ورود احتمالی نیروهای ایران به خاک عراق گفت: «با بهایی که ایرانیان هنگام جنگ با نیروهای عراقی در داخل ایران پرداختند، ایران به‌خوبی می‌داند که جنگ در خاک عراق برای او چه درپیش دارد. مضافاً اینکه در صورت پیشروی نیروهای ایران به داخل عراق اکثر کشورهای عربی مطابق با منشور دفاع مشترک اعراب از عراق در این جنگ حمایت خواهند کرد.»^(۳۲)

۶۱۶

در چهارمین روز اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا، خبرگزاری عراق از سخنان وزیران امور خارجه این کشور درباره آمادگی عراق برای اجرای آتش‌بس و مذاکرات صلح با ایران گزارش داد. خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز اعلام کرد اغلب سخنان این مقام عراقی درخصوص برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد بود. یک روزنامه آلمانی هم از قطعی‌نبودن برگزاری این اجلاس در بغداد خبر داد.

به گزارش خبرگزاری عراق از هاوانا، سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، در سخنانی در اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد گفت: «عراق برای اجرای آتش‌بس و مذاکره مسالمت‌آمیز آماده است و به [تلاش‌های] هیئت صلح جنبش غیرمتعهدها نیز عکس‌العمل مثبت نشان داده است.» وی همچنین درباره برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد افزود: «مردم و دولت عراق تلاشی فوق‌العاده برای میزبانی از این اجلاس به عمل آورده‌اند.»^(۳۳) در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی از هاوانا گزارش داد که حاضران در اجلاس انتظار داشتند وزیر امور خارجه عراق به پاره‌ای از مسائل مطرح‌شده ازجانب هیئت نمایندگی ایران پاسخ گوید، اما بجز سی درصد از نطق کوتاه او که به موضوع جنگ و هیئت‌های صلح اختصاص داشت، بقیه سخنان سعدون حمادی در تشریح تجهیزات و مدرن‌بودن محل درنظر گرفته‌شده برای اجلاس بغداد و تشکر از پاسخ مثبت کشورهای غیرمتعهد به دعوت صدام برای شرکت در این اجلاس بود. بنا بر همین گزارش، وزیر امور خارجه ایران و هیئت همراه او هنگام سخنرانی حمادی سالن اجلاس را به نشانه اعتراض ترک کردند.^(۳۴)

روزنامه فرانکفورتر آلگمانیه (چاپ آلمان غربی) نیز در مقاله‌ای درمورد هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد که قرار است شهریورماه آینده در بغداد تشکیل شود، نوشت: «در زمانی کمتر از ۱۰۰ روز خیلی از مسائل است که باید روشن شود. کشور میزبان عراق به‌خاطر جنگش با ایران در موضع یک بازنده قرار گرفته و درحال حاضر برپایی این کنفرانس که بیش از ۸۰ تن از رهبران کشورها و دولت‌ها در آن شرکت دارند، در پایتخت عراق حتمی به نظر نمی‌رسد.» این روزنامه اضافه کرد: «سه سال رهبری این جنبش توسط عراق نیز خود زیر علامت سؤال قرار دارد.»^(۳۵)

۶۱۷

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با تشکیل جلسه در عربستان سعودی، تلاش‌های خود را با هدف یافتن راه‌حلی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق از سر گرفت. آسوشیتدپرس ضمن اینکه احتمال داد این کمیته سرگرم بررسی یک طرح آتش‌بس در ماه رمضان است، اضافه کرد سخنان دیروز رئیس‌جمهور ایران و پافشاری این کشور بر سرنگونی صدام و تقاضای ۱۵۰ میلیارد

دلار غرامت، هرگونه امیدی برای موفقیت اقدامات این کمیته را از میان برده است. خبرگزاری آسوشیتدپرس در گزارشی از جده، با اشاره به اینکه این جلسه که در آن رؤسای جمهور گینه، پاکستان، بنگلادش، گامبیا و همچنین نخست‌وزیر ترکیه، وزیران امور خارجه مالزی و سنگال، رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین و دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی حضور داشتند و سومین مرحله از تلاش کمیته صلح اسلامی برای نزدیک‌کردن دیدگاه‌های ایران و عراق درباره جنگ است، اعلام کرد: «به‌دنبال جلسه پنج‌ساعته امروز، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، گفت امروز دو جلسه دیگر این کمیته برای تنظیم پیشنهادات صلح که احتمالاً در سفر اعضای این کمیته به بغداد و تهران به اطلاع دو کشور خواهد رسید، برگزار خواهد شد. وی اضافه کرد اعضای کمیته صلح اتفاق‌نظر دارند که در اوضاع حساس کنونی لازم است اجلاس مزبور با دستیابی به تصمیمات مثبت پایان پذیرد.» آسوشیتدپرس با اعلام اینکه پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های جنگ با عراق به افزایش نگرانی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس انجامیده است، ادامه داد: «شطی درباره جزئیات پیشنهادات صلح توضیحی نداد، اما به نظر می‌رسد که اعضای این کمیته سرگرم بررسی یک طرح آتش‌بس در خلال ماه رمضان که از حدود ۲۲ ژوئن [اول تیرماه] آغاز می‌شود، هستند. در این میان، نظرات دیگری نیز وجود دارد که یکی از آنها امنیت است که یک نیروی حافظ صلح اسلامی تشکیل شود، مذاکرات با شرکت طرف‌های ثالث انجام شود و احتمالاً کمک‌هایی برای بازسازی این دو کشور مسلمان در جنگ از سوی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس پرداخت گردد.»

آسوشیتدپرس اضافه کرد: «شطی چند بار تأکید کرد که کمیته صلح در شرایط بسیار خطرناک تشکیل جلسه داده و باید اقدامات و تصمیماتی مثبت که مورد انتظار کشورهای صلح‌دوست جهان است، اتخاذ کند. وی همچنین با اظهار اینکه حمله گسترده اسرائیل به جنوب لبنان، ایران را برای حرکت به‌سوی خاتمه‌دادن به جنگ ترغیب خواهد کرد، گفت همه شرکت‌کنندگان در این اجلاس از حملات اسرائیل عمیقاً متأثر شده‌اند و معتقدند که رابطهای میان این حملات و جنگ ایران و عراق وجود دارد که سبب شده دشمن ما اسرائیل به تجاوزات خود ادامه دهد.»

این خبرگزاری در قسمتی دیگر از گزارش خود با اشاره به اظهارات روز گذشته رئیس‌جمهور ایران ادامه داد: «اظهارات [آیت‌الله] خامنه‌ای در نماز جمعه هرگونه امید برای موفقیت هیئت مزبور [کمیته صلح] را از میان برد. [آیت‌الله] خامنه‌ای اظهار داشت ایران به چیزی کمتر از انجام تمامی پیشنهادهای خود رضایت نخواهد داد. با این حال، وی اضافه کرد ایران آماده است که میانجیگران اسلامی را بپذیرد.» آسوشیتدپرس به نقل از منابع دیپلماتیک غربی اضافه کرد که باتوجه‌به پافشاری ایران مبنی بر سرنگونی صدام و تقاضای ۱۵۰ میلیارد دلار غرامت جنگی، انتظار نمی‌رود این کمیته به نتایج قطعی دست یابد.^(۳۶)

۶۱۸

اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا با انتشار بیانیه‌ای به کار خود پایان داد. در این بیانیه اشاره‌ای به درخواست ایران برای تغییر محل هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد که قرار است شهریورماه آینده در بغداد برگزار شود، نشده است.

خبرگزاری فرانسه در گزارشی از هاوانا، با اشاره به اینکه بیانیه پایانی اجلاس هاوانا، که پس از چهار روز بحث و گفت‌وگو صادر شد، مبنای قطعنامه اجلاس آینده سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد قرار خواهد گرفت، اعلام کرد: هیئت‌های شرکت‌کننده در اجلاس هاوانا از اعضای کمیته میانجیگری جنبش عدم‌تعهد (کوبا، هند، زامبیا و سازمان آزادی‌بخش فلسطین) خواستند تا به تلاش‌های خود برای دستیابی به راه‌حلی عادلانه و مسالمت‌آمیز درباره جنگ ایران و عراق ادامه دهند. بنا بر این گزارش، شرکت‌کنندگان در اجلاس هاوانا با اعتقاد بر اینکه شکست هفتمین اجلاس سران در بغداد، زبانی مهم در تاریخ جنبش عدم‌تعهد خواهد بود، حضور اکثر سران کشورها در اجلاس بغداد را برای تضمین آن خواستار شدند.^(۳۷)

رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به ناموفق‌بودن تلاش سیاسی ایران برای تغییر محل اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد گفت: «تعلیمات آقای دکتر ولایتی وزیر خارجه جمهوری اسلامی ایران، هنگام عزیمت به هاوانا آن بود که شدیداً تلاش کند تا محل برگزاری کنفرانس سران تغییر کند یا آنکه تاریخ کنفرانس به زمانی دیگر موکول شود. هفته پیش نیز آیت‌الله خمینی به کشورهای غیرمتعهد جهان هشدار داده بود که برگزاری کنفرانس در شهر بغداد، ننگی ازین نرفتنی بر دامن کشورهای غیرمتعهد خواهد ماند. تردیدی نیست که در این کشورها ادامه جنگ ایران و عراق نگرانی شدید را موجب گردیده و این احتمال وجود دارد که این جنگ برگزاری کنفرانس را غیرمقدور سازد. ضمن اینکه طی کنفرانس هاوانا ابراز امیدواری گردید که یک صلح عادلانه و شرافتمندانه میان دو کشور ایران و عراق برقرار شود.»

بی‌بی‌سی در ادامه با اعلام اینکه در هاوانا تأکید شد که محل اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد همان بغداد باشد، اضافه کرد: «بنا به عقیده ناظران در صورتی که در ماه سپتامبر آینده، که قرار است کنفرانس سران به رهبری عراق تشکیل شود، جنگ پایان نپذیرد، باید از بحران شدید میان کشورهای غیرمتعهد جهان بیم داشت.»^(۳۸)

۶۱۹

وزیر دفاع عربستان سعودی گفت کشورش اجازه نمی‌دهد ایران یا عراق در جنگ شکست بخورند. روزنامه‌های این کشور نیز از ایران خواستند صلح با عراق را بپذیرد.

سلطان بن عبدالعزیز وزیر دفاع عربستان سعودی، امروز در مصاحبه‌ای گفت: «دولت عربستان سعودی اجازه نخواهد داد هیچ‌یک از دو کشور ایران و عراق در جنگ بیست‌ماهه خود، با شکست

سلطان بن عبدالعزيز

مواجهه شوند.» وی اضافه کرد: «در صورت شکست عراق تمامی ضوابط و فرضیات منطقه دگرگون شده و در صورت ادامه این جنگ رژیم‌های عرب خلیج [فارس] ناچار موضع خود را در مقابل این خطر روشن خواهند کرد.»^(۳۹) در همین حال، روزنامه الجزیره (چاپ عربستان سعودی) در شماره امروز خود خطاب به سران

ایران نوشت: «شما باید برگی تازه از اخوت اسلامی و حسن هم‌جواری را بکشایید.» الیوم دیگر روزنامه چاپ این کشور نیز نوشت: «ایران امروز بیش از هر وقت دیگر باید به وحدت اسلامی و حسن هم‌جواری با همسایگان گردن نهد.» روزنامه عکاظ این کشور هم نوشت: «اکنون که عراق نیروهای خود را از خرمشهر بیرون برده است، بین دو کشور توازن نظامی برقرار شده و امکان خوبی برای آغاز مذاکرات صلح به وجود آمده است.»^(۴۰)

۶۲۰

هم‌زمان با اظهارات وزیر امور خارجه امریکا، مبنی بر درخواست از ترکیه برای میانجیگری در جنگ ایران و عراق، یک روزنامه فرانسوی نوشت: امریکا با گروهی از کشورها سعی دارد ایران را از ورود احتمالی نیروهایش به خاک عراق منصرف کند.

الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، امروز پس از دیدار و گفت‌وگو با فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه، در یک مصاحبه مطبوعاتی در پاریس به خبرنگار روزنامه حریت (چاپ ترکیه) گفت: «امریکا نمی‌تواند در جنگ ایران و عراق [میانجیگری] کند، ولی ترکیه با نقش مهمی که در منطقه دارد، باید این کار را انجام دهد.» وی اضافه کرد که در دیدار ماه گذشته، از مقامات ترکیه خواسته بود که باتوجه به دوستی و همسایگی ترکیه با هر دو کشور ایران و عراق، در این جنگ میانجیگری کند.^(۴۱)

در همین حال، روزنامه لوکوتیدین دوپاری (چاپ پاریس) در شماره امروز خود نوشت: «امریکا به یک گروه از کشورها خواهد پیوست تا ایران را قانع کند که ارتش خود را بعد از پیروزی‌های اخیر علیه سرزمین عراق به کار نبرد. به گفته منابع دیپلماتیک امریکایی، رژیم آیت‌الله خمینی بعد از بازپس گرفتن قسمت عمده سرزمین‌های خود، در حال حاضر سرگرم ارزشیابی منافع و مضراتی که می‌تواند در حمله به خاک عراق داشته باشد، می‌باشد. به نظر این منابع اگر قرار است فشاری بر تهران آورده شود، باید سریعاً اقدام گردد.»^(۴۲)

۶۲۱

شاه اردن و نخست‌وزیر یمن شمالی بار دیگر از عراق اعلام حمایت کردند، وزیر امور خارجه کانادا نیز تعدیل موقعیت ناشی از پیروزی‌های اخیر ایران را خواستار شد. به گزارش خبرگزاری عراق، حسین شاه اردن در پیامی به صدام حسین ضمن تأکید مجدد بر حمایت کشورش از عراق در جنگ با ایران اظهار امیدواری کرد مردم عراق با رهبری وی به پیروزی دست یابند.^(۴۳)

همچنین، عبدالله الریانی نخست‌وزیر یمن شمالی در مصاحبه با روزنامه *الوطن* (چاپ کویت) گفت: «کشورش از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کند.» وی اضافه کرد: «یمن شمالی در کنار حقوق اعراب و ملت عراق خواهد ایستاد و عراق حقوقی دارد که باید ایران دور میز مذاکره بنشیند.»^(۴۴) مارک ماککیگان وزیر امور خارجه کانادا نیز که برای شرکت در گردهمایی ۷ کشور صنعتی جهان در پاریس به سر می‌برد، در مصاحبه‌ای مطبوعاتی جنگ ایران و عراق را خطرناک‌ترین مشکل منطقه غرب آسیا اعلام کرد و گفت: «در این مرحله باید پیش‌بینی کرد که آیا ایران به پیشروی خود ادامه می‌دهد؟ احتمال دارد که ایرانی‌ها بخواهند انقلاب خود را به کشورهای دیگر صادر کنند.» وی افزود: «غرب قبل از هر چیز باید تمام تلاش خود را صرف اعتدال موقعیت ناشی از موفقیت‌های نظامی بر عراق و صدور احتمالی انقلاب اسلامی با استفاده از این موقعیت کند.»^(۴۵)

۶۲۲

رادیو لیبی از تلاش کشورهای مرتجع عرب برای مقابله با جمهوری اسلامی ایران خبر داد. یک روزنامه چاپ کویت نیز نوشت وزیران امور خارجه این کشور و عمان قرار است برای تشویق حکومت عراق به احیای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر به بغداد سفر کنند.

رادیو لیبی به نقل از منابع مورد اعتماد خود در امان، از جلسه محرمانه اخیر ملک حسین (پادشاه اردن)، قابوس (سلطان عمان)، فهد (ولیعهد عربستان سعودی) و صدام حسین (رئیس‌جمهور عراق) در بندر عقبه اردن خبر داد و گفت: که در این جلسه بر تلاش و هماهنگی برای رویارویی با انقلاب اسلامی ایران تأکید شد. این رادیو همچنین افزود: جعفر نمیری رئیس‌جمهور سودان، در تماس‌هایی با سران عربستان سعودی پاسخ آنها درباره پیشنهادش مبنی بر ضرورت اقدام نظامی علیه ایران را جویا شده است. رادیو لیبی اضافه کرد در این اقدام نظامی قرار است علاوه بر سودان، مصر، اردن و عربستان سعودی، چند کشور دیگر حوزه خلیج فارس شرکت کنند.^(۴۶)

از سوی دیگر، روزنامه *الوطن* (چاپ کویت) به نقل از منابع آگاه نوشت: «شیخ صباح الاحمد وزیر امور خارجه کویت و یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان، قرار است به‌زودی برای تشویق عراق جهت عقد یک تعهد رسمی به منظور احیاء موافقت‌نامه ۱۹۷۵ [الجزایر] با ایران

به بغداد سفر کنند.» الوطن همچنین از قول این منابع آگاه که هویتشان اعلام نشد، اضافه کرد: «انتظار نمی‌رود عراقی‌ها به اجرای مفاد این قرارداد مبادرت کنند مگر اینکه به محض صدور چنان تعهدی از سوی عراق، تهران خود را به قطع مخاصمات متعهد بداند. سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق، در آوریل گذشته، به وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در کویت گفت کشورش هرگز موافقت‌نامه الجزایر را دوباره زنده نخواهد کرد.»^(۴۷)

۶۲۳

دو نشریه فرانسوی تلاش مصر برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق و نیز امکان اعزام نیروهای مصری به عراق را بررسی کردند.

روزنامه لوکوتیدین دویپاری (چاپ پاریس) در شماره امروز خود به نقل از اظهارات پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجی مصر نوشت: «مصر می‌خواهد در جنگ عراق و ایران نقشی میانجیگر را بازی کند، ولی به علت عدم رابطه دیپلماتیک با این دو کشور، قاهره در وضع مشکلی قرار دارد. با وجود این، مصر سعی می‌کند کشورهای دیگر را به میانجیگری وادار کند.»^(۴۸)

مجله *آفریقا آسیا* (چاپ پاریس) نیز نوشت: «حسني مبارک رئيس جمهور مصر، قصد دارد با ارسال نامه‌ای به صدام حسین از وی بخواهد در مقابل تجدید روابط سیاسی با مصر، ۳۵ هزار سرباز مصری را با سازه‌برگ نظامی کامل برای جنگ با ایران در اختیار وی قرار دهد.» این مجله به نقل از آگاهان سیاسی اضافه کرد: «مصر انتظار دارد عراق در برابر این اقدام، قرارداد کمپ دیوید را به رسمیت بشناسد و مخالفت خود با موافقت‌نامه صلح میان مصر و اسرائیل را پس بگیرد.»^(۴۹)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۵

۱. سند شماره ۵۲۷۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام اداره اطلاعات شهربانی به فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۱ و ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲.
۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱.
۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲.
۷. همان.
۸. سند شماره ۳۱۴۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی به واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۱۶.
۹. سند شماره ۷۹۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه کربلا (رکن ۲)، شماره ۵۰۷، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱.
۱۰. سند شماره ۳۵۶۱۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۶.
۱۱. سند شماره ۷۹۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی اداره دوم ستاد مشترک ارتش، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۳.
۱۲. سند شماره ۱۱۸۱۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه لشکر قدس به اطلاعات

۲۹. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ه)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۲۹۴ - ۲۹۰.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۱۱ و ۱۲، هویزه - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲.

۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۲ و ۳، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۳. همان، ص ۲، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۶۴ و ۶۵، هاوانا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۵. همان، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری آلمان غربی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۸ - ۴، جلد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۳۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.

۳۸. واحد مرکزی خبر صداسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۱۱ و ۱۲، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۷.

۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱۰، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۰. همان، ص ۲۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۱. همان، ص ۹، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۲. همان، ص ۹، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۵، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۳۰ و ۳۱، رادیو امان، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۵. همان، ص ۱۹، خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۶. همان، صص ۳۱ و ۳۲، رادیو لیبی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۷. همان، صص ۴ و ۵، جلد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۸. همان، ص ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۴۹. همان، ص ۱۰، الجزایر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

عملیات قرارگاه مقدم کربلا، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱.

۱۳. سند شماره ۷۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعات لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۲)، شماره ۷۷، ۱۳۶۱/۳/۱۵، ص ۱.

۱۴. سند شماره ۲۹۸۸۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه به واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی و فرماندهان مناطق ۷، ۸ و ۱۰ سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۱۵، رامسر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۶. سند شماره ۶۶۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۷. سند شماره ۶۶۲۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام واحد عملیات سپاه منطقه ۷ (باختران) به واحد عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶۷، بیروت - خبرگزاری‌های خارجی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۱۹. همان، ص ۶۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲۲، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵؛

و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۰.

۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶۷، بیروت - خبرگزاری‌های خارجی، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۳. همان، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۷۱، بیت‌المقدس - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۱۹، بیروت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶۸، بیروت - خبرگزاری‌ها، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۱۶ و ۲۲، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۹، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۶۸، بیروت - خبرگزاری‌ها، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

۲۸. همان، ص ۷۰، پاریس - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۵.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۱۶ خرداد ۱۳۶۱

۱۳ شعبان ۱۴۰۲

۶ ژوئن ۱۹۸۲

۶۲۴

با وجود آماده‌باش کامل پایگاه‌های ضد هوایی ارتش عراق، صبح امروز هواپیماهای ایران دو اسکله نفتی عراق در شمال خلیج فارس را هدف حمله قرار دادند. در این حمله، ۲ هواپیما و یک ناوچه عراقی منهدم شدند.

بنا بر اطلاعیه ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و گزارش نیروی زمینی، دو ساعت پس از اعلام آماده‌باش صد درصد پایگاه‌های پدافند هوایی ارتش عراق در منطقه جنوب و نیز برج‌های دیدبانی اسکله‌های نفتی البکر و العمیه این کشور در شمال خلیج فارس،^(۱) هواپیماهای نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی در ساعت ۱۱ صبح امروز، ۲ هواپیمای عراقی را در اطراف این دو اسکله سرنگون کردند و در ساعت ۱۱:۴۰ نیز ضمن بمباران اسکله البکر موفق شدند یک ناوچه عراقی را در همین منطقه هدف قرار داده، منهدم کنند.^(۲)

۶۲۵

ارتش عراق ضمن ادامه تلاش برای تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی خود در نوار مرزی شلمچه، امروز بار دیگر آبادان را هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد.

واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا در گزارش امروز خود، از استقرار و تلاش دشمن برای مستحکم کردن خطوط پدافندی خود در جنوب نهر خین (جزیره بوارین) خبر داده و اضافه کرده است که در جلوی پاسگاه بویان تا پاسگاه کوت‌سواری (شمال غربی شلمچه) نیز استحکاماتی از قبیل میدان مین، سیم خاردار و سنگر انفرادی مشاهده می‌شود که در پشت آنها تانک مستقر است.^(۳)

در گزارش رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا نیز آمده است دشمن در امتداد نوار مرزی شلمچه به سمت شمال به ایجاد میادین مین اقدام کرده و در پشت

آنها به کمک نیروی انسانی و بیل‌های مکانیکی در حال حفر کانال است.^(۴)
 رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش که در مواضع پدافندی شمال شلمچه مستقر است نیز در گزارش امروز خود، از ادامه فعالیت دشمن برای تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی‌اش در نوار مرزی خبر داده و اضافه کرده است در پشت این مواضع تانک، توپخانه، خمپاره‌اندازهای ۸۱ و ۱۲۰ میلی‌متری و نفرات پیاده مستقر هستند.^(۵)

در همین حال، شهربانی خوزستان گزارش داد: امروز، شهر آبادان زیر آتش سلاح‌های سنگین و سبک ارتش عراق قرار گرفت و در نتیجه، به چند مغازه در خیابان طالقانی و خیابان خرمافروشان و ۲ منزل مسکونی در محله احمدآباد خسارت وارد آمد و ۱۷ نفر نیز مجروح شدند.^(۶)

۶۲۶

عراق به منظور ناامن کردن کشتیرانی در شمال خلیج فارس، یک کشتی خارجی را در آب‌های خور موسی به آتش کشید و سپس هشدار داد که کشتی‌ها به این منطقه نزدیک نشوند.
 دفتر سیاسی انتظامی استانداری خوزستان در پیامی به وزیر کشور اطلاع داد در ساعت ۱۱:۲۰ امروز، کشتی یونانی گودلاک حامل ۲۷ هزار تن کود شیمیایی اوره در آب‌های خور موسی هدف حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفت و قسمتی از آن به آتش کشیده شد. در این حمله، ۳ تن از کارکنان این کشتی کشته شدند و یک تن مجروح شد.^(۷)

پس از این حمله هوایی، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۷۳۴ خود که از رادیو بغداد پخش شد، با ادعای اینکه ظهر امروز، ۳ هدف بزرگ دریایی در منطقه خور موسی را مورد حمله هوایی قرار داده و به آتش کشیده است، اضافه کرد: «ما در این رابطه هشدار سابق خود را به تمام کشتی‌ها و وسایل نقلیه دریایی بین‌المللی تکرار و اعلام می‌کنیم که این منطقه، منطقه عملیات جنگی است و منطقه ممنوعه می‌باشد؛ لذا از آنها می‌خواهیم که از نزدیک شدن به این منطقه خودداری کنند.»^(۸)

۶۲۷

ارتش رژیم صهیونیستی در سومین روز حملات پیاپی هوایی، دریایی و توپخانه‌ای به جنوب لبنان با نادیده گرفتن درخواست آتش‌بس شورای امنیت سازمان ملل به‌سوی عمق خاک لبنان پیشروی کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در حالی که از شب گذشته مناطق جنوب لبنان همچنان زیر آتش توپخانه ارتش رژیم صهیونیستی قرار دارد، سحرگاه امروز، تلاش این ارتش برای پیاده کردن نیرو به‌وسیله هلیکوپتر در مناطقی از جنوب لبنان با مقابله نیروهای مشترک فلسطینی و لبنانی به شکست انجامید. اندکی پس از این شکست و حدود ساعت ۴ بامداد به‌وقت

تهران، هواپیماهای رژیم صهیونیستی بر فراز مناطق جنوب لبنان از جمله شهرهای صور، صیدا، نبطیه و قادسیه به پرواز درآمدند و مواضع نیروهای فلسطینی و لبنانی را بمباران کردند. سرانجام، قوای زرهی رژیم اشغالگر قدس که به گفته سخنگوی نیروهای پاسدار صلح سازمان ملل، شامل حدود ۲۰۰ تانک و نفربر می‌باشند و در روز گذشته به خاک لبنان در قلمرو سرگرد سعد حداد نفوذ کرده بودند، ظهر امروز پیشروی به سوی صور (ساحل جنوب غربی) و نبطیه (منطقه مرکزی جنوب) را از سه محور آغاز کردند^(۹) و تا ساعت ۲ بعدازظهر، به ۱۲ کیلومتری شهر صور رسیدند. هم‌زمان، این شهر زیر بمباران‌های شدید نیروی هوایی و دریایی رژیم اشغالگر قدس قرار گرفت.

بنا بر این گزارش، یک سخنگوی نظامی نیروهای مشترک لبنانی و فلسطینی گفت: نیروهای صهیونیستی بعدازظهر امروز، از مواضع نیروهای چندملیتی حافظ صلح سازمان ملل عبور کرده و درحال حاضر به سوی منطقه رشیدیه و شهر صور درحال پیشروی هستند. این سخنگو همچنین با اعلام اینکه نیروهای صهیونیستی دست به حمله‌ای وسیع در منطقه رشیدیه زده و تانک‌های خود را در ساحل این منطقه مستقر کرده‌اند، اضافه کرد: دشمن صهیونیستی بخشی از نیروهای خود را در منطقه البرج الشمالي (شرق صور) پیاده کرده است. وی خبر داد که نیروهای مشترک ۴ تانک متجاوزان را منهدم و ۵۰ سرباز آنها را کشته یا مجروح کردند.^(۱۰)

ارتش رژیم صهیونیستی در ادامه پیشروی خود در جنوب لبنان عصر امروز، به بندر صور رسید. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر از بیروت با اعلام این خبر اضافه کرد که با ورود نیروهای صهیونیستی به صور، نبرد خیابانی آغاز شده است و گروهی از متجاوزان با ازدست‌دادن چندین تانک خود به اسارت مدافعان لبنانی و فلسطینی درآمده‌اند. منابع فلسطین از ساقط کردن ۳ هواپیما و هلیکوپتر توپ‌دار ارتش رژیم صهیونیستی خبر دادند و اضافه کردند که خلبان یکی از این هواپیماها اسیر شده است. همچنین گفته می‌شود ۱۰ تانک متجاوزان نیز منهدم گردیده است.^(۱۱)

۶۲۸

رژیم صهیونیستی هدف از اشغال جنوب لبنان را دورکردن چریک‌های فلسطینی از نوار مرزی دو کشور اعلام کرد؛ رسانه‌ها و مقامات لبنانی سکوت دولت‌های عرب در برابر این حملات را محکوم کردند؛ دو مقام فلسطینی از عزم فلسطینی‌ها برای مقابله با رژیم صهیونیستی خبر دادند؛ رادیو دمشق با محکوم کردن رژیم اشغالگر قدس و امریکا گفت که این حملات بر اوضاع منطقه تأثیر منفی خواهد گذاشت؛ شورای امنیت سازمان ملل قرار است جلسه‌ای فوق‌العاده برای بررسی اوضاع لبنان تشکیل دهد؛ خبرگزاری رسمی شوروی تأکید کرد که رژیم صهیونیستی با حمایت امریکا به این حملات دست زده است؛ و رئیس‌جمهور امریکا در حمایت از رژیم

اشغالگر قدس متوقف کردن حملات فلسطینی‌ها به این رژیم را خواستار شد. رادیو صدای امریکا در اخبار ساعت ۲۲:۳۰ خود گفت: «کابینه اسرائیل اعلام داشت در نظر دارد با اشغال جنوب لبنان نیروهای چریک فلسطینی را از شهرک‌های غیرنظامی شمال اسرائیل به فاصله‌ای دور براند تا چریک‌های فلسطینی نتوانند با توپخانه خود این شهرک‌ها را مورد هدف قرار دهند.»^(۱۲) از سوی دیگر، روزنامه *السفیر* (چاپ لبنان) در سرمقاله خود کشورهای عربی را به شدت مورد حمله قرار داد و نوشت: «سکوت رسمی حکام عرب در قبال تجاوزات وحشیانه رژیم صهیونیستی به مناطق مختلف لبنان بازگوکننده اوج حقیقت خواری و زبونی اعراب است. ... آنها حقوق اعراب را به بهایی اندک به استعمارگران امریکا می‌فروشد و باوجود چنین حاکمانی ملت‌های عربی امیدی به آینده بهتر نباید داشته باشند.» رادیو بیروت نیز با لحنی تند سکوت دولت‌های عرب در برابر تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان را محکوم کرد و یادآور شد که مقامات لبنان بیانه‌هایی در محکوم کردن این سکوت صادر کرده‌اند. الیاس سرکیس رئیس‌جمهور لبنان هم از هیئت دولت این کشور خواست تا عصر امروز یک جلسه فوق‌العاده برای بررسی اوضاع بحرانی جنوب کشورش تشکیل دهد.^(۱۳)

همچنین، یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین، که برای شرکت در کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی به جده رفته بود، سفر خود را ناتمام گذاشته و صبح امروز به بیروت بازگشت. وی قبل از ترک عربستان در مصاحبه با روزنامه *الریاض* سوگند یاد کرد که نیروهای فلسطینی برای دفاع از پایگاه اصلی قدرت خود تا آخرین قطره خون خواهند جنگید. در همین حال، خلیل الوزير عضو مرکزی جنبش فتح، در گفت‌وگو با روزنامه *الرای العام* (چاپ کویت) با اعلام اینکه به موجب تصمیم شورای عالی نظامی فلسطین هرگونه تجاوز رژیم صهیونیستی به مواضع فلسطینی‌ها و لبنانی‌ها با پاسخ دندان‌شکن مقاومت فلسطین مواجه خواهد شد، به هم‌زمانی حملات رژیم صهیونیستی با سفر فیلیپ حبیب فرستاده امریکا به منطقه اشاره کرد و گفت: «این نشان می‌دهد که این تجاوز منبعث از تصمیم و نقشه توطئه‌آمیز مشترک رژیم صهیونیستی و امریکا است.»^(۱۴)

رادیو دمشق نیز در تفسیر سیاسی امروز خود گفت: «امریکا و رژیم صهیونیستی در قبال تجاوزات و جنایات اخیر خود علیه لبنان و فلسطینی‌ها بهایی گران خواهند پرداخت و امریکا و اشغالگران قدس نمی‌توانند با توسل به جنگ راه را جهت پیاده‌کردن برنامه‌های خود هموار کنند.» این رادیو همچنین با خطرناک توصیف کردن حملات رژیم صهیونیستی به لبنان و فلسطینی‌ها اضافه کرد: «این حملات انعکاس‌های خیلی منفی بر اوضاع منطقه و بر آینده مسئله صلح خواهد داشت و باید با مجازات مناسب از طریق جوامع بین‌المللی روبه‌رو شود.» رادیو دمشق سپس حاکمان واشنگتن و تل‌آویو را مسئول این تجاوزات و جنایات دانست و امریکا را به تحویل جنگ‌افزار به رژیم صهیونیستی و نیز نابودی و ویرانی و تجاوز به سوریه متهم کرد.^(۱۵)

از سوی دیگر، خبرگزاری رویتر از سازمان ملل به نقل از یک سخنگوی این سازمان گزارش داد: اعضای شورای امنیت قرار است امروز یک جلسه فوق‌العاده برای بررسی اوضاع وخیم لبنان تشکیل دهند. تاس خبرگزاری رسمی شوروی هم در گزارش امروز خود با متهم کردن رژیم صهیونیستی و آمریکا به همدستی در پنجمین حمله بزرگ علیه اعراب، تأکید کرد: «اسرائیل با اطمینان به حمایت سیاسی، نظامی و اقتصادی متحد استراتژیک خود یعنی آمریکا اقدام به این حملات کرده است.»^(۱۶)

سخنگوی کاخ سفید گزارش‌های مربوط به شروع دور تازه حملات رژیم صهیونیستی و ورود نظامیان این رژیم به لبنان در روز جاری را تأیید و اضافه کرد: ریگان رئیس‌جمهور آمریکا، درپیمای به سران کشورهای عربی از آنان خواسته است که درمورد متوقف کردن عملیات نظامی فلسطینی‌ها علیه اسرائیل اقدام فوری انجام شود. بنا به گزارش خبرگزاری‌ها، ریگان همچنین از اکثر کارکنان سفارت آمریکا در بیروت و همچنین امریکایی‌های مقیم لبنان خواسته است هرچه زودتر خاک این کشور را ترک کنند. خبرگزاری یونایتدپرس هم اعلام کرد که ریگان امروز با الکساندر هیگ وزیر امور خارجه آمریکا و ویلیام کلارک مشاور امنیت ملی آمریکا، درباره اوضاع متشنج منطقه غرب آسیا مشورت کرده است.^(۱۷)

۶۲۹

مسئولان بلندپایه جمهوری اسلامی ایران در نشست امروز خود، درباره کمک به مردم فلسطین و لبنان به مشورت پرداختند. وزارت امور خارجه ایران نیز با صدور اطلاعیه‌ای ضمن محکوم کردن تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان بر حمایت همه‌جانبه ایران از مبارزه حق‌طلبانه سازمان آزادی‌بخش فلسطین و لبنان تأکید کرد.

در پی تجاوز ارتش رژیم اشغالگر قدس به جنوب لبنان، سران قوای مجریه، مقننه و قضائیه جمهوری اسلامی ایران در جلسه بعدازظهر امروز خود، درخصوص کمک به مردم فلسطین و لبنان به بحث پرداختند. در پایان این جلسه مقرر شد وزیر دفاع برای بررسی این مسئله به سوریه سفر کند.^(۱۸)

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی نیز امشب در اطلاعیه‌ای با تأکید بر اینکه حملات گسترده رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و مناطق مسکونی بیروت در پی پیروزی‌های اخیر رزمندگان ایران در جبهه خوزستان و در آستانه سرنگونی حکومت صدام حسین در عراق و همچنین در راستای تلاش امپریالیسم و صهیونیسم بین‌الملل علیه انقلاب اسلامی ایران انجام شده است، اعلام کرد: «بی‌شک در کنار سیاست‌های توسعه‌طلبانه و اشغالگرانه رژیم صهیونیستی، یکی از اهداف مهم این اقدامات جنایتکارانه انحراف افکار آزاد جهان از جنایات ارتش مزدور عراق علیه امت مظلوم ایران در ایلام و خوزستان و همچنین فراهم آوردن زمینه‌های نجات صدام است. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ضمن محکوم کردن اقدامات جنایتکارانه

امریکا و اسرائیل علیه مردم محروم لبنان و امت مسلمان و رنج‌دیده فلسطین حمایت همه‌جانبه خود را از مبارزه حق‌طلبانه سازمان آزادی‌بخش فلسطین و محرومین لبنان اعلام داشته و از همه کشورهای مسلمان به‌ویژه آن دسته از کشورهای منطقه که به‌جای مبارزه با اسرائیل دست در دست صدام به جنگ با انقلاب اسلامی ایران برخاسته‌اند، هشدار می‌دهد که تا اسرائیل آن خصلت شیطانی خود را پیدا نکرده است، با استفاده از همه امکانات مادی و انسانی خود و برداشتن گام‌های عملی ریشه این جرثومه فساد را از منطقه برکنند.^(۱۹)

۶۳۰

رئیس‌جمهور ایران ضمن محکوم کردن حمله رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، آمادگی ایران برای اعزام نیروی نظامی به جبهه نبرد با این رژیم را اعلام کرد. وی همچنین از کشورهای منطقه خواست با تجهیزاتی که در اختیار دارند، مسئله رژیم اشغالگر قدس را به‌طور جدی حل کنند. امروز، آیت‌الله خامنه‌ای در پیامی به حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، حمله رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان را توطئه‌ای جدید علیه موجودیت و حیثیت مسلمین جهان دانست و اعلام کرد: «کلیه قرائن حاکی از آن است که اشغالگران ارض مقدس در پی جامه عمل پوشانیدن به نقشه خود برای اشغال جنوب لبنان هستند تا شاید از این طریق همراه با دیگر وابستگان امریکا در منطقه فشار خود بر کشورهای مرفقی خاورمیانه [منطقه غرب آسیا] را افزایش دهند و حیات ننگین خویش را تداوم بخشند.»

رئیس‌جمهور آن‌گاه شناخت عوامل مشوق این اقدام رژیم صهیونیستی و چگونگی مقابله با آن را ضروری خواند و اضافه کرد: «قدرت‌های جهانی پیوسته در اندیشه تجاوز به سرزمین‌های اسلامی بوده و هستند و آنچه امروز، در لبنان می‌گذرد و نیز بمباران دیروز مردم شهر ایلام که بیش از ۵۰ کشته و صدها زخمی به جای گذاشت و به خاک و خون کشیده‌شدن خرمشهر و آبادان نمونه‌ای از اجرای این نیت شوم می‌باشند.» رئیس شورای عالی دفاع سکوت کشورهای اسلامی در برابر تجاوزات رژیم صهیونیستی و رژیم بعث عراق را عاملی مؤثر در گستاخی آنها برشمرد و با اعلام اینکه «امروز، وقت آن است که امکانات انسانی، تسلیحاتی، سیاسی و اقتصادی جهان اسلام علیه تجاوزات مکرری که نسبت به حریم مستضعفان صورت می‌گیرد بسیج شوند»، ادامه داد: «جمهوری اسلامی ایران با وجود درگیری در جنگی که با همان مقاصد بر او تحمیل شده است، اعلام می‌کند که در حد توان قوای خویش را وقف دفع حمله رژیم اشغالگر قدس و جنوب لبنان خواهد کرد. ما از هم‌اکنون به‌عنوان اولین گام، بخشی از نیروهای پیاده و زرهی خود را برای این منظور مهیا کرده‌ایم تا در اولین فرصت عازم جبهه‌های نبرد با خصم صهیونیستی شوند.»^(۲۰)

رئیس‌جمهور امروز همچنین در دیدار با صلاح زواوی سفیر فلسطین در تهران، ضمن ابراز تأسف از تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان گفت: «تمام کشورهای منطقه که اظهار

می‌دارند ما اسرائیل را محکوم نموده‌ایم باید این حرف خود را با عمل اثبات نمایند و تمام ابزار و تجهیزاتی که در اختیار دارند به کار گیرند و مسئله اسرائیل را به‌طور جدی حل کنند.» وی اضافه کرد: «این دشمن صهیونیست با تمام ظواهر فریبی که دارد در مقابل حقانیت شما هیچ کاری نمی‌تواند بکند و ان شاء الله با توجه به وقایعی که در سرزمین‌های فلسطین اشغالی در جریان است با این عمل جنایتکارانه، اسرائیل گور خود را خواهد کند.»^(۲۱)

۶۳۱

امام خمینی توطئه‌های داخلی و خارجی علیه انقلاب اسلامی را نشان‌دهنده عظمت این انقلاب دانستند و با تأکید بر مهیاشدن برای مقاومت، بمباران دیروز ایلام را نمونه‌ای از این توطئه‌ها اعلام کردند. ایشان همچنین با انتقاد از سکوت کشورهای اسلامی در قبال حمله رژیم صهیونیستی به لبنان، پرهیز از تضعیف دولت جمهوری اسلامی و تلاش برای حفظ آن را واجب شرعی اعلام کردند.

صبح امروز، ائمه جمعه استان زنجان با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی دیدار کردند. در این دیدار ابتدا حجت‌الاسلام والمسلمین باریک‌بین امام‌جمعه قزوین، در سخنانی پیروزی‌های بزرگ رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ را به نمایندگی از حاضران به امام خمینی تبریک گفت و سپس از وضعیت استان زنجان گزارش داد.^(۲۲) آن‌گاه، امام خمینی در سخنانی با تأکید بر اینکه «امریکا معلوم نیست به این زودی قطع طمع بکند از این کشور» گفتند: «ما باید خودمان را مهیا کنیم برای مقاومت ... ما باید مهیا باشیم برای ضربه‌هایی که ممکن است خدای نخواستہ واقع بشود، چه از ناحیه این قشرهای داخلی که منافع غیرمشروعشان از دستشان رفته است ... و چه از خارج، آن کسانی که، این دولت‌هایی که وابسته به امریکا یا قدرت دیگر هستند.»

رهبر انقلاب اسلامی سپس دروغ‌پردازی‌ها و شیطنتهای رسانه‌های خبری امریکا، شوروی، انگلستان و رژیم صهیونیستی علیه جمهوری اسلامی را نشان‌دهنده ضربه‌خوردن دشمنان این نظام دانستند و اظهار داشتند: «ما باید روشن کنیم این توده‌های مردم را که مبتلا هستند به تبلیغات سویی که از طرف گروهک‌ها و از طرف خارج، رادیوها می‌شود. ما باید مردم را روشن کنیم که شما یک کاری کردید که این رادیوها این قدر تغییر کردند و این وابستگان به این قدرت‌های خارجی دنبال مسئله هستند، چرا در سایر جاها این قدر دنبال مسائل نیستند؟ برای اینکه اینجا یک کاری کرده است که سابقه نداشته است. در جاهای دیگر هر کاری که شده است، هر انقلابی که شده است، اتکال به یک قدرتی داشته است. اگر از یک جبهه دیگری به او صدمه وارد کرده‌اند، خودش متکی به یک کسی بوده است. آنکه کودتا کرده است، کودتاچی‌اش یا به شوروی مربوط است یا به امریکا مربوط بوده است و این کاری که شما کردید و ملت ما کرده‌اند، این یک امر نمونه‌ای است که در این سده‌های اخیر اصلاً و قبل از اینها، اصلاً این مسائل این‌طوری مطرح نبوده است.»

امام خمینی با تأکید بر اینکه «باید توده‌های مردم آشنا بشوند به اینکه کار بزرگ است، لکن کار بزرگ زحمت زیاد هم دارد»، ادامه دادند: «مقاومت یکی از اموری است که دنبال هر انقلابی باید باشد و دنبال این انقلاب باید از همه‌جا بیشتر باشد. یعنی مقاومت در مقابل همه گرفتاری‌هایی که از همه طرف برای ما دارند پیش می‌آورند، شما ملاحظه می‌کنید که در همین دیروز، که این مردم در خیابان‌ها ریختند و راه‌پیمایی کردند، و برای احیای روز ۱۵ خرداد - آن روزی که آن‌قدر به مردم صدمه وارد شد - صدام ایلام را، یک مردم محرومی را، یک ناحیه محرومی را، درحالی‌که اینها دارند راه‌پیمایی می‌کنند، بمباران می‌کند. ... یک همچو جنایات بزرگی را اگر یک‌ذره‌اش واقع شده بود از طرف دولت ایران، می‌دیدید که آن‌وقت رسانه‌های گروهی چه خواهند کرد. این را همین‌جا یک چیزی نقل می‌کنند که به‌طوری‌که ایران می‌گوید این‌طوری شده است، آن‌وقت هم دنبالش می‌گویند که صدام گفته است که این تلافی این است که به بصره چه کردند! خب، یک دروغی صدام می‌گوید، باید عذری پیدا بکند. یک دروغی می‌گوید و یک همچو جنایتی را می‌کند و منتظر این جنایات باشیم. نباید بگوییم که چرا شد؟ چرا او معلوم است، چرا آن همین قیامی است که شما کرده‌اید. شما اسلام را می‌خواهید، آنها می‌گویند نباید اسلام باشد.»

امام خمینی در ادامه سخنانشان به حمله رژیم صهیونیستی به لبنان نیز اشاره کرده و گفتند: «چرا باید کشورهای اسلامی این‌طور باشند؟ چرا باید این وضع را داشته باشند که اسرائیل طمع کند به اینکه حمله کند به یک کشور اسلامی، به لبنان حمله کند؟ همه‌اش برای همین است که به اسرائیل مهلت دادند، با او دوستی دارند، شاید کمک به او می‌کنند و امثال اینها ما باید مقاومت کنیم.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان ضمن درخواست از ائمه جمعه و جماعت برای توجیه مردم به اینکه «کاری که برای خدا بشود زحمت دارد»، تضعیف «دولتی که دارد با جان‌ودل برای مردم خدمت می‌کند» را صلاح ندانستند و گفتند: «امروز، حفظ این دولت واجب است؛ یعنی شرعی است. برای ما امروزه همان‌طوری که دفع آن فساد واجب بود، حفظ این دولت هم واجب است.»^(۳۳)

۶۳۲

آیت‌الله منتظری هم‌زمانی بمباران ایلام و جنوب لبنان را نشانه هدف مشترک رژیم بعث عراق و رژیم اشغالگر قدس دانست. رئیس مجلس نیز گفت تقارن زمانی این حملات تصادفی نیست. نخست‌وزیر هم جنایت صدام در ایلام را بیانگر روحیه متزلزل و دیوانه‌وار وی خواند.

امروز، آیت‌الله حسینعلی منتظری دریامی خطاب به حجت‌الاسلام محمدی امام‌جمعه شهر ایلام، با اعلام اینکه قتل عام مردم این شهر به وسیله هواپیماهای عراق هم‌زمان با بمباران جنوب لبنان به‌دست رژیم صهیونیستی پرده از هدف مشترک و شیطانی رژیم بعث عراق و رژیم اشغالگر قدس برداشت، متذکر شد: «آیا وقت آن نرسیده دولت‌های منطقه که سال‌ها است شعار دفاع از اسلام و خلق عرب [سر] داده‌اند، توجه کنند که تا این دو رژیم سفاک و غاصب حکومت می‌کنند، منطقه در آتش و خون شناور خواهد بود و آرامش را به خود هرگز نخواهد دید. دولت‌های ضعیف و بی‌اراده منطقه اگر به‌جای اطاعت کورکورانه از امریکا و اسرائیل با جمهوری اسلامی جوان ایران و امت بزرگ اسلام

هم صدا و همگام می‌شدند، به یقین تا این اندازه خون‌های مسلمانان عرب و غیرعرب ریخته نمی‌شد و به جای کفر و الحاد شرق و غرب، اسلام و آرمان‌های مقدس آن در منطقه حکومت می‌کرد.»^(۲۴)

در همین حال، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در سخنانی کوتاه در جلسه علنی امروز مجلس ضمن تشکر از مردم ایران به مناسبت راهپیمایی دیروز خود در سراسر کشور گفت: «متأسفانه ما دیروز شاهد صحنه قساوت دیگری از صدام و حزب بعث در شهر مقاوم ایلام بودیم که انسان را از قساوت و بی‌رحمی حزب بعث و صدام به تعجب وامی‌دارد. تحلیل اینکه چرا صدام در آخرین روزهای زندگی‌اش دست به این‌گونه جنایات می‌زند، مشکل است. ممکن است در رابطه با اقدام بسیار بارز عشایر غیور ایران باشد که به این جمعیت عظیمشان در تهران [اشاره به حضور جمعی کثیر از عشایر در نماز جمعه اخیر تهران] و اظهار وفاداری و حمایت از جمهوری اسلامی و به‌خاطر انتقام از این سلحشوران بزرگوار باشد که یکی از مراکز عشایری ما را این‌گونه می‌کوبد؛ و یا اینکه ممکن است برای اظهار وجود در صحنه جهانی و خود نشان دادن به مناسبت کنفرانس غیرمتعهدها [در هاوانا] باشد که امیدواریم اثر معکوس داشته باشد؛ یا اینکه ممکن است برای دادن روحیه به سربازان شکست‌خورده عراقی و همراهان مرتجع خودش در منطقه باشد. به هر حال و به هر دلیل که باشد، توأم شدن این جنایات با جنایت هولناک‌تر اسرائیل در جنوب لبنان و شهید و مجروح کردن بیش از ۶۰۰ نفر از آوارگان فلسطین و شیعیان لبنان، این کار تصادفی نیست؛ بلکه توطئه‌ای است که حضور وزیر خارجه آلمان غربی در اسرائیل و حضور رأس شیطان بزرگ در اروپا* و کنفرانس‌ها و جلسات سری سران ناتو چیزهایی است که باید این جنایت را از آنها جست‌وجو کرد.» رئیس مجلس در پایان سخنان خود گفت: «از رزمندگان تقاضا داریم و جداً از آنها می‌خواهیم که بر اعصابشان مسلط باشند و این‌گونه جنایات را مقابله‌به‌مثل نکنند. مردم عراق، دوستان و برادران و همراهان آینده ما هستند. اگر بناسست جواب دندان‌شکن بدهید، مثل گذشته در میدان نبرد و با سرکوبی نظامیان خون‌آشام بعث عراق باشد. البته صدام بداند که این جنایات همیشه برای نیروهای رزمنده ما انگیزه آفریده است و این بار هم چیزی مثل گذشته است؛ و امیدواریم ما در آینده شاهد جواب متناسبی در میدان‌های نبرد باشیم.»^(۲۵)

میرحسین موسوی نخست‌وزیر نیز در بخشی از جلسه امروز هیئت دولت که به بررسی اخبار جنگ و رویدادهای سیاسی و اجتماعی کشور به‌ویژه بمباران دیروز شهر ایلام به‌وسیله هواپیماهای عراقی اختصاص داشت، گفت: «این جنایات، زمان نزدیک به فرار شاه معدوم را تداعی می‌کند و بیانگر روحیه متزلزل و دیوانه‌وار حاکم بر رژیم بغداد می‌باشد.»^(۲۶)

* احتمالاً اشاره به حضور رونالد ریگان رئیس‌جمهور آمریکا در گردهمایی دیروز سران ۷ کشور صنعتی جهان در ورسای فرانسه است که نگرانی غرب از پیروزی‌های نظامی اخیر ایران و تزلزل حکومت عراق در شمار مهم‌ترین مسائل مورد بحث در این گردهمایی بود. [روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۰]

۶۳۳

امروز در ایلام مراسم تشییع و بزرگداشت شهیدان بمباران روز گذشته این شهر برگزار شد. به گزارش خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از ایلام، صبح امروز پیکر ۳۹ تن از شهیدان بمباران روز گذشته ایلام با حضور دسته‌های عزاداری و هزاران تن از اقشار مختلف مردم این شهر تشییع شد. در این مراسم ائمه جمعه شهرهای یزد، باختران، ایلام و سنج، نماینده امام خمینی در غرب، نماینده رئیس‌جمهور و جمعی از فرماندهان نظامی و مسئولان در استان‌های ایلام و باختران نیز شرکت داشتند.

تشییع پیکرهای شهدای بمباران هوایی ایلام

همچنین، بعدازظهر امروز مراسمی از سوی بنیاد شهید استان ایلام به‌منظور بزرگداشت یاد این شهیدان در مسجد جامع شهر ایلام برگزار شد که در آن جمعی کثیر از مردم همراه با خانواده‌های شهیدان، ائمه جمعه و گروهی از مسئولان استان ایلام حضور داشتند.^(۲۷)

۶۳۴

با تلاش نیروهای دادستانی و سپاه یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران متلاشی شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حدود ساعت ۱۸ امروز، نیروهای دادستانی انقلاب اسلامی مرکز و سپاه پاسداران پس از محاصره یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تقاطع خیابان ظفر و بزرگراه مدرس تهران با ساکنان این خانه درگیر شدند. پس از نیم‌ساعت و با کشته و مجروح شدن ۴ تن و دستگیری ۳ تن از منافقین، این خانه تیمی به تصرف نیروهای خودی درآمد. در این درگیری به نیروهای دادستانی و سپاه هیچ‌گونه آسیبی وارد نیامد.^(۲۸)

۶۳۵

رئیس‌جمهور ایران در دیدار با وزیر نفت الجزایر ضمن تأکید بر ایجاد روابط دوستانه میان ایران و همسایگانش در منطقه خلیج فارس اعلام کرد نه خود مایلیم ژاندارم خلیج فارس باشیم و نه اجازه می‌دهیم شخصی دیگر ژاندارم خلیج فارس و حافظ منافع امریکا باشد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز، بلقاسم نبی وزیر نفت الجزایر، در دیدار با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، پیام شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور الجزایر را به وی تقدیم کرد. بنا بر این گزارش، در این دیدار که میرحسین موسوی نخست‌وزیر، محمد غرضی وزیر

دیدار بلقاسم نبی وزیر نفت الجزایر با آیت الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور

نفت، و سفیر الجزایر در تهران نیز حضور داشتند، وزیر نفت الجزایر ضمن ابلاغ سلام شاذلی بن جدید به رهبر انقلاب اسلامی و رئیس‌جمهور ایران، به توجه دولت الجزایر به تحولات و پیشرفت‌های انقلاب اسلامی اشاره و بر گسترش روابط دو کشور تأکید کرد.

آن‌گاه، رئیس‌جمهور ایران نیز با تأکید بر توسعه هرچه بیشتر

روابط دو کشور گفت: «رابطه انقلاب اسلامی ایران با انقلاب الجزایر یک رابطه مهم و حیاتی است و مایلیم این روابط هرچه گسترده‌تر شود.» وی در بخشی دیگر از سخنانش ضمن تأکید مجدد بر اهمیت حفظ آرامش و امنیت منطقه خلیج فارس، لزوم برقراری روابط دوستانه و سالم میان کشورهای منطقه را یادآور شد و اضافه کرد: «تلاش ما این بود که با همسایگان خود در خلیج فارس روابط دوستانه و سالمی داشته باشیم، اما از طرف بیگانگان تحریکاتی می‌شود که این تحریکات یک بهانه‌جویی بیش نیست.» رئیس‌جمهور همچنین گفت: «ما از اول پیروزی انقلاب اسلامی اعلام کردیم نه خود مایلیم ژاندارم خلیج فارس باشیم و نه اجازه می‌دهیم شخص دیگری ژاندارم خلیج فارس و حافظ منافع آمریکا باشد؛ حال این کشور چه عراق باشد یا هر رژیم دیگر.»^(۳۹)

۶۳۶

صدام حسین و معاون وی در دو دیدار جداگانه با فرماندهان ارتش عراق و اتباع خارجی این ارتش بر لزوم مقابله با ایران تأکید کردند.

رادیو صوت‌الجماهیر عراق گفت: «پرزیدنت صدام حسین فرمانده کل نیروهای مسلح، ظهر امروز در استان میسان با فرماندهان ارتشی بخش‌های عملیاتی استان‌های بصره و میسان دیدار و گفت‌وگو کرد. در این نشست، ریاست‌جمهوری رهنمودهای مناسبی در جهت تقویت، لزوم پایداری و رویارویی با دشمن متجاوز ایرانی در دفاع از عراق و آینده فرزندان آن بیان کرد.» این رادیو اضافه کرد در این دیدار فرماندهان ارتش نیز آمادگی نیروهای تحت فرمان خود برای دفاع از خاک عراق و مقابله با قوای نظامی ایران را اعلام کردند.

رادیو صوت‌الجماهیر همچنین از دیدار امروز طه یاسین رمضان معاون صدام و فرمانده کل ارتش خلقی، با اتباع کشورهای عرب که عازم جبهه‌های جنگ علیه ایران می‌باشند، خبر داد و

افزود: «فرمانده کل ارتش خلقی طی سخنانی در جمع رزمندگان تأکید کرد که سرازیری پیوسته داوطلبان عرب به پادگان‌های آموزشی کشورمان و جبهه‌های جنگ با دشمن ایرانی نشان‌دهنده وحدت امت عربی و پافشاری بر مقابله منسجم و متشکل با دشمنان می‌باشد. طه یاسین رمضان همچنین ضمن تقدیر از حضور داوطلبان عرب از جمهوری یمن شمالی، مصر، جیبوتی، سومالی، سوریه و فلسطین در کنار داوطلبان عراقی و فراگیری اطلاعات رزمی گفت که حضور شما داوطلبان در کنار نیروهای مسلح عراقی [نقش] مهم و بسزایی در فزاینده‌گی پیروزی‌های ما بر دشمن گستاخ ایرانی ایفا خواهد کرد.»^(۳۰)

۶۳۷

خبرنگار خبرگزاری فرانسه که همراه با گروهی از خبرنگاران خارجی از مناطق آزادشده در عملیات بیت‌المقدس دیدن کرده است، از مشاهداتش در امتداد جاده اهواز - خرمشهر گزارش داد. وی در گزارش خود آورده است: «... کمی دورتر از ریل‌های درهم‌پیچیده و واگن‌های واژگون‌شده و محلی که قبلاً ایستگاه کوچک راه‌آهن حسینه بوده است، نیروهای زرهی و توپخانه ایران روی جاده اهواز - خرمشهر که به قول یکی از افسران ایرانی کلید جنوب خوزستان است، سرگرم مراقبت هستند. ... ایرانی‌ها در اطراف این جاده خاکریزی‌شده، تنها نقطه مرتفع در دشت جنوب خوزستان، نیروهای فراوانی مستقر کرده‌اند. منطقه آرام است. اینجا از شلیک توپخانه مثل مناطق دیگر مرزی مانند خرمشهر و آبادان اثری نیست. تانک‌های ام ۶۰ با تربیلی به این منطقه آورده می‌شوند. برای رزمندگان اکنون وقت حمام گرفتن و تجمع در اطراف آشپزخانه‌های متحرک است. در جاده، کامیون‌ها برای تدارک رزمندگان خرمشهر از یکدیگر پیشی می‌گیرند. ... با مشاهده اسکلت بی‌شمار تانک‌های ساخت شوروی عراقی‌ها که در سراسر جاده پراکنده‌اند و بعضی از آنها کاملاً سوخته یا به‌صورت قوطی کنسرو درآمده‌اند، افسر عملیات لشکر ۹۲ زرهی نقش شکارچیان تانک را مورد ستایش قرار می‌دهد. افسر ایرانی می‌گوید بسیجی‌های جوان و پاسداران که به خط مقدم نفوذ می‌کنند و منتظر رسیدن تانک‌ها می‌شوند تا با آر.پی.جی. آنها را منهدم کنند، شکارچیان تانک لقب داده شده‌اند.

در مقابل خرابه‌های [پادگان] حمید، افسر ایرانی می‌گوید عراقی‌ها منتظر بودند ما از شمال حمله کنیم، در صورتی که از شرق مورد حمله قرار گرفتند. آنها توانستند فرار کنند. آنها همه چیز را منهدم کرده و فرار کردند. از ساختمان‌ها بجز تلی از آوار چیزهایی باقی نمانده است. ...»^(۳۱)

۶۳۸

ستاد تبلیغات جنگ از خبرنگاران کشورهای غیرمتعهد دعوت کرد تا با بازدید از آثار جنایات دیروز رژیم عراق در ایلام، چهره جنایتکار این رژیم را برای وزیران امور خارجه کشورهای خود که هم‌اکنون در هاوانا حضور دارند، آشکار کنند. دو تن از خبرنگاران خارجی که روز گذشته از

ایلام دیدن کرده بودند، امروز مشاهدات خود از آثار برجای مانده از بمباران این شهر را مخابره کردند. ستاد تبلیغات جنگ با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «رژیم صدام کافر این بار نیز خون‌آشامی و جنایت‌پیشگی خود را در زیرپاگذاشتن ابتدایی‌ترین اصول انسانی و حقوق بین‌المللی آشکار ساخت و مردم بی‌گناهی را که در بزرگداشت قیام اسلامی ۱۵ خرداد، در شهر ایلام در حال راه‌پیمایی بودند بمباران کرد که براساس آخرین آمار رسیده، حداقل ۴۰ تن را شهید و بیش از ۱۵۰ تن را مجروح کرده است. ستاد تبلیغات جنگ از خبرنگاران انسان‌دوست و متعهد کشورهای غیرمتعهد دعوت می‌نماید تا با بازدید از آثار این جنایت هولناک، وزرای امور خارجه کشورهای غیرمتعهد را، که هم‌اکنون در هاوانا حضور دارند، در جریان آخرین جنایت و تجاوز وحشیانه رژیم بعث قرار دهند تا آنها بدانند چه جنایتکارانی داوطلب انتخاب‌شدن برای ریاست این کنفرانس در سال‌های آینده هستند و بدانند که اگر محل آینده کنفرانس را از بغداد به محل دیگری تغییر ندهند، در توجیه چه رژیمی شرکت جسته‌اند و خون هزاران شهید و کودکان معصوم و بی‌گناه را در برابر آبروی رژیم خون‌آشام و ددمنش نادیده گرفته‌اند. رژیمی که برایش نظامی و غیرنظامی، محل مسکونی و غیرمسکونی و مراسم راه‌پیمایی یا اردوگاه نظامی تفاوتی نمی‌کند...»^(۳۲)

خبرنگار خبرگزاری رویتر نیز که همراه گروهی از خبرنگاران خارجی ساعتی پس از بمباران ایلام به وسیله هواپیماهای ارتش عراق از این شهر دیدن کرده بود، امروز گزارش خود را چنین مخابره کرد: «جت‌های عراقی دیروز، شهر ایلام را که خیابان‌های آن مملو از تظاهرکنندگان بود بمباران کردند که بر اثر آن ۴۲ نفر کشته و بیش از ۱۵۰ نفر مجروح شدند. ساکنین این شهر به خبرنگاران گفتند که دو هواپیمای بمب‌افکن عراقی پیش از پرواز در ارتفاع پایین و چندین بار شلیک به‌سوی جمعیت تظاهرکننده در حدود هشت بمب در مرکز شهر فروریختند.» در بخشی دیگر از این گزارش اضافه شده است: «در یک خیابان باریک که پر از خرده‌های شیشه و آجر و ماشین‌های اسقاطی بود ... به‌نظر می‌رسد که هواپیماها در پی یافتن پرجمعیت‌ترین قسمت‌های شهر بودند. آنها مستقیم به تظاهرکنندگان حمله کردند. یک تاجر محلی گفت به‌دنبال انفجار یک بمب زمانی که آتش مغازه‌اش را در محاصره گرفته بود، او شاهد کشته‌شدن دو تن در مقابل چشمان خود بوده است.»

در گزارش خبرنگار رویتر به نقل از دیپلمات‌های مقیم تهران نیز آمده است: «بمباران دیروز را می‌توان هشدار علی‌ه تلاش‌هایی که برای بازپس‌گیری قصر شیرین انجام می‌شود، تلقی کرد. قصر شیرین آخرین شهر مهم است که در دست عراقی‌ها باقی مانده است.» در این گزارش اضافه شده است: «ایلام که در ارتفاعات غرب ایران قرار گرفته، پیش از جنگ ۷۰ هزار نفر جمعیت داشت؛ و اما از زمان شروع جنگ و به‌دنبال مهاجرت آوارگان جنگی به این شهر رقم ساکنان آن به ۳۰۰ هزار نفر رسید. این شهر بارها توسط عراقی‌ها بمباران شده است و هنوز مقررات خاموشی شبانه در آن اجرا می‌شود. ساکنان آن اظهار می‌دارند که حمله دیروز، شدیدترین تهاجم عراقی‌ها به ایلام بوده است. خبرنگاران از ۴ منطقه مختلف که هدف مستقیم بمباران عراقی‌ها قرار گرفته و خانه‌های کم‌استقامت گلی و آجری آن در هم فرو ریخته بودند، دیدن کردند. یکی از مساجد شهر هدف بمباران قرار گرفته

و موج انفجار سبب خرابی گنبد و آسیب وارد آمدن به دیوارهای آن سوی خیابان مجاور مسجد شده است. هیچ گونه شواهد و قرائنی دال بر وجود هدف‌های نظامی در این شهر به چشم نمی‌خورد و مردم محلی نیز اظهار می‌دارند که در این شهر هیچ نوع تأسیسات نظامی وجود ندارد.»

این خبرنگار در پایان گزارش خود آورده است: «در حالی که چندین کودک مجروح در بیمارستان زیر عمل جراحی قرار داشتند، مادران آنها که خود را در چادرهای سیاه پوشانده بودند، در راهروی بیمارستان با حالتی گریان انتظار می‌کشیدند. یک کودک ۱۲ ساله را می‌بینیم که از اتاق عمل خارج می‌شود. او یک پای خود را از دست داده و اثرات ترکش بر سینه و بازوی او دیده می‌شود. پزشک معالجش می‌گوید که هنگام بمباران، وی در خیابان به دنبال یافتن پناهگاهی بوده است. بیشتر [مجروحان] بر اثر اصابت ترکش یا فرو ریختن دیوارها زخمی شده‌اند؛ اما در برخی نیز اثرات سوختگی مشهود بوده است. به محض رسیدن خبرنگاران خارجی به محل مورد اصابت بمب، صدها تن از مردم آنها را در میان گرفته و شعار «مرگ بر امریکا» و «مرگ بر شوروی» سر می‌دادند. به ایرانی‌ها گفته‌اند که امریکا، عراق را وادار کرده است که در پاییز ۱۹۸۰ به این کشور حمله کند و بسیاری عقیده دارند که امریکا حمله عراق را رهبری و سازماندهی می‌کند.»^(۳۳)

همچنین خبرنگار خبرگزاری فرانسه در گزارشی که از بمباران ایلام مخابره کرده، آورده است: «در ساعت ۱۰ صبح روز گذشته، شهر ایلام واقع در ۵۰۰ کیلومتری جنوب غربی تهران که مانند دیگر شهرهای ایران خود را برای برگزاری سالگرد قیام ۵ ژوئن ۱۹۶۳ [۱۵ خرداد ۱۳۴۲] آماده کرده بود، ناگهان و بدون هیچ گونه خبری مورد حمله هواپیماهای عراقی که مسلماً دو فروند بودند، قرار گرفت. هواپیماهای عراقی با یک مانور شمال به جنوب بر فراز شهر که از کوه‌هایی به ارتفاع ۳ هزار متر احاطه شده است، در چند لحظه حداقل ۱۰ بمب بر مرکز آن فرو ریختند. این شهر در ۸۰ کیلومتری خاک عراق قرار دارد و قبل از جنگ حدود ۷۰ هزار سکنه داشت، در حالی که هم‌اکنون ۲۰۰ هزار سکنه که تعداد زیادی از آنها آواره جنگی هستند، در آنجا زندگی می‌کنند.» در این گزارش اضافه شده است: «تعداد کشته‌شدگان این حمله تاکنون ۴۳ تن و زخمی‌شدگان بیش از ۱۵۰ تن می‌باشد. پس از حمله، امدادگران به جست‌وجو در زیر آوارها پرداختند به این امید که زنده‌ای را از مرگ نجات دهند. ... تمام اتاق‌های بیمارستان مملو از زخمی‌ها شده و در یکی از آنها یک کودک ۶ ساله که سرتاپایش باندپیچی شده بود، دیده می‌شود. در کنار او یک کودک ۱۲ ساله که یک پایش را از بالای زانو از دست داده بود، با نگاهی محکم به مادرش که دستش را گرفته بود و دعایی در گوشش می‌خواند، نگاه می‌کند. در دیگر اتاق‌های بیمارستان، مردمی با سن‌های مختلف در حالی که به‌نظر می‌رسد از انفجار بمب‌ها مبهوت هستند، در سکوت به عبور خبرنگاران و روزنامه‌نگاران نگاه می‌کنند. یکی از آنها در حالی که یک دست و یک پایش را گچ گرفته‌اند، به‌سختی گریه می‌کند. زنی در حالی که لیستی در دست دارد و در سالن زخمی‌شدگان رفت‌وآمد می‌کند، مجروحانی را که باید به تهران منتقل شوند، بررسی می‌کند. کمی دورتر از بیمارستان در یک خیابان باریک یک بمب دو خانه را در هم کوبیده و باقیمانده یک اتوبوس و چند اتومبیل دیگر نشان‌دهنده شدت انفجار می‌باشد.»

خبرنگار خبرگزاری فرانسه در پایان گزارش خود نیز آورده است: «مردم با فریادهای "مرگ بر امریکا" و "مرگ بر فرانسه" خشم خود را بروز می‌دهند. یک دانشجو می‌گوید فرانسه است که با فروختن هواپیماهای میراث به عراق این بلا را سر ما آورده است. ... این دانشجو می‌پرسد چرا این حمله صورت گرفت؟ در اینجا هیچ‌گونه هدف نظامی و حتی دفاع ضد هوایی وجود ندارد.»^(۳۴)

۶۳۹

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از دو روز مذاکره درحالی‌که هنوز نتوانسته است به راه‌حلی برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق دست یابد، امروز، دو هیئت را با نامه‌هایی برای رؤسای جمهور ایران و عراق به تهران و بغداد و یک هیئت را برای دیدار با پادشاه عربستان به ریاض فرستاد.

به گزارش خبرگزاری رویتر از جده، اعضای کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از ۱۳ ساعت مذاکره و بررسی پیشنهادهایی درباره شروع مجدد اقدامات میانجیگرانه خود در جنگ ایران و عراق بدون اینکه به توافقی دست یابند، امروز به کار خود پایان دادند و ادامه مذاکرات را به وقتی دیگر موکول کردند.^(۳۵) رادیو بی‌بی‌سی نیز در اخبار امروز خود گفت: «نمایندگان کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی امروز، در آغاز تلاش‌هایی تازه به منظور پایان‌دادن به جنگ دو کشور ایران و عراق عازم پایتخت‌های دو کشور شده‌اند. یک هیئت نمایندگی به ریاست وزیر خارجه سنگال روانه بغداد شده و هیئتی دیگر به ریاست وزیر خارجه گینه به تهران سفر کرده است. هر دو هیئت نمایندگی حامل پیام‌هایی از سوی پرزیدنت سکوتوره رئیس‌جمهور گینه و رئیس کمیته صلح کنفرانس اسلامی، برای رهبران دو کشور هستند. قرار است که هر دو هیئت امروز به جده مراجعت کرده و گزارش سفر خود را در اختیار پرزیدنت سکوتوره قرار دهند.»^(۳۶)

بر همین اساس، بعدازظهر امروز، هیئتی به سرپرستی وزیر امور خارجه گینه به تهران آمد و با حضور در ساختمان وزارت امور خارجه با احمد عزیزی قائم‌مقام وزیر امور خارجه گفت‌وگو کرد.^(۳۷) در این باره، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در یادداشت امروز خود نوشته است: «... در جلسه مشورت سران سه قوه شرکت کردم. از طرف هیئت میانجی سازمان کنفرانس اسلامی، وزیر خارجه گینه نامه‌ای از آقای سکوتوره آورده است. از رئیس‌جمهور خواسته است که ایشان به مکه بروند و معلوم شد که از صدام هم چنین دعوتی کرده‌اند. ما منتظر پیشنهاد مثبتی بودیم و این پیشنهاد برخلاف انتظار بود. نظر مخالف داریم و قرار شد که [آیت‌الله] آقای خامنه‌ای جواب بنویسند.»^(۳۸)

درباره سفر هیئت اعزامی به عراق نیز رادیو صدای امریکا گفت: «یک هیئت میانجی به سرپرستی وزیر امور خارجه سنگال امروز برای گفت‌وگو با رهبران عراق وارد بغداد شد. اعضای این هیئت بلافاصله پس از ورود با عزت ابراهیم معاون شورای فرماندهی انقلاب عراق دیدار و گفت‌وگو کردند. گفته می‌شود عزت ابراهیم در این ملاقات بار دیگر تمایل عراق را به همکاری برای راه‌حل مسالمت‌آمیز جنگ ابراز داشته است.» این رادیو سپس به سفر هیئت اعزامی به تهران

نیز اشاره کرد و در پایان گفت: «انتظار می‌رود اعضای این دو هیئت اواخر امروز بار دیگر به عربستان بازگردند و در جلسه رسمی کمیته صلح کنفرانس اسلامی حضور یابند.»^(۳۹)

علاوه بر دو هیئت اعزامی به تهران و بغداد، یک هیئت مرکب از حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح، ضیاءالحق رئیس جمهور پاکستان و یاسر عرفات رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین، امروز به ریاض رفتند و با شاه خالد و شاهزاده فهد ملاقات کردند. آسوشیتدپرس با اعلام این خبر اضافه کرد عرفات پس از درمیان‌گذاشتن اوضاع لبنان با رهبران سعودی، ریاض را به مقصد بیروت ترک کرد.^(۴۰) خبرگزاری فرانسه نیز گزارش داد حبیب شطی پس از این ملاقات گفت همگی بر سر رابطه مستقیم بین حمله رژیم صهیونیستی به لبنان با جنگ ایران و عراق اتفاق نظر دارند.^(۴۱)

۶۴۰

وزیر امور خارجه سعودی گفت کشورش اجازه نخواهد داد ایران یا عراق در جنگ شکست بخورد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یک روزنامه چاپ عربستان سعودی در شماره امروز خود نوشت: «سعود الفیصل وزیر خارجه عربستان سعودی، درباره جنگ ایران و عراق اخیراً اظهار داشته است که ما شکست عراق در جنگ را تحمل نخواهیم کرد. عربستان سعودی همچنین اجازه نخواهد داد که ایران شکست بخورد. من احساس می‌کنم که عراق خواهان صلح است و راه‌حلی را که بر اثر مذاکرات پدید آمده باشد خواهد پذیرفت. وی اضافه کرد این دوستان ایرانی ما هستند که در سخن گفتن محتاط هستند و از [قرارگرفتن] پشت میز کنفرانس اجتناب می‌ورزند. پذیرش شکست عراق مشکل خواهد بود و اگر عراق شکست بخورد، تمامی وضعیت‌های استراتژیکی منطقه دگرگون خواهد شد.»^(۴۲)

۶۴۱

درحالی که یک روزنامه کویتی با اطمینان خاطر به حمایت امریکا و نزدیک‌بودن پایان جنگ ایران و عراق اشاره کرده است، دو نشریه انگلیسی اعلام کردند که کویت در معرض تهدید ایران و آسیب‌پذیرترین کشور در برابر انقلاب اسلامی است.

روزنامه *السیاسه* (چاپ کویت) در صفحه اول شماره امروز خود به نقل از سفیر این کشور در امریکا نوشت: «دولت امریکا به تمامی کشورهای منطقه اطمینان داده است که گسترش جنگ به خاک عراق یا کشورهای دیگر را نمی‌پذیرد.» *السیاسه* اضافه کرد: «ایران در مرزهای بین‌المللی خواهد ماند و در غیر این صورت با نیروی اعراب مواجه خواهد شد که با توجه به وضع فعلی ایران به صلاح این کشور نیست.» *السیاسه* در سرمقاله خود نیز با عنوان «پایان جنگ ایران و عراق» نوشت: «درحالی که نشانه‌هایی از پایان جنگ مشهود است، مهم‌ترین نتیجه این جنگ شکست دخالت در امور دیگران است؛ اگرچه این دخالت پرخرج هم باشد.» این روزنامه در

پایان سرمقاله خود افزود: «این جنگ که خشک و تر را سوزانده، بدون پیروزی هیچ‌یک از طرفین در شرف پایان است و زیان‌های آن را مردم منطقه خواهند پرداخت.»^(۴۳)

از سوی دیگر، روزنامه آبرور (چاپ لندن) در شماره امروز خود با اعلام اینکه نیروهای ایران آمادگی دارند تا از بعضی نقاط به داخل عراق نفوذ کنند، نوشت: «شیخ‌نشین کویت از جانب نیروهای ایران مورد تهدید است.» هفته‌نامه انگلیسی *ساندی تایمز* نیز در شماره امروز خود در مقاله‌ای با عنوان «قدرت پنهان [امام] خمینی» کویت را آسیب‌پذیرترین کشور منطقه در برابر انقلاب اسلامی ایران خوانده و افزوده است: «طرف‌داران انقلاب اسلامی در میان مسلمانان کویتی به‌خصوص جوانان و دانشجویان در صددی مهم را تشکیل می‌دهند و این عده تصاویر و پوستره‌های امام خمینی را همچون وسیله‌ای گران‌بها حفظ می‌کنند.» *ساندی تایمز* اضافه کرده است: «در پی احساس نگرانی و اضطراب در میان طبقه حاکمه و سرمایه‌داران کویتی ۱۲ خانواده ثروتمند این شیخ‌نشین به خروج ۳۶۰ میلیون دلار از دارایی‌های خود اقدام کرده‌اند.»^(۴۴)

۶۴۲

عراق اعلام کرد بر اثر اجرای آتش نظامیان سوریه به‌سوی مرزبانان آن کشور تعدادی از آنها کشته یا مجروح شدند.

رادیو صوت‌الجماهیر عراق گفت: «مقامات رژیم سرسپرده دمشق جنایت جدیدی در حق مرزبانان عراقی مرتکب شدند که به شهادت ۵ نفر و مجروح شدن ۶ نفر از جمله یک افسر منجر گردید. این جنایت در حالی صورت گرفت که نیروهای سوری ساعت ۱۲ ظهر به‌سوی یک خودروی حامل نفرات پاسداران مرزی که سرگرم انجام وظایف عادی خود در داخل خاک عراق بودند، آتش می‌گشایند که به شهادت یک نفر و زخمی شدن دو نفر دیگر از جمله یک افسر و نیز آسیب‌دیدن این خودرو می‌انجامد. مقامات رژیم سرسپرده حافظ اسد جنایت خود را با گشودن آتش به‌سوی یک خودروی دیگر گشت مرزی تکرار کردند که این جنایت موجب به‌شهادت رسیدن ۴ نفر و زخمی شدن ۴ نفر دیگر گردید.»^(۴۵)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۶

۱. سند شماره ۷۹۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۷، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱.
۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.
۳. سند شماره ۷۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۰، ۱۳۶۱/۳/۱۶، صص ۳ و ۴.
۴. سند شماره ۷۹۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۸، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.
۵. سند شماره ۷۹۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۷۸، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱.
۶. سند شماره ۷۹۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۷. سند شماره ۳۵۷۶۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفتر

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۱۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۲۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲۸.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۳۹ و ۴۰، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۱۶ و ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۳۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱۷.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۵ و ۶، خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۳۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۲۰.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، جلد - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۳۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.
۳۸. پس از بحران، پیشین، ص ۹۷.
۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۵، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۲ و ۳، جلد - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۷.

۴۱. همان، ص ۵، جلد - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۴۳. همان، ص ۹، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۶ و ۱۴، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷.

۴۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۴۰، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

سیاسی انتظامی استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۷.

۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۴۵ - ۲۱، بیروت و تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، صص ۹ و ۱۰، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۱. همان، صص ۳، ۹ و ۱۰، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۶، ص ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۰، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۳۳، ۳۸ و ۴۴، بیروت و تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۴. همان، صص ۳۴ و ۴۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۵. همان، صص ۱۳ و ۱۲، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۶. همان، ص ۳۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۷. همان، ص ۳۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۶.

۱۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۹۷.

۱۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۳۰.

۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲۹.

۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.

۲۲. همان، ص ۳۰.

۲۳. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی (ره))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۳۰۵ - ۲۹۸.

۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.

۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۷.

۲۶. همان، ص ۳.

۲۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲ و ۴.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۱۷ خرداد ۱۳۶۱

۱۴ شعبان ۱۴۰۲

۷ ژوئن ۱۹۸۲

۶۴۳

نیروهای خودی در دو عملیات چریکی و اجرای آتش در جبهه‌های میمک و سرپل ذهاب، مواضع نظامیان عراقی را منهدم کردند.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه میمک)، ساعت ۲ بامداد امروز، یک گروه از نیروهای سپاه و بسیج مستقر در تپه اسحاق (از ارتفاعات) میمک در عملیاتی با پشتیبانی آتش توپخانه ارتش به مواضع نظامیان عراقی حمله کردند و پس از منهدم کردن ۳ سنگر اجتماعی و یک سنگر دیدبانی و وارد کردن تلفاتی به آنها سالم به پایگاه خود بازگشتند.^(۱) واحد طرح و برنامه عملیات سپاه منطقه ۷ کشور (باختران) نیز گزارش داد امروز بر اثر اجرای آتش شدید رزمندگان ایران در قله ۱۱۵ بازی‌دراز (در جبهه سرپل ذهاب)، ۳ سنگر اجتماعی با تجهیزات سبک نیروهای عراقی منهدم و حدود ۱۰ نفر از آنها کشته شدند.^(۲)

۶۴۴

امروز، اگرچه در وضعیت کلی مواضع ارتش عراق در جبهه‌های جنوب تغییر عمده‌ای ایجاد نشده است، اما نظامیان عراقی ضمن اجرای آتش روی شهر آبادان و سایر مواضع رزمندگان ایران، همچنان به مستحکم کردن مواضع دفاعی خود مشغول می‌باشند.

رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارش امروز خود ضمن اعلام اینکه در وضعیت کلی دشمن تغییر عمده‌ای ایجاد نشده و عراقی‌ها همچنان به تحکیم و تثبیت مواضع دفاعی خود مشغول می‌باشند، اضافه کرده است: دشمن از غرب شلمچه و جنوب اروندرود مواضع یگان‌های ایران را زیر آتش سلاح‌های سنگین قرار می‌دهد.^(۳)

گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا نیز حاکی است: دشمن خاکریز خود در نوار مرزی شمال جاده حسینی را مرتفع کرده است و از پشت خاکریز با خمپاره‌اندازهای ۶۰ میلی‌متری مواضع خودی را زیر آتش قرار می‌دهد.^(۴)

همچنین، رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی اهواز گزارش داد: دشمن همچنان با اقداماتی از قبیل احداث خاکریز، حفر کانال و ایجاد میادین مین به تحکیم و تثبیت مواضع خود در سراسر نوار مرزی شمال شلمچه مشغول است و تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌ها در ساعت ۳ تا ۴ بامداد امروز، از شدت بیشتری برخوردار بود.^(۵)

در همین حال، در ساعت ۱۰ صبح امروز نیز ۲ هلیکوپتر عراقی در محدوده نوار مرزی حدفاصل کوشک تا جاده حسینی، مشغول شناسایی بودند که با آتش خودی متواری شدند.^(۶) در گزارش شهرداری استان خوزستان هم آمده است که امروز شهر آبادان هدف حملات خمپاره‌ای دشمن قرار داشت. بر اثر این حملات، علاوه بر مجروح شدن ۱۷ نفر، به چند منزل مسکونی در خیابان‌های امام خمینی، نادری و امیری خساراتی وارد آمد.^(۷)

۶۴۵

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی با محتمل دانستن ادامه حملات هوایی عراق و نیز اقدامات ایذایی گروه‌های مخالف داخلی، بر حفاظت از مراکز حساس نظامی و اقتصادی تأکید کرد. در نامه اداره سوم (عملیات) ستاد مشترک ارتش با امضای سر تیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس این ستاد، خطاب به نیروهای سه‌گانه ارتش، سپاه پاسداران، شهرداری، ژاندارمری و وزارت دفاع آمده است: «به مناسبت فرارسیدن میلاد باسعادت حضرت قائم علیه‌السلام (روز مبارک نیمه شعبان) و باتوجه به شکست مفتضحانه دشمن در جبهه‌های جنوب، انجام حملات هوایی از سوی نیروهای دشمن و اقدامات خرابکاری از سوی عناصر مخالف و گروهک‌های منافق محتمل است. علی‌هذا خواهشمند است دستور فرمایید یگان‌ها و سازمان‌ها با هوشیاری کامل از منابع اقتصادی و حساس کشور و همچنین از اماکن، تأسیسات، پایگاه‌ها و سربازخانه‌ها حفاظت و حراست نموده و ضمن پیش‌بینی‌های لازم دستورات مراقبتی مندرج در متن نامه شماره ... ۱۳۶۱/۳/۱۵ را دقیقاً به مورد اجرا بگذارند.»^(۸)

۶۴۶

در چهارمین روز از آغاز حمله ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، نبرد سنگین میان نیروهای متجاوز و مدافعان فلسطینی و لبنانی ادامه دارد و صهیونیست‌ها ضمن بمباران هوایی بسیاری از شهرها و روستاهای جنوب لبنان، بخش بزرگی از این منطقه را اشغال کرده و از طریق دریا به سواحل بیروت نزدیک شده‌اند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی از بیروت، با اعلام این خبر که صبح امروز نیروهای مشترک لبنانی و فلسطینی یک کشتی جنگی رژیم اشغالگر قدس را در نزدیکی ساحل جسرالاولی در جنوب لبنان به آتش کشیدند، به نقل از سخنگوی نظامی این نیروهای مشترک اضافه کرد: از

صبح امروز نبرد میان دو طرف در جنوب لبنان با شدت ادامه دارد و واحدهای زرهی ارتش رژیم صهیونیستی همچنان به سوی شهرها و روستاهای جنوب لبنان در حال پیشروی هستند. در این میان، هواپیماهای متجاوز نیز شهرهای صور، صیدا، نبطیه و دیگر شهرها و بنادر جنوب لبنان را به منظور قطع کمک‌های نظامی بمباران می‌کنند. همچنین، علاوه بر ناوچه‌های ارتش رژیم اشغالگر قدس که سواحل لبنان را از جنوب بیروت تا جنوبی‌ترین نقطه این کشور زیر نظر دارند، واحدهای توپخانه این ارتش مناطق حضور نیروهای فلسطینی و لبنانی را هدف آتش خود قرار می‌دهند.^(۹)

خبرگزاری رویتر نیز از بیروت گزارش داد امروز نیروهای فلسطینی به دفع حملات قوای ارتش اسرائیل که در حال پیشروی از سه محور در جنوب لبنان هستند، مشغول بودند. همچنین، خبرگزاری فلسطینی وفا از دفع دو حمله زرهی ارتش رژیم اشغالگر قدس در حوالی منطقه ظهرانی (شمال صور) و همچنین هفت حمله چتربازان رژیم صهیونیستی در نزدیکی روستای دمشقیه در صبح امروز خبر داد و اضافه کرد: ارتش رژیم اشغالگر قدس علاوه بر بمباران هوایی مناطق جنوب لبنان با ستون‌های زرهی خود در حال پیشروی به سوی نبطیه (مرکز جنوب لبنان) می‌باشد.^(۱۰) این خبرگزاری به نقل از منابع فلسطینی ادامه داد در جریان نبردهای دیروز و امروز، ارتش رژیم صهیونیستی ضمن تحمل ۲۰۰ کشته و زخمی، بیش از ۶۰ تانک و نفربر زرهی، ۳ هواپیما و ۲ بالگرد خود را از دست داده است.^(۱۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر اعلام کرد: هم‌زمان با حمله هواپیماهای رژیم اشغالگر قدس به بیروت که به مدت نیم‌ساعت به طول انجامید و با آتش شدید ضد هوایی مواجه شد، مقارن ظهر امروز ناوچه‌های ارتش صهیونیستی در حالی که به سواحل غربی بیروت نزدیک می‌شدند، با آتش توپخانه و انواع سلاح مدافعان لبنانی و فلسطینی روبه‌رو شدند، این مدافعان سعی کردند از نزدیک تر شدن متجاوزان جلوگیری کنند. در ساعت ۱۲:۱۵ به وقت بیروت نیز مناطق جنوبی این شهر از جمله شهر دامور بمباران شد که خسارات سنگین مالی و تلفات جانی در بر داشت.^(۱۲)

خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین به نقل از منابع فلسطینی خبر داد: سرانجام، نیروهای رژیم صهیونیستی توانستند امروز به بندر صیدا (شمال صور) نفوذ کنند.^(۱۳)

۶۴۷

امام خمینی در پیامی به مناسبت تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان و بمباران ایلام از سوی ارتش عراق فریاد استرجاع* سردادند و تأکید کردند همه مسلمانان باید به خاطر کمک دولت‌های کشورهای اسلامی به امریکا، رژیم صهیونیستی و عراق استرجاع کنند. آیت‌الله منتظری نیز در پیامی

* ذکر انا لله و انا الیه راجعون، هنگام مواجهه با مصائب بزرگ.

ضمن موظف دانستن همه مسلمانان به دفع تجاوز رژیم صهیونیستی، از کشورهای آزاد و غیرمتعهد خواستند متعهدانه و آگاهانه با رژیم سفاک و غاصب عراق و رژیم اشغالگر قدس برخورد کنند. امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، امروز دریامی خطاب به مردم ایران، لبنان و همه مسلمانان جهان اعلام کردند: «بسم الله الرحمن الرحيم. انا لله و انا اليه راجعون. من کلمه استرجاع را نه برای جنایات اسرائیل و شهادت و آسیب بسیاری از مسلمانان مظلوم جنوب لبنان عزیز می گویم، گرچه آن هم استرجاع دارد؛ و نه برای شهرها و روستاهای آن کشور اسلامی که به دست جنایتکار رژیم صهیونیستی کافر اسرائیل اشغال و خراب شده است، گرچه آن هم استرجاع دارد؛ و نه برای فلسطینی های مظلوم زیر ستم اسرائیل، گرچه آن هم استرجاع دارد؛ و نه برای شهادت بیش از چهل زن و مرد و کودک شیرخوار ایلام که به دست جنایتکار صدامیان، در حال شعار برضد امریکا و اسرائیل خونخوار، هدف بمب واقع و آسیب بیش از دویست نفر مسلمان عشایر بی گناه و خرابی مسجد، تکیه، بیمارستان و خانه های مظلومان است، گرچه آن هم استرجاع دارد؛ بلکه برای بی تفاوتی کشورهای اسلامی یعنی حکومت های آنها استرجاع می کنم و ای کاش فقط بی تفاوتی بود.

من استرجاع برای پشتیبانی بسیاری از حکومت ها از اسرائیل و صدام، این دو ولد نامشروع امریکا می کنم. من و هر مسلمانی در هر جا هست باید استرجاع کنیم برای کمک های مادی و معنوی دولت های کشورهای اسلامی به امریکا رأس جنایتکاران و اسرائیل و بعث غفلقی عراق، پیاده کننده منویات شوم امریکا و صهیونیسم جهانی. هر مسلمان غیرتمند باید استرجاع کند برای پیشنهاد حکم جهاد [ازسوی رادیو عربستان سعودی] با یک کشور مخالف اسرائیل [ایران] به اتهام دروغین دریافت اسلحه از اسرائیل [توسط ایران] و کوشش در راه به رسمیت شناختن اسرائیل متجاوز به کشور اسلامی لبنان و به شهادت رساندن هزاران مسلمان بی گناه جنوب آنجا. اسرائیل متجاوز جنایتکار تأیید باید شود و امریکای رأس متجاوزین، با ذخایر کشورهای مظلوم مستمند اسلامی، کمک مادی و با کوشش های رسانه های گروهی منطقه اسلامی، کمک سیاسی و معنوی شود و فلسطین و سوریه باید تنها بمانند. صدام صد درصد مخالف اسلام باید در تجاوز به ایران و هلاکت حرث و نسل ناحیه مسلمان عرب نشین و قریه آنان تأیید تبلیغاتی و کمک های مادی و نظامی شود و کشور اسلامی ایران که برای احیای اسلام و قرآن کریم به پا خاسته، باید تنها باشد. اینها و مطالب بسیار دیگر، مصائبی برای مسلمانان است که باید دسته جمعی استرجاع کنند. اینجانب مصیبت های عظیمی را که بر برادران مظلوم بی یار و یاور جنوب لبنان وارد شده است؛ و همچنین مصائب وارده بر مظلومان ایلام و دیگر مناطق جنگ زده ایران را تسلیت عرض نموده و برای شهدا در طول دفاع مظلومانه این دو کشور اسلامی رحمت و مغفرت و برای بازماندگان آنان صبر و استقامت از خداوند تعالی مسئلت می نمایم و از خداوند تعالی می خواهم که این دولت های بی توجه به مصالح کشورهای اسلامی و بی اعتنا به احکام قرآن کریم را از خواب غفلت بیدار نماید و دشمنان اسلام و مسلمین را منکوب فرماید. والسلام علی من اتبع الهدی.»^(۱۴)

همچنین، در پیامی که به همین مناسبت امروز از طرف آیت الله منتظری صادر شده است، حمله همه جانبه رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، به مثابه به صدا درآمدن زنگ خطری از ناحیه جبهه کفر غرب و شرق علیه اسلام و سرزمین های اسلامی دانسته شده و با اعلام اینکه در چنین موقعیتی وظیفه همه مسلمانان دفع این حمله می باشد، آمده است: «نگرانی ما از این است که چرا علما و وعاظ و دانشجویان و روشن فکران متعهد مسلمان در کشورهای اسلامی این وضع ذلت بار را مشاهده می کنند و دم فرو بسته اند.»

در ادامه این پیام، بر بازگشت به اسلام، پیاده کردن دستورهای آن و همبستگی همه مسلمانان، به عنوان تنها راه نجات مسلمانان و دفع ظلم صهیونیسم و قطع دست ایادی امریکا از بلاد و سرنوشت مادی و معنوی مسلمانان تأکید و اضافه شده است: «تا کی مسلمانان باید از قدرت معنوی و مادی خود غافل باشند. آنان با نفت خود می توانند امریکا و غرب استعمارگر را به زانو در آورند. چرا از قدرت ایمان و وحدت کلمه و توکل به خدای متعال و ایثار مال و جان در راه او غافل اند؟ چرا تاریخ پرشکوه صدر اسلام را فراموش کرده اند؟»

آیت الله منتظری در این پیام همچنین با تأکید بر اینکه اگر دولت های مرتجع منطقه با طرح کمپ دیوید و طرح فهد مخالفت می کردند، امروز رژیم غاصب صهیونیستی این چنین گستاخانه جنوب لبنان را به خاک و خون نمی کشید، اضافه کرده است: «اگر این دولت ها با کمک های مادی خود، صدام متجاوز و آتش افروز را یاری نمی کردند و به جای گسترش و طولانی نمودن جنگ تحمیلی، با جمهوری اسلامی جوان ایران که با تمامی قوا خود را برای مقابله با اسرائیل آماده می کند، هماهنگ می شدند، امروز دو ارتش قوی و مسلمان ایران و عراق در مرزهای اسرائیل همدوش با سایر دولت های مترقی و مخالف با اسرائیل در حال جهاد و جنگ با دشمن اسلام و عرب بودند و اسرائیل به خود جرئت نمی داد این چنین با مقدسات اسلام و ملت عرب بازی کند.»

وی در پایان پیام خود با اعلام اینکه ملت مسلمان ایران آرزو دارد به زودی جنگ با عراق پایان پذیرد و برای نجات سرزمین فلسطین تمام توان و قدرت خود را به کار گیرد، از کشورهای آزاد و غیر متعهد جهان خواست: «متعهدانه با ریشه های بحران در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] و خطری که دو رژیم سفاک و غاصب بعث امریکایی عراق و صهیونیسم اسرائیل برای امنیت و آرامش جهانی و منطقه دارند، آگاهانه برخورد نمایند و کاری نکنند که اعتماد ملت های زیر ستم این کشورها از آنان سلب گردد.»^(۱۵)

۶۴۸

یک هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایران برای بررسی تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و نحوه کمک به مقاومت مردم لبنان و فلسطین در برابر این تجاوز عازم سوریه شد.

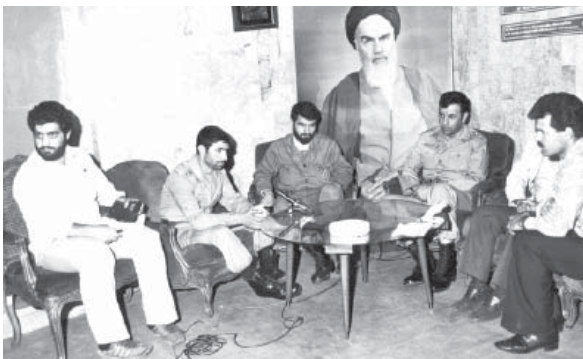
به نوشته روزنامه کیهان، بعد از ظهر امروز، یک هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایران متشکل از سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، رفیعی نماینده ویژه رئیس جمهور و لواسانی مدیرکل

امور افریقا و آسیای وزارت امور خارجه رهسپار دمشق شد تا ضمن ملاقات با مقامات سوریه و سازمان آزادی‌بخش فلسطین تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان را بررسی کند.^(۱۶) از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از دمشق گزارش داد این هیئت پس از ورود به این شهر همراه حجت‌الاسلام علی‌اکبر محتشمی‌پور سفیر ایران در سوریه و محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه پاسداران با حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، دیدار کرد. بنا بر این گزارش، در این دیدار که عبدالحلیم خدام وزیر امور خارجه سوریه و چند تن از مقامات برجسته سیاسی، نظامی و امنیتی این کشور نیز حضور داشتند، سرهنگ سلیمی ضمن تسلیم پیام آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور پیشنهاد ایران برای ارسال نیرو و تجهیزات نظامی به لبنان به‌منظور مقابله با حمله رژیم صهیونیستی را تشریح کرد. در پایان این دیدار که سه ساعت به طول انجامید، قرار شد هیئت ایرانی فردا با یک هیئت نظامی سوری دیدار کند.^(۱۷)

خاطر نشان می‌شود دو تن از اعضای این هیئت قبل از عزیمت به سوریه در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی اهداف این سفر را تشریح کردند. محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، گفت: «این هیئت با توافق اعضای شورای عالی دفاع جهت بررسی مسائل در این منطقه رهسپار سوریه است تا پایه‌های یک جهاد واقعی و اساسی را که سال‌های طولانی است که ملت ما در انتظار آن به سر می‌برد، طرح‌ریزی کند و به یاری خدا و پشتیبانی ملت قهرمان ایران که بزرگ‌ترین ارتش‌های خاورمیانه را به زانو درآورد، درس بزرگی به صهیونیسم بین‌الملل بدهیم.» وی افزود: «پیش‌بینی امام امت در مورد دست‌نکشیدن امریکا از ملت‌ها، امروز روشن و مشخص گردید که امریکا و صهیونیسم بین‌الملل توطئه‌ای را که سال‌ها در انتظار آن بودند و تاکنون نتوانسته بودند آن را عملی سازند، امروز به اعتبار اینکه جمهوری اسلامی ایران درگیر جنگ است، از این فرصت استفاده کردند و نقشه شوم همیشگی خود را که اشغال سرزمین‌های

مسلمانان از جمله لبنان، سوریه و سایر کشورهاست و آن را بنیان‌گذاران صهیونیسم طرح‌ریزی کرده و از سوی امریکا، انگلستان و فرانسه نیز پشتیبانی شده بود، از چند محور به اجرا درآوردند و اکنون نیز قسمت زیادی از خاک لبنان در اشغال آنهاست.»

فرمانده کل سپاه پاسداران ضمن درخواست از مردم برای شرکت در آموزش‌های نظامی و آمادگی

هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایران متشکل از سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، رفیعی نماینده ویژه رئیس‌جمهور و لواسانی مدیرکل امور افریقا و آسیای وزارت امور خارجه رهسپار دمشق شد.

رزمی به منظور نبرد با صهیونیست‌ها گفت: «اکنون فرصت خوبی است تا نشان دهیم این فکر دشمن که ایران در گیر جنگ نمی‌تواند کاری کند، حماقت بزرگی است؛ زیرا ما ثابت خواهیم کرد که می‌توانیم و امیدواریم مردم حزب‌اللهی، هم جنگ با عراق را به‌زودی تمام کنند و هم پایریزی این جهاد مقدس را که سال‌های طولانی است انتظارش را داریم، آغاز کنند.»

سرهنک صیاد شیرازی نیز گفت: «به دنبال جنایات اسرائیل غاصب در سرزمین مسلمان‌نشین لبنان و به پیروی از سیاست جمهوری اسلامی جهت مطالعات و بررسی‌های لازم و در صورت نیاز کمک به مسلمانانی که در زیر ظلم و ستم رژیم غاصب اسرائیل هستند، عازم سوریه می‌باشیم.» وی با اشاره به بیانات امام خمینی مبنی بر بی‌تفاوت نبودن مسلمانان در مقابل ظلم و تأکید بر یاری مسلمانان به‌خصوص مستضعفان جنوب لبنان و آوارگان فلسطینی اضافه کرد: «ما ضمن حفظ جبهه‌های نبرد با رژیم متجاوز صدام و پیروزی‌های خود، این امکان را داریم که رزمندگان مسلمان خود را جهت مقابله با رژیم تجاوزگر اسرائیل به این منطقه گسیل داریم.»^(۱۸)

۶۴۹

شورای عالی دفاع تشکیل جلسه داد. پس از پایان این جلسه، سخنگوی شورا از تصمیمات اتخاذشده درخصوص حمایت ایران از لبنان و سوریه، پاسخ به نامه رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی و برنامه‌های آینده ایران برای مقابله با ارتش عراق گفت.

شورای عالی دفاع به ریاست آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور و با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگو و نماینده امام خمینی در این شورا، میرحسین موسوی نخست‌وزیر، سیداحمد خمینی فرزند امام خمینی، سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، ناخدا بهرام افضلی فرمانده نیروی دریایی، احمد عزیزی قائم‌مقام وزیر امور خارجه، علی شمخانی قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران و کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ، در ساختمان مجلس شورای اسلامی تشکیل جلسه داد.

پس از پایان این جلسه که حدود دو ساعت به طول انجامید، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی گفت: «در جلسه امشب شورای عالی دفاع، محور اصلی مذاکرات را جنگ تحمیلی عراق علیه ایران تشکیل داد و بیشتر برنامه‌ها و حرکات‌های آینده ایران در مقابله با رژیم صهیونیستی عراق مورد بحث و بررسی قرار گرفت و همان‌طور که ما از قبل منتظر بودیم که با فرماندهی امریکا حرکات تازه‌ای در منطقه صورت بگیرد و با سخنانی که وزیر امور خارجه امریکا اظهار داشت و پیرو آن کابینه اسرائیل اعلام نمود که در چارچوب سیاست امریکا در منطقه عمل خواهد کرد؛ و نیز با حرکت اخیر مصر، سعودی، عمان و اردن ما انتظار این عمل از سوی اشغالگران قدس را داشتیم و همه اینها مربوط به پیروزی رزمندگان اسلام در خرمشهر می‌شود و در این رابطه تصمیماتی اتخاذ شد و در صورت ضرورت ما هرگونه اقدامی را در حمایت

از کشورهای اسلامی به خصوص جنوب لبنان و حمایت از سوریه در صورتی که وارد جنگ با اسرائیل شود به عمل خواهیم آورد و هیئت نظامی سیاسی ایران جهت هماهنگ کردن نیروهای جمهوری اسلامی ایران با نیروهایی که در جنگ فعالیت دارند، عازم سوریه شده است.»
 سخنگوی شورای عالی دفاع در مورد ترکیب نیروهای اعزامی به جنوب لبنان گفت: «ما هیچ نوع محدودیتی قائل نیستیم و از آنجا که دشمن اصلی، اسرائیل است، داوطلب بسیار زیاد است و ارتش و سپاه پاسداران نیز میل زیادی برای نبرد با اشغالگران قدس دارند و ما منتظر هستیم که ببینیم چه مقدار به حضور نیروهای ما در منطقه نیاز است و به هر اندازه‌ای که نیاز باشد ما [نیرو] اعزام خواهیم کرد.»

هاشمی رفسنجانی درباره متن پیام احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، که امروز توسط فرستاده این کمیته تسلیم رئیس‌جمهور ایران شده است، گفت: «آقای سکوتوره طی نامه‌ای که امروز به دست آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای رسیده، از ایشان جهت مسافرت به ریاض دعوت کرده است و هرچند که مفهوم این دعوت روشن نبود، طبعاً ما نمی‌توانستیم چنین چیزی را بپذیریم. قرار شده است که در جواب این نامه بر شرایط عادلانه گذشته ما برای دستیابی به صلح تأکید شود و ما فکر می‌کنیم که نیازی به زحمت کشیدن و رفتن به اینجا و آنجا نباشد.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درباره برنامه‌های آینده ایران در مقابله با ارتش بعث عراق نیز گفت: «اقدامات ما همچون گذشته، اقدامات نظامی است و ما مردم عراق را مردم خودمان می‌دانیم و حاضر نیستیم حتی از بینی کسی خون جاری شود و ما حاضر به خراب کردن حتی یک خانه مردم عراق نیستیم؛ هرچند همچون گذشته، در فرصت مناسب و هر جا که لازم باشد جواب صدام را خواهیم داد.»

هاشمی رفسنجانی در پایان، ضمن تحلیلی از اوضاع متشنج منطقه اضافه کرد: «به نظر ما تحولات اخیر منطقه مربوط به پیروزی رزمندگان اسلام و فتح خرمشهر می‌شود که این تحولات به هم مربوط می‌شود.»^(۱۹)

۶۵۰

در پی پیام امروز امام خمینی و نیز جلسه امشب شورای عالی دفاع، سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه‌ای مشترک اعلام کردند که تعدادی از واحدهای مسلح ایران برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان اعزام خواهند شد.

ستاد مرکزی سپاه پاسداران و ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امشب با انتشار اطلاعیه‌ای مشترک ضمن اشاره به تهاجم ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و تأکید بر اینکه «اینکه اسرائیل، این جرثومه پلید امپریالیسم جهانی، بی‌شرمانه و وقیحانه با کشتار مسلمانان به اشغال جنوب لبنان دست زده و بدیهی است به چنین تجاوز جنایت‌بار آشکاری پاسخی مردانه باید داد»،

اعلام کردند: «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران در فرمان‌بری از اوامر زعیم عالی‌قدر و فرماندهی کل قوا حضرت امام خمینی ... تعدادی از واحدهای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی را به جنوب لبنان جهت مبارزه و رویارویی با اسرائیل، این دشمن شماره یک اسلام و مسلمین، اعزام می‌دارند. مراکز ثبت‌نام از داوطلبان حضور در جبهه‌های نبرد با متجاوزان صهیونیست در اطلاعیه‌های بعدی به اطلاع امت قهرمان و مسلمان خواهد رسید. ...»^(۳۰)

۶۵۱

رئیس مجلس شورای اسلامی ضمن تحلیل تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و تأکید بر حمایت ایران از مردم لبنان و فلسطین، این تجاوز را با جنگ ایران و عراق مرتبط دانست و خطاب به دشمنان جمهوری اسلامی گفت شما نمی‌توانید به بهانه تجاوز به لبنان از دستیابی ایران به حقوقش جلوگیری کنید. نمایندگان مجلس نیز با امضای بیانیه‌ای از ملت‌های جهان خواستند برای اعزام نیرو به جنوب لبنان به ملت ایران بپیوندند.

صبح امروز جلسه علنی مجلس شورای اسلامی به ریاست حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی تشکیل شد. در این جلسه، رئیس مجلس در سخنانی با اشاره به حملات گسترده روز گذشته ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان گفت: «قضیه به‌نظر ما بسیار مهم است و از محدوده یک تجاوز به یک کشور اسلامی، مسئله بالاتر است. کمی برگردیم به گذشته و هفته قبل؛ وزیر خارجه امریکا وعده داد که در رابطه با پیروزی جمهوری اسلامی در خرمشهر، هفته آینده در خاورمیانه امریکا فعال‌تر است. رادیو اسرائیل رسماً اعلام کرد که مصر با اسرائیل در گفت‌وگویی هستند که فکری برای حرکت تهاجمی جمهوری اسلامی نکنند. یعنی دنبال استراتژی مشترک‌اند. رادیو لیبی رسماً اعلام کرد که کنفرانس سری در بندر عقبه [متشکل] از صدام، فهد، رئیس کشور عمان (قابوس) و اردن تشکیل شده که فکری برای پیروزی اسلام و آینده منطقه، درمورد حرکت آینده جمهوری اسلامی ایران نکنند. از پیش، سازمان آزادی‌بخش فلسطین اعلام کرده بود که ما ممکن است مورد تهدید قرار بگیریم. نیروهای حافظ صلح سازمان ملل در مرز اسرائیل و لبنان مستقر بودند و مسئولیت داشتند. هماهنگ، پریروز صدام در ایلام جنایت کرد و اسرائیل در جنوب لبنان. دیروز، یک پرده از آنچه که طراحی شده بود و احتمالاً در جلسه سری کاخ ورسای [با حضور سران هفت کشور صنعتی جهان در فرانسه] به تصویب رسیده بود. اولین برنامه، شروع شده و به‌نظر ما بسیار عمیق و ریشه‌دار و توطئه وسیع است. البته اینکه موفق باشد یا نه مسئله دیگری است و آن بستگی به حرکت ما و مقاومت نیروهای مقاومت اسلامی در منطقه دارد؛ اما اینکه توطئه خطرناک است قابل توجه است. ما هم هشدار می‌دهیم به ملت قهرمان ایران و هم هشدار می‌دهیم به نیروهای مخلص در منطقه و هم اعلام خطر می‌کنیم به نیروهای ارتجاعی که احیاناً در این توطئه و پشت سر این توطئه هستند.»

رئیس مجلس در ادامه سخنان خود با تأکید بر اینکه «اشغال جنوب لبنان برای ما و کشورهای مترقی و مسلمان عرب به هیچ قیمت قابل قبول نیست و مثل خاک ایران و مثل خرمشهر و بستان از آن دفاع خواهیم کرد»، افزود: «اشغال مراکز سازمان آزادی بخش فلسطین در لبنان و بمباران اردوگاه‌های آوارگان فلسطینی در لبنان و سرکوب نیروهای مبارز جنبش امل در لبنان برای ما مثل اشغال پادگان دژ خرمشهر و دزفول و پادگان حمید است و آن را تحمل نمی‌کنیم و از همین حالا اعلام کرده‌ایم و می‌کنیم که نیروهای سیاسی، نظامی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در مقابل این تهاجمی که صهیونیست‌ها و امپریالیست‌ها و ارتجاع منطقه علیه لبنان آغاز کرده‌اند، با همه وجود به میدان خواهند رفت و امروز، نماینده نظامی ما به سوریه خواهد رفت که با مسئولان دولت دوست و مجاهد سوریه و سازمان آزادی بخش فلسطین قرار هرگونه همکاری و مساعدت را با آنها بنماییم. اما مطلب تنها بسته به ما و سوریه و لبنان و سازمان آزادی بخش فلسطین نیست. در درجه اول از کشورهای جبهه پایداری و در درجه دوم از همه کشورهای اسلامی، لااقل از ملت‌های اسلامی ما دعوت می‌کنیم حالا که آنها این تجاوز را آغاز کرده‌اند، وارد یک معرکه وسیعی بشوند و دست تجاوز را از منطقه کوتاه کنند.»

هاشمی رفسنجانی در پایان گفت: «ما اعلام می‌کنیم اینجا کلاه سر جمهوری اسلامی نمی‌رود. به بهانه تجاوز به لبنان، نمی‌توانید جمهوری اسلامی را از گرفتن حقش از صدام که امروز همراه بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] است ... و در توطئه مشترک، لبنان و ایلام را بمباران می‌کند، شما نمی‌توانید دست ما را از گرفتن حقمان بازدارید. ما با همه وجودمان، هم برای حقمان در کشور خودمان می‌جنگیم و دفاع می‌کنیم و هم نیروی آن را داریم که در منطقه در کنار برادران عرب و مسلمان با اسرائیل رسماً وارد جهاد بشویم. بنابراین، به کسانی که مخلصانه در فکر پایان دادن جنگ تحمیلی عراق علیه ایران هم هستند، اعلام می‌کنیم که نخواهند از موقعیت استفاده کنند و فکر نکنند ما به چیزی کمتر از حقوق اعلام شده خودمان می‌توانیم قناعت کنیم.»^(۱)

در پایان جلسه علنی امروز مجلس، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد خاتمی رئیس کمیسیون امور خارجه مجلس، بیانیه‌ای را در محکومیت تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان که به امضای ۱۵۰ تن از نمایندگان مجلس* رسیده است، قرائت کرد. در این بیانیه فاجعه اخیر در جنوب لبنان نتیجه وجود رژیم صهیونیستی در قطب دنیای اسلام و هم‌زمانی آن با جنایت رژیم بعث عراق در بمباران ایلام نیز نشان‌دهنده وحدت راهبردی استکبار در مقابله با انقلاب اسلامی دانسته شده و آمده است: «پیکرهای قطعه‌قطعه شده زنان و مردان و کودکان در جنوب لبنان و در ایران نشان همبستگی ملت‌های بیدار شده مسلمان در سراسر دنیای اسلامی و درک درست این معنی ازسوی امپریالیسم است که سقوط صدام مقدمه آزادی فلسطین است. این کشتارهای

* تعداد نمایندگان امضاکننده این بیانیه به نقل از یادداشت‌های روزانه رئیس مجلس است. [اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ اول ۱۳۸۱، ص ۹۸]

وحشیانه درعین حال نشان ضعف و زبونی استعمار در مقابله با انقلاب کبیری است که از میهن اسلامی ایران آغاز شده است و دیر یا زود سراسر منطقه را خواهد پوشاند و تلاش‌های امریکا و اسرائیل برای سرکوب انقلاب ملت‌های مسلمان در منطقه با امپریالیسم و صهیونیسم بین‌المللی برای نجات صدام که بدون شک سقوط او پیش‌درآمد سقوط رژیم پوشالی صهیونیستی در فلسطین اشغالی خواهد بود در سایه همت و ایمان مسلمانان به نتیجه نخواهد رسید.»

در ادامه این بیانیه، به بی‌تفاوتی مجامع بین‌المللی و محافل مدعی دفاع از حقوق بشر در برابر جنایات رژیم صهیونیستی و صدام که به ناامیدی ملت‌های محروم از اقدامات چنین محافلی خواهد انجامید، اشاره شده و آمده است: «تنها راه نجات دنیای اسلام از چنگال استکبار جهانی و صهیونیسم و مزدوران و وابستگان به این دو، قیام دسته‌جمعی ملت‌های مسلمان و درس گرفتن از انقلاب شکست‌ناپذیر اسلامی در ایران است. اینک فرصت بسیار مناسبی پدید آمده است تا تمامی مسلمانان در معرکه‌ای بسیار گسترده برای نابودی سرطانی که ده‌ها سال است پیکر دنیای اسلام و مستضعف را می‌آزارد، وارد کارزار شوند و از این‌رو ضمن تأیید پیشنهاد رئیس‌جمهور محترم و رئیس مجلس شورای اسلامی مبنی بر اعزام نیرو جهت جنگیدن با اشغالگران فلسطین امیدواریم که دیگر ملت‌ها نیز به ملت مسلمان ایران تأسی کنند و اجازه ندهند که وابستگان امپریالیسم و صهیونیسم بار دیگر رژیم اشغالگر فلسطین را از تیررس خشم مقدس توده‌های مسلمان نجات دهند. ما مطمئن هستیم که به‌زودی و پس از پیروزی عاجل بر رژیم صدام، تمامی رزمندگان توانمند اسلام در ایران در خدمت آرمان بزرگ اسلامی یعنی تسخیر خاک مقدس فلسطین از لوث وجود اشغالگران متجاوز قرار خواهند گرفت.»^(۲۲)

۶۵۲

نخست‌وزیر با اعلام اینکه موضع دولت جمهوری اسلامی ایران در قبال حمله رژیم صهیونیستی به لبنان حمله متقابل است، اضافه کرد دولت از تصمیم شورای عالی دفاع برای اعزام نیرو به لبنان حمایت می‌کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، میرحسین موسوی نخست‌وزیر، امشب در گفت‌وگویی درباره موضع دولت جمهوری اسلامی ایران در قبال تهاجم رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان گفت: «موضع دولت جمهوری اسلامی ایران در مقابل حمله اسرائیل، حمله متقابل است و این موضع‌گیری تنها از دولت نیست، بلکه ناشی از موضع انقلاب اسلامی از بدو پیدایش دولت اسرائیل در منطقه می‌باشد که متجاوز از ۲۰ سال پیش توسط حضرت امام [خمینی] بیان شده است.»

وی درخصوص تصمیم دولت برای مقابله عملی با این تجاوز نیز اظهار کرد: «شورای عالی دفاع تصمیم گرفت که رزمندگان ایران اسلامی فعلاً در کنار نیروهای رزمنده سوری و لبنانی و

فلسطینی علیه اسرائیل بجنگند. دولت قویاً از تصمیم شورای عالی دفاع حمایت می‌کند و من در اولین جلسه رسمی هیئت دولت لایحه تأمین هزینه مقابله مسلحانه با اسرائیل را مطرح خواهم ساخت و یقین دارم که برادران خدمتگزار در هیئت دولت از آن استقبال خواهند کرد و مجلس شورای اسلامی و ملت نیز با آغوش باز از این طرح استقبال می‌نمایند.»

نخست‌وزیر با اشاره به اعزام هیئت بلندپایه ایرانی به سوریه گفت: «این هیئت عالی مرکب از فرماندهان عالی‌رتبه نظامی و مقامات دولتی هستند و ما برای آنکه نشان دهیم در موضع مقابله با رژیم غاصب اسرائیل جدی هستیم، نیروهای خود را به همین منظور برای اعزام آماده کرده‌ایم و تیپ‌های مشخصی از ارتش و سپاه پاسداران آماده می‌باشند که هر لحظه امکانات حضور آنان برای نبرد مهیا شود، به سمت جبهه‌های لبنان و سوریه اعزام شوند.»

موسوی درمورد نقش احتمالی کشورهای مرتجع منطقه در مسئله رژیم صهیونیستی گفت: «طبیعی است که ایادی امریکا در منطقه در کنار امریکا و اسرائیل می‌باشند و ما در مقابله با این‌گونه کشورها می‌گوییم اگر آواکس‌ها و فانتوم‌هایی که با پول مسلمین تهیه کرده‌اید به جبهه نمی‌آورید، حداقل از سلاح نفت استفاده کنید و شیرهای نفت خود را روی امریکا ببندید. اما اینها هواپیماهای خودشان را برای امریکا نگه داشته‌اند و آواکس‌ها و فانتوم‌ها یکسره در خدمت اسرائیل و امریکا می‌باشند.»

وی درباره ارتباط حملات ارتش عراق به ایران با حملات ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان نیز اظهار کرد: «ما همیشه گفته‌ایم جبهه‌ای که استکبار جهانی به سرکردگی امپریالیزم امریکا و صهیونیزم گشوده است، به وسعت همه کشورهای اسلامی در جهان می‌باشد. چه فرقی است بین رژیم صدام و رژیم صهیونیستی در اسرائیل، که هر دو نوکر امریکا هستند. بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] تروریست به جنوب لبنان حمله می‌کند و صدام کافر به غرب و جنوب کشور ما. برای ما جنگ با صدام و بگین فرقی ندارد و اساساً ما تجاوز اسرائیل به جنوب لبنان را با تجاوز صدام به جنوب و غرب ایران بی‌ارتباط نمی‌دانیم و هر دو را ناشی از استراتژی پنتاگون می‌بینیم. امروز، انقلاب اسلامی تا آن اندازه قدرتمند است که می‌تواند در دو جناح مشخص این توطئه یعنی در جنوب لبنان و سوریه و در مرزهای جنوبی و غربی کشورمان به نبرد بپردازد.» (۲۳)

۶۵۳

ضدانقلابیون مسلح علاوه بر حمله خمپاره‌ای به مقر سپاه پاسداران مهاباد و درگیری با نیروهای یکی از پایگاه‌های کامیاران مسیرهای منتهی به دو پایگاه خودی در محور پیرانشهر - سردشت را مین‌گذاری کردند. نیروهای سپاه نیز مرکز تجمع ضدانقلابیون در صائین‌دژ را متلاشی کردند. به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، ساعت ۳ بامداد امروز مقر سپاه

پاسداران شهر مهاباد هدف حمله خمپاره‌ای ضدانقلابیون قرار گرفت. در این حمله ۳ گلوله خمپاره به داخل ساختمان سپاه و ۲ خمپاره به خارج آن اصابت کرد و یک نفر مجروح شد.^(۲۴) واحد عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) نیز گزارش داد: در درگیری امروز نیروهای تأمین پایگاه کاستره از توابع کامیاران با ضدانقلابیون که ۳ ساعت به طول انجامید، ۴ نفر از نیروهای خودی شهید شدند و یک نفر مجروح شد. از تلفات عناصر ضدانقلاب گزارشی در دست نیست.^(۲۵) همچنین، اداره اطلاعات نخست‌وزیری در گزارش امروز خود آورده است عناصر حزب منحلہ دمکرات کردستان به منظور جلوگیری از هرگونه کمک‌رسانی به پایگاه‌های غله حوآط‌آباد و جیران در محور پیرانشهر - سردشت، راه‌های منتهی به این دو پایگاه تأمین را مین‌گذاری کرده‌اند و قصد حمله به آنها را دارند.^(۲۶)

از سوی دیگر، گروهی از پاسداران سپاه امروز در یکی از مناطق صائین‌دژ به مرکز تجمع عناصر ضدانقلاب مسلح حمله کردند که با کشته‌شدن ۱۱ تن از افراد ضدانقلاب این مرکز متلاشی شد.^(۲۷)

۶۵۴

در شهرستان فیروزآباد، ۲ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) هنگام مواجهه با نیروهای بسیجی خودکشی کردند. در تهران نیز تعدادی از اعضای این سازمان و دو گروه دیگر ضدانقلاب کشته یا دستگیر شدند.

به گزارش واحد اطلاعات سپاه پاسداران منطقه ۹ کشور (شیراز)، امروز پس از اطلاع از حضور ۳ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در منطقه مهکویه شهرستان فیروزآباد استان فارس، گروهی از نیروهای بسیج عشایر به محل رفته و در کوه‌های پیرینی با آنان مواجه می‌شوند. این ۳ منافق بی‌درنگ قرص سیانور می‌خورند و در نتیجه، یکی از آنان در محل و یکی دیگر در بیمارستان جان خود را از دست می‌دهند. گفتنی است این افراد در درگیری چندی پیش نیروهای خودی و نیروهای خوانین در مهکویه شرکت داشتند.^(۲۸)

روزنامه کیهان نیز در شماره امروز خود به نقل از روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی از دستگیری ۱۳ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) و یک عضو حزب دمکرات کردستان در چند روز گذشته در نقاط مختلف شهر تهران خبر داد و اضافه کرد که ۲ عضو دیگر هم هنگام درگیری و فرار کشته شدند. از این عده بیش از ۱۰ قبضه اسلحه از انواع مختلف، بمب دستی قوی و اسناد درون‌گروهی و عملیاتی به‌دست آمد. به نوشته این روزنامه، پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی در دو عملیات دیگر نیز با کشف ۲ خانه تیمی موفق شدند ۲ منافق را دستگیر کرده و تعدادی اسلحه و اسناد از آنان به‌دست آورند.^(۲۹)

۶۵۵

واحد نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی سپاه پاسداران ارومیه امروز در نامه‌ای به سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز) فعالیت‌های فرهنگی ماه‌های اخیر این واحد در خصوص نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها) و وابستگان آنها را تشریح کرد.

در این نامه با اعلام اینکه در شناسایی اماکن استقرار بارزانی‌ها، به‌عنوان مرحله اول فعالیت این واحد، مشخص شد ۶ تا ۸ هزار نفر از بارزانی‌ها در زیوه، رازان، پیرانشهر، اشنویه و نقده و ۲۰۰ تا ۳۰۰ خانوار آنها در ارومیه و روستاهای آن مستقر هستند، آمده است: «چون کار فرهنگی با این نیروها بسیار مشکل است، به‌دلیل جو حاکم بر آنها که حتی در بعضی از مکان‌ها تماس با این افراد غیرممکن است، لذا تعداد زیادی مجله و اعلامیه و پوستر و عکس امام [خمینی] و پیام‌های امام و شعارهای پارچه‌ای که به زبان کردی و عربی نوشته شده بود و از طریق سپاه پاسداران و وزارت ارشاد اسلامی چاپ گردیده بود، در مکان‌های یادشده، خودمان یا توسط کمیته فرعی امور پناهندگان پخش کردیم که توده آنها استقبال خوبی کردند و در یکی دو مکان نمایندگان حزب بارزانی گفتند بدهید به خودمان تا پخش کنیم؛ یعنی نمی‌خواستند پخش شود.» در ادامه نامه نیز آمده است: «در مرحله دوم، شروع به شناسایی افراد خوب که حزبی نیستند و در بین آنها موجود هستند و شناسایی تعدادی از روحانی‌های آنها که یکی دو تن از آنها علاقه‌ای به حزب ندارند، ولی می‌ترسند بیان کنند [کردیم]، ولی به‌دلیل مسائل موجود بین حزب دمکرات عراق و چند گروه اسلامی عراق که نسبتاً سپاه و گروه‌های اسلامی را تأیید می‌کند و از طرفی ما برخورد مستقیم با بارزانی‌ها نداریم و اگر مشخص شود در بعضی موارد ایجاد مشکلات می‌کند، نتوانسته‌ایم به‌طور مطلوب با افرادی که شناسایی کرده‌ایم ارتباط منظم داشته باشیم و نیز در نقده باتوجه به امکانات کمی که در اختیار نماینده حزب الله عراق گذاشتیم، در حدود ۳۵ نفر از آنها را جذب کرده است و با آنها کار فرهنگی کمی نیز می‌کند که البته حدود ۱۰ تا ۱۵ نفر از آنها نفوذی می‌باشند و از همان اول نیز این موضوع را می‌دانستیم و تدارکاتی که از تهران آمد به آنها ندادیم.» در پایان نامه اضافه شده است: «حدود دو تا سه هفته است که شروع به تهیه شعارهای اسلامی و جملات امام با عکس امام به زبان عربی و کردی و همچنین تعدادی از پیام‌های امام که درباره عراق، اکراد و عشایر و نهضت‌های اسلامی می‌باشد، به زبان کردی ترجمه و جهت تکثیر قرار شده طبق ضوابط سپاه (روابط عمومی) تکثیر و توزیع گردد.»^(۳۰)

۶۵۶

در آستانه برگزاری گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام در تهران، یکی از مسئولان سپاه پاسداران هدف این گردهمایی را ایجاد وحدت بین نهضت‌ها و بسیج ملت‌های محروم علیه رژیم صهیونیستی اعلام کرد.

حجت الاسلام سیدمهدی هاشمی

حجت الاسلام سیدمهدی هاشمی مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران، در مصاحبه‌ای با خبرنگار واحد مرکزی خبر سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران اهداف گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام را که قرار است فردا تشکیل شود، تشریح کرد. وی ابتدا با اشاره به اینکه این گردهمایی در روز ۱۵ شعبان - روز جهانی مستضعفین - و در پی دعوت سپاه پاسداران و ارگان‌های ذی‌ربط تشکیل می‌شود، گفت: «هدف از این سمینار ایجاد نوعی وحدت و انسجام و هماهنگی بین خطوط نهضت‌های آزادی‌بخش است. به‌طورکلی امروز انقلاب اسلامی مواجه با آمریکا و صهیونیسم و اسرائیل

است و این دشمن بزرگ اسلام و بشریت یعنی آمریکا و عامل دست‌نشانده‌اش اسرائیل تضادشان با ملت‌های محروم مستضعف جهان به حدی است که انقلاب اسلامی براساس رسالت دیرینه‌ای که داشته است، باید در مقابل ملت‌ها احساس مسئولیت کرده و به ندای ملت‌ها لبیک گوید. ملت‌های محروم جهان دیرزمانی است که با جاذبه‌های خط امام به انقلاب اسلامی و سیاست نه شرقی، نه غربی جذب شده‌اند و به دنبال این جذب و انجذاب است که از انقلاب اسلامی ایران توقع و انتظار دارند که انقلاب ایران زمینه وحدت و انسجام و حرکتی یکپارچه را بین نهضت‌ها به وجود آورد و بر این اساس انقلاب اسلامی از نهضت‌های آزادی‌بخش از سراسر جهان اسلام و شخصیت‌های مسلمان و مبرز و بعضی از ائمه جمعه دعوت به عمل آورده تا در این سمینار شرکت کنند و کلاً زمینه‌های یک پیش مشترک اسلامی انقلابی و زمینه‌های یک تفکر هماهنگ اسلامی را برای آینده پایه‌ریزی کنند.»

وی درمورد دعوت‌شدگان و خط مشی این گردهمایی گفت: «از کشورهای اسلامی در آسیا و آفریقا، از میان برادران اهل تسنن و تشیع و از میان همه قومیت‌ها و همه ملت‌های اسلام دعوت شده و جو سمینار آینده از جو وحدت اسلامی است. این سمینار از چندین کمیسیون تشکیل شده که به‌طور مشخص پیرامون خط رهبری و سیاست مستقل نه شرقی، نه غربی و توطئه‌های استکبار جهانی برضد ملت‌های محروم جهان و انتظاراتی که ملت‌ها از ما دارند و ما از ملت‌ها داریم و مشخصاً درمورد اسرائیل و فلسطین و انقلاب اسلامی در فلسطین این کمیسیون‌ها تشکیل می‌شود و به بحث می‌پردازد.» سیدمهدی هاشمی در ادامه سخنان خود درباره اهداف این گردهمایی اضافه کرد: «یکی از اهداف عمده این سمینار این است که ما به اسرائیل و آمریکا بفهمانیم که الان نوبت آن است که انقلاب اسلامی ایران متوجه دشمن اصلی شود و همه ملت‌های محروم را برضد دشمن اصلی و مشترک اسلام و انسانیت یعنی اسرائیل بسیج کند.» وی با اشاره به تجاوز اخیر رژیم صهیونیستی

به لبنان ادامه داد: «اگر ملت‌های اسلام و امت اسلامی در برابر اسرائیل و امریکا همواره بی تفاوت و ساکت باشند، آنها حملات خود را افزایش خواهند داد و کاری می‌کنند که زمینه موفقیت یک انقلاب اسلامی را در جهان مسدود کنند. لذا وظیفه اسلامی و انسانی و انقلابی همه ماست، اعم از انقلاب اسلامی و ملت شهیدپرور ایران و کلاً دولت انقلاب اسلامی که با تمام قدرت و با تمام وجود به ندای برخاسته شده از دل میلیون‌ها مسلمان به پاخاسته جهان لبیک گوید و این نیروها را در مقابل دشمنان اصلی یعنی امریکا و اسرائیل بسیج کند تا ما بتوانیم به امید خداوند بزرگ در آینده [زمینه‌های] حکومت حضرت ولی عصر امام زمان ارواحنا له الفدا را فراهم کنیم.»^(۳۱)

۶۵۷

پس از بازگشت دو هیئت اعزامی کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از تهران و بغداد به جده، اعضای این کمیته مذاکرات خود را در سومین روز از سر گرفتند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، عبدالله توره وزیر امور خارجه گینه، که در رأس هیئتی و با پیام رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی برای رئیس‌جمهور ایران روز گذشته به تهران آمده بود، بعدازظهر امروز به عربستان سعودی بازگشت.^(۳۲)

در این باره، رادیو ریاض نیز گفت: پس از بازگشت دو هیئت اعزامی از تهران و بغداد، کمیته صلح به ریاست احمد سکوتوره رئیس‌جمهور گینه، امشب در جده تشکیل جلسه داد تا به گزارش‌های این دو هیئت رسیدگی کند.^(۳۳) خبرگزاری رویتر هم از جده گزارش داد که در پایان این جلسه سه‌ونیم ساعته حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، گفت: «گفت‌وگوها بسیار مشکل و حساس است. ما باید درمورد اخباری که منتشر می‌کنیم محتاط باشیم؛ زیرا این اخبار می‌تواند بر پیشرفت اقدامات هیئت حسن‌نیت [کمیته صلح] تأثیر بگذارد.»^(۳۴) رویتر در گزارشی دیگر با اشاره به نامه‌هایی که روز گذشته فرستادگان این کمیته به تهران و بغداد برده بودند، اضافه کرد: «مقامات رسمی سازمان کنفرانس اسلامی از بحث درباره مفاد این پیام‌ها خودداری کردند، اما منابع آگاه گفتند که آنها از صدام حسین و [آیت‌الله] خامنه‌ای دعوت کرده‌اند تا به‌طور جداگانه ملاقات‌هایی با کمیته صلح در شهر مکه به عمل آورند.»^(۳۵)

خبرگزاری آسوشیتدپرس نیز با اعلام اینکه کمیته صلح اسلامی در حالی سومین روز مذاکرات خود در جده را برگزار کرد که گزارش‌های تأییدنشده‌ای مبنی بر رد پیشنهاد‌های اخیر این کمیته از جانب تهران وجود دارد، افزود: این جلسه که بیش از ۴ ساعت به طول انجامید، در پشت درهای بسته و فقط با حضور اعضای کمیته برگزار شد. آسوشیتدپرس به نقل از منابع دیپلماتیک غربی در جده اضافه کرد درخواست ایران برای سرنگونی صدام حسین مانع اصلی کار این کمیته است.^(۳۶) از سوی دیگر، رادیو جده گفت عراق دعوت کمیته صلح اسلامی برای حضور رئیس‌جمهور این کشور در مکه را پذیرفته است.^(۳۷)

۶۵۸

رئیس‌جمهور یمن شمالی گفت جنگ ایران و عراق اختلافات اعراب و اسرائیل را در مرتبه دوم اولویت‌های اعراب قرار داده است. وزیر مشاور در امور خارجی عمان هم معتقد است برای پایان‌دادن به این جنگ باید از بیانیه اخیر شورای همکاری خلیج فارس کمک گرفته شود.

علی عبدالله صالح رئیس‌جمهور یمن شمالی، امروز در مصاحبه با روزنامه کویتی *الرای العام* خواستار پایان‌یافتن جنگ ایران و عراق شد. وی گفت: این جنگ علاوه بر اینکه اختلافات میان اعراب را برانگیخته است، اختلافات اعراب و رژیم اسرائیل را در مرتبه دوم اولویت‌های اعراب قرار داده است.^(۳۸)

وی در مصاحبه با *السیاسه* دیگر روزنامه چاپ کویت نیز با بیان اینکه این جنگ موجب شده که به درگیری اعراب و رژیم اشغالگر قدس توجه کافی مبذول نشود، اضافه کرد: «شاهد بر این مدعا، وجود امکان بیشتر برای مانورهای تل‌آویو از جمله در بمباران راکتور اتمی عراق، الحاق بلندی‌های جولان و حملات مکرر به لبنان است.»^(۳۹)

در همین حال، یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان نیز خواستار افزایش تلاش برای یافتن راه‌حلی به‌منظور پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق شد و گفت: «باید هر دو کشور ایران و عراق درگیری خود را کنار گذاشته و برای بررسی مشکلات موجود در پشت میز مذاکره کشانیده شوند.» وی اضافه کرد: «بیانیه پایانی شورای همکاری خلیج [فارس] که اخیراً در ریاض صادر گردید، در راه پایان‌دادن به این جنگ نکاتی در بر دارد که باید از آن کمک گرفته شود.»^(۴۰)

۶۵۹

دولت ایران مشکل کمبود ارزی خود را از طریق افزایش میزان صادرات نفت حل کرده است. رادیو کلن آلمان فدرال در گفتار ساعت ۲۰ امروز خود با اعلام این مطلب اضافه کرد: «[ایران] در حال حاضر روزانه حدود ۲ میلیون بشکه نفت به خارج صادر می‌کند و مضاف بر آن مدت‌هاست که قراردادهایی نیز در زمینه صدور نفت برای سه ماه آینده منعقد کرده است. دولت ایران با روش ماهرانه خود در مورد فروش نفت توانسته قیمت نفت خود را به‌طور گام‌به‌گام افزایش دهد و اگر برای هر بشکه نفت ایران در پایان سال گذشته و اوایل سال جاری، فقط ۲۸ دلار تقاضا می‌شد، حال بهای نفت ایران برای هر بشکه به بهای در نظر گرفته‌شده از طرف سازمان اوپک یعنی ۳۴ دلار نزدیک شده است. در حال حاضر درآمد خالص ایران از راه فروش نفت در حدود یک میلیارد و پانصد میلیون دلار در هر ماه است که از این طریق نه تنها مخارج جنگ یعنی یک میلیارد دلار در ماه بلکه ارزاق عمومی، ماشین‌آلات صنعتی و... را تأمین می‌کند.»^(۴۱)

۶۶۰

امروز، تعدادی دیگر از مردم عراق با عبور از نوار مرزی به جمهوری اسلامی ایران پناهنده شدند و علت این اقدام خود را اوضاع نابسامان کشور عراق اعلام کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج، ظهر امروز، ۱۸ تن دیگر از مسلمانان عراقی از طریق مرزهای بانه و سردشت به ایران پناهنده شدند و به طور موقت در هلال احمر سنندج اسکان یافتند. این افراد از اهالی کربلا، خانیقین و سلیمانیه می باشند و در بین آنان ۵ دانشجو دیده می شود. یکی از پناهندگان به نام ابوشهاب با اعلام اینکه در تمامی شهرهای کردنشین عراق پیوسته تظاهرات علیه صدام بر پا می شود، گفت: تاکنون در سلیمانیه، مأموران دولتی حداقل ۱۵ تن از تظاهرکنندگان را به شهادت رسانده اند. وی که اهل سلیمانیه و مهندس راه و ساختمان است، اوضاع کشورش را بسیار بد توصیف کرد.

یکی دیگر از پناهندگان به نام عبود امان نیز علت پناهندگی خود به ایران را اوضاع نابسامان عراق اعلام کرد و گفت: اوضاع عراق از نظر بهداشت، اقتصاد و سیاست فلج شده است و عقیده همگان بر این است که صدام شکست مفتضحانه ای خواهد خورد.^(۴۲)

۶۶۱

فرماندهی تیپ ۲۹ پیاده عراق امروز در نامه ای به یکی از گردان های تحت امر خود از اعدام ۲۸ تن از نظامیان این کشور به جرم خیانت در جریان عملیات بیت المقدس خبر داد. متن ترجمه شده این نامه چنین است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

به کلی سری و شخصی

قرارگاه تی ۲۹ پیاده (امور اداری)

شماره / ۴۳۳/۲

تاریخ ۱۳۶۱/۳/۱۷

به : گد ۳ تی ۲۹ پیاده

موضوع: اجرای حکم اعدام

نامه فرماندهی ل ۴ به کلی سری و شخصی ۳۱۹ مورخه ۱۳۶۱/۳/۱۳ نامه به کلی سری و

شخصی ۴۲۹ مورخه ۱۳۶۱/۳/۱۵ این تیپ.

صبح مورخه ۱۳۶۱/۲/۲۵ و با حضور رفیق قربان خضر هادی عضو فرماندهی محلی حزب بعث

عربی سوسیالیستی، تعدادی از اعضای بخش های مختلف حزب و تعداد زیادی از افسران و درجه داران،

حکم اعدام افراد جنایتکار نامبرده در لیست پیوستی به علت خیانت به ملت، مردم و میهن به اجرا درآمد. جهت اطلاع و هشدار به کلیه کسانی که تصور خیانت و فرار از خدمت در نیروهای مسلح و کمک به دشمن فارسی را به هر نحو در سر می‌پروراندند که سرنوشت آنها همانند این جنایتکاران خواهد بود. سرهنگ دوم ستاد عطاءالله ایوب خلف

از طرف: فرمانده تی ۲۹ پیاده و نیروهای زیر امر^(۴۳)

در صفحه پیوست این نامه اسامی ۲۸ تن از محکومان به اعدام آورده شده است.^(۴۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۷

۱. سند شماره ۳۱۴۰۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی به اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۲. سند شماره ۲۷۶۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۳. سند شماره ۷۹۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۵۰۸، ۱۳۶۱/۳/۱۷، صص ۱ و ۲.
۴. سند شماره ۱۵۸۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۱.
۵. سند شماره ۱۵۸۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۷۹، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۶. سند شماره ۱۵۸۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۷. سند شماره ۳۵۶۱۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان (دفتر سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۸. سند شماره ۴۳۵۸۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره سوم (عملیات) ستاد مشترک ارتش به نیروی زمینی و هوایی ارتش (مدیریت عملیات) و وزارت دفاع ملی، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۰. همان، صص ۱۹ و ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۱. همان، ص ۲۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۲. همان، ص ۲۲، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۴. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۴۵)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(۴۶))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۴۷)، صص ۳۰۸ و ۳۰۹.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۱۸ - ۱۶، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۳.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، صص ۲۳، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۱۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۳.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۶ - ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸؛ و - اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۹۸.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۱۰ - ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.
۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۳.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، صص ۳ - ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۳۴. همان، ص ۲، جده - خبرگزاری رویت، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۸، جده - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۳، جده - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۳۷. همان، ص ۲۸، رادیو جده، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۸، کویت - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۳، منامه - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۴۰. همان، ص ۲۸، رادیو جده، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۴۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۱۷، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۲۳، سنج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۴۳. سند شماره ۱۵۸۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تیپ ۲۹ پیاده ارتش عراق به گردان ۳ تیپ ۲۹ پیاده، ۱۳۶۱/۳/۱۷.

۲۴. سند شماره ۶۶۲۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲۵. سند شماره ۶۶۲۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام واحد عملیات سپاه منطقه ۷ به واحد عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲۶. سند شماره ۶۶۲۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اطلاعات نخست‌وزیری به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۲۷. سند شماره ۱۵۸۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲.
۲۸. سند شماره ۶۶۲۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات منطقه ۹ سپاه پاسداران (شیراز) به اطلاعات مرکز، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۲۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۲.
۳۰. سند شماره ۴۹۷۸۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران منطقه ۵ به واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۷.
۳۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۷، ص ۳۱.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۴۱، رادیو کویت به نقل از رادیو ریاض، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۱۸ خرداد ۱۳۶۱

۱۵ شعبان ۱۴۰۲

۸ ژوئن ۱۹۸۲

۶۶۲

امروز، ارتش عراق علاوه بر تجاوز هوایی به شهر ایلام و بمباران یکی از روستاهای حومه آن، شهر آبادان را بار دیگر هدف حملات خمپاره‌اندازهای خود قرار داد که بر اثر آن تعدادی شهید یا مجروح شدند. به گزارش واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ کشور (باختران)، ساعت ۱۰ صبح امروز، ۲ هواپیمای دشمن که به حریم هوایی ایلام تجاوز کرده بودند با آتش پدافند هوایی خودی ناچار آسمان این شهر را ترک کردند و هنگام بازگشت بمب‌های خود را روی یک روستا به نام بانه‌دیده فروریختند، در نتیجه، یکی از اهالی این روستا شهید و یک نفر مجروح شد.^(۱) شهربانی استان خوزستان نیز گزارش داد امروز آبادان هدف حملات خمپاره‌اندازهای ارتش عراق قرار گرفت که بر اثر اصابت گلوله‌های خمپاره به چند نقطه این شهر ۲ نفر شهید و ۸ نفر مجروح شدند.^(۲)

۶۶۳

ارتش عراق ضمن تلاش برای تحکیم و تثبیت خطوط دفاعی خود مواضع رزمندگان ایران را در برخی جبهه‌ها هدف بمباران هوایی و حملات توپخانه‌ای قرار داد. گزارش‌های رسیده از جبهه‌های جنوب حکایت از آن دارد که در وضعیت کلی مواضع ارتش عراق در این جبهه‌ها تغییری ایجاد نشده است و نیروهای عراقی همچنان در حال مستحکم کردن مواضع دفاعی خود می‌باشند. در این میان، تبادل آتش به صورت پراکنده و متناوب با برتری دشمن ادامه دارد.^(۳) در گزارش‌های مربوط به جبهه‌های غرب کشور نیز آمده است امروز مواضع خودی در ارتفاعات میمک زیر آتش شدید نظامیان عراقی قرار گرفت که با سلاح‌های مختلف به آتش آنها پاسخ داده شد. در این تبادل آتش ۲ تن از نیروهای خودی در تپه رحمان زخمی شدند.^(۴) همچنین، در منطقه سومار علاوه بر بمباران اطراف مقرهای خودی در کوه سیاه و گل‌بسر در ساعت ۱۱ صبح، به وسیله دو هواپیمای عراقی، مواضع دفاعی نیروهای ایران در این منطقه زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفت. این حملات تلفاتی در بر نداشت و فقط یکی از سنگرهای رزمندگان منهدم شد.^(۵)

۶۶۴

ارتش رژیم صهیونیستی در پنجمین روز حملات خود به لبنان با درهم کوبیدن شهرهای بی دفاع و کشتار مردم جنوب این کشور تا نزدیکی بیروت پیش رفت. نیروهای فلسطینی و لبنانی نیز در اقدامی متقابل، مناطقی در شمال فلسطین اشغالی را زیر آتش توپخانه قرار دادند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، نظامیان صهیونیست که از روز گذشته وارد بندر صیدا شده بودند، صبح امروز، در نزدیکی روستای سعديات (۲۱ کیلومتری جنوب بیروت) مستقر شدند.^(۶) این درحالی است که علاوه بر بمباران شهر دامور (در جنوب بیروت) و بلندیهای اطراف آن به وسیله هواپیماهای رژیم صهیونیستی،^(۷) سواحل سعديات بیروت نیز زیر آتش ناوچههای صهیونیستها قرار داشت.^(۸)

این خبرگزاری همچنین با اشاره به اینکه شواهد و قرائن حاکی است ارتش رژیم صهیونیستی قصد پیشروی به سوی بیروت را دارد، اضافه کرد: «ساکنان مسلمان بیروت غربی و حومه جنوبی آن با انواع سلاحهای موجود به خیابانها ریخته‌اند تا در برابر این تجاوز از شهر خود دفاع کنند. درحال حاضر، مسلمانان بیروت سرگرم پاسداری از منطقه خلده در ۵ کیلومتری جنوب این شهر هستند. در همین حال، جوانان مؤمن بخش جنوبی بیروت با بسیج همه‌جانبه شهروندان، آنان را برای مقابله با دشمن صهیونیستی آماده می‌کنند.»^(۹)

در محور جنوبی نیز با ورود نیروهای ارتش رژیم اشغالگر قدس به شهر نبطیه (مرکز جنوب لبنان)،^(۱۰) اهالی برخی از شهرهای جنوبی که صهیونیست‌ها در نزدیکی آنها نیروهای چترباز پیاده می‌کنند، برای نجات جان خود سراسیمه به سوی دره بقاع که یکی از پایگاه‌های مهم نیروهای سوری به شمار می‌رود، عزیمت می‌کنند.^(۱۱)

از سوی دیگر، خبرگزاری فلسطینی وفا گزارش داد نیروهای مشترک فلسطینی و لبنانی در ساعت ۱:۳۰ بامداد امروز به وقت بیروت، ۳ تانک رژیم صهیونیستی را در جنوب شهر صیدا منهدم کردند و پس از آن هواپیماهای رژیم اشغالگر قدس منطقه اردوگاه عین‌الحلوه را به شدت آماج حملات خود قرار دادند. اوایل صبح نیز نیروهای مشترک، شهرک‌های یهودی‌نشین در سرزمین‌های اشغالی را زیر آتش شدید توپخانه خود قرار دادند و خسارات زیادی بر دشمن وارد کردند.^(۱۲)

۶۶۵

رژیم صهیونیستی قطعنامه اول شورای امنیت سازمان ملل درباره تجاوز اخیر ارتش این رژیم به لبنان را نپذیرفت و آمریکا قطعنامه دوم این شورا را وتو کرد. در همین حال، فرستاده امریکا به سوریه رفت و روزنامه تایمز لندن نیز تجاوز رژیم اشغالگر قدس به لبنان را با سفر فرستاده امریکا به منطقه مرتبط دانست و نوشت اسرائیل قصد دارد از تحقق اهداف این سفر جلوگیری کند.

خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، امروز با اعلام اینکه اسرائیل از پذیرش قطعنامه شورای امنیت این سازمان مبنی بر آتش‌بس و خروج فوری نیروهای این کشور از لبنان خودداری کرده است،

متن پیام ارسال شده مناخیم بگین نخست وزیر رژیم اشغالگر قدس را به اطلاع اعضای شورای امنیت رسانند. بگین در این پیام اعلام کرده است اگر اسرائیل از خطر حمله فلسطینی ها در امان نباشد، حاضر نیست نیروهای خود را از لبنان فرابخواند. این در حالی است که سازمان آزادی بخش فلسطین و دولت لبنان اعلام داشته اند قطعنامه مصوب (۱۳۶۱/۳/۱۶) شورای امنیت را پذیرفته اند.^(۱۳)

پیرو اظهارات دبیرکل سازمان ملل، شورای امنیت این سازمان امشب تشکیل جلسه داد. اگرچه در این جلسه با صدور قطعنامه ای جدید رژیم صهیونیستی به دلیل خودداری از پذیرش درخواست این شورا محکوم شد، اما نماینده امریکا با وتوی آن اعلام کرد که این قطعنامه برای پایان دادن به خشونت ها و برقراری صلح در لبنان متعادل نمی باشد.^(۱۴)

در همین حال، فیلیپ حبیب فرستاده رئیس جمهور امریکا، به دمشق رفت و ضمن ملاقات با حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، پیام رونالد ریگان را تسلیم وی کرد.^(۱۵)

روزنامه تایمز لندن نیز در شماره امروز خود در مقاله ای موافقت دولت امریکا با تجاوز اخیر ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان را محتمل ندانست و نوشت: «تا آنجا که ما می دانیم از وقتی که فیلیپ حبیب در ژوئیه گذشته [تیر ۱۳۶۰] موفق به برقرار ساختن آتش بس [میان فلسطینی ها و لبنانی ها با رژیم صهیونیستی] گردید، امریکا پیوسته سعی کرده است اسرائیل را از دست زدن به چنین اقدامی بازدارد. آقای هیگ [وزیر امور خارجه امریکا] دو هفته قبل در سخنرانی خود درباره خاورمیانه [غرب آسیا] گفت پرزیدنت ریگان آقای حبیب را با ایده های جدید به منظور اقدامات هماهنگ در حمایت از تمامیت ارضی لبنان در درون مرزهای بین المللی و یک دولت مقتدر مرکزی که قادر به ایجاد یک جامعه آزاد، باز، دموکراتیک و... باشد، دوباره به خاورمیانه می فرستد.» تایمز سپس تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان را با هدف جلوگیری از تحقق این خواسته امریکا ارزیابی کرد و با اشاره به چنین تجاوزی در سال ۱۹۷۸ اضافه کرد که اسرائیل در آن سال پس از سه ماه نیروهایش را از لبنان خارج کرد تا آن مناطقی را که تخلیه کرده بود، در اختیار نیروهای سازمان ملل بگذارد؛ اما دولت اسرائیل قسمتی از مناطق اشغالی را در اختیار سرگرد سعد حداد قرار داد تا به عنوان والی این دولت در جنوب لبنان عمل کند. تایمز در پایان این مقاله نتیجه گرفت: تصور می رود دولت اسرائیل این بار چیزی مشابه با مقیاس وسیع تر در سر داشته باشد.^(۱۶)

۶۶۶

هیئت نظامی ایران که در سوریه به سر می برد، امروز در دیدار با مقامات نظامی این کشور از آخرین وضعیت مواضع نیروهای سوری و ارتش رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان و وضعیت جغرافیایی منطقه کسب اطلاع کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز هیئت نظامی ایران همراه با سرلشکر حسن ترکی رئیس دایره سیاسی وزارت دفاع سوریه و چند مقام بلندپایه این کشور از شهر قنطره دیدن کردند و از روی نقشه نیز از مواضع ارتش رژیم صهیونیستی و امکانات آن اطلاع

یافتند. در این دیدار، سرلشکر ترکمی خطاب به هیئت ایرانی گفت: «دیدار شما از این شهر، دیداری تاریخی می‌باشد و خصوصا در شرایط سخت تجاوزات صهیونیست‌ها به جنوب لبنان هیئت جمهوری اسلامی ایران به ما امید و اطمینان می‌بخشد و پشت گرمی برای ماست. ان شاء الله در آینده نزدیک باهم بیت‌المقدس را از اشغال صهیونیست‌های غاصب نجات دهیم.»

بنا بر این گزارش، در این دیدار سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، گفت: «هدف دیدار [این] هیئت از سوریه این است که زمینه را برای هماهنگی و همکاری در جنگ علیه صهیونیست جهان‌خوار آماده کنیم.» وی افزود: «مهم‌ترین مسئله اراده به جنگ است و اگر کشورهای تحت ستم اراده به جنگ کنند، خداوند متعال پشتیبان آنها خواهد بود.» محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران نیز اظهار کرد: «دیدن شهر قنطره ما را به یاد هویزه و جنایات صدام می‌اندازد و ان شاء الله خودمان و به کمک خداوند متعال و یاری حضرت مهدی موعود (عج) قدس عزیز را باهم آزاد خواهیم کرد.»

در گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین آمده است: در این دیدار که به مدت یک ساعت و نیم ادامه داشت، هیئت نظامی ایران از پاسگاه فرماندهی لشکر یکم سوریه بازدید کردند و از مواضع نیروهای سوری و ارتش صهیونیستی و وضعیت جغرافیایی منطقه اطلاع یافتند.^(۱۷)

۶۶۷

رئیس‌جمهور و رئیس مجلس شورای اسلامی با رهبر انقلاب اسلامی دیدار و درباره جنگ در لبنان با ایشان مشورت کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور و حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، دیدار کردند. در این دیدار، درباره تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان و قتل عام مسلمانان این کشور بحث و گفت‌وگو شد.^(۱۸)

درباره این دیدار، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود نوشته است: «با آقای آیت‌الله خامنه‌ای به زیارت امام رفتیم و راجع به درگیری‌های لبنان با امام مشورت کردیم. جنگ در لبنان شدت یافته و از کشورهای عربی کمکی به فلسطین و لبنانی‌ها نرسیده. قرار بود که تیم اعزامی ما وضع آنجا را امشب اطلاع دهد، ولی خبری ندادند.»^(۱۹)

۶۶۸

در پی اطلاعیه روز گذشته سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی درخصوص اعزام نیرو به لبنان، امروز واحد بسیج ستاد مرکزی سپاه پاسداران از واحدهای بسیج تمامی مناطق سپاه خواست تا از داوطلبان اعزام به لبنان ثبت‌نام کنند.

واحد بسیج ستاد مرکزی سپاه در پیامی به واحدهای بسیج مناطق ده‌گانه کشوری سپاه از

آنان خواست تا از داوطلبان اعزام به لبنان برای مقابله با متجاوزان رژیم صهیونیستی و حمایت از مردم لبنان و فلسطین ثبت نام و آمار آن را در هر دوره پنج روزه اعلام کنند. در پایان این پیام نیز شرایط لازم برای داوطلبان چنین ذکر شده است:

۱. حداقل سن ۱۸ سال تمام و حداکثر ۳۵ سال، با توجه به وضعیت جسمانی.
۲. حضور حداقل در یکی از عملیات‌ها.
۳. تعهد حداقل ۴ ماه مأموریت خارج از کشور.
۴. دارا بودن تخصص‌های نظامی و غیرنظامی.
۵. آشنایی با زبان‌های عربی و انگلیسی.^(۲۰)

۶۶۹

رئیس جمهور در دیدار فرستاده رئیس امارات عربی متحده گفت ما صلح تحمیلی را هم مثل جنگ تحمیلی ناگوار و غیرقابل تحمل می‌دانیم و اگر متجاوز مجازات نشود، ریشه تجاوز در منطقه برچیده نخواهد شد. در همین حال، رادیو کویت گفت رئیس امارات عربی متحده فرستاده‌ای دیگر نیز راهی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس کرده است.

عبدالله مزروعی مشاور و فرستاده ویژه شیخ زاید بن سلطان آل نهیان رئیس امارات عربی متحده، عصر امروز با آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور دیدار و پیام رئیس کشورش را تسلیم وی کرد. در این دیدار که احمد عزیزی قائم مقام وزیر امور خارجه و جمعی از مسئولان دفتر ریاست جمهوری و نیز کاردار امارات عربی متحده در تهران نیز حضور داشتند، ابتدا عبدالله مزروعی ضمن ابلاغ سلام گرم و برادرانه رئیس امارات عربی متحده، به نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه برای شناساندن اسلام اشاره کرد و با تأکید بر لزوم گسترش هرچه بیشتر وحدت بین امت اسلامی گفت: پیروزی بر دشمنان جز با همبستگی امت اسلام ممکن نیست. وی سپس ضمن ابلاغ بهترین آرزوهای رئیس کشورش برای ملت ایران بر علاقه وافر و لزوم گسترش هرچه بیشتر روابط دو کشور در تمامی ابعاد تأکید کرد. پس از آن، آیت الله خامنه‌ای ضمن اظهار امیدواری به گسترش و استحکام روابط سالم و برادرانه دو کشور و با اشاره به جنگ تحمیلی و اقدام دشمنان انقلاب اسلامی به انتشار شایعات نادرست و اکاذیب اظهار کرد: «در بعضی از کشورهای منطقه به نظر می‌رسد روزنامه‌ها، مجلات و رادیو و تلویزیون فقط آفریده شده‌اند تا علیه جمهوری اسلامی ایران تبلیغات کنند. البته طبیعی است که در قبال این اقدامات خویشتن‌داری ما نیز حدی دارد. ما در اینجا صریحاً می‌گوییم که اقدامات متقابل ما بسیار اندک و ناچیز بوده است و خوشبختانه با دید واقع‌بینانه برادران ما همه را به یک چشم نگاه نمی‌کنیم.» رئیس جمهور در قسمتی دیگر از سخنان خود ضمن اشاره به مطامع امریکا در منطقه و روابط کشورهای منطقه با امریکا گفت: «اگر این کشورها بخواهند خود را تسلیم امریکا کنند تا آنجا که با ما ارتباطی پیدا نکند به خودشان مربوط است. به هر حال ما در مقابل امریکا مقاومت می‌کنیم و با توکل به خداوند متعال یقین داریم پیروز خواهیم شد.»

آیت‌الله خامنه‌ای همچنین با اشاره به تلاش‌های هیئت‌های صلح و با تأکید بر سه شرط اصلی ایران برای تحقق صلح اضافه کرد: «اگر کسانی بخواهند صلح غیرعادلانه را به ما تحمیل کنند مورد قبول ما نخواهد بود، زیرا ما صلح تحمیلی را مثل جنگ تحمیلی ناگوار و غیرقابل تحمل می‌دانیم، اگر متجاوز مجازات نشود ریشه تجاوز در منطقه برچیده نخواهد شد. اگر قدرتمندی فقط به استناد اینکه قدرتی دارد به خود حق تجاوز به دیگران را دهد به این ترتیب سنگ روی سنگ بند نخواهد شد. ما مایل نیستیم که در خلیج فارس چنین وضعیتی پیش آید. از نظر ما بدیهی است که تهدید قدرت‌های بزرگ هم عواقبی غیر از آنکه تاکنون برای ما به بار آورده نخواهد داشت و این درحالی است که وسوسه‌پذیری دولت‌های مرتجع منطقه را تهدیدی برای خود و برای تمامی ساکنین منطقه می‌دانیم.»

رئیس‌جمهور همچنین با اشاره به تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان گفت: «امروز، وقت آن رسیده تا همه کسانی که تاکنون لفظاً به پشتیبانی از محرومین لبنان و ملت فلسطین پرداخته‌اند عملاً صداقت خود را به ثبوت برسانند و از این فرصت برای مبارزه جدی با اسرائیل غاصب استفاده کنند.»^(۲۱)

در همین حال، رادیو کویت نیز در اخبار امروز خود، ضمن اشاره به سفر عبدالله مزروعی به تهران، از آغاز سفر فرستاده دیگر شیخ زاید به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای تسلیم پیام وی به رهبران این کشورها خبر داد و گفت: «به اطلاع رسیده از ابوظبی، پیام‌های مزبور در چارچوب کوشش‌های خاتمه‌دادن به جنگ عراق و ایران و برطرف‌ساختن اختلافات میان برخی از کشورهای عربی صورت می‌پذیرد.»^(۲۲)

۶۷۰

معاون وزیر امور خارجه ایران ضمن تشریح نتایج سفر اخیر خود به سه کشور عربی گفت امیر قطر اظهار امیدواری کرد ایران درباره بعضی اشتباهاتی که در گذشته انجام شده است، گذشت کند. حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، پس از یک سفر شش‌روزه به امارات عربی متحده، یمن جنوبی و قطر، پیش از ظهر امروز به تهران بازگشت. وی در مصاحبه‌ای ضمن ابراز رضایت از نتایج این سفر در مورد دیدارش با رئیس امارات عربی متحده و ارائه پیام کتبی آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور به وی گفت: «در این دیدار علاوه بر ارائه پیام کتبی آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای مراتب تشکر ایشان از آقای شیخ زاید نیز ابلاغ شد و رئیس امارات نیز متقابلاً خواستار ابلاغ سلام و امتنان خود به محضر امام خمینی و [آیت‌الله] خامنه‌ای شد. در این ملاقات راجع به محتوای پیام آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای به آقای زاید از جمله مسائل عمده نگران‌کننده جهان اسلام، لزوم اتحاد مسلمین جهت مقابله با امپریالیزم امریکا و رژیم اشغالگر قدس، همکاری کشورهای منطقه برای جلوگیری از حضور ابرقدرت‌ها در منطقه، تبیین مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال جنگ تحمیلی و تشریح این موضوع که صدام عامل تشنج در منطقه است و باید از صحنه تاریخ محو و نابود شود و همچنین درباره مسائل مورد علاقه دو کشور و حسن هم‌جواری بحث و تبادل نظر شد.»

معاون سیاسی وزیر امور خارجه که در ادامه سفر خود از یمن جنوبی نیز دیدار کرده است، درباره ملاقات با مقامات این کشور گفت: «در این ملاقات‌ها نیز پیرامون مسائل مورد علاقه جمهوری اسلامی ایران و جمهوری دموکراتیک خلق یمن، مسائل آینده جبهه پایداری، همکاری متقابل در مقابله با امریکا و رژیم صهیونیستی و رفع تشنج در منطقه مذاکراتی صورت گرفت.» وی سپس به دیدار خود با علی ناصر محمد رئیس‌جمهور این کشور، اشاره کرد و افزود: «ایشان ضمن تشکر از مواضع جمهوری اسلامی ایران در دفاع و پشتیبانی از جبهه پایداری در مقابله با امپریالیسم امریکا و صهیونیسم و پس از اشاره به اهمیت شرکت سال گذشته ایران در جبهه پایداری، از [مقامات] جمهوری اسلامی ایران خواستند تا در هر سطحی که صلاح می‌دانند در این جبهه که متشکل از کشورهای سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و فلسطین است، شرکت کنند.»

شیخ الاسلام درباره دیدار خود با امیر قطر هم گفت: «در این دیدار بر این موضوع تأکید شد که صدام عامل تشنج در منطقه است و امریکا می‌خواهد صدام باقی بماند تا تشنج باشد و وقتی تشنج باشد حضور نظامی خود را توجیه می‌کند.» وی اضافه کرد: «امیر قطر در این دیدار ضمن تأکید بر این موضوع که مسائل منطقه مربوط به کشورهای منطقه است و باید این منطقه به‌وسیله این کشورها کنترل و محافظت شود، اظهار داشت امیدوارم جمهوری اسلامی ایران نسبت به بعضی اشتباهات که در گذشته در منطقه صورت گرفته است، غمض عین نماید.»^(۲۳)

۶۷۱

آیت‌الله موسوی اردبیلی بر عزم جمهوری اسلامی ایران برای احیای حقوق پامال‌شده خود تأکید کرد و ضمن ابراز مخالفت درمورد مذاکره با حکومت صدام گفت: ایران اگر صلاح دید که برای سرنگونی صدام لازم است بغداد را بگیرد، این کار را خواهد کرد.

گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام بعدازظهر امروز، با تلاوت آیاتی از قرآن مجید در هتل استقلال تهران آغاز به کار کرد. در این گردهمایی که هیئت‌هایی از حدود یکصد کشور اسلامی آسیایی و افریقایی شرکت دارند، پس از معرفی اعضای هیئت‌رئیس آن به مدعوین، آیت‌الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان‌عالی کشور، سخنرانی کرد. وی ضمن خوشامدگویی به حاضران بر لزوم ایجاد وحدت فکری و عملی میان نهضت‌های راهی‌بخش اسلامی تأکید کرد و گفت: «رابطه‌ها باید بر اصول احترام به ارزش‌های اصیل برقرار شود. مسئله ما و شما باید یکی باشد و اصولاً همه ما فقط یک مسئله داریم و آن براندازی استکبار جهانی است. اگر امپریالیسم جهان‌خوار پشتش به زمین آمد، همه مسئله‌ها حل خواهند شد. باید مسئله دیگران را مسئله خود به حساب آوریم و در حل آن کوشش کنیم. بر این پایه است که دشمن می‌فهمد که ملت‌ها و خلق‌ها همه با هم هستند. باید به پیمان و میثاق واقعی خودمان که ما را به هم مربوط می‌سازد، عمل نماییم. اکنون که نمایندگان همه مستضعفین جهان اسلام در این مکان گرد هم آمده‌اید با تلاش و با همه امکانات در راه براندازی استکبار جهان پیمان جدیدی ببندید.»

آیت‌الله موسوی اردبیلی سپس با اشاره به اهمیت مردمی بودن انقلاب اسلامی ایران و نقش تعیین‌کننده رهبران در مواقع حساس گفت: «ایران انقلابی مسائل استضعاف را در هر منطقه‌ای که باشد، مسئله خود می‌داند و برای حل مسئله خود قدم برمی‌دارد.»

آیت‌الله موسوی اردبیلی

رئیس دیوان‌عالی کشور در قسمتی دیگر از سخنانش درخصوص تلاش دشمن برای

تحمیل صلح به ایران در جنگ با عراق گفت: «دشمن برای ما هنوز خیال دیکته کردن در سر می‌پروراند و می‌گوید ایران باید جنگ را تمام کند، [چون در صورت ادامه آن] منطقه به آتش کشیده می‌شود. ما به این دشمنان کور که هنوز هم از انقلاب اسلامی ما درس نیاموخته‌اند، تذکر می‌دهیم که این سوختگان از آتش باک ندارند. ما حق مشروع خود می‌دانیم حقوق پایمال‌شده خود را از امریکای مسخ‌شده و به شکل صدام درآمده، تا آنجا که امکان داریم، بگیریم و کسی حق ندارد به ما دیکته کند.»

وی آن‌گاه به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان نیز اشاره کرد و ادامه داد: «وقتی ما متجاوز را از خرمشهر بیرون کردیم و شهر را آزاد کردیم، وجدان این آقایان ناراحت شد، ولی وجدان همین آقایان چرا در اشغال جنوب لبنان توسط رژیم غاصب اشغالگر قدس ناراحت نشد؟ فاجعه حمله صدام به ایران و حمله رژیم اشغالگر قدس به لبنان همه در یک خط است. ما حاضر به مذاکره با متجاوز نیستیم. به گفته امامان مذاکره با متجاوز خودش نوعی تجاوز است. ایران اگر به مرز بین‌المللی برود حقش است؛ ولی اگر جلوتر برود همه شیاطین عالم علیه ایران شعار می‌دهند. من اعلام می‌کنم ایران اگر صلاح دید برای سرنگونی رژیم کفر صدام لازم است بغداد را بگیرد، این کار را خواهد کرد.»

آیت‌الله موسوی اردبیلی در ادامه سخنانش گفت: «ما بر خود فرض می‌دانیم که قدس را آزاد کنیم. اول ایران، دوم قدس. راه قدس از بغداد شروع می‌شود. بگذارید بگویند اینها جنگ طلب‌اند. ما لذت جنگ و پیروزی بر استکبار را چشیده‌ایم. نمی‌شود امت بیدار شده و در صحنه را با این حرف‌های پوچ دشمنان انقلاب ترسانند. ما یک آرزو داریم و آن اینکه استکبار باید گور خودش را گم کند. آنها فکر می‌کنند مستضعفین به خاک کشیده شده‌اند. الحمدلله ندای مستضعفین دنیا بلند است. اکنون ناله‌ها به فریاد و مظلومیت به قهر و آتش و غضب تبدیل شده است.» وی در پایان اظهار امیدواری کرد که این آتش همه استکبار را به خاکستر تبدیل کند.

سخنران بعدی این گردهمایی نماینده آیت‌الله منتظری بود که ضمن ابلاغ سلام وی به

حاضران، در سخنان خود به تشریح سه عامل ایمان به خدا، وحدت همه اقشار و رهبری به عنوان عوامل اصلی پیروزی انقلاب اسلامی ایران پرداخت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، این گردهمایی به مدت یک هفته ادامه خواهد داشت.^(۲۴)

۶۷۲

در تهران عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۲ پاسدار را ترور کردند. ۲ منافق نیز در درگیری با پاسداران کشته یا دستگیر شدند. در اهواز هم بر اثر انفجار نارنجک ۳ منافق کشته و ۵ پاسدار مجروح شدند.

به گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی، امروز در تهران افرادی از سازمان مجاهدین خلق (منافقین) سوار بر یک خودرو به مقابل منزل یک پاسدار به نام حقیقی مسئول واحد بسیج منطقه ۵ رفته و وی را به شهادت رساندند. عناصر این سازمان همچنین یکی دیگر از پاسداران را که با موتورسیکلت در حال عبور از خیابان اوستا بود، شهید کردند.

در حادثه دیگری، پاسداران کمیته انقلاب اسلامی نیز با ۲ منافق موتورسوار که در تقاطع بزرگراه مدرس و خیابان میرداماد علیه امام خمینی و نظام جمهوری اسلامی شعار می‌دادند، درگیر شدند و در نتیجه، یکی از آنها کشته و دیگری زخمی و دستگیر شد. در این حادثه یک تن از نیروهای خودی نیز مجروح شد.^(۲۵)

سپاه پاسداران منطقه ۸ کشور (اهواز) نیز گزارش داد: در ساعت ۰۲:۴۰ بامداد، در خیابان انقلاب اهواز بر اثر انفجار در یک خودرو که حامل ۵ پاسدار کمیته انقلاب اسلامی و ۳ عضو دستگیرشده منافقین بود، هر ۳ منافق کشته و پاسداران مجروح شدند. گفته می‌شود این انفجار به وسیله نارنجکی که همراه یکی از دستگیرشدگان بود، انجام شده است.^(۲۶)

۶۷۳

امام خمینی با انتصاب آیت‌الله یوسف صانعی به عنوان نماینده خود در شورای عالی بازسازی مناطق جنگی، از خداوند توفیق دولت در برنامه‌ریزی صحیح برای بازسازی هرچه بهتر این مناطق را خواستار شدند. متن حکم امام خمینی به این شرح است: «بسم الله الرحمن الرحیم. جناب حجت الاسلام آقای حاج شیخ یوسف صانعی - دامت افاضاته - جناب عالی را به عنوان نماینده خویش در شورای عالی بازسازی مناطق جنگی منصوب می‌نمایم. ان شاء الله اعضای شورای مذکور با هماهنگی با روحانیون محترم مناطق جنگی و متخصصین متعهد و مسئول در بسیج مردم و به کارگیری منابع مادی و معنوی کلیه داوطلبان در سراسر کشور و جذب نیرو و استفاده صحیح از آن موفق و منصور گردند. بدیهی است روحانیون محترم سراسر کشور و مردم شهیدپرور ایران با تمام توان شورای عالی مذکور را در این امر انسانی، الهی کمک و یاری خواهند فرمود. توفیق دولت جمهوری اسلامی ایران را در برنامه‌ریزی صحیح و حساب شده در بازسازی هرچه بهتر مناطق یادشده از خداوند متعال خواستارم.»^(۲۷)

۶۷۴

وزیر امور خارجه ایران امروز در نیویورک پس از شرکت در یک نشست مطبوعاتی با موضع‌گیری علیه رژیم صهیونیستی و آمریکا و نیز اعلام آمادگی ایران برای آغاز جنگ با متجاوزان به خاک لبنان، در اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل در مورد خلع سلاح سخنرانی کرد. به گفته رادیو کلن، وی آمریکا و شوروی را مسئول و مقصر مسابقه تسلیحاتی در جهان دانست و سازمان ملل را نیز به تبعیت از صهیونیسم متهم کرد.

علی‌اکبر ولایتی که برای شرکت در اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل درباره خلع سلاح به نیویورک سفر کرده است، ساعت ۱۰:۳۰ امروز به وقت محلی، در یک نشست مطبوعاتی با حضور جمعی کثیر از خبرنگاران آمریکایی و دیگر کشورهای جهان شرکت کرد. در این نشست، ابتدا بیانیه‌ای به زبان فارسی و انگلیسی قرائت شد* و سپس، ولایتی به سؤالات خبرنگاران پاسخ گفت.

وی در پاسخ به این سؤال که آیا ایران می‌خواهد برای مقابله با اسرائیل نیرو به لبنان بفرستد؟ گفت: «این امر را از وظایف اولیه خود می‌دانیم و جزو اهداف استراتژیک جمهوری اسلامی است که با اسرائیل مبارزه کنیم و در حال حاضر برای ارزیابی میزان کمک درخواستی و چگونگی ارسال آنها وزیر دفاع، فرمانده نیروی زمینی و فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نماینده رئیس‌جمهوری اسلامی در سوریه به سر می‌برند و ما هیچ تردیدی در این مورد به خود راه نخواهیم داد و در صورت درخواست برادران در سوریه و لبنان وارد این جنگ می‌شویم.»

از وزیر امور خارجه ایران سؤال شد: پیش از این اشاره کردید نیروهای ایران در داخل مرز خود می‌جنگند و حال این‌طور به نظر می‌رسد که شما می‌گویید ایران آماده است در خارج مرزش در لبنان بجنگد. آیا این صحت دارد که شما آماده‌اید در لبنان بجنگید؟ ولایتی پاسخ داد: «ما در همین بیانیه اولیه اعلان کردیم که ما فرقی بین تجاوز صهیونیست‌ها و تجاوز صدام تکریتی علیه ایران نمی‌بینیم و ما حاضریم هم‌زمان در هر دو نقطه بجنگیم.»

ولایتی در پاسخ به این سؤال که آیا شما علیه اسرائیل اعلام جنگ می‌کنید؟ گفت: «بله، ما آمادگی خود برای شروع جنگ را رسماً در تهران از طریق مقامات دولتی اعلام کرده‌ایم و حتی دولت ما در یک جلسه فوق‌العاده بودجه این کار را هم بنا دارد تأمین کند.» ولایتی در جواب این پرسش که آیا شما آماده دفاع در مقابل حمله اسرائیل به ایران هستید؟ اظهار داشت: «طبیعی است [وقتی] ما می‌گوییم آماده‌ایم علیه اسرائیل بجنگیم، معنایش این است که [این آمادگی] با قبول تمام عواقب و عوارض احتمالی آن است و طبیعی است که یکی از اینها هم حمله اسرائیل به ایران است که ما کاملاً حاضریم به هر قیمتی که تمام شود با آنها درگیر بشویم.»

وزیر امور خارجه ایران در مورد شایعه خرید سلاح از رژیم اشغالگر قدس هم با اشاره به ادعای آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی در این خصوص گفت: «این یکی از مضحک‌ترین ادعاهای

* متن این بیانیه در ضمیمه گزارش درج شده است.

ممکنه بود. برای اینکه آقای شارون گفته بود که ما حدود ۲۷ میلیون دلار به ایران کمک نظامی کردیم ... با ۲۷ میلیون دلار در یک جنگ بیست ماهه و یک جبهه به طول ۷۰۰ کیلومتر و عمق ۵۰ کیلومتر چه می توان کرد؟ ... ما بار دیگر یادآوری می کنیم که هرگونه خرید اسلحه از اسرائیل یا کشورهای مشابه را به شدت تکذیب می کنیم و اگر دقت کرده باشید این شایعات از زمانی آغاز شد که پیروزی های ایران شروع شد و در مدت یک روز، بعد از فتح خرمشهر است که شارون وزیر دفاع اسرائیل، چنین ادعایی می کند ... این چیزی جز این نیست که بهانه ای به دست مرتجعین منطقه بدهد تا ایران را بکوبند.»

ولایتی در جواب این سؤال که بعد از اعلام شرایط خود برای صلح با عراق هدف شما از جنگ با اسرائیل چیست؟ گفت: «ما یک کشور اسلامی هستیم و معتقدیم که اسرائیل به زور سرزمین های اسلامی را اشغال کرده است. ما به عنوان یک کشور اسلامی که انقلاب اسلامی نیز کرده است، در حقیقت مدافع منافع مسلمین جهان هستیم و هیچ تفاوتی بین منافع مسلمانان سایر جهان و منافع خودمان نمی بینیم و لذا همواره آماده ایم به درخواست های مسلمانان جهان برای کمک پاسخ مثبت بدهیم.» وی افزود: «من بر این تأکید می کنم که مقابله با اسرائیل به معنای دشمنی ما با یهودیت نیست، بلکه مقابله با صهیونیسم است که از یهودیت به عنوان یک سرپوش برای خود استفاده می کند. ما صهیونیسم را جدا از یهودیت می دانیم و معتقدیم صهیونیسم یک حزب سیاسی است که برای مقاصد امپریالیسم بنا شده است و اسلام برای مسیحیت و یهودیت احترام قائل است.»

از وزیر امور خارجه ایران سؤال شد آیا هدف این کشور عقب راندن ارتش اسرائیل به مرزش با لبنان است یا از میان برداشتن آن از روی زمین؟ ولایتی پاسخ داد: «آنچه مسلم است ما با شکل گیری اولیه اسرائیل که به قیمت غصب سرزمین های دیگران تمام شده است، مخالفیم. اگر غصب سرزمین دیگران یک امر پذیرفته ای است، پس این را اعلام بدارید؛ و اگر این با حقوق بشر و با اصول مورد قبول انسان ها مغایرت دارد، پس چرا شما در این تردید می کنید که روی چنین غاصبی که بر مبنای هیچ منطقی بنا نشده صحه بگذارید؟»

ولایتی به این سؤال که با در نظر گرفتن شرکت بسیاری از نیروهای شما در جنگ با عراق آیا اعلام کمک شما به سوریه سمبولیک نیست؟ چنین پاسخ داد: «کمک ما به سوریه یک کمک سمبولیک نیست. ما همواره تعداد داوطلبینمان برای جنگ بسیار بیش از نیاز در جبهه ها بوده است. هرکس که در ایران بتواند اسلحه به دست گیرد؛ معمولاً از جوان های ۱۶ ساله تا پیرمرد های ۷۰ ساله که تعدادشان به بیش از ۲۰ میلیون می رسد. بنابراین، حضور ما یک حضور فعال خواهد بود نه یک حضور سمبولیک.»^(۲۸)

ساعاتی پس از این مصاحبه، وزیر امور خارجه ایران برای سخنرانی در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل درباره خلع سلاح در محل این اجلاس حضور یافت. دقایقی پس از آغاز سخنرانی علی اکبر ولایتی، شخصی از جایگاه میهمانان سازمان ملل خود را به نزدیکی وی رساند و با پاره کردن اوراق سخنرانی ادامه نطق ولایتی را لحظاتی به تعویق انداخت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هنوز روشن نیست فرد مهاجم چگونه به سالن سخنرانی که پلیس امنیتی سازمان ملل کاملاً از آن حفاظت می کرد، راه یافته است. گفته می شود وی با داشتن کارت مخصوص ورود که یکی از هیئت های نمایندگی برایش صادر

کرده بود، خود را به این سالن رسانده است و در این میان، نمایندگی عراق در سازمان ملل بیش از دیگر هیئت‌ها نظیر عربستان سعودی، مصر، اردن، امریکا و رژیم صهیونیستی در مظان اتهام است. خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارش این واقعه آورده است: در پایان سخنرانی وزیر امور خارجه ایران، خاویر پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، نزد وی رفت و عذرخواهی کرد. همچنین، چند تن از نمایندگان حاضر در اجلاس نیز در دیدار با ولایتی از وقوع این حادثه اظهار تأسف کردند. یکی از نمایندگان کشورهای غربی گفت: وقوع چنین ماجرای در سازمان ملل موجب شرمساری من به عنوان یک نماینده است. بعضی از مطبوعات و شبکه‌های رادیو و تلویزیونی امریکا نیز از این ماجرا به عنوان نقطه ضعف و شرمساری دولت خود در برقراری امنیت در سازمان ملل یاد کردند. اما آنچه قابل توجه بود حفظ خونسردی وزیر امور خارجه ایران هنگام وقوع این ماجرا بود که پس از چند ثانیه نطق خود را پرشورتر ادامه داد.^(۲۹)

رادیو کلن آلمان فدرال نیز درباره سخنرانی وزیر امور خارجه ایران گفت: «ولایتی در نطق یک ساعته خود که به نحو بی سابقه‌ای شدیدالحن بود، دو ابرقدرت را مورد انتقاد قرار داد و گفت ایالات متحده امریکا و اتحاد جماهیر شوروی امپریالیسم خود را از این طریق توسعه می‌دهد که به بهانه حفظ و حراست کشورهای در حال توسعه به آنها اسلحه تحویل می‌دهند. وزیر امور خارجه ایران از کشورهای جهان سوم خواست وابستگی خود را از ابرقدرت‌ها به هر قیمت کاهش دهند و خواستار آن شد که کشورهای دست‌نشانده شوروی و امریکا از عضویت و مشارکت در جنبش عدم تعهد محروم شوند. ولایتی ابرقدرت‌ها را به ضعف اخلاقی متهم کرد و گفت: هزینه‌های تسلیحاتی این کشورها به میزان سرسام‌آوری افزایش یافته است، در حالی که در کشورهای جهان سوم ۳۰۰ میلیون کودک با کمبود مواد غذایی روبه‌رو هستند. وزیر امور خارجه ایران سازمان ملل متحد را از آن جهت که نمی‌تواند اقدامات مؤثر در زمینه خلع سلاح انجام دهد، به تبعیت از صهیونیسم متهم کرد و خواستار لغو حق وتو در شورای امنیت شد.»^(۳۰)

۶۷۵

وزیر کار ایران با اعلام آمادگی داوطلبان ایرانی برای اعزام به جنوب لبنان و مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی، در سخنانی در نشست اتحادیه بین‌المللی کار گفت: چگونه می‌توان بدون برخورد جدی با نظام صهیونیسم در مناطق اشغالی از مسائل مربوط به کارگران سخن گفت.

احمد توکلی وزیر کار و امور اجتماعی ایران که برای شرکت در گردهمایی اتحادیه بین‌المللی کار به ژنو رفته است، امروز در مصاحبه‌ای مطبوعاتی با اعلام اینکه داوطلبان ایرانی آماده‌اند تا برای جنگ با ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان اعزام شوند، گفت: «تصمیم به اعزام نیروهای ایرانی پس از مذاکراتی که اکنون مقام‌های نظامی ایران در دمشق انجام می‌دهند، اتخاذ خواهد شد.» وی اضافه کرد: «به اعتقاد ما کلیه کشورهای اسلامی می‌بایست با دادن کمک‌های نظامی و اعزام داوطلب جهت مقابله با اسرائیل کمک کنند. ... مردم ما تهدید اسرائیل را بسیار

جدی تلقی می‌کنند و به نظر ما برای حل این مشکل تنها یک راه‌حل وجود دارد، اسلحه و جنگ.»
توکلی همچنین ظهر امروز در چهارمین نشست اتحادیه بین‌المللی کار به تشریح مواضع ایران در مورد مسائل جهان پرداخت و گفت: «در همین مجامع است که غیرانسانی‌ترین سیاست‌ها و سیستم‌ها مانند آپارتاید در آفریقای جنوبی و صهیونیسم بین‌الملل که خود نوعی نژادپرستی است، به‌ظاهر محکوم می‌شوند و نمایندگان استکبار جهان در نكوهش این نظام‌ها داد سخن می‌دهند، ولی در عمل با تمام قدرت از بقای آنها حمایت می‌کنند.» وی اضافه کرد: «مردم جهان شاهدند که رژیم اشغالگر صهیونیسم هر روز بر تجاوز خود به ملت فلسطین می‌افزاید. ضمیمه‌ساختن بلندی‌های جولان به خاک غصب‌شده و به خاک و خون کشیدن مردم جنوب لبنان و به‌دنبال آن اشغال قسمتی از خاک آن نمونه زنده چنین وحشیگری‌هایی است. چگونه می‌توان انتظار داشت که بدون برخورد بنیادین و جدی با کل نظام صهیونیسم در مناطق عرب‌نشین فلسطین اشغالی از آموزش حرفه‌ای یا دیگر مسائل مربوط به کارگران سخن گفت؟»^(۳۱)

۶۷۶

کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از چهار روز گفت‌وگو در جده، بدون آنکه بتواند امکان ملاقات رؤسای جمهور ایران و عراق در مکه را فراهم کند، امروز به کار خود پایان داد. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو آمریکا گزارش داد در بیانیه‌ای که امروز در پایان اجلاس جده انتشار یافت، اعلام شد ایران و عراق در مورد مسائل اساسی دارای دیدگاه‌های بسیار متفاوت هستند. دو هیئت از سوی کمیته صلح اسلامی به ایران و عراق اعزام شده بودند تا از نمایندگان دو کشور برای ملاقات با یکدیگر دعوت به عمل آورند. عراق این دعوت را پذیرفت، اما ایران از قبول آن خودداری کرد. موضع ایران در قبال این مسئله بسیار سخت توصیف شده است.^(۳۲)
خبرگزاری رویتر نیز در گزارشی از جده با اعلام اینکه به‌نظر می‌رسد کمیته صلح اسلامی در اقدامات تازه خود برای خاتمه‌دادن به جنگ ایران و عراق شکست خورده است، اضافه کرد این کمیته در پایان مذاکرات چهارروزه خود در بیانیه‌ای اعلام کرد با در نظر گرفتن اختلاف‌نظرهایی که هنوز در بسیاری از مسائل بین دو کشور وجود دارد، کمیته تصمیم گرفت تا اقداماتی جدید را برای از میان برداشتن این اختلاف‌نظرها به عمل آورد. در این بیانیه همچنین آمده است اگرچه این کمیته تصمیم گرفته است اجلاس خود را به تعویق اندازد، اما آماده خواهد بود تا قبل از شروع ماه رمضان، برای خاتمه‌دادن به جنگ اقدامات خود را از سر گیرد.^(۳۳)

۶۷۷

یک مقام وزارت امور خارجه کویت با منتفی اعلام کردن پرداخت غرامت به ایران گفت با پایان جنگ ایران و عراق شاید به این دو کشور کمک مالی شود.
روزنامه کریستین ساینس مانیتور (چاپ آمریکا) در گزارشی با اعلام اینکه کویت و دیگر کشورهای نفت‌خیز منطقه اعلام کرده‌اند به‌منظور تشویق ایران و عراق به پایان دادن جنگ میان خود

درصد هستند برای بازسازی ویرانه‌های جنگ کمک‌های مالی در اختیار این دو کشور قرار دهند، اضافه کرد: «یک مقام عالی‌رتبه وزارت خارجه کویت می‌گوید مسئله غرامت به کلی منتفی است، ولی در صورت پایان یافتن جنگ احتمالاً به آنها کمک‌های مالی خواهیم کرد.»^(۳۴)

۶۷۸

اردن اعلام کرد برای بسیج توان کشورهای اسلامی علیه رژیم صهیونیستی و نیز جلوگیری از تهدید امنیت کشورهای عرب خلیج فارس باید به جنگ ایران و عراق پایان داد. رادیو لندن در بخش اخبار عربی امروز خود گفت: «پارلمان اردن طی اطلاعیه‌ای ضمن دعوت از کشورهای عرب برای مقابله با ارتش اسرائیل، از رهبران عرب و مسلمانان خواست تا در جهت پایان دادن به جنگ ایران و عراق بدون قید و شرط و با بسیج توان و امکانات امت اسلام علیه اسرائیل فعالیت کنند.»^(۳۵) در همین حال، حسن ولیعهد اردن نیز در مصاحبه با روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور اظهار کرد: اگر از پیشروی ایران به خاک عراق جلوگیری نشود، امنیت اردن و کشورهای عرب منطقه خلیج فارس به مخاطره خواهد افتاد. وی افزود: امریکا باید سیاستش درباره این جنگ را مورد ارزیابی قرار دهد؛ زیرا اگر به این امید باشد که ضعیف شدن هر دو طرف متخاصم به سودش است، منطقه برای گسترش نفوذ کمونیسم آماده خواهد شد.^(۳۶)

ضمیمه گزارش ۶۷۴: متن بیانیه وزیر امور خارجه ایران در نشست مطبوعاتی در سازمان ملل
صبح امروز، علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران در آغاز یک نشست مطبوعاتی در سازمان ملل بیانیه‌ای را قرائت کرد که متن آن به این شرح است:

«از زمانی که رژیم غاصب قدس اداره امور صحرای سینا را به بهانه تخلیه به عهده نیروهای واکنش سریع سپرد [اردیبهشت‌ماه سال جاری] مشخص بود که قصد تجاوز و حمله همه‌جانبه به لبنان را دارد. جمهوری اسلامی ایران از آنجا که همواره اعلام کرده است که تنها در صورت تشکیل جبهه متحد اسلامی و استفاده از کلیه امکانات و نیروهای کشورهای مسلمان است که می‌توان بر رژیم نژادپرست غاصب صهیونیستی فائق آمد آمادگی کامل خود را از جهات نظامی، اقتصادی و سیاسی به منظور رویارویی مستقیم با این رژیم اعلام می‌دارد. امام خمینی در آخرین پیام خود ضمن تذکر به ضرورت وحدت کشورهای مسلمان به دولت جمهوری اسلامی و به عنوان فرمانده کل قوا به نیروهای مسلح دستور استفاده از تمامی امکانات جهت مقابله با این فرزند نامشروع امپریالیسم امریکا را صادر فرمودند و در پی آن وزیر دفاع و فرمانده نیروی زمینی [ارتش] و [فرمانده] پاسداران و نماینده رئیس جمهور به منظور بررسی چگونگی اعزام نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در جهت کمک به رزمندگان مسلمان و عرب فلسطینی، سوری و لبنانی به منطقه اعزام شدند. ما امیدواریم که با اتحاد نیروهای رزمندگان کشورهای اسلامی هماهنگی‌های لازم برای حمله همه‌جانبه علیه تجاوزات و خشکیان و توسعه‌طلبی‌های این غده سرطانی منطقه فراهم آید تا موجب آزادی تمامی مسلمانان مستضعف منطقه از چنگال امپریالیسم گردد. از آنجایی که دولت جمهوری اسلامی ایران بین منافع امریکا و رژیم اشغالگر قدس در منطقه تعارضی مشاهده نمی‌کند، این تهاجم صهیونیسم را از تهاجم صدام تکریتی به ایران جدا نمی‌داند و نسبت به هر دوی این تجاوزات به طور مساوی احساس مسئولیت می‌کند و معتقد است که تحمیل رژیم نژادپرست و ضدانسانی و غاصب قدس در منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] ریشه اصلی تشنج‌های منطقه است و برای مقابله با آن باید به زبانی حکم کرد که این رژیم با آن خو گرفته است و آن زبان زور است. کلیه طرح‌های سازش کارانه نظیر کمپ دیوید و فهد نیز چیزی جز یک توطئه برای زمینه‌سازی هر چه بیشتر توسعه‌طلبی این رژیم

نمی‌باشد. علی‌رغم تبلیغاتی که مطبوعات غربی علیه جمهوری اسلامی ایران و در واقع علیه انقلاب اسلامی در منطقه به راه انداخته‌اند که جمهوری اسلامی ایران قصد دارد تمام منطقه را به آتش بکشد ما با همه پیروزی‌هایی که به دست آورده‌ایم هنوز در داخل کشور خودمان می‌جنگیم و هنوز قسمت مهمی از اراضی وطن ما در اشغال قوای بیگانه است. هدف آمریکا از این تبلیغات به وحشت انداختن کشورهای منطقه و عمیق‌تر کردن نفوذ خود به بهانه حمایت از آنها در این کشورها است. تضعیف موقعیت سیاسی انقلاب اسلامی و سرپوش گذاشتن بر جنایات بی‌شماری که آمریکا به روش‌های مختلف از طریق انفجارها و برخوردهای داخلی و کودتاها و بالاخره تحریک صدام حسین بر ملت ستمدیده ایران تحمیل کرده است از هدف‌های شیطان بزرگ آمریکاست. مشکل حکومت آمریکا عدم شناخت دقیق مردم خاورمیانه [غرب آسیا] و جغرافیای سیاسی و اعتقادات مذهبی و تاریخ اعتقادات آنها و روند تکامل ایدئولوژی مردم منطقه است به‌خصوص که در رأس دیپلماسی آمریکا یک ژنرال نظامی قرار دارد که سکان ... آمریکا را اداره می‌نماید. آقای هیگ در عمر کوتاه تصدی وزارت امور خارجه آمریکا اشتباهات فاحشی کرده است که یکی از آنها نحوه برخورد او با انقلاب اسلامی ایران است. روند فعلی سیاست خارجی آمریکا در حقیقت دنباله‌روی سیاست فاجعه‌آمیز قبلی است که از کودتای اوت ۱۹۵۳ آغاز و به‌نحو مفتضح‌تری در زمان حاضر دنبال شده است. آمریکا علی‌رغم تعهدش در بیانیه الجزایر مبنی بر عدم مداخله در امور داخلی جمهوری اسلامی ایران بار دیگر توسط آقای هرالد ساندرز معاون وزارت امور خارجه و آقای پل نیومن مشاور عالی آقای ریگان در امور خاورمیانه [غرب آسیا] اعلام می‌دارند که آمریکا باید سعی کند که جنگ ادامه داشته باشد (اشاره به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران) سؤال ما از آقای هیگ این است که مگر شما قیم مردم خاورمیانه [غرب آسیا] و خلیج فارس هستید که برای آنها تعیین خط مشی می‌کنید طبق کدامیک از اصول انسانی و بشردوستانه و بین‌المللی یک کشور ولو قدرتمند حق دارد در امور داخلی کشورهای دیگر جهان دخالت کند و به‌نحوی از وجود منافع حیاتی آمریکا در این منطقه صحبت کند که گویی در رابطه با یکی از ایالات آمریکا سخنرانی می‌کند، به آقای هیگ بگویید که شاه مرده است و دیگر شاهان منطقه نیز دنبال او خواهند رفت. مردم منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] به واسطه تجدید حیات ارزش‌های اسلامی بیدار شده‌اند و دیگر مزدورانی همچون حسنی مبارک، حسین اردنی، حسن مراکشی، قابوس عمانی و صدام تکریتی را تحمل نخواهند کرد و شما باید از سرنوشت شاه و سادات پند بگیرید و آینده منطقه را از آن مردم آن بدانید. در انتها باتوجه به نکات ذکر شده لازم می‌دانیم به آقای هیگ یادآوری نماییم تنها نکته درستی که در سخنان شما در شیکاگو ملاحظه کردیم این جمله بود که براساس استانداردهای منطقه باستانی خاورمیانه [غرب آسیا]، آمریکا کشوری است که در دوران کودکی خود می‌باشد و اگر در آینده نیز رجال سیاسی بی‌اطلاعی نظیر شما در آمریکا وجود داشته باشند در همان مرحله صغر سن و کودکی رشدنکرده خواهند ماند. خاورمیانه [غرب آسیا] محل تولد تمدن بشریت و ظهور ادیان بزرگ الهی و زادگاه پیامبران وحی است و امروز نیز رسالت تجدید حیات ارزش‌های معنوی در جهان پر از فساد و ماده‌پرست چپ و راست را به‌عهده گرفته است و انقلاب اسلامی ایران پیشاپیش این حرکت می‌باشد چه آقای هیگ بخواهد و چه نخواهد این پیشامد میمونی است که به‌وقوع پیوسته است.»^(۳۷)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۸

۱. سند شماره ۶۶۲۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه سپاه پاسداران منطقه ۷ به طرح و برنامه ستاد مرکزی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲. سند شماره ۳۵۶۲۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۳. سند شماره ۱۱۰۷۲۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس به واحد اطلاعات عملیات قرارگاه کربلا، شماره ۶۰۱، ۱۳۶۱/۳/۱۸ - و سند شماره ۱۵۸۵۶ مرکز مطالعات و
- تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۸۰، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۵۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۴. سند شماره ۳۱۷۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (میمک)، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۵. سند شماره ۲۹۲۲۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه پاسداران سومار به ستاد عملیات غرب - پادگان ابوذر، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

مناطق ده‌گانه سپاه (واحد بسیج مستضعفین)، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۱۷.

۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۴۰، رادیو کویت، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹،

صص ۱۵ - ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی،

۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۴. همان، صص ۲۰ - ۱۷، تهران - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۴ و ۵، تهران - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۶. سند شماره ۶۶۲۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از

سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به منطقه ۸، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۷. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام

(مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه

تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ص ۳۱۰.

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰،

صص ۲۷ - ۲۱، نیویورک - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۷ و ۸، نیویورک - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی،

بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۱، رادیو کلن،

۱۳۶۱/۳/۱۹.

۳۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۴ مکرر.

۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۹، تهران - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۳۳. همان، ص ۲، جده - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۹، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۳۵. همان، ص ۳۹، بخش عربی رادیو لندن، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۳۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن

رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۲، رادیو صدای آمریکا،

۱۳۶۱/۳/۱۸.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰،

صص ۳۲ - ۲۹، نیویورک - خبرگزاری جمهوری

اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۲، تهران - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۷. همان، ص ۹، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی،

۱۳۶۱/۳/۱۸.

۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰،

ص ۳۹، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۰، بیروت - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۶، ۱۳۶۱/۳/۱۹،

ص ۶، بیروت - یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۱۱، بیروت - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۲. همان، ص ۱۰، بیروت - خبرگزاری امارات، ۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن

رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۸، ص ۶، رادیو صدای آمریکا،

۱۳۶۱/۳/۱۸.

۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن

رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۵، رادیو صدای آمریکا،

۱۳۶۱/۳/۱۹.

۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۲،

ص ۱۴، دمشق - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه،

شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۱۶ و ۱۷، تهران - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص

۲۹ - ۲۷، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

(ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹،

ص ۱۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

۱۹. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات

سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف

انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۹۸.

۲۰. سند شماره ۱۳۲۱۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد

بسیج ستاد مرکزی سپاه به واحدهای بسیج کلیه مناطق ده‌گانه

سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۸؛ و - سند شماره ۶۶۲۲۶ مرکز مطالعات

و تحقیقات جنگ: ستاد مرکزی سپاه (مرکز فرماندهی) به

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۱۹ خرداد ۱۳۶۱

۱۶ شعبان ۱۴۰۲

۹ ژوئن ۱۹۸۲

۶۷۹

نیروهای خودی با نفوذ به مواضع نظامیان عراقی در جبهه میمک و وارد کردن ضرباتی به آنها به پایگاه خود بازگشتند.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه میمک)، بامداد امروز چهار گروه چریکی از نیروهای سپاه، ارتش، بسیج و عشایر از چهار جناح به مواضع نظامیان عراقی در یکی از محورهای ارتفاعات میمک حمله کردند. در این عملیات ۶ سنگر اجتماعی، چند سنگر انفرادی، یک سنگر دیدبانی و یک انبار مهمات دشمن منهدم شد و تعدادی از نیروهای عراقی کشته شدند. نیروهای خودی نیز سالم به پایگاه خود بازگشتند.^(۱) نیروهای خودی پس از بازگشت اطلاع یافتند ۲ تن از همراهان آنها (یک تیربارچی و کمک وی) مسیر بازگشت را اشتباه رفته و در شیارهای ارتفاعات منطقه سرگردان شده‌اند، بنابراین، چند گروه گشتی به سرعت به جست‌وجوی منطقه پرداختند؛ ولی تا شب نتوانستند اثری از آنها بیابند.^(۲)

۶۸۰

امروز اگرچه در وضعیت کلی ارتش عراق در جبهه‌های نبرد تغییری عمده ایجاد نشد، اما نظامیان عراقی علاوه بر اجرای آتش روی مواضع رزمندگان ایران، شهر آبادان را هدف حملات توپخانه‌ای خود قرار دادند.

ستاد تیپ ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) سپاه پاسداران در گزارش خود از منطقه شلمچه آورده است که نظامیان عراقی برای مستحکم کردن مواضع دفاعی خود در حال مین‌گذاری منطقه هستند^(۳) و اجرای آتش توپخانه آنها از سمت غرب شلمچه به سوی مواضع خودی زیاد می‌باشد.^(۴)

* این دو نفر روز بعد توسط یکی از گروه‌های گشتی پیدا شده، به عقب بازگشتند. [سند شماره ۳۱۴۰۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه سرنی، ۱۳۶۱/۳/۲۲]

از محور شمال شلمچه، رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۹۲ زرهی ارتش در گزارش امروز خود با اعلام اینکه در وضعیت کلی دشمن در این محور تغییری عمده به وجود نیامده و عراقی‌ها همچنان به تحکیم مواضع خود در سراسر نوار مرزی مشغول می‌باشند، اضافه کرده است که تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌های سنگین ادامه دارد.^(۵)

درباره محور چزابه، در گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا آمده است که امروز دشمن با تانک و خمپاره‌انداز مواضع رزمندگان خودی در چزابه و تپه دهنوی را به‌طور پراکنده زیر آتش قرار داد.^(۶)

از محور مهران، واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران این شهر گزارش داد امروز در این محور تبادل آتش به‌طور پراکنده ادامه داشت.^(۷)

درمورد آبادان نیز در گزارش شهربانی استان خوزستان آمده است در نتیجه آتش امروز توپخانه دشمن روی این شهر، ۲ نفر شهید و ۳۲ نفر مجروح شدند و به قسمتی از ساختمان بیمارستان شرکت نفت و چند منزل مسکونی در خیابان امام خمینی خسارت وارد آمد.^(۸)

۶۸۱

قائم‌مقام فرماندهی کل سپاه پاسداران پیام روز گذشته برای ثبت‌نام از داوطلبان اعزام به لبنان را تا اطلاع ثانوی منتفی اعلام کرد و با اشاره به اینکه نیروهای اعزامی برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی از واحدهای قدیمی سپاه برگزیده شده‌اند، دستور جذب و اعزام نیرو به جبهه‌های جنوب کشور را برای اجرای آخرین مرحله عملیات بیت‌المقدس (پیشروی تا ساحل شط‌العرب در شرق بصره) صادر کرد. معاون عملیاتی فرمانده سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا نیز مرخصی رزمندگان را لغو و تأکید کرد همه آنها باید برای اجرای عملیات بعدی به واحدهای خود مراجعت کنند.

در غیاب محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، که همراه هیئت نظامی ایران در سوریه به سر می‌برد، علی شمخانی قائم‌مقام وی با ارسال پیامی به واحدهای بسیج مناطق ده‌گانه سپاه در سراسر کشور ابلاغ کرد که پیام روز گذشته درمورد ثبت‌نام داوطلبان اعزام به جنوب لبنان برای مقابله با ارتش متجاوز رژیم صهیونیستی تا اطلاع ثانوی منتفی شده است.^(۹) قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران همچنین در تلفن‌گرمی به فرماندهان این مناطق اعلام کرد: «برادران، همان‌طور که حتماً مطلع هستید اسرائیل غاصب با فرصت‌طلبی از موقعیت اشتغال نیروهای انقلاب اسلامی در جنگ علیه عراق، جنوب لبنان را مورد تجاوز گستاخانه‌ای قرار داده است و این حرکت، رسالت شما انقلابیون مسلمان را صدچندان نموده است. با توجه به اوضاع حاکم بر خاورمیانه و نقش مهمی که ایران می‌تواند در فعال کردن دو جبهه تحمیلی در تثبیت حاکمیت اسلام داشته باشد، فعالیت بیش از پیش شما را می‌طلبد. برادران، مستحضر هستند که آخرین مرحله عملیات بیت‌المقدس هنوز شروع نشده است. عامل اصلی عقب‌افتادن مرحله آخر عملیات مذکور تنها

نیروی رزمنده بوده و هست. حال که جمهوری اسلامی قصد اعزام نیرو به جبهه‌های جنوب لبنان را نیز به‌طور راسخ در نظر گرفته است، بجاست با یک حرکت وسیع تبلیغاتی با هماهنگی ائمه جماعت و علمای بلاد حداکثر توان خویش را در بسیج نیروهای اعزام مجدد به کار گرفته و هم‌زمان با اعزام نیرو به جنوب لبنان، آخرین مرحله عملیات بیت‌المقدس را به یاری پروردگار آغاز کنیم. در این رابطه، برادران فرمانده تمامی توان و تلاش خویش را در اجرای این فریضه الهی به کار خواهند برد. بدیهی است نیروهای اعزام به جنوب لبنان از واحدهای قدیمی سپاه انتخاب گردیده‌اند. برادران، نیازمندی جبهه‌های جنگ را لیبیک گفته، آخرین ضربه کوبنده علیه کفر صدامی را هرچه توانا تر بر سر خصم دشمن وارد آورید.»^(۱۰)

در همین حال، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا که در جبهه جنوب کشور مستقر است، صبح امروز پس از برگزاری جلسه‌ای با فرماندهان لشکرها و تیپ‌های سپاه در این قرارگاه،^(۱۱) در نامه‌ای به‌طور رسمی به آنها ابلاغ کرد باید تمامی مرخصی‌ها از امروز لغو شود و همه نیروها برای اجرای مأموریت آینده به واحدهای خود مراجعت کنند.^(۱۲)

۶۸۲

نیروهای خودی در عملیاتی بخشی از محور مهاباد - سردشت را پاک‌سازی کردند؛ و ضدانقلابیون نیز یکی از پایگاه‌های خودی در منطقه کامیاران را هدف حمله قرار دادند.

به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، نیروهای سپاه، ارتش و عشایر کرد در ساعت ۴ بامداد امروز با اجرای عملیاتی در محور مهاباد - سردشت موفق شدند منطقه‌ای به عمق ۲۵ کیلومتر و عرض ۶ کیلومتر شامل روستاهای گیاه‌دروان، قرسلان و ارتفاعات اوزون‌دره را از وجود اشترار مسلح ضدانقلاب پاک‌سازی کنند. در این عملیات که به اسارت ۱۵ نفر و کشته شدن بیش از ۲۰ نفر از اشترار انجامید، به نیروهای عمل‌کننده آسیبی نرسید.^(۱۳)

واحد عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) نیز گزارش داد در حمله امروز ضدانقلابیون به پایگاه بدرچای از توابع کامیاران، ۳ نفر از نیروهای خودی شهید و ۳ نفر مجروح شدند. ضدانقلابیون نیز در این حمله متحمل تعدادی کشته و زخمی شدند که جنازه یکی از آنها در منطقه باقی ماند.^(۱۴)

۶۸۳

در دو درگیری پاسداران کمیته انقلاب اسلامی اهواز با عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، ۳ منافق کشته شدند. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یک مقام مسئول در کمیته مرکزی انقلاب اسلامی خوزستان ضمن اعلام این خبر اضافه کرد در درگیری صبح امروز ۲ تن از پاسداران به نام عزیز قنواتی‌زاده و منوچهر هوشیار نیز شهید و ۴ تن مجروح شدند.^(۱۵)

۶۸۴

صدام حسین دعوت احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح اسلامی، برای حضور در مکه را پذیرفت و معاون وزیر امور خارجه عراق نیز گفت که از این پس ایران برای ادامه جنگ توجیهی ندارد. خبرگزاری عراق هم اعلام کرد در نامه سکوتوره به رؤسای جمهور ایران و عراق از دو کشور خواسته شده تا قبل از آغاز ماه رمضان به اختلافات خود خاتمه دهند.

خبرگزاری فرانسه از منامه گزارش داد: «صدام حسین رئیس جمهوری عراق، امروز با اعلام اینکه آماده است به مکه برود و با اعضای کمیته صلح اسلامی راه‌های حل صلح‌آمیز جنگ عراق و ایران را مورد مطالعه قرار دهد، از لحاظ روان‌شناسی بر نکته‌ای انگشت گذاشته است و به مسلمانان نشان داده است آماده گشایش باب گفت‌وگو با ایران که به این دعوت پاسخ مبهمی داده است، می‌باشد.»^(۱۶)

در همین حال، احمد السامرایي معاون وزیر امور خارجه عراق، در مصاحبه‌ای که امروز انتشار یافت، گفت: «ایران از این پس عذری برای توجیه حرص و ادامه تجاوز خود به‌ویژه پس از عقب‌نشینی نیروهای عراق به مرزهای بین‌المللی در بخش‌هایی از مناطق جنگی ندارد.»^(۱۷)

خبرگزاری عراق نیز به نقل از یک منبع رسمی این کشور با اعلام اینکه عراق در پاسخ به نامه احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح اسلامی آمادگی صدام حسین برای رفتن به مکه را به‌طور رسمی در ۸ ژوئن (۱۳۶۱/۳/۱۸) به اطلاع هیئت کمیته صلح اسلامی رسانده است، گزارش داد: «این منبع رسمی گفت نامه سکوتوره همچنین حاوی درخواست کمیته برای خاتمه اختلافات بین ایران و عراق تا قبل از شروع ماه رمضان، به‌خاطر تحکیم تلاش‌های اسلامی در مقابله با مبارزه‌طلبی به‌ویژه تجاوز صهیونیست‌ها به خلق عرب فلسطین و لبنان بود.»^(۱۸)

۶۸۵

در دیدار هیئت نظامی - سیاسی ایران با رئیس ستاد ارتش سوریه رویدادهای لبنان و تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به این کشور بررسی شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از دمشق، هیئت ایرانی متشکل از سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش و نمایندگان رئیس‌جمهور و وزارت امور خارجه پیش از ظهر امروز به‌وقت محلی با ژنرال حکمت شهابی رئیس ستاد ارتش سوریه دیدار و درخصوص رویدادهای لبنان و تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به این کشور به تبادل نظر پرداختند. در این دیدار، اظهار امیدواری شد تا با تشریک مساعی تمامی کشورهای اسلامی بتوان جبهه‌ای واحد و مستحکم در برابر امپریالیست‌های بین‌المللی تشکیل داد. بنا بر همین گزارش، هیئت ایرانی امشب نیز برای بار دوم با حکمت شهابی دیدار کرد. در این دیدار که حجت‌الاسلام علی‌اکبر محتشمی‌پور سفیر ایران در دمشق هم حضور داشت، دو طرف ضمن ادامه گفت‌وگوهای خود به بررسی آخرین رویدادهای لبنان پرداختند.^(۱۹)

۶۸۶

آیت‌الله منتظری در دیدار نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی ضمن اینکه از رزمندگان خواست تا برای آزادکردن قدس آماده باشند، خطاب به مسلمانان جهان گفت با منطق ایمان و شهادت به استقبال اسلحه‌های رژیم صهیونیستی بروید و قدس را نجات دهید.

صبح امروز، اعضای شرکت‌کننده در گردهمایی نهضت‌های رهایی‌بخش که از کشورهای مسلمان افریقایی و آسیایی به دعوت واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران به ایران آمده‌اند، در قم با آیت‌الله منتظری دیدار کردند. در این دیدار، وی ضمن خوشامدگویی و تبریک سالروز میلاد امام زمان (عج) خطاب به میهمانان گفت: «شما که درحقیقت رهبران نهضت‌های رهایی‌بخش مستضعفین هستید، در کشورهای خودتان توجه داشته باشید اگر می‌خواهید نهضت‌های شما به ثمر برسد، زیربنای تبلیغات و فعالیت‌های خود را اسلام قرار دهید.»

آیت‌الله منتظری سپس با توصیه به پرهیز از ناسیونالیسم و ملی‌گرایی گفت: «در اسلام نژادپرستی و ملی‌گرایی نقض و بی‌اثر است و این از سیاست‌های استعمارگران است که در کشورهای اسلامی مسئله پان‌ایرانیسم، پان عربیسم و... را آوردند تا ما را از یکدیگر جدا کنند. زیربنا اسلام است.»

آیت‌الله منتظری همچنین نهضت‌های آزادی‌بخش را به پرهیز از گرایش به هریک از دو بلوک شرق یا غرب توصیه کرده و افزود: «اگر شما مسلمانان می‌خواهید از شر استکبار جهانی نجات پیدا کنید مسئله کشور خودتان را مطرح نکنید، مسئله اسلام در مقابل کفر و عمل کفر، که بزرگ‌ترین عامل امپریالیسم در منطقه صهیونیسم است، که مسجداً الاقصی مشاهد مشرفه مسلمین را تصاحب کرده و هر روز درصدد توسعه است را مطرح کنید. برادران، کسانی که در جبهه‌ها با شعار مسجدالاقصی و بیت‌المقدس جنگ کردید و خرمشهر را نجات دادید، مجهز باشید، بدانید تازه اول کار است. برای ما یک وجب از خاک عراق و سایر کشورهای اسلامی مطرح نیست. برای ما اسلام مطرح است و آزادکردن قدس عزیز. برادران، هر کجا هستید به هم پیوندید. مسلمان‌ها، به هم پیوندید و قدس عزیز را نجات دهید. برادران و خواهران، به امید سران کشورهای اسلامی ننشینید. سران کشورهای اسلامی اینان‌اند که امکانات و ذخایر و معادن [خود] را در اختیار غرب می‌گذارند. در صورتی که همین عربستان شیر نفت خود را به‌سوی امریکا ببندد، در عرض یک ماه امریکا به زانو درمی‌آید. با سیاست‌بازی‌ها نمی‌شود قدس عزیز و کشورهای اسلامی را از دست جنایتکاران و استعمارگران نجات داد و... چیزی را که با زور گرفته‌اند نمی‌شود غیر از زور پس گرفت ... مسلمین، برادران و خواهران، با منطق شهادت و با منطق ایمان استقبال کنید اسلحه‌های اسرائیل را، قطعاً بدانید پیروز می‌شوید ...»^(۲۰)

۶۸۷

رئیس مجلس شورای اسلامی ضمن اعلام اینکه در حد نیاز به لبنان نیرو اعزام خواهیم کرد، از مسلمانان منطقه خواست تا دولت‌هایشان را برای مقابله با رژیم صهیونیستی زیر فشار قرار دهند. وی همچنین صلح با صدام را بدون مجازات وی، برای آینده منطقه خطرناک دانست و سپس دلایل مخالفت ایران با پیشنهاد اخیر هیئت صلح اسلامی برای مذاکره رؤسای جمهوری ایران و عراق در مکه را تشریح کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، ظهر امروز در مصاحبه‌ای با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی و در پاسخ به سؤالی درباره علت و نتایج سفر هیئت نظامی - سیاسی ایران به سوریه ضمن اشاره به تلاش آمریکا و کشورهای مرتجع منطقه برای معرفی جمهوری اسلامی ایران به عنوان خطر اصلی در منطقه گفت: «به جای اینکه نیروهای اسلامی برای دفاع از فلسطین متوجه مرزهای اسرائیل شوند، بسیاری از اسلحه‌ها و اموال دنیای اسلام برای سرکوبی جمهوری اسلامی به بغداد فرستاده می‌شوند و تبلیغات آنها هم به همین منوال در خدمت تجاوزات حزب بعث غفلی قرار می‌گیرد. اینهایی که اکنون مدعی حمایت از فلسطین هستند، در جریان اشغال جنوب لبنان توسط رژیم اشغالگر قدس و سرکوبی فلسطینیان و مشاهده این همه کشتار و جنایت جانیان صهیونیستی یک قدم مؤثر برنداشتند، ولی ما باینکه در کشورمان گرفتار یک جنگ تحمیلی هستیم و جنگ با رژیم متجاوز عراق اولین مسئله ماست، به سرعت اقدام کردیم و یک هیئت نظامی به سوریه فرستادیم تا با فلسطینی‌ها و سوریه هماهنگی لازم را ایجاد کنند و مشخص شود آنها انتظار دارند که ما چه کارهایی را در آنجا انجام دهیم و از دست ما چه کاری ساخته است.» وی اضافه کرد: «صبح امروز به ما اطلاع داده شد برای هماهنگ کردن نیروهایی که از سوی ایران اعزام خواهند شد با نیروهای موجود مردمی فلسطینی و سوری مستقر در لبنان، به برنامه‌ریزی‌هایی نیاز است که در شرف انجام است و به محض اینکه اعلام شود نیروهای ما می‌توانند در جبهه حضور داشته باشند، در هر حدی که نیاز باشد به آنجا خواهیم رفت ...».

نماینده امام در شورای عالی دفاع آن‌گاه خطاب به مردم مسلمان منطقه گفت: «ما از مردم مسلمان و عدالت‌خواه منطقه می‌خواهیم دولت‌هایشان را تحت فشار بگذارند که تمامی امکانات خود را در راه دفع ظلم از جنوب لبنان و دفع شر اسرائیل از منطقه به کار برند تا این سرطانی که منطقه را آلوده کرده و هر روز که می‌گذرد بیشتر آلوده می‌کند، نابود شود؛ زیرا اگر امکانات سیاسی، نظامی و اقتصادی کشورهای اسلامی به کار گرفته نشود، همواره باید منتظر چنین گرفتاری‌هایی باشیم.»

رئیس مجلس شورای اسلامی در پاسخ به سؤالی دیگر، تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان را با همفکری و همراهی آمریکا و کشورهای غربی و با جلب رضایت کشورهای مرتجع منطقه دانست و گفت: «آنچه که مهم است و باید به آن توجه کرد این است که کشورهای عربی و اسلامی

می‌توانند خیلی سریع جلوی این تجاوز را بگیرند؛ ولی تاکنون هیچ اقدامی نکرده‌اند و اگر همین امروز کشورهای خلیج فارس از قبیل کویت و عربستان اعلام کنند که تا اسرائیل از جنوب لبنان بازنگردد دیگر نفت صادر نمی‌کنند، امریکا به این رژیم اجازه ادامه تجاوز نخواهد داد. کشورهای خلیج فارس می‌توانند به راحتی دستور بستن شیرهای نفت را بدهند؛ زیرا نیازی به پول نفت ندارند و حساب‌های آنها مملو از ذخایر ارزی است و بی‌شک امریکا برای بازکردن شیرهای نفت متوسل به زور نخواهد شد؛ زیرا توسل به زور یعنی تخریب منابع نفتی ولو اینکه منجر به ازکارافتادن آنها برای مدت کوتاهی شود باعث ایجاد بحران عظیم در اروپا و امریکا خواهد شد.»

هاشمی رفسنجانی در پاسخ به سؤالی درباره موضع ایران در قبال تأکید هیئت صلح کنفرانس اسلامی برای برقراری صلح فوری میان ایران و عراق، باتوجه به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، گفت: «ما بدون تجاوز اسرائیل به لبنان هم معتقد بودیم صلح فوریت و ضرورت دارد؛ چون با گذشت هر روز از جنگ بین ما و عراق نیروهای بیشتری از بین می‌رود و خسارت‌ها و تلفات تازه‌ای به وجود می‌آید؛ اما برای ما بدتر از جنگ این است که به تجاوز عراق و این کار زشت و خیانت بسیار عظیمی که صدام مرتکب شده است با یک دید سطحی و با بی‌تفاوتی نظر کنیم. ما این مسئله را که اجازه دهیم عراق در خاک ما بماند و آتش بس را بپذیریم، برای منطقه از جنگ خطرناک‌تر و بدتر می‌دانیم و اگر حتی عراق حاضر شود که بدون تنبیه و بدون پرداخت خسارات از خاک ما بیرون رود و ما بپذیریم که صدام باوجود جنایت بیست‌ماهه‌اش در ایران اسلامی بدون تعقیب رها شود، این را هم برای آینده منطقه بسیار خطرناک می‌دانیم. ما ضمن اینکه اعتقاد داریم این جنگ باید هرچه زودتر پایان یابد معتقدیم که باید به‌طور عادلانه خاتمه بپذیرد و ضمناً درسی باشد برای کشورهای دیگر که در آینده به فکر تجاوز به کشور همسایه‌شان نیفتند.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درمورد نشست اخیر هیئت صلح کنفرانس اسلامی در جده نیز گفت: «این آقایان کاری نکرده‌اند؛ فقط از رئیس‌جمهوری ما و همچنین از صدام دعوت کرده‌اند که به مکه بروند. وقتی که ما به هیچ نحوی غیرمستقیم حاضر نبودیم با عراق پیش از خروج او از خاک ما وارد مذاکره شویم، این پیشنهاد که رئیس‌جمهوری ایران به عربستان یعنی کشوری که علیه ما اعلام جهاد داده و این‌همه کمک مالی به عراق کرده برود و روبه‌روی صدام بنشینند و مذاکره کند، چه نوع پیشنهادی می‌تواند باشد؟! انجام این عمل ازسوی ما بسیار زشت است و این همان کاری است که سادات با اسرائیل کرد و این‌همه فساد ازجمله همین تجاوز به لبنان را به دنبال داشت. به‌نظر ما این آخرین اقدام کنفرانس اسلامی بسیار ناپخته بوده است و آنها هیچ راهی غیر از تسلیم‌شدن در برابر حق ندارند. آنها باید بگویند که متجاوز باید محکوم شود و حقوق مظلوم باید داده شود.» وی در پایان گفت: «ما به‌عنوان یک رسالت اسلامی و یک وظیفه انقلابی برای اینکه این درس بزرگ را به دنیا بدهیم و ملت‌های جهان را با وظایفشان آشنا کنیم،

حاضریم قربانی بدهیم و این خسارت را تحمل کنیم و به دنیا بفهمانیم که اگر در مقابل امریکا و انگلستان و شوروی و فرانسه و همه عواملشان قرار گرفت، می‌تواند از حق خودش دفاع کند؛ همچنان که ما تابه‌حال توانسته‌ایم این کار را انجام دهیم.»^(۲۱)

۶۸۸

نخست‌وزیر در پایان جلسه هیئت دولت از تصویب بودجه موردنیاز برای مقابله با رژیم صهیونیستی خبر داد. وی همچنین ضمن پیش‌بینی برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد و با اشاره به اینکه شرایط ایران برای پایان‌دادن به جنگ تغییر نکرده است، گفت این شرایط را یا عراق و هم‌پیمانانش می‌پذیرند، یا ما به آنها تحمیل خواهیم کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت دولت صبح امروز به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل جلسه داد و پس از بررسی آخرین تحولات سیاسی اجتماعی کشور، درمورد نحوه مقابله ایران با تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان بحث و در این زمینه تصمیماتی اتخاذ شد.^(۲۲)

پس از این جلسه، میرحسین موسوی در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی شرکت کرد و به سؤالات خبرنگاران داخلی درباره موضوعاتی چون تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، اجلاس آینده سران کشورهای غیرمتعهد، سفر هیئت کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی به تهران و بغداد و سفر فرستاده رئیس امارات عربی متحده به تهران پاسخ گفت.

نخست‌وزیر ابتدا در پاسخ به سؤالی درباره موضع دولت ایران در برابر تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و سفر هیئت ایرانی به سوریه، این تجاوز را حلقه‌ای از زنجیر توطئه‌های صهیونیسم و امپریالیسم در میان ملل مسلمان دانست و گفت: «انقلاب ما با شعار پیروزی قدس به پیروزی رسید و با تصویری که ما از جهان و کشورهای اسلامی داریم، خاک فلسطین گوشه‌ای از میهن اسلامی ماست و همان‌طور که رئیس محترم مجلس گفتند، چه فرقی می‌کند بین خرمشهر با قطعه‌ای از جنوب لبنان؟ ما همان‌طور که در اینجا با تجاوز مقابله می‌کنیم، در آنجا هم با تجاوز مقابله می‌کنیم. وضعیت ملت ما با انقلابی که کرده، در موقعیتی است که می‌تواند قوی‌تر، روشن‌تر و سریع‌تر با مسئله اسرائیل روبه‌رو بشود؛ گرچه در همان پیروزی انقلاب، ملت ما اراده خودش را برای مقابله با اسرائیل نشان داده است. در این زمینه شورای عالی دفاع تصمیماتی گرفته و دولت هم هماهنگی نموده است. شورای عالی دفاع مسئله اعزام نیرو را مطرح کرد و هیئتی برای بررسی این موضوع به سوریه رفتند. امروز در جلسه هیئت دولت لایحه تأمین هزینه مقابله با اسرائیل مطرح شد و برادران هیئت دولت همگی بودجه‌ای در این زمینه تصویب کردند که به صورت متمم قانون بودجه سال ۶۱ به مجلس تقدیم خواهد شد.»

موسوی درباره موضع ایران در قبال برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد گفت: «این کنفرانس از الان محکوم به شکست است، حال می‌خواهد در آنجا تشکیل بشود یا نشود؛ برای اینکه

اگر این کنفرانس در بغداد تشکیل شود، درحقیقت نقض تمام آن تعهداتی است که جنبش عدم تعهد برای خودش پذیرفته است و ما شواهد بسیاری داریم که کنفرانس در آنجا تشکیل نخواهد شد و اگر تشکیل هم بشود به یک حالت ناجور و ناقص تشکیل می شود که بدتر از تشکیل شدنش است. البته شرایط جنگی که بر منطقه حکم فرماست، طبیعتاً این احساس را در کنفرانس که آنجا می خواهد تشکیل شود به وجود خواهد آورد که امنیت کافی وجود ندارد. خود مسئله انتخاب صدام حسین به عنوان رئیس غیرمتعهدها یک حالت مضحکی پیدا می کند و به اعتقاد ما اگر این کنفرانس در بغداد تشکیل بشود، درحقیقت با این کار تیر خلاصی به مغز جنبش غیرمتعهدها شلیک شده و هیچ گاه جنبش غیرمتعهدها نخواهد توانست قد خودش را در مقابل این ضربه ای که خورده، راست کند.»

نخست وزیر درمورد سفر اخیر هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی به تهران و بغداد گفت: «اینها طرح تازه ای نداشتند. به نظر ما واقعیت ها آن چنان روشن است که می تواند در ذهن های ملت ها و سران کشورهای اسلامی اثر بگذارد تا تصمیم قاطع در این زمینه بگیرند. چیزی که برای ما اهمیت دارد، این است که حرف های ما همان حرف های گذشته است و شرایط ما تغییر نکرده است و از شرایطمان عقب نخواهیم نشست؛ منتها فرقی که حرف ما با آن موقع دارد این است که اکنون از موضع قدرت است که صحبت می کنیم و این شرایط را عراق و هم پیمانانش یا می پذیرند یا ما این واقعیت را به آنها تحمیل خواهیم کرد.»

میرحسین موسوی درمورد هدف سفر روز گذشته فرستاده رئیس امارات عربی متحده به ایران گفت: «ما از چند ماه پیش سعی کردیم که به کشورهای کوچک در خلیج فارس بفهمانیم که ایران قصد تجاوز به خاک آنها را ندارد و در فکر توسعه طلبی نیست و آنها می توانند در کنار ملت و کشور و نظام انقلابی ما به آسودگی زندگی کنند. استمرار و پایداری در این سیاست کم کم صدق نیت ما را به آنها نشان داده است. کشور امارات جزو اولین کشورهایی است که متوجه این مسئله شد و از دو، سه ماه پیش قرآینی نشان می دهد که آنها دوست دارند روابط خودشان با ما را بهبود بخشند و طبیعی است که واقعیت های جدیدی هم در این منطقه به وجود آمده و سیاست روشنی که دولت درپیش گرفته از طریق مسئولین مختلف در این زمینه اعلام شده است و یک نوع اطمینانی در این کشور به وجود آورده؛ به طوری که می تواند با کشور و دولت ما به آسودگی و با خیال راحت زندگی کند. آنها خوب احساس کردند که منافعشان در پیوستن و جوش خوردن با نقشه های رژیم صدام نیست. تمام اینها را ما می خواهیم باعث این مسافرت بدانیم و ما این مسافرت را به فال نیک می گیریم و به عنوان یک پیروزی برای دیپلماسی خودمان در خلیج فارس می توانیم بشماریم.»

نخست وزیر در پاسخ به سؤالی درباره بازسازی مناطق آسیب دیده در جنگ گفت: «در تمام مناطق جنگی ما به دو نوع کار برخورد می کنیم؛ یک نوع کارهایی است که ما آنها را طرح ها و پروژه های ملی نام گذاری کرده ایم که آنها در اختیار وزارتخانه های مختلف، ارگان ها و سازمان های دولتی خواهند بود. ... قسمت اعظم کارها که مربوط به خانه سازی و شهرسازی و نظایر اینهاست،

ما احساس می‌کنیم با استقبالی که ملت شریف ما برای بازسازی مناطق جنگی به عمل آورده، به‌عهده مردم خواهد بود. برای اینکه در این زمینه ضوابطی حکم‌فرما باشد، شورای عالی بازسازی مناطق جنگی تشکیل شده که خود من در آن شورا شرکت دارم ... و پیشنهادهایی که برای ساختن مناطق در آنجا داده می‌شود، بررسی و تشخیص داده می‌شود تا در آن مناطق بازسازی شروع شود. من فکر می‌کنم به‌موازات آزادشدن مناطق گوناگون، عملیات بازسازی را شروع کنیم. همان‌طور که در بعضی از قسمت‌ها انجام شده است.»^(۳۳)

۶۸۹

وزیر امور خارجه ایران در دیدار با دبیرکل سازمان ملل و وزیران امور خارجه بنگلادش و ژاپن مواضع جمهوری اسلامی در مورد افغانستان، جنگ ایران و عراق و حمله رژیم صهیونیستی به لبنان را تشریح کرد. در دیدار معاون وی با نماینده صلیب‌سرخ جهانی نیز در مورد اسیران عراقی در ایران گفت‌وگو شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از نیویورک، ظهر امروز علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، به تقاضای خاویر پرنس دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، در مقر این سازمان با وی دیدار و گفت‌وگو کرد. در این ملاقات، ابتدا دکوئیار از حادثه اخلاف در سخنرانی روز گذشته ولایتی ابراز تأسف کرد و سپس درباره مسائل افغانستان و راه‌حل‌های پیشنهادی سازمان ملل مطالبی بیان داشت. وزیر امور خارجه ایران نیز بر موضع ایران مبنی بر شناخت حق حاکمیت مردم مسلمان افغانستان تأکید کرد و گفت جمهوری اسلامی ایران با هرگونه راه‌حل و تلاشی که در آن مردم مسلمان افغانستان به‌عنوان صاحبان اصلی حقوق خود شناخته نشوند، مخالف است.

بنا بر همین گزارش، بعد از ظهر امروز نیز وزیر امور خارجه ایران با وزیران امور خارجه بنگلادش و ژاپن دیدار کرد. ولایتی در دیدار با وزیر امور خارجه بنگلادش موضع ایران در جنگ با عراق گفت شرایط ما برای صلح از ابتدای جنگ بدون تغییر مانده و در پی تحقق آن هستیم. وی درباره حمله رژیم صهیونیستی به لبنان هم اظهار داشت ما خواستار اتحاد تمامی مسلمین در مبارزه با رژیم اشغالگر قدس هستیم. همچنین، وزیر امور خارجه ایران و ژاپن در دیدار با یکدیگر ضمن اعلام آمادگی به‌منظور توسعه روابط سیاسی، اقتصادی، صنعتی، تجاری و نفتی دو کشور به بحث و تبادل نظر درباره برنامه‌های آینده و گسترش روابط دوستانه ایران و ژاپن پرداختند.^(۳۴)

امروز همچنین خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر از نیویورک از دیدار کاظم‌پور اردبیلی معاون وزیر امور خارجه ایران با فیشر نماینده سازمان صلیب‌سرخ جهانی در مقر سازمان ملل خبر داد و اضافه کرد: در این دیدار در مورد مسائل مربوط به اسیران عراقی در ایران، پیشنهاد ایران برای ملاقات اسیران با خانواده‌هایشان در دو کشور، و نیز تقاضای سازمان صلیب‌سرخ برای افزایش تعداد کارمندان در ایران گفت‌وگو شد.^(۳۵)

۶۹۰

رؤسای جمهور پاکستان و فرانسه ادامه جنگ ایران و عراق را به ترتیب برای ملت‌های مسلمان و توازن قوا در سراسر جهان خطرناک اعلام کردند.

ژنرال محمد ضیاء الحق رئیس‌جمهور پاکستان و عضو کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، که به دنبال شکست این کمیته در یافتن راهی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق از جده به کشورش بازگشته است، در یک نشست مطبوعاتی در فرودگاه اسلام‌آباد گفت: «تنها کاری که حالا می‌توان انجام داد، دعا کردن و امیدوار بودن است.» وی که حاضر نشد بگوید کدام یک از دو طرف جنگ ایران و عراق سرسختی بیشتری نشان می‌دهد، هشدار داد توسعه این جنگ برای تمام ملل اسلامی خطرناک خواهد بود. ضیاء الحق همچنین به طور تلویحی جنگ ایران و عراق را عاملی غیرمستقیم در تشویق رژیم صهیونیستی برای حمله به لبنان اعلام کرد و گفت: این جنگ نه تنها مسئله فلسطین بلکه مسئله افغانستان را نیز تحت الشعاع قرار داده است.^(۲۶)

فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه نیز امروز در یک نشست مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی موضع کشورش در قبال جنگ ایران و عراق را یادآور شد و گفت: «ادامه جنگ خلیج فارس نه تنها صلح خاورمیانه را تهدید می‌کند، بلکه توازن قوا در سراسر جهان را به مخاطره می‌اندازد.» وی اضافه کرد: «دامنه دار شدن بحران میان ایران و عراق، منطقه را با خطر جدی مواجه ساخته است و درعین حال، آینده مناسبات کشورهای منطقه با ابرقدرت‌ها را تیره ساخته است. به همین جهت، تحولات این جنگ را تقریباً از نزدیک دنبال می‌کنم.» میتران همچنین گفت دولت متبوعش علاوه بر اینکه حاضر است نقشی در حل و فصل مسالمت‌آمیز جنگ ایران و عراق ایفا کند، می‌تواند از طریق سازمان ملل متحد پیشنهادهای مهم و مؤثری در این راه ارائه دهد.^(۲۷)

۶۹۱

روزنامه‌نگاران و نویسندگان عرب برای جلوگیری از پیشرفت طرح‌های صهیونیستی آمریکا در منطقه از امام خمینی استمداد کردند. دانشجویان عرب مقیم نیویورک نیز تصمیم ایران برای اعزام نیرو به لبنان را ستودند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، روزنامه‌نگاران و نویسندگان عرب ساکن لبنان با ارسال تلگرامی به امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، ضمن ابراز نگرانی از اجرای طرح‌های صهیونیستی آمریکا در منطقه از ایشان درخواست کرده‌اند تا جمهوری اسلامی ایران برای جلوگیری از پیشرفت این گونه طرح‌ها و اجرای آن به وسیله حکام وابسته و نوکران آمریکا تلاش کند.^(۲۸)

در همین حال و بنا به اطلاع رسیده از نمایندگی ایران در سازمان ملل، امروز صدها نفر از دانشجویان عرب به منظور تقدیر از حمایت ایران از مردم مسلمان فلسطین در نیویورک تظاهرات

کردند و با شعارهای "الله اکبر"، "درود بر خمینی"، "زنده باد فلسطین و لبنان"، "مرگ بر مرتجعین منطقه"، "امریکا از خاورمیانه اخراج باید گردد"، تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان را محکوم کرده و تصمیم ایران برای اعزام نیرو به لبنان را ستودند.^(۲۹)

۶۹۲

پادشاه اردن امروز به بغداد رفت و با صدام حسین درباره تحولات جنگ ایران و عراق و تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان مذاکره کرد. خبرگزاری کویت با اعلام این خبر افزود: «شاه حسین استوارترین حامی عراق در جنگ با ایران است و داوطلبانی برای جنگیدن در کنار عراقی‌ها اعزام کرده است.»^(۳۰)

خبرگزاری امان نیز در گزارش این سفر اعلام کرد: «طرفین آنچه را که اوضاع وخیم منطقه عربی باتوجه به اشغال صهیونیستی لبنان و تهدید ایران نسبت به عراق خوانده شده است، موردبررسی قرار دادند.

صدام حسین رئیس‌جمهور عراق و ملک حسین پادشاه اردن

در این ملاقات که نخست‌وزیر اردن و مقامات عراقی حضور داشتند، رهبران دو کشور تجاوز اسرائیل را محکوم و از قهرمانی ملت‌های فلسطین و لبنان تمجید کردند. صدام حسین اوضاع سیاسی و نظامی جبهه جنگ با ایران و همچنین تلاش‌های کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی را به اطلاع شاه حسین رساند.^(۳۱)

۶۹۳

ارتش رژیم صهیونیستی در تلاش امروز خود برای نزدیک‌تر شدن به بیروت ناموفق بود. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، شامگاه امروز، ارتش رژیم صهیونیستی تلاش کرد تا در ساحل منطقه خلده در جنوب بیروت، نیرو پیاده کند که این تلاش بر اثر مقاومت شدید نیروهای مشترک فلسطینی و لبنانی با شکست مواجه شد. در این مقابله، نیروهای مشترک ضمن منهدم کردن ۶ تانک و به غنیمت درآوردن ۳ تانک رژیم صهیونیستی با موشک‌اندازهای خود، مواضع نیروهای صهیونیست در مناطق ناعمه و دامور را نیز زیر آتش گرفتند و از پیشروی آنها در این مناطق جلوگیری کردند.^(۳۲)

۶۹۴

خبرگزاری رویتر اعلام کرد در اقتصاد رو به سقوط ایران نشانه‌هایی مثبت مشاهده می‌شود که عامل اصلی آن افزایش فروش نفت این کشور است.

رویتر در گزارشی به بررسی اقتصاد ایران پرداخته و با اشاره به افزایش تولید نفت آن آورده است: «هم‌اکنون در این کشور در حدود ۲ میلیون بشکه نفت در روز تولید می‌شود و درآمد حاصله از صادرات نفت که بالغ بر ۱/۳ میلیارد دلار در ماه است، می‌رود که کسری قابل توجه در موازنه پرداخت‌ها را جبران کند.» این خبرگزاری افزایش تولید نفت را سبب تغییر وضعیت اقتصاد ایران که به دلیل پیامدهای انقلاب و فشارهای ناشی از جنگ با عراق در آستانه سقوط قرار داشت، دانسته و اضافه کرده است: «واردات غذا در حدود ۳۰۰ میلیون دلار در ماه مخارج دربردارد و تأمین اسلحه برای جنگ با عراق ۲۰۰ میلیون دلار بیش از آن خرج دارد که زمانی فروش نفت به‌سختی می‌توانست ارز لازم برای این مخارج را تأمین کند.»

رویتر آن‌گاه خاطرنشان کرده است: «پاییز گذشته، خزانه ایران به مدت دو هفته از ارز خارجی تهی شد. فروش نفت در وهله اول با مشکلات تولید و عزیمت برخی از کارشناسان نفتی از ایران روبه‌رو بود و به دنبال آن مشکل تهاجم عراق به استان نفت‌خیز خوزستان نیز بروز کرد و سرانجام، فرونی عرضه بر تقاضای نفت در بازار جهانی به اختلافات میان ایران و برخی خریداران سرعت بخشید. ایران در سال جاری، تصمیم گرفت که از پیروزی سیاست قیمت‌گذاری اوپک که خود همواره یکی از اعضای وفادار آن بوده است، صرف‌نظر کند ... ایران قیمت نفت خود را از ۳۴ دلار به ۳۰ دلار کاهش داد و در بهار، یک قرارداد عمده فروش نفت با ژاپن منعقد کرد. ایران ضمن عدول از مصوبه اوپک دایر بر تولید حداکثر ۱/۲ میلیون بشکه در روز، نفت را به‌طور نقدی غیر قراردادی حتی تا بشکه‌ای ۲۵ دلار نیز به فروش رسانده است.»

رویتر در بخشی دیگر از این گزارش ضمن اعلام اینکه هرچند نفت همچنان منبع درآمد اصلی ایران محسوب می‌شود، اما تغییراتی عمده در ساختار اقتصادی این کشور روی داده است، اضافه کرد: «رهبران جدید با اجرای برنامه‌های برق‌رسانی در روستاها در نظر دارند کشاورزی را تقویت کنند و هدف آنها از این کار خودکفایی ایران از نظر غذایی و جلب مردم شهرنشین به روستاهاست.» این خبرگزاری در پایان به اختلاف نظر مسئولان ایران در طرح‌ریزی‌های اقتصادی نیز اشاره کرده و آورده است: «به گفته دیپلمات‌ها عدم توافق بر سر لایحه ملی کردن تجارت خارجی از اختلاف نظر مذهبی در این مورد که آیا تجارت باید در کنترل دولت باشد یا به بخش خصوصی واگذار شود ریشه می‌گیرد؛ اما آنها می‌افزایند که بازاری‌ها نفوذ زیادی در تصمیم‌گیری‌های مجلس دارند و بنابراین به احتمال قوی قانون تجارت خارجی یک سیستم اقتصادی بر مبنای نظارت دولت بر واردات و صادرات به جای کنترل کامل بازرگانی خارجی را به دولت ارائه خواهد کرد.» (۳۳)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۹

۱. سند شماره ۳۱۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲. سند شماره ۳۱۴۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳. سند شماره ۲۹۰۳۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تیپ ۱۷ قم (علی بن ابی طالب^ع) به واحد اطلاعات و عملیات، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۴. سند شماره ۲۹۰۳۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تیپ ۱۷ قم (علی بن ابی طالب^ع) به فرماندهی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۵. سند شماره ۱۵۸۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۶. سند شماره ۱۵۸۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۱، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۷. سند شماره ۳۲۳۲۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران به اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۸. سند شماره ۳۵۸۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۹. سند شماره ۶۶۲۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی سپاه پاسداران به مناطق ده‌گانه سپاه پاسداران (واحد بسیج مستضعفان)، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۰. سند شماره ۴۳۵۶۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی کل سپاه به فرماندهان مناطق ده‌گانه سپاه، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۱. احمد دهقان، روزنوشت (یادداشت‌های روزانه شهید حسن باقری)، تهران: نشر مؤسسه شهید باقری، ۱۳۹۲، ص ۳۳۸.
۱۲. سند شماره ۱۵۸۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه مرکزی کربلا (سپاه پاسداران) به قرارگاه‌های لشکرها و تیپ‌ها، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۳. سند شماره ۶۶۲۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۴. سند شماره ۶۶۲۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد عملیات سپاه منطقه ۷ به واحد عملیات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۱۶، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۶. همان، ص ۱۰، نامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۳، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۸. همان، صص ۲ و ۳، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲۰. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۴.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹، صص ۳۶ و ۳۱، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲۲. همان، ص ۲۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۲.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۱ و ۲، نیویورک - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲۵. همان، ص ۱۴، نیویورک - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۱۹، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۳۳، رادیو صدای ایران، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۲۳ و ۲۴، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۱۹.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۱۱، بغداد - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳۱. همان، ص ۱۳، امان - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲۸، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۱۴ - ۱۲، خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۱۹.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲۰ خرداد ۱۳۶۱

۱۷ شعبان ۱۴۰۲

۱۰ ژوئن ۱۹۸۲

۶۹۵

شورای فرماندهی انقلاب عراق با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد به درخواست کمیته صلح اسلامی آماده است ضمن اجرای آتش‌بس فوری و پایان‌دادن به هرگونه درگیری با ایران در مدت دو هفته همه نیروهایش را از خاک این کشور خارج کند. ارتش عراق نیز در اطلاعیه نظامی امروز خود اعلام کرد که فعالیت‌های نظامی‌اش را متوقف کرده است.

به گزارش رادیو بغداد، شورای فرماندهی انقلاب عراق در پایان جلسه خود که از ساعت ۹ شب گذشته، آغاز و تا نخستین ساعت بامداد امروز، ادامه داشت، بیانیه‌ای را به این شرح صادر کرد: «بسم الله. در پاسخ به پیام هیئت حسن‌نیت اسلامی [کمیته صلح اسلامی] در شب ۱۶ ماه شعبان ۱۴۰۲ مصادف با ۹ ماه ژوئن ۱۹۸۲ [۱۹ خرداد ۱۳۶۱]، مبنی بر اجرای آتش‌بس میان عراق و ایران ... و به پیروی از موضع پابرجای عراق برای حل و فصل عادلانه و آبرومندانه نزاع، از آنجا که عراق به لزوم استفاده همه امکانات برای مقابله با یورش وحشیانه صهیونیستی علیه خلق فلسطین و لبنان ایمان دارد، لذا شورای فرماندهی انقلاب طی جلسه خود در سپیده‌دم روز ۱۰ ژوئن ۱۹۸۲ [امروز] نکات زیر را تصویب کرد:

- آمادگی فوری عراق به منظور اجرای آتش‌بس و پایان‌دادن به تمامی عملیات جنگی به محض موافقت ایران با اجرای این آتش‌بس.
- آمادگی فوری عراق برای شروع فراخواندن تمامی نیروهای خود از تمامی بخش‌ها و شهرهای ایران از جمله قصر شیرین، مهران، سومار و خسروی ... و بازگشت به خطوط مرزی بین‌المللی مشروط بر اینکه این اقدام طی دو هفته انجام پذیرد.
- در صورت عدم دستیابی و توافق مستقیم با ایران از طریق هیئت‌های میانجیگری ... عراق آماده است هر تصمیم حکمیتی که از سوی کنگره اسلامی [سازمان کنفرانس اسلامی] طی اجلاس فوق‌العاده‌ای که در این خصوص برگزار می‌شود اتخاذ گردد، الزاماً مورد قبول قرار دهد و چنانچه ایران حکمیت

کنگره اسلامی را مورد پذیرش قرار نداد، عراق خود را ملزم می‌داند که از هر تصمیم که از سوی جنبش غیرمتعهد یا شورای امنیت سازمان ملل متحد اتخاذ گردد، استقبال کند.»

در پایان این بیانیه، پیام ارسالی کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی به عراق و ایران نیز به این شرح آورده شده است: «کمیته صلح اسلامی ... به نام اسلام و ارزش‌های جاودانه آن از عراق و ایران می‌خواهد که فوراً به جنگ خاتمه دهند و بدین‌سان بزرگ‌ترین خدمت را به ملل خود و سایر ملل عربی و اسلامی نمایند و با این اقدام در امر رویارویی با دشمن سهیم شوند و سلاح‌های خود را به جای اینکه در راه ویرانی و برادرکشی مسلمانان به کار برند، به سوی دشمن نشانه روند ... در زمانی که صهیونیست‌ها به کشتن برادران ما در لبنان پرداخته و خاک ما را پیش چشم و گوش جهانیان اشغال می‌کنند، بدون اینکه احدی به یاری حق بشتابد و تجاوز را متوقف سازد، جایز نیست این دو کشور مسلمان به برادرکشی بپردازند؛ حال موجبات این جنگ هرچه می‌خواهد باشد. زیرا این مسئله اجازه نمی‌دهد که در زمانی که صهیونیست‌ها، عرب‌ها و مسلمانان را در لبنان می‌کشند یک مسلمان، برادر مسلمان خود را به قتل برساند. ساده‌ترین شرایط ایمان این است که جنگ فی‌مابین مسلمانان متوقف شود و همگی با دشمن مشترک خود رویارویی کنند. لذا کمیته صلح پیام خود را به‌نحوی مبرم تکرار می‌کند که اهمیت اوضاع بحرانی کنونی ایجاب می‌نماید که عراق و ایران به این پیام که از آغاز جنگ تاکنون متوجه این دو کشور است، پاسخ دهند ...»

رادیو بغداد در ساعت ۱۹:۳۰ نیز اطلاعیه نظامی ۷۳۸ را که امروز از طرف فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق صادر شد، به این شرح پخش کرد: «بسم الله الرحمن الرحيم. نیروهای مسلح دلیر ما در تمام بخش‌ها به متن بیانیه‌ای که شورای فرماندهی انقلاب در سپیده‌دم امروز دهم ژوئن، صادر کرد، پایبند گردیدند و هیچ‌گونه آتش نگشودند؛ کما اینکه دست به هیچ‌گونه فعالیت نظامی نزدند. از بامداد امروز، یگان‌های ما در بخش‌های عملیات جنگی در معرض گلوله‌باران توپخانه نیروهای [آیت‌الله] خمینی قرار گرفتند؛ امری که نیروهای ما را واداشت منبع آتش توپخانه نیروهای مزبور را خاموش کنند و در نتیجه گلوله‌باران نیروهای [آیت‌الله] خمینی، ۲ تن از نیروهای مسلح ما به شهادت رسیدند.»^(۱)

پس از انتشار بیانیه امروز شورای فرماندهی انقلاب عراق شایع شد افسران ارتش و هم‌حزبان بعثی صدام حسین، وی را برکنار کرده‌اند، اما ساعاتی بعد این شایعه تکذیب شد.

به گفته رادیو اسرائیل، در پایان جلسه شورای فرماندهی انقلاب عراق که تا نخستین ساعت بامداد امروز، به طول انجامید، ناگهان شایع شد که صدام حسین از ریاست جمهوری عراق برکنار شده است.^(۲) رادیو بی‌بی‌سی نیز گفت که اعلام پیشنهاد جدید عراق به بروز شایعه‌ای مبنی بر برکناری صدام به‌دست افسران ارتش و هم‌حزبان بعثی او انجامید.^(۳) رادیو آمریکا هم علت بروز این

شایعه را صدور اطلاعیه شورای فرماندهی انقلاب عراق بدون نام‌بردن از صدام حسین دانست.^(۴) ساعتی بعد، رادیو بغداد با اعلام خبر دیدار امروز صدام حسین با فرماندهان ارتش عراق این شایعه را تکذیب کرد.^(۵)

۶۹۷

با وجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه از سوی عراق، امروز ارتش این کشور علاوه بر ادامه تلاش برای مستحکم کردن مواضع پدافندی خود به حریم هوایی ایران تجاوز کرد و آبادان را نیز هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد.

به گزارش رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۹۲ زرهی اهواز، تصویر هوایی که امروز از مواضع ارتش عراق در جبهه جنوب گرفته شده، نشان می‌دهد دشمن با ایجاد خاکریزها، کانال‌ها و میدان‌های مین جدید به‌ویژه در حدفاصل منطقه طلایه تا کوشک (منطقه دفاعی قرارگاه قدس) مواضع دفاعی خود را نسبت به روزهای گذشته مستحکم‌تر کرده است.^(۶) واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس نیز گزارش داد که در منطقه مقابل این قرارگاه، دشمن معابر وصولی را با نیروی پیاده پوشش داده است و یک واحد گشتی عراقی با نفوذ تا نزدیکی مواضع نیروهای خودی، منطقه را شناسایی کرده است.^(۷)

در همین حال، در اطلاعیه شماره ۹۴۱ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی آمده است: «روز ۱۳۶۱/۳/۲۰، آبادان زیر آتش سلاح‌های سنگین و دوربرد دشمن قرار داشت و بر اثر اصابت خمپاره، به چند واحد مسکونی و یک ساختمان دولتی خساراتی وارد و عده‌ای از هم‌وطنان ما شهید و زخمی شدند. ... در مناطق عملیاتی جنوب کشور تجاوز چند فروند هواپیمای عراقی با اجرای آتش یگان‌های پدافند هوایی دفع گردید ...».^(۸)

گزارش‌های رسیده از جبهه غرب کشور نیز حاکی است که امروز اگرچه تبادل آتش در مناطق میمک و مهران به‌طور پراکنده ادامه داشت و این مناطق آرام به نظر می‌رسید،^(۹) اما در منطقه سومار نیروهای دشمن با نیروهای خودی در محور روستای گل‌بسر به شدت درگیر بودند.^(۱۰)

۶۹۸

به دنبال انتشار بیانیه امروز عراق، ارتش جمهوری اسلامی ضمن تأکید بر جلوگیری از غافلگیر شدن یگان‌های عملیاتی خودی، ارسال گزارش از هرگونه تغییر و تحول در جبهه دشمن را خواستار شد. سپاه پاسداران نیز با اعلام آماده‌باش کامل در جبهه‌های غرب و جنوب و بی‌اعتبار دانستن آتش‌بس اعلام‌شده عراق، بر ادامه تلاش برای وارد آوردن آخرین ضربات بر حکومت این کشور تأکید کرد. در ساعت ۱۴:۱۰ امروز، مرکز فرماندهی مشترک ارتش جمهوری اسلامی در تلفن‌گرمی به مرکز فرماندهی سپاه پاسداران با انعکاس مفاد بیانیه امروز عراق درخواست کرد: «دستور فرمایید ترتیبی

داده شود که یگان‌ها غافلگیر نشوند. ضمناً به یگان‌ها ابلاغ شود چنانچه قرائنی دال بر آتش‌بس در منطقه، عقب‌نشینی نیروها، عدم آتش سلاح‌های سنگین، کاهش پرواز هواپیماها و کاهش گشت‌زنی و غیره وجود دارد، مراتب را سریعاً به مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش گزارش نمایند.»^(۱۱)

مرکز فرماندهی سپاه پاسداران نیز در ساعت ۱۷:۰۶، با اشاره به بیانیه عراق چنین پاسخ داد: «فریب این سخنان یاوه را نخواهیم خورد و همچنان در جهت تجهیز و تقویت هرچه بیشتر نیروهای خودی جهت وارد آوردن آخرین ضربات بر پیکر رو به مرگ عراق عمل خواهیم نمود.»^(۱۲)

در همین حال، فرماندهی کل سپاه پاسداران در نامه‌ای با امضای علی شمشخانی به فرماندهان سپاه پاسداران مناطق ۷ (باختران)، ۸ (اهواز) و قرارگاه کربلا چنین ابلاغ کرد: «بدین وسیله از این لحظه آماده‌باش صددرصد اعلام می‌شود و آتش‌بس اعلامی از سوی عراق برای ما معتبر نیست.»^(۱۳)

پیرو این ابلاغیه، فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۷ نیز به فرماندهان واحدهای تحت‌امر خود دستور داد: «ضمن هوشیاری، حرکات دشمن را زیر نظر داشته باشید و در صورتی که قصد عقب‌نشینی داشت، با حداکثر آتش تاحدامکان از سالم فرارکردن آنها جلوگیری کنید و هر تغییر و تحولی را نیز سریعاً به منطقه اطلاع دهید.»^(۱۴)

۶۹۹

هیئت ایرانی که سه روز پیش برای بررسی امکان کمک‌رسانی ایران به جبهه مقاومت مردم لبنان و فلسطین به سوریه سفر کرده بود، به تهران بازگشت. سه تن از اعضای این هیئت نتایج این سفر را تشریح کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایران که به‌منظور گفت‌وگو با مقامات سوریه و با هدف اتخاذ یک راهبرد مشترک نظامی برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی به دمشق رفته بود، عصر امروز به تهران بازگشت. سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع و سرپرست این هیئت، درباره نتایج این سفر گفت: «هیئت در اولین مرحله مأموریت خود با حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، ملاقات و گفت‌وگو کرد. در این دیدار که عبدالحلیم خدام وزیر امور خارجه و چند تن از مقامات بلندپایه نظامی سوریه نیز حضور داشتند، هدف مأموریت به اطلاع رئیس‌جمهور سوریه رسید و قرار شد در این زمینه بررسی‌های دقیق به عمل آید و در این رابطه هیئت ایرانی جلسات مشورتی متعددی با مقامات ستاد ارتش سوریه تشکیل داد که در نهایت صمیمیت و هماهنگی به توافق رسیدیم و نیمه‌شب گذشته، نتایج این بررسی‌ها به استحضار ریاست‌جمهوری سوریه رسید که با استقبال و موافقت آقای حافظ اسد روبه‌رو شد.»^(۱۵)

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران و عضو دیگر این هیئت، در مصاحبه‌ای با اشاره به اینکه لزوم شتاب ایران برای کمک به لبنان در جلسه روز ۱۶۳۱/۳/۶۱ سران سه قوه، به تصویب

رسید و امام خمینی از این مصوبه اطلاع نداشتند، درباره این سفر گفت: «ما به سوریه رفتیم و مذاکراتی در آنجا انجام شد. در همان جا به این نتیجه رسیدیم که چون ما باید به جنگ با عراق برویم، امکان اینکه سرمایه گذاری فراوان در لبنان بکنیم، نیست»^(۱۶)

غلامعلی رشید از فرماندهان ارشد سپاه پاسداران که در این هیئت حضور داشت، نیز گفت: «در سوریه ملاقات‌هایی با آقای حافظ اسد، رئیس ستاد مشترک ارتش و وزیر دفاع آنها داشتیم که واقعاً از هیئت استقبال خوبی به عمل آوردند. برادران حزب الله لبنان را هم در دمشق ملاقات کرده و مذاکراتی صورت دادیم. این برادران تصورشان این بود که ما با تجهیزات پیشرفته و پیچیده با عراق می‌جنگیم که بعد از اطلاع از تجهیزات ما واقعاً تعجب کرده بودند. در بحث‌هایی که در آنجا صورت گرفت تا آنجا پیش رفتیم که یک خط دفاعی مشترک در خاک لبنان و روی ارتفاعات مشرف به بیروت تا معبر ورودی مرز سوریه با لبنان درست کنیم. قرار شد ما با استعداد یک لشکر در وسط باشیم و سوریه هم در سمت چپ ما قرار بگیرد [و فلسطینی‌ها و لبنانی‌ها در سمت راست]»^(۱۷)

۷۰۰

ساعاتی پس از انتشار بیانیه عراق و نیز بازگشت هیئت سیاسی - نظامی ایران از سوریه، جلسه شورای عالی دفاع تشکیل گردید. در این جلسه تصمیم گرفته شد با ورود نیروهای ایران به خاک عراق، جنگ تا تحقق شرایط ایران ادامه یابد. همچنین، عبور آزاد نیروهای ایران از خاک عراق برای کمک به جبهه مبارزه با ارتش رژیم صهیونیستی به عنوان شرط جدید ایران برای پایان دادن به جنگ اعلام شد. عصر امروز، جلسه شورای عالی دفاع در اقامتگاه امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، با حضور هیئت اعزامی ایران به سوریه و دیگر اعضای این شورا تشکیل شد. خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: در این جلسه، گزارشی از سفر هیئت ایرانی داده شد و شرایط جدید ایران برای پایان دادن به جنگ مورد بررسی و تبادل نظر قرار گرفت.^(۱۸)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، درباره این جلسه در یادداشت امروز خود نوشته است: «عصر، شورای عالی دفاع در دفتر امام جلسه داشت. هیئت ما از سوریه برگشته و در جلسه شرکت داشتند. گزارش دادند که اسرائیل بر اکثر نقاط جنوب لبنان مسلط شده است و سوریه نمی‌تواند وارد جنگ شود. با فلسطینی‌ها ملاقات نکرده بودند. تصمیم گرفتیم که کمکی به لبنان شود. ترکیه حاضر نیست که از مسیر کشور او خیلی استفاده شود و با عبور یک هواپیمای حامل کمک در هر روز موافق است.»*

هاشمی رفسنجانی سپس با اشاره به بررسی موضوع ادامه جنگ در این جلسه ضمن توضیح نظر امام خمینی در این خصوص، تصمیم‌گیری ایشان براساس نظر نظامیان را مورد تأکید قرار داده و افزوده

* برابر اعلام وزارت امور خارجه ایران، اجازه پرواز حداکثر یک هواپیمای بوئینگ ۷۴۷ در هر روز از آسمان ترکیه اخذ گردیده است. [سند شماره ۴۳۵۸۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اداره سوم ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰]

است: «راجع به مسائل جنگ تصمیم گرفتیم ... امام درمورد ادامه جنگ قاطع‌اند و اجازه نمی‌دهند حتی به گونه‌ای بحث شود که کوچک‌ترین تردیدی در جامعه و نیروها بروز کند و اهداف جنگ را به گونه‌ای اعلام می‌کنند که همگی خودشان را برای مدت طولانی آماده کنند و ضمناً توافقی برای ورود به خاک عراق هم نداشتند. ... فرماندهان نظامی در حضور ما با امام بحث کردند و کارشناسان ثابت کردند که ادامه جنگ با منع ورود به خاک عراق سازگار نیست. دشمن در جاهای زیادی در خاک ما است و اگر مطمئن بشود که نظام ما به خاک او وارد نمی‌شود یا ورود جزئی خواهد داشت، نه امتیازی خواهد داد و نه از نقاط حساس بیرون خواهد رفت و هروقت آمادگی پیدا کرد، در خاک ما پیشروی می‌کند؛ و با این استدلال امام را قانع کردند که با ورود به خاک عراق در جاهایی که مردم نیستند یا کم هستند و آسیب نمی‌بینند، موافقت کنند.»^(۱۹)

غلامعلی رشید یکی از فرماندهان ارشد سپاه پاسداران و از اعضای هیئت اعزامی به سوریه، که در این جلسه حضور داشت نیز چنین گفته است: «در بازگشت از سوریه مستقیماً خدمت حضرت امام رفتیم. به نظرم می‌رسد که جلسه شورای عالی دفاع هم برقرار بود. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و آقای هاشمی هم حضور داشتند. اوایل مغرب بود و قرار بود که در اتاق حضرت امام جلسه شروع شود که دیدیم حضرت امام دارند برای نماز آماده می‌شوند. دیگران هم با شوق نماز را به جماعت به جای آوردند. بعد از اتمام نماز، حضرت امام روی همان سجاده به طرف جمع برگشته و گفتند همین‌جا بحث کنیم. جمع ما در یک نیم‌دایره بر گرد حضرت امام حلقه زدیم و توسط برادر [محسن] رضایی گزارش مفصلی از سفر داده شد. سپس، امام با ذکر مثالی توصیه کردند این‌طور نباشد که شما بین زمین و آسمان در لبنان رها شده و پشتیبانی و عقبه نداشته باشید. کمک‌کردن درست، اما از راهش. راه شما زمینی است که باید از سه، چهار کشور عبور کنید. شما که به لحاظ جغرافیایی به لبنان وصل نیستید و مشکل ارتباط زمینی دارید. اگر بخواهید بجنگید، کار آسانی نمی‌باشد؛ زیرا در تداوم پشتیبانی گرفتار خواهید بود.»^(۲۰)

هاشمی رفسنجانی در پایان جلسه شورای عالی دفاع در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی مسائل مطرح‌شده در این جلسه را تشریح کرد. وی در پاسخ این سؤال که دولت ایران برای مبارزه با رژیم صهیونیستی پس از سفر هیئت ایرانی به سوریه چه اقدامی انجام خواهد داد، گفت: «پیدا است که ایران به خاطر فاصله‌ای که با آنجا دارد و راه‌های رسیدن به آنجا برای ما خیلی مشکل است، ما خودمان مستقیماً نمی‌توانیم مسئول جنگ باشیم. ما باید در کنار سوریه یا فلسطینی‌ها یا هرکس که در آنجا می‌خواهد بجنگد، به عنوان کمک باشیم.» وی با اشاره به اینکه دولت سوریه تشخیص داده است که ما به عنوان داوطلب می‌توانیم در کنار آنها حضور داشته باشیم، اضافه کرد: «آنها احساس ضرورت حضور ارتش منظم و کلاسیک ما را در آنجا نکرده‌اند و ما هم از همین شکلی که آنها پیشنهاد کرده‌اند، استقبال کرده‌ایم و قرار شد داوطلبان ما به سرعت در آنجا حاضر شوند و در کنار برادران فلسطینی و سوری و لبنانی در جهاد شرکت کنند.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع درخصوص تصمیم‌گیری درباره اعزام اولین گروه داوطلبان ایرانی اظهار داشت: «تصمیم دراین خصوص گرفته شده و ما داوطلبانی را که از پیش اعلام آمادگی کرده‌اند، اعزام می‌کنیم و یکی از مشکلاتی که در سر راه ما وجود دارد، نداشتن راه به جبهه رزم اسرائیل است؛ چون حالا از هرجا بخواهیم عبور کنیم چه از هوا و چه از زمین، باید به ما راه بدهند. عراق که وضعش روشن است و کشورهای جنوب خلیج فارس هم وضعشان روشن است.» وی افزود: «به‌هرحال، ما امیدواریم با شرطی که در شرایط جدیدمان برای صلح با عراق گنجاندیم، بتوانیم راه خوبی پیدا کنیم.»

هاشمی رفسنجانی همچنین درباره پاسخ ایران به اطلاعیه امروز عراق گفت: «در عراق وضع مبهمی وجود دارد. اطلاعیه‌ای به نام شورای فرماندهی عراق داده می‌شود که تابه‌حال صدام امضا می‌کرده است. از طرفی شایعاتی که بیشتر از طرف منابع غربی پخش شده است، که صدام هست یا نیست، که مبهم است و شاید به همین زودی روشن شود و منابع غربی در همین رابطه آنچه در رادیوی ما به‌صورت مقاله آزاد یا متنی از رادیو خوانده شده، به‌عنوان نظر دولت گفته‌اند و ما تابه‌حال نظرم‌ان را نگفته‌ایم؛ چون وضع داخلی عراق مبهم است و ظاهراً به‌نظر می‌رسد که در آنجا فعل‌وانفعالاتی صورت می‌گیرد و صدام در معرکه نیست یا هست و درحقیقت توطئه‌ای است که با همان جریانی که در اسرائیل به وجود آوردند، می‌خواهند برای نجات حزب بعث عراق یا صدام استفاده کنند.» وی اضافه کرد: «نظر شورای عالی دفاع این است که ما همان حرف‌های قبلی خودمان را یک‌بار دیگر تکرار کنیم. ما بیش از عراق صلح می‌خواهیم. ما ضرورت حضور در جبهه مبارزه با اسرائیل را بیشتر از همه احساس می‌کنیم و وظیفه دینی می‌دانیم، ولی وضعی را که عراق به وجود آورده، خطر بزرگی می‌دانیم. این مسئله باید حل شود و باید متجاوز در اینجا به کیفرش و مظلوم به حقش برسد. ما از شرایطمان تنزل نمی‌کنیم و اگر آنها از خاک ما بیرون بروند، یک شرط محقق شده است.» وی همچنین تصریح کرد: «شرایط دیگر ما یکی پرداخت خسارت است و حتماً خسارت خود را می‌گیریم. دیگری کیفر دادن مجرم است که حاضریم این را به‌عهده کمیسیون بین‌المللی یا دادگاه اسلامی بگذاریم تا مجرم را که غیر از حزب بعث کسی نیست، کیفر بدهند و دیگری بازگشتن آوارگان عراقی به میهنشان است.»

سخنگوی شورای عالی دفاع درباره شرط جدید ایران نیز گفت: «حالا یک شرط دیگر ما اضافه کردیم و آن این است که چون ما راه به مرزهای اسرائیل نداریم، باید از داخل عراق به ما یک راه بدهند تا به‌سرعت بتوانیم نیروهای زرهی خودمان را به سوریه منتقل کنیم و این جزو شرایط مهم ما است. چون ما معرکه را بعد از پایان جنگ عراق در اسرائیل می‌بینیم که این راه را به‌عنوان یک ضرورت لازم داریم و دولت‌های اسلامی هم باید به ما کمک کنند تا این را به دست آوریم.» رئیس مجلس شورای اسلامی در پاسخ این سؤال که اگر صدام پس از آتش‌بس به‌طور یک‌جانبه نیروهای خود را از خاک ایران خارج کند، موضع جمهوری اسلامی چه خواهد بود،

گفت: «در این صورت یکی از شرایط ما که خروج بی قید و شرط نیروهای متجاوز بود، تأمین شده است؛ ولی ما به کار خود ادامه می دهیم تا شرایط دیگرمان تأمین شود؛ یعنی راهی جهت رفتن به قدس و بازگشت آوارگان عراقی و تشکیل کمیسیون برای کیفر متجاوز و پرداخت غرامت.»^(۲۱)

۷۰۱

چند ساعت پس از انتشار بیانیه شورای فرماندهی انقلاب عراق، فرستاده کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با پیامی به تهران آمد. رئیس این کمیته گفت ایران به پیشنهاد اخیر کمیته صلح اسلامی اعتراض نکرده و نظرهایی خوب ارائه داده است.

عبدالله توره وزیر امور خارجه گینه، برای دومین بار در هفته جاری امشب به تهران آمد و بی درنگ به دیدار رئیس جمهور ایران رفت و پیام احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی را تسلیم وی کرد.^(۲۲)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در یادداشت امروز خود در این باره آورده است: «با رئیس جمهور درباره مفاد نامه سکوتوره تلفنی صحبت کردم. ایشان گفتند که باز دعوت کرده اند که در کشور دیگری [به غیر از عربستان سعودی] ملاقات [اعضای کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با رؤسای جمهوری ایران و عراق] انجام شود. ... نامه را وزیر خارجه گینه آورده است.»^(۲۳)

در همین حال، سکوتوره نیز امروز در مصاحبه با خبرگزاری عربستان سعودی با اعلام اینکه «ایران به پیشنهاد اخیر [۱۳۶۱/۳/۱۶] کمیته صلح اسلامی [برای ملاقات رؤسای جمهوری ایران و عراق در مکه] اعتراض نکرده و نظرهایی خوب ارائه داده است»، پیش بینی کرد این کمیته در آینده نزدیک، تلاش خود را برای پیگیری بحث درباره یافتن راه حلی به منظور پایان دادن به جنگ ایران و عراق از سر گیرد. وی همچنین اظهار امیدواری کرد: «ایران موضعی اتخاذ کند که کمیته صلح را به ادامه مأموریت خود و مشارکت سازنده در تحقق بخشیدن به صلح قادر کند.»^(۲۴)

۷۰۲

در واکنش به بیانیه امروز عراق، خبرگزاری جمهوری اسلامی این اطلاعیه را با تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان در ارتباط دانست و اعلام کرد اگر حکام عراق طالب صلح بودند، می بایست قبل از تجاوز شرایط ایران را می پذیرفتند. روزنامه اطلاعات نیز نوشت ایران به نبرد خود با رژیم صدام ادامه خواهد داد. رسانه های غربی تفسیر این دو رسانه ایرانی را موضع ایران دانستند و اعلام کردند این کشور پیشنهاد عراق را رد کرده است.

در تفسیری که امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره بیانیه عراق منتشر کرد، آمده است: «این درخواست درست یک هفته بعد از دیدار کمال حسن علی وزیر خارجه رژیم قاهره با بگین

نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس که طی آن برای اتخاذ سیاستی کاملاً هماهنگ درمورد حمایت از رژیم بغداد و جلوگیری از گسترش انقلاب اسلامی توافق و هماهنگی شد، اعلام می‌شود و در یک هفته گذشته، در اجرای این سیاست مشترک به دستور امریکا و به مزدوری صهیونیست‌ها چند صد مسلمان غیرنظامی در جنوب لبنان و گروه‌های وسیعی از برادران رزمنده فلسطینی و سوری در تجاوز صهیونیست‌ها به شهادت رسیده و در اجرای نیات پلید مرتجعین منطقه برای نجات دارودسته صدام تکریتی و گروه بعثی حاکم بر عراق چند شهر مسلمان‌نشین لبنان ویران شده است.»

خبرگزاری جمهوری اسلامی در ادامه تفسیر خود با اعلام اینکه آگاهان سیاسی منطقه معتقدند تجاوز صهیونیست‌ها به لبنان صرفاً با هدف نجات صدام از سقوط انجام شده، تأکید کرده است که آنچه در اطلاعیه عراق مطرح شده «تنها یک بند از درخواست‌های جمهوری اسلامی ایران است، آن‌هم چیز تازه‌ای نیست. اگر حکام بعثی صهیونیستی بغداد می‌توانستند طالب صلح باشند، بدون به‌راه‌انداختن جنگ لبنان و قبل از آن نیز می‌توانستند به آن برسند؛ به شرطی که به تمامی شروط ایران اسلامی پاسخ مثبت می‌دادند. درحالی‌که اینک برای این‌گونه زمینه‌سازی‌ها دیر شده و ملت ایران به دلیل سستی که بر لبنان رفته است، صدام صهیونیست را همراه با بگین و مبارک [رئیس‌جمهور مصر] در سه رأس مثلث شوم امپریالیزم در منطقه می‌شناسد و می‌داند تا چنین نقاط اشتراکی هست، خاورمیانه و منطقه خلیج فارس روی صلح را نخواهد دید.»^(۲۵)

در همین حال، روزنامه اطلاعات نیز در ستون یادداشت امروز خود بیانیه عراق را توطئه جدید امپریالیسم دانست و نوشت: «حتی اگر عراق به صورت یک‌جانبه هم اعلام آتش‌بس کند و نیروهای خود را به مرزهای بین‌المللی عقب بکشد، ما وی را راحت نخواهیم گذاشت و به جهاد برای سرنگونی این خائن [صدام] و تحقق حقوق خود و برقراری یک حکومت اسلامی مورد علاقه ملت عراق در آن [ادامه] خواهیم داد.»^(۲۶)

از سوی دیگر، رادیو امریکا در اخبار ساعت ۲۰:۳۰ خود، با اشاره به تفسیر خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «رژیم جمهوری اسلامی پیشنهاد اخیر عراق را برای پایان دادن به جنگ بیست‌ماهه میان دو کشور رد کرده است.»^(۲۷) خبرگزاری رویتر از لندن نیز تفسیر خبرگزاری جمهوری اسلامی را منعکس کرد و گزارش داد: «ایران اعلام داشت پیشنهاد عراق درمورد برقراری آتش‌بس در جنگ بیست‌ماهه خلیج [فارس] و خروج کامل نیروهای عراقی از خاک ایران بسیار دیر عنوان شده است.»^(۲۸) آسوشیتدپرس از نیکوزیا هم خبر داد: «در یک تفسیر سیاسی که امروز به‌وسیله خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا) انتشار یافت، این کشور پیشنهاد عراق برای برقراری آتش‌بس و خروج کامل از خاک ایران را رد کرد.»^(۲۹) خبرگزاری فرانسه از تهران با انعکاس تفسیر امروز روزنامه اطلاعات گزارش داد: «ناظران معتقدند این تفسیر نیمه‌رسمی اطلاعات درواقع دربردارنده پاسخ رسمی ایران به پیشنهاد عراق درمورد آتش‌بس می‌باشد.»^(۳۰)

۷۰۳

اعلام آمادگی عراق برای برقراری آتش‌بس یک‌جانبه و عقب‌نشینی نیروهایش از خاک ایران توجه رسانه‌ها و محافل سیاسی و نظامی را به خود جلب کرده است. آنها این تصمیم را نشانه تضعیف موقعیت عراق بر اثر شکست‌های اخیرش در خرمشهر، جلوگیری از وارد آمدن خسارات و تلفات بیشتر و نیز بهترین فرصت برای خارج کردن نیروهای عراقی از خاک ایران دانستند.

رادیو بی‌بی‌سی در اخبار ساعت ۱۹:۴۵، با اعلام خبر انتشار بیانیه امروز عراق گفت: «پیشنهادهایی که اکنون برای صلح مطرح شده است، نشان‌دهنده موقعیت تضعیف‌شده عراق در عرصه جنگ است. در این پیشنهادات صحتی از کسب امتیازاتی که هدف از آنها حفظ آبروی عراق باشد، در میان نیست و حتی برخلاف موارد پیشین خواست عدم مداخله ایران در امور داخلی عراق عنوان نشده است. خواست قبلی عراق مبنی بر حاکمیت و تمامیت شط‌العرب [اروندرو] مدت‌هاست که بی‌سروصدا به کنار گذارده [شده] است. در موارد قبلی عراق اصرار می‌ورزید پیش از آنکه نیروهایش را فراخواند مذاکراتی آغاز گردد یا لااقل ایران به انجام مذاکرات متعهد شود؛ ولی اکنون می‌گوید به محض آنکه ایران با آتش‌بس موافقت کند، همه‌گونه اقدام نظامی را پایان خواهد داد و این پیشنهاد تا دو هفته پا بر جا خواهد بود. در بخش سوم طرح جدید عراق گفته می‌شود چنانچه تلاش‌هایی که در حال حاضر توسط هیئت‌های گوناگون مبذول می‌گردد به جایی نرسد، عراق حکمیت سازمان کنفرانس اسلامی یا جنبش اسلامی یا جنبش غیرمتعهدها یا شورای امنیت سازمان ملل را بی‌چون‌وچرا خواهد پذیرفت و ایران خواهد توانست از این سه حکم هر یک را که ترجیح می‌دهد برگزیند. ... در حال مقامات عراق اکنون ظاهراً امید به این بسته‌اند که ایران به کشاندن جنگ به درون خاک عراق و سوسه نشود.»^(۳۱)

در فرانسه، یک وابسته نظامی غربی این تصمیم دولت عراق را نشان‌دهنده آن دانست که این کشور قدرت ادامه جنگ با ایران را ندارد و صدام قصد دارد با اعلام آتش‌بس حتی به صورت یک‌جانبه از وارد آمدن خسارات و تلفات بیشتر به کشورش جلوگیری کند. رادیو مونت کارلو نیز گفت: «برخلاف شایعات، صدام حسین در نظر ندارد نیروهای خود را به جای جنگ با ایران برای مبارزه علیه اسرائیل بسیج کند؛ زیرا فرماندهان ارشد عراقی بر سر این موضوع دچار اختلاف نظرهای عمیقی شده‌اند.»^(۳۲) همچنین، شبکه ۳ تلویزیون فرانسه در آخرین بخش خبری امشب خود، ضمن قرائت اطلاعیه عراق گفت: «هرچند عراق اظهار می‌دارد که می‌خواهد به جنگ با ایران به خاطر جنگ با دشمن صهیونیست خاتمه دهد، لیکن علت اصلی این تصمیم به نظر می‌رسد که شکست‌های ارتش عراق به خصوص شکست در خرمشهر که یک منطقه استراتژیک مهم در این جنگ بوده است، باشد.»^(۳۳)

یونایتد پرس نیز با اعلام خبر پیشنهاد جدید عراق گزارش داد: «از وقتی که شکست‌های عراق در جبهه آغاز شد، این کشور شروع به صحبت درباره راه‌های مثبت برای پایان دادن به جنگ

کرد. ایران همیشه تأکید کرده است که برای حل شدن جنگ به نبرد متوسل خواهد شد. ... بغداد همیشه اعلام می‌کرد که با ایران مصالحه نخواهد کرد، مگر آنکه این کشور کنترل کامل عراق بر شط‌العرب [اروندرو] را به رسمیت بشناسد.^(۳۴)

روزنامه *وال استریت ژورنال* (چاپ امریکا) هم در شماره امروز خود با اشاره به بیانیه عراق نوشت: «به اعتقاد مقام‌های امریکایی اگر ایران پیشنهاد عراق را بپذیرد، از امکان تهاجم نیروهای ایرانی به عراق و شاید به دیگر کشورهای خلیج فارس خواهد کاست. این امکان از هنگام پیروزی نیروهای ایران بر عراق موجب نگرانی ایالات متحده و متحدانش در منطقه شده است.»^(۳۵) این روزنامه اضافه کرد: «اشغال لبنان توسط ارتش اسرائیل ظاهراً یک فرصت مناسب مورد دلخواه عراق است که با یک بهانه آبرومندانه نیروهای خود را از خاک ایران بیرون بکشد.»^(۳۶)

۷۰۴

جنوب بیروت هدف حمله شدید هوایی و دریایی ارتش رژیم صهیونیستی قرار گرفت که بر اثر آن تعداد زیادی از مردم فلسطین و لبنان کشته شدند. دو رسانه غربی نیز اهداف صهیونیست‌ها در حمله به لبنان را تفسیر کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، از ساعت ۳:۱۵ بامداد امروز، هواپیماهای ارتش رژیم اشغالگر قدس منطقه خلده در جنوب بیروت را هدف بمباران‌های شدید خود قرار دادند و در همین حال، ناوچه‌های رژیم صهیونیستی این منطقه را به مدت ۳ ساعت با موشک‌های خود در هم کوبیدند. ساعت ۷ صبح نیز هواپیماهای مهاجم مناطقی دیگر در جنوب بیروت چون برج البراجنه و ناعمه را بمباران کردند که بر اثر آن ضمن ویران شدن بسیاری از ساختمان‌ها، تعداد زیادی از مردم ساکن این مناطق نیز کشته شدند. بنا بر این گزارش، نیروهای صهیونیست امروز همچنین سعی کردند فرودگاه بین‌المللی بیروت را که در بخش جنوبی این شهر واقع است، به کنترل خود درآورند، اما موفق نشدند.^(۳۷)

یونایتد پرس نیز از بیروت گزارش داد: هواپیماهای ارتش اسرائیل امروز با پرواز در آسمان این شهر اعلامیه‌هایی پخش کردند که در آنها به نیروهای سوری و فلسطینی اخطار شده تا هرچه سریع‌تر بیروت را ترک کنند، چون به‌زودی این شهر به تصرف این ارتش درخواهد آمد.^(۳۸)

در همین حال و با نزدیک شدن ارتش رژیم اشغالگر قدس به بیروت روزنامه کریستین ساینس مانیتور در تفسیری با تأکید بر اینکه پیشروی ارتش اسرائیل به طرف بیروت موجودیت سازمان آزادی بخش فلسطین را به خطر انداخته و اعتبار سوریه حامی فلسطینی‌ها را نیز از بین برده است، نوشت: «با تضعیف سازمان آزادی بخش فلسطین و ارتش سوریه که احتمالاً مجبور می‌شود نیروی نظامی‌اش را از لبنان خارج کند، فالانژیست‌ها دولت بعدی لبنان را پس از خاتمه جنگ

تشکیل می‌دهند. در آن صورت اسرائیل که از این گروه حمایت کرده در لبنان نفوذی مؤثر پیدا می‌کند، آن وقت این لبنان جدید احتمالاً به صورت متحد عمده اسرائیل در خاورمیانه ظاهر می‌شود. فالانژیست‌ها هم اکنون ارتباط گسترده‌ای با اسرائیل دارند. به طور کلی این گروه که مسیحیان مارونی هستند، بیشتر خود را بخشی از تمدن غرب دانسته و می‌گویند از جهان عرب وحشت دارند.»

این روزنامه امریکایی اضافه کرد: «سازمان آزادی‌بخش فلسطین که هفته گذشته با شدت و حرارت هدف‌های دیپلماتیک خود را در منطقه دنبال می‌کرد، این هفته برای حفظ موجودیتش به جنگ پرداخته، درحالی که اعراب هم کمک چندان نمی‌توانند بدهند؛ البته موقعیت تضعیف‌شده جهان عرب بر اثر صلح مصر با اسرائیل، ذخیره فراوان نفت در بازارهای جهان و گرایش محافظه‌کارانه اغلب دولت‌های عرب کمکی به وضع فعلی نمی‌کند. اردن و عراق هم تمایلی به کمک نظامی به سوریه و حافظ اسد ندارند و صرف‌نظر از سخنان شعارگونه، هیچ کشور عربی قوای نظامی به کمک سوریه نفرستاده است. گفته می‌شود کمک نظامی ایران هم بیشتر جنبه نمایشی داشته و چندان قابل توجه نبوده است.»^(۳۹)

رادیو بی‌بی‌سی نیز در تفسیر امروز خود با بیان اینکه اکنون معلوم می‌شود اسرائیل فقط قصد ندارد چریک‌های فلسطینی را از مجاورت مرزش با لبنان دور کند، بلکه قصد دارد ضربات اساسی بر قامت سازمان‌های مسلح فلسطینی در لبنان وارد آورد، گفت: «به نظر کشورهای عرب، سازمان آزادی‌بخش فلسطین تنها نماینده مردم فلسطین است. اگر امریکا دست روی دست بگذارد و به اسرائیل امکان بدهد که اسرائیل این سازمان را نابود کند، اکثر اعراب به این نتیجه خواهند رسید که امریکا نمی‌تواند دوستی واقعی برای اعراب باشد. دولت امریکا همانند گذشته میل دارد که مجبور نشود بین اسرائیل و دنیای عرب یکی را انتخاب کند؛ اما اگر بگذارد اسرائیل سازمان آزادی‌بخش فلسطین را نابود سازد، رسیدن به چنین دوراهی برایش غیر قابل اجتناب خواهد شد.»^(۴۰)

۷۰۵

قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران با اعلام اینکه رزمندگان ایران جنگ در لبنان را جنگ با امریکا می‌دانند، خبر داد اولین گروه از نیروهای ایران ظرف امروز و فردا به جنوب لبنان اعزام خواهند شد. در همین حال، امروز هم برخی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی برای اعزام به لبنان اعلام آمادگی کردند.

علی شمخانی قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران، در سخنانی در گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی در هتل استقلال تهران گفت: «نیروهای ما، رزمندگان ما بر این اعتقادند که جنگ در جنوب لبنان، جنگ با صدام و در نهایت جنگ با امریکا است و جنگ در خونین‌شهر نیز

جنگ با بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] و جنگ با امریکاست. نیروهای خودمان را تقسیم می‌کنیم. همان‌طوری که در خونین‌شهر خون را بر شمشیر به یاری پروردگار پیروز گردانیدیم، در نبطیه، در صور و صیدا نیز بر آنیم که هرچه سریع‌تر سینه‌های خودمان را جلوی بمب‌ها و موشک‌ها و سلاح‌های صهیونیستی باز بکنیم و عاشقانه شهید شویم و به لقاءالله برسیم و درنهایت با خون، اسرائیل رسوا را رسواتر سازیم.»^(۴۱) وی همچنین با اعلام اینکه دولت سوریه با اعزام نیرو از ایران به جنوب لبنان موافقت کرده است، اضافه کرد: «براساس این موافقت طی امروز و فردا، اولین گروه از نیروهای ایرانی به جنوب لبنان اعزام خواهند شد.»^(۴۲)

در همین حال، امروز آیت‌الله اشرفی اصفهانی امام‌جمعه باختران، در تلگرافی به محضر امام خمینی آمادگی مردم این استان برای اعزام به لبنان را اعلام کرد.^(۴۳) سپاه پاسداران قم^(۴۴) و اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی^(۴۵) نیز با صدور اطلاعیه‌هایی جداگانه برای اعزام نیروهای خود به لبنان اعلام آمادگی کردند. فرمانداران شهرهای سراسر کشور هم در پایان نشست امروز خود در تهران اعلام کردند که آماده‌اند برای ستیز با ارتش صهیونیستی به لبنان بروند.^(۴۶)

۷۰۶

در برخی از مناطق غرب کشور، اشرار مسلح ضدانقلاب با اجرای چندین عملیات کمین و حمله به مقرها و پایگاه‌های نیروهای جمهوری اسلامی عده‌ای را شهید یا زخمی کردند و عده‌ای را به گروگان بردند. در مقابل، نیروهای خودی نیز در ۲ عملیات جداگانه دو روستا را پاک‌سازی و یک پایگاه عناصر مسلح غیرقانونی را متلاشی کردند.

به گزارش رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ پیاده سنج، ساعت ۹ صبح امروز، ۱۴ تن از نیروهای سرباز و بسیجی پایگاه‌های محور بانه - سردشت که با ۲ خودروی غیرنظامی عازم سردشت بودند، در حدفاصل روستای ملک‌آباد و پل کله در کمین ضدانقلابیون گرفتار شدند. با اعزام نیروهای کمکی یکی از پایگاه‌های منطقه، آنها توانستند از مهلکه نجات یافته و به پادگان سردشت بروند. در این درگیری، یکی از نیروهای خودی شهید و یک تن زخمی شدند. ساعاتی بعد و به‌منظور حفظ استعداد و رفع نگرانی پایگاه‌های منطقه، افراد یادشده با یک خودروی بزرگ نظامی و همراهی ۶ نفر مسلح به‌عنوان نیروی پشتیبانی به محل درگیری بازگشتند که برای بار دوم به کمین ضدانقلابیون افتاده و پس از ساعت‌ها درگیری ۱۳ تن از آنها شهید و بقیه به گروگان برده شدند.^(۴۷)

سپاه پاسداران ارومیه نیز گزارش داد: بعدازظهر امروز، ۲ نفر از بسیجیان پایگاه سرو در شهرستان ارومیه، هنگام عزیمت به محل نگهبانی خود در یکی از تپه‌های مجاور با کمین عناصر مسلح ضدانقلاب مواجه و شهید شدند. همچنین، خودروی حامل مسئول اطلاعات سپاه پاسداران ارومیه و ۲ همراه او و نیز یک خودروی حامل تعدادی از نیروهای ارتشی در

کیلومتر ۵ جاده نقره - اشنویه بر اثر تیراندازی ضدانقلابیونی که به کمین نشسته بودند، آسیب دید و سرنشینان آن زخمی شدند.^(۴۸)

در گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه هم آمده است: شامگاه امروز، اشرار ضدانقلاب با نارنجک و آر.پی.جی ۷ به چند مقر سپاه پاسداران در بوکان و ۲ پایگاه حومه این شهر حمله کردند که با آتش متقابل، این حمله دفع شد و مهاجمان با تحمل خسارات و تلفات از صحنه درگیری گریختند.^(۴۹)

همچنین، واحد عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) اعلام کرد: امروز یکی از نیروهای خودی که در منطقه گازرخانی از توابع کامیاران در حال خنثی کردن مین کار گذاشته به دست ضدانقلابیون بود، بر اثر انفجار آن شهید و ۲ همراه او زخمی شدند.^(۵۰)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از سنندج نیز گزارش داد: نیروهای سپاه پاسداران بانه امروز در عملیاتی روستاهای سویچ و بلایش از توابع این شهرستان را از وجود اشرار ضدانقلاب پاکسازی کردند. در این عملیات ۱۰ تن از اشرار کشته و تعدادی زخمی شدند و چند قبضه اسلحه آنان نیز به دست نیروهای خودی افتاد.

همچنین، این خبرگزاری از ارومیه به نقل از ستاد عملیاتی شمال غرب کشور از حمله امروز نیروهای خودی به پایگاه عناصر مسلح غیرقانونی در منطقه جان دادیه سلماس و تصرف آن خبر داد و اضافه کرد: در این حمله حدود ۱۵ تن از اشرار ضدانقلاب کشته و تعدادی نیز زخمی شدند و به نیروهای خودی آسیبی نرسید.^(۵۱)

۷۰۷

سپاه پاسداران منطقه ۹ کشور ضمن تشریح آخرین وضعیت نیروهای باقیمانده خوانین منطقه فیروزآباد استان فارس اعلام کرد که پس از کسب اطلاعات دقیق تر آمادگی دارد علیه آنها وارد عمل شود.

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) در پیامی به فرماندهی کل سپاه با اعلام اینکه به دنبال درگیری نیروهای خودی با ضدانقلابیون مستقر در اردوگاه‌های ناصرخان و خسروخان قشقای در مهکویه شهرستان فیروزآباد* حدود ۱۵ نفر از آنان دستگیر شده‌اند و حدود ۴۰ نفر نیز با معرفی خود امان‌نامه دریافت کرده‌اند، از آخرین وضعیت نیروهای متواری این اردوگاه چنین گزارش داد: «ناصرخان و دخترش به تهران فرار کرده‌اند. خسروخان با حدود ۳۰ نفر باهم هستند. ایرج کشکولی با تعداد ۲۰ نفر اردوها را تشکیل می‌دهند و باهم هستند. تعداد ۲ نفر از منافقین اردو در تاریخ ۱۳۶۱/۳/۱۷، در کوه‌های اطراف شیراز به وسیله سپاه کشته شدند و تعداد ۲ نفر

* گزارش این درگیری در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳ آمده است.

از آنها دستگیر شدند که از دست‌نوشته‌های درون گروهی آنها مشخص می‌شود قصد جداسدن از اردو را داشته‌اند. خسروخان دیروز نامه‌ای به سپاه نوشته و عاجزانه درخواست کرده است در صورتی که دادستان کل به من تأمین بدهد هر جا که گفتید حاضرم زندگی کنم.»

در پایان این پیام نیز با اعلام اینکه سپاه پاسداران منطقه پس از کسب اطلاعات دقیق‌تر از اردوی نیروهای باقیمانده خوانین، آمادگی دارد علیه آنان وارد عمل شود، آمده است: «ستاد عملیات رسیدگی به مسئله خوانین که مصوبه شورای امنیت [کشور] بوده، به وسیله استانداری عمداً تا به حال تشکیل نگردیده است و بدون اطلاع سپاه هیئت‌هایی را جهت مذاکره فرستاده‌اند.»^(۵۲)

۷۰۸

دو تن از مسئولان ایلام پس از ملاقات با بازماندگان بمباران اخیر این شهر ضمن تحسین روحیه مقاوم این افراد از درخواست آنها برای استقرار سامانه پدافندی قوی در ایلام خبر دادند.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از ایلام، اسدالله عالی‌پور نماینده مردم ایلام در مجلس شورای اسلامی، پس از ملاقات با بازماندگان شهیدان و عیادت از مجروحان بمباران پنج روز پیش این شهر گفت: «در برخوردی که با مردم آسیب‌دیده و بازماندگان شهدای بمباران داشتیم، چیزی که بسیار قابل تحسین و تقدیر بود، روحیه عالی و مقاوم مردم شهیدپرور و ایثارگر ایلام بود.»^(۵۳)

این خبرنگار همچنین گزارش داد که در ملاقات معاون سیاسی اداری استانداری ایلام با خانواده‌های شهیدان بمباران اخیر یکی از آنها گفت: «ما که عزیزان و خانه خود را از دست داده‌ایم، هیچ نگرانی نداریم و تنها خواسته ما استقرار پدافندهای قوی در این منطقه می‌باشد که از این پس مردم بی‌گناه منطقه به خاک و خون کشیده نشوند.»^(۵۴)

۷۰۹

وزیر راه و ترابری برای بررسی فعالیت‌های بازسازی راه‌آهن و اداره بندر و کشتیرانی خرمشهر به خوزستان سفر کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از اهواز، هادی نژادحسینیان وزیر راه و ترابری که برای بررسی میزان پیشرفت عملیات بازسازی راه‌آهن اهواز - خرمشهر به خوزستان آمده است، امروز در مسیر جاده اهواز - خرمشهر از فعالیت گروه‌های ضربتی راه‌آهن نواحی تهران، اراک، شمال غرب، جنوب و لرستان که به بازسازی این راه‌آهن مشغول هستند، دیدار و از آنان تقدیر کرد. وی همچنین ضمن مشاهده ویرانه‌های خرمشهر از ساختمان راه‌آهن و اداره کل بندر و کشتیرانی این شهر که در حملات متجاوزان عراقی تخریب شده‌اند، دیدار و دستورات لازم برای بازسازی این اماکن را صادر کرد.^(۵۵)

۷۱۰

یک روزنامه امریکایی در بررسی نگرانی و دغدغه کویت درباره احتمال گسترش دامنه جنگ ایران و عراق نتیجه گرفته است که آن کشور در قبال این جنگ سیاستی مبهم و دوپهلوی را دنبال می‌کند. خبرنگار روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانی‌تور در گزارشی از کویت با اعلام این مطلب که «امواج انقلاب اسلامی ایران به ساحل این کشور قدیمی محتاط و آسیب‌پذیر اسلامی نزدیک می‌شود» نوشته است: «آنچه این روزها ذهن رهبران کویت و سایر کشورهای عرب خلیج فارس را به خود مشغول کرده است، تصمیم دولت جمهوری اسلامی ایران در مورد انتخاب مسیر آتی آن کشور است. آیا رژیم جمهوری اسلامی به خاک عراق حمله خواهد کرد، یا با پذیرفتن میانجیگری کشورهای دیگر و دریافت غرامت به جنگ خلیج فارس پایان خواهد داد؟» این خبرنگار سپس افزوده است: «کویت‌ها که از ادامه جنگ پرخرج و طولانی خلیج فارس به شدت نگران هستند، در صورت گسترش دامنه جنگ و توسعه کوشش‌های خرابکارانه رژیم ایران در منطقه بیش از هر ملت دیگری در خطر خواهند بود. کویت طی دو دهه حیات سیاسی خود همواره با مانورهای ماهرانه توانسته است موقعیت خود را در میان کشورهای قدرتمند منطقه یعنی ایران، عراق و عربستان سعودی حفظ کند.»

در ادامه این گزارش آمده است: «دیپلمات‌ها می‌گویند کویت به‌عمد می‌کوشد سیاست مبهم و دوپهلوی خود را در رویارویی با درگیری‌های ایران و عراق حفظ کند و با نزدیک شدن نیروهای ایران به مرزهای عراق بر این ابهام افزوده می‌شود. ... کویت به‌ظاهر هشدار اخیر آیت‌الله خمینی برای خودداری از ارسال پول و کالا برای عراق را نادیده گرفته است، ولی چنین به‌نظر می‌رسد که به‌آرامی این کمک‌ها را متوقف کرده و تقاضای عراق برای وام ۲ میلیارد دلاری به دولت صدام را رد کرده است. کویت از آغاز جنگ خلیج فارس تاکنون ۶ میلیارد دلار به عراق وام داده است. به‌رغم کاهش درآمدهای نفتی کشورهای منطقه خلیج فارس، کویتی‌ها اعلام کرده‌اند که آماده‌اند چند میلیارد دلار غرامت برای پایان دادن به جنگ خلیج فارس و بازداري خطری که موجودیتشان را تهدید می‌کند، بپردازند.» (۵۶)

۷۱۱

یک دادگاه عادی در پاریس صلاحیت نداشتن خود برای رسیدگی به اختلافات ایران و سازمان انرژی اتمی فرانسه در خصوص مشارکت مالی ایران در کارخانه غنی‌سازی اورانیوم فرانسه را اعلام کرد. خبرگزاری فرانسه ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «ایران از دادگاه یادشده خواسته بود که سازمان انرژی اتمی فرانسه را به پرداخت یک میلیارد و ۴۷۹ میلیون فرانک به حساب ایران که شامل یک وام یک میلیارد دلاری و بهره متعلقه به آن بوده است، محکوم کند. این وام در سال ۱۹۷۵ و در زمان شاه برای مشارکت در امر ساختمان کارخانه غنی‌سازی اورانیوم فرانسه توسط

ایران پرداخت شده بود. از سوی دیگر، این دادگاه درخواست سازمان انرژی اتمی فرانسه مبنی بر پرداخت ۴ میلیارد و ۶۵۸ میلیون فرانک از جانب ایران برای جبران خسارت ناشی از تصمیم جمهوری اسلامی مبنی بر لغو قرارداد منعقد در زمان شاه را نپذیرفته است.^(۵۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۰

۱. واحد مرکزی خبر صدواسیمای جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۱ و ۲، رادیو بغداد، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۲۷، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳. همان، ص ۹ و ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۴. همان، ص ۹ و ۲۶، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۵. همان، ص ۲۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۶. سند شماره ۱۵۹۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۱ و ۲.
۷. سند شماره ۱۱۸۰۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات قرارگاه قدس به واحد اطلاعات و عملیات قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱.
۹. سند شماره ۳۱۴۰۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهرا به اطلاعات و عملیات ایلام، ۱۳۶۱/۳/۲۱ - سند شماره ۳۱۴۰۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات عملیات سپاه سرنی (میمک)، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۱۰. سند شماره ۲۹۰۴۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی سپاه سومار به فرماندهی سپاه منطقه ۷ (باختران)، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۱. سند شماره ۶۶۲۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش به مرکز فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۲. سند شماره ۶۶۲۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام مرکز فرماندهی سپاه پاسداران به مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۳. سند شماره ۶۶۲۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی کل سپاه به فرماندهی مناطق ۷ و ۸ کربلا (جنوب و غرب)، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۴. سند شماره ۲۹۰۴۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی منطقه ۷ سپاه به فرماندهی کلیه واحدها، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۶. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، نگین ایران (فصلنامه تخصصی مطالعات دفاع مقدس)، سال ششم، شماره ۲۵، صص ۶۷ و ۶۸، مصاحبه اختصاصی با محسن رضایی.
۱۷. علیرضا لطف‌الله‌زادگان، عبور از مرز (روزشمار جنگ ایران و عراق)، جلد ۲۰، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۱، ص ۱۱۰.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، صص ۱ و ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۹. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کازنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، صص ۹۹ و ۱۰۰.
۲۰. عبور از مرز، پیشین، ص ۱۱۰.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۱.
۲۲. همان، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۲۳. پس از بحران، پیشین، ص ۱۰۰.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۳۶، رادیو دوی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۵. همان، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۰، ص ۱.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۲۱، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۸. همان، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۲۹. همان، ص ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳۰. همان، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳۱. همان، صص ۲۵ و ۲۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲۱، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۳. همان، ص ۳، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۴، بیروت - یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۸. سند شماره ۶۶۲۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی

سپاه پاسداران مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۴۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۴، ارومیه - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۵۰. سند شماره ۶۶۲۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) به

طرح و برنامه ستاد مرکزی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

۵۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴،

ص ۳۹، سندج و ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی،

۱۳۶۱/۳/۲۴.

۵۲. سند شماره ۶۶۲۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) به فرماندهی

سپاه پاسداران مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۵۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰،

ص ۲۹، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، ص ۱۶، ایلام - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۵۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲،

ص ۴۵، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۵۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۳، ۱۳۶۱/۳/۲۱، صص ۲۳ - ۲۱، رادیو امریکا،

۱۳۶۱/۳/۲۰.

۵۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۹ و ۱۰، پاریس - خبرگزاری

فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

۳۵. همان، ص ۲۳، رادیو امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱۱، نیویورک - خبرگزاری

جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۳، ص ۲۸، بیروت

- خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

۳۸. همان، صص ۸ و ۹، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

۳۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۰، صص ۹ - ۷، رادیو صدای

امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۰. همان، صص ۱۲ و ۱۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۱. محمد درودیان، علل تداوم جنگ، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، چاپ سوم ۱۳۸۷، ص ۱۶۵.

۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۲، ۱۳۶۱/۳/۲۰،

ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی،

۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۳. همان، ص ۱۸، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۴. همان، ص ۳۲، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۵. همان، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۶. همان، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۰.

۴۷. سند شماره ۳۴۱۳۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ لشکر ۲۸ به استانداری کردستان (مشاور سیاسی

و نظامی)، ۱۳۶۱/۳/۲۱؛ و - سند شماره ۳۴۶۵۸۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ (رکن ۲) به

استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۲۱.

روزشمار جنگ

جمعه

۲۱ خرداد ۱۳۶۱

۱۸ شعبان ۱۴۰۲

۱۱ ژوئن ۱۹۸۲

۷۱۲

باوجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه دیروز عراق، امروز تبادل آتش میان قوای ایران و عراق ادامه داشت. ارتش ایران اعلام کرد آبادان هدف حمله توپخانه‌ای عراق قرار گرفت. سپاه پاسداران نیز از عقب‌نشینی نیروهای عراقی از جبهه دشت ذهاب و کاهش آتش آنها در جبهه‌های مهران و میمک خبر داد. ارتش عراق هم مدعی شد نیروهایش به دلیل حملات ایران ناچار به مقابله شدند. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۴۲ خود از نبرد و تبادل آتش در اکثر جبهه‌های غرب کشور در روز جاری خبر داد و اضافه کرد: «روز ۱۳۶۱/۳/۲۱، نقاط مسکونی و تأسیسات شهر آبادان همچون روزهای گذشته زیر آتش سنگین توپخانه‌های دوربرد دشمن قرار داشت که چندین خانه ویران و با وارد آمدن خساراتی ۲ تن از هم‌وطنان آبادانی شهید و تعدادی نیز مجروح شدند.» در این اطلاعیه همچنین آمده است: «در ساعت ۲۴ روز ۱۳۶۱/۳/۲۱، تعدادی از هواپیماهای ارتش متجاوز عراق قصد تجاوز به حریم فضایی چند شهر مرزی جنوب کشور را داشتند که بر اثر آتش یگان‌های پدافند هوایی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران تلاش مذبوحانه و بی‌اثر جنگنده‌های دشمن خنثی شد و هواپیماهای مهاجم عراقی مجبور به فرار شدند.»^(۱)

در همین حال، واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ناحیه سرپل ذهاب از عقب‌نشینی ارتش عراق از ارتفاعات گاو میشان، له‌دزگه، کویکی‌ها و بشگان خبر داد.^(۲) واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران هم گزارش داد آتش دشمن در این محور بسیار کاهش یافته است.^(۳) واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه میمک) نیز اعلام کرد اگرچه صبح امروز اجرای آتش روی مواضع نظامیان عراقی واکنشی در پی نداشت، اما بعدازظهر امروز، یکی از مواضع خودی هدف حمله توپخانه‌ای عراقی‌ها قرار گرفت.^(۴)

در مقابل، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۷۳۹ خود که در ساعت ۱۹:۳۰ امروز از رادیو

صوت‌الجماهیر قرائت شد، اعلام کرد: «برای دومین روز متوالی است که نیروهای مسلح ما در تمامی بخش‌های عملیاتی به مفاد اطلاعاتیه سحرگاه دهم ژوئن ۱۹۸۲ شورای فرماندهی انقلاب پایبند بوده‌اند و اقدام به تیراندازی نکرده‌اند و درعین حال دست به هیچ‌گونه فعالیت نظامی نزده‌اند؛ ولی واحدهای ما در روز جاری مورد حمله توپخانه دشمن قرار گرفتند و نیروهای دشمن همچنین در برخی مناطق سعی داشتند به واحدهای مقدم ما نزدیک شوند و این امر نیروهای ما را به پاسخ‌گویی وادار کرد ...».^(۵)

۷۱۳

عراق شرط ایران درمورد عبور نیروهایش از خاک آن کشور برای کمک به جبهه نبرد با رژیم صهیونیستی را پذیرفت، ولی تحقق آن را به اعلام آتش‌بس میان ایران و عراق مشروط کرد. رادیو بغداد در بخش خبری ساعت ۲۴ امشب خود به نقل از سخنگوی رسمی عراق و با اشاره به اظهارات روز گذشته حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، که در آن عبور نیروهای ایران از خاک عراق برای کمک به جبهه نبرد با رژیم صهیونیستی به‌عنوان شرط جدید جمهوری اسلامی برای پایان‌دادن به جنگ اعلام شده بود، گفت: «عراق در این رابطه اعلام می‌دارد که حاضر است نیروهای ایرانی از خاک خود به هر تعدادی که باشند به سوریه و لبنان بروند؛ ولی عبور هر نیروی بیگانه‌ای از خاک هر کشوری باید در حالت برقراری صلح میان دو کشور ذی‌علاقه باشد و عراق از سپیده‌دم روز دهم ژوئن ۱۹۸۲ [۲۰ خرداد ۱۳۶۱] اعلام داشت که آماده است آتش‌بس را برقرار و از اراضی ایران نیروهای خود را فراخواند و اختلافات خود را با ایران از راه مسالمت‌آمیز حل و فصل نماید. بنابراین، دولت ایران باید روشن و صریح به اعلامیه شورای فرماندهی انقلاب عراق پاسخ گوید.» رادیو بغداد به نقل از این سخنگو اضافه کرد: عراق آماده است اقدامات لازم برای عبور نیروهای ایرانی از خاک خود را پس از اعلام موافقت از سوی ایران مبنی بر استقرار آتش‌بس آغاز کند.^(۶)

۷۱۴

ایران و عراق برای جذب و اعزام نیرو به جبهه‌های نبرد در تلاش هستند. روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام کرد: از همه نیروهایی که سابقه حضور در جبهه‌های نبرد را دارند و هم‌اکنون داوطلب اعزام مجدد به جبهه‌ها می‌باشند، ثبت‌نام به عمل می‌آید.^(۷)

از سوی دیگر، اداره وظیفه عمومی عراق در اطلاعیه‌ای متولدین سال ۱۹۴۷ (افراد ۳۵ ساله) و سایر مولید اعزامی در سال ۱۹۶۶ میلادی را برای انجام خدمت در ارتش این کشور احضار کرد.^(۸)

۷۱۵

اداره سوم (فرماندهی عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی امروز در تلفن گرامی به سپاه پاسداران اطلاع داد که تمامی تأسیسات و وسایل قابل استفاده نفت شهر به داخل عراق منتقل و این شهر تقریباً ویران شده است. در سومار نیز تمامی ساختمان‌ها بجز مسجد آن تخریب شده‌اند.^(۹)

۷۱۶

عناصر ضدانقلاب با ورود به شهر مهاباد تعدادی از مردم این شهر را شهید یا مجروح کردند. به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز)، در ساعت ۱۷ امروز، عناصر حزب منحل دموکرات کردستان وارد شهر مهاباد شده و علاوه بر تیراندازی به سمت یک خودروی ارتشی، مراکز نظامی و انتظامی و مردم، در چند نقطه شهر به ایجاد درگیری مبادرت کردند. بنا بر این گزارش، نیروهای سپاه پاسداران با همراهی نیروهای انتظامی و عده‌ای از مردم شهر به مقابله با آنها برخاستند و تا ساعت ۱۹:۳۰، توانستند این عناصر ضدانقلاب را مجبور به فرار کنند. در این درگیری، ۲۱ تن از ضدانقلابیون کشته؛ و نیز از مردم شهر ۷ تن شهید و ۲۶ تن مجروح شدند.^(۱۰)

۷۱۷

در شیراز یکی از خوانین فیروزآباد و همراهانش دستگیر شدند. در تهران نیز عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یکی از روحانیون شاغل در نیروی دریایی ارتش را ترور کردند. در ساعت ۵:۳۰ بامداد امروز، نیروهای سپاه پاسداران شیراز مخفیگاه یکی از خوانین منطقه فیروزآباد به نام بهارلوخان را در خیابان رودکی شیراز به محاصره درآوردند و پس از یک درگیری چهارساعته، فرد یادشده و ۳ همراهش را دستگیر کردند. در نتیجه این عملیات، چند قبضه اسلحه و تعدادی نارنجک نیز به دست پاسداران افتاد.^(۱۱)

در ساعت ۰۸:۰۵ هم ۳ تن از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از داخل یک خودروی مسروقه، حجت الاسلام محمدعلی امینی نژاد سرپرست اداره سیاسی ایدئولوژیک ایستگاه دریایی بندر امام خمینی را که برای شرکت در نشست مسئولان دوایر سیاسی ایدئولوژیک نیروی دریایی ارتش به تهران آمده بود، هنگام عبور از خیابان کشتارگاه واقع در جنوب غربی تهران به شهادت رساندند و سپس از محل گریختند.^(۱۲) به گزارش خبرگزاری رویتر، یک سخنگوی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس در تماس تلفنی با این خبرگزاری ضمن پذیرش مسئولیت این سوءقصد گفت: «این قتل یکی از چند عملیات عمده‌ای است که طی دو هفته گذشته توسط عوامل سازمان مجاهدین خلق [منافقین] انجام شده است و امینی نژاد یکی از ۲۲ مقام دولتی بود که در این مدت به قتل رسید.»^(۱۳)

۷۱۸

باوجود اینکه رژیم صهیونیستی امروز به نیروهایش دستور آتش بس داد، اما نظامیان صهیونیست همچنان بیروت و حومه آن را آماج حملات خود قرار دادند.

صبح امروز، دولت رژیم صهیونیستی در پایان جلسه فوق العاده خود به نیروهای ارتش این رژیم در لبنان دستور آتش بس داد و زمان آن را ظهر امروز به وقت محلی، اعلام کرد.^(۱۴) باوجود این، خبرگزاری رویتر اعلام کرد: ۳ ساعت بعد، درگیری سخت توپخانه‌ای در حومه بیروت از سر گرفته شد.^(۱۵) خبرگزاری آلمان غربی نیز گزارش داد: هواپیماهای ارتش اسرائیل بخش غربی بیروت را بمباران کردند و ناوچه‌های این ارتش به سوی فرودگاه این شهر و نواحی ساحلی آتش گشودند.^(۱۶) خبرگزاری امارات عربی متحده هم با اعلام اینکه بعد از ظهر امروز جنگ در منطقه خلد (جنوب بیروت) ادامه داشت، به نقل از گزارش ساعت ۱۹ خبرگزاری فلسطینی وفا اضافه کرد که هواپیماهای رژیم صهیونیستی همچنان این منطقه را بمباران می‌کنند.^(۱۷)

در همین حال، یک مقام رسمی هلال احمر در بیروت اعلام کرد که از آغاز تهاجم نظامیان صهیونیست به لبنان در هفته گذشته، حدود ۱۰ هزار تن از غیرنظامیان فلسطینی و لبنانی کشته شده‌اند.^(۱۸) یک مقام عالی رتبه اسرائیل در تل آویو نیز گفت: «باوجود پخش اعلامیه در بیروت و هشدار به نیروهای سوریه، ارتش تل آویو قصد اشغال بیروت را ندارد.» یونایتد پرس ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «وی که از اعلام نامش خودداری می‌کرد، گفت این اقدام صرفاً یک جنگ روانی بوده است.»^(۱۹) موشه آرن سفیر رژیم صهیونیستی در واشنگتن هم امروز در تلویزیون سی.بی.اس امریکا گفت: «اشغال جنوب لبنان در حقیقت مسئله چند روز و چند هفته نیست. باید گفت این اشغال مدتی ادامه خواهد داشت.»^(۲۰)

۷۱۹

آیت الله منتظری از ملت‌های مسلمان خواست تا خود را برای آزادسازی مسجدالاقصی آماده کنند. آیت الله گلپایگانی نیز از آنان خواست برای مقابله با تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان به سرعت وارد عمل شوند. امروز در قم آیت الله حسینعلی منتظری در دیدار با فرمانداران سراسر کشور پس از ذکر چند توصیه به آنها درباره نحوه برخورد و رسیدگی به مشکلات مردم خطاب به رزمندگان حاضر در جبهه‌های نبرد با ارتش بعث عراق گفت: «خیال نکنید که اگر خرمشهر را آزاد ساختید کار تمام شده. امریکا با همه قدرت شیطانی‌اش دو سال است شما را درگیر کرده، تحریم اقتصادی نمود؛ ولی با فتح خرمشهر فهمیده که از شما سیلی خورده و در عوض اسرائیل را تحریک کرد تا به مسلمانان لبنان حمله نماید؛ و بگین [نخست وزیر صهیونیستی] گفته ما به دستور امریکا حمله نموده‌ایم و از آن طرف امریکا ضمن وتوی محکوم نمودن حمله اسرائیل [در شورای امنیت سازمان ملل] ماهیت اصلی خود را نشان داد.»^(۲۱)

آیت الله منتظری همچنین با بیان اینکه «ما مسجدالاقصی را از آن همه مسلمانان می‌دانیم و ما همه وظیفه داریم برای آزادی آن از هیچ گونه کمکی دریغ نکنیم»، خطاب به ملت‌های مسلمان اضافه

آیت‌الله العظمی محمد رضا گلپایگانی

آیت‌الله حسینعلی منتظری

کرد: «خود را آماده
نمایید تا مسجدالاقصی
را آزاد کنید و ما به دنبال
شما از طریق خاک
عراق راه خواهیم افتاد.
همان طور که مسیحیان
اروپایی پیاده راه افتادند
و حدود ۱۵۰ سال
بر فلسطین حکومت
کردند، باید راه افتاد

به طرف مسجدالاقصی و فلسطین. همین جوانان غیور ایرانی جلو خواهند افتاد و دیگر مسلمانان جهان به دنبال آنها خواهند آمد.» آیت‌الله منتظری در پایان گفت: «ان شاء الله با نظم و برنامه و با نیروی ایمان رزمندگان اسلام دماغ آمریکا را به خاک خواهیم مالید و وای بر مسلمانانی که بنشینند و [اجازه دهند که] هر روز رژیم اشغالگر قدس بر توسعه طلبی خود ادامه دهد.»^(۳۳)

آیت‌الله العظمی محمد رضا گلپایگانی از مراجع عظام تقلید در قم نیز امروز در اطلاعیه‌ای ضمن محکوم کردن حملات رژیم اشغالگر قدس به لبنان اعلام کرد: «... دنیای اسلام باید برای مقابله با این تجاوز و وحشتناک بدون مصالحه و فوت وقت وارد عمل شده و بدانند که تماس‌های سیاسی و ارتباط با ابرقدرت‌ها مانند گذشته نه تنها سودی نخواهد داشت، بلکه موجب گسترش نفوذ آنها خواهد شد. چرا آنان که دیروز و بلکه امروز، تجاوز صدام را علیه انقلاب اسلامی ایران تأیید و با پرداخت میلیاردها دلار و اسلحه او را یاری می‌دادند، در این موقعیت حساس که کیان اسلام در لبنان و فلسطین در مخاطره قرار گرفته است سکوت کرده و از خود حرکتی نشان نمی‌دهند؟ مسلمانان باید [با استفاده از کلیه وسایل به خصوص با قطع فوری جریان نفت به آمریکا و سایر کشورهای حامی رژیم اشغالگر قدس عکس‌العمل شدید خود را اظهار نمایند و بر ملل اسلامی لازم است که دولت‌های خود را از پیروزی سیاست‌های محافظه کارانه استعماری بر حذر دارند و از آنان بخواهند که با اتکال به نیروی ایمان و وحدت اسلامی که قدرت آن در انقلاب اسلامی ایران ظاهر شد، این غده سرطانی را که صلح و آرامش منطقه و بلکه تمام جهان را تهدید می‌نماید، ریشه‌کن سازند ...»^(۳۳)

۷۲۰

ائمه جمعه باختران، سنندج و رفسنجان برای اعزام به لبنان و نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی اعلام آمادگی کردند. اولین کاروان کمک‌های امدادی ایران نیز امروز به سوریه اعزام شد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، آیت‌الله اشرفی اصفهانی امام جمعه باختران (کرمانشاه)

که همراه جمعی از مسئولان این استان با لباس رزم در نماز جمعه امروز حضور یافت، در بخشی از خطبه‌های نماز جمعه گفت: «در این موقع خطیر وظیفه سران کشورهای اسلامی، علما و روحانیون و مسلمین جهان است در هر کجا که باشند برای نابودی اسرائیل قیام کنند. امام [خمینی] فرموده است صهیونیزم باید از بین برود؛ لذا مسلمین باید این فرصت را که پیش آمده مغتنم بشمارند و با حرکتی همه‌جانبه در برکنند ریشه‌های این غده سرطانی بکوشند.» بنا بر همین گزارش، «در این مراسم عبادی سیاسی فرماندهان نظامی و انتظامی، روحانیون و انبوه جمعیت نمازگزاران آمادگی خود را برای پیوستن به نیروهای رزمنده اسلام اعلام داشتند و به همین مناسبت در دفتر بسیج همگانی ثبت‌نام کردند.»^(۲۴)

سیدصلاح‌الدین حسامی امام‌جمعه سنجندج و شورای روحانیت اهل تسنن کردستان نیز امروز با ارسال پیامی به امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، برای اعزام به جنوب لبنان و نبرد با اشغالگران قدس اعلام آمادگی کردند.^(۲۵) همچنین، امام‌جمعه سنجندج که همراه تعدادی از روحانیون اهل سنت با لباس نظامی در مراسم امروز نماز جمعه این شهر شرکت کرده بود، در بخشی از خطبه‌های نماز با اشاره به اطلاعیه شورای روحانیت کردستان مبنی بر اعلام آمادگی برای شرکت در نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی گفت: «شورای روحانیت کردستان و همه اهالی این استان برای شرکت در این وظیفه مقدس اعلام آمادگی کرده‌اند.»^(۲۶)

حجت‌الاسلام هاشمیان امام‌جمعه رفسنجان هم با ارسال تلگرامی برای امام خمینی ضمن محکوم کردن تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان اعلام کرد: «... مردم مسلمان رفسنجان و حومه آماده‌اند تا با عزیمت به لبنان از برادران مظلوم و مسلمان خود پشتیبانی به عمل آورند و رژیم ضدبشری و صهیونیستی اسرائیل را همانند رژیم صهیونیستی عراق به زباله‌دان تاریخ بسپارند.»^(۲۷)

در همین حال، روزنامه جمهوری اسلامی نیز نوشت: اولین کاروان امدادی و درمانی جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران صبح امروز از فرودگاه مهرآباد تهران عازم سوریه شد.^(۲۸)

۷۲۱

مراسم بزرگداشت هفتمین شب شهادت قربانیان بمباران شهر ایلام با حضور اقشار مختلف مردم و تعدادی از مسئولان کشور برگزار شد. نخست‌وزیر هم به همین مناسبت در پیامی به مردم این شهر اعلام کرد جنگ با عراق ما را از مقابله با امریکا و رژیم صهیونیستی باز نخواهد داشت.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از ایلام، مراسم نماز جمعه این هفته شهر ایلام با حضور ۲ تن از وزیران هیئت دولت و تعدادی از میهمانان چند استان کشور که برای شرکت در مراسم بزرگداشت هفتمین شب شهادت شهدای بمباران ایلام به این شهر آمده‌اند، در مسجد جامع ایلام برگزار شد. در این مراسم، ابتدا پیام میرحسین موسوی نخست‌وزیر قرائت شد.^(۲۹) نخست‌وزیر در این پیام ضمن اظهار تأسف از اینکه نتوانسته است در مراسم هفتمین شب شهادت عزیزی که در بمباران این شهر جان خود را از دست دادند شرکت کند، شهادت شهیدان

۱۵ خرداد ۱۳۶۱ ایلام را که به جرم ایستادگی در برابر امپریالیسم جهان‌خوار هدف بمباران هوایی قرار گرفتند، در تداوم راه شهیدان قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ دانست و از پیشنهاد صلح روز گذشته رژیم صدام حسین به عنوان توطئه طراحی شده آمریکا و رژیم صهیونیستی برای جلوگیری از سقوط این رژیم یاد کرد و سپس با اشاره به تجاوز اخیر ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان اعلام کرد: «اسرائیل غاصب تنها با مشارکت و همدستی رژیم عراق می‌توانست نیروهای رزمنده و امکانات مادی و نظامی ما را به خود مشغول دارد تا به مبارزه مستقیم با صهیونیسم برنخیزیم، ولی توان ملت رزمنده و مسلمان ما برتر از آن است که مقابله با رژیم متجاوز و کافر عراق ما را از مقابله با آمریکا و اسرائیل متجاوز بازدارد.»

نخست‌وزیر در ادامه این پیام، اضافه‌شدن شرط عبور نیروهای ایران از خاک عراق برای نبرد با رژیم صهیونیستی به شرایط قبلی ایران برای پایان‌دادن به جنگ با عراق را از حقوق اولیه یک ملت مسلمان دانست و افزود: «ما به تمام کشورهای اسلامی اعلام می‌کنیم که اگر خود نمی‌خواهند در جنگ مستقیم با اسرائیل غاصب برای نجات لبنان و آزاد ساختن قدس شرکت جویند، ساده‌ترین و بدیهی‌ترین حق مسلمین را که همانا دادن راه عبور برای انتقال نیروهای رزمنده ما به جبهه‌های نبرد با صهیونیسم می‌باشد، ادا نمایند.»

موسوی در پایان این پیام به مردم ایلام اطمینان داد: «فرزندان شما در جبهه‌های نبرد با مشاهده شهدا و مصدومین این واقعه، سلاح‌هایشان را محکم‌تر از گذشته در دست‌ان نشان فشردند، گام‌هایشان را استوارتر نمودند و عزمشان را راسخ‌تر از پیش برای سرکوبی متجاوزین ساختند. به یقین آتشی که این از خدایی خبران بر کاشانه و خانه شما انداختند، هستی ظالمانه‌شان را خواهد سوزانید و خروش خون شهدای پاک‌باز این جنایت وحشیانه، طومار هستی مرتکبین آن را به‌زودی در هم خواهد پیچید.»^(۳)

پس از قرائت پیام نخست‌وزیر، مرتضی نبوی وزیر پست و تلگراف و تلفن، در سخنانی کوتاه ایثارگری‌ها و مقاومت مردم ایلام در برابر مصائب وارد شده به آنان را ستود و سپس حجت‌الاسلام ناطق نوری وزیر کشور، به عنوان سخنران پیش از خطبه‌ها، درخصوص فلسفه شهادت و نیز از خودگذشتگی‌های مردم ایلام مطالبی را بیان کرد. وی همچنین درباره بیانیه روز گذشته عراق گفت: «رژیم عراق می‌خواهد با عقب‌نشینی در جبهه‌ها به بهانه کمک به مسلمانان جنوب لبنان شکست مفتضحانه‌اش در جبهه‌های ایران را جبران نماید؛ ولی ما اعلام می‌کنیم تا قبول سه شرط صلح که بارها اعلام نموده‌ایم، به جنگ با عراق متجاوز ادامه می‌دهیم و هم‌زمان با آن با اسرائیل غاصب نیز در جنوب لبنان خواهیم جنگید و به‌زودی قرارگاه جنگ را در کشور سوریه ایجاد می‌نماییم.» وی اضافه کرد: «تیپ رسول‌الله (ص) که یکی از تیپ‌های قوی سپاه پاسداران است، به‌زودی به جنوب لبنان اعزام خواهد شد تا با مقابله با اسرائیل غاصب به آیندگان درس چگونه جنگیدن و چگونه زیستن را یاد بدهد.»

در ادامه مراسم، حجت‌الاسلام محمدی امام‌جمعه ایلام، به ایراد خطبه‌های نماز پرداخت و ضمن محکوم کردن بمباران شهر ایلام و جنوب لبنان به‌دست رژیم بعثی عراق و رژیم غاصب صهیونیستی،

اعلام آمادگی مردم ایلام برای اعزام به جنوب لبنان و مبارزه با رژیم متجاوز صهیونیست را ستود.^(۳۱) عصر امروز نیز مراسم بزرگداشت هفتمین شب شهادت بیش از ۴۰ تن از قربانیان بمباران ایلام بر سر مزار این شهیدان برگزار شد. در این مراسم که علاوه بر خانواده‌های این شهیدان، حجت‌الاسلام ناطق نوری، مرتضی نبوی، اکبر ترکان استاندار ایلام، مقامات و روحانیون استان‌های باختران، همدان، لرستان، اصفهان و آذربایجان شرقی نیز حضور داشتند، از مقام والای این شهیدان تجلیل شد.^(۳۲)

۷۲۲

شورای همکاری خلیج فارس ضمن استقبال از پیشنهاد آتش‌بس عراق ابراز امیدواری کرد که ایران به این پیشنهاد پاسخ مثبت دهد.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از ریاض، ۶ کشور عربی عضو شورای همکاری خلیج فارس امروز با صدور بیانیه‌ای، که خبرگزاری عربستان سعودی آن را منتشر کرد، ضمن استقبال از پیشنهاد روز گذشته عراق برای برقراری آتش‌بس با ایران و خارج کردن نیروهایش از خاک این کشور اظهار امیدواری کردند که ایران مانند عراق به کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی فرصت دهد تا به جنگ میان دو کشور پایان دهد. در این بیانیه همچنین آمده است: «برقراری یک صلح عادلانه میان عراق و ایران مواضع اسلامی و عربی در برابر تجاوزات صهیونیست‌ها را تحکیم بخشیده و آن را تقویت خواهد کرد. این صلح همچنین تضمینی خواهد بود بر ثبات منطقه و پیشرفت دولت‌های عراق و ایران.»^(۳۳)

۷۲۳

در ادامه واکنش‌ها به پیشنهاد جدید عراق برای برقراری آتش‌بس یک‌جانبه در جنگ با ایران، رادیو بی‌بی‌سی این پیشنهاد را سازش‌کارانه‌ترین اقدام عراق برای پایان دادن به این جنگ دانست. رادیو بی‌بی‌سی در برنامه جام جهان‌نمای ساعت ۱۹:۴۵ امروز خود گفت: «پیشنهاد دیروز عراق مبنی بر اعلام آتش‌بس، آخرین و سازش‌کارانه‌ترین اقدام مقامات این کشور به‌منظور خاتمه این جنگ طولانی و پرخرج است. علاوه بر این پیشنهاد، عراق اعلام کرد که حاضر است نیروهایش را در عرض دو هفته از ایران خارج کند و حکمیت هیئت داوری سازمان کنفرانس اسلامی، جنبش غیرمتعهد یا شورای امنیت سازمان ملل را نیز بپذیرد. سابقاً دولت عراق خروج نیروهایش را به پذیرش شرایطی از سوی دولت ایران مشروط کرده بود. حاکمیت کامل بر آبراه شط‌العرب [اروند رود] و پس گرفتن قسمتی از اراضی مرزی مورد اختلاف دو کشور از جمله شرایط دولت عراق بود. به ادعای دولت عراق، اشغال لبنان توسط اسرائیل و کوشش در جهت مبارزه با این اشغال دلیل اصلی اعلام این پیشنهاد جدید بوده است؛ اما به نظر می‌آید موفقیت‌های نظامی نیروهای ایران در جبهه جنگ، دولت ایران را در موضعی قوی قرار داده و به مقامات این کشور امکان داده است تا با تحت فشار قرار دادن عراقی‌ها، آنان را به پذیرش شرایط خود وادار سازند. از این رو، مقامات ایرانی

ظاهراً پیشنهاد عراق را نتیجه و نشانه ضعف عراق تلقی می‌کنند. خروج بدون قید و شرط نیروهای عراق از خاک ایران، پرداخت غرامت جنگی، تعیین دولت عراق به‌عنوان کشور متجاوز و سرنگونی پرزیدنت صدام حسین از جمله شرایط دولت ایران برای خاتمه جنگ است.»

بی‌بی‌سی با اشاره به سرمقاله روز گذشته روزنامه *اطلاعات* (چاپ تهران) که در آن تأکید شده بود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه از سوی عراق و عقب‌نشینی نیروهای این کشور به مرز میان دو کشور، ایران را از ادامه مبارزه برای سرنگونی صدام حسین باز نخواهد داشت، ادامه داد: «عکس‌العمل رسانه‌های گروهی ایران در مقابل پیشنهاد عراق که شاید نمایانگر طرز فکر مقامات این کشور باشد، آن است که دولت عراق از وقایع اخیر در لبنان استفاده کرده و سعی دارد رضایت ایران را برای انجام مذاکره جلب نماید و راه‌حلی بیابد که صدام حسین و رژیم عراق را از خطر سرنگونی برهاند.»^(۳۴)

۷۲۴

درحالی‌که هنوز هیچ‌یک از شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ مورد پذیرش عراق و حامیان این کشور قرار نگرفته است، دو گروه مخالف جمهوری اسلامی در پاریس خواهان پذیرش پیشنهاد آتش‌بس عراق از طرف ایران شدند.

به گفته رادیو صدای آمریکا، در بیانیه‌ای که امروز در مقر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس انتشار یافت، اعلام شد: خودداری رهبران جمهوری اسلامی از پذیرش پیشنهاد عراق نشان می‌دهد که رژیم جمهوری اسلامی خواستار ادامه جنگ با عراق است.^(۳۵)

در همین حال، رادیوی ضدانقلاب صدای ایران گفت: اعضای جبهه ملی ایران با انتشار بیانیه‌ای در پاریس از برقراری آتش‌بس در جنگ ایران و عراق استقبال کردند و آن را گامی مثبت در جهت استقرار صلح در جهان خواندند. در این بیانیه همچنین گفته شده که هر نوع مخالفت حکومت جمهوری اسلامی با راه‌حل‌های پیشنهادی و اقدامات گوناگون برای پایان‌دادن به جنگ خلیج فارس خیانت به نسل کنونی ایران محسوب می‌شود.^(۳۶)

۷۲۵

یک هیئت ویژه وضعیت اردوگاه‌های اسیران عراقی در استان خراسان را بررسی کرد. به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از مشهد، هیئت ویژه بررسی وضعیت اسیران عراقی که روز گذشته به استان خراسان رفته بود، امشب پس از بازگشت به تهران اعلام کرد که وضعیت اردوگاه‌های اسیران در مشهد، تربت‌جام و قوچان رضایت‌بخش است، اما وضعیت اردوگاه بجنورد به دلیل تعداد زیاد اسیران بعضی مغشوش است و گفته می‌شود اسرای بعضی؛ دیگر اسیرانی را که به نفع جمهوری اسلامی ایران و علیه حکومت صدام حسین موضع می‌گیرند، مورد تهدید و ضرب و شتم قرار می‌دهند.^(۳۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۱

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۴۱ - ۳۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۲. سند شماره ۲۸۴۱۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعات شماره یک از واحد اطلاعات عملیات سپاه ناحیه سرپل ذهاب، ۱۳۶۱/۴/۵، ص ۱.
۳. سند شماره ۳۱۴۰۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه مهران به اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۴. سند شماره ۳۱۴۰۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه سرنی به اطلاعات عملیات قرارگاه امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲۴، رادیو صوت‌الجماهير عراق، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۹. سند شماره ۶۶۲۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره سوم ستاد مشترک ارتش به سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۰. سند شماره ۶۶۱۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۲ - سند شماره ۶۶۱۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴ - روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۲ - و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۳۹، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۱. سند شماره ۶۶۲۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره اطلاعات شهربانی به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست‌وزیری، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱۱، لندن - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۴۷، بیت‌المقدس - خبرگزاری‌ها، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۶، دامور لبنان - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۱۶. همان، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۱۷. همان، ص ۱۲، بیروت - خبرگزاری امارات متحده عربی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۶۳، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۵۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۱۹. همان، ص ۶، تل‌آویو - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۵، نیویورک - خبرگزاری فرانس پرس، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۳.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۲۵ - ۲۲، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۲.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۴۳ و ۴۴، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۵. همان، ص ۴۱، ستنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۸.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۳۲، کرمان - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۸.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۳۹، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۳.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران) در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۳۹ و ۴۰، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳۲. همان، صص ۳۷ و ۳۸، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۱، صص ۱۰ و ۱۱، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱۵، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۶. همان، ص ۲۰، رادیو صدای ایران، ۱۳۶۱/۳/۲۱.
۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۱۵ و ۱۶، مشهد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

روزشمار جنگ

شنبه

۲۲ خرداد ۱۳۶۱

۱۹ شعبان ۱۴۰۲

۱۲ ژوئن ۱۹۸۲

۷۲۶

امروز، اگرچه ارتش عراق ضمن عقب‌نشینی از برخی مناطق اشغالی جنوب و غرب ایران اعلام کرد که به مضمون بیانیه اخیر شورای فرماندهی انقلاب کشورش پایبند بوده و فقط به آتش توپخانه طرف مقابل پاسخ داده است، اما اطلاعیه ارتش ایران حاکی است عراقی‌ها علاوه بر اجرای آتش در سرتاسر جبهه‌ها، آبادان را هم هدف حملات توپخانه‌ای خود قرار دادند.

ارتش عراق در اولین گام از عقب‌نشینی وعده داده‌شده در بیانیه دو روز پیش شورای فرماندهی انقلاب این کشور، امروز از برخی مناطق اشغالی آسیب‌پذیر، عقب نشست و شهرهای سومار و موسیان را نیز تخلیه کرد.^(۱) ارتش عراق همچنین در اطلاعیه شماره ۷۴۰ خود که امروز منتشر شد، اعلام کرد: «نیروهای مسلح قهرمان ما برای سومین روز متوالی همچنان پایبندی خود را به مضمون بیانیه شورای فرماندهی انقلاب به تاریخ ۱۰/۶/۱۹۸۲، حفظ کرده و به هیچ‌گونه اقدام نظامی و اجرای آتش دست نزده‌اند، لکن واحدهای خودی بامداد امروز، زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفتند که ناگزیر به منبع آتش پاسخ دادند.»^(۲)

در مقابل، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز با انتشار اطلاعیه شماره ۹۴۳ خود اعلام کرد امروز ارتش عراق در سرتاسر جبهه‌های غرب و جنوب روی مواضع خودی اجرای آتش کرد که با آتش متقابل به این حملات پاسخ داده شد. در این اطلاعیه همچنین آمده است که در جریان حملات توپخانه‌ای امروز عراق به شهر آبادان علاوه بر ویران شدن چند واحد مسکونی یک نفر شهید و ۲۲ نفر مجروح شدند.^(۳)

۷۲۷

دو گروه از نیروهای سپاهی و بسیجی به جبهه جنگ با ارتش بعث عراق و یک گروه از نیروهای ارتش برای کمک به جبهه مقاومت در برابر ارتش رژیم صهیونیستی به سوریه اعزام شدند. به گزارش مرکز فرماندهی سپاه پاسداران، امروز یک گروه ۵۱۰ نفری و یک گروه ۲۰۰ نفری از نیروهای سپاهی و بسیجی با قطار از تهران عازم اهواز شدند.^(۴)

اداره سوم (فرماندهی عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در تلفن‌گرمی به دفتر رئیس‌جمهور اعلام کرد: اولین هواپیمای حامل رزمندگان داوطلب نیروی زمینی ارتش ساعت ۲۰:۴۵ امروز، فرودگاه مهرآباد تهران را به مقصد دمشق ترک کرد.^(۵)

این اداره همچنین در تلفن‌گرمی به سپاه پاسداران با اعلام اینکه برابر اطلاع رسیده از وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران کشور ترکیه با انجام دو پرواز هواپیماهای ایرانی در هر روز از آسمان خود به مقصد سوریه موافقت کرده است و نیز با اشاره به اینکه داوطلبان سپاه پاسداران هم‌اکنون در فرودگاه مهرآباد برای اعزام به دمشق آماده می‌باشند، اطلاع داد: از نیروی هوایی ارتش خواسته شده تا برای اخذ مجوز برای پروازهای بعدی (دو پرواز در هر روز تا مدت ۱۰ روز) مشخصات و نیازمندی‌های پرواز را به دفتر حقوقی وزارت امور خارجه ارسال کند.^(۶) درباره موافقت دولت ترکیه با پرواز روزانه دو هواپیمای ایران به مقصد سوریه، علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، در نامه‌ای به میرحسین موسوی نخست‌وزیر، چنین گزارش داد: «معاون سیاسی وزارت امور خارجه ترکیه در ملاقات با کاردار سفارت ایران در آن کشور با اشاره به مشکلات موجود بر سر اجابت این درخواست اظهار نموده که مقامات مربوطه ترک علی‌رغم همه مشکلات باتوجه به روابط نزدیک دو کشور و با استفاده از کلیه امکانات موجود با پرواز روزانه دو فروند هواپیمای نظامی ایران آن‌هم برای چند روز محدود موافقت می‌نماید و پس از چند روز این پروازها برای مدتی کوتاه باید به یک فروند تقلیل یابد.»^(۷)

۷۲۸

در نهمین روز پس از آغاز تهاجم ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان؛ و درحالی‌که آتش‌بس میان نیروهای سوریه و رژیم اشغالگر قدس برقرار است، حملات نظامیان صهیونیست به جنوب بیروت به‌منظور انهدام باقیمانده پایگاه‌های فلسطینی‌ها همچنان ادامه دارد.

رادیو بی‌بی‌سی در ساعت ۱۹:۴۵ امروز به نقل از خبرنگار خود در بیروت گفت: «نیروهای دریایی، هوایی و زمینی اسرائیل نواحی جنوبی بیروت و مجاور فرودگاه بین‌المللی این شهر را بمباران کردند و نیروهای فلسطینی با خمپاره و توپ به این حملات پاسخ دادند. سازمان آزادی‌بخش فلسطین می‌گوید نیروهای اسرائیل مناطق مسکونی را بمباران کردند و بسیاری از مردم عادی را به قتل رساندند. به گزارش رادیو بیروت، اسرائیل شهر ساحلی خلدیه در چند

کیلومتری جنوب بیروت را نیز از هوا و دریا بمباران کرده است. منابع اسرائیلی می‌گویند عملیات نیروهای این کشور برای خارج کردن نیروهای فلسطینی از مناطق جنوب لبنان از جمله در بندر صیدون ادامه دارد. یک سخنگوی نظامی اسرائیل گفت نیروهای فلسطینی با خمپاره و توپ به‌سوی سربازان اسرائیلی در شهر ساحلی دامور واقع در جنوب خلدۀ شلیک کردند و نیروهای اسرائیل با پشتیبانی نیروی هوایی به آتش آنان پاسخ دادند.

رادیو بی‌بی‌سی همچنین به نقل از خبرنگار خود در بیت‌المقدس گفت: «به‌نظر می‌رسد که بخش اول نیروهای فلسطینی با پیشروی اسرائیل به‌سوی شمال عقب‌نشینی کردند. مقامات اسرائیل می‌گویند نیروهای سوریه در تمامی جبهه‌ها آتش‌بس را مراعات کردند. هنگام برقراری آتش‌بس، رادیو دمشق هیچ اطلاعیه نظامی منتشر نکرده است. گزارش‌های رسیده از مرز لبنان و سوریه حاکی است که عده‌ای سرباز و تعدادی تانک سوری در حال عقب‌نشینی از لبنان بودند.»^(۸) در همین حال، خبرگزاری فرانسه از تل‌آویو با اعلام اینکه آتش توپخانه و بمباران‌های هوایی و دریایی ارتش اسرائیل امروز نیز در جنوب بیروت جریان داشت، از رعایت آتش‌بس میان نیروهای سوری و اسرائیلی خبر داد و به نقل از منابع ارتش اسرائیل اضافه کرد: نیروهای این ارتش با آتش شدید و بارانی از گلوله‌های توپ سعی در قلع‌وقمع مقاومت فلسطینی‌ها در لبنان دارند.^(۹)

اسحاق شامیر وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی نیز امروز در مصاحبه با رادیو اسرائیل بیان اینکه «آتش‌بس در تمام جبهه‌ها جز جبهه نبرد با خرابکاران به‌خوبی رعایت می‌شود»، گفت: «مذاکرات پیرامون امضای پیمان آتش‌بس میان اسرائیل و سوریه، فردا، با بازگشت آقای فیلیپ حبیب [فرستاده ویژه رئیس‌جمهور امریکا] به اسرائیل [انجام] خواهد شد.»^(۱۰)

۷۲۹

در یک نظرسنجی از مردم تهران، ۶۷ درصد از پرسش‌شوندگان پیشنهاد جدید صلح عراق را یک حیلۀ دانستند و اظهار عقیده کردند که باید تا پیروزی کامل با حکومت صدام جنگید. ۷۵ درصد هم اعلام کردند که باید برای نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی نیروی نظامی داوطلب به لبنان اعزام شود. واحد سنجش افکار وزارت ارشاد اسلامی امروز نظر مردم تهران را درباره پیشنهاد جدید صلح عراق و نیز تجاوز رژیم اشغالگر قدس به لبنان جویا شد. در این نظرسنجی که جامعه آماری آن ۵۰۰ نفر بودند، در پاسخ به این سؤال که ایران در مقابل پیشنهاد صلح عراق چه موضعی باید اتخاذ کند؟ این نتیجه حاصل شد: ۳۳۲ نفر (۶۷ درصد) معتقدند این پیشنهاد یک حیلۀ است و باید با بی‌اعتنایی به آن تا پیروزی کامل جنگید. ۸۲ نفر (۱۶ درصد) پاسخ دادند به‌شرط پذیرش شرایط چهارگانه ایران با این پیشنهاد موافقت شود. ۲۷ نفر (۵ درصد) با پذیرش این پیشنهاد موافق‌اند. ۱۱ نفر (۲ درصد) به صلاح‌دید امام خمینی و مسئولان واگذار کردند. ۴۸ نفر (۱۰ درصد) هم اظهار نظر نکردند.

همچنین، نتیجه به دست آمده از پاسخ این سؤال که به نظر شما ایران در مقابل حمله رژیم صهیونیستی به لبنان چه واکنشی باید نشان دهد؟ به این شرح است: ۳۶۲ نفر (۷۲ درصد) پاسخ دادند ایران باید به لبنان نیروی نظامی اعزام کند. ۱۴ نفر (۳ درصد) پاسخ دادند باید نیروهای داوطلب اعزام شوند. ۳۴ نفر (۷ درصد) گفتند باید به نیروهای درگیر با رژیم صهیونیستی کمک های مالی، تبلیغاتی و سیاسی کرد. ۶۴ نفر (۱۳ درصد) معتقدند به دلیل جنگ با عراق نباید به لبنان نیرو فرستاد. ۵ نفر (۱ درصد) به صلاح دید رهبر و مسئولان واگذار کردند. ۲۱ نفر (۴ درصد) هم اظهار نظر نکردند.^(۱۱)

۷۳۰

امام خمینی با تأکید بر شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ و مخالفت با پیشنهاد جدید صلح عراق، صلح طلبی صدام حسین را مانند صلح طلبی رژیم صهیونیستی دانستند و گفتند ما خواهان صلح هستیم، اما با قید و شرط. ایشان همچنین با اشاره به اعلام حکومت عراق برای خارج کردن باقیمانده نیروهایش از خاک ایران در مدت دو هفته آینده، خواستار آن شدند که در این مدت یک گروه بین المللی به بررسی جرائم حکومت صدام، میزان خسارات وارد شده به ایران و تعیین آغازگر جنگ بپردازد.

صبح امروز، فرماندهان نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران به دیدار امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا، رفتند.^(۱۲) در این دیدار، امام خمینی در سخنانی با تأکید بر اهمیت پیروزی نظامی اخیر در جبهه های جنگ با عراق که موجب افزایش مخالفت رسانه ها و قدرت های خارجی با جمهوری اسلامی شده است، این پیروزی را ناشی از تحول معنوی ملت ایران بر اثر وقوع انقلاب اسلامی دانستند و گفتند: «یک کشور ۴۰ میلیونی که با بی بندوباری می خواستند اینها را بار بیاورند و همه قدرت ها دنبال این معنا بودند و همه تبلیغات و همه گفتار و همه نوشته ها دنبال این بود، یک دفعه متحول بشود به یک کشوری که همه حزب الله هستند و همه آن چیزهایی که شهوی و آن چیزهایی که مربوط به شهوات نفسانیه بود، دور ریختند و ایستادند در مقابل قدرت های بزرگ و شکست دادند آنها را.»

ایشان آن گاه قدرت کنونی ایران را مرهون رحمت های بزرگ الهی و ملت آن دانستند و با اشاره به پیشنهاد جدید صلح عراق درباره شرایط عقلایی ایران برای برقراری صلح با آن کشور گفتند: «ما از اول می گفتیم که شما ریختید در منزل ما، در شهرهای ما، در کشور ما. حمله کردید و غافلگیرانه وارد شدید در کشور ما و آن همه خرابی کردید و آن همه جرم کردید و آن همه کشتار کردید. باید بروید بیرون. یکی از شرایط ما این است که بروید بیرون. این را چه انسانی می تواند بگوید که این شرط، یک شرط تحمیلی است؟ خب، دزد آمده توی خانه ما، اثاث ما را برداشته و جمع کرده، می گوید حالا بیا صلح کنیم، اینها مال من! خب همین است دیگر؛ اینها دزدهایی

بودند که ریختند به این کشور و هرچه هم بود در این شهرها، برده‌اند. هرچه مردم مال داشتند، اگر یک مقدارش را توانستند خود اینها حمل کنند از محلشان، کرده‌اند؛ اگر نه، آنها برده‌اند و از بین برده‌اند و آن‌همه خرابی کرده‌اند و خرابی‌هایی که در هیچ جا متعارف نیست. مغول هم که به ایران حمله کرده، این‌طور نبوده است که وقتی یک شهری را می‌گیرد تا آخر خرابش کند. شهرهای ما را این‌طور کرده‌اند اینها. خب ما می‌گوییم که شما وارد شدید به [کشور] ما و این‌همه جرم کردید، حالا می‌گویید که بیایید باهم صلح کنیم. صلح کنیم؛ یعنی، خوزستان مال شما؛ یعنی، آن‌قدری که شما گرفتید مال شما. نه، هیچ‌وقت، هیچ‌کس نمی‌پذیرد. ما می‌گوییم شما بدون قید و شرط، باید بیرون بروید. اگر هم بیرون نروید، بیروتان می‌کنیم.»

رهبر انقلاب اسلامی درباره شرایط دیگر ایران برای پایان دادن به جنگ با عراق نیز اظهار داشتند: «مسئله دوم، مسئله خسارت‌هایی است که وارد کردند. قضیه جبران خسارت یک جهت مادی دارد، یک جهت سیاسی و معنوی. جهت مادی‌اش گرچه زیاد است برای ما، این‌طوری که همه شهرها را خراب کرده‌اند و هرچه ما داشتیم، به هم زده‌اند و البته جوان‌های ما هر دانه‌ایش ارزش همه لشکر آنها را داشت و از دست ما گرفته شدند اینها؛ ارزش مادی قضیه خیلی زیاد نیست، عمده ارزش معنوی است و ارزش سیاسی مسئله. اگر بنا باشد که یک کسی بیاید، هرچه جرم دارد بکند و هرچه دستش می‌رسد جنایت وارد کند و بعد بگوید که خب، حالا دیگر صلح می‌کنیم، من می‌روم بیرون؛ بسیار خب، صلح می‌کنیم! خب، این جنایتی که کردی چرا؟ اگر ما این مطلب را اغماض کنیم، نه از باب این است که یک مسئله مثلاً مادی را اغماض کرده‌ایم، یک مسئله معنوی را ما اغماض کرده‌ایم؛ یعنی، یک ستمگر و یک گروه ظالم را ما تشویق کرده‌ایم به اینکه باز [ظلم] بکنند. فردا هم باز دوباره برگردند و همین بساط را درآورند، بعد هم بگویند که آقا، بسیار خب، باز صلح می‌کنیم! هی خلاف کنند و هی بگویند صلح می‌کنیم! این باید جلوی گرفته بشود.»

ایشان صلح‌طلبی صدام را مانند صلح‌طلبی رژیم صهیونیستی خواندند و ادامه دادند: «شمایی که می‌گویید ما صلح‌طلبیم، صلح‌طلبی شما مثل صلح‌طلبی اسرائیل است تا حالا. اسرائیل هم حالا می‌گوید [اشاره به اعلام آتش‌بس دیروز از سوی رژیم صهیونیستی] بیایید صلح کنیم. یعنی چه؟ یعنی وارد شده است و شهرهای لبنان را گرفته است و حالا می‌گوید که ما، بیایید حالا دیگر آتش‌بس کنیم. آن روز آتش‌بس است که با مشت بزنند اسرائیل را بیرونش کنند از شهرهای خودشان و آن‌وقت بگویند که بسیار خب، حالا آتش‌بس! بنشینید مجرم را بفهمیم کی است. آن‌وقت هم صلح همین‌طوری نباید بشود. مجرم باید معلوم شود کی است. اسرائیل بیاید هرچه جرم دارد بکند، بعد بگوید که خب، ما دیگر کاری نداریم، شما بروید سراغ کارتان، اینجا هم که ما گرفتیم مال خودمان! معنای آتش‌بس این است؟! همان آتش‌بس صدامی است. این آتش‌بسی است که اسرائیل هم دارد مطرح می‌کند؛ یعنی، همه چیزمان را دادیم، حالا بس؛ بسم الله، تشریف بیاورید حالا دیگر باهم چون، صورت هم را ببوسیم و اینهایی را هم که بردید، مال شما باشد!

آتش‌بسی هم که اینها الان دارند اظهار می‌کنند، همان وقت هم که آتش‌بس کنند، سه ساعت بعدش آبادان را تیرباران می‌کنند و آدم می‌کشند؛ در صورتی که آبادان جنگجو نیست، آبادان یک جمعیتی دارند مشغول کسب خودشان هستند. اینها [عراقی‌ها] می‌گویند که اینها [ایرانی‌ها آتش] کردند و ما کردیم کی؟ کدام وقت اینها به این شهرهای شما کاری کردند؟ اینها هم با شما جنگ دارند، شما هم با اینها جنگ دارید. شمایی که می‌گویید آتش‌بس، بسیار خوب، می‌گویید که چون اینها به ما حمله کردند، ما هم کردیم. اینها به شهر شما [حمله] کردند یا به شما؟ شما باید به تلافی، [به] خود اینها [حمله] بکنید، شما تلافی به آبادان می‌کنید؟ همان کارهایی که از اول به آبادان می‌کردید، حالا هم همان کارها را دارید می‌کنید و این آتش‌بس نیست.»

امام خمینی سپس به درخواست ایران برای عبور نیروهایش از خاک عراق به منظور کمک به جبهه مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی، که روز گذشته توسط حکومت بغداد با قید برقراری صلح پذیرفته شد، اشاره کردند و گفتند: «اینها [عراقی‌ها] می‌گویند بیایند. ما بیرون می‌رویم که شما بیایید رد بشوید؛ لکن به شرط اینکه صلح باشد، تمام بشود مسئله؛ یعنی، به شرط اینکه ما هر چه ضرر به شما زدیم، هر چه جنایت کردیم، هیچ! این مضحک است واقعاً. یک جمعیتی می‌خواهند بیایند کمک کنند شما را، شما می‌گویید حالا که می‌خواهید کمک بکنید، پس دست بردارید از این ادعاهایی که دارید، شما مجرم را دیگر لازم نیست بشناسید، بیایید صلح بکنیم باهم، لازم نیست که این همه جرمه‌ها که وارد شده است به شما، تلافی بشود! این معنای آتش‌بس نیست، این معنای صلح نیست. ... مگر ما می‌توانیم که بی‌قید و شرط بگوییم که بیایید صلح بکنیم، چون ما می‌خواهیم برویم کمک شما بکنیم؟ و یک رشوه هم بدهیم.»

رهبر انقلاب اسلامی بر شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ تأکید و اضافه کردند: «ما آن چیزهایی که از اول گفته‌ایم تا حالا سرش هستیم. یک قدم این طرف و آن طرف نیست در کار. نمی‌خواهیم که تحمیل کنیم. یک چیز غیر عقلی و غیر عقلایی بگوییم؛ و نمی‌خواهیم از آن چیزی که هر عقلی می‌پذیرد عقب بنشینیم؛ آن هم به واسطه آن بُعد معنوی که دارد، به واسطه اینکه آدم جانی را نباید در جنایتش تشویق کرد. ما اگر صلح بکنیم، معنایش تشویق کردن این جانی است به جنایتش. ما صلح می‌خواهیم، خیلی هم می‌خواهیم؛ اما صلح بی‌قید و شرط.»

ایشان همچنین به اعلام اخیر عراق برای خارج کردن باقیمانده نیروهایش از خاک ایران ظرف دو هفته آینده اشاره کردند و گفتند: «در همین پانزده روزه که اینها دارند، فرض کنید که دروغ نمی‌گویند، می‌خواهند بروند در عرض این [مدت]. بیاید یک گروه مورد توجه همه، بین‌المللی، بیاید رسیدگی کند به این جرم‌هایی که اینها کرده‌اند، به این خسارت‌هایی که به شهرهای ما وارد شده، به روستاهای ما وارد شده. البته یک خسارت‌هایی به ما وارد شده است که قابل جبران نیست و آن جوان‌های ماست. این دیگر قابل جبران نیست. اینها آن طرف باید در آن پیشگاه خدا باید اینها رسیدگی بشود. ... یک گروه توافق کنید بیاید که رسیدگی کند به اینکه مجرم کی است. اینها

وقتی حاصل شد [ما صلح می‌کنیم]؛ اما راه دادن شما به ما برای رفتن آنجا شما باید یک چیزی هم دستی بدهید که ما می‌خواهیم برویم با دشمن‌های شما جنگ بکنیم. اگر شما راست می‌گویید که با اسرائیل مخالف هستید و نمی‌خواهید با این بهانه یک کلاه‌هی سر ما بگذارید و خیال می‌کنید که ایران توجه به این مسائل ندارد و کسانی که در رأس امور هستند، توجه به این مسائل ندارند. شما اگر نمی‌خواهید که یک توطئه‌ای داشته باشید و یک کار خلافی بکنید، خب، راه بدهید ما برویم.»^(۱۳)

۷۳۱

امروز، فرماندهان نیروی زمینی ارتش سه دیدار جداگانه با رئیس‌جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله منتظری داشتند. رئیس‌جمهور در این دیدار پیشنهاد جدید صلح عراق را ذیلانه و ریاکارانه و از موضع ضعف خواند و گفت دو جبهه ایران و لبنان را یکی می‌دانیم و با صدام و بگین که به زور معتقد هستند، جز با زبان زور نمی‌توان صحبت کرد. رئیس مجلس شورای اسلامی نیز گفت تا زمانی که در اطرافمان تجاوزی باشد، نمی‌توانیم ساکت بنشینیم. آیت‌الله منتظری هم ضمن واجب دانستن دفاع از اسلام و مسلمین در برابر خطر صهیونیسم اظهار امیدواری کرد که با شروع حرکت از ایران و عبور از راه کربلای حسینی برای نجات قدس عزیز، تمام مسلمین به این قافله عظیم بپیوندند.

پیش از ظهر امروز، فرماندهان نیروی زمینی ارتش به دیدار آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، رفتند. در این دیدار، ابتدا سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، در سخنانی ضمن اعلام آمادگی برای نبرد با رژیم اشغالگر قدس برای تمام رزمندگان اسلام در نبرد با صدام و رژیم صهیونیستی آرزوی موفقیت کرد. آن‌گاه رئیس‌جمهور در سخنانی با اعلام اینکه ملت مسلمان ایران تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان را تحمل نخواهد کرد، گفت: «از نظر ما [تجاوز] بگین [نخست‌وزیر رژیم اشغالگر قدس] با تجاوز صدام هیچ فرقی نمی‌کند. حاکمان جاه‌طلب بغداد امروز در جنگ ۲۱ ماهه‌ای که به تصور غصب قسمتی از سرزمین ایران اسلامی آغاز کردند، تا بدان حد ذلیل و خوار شده‌اند که مرتباً ریاکارانه و از موضع ضعیف اطلاعیه می‌دهند و تقاضای آشتی می‌کنند.» وی افزود: «کسی که به منطق زور معتقد است، حین ضعف هم به آنچه می‌گوید معتقد نیست؛ مثل صدام که امروز نیز اگر کوچک‌ترین فرصتی پیدا کند، باز به تجاوز خود ادامه خواهد داد؛ همچنان که هنوز هم تعدادی از شهرها و قسمتی از سرزمین‌های ما در دست اوست.»

آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر این مطلب که صدام و بگین به خدای زور معتقدند و بس؛ و کسانی که خدای آنها زور است، جز با زبان زور با هیچ زبان دیگری نمی‌توان با آنها صحبت کرد، اضافه کرد: «ما دو جبهه ایران و لبنان را یکی می‌دانیم و صدام و بگین را یک دشمن تلقی می‌کنیم و امروز می‌بینیم که نبرد باشکوه ما از یک‌سو در مرزهای خود و از سوی دیگر در نقطه دیگری از عالم که هر دو وجه مشترک حق‌کشی و تجاوز را به دنبال دارند، ادامه دارد.»

رئیس شورای عالی دفاع در پایان سخنان خود ضمن تشکر از زحمات فرماندهان بر لزوم حفظ

انسجام کنونی میان نیروهای رزمنده و به‌کارگیری نیروهای مردمی تأکید کرد.^(۱۴)

فرماندهان نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ظهر امروز نیز با حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع دیدار کردند. در این دیدار، رئیس مجلس با اشاره به پیروزی‌های بزرگ رزمندگان ایران در مقابله با متجاوزان بعثی و آزادسازی خرمشهر و نیز تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان گفت: «تجربه جنگ تحمیلی بر ما و آنچه که در منطقه و لبنان می‌گذرد، ثابت کرد که موضع صحیح همین است که ما گرفتیم. امیدواریم که در آینده تاریخ جنگ ما برای کشورهای تحت فشار الگو و تاریخ‌ساز باشد.»

هاشمی رفسنجانی سپس به تشریح جنایات رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان پرداخت و خطاب به حاضران اظهار داشت: «شما همراه سپاه پاسداران و نیروهای بسیج و با همراهی و حمایت مردم و حسن اداره و رهبری‌های امام موفق شدید که برای نجات محرومان راهی پیش پایشان قرار دهید و آماده باشید آن شرافت عظیمی را که به دست آورده‌اید، تکمیل کنید.»

نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع در پایان این دیدار افزود: «ما در دنیا تا زمانی که در اطرافمان تجاوزی باشد، نمی‌توانیم ساکت بنشینیم. برای ما مسئله فلسطین و مسجدالاقصی و جنوب لبنان و جنایات صهیونیسم امری نیست که نسبت به آنها بی‌تفاوت باشیم و من مطمئن هستم که ملت ایران این فداکاری شما را فراموش نمی‌کند.»^(۱۵) درباره این دیدار، هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود آورده است: «به مجلس رفتم، ظهر، با فرماندهان لشکرها، تیپ‌ها و واحدهای مستقل نیروی زمینی ملاقات داشتم و برای آنها صحبت کردم. اظهار نگرانی کردند از احتمال قبول پیشنهادهای هیئت میانجی [کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی] که آقای سکوتوره [رئیس این کمیته] ضمن نامه‌ای [که در ۱۳۶۱/۳/۲۰]، توسط وزیر خارجه گینه به ایران فرستاده و گفتند که این‌گونه اخبار روحیه رزمندگان را ضعیف می‌کند.»^(۱۶)

فرماندهان نیروی زمینی ارتش بعد از ظهر امروز نیز به قم رفته و با آیت‌الله حسینعلی منتظری دیدار کردند. در این دیدار، آیت‌الله منتظری با اشاره به اینکه وظیفه دفاع از اسلام و مسلمین در برابر خطر صهیونیسم بر هر فرد مسلمان واجب و لازم است، گفت: «ملت و دولت ما با تمام قدرت و توان، با اتکا به قدرت ایمان به خداوند متعال مهیاست تا با دعوت از توده‌های میلیونی جهان اسلام در جبهه جهاد و جنگ با صهیونیسم حضور یابند و قدس عزیز را آزاد سازند.»

آیت‌الله منتظری سپس تأکید کرد: «به حکم اسلام و قرآن همه دولت‌های اسلامی موظف‌اند تمام امکانات نظامی، سیاسی و اقتصادی خود را برای این حرکت عظیم توده‌های مسلمان در اختیار رزمندگان و داوطلبان جنگ با صهیونیسم قرار دهند و وظیفه الهی و اسلامی ملت‌هاست که از دولت‌های خودشان بخواهند در این مسئله مهم با توده‌های میلیونی و حرکت آزادی‌بخش آنان کاملاً هماهنگ و موافق باشند.»

وی همچنین با تأکید بر اینکه «نجات قدس عزیز از آرمان‌های قدیمی ما و همه مسلمانان جهان بوده و هست»، اظهار امیدواری کرد: «با شروع این حرکت الهی از ایران اسلامی و عبور از راه کربلای حسینی، تمام مسلمین خود را برای پیوستن به این قافله عظیم آماده سازند.»

آیت‌الله منتظری سپس تصریح کرد: «دولت و ملت ما حتی به یک وجب از اراضی کشور عراق و هیچ کشور دیگری نه نیازی دارد و نه طمعی؛ بلکه طبق یک وظیفه دینی و الهی که بر تمام ملاحظات دیگر مقدم است، از کشور عراق که نزدیک‌ترین و طبیعی‌ترین راه پیوستن به جبهه قدس است، استفاده خواهد کرد و به یقین ملت مسلمان و مظلوم عراق، برادران و خواهران رزمنده خود را استقبال و یاری می‌کند.»^(۱۷)

۷۳۲

عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران ۴ تن از اعضای یک خانواده و یک دانشجو را ترور کردند.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از کمیته انقلاب اسلامی مرکز گزارش داد: «ساعت ۸:۱۵ صبح روز ۱۳۶۱/۳/۲۲، سه منافق موتورسوار که مسلح به انواع مختلف سلاح‌های دستی از جمله بمب آتش‌زا بودند، بی‌رحمانه به منزل برادر اسماعیل صفدری عضو بسیج کارخانه جنرال موتور، واقع در خیابان خاکباز در جنوب غرب تهران، هجوم برده و با پرتاب بمب آتش‌زا و تیراندازی به سوی افراد خانواده [وی] آتش‌سوزی شدیدی ایجاد کردند که دایره تأثیر آن توسعه حریق برادر صفدری، همسر و دو فرزندش در آتش سوخته و به شهادت رسیدند.»

بنا بر همین گزارش، در ساعت ۸:۴۵ نیز محمد رحیمی یکی از دانشجویان مذهبی دانشگاه افسری ارتش، هنگام عبور از خیابان رودکی تهران هدف گلوله‌های دو منافق موتورسوار قرار گرفت و مجروح شد که مردم بی‌درنگ وی را به بیمارستان لقمان‌الدوله منتقل کردند، اما به علت شدت جراحات وارد شده تلاش پزشکان مؤثر واقع نشد و این فرد به شهادت رسید. خاطرنشان می‌شود منافقین پس از ارتکاب هر دو جنایت به سرعت از محل گریختند.^(۱۸)

۷۳۳

نخست‌وزیر لیبی در رأس هیئتی بلندپایه به تهران آمد. وی هدف از این سفر را تحکیم پیوندهای اسلامی موجود بین انقلاب لیبی و انقلاب اسلامی ایران اعلام و اظهار امیدواری کرد که با شکل‌گیری یک جبهه انقلاب اسلامی از ایران تا الجزایر تمامی اماکن مقدس اسلامی آزاد شوند. وی همچنین حمله رژیم صهیونیستی به لبنان را توطئه‌ای برای مشغول کردن سوریه و نجات صدام دانست و بر لزوم ساقط کردن حکومت صدام قبل از حل مشکل فلسطین و لبنان تأکید کرد.

سرگرد عبدالسلام جلود نخست‌وزیر و عضو شورای انقلاب لیبی، در ساعت ۱۲:۴۵ امروز، در رأس یک هیئت بلندپایه سیاسی و اقتصادی وارد تهران شد و در فرودگاه مهرآباد مورد استقبال میرحسین موسوی نخست‌وزیر، قرار گرفت.^(۱۹) جلود در مصاحبه‌ای درباره هدف سفرش به ایران گفت: «ما انقلاب اسلامی ایران را هم‌پیمان ایدئولوژیکی انقلاب اسلامی لیبی می‌دانیم و هدف از این سفر، تحکیم پیوندهای اسلامی موجود بین دو انقلاب است؛ زیرا از این طریق است که اسلام واقعی می‌تواند سایر سرزمین‌های اسلامی را درنوردد و به نجات آنها

سرگرد عبدالسلام جلود

برخیزد». مرد شماره ۲ لیبی با اظهار امیدواری به شکل‌گیری یک جبهه انقلاب اسلامی از ایران تا الجزایر اضافه کرد: «این جبهه خواهد توانست مکه و مدینه و همچنین فلسطین و قدس و سایر اماکن مقدس را آزاد کند.» وی ادامه داد: «امیدواریم این سفر بتواند اساس هم‌پیمانی استراتژیک بین دو کشور را پایه‌ریزی کند و تأثیر مثبت نه‌فقط بر دو کشور ما، بلکه بر تمامی مسلمانان و همه پیکارگران راه آزادی بگذارد.» جلود در پایان این مصاحبه با تأکید بر اینکه جمهوری اسلامی ایران شایسته عضویت در جبهه پایداری (متشکل از لیبی، سوریه، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین) در برابر رژیم صهیونیستی است، گفت: «بر مردم فلسطین و لبنان و سوریه و اساساً هر جنبش انقلابی و جهادگر واقعی است که ایران را همراه و همگام خود بدانند.»

در همین حال، میرحسین موسوی نیز با اعلام اینکه انقلاب اسلامی ایران با انقلاب لیبی دارای روابط ویژه است، سفر هیئت لیبیایی به تهران را با توجه به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان بااهمیت دانست و گفت: «ما بارها پشتیبانی خود را از جبهه پایداری اعلام کرده‌ایم و امیدواریم این سفر به تحکیم روابط و گسترش آن توسط دو کشور در این شرایط حساس کمک کند.»^(۲۰) هیئت لیبیایی عصر امروز نیز با میرحسین موسوی نخست‌وزیر، دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار که جمعی از اعضای هیئت دولت نیز حضور داشتند، موسوی با بیان اینکه «نتایج حاصل از پیروزی درخشان رزمندگان دلیر کشور ما در جبهتی است که می‌تواند چهره منطقه را دگرگون کند»، اظهار داشت: «ما به سمتی حرکت می‌کنیم که اسلام به‌صورت عینی در مقابل جهان الحادی قرار می‌گیرد و آنچه که قدرت‌های استکباری جهان از آن هراس دارند، ظهور اسلام به‌عنوان یک نیروی برتر در جهان است و ما در این زمینه با دسیسه‌هایی مواجه هستیم که از سوی قدرت‌های استکباری تدارک می‌شوند.» نخست‌وزیر ادامه داد: «در این زمینه رسانه‌های کشورهای منطقه و رسانه‌های جمعی غرب کمک‌های زیادی به صدام کرده‌اند و از سوی دیگر قدرت‌های

دیدار هیئت لیبیایی با جمعی از اعضای هیئت دولت ایران

بزرگ تلاش می‌کردند تا منافع انقلاب اسلامی که منافع همه مسلمانان جهان است را همسو با منافع اسرائیل قلمداد کنند.» وی با اشاره به همبستگی عراق با قدرت‌های وابسته به آمریکا در منطقه نظیر مراکش، مصر، سودان و عربستان سعودی اضافه کرد: «ما در دو سال

گذشته، سال‌های سختی را گذراندیم و بر مشکلات خودمان به اتکال خداوند فائق آمدیم. ما در این میان دوستان انگشت‌شماری داشتیم که در رأس آن می‌توان برادران لیبیایی را نام برد.» میرحسین موسوی همچنین با اشاره به توطئه‌های دشمنان اسلام بر لزوم تشکیل ارتش اسلامی قدس که قابلیت سازماندهی توده‌های میلیونی مسلمانان را در بر داشته باشد، تأکید کرد و گفت: «من یقین دارم که همه مسلمانان به‌خاطر تجاوزات مستمر آمریکا که ما آن را شیطان بزرگ می‌نامیم، آمادگی کامل دارند که زیر پرچم‌های وحدت‌گرایانه جمع شوند.» نخست‌وزیر در پایان سخنان خود اظهار امیدواری کرد که سفر هیئت لیبیایی به ایران بتواند زمینه‌ای برای همکاری بیشتر با هدف مقابله با آمریکا و صهیونیسم باشد.

در این دیدار، سرگرد جلود نیز در سخنانی با تأکید بر اینکه کشورش همواره در کنار ایران و در مقابل توطئه‌های صهیونیسم ایستاده است، گفت: «من تصور می‌کنم دیدار ما دیدار انقلابی از انقلاب دیگر و انقلابیون از انقلابیون دیگر باشد.» وی اضافه کرد: «حمله به جنوب لبنان در حقیقت یکی از توطئه‌های مختلف صهیونیست با شرکت صدام، عربستان، اردن، مراکش و مصر است که می‌خواهند با یک ضربه به چند هدف دست یابند که اولین و مهم‌ترین آن کم‌کردن فشار علیه صدام و مشغول‌کردن سوریه و دادن زندگی مجدد برای نجات صدام است. بنابراین، ما فکر می‌کنیم این توطئه نباید ما را از هدف‌های خودمان که ساقط کردن صدام است، منصرف کند. اگر بخواهیم به برادران فلسطینی و لبنانی رسیدگی کنیم، این امکان‌پذیر نیست مگر با آزادکردن عراق از وجود صدامیان و ایجاد یک رژیم مردمی و انقلابی در عراق.»^(۳۱)

۷۳۴

وزیر کشور و وزیر پست و تلگراف و تلفن که از روز گذشته در ایلام به سر می‌برند، امروز از اردوگاه مهاجران جنگ و مناطق بمباران‌شده این شهر دیدن کردند. وزیر راه و ترابری نیز که به خوزستان رفته است، چگونگی بازسازی بندر خرمشهر و فرودگاه آبادان را تشریح کرد.

صبح امروز، حجت‌الاسلام علی‌اکبر ناطق نوری وزیر کشور و مرتضی نبوی وزیر پست و تلگراف و تلفن، همراه اکبر ترکان استاندار ایلام و نیز سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی استان ایلام، از اردوگاه ۳۰۰ خانواری مهاجرین جنگ شهید کشوری ایلام دیدن کردند. وزیر کشور در اجتماع ساکنان این اردوگاه در سخنانی کوتاه گفت: «این جنگ برای ما نعمت بزرگی بود و از جوانان ما جنگجویان دلیری ساخت و اگر جمهوری اسلامی ایران یکی از اولین کشورهایی است که به اسرائیل غاصب اعلام جنگ می‌کند، از برکت همین جنگ تحمیلی است؛ زیرا این جنگ بود که ملت ما را برای رویارویی با هر تجاوزی به جامعه مسلمین آماده ساخت.»

عصر امروز نیز این وزرا به اتفاق استاندار ایلام از مناطقی که در حمله اخیر عراق به شهر ایلام بمباران شده بود، دیدن کردند و سپس عازم باختران (کرمانشاه) شدند. وزیر کشور قبل از ترک ایلام در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره نتیجه سفر دوروزه‌اش به ایلام با اعلام اینکه این سفر در پی تصمیم اخیر هیئت دولت برای اعزام وزیران به ۸ استان محروم کشور و بررسی مسائل و مشکلات آنها انجام شده است، گفت: «این سفر بسیار مفید و مؤثر بود و توصیه من به مسئولین کشور این است که به استان‌های محروم بیشتر سفر کنند تا از نزدیک با مسائل و مشکلات آنان آشنا شوند.»^(۳۲)

همچنین، هادی نژادحسینیان وزیر راه و ترابری که به خوزستان سفر کرده است، امروز در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در اهواز درباره چگونگی بازسازی اداره کل بندر و کشتیرانی خرمشهر گفت: «این برنامه شامل چند قسمت است؛ پاک‌سازی کانال از کشتی‌هایی که در آنجا غرق شده‌اند، لای‌روبی کانال که مدت دو سال است لای‌روبی نشده است، نوسازی ساختمان‌هایی که در محوطه بندر قرار داشته و ۷۰ تا ۸۰ درصد آنها تخریب شده‌اند، همچنین ترمیم خطوط اسکله بندر که خساراتی به آنها وارد آمده است و تهیه مقدار زیادی از تجهیزات دریایی و خشکی بندر که از بین رفته یا توسط مزدوران صدام خارج شده‌اند.» وی همچنین با اعلام اینکه هم‌اکنون یک گروه مأموریت یافته‌اند تا در این خصوص طراحی و برنامه‌ریزی کنند، اضافه کرد: «برای این امر حدود ۱۲۰ میلیون تومان اعتبار اختصاص داده شده که در صورت کمبود از سوی دولت تأمین خواهد شد.»

وزیر راه و ترابری درباره چگونگی بازسازی فرودگاه آبادان نیز گفت: «برای بازسازی این فرودگاه حدود ۱۶ میلیون تومان اعتبار در نظر گرفته شده که به‌زودی عملیات آن آغاز خواهد شد.»^(۳۳)

۷۳۵

نماینده امام خمینی در جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران از کمک‌های این جمعیت به جبهه‌های جنگ با ارتش بعث عراق و مردم جنوب لبنان گزارش داد.

در پایان دومین گردهمایی مسئولان جمعیت هلال احمر سراسر کشور حجت الاسلام سیدعلی غیوری نماینده امام خمینی در این جمعیت، در یک گفت‌وگوی اختصاصی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در پاسخ سؤالی درباره کمک‌های هلال احمر به جبهه‌های جنگ گفت: «جمعیت هلال احمر در طول ۲۰ ماه جنگ تحمیلی تاکنون کمک‌های نقدی و جنسی و انسانی به جبهه‌های جنگ ارسال داشته است که از آن جمله می‌توان از اعزام بیش از ۴۵۰۰ امدادگر و ۳۰۰ آمبولانس نام برد.» وی با اعلام اینکه جمعیت هلال احمر تاکنون ۷۰ شهید به جمهوری اسلامی تقدیم کرده است، اضافه کرد: «طی ۹ ماه اخیر، ۶۰ میلیون تومان اعتبار برای امداد در جبهه‌ها در نظر گرفته شده است و معادل ۱۰ میلیون تومان نیز اجناس و لوازم موردنیاز به جبهه‌ها ارسال شده است و ازسوی مرکز امداد داروی جمعیت نیز ۱۹۴۸۵ قلم دارو و لوازم پزشکی و ۵۷۵۰ کیلوگرم شیر خشک به قیمت تقریبی ۱۲۷ میلیون تومان به مناطق جنگی حادثه‌دیده، بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های جمعیت در مناطق محروم و نهادهای انقلابی اهدا شده است. همچنین، طی این مدت هلیکوپترهای هلال احمر ۲۸۰ ساعت پرواز در ۷۰ مأموریت و هواپیماهای جمعیت نیز ۱۰۹ مأموریت در ۲۲۸ ساعت پرواز انجام داده‌اند.»

حجت الاسلام غیوری ادامه داد: «ساخت تعداد ۱۷۴۸۷ دست و پای مصنوعی توسط مرکز ارتوپدی وابسته به هلال احمر، ۵۹۲۹۰ کیسه خون و جراحی و مداوای مجروحین و مصدومین جنگ تحمیلی در مراکز درمانی و بیمارستان‌های وابسته به این جمعیت در مناطق جنگی از دیگر اقدامات هلال احمر است. همچنین، این جمعیت با ۲۸۲۲۹ عضو داوطلب و با همکاری سپاه پاسداران، ارتش جمهوری اسلامی، جهاد سازندگی و سایر ارگان‌ها ستادهای امداد جبهه را تشکیل داده است که تاکنون این ستادها توانسته‌اند پشتیبانی جبهه‌ها را از نظر امداد و درمان تأمین کنند.»

نماینده امام خمینی در جمعیت هلال احمر درباره تصمیم این جمعیت برای بازسازی خرمشهر نیز گفت: «در پی تقاضاهای فراوان حضرات آقایان روحانیون معظم مناطق مختلف کشور در بازسازی شهرها و مناطق ویران‌شده در جنگ تحمیلی با جلساتی که در این زمینه با برادران مسئول در جمعیت داشتیم، تصمیم گرفته شد تا با توجه به امکانات موجود در جمعیت هلال احمر و کسب اجازه از حضرت امام - مدظله العالی - جمعیت هلال احمر امر بازسازی شهر خرمشهر که در واقع از مهم‌ترین و ازطرفی ویران‌ترین شهرهای خسارت‌دیده در طول جنگ تحمیلی است، را برعهده بگیرد و چگونگی اجرای این کار هم ان شاء الله با هماهنگی و نظارت شورای عالی بازسازی مناطق جنگی انجام خواهد شد.»

وی همچنین درباره کمک جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران به جنگ‌زدگان مسلمان جنوب لبنان اظهار داشت: «آیت الله منتظری در تماس تلفنی که چهارشنبه شب (۱۳۶۱/۳/۱۹) با

اینجانب داشتند دستور فرمودند تا هر چه زودتر هلال احمر کمک‌های جنسی و مخصوصاً مواد غذایی و دارویی و اکیپ‌های پزشکی را برای یاری جنگ‌زدگان مسلمان جنوب لبنان به این کشور ارسال کند و تأکید فرمودند تا شماره حسابی نیز برای دریافت کمک‌های نقدی مردم مسلمان و ایثارگر کشورمان به این امر اختصاص یابد پس از دستور ایشان بلافاصله با مشورت برادران مسئول در جمعیت به بررسی امکانات موجود و نحوه و میزان کمک‌های جنسی پرداختیم و مقرر شد تا در کوتاه‌ترین زمان ممکن وسایل موردنیاز آماده و همراه اکیپ‌های پزشکی و امدادی به لبنان ارسال شوند. خوشبختانه روز گذشته، اولین هواپیمای حامل کمک‌های جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران شامل تعدادی چادر، پتو، ملحفه، کنسرو، وسایل اولیه پزشکی و یک بیمارستان مجهز یک‌صد تختخوابی همراه سه تن دارو به جنوب لبنان ارسال شد.»^(۲۴)

۷۳۶

نماینده یونسکو پس از دیدار از شهر شوش گفت ایران می‌تواند به دلیل آسیب دیدن آثار تاریخی خود در جنگ، علیه عراق شکایت کند.

کارشناسان و نمایندگان فرهنگی سازمان علمی، فرهنگی، تربیتی ملل متحد (یونسکو) که برای بررسی و مشاهده خسارات وارد شده به آثار فرهنگی ایران در جریان جنگ تحمیلی به خوزستان آمده‌اند، از امکان فرهنگی و تاریخی آسیب دیده شهر شوش دیدن کردند. در پایان این دیدار، دی‌نایمن معاون خارجی مدیرکل یونسکو، که سرپرستی این هیئت را بر عهده داشت، در مصاحبه‌ای ضمن محکوم کردن جنگ گفت: «باینکه شوش نزدیک جبهه بود، ولی اکنون خوشبختانه مردم آن به شهر بازگشته‌اند و سرگرم مرمت خانه‌های خود و ادامه زندگی در آن هستند و این سبب امیدواری بسیار است.»

وی با اشاره به خسارت‌های وارد شده به بناهای تاریخی این شهر و اظهار خوشحالی از اینکه اشیای تاریخی به موقع از محل خارج شده‌اند، گفت: «قراردادی وجود دارد که در زمان جنگ آثار تاریخی باید از هجوم دشمن محفوظ بماند و این قرارداد را هر دو کشور ایران و عراق امضا کرده‌اند و وظایف کشورهای امضاکننده قرارداد لایه در آن کاملاً مشخص شده است و چنانچه کشوری در زمان جنگ آثار تاریخی و فرهنگی‌اش مورد هجوم قرار گیرد، می‌تواند شکایتی تسلیم یونسکو کند تا براساس آن کمیسیونی که به تأیید هر دو کشور برسد، به این شکایت رسیدگی و نتیجه را اعلام نماید.» نایمن در پایان اضافه کرد: «البته ما گزارشی از مشاهدات خود را تسلیم دبیرخانه یونسکو خواهیم کرد.»^(۲۵)

۷۳۷

در ادامه واکنش رسانه‌های غربی به پیشنهاد صلح عراق که در ۱۳۶۱/۳/۲۰، شورای فرماندهی انقلاب این کشور آن را اعلام کرد، خبرگزاری‌های رویتر و یونایتدپرس و سه روزنامه چاپ پاریس این پیشنهاد را فرصت طلبانه و زیرکانه و با هدف دستیابی به صلح و جلوگیری از سقوط صدام توصیف کردند.

رادیو اسرائیل در اخبار ساعت ۱۹ امروز خود، به نقل از خبرگزاری‌های رویتر و یونایتدپرس به پیشنهاد جدید صلح عراق اشاره کرد و گفت: «تحلیل گران امور خاورمیانه [غرب آسیا] می‌گویند ظاهراً صدام حسین اشغال لبنان توسط اسرائیل را غنیمت شمرده و از آن به‌عنوان موقعیت خوبی برای کسب آبرو و کنارآمدن با ایرانی‌ها استفاده می‌کند.»^(۳۶)

در همین حال، روزنامه لاکروا (چاپ پاریس) در شماره امروز خود نوشت: «صدام با این پیشنهاد زیرکانه و مرموزانه قصد دارد از سقوط حتمی بغداد که به‌نظر کارشناسان نظامی در صورت عدم گسترش بحران لبنان در آینده نزدیک سقوط می‌کرد، جلوگیری کند.»^(۳۷)

لیبراسیون دیگر روزنامه چاپ پاریس نیز نوشت: «بغداد امیدوار بود تا از اشغال لبنان استفاده کرده و به جنگ خود با تهران خاتمه دهد؛ اما ایران به آتش‌بس عراق با مطرح کردن شرط چهارمی برای صلح پاسخ داد.»^(۳۸)

همچنین، روزنامه انگلیسی‌زبان هرالدتریبیون (چاپ پاریس) نوشت: «تحلیل گران سیاسی اعلام آتش‌بس یک‌جانبه را تلاش عراق در جهت حسن استفاده از بحران لبنان برای نیل به صلح توصیف کرده‌اند؛ اما جمهوری اسلامی به‌جای دادن پاسخ مستقیم شرایط خود را برای مصالحه دشوارتر ساخت.»^(۳۹)

۷۳۸

در واکنش به اعلام آتش‌بس روز گذشته رژیم صهیونیستی، دو مقام وزارت امور خارجه آمریکا گفتند کشورشان خواستار آن است که ارتش اسرائیل از خاک لبنان خارج شود. در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی نیز گفت: آمریکا و شوروی معتقدند ادامه حملات رژیم صهیونیستی در لبنان و درگیری آن با سوریه می‌تواند ابعاد وسیع‌تری در منطقه غرب آسیا داشته باشد.

الکساندر هیگ وزیر امور خارجه آمریکا، امروز گفت: «آتش‌بس اعلام‌شده اسرائیل کافی به نظر نمی‌رسد و لازم است این کشور نوعی عقب‌نشینی از خاک لبنان را بپذیرد.» وی اضافه کرد: «نیروهای متخاصم در خاک لبنان بسیار به هم نزدیک هستند و این آتش‌بس نه تنها ناپایدار، بلکه خطرناک خواهد بود.» هیگ همچنین افزود: «تا این لحظه نشانه‌ای در دست نیست که نیروهای ارتش اسرائیل آن‌طور که ایالات متحده از آنها خواسته بود، از خاک لبنان خارج شوند.»^(۴۰) آلن رابگ سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا نیز با اعلام اینکه باید بین عقب‌نشینی ارتش اسرائیل از لبنان و منع استفاده از خاک لبنان به‌عنوان پایگاه حملات تروریستی علیه اسرائیل رابطه برقرار گردد، اضافه کرد: «تلاش‌های فیلیپ حبیب نماینده ویژه رئیس‌جمهور آمریکا، از این پس بر روی عقب‌نشینی ارتش اسرائیل از خاک لبنان متمرکز خواهد شد.» وی همچنین از همه طرف‌های متخاصم خواست از اقداماتی که به پیچیده‌شدن اوضاع می‌انجامد، خودداری کنند.^(۴۱)

در همین حال، امروز رادیو بی‌بی‌سی هم در تفسیری درباره واکنش امریکا و شوروی به اشغال جنوب لبنان توسط رژیم صهیونیستی با اعلام اینکه اسرائیل در تهاجم اخیرش به لبنان سعی دارد با انهدام قدرت نظامی سازمان آزادی‌بخش فلسطین در لبنان و تضعیف نفوذ سوریه در این کشور یک سلسله تغییرات بنیادین در موازنه قدرت در منطقه غرب آسیا ایجاد کند، گفت: «خارج از هزینه‌های جانی و مالی، از لحاظ سیاسی اسرائیل بهایی سنگین برای این عملیات پرداخته است. یک مشکل سیاسی برای اسرائیل آن است که امریکا متحد بزرگ این کشور با شوروی معارض طراز اول آن متفق‌القول‌اند که نبرد اسرائیل در حاشیه بیروت و درگیری آن با سوریه می‌تواند ابعاد وسیع‌تری در خاورمیانه به خود گیرد.»

بی‌بی‌سی ادامه داد: «آنچه اسرائیل در لبنان می‌کند باعث نگرانی شوروی است؛ چون این کشور به‌عنوان متحد و تهیه‌کننده عمده سلاح‌های سوریه مایل نیست شاهد بروز این همه صدمه و خسارت به مواضع و نفرات سوری باشد و سوریه را در معرض خطر تحقیر کامل ببیند. در نتیجه، باید در انتظار عواقبی برای این مسئله بود و گمان نکرد که موفقیت‌های این هفته اسرائیل همین‌طور ادامه یابد. اکنون، اسرائیل دست به عملیاتی زده است که از نظر بیشتر کشورهای غرب و ممالک بلوک شرق پیامدهای وخیم به‌دنبال خواهد داشت. در همین مرحله شک نیست که روابط میان آقای بگین نخست‌وزیر اسرائیل و پریزیدنت ریگان [رئیس‌جمهور امریکا] تا حدودی به تیرگی گراییده است.»

رادیو بی‌بی‌سی در پایان این تفسیر با اشاره به اینکه مقاومت چریک‌های فلسطینی در جنوب بیروت هنوز ادامه دارد، گفت: «شک نیست که آقای فیلیپ حبیب فرستاده ویژه امریکا به خاورمیانه [غرب آسیا] در مذاکرات خصوصی که با آقای بگین خواهد داشت، خواستار کنارگذاشتن جنگ‌طلبان از تشکیلات نظامی اسرائیل خواهد بود.»^(۳۲)

۷۳۹

تمامی کارکنان سفارت ایران در سودان و نیز ۴۰ دانشجوی ایرانی یکی از دانشگاه‌های هند اخراج شدند.

دولت سودان به تمامی کارکنان سفارت ایران در خارطوم دستور داد به‌دلیل آنچه فعالیت‌های خصومت‌آمیز در سودان نامیده شده، ظرف ۴ روز این کشور را ترک کنند. به گزارش خبرگزاری رویتر از خارطوم، هاشم عثمان معاون وزیر امور خارجه سودان، که این تصمیم را به اطلاع کاردار سفارت ایران رسانده است، در مصاحبه با خبرنگاران از ذکر چگونگی فعالیت‌های دیپلماتیک ایران خودداری کرده و فقط گفت که آنها اکنون عنصر نامطلوب محسوب می‌شوند.^(۳۳)

رادیو بی‌بی‌سی نیز ضمن اعلام این خبر به نقل از خبرگزاری فرانسه اضافه کرد: دولت سودان حدود ۵ ماه پیش سفارت خود در تهران را تعطیل و از فاش کردن علت آن خودداری کرد.^(۳۴)

خبرگزاری فرانسه همچنین خبر داد: در پی درگیری اخیر میان دانشجویان ایرانی طرفدار و مخالف حکومت این کشور در دانشگاه علیگر ایالت اوتارپرادش هند که به کشته شدن یک نفر و مجروح شدن ۱۵ تن از این دانشجویان انجامید، این دانشگاه ۴۰ دانشجوی ایرانی را اخراج کرد.^(۳۵)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۲

۱. سند شماره ۶۶۱۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش به نیروی زمینی ارتش (معاونت اطلاعات عملیات)، ۱۳۶۱/۳/۲۳؛ اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۱.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهیر عراق، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۱۳ و ۱۴.
۴. سند شماره ۶۶۱۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی سپاه پاسداران به راه‌آهن، ۱۳۶۱/۳/۲۲ - سند شماره ۶۶۱۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران مرکز (طرح و برنامه) به ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۵. سند شماره ۶۶۱۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام اداره سوم ستاد مشترک ارتش به دفتر رئیس‌جمهور، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۶. سند شماره ۶۸۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام اداره سوم ستاد مشترک ارتش به سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۷. سند شماره ۴۳۵۶۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه به نخست‌وزیر، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما، جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۵، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱، تل‌آویو - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۱۳.
۱۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما، جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۱۱. سند شماره ۴۳۵۷۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ:
- دستر پژوهش‌ها و برنامه‌ریزی فرهنگی وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱۲/۳/۲۳.
۱۳. موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران - مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صص ۳۲۳ - ۳۱۱.
۱۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲.
۱۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲.
۱۶. پس از بحران، پیشین، صص ۱۰۰ و ۱۰۱.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۴۴ و ۴۵، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۹ و ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱۲/۳/۲۳.
۱۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۰.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۴.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۱۷ و ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۲۲. همان، صص ۴۹ و ۵۰، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۱۱ و ۱۲، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۴، ۱۳۶۱/۳/۲۲، صص ۱۱ - ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.
۲۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۵.

۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱۱، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۳۲. همان، ص ۷، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۳۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱۰، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱۷، دهلی نو - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۲، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۱، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۵، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۲۹. همان، ص ۸، رادیو ایران، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۴، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۵، نیویورک - خبرگزاری فرانس پرس، ۱۳۶۱/۳/۲۲.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۲۳ خرداد ۱۳۶۱

۲۰ شعبان ۱۴۰۲

۱۳ ژوئن ۱۹۸۲

۷۴۰

ارتش عراق از محورهای چزابه، فکه و موسیان در جبهه جنوب و از محور دشت ذهاب در جبهه غرب کشور عقب‌نشینی کرده است؛ اما در ارتفاعات میمک همچنان حضور دارد.

بعدازظهر امروز، فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا در پیامی به فرماندهی قرارگاه عملیاتی فتح ابلاغ کرد: «باتوجه به عقب‌نشینی عراق در محورهای چزابه، فکه و موسیان لازم است امشب از هر تیپ یک گشتی رزمی برای گرفتن اسیر و اطلاع کامل از وضعیت دشمن اعزام شود.»^(۱)

واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) نیز در پیامی به واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران اطلاع داد: «گشتی‌های ما به گاو میشان و شرکت زراعی در دشت ذهاب وارد شده‌اند. دشمن تا پشت میله‌های مرزی بیشکان عقب نشسته است. ضمناً پل ارتباطی با دشت ذهاب را منفجر کرده است.»^(۲) همچنین، خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران (کرمانشاه) گزارش داد که در طول دیروز و امروز نیروهای عراقی از شرکت سهامی زراعی، کوره موش، کوئیک‌حسن، کوئیک‌عزیز و دشت ذهاب و ارتفاعات گاو میشان تا تنگ بیشکان و ارتفاعات قراویز عقب‌نشینی کرده‌اند.^(۳)

همچنین، فرماندهی سپاه پاسداران ایلام به فرماندهی سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه میمک) دستور داد: «دشمن در جبهه‌های جنوب مشغول عقب‌نشینی می‌باشد. ضمن هوشیاری حرکات دشمن را زیر نظر گرفته و در صورتی که قصد عقب‌نشینی دارد، جلوگیری نمایید و نقل و انتقالات دشمن را سریعاً گزارش کنید.»^(۴) پیرو این دستور، ۴ گروه گشتی و شناسایی از سه پایگاه به سمت مواضع دشمن در ارتفاعات میمک اعزام شدند. واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی با اعلام این خبر اضافه کرد که یکی از این گروه‌ها در دید دشمن قرار گرفت و به روی آن آتش گشوده شد، اما تمامی آنها پس از دو ساعت از آتش دشمن سالم گریختند. بنا بر اظهارات گروه‌های گشتی، تمامی نیروهای دشمن با تجهیزات خود همچنان در منطقه مستقر هستند.^(۵)

۷۴۱

درحالی که تبادل آتش در دو سوی مرزهای جنوب و غرب کشور جریان دارد و آبادان نیز چون روزهای گذشته زیر آتش دشمن است، ارتش عراق ادعا کرد همچنان به آتش بس اعلام شده در ۱۳۶۱/۳/۲۰، پایبند است و فقط به آتش نیروهای ایران پاسخ داده است.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۴۴ خود از ادامه تبادل آتش در اکثر جبهه‌های غرب و جنوب کشور خبر داد و اضافه کرد: ارتش عراق بامداد امروز، مواضع نیروهای ایران در منطقه کوشک را زیر آتش سنگین توپخانه خود قرار داد که با اجرای آتش متقابل نیروهای خودی تلفات و خساراتی به نیروهای عراقی وارد آمد.^(۶) در همین حال، شهربانی استان خوزستان نیز با اشاره به حملات توپخانه‌ای امروز عراق به شهر آبادان اعلام کرد بر اثر این حملات ۳ تن از هم‌وطنان آبادانی شهید و ۱۱ تن مجروح شدند و ۲ منزل مسکونی هم تخریب شد.^(۷)

از سوی دیگر، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۷۴۱ خود که امروز از رادیو صوت‌الجماهیر قرائت شد، اعلام کرد: «نیروهای مسلح دلیر ما برای چهارمین روز متوالی پایبندی خود به مضمون اطلاعیه سحرگاه مورخه دهم ژوئن ۱۹۸۲ شورای فرماندهی انقلاب عراق را ادامه داده‌اند و اقدام به تیراندازی نکرده و دست به هیچ‌گونه فعالیت نظامی زمینی، هوایی و دریایی نزده‌اند؛ ولی واحدهای ما امروز در معرض حمله توپخانه دشمن قرار گرفته‌اند که این امر نیروهای ما را وادار به پاسخ‌گویی جهت خاموش کردن منابع آتش کرد و دشمن متحمل ۷ کشته و تعدادی مجروح و انهدام یک چادر مهمات شده است. ضمناً تأسیسات و مناطق غیرنظامی ما در بصره صبح امروز مورد حمله توپخانه سنگین قرار گرفته و خسارات و آسیب‌هایی به آنها وارد شده است.»^(۸)

۷۴۲

امروز، در اشنویه بر اثر انفجار ۲ مین تعدادی از نیروهای ارتشی شهید یا مجروح شدند؛ یکی از بخشداران ارومیه به دست افراد ضدانقلاب شهید شد؛ در مهاباد مردم به عمل جنایتکارانه اخیر ضدانقلابیون در این شهر اعتراض کردند؛ و در باختران نیز درخواست امان‌نامه شماری از عشایر این استان که علیه جمهوری اسلامی فعالیت می‌کردند، در جلسه‌ای بررسی شد.

به گزارش سپاه پاسداران ارومیه، صبح امروز یک خودروی ارتشی در جاده خاکی پایگاه پیرناصریه (نیروهای تأمین) در اشنویه با مینی که عناصر ضدانقلاب تبعیه کرده بودند، برخورد کرد که بر اثر انفجار مین ۷ تن از سرنشینان این خودرو مجروح شدند. دقیقاً بعد، یک آمبولانس ارتش که برای انتقال مجروحان در حال عزیمت به محل حادثه بود، بر اثر انفجار یک مین دیگر در جاده پایگاه جبرئیل آباد آسیب دید و در نتیجه، از ۲ سرنشین آن یک تن شهید و یک تن مجروح شدند.^(۹) سپاه پاسداران ارومیه در گزارشی دیگر خبر داد که محمد کیاشمشکی بخشدار صومای بردوست از توابع شهرستان ارومیه که چندی پیش عناصر حزب منحل دموکرات کردستان وی را ربوده بودند،

امروز پس از فرار از زندان این حزب، در نزدیکی روستای جوهنی صومای پس از مدتی مقاومت مسلحانه شهید شد.^(۱۰) روزنامه جمهوری اسلامی هم به نقل از ستاد عملیاتی شمال غرب کشور از شناسایی کمین ضدانقلابیون در حوالی روستای اندیزه در محور پیرانشهر - پسوه خبر داد و نوشت: امروز، اشرار مسلح با اجرای کمین قصد ضربه زدن به نیروهای تأمین این محور را داشتند که قبل از هرگونه عملیات سرکوب شدند.^(۱۱)

همچنین، به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) و خبرگزاری جمهوری اسلامی از ارومیه، صبح امروز، صاحبان اصناف و کارکنان ادارات دولتی مهاباد با تعطیل کردن محل‌های کسب و کار خود در مسجد جامع این شهر اجتماع کرده و با محکوم کردن اقدام جنایتکارانه دو روز پیش عناصر حزب منحل دموکرات که به شهادت ۷ تن و مجروح شدن ۲۶ تن از مردم مهاباد انجامید، یاد این شهیدان را گرامی داشتند.^(۱۲)

استاندارداری باختران (کرمانشاه) نیز در گزارشی به وزارت کشور اطلاع داد که پیرو جلسه شورای تأمین استان باختران درباره بررسی تقاضای امان‌نامه حدود ۲ هزار تن از عشایر این استان که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به آن‌سوی مرز رفته و با ضدانقلابیون علیه جمهوری اسلامی فعالیت می‌کردند، صبح امروز، جلسه‌ای ویژه در قرارگاه مقدم نیروی زمینی در غرب کشور با حضور فرمانده این قرارگاه، رئیس رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۸۱ زرهی و نمایندگان استانداری، دادستانی انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) و ژاندارمری تشکیل شد و اعضای این جلسه با تأکید بر خودداری از پذیرش هرگونه شرطی از سوی کسانی که قصد تسلیم شدن دارند، موافقت خود را با دادن امان‌نامه مشروط به اینکه این افراد در اختیار دولت قرار گرفته و اسکان یا واگذاری مأموریت به آنها با نظر مسئولان ذی‌ربط انجام شود، اعلام کردند. همچنین، در این جلسه مقرر شد تصمیم نهایی در این خصوص پس از کسب اطلاعات موردنیاز از متقاضیان امان‌نامه در جلسه‌ای دیگر اتخاذ شود.^(۱۳)

۷۴۳

در تهران، عوامل سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۲ تن از شهروندان مذهبی را ترور کردند. در همین حال، سپاه پاسداران تهران و کمیته مرکزی انقلاب اسلامی نیز گزارش دادند که در روزهای اخیر در چند عملیات علیه این سازمان و سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) تعدادی از اعضای آنها کشته یا دستگیر شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۷:۳۰ امروز، در کوچه سیمرخ واقع در خیابان جمهوری اسلامی شهر تهران، یک دندانپزشک مذهبی و همسر باردارش به ضرب گلوله‌های یک منافق مسلح شهید شدند و فرد مهاجم پس از ارتکاب این جنایت از محل حادثه فرار کرد.^(۱۴) این خبرگزاری همچنین در گزارشی دیگر به نقل از روابط عمومی کمیته‌های انقلاب اسلامی

خبر داد امروز یکی از کاسبان مذهبی خیابان کارون تهران مورد حمله منافقین قرار گرفته و بر اثر اصابت ۳ گلوله مجروح و به بیمارستان ۵۰۱ ارتش منتقل شد.^(۱۵)

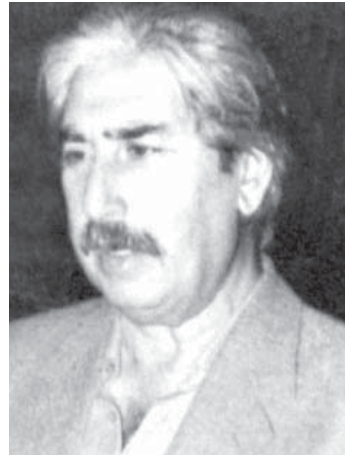
روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران) نیز در اطلاعیه‌ای که امروز صادر کرد، گزارش داد در هفته گذشته در چند عملیات پاسداران این منطقه، ۱۳ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) که در درگیری‌های خیابانی و حمله به مقر نهادهای انقلابی شرکت داشتند، کشته یا دستگیر شدند. در این عملیات‌ها همچنین علاوه بر متلاشی شدن یک خانه تیمی تعدادی اسلحه، نارنجک، قرص سیانور و اسناد و مدارک درون گروهی نیز به دست آمد.^(۱۶)

در شماره امروز روزنامه جمهوری اسلامی هم به نقل از روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی از عملیات‌های کشف و متلاشی کردن ۲ خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و یک خانه تیمی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) در تهران در روزهای اخیر خبر داده شده و آمده است که در این عملیات‌ها، ۲ تن از اعضای این سازمان‌ها کشته و ۵ تن دستگیر شدند و تعدادی اسلحه و مهمات و اسناد درون گروهی کشف و ضبط شده است. به نوشته این روزنامه، در دو عملیات تعقیب و شناسایی پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی نیز یکی از عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته و یکی دیگر مجروح شد.^(۱۷)

۷۴۴

خسرو قشقایی از خوانین منطقه فیروزآباد استان فارس که در جریان عملیات روز ۱۳۶۱/۲/۳، نیروهای سپاه پاسداران و دادستانی انقلاب اسلامی علیه اردوگاه خوانین این منطقه متواری شد، دستگیر شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در یادداشت امروز خود از دستگیری خسرو قشقایی خبر داده و آورده است: «... به شورای مرکزی حزب [جمهوری اسلامی] رفتم. بحث درباره انجمن حجّتیّه و دستگیری خسرو قشقایی داشتیم که آقای مهندس طاهری شیرازی مدعی است که به او تأمین داده شده بود، که آمد؛ اما سپاه و استانداری قبول ندارند و می‌گویند که او برای فرار به خارج از کشور به شیراز آمده بود ...»^{(۱۸)*}

خسرو قشقایی

* باتوجه به اینکه خبر دستگیری وی رسانه‌ای نشد، به نظر می‌رسد فردی که در گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۱، از وی به نام بهارلو خان یاد شده است، همان خسروخان قشقایی باشد. درضمن وی به‌تازگی تقاضای امان‌نامه کرده بود.

۷۴۵

آتش‌بس در لبنان شکسته شد و نظامیان صهیونیست ضمن بمباران بیروت و جنوب آن تا نزدیکی کاخ ریاست‌جمهوری لبنان پیش رفتند. در همین حال، وزیر دفاع رژیم صهیونیستی با فالانژیست‌های لبنان ملاقات کرد و سفیر این رژیم در واشنگتن با وزیر امور خارجه امریکا درباره تلاش برای تغییر دولت لبنان و خارج کردن فلسطینی‌ها از این کشور گفت‌وگو کرد.

خبرگزاری فلسطینی وفا از بیروت گزارش داد: بامداد امروز، واحدهای زمینی ارتش رژیم صهیونیستی با استفاده از آتش‌بس به سمت فرودگاه بیروت پیشروی کردند که با مقاومت نیروهای مشترک فلسطینی، لبنانی و سوری از پیشروی آنها جلوگیری شد. سپس، نیروهای رژیم صهیونیستی با نقض آتش‌بس مواضع نیروهای مشترک در محور خلد - آرامون (جنوب بیروت) را از دریا و زمین با توپخانه زیر آتش گرفتند و نیروهای مشترک نیز با تمام امکانات خود مقاومت کردند.

بنا به گزارش خبرگزاری فرانسه از بیروت، بعدازظهر امروز نیز هواپیماهای ارتش اسرائیل بخش جنوبی این شهر را بمباران کردند. رادیو لبنان هم گفت که بر اثر این بمباران ده‌ها تن از مردم غیرنظامی لبنانی و فلسطینی کشته یا زخمی شدند. همچنین، سازمان آزادی‌بخش فلسطین در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: در این بمباران مناطق پرجمعیت بیروت و بزرگراه فرودگاه این شهر هدف قرار گرفتند که گروه‌های نجات در جست‌وجوی قربانیان در ساختمان‌های ویران‌شده هستند.^(۱۹)

همچنین، یونایتدپرس از بیروت گزارش داد: سربازان و تانک‌های اسرائیل وارد بعدا در حومه بیروت شدند تا به نیروهای مسیحی طرفدار رژیم مذکور (فالانژیست‌ها) پیوسته و حلقه محاصره نیروهای فلسطینی را تنگ‌تر کنند. مقام‌های دولتی لبنان و رادیوی دولتی این کشور هم اعلام کردند که نیروهای رژیم اشغالگر قدس بدون اینکه با مقاومت واحدهای ارتش لبنان در بعدا مواجه شوند، وارد این منطقه شده و تا نزدیکی کاخ ریاست‌جمهوری لبنان موسوم به کاخ بعدا پیش رفتند، اما سعی نکردند آن را اشغال کنند.^(۲۰)

در همین حال، رادیو اسرائیل گفت: آریل شارون وزیر دفاع اسرائیل، امشب با رهبران فالانژیست‌های مسیحی در شرق بیروت ملاقات و از خط محاصره بزرگراه بیروت - دمشق نیز دیدن کرد. سفیر مصر در اسرائیل نیز پیام پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجی مصر، درباره درخواست فلسطینی‌ها برای متوقف کردن جنگ را به اسحاق شامیر وزیر امور خارجه اسرائیل، تسلیم کرد.^(۲۱)

سفیر رژیم صهیونیستی در واشنگتن هم گفت تا ایجاد شرایطی که حملات فلسطینی‌ها به شمال اسرائیل را غیرممکن سازد، سربازان این رژیم خاک لبنان را ترک نخواهند کرد. به گزارش خبرگزاری‌ها از بیروت، وی اضافه کرد: دولت تل‌آویو با مشارکت امریکا به بررسی اوضاع لبنان مشغول است تا در جهت تحکیم دولت لبنان و پایان دادن به جنگ نیروهای سوری و فلسطینی علیه اسرائیل فعالیت کند.

بنا بر این گزارش، یکی از خواسته‌های دولت رژیم اشغالگر قدس ایجاد یک منطقه ۴۰ کیلومتری غیرنظامی تحت کنترل نیروهای چندملیتی در جنوب لبنان است.^(۲۲)

همچنین، الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، گفت: هنگامی که آتش بس لبنان تثبیت شود، امریکا برای خروج تمام عناصر خارجی از این کشور تلاش خواهد کرد. وی افزود: دولت امریکا در درجه نخست توقف خونریزی و سپس یک راه حل درازمدت برای حاکمیت لبنان را دنبال می کند و هیچ کس از بازگشت یک لبنان بی ثبات که از سال ۱۹۷۶، شاهد آن بوده ایم، استقبال نمی کند و امریکا فعالیت در جهت تغییر و عقب راندن تمام عناصر خارجی از لبنان را خواستار است.^(۳۳)

۷۴۶

دومین گروه از نیروهای داوطلب ایران برای نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی وارد سوریه شد. در این خصوص، ارتش و سپاه اطلاعاتیه دادند و خبرگزاری های جمهوری اسلامی و فرانسه نیز از دیدار امروز یکی از فرماندهان نیروهای اعزامی ایران با فرمانده نیروهای فلسطینی خبر دادند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از دمشق، ساعت ۲۰ امشب به وقت محلی، حدود ۴۰۰ تن از رزمندگان ایران (نیروهای سپاه و بسیج) وارد فرودگاه دمشق شدند و مورد استقبال حجت الاسلام علی اکبر محتشمی پور سفیر ایران در سوریه، چند تن از فرماندهان سپاه پاسداران و مقامات نظامی سوری قرار گرفتند.^(۳۴)

به همین مناسبت، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و ستاد مرکزی سپاه پاسداران امروز در اطلاعیه ای مشترک با اشاره به آنکه رژیم صهیونیستی و رژیم بعثی عراق مردم مسلمان لبنان و ایران را آماج توپ ها و بمب های خود قرار داده و به شهادت می رسانند و نیز با تأکید بر اینکه رزمندگان داوطلب ایران بر اساس تکلیف الهی و تعهد مکتبی، خود را موظف می دانند تا به مقابله با این مزدوران امپریالیسم جهانی برخیزند و از کیان اسلام و مسلمانان حراست کنند، اعلام

اعزام نیروهای داوطلب ایران به لبنان برای نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی از طریق کشور سوریه

کردند: «واحدهایی از این شهادت طلبان سلحشور طی دیروز و امروز عازم مناطق نبرد گشته‌اند [تا] ان‌شاءالله در کنار رزمندگان غیور سوری، فلسطینی و لبنانی به پیکار عظیم برخاسته و طومار ننگین ظلم و تجاوز صهیونیسم جهانی را در هم پیچند.»^(۲۵)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از بیروت با اعلام اینکه اولین گروه از نیروهای اعزامی ایران که روز گذشته، به سوریه آمده بودند، صبح امروز وارد لبنان شدند، خبر داد: امروز یکی از فرماندهان نیروهای داوطلب ایران با ابوولید فرمانده اتاق عملیات مشترک نیروهای لبنانی و فلسطینی، در بیروت ملاقات کرد.^(۲۶) خبرگزاری فرانسه هم در گزارش این خبر به نقل از خبرگزاری فلسطینی وفا اعلام کرد: «ابوولید فرمانده عملیات نظامی سازمان آزادی‌بخش فلسطین، امروز با حاج احمد [متوسلیان] فرمانده نیروهای حضرت محمد [تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) سپاه پاسداران] که می‌بایست در جنگ لبنان با اسرائیل شرکت کند، دیدار کرد. در این دیدار، تجاوز اسرائیل به جنوب لبنان و چگونگی مقابله با آن بررسی شد.»^(۲۷)

۷۴۷

امام خمینی ضمن محکوم کردن سکوت دولت‌های منطقه در برابر جنایات حکومت عراق و رژیم صهیونیستی، قیام ملت‌های مسلمان برای نابودی این رژیم را خواستار شدند و سپس پیشنهاد صلح حکومت صدام را تلاشی برای فرار از چنگال انتقام و عدالت الهی دانستند و تأکید کردند مصالحه با این حکومت و چشم‌پوشی از جنایات او ننگی است که در تاریخ ثبت خواهد شد.

صبح امروز، فرمانده و گروهی از کارکنان نیروی دریایی ارتش، وزیر و گروهی از کارکنان وزارت ارشاد اسلامی و نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام در حسینیه جماران با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، دیدار کردند.^(۲۸) در این دیدار، امام خمینی در سخنانی مشکل امروز اسلام و مسلمانان را سکوت و بی‌توجهی دولت‌های کشورهای اسلامی منطقه در قبال ظلم‌هایی که بر مسلمانان وارد می‌شود، خواندند و گفتند: «آیا این دولت‌های منطقه مسئله لبنان را یک فاجعه نمی‌دانند؟ یک فاجعه برای اسلام نمی‌دانند؟ یک فاجعه برای مسلمین جهان نمی‌دانند؟ آیا حمله اسرائیل به لبنان و کشتار بی‌حد فاجعه نیست؟ برای اسلام فاجعه نیست؟ برای مسلمان‌ها فاجعه نیست؟ آیا تصریح به اینکه این عمل با صوابدید امریکا واقع شده است، در گوش اینها وارد نمی‌شود؟ اگر کر نیستند، چرا این فریاد و ناله عزیزان ما را در لبنان نمی‌شنوند؟ و اگر کور نیستند، چرا این کشته‌هایی که هر روز دارد در لبنان و ایران روی هم می‌ریزد و جوان‌های عزیزی [را] که در جبهه‌ها و زن‌ها و بچه‌ها و مردهای پیر [را] که در خارج جبهه‌ها و در شهرها به هلاکت می‌رسند، نمی‌بینند؟ اگر می‌بینند و فاجعه می‌دانند، چرا صحبتی در کار نیست؟ اگر علاقه به کیان اسلام، علاقه به قرآن کریم، علاقه به حرمین شریفین دارند، چرا امروز که دارد این معالم دینی زیر پا گذاشته می‌شود و تهدید می‌کند اسلام و قرآن و حرمین شریفین را، صحبتی نمی‌کنند؟ چرا باز کمک می‌کنند؟ چه شده است اینها را که در حضور آنها این مصایب واقع می‌شود و در محضر همه

این طور جنایت‌ها واقع می‌شود و علاوه بر اینکه سکوت کرده‌اند، تأیید می‌کنند.»

رهبر انقلاب اسلامی آن‌گاه چاره این مشکل را بیداری و اتحاد ملت‌های مسلمان اعلام کردند و گفتند: «شکایت از این حکومت‌ها را به کجا ببریم جز به ساحت مقدس خدای تبارک و تعالی؟ ما چطور شکایت کنیم از آنهایی که ایران را که ایستاده است و می‌خواهد در مقابل همه قدرت‌ها بایستد و اسلام را محقق کند در دنیا، در مقابل این، طرح جهاد [اشاره به درخواست اخیر رادیو عربستان سعودی برای فتوای جهاد علیه جمهوری اسلامی ایران] می‌دهند و [در مقابل] اسرائیل، که به جنگ با اسلام برخاسته است و با صراحت می‌گوید که از نیل تا فرات مال من است و حرمین شریفین را از خود می‌داند، سکوت کرده‌اند؟ ما این دردها را کجا ببریم؟ این مصیبت‌ها را پیش کی طرح کنیم؟ این سکوت‌های مرگبار را، این سکوت‌هایی که تأیید می‌کند جنایتکاران را، این سکوت‌هایی که تشویق می‌کند ستمکاران را، باید به کی عرضه کنیم، و از کی بخواهیم که عنایت کند و این سکوت‌ها را بشکند؟ جمعیتان کم است؟! ثروتنان کم است؟! نفتان ناچیز است؟! زمین‌هایتان کم است؟! مراکز مهمی که در [مراکز] سوق الجیشی بسیار معتبر است، شما دستتان نیست؟! همه امکانات هست، لکن یک چیز نیست و آن ایمان است. ایمان نیست.»

ایشان سپس به خواسته ایران برای عبور از خاک عراق به منظور کمک‌رسانی به جبهه مقاومت در برابر ارتش رژیم صهیونیستی به عنوان شرط دیگر خود برای پایان دادن به جنگ با عراق اشاره کردند و گفتند: «دولت ما پیشنهاد می‌کند که راه بدهید ما برویم با دشمن‌های شما جنگ بکنیم و این را یکی از شرایط قرار می‌دهد، برای اینکه مایوس از شماست؛ و شما باید شرط قرار بدهید؟! و آنها [حکومت عراق] می‌گویند که باید از هر چیزی [جنایاتی] که ما کردیم بگذرید تا رهاشان بدهیم، آن هم چه راه دادنی. اینها مصیبت نیست که بر اسلام وارد است که یک جمعیت فداکار می‌خواهند بروند با دشمن عرب، با دشمن اسلام، با دشمن حرمین شریفین، با دشمن همه منطقه جنگ بکنند؟ خودشان که نشستند و بی تفاوت هستند، بلکه موافق هستند با آنها، از ما رشوه می‌خواهند.»

امام خمینی در ادامه سخنان خود پیشنهاد صلح حکومت عراق را که به بهانه قصد مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی ارائه شده است، تلاش این حکومت برای فرار از چنگال انتقام و عدالت الهی توصیف کردند و گفتند: «آتش‌بسی که صدام می‌گوید، آتش‌بسی است که دنبالش آتش می‌گشاید. راهی که صدام می‌خواهد به ما بدهد، راهی است که نجات خودش را در آن راه می‌یابد، نه راه می‌خواهد برای اسرائیل بدهد. این، طرفین قضیه را ملاحظه کرده است. اگر ما قبول کنیم، پس مصالحه واقع شده است و صدامی‌ها نجات پیدا کرده‌اند و اگر قبول نکنیم، پس معلوم می‌شود که ما نمی‌خواهیم جهاد کنیم، نمی‌خواهیم با اسرائیل جنگ کنیم. ما به آنها می‌گوییم که ما قبول داریم، شما کنار بروید و کارشناس‌ها بیایند ببینند که شما چه کردید در این کشور [ایران]، چه جرم‌هایی را مرتکب شدید. و کارشناس‌ها بیایند ببینند که کی این جنایت را مرتکب شده است. لکن ما جنایات را غمض عین [چشم‌پوشی] کنیم، برای اینکه می‌خواهیم برای شما کار کنیم. اینها از عجایی است

که در تاریخ بازمی ماند. از عجایی است که تاریخ ضبط می کند [این است] که ایران می خواست برای نجات عرب - که اسرائیل به خصوص با عرب مخالف است و برای نجات حرمین شریفین و برای نجات کشورهای اسلامی که همه در تهدید اسرائیل هستند و برای مقابله با این سرطان فاسد - می خواست برود و دولت ها از او رشوه می خواستند. اینها مسائلی است که در تاریخ ثبت می شود و ننگ هایی است که بر پیشانی این اشخاص ثبت خواهد شد.»

رهبر انقلاب اسلامی قیام ملت های مسلمان برای نابودی اسرائیل را خواستار شدند و اضافه کردند: «ملت ها باید بایستند و بخواهند از ارتش های منطقه خودشان و از دولت های منطقه خودشان که بیایند و با این فلسطینی ها و با این سوری ها که مورد ظلم واقع شده اند کمک کنند تا این غده سرطانی از بین برود؛ و اگر آنها هم تماشاگر باشند که ببینند چه می شود، آنها هم بی تفاوت باشند و عذر این باشد که دولت ها باید این کار را بکنند، اگر این طور باشد، آنها هم در محضر خدا جواب صحیح ندارند. ایران حجت است بر همه کشورها. خدای تبارک و تعالی ممکن است که در آخرت ایران را حجت قرار بدهد بر آنهایی که به ظلم ساخته اند و تسلیم ظالم شده اند و قیام نکرده اند. اگر اعتقاد به خدا و معاد دارند، جواب باید تهیه کنند برای خدای تبارک و تعالی. آن روز دیگر امریکا و اسرائیل نمی توانند به دادتان برسند؛ و اگر به این معانی اعتقاد ندارند، جواب برای ملت های مظلوم دنیا باید تهیه کنند. جواب برای نسل های آتیه که خدای نخواست به این روشی که اینها دارند، آنها در دام خواهند افتاد، جواب باید تهیه کنند. اگر ارزش های ایمانی را هیچ حساب می کنند، ارزش های نظامی خودشان را، ارزش های ملی خودشان را، ارزش های انسانی را در نظر بگیرند و برای چهار روز حکومت کردن، زیر بار ذلت نروند.»

ایشان همچنین تأکید کردند: «عذر نیست پیش خدای تبارک و تعالی، نه ما معذوریم و نه شما. عذر نیست که ما نداشتیم چیزی، همه چیز دارید. عذر نیست که ما قدرت نداریم، [از] همه قدرتمندتر هستید. وقتی روی هم بایستید، روی هم دست برادری با هم بدهید، یک قدرت بزرگ جهانی را شما می توانید تحقق بدهید. عذر نیست که ما اسلحه نداریم، سلاحی که شما دارید دنیا ندارد و او سلاح نفت است. دنیا به سلاح شما احتیاج دارد، رگ حیات دنیاست. این سلاحی که خدای تبارک و تعالی به اختیار شما گذاشته است، برای خدای تبارک و تعالی از او استفاده کنید. این قدرتی که خدای تبارک و تعالی در بازوان شما گذاشته است، برای خدای تبارک و تعالی به کار بگیرید. خداوند ان شاء الله بیدار کند این دولت ها را و خداوند ان شاء الله هوشیار کند این جمعیت های فراوانی [را] که در عین حالی که همه چیز دارند، تحت فشار ظلم هستند.»

رهبر انقلاب اسلامی در پایان این سخنان اظهار داشتند: «من امیدوارم که ملت های این کشورهای اسلامی به این مسائل توجه کنند و ننشینند تا اینکه وقت بگذرد. امروز، روزی است که اگر با هم قیام کنند، اسرائیل به کلی از بین خواهد رفت. من امیدوارم که این دولت هایی که در عین حالی که اسرائیل

با صراحت می‌گوید که من باید همه اینجاها را بگیرم و اینجاها را ملک خودش می‌داند و شاه‌دیم که قدم قدم دارد پیش می‌رود؛ این دولت‌ها بیدار بشوند و با این ماده سرطانی که خطرش برای همه منطقه و برای اسلام است، قیام کنند و با حرف و صحبت و شوخی و مزاح مسائل را نگذرانند.»^(۲۹)

۷۴۸

رئیس مجلس شورای اسلامی مشروط کردن اجازه عبور نیروهای ایران از خاک عراق به سمت سوریه را فرصت‌طلبی حکومت صدام خواند و سپس با محکوم کردن پذیرش آتش‌بس در لبنان گفت ما باید با کمک کشورهای اسلامی، به‌خصوص جبهه پایداری، در برابر رژیم صهیونیستی مقاومت کنیم و بجنگیم تا تکلیفمان یکسره شود و از خطر مواجهه شدن با امریکا هم نترسیم.

در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی که به ریاست حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی تشکیل شد، وی در سخنانی با اشاره به خواسته ایران برای انتقال نیروهایش به جبهه مبارزه با ارتش رژیم صهیونیستی از طریق خاک عراق به عنوان شرط دیگر برای پایان دادن به جنگ گفت: «متأسفانه بعث علفی عراق با فرصت‌طلبی با این پیشنهاد سازنده برخورد کرد و در دنیا اعلام کرد که این راه را ما به شرط اینکه ایران آتش‌بس را قبول کند، می‌دهیم؛ چون در غیر شرایط آتش‌بس نمی‌شود راهی را در اختیار کشور متخاصم گذاشت. این فرصت‌طلبی برای تحمیل مطلبی که ما بیش از ۲۰ ماه است در مقابل آن مقاومت می‌کنیم، برای ما غیرقابل قبول است. ما راه را برای دفاع از اسلام و مسلمین و برای جنگ و جهاد با صهیونیسم می‌خواهیم. عراق می‌خواهد از ما باج بگیرد و حزب بعث در حال سقوط را نجات دهد و حقوق ملت ما را که با نثار خون در معرض تأمین آن قرار گرفته‌ایم، از ما دریغ کند.»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سپس با محکوم کردن پذیرش آتش‌بس پیشنهادی رژیم اشغالگر قدس در لبنان اظهار داشت: «ما اگر ماه‌های اول جنگ آتش‌بس صدام را پذیرفته بودیم، امروز در خوزستان، کردستان و باختران [کرمانشاه] و بسیاری از مناطق دیگر نیروهای علفی صدام تثبیت شده بودند و کشورهای کوچک به وجود آمده یا ضمیمه عراق شده بود؛ ولی با مقاومت و ایثار خون امروز جمهوری اسلامی پیروز است و ارتش صدام منهدم شده و نیروی عظیمی که از ارتجاع امپریالیسم و صهیونیسم ارتزاق می‌کرد، امروز در مقابل مقاومت مردم ما به زانو درآمده است و معکوس این تجربه در فلسطین است؛ هر قدمی که اسرائیل پیش آمد و هر تجاوزی که کرد، بلافاصله آتش‌بس دادند و سازشکارانه با آن برخورد کردند و همان‌جا اسرائیل تثبیت شد و فردا، قدم بعدی را برداشت. ما به دلیل حضورمان در جبهه [مبارزه با اسرائیل] به خودمان حق می‌دهیم که پذیرش آتش‌بس را محکوم کنیم و اعلام می‌کنیم که به‌نظر ما راه صحیح این است حالا که اسرائیل در دام افتاده، نگذاریم از دام بیرون برود. ما باید آن‌قدر بر سر اسرائیل بکوبیم تا نیروهایش را در لبنان منهدم کنیم.»

رئیس مجلس شورای اسلامی اضافه کرد: «هنوز در صور و نبطیه و صیدا و خیلی جاهای دیگر مسلمانان و فلسطینی‌ها در حال مقاومت هستند. این گناه است که ما خون این همه مردم بی گناه را نادیده بگیریم و پا روی خون اینها بگذاریم و آتش بس را بپذیریم. ... ما باید با کمک کشورهای اسلامی و مخصوصاً جبهه پایداری [سوریه، لیبی، الجزایر، یمن جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین] که مشغول طراحی هستیم، مقاومت کنیم و بمانیم و بجنگیم تا تکلیفمان را با اسرائیل یکسره کنیم و از خطر مواجه شدن با امریکا هم نترسیم. ... بگذارید جهان اسلام عملاً پنجه در پنجه امریکا بیندازد و بالاخره تکلیف اسلام و مسلمین و استعمار و صهیونیسم در منطقه روشن شود.»^(۳۰)

۷۴۹

فرمانده کل سپاه پاسداران تنها راه رهایی از شر رژیم صهیونیستی را مبارزه مسلحانه اعلام کرد و با تأکید بر ایجاد تحرک و ایثار در ملت‌ها، گفت فرصت دادن به امریکا و رژیم اشغالگر قدس به نفع مستضعفان جهان نیست.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، در گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام در تهران، سکوت دولت‌های مرتجع و برخی از نهضت‌های آزادی‌بخش در قبال تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان را مورد انتقاد قرار داد و گفت: «ارتش اسرائیل ۴۰ درصد از نیروهای را که در [صحرای] سینا و غرب [رود] اردن داشت، به سراغ فلسطینیان و مسلمانان جنوب لبنان اعزام داشته و حسنی مبارک [رئیس‌جمهور مصر] و ملک حسین [پادشاه اردن] را از این تخلیه خوشحال کرده است.»

وی خطاب به حاضران اظهار کرد: «برادران، مرکز تصمیم‌گیری برای مستضعفین جهان در این‌گونه گردهمایی‌ها شکل می‌گیرد، نه در سازمان‌های طاغوتی در بسته که بین مردم هیچ‌گونه پایگاهی ندارند. بیایید اعتماد به نفس و سرعت عمل داشته باشید. سکون و عقب‌گرد، از کارهای ضدانقلابی است.» فرمانده کل سپاه با تأکید بر اینکه «تنها راه رهایی از شر اسرائیل، فقط و فقط مبارزه مسلحانه است»، ادامه داد: «باید بین ملت‌ها و نهضت‌ها همکاری، همفکری و وحدت به وجود آید. ... بیایید در ملت‌ها تحرک و ایثار ایجاد کنیم. فرصت دادن به امریکا و رژیم اشغالگر قدس به نفع محرومان و مستضعفان جهان نیست.»

محسن رضایی در پایان سخنان خود گفت: «سازمان‌های حقوق بشر و دیگر سازمان‌های بین‌المللی چرا سکوت کرده‌اند؟ چون همین‌ها بودند که اسرائیل را به وجود آوردند. آنها قصد دارند نیروهای سازمان ملل را بیاورند در منطقه مستقر کنند تا مرز اسرائیل حفظ شود و اسرائیل در امان بماند و فاصله‌ای بین نیروهای مسلمان و اسرائیل به وجود آید. آیا این کار سازمان ملل متحد مسخره نیست؟ آیا مستضعفان جهان می‌توانند به این سازمان‌ها امیدی داشته باشند؟»^(۳۱)

۷۵۰

جامعه مدرسین و طلاب حوزه علمیه قم، امام جمعه یزد و گروهی از مردم استان باختران (کرمانشاه) برای شرکت در نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی اعلام آمادگی کردند.

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم امروز در تلگرامی به امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، با محکوم کردن جنایات رژیم صهیونیستی در لبنان و فلسطین اعلام کرد: «جامعه مدرسین هم به سهم خود پاسخ‌گوی ندای رهبر عظیم و عزیز خود دائر به شتافتن هر مسلم به کمک مادی و معنوی مردم ستم‌دیده لبنان می‌باشد و اعلام آتش‌بس اسرائیل مکار را حیل‌ای جدید برای اعاده قوا و حمله گسترده‌تری به مردم ستم‌دیده فلسطین و لبنان می‌داند و با کمال صداقت و اخلاص آمادگی طلاب و سربازان امام زمان عجل‌الله تعالی فرجه و نایب برحقش را به شرکت فعال در هر جبهه و امری که امام عزیز دستور فرمایند، اعلام می‌دارد.»^(۳۲)

همچنین، آیت‌الله محمد صدوقی نماینده امام خمینی و امام جمعه یزد، امروز در اطلاعیه‌ای تهاجم رژیم صهیونیستی به لبنان را در جهت جبران خساراتی که در رویارویی با انقلاب اسلامی متوجه استکبار جهانی به سرکردگی امریکا شده است، دانست و اعلام کرد: «ما فریاد مظلومانه و ستم‌کشیده مردم لبنان را شنیدیم و در کمترین فرصت به آن پاسخ داده، آمادگی خود را جهت کمک به آنها در مبارزه با صهیونیسم بین‌الملل علی‌رغم جنگ تحمیلی اعلام نمودیم. ما ضمن محکوم کردن حکومت جنگل در بلوک امپریالیسم خصوصاً صهیونیست‌های خونخوار، مجدداً اعلام می‌نماییم که تا قطع کامل ریشه‌های بیداد و ستم در منطقه و محو همه‌گونه مظاهر استعمار و ارتجاع از پای نخواهیم نشست.»^(۳۳)

خبرگزاری جمهوری اسلامی از باختران نیز گزارش داد که هزار تن از کارکنان و اعضای تعاونی‌های مرکز گسترش خدمات تولید و عمرانی این استان در اطلاعیه‌ای اعلام کردند: «در فرمان‌برداری از اوامر زعیم عالی‌قدر و فرماندهی کل قوا حضرت امام خمینی به ندا و استرجاع ایشان لبیک گفته، از دل و جان آماده‌ایم تا پایه‌پای برادران سپاه و ارتش و بسیج و نیروهای مردمی انقلاب اسلامی ایران به جبهه‌های خون‌رنگ جنوب لبنان و فلسطین اعزام شویم و در کنار رزمندگان غیور فلسطینی و لبنانی و سوری وظیفه دفاع از حدود و ثغور اسلام را تا سرحد بذل جان ایفا کنیم.»^(۳۴)

۷۵۱

وزیران امور خارجه، کار و دفاع گزارش سفر اخیر خود به کوبا، سوئیس و سوریه را به اطلاع هیئت دولت جمهوری اسلامی ایران رساندند.

در جلسه صبح امروز هیئت دولت که به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل شد، آخرین تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کشور مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت، در پایان جلسه امروز به خبرنگار این خبرگزاری گفت: در جلسه امروز، ابتدا آقای دکتر ولایتی وزیر امور خارجه، گزارش سفر خود به کشور کوبا و شرکت در کنفرانس دفتر هماهنگی غیرمتعهدا و ملاقات‌هایی که در آنجا داشتند را به اطلاع هیئت وزیران رساند و اظهار داشت جو کنفرانس در وضع بسیار مناسبی بود که امید می‌رود کنفرانس آتی سران کشورهای عضو غیرمتعهدا که قرار است در سپتامبر آینده تشکیل شود، در بغداد برگزار نشود و با تلاش‌هایی که برادران انجام داده‌اند، موفق به جلب توجه کشورهای بیشتری به این حقیقت شدند که در یک کشور متجاوز نمی‌توان کنفرانس غیرمتعهدا را تشکیل داد.»

بنا بر همین گزارش، سخنگوی دولت همچنین گفت: «در این جلسه اینجانب گزارش سفر خود به ژنو [و شرکت در اجلاس بین‌المللی کار] را به اطلاع هیئت دولت رساندم. آن‌گاه سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، گزارش سفر خود به سوریه و ملاقات با مقامات این کشور را به اطلاع اعضای هیئت دولت رساند و گفت: هنگامی که نیروهای رزمنده لبنانی حضور افسران ایرانی را در کنار خود احساس کردند، آن‌چنان نیرویی یافتند که با در دست داشتن عکس‌های امام [خمینی] به‌سوی سفارت جمهوری اسلامی ایران حرکت کرده و می‌گفتند همان‌قدر که ما احساس می‌کنیم شما با ما در میدان مبارزه هستید، نیروی ما چند برابر می‌شود.»^(۳۵)

۷۵۲

در پی مخالفت ایران با پیشنهاد روز ۱۳۶۱/۳/۲۰ عراق، معاون نخست‌وزیر عراق گفت این کشور به جنگ با ایران به‌شدت ادامه خواهد داد.

طه یاسین رمضان معاون نخست‌وزیر عراق، امروز با اعلام اینکه شرایط عراق درباره جنگ با ایران تغییر نکرده است و پیشنهاد صلح اخیر کشورش به‌علت شرایط کنونی امت عرب است،^(۳۶) گفت: «عراق به جنگ با ایران که پیشنهاد صلح بغداد را رد کرده است، به‌شدت ادامه خواهد، اما همچنین برای پایان دادن به جنگ در هروقت که امکان داشته باشد، خواهد کوشید.»^(۳۷)

۷۵۳

نخست‌وزیر لیبی و هیئت همراه پس از ادای احترام به شهیدان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مذاکرات اقتصادی خود با مقامات ایران را آغاز کردند. وی سپس با حضور در جلسه سران قوا پیشنهاد کرد میان دو کشور پیمان همکاری و دفاع مشترک منعقد شود.

هیئت بلندپایه سیاسی اقتصادی لیبی به سرپرستی سرگرد عبدالسلام جلود نخست‌وزیر این کشور، در دومین روز حضور خود در ایران، صبح امروز به اتفاق غلامرضا آقازاده وزیر مشاور در امور اجرایی، به بهشت‌زهراي تهران رفت و به مقام شهیدان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی

ادای احترام کرد.^(۳۸) عصر امروز نیز اولین دور مذاکرات اقتصادی ایران و لیبی با حضور هیئت لیبیایی در هتل هما آغاز شد.^(۳۹) حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در این باره آورده است: «امشب، آقای جلود نخست وزیر لیبی، که از ایران دیدن می کند، در جلسه سران شرکت کرد. می خواهند که پیمان همکاری کامل و دفاع مشترک ببندیم؛ ولی ما اصرار داشتیم که قراردادها از موارد خاص شروع شود، مثلاً از یک پیمان نظامی در مقابل اسرائیل یا تأسیس مدرسه تربیت مبلغ. ... مقامات لیبی تلاش دارند که در آینده عراق مؤثر باشند.»^(۴۰)

۷۵۴

سرپرست جمعیت هلال احمر ایران برای بررسی امکان کمک های بیشتر به مردم جنوب لبنان و مذاکره درخصوص دیدار خانواده های اسیران ایرانی با عزیزانشان به سوریه و ترکیه می رود. دکتر فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال احمر در آستانه سفر به سوریه و ترکیه صبح امروز در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی هدف از سفر به سوریه را بررسی امکان ارسال کمک های بیشتر به مردم جنوب لبنان و هدف از سفر به ترکیه را مذاکره با مقامات وزارت امور خارجه و جمعیت هلال احمر ترکیه درخصوص پذیرش خانواده های اسیران ایرانی برای ملاقات با عزیزانشان در این کشور اعلام کرد و گفت: «البته این مذاکرات آخرین حرکت تکمیل کننده جمهوری اسلامی ایران برای تحقق پیشنهاد انسانی اش به منظور بازدید خانواده های اسرا از عزیزانشان است.»

وی همچنین با اشاره به اینکه ستاد نظارت بر پذیرش و اعزام خانواده های اسیران پس از پیشنهاد نخست وزیر تشکیل شده است، اضافه کرد: «پیش نویس موافقت نامه بین جمهوری اسلامی ایران و کمیته بین المللی صلیب سرخ را تنظیم و از طریق این کمیته، مفاد آن را به اطلاع دولت عراق رساندیم. آنها هم پس از مطالعه یک شرط برای قبول این طرح عنوان کردند و آن محدود کردن

تعداد افراد خانواده های عراقی بود. ایران ۴ عضو از هر خانواده را پیشنهاد کرده بود، ولی آنها اصرار داشتند تا از این تعداد کمتر باشد. ما نیز با وجود اینکه به خاطر مسائل اسلامی و انسانی مایل بودیم تعداد بیشتری از خانواده های اسرا به ایران بیایند، ولی به خاطر اینکه مانع کارشکنی رژیم عراق در این زمینه بشویم، این شرط را پذیرفتیم تا این مهم هرچه زودتر انجام گیرد و امیدواریم که این ابتکار اسلامی که در

حسن فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال احمر

تاریخ جنگ‌ها بی‌سابقه بوده است، تحقق پیدا کند و در عمل نیز با موفقیت روبه‌رو شود.»
 فیروزآبادی درباره مقررات مصوب کنوانسیون حقوق بشر ژنو نیز گفت: «ما بارها درباره مقررات ژنو چه در گفت‌وگو با مسئولین ذی‌ربط و چه در صحبت با اسرای عراقی این موضوع را توضیح داده‌ایم که ما در جمهوری اسلامی پا را از چارچوب مقررات ژنو فراتر می‌گذاریم و بسیار وسیع‌تر و عمیق‌تر به وضع اسرا رسیدگی می‌کنیم.» وی اضافه کرد: «مقررات ژنو مقررات مادی و بی‌روح است و در آن از محبت و تماس دوستانه و برخورد های برادرانه و عاطفی خبری نیست؛ درحالی‌که ما بهترین نوع عاطفه اسلامی را با پیشنهاد خودمان مطرح کردیم و همچنین با سفارش ائمه محترم جمعه و روحانیون معظم از مسئولان نگهداری اسرا خواسته شد تا هرچه بیشتر با اسرا برخوردی دوستانه و عاطفی داشته باشند و نیز از جهت ارشاد و آشنایی آنها با اصالت‌های اسلام به آنها کمک کنند و کمبودهایی را که موجب می‌شود تا اسرا در انجام عبادات و تکالیف شرعی دچار مشکل شوند، سریعاً برطرف کنند و همان‌طوری که می‌دانید اینها مسائلی است که در مقررات ژنو وجود ندارد و تنها از نعمات الهی و موهبت‌های اسلام عزیز ناشی شده است.»^(۴۱)

۷۵۵

در جلسه امروز ستاد بسیج اقتصادی درباره تأمین هزینه حمل کالاهای اساسی به مناطق روستایی و عشایری و نیز نارسایی‌های موجود درخصوص کالارسانی در تهران و شهرستان‌ها بحث شد. عصر امروز، ستاد بسیج اقتصادی کشور به ریاست غلامرضا آقازاده وزیر مشاور در امور اجرایی و سرپرست این ستاد و با شرکت حجت‌الاسلام مهدی شاه‌آبادی نماینده شورای عالی اسلامی نظارت بر توزیع کالاهای اساسی در تهران، معاونان وزارتخانه‌های ذی‌ربط، نماینده شورای مرکزی جهاد سازندگی و معاون رئیس کل بانک مرکزی تشکیل جلسه داد. در این جلسه، ترکیب کمیته نظارت بر قیمت‌ها و نحوه توزیع کالاهای اساسی به تأیید ستاد رسید و سپس درباره چگونگی تأمین هزینه حمل کالاهای اساسی به مناطق روستایی و عشایری کشور بحث و بررسی شد و طرح پیشنهادی کمیته کالارسانی به این مناطق تأیید و مقرر شد برای اظهارنظر نهایی، این مصوبه به شورای اقتصادی ارجاع گردد.

در پایان این جلسه، نارسایی‌های موجود در امر کالارسانی در تهران و شهرستان‌ها مورد بحث قرار گرفت و مقرر شد این مسئله در جلسات آینده ستاد پیگیری شود.^(۴۲)

۷۵۶

هیئت فنی ایرانی که برای بررسی علت سرنگونی هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر به این کشور رفته بود، اصابت موشک را عامل حادثه دانست و اعلام کرد به متهم شدن عراق از سوی الجزایر در این خصوص خوش‌بین نیست. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی هم در این باره از

دیدگاه‌های مختلف مردم الجزایر گزارش داد.

یک هیئت فنی ایرانی که برای شرکت در تحقیقات فنی علل سقوط هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر* از ۱۰ روز پیش در الجزایر به سر می‌برد، با پایان مأموریت خود، این شهر را به مقصد تهران ترک کرد. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در الجزایر ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «اعضای هیئت درباره نتیجه کار خود گفتند که کار تحقیقات فنی حادثه تمام شده و ثابت شده است که هواپیما به وسیله موشک سرنگون گردیده است. باین حال، هیئت ایرانی درباره احتمال متهم کردن عراق از سوی الجزایر در مورد دست داشتن در سرنگون کردن هواپیمای الجزایری خوش بین نیست.»

این خبرنگار سپس درباره واکنش مردم الجزایر به سرنگونی هواپیمای این کشور در خاک ایران نیز چنین گزارش داد: «مردم الجزایر به طور کلی نسبت به سرنگون شدن هواپیمای الجزایری حامل بن‌یحیی وزیر خارجه الجزایر و هیئت همراه وی با بی تفاوتی گذشته و آنهایی هم که به این حادثه اهمیت دادند، با توجه به نقطه نظرهای شخصی خود تفسیری برای آن پیدا کردند؛ بعضی‌ها عراق را متهم کردند و بعضی دیگر گفتند از آنجا که اسرائیل پایگاه هوایی در ترکیه دارد، این حادثه کار اسرائیل است. تعدادی هم می‌گویند این حادثه تسویه حساب‌های حزبی بوده و خود الجزایر در آن دست داشته است. اقلیت بسیار کوچکی می‌گویند کار ایران بوده است.» (۴۳)

۲۵۷

به گفته منابع داخلی عراق، مردم شهرهای شمالی این کشور ضمن ادامه مبارزات خود علیه حکومت صدام در انتظار سقوط این حکومت هستند.

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از سندج به نقل از منابع داخلی عراق گزارش داد که امروز، مبارزان مسلمان کرد این کشور به نیروهای بعثی مستقر در آن سوی نوار مرزی بانه حمله کردند و در نتیجه، ۶۰ تن از آنان را کشته و تعداد زیادی را زخمی کردند. در این درگیری یک هلیکوپتر توپ‌دار عراق نیز منهدم گردید. بنا بر این گزارش، در درگیری داخل شهر سلیمانیه عراق نیز ۹ تن از نظامیان بعثی کشته و یک خودروی حامل مهمات به دست مردم این شهر به آتش کشیده شد. منابع داخلی عراق همچنین اطلاع دادند که در حال حاضر در شهرهای کرکوک، سیدصادق، حلبچه، قلعه دیزه، سلیمانیه و سایر شهرهای شمالی این کشور مردم در انتظار سقوط صدام و حکومت حزب بعث هستند و همچنان به مبارزات خود علیه این حکومت ادامه می‌دهند. (۴۴)

* گزارش این حادثه در روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۳ آمده است.

۷۵۸

در پی درگذشت پادشاه عربستان سعودی، صدام حسین برای شرکت در مراسم تشییع جنازه وی عازم این کشور شد.

امروز، ملک خالد پادشاه عربستان سعودی در سن ۶۹ سالگی بر اثر حمله قلبی درگذشت.

فهد بن عبدالعزيز

ملک خالد

دربار سعودی با انتشار بیانیه‌ای کوتاه ضمن اعلام این خبر بدون هیچ توضیحی فهد بن عبدالعزيز را جانشین ملک خالد معرفی کرد.^(۴۵) به همین مناسبت، صدام حسین رئیس‌جمهور عراق، ضمن اینکه یک هفته عزای عمومی در این

کشور اعلام کرد،^(۴۶) برای شرکت در مراسم تشییع جنازه پادشاه عربستان امروز به همراه هیئتی به ریاض رفت و ساعاتی بعد به بغداد بازگشت.^(۴۷)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۳

۱. سند شماره ۱۵۸۴۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی فتح، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۲. سند شماره ۶۶۱۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه سپاه منطقه ۷ به طرح و برنامه ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲، باختران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۴. سند شماره ۳۱۹۶۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران ایلام به فرماندهی سرنی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۵. سند شماره ۳۱۴۰۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه سرنی به اطلاعات عملیات قرارگاه امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۷. سند شماره ۳۵۶۲۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان (دفتر سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۲۳.
۹. سند شماره ۶۶۱۷۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۰. سند شماره ۳۵۷۶۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران ارومیه به فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۹. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(د)، صحیفه امام، (مجموعه آثار امام خمینی^(د))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(د)، صص ۳۳۱ - ۳۲۴.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۲۷ - ۲۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۳۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲.

۳۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۴.

۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۳۶ و ۳۷، یزد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲.

۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۳۲ و ۳۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲۵، رادیو دوی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۳۷. همان، ص ۴، بحرین - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۳۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲.

۴۰. پس از بحران، پیشین، ص ۱۰۱.

۴۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۳۴ و ۳۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۴۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، صص ۴۵ و ۴۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.

۴۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۱۱ و ۱۲، الجزایر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۴۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲.

۴۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱۶.

۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تهران از نقل از خبرگزاری بحرینی خلیج، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۴۷. سند شماره ۱۵۹۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی اداره دوم (فرماندهی اطلاعات) ستاد مشترک ارتش، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۸.

۱۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲.

۱۲. سند شماره ۶۶۱۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۴۱ و ۴۲، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۱۳. سند شماره ۱۵۸۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: استانداری باختران به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۱ و ۲.

۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۴۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۵، ۱۳۶۱/۳/۲۳، صص ۴۲ و ۴۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳.

۱۷. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۳، ص ۲.

۱۸. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۱.

۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، صص ۹ و ۱۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱۶.

۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲۵، تل‌آویو - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۲. همان، صص ۲ و ۳، بیروت - خبرگزاری‌ها، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۳. همان، ص ۸، واشنگتن - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۴. همان، ص ۱، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۳.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۲، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱۶.

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱، تهران خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۲۴ خرداد ۱۳۶۱

۲۱ شعبان ۱۴۰۲

۱۴ ژوئن ۱۹۸۲

۷۵۹

ارتش عراق باوجود عقب‌نشینی از بسیاری مناطق اشغالی و کاهش آتش توپخانه خود در جبهه‌ها، بار دیگر آبادان را هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد و به حریم هوایی بوشهر و جزیره خارک تجاوز کرد. ارتش عراق همچنین با اعلام اینکه به هرگونه اقدامات نظامی ایران پاسخ متقابل خواهد داد، مدعی شد بامداد امروز بصره زیر آتش توپخانه ایران قرار گرفت.

از جبهه جنوب، رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارش امروز خود با اعلام اینکه ارتش عراق مواضع اشغالی در جزایه، غرب رودخانه دویرج، شهر مرزی موسیان و روستاهای اطراف آن را تخلیه کرده و تا نوار مرزی عقب رفته است، اضافه کرد: دشمن همچنان در حال مستحکم کردن مواضع دفاعی خود در نوار مرزی می‌باشد و تبادل آتش نیز از تناوب و شدت کمی برخوردار است.^(۱) باوجوداین، در اطلاعیه شماره ۹۴۵ ستاد مشترک ارتش و نیز در گزارش شهربانی خوزستان آمده است که بر اثر آتش امروز توپخانه دشمن روی شهر آبادان، سه نقطه این شهر تخریب، یک نفر شهید و ۲۷ نفر مجروح شدند.^(۲)

از جبهه غرب کشور نیز واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (مستقر در منطقه میمک) گزارش داد: به دنبال انتشار خبر عقب‌نشینی دشمن در بعضی از جبهه‌ها، امروز گروه‌های گشتی خودی در تمامی محورهای ارتفاعات میمک مشاهده کردند که عراقی‌ها همچنان در این منطقه مستقر هستند. بنا بر این گزارش، باوجود کاهش شدت آتش نیروهای عراقی، مواضع آنها با تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری، خمپاره‌انداز و آرپی‌جی ۷ هدف قرار گرفت که در منطقه هلاله به انهدام یک خودروی عراقی منجر شد.^(۳) در گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران نیز آمده است: امروز دشمن به‌طور متناوب و فقط با سلاح سبک تیراندازی می‌کرد. آتش خودی هم خیلی کم بود.^(۴) همچنین، سپاه پاسداران منطقه سرپل ذهاب گزارش داد: امروز آتش دشمن بسیار کم و فقط با سلاح سبک بود.^(۵) در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی از بوشهر خبر داد: در ساعت ۲۰:۴۵ امروز،

۳ هواپیمای عراقی در ارتفاع بالا به حریم هوایی این شهر و جزیره خارک تجاوز کردند، اما با آتش شدید پدافند هوایی ارتش ناچار به ترک آسمان منطقه شدند.^(۶)

از سوی دیگر، ارتش عراق در اطلاعیه امروز خود اعلام کرد: «نیروهای مسلح قهرمان خودی که تاکنون به بیانیه شورای فرماندهی انقلاب در ۱۰ ژوئن ۱۹۸۲، پایبند بوده و به هیچ‌گونه اقدام نظامی یا گشودن آتش مبادرت ننموده‌اند، از این پس در برابر هرگونه اقدام و عملیات خصمانه یا بمباران توپخانه علیه واحدهای خودی مستقر در مناطق عملیاتی، شهرها و تأسیسات حیاتی ما بی‌یکار ننشسته، بلکه به همان صورت قبل پاسخ خواهد داد، هرچند قربانی بسیار هم بدهد.»

در ادامه این اطلاعیه نیز آمده است: «دشمن بامداد امروز، با توپخانه سنگین خود شهر بصره و تأسیسات حیاتی آن را به گلوله بست که خساراتی به بار آورد.»^(۷)

۷۶۰

لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران با ابلاغ اولین دستور عملیاتی به تیپ‌های تابعه خود از آنان خواست تا برای پیشروی در خاک عراق و پدافند در ساحل شرقی شط‌العرب آماده باشند. رئیس مجلس شورای اسلامی هم پس از دیدار با فرمانده نیروی زمینی ارتش از آماده‌شدن نیروهای ایران برای تصرف بخشی از خاک عراق خبر داد.

امروز، لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران دستور جزء به جزء عملیاتی شماره ۱ را به تیپ‌های تحت امر خود (۳۱ عاشورا، ۲۱ امام رضا^(ع)، نجف اشرف و ۷ ولی عصر^(عج)) ابلاغ کرد. در این دستور با اعلام اینکه هدف کلی عملیات بعدی پیشروی از نوار مرزی حدفاصل شلمچه تا کوشک به سمت غرب و پدافند در ساحل شرقی اروندرود (شط‌العرب) می‌باشد، مأموریت هریک از این تیپ‌ها در محدوده جنوب و شمال جاده شلمچه - تنومه به طرف اروندرود تشریح و از آنها خواسته شده است تا با انجام این موارد آماده اجرای عملیات باشند:

هماهنگی و همکاری با تیپ‌های لشکر ۲۱ پیاده ارتش و ایجاد پاسگاه‌های فرماندهی مشترک. شناسایی خط حد تعیین شده با هماهنگی واحد اطلاعات عملیات لشکر ۵ نصر و دادن گزارش روزانه از وضعیت زمین و فعالیت‌های دشمن به این واحد.

واگذاری افرادی برای آموزش زرهی به واحد زرهی لشکر.

واگذاری افرادی برای رانندگی لودر و بولدوزر به واحد مهندسی لشکر.

همکاری با واحد توپخانه لشکر به منظور هماهنگی آتش.

تعیین رانندگان آمبولانس‌ها و معرفی آنها به واحد بهداری لشکر.

اعلام نیازهای تدارکاتی و نیروی انسانی به واحدهای تدارکات و اعزام نیروی لشکر.

اعلام تعداد و نوع دستگاه‌های مخابراتی برای دریافت فرکانس و هماهنگی با واحد مخابرات لشکر.

هماهنگی مسئولان تخریب، تعاون و تبلیغات تیپ‌های مربوط در لشکر.^(۸)

در همین حال، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، در یادداشت امروز خود آورده است: «سرهنگ صیاد شیرازی [فرمانده نیروی زمینی ارتش] صبح زود آمد. نقشه‌ای از بستان و وضعیت نیروهای متخاصم آورد و وضع جبهه‌های جنگ را در غرب و جنوب گفت و قرار شد که آماده اقدام به تصرف بخشی از خاک عراق باشند که قبلاً تصویب شده است.»^(۹)

۷۶۱

یک محموله نظامی متعلق به سپاه پاسداران به زودی وارد کشور خواهد شد. فرماندهی کل سپاه پاسداران امروز در تلفن گرامی به فرماندهان مناطق ۲ (اصفهان) و ۶ (کرمان) سپاه پاسداران با اعلام اینکه روز پنجشنبه ۱۳۶۱/۳/۲۷، محموله نظامی سپاه در بندرعباس از کشتی‌ها تخلیه و در ۷۰ کامیون بارگیری خواهد شد، از آنان خواست ضمن تأمین مسیر عبور این کامیون‌ها با نیروهای گشت، ۷۰ نیروی مسلح را برای اسکورت آنها تا تهران، به بندرعباس اعزام کنند.^(۱۰)

۷۶۲

در غرب کشور بر اثر انفجار یک مین و نیز حمله اشراک ضدانقلاب به یک پاسگاه، تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح شدند. همچنین، یکی از ضدانقلابیون تسلیم شد و تعدادی دیگر که قصد تسلیم شدن داشتند، به دست همدستانشان کشته شدند. در مقابل، گروهی از پاسداران سپاه یکی از مقرهای ضدانقلابیون در حوالی سقر را متلاشی کردند.

به گزارش هنگ ژاندارمری سنندج، صبح امروز، یک مینی‌بوس حامل ۱۵ سرنشین از روستای کرجو واقع در ۳۰ کیلومتری جنوب غربی سنندج در حال عزیمت به این شهر بود که در ۳ کیلومتری این روستا با مینی که ضدانقلابیون در جاده تعبیه کرده بودند، برخورد کرد و در نتیجه، ۴ تن از سرنشینان آن شهید و ۸ نفر مجروح شدند.^(۱۱)

خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از ارومیه گزارش داد: در ساعت ۲۳ امروز، اشراک ضدانقلاب با حمله مسلحانه به پاسگاه ژاندارمری چلیک در حوالی شهر میاندوآب سعی در تصرف آن داشتند که با مقاومت نیروهای این پاسگاه، با تحمل چند کشته و زخمی ناچار به عقب‌نشینی شدند. در این درگیری که چندین ساعت به طول انجامید، یکی از نیروهای پاسگاه شهید و ۱۱ تن دیگر مجروح شدند.^(۱۲)

همچنین، روزنامه اطلاعات نوشت: یکی از اعضای گروه‌های ضدانقلاب امروز در حالی که یک اسلحه ۳ به همراه داشت به سپاه پاسداران بانه تسلیم شد و تقاضای امان‌نامه کرد.^(۱۳) در گزارش امروز روابط عمومی سپاه پاسداران سنندج هم آمده است: به تازگی اجساد ۳ تن از اهالی روستای آب باریک از توابع این شهرستان پیدا شده که براساس قرائن و شواهد این عده از اعضای گروه کومه‌له بوده و قصد تسلیم شدن داشتند، اما به دست عناصر این گروه کشته شدند.^(۱۴)

در این حال، در یک عملیات نفوذی گروهی از پاسداران سپاه، مقر افراد ضدانقلاب در روستای کسنزان سقز متلاشی شد. در این عملیات که به کشته شدن ۱۰ تن از ضدانقلابیون و مجروح شدن تعدادی از آنها انجامید، ۳ تن از پاسداران نیز به شهادت رسیدند.^(۱۵)

۷۶۳

شورای تأمین استان کردستان در جلسه امروز خود برای افزایش امنیت مناطق مختلف این استان و نیز ادامه پاکسازی مناطق باقیمانده آن تصمیمات جدید اتخاذ کرد.

در ساعت ۱۸:۳۰ امروز، شورای تأمین استان کردستان با حضور قائم مقام و معاون سیاسی اداری استانداری کردستان و نیز فرماندهان لشکر ۲۸ پیاده، سپاه پاسداران، شهربانی و ژاندارمری این استان تشکیل جلسه داد و مقرر کرد:

- یگان‌های جندالله متشکل از نیروهای سپاه پاسداران، ژاندارمری و لشکر ۲۸ برای ادامه عملیات پاکسازی محور سردشت - بانه وارد عمل شوند.
- برای برقراری امنیت بیشتر در محور کامیاران - مریوان، پایگاه‌هایی دیگر با تلاش ژاندارمری در این محور ایجاد شود.
- اهمیت تسریع در پاکسازی مناطق باقیمانده استان کردستان به مراجع رده بالا اعلام گردد.
- برای تأمین تعدادی دیگر از مراکز اقتصادی و... این استان، ژاندارمری با هماهنگی سپاه پاسداران اقدام کند.
- برای بررسی مشکلات و وضعیت تأمین دیواندره هیئتی از استانداری، ژاندارمری و سپاه پاسداران به این منطقه اعزام شود.^(۱۶)

۷۶۴

با گذشت بیش از ۱۰ روز از شروع حمله به لبنان، امروز ارتش رژیم صهیونیستی به کمک فالانژیست‌ها بیروت را محاصره کرد؛ دولت لبنان شورای نجات ملی تشکیل داد؛ فرستاده آمریکا به دمشق رفت تا شرایط رژیم اشغالگر قدس برای خارج کردن نیروهایش از لبنان را با رهبران سوریه در میان بگذارد؛ و شوروی هم درباره ادامه جنگ در لبنان هشدار داد.

به گزارش خبرنگار رادیو صدای آمریکا از بیروت، بامداد امروز سربازان اسرائیلی با استقرار در مواضع اصلی مشرف بر بیروت و بستن تمامی راه‌های زمینی، هوایی و دریایی چریک‌های فلسطینی مستقر در بخش غربی، این شهر را محاصره کردند. بنا بر این گزارش، سخنگوی ارتش اسرائیل در مصاحبه با خبرنگاران اگرچه از تمایل نداشتن رژیم اسرائیل برای تصرف بیروت گفت، اما تأکید کرد ۱۲ تا ۱۵ هزار چریک فلسطینی در بیروت هستند که باید ریشه کن شوند. سخنگوی سازمان آزادی بخش فلسطین نیز با اعلام اینکه از آغاز حمله رژیم صهیونیستی به لبنان تاکنون ۱۵ هزار نفر کشته یا مجروح و ۶۰۰ هزار نفر

آواره شده‌اند، اضافه کرد: یاسر عرفات و دیگر رهبران این سازمان اکنون در بیروت هستند. همچنین، آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی امروز در مصاحبه‌ای گفت: سربازان اسرائیلی اکنون مواضع جنوبی و فالانژیست‌های مسیحی لبنان بخش شرقی بیروت را در اختیار دارند.^(۱۷)

خبرنگار رادیو بی‌بی‌سی در بیروت نیز در ساعت ۱۹:۴۵ خبر داد: نیروهای اسرائیلی کنترل جناح‌های جنوبی و جنوب‌شرقی بیروت را در اختیار دارند و نیروهای فالانژ لبنان که مخالف سرسخت فلسطینیان هستند، کنترل نواحی شرقی را در دست گرفتند. در شمال و غرب شهر نیز که دریا قرار دارد، ناوچه‌های اسرائیل مستقر هستند. اکنون، توپخانه‌های اسرائیل در تمامی نقاط راهبردی بیروت موضع گرفته و می‌توانند هر نقطه‌ای در غرب این شهر را زیر آتش بگیرند. ارتش اسرائیل می‌گوید صبح امروز کنترل فرودگاه بیروت در جنوب این شهر را هم در دست گرفته است، اگرچه این ادعا از طرف فلسطینی‌ها تکذیب شده است.^(۱۸)

رادیو اسرائیل هم در اخبار ساعت ۱۹ امروز خود، گفت: آخرین گزارش‌هایی که از بیروت رسیده، حاکی است نیروهای زرهی اسرائیل مواضعی را در ارتفاعات مسلط بر بزرگراه بیروت - دمشق به دست آوردند. این مواضع در چند کیلومتری شمال‌شرقی منطقه بعداً قرار دارند. خبرنگاران از قول شاهدان عینی گزارش دادند که تانک‌های اسرائیلی کاخ ریاست‌جمهوری لبنان در منطقه بعداً را پشت سر گذاشته‌اند. این گزارش همچنین حاکی است که نیروهای ارتش اسرائیل یک موضع ارتش سوریه را در جنوب‌شرقی این منطقه تصرف و سپس آن را به فالانژیست‌های مسیحی به فرماندهی بشیر جمیل واگذار کردند. رادیو اسرائیل سپس به مصاحبه آریل شارون با این رادیو اشاره کرد و از قول وی گفت: ارتش اسرائیل تمام راه‌های ورودی به بیروت را در کنترل خود گرفته و بر آنها مسلط است تا از ورود ارتش سوریه و دیگر فلسطینی‌ها به لبنان یا فرار سران آنها از این شهر جلوگیری کند. وی تأکید کرد به‌موجب دستور دولت اسرائیل ارتش این کشور در نظر ندارد وارد بیروت شود و عملیات آن در پشت کمر بند دفاعی اسرائیل، که عمق آن ۴۰ تا ۴۵ کیلومتر تعیین شده است، صرفاً به دلیل متلاشی‌سازی ساختن زیربنای تشکیلات و واردآوردن ضربات شدید بر فلسطینی‌ها و جلوگیری از حضور مجدد ارتش سوریه در بیروت می‌باشد. شارون در ضمن تأکید کرد آتش‌بس با سوریه در تمام جبهه‌ها ادامه دارد.^(۱۹)

از سوی دیگر و درحالی‌که بیروت به محاصره درآمده است، صبح امروز، دولت لبنان شورایی از مسئولان دولت و رهبران گروه‌های مختلف این کشور تشکیل داد.^(۲۰) این شورا که کمیته نجات ملی نام گرفته است، بعداً ظهر امروز، در کاخ ریاست‌جمهوری جلسه‌ای برگزار کرد^(۲۱) تا درباره پاسخی که باید از طرف دولت لبنان به شرایط رژیم صهیونیستی داده شود، تصمیم‌گیری کند. گفته می‌شود ایجاد یک منطقه غیرنظامی به فاصله ۴۰ کیلومتری شمال مرز رژیم اشغالگر قدس در لبنان برای جلوگیری از حملات چریک‌های فلسطینی و خروج ۳۰ هزار سرباز سوری از لبنان از جمله این شرایط است. علاوه بر این، رژیم صهیونیستی مایل است این شورا ارتش

۲۵ هزار نفری لبنان را برای خلع سلاح چریک‌ها و شبه‌نظامیان مسلمان به بیروت فراخواند. (۲۲) در این میان، فیلیپ حبیب فرستاده ویژه آمریکا به منطقه غرب آسیا که به دمشق رفته است، قرار است امشب شرایط دولت اسرائیل برای خارج کردن نیروهایش از لبنان را به اطلاع دولت سوریه برساند. (۲۳) وی بامداد امروز، قبل از عزیمت به دمشق با مناخیم بگین نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی درباره شرایط این کشور برای خروج نیروهایش از لبنان گفت‌وگو کرده بود. (۲۴)

همچنین، شوروی در بیانیه‌ای که امروز در خبرگزاری تاس انتشار یافت، به‌طور رسمی قطع عملیات ارتش اسرائیل در لبنان و خروجش از این کشور را خواستار شد و با اعلام اینکه صحنه این جنگ در نزدیکی مرز جنوبی کشورش قرار دارد، هشدار داد عملیات چند روز اخیر ارتش اسرائیل خطر گسترش جنگ به خارج از محدوده لبنان را به وجود آورده است. (۲۵) روزنامه نیویورک تایمز هدف بیانیه شوروی را ایجاد این نگرانی دانست که ناتوانی آمریکا در ترتیب دادن آتش‌بس بین نیروهای نظامیان اسرائیلی و چریک‌های فلسطینی ممکن است موجب دخالت مستقیم شوروی شود. (۲۶)

۷۶۵

امام خمینی ضمن تأکید بر پرهیز نیروهای مسلح از وابستگی به احزاب و گروه‌های سیاسی، مسئولان کشور را به خدمت به مردم توصیه کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، صبح امروز اعضای کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی در حسینیه جماران به حضور امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا، رسیدند و از عملکرد این کمیسیون به ایشان گزارش دادند. (۲۷) حجت‌الاسلام فضل‌الله محلاتی سخنگوی این کمیسیون در گفت‌وگویی با خبرنگار این خبرگزاری گفت: «در این گزارش فعالیت‌های کمیسیون دفاع در زمینه طرح بازسازی ارتش جمهوری اسلامی ایران، طرح اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیز نتیجه گزارش‌های بازدید نمایندگانش از کمیسیون‌های سه‌گانه، پادگان‌ها، صنایع دفاع و دوایر سیاسی ایدئولوژیک ارتش تقدیم امام امت شد که در هر مورد رهنمودهایی نیز از سوی فرمانده کل قوا ارائه شد...». محلاتی اضافه کرد: «در این دیدار، امام خمینی همچنین بر استقلال کامل و عدم وابستگی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به احزاب، گروه‌ها و جمعیت‌ها تأکید کردند». (۲۸)

امروز همچنین حجت‌الاسلام علی‌اکبر ناطق نوری وزیر کشور و فرمانداران شهرستان‌های سراسر کشور با امام خمینی دیدار کردند. در این دیدار، وزیر کشور از گردهمایی شش‌روزه فرمانداران و نیز دیدار آنان با مقامات و مسئولان

فضل‌الله محلاتی

کشور گزارشی را به اطلاع رهبر انقلاب اسلامی رساند.^(۳۹) همچنین، امام خمینی در سخنانی کوتاه ضمن توصیه به حاضران که با تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی به مردم به خصوص طبقات ضعیف خدمت کنند، این خدمت را عبادتی بزرگ خواندند و گفتند: «من امیدوارم که شما در این عبادت موفق باشید و غنیمت بدانید این [را] که در یک رژیم واقعی واقع شده‌اید، در یک حکومتی واقع شده‌اید که آن شغلی که سابق معصیت بود، امروز عبادت است ...».^(۴۰)

۷۶۶

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران نابودی رژیم صهیونیستی را مهم‌ترین هدف انقلاب اسلامی اعلام کرد و با مردود دانستن شرط عراق برای موافقت با عبور نیروهای ایران از خاک این کشور به سوریه، گفت حاضریم برای تحکیم مواضع مقابله با امپریالیسم و صهیونیسم به عنوان ناظر در جبهه پایداری عرب شرکت کنیم. وی همچنین برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد را محتمل ندانست و تأکید کرد حکومتی در عراق برای ما قابل قبول است که به خواست مردم این کشور باشد.

علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، که به تازگی از اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در هاوانا و اجلاس ویژه خلع سلاح مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک به ایران بازگشته است، عصر امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی به تشریح مسائل گوناگون منطقه از جمله اعزام نیروهای نظامی ایران به لبنان، شرط عراق برای دادن اجازه عبور نیروهای ایران از خاک آن کشور و شرکت ایران در جبهه پایداری عرب پرداخت. وی در پاسخ به سؤالی درباره اعزام نیروهای نظامی ایران به لبنان با تأکید بر اینکه از زمان شروع حرکت اسلامی در ایران، مبارزه برای نابودی رژیم صهیونیستی همواره مهم‌ترین هدف امام خمینی و مردم ایران بوده است، گفت: «ما اینک از این فرصت استقبال می‌کنیم و حاضریم با توجه به ایمان مردم به آرمان‌های اسلامی، همه توان خود را که بسیار عظیم است، در راه این هدف مقدس قرار دهیم و یک بار دیگر در عمل به دنیا ثابت کنیم که ما در آنچه می‌گوییم صادقیم». ولایتی اضافه کرد: «رزمندگانی که به جبهه‌های نبرد در لبنان اعزام شده‌اند، پیش‌قراولان نیروی میلیونی امت مسلمان ایران برای اخراج صهیونیسم از کلیه اراضی اشغالی مسلمانان هستند».

وزیر امور خارجه سپس در این باره که عراق اجازه عبور نیروهای ایران از خاک عراق برای پیوستن به جبهه مبارزه با رژیم اشغالگر قدس را به قبول آتش‌بس در جنگ از سوی ایران مشروط کرده است، گفت: «پذیرش این شرط از سوی ما به این مضمون است که برای مقابله با یک تجاوز، تجاوز دیگری را قبول کنیم و به آن صحنه بگذاریم. ... ما علاوه بر آزادسازی سرزمین‌های خودمان از خواسته‌های مردم عراق در سرنگونی رژیم بعثی صهیونیستی حمایت خواهیم کرد». ولایتی در پاسخ سؤالی درباره احتمال پیوستن ایران به جبهه پایداری عرب گفت: «شرکت کردن در هر اتحادیه و پیوند با هر کشور خارجی منوط به تصمیم‌گیری مجلس شورای اسلامی است؛ لیکن در صورتی که کشورهای عضو جبهه پایداری از ما بخواهند تا برای تحکیم مواضع مقابله با امپریالیسم

و صهیونیسم در این جبهه شرکت کنیم، از اینکه به عنوان ناظر مشارکت نماییم، دریغ نخواهیم کرد.» وزیر امور خارجه درباره برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد هم به اجلاس اخیر وزیران امور خارجه این کشورها در کوبا (هاوانا) به منظور فراهم کردن مقدمات برگزاری اجلاس بغداد، اشاره کرد و گفت: «با فعالیت‌های دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران که از مدت‌ها قبل از برگزاری اجلاس هاوانا آغاز شده بود و در طول برگزاری این اجلاس متراکم شد و شتاب گرفت و باتوجه به پیروزی‌های چشمگیر و درخشان رزمندگان اسلام در جبهه‌های نبرد، به نظر می‌رسد که این فعالیت‌ها مؤثر واقع شده است و با تماسی که با بسیاری از وزرای امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در کوبا داشتیم، محتمل است که این اجلاس در بغداد برگزار نشود و در صورت برگزاری هم قطعاً در سطحی به مراتب پایین‌تر از آنچه در اجلاس ۱۹۷۹ کوبا انتظار می‌رفت، صورت خواهد گرفت.» وی اضافه کرد: «در اجلاس هاوانا بارها از وزرای خارجه کشورهای غیرمتعهد شنیده می‌شد که آنها اظهار می‌دارند در جایی که از امنیتشان مطمئن نیستند، شرکت نخواهند کرد.»

علی اکبر ولایتی در پاسخ این سؤال که کنار گذاشتن صدام از حزب بعث عراق را تا چه اندازه محتمل می‌دانید، نیز گفت: «برای استکبار جهانی فرد مهم نیست، بلکه آنچه مهم است نوع رژیم و جریان حاکم بر یک کشور است؛ و بنابراین، چنانچه استعمار و امپریالیسم تشخیص دهد که برای حفظ حکومت مزدور بغداد صدام را باید تعویض نماید، از این کار دریغ نخواهد کرد؛ لیکن ما یک بار دیگر اعلام می‌کنیم که برای جمهوری اسلامی ایران تنها حکومت و رژیمی قابل قبول است که خواست مردم مسلمان عراق باشد.»

وزیر امور خارجه در پایان این مصاحبه درباره مرگ خالد و جانشینی فهد در عربستان سعودی گفت: «ما این حکومت را همچون حکومت قبلی از اینکه به خواست و آمال مسلمین بی‌توجهی کند، بر حذر می‌داریم. هرچند باتوجه به شناختی که از شاه کنونی پادشاهی سعودی داریم، به نظر می‌رسد که سیاست حکومت جدید این کشور بیشتر از گذشته به مصالح امپریالیسم امریکا نزدیک شود تا به منافع مسلمانان.»^(۳۱)

۷۶۷

نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی در پایان گردهمایی خود در تهران بر ایجاد یک جبهه متحد اسلامی برای مبارزه با رژیم صهیونیستی و آزادی فلسطین تأکید کردند و از ایران خواستند برای تحقق این هدف سپاه قدس را تشکیل دهد. مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران نیز با مثبت ارزیابی کردن نتایج این گردهمایی گفت اگر نهضت‌ها و ملت‌ها بسیج شوند، ریشه رژیم اشغالگر قدس در منطقه کنده خواهد شد.

بعد از ظهر امروز، نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام با صدور قطعنامه‌ای در ۱۰ ماده به گردهمایی یک هفته‌ای خود در تهران پایان دادند. در مقدمه این قطعنامه اشغال جنوب

لبنان به دست رژیم صهیونیستی، اشغال افغانستان از سوی شوروی و آغاز جنگ علیه ایران توسط عراق محکوم شده و حمایت از انقلاب اسلامی ایران به عنوان یک رسالت اسلامی و انسانی در برابر توطئه‌های استکبار جهانی مورد تأکید قرار گرفته است.

سپس در ماده ۱، ۲ و ۳ این قطعنامه با اعلام اینکه تلاش خواهیم کرد تا ملت‌های محروم جهان را در امتداد خط فکری و سیاسی انقلاب اسلامی به گسترش مبارزه ضد استکباری در جهت تحقق حاکمیت الله در زمین سوق داده و به آرمان‌های قرآن کریم عمل کنیم، آزادی فلسطین یک رسالت اسلامی و بسیج ملت‌های مسلمان بر ضد رژیم اشغالگر قدس یک ضرورت حیاتی برای نهضت جهانی اسلام دانسته شده و از جمهوری اسلامی خواسته شده تا به این منظور، سپاه قدس را تشکیل دهد.

در ماده ۴ و ۵ با محکوم کردن طرح‌های سازش با رژیم صهیونیستی و تأکید بر تقویت بنیه مقاومت رزمندگان مسلمان لبنان و فلسطین با تلاش ملت‌ها و جنبش‌های آزادی‌بخش، تشکیل یک جبهه متحد اسلامی با الهام از انقلاب اسلامی ایران به عنوان مرکز راهبردی نهضت جهانی اسلام ضروری ذکر شده است. در ماده ۶ با تأکید بر نقش مؤثر مکتب و رهبری در پیروزی جنبش‌های آزادی‌بخش و ضروری دانستن ایجاد یک نهضت عقیدتی سیاسی در راه توسعه و گسترش فرهنگ انقلاب اسلامی، از امامان جمعه، روحانیون متعهد، نویسندگان، روزنامه‌نگاران و شخصیت‌ها و متفکران جهان اسلام خواسته شده تا با تشریح رهنمودهای امام خمینی در مجالس و محافل دینی و تبلیغی، اصل زعامت دینی واحد را در مبارزات اسلامی تحکیم بخشیده و تجربیات انقلاب اسلامی را به ملت‌ها و جنبش‌های رهایی‌بخش منتقل کنند.

در ماده ۷، ۸ و ۹ ضمن اعلام حمایت قاطع از تمامی نهضت‌های اسلامی، پشتیبانی معنوی و مادی از مبارزات انقلابی در آسیا، آفریقا و امریکای لاتین و همچنین مبارزات ملت ایرلند و سیاه‌پوستان امریکا یک وظیفه مقدس انسانی و اسلامی قلمداد شده و با مذمت تفرقه و نژادپرستی، بر ضرورت ایجاد وحدت میان فرقه‌های اسلامی و ملت‌های آزاده غیراسلامی در راه مبارزه با استکبار جهانی تأکید شده است.

در ماده ۱۰ نیز از جمهوری اسلامی ایران به عنوان نخستین پایگاه اسلامی خواسته شده است تا در جهت تشکیل جبهه متحد مستضعفان به تأسیس خبرگزاری، فرستنده رادیویی، نشریه و صندوق تعاون اقدام کند.^(۳۲)

در پایان این گردهمایی، حجت‌الاسلام سیدمهدی هاشمی مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران، در مصاحبه‌ای درباره نقش نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی در مبارزه با رژیم صهیونیستی گفت: «نقش نهضت‌ها و حضورشان در این سمینار سراسری که الحمدلله مثبت و موفق بود، عامل مؤثری خواهد بود برای بسیج علیه اسرائیل؛ و با توجه به اینکه در هر جریان اسلامی نقش مهم را همان کمک‌های غیبی دارد، ما مطمئن هستیم که اگر نهضت‌ها و ملت‌ها بسیج شوند، ریشه اسرائیل - این غده سرطانی - از منطقه کنده خواهد شد.» وی درباره نتایج این گردهمایی هم گفت: «آنچه انتظار می‌رفت این بود که ما بتوانیم به یک تفاهم اخلاقی، فرهنگی و سیاسی با یکدیگر

برسیم؛ و ما موفق شدیم ۸۰ درصد زمینه‌های این تفاهم را به وجود آوریم؛ و زمینه‌های خاصی برای ایجاد جبهه واحد مستضعفین به وجود آوردیم. مضافاً اینکه ما با بسیاری از دردها و خواست‌ها و دیدگاه‌های آنها آشنا شدیم و برای کمک و حمایت از نهضت‌ها، پیشنهادات جدیدی برای ما مطرح شد؛ البته در رابطه با شعار "نه شرقی، نه غربی" و همچنین رهبری، نقاط ضعفی نیز به چشم می‌خورد که ما توانستیم زمینه‌ای برای بحث و مبارزه عقیدتی به وجود آوریم. این سمینار روی هم رفته در طول این یک هفته با وجود نارسایی‌های اندک، تجربه‌ای موفق و پیروز بود.»^(۳۳)

۷۶۸

رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی در تهران هنگام مشاهده آثار بمباران اخیر ایلام این عمل حکومت عراق را دردآور و نقض آشکار قوانین بین‌المللی خواند.

امروز، هیئتی از صلیب سرخ جهانی همراه نماینده نخست‌وزیر و ۲ تن از نمایندگان جمعیت هلال احمر ایران به ایلام رفتند و از آثار برجای مانده از بمباران روز ۱۳۶۱/۳/۱۵، این شهر به وسیله هواپیماهای ارتش عراق دیدن کردند. اریک کوبل رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی در تهران، در جریان این دیدار در مصاحبه‌ای گفت: این عمل عراق بسیار غم‌انگیز و یک واقعیت دردآور و نقض قوانین بین‌المللی است و ما آنچه را که در اینجا مشاهده می‌کنیم، در کمیته بین‌المللی صلیب سرخ مطرح خواهیم کرد.^(۳۴)

۷۶۹

در پی پیشنهاد جمهوری اسلامی ایران برای دیدار اسیران ایرانی و عراقی با خانواده‌های خود از طریق یک کشور ثالث، امروز هیئتی از جمعیت هلال احمر ایران برای فراهم کردن مقدمات این دیدار به ترکیه رفت. به گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از آنکارا، ظهر امروز حسن فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال احمر ایران، در رأس هیئتی وارد این شهر شد تا در ادامه مذاکراتش با دولت ترکیه در مورد فراهم کردن امکانات و تسهیلات لازم برای مبادله خانواده‌های اسیران از طریق ترکیه با مسئولان وزارت امور خارجه، هلال احمر و تمامی ارگان‌های ذی‌ربط این کشور مذاکره کند.^(۳۵) این خبرنگار در گزارشی دیگر، از دیدار عصر امروز هیئت ایرانی با مقامات وزارت امور خارجه ترکیه خبر داد و اضافه کرد که در این دیدار فیروزآبادی بر آمادگی ایران برای پذیرش خانواده‌های اسیران جنگ تأکید کرد و مقامات ترکیه نیز ضمن استقبال از این پیشنهاد ایران اظهار امیدواری کردند که بتوانند در این خصوص تلاشی مؤثر داشته باشند.^(۳۶)

رادیو صدای ترکیه نیز با اعلام خبر سفر این هیئت به آنکارا گفت: «در صورتی که در این زمینه توافق حاصل گردد، خانواده‌های اسیران جنگی ایران برای مدتی در ترکیه اقامت کرده و سپس برای دیدن اسرا به عراق عزیمت خواهند کرد. در این زمینه، پیش از این نیز یکی از مقامات سازمان صلیب سرخ جهانی تماس‌هایی در آنکارا به عمل آورده بود.»^(۳۷)

۷۷۰

امروز، حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی پیام رئیس‌جمهور ایران را دریافت کرد. خبرگزاری کویت از جده با اعلام این خبر اضافه کرد: این پیام که خطاب به احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح اسلامی نوشته شده است، پاسخ ایران به پیام وی است که پنجشنبه گذشته (۱۳۶۱/۳/۲۰) وزیر امور خارجه گینه آن را به تهران برده بود.^(۳۸)

۷۷۱

هم‌زمان با آغاز سفر فرستاده صدام به منظور دعوت از سران تعدادی از کشورها برای شرکت در اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد، یک روزنامه هندی درمورد برگزاری این اجلاس در بغداد ابراز تردید کرد.

به گزارش خبرگزاری عراق از بغداد، حامد علوان وزیر مشاور در امور خارجی عراق، امروز سفر خود را به کشورهای پاکستان، سریلانکا، اندونزی، مالزی و ویتنام آغاز کرد تا دعوت‌نامه‌های رئیس‌جمهور عراق به سران این کشورها برای شرکت در هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد که قرار است شهریورماه آینده در بغداد برگزار شود را تسلیم آنها کند. خبرگزاری عراق همچنین با اعلام اینکه منذر الشاوی نیز به همین منظور قرار است به تانزانیا، موزامبیک، زامبیا، زیمبابوه و ماداگاسکار سفر کند، اضافه کرد که فرستادگان عراق تاکنون ۶۰ دعوت‌نامه را به سران کشورهای جهان برای شرکت در این اجلاس تسلیم کرده‌اند.^(۳۹)

در همین حال، روزنامه/ستیمین (چاپ دهلی‌نو) در سرمقاله امروز خود با عنوان «گردهمایی نامعلوم» نوشت: «برگزاری کنفرانس سران دولت‌های عضو جنبش عدم تعهد در بغداد بیش از همیشه مورد تردید است؛ زیرا اگر جنگ عراق با ایران به همین صورت با پیروزی رزمندگان ایران ادامه یابد، صدام قادر نخواهد بود امنیت و حفاظت جهانی شرکت‌کنندگان در این کنفرانس را تضمین کند.» این روزنامه اضافه کرد: «از این رو ممکن است بسیاری از کشورها در تحریم این اجلاس به ایران بپیوندند.»^(۴۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۴

۱. سند شماره ۱۵۸۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویهای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۵۱۵، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۱.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۴؛ و - سند شماره ۳۵۶۲۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۳. سند شماره ۳۱۴۰۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی به اطلاعات
۴. سند شماره ۳۲۳۲۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران به اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۵. سند شماره ۲۷۸۸۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سپاه سرپل ذهاب، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۵، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱، بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۸. سند شماره ۳۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: لشکر ۵ نصر سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۴ - ۱.
۹. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۲.
۱۰. سند شماره ۴۳۵۷۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی کل سپاه به فرماندهان مناطق ۲ و ۶ سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۱. سند شماره ۳۴۰۴۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ (عملیات) ناحیه ژاندارمری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۷، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۱۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۱۱.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۶، سمنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲.
۱۶. سند شماره ۳۴۷۸۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاون سیاسی اداری استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، صص ۳ و ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۸. همان، ص ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۱۹. همان، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۶، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲، رادیو صدای آمریکا به نقل از روزنامه نیویورک تایمز، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۴. همان، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۸، دهلی‌نو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۲۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۳۱، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۶، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۳۰. مؤسسه تنظیم نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم نشر آثار امام خمینی^(ع)، ص ۳۳۲.
۳۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۳.
۳۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۳.
۳۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲.
۳۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۶، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۷، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۲، رادیو صدای ترکیه، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۲، جده - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۶، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۳۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.
۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۸، دهلی‌نو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

روزشمار جنگ

سه شنبه

۲۵ خرداد ۱۳۶۱

۲۲ شعبان ۱۴۰۲

۱۵ ژوئن ۱۹۸۲

۷۷۲

باوجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه، ارتش عراق امروز هم آبادان و بسیاری از مناطق مرزی را با سلاح‌های سنگین و نیمه‌سنگین زیر آتش گرفت.

به گزارش شهربانی استان خوزستان، امروز آبادان بار دیگر هدف حملات خمپاره‌ای ارتش عراق قرار گرفت که بر اثر اصابت چند گلوله به باند فرودگاه و محدوده خیابان «بریم» یک تن شهید شد و ۱۹ تن مجروح شدند.^(۱)

در محور شلمچه تا کوشک، گزارش رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۹۲ زرهی ارتش و واحد اطلاعات عملیات تیپ ۲۱ امام رضا^(۲) سپاه پاسداران حاکی است نظامیان عراقی ضمن ادامه تلاش برای تحکیم و تثبیت مواضع دفاعی خود با توپ، خمپاره و تانک مواضع نیروهای ایران را به شدت گلوله‌باران کردند.^(۳)

در محور طلائیه، واحد اطلاعات عملیات لشکر ۱ قدس سپاه پاسداران گزارش داد که صبح امروز عراقی‌ها با حدود ۴۰۰ متر عقب‌نشینی، در موضعی که در جنوب پاسگاه طلائیه جدید احداث کرده‌اند، مستقر شده و روی مواضع نیروهای ایرانی آتش گشودند.^(۴)

در محور چزابه، واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا ضمن گزارش درباره تردد زیاد خودروها و ادوات زرهی دشمن در جاده سوبله - فکه و جاده سوبله - شیب، اعلام کرد از ساعت ۱۲ تا ۱۴ امروز، مواضع نیروهای خودی زیر آتش پراکنده توپخانه و خمپاره‌اندازهای دشمن قرار داشت.^(۵)

در محور مهران، واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران گزارش داد امروز فعالیت‌های مهندسی دشمن در مناطق زرباطیه، ورمهزار و باغ حسن مشهدی ادامه داشت و تبادل آتش نیز نسبت به روز گذشته از شدت بیشتری برخوردار بود.^(۶)

در محور میمک، واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران "سرنی" از هدف قرار دادن مواضع دشمن با تفنگ ۱۰۶ میلی متری و خمپاره انداز ۸۰ میلی متری خبر داد و اضافه کرد عراقی ها هم امروز مواضع نیروهای ایران را به شدت زیر آتش قرار دادند.^(۶)

۷۷۳

در راستای آماده سازی عملیات ورود به خاک عراق در محور شرق بصره، گروه های اطلاعاتی سه تیپ سپاه پاسداران به شناسایی مواضع دشمن رفتند. سپاه پاسداران منطقه ۶ (کرمان) نیز از اعزام گروهی از رزمندگان این منطقه به جبهه جنوب خبر داد و اضافه کرد گروهی دیگر نیز در روزهای آینده اعزام خواهند شد.

به گزارش واحد اطلاعات عملیات لشکر ۱ قدس سپاه پاسداران، امشب یک گروه گشتی شناسایی از تیپ تازه تأسیس بعثت از شرق جاده آسفalte هویزه - نشوه به سمت مواضع دشمن حرکت کردند و پس از پیمودن ۱۵۰۰ متر به طرف جنوب به ۷۰۰ متری یک جاده شنی که در ۲ کیلومتری شمال نوار مرزی به جاده آسفalte پاسگاه طلائییه جدید متصل می شود، رسیدند و مشاهده کردند که دستگاه های مهندسی دشمن در این منطقه در حال فعالیت هستند.^(۷)

واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا نیز اعلام کرد امشب گروهی از تیپ ۳۵ امام سجاد^(۸) در محور شمال شلمچه از خاکریزهای اول و دوم دشمن عبور کرده و با خاکریزی دیگر مواجه شدند که تعداد زیادی سنگر اجتماعی و انفرادی در آن احداث شده است.^(۸)

در گزارش لشکر فتح سپاه پاسداران نیز آمده است که امشب گروهی از تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(۹) به شناسایی مواضع دشمن در یکی دیگر از محورهای نوار مرزی شمال شلمچه رفته و موفق شدند با طی مسافتی به طول حدود ۲۰ متر در میدان مین، به ۷۰ متری خاکریز دفاعی عراقی ها نزدیک شوند و مواضع آنها را بررسی کنند.^(۹)

در همین حال، واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۶ در پیامی به واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران با اعلام اینکه امروز ۱۶۹ نفر از رزمندگان این منطقه به اهواز اعزام شدند، تقاضا کرد برای رفع نیازهای تدارکاتی آنها اقدام شود.^(۱۰) همچنین، فرماندهی سپاه پاسداران این منطقه در پیامی جداگانه به همین واحد ستاد مرکزی سپاه از اعزام ۵۰۰ تا ۲۰۰۰ رزمنده دیگر به جبهه های نبرد در چند روز آینده خبر داد و درخواست کرد تا لوازمی مانند کفش و لباس را در اختیار سپاه منطقه ۶ قرار دهند.^(۱۱)

۷۷۴

در شهرستان قروه نیروهای خودی دو روستا را پاک‌سازی کردند. در شهرستان مراغه نیز بر اثر حمله اشرار ضدانقلاب به یک پاسگاه ژاندارمری عده‌ای از نیروهای این پاسگاه شهید یا مجروح شدند.

به گزارش گروهان ژاندارمری شهرستان قروه، گروهی از نیروهای ژاندارمری و سپاه پاسداران که برای پاک‌سازی روستاهای آلی‌پنیک و باغچه‌مریم واقع در ۳۵ کیلومتری دهگلان، از ساعت ۳ بامداد به طرف هدف حرکت کرده بودند، در ساعت ۸:۳۰ در ارتفاعات روستای باغچه‌مریم با گروهی از ضدانقلابیون مسلح درگیر شدند. در این درگیری که تا ساعت ۱۰:۱۰، ادامه یافت، یکی از ضدانقلابیون دستگیر و بقیه متواری شدند و نیروهای خودی نیز بدون هیچ‌گونه تلفاتی توانستند تا ساعت ۱۴، این ۲ روستا را پاک‌سازی کنند.^(۱۲)

همچنین، سپاه پاسداران شهرستان مراغه گزارش داد در ساعت ۲۱ امروز، اشرار ضدانقلاب به پاسگاه تلیک حمله و ۱۲ نفر از نیروهای آن را مجروح و یک نفر را شهید کردند.^(۱۳)

۷۷۵

عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با حمله به ۲ خودرو و یک دفتر کاروان حج در تهران و یک خودرو در شیراز چند تن را شهید یا زخمی کردند. در مقابل، یک خانه تیمی این سازمان در تهران متلاشی و عده‌ای از عناصر آن کشته یا دستگیر شدند.

به گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی، ساعت ۶ صبح امروز، خودروی حجت‌الاسلام سیداحمد خمینی (فرزند امام خمینی)، هنگام عبور از میدان تجریش تهران به محاصره سرنشینان مسلح ۳ خودروی دیگر درآمد و سپس هدف تیراندازی قرار گرفت. بنا بر این گزارش، مهاجمان پس از این ترور ناموفق* به سرعت از محل حادثه دور شدند و در تقاطع خیابان‌های افریقا و ظفر به یک خودروی دیگر که حامل چند فرد مذهبی بود، با اسلحه و نارنجک حمله و ۲ نفر را شهید و ۳ تن را زخمی کردند و سپس از صحنه گریختند.^(۱۴) دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس، در اطلاعیه‌ای که در مطبوعات این شهر منتشر شد، با قبول مسئولیت حمله به خودروی حجت‌الاسلام سیداحمد خمینی و نیز با اعلام اینکه وی در یک خودروی ضدگلوله نشسته بود، مدعی شد در این حمله ۲ نفر از محافظان کشته و ۵ نفر زخمی شده‌اند.^(۱۵)

روابط عمومی ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی همچنین در گزارشی دیگر با اعلام اینکه امروز یک بسیجی در پمپ‌بنزین خیابان آزادی تهران ترور و به شهادت رسید،^(۱۶) خبر داد

* هنگام حمله مهاجمان، حجت‌الاسلام سیداحمد خمینی داخل خودرو حضور نداشت.

ساعت ۱۹:۳۰ امروز، ۴ تن از منافقین مسلح که برای ترور یک فرد حزب‌اللهی به دفتر کاروان حج دیانت واقع در خیابان بهار شیراز تهران رفته بودند، پس از به‌رگبارستن این دفتر، نارنجک دستی به داخل آن انداختند که در نتیجه، ۳ تن از مراجعه‌کنندگان و نیز یکی از کارگران شاغل در مغازه جنب این دفتر شهید شدند.^(۱۷)

از شیراز نیز خبرنگار روزنامه /اطلاعات گزارش داد: در ساعت ۱۲:۴۵ امروز هنگامی که خودروی حمل پول بانک ملت این شهر مشغول جمع‌آوری موجودی شعب این بانک بود، در بلوار امیرکبیر، مورد حمله سرنشینان مسلح یک خودرو قرار گرفت و در نتیجه، یکی از محافظان و ۲ تن از کارکنان بانک شهید شدند و محافظ دیگر بانک مجروح شد. مهاجمان نیز با سرقت موجودی داخل خودرو به سرعت از محل حادثه گریختند. سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) و شهربانی استان فارس با انتشار اطلاعیه‌ای مشترک، این حمله را به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نسبت داده و آن را در ادامه حرکات کور آنها که به دنبال حضور رزمندگان ایران در لبنان برای رویارویی با ارتش رژیم صهیونیستی انجام می‌شود، دانستند.^(۱۸)

در مقابل، پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی تهران صبح امروز یک عضو مسلح سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در خیابان دامپزشکی^(۱۹) و ۲ عضو دیگر را در تقاطع خیابان‌های افریقا و ظفر دستگیر کردند و بعدازظهر امروز نیز یک خانه تیمی این سازمان در خیابان مجیدیه را در جریان یک درگیری متلاشی کردند. در این درگیری ۵ عضو این سازمان کشته شدند.^(۲۰)

۷۷۶

ارتش رژیم اشغالگر قدس که روز گذشته موفق شد بیروت را محاصره کند، امروز با استقبال فالانژیست‌های لبنان بخش شرقی این شهر را اشغال کرد. فرستاده امریکا نیز برای گفت‌وگو با دولت لبنان به بیروت رفت.

خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو بیروت اعلام کرد: امروز، نیروهای ارتش رژیم صهیونیستی حضور خود را در مناطق مختلف مشرف به غرب بیروت گسترش دادند. این خبرگزاری اضافه کرد: نیروهای صهیونیستی از پل پاشا که منطقه مسیحی‌نشین بعداً را از منطقه شرق بیروت جدا می‌کند، عبور کرده و در منصوریه، مکلس و فیاضیه که از مناطق مارونی‌ها است، مستقر شده‌اند. به این ترتیب، نیروهای رژیم صهیونیستی در دوازدهمین روز از تهاجم خود به لبنان با استقبال فالانژیست‌ها وارد بخش شرقی بیروت شده و آن را اشغال کردند. بنا بر این گزارش، نظامیان صهیونیست سعی دارند از یک‌سو به طرف تپه‌های مشرف به بیروت و ساحل این شهر پیشروی کنند و از سوی دیگر منطقه راهبردی دره بقاع را به تصرف خود درآورند.^(۲۱)

در این حال که ارتش رژیم اشغالگر قدس با تنگ‌تر کردن حلقه محاصره غرب بیروت، رهبری نظامی و سیاسی سازمان آزادی‌بخش فلسطین را به دام انداخته است،^(۲۲) فیلیپ حبیب فرستاده امریکا امروز به بیروت رفت تا درباره شرایط رژیم صهیونیستی برای عقب‌نشینی از لبنان با دولت این کشور گفت‌وگو کند.^(۲۳) گفته می‌شود این شرایط شامل خارج‌شدن نیروهای سوری و فلسطینی از لبنان و ایجاد یک منطقه غیرنظامی در جنوب این کشور به فاصله ۴۰ کیلومتری شمال مرز رژیم اشغالگر قدس است که زیر نظر یک نیروی بین‌المللی اداره شود.^(۲۴)

۷۷۷

سومین گروه نیروهای داوطلب ایرانی برای پیوستن به جبهه مقاومت در برابر هجوم ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان، بعد از ظهر امروز به سوریه رفت. به گزارش اداره سوم (فرماندهی عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی، در ساعت ۱۹:۲۰، یک فروند هواپیمای نیروی هوایی حامل حدود ۵۰۰ تن از نیروهای داوطلب سپاهی و بسیجی با بدرقه سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش و داود کریمی فرمانده سپاه پاسداران تهران، فرودگاه مهرآباد تهران را به مقصد سوریه ترک کرد و ساعتی بعد در فرودگاه دمشق به زمین نشست.^(۲۵) نیروهای اعزامی مورد استقبال حجت‌الاسلام علی‌اکبر محتشمی‌پور سفیر ایران در سوریه و چند تن از فرماندهان سپاه پاسداران و مقامات نظامی سوری قرار گرفتند و سپس به زینبیه رفتند و پس از اقامه نماز مغرب و عشا و زیارت مرقد مطهر حضرت زینب(س) راهی محل اقامت خود شدند.^(۲۶)

۷۷۸

تعدادی از نمایندگان مجلس و کارکنان ژاندارمری برای اعزام به جبهه مبارزه با ارتش رژیم صهیونیستی اعلام آمادگی کردند. دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم نیز اطلاعیه داد که در این خصوص از روحانیون سراسر کشور ثبت‌نام می‌کند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حدود ۸۰ تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با صدور بیانیه‌ای از رئیس مجلس و شورای عالی دفاع درخواست کردند تا اقدام لازم برای اعزام آنان به جبهه جنگ با رژیم اشغالگر قدس انجام شود.^(۲۷) روابط عمومی ژاندارمری جمهوری اسلامی نیز با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد کارکنان این نیرو با تمام توان به دعوت امام خمینی لیبیک گفته و آماده‌اند تا به جبهه‌های مقابله با ارتش صهیونیستی اعزام شوند.^(۲۸)

همچنین، دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام کرد از عموم برادران ایثارگر روحانی در سراسر کشور دعوت می‌شود برای ثبت‌نام و اعزام به سوریه و لبنان به این دفتر مراجعه کنند.^(۲۹)

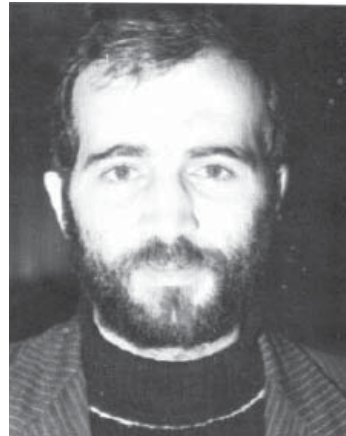
۷۷۹

سخنگوی دولت جمهوری اسلامی ایران گفت ما تا سقوط صدام به جنگ ادامه می‌دهیم و به هر قیمت که شده خود را به جنوب لبنان خواهیم رساند.

عصر امروز، احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت، در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی با حضور خبرنگاران داخلی و خارجی در مقر نخست‌وزیری شرکت کرد و به سؤالات آنان پاسخ گفت. وی درباره تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و مرگ مرموز پادشاه عربستان سعودی اظهار داشت: «مرگ خالد به هر شکلی که باشد، برای کشورهای مرتجع دیگر باید درس عبرتی باشد. درحالی‌که جنوب لبنان توسط نیروهای متجاوز رژیم صهیونیستی بمباران می‌شود و عده بسیار زیادی از مسلمانان این منطقه آواره می‌شوند، امریکا با فهد [پادشاه جدید عربستان سعودی] تشریک مساعی می‌کند و صدام در مراسم تدفین خالد شرکت می‌کند که نشان‌دهنده جهت حرکت عربستان و صدام است.»

سخنگوی دولت درباره اعزام نیروهای ایرانی به جنوب لبنان و آثار آن در جنگ تحمیلی گفت: «ما جبهه کفر را گسترده‌تر از آن می‌دانیم که نقشه جغرافیا نشان می‌دهد. در نقشه جغرافیایی فاصله بین جنوب ایران و جنوب لبنان بسیار است و این جدایی است که بین کفر در عراق و کفر در اسرائیل وجود دارد؛ اما ما این دو جبهه را از لحاظ اعتقادی به هم متصل می‌دانیم و فاصله‌ای بین آنها احساس نمی‌کنیم. ... ما با صدام به همان دلیل می‌جنگیم که با اسرائیل خواهیم جنگید و تا رسیدن به همه هدف‌های خود که سقوط صدام می‌باشد، به جنگ ادامه خواهیم داد.»

توکلی درباره خواسته ایران برای عبور نیروهایش از خاک عراق و اعلام آتش‌بس از سوی این کشور گفت: «همین که عراق پذیرفت تا ما از خاک آن کشور عبور کنیم تا با اسرائیل وارد نبرد شویم، تمام ادعاهای آنان مبنی بر همکاری ایران و اسرائیل مردود می‌شود. ... ما صدام را مانند بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] می‌دانیم و

احمد توکلی

به هیچ وجه تسلیم این شانتاژها نخواهیم شد. ما دشمن را از خاک خود بیرون خواهیم کرد و به هر قیمت که شده خود را به جنوب لبنان خواهیم رساند.»

سخنگوی دولت درباره سفر هیئت لیبیایی به تهران گفت: «کشور برادر لیبی از اول انقلاب با همکاری صمیمانه داشته و در اثر آن روابطی به وجود آمده است که ایجاب می‌کرد این سفر صورت گیرد و ما امیدواریم این سفر نتایج مفیدی را دربرداشته باشد تا توفیقات بیشتری برای مقابله با صهیونیسم به دست بیاوریم.»

وی درباره سفر میتران رئیس‌جمهور فرانسه به اسرائیل و اسحاق شامیر وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی به فرانسه گفت: «اسرائیل زائیده تمام قدرت‌های مسلط جهانی است که حافظ منافع غرب در منطقه می‌باشند و ما از این مسئله تعجب نمی‌کنیم؛ زیرا که چنین کشوری با صدام هم رابطه دارد.»

توکل‌ی در پاسخ به این سؤال که در صورت برقراری آتش‌بس در جنوب لبنان، تکلیف نیروهای ما در بیروت چه خواهد شد؟ گفت: «اسرائیل توان جنگیدن مداوم را ندارد و هرازچندگاه یک بار آتش‌بس می‌دهد. ما آتش‌بس را محکوم می‌کنیم؛ زیرا که آتش‌بس مسئله‌ای را حل نخواهد کرد و فقط فرصتی است برای تحقق اهداف سیاسی اسرائیل. اسرائیل می‌خواهد لبنان را که سدی است در مقابل حرکت خود به سوریه و تنها کشوری است که عملاً در مقابل اسرائیل ایستاده، از بین ببرد. ... هر کدام از کشورهای مرتجع عربی در منطقه به نحوی وابسته به استکبار جهانی هستند و تنها، نیروهای مشترک فلسطینی [و لبنانی] هستند که در این منطقه نبرد می‌کنند و اگر کشورهای عربی باهم هماهنگی داشته باشند، دیگر اسرائیلی وجود نخواهد داشت.»^(۳۰)

۷۸۰

نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی از شورای عالی دفاع خواست بیش از این گلوله‌باران آبادان را تحمل نکند و به رزمندگان اجازه دهد به آن سوی مرز بروند و توپخانه عراق را خاموش کنند. روحانیون کاروان‌های حج نیز پیشنهاد آتش‌بس عراق را مردود دانستند و ادامه جنگ تا تحقق تمامی شرایط ایران را خواستار شدند.

فخرالدین حجازی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، در نطق پیش از دستور جلسه علنی صبح امروز مجلس، تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان را فاجعه‌ای بزرگ علیه اسلام و قرآن و سکوت کشورهای اسلامی در برابر این تجاوز را فاجعه‌ای بزرگ‌تر اعلام کرد و با اشاره به مرگ ملک خالد پادشاه عربستان سعودی، گفت: «تسلیم‌ها به عربستان سعودی فرستاده می‌شود و روزهایی به عنوان عزای عمومی اعلام می‌شود. ما هم به عربستان تسلیم می‌گوییم. اگر بعضی

کشورها چهل روز اعلام عزا کردند،* ما چند سال اعلام عزا می‌کنیم؛ چه مصیبتی برای عربستان از سلطنت فهد [پادشاه جدید عربستان سعودی] بزرگ‌تر. ما به مردم مسلمان عربستان سلطنت این هبل جدید را در کنار کعبه تسلیم می‌گوییم.

وی در ادامه سخنانش گفت: «من از شورای عالی دفاع می‌خواهم که بیش از این گلوله‌باران آبادان را تحمل نکند. رزمندگان ما آماده‌اند. بگذارید بروند به آن‌سوی مرز و این توپ‌ها را خاموش کنند و لوله‌هایش را به‌سوی حکومت بغداد نشانه روند.»

فخرالدین حجازی در بخش دیگر سخنانش درباره جنایات اخیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز گفت: «من از دادستان انقلاب اسلامی می‌پرسم چرا این همه منافق آدم‌کش را به‌عنوان توبه‌کننده [از زندان] آزاد می‌کنند؟ اینها از عفو امام [خمینی] سوءاستفاده کرده‌اند و در رامسر صندوق بانک را دزدیده‌اند و هفت پاسدار ما را شهید کرده‌اند و همچون روبهان به جنگل‌ها خزیده‌اند. این عوامل ننگین امپریالیسم نیروهای ما را مورد حمله قرار می‌دهند و حتی خانواده یک کارگر را به شهادت می‌رسانند. بگذار شهید کنند، بگذار بکشند تا همه مردم بدانند اینها کیستند. درحالی‌که ملتی درحال جنگ با عراق است و درحالی‌که درحال جنگ با امریکا و اسرائیل است، اینها از جان کارگران ما و پاسداران ما چه می‌خواهند؟»^(۳۱)

همچنین، روحانیون کاروان‌های حج سراسر کشور عصر امروز در پایان گردهمایی خود با صدور قطعنامه‌ای ضمن محکوم کردن تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و سکوت دولت‌های مرتجع منطقه در برابر این تجاوز و نیز اعلام آمادگی خود برای شرکت در جبهه مقابله با نظامیان صهیونیست، تأکید کردند: «ما ضمن رد خیمه‌شب‌بازی‌های رژیم بعث علفی عراق مبنی بر پیشنهاد آتش‌بس تا تحقق کلیه شرایط پیشنهادی دولت جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه عبور نیروهای مسلح [ایران از خاک عراق برای پیوستن به جبهه مقاومت در برابر ارتش رژیم صهیونیستی]، خواستار ادامه جنگ می‌باشیم.»^(۳۲)

۷۸۱

هیئت لیبیایی در چهارمین روز حضور خود در ایران با نخست‌وزیر و رئیس مجلس دیدار کرد. این هیئت بر انعقاد یک پیمان دفاعی و دیدار با امام خمینی اصرار دارد.

صبح امروز، هیئت لیبیایی به سرپرستی سرگرد عبدالسلام جلود بار دیگر با میرحسین موسوی نخست‌وزیر، دیدار کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این دیدار که سرهنگ سلیمی وزیر دفاع و حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزیر امور خارجه شرکت

* کویت، قطر و امارات عربی متحده ۴۰ روز، مصر و اردن ۱۴ روز، عراق ۷ روز و عمان ۳ روز عزای عمومی اعلام کردند. [روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۲]

داشتند، درباره مسائل مورد علاقه به ویژه تحکیم روابط دو کشور بحث و تبادل نظر شد.^(۳۳) عصر امروز نیز هیئت لیبیایی به دیدار حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، رفت. به نوشته روزنامه اطلاعات، در این دیدار سرگرد جلود درباره تشکیل ارتش آزادی بخش اسلامی صحبت کرد و دو طرف در این باره به توافق رسیدند و قرار شد جزئیات آن در کمیته ای مشترک رسیدگی شود. در این دیدار همچنین دو طرف ضمن گفت و گو درباره همکاری و هماهنگی بیشتر ایران و لیبی برای مقابله با تجاوز رژیم اشغالگر قدس به لبنان بر سقوط صدام و حزب بعث در عراق تأکید کردند.^(۳۴) درباره این دیدار، هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خود آورده است: «ملاقاتی با هیئت لیبی به ریاست سرگرد جلود داشتم و راجع به قراردادهای بحث کردیم. وی اصرار دارد که پیمان وسیع کل همبستگی دفاع از دو انقلاب را ببندیم. ما می گوئیم که مورد به مورد باید قرارداد بسته شود. اصرار کرد که با امام [خمنی] بتواند ملاقات کند، ولی امام موافق نیستند.»^(۳۵)

۷۸۲

در ادامه گزارش های رسیده از داخل عراق که درستی یا نادرستی آنها مبهم است و اوضاع داخلی این کشور را متشنج جلوه می دهد، خبرگزاری جمهوری اسلامی از تظاهرات دانشجویان یکی از دانشکده های بغداد علیه صدام گزارش داد.

در یکی از گزارش های امروز خبرگزاری جمهوری اسلامی آمده است: «بنا به گزارش های رسیده، اخیراً طی تظاهراتی که توسط دانشجویان دانشکده مهندسی بغداد علیه صدام برگزار شد، دانشجویان با فریاد "مرگ بر صدام" با سنگ و چوب به مأموران دولتی حمله ور شدند. ... در پی گسترش این تظاهرات، رژیم حاکم بر بغداد به دستور فرماندهی انقلاب عراق با اعزام نیروهای کمکی به محل، عده زیادی را دستگیر کرد. گزارش دیگری نیز حاکی است در حال حاضر مردم عراق مرتب به بخش عربی صدای جمهوری اسلامی ایران گوش داده و در خیابان ها و محل های عمومی علناً مخالفت خود را با صدام اعلام می کنند.»^(۳۶)

۷۸۳

در حالی که یک مقام کویتی از احتمال مداخله نظامیان عربستان سعودی در صورت بروز تشنج در عراق خبر می دهد، وزیر دفاع سعودی معتقد است در چنین شرایطی کشورهای عرب منطقه موضعی واحد اتخاذ خواهند کرد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت، یک مقام آگاه نظامی این کشور با اعلام

اینکه هم‌اکنون نیروهای نظامی عربستان سعودی در منطقه بی‌طرف میان سه کشور کویت، عراق و عربستان مستقر هستند، اضافه کرد: «این نیروها ظاهراً برای پشتیبانی از عراق در آنجا استقرار یافته‌اند؛ ولی درواقع برای مداخله سریع در صورت بروز هرگونه تشنج در عراق به این منطقه بی‌طرف گسیل شده‌اند.»

روزنامه کویتی *السیاسه* نیز در شماره امروز خود مصاحبه‌ای از سلطان بن عبدالعزیز وزیر دفاع عربستان سعودی، منتشر کرد که در آن وی درباره ادامه کمک کشورش به عراق گفته است: «درحال حاضر هرگونه صحبتی دراین‌مورد به تشنج اوضاع کمک می‌کند و لذا صلاح نیست دراین‌باره چیزی بگویم؛ اما اگر وضع متشنج شود، طبیعی است که کشورهای عربی منطقه با مشورت یکدیگر موضعی واحد اتخاذ خواهند کرد.»^(۳۷)

۷۸۴

کویت یکی از گذرگاه‌های انتقال تجهیزات نظامی به عراق و فرانسه تأمین‌کننده قطعات توپ‌های سنگین این کشور است.

امروز، سفارت ایران در کویت سندی را برای فرمانده کل سپاه ارسال کرد که نشان می‌دهد بنادر کویت از گذرگاه‌های انتقال تجهیزات نظامی به عراق می‌باشد. این سند گزارش یکی از مأموران بندر شعبیه به رئیس کلانتری این بندر است که در آن آمده است: «در تاریخ ۱۹۸۲/۶/۲ روز چهارشنبه و در ساعت ۱۱:۲۵، یک کامیون نظامی از منطقه شماره ۷۰ بندر شعبیه حرکت کرد. این کامیون دارای وسایل نظامی سنگین بود که دو خودرو ازسوی پلیس امداد و دو خودرو ازسوی پلیس نظامی و یک خودروی نظامی وابسته به وزارت حمل و نقل عراق آن کامیون را همراهی می‌کردند.»^(۳۸)

همچنین، روزنامه *الاتحاد* (چاپ امارات عربی متحده) در صفحه اول شماره امروز خود نوشت: «دولت فرانسه اخیراً وسایل نظامی خصوصاً قطعات توپ‌های سنگین دراختیار عراق قرار داده است.» *الاتحاد* با اعلام این خبر به نقل از مجله *فرانسوی لویان*، اضافه کرد: «دولت فرانسه برای اجابت سریع درخواست عراق این کمک‌ها را مستقیماً از ذخیره ارتش خود به بغداد فرستاده است.»^(۳۹)

۷۸۵

فرستاده صدام حسین با پیام‌های دعوت برای شرکت در اجلاس بغداد سفر خود را به چند کشور آفریقایی آغاز کرد و فرستاده رئیس امارات عربی متحده نیز با پیامی به بغداد رفت. به گزارش خبرگزاری خلیج از بغداد، صبح امروز منذر ابراهیم وزیر دادگستری عراق، با پیام‌هایی ازطرف صدام حسین بغداد را به مقصد کشورهای تانزانیا، زامبیا، ماداگاسکار، موزامبیک

و زیمبابوه ترک کرد. در این پیام‌ها از سران کشورهای مذکور برای شرکت در هفتمین اجلاس سران کشورهای غیرمتعهد، که قرار است شهریورماه در بغداد برگزار شود، دعوت شده است.^(۴۰) همچنین، خبرگزاری کویت گزارش داد که راشد عبدالله وزیر امور خارجه امارات عربی متحده، امروز با پیامی از شیخ زاید بن سلطان رئیس امارات، برای صدام حسین وارد بغداد شد. وی هنگام ورود گفت این پیام مربوط به تحولات اخیر در کشورهای عرب، روابط دوجانبه و درگیری‌های عراق و ایران است.^(۴۱)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۵

۱. سند شماره ۳۵۶۱۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهرانی خوزستان به استانداری خوزستان (دفتر سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۲. سند شماره ۱۵۸۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱؛ و - سند شماره ۱۵۹۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد روابط عمومی تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) به مسئول ستاد، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۳. سند شماره ۱۱۸۱۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای لشکر قدس سپاه به قرارگاه مرکزی کربلا، شماره ۱۰۸، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۴. سند شماره ۱۵۹۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۴۳، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۱.
۵. سند شماره ۳۲۳۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه مهران به اطلاعات عملیات سپاه ایلام، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۶. سند شماره ۳۱۴۰۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه سرنی به اطلاعات عملیات قرارگاه امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۷. سند شماره ۱۱۸۰۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات لشکر قدس سپاه پاسداران به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۸. سند شماره ۱۵۹۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، شماره ۲۴، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۲.
۹. سند شماره ۱۵۸۵۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات لشکر فتح سپاه پاسداران به اطلاعات عملیات قرارگاه مقدم کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۰. سند شماره ۶۶۴۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۶ به طرح و برنامه و اعزام نیروی ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۴/۵.
۱۱. سند شماره ۴۲۳۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۶ به طرح و برنامه و اعزام
- نیروی ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۱۲. سند شماره ۳۴۴۸۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری قروه به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۳۰؛ و - سند شماره ۳۴۰۴۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۳. سند شماره ۶۶۱۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۹، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۲.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۴ و ۲۱.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۲۰. همان، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۱۶، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۲۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۲، رادیو صدای آمریکا به نقل از روزنامه نیویورک تایمز، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۱۰، رادیو لبنان، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۹ - ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۲.

۳۵. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۲.

۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۷، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۳۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۳ و ۴، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۳۸. سند شماره ۴۳۵۷۰۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سفارت ایران در کویت، ۱۳۶۱/۳/۲۵، صص ۳ - ۱، روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۱۶.

۴۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۳۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۴، ص ۴، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۵. سند شماره ۶۶۱۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره سوم ستاد مشترک ارتش به معاونت عملیات نیروی هوایی، ۱۳۶۱/۳/۲۵؛ و - سند شماره ۶۶۱۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام اداره سوم ستاد مشترک ارتش به وزارت امور خارجه، ۱۳۶۱/۳/۲۵؛ و - روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۱۰.

۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۸، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۶ و ۷، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، ص ۳۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵، همان، ص ۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۲۹. همان، ص ۳۳، قم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۱۱ - ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۷، ۱۳۶۱/۳/۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۶ خرداد ۱۳۶۱

۲۳ شعبان ۱۴۰۲

۱۶ ژوئن ۱۹۸۲

۷۸۶

ارتش ایران از تبادل آتش توپخانه در سراسر جبهه‌ها خبر داد و عراق را به ادامه حملات توپخانه‌ای به آبادان متهم کرد. ارتش عراق هم با اعلام اینکه به آتش‌بس یک‌جانبه در جبهه ادامه می‌دهد، ادعا کرد امروز بصره هدف آتش توپخانه ایران قرار گرفته است.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه شماره ۹۴۷ خود با اعلام اینکه امروز تبادل آتش توپخانه به‌طور پراکنده در جبهه‌های غرب و جنوب ادامه داشت و شدت آن نیز در منطقه خرمشهر بود، اضافه کرد: «ارتش عراق امروز به دفعات مناطق مسکونی آبادان را زیر آتش قرار داد که در نتیجه چند نقطه این شهر دچار آتش‌سوزی شد و ۳۹ نفر از شهروندان آبادانی مجروح شدند.»^(۱)

از سوی دیگر، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۷۴۴ خود که امروز از بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر پخش شد، اعلام کرد برای هفتمین روز به بیانیه مورخ ۱۹۸۲/۶/۱۰ (۱۳۶۱/۳/۲۰) شورای فرماندهی انقلاب عراق پایبند است و ضمن خودداری از اجرای آتش، هیچ‌گونه عملیات نظامی زمینی، هوایی و دریایی انجام نداده است و فقط زمانی که واحدهایش در شبانه‌روز گذشته زیر آتش طرف مقابل قرار گرفتند، ناگزیر شده است پاسخ دهد. در پایان این اطلاعیه نیز ادعا شده است که نیروهای ایران با مداد امروز شهر بصره را هدف آتش توپخانه قرار داده‌اند.^(۲)

۷۸۷

فرمانده کل سپاه پاسداران با تأکید بر تسریع در آمادگی یگان‌های رزمی، به اعتراض‌های اخیر برخی مسئولان تیپ ۳۳ المهدی (عج) درخصوص واگذاری این تیپ به سپاه منطقه ۹ واکنش نشان داد و آنها را از پرداختن به این‌گونه مسائل برحذر داشت. وی همچنین به نقل از امام خمینی گفت اگر در چند روز آینده وضعیت آن‌طور که ما می‌خواهیم نشود، بی‌درنگ باید عملیات خود را به‌طرف بصره آغاز کنیم.

صبح امروز جلسه‌ای در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل شد* که موضوع آن بررسی واکنش‌های اعتراض‌آمیز برخی مسئولان تیپ المهدی(عج) به واگذاری این تیپ به سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) بود.**

در ابتدای این جلسه، علی فضلی فرمانده پیشین تیپ المهدی(عج)، با اشاره به حکم اخیر قرارگاه کربلا برای واگذاری این تیپ به سپاه منطقه ۹ و معرفی محمد جعفر اسدی به عنوان فرمانده جدید آن، به بیان واکنش مسئولان تیپ در این خصوص پرداخت و گفت اگرچه همه آنها این حکم را پذیرفته‌اند، اما پیشنهاد می‌کنند برای پیشگیری از هرگونه اتفاقی که به تضعیف این تیپ بینجامد، تغییر و تحول مورد نظر به بعد از عملیات آتی موکول شود.

در ادامه جلسه، محسن رضایی ضمن ابراز تأسف از واکنش‌های اعتراض‌آمیز اخیر در تیپ المهدی(عج) گفت: «الان در موقعیتی هستیم که یک دقیقه فرصت برای نشستن و وقت تلف کردن نداریم. به عبارت دیگر، هرکس این کار را بکند باید فردا جواب خدا را بدهد.» وی سپس حمله رژیم صهیونیستی به لبنان را واکنشی در پی پیروزی رزمندگان ایران در خرمشهر دانست و خطاب به مسئولان تیپ المهدی(عج) گفت: «برای چه می‌خواهید اراده فرماندهی را سست کنید. ببینید! اسرائیل یهودی و باطل چگونه اراده کرده است و با یک نقشه فرضی و کاغذی که با قلم کشیده شده است، قدم به قدم پیشروی می‌کند. حتی بچه‌های مدرسه‌ای خود را این گونه تربیت کرده و می‌گویند که شما از تمام نژادهای دیگر برتر و بزرگ‌تر هستید و در نتیجه باید تا رود فرات آمده و مرز ایران را نیز بگیرید. یعنی این اراده را در بچه‌های خود به وجود می‌آورد. ولی ما با آن همه خون شهدا، با این پاکی خود و با در نظر گرفتن چهره معصوم امام [خمینی]، اراده آن را نداریم. یعنی به‌طور کلی نمی‌دانم با برادران چگونه باید برخورد کنیم. از یک طرف وقتی انسان نگاه می‌کند، می‌بیند که شما در این راه از همه چیز و جان خود گذشتید بدون اینکه به فکر مقامی باشید؛ و از طرف دیگر، این حرکات از شما دیده می‌شود.»

فرمانده کل سپاه ادامه داد: «برادران عزیز، فرصت نداریم. وقتی به برادران فلسطینی*** گفتیم شما فکر می‌کردید که اسرائیلی‌ها تا بیروت بیایند؟ گفتند خیر، فکر نمی‌کردیم. علت را پرسیدیم

* در این جلسه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا، حسن باقری فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه، علی فضلی و جعفر اسدی فرماندهان پیشین و جدید تیپ ۳۳ المهدی(عج) سپاه، فرجی مسئول واحد عملیات سپاه منطقه ۹ و جمعی از مسئولان تیپ المهدی(عج) حضور داشتند.

** براساس تدبیر فرمانده کل سپاه و به‌منظور پشتیبانی و تأمین هرچه بیشتر و سریع‌تر نیازهای تیپ‌های سپاه پاسداران، مقرر شده است که هریک از آنها به یکی از مناطق ده‌گانه کشوری سپاه پاسداران واگذار شود.

*** این بخش از سخنان محسن رضایی به سفر اخیر هیئت ایرانی به سوریه برای گفت‌وگو درخصوص مسائل لبنان اشاره دارد.

و آنها کمی جا خورده و گفتند این چه سؤالی است که از ما می‌کنید؟! به آنها گفتیم آیا در این باره فکر نکردید؟ گفتند ما موشک و [اینها] نداشتیم. به آنها گفتیم که شما ساده‌اندیشی کرده و اسرائیل را ناچیز شمردید؛ یعنی فکر می‌کردید که در صورت حمله اسرائیل، فقط می‌توانند تا جنوب لبنان بیایند. الان چنین مسئله‌ای بین ما نیز وجود دارد. برادران! نمی‌فهمیم که چه شده است؛ انگار اینجا نشسته و فکر می‌کنیم که خود انقلاب را به پیروزی رساندیم، ولی واقعیت امر این است که این انقلاب الهی می‌باشد. البته من نیز در شگفت هستم که چرا این پیروزی‌ها شامل حال ما می‌شود. چون در مقام مقایسه می‌بینم که ما عزیزتر از امت پیامبر نیستیم؛ یا اینکه امام [خمینی] عزیزتر از حضرت محمد (ص) نمی‌باشد.»

محسن رضایی با اعتقاد به اینکه سرعت عمل نداشتن نیروهای ایران در جبهه‌های جنگ با عراق به هجوم ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان انجامیده است، گفت: «علت تسخیر جنوب لبنان در حال حاضر این است که ما عملیات و جنگ را طولانی کردیم. به عبارت دیگر، به علت دست‌دست کردن، این طرف و آن طرف کردن عملیات و سرعت عمل کم، وضعیت طوری شد که قضیه‌ای را آنقدر آلوده کردیم تا آنها شروع کردند. یعنی اگر زودتر به آن هدف استراتژیکی که در ذهن ما بود - البته امیدواریم که از این تصرف بصره به بعد کارها سریع‌تر انجام بشوند - می‌رسیدیم، به طور قطع عملیات لبنان شروع نمی‌شد. به طور کلی الان ما در وسط راه مانده و هنوز به هدف خود نرسیده‌ایم. در حال حاضر دشمن از فرصت استفاده کرده و تمام بیروت را گرفته است. اصلاً فرصت آن را نداریم؛ یعنی حتی یک لحظه نیز نمی‌توانیم این کار را بکنیم. خیر، به طور کلی خون شهدا، پاکی امام، اشتیاق مردم و کمبود وقت این اجازه را به ما نمی‌دهد. یعنی خداوند این گونه اراده کرده است و ما باید به دنبال اهداف بعد از انقلاب برویم. ... خدا شاهد است که شما اگر حتی یک روز وقت تلف کنید، خیانت کرده‌اید. به عبارت دیگر، تا چشم خود را تکان دهید می‌بینید که اسرائیل به کنار رود فرات و مرز رسیده است. ناگفته نماند که ساده‌اندیشی فلسطینی‌ها و بقیه باعث ضربه به خود آنان شد؛ یعنی می‌خواهیم که این ساده‌اندیشی ما را نگیرد.»

فرمانده کل سپاه سپس اظهار امیدواری کرد: «ان شاء الله برادران عقب‌ماندگی پیش آمده را جبران نموده و با قوت آماده بشوند تا هر چه سریع‌تر، به امید خدا، عملیات [ورود به خاک عراق در محور شرق بصره] را شروع کنیم و تمام ظلم‌ها و بدبختی‌های خود را از بین ببریم. چون آنها [حکومت عراق و حامیان] نمی‌خواهند به ما خسارت بدهند و به صورت مفت در حال فرار کردن* هستند. همچنین، آنها با این کار خود در دنیا، هر نوع تجاوزگری را مشروعیت دادند.

* منظور بیانیه مورخ ۱۳۶۱/۳/۲۰ عراق مبنی بر قصد عقب‌نشینی نیروهای عراق از خاک ایران است.

پس، باید آماده بشویم تا به محض دستور امام [خمینی] حرکت کنیم. البته این عملیات از ویژگی خاصی برخوردار است؛ یعنی فرمان آن را امام می‌دهد که آن نیز به علت ویژگی‌های سیاسی این عملیات می‌باشد. به همین خاطر ایشان در سطح منطقه برنامه‌ریزی می‌کند.»

محسن رضایی با اشاره به سخنان امام خمینی در دیدار فرماندهان نیروی زمینی ارتش با ایشان در روز ۱۳۶۱/۳/۲۲، ادامه داد: «امام بسیار قاطع اعلام کرد که اگر چند روز آینده، وضعیت آن‌طور که ما می‌خواهیم نشود... البته به‌طور حتم آنها [حامیان عراق] زیر بار نمی‌روند [و خواسته‌های ایران برای پایان دادن به جنگ را نمی‌پذیرند] در این صورت بلافاصله باید به اهداف خود برسیم. منظور شروع عملیات برای تصرف بصره می‌باشد و ما از همین ثانیه باید برای آن آمادگی داشته باشیم.»

فرمانده کل سپاه پاسداران در پایان سخنان خود ضمن توصیه به مسئولان تیپ المهدی (عج) برای داشتن سرعت عمل در تغییر و تحول در این تیپ و فراهم‌آوری مقدمات عملیات آتی و کسب آمادگی برای اجرای آن، گفت: «باید سرعت عمل و سهولت در کار باشد تا بتوانیم پیش برویم. در غیر این صورت، اسرائیل که این همه جنایت کرده است و چه فجایعی که در آینده به وجود خواهد آورد، از ضعف ما استفاده کرده و به‌طور مرتب پیش می‌رود.»

در پایان این جلسه، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا بر پیوستن هرچه سریع‌تر تیپ المهدی (عج) به سپاه پاسداران منطقه ۹ تأکید کرد و گفت: «برادرانی که حاضر به ماندن و شرکت در عملیات هستند، در این تیپ می‌مانند و آنهایی که حاضر نیستند به شهر خود برمی‌گردند. امروز چهارشنبه است و ان شاء الله تا روز شنبه این تغییر و تحول به هر صورت انجام می‌شود ... و ان شاء الله خداوند به ما توفیق دهد تا بتوانیم از مسیر کربلا نیروهای پیاده و زرهی خودی را به سمت قدس حرکت دهیم.»^(۳)

۷۸۸

در جلسه بعد از ظهر امروز قرارگاه مرکزی کربلا، برخی فرماندهان ارشد سپاه پاسداران به همراه فرمانده نیروی زمینی ارتش طرح عملیات پیشروی به سمت ساحل شرقی شط العرب در محور بصره را که پیش از این در طرح عملیات بیت المقدس پیش‌بینی شده بود، بررسی کردند.

در این جلسه که محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا و حسن باقری و مجید بقایی فرماندهان لشکرهای ۵ نصر و ۷ فجر سپاه پاسداران حضور داشتند، ابتدا درباره تلاش از دو محور اصلی برای رسیدن به ساحل شرقی شط العرب و سپس تلاش از یک محور گفت‌وگو شد.

محسن رضایی با اعتقاد بر اینکه وسعت زیاد منطقه شرق و شمال شرق بصره (حدود ۴ هزار کیلومتر مربع) به پراکندگی نیروهای عمل کننده خواهد انجامید، گفت بهتر است تلاش اصلی عملیات در یک محور (شمال شلمچه) باشد و یک تلاش هم برای تهدید عقبه دشمن در شمال منطقه عملیاتی انجام شود. وی اضافه کرد در چنین صورتی نه تنها ارتباط قوای دشمن در شمال و جنوب منطقه قطع خواهد شد، بلکه با به خطر افتادن عقبه لشکر ۶ زرهی عراق که در شمال این منطقه مستقر است، این لشکر برای نجات خود بی درنگ عقب نشینی خواهد کرد.

سرهنگ صیاد شیرازی این طرح را پذیرفت و پیشنهاد کرد که در مرحله اول عملیات، قرارگاه فجر (لشکر ۷ فجر سپاه و لشکر ۷۷ پیاده ارتش) در محور راست (جنوب کوشک) تا نوار مرزی، قرارگاه فتح (لشکر ۳ فتح سپاه و لشکر ۹۲ زرهی ارتش) در محور میانی (پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵) تا خاکریز دشمن در ۴ کیلومتری خط خودی و قرارگاه نصر (لشکر ۵ نصر سپاه و لشکر ۲۱ پیاده ارتش) در محور چپ (شلمچه) تا نوک کانال پرورش ماهی پیشروی کنند.* رحیم صفوی نیز گفت به علت کمبود نیرو باید در منطقه‌ای با وسعت کم عمل کنیم تا موفقیت عملیات بیشتر باشد. بنابراین، باید خط حد کمتری را برای قرارگاه فجر در نظر بگیریم.

در پایان این جلسه قرار شد طرح‌های مورد نظر برای تعیین خط حد قرارگاه‌ها و مراحل و محورهای عملیات در جلسه‌ای دیگر با افسران عملیاتی نیروی زمینی ارتش به بحث گذاشته شود.^(۴)

۷۸۹

سپاه پاسداران سعی دارد برای اجرای عملیات آتی در منطقه شرق بصره، نیروی انسانی مورد نیاز یگان‌های رزمی خود را با اعزام نیرو از مناطق مختلف کشور به جبهه جنوب، تأمین کند. امروز فرماندهی کل سپاه پاسداران در تلفن گرامی، از مدیریت راه آهن درخواست کرد تا ۴۳۰ نفر از نیروهای داوطلب سپاهی و بسیجی را در روز جاری از تهران به اهواز منتقل کند.^(۵) مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش نیز پیرو درخواست سپاه پاسداران، از مدیریت ترابری نیروی هوایی خواست امروز ۲۵۰ نفر از رزمندگان سپاه و بسیج را از پایگاه هوایی مهرآباد تهران به پایگاه وحدتی دزفول انتقال دهد.^(۶)

همچنین، فرمانده منطقه ۲ سپاه پاسداران (اصفهان) در نامه‌ای از فرماندهی کل سپاه پاسداران برای تدارک و تجهیز ۲۰۰۰ نیروی اعزام مجدد منطقه ۲ که قرار است از امروز به جبهه جنوب اعزام شوند،^(۷) درخواست کمک کرد. فرمانده منطقه ۹ سپاه پاسداران (شیراز) نیز در نامه‌ای به فرماندهی کل سپاه انتقال هوایی ۹۰۰ تن از رزمندگان منطقه ۹ را به این جبهه خواستار شد.^(۸)

* این کانال به طول ۲۰ کیلومتر، عرض ۱ کیلومتر و عمق ۲ متر در حدفاصل نوار مرزی و شط العرب قرار دارد.

۷۹۰

دومین گروه از نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان به سوریه اعزام شدند. سپاه پاسداران نیز که تاکنون دو گروه از نیروهای خود را به لبنان اعزام کرده است، در صدد است تعدادی پاسدار مسلط به زبان عربی را به این جمع اضافه کند. بعد از ظهر امروز، یک فروند هواپیمای نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی حامل حدود ۵۰۰ تن از نیروهای تیپ ۵۸ مستقل تکاور ذوالفقار نیروی زمینی، فرودگاه مهرآباد تهران را به مقصد فرودگاه دمشق ترک کرد.^(۹)

از سوی دیگر، فرماندهی کل سپاه پاسداران امروز از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز) خواست تا حدود ۲۰ پاسدار مسلط به زبان عربی را برای همراهی نیروهای اعزام شده به لبنان به فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران) معرفی کند.^(۱۰)

۷۹۱

با گذشت دو روز از محاصره بیروت توسط ارتش رژیم صهیونیستی، نیروهای فلسطینی همچنان در حال نبرد با نظامیان این رژیم هستند و ارتش سوریه نیز در حال عقب نشینی از مواضع خود در لبنان است. به گزارش راوی قرارگاه مرکزی کربلا، امروز در تماس با احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه پاسداران که در سوریه به سر می برد، کسب اطلاع شد: «با محاصره بیروت به دست نظامیان صهیونیست، ارتش سوریه در حال عقب نشینی است و نیروهای فلسطینی در صیدا همچنان مقاومت می کنند و این بندر هنوز سقوط نکرده است.»^(۱۱) در همین حال، خبرگزاری فلسطینی وفا به نقل از یک بیانیه نظامی فلسطینی ها گزارش داد که درگیری های صبح امروز در اطراف صور و صیدا، ۱۴ سرباز رژیم صهیونیستی کشته شدند و نبرد همچنان در تمام نقاط به ویژه در پشت خطوط نیروهای صهیونیست ادامه دارد.^(۱۲) رادیو بی بی سی نیز در بخش خبری ساعت ۱۹:۴۵ امروز خود گفت فلسطینی ها می گویند مواضع نیروهای اسرائیلی را در جنوب فرودگاه بیروت هدف آتش توپخانه خود قرار داده اند.^(۱۳)

۷۹۲

سفیر ایران در سوریه و یکی از مسئولان سپاه پاسداران در دیدارهای جداگانه با رهبر انقلاب اسلامی و رئیس مجلس، گزارشی از اوضاع لبنان ارائه دادند. در جلسه سران قوا نیز تصمیم گرفته شد به زودی یک هیئت از ایران به سوریه برود. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز حجت الاسلام علی اکبر محتشمی پور سفیر

ایران در دمشق، و محسن رفیق دوست مسئول واحد تدارکات ستاد مرکزی سپاه پاسداران با امام خمینی دیدار کردند.^(۱۴)

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در یادداشت امروز خود آورده است: «با آقای محتشمی [پور] سفیر ایران در دمشق ملاقات داشتم که خواهان جدی گرفتن شرکت در جنگ [لبنان و رژیم صهیونیستی] است. گزارشی از وضع آنجا داد. ... جلسه‌ای با سران [قوای مجریه و قضائیه] در دفتر رئیس جمهور داشتیم و درباره فلسطین و خاورمیانه بحث کردیم. قرار شد مطلب را با سوریه و سپس با کشورهای جبهه پایداری [اعراب] در میان بگذاریم. برای این منظور قرار شد که هیئتی به سوریه برود. آقای [محسن] رفیق دوست و آقای [ابراهیم] همت [جانشین فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه پاسداران] از لبنان آمده بودند. وضع آنجا را توضیح دادند و گفتند که به موفقیت نیروهای لبنانی امیدوارند.»^(۱۵)

۷۹۳

آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور، امروز در دیدار گروهی از روحانیون کاروان‌های حج ضمن محکوم کردن هر نوع سازش با رژیم اشغالگر قدس گفت در این صورت کشورهای اسلامی ضربه بیشتری خواهند خورد.

در این دیدار، ابتدا یکی از روحانیون گزارشی از گردهمایی خود برای برگزاری هرچه باشکوه‌تر مراسم حج ارائه کرد. آن‌گاه آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور در سخنانی ضمن تأکید بر اهمیت ابعاد عبادی، سیاسی و اجتماعی حج گفت: «امروز علاوه بر اهمیت سیاسی و اجتماعی حج، معرفی جمهوری اسلامی ایران در مراسم حج نیز بسیار اهمیت داشته و همه مشتاقان به انقلاب اسلامی مایل‌اند تا بدانند در ایران چه می‌گذرد.» وی با تأکید بر اینکه عمل هر فرد روحانی در سفر حج می‌تواند در معرفی و شناسایی جمهوری اسلامی و رهبران آن نقشی بسزا داشته باشد، اضافه کرد: «دنیای می‌خواهد پیام انقلاب ما را بشنود تا بداند این انقلابی که علی‌رغم این همه فشار جهانی، حاضر نیست از اصول خود منحرف شود، کیست و چیست؟»

رئیس جمهور در بخشی دیگر از سخنانش به تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان اشاره کرد و گفت: «وقتی که سرزمین‌های اسلامی از سوی دشمنان اسلام اشغال می‌شود، برای دفاع از آن در اسلام و صاحب نظران اختلاف نظری نبوده و نیست. ولی امروز لبنان را می‌بینیم که به‌طور واضح از سوی دشمن اسلام اشغال شده است و بجز سوریه و جمهوری اسلامی ایران هیچ‌یک از کشورهای مسلمان برخورد جدی با آن نداشتند.» وی ضمن محکوم کردن هر نوع سازش با این رژیم گفت: «اگر کشورهای اسلامی با این توطئه شرقی و غربی برای اشغال سرزمین‌های

اسلامی که توسط عنصر پلید و فرصت طلبی چون رژیم اشغالگر قدس هر روز پیگیری می شود، با روش های سازش کارانه برخورد کنند، ضربه بیشتری خواهند خورد.»

آیت الله خامنه ای سپس با ابراز تأسف از کشتار بی رحمانه مردم محروم لبنان و آواره کردن فلسطینی ها توسط رژیم صهیونیستی اضافه کرد: «اگر کشورهای مسلمان نیروهای عظیم خود را بنا به پیشنهاد ما به یاری ساکنان جنوب لبنان و آوارگان فلسطینی که امروز بی رحمانه قتل عام می شوند، اعزام کرده بودند، اسرائیل امروز قدرت این گونه تهاجم را نداشت. ما امروز هم اعلام می کنیم هر تعدادی که آنها نیرو بدهند، ما ده برابر آن خواهیم فرستاد؛ همچنان که امروز نیروهای رزمنده داوطلب ما پیشتازانه به جبهه های نبرد با رژیم اشغالگر قدس گسیل شده اند.»^(۱۶)

۷۹۴

هیئت دولت در جلسه صبح امروز خود علاوه بر اختصاص مبالغی برای مصارف جاری مهاجران و بازسازی مناطق جنگی، چند مصوبه نیز درخصوص همکاری های دو کشور ایران و لیبی داشت. در این جلسه که به ریاست میرحسین موسوی تشکیل شد، پس از بررسی رویدادهای سیاسی و اجتماعی منطقه، آخرین تحولات کشور مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت، در پایان این جلسه گفت: «در این جلسه دو مصوبه داشتیم؛ یکی اختصاص مبلغ ۱ میلیارد و ۲۵۰ میلیون تومان برای مصارف جاری بنیاد امور جنگ زدگان، و دیگری اختصاص مبلغ ۳ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان برای بازسازی مناطق جنگی، که در مقایسه با کمک های مردم مقدار ناچیزی است.»

حجت الاسلام معادیخواه وزیر ارشاد اسلامی نیز با اشاره به اینکه در ادامه این جلسه درباره سفر هیئت لیبیایی به تهران بحث و تبادل نظر شد، درخصوص همکاری های ایران و لیبی گفت: «یکی از موارد همکاری، تشکیل کمیته فرهنگی است که در چند ماده آن به توافق رسیده ایم و اساس موافقت نامه ای که به مجلس شورای اسلامی فرستاده شده است، عبارت است از تشکیل جمعیت دعوت تبلیغ اسلامی در ایران و لیبی جهت تشریح دیدگاه های جمهوری اسلامی در مسائل اسلامی و همچنین بیان دیدگاه های کشور برادر لیبی؛ و در صورت رسیدن به نقاط مشترک، پیرامون این مسائل بحث و تبلیغ خواهد شد: تشکیل خانه فرهنگ در ایران و لیبی، تبادل دانشجو، ایجاد رادیوی مشترک، ایجاد خبرگزاری اسلامی مشترک و همکاری های سینمایی بین دو کشور. همچنین، آقای مجاهدی یکی از فضایی حوزه علمیه قم از سوی هیئت دولت به عنوان رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در لیبی انتخاب شد.»

معادیخواه در پایان اضافه کرد: «پیرامون این موارد پس از انجام مراحل لازم قراردادهایی منعقد خواهد شد.»^(۱۷)

۷۹۵

نخست‌وزیر لیبی در پنجمین روز حضور خود در ایران و پس از انجام چهارمین دور مذاکرات رسمی خود با نخست‌وزیر ایران، به قم رفت و با آیت‌الله منتظری دیدار کرد. در این دیدار، آیت‌الله منتظری ضمن تأکید بر بسیج تمام امکانات کشورهای اسلامی علیه رژیم صهیونیستی از لیبی خواست در کمک به مسلمانان لبنان و فلسطین شتاب کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز سرگرد عبدالسلام جلود نخست‌وزیر لیبی، چهارمین دور مذاکرات رسمی خود را با میرحسین موسوی نخست‌وزیر ایران آغاز کرد. در این مذاکرات که سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، احمد عزیزی قائم‌مقام وزارت امور خارجه و چند تن از مقامات لیبیایی حضور داشتند، مسائل مورد علاقه به‌ویژه هماهنگی و تحکیم مواضع مشترک دو کشور مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.^(۱۸)

عبدالسلام جلود عصر امروز نیز به قم رفت و با آیت‌الله منتظری دیدار و گفت‌وگو کرد. به گزارش واحد مرکزی خبر سازمان صداوسیما، در این دیدار آیت‌الله منتظری ضمن تأکید بر لزوم تعادل در روابط مسلمانان با بلوک شرق و غرب و جلوگیری از لطمه وارد آمدن بر سیاست اصیل اسلامی «لا شرقیه، لا غربیه» گفت: «امروز کشورهای اسلامی و شرقی گرفتار خطر اسرائیل و تجاوز روزافزون آن می‌باشند و دولت‌های کشورهای اسلامی به‌خصوص دولت‌های در خط مقدم جبهه باید به حکم وظیفه اسلامی تمام امکانات خود را برای رفع این سرطان خطرناک بسیج نمایند و به صرف دادن شعار و ارسال پیام اکتفا نکنند.» وی همچنین با اشاره به آمادگی ایران برای جنگ با رژیم اشغالگر قدس، گفت: «انتظار دولت و ملت ما از کشور برادر لیبی آن است که با شتاب و پرهیز از وقت‌کشی، به کمک مسلمانان لبنان و فلسطین بشتابد و در این رابطه هیچ ملاحظه‌ای را مراعات نکند؛ زیرا مسئله اسلام و مسجدالاقصی برای مسلمانان مسئله حیاتی و بسیار مهم است.»

در پایان این دیدار، نخست‌وزیر لیبی ضمن استقبال از رهنمودهای آیت‌الله منتظری گفت: «دولت و ملت ما نیز خود را برای جنگ با اسرائیل آماده می‌کند و امیدوار است به‌زودی جبهه قدس را تقویت کند.»^(۱۹)

۷۹۶

در جلسه‌ای که امروز در وزارت کشور به‌منظور بررسی وضعیت نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (یکی از گروه‌های مخالف حکومت بعث عراق) حاضر در ایران تشکیل شد، بر اجرای مصوبات شورای امنیت کشور درباره آنها تأکید شد.

بعد از ظهر امروز نمایندگان از وزارت کشور، نخست‌وزیری، ستاد مشترک و نیروی زمینی ارتش، ستاد مرکزی سپاه پاسداران و ژاندارمری به همراه استاندار آذربایجان غربی و فرمانده لشکر ۶۴ ارومیه در محل وزارت کشور تشکیل جلسه دادند تا مسائل مربوط به حضور نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها) در ایران را بررسی کنند. در ابتدای این جلسه، میرسلیم نماینده وزارت کشور، در سخنانی به جلسه اخیر شورای امنیت کشور که در آن وضعیت بارزانی‌ها در ایران، ارتباط آنها با مسائل داخلی عراق و سفر اخیر ادريس بارزانی به سوریه بررسی شده بود، اشاره کرد و گفت در آن جلسه از وزارت کشور خواسته شد تا در این خصوص جلسه‌ای برگزار کرده و نتیجه را به شورای امنیت گزارش کند.

در ادامه جلسه، سرهنگ فرجاد و سرهنگ سپهر از نیروی زمینی ارتش که اخیراً برای بررسی اطلاعاتی و عملیاتی پایگاه‌های بارزانی‌ها و نیروهای خودی در غرب کشور به این منطقه سفر کرده بودند، با اعلام اینکه مصوبه شورای امنیت درباره گسترش بارزانی‌ها و ترکیب آنها با نیروهای خودی در منطقه نه تنها اجرا نشده، بلکه تجمع آنها افزایش یافته است، گفتند: البته مقرر شده است که بخشی از نیروهای ژاندارمری در داخل پیرانشهر آزاد شده و در پایگاه‌های بارزانی‌ها مستقر شوند. سرهنگ سپهر که اخیراً ملاقاتی غیررسمی نیز با ادريس بارزانی داشته، همچنین گفت: در سفر اخیر ادريس به سوریه که به دعوت دولت این کشور انجام شده است، نظری را درباره جنگ ایران و عراق خواسته بودند. ادريس در پاسخ با صراحت و بدون اینکه از امام خمینی نام ببرد، گفته بود که رهبری جمهوری اسلامی را قبول داریم. سرهنگ سپهر اضافه کرد: ادريس از اینکه در گردهمایی اخیر نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی که به دعوت آیت‌الله منتظری در تهران برگزار شد، از بارزانی‌ها دعوت نشده است، گلایه داشت و از علت آن سؤال می‌کرد. ادريس گفت ما می‌خواهیم برای اعلام موجودیت خود عملیاتی در داخل عراق انجام دهیم. بنابراین، به کمک شما نیاز داریم. اگر به ما کمک کنید، نزد قاسملو (رهبر حزب منحلہ دمکرات کردستان ایران) و طالبانی (رهبر اتحادیه میهنی کردستان عراق) نخواهیم رفت. چنانچه به ما اسلحه ندهید، ۱۵۰۰ نفر را به سوریه خواهیم فرستاد تا از این کشور کمک بگیریم. در این عملیات از ۲۰۰۰ نیروی خود در ایران به عنوان پشتیبان استفاده خواهیم کرد.

سرهنگ سپهر ادامه داد: در این دیدار به ادريس گفتیم ما برای پاک‌سازی بوکان و محور پیرانشهر - سردشت به نیروهای شما نیاز داریم. ادريس با تأکید بر اینکه در مناطق دور از مرز حاضر به همکاری نمی‌باشند، درباره مشارکت در طرح پاک‌سازی محور پیرانشهر - سردشت گفت که در این خصوص دفتر سیاسی حزب باید تصمیم بگیرد.

سرهنگ سپهر با اظهار اینکه بارزانی‌ها نیرویی قابل توجه هستند و چنانچه با مدیریت صحیح بتوان از آنها استفاده کرد، برای جمهوری اسلامی مفید خواهند بود، در پایان سخنانش اضافه کرد:

تعداد بارزانی‌ها در مناطق زیوه، اشنویه و پیرانشهر زیاد است. البته در اشنویه تابع سپاه پاسداران هستند، ولی در آینده می‌توانند برای ما خطرهایی ایجاد کنند.

سرهنگ رحیمی فرمانده لشکر ۶۴ ارومیه نیز با ناممکن دانستن ترکیب نیروهای خودی و افراد بارزانی، گفت: بارزانی‌ها در پیرانشهر شش پایگاه دارند که قابل کنترل است. در اشنویه از سپاه تبعیت می‌کنند، اما در زیوه به هیچ وجه روی آنها کنترل نداریم.

جواد شیخ‌عطار استاندار آذربایجان غربی نیز معتقد بود که اگر سپاه در زمینه بسیج نیروهای مردمی منطقه فعال شود، می‌توان منطقه را بدون بارزانی‌ها کنترل کرد.

در ادامه جلسه و پس از اظهار نظر تعدادی دیگر از حاضران، میرسلیم گفت: با صحبت‌هایی که شد، مشخص می‌شود مصوبات شورای امنیت کشور از پایه‌ای محکم برخوردار است و ما مجریان تاکنون نتوانسته‌ایم آنها را عملی کنیم؛ و چنانچه با قدرت عمل کنیم، می‌توانیم به نتیجه مورد نظر برسیم.

- به این ترتیب و در پایان این جلسه، بر اجرای مصوبات شورای امنیت تأکید و مقرر شد:
- وزارت کشور که تاکنون از مجموع نیروهای بارزانی حاضر در مناطق مختلف کشور حدود ۳۶۰۰ خانوار آنها را سرشماری کرده است، درخصوص سرشماری بقیه آنها فعال‌تر شود.
- از سپاه پاسداران که به علت کمبود نیرو و درگیر بودن با ضدانقلابیون و ارتش عراق تاکنون نتوانسته است به وظایف محوله فرهنگی خود در قبال نیروهای بارزانی عمل کند، خواسته شد در این خصوص اقدام کند.
- از نیروی زمینی ارتش که وظیفه ارتباط نظامی با بارزانی‌ها را بر عهده دارد، خواسته شد در عملیات‌های خود از حدود ۲۰۰۰ نیروی مسلح بارزانی به صورت ادغامی استفاده کند.
- از آنجا که گفته می‌شود جمهوری اسلامی تاکنون حدود ۱۰ هزار اسلحه در اختیار بارزانی‌ها قرار داده است، از نیروی زمینی خواسته شد آمار دقیق آن را تهیه و اعلام کند.
- عملیات برون مرزی بارزانی‌ها در صورت امکان با طرح‌های مشترک و زیر نظر نیروهای خودی انجام شود.
- مسئولان ذی ربط به منظور کنترل هرچه بیشتر بارزانی‌ها با آنها براساس ضوابط قانونی و با قاطعیت برخورد کنند.^(۲۰)

۷۹۷

دادستان کل کشور در مصاحبه‌ای در شهرکرد به سؤال‌های خبرنگاران درخصوص تقویت دادگستری، پرونده عوامل کودتای قطب‌زاده، مبارزه با گران‌فروشی و احتکار، لایحه قصاص، آتش‌بس در لبنان و زندانیان مشمول عفو امام خمینی پاسخ گفت.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، آیت الله ربانی املشی دادستان کل کشور که برای بررسی مسائل دادگستری استان چهارمحال و بختیاری به شهرکرد سفر کرده است، در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی با اعلام این مطلب که تقویت دادگستری به اسلامی شدن آن بستگی دارد و اگر اسلامی شد، مورد قبول امام و امت و اسلام قرار خواهد گرفت، گفت: «اسلامی کردن دادگستری بستگی به دو مسئله دارد: یکی پیاده کردن لایحه شرایط قضات در دادگستری و جداکردن قضات صالح از غیر صالح و برکناری افراد نامناسب و غیر واجد شرایط از کار قضا؛ و دیگری پیاده کردن قوانین اسلامی در دادگستری که ما تاکنون توانسته‌ایم مقدار زیادی و حتی به مقدار لازم موادی

آیت الله محمد مهدی ربانی املشی

را تهیه و به مجلس شورای اسلامی بفرستیم که در صورت تصویب آنها تصفیه قضات انجام خواهد شد و دادگستری اسلامی می شود.» وی اضافه کرد: «دادسراها و دادگاه‌های انقلاب نیز از نظر قاضی و قانون کمبودها و مشکلاتی دارند که در صورت رفع مشکلات در این زمینه هم به نتیجه مطلوب خواهیم رسید.»

ربانی املشی درخصوص محاکمه باند کودتای قطب زاده گفت: «یک کودتا وقتی که کشف می شود، دارای ابعاد مختلفی است که رسیدگی به این ابعاد مختلف وقت لازم دارد و نمی توانیم فوراً رسیدگی به یک مسئله مانند کودتا را تمام کرده و پرونده را به دادگاه بفرستیم و نتیجه بگیریم. مسئولین دادسرا با کمال جدیت این مسئله را پیگیری می کنند و هیچ گونه رکودی در این مسئله وجود ندارد.»

وی درخصوص مبارزه با گران فروشی و احتکار نیز اظهار داشت: «در گذشته قوانینی بود که تا حدودی هم می تواند جواب گو باشد؛ ولی صد درصد کامل نیست و از جمله قوانینی که باید در مجلس تصویب شود، مربوط به همین امر است. ... هم اکنون با اجرای همان قانون گذشته و اعمال ولایت به مسئله گران فروشی و احتکار رسیدگی می شود و در مناطقی هم که دادگاه امور صنفی وجود ندارد، دادگاه انقلاب به این امر رسیدگی می کنند و در این رابطه از هیچ کوششی دریغ نخواهد شد.»

دادستان کل کشور همچنین درباره لایحه قصاص گفت: «آنچه مربوط به ما و کمیسیون قضایی بوده، انجام شده و لایحه به مجلس ارسال شده است و حالا وقت آن رسیده که در مجلس تصویب شود و یا اینکه مجلس اختیار آن را به کمیسیون قضایی محول کند که کمیسیون آن را

به طور موقت و آزمایشی برای اجرا در اختیار ما بگذارد تا در فرصت مناسب به تصویب برسد.»
 ربانی املشی درباره آتش‌بس در جنوب لبنان گفت: «آتش‌بس بین حق و باطل برای ما هیچ وقت مطرح نبوده و نیست و ایستادگی در مقابل باطل امری ضروری است و ما با امکانات موجود خود از آرمان فلسطینیان حمایت کرده و خودمان هم خواهیم توانست که اسرائیل را سرجایش بنشانیم.»

وی در پایان این مصاحبه درباره زندانیانی که مشمول عفو امام خمینی قرار گرفته‌اند، نیز خاطرنشان کرد: «تاکنون ۱۸ هزار نفر از زندانیان دادگستری و دادگاه‌های انقلاب مشمول عفو قرار گرفته‌اند که تعدادی از آنها آزاد شده‌اند و عده دیگری در محکومیتشان تخفیف داده شده است و این کار از مدت‌ها قبل در اکثر نقاط کشور تمام شده است.»^(۲۱)

۷۹۸

سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران که برای فراهم کردن مقدمات اجرای طرح دیدار اسیران ایرانی و عراقی با خانواده‌هایشان از دو روز پیش در ترکیه به سر می‌برد، از احتمال اجرای زودهنگام این طرح در صورت موافقت عراق خبر داد و دولت ترکیه نیز در این خصوص اعلام آمادگی کرد. حسن فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی در آنکارا گفت: «در صورت قبول طرح ابتکاری جمهوری اسلامی ایران از سوی عراق و امضای موافقت‌نامه‌های مربوط بین کشورهای ذی‌ربط، خانواده‌های اسرای جنگ تحمیلی به زودی موفق به دیدار با فرزندان‌شان خواهند شد.» وی افزود: «بر اساس موافقت‌نامه‌ای که از طرف کمیته صلیب سرخ جهانی در دو نسخه تهیه و به امضای سه‌جانبه کشورهای ترکیه - کویت، ایران - ترکیه، کویت - عراق خواهد رسید، خانواده‌های اسرای جنگی با هواپیما به دو کشور ثالث یعنی ترکیه و کویت انتقال خواهند یافت و تحویل این کشورها خواهند گردید و سپس این خانواده‌ها از طریق دو کشور مزبور به ایران و عراق منتقل خواهند شد.»

سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران همچنین گفت: «بر اساس طرح‌هایی که پیش‌بینی شده است، هر هفته ۸۰۰ تن از خانواده‌های اسرای عراق وارد ایران خواهند شد و در طول یک هفته اقامت خود حداقل یک بار و به مدت چهار ساعت با فرزندان خود دیدار خواهند کرد.» وی تعداد اسیران عراق در ایران را حدود ۴۰ هزار نفر اعلام کرد.^(۲۲)

همچنین، خبرنگار اعزامی خبرگزاری جمهوری اسلامی به آنکارا گزارش داد: به دنبال مذاکره هیئت ایرانی با مقامات وزارت امور خارجه ترکیه، دولت این کشور امروز ضمن استقبال از طرح پیشنهادی ایران، آمادگی خود را برای فراهم کردن امکانات و تسهیلات لازم برای انتقال خانواده‌های اسرای عراقی از طریق این کشور اعلام کرد.^(۲۳)

۷۹۹

نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام که دو روز پیش به گردهمایی خود در تهران پایان دادند، امروز برای دیدن آثار برجای‌مانده از تجاوز ارتش بعث عراق به خوزستان سفر کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، پیش‌ازظهر امروز بیش از ۲۵۰ نفر از نمایندگان نهضت‌های اسلامی که برای عزیمت به جبهه‌های جنوب کشور وارد پایگاه هوایی مهرآباد تهران شده بودند، در جمع خلبانان و کارکنان این پایگاه حضور یافتند و پس از گوش‌فرادادن به سخنان دو تن از فرماندهان پایگاه و اقامه نماز جماعت، به‌سوی دزفول حرکت کردند.^(۲۴) ساعتی بعد، مهمانان با ورود به پایگاه هوایی وحدتی مورد استقبال فرماندهان و مسئولان این پایگاه قرار گرفته و سپس در مراسمی که به همین مناسبت ترتیب یافته بود، شرکت کردند. در این مراسم، مسئول دایره سیاسی - ایدئولوژیک پایگاه ضمن عرض خیرمقدم به مهمانان، سیاست جمهوری اسلامی ایران در قبال آمریکا، شوروی و رژیم صهیونیستی و اراده این کشور برای نابودی رژیم اشغالگر قدس را تبیین کرد. پس از آن، آیت‌الله قاضی امام‌جمعه دزفول در سخنانی با تأکید بر لزوم مبارزه مسلمانان و مستضعفان علیه استکبار جهانی، گوشه‌ای از مبارزات مردم ایران در سرنوشتی رژیم پهلوی و برقراری جمهوری اسلامی را تشریح کرد. وی همچنین با اشاره به تجاوز ارتش بعث عراق به خاک ایران، به بیان استقامت مردم در برابر موشک‌ها، گلوله‌های توپ و بمباران‌های پی‌درپی عراقی‌ها که به بیرون‌راندن آنها از اغلب مناطق اشغال‌شده انجامید، پرداخت و سپس خطاب به نمایندگان نهضت‌های اسلامی گفت: «از ابرقدرت‌ها نهراسید و با جنایت‌های آمریکا و شوروی که توسط یاوران و نوکران آنها به ملت‌ها روا می‌شود مبارزه کرده و جنایات وحشیانه آنها را افشا کنید و با ملت‌های مسلمان متحد شوید و به ملت‌های خودتان اعلام کنید که اکنون باید به پا خیزند و طومار ظلم و جنایت ابرقدرت‌ها و نوکرانشان را برچینند.» بنا بر این گزارش، در پایان این مراسم که با شعارهای «مرگ بر آمریکا»، «مرگ بر شوروی» و «مرگ بر اسرائیل» همراه بود، نمایندگان نهضت‌های اسلامی برای بازدید از شوش و زیارت مرقد دانیال نبی^(ع) عازم این شهر شدند.^(۲۵)

۸۰۰

حکومت صدام صدها تن از مردم عراق را از کشورشان اخراج کرد. به گزارش خبرنگار روزنامه کیهان از باختران، بعدازظهر امروز حکومت عراق ۵۸۰ تن از مردم این کشور را به نوار مرزی بخش جوانرود منتقل و آنها را روانه خاک ایران کرد.^(۲۶) خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از جوانرود با اعلام اینکه تعداد

رانده‌شدگان ۵۸۳ تن و اغلب از زنان و دختران، کودکان، و مردان سالخورده هستند، به نقل از عزیزاده بخشدار جوانرود، اضافه کرد: «به محض اطلاع از جریان رانده‌شدن این عده، ستاد امداد در بخشداری تشکیل شد و با تجهیز کلیه امکانات رانده‌شدگان از مناطق صعب‌العبور به جوانرود انتقال داده شدند.»^(۲۷)

۸۰۱

ایران در مذاکراتی که امروز در ژنو به منظور حل و فصل مسائل موجود در افغانستان آغاز شده است، شرکت نکرد.

رادیو بی‌بی‌سی با اعلام خبر آغاز این مذاکرات در ژنو گفت: «دیه‌گو کوردوز نماینده دبیرکل سازمان ملل به‌طور جداگانه با وزیران امور خارجه افغانستان و پاکستان ملاقات می‌کند تا موضوع خروج سربازان شوروی از افغانستان و نیز مسئله مجدد ۳ میلیون آواره افغانی ساکن پاکستان را مورد بحث قرار دهند. ... شوروی و چریک‌های افغانی در مذاکرات ژنو شرکت ندارند و مقامات ایران می‌گویند که به هیچ وجه در این گفت‌وگوها شرکت نخواهند کرد.»^(۲۸) بی‌بی‌سی همچنین گفت: «درواقع ایران هرگز در صدد نبوده که خود را مستقیماً درگیر مسئله کند. قرار بود دولت ایران از طریق نماینده خود در ژنو، آقای جعفر محلاتی، در جریان مذاکرات قرار گیرد.» این رادیو اضافه کرد به نظر ایران «حصول نتیجه در مورد افغانستان ممکن نیست مگر آنکه نیروهای اشغالگر خارجی افغانستان را ترک کنند، پناهندگان افغانی به وطن خود مراجعت کنند، حق تعیین سرنوشت مردم افغانستان تضمین شده باشد و نمایندگان واقعی مردم افغانستان در مذاکرات حضور داشته باشند.»^(۲۹)

۸۰۲

وزیر امور خارجه پیشین امریکا بحران لبنان، مذاکرات خودمختاری فلسطینیان و عوامل تهدیدکننده منافع غرب در منطقه خلیج فارس را سه موضوع تعیین‌کننده سیاست کشورش در منطقه غرب آسیا دانست و گفت با خروج نیروهای فلسطینی و سوری از لبنان، وصول به آرمان اعراب در نوار غزه و کرانه غربی رود اردن و نیز برقراری موازنه قدرت میان ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، منافع امریکا و اسرائیل و اعراب تأمین خواهد شد.

هنری کسینجر وزیر امور خارجه پیشین امریکا در مقاله‌ای که در روزنامه واشنگتن پست چاپ شده است، در بررسی سیاست کشورش در غرب آسیا با اشاره به حمله کنونی رژیم صهیونیستی و نیز حمله سوریه به لبنان در سال ۱۹۷۶ که به رانده‌شدن نیروهای سازمان آزادی‌بخش فلسطین

به مجاورت مرز اسرائیل انجامید، نوشته است: «هیچ دولت حاکمی نمی‌تواند تقویت نیروهای نظامی متخاصم را که هدفش نابودی آن دولت است، تا ابد تحمل کند. اسرائیل و سوریه باوجود اختلافاتی که باهم دارند، در لبنان یک هدف داشتند و آن جلوگیری از سلطه سازمان آزادی‌بخش فلسطین در آن سرزمین جنگ‌زده بود. این واقعیت به‌خصوص در ارزیابی نتایج و اثرات درازمدت جنگ‌های لبنان حائز اهمیت زیادی است که فرصت‌های تازه برای استقرار صلح در خاورمیانه پیش آورده و امریکا می‌تواند دراین‌مورد نقش مؤثر داشته باشد.»

وی سپس بحران لبنان، مذاکرات خودمختاری فلسطینیان در غزه و کرانه غربی رود اردن و نیز عوامل تهدیدکننده منافع غرب در خلیج فارس را سه موضوع عمده در منطقه دانست دانسته و با تأکید بر اینکه امریکا باید درخصوص این سه موضوع سیاست مشخصی را دنبال کند، اضافه کرده است: «یکی از نتایج بحران لبنان رفع این شبهه در کشورهای غربی به‌خصوص اروپا بود که خیال می‌کردند کلید حل بحران خاورمیانه در مذاکره سازمان آزادی‌بخش فلسطین با اسرائیل است. حتی به فرض محال هم که امکان صلح و آشتی بین این دو وجود داشت، به‌خودی‌خود نمی‌توانست چندان فرض مطلوبی باشد؛ زیرا سازمان [آزادی‌بخش] فلسطین نه قادر به ایجاد ثبات در جهان عرب بود و نه رویه افراطی آن موجب اطمینان‌خاطر کشورهای عرب می‌شد. این خود دلیلی است که چرا هیچ کشور عربی تاکنون حاضر نشده جز حمایت لفظی، در این راه قدم بردارد. حمایت مالی از این سازمان نیز بیشتر به‌علت ترس و واهمه کشورهای عرب از اعمال تروریستی چریک‌های فلسطینی بوده است. حتی سوریه نیز تا زمانی که نیروهایش در لبنان مورد حمله مستقیم اسرائیل قرار نگرفت، واکنشی در حمایت از فلسطینی‌ها نشان نداد. درواقع کنترل لبنان توسط سازمان آزادی‌بخش فلسطین به نفع هیچ‌کس نیست؛ ولی اعاده صلح و ثبات به لبنان جنگ‌زده به نفع همه است. موضع دولت ریگان [رئیس‌جمهور امریکا] که خواستار خروج کلیه نیروهای خارجی اعم از اسرائیلی، فلسطینی و سوری از لبنان شده و بر ایجاد یک دولت متمرکز و قوی و بی‌طرف در لبنان تأکید داشته است، به‌طورکلی درست و منطقی است. درآن‌صورت، یک لبنان آرام و قوی می‌تواند ثابت کند که رژیم‌های افراطی عرب و حمایت‌های شوروی نمی‌توانند راه‌حل منطقی و عملی درمورد مسائل عمده خاورمیانه ارائه دهند.»

کسینجر سپس بحران خلیج فارس را مورد توجه قرار داده و افزوده است: «کشورهای حوزه خلیج فارس از یک طرف با نهضت افراطی شیعه و تحریکات رژیم انقلابی ایران و از طرفی دیگر با خطر امپریالیسم شوروی روبه‌رو هستند؛ گرچه درحال حاضر تحولات و دگرگونی‌هایی که ایران عرضه داشته بیشتر از خطر شوروی موجب کابوس اعراب شده است.» وی اضافه کرده است: «باتوجه به اهمیت موازنه قدرت در منطقه، امریکا ضمن آنکه باید مشوق برقراری آتش‌بس میان

ایران و عراق باشد، اهمیت برقراری روابط با ایران را در فرصتی مناسب نباید فراموش کند و در همان حال نیز باید به توافق استراتژیک محدود با عربستان سعودی و دیگر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس توجه داشته باشد.»

به عقیده وی سیاستی که بر سه پایه توجه به استقلال لبنان، وصول به آرمان اعراب در غزه و کرانه غربی رود اردن و توازن قدرت در خلیج فارس استوار باشد، هم با منافع امریکا و هم با منافع اعراب و اسرائیل هماهنگ خواهد بود و نیز سدی خواهد شد در مقابل افراطگرایی اعراب و مداخله شوروی.^(۳۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۶

۱۰. سند شماره ۱۳۲۱۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی سپاه پاسداران به فرماندهی منطقه ۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۱. سند شماره ۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۴۵.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۲۶، بیروت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۴، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۳۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۵. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۳.
۱۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۲.
۱۷. همان، ص ۱.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۳۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۱۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۲.
۲۰. سند شماره ۴۳۵۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات برنامه ریزی سیاسی تأمین به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۴/۲، صص ۱ و ۲.
۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارشها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۰، ۱۳۶۱/۳/۲۸، صص ۳۲ و ۳۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارشهای ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۱، رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۳. سند شماره ۶۷۱۲/پ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات رمضان، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲۶، نوار شماره ۳۲۶۹)، جواد زمانزاده، صص ۱۱ - ۱.
۴. سند شماره ۶۷۱۴/پ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات رمضان، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲۶، نوار شماره ۳۲۷۱)، جواد زمانزاده، صص ۹ - ۱۰ و - سند شماره ۹۷/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه کربلا در عملیات رمضان، جواد زمانزاده و هادی نخعی، ۱۳۶۱/۳/۱۳ تا ۱۳۶۱/۴/۲۱، صص ۴۳ و ۴۴.
۵. سند شماره ۶۶۱۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام ستاد مرکزی سپاه به مدیریت راه آهن، ۱۳۶۱/۳/۲۶.
۶. سند شماره ۶۶۱۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش به مدیریت ترابری هوایی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۷. سند شماره ۶۶۱۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۲، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۸. سند شماره ۶۶۱۶۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۹ به فرماندهی ستاد مرکزی، ۱۳۶۱/۳/۲۵.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۱ و - سند شماره ۶۶۱۶۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش به مدیریت ترابری نیروی هوایی، ۱۳۶۱/۳/۲۴.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۲۶ - ۲۳، جوانرود - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۶، ص ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۱۱ و ۱۲، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۲ و ۳، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۳۱ - ۲۹، شهرکرد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۳.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ص ۴، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.

۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۸، ۱۳۶۱/۳/۲۶، صص ۴۴ - ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۶.

۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۳۰ - ۲۹، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۷.

۲۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۲.

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲۷ خرداد ۱۳۶۱

۲۴ شعبان ۱۴۰۲

۱۷ ژوئن ۱۹۸۲

۸۰۳

حمله نیروهای خودی در منطقه میمک با واکنش شدید نیروهای عراقی پاسخ داده شد. به گزارش واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران "سرنی" (مستقر در منطقه میمک)، بامداد امروز، چهار گروه چریکی از نیروهای بسیجی، سپاهی، ارتشی و عشایری با پشتیبانی توپخانه و تانک‌های ارتش از چهار محور به مواضع نیروهای عراقی در منطقه میمک حمله کردند. در این عملیات، تعدادی از نیروهای دشمن کشته شدند و از نیروهای خودی نیز یک تن شهید و ۵ نفر مجروح شدند. بنا بر این گزارش، «عکس‌العمل دشمن در این عملیات بسیار شدید بود و آمادگی کامل داشتند؛ به‌طوری‌که با شلیک اولین گلوله از طرف نیروهای خودی سلاح‌های آماده آنها روی نفرات ما آتش گشودند.»^(۱)

۸۰۴

ایران امروز هم از تبادل آتش در همه جبهه‌ها خبر داد و عراق را به حمله توپخانه‌ای علیه آبادان متهم کرد. عراق هم با اعلام اینکه همچنان به آتش‌بس یک‌جانبه پایبند است، مدعی شد امروز بصره زیر آتش توپخانه ایران قرار گرفت.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی با انتشار اطلاعیه شماره ۹۴۸ خود از تبادل آتش در جبهه‌های غرب و جنوب در روز جاری خبر داد و اعلام کرد: «مزدوران بعثی عراق بی‌شرمانه نقاط مسکونی و تأسیسات آبادان را زیر آتش توپخانه‌های دوربرد خود قرار دادند که ۲ تن از هم‌وطنان عزیز شهید و ۲۵ تن دیگر مجروح شدند و خساراتی به خانه‌های مردم وارد آمد.»^(۲)

ارتش عراق هم در اطلاعیه شماره ۷۴۵ خود که امروز منتشر شد، اعلام کرد: «نیروهای مسلح دلیر ما هنوز در بخش‌های عملیاتی، به مضمون اطلاعیه سحرگاه دهم ژوئن ۱۹۸۲ [۱۳۶۱/۳/۲۰] پایبند هستند و اقدام به تیراندازی نکرده‌اند و همچنین دست به هیچ‌گونه فعالیت نظامی زمینی،

هوایی و یا ردیابی نرده‌اند. درحالی‌که واحدهای ما دیشب و امروز زیر آتش واحدهای دشمن قرار گرفتند و این امر آنها را مجبور به پاسخ‌گویی جهت خاموش کردن منابع آتش ساخته است. ضمناً یک نیروی دشمن به یکی از واحدهای مقدم ما نزدیک شده که واحدهای ما با شجاعت به مقابله برخاسته و آن را با سلاح‌های مختلف خود مورد حمله قرار دادند.» در پایان این اطلاعیه نیز آمده است: «دشمن صبح امروز، مناطق نظامی و تأسیسات حیاتی در شهر بصره را با توپخانه سنگین مورد حمله قرار داده و باعث برخی خسارات شده است.»^(۳)

۸۰۵

به‌منظور فراهم‌آوردن مقدمات اجرای عملیات در منطقه شرق بصره، امروز دو گروه از نیروهای بسیجی و سپاهی مناطق ۳ و ۹ سپاه پاسداران به جبهه جنوب اعزام شدند. سپاه پاسداران منطقه ۳ (چالوس) در پیامی به ستاد مرکزی سپاه اطلاع داد صبح امروز ۳۰۵ نفر از نیروهای بسیجی و سپاهی این منطقه برای عزیمت به جبهه جنوب به طرف تهران حرکت کردند.^(۴) پیرو این خبر، مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه در تلفن‌گرمی به مدیریت راه‌آهن تقاضا کرد تا درخصوص انتقال این گروه از تهران به اهواز در بعدازظهر روز جاری اقدام شود.^(۵) همچنین، واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه امروز در نامه‌ای به هواپیمایی جمهوری اسلامی، تقاضا کرد تا برای ترابری ۳۵۰ نفر از شیراز (منطقه ۹ سپاه) به مقصد امیدیه اقدام کند.^(۶)

۸۰۶

عناصر گروه‌های ضدانقلاب کومه‌له و دمکرات در حملات خود در مناطق سقز و سنندج ناکام ماندند. یکی از سران کومه‌له نیز در بانه تسلیم شد. به گزارش شهربانی سقز، ساعت ۱۰ صبح امروز عناصر گروه کومه‌له به نیروهای تأمین جاده در منطقه روستای جونیان از توابع این شهرستان حمله کرده و پس از نیم‌ساعت درگیری که به مجروح شدن ۳ سرباز ژاندارمری انجامید، از صحنه درگیری گریختند.^(۷) روزنامه /اطلاعات نیز در شماره امروز خود نوشت: «به‌موجب گزارش رسیده، ۴ تن از برادران جهاد سازندگی که از کمیته آب‌رسانی [در یکی از مناطق حومه سنندج] باز می‌گشتند، توسط افراد حزب منحلہ دمکرات به گروگان گرفته شدند. بنا بر این گزارش، مردم منطقه که شاهد ماجرا بودند، دست به مقاومت زده و از ادامه کار ضدانقلابیون جلوگیری کردند که در نتیجه این ۴ تن به کمک اهالی آزاد شده و ضدانقلابیون متواری شدند.»^(۸) همچنین، روزنامه جمهوری اسلامی از تسلیم شدن یکی از مسئولان تشکیلات درون‌شهری کومه‌له به سپاه پاسداران بانه در روز جاری خبر داد و افزود: وی ضمن اعلام انزجار خود از این گروه ضدانقلاب، تقاضای امان‌نامه کرد.^(۹)

۸۰۷

حکومت عراق با ضدانقلابیون مناطق غرب ایران در زمینه آموزش و اعزام نیرو همکاری می‌کند. گزارش امروز رکن ۲ (اطلاعات) ژاندارمری حاکی است: به دنبال سفر ۲ نماینده عبدالرحمن قاسملو رهبر حزب منحلہ دمکرات کردستان ایران از پاریس به عراق و درخواست کمک از سران نظامی این کشور، شنیده شده که قرار است یکی از وابستگان حزب بعث عراق به نام محمد حاج محمود پنجوینی به همراه ۷۰۰ نفر به نیروهای قاسملو بپیوندند.^(۱۰)

رکن ۲ تیپ ۳ زرهی لشکر ۸۱ باختران (کرمانشاه) نیز امروز به نقل از قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در غرب کشور خبر داد: اخیراً تعدادی از نیروهای ضدانقلاب که دوره‌های نظامی خود را در عراق به پایان رسانده‌اند، به استان‌های کردستان و باختران وارد شده‌اند.^(۱۱)

۸۰۸

ارتش رژیم صهیونیستی که فلسطینی‌ها و سایر گروه‌های مبارز را در غرب بیروت محاصره کرده است، مواضع آنها را در دیگر نقاط جنوب لبنان هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد. در این حال، فرستاده امریکا نیز پس از مذاکره با مقامات رژیم صهیونیستی و لبنان آتش بس موقت میان طرفین را خواستار شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، ظهر امروز ناوچه‌ها و توپخانه‌های ارتش رژیم صهیونیستی مناطق حی السلام، الرملی العالی و برج البراجنه را از دریا و زمین به طور متناوب گلوله باران کردند. در مقابل، توپخانه نیروهای مشترک فلسطینی و لبنانی مواضع صهیونیست‌ها را زیر آتش خود قرار دادند.^(۱۲)

خبرگزاری یونایتدپرس نیز از بیروت گزارش داد: فیلیپ حبیب فرستاده ویژه رونالد ریگان رئیس جمهور امریکا، پس از گفت‌وگو با مقامات اسرائیل و لبنان امروز یک آتش بس ۴۸ ساعته را میان طرف‌های درگیر در لبنان اعلام کرد. در همین حال، خبرگزاری فرانسه به نقل از مطبوعات رژیم اشغالگر قدس، هدف از این آتش بس را که از ظهر فردا آغاز می‌شود، متقاعد کردن فلسطینی‌ها به تسلیم سلاح‌های خود به ارتش لبنان و خروج رهبران سازمان آزادی بخش فلسطین از بیروت اعلام کرد.^(۱۳)

۸۰۹

پس از گذشت یک هفته از سفر اولین هیئت سیاسی - نظامی ایران به سوریه، امروز دومین هیئت ایرانی وارد دمشق شد.

بعد از ظهر امروز علی اکبر ولایتی و سرهنگ محمد سلیمی وزیران امور خارجه و دفاع ایران در رأس یک هیئت سیاسی - نظامی وارد دمشق شدند و مورد استقبال چند تن از مقامات بلندپایه

سوری قرار گرفتند. سپس، ژنرال مصطفی طلاس وزیر دفاع سوریه، به محل اقامت هیئت ایرانی رفت و با سرهنگ سلیمی دیدار و گفت‌وگو کرد. ولایتی نیز در همین محل با حسین موسوی (ابوهشام) سخنگو و معاون جنبش امل لبنان، درباره اوضاع لبنان گفت‌وگو کرد. در این دیدار، حجت‌الاسلام علی اکبر محتشمی‌پور سفیر ایران در دمشق و احمد متوسلیان فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) سپاه پاسداران نیز حضور داشتند.^(۱۴)

۸۱۰

امروز رئیس‌جمهور در مراسم پایان دوره آموزشی گروهی از نیروهای سپاه پاسداران در سخنانی ضمن تأکید بر دفاع از اسلام در هر نقطه از جهان گفت امروز بر همه مسلمانان واجب و لازم است که با صرف‌نظر کردن از اختلافات فکری، سیاسی و عقیدتی در مقابل رژیم اسرائیل غاصب بایستند و این ریشه فساد و غده سرطانی را از منطقه بیرون کنند.

پیش از ظهر امروز، آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، به اتفاق عبدالسلام جلود نخست‌وزیر لیبی، به پادگان امام حسین^(ع) تهران رفت و در مراسم پایان بیست و چهارمین دوره آموزشی نیروهای سپاه پاسداران شرکت کرد. در این مراسم که با تلاوت آیاتی از قرآن مجید آغاز شد، سرتیپ قاسم‌علی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش، سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع، ناخدا بهرام افضلی فرمانده نیروی دریایی، غلامرضا آقازاده وزیر مشاور در امور اجرایی، رئیس شهربانی کل کشور، فرمانده ژاندارمری کل کشور، علی شمخانی قائم‌مقام فرمانده کل سپاه، و جمعی از فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران حضور داشتند. ابتدا، داود کریمی فرمانده سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران) از آموزش نیروهای پاسدار در پادگان امام حسین^(ع) گزارش داد. سپس، رئیس‌جمهور در سخنانی با اشاره به پیروزی‌های رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ با ارتش بعث عراق و ضمن تأکید بر لزوم فراگیری و توسعه هرچه بیشتر آموزش‌های نظامی، سیاسی و عقیدتی گفت: «مجموعه شما برادران مجموعه‌ای درست و کامل و ابعاد آن متناسب است؛ ولی این ابعاد باید رشد یافته و گسترده‌تر شود.»

آیت‌الله خامنه‌ای آن‌گاه به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان اشاره کرد و افزود: «اگر ما در این منطقه تنها هم بودیم، برای مقابله با رژیم

حضور آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور در مراسم پایان دوره آموزشی گروهی از نیروهای سپاه پاسداران در پادگان امام حسین^(ع) تهران

صهیونیستی به خود تردیدی راه نمی‌دادیم. ولی ما تنها نیستیم و دول مترقی از جمله الجزایر، لیبی و سوریه از نظر اهداف استراتژیکی در کنار و همراه جمهوری اسلامی ایران هستند.» وی اضافه کرد: «آقای عبدالسلام جلود ضمن اعلام همراهی و همگامی دولت متبوع خود با جمهوری اسلامی ایران، جهت مبارزه با رژیم غاصب صهیونیستی به ما دلگرمی داده و به ما نیز قول نهایت همکاری جهت مقابله با صهیونیست‌ها در جنوب لبنان را داده است، ولی باین وجود در سراسر عالم صدها میلیون مسلمان در کنار ما و هم جهت با هدف‌های اسلامی و مقدس ما هستند.»

رئیس‌جمهور در ادامه سخنان خود گفت: «جبهه‌ای که در خوزستان و غرب ایران علیه انقلاب اسلامی باز شده، با جنوب لبنان یکسان است و هر کشور اسلامی چون خانه اسلام است، خانه ما نیز محسوب می‌شود و ما مصمم هستیم که از اسلام در هر نقطه از جهان دفاع کنیم. ... ما از پیشرفت انقلاب خود باز نخواهیم ایستاد و ترسی هم از مبارزه با دشمنان انقلاب اسلامی نداریم و از بسیج نیروهای جهانی علیه خود نمی‌هراسیم و دنیا بداند که تهدید استکبار جهانی امریکا و مزدورانش در منطقه بر ما اثری ندارد و ما از اصول انقلاب مقدس اسلامی بر نخواهیم گشت ... اگر ارتجاع فکر می‌کند که با تهدید ما و ورود امریکا در معرکه می‌تواند ما را به عقب‌نشینی وادارد، اشتباه کرده است. ما با توکل به خدا و اتکا به ملت خود و دوستی ملت‌ها و دولت‌های مترقی شک نداریم که بر همه توطئه‌های جهانی فائق خواهیم آمد.»

آیت‌الله خامنه‌ای گفت: «ممکن نبود انقلاب اسلامی در منطقه باشد و اسرائیل سگ زنجیری امریکا هم باشد و این‌طور باهم درگیر نشوند. اسرائیل غاصب با حمله به لبنان این نبرد را نزدیک و به جلو انداخت و به عقیده ما اسرائیل با این تجاوز در دام افتاده است. ما عزم راسخ داریم که در لبنان بجنگیم و تصمیم گرفتیم که با همه نیروهای رزمنده در لبنان که علیه اسرائیل غاصب قصد جنگ دارند همکاری کنیم؛ از جمله نیروهای سوری، فلسطینی، لبنانی و هر کس دیگر. و ما اعلام می‌کنیم جنگیدن علیه اسرائیل امروز یک وظیفه همگانی برای ملت‌های مسلمان است. لذا ما از داوطلبان ملت‌های مسلمان دعوت می‌کنیم که در کنار ما قرار گیرند و ما امکانات آموزش‌های نظامی را در اختیار آنها قرار خواهیم داد و از همه مسلمانان دعوت می‌کنیم به این میدان شرف و افتخار داخل شوند. ... امروز بر همه مسلمانان واجب و لازم است که با صرف‌نظر کردن از اختلافات فکری، سیاسی و عقیدتی، در مقابل اسرائیل غاصب بایستند و این ریشه فساد و غده سرطانی را از منطقه بیرون کنند.»

رئیس‌جمهور در پایان سخنان خود تأکید کرد: «شما پاسداران اسلام بدانید که پیشروان و طایفه‌داران این نبرد خواهید بود. به خود مژده شرکت در این جهاد را بدهید و خود را آماده کنید و بدانید تداوم آمادگی شما یک تکلیف است.»

آیت‌الله خامنه‌ای سپس از فرماندهان و مربیان آموزشی سپاه پاسداران تشکر کرد و بار دیگر لزوم توسعه آموزش‌های نظامی، سیاسی و عقیدتی را یادآور شد.^(۱۵)

۸۱۱

نخست‌وزیر لیبی در دیدار با رئیس‌جمهور، بر حمایت این کشور از انقلاب اسلامی ایران تأکید کرد. آیت‌الله خامنه‌ای نیز لیبی را متحد ایران دانست.

عبدالسلام جلود نخست‌وزیر لیبی، در ششمین روز حضور خود در ایران صبح امروز با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور دیدار کرد. در این دیدار که علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، غلامرضا آقازاده وزیر مشاور در امور اجرایی و سعد مجبر دبیر کمیته مردمی لیبی در تهران نیز حضور داشتند، عبدالسلام جلود ضمن پشتیبانی از انقلاب اسلامی ایران گفت: «اگر انقلاب اسلامی و یا آزادی شما مورد تهدید قرار گیرد، کشور لیبی به هیچ وجه یک تماشاگر نخواهد بود.» وی سپس به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان اشاره کرد و گفت: «حمله اخیر صهیونیست‌ها به لبنان که حامی آن امپریالیسم امریکا و مرتجعان و مزدوران وابسته به آن هستند، هدفی جز نابودی انقلاب اسلامی و مسئله فلسطین ندارد و دولت لیبی آزادسازی فلسطین را وظیفه اول خود و کشورهای اسلامی می‌داند.» عبدالسلام جلود با بیان اینکه «آزادسازی فلسطین به مردمی پابره‌نه از ایران و لیبی و همه کشورهای اسلامی که با مجاهدت‌ها و آزادی‌طلبی‌های خود فلسطین را آزاد کنند، احتیاج دارد»، اضافه کرد: «عقیده ما این است که پیروزی بر رژیم بعث عراق و صدام و پیروزی بر طاغوت‌ها از مسئله فلسطین مهم‌تر است و این نیز خود عمل در راه آزادسازی فلسطین است. ما فکر می‌کنیم سقوط صدام و رژیم بعثی عراق به دست یک نیروی اسلامی برخاسته از مردم، عملی است که نه تنها به ایران، بلکه به لیبی، فلسطین و سوریه و همه اعراب ارتباط دارد.»

پس از آن، آیت‌الله خامنه‌ای ضمن اشاره به انقلاب لیبی و جهت‌گیری‌های دولت لیبی گفت: «روزی که انقلاب اسلامی ما پیروز شد، ما یکی از متحدانی را که سراغ داشتیم، شما بودید. شما

یک لحظه با شاه [سابق ایران]

کنار نیامدید و یک لحظه برای شناسایی انقلاب ما زمان را تلف نکردید. ما با این روحیه و با این احساس همواره شما را شناخته‌ایم و امروز هم شناسایی ما از شما این چنین است.» رئیس‌جمهور سپس با اشاره به حمله رژیم اشغالگر قدس به لبنان گفت:

«اگر این نیروهایی که از کشور ایران به جبهه‌های جنگ با رژیم

دیدار عبدالسلام جلود نخست‌وزیر لیبی با آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور

صهیونیستی در لبنان رفته‌اند، با نیروهای شما همراه شوند، چیزی کم نخواهند داشت.» وی در ادامه سخنان خود گفت: «ما در مقابل دولت‌های مرتجع منطقه هرگز با محافظه‌کاری عمل نکردیم و احساسات خود را نسبت به مراکز ارتجاعی در منطقه پوشیده نداشته‌ایم. ما در مورد روی کار آمدن فهد [در عربستان سعودی] هیچ‌گونه احساس خرسندی نکردیم و حتی به عرف معمول دیپلماسی [در ارسال پیام تبریک] نیز گردن ننهادیم. ما همیشه با صدق و صفا با دوستان و دشمنان خود عمل کردیم و ان شاء الله در آینده نیز خواهیم کرد.»^(۱۶)

۸۱۲

مدیران سازمان اوقاف برای بررسی و هماهنگی بازسازی مساجد و اماکن متبرکه مناطق جنگی گرد هم آمدند. نخست‌وزیر در سخنانی در این گردهمایی با اشاره به وسعت ویرانی مناطق جنگی، بر نقش مؤثر مردم در بازسازی این مناطق تأکید کرد و افزایش تبلیغ برای بسیج نیروهای مردمی در این خصوص را خواستار شد.

صبح امروز گردهمایی سه‌روزه مدیران و مسئولان سازمان اوقاف به منظور بررسی و هماهنگی امور اوقاف در بازسازی مساجد و اماکن متبرکه مناطق جنگی گشایش یافت. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: در جلسه افتتاحیه این گردهمایی که میرحسین موسوی نخست‌وزیر، حضور داشت، ابتدا اعتمادیان سرپرست سازمان اوقاف، از عملکرد این سازمان گزارش داد و سپس نخست‌وزیر در سخنانی از اقدام جدید سازمان اوقاف برای بازسازی مساجد و اماکن متبرکه استقبال کرد و آن را گامی مؤثر در سرنوشت مردم مسلمان ایران دانست. وی با اشاره به وسعت زیاد مناطق ویران‌شده بر اثر تجاوز ارتش بعث عراق تأکید کرد دولت بدون کمک مردم قادر نخواهد بود این مناطق را بازسازی کند. موسوی گفت: «با عظمت انقلاب اسلامی اصولاً هیچ کار این انقلاب به‌تنهایی از دست دولت برنمی‌آید و این مردم بودند که با تلاش مخلصانه‌شان در جهت سازندگی انقلاب پیشرو بودند و دولت تنها به‌عنوان یک خدمتگذار مسئول ناظر عملکردها بود.»

نخست‌وزیر با اشاره به نقش مؤثر مردم و استقبال آنان در بازسازی مناطق جنگی، بر تبلیغات بیشتر برای بسیج نیروهای مردمی در این خصوص تأکید کرد و گفت: «بازسازی مناطق جنگی مهم‌تر از آن چیزی است که در تصور است و به همین دلیل با جدیت بیشتری باید به آن توجه کرد.»

میرحسین موسوی از مدیران و مسئولان سازمان اوقاف خواست تا در پایان این گردهمایی با تهیه طرح‌ها و امکانات مقدماتی با پشتکار و جدیت بیشتر بازسازی مناطق جنگی را آغاز کنند و نگاه مثبت مردم به این سازمان را وسعت بخشند.^(۱۷)

۸۱۳

بعد از ظهر امروز مجلس گرامیداشت یاد شهیدان عملیات بیت المقدس از سوی بنیاد شهید و سپاه پاسداران و با شرکت ائمه مختلف مردم، خانواده های شهیدان، جانبازان و نیروهای مسلح در مدرسه عالی شهید مطهری تهران برگزار شد.

خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: در این مراسم که آیت الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، حجج الاسلام مهدی کروی و محمد امامی کاشانی رئیس بنیاد شهید و امام جمعه موقت تهران و سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد رئیس ستاد مشترک ارتش نیز حضور داشتند، پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید و نوحه سرایی، آیت الله موسوی اردبیلی در سخنانی به توصیف مقام شهید پرداخت و گفت: «ما می دانیم که از نظر منطق اسلام شهادت بالاترین عملی است که از یک فرد متعهد مسلمان سر می زند. شهادت واحد سنجش است و با خون شهید، هر مقام والا و عمل ارجمندی اندازه گیری می شود و شهادت افتخار راه و مذهب ماست.»

رئیس دیوان عالی کشور در بخشی دیگر از سخنان خود در مقایسه چگونگی برخورد دشمنان اسلام و انقلاب اسلامی در گذشته و حال گفت: «دنیا برخلاف گذشته، امروز نه تنها انقلاب ما و امت ما را به عنوان یک واقعیت شناخته، بلکه ایران را به عنوان یک قدرت و یک خطر در مقابل ابر قدرت ها مطرح می کند.»^(۱۸)

۸۱۴

وزیر امور خارجه به سؤال نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی درباره پناهندگی سیاسی چند دیپلمات ایرانی به کشورهای خارجی پاسخ داد.

در جلسه علنی صبح امروز مجلس شورای اسلامی حجت الاسلام صادق خلخالی نماینده مردم قم در حضور علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، سؤال خود را درباره پناهندگی تعدادی از دیپلمات های ایرانی در چند کشور خارجی مطرح کرد. وی با تأکید بر اینکه در این سؤال به نحوه فعالیت وزارت امور خارجه اعتراض دارد نه به شخص وزیر، از ۱۴ دیپلماتی نام برد که در کشورهای ایتالیا، اتریش، انگلستان، هلند، آلمان، یونان، لبنان، امارات متحده عربی، عربستان سعودی، یمن شمالی و چین تقاضای پناهندگی کرده اند. خلخالی سپس گفت: «اینها را من می خواهم بگویم که در وزارت امور خارجه چه دستی در کار است؛ آیا همان خط لیبرال ها باز کار می کند که آقای ولایتی خبر ندارند؟!»

علی اکبر ولایتی در پاسخ گفت: «...تعداد زیادی از افرادی که حضرت عالی نام بردید حداقل در زمان ما نبوده است که اینها پناهنده شده اند؛ و به علاوه به فرض اینکه در زمان تصدی بنده بوده است، باید عرض کنم که برای جلوگیری از پناهندگی سیاسی، وزارت امور خارجه اختیار

چندانی ندارد؛ به واسطه اینکه افرادی که در سفارتخانه‌های ما در خارج از کشور هستند، از حوزه قضایی ما خارج هستند و ضابطین ما در آنجا هیچ نفوذی ندارند و برطبق قوانین بین‌المللی هر فردی حق دارد تقاضای پناهندگی بکند و هر کشوری حق دارد که به تقاضای پناهندگان پاسخ مثبت یا منفی بدهد. حالا از این حق یا ناحق پذیرفته شده در عرف بین‌المللی به عنوان یک شانتاژ سیاسی در دنیا استفاده می‌کنند و این هم یک امر بدیعی نیست؛ به خصوص بعد از انقلاب. بعد از هر انقلابی یکی از پدیده‌ها، پدیده پناهندگی سیاسی است که عمدتاً در بین افرادی که وابستگان رژیم سابق بوده‌اند و یا کسانی که حکومت جدیدی که به وجود آمده است، مورد نظرشان نیست و منطبق بر آن تصورات اولیه‌شان نیست. ... مضافاً اینکه کشور ما یک کشوری است که حکومت ما خودش را ملزم می‌داند که حتماً در اینجا تقیدات و محدودیت‌های اسلامی برای جلوگیری از فساد و افسارگسیختگی را اعمال بکند. در بسیاری از کشورها، به خصوص کشورهای غربی که ملجأ این پناهنده‌هاست، آنجا انگیزه برای پناهنده شدن زیاد است. جذبه‌های شیطانی و نفسانی و به خصوص سازمان‌های جاسوسی روی این قضیه خیلی کار می‌کنند.»

وزیر امور خارجه پس از تشریح نحوه گزینش دیپلمات‌ها ادامه داد: «اینها موقعی که به خارج از کشور می‌روند تلاش می‌شود که آدم‌های متعهدی را بفرستیم. اما موقعی که رفتند، همان‌طوری که عرض کردم از حوزه قضایی ما خارج می‌شوند و در آنجا مجال‌هایی وجود دارد و میدانی وجود دارد که همه‌کس در مقابل این مجال‌ها و میداين و امکاناتی که دشمنان ما به آنها عرضه می‌کنند، شاید نتواند مقاومت بکند.» وی اضافه کرد: «در حال حاضر ما در بیش از ۸۶ نمایندگی به یقین می‌توانیم خدمت شما عرض بکنیم که در رأس حدود ۷۰ نمایندگی ما افراد متعهد و مورد اعتمادی هستند که حدود ۵۰ نفر از اینها در همین چند ماه اخیر انتخاب شده‌اند و با وجود همه مشکلاتی که داشته‌ایم، در عرض همین چند ماه اخیر حدود ۴۰۰ نفر را در وزارت خارجه انتخاب کرده‌ایم و عمدتاً در خارج از کشور به کار مشغول داشتیم. با این حال، ما تلاش می‌کنیم که افراد ضدانقلاب و مخالف انقلاب شناخته بشوند. ... ما موارد زیادی داشتیم که کارداری را خواستیم برای کار دیگری یعنی درحقیقت یک نوع فریب مشروع دادیم گفتیم بیایید سمیناری داریم، آمدند صبح اینجا بودند، شب هم [زندان] اوین. این خبر موقعی که پخش می‌شود دیگری را که می‌خواهیم حتماً نمی‌آید. ما باید چه بکنیم؟»

ولایتی در پایان سخنانش تأکید کرد: «اینها پناهنده نیستند، اینها فراری هستند. اینها احساس خطر می‌کنند، فرار می‌کنند می‌روند؛ نگویند پناهنده.»

پس از سخنان وزیر امور خارجه، حجت‌الاسلام خلخالی گفت: «من گمان نمی‌کنم اکثر آقایان، از توضیحاتی که آقای دکتر ولایتی دادند قانع شده باشند و لذا بنده هم قانع نشدم. روی این جهت این پرونده را من خواهش می‌کنم طبق موازین به کمیسیون مربوطه ارجاع کند.»^(۱۹)

۸۱۵

رؤسای جمهور عراق و رومانی در پایان مذاکرات خود در بغداد، با صدور بیانیه مشترکی بر توسعه روابط دوجانبه در تمام زمینه‌ها و حل و فصل فوری خصومت‌های نظامی از راه مذاکره تأکید کردند. در پایان مذاکرات صدام حسین و نیکلای چائوشسکو رئیس‌جمهور رومانی، که از روز گذشته در بغداد به سر می‌برد، امروز دو کشور با صدور بیانیه‌ای مشترک علاوه بر توسعه روابط دوجانبه در تمامی زمینه‌ها به‌ویژه اقتصادی، توقف فوری خصومت‌های نظامی و حل و فصل آنها از طریق مذاکره را خواستار شدند. خبرگزاری جمهوری اسلامی از بلگراد، ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: «رئیس‌جمهور رومانی در طول گفت‌وگوهای دوروزه خود با رئیس رژیم عراق چندین بار روابط دوستانه شخصی خود با صدام را مورد تأکید قرار داد. چائوشسکو همچنین نسبت به موفقیت کنفرانس غیرمتعهدان در بغداد ابراز امیدواری کرد.»^(۳۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۷

۱. سند شماره ۳۱۴۰۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی به اطلاعات عملیات قرارگاه امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۴-۶.
۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۰، ۱۳۶۱/۳/۲۸، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۴. سند شماره ۶۶۱۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اعزام منطقه ۳ به اعزام نیروی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۵. سند شماره ۶۶۱۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام سناد مرکزی سپاه به مدیریت راه‌آهن، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۶. سند شماره ۶۶۱۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه (طرح و برنامه عملیات) به هواپیمایی جمهوری اسلامی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۷. سند شماره ۳۴۳۸۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۴/۱.
۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۷، ص ۲.
۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۲.
۱۰. سند شماره ۱۳۲۱۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاجا به وزارت کشور، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۱۱. سند شماره ۲۷۶۰۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ تیپ ۳ زرهی به فرماندهی سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۴۸، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۳. همان، ص ۶۰، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۲۶-۲۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۳.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۸۹، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۲۰-۱۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۷.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۰، ۱۳۶۱/۳/۲۸، صص ۳۳ و ۳۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۹. مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، روزنامه رسمی شماره ۱۰۸۷۸، جلسه ۳۲۴، ۱۳۶۱/۳/۲۷، صص ۳۱-۲۹.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۲، بلگراد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.

روزشمار جنگ

جمعه

۲۸ خرداد ۱۳۶۱

۲۵ شعبان ۱۴۰۲

۱۸ ژوئن ۱۹۸۲

۸۱۶

ارتش عراق که همچنان به تقویت و تحکیم مواضع دفاعی خود در مبادی وصولی به منطقه شرق بصره مشغول است، امروز نیز آبادان را زیر آتش توپخانه قرار داد.

رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، در گزارش امروز خود با اعلام اینکه «دشمن مشغول تحکیم و تثبیت مواضع پدافندی خود در سراسر جبهه جنوب بوده و به تهیه و تکمیل و آرایش مواضع جدید در پشت نوار مرزی اقدام کرده است»، اضافه کرد: «دشمن در امتداد نوار مرز از شلمچه تا کوشک و طلائیه قدیم، در جلوی خط تماس اقدام به کاشتن مین و نصب سیم خاردار کرده است.»^(۱)

رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی ارتش که مواضع دفاعی شرق نوار مرزی در محدوده پاسگاه کیلومتر ۲۵ (شمال شلمچه) را در اختیار دارد، نیز در گزارش امروز خود از ایجاد استحکاماتی چون میدین مین و سیم خاردار و کانال در مواضع دفاعی نیروهای عراقی خبر داد و اعلام کرد: «دشمن، نیروهای خود را در پشت نوار مرزی در سه رده به ترتیب: رده یکم، نفرات پیاده و تیراندازان و آر.پی.جی ۷ و تیربار؛ رده دوم، نفربرها و سلاح‌های ضدتانک در پشت یک خاکریز بلند و رده سوم، نیروی زرهی مستقر کرده است.»^(۲)

همچنین، شهربانی استان خوزستان در گزارشی به استانداری این استان، از حملات توپخانه‌ای امروز ارتش عراق به شهر آبادان خبر داد و افزود در این حملات چند منزل مسکونی و ساختمان اورژانس بیمارستان شرکت نفت تخریب و ۱۹ نفر مجروح شدند.^(۳)

۸۱۷

حملات امروز عناصر گروه‌های مسلح ضدانقلاب به یک خودروی مسافربری در اشنویه و دو پایگاه نیروهای تأمین در سقز دفع شد و در بانه نیز ۳ عضو این گروه‌ها تسلیم شدند.

به گزارش فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز)، امروز عناصر حزب منحل دموکرات کردستان به یک اتوبوس مسافربری در منطقه اشنویه حمله کردند که بی درنگ با مقابله ۴ تن از پیشمرگان مسلمان کرد مواجه شدند. در این درگیری ۲ تن از مهاجمان کشته و ۳ تن از پیشمرگان مجروح شدند. در این گزارش به نقل از سپاه پاسداران ارومیه نیز اضافه شده است که امروز یک مین ضد نفر و یک مین ضدتانک تعبیه شده توسط ضدانقلابیون در جاده پاسگاه ژاندارمری جبرئیل آباد کشف و خنثی شدند.^(۴)

همچنین، رکن ۳ (عملیات) ناحیه ژاندارمری کردستان به نقل از هنگ ژاندارمری سقز گزارش داد که در ساعت ۲۲ امروز مهاجمان مسلح به نیروهای مستقر در پایگاه سهراهی بیجار و پایگاه کوله وزاغه حمله کرده و با آنها درگیر شدند. این درگیری پس از حدود سه ساعت بدون نتیجه و با متواری شدن مهاجمان پایان یافت.^(۵)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز از سنندج گزارش داد که امروز ۳ تن از عناصر گروه‌های ضدانقلاب دموکرات و کومه‌له در بانه تسلیم نیروهای پاسدار شده و تقاضای امان‌نامه کردند.^(۶)

۸۱۸

امروز سپاه پاسداران گروهی از نیروهای خود را به جبهه جنوب و گروهی دیگر (سومین گروه) را به سوریه اعزام کرد.

به گزارش واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز)، امروز ۱۰۷۴ بسیجی آموزش دیده همراه با ۳۷ پاسدار، از شیراز به جبهه جنوب اعزام شدند.^(۷)

رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در تلفن‌گرمی به معاونت سیاسی وزارت امور خارجه، از پرواز یک هواپیمای نیروی هوایی حامل نیرو و تجهیزات سپاه پاسداران در ساعت ۰۱:۴۵ بامداد امروز از فرودگاه مهرآباد تهران به مقصد فرودگاه دمشق خبر داد و تقاضا کرد باتوجه به تهدید احتمالی رژیم صهیونیستی، اقدام لازم درخصوص تأمین امنیت پروازهای اعزامی به آسمان سوریه به عمل آید.^(۸)

۸۱۹

به دنبال درخواست روز گذشته فرستاده امریکا، آتش‌بس موقت در لبنان از ظهر امروز اجرا شد. یکی از رهبران فلسطینی با اعلام اینکه فرستاده امریکا همچنین خواسته است فلسطینی‌ها سلاح‌هایشان را تحویل دهند و رهبران خود را به خارج از بیروت بفرستند، این خواسته را رد کرد. وزیر دفاع رژیم صهیونیستی نیز گفت اکنون موقعیت برای توافق سیاسی در لبنان فراهم شده است. در همین حال، رادیو بی‌بی‌سی هم اعلام کرد اسرائیل قصد دارد از ادامه حیات سازمان آزادی‌بخش فلسطین جلوگیری کند.

رادیو بیروت با اعلام اینکه صبح امروز نظامیان رژیم صهیونیستی اردوگاه فلسطینی صبرا در حومه بیروت و یک موضع فلسطینی‌ها در جنوب این شهر را از زمین و دریا به توپ بستند، اضافه کرد حملات اسرائیل از ظهر امروز قطع شد.^(۹)

صلاح خلف از رهبران سازمان آزادی‌بخش فلسطین نیز امروز گفت: «فیلیپ حبیب فرستاده ویژه امریکا، از فلسطینی‌ها خواسته است سلاح‌های خود را تحویل دهند و در اردوگاه‌ها باقی بمانند، رهبران خود را زیر حمایت اسرائیل به خارج از بیروت بفرستند و پرچمی سفید به علامت صلح برافرازند.» صلاح خلف اضافه کرد: «ما، پایگاه‌های ما، کادرها و رهبری انقلاب فلسطین این پیشنهادها را رد می‌کنیم و اگر لازم باشد به‌تنهایی در اردوگاه‌هایمان خواهیم جنگید تا دنیا بداند که هیچ‌کس نمی‌تواند این انقلاب را به میل و اراده خود خلع سلاح کند.»^(۱۰)

همچنین، رادیو اسرائیل از ادامه فعالیت‌های سیاسی در بیروت در روز جاری خبر داد و گفت: «فیلیپ حبیب فرستاده ویژه امریکا با کمال شمعون رئیس‌جمهور سابق لبنان، که اکنون از رهبران مسیحیان این کشور به شمار می‌رود، دیدار کرد. صائب سلام نخست‌وزیر اسبق لبنان نیز به‌طور جداگانه با فیلیپ حبیب و یاسر عرفات گفت‌وگو کرد. منابع موثق در بیروت هم گزارش دادند که گروه رهبری جدید برای سازمان به‌اصطلاح آزادی فلسطین در دمشق پا می‌گیرد. این گروه تازه در نظر دارد جای کمیته اجرایی سازمان به‌اصطلاح آزادی فلسطین به ریاست یاسر عرفات را بگیرد.» رادیو اسرائیل ادامه داد: «آریل شارون وزیر دفاع اسرائیل، عصر امروز در یک مصاحبه تلویزیونی گفت مقامات واشنگتن اکنون می‌دانند که موقعیتی برای توافق سیاسی در لبنان به وجود آمده است. وی اضافه کرد فقط یک نیروی چندملیتی قوی با شرکت ایالات متحده این امکان را به وجود می‌آورد که لبنانی‌ها بتوانند دولت قوی تشکیل دهند که در مقابل خرابکاران ایستادگی کند.»^(۱۱)

از سوی دیگر، الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا نیز امروز پیش از ملاقات با مناخیم بگین نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی، گفت: «ریگان [رئیس‌جمهور امریکا] موضوع شرکت امریکا در تشکیل نیروهای پاسدار صلح در لبنان را در صورت مؤثر بودن آن جدا مورد بررسی قرار خواهد داد.»^(۱۲)

رادیو بی‌بی‌سی هم با اعلام اینکه امروز درگیری عمده‌ای صورت نگرفته و اسرائیل درخواست آتش‌بس فیلیپ حبیب را پذیرفته است،^(۱۳) گفت: «دولت اسرائیل از حدود ۶ هزار فلسطینی که در غرب بیروت هستند، خواسته است که خود را تسلیم کنند و یا با عواقب ناشی از عدم تسلیم مواجه شوند. سازمان آزادی‌بخش فلسطین اولتیماتوم اسرائیلی‌ها را قویاً رد کرده است؛ کمااینکه به‌خوبی آگاه است که شانس زیادی برای جان سالم به‌دربردن از حملات تمام‌عیار اسرائیلی‌ها و همدستان مسیحی آنها ندارد. اسرائیلی‌ها فعلاً از چنین حمله‌ای خودداری می‌کنند. البته نه به این دلیل که از انتقاد بین‌المللی و یا احتمال تحریم‌های امریکا علیه خود هراسی داشته باشند،

بلکه به این دلیل که تلفات اسرائیل می‌تواند به‌طور غیرقابل قبولی سنگین باشد. قصد اسرائیلی‌ها کاملاً روشن است. آنها با انهدام بنیان چریک‌های فلسطینی در جنوب لبنان و اسیر کردن هزاران فلسطینی، اکنون مصمم هستند کاری کنند که سازمان آزادی‌بخش فلسطین دیگر نتواند به‌عنوان یک نیروی نظامی خود را ترمیم کند و یا به‌عنوان یک سازمان سیاسی که اسرائیل ممکن است روزی به معامله با آن مجبور شود، ادامه حیات دهد.^(۱۴)

۸۲۰

جناح‌های اسلامی لبنان ضمن اعلام مخالفت با روش‌های تسلیم‌طلبانه در برابر تجاوز صهیونیست‌ها، واحدهایی به نام سپاه پاسداران لبنان را تشکیل دادند. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت ضمن اعلام این خبر گزارش داد این واحدها که تاکنون جمعی کثیر از رزمندگان در بیروت غربی را در خود جای داده است، با الهام از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و به‌منظور افزایش روحیه مقاومت و پایداری در رزمندگان، تشکیل و به این نام موسوم شده است.^(۱۵)

۸۲۱

اعضای هیئت ایرانی که از روز گذشته در سوریه به سر می‌برند، امروز با مقامات بلندپایه این کشور دیدار و گفت‌وگو کردند. سفیر ایران در دمشق نیز به بیروت رفت و با رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین ملاقات کرد.

ساعت ۹ صبح امروز به وقت دمشق، هیئت سیاسی نظامی ایران به سرپرستی علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه و سرهنگ سلیمی وزیر دفاع، با عبدالحلیم خدام و ژنرال مصطفی طلاس وزرای امور خارجه و دفاع سوریه در محل وزارت امور خارجه این کشور دیدار کرد.^(۱۶) هیئت ایرانی سپس به کاخ ریاست‌جمهوری سوریه رفت و با حافظ اسد رئیس‌جمهور این کشور دیدار و درباره اوضاع منطقه و تحولات جاری در لبنان گفت‌وگو کرد.^(۱۷)

همچنین، بعدازظهر امروز حجت‌الاسلام محتشمی‌پور سفیر ایران در دمشق، به تقاضای یاسر عرفات رئیس‌سازمان آزادی‌بخش فلسطین، با وی در بیروت ملاقات کرد. سفارت ایران در بیروت در گزارشی ضمن اعلام این خبر اضافه کرد: در این دیدار، محتشمی‌پور ضمن بیان سخنانی درخصوص ممانعت ترکیه از عبور زمینی نیروهای ایرانی از آن کشور و مخالفت ایران با هرگونه آتش‌بس با رژیم اشغالگر قدس، از عرفات دعوت کرد تا در جلسه‌ای در دمشق شرکت کند. عرفات نیز با اشاره به بسته‌بودن راه‌های ارتباطی بیروت، برای حضور نیافتن خود در دمشق عذرخواهی کرد و گفت: «ابوعمار را می‌فرستم.» عرفات سپس خطاب به محتشمی‌پور گفت: «شما در این جنگ خیلی زحمت کشیده‌اید و هرگز چنین همکاری‌ای از [جنبش] امل ندیده

بودیم. در صور و صیدا و نبطیه و دامور قهرمانانه جنگیدند و هنوز در بیروت پیکار می‌کنند. این رابطه را از تلاش همه‌جانبه شما داریم.» وی اضافه کرد: «شما مسئله ممانعت ترکیه را مطرح کردید درحالی‌که دولت ایران می‌توانست از تسهیلاتی که عراق برای عبور قوای ایران ارائه کرده بود، استفاده کند و طی ۲۴ ساعت، دو یا چند لشکر به لبنان بفرستد.»

محتشمی‌پور در پاسخ گفت: «چرا نمی‌خواهید لااقل مثل توده‌های مردم فلسطین باور کنید که اساساً جنگ عراق علیه ایران به این خاطر بود که ایران خطری برای صیانت اسرائیل به شمار می‌رود. می‌بایست قوای ایران به‌وسیله صدام بعثی صهیونیستی تحلیل می‌رفت تا اسرائیل بماند. از شما می‌پرسیم، در طول چند سال گذشته چند فشنگ حکومت بعثی عراق علیه اسرائیل به‌کار رفته است؟! چه کسی باور می‌کند عراق حاضر باشد نیروهای ایران از طریق این کشور به متحدش بتازد؟!... تردید ندارم عراق می‌خواهد عزیمت نیروهای ایران به لبنان را به تعویق اندازد. از شما می‌پرسیم، با آن همه تجلیل از نقش سفارت جمهوری اسلامی ایران در تحکیم روابط امل و فلسطین، طی ۱۳ روز جنگ تاکنون چند بار برای نظم امور با این سفارت یا دولت ایران تماس گرفته‌اید؟! وزیر دفاع [سرهنگ سلیمی]، صیاد شیرازی، محسن رضایی و نماینده رئیس‌جمهور برای کمک به شما و مردم لبنان به سوریه آمدند. شما چه کسی را فرستادید [تا با آنها دیدار کند]؟!»

عرفات پاسخ داد: «چرا مستقیماً با من تماس نگرفته‌اید و با اسد و سرکیس [رؤسای جمهور سوریه و لبنان] ملاقات کرده‌اید؟»

محتشمی‌پور پاسخ داد: «یعنی اسد را در شرایط جنگی به اینجا [بیروت] بیاوریم؟! ثانیاً چه کسی با سرکیس تماس گرفته؟ ممکن است چنین چیزی باشد و من از آن خبر نداشته باشم؟!... چرا به صداقت ایران احترام نمی‌گذارید؟! من این حرف‌ها را از سر درد و ازسوی شخص خودم می‌زنم و دولت متبوع من طرح چنین مسائلی را با هیچ دولتی در شأن جمهوری اسلامی نمی‌داند. از مسئولین کشور به‌خاطر این حرف‌ها عذرخواهی می‌کنم.»

در پایان این دیدار، عرفات از محتشمی‌پور درخواست کرد: «به مسئول مجاهدین [داوطلبان ایرانی] اعزامی به دمشق تذکر دهید وقت را هدر ندهند و هرچه زودتر کوه عالیه را اشغال کنند و گرنه پس‌گرفتن آن از دست دشمن مشکل خواهد بود؛ امروز از فردا خیلی بهتر است.»^(۱۸)

خاطرنشان می‌شود رکن ۲ (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز در گزارشی به رکن ۳ (عملیات) این ستاد ضمن اعلام خبر دیدار سفیر ایران در دمشق با رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین به نقل از وزارت امور خارجه اضافه کرد کوه عالیه در ۱۶ کیلومتری جنوب‌شرقی بیروت و در امتداد جاده بیروت - دمشق قرار دارد و نیروهای رژیم صهیونیستی هم‌اکنون در جنوب این جاده مستقر بوده و آن را زیر آتش و کنترل خود دارند.^(۱۹)

۸۲۲

خطیب امروز نماز جمعه تهران حمله رژیم اشغالگر قدس به لبنان را واکنشی به آزادسازی خرمشهر و جلوگیری از پیروزی نهایی ایران در جنگ با عراق دانست. فرمانده کل سپاه هم در سخنرانی پیش از خطبه‌ها گفت صدام به دنبال فرصتی برای تجدید سازمان است.

نماز جمعه امروز تهران به امامت حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی و با شرکت اقشار مختلف مردم در محل دانشگاه تهران برگزار شد. سخنران پیش از خطبه‌های نماز، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران بود که در سخنانی با اشاره به آثار تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی در لبنان و انتقاد از سکوت سازمان‌های بین‌المللی در این خصوص گفت: «امریکا و اسرائیل و اروپا و تمام دنیای غرب باهم تبانی و اتحاد کردند و فاجعه لبنان را به وجود آوردند». فرمانده کل سپاه افزود: «اساسی‌ترین علت حمله اسرائیل به لبنان این بود که امریکا دوباره قدرت از دست‌رفته مقابله با انقلاب اسلامی را در منطقه زنده کند.» وی درباره اهداف دیگر این حمله گفت: «هدف از این جنگ از بین بردن فلسطینی‌ها، مسلمانان جنوب لبنان، شیعیان لبنان که سازمان‌های کوچکی را تشکیل داده بودند، است؛ اما هدف اساسی امریکا از ایجاد جنگ در این موقعیت تلاش در جهت ایجاد رعب و وحشت مجدد خود در منطقه است.» محسن رضایی ادامه داد: «ما به مقامات سوریه اعلام کردیم که تمام مردم ما آماده‌اند و دولت سوریه فکر نمی‌کرد که با ادامه جنگ [با عراق] ما قادر به اعزام نیرو به سوریه هستیم.» وی با اشاره به تنها راه اعزام نیرو به سوریه اضافه کرد: «ما راهی جز یک راه هوایی [از طریق آسمان ترکیه] نداریم؛ ولی اگر بخواهیم مسئله را حل کنیم باید راه زمینی داشته باشیم.»

فرمانده کل سپاه در بخشی دیگر از سخنان خود به جنگ ایران و عراق نیز اشاره کرد و اظهار داشت: «اخیراً عده‌ای شایع کردند که جنگ تمام شده و با این حیل‌هایی که سراغ داریم، صدام در واقع به دنبال فرصتی برای تجدید سازمان می‌گردد.» وی در پایان اظهار امیدواری کرد: «ملت ما همچون گذشته با تمام قدرت در جنگ شرکت کنند تا نه تنها مسئله صدام مزدور را حل کنیم، بلکه باعث بالابردن قدرت جنگی خود شویم.»

در ادامه مراسم امروز نماز جمعه تهران، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در بخشی از خطبه‌های نماز اوضاع کنونی لبنان را یکی از مسائل جاری مهم دانست و با اشاره به تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به این کشور گفت: «اصل وجود اسرائیل مایه حرف است. وجود اسرائیل ولو در هزار مترمربع مایه بلاست و این سرطان به قول امام باید از بین برود.» امام جمعه موقت تهران با تلخ خواندن حوادث لبنان از سکوت دولت‌های منطقه و سازمان‌های بین‌المللی انتقاد کرد و گفت: «این سازمان‌های مدعی حقوق بشر کجا هستند؟ آیا مرده‌اند؟! آنهایی که جمعیت حمایت از حیوانات درست می‌کنند، کجا رفتند؟! اینها [صهیونیست‌ها] انسان‌ها را قصابی کرده‌اند. ... دهن‌ها چرا بسته شده؟! قلم‌ها چرا شکسته شده؟! دنیا تاجر خون شده است.

واقعاً اینها از گفتار و گرگ و هر حیوان پستی بدترند. اینها سادیسم دارند. آنها انتقام پیروزی ایران را از سر شیعیان لبنان و فلسطینی‌های آواره می‌گیرند. من از این عرب‌ها تعجب می‌کنم. کی موقعش است که این افراد را از کاخ‌ها بیرون کنند؟»

حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سپس تنها راه مبارزه با رژیم صهیونیستی را ایجاد یک سپاه و ارتش مشترک از مسلمانان اعلام کرد و گفت: «اگر ملت‌ها یک‌دوره غیرت داشتند، دولت‌ها این‌قدر پررو نمی‌شدند. بیا باید با ایجاد ارتش مشترک، اسرائیل را منهدم کنیم. این جنایت که وجدان بخشی از مردم را بیدار کرده، این زمینه را به وجود آورده تا وارد معرکه بشویم. الان زمان مبارزه جدی با اسرائیل است؛ زیرا اسرائیل نمی‌تواند یک جنگ طولانی را تحمل کند. اقتصاد اسرائیل این‌قدر وابسته است که اگر اطرافش را ببندیم، در مدت کوتاهی خفه می‌شود. ما اگر ۲ سال اسرائیل را در جنگ نگه داریم. همه‌چیز تمام می‌شود. ... چنین جنگی با شرکت جمهوری اسلامی ایران، الجزایر، سوریه، لیبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین، اسرائیل را در همان جا ذوب می‌کند. شاید بگویند امریکا می‌آید؛ مگر امریکا در ویتنام چه کرد؟ درحالی‌که بچه‌های سپاه و ارتش ما هزاران بار ایمانشان از ویت‌کنگ‌ها بیشتر است و منطقه هم مناسب‌تر است.»

امام‌جمعه موقت تهران آن‌گاه با اولویت‌دادن به جنگ با ارتش بعث عراق گفت: «شما مطمئن باشید که ما تقدم را به جنگ با عراق می‌دهیم. حادثه جنوب لبنان پیش آمده تا ما در این جنگ پیروز نشویم؛ ولی ما تا مسئله عراق را حل نکنیم، تا تکلیف حزب بعث و خسارت‌هایمان را معلوم نکنیم، آن مقدار نیرو به لبنان می‌فرستیم که اینجا احتیاج نداریم. ما معتقدیم جنگ عراق که بر ما تحمیل شد، به‌خاطر اسرائیل بود.»

هاشمی رفسنجانی در پایان با تأکید بر مسئله عقیده گفت: «اصل مسئله برای ما مسئله خاک نیست؛ بلکه عقاید است. جغرافیای اسلامی را عقاید ترسیم می‌کند. اگر هر جای دنیای اسلام، اسلام در خطر باشد، وظیفه ماست که این خطر را از میان برداریم. و هیچ‌چیز نمی‌تواند این وظیفه را از ما بگیرد. ما می‌توانیم در لبنان هم بجنگیم.»^(۲۰)

۸۲۳

آیت‌الله منتظری از نخست‌وزیر خواست امکان اعزام هیئت‌هایی از ایران به کشورهای اسلامی را برای هماهنگ‌کردن مبارزه با صهیونیست‌ها فراهم کند. وی از جهاد سازندگی نیز خواست به ترمیم خرابی‌ها در لبنان و فلسطین بپردازد.

امروز آیت‌الله منتظری با ارسال پیامی به میرحسین موسوی نخست‌وزیر اعلام کرد: «به‌دنبال توطئه شیطان بزرگ امریکا و دوستانش و لشکرکشی و هجوم نژادپرستان صهیونیست به کشور اسلامی لبنان و قتل‌عام برادران و خواهران و اطفال لبنانی و فلسطینی و موضع‌گیری قاطع مقام معظم رهبری انقلاب (مدظله) و استمداد معظم‌له از عموم مسلمانان جهان درمورد دفع خطر

جبهه متحد کفر و الحاد تصمیم گرفته شد هیئت‌هایی به سرپرستی چند تن از فضلاء متعهد و اساتید - دامت افاضاتهم - به کشورهای اسلامی عربی و غیرعربی اعزام شوند تا ضمن ابلاغ پیام آسمانی انقلاب و اعزام مراتب اخوت و آمادگی دولت و ملت مسلمان ایران هم‌زمان با دفع تجاوز رژیم صدام کافر، برای مقابله و جنگ همه‌جانبه با اسرائیل متجاوز، این دشمن اسلام و خلق عرب، و اطلاع از دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرهای علمای اسلام و ائمه جمعه و جماعات و شخصیت‌ها و ملت‌های مسلمان کشورهای اسلامی تصمیمات مشترکی را جهت شرکت همه‌جانبه مسلمانان در جبهه قدس و اعزام داوطلب و ارسال اعانات و لوازم مربوط به آن جبهه اتخاذ نمایند. از این رو، مقتضی است جنابعالی به مسئولین مربوط، دستورات لازم را صادر فرمایید.»^(۲۱)

بعد از ظهر امروز نیز آیت‌الله منتظری در دیدار با اعضای شورای مرکزی جهاد سازندگی در سخنانی ضمن تجلیل از اقدامات این نهاد انقلابی در مناطق محروم و جبهه‌های جنگ با ارتش عراق، و با تأکید بر اینکه اسلام و انقلاب اسلامی به منطقه‌ای خاص محدود نمی‌شود، گفت: «فعالیت‌های جهاد سازندگی باید هم‌زمان با نفوذ و توسعه انقلاب اسلامی در دیگر مناطق نیز گسترش یابد و ان شاء الله بچه‌های جهاد در لبنان و فلسطین و دیگر نقاطی که نیاز دارد به ترمیم خرابی‌ها خواهند پرداخت.»^(۲۲)

۸۲۴

رئیس دیوان عالی کشور در اجتماع روحانیون تبریز، شکست حکومت جمهوری اسلامی را شکست اسلام دانست و بر تقویت و حمایت از دولت تأکید کرد.

آیت‌الله سید عبدالکریم موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور که برای شرکت در گردهمایی روحانیون استان آذربایجان شرقی به تبریز رفته است، امروز در اجتماع روحانیون این شهر در سخنانی حکومت جمهوری اسلامی را عنایت خداوند دانست و با تأکید بر اینکه نخستین بار پس از ۱۴۰۰ سال است که یک حکومت اسلامی بر پا شده است، گفت: «اگر خدای ناکرده شکستی پیش بیاید، این یک شکست شخصی و منطقه‌ای نیست، بلکه شکست اسلام است. آن وقت دشمنانی که در کمین نشسته‌اند، می‌گویند دیدید اسلام دینی قابل پیاده‌شدن نیست و دین کهنه‌ای است. همه ما در قبال خداوند مسئولیت داریم.»

رئیس دیوان عالی کشور در قسمتی دیگر از سخنان خود با اشاره به فعالیت‌های نهادهای انقلابی گفت: «تمامی امید ما به نهادهای انقلابی است. از نهادهای انقلابی که جانشان را به خطر می‌اندازند و شهادت را آرزو می‌کنند، مواظبت کنید. توطئه دشمنان این است که ما را از آنها و آنها را از ما جدا کنند و آن وقت نه آنها حامی دارند و نه ما حامی داریم. مسائل شخصی را کنار بگذارید و اولویت‌ها را در نظر بگیرید. تلاش کنیم دولت را تقویت کنیم. تضعیف دولت یعنی تضعیف انقلاب. همه باید تلاش کنیم. بار سنگین است. اگر بر دوش یکدیگر بگذاریم بر زمین می‌ماند.»^(۲۳)

۸۲۵

در پایان سفر یک هفته‌ای هیئت لیبیایی به ایران، مقامات دو کشور علاوه بر امضای چهار تفاهم‌نامه، در یک بیانیه مشترک مواضع خود در قبال موضوعاتی چون جنگ ایران و عراق، تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، جبهه پایداری اعراب و اجلاس آتی جنبش عدم تعهد در بغداد اعلام کردند. هیئت بلندپایه سیاسی اقتصادی لیبی به سرپرستی عبدالسلام جلود نخست‌وزیر این کشور، پیش از ظهر امروز برای پنجمین و آخرین بار با میرحسین موسوی نخست‌وزیر مذاکره کرد. در این مذاکره که تنی چند از مقام‌های ایران و لیبی نیز حضور داشتند، مسائل مورد علاقه دو کشور به‌ویژه تحکیم روابط مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت و در پایان، چهار تفاهم‌نامه سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی به امضا رسید. سپس، نخست‌وزیران دو کشور در جمع خبرنگاران درباره نتایج سفر هیئت لیبیایی به ایران مطالبی بیان کردند. موسوی با بیان اینکه این سفر در کنار روابط حسنه سوریه و ایران به افسانه جنگ اعراب و ایرانی‌ها خاتمه خواهد داد، به تفاهم‌نامه‌های ایران و لیبی اشاره کرد و گفت: «این تفاهم‌نامه‌ها گام بسیار مؤثری است در جهت گسترش رابطه ما با یک کشور مسلمان دیگر و می‌تواند سیاست جمهوری اسلامی را در کشورهای اسلامی نافذ کند.» وی با اشاره به حضور هم‌زمان هیئت لیبیایی در ایران و اشغال نظامی جنوب لبنان توسط رژیم صهیونیستی ادامه داد: «موضع ما موضع مخالفت با اسرائیل است و از این موضع‌گیری سیاسی نیز ما یک گام فراتر رفته‌ایم و در فکر تشکیل ارتش مرکب از برادران لیبیایی و ایرانی هستیم؛ و این مسئله با کشور سوریه در میان گذاشته خواهد شد و در صورت موافقت، ما به‌صورت فعال در جنوب لبنان حضور خواهیم یافت. این تفاهم‌نامه با اینکه نیروهای ما در صحنه [لبنان] هستند، بعد جدیدی به آن داده که امیدواریم تحقق پیدا کند.»

عبدالسلام جلود نیز در سخنانی پس از تجلیل از انقلاب اسلامی، امام خمینی و مردم مسلمان ایران، به دیدارهای خود با مقامات عالی‌رتبه ایران اشاره کرد و گفت: «ما در این سفر توانستیم یک اتحاد و همبستگی جهت آغاز جهاد مقدس برای آزادسازی قدس و فلسطین برقرار کنیم.» وی همچنین با اشاره به حمله صهیونیست‌ها به جهان اسلام و هم‌پیمانی امریکا، صهیونیسم و مرتجعان عرب گفت: «ما باید یک میلیارد مسلمان جهان را به قیام علیه طاغوت‌ها و مستکبران دعوت کنیم تا جلوی این حمله گرفته شود؛ و ما مطمئنیم که پیروز خواهیم شد.» جلود در پایان سخنانش اضافه کرد: «هم‌اکنون ما در کنار انقلاب اسلامی ایران در جنگ ظالمانه‌ای که مرتجعان و فاشیست‌ها و امریکا علیه آن بر پا کرده‌اند، ایستاده‌ایم.»

به این ترتیب، سفر هیئت لیبیایی پس از یک هفته با انتشار بیانیه‌ای مشترک که به امضای میرحسین موسوی و عبدالسلام جلود رسید، پایان یافت و این هیئت با بدرقه رسمی فرودگاه مهرآباد تهران را ترک کرد.^(۲۴)

خاطر نشان می‌شود در بیانیه مشترک دو کشور به ملاقات عبدالسلام جلود با رئیس‌جمهور، رئیس

مجلس و نخست‌وزیر ایران اشاره و اعلام شده است: «آقای جلود و آقای موسوی این گونه ملاقات‌ها را بسیار مفید و موجب تحکیم وحدت مسلمانان جهان و تقویت مبارزات مستضعفین علیه استکبار و صهیونیسم جهانی دانسته و ضرورت ادامه این تماس‌ها را خاطرنشان ساختند.» در ادامه این بیانیه همچنین آمده است: «سرگرد جلود ضمن ابراز خوشوقتی از پیروزی‌های رزمندگان اسلام و به‌خصوص آزادسازی خرمشهر از دست رژیم مزدور صدام، این پیروزی‌ها را به‌مثابه طلایه آزادسازی کلیه خاک فلسطین عزیز و سایر اراضی اسلامی اشغالی و قدس عزیز شمرد. آقای موسوی با تشریح وضعیت جنگ تحمیلی اعلام داشتند که جمهوری اسلامی ایران حق طبیعی خود می‌داند برای به‌دست‌آوردن حقوق حقه خود به هر اقدامی در قبال تجاوزگری صدام دست بزند. سرگرد جلود ضمن محکوم‌نمودن جنگ تحمیلی و تجاوزکارانه رژیم صدام، پشتیبانی خود را از این موضع اعلام نمود. ... برادر موسوی مراتب پشتیبانی قوی خود را از ایستادگی مردم لیبی در برابر امپریالیسم امریکا اعلام داشت. ... دولت جمهوری اسلامی ایران با تأیید مبارزات جبهه پایداری در مقابله با امپریالیسم و صهیونیسم و ارتجاع، از ابراز پشتیبانی دولت‌های عضو جبهه پایداری نسبت به مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال جنگ تحمیلی قدردانی می‌نماید و جماهیری عربی سوسیالیستی مردمی لیبی نیز اعتقاد خود را مبنی بر اینکه پیوستن جمهوری اسلامی ایران به جبهه پایداری باعث تقویت آن شده خاطرنشان ساخت، سرگرد جلود از مقامات جمهوری اسلامی ایران دعوت کرد در هر سطحی که مایل‌اند در کنفرانس‌های آتی جبهه شرکت کنند.

طرفین ضمن تأیید اهداف عالیه جنبش عدم‌تعهد تصریح کردند که برگزاری هفتمین اجلاس سران غیرمتعهد در بغداد باعث بی‌اثر شدن این جنبش در انجام رسالت جهانی‌اش در قبال توده‌های مستضعف خواهد شد. طرفین اعتقاد دارند که تمامی اماکن مقدس مسلمانان جهان مانند مکه، مدینه، مسجدالاقصی و غیره باید از نفوذ فردی و امپریالیسم و صهیونیسم جهانی آزاد بشود. طرفین اعتقاد دارند هجوم خائنانه صهیونیست‌ها به لبنان، نقشه و توطئه‌ای برای توسعه صهیونیسم به شمار می‌رود که توسط امریکا و ارتجاع تقویت می‌شود و هدف از آن تحقق آرزوهای دشمن صهیونیستی در نابودی مردم مسلمان فلسطین و سرکوبی سازمان آزادی‌بخش فلسطین و درهم‌شکستن نیروی ملی و مردم مسلمان و انقلابی لبنان، فشار بر سوریه به‌منظور تحمیل شرایط سازشکارانه بر این کشور و نجات رژیم مزدور صدام از سقوط حتمی است تا بدین‌وسیله باعث حضور نظامی امپریالیسم امریکا شده و از گسترش موج انقلاب اسلامی جلوگیری به عمل آورند.

طرفین آزادسازی قدس عزیز و کلیه سرزمین‌های فلسطین اشغالی را از چنگال صهیونیسم غاصب و وظیفه اسلامی و هدف استراتژیک خود دانسته و ضمن رد هرگونه طرح سازش‌کارانه مانند توطئه خائنانه کمپ دیوید و طرح ننگین فهد، عزم راسخ خود را در به‌کارگیری کلیه امکانات انسانی، نظامی، اقتصادی و سیاسی در جهت نابودی صهیونیسم اعلام داشته و از مسلمانان جهان دعوت می‌نماید که به ندای جهاد مقدس لبیک گفته و به سپاه قدس برای آزادسازی فلسطین بپیوندند.» (۲۵)

۸۲۶

وزیران امور خارجه فرانسه و عمان از ورود احتمالی قوای نظامی ایران به خاک عراق ابراز نگرانی کردند. واشنگتن تایمز نیز نوشت در صورت حمله ایران به هریک از کشورهای عربی، اعراب سنی متحد خواهند شد.

خبرگزاری فرانسه از دیدار امروز کلود شسون وزیر امور خارجه فرانسه، با یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان در پاریس خبر داد و به نقل از منابع دولت فرانسه اعلام کرد: بن علوی از تهدیدات ناشی از جنگ ایران و عراق علیه کشورهای حوزه خلیج فارس و نیز تلاش‌های این کشورها در چارچوب شورای همکاری خلیج فارس به کلود شسون گزارش داد. خبرگزاری فرانسه به نقل از این منابع افزود: وزیران امور خارجه فرانسه و عمان درباره آنچه آن را وخامت جنگ در صورت عبور احتمالی نیروهای ایران از مرز این کشور با عراق خوانده‌اند، ابراز نگرانی کردند.^(۲۶)

روزنامه واشنگتن تایمز نیز در شماره امروز خود در گزارشی با اشاره به اینکه پیروزی‌های اخیر ایران بر قوای نظامی عراق آثار بسیار مهمی در جهان عرب به دنبال داشته است، نوشت: «پیروزی نهایی ایران روحیه اعراب را که شکست نیروهای سوریه و سازمان آزادی‌بخش فلسطین از نیروهای اسرائیلی آن را به شدت متزلزل کرده است، ضعیف‌تر خواهد کرد.» این روزنامه امریکایی سپس به بافت اجتماعی سه کشوری که بیش از دیگر کشورهای عرب در معرض خطر حمله نیروهای ایران هستند، یعنی عربستان سعودی، بحرین و عراق، اشاره کرد و افزود: «نیروهای ایرانی نیز در صورت حمله به کشورهای عرب به سرنوشت سربازان صدام حسین گرفتار خواهند شد؛ زیرا همان عوامل نژادی و مذهبی که موجب یکپارچگی نیروهای ایرانی شد، اعراب سنی را نیز به وحدت وادار می‌سازد.»^(۲۷)

۸۲۷

یک روزنامه هندی با اعلام اینکه بغداد محل امنی برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد نیست، از تغییر محل برگزاری این اجلاس خبر داد.

روزنامه/بندین/اکسپرس (چاپ دهلی نو) در شماره امروز خود نوشت: «آزادسازی خرمشهر به دست نیروهای ایرانی و شکست قوای عراق همه پیش‌بینی‌ها و به‌طور کلی وضعیت موجود در منطقه را تغییر داده است و اگرچه همه ناظران سیاسی منتظر وقایع چهار هفته آینده در جبهه‌ها و تأثیر آن در داخل عراق هستند، ولی از هم‌اکنون بلگراد و جاکارتا به عنوان محل آتی برگزاری هفتمین نشست سران جنبش غیرمتعهدا پیش‌بینی شده است.» به نوشته این روزنامه، بغداد محل امنی برای برگزاری این نشست نخواهد بود.^(۲۸)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۸

۱. سند شماره ۱۵۹۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۵۱۸، ۱۳۶۱/۳/۲۸، ص ۱.
۲. سند شماره ۱۵۹۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۹۰، ۱۳۶۱/۳/۲۸، صص ۱ و ۲.
۳. سند شماره ۳۵۶۱۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی خوزستان به استانداری خوزستان (دفتر سیاسی و انتظامی)، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۴. سند شماره ۶۶۱۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۵. سند شماره ۳۴۳۷۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۳۷، سنجند - خبرگزاری جمهوری اسلامی ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۷. سند شماره ۶۶۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و برنامه عملیات سپاه منطقه ۹ (شیراز) به طرح و برنامه اعزام نیروی مرکز، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۸. سند شماره ۶۶۱۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام رکن ۳ ستاد مشترک ارتش به معاونت سیاسی وزارت امور خارجه، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۶۰ و ۶۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸، و - واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۸، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۲.
۱۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۸، ص ۱۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۲.
۱۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۸، ص ۱۰، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۴. همان، ص ۱۰.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۲۲، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۱۶. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۳.
۱۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۲.
۱۸. سند شماره ۴۳۵۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه به فرماندهی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۲۸، صص ۱ و ۲.
۱۹. سند شماره ۴۳۵۵۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۲ به سماجا ۳، ۱۳۶۱/۴/۲، ص ۱۴.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۴.
۲۱. همان، ص ۱.
۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۴.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۰ مکرر.
۲۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۲.
۲۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، صص ۱۳ - ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱۶.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۰، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۸، رادیو آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۸.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۶۹، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۴۳، دهلی نو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۸.

روزشمار جنگ

شنبه

۲۹ خرداد ۱۳۶۱

۲۶ شعبان ۱۴۰۲

۱۹ ژوئن ۱۹۸۲

۸۲۸

ارتش عراق ضمن ادامه تلاش برای تقویت مواضع دفاعی خود در جبهه جنوب، بخشی از مناطق اشغالی جبهه میانی را تخلیه کرد.

گزارش‌های ارسالی لشکر ۹۲ زرهی ارتش جمهوری اسلامی^(۱) و تیپ‌های ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب،^(۲) ۱۴ امام حسین^(۳) و ۲۱ امام رضا^(۴) سپاه پاسداران حاکی است امروز ارتش عراق علاوه بر ادامه فعالیت‌های مهندسی از قبیل حفر کانال و احداث خاکریز و سنگرهای انفرادی و اجتماعی و نیز مین‌گذاری در جلوی خطوط دفاعی خود، استعداد قوای زرهی و پیاده‌اش را افزایش داده است. در همین حال، واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ناحیه سرپل ذهاب نیز خبر داد امروز نظامیان عراقی ارتفاعات کوره‌موش، دشت گیلان و تنگ کورک را تخلیه و تا تنگه قاسم‌آباد عقب‌نشینی کردند.^(۵)

۸۲۹

ارتش ایران از تبادل آتش در تمامی جبهه‌ها خبر داد و اضافه کرد در حملات توپخانه‌ای امروز عراق به آبادان تعدادی از هم‌وطنان شهید یا مجروح شدند. ارتش عراق هم امروز ضمن اعلام پایبندی خود به آتش‌بس یک‌جانبه این کشور ادعا کرد بصره زیر آتش توپخانه ایران قرار گرفته است. ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در اطلاعیه شماره ۹۵۰ خود با اعلام تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌های سنگین در محورهای پیرانشهر، مریوان و سرپل ذهاب تا صالح‌آباد ایلام اضافه کرد: «در شبانه‌روز ۱۳۶۱/۳/۲۹ تبادل آتش در اکثر جبهه‌های جنوب به‌طور پراکنده ادامه داشت و رزمندگان ظفرمند و پیروز اسلام در تمامی جبهه‌های منطقه ضمن پاسخ‌گویی به آتش دشمن، دلاورانه از مواضع و مناطق استحقاقی خود پدافند نمودند. روز ۱۳۶۱/۳/۲۹ آتش توپخانه‌های دوربرد دشمن همچنان روی نقاط مسکونی و تأسیساتی آبادان فرو می‌ریخت که در نتیجه، با ویران شدن تعدادی از خانه‌های مردم ۳ تن از هم‌وطنان عزیز آبادانی شهید و ۲۲ تن دیگر مجروح شدند.»^(۶)

از سوی دیگر، ارتش عراق در اطلاعیه شماره ۷۴۷ خود که بعد از ظهر امروز از رادیو صوت‌الجماهیر این کشور منتشر شد، اعلام کرد: «نیروهای مسلح دلیر ما در بخش‌های عملیاتی، پایبندی خود را به مضمون اطلاعیه سحرگاه مورخ دهم ژوئن ۱۹۸۲ ادامه می‌دهند و اقدام به تیراندازی و یا عملیات نظامی زمینی، هوایی و یا دریایی نکرده‌اند؛ درحالی‌که واحدهای ما در شب و امروز مورد حمله توپخانه دشمن قرار گرفته‌اند و این امر نیروهای ما را مجبور به پاسخ‌گویی جهت خاموش کردن آتش آنها ساخته و دشمن متحمل ۴ کشته شده است.» در پایان این اطلاعیه نیز آمده است: «دشمن در روز جاری مناطق غیرنظامی و تأسیسات حیاتی شهر بصره را با توپخانه سنگین مورد حمله قرار داده و باعث برخی خسارات شده است.»^(۷)

۸۳۰

امروز اشرار مسلح ضدانقلاب در مناطقی از بوکان، نوسود و سنندج با نیروهای خودی درگیر شدند و تعدادی از آنان را شهید یا مجروح کردند و خود نیز متحمل تلفاتی شدند. فرماندهی سپاه منطقه ۷ کشور از ستاد مرکزی سپاه برای اعزام هرچه سریع‌تر نیروهای کمکی به کردستان استمداد طلبید.

یک گروه از نیروهای سپاه پاسداران، ژاندارمری و پیشمرگان مسلمان کرد که از ساعت ۵ بامداد امروز برای اجرای عملیاتی علیه عناصر ضدانقلاب به سمت روستای جموغه واقع در ۱۹ کیلومتری شهر بوکان عزیمت کرده بودند، در ساعت ۱۵ با نیروهای کمین اشرار مسلح درگیر شدند و در نتیجه، با تحمل ۱ مجروح به عقب بازگشتند.^(۸)

همچنین، در ساعت ۲ بامداد امروز، بر اثر حمله یک گروه از افراد مسلح غیرقانونی به نیروهای خودی در یکی از مناطق نوسود ۷ سرباز ارتش به شهادت رسیدند.^(۹) حمله گروهی دیگر از اشرار ضدانقلاب به نیروهای تأمین بخشی از جاده بوکان - میاندوآب هم با مقاومت نیروهای خودی و اعزام نیروهای کمکی ارتش و سپاه به محل درگیری، دفع گردید و مهاجمان با تحمل بیش از ۲۰ کشته و تعدادی مجروح از صحنه درگیری گریختند. در این درگیری، از نیروهای خودی نیز ۱ تن شهید شد و ۲ تن مجروح شدند.^(۱۰)

اشرار ضدانقلاب همچنین در ساعت ۲۱:۳۰ و ۲۲:۰۰ به ترتیب با نیروهای تأمین دو پایگاه کری و گازرخانه از توابع سنندج درگیر شدند. این درگیری‌ها نیز پس از ساعتی با فرار مهاجمان و بدون وارد آمدن تلفات به نیروهای خودی پایان یافت.^(۱۱)

در همین حال، فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۷ (استان‌های باختران و کردستان) با ارسال دو پیام به واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه، با اشاره به افزایش حملات ضدانقلابیون مسلح، اعزام هرچه سریع‌تر نیروهای کمکی به استان کردستان را خواستار شد و تأکید کرد: «در غیر این صورت و به علت وضعیت بسیار خطرناکی که به وجود آمده، مسئولیتی نخواهیم داشت.»^(۱۲)

۸۳۱

در جریان کشف و متلاشی شدن چندین خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، عده‌ای از اعضای آن کشته، مجروح یا دستگیر شدند. در مقابل، این سازمان نیز اعلام کرد عده‌ای از مسئولان جمهوری اسلامی را ترور کرده است.

صبح امروز، گروهی از نیروهای سپاه پاسداران در عملیاتی که دو ساعت به طول انجامید، یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در خیابان شیخ صفی تهران را متلاشی کردند. خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام این خبر اضافه کرد در جریان این عملیات که به کشته شدن ۳ عضو این سازمان و مجروح شدن یک عضو دیگر آن انجامید، یکی از پاسداران نیز مجروح شد.^(۱۳)

روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ (تهران) نیز امروز با انتشار اطلاعیه‌ای، اسامی ۱۴ عضو فعال سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را که در روزهای اخیر و در جریان کشف و متلاشی شدن چند خانه تیمی این سازمان کشته شدند، اعلام و اضافه کرد: «از لانه‌های تیمی تصرف شده منافقین مقداری اسلحه ژ ۳، کلت، مسلسل، نارنجک، کپسول سیانور، بمب‌های دست‌ساز، اسناد و مدارک جعلی و وسایل جعل و تقلب و همچنین اسناد و مدارک درون گروهی به دست آمد.» در پایان این اطلاعیه نیز آمده است: «ما بار دیگر ضمن هشدار به تمامی این عوامل مزدور شرق و غرب اعلام می‌داریم که هرچه زودتر به دامن اسلام عزیز و امام و امت شهیدپرور بازگردند؛ وگرنه سرنوشتی چون دیگر جیره‌خواران شرق و غرب خواهند داشت.»^(۱۴)

از سوی دیگر، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز امروز در بیانیه‌ای که در وین اتریش منتشر شد، اعلام کرد در جریان ۱۳ عملیات مسلحانه اعضای این سازمان در هفته‌های گذشته، ۲۲ تن از مسئولان جمهوری اسلامی کشته شده‌اند.^(۱۵)

۸۳۲

امام خمینی جنگ با عراق را مهم‌ترین مسئله کشور می‌دانند. حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع، در کتاب خاطرات خود آورده است: «[بعد از ظهر امروز] احمدآقا [خمینی] آمد و گفت که امام مایل اند من در مجلس یا جای دیگر بر مسئله اولویت جنگ با عراق تأکید کنم.»^(۱۶)

* در توضیح این مطلب گردآورنده خاطرات حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی افزوده است: «علت تمایل امام^(۱۷) به تأکید بر اولویت مسئله جنگ این بود که بعد از عقب‌نشینی صدام و اقدامات دیپلماتیک گسترده برای کشاندن ایران به پای میز مذاکره صلح، نیروهایی در داخل کشور از شور و حال قبلی افتاده بودند و باتوجه به نفوذ آقای هاشمی رفسنجانی، از ایشان خواسته شده بود تا بر اولویت جنگ تأکید کنند.»

۸۳۳

در گردهمایی فرماندهان سپاه پاسداران، نقش و اهداف انقلاب اسلامی و سپاه پاسداران تشریح و تأکید شد خط فکری سپاه را ولی فقیه تعیین می‌کند.

صبح امروز گردهمایی فرماندهان سپاه پاسداران سراسر کشور در تهران برگزار شد. خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام این خبر گزارش داد: «در این گردهمایی ابتدا یکی از اعضای شورای عالی سپاه در سخنانی با اشاره به رشد فزاینده انقلاب اسلامی در سطح منطقه و جهان، سه اصل را به‌عنوان آرمان‌ها و اهداف اصولی انقلاب برشمرد و گفت اولین هدف انقلاب اسلامی، ساختن انسان مسلمان در جامعه و حکومت اسلامی است. دومین موضوعی که عدول از آن برای انقلاب اسلامی ممکن نیست، تصمیم و رشد فرهنگ اسلامی در جهان است و انقلاب اسلامی باید فرهنگ خود را در ابعاد مختلف گسترش دهد. سومین موضوع، اصل دفاع از کشورهای اسلامی و داشتن حساسیت نسبت به هرگونه تجاوز به این کشورهاست و به همین جهت ما حضور در جنوب لبنان و نبرد با اسرائیل را به‌عنوان یک وظیفه شرعی برای خود تلقی می‌کنیم.

سپس، حجت‌الاسلام والمسلمین فضل‌الله محلاتی نماینده امام خمینی در سپاه پاسداران، با اشاره به مسئولیت‌های خطیر برادران پاسدار گفت پاسداران انقلاب اسلامی باید از تمامی جهات برای جامعه الگو باشند و ضمن توجه به خودسازی و تزکیه، ارتباط با خدا را از یاد نبرند. وی افزود اکنون جنگ به‌عنوان مهم‌ترین مسئله برای جامعه ما مطرح است و سپاه باید بیشترین نیروی خود را برای پایان دادن به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به کار گیرد.

در ادامه، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، پیرامون خط فکری حاکم بر سپاه سخنانی ایراد کرد و گفت خط فکری ما مجموعه‌ای به‌هم‌پیوسته از اعتقادات ماست و خط فکری سپاه اعم از سیاسی و عقیدتی را ولایت فقیه تعیین می‌کند. وی همچنین فرمان امام خمینی مبنی بر عدم عضویت نیروهای مسلح در احزاب و گروه‌های سیاسی را تشریح کرد و در پایان سخنان خود بخشی از وظایف فرماندهان سپاه پاسداران را برشمرد.^(۱۷)

در جلسه بعد از ظهر این گردهمایی نیز پس از اینکه اعضای شورای عالی سپاه به سؤال‌های حاضران پاسخ گفتند، آیت‌الله طاهری خرم‌آبادی نماینده دیگر امام خمینی در سپاه پاسداران در سخنانی با تأکید بر اینکه مبنای فعالیت سپاه باید بر دو اصل «یاد خدا» و «برای خدا» باشد، بر لزوم رعایت ضوابط و اطاعت از فرماندهی نیز تأکید کرد و درباره نزدیکی هرچه بیشتر سپاه با حوزه‌های علمیه و روحانیت گفت یکی از گام‌هایی که به این منظور برداشته شده است، تأسیس دفاتر نمایندگی امام در شهرستان‌ها و مناطق سپاه پاسداران می‌باشد.^(۱۸)

۸۳۴

رئیس‌جمهور در دیدار با مسئولان دفاتر نمایندگی امام در مناطق سپاه در سراسر کشور، سپاه پاسداران را امید انقلاب دانست و بر نظارت مستمر ولایت‌فقیه بر این نهاد انقلابی تأکید کرد. بعدازظهر امروز آیت‌الله طاهری خرم‌آبادی نماینده امام خمینی در سپاه پاسداران به‌همراه مسئولان دفاتر نمایندگی امام در مناطق سپاه در سراسر کشور با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، دیدار کردند. در این دیدار، ابتدا یکی از حاضران درباره نحوه تأسیس دفاتر نمایندگی امام در مناطق سپاه گزارش داد و سپس رئیس‌جمهور در سخنانی با تأکید بر پیشرو بودن سپاه پاسداران در پیروی از خط اسلام فقهی و خط ولایت‌فقیه و نیز با اشاره به جریان‌های موجود در اولین فعالیت این نهاد انقلابی گفت: «سپاه پاسداران انقلاب در قبل و بعد از این جریان‌ها همواره در خط امام بوده و در این هیچ شکی نیست؛ اما برای اینکه چنین واحدی با این حساسیت، اهمیت و محبوبیت همواره در این خط فکری و سیاسی باقی ماند، تداوم آموزشی و اشراف ولایت‌فقیه و حضور در متن کار لازم است».

رئیس‌جمهور در ادامه سخنان خود به پیروزی‌های رزمندگان در جبهه‌های جنگ با عراق نیز اشاره کرد و گفت: «سپاه پاسداران در کنار دیگر نیروهای مسلح کشورمان مایه امید انقلاب است و اگر چنانچه تشکیل نمی‌شد، اکنون کشور وضع دیگری داشت و این فتح‌های عظیم در جبهه‌های جنگ تحمیلی به دست نمی‌آمد».

آیت‌الله خامنه‌ای همچنین بر رسیدگی هرچه بیشتر به این نهاد انقلاب تأکید و اضافه کرد: «آینده سپاه پاسداران مایه امید، آرزو و چشم‌اندازهای زیبا و وسیع است و اگر سپاه هدایت نشود و نظارت مستمر ولایت‌فقیه نباشد، از سوی دشمنان به شدت مورد تهدید قرار گرفته و احتمال نفوذ و انحراف خط سپاه نگران‌کننده خواهد بود».^(۱۹)

۸۳۵

ارتش عراق معتقد است سپاه پاسداران و بسیج امکان رشد و تکامل فرماندهی نظامی ایران در جنگ را فراهم کرده‌اند.

امروز تیپ ۴۲۳ پیاده ارتش عراق، نامه اداره دوم ستاد این ارتش با موضوع «نیروهای غیرنظامی ایران» را که به ترتیب از طریق فرماندهی سپاه چهارم و لشکر ۱۰ زرهی به این تیپ ابلاغ شده است، برای واحدهای زیر امر خود ارسال کرد. در ابتدای این نامه چنین آمده است: «نیروهای غیرنظامی ایران به عنوان یک نیروی فعال و مؤثر در جریان جنگ بروز کرد و این امکان را به فرماندهی نظامی ایران داد تا مراحل رشد و تکامل پیشرفته‌تری در جنگ فراهم کند و به این جهت ضروری یافتیم که شما را در جریان اطلاعاتی که از این نیروها داریم، قرار دهیم».

در ادامه نامه، پس از اعلام اینکه نیروهای غیرنظامی در سه شکل سپاه پاسداران، بسیج و نیروهای

مردمی سازماندهی معرفی شده، درباره تشکیلات این نیروها آمده است: «پاسداران [امام] خمینی و داوطلبان دارای تشکیلات ثابت و مشخص در جنگ نیستند و ما حالت‌های زیاد و مختلفی از آنها مشاهده کردیم که خلاصه آن چنین است: تیپ به عنوان اساس اسکلت تشکیلاتی به حساب می‌آید. هر تیپ از ۳ تا ۱۰ گردان تشکیل می‌شود. تعداد افراد هر گردان بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ نفر است.» در این نامه همچنین نوع ترکیب نیروهای ایران چنین تشریح شده است: «ادغام یک گردان ارتش با یک تیپ از داوطلبین به این ترتیب است که افراد گردان ارتش در گردان‌های داوطلبین تقسیم می‌شوند. در این حالت فرماندهان از پاسداران [امام] خمینی می‌باشند و فرمانده گردان ارتش معاون فرمانده تیپ داوطلبین است؛ فرمانده گروهان ارتش، معاون فرمانده گردان داوطلبین است؛ و فرمانده دسته ارتش معاون فرمانده گروهان داوطلبین است؛ همچنان که در عملیات یورش به محمره [خرمشهر] اتفاق افتاد.»^(۳۰)

۸۳۶

معاون نخست‌وزیر عراق به حضور اتباع خارجی در ارتش این کشور اذعان کرد و یک مقام حزب بعث این کشور نیز از عزم عراقی‌ها به ادامه جنگ گفت. به نوشته روزنامه الشرق الاوسط (چاپ پاریس) به نقل از مجله مصری المصادر، طه یاسین رمضان معاون نخست‌وزیر عراق که به قاهره رفته است، با اعلام اینکه ۳۰ هزار نظامی خارجی در ارتش عراق حضور دارند، اضافه کرد از این تعداد ۱۰ هزار نفر مصری هستند.^(۳۱) همچنین، عبدالله فاضل عضو رهبری شاخه جنوب حزب بعث عراق، در مراسم بدرقه گروهی از نیروهای ارتش خلقی استان واسط که رهسپار یکی از جبهه‌های جنگ بودند، گفت: «عزم عراقی‌ها برای ادامه نبرد علیه تجاوز ناجوانمردانه [!] ایران علی‌رغم گذشت ۲۰ ماه از جنگ، راسخ‌تر می‌شود تا اینکه دشمن ایرانی به حقوق مشروع [!] ما اعتراف کند.»^(۳۲)

۸۳۷

در پی پیام روز گذشته آیت‌الله منتظری به نخست‌وزیر مبنی بر فراهم کردن امکان اعزام هیئت‌هایی به کشورهای اسلامی برای هماهنگ کردن مبارزه با صهیونیسم، امروز نخست‌وزیر ضمن اینکه از وزیر ارشاد اسلامی خواست تسهیلات لازم در این خصوص را فراهم کند، خبر صدور این دستور را به اطلاع آیت‌الله منتظری رساند.

میرحسین موسوی نخست‌وزیر با صدور دستوری به حجت‌الاسلام عبدالمجید معادیخواه وزیر ارشاد اسلامی، از وی خواست: «در اجرای توصیه فقیه عالی‌قدر حضرت آیت‌الله العظمی منتظری پیرامون اعزام هیئت‌هایی به کشورهای اسلامی برای اعلام آمادگی دولت و ملت مسلمان و قهرمان ایران در مقابله با تهاجم وحشیانه صهیونیست‌ها به لبنان و اطلاع از دیدگاه‌های علمای

اسلام و بررسی امکانات و اعانات مسلمین جهان، درباره این مسئله خواهشمند است تسهیلات لازم را با هماهنگی وزارت امور خارجه فراهم و نتیجه را به اینجانب گزارش نمایید.»^(۲۳)

نخست‌وزیر همچنین در پیامی متقابل به آیت‌الله منتظری، کشتار بی‌رحمانه مسلمانان لبنان توسط ارتش رژیم صهیونیستی را سندی دیگر از جنایات امپریالیسم امریکا و صهیونیسم غاصب دانست و با تأکید بر اینکه با این جنایت عزم ملت مسلمان ایران برای آزادی قدس راسخ‌تر شده است، اعلام کرد: «بدیهی است در اجرای توصیه حضرت‌عالی و برای تحقق یکی از آرمان‌های اصیل انقلاب مقدس اسلامی حول محور اتحاد مسلمین جهان که همانا آزادی بیت‌المقدس و سرزمین‌های اشغالی از لوٹ وجود صهیونیسم می‌باشد، دستورات لازم به مسئولین مربوطه صادر گردید.»^(۲۴)

۸۳۸

آیت‌الله منتظری با تأکید بر اینکه برای آزادسازی قدس باید از عراق گذشت، گفت ملت انقلابی ایران می‌آیند و توپ و تانک و مسلسل رژیم اسرائیل را نابود می‌کنند.

عصر امروز، خانواده‌های شهیدان انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی در هفتم تیر سال ۱۳۶۰ به‌همراه اعضای ستاد برگزاری مراسم اولین سالگرد بزرگداشت این شهیدان با آیت‌الله منتظری در قم دیدار کردند. در این دیدار، آیت‌الله منتظری در سخنانی پس از تجلیل شهیدان فاجعه هفتم تیر و توصیه به تلاش برای هرچه بهتر برگزارشدن مراسم بزرگداشت این شهیدان، به جنایات رژیم اشغالگر قدس علیه مردم فلسطین و لبنان اشاره کرد و گفت: «امروز رزمندگان ما با بیرون‌راندن متجاوزین صدامی از سرزمین‌های خوزستان متوجه آزادسازی قدس عزیز شدند و برای این کار باید از عراق گذشت و برای ما خرمشهر و قدس و لبنان فرقی ندارد. ما حمایت از محرومین جهان را وظیفه شرعی خود می‌دانیم. ما نمی‌توانیم در مقابل جنایات صهیونیست‌ها بی‌تفاوت باشیم؛ حتی اگر بعضی از سران کشورهای مرتجع نخواهند. مسئله فلسطین و لبنان دیگر سیاست‌بازی نمی‌پذیرد، بلکه عملاً باید وارد میدان شد و جمهوری اسلامی ایران با شرکت در جبهه‌های جنگ در لبنان عملاً این حقیقت را به دیگر کشورهای اسلامی نشان داد و برای نجات کشورهای اسلامی زیر سلطه استعمار باید صهیونیست را نابود کرد.»

آیت‌الله منتظری در بخشی دیگر از سخنان خود گفت: «بلاد مسلمین برای همه مسلمانان است و اگر بر فرض محال هم سوریه و لبنان و فلسطین گفتند که با اسرائیل کاری نداریم، ما می‌گوییم کار داریم؛ چون اسرائیل جنایتکار است و این‌همه برادران و خواهران و پیرمرد‌ها و پیرزن‌ها را به خاک و خون کشانده. آن وقت من و شما می‌توانیم ساکت و بی‌تفاوت بنشینیم؟ گفته‌اند که اگر سوریه بخواهد جنگ نکند و شما بخواهید جنگ نمایید باید از دولت لبنان اجازه بگیرید. مثل اینکه اینها زبان اسلام و انقلاب را نفهمیده‌اند. الیاس سرکیس [رئیس‌جمهور لبنان]

کیست که در مقابل اسلام و حقوق مظلومین و این همه برادران و خواهرانی که شهید می شوند اجازه دهد؟! اگر عرضه دارد، از کشورش دفاع کند. ملت انقلابی ایران می آیند و توپ و تانک و مسلسل اسرائیل را نابود می کنند.»

وی در پایان اضافه کرد: «من الان که دارم می بینم ارتش اسلام و پاسدار و بسیج به لبنان می روند، یاد فرزند شهیدم محمد [از شهیدان فاجعه هفتم تیر] می افتم که می گفت دشمن را اگر در خانه اش نرنی می آید تو را در خانه ات می زند؛ و ما باید برویم به فلسطین و لبنان و الان هیچ کوتاهی در این معنی به نفع اسلام نیست و گناه است.»^(۲۵)

۸۳۹

دولت ترکیه از ادامه عبور هواپیماهای حامل نیروهای نظامی ایران از آسمان کشورش به مقصد سوریه جلوگیری کرد.

ساعت ۱۱:۳۰ صبح امروز، مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران در تلفن گرامی به دفتر نخست وزیر به نقل از رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از جلوگیری دولت ترکیه از عبور هواپیماهای ایرانی حامل نیرو از آسمان این کشور به مقصد سوریه خبر داد و تقاضا کرد: «از هر طریق قانونی و شرعی ممکن راه عبوری برای رزمندگان اسلام را جهت رفتن به سوریه مهیا نمایید. حساسیت این موضوع و نیاز به کمک برادران مسلمان ما در لبنان، نیاز به تذکر مجدد ندارد و خود کاملاً در جریان امر قرار دارید.»^(۲۶)

۸۴۰

درپی دیدار روز گذشته سفیر ایران در دمشق با رئیس سازمان آزادی بخش فلسطین، امروز در دمشق سه تن از رهبران این سازمان با وزیر امور خارجه ایران ملاقات کردند. وزیر دفاع و سرپرست جمعیت هلال احمر ایران نیز به صورت جداگانه به دیدن نیروهای اعزامی ایرانی در دمشق و مناطق جنگ زده لبنان رفتند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از دمشق، ظهر امروز به وقت محلی، ۳ تن از رهبران سازمان آزادی بخش فلسطین با علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران، در دمشق ملاقات و درباره اوضاع لبنان تبادل نظر کردند. ولایتی در پایان این ملاقات گفت: «در این ملاقات متعاقباً حمایت خود را از نیروهای رزمنده فلسطینی و مسلمانان لبنان و نیروهای سوری اعلام کردیم و به آنها اطمینان دادیم که نیروهای رزمنده جمهوری اسلامی ایران دوش به دوش برادران فلسطینی، سوری و لبنانی علیه صهیونیست های متجاوز خواهند جنگید.» وی افزود: «برادران فلسطینی از اقدام ایران مبنی بر اعزام نیروهای مسلمان و مبارز به جبهه های جنگ بسیار تقدیر کردند و گفتند ایران تنها کشوری است که عملاً به یاری رزمندگان فلسطینی، سوری و لبنانی شتافته است.»

ولایتی در پاسخ این سؤال که نیروهای ایرانی در چه مناطقی و چه زمان مستقر خواهند شد، گفت: «در این مسئله باید متخصصین نظامی و فرماندهان مسئول سپاه و ارتش با برادران نیروهای امل و فلسطین و سوری به تفاهم برسند و این مسئله‌ای تخصصی می‌باشد و آن چیزی که ما در آن اشتراک داریم، شرکت فعال نیروهای رزمنده مسلمان ایران دوش به دوش برادران مسلمان خودشان در منطقه علیه اسرائیل است.» وزیر امور خارجه ایران در پاسخ این سؤال که آیا شرکت نیروهای ایرانی در مبارزه مستقیم علیه صهیونیسم در لبنان اثر منفی در اوضاع جبهه‌های جنگ ایران و عراق ندارد، گفت: «ما آن قدر نیروی داوطلب مردمی داریم که اعزام نیرو به لبنان هیچ اثر منفی روی جبهه‌های خودمان نخواهد گذاشت.»

بنا بر همین گزارش، سرهنگ محمد سلیمی وزیر دفاع ایران نیز ظهر امروز با نیروهای ایرانی مستقر در یکی از پادگان‌های دمشق دیدار کرد. وی در این دیدار گفت: «ان شاء الله با یاری خداوند متعال و همکاری شما با رزمندگان مسلمان سوری و فلسطینی و لبنانی، قدس عزیزمان را آزاد و نماز وحدت را به امامت رهبر عظیم‌الشأنمان در بیت‌المقدس برگزار خواهیم کرد.»^(۲۷)

خبرگزاری جمهوری اسلامی همچنین در گزارشی دیگر از دمشق خبر داد حسن فیروزآبادی سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران که در رأس هیئتی به لبنان رفته است، از مناطق جنگ‌زده این کشور به‌ویژه بیمارستان‌ها و مدارس بازدید کرد. وی در مصاحبه‌ای در بعلبک گفت: «از آنجا که بعلبک نزدیک‌ترین پایگاه به پشت جبهه‌های جنوب لبنان است، لازم دیدیم از نزدیک کمبودها و نیازهای برادران لبنانی و فلسطینی را بررسی کنیم.» فیروزآبادی پس از دیدار از بیمارستان صحرایی اهدایی ایران هم گفت: «به‌زودی کادر پزشکی این بیمارستان تأمین خواهد شد.»^(۲۸)

۸۴۱

رادیو بی‌بی‌سی و رادیو امریکا از آتش‌بس نسبی امروز در لبنان خبر دادند و با اشاره به ادامه مذاکرات فرستاده ویژه امریکا با شخصیت‌های لبنانی، به بررسی دیدگاه‌ها و خواسته‌های گروه‌های مسلمان و مسیحی این کشور پرداختند. رادیو اسرائیل نیز گفت رئیس‌جمهور لبنان در نظر دارد با تشکیل دولت وحدت ملی، ارتش کشورش را با نیروهای فلسطینی و سایر گروه‌ها در بخش غربی بیروت جایگزین کند.

رادیو بی‌بی‌سی از تبادول پراکنده آتش توپخانه میان نیروهای فلسطینی و اسرائیلی در روز جاری خبر داد و با اشاره به اینکه آتش‌بسی که به درخواست فیلیپ حبیب فرستاده ویژه رئیس‌جمهور امریکا از روز گذشته در لبنان برقرار شده است فردا به پایان خواهد رسید، به نقل از خبرنگار خود در بیروت گفت: «باتوجه به اینکه امروز نیروهای اسرائیل و فلسطینی‌ها مواضع یکدیگر را دوباره زیر آتش گرفته‌اند، این آتش‌بس بسیار متزلزل به‌نظر می‌رسد و حتی اگر طی مدت تعیین‌شده نیز این آتش‌بس برقرار باقی بماند، تهدید آن در آینده قطعی و حتمی نیست.

بسیاری از مردم لبنان معتقدند که سیاستمداران این کشور ۲۴ ساعت فرصت دارند تا به کمک فیلیپ حبیب راه‌حلی دیپلماتیک برای خاتمه این بحران بیابند و در غیر این صورت اسرائیل دوباره به اقدام نظامی متوسل خواهد شد.»

بی‌بی‌سی آن‌گاه با اشاره به مذاکرات امروز فیلیپ حبیب با گروهی از شخصیت‌های سرشناس لبنانی و با تأکید بر اینکه اختلاف و رقابت سیاسی گروه‌های مختلف لبنان مشکلات فرستاده آمریکا را دوچندان کرده است، به بررسی دیدگاه‌ها و خواسته‌های مسلمانان و مسیحیان این کشور پرداخت و افزود: «بشیر جمیل و ولید جنبلاط رهبران جوان دو گروه مسلمان و مسیحی را می‌توان مظهر دسته‌بندی‌های سیاسی در لبنان به شمار آورد. بشیر جمیل با ۳۴ سال سن در مقام رهبری مسیحیان فالانژ به‌عنوان مقتدرترین رهبر جامعه مسیحیان لبنان ... با حضور سازمان آزادی‌بخش فلسطین در لبنان و حمایت مسلمانان چپ‌گرای این کشور از این سازمان به‌شدت مخالف است. رهبری گروه مسلمانان چپ‌گرا نیز برعهده ولید جنبلاط است. وی که ۳۳ سال دارد ... از آن می‌ترسد که چنانچه سازمان آزادی‌بخش فلسطین خلع سلاح شود، ازسوی اسرائیل و نیروهای فالانژ مورد حمله قرار گیرد ... دراین میان نظرات نیبه بری رهبر سازمان شیعه‌مذهب امل را نیز باید در نظر داشت. گروه شبه‌نظامی امل درحقیقت رهبر شیعیان لبنان به شمار می‌آید. شیعیان لبنان که جمعیتشان به‌سرعت رو به افزایش است، جزو محروم‌ترین مردم این کشورند؛ اما این گروه با تأثیرپذیری از انقلاب ایران به‌تدریج به حقوق سیاسی خود آگاه شده‌اند و چنانچه راه‌حل سیاسی برای خاتمه بحران لبنان یافت شود، حقوق شیعیان این کشور نیز باید در نظر گرفته شود.»^(۲۹)

رادیو آمریکا نیز با اعلام اینکه امروز در لبنان آرامش نسبی برقرار بود، به ادامه مذاکرات فیلیپ حبیب با رهبران گروه‌های لبنانی اشاره کرد و گفت: «یکی از رهبران سیاسی لبنان که در مذاکرات بیروت و نتیجه‌بخش بودن آن نقشی مهم بر عهده دارد، ولید جنبلاط رهبر اعراب «دروزی» است که در ملاقات‌های خود با فیلیپ حبیب و الیاس سرکیس [رئیس‌جمهور لبنان] شرکت داشته، ولی در مذاکرات جبهه نجات ملی که از هفت رهبر سیاسی و مذهبی لبنان تشکیل شده است، شرکت نکرده است و الیاس سرکیس و فیلیپ حبیب شرکت او را بسیار لازم و مؤثر می‌دانند.

ولید جنبلاط که ۳۳ سال دارد، از هنگام جنگ‌های داخلی سال‌های ۱۹۷۶ - ۱۹۷۵ تا به‌حال ریاست یک اتحادیه سیاسی از گروه‌های مسلمان، احزاب کمونیست و سازمان آزادی‌بخش فلسطین را که به نهضت ملی معروف است، در دست داشته است. ... جنبلاط اعلام کرده است که او فقط به شرطی در فعالیت‌های جبهه نجات ملی شرکت خواهد کرد که سازمان آزادی‌بخش فلسطین و اسرائیل ازطریق آمریکا قبول کنند که ظرف ۴۸ ساعت آینده از دست‌زدن به هرگونه عمل غیرعادی و غیرمترقبه دوری خواهند کرد تا او فرصت داشته باشد با تمام اعضای جبهه ملی تبادل نظر کند و چگونگی اداره آینده بیروت غربی را تعیین نماید.»^(۳۰)

همچنین، رادیو اسرائیل به نقل از منابع سیاسی با اعلام اینکه رئیس‌جمهور لبنان از تشکیل شورای نجات ملی صرف‌نظر کرده و به جای آن قصد دارد یک دولت ملی به ریاست صائب سلام تشکیل دهد، گفت: «صائب سلام در حال حاضر تماس‌هایی با سران سازمان به اصطلاح آزادی فلسطین برقرار کرده است تا موافقت آنها را جلب کند که بلافاصله پس از برقراری دولت وحدت ملی، ارتش منظم لبنان وارد محلات آنان در غرب بیروت گردد و جای افراد فلسطینی و شبه‌نظامیان چپ‌گرا را بگیرد. طبق برنامه، صائب سلام در مرحله دوم پیرامون واگذاری سلاح‌های سنگین خرابکاران [!] به دست ارتش لبنان و آینده سازمان به اصطلاح آزادی فلسطین گفت‌وگو خواهد شد. منابع دولتی لبنان نیز اعلام کردند که پرزیدنت سرکیس به محبوبیت صائب سلام در بین ۶۰۰ هزار نفر از سنی‌های ساکن غرب بیروت و نیز روابط نزدیک وی با عربستان سعودی تکیه می‌کند. رئیس‌جمهور لبنان همچنین معتقد است که صائب سلام موفق خواهد شد یاسر عرفات را برای وصول به یک راه‌حل سیاسی تحت‌تأثیر قرار دهد.»^(۳۱)

۸۴۲

سازمان اوقاف با تقبل بخشی از هزینه بازسازی اماکن مذهبی ویران‌شده استان خوزستان براثر تجاوز ارتش عراق، قرار است کمک‌های نقدی مردم در این خصوص را جذب کند. گردهمایی مسئولان سازمان اوقاف که از دو روز پیش در مسجد الجواد تهران آغاز شده بود، عصر امروز به کار خود پایان داد. خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام این خبر و با اشاره به اینکه در این گردهمایی درباره بازسازی مساجد و اماکن متبرکه در مناطق جنگی و امکانات سازمان اوقاف بحث و گفت‌وگو شد، به نقل از روابط عمومی این سازمان اضافه کرد: «براساس بررسی‌های انجام‌شده، تنها در استان خوزستان مجموعاً ۲۳۱ مسجد، حسینیه و امامزاده به دست بعثیون صدامی ویران شده است که تاکنون ادارات اوقاف، قسمت عمده‌ای از هزینه بازسازی آنها را تقبل کرده‌اند.»

بنا بر این گزارش، در پایان این گردهمایی همچنین مقرر شد برای جذب کمک‌های نقدی مردم در این خصوص، یک شماره حساب بانکی که با نظارت و امضای نمایندگان امام خمینی قابل برداشت است، اعلام شود.^(۳۲)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۹

۳. سند شماره ۱۵۸۵۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) به اطلاعات عملیات قرارگاه فتح، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۴. سند شماره ۱۵۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) به فرماندهی تیپ ۲۱ امام رضا^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۱. سند شماره ۱۵۹۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۱۳۶۱/۳/۲۹، ۹۱.
۲. سند شماره ۱۵۸۵۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه فتح به اطلاعات عملیات قرارگاه مقدم کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۱۱ و ۱۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، صص ۲۶ و ۲۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۱۹. همان، صص ۱ و ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۲۰. سند شماره ۲۵۷۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی تیپ ۴۲۳ پیاده عراق به گروهان ۲ تیپ ۴۲۳، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۱۶.
۲۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱۹، رادیو صوت‌الجماهير عراق، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۱، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱۲.

۲۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۲.

۲۶. سند شماره ۶۶۱۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به دفتر نخست‌وزیر، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۱ و ۴، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۷۰، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۵، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۲۹، صص ۳ و ۴، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۳۰. همان، صص ۲ و ۳، رادیو صدای آمریکا، ۱۳۶۱/۳/۲۹.
۳۱. همان، ص ۷، به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۵. سند شماره ۲۸۴۱۷۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: خلاصه اطلاعات واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ناحیه سرپل ذهاب، شماره یک، ۱۳۶۱/۴/۵.

۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.

۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهير، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۸. سند شماره ۳۴۰۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۳۵، باخترا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.

۱۰. سند شماره ۶۶۱۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۳۰ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۴۵ و ۴۶، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.

۱۱. سند شماره ۳۴۰۴۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۱۲. سند شماره ۶۶۱۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه منطقه ۷ به طرح و برنامه ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۹ و - سند شماره ۶۶۱۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه منطقه ۷ به طرح و برنامه ستاد مرکز، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.

۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۲۹، ص ۴.

۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، صص ۹ و ۱۰، وین - خبرگزاری خلیج، ۱۳۶۱/۳/۲۹.

۱۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۵.

روزشمار جنگ

یکشنبه

۳۰ خرداد ۱۳۶۱

۲۷ شعبان ۱۴۰۲

۲۰ ژوئن ۱۹۸۲

۸۴۳

امروز اگرچه تبادل آتش در اغلب مناطق جبهه‌های جنوب و غرب کشور به‌طور محدود ادامه یافت، اما عراقی‌ها بار دیگر آبادان را هدف حملات خمپاره‌ای قرار دادند و نیروهای خودی نیز به روی مواضع دشمن در ارتفاعات میمک آتش گشودند. ارتش عراق هم با اعلام اینکه همچنان به آتش‌بس یک‌جانبه پایبند است، مدعی شد که ناچار شده به آتش ایران پاسخ دهد.

لشکر ۹۲ زرهی ارتش،^(۱) تیپ ۲۵ کربلا^(۲) و تیپ ۲۱ امام رضا^(۳) سپاه پاسداران^(۴) از جبهه جنوب، و سپاه پاسداران مهران^(۵) از جبهه غرب گزارش دادند امروز تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌ها در این جبهه‌ها به‌طور پراکنده ادامه داشت.

در همین حال، شهربانی استان خوزستان به نقل از شهربانی آبادان خبر داد امروز بر اثر اصابت خمپاره‌های دشمن به پالایشگاه و بازار این شهر، علاوه بر وارد آمدن خسارات مادی، یک تن از اهالی آبادان شهید شد و ۱۹ تن مجروح شدند.^(۶)

در مقابل، سپاه پاسداران «سرنی» مستقر در محور میمک اعلام کرد امروز در حالی که اگرچه آتش دشمن روی مواضع خودی عادی بود، رزمندگان ایران با تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری و خمپاره‌انداز ۸۱ میلی‌متری مواضع عراقی‌ها در ارتفاعات میمک را هدف قرار داده و خسارات و تلفاتی بر آنها وارد کردند.^(۷)

ارتش عراق نیز امروز در اطلاعیه نظامی شماره ۷۴۸ خود که از رادیو صوت‌الجماهیر قرائت شد، ادعا کرد: «نیروهای شجاع ما برای یازدهمین روز پیاپی همچنان به مضمون بیانیه مورخ ۱۹۸۲/۶/۱۰ [۱۳۶۱/۳/۲۰] شورای فرماندهی انقلاب پایبند بوده و هیچ‌گونه عملیات نظامی را انجام نداده‌اند و این در حالی است که واحدهای خودی مورد گلوله‌باران توپخانه دشمن قرار گرفته، که نیروهای ما برای خاموش کردن آتش دشمن ناگزیر از پاسخ شدند.»^(۸)

۸۴۴

عناصر گروه‌های ضدانقلاب در مناطقی از غرب کشور به اقدامات ایدائی دست زدند. در مقابل و علاوه بر اجرای دو عملیات نفوذی علیه اشرار مسلح ضدانقلاب، فرماندهی کل سپاه یک دستور مراقبتی صادر کرد و سپاه منطقه ۷ نیز خواستار ادامه عملیات پاک‌سازی منطقه با اعزام نیروهای جدید شد.

ساعت ۱۱:۰۰ امروز در سردشت، اشرار ضدانقلاب یک دستگاه لودر شهرداری را هنگام مرمت جاده با یک گلوله آر.پی.جی ۷ هدف قرار دادند. در پی این حمله، نیروهای تأمین پایگاه بزمی سریعاً به محل اعزام شده و با مهاجمان درگیر شدند. ۳۰ دقیقه بعد، عناصر ضدانقلاب ناچار از محل درگیری متواری شدند.^(۸)

عناصر ضدانقلاب همچنین در ساعت ۱۷:۰۰ امروز در ۱۰ کیلومتری سقز یک تریلی حامل ۲۴ تن برنج را که از سنندج عازم سقز بود، به مکانی نامعلوم منتقل کردند.^(۹) ساعت ۱۸:۱۰ در سنندج هم بر اثر انفجار بمبی در هنرستان صنعتی این شهر که توسط ضدانقلابیون کار گذاشته شده بود، ۳ تن از توابع گروه‌های ضدانقلاب که برای اجرای یک نمایش نامه به نام بمب در این هنرستان آماده می‌شدند، مجروح شدند.^(۱۰)

در ساعات ۲۱:۰۰، ۲۲:۰۰ و ۲۳:۰۰ نیز افراد مسلح غیرقانونی به ترتیب با نیروهای پاسگاه ژاندارمری دارسواين از توابع بانه و دو پایگاه نیروهای تأمین خرکه از توابع سنندج و آدینان از توابع سقز درگیر شدند که پس از ساعتی این درگیری‌ها بدون وارد آمدن هرگونه تلفاتی به طرفین پایان یافت.^(۱۱)

از سوی دیگر، فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) نیز امروز گزارش داد: «برادران سپاه صائین دژ با همکاری سایر نیروها موفق شدند با یک عملیات، ۱۰ کیلومتر در مواضع حزب منحل دموکرات نفوذ [کنند] و بدون درگیری، در ۱۰ کیلومتر ۱۰ محور صائین دژ - تکاب مستقر گردند.»^(۱۲) این فرماندهی همچنین در گزارشی دیگر به نقل از سپاه پاسداران سلماس اعلام کرد دو نفر از اشراری که قبلاً تسلیم شده و تقاضای امان‌نامه کرده بودند، امروز به مقر عناصر مسلح حزب دموکرات در منطقه حسن‌آباد نفوذ کرده و ۶ نفر از آنها را که در خواب بودند، کشته و ۱ نفر را مجروح کردند.^(۱۳) در همین حال، فرماندهی کل سپاه پاسداران امروز در پیامی به فرماندهان سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) و منطقه ۷ (باختران) و به نقل از نیروی هوایی ارتش اعلام کرد با توجه به اقدام اشرار ضدانقلاب به استقرار دو قبضه توپ ضدهوایی در روستای کاوش (در محور سردشت - مهاباد) و روستای پیرگه (در محور پیرانشهر - سردشت)، از پرواز هرگونه وسیله پرنده در شعاع ۱۰ کیلومتری این مناطق خودداری شود.^(۱۴)

همچنین، واحد طرح و عملیات سپاه منطقه ۷ (باختران) در پیامی به ستاد مرکزی سپاه با اعلام اینکه حدود دو ماه است که تأمین محور مریوان - کامیاران - پاوه برعهده گروه‌های ضربت می‌باشد، تقاضا کرد سریعاً ۳۰۰ نفر را برای جایگزینی اعزام کنند تا به این وسیله گروه‌های ضربت به عملیات پاک‌سازی منطقه بپردازند.^(۱۵)

۸۴۵

مقامات بلندپایه کشور در دو نوبت با امام خمینی دیدار کردند. در دیدار نخست، رئیس جمهوری در سخنانی بر اراده قاطع ایران برای مجازات صدام و حزب بعث عراق تأکید کرد. در دیدار دوم نیز درباره عملیات ورود به خاک عراق تبادل نظر شد.

صبح امروز آیت الله خامنه‌ای رئیس جمهور و حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، به اتفاق خانواده‌های شهیدان فاجعه انفجار دفتر مرکزی حزب جمهوری در هفتم تیر ۱۳۶۰، با امام خمینی در حسینیه جماران دیدار کردند. در این دیدار که در آستانه اولین سالگرد این فاجعه انجام شد، رئیس جمهوری در سخنانی ضمن تجلیل از شهیدان فاجعه هفتم تیر، اهمیت نقش آنها در پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی را تشریح کرد و گفت: «درست است که این گوهرهای گران بها از دست رفته‌اند؛ ولی غلط می‌کنند کسانی که فکر کنند این گوهرها شکستند. این طور نیست؛ زیرا ما این گوهرها را در ذخیره گاه الهی به امانت سپرده‌ایم. اینها امانت انقلاب هستند و خون اینها پشتوانه حرکت عظیم ملت ایران در طول تاریخ است.»

وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به توطئه‌های استکبار جهانی برای مقابله با انقلاب اسلامی اظهار کرد: «دشمن با گازانبری که یک سر آن رژیم پلید حاکم بر بغداد و سر دیگرش عنصر پلید حاکم بر فلسطین اشغالی مظلوم بود، می‌خواست جمهوری اسلامی را در میان این دو سر خرد کند و از بین ببرد. ولی واقعیت، عکس آن چیزی که استکبار جهانی در رویای آن بود، شد.»

رئیس جمهور سپس با تأکید بر اینکه «نظام مزدور بغداد در جبهه‌های پرافتخار جمهوری اسلامی دچار انزوا و امروز تهدید به اضمحلال شده است»، اضافه کرد: «دشمن فکر می‌کرد با هیاهوی مسئله لبنان می‌تواند فضاحت و جرائم و گناهان بی‌شمار این رژیم مزدور را از بین ببرد؛ اما این گناهان نه فراموش می‌شود و نه نسبت به آن اغماض خواهد شد. ... جمهوری اسلامی نمی‌تواند صدام و حزب بعث عفریقی خائن عراق را در مقابل این همه گناهان بدون مجازات رها کند؛ زیرا این، حق انسانیت است و تنها حق مردم ما نیست. این کار برای ما ارزش جهانی دارد.»

آیت الله خامنه‌ای با اشاره به تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان ادامه داد: «یکی از هدف‌های حمله اسرائیل به جنوب لبنان نجات صدام بوده است و یا به نحوی مسئله صدام را تحت الشعاع قرار دادن. ولی ما به فضل الهی در اینجا صدام و در آنجا همفکران و همکاران و دوستان صهیونیست او را با ضربات انقلاب اسلامی خرد خواهیم کرد.» وی با تأکید بر اینکه جنگ با حکومت صدام همچنان مسئله روز ایران است، گفت: «نیروهای عظیم ملت مسلمان همچون گذشته در خدمت این مسئله هستند و باید باشند. ما همچنان که در ایران صلح تحمیلی و آتش بس را قبول نکردیم، در لبنان هم آن را رد می‌کنیم و می‌گوییم آنها باید آتش بس را قبول نکنند و صلح امریکایی و نظایر آن نیز در لبنان برای ما غیر قابل قبول است.»

رئیس جمهور ضمن محکوم کردن جبهه نجات ملی لبنان، آن را وسیله‌ای برای نابودی انقلاب فلسطین

دانست و اضافه کرد: «اگر به وسیله این سیاست‌ها بخواهند فلسطینی‌ها و مبارزان واقعی لبنان که صاحبان این سرزمین هستند، در موضع ضعف [قرار داده] و اسرائیل را بر آنان مسلط کنند و به این کشتار ددمنشانه و وحشیانه خود ادامه دهند، برای ما قابل قبول نیست. ... شرکت ما در جبهه خود و در لبنان به معنای حضور در یکی از دو جبهه مشابه و برابر است که هر دو از یک منشاء سرچشمه می‌گیرد.»^(۱۶)

پس از این دیدار، رئیس‌جمهور و رئیس مجلس همراه با فرماندهان سپاه پاسداران و نیروی زمینی ارتش و وزیران امور خارجه و دفاع، که ساعاتی قبل از سفر سوریه بازگشته بودند، با حضور در دفتر امام خمینی به بحث درباره جنگ با عراق و جنگ لبنان پرداختند. حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی در یادداشت امروز خاطرات خود با اعلام این مطلب نوشته است: «آقای دکتر ولایتی و آقای سلیمی [وزیران امور خارجه و دفاع] در مذاکرات خود با سوریه به این نتیجه رسیده‌اند که سوریه مایل به جنگ است؛ ولی باید مطمئن به کمک کشورهای اسلامی باشد. از ترکیه هم اجازه گرفته‌اند که بتوانیم کمک‌های انسان‌دوستانه به سوریه منتقل کنیم. درباره حمله ما به عراق و ورود به خاک عراق هم بحث شد. منتظر نیروهای مردمی هستیم.»^(۱۷)

۸۴۶

صدام حسین در یک نطق رادیو و تلویزیونی گفت برای خارج کردن بهانه‌های ادامه جنگ از دست ایران، از امروز و در مدت ۱۰ روز نیروهای عراقی از خاک آن کشور عقب‌نشینی خواهند کرد. وی همچنین با محتمل دانستن ورود نیروهای ایرانی به داخل عراق، بر آمادگی این کشور برای مقابله تأکید کرد.

بعد از ظهر امروز، صدام حسین خطاب به ملت عراق سخنانی ایراد کرد که از رادیو و تلویزیون این کشور پخش شد. رئیس‌جمهور عراق در ابتدای سخنان خود شروع جنگ توسط ارتش کشورش را نوعی جدید از یک جنگ دفاعی قلمداد کرد و گفت: «ما از همان آغاز گفتیم جنگی که ناگزیر از ورود به آن شویم جنگ دفاعی است، اما جنگ جدید است؛ چون ما در برابر تجاوز بیکار ننشسته و به دشمن متجاوز اجازه اشغال زمین‌ها و ویرانی شهرهایمان و به ذلت کشیدن ملتمان را ندادیم.» وی سپس با ادعای اینکه ایران قبل از شروع رسمی جنگ، در حال فراهم آوردن مقدمات تجاوز به عراق بود، اضافه کرد: «نیروهای مسلح و دلیر عراق مأموریت این حمله دفاعی را ظرف شش روز به پایان رساند و شهرها و مناطق استراتژیک مهمی در داخل ایران را تحت کنترل خود درآورد و پس از چند هفته از شروع درگیری، نیروهای ما پیشروی خود در داخل خاک ایران را به‌طور نهایی متوقف کردند. ... دولتی برای دفاع از خویش داخل سرزمین دولت دیگر شده بود و درضمن، آماده عقب‌نشینی از این سرزمین بدون هیچ شرطی بود. شرط ما فقط اعتراف آنها به حاکمیت و حقوق ما بود. ولی آنها بر ادامه جنگ و عدم اعتنا به خواسته‌های ما اصرار می‌ورزیدند. ... ما در اکثر مذاکرات سیاسی با هیئت‌های حسن‌نیت آمادگی خود را جهت مذاکره با ایران اعلام کردیم؛ ولی حکام تهران مذاکره را رد کردند و پایان دادن به جنگ از طریق مسالمت‌آمیز را نیز

نادیده گرفتند. آنها می‌گفتند که جنگ باید در جبهه‌های جنگ حل و فصل شود.»

صدام حسین در ادامه سخنانش به ارائه پیشنهادهای صلح کشورش به سازمان کنفرانس اسلامی و جنبش عدم تعهد در ماه‌های گذشته اشاره کرد و گفت: «در سخنرانی خود به تاریخ ۱۱ آوریل ۱۹۸۲ [۲۲ فروردین ۱۳۶۱] در پارلمان ملی اعلام کردم که عراق آماده عقب‌کشیدن جمیع نیروهایش از خاک ایران و بدون هیچ‌گونه شرطی است، اگر چنانچه ایران تضمین نماید که تجاوز خود را به داخل عراق ادامه ندهد. ما این مسائل را با هیئت‌های حسن نیت اسلامی و غیرمتعهدها و نماینده دبیرکل سازمان ملل در میان گذاشتیم و اخیراً آمادگی خود را به هیئت حسن نیت اسلامی برای رفتن به مکه و پیدا کردن راه‌حل نهایی و عادلانه برای جنگ اعلام کردیم؛ ولی رژیم ایران دعوت هیئت حسن نیت اسلامی را رد کرد. همچنین ایران قبلاً همه تلاش‌ها و اقدامات هیئت‌های حسن نیت را رد کرده بود و از قبول هرگونه تعهد و احترام به مرزهای بین‌المللی عراق و ایران نیز سر باز زده بود. آنها شرایطی را مطرح می‌کردند که معلوم بود عراق آنها را نخواهد پذیرفت؛ چون شرایط آنها توهین‌آمیز بود و با قوانین و عرف بین‌المللی مغایرت داشت.»

صدام آن‌گاه ایران را آغازگر جنگ معرفی کرد و با متهم کردن این کشور به دریافت کمک‌های نظامی، سیاسی و تبلیغاتی شورهای نظیر سوریه، لیبی، کره شمالی و رژیم صهیونیستی ادامه داد: «چیز شگفت‌انگیزتر این است که ابرقدرت‌ها تنها نظاره‌گر جنگ میان ایران و عراق بودند؛ بدون اینکه هیچ‌گونه تلاشی جهت پایان دادن به آن به عمل آورند. درحالی‌که این دو ابرقدرت [امریکا و شوروی] همیشه کشمکش‌های نظامی کشورهای جهان را حل و فصل کرده‌اند. همان‌طور که می‌دانیم این جنگ در یکی از حساس‌ترین و خطرناک‌ترین مناطق جهان واقع شده است که منافع بین‌المللی را در خود جای می‌دهد. جهان معاصر تا به حال هیچ‌وقت نظیر این صحنه را به خود ندیده است؛ جنگی که حدود دو سال ادامه دارد بدون اینکه کسی به خاتمه آن سعی جدی مبذول دارد.»

وی با اشاره به بیشتر بودن وسعت و جمعیت ایران نسبت به عراق، خطاب به مردم کشورش گفت: «شما با دشمنی بزرگ‌تر از خود جنگیدید. ... ۲۲ ماه با دشمن جنگیدید و ارتش آن را شکست دادید و آنها را تا داخل سرزمین‌های خود در اطراف شهرهای دزفول و شوش و اهواز تعقیب کردید و داخل شهر مهران و سومار و قصرشیرین و خسروی و محمره [خرمشهر] و خفاجیه [سوسنگرد] و سرپل ذهاب و گیلان‌غرب و هویزه و بستان خود را به بیش از ۲۰ هزار کیلومتر مربع از خاک آنها تثبیت کردید و هم‌اکنون ارتش دلیر شما همچنان چهار شهر ایران را یعنی قصرشیرین و سومار و مهران و خسروی و نیز مساحت بزرگی از خاک آن را در دست دارد. ... مردم مبارز عراق! کشورهای که از ایران علیه شما حمایت کردند، هم‌اکنون دست به پخش اخبار و اطلاعات دروغ‌مبنی بر پیروزی ایران و شکست عراق زده‌اند. قصد آنها تضعیف روحیه ملت عراق و امت عرب است. آنها فراموش کرده‌اند که رژیم [امام] خمینی خود تجاوز علیه عراق را آغاز کرد [!] و خود او خواهان سرنگونی رژیم انقلابی در عراق بوده است.»

رئیس‌جمهور عراق با معرفی ایران و رژیم صهیونیستی به عنوان دشمنان امت عرب گفت: «بر ما

ملت عراق واجب بود تا از دژ جبهه شرقی امت عرب حمایت کنیم؛ کمالینکه نیاکان ما در طول سالیان دراز گذشته به پاسداری از سرزمین خود در برابر حمله ایرانیان پرداختند. ... ما در این جنگ قربانی‌های زیادی بر جای گذاشتیم و مردانی را از دست دادیم که خون خود را در جبهه‌های جنگ به‌خاطر عراق پیروز و قدرتمند ریختند. کمالینکه اموالی را در این راه از دست دادیم و دشواری‌هایی را در این جنگ تحمل کردیم؛ ولی بحمدالله احساس می‌کنیم که ما پیروز شدیم و سود برده‌ایم؛ چون ابعاد تجاوز علیه عراق به‌قدری وسیع است که قربانی‌های ما ناچیز است. ... شما عراقی‌های سرفراز! پیروز شدید و توطئه را در نطفه خفه کردید. با این کار خود مثال زنده‌ای برای پایداری و استقامت و احساس عالی به مسئولیت گشتید. این جنگ شما ملی نبوده، بلکه جنگی از برای امت عرب بود ...»

صدام حسین با این ادعا که تمامی سیاست‌های صلح‌طلبانه عراق از موضع قدرت و براساس احساس مسئولیت در برابر تعهدات و اصول جنبش عدم‌تعهد اتخاذ شده است، ادامه داد: «کمیسون حسن‌نیت اسلامی از کشورهای عراق و ایران خواست موقتاً به جنگ میان خود پایان دهند. ما به ندای کمیسون حسن‌نیت پاسخ مثبت دادیم و شورای فرماندهی انقلاب [عراق] بیانیه تاریخی خود را در تاریخ ۱۹۸۲/۶/۱۰ [۱۳۶۱/۳/۲۰] صادر کرد که متضمن آمادگی عراق جهت آتش‌بس، عقب‌نشینی نیروهایش در زمین‌ها و شهرهای ایرانی و روی آوردن به حکمت کفرانس اسلامی یا جنبش عدم‌تعهد و یا شورای امنیت سازمان ملل بود. لکن رژیم ایران با این درخواست مخالفت کرد و بر ادامه جنگ اصرار ورزید. عراق که قهرمانانه رزمید، با وجود این به جست‌وجوی راه‌حل و آتش‌بس پرداخت؛ و از آنجا که ما احساس مسئولیت می‌کنیم، باید تصمیماتی را اتخاذ کنیم تا به این وسیله فرصت را از دشمن گرفته و بهانه‌هایی را که دشمن برای ادامه جنگ مطرح می‌کند، از بین ببرد. ... شورای فرماندهی انقلاب تصمیم به ادامه پایبندی‌اش به مضمون بیانیه مزبور گرفته و عقب‌نشینی نیروهای خود را از زمین‌ها و شهرهای ایرانی، از امروز به مدت حداکثر ۱۰ روز آغاز کرده و به پایان خواهد رساند. همچنین، تلاش‌های خود را با هیئت‌های میانجیگر تا خاتمه شرافتمندانه جنگ که از آغاز طالب آن بودیم، دنبال خواهیم کرد. این تصمیم مسئولانه در درجه نخست مبتنی بر تضمین‌های ذیل است:

- خنثی کردن بخش اعظم بهانه‌هایی که رژیم مرموز تهران با استفاده از آنها می‌خواهد به جنگ ادامه دهد.
- رژیم تهران را در برابر آزمایش حساس قرار داده تا ما بعضی مقاصد او را در برابر افکار عمومی جهان برملا گردانیم.»

وی اضافه کرد: «این تصمیم مسئولانه ما بهانه را از آن دسته از کسانی که می‌گویند عراق زمین‌های ایران را در اشغال دارد، خواهد گرفت و کشورهای عربی را در برابر مسئولیت‌هایشان قرار خواهد داد. احساس مسئولیت ما در برابر جنبش عدم‌تعهد و میزبانی هفتمین اجلاس جنبش عدم‌تعهد در سپتامبر آینده [در بغداد] ایجاب می‌کند که هرگونه بهانه‌ای را به‌منظور توطئه علیه نهضت عدم‌تعهد و تضعیف نقش عراق در این جنبش خنثی سازیم.»

صدام حسین در پایان سخنانش نیز گفت: «مسئله اساسی که باید به آن توجه داشته باشیم، این

است که با وجود تمامی تلاش‌های ما جهت خنثی ساختن بهانه‌های دشمن و به‌رغم وضوح همه این تصمیمات، دشمن مرموز ما دست از مطامع خود نسبت به عراق برنداشته و نخواهد برداشت. لذا ما باید انتظار تجاوز دشمن علیه خاک و ملتمان را داشته باشیم؛ که این مستلزم آمادگی بیش‌ازپیش برای فداکاری و صبر است. ... اکنون که نیروهای ما در مرزهای خود مستقر شده‌اند، از این پس هیچ‌گونه انعطافی نسبت به زمین از خود نشان نخواهیم داد و هرگونه عقب‌نشینی به‌مثابه ورود نیروهای متجاوز ایرانی به خاک عزیزمان خواهد بود و خدای ناکرده چنانچه نیروهای متجاوز وارد شهرهای ما شوند، بدانید که شهرهایمان را ویران و فرزندانمان را کشتار خواهند کرد و نیروهای ما که برای دفاع از عراق قهرمانانه در داخل خاک دشمن ایرانی جنگیدند، این بار نیز با عزمی چندین برابر گذشته خواهند جنگید. ... ما اطمینان داریم، دشمن باوجودی که در خاک آن می‌جنگیدیم متحمل تلفاتی سنگین شده است، از این پس هر ذره از خاک عراق را نیزه‌ای که در سینه‌اش جای می‌گیرد، خواهد یافت. من کمال اطمینان را دارم که ملت عراق از این مرحله پیروز بیرون خواهد آمد. خداوند شما را پیروز و موفق بدارد و شما به یاری الله پیروید.»^(۱۸)

۸۴۷

وزیر امور خارجه که سه روز پیش به‌همراه وزیر دفاع به سوریه رفته بود، پیش از ترک دمشق و بازگشت به تهران گفت جواب صهیونیست‌ها را همان‌گونه که می‌فهمند، یعنی با به‌کاربردن اسلحه‌ها می‌دهیم. علی‌اکبر ولایتی و سرهنگ سلیمی وزیران امور خارجه و دفاع ایران که برای دیدار با مقامات سوریه و هماهنگی فعالیت‌های سیاسی و نظامی و چگونگی اعزام نیرو از ایران به آن کشور رفته بودند، صبح امروز دمشق را به قصد تهران ترک کردند.^(۱۹) علی‌اکبر ولایتی پیش از ترک سوریه، در مصاحبه‌ای گفت: «منظور ما از سفر به سوریه هماهنگی دو کشور ایران و سوریه، از لحاظ سیاسی و نظامی در رابطه با تهاجم اخیر نیروهای صهیونیستی که به دستور شیطان بزرگ - آمریکا - به لبنان صورت گرفته، می‌باشد.» وی اضافه کرد: «ضمن ملاقات با حافظ اسد و مقامات سوری، به این نتیجه رسیدیم که باید هماهنگی صورت بگیرد تا نیروهای ایرانی و سوری در کنار برادران لبنانی و فلسطینی، اسرائیل غاصب را سر جای خود بنشانند.» وزیر امور خارجه درباره اعزام نیروهای ایرانی به جنوب لبنان نیز اظهار داشت: «تاکنون مقدمات این کار فراهم شده و از طرف نیروهای ما شناسایی کامل به عمل آمده و به‌زودی زود نیروهای ما وارد عمل خواهند شد.»

علی‌اکبر ولایتی درباره آتش‌بس میان سوریه و رژیم صهیونیستی هم توضیح داد: «همان‌طور که برادرمان حافظ اسد اعلام کرد، آتش‌بس مشروط به خروج نیروهای صهیونیستی از لبنان است و هم‌اکنون نیروهای سوریه در جنوب لبنان و حتی در بیروت در کنار نیروهای امل و فلسطین در حال جنگ با نیروهای صهیونیستی می‌باشند و آتش‌بس صورت نگرفته [است].»
وی همچنین درباره دیدار خود با ابوهشام سخنگوی جنبش امل شیعیان لبنان، گفت: «بین

اهداف جمهوری اسلامی ایران و شیعیان لبنان هیچ فرقی نیست و ما هر دو، هر نوع آتش‌بس را حرکت سازش کارانه و ذلت‌بار می‌دانیم و این‌گونه حرکت که از طرف بعضی از گروه‌های لبنانی و فلسطینی صورت گرفته و می‌خواهند اسلحه خود را زمین بگذارند، مردود است؛ زیرا آنان یا متوجه نیستند که با این عمل چه بلایی به سر فلسطین و لبنان می‌آید و یا در خط اسرائیل هستند. وزیر امور خارجه در پایان اضافه کرد: «اگر ما می‌خواستیم آتش‌بس این‌گونه نیروها را قبول کنیم، ارتشیان دلیر و سپاهیان جان‌برکفمان را به منطقه اعزام نمی‌کردیم؛ و ما آمده‌ایم تا جواب صهیونیست‌ها را همان‌گونه که خود می‌فهمند، بدهیم و این را فقط در به‌کاربردن اسلحه می‌دانیم.»^(۳۰)

۸۴۸

دولت ترکیه که روز گذشته از پرواز هواپیمای ایرانی حامل نیرو از آسمان این کشور به مقصد سوریه جلوگیری کرده بود، امروز پس از ملاقات وزیر امور خارجه ایران با چند مقام ترک، موافقت خود را با ازسرگیری این پروازها و نیز عبور زمینی نیروهای نظامی ایران از طریق خاک ترکیه اعلام کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از آنکارا، علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه ایران هنگام بازگشت از سوریه، در یک توقف دوساعته در آنکارا با مقامات وزارت امور خارجه ترکیه دیدار و گفت‌وگو کرد.^(۳۱)

پیرو این دیدار، حسین شیخ‌الاسلام معاون سیاسی وزارت امور خارجه، امروز در نامه‌ای به ستاد مرکزی سپاه پاسداران اطلاع داد: «کشور ترکیه مجدداً با اعزام نیرو به کشور موردنظر [سوریه] از طریق هوایی موافقت نموده است. درضمن از تاریخ ۱۳۶۱/۳/۳۰ نیروها از طریق زمینی با عبور از خاک کشور ترکیه (روزانه ۱۰ اتوبوس) نیز می‌توانند به کشور مورد نظر اعزام شوند. لازم به تذکر است که از نظر این وزارتخانه ارجح است که نیروها از طریق زمینی به کشور مورد نظر اعزام شوند؛ جمهوری اسلامی ایران با کشور ترکیه قرارداد لغو روادید داشته، لذا احتیاجی به گرفتن ویزا از آن کشور نمی‌باشد.»^(۳۲)

۸۴۹

در جلسه امروز هیئت دولت گزارش سفر وزیر امور خارجه به سوریه ارائه شد و آئین‌نامه اجرایی احزاب و گروه‌ها به تصویب رسید. همچنین، در این جلسه مقرر شد در پی ایرادهای شورای نگهبان به لایحه دولتی‌کردن بازرگانی خارجی، این لایحه مجدداً بررسی شود. صبح امروز جلسه هیئت دولت به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر، تشکیل شد. احمد توکلی وزیر کار و سخنگوی دولت پس از پایان این جلسه به خبرنگاران گفت: «در جلسه امروز ابتدا دکتر ولایتی وزیر امور خارجه، گزارشی از سفر اخیر خود به سوریه و ملاقات با حافظ اسد رئیس‌جمهور این کشور، دیدار با سران جبهه آزادی‌بخش فلسطین و جنبش امل و سایر مقامات سوریه به اطلاع اعضای هیئت دولت رساند و گفت در لبنان مقاومت از سوی برادران سوریه،

فلسطینی و جنبش امل همچنان ادامه دارد و رزمندگان ما مقدمات درگیری را آماده می‌کنند تا ان شاء الله به اهداف نهایی خود که سرنگونی اسرائیل است، برسند.» وی درباره بودجه اختصاص داده شده برای نیروهای اعزامی ایران به لبنان نیز گفت: «در حال حاضر از همان بودجه جنگ تحمیلی صدام علیه جمهوری اسلامی ایران استفاده می‌شود.»

سخنگوی دولت اضافه کرد: «در جلسه امروز همچنین قرار شد مسئله لایحه دولتی کردن بازرگانی خارجی که در شورای نگهبان با اشکالاتی مواجه شده بود، مجدداً با حضور وزرا مورد بررسی قرار گیرد تا هماهنگی و انسجام بیشتر فراهم شود.»

حجت الاسلام علی اکبر ناطق نوری وزیر کشور نیز در گفت‌وگویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، با اعلام اینکه در جلسه امروز هیئت دولت آئین‌نامه اجرایی احزاب و گروه‌ها به تصویب رسید، گفت: «آئین‌نامه احزاب و گروه‌ها در تاریخ ۱۳۶۰/۳/۷ در مجلس تصویب شد و به دولت ابلاغ گردید و وزارت کشور هم براساس آن لایحه موظف گردید آئین‌نامه اجرایی آن را تدوین کند و جهت تصویب به هیئت دولت ارائه نماید.» وی گفت: «احزاب و گروه‌هایی که بخواهند حرکت خود را قانونی شروع کنند و یا تشکیل گروه و دسته بدهند، باید در وزارت کشور براساس آئین‌نامه اجرایی ثبت‌نام کنند.»^(۲۳)

۸۵۰

جمعیت هلال احمر ایران برای ثبت‌نام نیروهای داوطلب اعزام به مناطق جنگ‌زده ایران و لبنان اعلام آمادگی کرد.

روابط عمومی جمعیت هلال احمر اعلام کرد: «سازمان داوطلبان جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران برای سازماندهی و اعزام نیروهای داوطلب امت شهیدپرور ایران جهت بازسازی مناطق جنگ‌زده و کمک به آسیب‌دیدگان و مجروحان جنگی ثبت‌نام می‌کند.»^(۲۴)

این روابط عمومی همچنین اعلام کرد از کلیه کسانی که با گذراندن دوره‌های امدادگری در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل شرکت کرده‌اند و داوطلب اعزام به جنوب لبنان برای کمک به مظلومان و ستم‌دیدگان هستند، تقاضا می‌شود در اولین فرصت به نزدیک‌ترین شعب هلال احمر در شهرستان‌ها و در تهران به ساختمان مرکزی واقع در خیابان استاد نجات‌الهی مراجعه کنند.^(۲۵)

۸۵۱

اعضای کمیسیون امور دفاعی مجلس شورای اسلامی پس از بازدید از مناطق عملیاتی فتح‌المبین و بیت‌المقدس، از ارتش و سپاه درخواست کردند تا ضمن جلوگیری از حضور مردم در منطقه جنگی، به سرعت به جمع‌آوری مهمات و پاک‌سازی این مناطق از وجود مین اهتمام ورزند. امروز حفاظت اطلاعات اداره دوم ستاد مشترک ارتش در نامه‌ای به مدیریت حفاظت اطلاعات

نیروی زمینی اعلام کرد: «برابر نامه دفتر ریاست مجلس شورای اسلامی ایران در بازدید اخیر بعضی از اعضای کمیسیون امور دفاعی مجلس از مناطق عملیات بیت المقدس و فتح المبین مشاهده گردیده است که هنوز در کنار سنگرهای عراقی مقدار زیادی مهمات و مواد منفجره وجود دارد و چون مردم از منطقه بازدید می کنند و قابل کنترل نیست، بخشی از این مهمات و مواد منفجره توسط گروهک ها ربوده می شود؛ به طوری که چندی قبل انبارهای مهمات و مواد منفجره در خانه های تیمی در آبادان و اهواز کشف شده است و از طرفی تانک های نیمه سوخته عراق برای ذوب به کارخانه نورد اهواز حمل می گردند.»

- در ادامه این نامه نیز پیشنهاد های کمیسیون امور دفاعی در این خصوص چنین درج شده است:
- «حتی الامکان از بازدید افراد عادی و غیرمسئول از منطقه تا پاک سازی کامل جلوگیری شود.
 - ارتش و سپاه پاسداران در جمع آوری مهمات مورد نظر تلاش بیشتری نمایند.
 - ترتیبی اتخاذ شود که ورقه حکم مأموریت تخلیه مهمات قابل جعل نباشد.
 - در سد راه های ورودی و خروجی خوزستان پاسگاه های بازدید تشکیل شود و ماشین ها و افراد کاملاً کنترل شوند.
 - نظر به اینکه منطقه از مین کاملاً پاک سازی نشده، از طریق اطلاعیه از مردم روستاها خواسته شود که فعلاً به منطقه نروند.
 - به هیچ وجه تانک های نیمه سوخته عراقی ذوب نشده و نمایشگاه هایی در مناطق مختلف کشور به منظور نمایش آلات و ادوات نیمه سوخته و بخشی از غنائم جنگی عراقی تشکیل شود. (شبییه کارهایی که کره شمالی انجام داده).» (۲۶)

۸۵۲

نمایندگان نهضت های آزادی بخش جهان از اردوگاه اسیران عراقی در تهران دیدن کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، ساعت ۱۷:۰۰ امروز حدود ۵۰ تن از نمایندگان نهضت های آزادی بخش جهان که پس از پایان یافتن گردهمایی اخیر خود همچنان در ایران حضور دارند، به اردوگاه حشمتیه تهران رفته و با اسیران عراقی دیدار کردند. پس از این دیدار، نماینده جبهه آزادی بخش آفریقای جنوبی وضعیت اسیران و نحوه رفتار

بازدید نمایندگان نهضت های آزادی بخش جهان از اردوگاه اسیران عراقی در تهران

مأموران ایرانی با آنها را خوب توصیف کرد و گفت ما خوشحالیم که مردم مسلمان ایران زیر لوای اسلام انقلاب کرده‌اند و امید داریم که این انقلاب به سراسر جهان گسترش یابد. وی اضافه کرد اسیران عراقی به من گفتند که ما برای سقوط صدام و پیروزی ایران در جنگ دعا می‌کنیم.^(۲۷)

۸۵۳

در سالروز اعلام مبارزه مسلحانه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و درحالی که توابین ندامتگاه تبریز اقدامات این سازمان را محکوم کردند، هواداران این سازمان در پاریس و لندن دست به تظاهرات زدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تبریز، بعدازظهر امروز در مراسمی که با حضور توابین ندامتگاه تبریز در مسجد دادسرای انقلاب اسلامی این شهرستان برگزار شد، یکی از توابین در سخنانی ضمن اظهار پشیمانی از اعمال گذشته خود، اقدامات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و دیگر گروه‌های ضدانقلاب علیه نظام جمهوری اسلامی را محکوم کرد و گفت: «سازمان به جای استفاده از نیروی عظیم خود در مبارزه با متجاوزین بعثی و صهیونیستی، برای خوش خدمتی به اربابانش و اجرای نقشه‌های شوم آنها با امت حزب‌اللهی ایران رودرو قرار گرفت که با این اقدام کودکانه نه تنها نتوانست کوچک‌ترین ضربه‌ای به انقلاب اسلامی بزند، بلکه در مقابل اراده و ایمان راسخ مردم مسلمان و انقلابی ایران خرد شد و از بین رفت.» بنا بر این گزارش، در پایان این مراسم نیز قطعنامه‌ای در هشت ماده توسط توابین صادر شد که در آن ضمن محکوم کردن اقدامات تمامی سازمان‌ها و گروه‌های ضدانقلاب و حمایت از جمهوری اسلامی ایران آمده است: «ما از امام [خمینی و] امت شهیدپرور ایران عاجزانه تقاضا داریم که از گناهان گذشته ما در پیشگاه خداوند بگذرند و ما را باز به آغوش پرمهر خویش بپذیرند.»^(۲۸) از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی در گزارشی دیگر از پاریس اعلام کرد: بعد از حدود یک ماه تلاش تبلیغاتی دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس و پشتیبانی بیش از ۲۰ گروه و حزب سیاسی فرانسه و دیگر کشورهای اروپایی، بعدازظهر امروز، حدود ۵۰۰ تن از هواداران این سازمان در پاریس علیه جمهوری اسلامی ایران تظاهرات کردند.^(۲۹)

همچنین، رادیو بی‌بی‌سی با اعلام خبر تظاهرات امروز هواداران سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در لندن گفت: تعداد تظاهرکنندگان حدود ۷۰۰ تن بود که در هایدپارک حدود ۵۰۰ تن دیگر به آنها پیوستند. در میان تظاهرکنندگان پلاکاردهایی دیده می‌شد که طرف‌داری سازمان‌های سیاسی و اتحادیه‌های کارگری و دانشجویی بریتانیا را نشان می‌داد.^(۳۰)

۸۵۴

چند روز پس از انتشار شایعه دستگیری خسرو قشقایی در شیراز، سرانجام عصر امروز روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) با صدور اطلاعیه‌ای این خبر را تأیید کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام این خبر اضافه کرد که در این اطلاعیه به چگونگی محاصره اردوگاه خوانین در منطقه فیروزآباد استان فارس در سوم اردیبهشت سال جاری و سرپیچی خوانین از پذیرش پیشنهادهای دادستانی کل انقلاب و فرار آنها به مناطق کوهستانی اشاره شده و آمده است: «متعاقب این جریان یکصد نفر از عوامل خوانین با معرفی خود امان‌نامه دریافت داشتند. ۳۰ نفر دستگیر و ۶ نفر کشته شدند و با تعقیب لحظه‌به‌لحظه فراریان به وسیله برادران سپاه، سرانجام خسرو قشقایی و ۹ تن دیگر که قصد داشتند از طریق بلوچستان و مرز پاکستان به صف ضدانقلابیون خارج از کشور بپیوندند، دستگیر و تحویل دادرسی انقلاب اسلامی شدند.»

در این اطلاعیه همچنین به سایر اشرار و خوانین فراری اخطار شده است که هرچه زودتر تسلیم شده و با دریافت امان‌نامه به زندگی خود ادامه دهند؛ در غیر این صورت همانند خسرو قشقایی و ایادی‌اش دستگیر خواهند شد.^(۳۱)

۸۵۵

سرپرست بنیاد شهید برای بررسی نحوه کمک‌رسانی به مسلمانان لبنان و فلسطین به سوریه رفت. وزارت ارشاد اسلامی نیز اعلام کرد قرار است با تشکیل ستادی برای امور فرهنگی و تبلیغی، عده‌ای را به لبنان اعزام کند.

حجت‌الاسلام مهدی کروی نماینده امام خمینی و سرپرست بنیاد شهید انقلاب اسلامی، مقارن ظهر امروز تهران را به مقصد دمشق ترک کرد. وی قبل از عزیمت، در مصاحبه‌ای با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در فرودگاه مهرآباد به کشتار مسلمانان لبنان و فلسطین به دست نظامیان رژیم صهیونیستی اشاره کرد و گفت: «باتوجه به اینکه بنیاد شهید مؤسسه‌ای است که به عموم مسلمانان تعلق دارد، بنابراین برای تحقیق و بررسی از نزدیک و گفت‌وگو با برخی برادران به سوریه و سپس لبنان خواهم رفت تا با همکاری سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران در این کشورها از نحوه و کیفیت و کمیت کمک‌هایی که بنیاد شهید انقلاب اسلامی می‌تواند در اختیار مسلمانان لبنان بگذارد، مطلع شویم.» وی اضافه کرد: «در پایان این سفر تحقیقی و بازگشت به تهران با کمک کمیته امداد امام [خمینی] و دیگر مسئولان نهادها و ارگان‌های انقلابی و مملکتی، یک برنامه عملی جامع و دقیق برحسب احتیاجات مسلمانان لبنان ریخته خواهد شد.»

مهدی کروی همچنین اظهار داشت: «اخیراً که به حضور امام خمینی رهبر انقلاب و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران رسیده بودم، گزارشی پیرامون این سفر تحقیقی به استحضار ایشان رساندم و امام نیز در رابطه با کمک‌های بنیاد شهید انقلاب اسلامی به برادران مسلمان

لبنان رهنمودها و دستوراتی ارائه فرمودند.» وی ادامه داد: «آقای [آیت‌الله] سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور، هم از این برنامه بنیاد شهید انقلاب اسلامی و کمیته امداد امام استقبال کردند و آقای میرحسین موسوی نخست‌وزیر نیز ضمن دستور لازم درمورد حواله ارز مورد نیاز به بانک مرکزی، از اقدام بنیاد شهید در کمک‌رساندن به آوارگان مسلمان صدمه‌دیده از تجاوز اخیر صهیونیست‌ها پشتیبانی کردند.»^(۳۲)

همچنین، خبرگزاری جمهوری اسلامی با اعلام خبر تشکیل ستاد هماهنگی تبلیغات فرهنگی جبهه جنوب لبنان با تلاش معاونت بین‌الملل وزارت ارشاد اسلامی گزارش داد که صبح امروز چند تن از اعضای این ستاد در یک گفت‌وگوی مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی علت تشکیل این ستاد و مسئولیت‌های آن را تشریح کردند.

حجت‌الاسلام سلمان غفاری در این باره گفت: «ما بنا به وظیفه شرعی خود همان‌طور که در جبهه جنگ با رژیم صهیونیستی عراق مبارزه می‌کنیم، رزمندگان خود را نیز جهت مقابله با مزدوران صهیونیست متجاوز به جنوب لبنان اعزام کرده‌ایم و همان‌گونه که همگان می‌دانند پیروزی ما در جنگ با مزدوران صدام، مرهون اسلامی بودن انقلاب ما و رفتار اسلامی رزمندگان ما بوده است و به همین دلیل بر ما واجب است که فرهنگ اسلامی را هم در جبهه‌های جنوب لبنان اشاعه دهیم تا همان‌گونه که متجاوزین عراقی را شکست دادیم، متجاوزین صهیونیست را نیز از جنوب لبنان برانیم و خوشبختانه می‌بینیم که با ورود رزمندگان ما به جبهه‌های لبنان اوضاع سیاسی این منطقه که می‌رفت با سازش و مذاکره به نفع اسرائیل غاصب خاتمه پذیرد، دگرگون شد و اکنون شاهد یک حرکت پرتوان انقلاب اسلامی در این منطقه هستیم.» وی همچنین اظهار امیدواری کرد روحانیون همان‌طور که در جبهه‌های جنگ با عراق حضور فعال و مستمر دارند، برای اعزام به جنوب لبنان نیز با هماهنگی این ستاد اقدام کنند.

بنا بر این گزارش، حجت‌الاسلام نعمانی نیز درباره وظیفه اصلی این ستاد گفت: «همان‌طور که در جبهه‌های جنگ با عراق شاهد بودیم، جبهه‌های ما علاوه بر اینکه محل ستیز با کفار بود، محلی بود برای خودسازی و انسان‌سازی؛ و ما امید داریم که در جنوب لبنان نیز در کنار عملیات نظامی و رزمی برادران قهرمان ارتش و سپاه کارهای فرهنگی و تبلیغات نیز انجام شود و به همین منظور فردا اولین گروه شامل ۱۱ نفر عکاس، خبرنگار، تحلیلگر و روحانی به لبنان اعزام خواهند شد که علاوه بر برآورد و رفع نیازهای فرهنگی آن منطقه، نیازهای موجود را به مرکز این ستاد که در تهران می‌باشد، گزارش خواهند داد و در تهران نیز با انتشار بولتن به اطلاع مسئولان و مردم خواهد رسید.» نعمانی اضافه کرد: «ما جهت هر چه بهتر و پر بارتر انجام‌شدن وظایف این ستاد احتیاج به کمک‌های نهادهای انقلابی و اداری داریم؛ به‌خصوص جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد شهید انقلاب اسلامی که تجربه‌های زیادی از جنگ تحمیلی دارند که ما شدیداً به همکاری آنان نیازمندیم.» نورمحمدان یکی دیگر از اعضای این ستاد نیز با اعلام یک شماره تلفن گفت: «هم‌وطنان عزیز

به خصوص قسمت‌های فرهنگی نهادها و ادارات مختلف می‌توانند در تمام مدت روز با مقر این ستاد که در ساختمان مرکزی وزارت ارشاد اسلامی میدان بهارستان می‌باشد، تماس حاصل نمایند و ما به همکاری و همفکری هم‌وطنان عزیز به خصوص حوزه علمیه احتیاج داریم»^(۳۳)

۸۵۶

در حالی که رهبران فلسطینی بر پایداری و مقاومت در بیروت تأکید می‌کنند، امریکا و رژیم اشغالگر قدس در خصوص اخراج فلسطینی‌ها از این شهر توافق نظر دارند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، یاسر عرفات رهبر سازمان آزادی‌بخش فلسطین، گفت این سازمان با وجود از دست دادن بخشی از نیروهایش، به نبرد با صهیونیست‌ها ادامه داده و هرگز با امریکا به مذاکره نخواهد نشست. نایف حواتمه یکی دیگر از رهبران فلسطین نیز با انتشار بیانیه‌ای در بیروت اعلام کرد نیروهای مشترک لبنانی و فلسطینی از این شهر دفاع خواهند کرد.^(۳۴)

همچنین، ابوولید یکی از فرماندهان نیروهای فلسطینی در تماس با خبرگزاری فلسطینی وفا ضمن اعلام اینکه در حال حاضر نیروهای فلسطینی تمامی امکانات خود را برای نجات بیروت از تجاوز صهیونیست‌ها به کار گرفته‌اند، گفت صهیونیست‌ها مصمم به ادامه تجاوز خود هستند و ما نیز برای دست‌یافتن به حقوق قانونی خود ملزم به دفاع از خود و از بیروت هستیم.^(۳۵)

از سوی دیگر، سخنگوی مناخیم بگین نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی، گفت الکساندر هیگ وزیر امور خارجه امریکا، به اطلاع بگین رسانده است که مقامات باید راه‌حل مسالمت‌آمیزی برای بیرون‌راندن سازمان آزادی‌بخش فلسطین از بیروت پیدا کنند. وی اضافه کرد ۷ هزار چریک فلسطینی احتمالاً آخرین سد در راه ایجاد یک دولت آزاد در لبنان هستند. این سخنگو همچنین گفت در صورت موافقت رهبران این سازمان با خلع سلاح، نیروهای اسرائیلی راه خروج آنها از بیروت را تأمین خواهند کرد. وی گفت هیگ و بگین مسئله تشکیل یک نیروی چندملیتی برای حفظ یک کمربند ۴۰ کیلومتری در جنوب لبنان را مورد بحث و بررسی قرار دادند.^(۳۶)

آریل شارون وزیر دفاع رژیم صهیونیستی نیز امروز گفت تا وقتی مرکز عملیات و زیربنای تروریست‌ها در بیروت باقی است، اهداف اسرائیل محقق نخواهد شد. رادیو بی‌بی‌سی با اعلام این خبر افزود کمیته موسوم به نجات ملی که هفته گذشته توسط رئیس‌جمهور لبنان تشکیل شد، امشب اندکی پس از موافقت دولت اسرائیل با تمدید آتش‌بس* در منطقه‌ای در نزدیکی بیروت تشکیل جلسه داد. بی‌بی‌سی اضافه کرد که قرار است این کمیته در دو روز آینده دوباره جلسه‌ای برگزار کند. این موضوع نشان‌دهنده آن است که بین رهبران فرقه‌های مختلف سیاسی و مذهبی لبنان تا اندازه‌ای هماهنگی به وجود آمده است.^(۳۷)

* آتش‌بس ۴۸ ساعته اعلام‌شده توسط فیلیپ حبیب فرستاده ویژه امریکا، ظهر امروز به پایان رسید.

در این حال، رادیو دولتی لبنان هم امروز در تفسیری نگرانی خود را از عدم توافق در خصوص یک راه حل مسالمت آمیز قبل از پایان مهلت آتش بس پیشنهادی رژیم صهیونیستی ابراز داشت و گفت چنانچه راه حل سیاسی مؤثر واقع نشود، بیم شرکت مؤثر نیروهای ایرانی و حضور داوطلبان دیگر کشورهای اسلامی در نبرد جاری و عدم پیشرفت راه حل های مصالحه آمیز می رود.^(۳۸)

۸۵۷

رادیو کلن آلمان غربی در گزارشی از اوضاع اقتصادی ایران، از همکاری مردم این کشور در مقابله با مشکلات اقتصادی ناشی از جنگ اظهار تعجب کرد.

این رادیو کلن در گزارشی از اوضاع اقتصادی ایران گفت با شروع جنگ عراق علیه ایران نه تنها تعداد زیادی از مردم ایران کشته و مجروح شدند، بلکه میلیون ها ایرانی برای فرار از حملات هوایی عراق آواره و به کمک دولت وابسته شده اند. رادیو کلن تعداد آوارگان این جنگ را که در اردوگاه های بزرگ ایران به سر می برند، بیش از ۲ میلیون نفر اعلام و اضافه کرد: «در سال گذشته ۱/۴ میلیارد مارک هزینه آوارگان جنگی شده است. همچنین، کسری بودجه سال ۱۳۶۰ ایران به علت مخارج زیاد جنگ و کم شدن درآمد نفت و هزینه کمک رسانی بوده است.»

رادیو کلن همچنین گفت: «هزینه تغذیه ۴۲ هزار اسیر عراقی باعث ایجاد هزینه های اضافی شده است که این افزایش هزینه ها، به اضافه کمبود ارز به ایجاد یک سیستم سهمیه بندی منجر شده است و در این میان همکاری و همیاری مردم ایران در مقابله با این مشکلات اقتصادی و حل آنها تعجب آور است.»^(۳۹)

۸۵۸

امروز دادگاه امنیتی کویت سه تن از مأموران یک شبکه خرابکاری دولت عراق در کویت را محاکمه کرد. خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت با اعلام این خبر افزود: این سه نفر در مرز عراق و کویت به همراه مقادیر زیادی مواد منفجره دستگیر شده بودند. این خبرگزاری همچنین با اعلام اینکه متهمان در جلسه امروز دادگاه اعتراف کردند که از سوی حکومت عراق مأموریت بمب گذاری و ایجاد رعب و وحشت در کویت را برعهده داشتند، اضافه کرد: روزنامه الوطن (چاپ کویت) به نقل از یک افسر اطلاعاتی این کشور نوشت متهمان قصد داشتند انفجارهایی مشابه انفجارهای خردادماه سال گذشته در کویت ایجاد کنند. خاطرنشان می شود در خردادماه سال گذشته عوامل حکومت عراق پس از منفجر کردن پنج نقطه از خاک کویت به کشورشان بازگشتند و دولت بغداد نیز از تسلیم آنان به مقامات امنیتی کویت خودداری کرد.^(۴۰)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳۰

۱. سند شماره ۱۵۹۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۱.
۲. سند شماره ۱۷۱۵۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تیپ ۲۵ کربلا به قرارگاه لشکر فتح، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۳. سند شماره ۱۵۹۵۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) به فرمانده تیپ ۲۱ امام رضا^(ع)، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۴. سند شماره ۳۱۴۰۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران به اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ایلام، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۵. سند شماره ۳۵۶۲۶۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: شهربانی خوزستان، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۶. سند شماره ۳۱۴۰۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی به اطلاعات عملیات قرارگاه امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۳۶۱/۴/۱.
۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۰، رادیو صوت‌الجمامیر، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۸. سند شماره ۳۴۰۴۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ (عملیات) ناحیه ژاندارمری کردستان، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۹. سند شماره ۳۴۰۵۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ پیاده سنجند، ۱۳۶۱/۴/۱.
۱۰. سند شماره ۳۴۴۸۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۱. سند شماره ۳۴۰۵۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۱۲. سند شماره ۳۴۰۴۳۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۱۳. سند شماره ۶۶۱۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۴. سند شماره ۶۶۱۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به فرماندهی مناطق ۵ و ۷، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۵. سند شماره ۶۶۱۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از طرح و عملیات سپاه منطقه ۷ به طرح و برنامه مرکز، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۳.
۱۷. اکبر هاشمی رفسنجانی، پس از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۱)، به اهتمام فاطمه هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ سوم ۱۳۸۶، ص ۱۰۵.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۱۳ - ۲، رادیو صوت‌الجمامیر عراق، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، بولتن جهان در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۲ و ۳، دمشق - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۱. همان، ص ۳، آنکارا - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۲. سند شماره ۴۳۵۷۱۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، صص ۹ - ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۴. همان، ص ۶.
۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۲.
۲۶. سند شماره ۴۳۵۸۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش اداره دوم (حفاظت اطلاعات) به فرماندهی نیروی زمینی ارتش (معاونت عملیات و اطلاعات، مدیریت حفاظت اطلاعات)، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۲۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۶ و ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۸. همان، صص ۳۴ - ۳۱، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۷، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳۰، ص ۴، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۴، ۱۳۶۱/۴/۱، صص ۴ و ۵، شیراز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۳۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۲، ۱۳۶۱/۳/۳۰، صص ۲۷ و ۲۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۳. همان، صص ۲۱ - ۱۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، بولتن جهان در ۲۴ ساعت گذشته، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۹، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۵. همان، ص ۱۹، بیروت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۶. همان، ص ۳۷، نیویورک - خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۳۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (جهان در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۷۱، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۹، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۰.
۴۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۶.

روزشمار جنگ

دوشنبه

۳۱ خرداد ۱۳۶۱

۲۸ شعبان ۱۴۰۲

۲۱ ژوئن ۱۹۸۲

۸۵۹

حکومت صدام که با نگرانی از گسترش جنگ به داخل خاک عراق برقراری آتش‌بس فوری را دنبال می‌کند، هم‌زمان با عقب‌نشینی از برخی مناطق اشغالی جبهه غرب، سعی دارد مواضع دفاعی خود در جبهه جنوب را به‌منظور جلوگیری از هرگونه حمله قوای ایران تقویت کند.

امروز فرماندهی سپاه پاسداران سرپل ذهاب گزارش داد: «دشمن از دشت گیلان، چرمیان، تنگ کورک و سمت چپ قاسم‌آباد کلینه عقب‌نشینی کرده و از محورهای سمت راست قاسم‌آباد، سیاکوه و پشت پلیا در حال عقب‌نشینی است.»^(۱) واحد طرح و عملیات این سپاه نیز در گزارش امروز خود از اقدام دشمن برای تخلیه ارتفاعات قراویز خبر داد و اضافه کرد از روز گذشته خودروهایی دشمن با پرچم سفید در منطقه مهران در حال تردد هستند.^(۲)

در همین حال، رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارش امروز خود از جبهه جنوب با تأکید بر اینکه ارتش عراق همچنان در حال تقویت و توسعه میدان‌های مین در جلوی مواضع دفاعی خود می‌باشد، اعلام کرد دشمن میدان‌های مین خود در مقابل منطقه قرارگاه نصر (شلمچه) و منطقه قرارگاه فجر* (شمال تقاطع جاده حسینی - مرز) را به تله‌های انفجاری مجهز کرده است.^(۳)

واحد اطلاعات عملیات لشکر ۵ نصر سپاه نیز گزارش داد صبح امروز دستگاه‌های مهندسی دشمن در منطقه شلمچه در حال فعالیت‌هایی چون ترمیم خاکریز و احداث سنگر بودند.^(۴)

همچنین، گزارش واحد اطلاعات عملیات لشکر ۱ قدس سپاه حاکی است در ساعت ۲۱:۰۰ امروز هنگامی که یک گروه گشتی شناسایی تیپ ۴۱ ثارالله^(۵) به سمت مواضع دشمن در جنوب کوشک عزیمت کردند، در فاصله ۲۱۲۵ متری خاکریز دژ مرزی ایران با یک میدان مین مواجه شدند که حدود

* قرارگاه عملیاتی نصر متشکل از لشکر ۵ نصر سپاه و لشکر ۲۱ پیاده ارتش؛ و نیز قرارگاه عملیاتی فجر متشکل از لشکر ۷ فجر سپاه و لشکر ۷۷ پیاده ارتش بود.

۱۰۰ متر عمق داشت. این گروه از این میدان و سپس اولین سیم خاردار تک رشته‌ای دشمن عبور کرده و با طی مسافتی حدود ۶۰ متر به جاده‌ای خاکی به ارتفاع یک و نیم متر از سطح زمین رسیدند که سیم خاردارهای عمده دشمن روی آن قرار داشته و فاصله‌اش تا خاکریز دشمن ۳۰ تا ۴۰ متر می‌باشد.^(۵)

۸۶۰

با آغاز عقب‌نشینی ارتش عراق از برخی مناطق اشغالی، سپاه پاسداران و نیروی زمینی ارتش دستورهای مراقبتی لازم در این خصوص را به واحدهای نظامی خودی صادر کردند. فرماندهی کل سپاه پاسداران امروز در پیامی به سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران) اعلام کرد: «اخبار واصله حاکی است که دشمن در مناطق غرب و جنوب کشور، در برخی از جبهه‌ها به‌طور محدود و در برخی احتمالاً گسترده، عقب‌نشینی می‌نماید. خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به حفظ تماس با دشمن مگر در مناطقی که طرح‌های تعرضی خاص پیش‌بینی شده باشد، اقدام لازم را معمول و نتیجه را اعلام نمایید.»^(۶)

همچنین، رکن ۳ (عملیات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا امروز در نامه‌ای به قرارگاه‌های عملیاتی در جبهه جنوب اعلام کرد: «باتوجه به فعالیت‌های اخیر دشمن و اقدام احتمالی متجاوز در عقب‌نشینی به پشت خط مرزهای رسمی دو کشور، پیرو دستورات فرماندهی نزاجا [نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی] که شفاهاً در جلسه توجیهی مورخه ۱۳۶۱/۳/۳۱ در قرارگاه کربلا به فرماندهان ابلاغ گردیده است، دستور فرمایید موارد زیر به مورد اجرا گذاشته شود:

- در صورت عقب‌نشینی دشمن به پشت خط مرز تا زمانی که اقدام خصمانه‌ای از طرف نیروهای متجاوز به عمل نیامده است، از اجرای آتش در کنار خط مرزی خودداری گردد.
- فعالیت‌های دشمن در داخل مرز و مناطق اشغال‌شده باید کماکان تحت مراقبت مداوم قرار داشته و برابر تدبیر فرماندهان این فعالیت‌ها به شدت سرکوب گردد.
- حفظ تماس [درگیری نزدیک] با دشمن در طول عقب‌نشینی و اشغال سریع مناطق تخلیه شده توسط نیروهای خودی امری ضروری است.
- گزارش فعالیت‌های دشمن به‌ویژه در زمینه عقب‌نشینی و تخلیه مناطق باید سریعاً و به‌طور کاملاً مشخص به قرارگاه کربلا گزارش گردد.»^(۷)

۸۶۱

در جلسه صبح امروز قرارگاه مرکزی کربلا، طرح کلی عملیات ورود به خاک عراق در منطقه شرق بصره ابلاغ و از فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی خواسته شد تا برای شناسایی منطقه و تهیه طرح مانور قرارگاه‌های خود اقدام کنند. در این جلسه، فرمانده نیروی زمینی ارتش نیز ضمن ارائه

گزارشی از سفر اخیر هیئت ایرانی به سوریه و عقب‌نشینی ارتش عراق از برخی مناطق اشغالی غرب کشور، از واکنش امام خمینی به سخنان روز گذشته صدام حسین خبر داد و گفت اگر در ۱۰ روز آینده همه شرایط ایران محقق نشود، آماده می‌شویم تا بنا به دستور، جنگ را ادامه دهیم. در ساعت ۱۰:۰۰ صبح امروز، جلسه مشترک فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا به منظور ابلاغ طرح عملیات ورود به خاک عراق و پدافند در ساحل شرقی شط‌العرب تشکیل شد.*

در این جلسه، ابتدا سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «قبل از شروع جلسه امروز که بر مبنای این است که به قرارگاه‌ها برای شروع شناسایی و تهیه طرح مانورشان ابلاغ مأموریت شود، مقدمه‌ای از آخرین وضعیت جبهه‌هایمان و آنچه را که هیئت اعزامی به سوریه به دست آورده است،*^۱ برایتان می‌گویم که آقایان در جریان باشند. هیئت اعزامی که به سوریه رفته بود متشکل از عناصر نظامی و سیاسی بعد از مراجعت نتیجه کارش را به این صورت ارائه داد که مشکلات مربوط به اعزام نیرو، طریقه عمل، استقلال و ابتکار عمل تا حدی حل شد و دستوری نیز به ما ابلاغ شد که همچنان به فرستادن نیرو ادامه بدهیم. ما فعلاً تعداد این نیرو را یک تیپ از سپاه و یک تیپ از ارتش تعیین کرده‌ایم و تاکنون حدود ۱۴۰۰ نفر نیرو وارد منطقه [سوریه و لبنان] شده‌اند. البته مشکلاتی دارند که به مرور زمان با تشکیل قرارگاه قدس در آنجا ان شاء الله از بین خواهد رفت. همان‌طور که می‌دانید آتش‌بس تحمیلی را اسرائیل با پشتیبانی امریکا در منطقه به وجود آورده است تا از جایی که آمده یک‌دوره هم عقب نرود. بیروت کاملاً در محاصره است و محاصره‌اش به‌طوری کامل شده که سوریه نیروهایش را تا جنوب جاده بیروت - دمشق آورده است. در شمال بیروت فالانژیست‌ها هستند و در قسمت شمال غرب بیروت باهم هماهنگ شده‌اند و محاصره خودبه‌خود کامل شده است و طبق آخرین گزارشی که رسیده است، فلسطینی‌ها تقریباً کوتاه آمده‌اند. به هر صورت وضع خیلی ناچور است؛ یعنی کاملاً مشخص است که اسرائیل لبنان را کاملاً در کنترل گرفته و هرگونه حکومت فرمایشی ممکن است به‌زودی در آنجا مستقر شود. وضعیت در هیچ زمانی از این زمان حساس‌تر نبوده است. برای شرکت رزمندگان ما در عملیات قدس، ان شاء الله قرار بر این است که همچنان با دقت و هوشیاری این برنامه را ادامه بدهیم و جبهه‌مان را در آنجا طوری محکم کنیم که قرارگاه ما در آنجا عامل وحدت بین نیروهای مسلمین بشود. ... از تیپ ذوالفقار [ارتش] یک گردان رفته بود و دو گردان دیگرش هم می‌خواستند بروند که از نظر روحی یک مقدار مشکلات داشتند. بنابراین، فعلاً آنها را متوقف کردیم. یعنی واحد دیگری [به جای آنها] می‌رود و تیپ ذوالفقار به محل سابقش در قرارگاه قدس [منطقه کوشک]

* حاضران در این جلسه عبارت بودند از: سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا، سرهنگ علی‌اکبر موسوی قویدل مسئول عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، سرهنگ حسین حسینی سعدی و سرهنگ بهروز سلیمانجاء فرمانده و جانشین ارتشی قرارگاه نصر، سرهنگ مسعود منفردنیایی و سرهنگ ازگمی فرماندهان ارتشی قرارگاه‌های فتح و فجر، سرهنگ جمشیدی از فرماندهان ارتشی قرارگاه قدس، احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، عزیز جعفری و حسین خرازی جانشینان سپاهی قرارگاه‌های نصر و فتح؛ و جمعی دیگر از فرماندهان ارتش و سپاه.

** سرهنگ صیاد شیرازی عضو اولین هیئت ایرانی بود که در ۱۳۶۱/۳/۱۷ به سوریه رفت.

می‌آید. ما دستورش را امروز صادر کرده‌ایم و تا روز شانزدهم تیر وارد منطقه می‌شود.»

سرهنگ صیاد شیرازی در دومین بخش از سخنانش درباره عقب‌نشینی ارتش عراق از خاک ایران و واکنش متقابل ایران نیز گفت: «در جبهه‌های خودمان در غرب، وضعیت به این ترتیب است که دشمن با دقت دارد عقب‌نشینی می‌کند و بعضی از ارتفاعات را خالی کرده است؛ مثل ارتفاع گاومیشان و شرکت زراعی [در منطقه مهران]. دیشب هم اطلاع دادند که [ارتفاع] کوره‌موش را تخلیه کرده است. نیروهای ما هم ضمن اینکه تماس [در گیربودن نزدیک با دشمن] را قطع نمی‌کنند، تقریباً شناسایی با رزم را هم انجام می‌دهند. طبق آخرین صحبتی که [بعد از ظهر دیروز] صدام کرده، به نظر می‌رسد که نیروهای عراقی دارند زمینه عقب‌رفتن خودشان را تا مرز فراهم می‌کنند. در اینجا بیانات و رهنمودهای امام [خمینی]، مخصوصاً روزی که برای فرماندهان صحبت کردند، می‌تواند الگوی حرکت ما باشد که خدای نکرده کوچک‌ترین توقف و کوچک‌ترین سستی و رخوتی در جبهه‌هایمان به وجود نیاید و آقایان فرماندهان می‌توانند در این مورد خیلی مؤثر باشند که این آفت نصیب ما نشود. تا اینجا فکر می‌کنیم که عراقی‌ها دارند مطابق پیام امام عمل می‌کنند؛ چون امام فرمودند ما از همان اول گفتیم که شما باید بدون قید و شرط زمین ما را خالی کنید و وقتی عقب می‌روید باید بلافاصله دو گروه کارشان را شروع کنند: یک گروه به خسارات و ضایعاتی که به ما وارد شده است، رسیدگی کند؛ و یک گروه هم عامل تجاوز را بررسی نماید. وقتی این کارها بشود و کار به صورت عادلانه انجام شود، ما به صلح نزدیک می‌شویم؛ صلح عادلانه. ولی در غیر این صورت حقی داریم که باید به آن برسیم و برای اینکه به این حق برسیم می‌توانیم همیشه آماده جنگ باشیم و برای آمادگی برای جنگ جایی را از دشمن بگیریم که گلوگاهش باشد تا به آن فشار بیاید و خودبه‌خود برای ما امتیازی باشد تا حقم را بدهند. پس، فرماندهان باید با ابتکار و آگاه کردن خودشان و فرماندهان رده پایین‌تر و پرسنل ترتیبی بدهند که فکر نکنند جنگ تمام شده است و خدای نکرده از اقدامات، فعالیت‌ها و شناسایی‌هایشان دست نکشند. ما بر مبنای همین اصل الان می‌خواهیم طرح عملیاتی را آماده کنیم که ان‌شاءالله جواب‌گوی این باشیم. برای اینکه طرح عملیات به چه سبک به اجرا درآید، دائماً با شورای عالی دفاع جلسه داریم و با امام در مشورت هستیم که طریقه مشخص شود؛ به‌طوری‌که در سیاست جهانی و جبهه خودمان را حفظ کنیم تا دنیا بداند که ما حقی داریم. البته همان‌طور که دنیا این تجاوز را محکوم نکرد، از آن انتظار نداریم که برای گرفتن حقم از ما پشتیبانی کند. آنها هیچ‌وقت حق ما را به رسمیت نشناختند. ان‌شاءالله با توجه به این اصل که این جنگ باید شرافتمندانه تمام شود و اینکه ما باید از طریق زمین به جبهه‌مان در قدس مرتبط باشیم، برای عملیات گسترده مسلمین در مقابل صهیونیست بین‌الملل باید حواسمان باشد که در هیچ کجا کوتاهی نکنیم.»

سرهنگ صیاد شیرازی در بخشی دیگر از سخنان خود طرح عملیات در منطقه شرق بصره را آخرین مرحله عملیات بیت‌المقدس نامید و با بیان اینکه «مأموریت ما این است که به ساحل شط‌العرب برسیم»، گفت: «برای این مأموریت، شب و روز بحث‌های زیادی شد و بالاخره از آن بحث‌ها نتیجه‌ای را گرفتیم و چکیده‌ای درآمد که این چکیده را طبق معمول به‌صورت دستور

ابلاغ می‌کنیم و بعد از یک هفته رفتن دنبال مأموریت، دنبال طرح مانور و... دوباره در اینجا تشکیل جلسه می‌دهیم که ببینیم چه کار کرده‌اید و چه نتیجه‌هایی را گرفته‌اید. ... این جلسه برای این است که مأموریت را شفافاً صادر بکنیم. بعد هم دستورات جزء به جزء کتباً ابلاغ می‌شود. ... وقتی دنبال مأموریت می‌روید، به‌طور جدی همین چیزی را که می‌گوییم انجام بدهید؛ یعنی طراحی، تهیه طرح مانور و شناسایی هایتان بر مبنای مأموریتی باشد که صادر می‌شود. ... اگر پیشنهاد و نظرات مفیدی دارید که در سرنوشت جنگ و پیروزی مان مؤثر است، آنها را جمع‌آوری کنید و در جلسه‌ای که برای نتیجه کارهایی که انجام داده‌اید تشکیل می‌دهیم، آن پیشنهادات و نظرات را مطرح فرمایید. ان شاء الله حداکثر استفاده را می‌کنیم برای اینکه در آخرین لحظه‌ای که می‌خواهیم وارد عمل شویم، بتوانیم به بهترین تدابیر و بهترین طرح عملیات دست پیدا کنیم.»

در ادامه جلسه، سرهنگ علی‌اکبر موسوی قوبدل طرح تهیه‌شده برای عملیات آتی در منطقه شرق بصره را به‌عنوان دستور جزء به جزء شماره ۱۲ قرائت کرد. وی ابتدا سازمان رزم این عملیات را چنین بیان کرد:

«قرارگاه قدس: لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۵۸ ذوالفقار در کنترل عملیاتی، لشکر ۱ [قدس] سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شامل تیپ ۳۷ نور، تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) و تیپ ۴۳ بیت‌المقدس.

قرارگاه فتح: لشکر ۹۲ زرهی، لشکر ۳ [فتح] سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شامل تیپ ۱۷ قم [علی‌بن ابی طالب^(ع)] و تیپ ۲۵ کربلا.

قرارگاه نصر: لشکر ۲۱ پیاده حمزه، لشکر ۵ [نصر] سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تیپ ۷ دزفول [ولی عصر]، تیپ ۸ نجف، تیپ ۱۴ امام حسین^(ع)، تیپ ۲۱ امام رضا^(ع) و تیپ ۳۱ عاشورا.

قرارگاه فجر: لشکر ۷۷ پیاده، لشکر ۷ [فجر] سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شامل تیپ ۳۳ المهدي^(عج)، تیپ ۳۵ امام سجاده^(ع)، تیپ ۱۸ جوادالائمه^(ع) و لشکر ۳۰ زرهی سپاه پاسداران.»

سرهنگ موسوی قوبدل مأموریت و تدبیر عملیات ذکرشده در این طرح را نیز چنین اعلام کرد: «مأموریت: فرماندهی عملیات کربلا در جنوب در ادامه طرح عملیاتی کربلای ۳ [عملیات بیت‌المقدس] در ساعت "س" روز "ر" به‌منظور انهدام نیروهای دشمن و تأمین فضای کافی جهت حفاظت از مرزها تک نموده و در ساحل شرقی شط‌العرب پدافند می‌نماید.

تدبیر عملیات: فرماندهی عملیات کربلا در جنوب، عملیات آفندی را با استفاده از غافلگیری و در شرایط دید محدود در باختر خط مرز بین‌المللی ایران و عراق از کوشک در شمال تا ارون‌درود در جنوب به‌منظور انهدام نیروهای دشمن در منطقه و وصول به کرانه شرقی شط‌العرب از حوالی شلمچه تا نشوه و پدافند در امتداد آن به شرح زیر هدایت می‌نماید:

مرحله ۱: قرارگاه‌های قدس و فجر در شمال و قرارگاه نصر در جنوب تک نموده، نیروهای دشمن را تا ساحل شمالی کانال [پرورش ماهی] منهدم خواهد کرد و پهلوی جنوبی قرارگاه فجر و پهلوی شمالی قرارگاه نصر را حفاظت می‌نماید. در این مرحله قرارگاه‌های فجر و فتح

[یگان‌های] احتیاط‌های خود را به دستور قرارگاه کربلا به کار خواهند گرفت.

مرحله ۲: قرارگاه‌های قدس و فجر در شمال در امتداد خط سرخ مواضع خود را تثبیت می‌کنند و قرارگاه نصر تک را ادامه داده، خط آبی را تأمین می‌نماید. این خط آبی در امتداد این آبراه [شط‌العرب] است. در این مرحله قرارگاه فتح در احتیاط فرماندهی قرارگاه کربلا می‌باشد. تقدم به کار رفتن در منطقه با قرارگاه نصر است. مرحله ۳: قرارگاه فجر تک را به سمت جنوب غربی ادامه می‌دهد و پس از وصول به کرانه شط‌العرب پدافند می‌کند. قرارگاه نصر در منطقه تا خط آبی در ساحل شرقی شط‌العرب پدافند می‌نماید و قرارگاه قدس بنا به دستور برای تأمین نشو، به طرف جنوب تک می‌کند. قرارگاه فتح در این مرحله از عملیات، احتیاط قرارگاه کربلا می‌باشد.

پس از قرائت دستور عملیاتی، سرهنگ صیاد شیرازی خطاب به حاضران در جلسه گفت: «درضمن، آقایان همین جا توجه کنند، مخصوصاً مسئولین قرارگاه‌های چهارگانه، جلسه آینده بعد از نماز مغرب روز سه‌شنبه آینده خواهد بود، هشتم تیر ۶۱؛ یعنی حدوداً هشت روز دیگر. ان شاء الله نماز مغرب را به جماعت اقامه می‌کنیم و بعد جلسه شروع می‌شود. فعلاً ترکیب رزمی کلی مشخص شده؛ یعنی معلوم است که جلسات با چه کسانی باید گرفته بشود و با چه کسانی شناسایی‌ها و همفکری‌ها انجام بشود. ما برای هماهنگی اجرا شدن این جابه‌جایی‌ها برای ترکیب رزمی، روزی که جلسه تشکیل می‌دهیم، همان سه‌شنبه آینده هشتم تیر، ان شاء الله همان‌جا به شما ابلاغ می‌کنیم که تا آن روز همه هماهنگی‌ها انجام شده باشد که هم‌زمان نیروی زمینی ارتش با سپاه بتوانند جابه‌جایی‌هایشان را انجام بدهند. تا آن روز فرصت خوبی است که روی این، طرح‌ریزی شود. منتها این، وقفه‌ای را در کار شما ایجاد نمی‌کند؛ چون شما باید بروید و شناسایی کنید و بر مبنای شناسایی بنشینید و طرح‌ریزی کنید تا روز هشتم که به اینجا می‌آییم. هرکس ضمن اینکه بر مبنای مأموریت واگذاری، طرح مانور خودش را بیان می‌کند، نظریات و پیشنهادات خودش را هم بدهد.»

سرهنگ صیاد شیرازی اضافه کرد: «دیشب در رابطه با صحبتی که صدام کرد و آثاری مبنی بر اینکه دشمن در بعضی از جاها دارد عقب می‌رود و مشاهده شده است می‌خواهد خودش را به مرز برساند، با امام مشورت شده و ایشان در این زمینه رهنمودی دادند که باید احتیاط کنید... امام فرمودند از این لحظه به بعد - البته من این را به صورت نظامی برایتان می‌گویم - حرکات ما در مقابل دشمن تحریک‌آمیز نخواهد بود، یعنی عملیاتی را در اینجا انجام نمی‌دهیم که خودبه‌خود درگیری به وجود نیاید. ما کاری را که دشمن می‌خواهد بکند، بر مبنای رهنمود امام می‌دانیم. امام در دیدار فرماندهان [نیروی زمینی ارتش در ۲۲ خرداد] فرمودند که ما گفتیم بدون قید و شرط بیرون بروند. بعد، دو گروه برای رسیدگی به خسارات و مسئله تجاوز به خاک ایران آماده شوند. الان به نظر می‌آید که دارند قسمت اول را انجام می‌دهند.

ما برای اینکه به شیوه اسلامی برخورد کرده باشیم، از رهنمود امام پیروی می‌کنیم و منطقه عملیاتی را به دو قسمت تقسیم می‌کنیم؛ یک قسمت خاک خودمان [بخش‌هایی از منطقه شرق نوار مرزی مانند کوشک و طلائی که هنوز آزاد نشده است]، و قسمت دیگر خاک دشمن است.

در خاک خودمان طبیعتاً چون دشمن حضور دارد، باید همچنان قطع تماس با دشمن نداشته باشیم؛ یعنی گشتی‌های رزمی به‌طور دائم با دشمن تماس [درگیری نزدیک] داشته باشند و از دشمن مراقبت کنند و در صورت لزوم اگر در جایی امکانش هست منهدمش کنند؛ چون در خاک ما هستند. اما در خاک دشمن، یعنی از مرز به آن طرف، هیچ‌گونه عملیاتی بدون اطلاع و هماهنگی قرارگاه کربلا علیه دشمن انجام نمی‌شود، مگر اینکه دشمن روی ما آتش کند که در این صورت در همان منطقه رویش آتش می‌کنیم و این خودبه‌خود گزارش بسیار ویژه‌ای به قرارگاه کربلا خواهد طلبید که امروز در مقابله با این آتش دشمن، این یگان، این آتش را با این مقدار مهمات انجام داد. گزارش نوبه‌ای برای ما خیلی مهم است به با بالا منعکس کنیم و بگوییم اگر ما آتش کرده‌ایم، با هماهنگی بوده است. البته ما برای توپخانه‌ها جلسه جداگانه‌ای تشکیل می‌دهیم. آنها به‌هیچ‌وجه حق ندارند روی روستاها، شهرها و مردم عراق تیراندازی کنند.»

سرهنگ صیاد شیرازی ادامه داد: «دشمن در آن طرف مرز با ما کاری ندارد، ما هم با آن کاری نداریم تا ببینیم در این ۱۰ روز [که صدام گفته است عقب‌نشینی می‌کند] چه کار می‌کند. اگر دشمن روی ما آتش کرد، باید در منطقه محدود به همان قرارگاه رویش آتش بکنیم و در مقابل آتشی که شده است جوابش را بدهیم؛ منتها باز هم به نسبتی که مهمات داریم. ... ضمن اینکه ما باید بر اجرای این دستور نظارت داشته باشیم، از نظر شرعی هم مسئولیم که کارمان خلاف دستور امام نباشد؛ یعنی با این حسن‌نیت، و فرض می‌کنیم که دشمن دارد تسلیم شرايطی می‌شود که ما مشخص کرده‌ایم. مرحله اولش عقب‌نشینی بدون قید و شرط است. بعد هم دائماً با مسئولین در ارتباط هستیم و هرگونه دستور جدیدی را که صادر می‌شود به شما ابلاغ می‌کنیم. [سعی کنید] هیچ‌گونه توقف، کوتاهی، سستی یا خدای‌نکرده غفلتی در ادامه جلسات، طرح‌ریزی‌ها و شناسایی‌هایمان که با آنها به نتیجه رسیدیم و الحمدلله فتح و نصرت خدا را دیدیم، به وجود نیاید. آقایان دنبال استفاده از این زمان ۷، ۸ روزه بروند که ان‌شاءالله بعد از نماز مغرب روز هشتم تیر دور هم بنشینیم و ببینیم چه کار کرده‌ایم، که زودتر آماده بشویم و آمادگی برای عملیات کم‌کم اعلام شود و بعد برای اجرای عملیات درست با تدبیر مسئولین وارد عمل شویم.»

سرهنگ صیاد شیرازی در پایان سخنان خود در پاسخ سؤال احمد غلامپور درباره نظر مسئولان کشور در مورد عملیات آتی گفت: «[ما باید] در خاک دشمن هیچ‌گونه ابتکار، تدبیر یا اقدامی نکنیم که آن را تحریک کند، یا اقلاً خودمان بر مبنای [در مقابل] حرفی که زده شده است نایستیم؛ چراکه الان [دشمن] در خاک خودش است و شاید بخواهد عقب‌نشینی بکند. ... الان لشکر ۵۶ در غرب، کوره‌موش را خالی کرده و تا قلاویزان آمده است و در اینجا خودبه‌خود به مرز رسیده‌ایم. حساس‌ترین نقطه‌ای که واقعاً خالی کردن آن اهمیت دارد، قصر شیرین و نفت شهر است که امکانات زیادی را به ما می‌دهد. یعنی اگر تا حد مرز برویم، برای گرفتن حقلان کاملاً آمادگی داریم که از هر جا وارد شویم؛ هم از جنوب و هم از غرب. آنجا پالایشگاه عراق کاملاً در معرض آتش قرار

می‌گیرد و از آن طرف امکان پیشروی به طرف خائنین هم هست. بنابراین، [شرایط] طوری است که [می‌توانیم به] آینده امیدوار باشیم. ان شاءالله یا باید زیر بار شرایط ما بروند یا اگر نرفتند آماده می‌شویم که جنگ را ادامه بدهیم، بنا به دستوری که داده می‌شود. ولی خدمتتان می‌گویم که این درست مغایر با آن حرف‌هایی است که زده‌ایم؛ یعنی نشان می‌دهد که ما فعلاً نقطه امیدی [را] به دست آورده‌ایم که [عملیات انجام ندهیم. ما از نظر نظامی تابع دستوریم. منتظریم تا ببینیم چه دستوری به ما می‌دهند تا همان را اجرا بکنیم. تا به حال نگفته‌اند که عملیات اجرا نمی‌شود؛ یعنی ما باید عملیات را اجرا بکنیم، منتها تا مرحله‌ای پیش می‌رویم که آماده اجرا باشیم. الان تمام مراحل طی کرده‌ایم، مراحل است که ما را مصمم به ادامه جنگ می‌کند؛ یعنی [اگر] صلح نشود، اگر با این تصمیم و این اراده جلو برویم روی حرفی که زده‌ایم ایستاده‌ایم؛ و گرنه خودبه‌خود معلوم است که از همین جا داریم حاشیه می‌رویم و سست می‌شویم.»^(۸)

۸۶۲

پیرو جلسه صبح امروز قرارگاه مرکزی کربلا، فرماندهان ارشد سپاه پاسداران گرد هم آمدند و طرح عملیات در منطقه شرق بصره را بررسی کردند. در این جلسه، معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا با بیان اینکه هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی اطلاع داده است که کشورهای عربی غرامت خسارات وارد شده بر ایران را می‌پردازند، گفت آنچه برای شورای عالی دفاع و امام خمینی مهم است، مسئله رژیم بعث عراق و خود صدام است و گرفتن خسارت اصلاً مهم نیست. در ساعت ۱۵:۳۰ امروز فرماندهان ارشد سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا تشکیل جلسه دادند.* حاضران قبل از پرداختن به دستور اصلی جلسه، درخصوص احتمال پذیرش شرایط ایران توسط عراق گفت‌وگو کردند. ابتدا علی رضائیان گفت: «صدام خواه‌ناخواه چنین روحیه‌ای ندارد که حاضر به محاکمه و دادن خسارت شود. پس، نظر ما این است که این عملیات با جدیت دنبال شود. چون بعید است که صدام حاضر شود همه شرایط را بپذیرد و خسارت بدهد. درضمن، کشورهای عربی هم پشتیبان او هستند.» رحیم صفوی در واکنش به این سخنان رضائیان با بیان اینکه «آنها حتی حاضرند خسارت را هم بدهند»، گفت: «هیئت صلحی [از سازمان کنفرانس اسلامی] که آمده بود، گفته که عربستان سعودی و کشورهای عربی خسارت شما را می‌دهند. شورای عالی دفاع هم پاسخ داده که ما با کشورهای عربی کاری نداریم؛ طرف ما صدام است. اگر آنها می‌خواهند، به صدام بدهند تا از او بگیریم؛ یعنی حتی ممکن است به دادن خسارت هم راضی بشوند. ... ولی سه شرط دیگر می‌ماند: ۱. بازگشت آوارگان

* در این جلسه رحیم صفوی و غلامعلی رشید معاون عملیاتی و مشاور فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا، مجید بقایی و احمد غلامپور فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های فجر و قدس، عزیز جعفری و حسین خرازی جانشینان فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های نصر و فتح، فتح‌الله جعفری فرمانده لشکر ۳۰ زرهی، علی رضائیان فرمانده عملیات سپاه پاسداران منطقه ۲ (اصفهان) و جمعی دیگر از فرماندهان سپاه پاسداران حضور داشتند.

عراق به کشور خود؛ ۲. بازکردن یک راه به طرف سوریه؛ ۳. محاکمه متجاوز. یعنی ایران غیر از مسئله عقب‌نشینی بدون قید و شرط، مسئله بازگشت معاودین عراقی و راه‌دادن نیروهای ما [از طریق خاک عراق] به سوریه را مطرح کرده است. موضوع دیگر که خدمتتان گفتم این است که امام [خمينی] بایستی ریشه حزب بعث عراق را بکند و همه اینها بهانه است. امام در صحبت‌های خود به نکته‌ای اشاره فرمودند و آن این بود که ما می‌خواهیم مبنای این کار را که کسی تجاوز کند و عده‌ای را از بین ببرد و خون‌های زیادی را بریزد و بعد بگوید من اشتباه کردم و غلط کردم، در جهان محکوم کرده و از بین ببریم؛ و افراد دیگری این کار را می‌کنند. ... امام وقت می‌گذارد؛ یعنی وقتی اینها [عراقی‌ها] عقب‌نشینی کردند، مثلاً دو هفته وقت می‌دهد که بیایند و خسارت‌ها را بدهند و متجاوز مشخص بشود؛ و در صورتی که نیامدند، ما طبق تکلیف شرعی خودمان عمل می‌کنیم. اگر یادتان باشد آقای هاشمی رفسنجانی در نماز جمعه هفته قبل - این هفته امام‌جمعه آقای امامی کاشانی بود - گفتند اگر نخواهند بدهند، به زور از آنها می‌گیریم. یعنی آنچه که برای شورای عالی دفاع و امام مهم است، مسئله رژیم بعث عراق و خود صدام است و گرفتن خسارت اصلاً مهم نیست.

علی رضائیان در تأیید سخنان رحیم صفوی گفت: «بله، اگر صدام و رژیمش پابرجا باشند، چند سال دیگر [خودشان را] تقویت کرده و دوباره می‌آیند.»

سپس، عزیز جعفری خطاب به رحیم صفوی گفت: «برادر رحیم، نابودی رژیم بعث عراق جزو شرایط ما نبود، یعنی نگفتیم که رژیم و حزب بعث باید برود.» پس از پاسخ غلامعلی رشید که گفت: «اصلاً نمی‌شود این را جزو شروط قرار داد»، عزیز جعفری ادامه داد: «خیلی خب، یعنی اگر کار به جاهای باریک برسد، اینها تمام شرایطی را که گفتیم می‌پذیرند.» احمد غلامپور پرسید: «چطور؟! یعنی می‌گذارند ما لشکرمان را از خاکشان عبور داده و به سوریه برویم؟! غلامعلی رشید هم با تعجب سؤال کرد: «یعنی محاکمه را می‌پذیرد و صدام را به زندان می‌اندازد؟!» با پاسخ مثبت عزیز جعفری، غلامعلی رشید ادامه داد: «برادر جعفری! محاکمه صدام به معنای محاکمه حزب بعث میشل علق است. شما فکر می‌کنید با این کار فقط یک نفر را در سطح کشور محاکمه می‌کنند؟! محاکمه رهبر مملکت عراق به معنای محاکمه کل حزب است. الان این صدام نیست که سخنرانی می‌کند، تمام دارودسته حزب جلسه گذاشته و نتیجه می‌گیرند و بعد می‌گویند باید این سخنرانی را بکنی و صدام حتی اگر مخالف نظرات خودش باشد، باید این کار را بکند؛ چون الان موجودیت حزب بعث برایش مطرح است و همه حزب در معرض خطر قرار دارد. ... می‌دانند که اگر صدام سقوط کند، حتی یکی از آنها جان سالم به در نمی‌برد.»

پس از این گفت‌وگوی مقدماتی، رحیم صفوی با بیان اینکه «دستور جلسه طرح مانور عملیات است»، از حاضران خواست به بحث در خصوص طرح مانور عملیات عبور از مرز به طرف شط‌العرب بپردازند. ابتدا، وی مشکل عمده در این عملیات را عبور از سه پل موجود روی کانال پرورش ماهی در حفاصل نوار مرزی و شط‌العرب اعلام کرد و گفت: «برای عبور از این پل‌ها سه راهکار بیشتر

وجود ندارد: ۱. فقط قرارگاه نصر عمل کند؛ ۲. فقط قرارگاه فتح عمل کند؛ ۳. قرارگاه فتح و نصر هر دو باهم عبور کرده و عمل کنند. اگر دو قرارگاه در آنجا باهم عمل کنند، در منطقه تداخل نیرو و تداخل فرماندهی ایجاد می‌شود. البته درست است که می‌گوییم مثلاً قرارگاه فتح از پل اول و قرارگاه نصر از پل دوم بگذرد، ولی دیگر کنترل نیروها دست ما نیست و همه باهم قاتی می‌شوند. درضمن این قرارگاه به امید آن قرارگاه و آن قرارگاه هم به امید این قرارگاه کارها را رها می‌کنند و تداخل مسئولیت ایجاد می‌شود. ما با بحث روی این مسائل به این نتیجه رسیدیم که بهتر است یک قرارگاه مسئولیت عبور از این پل‌ها را قبول کند. ... پس، این مأموریت به قرارگاه نصر داده شد و به آن گفته می‌شود که در این جهت [غرب کانال به موازات شط‌العرب] ادامه عملیات بدهد. رحیم صفوی در ادامه سخنان خود گفت با پیشروی قرارگاه فجر از شمال و قرارگاه نصر از جنوب، منطقه «قرارگاه فتح در اینجا [منطقه میانی] تقریباً آزاد می‌شود و اگر مشکلی برای ما پیش آمد، می‌توانیم از این قرارگاه برای این حرکت از این طرف یا در مراحل بعدی عملیات به طرف جاده نشو استفاده کنیم.» پس از سخنان رحیم صفوی، حاضران در جلسه به بحث روی جزئیات طرح مانور از قبیل سازمان رزم و خط حد قرارگاه‌های عملیاتی پرداختند.^(۹)

۸۶۳

امام خمینی در سخنانی در جمع ائمه جماعات و وعاظ تهران و قم گفتند حمله رژیم صهیونیستی به لبنان دام امریکا برای ایران است و باید از راه شکست عراق به نجات لبنان برویم. ایشان در واکنش به سخنان روز گذشته صدام نیز تأکید کردند جنگ با عراق تا تحقق خواسته‌های ایران ادامه خواهد یافت. صبح امروز ائمه جماعات و وعاظ تهران و قم در حسینیه جماران با امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، دیدار کردند. در این دیدار، امام خمینی در سخنانی ابتدا به بیان اهمیت و قداست مجالس عزاداری اهل بیت (علیهم‌السلام) پرداختند و با تأکید بر بعد سیاسی این مجالس گفتند: «اینکه برای عزاداری، برای مجالس عزا، برای نوحه‌خوانی، برای اینها، این همه ثواب داده شده است، علاوه بر آن امور عبادی‌اش و روحانی‌اش، یک مسئله مهم سیاسی در کار بوده است. آن روزی که این روایات صادر شده است، روزی بوده است که این فرقه ناجیه مبتلا بودند به حکومت اموی و بیشتر عباسی؛ و یک جمعیت بسیار کمی، اقلیت کمی در مقابل قدرت‌های بزرگ در آن وقت. برای سازمان‌دادن به فعالیت سیاسی این اقلیت، یک راهی درست کردند که این راه، خودش سازمان‌ده است. ... سازماندهی به یک گروه اقلیت در مقابل آن اکثریت‌ها [بود]. و در طول تاریخ، این مجالس عزا که یک سازماندهی سرتاسری [در] کشورهاست، کشورهای اسلامی است و در ایران که عهد تشیع و اسلام شیعه است، در مقابل حکومت‌هایی که پیش می‌آمدند و بنای بر این داشتند که اساس اسلام را از بین ببرند، اساس روحانیت را از بین ببرند، آن چیزی که در مقابل آنها، آنها را می‌ترساند، این مجالس عزا و این دستجات بود. ... در این

مجالس عزاء و سوگواری و نوحه‌سرایی برای سید مظلومان و اظهار مظلومیت؛ یک کسی که برای خدا و برای رضای او جان خودش و دوستان و اولاد خودش را فدا کرده است، این طور ساخته جوانانی را که می‌روند در جبهه‌ها و شهادت را می‌خواهند و افتخار به شهادت می‌کنند و اگر شهادت نصیبشان نشود، متأثر می‌شوند. و آن‌طور مادرانی را می‌سازد که جوان‌های خودشان را از دست می‌دهند و باز می‌گویند باز هم یکی دو تا داریم. این مجالس عزای سیدالشهدا^(ع) است و مجالس دعای کمیل و سایر ادعیه است که می‌سازد این جمعیت را این‌طور و اساس را اسلام از اول بنا کرده است به‌طوری‌که با همین ایده و با همین برنامه به پیش برود.»

ایشان سپس انقلاب اسلامی ایران را ثمره همین مجالس اعلام کردند و با تأکید بر اینکه ائمه جماعت و جمعه باید اهمیت این مجالس را برای مردم تشریح کنند، از روحانیون سراسر کشور خواستند: «برای حفظ حیثیت اسلام که شماها پاسدار آن هستید و حفظ حیثیت جمهوری اسلامی که شماها نگهبانان آن هستید، از کارهایی که نباید انجام بدهید و از کارهایی که دخالت در امور اجرایی است که با کسی دیگر است که انجام بدهد، مستقیماً عمل نکنید، ارشاد بکنید. همه را نظر ارشادی داشته باشید. اگر یک مطلب اشتباهی از یک استاندار واقع شد یا از یک فرماندار، در منابع نبرید این را و آبروی او را بریزید. این امری است که خدا راضی نیست. به او بگویید در خلوت و با او تفاهم کنید و از او بخواهید که رویه را تغییر بدهد. اگر نداد، به مصادر امر مراجعه کنید. مستقیماً بخواهید این کار را بکنید، حیثیت جمهوری اسلامی و حیثیت اسلام در دنیا لکه‌دار می‌شود؛ شما حافظ این حیثیت هستید و فریضه است برای همه ما حفظ حیثیت این جمهوری اسلامی. شما می‌بینید که امروز همه قلم‌ها و همه زبان‌ها از ابرقدرت‌ها یا دولت‌های مرتبط به آنها، برضد این جمهوری اسلامی تجهیز شده‌اند، همه با یک رویه خاصی عمل دارند می‌کنند؛ ما دیگر بهانه دست آنها ندهیم.»

امام خمینی آن‌گاه به سخنان خود در جریان انقلاب اسلامی مبنی بر اینکه در صورت پیروزی انقلاب، روحانیون در امور اجرایی وارد نخواهند شد، اشاره کردند و گفتند: «من از اول که در این مسائل بودیم و کم‌کم آثار پیروزی داشت پیدا می‌شد، در مصاحبه‌هایی که کردم، چه با کسانی که از خارج آمدند، حتی در نجف و در پاریس و چه در حرفه‌هایی که خودم زدم، این کلمه را گفته‌ام که روحانیون شغلشان یک شغل بالاتر از این مسائل اجرایی است و چنانچه اسلام پیروز بشود، روحانیون می‌روند سراغ شغل‌های خودشان. لکن وقتی که ما آمدم و وارد در معرکه شدیم، دیدیم که اگر روحانیون را بگوییم همه بروید سراغ مسجدها، این کشور به حلقوم امریکا یا شوروی می‌رود. ما تجربه کردیم و دیدیم که اشخاصی که در رأس واقع شدند و از روحانیون نبودند، در عین حالی که بعضی‌شان هم متدین بودند، از باب اینکه آن راهی که ما می‌خواستیم برویم و آن راهی که مستقل باشیم و با نان جو خودمان بسازیم و زیر فرمان قدرت‌های بزرگ نباشیم، آن راه، با سلیقه آنها موافق نبود. و لهذا، چون آنجا دیدیم که ما نمی‌توانیم در همه‌جا یک افرادی پیدا بکنیم که صددرصد برای آن مقصدی که این ملت ما برای آن، جوان‌هاشان را دادند

و اموالشان را دادند، نمی‌توانیم پیدا بکنیم. ما تن دادیم به اینکه رئیس‌جمهورمان از علما باشد و گاهی رئیس فرض کنید که نخست‌وزیرمان هم همین‌طور و در جاهای دیگر هم که قبلاً گفته بودیم، بنا نداریم این‌طور باشد و الان هم عرض می‌کنم هر روزی که ما فهمیدیم که این کشور را یک دسته از این افرادی که روحانی نیستند، به آن‌طوری که خدای تبارک و تعالی فرموده است اداره می‌کنند، آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای تشریف می‌برند سراغ شغل روحانی بزرگ خودشان و نظارت بر امور؛ و سایر آقایان هم همین‌طور. ما این‌طور نیست که هر جا یک کلمه‌ای گفتیم و دیدیم مصالح اسلام، حالا ما آمدیم دیدیم این جور نیست، اشتباه کرده بودیم، بگوییم ما سر اشتباه خودمان باقی هستیم. ... ما دنبال مصالح اسلام هستیم، نه دنبال پیشرفت حرف خودمان ... مسئله یک چیزی نیست که آقایان به ما بگویند: شما آن روز این جوری گفتید. راست است، ما آن روز خیال می‌کردیم که در این قشرهای تحصیل‌کرده و متدین و صاحب افکار، افرادی هستند که بتوانند این مملکت را به آن‌جوری که خدا می‌خواهد ببرند، آن‌طور اداره کنند.

وقتی دیدیم که نه، ما اشتباه کردیم، آمدند بعضی‌شان خودشان را به ما جا زدند، ما هم که غیب نمی‌دانیم و بعضی‌شان هم خوب بودند، لکن رأیشان با رأی ما مخالف بود. ما از حرفی که در مصاحبه‌ها گفتیم، عدول کردیم و موقتاً تا آن وقتی که این کشور را غیرروحانی می‌تواند اداره کند، آقایان روحانیون به ارشاد خودشان و به مقام خودشان برمی‌گردند و محول می‌کنند دستگاه‌های اجرایی را به کسانی که برای اسلام دارند کار می‌کنند و تا مسئله این‌طور است که ابهام پیش ما هست، احتمال هست اگر در یک میلیون احتمال، یک احتمال ما بدهیم که حیثیت اسلام با بودن فلان آدم یا فلان قشر در خطر است، ما مأموریم که جلوییش را بگیریم.»

رهبر انقلاب اسلامی در بخشی دیگر از سخنان خود به موضوع جنگ ایران و عراق پرداختند و گفتند: «مردم گمان نکنند که ما دیگر پیروز شده‌ایم و احتیاج به وجود آنها نیست. احتیاج به وجود آنها هست و همیشه هست. دولت تنهایی نمی‌تواند همه امور را اداره کند، ملت را باید همراه داشته باشد. ما هم جنگمان تمام نشده، الان در حال جنگ هستیم و تا در حال جنگ هستیم، جوان‌های ما باید به جبهه‌ها کمک کنند؛ همان‌طوری که تا حالا جوان‌های عزیز ما در جبهه‌ها رفتند و بسیاری از آنها به لقاءالله و فیض شهادت رسیدند، امروز هم ما احتیاج به آنها داریم، توطئه‌ها رو به رشد است.»

امام خمینی سپس با اشاره به حمله رژیم صهیونیستی به لبنان ادامه دادند: «بعد از آنکه این قدرت‌های بزرگ و خصوصاً آمریکا، در همه توطئه‌ها فلج شد و شکست خورد و می‌بیند که این جنگی هم که او برای ما به پا کرده است، این هم دارد به آخر می‌رسد ان‌شاءالله، یک توطئه دیگری عمیق‌تر اجرا کرده است که در این توطئه، ما هم یک قدری بازی خوردیم و او این است که یک نقطه‌ای که پیش ما خیلی بزرگ است و ما نسبت به او حساسیت زیاد داریم، آن غائله را پیش آورد تا اینکه ملت ما را از آن مطلبی که در کشور خودش می‌گذرد و از آن جنگی که در کشور خودش می‌گذرد، غافل کند، قضیه هجوم اسرائیل به لبنان. امریکا می‌داندست که ما و ملت

ما نسبت به لبنان حساسیت داریم و نسبت به اسرائیل هم از آن طرف حساسیت داریم. این دام را امریکا درست کرد. ... آنها در فکر این نیستند که در لبنان به زن و بچه مردم و به بلاد این مستمندان چه می‌گذرد. آنها دنبال این هستند که صدام را در این طرف سر جای خودش نگه دارند و ایران که در نظر آنها خیلی اهمیتش بیشتر از لبنان و جاهای دیگر است، برای آنها محفوظ بماند. ... این نقشه این است که بگین [نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی] را وادار کند به اینکه تو حمله کن به لبنان. لبنان که تو حمله کردی، ایران حساسیت نسبت به او دارد و همه قوایش را متمرکز می‌کند در اینکه تو را از بین ببرد و اگر ایران از جنگ عراق غافل بماند، عراق کار خودش را انجام می‌دهد و ایران در اینجا هم نمی‌تواند کاری بکند.»

رهبر انقلاب اسلامی اضافه کردند: «باید همه ملت ما و همه دولتمردان ما توجه به این معنا داشته باشند که در عین حال که ما لبنان را با ایران از حیث مصالح و مفاسد جدا نمی‌دانیم، لکن نباید کاری بکنیم که نتوانیم هم لبنان را و هم ایران را نجات بدهیم. از این کار اجتناب کنیم. اگر امروز تمام نظرها متوجه به لبنان بشود و تمام قدرت‌ها و گویندگان از لبنان بگویند و تمام نویسندگان از لبنان بگویند، این، توفیقی است برای امریکا که ایران جنگ خودش را فراموش کرد و هم عراق را از دست می‌دهد و هم لبنان را. نه می‌تواند در عراق کاری بکند و نه می‌تواند در لبنان. ما راهمان این است که باید از راه شکست عراق دنبال لبنان برویم. ... باید ما این نقشه‌ای که امریکا کشیده است برای ما، خنثی کنیم. یعنی، همه گویندگان ما در سرتاسر کشور و همه ائمه جماعت ما در سرتاسر کشور، این مسئله را بگویند. بگویند که ما از راهی که شکست عراق است، به لبنان برویم. عراق را نگذاریم سر جای خودش بایستد و جمع کند قدرت خودش را و دیگران هم به او کمک کنند و مرزهای خودش را قوی کند و بعد هم یک حمله ناگهانی به ما بکند، باز برگردد به آن چیزهایی که از اول بود. غفلت از این، انتحار است. همه گویندگان موظف‌اند، چه ائمه جمعه و چه ائمه جماعت و چه خطبا و همه نویسندگان موظف‌اند که این توطئه را افشا کنند و ذکر کنند و مردم را از توجه به جبهه جنگ خودمان غافل نکنند و بیدار کنند. ما می‌خواهیم که قدس را نجات بدهیم، لکن بدون نجات کشور عراق از این حزب [بعث] منحوس نمی‌توانیم. ما لبنان را از خود می‌دانیم، لکن مقدمه اینکه لبنان را ما نجات بدهیم این است که عراق را نجات بدهیم.»

امام خمینی در واکنش به سخنان روز گذشته صدام حسین رئیس‌جمهور عراق نیز افزودند: «می‌گویند ما برای اثبات اینکه صلح طلبیم، صلح جو هستیم، همه لشکر خودمان را امر می‌کنیم که از خاک ایران تا ده روز دیگر بیرون بروند. اگر راست می‌گویند این مطلب را، بسیار خب، این یکی از مطالبی [شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ] که ما داشتیم، حاصل [می‌شود]. ولی چند تا مطلب [شرط] دیگر داریم باید حاصل بشود، تا حاصل نشود ما در حال جنگ هستیم. ...» رهبر انقلاب اسلامی درباره تعیین آغازگر جنگ به عنوان شرط دیگر ایران هم گفتند: «ما از

الان هم اعلام می‌کنیم که ما نه هیچ روزی جنگجو بوده‌ایم به این معنا که حمله کنیم به یک کشوری اسلامی. برای اینکه کشور اسلامی، ما همه کشورهای اسلامی را از خودمان می‌دانیم، بنای بر این نداشتیم که در یک کشوری دخالت کنیم و تا حالا هم دخالت نکرده‌ایم. و نه تاکنون ارتش ما، سپاه پاسداران ما به کشور عراق حمله کرده‌اند. از اول شما بودید که حمله کردید و همه دنیا می‌دانند. این را ... باید آن کسی که این قدر جنایت وارد کرده است به کشور خودش و کشور ما، باید این مشخص بشود. باید اشخاص بیایند، اشخاصی که طرفین قبول دارند، بیایند بنشینند و ببینند که ما حمله کردیم به عراق یا او حمله کرده به ما ... الان که اینها می‌گویند که ما یک طرفه آتش بس دادیم، هر روز از آبادان تنها بیست نفر، سی نفر زخمی و چند نفر شهید می‌شوند. این قضیه آتش بس اینهاست؛ مثل آتش بس بگین که آتش بس می‌کند و دنبالش آن‌طور جنایات می‌کند. دنیا مبتلاست به یک همچو اشخاصی. دنیا مبتلاست به این‌طور مغزهای پوک متفرعن که همه چیز را فدای یک روز سلطه خود می‌کنند. و چه وقت باید این دنیا از این گرفتاری بیرون بیاید؟ آن روزی که امریکا در کار نباشد و آن روزی که شوروی در کار نباشد.» امام خمینی در پایان سخنان خود ضمن اظهار امیدواری به عنایات خدای تبارک و تعالی به ملت ایران، از حاضران در این جلسه خواستند تا در ماه مبارک رمضان برای جمهوری اسلامی ایران، لبنان، فلسطین و همه محرومان و مستضعفان جهان دست به دعا بردارند.^(۱۰)

۸۶۴

در پی تأکید امام خمینی بر تداوم حضور رزمندگان ایران در جبهه‌های نبرد با ارتش بعث عراق، فرماندهی کل سپاه پاسداران از فرماندهان مناطق سپاه در سراسر کشور خواست تمامی تلاش خود را در این خصوص به کار ببرند.

امروز محسن رضایی فرماندهی کل سپاه پاسداران، در تلفن گرامی فوری به فرماندهان مناطق ده گانه سپاه در سراسر کشور اعلام کرد: «مقتضی است در رابطه با فرمایشات امروز امام تمام فعالیت‌های خویش را مصروف بسیج نیروهای اعزام مجددی جهت جبهه‌های جنوب و غرب بنمایید. از این فرصت طلایی کمال بهره‌برداری را در جهت انقلاب اسلامی ببرید.»^(۱۱)

۸۶۵

در باختن یکی از روحانیون کامیاران به دست عناصر ضدانقلاب ترور شد و چند عضو گروه‌های مسلح ضدانقلاب در سندهج نیز خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، شیخ حبیب‌الله معاذی از روحانیون کامیاران که چندی پیش به دلیل تهدید شدن از سوی ضدانقلابیون به سندهج و سپس باختن (کرمانشاه) مهاجرت کرده بود، شامگاه امروز در منزلش هدف گلوله یک فرد ناشناس قرار گرفت و شهید شد.^(۱۲)

این خبرگزاری همچنین امروز با انتشار گزارشی دیگر خبر داد در روز گذشته ۱۱ عضو گروه کومه‌له و ۷ عضو گروه دمکرات ضمن تحویل اسلحه و مهمات خود به سپاه پاسداران سنندج تسلیم شده و تقاضای امان‌نامه کردند.^(۱۳)

۸۶۶

نیروهای خودی در یکی از مناطق جنگلی شهرستان ساری با عناصر متواری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) درگیر شدند. در شهرستان ماکو نیز شبکه‌های این سازمان متلاشی شد. به گزارش سپاه پاسداران منطقه ۳ (چالوس)، در ساعت ۱۵:۴۵ امروز، گروه گشتی سپاه و ژاندارمری که در تعقیب عناصر متواری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) بودند، در یک منطقه جنگلی واقع در ۱۴ کیلومتری ساری با گروهی از آنها درگیر شدند و در نتیجه، یک پاسدار و یک سرباز ژاندارمری به شهادت رسیدند. منافقین نیز با برجای گذاشتن یک کشته و چند زخمی به سمت ارتفاعات منطقه گریختند.^(۱۴)

سپاه پاسداران منطقه ۵ (تبریز) نیز امروز با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «برادران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با همکاری بی‌دریغ امت مسلمان و قهرمان ایران و به کمک سازمان اطلاعات ۳۶ میلیونی، در جبهه داخلی موفق به کشف شبکه‌های منافقین در شهرستان ماکو شدند و در این عملیات ۲۴ نفر از منافقین را دستگیر کردند.»^(۱۵)

۸۶۷

یکی از فرماندهان سپاه پاسداران که از سفر سوریه بازگشته است، گفت نیروهای اعزامی ما به این کشور در حالت بلا تکلیفی به سر می‌برند.

مرتضی صفاری از فرماندهان سپاه پاسداران که به سوریه سفر کرده بود، بعد از ظهر امروز با حضور در جلسه فرماندهان سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا از این سفر گزارش داد. وی گفت: «ما شش روز در منطقه بودیم که با دو روز رفت و برگشت جمعاً هشت روز می‌شود. هدف اصلی ما شناسایی منطقه بود که ببینیم می‌توانیم لشکر به آنجا ببریم؛ یا باید تیپ یا گردان ببریم. ما به همراه یک گردان از تیپ ۵۸ ذوالفقار ارتش به سوریه رفتیم. چون اکثر نیروهای این گردان مستقیماً از اینجا [جبهه جنوب] به سوریه رفته بودند، اعتراض داشته و می‌گفتند که به مرخصی نرفته‌ایم. از فرودگاه دمشق با همه نیروها مستقیماً به زینبیه برای زیارت مرقد حضرت زینب (سلام‌الله علیها) رفتیم. آنجا شور و حال داشت. بعد از آن، بچه‌ها را به پادگان بردند و چون قرار بود ما با تعدادی از برادران تماس بگیریم، به سفارت ایران در دمشق رفتیم. بعد، منتظر تماس با گروه‌های فلسطینی، لبنانی و سوری شدیم تا ببینند ما را برای شناسایی از مرز عبور داده و داخل لبنان ببرند. تقریباً یکی، دو روز در آنجا معطل شده و یک ناهماهنگی بین این گروه‌ها مشاهده کردیم ... و این گروه‌ها از

هم کناره‌گیری کرده و می‌ترسیدند. وقتی می‌خواستیم با [گروه] امل به شناسایی برویم، از راهی می‌رفتند که سوری‌ها ما را با آنها نبینند؛ یا وقتی می‌خواستیم با سوری‌ها برای شناسایی برویم، به ما می‌گفتند که لباس شما باید سوری باشد تا بگوییم که شما با ما هستید. ... فقط توانستیم سه روز به شناسایی منطقه برویم؛ یعنی یک روز با سوری‌ها، روز بعد با فلسطینی‌ها و روز سوم با مسئولین امل. کل منطقه را شناسایی کردیم. یکی از اشکالات کار این گروه‌ها متحدنبودن آنها باهم می‌باشد. وضعیت آنجا بسیار خراب است. ... نیروها پراکنده هستند. سوریه در لبنان بیشترین نیرو، تانک و توپ را داشته و نیروهای خود را در منطقه پراکنده کرده است. سوریه احساس می‌کند که کل لبنان مال او می‌باشد. ... سوری‌ها می‌گفتند که بیشتر از این قادر به ادامه این جنگ نیستیم؛ چون ما قبلاً از عربستان، کویت و دیگر کشورهای عربی باج می‌گرفتیم. آنها می‌گفتند الان نزدیک ۱۰۰ فروند هواپیما، ۱۰۰۰ تانک و تعدادی کشته داده‌ایم. کشورهای عربی باید به ما کمک کنند و چون آنها به‌صورت صحیح به ما کمک نکرده‌اند، نمی‌توانیم به این شکل جنگ را ادامه بدهیم. ... آنها در بعضی مناطق به کنار مرز خود آمده و در آنجا ایستاده‌اند. ... سایر گروه‌ها در آنجا وابسته به نیروهای سوری هستند؛ چون اینها را پشتیبان خود دانسته و سلاحشان را از اینها می‌گیرند. ... الان در منطقه به‌صورت یک‌طرفه از جانب اسرائیل یک آتش‌بس نسبی برقرار شده و نیرویی نیز در جلوی آن وجود ندارد. اگر او بخواهد، به‌راحتی می‌تواند تا عمق خاک لبنان بیاید. حتی فکر نمی‌کنیم که او تلفات زیادی هم در این راه بدهد؛ چون نیروهای عرب به‌صورت منسجم در جلوی آن وجود ندارد. فلسطینی‌ها دوباره به این شرط به آنها گفتند که حاضریم همین الان توپ‌ها و چیزهای دیگر خود را به شما بدهیم که آنها بیشتر از این فشار نیاورند.»

مرتضی صفاری در ادامه گفت: «در ابتدای ورود ما به آنجا، این گروه‌ها به ما اطمینان زیادی داشته و می‌گفتند نیروهای ایرانی به اینجا آمده و وارد عمل می‌شوند. ... یک مقدار که طول کشید، آنها کمی بی‌تفاوت شدند. حالا صدای هرکدام از آنها درآمده و می‌گویند اینها به اینجا آمده‌اند تا از ما استفاده سیاسی کنند و چون اینها وارد عملیات نشده و بیروت در محاصره است، بنابراین، ایران نمی‌خواهد وارد عمل شود. آنها می‌گویند چون اسرائیل گفته به ایران اسلحه داده است، ایران تعدادی نیرو به اینجا فرستاده تا استفاده سیاسی کند.»

وی با اعلام اینکه تاکنون ۳ گردان از تیپ محمد رسول‌الله^(ص) به سوریه رفته است، گفت: «ما فکر می‌کردیم که آنها به ما سلاح، تدارکات و خودرو می‌دهند، ولی متأسفانه هیچ‌کدام از اینها داده نشد. به عبارت دیگر، آنها با یک حالت بی‌تفاوتی با ما برخورد می‌کنند و فقط یک پادگان که بچه‌ها اسم آن را مرغ‌دانی گذاشته بودند، در اختیار گذاشتند. برادران به آنجا رفتند. ... ما در آنجا مشکلات زیادی داشتیم. ... هیچ‌کدام از اینها برای ما مسئله نبودند و بچه‌ها با شور و حال فکر می‌کردند که مستقیماً وارد عمل می‌شوند؛ ولی به همان صورت مانده‌اند. الان یک تا پنج روز حتی بیشتر است که نیروها معطل مانده‌اند. آنها نیروهای بسیار خوبی هستند و حدود ۶۵ درصد از آنها سپاهی می‌باشند.

... نیروهای ما از پادگان بیرون نمی‌آیند. ... هیچ امکاناتی در اختیار ما قرار نمی‌دهند. به‌عنوان مثال بچه‌ها از آنجا دو ماشین با یک نقشه می‌خواستند که اینها این وسایل را به ما نداده و گفتند اینها بسیار سری هستند. به همین خاطر احساس کردیم که آنها نمی‌خواهند ما در آنجا وارد عمل شویم؛ و فقط ما را بیکار نگه داشته‌اند. در آنجا مشکلات دیگری هم وجود داشت و احساس می‌کردیم که این کارها باید سریع‌تر انجام شوند. مهم‌ترین مسئله ما، تشکیل قرارگاه قدس [در لبنان] می‌باشد؛ یعنی باید هرچه سریع‌تر این قرارگاه تشکیل شده و تعدادی افراد تصمیم‌گیرنده نیز در آن باشند.»^(۱۶)

۸۶۸

در جلسه امروز شورای اقتصاد، بر اختیارات وسیع دولت برای تهیه لوایحی که در آنها بهره‌برداری بیشتر از خلاقیت‌های مردم مدنظر قرار گیرد، تأکید شد.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، امروز شورای اقتصاد به ریاست میرحسین موسوی نخست‌وزیر و با حضور آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور، آیت‌الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان‌عالی کشور، آیت‌الله امامی کاشانی رئیس دیوان عدالت اداری، آیت‌الله آذری قمی دبیر و سخنگوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چند تن از فضلا و همچنین آقایان سیدمهدی روحانی، علی‌احمد میانجی، کریمی و منیرالدین حسینی شیرازی تشکیل جلسه داد. در این جلسه، جهت‌گیری مشخص نظام اقتصادی اسلام به‌منظور تأمین منافع مستضعفان و محو استعمار و استثمار بررسی و بر این مطلب تأکید شد که در نظام اقتصادی اسلام ثروت جامعه به‌نحوی توزیع خواهد شد تا همگان از منافع آن باتوجه به تفاوت‌های معقول بهره‌مند شوند.

بنا بر این گزارش، اعضای این جلسه همچنین بر اختیارات وسیع دولت برای تهیه لوایح اقتصادی باهدف بهره‌برداری بیشتر از خلاقیت‌های مردم، به‌نحوی که فعالیت‌های اقتصادی آنان به رشد و تعالی جامعه بینجامد، تأکید کردند.^(۱۷)

۸۶۹

امروز نیز شمار دیگری از مردم عراق با عبور از نوار مرزی به ایران پناهنده شدند. به گزارش سپاه پاسداران ارومیه، امروز یک خانواده ۱۰ نفری عراقی از مرز سردشت وارد خاک ایران شدند و تقاضای پناهندگی کردند.^(۱۸)

در همین حال، خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در گزارشی از ارومیه با اعلام اینکه صبح امروز ۲۳ تن از مردم مسلمان عراق از نوار مرزی غرب کشور به ایران پناهنده شدند، اضافه کرد این عده که اعضای چهار خانواده از شهر اربیل می‌باشند، پس از اسکان در یکی از شهرهای غربی کشور در گفت‌وگویی وضع داخلی عراق خصوصاً اربیل را بحرانی اعلام کردند.^(۱۹)

۸۷۰

بی‌بی‌سی تصمیم صدام حسین برای عقب‌کشاندن نیروهایش از خاک ایران را ناشی از پیروزی‌های ایران در جنگ دانست و به نقل از خبرنگار روزنامه تایمز لندن گفت اگر صدام راه‌حلی برای آتش‌بس ایجاد کند و اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد در زمان مقرر در بغداد برگزار شود، لطمه‌هایی که به وی وارد آمده است، جبران خواهد شد.

رادیو بی‌بی‌سی در بخش خبری ساعت ۶:۴۵ صبح امروز خود با اشاره به سخنان روز گذشته صدام حسین مبنی بر عقب‌نشینی نیروهای ارتش این کشور از خاک ایران در ۱۰ روز آینده گفت: «تخلیه خاک ایران پس از پیروزی‌های ایران در جنگ صورت می‌گیرد. در این پیروزی‌ها، ایران سربازان عراقی را از قسمت اعظم مناطقی که پس از حمله به ایران در سپتامبر ۱۹۸۰ اشغال کرده بودند، عقب راند. خبرنگاران می‌گویند این تصمیم عراق دو مسئله را مطرح می‌سازد: اول آنکه آیا تخلیه خاک ایران دولت این کشور را راضی خواهد کرد؟ و دوم آنکه آیا صدام حسین خواهد توانست در مقام خود باقی بماند؟ یکی از شرایط ایران برای پایان‌دادن به جنگ سرنگونی صدام حسین است.»^(۲۰)

این رادیو در بخش خبری ساعت ۱۶:۳۰ امروز خود نیز ضمن بازگ کردن خبر سخنان صدام با اعلام اینکه «وی گفته است عراق سعی کرد با تلاش‌های هیئت‌های میانجیگری با ایران به راه‌حل مسالمت‌آمیز برسد»، گفت: «خبرنگار تایمز لندن در خاورمیانه می‌گوید ایران آتش‌بس عراق را رد کرده و احتمال می‌رود که پیشنهاد جدید را نیز رد کند و ارتش خود را جهت انتقام‌گیری به داخل خاک عراق بفرستد.»

بی‌بی‌سی اضافه کرد: «این خبرنگار در پاسخ به این سؤال که آیا خواسته ایران برای سرنگونی صدام حسین امکان‌پذیر است؟ پاسخ داد زود است که به این سؤال پاسخ داده شود؛ ولی روشن است که صدام حسین در تنگنا است. ... اگر شخصی وارد جنگ بشود و در تحقق هدف‌های خود شکست بخورد، خون‌ریزی‌ها و مشکلات اقتصادی فراوانی برای کشورش در پی خواهد داشت. لذا عامه مردم و حتی نزدیکان این شخص احساس می‌کنند که وی باید از مقام خود کنار برود. از طرف دیگر باید گفته شود که صدام حسین مردی است که به موضوع امنیت داخلی اهمیت زیاد داده است و کسی که می‌خواهد در عراق کودتا کند، باید از شجاعت زیاد برخوردار باشد و خیلی‌ها در عراق به مجرد اینکه مورد ظن قرار گرفتند، اعدام شدند. وی در پاسخ به این سؤال که آیا این مطلب که صدام حسین می‌گوید برای برگزاری موفق کنفرانس غیرمتعهدا در بغداد نیروهایش را از ایران خارج می‌کند، درست است، گفت به نظر این مطلب صحیح است. ... عراق از مدت‌ها پیش برای این کنفرانس آماده می‌شود و هرچه که به تاریخ برگزاری آن نزدیک‌تر شویم و جنگ ادامه داشته باشد، خیلی از کشورها از شرکت کردن در این کنفرانس به علت جنگ سر باز خواهند زد. خیلی‌ها می‌گویند که این جنگ به مقام صدام حسین لطمه زیادی رسانده است و به نظر من اگر صدام راه‌حلی برای آتش‌بس ایجاد کند و کنفرانس غیرمتعهدا در زمان مقرر در بغداد برگزار شود، لطمه‌هایی که به وی در منطقه و در میان طرف‌دارانش وارد آمده است، جبران خواهد شد.»^(۲۱)

۸۷۱

یک نشریه وابسته به عربستان سعودی از موضع منفی مصر برای شرکت در جنگ ایران و عراق، درخواست فرانسه از کشورهای بزرگ صنعتی برای اتخاذ موضعی یکسان در برابر این جنگ و نیز وعده شوروی به عراق برای بازداشتن ایران از اعزام نیروهایش به خاک آن کشور خبر داد. *المجله* (چاپ لندن) وابسته به عربستان سعودی نوشت اخیراً تماس‌هایی مستقیم بین مصر و عمان از یک‌سو و عمان و عراق از سوی دیگر صورت گرفت تا دو کشور عراق و عمان از این طریق از میزان آمادگی مصر برای شرکت در جنگ عراق و ایران آگاه شوند. پاسخ مصر این بود که آماده است به عراق کمک نظامی بیشتر کند بدون آنکه درگیر این جنگ شود.

این مجله همچنین از قول منابع فرانسوی خبر داد که در اجلاس اخیر سران ۷ کشور بزرگ صنعتی در ورسای، فرانسه گزارشی سری و مفصل از جنگ عراق و ایران را ارائه داد که در آن از موضع کشورهای میانه‌روی عرب در برابر این جنگ پشتیبانی و از سران این ۷ کشور خواسته شده است که موضعی یکسان مبنی بر دعوت از ایران برای آغاز مذاکرات فوری و مسالمت‌آمیز با عراق اتخاذ کنند. *المجله* اضافه کرد آلمان غربی با این خواسته موافقت و آمریکا و انگلستان با آن مخالفت کردند. به عقیده دولت‌های واشنگتن و لندن، در صورت اتخاذ موضع یکسان در برابر جنگ ایران و عراق ممکن است ایران آن را جبهه‌ای علیه خود بداند که این موضوع به پیچیده‌تر شدن اوضاع خواهد انجامید.

المجله به نقل از منابع آمریکایی و اروپایی ادامه داد آمریکا از ترکیه و پاکستان خواسته است ایران را برای پایان دادن به جنگ از طریق روش‌های مسالمت‌آمیز تشویق کنند. در همین حال، انگلستان نیز از کشورهایی مانند هند چنین درخواستی کرده است.

این نشریه همچنین یادآور شد طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، در دیدار هفته گذشته خود از مسکو احتمال اقدام ایران به ورود به خاک عراق و پیامدهای این اقدام را با مقامات شوروی در میان گذاشته و موضع آنان را جویا شد. مقامات مسکو به طارق عزیز وعده دادند که تمامی تلاش خود را به کار خواهند گرفت تا ایران را از چنین اقدامی باز دارند؛ چراکه در صورت بروز چنین اقدامی منطقه با خطر جدی مواجه خواهد شد.^(۲۳)

۸۷۲

آلمان غربی که روابط اقتصادی‌اش با ایران را گسترش داده است، سعی دارد روابط خود با عراق را نیز در زمینه‌های اقتصادی توسعه دهد.

امروز رادیو کلن در یک گزارش اقتصادی، با اعلام اینکه آلمان غربی در سال گذشته ۳/۷ میلیارد مارک کالا به ایران صادر کرده است، گفت: جمهوری فدرال آلمان (آلمان غربی) در فهرست کشورهای طرف معامله ایران مقام اول را کسب کرده است.^(۲۳)

در همین حال، وزیر اقتصاد آلمان غربی که به عراق سفر کرده است، امروز در نخستین جلسه

کمیسیون اقتصادی دو کشور بر تمایل کشورش به گسترش بیشتر روابط اقتصادی با عراق، که بزرگ‌ترین بازار صادراتی آلمان غربی در جهان عرب محسوب می‌شود، تأکید کرد. خبرگزاری آلمان غربی ضمن اعلام این خبر افزود صادرات آلمان غربی به عراق در سال ۱۹۸۱، بالغ بر ۲/۷ میلیارد دلار بود؛ درحالی‌که حجم صادرات عراق به آن کشور به ۷۳ میلیون دلار می‌رسید.^(۲۴)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳۱

۱. سند شماره ۲۹۲۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه پاسداران سرپل ذهاب، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲. سند شماره ۲۷۸۸۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد طرح و عملیات سپاه پاسداران سرپل ذهاب، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۳. سند شماره ۱۵۹۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه کربلا، شماره ۵۲۲، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۲.
۴. سند شماره ۱۵۹۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد لشکر ۵ نصر به اطلاعات عملیات کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۵. سند شماره ۱۱۸۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات عملیات قرارگاه قدس به اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۴/۳.
۶. سند شماره ۶۶۰۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۷. سند شماره ۳۰۶۶۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: رکن ۳ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۸. سند شماره ۳۳۱۳/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۱، نوار شماره ۶۷۲۵)، داوود رنجبر، صص ۱۵ - ۱.
۹. سند شماره ۳۲۸۰/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۲۱، نوار شماره ۶۷۲۷) داوود رنجبر، ۱۳۶۱/۳/۲۱، صص ۲۳ - ۱.
۱۰. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی^(ع))، جلد ۱۶، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ع)، صص ۳۵۷ - ۳۴۳.
۱۱. سند شماره ۴۳۵۸۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی کل سپاه به فرماندهان مناطق ده‌گانه سپاه، ۱۳۶۱/۲/۳۱.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۵، ۱۳۶۱/۴/۲، ص ۶، سنجندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۴/۱.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۴۶، سنجندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۱۴. سند شماره ۱۳۳۹۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۳ به ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۱/۴/۱ - و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۵، ۱۳۶۱/۴/۲، ص ۴، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۴۳، تبریز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۱۶. سند شماره ۴۳۶۶/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات رمضان (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۳/۳۱، نوار شماره ۶۷۲۶)، محسن رخصت‌طلب، صص ۶ - ۱.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۴۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۱۸. سند شماره ۶۶۳۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه منطقه ۵ (تبریز) به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۱/۴/۳.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۹۳، ۱۳۶۱/۳/۳۱، صص ۴۴ و ۴۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۳۱، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۴، ۱۳۶۱/۴/۱، صص ۲۳ و ۲۴، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۲. همان، صص ۲ و ۳، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۳. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۳/۳۱، ص ۱۳، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۳/۳۱.
۲۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۹۴، ۱۳۶۱/۴/۱، ص ۱۳، بغداد - خبرگزاری آلمان غربی، ۱۳۶۱/۳/۳۱.

گزارش روزشمار

فشرده اهم مطالب

روزشمار جنگ ایران و عراق

کتاب نوزدهم: آزادسازی خرمشهر

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱

- ۱ استقرار تدریجی نیروهای نظامی ایران در شمال رودخانه کرخه‌کور و شرق رود کارون با هدف آماده‌شدن برای اجرای آخرین بخش از سلسله عملیات‌های آزادسازی مناطق اشغالی خوزستان در منطقه غرب رودخانه کارون و آماده‌سازی مقدمات این عملیات؛ قرارگاه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنوب از تقویت این جبهه از سوی ارتش عراق خبر داد؛ گزارش واحدهای اطلاعات عملیات دو تیپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از افزایش تردد عراقی‌ها و اقدامات ارتش این کشور در زمینه ایجاد سنگرهای تانک و شناسایی هوایی در منطقه میانی غرب کارون.
- ۲ نیروهای خودی در دو عملیات جداگانه موفق شدند محور کامیاران - مریوان و تعدادی از روستاهای بانه و سردشت را پاک‌سازی کنند.
- ۳ در مشهد یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) متلاشی شد و در بندرعباس یکی از عناصر این سازمان که حاکم شرع کازرون را به شهادت رسانده بود، دستگیر شد.
- ۴ سخنگوی شورای عالی دفاع جمهوری اسلامی ایران گفت هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی در دیدارهای اخیر خود از تهران اعلام کرده است که ارتش عراق بدون مذاکره هم باید از خاک ایران خارج شود؛ وزیر امور خارجه ایران بار دیگر بر شروط این کشور برای پایان‌دادن به جنگ تأکید کرد؛ یک مقام عراقی خروج ارتش این کشور از خاک ایران را به پذیرش حق حاکمیت اراضی و آب‌های عراق از سوی ایران منوط دانست.
- ۵ هیئت دولت پنج میلیارد ریال به بازسازی مناطق خسارت‌دیده جنگی در استان‌های خوزستان، ایلام و باختران (کرمانشاه) اختصاص داد.
- ۶ در پی اعتراف دو روز پیش صادق قطب‌زاده به طراحی کودتا علیه نظام جمهوری اسلامی و اذعان به مطلع‌بودن آیت‌الله شریعتمداری از آن و صدور اطلاعیه عدم صلاحیت مرجعیت آیت‌الله شریعتمداری از سوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، در بسیاری از نقاط کشور مردم ضمن راهپیمایی توطئه کودتا را محکوم کردند.
- ۷ حمایت شورای همکاری خلیج فارس از هرگونه تلاش برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق؛ یک روزنامه کویته از احتمال افزایش حمایت مصر از عراق خبر داد و دو نشریه آلمانی هم از نگرانی‌های کشورهای عربی خلیج فارس از ادامه این جنگ نوشتند.

- ۸ رئیس‌جمهور سوریه در مصاحبه با یک شبکه تلویزیونی آمریکایی با انتقاد از ادامه جنگ عراق و ایران، آن را مخالف مصالح اعراب دانست؛ رادیو کلن آلمان غربی نیز مواضع و اقدامات اخیر سوریه از جمله قطع لوله انتقال نفت عراق را نقطه اوج اختلافات دو حزب بعث سوریه و عراق و ضربه سخت اقتصادی به حکومت صدام توصیف کرد.
 - ۹ برخی از رسانه‌های خارجی از تلاش‌های میانجیگرانه دولت الجزایر برای جلوگیری از ادامه جنگ ایران و عراق گزارش دادند.
 - ۱۰ یک روزنامه چاپ لندن در گزارشی ضمن تشریح عملکرد اخیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در درون ارتش جمهوری اسلامی ایران، به آغاز تلاش این سازمان برای انتقاد از موضع مقامات ایران در قبال جنگ به منظور ایجاد فضایی ناآرام در درون ارتش و بهره‌برداری از آن پرداخت.
 - ۱۱ هواپیماهای رژیم صهیونیستی جنوب لبنان را بمباران کردند و رئیس مجلس ایران با محکوم کردن آن آمادگی ایران برای دفاع از مردم لبنان و فلسطین را اعلام کرد.
 - ۱۲ دادگاه استیناف فرانسه حدود یک میلیارد دلار از منابع مالی ایران را که از زمان آغاز انقلاب اسلامی مسدود شده بود، آزاد کرد.
- ضمیمه گزارش ۱:** اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران درباره اهمیت منطقه غرب کارون و جنوب کرخه‌کور و آزادساز آن.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲

- ۱۳ واحدهای اطلاعات عملیات قرارگاه‌های عملیاتی قدس، فتح و نصر و یگان‌های زیر امر آنها آخرین شناسایی‌های انجام‌شده خود در مناطق اشغالی غرب رود کارون و فکه را به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا گزارش دادند.
- ۱۴ با آزادسازی جاده کامیاران - مریوان، امروز تعدادی از روستاهای این محور از وجود عناصر ضدانقلاب مسلح پاک شد؛ گزارش فرمانده کل سپاه پاسداران از عملیات پاک‌سازی در کردستان.
- ۱۵ فرمانده کل سپاه پاسداران در مصاحبه مطبوعاتی امروز خود آخرین وضعیت گروه‌های مسلح ضدانقلاب را تشریح کرد.
- ۱۶ دو خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در مشهد و قزوین کشف و اعضای آن کشته یا دستگیر شدند.
- ۱۷ یکی از دست‌اندرکاران طرح توطئه کودتای صادق قطب‌زاده چگونگی شرکت خود در آن و دیدار با آیت‌الله شریعتمداری را تشریح کرد؛ علاوه بر صدور اطلاعیه‌ای از سوی جامعه روحانیت مبارز تهران در محکوم کردن این توطئه، چند تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی نیز در این باره سخن گفتند و فرمانده کل سپاه هم چگونگی خنثی شدن این کودتا را شرح داد.
- ۱۸ کشورهای عرب حامی عراق که از ادامه روند پیروزی‌های ایران در جبهه‌های جنگ نگران شده‌اند، تلاش دیپلماتیک خود را برای جلوگیری از ادامه این روند گسترش داده‌اند.
- ۱۹ در پی پیروزی‌های نظامی ایران، صدام حسین گفت درخواست‌های مکرر عراق برای پایان دادن به جنگ ناشی از موضع ضعف نیست و مردم ما برای قربانی کردن همه چیز خود در راه افتخار و آبروی کشورشان آماده‌اند.

- ۲۰ سازمان صلیب سرخ جهانی قرار است برای فراهم آوردن مقدمات دیدار اسیران جنگی ایران و عراق با خانواده‌هایشان، هیئت‌هایی را به تهران و بغداد اعزام کند.
- ۲۱ وزارت امور خارجه ایران با صدور بیانیه‌ای حمله روز گذشته هواپیماهای رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان را محکوم کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳

- ۲۲ در جلسه امروز قرارگاه مرکزی کربلا آخرین وضعیت ارتش عراق در جبهه جنوب و نیز مانور تعیین شده قرارگاه‌های عملیاتی قدس، فتح و نصر در عملیاتی که قرار است به‌زودی در غرب رودخانه کارون آغاز شود، تشریح شد.
- ۲۳ قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی در جنوب گزارش داد که فعالیت‌های ارتش عراق در منطقه اشغالی غرب کارون افزایش یافته است.
- ۲۴ نیروهای ارتش، سپاه، ژاندارمری و بسیج با سرکوب عناصر ضدانقلاب مسلح، جاده بانه - سردشت را بازگشایی کردند؛ ضدانقلابیون علاوه‌بر حمله به شهر مریوان با نیروهای خودی در محور سقز - بانه درگیر شدند.
- ۲۵ سخنگوی شورای عالی دفاع هشدار داد که اگر شرایط ایران توسط حاکمان عراق پذیرفته نشود، ما به خود حق می‌دهیم که بغداد را محاصره کنیم.
- ۲۶ روزنامه عرب نیوز نوشت مقامات عراق به هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی گفته‌اند که حاضرند نیروهایشان را از خاک ایران خارج کنند.
- ۲۷ به‌دنبال بازتاب‌های داخلی و خارجی درخصوص توطئه کودتا و سلب صلاحیت آیت‌الله شریعتمداری، خطیب نماز جمعه تهران سعی کرد از بزرگی خبر توطئه کودتای صادق قطب‌زاده بکاهد و آن را کم‌ارزش جلوه دهد؛ امام خمینی در پیامی به آیت‌الله شریعتمداری به وی اطمینان داد که محاکمه نمی‌شود.
- ۲۸ اردوگاه‌های خوانین قشقایی (ناصر، خسرو و عبدالله قشقایی) در منطقه مهکویه فیروزآباد از توابع استان فارس، با حمله نیروهای نظامی و پس از ساعت‌ها درگیری متلاشی شدند.
- ۲۹ درپی قطع خط لوله نفت صادراتی عراق در خاک سوریه، دولت عراق برای افزایش صدور نفت خود از طریق خاک ترکیه با دولت این کشور وارد مذاکره شد.
- ضمیمه گزارش ۲۲:** مشروح مباحث مطرح‌شده در جلسه امروز مسئولان سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا و اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت.
- ضمیمه گزارش ۲۷:** بازتاب خبر سلب صلاحیت مرجعیت آیت‌الله شریعتمداری در رسانه‌های خارجی.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۴

- ۳۰ فرماندهان سپاه پاسداران برای بررسی طرح مانور عملیات آزادسازی منطقه غرب کارون در قرارگاه کربلا تشکیل جلسه دادند.
- ۳۱ گزارش قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنوب از افزایش فعالیت گشتی‌های شناسایی یگان‌های پیاده عراق، تقویت نیرو، آتش توپخانه و اقدامات مهندسی دشمن در منطقه شمال غرب کارون.

- ۳۲ هم‌زمان با پاک‌سازی چند روستای دیگر در محور کامیاران - مریوان، عناصر ضدانقلاب به یک محله مریوان و یک پایگاه نیروهای خودی در اطراف این شهر حمله کردند؛ اهالی یکی از روستاهای مریوان نیز در حمایت از جمهوری اسلامی راه‌پیمایی کردند.
- ۳۳ دفتر نخست‌وزیری جمهوری اسلامی ایران با انتشار اطلاعیه‌ای از ملت ایران خواست تا رزمندگان خود را با دراختیار گذاشتن برخی وسایل نقلیه یاری کنند.
- ۳۴ در پی هشدار سخنگوی شورای عالی دفاع ایران مبنی بر محاصره بغداد، پادشاه عربستان سعودی از کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی خواست به تلاش‌های خود برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق ادامه دهد.
- ۳۵ ایران از صلیب‌سرخ جهانی دعوت کرد برای اجرای برنامه دیدار اسیران جنگی با خانواده‌های خود نماینده‌اش را به تهران بفرستد.
- ۳۶ رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار امروز خود با امام خمینی به نارضایتی مسئولان سپاه پاسداران از محدود شدن رسالت خود در اساسنامه جدید اشاره کرد و امام نیز در پاسخ دستور دادند که سپاه پاسداران تضعیف نشوند و تحت ضابطه قرار گیرند.
- ۳۷ یک هواپیمای نظامی ایران که در ماه گذشته در مسقط پایتخت عمان فرود آمده بود، به ایران بازگردانده شد.
- ۳۸ آیت‌الله قمی در مشهد با صدور اطلاعیه‌ای سلب صلاحیت آیت‌الله شریعتمداری از مرجعیت را بی‌اعتبار دانست و اعلام کرد کسی نمی‌تواند مرجعیت یک مرجع را نفی کند. رئیس مجلس شورای اسلامی هم از امام خمینی درخواست کرد متهمان توطئه کودتا از جمله صادق قطب‌زاده بخشیده شوند.
- ۳۹ درگیری دانشجویان موافق و مخالف آیت‌الله شریعتمداری در کوی دانشجویان ایرانی دانشگاه ماینس آلمان فدرال، پلیس آلمان برای پایان‌دادن به درگیری وارد عمل شد و تعدادی را دستگیر کرد.
- ضمیمه گزارش ۳۰: بررسی طرح مانور عملیات آزادسازی منطقه غرب کارون.**

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۵

- ۴۰ در جلسه فرماندهان سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا درمورد طرح مانور مرحله اول دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر، که مأموریت اصلی را در عملیات آتی برعهده دارند، توافق شد، اما حاضران در جلسه نتوانستند درخصوص مانور مرحله دوم این قرارگاه‌ها به نتیجه برسند.
- ۴۱ فرمانده نیروی زمینی ارتش با حضور در جلسه بعدازظهر امروز فرماندهان سپاه پاسداران ضمن شرکت در بحث طرح مانور، هماهنگی لازم را برای جلسه مشترک امشب فرماندهان ارتش و سپاه به عمل آورد.
- ۴۲ امشب در قرارگاه کربلا اولین جلسه رسمی فرماندهان ارتش و سپاه درخصوص طرح مانور عملیات آتی تشکیل و قرار شد هر سه قرارگاه عملیاتی قدس، فتح و نصر تا روز هشتم اردیبهشت برای اجرای عملیات آماده شوند.
- ۴۳ براساس گزارش واحد اطلاعات عملیات و پست شنود قرارگاه مرکزی کربلا، سپاه سوم ارتش عراق در حال تقویت استحکامات خود در منطقه غرب رودخانه کارون است.

- ۴۴ پاک‌سازی یک روستا از توابع دیواندره و دو روستا در محور بانه - سردشت از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب.
- ۴۵ مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی میرحسین موسوی پس از پایان جلسه امروز هیئت دولت درباره انعکاس اخبار جنگ در مطبوعات غربی، حمایت کویت از عراق، سفر نخست‌وزیر کره شمالی به ایران، آخرین نتایج مذاکرات با هیئت‌های صلح و پاک‌سازی محور بانه - سردشت و برخورد اخیر با خوانین قشقایی.
- ۴۶ حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع، در مقاله‌ای تحلیلی درباره جنگ، وجود انگیزه در رزمندگان ایران را عامل اصلی در اصرار بر ادامه جنگ تا بیرون‌راندن متجاوزان دانست و با تشریح شرایط سیاسی جنگ و تأکید بر خواسته‌های ایران برای پایان‌دادن به جنگ، هرگونه اقدام برای بیرون‌راندن متجاوزان از خاک ایران و نیز ورود به خاک عراق را به شرایط و مصلحت‌ها مشروط کرد.
- ۴۷ به‌دنبال تغییر موازنه نظامی در جنگ به نفع ایران که با پیروزی‌های اخیر رزمندگان خودی به وجود آمده است، یک سناتور آمریکایی با محتمل‌دانستن افزایش تحرکات نظامی ایران در خلیج فارس و تهدید منابع نفتی این منطقه و ایجاد اختلال در صدور آن، هشدار داد که به هرگونه تلاشی در این زمینه پاسخ داده خواهد شد.
- ۴۸ یک نشریه کویتی مدعی شد ایران خواستار ۵۰ میلیارد دلار خسارت جنگی شده است و این موضوع را بخشی از جزئیات مذاکرات صلح هیئت حسن‌نیت جنبش عدم‌تعهد با ایران و عراق دانست.
- ۴۹ خبرگزاری خلیج از رم اعلام کرد پاپ ژان پل دوم رهبر کاتولیک‌های جهان، هم‌اکنون موضوع میانجیگری اسقف کاپوچی به نمایندگی از واتیکان برای پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران را بررسی می‌کند.
- ۵۰ صدام حسین رئیس‌جمهور عراق که همواره کوشیده است جنگ عراق علیه ایران را جنگ اعراب و ایران قلمداد کند، از مواضع برخی کشورهای عرب همچون سوریه درباره این جنگ انتقاد کرد. برخی رسانه‌های خارجی به تحلیل سخنان صدام در این زمینه پرداختند.
- ۵۱ رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی امروز مجلس، از پیشنهاد سوریه مبنی بر اخراج رژیم صهیونیستی از سازمان ملل حمایت کرد.
- ۵۲ وزارت امور خارجه هند در بیانیه‌ای ضمن اعلام حمایت این کشور از برگزاری اجلاس سران غیرمتعهد در بغداد، افزود تغییر محل این اجلاس فقط از طریق برگزاری یک اجلاس جدید امکان‌پذیر است.
- ضمیمه گزارش ۵۳: اظهارات محسن رضایی فرمانده وقت سپاه پاسداران درباره جلسه بررسی چگونگی فرماندهی و هدایت عملیات بیت‌المقدس.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۶

- ۵۳ جلسه فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا به‌منظور استمرار هماهنگی ارتش و سپاه و نیز بررسی نحوه فرماندهی و هدایت عملیات آتی.
- ۵۴ در نشست فرماندهان قرارگاه کربلا با فرمانده و جمعی از مسئولان سپاهی قرارگاه فجر، طرح عملیات آتی این قرارگاه در منطقه فکه بررسی شد.

- ۵۵ در جلسه فرماندهان قرارگاه کربلا با مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در این قرارگاه پس از ارائه گزارشی از دستگاه‌های مهندسی که برای عملیات آماده شده‌اند، تصمیم گرفته شد این دستگاه‌ها هرچه سریع‌تر در خطوط مقدم مستقر شوند و تحت امر فرماندهان عملیات قرار گیرند.
- ۵۶ بعدازظهر امروز در قرارگاه قدس فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا و قرارگاه عملیاتی قدس در نشستی مشترک، طرح مانور این قرارگاه در عملیات آینده را بررسی کردند.
- ۵۷ تداوم تلاش ارتش عراق برای تقویت مواضع پدافندی‌اش در منطقه جنوب کرخه‌کور و غرب کارون.
- ۵۸ با پایان عملیات پاک‌سازی محور کامیاران - مریوان، اعلام شد که ۱۲۰ کیلومتر از این محور به همراه ۲۲ روستا از وجود ضدانقلابیون مسلح پاک شد و یک ارتفاع مهم دیگر نیز به تصرف نیروهای خودی درآمد.
- ۵۹ آیت‌الله منتظری از امام خمینی درخواست کرد برای فروکش کردن التهاب ناشی از مسئله آقای شریعتمداری، از ایشان دوباره بازپرسی شود؛ فرزند آیت‌الله شریعتمداری با ارسال پیامی برای تعدادی از شخصیت‌های بین‌المللی خواستار حمایت آنها از پدرش شد.
- ۶۰ آیت‌الله منتظری از سپاه پاسداران و به‌ویژه واحد نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی آن خواست تا به دور از هرگونه ضوابط دست‌وپاگیر رسمی و دولتی و با الهام از شئون ولایت‌فقیه، با اختیارات و قدرت بیشتری عمل کنند. واحد مذکور نیز با صدور اطلاعیه‌ای ضمن استقبال از رهنمود آیت‌الله منتظری، صدور انقلاب را یکی از الزامات حفظ آن دانست و اعلام کرد که در امر صدور انقلاب نباید و نمی‌توان ضوابط رسمی دولت‌ها را معیار عمل قرار داد.
- ۶۱ سفر نخست‌وزیر کره شمالی به تهران و دیدار وی با مقامات جمهوری اسلامی در ادامه تلاش برای توسعه روابط ایران و کره شمالی. رادیو بی‌بی‌سی در تحلیل اهداف این سفر پیش‌بینی کرد قراردادهای اقتصادی بیشتری میان ایران و کره شمالی منعقد شود.
- ۶۲ وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه‌ای سخنان دیروز یک سناتور آمریکایی را درباره احتمال اقدام نظامی ایران در خلیج فارس و تهدید منابع نفتی این منطقه، تلاش آمریکا برای تقویت و تحریک کشورهای منطقه و نیز حضور نظامی بیشتر این کشور در منطقه دانست.
- ۶۳ روزنامه *وال استریت ژورنال* (چاپ آمریکا) مدعی شد دولت آمریکا از ایران نفت خریده است.
- ۶۴ خبرنگاران خبرگزاری‌های رويتر و یونایتدپرس که اخیراً از جبهه‌های عراق دیدن کرده‌اند، معتقدند رژیم عراق در وضعیتی است که به پایان یافتن جنگ اشتیاق دارد، لیکن ایران بر خواسته خود مبنی بر خروج بی‌قیدوشرط نیروهای عراقی از خاکش قبل از هرگونه مذاکره صلح اصرار می‌ورزد؛ در همین حال، رئیس مجلس شورای اسلامی گفت که اغلب نمایندگان مجلس از احتمال پذیرش آتش‌بس قبل از مجازات صدام نگران هستند.
- ۶۵ مصر و مراکش اعلام کردند که از عراق در جنگ با ایران حمایت می‌کنند؛ اردن و یمن شمالی به عراق نیرو اعزام کرده‌اند.
- ۶۶ خبرگزاری یونایتدپرس در گزارشی تحلیلی از اوضاع اقتصادی عراق، اعلام کرد قطع صدور نفت عراق از خاک سوریه و کاهش جهانی بهای نفت ضربه‌ای بزرگ به اقتصاد عراق وارد کرده است و باوجود کمک‌های مالی کشورهای عربی همسایه حوزه خلیج فارس به صدام،

این جنگ پس از گذشت ۱۹ ماه مشکلاتی را برای رژیم بغداد به وجود آورده است. ۶۷ رادیو امریکا اعزام نمایندگانی از سوی عراق به چند کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی را تلاش این کشور برای پایان دادن به جنگ با ایران و نیز شکایت از سوریه به دلیل حمایتش از ایران دانست.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۷

۶۸ واحدهای اطلاعات عملیات سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی و قرارگاه‌های عملیاتی از ادامه تلاش ارتش عراق برای تقویت مواضع پدافندی خود در منطقه اشغالی جنوب کرخه‌کور و غرب رودخانه کارون گزارش دادند.

۶۹ درحالی‌که ارتش عراق به تقویت مواضع خود در منطقه غرب کارون مشغول است، نیروهای ایران ضمن حمله هوایی برای برهم زدن تمرکز و تجمع قوای عراق در این منطقه، سعی دارند با اعزام گروه‌های شناسایی پیاده در عمق مواضع نیروهای دشمن، از آخرین وضعیت آنها کسب اطلاع کنند.

۷۰ امروز شهر میاندوآب زیر آتش خمپاره گروه‌های ضدانقلاب قرار گرفت و عناصر نفوذی وابسته به این گروه‌ها تعدادی از سلاح‌های نیروهای سپاه پاسداران صائین‌دژ را به سرعت بردند؛ توطئه بازکردن دریچه‌های سد بوکان خنثی شد؛ عده‌ای از نیروهای خودی که مدت‌ها در گروگان ضدانقلابیون بودند، آزاد شدند و شورشیان مسلح با حضور در یکی از روستاهای باختران (کرمانشاه) با نیروهای ژاندارمری درگیر شدند.

۷۱ کشف چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شیراز و بابل؛ در شهر چوکای استان گیلان بین پاسداران و عناصر این سازمان درگیری رخ داد.

۷۲ دیدار اعضای دفتر تبلیغات اسلامی قم با حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی. رئیس این دفتر به نقل از روحانیونی که به جبهه‌ها اعزام شده‌اند گفت رزمندگان درباره احتمال کوتاه آمدن مسئولان در مقابل فشارهای بین‌المللی برای پذیرش آتش‌بس نگران هستند. حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی نیز اظهار داشت انتظار نداشته باشید همه مسائل جنگ را در سخنرانی عمومی یا مصاحبه بشنوید.

۷۳ آیت‌الله منتظری در دیدار با مدیر سیاسی - ایدئولوژیک نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، درخصوص کارکنانی که در این نیرو با انقلاب اسلامی همراه نیستند توصیه کرد افراد انعطاف‌پذیر جذب و در مسیر انقلاب از آنها استفاده شود.

۷۴ وزیر مشاور در امور خارجی مصر، پادشاه اردن و مسئولان مراکش و کویت ضمن حمایت مجدد از صدام و رژیم بعثی عراق، از تلاش‌های بین‌المللی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق حمایت کردند.

۷۵ خبر مربوط به خرید نفت ایران توسط امریکا که دیروز در روزنامه وال استریت ژورنال منتشر شد، از سوی وزارت نفت دولت جمهوری اسلامی ایران تکذیب و از سوی کاخ سفید امریکا تأیید شد. مفسر بی‌بی‌سی هم در تحلیل این خبر گفت که امریکا آماده انجام مذاکراتی ساده با ایران است.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۸

- ۷۶ در نخستین ساعت بامداد امروز فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا برای بررسی مجدد طرح مانور قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر، نحوه عبور نیروهای آنها از رودخانه کارون و نیز تعیین زمان درگیری با دشمن تشکیل جلسه داد.
- ۷۷ فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا بعدازظهر امروز با احضار فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های فتح و نصر و تیپ‌های تحت‌امر آنها جلسه توجیهی و هماهنگی تشکیل داد و فرماندهان این دو قرارگاه نیز به تشریح سازمان رزم و طرح مانور قرارگاه‌های خود پرداختند.
- ۷۸ حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، در دو جلسه که در صبح و بعدازظهر امروز در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل شد، آخرین وضعیت ارتش عراق در جبهه جنوب را شرح داد.
- ۷۹ خبر ورود یک ستون زرهی دشمن به غرب جاده اهواز - خرمشهر سبب شد که فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در یک نشست اضطراری، بر آغاز هرچه سریع‌تر عملیات تأکید کنند.
- ۸۰ امشب فرماندهان ارتش و سپاه بار دیگر در قرارگاه مرکزی کربلا گرد هم آمدند و تصمیم گرفتند نیروهای پیاده خودی را بعدازظهر فردا به تدریج از رودخانه کارون عبور داده و با استقرار در ساحل غربی آن برای آغاز عملیات آماده شوند.
- ۸۱ ارتش عراق ضمن ادامه تحکیم مواضع پدافندی و تلاش برای اطلاع از آخرین تغییرات در محورهای مقابل خود، با بمباران محل استقرار یگان‌های ایران و اعزام یگان‌های جدید به منطقه، به همه واحدهای خود در جبهه جنوب آماده‌باش صددرصد داده است.
- ۸۲ در آستانه عملیات بزرگ آزادسازی خرمشهر، علاوه بر اعزام هزاران رزمنده و امدادگر به جبهه‌های جنگ، دفتر مرکزی جهاد سازندگی از هم‌وطنانی که در زمینه فنی و راندگی خودروهای بزرگ و دستگاه‌های مهندسی تخصص دارند، دعوت به همکاری کرد.
- ۸۳ در ادامه اقدامات تروریستی سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، صبح امروز امام‌جماعت یکی از مساجد تهران و همراهان وی ترور شدند؛ امروز اعلام شد که تعدادی از خانه‌های تیمی این سازمان و نیز سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) در استان‌های سمنان و سیستان و بلوچستان در چند روز گذشته کشف شدند.
- ۸۴ امام خمینی در دیدار مسئولان و نویسندگان دایره انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ضمن توصیه به دعوت مردم به استقامت و حضور در صحنه، تأکید کردند سپاه پاسداران باید تلاش کند محبوبیتش را نزد مردم حفظ کند.
- ۸۵ سیداحمد خمینی در یک مصاحبه اختصاصی، به سؤالات خبرنگار روزنامه/اطلاعات درباره مسائلی چون آینده عراق، روحانیت و حزب جمهوری اسلامی پاسخ گفت.
- ۸۶ جامعه مدرسین حوزه علمیه قم امروز با انتشار اطلاعیه‌ای دیگر تأکید کرد که مقام مرجعیت خودبه‌خود از آیت‌الله شریعتمداری سلب شده است و نیازی نیست که کسی آن را از وی سلب کند؛ رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با اعضای جامعه و عاظ تهران گفت ما جریان شریعتمداری را نمی‌توانیم یک جریان ساده حساب کنیم.

- ۸۷ علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در تلاش برای جلوگیری از برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در بغداد، بعدازظهر امروز برای یک دیدار رسمی چهارروزه از هند وارد دهلی نو شد.
- ۸۸ سخنگوی دولت پس از پایان جلسه امروز هیئت دولت، فروش نفت به امریکا را تکذیب کرد؛ سخنگوی وزارت انرژی امریکا نیز ضمن تأیید این معامله، آن را خریدی پرسود برای واشنگتن دانست.
- ۸۹ طارق عزیز معاون نخست وزیر عراق با اعلام اینکه تلاش های اخیر هیئت های صلح به شکست انجامیده است، گفت کشورش قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را معتبر نمی داند.
- ضمیمه گزارش ۸۰:** توضیحات رئیس وقت ستاد سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا درخصوص نصب پل های شناور روی رودخانه کارون.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۹

- ۹۰ در آخرین جلسه هماهنگی فرماندهان ارتش و سپاه در قرارگاه کربلا برای اجرای عملیات آزادسازی منطقه غرب رود کارون و خرمشهر، طرح مانور قرارگاه های عملیاتی فتح و نصر بار دیگر بررسی و در پایان جلسه مقرر شد عملیات آزادسازی غرب کارون با نام "بیت المقدس" و با رمز "یا علی بن ابی طالب (ع)" در ساعت ۰۰:۳۰ بامداد فردا آغاز شود و در مرحله اول عملیات، یگان های قرارگاه نصر همراه با تعدادی از یگان های قرارگاه فتح پس از دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر به غرب آن نفوذ کرده و قوای زرهی عراق را در آن منطقه منهدم کنند.
- ۹۱ دقایقی پس از پایان جلسه قبل، فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، محسن رضایی و سرهنگ علی صیاد شیرازی، برای بررسی سه طرح پیشنهاد شده در آن جلسه درباره ادامه عملیات دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر پس از دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر، تشکیل جلسه دادند.
- ۹۲ در سومین جلسه امروز در قرارگاه کربلا که با حضور فرماندهان قرارگاه های عملیاتی قدس، فتح و نصر تشکیل شد، مصوبات جلسه قبلی به آنان ابلاغ و بر تسریع آمادگی برای آغاز عملیات تأکید شد.
- ۹۳ بعدازظهر امروز فرماندهی مشترک قرارگاه مرکزی کربلا با اعلام آماده باش درجه یک (صد درصد) به تمامی یگان ها و مراکز نظامی، در دستورالعملی، رمز و زمان آغاز عملیات و همچنین دستور جزء به جزء عملیاتی را به قرارگاه های عملیاتی ابلاغ کرد.
- ۹۴ گزارش منابع خودی از آخرین وضعیت و اقدامات ارتش عراق در جبهه غرب رودخانه کارون پیش از آغاز عملیات بیت المقدس.
- ۹۵ نیروی هوایی ارتش عراق به منظور اخلاص در صدور نفت ایران، بعدازظهر امروز جزیره خارک را بمباران کرد.
- ۹۶ باوجود پاک سازی بسیاری از روستاهای استان کردستان از وجود اشراک مسلح ضدانقلاب در هفته های اخیر، امروز ضمن اعلام اینکه اشراک در برخی مناطق کردنشین همچنان حضور دارند، گزارش شد میاندوآب بار دیگر هدف حمله خمپاره ای آنها قرار گرفته است و در بانه و سردشت نیز عده ای از آنها دستگیر و تسلیم شده اند.

- ۹۷ هاشمی‌ثمره معاون سیاسی استانداری کردستان، با اشاره به اهمیت عملیات اخیر نیروهای خودی در آزادسازی دو محور مواصلاتی مهم در این استان و اعلام اینکه ضدانقلابیون پایگاه‌های فرهنگی و سیاسی خود را در کردستان از دست داده‌اند، از عناصر و هواداران گروه‌های مسلح ضدانقلاب خواست تسلیم شوند.
- ۹۸ متلاشی‌شدن یک خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در بابل.
- ۹۹ امام خمینی در دیدار وزیر راه و ترابری و مسئولان سازمان‌های وابسته به این وزارتخانه، ضمن توصیه به استفاده از نیروهای متعهد و متخصص مسلمان برای خودکفایی و استقلال کشور، انقلاب اسلامی را متعلق به طبقه محروم جامعه دانستند و تأکید کردند که همین طبقه است که در جبهه‌های دفاع از کشور و انقلاب حضور دارد.
- ۱۰۰ وزارت امور خارجه ایران با انتشار اطلاعیه‌ای سند تازه‌ای را از رفتار نامناسب رژیم عراق با اسیران جنگی افشا کرد. باوجوداین، خبرنگار رویتر وضعیت اسیران ایران در اردوگاه الرمادی عراق را مناسب جلوه داد.
- ۱۰۱ مرکز بنیاد امور جنگ‌زدگان بودجه تخصیصی سه‌ماهه اول سال ۱۳۶۱ تمامی استان‌های کشور را اعلام کرد.
- ۱۰۲ ستاد اعزام روحانی به جبهه، مستقر در جامعه روحانیت مبارز تهران اطلاعیه‌ای درخصوص اعزام روحانیون به جبهه منتشر کرد.
- ۱۰۳ رئیس مجلس شورای اسلامی در ابتدای جلسه امروز که به ادامه بحث و بررسی طرح اساسنامه سپاه پاسداران اختصاص داشت، به اعضای سپاه پاسداران اطمینان داد مجلس در تصویب اساسنامه این نهاد انقلابی قصد ندارد آن را محدود کند.
- ۱۰۴ خبرگزاری رویتر به نقل از مقامات دیپلماتیک اعلام کرد که ایران در چند هفته آینده قصد دارد حمله گسترده‌ای را علیه عراق آغاز کند.
- ۱۰۵ در ادامه تلاش‌های دیپلماتیک حکومت عراق برای ایجاد آتش‌بس فوری در جنگ با ایران، صدام به سران پنج کشور عربی و افریقایی نامه نوشت؛ معاون صدام نیز امریکا و شوروی را مسبب طولانی‌شدن جنگ معرفی کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۰

- ۱۰۶ بامداد امروز عملیات آزادسازی منطقه غرب رود کارون و خرمشهر با نام بیت‌المقدس آغاز شد. در مرحله اول آن رزمندگان دو قرارگاه فتح و نصر توانستند با پیشروی تا جاده اهواز - خرمشهر حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع از مناطق اشغالی را از دست قوای ارتش بعث عراق خارج کنند. در همین حال، رزمندگان قرارگاه قدس اگرچه فقط سه منطقه کوچک به‌عنوان سرپل در جنوب کرخه‌کور را تصرف کردند، اما موفق شدند دو لشکر ۵ و ۶ عراق را در این منطقه درگیر نگه دارند.
- ۱۰۷ به‌منظور بررسی عملیات قرارگاه فجر در منطقه شرق فکه، جلسه‌ای با حضور تعدادی از فرماندهان این قرارگاه در قرارگاه مرکزی کربلا تشکیل و در پایان آن تأکید شد قرارگاه فجر امشب وارد عمل شود و دشمن را در منطقه فکه درگیر کند.

- ۱۰۸ در ساعت ۱۹:۴۰ روز اول عملیات بیت‌المقدس، فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا و قرارگاه عملیاتی فتح، در قرارگاه نصر گرد هم آمدند تا ضمن بررسی آخرین وضعیت عملیات، برای ادامه آن چاره‌جویی کنند.
- ۱۰۹ انعکاس وسیع خبر آغاز عملیات بیت‌المقدس از نخستین ساعات امروز در سراسر کشور. مردم با پخش اولین اطلاعیه مشترک سپاه و ارتش و شنیدن خبر عملیات رزمندگان ایران برای آزادسازی خرمشهر، ضمن ابراز شادمانی، با اشتیاق زیاد منتظر اطلاع از خبرهای جدید از جبهه‌های جنگ هستند.
- ۱۱۰ هم‌زمان با عملیات بیت‌المقدس در جبهه جنوب، رزمندگان جبهه میانی (منطقه مهران) در عملیاتی موفق شدند دو ارتفاع را از دست اشغالگران عراقی خارج کنند.
- ۱۱۱ در غرب کشور، نیروهای خودی در سه منطقه به عناصر مسلح ضدانقلاب حمله کردند که بر اثر آن عده‌ای از آنان کشته یا زخمی و تعدادی نیز دستگیر شدند.
- ۱۱۲ خبرگزاری آسوشیتدپرس در واکنش به خبر عملیات بیت‌المقدس گزارش داد که برای اولین بار متحدین عربی عراق از احتمال پیروزی ایران در جنگ نگران شده‌اند.
- ۱۱۳ وزیر امور خارجه ایران که به دهلی‌نو سفر کرده است، گفت خرید اخیر نفت خام ایران توسط امریکا نشان‌دهنده بهبود روابط دو کشور نیست.
- ۱۱۴ سفیر جمهوری اسلامی ایران در بن به‌دنبال درگیری دانشجویان ایرانی موافق و مخالف حکومت جمهوری اسلامی در دانشگاه ماینس آلمان غربی در شامگاه ۱۳۶۱/۲/۴، امروز در یک نشست مطبوعاتی، پلیس آلمان غربی را متهم کرد که علیه دانشجویان مسلمان پیرو امام خمینی در این کشور عمل کرده است.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۱

- ۱۱۵ بامداد امروز قرارگاه قدس به‌منظور تداوم فشار بر دشمن در شمال منطقه عملیاتی بیت‌المقدس، بار دیگر وارد عمل شد، اما بر اثر پاتک سنگین عراقی‌ها ناچار تا مواضع اولیه خود در شمال کرخه‌کور عقب نشست. در محور قرارگاه‌های فتح و نصر نیز اگرچه ارتش عراق از روز گذشته و پی‌درپی نیروهای این دو قرارگاه را زیر فشار قرار می‌دهد، اما هنوز پاتک اصلی و گسترده خود را آغاز نکرده است.
- ۱۱۶ ادامه حملات هوایی ایران و عراق به مواضع یکدیگر. در این حملات، پنج هواپیمای عراقی و یک هواپیمای ایرانی ساقط شد.
- ۱۱۷ در پشتیبانی از عملیات بیت‌المقدس، قرارگاه عملیاتی فجر در منطقه شرق فکه وارد عمل شد و ارتفاع ۱۸۲ را از ارتش عراق بازپس گرفت.
- ۱۱۸ فرماندهان سپاه و ارتش در جلسه بعدازظهر امروز پس از بررسی عملکرد قرارگاه قدس در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس بر امکان‌پذیر نبودن ادامه عملیات این قرارگاه در شمال منطقه عملیاتی تأکید کردند. همچنین در این جلسه درخصوص اهمیت منطقه آزادشده در غرب رودخانه کارون و لزوم ادامه تلاش قرارگاه‌های فتح و نصر برای پوشاندن شکاف میان این دو قرارگاه مطالبی بیان شد.

- ۱۱۹ تجمع صدها نفر از مردم تهران در مقابل مراکز انتقال خون برای اهدای خون به مجروحان عملیات بیت‌المقدس.
- ۱۲۰ رئیس‌جمهور ایران هم‌زمان با آغاز عملیات بیت‌المقدس بر دو شرط دیگر کشور خود یعنی محاکمه رژیم عراق و پرداخت غرامت به ایران، برای خاتمه‌دادن به جنگ تأکید کرد؛ رادیو اسرائیل ضمن انعکاس این خبر گفت شرط محاکمه صدام برای نخستین‌بار از سوی ایران مطرح می‌شود.
- ۱۲۱ عملیات رزمندگان ایران برای پاک‌سازی چند روستای دیگر از توابع بانه از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب.
- ۱۲۲ در پی درگیری نیروهای سپاه پاسداران با چند تن از عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهر رشت، یکی از اعضای این سازمان کشته و یکی نیز دستگیر شد.
- ۱۲۳ در دومین روز عملیات بیت‌المقدس، دو روزنامه چاپ عربستان سعودی پایان جنگ ایران و عراق را خواستار شدند. یک روزنامه قطری نیز نوشت سفر یاسر عرفات به امارات متحده عربی در همین خصوص بوده است.
- ۱۲۴ در ادامه اخبار مربوط به افشای توطئه کودتا و اظهارات صادق قطب‌زاده درخصوص اطلاع آیت‌الله شریعتمداری از آن، حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب ارتش با آیت‌الله شریعتمداری مصاحبه کرده که قرار است از صداوسیما پخش شود.
- ۱۲۵ ارتش عراق که به سلاح‌های ساخت شوروی مجهز است، بخشی از نیازهای خود به این‌گونه سلاح‌ها را از کارخانه‌های نظامی مصر تهیه می‌کند.
- ضمیمه گزارش ۱۱۷:** گزارش فرمانده سپاهی قرارگاه فجر درمورد عملیات این قرارگاه در شرق فکه.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۲

- ۱۲۶ در سومین روز عملیات بیت‌المقدس، دشمن به مواضع نیروهای قرارگاه قدس در شمال رودخانه کرخه‌کور حمله کرد ولی با مقاومت نیروهای این قرارگاه ناچار به عقب‌نشینی شد. در محور قرارگاه‌های فتح و نصر هم نیروهای خودی در عملیاتی موفق شدند شکاف بین این دو قرارگاه را پر کرده، میان آنها الحاق برقرار کنند.
- ۱۲۷ به دنبال حملات هوایی امروز ارتش عراق در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس، هواپیماهای ایرانی نیز مواضع عراقی‌ها در این منطقه را بمباران کردند.
- ۱۲۸ در ادامه عملیات روز گذشته قرارگاه فجر در منطقه فکه، امروز نیروهای این قرارگاه بار دیگر وارد عمل شدند و با وجود آنکه توانستند قسمتی از خط دفاعی دشمن را بشکنند، اما به‌علت خستگی و از دست‌دادن توان خود به عقب بازگشتند.
- ۱۲۹ طرح مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس در جلسه بعدازظهر امروز فرماندهان ارتش و سپاه بررسی و مقرر شد ابتدا یک تیپ از قرارگاه فجر و دو تیپ از قرارگاه قدس در سه روز آینده به منطقه عملیاتی قرارگاه‌های فتح و نصر منتقل شوند و سپس این دو قرارگاه عملیاتی مرحله دوم را از جاده اهواز - خرمشهر آغاز کنند و با انهدام قوای دشمن در غرب این جاده تا نوار مرزی پیش روند.

- ۱۳۰ نیروهای ارتش و سپاه علاوه بر مقابله با اشترار مسلح ضدانقلاب در یکی از جاده‌های اصلی استان کردستان، یکی از روستاهای این استان را نیز از وجود ضدانقلابیون پاک‌سازی کردند؛ مردم پاوه از پاسداران این شهر که در عملیات اخیر پاک‌سازی منطقه شرکت کرده بودند، تجلیل کردند.
- ۱۳۱ نیروهای سپاه و دادستانی انقلاب اسلامی چندین خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را در سطح شهر تهران کشف و تعدادی از عناصر اصلی تشکیلاتی آن را دستگیر کردند؛ در شهرستان رشت یک خانه تیمی این سازمان پس از دو ساعت درگیری متلاشی و دو عضو آن کشته شدند.
- ۱۳۲ وزیر کشور پس از دیدار با آیت‌الله منتظری در قم، به سؤالات خبرنگاران درباره این دیدار و آخرین اقدامات انجام‌شده درخصوص طرح ملاقات اسرای ایرانی و عراقی با خانواده‌هایشان پاسخ داد.
- ۱۳۳ بعدازظهر امروز یک گروه از خبرنگاران داخلی و خارجی مقیم تهران به دعوت ستاد تبلیغات جنگ رهسپار مناطق آزادشده در جریان عملیات بیت‌المقدس شدند.
- ۱۳۴ هفته‌نامه آبرور در مقاله‌ای با اشاره به اهمیت عملیات بیت‌المقدس و نیز با اعلام این خبر که مخالفان عراقی صدام حسین در نظر دارند هم‌زمان با هرگونه پیروزی بزرگ ایران قیامی ملی به راه اندازند، تسلط حکومت صدام بر کشور عراق و تفرقه میان مخالفان وی را دو عاملی معرفی کرد که می‌تواند سد راه این قیام شود.
- ۱۳۵ به‌دنبال تلاش ایران برای جلوگیری از برگزاری اجلاس جنبش عدم‌تعهد در بغداد، وزیر امور خارجه ایران که در رأس هیئتی برای یک دیدار چهارروزه به هند سفر کرده بود، امروز به تهران بازگشت. اگرچه در بیانیه مشترک صادرشده در پایان این دیدار هیچ اشاره‌ای به مخالفت با برگزاری اجلاس عدم‌تعهد در بغداد نشد، بااین‌حال رادیو آمریکا به مخالفت دولت ایران با این موضوع اشاره کرد.
- ۱۳۶ آیت‌الله شریعتمداری در مصاحبه‌ای که از تلویزیون پخش شد، ضمن طلب مغفرت از پیشگاه خداوند به دلیل اطلاع از توطئه کودتا و افشاندن آن، درخواست کرد از تبلیغات رسانه‌های گروهی و سخنرانی‌ها علیه وی جلوگیری شود.
- ضمیمه گزارش ۱۲۸:** جلسه فرماندهان سپاهی قرارگاه فجر و سپاه منطقه ۸ با فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۳

- ۱۳۷ از آنجا که ادامه عملیات قرارگاه قدس از محور کرخه‌کور امکان‌پذیر نیست، بامداد امروز این قرارگاه در عملیاتی دیگر سعی کرد از محور نورد (جنوب‌غربی اهواز) و حدفاصل رودخانه کارون تا جاده اهواز - خرمشهر به مواضع دشمن نفوذ کند، اما این‌بار نیز موفق نشد. باوجوداین، فرماندهی عملیات مقرر کرد قرارگاه قدس همچنان به فشار خود به دشمن در محورهای شمالی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس ادامه دهد.
- ۱۳۸ نظامیان عراقی در تلاش دیگر برای دستیابی به جاده اهواز - خرمشهر، امروز تا نزدیکی این جاده در حدفاصل کیلومتر ۸۰ تا ۱۰۰ پیشروی کردند، اما با مقاومت رزمندگان ایران تا سه کیلومتری غرب جاده به عقب رانده شدند.

- ۱۳۹ فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی فتح و نصر به یگان‌های تحت‌امر خود دستور دادند که هرچه سریع‌تر برای اجرای مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس آماده شوند.
- ۱۴۰ واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا آمار شهیدان و مجروحان ایران از آغاز عملیات بیت‌المقدس تا پایان چهارمین روز آن را اعلام کرد.
- ۱۴۱ عقب‌نشینی رزمندگان قرارگاه فجر در سومین تلاش خود در منطقه فکه به دلیل مقاومت نیروهای عراق.
- ۱۴۲ بعدازظهر امروز اسرای عراقی عملیات بیت‌المقدس از برابر مردم اهواز، که در خیابان‌های این شهر اجتماع کرده بودند، عبور داده شدند و خبرنگاران خارجی با گروهی از اسرا گفت‌وگو کردند.
- ۱۴۳ هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر بعدازظهر امروز به محض ورود به آسمان ایران مورد حمله جنگنده‌های عراقی قرار گرفت و سرنگون شد.
- ۱۴۴ مفسر بی‌بی‌سی با بیان اینکه در صورت آزادشدن خرمشهر ضربه‌ای بسیار سنگین از لحاظ نظامی و روانی بر عراق وارد خواهد شد، تأکید کرد شکستن خطوط دفاعی عراق در خرمشهر بسیار دشوار است.
- ۱۴۵ رادیو دویچلند فونگ آلمان غربی گفت ایران می‌تواند مایحتاج مردم و مخارج جنگ را تأمین کند، ولی برای اجرای برنامه‌های عمرانی خود ناتوان است؛ خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد که عراق با درآمدهای نفتی و کمک‌های مالی متحدین عرب خود نه تنها مخارج جنگ، بلکه هزینه برنامه‌های عمرانی‌اش را نیز تأمین می‌کند.
- ۱۴۶ یک روزنامه آمریکایی نوشت درحالی‌که عراق در معرض حملات جدید ایران قرار دارد، مصر آشکارا از عراق حمایت می‌کند؛ سلطان عمان تلویحاً اعلام کرد که به عراق کمک می‌کند.
- ۱۴۷ قطع صدور نفت عراق به دریای مدیترانه از طریق خاک سوریه همچنان در کانون توجه رسانه‌های خارجی قرار دارد. این رسانه‌ها با اشاره به سخنان مقامات عراقی، به تحلیل آثار و نتایج منفی این اقدام دولت سوریه بر اقتصاد عراق پرداختند.
- ضمیمه گزارش ۱۳۸:** گفت‌وگوی فرماندهان سپاه و ارتش درباره حمله ارتش عراق برای دستیابی به بخشی از جاده اهواز - خرمشهر و مقاومت رزمندگان ایران در مقابل آن.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۲/۱۴

- ۱۴۸ تبادل آتش شدید، تک‌ایذایی قرارگاه قدس و سه پاتک ارتش عراق به محورهای قرارگاه‌های فتح و نصر مهم‌ترین وقایع امروز در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس بود.
- ۱۴۹ فرمانده کل سپاه پاسداران عصر امروز در قرارگاه کربلا و در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی پیروزی‌های به‌دست‌آمده در مرحله اول عملیات بیت‌المقدس را تشریح کرد.
- ۱۵۰ فرماندهان قرارگاه فجر باتوجه به ناکامی شب‌های گذشته این قرارگاه در رسیدن به اهداف خود، پیشنهاد دادند بار دیگر طرح نخست عملیاتی که در شب اول به‌طور ناقص به اجرا درآمد، عملیاتی شود.
- ۱۵۱ اعلام آخرین آمار شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس و تعداد مجروحان منتقل‌شده به برخی از شهرهای کشور.

- ۱۵۲ فرمانده کل سپاه پاسداران در دستورالعملی اعلام کرد چهار قرارگاه عملیاتی قدس، فتح، نصر و فجر سپاه به چهار لشکر تبدیل می‌شوند.
- ۱۵۳ درحالی‌که پاک‌سازی مناطق کردنشین غرب کشور از وجود عناصر مسلح ضدانقلاب همچنان ادامه دارد، امروز در سنجع عده‌ای از هواداران گروه‌های ضدانقلاب علیه نظام جمهوری اسلامی شعار دادند.
- ۱۵۴ روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، دادستانی کل انقلاب اسلامی و فرمانده کل سپاه ضربات واردشده بر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در عملیات اخیر سپاه پاسداران و دادستانی انقلاب اسلامی علیه تشکیلات این سازمان در شهر تهران را تشریح کردند. رادیو بی‌بی‌سی و روزنامه واشنگتن پست نیز از نتایج این عملیات گزارش دادند.
- ۱۵۵ عناصر باقیمانده سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در چند تهاجم مسلحانه در تهران و قم تعدادی از افراد مذهبی مدافع انقلاب اسلامی را ترور کردند.
- ۱۵۶ وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران با انتشار دو بیانیه، ضمن اظهار تأسف از حادثه سقوط هواپیمای الجزایری اعلام کرد که این هواپیما قبل از سقوط تحت تعقیب جنگنده‌های عراقی بوده است. رئیس مجلس شورای اسلامی هم این حادثه را ناشی از جنون حکام عراق در پی مشاهده پیروزی‌های ایران در عملیات بیت‌المقدس دانست.
- ۱۵۷ دو تن از سرنشینان نظامی هلیکوپترهای ایرانی که به محل سقوط هواپیمای الجزایری رفته بودند، به ترکیه گریختند.
- ۱۵۸ تحلیل رسانه‌ای جهان از خبر سقوط هواپیمای الجزایری که به کشته‌شدن وزیر امور خارجه این کشور و سیزده تن دیگر از سرنشینان این هواپیما انجامید.
- ۱۵۹ امریکا با نگرانی از ادامه پیروزی‌های نظامی ایران و درحالی‌که حمایت خود را از عراق افزایش داده است، درباره صدور اسلحه به ایران حساسیت بیشتری از خود نشان داد؛ یک مقام مصری هدف از کمک نظامی این کشور به عراق را ایجاد توازن میان ایران و عراق و جلوگیری از پیروزی هریک از آنها در جنگ اعلام کرد.
- ۱۶۰ روزنامه واشنگتن پست به نقل از دیپلمات‌های خارجی مقیم دمشق، علت اصلی حمایت سوریه از ایران را در جنگ با عراق اشتیاق آن کشور در برانداختن رژیم بعثی عراق عنوان کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۵

- ۱۶۱ در ششمین روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس، ارتش عراق با چند حمله پی‌درپی به مواضع قرارگاه فتح در جاده اهواز - خرمشهر، درصدد اشغال مجدد این جاده برآمد، اما با مقاومت نیروهای این قرارگاه و درحالی‌که متحمل تلفات و خساراتی شده بود عقب‌نشینی کرد.
- ۱۶۲ بعدازظهر امروز رزمندگان قرارگاه فجر برای اجرای آخرین مرحله از عملیات این قرارگاه در منطقه شرق فکه، به‌طرف نقاط تعیین‌شده حرکت کردند.
- ۱۶۳ در جریان پاک‌سازی چند روستای مهاباد (در استان آذربایجان غربی) و سنقر و کلیایی (در استان باختران) از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب، دو پایگاه حزب منحل دموکرات کردستان متلاشی شد.

- ۱۶۴ امروز در تهران عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علاوه بر حمله مسلحانه به دو مکان دولتی و منفجرکردن یک خودرو، با پاسداران کمیته انقلاب اسلامی درگیر شدند.
- ۱۶۵ صبح امروز بیش از دو هزار عراقی که در عملیات بیت المقدس به اسارت درآمده‌اند با قطار وارد تهران شدند و در ورزشگاه راه آهن استقرار یافتند.
- ۱۶۶ وزیر دفاع در دیدار با آیت الله منتظری در قم گزارشی از افزایش تولید در صنایع نظامی کشور به دست متخصصان داخلی ارائه داد.
- ۱۶۷ هم‌زمان با اعزام کارشناسان فنی ایران و الجزایر به محل سقوط هواپیمای الجزایری برای بررسی علل این حادثه، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و دو تن از معاونان وی عراق را عامل این واقعه معرفی کردند.
- ۱۶۸ درحالی که جمهوری اسلامی ایران سرنگونی هواپیمای الجزایری را به حکومت عراق نسبت می‌دهد، رئیس جمهور عراق برای مقامات الجزایر پیام تسلیت فرستاد؛ خبرگزاری عربستان سعودی ایران را عامل این حادثه معرفی کرد و وزارت امور خارجه ترکیه هم برخلاف گزارش‌های دیروز رسانه‌های خبری این کشور که از هجوم هواپیماهای عراقی به هواپیمای الجزایری حکایت داشت، هویت هواپیماهای مهاجم را نامشخص اعلام کرد؛ رئیس مجلس ایران از واکنش کشورها به این موضوع گفت.
- ۱۶۹ روزنامه امریکایی لس آنجلس تایمز مدعی شد اهداف ایران فراتر از پیروزی در جنگ است؛ وزیر دفاع مصر گفت که ایران امیدوار است بتواند انقلاب خود را به دیگر کشورهای خلیج فارس صادر کند.
- ۱۷۰ دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، ضمن درخواست از تمام مسلمانان جهان برای تلاش به منظور پایان دادن به جنگ عراق و ایران، این جنگ را یک تراژدی ملی اسلامی و لطمه‌ای به مسلمین دانست.
- ۱۷۱ برخی منابع با بررسی حمایت سیاسی سوریه از ایران در جنگ با عراق، آینده صدام حسین را مبهم پیش‌بینی کرده‌اند.
- ۱۷۲ عراق ارسال دعوت‌نامه برای سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد به منظور شرکت در اجلاس آتی این سازمان در بغداد را آغاز کرد؛ رئیس جمهور یوگسلاوی ضمن حمایت از برگزاری اجلاس عدم تعهد در بغداد، یادآور شد که جنگ ایران و عراق می‌تواند موفقیت این نشست را به خطر اندازد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۶

- ۱۷۳ فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا مقرر کرد امشب مرحله دوم عملیات بیت المقدس آغاز شود. در این مرحله از عملیات، یگان‌های دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر باید از جاده اهواز - خرمشهر به طرف نوار مرزی پیش روند.
- ۱۷۴ صدور فرمان آغاز دومین مرحله از عملیات بیت المقدس در ساعت ۲۲:۱۵. یگان‌های دو قرارگاه فتح و نصر با انهدام مواضع نظامیان عراقی در غرب جاده اهواز - خرمشهر به سمت نوار مرزی شروع به پیشروی کردند.

۱۷۵ آغاز آخرین مرحله عملیات پشتیبانی از نبرد بیت‌المقدس توسط قرارگاه فجر در شرق فکه؛ رزمندگان این قرارگاه موفق شدند تا ۱۵ کیلومتری فکه پیش رفته و روی ارتفاع ۱۲۰ مستقر شوند.

۱۷۶ در درگیری نیروهای سپاه پاسداران با اشترار ضدانقلاب در محور سقز - دیواندره عده‌ای از عناصر ضدانقلاب کشته یا مجروح شدند.

۱۷۷ پیکر قربانیان سقوط هواپیمای الجزایری امروز در تهران تشییع شد؛ رئیس مجلس شورای اسلامی از مواضع وزیر امور خارجه فقید الجزایر در حمایت از جمهوری اسلامی تجلیل کرد. یک مقام الجزایری نیز موضع‌گیری دولت متبوعش درباره این سانحه را به بعد موکول کرد.

۱۷۸ رسانه‌های خبری آمریکا با اذعان به اینکه قوای نظامی ایران در آستانه بیرون‌راندن اشغالگران عراق از خاک خود هستند، از تداوم پیروزی ایران ابراز نگرانی کردند.

۱۷۹ در پی پیروزی‌های رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس، شاه اردن به ایران هشدار داد که نباید از مرزهای خود فراتر رود و امنیت کشورهای عربی منطقه را به خطر اندازد.

۱۸۰ سازمان آزادی‌بخش فلسطین برای میانجیگری در این جنگ اعلام آمادگی کرد؛ پادشاه مراکش خواستار کمک سازمان کنفرانس اسلامی برای خاتمه‌دادن به این جنگ شد.

۱۸۱ سوریه و لیبی در بیانیه‌ای مشترک، عراق را آغازگر جنگ با ایران معرفی و اعلام کردند از توطئه عربی‌کردن این جنگ در برابر انقلاب اسلامی ایران جلوگیری می‌کنند.

۱۸۲ کشورهای عرب حوزه خلیج‌فارس با مشاهده روابط رو به گسترش ایران و سوریه تهدید کردند که کمک‌های مالی سالیانه خود را به سوریه قطع خواهند کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۷

۱۸۳ در هشتمین روز عملیات بیت‌المقدس، رزمندگان ایران برای نخستین‌بار از زمان آغاز جنگ به نوار مرزی رسیدند و حدود ۵ کیلومتر از آن را در حفاصل کوشک و شلمچه در اختیار گرفتند.

۱۸۴ در پی دستیافتن قرارگاه نصر و بخشی از قرارگاه فتح به نوار مرزی، فرمانده کل سپاه پاسداران به فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، برای حل این مسئله دستور اکید داد؛ با دستیابی نیروهای ایران به نوار مرزی محور جنوبی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس، ارتش عراق که محاصره قوای خود را در محور شمالی این منطقه محتمل می‌دید، به سرعت آنها را به طرف مرز عقب کشید و به تحکیم مواضع دفاعی خود در نوار مرزی طلائیه تا شلمچه و نیز شمال شلمچه و خرمشهر مشغول شد.

۱۸۵ در گزارش بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی این قرارگاه، تعداد شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس در روز جاری اعلام شد.

۱۸۶ در عملیات پاک‌سازی یکی از روستاهای مهاباد از وجود عناصر ضدانقلاب، شماری از آنها کشته یا زخمی شدند.

۱۸۷ در جریان کشف یک خانه تیمی و درگیری با اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، یکی از اعضای این سازمان کشته و ۶ نفر دیگر دستگیر شدند.

- ۱۸۸ خطیب نماز جمعه امروز تهران پیروزی‌های اخیر رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس را موجب برهم‌خوردن تعادل فکری ضدانقلابیون داخلی و حکومت عراق دانست و از عملیات‌های ترور اخیر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و نیز اقدام جنگنده‌های عراقی به ساقط کردن هواپیمای الجزایری به‌عنوان دو نمونه از حرکات نامعقول آنها نام برد.
- ۱۸۹ هم‌زمان با سفر هیئت کارشناسان فنی الجزایری به ایران، هیئتی از ایران برای شرکت در مراسم تشییع و تدفین قربانیان هواپیمای سرنگون‌شده الجزایری به این کشور سفر کرد.
- ۱۹۰ رئیس‌جمهور مصر بر ادامه کمک نظامی به عراق تأکید کرد و پادشاه اردن نیز از این تصمیم مصر قدردانی به عمل آورد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۸

- ۱۹۱ در نهمین روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس، شهر هویزه، پادگان حمید و بخش شمالی جاده اهواز - خرمشهر آزاد و شهر اهواز پس از حدود بیست ماه، از تیررس توپخانه دشمن خارج شد.
- ۱۹۲ بعد از ظهر امروز فرماندهان ارشد سپاه و ارتش در قرارگاه نصر آخرین وضعیت قوای عراق، علل عقب‌نشینی آنها از منطقه جنوب‌غربی اهواز و جنوب رودخانه کرخه‌کور و نیز طرح مانور سومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس را بررسی و تأکید کردند این مرحله از عملیات امشب اجرا شود.
- ۱۹۳ در پی تصویب اجرای مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس، فرماندهان یگان‌های عملیاتی قرارگاه فتح و نصر تمام سعی خود را به عمل آوردند تا یگان‌های خود را برای اجرای این مرحله از عملیات در شامگاه امروز آماده کنند، اما این مهم میسر نشد و عملیات به شب بعد موکول شد.
- ۱۹۴ در اطلاعیه مشترک ارتش و سپاه میزان خسارات وارد شده به ارتش عراق در دومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس اعلام شد؛ سخنگوی نظامی عراق از سقوط یک هواپیمای ایرانی خبر داد.
- ۱۹۵ راوی قرارگاه مرکزی کربلا و خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی بعد از ظهر امروز به مناطق آزاد شده در جنوب‌غربی اهواز و جنوب رودخانه کرخه‌کور رفتند و مشاهدات خود را از میزان خسارت‌های وارد شده به شهر هویزه ثبت کردند.
- ۱۹۶ تعداد مجروحان و شهیدان عملیات بیت‌المقدس که امروز به پشت جبهه منتقل شدند، اعلام شد.
- ۱۹۷ ابراز شادمانی مردم ایران با شنیدن خبر آزاد شدن شهر هویزه و پادگان حمید و گزارش خبرنگاران روزنامه /اطلاعات و خبرگزاری جمهوری اسلامی در این باره.
- ۱۹۸ پیام امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، به مناسبت پیروزی‌های اخیر رزمندگان اسلام و به‌منظور تجلیل از مقام شهیدان و مجاهدت رزمندگان.
- ۱۹۹ اخبار جنگ در سطوح بالای مسئولان نظام جمهوری اسلامی به‌طور مستمر پیگیری می‌شود و در این زمینه سید احمد خمینی، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله منتظری به آخرین اخبار جنگ واکنش نشان دادند.
- ۲۰۰ فرماندهی ارتش عراق هدف از عقب‌نشینی از شمال منطقه عملیاتی بیت‌المقدس را متمرکز کردن قوای خود برای وارد آوردن ضربات سنگین بر نیروهای ایران در زمان مناسب عنوان کرد.

- ۲۰۱ پاک‌سازی یکی از روستاهای بانه، آسیب‌دیدن یک خودرو بر اثر برخورد با مین در جاده بانه - سردشت و درگیری نیروهای ارتش و ژاندارمری با اشرار ضدانقلاب در نوسود، ازجمله وقایع امروز مناطق کردنشین غرب و شمال‌غرب کشور بود.
- ۲۰۲ امروز در تهران عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) ۴ تن از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی را ترور کردند و در بندرعباس شبکه تشکیلاتی سازمان پیکار متلاشی شد.
- ۲۰۳ ارتش عراق با خرید سلاح شیمیایی از سوئد و تجهیزات و سلاح‌های جدید از مصر، توان خود را تقویت می‌کند.
- ۲۰۴ دو هفته پس از درگیری دانشجویان هوادار و مخالف حکومت جمهوری اسلامی ایران در دانشگاه ماینس آلمان غربی، امروز دانشجویان مخالف جمهوری اسلامی با برپایی تظاهراتی در شهر بن، محاکمه دانشجویان بازداشت‌شده هوادار جمهوری اسلامی را خواستار شدند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۱۹

- ۲۰۵ امروز فرماندهی قرارگاه فجر از منطقه شرق فکه گزارش داد که نیروهای عراقی از رودخانه دوبرج تا پشت نوار مرزی عقب رفته‌اند؛ نماینده امام خمینی در شورای عالی دفاع در تماس با فرمانده نیروی زمینی ارتش با اشاره به آخرین مصوبه شورای عالی دفاع گفت قبل از اینکه دشمن به پشت مرزها برود و بگوید که با اختیار خودم آمدم، عملیات را تا داخل عراق ادامه دهید.
- ۲۰۶ در جلسه بررسی طرح مانور مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس در قرارگاه مرکزی کربلا، مقرر شد امشب علاوه بر قرارگاه فتح که باید قسمتی دیگر از نوار مرزی منطقه میانی کوشک و شلمچه را تأمین کند، قرارگاه نصر در حدفاصل جاده اهواز - خرمشهر (جنوب گردشت) و نوار مرزی به‌طرف جاده خرمشهر - شلمچه وارد عمل شده و ضمن آزادسازی این جاده، محاصره خرمشهر را در خشکی تکمیل کند.
- ۲۰۷ پیرو جلسه صبح امروز فرماندهان سپاه و ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا، دستور جزء به جزء طرح مانور مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس تهیه و به قرارگاه‌های عملیاتی فتح، نصر و قدس ابلاغ شد.
- ۲۰۸ آغاز مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس با هدف تأمین قسمتی دیگر از نوار مرزی و پیشروی به‌طرف جاده خرمشهر - شلمچه برای بستن راه‌های عقب‌نشینی دشمن و تکمیل محاصره خرمشهر.
- ۲۰۹ هم‌زمان با پاک‌سازی یکی از روستاهای بانه توسط نیروهای خودی، عناصر ضدانقلاب در مناطقی از شهرهای صائین‌دژ و سنندج دست به اقدامات ایذایی و تخریبی زدند.
- ۲۱۰ با کشف دو خانه تیمی دیگر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، تعدادی از اعضای این سازمان کشته شدند و یک نفر دستگیر شد. در استان‌های گیلان و مازندران نیز با کشف چند خانه تیمی در ماه گذشته، تعدادی از عناصر ضدانقلاب بازداشت شده‌اند.
- ۲۱۱ تشیع پیکرهای پاک شماری از شهیدان عملیات بیت‌المقدس در شیراز و مشهد.
- ۲۱۲ در جلسه امروز هیئت دولت، وزیر دفاع گزارشی از پیروزی‌های اخیر رزمندگان در عملیات بیت‌المقدس ارائه داد و یکی از اعضای ستاد بازسازی مناطق جنگی نیز اقدامات این ستاد را تشریح کرد.

۲۱۳ آیت‌الله منتظری در پیامی به رزمندگان، ضمن تبریک پیروزی‌های به‌دست‌آمده در عملیات بیت‌المقدس متذکر شد که نباید فرار یا عقب‌نشینی توطئه‌آمیز مزدوران صدام پیشروی مدافعان اسلام را متوقف سازد.

۲۱۴ رئیس مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی امروز مجلس ضمن اعلام اینکه خسارت‌های جنگ را به حساب صدام و در فهرست طلب خود قرار داده‌ایم، از رزمندگان خواست تا برای دریافت حقوق حقه مردم ایران از پا نشینند.

۲۱۵ فرمانده نیروی دریایی ارتش عامل اصلی پیروزی‌های اخیر ایران در جبهه‌های جنگ را مردمی‌کردن آن دانست و در این خصوص نقش ارزنده و کارساز سپاه پاسداران را ستود و از آن تقدیر کرد.

۲۱۶ جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران در پیامی به صلیب‌سرخ جهانی و جمعیت‌های هلال‌احمر کشورهای اسلامی، تخلفات حکومت عراق از مقررات انسانی و بین‌المللی ژنو را تشریح کرد و از نمایندگان آنان دعوت کرد تا پایبندی ایران به مقررات بین‌المللی را از نزدیک مشاهده کنند.

۲۱۷ انفجار یک بمب در مقابل سفارت سوریه در تهران. سفیر سوریه این حادثه را به دولت عراق نسبت داد، اما عراق این ادعا را رد کرد.

۲۱۸ با پیروزی‌های اخیر نیروهای نظامی ایران و دستیابی آنان به نوار مرزی مشترک با عراق، درحالی‌که اغلب کشورهای عرب حامی عراق از احتمال ورود قوای ایران به داخل خاک عراق ابراز نگرانی می‌کنند، رئیس‌جمهور سوریه به این کشورها اطمینان داد که ایران قصد تجاوز به هیچ‌یک از آنها را ندارد.

۲۱۹ روزنامه نیویورک تایمز در بررسی دلایل حمایت سوریه از ایران در جنگ با عراق نوشت حافظ اسد امیدوار است پس از سقوط صدام حسین، با همکاری دولت جدید بغداد جایگاه مصر و جهان عرب را از آن خود کند.

۲۲۰ بررسی و تحلیل خبر عقب‌نشینی اجباری نیروهای عراقی از بخشی از خاک خوزستان در روزنامه‌های نیویورک تایمز و واشنگتن پست.

۲۲۱ هواپیماهای رژیم صهیونیستی سه پایگاه فلسطینی‌ها را در لبنان بمباران کردند که بر اثر آن شماری از فلسطینیان کشته یا زخمی شدند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۰

۲۲۲ در ادامه مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس، که از شب گذشته آغاز شده است، رزمندگان ایران تا ساعت ۱۵:۰۰ امروز توانستند در جناح غربی منطقه عملیات با دستیابی به ۱۳ کیلومتر دیگر از نوار مرزی، در مجموع ۱۸ کیلومتر آن را (از کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۷ شمال شلمچه) تأمین کنند و در جناح جنوبی نیز با گسترش منطقه آزادشده تا سیل‌بند عرایض، به جاده شلمچه - خرمشهر نزدیک شوند.

۲۲۳ بعدازظهر امروز جلسه‌ای اضطراری به‌منظور بررسی عملکرد دو قرارگاه عملیاتی فتح و نصر در سومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس با حضور فرماندهان سپاه و ارتش تشکیل و در

پایان آن مقرر شد امشب بار دیگر قرارگاه نصر و فتح از محورهای تعیین شده خود قوای زهری عراق را منهدم کنند.

۲۲۴ پس از جلسه بعدازظهر امروز فرماندهان ارتش و سپاه، فرماندهان یگانهای مأمور برای ادامه مرحله سوم عملیات به واحدهای خود پیوستند و با ایجاد هماهنگی و فراهم کردن الزامات عملیات از ساعت ۲۳:۱۰ وارد عمل شدند.

۲۲۵ همزمان با اجرای عملیات بیتالمقدس در جبهه جنوب، تبادل آتش سلاحهای سبک و سنگین در جبهه‌های میانی و شمال غرب همچنان ادامه دارد.

۲۲۶ در ادامه مقابله با فعالیت عناصر مسلح غیرقانونی در مناطق کردنشین کشور، نیروهای خودی یکی از روستاهای مهاباد را پاکسازی و ۳ عدد مین را در اطراف بانه کشف و ختی کردند.

۲۲۷ ترور چند تن از اعضای سپاه پاسداران در شیراز به دست عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ کمیته مرکزی انقلاب اسلامی مشهد از کشف یک خانه تیمی در این شهر خبر داد.

۲۲۸ به منظور پشتیبانی از عملیات بیتالمقدس، امروز علاوه بر اعزام گروه‌های داوطلب مردمی، اقلام مورد نیاز رزمندگان نیز به جبهه جنوب ارسال شد.

۲۲۹ همزمان با اعلام آمار شهیدان و مجروحان سومین مرحله عملیات بیتالمقدس، تعدادی از شهیدان این عملیات در کرج تشییع و به خاک سپرده شدند و تعدادی از مجروحان نیز از منطقه عملیاتی منتقل و در استان‌های مرکزی و مازندران بستری شدند.

۲۳۰ امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی و فرماندهی کل قوا، در جمع اعضای واحد اطلاعات سپاه پاسداران با بیان اینکه دشمنان از پاسداران ما می‌ترسند، آنان را به حفظ اتحاد و انسجام توصیه و تأکید کردند که قوی باشید و به پیش بروید.

۲۳۱ در پی دیدار روز گذشته رئیس‌جمهور مصر با پادشاه عمان و تأکید آنها بر حفظ امنیت عراق و دیگر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، وزارت امور خارجه ایران امروز در بیانه‌ای به کشورهای خلیج فارس اطمینان داد که ایران مایل است در کنار همسایگان خود در صلح زندگی کند؛ رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به این بیانه، سفر پادشاه عمان به مصر را با نگرانی کشورهای عرب از احتمال ورود قوای ایران به خاک عراق مرتبط دانست.

۲۳۲ بازتاب گسترده سومین مرحله از عملیات بیتالمقدس در رسانه‌های خارجی. در این میان رادیو بی‌بی‌سی علاوه بر نقل اخبار منتشر شده از سوی طرفین در تحلیل خود از چگونگی روند جنگ گفت احتمالاً نیروهای عراقی برای دفاع از خرمشهر تا حد امکان مقاومت خواهند کرد.

۲۳۳ در پی انتشار خبری در یک نشریه خارجی مبنی بر اینکه ایران برای تأمین هزینه جنگ با عراق نفت خام خود را با قیمت نازل‌تری در بازارهای جهانی به فروش می‌رساند، یک مقام وزارت نفت گفت مراجعه برای خرید نفت ایران زیاد است.

۲۳۴ وزیر امور خارجه عراق با تأکید بر لزوم رعایت حقوق کشورش در جنگ با ایران، گفت این جنگ زمانی پایان می‌پذیرد که علل بروز آن از میان برداشته شود.

۲۳۵ به دنبال پیروزی‌های اخیر قوای ایران در جبهه‌های جنگ با عراق و نیز سفر اخیر وزیر امور خارجه ایران به دهلی‌نو، دولت هند موضع خود را در قبال محل برگزاری هفتمین اجلاس جنبش عدم تعهد تغییر داد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۱

- ۲۳۶ دومین حمله رزمندگان ایران در مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس که با هدف تصرف جاده خرمشهر - شلمچه و تکمیل محاصره خرمشهر انجام شد، به دلیل مقاومت نیروهای ارتش بعث عراق در این محور به نتیجه نرسید.
- ۲۳۷ ناکامی رزمندگان ایران در دستیابی به جاده خرمشهر - شلمچه در مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس، فرماندهان نظامی ارتش و سپاه را بر آن داشت تا صبح امروز با حضور در پایگاه فرماندهی نصر ۱ به بررسی چگونگی ادامه عملیات به سوی خرمشهر و شلمچه بپردازند و تدابیر لازم را برای رسیدن به نتیجه نهایی (آزادسازی خرمشهر) اتخاذ کنند.
- ۲۳۸ در نشست بعدازظهر امروز فرماندهان ارتش و سپاه در مقرر تاکتیکی قرارگاه نصر، عملیات بامداد امروز قرارگاه‌های فتح و نصر بررسی شد.
- ۲۳۹ پس از اجرای سومین مرحله از عملیات بیت‌المقدس، به دلیل کاهش توان عملیاتی یگان‌های خودی و لزوم سازماندهی مجدد آنها، مقرر شد ادامه عملیات با چند روز تأخیر اجرا شود. همچنین ضمن دستور به فرماندهان یگان‌ها برای بازسازی و سازماندهی مجموعه تحت‌امر خود، محل استقرار قرارگاه‌ها و یگان‌های تحت‌امر آنها در خطوط دفاعی مشخص شد.
- ۲۴۰ اعلام آمار شهیدان و مجروحان عملیات بیت‌المقدس از آغاز این عملیات تا بعدازظهر امروز.
- ۲۴۱ امروز در شبیخون رزمندگان سپاه و ارتش به مواضع دشمن در یکی از ارتفاعات منطقه سرپل ذهاب، تعدادی از نیروهای عراقی کشته یا زخمی شدند؛ نیروی دریایی ارتش ایستگاه رادار عراق در دهانه فاو را منهدم کرد.
- ۲۴۲ اشرار مسلح ضدانقلاب تعدادی از پاسداران انقلاب اسلامی را در منطقه کامیاران شهید کردند و تعدادی از مردم را نیز به گروگان گرفتند.
- ۲۴۳ ادامه اقدامات ایدایی عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام جمهوری اسلامی. امروز در تهران عناصر این سازمان علاوه بر به‌شهادت‌رساندن یکی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی، به‌سوی یک واحد گشتی کمیته تیراندازی کردند.
- ۲۴۴ سخنگوی شورای عالی دفاع تأکید کرد که اگر ما از مواضع خود درخصوص جنگ تحمیلی کوتاه می‌آمدیم، دشمن سال‌ها در خاک ما می‌ماند و باج می‌خواست؛ نخست‌وزیر ضمن تأکید بر اینکه تا تحقق تمامی شروط ایران، جنگ پایان نخواهد یافت، ایجاد صلح در منطقه را باوجود صدام حسین غیرقابل حصول دانست.
- ۲۴۵ هم‌زمان با ورود شمار دیگری از اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس به تهران، یک هیئت از صلیب‌سرخ جهانی به دعوت ایران برای گفت‌وگو درباره طرح پیشنهادی این کشور مبنی بر دیدار اسرا با خانواده‌هایشان به تهران آمد.
- ۲۴۶ فرمانده کل ارتش خلقی عراق هنگام بازدید از مرکز آموزشی نیروهای داوطلب عرب، حضور این نیروها در جنگ با ایران را یک جنگ قوی و مقدس در برابر دشمن ایرانی معرفی کرد.
- ۲۴۷ با ازسرگیری پروازهای عادی میان بغداد و قاهره، روابط عراق و مصر نزدیک می‌شود. به نوشته یک روزنامه آلمانی، این نزدیکی سرآغاز نزدیک شدن مصر به جهان عرب است.

- ۲۴۸ با تکمیل حلقه محاصره خرمشهر به همت رزمندگان ایران، روزنامه امریکایی *وال استریت ژورنال* نوشت از دست دادن خرمشهر ضربه بزرگی را بر عراق وارد خواهد ساخت؛ رادیو بی بی سی هم خاطرنشان کرد در چنین صورتی عراق جای پای خود را در شرق شط العرب از دست خواهد داد.
- ۲۴۹ در پی حمله هوایی دو روز پیش هواپیماهای رژیم صهیونیستی به اردوگاه های فلسطینی در جنوب لبنان، آیت الله منتظری در دیدار با سفیر فلسطین در تهران گفت که ما در تعقیب شعار "امروز ایران، فردا فلسطین" کوشا بوده و هستیم.
- ۲۵۰ پس از گذشت ۱۷ روز از بازداشت دانشجویان هوادار جمهوری اسلامی ایران توسط پلیس آلمان فدرال، یک مقام آلمانی اعلام کرد قرار است بازداشت شدگان به طور انفرادی از این کشور اخراج شوند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۲

- ۲۵۱ در سیزدهمین روز از نبرد بیت المقدس بجز بمباران هوایی و یک درگیری زمینی در شمال منطقه طلائیه، درگیری مهمی بین نیروهای ایران و عراق رخ نداد و هر دو طرف ضمن تبادل آتش روی مواضع یکدیگر، به تثبیت و تحکیم مواضع خود مشغول بودند.
- ۲۵۲ بررسی مشکلات موجود در جریان سه مرحله گذشته عملیات بیت المقدس در جلسه صبح امروز فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران در قرارگاه مرکزی کربلا.
- ۲۵۳ فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا در نشست بعد از ظهر امروز خود باتوجه به نیاز به نیروهای پیاده بیشتر برای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، انتقال تعدادی دیگر از یگان های پیاده قرارگاه فجر از منطقه فکه به خرمشهر و نیز رهاسازی قرارگاه فتح از پدافند خط مرزی شمال شلمچه را در دستور کار قرار دادند. علاوه بر این، بررسی کلیات طرح مانور مرحله بعدی عملیات از دیگر موضوعات مطرح شده در این جلسه بود.
- ۲۵۴ با گذشت سیزده روز از آغاز عملیات بیت المقدس و درحالی که ارائه نشدن آمار تلفات و خسارات وارد شده بر ارتش عراق در این عملیات موجب نارضایتی فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا شده است، سرانجام آمار اسرای عراقی این عملیات اعلام شد.
- ۲۵۵ امروز علاوه بر تشییع پیکرهای شهدای بسیجی، سپاهی و ارتشی عملیات بیت المقدس، تعدادی از مجروحان این عملیات نیز برای درمان به مراکز درمانی چند شهر کشور منتقل شدند.
- ۲۵۶ تلاشی شدن یک خانه تیمی متعلق به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران و ۱۰ خانه تیمی متعلق به سازمان پیکار در راه آزادی طبقه کارگر در شیراز. در واکنش به این دو عملیات، عناصر این دو سازمان نیز ۴ نفر را در تهران و یک نفر را در شیراز به شهادت رساندند.
- ۲۵۷ روابط عمومی استانداری خوزستان و استاندار ایلام چگونگی بازسازی مناطق آسیب دیده این دو استان در جنگ را بررسی و تشریح کردند.
- ۲۵۸ در آستانه اجلاس وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، روزنامه اطلاعات به کویت هشدار داد از ادامه کمک های مالی به عراق خودداری کند.
- ۲۵۹ در ادامه اصرار حکومت عراق بر مطامع خود به ویژه حاکمیت مطلق بر اروندرود، فرمانده ارتش خلقی این کشور گفت فرزندان ملت ما بیش از هر زمان دیگر آماده اند

تا به مبارزه علیه دشمن ادامه دهند تا اینکه دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین، آبراه‌ها و حاکمیت اعتراف کند.

۲۶۰ به دنبال حمله جنگنده‌های عراقی به هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر که به سقوط این هواپیما در خاک ایران و کشته شدن سرنشینان آن منجر شد، مدارک مربوط به این تهاجم در اختیار کارشناسان الجزایری قرار گرفت.

۲۶۱ روزنامه *لوموند* و خبرگزاری یونایتد پرس نبرد خرمشهر را سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده دانستند و خبرنگار خبرگزاری فرانسه نیز پیش‌بینی کرد که به زودی خرمشهر صحنه نبرد عظیمی خواهد شد.

۲۶۲ کشورهای عرب حوزه خلیج فارس که علاوه بر حمایت خود از حکومت عراق، به دنبال جلب حمایت بیشتر مصر از حکومت صدام حسین هستند، از روابط حسنه ایران و سوریه ابراز نگرانی کردند.

۲۶۳ در تحلیل موضع کشورهای غربی درباره جنگ عراق و ایران و تحولات اخیر جبهه‌های جنگ، رادیو حزب کتائب لبنان گفت مقامات اروپای غربی که نگرانی خود را حتی از جزئی‌ترین پیروزی نیروهای ایران پنهان نمی‌کنند، هرگز نمی‌خواهند عراق از این جنگ مغلوب و شکست‌خورده خارج شود؛ روزنامه کریستین ساینس مانیتور و رادیو بی‌بی‌سی احتمال ورود نیروهای ایران به داخل خاک عراق و دخالت ایران در امور داخلی کشورهای منطقه را عامل نگرانی کشورهای عرب منطقه اعلام کردند؛ روزنامه تایمز نوشت که بازپس‌گیری خرمشهر توسط ایران تهدید آنی برای خاک کویت به شمار می‌آید.

۲۶۴ حکومت عراق در ادامه تلاش برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد، دو نماینده خود را به همراه دعوت‌نامه به ۹ کشور آسیایی و افریقایی فرستاد. **ضمیمه گزارش ۲۵۲:** جلسه فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران به منظور بررسی مشکلات عملیات بیت‌المقدس و ارائه طرح برای آینده آن.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۳

۲۶۵ در چهاردهمین روز از عملیات بیت‌المقدس، مسئول پست شنود (استراق‌سمع) سپاه در قرارگاه کربلا، بعد از آخرین تغییرات در جبهه ارتش عراق، گزارشی از وضعیت نیروهای دشمن به فرماندهی قرارگاه کربلا ارائه داد.

۲۶۶ در حالی که فرماندهی مشترک قرارگاه کربلا آزادسازی خرمشهر را برای ادامه عملیات بیت‌المقدس در اولویت می‌داند و حرکت به سمت بصره را به آینده موکول کرده است، در جلسه ستاد نیروی زمینی ارتش در تهران پیشنهاد شد که مرحله بعدی عملیات از نوار مرزی به داخل خاک عراق با هدف تهدید بصره، که می‌تواند ارتش عراق را به عقب‌نشینی از خرمشهر مجبور کند، اجرا شود.

۲۶۷ فرمانده کل سپاه پاسداران، به دلیل نیاز مبرم به نیروی آموزش‌دیده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، در تلفن‌گرمایی از فرماندهان مناطق ده‌گانه سپاه در سراسر کشور خواست تا تمام توان خود را برای اعزام نیرو به منطقه عملیاتی به کار گیرند.

۲۶۸ در جبهه شمال غرب کشور و در عملیات نفوذی نیروهای خودی به خاک عراق، شماری

از نظامیان عراقی کشته یا مجروح شدند. همچنین چندین قبضه سلاح و مقداری مهمات نیز به غنیمت گرفته شد.

۲۶۹ دفعه حمله اشرا مسلح ضدانقلاب به پاسداران مستقر در یکی از روستاهای محور مهاباد - ارومیه.

۲۷۰ صبح امروز پیکر تعدادی دیگر از شهدای عملیات بیت المقدس در شهرهای مختلف کشور تشییع و به خاک سپرده شد؛ یکی از فقهای شورای نگهبان در مراسم گرامیداشت یاد شهدا در تهران درخصوص اهمیت آزادسازی خرمشهر گفت که اگر ۱۰ میلیون کشته هم در این راه بدهیم، ارزش دارد.

۲۷۱ سرپرست جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران به همراه جمعی از کارکنان این سازمان با رئیس مجلس شورای اسلامی دیدار کرد و از فعالیت این سازمان در جبهه های جنگ گزارش داد.

۲۷۲ ایران از سازمان ها و مجامع بین المللی خواست تا با بازدید از هویزه، ابعاد وسیع جنایات رژیم عراق را از نزدیک مشاهده کنند.

۲۷۳ وزارت امور خارجه ایران در آستانه سالروز اشغال سرزمین فلسطین، با انتشار بیانیه ای پیوستن مصر به جامعه اعراب و نیز شرکت این کشور در جنگ ایران و عراق را توطئه جدید امریکا با هدف ضربه زدن به انقلاب اسلامی ایران و انقلاب فلسطین دانست؛ معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران در دیدار سفیر سوریه در تهران گفت رژیم مصر با کمک صدام انقلاب اسلامی ایران را مورد حمله قرار داده است.

۲۷۴ روزنامه نیویورک تایمز در گزارشی با طرح این پرسش که آیا ایران به بازپس گرفتن خاک خود اکتفا می کند یا جنگ را ادامه خواهد داد، به تحلیل وضعیت جبهه های جنگ ایران و عراق پرداخت؛ رادیو بی بی سی گفت ایران مصمم است که اگر عراق شرایط او را نپذیرد، مسئله خود را در میدان جنگ حل کند.

۲۷۵ یک روزنامه آمریکایی در گزارشی علت عقب نشینی عراق از منطقه جنوب غربی اهواز را جلوگیری از شکست بزرگ دیگر و نیز نشان دادن تمایل به مذاکره و حل اختلافات با ایران دانست و نوشت وقتی ایرانی ها به پیروزی دست یابند بر تقاضاهایشان خواهند افزود.

۲۷۶ رادیو امان (اردن) از بررسی موضع سوریه در حمایت از ایران در اجلاس آتی شورای همکاری خلیج فارس در کویت خبر داد؛ یک نشریه مصری حمایت سوریه از ایران را به منزله تهدید مستقیم علیه امنیت و قومیت رژیم بعث عراق توصیف کرد.

۲۷۷ در پی تغییر موضع دولت هند در قبال محل برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم تعهد، دولت یوگسلاوی نیز در حمایت خود از برگزاری این اجلاس در بغداد تجدیدنظر کرد؛ وزیر امور خارجه ایران در دیدار با سفیر یوگسلاوی در تهران اظهارات اخیر مقامات این کشور درباره تغییر احتمالی محل برگزاری اجلاس عدم تعهد از بغداد را گامی مثبت برای شناخت واقعیت ها توصیف کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۴

۲۷۸ در حالی که اغلب یگان های ایران در پانزدهمین روز عملیات بیت المقدس به بازسازی و تجدید قوا مشغول هستند، یگان هایی از لشکر ۶ زرهی عراق با حمله به مواضع نیروهای ایران در شمال طلائیه، بار دیگر پاسگاه شهابی و مناطق مجاور آن را اشغال کردند.

۲۷۹ حدود دو ساعت پس از شروع حمله بعدازظهر ارتش عراق به مواضع نیروهای ایران در محور پاسگاه شهابی، درحالی‌که عراقی‌ها تا این زمان توانسته بودند خاکریز اول نیروهای ایران در جنوب این پاسگاه را اشغال کنند، فرمانده کل سپاه پاسداران در تماس با سایر فرماندهان به بررسی اهداف احتمالی این حمله و راه‌های مقابله با هرگونه تهدید دشمن برای اشغال مجدد جبهه شمالی منطقه عملیات (جفیر و جنوب کرخه‌کور) به‌خصوص جاده اهواز - خرمشهر پرداخت.

۲۸۰ سه روز پس از پایان مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس، ارتش عراق با تقویت مواضع خود در منطقه مرزی طلائیه و کوشک تا شلمچه در تلاش است تا از هرگونه نفوذ نیروهای ایران به خاک عراق جلوگیری کند. در مقابل، قوای ایران سعی دارند ضمن دفاع از مناطق آزادشده، با بازسازی و تجدید قوا، برای اجرای چهارمین مرحله از عملیات در روزهای آینده آماده شوند.

۲۸۱ عناصر ضدانقلاب در مناطقی از سنندج، مهاباد، میاندوآب، صائین‌دژ و دیواندره به نیروهای خودی یورش برده و تعدادی را شهید یا مجروح کردند و خود نیز متحمل تلفاتی شدند؛ نیروهای خودی در دو عملیات در محورهای مهاباد - سردشت و بانه - سقز، سه روستا و یک ارتفاع را از وجود عناصر ضدانقلاب پاک‌سازی کردند.

۲۸۲ تشیع و خاک‌سپاری تعداد دیگری از شهدای عملیات بیت‌المقدس در شهرهای کاشان و ارومیه.

۲۸۳ به‌دنبال دعوت ستاد تبلیغات جنگ، گروهی از خبرنگاران داخلی و خارجی از آثار باقیمانده از تجاوز ارتش عراق در هویزه، دیدن کردند.

۲۸۴ در ادامه واکنش رسانه‌های خارجی به رویدادهای عملیات بیت‌المقدس، رادیو بی‌بی‌سی سقوط خرمشهر را به‌منزله لطمه شدید بر اعتبار حکومت عراق دانست؛ روزنامه کریستین ساینس مانیتور نوشت دولت آمریکا با برتری هریک از طرفین جنگ ایران و عراق مخالف است؛ روزنامه الاهرام پیروزی ایران در جنگ را به‌منزله خطر ایجاد یک کمربند شیعی از ایران تا جنوب لبنان قلمداد کرد.

۲۸۵ درپی سفر دو نماینده رئیس‌جمهور عراق به ۹ کشور آسیایی و آفریقایی به‌منظور دعوت از سران این کشورها برای شرکت در اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد، بعدازظهر امروز دو تن از مقامات وزارت امور خارجه ایران نیز سفر خود را به ۱۱ کشور آفریقایی آغاز کردند.

۲۸۶ روزنامه پولیتیکای یوگسلاوی دست‌داشتن بعضی از مخالفان داخلی جمهوری اسلامی ایران را در سرنگونی هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر محتمل دانست؛ رادیو بی‌بی‌سی گفت این حادثه نگرانی کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را درمورد پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق ازطریق مذاکره افزایش داده است.

۲۸۷ در آستانه گردهمایی وزرای امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، دبیرکل این شورا از تمام کشورهای عربی خواست که در حمایت از عراق سهیم باشند؛ وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران با انتشار بیانیه‌ای ضمن مردود دانستن هرگونه مداخله در امور کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، به دولت‌هایی که تاکنون از حکومت عراق حمایت کرده‌اند هشدار داد که چنانچه از این حمایت دست برندارند دچار زیان خواهند شد.

۲۸۸ خبرگزاری فرانسه از اعلام آمادگی رژیم صهیونیستی برای جنگ در جنوب لبنان خبر داد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۵

۲۸۹ امروز نیروهای ایران به مواضع نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی، که از دیروز بار دیگر به اشغال آنها درآمده است، حمله کردند؛ فرمانده نیروی زمینی ارتش موفقیت دیروز عراقی‌ها در اشغال پاسگاه شهابی را ناشی از آرایش نامناسب نیروهای خودی در این منطقه اعلام کرد؛ فرمانده کل سپاه پاسداران عملیات دیروز عراق را با اجلاس امروز شورای همکاری خلیج فارس مرتبط دانست.

۲۹۰ ارتش عراق با متمرکز ساختن نیروهایش در پشت نوار مرزی شلمچه تا طلائی و محور شلمچه - خرمشهر، می‌کوشد از نفوذ نیروهای ایران به داخل خاک عراق و نیز محاصره خرمشهر جلوگیری کند.

۲۹۱ اعلام آخرین آمار شهیدان ایرانی و اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس.

۲۹۲ امروز در شهرهای کرمان، بندرعباس، زنجان و چندین شهر در استان گیلان تعداد دیگری از شهیدان عملیات بیت‌المقدس تشییع و به خاک سپرده شدند.

۲۹۳ عناصر ضدانقلاب بخشدار یکی از شهرستان‌های تابع ارومیه را گروگان گرفتند و در سردشت یک پاسدار و یک فرد غیرنظامی را به شهادت رساندند.

۲۹۴ اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یک مورد بمب‌گذاری و سه مورد ترور در تهران و شیراز، چند تن از مدافعان انقلاب اسلامی را شهید و مجروح کردند. چند نفر از اعضای این سازمان نیز کشته و تعدادی دستگیر شدند.

۲۹۵ رژیم عراق که پس از تحمل تلفات بسیار در سلسله عملیات‌های رزمندگان ایران در هشت ماه اخیر برای آزادسازی مناطق اشغالی استان خوزستان (ثامن‌الائمه^ع)، فتح‌المبین و طریق‌القدس) با کمبود نیروی انسانی مواجه شده است، با فراخواندن افراد دیگری برای حضور در ارتش این کشور، به شرکت تمامی توده‌های مردمی در جنگ با ایران اصرار می‌ورزد.

۲۹۶ کمیته بین‌المللی صلیب‌سرخ تمهیداتی در نظر گرفته است تا اسرای ایرانی و عراقی که هم‌اکنون در این دو کشور نگهداری می‌شوند، به زودی با بستگانشان دیدار کنند.

۲۹۷ رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با ارسال پیام‌هایی جداگانه برای رؤسای جمهور ایران و عراق، از فعالیت‌های چندماهه این کمیته از جمله دیدارهای اعضای آن از تهران و بغداد گزارش داد.

۲۹۸ معاون سیاسی وزارت امور خارجه به دنبال سیاست توسعه روابط و هماهنگ کردن سیاست‌های منطقه‌ای ایران با کشورهای پیشروی عرب (جبهه موسوم به پایداری عرب)، با نمایندگان لیبی و الجزایر در تهران ملاقات کرد.

۲۹۹ نشست امروز وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت برای بررسی تحولات جنگ ایران و عراق و اتخاذ موضعی مشترک در قبال آن، بدون نتیجه پایان یافت.

۳۰۰ در آستانه اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت‌المقدس برای آزادسازی خرمشهر، رسانه‌های غربی با اشاره به تلاش ایران و عراق برای دراختیار داشتن این شهر، معتقدند در صورت

سقوط خرمشهر، این امر به منزله بزرگ‌ترین شکست عراق در جنگ خواهد بود.
 ۳۰۱ یک روزنامه سوری ضمن اعلام اینکه ایران قصد ندارد به هیچ‌یک از کشورهای عرب منطقه تجاوز کند، تأکید کرد که صدام حسین باید سرنگون شود.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۲/۲۶

۳۰۲ صبح امروز پس از اینکه مواضع نیروهای ایران در محور کوشک زیر آتش شدید توپخانه عراق قرار گرفت، نیروهای عراقی از دژ مرزی به طرف عمق خاک ایران پیشروی کردند، اما پس از طی حدود دو کیلومتر با مقاومت نیروهای ایران متوقف شدند و سپس با تحمل خساراتی ناچار به عقب بازگشتند.

۳۰۳ تحرکات اخیر ارتش عراق در محورهای کوشک و طلائیه موجب شد قرارگاه مرکزی کربلا در دستورالعملی به قرارگاه‌های عملیاتی تحت‌امر خود، از آنها بخواهد ضمن استقرار یک خط پدافندی مطمئن در نوار مرزی طلائیه تا شلمچه، برای آزادسازی و تأمین شلمچه و خرمشهر آماده باشند؛ محسن رضایی فرمانده سپاهی این قرارگاه با تشریح آرایش و تقویت قوای عراقی، حمله‌ای دیگر از سوی آنها را محتمل دانست.

۳۰۴ در عملیات‌های هوایی امروز، جنگنده‌های ایرانی علاوه بر سرنگون کردن چند فروند از هواپیماهای عراق، دو اسکله نفتی البکر و العمیه را بمباران کردند؛ جنگنده‌های عراقی مواضع قرارگاه نصر را هدف حمله قرار دادند.

۳۰۵ فرمانده کل سپاه پاسداران که تأخیر بیشتر در اجرای چهارمین مرحله از عملیات بیت‌المقدس را به دلیل انتظار ملت ایران برای آزادسازی هرچه سریع‌تر خرمشهر و نیز تقویت روزافزون نیرو و مواضع دشمن در نوار مرزی و شمال شلمچه و خرمشهر، جایز نمی‌داند، از فرماندهان مناطق کشوری سپاه پاسداران خواست تا اعزام نیروی بیشتر به این منطقه عملیاتی را تسریع کنند.

۳۰۶ در ادامه پاک‌سازی بخش‌هایی از استان کردستان که هنوز در اختیار عناصر ضدانقلاب مسلح قرار دارد، امروز مدافعان انقلاب اسلامی چند روستای دیگر را از وجود ضدانقلابیون پاک کردند.

۳۰۷ امام خمینی به کشورهای عرب منطقه اطمینان دادند که اگر از حکومت عراق حمایت نکنند و با ایران رفتار اسلامی داشته باشند، دولت و ملت ایران با آنها برادر است. ایشان همچنین با پیش‌بینی سقوط صدام حسین در آینده نزدیک هشدار دادند که رهبران کشورهای حامی وی نیز به همین سرنوشت دچار خواهند شد.

۳۰۸ نخست‌وزیر پیروزی قوای نظامی ایران در جنگ با عراق را موجب وحشت ابرقدرت‌ها برشمرد و ضمن تأکید بر اینکه ایران به خاک عراق طمع ندارد، اقدامات بعدی این کشور را به موضع‌گیری‌های کشورهای منطقه مرتبط دانست. وی همچنین حقیقت خاتمه جنگ را خاتمه تشنج و برقراری صلح در منطقه توصیف و لازمه آن را سقوط رژیم صدام ذکر کرد.

۳۰۹ رئیس مجلس شورای اسلامی در مصاحبه با مجله پیام/انقلاب به سؤالاتی درخصوص علت حذف واحد نهضت‌های آزادی‌بخش در اساسنامه سپاه پاسداران، سازماندهی نیروهای مردمی برای نجات فلسطین اشغالی، مصلحت‌اندیشی سیاسی برخی مسئولان کشور در مسائل داخلی و خارجی و آینده عراق پاسخ گفت.

- ۳۱۰ سرپرست سازمان برنامه و بودجه مبلغ اختصاص داده شده برای مصارف جنگ و بازسازی مناطق آسیب دیده در جنگ را در بودجه سال جاری ۴۰ میلیارد تومان اعلام کرد.
- ۳۱۱ با تشکیل کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه، این کمیته با صدور اولین اطلاعیه خود از مجامع و سازمان های بشردوست بین المللی، سفرای کشورهای خارجی در ایران و شهرداران شهرهای اشغالی فلسطین برای مشاهده این جنایات دعوت کرد.
- ۳۱۲ معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران با سفرای فلسطین و یمن جنوبی در تهران دیدار و بر همکاری بیشتر کشورهای مرقی عرب با ایران تأکید کرد؛ رهبران سوریه و لیبی با صدور بیانیه ای مشترک اعلام کردند که از تلاش های حکومت عراق برای عربی کردن جنگی که علیه انقلاب اسلامی ایران آغاز کرده است، جلوگیری می کنند.
- ۳۱۳ هفته نامه ساندی تایمز نوشت تصرف مجدد خرمشهر به دست ایرانی ها گواهی بر پایان جنگ نخواهد بود؛ نیویورک تایمز یادآور شد اغلب دولت های عربی به شدت به بقای حکومت صدام حسین علاقه مندند؛ هرالد تریبیون هم معتقد است مردم عراق ادامه حکومت صدام حسین را بهتر از تسلط ایرانی ها بر خود می دانند.
- ۳۱۴ نشریات انگلیسی ساندی تایمز و آبزرور و خبرگزاری فرانسه پس از بررسی امکان حضور فعال مصر در جنگ ایران و عراق، احتمال تحقق آن را رد کردند.
- ۳۱۵ نماینده دادستانی کل انقلاب اسلامی که در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۳ برای ابلاغ پیام دادستانی به اردوگاه خوانین در منطقه فیروزآباد استان فارس رفته و به گروگان گرفته شده بود، پس از آزادی در روز گذشته، امروز در یک مصاحبه مطبوعاتی چگونگی به گروگان گرفته شدن و آزادی خود را بیان کرد و تشکیلات و وضعیت این اردوگاه را شرح داد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۷

- ۳۱۶ در دومین روز نبرد متوالی در کوشک، بامداد امروز نیروهای ایران به نظامیان عراق مستقر در دژ مرزی جنوب کوشک حمله بردند و توانستند ضمن انهدام بخشی از قوای دشمن، در نوار مرزی مستقر شوند.
- ۳۱۷ فرماندهان ارشد ارتش و سپاه در نشست امشب خود، پس از بررسی سه طرح مانور ارائه شده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت المقدس، پیشنهادهایشان را در این خصوص مطرح کردند و در نتیجه مقرر شد فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا با بررسی این پیشنهادها، طرح مانور قطعی را فردا به قرارگاه های عملیاتی ابلاغ کند.
- ۳۱۸ هم زمان با تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان عملیات بیت المقدس در اصفهان، مجلس بزرگداشت شهیدان این عملیات در تهران برگزار شد و سخنگوی شورای عالی دفاع در این مراسم ضمن تأکید بر اینکه ایران قصد تجاوز به هیچ کشوری را ندارد، اعلام کرد اگر نیروهای ایران از مرز با عراق عبور کنند، فقط برای احقاق حق ایران است.
- ۳۱۹ امروز در مهاباد و اشنویه، ضدانقلابیون مسلح تعدادی از نیروهای نظامی و غیرنظامی را به شهادت رسانده یا مجروح کردند؛ با تلاش مدافعان انقلاب اسلامی دو پایگاه اشرار مسلح ضدانقلاب در مهاباد و یکی از روستاهای تابعه بوکان پاک سازی شد.

- ۳۲۰ در پی هشدار دیروز امام خمینی به کشورهای عرب حامی صدام حسین، وزیر دفاع کویت از آمادگی کشورش برای مقابله با هرگونه تعرض به خاک کویت خبر داد و وزیر دفاع مصر هم ضمن حمایت مجدد از عراق تأکید کرد که هیچ سرباز مصری به نفع عراق نمی‌جنگد.
- ۳۲۱ با آزادشدن هویزه و رفع تهدید توپخانه‌ای دشمن از چند شهر دیگر استان خوزستان در جریان عملیات بیت‌المقدس، خبرگزاری فرانسه با اشاره به تلاش دولت جمهوری اسلامی ایران برای تأمین بخشی از نیازهای اهالی این شهرها برای بازگشت به خانه و احیای زندگی‌شان مبلغ غرامت درخواست‌شده از سوی ایران را ۵۰ میلیارد دلار ذکر کرد.
- ۳۲۲ وزیر امور خارجه آمریکا ضمن ارائه گزارش اخبار پیروزی‌های نظامی ایران به اعضای پیمان ناتو، گفت که پیروزی ایران در جنگ با عراق بر منافع غرب اثر می‌گذارد.
- ۳۲۳ رادیو بی‌بی‌سی بیانیه مشترک رهبران سوریه و لیبی که در آن حکومت عراق به‌عنوان آغازگر جنگ با ایران معرفی شده است، را ادامه پشتیبانی سوریه و لیبی از ایران دانست. مطبوعات عراق نیز این دو کشور را به‌دلیل آنچه آنها خیانت به ملت عراق می‌پندارند، به‌شدت مورد حمله قرار دادند؛ وزیر دفاع مصر از سوریه و لیبی خواست حمایت خود را از ایران قطع کنند؛ سخنگوی شورای عالی دفاع ایران از مواضع دولت‌های سوریه، لیبی و الجزایر تجلیل کرد.
- ۳۲۴ رسانه‌های غربی پس از گذشت شانزده روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس و مشاهده پیروزی‌های رزمندگان ایران در این عملیات، همچنان به القاء واهمه در اعراب درخصوص آنچه آنها خطر گسترش انقلاب اسلامی ایران قلمداد می‌کنند، مشغول هستند تا از این طریق بتوانند جبهه‌ای واحد از کشورهای عرب در مقابل ایران ایجاد کنند.
- ۳۲۵ در آستانه پیروزی قاطع قوای نظامی ایران بر ارتش عراق، نشریه *النهار* پیش‌بینی کرد که ممکن است رژیم اشغالگر قدس به جنوب لبنان حمله کند تا به این وسیله با کاستن از فشار سوریه بر مرزهای عراق و اردن، این دو کشور بتوانند قسمت اعظم نیروهای خود را به مقابله با ایران اختصاص دهند.
- ۳۲۶ دو هفته پس از حادثه سقوط هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر در خاک ایران و باوجود ارائه مدارک متعدد توسط ایران درباره دست‌داشتن حکومت عراق در این حادثه، مجله نیوزویک به نقل از منابع اطلاعاتی فرانسه، ایران را مسئول این حادثه دانست.
- ۳۲۷ امروز یک هیئت عراقی سفر خود را به چهار کشور عربی منطقه آغاز کرد تا سران آنها را برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد دعوت کند؛ *وال استریت ژورنال* از تدارک برگزاری این اجلاس در بغداد نوشت.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۸

- ۳۲۸ فرمانده کل سپاه پاسداران در جلسه بامداد امروز فرماندهان لشکرها و تیپ‌های سپاه، پس از تشریح سه مرحله گذشته عملیات بیت‌المقدس، از آنان خواست به‌منظور تسریع در اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس از احتیاط بی‌مورد در طراحی مانور این مرحله از عملیات پرهیز کنند و هرچه سریع‌تر برای اجرای آن آماده شوند.
- ۳۲۹ فرماندهی مشترک قرارگاه کربلا که در بررسی سه طرح ارائه‌شده برای اجرای مرحله چهارم

- عملیات بیت‌المقدس و تکمیل محاصره خرمشهر در جلسه دیروز فرماندهان سپاه و ارتش نتوانسته بود به نتیجه مورد نظر برسد، بعدازظهر امروز جلسه‌ای دیگر تشکیل داد تا این سه طرح را به‌همراه یک طرح دیگر با فرماندهان سه قرارگاه عملیاتی فتح، نصر و فجر به بحث گذارد و ضمن بررسی نقاط قوت و ضعف هریک از آنها به طرح نهایی دست یابد. ۳۳۰ در ساعت ۲۲:۰۰ امروز، جلسه بررسی چهار طرح مانور پیشنهادی برای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس در قرارگاه کربلا به‌منظور دریافت دیدگاه‌های فرماندهان تیپ‌های سپاه و ارتش تشکیل شد و به‌علت حضورنداشتن برخی از فرماندهان، ادامه جلسه به ساعات بعدی موکول شد.
- ۳۳۱ سخنگوی شورای عالی دفاع در پایان جلسه امشب این شورا ضمن اعلام اینکه جنگ متوقف نمی‌شود مگر آنکه شرایط بحق ایران پذیرفته شود، بر شروط چهارگانه ایران برای پایان‌دادن به جنگ تأکید کرد.
- ۳۳۲ هم‌زمان با پاک‌سازی یکی از روستاهای بوکان با تلاش نیروهای ارتش و سپاه و نیز بیرون‌راندن اشعار مسلح ضدانقلاب از دو روستای پیرانشهر به‌همت مردم، افراد وابسته به گروه‌های ضدانقلاب در جاده مریوان - سنندج دست به تحرکاتی زدند؛ ۲ تن از عناصر مسلح وابسته به گروه‌های ضدانقلاب خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند.
- ۳۳۳ در آخرین ضربات واردشده بر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، امروز سه خانه تیمی این سازمان در تهران و بابل متلاشی و یکی از عناصر اصلی آن در اهواز کشته شد.
- ۳۳۴ حکومت عراق تمامی اتباع خود در داخل و خارج از کشور را که قبلاً به خدمت احضار شده بودند، فراخواند.
- ۳۳۵ مصاحبه سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی درباره سفر اخیر مسئولان این بنیاد به استان‌های غرب کشور، نحوه بازسازی مناطق جنگی، فعالیت‌ها و اقدامات و نیز بودجه این بنیاد.
- ۳۳۶ باوجود ادامه اشغال نقاطی از خاک ایران همچون خرمشهر، قصر شیرین و مهران توسط ارتش بعث عراق، یک مقام عراقی از پیشنهاد کشورش برای مذاکره و عقب‌نشینی سخن گفت.
- ۳۳۷ کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی ضمن درخواست از ایران و عراق برای برقراری آتش‌بس در ماه رمضان پیشنهاد کرد که اداره اروندرود تا پایان حل و فصل مناقشات مرزی این دو کشور زیر نظر نیروهای کشورهای اسلامی باشد.
- ۳۳۸ رادیو بی‌بی‌سی در تفسیر امروز خود با اشاره به سخنان وزیر امور خارجه آمریکا در جلسه دیروز کشورهای عضو پیمان ناتو که از پیروزی‌های اخیر قوای نظامی ایران و نیز تنش در مرز لبنان و رژیم صهیونیستی به‌عنوان علل نگرانی کشورهای غربی نام برده بود، به بررسی آثار وضعیت بحرانی حاکم بر منطقه خلیج فارس و غرب آسیا بر سیاست خاورمیانه‌ای آمریکا پرداخت.
- ۳۳۹ وزیر دفاع کویت از آمادگی ارتش این کشور برای مقابله با هرگونه تجاوز احتمالی ایران خبر داد و وزیر مشاور دولت این کشور نیز که حامل پیام امیر کویت برای صدام حسین بود به بغداد رفت.
- ۳۴۰ تحویل دعوت‌نامه صدام حسین برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد به پادشاه عربستان سعودی و نخست‌وزیر هند.

۳۴۱ خبرگزاری آسوشیتدپرس اعلام کرد ایران برای نجات اقتصاد جنگ‌زده خود به معاملات تهاتری روی آورده و از این طریق توانسته است با افزایش فروش نفت خود بهای اقلام وارداتی‌اش را بپردازد.

۳۴۲ انتقاد حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز از آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب؛ آزادشدن تعدادی دیگر از توابعین گروه‌های ضدانقلاب و محکومان دادگاه انقلاب اسلامی تبریز که مورد عفو امام خمینی قرار گرفته‌اند.

ضمیمه گزارش ۳۴۲: مصاحبه آیت‌الله محمدی گیلانی حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی، درباره آزادی زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۹

۳۴۳ بامداد امروز ارتش عراق در نوار مرزی جنوب کوشک به نیروهای خودی حمله کرد و پس از چند ساعت درگیری و تحمل تلفات و خسارات به مواضع قبلی خود بازگشت؛ نیروهای عراقی در محور پاسگاه شهابی نیز عقب‌نشینی کرده‌اند.

۳۴۴ هواپیماهای عراق در چندین نوبت مواضع نیروهای ایران در منطقه عملیات بیت‌المقدس را هدف قرار دادند و تعدادی از رزمندگان را شهید یا مجروح کردند. سه فروند از این هواپیماها با آتش نیروهای خودی سرنگون شدند.

۳۴۵ جلسه شب گذشته قرارگاه کربلا که به‌علت حضورداشتن برخی از فرماندهان تیپ‌های تعیین‌شده برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس متوقف شده بود، از ساعت ۰۱:۲۰ بامداد امروز با حضور فرماندهان سپاهی و ارتشی قرارگاه‌های عملیاتی نصر، فتح و فجر و تیپ‌های تحت‌امر آنها ادامه یافت و پس از حدود دو ساعت گفت‌وگو بدون نتیجه به پایان رسید.

۳۴۶ در دومین جلسه امروز فرماندهان در قرارگاه کربلا، سرانجام طرح نهایی مانور مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس به تصویب رسید.

۳۴۷ هم‌زمان با تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان عملیات بیت‌المقدس در شیراز، گروهی از رزمندگان استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان عازم جبهه‌های نبرد شدند.

۳۴۸ سخنگوی شورای عالی دفاع با ابراز رضایت از دستاوردهای عملیات بیت‌المقدس و اظهار امیدواری به نتیجه نهایی آن هشدار داد که در صورت تن‌دادن حکومت عراق به پذیرش حقوق ایران، ناگزیریم برای پایان‌دادن به جنگ فشار خود را به این حکومت ادامه دهیم. وی همچنین اظهار تمایل عراق و حامیانش به برقراری صلح را دروغ خواند.

۳۴۹ در ادامه پاک‌سازی مناطق کردنشین غرب کشور، امروز نیروهای خودی عناصر مسلح ضدانقلاب را از دو روستای قروه بیرون راندند.

۳۵۰ حمله عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به یک گروه گشتی پاسداران در تهران؛ سپاه پاسداران لرستان اعلام کرد که چهار مرکز انتشاراتی و سه مرکز تسلیحاتی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) را در پنج شهر این استان منهدم کرده است.

۳۵۱ به‌دنبال دعوت کمیته بررسی و افشای جنایات صدام در هویزه از مجامع بین‌المللی و سفرای

- کشورهای خارجی در ایران، صبح امروز یک هیئت از دیپلمات‌های خارجی مقیم تهران وارد اهواز شدند و بعدازظهر از آثار تجاوز ارتش عراق در هویزه دیدن کردند. وزیر کشور با حضور در جمع این دیپلمات‌ها در هویزه، از آنها خواست تا مشاهدات خود را منعکس کنند.
- ۳۵۲ رادیو بی‌بی‌سی هدف از حمله امروز ارتش عراق در منطقه کوشک را برهم‌زدن تدارکات قوای نظامی ایران برای ادامه پیشروی به‌سوی خرمشهر دانست.
- ۳۵۳ روزنامه لس‌آنجلس تایمز ضمن برحذر داشتن ایران از امید به همراهی مردم عراق برای سرنگون‌کردن صدام حسین، پیش‌بینی کرد که جنگ با حضور او بر مسند قدرت ادامه خواهد یافت.
- ۳۵۴ روزنامه کریستین ساینس مانیتور ضمن اعلام این مطلب که دولت‌های عرب، پیروزی ایران در جنگ با عراق را خطرناک‌تر از عواقب حمله رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان می‌دانند، به شرایط دشوار سوریه در صورت حمله رژیم اشغالگر قدس و نیز کمک‌های نظامی مصر به عراق اشاره کرد و نوشت رئیس‌جمهور مصر برای افزایش کمک‌های خود به عراق منتظر نتیجه نبرد خرمشهر خواهد ماند.
- ۳۵۵ رادیو بی‌بی‌سی در بررسی اوضاع اقتصادی ایران با اشاره به اینکه شرایط جنگی، مشکلات فنی و بازار بی‌رونی نفت در جهان سبب شده تا ایران نتواند به میزان لازم نفت صادر کند، پیش‌بینی کرد که اقتصاد این کشور مراحل بسیار دشواری را پیش‌رو دارد.
- ۳۵۶ در ادامه تلاش دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران برای جلب نظر اعضای جنبش عدم‌تعهد به تغییر محل برگزاری اجلاس آتی این جنبش، امروز دو هیئت دیپلماتیک ایرانی عازم گینه و اتیوپی شدند.
- ۳۵۷ اظهار ناراضی دادرستان انقلاب اسلامی تهران از آزادی زندانیان گروه‌های ضدانقلاب.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳۰

- ۳۵۸ پیرو جلسه دیروز قرارگاه کربلا، امروز دستور جزء به جزء شماره ۹ این قرارگاه درباره طرح مانور مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس به قرارگاه‌های عملیاتی ابلاغ شد. قرارگاه‌های عملیاتی نیز ضمن ابلاغ این دستور به یگان‌های تحت‌امر خود از آنها خواستند تا بعدازظهر فردا برای اجرای این مرحله از عملیات اعلام آمادگی کنند.
- ۳۵۹ ارتش عراق که همچنان به تحکیم مواضع پدافندی خود در اطراف خرمشهر و نوار مرزی شلمچه تا طلایه مشغول است، امروز به اقداماتی چون حمله زمینی به مواضع نیروهای ایران، اعزام نیروهای جدید به منطقه، شناسایی هوایی، ثبت تیر، اجرای آتش توپخانه و بمباران هوایی دست زد.
- ۳۶۰ در آستانه آغاز چهارمین مرحله از عملیات آزادسازی خرمشهر، امروز صدها نفر از رزمندگان تازه‌نفس راهی جبهه نبرد با ارتش بعث عراق شدند.
- ۳۶۱ هم‌زمان با اقدامات ایزدایی گروه‌های ضدانقلاب در اشنویه و یکی از روستاهای سنندج، ۲ تن از اعضای این گروه‌ها خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند.

- ۳۶۲ دستگیری اعضای اصلی سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) شاخه خوزستان در اهواز؛ در مشهد نیز یکی از مدافعان انقلاب اسلامی بر اثر یک ترور نافرجام مصدوم شد.
- ۳۶۳ رادیو بی‌بی‌سی ضمن بررسی اهمیت نبرد خرمشهر در سرانجام جنگ ایران و عراق، به شرایط دوگانه عراق برای حفظ یا خروج از این شهر پرداخت و گفت در صورت ورود احتمالی نیروهای ایران به خاک عراق علاوه‌بر اینکه نظامیان و مردم عادی عراق برای دفاع از خاک کشورشان از خودگذشتگی بیشتری نشان خواهند داد، ادعای همیشگی صدام حسین مبنی‌بر اینکه جنگ با ایران به‌منظور دفاع از سرزمین اعراب بوده است، قوت بیشتری خواهد گرفت.
- ۳۶۴ رادیو عربستان سعودی در واکنش به هشدار اخیر امام خمینی به کشورهای عرب حامی صدام حسین، اعلام کرد کشورهای عربی خلیج فارس در صورت عملی شدن تهدیدات ایران عکس‌العمل نشان خواهند داد.
- ۳۶۵ رئیس هیئت اعزامی ایران به گینه در دیدار با رئیس‌جمهور این کشور، مواضع جمهوری اسلامی ایران درخصوص جنگ با عراق و اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد را تبیین کرد.
- ۳۶۶ واکنش دادستان کل کشور و رئیس شورای عالی قضایی به انتقادهای صورت گرفته از برخی مسئولان قضایی به‌دلیل آزادکردن زندانیان وابسته به گروه‌های ضدانقلاب.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۲/۳۱

- ۳۶۷ باوجود گذشت دو روز از تصویب طرح مانور مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، هنوز هیچ‌یک از قرارگاه‌های عملیاتی برای اجرای آن اعلام آمادگی نکرده‌اند؛ ازاین‌رو بعدازظهر امروز فرماندهان نظامی سپاه و ارتش گرد هم آمدند و پس از بررسی علل این موضوع و نیز بررسی مجدد طرح مانور قرارگاه‌های عملیاتی، تصمیم گرفتند این مرحله از عملیات را در ساعت ۲۱:۳۰ فردا آغاز کنند.
- ۳۶۸ رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، با ارسال نامه‌ای به فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا، به دستور جزء‌به‌جزء شماره ۹ قرارگاه کربلا، اشکال وارد کرد.
- ۳۶۹ به‌منظور شناسایی محور واگذارشده به قرارگاه نصر برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، واحدهای گشتی دو تیپ زیر امر این قرارگاه پس از شناسایی قسمتی از منطقه شرق نوار مرزی شمال جاده شلمچه - خرمشهر و نزدیک‌شدن به مواضع نیروهای عراقی، با واکنش آنها مواجه شدند و به عقب بازگشتند.
- ۳۷۰ در ادامه وقایع مربوط به مناطق کردنشین غرب کشور، امروز نیروهای نظامی خودی مرکز تجمع اشرار مسلح ضدانقلاب در یکی از مناطق مهاباد را پاک‌سازی کردند؛ مردم آشنویه به اقدامات ایدایی دیروز ضدانقلابیون در این شهر معترض شدند.
- ۳۷۱ خطیب امروز نماز جمعه تهران با بیان اینکه هم‌اکنون در سطح منطقه تلاش می‌شود تا توجه کشورهای عرب از رژیم صهیونیستی به سمت ایران منحرف شود، بار دیگر به ملت‌های عرب منطقه اطمینان داد که ازجانب جمهوری اسلامی ایران خطری متوجه آنها نخواهد بود؛ رادیو اسرائیل با تحریف سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی مدعی شد که وی تلویحاً گفته است ایران میل دارد همه حکومت‌های منطقه را سرنگون کند.

۳۷۲ خبرنگار گاردین در گزارشی با رد ادعای قرار گرفتن رژیم عراق در آستانه سرنگونی، گفت صدام حسین به دنبال آن است تا قبل از اجلاس آتی غیرمتعهدها در بغداد به صلحی شرافتمندانه دست یابد.

۳۷۳ برخی از رسانه‌های خارجی با انعکاس خبر روزنامه *الاهرام* درخصوص افزایش ارسال سلاح و مهمات از مصر به عراق، هدف از این اقدام را جلوگیری از استمرار پیروزی‌های اخیر قوای نظامی ایران در جبهه‌های نبرد با عراق دانستند.

ضمیمه گزارش ۳۶۷: مشروح جلسه فرماندهان ارشد ارتش و سپاه به منظور بررسی علل آماده‌نشدن قرارگاه‌های عملیاتی، بازنگری مجدد طرح مانور و زمان اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس.

ضمیمه گزارش ۳۶۸: توضیحات حسین علایی درباره سابقه مخالفت سرتیپ ظهیرنژاد با طرح‌های عملیاتی.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱

۳۷۴ در بیست‌وسومین روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس، رزمندگان ایران چهارمین مرحله از این عملیات را با هدف محاصره و سپس آزادسازی خرمشهر آغاز کردند و در نخستین ساعات موفق شدند علاوه بر تصرف مواضع نظامیان عراق در شمال جاده شلمچه - خرمشهر به قسمتی از این جاده ۱۵ کیلومتری در محور شلمچه دست یابند.

۳۷۵ حمله امروز هواپیماهای عراقی به تأسیسات گاز مایع بندر ماهشهر باعث جراحت چند تن از کارگران آن و تحمیل خساراتی به این تأسیسات شد.

۳۷۶ انتقال شمار دیگری از اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس به تهران.

۳۷۷ آغاز عملیات پاک‌سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت از وجود اشرار مسلح ضدانقلاب از صبح امروز؛ در دو عملیات دیگر در اطراف مهاباد و سقز بخشی از این مناطق پاک‌سازی گردید؛ در حمله اشرار مسلح غیرقانونی به ادارات دولتی بوکان عده‌ای شهید شدند.

۳۷۸ فرمانده کل ارتش خلقی عراق هنگام بازدید از اردوگاه آموزش نظامی اتباع کشورهای عرب برای شرکت در جنگ با ایران، این افراد را بهترین نمونه‌های همبستگی قومی در نبرد با ایران معرفی کرد.

۳۷۹ حکومت عراق که هنوز هیچ‌یک از خواسته‌های ایران، یعنی عقب‌نشینی متجاوزان از خاک ایران، پرداخت غرامت، تعیین متجاوز و بازگشت آوارگان عراقی به سرزمین خود را نپذیرفته و همچنان بر حقوق ادعایی خود به‌ویژه در اروندرود اصرار می‌ورزد، خواهان تشدید فشارهای بین‌المللی بر ایران شده تا مقامات ایرانی تن به سازش دهند.

۳۸۰ وزیر دفاع آمریکا: پیروزی ایران در جنگ با عراق در جهت منافع ملی ما نیست و ما می‌خواهیم این جنگ به نحوی پایان یابد که موجب بی‌ثباتی در منطقه نشود.

۳۸۱ برخی رسانه‌های امریکایی و اروپایی نگرانی کشورهای عرب منطقه از احتمال ورود قوای نظامی ایران به داخل خاک عراق و نیز اهداف ایران از ادامه جنگ با عراق را مورد بررسی قرار دادند. تلاش این رسانه‌ها و به‌خصوص رژیم صهیونیستی ایجاد و تشدید چنین نگرانی‌هایی است.

- ۳۸۲ هم‌زمان با ابراز نگرانی یک مقام شورای همکاری خلیج فارس از ادامه جنگ ایران و عراق، وزیر امور خارجه یکی از کشورهای عضو این شورا بر ضرورت تلاش برای یافتن راه‌حلی که مورد قبول ایران و عراق باشد، تأکید کرد؛ یک روزنامه آلمانی نوشت اعضای این شورا هنوز نتوانسته‌اند برای انجام دادن یک عمل مشترک در قبال ایران تصمیم بگیرند.
- ۳۸۳ دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی اطمینان داد راه‌حلی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق، در داخل جامعه اسلامی پیدا خواهد شد؛ نخست‌وزیر هند و رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین به تلاش کشورهای جنبش عدم‌تعهد چشم دوخته‌اند.
- ۳۸۴ سران حکومت مصر تمایل و آمادگی خود را برای ارسال تجهیزات نظامی بیشتر به عراق اعلام کردند. برخی رسانه‌های غربی و عربی دلیل این تصمیم مصر را تلاش برای بهبود روابط سیاسی با عراق، مقابله با انقلاب اسلامی و بازداشتن ایران از ورود به خاک عراق بیان کردند.
- ۳۸۵ در ادامه تلاش‌های دیپلماتیک ایران برای تغییر مکان هفتمین اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد هیئت اعزامی وزارت امور خارجه ایران با وزیر امور خارجه زامبیا دیدار کرد. تأکید سوریه و جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین بر تغییر مکان برگزاری این اجلاس. یک نشریه چاپ یوگسلاوی هم تحقق این خواسته ایران را محتمل دانست.
- ۳۸۶ شورای همکاری خلیج فارس می‌کوشد با تهدید قطع کمک‌های مالی به سوریه، این کشور را به قطع پیمان خود با ایران و رفع اختلافات با عراق وادار کند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲

- ۳۸۷ در ادامه مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس که از شب گذشته آغاز شده است، امروز رزمندگان ایران به پیشروی خود در منطقه شمال غربی خرمشهر ادامه داده و با رسیدن به جاده خرمشهر - شلمچه و سپس اروندرود، خرمشهر را محاصره کردند و آماده ورود به این شهر و پاک‌سازی آن از وجود اشغالگران عراقی شدند.
- ۳۸۸ اخبار عملیات رزمندگان ایران در جلسه رؤسای سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه بررسی شد؛ نمایندگان مجلس شورای اسلامی در بیانیه‌ای از رزمندگان تقدیر کردند.
- ۳۸۹ با اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس و محاصره شدن اشغالگران عراقی در خرمشهر، امروز ارتش کویت به حالت آماده‌باش درآمد و اعلام شد جنگنده‌های رژیم صهیونیستی مدتی است به‌طور منظم در فضای عربستان سعودی به گشت‌زنی می‌پردازند.
- ۳۹۰ بازتاب گسترده اجرای چهارمین مرحله عملیات بیت‌المقدس در رسانه‌های معتبر خبری دنیا؛ اغلب این رسانه‌ها فقط به نقل گزارش‌های نظامی ایران و عراق اکتفا کرده و از ارزیابی این گزارش‌ها خودداری می‌کنند.
- ۳۹۱ در ادامه عملیات پاک‌سازی روستاهای محور پیرانشهر - سردشت که از روز گذشته آغاز شده است، تا قبل از ظهر امروز ۹ روستا پاک‌سازی و ۱۲ کیلومتر از این محور آزاد شد.
- ۳۹۲ با اجرای چند عملیات نیروهای امنیتی، شماری از اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته یا دستگیر شدند؛ بر اثر انفجار یک بمب صوتی در قم چند نفر مجروح شدند.
- ۳۹۳ رئیس‌جمهور ایران به کشورهای عرب حوزة خلیج فارس اطمینان داد اگر ایران مورد

- تعرض قرار نگیرد، جمهوری اسلامی ایران نه تنها هیچ تهدیدی برای آنان نخواهد بود بلکه می‌کوشد روابطش را با کشورهای که به انقلاب اسلامی احترام می‌گذارند، تقویت کند.
- ۳۹۴ هیئت دولت امروز علاوه بر اعلام مفاد مصوبه تأمین هزینه‌های بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده، بودجه‌ای را هم برای تأمین نیازهای رفاهی اسیران عراقی اختصاص داد. این مصوبه بازتاب خارجی نیز داشت.
- ۳۹۵ تولید آستان قدس رضوی در نامه‌ای به امام خمینی برای بازسازی شهر هویزه، کسب تکلیف کرد. امام خمینی با این درخواست موافقت کردند.
- ۳۹۶ یک هیئت بازرگانی ایران امروز عازم سوریه شد تا توافقنامه اقتصادی دو کشور را اجرایی کند. رادیو اسرائیل این سفر را در چارچوب توافق اخیر دو کشور برای فروش نفت ارزان قیمت به سوریه در ازای قطع خط لوله نفت عراق اعلام کرد.
- ۳۹۷ در پی ادعای دو روزنامه‌نگار آمریکایی مبنی بر اینکه ایران لوازم یدکی تجهیزات نظامی آمریکایی خود را از طریق رژیم صهیونیستی تهیه کرده است، مجله لبنانی *الکفاح العربی* از قول دولت ایران نوشت این لوازم از منابع دیگر تهیه شده است.
- ۳۹۸ روزنامه‌های کویت اعلام آمادگی مصر برای ارسال تجهیزات نظامی بیشتر به عراق را اعلام رسمی این کشور برای شرکت در جنگ با ایران برشمردند. یک روزنامه سوری این پشتیبانی گسترده را توطئه‌ای نیابتی از طرف آمریکا علیه انقلاب ایران خواند و خبرگزاری فرانسه آن را ناشی از نگرانی مصر از پیروزی احتمالی ایران در جنگ دانست.
- ۳۹۹ امیدواری رئیس‌جمهور عراق به از سرگیری روابط مصر با دیگر کشورهای عربی؛ وزیر اطلاعات عمان معتقد است امت عرب بدون مصر قادر نخواهد بود با خطرهای پیش رو مقابله کند.
- ۴۰۰ دیدار معاون نخست‌وزیر عراق با سفیر یوگسلاوی در بغداد به دنبال اظهارات دو تن از مقامات یوگسلاوی در مورد احتمال تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳

- ۴۰۱ آزادسازی خرمشهر به همت رزمندگان ایران ۲۵ روز پس از آغاز نبرد بیت المقدس و اسارت هزاران تن از نیروهای ارتش بعث عراق که این شهر را به مدت ۱۹ ماه در اشغال داشتند.
- ۴۰۲ در پی انتشار خبر آزادسازی خرمشهر موجی عظیم از هیجان و خوشحالی سراسر کشور را فراگرفت. ایرانیان مقیم برخی کشورهای خارجی نیز با شنیدن این خبر مسرت‌بخش به ابراز شادمانی پرداختند.
- ۴۰۳ در نخستین ساعات ورود رزمندگان ایران به خرمشهر، اولین گروه خبرنگاران داخلی با اشتیاق فراوان وارد این شهر شدند تا مشاهدات خود را از نتیجه دلوری‌های رزمندگان و همچنین آثار برجای مانده از جنایات ارتش بعث عراق به تصویر بکشند.
- ۴۰۴ به دنبال انتشار خبر آزادسازی خرمشهر، شماری از مراجع تقلید کشوری و لشکری این پیروزی بزرگ را به امام خمینی تبریک گفتند و رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و نخست‌وزیر با ایشان دیدار کردند.
- ۴۰۵ امام خمینی در پی آزادسازی خرمشهر در پیامی ضمن سپاس خداوند و تبریک به رزمندگان، فرماندهان و ملت ایران از آنان خواستند تا هوشیار باشند و از یاد خدا غفلت نکنند. ایشان

با هشدار به حکومت‌های منطقه به آنها اطمینان دادند که در صورت پرهیز از اطاعت امریکا و وابستگی و رفتار با ایران براساس حکم اسلام و قرآن، مورد حمایت و پشتیبانی جمهوری اسلامی ایران قرار خواهند گرفت.

۴۰۶ فرمانده نیروی زمینی ارتش در سخنانی با توصیه رزمندگان به حفظ نظم و اجتناب از غرور ناشی از پیروزی، تأکید کرد پیروزی نهایی فقط به مرزها و گرفتن خاکمان از دست صدام تمام نمی‌شود و باید احقاق حق کنیم و انتقام خون شهدای عزیزمان را بگیریم.

۴۰۷ بازتاب گسترده خبر آزادسازی خرمشهر در رسانه‌های خبری دنیا؛ تعدادی از این رسانه‌ها با فرض صحت آن، نتایج و عواقب این اتفاق مهم را تحلیل و تفسیر کرده و آزادی خرمشهر را شکستی تحقیرکننده برای حکومت عراق توصیف و آن را موجب نگرانی حامیان این رژیم اعلام کردند.

۴۰۸ با اجرای دو عملیات علاوه بر انهدام بخشی از نیروهای ضدانقلاب مسلح در محور مهاباد - سردشت، دو روستای میان‌دوآب پاک‌سازی شد.

۴۰۹ برای پیشگیری از حملات گروه‌های مسلح غیرقانونی به خودروهای حامل نیرو و محموله‌های دولتی، لشکر ۲۸ سنندج خواستار هماهنگی ادارات دولتی با نیروهای نظامی برای تأمین امنیت این خودروها شد.

۴۱۰ امروز در تهران گروه‌های ضدانقلاب بمبی منفجر کردند و نوجوانی را هنگام تکبیرگویی به شهادت رساندند؛ در باختران (کرمانشاه) یک فرد حامل بمبی قوی دستگیر شد.

۴۱۱ رئیس مجلس شورای اسلامی معتقد است برای وادار کردن حکومت عراق به پرداخت غرامت باید این حکومت زیر فشار قرار گیرد؛ وزیر امور خارجه نیز بر ایستادگی ایران تا تحقق این شرط تأکید کرد.

۴۱۲ وزیر امور خارجه عصر امروز در مصاحبه با خبرنگاران سازمان صداوسیما و خبرگزاری جمهوری اسلامی موضع ایران درباره شورای همکاری خلیج فارس و گردهمایی‌های پی‌درپی آنها را تشریح کرد.

۴۱۳ معاون حقوقی وزارت امور خارجه ایران اقدام حکومت صدام در تخریب کامل شهر هویزه را خلاف ابتدایی‌ترین قوانین بین‌المللی و عاملان آن را جنایتکاران جنگی قابل تعقیب کیفی اعلام کرد.

۴۱۴ عراق در آخرین ساعات حضور نیروهایش در خرمشهر، از کشورهای عربی درخواست کمک کرد؛ صدام حسین گفت از آمدن سربازان مصری برای شرکت در جنگ با ایران استقبال می‌کند. رادیو بی‌بی‌سی این اظهارات را دلیل نگرانی عمیق عراق از عواقب جنگ با ایران دانست.

۴۱۵ افزایش تلاش‌های سیاسی و تماس‌های دیپلماتیک در پی پیروزی قاطع قوای نظامی ایران در بیرون‌راندن اشغالگران عراقی از خاک خوزستان به دلیل نگرانی از احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و شکست حکومت صدام: رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از پیشنهاد جدیدش در مورد گفت‌وگوهای صلح خبر داد؛ امریکا خواهان زیر فشار قرار دادن ایران شد؛ وزیر امور خارجه عربستان سعودی به سوریه رفت و سران و مسئولان چند کشور دیگر ضمن مخالفت با جنگ ایران و عراق، پایان آن را خواستار شدند.

۴۱۶ بیانیه هشدارآمیز وزارت امور خارجه درمورد توطئه حاکمان مرتجع عرب و امریکا؛ وزیران امور خارجه کشورهای مترقی عرب در الجزایر گرد هم آمدند و با صدور بیانیه‌ای نه‌تنها با بازگشت مصر به جامعه عرب مخالفت ورزیدند، بلکه ضمن اعلام حمایت مجدد از انقلاب اسلامی ایران، کمک‌های نظامی مصر به عراق را نیز محکوم کردند.

۴۱۷ هم‌زمان با تلاش عراق برای فراهم کردن مقدمات برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد، ایران همچنان به ریزنی خود برای قانع کردن اعضای این جنبش به تغییر محل برگزاری اجلاس ادامه می‌دهد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۴

۴۱۸ در آخرین تلاش رزمندگان ایران در عملیات بیت‌المقدس، بامداد امروز، واحدهایی از قرارگاه‌های قدس و نصر برای رسیدن به نوار مرزی، در شمال جاده حسینی، جنوب جاده شلمچه - خرمشهر و نهر خین وارد عمل شدند و باوجود دستیابی به اهداف خود به‌دلیل مقابله شدید نیروهای عراقی فقط موفق شدند مواضع خود در دژ مرزی شلمچه را تثبیت کنند و در سایر محورها به عقب بازگشتند. بخشی از منطقه شمال نهر خین همچنان در اشغال ارتش عراق باقی ماند.

۴۱۹ ارتش عراق در حملات هوایی امروز خود در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس به چند مرکز استقرار رزمندگان و یک پایگاه پدافند هوایی آسیب رساند. ۳ هواپیمای عراقی نیز در آبادان سرنگون شدند.

۴۲۰ فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا پس از بررسی دو عملیات بامداد امروز قرارگاه‌های قدس و نصر و با درنظرگرفتن وضعیت و توان کنونی قوای نظامی ایران، عملیات بیت‌المقدس را پایان‌یافته دانستند و در جلسات بعدازظهر امروز به بررسی طرح عملیات آینده در خاک عراق پرداختند.

۴۲۱ یک روز پس از آزادسازی خرمشهر به‌همت قوای نظامی ایران و اسارت هزاران تن از نیروهای عراق در این شهر، عراق وانمود کرد نیروهایش از خرمشهر عقب‌نشینی کرده‌اند.

۴۲۲ پاک‌سازی دو روستای شهرستان بانه؛ اعلام آمار شهدا و مجروحان عملیات پاک‌سازی محور پیرانشهر - سردشت و درخواست استاندار آذربایجان غربی برای بازگشت اهالی روستاهای پاک‌سازی‌شده پیرانشهر.

۴۲۳ تهاجم ناموفق گروهی از عناصر ضدانقلاب مسلح به یکی از پاسگاه‌های ژاندارمری ساری؛ اشراق مسلح در آذربایجان غربی با بستن جاده ارومیه - سلماس با نیروهای ژاندارمری درگیر شدند.

۴۲۴ در برخی از شهرهای شمالی عراق مردم در تظاهرات ضدحکومتی آسیب بسیار دیدند؛ حمله گروهی از مبارزان کرد به یک پل مرزی عراق و ترکیه.

۴۲۵ رئیس مجلس شورای اسلامی در پاسخ به نگرانی حاکمان منطقه اطمینان داد که ایران طمعى به خاک دیگران ندارد و تأکید کرد بزرگ‌ترین حق ما سقوط صدام است؛ نخست‌وزیر در خرمشهر ادامه نبرد رهایی‌بخش به رهبری ولی فقیه تا آزادی کامل قدس را خواستار شد. بی‌بی‌سی و نیویورک تایمز سخنان رئیس مجلس را بیانگر آن دانستند که ایران فقط به

بازپس گرفتن اراضی خود قانع نیست و برای برکناری صدام تا قلب بغداد پیش خواهد رفت. ۴۲۶ فرمانده کل سپاه پاسداران در مصاحبه‌ای پایان دادن به جنگ را مشروط به پذیرش حقوق ایران دانست و تأکید کرد اگر حقوق ما را ندهند، آن را با زور خواهیم گرفت و تازمانی که صدام وجود دارد این جنگ همچنان ادامه خواهد داشت. وی همچنین درباره موضوع‌هایی چون آموزش و تسلیح مردم عراق، طرح تشکیل گردان‌های قدس با مشارکت اسیران عراقی و آمادگی برای اعزام نیرو به سوریه توضیحاتی داد.

۴۲۷ شورای بازسازی مناطق جنگی در جلسه امروز خود نحوه بازسازی این مناطق را بررسی کرد.

۴۲۸ رسانه‌های غربی با اعتراف به عظمت پیروزی ایران در آزادسازی خرمشهر و شکست بسیار سنگین عراق، در تلاش هستند کشورهای عرب حوزه خلیج فارس را از جمهوری اسلامی بترسانند.

۴۲۹ پس از اعلام پیروزی بزرگ ایران و آزادسازی خرمشهر، موج نگرانی که از مدت‌ها قبل به کشورهای عرب حوزه خلیج فارس القا شده بود به حدی اوج گرفته است که یک روزنامه کویتی به ایران اخطار کرد اگر قصد حمله به کشورهای همسایه را داشته باشد، با خطر درگیری با همه کشورهای عرب روبه‌رو خواهد شد.

۴۳۰ رئیس‌جمهور مصر امروز گفت که قصد ندارد به عراق نیرو بفرستد. خبرگزاری جمهوری اسلامی این تصمیم را متأثر از پیروزی رزمندگان ایران در آزادسازی خرمشهر و نگرانی از تبعات شکست حکومت عراق تفسیر کرد و رادیو بی‌بی‌سی گفت تازمانی که جهان عرب پیمان صلح مصر با رژیم صهیونیستی را نپذیرد، رهبران مصر حاضر نیستند در جنگ ایران و عراق شرکت کنند.

۴۳۱ امروز وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض گرد هم آمدند تا در سالگرد تشکیل این شورا به مذاکراتی که ده روز پیش در کویت درباره اتخاذ موضعی واحد برای کمک به عراق و تسریع در روند بازگشت مصر به جامعه عرب آغاز کرده بودند، ادامه دهند.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۳/۵

۴۳۲ ارتش عراق علاوه بر بمباران منطقه پاسگاه شهابی، در منطقه طلایه نیز پاتک کرد و در منطقه شمال کیلومتر ۲۵ نوار مرزی (جنوب کوک) مواضع یگان‌های ایران را زیر آتش سنگین قرار داد.

۴۳۳ در نشست فرماندهان سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا، فرمانده کل سپاه اعلام کرد که یگان‌های عملیاتی باید در مدت ۱۰ روز آماده عملیات در منطقه عمومی شرق بصره با هدف پدافند در ساحل شط‌العرب شوند. طرح این عملیات نیز به صورت مکتوب و در قالب دستور جزء به جزء شماره ۱۱ از سوی قرارگاه کربلا به ۴ قرارگاه عملیاتی ابلاغ شد.

۴۳۴ ابلاغ مقررات ورود و خروج به خرمشهر از طرف فرماندهی قرارگاه نصر که مسئولیت حفاظت از این شهر را بر عهده دارد و به واحدهای نظامی تحت امر.

۴۳۵ دو روز پس از آزادی خرمشهر، خبرنگار کیهان از آغاز پاکسازی این شهر گزارش داد.

۴۳۶ ورود ۳ هزار تن از اسیران عملیات بیت المقدس به تهران؛ سخنگوی دولت جمهوری اسلامی اعلام کرد که از آغاز جنگ تاکنون بیش از ۴۰ هزار عراقی اسیر شده‌اند.

- ۴۳۷ اعزام نیروهای بسیجی و سپاهی از شهرهای تهران، شیراز و چالوس به جبهه‌های جنگ.
- ۴۳۸ در کامیاران برائر اقدامات عناصر ضدانقلاب چند تن از نیروهای خودی شهید یا مجروح شدند؛ در مهاباد با حمله نیروهای پاسدار به یکی از مقرهای ضدانقلابیون، تلفاتی به آنها وارد شد؛ مسئولان پیرانشهر نیز هنگام دیدار از روستاهای آزادشده این شهر اعلام کردند کسانی که تسلیم شوند امان‌نامه دریافت خواهند کرد.
- ۴۳۹ جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران، سخنگوی دولت، سفیر ایران در سازمان ملل، وزیر نفت و یک نماینده مجلس شورای اسلامی در مصاحبه‌هایی جداگانه بر ضرورت ادامه جنگ تا دستیابی ایران به حقوق مسلم خود و سرنگونی صدام تأکید کردند.
- ۴۴۰ در جلسه هیئت دولت، وزیر دفاع از عملیات رزمندگان ایران در آزادسازی خرمشهر گزارش داد، مصوبه‌ای درباره اساسنامه سازمان صنایع دفاع به تصویب رسید؛ سخنگوی دولت نیز گفت تولید صنایع دفاع و بودجه بازسازی مناطق جنگی افزایش یافته است.
- ۴۴۱ در آستانه سوم شعبان سالروز ولادت امام حسین^(ع) و روز پاسدار، گروهی از اعضای سپاه پاسداران با آیت‌الله منتظری دیدار کردند؛ جانشین فرمانده کل سپاه نیز فعالیت‌های گذشته و وظایف پیش روی این نهاد انقلابی را تشریح کرد.
- ۴۴۲ در تازه‌ترین واکنش مقامات کشورهای خارجی به پیروزی ایران در آزادسازی خرمشهر از اشغال ارتش بعث عراق، امروز سخنگوی دولت آمریکا، ولیعهد عربستان سعودی و وزیر امور خارجه مصر از تلاش‌های سیاسی برای پایان‌دادن سریع به جنگ ایران و عراق حمایت کردند و ادامه این جنگ را برای امنیت و ثبات کشورهای منطقه خطرناک خواندند؛ ولیعهد اردن نیز از گسترش نفوذ انقلاب اسلامی ایران به دیگر کشورها ابراز نگرانی کرد.
- ۴۴۳ در پی آزادسازی خرمشهر و پیام امام خمینی به مناسبت این رویداد مهم، و نیز اظهارات روز گذشته حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی سخنگوی شورای عالی دفاع، بسیاری از رسانه‌های خبری خارجی ضمن اینکه آزادسازی خرمشهر را نقطه عطفی در جنگ ایران و عراق معرفی و به قرارگرفتن ایران در موضع قدرت اذعان کردند، به بررسی عواقب ورود احتمالی قوای نظامی ایران به خاک عراق برای ساقط کردن حکومت صدام حسین پرداختند و در این خصوص هشدار دادند.
- ۴۴۴ مطبوعات سوریه با ابراز خوشحالی از آزادسازی خرمشهر به دست رزمندگان ایران، حکومت صدام حسین را خائن خوانده و سرنگونی آن را خواستار شده‌اند.
- ۴۴۵ اعتراض سفارت ایران در کویت به دستگیری تعدادی از ایرانیان مقیم این کشور هنگام ابراز خوشحالی به مناسبت آزادی خرمشهر.
- ۴۴۶ اغلب گروه‌های ضدانقلاب مقیم پاریس، ضمن اظهار خوشحالی از پیروزی رزمندگان ایران بر قوای ارتش بعث عراق در خرمشهر، سرنگونی حکومت جمهوری اسلامی را خواستار شدند.
- ۴۴۷ ناآرامی برخی شهرهای کردنشین عراق، حمله به پایگاه‌های نظامیان عراقی و درگیری مأموران با تظاهرکنندگان در این مناطق ادامه دارد.
- ۴۴۸ در ادامه تمهیدات عراق برای برگزاری هفتمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد، دو مقام عراقی به کوبا و نیجر رفتند و سفر نماینده این کشور به هند نیز به تعویق افتاد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۶

۴۴۹ ادامه درگیری در تمام جبهه‌ها به صورت تبادل آتش توپخانه و سایر سلاح‌ها؛ اخبار و گزارش‌های رسیده از جبهه جنوب حاکی است که عراقی‌ها به سرعت در حال تقویت نیرو و ایجاد انواع موانع و مواضع دفاعی در غرب نوار مرزی در حفاصل طلائییه تا جنوب شلمچه می‌باشند.

۴۵۰ برگزاری جلسه شورای عالی دفاع در حضور امام خمینی. در این جلسه، مسئولان سیاسی و فرماندهان نظامی بر لزوم ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق تأکید کردند. رهبر انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا با وجود مخالفت، استدلال آنها را پذیرفتند و اجازه دادند که نیروهای مسلح ایران به صورت محدود و در مناطقی که مردم عراق حضور ندارند، وارد خاک این کشور شوند.

۴۵۱ افراد مسلح ضدانقلاب به ۲ پایگاه نیروهای جمهوری اسلامی در نزدیکی شهرهای بوکان و سقز حمله و تعدادی را شهید یا اسیر کردند. نیروهای خودی در ادامه عملیات در محور پیرانشهر - سردشت ۹ روستای دیگر را پاک‌سازی و یک مقر ضدانقلابیون مسلح را منهدم کردند که شماری از آنان کشته یا مجروح شدند.

۴۵۲ برگزاری مراسمی ویژه در سالروز میلاد امام حسین^(ع) و روز پاسدار؛ در این مراسم واحدهایی از نیروهای مسلح رژه رفتند، پیام امام خمینی به مناسبت این روز قرائت شد و سپس فرمانده کل سپاه سخنرانی کرد. رهبر انقلاب اسلامی در پیام خود ضمن تجلیل از نیروهای مسلح به خصوص سپاه پاسداران، عملیات بیت‌المقدس را عملیاتی عظیم و کم‌نظیر خواندند و با تأکید بر اینکه صدام و حزب او محکوم به سرنگونی هستند، به دولت‌های عرب منطقه هشدار دادند که از توطئه و سم‌پاشی علیه ایران دست بردارند. امام خمینی همچنین رزمندگان را به پرهیز از آفت‌های پیروزی چون غرور توصیه و از ملت ایران نیز برای تحمل مشکلات جنگ و پشتیبانی از رزمندگان تشکر کردند و افزودند با دلی مطمئن به الطاف الهی، آخر جنگ را که نزدیک است، نظاره می‌کنیم.

۴۵۳ در آستانه دومین سالگرد آغاز به کار مجلس شورای اسلامی (هفتم تیرماه)، رئیس مجلس پس از تشریح عملکرد دوساله مجلس بر شرایط ایران برای پایان‌دادن به جنگ تأکید کرد و گفت: ما تا آن حد که در عرف بین‌الملل حق داریم، باید صدام را به‌عنوان جنایتکار جنگی دنبال کنیم. ۴۵۴ در پی شکست سنگین ارتش عراق در خرمشهر و تأکید مقامات ایران بر ادامه جنگ تا سرنگونی صدام، عراق ضمن اینکه به رسمیت شناخته‌شدن پیمان‌های بین‌المللی میان دو کشور را خواستار شد، اعلام کرد اگر نیروهای ایران در خاک خود باقی بمانند، حاضر است جنگ را متوقف کند.

۴۵۵ در تازه‌ترین واکنش کشورهای عربی به احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و تلاش برای سرنگونی حکومت صدام، مقامات مصر، اردن، بحرین و عمان از ادامه جنگ ایران و عراق ابراز نگرانی کردند و خواستار توقف آن شدند. وزیر امور خارجه عربستان نیز از تلاش اعراب برای اتخاذ شیوه‌ای مشترک در قبال این جنگ خبر داد.

۴۵۶ در پی تغییر توازن قدرت در منطقه به نفع ایران، امروز، وزیر امور خارجه امریکا جنگ ایران و عراق را موجب به خطر افتادن منافع امریکا و دوستان منطقه‌ای آن معرفی کرد و با اعلام اینکه این جنگ هم‌اکنون یکی از سه موضوع منطقه غرب آسیا است که باید در دستور کار دولت واشنگتن قرار گیرد، گفت: در هفته‌های آینده ما و دیگر اعضای جامعه بین‌المللی نقشی فعال‌تر را برای پایان بخشیدن به این جنگ دنبال خواهیم کرد. مطبوعات امریکا نیز امروز به بررسی آثار جنگ ایران و عراق بر موقعیت خلیج فارس و سیاست خارجی این کشور پرداختند و تأکید کردند امریکا باید از اعمالی که ثبات و آرامش منطقه را بر هم می‌زند، جلوگیری کند.

۴۵۷ با گذشت سه روز از آزادی خرمشهر، رسانه‌های خبری خارجی همچنان این رویداد مهم را مورد بررسی قرار می‌هند.

۴۵۸ تعدادی از رسانه‌های خبری جهان ادامه یافتن جنگ و پیشروی نیروهای نظامی ایران به طرف خاک عراق را در پی پیروزی‌های اخیر ایران محتمل دانستند.

۴۵۹ با وجود مخالفت تعدادی از نمایندگان کنگره امریکا، دولت این کشور مجوز فروش ۶ فروند هواپیمای ترابری به عراق را صادر کرد. مخالفان این اقدام معتقدند عراق با تبدیل این هواپیماها به نوع نظامی آن، می‌تواند آنها را در جنگ علیه ایران به کار گیرد.

۴۶۰ رژیم صهیونیستی در تلاش برای کاهش آثار متزلزل‌کننده پیروزی بزرگ ایران در خرمشهر بر حکومت عراق و حامیان منطقه‌ای آن و نیز القای اینکه این پیروزی بدون کمک خارجی نمی‌توانست میسر شود، ادعا کرد به ایران تجهیزات نظامی فروخته است. در پی این ادعا برخی رسانه‌های خارجی نیز عملیات روانی علیه ایران را تشدید کردند.

۴۶۱ دیدار وزیر نفت ایران با رئیس‌جمهور سوریه؛ به گفته رادیو اسرائیل دو کشور قراردادی را برای ایجاد یک ناوگان نفتکش مشترک امضا کردند.

۴۶۲ در ادامه تلاش ایران برای تغییر محل برگزاری هفتمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد، هیئتی دیپلماتیک به کنگو سفر کرد؛ وزیر امور خارجه عراق نیز برای شرکت در جلسه هماهنگی وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد به کوبا رفت.

۴۶۳ گزارش دو رسانه غربی از وضعیت تولید نفت ایران، ذخایر ارزی ایران و عراق و مبادلات تجاری ایران در سال گذشته.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۷

۴۶۴ ادامه تبادل آتش در تمامی جبهه‌ها، به‌خصوص منطقه عملیاتی بیت‌المقدس. دفاع نیروهای ایران از مناطق آزادشده؛ ارتش عراق علاوه بر تحکیم مواضع دفاعی خود در غرب نوار مرزی در قسمت‌هایی از خاک ایران (شمال نهر خین، جنوب کوشک و طلائییه) آبادان را نیز زیر آتش قرار داد.

۴۶۵ فرمانده نیروی زمینی ارتش و رکن ۲ این نیرو آخرین آمار اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس را اعلام کردند؛ انتقال ۸ هزار تن از اسیران عراقی به تهران و چند شهر دیگر؛ بازدید خبرنگاران خارجی از اردوگاه اسیران در جبهه جنوب.

- ۴۶۶ عملیات نیروهای خودی در جاده مهاباد - سردشت و پاک‌سازی ۸ کیلومتر دیگر از این جاده و ۴ روستا؛ عناصر مسلح ضدانقلاب سردشت را زیر آتش قرار دادند و یک خودروی سپاه را در جاده پیرانشهر - سردشت منهدم کردند؛ گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از فعالیت ضدانقلابیون مسلح در استان آذربایجان غربی در اردیبهشت‌ماه.
- ۴۶۷ سخنگوی شورای عالی دفاع امروز، در نماز جمعه تهران مطالبی را بیان کرد که درواقع بازتاب تصمیم جلسه دیروز این شورا برای ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق و ادامه جنگ بود. رسانه‌های خارجی نیز به‌طور گسترده سخنان وی را منعکس کردند.
- ۴۶۸ باوجود پیروزی‌های قوای نظامی ایران در عملیات‌های ماه‌های اخیر، اغلب مسئولان کشور معتقدند تا هنگامی که شرط‌های ایران برای پایان جنگ محقق نشده، نباید جنگ را متوقف کرد. سخنان امروز امام‌جمعه قم و فرمانده نیروی زمینی ارتش در این زمینه.
- ۴۶۹ وزیر امور خارجه ایران و سفیر ایران در سازمان ملل در مصاحبه‌هایی جداگانه تأکید کردند امریکا نباید در امور منطقه خلیج فارس دخالت کند. وزیر امور خارجه همچنین شایعه ارسال تجهیزات نظامی از طرف رژیم صهیونیستی به ایران را تکذیب کرد و سفیر ایران در سازمان ملل گفت ایران به اقدامات دفاعی ادامه خواهد داد تا به حق خود برسد.
- ۴۷۰ ادامه اظهارنظر و تفسیر مطبوعات خارجی درباره پیامدهای آزادسازی خرمشهر. این رسانه‌ها دگرگونی در جنگ ایران و عراق و منطقه غرب آسیا، افزایش نگرانی غرب و کشورهای میانه‌روی عرب از صدور انقلاب اسلامی ایران به کشورهای منطقه و تلاش بیشتر جهان عرب برای برقراری آتش‌بس را ازجمله پیامدهای این رویداد مهم برشمردند و پیروزی احتمالی ایران در جنگ را خطری برای منطقه غرب آسیا دانستند که می‌تواند به حضور ابرقدرت‌ها در این منطقه و برخورد آنها بینجامد.
- ۴۷۱ در ادامه واکنش به اظهارات رئیس مجلس شورای اسلامی مبنی بر اینکه سرنگونی صدام حسین جزو حقوق ایران است، رئیس‌جمهور مصر سرنگونی صدام را خلاف مصالح منطقه دانست و یک روزنامه سعودی این اظهارات را نشانه تمایل نداشتن ایران به مذاکره و صلح با حکومت بغداد خواند.
- ۴۷۲ یک روز پس از هشدار مجدد امام خمینی به کشورهای عرب منطقه درباره اینکه از حمایت عراق دست بردارند و نیز ادعای وزیر دفاع رژیم صهیونیستی درمورد ارسال تجهیزات نظامی به ایران، امروز رسانه‌های خبری عربستان سعودی به‌شدت جمهوری اسلامی ایران را مورد حمله قرار دادند و جهاد علیه آن را خواستار شدند.
- ۴۷۳ عزیمت وزیر امور خارجه ایران به هاوانا برای شرکت در جلسه هماهنگی وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد؛ اظهارات نماینده ایران در سازمان ملل مبنی بر تجدیدنظر دولت‌هایی که پیش‌تر با تشکیل اجلاس آتی این جنبش در بغداد موافق بودند؛ رادیو بی‌بی‌سی به نقل از دیپلمات‌های کشورهای غیرمتعهد با اعلام اینکه ایران پس از فتح خرمشهر با اعتمادبه‌نفس بیشتر وارد عرصه فعالیت‌های دیپلماتیک شده است و در هاوانا به حمله جدید دیپلماتیک برای تغییر محل اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد دست خواهد زد، حمله نظامی ایران به عراق در مردادماه را نیز به همین دلایل محتمل دانست.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۸

۴۷۴ امروز علاوه بر تبادل آتش توپخانه ایران و عراق در سراسر جبهه‌ها، ارتش عراق که در حال تحکیم مواضع دفاعی خود در جبهه جنوب و تخریب بقایای شهر قصر شیرین است، شهر آبادان را زیر آتش قرار داد و به حریم هوایی ایلام نیز تجاوز کرد.

۴۷۵ در ادامه انتقال اسیران عراقی عملیات بیت‌المقدس به پشت جبهه، امروز، تعدادی دیگر از این اسیران به تهران و یکی دیگر از استان‌های کشور منتقل شدند.

۴۷۶ در حمله امروز به دو محل تجمع عناصر مسلح ضدانقلاب در مهاباد و سردشت، عده‌ای از آنها کشته شدند و یک تانک ریوده شده پس گرفته شد.

۴۷۷ مرکز تشکیلات سازمان پیکار در اصفهان و مرکز تشکیلات گروه اشرف دهقان در جنگل‌های شمال در دو عملیات امروز سپاه پاسداران متلاشی شدند؛ فرزند شهید دستغیب نیز از یک عملیات ترور در شیراز جان سالم به در برد.

۴۷۸ گروهی از خبرنگاران و تصویربرداران رسانه‌های خارجی که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ به خوزستان آمده‌اند، امروز، از منطقه عملیاتی بیت‌المقدس گزارش تهیه کردند.

۴۷۹ امام خمینی در دیدار امروز مسئولان ستاد بسیج اقتصادی کشور با ایشان، ضمن اشاره به مشکلات ناشی از جنگ، همکاری مردم و دولت در مدیریت این مشکلات را خوب توصیف کردند و سپس به بیان اهمیت آزادسازی خرمشهر پرداختند، پس از این دیدار، سرپرست ستاد بسیج اقتصادی با تأکید بر ادامه فعالیت این ستاد، سهمیه‌بندی کالاهای اساسی و رساندن آنها به دست مردم با نرخ ثابت را از اهداف این ستاد اعلام کرد.

۴۸۰ رئیس‌جمهور در مصاحبه‌ای وظیفه نظام جمهوری اسلامی در مقابله با تلاش دشمنان برای مخدوش کردن چهره انقلاب اسلامی، دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد و عوامل مؤثر در تداوم بحران منطقه را تشریح کرد و از آغاز تلاش دیپلماتیک ایران برای رفع نگرانی کشورهای منطقه و زدودن باورهای غلط آنها درباره این نظام خبر داد.

۴۸۱ وزیر امور خارجه ایران که در مسیر عزیمت به کوبا وارد اسپانیا شده است، با وزیر امور خارجه این کشور دیدار کرد. ولایتی تأکید کرد تا زمانی که عراق غرامت جنگی نپردازد و صدام در یک دادگاه بین‌المللی محاکمه نشود، جنگ ادامه خواهد یافت.

۴۸۲ سخنگوی وزارت امور خارجه عراق اظهارات مقامات ایران مبنی بر ادامه جنگ تا سرنگونی حکومت صدام را با موازین حقوق بین‌الملل مغایر دانست؛ رویتر سخنان این مقام عراقی را بازتاب نگرانی عراق از گسترش جنگ به داخل این کشور تفسیر کرد؛ رادیو آمریکا نیز احتمال داد عراق بتواند برای طولانی مدت به جنگ مرزی با ایران ادامه دهد.

۴۸۳ در پی تغییر توازن قدرت در جنگ تحمیلی به نفع ایران و درحالی که هیچ نشانه‌ای از نشستن ایران و عراق بر سر میز مذاکره مشاهده نمی‌شود، کشورهای عربی و اروپایی با نگرانی از احتمال پیروزی قاطع ایران در جنگ با عراق، تحرکاتی را برای پایان دادن به این جنگ آغاز کرده‌اند. در این میان، یک روزنامه آلمانی نوشت عربستان و کویت حاضرند

- اگر ایران صلح را بپذیرد، قسمتی از غرامت این کشور را بپردازند.
- ۴۸۴ برخی رسانه‌های غربی به بررسی احتمال ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق و عواقب آن و واکنش احتمالی غرب پرداختند.
- ۴۸۵ گسترش تظاهرات ضدحکومتی در شهرهای شمالی عراق در پی پیروزی ایران در عملیات بیت‌المقدس، در برخی شهرهای این کشور نیز مردم با مراجعه به مراکز نظامی و بیمارستان‌ها، می‌کوشند از وضعیت فرزندان خود در جبهه‌های جنگ مطلع شوند.
- ۴۸۶ در گردهمایی بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی، مشکلات خانواده‌های زیر پوشش بررسی و برای رفاه حال آنان تصمیم‌هایی گرفته شد.
- ۴۸۷ یک مقام عراقی به‌منظور دعوت از سران الجزایر و مراکش برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد، به این دو کشور سفر کرد.
- ۴۸۸ روزنامه نیویورک تایمز از بهبود روابط بازرگانی ایران و اروپا خبر داد و رادیو امریکا گفت مذاکرات ایران و ژاپن بر سر ادامه ساخت مجتمع پتروشیمی بندر امام خمینی نتیجه‌ای نداشته است.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۳/۹

- ۴۸۹ ادامه فعالیت ارتش عراق برای تحکیم مواضع پدافندی خود در غرب نوار مرزی منطقه عملیاتی بیت‌المقدس؛ اجرای آتش روی خرمشهر و آبادان؛ حمله هوایی عراق به پالایشگاه تبریز و تأسیسات نفتی جزیره خارک.
- ۴۹۰ با اجرای دو عملیات نیروهای خودی در مناطق سلماس و مهاباد، چند تن از اشرار مسلح کشته و تعدادی تسلیم شدند.
- ۴۹۱ کشف چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران؛ ترور دادستان کل کشور ناکام ماند؛ شهادت ۲ بسیجی بر اثر انفجار بمب؛ کشته شدن یک عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یک درگیری در رشت.
- ۴۹۲ به گفته یک عضو شورای عالی قضایی، امام خمینی ضمن اظهار رضایت از عملکرد دادسراها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی در مقابله با اعمال جنایت‌بار ضدانقلابیون، بر ضرورت ادامه فعالیت این تشکیلات تا خاتمه اعمال ضدانقلابی اخلالگران تأکید کردند.
- ۴۹۳ امام خمینی در دیدار کارکنان صنعت نفت با ایشان، این صنعت را بالاترین هدف دشمنان و مؤثرترین ارگان برای اسلام و کشور خواندند و با بیان اینکه امریکا به دنبال منابع نفت کشورهای منطقه است، بر ایستادگی ملت و دولت ایران در مقابل هرگونه سلطه‌جویی تأکید و به کارکنان صنعت نفت توصیه کردند که در برابر توطئه‌های دشمنان برای نفوذ و ایجاد اختلاف در این صنعت هوشیار باشند.
- ۴۹۴ تشییع و خاک‌سپاری تعدادی دیگر از شهیدان عملیات بیت‌المقدس و نیز چند شهید جبهه مهران در شهرهای مختلف کشور.
- ۴۹۵ در پی آزادسازی هویزه و خرمشهر و اعلام آمادگی بسیاری از ائمه جمعه و اقشار مختلف مردم کشور برای بازسازی شهرها و روستاهای آسیب‌دیده از جنگ، نخست‌وزیر از ایجاد شورای عالی بازسازی مناطق جنگ‌زده خبر داد.

- ۴۹۶ توضیحات یکی از مسئولان بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی درباره تلاش برای فراهم کردن زمینه بازگشت مردم شهرها و روستاهای آزادشده؛ فرمانداری خرمشهر از مردم این شهر خواست در حال حاضر از بازگشت به خرمشهر خودداری کنند.
- ۴۹۷ بررسی مشکلات نگهداری اسیران در جلسه کمیسیون اداره اسیران عراقی در سمنان؛ مسئولان شهرستان رودبار نیز از محک اسکان اسیران عراقی در پادگان منجیل دیدن کردند.
- ۴۹۸ خبرنگار خبرگزاری فرانسه در گزارشی از مشاهدات خود در خرمشهر، ضمن تشریح آثار باقیمانده از دوران اشغال این شهر تأکید کرد که خرمشهر هنوز زیر آتش نیروهای عراقی قرار دارد.
- ۴۹۹ صدام حسین و معاون نخست‌وزیر عراق بر ضرورت افزایش میزان آمادگی نیروهای مسلح این کشور برای ادامه نبرد با ایران تأکید کردند.
- ۵۰۰ عملیات‌های چریکی گروه بارزانی علیه نیروهای ارتش عراق؛ عوامل حکومتی نیز عده‌ای از مردم را دستگیر کرده و عده‌ای را به شهادت رساندند.
- ۵۰۱ سفیر ایران در کویت از دولت این کشور خواست تا در سیاست منطقه‌ای و روابط خود با ایران تجدیدنظر کند.
- ۵۰۲ وزرای امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس که با نگرانی از ادامه پیروزی‌های ایران در جنگ با عراق شامگاه امروز، در ریاض پایتخت عربستان، گرد هم آمدند تا درباره ایران به موضعی مشترک دست یابند، بدون اتخاذ تصمیمی ادامه مذاکرات را به فردا موکول کردند.
- ۵۰۳ ادامه رایزنی‌های دیپلماتیک به منظور یافتن راه‌حلی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق؛ دیدار وزیر امور خارجه فرانسه با مقامات عربستان سعودی؛ دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی از تشکیل جلسه‌ای به همین منظور در هفته آینده خبر داد؛ مشاور رئیس‌جمهور الجزایر هم قرار است به منظور ابلاغ پیامی درباره جنگ ایران و عراق به چهار کشور عربی حوزه خلیج فارس سفر کند.
- ۵۰۴ یک مقام مصری در پاسخ به تقاضای عراق گفت مصر قصد ندارد به خارج از مرزهای خود نیرو بفرستد؛ نیویورک تایمز از کمک‌های گسترده تسلیحاتی مصر به عراق و اظهارات حسنی مبارک درباره حضور داوطلبان مصری در ارتش عراق خبر داد.
- ۵۰۵ دو روزنامه پاکستانی و الجزایری از تبلیغات و واکنش عربستان سعودی و دیگر کشورهای مرتجع عربی علیه ایران و حامیان آن انتقاد کردند و سه روزنامه سوری ضمن حمایت از ایران، مردم عراق را به قیام علیه صدام حسین فراخواندند.
- ۵۰۶ ارسال پیام‌های تبریک گروه‌های مختلف مردم لبنان برای مقامات ایران به مناسبت آزادی خرمشهر؛ درگیری طرفداران ایران و عراق در غرب بیروت با یکدیگر.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۰

- ۵۰۷ ادامه تبادل آتش قوای ایران و عراق در همه جبهه‌ها. ارتش عراق در جبهه جنوب ضمن تقویت یگان‌های پیاده مستقر در خطوط مقدم و نیز شناسایی هوایی مواضع نیروهای ایران، همچنان به تحکیم و ترمیم مواضع دفاعی خود در سراسر نوار مرزی و مناطق غربی آن مشغول است.

- ۵۰۸ هم‌زمان با درخواست فرماندهی کل سپاه از مناطق کشوری سپاه برای اعزام نیرو به جبهه‌ها، اعلام شد که بیش از ۷۰۰ نفر از منطقه ۳ سپاه به‌سوی جبهه‌های نبرد عزیمت کرده‌اند.
- ۵۰۹ لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران ضمن اعلام استعداد تیپ‌های خود، در تلاش برای رفع کمبود آتش پشتیبانی و تأمین و آموزش نیروی مهندسی رزمی می‌باشد.
- ۵۱۰ حمله به مواضع اشراک مسلح ضدانقلاب در ارتفاعات مهاباد و ۳ روستای کردنشین تلفاتی را به این افراد وارد آورد. با اقدامات ایذایی اشراک ضدانقلاب در مناطقی از میوان، پیرانشهر و دیواندره تعدادی از افراد غیرنظامی شهید یا مجروح یا به گروگان گرفته شدند.
- ۵۱۱ گزارش ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی درباره کشف و انهدام ۲ خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) تهران؛ یک بمب کار گذاشته به‌دست ضدانقلابیون خنثی شد؛ در رامسر نیز عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از ۲ بانک سرقت کردند.
- ۵۱۲ تشییع پیکرهای تعدادی از شهیدان در شهرهای مختلف کشور؛ عده‌ای از اسیران عراقی به ساری و گرگان انتقال یافتند.
- ۵۱۳ مبارزان کرد عراقی با اجرای آتش روی یک پادگان و یک پاسگاه مرزی عراق تلفاتی به نظامیان عراقی وارد کردند؛ اتحادیه میهنی کردستان عراق نیز از کشته‌شدن و دستگیری تعدادی از مردم کردستان عراق به‌دست نیروهای حکومت صدام خبر داد.
- ۵۱۴ پناهنده‌شدن تعدادی از مردم عراق با عبور از مرز زمینی به ایران در پی تداوم اوضاع نابسامان داخل عراق؛ روزنامه گاردین این نابسامانی را متأثر از افزایش انتظار سقوط صدام در میان مردم عراق دانست.
- ۵۱۵ رئیس مجلس شورای اسلامی شایعه ارسال تجهیزات نظامی از رژیم صهیونیستی به ایران را توطئه جدید دشمنان در پی پیروزی اخیر رزمندگان ایران خواند؛ دولت عراق با فرصت‌طلبی و بهره‌گیری از این ادعای صهیونیست‌ها، از کشورهای عربی خواست روابط خود را با ایران قطع کنند.
- ۵۱۶ وزیر امور خارجه و سفیر ایران در سازمان ملل که برای شرکت در جلسه دفتر هماهنگی جنبش عدم‌تعهد به هاوانا رفته‌اند، ضمن تشریح دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد، بررسی این موضوع در جلسه هاوانا را خواستار شدند. رادیو بی‌بی‌سی و خبرگزاری تانیوگ نیز با اعلام اینکه بررسی درخواست ایران از جمله موضوعات دستور کار این جلسه است، تغییر محل برگزاری اجلاس آتی جنبش سران غیرمتعهد را خارج از اختیار این جلسه دانستند.
- ۵۱۷ عراق با ادعای اینکه ایران آغازگر تجاوز بوده، ضمن اعلام آمادگی برای عقب‌نشینی از خاک ایران، شرایط خود را برای برقراری آتش‌بس اعلام کرد.
- ۵۱۸ مذاکرات دوازده‌روزه وزیران امور خارجه کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در ریاض، بدون دستیابی به نتیجه مشخصی پایان یافت و در بیانیه پایانی آن بدون حمایت از عراق، از ایران خواسته شد به جنگ پایان دهد.
- ۵۱۹ در ادامه فعالیت‌های دیپلماتیک درخصوص پایان دادن به جنگ ایران و عراق، شورای امنیت سازمان ملل تشکیل جلسه داد؛ وزیر امور خارجه ایتالیا با سفیران ایران و عراق در این

کشور گفت‌وگو کرد؛ وزیران امور خارجه عربستان سعودی و مراکش با پیام‌هایی از سوی سران کشورهای خود به ترتیب به اردن و عربستان سعودی سفر کردند؛ رئیس‌جمهور مصر گفت از هر تلاشی برای پایان‌دادن به جنگ حمایت می‌کند.

۵۲۰ درحالی‌که رئیس‌جمهوری سوریه ورود نیروهای ایران به خاک عراق را حق طبیعی ایران می‌داند، رادیو آمریکا به نقل از یک مقام دولت سوریه گفت که این کشور با ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق مخالفت خواهد کرد.

۵۲۱ روزنامه پرودا/ ارگان رسمی حزب کمونیست شوروی که تاکنون از انعکاس و تفسیر پیروزی‌های ایران در عملیات بیت‌المقدس اجتناب کرده است، از احتمال ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق ابراز نگرانی کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۱

۵۲۲ حمله ناموفق نیروهای عراقی به مواضع دفاعی نیروهای ایران در منطقه کوشک به‌منظور تصرف مجدد جاده اهواز - خرمشهر؛ ارتش عراق شروع این درگیری را به نیروهای ایران نسبت داد.

۵۲۳ ارتش عراق به حریم هوایی جزیره خارک تجاوز و شهر دهلران را بمباران کرد و شهر آبادان را هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد.

۵۲۴ در نوسود و تکاب، نیروهای خودی به مقر ضدانقلابیون مسلح حمله کردند؛ در نقه، پیرانشهر و میاندوآب نیز بر اثر انفجار مین کار گذاشته شده به‌دست عناصر ضدانقلاب تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی شهید یا مجروح شدند.

۵۲۵ سپاه پاسداران از متلاشی شدن چند خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران و شهربانی از تدابیر پیشگیرانه در قبال اقدامات ایدایی و تخریبی این سازمان خبر دادند.

۵۲۶ جلسه فرماندهان ارتش عراق در جبهه جنوب با صدام حسین و ارائه گزارش از چگونگی شکست قوای عراقی در این جبهه.

۵۲۷ نتیجه یک نظرسنجی در شهر تهران، بیانگر موافقت ۷۵/۷ درصد از شرکت‌کنندگان در نظرسنجی با ادامه جنگ و ورود نیروهای ایران به خاک عراق است.

۵۲۸ امام خمینی در جمع تعدادی از کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر مسئولیت روزافزون متصدیان نظام، تلاش حامیان صدام حسین برای جلوگیری از سرنگونی وی را بی‌نتیجه خواندند، همچنین هدف از طرح ادعای ارسال سلاح از رژیم صهیونیستی به ایران را بدنام‌کردن جمهوری اسلامی دانستند و درباره برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد در بغداد به کشورهای غیرمتعهد هشدار دادند.

۵۲۹ رئیس‌جمهوری ایران با تأکید بر اهمیت حفظ امنیت خلیج فارس، اخبار ارسال سلاح از رژیم صهیونیستی به ایران را دروغ خواند و در واکنش به درخواست رادیوی عربستان سعودی برای صدور حکم جهاد علیه ایران، از جهادگران آنان خواست بیایند و شانس خود را امتحان کنند.

- ۵۳۰ مقاله رئیس مجلس شورای اسلامی درباره وضعیت جنگ بعد از آزادسازی خرمشهر و رسیدن به مرزها، چگونگی احقاق حقوق ایران، ضرورت یا عدم ضرورت پیشروی در خاک عراق و سرنوشت مردم این کشور.
- ۵۳۱ در آستانه تشکیل جلسه وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در هاوانا، وزیر امور خارجه ایران با تأکید بر شروط ایران برای پایان جنگ، مذاکره با حکومت عراق را جایز ندانست و با برگزاری اجلاس سران جنبش عدم تعهد در بغداد، مخالفت کرد. نماینده ایران در سازمان ملل نیز با تأکید بر شرکت نکردن ایران در اجلاس بغداد، پیش‌بینی کرد بسیاری از سران کشورهای غیرمتعهد در این اجلاس حضور نخواهند یافت.
- ۵۳۲ سفیر ایران در ترکیه گفت: اگر صدام از حکومت کناره‌گیری نکند، نیروهای ایران به‌سوی بغداد پیش خواهند رفت؛ روزنامه *النهار* نوشت سعودی‌ها گفته‌اند اگر قوای ایران از مرز عراق عبور کند، کشورهای منطقه جانب عراق را خواهند گرفت.
- ۵۳۳ گزارش‌های رسیده از داخل عراق، از ناآرامی بخشی از این کشور، تعطیلی شهر سلیمانیه و حمله گروهی از کردهای مخالف حکومت به یکی از مقرهای نظامی حکایت دارد.
- ۵۳۴ رادیو اسرائیل و رادیو بی‌بی‌سی با انتشار مکرر خبر ارسال تجهیزات نظامی از رژیم صهیونیستی به ایران سعی دارند به هر نحو ممکن از این شایعه بهره‌برداری کنند.
- ۵۳۵ ادامه فعالیت دستگاه دیپلماسی جهان عرب برای یافتن راه توقف جنگ ایران و عراق: دیدار سران مصر و سودان؛ سفر نخست‌وزیر اردن و وزیر امور خارجه کویت به بغداد؛ ملاقات نخست‌وزیر یمن شمالی و فرستاده رئیس‌جمهور الجزایر با مقامات سعودی.
- ۵۳۶ گزارش رسانه‌های خارجی از آمادگی برخی کشورهای عربی منطقه برای پرداخت غرامت جنگی به ایران.
- ۵۳۷ برخی ناظران غربی پیش‌بینی کردند در صورت ادامه حملات توپخانه‌ای و هوایی ارتش عراق به شهرهای مرزی و مراکز اقتصادی ایران، نیروهای نظامی این کشور وارد خاک عراق خواهند شد.
- ۵۳۸ نتایج جلسه روز گذشته کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و تأثیر تلاش این کشورها در روابطشان با ایران و عراق، آغاز گفت‌وگوهای صلح و توقف جنگ، امروز در واشنگتن پست، رادیو بی‌بی‌سی و گاردین بررسی شده است.
- ۵۳۹ تلویزیون‌های فرانسه و لهستان با نمایش فیلم‌هایی از رزمندگان ایران در جبهه‌های جنگ با عراق، آینده صدام حسین را خطرناک یا نامعلوم توصیف کردند.
- ۵۴۰ عراق هم‌زمان با تلاش برای بازگشایی خط لوله انتقال نفت خود از مسیر سوریه، در صدد است میزان صدور نفت از طریق خط لوله ترکیه را افزایش دهد.
- ۵۴۱ هیئت‌های اعزامی ایران به کشورهای افریقایی ضمن تشریح مواضع ایران در جنگ تحمیلی، در صدد جلب نظر کشورهای عضو جنبش عدم تعهد برای تغییر محل اجلاس آتی سران این جنبش هستند.
- ۵۴۲ در آستانه جلسه وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد، رئیس‌جمهور کوبا با اعضای هیئت صلح این جنبش درباره جنگ ایران و عراق گفت‌وگو کرد؛ پیام دعوت

رئیس‌جمهور عراق برای شرکت در اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد تسلیم رؤسای جمهور کوبا، گینه و شاه مراکش شد.

۵۴۳ درگیری هواداران ایران و عراق در بیروت تعدادی کشته و مجروح برجای گذاشت.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۲

۵۴۴ تجاوز هواپیماهای عراقی به حریم هوایی ایران تا تهران. ارتش عراق با صدور اطلاعیه‌ای اعلام کرد که هدف از این اقدام نمایش قدرت هوایی عراق در دسترسی به هر نقطه‌ای در خاک ایران بوده است.

۵۴۵ ادامه تبادل آتش در جبهه غرب کشور؛ در جبهه جنوب ارتش عراق ضمن ادامه تلاش برای تحکیم و تثبیت مواضع دفاعی خود، مواضع قرارگاه قدس در منطقه جفیر را بمباران کرد و سایت موشکی زمین‌به‌هوای مستقر در منطقه گرمداشت را زیر آتش توپخانه قرار داد.

۵۴۶ حمله ضدانقلابیون مسلح در غرب کشور به پایگاه هولاسو در منطقه صائین دژ و پادگان بانه؛ شهادت یخسار دیواندره به‌دست عناصر ضدانقلاب.

۵۴۷ در سه درگیری خیابانی در تهران، تعدادی از عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته یا دستگیر شدند.

۵۴۸ تشیع پیکرهای ۲۲ تن از شهیدان عملیات آزادسازی خرمشهر، در تهران.

۵۴۹ امام خمینی ضمن تشکر از اعلام آمادگی مردم برای بازسازی مناطق آسیب‌دیده در جنگ تأکید کردند این اقدام باید با هماهنگی شورای عالی بازسازی مناطق جنگی انجام شود.

۵۵۰ بازدید دومین گروه از خبرنگاران خارجی که به دعوت ستاد تبلیغات جنگ ظهر امروز، وارد اهواز شدند، از ویرانه‌های شهر هویزه.

۵۵۱ هم‌زمان با تشدید فعالیت‌های دیپلماتیک کشورهای عرب برای توقف جنگ ایران و عراق، امروز هیئتی از وزارت امور خارجه ایران عازم ۳ کشور عربی شد تا بر شرایط ایران در این خصوص تأکید کند؛ سفیر ایران در کویت گفت ایران ناگزیر به تعقیب دشمن است؛ سفیر ایران در پاکستان هم درخصوص جنگ احتمالی با رئیس‌جمهور این کشور گفت‌وگو کرد.

۵۵۲ هنگام سخنرانی رئیس‌جمهور فرانسه در اجلاس بین‌المللی کار، هیئت نمایندگی ایران سالن اجلاس را ترک کرد.

۵۵۳ آغاز به کار اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در هاوانا؛ تأکید وزیران امور خارجه کوبا و یوگسلاوی بر ضرورت پایان‌یافتن هرچه سریع‌تر جنگ ایران و عراق؛ رادیو بی‌بی‌سی با اشاره به طرح موضوع جنگ ایران و عراق در روزهای آتی این اجلاس، گفت کشورهای غیرمتعهد خواهان آتش‌بس فوری در این جنگ هستند.

۵۵۴ تجاوز هوایی امروز عراق به حریم هوایی ایران بازتابی گسترده در رسانه‌های منطقه و جهان داشت؛ برخی از رسانه‌ها فقط به انعکاس گزارش‌های این حمله هوایی از قول رسانه‌های خبری ایران و عراق اکتفا کردند و برخی دیگر به اظهارنظر نیز پرداختند.

۵۵۵ در پی آزادسازی اغلب سرزمین‌های اشغال‌شده ایران در عملیات‌های بیت‌المقدس،

فتح‌المبین و...، دو مقام عراقی اعلام کردند که ارتش عراق آماده است از نقاطی که همچنان در اشغال دارد، عقب برود.

۵۵۶ یک مقام وزارت امور خارجه بحرین خبر تصمیم شورای همکاری خلیج فارس برای پرداخت غرامت خسارت‌های وارد شده به ایران در جریان تجاوز عراق را، تکذیب کرد.

۵۵۷ ادامه درخواست احزاب و شخصیت‌های لبنانی برای سرنگونی حکومت صدام حسین؛ رئیس‌جمهور پیشین لبنان گفت برای صدام راهی جز خودکشی باقی نمانده است.

۵۵۸ تأکید رهبر اتحاد جماهیر شوروی بر خاتمه دادن به جنگ ایران و عراق از طریق سیاسی؛ یک روزنامه چاپ مسکو نوشت شوروی قصد ندارد به ایران کمک نظامی کند.

۵۵۹ در ادامه تلاش برای القای ادعای کمک تسلیحاتی رژیم صهیونیستی به ایران، وزارت امور خارجه آمریکا بیانیه‌ای صادر کرد؛ یک نماینده پارلمان رژیم صهیونیستی از وزیر دفاع این کشور خواست در این خصوص توضیح دهد.

۵۶۰ اسیران عراقی که از پادگان امام‌قلی قوچان فرار کرده بودند، قبل از ورود به خاک شوروی به‌همت نیروهای گشتی بسیج و ژاندارمری درگزر دستگیر شدند.

۵۶۱ ارتش عراق ضوابط انتقال بخشی از حقوق ماهیانه اتباع کشورهای عربی که در این ارتش خدمت می‌کنند را ابلاغ کرد.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۳/۱۳

۵۶۲ بر اثر بمباران شهر دهلران و گلوله باران شهر آبادان عده‌ای از ساکنان آبادان شهید یا مجروح و تعدادی از ساختمان‌های این دو شهر ویران شدند.

۵۶۳ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران ضمن پیش‌بینی ادامه حملات هوایی ارتش عراق به‌ویژه علیه مراکز صنعتی و اقتصادی ایران بر اجرای اقدامات پیشگیرانه تأکید کرد.

۵۶۴ ادامه اقدامات ارتش عراق در زمینه پدافند از مواضع خود در جبهه جنوب و تحکیم این مواضع از طریق ایجاد خاکریز و میدان‌های مین، حفر کانال و تقویت نیرو؛ عراق با شناسایی هوایی از محل استقرار یگان‌های ایران، این مواضع را هدف بمباران و حملات توپخانه‌ای قرار می‌دهد.

۵۶۵ حمله گروه‌های ضدانقلاب به شهر بانه و یکی از روستاهای مریوان.

۵۶۶ افراد مسلح در دو عملیات ترور در تهران، ۲ مأمور انتظامی و یک روحانی را به شهادت رساندند؛ در کراچی پاکستان، عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) یک دانشجوی ایرانی را مجروح کردند.

۵۶۷ امام خمینی در جمع فرماندهان سپاه پاسداران ضمن اظهار رضایت از انسجام به‌وجودآمده میان قوای مسلح، بر پرهیز از اختلاف و ایجاد وحدت در مقابله با دشمن تأکید کردند.

۵۶۸ رئیس مجلس شورای اسلامی در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران ابراز امیدواری کرد که برای نجات سرزمین فلسطین تشکیلاتی مانند سپاه پاسداران در مرزهای رژیم صهیونیستی ایجاد شود.

۵۶۹ نیروهای کرد مخالف حکومت عراق در دو عملیات علیه نظامیان این کشور خسارات و تلفاتی به آنان وارد کردند.

- ۵۷۰ در پی بمباران چهار روز پیش جزیره خارک، کشتی‌های ژاپنی، بارگیری نفت از این جزیره را به حالت تعلیق درآوردند؛ ایران اعلام کرد در حمله عراق به خارک به کشتی‌ها و تأسیسات نفتی آن آسیبی نرسیده و کشتی‌ها می‌توانند از این جزیره بارگیری کنند؛ اغلب ملوانان خارجی یک کشتی حامل حبوبات که عازم ایران بود از ترس حمله هوایی عراق این کشتی را ترک کردند.
- ۵۷۱ سه هیئت از پاکستان، بنگلادش و مالزی برای شرکت در جلسه کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی برای بررسی پیشنهادهای ارائه‌شده به ایران و عراق رهسپار عربستان سعودی شدند؛ خبرنگار خبرگزاری فرانسه معتقد است دو مانع سخت بر سر راه این کمیته قرار دارد.
- ۵۷۲ در ادامه تلاش کشورهای میانه‌روی عرب برای اتخاذ موضعی واحد در قبال جنگ ایران و عراق، فرستاده رئیس‌جمهور الجزایر که به منطقه خلیج فارس سفر کرده است، امروز، پیام رئیس‌جمهوری این کشور را به امیر بحرین داد.
- ۵۷۳ معاون نخست‌وزیر عراق برای جلب حمایت سیاسی و نظامی شوروی در سفری اعلام‌نشده به مسکو رفته است.
- ۵۷۴ وزیر دفاع مصر اعزام نیروی نظامی این کشور به عراق را غیرممکن اعلام کرد؛ مشاور رئیس‌جمهور مصر گفت کشورش درخصوص جنگ ایران و عراق در راینی مستمر با آمریکا و رژیم صهیونیستی است؛ روزنامه تایمز پیامد جنگ مصر با ایران را وخامت اوضاع در آن کشور دانست.
- ۵۷۵ در دومین روز نشست وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد در هاوانا، وزیر امور خارجه ایران برگزاری اجلاس آتی سران این جنبش در بغداد را موجب شکست جنبش عدم‌تعهد خواند؛ وزیر امور خارجه عراق تأکید کرد این اجلاس در موعد مقرر در بغداد برگزار خواهد شد.
- ۵۷۶ روزنامه الانباء از طرح جدید کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد؛ رادیو لوکزامبورگ به پیشنهاد این کشورها برای پرداخت غرامت به ایران اشاره کرد.
- ۵۷۷ خبرگزاری آسوشیتدپرس با اشاره به تلاش دیپلماتیک آمریکا برای جلوگیری از ورود قوای نظامی ایران به خاک عراق اعلام کرد احتمالاً مقامات عراق خواهان پایان جنگ قبل از گسترش آن به خاک این کشور می‌باشند.
- ۵۷۸ چند شرکت ژاپنی برای انعقاد قرارداد درازمدت خرید نفت در حال مذاکره با ایران هستند؛ یک هیئت برزیلی نیز به همین منظور قرار است به تهران سفر کند.
- ۵۷۹ روزنامه حزب حاکم در سوریه سرنگونی صدام حسین را خواستار شد؛ رادیوی اردن رسانه‌های سوریه را مخالف هرگونه تلاش برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران معرفی کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۴

- ۵۸۰ تجاوز هوایی ارتش عراق به آسمان ایلام، آبادان و جزیره خارک؛ حملات توپخانه‌ای عراق به شهر آبادان.
- ۵۸۱ گزارش‌های سپاه و ارتش از تداوم اقدامات ارتش عراق برای تحکیم مواضع پدافندی خود در جبهه‌های جنوب.

- ۵۸۲ طرح آزادسازی شهر قصرشیرین در دیدار امروز فرمانده لشکر ۵ نصر سپاه با فرمانده کل سپاه مورد بحث قرار گرفت؛ فرماندهی سپاه دوم عراق نیز در نامه‌ای به یگان‌های زیر امر خود حمله ایران در آینده نزدیک برای بازپس‌گیری قصرشیرین را محتمل دانست.
- ۵۸۳ ارتش رژیم صهیونیستی با بمباران جنوب لبنان شماری از مردم این کشور را شهید یا مجروح کرد.
- ۵۸۴ فرمانده نیروی زمینی ارتش در اجتماع نمازگزاران شهر ایلام نوید داد که پیروزی نهایی در جبهه‌های جنگ با ارتش بعث عراق نزدیک است.
- ۵۸۵ مراسم اردوی عشایری واحد بسیج سپاه پاسداران بعدازظهر امروز، با پیام امام خمینی به کار خود پایان داد. در این پیام ضمن تشکر از عشایر برای دفاع از کشور و دین خود از آنها خواسته شده تا همچون گذشته در مقابل توطئه‌های دشمنان بایستند.
- ۵۸۶ خبرنگار رویتر در پی بازدید از خرمشهر این شهر را ویرانه‌ای برجای‌مانده از دوران اشغال آن توسط ارتش بعث عراق توصیف و تأکید کرد خرمشهر همچنان زیر آتش عراقی‌ها است.
- ۵۸۷ رئیس‌جمهور ایران با اشاره به تداوم حملات ارتش عراق علیه شهرهای ایران، تأکید کرد ما هرگز با مردم عراق در جنگ نبوده و به شهرهای این کشور آسیب نرسانده‌ایم. وی همچنین با اعلام رقم ۱۵۰ میلیارد دلار به‌عنوان غرامتی که باید به ایران پرداخت شود، بار دیگر شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ را متذکر شد و تأکید کرد ایران از اصول خود عدول نخواهد کرد.
- ۵۸۸ رادیو اسرائیل: رقم اعلام‌شده از سوی رئیس‌جمهور ایران برای دریافت غرامت، حیرت ناظران سیاسی را برانگیخته است؛ رادیو بی‌بی‌سی گفت این رقم بسیار بیشتر از ذخایر ارزی عراق است.
- ۵۸۹ معاون وزیر امور خارجه ایران غرامت درخواستی ایران را ۱۵۰ میلیارد دلار اعلام و تأکید کرد ما صدام حسین را سرنگون می‌کنیم و اجازه دخالت در امور منطقه را به هیچ کشوری نمی‌دهیم.
- ۵۹۰ وزیر امور خارجه ایران در سویمین روز اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در سخنانی ضمن محکوم‌کردن آمریکا و رژیم صهیونیستی، مسئله فلسطین را مسئله اصلی و حیاتی جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد و برچیدن تمامی پایگاه‌های خارجی از منطقه را خواستار شد. وی همچنین با تشریح دلایل مخالفت ایران با برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای جنبش عدم‌تعهد در بغداد، تأکید کرد ایران با حکومت عراق سازش نخواهد کرد و تا استیفای حقوق خود به جنگ ادامه خواهد داد.
- ۵۹۱ وزیر امور خارجه لیبی با برگزاری اجلاس آتی سران غیرمتعهدها در بغداد مخالفت کرد؛ خبرنگاران خارجی حاضر در هاوانا، عقیده دارند برگزاری این اجلاس در بغداد، منتفی شده است؛ همچنین، نمایندگان کشورهای غیرمتعهد با ارسال تلگرامی به رئیس شورای امنیت سازمان ملل با محکوم‌کردن حمله هوایی امروز رژیم صهیونیستی به لبنان تدابیر لازم علیه این رژیم را خواستار شدند.
- ۵۹۲ واکنش عراق به تلاش سیاسی ایران برای تغییر محل برگزاری اجلاس آتی سران کشورهای غیرمتعهد از بغداد به پایتخت کشوری دیگر.
- ۵۹۳ ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهوری مخلوع ایران، درباره ورود احتمالی نیروهای ایران به خاک عراق بیانیه داد. وی با بیان اینکه ایران یا باید جنگ را متوقف کند یا آن را به داخل

- عراق گسترش دهد، از ارتش ایران خواست وارد خاک عراق نشود.
- ۵۹۴ وزیر امور خارجه عراق با اعلام اینکه در عملیات اخیر ایران چندین هزار نفر از مردم این کشور را کشتیم، از تمایل نداشتن کشورش به نگهداری باقیمانده اراضی اشغالی ایران سخن گفت و درباره خواسته ایران برای برکناری صدام نیز تأکید کرد هرگونه تغییر داخلی باید برعهده مردم باشد.
- ۵۹۵ معاون نخست‌وزیر عراق که دو روز پیش، به‌طور ناگهانی و اعلام‌نشده به مسکو رفته بود، امشب، به بغداد بازگشت؛ برخی رسانه‌های خارجی، کسب اطلاع از موضع شوروی درباره وقایع اخیر جبهه‌های جنگ ایران و عراق و نیز ورود احتمالی قوای نظامی ایران به خاک عراق را از اهداف اصلی این سفر اعلام کردند.
- ۵۹۶ نخست‌وزیر ترکیه هنگام عزیمت به جده برای شرکت در جلسه کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی از تلاش‌های این کمیته برای پایان‌دادن به جنگ ایران و عراق خبر داد؛ خبرگزاری رویتر: در اظهارات اخیر مقام‌های عراقی ادعای قبلی آنها برای کسب حاکمیت کامل بر اروندرود شنیده نمی‌شود.
- ۵۹۷ به گفته رادیو بی‌بی‌سی، عراق آماده عقب‌نشینی کامل از خاک ایران است و دیگر اصراری به کسب حاکمیت کامل بر اروندرود ندارد، اما ایران با پیروزی‌های نظامی اخیر و افزودن شرط سرنگونی صدام حسین به شروط قبلی خود در تعقیب خواسته‌هایش پیگیرتر شده است.
- ۵۹۸ پس از آزادی خرمشهر رسانه‌های غربی همچنان به ترساندن کشورهای عرب منطقه از خطر صدور انقلاب اسلامی ایران به این کشورها مشغول هستند. متأثر از این اقدام، رادیو عربستان سعودی به ایران هشدار داد در صورت نپذیرفتن مذاکرات صلح، عراق با قدرت نظامی بالقوه خود می‌تواند به موفقیت‌های نظامی دست یابد.
- ۵۹۹ روزنامه کریستین ساینس مانیتور محدودیت‌هایی که موجب شده آمریکا تلاش‌هایش درخصوص جنگ ایران و عراق را از طریق سازمان کنفرانس اسلامی و جنبش عدم‌تعهد دنبال کند، تشریح کرد.
- ۶۰۰ بررسی موضوع احتمال ورود نیروهای ایران به خاک عراق و اصرار به سرنگونی صدام حسین در نشریات ترکیه، فرانسه و آلمان غربی.
- ۶۰۱ مطبوعات امروز سوریه ضمن اینکه سرنگونی صدام حسین را خواستار شدند، از تلاش‌های آمریکا و کشورهای میانه‌روی عرب برای جلوگیری از سرنگونی وی انتقاد کردند و از اعراب نیز خواستند تا در برابر طرح آمریکا برای اشغال حوزه‌های نفتی خلیج فارس هوشیار باشند.
- ۶۰۲ نماینده مردم اهواز در مجلس شورای اسلامی در سخنانی خطاب به مسئولان استان خوزستان از برخی نارسایی‌ها در این استان گلایه کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۵

- ۶۰۳ در بمباران شهر ایلام هنگام راه‌پیمایی مردم در سالروز قیام ۱۵ خرداد، شماری از مردم شهید یا مجروح شدند.
- ۶۰۴ در پی بمباران ایلام، برخی مسئولان کشور از مجروحان این فاجعه عیادت و پیام تسلیتی

برای امام خمینی ارسال کردند؛ نخست‌وزیر این بمباران را پاسخ به کسانی دانست که با نادیده‌گرفتن جنایات صدام بر صلح با او تأکید دارند؛ مسئولان استان ایلام هم‌زمانی بمباران ایلام و لبنان را نشان‌دهنده هماهنگی صدام با رژیم صهیونیستی دانستند؛ خبرنگار روزنامه کیهان از حضور خبرنگاران خارجی و برگزاری مراسم بزرگداشت شهیدان این فاجعه در ایلام گزارش داد.

۶۰۵ ساعتی پس از بمباران ایلام به‌وسیله هواپیماهای ارتش عراق، گروهی از رزمندگان ایران مواضع نظامیان عراقی در یکی از مناطق میمک را منهدم کردند.

۶۰۶ ادامه تحکیم مواضع دفاعی ارتش عراق در جبهه جنوب؛ بمباران منطقه جفیر؛ تجاوز به حریم هوایی جزیره خارک؛ حملات خمپاره‌ای عراق به شهر آبادان.

۶۰۷ ابلاغ دستورالعمل جدید پدافند هوایی از نقاط حیاتی کشور ازطرف ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران.

۶۰۸ نیروهای خودی در درگیری با عناصر گروه‌های ضدانقلاب در جنگل رامسر، متحمل تعدادی شهید و مجروح شد.

۶۰۹ درپی حمله ضدانقلابیون به یکی از پایگاه‌های مهاباد، نیروهای خودی به یکی از مراکز تجمع آنان در تکاب حمله کردند.

۶۱۰ ارتش رژیم اشغالگر قدس در دومین روز حمله به لبنان، از آسمان و زمین و دریا، جنوب این کشور به‌ویژه اردوگاه‌های آوارگان و مراکز تجمع مبارزان فلسطینی را بمباران و گلوله‌باران کرد و سپس وارد خاک لبنان شد؛ مبارزان فلسطینی مناطق شمالی سرزمین اشغال‌شده خود را به‌منظور مقابله به‌مثل زیر آتش گرفتند.

۶۱۱ شورای امنیت سازمان ملل با صدور قطعنامه‌ای از رژیم صهیونیستی و فلسطینی‌ها خواست مقررات آتش‌بس را به مورد اجرا گذارند. دو عضو یکی از گروه‌های فلسطین نیز این حملات را با سفر آتی نماینده رئیس‌جمهور آمریکا به منطقه مرتبط دانست. وزیر امور خارجه آمریکا هم این حملات را پاسخ به حملات فلسطینی‌ها اعلام کرد.

۶۱۲ در تهران هم‌زمان با سایر شهرهای کشور به‌منظور بزرگداشت سالروز قیام مردمی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، مردم راه‌پیمایی کردند و امام خمینی نیز در پیامی به همین مناسبت، این روز را سرآغاز انقلاب اسلامی دانستند و با مناسب توصیف‌کردن اوضاع کنونی کشور از دولت‌های منطقه خواستند تا با جمهوری اسلامی مخالفت نکنند. ایشان همچنین جنایات رژیم صهیونیستی و به‌رسمیت‌شناختن این رژیم را بزرگ‌ترین خطر و مخالفت با آن را بزرگ‌ترین فریضه برای مسلمانان اعلام کردند.

۶۱۳ خبرنگار خبرگزاری رویتر پس از بازدید از هویزه با اعلام اینکه نیروهای ارتش و سپاه خواهان تنبیه حکومت صدام هستند، از قول دیپلمات‌های غربی مقیم تهران اضافه کرد که ایرانی‌ها برای دستیابی به خواسته‌های خود در دو یا سه هفته آینده، وارد خاک عراق خواهند شد.

۶۱۴ وزیر نفت الجزایر با پیامی که قرار بود وزیر امور خارجه فقید این کشور در ۱۳۶۱/۲/۱۳ به ایران بیاورد، وارد تهران شد.

۶۱۵ معاون صدام حسین هدف از جنگ عراق با ایران را درهم کوبیدن توان نظامی این کشور اعلام کرد و گفت در صورت ورود نیروهای ایران به خاک عراق اغلب کشورهای عرب از عراق حمایت خواهند کرد.

۶۱۶ در چهارمین روز اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا، خبرگزاری عراق از سخنان وزیر امور خارجه این کشور درباره آمادگی عراق برای اجرای آتش بس و مذاکرات صلح با ایران گزارش داد؛ خبرگزاری جمهوری اسلامی اعلام کرد اغلب سخنان این مقام عراقی درباره اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد بود؛ یک روزنامه آلمانی از قطعی نبودن برگزاری این اجلاس در بغداد، نوشت.

۶۱۷ از سرگیری تلاش های کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی برای یافتن راه حل پایان جنگ ایران و عراق با تشکیل جلسه در عربستان سعودی؛ آسوشیتدپرس با اشاره به احتمال بررسی یک طرح آتش بس برای ماه رمضان در این کمیته اعلام کرد پافشاری روز گذشته رئیس جمهور ایران بر سرنگونی صدام و تقاضای ۱۵۰ میلیارد دلار غرامت هرگونه امید برای موفقیت این کمیته را از میان برده است.

۶۱۸ پایان کار اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای غیرمتعهد در هاوانا و ناموفق بودن تلاش سیاسی ایران برای تغییر محل اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد.

۶۱۹ وزیر دفاع عربستان سعودی گفت کشورش اجازه نمی دهد ایران یا عراق در جنگ شکست بخورند؛ درخواست روزنامه های این کشور از ایران برای پذیرش صلح با عراق. هم زمان با اظهارات وزیر امور خارجه امریکا در پاریس، مبنی بر درخواست از ترکیه برای میانجیگری در جنگ ایران و عراق، یک روزنامه چاپ پاریس نوشت: امریکا با گروهی از کشورها سعی دارد ایران را از ورود احتمالی نیروهایش به خاک عراق منصرف کند.

۶۲۱ اعلام حمایت شاه اردن و نخست وزیر یمن شمالی از عراق؛ درخواست وزیر امور خارجه کانادا در مورد تعدیل موقعیت ناشی از پیروزی های اخیر ایران.

۶۲۲ در حالی که رادیو لیبی از تلاش کشورهای عرب منطقه برای مقابله با ایران خبر داده است، یک روزنامه کویتی نوشت: وزیران امور خارجه کویت و عمان قرار است برای تشویق عراق به احیای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر به بغداد سفر کنند.

۶۲۳ دو نشریه چاپ پاریس نوشتند مصر برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق و نیز امکان اعزام نیرو به عراق تلاش می کند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۶

۶۲۴ با وجود آماده باش کامل هوایی و ضد هوایی ارتش عراق، صبح امروز، هواپیماهای ایران دو اسکله نفتی عراق در شمال خلیج فارس را بمباران کردند

۶۲۵ عراق امروز بار دیگر آبادان را هدف حملات توپخانه ای قرار داد.

۶۲۶ حمله هواپیماهای عراقی به یک کشتی خارجی در آب های خور موسی به منظور ایجاد ناامنی برای کشتیرانی در خلیج فارس.

۶۲۷ پیشروی ارتش رژیم صهیونیستی به سوی عمق خاک لبنان، در سومین روز حملات پیاپی

- هوایی، دریایی و توپخانه‌ای و نادیده گرفتن درخواست آتش‌بس شورای امنیت سازمان ملل.
- ۶۲۸ رژیم صهیونیستی هدف از اشغال جنوب لبنان را دور کردن چریک‌های فلسطینی از نوار مرزی دو کشور اعلام کرد؛ رسانه‌ها و مقام‌های لبنانی سکوت دولت‌های عرب در برابر حمله به کشورشان را محکوم کردند؛ سخنان دو مقام فلسطینی درباره عزم فلسطینی‌ها برای مقابله با رژیم صهیونیستی؛ رادیو دمشق با محکوم کردن رژیم صهیونیستی و امریکا گفت این حملات بر اوضاع منطقه تأثیر منفی خواهد گذاشت؛ تأکید خبرگزاری شوروی بر حمایت امریکا از حملات رژیم صهیونیستی به لبنان؛ درخواست رئیس‌جمهور امریکا مبنی بر متوقف‌شدن حملات فلسطینی‌ها به رژیم صهیونیستی.
- ۶۲۹ گفت‌وگوی مسئولان بلندپایه ایران در نشست امروز خود درباره کمک به مردم فلسطین و لبنان؛ اطلاعیه وزارت امور خارجه ایران درباره محکوم کردن تجاوز ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و حمایت همه‌جانبه از مبارزه حق‌طلبانه سازمان آزادی‌بخش فلسطین و لبنان.
- ۶۳۰ رئیس‌جمهور ایران در پیامی به رئیس‌جمهور سوریه ضمن محکوم کردن حمله رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، آمادگی ایران برای اعزام نیروی نظامی به جبهه نبرد با آن رژیم را اعلام کرد؛ آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با سفیر فلسطین در تهران از کشورهای منطقه خواست با تجهیزاتی که در اختیار دارند مسئله رژیم صهیونیستی را به‌طور جدی حل کنند.
- ۶۳۱ امام خمینی توطئه‌های داخلی و خارجی علیه انقلاب اسلامی را نشان‌دهنده عظمت این انقلاب دانستند و بمباران روز گذشته ایلام را نمونه‌ای از این توطئه‌ها اعلام کردند. ایشان همچنین با تأکید بر مهیا شدن برای مقاومت، از سکوت کشورهای اسلامی در قبال حمله رژیم صهیونیستی به لبنان انتقاد کردند؛ امام خمینی پرهیز از تضعیف دولت جمهوری اسلامی و حفظ آن را واجب شرعی اعلام کردند.
- ۶۳۲ آیت‌الله منتظری هم‌زمانی بمباران ایلام با بمباران جنوب لبنان را نشانه هدف مشترک حکومت بعث عراق و رژیم اشغالگر قدس دانست؛ رئیس مجلس: هم‌زمانی این دو جنایت تصادفی نیست؛ نخست‌وزیر جنایت صدام در ایلام را بیانگر روحیه متزلزل و دیوانه‌وار اعلام کرد.
- ۶۳۳ برگزاری مراسم تشییع و بزرگداشت یاد شهیدان بمباران ایلام در این شهر.
- ۶۳۴ کشف یک خانه تیمی در تهران.
- ۶۳۵ رئیس‌جمهور ایران در دیدار با وزیر نفت الجزایر ضمن تأکید بر ایجاد روابط دوستانه میان ایران با همسایگانش در منطقه خلیج فارس اعلام کرد که نه خود مایلیم ژاندارم خلیج فارس باشیم و نه اجازه می‌دهیم شخصی دیگر ژاندارم خلیج فارس و حافظ منافع امریکا باشد.
- ۶۳۶ دیدارهای جداگانه صدام حسین و معاون وی با فرماندهان ارتش عراق و اتباع خارجی این ارتش.
- ۶۳۷ گزارش مشاهدات خبرنگار خبرگزاری فرانسه از مناطق آزادشده در عملیات بیت‌المقدس.
- ۶۳۸ دعوت ستاد تبلیغات جنگ از خبرنگاران کشورهای غیرمتعهد برای بازدید از آثار جنایات دیروز حکومت عراق در ایلام؛ گزارش دو خبرنگار خارجی از آثار بمباران ایلام.
- ۶۳۹ کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از دو روز مذاکره درحالی‌که هنوز نتوانسته است به راه‌حلی برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق دست یابد، بعدازظهر امروز دو هیئت را با نامه‌هایی برای رؤسای جمهور ایران و عراق به تهران و بغداد فرستاد.

- ۶۴۰ اظهارات وزیر امور خارجه عربستان سعودی درباره سرنوشت جنگ ایران و عراق.
- ۶۴۱ درحالی که یک روزنامه کویتی با اطمینان خاطر به حمایت امریکا و نزدیک بودن پایان جنگ ایران و عراق اشاره کرد، دو نشریه انگلیسی اعلام کردند که کویت آسیب پذیرترین کشور در برابر انقلاب اسلامی ایران است.
- ۶۴۲ گزارش رادیو صوت الجماهیر درباره اجرای آتش مرزبانان سوریه به سوی مرزبانان عراق و کشته یا مجروح شدن تعدادی از آنان.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۷

- ۶۴۳ نیروهای خودی در دو عملیات چریکی و اجرای آتش در جبهه های میمک و سرپل ذهاب، مواضع نظامیان عراقی را منهدم کردند.
- ۶۴۴ ارتش عراق ضمن اجرای آتش روی شهر آبادان و مواضع رزمندگان ایران، همچنان درحال مستحکم کردن مواضع دفاعی خود می باشد.
- ۶۴۵ تأکید ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی بر حفاظت از مراکز حساس نظامی و اقتصادی در مقابل حملات هوایی عراق و اقدامات ایدایی گروه های مخالف داخلی.
- ۶۴۶ در چهارمین روز از آغاز حمله ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، نبرد سنگین میان نیروهای متجاوز و مدافعان فلسطینی و لبنانی ادامه دارد و صهیونیست ها توانستند ضمن بمباران هوایی بسیاری از شهرها و روستاهای جنوب لبنان بخشی بزرگ از خاک این کشور را اشغال کنند و از طریق دریا به سواحل بیروت نزدیک شوند.
- ۶۴۷ فریاد استرجاع امام خمینی در پیامی به مناسبت تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان و بمباران ایلام توسط ارتش عراق؛ پیام آیت الله منتظری درباره دفع تجاوز رژیم اشغالگر قدس و برخورد متعهدانه و آگاهانه کشورهای غیرمتعهد با عراق و رژیم صهیونیستی.
- ۶۴۸ یک هیئت بلندپایه نظامی - سیاسی ایرانی برای بررسی تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و نحوه کمک به مردم لبنان و فلسطین در برابر این تجاوز عازم سوریه شد.
- ۶۴۹ تشکیل جلسه شورای عالی دفاع و اتخاذ تصمیماتی درخصوص حمایت ایران از لبنان و سوریه، پاسخ به نامه رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی و برنامه های آینده ایران برای مقابله با ارتش عراق.
- ۶۵۰ اطلاعیه مشترک ارتش و سپاه پاسداران در مورد اعزام نیرو به جنوب لبنان برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی.
- ۶۵۱ در جلسه امروز مجلس شورای اسلامی، رئیس مجلس ضمن تحلیل تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، بر حمایت ایران از مردم لبنان و فلسطین تأکید کرد و این تجاوز را با جنگ ایران و عراق مرتبط دانست.
- ۶۵۲ نخست وزیر با اعلام اینکه موضع دولت ایران در قبال حمله رژیم صهیونیستی به لبنان حمله متقابل است، اضافه کرد دولت از تصمیم شورای عالی دفاع برای اعزام نیرو به لبنان حمایت می کند.
- ۶۵۳ حمله خمپاره ای اشرار مسلح به سپاه پاسداران مهاباد؛ درگیری نیروهای یکی از پایگاه های کامیاران با عناصر ضدانقلاب؛ مین گذاری مسیرهای منتهی به دو پایگاه خودی در محور

پیرانشهر - سردشت به دست افراد حزب دمکرات؛ موفقیت نیروهای سپاه در متلاشی کردن مرکز تجمع اشرا در صائین دژ.

۶۵۴ خودکشی دو عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) هنگام مواجهه با نیروهای بسیجی؛ در تهران تعدادی از اعضای این سازمان و دو گروه دیگر ضدانقلاب کشته یا دستگیر شدند.
۶۵۵ واحد نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی سپاه پاسداران ارومیه فعالیت‌های فرهنگی ماه‌های اخیر خود درخصوص نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها) و وابستگان آنها را تشریح کرد.

۶۵۶ در آستانه برگزاری گردهمایی نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی در تهران، یکی از مسئولان سپاه پاسداران هدف این گردهمایی را ایجاد وحدت بین نهضت‌ها و بسیج ملت‌های محروم علیه رژیم صهیونیستی اعلام کرد.

۶۵۷ از سرگیری مذاکرات کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از بازگشت دو هیئت اعزامی این کمیته از تهران و بغداد.

۶۵۸ رئیس‌جمهور یمن شمالی گفت که جنگ ایران و عراق اختلافات اعراب و اسرائیل را در مرتبه دوم اولویت‌های اعراب قرار داده است؛ وزیر مشاور در امور خارجی عمان: برای پایان دادن به جنگ ایران و عراق باید از بیانیه اخیر شورای همکاری خلیج فارس کمک گرفته شود.

۶۵۹ به گفته رادیو کلن، دولت ایران مشکل کمبود ارزی خود را از طریق افزایش میزان صادرات نفت حل کرده است.

۶۶۰ پناهندگی شماری دیگر از مردم عراق به ایران.

۶۶۱ فرماندهی تیپ ۲۹ پیاده عراق از اعدام ۲۸ تن از نظامیان این کشور به جرم خیانت در جریان عملیات بیت‌المقدس ایران خبر داد.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۳/۱۸

۶۶۲ تجاوز هوایی ارتش عراق به شهر ایلام و بمباران یکی از روستاهای حومه آن، حملات خمپاره‌ای به شهر آبادان تعدادی شهید و مجروح برجای گذاشت.

۶۶۳ تبادل آتش بین نیروهای خودی و دشمن در ارتفاعات میمک و منطقه سومار.

۶۶۴ پیشروی رژیم صهیونیستی تا نزدیکی بیروت؛ نیروهای فلسطینی و لبنانی در عملی متقابل شمال فلسطین اشغالی را زیر آتش توپخانه قرار دادند.

۶۶۵ رژیم صهیونیستی قطعنامه اول شورای امنیت سازمان ملل مبنی بر درخواست آتش‌بس در لبنان را نپذیرفت و امریکا قطعنامه دوم این شورا در محکومیت رژیم صهیونیستی به دلیل خودداری از پذیرش درخواست آتش‌بس را وتو کرد؛ سفر فرستاده امریکا به سوریه و تحلیل روزنامه تایمز لندن از ارتباط این سفر با تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان.

۶۶۶ هیئت نظامی ایران که در سوریه به سر می‌برد، امروز، در دیدار با مقامات نظامی این کشور از آخرین وضعیت مواضع نیروهای سوری و ارتش رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان و وضعیت جغرافیایی منطقه کسب اطلاع کرد.

۶۶۷ دیدار رئیس‌جمهور و رئیس مجلس با امام خمینی و مشورت با ایشان درباره جنگ در لبنان.

- ۶۶۸ درخواست واحد بسیج ستاد مرکزی سپاه پاسداران از واحدهای بسیج تمامی مناطق کشوری سپاه برای ثبت نام داوطلبان اعزام به لبنان.
- ۶۶۹ دیدار فرستاده رئیس امارات عربی متحده با رئیس جمهور و گفت و گو درباره پایان دادن به جنگ؛ سفر فرستاده دیگر رئیس امارات عربی متحده به کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس.
- ۶۷۰ سخنان معاون سیاسی وزیر امور خارجه ایران درباره نتایج سفر اخیر خود به سه کشور عربی.
- ۶۷۱ تأکید رئیس دیوان عالی کشور در مراسم گشایش گردهمایی نهضت های آزادی بخش جهان اسلام بر عزم ایران برای احیای حقوق پایمال شده خود و مخالفت درباره مذاکره با حکومت صدام.
- ۶۷۲ ترور ۲ پاسدار به دست عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، کشته یا دستگیر شدن ۲ منافق در درگیری با پاسداران در تهران؛ کشته شدن ۳ منافق و مجروح شدن ۵ پاسدار در اهواز بر اثر انفجار نارنجک.
- ۶۷۳ حکم انتصاب آیت الله یوسف صانعی به عنوان نماینده امام در شورای عالی بازسازی مناطق جنگی.
- ۶۷۴ وزیر امور خارجه ایران امروز، پس از شرکت در یک نشست مطبوعاتی در نیویورک با موضع گیری علیه رژیم صهیونیستی و امریکا و اعلام آمادگی کشورش برای پیکار با متجاوزان به خاک لبنان، در اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل درباره خلع سلاح سخنرانی کرد.
- ۶۷۵ وزیر کار ایران در یک نشست مطبوعاتی در ژنو آمادگی داوطلبان ایرانی برای اعزام به جنوب لبنان و مقابله با رژیم صهیونیستی را اعلام کرد.
- ۶۷۶ کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی پس از ۴ روز گفت و گو در جده بدون آنکه بتواند امکان ملاقات رؤسای جمهوری ایران و عراق در مکه را فراهم کند، امروز به کار خود پایان داد.
- ۶۷۷ یک مقام کوییتی با منتفی اعلام کردن پرداخت غرامت به ایران گفت با پایان جنگ ایران و عراق شاید به این دو کشور کمک مالی شود.
- ۶۷۸ اردن اعلام کرد برای بسیج توان کشورهای اسلامی علیه رژیم صهیونیستی و نیز جلوگیری از تهدید امنیت خود و کشورهای عرب خلیج فارس باید به جنگ ایران و عراق پایان داد.
- ضمیمه گزارش ۶۷۴:** متن بیانیه وزیر امور خارجه ایران در نشست مطبوعاتی در سازمان ملل.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۱۹

- ۶۷۹ رزمندگان ایران با نفوذ به مواضع نظامیان عراقی در منطقه میمک، پس از وارد کردن ضرباتی به آنان به پایگاه خود بازگشتند.
- ۶۸۰ اگرچه امروز، در وضعیت کلی ارتش عراق در جبهه های نبرد تغییری عمده ایجاد نشد، اما نیروهای عراقی علاوه بر اجرای آتش روی مواضع نیروهای ایران، شهر آبادان را هدف حملات توپخانه ای خود قرار دادند.
- ۶۸۱ قائم مقام فرمانده کل سپاه پاسداران پیام روز گذشته برای ثبت نام داوطلبان اعزام به لبنان را منتفی اعلام کرد و با اشاره به گزینش نیروهای اعزامی به جنوب لبنان از واحدهای قدیمی

- سپاه، دستور جذب و اعزام نیرو برای اجرای مرحله آخر عملیات بیت‌المقدس را صادر کرد؛ لغو مرخصی رزمندگان ازطرف معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه در قرارگاه کربلا.
- ۶۸۲ پاکسازی بخشی از محور مهاباد - سردشت؛ حمله ضدانقلابیون به یک پایگاه خودی در منطقه کامیاران.
- ۶۸۳ در دو درگیری امروز، در اهواز، ۳ عضو سازمان مجاهدین خلق (منافقین) کشته شدند و از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی نیز ۲ تن شهید و ۴ تن مجروح شدند.
- ۶۸۴ صدام حسین دعوت احمد سکوتوره رئیس کمیته صلح اسلامی، برای حضور در مکه را پذیرفت؛ معاون وزیر امور خارجه عراق: ازین پس ایران برای ادامه جنگ توجیهی ندارد؛ خبرگزاری عراق اعلام کرد که در نامه سکوتوره به رؤسای جمهوری ایران و عراق از دو کشور خواسته شده تا قبل از آغاز ماه رمضان، به اختلافات خود پایان دهند.
- ۶۸۵ دیدار هیئت نظامی - سیاسی ایران با رئیس ستاد ارتش سوریه و بررسی رویدادهای لبنان.
- ۶۸۶ دیدار نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی با آیت‌الله منتظری و توصیه وی درمورد استقبال از اسلحه‌های رژیم صهیونیستی با منطق شهادت و ایمان و نجات قدس.
- ۶۸۷ رئیس مجلس شورای اسلامی ضمن اعلام اینکه در حد نیاز به لبنان نیرو اعزام خواهیم کرد، از مسلمانان منطقه خواست تا دولت‌هایشان را برای مقابله با رژیم صهیونیستی زیر فشار قرار دهند. وی همچنین صلح با صدام را بدون مجازات وی، برای آینده منطقه خطرناک دانست و سپس دلایل مخالفت ایران با پیشنهاد کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی درمورد مذاکره رؤسای جمهوری ایران و عراق در مکه را تشریح کرد.
- ۶۸۸ تصویب بودجه لازم برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی در جلسه امروز هیئت دولت؛ نخست‌وزیر در یک مصاحبه مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی گفت: شرایط ایران برای پایان دادن به جنگ تغییر نکرده است و این شرایط را یا عراق و هم‌پیمانانش می‌پذیرند یا ما به آنها تحمیل خواهیم کرد.
- ۶۸۹ دیدار وزیر امور خارجه ایران با دبیرکل سازمان ملل و وزیران امور خارجه بنگلادش و ژاپن و تشریح مواضع جمهوری اسلامی درمورد افغانستان، جنگ ایران و عراق و حمله رژیم صهیونیستی به لبنان؛ ملاقات معاون وزیر امور خارجه ایران با نماینده صلیب سرخ جهانی و گفت‌وگو درباره اسیران عراقی.
- ۶۹۰ ادامه جنگ ایران و عراق ازنظر رئیس‌جمهور پاکستان برای ملت‌های مسلمان و ازنظر رئیس‌جمهور فرانسه برای توازن قوا در سراسر جهان خطرناک است.
- ۶۹۱ استمداد روزنامه‌نگاران و نویسندگان عرب از امام خمینی برای جلوگیری از پیشرفت طرح‌های صهیونیستی آمریکا در منطقه؛ ستایش تصمیم ایران برای اعزام نیرو به لبنان ازطرف دانشجویان عرب مقیم نیویورک.
- ۶۹۲ سفر شاه اردن به بغداد و مذاکره با صدام حسین درباره تحولات جنگ ایران و عراق و تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان.
- ۶۹۳ ناکامی ارتش رژیم صهیونیستی در تلاش امروز خود برای نزدیک‌تر شدن به بیروت.
- ۶۹۴ خبرگزاری رویتر: در اقتصاد رو به سقوط ایران نشانه‌هایی از بهبود مشاهده می‌شود که عامل اصلی آن افزایش فروش نفت این کشور است.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۰

۶۹۵ بیانیه شورای فرماندهی انقلاب عراق درباره پذیرش درخواست کمیته صلح اسلامی مبنی بر اجرای آتش‌بس فوری، پایان‌دادن به جنگ با ایران و خروج نیروهای عراقی از ایران در مدت دو هفته؛ اطلاعیه ارتش عراق درخصوص توقف فعالیت‌های نظامی‌اش.

۶۹۶ شایعه برکناری صدام حسین به‌دست افسران ارتش و هم‌حزبان بعثی وی و تکذیب این شایعه در ساعاتی بعد.

۶۹۷ باوجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه ازسوی عراق امروز، ارتش این کشور علاوه‌بر ادامه تلاش برای مستحکم‌کردن مواضع دفاعی خود به حریم هوایی ایران تجاوز کرد و آبادان را هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد.

۶۹۸ به‌نبال انتشار بیانیه امروز عراق، ارتش جمهوری اسلامی ضمن تأکید بر جلوگیری از غافلگیری یگان‌های رزم خودی ارسال گزارش از هر نوع تحرک در جبهه‌ها را خواستار شد؛ سپاه پاسداران هم با بی‌اعتباردانستن آتش‌بس اعلام‌شده ازسوی عراق بر ادامه تلاش برای واردآوردن آخرین ضربات بر رژیم عراق تأکید کرد.

۶۹۹ بازگشت هیئت ایرانی که سه روز پیش برای بررسی امکان کمک‌رسانی ایران به جبهه مقاومت مردم لبنان و فلسطین به سوریه رفته بود و مصاحبه ۳ تن از اعضای این هیئت درباره نتایج سفرشان.

۷۰۰ تشکیل جلسه شورای عالی دفاع در حضور امام خمینی ساعاتی پس از انتشار بیانیه عراق و بعد از بازگشت هیئت سیاسی - نظامی ایران از سوریه.

۷۰۱ سفر فرستاده کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی با پیامی به تهران؛ رئیس این کمیته اظهار امیدواری کرد که ایران موضعی اتخاذ کند که این کمیته را قادر به برقراری صلح سازد.

۷۰۲ خبرگزاری جمهوری اسلامی بیانیه امروز عراق را با تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان مرتبط دانست و اعلام کرد اگر حکام عراق طالب صلح بودند، می‌بایست قبل از این تجاوز شرط‌های ایران را می‌پذیرفتند؛ روزنامه/اطلاعات: ایران به نبرد خود با رژیم صدام ادامه خواهد داد؛ رسانه‌های غربی واکنش این دو رسانه را موضع ایران دانسته و اعلام کردند ایران پیشنهاد عراق را رد کرده است.

۷۰۳ توجه رسانه‌ها و محافل سیاسی و نظامی خارجی به اعلام عراق برای برقراری آتش‌بس یک‌جانبه و عقب‌نشینی نیروهایش از خاک ایران؛ رسانه‌های مذکور این تصمیم را نشانه موقعیت ضعیف‌شده عراق بر اثر شکست‌های اخیرش در خرمشهر، جلوگیری از واردآمدن خسارات و تلفات بیشتر و نیز بهترین فرصت برای خارج کردن نیروهای عراقی از خاک ایران دانستند.

۷۰۴ حملات شدید هوایی و دریایی ارتش رژیم صهیونیستی به جنوب بیروت و کشته‌شدن تعداد زیادی از مسلمانان فلسطین و لبنان.

۷۰۵ قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران: اولین گروه از نیروهای ایران ظرف امروز و فردا، به جنوب لبنان اعزام خواهند شد؛ اعلام آمادگی برخی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی برای اعزام به لبنان.

- ۷۰۶ امروز، در غرب کشور اشرار ضدانقلاب در چندین عملیات کمین و حمله به مقرها و پایگاه‌های نیروهای جمهوری اسلامی عده‌ای را شهید یا زخمی کردند و عده‌ای را به گروگان بردند. در مقابل، نیروهای خودی نیز در دو عملیات جداگانه ۲ روستا را پاک‌سازی و یک پایگاه عناصر ضدانقلاب را متلاشی کردند.
- ۷۰۷ تشریح آخرین وضعیت نیروهای باقیمانده خوانین منطقه فیروزآباد استان فارس و اعلام آمادگی سپاه شیراز برای مقابله با آنها پس از کسب اطلاعات دقیق‌تر.
- ۷۰۸ سخنان ۲ تن از مسئولان ایلام پس از ملاقات با بازماندگان بمباران روز ۱۵ خرداد این شهر، درباره روحیه مقاوم این افراد و درخواست آنها برای استقرار سامانه پدافند قوی در ایلام.
- ۷۰۹ سفر وزیر راه و ترابری به خوزستان برای بررسی فعالیت‌های بازسازی راه‌آهن و اداره بندر و کشتیرانی خرمشهر.
- ۷۱۰ خبرنگار یک روزنامه چاپ آمریکا در بررسی نگرانی و دغدغه کویت درباره احتمال گسترش دامنه جنگ ایران و عراق نتیجه گرفته است که آن کشور در قبال این جنگ سیاستی مبهم و دوپهلو را دنبال می‌کند.
- ۷۱۱ اعلام بی‌کفایتی یک دادگاه عادی در پاریس درباره رسیدگی به اختلافات ایران و سازمان انرژی اتمی فرانسه.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۱

- ۷۱۲ ادامه تبادل آتش میان قوای ایران و عراق باوجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه دیروز عراق؛ ادعای ارتش عراق درباره ناگزیربودن نیروهایش به مقابله در برابر حملات ایرانی‌ها؛ حمله توپخانه‌ای عراق به آبادان؛ عقب‌نشینی نیروهای عراقی از دشت ذهاب و کاهش آتش آنها در مناطق مهران و میمک.
- ۷۱۳ عراق شرط ایران درمورد عبور نیروهایش از خاک آن کشور برای کمک به جبهه مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی را پذیرفت، ولی تحقق آن را به برقراری آتش‌بس میان ایران و عراق مشروط کرد.
- ۷۱۴ جذب و اعزام نیرو به جبهه‌ها در ایران و عراق.
- ۷۱۵ گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی از تخریب نفت‌شهر و سومار به‌دست نظامیان عراقی.
- ۷۱۶ ورود اشرار ضدانقلاب به مهاباد و درگیری آنها با نیروهای خودی و مردم شماری شهید با مجروح برجای گذاشت.
- ۷۱۷ دستگیری یکی از خوانین منطقه فیروزآباد در شیراز؛ ترور سرپرست اداره سیاسی ایدئولوژیک ایستگاه دریایی بندر امام خمینی به‌دست منافقین در تهران.
- ۷۱۸ باوجود دستور آتش‌بس رژیم صهیونیستی به نیروهایش در لبنان، نظامیان صهیونیست همچنان بیروت و حومه آن را آماج حملات خود قرار دادند.
- ۷۱۹ آیت‌الله منتظری و آیت‌الله گلپایگانی از ملت‌های مسلمان خواستند به مقابله با نظامیان صهیونیست برخیزند.

- ۷۲۰ اعلام آمادگی ائمه جمعه باختران، سنندج و رفسنجان برای اعزام به لبنان و نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی؛ اعزام اولین کاروان کمک‌های امدادی ایران به سوریه.
- ۷۲۱ برگزاری مراسم بزرگداشت هفتمین شب شهادت قربانیان بمباران ایلام با حضور اقشار مختلف مردم و تعدادی از مسئولان کشور؛ پیام نخست‌وزیر به همین مناسبت به مردم ایلام.
- ۷۲۲ استقبال شورای همکاری خلیج فارس از پیشنهاد آتش‌بس عراق و ابراز امیدواری درمورد پاسخ مثبت ایران به این پیشنهاد.
- ۷۲۳ رادیو بی‌بی‌سی پیشنهاد آتش‌بس یک‌جانبه عراق را سازش کارانه‌ترین اقدام عراق برای پایان‌دادن به جنگ با ایران دانست.
- ۷۲۴ درحالی‌که هنوز هیچ‌یک از شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ مورد پذیرش عراق و حامیان قرار نگرفته است، دو گروه مخالف جمهوری اسلامی در پاریس خواهان پذیرش پیشنهاد آتش‌بس عراق ازطرف ایران شدند.
- ۷۲۵ بررسی وضعیت اردوگاه‌های اسیران عراقی در استان خراسان توسط یک هیئت ویژه.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۲

- ۷۲۶ ارتش عراق ضمن عقب‌نشینی از برخی مناطق اشغالی جنوب و غرب ایران، هرچند اعلام کرد به مفاد بیانیه دو روز پیش شورای فرماندهی انقلاب کشورش پایبند بوده و فقط به آتش توپخانه طرف مقابل پاسخ داده است، اما مطابق اطلاعیه ارتش ایران علاوه‌بر اجرای آتش در سرتاسر جبهه‌ها، آبادان را هم هدف حملات توپخانه‌ای خود قرار داد.
- ۷۲۷ اعزام دو گروه از نیروهای سپاه و بسیج به جبهه جنگ با ارتش بعث عراق و یک گروه از نیروهای ارتش برای کمک به جبهه مقاومت در برابر ارتش رژیم صهیونیستی به سوریه.
- ۷۲۸ ادامه حملات نظامیان صهیونیست به جنوب بیروت در نهمین روز از آغاز تهاجم رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان، باوجود آتش‌بس میان نیروهای سوریه و رژیم صهیونیستی.
- ۷۲۹ نظرسنجی از مردم تهران درباره پیشنهاد جدید صلح عراق و اعزام نیرو برای نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان.
- ۷۳۰ امام خمینی با تأکید بر شروط ایران برای پایان‌دادن به جنگ و مخالفت با پیشنهاد جدید صلح عراق، صلح‌طلبی صدام حسین را مانند صلح‌طلبی رژیم صهیونیستی دانستند و گفتند ما خواهان صلح هستیم، اما با قیدوشرط. ایشان همچنین با اشاره به اعلام حکومت عراق برای خارج کردن باقیمانده نیروهایش از خاک ایران در مدت دو هفته آینده، خواستار آن شدند که در این مدت یک گروه بین‌المللی به بررسی جرائم حکومت صدام، میزان خسارات واردشده به ایران و تعیین آغازگر جنگ بپردازد.
- ۷۳۱ دیدارهای جداگانه فرماندهان نیروی زمینی ارتش با رئیس‌جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی و آیت‌الله منتظری. رئیس‌جمهور در این دیدار گفت: دو جبهه ایران و لبنان را یکی می‌دانیم و با صدام و بگین که به زور معتقد هستند جز با زبان زور نمی‌توان صحبت کرد؛ رئیس مجلس: تا زمانی که در اطرافمان تجاوزی باشد نمی‌توانیم ساکت بنشینیم؛ آیت‌الله منتظری در دیدار با فرماندهان مذکور ضمن واجب دانستن دفاع از اسلام و مسلمین

- دربرابر خطر صهیونیسم اظهار امیدواری کرد که با شروع حرکت الهی از ایران و عبور از کربلا برای نجات قدس، تمام مسلمین به این قافله عظیم پیوندند.
- ۷۳۲ ترور ۴ تن از اعضای یک خانواده و یک دانشجو به دست عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران.
- ۷۳۳ سفر نخست وزیر لیبی در رأس هیئتی بلندپایه به تهران با هدف تحکیم پیوندهای اسلامی موجود میان انقلاب لیبی و انقلاب اسلامی ایران و اظهار امیدواری وی برای شکل گیری یک جبهه انقلاب اسلامی از ایران تا الجزایر و آزادی تمامی اماکن مقدس و همچنین تأکید بر لزوم ساقط کردن حکومت صدام قبل از حل مشکل فلسطین و لبنان.
- ۷۳۴ بازدید وزیر کشور و وزیر پست و تلگراف و تلفن از اردوگاه مهاجران جنگ و مناطق بمباران شده ایلام؛ سفر وزیر راه و ترابری به خوزستان و توضیح وی درباره چگونگی بازسازی بندر خرمشهر و فرودگاه آبادان.
- ۷۳۵ گزارش نماینده امام خمینی در جمعیت هلال احمر از کمک این جمعیت به جبهه های جنگ با عراق و کمک به مردم جنوب لبنان.
- ۷۳۶ نماینده یونسکو پس از دیدار از شهر شوش گفت: ایران می تواند به دلیل آسیب دیدن آثار تاریخی خود در جنگ، علیه عراق شکایت کند.
- ۷۳۷ در ادامه واکنش رسانه های غربی به پیشنهاد صلح عراق، خبرگزاری های رويتر و یونایتد پرس و سه روزنامه چاپ پاریس این پیشنهاد را فرصت طلبانه و زیرکانه و با هدف جلوگیری از سقوط صدام توصیف کردند.
- ۷۳۸ دو مقام وزارت امور خارجه امریکا گفتند کشورشان خواهان خروج نظامیان رژیم صهیونیستی از خاک لبنان است؛ رادیو بی بی سی: امریکا و شوروی معتقدند ادامه حملات رژیم اشغالگر قدس در لبنان و درگیری آن با سوریه می تواند ابعاد وسیع تری در منطقه غرب آسیا داشته باشد.
- ۷۳۹ اخراج تمامی کارکنان سفارت ایران در سودان و ۴۰ دانشجوی ایرانی یکی از دانشگاه های هند.

گزارش روز شمار ۱۳۶۱/۳/۲۳

- ۷۴۰ عقب نشینی ارتش عراق از محورهای چزابه، فکه و موسیان در جبهه جنوب و از محور دشت ذهاب در جبهه غرب کشور؛ حضور دشمن در ارتفاعات میمک.
- ۷۴۱ درحالی که تبادل آتش در مناطق مرزی جبهه های جنوب و غرب کشور جریان دارد و آبادان چون روزهای گذشته زیر آتش دشمن است، ارتش عراق ادعا کرد به آتش بس اعلام شده در ۱۳۶۱/۳/۲۰، پایبند است و فقط به آتش نیروهای ایران پاسخ داده است.
- ۷۴۲ شهادت و مجروح شدن تعدادی از نیروهای خودی در اشنویه بر اثر انفجار دو مین؛ شهادت یکی از بخشداران ارومیه به دست اشرار ضدانقلاب؛ اعتراض مردم مهاباد به عمل جنایتکارانه اخیر اشرار در این شهر؛ بررسی درخواست امان نامه شماری از عشایر استان باختران که علیه جمهوری اسلامی فعالیت می کردند.
- ۷۴۳ ترور ۳ شهروند مذهبی در تهران به دست عوامل سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ گزارش

سپاه پاسداران و کمیته انقلاب اسلامی درباره چند عملیات علیه این سازمان و سازمان چریک‌های فدایی خلق (اقلیت) روزهای اخیر و کشته یا دستگیر شدن شماری از اعضای این دو سازمان.

۷۴۴ دستگیری خسرو قشقایی از خوانین منطقه فیروزآباد استان فارس که در جریان عملیات روز ۱۳۶۱/۲/۳، پاسداران سپاه و دادستانی انقلاب اسلامی علیه اردوگاه خوانین متواری شده بود.

۷۴۵ شکسته شدن آتش‌بس در لبنان، بمباران بیروت و جنوب آن و پیشروی ارتش رژیم صهیونیستی تا نزدیکی کاخ ریاست‌جمهوری لبنان؛ ملاقات وزیر دفاع رژیم صهیونیستی با فالانژیست‌های لبنان؛ گفت‌وگوی سفیر رژیم صهیونیستی با وزیر امور خارجه آمریکا در واشنگتن درباره تلاش برای تغییر دولت لبنان و خارج کردن فلسطینی‌ها از این کشور. ۷۴۶ اعزام دومین گروه از نیروهای داوطلب ایرانی برای نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی به سوریه. اطلاعیه ارتش و سپاه در این باره؛ دیدار یکی از فرماندهان نیروهای اعزامی ایران با فرمانده نیروهای فلسطین.

۷۴۷ امام خمینی با محکوم کردن سکوت دولت‌های منطقه درباره جنایات حکومت عراق و رژیم صهیونیستی، قیام ملت‌های مسلمان برای نابودی این رژیم را خواستار شدند و سپس پیشنهاد صلح حکومت صدام را تلاشی برای فرار از چنگال انتقام و عدالت الهی خواندند و تأکید کردند مصالحه با این حکومت و چشم‌پوشی از جنایات او ننگی است که در تاریخ ثبت خواهد شد.

۷۴۸ رئیس مجلس شورای اسلامی مشروط کردن عبور نیروهای ایران از خاک عراق به سمت سوریه را فرصت‌طلبی حکومت صدام خواند و پذیرش آتش‌بس در لبنان را محکوم کرد. ۷۴۹ فرمانده کل سپاه پاسداران: تنها راه رهایی از شر رژیم صهیونیستی مبارزه مسلحانه است. باید تحرک و ایثار در ملت‌ها ایجاد کنیم. فرصت دادن به آمریکا و رژیم اشغالگر قدس به نفع مستضعفان جهان نیست.

۷۵۰ اعلام آمادگی جامعه مدرسین و طلاب حوزه علمیه قم، امام‌جمعه یزد و گروهی از مردم استان باختران برای شرکت در نبرد با ارتش رژیم صهیونیستی.

۷۵۱ وزیران امور خارجه، کار و دفاع گزارش سفر خود به کوبا، سوئیس و سوریه را به اطلاع هیئت دولت رساندند.

۷۵۲ با جواب منفی ایران به پیشنهاد جدید عراق، معاون نخست‌وزیر عراق گفت که این کشور به جنگ با ایران به شدت ادامه خواهد داد.

۷۵۳ سفر نخست‌وزیر لیبی و هیئت همراه او به ایران به منظور شرکت در اولین دور مذاکرات اقتصادی ایران و لیبی.

۷۵۴ سفر سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران به سوریه برای بررسی امکان ارسال کمک‌های بیشتر به مردم جنوب لبنان و سفر وی به ترکیه برای مذاکره درخصوص دیدار خانواده‌های اسیران ایرانی با عزیزانشان.

۷۵۵ جلسه ستاد بسیج اقتصادی و بحث درباره تأمین هزینه حمل کالاهای اساسی به مناطق روستایی و عشایری و نیز نارسایی‌های موجود درخصوص کالارسانی در تهران و شهرستان‌ها.

- ۷۵۶ سفر هیئت فنی ایرانی برای بررسی علت سرنگونی هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر و اعلام اصابت موشک به عنوان عامل این حادثه. خوش بین نبودن این هیئت به متهم شدن عراق از سوی الجزایر. گزارش خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره دیدگاه‌های مختلف مردم الجزایر در مورد این ماجرا.
- ۷۵۷ منابع داخلی عراق از ادامه مبارزات مردم شهرهای شمالی این کشور علیه حکومت صدام و انتظار آنان برای سقوط این حکومت اطلاع دادند.
- ۷۵۸ شرکت صدام حسین در مراسم تشییع جنازه پادشاه عربستان سعودی.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۴

- ۷۵۹ گلوله باران آبادان و تجاوز به حریم هوایی بوشهر و جزیره خارک با وجود عقب نشینی ارتش عراق از بسیاری مناطق اشغالی و کاهش آتش توپخانه دشمن در تمامی جبهه‌ها؛ ادعای ارتش عراق درباره گلوله باران بصره از سوی ایران و اعلام اینکه به هرگونه اقدام خصمانه ایران پاسخ متقابل خواهد داد.
- ۷۶۰ ابلاغ اولین دستور عملیاتی لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران به تیپ‌های خود و درخواست از آنان برای پیشروی در خاک عراق و پدافند در ساحل اروندرود؛ دیدار فرمانده نیروی زمینی ارتش با رئیس مجلس و تصمیم‌گیری برای تصرف بخشی از خاک عراق.
- ۷۶۱ ورود یک محموله نظامی متعلق به سپاه پاسداران به کشور.
- ۷۶۲ شهید یا مجروح شدن تعدادی از افراد نظامی و غیرنظامی در غرب کشور بر اثر انفجار یک مین و حمله اشراک ضدانقلاب به یک پاسگاه ژاندارمری؛ تسلیم شدن یکی از عناصر ضدانقلاب و کشته شدن تعدادی دیگر که قصد تسلیم شدن داشتند، به دست سایر ضدانقلابیون؛ متلاشی شدن یکی از مقرهای اشراک به همت پاسداران.
- ۷۶۳ تصمیمات جدید شورای تأمین استان کردستان در جلسه امروز، برای افزایش امنیت مناطق مختلف این استان و ادامه پاکسازی مناطق باقیمانده آن.
- ۷۶۴ محاصره بیروت با کمک فلائیست‌ها پس از گذشت بیش از ۱۰ روز از شروع حمله رژیم صهیونیستی به لبنان؛ دولت لبنان شورای نجات ملی تشکیل داد؛ سفر فرستاده امریکا به دمشق برای مطرح کردن شروط رژیم صهیونیستی در مورد خارج کردن نیروهایش از لبنان؛ هشدار شوروی درباره ادامه جنگ در لبنان.
- ۷۶۵ امام خمینی با تأکید بر پرهیز نیروهای مسلح از وابستگی به احزاب و گروه‌های سیاسی، مسئولان کشور را به خدمت به مردم توصیه کردند.
- ۷۶۶ وزیر امور خارجه ایران نابودی اسرائیل را مهم‌ترین هدف انقلاب اسلامی خواند و شرط عراق برای موافقت با عبور نیروهای ایران از خاک این کشور به سوریه را مردود اعلام کرد. وی همچنین برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد را محتمل ندانست و تأکید کرد حکومتی در عراق برای ما قابل قبول است که به خواست مردم این کشور باشد.
- ۷۶۷ تأکید نمایندگان نهضت‌های آزادی بخش اسلامی در پایان اجلاس خود در تهران بر ایجاد یک جبهه متحد اسلامی برای مبارزه با رژیم صهیونیستی و آزادی فلسطین. درخواست آنها

- از ایران برای تشکیل سپاه قدس. مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران: اگر نهضت‌ها و ملت‌ها بسیج شوند، ریشه رژیم اشغالگر قدس در منطقه کنده خواهد شد.
- ۷۶۸ دیدار رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی در تهران، از آثار برجای‌مانده بمباران ایلام.
- ۷۶۹ در پی پیشنهاد ایران برای دیدار اسیران ایرانی و عراقی با خانواده‌های خود از طریق یک کشور ثالث، امروز، هیئتی از جمعیت هلال‌احمر ایران به ترکیه رفت تا مقدمات این دیدار را فراهم کند.
- ۷۷۰ پاسخ رئیس‌جمهور ایران به نامه اخیر رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی.
- ۷۷۱ آغاز سفر فرستاده صدام با هدف دعوت از سران تعدادی از کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد برای شرکت در اجلاس آتی این جنبش در بغداد؛ تردید یک روزنامه‌هندي درمورد برگزاری این اجلاس در بغداد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۵

- ۷۷۲ باوجود اعلام آتش‌بس یک‌جانبه، ارتش عراق امروز هم آبادان و بسیاری از مناطق مرزی را زیر آتش خود قرار داد.
- ۷۷۳ عزیمت سه تیپ از سپاه پاسداران برای شناسایی مواضع دشمن در راستای آماده‌سازی عملیات ورود به خاک عراق در محور شرق بصره؛ اعزام گروهی از رزمندگان منطقه ۶ (کرمان) به جبهه جنوب.
- ۷۷۴ پاک‌سازی ۲ روستا در شهرستان قروه؛ حمله اشرار ضدانقلاب به یک پاسگاه ژاندارمری در مراغه و شهید یا مجروح شدن عده‌ای از نیروهای این پاسگاه.
- ۷۷۵ حمله عناصر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به ۲ خودرو و یک دفتر کاروان حج در تهران و یک خودرو در شیراز؛ کشف و متلاشی‌شدن یک خانه تیمی این سازمان در تهران.
- ۷۷۶ ارتش رژیم صهیونیستی که از روز گذشته، بیروت را محاصره کرده است، امروز، با همراهی فالانژیست‌های لبنان بخش شرقی این شهر را اشغال کرد؛ سفر فرستاده امریکا به بیروت برای گفت‌وگو با دولت لبنان.
- ۷۷۷ اعزام سومین گروه از داوطلبان ایرانی به سوریه برای پیوستن به جبهه مقاومت در برابر ارتش رژیم صهیونیستی.
- ۷۷۸ اعلام آمادگی شماری از نمایندگان مجلس و کارکنان ژاندارمری برای اعزام به جبهه مبارزه با ارتش رژیم صهیونیستی؛ اطلاعیه دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در این خصوص برای ثبت‌نام از روحانیون سراسر کشور.
- ۷۷۹ سخنگوی دولت ایران: تا سقوط صدام به جنگ ادامه می‌دهیم و به هر قیمتی که شده خود را به جنوب لبنان خواهیم رساند.
- ۷۸۰ یکی از نمایندگان مردم تهران در مجلس شورای اسلامی از شورای عالی دفاع خواست بیش از این گلوله‌باران آبادان را تحمل نکند و به رزمندگان اجازه دهد به آن‌سوی مرز بروند و توپخانه عراق را خاموش کنند؛ روحانیون کاروان‌های حج پیشنهاد آتش‌بس عراق را مردود دانستند و ادامه جنگ تا تحقق تمامی شرط‌های ایران را خواستار شدند.

- ۷۸۱ دیدار هیئت لیبیایی در چهارمین روز حضور خود در ایران با نخست‌وزیر و رئیس مجلس؛ تأکید این هیئت بر انعقاد یک پیمان دفاعی و دیدار با امام خمینی.
- ۷۸۲ گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از تظاهرات دانشجویان یکی از دانشگاه‌های بغداد علیه صدام.
- ۷۸۳ یک مقام کویتی از احتمال مداخله نظامیان عربستان سعودی در صورت بروز تشنج در عراق خبر داد. وزیر دفاع عربستان سعودی: در چنین صورتی کشورهای عرب منطقه موضعی واحد اتخاذ خواهند کرد.
- ۷۸۴ کویت یکی از گذرگاه‌های انتقال تجهیزات نظامی به عراق و فرانسه تأمین‌کننده قطعات توپ‌های سنگین این کشور است.
- ۷۸۵ سفر فرستاده صدام حسین به چند کشور آفریقایی با پیام‌های دعوت از سران این کشورها برای شرکت در اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد؛ ورود فرستاده رئیس امارات عربی متحده به بغداد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۶

- ۷۸۶ عراق با اعلام اینکه به آتش‌بس یک‌جانبه در جبهه‌ها ادامه می‌دهد، ادعا کرد امروز بصره هدف آتش توپخانه ایران قرار گرفته است. ایران نیز از تبادل آتش توپخانه در سراسر جبهه‌ها خبر داد و عراق را به ادامه حملات توپخانه‌ای به آبادان متهم کرد.
- ۷۸۷ فرمانده کل سپاه پاسداران با تأکید بر تسریع در آمادگی یگان‌های رزم، به اعتراض‌های اخیر برخی از مسئولان تیپ المهدی (عج) درخصوص واگذاری این تیپ به سپاه منطقه ۹ واکنش نشان داد و آنها را از پرداختن به این‌گونه مسائل برحذر داشت. وی همچنین به نقل از امام خمینی گفت اگر در چند روز آینده وضعیت آن‌طور که ما می‌خواهیم نشود، بی‌درنگ باید عملیات خود را به‌طرف بصره آغاز کنیم.
- ۷۸۸ در جلسه بعدازظهر امروز، برخی از فرماندهان سپاه پاسداران، به‌همراه فرمانده نیروی زمینی ارتش به طرح‌ریزی عملیات پیشروی به سمت ساحل شرقی شط‌العرب در محور بصره که پیش از این در طرح عملیات بیت‌المقدس پیش‌بینی شده بود، پرداختند.
- ۷۸۹ سپاه پاسداران سعی دارد برای اجرای عملیات در منطقه شرق بصره، نیروی انسانی مورد نیاز یگان‌های رزم خود را با اعزام نیرو از مناطق مختلف کشور به جبهه جنوب تأمین کند.
- ۷۹۰ دومین گروه از نیروهای زمینی ارتش جمهوری اسلامی برای مقابله با ارتش رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان به سوریه اعزام شدند. سپاه پاسداران نیز که تاکنون دو گروه از نیروهای خود را اعزام کرده است، سعی دارد تعدادی پاسدار مسلط به زبان عربی را به جمع آنان اضافه کند.
- ۷۹۱ با گذشت دو روز از محاصره بیروت توسط ارتش رژیم صهیونیستی، نیروهای فلسطین همچنان در حال نبرد با نظامیان این رژیم هستند و ارتش سوریه نیز در حال عقب‌نشینی از مواضع خود در لبنان است.
- ۷۹۲ سفیر ایران در سوریه و یکی از مسئولان سپاه پاسداران در دیدار با رهبر انقلاب اسلامی و رئیس مجلس، گزارشی از اوضاع لبنان ارائه دادند. در جلسه سران سه قوه نیز تصمیم گرفته شد هیئتی دیگر از ایران به سوریه برود.

۷۹۳ رئیس‌جمهور امروز در دیدار با جمعی از روحانیون کاروان‌های حج، ضمن محکوم‌کردن هر نوع سازش با رژیم اشغالگر قدس گفت در چنین صورتی کشورهای اسلامی ضربه بیشتری خواهند خورد.

۷۹۴ هیئت دولت در جلسه امروز خود علاوه بر اختصاص مبالغی برای مصارف جاری مهاجران و بازسازی مناطق جنگی، چند مصوبه نیز درخصوص همکاری‌های ایران و لیبی داشت.

۷۹۵ نخست‌وزیر لیبی در پنجمین روز حضور خود در ایران پس از برگزاری چهارمین دور مذاکرات رسمی خود با میرحسین موسوی، به قم رفت و با آیت‌الله منتظری دیدار کرد. آیت‌الله منتظری با تأکید بر بسیج تمام امکانات کشورهای اسلامی علیه رژیم اشغالگر قدس از لیبی خواست در کمک به مسلمانان لبنان در فلسطین شتاب کند.

۷۹۶ در جلسه‌ای که امروز در وزارت کشور برای بررسی وضعیت نیروهای حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها) حاضر در ایران تشکیل گردید، بر اجرای مصوبات شورای امنیت کشور درباره آنها تأکید شد.

۷۹۷ دادستان کل کشور در مصاحبه‌ای به سؤال‌های خبرنگاران درخصوص تقویت دادگستری، پرونده عوامل کودتای قطب‌زاده، مبارزه با گرانفروشی و احتکار، لایحه قصاص، آتش‌بس در لبنان و زندانیان مشمول عفو امام خمینی پاسخ گفت.

۷۹۸ سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران که از دو روز پیش برای فراهم کردن مقدمات اجرای طرح دیدار اسیران ایرانی و عراقی با خانواده‌های خود در ترکیه به سر می‌برد، از احتمال اجرای زودهنگام این طرح در صورت موافقت عراق خبر داد و دولت ترکیه نیز در این خصوص اعلام آمادگی کرد.

۷۹۹ نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان اسلام که دو روز پیش به گردهمایی خود در تهران پایان دادند، امروز برای دیدن آثار تجاوز ارتش بعث عراق به خوزستان سفر کردند.

۸۰۰ رژیم صدام صدها تن از مردم عراق را از این کشور اخراج کرد.

۸۰۱ ایران در مذاکراتی که امروز در ژنو برای حل و فصل مسائل موجود در افغانستان آغاز شده است، شرکت نکرد.

۸۰۲ وزیر امور خارجه پیشین امریکا بحران لبنان، مذاکرات خودمختاری فلسطینیان و عوامل تهدیدکننده منافع غرب در منطقه خلیج فارس را سه موضوع تعیین‌کننده سیاست این کشور در غرب آسیا خواند و گفت با خروج نیروهای فلسطینی و سوری از لبنان، وصول به آرمان اعراب در نوار غزه و کرانه غربی رود اردن و نیز برقراری موازنه قدرت میان ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، منافع امریکا، رژیم اشغالگر قدس و اعراب تأمین خواهد شد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۷

۸۰۳ واکنش شدید نیروهای عراقی به حمله نیروهای خودی در منطقه میمک.

۸۰۴ عراق امروز هم با اعلام اینکه همچنان به آتش‌بس یک‌جانبه پایبند است، مدعی شد بصره زیر آتش توپخانه ایران قرار گرفت. ایران نیز از تبادل آتش در همه جبهه‌ها خبر داد و عراق را به حمله توپخانه‌ای به آبادان متهم کرد.

- ۸۰۵ به منظور فراهم آوردن مقدمات عملیات در منطقه شرق بصره، امروز دو گروه از نیروهای بسیجی و سپاهی مناطق ۳ و ۹ سپاه پاسداران به جبهه جنوب اعزام شدند.
- ۸۰۶ عناصر گروه‌های ضدانقلاب کومه‌له و دمکرات در حملات خود در مناطق سقز و سنندج ناکام ماندند؛ یکی از سران کومه‌له در بانه تسلیم شد.
- ۸۰۷ همکاری حکومت عراق با ضدانقلابیون مناطق غرب ایران در زمینه آموزش و اعزام نیرو.
- ۸۰۸ ارتش رژیم صهیونیستی که فلسطینی‌ها و سایر گروه‌های مبارز را در غرب بیروت محاصره کرده است، مواضع آنها را در دیگر نقاط جنوب لبنان هدف حملات توپخانه‌ای قرار داد؛ فرستاده امریکا نیز پس از مذاکره با مقامات اسرائیلی و لبنانی آتش‌بس موقت را میان طرفین خواستار شد. قرار است این آتش‌بس از ظهر فردا اجرا شود.
- ۸۰۹ پس از گذشت یک هفته از سفر اولین هیئت سیاسی - نظامی ایران به سوریه، امروز دومین هیئت ایرانی وارد دمشق شد و با وزیر دفاع سوریه و یک مقام جنبش امل لبنان دیدار و گفت‌وگو کرد.
- ۸۱۰ رئیس‌جمهور در پایان دوره آموزشی گروهی از نیروهای سپاه پاسداران، در سخنانی ضمن تأکید بر دفاع از اسلام در هر نقطه از جهان گفت امروز بر همه مسلمانان واجب و لازم است در مقابل اسرائیل غاصب بایستند و این ریشه فساد و غده سرطانی را از منطقه بیرون کنند.
- ۸۱۱ نخست‌وزیر لیبی در دیدار با رئیس‌جمهور بر حمایت کشورش از انقلاب اسلامی ایران تأکید کرد. آیت‌الله خامنه‌ای نیز لیبی را متحد ایران خواند.
- ۸۱۲ مدیران سازمان اوقاف برای بررسی و هماهنگی بازسازی مساجد و اماکن متبرکه مناطق جنگی گرد هم آمدند. نخست‌وزیر با حضور در این گردهمایی با اشاره به وسعت ویرانی مناطق جنگ‌زده بر نقش مؤثر مردم در بازسازی این مناطق تأکید کرد و افزایش تبلیغ برای مشارکت مردم در این خصوص را خواستار شد.
- ۸۱۳ برگزاری مجلس بزرگداشت یاد شهیدان عملیات بیت‌المقدس از سوی بنیاد شهید و سپاه پاسداران و با شرکت اقشار مختلف مردم، خانواده‌های شهیدان، جانبازان و نیروهای مسلح در مدرسه عالی شهید مطهری تهران.
- ۸۱۴ وزیر امور خارجه به سؤال یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی درباره پناهندگی سیاسی چند دیپلمات ایرانی به کشورهای خارجی پاسخ داد.
- ۸۱۵ رؤسای جمهوری عراق و رومانی در پایان مذاکرات خود در بغداد با صدور بیانیه مشترکی بر توسعه روابط دوجانبه در تمامی زمینه‌ها و حل و فصل فوری خصومت‌های نظامی از راه مذاکره تأکید کردند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۸

- ۸۱۶ ارتش عراق که همچنان به تقویت و تحکیم مواضع دفاعی خود در مبادی وصولی به منطقه شرق بصره مشغول است، امروز نیز آبادان را زیر آتش توپخانه قرار داد.
- ۸۱۷ حملات امروز اشراق مسلح ضدانقلاب به یک خودروی مسافربری در اشنویه و دو پایگاه نیروهای خودی در سقز دفع شد و در بانه نیز ۳ تن از عناصر ضدانقلاب تسلیم شدند.

۸۱۸ سپاه پاسداران گروهی از نیروهای خود را به جبهه جنوب و گروهی دیگر (سومین گروه) را به سوریه اعزام کرد.

۸۱۹ در پی درخواست روز گذشته فرستاده آمریکا، آتش‌بس موقت در لبنان اجرا شد؛ یکی از رهبران فلسطینی با اعلام اینکه فرستاده آمریکا همچنین خواسته است فلسطینیان سلاحشان را تحویل دهند و رهبران خود را به خارج از بیروت بفرستند، این خواسته را رد کرد؛ وزیر دفاع رژیم صهیونیستی نیز گفت اکنون موقعیت برای توافق سیاسی در لبنان فراهم شده است؛ رادیو بی‌بی‌سی گفت رژیم صهیونیستی قصد دارد از ادامه حیات سازمان آزادی‌بخش فلسطین جلوگیری کند.

۸۲۰ تشکیل سپاه پاسداران لبنان.

۸۲۱ اعضای هیئت ایرانی که از روز گذشته در سوریه به سر می‌برند، امروز با مقامات بلندپایه این کشور دیدار و گفت‌وگو کردند؛ سفیر ایران در دمشق نیز به بیروت رفت و با رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین ملاقات کرد.

۸۲۲ خطیب نماز جمعه تهران حمله رژیم صهیونیستی به لبنان را واکنشی به آزادسازی خرمشهر و جلوگیری از پیروزی نهایی ایران در جنگ با عراق دانست. فرمانده کل سپاه گفت صدام به دنبال فرصتی برای تجدید سازمان است.

۸۲۳ آیت‌الله منتظری از نخست‌وزیر خواست تا امکان اعزام هیئت‌هایی از ایران به کشورهای اسلامی را برای هماهنگ‌کردن مبارزه با صهیونیست‌ها فراهم کند. وی از جهاد سازندگی نیز درخواست کرد به ترمیم خرابی‌ها در لبنان و فلسطین بپردازد.

۸۲۴ رئیس دیوان‌عالی کشور در اجتماع روحانیون تبریز شکست حکومت جمهوری اسلامی را شکست اسلام دانست و بر تقویت و حمایت از دولت تأکید کرد.

۸۲۵ در پایان سفر یک‌هفته‌ای هیئت لیبیایی به ایران، مقامات دو کشور علاوه بر امضای چهار تفاهم‌نامه، در یک بیانیه مشترک مواضع خود را در قبال موضوعاتی چون جنگ ایران و عراق، تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، جبهه پایداری عرب و اجلاس آتی جنبش عدم‌تعهد در بغداد اعلام کردند.

۸۲۶ وزیران امور خارجه فرانسه و عمان از ورود احتمالی قوای نظامی ایران به خاک عراق ابراز نگرانی کردند؛ واشنگتن تایمز نوشت در صورت حمله ایران به هریک از کشورهای عربی، اعراب سنی متحد خواهند شد.

۸۲۷ یک روزنامه هندی با اعلام اینکه بغداد محل امنی برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم‌تعهد نیست، از تغییر احتمالی محل برگزاری این اجلاس خبر داد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۲۹

۸۲۸ ارتش عراق ضمن ادامه تقویت مواضع دفاعی خود در جبهه جنوب، بخشی از مناطق اشغالی جبهه میانی را تخلیه کرد.

۸۲۹ عراق با اعلام پایبندی خود به آتش‌بس یک‌جانبه این کشور ادعا کرد بصره زیر توپخانه ایران قرار گرفته است؛ ارتش ایران از تبادل آتش در تمامی جبهه‌ها خبر داد و

- ۸۳۰ اضافه کرد در حملات توپخانه‌ای امروز عراق به آبادان تعدادی شهید یا مجروح شده‌اند. درگیری اشرار مسلح ضدانقلاب در مناطقی از بوکان، نوسود و سنندج با نیروهای جمهوری اسلامی؛ فرماندهی سپاه منطقه ۷ (استان‌های باختران و کردستان) با ارسال دو پیام به ستاد مرکزی سپاه بر اعزام هرچه سریع‌تر نیروهای کمکی به کردستان تأکید کرد.
- ۸۳۱ در جریان کشف و متلاشی‌شدن چندین خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، عده‌ای از اعضای آن کشته، مجروح یا دستگیر شدند. این سازمان اعلام کرد در هفته‌های گذشته ۲۲ تن از مسئولان جمهوری اسلامی را ترور کرده است.
- ۸۳۲ امام خمینی جنگ با عراق را مهم‌ترین مسئله کشور می‌داند.
- ۸۳۳ در گردهمایی فرماندهان سپاه پاسداران، نقش و اهداف انقلاب اسلامی و سپاه پاسداران تشریح و تأکید شد خط فکری سپاه را ولی‌فقیه تعیین می‌کند.
- ۸۳۴ رئیس‌جمهور سپاه پاسداران را امید انقلاب خوانده و بر نظارت مستمر ولایت‌فقیه بر این نهاد انقلابی تأکید کرد.
- ۸۳۵ ارتش عراق معتقد است سپاه پاسداران و بسیج امکان رشد و تکامل فرماندهی نظامی ایران در جنگ را فراهم کرده‌اند.
- ۸۳۶ اذعان معاون نخست‌وزیر عراق به حضور اتباع خارجی در این کشور؛ یک مقام حزب بعث عراق از عزم عراقی‌ها به ادامه جنگ گفت.
- ۸۳۷ نخست‌وزیر به‌منظور اجرای درخواست روز گذشته آیت‌الله منتظری، از وزیر ارشاد اسلامی خواست تسهیلات لازم را برای اعزام هیئت‌هایی به کشورهای اسلامی با هدف هماهنگ‌کردن مبارزه با صهیونیسم فراهم کند.
- ۸۳۸ آیت‌الله منتظری با تأکید بر اینکه برای آزادسازی قدس باید از عراق گذشت، گفت ملت انقلابی ایران می‌آیند و توپ و تانک و مسلسل رژیم اسرائیل را نابود می‌کنند.
- ۸۳۹ دولت ترکیه از ادامه عبور هواپیماهای حامل نیروهای نظامی ایران از آسمان کشورش به مقصد سوریه جلوگیری کرد.
- ۸۴۰ ملاقات سه تن از رهبران سازمان آزادی‌بخش فلسطین با وزیر امور خارجه ایران در دمشق؛ وزیر دفاع و سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران به‌ترتیب به دیدن نیروهای اعزامی ایرانی در دمشق و مناطق جنگ‌زده لبنان رفتند.
- ۸۴۱ رادیو بی‌بی‌سی و رادیو آمریکا از آتش‌بس نسبی امروز در لبنان خبر دادند و با اشاره به ادامه مذاکرات فرستاده آمریکا با شخصیت‌های لبنانی، به بررسی دیدگاه‌ها و خواسته‌های گروه‌های مسلمان و مسیحی این کشور پرداختند. رادیو اسرائیل گفت رئیس‌جمهور لبنان در نظر دارد با تشکیل دولت وحدت ملی، ارتش کشورش را با نیروهای فلسطین و سایر گروه‌ها در بخش غربی بیروت جایگزین کند.
- ۸۴۲ سازمان اوقاف با تقبل بخشی از هزینه بازسازی اماکن مذهبی ویران‌شده استان خوزستان برائر تجاوز ارتش بعثی عراق، قرار است کمک‌های نقدی مردم در این خصوص را جذب کند.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳۰

۸۴۳ ادامه تبادل آتش در جبهه‌های جنوب و غرب کشور به‌طور محدود؛ حملات خمپاره‌ای عراق به آبادان؛ نیروهای ایران به روی مواضع دشمن در ارتفاعات میمک آتش گشودند؛ ارتش عراق با اعلام اینکه همچنان به آتش‌بس یک‌جانبه پایبند است، مدعی شد که ناچار شده به آتش ایران پاسخ دهد.

۸۴۴ اشرار مسلح ضدانقلاب در مناطقی از غرب کشور به اقدامات ایدئاتی دست زدند؛ اجرای دو عملیات نفوذی نیروهای خودی علیه اشرار مسلح غیرقانونی؛ فرماندهی کل سپاه یک دستور مراقبتی صادر کرد و سپاه منطقه ۷ (استان‌های باختران و کردستان) نیز خواستار آن شد که با اعزام نیروهای جدید عملیات پاک‌سازی منطقه ادامه یابد.

۸۴۵ مقامات بلندپایه کشور در دو نوبت با امام خمینی دیدار کردند. در دیدار نخست، رئیس‌جمهور در سخنانی بر اراده قاطع ایران برای مجازات صدام و حزب بعث عراق تأکید کرد. در دیدار دوم نیز درباره عملیات ورود به خاک عراق تبادل‌نظر شد.

۸۴۶ صدام حسین در یک نطق رادیو تلویزیونی اعلام کرد برای خارج کردن بهانه‌های ادامه جنگ از دست ایران، از امروز و در مدت ۱۰ روز نیروهای عراقی از خاک ایران خارج خواهند شد. وی همچنین با محتمل‌دانستن ورود نیروهای ایرانی به داخل عراق، بر آمادگی کشورش برای مقابله تأکید کرد.

۸۴۷ وزیر امور خارجه که سه روز پیش به‌همراه وزیر دفاع به سوریه رفته بود، پیش از ترک دمشق و بازگشت به تهران گفت جواب صهیونیست‌ها را همان‌گونه که می‌فهمند، یعنی با به‌کاربردن اسلحه می‌دهیم.

۸۴۸ دولت ترکیه که روز گذشته مانع پرواز هواپیمای ایرانی حامل نیرو از آسمان این کشور به مقصد سوریه شده بود، امروز پس از ملاقات وزیر امور خارجه ایران با چند مقام ترک، موافقت خود را با ازسرگیری این پروازها و نیز عبور زمینی نیروهای نظامی ایران از طریق خاک ترکیه اعلام کرد.

۸۴۹ در جلسه هیئت دولت گزارش سفر وزیر امور خارجه به سوریه ارائه شد و آئین‌نامه اجرایی احزاب و گروه‌ها به تصویب رسید. همچنین در این جلسه مقرر شد در پی ایرادهای شورای نگهبان به لایحه دولتی‌کردن بازرگانی خارجی، این لایحه مجدداً بررسی شود.

۸۵۰ جمعیت هلال‌احمر ایران اعلام کرد برای اعزام نیروهای داوطلب به مناطق جنگی ایران و لبنان ثبت‌نام می‌کند.

۸۵۱ اعضای کمیسیون امور دفاعی مجلس شورای اسلامی پس از دیدار از مناطق عملیاتی فتح‌المبین و بیت‌المقدس، از ارتش و سپاه درخواست کردند تا ضمن جلوگیری از حضور مردم در منطقه جنگی، به‌سرعت به جمع‌آوری مهمات و پاک‌سازی این مناطق از وجود مین بپردازند.

۸۵۲ بازدید نمایندگان نهضت‌های آزادی‌بخش جهان از اردوگاه اسیران عراقی در تهران.

۸۵۳ در سالروز اعلام مبارزه مسلحانه سازمان مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام جمهوری

- اسلامی ایران، تواین ندامتگاه تبریز اقدامات این سازمان را محکوم کردند. هواداران این سازمان در پاریس و لندن دست به تظاهرات زدند.
- ۸۵۴ چند روز پس از انتشار شایعه دستگیری خسرو قشقایی در شیراز، سرانجام روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۹ (شیراز) از صحت این شایعه خبر داد.
- ۸۵۵ سرپرست بنیاد شهید انقلاب اسلامی برای بررسی نحوه کمک‌رسانی به مسلمانان لبنان و فلسطین به سوریه رفت؛ وزارت ارشاد اسلامی اعلام کرد قرار است با تشکیل ستادی برای امور فرهنگی و تبلیغی، عده‌ای را به لبنان اعزام کند.
- ۸۵۶ درحالی‌که رهبران فلسطینی بر پایداری و مقاومت در بیروت تأکید می‌کنند، امریکا و رژیم اشغالگر قدس درخصوص اخراج فلسطینیان از این شهر توافق‌نظر دارند.
- ۸۵۷ رادیو کلن در گزارشی از اوضاع اقتصادی ایران، از همکاری مردم این کشور در مقابله با مشکلات اقتصادی ناشی از جنگ اظهار تعجب کرد.
- ۸۵۸ دادگاه امنیتی کویت سه تن از مأموران یک شبکه خرابکاری دولت عراق در کویت را محاکمه کرد.

گزارش روزشمار ۱۳۶۱/۳/۳۱

- ۸۵۹ ارتش عراق هم‌زمان با عقب‌نشینی از برخی محورهای جبهه غرب کشور، درحال تقویت مواضع دفاعی خود در جبهه جنوب است.
- ۸۶۰ سپاه پاسداران و نیروی زمینی ارتش دستورات مراقبتی درخصوص عقب‌نشینی ارتش عراق را به واحدهای نظامی خودی ابلاغ کردند.
- ۸۶۱ در جلسه صبح امروز قرارگاه کربلا، طرح کلی عملیات ورود به خاک عراق در منطقه شرق بصره ابلاغ و از فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی خواسته شد تا برای شناسایی منطقه و تهیه طرح مانور قرارگاه‌های خود اقدام کنند؛ فرمانده نیروی زمینی ارتش ضمن ارائه گزارشی از اعزام هیئت ایرانی به سوریه و عقب‌نشینی ارتش عراق از برخی مناطق اشغالی غرب کشور، از واکنش امام خمینی به سخنان روز گذشته صدام خبر داد و گفت اگر در ۱۰ روز آینده همه شرط‌های ایران محقق نشود، آماده می‌شویم تا بنا به دستور، جنگ را ادامه دهیم.
- ۸۶۲ فرماندهان ارشد سپاه پاسداران در جلسه‌ای به بررسی طرح عملیات در منطقه شرق بصره پرداختند. در این جلسه، معاون عملیاتی فرمانده کل سپاه با بیان اینکه هیئت صلح سازمان کنفرانس اسلامی اطلاع داده که کشورهای عربی غرامت خسارات وارده بر ایران را می‌پردازند، گفت آنچه برای شورای عالی دفاع و امام خمینی مهم است، مسئله رژیم بعث عراق و صدام است و گرفتن خسارت مهم نیست.
- ۸۶۳ امام خمینی در جمع ائمه جماعات و وعاظ تهران و قم گفتند حمله رژیم صهیونیستی به لبنان دام امریکا برای ایران است و باید از راه شکست عراق به نجات لبنان برویم. ایشان در رد واکنش به سخنان روز گذشته صدام نیز گفتند جنگ با عراق تا هنگام تحقق خواسته‌های ایران ادامه خواهد یافت.
- ۸۶۴ درپی تأکید امام خمینی بر تداوم حضور رزمندگان ایران در جبهه‌های نبرد با ارتش

بعث عراق، فرماندهی کل سپاه پاسداران از فرماندهان مناطق سپاه در سراسر کشور خواست تمامی تلاش خود را در این خصوص به کار برند.

۸۶۵ ترور یکی از روحانیون کامیاران به دست عناصر ضدانقلاب؛ چند عضو گروه‌های مسلح ضدانقلاب در سنج نیز خود را به نیروهای دولتی تسلیم کردند.

۸۶۶ درگیری نیروهای خودی با عناصر متواری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در یکی از مناطق جنگلی شهرستان ساری؛ در شهرستان ماکو نیز شبکه‌های این سازمان متلاشی شد.

۸۶۷ یکی از فرماندهان سپاه پاسداران که از سفر سوریه بازگشته است گفت نیروهای اعزامی ایران به این کشور در بلا تکلیفی به سر می‌برند.

۸۶۸ در جلسه شورای اقتصاد، بر اختیارات وسیع دولت برای تهیه لوایحی که در آنها بهره‌برداری بیشتر از خلاقیت‌های مردم مدنظر قرار گیرد، تأکید شد.

۸۶۹ شمار دیگری از مردم عراق با عبور از نوار مرزی به ایران پناهنده شدند.

۸۷۰ رادیو بی‌بی‌سی تصمیم صدام حسین برای عقب‌کشاندن نیروهایش از خاک ایران را ناشی از پیروزی‌های ایران در جنگ دانست و به نقل از خبرنگار تایمز لندن گفت اگر صدام راه‌حلی برای آتش‌بس ایجاد کند و اجلاس سران جنبش عدم‌تعهد در زمان مقرر در بغداد برگزار شود، لطمه‌های واردآمده به وی جبران خواهد شد.

۸۷۱ یک نشریه وابسته به عربستان سعودی از موضع منفی مصر برای شرکت در جنگ ایران و عراق، درخواست فرانسه از کشورهای بزرگ صنعتی برای اتخاذ موضعی یکسان در برابر این جنگ، نیز وعده شوروی به عراق برای بازداشتن ایران از گسیل نیروهایش به خاک آن کشور خبر داد.

۸۷۲ آلمان غربی که روابط اقتصادی‌اش را با ایران گسترش داده است، سعی دارد بر گسترش چنین روابطی با عراق بیفزاید.

نمایه
(فهرست راهنمای موضوعی)

اشخاص ۱۱۹۶
مکان‌ها
سایر اسامی و اصطلاحات

اشخاص

آخوندزاده (سرهنک، معاون لشکر ۹۲ زرهی): ۲۲۵، ۳۲۱، ۴۵۸، ۴۶۰	احمد سکوتوره (رئیس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی، رئیس جمهور گینه بیسائو): ۲۸، ۳۶، ۷۰، ۱۱۵، ۱۸۳، ۴۳۴، ۴۸۳، ۵۱۰، ۵۱۹، ۵۸۷، ۷۲۶، ۷۴۷، ۷۷۱، ۷۹۱، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۳۰، ۸۵۴، ۸۷۲، ۹۰۰، ۹۳۹
آذری قمی (آیت‌الله، دبیر و سخنگوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم): ۱۰۳۷	آرون، موشه (موشه آرن/ سفیر رژیم صهیونیستی در واشنگتن): ۸۸۶، ۹۱۵
آریانا، بهرام (ارتشبد، فرمانده پیشین نیروهای مسلح ایران): ۶۲۹	آسین، محمدتقی (عضو فعال منافقین و مسئول تدارکات مناطق تهران): ۲۵۵
آقابابا، امیرھوشنگ (عضو فعال و مسئول کل خانه تیمی مرکزیت بخش اجتماعی): ۲۵۵	آقازاده، غلامرضا (وزیر مشاور در امور اجرایی و سرپرست ستاد بسیج اقتصادی): ۹۲۳، ۹۲۵، ۹۷۴، ۹۷۶
آقازمانی، عباس (سفیر ایران در پاکستان): ۷۳۳، ۷۳۴	ابراهیم الصبحی (معاون دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس): ۵۴۴، ۵۴۵
ابراهیم نفاخ (سردبیر الاهرام): ۵۲۷	ابراهیم یونس (سفیر سوریه در تهران): ۴۰۸، ۴۰۹، ۳۳۲
ابراهیمی، غلامحسین: ۷۱۱	ابریشم چی: ۲۵۶
ابوشهاب (جانشین لشکر ۱۴ امام حسین (ع)): ۷۵۶	ابوشهاب (یکی از بناهندگان عراقی به ایران): ۸۳۲
ابوولید (فرمانده اتاق عملیات مشترک نیروهای لبنانی و فلسطینی): ۹۱۷، ۱۰۱۸	احسان‌بخش (حجت‌الاسلام، نماینده امام در گیلان و امام‌جمعه رشت): ۲۱۶
احمد السامرای (معاون وزیر امور خارجه عراق): ۸۵۴	احمد حسین (از مدیران وزارت امور خارجه عراق): ۷۳۶
	استراده، برنارد (خبرنگار خبرگزاری فرانسه): ۶۸۴
	استکی، معجبتی (شهید، نماینده مردم شهر کرد در مجلس شورای اسلامی): ۳۵
	اسحاقی، علی (مسئول پست شنود در قرارگاه مرکزی کربلا): ۲۱۰
	اسد (یکی از سران حزب منحله دمکرات): ۹۵
	اسدی، فرشته (عضو فعال و همسر محمد ضابطی از کادر مرکزی سازمان مجاهدین خلق (منافقین)): ۲۳۰، ۲۵۵
	اسدی، محمدجعفری (فرمانده سپاه منطقه ۹): ۹۵۴
	اسدی‌نیا، عادل (عبدالرضا، نماینده مردم اهواز در مجلس شورای اسلامی): ۷۷۶
	اسلوبی (سرهنک، فرمانده ارتشی قرارگاه فجر): ۵۲۱، ۵۳۴

- خسروشاهی، سیدهاشی: ۵۰، ۲۴۸
- خلخال، صادق (حجت‌الاسلام، نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی): ۵۱، ۲۵۷، ۹۷۸، ۹۷۹
- خلیل‌الوزیر (عضو مرکزی جنبش فتح): ۸۰۰
- خمینی، سیداحمد (حجت‌الاسلام، فرزند امام خمینی): ۶۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۳۱۴، ۳۲۲، ۴۷۹، ۵۷۸، ۶۳۴، ۷۵۸، ۷۸۶، ۸۲۱، ۸۶۱، ۸۶۹، ۸۸۸، ۹۴۳، ۹۹۵
- خویی (آیت‌الله، مرجع تقلید شیعیان): ۶۶
- خیابانی، موسی (قائم‌مقام رهبر سازمان مجاهدین خلق): ۲۵۶
- دادستان انقلاب اسلامی: ۹۴۸
- دانشجو (حجت‌الاسلام شهید، حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب اسلامی کازرون): ۳۵
- دبیر کمیسیون امور خارجی مجلس شورای: ۷۷۰
- درویش (فرمانده تیپ ۱۷ علی‌بن ابی‌طالب (ع)): ۲۱۹، ۲۳۶، ۲۳۷
- درویشی، عبدالله (راوی قرارگاه مرکزی کربلا): ۲۲۳، ۲۶۷، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۲۰، ۳۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۵۳۴، ۶۰۳، ۹۵۸
- دستغیب، سیدهاشم (حجت‌الاسلام/ فرزند شهید آیت‌الله دستغیب): ۶۶۴، ۶۶۵
- دعایی، سیدمحمود: ۵۰
- رابرگ، آلن (سخنگوی وزارت امور خارجه امریکا): ۹۰۷
- راشد الراشد (معاون وزیر امور خارجه کویت): ۶۸۶
- راشد عبدالله (وزیر امور خارجه امارات متحده عربی): ۹۵۱
- ربانی املشی (آیت‌الله، دادستان کل کشور): ۵۱۹، ۶۷۸، ۶۷۹، ۹۶۴، ۹۶۵
- رجایی خراسانی، سمید (نماینده ایران در سازمان ملل متحد): ۶۱۹
- ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۹۹، ۷۱۷، ۷۱۹
- رجیبی‌راد، جلال (سرهنک، افسر و فرمانده مهندسی قرارگاه مشترک کربلا): ۱۶۱
- رجوی، مسعود (رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)): ۲۵۶، ۲۶۹
- رحمانی، علی (شهید، پاسدار کمیته): ۳۶۹
- رحیمی (سرهنک، فرمانده لشکر ۶۴ ارومیه): ۹۶۳
- رحیمی، حسن (از مسئولان نهاد و عضو درجه یک منافقین): ۲۳۰، ۲۵۵
- رحیمی، محمد (یکی از دانشجویان مذهبی دانشگاه افسری ارتش): ۹۰۱
- ردانی پور، مصطفی (جانشین تیپ ۱۴ امام حسین (ع)): ۳۵۶، ۳۵۸، ۴۵۸، ۴۷۳
- رسولی، جلیل: ۷۲۳
- رشید، غلامعلی (رشید علی نور، فرمانده سپاهی قرارگاه فتح): ۶۳، ۶۸
- ۷۵، ۷۷، ۷۹، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۲۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۵
- ۳۳۷، ۳۰۷، ۳۰۶، ۲۹۵، ۲۹۴، ۳۸۸، ۲۴۱، ۲۳۵، ۲۲۲، ۲۱۵، ۲۱۲، ۲۰۲
- ۳۳۹، ۳۴۳، ۳۵۱، ۳۵۶، ۳۶۳، ۴۵۷، ۴۵۹، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۷۲، ۴۷۴، ۴۷۶
- ۴۷۷، ۴۹۳، ۴۹۵، ۴۹۷، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۳۰، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۱۰۲۳
- حسنی مبارک (رئیس‌جمهور مصر): ۲۷، ۴۰، ۲۱۹، ۳۰۱، ۳۵۲، ۳۵۰، ۳۷۳، ۳۷۴، ۴۰۹، ۴۵۴، ۵۰۸، ۵۲۸، ۵۴۷، ۵۶۵، ۵۷۹، ۵۸۷، ۶۰۹
- ۶۳۷، ۶۴۱، ۶۵۷، ۶۵۹، ۶۸۹، ۷۰۴، ۷۲۱، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۹۵، ۸۴۹، ۸۷۳، ۹۲۱
- حسین موسوی (ابوهشام، سخنگو و معاون جنبش امل لبنان): ۹۷۴، ۱۰۱۱
- حسینی (حجت‌الاسلام، شاپورین): ۴۵۵، ۴۵۶
- حسینی بهشتی، سیدمحمد (آیت‌الله): ۲۵۸، ۴۸۸، ۷۱۳
- حسینی شیرازی، منیرالدین: ۱۰۳۷
- حسینی، شیخ جلال (رئیس گروه خبات): ۱۷۶
- حسینی، شیخ عزالدین (رهبر معنوی کومه‌له): ۲۵۴
- حسینی، علی (مسئول اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس): ۶۷
- حسینی‌تاش، سیدعلی (مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا): ۶۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۹۴
- حق‌شناس، بیژن (سرهنک خلبان): ۲۲۵
- حق‌شناس، محمد (سرهنک، رابط نیروی هوایی ارتش در قرارگاه کربلا): ۳۰۶
- حقیقی (شهید، مسئول واحد بسیج منطقه ۵): ۸۴۳
- حکمت شهابی (ژنرال، رئیس ستاد ارتش سوریه): ۸۵۴، ۸۶۹
- حکیم (حجت‌الاسلام، رهبر حزب الدعوة عراق): ۲۳۳
- خاتمی (دکتر، مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا): ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۹۶
- خاتمی، سیدمحمد (حجت‌الاسلام‌والمسلمین، رئیس کمیسیون امور خارجه مجلس): ۸۲۴
- خادمی، حمید (از مرکزیت منافقین و کاندیدای آنها در مجلس شورای اسلامی): ۲۳۰، ۲۳۵، ۲۵۶
- خامنه‌ای، سیدعلی (آیت‌الله، رئیس‌جمهور، رئیس شورای عالی دفاع): ۲۴، ۲۵، ۲۸، ۳۰، ۳۹، ۵۰، ۶۰، ۱۱۷، ۱۵۸، ۲۱۵، ۲۱۶، ۴۳۴، ۴۷۹، ۵۱۰، ۵۵۸، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۹۹، ۶۳۴، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۸۶، ۶۹۰، ۷۱۵، ۷۳۳، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۸۰۲، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۱۱، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۵، ۸۳۰، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۵۷، ۸۴۰، ۸۷۰، ۸۹۹، ۹۳۹، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۸۹، ۹۹۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۷، ۱۰۱۰، ۱۰۳۲، ۱۰۳۷
- خرازی، حسین (فرمانده تیپ ۱۴ امام حسین (ع)): ۱۹۱، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۳۹، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۷، ۳۵۶، ۳۵۸، ۳۶۱، ۳۶۳، ۴۱۷، ۴۱۹
- ۴۵۸، ۴۷۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۹۳، ۴۹۶، ۴۹۷، ۵۵۱، ۱۰۲۳، ۱۰۲۸
- خرازی، کمال (مسئول ستاد تبلیغات شورای عالی دفاع): ۳۲۰، ۴۷۹، ۸۲۱، ۸۲۴

کالاهای اساسی در تهران: ۹۲۵، ۵۰

شریعتمداری: حسن (پسر آیت‌الله شریعتمداری): ۱۱۵

شریعتمداری، سیدمحمدکاظم (آیت‌الله): ۲۳، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۶۰، ۶۵، ۷۲، ۷۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۳۰، ۱۵۸، ۱۵۹، ۲۱۸، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶

شریعتی، امین (فرمانده تیپ ۳۱ عاشورای سپاه پاسداران): ۲۸۹، ۳۳۸، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۳

شسوں، کلود (وزیر امور خارجه فرانسه): ۶۷۱، ۶۸۸، ۹۹۱

شعف (مسئول گردان میثم): ۱۹۷

شفیق، حبیب‌الله (سرپرست بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی): ۴۸۱

۴۸۲، ۴۸۳، ۶۷۴

شمخانی، علی (قائم‌مقام فرمانده کل سپاه پاسداران): ۴۷۹، ۶۱۹، ۶۲۱، ۶۲۲، ۸۲۱، ۸۵۲، ۸۶۸، ۸۷۶، ۹۷۴

شمس (حجت‌الاسلام، رئیس دایره سیاسی - عقیدتی پلیس‌راه ژاندارمری): ۷۴۳

شمس اردکانی، علی (سفیر ایران در کویت): ۶۸۶، ۷۳۳، ۷۳۴

شودولوسکی، وینست (مدیر دفتر خبرگزاری یونایتدپرس در بیروت): ۱۲۱

شهبازی: ۳۶۵

شهلا حریری مطلق (از هواداران فعال تشکیلاتی منافقین): ۷۱۱

شیخ جابر الاحمد الصباح (امیر کویت): ۵۳، ۴۳۷، ۴۸۵، ۷۲۱

شیخ زاید بن سلطان آل نهیان (رئیس دولت امارات متحده عربی): ۲۱۷، ۲۴۴، ۷۲۳، ۸۳۹، ۸۴۰، ۹۵۱

شیخ سالم الصباح (وزیر دفاع کویت): ۴۶۵، ۴۸۵، ۷۰۳

شیخ صباح الاحمد الصباح (وزیر امور خارجه کویت): ۲۸، ۵۳، ۷۲۰، ۷۴۱، ۷۴۲

شیخ عیسی بن سلیمان آل خلیفه (امیر بحرین): ۶۴۱

شیخ محمد بن مبارک آل خلیفه (وزیر امور خارجه بحرین): ۵۴۵، ۵۴۹

شیخ‌الاسلام، حسین (معاون سیاسی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران): ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۵، ۴۵۲، ۴۵۳، ۷۳۳، ۷۶۲، ۷۶۳، ۸۴۰

۸۴۱، ۹۴۸، ۱۰۱۲

شیخ‌عطار، جواد (استاندار آذربایجان‌غربی): ۴۳۲، ۶۰۰، ۶۰۱، ۹۶۲، ۹۶۳

شیرازی، ابوالحسن (آیت‌الله، امام‌جمعه مشهد): ۳۸

صاحبان، اکبر: ۳۶۳

صادق، حسن (از اعضای درجه یک و مرکزیت نهاد منافقین): ۲۳۰، ۲۵۵، ۲۵۵

صارمی (سرهنک، فرمانده تیپ ۳۷ زهری شیراز): ۱۳۵

صانعی، شیخ حسن (آیت‌الله، نماینده امام در شورای عالی بازسازی مناطق جنگی): ۶۰، ۴۰۶، ۴۰۷، ۸۴۳

سعد مجبر (دبیر کمیته مردمی لیبی در تهران): ۹۷۶

سعدون حمادی (وزیر امور خارجه عراق): ۲۳، ۲۴، ۳۵۳، ۶۴۸، ۷۲۶، ۷۳۵، ۷۵۰، ۷۶۹، ۷۹۰، ۷۹۵

سعدی‌نام، افشین (سرهنک، رابط هوانیروز در قراگاه کریلا): ۲۲۵، ۳۰۶، ۴۵۸

سعود الفیصل (وزیر امور خارجه عربستان سعودی): ۴۳۷، ۵۸۷، ۵۸۸، ۶۴۱، ۶۷۰، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۱، ۷۰۴، ۷۲۱، ۷۴۷، ۸۱۲

سعید حمامی (از مقامات فلسطین): ۷۱۸

سعید مجبر (دبیر دفتر مردمی لیبی در تهران): ۴۳۵

سفیر الجزایر در تهران: ۸۰۷

سفیر جمهوری دمکراتیک خلق یمن: ۴۵۲

سفیر فلسطین در تهران: ۳۷۴

سفیر مصر در اسرائیل: ۹۱۵

سفیر یمن جنوبی: ۴۵۳

سفیر یوگسلاوی در بغداد: ۵۶۵

سفیر یوگسلاوی در تهران: ۴۱۳

سلطان بن عبدالعزیز (وزیر دفاع عربستان سعودی): ۲۸، ۷۹۲، ۹۴۹، ۹۵۰

سلطان قابوس (پادشاه عمان): ۲۷، ۴۰، ۲۴۶، ۳۳۲، ۳۴۷، ۳۵۱، ۳۵۲، ۷۹۴، ۸۲۳، ۸۴۹

سلیم زنام (نماینده الفتح در کشورهای خلیج فارس): ۲۸۳

سلیمان فرنجه (رئیس‌جمهور پیشین لبنان): ۷۲۷

سلیمان‌جاه، بهروز (سرهنک، جانشین لشکر ۲۱ حمزه): ۳۰۶، ۴۵۸، ۱۰۲۳

سلیمانی، قاسم (فرمانده تیپ ۴۱ ثارالله^(ع)): ۳۵۶

سلیمی، محمد (وزیر دفاع جمهوری اسلامی ایران): ۲۷۰، ۳۲۷، ۳۲۸، ۴۷۹، ۶۲۰، ۶۳۴، ۸۰۱، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۴۴، ۸۴۸، ۸۵۴، ۸۶۸، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۴۸، ۹۶۱، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۸۴، ۹۸۵، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۸، ۱۰۱۱

سمرقندی (حجت‌الاسلام، امام‌جماعت مسجد حضرت ابوالفضل^(ع)): ۱۵۶

سوکارتو: ۷۱۹، ۷۶۶

سونگ، کیم ایل (رئیس‌جمهور کره شمالی): ۱۱۸

سیدمهدی هاشمی (حجت‌الاسلام، مسئول واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران): ۱۱۵، ۸۲۹، ۹۳۶، ۹۳۷

شاذلی بن جدید (رئیس‌جمهور الجزایر): ۴۱، ۴۲، ۵۳، ۱۰۱، ۳۱۷، ۳۴۴، ۳۰۰، ۶۷۴، ۶۸۹، ۷۴۷، ۷۸۹، ۸۰۶

شارون، آرل (وزیر دفاع رژیم صهیونیستی): ۵۰۷، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۶۹۸، ۷۲۰، ۷۳۸، ۸۴۴، ۸۴۵، ۹۱۵، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۸۳، ۹۸۴، ۱۰۱۸

شاکر محمود عبدالله (سرتیپ، فرمانده منطقه اربیل ارتش عراق): ۷۳۹

شامیر، اسحاق (وزیر امور خارجه رژیم صهیونیستی): ۸۹۵، ۹۱۵، ۹۴۷

شاه‌آبادی، مهدی (نماینده شورای عالی اسلامی نظارت بر توزیع

۴۳۴، ۵۴۱، ۷۳۶، ۸۰۸، ۹۲۳، ۹۹۸

ظهیرنژاد، قاسمعلی (سرتپ، رئیس ستاد مشترک ارتش): ۴۷۹، ۵۲۳، ۵۳۵، ۵۷۷، ۶۳۴، ۸۱۶، ۸۲۱، ۹۴۵، ۹۷۴، ۹۷۸

عالی‌پور، اسدالله (نماینده مردم ایلام در مجلس شورای اسلامی): ۸۷۹، عبادت، کریم (فرمانده تیپ ۵۵ هوایرد شیراز): ۱۳۵، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۴۳، ۳۴۴، ۴۶۱، ۴۵۸، ۴۶۲

عباسی (داماد آیت‌الله شریعتمداری): ۵۰، ۵۲، ۲۳۴

عبایی (رئیس دفتر تبلیغات اسلامی قم): ۱۳۰

عبدالحلیم ابوغزاله (وزیر دفاع مصر): ۲۷، ۱۲۲، ۲۴۶، ۲۷۳، ۴۶۵، ۴۶۶، ۵۱۷، ۵۲۹، ۵۴۶، ۶۰۹، ۷۳۵، ۷۴۸، ۷۴۹، ۸۶۸

عبدالحلیم خدام (وزیر امور خارجه سوریه): ۲۷۵، ۸۲۰، ۹۸۴

عبدالسلام جلود (سرگرد، نخست‌وزیر و عضو شورای انقلاب لیبی): ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۴۸، ۹۶۹، ۹۶۱، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۸۹، ۹۹۰

عبدالله الریانی (نخست‌وزیر یمن شمالی): ۷۲۱، ۷۹۴

عبدالله بشاره (دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس): ۴۲۶

عبدالله توره (وزیر امور خارجه سنگال): ۵۱۰، ۷۷۱، ۷۹۱، ۸۱۱، ۸۳۰، ۸۷۲

عبدالله فاضل (عضو رهبری شاخه جنوب حزب بعث عراق): ۹۹۸

عبدالله مزروعی (مشاور و فرستاده ویژه شیخ زاید بن سلطان آل نھیان رئیس امارات عربی متحده): ۸۲۹، ۸۴۰

عبود (از پناهندگان عراقی به ایران): ۸۳۲

عدنان خیرالله (وزیر دفاع عراق): ۷۱۱

عزالدین حمادی (وزیر آموزش عراق): ۴۸۳، ۴۸۶

عزت ابراهیم (معاون شورای فرماندهی انقلاب عراق): ۸۱۱

عزیزی، احمد (قائم‌مقام وزیر امور خارجه): ۸۱۱، ۸۲۱، ۸۳۹، ۹۶۱

عساکره، اسحاق (فرمانده تیپ ۴۶ فجر): ۱۴۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۰۰، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱

عسگراولادی، حبیب‌الله (وزیر بازرگانی): ۲۵۷، ۲۵۸

عسگری‌زاده، محمد (عضو شورای نهاد دانش‌آموزی منافقین و مسئول تیم‌های مناطق تهران): ۲۵۵

عصام الباز (معاون وزیر امور خارجه مصر و رئیس دفتر سیاسی مبارک): ۲۶۳، ۳۲۲، ۵۴۶، ۵۴۷، ۶۰۹

عصمت کتانی (نماینده عراق در سازمان ملل): ۶۳۰

عطاء‌الله ایوب خلف (سرهنک دوم ستاد): ۸۳۳

علایی، حسین (رئیس ستاد سپاه در قراقره کر بلا): ۷۹، ۸۴، ۱۵۰، ۱۶۱، ۲۲۵، ۲۴۴، ۳۷۹، ۳۷۸، ۴۵۸، ۴۴۴، ۴۹۸، ۵۳۵

علی عبدالله صالح (رئیس‌جمهور یمن شمالی): ۸۳۱

علم ناصر محمد (رئیس‌جمهور دمکراتیک خلق یمن): ۸۴۱

علی (یاسین) ۷۱۸

علیزاده (بخشدار جواترود): ۹۶۷

عمید زوجانی، عباسعلی: ۵۰

عتدلیب، علیرضا (جانشین فرماندهی سپاه قراقره نصر): ۲۰۰

غرضی، محمد (وزیر نفت ایران): ۱۶۹، ۶۲۰، ۶۴۸، ۷۰۵، ۷۸۹، ۸۰۶

غفاری، سلمان (حجت‌الاسلام، از اعضای ستاد هماهنگی تبلیغات فرهنگی جبهه جنوب لبنان): ۱۰۱۷

غلامپور، احمد (فرماندهی سپاهی قراقره قدس): ۶۳، ۶۷، ۷۴، ۱۰۴، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۸۹، ۲۲۵، ۲۵۱، ۲۹۵، ۳۳۱، ۳۴۳، ۳۵۸، ۳۵۶، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۷۸، ۳۷۹، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۹، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۱۴، ۱۰۲۳، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹

غیوری، سیدعلی (نماینده امام در جمعیت هلال‌احمر): ۵۰، ۹۰۵

فرانسوا میتران (رئیس‌جمهور فرانسه): ۴۸۹، ۶۸۸، ۷۳۴، ۷۹۳، ۸۶۱

۹۴۷

فرجاد (سرهنک): ۹۶۲

فرجی (مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه منطقه ۹): ۶۱، ۸۲۷، ۹۵۴

فرجی، شمس‌الله (فرمانده عملیات سپاه راسمر): ۷۸۳

فرستاده رئیس امارات متحده عربی به ایران: ۲۴، ۸۵۸، ۸۵۹، ۹۵۰

فرستاده رئیس‌جمهور عراق برای دعوت به اجلاس عدم تمهدها: ۵۹۰

فرماندار پیرانشهر: ۶۵۴

فرماندار رودبار: ۶۸۳

فرماندار سرحدت: ۱۲۹

فرماندار سمنا: ۶۸۳

فرمانده تیپ ۴۸ پیاده لشکر ۱۱ عراق: ۶۱۴

فرمانده ژاندارمری کل کشور: ۹۷۴

فرمانده سپاه پاسداران شهرستان رودبار: ۶۸۳

فرمانده لشکر ۶۴ ارومیه: ۹۶۲

فضلی، علی (فرمانده تیپ ۳۳ المهدی(ع)): ۲۳۶، ۲۳۷، ۹۵۴

فلاحی، ولی‌الله (سرتپ، سرپرست ستاد مشترک ارتش ایران): ۵۳۵

فلاحیان (از مسئولان اعزام نیروی سپاه در قراقره کر بلا): ۳۷۸، ۳۷۹

۳۹۵، ۴۵۸

فهد بن عبدالعزیز (ولیعهد عربستان): ۵۸۰، ۶۲۲، ۷۹۴، ۸۱۲، ۸۲۳

۸۴۸، ۹۲۷، ۹۳۶، ۹۴۶، ۹۴۸، ۹۶۸، ۹۷۷

فیدل کاسترو (رئیس‌جمهور کوبا): ۷۲۶

فیروزآبادی، حسن (دکتر، سرپرست جمعیت هلال‌احمر ایران): ۴۰۷

۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۸، ۹۶۵، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱

کروبی، مهدی (حجت‌الاسلام، نماینده امام در بنیاد شهید): ۷۱۱، ۷۱۸، ۹۷۸، ۱۰۱۶
کریمی: ۱۰۳۷

کریمی، داود (فرمانده سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور [تهران]): ۹۴۵، ۹۴۴، ۹۷۴
کریمی، فؤاد (نماینده مجلس): ۵۱

کشکولی، ایرج (از اعضای گروه خوانین قشقای): ۸۷۸

کشکولی، رضا (دبیر نشریه رنجیران): ۴۵۵

کلهر (تیپ ۳۳ المهدی (ع)): ۲۳۷

کمال حسن علی (وزیر امور خارجه مصر): ۶۲۲، ۸۷۲

کمال شمعون (رئیس‌جمهور سابق لبنان): ۹۸۳

کنعانی‌مقدم، حسین (از مسئولان عملیات در قراگاه فتح): ۶۷، ۷۵

۷۹، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۱۶۳، ۱۶۴، ۲۹۴

کوردوز، دیه‌گو (نماینده دبیر کل سازمان ملل): ۹۶۷

کوما، لاسک (وزیر امور خارجه زامبیا): ۵۴۸، ۷۱۷

کویل، اریک (رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی): ۹۳۸

کیاشمشکی، محمد (بخشدار صومای برادوست از توابع ارومیه): ۴۳۲، ۹۱۲

کیاوش (نماینده مجلس): ۵۱

گانندی، ایندیرا (نخست‌وزیر هند): ۱۰۱، ۴۸۶، ۵۴۶

گرلیکف، الکساندر (عضو برجسته کمیته مرکزی اتحادیه کمونیست‌های

یوگسلاوی): ۴۱۳

گلپایگانی، محمدرضا (آیت‌الله، مرجع تقلید): ۵۷۷، ۸۸۷

گنجی‌دوست (سفیر ایران در ترکیه): ۷۱۹

گنشر، هانس دیترایش (وزیر امور خارجه آلمان): ۳۷۵

لاجوردی، اسدالله (دادستان انقلاب اسلامی تهران): ۵۱۰، ۵۱۱

لبانی، محسن: ۲۵۷

لطفی، سبروس (سرهنک، فرمانده ارتشی قراگاه قدس): ۸۸، ۸۹

۱۰۴، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۵۰، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۲، ۱۸۸

۱۸۹، ۲۰۲، ۲۲۵، ۳۱۱، ۳۲۱، ۴۲۹، ۵۳۳، ۵۳۴

لواسانی، محمدحسین (مدیرکل سیاسی آسیا و آفریقا و معاون امور

سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه ایران): ۴۲۴، ۵۱۰، ۵۱۹

۶۱، ۷۲۶، ۸۱۹، ۸۲۰

ماکیگنان، مارک (وزیر امور خارجه کانادا): ۷۹۴

مبلغ، مهدی (مسئول روابط عمومی قراگاه مرکزی کربلا): ۳۲۰

متوسلیان، احمد (فرمانده تیپ ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)): ۱۴۳، ۱۹۵

۱۹۷، ۲۰۰، ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۰۵، ۳۲۳، ۳۳۹، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۷، ۳۶۳

۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۴۱۷، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۵۵۳، ۵۵۶، ۵۹۶

۵۹۷، ۷۵۶، ۹۱۷، ۹۵۸، ۹۷۴

مجاهدی: ۹۶۰

فیشر (نماینده سازمان صلیب سرخ جهانی در مقر سازمان ملل): ۸۶۰

فیلیپ حبیب (فرستاده ویژه دونالد ریگان به منطقه غرب آسیا): ۷۸۵

۷۸۶، ۸۰۰، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۹۵، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۳۲، ۹۳۴، ۹۴۴، ۹۴۵

۹۷۳، ۹۸۳، ۹۸۳، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۱۸

قاسملو، عبدالرحمن (رهبر حزب متحله دمکرات کردستان ایران):

۲۵۴، ۹۶۲، ۹۷۳

قاضی (آیت‌الله، امام‌جمعه دزفول): ۹۶۶

قاضی محمد خضری (امام‌جمعه اشنویه): ۵۲۵

قائم‌مقام وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران: ۲۸۰

قربان خضر هادی (عضو فرماندهی محلی حزب بعث عربی

سوسیالیستی): ۸۳۲

قربانی، مرتضی (فرمانده تیپ ۲۵ کربلا): ۱۳۵، ۱۴۳، ۲۹۳، ۳۳۹، ۳۴۱

۳۴۳، ۳۶۴، ۳۶۵

قشقایی، خسرو: ۶۱، ۴۵۵، ۴۵۶، ۸۷۸، ۸۷۹، ۹۱۴، ۱۰۱۶

قشقایی، عبدالله (پسر ناصرخان): ۶۱، ۴۵۶

قشقایی، ناصر: ۶۱، ۴۵۵، ۴۵۶، ۸۷۸

قطب‌زاده، صادق (عضو شورای انقلاب، نخستین رئیس صداوسیما و

وزیر امور خارجه پیشین): ۲۳، ۳۷، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۶۵، ۷۲، ۷۳، ۲۱۸

۲۳۵، ۲۵۸، ۹۶۳

قمی (آیت‌الله): ۷۲

قناتی‌زاده، عزیز (یاسدار شهید): ۸۵۳

کاپوچی (اسقف): ۹۹، ۱۰۰

کارتز، جیمی (رئیس‌جمهور امریکا): ۵۸۰

کاردار سفارت الجزایر در تهران: ۴۳۵، ۴۳۶

کاردار سفارت امارات متحده عربی در تهران: ۸۳۹

کاردار سفارت ایران در ترکیه: ۸۹۴

کاردار سفارت ایران در کویت: ۶۲۸

کاظم‌پور اردبیلی، حسین (معاون روابط بین‌الملل و امور اقتصادی

وزارت امور خارجه): ۷۰، ۷۱، ۲۷۲، ۸۶۰

کاظمی (سرگرد، فرمانده ژاندارمری فیروزآباد): ۶۱

کاظمی، احمد (فرمانده تیپ ۸ نجف اشرف): ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۸

۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۲، ۲۲۲، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۳

۲۹۳، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۲، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۶، ۳۵۶، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۳

۴۱۷، ۴۱۹، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۹۳، ۴۹۶، ۵۵۱، ۵۷۱، ۷۵۶

کازمیان (سرگرد، فرمانده ژاندارمری فیروزآباد): ۴۵۵

کامیاب، نصرالله (معاون امور سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور

خارجه): ۴۲۴، ۵۱۰، ۵۴۸، ۶۴۸، ۷۲۵

- مجتهد شبستری، محسن: ۵۰
- محبوب علی‌خان (دربدار، رئیس حکومت نظامی بنگلادش): ۷۴۶
- مختشمی‌پور، علی‌اکبر (سفیر ایران در سوریه): ۸۲۰، ۸۵۴، ۹۱۶، ۹۴۵، ۹۵۸، ۹۷۴، ۹۸۴، ۹۸۵
- محدث، زکيه: ۲۵۵
- محلای، جعفر (نماینده ایران در ژنو): ۹۶۷
- محلای، فضل‌الله (نماینده امام خمینی در سپاه پاسداران، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی و سخنگوی کمیسیون دفاع مجلس): ۵۰، ۲۵۷، ۹۳۴، ۹۹۶
- محمد پوسته (وزیر امور خارجه مراکش): ۷۰۴
- محمد حاج محمد پنجویی: ۹۷۳
- محمد صدیق بن یحیی (وزیر امور خارجه الجزایر): ۲۱، ۴۱، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۷۲، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۸۸، ۴۲۴، ۴۲۶، ۴۶۹، ۷۱۸، ۷۸۹، ۹۲۶
- محمد ضیاء الحق (ژنرال، رئیس‌جمهور پاکستان): ۵۸۸، ۷۴۶، ۷۷۱، ۷۹۱، ۸۱۲، ۸۶۱
- محمدزاده، اقبال (سرهنگ، افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا): ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۶۳، ۱۶۸، ۲۰۰، ۲۱۲، ۲۲۵، ۲۴۸، ۲۴۹، ۳۲۱، ۴۵۷
- محمدی (حجت‌الاسلام والمسلمین، امام‌جمعه ایلام): ۷۸۰، ۷۸۱، ۸۰۴، ۸۸۹
- محمدی ری‌شهری، محمد (حاکم شرع دادگاه‌های انقلاب ارتش): ۱۱۵، ۲۱۸، ۲۳۴
- محمدی گیلانی (آیت‌الله، حاکم شرع و رئیس دادگاه‌های انقلاب اسلامی مرکز): ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۵۱۰
- محمدی، حمید (شهردار دیواندره): ۶۹۶، ۷۳۱
- مرتاض، سعید (جانشین فرمانده منطقه ۸ سپاه پاسداران (اهواز)): ۱۰۶، ۲۳۶، ۲۳۷
- مرعشی نجفی (آیت‌الله، مرجع تقلید): ۵۷۷
- مروان اسکندر (کارشناس منطقه غرب آسیا در نشریه النهار لبنان): ۴۶۸
- مسئول اطلاعات تیپ بیت‌المقدس: ۳۹۵
- مسئول اطلاعات سپاه پاسداران ارومیه: ۸۷۷
- مسئول بخش خاورمیانه صلیب سرخ جهانی: ۷۰
- مسئول دایره سیاسی - ایدئولوژیک پایگاه هوایی وحدتی: ۹۶۶
- مسئول واحد بازگشت بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی استان مازندران: ۶۸۳
- مشاور ویژه رئیس‌جمهور گابن: ۵۹۰
- مشکینی، علی (آیت‌الله، امام‌جمعه قم): ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۸۵، ۶۵۵، ۶۵۶
- مصطفی طلاس (ژنرال، وزیر دفاع سوریه): ۸۶۹، ۹۷۴، ۹۸۴
- مصلحی، ناصر (سرهنگ دوم): ۷۸۸
- مضر بدران (نخست‌وزیر اردن): ۷۲۰
- معادیخواه، عبدالمجید (حجت‌الاسلام، وزیر ارشاد اسلامی): ۵۰، ۹۶۰، ۹۹۸
- معادی، شیخ حبیب‌الله (از روحانیون کامیاران): ۱۰۳۴
- معاون رئیس کل بانک مرکزی: ۹۲۵
- معاون شورای وزیران شوروی: ۷۷۰
- معاون عملیاتی فرمانده سپاه پاسداران در قرارگاه کربلا: ۸۵۲
- معاون نخست‌وزیر زیمبابوه: ۵۹۰
- معاون وزیر نفت عراق: ۶۱، ۷۲۵
- المعطی بوعبید (نخست‌وزیر مراکش): ۱۲۲، ۱۳۲، ۱۳۳، ۵۸۸
- معمّر قذافی (سرهنگ، رهبر لیبی): ۴۶۷، ۶۶۰، ۷۰۳
- معین‌پور (سرهنگ، فرمانده نیروی هوایی): ۵۵۸
- معین‌وزیری، نصرت‌الله (سرهنگ، افسر عملیات نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا): ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۶۳، ۱۶۸، ۲۱۲، ۲۲۵، ۲۲۷، ۳۰۳، ۳۰۷، ۳۴۳، ۳۴۴، ۴۵۷، ۴۷۸، ۴۶۱
- معینیان، حمید (مسئول واحد اطلاعات - عملیات سپاه در قرارگاه کربلا): ۵۵، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۷۴، ۷۹، ۸۴، ۸۸، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۷۵، ۲۲۳، ۲۴۹، ۳۱۹، ۳۲۱، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۹۵، ۴۳۰، ۵۵۲، ۵۵۶، ۵۷۰، ۵۷۲، ۵۹۵
- مفید، عبدالحسین (سرهنگ، رئیس رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا): ۱۳۵، ۱۳۸، ۱۵۲، ۴۵۷، ۴۷۴
- مقدم: ۲۳۰
- مک ناموس، جیمز (خبرنگار گاردین): ۵۲۷
- ملک حسن (پادشاه مراکش): ۱۲۲، ۲۸۳، ۶۷۴، ۷۲۶، ۸۴۹
- ملک حسین (شاه اردن): ۲۶، ۱۳۱، ۲۸۲، ۳۰۱، ۳۳۴، ۳۵۱، ۴۵۳، ۵۷۹، ۷۰۴، ۷۲۱، ۷۳۳، ۷۹۴، ۸۱۳، ۸۴۹، ۸۶۲، ۹۲۱
- ملک خالد (پادشاه عربستان): ۷۰، ۲۷۴، ۴۸۶، ۵۸۸، ۶۸۸، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۲۱، ۹۲۷، ۹۳۶، ۹۴۶، ۹۴۷
- ملکوتی، مسلم (آیت‌الله، امام‌جمعه تبریز): ۳۸
- ملکی، محمد: ۵۸۳
- ملکی، مصطفی: ۵۰
- مناقبی: ۵۰
- منیری، سعید: ۳۳۰
- منظری، حسینعلی (آیت‌الله): ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۳۱، ۱۳۲، ۲۷۰، ۲۷۱، ۳۱۴، ۳۲۸، ۳۷۴، ۶۲۱، ۶۵۶، ۶۹۰، ۸۰۴، ۸۱۷، ۸۱۹، ۸۴۲، ۸۵۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۵، ۹۶۱، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۹۹

میرمهدی، مجتبی (معاون حقوقی و پارلمانی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران): ۵۸۵، ۵۸۶

میشل عفلق: ۴۱، ۱۰۲۹

مینو، محمدعلی (راوی قرارگاه نصر): ۱۵۵

ناطق نوری، علی اکبر (حجت الاسلام، وزیر کشور): ۲۳۱، ۵۰، ۲۳۲

۵۰۵، ۵۰۶، ۶۰۶، ۷۹۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۳۴، ۱۰۱۳

نایف حواتمه (دبیرکل جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین): ۵۴۸، ۱۰۱۸

نایمن، دی (معاون خارجی مدیرکل یونسکو): ۹۰۶

نبوی، بهزاد (وزیر مشاور در امور اجرایی و سرپرست ستاد بسیج اقتصادی ایران): ۶۰۶، ۶۶۶، ۶۶۷

نبوی، مرتضی (وزیر پست و تلگراف و تلفن): ۸۹۰، ۹۰۳، ۹۰۴

نبیه بری (رهبر سازمان امل): ۱۰۰۲

نخست وزیر سنگاپور: ۵۹۰

نخست وزیر گینه: ۵۱۰

نخست وزیر لیبی: ۹۶۲

نخست وزیر هند: ۴۸۵

نژادحسینیان، هادی (وزیر راه و ترابری): ۱۷۸، ۸۷۹، ۹۰۴

نعمانی (حجت الاسلام، از اعضای ستاد هماهنگی تبلیغات فرهنگی

جبهه جنوب لبنان): ۱۰۱۷

نعیم حیدر (رئیس مجلس عراق): ۵۴۱، ۵۴۲

نماینده امام خمینی در غرب: ۸۰۶

نماینده حزب الله عراق: ۸۲۸

نماینده دادستان کل انقلاب: ۶۱

نماینده دبیرکل سازمان ملل: ۵۴۵، ۱۰۰۹

نماینده سازمان آزادی بخش فلسطین در ژنو: ۷۸۵

نماینده صلیب سرخ جهانی: ۷۱

نماینده کمیته بین المللی صلیب سرخ در جمهوری اسلامی ایران: ۱۷۸

نواب، مهدی (سفیر جمهوری اسلامی ایران در بن): ۲۰۷

نوراحمدی (عضو سپاه پاسداران پاوه): ۱۱۴

نورانی، عبدالله (فرمانده تیپ ۲۲ خرمشهر): ۱۴۳، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰

۳۴۱، ۳۴۲، ۳۶۳

نورمحمدان (حجت الاسلام، از اعضای ستاد هماهنگی تبلیغات فرهنگی

جبهه جنوب لبنان): ۱۰۱۷

نیومن، پل (مشاور عالی ریگان در امور خاورمیانه): ۸۴۹

واعظ طبسی (حجت الاسلام والمسلمین، تولیت آستان قدس رضوی): ۵۶۳

واینبرگر، کاسپار (وزیر دفاع امریکا): ۲۶، ۵۲۶، ۵۴۲

وزوایی، محسن: ۱۹۶، ۱۹۷، ۳۶۵

منتظری، محمد (فرزند آیت الله منتظری، از شهدای فاجعه هفتم تیر): ۱۰۰۰

منذر ابراهیم (وزیر دادگستری عراق): ۹۵۰

منذر الشاوی: ۹۳۹

منفردنیاکی، مسعود (سرهنک، فرمانده لشکر ۹۲ زرهی و فرمانده ارتشی

قرارگاه فتح): ۸۸، ۸۹، ۱۰۴، ۱۳۵، ۱۵۰، ۱۵۱، ۲۲۷، ۲۹۳، ۳۰۶، ۳۰۸

۳۹۳، ۴۵۷، ۴۵۸، ۵۲۱، ۵۳۴، ۱۰۲۳

موالی، سیداحمد (از اهالی معتمد سندج): ۳۲۶

موحدی کرمانی، محمدعلی: ۵۰

موسوی اردبیلی، سیدعبدالکریم (آیت الله، رئیس دیوان عالی کشور):

۵۰، ۱۱۴، ۵۱۹، ۷۱۲، ۸۴۱، ۸۴۲، ۹۷۸، ۹۸۸، ۱۰۳۷

موسوی تبریزی، سیدابوالفضل (حجت الاسلام، نماینده مردم تبریز): ۵۱

موسوی تبریزی، سیدحسن (نماینده مجلس): ۵۱

موسوی جزایری (امام جمعه هویزه): ۵۰۶

موسوی خوینی ها، سیدمحمد (نایب رئیس مجلس شورای اسلامی): ۶۳۵

موسوی قویدل، علی اکبر (سرهنک، افسر عملیات نیروی زمینی ارتش

در قرارگاه کربلا): ۸۸، ۹۱، ۹۳، ۱۱۱، ۱۳۵، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۳

۱۵۴، ۱۶۳، ۲۱۲، ۲۲۵، ۳۲۱، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۷۴، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸

۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۵۲۱، ۵۳۴، ۱۰۲۳، ۱۰۲۵

موسوی، میرحسین (نخست وزیر): ۲۵، ۳۷، ۹۵، ۱۱۷، ۱۵۸، ۳۲۷

۵۵۳، ۵۵۹، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱

۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴

۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴

۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴

۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴

۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳

۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱

۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸

۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵

۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲

۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸

۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴

۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹

۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴

۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹

۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴

۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸

۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲

۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵

۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸

۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱

۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴

۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷

هاشمى رفسنجانى، اكبر (رئيس مجلس شورى اسلامى، سخنگوى شورى عالى دفاع، امام جمعه موقت تهران): ۲۱، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۰، ۳۵، ۳۹، ۴۳، ۵۰، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۷۱، ۷۲، ۹۸، ۱۰۱، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۳۰، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۲۱۸، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۷۲، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۱۴، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۵۲، ۳۶۸، ۳۶۹، ۴۰۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۷۹، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۱۹، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۳۹، ۵۵۸، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۸۴، ۵۹۹، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۹، ۶۷۹، ۶۸۶، ۶۹۰، ۶۹۸، ۷۱۳، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۴۴، ۷۴۵، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۱۱، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۳۸، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۸۴، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۱۴، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۴، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۴۹، ۹۵۹، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۹۵، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۲۹

هاشمى عثمان (معاون وزير امور خارجه سودان): ۹۰۸
 هاشمى، على (فرمانده تپ ۳۷ نور سپاه): ۱۸۷، ۱۸۸، ۴۱۶، ۴۳۰، ۴۳۳
 هاشمیان (حجت الاسلام، امام جمعه رفسنجان): ۸۸۷
 هرالد ساندروز (معاون وزارت امور خارجه امريكا): ۸۴۹
 هلموت اشميت (صدراعظم آلمان فدرال): ۶۷۱
 همت، محمدابراهيم (جانشين تپ ۲۷ محمد رسول الله(ص)): ۲۸۷، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۶۳، ۳۶۵، ۳۶۶، ۴۹۸، ۹۵۹
 همتى، بهزاد (بخشدار ديواندره): ۶۹۶، ۷۳۰، ۷۳۰، ۷۳۱
 هنردوست، عباس (از كاركنان وزارت نفت): ۳۵۳
 هنرى كيسينجر (وزير امور خارجه پيشين امريكا): ۹۶۷، ۹۶۸
 هوزال، گوستاو (رئيس جمهور چكسلواكى): ۷۳۷
 هوشمندى زاده، فرزانه: ۵۶۱
 هوشيار، منوچهر (پاسدار شهيد): ۸۵۳
 هوفلينگر (رئيس كميت صليب سرخ): ۳۷۲، ۴۳۴
 الهى (حجت الاسلام، مدير سياسى ايدئولوژيك نيروى دريائى): ۱۳۱
 هينلر: ۷۳۲، ۷۳۳

هيگ، الكساندر (وزير امور خارجه امريكا): ۲۶، ۲۶۰، ۲۶۱، ۴۶۶، ۴۸۴، ۵۶۴، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۳۶۹، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳، ۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲، ۱۴۰۳، ۱۴۰۴، ۱۴۰۵، ۱۴۰۶، ۱۴۰۷، ۱۴۰۸، ۱۴۰۹، ۱۴۱۰، ۱۴۱۱، ۱۴۱۲، ۱۴۱۳، ۱۴۱۴، ۱۴۱۵، ۱۴۱۶، ۱۴۱۷، ۱۴۱۸، ۱۴۱۹، ۱۴۲۰، ۱۴۲۱، ۱۴۲۲، ۱۴۲۳، ۱۴۲۴، ۱۴۲۵، ۱۴۲۶، ۱۴۲۷، ۱۴۲۸، ۱۴۲۹، ۱۴۳۰، ۱۴۳۱، ۱۴۳۲، ۱۴۳۳، ۱۴۳۴، ۱۴۳۵، ۱۴۳۶، ۱۴۳۷، ۱۴۳۸، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱، ۱۴۴۲، ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۱۴۴۵، ۱۴۴۶، ۱۴۴۷، ۱۴۴۸، ۱۴۴۹، ۱۴۵۰، ۱۴۵۱، ۱۴۵۲، ۱۴۵۳، ۱۴۵۴، ۱۴۵۵، ۱۴۵۶، ۱۴۵۷، ۱۴۵۸، ۱۴۵۹، ۱۴۶۰، ۱۴۶۱، ۱۴۶۲، ۱۴۶۳، ۱۴۶۴، ۱۴۶۵، ۱۴۶۶، ۱۴۶۷، ۱۴۶۸، ۱۴۶۹، ۱۴۷۰، ۱۴۷۱، ۱۴۷۲، ۱۴۷۳، ۱۴۷۴، ۱۴۷۵، ۱۴۷۶، ۱۴۷۷، ۱۴۷۸، ۱۴۷۹، ۱۴۸۰، ۱۴۸۱، ۱۴۸۲، ۱۴۸۳، ۱۴۸۴، ۱۴۸۵، ۱۴۸۶، ۱۴۸۷، ۱۴۸۸، ۱۴۸۹، ۱۴۹۰، ۱۴۹۱، ۱۴۹۲، ۱۴۹۳، ۱۴۹۴، ۱۴۹۵، ۱۴۹۶، ۱۴۹۷، ۱۴۹۸، ۱۴۹۹، ۱۵۰۰، ۱۵۰۱، ۱۵۰۲، ۱۵۰۳، ۱۵۰۴، ۱۵۰۵، ۱۵۰۶، ۱۵۰۷، ۱۵۰۸، ۱۵۰۹، ۱۵۱۰، ۱۵۱۱، ۱۵۱۲، ۱۵۱۳، ۱۵۱۴، ۱۵۱۵، ۱۵۱۶، ۱۵۱۷، ۱۵۱۸، ۱۵۱۹، ۱۵۲۰، ۱۵۲۱، ۱۵۲۲، ۱۵۲۳، ۱۵۲۴، ۱۵۲۵، ۱۵۲۶، ۱۵۲۷، ۱۵۲۸، ۱۵۲۹، ۱۵۳۰، ۱۵۳۱، ۱۵۳۲، ۱۵۳۳، ۱۵۳۴، ۱۵۳۵، ۱۵۳۶، ۱۵۳۷، ۱۵۳۸، ۱۵۳۹، ۱۵۴۰، ۱۵۴۱، ۱۵۴۲، ۱۵۴۳، ۱۵۴۴، ۱۵۴۵، ۱۵۴۶، ۱۵۴۷، ۱۵۴۸، ۱۵۴۹، ۱۵۵۰، ۱۵۵۱، ۱۵۵۲، ۱۵۵۳، ۱۵۵۴، ۱۵۵۵، ۱۵۵۶، ۱۵۵۷، ۱۵۵۸، ۱۵۵۹، ۱۵۶۰، ۱۵۶۱، ۱۵۶۲، ۱۵۶۳، ۱۵۶۴، ۱۵۶۵، ۱۵۶۶، ۱۵۶۷، ۱۵۶۸، ۱۵۶۹، ۱۵۷۰، ۱۵۷۱، ۱۵۷۲، ۱۵۷۳، ۱۵۷۴، ۱۵۷۵، ۱۵۷۶، ۱۵۷۷، ۱۵۷۸، ۱۵۷۹، ۱۵۸۰، ۱۵۸۱، ۱۵۸۲، ۱۵۸۳، ۱۵۸۴، ۱۵۸۵، ۱۵۸۶، ۱۵۸۷، ۱۵۸۸، ۱۵۸۹، ۱۵۹۰، ۱۵۹۱، ۱۵۹۲، ۱۵۹۳، ۱۵۹۴، ۱۵۹۵، ۱۵۹۶، ۱۵۹۷، ۱۵۹۸، ۱۵۹۹، ۱۶۰۰، ۱۶۰۱، ۱۶۰۲، ۱۶۰۳، ۱۶۰۴، ۱۶۰۵، ۱۶۰۶، ۱۶۰۷، ۱۶۰۸، ۱۶۰۹، ۱۶۱۰، ۱۶۱۱، ۱۶۱۲، ۱۶۱۳، ۱۶۱۴، ۱۶۱۵، ۱۶۱۶، ۱۶۱۷، ۱۶۱۸، ۱۶۱۹، ۱۶۲۰، ۱۶۲۱، ۱۶۲۲، ۱۶۲۳، ۱۶۲۴، ۱۶۲۵، ۱۶۲۶، ۱۶۲۷، ۱۶۲۸، ۱۶۲۹، ۱۶۳۰، ۱۶۳۱، ۱۶۳۲، ۱۶۳۳، ۱۶۳۴، ۱۶۳۵، ۱۶۳۶، ۱۶۳۷، ۱۶۳۸، ۱۶۳۹، ۱۶۴۰، ۱۶۴۱، ۱۶۴۲، ۱۶۴۳، ۱۶۴۴، ۱۶۴۵، ۱۶۴۶، ۱۶۴۷، ۱۶۴۸، ۱۶۴۹، ۱۶۵۰، ۱۶۵۱، ۱۶۵۲، ۱۶۵۳، ۱۶۵۴، ۱۶۵۵، ۱۶۵۶، ۱۶۵۷، ۱۶۵۸، ۱۶۵۹، ۱۶۶۰، ۱۶۶۱، ۱۶۶۲، ۱۶۶۳، ۱۶۶۴، ۱۶۶۵، ۱۶۶۶، ۱۶۶۷، ۱۶۶۸، ۱۶۶۹، ۱۶۷۰، ۱۶۷۱، ۱۶۷۲، ۱۶۷۳، ۱۶۷۴، ۱۶۷۵، ۱۶۷۶، ۱۶۷۷، ۱۶۷۸، ۱۶۷۹، ۱۶۸۰، ۱۶۸۱، ۱۶۸۲، ۱۶۸۳، ۱۶۸۴، ۱۶۸۵، ۱۶۸۶، ۱۶۸۷، ۱۶۸۸، ۱۶۸۹، ۱۶۹۰، ۱۶۹۱، ۱۶۹۲، ۱۶۹۳، ۱۶۹۴، ۱۶۹۵، ۱۶۹۶، ۱۶۹۷، ۱۶۹۸، ۱۶۹۹، ۱۷۰۰، ۱۷۰۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۰۴، ۱۷۰۵، ۱۷۰۶، ۱۷۰۷، ۱۷۰۸، ۱۷۰۹، ۱۷۱۰، ۱۷۱۱، ۱۷۱۲، ۱۷۱۳، ۱۷۱۴، ۱۷

مکان‌ها

آبادان: ۳۳، ۶۵، ۷۲، ۷۴، ۲۵۲، ۳۲۹، ۳۳۰، ۴۹۲، ۴۳۳، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۶۳	ارتفاعات سورصا: ۷۸۴
۶۷۷، ۶۷۸، ۶۹۴، ۷۰۳، ۷۱۰، ۷۲۲، ۷۴۱، ۷۵۵، ۷۶۱، ۷۶۵، ۷۸۲	ارتفاعات شیرین سوار: ۱۱۴
۷۹۷، ۷۹۸، ۸۰۲، ۸۰۸، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۳۵، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۹۳، ۸۹۸	ارتفاعات فوقی: ۴۸
۹۱۲، ۹۱۲، ۹۴۱، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۵۳، ۹۷۱، ۹۸۱، ۹۹۳، ۱۰۰۵، ۱۰۱۴	ارتفاعات قراویز: ۹۱۱، ۱۰۲۱
آدیس آبابا (پایتخت اتیوپی): ۵۱۰	ارتفاعات قلعه صارم: ۶۹۵
آذربایجان شرقی: ۱۳۰، ۱۸۰، ۳۴۹، ۸۹۰	ارتفاعات کاشتر: ۴۹
آذربایجان غربی: ۲۲، ۳۴، ۱۱۴، ۱۳۰، ۱۸۰، ۲۴۴، ۲۶۸، ۶۰۱، ۶۵۳	ارتفاعات کوره موش: ۹۹۳، ۱۰۲۴
آرژانتین: ۷۶۶، ۷۳۵	ارتفاعات کویکی‌ها: ۸۸۳
آغاجاری: ۷۷۶	ارتفاعات گازرخانی: ۴۹
آلمان (آلمان غربی): ۷۳، ۲۰۷، ۲۳۵، ۲۴۴، ۳۰۰، ۳۱۷، ۳۷۵، ۵۷۵، ۶۴۹	ارتفاعات گاو میشان: ۸۸۳، ۱۰۲۴
۶۵۳، ۶۶۵، ۷۱۴، ۷۷۴، ۷۷۵، ۹۷۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰	ارتفاعات لهدزگه: ۸۸۳
آمل: ۶۹۷	ارتفاعات میشداغ: ۱۰۶
آنکارا: ۲۵۹، ۶۰۲، ۹۳۸، ۹۶۵، ۱۰۱۲	ارتفاعات میمک: ۸۳۵، ۸۵۱، ۹۱۱، ۹۲۹، ۱۰۰۵
آنکولا: ۷۶۶، ۷۲۵	ارتفاعات نوسود: ۳۴۸
ابوظبی: ۲۷۴، ۵۴۰، ۷۲۲، ۷۳۳، ۷۶۲، ۸۴۰	ارتفاعات یکشنبه: ۳۴
اتیوپی: ۴۲۴، ۵۱۰	اردن: ۲۷، ۲۶، ۴۰، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۱، ۲۴۶، ۲۸۲، ۳۷۲، ۳۸۶
اراک: ۲۵۳، ۵۰۵، ۸۷۹	۴۴۲، ۴۱۳، ۴۶۸، ۴۶۹، ۵۰۳، ۵۴۴، ۵۸۲، ۶۰۸، ۶۴۱، ۶۴۳، ۷۰۴، ۷۲۱
اریل: ۶۷۳، ۱۰۳۷	۷۸۷، ۷۹۴، ۸۴۸، ۸۷۶، ۹۴۸
ارتفاع هفت‌واکه: ۱۱۴	اردوگاه اسرای جنگی در الرمادی: ۱۷۸، ۱۷۹
ارتفاعات اوزون‌دره: ۸۵۳	اردوگاه بجنورد: ۸۹۱
ارتفاعات بانه - مریوان: ۱۷۷	اردوگاه برج‌البراجنه (حومه بیروت): ۷۸۴
ارتفاعات برقاز: ۱۰۶، ۲۸۰	اردوگاه حشمتیه تهران: ۱۰۱۴
ارتفاعات بزوش: ۴۹	اردوگاه دیره دهوک: ۶۸۶
ارتفاعات بشگان: ۸۸۳	اردوگاه عین‌الحلوه (حومه بیروت): ۸۳۶
ارتفاعات بوئین سفلا: ۱۷۶	اردوگاه فلسطینی شتیلا (حومه بیروت): ۷۸۴
ارتفاعات تره‌شی: ۱۷۷	اردوگاه فلسطینی صبرا (حومه بیروت): ۷۸۴، ۹۸۳
ارتفاعات تنگ‌کورک: ۹۹۳، ۱۰۲۱	اردوگاه موصل: ۱۷۸
ارتفاعات تنگه‌ور: ۴۹	اردوگاه مهاجران جنگ شهید کشوری ایلام: ۹۰۳، ۹۰۴
ارتفاعات تیلکوه: ۴۹، ۱۱۴	اردوگاه ناصرخان و خسروخان قشقای: ۸۷۸
ارتفاعات جاتراوی: ۵۷	اوروگنه: ۴۸۶
ارتفاعات حمیرین: ۲۱۱	ارومیه: ۱۲۹، ۲۶۰، ۳۰۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۳۲، ۴۸۰، ۵۱۵، ۵۲۵، ۵۴۰، ۶۰۱
ارتفاعات دارسایون: ۵۷	۶۱۸، ۶۳۶، ۸۲۸، ۸۷۸، ۹۱۲، ۹۳۱، ۱۰۳۷
ارتفاعات دشت گیلان: ۹۹۳، ۱۰۲۱	اروندرد (رودخانه اوند): ۲۰، ۲۳، ۲۴، ۳۶، ۴۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸
ارتفاعات دولازان: ۴۹	۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۹، ۷۷، ۸۹، ۹۰، ۱۱۰، ۱۴۵، ۱۶۰، ۱۶۱، ۲۷۵، ۳۳۵، ۳۷۴
ارتفاعات رسیدلو: ۴۲۲	۳۸۳، ۳۸۷، ۳۹۲، ۴۰۴، ۴۳۱، ۴۳۸، ۴۶۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۸۳، ۴۸۴
ارتفاعات رقایه: ۱۰۶	۴۹۳، ۴۹۸، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۳، ۵۱۷، ۵۲۲، ۵۳۱، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۵۲، ۵۵۳

۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰
۸۲۱ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۷ ۸۳۹ ۸۴۱ ۸۴۴ ۸۴۸ ۸۵۵
۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۷۳ ۸۷۶ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۹ ۹۰۳ ۹۰۷
۹۰۸ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۹ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۳۴ ۹۳۶ ۹۴۵ ۹۴۸ ۹۶۷
۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۶ ۹۸۳ ۹۸۷ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۹ ۱۰۰۲ ۱۰۰۹
۱۰۱۱ ۱۰۱۸ ۱۰۲۳ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۹

امیدیه: ۹۷۲

اندونزی: ۹۳۹

انگلیس (انگلستان، بریتانیا): ۲۲۲، ۶۰۶، ۶۴۹، ۷۰۶، ۷۱۴، ۷۳۵، ۷۶۶
۸۰۳ ۸۲۰ ۸۵۸ ۹۷۸ ۱۰۱۵ ۱۰۳۹

اورشلیم: ۷۲۰

اهواز: ۳۰، ۴۸، ۶۲، ۷۴، ۷۵، ۱۱۲، ۱۴۵، ۱۸۶، ۲۰۹، ۲۱۰
۲۲۱، ۲۳۹، ۲۴۳، ۲۵۱، ۲۹۵، ۳۰۶، ۳۶۱، ۳۹۵، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۷
۴۱۹، ۴۲۲، ۴۸۰، ۴۸۱، ۵۰۵، ۵۱۵، ۵۳۵، ۵۶۱، ۵۹۸، ۶۵۳، ۷۱۱
۷۳۲، ۷۶۰، ۷۶۵، ۷۷۶، ۸۷۹، ۹۴۲، ۹۵۷، ۹۷۲، ۱۰۰۹، ۱۰۱۴

ایتالیا: ۹۷۸، ۷۰۴، ۶۴۹

ایران شهر: ۱۵۶

ایستگاه ۱۰۰ (گردشست/ کیلومتر ۱۰۰ جاده اهواز - خرمشهر): ۶۸
۷۵، ۷۶، ۸۰، ۸۴، ۹۰، ۹۱، ۱۱۴، ۱۳۶، ۱۴۵، ۱۵۲، ۱۶۳
۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۱
۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۹۵، ۳۰۹، ۳۲۱
۳۲۲، ۳۵۶، ۳۸۰، ۳۹۷، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۴۲، ۷۲۹، ۷۳۰

ایستگاه ۷۰: ۷۵، ۱۴۳، ۱۶۴، ۱۷۲، ۱۹۱، ۴۱۸

ایستگاه ۸۰ [حسینی]: ۱۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۹۳، ۱۳۸
۱۴۶، ۱۶۷، ۱۷۵، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۰۴، ۲۱۰، ۲۴۸، ۲۵۲، ۳۶۷، ۳۸۰

۴۹۲، ۴۱۷، ۴۰۴، ۳۹۷

ایستگاه ۹۰: ۵۶، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۸۱، ۹۰، ۱۱۴، ۱۴۴، ۱۴۵
۱۵۵، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۶
۲۱۵، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۶۸، ۳۰۹، ۳۶۷

ایستگاه حمید: ۱۷۱

ایستگاه راه آهن تهران: ۶۶۴

ایستگاه راه آهن خرمشهر: ۵۵۲

ایلام: ۲۱، ۳۰، ۳۷، ۸۰، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹
۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹
۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹
۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰

۸۹۰، ۹۰۳، ۹۳۸

ایندرغاش: ۷۸۳

۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۷۲، ۵۷۷، ۵۹۷، ۶۰۰، ۶۰۶، ۶۰۸
۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۳۳، ۶۳۵، ۶۴۴، ۶۵۴، ۶۸۴، ۷۰۳، ۷۴۳
۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۸۱۵، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۹۰، ۹۳۰، ۱۰۳۵

اسپانیا: ۷۲۵، ۶۴۹، ۶۶۹

استان چهارمحال و بختیاری: ۳۴۹، ۱۸۰

استان خراسان: ۸۹۱، ۱۸۰

استان فارس: ۳۲۷، ۱۸۰، ۶۱

استان کهگیلویه و بویراحمد: ۱۸۰

استان مازندران: ۱۸۰، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۴۹، ۳۸۴، ۴۰۶، ۶۲۰

استان مرکزی: ۳۴۹، ۱۸۰

استان میسان (عراق): ۸۰۷

استان واسط عراق: ۹۹۸

استان هرمزگان: ۳۱۶

استرالیا: ۶۴۹، ۵۷۵

اسکله نفتی البکر: ۷۹۷، ۷۱۶، ۴۴۴، ۴۴۳

اسکله نفتی العمیه: ۷۹۷، ۴۴۴، ۴۴۳

اسلام آباد (پایتخت پاکستان): ۷۴۳، ۵۸۸

اشنویه: ۲۲، ۴۶۴، ۵۱۵، ۵۲۵، ۶۵۳، ۸۲۸، ۹۱۲، ۹۶۳، ۹۸۱، ۹۸۲

اصفهان: ۳۸، ۸۳، ۱۸۰، ۲۵۳، ۳۴۹، ۴۰۶، ۴۲۲، ۴۶۳، ۶۶۴، ۸۹۰

افریقای جنوبی: ۸۴۷، ۷۶۶، ۷۳۲، ۷۲۵

افغانستان: ۲۳۳، ۳۳۴، ۷۶۶، ۸۶۰، ۸۶۱، ۹۳۷، ۹۶۷

اقامگاه امام خمینی: ۸۶۹

اقیانوس هند: ۷۶۵، ۷۳۵

امارات متحده عربی: ۲۴، ۴۲، ۹۹، ۱۰۰، ۱۲۴، ۲۱۷، ۲۸۲، ۴۲۶، ۵۶۲
۵۷۵، ۶۲۳، ۶۴۹، ۸۷۹، ۸۸۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۴۷، ۷۶۲

۸۴۰، ۹۴۸، ۹۷۸

امان (پایتخت اردن): ۷۰۴، ۴۶۹

امریکا (ایالات متحده/ آمریکا): ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۵۱، ۵۹، ۶۹، ۷۳، ۹۵، ۹۹

۱۰۱، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۳۳، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۲۰۶

۲۴۳، ۲۶۳، ۲۷۰، ۲۷۳، ۲۸۱، ۳۰۰، ۳۱۳، ۳۲۸، ۳۵۱، ۳۵۰، ۳۷۰، ۳۷۱

۳۸۶، ۴۰۶، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۳، ۴۴۴، ۴۵۳، ۴۶۷، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۶۳، ۴۸۴

۴۸۵، ۵۰۳، ۵۲۶، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۶۱، ۵۶۱، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۷۸، ۵۷۹

۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۶۰۵، ۶۰۸، ۶۱۹، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۲۷

۶۲۸، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۴۰، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۷، ۶۴۹، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۶

۶۵۷، ۶۶۴، ۶۶۶، ۶۶۸، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸

۶۷۹، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰

۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹

- ایندیانا: ۱۱۹
بابل: ۴۸۱، ۴۸۰، ۱۷۷، ۱۳۰
بابلسر: ۳۸
باختران (کرماتشاه): ۲۲، ۳۷، ۳۸، ۶۹، ۱۱۴، ۱۲۸، ۱۲۰، ۱۸۰، ۲۶۹، ۳۴۹، ۴۰۵، ۴۴۴، ۴۵۱، ۴۸۱، ۵۰۲، ۵۸۴، ۵۸۴، ۶۰۰، ۶۶۵، ۸۹۰، ۹۰۴، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۲۰، ۹۲۲، ۹۶۶، ۹۷۳، ۱۰۳۴
بازار تهران: ۳۷
بازی‌دراز: ۸۱۵
بانسه: ۲۴، ۲۲، ۴۹، ۹۵، ۱۷۶، ۳۱۵، ۳۲۶، ۳۴۸، ۴۸۰، ۶۰۰، ۷۴۳، ۸۳۲، ۹۲۶، ۹۷۲، ۹۸۱، ۹۸۲
بحرین: ۲۷، ۱۸۳، ۲۴۶، ۳۳۳، ۳۷۳، ۴۲۶، ۵۸۲، ۶۴۳، ۶۸۷، ۶۸۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۲۳، ۷۴۷، ۷۷۳، ۹۹۱
بخش خبات (عراق): ۷۲۰
برزیل: ۶۱۹، ۶۴۹، ۷۵۲
بروجرد: ۵۰۵
بروکسل: ۴۶۶
بزرگراه (جاده) بیروت - دمشق: ۹۱۵، ۹۳۳، ۹۸۵
بستان: ۷۶۵، ۸۲۴، ۹۳۱، ۱۰۰۹
بصره: ۱۹، ۲۰، ۳۲، ۳۴، ۴۵، ۶۵، ۷۷، ۸۰، ۸۱، ۸۷، ۸۹، ۹۳، ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۲۵۰، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۹، ۳۲۰، ۳۲۲، ۳۵۹، ۳۶۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۴۳، ۴۵۳، ۴۹۷، ۴۹۸، ۵۲۳، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۷۰، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۱۳، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۷۲، ۶۷۸، ۶۹۴، ۶۹۸، ۷۱۱، ۷۱۳، ۷۷۳، ۷۸۰، ۷۸۸، ۸۰۴، ۸۰۷، ۸۵۲، ۹۱۲، ۹۳۰، ۹۴۲، ۹۵۳، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۸۱، ۹۹۴، ۱۰۲۲، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵
بعلبک (سوریه): ۱۰۰۱
بغداد: ۲۸، ۳۱، ۳۲، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۴، ۵۳، ۵۹، ۷۱، ۹۹، ۱۰۱، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۵۹، ۱۷۹، ۲۱۸، ۲۳۳، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۵۴، ۲۶۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۸، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۹۱، ۳۹۲، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۲۴، ۴۳۴، ۴۳۷، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۶۵، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۳، ۴۸۵، ۴۸۷، ۵۵۸، ۵۷۲، ۵۸۸، ۶۰۲، ۶۲۵، ۶۳۰، ۶۳۴، ۶۴۶، ۶۵۵، ۶۵۷، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۶، ۶۷۰، ۶۷۳، ۶۷۳، ۶۸۵، ۶۹۸، ۷۰۰، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۱۱، ۷۱۴، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۱، ۷۲۳، ۷۵۰، ۷۵۹، ۷۶۷، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۳، ۷۸۸، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۸۰۹، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۳۰، ۸۵۸، ۸۷۵، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۷، ۹۲۷، ۹۳۶، ۹۳۹، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۸۰، ۹۹۱، ۱۰۰۷
بلژیک: ۶۴۹
بلغراد: ۲۷۶، ۵۶۵، ۹۹۱
بلندی‌های جولان (سوریه): ۴۵۰، ۷۳۵، ۸۳۱
- بن (پایتخت آلمان غربی): ۴۳۴، ۶۷۴
بندر امام خمینی: ۲۱
بندر صیدا: ۸۱۷
بندر صیدون (جنوب لبنان): ۸۹۵
بندر عقبه اردن: ۷۹۴
بندر ماهشهر: ۲۱، ۵۳۹
بندربعباس: ۳۵، ۳۸، ۴۹، ۴۲۲، ۶۶۴، ۶۶۵، ۹۳۱
بنگلادش: ۷۴۶
بوشهر: ۱۸۰، ۲۹۹
بوکان: ۲۲، ۱۲۸، ۱۲۰، ۱۲۹، ۴۰۹، ۴۸۰، ۵۴۱، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۵۳، ۶۶۲، ۹۹۴
بهشت‌زهر: ۹۲۳
بیات: ۴۸
بیت‌المقدس: ۱۸۵، ۳۵۱، ۴۰۹، ۶۴۷، ۶۵۷، ۶۵۸، ۷۸۵، ۸۳۸، ۸۵۵، ۸۹۵، ۱۰۰۱
بیروت: ۳۱، ۴۳، ۵۳، ۳۳۵، ۳۷۳، ۳۸۸، ۴۵۵، ۴۸۶، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۵۸، ۶۶۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۳۷، ۷۵۷، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۹۹، ۸۱۲، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۳۶، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۷۵، ۸۸۶، ۸۹۴، ۸۹۵، ۹۰۸، ۹۱۵، ۹۱۷، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۶۷، ۹۵۴، ۹۵۸، ۹۷۳، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۱۰۰۲، ۱۰۱۸، ۱۰۲۳، ۱۰۲۶
بیشکان: ۹۱۱
بیمارستان امام خمینی [ایلام]: ۷۷۹
بیمارستان صائین‌دژ: ۳۲۶
بین‌النهرین: ۱۲۲
پادگان ۱۵ خرداد: ۳۴۹
پادگان امام حسن^(ع): ۴۰۵
پادگان امام حسین^(ع) تهران: ۹۷۴
پادگان امام‌قلی قوچان: ۷۳۸
پادگان حمید: ۲۰، ۳۳، ۵۶، ۵۷، ۶۳، ۶۴، ۶۹، ۷۴، ۸۰، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۴۶، ۱۶۴، ۲۱۳، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۱۲، ۳۱۴، ۳۲۹، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۵، ۴۱۸، ۸۰۸، ۸۲۴
پادگان خلیج [در خیابان پاسداران تهران]: ۷۱
پادگان دژ خرمنشهر: ۳۳، ۳۷۷، ۴۲۰، ۴۳۱، ۴۹۶، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۶۹، ۵۷۱، ۸۲۴
پادگان سیدصادق عراق: ۶۹۷
پادگان شهید رجایی باختران: ۳۴۹
پادگان لویزان: ۴۲
پادگان منجیل: ۶۸۳

- پاریس: ۲۶، ۴۴، ۶۶، ۲۶۹، ۶۲۹، ۷۲۴، ۷۶۸، ۷۷۵، ۷۸۹، ۷۹۳، ۸۸۰، ۸۸۵، ۸۹۱، ۹۰۷، ۹۷۳، ۱۰۱۵، ۱۰۳۱
- پاسگاه برزگر: ۱۱۲، ۳۲۴
- پاسگاه بویان: ۴۵۸، ۷۹۷
- پاسگاه پلیس راه [خرمشهر]: ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۶۹
- پاسگاه تلک: ۹۴۳
- پاسگاه خاتمی (شمال طلایه): ۳۶۰
- پاسگاه ژاندارمری چلیک: ۹۳۱
- پاسگاه ژاندارمری دارساین: ۱۰۰۶
- پاسگاه ژاندارمری روستای هولاز: ۶۰۱
- پاسگاه ژاندارمری صائین دژ: ۱۲۹، ۳۲۶
- پاسگاه سهرای مهاباد - محمدیار: ۴۲۱
- پاسگاه شراهانی: ۱۴۵
- پاسگاه شلمچه: ۴۹۳، ۵۱۵
- پاسگاه شهبایی: ۳۷۷، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۴۳، ۴۹۱، ۴۹۲، ۵۲۲، ۵۳۳، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۱، ۵۵۷، ۵۹۸، ۶۱۳
- پاسگاه طلایه: ۴۱۶، ۶۹۳، ۷۴۲، ۷۵۶، ۷۸۲، ۹۴۱
- پاسگاه فرماندهی لشکر یکم سوریه: ۸۳۸
- پاسگاه فرماندهی نصر ۱: ۳۵۶
- پاسگاه کوت سواری: ۴۵۸، ۶۵۱، ۷۹۷
- پاسگاه کوشک: ۵۳۲، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۱، ۵۵۷
- پاسگاه کیان دشت: ۱۱۲
- پاسگاه کیلومتر ۲۵ (شمال شلمچه): ۴۹۱، ۵۵۶، ۹۸۱
- پاسگاه مرزی دوهاک: ۶۹۷
- پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵: ۹۵۷
- پاسگاه نوسود: ۳۱۵
- پاکستان: ۴۵۰، ۴۸۶، ۵۷۵، ۶۴۹، ۷۲۳، ۷۳۳، ۷۴۶، ۹۳۹، ۹۶۷، ۱۰۱۶، ۱۰۳۹
- پالایشگاه آبادان: ۷۶۳، ۷۶۵
- پالایشگاه تبریز: ۲۱، ۶۷۷، ۶۷۸، ۷۲۲
- پاوه: ۶۹، ۱۱۴، ۲۲۹، ۴۸۲
- پایگاه بدرجای: ۸۵۳
- پایگاه بزمی: ۱۰۰۶
- پایگاه بسیج سرو در ارومیه: ۸۷۷
- پایگاه زرینه: ۴۲۲
- پایگاه سهرای بیجان: ۹۸۲
- پایگاه غله جیران: ۸۲۷
- پایگاه غله حواط آباد: ۸۲۷
- پایگاه فوجان: ۶۳۶
- پایگاه کاستره (از توابع کامیاران): ۸۲۷
- پایگاه کریک: ۹۹۴
- پایگاه کوله وزاغه: ۹۸۲
- پایگاه گازرخانه (از توابع سنندج): ۹۹۴
- پایگاه نیروی تأمین آدینان: ۱۰۰۶
- پایگاه نیروی تأمین خرکه: ۱۰۰۶
- پایگاه وحدتی دزفول: ۹۵۷، ۹۶۶
- پایگاه هوایی شعبیه (عراق): ۴۰۳
- پایگاه هوایی قصر فیروزه: ۴۲
- پایگاه هوایی مهرآباد تهران: ۹۵۷، ۹۶۶
- پایگاه هولاسو: ۷۳۰
- پل ام الرصاص: ۵۵۸
- پل تنومه [شرق بصره]: ۵۶، ۶۳
- پل حیاتیه [روی کرخه کور]: ۴۷، ۱۲۸
- پل دارخوین: ۷۵، ۱۴۳
- پل رحمانیه [روی کارون]: ۷۵، ۸۶
- پل شلمچه: ۵۶
- پل فردوس: ۱۲۸
- پل قیصریه: ۴۷، ۶۸
- پل کفیشه: ۸۶، ۱۴۳
- پل کلته: ۸۷۷
- پل گشعم: ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۳
- پل مارذ: ۳۶۰
- پل نشوه: ۵۶، ۶۳
- پل نو: ۶۴، ۳۲۴، ۵۱۳، ۵۳۱، ۵۳۹، ۶۶۵، ۶۶۶
- پل نهر خین: ۵۵۷
- پلدختر: ۳۸
- پلیا: ۱۰۲۱
- پیرانشهر: ۴۸۰، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۵۳، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۱۰، ۸۲۸، ۹۶۲، ۹۶۳
- تأسیسات سازمان انرژی اتمی [دارخوین]: ۳۴، ۷۶
- تأسیسات گاز مایع بندر ماهشهر: ۲۱، ۵۳۹
- تأسیسات نفتی جزیره خارک: ۶۷۷، ۶۹۴
- تائزنا: ۹۳۹، ۹۵۰، ۴۲۴
- تبریز: ۲۱، ۳۸، ۵۰، ۱۷۶، ۴۸۸، ۶۶۵، ۶۹۷، ۷۲۹، ۹۸۸، ۱۰۱۵
- تپه اسحاق: ۸۱۵
- تپه دوازده سنگی: ۲۰۵

جزایر سه گانه ایرانی در خلیج فارس: ۷۰۳، ۴۲۴	جاده سویله - شب: ۹۴۱
جزایر فالکلند (مالویناس): ۷۶۶، ۷۳۵	جاده سویله - فکه: ۹۴۱
جزایر مجنون: ۴۰۱	جاده شاهینی - کامیاران: ۶۱۸
الجزایر: ۲۱، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۱۰۲، ۱۵۹، ۲۴۴، ۲۵۹، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۵، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۴، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۸۸، ۴۰۹، ۴۳۵، ۴۳۷، ۴۴۷، ۴۵۰، ۴۵۲، ۴۶۶، ۴۶۷، ۵۰۴، ۵۰۸، ۵۸۸، ۵۸۹، ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۲۷، ۶۳۹، ۶۶۰، ۶۷۰، ۶۸۷، ۶۹۹، ۷۰۱، ۷۱۹، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۷۴، ۸۰۷، ۸۴۱، ۹۰۲، ۹۲۱، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۸۷	جاده شلمچه - پلنو: ۴۳۱
جزیره یوآرین: ۷۹۷، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۵۴، ۴۵۹، ۴۳۱	جاده شلمچه - تنومه: ۹۳۰، ۴۹۳
جزیره یوموسی: ۷۰۳	جاده شلمچه - خرمشهر (محور خرمشهر - شلمچه): ۱۹، ۲۰، ۳۲۱، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۶، ۴۰۳، ۴۰۲، ۳۸۳، ۳۶۷، ۳۶۵، ۳۶۲، ۳۶۱، ۳۶۰، ۳۵۷، ۳۵۶، ۴۰۳، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۴۲، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۷۲، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۹، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۵، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۵، ۵۲۴، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۹۳، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷
جزیره خارک: ۲۱، ۱۷۵، ۵۰۸، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۹۴، ۷۱۰، ۷۲۲، ۷۴۵، ۷۵۵، ۷۸۲، ۹۲۹، ۹۳۰	جاده شلمچه: ۵۵۲، ۵۵۶
الجزیره: ۲۷۳، ۳۸۸، ۶۷۳	جاده شیخان عقره: ۶۸۶
جفیر: ۵۶، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۷۸، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۴، ۸۷، ۹۳، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۳۷، ۱۴۵، ۱۴۶، ۲۱۳، ۳۰۵، ۳۶۷، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۹۲، ۵۰۲، ۷۲۹، ۷۳۰	جاده شلیخ قندی - فکه: ۲۸۸، ۲۲۵، ۲۱۲
جماران: ۴۲، ۵۷۸، ۶۳۴، ۷۱۲	جاده طلایه - نشوه: ۴۰۱
جوانرود: ۹۶۷، ۹۶۶، ۴۸۲	جاده طلایه: ۷۷
جیبوتی: ۱۲۴، ۳۷۲، ۵۴۱، ۶۸۵، ۸۰۸	جاده عباویه: ۱۸۷، ۱۸۶
چالوس: ۶۱۸	جاده علی بالی: ۳۲۶
چرمانه: ۳۴	جاده مرزی خین - خرمشهر: ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۹۶
چرمیان: ۱۰۲۱	جاده مریوان - سنندج: ۴۸۰
چزابه: ۹۲۹، ۸۵۲، ۱۴۵	جاده مهاباد - سردشت: ۶۵۳
چوکای تالش (از توابع استان گیلان): ۱۲۹، ۱۳۰	جاده نشوه: ۷۴، ۸۱
چین: ۴۲، ۹۷۸	جاده نقده - اشنویه: ۸۷۸
حرم حضرت معصومه (س): ۳۷	جاده هولاسو: ۷۳۰
حرمین شریفین: ۷۸۷	جاده هویزه - نشوه: ۹۴۲
حسینیة جماران: ۷۱۲، ۷۴۴، ۹۱۷، ۹۳۴، ۱۰۰۷، ۱۰۳۰	جاکارتا: ۹۹۱
حسینیة مرحوم حائری: ۷۷۹	جانوره (مریوان): ۶۹
حسینیة: ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۴۳	جبهه سرپل ذهاب: ۶۹۴
حفاظت اطلاعات اداره دوم ستاد مشترک ارتش: ۱۰۱۳	جبهه سوما: ۶۹۴
حفاظت اطلاعات نیروی زمینی ارتش: ۱۰۱۳	جبهه صالح آباد: ۶۹۴
حلیچه: ۶۳۰، ۶۷۳، ۶۸۶، ۹۲۶	جبهه گیلان غرب: ۶۹۴
حلفانیه (عراق): ۱۰۶، ۲۱۳، ۲۱۴	جبهه مریوان: ۶۹۴
حله: ۶۹۸	جبهه مهران: ۶۸۲
	جبهه میمک: ۸۱۵، ۸۵۱
	جده: ۲۸، ۴۳۴، ۵۸۷، ۷۴۶، ۷۷۱، ۷۹۱، ۸۰۰، ۸۳۰، ۸۴۷، ۸۵۷، ۸۶۱، ۹۳۹
	جراحیه: ۱۱۰، ۱۴۵

۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۸، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۸،
 ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۷، ۶۸۱، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶،
 ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۳، ۷۳۴، ۷۳۷، ۷۴۶، ۷۴۷،
 ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۵، ۷۶۹، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۹۱،
 ۷۹۳، ۷۹۷، ۷۹۸، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۴۰، ۸۴۸، ۸۵۷، ۸۵۹، ۸۶۱، ۸۷۱،
 ۸۷۳، ۸۷۵، ۸۸۰، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۹۱

خمینی‌شهر: ۶۹۷

خور موسی: ۷۹۸، ۲۱

خورمال: ۶۰۱، ۴۰۵

خوزستان: ۳۷، ۱۸، ۳۷، ۵۸، ۱۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۲، ۳۰۳، ۳۳۵، ۳۷۷،
 ۴۰۸، ۴۳۴، ۴۵۱، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۸۱، ۵۰۲، ۵۰۷، ۵۱۷، ۵۵۹، ۵۹۸، ۶۲۵،
 ۶۵۴، ۶۶۵، ۶۹۴، ۷۱۶، ۷۴۷، ۷۶۵، ۷۶۹، ۷۷۶، ۸۰۱، ۸۰۸، ۸۶۳، ۸۷۹،
 ۸۹۷، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۶، ۹۲۰، ۹۶۶، ۹۷۵، ۹۹۹، ۱۰۱۴

دارخوین: ۳۳، ۳۴، ۴۷، ۵۶، ۶۳، ۶۷، ۶۸، ۷۵، ۷۶، ۸۶، ۸۹، ۹۴، ۱۱۳،
 ۱۱۴، ۱۲۷، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۱، ۱۸۹، ۱۹۳، ۱۹۸، ۳۹۵

دارسین (حوالی یانه): ۳۴۸

دارنجان لر: ۶۱

دامغان: ۳۸

دامور (لبنان): ۴۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۸۱۷، ۸۳۶، ۸۹۵، ۹۸۵

دانمارک: ۶۷۵

دجله: ۴۴، ۶۱۵، ۶۴۴

درود (لرستان): ۵۰۵

دژه بقاع: ۸۳۶، ۹۴۴

دریای مدیترانه: ۴۱، ۱۲۳، ۲۴۷، ۲۶۴، ۲۷۵، ۴۰۸، ۷۲۵

دزفول: ۱۸، ۵۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۶۱، ۲۲۷، ۳۸۹، ۴۱۲، ۴۹۷، ۷۶۰، ۷۶۵

۹۶۶، ۱۰۰۹

دژ مرزی شلمچه: ۵۶۹، ۵۷۱، ۵۹۳

دژ مرزی کوشک: ۳۸۳

دژیانی لشکر ۲۱ حمزه ارتش: ۶۱۶

دشت ذهاب: ۹۱۱

دمشق: ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۴، ۳۳۴، ۳۹۰، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۶۹،
 ۴۸۸، ۴۹۵، ۵۸۸، ۷۵۲، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۹۹، ۸۱۳، ۸۱۳، ۸۳۷، ۸۴۶،
 ۸۵۴، ۸۶۸، ۸۹۴، ۹۱۶، ۹۷۳، ۹۸۵، ۱۰۰۱، ۱۰۱۱، ۱۰۱۶، ۱۰۳۵،
 دوحه: ۲۱۷، ۲۸۳

دهانه فاو: ۳۶۸، ۶۱۶

دهگلان: ۹۴۳

دهلران: ۲۱، ۳۸۶، ۶۷۳، ۷۱۰، ۷۴۱

حمیدیه: ۵۵، ۶۳

حیاتی: ۱۸۶، ۱۸۹، ۲۲۱

خارطوم (پایتخت سودان): ۳۷۳، ۹۰۸

خانقین: ۱۲۰، ۸۲۳، ۶۸۶

خرم‌آباد: ۳۸، ۳۸۴، ۵۰۵

خرمشهر (خونین‌شهر/ محمره): ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۲۹،
 ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۴۴، ۴۵، ۴۸، ۵۶، ۵۷، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۷، ۷۱،
 ۷۷، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۸۵، ۹۲، ۱۰۶، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۴۴،
 ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۸۵،
 ۱۹۷، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۲۳، ۲۲۵، ۲۴۵، ۲۵۲، ۲۸۲، ۲۸۸، ۲۸۹،
 ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۶، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۲۱، ۳۲۴، ۳۲۹، ۳۳۵، ۳۳۹،
 ۳۴۲، ۳۴۷، ۳۵۲، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۳، ۳۷۷، ۳۸۱،
 ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۲، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۶، ۴۱۲، ۴۲۰،
 ۴۲۳، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۸، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۷، ۴۵۴، ۴۵۷، ۴۶۱،
 ۴۶۸، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۹، ۴۸۳، ۴۹۱، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶،
 ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۲، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷،
 ۵۱۸، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۳، ۵۲۳، ۵۳۱، ۵۳۸، ۵۴۳، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۶، ۵۵۷،
 ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷،
 ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۹۸، ۶۰۰، ۶۰۲، ۶۰۳،
 ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۴، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۲،
 ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۳، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۴۰، ۶۴۴،
 ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۵۱، ۶۵۵، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۳، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۷۰،
 ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۹۰، ۶۹۷، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳،
 ۷۱۲، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۳۱، ۷۳۳، ۷۳۶، ۷۴۱، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰،
 ۷۶۱، ۷۶۵، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۳، ۷۸۹، ۷۹۳، ۸۰۸، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۲۴،
 ۸۴۲، ۸۴۵، ۸۵۵، ۸۵۸، ۸۷۴، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۹، ۸۸۶، ۹۰۰، ۹۰۳، ۹۰۵،
 ۹۵۴، ۹۸۶، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۹

خسروآباد [آبادان]: ۱۴۸

خسروی: ۱۰۰۹، ۸۶۵

خط آهن خرمشهر - اهواز: ۵۰۰

خلیج فارس: ۲۱، ۲۶، ۳۶، ۳۹، ۴۰، ۵۳، ۵۹، ۶۵، ۹۸، ۹۹، ۱۱۸، ۱۲۲،
 ۱۲۳، ۱۳۱، ۲۱۷، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۴،
 ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۷۰، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۴۱۰، ۴۱۲،
 ۴۱۳، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۳۷، ۴۳۹، ۴۴۴، ۴۴۸، ۴۵۳، ۴۶۶،
 ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۴، ۵۰۲، ۵۰۸، ۵۱۸، ۵۲۶، ۵۲۹، ۵۳۹، ۵۴۳،
 ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۷، ۵۴۹، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۵، ۵۸۲، ۵۸۹، ۵۸۹، ۶۰۶،
 ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۲۲، ۶۲۰، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷

دهلی نو: ۱۵۹، ۲۰۶، ۲۳۴، ۲۸۳، ۳۵۳، ۴۸۶، ۵۴۶، ۹۹۱	روستای ایلس (از توابع پیرانشهر): ۴۸۰
دین آباد (از توابع سردشت): ۴۳۲	روستای اسماعیل کندی: ۵۸۳
دیواندره: ۹۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۴۲۱، ۴۲۲، ۶۹۵، ۶۹۶، ۷۳۰، ۹۳۲	روستای الی پتیک: ۹۴۳
رأس البیشه: ۳۶۸	روستای امین آباد: ۵۶۰
رامسر: ۶۹۶، ۶۹۷، ۷۸۳، ۹۴۸	روستای اندیزه: ۹۱۳
راه آهن اهواز - خرمشهر: ۸۷۹	روستای ایندرکاش: ۴۰۵
ریاط: ۶۷۳، ۷۲۶	روستای آب باریک: ۹۳۱
رحمانی: ۱۹۲، ۱۹۸	روستای آرین: ۱۱۴
رحمانیه: ۷۵، ۱۶۴	روستای بابکلان: ۱۱۴
رشت: ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۹، ۶۷۹	روستای باغچه‌مریم: ۹۴۳
رفسنجان: ۸۸۸	روستای برده‌رش: ۲۱۶
رفیع: ۱۱۰	روستای برده‌میش: ۲۹۷، ۳۴۸
رم: ۱۰۰	روستای بزوش: ۶۹
رمل: ۴، ۲۳۷	روستای بلایش: ۸۷۸
روانسر: ۴۸۲	روستای بلوه (از توابع بانه): ۴۴۵
روتروdam (هلند): ۷۴۶	روستای بنه‌خوی (از توابع بانه): ۴۴۵
رود چیخواب: ۲۲۷	روستای بوری‌در: ۳۶۹
رودبار: ۶۸۳	روستای بوئین سفلا: ۱۷۶
رودخانه دوبرج: ۴۸، ۱۰۷، ۱۰۹، ۲۱۴، ۲۸۰، ۳۱۹، ۷۴۲، ۹۲۹	روستای بی‌تاس: ۴۲۲
رودخانه کارون: ۱۸، ۱۹، ۳۳، ۳۴، ۴۴، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۲	روستای بيله‌کوه: ۶۹
۳۳، ۶۴، ۶۷، ۶۸، ۷۴، ۷۵، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶	روستای پزشه: ۲۱۶
۸۷، ۹۱، ۹۲، ۹۴، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۱، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۵، ۱۹۸، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۷، ۲۳۹، ۲۴۲، ۲۵۲، ۳۵۷، ۳۶۵، ۳۷۷، ۳۹۷	روستای پلنگان: ۶۹
۴۰۱، ۴۰۲، ۴۴۲، ۶۱۴، ۶۸۴، ۶۸۵، ۷۵۹	روستای پنجوین (عراق): ۶۷۸
رودخانه کرخه: ۵۳۵، ۶۱۶	روستای پیربله: ۶۱۸
رودخانه کرخه‌کوز: ۱۸، ۱۹، ۳۴، ۴۴، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۵۶، ۶۲، ۶۳، ۶۴	روستای پیرگه (در محور پیرانشهر - سردشت): ۱۰۰۶
۶۷، ۶۸، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۸۷، ۸۹، ۹۳، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲	روستای تخطیبه: ۷۴
۱۱۳، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۵، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۸، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۴	روستای تزوش: ۱۱۴
۲۲۱، ۲۲۴، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۲، ۲۵۱، ۲۶۸، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۶	روستای تيله‌کوه: ۴۸
۳۰۸، ۳۱۱، ۳۱۹، ۴۱۶، ۴۱۸	روستای جموغه: ۹۹۴
رودخانه لیتانی (بیروت): ۷۸۴	روستای جونیان: ۹۷۲
رودخانه نیشان: ۷۴، ۱۱۰، ۴۱۸، ۶۱۵	روستای جوهنی صومای: ۹۱۳
روستای (آبادی) بیس: ۴۸	روستای جیران: ۶۰۱، ۵۶۰
	روستای چابکلان وزیر: ۴۴۵
	روستای چی‌جوران: ۱۷۶
	روستای حاجی مامیان: ۴۲۲
	روستای خاتن: ۶۵۳

- روستای خراثب: ۱۲۷، ۱۴۴، ۱۶۴، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵
 روستای خرم: ۵۴۰
 روستای داربته بالا: ۳۲۶
 روستای دزوانند سفلی: ۱۱۴
 روستای دزوانند علیا: ۱۱۴
 روستای دزوانند وسطی: ۱۱۴
 روستای دمشقیه (لبنان): ۸۱۷
 روستای دورازن: ۱۷۶
 روستای دوسید: ۵۸۳، ۶۵۳
 روستای ده گلنان: ۱۱۴
 روستای راژان: ۸۲۸
 روستای رحمانی: ۱۱۳، ۱۲۷
 روستای رحمانیه: ۱۳۵
 روستای زیدان: ۶۰۱
 روستای زیریه: ۱۱۴
 روستای زیوه: ۵۶۰، ۶۰۱، ۸۲۸، ۹۶۳
 روستای ژنین: ۱۱۴
 روستای سراب میش: ۳۲۶
 روستای سرخه توت: ۱۱۴
 روستای سرواله: ۲۵۴
 روستای سعدیات (۲۱ کیلومتری جنوب بیروت): ۸۳۶
 روستای سلیم ساقول: ۵۴۰
 روستای سماجان بالا: ۲۱۶
 روستای سورال: ۲۵۴
 روستای سویج: ۸۷۸
 روستای سوییت (در حوالی بانه): ۲۲۹
 روستای سه گردگان: ۵۶۰
 روستای سیاهول: ۵۴۰
 روستای سی بوران: ۱۱۴
 روستای سیدعبود: ۱۱۳، ۱۲۷
 روستای شریعه: ۱۲۷
 روستای شوی (از توابع بانه): ۶۰۱
 روستای شویشه: ۵۱۵
 روستای عبدالله کرده: ۵۸۳، ۶۵۳
 روستای قاضی آباد: ۲۶۹
 روستای قرسلان: ۸۵۳
 روستای قره کند (از توابع بوکان): ۴۶۵، ۴۸۰
 روستای قلعه موت آباد: ۵۶۰، ۶۰۱
 روستای قلعه گاه: ۲۶۹
 روستای قوجه (از توابع تکاب): ۷۱۰
 روستای کاشتر (کامیاران): ۶۹، ۶۱۸
 روستای کالاهو: ۱۲۹
 روستای کانی بلند: ۶۹۵
 روستای کانی بند: ۱۷۶
 روستای کانی طیف: ۷۱۰
 روستای کانی نو (از توابع بانه): ۶۰۱
 روستای کاوش (در محور سردشت - مهاباد): ۱۰۰۶
 روستای کپک: ۹۵
 روستای کرجو: ۹۳۱
 روستای کرسانه: ۱۱۴
 روستای کریم آباد: ۱۷۶
 روستای کسنزان سقر: ۹۳۲
 روستای کلب حسن (از توابع پیرانشهر): ۴۸۰
 روستای کوتر: ۵۴۰
 روستای کوزله: ۱۷۶
 روستای کهنه لاهیجان: ۵۶۰، ۶۰۱
 روستای گازرخانی: ۴۸، ۶۹
 روستای گاودانه: ۱۱۴
 روستای گرازان سفلی: ۲۶۹
 روستای گردرش: ۵۸۳
 روستای گرگر سفلی: ۲۶۹
 روستای گرگر علیا: ۲۶۹
 روستای گزاران علیا: ۲۶۹
 روستای گزگزاره سفلا: ۲۵۴
 روستای گزگزاره علیا: ۲۵۴
 روستای گزگزک: ۵۶۰
 روستای گل آباد: ۵۶۰، ۶۰۱
 روستای گل بسر: ۸۶۷
 روستای گل تپه (از توابع بوکان): ۲۰۶
 روستای گیاه دروان: ۸۵۳
 روستای ماحکه سفلی: ۶۹۵
 روستای ماحکه علیا: ۶۹۵
 روستای مامان: ۹۵
 روستای محسه (از توابع بانه): ۴۴۵

روستای محمدیه: ۱۹۳	السالوادور: ۷۶۶
روستای مران (از توابع قروه): ۵۰۵	سامرا: ۶۸۶
روستای ملک‌آباد: ۸۷۷	سایت پدافند هوایی مستقر در آبادان: ۵۹۸
روستای ملنکان: ۱۱۴	سایت موشکی دزفول: ۴۹۷
روستای موسالو: ۴۲۱	سد بوکان: ۱۲۸، ۱۲۹
روستای مه‌گردان: ۶۰۱	سرپل ذهاب: ۳۴۸، ۳۶۸، ۷۳۰، ۸۱۵، ۱۰۰۹
روستای میان‌گرواران: ۲۶۹	سردشت: ۲۲، ۳۴، ۴۹، ۵۷، ۹۵، ۱۷۶، ۴۲۲، ۶۵۳، ۶۶۴، ۸۳۲
روستای میان‌گوران: ۲۵۴	۸۷۷، ۱۰۰۶، ۱۰۳۷
روستای میرآباد: ۵۰۵	سریلانکا: ۹۳۹
روستای میسورآب: ۴۸	سعیدیه: ۵۷
روستای ناصر فهد: ۲۴۳، ۲۶۸	سفارت الجزایر در تهران: ۳۰۰
روستای نیاویچه کهنه (از توابع یانه): ۲۱۶	سفارت الجزایر در مسکو: ۲۶۱
روستای نستار: ۷۴۳	سفارت امریکا در بیروت: ۸۰۱
روستای نسنار: ۱۱۴	سفارت ایران در بن: ۷۳، ۲۰۷
روستای نصرت‌آباد ورمکان: ۲۶۹	سفارت ایران در بیروت: ۹۸۴
روستای نله‌کبری: ۱۱۴	سفارت ایران در خارطوم: ۹۰۸
روستای نمازگاه: ۹۵	سفارت ایران در کویت: ۱۴۸، ۲۲۸، ۹۵۰
روستای نمشیر: ۱۷۶، ۲۱۶	سفارت سوریه در تهران: ۳۳۲، ۳۷۰
روستای نیمه قلعه: ۴۲۲	سقز: ۴۸۰، ۵۴۰، ۶۳۵، ۶۳۶، ۹۳۱، ۹۷۲، ۹۸۱، ۱۰۰۶
روستای وله‌ژیر: ۴۸۰	سلماس: ۶۷۸، ۶۵۳
روستای هالوپ: ۱۲۷	سلمانیه: ۱۹، ۵۷، ۶۸، ۷۴، ۷۷، ۸۱، ۸۵، ۹۱، ۹۲، ۱۲۷، ۱۴۴، ۱۴۷
روستای هولار: ۶۰۱	۱۵۴، ۱۹۶، ۱۹۸
روستای یوزنیان: ۱۱۴	سلیمانیه: ۶۰۱، ۶۳۰، ۶۷۳، ۶۸۶، ۷۲۰، ۷۶۶، ۸۳۲، ۹۲۶
رومانی: ۱۲۰	سمنان: ۳۸، ۱۵۶، ۱۸۰، ۳۴۹، ۴۰۶
ریاض: ۲۷، ۲۹، ۳۷، ۳۹، ۴۳۷، ۵۸۵، ۶۱۰، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۸۷، ۷۰۱	سمیرم: ۶۹۷
۷۰۲، ۷۰۴، ۷۲۱، ۷۲۳، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۲۳، ۸۳۱، ۹۲۷	سنقر (در کرمانشاه): ۲۶۸
زامبیا: ۵۴۸، ۷۲۵، ۷۹۲، ۹۳۹، ۹۵۰	سنگال: ۴۲۴، ۵۱۰
زنجان: ۱۸۰، ۳۸۴، ۴۳۲، ۶۹۷	سنندج: ۶۹، ۹۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۵۴، ۳۲۶، ۴۲۱، ۴۴۵، ۴۸۰، ۵۰۵، ۵۱۵
زندان اوین: ۹۷۹	۵۱۶، ۶۶۴، ۶۷۳، ۶۸۶، ۷۳۰، ۸۳۲، ۹۲۶، ۹۳۱، ۹۷۲، ۹۸۲
زندان دولتی سردشت: ۴۳۲	۹۹۴، ۱۰۰۶، ۱۰۳۴
زیریه: ۳۴	سواحل سعدیات بیروت: ۸۳۶
زیمبابوه: ۴۲۴، ۷۲۵، ۹۳۹، ۹۵۱	سودان: ۳۷۲، ۷۲۰، ۷۹۴، ۹۰۳، ۹۰۸
ژاپن: ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۳۳، ۲۳۲، ۶۴۹، ۶۵۳، ۶۶۵، ۶۷۴، ۶۷۵، ۷۳۲، ۷۴۵	سوریه: ۳۰، ۳۱، ۴۰، ۴۱، ۴۳، ۵۴، ۶۱، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳
۷۵۲، ۸۶۰، ۸۶۳	۱۲۴، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۵۹، ۲۳۲، ۲۳۵، ۲۴۷، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۳
ژنو: ۵۳، ۷۰، ۹۲۳، ۹۶۷	۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۹۹، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۳۴، ۳۷۰، ۳۷۲
ساحل جسرالاولی: ۸۱۶	۳۹۰، ۴۰۹، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۲۴، ۴۲۷، ۴۳۵، ۴۳۹، ۴۴۷، ۴۵۰، ۴۵۰
ساری: ۶۰۱، ۶۹۴، ۶۹۷، ۱۰۳۵	۴۵۲، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۶، ۵۰۲، ۵۰۴، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۱۸، ۵۴۱

فیاضیه (لبنان): ۹۴۴	۴۲۴، ۳۹۰، ۳۸۷، ۳۸۶، ۳۷۳، ۳۳۴، ۲۸۴، ۲۸۲، ۲۸۱، ۲۷۳، ۲۶۴، ۲۶۳
فیروزآباد [استان فارس]: ۴۵۵، ۸۲۷، ۸۷۸، ۸۸۵، ۱۰۱۶	۴۲۴، ۴۴۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۵، ۴۸۶، ۵۰۳، ۵۱۸، ۵۲۶، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵
فیلیپین: ۷۴۶	۵۴۵، ۵۴۷، ۵۵۹، ۵۶۲، ۵۸۸، ۶۱۰، ۶۲۳، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۴۳، ۶۵۸، ۶۵۹
قادسیه: ۷۹۹	۶۶۰، ۶۷۱، ۶۷۳، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۱۹
قاسم‌آباد کلینه: ۱۰۲۱	۷۱۳، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۹، ۷۶۲، ۷۷۲، ۷۹۰، ۷۹۲، ۷۹۴، ۸۰۰، ۸۱۲، ۸۳۰
قاهره: ۴۰، ۱۳۱، ۲۴۶، ۲۶۳، ۳۳۴، ۳۵۲، ۳۷۲، ۴۵۴، ۴۵۵	۸۵۵، ۸۵۷، ۸۷۲، ۸۸۰، ۹۰۳، ۹۱۸، ۹۲۷، ۹۳۶، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹
۴۶۵، ۵۰۸، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۶۵، ۵۸۷، ۷۲۱، ۷۴۹، ۷۹۵، ۹۹۸	۹۵۰، ۹۶۹، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۹۱، ۱۰۰۳، ۱۰۲۸، ۱۰۳۶، ۱۰۳۹
قدس: ۴۴۹، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۵، ۶۹۰، ۷۶۳، ۸۴۲، ۸۵۵، ۸۵۸، ۸۸۹	العماره (عمّاره): ۴۴، ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۱۳، ۲۱۴، ۴۰۳، ۶۷۳
۹۰۱، ۹۰۲، ۹۵۶، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۹، ۱۰۰۱، ۱۰۲۴	عمان: ۲۷، ۴۰، ۱۸۳، ۲۱۸، ۳۸۶، ۴۲۶، ۵۲۶، ۵۴۲، ۵۶۱، ۶۸۷
قروه: ۵۰۵، ۹۴۳	۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۶، ۷۲۳، ۷۹۴، ۹۴۸، ۱۰۳۹
قریه حاجی‌آباد (سندج): ۴۹	عین‌خوش: ۵۹۵۰۲
قریه دولاب (سندج): ۴۹	غنا: ۴۲۴
قریه شاروک (عراق): ۷۲۰	فاو: ۳۶۸، ۷۱۶
قزوین: ۴۹، ۳۸	فرات: ۹۱۵، ۷۸۷، ۹۱۸، ۹۵۵
قصرشیرین: ۱۷۹، ۳۲۹، ۴۸۳، ۶۱۴، ۶۵۴، ۶۶۳، ۷۱۶، ۷۶۵، ۸۰۹، ۸۶۵	فرانسه: ۲۱، ۴۳، ۴۴، ۲۶۱، ۳۹۰، ۴۶۹، ۶۶۵، ۶۷۱، ۶۷۵، ۷۱۴
۱۰۲۷، ۱۰۰۹	۷۲۴، ۷۳۲، ۷۷۴، ۸۱۱، ۸۲۰، ۸۵۸، ۸۷۴، ۹۱۶، ۹۴۷، ۹۵۰، ۹۹۱، ۱۰۳۹
قطر: ۲۱۷، ۳۷۳، ۴۲۶، ۵۷۵، ۶۸۷، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۲۳، ۷۳۳، ۸۴۰، ۹۴۸	فردوس حمودی (شمال رودخانه کرخه‌کور): ۴۷
قلمه‌دیزه (از شهرهای عراق): ۹۲۶	فروگاه استانبول: ۵۴۶، ۷۷۱
قله کله‌قندی کاسه کیود: ۳۶۸	فروگاه اسلام‌آباد: ۸۶۱
قسم: ۳۷، ۵۰، ۵۱، ۶۵، ۱۳۱، ۲۳۱، ۲۵۷، ۲۷۰، ۴۰۶، ۵۶۱، ۶۵۶، ۷۲۹	فروگاه آنکارا: ۲۶۲
۸۵۵، ۸۸۶، ۹۶۱، ۹۹۹، ۱۰۳۰	فروگاه بین‌المللی بیروت: ۷۵۷، ۸۷۵، ۹۱۵، ۹۳۳، ۹۵۸
قنطره: ۴۰۸، ۸۳۷، ۸۳۸	فروگاه تبریز: ۲۵۸، ۳۵۹
قوچان: ۸۹۱	فروگاه دمشق: ۹۱۶، ۹۴۵، ۹۵۸، ۹۸۲، ۱۰۳۵
قیصریه (شمال رودخانه کرخه‌کور): ۴۷، ۶۷، ۱۲۸، ۱۸۶، ۱۸۹، ۲۲۱	فروگاه قاهره: ۲۱۸، ۳۷۲
کاخ بعیدا (کاخ ریاست‌جمهوری لبنان): ۹۱۵، ۹۳۳	فروگاه کوناکری (سنگال): ۵۱۰
کاخ ریاست‌جمهوری سوریه: ۹۸۴	فروگاه لارناکای قبرس: ۲۶۱
کاخ سفید: ۱۳۲، ۶۰۸، ۸۰۱	فروگاه مهرآباد: ۷۸۳، ۸۸۸، ۸۹۴، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۴۵، ۹۵۸، ۹۸۲
کارخانه غنی‌سازی اورانیوم: ۸۸۰	۹۸۹، ۱۰۱۶
کارخانه نورد اهواز: ۱۰۱۴	فکسه: ۶۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۲۰۰، ۲۱۱، ۲۱۳، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۶
کارخانه هید (امریکا/ تولید هواپیما): ۶۴۶	۲۳۸، ۲۴۳، ۲۵۳، ۲۶۸، ۳۱۹، ۳۸۱، ۳۸۳، ۴۴۲، ۵۰۲، ۷۴۲
کاشان: ۳۸، ۴۲۲	فلسطين: ۳۰، ۴۳، ۵۴، ۵۹، ۱۱۹، ۲۳۳، ۳۵۱، ۳۷۲، ۳۷۴، ۴۰۸، ۴۰۹
کامیاران: ۱۱۴، ۲۲۹، ۳۶۹، ۶۱۸، ۸۲۶، ۸۵۳، ۸۷۸، ۱۰۳۴	۴۳۵، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۸۴، ۵۴۱، ۵۴۶، ۵۸۹
کانادا: ۲۳۲، ۶۶۵	۶۸۵، ۶۹۸، ۷۱۸، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۴۴، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۷۵، ۷۸۴، ۷۹۹
کانال بیوض: ۳۳۹	۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۵، ۸۰۸، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۶، ۸۲۸، ۸۳۹
کانال پرورش ماهی: ۸۵، ۱۲۸، ۴۰۴، ۶۳۳، ۹۵۷، ۱۰۲۵، ۱۰۲۹	۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۷، ۸۵۴، ۸۵۶، ۸۵۸، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۵، ۸۶۸، ۸۷۵، ۸۷۶
کانال خین: ۷۷	۸۸۷، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۲۲، ۹۲۷، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۷۶، ۹۸۵، ۹۸۷
کراچی: ۷۴۳	۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۷، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۶، ۱۰۳۴

- کرانه غربی رود اردن: ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹
 کرپلا: ۴۱۱، ۴۵۶، ۷۵۷، ۷۶۶، ۸۳۲، ۹۵۶
 کرج: ۳۸، ۳۴۹
 کردستان عراق: ۹۹۷
 کردستان: ۲۲، ۳۴، ۴۸، ۵۱، ۹۴، ۱۱۴، ۱۷۶، ۱۸۰، ۳۲۹، ۳۹۸، ۳۴۹، ۴۴۴، ۴۸۱، ۴۸۲، ۵۰۵، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۸۶، ۹۲۰، ۹۳۲، ۹۷۳، ۹۹۴
 کرکوک: ۶۱، ۶۳۰، ۶۷۳، ۷۶۶، ۹۲۶
 کرمان: ۳۸، ۴۹، ۱۸۰، ۴۳۲، ۵۰۱
 کره جنوبی: ۱۱۶
 کره شمالی: ۹۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۴۴۹، ۱۰۰۹، ۱۰۱۴
 کلانتری ۱۸ (تهران): ۵۰۵
 کلمبو (پایتخت سریلانکا): ۶۶۱
 کلیایی (در کرمانشاه): ۲۶۸
 کنگره امریکا: ۶۴۶
 کنگو: ۴۴۴، ۴۶۸، ۷۲۵
 کنیا: ۴۲۴، ۷۰۶
 کوپا: ۱۰۲، ۳۰، ۴۸، ۶۶۰، ۶۶۹، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۹۲، ۹۲۲، ۹۲۳
 کوت (عراق): ۶۷۳
 کوره‌موش: ۹۱۱، ۱۰۲۷
 کوشک: ۲۰، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۵۸، ۳۶۷، ۴۰۴، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۵۷، ۴۹۱، ۴۹۲، ۵۰۶، ۵۲۲، ۵۳۹، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۹۹، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۳۳، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۴، ۶۹۳، ۷۰۹، ۷۳۰، ۷۴۲، ۷۵۶، ۷۸۲، ۸۱۶، ۸۶۷، ۹۱۲، ۹۳۰، ۹۵۷، ۹۸۱، ۱۰۲۱، ۱۰۲۳، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶
 کوناکری (پایتخت گینه): ۵۸۷
 کوهه: ۵۶، ۶۸
 کوه‌های پیرینی: ۸۲۷
 کوی دانشجویان ایرانی دانشگاه ماینس آلمان فدرال: ۷۳
 کویست: ۲۷، ۲۹، ۴۲، ۵۳، ۷۱، ۹۵، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۶۰، ۲۱۷، ۲۷۳، ۲۸۱، ۲۸۲، ۳۰۰، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۹۲، ۴۱۲، ۴۲۶، ۴۲۶، ۴۳۰، ۴۳۴، ۴۴۳، ۴۶۹، ۴۸۵، ۵۰۳، ۵۲۶، ۵۴۵، ۵۶۲، ۵۷۵، ۵۸۵، ۶۱۰، ۶۲۶، ۶۴۳، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۹، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۱۸، ۷۲۳، ۷۲۳، ۷۴۷، ۷۶۲، ۷۷۳، ۷۹۵، ۸۱۳، ۸۳۱، ۸۴۷، ۸۵۷، ۸۸۰، ۹۳۹، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۶۵، ۱۰۱۹، ۱۰۳۶
 کوئیک‌حسن: ۹۱۱
 کوئیک‌عزیز: ۹۱۱
 کیوران: ۲۴۴
 گاوانه: ۳۴
 گاویشان: ۹۱۱
 گردنه قوشچی: ۶۰۱
 گرگان: ۴۳۲، ۶۹۷
 گشعم [غرب هویزه]: ۷۵، ۱۱۰
 گمرک خرمشهر: ۵۰۱، ۵۳۱، ۵۶۹، ۵۷۷
 گنبد: ۵۰۵
 گیلان: ۱۸۰، ۲۱۶، ۳۲۶، ۳۲۷، ۴۳۲
 گیلان‌غرب: ۳۴۸، ۶۹۴، ۷۶۱، ۱۰۰۹
 گینه: ۱۲۴، ۴۲۴، ۵۱۰، ۵۱۹
 لاکوس (پایتخت نیجریه): ۷۲۶
 لبنان: ۱۷، ۳۰، ۳۱، ۴۳، ۵۴، ۵۹، ۱۱۹، ۱۲۴، ۲۳۳، ۳۲۸، ۳۳۵، ۳۷۴، ۳۹۰، ۴۰۸، ۴۱۳، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۸۴، ۴۸۵، ۵۰۲، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۴۱، ۵۷۵، ۶۲۳، ۶۴۳، ۶۸۴، ۷۸۰، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۹۱، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۴، ۸۱۲، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۳، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۶، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۲، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۳، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۸۴، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۴، ۹۲۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۷، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۱، ۹۶۳، ۹۶۵، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۳، ۱۰۳۰، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۶
 لرستان: ۱۸۰، ۳۴۹، ۶۹۴، ۸۷۹، ۸۹۰
 لس آنجلس: ۶۶
 لندن: ۱۸۲، ۶۱۹، ۶۲۳، ۶۸۸، ۸۱۳، ۸۷۳، ۱۰۱۵، ۱۰۳۹
 لهستان: ۷۲۴، ۷۴۶
 لیبی: ۴۰، ۲۷۵، ۲۸۴، ۳۲۲، ۴۰۹، ۴۲۴، ۴۳۵، ۴۴۷، ۴۵۰، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۵۰۴، ۵۰۸، ۵۱۸، ۵۸۹، ۶۰۸، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۷، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۷، ۶۶۰، ۶۷۰، ۷۱۹، ۷۴۸، ۸۴۱، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۲۱، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۴۷، ۹۴۹، ۹۶۰، ۹۶۹، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۸۷، ۹۸۹، ۹۹۰، ۱۰۰۹
 ماداگاسکار: ۹۳۹، ۹۵۰
 مادرید: ۶۶۹
 ماکو: ۱۰۳۵
 مالزی: ۷۴۶، ۹۳۹

- ماینس (آلمان): ۲۰۷، ۷۳، ۲۰۷
 مجتمع پتروشیمی بندر امام خمینی: ۶۷۴، ۶۷۵، ۷۵۱، ۷۵۲
 مجموعه ورزشی آزادی تهران: ۷۵۸
 محور (جاده) حمید - جفیر: ۲۹۶، ۳۰۴، ۳۰۵
 محور (منطقه) طراح: ۵۶، ۷۴، ۷۵، ۸۹، ۱۰۹، ۱۸۶، ۲۲۱
 محور (منطقه) نورد: ۸۹، ۱۰۹، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۲۱، ۲۳۹، ۲۵۱
 محور اهواز - سوسنگرد - هویزه: ۳۱۲
 محور اهواز: ۸۴
 محور بانه - سردشت: ۹۵، ۹۶، ۱۷۶، ۱۷۷، ۸۷۷
 محور بیوض: ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹
 محور پاسگاه شهابی: ۵۵۷
 محور پیرانشهر - پسوه: ۹۱۳
 محور پیرانشهر - سردشت: ۲۲، ۵۴۰، ۵۶۰، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۱۸، ۶۳۵، ۶۳۶، ۸۲۶، ۸۲۷، ۹۶۳
 محور پیرانشهر: ۹۹۳
 محور تپه رحمان: ۷۸۲
 محور چزابه: ۸۵۲، ۹۱۱، ۹۴۱
 محور حمیدیه: ۸۴
 محور خرمشهر - اهواز: ۴۸
 محور خرمشهر: ۵۳۸
 محور خلد - آرامون (جنوب بیروت): ۹۱۵
 محور دشت ذهاب: ۹۱۱
 محور دهلران: ۲۱۴
 محور رحمانی: ۱۸۹
 محور سرپل ذهاب: ۹۹۳
 محور سردشت - بانه: ۹۳۲
 محور سقر - بانه (بانه - سقر): ۵۷، ۵۸، ۳۴۸، ۴۲۱، ۴۲۲
 محور سنندج - مریوان: ۴۴۵
 محور سوپچی: ۱۸۹
 محور سیدجابر: ۱۸۶
 محور شرق بصره: ۹۵۵
 محور شلمچه: ۴۹۴، ۵۰۰، ۵۳۷، ۵۳۹، ۵۵۷، ۵۹۵، ۸۵۱، ۸۵۲، ۹۴۱
 محور شوش - دزفول: ۵۳۵
 محور صالح آباد ایلام: ۹۹۳
 محور صائین دژ - تکاب: ۱۰۰۶
 محور طلائی: ۵۹۸، ۷۵۶، ۹۴۱
 محور علی گره زد: ۴۹۴
 محور فرسیه: ۵۶، ۶۴، ۷۵، ۸۹، ۱۰۹، ۱۸۶
 محور فکه: ۹۱۱
 محور قرارگاه فتح: ۵۱۴، ۴۹۲، ۸۴
 محور قرارگاه قدس: ۵۱۴
 محور قرارگاه نصر: ۵۰۰، ۵۱۵، ۵۶۹
 محور کامیاران - مریوان: ۲۴، ۱۷۷، ۲۲۹، ۳۶۹، ۹۳۲
 محور کوت سواری: ۷۵۵
 محور کوشک - کیلومتر ۲۵: ۴۹۱
 محور کوشک: ۲۰، ۴۴۱، ۵۵۷
 محور مریوان - کامیاران - پاوه: ۱۰۰۶
 محور مریوان: ۹۹۳
 محور ملیحان: ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹
 محور موسیان: ۹۱۱
 محور مهاباد - ارومیه: ۴۰۵
 محور مهاباد - سردشت: ۲۲، ۴۲۱، ۴۲۲، ۵۸۳، ۸۵۳
 محور مهران: ۸۵۲، ۹۴۱
 محور میاندوآب - صائین دژ: ۴۲۲
 محور میمک: ۷۸۲، ۹۴۲، ۱۰۰۵
 محور نوار مرزی شلمچه تا نهر خین: ۴۹۳
 محور نهر خین: ۴۹۳، ۵۹۸
 محور نهر عرایض: ۴۹۳
 محور هالوپ: ۱۴۷، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۴
 مدرسه عالی شهید مطهری تهران: ۴۰۶، ۴۶۴، ۴۶۷، ۹۷۸
 مدیترانه: ۵۹، ۶۱، ۲۸۴
 مدینه: ۹۰۲، ۹۹۰
 مراغه: ۶۹۷، ۹۴۳
 مراکش (مغرب): ۲۶، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۳۱، ۲۴۶، ۳۷۲، ۵۰۳، ۵۴۱، ۶۸۵، ۷۰۴، ۹۰۳
 مرز طلائی - کوشک: ۴۴۲، ۴۰۴، ۳۶۱
 مرز کوشک - پاسگاه کیلومتر ۲۵ [مقابل ایستگاه ۹۰]: ۴۴۲
 مرز میمک: ۴۱۱
 مریوان: ۲۲، ۴۹، ۵۷، ۶۹، ۱۱۴، ۲۲۹، ۳۴۸، ۴۸۰، ۶۶۳، ۶۹۵، ۷۴۳
 مسجدالاقصی: ۶۹۰، ۸۵۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۹۰۰، ۹۶۱، ۹۹۰
 مسقط (پایتخت عمان): ۷۲
 مسکو: ۷۰۶، ۷۲۷، ۷۳۸، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۷۰، ۱۰۳۹
 مشهد: ۳۵، ۳۸، ۴۹، ۷۲، ۲۵۳، ۳۲۷، ۵۱۶، ۶۲۰، ۶۷۴، ۸۹۱
 مصر: ۲۷، ۲۶، ۳۹، ۴۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۲۲، ۱۳۱، ۲۰۶، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۴۶

منطقه حی السلام (لبنان): ۹۷۳	۳۷۲، ۳۵۲، ۳۵۱، ۳۵۰، ۳۳۴، ۳۳۲، ۳۱۶، ۳۰۱، ۲۸۲، ۲۶۳، ۲۶۲، ۲۴۷
منطقه خرائب: ۴۸	۳۷۲، ۳۷۳، ۳۸۶، ۳۹۰، ۳۹۱، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۴۲، ۴۴۶
منطقه خلده (جنوب بیروت): ۷۵۷، ۸۳۶، ۸۶۲، ۸۷۵، ۸۸۶، ۸۹۵	۴۴۷، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۶۵، ۴۸۵، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۸، ۵۱۷
منطقه دارخوین: ۱۵۵	۵۲۵، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۴۷، ۵۴۱، ۵۶۲، ۵۶۵، ۵۸۲، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹
منطقه دالخانی: ۷۸۳	۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۲۲، ۶۲۴، ۶۲۷، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۸۵
منطقه دب حردان: ۲۹۵	۶۸۹، ۶۹۰، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۶، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۷۰، ۷۸۷، ۷۹۴
منطقه رشیدیة: ۷۹۹	۷۹۵، ۸۰۸، ۸۲۳، ۸۷۶، ۹۰۳، ۹۴۸، ۱۰۳۹
منطقه زاویته: ۶۸۶	مقر تاکتیکی قرارگاه نصر: ۳۶۳
منطقه زرباطیه: ۹۴۱	مقر سپاه پاسداران مهاباد: ۸۲۶
منطقه زرده: ۷۵۷	مقر کوه سیاه: ۸۳۵
منطقه سرپل ذهاب: ۷۵۷	مقر گل یسر: ۸۳۵
منطقه سرسنگ: ۷۴۵	مکلس (لبنان): ۹۴۴
منطقه سرگینه: ۳۴۸	مکه: ۲۸، ۱۷۲، ۸۳۰، ۸۵۴، ۸۷۲، ۹۰۲، ۹۹۰، ۱۰۰۹
منطقه سومار: ۸۶۷، ۷۵۶	منامه (پایتخت بحرین): ۷۴۷، ۵۶۵
منطقه سیدعبود [شمال غربی دارخوین]: ۳۳، ۴۷، ۴۸، ۵۶، ۶۲، ۶۷، ۶۸	منصوریه (لبنان): ۹۴۴
۷۴، ۷۵، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۸۶، ۹۳، ۹۴، ۱۲۸، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹	منطقه اکری قاش (در استان آذربایجان غربی): ۲۰۶
۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۴، ۱۸۹	منطقه البراج الشمالی: ۷۹۹
منطقه سیدکان: ۶۸۶	منطقه البراجنه (جنوب بیروت): ۸۷۵
منطقه شریطاق: ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹	منطقه الدامور لبنان: ۷۵۷
منطقه شوشمی بالا: ۳۴۸	منطقه الرملی العالی لبنان: ۹۷۳
منطقه شوشمی پایین: ۳۴۸	منطقه الزهرانی لبنان: ۷۵۷
منطقه شیخان: ۷۴۵	منطقه السعیدیات لبنان: ۷۵۷
منطقه شیخ قندی: ۲۱۲، ۲۵۳	منطقه التبطیه لبنان: ۷۵۷
منطقه طویله: ۶۹۴	منطقه ام السواد: ۵۶، ۶۳، ۱۱۴
منطقه ظهرانی (شمال صور/ لبنان): ۸۱۷	منطقه اینجه: ۷۸۴
منطقه عباویه: ۴۷، ۶۷، ۷۵	منطقه آب گرفته کوه: ۱۸۶، ۱۸۹
منطقه علی آباد: ۷۵۷	منطقه آیدانان: ۱۸۰
منطقه قطور: ۲۴۴، ۲۶۰	منطقه باغ حسن مشهدی: ۹۴۱
منطقه قلعه ارنون لبنان: ۷۵۷	منطقه باغچه میش: ۷۸۴
منطقه قیصریه: ۷۵	منطقه برج البراجنه (لبنان): ۹۷۳
منطقه کفریت لبنان: ۷۵۷	منطقه بستان: ۶۵، ۵۳۵
منطقه کومیشان: ۷۵۶	منطقه بعیدا (در حومه بیروت): ۹۱۵، ۹۳۳، ۹۴۴
منطقه گازرخانی: ۸۷۸	منطقه پنچوین: ۶۹۴
منطقه گردکان حیران (از توابع پیرانشهر): ۷۱۰	منطقه جان دادیه سلماس: ۸۷۸
منطقه گردنه خان (محور سقر - پانه): ۴۴۵	منطقه جغیر: ۱۴۵، ۷۸۲
منطقه گنجی نحقی: ۷۸۴	منطقه حسن آباد: ۱۰۰۶
منطقه گیلان غرب: ۷۵۷	منطقه حفار: ۱۵۵

منطقه مارد: ۱۵۵، ۳۵۷، ۳۶۵	۴۹۹، ۵۰۰، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹
منطقه ماین بناق: ۷۸۳	۵۷۰، ۵۷۱، ۵۹۳، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۶۱۴، ۶۳۳، ۶۵۱، ۷۹۷
منطقه مشارع: ۹۴	نهر عرایض: ۶۸، ۶۹، ۷۷، ۸۱، ۸۴، ۸۵، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۷۰، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۹۵، ۳۳۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۷۷، ۴۶۱، ۴۷۶، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۱، ۵۱۳، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۳۱، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۴، ۶۶۶
منطقه ناعمه (جنوب بیروت): ۸۷۵	نهر فیلیه: ۵۳۱، ۵۵۱، ۵۷۷
منطقه نثار بزرگ: ۱۵۵	نهر ماله: ۱۰۹
منطقه ورمهزار: ۹۴۱	نیجریه: ۴۲۴، ۶۳۰، ۶۶۱، ۷۲۶
منطقه ولاجیه لبنان: ۷۵۷	نيسان: ۳۳، ۱۰۹
منطقه هالوپ: ۱۹۲، ۱۴۸، ۷۵	نیشابور: ۶۹۷
منطقه هلاله: ۹۲۹	نیکاراگوئه: ۴۸۶، ۷۶۶
موزامبیک: ۴۲۴، ۳۹۹، ۹۵۰	نیل: ۷۸۷، ۹۱۸
موسیان: ۸۹۳، ۹۲۹	نیم‌ایستگاه ۹۰: ۸۰، ۸۴، ۹۲، ۱۴۳، ۱۷۲
مونترال: ۲۷۱	نیوزیلند (زلاندنو): ۶۴۹
مهاباد: ۴۹، ۱۷۷، ۲۶۸، ۲۹۷، ۳۴۸، ۴۲۱، ۴۶۴، ۵۲۵، ۵۴۰، ۶۱۸، ۶۵۳	نیویورک: ۶۶۱، ۸۴۴، ۸۶۰، ۸۶۱
۶۶۴، ۶۷۸، ۶۹۵، ۷۸۳، ۸۸۵، ۹۱۲، ۹۱۳	واتیکان: ۱۰۰
مهران: ۴۸۳، ۵۸۴، ۷۶۵، ۸۶۵، ۸۸۳، ۱۰۰۵، ۱۰۰۹	واشینگتن: ۲۰۶، ۴۲۴، ۵۸۷، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۴۲، ۶۵۶، ۶۷۲، ۶۷۳، ۷۰۶
میاندآب: ۱۲۸، ۲۲، ۱۲۹، ۱۷۶، ۴۲۱، ۵۸۳، ۶۵۳، ۷۱۰، ۹۳۱	۷۲۰، ۷۳۸، ۷۵۱، ۷۷۴، ۸۰۰، ۹۸۳، ۱۰۳۹
میسور: ۳۴	ورزشگاه راه‌آهن تهران: ۲۷۰
میمک: ۳۴۸، ۶۶۳، ۸۱۵، ۸۶۷، ۸۸۳، ۹۷۱	ویتنام: ۹۳۹، ۹۸۷
ناصریه (عراق): ۴۰۳، ۶۷۳، ۶۹۸	وین (پایتخت اتریش): ۹۹۵
نامیبیا: ۷۶۶	هالوپ: ۱۴۳
نائین: ۶۹۷	هامبورگ: ۶۵، ۱۱۵
نبطیه (مرکز جنوب لبنان): ۷۹۹، ۸۱۷، ۸۳۶، ۹۲۱، ۹۸۵	هاوانا: ۳۱، ۳۲، ۱۶۰، ۵۴۸، ۵۹۰، ۶۶۰، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۱۷، ۷۲۵، ۷۲۶
نجف اشرف: ۲۷۰، ۴۱۱، ۴۴۵، ۷۶۶، ۱۰۳۱	۷۳۵، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۶۷، ۷۹۰، ۷۹۲، ۸۰۸، ۸۰۹
نجف‌آباد: ۴۰۶	هتل استقلال تهران: ۸۴۱
ندامتگاه تبریز: ۱۰۱۵	هتل هما: ۹۲۴
نشوه: ۹۳، ۱۰۹، ۱۱۰، ۳۰۷، ۳۰۹، ۴۴۳، ۶۰۰، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶	هرمزگان: ۱۸۰، ۵۰۱
نفت‌شهر: ۶۵۴، ۷۶۵، ۸۸۵، ۱۰۲۷	هلند: ۶۴۹، ۶۵۳، ۷۷۸
نقده: ۷۱۰، ۸۲۸	همدان: ۱۸۰، ۳۶۹، ۸۹۰
نوار غزه: ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹	هند: ۳۱، ۴۲، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۵۹، ۲۰۶، ۲۳۴، ۳۵۳، ۴۱۳، ۴۸۶، ۵۴۶، ۶۳۱
نوار مرزی شلمچه - کوشک: ۳۲۲	۶۶۵، ۷۴۶، ۷۹۲، ۱۰۳۹
نوار مرزی طلائیه تا شلمچه: ۳۷۷	هرستان صنعتی سنندج: ۱۰۰۶
نودشه: ۴۸۲	هور: ۱۱۰، ۱۱۱، ۳۰۹، ۴۳۰
نوسود: ۳۱۵، ۷۱۰، ۳۴۸، ۹۹۴	هورالعظیم: ۶۳، ۶۷، ۷۴، ۳۳۵، ۶۹۳
نهاوند: ۵۰۵	هویزه: ۲۰، ۳۳، ۴۷، ۵۷، ۶۴، ۶۸، ۷۵، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۲۸، ۱۴۵، ۱۶۴
نهر خین: ۴۰۴، ۴۳۱، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۳، ۴۷۴، ۴۷۷، ۴۹۳	

یمن جنوبی (جمهوری دمکراتیک یمن): ۴۰، ۲۷۵، ۲۸۴، ۳۷۲، ۴۰۹، ۴۳۵، ۴۴۷، ۴۵۲، ۴۵۳، ۵۰۴، ۵۸۹، ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۳۹، ۶۶۰، ۶۷۰، ۷۰۱، ۷۳۳، ۷۴۸، ۸۴۰، ۸۴۱، ۹۰۲، ۹۲۱
 یمن شمالی: ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۸۳، ۳۷۲، ۴۶۹، ۴۸۶، ۵۰۳، ۵۲۹، ۷۹۴، ۸۰۸، ۹۷۸
 یوگسلاوی: ۲۱، ۴۲، ۱۰۲، ۲۷۶، ۳۵۳، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۲۴، ۵۴۸، ۵۶۵، ۷۵۰
 یونان: ۴۸۶، ۹۷۸

۱۸۶، ۱۸۶، ۱۸۷، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۲۹، ۳۳۲، ۳۳۵، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۵۲، ۴۶۵، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۶۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۹۸، ۶۱۴، ۶۲۰، ۶۷۸، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۶۱، ۷۶۵، ۷۸۲، ۷۸۸، ۱۰۰۹، ۱۰۳۸
 یاسوج: ۴۰۶
 یزد: ۲۸، ۱۸۰، ۲۵۳، ۳۴۹، ۳۸۴، ۴۰۶، ۶۹۷
 یزدنو: ۵۶، ۵۷، ۶۸، ۸۱، ۱۱۳
 یگان‌های جندالله: ۹۳۲

سایر اسامی و اصطلاحات

اداره اطلاعات شهربانی جمهوری اسلامی ایران: ۷۱۱، ۷۷۹
 اداره اطلاعات نخست‌وزیری: ۸۲۷
 اداره دوم ستاد ارتش عراق: ۹۹۷
 اداره دوم فرماندهی (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۶۹۷، ۷۴۵، ۷۵۵
 اداره سوم (فرماندهی عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۸۱۶، ۸۸۵، ۸۹۴، ۹۴۵
 اداره سیاسی ایدئولوژیک شهربانی: ۸۷۷
 اداره کل بازرگانی: ۷۷۷
 اداره کل بسیج و آمار وزارت دفاع عراق: ۴۸۱
 اداره کل بندر و کشتیرانی خرمشهر: ۹۰۴
 اداره معاونین جنگ تحمیلی: ۴۸۲
 اداره وظیفه عمومی عراق: ۸۸۴
 ارتش اسلامی قدس (ارتش مشترک برای مقابله با اسرائیل): ۹۰۳، ۹۸۷
 ارتش آزادی‌بخش اسلامی: ۹۴۹
 ارتش سوریه: ۹۳۳، ۹۵۸
 ارتش کویت: ۴۸۵، ۵۵۹
 ارتش لبنان: ۹۱۵، ۱۰۰۳
 ارتش مصر: ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۶۵
 اسانامه دادگاه بین‌المللی نورنبرگ: ۵۸۶
 اسانامه سازمان صنایع دفاع ملی ایران: ۶۲۰
 اسانامه سپاه پاسداران: ۱۲۹، ۱۸۰، ۴۴۸، ۹۳۴
 استانداری ایلام: ۴۷، ۸۷۹
 استانداری آذربایجان غربی: ۱۲۹
 استانداری باختران: ۳۷، ۹۱۳
 استانداری بوشهر: ۷۴۶
 استانداری خوزستان: ۳۷، ۳۸۵، ۹۸۱

آتش‌بس ژوئیه ۱۹۸۱ [بین لبنان و رژیم صهیونیستی]: ۴۳
 آستان قدس رضوی: ۵۶۳
 آئین‌نامه اجرایی احزاب و گروه‌ها: ۱۰۱۲، ۱۰۱۳
 اتحادیه اروپا: ۷۷۵
 اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان ایرانی در اروپا: ۷۳
 اتحادیه عرب (اتحادیه جهان عرب/ جامعه عرب): ۲۷۲، ۴۲۴، ۴۳۷، ۶۰۸، ۶۱۰
 اجلاس ۷ کشور صنعتی جهان در پاریس (جلسه سری کاخ ورسای): ۷۹۴، ۸۰۵، ۸۲۳، ۱۰۳۹
 اجلاس اوپک در اکوادور: ۶۱۹
 اجلاس سال ۱۹۷۸ سران عرب در بغداد: ۲۶۵، ۵۸۹
 اجلاس سری در بندر عقبه: ۸۲۳
 اجلاس کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی در جده: ۸۴۷
 اجلاس کمیسیون حسن نیت اسلامی (کمیته صلح) سازمان کنفرانس اسلامی در جده: ۷۴۶
 اجلاس کویت: ۲۴۴
 اجلاس وزرای عضو شورای همکاری خلیج فارس در کویت: ۴۱۲، ۴۴۷، ۴۶۸، ۵۶۱، ۶۰۵، ۶۸۷، ۶۸۸، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۰۴
 اجلاس وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس: ۳۸۶، ۴۳۶، ۴۸۵، ۵۸۵، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۷۳
 اجلاس وزیران امور خارجه کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در هاوانا: ۳۱، ۱۶۰، ۵۹۰، ۶۴۸، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۱۷، ۷۲۶، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۴۹، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۷، ۷۶۹، ۷۹۰، ۷۹۲، ۸۰۵، ۹۲۳، ۹۳۵، ۹۳۶
 اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل درباره خلع سلاح: ۷۶۴، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۹۳۵
 اخوان المسلمین: ۳۳۴

- استانداری کردستان: ۳۱۵، ۵۸۳، ۹۳۲
- استقلال الجزایر: ۲۶۱
- اشغال خوزستان: ۱۸
- اشغال سفارت امریکا در تهران: ۱۱۹
- انجمن اسلامی بازار امام رضا^(ع): ۵۱۶
- انجمن حجتیه: ۹۱۴، ۴۵۰
- انجمن سیاست خارجی (در نیویورک): ۵۴۲، ۵۲۶
- انجمن‌های اسلامی بازار و اصناف کشور: ۴۳۳
- انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی [۷ تیر]: ۴۸۸، ۱۰۰۷
- بازار مشترک اروپا: ۵۲، ۶۷۵
- بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده: ۵۶۳، ۵۶۲، ۶۲۰، ۶۷۴، ۶۸۲
- ۸۴۳، ۸۶۰، ۹۰۵، ۹۶۰، ۹۷۷، ۱۰۰۳، ۱۰۱۳
- بانک رافدین عراق: ۷۳۹
- بانک مرکزی ایران: ۵۰۹
- بخش تعاون واحد امور پاسداران قرارگاه مرکزی کربلا: ۳۱۳، ۲۹۶
- ۳۴۹، ۳۶۸، ۴۳۲
- برج مراقبت پایگاه تبریز: ۲۹۹
- بسیج اصفهان: ۳۴۹
- بسیج درگز: ۷۳۸
- بسیج قمقمه: ۲۰۱
- بلوک شرق: ۴۴۷، ۷۰۵، ۸۵۵، ۹۶۱
- بلوک غرب: ۴۴۷، ۸۵۵، ۹۶۱
- بمباران راکتور اتمی عراق: ۸۳۱
- بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی: ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۶۷۴، ۷۷۶
- بنیاد شهید استان ایلام: ۸۰۶
- بنیاد شهید انقلاب اسلامی: ۴۰۶، ۹۷۸، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷
- بودجه جنگ: ۹۸
- بیانیه الجزایر: ۸۴۹، ۶۵۶
- بیت (دفتر) امام خمینی: ۵۲، ۲۱۸، ۳۱۴، ۶۱۶، ۱۰۰۸
- پارلمان اردن: ۸۴۸
- پارلمان اسرائیل: ۶۴۷
- پدافند سریل قرارگاه فتح: ۱۶۷
- پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۶۷۷، ۷۹۷
- پروتکل اقتصادی میان ایران و سوریه: ۵۶۴
- پست شنود سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا: ۹۴، ۲۸۷، ۲۸۸، ۵۶۹
- پشتیبانی هوانیروز استان همدان: ۲۶۹
- پل پی.ام.پی: ۸۱، ۱۶۱
- پلیس آلمان: ۷۳
- پلیس آلمان غربی: ۲۰۷
- پلیس بن: ۳۱۶
- پناهندگی سیاسی چند دیپلمات ایرانی به کشورهای خارجی: ۹۷۸، ۹۷۹
- پنتاگون: ۸۲۶
- پنجمین اجلاس رؤسای بانک‌های مرکزی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی: ۵۴۶
- پولیارو: ۷۳۵
- پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق: ۷۲۰
- پیشمرگان مسلمان کرد: ۵۸، ۹۵، ۱۲۹، ۴۰۵، ۴۴۵، ۴۶۴، ۵۴۰
- ۵۶۰، ۵۸۳، ۶۰۱، ۶۵۳، ۶۶۴، ۶۹۵، ۶۹۷، ۹۸۲، ۹۹۴
- پیمان (قرارداد) صلح اعراب و اسرائیل: ۶۰۹، ۶۴۲، ۶۸۹
- پیمان (قرارداد) کمپ دیوید (معاهده صلح بین مصر و اسرائیل): ۲۱۸، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۳۵۱، ۳۷۴، ۳۹۱، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۵۳، ۴۵۴، ۵۰۳
- ۵۸۰، ۵۸۹، ۶۲۳، ۶۲۷، ۶۴۲، ۶۵۷، ۷۸۷، ۷۹۵، ۸۱۹، ۸۴۸، ۹۹۰
- پیمان (موافقت‌نامه) دفاعی مشترک اعراب: ۱۳۱، ۴۱۳
- پیمان ناتو: ۲۷، ۴۶۶، ۴۸۴
- پیمان ورشو [متحدان شوروی در اروپای شرقی]: ۷۵۹
- تنبیه متجاوز: ۱۸
- توقف جنگ ایران و عراق: ۷۲۰، ۷۲۲
- لشکر ۷۷ پیاده خراسان (ارتش): ۱۰۶، ۲۱۱
- تیپ ۱ پیاده از لشکر ۷۷: ۲۲۵، ۲۳۶، ۲۳۷
- تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ حمزه: ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۳، ۱۷۴، ۱۹۳، ۲۲۲
- ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۹۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۶۷، ۴۲۱، ۴۵۹
- تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ عراق: ۷۴، ۱۰۹، ۱۷۳، ۱۸۶، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷
- ۲۵۱، ۳۶۷، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۳۲، ۵۳۳، ۵۳۸، ۵۵۷
- تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲: ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۷۴، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۰۱
- ۲۰۳، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۹۰، ۳۲۱، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۶۷
- ۴۲۱، ۴۵۸، ۴۹۱، ۵۳۲
- تیپ ۱۰ زرهی عراق (تیپ مستقل / نیروهای المنصور): ۱۵۵، ۳۴۵
- ۴۴۳، ۴۵۴، ۵۵۴، ۵۹۸
- تیپ ۱۰ گارد مرزی عراق: ۵۹۸
- تیپ ۱۰۹ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۱۱۳ (شرطه) عراق: ۸۶
- تیپ ۱۱۳ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۱۴۶
- تیپ ۱۱۳ گارد مرزی عراق: ۵۷۱
- تیپ ۱۲ زرهی از لشکر ۳ عراق: ۱۴۵

- تیپ ۱۲ زرهی عراق: ۲۸۷، ۲۴۹، ۱۰۶، ۲۸۷
- تیپ ۱۳ گارد مرزی از لشکر ۱۱ عراق: ۷۴
- تیپ ۱۴ امام حسین (ع) سپاه: ۴۷، ۶۳، ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۶۷، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۷۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۴، ۳۰۷، ۳۲۱، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۳، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۴، ۳۶۷، ۳۸۳، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۱۷، ۴۱۹، ۴۲۱، ۴۴۲، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۷۸، ۴۹۷، ۵۰۱، ۵۲۲، ۵۳۱، ۵۳۷، ۵۵۱، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۹۹۳، ۱۰۲۵
- تیپ ۱۵ لشکر ۵ عراق: ۷۴
- تیپ ۱۵ لشکر ۵ مکانیزه عراق: ۴۹۱، ۱۴۶
- تیپ ۱۶ لشکر زرهی عراق: ۷۸، ۸۱، ۸۴، ۴۱۷، ۴۴۳
- تیپ ۱۷ زرهی عراق: ۱۰۶، ۲۲۶، ۲۵۲
- تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) سپاه: ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۲۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۷، ۲۴۳، ۲۴۸، ۲۶۸، ۲۸۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۸۱، ۳۸۲، ۴۵۸، ۴۹۱، ۵۳۲، ۵۹۴، ۹۹۳، ۱۰۲۵
- تیپ ۱۸ جواد الائمه (ع): ۱۰۲۵
- تیپ ۲ پیاده لشکر ۷۷: ۲۲۵، ۲۳۶
- تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ حمزه: ۹۰، ۱۰۳، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۷۴، ۱۹۳، ۲۱۱، ۲۷۸، ۲۸۷، ۲۹۰، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۴، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۵، ۴۲۱، ۴۵۹، ۵۳۰، ۵۳۸، ۵۵۴، ۵۷۰، ۵۹۶، ۵۹۶
- تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ عراق: ۷۵، ۱۰۹، ۱۷۳، ۱۸۶، ۲۰۹، ۴۲۱، ۴۹۱، ۵۱۴
- تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲: ۷۵، ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۷۴، ۱۸۹، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۷۷، ۳۰۹، ۳۲۱، ۳۲۴، ۴۵۸، ۵۳۲
- تیپ ۲۰ لشکر ۵ مکانیزه عراق: ۷۴، ۴۴۳
- تیپ ۲۰ مهمات خاصه عراق: ۵۹۸
- تیپ ۲۱ امام رضا (ع) سپاه: ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۷۳، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۲۰۹، ۲۳۹، ۲۴۶، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۲۱، ۳۶۷، ۳۹۵، ۴۱۸، ۴۲۱، ۴۳۱، ۴۹۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۶۹۵، ۹۳۰، ۹۹۳، ۱۰۰۵، ۱۰۲۵
- تیپ ۲۲ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۱۴۶
- تیپ ۲۲ پدر سپاه: ۴۷، ۶۳، ۷۵، ۷۶، ۹۰، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۷۵، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۶، ۲۲۳، ۲۷۷، ۲۷۸، ۳۰۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۶۷، ۴۲۱
- تیپ ۲۲ گماندو لشکر ۱۱ عراق: ۸۶، ۷۴
- تیپ ۲۳ نوه (ارتش): ۴۷، ۶۳، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۷۵، ۱۹۳، ۲۷۷، ۲۷۸، ۳۰۹، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۶۷، ۴۲۱
- تیپ ۲۳۸ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۲۴ مکانیزه لشکر ۱۰ عراق: ۲۲۶، ۲۴۹، ۲۶۷، ۲۹۴، ۳۱۱
- تیپ ۲۵ مکانیزه لشکر زرهی عراق: ۴۴۳، ۴۹۱، ۴۴۳
- تیپ ۲۶ زرهی لشکر ۵ مکانیزه: ۱۴۶، ۴۹۱
- تیپ ۲۶ مکانیزه عراق: ۵۷۱
- تیپ ۲۸۳ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۵۵۲
- تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ حمزه: ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۷۷، ۲۷۸، ۳۰۹، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۴، ۵۷۰
- تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش: ۳۸۳، ۴۴۲، ۵۲۲، ۵۳۲، ۵۳۸، ۵۵۳
- تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ عراق: ۱۰۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۳۷۷، ۴۱۶، ۴۱۹
- تیپ ۳ زرهی: ۷۴، ۷۵
- تیپ ۳ مربو (از لشکر ۲۸ سنندج): ۶۹
- تیپ ۳۰ زرهی از لشکر زرهی عراق: ۷۸، ۸۱، ۸۴، ۱۱۲، ۱۴۶، ۲۵۲، ۴۱۵، ۴۱۷، ۴۴۳، ۵۷۱
- تیپ ۳۱ پیاده عاشورای سپاه: ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۷۳، ۱۸۶، ۲۲۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۵۱، ۲۷۸، ۳۰۹، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۵، ۳۵۸، ۳۶۷، ۳۹۳، ۴۲۱، ۴۵۹، ۴۹۵، ۹۳۰، ۱۰۲۵
- تیپ ۳۱ نیروی مخصوص عراق: ۴۰۲، ۵۶۹، ۵۹۸
- تیپ ۳۲ نیروی مخصوص عراق: ۴۴۳، ۵۹۸
- تیپ ۳۳ المهدی (ع) سپاه: ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۳۷، ۲۴۳، ۲۶۸، ۲۸۸، ۳۸۱، ۳۸۲، ۴۴۲، ۴۶۰، ۵۲۲، ۵۳۲، ۵۳۸، ۵۵۳، ۵۶۹، ۵۷۱، ۵۷۳، ۶۱۶، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۶
- تیپ ۳۳ نیروی مخصوص عراق: ۸۶، ۱۴۶، ۲۴۹، ۲۶۷، ۴۰۲، ۵۹۸
- تیپ ۳۵ امام سجاد (ع) سپاه: ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۲۵، ۲۲۷، ۳۸۳، ۴۴۲، ۴۶۰، ۵۲۲، ۵۳۲، ۵۳۸، ۵۵۳، ۵۶۹، ۵۷۱، ۵۷۳، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۶
- تیپ ۳۷ زرهی عراق: ۴۹۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۸، ۵۵۷
- تیپ ۳۷ نور سپاه: ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۰۹، ۳۰۴، ۳۵۸، ۳۶۷، ۳۷۷، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۱
- تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ حمزه: ۹۰، ۱۳۶، ۱۷۴، ۱۹۳، ۱۹۶، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۷۸، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۴۱، ۴۵۹
- تیپ ۴۰ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۴۱ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۴۱۸ پیاده عراق: ۳۷۷، ۴۹۱
- تیپ ۴۱۹ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۴۲ زرهی لشکر ۱۰ عراق: ۱۴۵

- تیپ ۹۴ پیاده عراق: ۷۰۹
- تیپ بعثت: ۹۴۲
- تیپ جیش الشعبی عراق: ۸۶، ۴۲۰
- تیپ دزفول: ۵۹۷
- تیپ گارد ریاست جمهوری عراق: ۱۴۵
- تیپ مستقل ۱۰ زرهی عراق: ۱۴۵، ۱۶۶، ۲۲۶، ۲۵۲، ۳۲۵، ۴۲۰
- تیپ مهاباد: ۳۴۸
- تیپ نیروی مخصوص عراق: ۴۲۰
- تیپ‌های قدس: ۴۴۹
- تیپ‌های نیروی مخصوص عراق: ۴۰۲، ۴۵
- جامعه اقتصادی اروپا: ۶۷۱
- جامعه روحانیت ایلام: ۷۸۱
- جامعه روحانیت مبارز تهران: ۵۰
- جامعه وعاظ تهران: ۱۵۸، ۱۵۹
- جبهه آزادی‌بخش افریقای جنوبی: ۱۰۱۴
- جبهه پایداری (امتناع) عرب (سوریه، لیبی، الجزایر، یمین جنوبی و سازمان آزادی‌بخش فلسطین): ۲۸۴، ۴۰۹، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۴۷، ۴۵۲، ۵۰۴، ۵۸۹، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۲۴، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۷۰، ۶۹۰، ۷۰۱، ۷۰۳، ۷۱۹، ۷۴۸، ۷۷۶، ۸۲۴، ۸۴۱، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۳۵، ۹۵۹، ۹۸۹، ۹۹۰
- جبهه جفیر: ۹۵۸
- جبهه خلق برای آزادی فلسطین: ۷۸۵
- جبهه دمکراتیک برای آزادی فلسطین: ۵۴۸
- جبهه ملی ایران: ۸۹۱
- جبهه موسوم به نجات ایران: ۶۲۹
- جبهه میهن پرستان کردستان: ۲۳۳
- جلسه فوق‌العاده هیئت دولت اسرائیل: ۷۲۰
- جمعیت دعوت تبلیغ اسلامی: ۹۶۰
- جمعیت هلال احمر ترکیه: ۹۲۴
- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران: ۳۳۱، ۳۹۶، ۴۰۷، ۴۸۲، ۸۸۸، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۳۸، ۱۰۱۳
- جنبش امل (گروه شبه‌نظامی شیعیان هوادار ایران): ۷۲۷، ۸۲۴، ۹۸۴، ۱۰۰۲، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۳۶
- جنبش سوسیالیست عرب: ۲۳۳
- جنبش عدم تعهد (کشورهای غیرمتعهد): ۲۵، ۳۱، ۴۲، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۶۰، ۲۳۳، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۸۳، ۳۷۱، ۴۱۳، ۴۷۰، ۵۱۰، ۵۱۹، ۵۴۶، ۵۴۸، ۶۴۸، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۹۹، ۷۰۲، ۷۱۴، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۵، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۵۰، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۷۴، ۷۹۲، ۷۹۵، ۸۰۸، ۸۰۹
- تیپ ۴۲۳ پیاده ارتش عراق: ۹۹۷
- تیپ ۴۴ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۷۴، ۸۶، ۱۴۶، ۴۰۱، ۴۴۲، ۵۷۱
- تیپ ۴۵ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۱۴۶، ۷۴
- تیپ ۴۶ فجر سپاه: ۴۷، ۶۳، ۶۴، ۷۵، ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۷۴، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۲۳، ۲۷۷، ۳۰۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷
- تیپ ۴۶ مکانیزه لشکر ۱۲ عراق: ۵۶۹
- تیپ ۴۸ لشکر ۱۱ عراق: ۷۴
- تیپ ۴۸ پیاده لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۱۴۶، ۴۹۱، ۵۵۲، ۵۷۱
- تیپ ۴۹ لشکر ۱۱ عراق: ۱۴۶، ۷۴
- تیپ ۴۹ پیاده عراق: ۴۴۳
- تیپ ۴۹ زیر نظر لشکر ۵ عراق: ۱۴۶، ۲۴۹
- تیپ ۵۰۱ لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۵۵۲، ۵۹۸
- تیپ ۵۳ زرهی لشکر ۳: ۱۴۶
- تیپ ۵۵ هواپرد (ارتش): ۴۷، ۶۳، ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۱۳۵، ۱۴۳، ۱۷۴، ۱۸۹، ۲۲۲، ۲۵۲، ۲۷۷، ۲۸۸، ۲۹۰، ۳۰۹، ۳۰۹، ۳۲۱، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۷، ۳۶۷، ۳۸۳، ۴۲۱، ۴۵۹، ۵۵۵
- تیپ ۵۸ ذوالفقار نیروی زمینی (ارتش): ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۴۱، ۴۹۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۸، ۵۵۷، ۷۰۹، ۹۵۸، ۱۰۲۳، ۱۰۲۵، ۱۰۳۵
- تیپ ۶ زرهی لشکر ۳ زرهی: ۱۷۵، ۱۹۷، ۲۲۶، ۲۵۲، ۲۸۷، ۳۴۳
- تیپ ۶ مکانیزه عراق: ۱۰۶
- تیپ ۶۰۱ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۶۰۲ پیاده عراق: ۲۶۷، ۵۹۸
- تیپ ۶۰۵ پیاده عراق: ۲۵۲، ۵۹۸
- تیپ ۶۰۶ پیاده عراق: ۵۹۸
- تیپ ۷ ولی عصر (عج) سپاه: ۴۷، ۶۳، ۶۴، ۷۵، ۷۶، ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۶۳، ۱۶۷، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۶، ۲۱۵، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۶۷، ۴۲۱، ۴۵۹، ۵۲۱، ۵۲۴، ۵۳۰، ۵۳۰، ۵۵۴، ۵۷۰، ۵۹۵، ۵۹۶، ۶۱۴، ۶۹۵، ۹۳۰، ۱۰۲۵
- تیپ ۸ لشکر مکانیزه عراق: ۱۴۶، ۲۲۶
- تیپ ۸ لشکر ۸ پیاده عراق: ۴۲۰
- تیپ ۸ مکانیزه لشکر ۳ زرهی: ۱۷۵، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۵۲، ۳۱۱
- تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد (ارتش): ۷۴۲
- تیپ ۹ گارد مرزی عراق: ۵۹۸
- تیپ ۹۰ پیاده عراق: ۵۹۸

- خط لوله نفت عبوری عراق از خاک سوریه: ۵۰۸، ۷۲۵
- خط لوله نفت عراق: ۴۰، ۴۱، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴، ۲۴۷، ۲۶۴، ۲۷۵، ۲۸۴، ۵۰۲
- خوانین قشقای (ناصر، خسرو و عبدالله قشقای): ۶۱، ۹۶
- دادستانی انقلاب اسلامی ارتش: ۵۲، ۲۲۹
- دادستانی انقلاب اسلامی: ۴۸۹، ۵۶۰، ۸۰۶، ۹۱۴
- دادستانی کل انقلاب اسلامی: ۲۲، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۹۸، ۴۵۵
- ۹۱۳، ۱۰۱۶
- دادسرای انقلاب اسلامی ایلام: ۷۸۱
- دادسرای انقلاب اسلامی: ۵۱، ۶۷۹، ۶۸۰، ۹۶۴، ۱۰۱۶
- دادگاه استیناف فرانسه: ۴۳
- دادگاه امتیعی کویت: ۱۰۱۹
- دادگاه انقلاب اسلامی ایلام: ۷۸۱
- دادگاه انقلاب اسلامی تیریز: ۴۸۸، ۴۸۷
- دادگاه بازگانی پاریس: ۴۴
- دادگاه تجدیدنظر بحرین: ۵۸۲
- دادگاه عالی قم: ۶۸۰
- دادگاه‌های انقلاب: ۵۱، ۴۸۸، ۵۱۹، ۶۷۹، ۶۸۰، ۹۶۴
- دادگستری استان چهارمحال و بختیاری: ۹۶۴
- دادگستری جمهوری اسلامی: ۶۸۰، ۹۶۳
- دانشجویان مسلمان پیرو خط امام: ۲۰۷
- دانشکده افسری (تهران): ۲۰۵
- دانشکده مهندسی بغداد: ۹۴۹
- دانشگاه اربیل: ۶۹۸
- دانشگاه تهران: ۲۰۵، ۹۸۶
- دانشگاه سلیمانیه: ۶۹۸
- دانشگاه علیگر ایالات اوتارپرداش هند: ۹۰۹
- دانشگاه ماینس آلمان غربی: ۲۰۷، ۳۱۶، ۳۷۴، ۳۷۵
- دایره انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۱۵۶
- دبیرخانه یونسکو: ۹۰۶
- دبیرستان اسدآبادی: ۲۶۹
- دبیرستان شهید بهشتی: ۲۵۷
- دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم: ۱۳۰، ۹۴۵، ۹۴۶
- دفتر حزب جمهوری اسلامی: ۴۸۸، ۹۹۹
- دفتر حقوقی وزارت امور خارجه: ۸۹۴
- دفتر ریاست جمهوری: ۸۳۹، ۸۹۴، ۹۵۹
- دفتر ریاست مجلس شورای اسلامی: ۱۰۱۴
- ۸۴۶، ۸۵۹، ۸۶۶، ۸۷۴، ۸۹۰، ۹۲۳، ۹۳۶، ۹۳۹، ۹۹۰، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰
- جنبش مقاومت السالوادور: ۷۳۵
- جنبش مقاومت گرانادا: ۷۳۵
- جنبش مقاومت نیکاراگوئه: ۷۳۵
- جنگ (نبرد) قادسیه صدام: ۳۲۹، ۳۸۸، ۴۳۴، ۵۴۱، ۷۸۰
- جنگ ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل: ۶۴۲
- جنگ صفین: ۴۸۸
- جهاد سازندگی اصفهان: ۳۱۲
- جهاد سازندگی ایلام: ۷۸۱
- جهاد سازندگی: ۳۷، ۱۰۸، ۲۵۷، ۲۶۹، ۳۸۶، ۴۸۲، ۷۱۷، ۹۰۵
- ۹۷۲، ۹۸۸، ۹۸۷، ۱۰۱۷
- جهان سوم: ۷۶۵
- جیش الشعبی: ۸۶، ۴۰۲، ۴۳۱، ۵۹۸
- چهارمین نشست اتحادیه بین‌المللی کار در ژنو: ۸۴۶، ۸۴۷
- حزب (رؤیم) بعث عراق: ۴۰، ۴۱، ۵۸، ۲۳۲، ۲۵۹، ۲۸۱، ۲۹۹، ۳۲۴، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۴، ۴۰۸، ۴۴۵، ۵۲۳، ۵۲۷، ۵۴۴، ۵۸۲، ۶۲۶، ۶۳۷، ۶۳۹، ۶۵۵، ۶۶۱، ۶۷۳، ۷۱۶، ۷۸۷، ۸۰۵، ۸۱۸، ۸۵۶، ۸۷۱، ۹۲۰، ۹۲۶، ۹۳۶، ۹۴۹، ۹۷۳، ۹۹۸، ۱۰۰۷، ۱۰۲۹، ۱۰۳۳
- حزب (گروه) کومله: ۲۲، ۶۹، ۱۲۹، ۲۵۴، ۴۸۰، ۶۹۵، ۷۴۳، ۹۳۱، ۹۷۲
- ۹۸۲، ۱۰۳۵
- حزب اتحاد وطنی [اتحادیه میهنی] کردستان عراق: ۶۰۲، ۶۹۷
- حزب الدعوة: ۲۳۳
- حزب بعث بین‌العربی: ۴۱
- حزب بعث سوریه (حزب حاکم سوریه): ۴۰، ۴۱، ۳۳۴، ۷۵۲
- حزب توده: ۷۷۶
- حزب جمهوری اسلامی: ۱۵۷، ۱۵۸
- حزب خلق مسلمان: ۵۱، ۳۸
- حزب دمکرات کردستان عراق (بارزانی‌ها): ۶۸۶، ۷۲۰، ۷۴۵، ۷۴۸
- ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۷۲
- حزب کتائب لبنان: ۳۹۰
- حزب کمونیست شوروی: ۷۰۵
- حزب الله: ۸۶۹
- حق و توا: ۱۰۱، ۸۳۷
- حقوق بشر: ۴۹۰، ۵۰۶
- خانه فرهنگ ایران و لیبی: ۹۶۰
- خط کوشک - طلائی: ۳۶۰
- خط لوله عراق در ترکیه: ۲۴۷، ۲۷۵، ۷۲۵

روابط عمومی ستاد عملیات شمال غرب: ۴۲۱، ۴۶۵، ۴۸۰، ۶۳۶، ۶۷۸
 روابط عمومی سستاد مرکزی کمیته‌های انقلاب اسلامی: ۲۹۷، ۳۲۷، ۴۳۳، ۴۸۱، ۶۹۶، ۸۲۷، ۸۴۳، ۹۱۳، ۹۴۳
 روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی مشهد: ۳۴۹
 روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی: ۲۵۷، ۲۶۹، ۳۳۲، ۳۶۹، ۹۱۴
 روابط عمومی مرکز بنیاد امور جنگ‌زدگان: ۱۸۰
 روز جهانی مستضعفین: ۷۸۹، ۸۲۹
 ژاندارمری آذربایجان غربی: ۱۲۹
 ژاندارمری درگز: ۷۲۸
 ژاندارمری ساری: ۶۰۱
 ژاندارمری شلمچه: ۳۴۶
 ساختمان صندوق تعاون صنفی: ۲۵۷، ۲۵۸
 سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا): ۵۶۴
 سازمان امنیت (عراق): ۴۰۳
 سازمان امور اداری و استخدامی کشور: ۳۷
 سازمان انتقال خون: ۲۰۵، ۲۱۵
 سازمان انرژی اتمی فرانسه: ۸۸۰، ۸۸۱
 سازمان اوپک: ۱۳۲، ۲۶۴، ۲۷۵، ۴۸۶، ۵۰۹، ۷۲۵، ۸۳۱، ۸۶۳
 سازمان اوقاف: ۹۷۷، ۱۰۰۳
 سازمان ای‌کا: ۲۷۲
 سازمان آزادی‌بخش فلسطین (نضت ملی فلسطین): ۵۴، ۲۳۳، ۲۸۳، ۲۸۴، ۴۰۹، ۴۳۵، ۴۴۷، ۴۵۲، ۴۸۵، ۵۰۴، ۵۸۹، ۶۰۸، ۶۲۴، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۷۰، ۷۰۱، ۷۱۷، ۷۴۸، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۹۲، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۳۷، ۸۷۶، ۸۹۴، ۹۱۵، ۹۱۷، ۹۲۱، ۹۴۵، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۷۳، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۷، ۹۹۰، ۹۹۱، ۱۰۰۰، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۱۲، ۱۰۱۸
 سازمان برنامه‌وبودجه: ۴۵۱، ۴۶۵، ۴۸۲، ۵۶۳
 سازمان بهزیستی: ۶۹۸، ۷۱۵
 سازمان پیکار در راه آزادی طبقه کارگر (گروهک پیکار): ۲۲، ۳۸۵، ۴۵۵، ۴۸۸، ۴۹۰، ۶۶۴
 سازمان تبلیغات اسلامی قم: ۲۵۷
 سازمان داوطلبان جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران: ۱۰۱۳، ۹۳۸، ۹۳۴، ۹۶۰، ۷۸۵، ۴۳۴، ۳۳۱، ۲۳۱، ۹۳۸
 سازمان عملی، فرهنگی، تربیتی ملل متحد (یونسکو): ۵۸۴، ۵۸۵، ۹۰۶
 سازمان عمران و همکارهای اقتصادی: ۶۴۹
 سازمان مجاهدین خلق (منافقین) شاخه نظامی کازرون: ۳۵
 سازمان ملل متحد: ۴۱، ۱۰۱، ۲۱۷، ۲۷۲، ۴۶۵، ۷۰۲، ۷۰۴، ۷۱۹، ۷۶۱، ۸۰۱، ۸۲۷، ۸۴۴، ۸۴۸، ۸۶۰، ۸۶۱، ۹۲۱

دفتر سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در پاریس: ۲۵۶، ۹۴۳، ۱۰۱۵
 دفتر سیاسی استانداری مازندران: ۶۰۱
 دفتر سیاسی انتظامی استانداری خوزستان: ۷۹۸
 دفتر سیاسی حزب دمکرات کردستان: ۹۶۲
 دفتر سیاسی سپاه پاسداران: ۳۹۸
 دفتر عمران نماینده امام خمینی در استان ایلام: ۳۸۶
 دفتر مراجعات مسجد امام خمینی بازار تهران: ۴۳۳، ۴۳۶، ۱۵۶، ۱۵۵
 دفتر مرکزی جهاد سازندگی: ۱۵۵، ۱۵۶، ۳۸۶
 دفتر نخست‌وزیری جمهوری اسلامی ایران: ۶۹، ۷۱۱، ۱۰۰۰
 دفتر هماهنگی جنبش عدم‌تعهد: ۶۳۰، ۶۶۱
 دولت موقت: ۴۸۷، ۴۸۸
 دیپلمات‌های [به‌گروگان گرفته‌شده] س‌فارت آمریکا در تهران: ۶۷۲، ۶۷۵
 دیوان دادگستری بین‌المللی لاهه: ۲۷۲
 رکن ۲ (اطلاعات) ژاندارمری: ۹۷۳
 رکن ۲ (اطلاعات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۷۸۲، ۹۸۵
 رکن ۲ (اطلاعات) لشکر ۲۸ پی‌اده کردستان: ۲۵۴، ۵۱۵، ۵۸۳، ۸۷۷
 رکن ۲ (اطلاعات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا: ۴۱۶، ۴۳۲، ۶۱۳، ۶۳۳، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۶۳، ۶۹۳، ۷۰۹، ۷۳۰، ۷۴۵، ۷۵۵، ۷۸۲
 ۷۹۷، ۸۱۵، ۹۲۹، ۹۸۱، ۱۰۲۱
 رکن ۲ تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۱ باختران (کرمانشاه): ۹۷۳
 رکن ۳ (عملیات) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۷۴۱، ۷۸۲
 ۷۸۳، ۹۸۲، ۹۸۵، ۱۰۰۰
 رکن ۳ (عملیات) نیروی زمینی ارتش در قرارگاه مرکزی کربلا: ۱۰۲۲
 رکن ۳ ناحیه ژاندارمری کردستان: ۳۶۹، ۹۸۲
 روابط عمومی استانداری خوزستان: ۳۸۵
 روابط عمومی جمعیت هلال‌احمر: ۱۰۱۳
 روابط عمومی دادستانی کل انقلاب اسلامی: ۲۳۰
 روابط عمومی ژاندارمری جمهوری اسلامی: ۹۴۵
 روابط عمومی سپاه پاسداران بابل: ۱۷۷
 روابط عمومی سپاه پاسداران سنج: ۲۸۰، ۹۳۱
 روابط عمومی سپاه پاسداران شهرستان قروه: ۶۹۵
 روابط عمومی سپاه پاسداران قم: ۵۶۱
 روابط عمومی سپاه پاسداران میوان: ۷۴۳
 روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۳ (گیلان و مازندران): ۱۳۰
 روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۴ کشور (مشهد): ۴۹
 روابط عمومی سپاه پاسداران منطقه ۹ کشور (شیراز): ۳۴۸، ۱۰۱۶
 روابط عمومی سپاه پاسداران نقده: ۷۱۰

- سازمان وحدت افريقا: ۲۷۲
- سازمان هواپيمایی كشوری: ۳۷۲، ۳۸۸، ۷۸۳
- سازمان ياتا: ۲۷۲
- سامانه پدافند هوایی هاگ: ۵۳۹
- ساواک (شاه): ۴۲۶
- سپاه پاسداران اروميه: ۳۴۸، ۸۷۷، ۹۱۲، ۹۸۲، ۱۰۳۷
- سپاه پاسداران استان سيستان و بلوچستان: ۱۵۶
- سپاه پاسداران استان فارس: ۳۲۷
- سپاه پاسداران استان لرستان: ۵۰۵
- سپاه پاسداران ايلام: ۹۱۱، ۷۸۱
- سپاه پاسداران آبادان: ۳۵۷
- سپاه پاسداران يانه: ۸۷۸، ۹۳۱، ۹۷۲
- سپاه پاسداران بوکان: ۸۷۸
- سپاه پاسداران بيجار: ۷۸۴
- سپاه پاسداران پاوه: ۷۱۰
- سپاه پاسداران پيرانشهر: ۶۵۳
- سپاه پاسداران تهران: ۶۹۶، ۹۱۳
- سپاه پاسداران رامسر: ۷۸۳
- سپاه پاسداران رشت: ۲۱۷
- سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه ميمک): ۹۱۱، ۱۰۰۵
- سپاه پاسداران سلماس: ۱۰۰۶
- سپاه پاسداران سنقر و کلیایی: ۲۶۹
- سپاه پاسداران سنجند: ۱۰۳۵
- سپاه پاسداران شهرستان سنقر: ۲۵۴
- سپاه پاسداران شهرستان قروه: ۲۵۴، ۲۶۹
- سپاه پاسداران شیراز: ۸۸۵
- سپاه پاسداران صائين دژ: ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۰۰۶
- سپاه پاسداران قم: ۶۲۱، ۸۷۷
- سپاه پاسداران کردستان: ۶۹۸
- سپاه پاسداران لبنان: ۹۸۴
- سپاه پاسداران ماهشهر: ۵۳۹
- سپاه پاسداران مراغه: ۹۴۳
- سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور (تهران): ۷۱۱
- سپاه پاسداران منطقه ۲ کشور (اصفهان): ۳۹۶
- سپاه پاسداران منطقه ۳ کشور (گیلان و مازندران): ۲۱۶، ۲۳۱، ۴۰۵
- ۹۶۴، ۹۷۲، ۱۰۳۵
- سپاه پاسداران منطقه ۴ (مشهد): ۳۹۵
- سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز): ۲۴۳، ۲۹۷، ۵۴۰، ۶۵۳، ۶۷۸
- ۸۲۸، ۹۱۳، ۱۰۰۶، ۱۰۳۵
- سپاه پاسداران منطقه ۶ کشور (کرمان): ۹۴۲
- سپاه پاسداران منطقه ۸ (خوزستان و لرستان): ۲۲۴، ۲۳۶، ۵۱۶
- ۸۴۳، ۸۶۸
- سپاه پاسداران منطقه ۹ کشور (شیراز): ۵۱۵، ۸۷۸، ۹۴۴، ۹۵۳، ۹۵۴
- ۹۷۲، ۹۵۶
- سپاه پاسداران منطقه سرپل ذهاب: ۹۲۹
- سپاه پاسداران منطقه لاله زار تهران: ۶۷۹
- سپاه پاسداران مهاباد: ۲۶۹، ۳۴۸، ۴۶۴، ۵۸۳، ۶۱۸، ۶۲۱، ۷۸۳، ۸۲۷
- سپاه پاسداران واحد لبنان: ۳۱
- سپاه چهارم ارتش عراق: ۲۱۱، ۹۹۷
- سپاه دوم ارتش عراق: ۷۵۶
- سپاه سوم ارتش عراق: ۶۲، ۷۴، ۹۴، ۱۴۵
- سپاه قدس: ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۹۰
- ستاد ۳ کميته منطقه ۸: ۳۱۶
- ستاد اجرائی بازسازی مناطق جنگی: ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۸۶
- ستاد ارتش سوریه: ۸۶۸
- ستاد اعزام روحانی به جبهه: ۱۸۰
- ستاد بازسازی مرکز: ۴۸۲
- ستاد برگزاری مراسم اولین سالگرد بزرگداشت شهدای دفتر حزب جمهوری اسلامی: ۹۹۹
- ستاد بسیج اقتصادی کشور: ۶۶۶، ۶۶۷، ۹۲۵
- ستاد پشتیبانی مناطق جنگی سازمان جهاد سازندگی: ۷۰
- ستاد تبلیغات جنگ: ۲۳۲، ۲۴۳، ۴۰۷، ۴۲۲، ۴۵۱، ۵۷۶، ۶۶۵، ۷۳۲
- ۸۰۸، ۸۰۹
- ستاد تخلیه شهدا: ۲۵۳، ۳۴۹
- ستاد تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) سپاه پاسداران: ۸۵۱
- ستاد جنگ: ۴۵۰
- ستاد خبری سپاه پاسداران اروميه: ۴۰۵، ۵۶۰، ۶۰۱
- ستاد عملیات غرب کشور: ۳۴، ۲۲۹، ۳۱۵، ۴۴۵، ۵۲۵، ۶۶۴
- ستاد عملیات مشترک لشکر ۲۸ کردستان: ۳۲۶، ۳۶۹
- ستاد عملیاتی شمال غرب کشور: ۸۷۸، ۹۱۳
- ستاد فرماندهی نیروی زمینی ارتش: ۴۰۳، ۴۰۴
- ستاد قرارگاه کربلا: ۳۹۸
- ستاد قرارگاه مرکزی کربلا: ۶۰۰
- ستاد لشکر ۲۸ پیاده کردستان: ۳۴۸، ۶۶۴

ستاد لشکر ۶۴ ارومیه: ۴۲۲
 ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۳۷۷، ۳۹۸، ۸۲۲، ۹۱۶، ۹۶۲، ۹۷۲، ۹۹۴، ۱۰۰۶، ۱۰۱۲
 ستاد مرکزی کمیته انقلاب اسلامی: ۶۷۹، ۶۹۶
 ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۱۲۸، ۱۵۵، ۳۷۷، ۴۴۴، ۴۹۲، ۵۲۳، ۶۵۱، ۶۶۳، ۶۹۴، ۷۳۰، ۷۴۱، ۷۸۲، ۷۹۷، ۸۱۶، ۸۲۲، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۸۳، ۸۹۳، ۹۱۲، ۹۱۶، ۹۲۹، ۹۵۳، ۹۶۲، ۹۷۱، ۹۹۳
 ستاد نظارت بر پذیرش و اعزام خانواده‌های اسرای جنگی: ۳۷۱، ۹۲۴
 ستاد هماهنگی تبلیغات فرهنگی جبهه جنوب لبنان: ۱۰۱۷
 سخنگوی کمیته صلیب سرخ: ۵۳
 سرکنسولگری ایران در ابوظبی: ۷۶۲
 سلاح شیمیایی: ۳۱۶
 سواپو: ۷۲۵
 سهمیه‌بندی کالاهای اساسی: ۶۶۶، ۶۶۷
 شاخه لبنانی حزب بعث عراق: ۷۲۷
 شرکت تالپوت انگلستان: ۶۷۵
 شرکت تعاونی روستایی: ۳۲۶
 شرکت زراعی در منطقه مهران: ۱۰۲۴
 شرکت سهامی زراعی در دشت ذهاب: ۹۱۱
 شرکت سینتو ژاپن: ۷۵۱، ۷۵۲
 شرکت میتسویی ژاپن: ۷۵۱، ۷۵۲
 شرکت هواپیمایی آلمانی لوفت‌هانزا: ۲۵۹، ۲۶۲
 شصت‌وهشتمین اجلاس بین‌المللی کار در ژنو: ۷۳۴، ۷۳۳
 شورای امنیت استان فارس: ۶۱، ۸۷۹
 شورای امنیت سازمان ملل متحد: ۷۰۲، ۷۰۴، ۷۲۱، ۷۶۳، ۷۶۷، ۷۶۸
 ۷۸۵، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۱، ۸۳۷، ۸۶۶، ۸۷۴، ۸۸۶، ۸۹۰، ۱۰۱۰
 شورای امنیت کشور: ۸۷۹، ۹۶۲، ۹۶۳
 شورای تأمین استان باخران (کرمانشاه): ۹۱۳
 شورای تأمین استان کردستان: ۹۳۲
 شورای روابط بین‌المللی در شهر شیکاگو: ۶۴۲
 شورای روحانیت اهل تسنن کردستان: ۸۸۸
 شورای عالی اقتصاد: ۴۶۵، ۶۶۷، ۱۰۳۷
 شورای عالی بازسازی مناطق جنگی: ۶۰۶، ۷۳۱، ۷۳۲، ۸۴۳، ۸۶۰، ۹۰۵
 شورای عالی بازگشت و بازسازی مناطق جنگ‌زده: ۴۸۲، ۶۸۲
 شورای عالی تبلیغات اسلامی: ۴۴۵
 شورای عالی دفاع: ۲۴، ۲۸، ۳۰، ۴۵، ۱۵۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۷۰، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۷۹، ۵۰۲، ۶۱۶، ۶۳۴، ۶۵۴، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۵
 ۱۰۲۴، ۱۰۲۸، ۱۰۳۳
 طرح احزاب: ۶۳۹

۸۲۶، ۸۵۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۹۴۵، ۹۴۷، ۹۴۸، ۱۰۲۴، ۱۰۲۸، ۱۰۳۹
 شورای عالی سپاه پاسداران: ۵۵، ۹۹۶
 شورای عالی قضایی: ۴۸۹، ۵۱۹، ۶۷۹، ۷۱۳، ۷۱۲
 شورای عالی نظامی فلسطین: ۸۰۰
 شورای فرماندهی انقلاب عراق: ۲۵، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۷۲، ۸۸۴، ۸۹۳
 ۹۰۶، ۹۱۲، ۹۳۰، ۹۵۳، ۱۰۰۵، ۱۰۱۰
 شورای فرماندهی سپاه پاسداران شیراز: ۱۲۹
 شورای فرماندهی عراق: ۸۷۱
 شورای مرکزی جهاد سازندگی: ۹۲۵، ۹۸۸
 شورای مرکزی حزب جمهوری اسلامی: ۹۱۴
 شورای نگهبان: ۲۸۰، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳
 شورای همکاری خلیج فارس: ۲۷، ۲۸، ۳۹، ۳۹، ۵۳، ۲۷۴، ۲۸۴، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۳۰، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۴۶، ۴۶۵، ۴۶۹، ۴۸۵، ۵۰۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۹، ۵۵۵، ۵۸۵، ۶۱۰، ۶۴۱، ۶۷۱، ۶۸۸، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۳۷، ۷۴۷، ۷۵۰، ۷۵۱، ۸۳۱، ۸۴۰، ۸۹۰، ۹۹۱
 شهربانی استان فارس: ۹۴۴
 شهربانی آبادان: ۷۵۵، ۱۰۰۵
 شهربانی بانه: ۷۳۰، ۷۴۳
 شهربانی بوکان: ۶۳۶
 شهربانی جمهوری اسلامی: ۳۷، ۵۸، ۱۲۹، ۱۸۱، ۲۹۷، ۵۷۹، ۷۱۱
 ۸۱۶، ۸۳۵، ۹۳۲
 شهربانی خرمشهر: ۶۱۷
 شهربانی خوزستان: ۶۵۲، ۷۸۲، ۷۹۸، ۸۱۶، ۸۵۲، ۹۱۲، ۹۲۹، ۹۴۱، ۹۸۱، ۱۰۰۵
 شهربانی سقز: ۶۳۶، ۹۷۲
 صداوسیما جمهوری اسلامی ایران: ۲۹۹
 صلح: ۲۴، ۲۵، ۲۸، ۲۹، ۳۶، ۵۸، ۵۹، ۷۰، ۹۶، ۹۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۶۰، ۲۳۳، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۸۱، ۳۰۰، ۳۳۳، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۷۰، ۳۷۴، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۶۶، ۴۸۳، ۵۰۲، ۵۰۴، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۴۱، ۵۶۳، ۵۸۸، ۶۲۰، ۶۴۱، ۶۴۳، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۸۸، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۴، ۷۰۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۶۹، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۸۰، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۰۰، ۸۱۲، ۸۲۲، ۸۳۰، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۲، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۸۴، ۸۸۷، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۲۳، ۹۶۸، ۹۶۸، ۹۸۳، ۹۹۵، ۱۰۰۷، ۱۰۰۹، ۱۰۲۴، ۱۰۲۸، ۱۰۳۳
 طرح احزاب: ۶۳۹

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۹ کشور (شیراز): ۶۱، ۸۷۸، ۹۵۷

فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق: ۶۹۴، ۷۰۹، ۸۶۶

فرماندهی لشکر ۴ عراق: ۸۳۲

فرماندهی منطقه اربیل ارتش عراق: ۷۳۹

فرماندهی نظامی تل آویو: ۴۳

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: ۳۸

قانون اساسی رژیم پهلوی: ۵۱

قانون بودجه سال ۶۱: ۴۵۱

قانون تجارت خارجی: ۸۶۳

قرارگاه ارتش خلقی عراق: ۷۲۰

قرارگاه تاکتیکی ارتش عراق: ۷۱۱

قرارگاه تیپ ۲۹ پیاده عراق: ۸۳۲

قرارگاه فجر: ۴۸، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۹۳، ۲۰۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴،

۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۶۸، ۲۸۸،

۲۸۰، ۳۱۹، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۰، ۴۶۱،

۴۶۳، ۴۷۴، ۴۷۶، ۴۹۲، ۴۹۶، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۳، ۵۲۲، ۵۳۰،

۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸،

۵۴۹، ۵۶۹، ۵۹۹، ۶۱۶، ۹۵۷، ۱۰۲۱، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۳۰

قرارگاه فجر ۳: ۴۲۲، ۵۲۲، ۵۳۲، ۵۳۸

قرارگاه قدس ۱: ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۸۶، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۵۱،

۲۷۷، ۲۸۳، ۳۹۷، ۴۱۹، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۳۱، ۴۳۸، ۵۵۷

قرارگاه قدس ۲: ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۸۶، ۲۰۹، ۲۲۱،

۴۲۱، ۴۹۱، ۵۱۴

قرارگاه قدس ۳: ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۲۰۹،

۲۱۴، ۲۲۱، ۳۵۸، ۳۷۷، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱

قرارگاه قدس ۴: ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹،

۲۰۹، ۲۱۴، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۴۱، ۴۵۷، ۴۹۱، ۵۳۸، ۵۵۷

قرارگاه قدس ۵: ۸۹، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹،

۲۰۹، ۲۱۴، ۲۳۹، ۲۵۱، ۴۲۱، ۴۳۱

قرارگاه قدس در لبنان: ۱۰۳۷

قرارگاه لشکر ۱۱ عراق: ۹۲

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (نزاجا):

۳۳، ۴۸، ۵۶، ۶۸، ۹۰، ۱۵۵، ۴۰۵، ۵۵۹

قرارگاه مقدم نیروی زمینی ارتش در غرب کشور: ۶۰۰، ۹۱۳، ۹۷۳

قرارگاه نصر ۱: ۷۶، ۸۰، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۹۰، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۵۰، ۱۶۳،

۱۶۶، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴،

۲۰۹، ۲۱۵، ۲۱۵، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۲، ۲۹۴، ۳۰۷، ۳۰۹

طرح جهاد [درخواست رادیو عربستان برای فتوای جهاد علیه

ایران]: ۹۱۸

طرح عملیاتی کربلای ۳ [عملیات بیت المقدس]: ۱۰۲۵

طرح مانور قرارگاه فتح: ۱۴۳، ۱۶۹، ۱۷۲

طرح مانور قرارگاه قدس: ۱۱۲، ۱۳۷، ۱۶۴

طرح مانور قرارگاه نصر ۲: ۱۶۶

طرح مانور قرارگاه نصر: ۱۴۳، ۱۶۹، ۱۷۲

طرح مطبوعات: ۶۳۹

طرح هشت ماده‌ای فهد برای حل اختلاف اعراب و اسرائیل: ۵۸۰،

۶۲۳، ۷۸۷، ۸۱۹، ۹۹۰

عشایر: ۸۵۱، ۸۵۳، ۹۱۲، ۹۱۳

عملیات انصارالله: ۵۷

عملیات بدر: ۳۹۸

عملیات ثامن الائمه: ۴۴، ۲۵۴

عملیات طریق القدس: ۴۴، ۶۵، ۱۴۵، ۱۴۶، ۲۰۳، ۲۵۴، ۳۰۷، ۳۳۰،

۵۳۵، ۶۱۵

فالانژیست‌های لبنان: ۳۱، ۸۷۵، ۸۷۶، ۹۱۵، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۴۴، ۱۰۰۲، ۱۰۲۳

الفتح (سازمان): ۲۸۳

فرمانداری پیرانشهر: ۶۰، ۶۰۱، ۶۵۴

فرمانداری خرمشهر: ۶۸۳

فرمانداری دشت آزادگان: ۵۰۶

فرمانداری مریوان: ۴۸۰

فرمانداری میاندوآب: ۱۲۹

فرمانده ژاندارمری ناحیه فارس: ۶۱

فرماندهی ارتش عراق: ۵۵۹، ۶۷۸

فرماندهی تیپ ۲۹ پیاده عراق: ۸۳۲، ۸۳۳

فرماندهی سپاه پاسداران سریل ذهاب: ۱۰۲۱

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۱۰ کشور (تهران): ۹۵۸

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۲ کشور (اصفهان): ۹۳۱، ۹۵۷

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۳ کشور (چالوس): ۹۹۶

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۴ کشور (مشهد): ۷۳۸

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۵ کشور (تبریز): ۶۹۵، ۷۳۰، ۸۲۶

۸۵۳، ۸۸۵، ۹۸۲، ۱۰۰۶

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۶ کشور (کرمان، سیستان و

بلوچستان و هرمزگان): ۵۰۱، ۹۳۱

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۷ کشور (باختران و کردستان): ۹۹۴

فرماندهی سپاه پاسداران منطقه ۸ کشور (اهواز): ۹۵۸

- ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۸، ۳۶۶، ۳۶۷، ۴۲۱، ۴۵۹
- قرارگاه نصر۲:** ۹۰، ۹۶، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۳، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۱، ۲۱۵، ۲۷۷، ۲۸۷، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۰۷، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۷، ۴۰۳، ۴۲۱، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۶، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۲۱، ۵۳۰، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۷۰، ۵۹۷
- قرارگاه نصر۳:** ۹۰، ۹۲، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۶، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۷۸، ۲۷۷، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۴۰۳، ۴۲۱، ۴۵۹، ۴۷۹، ۴۹۶، ۵۰۰، ۵۲۱، ۵۳۰، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۷۰، ۵۹۵
- قرارگاه نصر۴:** ۹۰، ۹۲، ۱۳۶، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۹۳، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۷۷، ۲۷۸، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۶، ۴۲۱، ۴۶۰
- قرارگاه نصر۵:** ۹۰، ۹۲، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۶۶، ۱۷۵، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۷۷، ۲۷۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۵، ۳۴۶، ۴۲۱، ۴۶۰
- قرارگاه نصر۶:** ۳۲۴
- قرارگاه نصر۹:** ۳۲۴
- قطعه نامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل:** ۱۸
- قطعه نامه اول شورای امنیت سازمان ملل درباره تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان:** ۸۳۶
- قطعه نامه دوم شورای امنیت سازمان ملل درباره تجاوز اخیر رژیم صهیونیستی به لبنان:** ۸۳۶
- قطعه نامه غیرمتعهد ها در سال ۱۹۸۱:** ۶۶۸
- قوه قضائیه:** ۷۱۳
- قیام مردمی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲:** ۲۱، ۷۸۶، ۸۰۹، ۸۱۰
- کابینه آلمان:** ۶۷۱
- کشتی یونانی گودلاک:** ۷۹۸
- کمیته اجرایی سازمان آزادی بخش فلسطین:** ۹۸۳
- کمیته امداد امام خمینی:** ۱۰۱۶، ۱۰۱۷
- کمیته انقلاب اسلامی اهواز:** ۸۵۳
- کمیته انقلاب اسلامی سعدآباد:** ۷۳۱
- کمیته انقلاب اسلامی شهرستان میاندوآب:** ۴۲۲
- کمیته انقلاب اسلامی:** ۹۷۲
- کمیته بررسی و افشای جنایت صدام در هویزه:** ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۵
- کمیته بیت المقدس سازمان اجلاس اسلامی:** ۲۸۳
- کمیته بین المللی صلیب سرخ جهانی:** ۵۳، ۷۰، ۱۰۰، ۱۷۸، ۲۳۱، ۳۳۱، ۳۷۱، ۹۳۸، ۹۶۵
- کمیته بین المللی صلیب سرخ در خاورمیانه (غرب آسیا):** ۳۷۱
- کمیته حقوق بشر در صلیب سرخ جهانی:** ۲۷۲
- کمیته صلح سازمان کنفرانس اسلامی:** ۲۸، ۲۹، ۷۰، ۴۸۳، ۵۸۸، ۷۲۱، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۹۰، ۷۹۱، ۸۰۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۳۰، ۸۴۷، ۸۵۴، ۸۶۲، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۷۲، ۸۹۰، ۹۰۰
- کمیته مرکزی انقلاب اسلامی خوزستان:** ۴۸۱، ۴۸۳
- کمیته مرکزی انقلاب اسلامی مشهد:** ۳۵، ۳۴۸
- کمیته مرکزی انقلاب اسلامی:** ۹۱۳
- کمیته نظارت بر قیمت ها:** ۹۲۵
- کمیسیون اداره اسیران عراقی در استانداری سمنان:** ۶۸۳
- کمیسیون خارجی و امنیت پارلمان رژیم صهیونیستی:** ۷۳۸
- کمیسیون دفاع مجلس شورای اسلامی:** ۱۸۱، ۹۳۴، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴
- کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی:** ۹۶۴
- کنسرسیوم اوردیف:** ۴۲، ۴۴
- کنوانسیون (میثاق / پیمان) حقوق بشر ژنو:** ۱۷۹، ۳۳۱، ۳۷۲، ۵۸۴، ۵۸۶، ۷۸۵، ۹۲۵
- کنوانسیون جلوگیری از اعمال غیرقانونی برضد امنیت هواپیمایی کشوری:** ۲۷۱
- کنوانسیون لاهه:** ۵۸۴، ۵۸۶
- گردان ۱۷۱ لشکر ۲۱ حمزه:** ۳۴۵
- گردان ۱۷۴ لشکر ۲۱ حمزه:** ۳۴۵
- گردان ۲۸۳ ارتش:** ۶۲
- گردان ۴۱۴ ارتش:** ۱۴۹
- گردان تانک القادسیه:** ۲۴۹
- گردان سعادت:** ۶۹۶
- گردان شناسایی حطین عراق:** ۲۵۲
- گردان عمار:** ۳۶۶
- گردان قطیبه:** ۲۴۹
- گردان های جولان:** ۴۴۹، ۴۵۰
- گردان های قدس:** ۶۰۳، ۶۰۵
- گردهمایی روحانیون استان آذربایجان شرقی:** ۹۸۸
- گردهمایی سه روزه مدیران و مسئولان سازمان اوقاف:** ۹۷۷
- گردهمایی فرماندهان سپاه پاسداران سراسر کشور در تهران:** ۹۹۶
- گردهمایی مسئولان جمعیت هلال احمر سراسر کشور:** ۹۰۵

- گردهمایی مسئولان سازمان اوقاف: ۱۰۰۳
- گروگان‌گیری: ۱۱۸، ۱۱۹، ۲۶۱، ۲۶۲
- گروه (تشکیلات) اشرف همدان: ۴۹، ۶۶۴، ۶۶۵
- گروه ۳۳ توپخانه ارتش: ۲۴۱
- گروه آزادگان: ۶۲۹
- گروه سرود عشایر سیستان: ۷۵۸
- گروه شناسایی نصر: ۱۶۳
- گروه صنعتی گروپ آلمان غربی: ۶۷۵
- گروه ضربت تکاب: ۷۸۳
- گروهان ژاندارمری شهرستان قروه: ۹۴۳
- گروهان علی صالحی (معدومان سازمان مجاهدین خلق): ۶۹۶
- گروهان عمر بن سعدی کرب الزبیدی: ۷۳۹
- گروهان مهاباد: ۳۲۶
- گروهک آرمان: ۴۹
- گروهک پیکار: ۴۹
- گروهک خبات: ۱۷۶، ۴۸۰
- گفت‌وگوهای دو روزه شش کشور عربی خلیج فارس در ریاض: ۷۰۲
- لاجه اراضی شهری: ۶۳۹
- لاجه بازسازی: ۶۳۹
- لاجه تأمین هزینه مقابله مسلحانه با اسرائیل: ۸۲۶
- لاجه قصاص: ۹۶۳
- لاجه مربوط به برقراری حقوق وظیفه شهدا و جانبازان انقلاب: ۳۷
- لاجه ملی (دولتی) کردن بازرگانی خارجی: ۶۳۹، ۸۶۳، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳
- لشکر ۱ قدس: ۲۵۴، ۳۸۱
- لشکر ۱ مکانیزه عراق: ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۱۱
- لشکر ۱۰ زرهی عراق: ۱۰۶، ۲۰۰، ۲۱۱، ۵۹۸، ۹۹۷
- لشکر ۱۱ پیاده عراق: ۴۵، ۶۳، ۷۴، ۹۲، ۹۳، ۱۴۵، ۴۰۱، ۴۰۲
- لشکر ۱۲ زرهی عراق: ۵۹۸
- لشکر ۱۵ پیاده عراق: ۴۲، ۷۴، ۱۴۵
- لشکر ۱۶ زرهی قزوین (ارتش): ۴۷، ۶۳، ۱۷۳، ۱۸۸، ۲۱۴، ۱۰۲۵
- لشکر ۲۱ حمزه (پیاده ارتش): ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۹۰، ۱۰۳، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۵۴
- لشکر ۲۲، ۲۷۷، ۹۳۰، ۹۵۷، ۱۰۲۱، ۱۰۲۵
- لشکر ۲۸ پیاده کردستان: ۹۳۲، ۹۰۱
- لشکر ۳ فتح سپاه پاسداران: ۲۵۴، ۳۸۱، ۹۵۷، ۱۰۲۵
- لشکر ۳۰ زرهی سپاه پاسداران: ۱۰۲۵
- لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران: ۲۵۴، ۳۸۱، ۶۹۴، ۹۳۰، ۹۵۶، ۹۵۷، ۱۰۲۵
- لشکر ۵۶ عراق: ۱۰۲۷
- لشکر ۷ پیاده عراق: ۳۷۷، ۴۲۰، ۵۹۸
- لشکر ۷ فجر سپاه پاسداران: ۲۵۴، ۳۸۱، ۳۸۲، ۹۵۷، ۱۰۲۱، ۱۰۲۵
- لشکر ۷۷ پیاده ارتش (ایران): ۲۰۰، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۸۸، ۳۸۲
- لشکر ۹۵۷، ۴۶۰، ۹۵۷، ۱۰۲۱
- لشکر ۹ زرهی عراق: ۲۵۲، ۲۶۷، ۵۹۸
- لشکر فتح سپاه پاسداران: ۹۴۲
- لوله نفت صادراتی عراق: ۶۱
- متمم قانون بودجه سال ۶۱: ۸۵۸
- مجلس خبرگان: ۳۸
- مجمع عمومی سازمان ملل: ۴۰۸
- مجمع ملی عراق: ۲۴۷
- مذاکرات خودمختاری فلسطین: ۹۶۷، ۹۶۸
- مراسم پایان بیست‌وچهارمین دوره آموزشی نیروهای سپاه پاسداران: ۹۷۴
- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ): ۱۷، ۳۹۸
- مرکز امور داروی جمعیت هلال‌احمر: ۹۰۵
- مرکز آموزش نیروهای داوطلب کشورهای عرب: ۳۷۲
- مرکز بنیاد امور جنگ‌زدگان: ۱۸۰، ۹۶۰
- مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۵۳۹، ۵۴۰، ۸۶۸، ۸۹۴
- ۹۱۱، ۹۷۲، ۱۰۰۰
- مرکز فرماندهی ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی: ۸۶۷، ۹۵۷
- مرکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی باختران: ۹۲۲
- معاونین عراقی: ۴۸۲
- معاونت سیاسی اجتماعی وزیر مشاور در امور اجرایی: ۷۱۲
- معاونت سیاسی وزارت امور خارجه: ۹۸۲
- مشور اتحادیه عرب: ۴۱۳
- مشور سازمان ملل متحد: ۷۶۵، ۷۶۸
- موافقت‌نامه سال ۱۹۵۰ اتحادیه عرب: ۵۸۶
- موساد (اسرائیل): ۴۲۶
- نخستین دوره مجلس شورای اسلامی (هفتم تیرماه): ۶۳۸
- نشست وزیران امور خارجه جبهه پایداری در الجزایر: ۵۸۸، ۵۸۹
- نماز جمعه اهواز: ۷۷۶
- نماز جمعه تهران: ۶۵۲، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۷۶۰، ۷۶۲، ۸۰۵
- نمایندگی اردن در سازمان ملل: ۸۴۵
- نمایندگی ایالات‌متحده در سازمان ملل: ۸۴۵

واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه فتح: ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۸
 واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس: ۱۲۸، ۴۲۹، ۶۱۳، ۷۵۶، ۸۶۷
 واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا: ۹۴، ۳۸۴، ۷۵۵، ۷۹۷، ۸۱۵، ۸۵۲، ۹۴۱، ۹۴۲
 واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه نصر: ۱۵۴
 واحد اطلاعات عملیات لشکر ۱ قدس سپاه پاسداران: ۷۸۲، ۹۴۱، ۹۴۲، ۱۰۲۱
 واحد اطلاعات عملیات لشکر ۵ نصر سپاه: ۱۰۲۱
 واحد امور پاسداران قرارگاه کربلا: ۲۵۳، ۲۴۲
 واحد بسیج ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۸۳۸
 واحد خبر سپاه پاسداران: ۴۸
 واحد ستاد مرکزی سپاه: ۹۴۲
 واحد سنجش افکار وزارت ارشاد اسلامی: ۸۹۵
 واحد شنود قرارگاه مرکزی کربلا: ۱۹۶، ۲۰۲
 واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۶ کشور: ۹۴۲
 واحد طرح و برنامه عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ کشور (باختران): ۸۱۵، ۸۳۵، ۱۰۰۶
 واحد طرح و برنامه عملیات ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۹۴۲، ۹۷۲
 واحد طرح و برنامه عملیات: ۳۹۴
 واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا: ۱۰۸
 واحد نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی: ۱۱۵
 واحد نهضت‌های آزادی‌بخش سپاه پاسداران ارومیه: ۸۲۸
 واحد نهضت‌های آزادی‌بخش ستاد مرکزی سپاه پاسداران: ۴۴۸، ۸۵۵
 وزارت ارشاد اسلامی: ۱۸۱، ۸۲۸، ۹۱۷، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸
 وزارت امور خارجه اتیوپی: ۵۱۰
 وزارت امور خارجه الجزایر: ۲۶۱
 وزارت امور خارجه آلمان غربی: ۲۰۷، ۳۱۷
 وزارت امور خارجه آمریکا: ۴۲۴، ۵۶۴، ۵۸۷، ۶۲۷، ۶۴۱، ۶۴۷، ۷۳۸
 ۷۵۱، ۸۴۹، ۹۰۷
 وزارت امور خارجه بحرین: ۷۳۷
 وزارت امور خارجه ترکیه: ۲۷۲، ۸۹۴، ۹۳۸، ۹۶۵، ۱۰۱۲
 وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران: ۵۴، ۱۱۸، ۱۷۸، ۲۷۱، ۳۵۰، ۳۵۱، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۲۴، ۴۲۷، ۴۳۷، ۴۳۷، ۴۵۱، ۵۶۴، ۵۸۴، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۷۲۶، ۷۳۳، ۸۰۱، ۸۱۱، ۸۵۴، ۸۶۹، ۸۹۴، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۲، ۹۸۵، ۹۹۹
 وزارت امور خارجه عراق: ۶۹۸
 وزارت امور خارجه کویت: ۸۴۷، ۶۲۹، ۸۴۸

نماینده‌ی رژیم صهیونیستی در سازمان ملل: ۸۴۵
 نمایندگی عراق در سازمان ملل: ۸۴۵
 نمایندگی عربستان سعودی در سازمان ملل: ۸۴۵
 نمایندگی مصر در سازمان ملل: ۸۴۵
 نهضت آزادی ایران: ۵۱، ۴۵۰
 نهضت مقاومت ملی ایران: ۶۲۹
 نهضت‌های آزادی‌بخش (جنبش‌های آزادی‌بخش): ۴۴۸، ۶۲۱، ۶۲۲، ۷۶۷، ۸۴۱، ۸۵۵، ۹۱۷، ۹۲۱، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۶۶، ۱۰۱۴
 نیروهای البرمک (برمک) عراق: ۱۳۱، ۷۳۹
 نیروهای چندملیتی حافظ صلح سازمان ملل: ۷۹۹
 نیروهای حافظ صلح سازمان ملل در مرز اسرائیل و لبنان: ۸۲۳، ۹۸۳
 نیروهای واکنش سریع [اسرائیل در صحرای سینا]: ۸۴۸
 نیروهای واکنش سریع آمریکا در خلیج فارس: ۷۳۵، ۷۶۵
 نیروهای واکنش سریع آمریکا در مصر، سومالی، کنیا و عمان: ۷۰۶
 نیروی حافظ صلح اسلامی: ۷۹۱
 نیروی دریایی آمریکا: ۷۰۶
 نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۵۵، ۱۰۵، ۱۵۵، ۱۶۱، ۳۱۰، ۳۳۰، ۳۳۱، ۵۳۵، ۷۹۷، ۸۹۴، ۸۹۶، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۵۶، ۹۵۸، ۹۶۲، ۹۶۳، ۱۰۲۲، ۱۰۲۶
 نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۵۷، ۷۲، ۱۲۸، ۱۹۲، ۲۱۱، ۲۵۹، ۲۹۴، ۳۰۴، ۳۱۱، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۷۷، ۳۸۸، ۴۴۴، ۴۹۲، ۶۵۲، ۷۸۲، ۷۸۹، ۷۹۷، ۸۹۴، ۹۵۸، ۱۰۰۶
 نیروی هوایی عراق: ۱۷۵، ۴۲۶، ۷۳۹، ۷۴۶
 واحد اطلاعات سپاه پاسداران منطقه ۸ (اهواز): ۵۶۱
 واحد اطلاعات سپاه: ۳۵۰
 واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه: ۵۶۱
 واحد اطلاعات عملیات تیپ ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه پاسداران: ۱۳۶، ۳۴
 واحد اطلاعات عملیات تیپ ۲۱ سپاه پاسداران: ۹۴۱
 واحد اطلاعات عملیات تیپ ۲۵ کربلای سپاه پاسداران: ۳۳، ۱۵۵
 واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران سرنی (مستقر در جبهه میمک): ۷۸۱، ۸۱۵، ۸۵۱، ۸۸۳، ۹۱۱، ۹۲۹، ۹۴۲، ۹۷۱
 واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران منطقه ۷ (باختران): ۳۶۸، ۸۲۷، ۸۵۳، ۸۷۸، ۹۱۱
 واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران مهران: ۸۸۳، ۹۲۹، ۹۴۱
 واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران ناحیه سریل ذهاب: ۸۸۳، ۹۹۳، ۱۰۲۱
 واحد اطلاعات عملیات سپاه پاسداران: ۴۷، ۵۲، ۳۹۴، ۷۰۹

- وزارت امور خارجه هند: ۱۵۹، ۶۳۱
- وزارت آموزش الجزایر: ۲۶۱
- وزارت بازرگانی امریکا: ۶۴۶
- وزارت حمل و نقل عراق: ۷۹۰
- وزارت دارایی الجزایر: ۲۶۱
- وزارت دفاع امریکا: ۵۶۴
- وزارت دفاع جمهوری اسلامی ایران: ۸۱۶، ۷۱۷، ۴۸۲، ۲۷۰، ۱۰۸
- وزارت دفاع عراق: ۴۳۴
- وزارت دفاع مصر: ۵۶۵، ۵۲۸
- وزارت راه و ترابری ایران: ۵۸۳، ۲۸۰
- وزارت سپاه: ۱۰۸
- وزارت طرح و برنامه ریزی عراق: ۱۲۳
- وزارت فرهنگ الجزایر: ۲۶۱
- وزارت کشور جمهوری اسلامی ایران: ۵۱، ۱۲۹، ۳۷۱، ۴۸۲، ۶۸۲
- ۹۱۳، ۹۶۳، ۱۰۱۳
- وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران: ۱۳۲، ۳۵۲، ۳۵۳، ۶۸۰، ۷۴۶
- ولایت فقیه: ۳۸
- ویت‌کنگ‌ها (در ویتنام): ۹۸۷
- هفتمین اجلاس (اجلاس آتی) سران جنبش عدم تعهد [در بغداد]:
- ۳۱، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۶۰، ۲۳۲، ۲۳۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۳۰۱، ۳۵۳، ۳۷۱، ۴۱۳، ۴۲۴، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۸۳، ۴۸۵، ۴۸۶، ۵۱۰، ۵۱۹، ۵۱۷، ۵۲۷، ۵۴۸، ۵۶۵، ۵۸۲، ۵۹۰، ۶۳۰، ۶۴۸، ۶۶۰، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۷، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۱۲، ۷۱۴، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۶۳، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۹۰، ۷۹۲، ۸۵۸، ۸۵۹، ۹۲۳، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۸۰، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۱۰۱۰، ۱۰۳۸
- هلال احمر بیروت: ۸۸۶
- هلال احمر سندج: ۸۳۲
- هلال احمر فلسطین: ۷۸۵
- هنگ ژاندارمری باختران: ۱۲۹
- هنگ ژاندارمری سقز: ۹۸۲
- هنگ ژاندارمری سندج: ۹۳۱
- هوایمای فانتوم اف-۴: ۶۴۷
- هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ایران: ۵۷، ۹۵، ۱۹۲، ۱۷۰، ۲۰۰، ۲۰۶، ۲۶۹، ۲۹۳، ۲۹۴، ۳۱۱، ۳۹۶، ۳۸۰، ۷۷۹، ۷۸۴
- هیئت اجرایی نهضت مقاومت ملی ایران: ۶۶
- هیئت اعزامی ایران به کشورهای افریقایی: ۷۲۵
- هیئت اعزامی سیاسی نظامی ایران به سوریه: ۸۳۷، ۸۵۴، ۸۵۶، ۸۵۸
- ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۹۵۴، ۹۷۳، ۹۸۴، ۱۰۲۳
- هیئت پارلمانی بلژیک: ۵۴۱
- هیئت حسن نیت (کمیته میانجیگری) جنبش عدم تعهد: ۹۹، ۲۷۲
- ۴۶۶، ۷۱۷، ۷۲۶، ۷۹۰، ۷۹۲
- هیئت صلح سازمان اجلاس اسلامی: ۳۵، ۳۶، ۵۳، ۵۹، ۱۲۴، ۸۵۶
- ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۱۰۲۸
- هیئت لیبیایی: ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۶۰، ۹۸۹
- هیئت ویژه بررسی وضعیت اسیران عراقی: ۸۹۱
- هیئت ویژه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران: ۵۴۸، ۵۹۰، ۶۴۸
- هیئت‌های صلح: ۹۵، ۹۶، ۹۸، ۱۶۰، ۲۱۷، ۴۲۶، ۷۱۸، ۸۴۰
- هیئت‌های مختلف میانجیگری: ۵۸۴، ۱۰۱۰، ۱۰۳۸
- سازمان مجاهدین خلق (منافقین): ۲۲، ۲۳، ۳۵، ۴۲، ۴۹، ۵۱، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۵۶، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۶۹، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۱۳، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۶۹، ۳۸۵، ۴۲۱، ۴۳۳، ۴۵۵، ۴۶۳، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۸، ۵۰۵، ۵۱۰، ۵۶۰، ۵۸۴، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۹۶، ۷۱۱، ۷۳۱، ۸۰۶، ۸۲۷، ۸۴۳، ۸۵۳، ۸۸۵، ۸۹۱، ۹۰۱، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۸، ۹۹۵، ۱۰۱۵، ۱۰۳۵
- تیپ ۸ نجف اشرف سیاه: ۳۷، ۶۳، ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۶۷، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۱۱، ۲۱۵، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۴۱، ۲۴۹، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۳، ۳۰۷، ۳۲۱، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۴، ۳۶۷، ۳۸۳، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۱۷، ۴۱۹، ۴۲۱، ۴۴۲، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۷۸، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۴۳، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۹۳۰، ۱۰۲۵
- سازمان کنفرانس کشورهای اسلامی (کنگره اسلامی): ۲۸، ۴۱، ۱۲۴، ۱۶۰، ۱۸۳، ۲۷۲، ۳۵۳، ۴۳۴، ۵۰۳، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۴۵، ۷۰۲، ۷۶۱، ۷۷۱، ۷۷۴، ۸۳۰، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۷۴، ۸۹۰، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۲۸
- تیپ ۴۱ ثارالله^(ع) سیاه: ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۴۹، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۴، ۳۰۴، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۴۶، ۳۴۷، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۴۱، ۴۵۷، ۴۹۱، ۵۱۴، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۳۴، ۵۳۸، ۵۵۷، ۱۰۲۱، ۱۰۲۵
- تیپ ۴۳ بیت المقدس سیاه: ۴۷، ۶۳، ۷۴، ۷۵، ۱۰۹، ۱۶۴، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۳۹، ۲۵۱، ۲۹۶، ۳۰۵، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۵۷
- ۳۵۸، ۳۶۷، ۳۹۵، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۵۸، ۵۱۴، ۱۰۲۵
- تیپ ۳۷ زرهی شیراز (ارتش): ۴۷، ۶۳، ۷۵، ۸۶، ۸۷، ۹۰، ۱۳۵، ۱۴۳، ۱۸۹، ۲۵۲، ۲۷۷، ۲۸۸، ۲۹۰، ۳۲۱، ۴۲۱، ۴۳۱، ۵۳۴، ۱۰۲۵
- تیپ ۲۵ کرپلای سیاه: ۴۷، ۶۳، ۷۵، ۸۶، ۱۳۵، ۱۴۳، ۱۷۴، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۸، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۹۰

Δ32, FΔ1, F19

۱۴۲، ۱۴۵، ۱۸۹، ۱۸۹، ۱۹۸، ۲۱۰، ۲۲۸، ۲۴۰، ۲۹۵، ۳۰۳، ۳۰۶، ۳۰۸، ۳۱۵، ۳۱۶، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۳۰، ۴۴۳، ۴۷۱، ۵۵۶، ۵۹۸، ۶۱۵، ۹۵۷،
لشکر زرهی عراق: ۱۹، ۴۵، ۷۴، ۹۳، ۱۴۵، ۱۶۹، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۵، ۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۲۶، ۲۵۳، ۲۶۷، ۲۸۷، ۲۸۷، ۳۱۱، ۴۰۲، ۵۹۸

قرارگاه قدس: ۱۹، ۴۷، ۵۵، ۵۶، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۰، ۸۴، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۶۵، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۸، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۴، ۲۲۱، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۳۹، ۲۵۱، ۲۴۰، ۲۵۴، ۲۶۸، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۱۱، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۵۸، ۳۶۰، ۳۶۲، ۳۶۷، ۳۹۲، ۳۹۴، ۴۰۴، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۲، ۴۴۲، ۴۹۲، ۵۲۲، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۳، ۵۵۱، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۹۳، ۵۹۹، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۵۲، ۷۰۹، ۷۲۹، ۷۳۰، ۸۶۷، ۱۰۲۳، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶

قرارگاه مرکزی کربلا (فرماندهی مشترک ارتش و سپاه): ۱۹، ۲۰، ۳۲، ۳۳، ۵۵، ۶۳، ۶۷، ۷۱، ۷۴، ۷۶، ۸۴، ۸۶، ۸۸، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۵، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۳۶، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۸، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۸، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۱۰، ۳۱۲، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۵، ۳۲۵، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۷۸، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۶، ۳۹۷، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۲۰، ۴۲۹، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۵۸، ۴۶۰، ۴۶۳، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۹۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۲۳، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۵۱، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۷۰، ۵۷۲، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۱۳، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۹۵۴، ۹۵۶، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۳۵

قرارگاه عملیاتی فتح: ۱۹، ۲۰، ۴۷، ۵۵، ۵۶، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۴، ۹۵، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۴، ۱۷۱، ۱۷۵، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۴، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۷، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۵، ۲۹۶، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۱۲، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۵، ۳۳۳، ۳۴۷، ۳۵۵، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۱، ۳۸۱، ۳۸۴، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۱۶، ۴۴۲، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۸، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۳، ۵۲۲، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۳۸

۹۷۴، ۹۷۵، ۹۸۳، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۲، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۳، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۲۳، ۱۰۳۰، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۶

روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: ۳۴، ۴۹، ۵۷، ۵۹، ۲۳۰، ۲۵۴، ۲۵۵، ۳۸۵، ۵۸۳، ۶۶۴، ۷۱۱، ۸۸۴

قرارگاه عملیاتی نصر (جنوب دارخوین): ۱۹، ۲۰، ۴۷، ۵۵، ۵۶، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۶۸، ۷۴، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۸۷، ۸۸، ۹۰، ۹۳، ۹۴، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۸۵، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۸، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۴، ۲۶۸، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۷، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۲۱، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۹، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۷، ۳۵۵، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۲، ۳۶۷، ۳۷۸، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۱۶، ۴۳۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۲۱، ۵۲۴، ۵۳۰، ۵۳۴، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۵۱، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۳۶۹، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸

أرتش (بعث) عراق: ١٩، ٢٠، ٢١، ٢٢، ٢٤، ٢٥، ٢٩، ٣٠، ٣٣، ٣٥، ٣٦، ٣٧، ٣٨، ٣٩، ٤٠، ٤١، ٤٢، ٤٣، ٤٤، ٤٥، ٤٦، ٤٧، ٤٨، ٤٩، ٥٠، ٥١، ٥٢، ٥٣، ٥٤، ٥٥، ٥٦، ٥٧، ٥٨، ٥٩، ٦٠، ٦١، ٦٢، ٦٣، ٦٤، ٦٥، ٦٦، ٦٧، ٦٨، ٦٩، ٧٠، ٧١، ٧٢، ٧٣، ٧٤، ٧٥، ٧٦، ٧٧، ٧٨، ٧٩، ٨٠، ٨١، ٨٢، ٨٣، ٨٤، ٨٥، ٨٦، ٨٧، ٨٨، ٨٩، ٩٠، ٩١، ٩٢، ٩٣، ٩٤، ٩٥، ٩٦، ٩٧، ٩٨، ٩٩، ١٠٠، ١٠١، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٤، ١٠٥، ١٠٦، ١٠٧، ١٠٨، ١٠٩، ١١٠، ١١١، ١١٢، ١١٣، ١١٤، ١١٥، ١١٦، ١١٧، ١١٨، ١١٩، ١٢٠، ١٢١، ١٢٢، ١٢٣، ١٢٤، ١٢٥، ١٢٦، ١٢٧، ١٢٨، ١٢٩، ١٣٠، ١٣١، ١٣٢، ١٣٣، ١٣٤، ١٣٥، ١٣٦، ١٣٧، ١٣٨، ١٣٩، ١٤٠، ١٤١، ١٤٢، ١٤٣، ١٤٤، ١٤٥، ١٤٦، ١٤٧، ١٤٨، ١٤٩، ١٥٠، ١٥١، ١٥٢، ١٥٣، ١٥٤، ١٥٥، ١٥٦، ١٥٧، ١٥٨، ١٥٩، ١٦٠، ١٦١، ١٦٢، ١٦٣، ١٦٤، ١٦٥، ١٦٦، ١٦٧، ١٦٨، ١٦٩، ١٧٠، ١٧١، ١٧٢، ١٧٣، ١٧٤، ١٧٥، ١٧٦، ١٧٧، ١٧٨، ١٧٩، ١٨٠، ١٨١، ١٨٢، ١٨٣، ١٨٤، ١٨٥، ١٨٦، ١٨٧، ١٨٨، ١٨٩، ١٩٠، ١٩١، ١٩٢، ١٩٣، ١٩٤، ١٩٥، ١٩٦، ١٩٧، ١٩٨، ١٩٩، ٢٠٠، ٢٠١، ٢٠٢، ٢٠٣، ٢٠٤، ٢٠٥، ٢٠٦، ٢٠٧، ٢٠٨، ٢٠٩، ٢١٠، ٢١١، ٢١٢، ٢١٣، ٢١٤، ٢١٥، ٢١٦، ٢١٧، ٢١٨، ٢١٩، ٢٢٠، ٢٢١، ٢٢٢، ٢٢٣، ٢٢٤، ٢٢٥، ٢٢٦، ٢٢٧، ٢٢٨، ٢٢٩، ٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢، ٢٣٣، ٢٣٤، ٢٣٥، ٢٣٦، ٢٣٧، ٢٣٨، ٢٣٩، ٢٤٠، ٢٤١، ٢٤٢، ٢٤٣، ٢٤٤، ٢٤٥، ٢٤٦، ٢٤٧، ٢٤٨، ٢٤٩، ٢٥٠، ٢٥١، ٢٥٢، ٢٥٣، ٢٥٤، ٢٥٥، ٢٥٦، ٢٥٧، ٢٥٨، ٢٥٩، ٢٦٠، ٢٦١، ٢٦٢، ٢٦٣، ٢٦٤، ٢٦٥، ٢٦٦، ٢٦٧، ٢٦٨، ٢٦٩، ٢٧٠، ٢٧١، ٢٧٢، ٢٧٣، ٢٧٤، ٢٧٥، ٢٧٦، ٢٧٧، ٢٧٨، ٢٧٩، ٢٨٠، ٢٨١، ٢٨٢، ٢٨٣، ٢٨٤، ٢٨٥، ٢٨٦، ٢٨٧، ٢٨٨، ٢٨٩، ٢٩٠، ٢٩١، ٢٩٢، ٢٩٣، ٢٩٤، ٢٩٥، ٢٩٦، ٢٩٧، ٢٩٨، ٢٩٩، ٣٠٠، ٣٠١، ٣٠٢، ٣٠٣، ٣٠٤، ٣٠٥، ٣٠٦، ٣٠٧، ٣٠٨، ٣٠٩، ٣١٠، ٣١١، ٣١٢، ٣١٣، ٣١٤، ٣١٥، ٣١٦، ٣١٧، ٣١٨، ٣١٩، ٣٢٠، ٣٢١، ٣٢٢، ٣٢٣، ٣٢٤، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٢٨، ٣٢٩، ٣٣٠، ٣٣١، ٣٣٢، ٣٣٣، ٣٣٤، ٣٣٥، ٣٣٦، ٣٣٧، ٣٣٨، ٣٣٩، ٣٤٠، ٣٤١، ٣٤٢، ٣٤٣، ٣٤٤، ٣٤٥، ٣٤٦، ٣٤٧، ٣٤٨، ٣٤٩، ٣٥٠، ٣٥١، ٣٥٢، ٣٥٣، ٣٥٤، ٣٥٥، ٣٥٦، ٣٥٧، ٣٥٨، ٣٥٩، ٣٦٠، ٣٦١، ٣٦٢، ٣٦٣، ٣٦٤، ٣٦٥، ٣٦٦، ٣٦٧، ٣٦٨، ٣٦٩، ٣٧٠، ٣٧١، ٣٧٢، ٣٧٣، ٣٧٤، ٣٧٥، ٣٧٦، ٣٧٧، ٣٧٨، ٣٧٩، ٣٨٠، ٣٨١، ٣٨٢، ٣٨٣، ٣٨٤، ٣٨٥، ٣٨٦، ٣٨٧، ٣٨٨، ٣٨٩، ٣٩٠، ٣٩١، ٣٩٢، ٣٩٣، ٣٩٤، ٣٩٥، ٣٩٦، ٣٩٧، ٣٩٨، ٣٩٩، ٤٠٠، ٤٠١، ٤٠٢، ٤٠٣، ٤٠٤، ٤٠٥، ٤٠٦، ٤٠٧، ٤٠٨، ٤٠٩، ٤١٠، ٤١١، ٤١٢، ٤١٣، ٤١٤، ٤١٥، ٤١٦، ٤١٧، ٤١٨، ٤١٩، ٤٢٠، ٤٢١، ٤٢٢، ٤٢٣، ٤٢٤، ٤٢٥، ٤٢٦، ٤٢٧، ٤٢٨، ٤٢٩، ٤٣٠، ٤٣١، ٤٣٢، ٤٣٣، ٤٣٤، ٤٣٥، ٤٣٦، ٤٣٧، ٤٣٨، ٤٣٩، ٤٤٠، ٤٤١، ٤٤٢، ٤٤٣، ٤٤٤، ٤٤٥، ٤٤٦، ٤٤٧، ٤٤٨، ٤٤٩، ٤٥٠، ٤٥١، ٤٥٢، ٤٥٣، ٤٥٤، ٤٥٥، ٤٥٦، ٤٥٧، ٤٥٨، ٤٥٩، ٤٦٠، ٤٦١، ٤٦٢، ٤٦٣، ٤٦٤، ٤٦٥، ٤٦٦، ٤٦٧، ٤٦٨، ٤٦٩، ٤٧٠، ٤٧١، ٤٧٢، ٤٧٣، ٤٧٤، ٤٧٥، ٤٧٦، ٤٧٧، ٤٧٨، ٤٧٩، ٤٨٠، ٤٨١، ٤٨٢، ٤٨٣، ٤٨٤، ٤٨٥، ٤٨٦، ٤٨٧، ٤٨٨، ٤٨٩، ٤٩٠، ٤٩١، ٤٩٢، ٤٩٣، ٤٩٤، ٤٩٥، ٤٩٦، ٤٩٧، ٤٩٨، ٤٩٩، ٥٠٠، ٥٠١، ٥٠٢، ٥٠٣، ٥٠٤، ٥٠٥، ٥٠٦، ٥٠٧، ٥٠٨، ٥٠٩، ٥١٠، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٦، ٥١٧، ٥١٨، ٥١٩، ٥٢٠، ٥٢١، ٥٢٢، ٥٢٣، ٥٢٤، ٥٢٥، ٥٢٦، ٥٢٧، ٥٢٨، ٥٢٩، ٥٣٠، ٥٣١، ٥٣٢، ٥٣٣، ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٣٦، ٥٣٧، ٥٣٨، ٥٣٩، ٥٤٠، ٥٤١، ٥٤٢، ٥٤٣، ٥٤٤، ٥٤٥، ٥٤٦، ٥٤٧، ٥٤٨، ٥٤٩، ٥٥٠، ٥٥١، ٥٥٢، ٥٥٣، ٥٥٤،

- ۱۰۲۸ ۸۷۲ ۸۴۸ ۸۴۷ ۷۹۱ ۷۶۶ ۷۶۳
جامعه مدرسین و طلاب حوزه علمیه قم: ۲۳، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۶۶، ۱۵۸
۹۲۲، ۱۵۹
طرح توطئه کودتا (کودتای نوژه): ۲۳، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۶۰
۹۶۴، ۵۲۷، ۲۵۸، ۲۳۵، ۲۳۴، ۱۵۹، ۷۳
پایان‌دادن به (خاتمه) جنگ ایران و عراق: ۱۸، ۲۱، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۸،
۳۲، ۳۶، ۳۹، ۴۲، ۵۳، ۷۰، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۰، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۴،
۱۳۱، ۱۶۰، ۱۸۳، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۴۷، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۷۲، ۲۷۴،
۲۷۶، ۲۸۳، ۲۳۳، ۳۵۳، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۴، ۴۱۰، ۴۱۲، ۴۲۴، ۴۳۴،
۴۴۶، ۴۴۷، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۷۹، ۴۸۴، ۴۸۵، ۵۰۳، ۵۰۹، ۵۱۷،
۵۱۸، ۵۲۷، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۶، ۵۸۴، ۵۸۸، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۲۰،
۶۲۲، ۶۲۴، ۶۲۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۱، ۶۴۳، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۶۹،
۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۶، ۷۱۷،
۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۶، ۷۲۳، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۷، ۷۳۷، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲،
۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۵، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۵،
۸۱۱، ۸۱۲، ۸۲۴، ۸۳۱، ۸۴۰، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۸، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۹، ۸۷۱،
۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۸۰، ۸۸۴، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۶، ۸۹۸، ۹۱۸،
۹۲۳، ۹۲۳، ۹۵۶، ۱۰۰۸، ۱۰۱۰، ۱۰۳۳، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹
- ۸۹۴ ۸۸۹ ۸۸۵ ۸۸۳ ۸۷۹ ۸۷۸ ۸۶۷ ۸۵۳ ۸۵۲ ۸۵۱ ۸۳۸
۹۰۰، ۹۰۵، ۹۱۴، ۹۱۶، ۹۲۲، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۵، ۹۵۴،
۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۶۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۸، ۹۸۲، ۹۸۴، ۹۸۷، ۹۹۴، ۹۹۵،
۹۹۶، ۹۹۷، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳،
۱۰۲۶، ۱۰۲۸، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵
ژاندارمری: ۲۲، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵،
۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰،
۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵،
۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰،
۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵،
۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸،
۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰،
۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲،
۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴،
۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶،
۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸،
۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰،
۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲،
۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴،
۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶،
۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷،
۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸،
۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹،
۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱،
۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲،
۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳،
۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴،
۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵،
۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶،
۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷،
۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷،
۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸،
۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹،
۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰،
۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱،
۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲،
۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳،
۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵،
۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶،
۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷،
۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸،
۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹،
۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰،
۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱،
۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲،
۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳،
۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵،
۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶،
۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷،
۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸،
۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹،
۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰،
۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱،
۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲،
۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳،
۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵،
۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷،
۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸،
۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹،
۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰،
۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱،
۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲،
۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳،
۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴،
۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵،
۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶،
۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷،
۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸،
۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹،
۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰،
۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱،
۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲،
۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳،
۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵،
۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶،
۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷،
۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸،
۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹،
۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰،
۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱،
۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲،
۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳،
۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵،
۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶،
۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷،
۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸،
۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹،
۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰،
۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱،
۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲،
۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳،
۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳،
۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳،
۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳،
۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹